

BIBLE

RUAC KUṬH
IN RƎL RƆ

Nuer Language

Nuer - All Bible

Old Testament		Nëm	1.397
Tuk	3	Yäb	1.400
Yöth	99	Dhëp	1.404
Liib	177	Yag	1.408
Kuen	227	Dhëk	1.411
Duot	301	Mël	1.426
Joc	359	New Testament	
Ruëëc	404	Mët	1.431
Ruth	444	Mak	1.496
1 Tham	450	Luk	1.538
2 Tham	503	Jöön	1.608
1 Kuar	548	Lät	1.658
2 Kuar	601	Röm	1.721
1 Kuën	651	1 Kor	1.747
2 Kuën	706	2 Kor	1.773
Edh	765	Gäl	1.790
Nëm	784	Èpè	1.799
Èth	810	Pil	1.809
I-Yob	824	Kol	1.816
Diit	872	1 The	1.822
Pel	994	2 The	1.828
Dijc	1.032	1 Tim	1.832
Thol	1.045	2 Tim	1.839
I-ca-yaa	1.053	Tay	1.844
Yir	1.137	Pay	1.847
Jieth	1.231	Yib	1.849
Yedh	1.239	Jem	1.868
Dan	1.328	1 Pit	1.875
Yocä	1.354	2 Pit	1.883
Yo-el	1.367	1 Jöön	1.888
A-moth	1.372	2 Jöön	1.895
Obad	1.383	3 Jöön	1.896
Jona	1.385	Juud	1.898
Mikaa	1.389	Nyuuth	1.900

Nuer - All Bible

Tuk

Tuk 1

Cak ḡḡaani diaal

- ¹Ni tukäde Kuoth ce Nhial kene piny cak.
- ²Kä wic muḡḡon ε day, te ni muth wij piini tin kuḡmke guḡth diaal, kä yië Kuoth te ni jen ε juät juät wij piini.
- ³Kä cu Kuoth wee i, “A ḡow teke buay,” kä cue cuḡ buay.
- ⁴Kä cu Kuoth buay nen ḡḡaaε. Cue buay kene muth daḡk.
- ⁵Cue buay col i cāḡdäär, kä cue muth col i wäär. Cue cu teke thian kene runwan, cue cuḡ cāḡ in jiḡl.
- ⁶Kä cu Kuoth wee i, “A je teke dääk ni däär piini, be kam piini daḡk kene pi tin kḡḡ.”
- ⁷Kä cu Kuoth ε lar en ḡöö bi pi teke dääk, kä cue kam piini pieny daḡk kene pi tin te nhial. Kä cue cuḡ jen.
- ⁸Cu Kuoth dääk εmḡ col i Puḡḡar. Kä cue teke thian kene runwan, cue cuḡ cāḡ in rēwdε.
- ⁹Cu Kuoth wee i, “A pi diaal tin te piny puḡrä matke guḡth kel, kä bi mun mi kööt cu jḡc.” Kä cue cuḡ jen.
- ¹⁰Cu Kuoth mun in kööt col i Piny, kä cue pi diaal tin ca ruḡl guḡth kel col i Bāpdiitni. Cu Kuoth ε nen ḡḡaaε.
- ¹¹Kä cue wee i, “A wic muḡḡon ku ḡony ke wal diaal, juaac ti kuērke dey ti gööl, ke jien ti kuērke dey ti gööl kä te roḡkien reydiēn.” Kä cue cuḡ jen.
- ¹²Cu wic muḡḡon cu ḡony ke wal diaal, juaac tin kuērke kuay ti gööl ke jien tin kuērke dey ti gööl tin te roḡkien reydiēn. Cu Kuoth ε leni nen ḡḡaaε.
- ¹³Kä cue teke thian kene runwan, cue cuḡ cāḡ in diḡḡkdiēn.
- ¹⁴Kä cu Kuoth wee i, “A je teke ti nöḡḡke buay rey puḡrä nhial tin ba ḡäc ni cāḡdäär kä wäär, kä ake la nyuuthni ti nyuothke ciēḡ runi, ke dääk ni kene dääk runi.
- ¹⁵Kä ake la tin buoy puḡrä nhial kä mērke wic muḡḡon.” Kä cue cuḡ jen.

16 Kä cu Kuoth buay buaay daṅ rəw tin diṭ cu täth, cuε min diṭ ni buayde täth ke yöö be la buay caṅdaar, kä cuε min kuiy buayde täth ke yöö be la buay war kene cier diaal.

17 Kä cuε ke laṭh puṛä nhial ke yöö bike wic muṛṛn riaw,

18 kä bike caṅdaar ciεṅ kene wäär, kä bike buay daṅk kene muth. Kä cu Kuoth noṃo nen gṛaaε.

19 Kä cuε teke thiaṅ kene runwan, cuε cuṛ caṅ in nuaandien.

20 Cu Kuoth wee i, “A yiēr thiāṅ ke rual leeyni ti tēk rəy piini, kä a yow teke diit ti pār wij muṛṛn rəy puṛä nhial.”

21 Kä cu Kuoth ley bāpditni tin diṭ ni ken cu cak kene ley diaal tin tēk rəy piini, mo ke cātde, ke diit diaal tin pār, mo ke cātde. Kä cu Kuoth ε nen gṛaaε.

22 Kä cuε ke cu poth wee i, “Taye ke gaat kä diēthe rṛ kä thiaṅe pi yiēri, kä a diit diēthke rṛ wij muṛṛn.”

23 Kä cuε teke thiaṅ kene runwan, cuε cuṛ caṅ in dhieecdien.

24 Kä cu Kuoth wee i, “A wic muṛṛn teke ley diaal mo ke cātde, yṛk ke muṛṛ pieny ke ley daar mo ke cātde.” Kä cuε cuṛ jen.

25 Cu Kuoth ley daar diaal cak mo ke cātde mi göl, ke yṛk mo ke cātde mi göl, kene muṛṛ pieny mo ke cātde mi göl. Kä cu Kuoth ε nen gṛaaε.

26 Cu Kuoth cu wee i, “Kuaε raan cak ke cātḁan, bane je cal ni ke cātḁan, kä bi rεc yiēri ruac kene diit nhial ke yṛk ke muṛṛ pieny amāni wic muṛṛn keeliwde.”

27 Cu Kuoth raan cu cak nike cātde paṅy, ke cāt Kuoth puṛnyde cuε raan cak nike je. Cuε je cak tuut kene ṅuṛṛt.

28 Kä cuε ke poth, jioke ke i, “Taye ke gaat kä diēthe rṛ, kä thiaṅe wic muṛṛn kä ruacε je, kä taye ke ruac ke rεc yiēri kene diit nhial amāni ley diaal tin jāl wij muṛṛn.”

29 Cu Kuoth cu wee i, “Guεε je, cā ye kaṃ wal wec muṛṛn diaal tin kujr ke kuay, ke jien diaal ti te deykien ke roṅ, cā ke kaṃ ye ala miṭhkun.

30 Kä cā ley diaal ke diit nhial diaal kene muṛṛ pieny, ken diaal tin te wij muṛṛn, cā ke kaṃ juaac diaal tin tṛṛc ala miṭhkien.” Kä cuε cuṛ jen.

31 Täāme, cu Kuoth nyinke diaal tēε ce cak cu guic, cuε ke nen gowke εruc. Cuε teke thiaṅ kene runwan, kä cuε cuṛ caṅ in bākelien.

Tuk 2

1 Kä cua nhial kene piny ke buṛm buṛṛmkien diaal cu thuk ino.

²Kä cu Kuoth lätde in lätde cu thuk ke bākel n̄ini, kā cue cu lōṛṛṛ ke bārōw n̄ini kā lät diaal tēē cē lät.

³Ino cu Kuoth bārōw n̄ini poth kā cue ley, ke ḡōō en cāṅ emō cu Kuoth lōṛṛṛ kā lät diaal tēē cē lät.

⁴Meme ε jen tuk nhial kene piny mēē kua ke cak.

Wut kene ciek rey kakä E-den

Mēē cak Kuoth Nhial ni Kuoth, nhial kene piny,

⁵ke jen guāath emō thile w̄ic muṛṛṛ wal kie juaac ti ci ni dony th̄in, ke ḡōō ḡotde /k̄an nhiaal ni jak kā dem w̄ij muṛṛṛ, ε Kuoth Nhial ni Kuoth kā thile ḡow ram mi dēē piny pur.

⁶Kä nēne je, cu nyoc päl piny kā cue piny but kā cu w̄ic muṛṛṛ luāany ni keeliwde.

⁷En wāno cu Kuoth Nhial ni Kuoth raan cu täth ke tur pieny, kā cue wum ran ḡök yiēē tēk̄ä kā cu raan cuṛ ram mi tēk.

⁸Kä cu Kuoth Nhial ni Kuoth kak wal pith kā E-den lotdä mō wee kā kāny cāṅ o. Kä cue ram indaan in cē täth k̄an kā cue je lāth reyde.

⁹Kä cu Kuoth Nhial ni Kuoth jien diaal tin ḡōaa nēndien kene tin ḡōaa m̄jethdien jak kā pith rey kakä. Kä cue j̄iath tēk̄ä kene j̄iath mi moc naath ḡāc ḡoyni kene j̄iäk jak kā pith ni däär kakä bā.

¹⁰Kä cue teke kir mi lony kā E-den wace kak, kā cē ro däär ni kier dāṅ nuaan nhiam E-den.

¹¹Kä cue ciöt kieer in nhiam cōl i Pii-con, reetde ni rey cien mi cōal i Ä-wi-la, mun dääpä.

¹²Kä en dāap rōöl ε mō ε dāap mi ley ley. Kä tēē ke luac mi te ḡuāny mi ḡōaa ke guiy ti cāṛ ti biel biel.

¹³Kä ciöt kieer in rewde ε Gii-ḡon. E jen kir in reet ni rōl mi cōal i Kuc.

¹⁴Kä ciöt kieer in diṛṛk̄dien ε Ti-ḡe-rith min lony pike kuj kānyä cāṅ rōöl A-thi-ri-ya. Kä ciöt kieer in j̄oakdien ε Yu-pe-ree-tidh.

¹⁵Kä cu Kuoth Nhial ni Kuoth raan k̄an kā cue je lāth rey kakä E-den ke ḡōō be je pur kā be je yop.

¹⁶Kä cu Kuoth Nhial ni Kuoth je luek ε bum elōṅ wee i, “M̄ithni rey jien kakä diaal cētke min ḡōori,

¹⁷kä tit ε, /cu m̄ith j̄iath in jak raan kā ḡāc mi ḡōaa kene mi j̄iäk, ke ḡōō mi w̄ij je wā cam, ke jen cāṅ emō bi dhil l̄iw.”

¹⁸Kä cu Kuoth Nhial ni Kuoth je guic en yöö /ci wut emε deë te käröaade. Cue wee i, “Bä je cu täth luääk mi rεwde mi lot rε ke ciaande.”

¹⁹Kä ke mun pieny cu Kuoth Nhial ni Kuoth ley diaal kene diit diaal täth, kä cue ke nöj wut ke yöö be ciööt tin ba ben cöol ni ke ε wut ben lij. Ciööt teë cu wut ke cöol nike, cue cuä ken ciöötkien amäni wale.

²⁰Wut cue yök diaal kene diit diaal ke ley döaar diaal cak ciööt ε kur wic. Kä notde thile luääk mi mε rεw wutdä mi cua jek mi deë rε lot ke ciaande.

²¹Kä ε jen, cu Kuoth Nhial ni Kuoth wut kuër njen mi diit. Kä meë teë njen, cue nyietde kel guath puönyde kä cue guaathde diel thin ke rin.

²²Kä cue nyiet emε tääth ni ciek, kä cue je nöj wut.

²³Kä cu wut cu wee i, “Kitde, ci memε kuä ni cöä cöönikä, kä ε rin rienjä. Ba je cöl i Ciek, ke yöö kam ke je raar puöny Wutdä.”

²⁴Ke kujc emε, bi wut guän kene man bany piny kä ba je mat kene ciekde, kä bi ken dan rεw cuä puöny kel.

²⁵Kä ken dan rεw teke juutdä, kä thile ke pöc.

Tuk 3

Kac nath dujrä

¹Nëne je, thöl ε jen ley mi pel ke pel mi wän wän rey leeyni diaal tin ci Kuoth Nhial ni Kuoth ke cak. Cue ciek thiec i, “A ci Kuoth ye cu jök i, /Cia bi mith rey jien kakä diaal?”

²Kä cu ciek ε loc i, “Dëeko dey jien kakä cam.

³Kä ci Kuoth ε kule lar en yöö, /Cuare mith ke dey jiaath in te däär kakä, kä /cuare je cay guëer, mi wiaa je cam bia lijw.”

⁴Kä nëne je, cue ciek cu jök i, “Kace je, /cia deë lijw,

⁵ke yöö näc Kuoth ε en yöö mi wiaa je wä cam, bi wuöthkun lep kä bia cu paar ke Kuoth ke näcdun ke goy kene jäk.”

⁶Ino, meë ci ciek jiath car en yöö ε mi deë rε lot ke mieth, kene yöö goaa nënde, kä diit locde ke je ke yöö ε mi deë pelran jak kä ron, cue rε puot döw jiaath emε kä cue je cam, kä cue guän ciende moc bä.

⁷Kä cu ken diaal wuöthkien rε lep, kä cuke tää juutädien cu mir, kä cuke jith jiaath nööap tak ni bieyni, kä cuke rε kuäth ke ke.

⁸Kä meë jäl Kuoth Nhial ni Kuoth rey kakä ke nyan thian, cu wut kene ciekde jalε lij, kä cuke rε wä tēē rey kakä.

⁹Cu Kuoth Nhial ni Kuoth wut cu cöl i, “Jin a ni kä?”

10 Cu wut je loc i, “Cä jalu liṅ rey kakä, kä cuḗ cu dual ke yöö thil yä kuum, cua ro cu tḗḗ.”

11 Mëë ci Kuoth mómó liṅ, cuḗ wut cu thiec i, “Ena mi lär je jḗ en yöö thil jḗ kuum? A ci ku mḗth jiaath ëë cä jḗ luek thḗn?”

12 Cu wut je loc i, “En ciek ëë ci kam yä i bako te keel, ce yä kam dow jiaath emó, kä cua je cu cam.”

13 Kä en wāno cu Kuoth Nhial ni Kuoth ciek thiec i, “E leey ḡu ene ci lel e!” Cu ciek e loc i, “Ci thḗl yä mēt mḗthde.”

Duḡk kuoth ke lukde

14 Cu Kuoth Nhial ni Kuoth thḗl ku jḗok i, “Ca jḗ bit elḡḡ rey ḡḡok diaal keḗ leḡ dḡaar diaal ke yöö ci memé laṭ. Ke kuḗ emó, bi jal ke bapdu, kä biḗ cami ni tur pieny ke nḗn tḗḗkādu diaal.

15 Bā kamdun yene ciek moc ke ter, amāni kam ganku keḗ gaatke. Ba wḗcdu kuem e ken, kä bi ḡul ciokdien kac.”

16 Kä cuḗ ciek jḗok i, “Yän bā lul laacdu rep päthni ruētādu. Kä bi dap ke dap mi bec bec mi ḡḗp loḗdu thḗn, kä cāḡ tḗḗ no, bi loḗdu ḡot nike dḗt, ke ḡor cḡaadu, kä be jḗ ruac.”

17 Kä cuḗ A-dam jḗok i, “Ba mun bit ke kuḗdu, ke yöö ci ruac ciekdu liṅ. Kä ci jiaath ëë cä jḗ luek ke je cam. Ke nḗn tḗḗkādu diaal bi mḗth muun ke cuḡc läätḗdā mi bum e tet.

18 Kä wḗc muḡḡon bi dony ni kuiy thḗn ke kuḗdu, kä nen e, bi mḗethdu a juaac dḡaar.

19 Bi mḗethdu jek e ni mi ci leṭh nhamdu ḡḗth, amāni mi wḗj wā loc muun, ke yöö bḗj raar thḗn. E jḗn tur pieny, kä bi loc nie tuur.”

20 Cu wut ciöt ciekde col i lib, ke yöö e man neeni diaal.

21 Kä cu Kuoth Nhial ni Kuoth A-dam keḗ ciekde läṭ kä bieyni duḗli, kä cuḗ ke kuāth ke ke.

Tuk A-dam keḗ lib raar rey kakä E-den

22 En ḡuāth emó cu Kuoth Nhial ni Kuoth cu wee i, “Tääme, nēne je, ci raan cu ceṭke ram kel kä kḡn, ḡāce mi ḡḡaa keḗ mi jḗäak. Be te ḗdi mi wā raam o wā mḗthikā jiaath tḗḗkā kä be cu tḗk ke tḗk mi dḡaar!”

23 E jḗn cuḗ raan cu tuḡk raar rey kakä E-den ke yöö be mun ëë taṭhke je thḗn wā pur.

24 ɛ jɛn cuɛ wut tuɔk raar rɛy kakä E-dɛn. Cuɛ puɔny mi cɛtkɛ puɔny jääkä Kuoth kɛnɛ mut mi rit rɔ kujɔni diaal, lath kuj kányä cɔŋ kakä E-dɛn, gaŋkɛ duɔɔp jiaath teekä.

Tuk 4

Këen kɛnɛ E-bɛl

1 Täämɛ, mää ci A-dam te kɛɛl kɛ ciɛkɔɛ, cuɛ ruɛt, kä cuɛ gat dhöl dap, kä cuɛ jɛ cɔl j Këen kɛ yöö ɛ jɛn j cɛ gat mi dhool dap kɛ luäk kä Kuoth Nhial.

2 Kɛ kɔrɛ cua dāman ni E-bɛl lɛni dap. Cu E-bɛl piith ala yiëen deet, kä cu Këen a puur bɛɛl.

3 Mää cɛ lɛ te nɔ, cu Këen Kuoth Nhial nönj luur kä kuay bɛɛl kakä.

4 Kä E-bɛl bä, cuɛ liny ni dɛl in cuay ni jɛn rɛy kɛyni deetkɛ, kä cuɛ thiɔɔlkɛ thöp Kuoth. Kä cu Kuoth Nhial E-bɛl liɛc kɛnɛ luurɛ.

5 Kä /kɛnɛ Këen kɛnɛ luurɛ mɛt liɛc. ɛ jɛ nɔ, cuɛ Këen lɔcɔɛ cu wɔŋ ɛlɔŋ kä cuɛ nhiamɔɛ rjɛt kɛ njääny.

6 Inɔ cu Kuoth Nhial Këen ku thjɛc j, “ɛŋu njäänyi inɔ mɔ, kä ɛŋu cɛ nhiamdu rjɛt inɔ mɔ?”

7 Mi lätdi ni cuɔɔŋ, /ca lɔtdu dää nhɔk? Kä min /ci lät ni cuɔɔŋ, duer a bjmä thok duëɛl a liipɛ ni jɛ, kä nɛn ɛ, ɛ wjɔcdu ɛn yöö bi jɛ puɔt.”

8 Kɛ cɔŋ kɛl cu Këen dāman ni E-bɛl ku jjök j, “Wanɛ rɛy kaakni.” Kä guäth äë tekɛ rɛy kaakni, cuɛ Këen lɔcɔɛ wɔŋ dāman ni E-bɛl, kä cuɛ jɛ näk.

9 Kɛ kɔr kä mi tɔt cu Kuoth Nhial Këen ku thjɛc j, “Dämuɔɔr ni E-bɛl a ni?” Cu Këen ɛ loc j, “Kuecä guäthɔɛ, ɛ kuɔ la yjɛen dāmaar?”

10 Kä cuɛ Këen jjök j, “ɛŋu ɛ nɛ ci lɛl ɛ? Jɔw riɛm dämuɔɔr rɔlɛ yä ni pinyi.

11 Kä täämɛ ca jɛ bjet pjɛth muɔɔŋ, jɛn mun in ci riɛm dämuɔɔr wuɔth piny thjɛn kɛ tetdu math.

12 Cɔŋ bi jɛ pur, thilɛ bɛl ti com ti bi nyɔk kɛ jek thjɛn. Bi pjr dɔɔr, bi jjn a jääł yɔaa.”

13 Cu Këen jɛ ku jjök j, “Duäcdu kɛ yä cɛ djɛt ɛlɔŋ a tiaamɛ yä.

14 Guic ɛ, ɛn wale ci yä tuk pur, kä bä cu bath nhiamdu, kä bä cu pjr dɔɔr a baɔ ni jääł yɔaa. Kä ram mi wä yä jek bɛ yä näk.”

15 Kä cuɛ Këen ku jjök j, “/Ciɛ jɛn. Mi wää wa tekɛ ram mi näk jɛ, bi cut duäcädu pɛn wjɛdɛ ni kä bärɔw.” Kä cuɛ puɔny Këen moc kɛ biɛl mi nyooth jɛ ɛn yöö mi bɛ tekɛ ram mi rɔm kɛ Këen, /cɛ jɛ bi lɛ näk.

16Kä cu Këen cu jien nhiam Kuoth Nhial kä cue wä cienj rool mi coal i Nod kä käny caṅ E-den.

Gaat këen

17Ɛ jien, cu Këen te keel ke ciekde, kä cue ruët kä cue dap ke gatde, kä cue je col i Ä-nok. Kä cu Këen wec cu lat, kä cue ciötde col ke ciöt gatde ni Ä-nok.

18Cu Ä-nok l-rad djeth, kä cu l-rad a guṅ Me-yu-yel, kä cu Me-yu-yel a guṅ Me-thu-cel, kä cu Me-thu-cel a guṅ Le-mek,

19kä cu Le-mek kuēen ke män daṅ rew. Coal ciekde kel i Adha, kä ciöt kä min dɔdien coal Dhila.

20Cu Adha Ya-bal dap. Ya-bal cue a guṅ nēeni tin cianke ni duël kemēni, kä ke ji yɔɔk.

21Coal däman i Yu-bal, cue a guṅ nēeni diaal tin tɔ puṅat thuomni kene kuoth kaṅni.

22Cu Dhila Tu-bal-keen dap, kä cue la tääth yiṅoni diaal, tin yaṅi kene ladiitni. Kä nyiman Tu-bal-keen coal Naamaa.

23Le-mek cue mänke jiök i, “Liṅ ruacdä jin Adha yene Dhila, lieṅe min bä lar ye, lö mänkä. Yaṅ cä wut mi nuët mi ci yä yɔt näk.

24Mi dēe Këen col ni kä bārow, epuc, epuc, ba Le-mek col ni kä jien bārow wicde bārow.”

Theth kene l-noc

25Nēne je, cu A-dam ro nyok ke taṅ keel ke ciekde, kä cu ciekde dap ke dhool kä cue ciötde col i Theth, ke yöö ε jien i, “Ci Kuoth yä jäk kä gat mi bi guṅath E-bel ben guäl, ke yöö ci Këen ε näk.”

26Cua Theth leni dap gat kä cue ciötde col i l-noc. Ɛ jien guṅath ëe cu naath ε tok ni yöö bike pal ke ciöt Kuoth Nhial.

Tuk 5

Gaat A-dam

1Meme ε jien waregak ciöötṅi gan A-dam. Mēe cak Kuoth naath, cue ke cak nike cätde.

2Cue ke cak tuut kene nuɔɔt. Kä cue ke poth kä cue ke col i Naath.

3Ke guṅath ëe ci A-dam teke run ti kuɔr kel wicde jien diɔk, cue gat djeth kä cue je cal ke cätde paṅy, kä cue ciötde col i Theth.

4Ke kor dāpä Theth cu run teekä A-dam a run ti kur bādäk egim. Kä cue dhool kene nyier kɔkien leni djeth.

- 5** Ɛ je no, tääme mat runi teekä A-dam diaal ke run ti kur bänjuan wı̄cde jien diɔk, cue cu liw.
- 6** Kä meë ci Theth teke run ti kuɔr kel wı̄cde dhieec, cue I-noc dieth.
- 7** Ke kor dāpä I-noc cu run teekä Theth a run ti kur bädäk wı̄cde bārɔw, kä cue dhool kene nyier kɔkien leni dieth.
- 8** Ɛ je no, tääme mat runi teekä Theth diaal ke run ti kur bänjuan wı̄cde jiath kel wı̄cde rɛw, cue cu liw.
- 9** Ke guāath ëë ci I-noc teke run ti jien bänjuan ε juc, cue Kii-nan dieth.
- 10** Ke kor dāpä Kii-nan cu run teekä I-noc a run ti kur bädäk wı̄cde jiath kel wı̄cde dhieec, kä cue dhool kene nyier kɔkien leni dieth.
- 11** Ɛ je no, tääme mat runi teekä I-noc diaal ke run ti kur bänjuan wı̄cde dhieec, cue cu liw.
- 12** Meë ci Kii-nan le teke run ti jien bārɔw egim cue Maa-lä-ləl dieth.
- 13** Ke kor dāpä Maa-lä-ləl cu run teekä Kii-nan a run ti kur bädäk wı̄cde jien nuaan, kä cue dhool kene nyier kɔkien leni dieth.
- 14** Ɛ je no, tääme mat runi teekä Kii-nan diaal ke run ti kur bänjuan wı̄cde jiath kel egim, cue cu liw.
- 15** Meë ci Maa-lä-ləl le teke run ti jien bākel wı̄cde dhieec, cue Ye-rəd dieth.
- 16** Kä ke kor dāpä Ye-rəd cu run teekä Maa-lä-ləl a run ti kur bädäk wı̄cde jien diɔk, kä cue dhool kene nyier kɔkien leni dieth.
- 17** Ɛ je no, cu mat runi teekä Maa-lä-ləl diaal a run ti kur bädäk wı̄cde jien bänjuan wı̄cde dhieec, kä cue cu liw.
- 18** Kä meë ci Ye-rəd teke run ti kuɔr kel wı̄cde jien bākel wı̄cde rɛw, cue Ä-nok dieth.
- 19** Ke kor dāpä Ä-nok cu run teekä Ye-rəd a run ti kur bädäk egim, kä cue dhool kene nyier kɔkien leni dieth.
- 20** Ɛ je no, cu mat runi teekä Ye-rəd diaal a run ti kur bänjuan wı̄cde jien bākel wı̄cde rɛw, kä cue cu liw.
- 21** Kä ke guāath ëë ci Ä-nok teke run ti jien daŋ bākel wı̄cde dhieec, cue Me-thu-cɛ-la dieth.
- 22** Ke kor dāpä Me-thu-cɛ-la cu Ä-nok jal keel kene Kuoth ke run ti kur diɔk, kä cue dhool kene nyier kɔkien leni dieth.
- 23** Ɛ je no, mat runi teekä Ä-nok diaal ke run ti kur daŋ diɔk wı̄cde jien bākel wı̄cde dhieec.

- 24** Cu Ä-nök jal keel kene Kuoth, kä cue thil ke yöö ci Kuoth ε riw.
- 25** Guäth ëë ci Me-thu-ce-la le teke run ti kuor kel wicde jien bädäk wicde bäröw cue Le-mek dieth.
- 26** Ke kor döpä Le-mek cu Me-thu-ce-la te teekä ke run ti kur bäröw wicde jien bädäk wicde rew, kä cue dhool kene nyier kokiien leni dieth.
- 27** E je no, cu mat runi teekä Me-thu-ce-la diaal a run ti kur bänuan wicde jien bäkkel wicde bänuan, cue cu liw.
- 28** Mëë ci Le-mek teke run ti kuor kel wicde jien bädäk wicde rew cue gat mi dhool dieth.
- 29** Cue ciötdε cöl i Nowa, laare je i, “Bi gat emε kon lor lätnikon kene cuocdan muun in ci Kuoth Nhial ε bit.”
- 30** Ke kor döpä Nowa cu Le-mek te teekä ke run ti kur dhieec wicde jien bänuan wicde dhieec, kä cue dhool kene nyier kokiien leni dieth.
- 31** E je no, mat runi teekä Le-mek ke run ti kur bäröw wicde jien bäröw wicde bäröw, cue cu liw.
- 32** Mëë ci Nowa teke run ti kur dan dhieec egim, cue Cem ke Yem ke Ya-peth dieth.

Tuk 6

Thil luänä ran

- 1** Mëë ci naath ε tok ke mi repke rō wii muōōn kä ca rō dieth nyier,
- 2** cu gaat Kuoth ε nen en yöö te nyiee nath ke maan, kä cuke rō lieny män kä ke ke pek loçnikien.
- 3** E jen, cu Kuoth Nhial ε cu lar i, “/Ci tieeydä bi le te rey ran ala mi doraar ke yöö raan ε riñ, kä täame bi pek runi teekäde a run ti kuor wicde jien dan rew ε juc.”
- 4** Ke guāath ëë ci gaat Kuoth ben kä nyiee nath kä cuke ke dieth gaat, kä cuke a ken ney tää cu këkdien räth. Ke jen guāath emō cu mäni pek ëë wä nhiam, cu ney ti dit ti buōōm buōōm ti dit këkdien jōōc wii muōōn.
- 5** Täame cu Kuoth Nhial ε guic en yöö ci nyuōōn nath rō juak wii muōōn, amäni caap diaal tin cu naath ke näth ke çar loçnikien kärça ke nyin jäkni ti wee ke wä thin.
- 6** Kä cu Kuoth Nhial loçde jääk ke yöö ce naath cak wii muōōn. Cue je moc njëny laac.

⁷Ɛ jɛn, cu Kuoth Nhial ɛ cu lar i, “Yän bä ɲɔak tēē cā cak niɛ yän pɔc wii muɔɔn, a tookɛ ni kā naath, kɛ ley kɛ muɔɔl piɛny amāni tin diaal tin ca cak kɛ juät, kɛ yöö ci lɔcdä jiaäk kɛ cakdien.”

⁸Kä nēnɛ jɛ, cu wut in ɔal i Nowa nhök jek kā Kuoth Nhial.

Lät Nowa kɛ riev

⁹Titi kɛ kɛn gaat Nowa. Nowa ɛ wut mi guan cuɲni, thilɛ jɛ bēl rɛy ricnikɛ, kā cue jal kɛɛl kɛ Kuoth.

¹⁰Cue gaat dan diɔk dieth, ɛ Cɛm kɛ Yēm kɛ Ya-pɛth.

¹¹Täame, cu wic muɔɔn jiaäk nhiam Kuoth kā thiānɛ kɛ nyuɔɔn.

¹²Kä mēē ci Kuoth ɛ guic kā cɛ jɛ nɛn ɛ cɛ jiaäk kɛ yöö ci nɛy diaal ciaandien yar wii muɔɔn,

¹³cue Nowa jöök i, “Yän cā jɛ lar ɛn yöö bä nɛy diaal moc pɛk kɛ yöö ci piny thiānɛ kɛ nyuɔɔn kɛ kujdien. Guic ɛ, yän bä kɛ dāk kɛɛl kɛ mun.

¹⁴Ɛ jɛn, lätni rɔ kā riev kɛ jiath mi ɔal i go-pɛr. Lätni rɛy riāay kā duël, kā dilni kuilke rɛci kɛnɛ jɔkde kɛ mun mi dɔk dɔk.

¹⁵Kä bi jɛ täth inɛ, bär riānɛ piny ba juath tetni ti kur diɔk, kā bi yāp yāapde a juath tetni ti jien dhieec, kā bi bäre nhial a juath tetni ti jien diɔk.

¹⁶Kä täthni riev wic, kā pith ni jɛ tueeth nhial mi bäre juath tɛdä, kā latni thok riay buɔläde. Kä jakni riev kā tekɛ duël piɛny kɛnɛ duël daar kɛ duël tin te nhial.

¹⁷Kɛ yöö nɛn ɛ, yän bä wic muɔɔn moc nyɔc kɛ yöö bɛ tin diaal tin tɛk thin ben dāk, tin diaal tin te wii muɔɔn bike liw.

¹⁸Kä guic ɛ, yän bä gukdä lath piny kɛ kujdu, kā jin bi coth rɛy riāay kɛɛl kɛ ciekdu kɛnɛ gaatku kɛ mänkien.

¹⁹Jin bi tuut kɛnɛ ɲuɔɔtde nan rɛy riāay ɲɔak diaal tin tɛk kɛ yöö bi kɛ yop a tɛk kɛ ji kɛɛl,

²⁰nan rɛw kā diit diaal nike cätdien kɛ ley diaal nike cätdien kɛ muɔɔl piɛny diaal nike cätdien.

²¹Kä nɔɲni rɔ kuay miṭhni diaal tin camkɛ, kā towni kɛ gööli, kā bike la miṭh kɛ kujdun kɛnɛ kujdien.”

²²Kä cu Nowa mɛmɛ lät, cue tin diaal tin ci Kuoth kɛ lar jɛ lät.

Tuk 7

Ben nyɔac

- ¹Ɛ jɛn, cu Kuoth Nhial Nowa ku jiök i, “Wër rey riäay, jin yene ji goaalu diaal, ke yöö cä je nen en yöö ɛ jin guan cuɲni kärɔaadu rey rɪcä mi mi.
- ²Jin nanɲi rɛw rey riäay ni kä bärɔw kä ley diaal tin cä ji nhök mɪthdien, tuut kene ɲuɔɔtɔde, ke rɛw kä ley diaal tin cä ji gok mɪthdien, tuut kene ɲuɔɔtɔde.
- ³Ke rɛw ni kä bärɔw kä diit diaal, tuut kene ɲuɔɔtɔde, ke yöö ba cätdien yop a tɛk wii muɔɔn keɛliw.
- ⁴Larä je ji inɔ ke yöö ke kɔr ɲini daɲ bärɔw ɣän bä nhiaal jak kä dem wii muɔɔn ke ɲin ti jien ɲuaan, ke wäär kene cäɲdäär. Kä ɣän bä tin diaal tin tɛk tin cä cak puɔɔ jɔɔr wii muɔɔn.”
- ⁵Kä cu Nowa tin diaal tin ci Kuoth ke lar je lat.
- ⁶Ke guäath ɛë bäk ke nyɔɔ wii muɔɔn Nowa tɛë ke run ti kur bäkɛl.
- ⁷Kä Nowa kene gaatke ke ciekde ke män ganke cuke wä rey riäay ke je keɛl, ke yöö bike rɔ kol kä nyɔɔ.
- ⁸Ke ley diaal tin gɔw ke diaal tin jiäk, ke diit ke muɔɔl piɛny diaal,
- ⁹wäke rɛc rɛw keɛl tuut kene ɲuɔɔt keɛl ke Nowa, cɛtke mɛë ci Kuoth ɛ guɔk Nowa.
- ¹⁰Kä ke kɔr ɲini daɲ bärɔw cu nyɔɔ ben wii muɔɔn.
- ¹¹Mɛë ci Nowa runke a kur bäkɛl, ke cäɲ kä wäl bärɔw, kä pay rɛw, en cäɲ emɔ cu pi bädɪitni kac nhial kä cu puäar rɔ lɛp.
- ¹²Kä cu nhiaal dem wii muɔɔn ke ɲin ti jien ɲuaan, ke wäär kene cäɲdäär.
- ¹³Ni ke jɛn cäɲ emɔ paɲy cu Nowa kene ciekde wä rey riäay keɛl ke gaatke ni Cɛm ke Ƴɛm ke Ya-peth ke mänkien daɲ diɔk.
- ¹⁴Kä cuke wä keɛl ke ley dɔaar diaal cɛtnike cätdien, ke ley ciɛɲ diaal cɛtnike cätdien ke muɔɔl piɛny diaal ni ke cätdien, ke diit nhial diaal nike cätdien.
- ¹⁵Cuke coth rɛc keɛl ke Nowa, rɛw keɛl tuut kene ɲuɔɔt kä ɲɔak diaal tin tɛk.
- ¹⁶Cuke coth rɛc ken diaal cɛtnike mɛë ci Kuoth ɛ gok. Kä cu Kuoth Nhial thiik riäay cu lɛk thiɲ.
- ¹⁷Kä cu nyɔɔ te wii muɔɔn ke ɲin ti jien ɲuaan, kä cu pi rɔ rɛp kä cuke riew ɣöth nhial a thɔaare wii piini.
- ¹⁸Kä cu pi wä ke mi rɛpkɛ rɔ, kä cuke luɛɲ eluɛɲ a thɔaar riew thiɲ.
- ¹⁹Kä cuke rɔ rɛp elɔɲ a cuke pääm tin bar baar buɔny bä.
- ²⁰Cuke wee ke wä a cuke pääm diaal buɔny a räth ni kä juath tetni daɲ wal wiɔde dhiieɛ nhialien.

²¹Ɛ je nɔ, cu ŋɔak diaal tin tɛk wii muɔɔn cu liw, titi ke diit, ke yɔk, ke ley dɔaar, ke muɔɔl piɛny diaal, ke ney diaal tɛɛ ci duoth raar rey riɔay,

²²ŋɔak diaal tɛɛ te koɔtdä, ken diaal cukɛ liw,

²³ŋɔak diaal tin tɛk cua ke däk, tin diaal tɛɛ te wii muɔɔn, naath ke ley ke muɔɔl piɛny ke diit, cua ke jak kä thilke ni ken diaal. Kä cu duoth ni Nowa kärɔa kɛnɛ tɛɛ teke je keel rey riɔay.

²⁴Kä cu nyɔc te wii muɔɔn ke nin ti kuɔr kel wicde jien dhieec.

Tuk 8

Thuɔk nyɔac

¹Kä en wano cu Kuoth Nowa tim kɛnɛ ley diaal ke yɔk diaal tɛɛ teke je keel rey riɔay. Kä cuɛ jɔam jak kä be puɔt wii muɔɔn, kä cu pi wee don.

²Cua löny piini bädiiitni tɛɛ ci kac nhial kɛnɛ thuk puɔɔri lek kä thin, kä ci nhiaal thuɔk ke dɛm nhial.

³Kä ke nin ti kuɔr kel wicde jien dhieec cu pi wee ke wä piny.

⁴Kä ke cänj kä wäl bärɔw kä pay bärɔw cu rief ben kɔk wii paam mi cɔal i Ä-ra-rat.

⁵Kä cu pi wee ke wä piny, kä ke cänj in jiol kä pay wäl cu bieɛ päamni jɔɔc.

⁶Ke kɔr thukä nini ti jien nuaan, cu Nowa jakɔk lɛp wernyin riɔay.

⁷Mɛɛ ci jakɔk cu wä raar, cuɛ la päre kujc ɔ ke kujcɔ amäni mɛɛ ci piny kööt.

⁸Ɛ je nɔ, cuɛ guk cu lɛp raar ke yöö be je cu ŋac mi ci piny kööt.

⁹Duunde yöö /ken guk guaath mi nyuure thin jek ke yöö not pi ke mi thianke wic muɔɔn, kä cuɛ lunny rey riɔay. Ɛ jien, cu Nowa tetde ruony raar kä cuɛ je lom kä cuɛ je nööŋ rey riɔay.

¹⁰En guäthɔ, cuɛ leni liɛp ke nin bärɔw. Kä ke kɔre cuɛ guk nyɔk ke lɛp raar rey riɔay.

¹¹Ke thianɔde cu guk lunny jɔk, kä nɛnɛ je, cuɛ ben te thokde ke jith jiaath mi tɔc mi cɔal jiathde i ɔ-lip. Ɛ jien cu Nowa ɛ cu ŋac en yöö ci piny kööt.

¹²Kä cuɛ leni liɛp ke nin bärɔw kɔkien, cuɛ guk nyɔk ke lɛp raar, kä /ken guk le lunny jɔk.

¹³Kä nɛn ɛ, mɛɛ ci Nowa runke a run ti kur bäkɛl wicde kel, ke cänj in jiol kä pay in jiol cu pi don, kä cu Nowa thijk riɔay guɛny. Kä min cɛ guel, cuɛ wic muɔɔn nen wɛɛ ke mi köötdɛ.

¹⁴Täämɛ, ke cänj kä jien dänj rɛw wicde bärɔw kä pay rɛw cu piny wee kɔk.

15 Kä mēē ci piny cu kööt, cu Kuoth Nowa ku jïök ÿ,

16 “Bia raar r̄y r̄iāy, j̄in yene ciekdu ke gaatku kene män ganku keel.

17 Kä n̄oŋni ley diaal raar ke j̄i keel, diit kene ley ke muɔɔl pieny diaal, ke yöö bike r̄ɔ diēth gaat ti r̄oŋ w̄ij muɔɔn.”

18 E jen, cu Nowa kac raar kene ciekde ke gaatke kene män ganke keel,

19 amäni ley ke muɔɔl ke diit, ken diaal cuke wä raar r̄y r̄iāy bä, cät ɔ keel, cät ɔ keel.

Tin ci Kuoth ke lat Nowa

20 E je n̄o, mēē ci Nowa cu ben raar, cue Kuoth Nhial t̄ath ȳik, kä cue r̄o moc kä ley diaal tin gow ke m̄ieth kene diit diaal tin gow ke m̄ieth, kä cue ke w̄en Kuoth Nhial w̄ij ȳikä ala muc ti wanke.

21 Kä cu n̄uänydien loc Kuoth jak kä teth, kä cue je lar ke locde, “/Cä piny bi met nyok ke däk ke kuj nath, ke yöö çar wuɔthnikien ε mi j̄iäk ni kuεkädien, kä thile ȳey kä tin diaal tin cä cak ti bä le nyok ke bath çetke mi cä lat ε.

22 Kä mi bi çow not nike t̄ade, be teke guāath p̄ihä ke guāath n̄er, ke guāath ke kuj k̄aç ke guāath ke kuj l̄eth, kä be teke mey kene t̄t, ke c̄ndäär kene wäär.”

Tuk 9

Guk kam Kuoth kene Nowa

1 Ke kuj εm̄o, cu Kuoth Nowa kene gaatke cu poth, kä cue ke j̄iök ÿ, “Diēthe r̄ɔ a bia w̄ic muɔɔn thiän.

2 Kä täame ley diaal bike cien dualke ke ye, diit nhial ke ley amäni r̄ec yiëri, bi yen ke ruac ken diaal ewic.

3 Ken diaal tin t̄ek w̄ij muɔɔn bike a m̄ithkun. Ni ke thop èè cä thöp ni ye wal diaal tin t̄ɔc, yän bä, cä ye kam t̄iti diaal ala m̄ithkun.

4 Ku duunde la yöö /cia r̄ij mi te riemde th̄in bi cam, ke yöö riemde ε jen t̄ekde.

5 Kä epuc, yän bä riem ran thiec puɔɔny raam mi wä je bath, mi ε ley kie ε raan.

6 Ram mi wä riem ran wä wuɔth piny, ba riemde wuɔth piny ε raan bä, ke yöö ci Kuoth raan cak nike cätdä.

7 Kä yen, diēthe r̄ɔ a wee wä, kä a kuaykun thianke w̄ic muɔɔn.”

8 Ke k̄re, cue Nowa kene gaatke ku j̄iök ÿ,

9 “Nēne je, yän bä gukdä l̄ath piny ke ye keel täame amäni kuaykun tin ba ye guɔɔr,

10 amäni ley diaal tin teke ye keel, diit ke yök, nike pek kä tin ci ben raar rey riäay.

11 Yän läthä gukdä piny ke ye, en yöö thile yiey ti ba nyok ke näk ε nyoc, kä thile nyoc dödien mi bi wic muöön nyok ke däk.

12 Kä nyuuth matdä ruacdä min cä läth piny kamädä ke ye amäni ley diaal tin teke ye keel ke ric tō bēē tō, jen en,

13 Yän bä miiäädä läth puörä, kä be la nyuuth matdä ruac kamädä kōne yow.

14 Ke guäath mi wäa nhiaal jak kä wun, kä joc miiit puörä,

15 en guäth o, yän bä gukdä äē cä läth piny kamädä ke ye kene ley diaal tim. Kä /ci pi nhial rō bi nyok ala nyoc mi bi ney diaal nyok ke däk.

16 Kä ke guäath o bi teke miiit nhial rey puäari mo, yän bä je nen, en guäth o bä guk mi thil pek kamädä yän Kuoth kene njak diaal tin tēk wii muöön cu tim.

17 Meme ε jen nyuuth gukadä min cä läth piny kamädä kene njak diaal tin cien wii muöön.”

Nowa kene Gaatke

18 Kä täämε, ken gaat Nowa tēē bä raar rey riäay ε Cem kene Yēm ke Ya-peth. Kä Yēm ε guan Ke-naan.

19 Titi ke ken gaat Nowa dan diok, kä ke ken diëeth neni diaal wii muöön.

20 Kä jen Nowa ε piith, ε jen ram kel äē took pieth kakä wal ke kuj kōan.

21 Mēē ce maath ke kōn, cue yōn, kä cue tōc juutdä rey duële.

22 Mēē ci guan Ke-naan ni Yēm täa juutdä guan nen, cue je lat dämani raar.

23 En guäth o cu Cem kene Ya-peth bij kan, kä cuke je kuer wuöknikien kä cuke ben ke jōak jōak, kä cuke je kum a cike wuöthkien riet jōor, kä /kenke täa juutdä guandien nen.

24 Mēē ci kōan wecde wä piny cue min ci gatde min tot ε lät kä je njac,

25 cue wee i, “Bit ake Ke-naan, be la kuany rey gan mani.”

26 Kä cu Nowa ε lar bä, “A Cem puöthke ε Kuoth Nhial ni Kuothdä kä bi Ke-naan a kuanyde.

27 A Kuoth reep Ya-peth, kä a je cien keel kene Cem, kä a Ke-naan a kuanydien.”

28 Ke kor nyoc cu Nowa te tēekä ke run ti kur diok wicde jien dhieec.

29 E jen, täämε mat runi tēekä Nowa diaal ke run ti kur bänuan wicde jien dhieec, cue cu liw.

Tuk 10

Gaat gan Nowa

(1 Kuën 1:5-23)

- ¹Tääme tij ke ken ciööt gan Nowa ni Cem ke Yëm ke Ya-peth tëë ci ken ke dieth ke k̄or nȳac.
- ²Gaat Ya-peth ken tjn, Go-m̄er ke Ma-gog ke Ma-dhay ke Ya-wan ke Tu-bal ke Me-c̄ek ke Ti-rath.
- ³Go-m̄er gaatke ke Ac-kä-nadh kene Ri-path ke To-gar-ma.
- ⁴Kä Ya-wan gaatke ke E-li-ca ke Tar-cic ke Ki-tim ke Ro-da-nim.
- ⁵T̄ɔ̄t̄ɔ̄ ke ken diëeth n̄eni tin cianke ni ḡek b̄äpdiit. T̄ɔ̄t̄ɔ̄ ke ken pek gan Ya-peth rölikien ke ciëñkien ke döörkien ke thukien ti gööl.
- ⁶Gaat Yëm tjn, Kuc ke I-j̄ep kene Put ke Ke-naan.
- ⁷Cu gaat Kuc a Theba kene Ä-wi-la ke Thab-ta kene R̄ema ke Thab-tä-ka. Cu gaat R̄ema a C̄eba kene De-dan.
- ⁸Kä cu Kuc Nim-r̄od dieth, kä cūe la j̄iɔ̄l n̄eni tëë bum ni ken elɔ̄j w̄ij muɔ̄ɔ̄n.
- ⁹Cu Nim-r̄od a k̄äk lēeni mi līāa nhiam Kuoth Nhial. E jen e n̄in la wa j̄, “Pääre ke Nim-r̄od m̄eë m̄o k̄äk lēeni mi līāa nhiam Kuoth Nhial.”
- ¹⁰Cu w̄ij tëë ruaace r̄o loth ni r̄ek Ba-b̄el ke Ę-r̄ek kene A-kad, te ken diaal r̄ey rööl Ci-nar.
- ¹¹Cue j̄isen en rōol em̄o kä cūe w̄ä rōol A-thi-ri-ya, kä cūe Ni-ne-be täth ke R̄e-böth-ir ke Kala
- ¹²ke R̄e-then kam Ni-ne-be kene Kala, min la r̄ek in d̄it ni jen.
- ¹³Cu I-j̄ep Lu-dim dieth kene Ä-na-mim ke L̄ēe-bim kene Nap-tu-im,
- ¹⁴ke Pa-ru-thim, ke Ka-thä-lim kene Ku-riit ke min m̄o gūand̄ōj j̄i Pi-li-thet.
- ¹⁵Gaat Ke-naan ke Dhi-don min la gatde min k̄ë̄ë kene Ȳeth,
- ¹⁶kä cu Ke-naan a gūand̄ōj j̄i Ye-buth ke j̄i E-mor ke j̄i Gir-gac
- ¹⁷ke j̄i lwi ke j̄i Arka ke j̄i Thiin
- ¹⁸ke j̄i Ar-wad ke j̄i Dhe-mar kene j̄i Ä-math. Ke gūāath ëë w̄ä nhiam cu thuk dūeli gan Ke-naan r̄o d̄äkä piny
- ¹⁹a cu pek k̄eth dh̄ōarīen r̄o loth ni kä Dhi-don a w̄ä nikä Ge-raar a räth ni Gadha, kä a lene nikä Tho-d̄om kene Go-mo-ra ke A-de-ma kene Dhe-bo-yim a räth ni Laca.

- 20** Tɔtɔ ke ken gaat ʏēm ke rōlikien ke ciēñkien ke dhɔrikien ke thukien ti gööl.
- 21** Kä Cēm däman Ya-peth in dijt cuε leni teke gaat, kä ε jen guandɔŋ gan E-ber diaal.
- 22** Gaat Cēm ke ken Ee-lam ke A-cur ke Ar-pak-cad ke Lud kene Ä-ram.
- 23** Cu gaat Ä-ram a Udh ke ʏul ke Ge-ther kene Mac.
- 24** Cu Ar-pak-cad a guɔn Cɛla, kä cu Cɛla E-ber dieth.
- 25** Cu E-ber gaat daŋ rɛw dieth, gat kel cɔalɛ Pɛ-lɛg ke ʏöö nɪnikɛ cua naath diaal däk gööli wii muɔɔn, kä cu ciöt däman a ʏok-tan.
- 26** Cu ʏok-tan Al-mo-dhad dieth kene Cɛ-lɛp ke Ä-dhar-ma-weth ke Yara
- 27** ke Ä-do-ram ke U-dhal ke Diik-la
- 28** ke O-bal ke Ä-bi-meel ke Cɛba
- 29** ke O-pɛr ke Ä-wi-la kene Yo-bab. Ken tɔtɔ diaal ke ken gaat ʏok-tan.
- 30** Kä cu guɔath ɛɛ cike cienj thɪn rɔ loth ni kä Meca min wä The-par a räth päämni lotdä känyä cɔŋ.
- 31** Tɔtɔ ke ken gaat Cēm rōlikien ke ciēñkien dhɔrikien ke thukien ti gööl.
- 32** Titi ke ken gaat Nowa ke kɔr nyɔac ke pɛk karikien kene dhɔrikien. Kä ke cu döör wec muɔɔn diaal rɔ dieth ke kɔr nyɔac.

Tuk 11

Luak Ba-bɛl in bäär

- 1** En wɔnɔ nɛy diaal wii muɔɔn la ruackɛ ke thok kel.
- 2** Kä mɛɛ ci naath ʏöth kujɔ känyä cɔŋ cukɛ dhɔr mi car car jek rool Ci-nar, cukɛ cu cienj thɪn.
- 3** Kä cukɛ cu ruac kamnikien j, “Bia, tɔthnɛ rɔ tuɔpni kä banɛ ke cu bul.” Kä cukɛ duɛlkien täth ke tuɔpni kene mun in la ruɛthkɛ ni duɛl.
- 4** E jen, cukɛ cu wee j, “Bia, kuane rɔ ben läth kä wec kene luak mi bäär mi bi wɪcde cop ni puɔrä. Banɛ rɔ moc ke kɛk ke ʏöö /canɛ bilɛ riaw rɛy ʏɔaa.”
- 5** Ni en wɔnɔ cu Kuoth Nhial ben piny ke ʏöö be wec kene luak ɛɛ ci naath ɛ täth ben gujɪl.
- 6** Kä mɛɛ cɛ jɛ ben nɛn, cuε cu wee j, “Nɛnɛ jɛ, ken ke nɛy ti dɔr kel, kä ken diaal ruackɛ ke thok kel. Kä neme ε jen tuk lätnikien tin bi tuɔok, kä thile mi bi ke le dhal.
- 7** Kuane wä, banɛ thukien wä nyon a /ca rɔ bilɛ lij kamnikien.”

⁸En w̄ini cu Kuoth Nhial ke cu riaw kä rey ɣɔaa keeliw, kä cuke lat wecdien päi.

⁹Ke kuj emɔ cua wec emɔ cɔl i Ba-bel ke ɣöö ε jen guaath ëë ci Kuoth Nhial j̄i wec muɔɔn diaal thukien nyon th̄in. Kä nie w̄ini cu Kuoth Nhial ke jak kä bike däk rey ɣɔaa keeliw.

Gaat Cɛm

(1 Kuën 1:24-27)

¹⁰Tääme, t̄iti ke gaat Cɛm. Ke kɔr kä mēë ci nyɔc thuuk ke kɔr runi d̄an̄ r̄ew, guath ëë ci Cɛm runke a run ti kuɔr kel, cue Ar-pak-cad d̄ieth.

¹¹Ke kɔr d̄äpä Ar-pak-cad cu Cɛm te t̄eëkä ke run ti kur d̄hieec kɔk̄ien, kä cue dhɔol kene nȳier kɔk̄ien leni d̄ieth.

¹²Guath ëë ci Ar-pak-cad teke run ti j̄ien d̄iɔk w̄icde d̄hieec cue Cɛla d̄ieth.

¹³Kä ke kɔr d̄äpä Cɛla cu Ar-pak-cad te t̄eëkä ke run ti kur ɲuaan w̄icde d̄iɔk, kä cue dhɔol kene nȳier kɔk̄ien leni d̄ieth.

¹⁴Mēë ci Cɛla runke a run ti j̄ien d̄iɔk cue E-b̄er d̄ieth.

¹⁵Kä ke kɔr d̄äpä E-b̄er cu Cɛla te t̄eëkä ke run ti kur ɲuaan w̄icde d̄iɔk, kä cue dhɔol kene nȳier kɔk̄ien leni d̄ieth.

¹⁶Mēë ci E-b̄er runke a run ti j̄ien d̄iɔk w̄icde ɲuaan cue Pɛ-l̄eg d̄ieth.

¹⁷Kä ke kɔr d̄äpä Pɛ-l̄eg cu E-b̄er leni te t̄eëkä ke run ti kur ɲuaan w̄icde j̄ien d̄iɔk, kä cue dhɔol kene nȳier kɔk̄ien leni d̄ieth.

¹⁸Mēë ci Pɛ-l̄eg runke a run ti j̄ien d̄iɔk cue Riw d̄ieth.

¹⁹Kä ke kɔr d̄äpä Riw cu Pɛ-l̄eg leni te t̄eëkä ke run ti kur d̄an̄ r̄ew w̄icde b̄an̄uan, kä cue dhɔol kene nȳier kɔk̄ien leni d̄ieth.

²⁰Mēë ci Riw runke a run ti j̄ien d̄iɔk w̄icde r̄ew cue Th̄e-rug d̄ieth.

²¹Kä ke kɔr d̄äpä Th̄e-rug cu Riw leni te t̄eëkä ke run ti kur d̄an̄ r̄ew w̄icde b̄ar̄ow, kä cue dhɔol kene nȳier kɔk̄ien leni d̄ieth.

²²Mēë ci Th̄e-rug runke a run ti j̄ien d̄iɔk cue Na-ɣor d̄ieth.

²³Kä ke kɔr d̄äpä Na-ɣor cu Th̄e-rug leni te t̄eëkä ke run ti kur d̄an̄ r̄ew eḡim, kä cue dhɔol kene nȳier kɔk̄ien leni d̄ieth.

²⁴Mēë ci Na-ɣor runke a run ti j̄ien d̄an̄ r̄ew w̄icde b̄an̄uan cue Tera d̄ieth.

²⁵Kä ke kɔr d̄äpä Tera cu Na-ɣor leni te t̄eëkä ke run ti kuɔr kel w̄icde j̄iath kel w̄icde b̄an̄uan, kä cue dhɔol kene nȳier kɔk̄ien leni d̄ieth.

²⁶Mēë ci Tera runke a run ti j̄ien b̄ar̄ow cue Ab-ram d̄ieth kene Na-ɣor ke Ä-ran.

Gaat Tera

27Tääme t̄iti ke ken gaat Tera. Tera cue Ab-ram dieth kene Na-γor ke Ä-ran. Kä cu Ä-ran Lot dieth.

28Cu koḡ liw ni Ä-ran kä guḡn ni Tera dhooḡr eë diethke je th̄in ni Ur rööl Kēl-da-ya.

29Kä cu Ab-ram kene Na-γor kuēn. Cu ciek Ab-ram a Tha-ray, kä cu ciek Na-γor a Mil-ka nyiman lth-ka tin la nyiee Ä-ran.

30Duunde γöö, cu Tha-ray a rol.

31Ḙ jen, cu Tera gatde ni Ab-ram naḡ kene gat dööde ni Lot gat Ä-ran, ke Tha-ray ciek gatde ni Ab-ram, kä cue j̄ieen ni keel ke ke kä Ur rool Kēl-da-ya wä ke rool Ke-naan. Ku duunde la γöö meë cike cop rool Ḡa-ran cuke cien en w̄ini.

32Cu n̄in t̄ekä Tera a run ti kur daḡ r̄ew w̄icde dhieec, kä cue cu liw rool Ḡa-ran.

Tuk 12

Ciöt Kuoth ke Ab-ram

1Nēne je, tääme cu Kuoth Nhial Ab-ram ku j̄iök i, “J̄iec ro roolu kene watku ke thok duēel guur kä w̄er rool mi bä nyuḡth j̄i.

2Bä dor mi diit cak ke j̄i. Bä j̄i poth kä bä k̄ekdu jak kä j̄oc ke γöö bi naath nōḡ puḡth.

3Bä ney diaal tin puothke j̄i poth, kä bä tin diaal tin lamke j̄i lam. Kä döör diaal w̄i muḡḡn baake poth ke ciötdu.”

4Min ce min ca lar je ε Kuoth Nhial liḡ, cue j̄ien ni kä keel, kä cu Lot wä ke je keel. Kä meë j̄iece kä Ḡa-ran, Ab-ram runke ke run ti j̄ien b̄arow w̄icde dhieec.

5Kä cue ciekde ni Tha-ray naḡ kene gat däman ni Lot kene kuak diaal t̄eē la nyinkien, kene ney diaal t̄eē ci ken ke j̄ek ro kä Ḡa-ran, kä cuke teth raar a wäke rool Ke-naan. Meë cike cu cop en th̄oḡi i,

6cu Ab-ram r̄ey wec cu luk a räth guäth j̄iaath More in diit kä Ce-kem. En guäth em̄o te j̄i Ke-naan th̄in en w̄ic.

7Ḙ jen cu Kuoth Nhial ro cu nyuḡth Ab-ram kä cue je j̄iök i, “Bä wec em̄e kam kuayku.” Ino cu Ab-ram Kuoth Nhial in ci ro nyuḡth je t̄ath ȳik.

8En w̄ini cue ḡoth p̄eek wec in te kä käny caḡ dhooar in c̄oal i Beth-el, dhooḡr in teke bieli, kä cue kemede puat piny th̄in, te Beth-el kui konyä caḡ kä te Aay kui känyä caḡ. Kä en w̄ini cue Kuoth Nhial t̄ath ȳik kä cue je pal.

9Kä cu Ab-ram j̄ale cuḡp ε lem lem wäde p̄eek rööl Ke-naan in c̄oal i Ne-geb.

Ab-ram kä I-j̄ep

- 10** Kä meë ci wec ku teke buoth mi diit, cu Ab-ram ro bar rool I-jëp ke yöö be wä cienj thïn ala ram mi duunde puot ke buoth ke yöö ci buoth diit.
- 11** Meë ci ku thiak ni yöö be rol I-jëp njäthikä, cue ciekde ni Tha-ray jiök i, “Tääme guic ε, yön njacä je en yöö ε jin ciekdä mi teke maan.
- 12** Kä mi wä ji rööl I-jëp ji wä nen, bike je cu lar i, ‘Meme ε jen ciekde,’ kä bike yä cu näk, kä min te ni jen thïn bike ji päl a tük.
- 13** Mal ε lar i ε jin nyimaar ke yöö deë mal cu jek ke ji, kene yöö deë tükdä kän ke kujdu.”
- 14** Meë ci Ab-ram coth rey rööl I-jëp cu ji I-jëp Tha-ray nen en yöö ε ciek mi teke maan mi diit.
- 15** Kä meë ci kuar lätni Pero je nen, cuke je wä liäk gooy ciek emo, kä cua je nanj cienje.
- 16** Kä cu Pero Ab-ram cienj ni goaa ke kujde. Kä cue ro jök det kene yök ke tut muoli ke kuaany wutni kene män ke njut muoli kene thöaröali.
- 17** Kä nene je, cu Kuoth Nhial Pero kene ji cienje moc ke riäk mi diit ke kuj ciäk Ab-ram ni Tha-ray.
- 18** Meë ci riäk emo cop, cu Pero Ab-ram jäk kä raan kä cue je jiök i, “Enu ene ci läk kä yä mi? Enu mi /keni yä jiök i jen ε ciekdu mo?”
- 19** Enu meë laari je i ε nyimaar? Ke kujc emo cä jak kä ciekdä. Kä tääme, ciekdu mon, nanj ε kä wër.”
- 20** Kä cue je kuëny wutni ti ba je nam kene ciekde ke nyinke diaal.

Tuk 13

Däk Lot piny ken Ab-ram

- 1** Tääme cu Ab-ram cu jien ni kä I-jëp wäde peek wec in coal i Ne-geb kä Kεnaan, cue jien keel kene ciekde, kä cue nyinke diaal nanj ke je keel, amäni Lot cue wä bä ke je keel.
- 2** Kä jen Ab-ram teë ke det ti njuan, ke yök amäni ciek in bor kene daap.
- 3** Cue jalε tok ni kä Ne-geb ε lem lem, wäde kä Beth-el amäni meë ce cop kam Beth-el kene Aay meë mo guath ëë ce kemede konj puat thïn bä,
- 4** kä ce Kuoth konj tath yik thïn. Kä en wini cu Ab-ram Kuoth Nhial pal.
- 5** Kä tääme jen Lot ëë jiec keel kene Ab-ram teë ke det bä kene yök matdien amäni ji cienje pany ke kuaanyke.

⁶En wane mo, /ken wal roŋ ke kujdien ken daŋ rew keel, ke yöö teke ke yök ti nuan guathnikien diaal,

⁷kene yöö cien yiëen yökien ni gak kamnikien kä rö. Ken nini tötö dhör emo cieni jī rööl Ke-naan thīn kene jī rööl Pe-rii-dhi.

⁸Je no cu Ab-ram Lot ku jök i, “Thile mi dene gak, kie mi deë yiëen yökä je gak kene yiëen yökku ke yöö kon lapne gaat ciëk.

⁹Tääme mun e mi /ce te nhamdu keeliw? Mi wii wä mek ni pek caam. Yan bä pek cuëec kan, kä mi wii mek ni cuëc bä cam kan.”

¹⁰Nie wano, cu Lot pan Jor-den cu car ni keeliwde a wä räth ni Dho-ar, kä cue je nen e mun yök mi goaa cetke mun kakä Kuoth Nhial kene mun rööl I-jep. Momo e meë /ken Kuoth Nhial wec Tho-dom kene Go-mo-ra ni däk.

¹¹Je no cu Lot pan Jor-den ni keeliwde cu mek roode kä cue cu jal wee kuj käny caŋ. Cuke ro cu daak ino,

¹²cu Ab-ram cien rööl Ke-naan kä Lot cue cien ni kam rekni paan Jor-den. Cue wee mi yöthe kemenike amäni meë ce thiak ke Tho-dom.

¹³Kä täame jī rööl Tho-dom ke ney ti jī nyuconi kä nuan dueerkien eloŋ nham Kuoth Nhial.

Yöth Ab-ram Yeb-ron

¹⁴Meë ci Lot cu jien, cu Kuoth Nhial Ab-ram ku jök i, “Guicni e en guath e tij cuŋä thīn e amäni pek o bi luäŋ ke cuop ke wanu mo, guic nhamdu ke jokdu kä liec pek o weë kä käny caŋ o kene pek o weë kä kony caŋ o,

¹⁵ke yöö en mun e neni mi, ni keeliwde, bä je kam jī yene kuayku ala duundun amäni cäŋ kel.

¹⁶Bä kuayku rep a bike nuan cetnike tur pieny in /ci raan e deë luäŋ ke kuën?

¹⁷Jicni kä wër jal dij wec kene bare, ke yöö bä je kam jī.”

¹⁸Je no, cu Ab-ram kemede cu yöth kä cue je wä puat gekä jien Ma-me-ri kä Yeb-ron kä cue Kuoth Nhial tath yik en wini.

Tuk 14

Luäk Ab-ram ke Lot

¹Ke ken nini tötö, teë ke kuar rekni daŋ nuaan. Tin la Am-ra-pel kuäär Ci-nar, ke Ar-yok kuäär E-la-thar, ke Ke-dor-la-mer kuäär Ee-lam, ke Ti-dal kuäär Goyim.

²Kä nene je, ken kuar rekni tötö cuke kor ter ke kuar rekni daŋ dhieec ti kokien. Neme e Berä kuäär Tho-dom, ke Bir-cä kuäär Go-mo-ra, ke Ci-nab kuäär A-

dε-ma, ke Cεm-i-ber kuäär Dhe-bo-yim kene kuäär Belä, kä Belä εmo cɔal ke je Dho-ar.

³Ken diaal cuke röm paan Thi-dim min la Bar milëkä.

⁴Korien εmo tookε rɔ inε. Ke run dɔŋ wäl rεw ci kuar rëkni dɔŋ dhieec tɪtɪ yaak rut tɛdä Ke-dɔr-la-mεr. Kä ke ruɔn in wäl diɔɔkdiεn cu kuar rëkni tɔtɔ rɔ luɔc je.

⁵Kä mää cike rɔ luɔc je inɔ, jen cuε jien ke ruɔn in wäl nuaandien, jen kene kuar pëekde, kä cuke jɪ Rεpa kä A-cε-roth-ka-ra-nim ke jɪ Dhudh kä ʎam, ke jɪ Eem kä Ca-we-kir-ya-tha-yim,

⁶kene jɪ ʎori rεk päämni ε-dɔm wä mak piny, kä cuke ke joc amäni Eel-pa-ran guäth in thiëek ke därdɔaar.

⁷Ke lunydien jɔk, cuke ben ke Een-mic-pat min la Ka-dεc, kä cuke jɪ rööl Ä-ma-lek amäni jɪ rööl ε-mor tää cianke A-dhe-dhun-ta-mar tiam ke kor.

⁸ε jen cu kuäär Tho-dɔm kene kuäär Go-mo-ra ke kuäär A-dε-ma kene kuäär Dhe-bo-yim amäni kuäär Belä min la Dho-ar wä nyiëeny täpä Thi-dim

⁹ke Ke-dɔr-la-mεr kuäär Ee-lam, ke Ti-dal kuäär Go-yim, ke Am-ra-pel kuäär Ci-nar kene Ar-yok kuäär ε-la-thar. Kuar dɔŋ dhieec cuke nyiëeny ke kuar dɔŋ nuaan.

¹⁰En guäth εmo εn pan Thi-dim litde puɔl ti teke tuak. Kä mää ci Ke-dɔr-la-mεr kuar dɔŋ dhieec tɔtɔ tiam ke kor, cu kuäär Tho-dɔm kene kuäär Go-mo-ra rɔ bar. Kä mää barkε rɔ, cuke pεn rεy puɔli tɔtɔ kä cuke cuit thɪn, guäth in cu duɔth nath tin kɔkien rɔ bar rεy päämni.

¹¹Ken kuar dɔŋ nuaan cuke nɔak diaal tin te wɪc Tho-dɔm kene Go-mo-ra maat kä cua rɔ rɪt ke ke,

¹²kä nanke gat däman Ab-ram ni Lot ke ke keel, ken diaal amäni nyinke, ke yöö cieŋε ni wec Tho-dɔm.

¹³ε je nɔ, mää ci kor cu thuɔk, cu ram kel mi ci kään εn guäth koor gat E-ber ni Ab-ram ben lar lar cieŋde gekä jien ran ε-mor ni Ma-mε-ri. Kä Ma-mε-ri jen ε däman εc-kol kene A-ner, kä ken diaal ke jɪ pëek ke Ab-ram.

¹⁴Kä mää ci Ab-ram ε cu liŋ εn yöö ca gat däman pec, cuε wutni tin buɔm buɔm kuany rεy nεnikε tin tɔ dieel thuɔk duëële, ke nεy ti kur diɔk wɪcdien jiath kel wɪcde bädäk, kä cuε jɪ tērien juɔc ni dhɔr in cɔal jɪ Daan.

¹⁵Kä mää cε cop, cuε nεke däk kä piny mää war kä cuε jɪ tērien mak piny ke wäardäär. Cuε ke däk, a jooce ke ni dhɔr in cɔal jɪ Oba min te nhiam kä Da-math-keth,

¹⁶cuε ɲɔak diaal tēē ca pεc yār tetnikien, kā cuε gat dāman ni Lot luɔɔc jɔk kene kuake diaal, kā cuε mən luɔɔc bā amāni ney tin pēēc tin kɔɲ.

Puɔth Mal-ki-dhe-dεk ke Ab-ram

¹⁷Kā tääme mēē ci Ab-ram cu lony jɔk jucā Ke-dɔr-la-mer kene kuar pēēkde, cu kuäär Tho-dɔm je lor lotdä Cawe min mɔ tap paan kuar.

¹⁸En guāth εmɔ te wut mi la kuäär Ca-lem thɪn mi cɔal ɪ Mal-ki-dhe-dεk, kā ε jen booth palä Kuoth in dɪt ni jen. En Mal-ki-dhe-dεk εmɔ cuε ke nɔɲ mɪeth kene kɔaɲ.

¹⁹Kā cuε rieet puthä tɪtɪ lat Ab-ram wēē ɪ, “E Ab-ram ba poth ε Kuoth in dɪt ni jen, min la cääk nhial kene piny.

²⁰E liak teke Kuoth in dɪt ni jen, jen ram in ci ɲi tēru joc!” Kā cu Ab-ram je kam kel kā wäl nyinike diaal.

²¹Kā nie wānɔ, cu kuäär Tho-dɔm in dɪt Ab-ram jɔk ɪ, “Lucni yā nεkā diaal, kā cu ɲɔak diaal le kan ala nyinku.”

²²Kā duunde yōō cu Ab-ram ε loc ɪ, “Cä Kuoth Nhial in dɪt ni jen kā ti diaal, min la Cääk nhial kene piny pal, kā cā yac εruc,

²³en yōō thile duɔɔr mi bā kan rey nyinäku, cāɲ kue la lath kie laak warä, ke yōō /cie bi le lar ɪ ci yā moc riɲ ε ɲɪn.

²⁴Thile mi göörä ke kujdä ε ni min ci nεkā je cam, kene kujc in lot rɔ ke nεkā tin ca yā luäk ke kor. Thop ni ke kujdien, A-ner kene Ec-kol ke Ma-mε-ri ake kanke kujdien.”

Tuk 15

Guk kam Kuoth kene Ab-ram

¹Ke kor kā tɪtɪ cu Kuoth Nhial rɔ nyuɔth Ab-ram ke lak, kā cu Ab-ram jow lin mi wee ɪ, “A locdu bum, Ab-ram ε yān kotdu. Ke pek ɲāthädu, mucdu ε mi dɪt elɔɲ.”

²Kā cu Ab-ram ε loc ɪ, “Kuäär ni Kuoth, bi mucdu cu la ɲu ke yā, kā yān thile yā gat. E ni E-li-dher raan Da-math-keth.

³Thile yā gat mi la gatdä ε ni kuanydä ke yōō /keni yā moc gaat.”

⁴E jen, min cε cu ruac inɔ, cu Kuoth Nhial je ku jɔk ɪ, “Nene, /cε biɲ jen la gatdu mɔ, ε ni gatdu min gatdu pany.”

⁵Cuε Ab-ram cɔal raar rey duēēl kā cuε je jɔk ɪ, “Liec puaar, kā guic cierke tin /ci dēē luāɲ ke kuēn. Inɔ ken kuayku bi pekdiēn paaɲ nike ke.”

⁶Cu Ab-ram ruac Kuoth Nhial ɲāth, kā ke kujc εmɔ cu Kuoth Nhial cienke nhok.

⁷Ɛ jɛn cu Kuoth Nhial Ab-ram ku jiök i, “Ɛ ɣän Kuoth Nhial ɛə nɔŋ ji raar kä Ur ni rɔɔl ji Kɛl-da-ya ke ɣöö bä mun ɛmɛ ben kam ji ala dunɗu.”

⁸Cu Ab-ram ɛ thjɛc i, “Lö Kuäär ni Kuoth Nhial, bä je ku ɛ ɲac idi i?”

⁹Ɛn wɔnɔ cu Kuoth Nhial je loc i, “Wɛr näkni ɣä nac mi runkɛ diɔk kɛnɛ nac dɛɛl mi tɛə run diɔk, ke ruath dɛɛl mi tɛə run diɔk, ke dɔw guukä kie kunöör kɛl.”

¹⁰Ɛ jɛn, mɛə ci Ab-ram mɔmɔ liŋ, cuɛ ke ɲak Kuoth kɛn diaal, cuɛ ke bak ni ɗari, cuɛ ley ɔ baake car taarä guäth kɛl a thil ni diit, ke kɛn tin /kɛnɛ bak.

¹¹Mɛə ci cuɔɔr ben nyuur guäth riŋ, cu Ab-ram ke tur.

¹²Guäth ɛə wä cɔŋ ke mi konyɛ cuɛ Ab-ram kuer ɲjɛn mi diit, kä cuɛ je kuer dual mi jiäk ɛlɔŋ.

¹³Kä nɛnɛ je, cu Kuoth Nhial ɛ jiök i, “Däcni je aɔpaa ɛn ɣöö a /kan mun ɛmɛ ni guäl ɛ kuayku, kɛn bike a jaal rööl golä kä bike te yaakä ke run ti kur ɲuaan.

¹⁴Kä duunde ɣöö bä dɔr in ci ke yak moc riɛk, kä lunyädiɛn jɔk bike ben ke ɲɔak ti ɲuan ɛlɔŋ.

¹⁵Kä jin puɔnydu pany, bi ɲjɛnku thuk ke mal, kä bi dɔŋdu cuɔɔr.

¹⁶Kä /cike bi luny muun ɛmɛ ɛ ni mi wa riɔ in ɲuaandiɛn wä diɛth kä ke, ke ɣöö bi lat nyuɔɔni ji Ɛ-mor ɲot a /kɛnɛ ni thuuk.”

¹⁷Inɔ, mɛə ci cɔŋ ku kony guäth ɛə ci ɣɔw kuɔ muth, nɛnɛ je, cu guäth riŋ tin kɔŋ teke mi cɛt ke tul dhar kɛnɛ mac mi bɔl, kä kɛn rɛtkɛ ke dār baakni lɛɛyni tɔtɔ.

¹⁸Ni ke jɛn cɔŋ ɛmɔ cu Kuoth Nhial guɔk ke Ab-ram kä cuɛ je jiök i, “Niɛ wale cä mun ɛmɛ kam kuayku, a tɛmɛ ni kiir l-jɛp a wɛə kuer ni kiir Yu-pɛ-ree-tidh in diit,

¹⁹jɛn mun min mɔ mun ji Kɛn kɛnɛ ji Kɛ-nadh ke ji Kadh-mon

²⁰kɛnɛ ji ɣɛth ke ji Pɛ-rii-dhi ke ji Rɛpa

²¹kɛnɛ ji Ɛ-mor ke ji Kɛ-naan ke ji Gir-gac amäni ji Yɛ-buth.”

Tuk 16

A-gar kɛnɛ l-ca-mel

¹Täämɛ nɛnɛ je, Tha-ray kɛnɛ cɔwde ni Ab-ram thilke gat mi ca dap ɛ kɛn. Kä Tha-ray puɔnyde pany tɛə ke nya rööl l-jɛp mi lat ke je keel ala nya läätdä cieɛŋde. Nya mɔ cɔal ciötde i A-gar.

²Ino cu Tha-ray Ab-ram ku jöök i, “Min ci Kuoth Nhial yä pen dap, enu /ci nya läätädä emε jak kä ciek o, dɔŋ dëe cieendä jek gaat ke je.” Min ci Ab-ram min ca lat je ε Tha-ray lij cue je nhok.

³ε je no, en guäth ëe cu Tha-ray nya läätädε ni A-gar nya l-jëp kam cowdε ke yöö be ke dap gaat, te Ab-ram ke run ti jiath kel rool Ke-naan.

⁴Mëe ci Ab-ram nyam emo jak kä ciek, cue ruët. Kä mëe ci A-gar je ηac en yöö ruëtde, cue wee ke mi caanye kuääre ni Tha-ray.

⁵En wano mo cu Tha-ray Ab-ram jöök i, “ε ηuään ci A-gar thil luth ke yä mo, memε /ci thare tok ni jin! Cä kuanydä kuëŋ baapdu kä nie guäth ëe ce ηac en yöö ce ruët, ce cu thil luth ke yä. Memε bie guic ni Kuoth Nhial kamadan!”

⁶Cu Ab-ram ε cu loc i, “Wa, enu eno, kä jen min ε kuanydu kä liŋe ni min lätdi je. Guic min bi lat kä je.” ε je no, cu Tha-ray je cu cieŋ ε jïäk. Ke kujc emo cue ro bar.

⁷Mëe ce ro bar, cu jääk Kuoth Nhial ε jek däär paan wii puool mi te dup in wä kä Cur.

⁸Cue je thiec i, “A-gar, kuany Tha-ray, bij nikä kä ε ni wii thino?” Cu A-gar ε loc i, “Yän barä ni ro kä kuäärä.”

⁹Kä cue je ku jöök i, “Locni kä kuääru, kä wër la lij ruacdε.”

¹⁰Kä cue je leni jöök bä, “Yän bä kuayku rep a bike ηuan elɔŋ a /ca pekdiën bi luäŋ ke kuen.

¹¹Tääme jin ruëttdi ke gat mi dhool, kä bi ciötde col i l-ca-mel (min lot ni yöö lij Kuoth) ke yöö ci Kuoth Nhial lulu lij.

¹²Gat emo bi ciaandε a kujny kujny cεtke muul mi kujny. Be teke ter ke ney diaal, kä be cieŋ ni gak ke ji maaräde diaal.”

¹³Min ci A-gar ruac emo lij cue Kuoth Nhial ëe ci ruac ke je en thɔŋi i, ciötde col i Kuoth mi nen ke yöö ε jen i, “ε thuok epuc yän cä ram in la tiit yä leni dhil nen?”

¹⁴Ke kujc emo cua jiw emo col i Beer-laa-roy. Jen tëe kam Ka-dεc keεε Ba-red.

¹⁵Mëe ci päth ruëtäde thuuk, cu A-gar Ab-ram cu dap dhool kä cu Ab-ram ciötde col i l-ca-mel.

¹⁶En guäth emo ci Ab-ram runke a run ti jien bädäk wicde bækεl.

Tuk 17

Cuël ε nyuuth gukä Kuoth

- ¹Mëë ci Ab-ram teke run ti jien bänuan wicdien bänuan, cu Kuoth Nhial rö nyuoth je kä cue je jiök i, “E yän Kuoth in leny buomde ti diaal. Liñ ruaacnikä kä lätni ni min la thuok.
- ²Ke yöö deë guk kamädan eëdan cuop guäthde, kä deë kuayku pekdiën rep elonj.”
- ³Mëë ci Ab-ram memë liñ, cue wicde guol piny guäth in wä Kuoth ke ruac ke je, kä cu Kuoth e jiök i,
- ⁴“Memë e jen gukdä ke ji. Bi jin a guan dööri ti nyin nuan.
- ⁵Ca ji bi nyok ke ciöt i Ab-ram, ciötdu ba ni A-be-ram, ke yöö cä ji jak kä guandoon dööri ti nuan.
- ⁶Bä kuayku rep elonj a /ca ke bi luänj ke kuën kä bike a döör wec muoon kä bi thaanjien a kuar tin diit.
- ⁷Bä gukdä yiath piny kone ji amäni kuayku ke ric diaal tō bi ben tō ala guk ruac mi doraar en yöö bä la Kuothdu yene ke.
- ⁸En wec Ke-naan e lapi jääl thün e, ni keeliwde bä je kam ji yene kuayku, ke ric diaal tō bi ben tō, ala dunjien amäni cänj kel. Kä bä cuä Kuothdien.”
- ⁹Kä cue A-be-ram leni jiök i, “Jin puonydu pany, min bi lat e yöö bia gukdä rom yen diaal keel amäni kuayku ke ric diaal tō bi ben tō, ba guaal e ken ni cianj.
- ¹⁰Kä jin rom in bi rom ni gukdä yene kuayku je nen, tut diaal kä ye ba ke dhil cuel.
- ¹¹Ba ye dhil cuel yen diaal kä bi nomo a nyuuth gukadan amäni cänj kel.
- ¹²Yen bia dhol in teke nin bädäk döpä cuel, matdien amäni gaat kuaanyini tin ca dap rey dhorikun kene jaanjun tin kok yen ke ke yiokun.
- ¹³Djele ke cuel ken diaal amäni kuaany. Ke yöö bi gukdä ke ye la nyuth mi doraar.
- ¹⁴Tuut mi /kan cuel ba je koc rey nenike ke yöö ce gukdä yar.”
- ¹⁵Cue je leni jiök i, “Tääme, ke kuj ciökdu ni Tha-ray /ca je bi nyok ke ciöt i Tha-ray, kä be la ni Thara (min lot ni yöö nya kuar in diit).
- ¹⁶Bä je poth kä (bä ji moc gat ke je) (be ji dap gat). Kä puothdä min bä poth ni je be döör kene kuar tin nuan dap.”
- ¹⁷Mëë liñ A-be-ram nomo cue wicde leni guol piny, kä jen cue tok dol ke lode caare je i, “Dere a thuok a deë ram mi teke run ti kuor kel gat dhil dieth? Thara not dapä kä tää ke run kä deel ti jien bänuan?”
- ¹⁸En wanō cue Kuoth ku jiök i, “Dun mi nhoki je, a l-ca-mel tek.”

¹⁹Kä cu Kuoth ε loc i, “Aal, nie ciekdu ni Thara be ji dap gat, kä bi ciötdε cöli Ay-dhek (min lot ni yöö döle je). Bä gukdä yiath piny kōne je amäni kuayke bä, ala guk ruac mi döraar.

²⁰Kä puonyde en I-ca-mel, cä min ci thiec ke kujde lij, kä bä je poth a be teke gaat ti nyin nuan. Jen be kuar dan wäl wicde rew dieth, kä bä je jak kä dor mi diit.

²¹Kä min te ni jen thjn, gukdä bä je yiath piny kōne Ay-dhek in bi Thara je dap ji ithaar cōtdä ne.”

²²Kä min ci Kuoth min lätdε je thuk ke lätdε, cu Kuoth bath waandε.

²³Ino, nie cänj emo pany, cu A-be-ram gatde ni I-ca-mel cu cuel cētnike min ci Kuoth ε lar, jen amäni tut diaal tin te gōole, tin dapke dhōre, ke tin cε kōk ke yiōoke.

²⁴Kä A-be-ram runä mēē cuēilke ni je runke ke run ti jien bānuan wicde bānuan.

²⁵Kä te gatde ni I-ca-mel ke run dan wäl diok.

²⁶Ni ke jen cänj emo cua A-be-ram cuel kēne gatde ni kēel,

²⁷kēn diaal amäni wutni dhōaare diaal.

Tuk 18

Muoc Kuoth ke A-be-ram kene Thara Gat

¹Täame cu Kuoth Nhial ro cu nyuoth A-be-ram thäri jien Ma-me-ri, ine. A-be-ram tēē nyuurä thok kemekäde ke cändäär min ci yow leeth ε leth.

²Min cε wicde kap nhial cue wutni dan diok nen cujä gekä dhōaare. E nie min cε ke nen, cue ro yuth ni thok kemekäde kä cue rinj wēē ke ner. Kä min cε cop kä ke cue ro gon luthä,

³kä cue ke ku jioök i, “Kuarkä, mi nhōake je, dēre guāath mi tot guik kēel ke yä.

⁴A ye ciölä ram mi bi ye wä nöj pi ti bia ben lak ni ciökun, kä bia cu loj thaar jiaath.

⁵Kä min cia cu ben nike dhōrä a ye latke kä mjeth mi bia bum ni puanykun, dēre jalun kule cuop.” Cuke je loc i, “Gōaaε.”

⁶Min cike je cu nhok, cu A-be-ram loc kemekä nike wuor wee kä Thara kä cue je jioök i, “Mal theemni nuop dan diok pēth ke nyiöp, kä bul jurayni.”

⁷Kä jen A-be-ram puonyde cue rinj rey yōok, kä cue ruath mi tot mi puoth puoth wä nöj, cue je ben kam läät mi cu je ben pēth ke rial ikä.

⁸Ɛ je nɔ cu A-be-ram cak ti ruot kene cak ti piw, ke jen riŋ ruaath indaan in ce nak ke nöön, kä cue ke ben laŋh nhiamdien, kä cue cuŋgekädien meë miŋhke.

⁹En guäth emɔ cuke je thiec i, “Ciekdu ni Thara a ni?” Cue ke loc i, “Jen a rey kemekä.”

¹⁰Kä cu Kuoth Nhial ε ku jiök i, “Ɛruc, yän i thaar bä lunny dhoru kä bi ciekdu ni Thara ji dap gat mi dhool.” En guäth emɔ Thara teë cuŋjä jokde thok kemekä liŋe min latke.

¹¹Nene je täame Thara kene A-be-ram cike dɔŋ, kä Thara ce nuoot dapä.

¹²Ke kuj kä nomɔ cu Thara tok dɔl ke lɔcde, kä weë i, “Täame yän cä dɔŋ, deë leni not ke mi dapä, kä ci cɔwdä dɔŋ ke dɔŋ emɔ?”

¹³Min ci Thara tok cu dɔl, cu Kuoth Nhial A-be-ram thiec i, “Enu mi dɔl Thara je, ε laare je i, ‘Dere dap ke thuok kä ce dɔŋ inɔ?’

¹⁴Cue je leni thiec bä i, ‘Ɛ kue teke mi dhal Kuoth Nhial? Yän bä ye ben nyok ke guil cɔtdä ne ithaar, kä Thara be gat mi dhool dap en guäth ɔ.’

¹⁵Ke dual cu Thara je gak weë i, ‘Yän /kan tok dɔl.’ Cue je loc i, ‘Eey, kä min ci tok dɔl.’ ”

Ləŋ A-be-ram ke kuj Tho-dɔm

¹⁶Kä meë ci jaal jien, cu A-be-ram ke naam, kä meë ci wec Tho-dɔm joo cuke je diel guac nänä.

¹⁷En guäth emɔ cu Kuoth Nhial rɔ thiec i, “Deë min gööra lätnide cu tee ke A-be-ram?”

¹⁸Ni ε jen ram in bä jak kä dɔr mi bum bum mi duŋ diit. Kä ε jen ram in bi döör diaal wi muŋon puŋth jek ke ciötdɛ.

¹⁹Eey, ke yöö en ram in cä mek ke yöö be gaatke kene kuaykien luek ke yöö bibe cienkä guŋr ke lätni cuŋni kene thuŋok. Ke yöö inɔ, deë kɔ meë cakɔ gok kamäda cuŋp.”

²⁰Ɛ je nɔ, cu Kuoth Nhial ε ku jiök i, “Ci goonyini ke kuj Tho-dɔm kene Go-mo-ra nuan, kä ci cian nyuɔnikien dit.

²¹Gööra je en yöö bä je wä nen ke wanjä mi goonyini tɔtɔ ke thuŋok kie /cike thuŋok. Bä momɔ thare wä dhil jek.”

²²Nie wanɔ cu wutni tin kɔŋ rɔ rit kä cuke wä kä Tho-dɔm, kä cu A-be-ram duŋth kene Kuoth Nhial.

²³Min cike wä cu A-be-ram wä gekäde kä cue je jiök i, “Jin ε thuok bi ney tin gow riam keel ke ney tin jiäk?”

24 Kuε lar i en rεk te rεyde ke ney ti ji cuḡni ti jien daḡ dhieec. En waḡo deḡi rεk εmo dāk, /ci dākde dēē pāl ke kuḡdien ken ji cuḡni ti jien dhieec tin te rεyde?

25 A je ḡaḡ ke ji, /cu mi ceḡke neme lāt, ke yōō deḡi ji cuḡni nāk keel kene ji nyuḡḡni, a dēē ḡuaḡ cuḡni kuḡ kel kene ḡuaḡ nyuḡḡni! Eḡuc /ci mḡmḡ dēē tuḡḡ inḡ. A ci Kuäär in luk ḡow keeliw dēē cu laḡ ni cuḡḡ?”

26 Cu Kuoth Nhial ε loc i, “Mi waḡ ney ti ji cuḡni ti jien daḡ dhieec wā jek kā Tho-dḡm, bā rεk εmo ni keeliwde pāl ke kuḡdien.”

27 Cu A-be-ram ε leni nyḡk ke jiḡk i, “Cāḡ lapā cḡk, cā loḡdā bum a bā diḡ ni ruac ke jin Kuäär.

28 Ku wee ci ney daḡ dhieec ben raar kā ken ji cuḡni ti jien dhieec? Jiḡn bā, deḡi rεk εmo ni keeliwde dāk ke taḡa neeni daḡ dhieec jḡḡr?” Cuε je loc i, “/Cā je bi dāk mi waḡ ney ti jien ḡuaan wiḡdien neε dhieec jek rεyde.”

29 Cu A-be-ram ε leni nyḡk ke thieḡ i, “Be tēē di mi te ni jien ḡuaan thḡn?” Cu Kuoth ε loc i, “/Cā je bi laḡ mi deḡe teke ney ti jien ḡuaan rεyde.”

30 Cu A-be-ram ε ku jiḡk. “A loḡdu /ci jiäk, Kuäär, kā a ji nyḡakā ke thieḡni. Ku wee te ni ney ti jien diḡk thḡn?” Cuε je leni loc bā i, “Mi waḡ ney ti jien diḡk wā jek, thieḡ mi bā laḡ.”

31 Cu A-be-ram wee i, “Bum loḡdā a bā ruac ke ji Kuäär, ku wee te ni ney ti jien daḡ rεw thḡn?” Cuε je leni loc bā i, “/Cā je bi dāk mi dēē ney ti jien daḡ rεw te thḡn.”

32 Cu A-be-ram ε jiḡk i, “A loḡdu /ci jiäk, Kuäär, kā a kuḡ rḡ nyḡk ke thieḡ kā keel. Ku wee te ni ney ti jiath kel thḡn?” Cuε je loc i, “/Cā je bi dāk mi dēē ney ti jiath kel te rεyde.”

33 Mēē ci Kuoth Nhial thuḡk ke ruac kene A-be-ram, cuε jieḡn, kā cu A-be-ram lony cieḡ.

Tuk 19

Dḡt dueeri ji Tho-dḡm

1 En wane mḡ min ci wutni daḡ rεw tin koḡ cop kā Tho-dḡm ke thiaḡ, cuke Lot ben jek nyuurā thok rēēk Tho-dḡm. Kā min ci Lot ke nen cuε rḡ jieḡ wee ke neḡ kā cuε rḡ ben goḡ nhiamdien.

2 Kā cuε ke jiḡk i, “Kuḡrkā, kua mal ben nyuur dhḡrā, bia ciḡkun ben lak thḡn kā dēre cu nieḡn. Kā iruun dēre jaḡun cu cuḡp.” Kā cuke je loc i, “/Cako je ḡor. Koḡn bako nieḡn raar en wane.”

3 Kā cu Lot ke gil elḡḡ amāni mēē cuke je nhḡk. Mēē cike wā cieḡ ke je keel, cuε ke thḡl mḡeth cuε ke buḡl jurayni ti thieḡ rεyḡien thuḡp, kā cuke mḡith.

⁴Kä meë ɲotke a /kɛnke ni wä tɔɔcni, cu wutni diaal kä Tho-dɔm cien ben göl piny, cuke ben ken diaal a thil ruc, ni kä ɲuëtnikien amäni dɔɲkien bä.

⁵Cuke ciöt, cɔalke Lot kä jiöke je j, “Ken a ni ken wutni dɔɲ rɛw tin ci ben dhɔru en thiaaɲni? Ake beë raar bakɔ ke ben kaɲ.”

⁶Min ci Lot rɔalien lij, cuɛ ben kä ke thok thiek raar kä cuɛ thijk nyɔk ke lek thijn. Min cɛ käny raar duëel,

⁷cuɛ ke jiök j, “Kuɔ lip ni ye, mäthnikä, /cuare duer ε jiääk emɛ lät.

⁸Nëne je, ɣän tɔɔ ke nyier dɔɲ rɛw ti juut ti /ken mɛt niɛen ke wutni, ake nɔɲä ye, kä bia min gɔre ke loɔkun lät kä ke. Kä /cuare wutni tɪti lät kä duɔɔr, ke ɣöö ken ke jaal dhɔaarä.”

⁹Cuke je loc j, “Gueny rɔɔdu, kie bakɔ ji lät kä mi bec ni jen kä ke.” Kä cuke wee j, “Gatdi, en ram emɛ duunde ben ke cian en wane, kä beë ben kok ni ɣöö dɛra ruɛɛdan.” E jen ke kuj kä nɔmɔ cuke gɔr ni mi näk ken Lot, kä cuke wee ke mi tjecke rɔ nhiam ke ɣöö bike thijk thuɔk duëel wä töl piny.

¹⁰Kue la ɣöö ken wutni dɔɲ rɛw tin te rɛy duëel cuke Lot lom kä cuke je ɣɔɔc duɛel kä cuke thijk lek thijn.

¹¹Kä cuke ney diaal tin te thok thiek raar moc mi cɔɔrke, ken diaal ɲuëtni amäni dɔɲkien. Ke kuj kä nɔmɔ ken /kɛnke thijk thuɔk duëel ɛ jek.

Jiɛn Lot kä Tho-dɔm

¹²Nie wɔnɔ, cu wutni dɔɲ rɛw tɔtɔ Lot ku thiec j, “Tij ke radɔdien en wane? Mi tij ke cɔnyieët, gaat, män gan kie nyier, ney diaal tin maar ke ji en rɛy rëëk, naɲ ke kä wuɔcɛ rɔ en guäth emɛ,

¹³ke ɣöö kɔn gɔrko ɣöö bakɔ guɔɔth emɛ däk. ɣɔal ke kuj rëëk emɛ cɛ cop ni kä Kuoth Nhial jen cɛ dij elɔɲ a cɛ kɔ cu jak ke ɣöö bakɔ je ben däk.”

¹⁴E jen, min ci Lot mɛmɛ guic, cuɛ wutni tää ca nyieeke lar kuën wä jiök j, “Yen jiacɛ rɔ kä wuɔcɛ rɔ en wane, ke ɣöö bi Kuoth Nhial rɛk emɛ ben däk nie täämɛ.” Kä cu cɔw nyieëtke ruacɛ jak kä muɔɲ.

¹⁵Ni bakä ɣɔaa, cu jaak Kuoth Lot jiök j, “Jiɛcni, bar rɔɔdu yeɛe ciekdu ke nyieeku ke ɣöö /cia bi ɛ lijw rɛy lieth dueeri rëëk emɛ.”

¹⁶Kä ke kɔɔc laaac Kuoth Nhial, meë cɛ dää gääl, cu wutni tɔtɔ tetde kene tet ciekde ke tɛt nyieëtke käp kä cuke je buath raar, kä cuke je naɲ ni jɔk wec.

¹⁷Kä meë cike ke cu naɲ raar, cu Kuoth ke jiök j, “Lënye rɔ, /cuare jɔkdun liec, kä /cuare jak kä mi bia teke guɔɔth mi cuɔɲe thijn rɛy täpä wec emɛ. Lënye rɔ ni rɛy päämni, ke ɣöö /cia bi ɛ lijw.”

¹⁸Kä cu Lot ε loc j, “Aɣ kuäär, /ci ε jen inɔ.

¹⁹Guice tääme yän cä tēth laac jek kä jī, kä cä kṛac laacdu nen min ci nyuṛth yä ke kṛandu ke yä līth. Yän /cä rēk mi teke pām bi cop, amāni mi dēē riek yä mom en kam ε mṵ, kä dēē cu līw.

²⁰Nen ε, rēk mi thiak on, dēē rṵ leny thīn. ε rēk mi tot. A kuṛ wä thīn, bā cu kään.”

²¹Cu Kuoth ε jiök ī, “Nen ε, yän cä mēme leni nhök jī bā, a /cä rēk ε latdi mṵ bi dāk.

²²Pēthni, lenyni rṵ thīn, thile mi bā lel amāni mi wī cop thīn.” Ke kuī kä nṵmṵ cua rēk εmṵ ciōtde cōl ī Dho-ar (mi lot ni yōō duṛ tiit).

Dak Tho-dṵm keṇε Go-mo-ra

²³En wane mṵ Lot cue cop kä Dho-ar kānyä caṛ.

²⁴Kä cu Kuoth Nhial macde mi bēē ni nhial wuṵc wīc Tho-dṵm keṇε Go-mo-ra.

²⁵Kä cue wī tot dup, amāni tap dhori tot keeliw, amāni jī rēkni tot diaal, amāni wal diaal tin ci dṵny.

²⁶Duunde yōō cu ciek Lot jṵkde liic, kä cua je loc ni pām mik kä.

²⁷Ni ke runwaṛ cu A-be-ram loc guāth ēē cike kṵṛ cuṛ thīn keṇε Kuoth Nhial.

²⁸Cue wec Tho-dṵm keṇε Go-mo-ra ke rēy loṵlä nṵmṵ cu guic keeliw, cue nen ni wec mi ci tole kac ni puṛar cētde nike tol waṛä mi dīit.

²⁹Inṵ cu Kuoth wī loṵlä tēē cienṵ Lot thīn dāk. Cue A-be-ram tim, cue Lot jak kä bare rṵ ke yōō be kään rēy dākä.

Tuk jī Mo-ab keṇε jī Am-on

³⁰Tääme cu Lot keṇε nyieeke daṛ rēw jīen kä Dho-ar, kä cuke wä cienṵ rēy päāmni ke yōō luthē yōō dēre te kä Dho-ar. Jen keṇε nyieeke daṛ rēw cuke ben cienṵ kṵkā mi ca guaṛ puṵṵny pāam.

³¹Kä ke cāṛ kel cu nyam in kēē nyiman in tot jiök ī, “Guṛdan ce dṵṛ, kä thile wutni ti ba kṵṛ dīeth gaat wī muṵṵn εme.

³²Bēr, kṵṛ ban guṛdan dhīem kṵṛ mi maathē, kä dēē kṵṛ cu tṵṵc ke guṛdan, dēē kṵṛ rṵ cu jēk gaat ke guṛdan.”

³³ε je nṵ, ke jēn wäär ēē cuke guṛdien dhīem kṵṛ mi cue math. Kä cu nyam in kēē ben niēn keṇε guaṛ keel. Kä /kēn guaṛ tṵṵcdien keṇε nyaade nyäk ke ṛāc.

³⁴Kä mēē ruṵṵ cu nyam in dīit nyam in tot jiök ī, “Yän cä niēn keel ke guṛdan min waṛ. Bane nyṵk ke dhim kṵṛ en thiaaṛni, kä bia cu wä niēn keel yene je, kä ban gaat cu jek kä guṛdan.”

35 Ɛ je nɔ, ken cuke guandien cu nyok ke dhim koan en wäär eë, kä cu nyam in tot ben niëen keel ke je, kä /ken guandien ben nyaade tɔɔc kene jjeende köli nyäk ke ñäc.

36 Ɛ jen, cu Lot nyieeke dan rew cu ruët.

37 Cu nyam in diit dap ke gat mi dhool, kä cue ciötde col i Mo-ab. Ɛ jen guandoon neni tin coalke täame i gaat Mo-ab.

38 Kä cu nyam in tot leni dap bä ke gat mi dhool, kä cue ciötde col i Ben-ami. Ɛ jen guandoon neni tin coalke täame i gaat Am-on.

Tuk 20

A-be-ram kene Ä-bi-me-lek

1 Täame cu A-be-ram cu jjeen en wano kä cue yoth kujc rööl Ke-naan in coal i Ne-geb, kä cue wä cien kam Ka-dac kene Cur, kä meë ce rët ke Ge-raar cue liëp thin kä mi tot.

2 Kä guäth eë tää thin la jjöke naath i Thara e nyiman. Ɛ jen ino, cu Ä-bi-me-lek min la kuäär Ge-raar in diit ni jen raan jak ke yöö ba Thara nöön, kä cua je nöñ je.

3 Min ca nöñ je cu Kuoth ben kä Ä-bi-me-lek ke lak ke wäär kel, kä cue je jök i, “Jin duundu liäa ke yöö ci nyam emo kan, jen e ciek guande.”

4 Kä ke yöö /ken Ä-bi-me-lek ni tɔɔc keel ke Thara, cue Kuoth jök i, “Ay, Kuäär, a bi ram mi guan cuñni ku leni näk?”

5 Jen wut emo puonyde lare je en yöö e nyiman. Kä ciekde puonyde ce je lar bä i e däman. Yan cä neme lat ke buay laaac kä thile duer mi cä lat.”

6 Kä cu Kuoth e loc rey läkä i, “Ɛruc, yan ñacä je en yöö ci memë lat ke loc mi goaa, ke yöö e yan e neë pen ji yöö bi yä duer duer. Ɛ jen min /kan nhok ni ji guer e.

7 Nie täame lucni ciek emo guande, ke yöö jen e wut mi gök, kä jen be pal ke kujdu /ci bi le liw. Kä mi /ci ciek emo bi luɔc je, ñäcni je agoaa en yöö bi liw, jin yene ji dhöaru diaal.”

8 En guäth emo, meë ci Ä-bi-me-lek keer meë ruon, cue ji läätäde diaal ciöl ro kä cue ruac emo kuën ke ni keeliwde kä cuke dual elon.

9 Ɛ je nɔ, cu Ä-bi-me-lek A-be-ram cu ciöl ro kä cue je ben thiec i, “Enu ene ci lat kä ko mi? Enu mi cä duer ji eno bi yä kone wecdä nan duiä mi duñ diit ino mo? Jin ci yä cap mi jjäk elon.”

10 Kä cue je leni thiec bä i, “Caari je idi en yöö bi nomo cap?”

- 11** Cu A-be-ram ε loc i, “Lṗdä nṗmṗ ke ḡöṗ cä ṗṗac ni ḡöṗ thile ram mi dēē Kuoth luṗth en wanε, kenε ḡöṗ dṗṗ dēē raan ḡä näk ke ḡöṗ be ciekdä kan.
- 12** Kä jen εpuc ε nyimaar. Jen ε nya guṗṗar ku duunde la ḡöṗ /cakṗ maara nyuak. Cä je cu kuεn ala ciekdä.
- 13** Kä mēē cṗl Kuoth ḡä raar rεy cien ḡuṗṗari a bä la jāäl ḡṗaa, cua ciekdä jiök i, ‘Mi nhṗki ḡä εlṗṗ, la lare i lapä dāmuṗṗar ḡuṗṗthni diaal tin banε wä thṗn.’ ”
- 14** Ε jen, cu Ä-bi-mε-lεk det kenε ḡṗk ke kuaany wutni kenε män nöṗṗ kā cuε ke ben kam A-be-ram ala muc, kā cuε je luṗc ciekdε ni Thara.
- 15** Cu Ä-bi-mε-lεk ε ku jiök i, “Wecdä ε wecdu bä. Ku cien ḡuṗṗth ṗ nhṗki mṗ.”
- 16** Kä cuε Thara jiök i, “Nεn ε, ḡän cä dāmuṗṗar col ke yiṗw ti bathdṗṗar kel. Kä jṗn puṗnydu thile jṗ duer nhiam nεeniku diaal.”
- 17** Ke kṗr ruac Ä-bi-mε-lεk cu A-be-ram Kuoth cu pal, kā cu Ä-bi-mε-lεk kenε ciekdε ke nyṗer läätädε puṗnykien ḡṗw a cukε loc dapä,
- 18** ke ḡöṗ män diaal tēē te dhṗr Ä-bi-mε-lεk ci Kuoth Nhial dapdien ḡäk ke kuj ciök A-be-ram ni Thara.

Tuk 21

Dṗp Ay-dhεk

- 1** Täämε cu Kuoth Nhial Thara cien ni ḡṗaa, kā cuε ruac ēē lätde je lṗt cεṗnike mēē cε ḡṗk je.
- 2** Ni ke jen ḡuṗṗath ēē ci Kuoth ε rialikä cu Thara ruēt kā cuε A-be-ram dṗp gat mi dhṗṗl ḡuṗṗth ēē ci A-be-ram a wut mi dṗaanṗ.
- 3** Cu A-be-ram gat εmṗ cṗl i Ay-dhεk.
- 4** Kä cu A-be-ram gatde ni Ay-dhεk cuεl mēē cε tekε nṗn dṗṗ bädäk diēeth, cεṗnike mēē ci Kuoth ε ḡṗk je.
- 5** Ke ḡuṗṗath ēē daapke ni Ay-dhεk, A-be-ram en wanṗ run diēethde ke run ti kuṗr.
- 6** Kä nēnε je cu Thara wee i, “Ci Kuoth tṗkdä lṗth ḡuṗṗthde. Ney diaal tin ba je liṗ bike kiit ke ḡä keεl.
- 7** Thile ram mi dēē je mεṗ ṗṗac en ḡöṗ bi Thara A-be-ram leni dṗp gat ke cāṗ kel, kā ḡän en täämε cä je ben dṗp gat ni dṗṗädε.”

Tuk A-gar kenε I-ca-mel

- 8** Täämε cu gat piith kā cua je dṗth. Ke cāṗ ēē dṗthke ni Ay-dhεk cu A-be-ram mṗeth mi dṗṗ lṗt.

⁹Ke cänj kel mēē ci Thara gatde ni Ay-dhek cu nen njarke kene gat A-be-ram ēē dapke je ε A-gar in la nya rööl l-jēp,

¹⁰cue A-be-ram cu jök j, “Tuk nyam ε kuany emō kene gatde, ke yöö /ci gat nyaam ε kuany emō nyinku bi nyuak keel kene gatdä ni Ay-dhek.”

¹¹Cu neme a riek mi dijt kä A-be-ram ke kuj l-ca-mel.

¹²Duunde yöö cu Kuoth ε jök j, “/Cu rō moc riek ke yöö bi diēer ke kuj dhöl emō kene jen kuany nyaal emō. Liñ min lar Thara je, ke yöö ε jen Ay-dhek ε nñ ba ciötdu kek ke kuayke.

¹³Yän bä gat nyaamō kuany emō leni jak kä dōr mi dijt bä, ke yöö jen ε kuēēdu bä.”

¹⁴ε jen bakāde mēē ruon cu A-be-ram A-gar moc ke mñth kene pñ ti ca lath rey yōkā pñini, cue dhōl lath wukāde kä cue je jak kä wä. Cu A-gar yow jal cār rey paan kä Ber-ce-ba.

¹⁵Mēē ci pñ thuok rey yōkā, cue gat tōac thaar buot buot,

¹⁶kä cue wä nyuur ni guāth mi nñn kä mi tot, ε jen j, “/Cä je dēē luāñ ke ruot a bä gat emō guic liwe nhamdä.” ε jen cue cu te nñä, kä cu gat ε kan ke mi rotde.

¹⁷Kä min ci Kuoth lul gatdä liñ, cu jāk Kuoth A-gar cōl ni nhial j, “Enu, enu, A-gar? /Cu dual. Kuoth ce lul gatdä liñ en guāthde mi tōce thñ j.

¹⁸ε jen cu gat wä kan kä wēr lāñ ε ke yöö bä je jak kä dōr mi dijt.”

¹⁹ε jen cu Kuoth ε cu nyuoth jiw mi teke pñ. Cue cu wä thñn kä cue yōk pñnidien wä thiāñ thñ, kä cue dhōl cu moc ti maath ε.

²⁰En wānō cu Kuoth teke dhool emō keel amāni mēē cue dijt. Cue cienj ni dārdōar kä cue la ram mi nāc bār kuen kujeen elōj.

²¹Kä nēē cienje pan Pa-ran cu man ε jēk nyal kä nyjer rööl l-jēp, cue cu kuēēn.

A-be-ram kene Ä-bi-me-lek kä Ber-ce-ba

²²Täame ken nñni tōtō cu Ä-bi-me-lek ben kä A-be-ram jāle keel kene kuäär lathkēerike ni Pi-kōl, kä cu Ä-bi-me-lek A-be-ram ben jök j, “Te Kuoth ke jñ keel rey lätniku diaal tin lätdi.

²³Yac rō en wane ke kujdä nham Kuoth, en täame, ke yöö /ci maaru bi päl ke yä kie jñ dhōaarä kie kuaykä. Cētnike min cā maar kāp ni thukä ke jñ, kāp maaru ke yä ke duōp mi thuok kä amāni jen wec ε cienji mi, bi gik cienj thñ ke thuok laaac.”

²⁴Cu A-be-ram ε loc j, “Gōaac, cā rō yac.”

- 25 Ɛ jen, mëë ci A-be-ram ku göny kä Ä-bi-me-lek ke kuj jiew mi ci kuaanyke je mac,
- 26 cue je loc i, “Yän kucä je. Ɛ jen lienjä ke je ene kä ji, thile ram mi ci je met lar yä e nie wale eme.”
- 27 Ɛ jen, cu A-be-ram Ä-bi-me-lek cu moc ke muc deet kene yök, kä cu ken dan rew guk gok keel.
- 28 Cu A-be-ram näc deet dan bärw lieny golä rey deetke.
- 29 Ke kuj emo cu Ä-bi-me-lek je thiec i, “Enu mo ci näc deet dan bärw titi lath golä mo?”
- 30 Cu A-be-ram e loc i, “Jin bi ken det titi dhil kan kä yä ala mi nyooth je en yöö jiw eme tet e yän.”
- 31 Ɛ jen mëë cwalk ke guath emo i Ber-ce-ba, ke yöö e jen guath eë ci gatdi dan rew rö gok thijn.
- 32 Mëë cike guk cu thuk ke läth piny kamnikien kä Ber-ce-ba, cu Ä-bi-me-lek kene kuäär lathkëerike ni Pi-kol loc rool ji Pi-li-thet.
- 33 Cu A-be-ram rö pieth jiath mi coal i koat kä Ber-ce-ba, en wani cue Kuoth Nhial ni Kuoth min thil pek pal.
- 34 Kä cu A-be-ram cien rool Pi-li-thet ke guath mi bäär elon.

Tuk 22

Yon näthä A-be-ram

- 1 Ke kor kä titi diaal cu Kuoth A-be-ram yon. Cue ciöt i, “A-be-ram!” Cu A-be-ram e loc i, “Yän en.”
- 2 Cu Kuoth Nhial e jök i, “Täame käni gatdu min kel karoa ni Ay-dhek, jen kelu min nhoki elon, kä wer ke je dhoo in coal i Mo-ri-ya. En thoni wer thopni je yä ala muc mi wanke wii paam in bä wä nyuoth ji.”
- 3 Kä mëë ci A-be-ram momo lin, cue keer ni pootä, cue jien bak ala ton ti ba wä wan ni muc, cue muule rialikä, kä cue wutni dan rew kä laatke nan keel ke je ke gatde ni Ay-dhek, cue cu jien wäde guath eë ci Kuoth e lar je.
- 4 Mëë cike jal ke nin dan dik, cu A-be-ram let kä cue guath emo nen ni nänä.
- 5 En wano cue laatke ku jök i, “Duoth e en wane keel ke muul, täame yän kone jen dhöl eme bako Kuoth wä pal wini mi, ke kor bako cu lony kä ye.”
- 6 Min ce ke jök ino, cue gatde ni Ay-dhek cu jak kä kape ton jien, kä jen puonyde A-be-ram röme mac kene nom. Cuke cu wä.

⁷Min jälke, cu Ay-dhek guḅn ku jiök i, “Guḅ.” Cu guḅn wee i, “E jin idi gatdä.” Cue guḅn jiök i, “Kḅn jalne ke mac kene tḅn, kä del in bi ku la muc mi ba waḅ ani?”

⁸Kä cue je loc i, “Gatdä, en Kuoth puḅnyde be del ḅun mi ba thöp je ala muc mi waḅke.” Kä cuke cu wä.

⁹Mëë cike cop guäth ëë lar Kuoth ε, cu A-be-ram yik täth, kä cue tḅn car thḅn, kä cue gatde ni Ay-dhek cu yian, kä cue je cak wij tḅḅn wij yikä.

¹⁰Mëë ce nḅmḅ lat, cue ḅḅm cu guath ke yöö be gatde ḅot.

¹¹Kä nḅne je, cu jääk Kuoth Nhial je cḅl ni nhial i, “A-be-ram! A-be-ram!” Kä cue nhök i, “Yän en.”

¹²Cu jääk Kuoth ε ku jiök i, “/Cu dhḅl εmḅ guḅḅer a bi je lät kä mi jääk, ke yöö cä ku ḅḅc tääme en yöö jin luthi Kuoth, nike min /keni gatdu pḅn yä, jen gatdu min kel kärca.”

¹³En waḅe mḅ cu A-be-ram liεc kä cue tutdëël rḅmä nen mi ca tuḅḅke rök kuiyni. Cue je wä nöḅḅn kä cue je ben thöp Kuoth ala muc mi waḅke ke guḅḅth gatde.

¹⁴Ke kuj εmḅ cue guḅḅth εmḅ cḅl i Kuoth Nhial ḅune ḅḅak. E je nḅ, amäni tääme la lar naath ε i, “Wij paḅm Kuoth Nhial jek ke duḅḅr thḅn.”

¹⁵Cu jääk Kuoth Nhial ε leni cḅl ni nhial,

¹⁶kä cue je jiök i, “Mεme ε ruac Kuoth Nhial, ce wee i, ‘Yän laḅhä guk ruac mi thil nyḅak kamädä kḅne ji ke kuj kä yöö ci nεme lat, kä /keni gatdu pen yä.

¹⁷Yän bij poth ke puḅth mi bä kuayku jak kä ḅuan cḅḅnike cier nhial kie liet thuḅk yiëer. Kä bi kuayku rḅk ji tḅrien mac.

¹⁸Bi döör diaal wij muḅḅn puḅth jek ke kuayku ke yöö jin ci ruacdä liḅ.’ ”

¹⁹Nie waḅḅ cu A-be-ram kene gatde cu loc kä laḅḅke kä cuke cu wä Ber-ce-ba ken diaal. Kä cu A-be-ram cier en win i.

Gaat Na-ḅor

²⁰Ke kḅr kä titi, cua A-be-ram leni lar lär i, “Ciek dämuḅḅr ni Na-ḅor ce dap ke gaat.

²¹Gatde min kḅḅ ε Udh, cu däman ni Buudh kene Ke-mu-el min cḅal gatde i Ä-ram,

²²ke Ke-thed, ke Ädho, ke Pil-dac, ke Yid-lap, ke Bä-thu-el.”

²³min cḅal nyaade i Re-be-ka. Ci Mil-ka gaat bädäk tḅtḅ dap däman A-be-ram ni Na-ḅor.

²⁴Kä cu luom Na-yor ni Re-u-ma gaat t̄iti dap, Teba, Gaam, Taac, ke Maakaa.

Tuk 23

Liqa Thara

¹Guäth eë ci Thara te t̄ekä ke run ti kuor w̄icde j̄ien d̄aj̄ r̄ew w̄icde b̄arow,

²cue liw kä Kir-yath-ar-bä min la Yeb-ron rey rööl Ke-naan. Cu A-be-ram wä guäth liethde ke yöö be je wä par.

³Kä min ce thuok ke par ciëkde, cue je bany piny kä cue ruac ke gaat Yëth j̄ioke ke i,

⁴“E yän raan rööl golä, kä ciënjä reyduun ala ram mi j̄ääl. Bia muocce yä mun kunyä ke ye keel ke yöö d̄eë ciëkdä cu kony.”

⁵Cu gaat Yëth A-be-ram loc,

⁶“A locdu koc, lij ruacda. J̄in lapi kuäär mi nun Kuoth reyda. Kony ciëkdu muun kunyä min goaa ni jen kä guäth kunyniko. Thile ram kel kä ko mi d̄eë j̄i p̄en k̄aak kunyä mi d̄eri raandu kony th̄in.”

⁷Min ci A-be-ram e lij, cue ro gon̄ nhiam j̄i dh̄aar em̄, tin la gaat Yëth,

⁸kä cue ke j̄iök i, “Mi n̄hoake je e thuok en yöö bä raandä kap guäth kunyä, n̄hoake je en yöö bia wä ruac ke kuj̄dä nhiam Ep-r̄on gat Dho-yar,

⁹kä a je käm yä k̄aak kunyä Mak-pe-la min la dun̄de, jen k̄aak in te p̄ek kakäde, a je käm e yä nhiamdun ke p̄ek k̄okäde keeliw, ala guäth kunyä ke kuj̄ n̄enikä.”

¹⁰Ep-r̄on puonyde t̄eë rey kuayni Yëth tin k̄okien, kä m̄eë ce m̄eë ca lar e A-be-ram lij, cue A-be-ram cu loc nhiam nath diaal t̄eë ca ro dol thok r̄eëk i,

¹¹“/Cie jen, kuäär! Lij ruacdä. Yän bä j̄i moc ke muc, jen kak kene k̄aak kunyä ni keel cä je thöp j̄i ke muoc, cä kam j̄i nhiam n̄enikä. E je no, ku raandu wä kony.”

¹²Cu A-be-ram ro leni gon̄ nhiam j̄i dh̄aar em̄,

¹³kä cue ruac ke Ep-r̄on nhiamdien, kä cue je j̄iök i, “Yän /cä d̄eë met̄ nhok eno. A j̄i kamä p̄ek k̄okä kakä. Käp e, kä jakni yä kä w̄aä raandä kony th̄in.”

¹⁴Cu Ep-r̄on e loc i,

¹⁵“A locdu koc, lij ruacdä. E ku nu mi t̄eërne kamädan, en kak k̄okde e yiow ti kur n̄uaan. Ku raandu wä kony th̄in.”

¹⁶Cu A-be-ram e nhok, kä cue Ep-r̄on kam p̄ek yiõni tin ce lar je, kä cue ke kam je nhiam gan Yëth diaal, yiow ti kur n̄uaan.

¹⁷Kä ino, cu kak Ep-rɔn in te kä Mak-pe-la gekä Ma-me-ri, kene kɔaak kunyā ke jien diaal tin te reyde,

¹⁸cue la duŋ A-be-ram kä cu gaat ʏëth tëë ca rɔ dol thok rëëk a nëen.

¹⁹Nie wano cu A-be-ram ciekde ni Thara wä kony kɔk emɔ dhɔɔr in coal i ʏeb-ron rool Ke-naan.

²⁰Je no, cu A-be-ram rɔ jëk mun kä gaat ʏëth, jen mun kene kɔaak kunyā min te reyde ala guaath kunyā.

Tuk 24

Kuën Ay-dhek ke ciek

¹Tääme A-be-ram ce kuɔ wut mi ci dɔŋ elɔŋ, kä ci Kuoth Nhial ε poth rey lätnike diaal.

²Je jen cue ram in dɪt ni jen nham laɔtnike cu jïök i, “Thak juäkdä ke tetdu,

³ala nyuuth en ʏöö bi rɔ yac ke ciöt Kuoth Nhial min cak nhial kene piny en ʏöö /ci gatdä bi gor ciek rey nyieet jɪ Ke-naan ti ciëŋä keel ke ke ti.

⁴Kä duunde ʏöö bi wä rool diëethnikä kä bi gatdä ni Ay-dhek wä guec ciek rey jɪ maarädä.”

⁵Kä cu lääte je thiec i, “Kä be te idi mi wä nyam emɔ ben wä loɔ keel ke ʏä? En wano dëë gatdu bëë, kä dëë je cu nan rool ëë bij thɪn?”

⁶Kä cu A-be-ram ε loc i, “Däcni je agoaa en ʏöö /ci gatdä bi loc en wɪni!

⁷Jen Kuoth Nhial min la Kuoth puɔrä, ε jen ram ëë jɪεc ʏä rey ciëŋ guaari kene mun diëethnikä, jen min ci ʏä lar ʏöö be mun emε kam kuaykä, jen Kuoth emɔ be jääkde jāk kä nhamdu ke ʏöö bi gatdä wä gor ciek en wɪni.

⁸Min te ni jen thɪn, mi wä ciek emɔ ben ke jɪ keel wä loɔ, ca jɪ lony kä lam emε, kä ε ni ʏöö /ci gatdä bi meɔ nan en wɪni.”

⁹Je jen, cu läät tetde cu thaak ni juäk kuare ni A-be-ram kä cue rɔ yac i be je lat cɛtnike min ce lar.

¹⁰Je no, cu läät thɔarɔaali kuare ti jiath kel kan, ti ca jiokien thiaŋ ke muc diaal ti gööl, kä cue jalε cu cuɔŋ wɪc ëë ciëŋ Na-ɔor thɪn rey rööl Me-tho-po-ta-mia.

¹¹Mëë ce cop cue thɔarɔaali jak kä tɔɔc gekä jiew mi te jok wec, ke guaath mi cɛtke ke thiaŋ, jen thaak in la bëë ke män jioam pɪini.

¹²Cue pal i, “Ay Kuoth Nhial, ε jɪn Kuoth kuarä ni A-be-ram, ku ʏä mal luäk läädä en walε, kä rom nhökdu min thil pek min te kamädu yene kuäärä ni A-be-ram.

- 13 Yän bä cuḡḡ wii jiew en wane, guäth in la nyier wec emḡ a bëë jioam piini thjn.
- 14 Male nyoth ε jin en ḡöḡ mi waa nyal wä jiök i, 'Nyam ε, malä jiom pi ti maathä ke bul piinidu,' kä mi wëë je wä loc i, 'Mäthni kä bä thḡarḡaḡaliku jiom pi bä,' jen nyam ḡ ε nyam in ci nyoth ke kui jänädu ni Ay-dhek, kä bä cu ḡac en ḡöḡ ci nhökdu min thil pek käp kamädu yene kuäärä."
- 15 A /kene pale ni kuḡ piny, cu nyam mi cḡal i Rε-be-ka cop ke bul piini mi te jiere. Jen ε nya wutdä mi cḡal i Bä-thu-el mi mḡ gat Mil-ka min mḡ ciek Na-ḡor min mḡ däman A-be-ram.
- 16 E nyam mi jut mi diḡ maandε mi ken met tḡḡc ke wut. Cue wä wii jiew, cue bul piinide thiänj kä cue rḡ riet jök.
- 17 Cu läät indaan riinj kä je, kä cue je jiök i, "Ke kḡac loacdu ci ḡä mal ε moc pi ti maathä rey buḡl piinidu."
- 18 Cue je loc i, "Epuḡ, kuäärä," kä ni kä keel cue bul kap piny jiere kä cue je jak kä mäth.
- 19 Mëë ci wut emḡ thuḡk ke math, cu Rε-be-ka je jiök i, "Yän bä pi wä jom ke kui thḡarḡaḡali amäni mi wäke thuḡk ke math ni ken diaal."
- 20 En wano, cue duoth piini tin ci duoth cu pēth ke tuḡ paḡny math leeyni, kä cue rḡ nyök ke riḡ wii jiew wëë pi jom, kä cue thḡarḡaḡali wutdä emḡ maath ni ken diaal.
- 21 En guäth emḡ ni keeliw wut tēë guic nya mḡ bitdä, guice ḡöḡ mi ci Kuoth Nhial jalε laḡh guäthde.
- 22 Mëë ci thḡarḡaḡali thuḡk ke math ni ken diaal, cu wut in daan tiel däpäpä kam raar kä cue je laḡh wuum nyaal, kä cue tetke moc ke ciik tetni däpäpä daḡ rew,
- 23 cue je cu jiök i, "Nyaadä, ε jin nya ḡa? Kä deḡe teke guāath dhḡḡr guur mi dëeko wä niēen thjn en wääri?"
- 24 Cue je loc i, "E yän nya Bä-thu-el gat Na-ḡor, man guāar ε jen Mil-ka ciek Na-ḡor."
- 25 Kä cue jiök bä i, "Kon bakḡ guāath tḡḡcä jek ke kuḡdun, amäni luaakda tēë ke guāath mi bi thḡarḡaḡaliku wä niēen thjn."
- 26 Ni ε wano, cu wut emḡ rḡ kam muāal kä cue Kuoth Nhial laḡ tēth loaac.
- 27 Cue wee i, "A liak teke Kuoth Nhial min la Kuoth kuārä ni A-be-ram, min ci nhökde min thil pek rḡam thjn kamäde kene kuäärä, ke ḡöḡ ce ḡä bööth ε wir wir nike dhḡr däman kuārä."
- 28 Cu nyam emḡ cu riḡ dhḡr man kä cue min ci tuḡk wä laḡ naath.

- 29 Jɛn Rɛ-bɛ-ka tɛɛ kɛ dāman mi cɔal ɪ La-ban, cuɛ riŋ raar wɛɛ kǎ wut ɛmɔ wɪc jɪɛw.
- 30 Min cɛ tiɛl wuɔm nɛn kɛnɛ ciik tɛtɛni nyiman, kǎ cɛ ruac in ci wut ɛ lat liŋ kɛ nyiman, cuɛ jɛ wǎ jɛk ɛn wɪni kɛɛl kɛnɛ thɔ̄arɔ̄aali kɛ.
- 31 Cuɛ jɛ jɪɔk ɪ, “Jɪn mi ca poth ɛ Kuoth Nhial, ɛŋu mi cuŋi raar? Bɛr, wanɛ ciɛŋ. Ƴǎn cǎ duɛlu rial ikǎ amǎni guǎath kɛ kuɪ thɔ̄arɔ̄aali.”
- 32 Cu La-ban ɛ nɔ̄ɔŋ ciɛŋ, kǎ cuɛ kuakɛn luɔny piny jɪɔkni thɔ̄arɔ̄aali kǎ cuɛ kɛ moc wal. Cuɛ wut ɛmɔ cu nɔ̄ŋ pɪ ti bɛ lak ni ciɔkɛ kɛ ciɔk nɛɛni tin bɛɛ kɛ jɛ kɛɛl.
- 33 Mɛɛ ca mɪɛth nɔ̄ɔŋ nhiam lǎǎtdǎ A-bɛ-ram, cuɛ weɛ ɪ, “/Cǎ bi mɛt mɪth a /kǎn min nɔ̄ɔŋ Ƴǎ ɛn wanɛ lat.” Cu La-ban ɛ cu jɪɔk ɪ, “Lat ɛ.”
- 34 Cuɛ weɛ ɪ, “Ƴǎn lapǎ lǎǎt A-bɛ-ram.
- 35 Ci Kuoth Nhial kuǎǎrǎ poth ɛlɔŋ kǎ cɛ moc riŋ mi diɪt, kǎ cɛ jɛ moc det kɛ Ƴɔk kɛ ciɛk in bɔr kɛnɛ daap, laat mǎǎn kɛ laat wutni bǎ, thɔ̄arɔ̄aali kɛnɛ muɔli.
- 36 Guǎth ɛɛ ci Thara ciɛk kuǎrǎ ni A-bɛ-ram dɔŋ, cuɛ kuǎǎrǎ dap gat dhɔl, ci guɔn nyinkɛ diaal kǎm jɛ.
- 37 ɛ jɛ nɔ, ci kuǎǎrǎ Ƴǎ cu jak kǎ yaacǎ rɔ jɪɔkɛ Ƴǎ ɪ, ‘/Ci ciɛk gatdǎ bi gɔr rɛy nyiɛɛt Kɛ-naan ti ciɛŋǎ kɛɛl kɛ kɛ roolɛn ɛ.
- 38 Kǎ yac rɔ ɛn Ƴɔɔ bi wǎ ni kǎ jɪ maarǎdǎ thok duɛɛl guǎar kǎ bi gatdǎ cu wǎ gɔr ciɛk.’
- 39 Cua jɛ cu jɪɔk ɪ, ‘Dɔŋ /ci nyam ɛmɔ ben kɛɛl kɛ Ƴǎ bi nhɔk.’
- 40 Kǎ cuɛ jɛ loc ɪ, ‘Jɛn Kuoth Nhial ɛɛ latdǎ nhiamdɛ ni wal bɛ jǎǎkdɛ jak kɛ jɪ kɛɛl kǎ bɛ jɪ luak thɪn, kɛ Ƴɔɔ inɔ bi gatdǎ cu wǎ gɔr ciɛk ni kǎ jɪ thuɔk duɛɛl guǎar.
- 41 Kǎ kɛ kuɪ yǎcǎ kamǎdan, jɪn mi wɪi wǎ kǎ jɪ maarǎdǎ kǎ /ciɛk bi mat kɛ jɪ, ɛn wanɔ ba jɪ lony kǎ yac ɛmɔ.’
- 42 ɛ jɛ nɔ, min cǎ ben wɪi jɪɛw ɛn walɛ, cǎ pal ɪ, ‘Lɔ Kuoth Nhial, Kuoth kuǎrǎ ni A-bɛ-ram, mi goori ni Ƴɔɔ /ci jalǎ ɛmɛ bia ban,
- 43 nɛnɛ Ƴǎn cuɔŋǎ wɪi jɪɛw ɛn wanɛ, kǎ a jɛ tekɛ nyam mi bɛɛ jɔam kɛ pɪ ɛn wanɛ, kǎ bǎ jɛ jɪɔk ɪ, “Mocǎ pɪ ti tɔt rɛy buɔl piɪnidu,”
- 44 mi wɛɛ jɛ loc ɪ, “Mǎthni, kǎ bǎ thɔ̄arɔ̄aaliku lɛni jɪɔm pɪ bǎ,” bi nyam ɛmɔ a ciɛk in ci Kuoth Nhial ɛ mɛk gat kuǎrǎ ni A-bɛ-ram.’
- 45 Kǎ mɛɛ ŋuɔtdǎ ɛ /kǎn palǎ ni kuɛr piny, cu Rɛ-bɛ-ka ben raar kapɛ bul piɪnide kɛ jiarɛ, kǎ cuɛ wǎ wɪi jɪɛw kǎ cuɛ pɪ jɔam. Cua jɛ cu jɪɔk ɪ, ‘Malǎ moc pɪ ti maathǎ.’

46 Cue bul piinide kap piny ni kä keel kä cue yä jöök i, 'Mäthni kä bä thöaröaalikü maath bä,' E je no, cuä cu maath, kä cue ley tötö math.

47 Cua je thiec i, 'E jin nya na?' Kä cue yä loc i, 'E yän nya wutdä mi coal i Bä-thu-el, gat Na-yor kene Mil-ka.' E jen, cua wumde cu moc tiel kä cua tetke moc ke ciik.

48 Cua rö kam muagal a larä Kuoth Nhial teth loac, kä cua je liak, jen Kuoth kuara ni A-be-ram, jen ram in ci yä both ni goaa ke duöop mi wir wir ke yöö bä nya däman kuara ben jek ala ciek gatdä kuara.

49 Täame, kua ben, lare je mi bia nhök mi thil pek kene cian mi thuk lat kä kuäara. Kä mi /cie jen, bä rö cak guagath dödien."

50 Mee ci La-ban kene guan ruacde lin, cuke wee i, "E lat Kuoth Nhial ene. Kon /cak thokda bi luah ke kueng thin.

51 E jen Re-be-ka eno, nanje kä wer. A je waä ciek gatdä kuaru cetnike min ci Kuoth Nhial e lar."

52 Mee ci laät A-be-ram ruacdien emö lin, cue wicde guol piny kä cue Kuoth Nhial liak.

53 E jen, cue kuak puagany ti ca tath ke ciek in bor kene daap cu kam raar, ke bieyni ti ruony, kä cue ke kam Re-be-ka. Kä man kene däman Re-be-ka cua ke nöj muc bä.

54 E jen, cuke cu mith kä cuke maath kene neeke. Cuke cu niyen e wini. Mee cike keer bakade mee ruon, cu laät emö wee i, "A luocä kä kuäara."

55 Kä cu däman nyaal kene man wee i, "A nyal teke ko keel ke nin ti tot, kä be cu wä,"

56 Cue ke loc i, "/Cuare yä gal. Nene je, ci Kuoth Nhial yä lat agoaa, a luocä kä kuäara."

57 Cuke je jöök i, "Coalne nyal ba ben thiec."

58 Mee ca je col cuke je thiec i, "Bi wä keel ke jen wut emö?" Kä cue ke loc i, "Bä wä."

59 E jen, cu ken Re-be-ka cu jak kä wä keel kene laät dhöarien mi ciek, cu laät A-be-ram kene nuetnike ke cu nan.

60 Kä cu ke Re-be-ka poth i, "Nyada, big man neeni ti bathdöori ti thil pek. Kä ake kanke röj ji tieren ke buom."

61 Cu Re-be-ka kene laätde cu kot jöokni thöaröaali kä cuke cu jien keel ke wut emö. Nomo e jen nan ee nanje ni Re-be-ka e laät A-be-ram.

⁶²Tääme, Ay-dhek cieng ni kuj rööl Ke-naan in coal i Ne-gab, kä en guagath emo thieeke ke Beer-laa-roj.

⁶³Ke cänj kel ke thianj cue kac raar wëë jal. Nie täame cu thogroali ti bëë, je pärikä.

⁶⁴Nie min ci Re-be-ka je nen, cue kac piny jok thogroale.

⁶⁵Cue läät A-be-ram thiec i, “Ena en wut e jal rey kakä mo, mo bëë kä kon o?” Cue je loc i, “E jen kuäärä.” En wanj cu Re-be-ka kuere bieyde kan kä cue ro kuom piny ke je.

⁶⁶Kä mëë cike nyuur, cu läät emo Ay-dhek lat tëë diaal tëë ce wä lat.

⁶⁷E jen cu Ay-dhek Re-be-ka cu nanj kemekäde, cue cuä ciekde, cue je nhok. Cu Ay-dhek locde cu teth ino ke kor lieth man ni Thara.

Tuk 25

Gaat A-be-ram ke Ke-tu-ra

(1 Kuën 1:32-33)

¹Tääme A-be-ram ce ro nyok ke kuën ke ciek mi coal i Ke-tu-ra.

²Cue ciek emo dieth gaat titi, Dhim-ran ke Yok-can ke Me-dhan kene Mid-yan ke Ic-bak kene Cua.

³Cu Yok-can gaat rew dieth ti to Ceba kene De-dan. Cu gaat De-dan a A-cu-rim ke Le-tu-cim kene Le-u-mim.

⁴Cu gaat Mid-yan a, Eepa kene E-per ke Ä-nok kene Ä-bi-dhä ke E-la-da. Tuto ken diaal ke gaat Ke-tu-ra.

⁵Kä cu A-be-ram kuake diaal kam gatde ni Ay-dhek.

⁶Kä mëë not A-be-ram ke tek, cue gaat luomnike moc ke muc, kä cue ke tuk, ke yoo bike nanj ke Ay-dhek. Kä cuke wä kuj rööl känyä canj.

Liag A-be-ram kene kuonyde

⁷Tääme cu run teekä A-be-ram diaal a run ti kuor kel wicde jien barow wicde dhiiec.

⁸Kä cue cu liw a roj locde rey teekä mi bäär.

⁹Cu gaatke danj rew Ay-dhek kene I-ca-mel je kony kok Mak-pe-la mëë te rey kakä Ep-rön gat Dho-yar raan Yeti. E jen kak ëë thieek ke Ma-me-ri,

¹⁰Mëë kok A-be-ram e nhiam gan Yeti, kä e jen guagath ëë ca ciek A-be-ram ni Thara konj kony thin.

11 Kä ke kor lieth A-be-ram cu Kuoth Nhial Ay-dhek poth kä cuε cu ciεη ni Beer-laa-roγ.

Gaat I-ca-mel

(1 Kuēn 1:28-31)

12 Lieηε je tääme, t̄iti ke gaat I-ca-mel gat A-be-ram ëë dapke je ε nya rööl I-jëp ni A-gar, jen nyam ëë mo läät Thara.

13 T̄iti ke ken pek ciööt̄ni gan I-ca-mel a ca ke guir ni guççri. Ne-ba-yoth ε jen gatde min k̄ëë, cu dämani a Ke-dhar ke Adh-beel ke Mi-ba-tham

14 ke Mic-mä ke Dhuma ke Matho

15 ke A-dad ke Teemo ke Ye-tur ke Na-pic kene Kedh-ma.

16 T̄ot̄o ke ken ciööt kuari thuk duëli gan I-ca-mel daη wäl rεw rey ciëñikien kene dhorkien.

17 Tääme mëë liw I-ca-mel, runke ke run ti kuçr kel w̄icde jien diçk w̄icden b̄arow.

18 Kä ken thuk duëli gan I-ca-mel cuke ciεη ni rol in te kam Ä-wi-la kene Cur keth rööl I-jëp lotdä A-thi-ri-ya. Kä cuke ciεη tiilä kamnikien ke dämanikien diaal.

Dap E-tho kene Je-kob

19 Tääme t̄iti ke gaat Ay-dhek gat ëë ci A-be-ram ε dieth.

20 Kä jen runke ke run ti jien nuaan guäth ëë kuene Re-be-ka nya Bä-thu-el raan rööl Ä-ram rεek Pa-dan-a-ram, Re-be-ka emo ε jen nyiman La-ban.

21 Cu Ay-dhek ciekde jääny a thil gat, ke kuj̄c emo cuε Kuoth Nhial th̄iec ke kuj̄de. Mëë cε je th̄iec, cu Kuoth Nhial pale liη, kä cu Re-be-ka ruët.

22 Kä min cε ruët, nëne je, cu gaat dhuççr elçη j̄iide. Kä cuε th̄iec j̄, “Eηu tuçok neme kä γä mo?” Ke kuj̄c emo cuε gor ni γöö be je th̄iec kä Kuoth Nhial.

23 Kä cu Kuoth Nhial ε loc j̄, “Te j̄icdu ke döör daη rεw, kä bi dap ke ney daη rεw ti bi ciaaηdien guaç. Bi buçm ni dçr kel kä min dçη, kä gat in d̄it ni jen be gat in tot lätikä.”

24 Mëë ci päth ruëtäde thuçk, cuε dap ke cuëëk.

25 Min ci gat in nhiam käny raar, tithε ε cuät, kä puçnyde ni keeliw ke miem. E je no, cuke ciötde cöl j̄ E-tho.

26 Kä min ci gat in j̄iol ben raar, cua je guççr ε däman a käpe ηul ciçkädε lær, kä cua ciötde cöl j̄ Je-kob. Mëë dapke ke, en guäth emo Ay-dhek runke ke run ti jien b̄akel εgim.

27 Kä mēē ci dhool tɔtɔ piith, cu E-tho a wut mi kääk leeyni mi diit, mi cienj ni taa jaaar, kä cu däman ni Je-kob a wut mi muol muol mi la cienj ni cienj.

28 Cu Ay-dhek nhok ni E-tho elonj ke yoo jekε cuom rijn leeyni tin la nonje je. Kä Rε-be-ka nhokε ni Je-kob.

29 Nēne je, ke cānj kel mēē te Je-kob thät cuεeni ti dεer, cu E-tho luny jok guāth jālike ε ca näk ε buoth elonj. Min cε cuey tin thalke nuāc,

30 cuε Je-kob lim j, “Jiomni yā en cuεeni tɔ luaal tɔtɔ ke yoo ci buoth yā näk.” Cu luot kä mēē cōaalkε ni je j ε-dom cua no.

31 Kä cu Je-kob je loc j, “Kāmni yā guāath dītādu ke nhiam.”

32 Kä cuε Je-kob jök j, “En täämε, ci thiak ni yoo bā muon, kä bi guāath dītādä luotdε ku la nu kä yā mi wāā liw.”

33 Mēē cε nomo lar ino, cu Je-kob ε jök j, “Mi cie nhok, jol ro ke yac nhiamdä.” ε jen, cuε ro cu yac nhiam Je-kob.

34 Min cε ro cu yac, cu Je-kob ε cu moc ke juray kenε cuey tin koon. Cuε miḥ, kä cuε maath, kä cuε ro jiec, kä cuε cu wā. Cu E-tho guāath dītādε cu jak kä mi thil luot ino.

Tuk 26

Ciaḥ Ay-dhek kä Gε-raar

1 En guāth εmo cu yow ro nyok ke mi teke buoth mi göl kä buoth ēē ci konj tuock nini tēē te A-be-ram teekä, kä ke kuj εmo cu Ay-dhek cu wā cienj keel kenε kuäär jji Pi-li-thet in diit ni Ä-bi-mε-lεk rey rēēk in coal j Gε-raar.

2 Cu Kuoth Nhial ben kä Ay-dhek ke lak kä cuε je jök j, “/Cu bi wā rool I-jep. Teni muun in bā nyuoth jji.

3 Bi liēp thjn kam o leer o, kä bā te keel ke jji, kä bij poth, ke yoo yān bā wij tiji diaal kam jji yenε kuayku, kä bā guk ēē cā lat guur ni A-be-ram cu jak kä thuok.

4 Kä nen ε, yān bā kuayku rep cεtnike cier nhial, kä bā wij tiji diaal kam ke ala nyinkien. Kä bi döör diaal wij muon puoth jek ke kuayku.

5 Tɔ diaal tɔtɔ ε kuj kä yoo ci A-be-ram ruaacnikä lij kä cuε gukdä kenε luēēkä ke nuotkä kenε njicnikä tit.”

6 ε je no, cu Ay-dhek cu cienj kä Gε-raar.

7 Kä nini tēē teke je kä Gε-raar cu wutni wec je thiec ke kuj ciēkdε, cuε ke jök j, “Jen ε nyimaar.” Cuε ke loc ino ke duale ke yoo donj deēke je näk ke yoo bike Rε-be-ka mac, ke yoo te Rε-be-ka ke maan elonj.

8Mëë ci Ay-dhek cu jääny en dhooɾ emɔ, ke cänj kel cu kuäär j̄i Pi-li-thet in diit ni Ä-bi-mε-lεk guel ke wernyin kä cue Ay-dhek nen lätdε ciekde ni Rε-be-ka kä nyin nhokä.

9Ɛ jen, cue Ay-dhek cu jāk kä raan, kä mëë ca je cɔl cue je ben th̄iec j̄, “Jen epuc ε ciekdu, kuεε la ηu mëë laari je j̄ ε nyimuɔɔɾ?” Cu Ay-dhek ε loc j̄, “Yän cä ηac ni yöö dëë yä näk ε raan ke yöö be je mac.”

10Cu Ä-bi-mε-lεk ε ku jiök j̄, “Ɛηu mi ci läť kä kɔ mi. Mi ci ram kel kä nεekä ciekdu kulε kan, inɔ /ci kɔ dëë cu nöη duer?”

11Ɛ jen, cu Ä-bi-mε-lεk nεεke diaal cu gok wëë j̄, “Ni ram mi wä wut emε guëër kie ciekde ba näk.”

12Täämε cu Ay-dhek cu puur en dhooɾ emɔ kä cu kuay nyinäke tëë cε pith rɔ rɛp ni kä kuɔɾ kä kuay diaal tëë cε pith ke jen ruɔη emɔ. Cu Kuoth Nhial ε cu poth inɔ.

13Cue riän, kä cu riändε wee ke mi rεεpε rɔ amäni mëë cua wut mi riän riän elɔη.

14Cue teke bun deēt kenε yɔk ti nyin ηuan, ke laät ti ηuan. Ke kuj̄ emɔ, cu j̄i Pi-li-thet ε til.

15Kä cu j̄i Pi-li-thet jieer diaal mol, tɔtɔ ke ken jieer tëë tɛt laät guän ni A-be-ram ke nj̄ni tëë te A-be-ram teekä.

16Mëë ca je ku til, cu Ä-bi-mε-lεk Ay-dhek ku jiök j̄, “Jieeni reyda, ke yöö ci diť ni buɔmdu kä kɔ.”

17Min ci Ay-dhek ruac emɔ liη, cue j̄ieen kä cue kemεnikε wä puat paan täpä Gε-raar. Cue cu nyuur en w̄ini.

18Guäth ëë tëë th̄in, ken jieer guän diaal tëë kɔη, ε ken tëë ci j̄i Pi-li-thet ke ben diť ke kɔr lieth guän, ken jieer tɔtɔ cue ke nyɔk ke tèt. Kä ε nie ken ciööt tëë ci guän ke cak, ken tëë cue cɔɔlnikε.

19Kä nēnε je, guäth ëë te laät Ay-dhek tɛť j̄iew däär paan kä Gε-raar cuke p̄i ti lɔny jek th̄in.

20Ɛn wanε mɔ cu yiëen yɔɔk kä Gε-raar j̄iw tɛr ke yiëen yɔɔk Ay-dhek, lar ken ε j̄ ken p̄i tɔtɔ ke nyinkien. Ke kuj̄ emɔ cu Ay-dhek j̄iw emɔ cɔl j̄ E-thek (min lot ni yöö ηaknɔm) ke yöö cike gak ke kuj̄de.

21Cu laätke j̄iw dɔdiεn nyɔk ke tèt, cu reyde leni teke gak bä, cue je cu cɔl j̄ Thi-te-na (min lot ni yöö tiεεl).

22Cue rɔ le kap guäth dɔdiεn kä cue j̄iw mi dɔη wä nyɔk ke tèt th̄in, en këël ε cue cu thil mi cua le gak th̄in. Ɛ jen, cue ciötdε cu cɔl j̄ Rε-böth (min lot ni yöö

guāath mi rōŋ), ε jēn i, “En kēēle, ci Kuoth Nhial kōn moc ke guāath mi banε rō dieth thīn en rōole.”

²³Kä ke kōre cue jien en wāno kä cue wä Ber-ce-ba.

²⁴Ni ke jēn wäär εmo, cu Kuoth Nhial rō nyuoth je ke lak wēē i, “E yān Kuoth guur ni A-be-ram. /Cu dual, ke yōō yān taa keel ke ji. Yān bā ji poth kā bā ji moc ke gaat ti nuan ke kuj jānādā ni A-be-ram.”

²⁵Mēē ce nōmo liŋ, cue rō cu tath yik en wini kä cue Kuoth Nhial cu pal thīn. Cue kemēnike puat kä cu laatke jiw tet en thōŋi i.

Guk kamä Ä-bi-mε-lεk Kεne Ay-dhek

²⁶En guāth εmo cu Ä-bi-mε-lεk cu ben kā Ge-raar keel kene määthde ni Ä-yu-dhath ke kuäär lathkēērike ni Pi-kōl ke yōō bike Ay-dhek ben guil.

²⁷Mēē cike cop, cu Ay-dhek ke thiec i, “Enu mo cia le ben kā yā mo, kā yen cia yā kōŋ nyir kā cia yā tuk reyduŋ?”

²⁸Min cike nōmo liŋ, cuke je loc i, “Cako je nen εpuc en yōō Kuoth Nhial tēē keel ke ji. Kä cako je cu car en yōō dēē goaa ni mi tane ke mat ruac kamādan kā bako guk cu lath piny keel ke ji.

²⁹Kä bi rō yac en yōō /ci kō bi luoc ter, ceŋnike mēē thile mi jāäk mi cako lät kā ji, ε ni yōō cako lät ni ji kā gooy kā cuako ji cu jak kā wä ke mal. Kä nen ε, jin en tāame ci Kuoth Nhial ji poth.”

³⁰Min cike ruacdien kuεr piny, cu Ay-dhek ke cu nōŋ mieth, kā cuke mieth kā cuke maath.

³¹Kä nēne je, mēē cike keer ni bakā mēē ruon, cuke rō yac kamnikien. Ke kōre cu Ay-dhek ke cu jak kā wä, cuke cu jien ke mal.

³²Ni ε cāŋ εmo paŋy, cu laat Ay-dhek ben kā cuke je ben lar thok ke kuj jiew mi ci kene tet, cuke je jök i cike pi jek thīn.

³³Ni ε wāno cue jiw εmo col i Ciba. Ke kuj εmo ce cu duth raar amāni wale en yōō coalke rek in te jiw εmo thīn i Ber-ce-ba.

Män E-thō tin jur

³⁴Guāth ēē ci E-thō teke run ti jien nuaan, cue kuεn ke män daŋ rεw, kel ε Yu-dith min la nya raam kel kā nεe Yēth mi coal i Beeri, kā min dōdien ε Ba-the-math nya raam kel kā nεe Yēth bā, mi coal i Ee-lon.

³⁵Kä cuke Ay-dhek kene Rε-be-ka tēkdien jak kā jāk elōŋ.

Tuk 27

Puoth Ay-dhek Ke Je-kōb

- ¹Tääme guäth ëë ci Ay-dhek cu dɔŋ kä cɛ nyinke yäm a ci nëndɛ a mɪr mɪr, cuɛ gatɛ min djiit ni E-tho cɔl, kä cuɛ jɛ jiök i, “Gatdä.” Kä cu gatɛ jɛ loc i, “Yän en guadin.”
- ²Cuɛ jɛ jiök i, “Mo nëni jɛ mo en täame yän cä dɔŋ kä kucä cän liethdä.
- ³Tääme, jin käni yiow kəkdu kene gök dɛni danädu kä wër kəkni yä ley,
- ⁴kä bi jɛ ben thal ni ke thət in la gor locdä jɛ, kä bi jɛ cu nöŋä, ke yöö dëë ji poth kam in nɔɔtdä taa teekä.”
- ⁵Tääme min ruac Ay-dhek ke gatɛ ni E-tho liŋ Rɛ-bɛ-ka ruacdiɛn. Kä min ci E-tho wä kak ke ley,
- ⁶cu Rɛ-bɛ-ka gatɛ ni Je-kɔb jiök i, “Yän cä guur liŋ ruacɛ ke dämuɔɔr ni E-tho i,
- ⁷Jin wër kəkni yä ley kä biɛ ben thəl yä ke yöö dëë ji ben poth nhiam Kuoth Nhial kam in nɔɔtdä taa teekä.’
- ⁸Tääme, gatdä, liŋ ruacdä.
- ⁹Wër rɛy deet kä nöŋni yä dey deet dan rɛw, ke yöö dëë ke cu ben thəl guur ni ke pek in goore ke locɛ.
- ¹⁰Kä deri jɛ cu nöŋ mɪeth ke yöö dëë guur ji wä poth kam in nɔɔtdɛ /kɛnɛ ni liw.”
- ¹¹Kä cu Je-kɔb man jiök i, “Nɛn ɛ, dämaar ni E-tho ɛ ram mi puɔny mɪem, kä yän puoth puɔnydä.
- ¹²Bɛ kulɛ te idi mi wä guaar puɔnydä wä thiap, bɛ cu wee mɛɛtä ni jɛ. Ino, yän bä cu nöŋ ni rɔɔdä kueth nhiamɛ a /ci mo puoth.”
- ¹³Kä cu man ɛ jiök i, “Gatdä, kueth o bi jek o bɛ te wiidä. Kä liŋ ni min latdä ji, kä wër nöŋ nɪkɛ yä.”
- ¹⁴ɛ jɛn, cuɛ cu wä, kä cuɛ ke wä nöŋ man, kä cu man ke thal ni ke thət in gor loc guan ɛ.
- ¹⁵Kä cu Rɛ-bɛ-ka bieyni E-tho kan, kɛn bieyni tin gow ni kɛn paŋy tää cɛ tɔw duɛɛl ke jɛ keɛl, kä cuɛ ke laŋh puɔny Je-kɔb.
- ¹⁶Kä cuɛ köl dɛni deet tin kɔŋ par tɛtnɪkɛ kä cuɛ guaaŋh in puoth nuaäkde pärikä bä.
- ¹⁷Kä ɛ jɛn, cuɛ mɪeth in cɛ thal ni kurä kene mi la juray cu kam Je-kɔb.
- ¹⁸Mëë cɛ ke kam jɛ, cu Je-kɔb ke naŋ kä cuɛ guan ben jiök i, “Guä,” kä cuɛ jɛ loc i, “Yän en, gatdä, ɛ jin ŋa gani?”
- ¹⁹Cu Je-kɔb ɛ loc i, “ɛ yän kɛɛdu ni E-tho. Cä min ci lat yä thuk ke lätni, ku rɔ jɪac nyuur täame, kä bi min cä wä kak cam ke yöö deri yä cu poth.”

- 20 Cu Ay-dhek gatde thiec i, “E cie ku jek idi mo ci peth ino mo, gatda?” Cue guan loc i, “Ci Kuoth Nhial min la Kuothdu je yiëel ke nhiamda.”
- 21 Cu Ay-dhek Je-kob ku jök i, “Bër cōr, gatda, kä a baä puonydu ben thiap mi e jin gatda ni E-tho epuc.”
- 22 Mëe ci Je-kob wä kä je thiäkä, cu guan e thiap kä cue wee i, “En duōr cēt jowdu ke jow Je-kob, kä tetku ke tet E-tho.”
- 23/Kene je nac ke yöö te tetke ke mjem cētnike tet E-tho. Ke kuj emo cue je cu poth.
- 24 Min e jen i pothe je, cue je nyok nike thiec i, “Jin lapi gatda ni E-tho e puc?” Kä cu Je-kob e loc i, “E yän.”
- 25 Cue je cu jök i, “Dun e eno ci wä kak o, a je baä ben cam ke yöö dëe ji cu poth.” E je no, cue je cu nöj je, kä cue mith. Cu gatde je nöj koan kä cue maath.
- 26 Mëe ce ku maath, cue gatde cu jök i, “Tijcni ro thiäkä, gatda, bër cim yä.”
- 27 E jen, cue cu ben thiäkä kä cue je cim. Mëe ci Ay-dhek bieyni Je-kob nuac, cue je poth wëe i, “Nen e, cēt nuäny puāny gatda ke nuäny kakä mi ci Kuoth Nhial e poth.
- 28 A Kuoth moc kaaku ke nhial mi roj, a dëe belku kene koan ku leny dōr.
- 29 Bi döör diaal ji lätikä, kä bike ro gon ke ji. Bi la kuäär rey gan muōri, kä bi gaat muōr ro gon ke ji. Ba ney diaal tin kuethke ji kueth, kä ba ken diaal tin puothke ji poth.”
- 30 Guäth ëe ci Ay-dhek ku thuok ke puoth Je-kob, kä e nie jien Je-kob gekä guan, cu däman ni E-tho lony jok käk.
- 31 Jen cue rij leni thal ni ke jen that in gor loc guan e, kä cue je nöj guan, kä cue je ben jök i, “Jiec ni ro nyuur, Guäthda, kä bi min cä wä kak cam, ke yöö deri yä cu poth.”
- 32 Cu guan e thiec i, “E jin na?” Cue je loc i, “E yän gatdu ni E-tho min la këëdu.”
- 33 Nie wanō, cue Ay-dhek puonyde lath elōj, kä cue wee i, “Kä kue la na en nin ci yä nöj rij lëë mi ce kak? Kä guäth in tij jōr cä riijde cam ni keeliw, cua je cu poth, kä bi puoth emo a dunde amäni cāj kel.”
- 34 Min ci E-tho ruac emo lij kä guan, cue wak ke jow mi diit, kä cue guan jök i, “Mal yä ni poth bä, guäthda!”
- 35 Kä min te ni jen thij, cu guan e jök i, “Ci dämuōr yä ben met kä ce puothdu ben kual.”
- 36 En wane mo, cu E-tho e cu jök i, “Ca je ku coal ni guäthde epuc ni Je-kob, e ne ce yä loc ke met ni kä rēwe, e jen ce guäth dītādä koj wen kä täame ce

puṓthdä leni ben kual.” Kä cue guṓn leni thiec i, “Jin, /ce cu thil puṓth mi ci mal duṓth yä?”

³⁷Cu Ay-dhek ε loc i, “Cä je jak kä kuäaru, kä cä dämani diaal jak kä kuaanyke, kä cä je puṓth bel ti ḡuan. Yän bä ji kulε läť kä ḡu, gatdä?”

³⁸Cu E-tho ε jiök i, “Ci nṓmṓ cuṓ niε jen pek puthädu a thil dṓdien? Poth yä bä, guṓathdä.” Kä cue par ke jṓw mi diit.

³⁹Cu guṓn ε jiök i, “Bi guṓath cieḡädu nṓḡn ke mun mi roḡ nhial ε, kä bi mundu thil bel ti com.

⁴⁰Bi miethdu jek ke kor kene mac, kä bi la kuany dämuṓṓ. Kue la yöö, cṓḡ in wiḡ ḡṓḡḡ yaakä, bi ro lony kä je.”

Wä Je-kṓb kä näre ni La-ban

⁴¹En guäth εmṓ cu E-tho däman ni Je-kṓb cu luṓc ter ke kuj puthä min ci guṓn ε kam je, kä cue riet ke locde i, “Ken nin tin ba par ni guṓḡ cike thiak. Bä ro cu jek guṓath mi nakä ni dämaar ni Je-kṓb.”

⁴²Mëe ci Re-be-ka cap gatde min ce lat lij kä naath, ε jen cue gatde ni Je-kṓb cṓl kä cue je jiök i, “Dämuṓṓ biime näkdu.

⁴³Lij min latdä ji, gatdä. Jin bar ro niε tääme kä wër kä dämaar ni La-ban roḡ Ya-ran.

⁴⁴Wër teni keel ke je ke nin ti tot, amäni mi wä waḡ Iaac dämuṓṓ wä thuṓk.

⁴⁵Kä ke kor kä mi, wëe min ci läť kä je wä pal rueec, bä ji jak kä raan kä bi ciööl jṓk. /Cie luṓt en yöö dëre bath nhiamdä ke cṓḡ kel yen dṓḡ rew ni keel.”

⁴⁶ε je nṓ, cu Re-be-ka Ay-dhek ku jiök i, “Yän ci tēkdä bēc elṓḡ ke kuj nyieet Yēth titi. Mi wä Je-kṓb leni kuεen reydien ken nyier ti nēēnä en wane ti, thile mi bi ro lot rey teḡkädä.”

Tuk 28

¹ε jen, cu Ay-dhek Je-kṓb cu ciöl ro, cue je poth, kä cue je gok i, “/Cu bi kuεen rey nyieet rööl Ke-naan.

²Jiec ro kä wër ni kä Pa-dan-a-ram, wër dhṓṓ guṓn muṓṓ ni Bä-thu-el kä wër moc ro nyam kel kä nyiee näaru ni La-ban.

³Ba ji poth ε Kuoth in leny buṓmde ti diaal, kä be ji moc gaat ti ḡuan, kä be ji jak kä döör ti ḡuan.

⁴Be ji kam puṓthde ëe ce kṓḡ poth ni A-be-ram yene gaatku ke yöö dṓri mun ε lapi jääl thin ε cieḡ, mun ëe ce kam A-be-ram.”

⁵Ἐ ἵην, cu Ay-dhek Je-kob cu jāk kā Pa-dan-a-ram, kā cu Je-kob wä dhooṛ guandooṇde ni Bā-thu-el raan Ā-ram ke yöö be wä ciēṅ keel ke näre ni La-ban min diethke keel kene man ni Re-be-ka.

Nyɔak kuen E-tho

⁶Ἐn wane mo cu E-tho ε ku ḥac en yöö ci Ay-dhek Je-kob poth kā ce jiök i wēr kā Pa-dan-a-ram ke yöö be ro wä kuēn ciēk en wini, kene yöö meē ce je thuk ke puṛth ce gok i, “/Ci bi kuēn rey nyieet rööl Ke-naan,”

⁷amāni yöö ci Je-kob ruac guṇ kene man liṅ kā ce wä ni Pa-dan-a-ram.

⁸Ἐ ἵην, min ci E-tho ε ku jek epuc en yöö /ci guṇ ni Ay-dhek locde teth ke nyier rööl Ke-naan,

⁹ke kujc emo cue wä kā guṇlendē ni l-ca-mel tin tṛ gaat A-be-ram keel ken guṇ ni Ay-dhek, kā cue nya l-ca-mel mi coal i Maa-lath kuēn wii määnke tin teke je ni wen, kā coal nyiman Maa-lath i Ne-ba-yoth.

Lak Je-kob kā Beth-el

¹⁰Nēne je täame cu Je-kob cu jien ni kā Ber-ce-ba wēē kā Ya-ran.

¹¹Kä meē ce cop guāth mi te en kam ε mo, cue guāth tṛcädē rialikā thīn ke yöö ci cāṅ kony. Kä min ce tṛc gor, cue ro moc ke lēl paam mi cue jak kā cääk, cue niēn en wini.

¹²Guēce je, ἵην cue lak läkikā i, tēē ke koṛt mi jiec ni piny kā wä wicde ro yiath ni puṛar, kā cue jaak Kuoth nen jälke thīn, tin kot kene tin beē piny.

¹³Kä cue Kuoth Nhial nen tēē cuṅä wii koṛtdä, kā cu Kuoth ε jiök i, “Ἐ yän Kuoth Nhial in la Kuoth guur ni A-be-ram kā Kuoth Ay-dhek bā. Yän bā mun ε tii tṛcä thīn ε kam ji yene kuayku.

¹⁴Yän bā kuayku rep kā bi pekdiēn ḥuan cētnike liet piēny. Kä bi ro dieth amāni mi ci yow thiāṅ keeliw, cam yāaa, cuec yāaa, ke nhiam kene jök yāaa. Ke puṛth in cā poth ni ji yene kuayku, döör diaal wii muṛṛn bike yä thiec ke ciōtdu en yöö bā ke poth bā.

¹⁵Kä ḥäthe en yöö taḥ keel ke ji. Yän bā ji guēc lēer rey jäliku diaal tin bi jäl, kā bā ji luṛc en muun ε, ke kuj kā yöö /cā ji dēē meṭ pal duṛth amāni mi waḥ tin cā guk kā ji cuṛp ni ken diaal.”

¹⁶Ἐn wane mo cu Je-kob keṛ nin kā cue je lar i, “Ἐpuc, Kuoth Nhial tēē en wane, kā yän /kan je ḥac.”

¹⁷Min ci dual ε káp, cue wee i, “Kua guāth mi jietḥ loc nath ε di ene. Jēn /ce dēē a dṛdiēn eni guāth ciēṅä Kuoth, kā be dhil a jēn duṛp rööl nhial.”

¹⁸Meē ruṛnde cue ro jiec ni bakä, cue lēl in ce jak kā cääk kan, kā cue je cuṅ ala päṃ tīmā, kā cue wicde caw ke liēth.

¹⁹Cue guāath emɔ ciötde cɔl i Beth-el (min lot ni yöö duel Kuoth), kä ni wenkä cɔalkɛ guāath emɔ ciötde i Luudh.

²⁰Cue ku pal i, “Ay jin Kuoth, mi bi te keel ke yä kä bi yä tiet leer rey jalä mi waa thɪn ε, kä bi yä moc ke mi camä kene bieyni ti lathä,

²¹kä bi yä luɔɔc dhɔr guaar nike mal, mi wëe waa jen inɔ, kä jin Kuoth Nhial bi jin kuā Kuothdä,

²²kä jen pä m emɛ cä cuŋ ala duŋ tɪmä mi, jen be la duelu. Kä yän bä ji kam kel kä wäl kä tin diaal tin bi kam yä.”

Tuk 29

Cuɔp Je-kɔb dhɔɔr nääre ni La-ban

¹ε jen, cu Je-kɔb jalɛ cu nyɔk ke cot kä cue wä rool neeni tin cianke ni kuj käny caŋ.

²Cue jiw mi te däardɔaar nen. Cue guāth buaani deet dan diɔk nen wijde. ε jen jiw in la maathke det diaal thɪn, kä ca thokde kum ke pä m mi diit.

³La rial yiëen deet pä m emɔ jɔk thok jiew guāth in ci det diaal rɔ jɔl ke duol ni ken diaal ε kɔk, kä bike ke cu maath. Kä mi cike det thuk ke mäh, bike je cu nyɔk ke kap thɪn.

⁴Min ci Je-kɔb cop reydiɛn ken ji deet, cue ke thiec i, “Dämaari, ke yen ji dhɔaar in mith?” Cuke je loc i, “Ke kɔn ji Ya-ran.”

⁵Cue ke nyɔk nike thiec i, “Dace wut mi cɔal i La-ban gat wutdä mi cɔal i Na-yor?” Cuke je loc i, “Dackɔ je.”

⁶Cue ke cu thiec i, “Jen male?” Cuke je jöök i, “Male elɔŋ. Kä nyaade ni Re-cel bëe mo bä ke detke keel.”

⁷Cue ke cu jöök i, “Nëne je, ɲot cän ke diit, kä neme /ciɛ jen guāth mi deë yiel ni yɔk cien. Goaa ni yöö bia ke maath kä bia ke cu luoc laak.”

⁸Kä cuke je loc i, “Cakɔ ke bi maath amäni mi wä buaan deet diaal wä ben kä ba pä m cu rial jɔk thok jiew, ε jen bakɔ ke kule maath ɔ.”

⁹Kä guāth in ɲotde ke ruac ke ke, cu Re-cel cop ke buan deet guan, ke yöö ε nyam mi yiëen deet.

¹⁰Min ci Je-kɔb Re-cel nen min la nya nääre ni La-ban, kene det La-ban, cue wä kä cue pä m wä rial jɔk thok jiew, kä cue det nääre maath.

¹¹Cue Re-cel cim, kä cue wiew.

¹²ε jen cue rɔ lat Re-cel en yöö ε gat wayde ni Re-be-ka. Ni ε wano cu Re-cel riŋ kä cue je wä lar guan.

13Min wä La-ban kək gatdä nyiman ni Je-kəb liŋ, cue rə pur ke yöö bike ben jək. Min cike jək cue Je-kəb bom kā cue je cim, kā cue je nan dhooɾe. E jen cu Je-kəb La-ban ku laṭ tēē diaal tēē ci tuɔɔk.

14E jen cu La-ban e ku jiök i, “Epuɔ, jin lapi cjen jiecda paɲy.” E jen, cuke cu cien keel ke pay kel.

Kuen Je-kəb ke Leya keɲe Re-cəl

15Mēē ci Je-kəb pay cu thuk dhooɾ nääre ni La-ban, cu La-ban e cu jiök i, “Cəɲe ni mi lapi gat nyimaar e, /ce rə lot en yöö deri yä lätikä a thile mi jeki. Lar e ke ɲuni ken tin dēē rə lot ala kök ke pek kā tin ci läṭ kā yä tɔ.”

16En wane mo La-ban tēē ke nyier daɲ rəw, nyam in diɲdiɲ cəal e Leya, kā gure e Re-cəl.

17Leya e duar nyin, kā Re-cəl goaa nēnde kā liakke ni maande.

18Kä ke yöö Je-kəb diṭ ni nhökde ke Re-cəl, cue La-ban jiök i, “Yän bä ji lätikä ke run daɲ bərow ke kuj nyaadu min tɔṭ ni Re-cəl.”

19Cu näre je loc i, “Goaa ni kəmdə ji kā kəmdə ram mi guä, kuan läṭ.”

20E je nɔ, cu Je-kəb cu läṭ ke run bərow ke yöö be Re-cəl jek, kā ken run tɔṭɔ cuke cəɲnike nin ti tɔṭ elɔɲ kā je ke yöö diṭ nhökde ke je.

21Mēē ce run tɔṭɔ thuk, cue nääre ku jiök i, “Yän cä guaṭh eē can lat thuk. Ku yä kəɲm ciekdä.”

22E jen, cu La-ban miṭh kuēn rialikä, kā cue ji wec diaal cəal dhooɾe.

23Kä min ci yow a thiaɲ, nēne je, cue nyaade ni Leya nöɲ Je-kəb dueɛl, kā cu Je-kəb niɛen ke je.

24(En wəno ci La-ban nya laṭde mi cəal i Dhil-pa thöp nyaade ni Leya ala nya läätäde.)

25Kua je le meṭ nen be, mēē ruɔn ke runwaɲ cu nyal a Leya. Cu Je-kəb La-ban ku thiec i, “Eɲu ene ci läṭ ke yä mi? A /ce kua kuj Re-cəl e nēē laṭdä ni ji ikä? Eɲu ci yä meṭ ɔ?”

26Cu La-ban e loc i, “/Ce tēē ke kə en wane en yöö ba raan nyaade min tɔṭ kuēn ke nhiam kā nyam in diṭ ni jen.

27Thuk puɔṭ buɔɔl kuēn eme ke jen juɔk eme, kā jen Re-cəl ba leni kəɲm ji bä ala kök ke pek läätäde min bi läṭ kā yä ke run bərow ti kɔkien.”

28Cu Je-kəb e nhök, kā cue kuēnde thuk ke nin bərow, kā ke kəre cue Re-cəl kuēn.

29Cu La-ban läät nyaal mi cəal i Bila thöp nyaade ni Re-cəl ala nya läätäde.

³⁰Ɛ je no, cu Je-kob Re-cel kuɛn bä, kä cuɛ nhok ni je elɔŋ kä Leya. Kä cuɛ Laban lätikä ke run bärɔw kɔkien.

Gaat Je-kob

³¹Mëë ci Kuoth Nhial ɛ nen en yöö /ca Leya nhok, cuɛ je moc dap guäth in cuɛ Re-cel piem thɪn.

³²Cu Leya cu ruët kä cuɛ gat mi dhɔl dap, cuɛ ciötde cɔl i Re-u-ben, ke yöö ɛ jen i, “Ci Kuoth Nhial riek gäyädä nen. Täämɛ bi cɔwdä yä ku nhok.”

³³Cuɛ rɔ leni nyok ke ruët kä cuɛ dap ke dhɔl, kä cuɛ wee i, “Ci Kuoth Nhial ɛ lin en yöö lok ke yä, kä cɛ yä cu kam en dhɔl ɛ bä.” Cuɛ ciötde cu cɔl i Cim-on.

³⁴Cuɛ ruët leni nyok, kä cuɛ dhool dap, kä cuɛ wee i, “Täämɛ bi cɔwdä rɔ cu mat yä ke yöö cä je dap dhool dɔŋ dɔk.” Cuɛ ciötde cu cɔl i Lii-bay.

³⁵Cuɛ ruët nyok bä, kä cuɛ dap ke dhool. Cuɛ wee i, “Täämɛ yän bä Kuoth Nhial cu liak.” Cuɛ ciötde cu cɔl i Juda. Kä cuɛ le te lɔrä ke guagath mi bäär.

Tuk 30

¹Täämɛ mëë ci Re-cel ɛ ku nen en yöö ci dap gan ku dhɔl kamäde kenɛ Je-kob, cuɛ nyiman ku til elɔŋ, kä cuɛ Je-kob jiök i, “Mi /ci yä bi moc gaat, kä bä liw.”

²Ɛn wane mo cuɛ Je-kob locde wan ke je elɔŋ, kä cuɛ je jiök i, “Ɛ ku yän a Kuoth in ci ji pën dap?”

³Ɛ jen, cuɛ Je-kob ku jiök i, “Jaŋ, käni nya läätädä ni Bila kä wër nɪni ke je, be yä cu dap gaat ti ba ciöl yä, kenɛ yöö deri yä cu dap gaat ke je.”

⁴Ɛ je no, cu Je-kob Bila cu jak kä ciekde.

⁵Mëë cike tɔɔc, cuɛ ruët kä cuɛ Je-kob dap gat mi dhool.

⁶Mëë cɛ ku dap, cu Re-cel ku wee i, “Ci Kuoth yä ku moc cuɔŋ kä cɛ palä lin kä cɛ yä moc gat dhöl.” Ɛ jen, cuɛ ciötde cu cɔl i Daan.

⁷Cu Bila rɔ nyok ke ruët, kä cuɛ Je-kob leni dap dhool mi rɛwde.

⁸Ɛn wane mo cu Re-cel wee i, “Nhiam Kuoth cä ter cuŋä ter ke nyimaar, kä cä je tiam.” Kä cuɛ ciötde cu cɔl i Nap-ta-li.

⁹Kä mëë ci Leya je leni nen bä en yöö ci dapde rɔ kap cuɔŋ, cuɛ nya läätäde ni Dhil-pa kam Je-kob ke yöö be je jak kä ciekde.

¹⁰Kä cu nyam emɔ Je-kob dap gat mi dhool.

¹¹Ɛn wanɔ cu Leya cu wee i, “Cä ku teke baŋ.” Cuɛ ciötde cu cɔl i Gad.

¹²Kä cu Dhil-pa Je-kob leni nyok ke dap dhool dɔdien.

13 Min ca dhool emo dap, cu Leya cu wee i, “Ci locdä ku tæth ke yöö bi män diaal yä col i ram mi tæth locde.” E jen, cue ciötde cu col i A-cær.

14 Ke cänj kel, ke guäth in njer ke naath, cu Re-u-ben dey jiaath kuany rey kakä, kä cue ke nöj man ni Leya. En wano min ci Re-cel ke nen, cue Leya lim jiöke je i, “Mal yä ni moc thaj dæni jiaath gatdu.”

15 Kä nëne je, cu Leya je jiök i, “Jin /ci näc ni yöö e mi kuiy guäthde en yöö ci cawdä woc kä yä, leni kok ni yöö bi dey jiaath tin ci gatdä ke nöj yä ben mat bä?” Ke kuj emo cu Re-cel e ku jiök i, “Mi e jen eno, en wääri bia cu niæn keel yene je mi wij yä kam dey jien tin ca nööj.”

16 E je no, mëe ci Je-kob cu lony jok guäth kaaknike ke thian, cu Leya je wä lor kä cue Je-kob jiök i, “Kon ban tuc keel en wääri ke yöö cä ji kok ke dey jiaath ti ci gatdä ke nöj yä.” Ke kuj kä nomo cu Je-kob niæn keel ke je en wäär emo.

17 En guäth emo cu Kuoth pal Leya lij, kä cue ruët, kä cue dap ke gat dhöl min la dhieec dhoolkien kamädien kene Je-kob.

18 Min ci Leya dhöl emo ku dap, cue cu wee i, “Ci Kuoth yä luoc kökdä ke yöö ce nun ni gat dhöl ke yöö cä nya läätädä jak kä ciek coaadä.” Cue ciötde cu col i Yi-tha-kar.

19 Cue ro nyok ke ruët, kä cue dhöl in bækelen leni dap Je-kob.

20 Cue cu wee i, “Ci Kuoth yä ku moc ke muc mi goaa ni jen pany. A tæeme nie wale bi cawdä yä ku cienj thiekä, ke yöö cä je dap dhool danj bækel.” E jen, cue ciötde cu col i Dhe-bu-lun.

21 Ke jpakde cue ku dap ke nyaade, cue ciötde cu col i Dina.

22 En wano cu Kuoth leni te keel ke Re-cel bä, kä cue pale lij kä cue je luoc dapde,

23 kä cue ruët kä cue dap ke gatde. Cue ku wee i, “Ci Kuoth buarä woc.”

24 Kä cue ciötde cu col i Jo-thep, e jen i, “A Kuoth Nhial mal yä nyok ke muoc dhool dädien.”

Tuk riänä Je-kob

25 Ke kor kä mëe ci Re-cel Jo-thep dap, cu Je-kob La-ban ku jiök i, “Lony yä kä a yä luocä muunda.

26 A naanä mänkä kene gaatkä tëe jekä ke pek läätädä mëe cä lät kä ji, kä bä cu wä. Epuc jin näci gooy läätädä min cä lät kä ji.”

27 Kä cu La-ban e jiök i, “Maäth, a malä ji lar ruacdä. Cä je tit ke thuc en yöö ci Kuoth Nhial njakä poth ke kujdu.

28 Kε kuj εmo, lar pek kã tɔ dëe rɔ lot ke pek lätni tin ci lät kã yã tɔ, kã bã ke kam j̄i.”

29 Kã cue La-ban jiök j̄, “Epuç, jin ñäci pek läätä min cã lät kã j̄i, kene t̄iet in cã tiit ni yɔɔku, kã ci dëtku rɔ rep tētädä.

30 Kã mëe baä, jekã ni ti tɔt, kã cike rɔ rep elɔŋ ke yöö ci Kuoth nyinku poth guathni diaal t̄in cã wã th̄in. Kã täame yän bã golä ku le lätikä j̄ ney?”

31 Cu La-ban ε th̄iec j̄, “Eñu mi goori?” Cue je loc j̄, “Thile mi bi kam yã, kã nhokni yã ni min latdä mi, yän bã ñot nike mi yiëenä detku kã bã ke yian ε yän.

32 En wale yän bã rey dëetku wã car, kã bã rɔm diaal tin bielkien kuac kie cuori lieny golä, kene dey rɔmni diaal tin caar ke böwni diaal tin teke biel mi kuac kie cor. Ken tɔ ke ken tin bi rɔŋ ke kök läätädä.

33 Kã mi wij wã ben ke yöö bi tin cã kuany golä ben guic, jin bi je ñac ni kã keel en yöö ε yän ram mi lät ke thuɔɔk, ke yöö mi wij del mi böw wã jek thile biel mi kuac kie cor reydiën, ke dow dëel romä mi /ci mo caar, ba mi cã kual.”

34 Cu La-ban ε jiök j̄, “Goaaε. A je cëtnike jen mo ci car ɔ.”

35 Kã nëne je, en cãŋ εmo paŋy jen La-ban puɔnyde cue tut dëet böwni kene ñut dëet böwni diaal tin kuac kie cuori woc, ken tin diaal tin cε bil ke mi bɔr. Jen bã, cue rɔm diaal tin caar woc. Kã cue gaatke jak kã yiënke ke.

36 Cue ke jak kã ñɔan ke guath in te Je-kɔb th̄in ke kam mi jalke ke nin diɔk. Kã cu Je-kɔb duoth dëet La-ban tin kɔŋ yien.

37 E je nɔ, täame cu Je-kɔb rɔ jiöp tɔŋ ti yɔɔc kã kar jien daŋ diɔk ti gööl, kã cue komkien kuek a biile ke ala ti riaali.

38 Jen cue tɔŋ tɔtɔ, tin cε komkien kuek laŋh rey paŋy ni piini tin la mäth det th̄in. Cue ke laŋh rey puɔli piini tɔtɔ ke yöö bike te nhiam dëet tin buɔpke rɔ guath in la bã ke maath.

39 E je nɔ, mëe ci det ku ben maath ke cãŋ däär, cuke rɔ bɔp nhiam tɔŋni tɔtɔ, kã cuke d̄ieth ke dey ti cuany kene dey ti cuori ke ti kuay.

40 Kã cu Je-kɔb rɔm dääk golä rey böwni, kã cue rɔm La-ban tin boor jak kã rietke wuɔthkien kujc böwni tin cuany kene tin caar kã det La-ban. Ke jen taä εmo cu Je-kɔb teke det ti la nyinke paŋy ti /kene liom keel ke det La-ban.

41 Kel en bã, guathni diaal mi bɔp det tin gowkien rɔ, Je-kɔb la läthe tɔŋ rey piini ke yöö bike rɔ bɔp nhiam tɔŋni,

42 kã mi bɔp rɔm tin jiäkien rɔ, jen /cε tɔŋ läth rey piini. Ke kuj εmo cu rɔm La-ban a tin jiäk ni ken, kã cu nyin Je-kɔb a tin gow ni ken.

⁴³Ino cu Je-kob riṅde ku dij elṅ kā cuε teke det ti nyin nuan. Cuε ro jek wutni kene män ti kuaany, ke thṅarṅali kene muḡli.

Tuk 31

Bar Je-kob ke ro kä La-ban

¹Tääme cu Je-kob cu lieṅ ke tin lat gaat La-ban ke ε lar ken ε j, “En Je-kob ce tin tṅ nyin guṅdan kaṅ ni ken diaal, kā ce riṅde nomṅ jek rey kuakni guṅdan paṅy.”

²Cu Je-kob ε tit bä en yöö cian in cien La-ban ε ni je /ce ceṅke cian ee koṅ teke je ke nhiam.

³En jen, cu Kuoth Nhial Je-kob ku jöök j, “Wër, locni roḡl guurdṅṅni kene watku, kā yän bä te keel ke jḡ.”

⁴Ni en waṅṅ, cu Je-kob Re-ceḷ kene Leya col ke yöö bike ben röm ni guṅṅth yiëen deḡet in la te deṅke thḡn.

⁵Mëe cike ben, cuε ke jöök j, “Yän cä je tit en yöö guurun /ce yä cien ke cian ee la cienε ni yä ni wänkä.

⁶Yen daṅ reḡ ḡṅε je en yöö yän cä guurun läṅikä nike buḡmdä keeliw,

⁷kä cuε ḡot nike mi meṅde yä, kā ce kökdä nyok ni kä wäl. Duunde yöö /ken Kuoth ε jak kä mi be yä läṅ kä mi jiaäk.

⁸En guṅṅth ṅ ce wee j, ‘Bi kökdä a deṅ tin cuori,’ diṅth det diaal ni deḡ ti cuori, kā ke guṅṅth in ce wee j, ‘Bi kökdä a deṅ tin kuac,’ en waṅṅ diṅth det diaal ni deḡ ti kuac.

⁹Ke kuj εmṅ ci Kuoth nyin guurun woc kā ce ke kaṅ yä.

¹⁰Ke cāṅ kel ke guṅṅth in la buḡp det ro thḡn, yän cä lak läṅikä, kā cua tut deḡet tin buḡpke det nen teke ke ti cuṅy kene cuori ke ti kuac.

¹¹Nie rey läkä cu jiaäk Kuoth yä col j, ‘Je-kob’, kā cua je loc j, ‘Yän en.’

¹²Cuε yä cu jöök j, ‘Guic ε, neṅni je täame en yöö ken tut deḡet tin buḡpke det ke ti cuṅy kene ti cuori ke ti kuac, ke yöö yän neṅnä mṅ läṅ La-ban ε kā jḡ mṅ.

¹³En yän Kuoth ee nyuth ro jḡ kā Beth-el guṅṅth ee ci päṅ yḡr thḡn ke lieṅth kā ci ro yac nhiamdä. Jieṅni en täame kā woc ro en roḡl ε, kā locni roḡlu.’ ”

¹⁴Mëe cike ruacde ku liṅ, cu Re-ceḷ kene Leya wee j, “Lëeko le ḡot ke kuj mi bakṅ nyok ke jek rey nyinä guṅṅra?

¹⁵Kṅn puṅyko cien guṅṅra ko ceṅke män rööl ḡolä. Ce ko koak kā ce peḡ yiḡṅni tëë jeke ke puṅyko teṅ.

- 16 Jen riḡ ᛁ diit emε ci Kuoth ᛁ tet kā guḡḡara mi, ᛁ duḡda kḡn ke gaatkḡ keel. Tāāme liḡ ni min lār Kuoth ᛁ ji.”
- 17 ᛁ je nḡ, min koḡt Je-kḡb gaatke kene mänke jioḡni thoḡḡḡali,
- 18 kā ḡoḡthe detke kene ḡḡake diaal tēē ce jēk rḡ kā Pa-dan-a-ram, cuε jieen loce kā guḡḡ ni Ay-dhek kā Ke-naan.
- 19 Ke jen guḡḡath emḡ ci La-ban wā guḡḡth ḡukni miemni deḡḡke, kā min ḡotde tēē jḡḡ, cu Re-ceḡ kolaḡḡ guḡḡ diaal kual.
- 20 Cu Je-kḡb wic La-ban raan Ä-ram cu bath inḡ, ke ḡöḡ /kεε je lar jieende.
- 21 ᛁ je nḡ, cuε cu ḡöth ke kuake diaal keel, cuε kir Yu-pe-ree-tidh jietḡ kā cuε wā roḡl päämni mi ceal i Gil-yad.
- 22 Ke kḡr ḡini daḡ diḡk cua La-ban ben lar ḡöḡ ci Je-kḡb rḡ kual.
- 23 Kä cu La-ban ᛁ guḡḡr keel, kene gaat man ke ḡin daḡ bārḡw amāni mēē ce cop roḡl päämni Gil-yad.
- 24 Kä nēne je, ke jen wār emḡ cu Kuoth ben kā La-ban ke lak, kā cuε je gok jioḡke je i, “Nik ni je en ḡöḡ thile mi bi lat ke Je-kḡb.”
- 25 Mēē ci La-ban ᛁ ku cop, cuε Je-kḡb ben jek ce wecde puḡt wii paḡam emḡ, kā cu La-ban kene dāmani puḡt bā kuḡdien.
- 26 Mēē cike puḡt, cuε cu ben kā Je-kḡb kā cuε je thieci i, “ᛁḡu lätdi nemε ḡ, ᛁḡu meḡdi ḡā mḡ a bi nyieekā cu naḡ ceḡtke peḡc koḡḡ?”
- 27 ᛁḡu meḡtdi ḡā mḡ a curi jieen ke tēē a /keni ḡā lar lār? ḡān deē ji nam ke teth loac mi diit mi deē puḡt bul.
- 28 ᛁḡu /keni ḡā jak kā lätdā gaat nyieḡtkā kene nyieekā kā maale mḡ? Jḡn ci nyieḡth elḡḡ.
- 29 ḡān taḡ ke luḡḡ mi deē läḡ ni ye kā mi jiaāk, duunde ḡöḡ thiaḡḡ ke wār ci Kuoth guur ḡā gok en ḡöḡ thile mi bā läḡ kā ji.
- 30 Jḡn kuali rḡ ke ḡöḡ ci loḡdu diḡt ke dhḡrun, kā jḡn, ᛁḡu mḡ kuali kolaḡḡ dhḡḡarā mḡ?”
- 31 Cu Je-kḡb ᛁ loḡ i, “ḡān cā dual, ḡḡcā ni ḡöḡ bi nyieeku tet kā ḡā ke buḡm.
- 32 Kä ke kuḡ kolaḡḡniku, a ram in ba ke jek kā je liw. Tāāme, nyoth duḡdu mḡ te reḡ kuaknikā mḡ nhiam ji maarāda diaal, kā kāni je.” Kä Je-kḡb, /ce je ḡḡc en ḡöḡ ci Re-ceḡ ke kual.
- 33 ᛁ je nḡ, cu La-ban ku wā reḡ kemε Je-kḡb ke Leya kene kuaany māān daḡ rew, kā thile mi cuε jek. Kä min kānye raar reḡ kemεkā Leya, cuε coth kā duḡ Re-ceḡ.

34 En guäth εmo jen Re-cel ce kolaan tɔtɔ kan kä ce ke cuot rey thocä nyuurä jɔak thɔarɔaale, kä tää nyuurä wijdien. Cu La-ban rey kemekä gor ni keeliw kä /kene ke jek.

35 En wane mo cu Re-cel guan jöök i, “A locdu /ci jäk ke ya, kuäärä, /cä ro bi luän ke cuɔɔ nhamdu ke yöö taä ke buoth mään.” Cu La-ban gor elɔɔ kä /kene jɔok tɔtɔ jek.

36 Ni en wano, cu Je-kob kec kä cue kac nhial ke La-ban i, “Enu mi cä yar? Min cä dūrä enu en no ci ya cuɔɔ lær ni jäk o?”

37 Jjin ci kuakä diaal reydien gor. Mi tää ke duɔdu mi ci jek, läthni je piny wane me nham neenikä kene neeku kä ake latke kamdan.

38 Täame yan cä te keel ke ji ke run ti jien dan rew. Ken runi tɔtɔ thile del kel rey deetku mi ci met thɔɔr, kä /kan rin thaak dëelu met lath thok.

39 Kä ke kuj deet tin ci ley ke cam, yan /kan ji met nöɔ rinien, la piekä ni guathkien. Mi tää ke del mi ca kual ke cändäär kie wäardäär la läthi je ni wijdä.

40 La thɔɔ cän ya ke cändäär kä näk kɔk ya ke wäär, kä kuj wandä nien,

41 ken run tɔtɔ tää ruɔɔnä ke ji keel cienɔdu. Cä lät thin ke run dan wäl nuaan ke kuj nyieetku dan rew, kä ke run bækel cä lät ke kuj deetku, kä jjin ci kök lätnikä nyok ke wany ni kä wäl.

42 Duɔ thil ni yöö ci Kuoth guaar te keel ke ya, jen Kuoth A-be-ram, Kuoth in luth Ay-dhek ni je, en täame guecä je deri ya jak kä wä ni lorä a thil mi kämi ya. Kä min te ni jen thin, ci Kuoth cuɔcä nen kene lat in bum in cä lat, kä ce ji cu luek thiaan.”

Mat Ruac kam Je-kob kene La-ban

43 En wane mo cu La-ban ε loc i, “Ken nyier ke nyieekä, kä gaatkien ke nyinkä, ken det ke nyinkä, ken ti neeni ti ni ken diaal, ke nyinkä. Kä en täame yan bä nyieekä kene gaat tin ca dap ε ken læl ni nu?”

44 Jjin, bër läthne guk ruac piny kamadan, yan kɔne ji, a je teke neen ke mat ruacdan.”

45 En jen, cu Je-kob læl cu kan kä cue je cuɔ ala pä m timä.

46 Kä cue watke jak kä duolke pääm, ε jen cuke pääm cu dier piny guäth kel. Kä min cike ke ku dir, cuke cu mith gekä dirä en wano.

47 Cu La-ban guäth εmo cɔl i Ye-gar-thä-du-tho, kä cɔl Je-kob ε i Ga-led.

48 En jen, cu La-ban Je-kob cu jöök i, “Jen dir päämni εme ba neen matdä ruacdan en wale.” En kuj kä meë cɔalke ni je i Ga-led.

⁴⁹Cɔalke je b̄ä i Midh-pa ke yōö ε jen i, “A Kuoth Nhial guic kamdan guäth in /ci kɔn rɔ nen.

⁵⁰Mi wij nyieekä yak kie mi wij män kɔkien wä kuën wijdien, cän be thil raan mi la neen th̄in, njäcni je en yōö bi Kuoth a neen kamädan.

⁵¹“En dij päämni emɔ kene jen pä m̄ timä emε cä je jak kä key kamädan kɔne j̄i.

⁵²En dij päämni kene pä m̄ timä bike la pek kēth kam rölikɔn. Yän /cä dij päämni memε bi bäl a b̄ä kɔr wä t̄er ke j̄i kuide, kä jin b̄ä, /ci pä m̄ timä memε bi bäl a bi yä ben mak ke kɔr kuide.

⁵³A Kuoth A-be-ram min la Kuoth Na-yor luk kamdan.” ε jen, cu Je-kɔb rɔ cu yac ke ciöt Kuoth in luth guan ni Ay-dhek je.

⁵⁴Kä cue Kuoth nak duɔɔr mi la muc en wij päam emɔ, kä cue neeke diaal cɔal th̄in, kä cuke m̄ith. Kä cuke cu niēen en wij päam.

⁵⁵Mēē ruɔn cu La-ban gaat nyiēetke ciem, amäni nyieeke b̄ä cue ke ciem, kä cue ken diaal poth. Cue ke j̄iök kua wä ke mal, kä cue cu loc dhɔɔre.

Tuk 32

Rial Je-kɔb ke rɔ ikä ke röm E-thɔ

¹Täämε min t̄eth Je-kɔb piny wēē j̄älε, cue röm ke j̄aak Kuoth.

²Nie min cε ke nen cue wee i, “Nemε ε buɔn j̄i Kuoth.” Cue guaḡath emɔ cɔl i Ma-na-yim (min lot ni yōö buaān d̄aŋ r̄ew).

³Täämε en waāni cu Je-kɔb naath jak ke yōö bike däman ni E-thɔ wä lar l̄är ke nhiam r̄ool päämni ε-dɔm min te r̄ey r̄ööl j̄i ε-dɔm.

⁴Kä cue je lar ke en yōö wiaa j̄iökε kuäärä ni E-thɔ i, “Ci kuanydu ni Je-kɔb ε lar i, ‘En runi t̄iti diaal cä wä ciēŋ keel kɔne La-ban.

⁵Cä rɔ jek yɔk ke muɔli kene det ke kuaany wutni kene kuaany mään. Kä nōŋä j̄i thok emε ke yōö d̄eri yä cu lor ke t̄eth loaac.’ ”

⁶Täämε mēē ci ney tēē ca jak luny kä je, cuke je ben j̄iök i, “Kɔn cakɔ cop kä dämuɔɔr ni E-thɔ kä cε ku thuj t̄enh piny ke yōö be j̄i ben lor, kä j̄älε keel ke wutni ti kur ŋuaan.”

⁷En waɔɔ, cu Je-kɔb dual elɔŋ kä cu c̄are nyuɔɔn. Kä min guicε je inɔ ken ney tēē teke je keel, ke det ke yɔk kene thɔarɔḡali, cue ke dääk ni buaān d̄aŋ r̄ew.

⁸ε jen i, “Mi wä E-thɔ wä ben kä be buɔn kel ben mak piny ke kɔr, bi buɔn in d̄oŋ rɔ l̄eny.”

- 25** Mëë ci wut εmɔ ε ηαc εν γöö /cε kueer ε luän, cue juɔɔl Je-kɔb pat kä cu juɔɔl Je-kɔb cu tëë r̄iel r̄iel.
- 26** Min cε guic inɔ cue wee j̄, “Päl γä a waa ke γöö pootde γow.” Kä cu Je-kɔb ε loc j̄, “/Cä j̄ bi päl ε ni mi wij̄ γä jol ke puɔth.”
- 27** En wano, cu ram indaan ε ku th̄iec j̄, “Cɔal ciötdu j̄idi?” Kä cu Je-kɔb ε loc j̄, “Je-kɔb.”
- 28** Ni εν wano cue cu wee j̄, “E ciötdu /ca bi nyɔk ke ciöl j̄ Je-kɔb, ke γöö jin ci kueer ke Kuoth kene naath kä cike dhal. Ba ciötdu cu cɔl j̄ l-the-rel.”
- 29** En wano cu Je-kɔb ε j̄ök j̄, “Läri γä ciötdu.” Cue je loc j̄, “Enu mi thieeci ni ciötdä?” Kä cue Je-kɔb cu poth εν w̄ini.
- 30** Cu Je-kɔb guaath εmɔ cu cɔl j̄ Pε-nu-el, ke γöö ε jen j̄, “Cakɔ nyinkɔ nen kɔne Kuoth, kä cä leni ηot t̄ekä.”
- 31** Kä cue j̄ien kä Pε-nu-el ke guaath ëë käny ke cän, kä cue j̄al th̄ieepe juɔɔle.
- 32** Nɔmɔ ε jen min th̄ëëke ni r̄aɔl in te juɔl ε gaat l-the-rel amäni täame ke γöö cε kam cɔɔni juɔl Je-kɔb pat.

Tuk 33

Jëk Je-kɔb kene E-thɔ

- 1** Täame, mëë ci Je-kɔb ku lët, cue E-thɔ nen bëë, kä j̄ale keel ke wutnike ti kur nuaan. Ke kuj̄ εmɔ cue gaatke däk kä mänke ni Leya kene Re-cel ke kuaany mäanke dan rew.
- 2** Cue kuaany mäanke kene gaatkien lath nhiam, cu Leya kene gaatke je guɔɔr, kä cu Re-cel kene gatde ni Jo-thep te jɔk.
- 3** Kä jen Je-kɔb puɔnyde cue ke both kä cue rɔ gon ni kä b̄arow amäni min cε däman ηäthikä.
- 4** Kä nëne je, cu E-thɔ rij̄n kä neere je kä min cue Je-kɔb cim kä cuke wiee keel.
- 5** Täame mëë ci E-thɔ män nen kene gaatkien, cue th̄iec j̄, “Kä ke ηaani j̄al ke j̄i keel ti?” Cu Je-kɔb ε loc j̄, “Ke ken gaat tin ci Kuoth ke kam γä ke loc kɔɔcde.”
- 6** Ni εν wano cu kuaany mäan Je-kɔb kene gaatkien rɔ t̄ieec kä cuke rɔ gon.
- 7** Cu Leya kene gaatke ke guɔɔr kä cuke rɔ ben gon. Kä ke kɔre cu Jo-thep kene man ni Re-cel ben kä cuke rɔ ben gon.
- 8** E je nɔ, cu E-thɔ Je-kɔb ku th̄iec j̄, “E γöth ηukä ni keeliw εν n̄in cä jek däär ɔ?” Cu Je-kɔb ε loc j̄, “Ke muc ti cä kam j̄i, kuäärä, ke γöö bi γä kule lor ke t̄eth loaac.”

⁹Kä nëne je, cue Je-kɔb jiök i, “Yän taa ke ti roŋ. Gɔaa ni yöö a nyinku teke ji, dämaar.”

¹⁰Cu Je-kɔb ε loc i, “/Ci ε jen, mi teth locdu ke nëndä, ke gɔoy laacadu käni mucdä, ke yöö nëndä ke ji cäre nike mi cä Kuoth nen, ke yöö jin ci yä lor agɔaa.

¹¹Liepä ni ji, käp mucdä ëë ci kuaanykä je nöŋ ji ke yöö ci Kuoth yä ciŋ ni gɔaa, kä tääme taa ke ti roŋ ke yä.” Kä cue je kok elɔŋ amäni mëë cu E-tho ε nhok.

¹²ε jen, cu E-tho ku wee i, “Kuane jien, kä bä kon both.”

¹³Cu Je-kɔb ε loc i, “Kuäärä, jin ku je ηac en yöö jalä ke gaat ti nyin tietni kene yöö gucä det kene yɔk ti jäl deykien ke lueth. Mi wä ke wä jal elɔŋ, cäŋ kuεε la ni cäŋ kel, deεke liw ni ken diaal.

¹⁴Kuā mal lip ni ji, wër nhiam, kuäärä, kä bä yɔk kene gaat cu lëer kɔru ke yöö cike bile cuuc amäni mi waa cop kä ji kuäärä rool päämni ε-dɔm.”

¹⁵Cu E-tho je jiök i, “Kä a ji banya thaŋ wutni ti ba ji luäk ke jal këël.” Kä cu Je-kɔb ε loc i, “Ke gɔoy laacadu, kuäärä, /cu ro le jut.”

¹⁶ε je no, ke jen cäŋ emo cu E-tho jien locde rool päämni ε-dɔm.

¹⁷Kä jen Je-kɔb tanɔε cue ro t̄iec dhɔɔr mi cɔal i Cu-koth kä cue ro t̄ath duel th̄in kä cue yɔɔke lät kä gëwni. Ke kuj emo cua guath emo cɔl i Cu-koth (min lot ni yöö bileni).

Cuɔp Je-kɔb kä Cε-kem

¹⁸ε je no, mëë lony Je-kɔb jɔk kä Pa-dan-a-ram, cue cop ke mal kä Cε-kem rool Kε-naan, kä cue cieŋɔε yiath piny jɔk wec.

¹⁹Cue guath muɔɔn ε cε ro yieth ciŋ th̄in ɔ kɔk ke yiow ti kuɔr kel kä gaat kuɔr wec emo mi cɔal i Yä-mor, min teke gatde mi cɔal i Cε-kem.

²⁰Cue yik t̄ath th̄in mi cue cɔl i El-ε-loy-l-the-r̄el. (Min lot ni yöö Kuoth in la Kuoth l-the-r̄el.)

Tuk 34

Buɔŋ Dina ke buɔm

¹Ke cäŋ kel ci nya Je-kɔb nya ciekde ni Leya mi cɔal i Dina kac raar ke yöö be wä muɔŋä kä män wec.

²Kä mëë ci Cε-kem min la gat Yä-mor raan lwi min la kuäär wec je nen, cue je käp kä cue je kan ke buɔm.

³Kä nëne je, min ci Dina teth locde ke yöö cε je gor en yöö deɔε la ciekde, cue ruac ke je ni kɔc ke yöö be locde jak kä teth.

- 4Kä ni en wano cue guan ni Ya-mor jiōk i, “Yān gōöra kūen nya mi.”
- 5Kä mēe ci Je-kob ε lin̄ en yoo ca nyaade ni Dina nar nar, cue locde kap piny ke yoo ci gaatke wā yien yoōk ka cue thokde den̄ thin̄ amani lunnydien jok.
- 6E jen cu guan Ce-kem ni Ya-mor jiesen ka cue ben ka Je-kob ke yoo bibe nomo ben caat keel.
- 7Kä min ci gaat Je-kob lony jok kor̄ yoōk, cuke thuk t̄ot̄ lin̄, ka cue lockien wan̄ a be ke kor̄ ke nēeny ke yoo Ce-kem cē ji l-the-rel dh̄ol ke k̄anide ke nya Je-kob, dhoōal mi /ca dēe lin̄ piny.
- 8Duunde yoo cu Ya-mor ruac ke ke i, “Epūc, gatda ni Ce-kem n̄oke nyaadun. A je kuee kūen.
- 9Kä ban̄e cu teke kūen kamnikon̄. A ko kūenke nyieekun, ka bia nyieeko kūen.
- 10Ino, yen dēre cu cien̄ ke ko keel ka bi wecda cua wecdun. Cīen̄e ka jal̄e thin̄ ke pek̄ laacdun, ka tēme rō mun thin̄.”
- 11Kä Ce-kem cue guan kenē dāmani Dina ku jiōk i, “Pāle yā min cā lat, ka bā tin diaal tin bia th̄iec kam̄ ye.
- 12Jake pek̄ kuen ka wā nhial cētnike min gōre, ka bā ke nun. Duunde yoo bia nyal kam̄ yā.”
- 13Kä nēne je, cu gaat Je-kob Ce-kem kenē guan ni Ya-mor pel, ke yoo ce nyimandien yar̄.
- 14Kä cuke ke jiōk i, “/Cako nomo dēe cap̄ en yoo dēeko nyimaara kam̄ wut mi /kan̄ cuel, ke yoo nomo ε buar ka ko.
- 15Bako je kam̄ ye ke luot̄ kel, ε yoo yen bia la kel ke ko ke cuel̄ tutni diaal reydūn.
- 16E jen bako nyieeko cu kam̄ ye ke kūen, ka bako nyieekun cu kūen. Bako cu cien̄ ke ye keel ka bako cua dor̄ kel ke ye.
- 17Kue la yoo, mi /cia cuel̄ bi nhok̄, bako nyaada nan̄ ka bako cu wā.”
- 18Cu Ya-mor kenē gatde ni Ce-kem ruacdien nhok̄.
- 19Kä cu nūet ε wā lat ni ka keel, ke yoo ce nya Je-kob nhok̄ elon̄, ka ε jen ram kel in luothke ni je elon̄ thok̄ dūēl guan̄.
- 20Cu nomo tuoōk, mēe ci Ya-mor kenē gatde ni Ce-kem cop thok̄ wec in la duol̄ n̄ekien thin̄, cuke ruac kē ji wec wā ke i,
- 21“Ken̄ neȳ t̄itī kē jī maarä kē kon̄, kē kuj̄ em̄o akē cien̄ muundan kā akē jal̄ thin̄, kē yoō tēe kē guath̄ reȳ wec ε kē kuj̄dien̄. Kūenē nyieekien̄ kā akē kūenke nyieekon̄.

22 Kä cuke ke j̄iök b̄ä en γ̄öö ci ney t̄ɔt̄ɔ je lar i bike cien ke k̄on keel kä bike la d̄ɔr kel ke k̄on ke luot kel k̄ärɔa, ε γ̄öö tut diaal reydan ba ke cuël c̄etke min teke ke.

23 E jen bi kuakien kene γ̄ɔɔkien cu la nyink̄on. Inɔ, kuanε min ca ḡɔr ε ken lat ke γ̄öö d̄eεke cu cien ke k̄on keel.”

24 Cu wutni diaal t̄ëe ca r̄ɔ dol en thok wec ruac γ̄ä-mor kene gatde ni Cε-kem nhok, kä cuake cuël.

25 Ke k̄ɔr n̄ini d̄aη diɔk guäth ëe ηot buɔɔtkien ke b̄εc, cu gaat Je-k̄ɔb d̄aη r̄εw Cim-on kene Lii-bay tin la gaat man Dina p̄any ben j̄äl ramɔ ke thepde, kä cuke coth rey wec a thil mi ganke, kä cuke wutnike diaal näk,

26 amäni γ̄ä-mor kene gatde ni Cε-kem. Kä cuke Dina nööh raar duεel Cε-kem kä cuke wä.

27 Tääme cu duoth gan Je-k̄ɔb tin k̄ɔη ben b̄ä, kä cuke ke ben nyok ke ḡit, kä cuke dh̄ɔr reyde thol, ke γ̄öö ca nyimandien ηar ηar.

28 Cuke detkien naη ke γ̄ɔɔkien ke muɔlikien, ηɔak diaal t̄ëe te rey wec amäni t̄ëe te d̄ɔr.

29 Cuke kuakien diaal p̄εc kene gaatkien ke mänkien, cu mäni tin diaal tin te rey t̄iečni cuke ke thol.

30 En w̄ano cu Je-k̄ɔb Cim-on kene Lii-bay ku j̄iök i, “Yen cia γ̄ä jak kä ram mi ba nyir ε j̄i Ke-naan kene j̄i Pε-rii-dhi tin cianke r̄ɔl εme, kä cia këkdä yar reydien. Mi wäke r̄ɔ mat, bike γ̄ä mak piny, kä b̄ä cu l̄iw keel k̄one thok duëälä, ke γ̄öö kuiy n̄εkä.”

31 Kä cuke kac nhial ke je i, “A d̄ëeko nyimaara ku jak kä cienε c̄etke ram mi riär?”

Tuk 35

Loc Je-k̄ɔb kä Beth-εl

1 En w̄ano cu Kuoth Je-k̄ɔb cu j̄iök i, “Jiečni kä γ̄oθni Beth-εl, kä w̄er teni th̄in, kä w̄er täthni γ̄ä ȳik th̄in, γ̄än Kuoth ëe nyuth r̄ɔ j̄i runä mëe bari r̄ɔ ke d̄ämuɔr ni E-tho.”

2 E je nɔ, cu Je-k̄ɔb j̄i cieendε kene ney diaal t̄ëe teke je keel cu j̄iök i, “Yen ȳiäke j̄ɔk diaal t̄ëe cia nööh ke ye keel röli k̄ɔkien, kä jake puanykun kä ḡow, kä ruonye r̄ɔ ke bieyni ti puoth,

3 kä banε cu wä Beth-εl, kä en th̄ɔηi γ̄än b̄ä Kuoth ëe ci palä liη guäth ëe t̄aä rey rikä kä ci γ̄ä J̄aal rey j̄älikä diaal wä t̄ath ȳik.”

⁴Ɛ jɛn, cukɛ kolaanɣkien cu nɔŋ Je-kɔb amäni tiil kuthnikien tää ca laṭh jithnikien. Kä cu Je-kɔb ke tēt piny thaar jiaath luḷ in te gekä Cɛ-kɛm.

⁵Kä min yōthkɛ, cu Kuoth jī wīni tin thieɛk ke ke kuer dual mi dijt a /kɛnkɛ Je-kɔb kɛnɛ jī cieɛŋdɛ lɛ guɔɔr.

⁶Cu Je-kɔb kɛnɛ nɛkɛ diaal cop kä Luudh (min la Beth-ɛl) rey rööl Kɛ-naan.

⁷Min cɛ cop, cuɛ yīk täth thīn, kä cuɛ guḷaṭh ɛmɔ cak ciöt j̄ ɛl-beth-ɛl, ke yōö ɛ jɛn guḷaṭh ɛë kɔŋ Kuoth rɔdɛ nyuɔth jɛ thīn runä mää bare rɔ ke däman.

⁸Kä guṭh ɛë tekɛ kä Beth-ɛl cu Dɛ-bo-ra mää la läät ciɛŋ Rɛ-bɛ-ka līw, kä cua jɛ kony thaar jiaath luḷ gekä Beth-ɛl. Ɛ jɛn cua jiath ɛmɔ cu cɔl j̄ A-lon-ba-kuth (min lot ni yōö jiath wīkă.)

⁹Täämɛ mää ci Je-kɔb lony jɔk kä Pa-dan-a-ram, cu Kuoth rɔ nyɔk ke nyuth jɛ, kä cuɛ jɛ poth.

¹⁰Cuɛ jɛ jīök j̄, “Cɔalke ciötdu j̄ Je-kɔb, kä a tɛmɛ ni ɛn walɛ a jī /ca nyɔk ke ciöt j̄ Je-kɔb, kä a ciötdu la l-the-rɛl.” Kä cua ciötde cu cɔl j̄ l-the-rɛl.

¹¹Ɛ jɛn cu Kuoth ɛ ku jīök j̄, “Ɛ yän Kuoth in lɛny buɔmdɛ ti diaal, dijeth rɔ kä a kuayku rɛpkɛ rɔ, kä ɛpuc bikɛ a mat dööri ti ŋuan, kä bi rɛydien tekɛ kuḷr ti dijt.

¹²Ɛn mun ɛë cä kɔm A-bɛ-ram kɛnɛ Ay-dhek, yän bä, kɔm jī kä bä jɛ kɔm kuayku tin ba jī guɔɔr bä.”

¹³Ɛ jɛn, cu Kuoth cu jīɛn.

¹⁴Cu Je-kɔb pä m tīmă cu cuŋ ɛn guṭh ɛë ci Kuoth ruac thīn ke jɛ, kä cuɛ wīcde tīeth kɔaŋ kɛnɛ liɛth.

¹⁵Kä cuɛ guḷaṭh ɛmɔ cɔl j̄ Beth-ɛl.

Dap Ben-ya-min kɛnɛ liḡ Re-cɛl

¹⁶Ɛ jɛn, cukɛ cu yōth kä Beth-ɛl. Kä mää cikɛ Ɛp-rath ŋäth ikä, cua Re-cɛl kăp ɛ măc, cuɛ dap ke dap mi bɛc bɛc.

¹⁷Kä guṭh in tää ke măc cu gääm ɛ jīök j̄, “Cu dual, ke yōö ɛ gat dhöl ɛnɔ bi nyɔk ke dap ɔ.”

¹⁸Kä min wee ke mi muɔnɛ cuɛ ciötde cɔl j̄ Bɛn-oni, kä cu guḷaṭh ɛ cɔl j̄ Ben-ya-min.

¹⁹Cu Re-cɛl cu līw kä cua jɛ kony däär ɔ wākädien Ɛp-rath (min la Beth-lɛ-ɣɛm).

²⁰Cu Je-kɔb pä m tīmă laṭh wī muɔɔndɛ, amäni täämɛ nɔmɔ ɛ jɛn pä m in nyoth guḷaṭh muɔɔn Re-cɛl.

²¹Cu l-the-rɛl jalɛ cuɔp kä cuɛ wä puṭt kuic Mig-dal-edɛr.

Ciööt gan Je-kob

(1 Kuën 2:1-2)

²²Guäth ëë tëë en dhooɾ emɔ, cu Rε-u-ben Bila min la luom guan kan. Kä cu l-the-rel ε liŋ. Je-kob tëë ke gaat daŋ wäl wı̄cde rεw.

²³Gaat ciekde ni Leya ε Rε-u-ben min la kēë Je-kob, ke Cim-on ke Lii-bay ke Juda ke Yi-tha-kar kene Dhe-bu-lun.

²⁴Kä gaat Re-cel ε Jo-thep kene Ben-ya-min.

²⁵Kä gaat Bila min la nya läätdä Re-cel ε Daan kene Nap-ta-li.

²⁶Kä gaat Dhil-pa min la nya läätdä Leya ε Gad kene A-cer. Tɔtɔ ke ken gaat tëë ci Je-kob ke dieth kä Pa-dan-a-ram.

Liqa Ay-dhek

²⁷Cu Je-kob cop dhɔɾ guan ni Ay-dhek in te kä Ma-me-ri min la Kir-yath-ar-bä (kie Yeb-ron), guäath ëë ci A-be-ram kene Ay-dhek koŋ teke nin thin.

²⁸Ke koɾ teekä mi bäär ke run ti kuɔɾ kel wı̄cde jien bädäk,

²⁹cu Ay-dhek liw a roŋ loɔde, kä cue guandooŋnike cu guɔɔɾ. Kä cu gaatke ni E-tho kene Je-kob je kony.

Tuk 36

Gaat E-tho

(1 Kuën 1:34-37)

¹Titi ke gaat E-tho (min la ε-dom).

²E-tho ce kuɛen ke nyier rööl Ke-naan, Adha nya wutdä mi coal i Ee-lon mi la raan Yëth, ke O-li-ba-ma nya wutdä mi coal i Ä-na gat Dhi-bon min la raan lwi,

³ke Ba-the-math nya l-ca-mel, nyiman Ne-ba-yoth.

⁴Cu Adha ε-li-padh dap E-tho, kä cu Ba-the-math Rε-u-el dap.

⁵Cu O-li-ba-ma Yuc dap, kene Ya-lam ke Kora. Tɔtɔ ke gaat tëë ca dap E-tho kä Ke-naan.

⁶Tääme cu E-tho mänke cu naŋ ke gaatke kene nyieeke, ke ji dhooare diaal, detke, ke yooke kene kuake diaal tëë ce jek ro kä Ke-naan kä cue yoth rool mi nan ke däman ni Je-kob,

⁷ke yöö ci ŋoakien ŋuan eloŋ, kä /ci dhɔɾ in teke thin deë roŋ ke ken daŋ rεw keel, ke yöö ŋuan yooŋkien.

⁸E-tho (min la ε-dom) cue cien ni dhɔɾ päämni min coal i rol päämni ε-dom.

⁹Tītī ke ken gaat E-tho min la guandoon̄ jī ε-dom, eë la cien̄ ni dhor päämni min coal̄ ī rool̄ päämnī ε-dom.

¹⁰Cu E-tho kenē ciekdē ni Adhā ε-li-padh̄ dīeth̄ kä cu E-tho kenē ciekdē ni Ba-the-math̄ Re-u-el̄ lenī dīeth̄.

¹¹Kä cu ε-li-padh̄ Te-man̄ dīeth̄ ke O-mar̄ ke Dhepō ke Ga-tam̄ kenē Ke-nadh̄.

¹²Kä jen̄ ε-li-padh̄ kenē luomdē mi coal̄ ī Tim-nǟ cukē Ä-ma-lek̄ dīeth̄ cu t̄ot̄o a gaat gan E-tho kenē ciekdē ni Adhā.

¹³Kä cu Re-u-el̄ Na-yath̄ dīeth̄ ke Dherā ke Camā kenē Midhā, cu t̄ot̄o a gaat gan E-tho kenē ciekdē ni Ba-the-math̄.

¹⁴Kä cu E-tho kenē nyā Ä-nā gat̄ Dhi-bon̄ ni O-li-ba-mā Yuc̄ dīeth̄ ke Ya-lam̄ kenē Kora.

¹⁵Tītī ke ken gaat E-tho t̄eë̄ t̄o kuar̄ reȳ rööl̄ ε-dom. Gaat ε-li-padh̄ min̄ mō k̄ëë̄ E-tho kä kenē ciekdē ni Adhā ke ken Te-man̄ ke O-mar̄ ke Dhepō ke Ke-nadh̄,

¹⁶ke Korā kenē Ga-tam̄ ke Ä-ma-lek̄. Cukē a ken kuar̄ kä gaat ε-li-padh̄ rool̄ ε-dom, ken ke gaat gan Adhā.

¹⁷Kä cu gaat Re-u-el̄ min̄ mō gat̄ E-tho kä kenē ciekdē ni Ba-the-math̄ a Na-yath̄ ke Dherā ke Camā kenē Midhā. Cukē a ken kuar̄ kä gaat Re-wel̄ rool̄ ε-dom, ken ke gaat gan Ba-the-math̄ ciek̄ E-tho.

¹⁸Kä cu tītī a gaat E-tho kenē ciekdē ni O-li-ba-mā nyā Ä-nā, mem̄ε̄ ε̄ Yuc̄ ke Ya-lam̄ kenē Kora.

¹⁹T̄ot̄o ke gaat E-tho (min la ε-dom) t̄eë̄ la kuar̄ reȳ gank̄e.

Gaat The-ir

(1 Kuën 1:38-42)

²⁰Kä gaat rööl̄ päämnī ε-dom raan̄ Yorī t̄eë̄ t̄o dīeel̄ wec̄ em̄o ken̄ t̄in̄, gatdē ni Lo-tan̄ ke Co-bal̄, Dhi-bon̄ ke Ä-nā,

²¹ke Di-con̄ ke E-dher̄ kenē Dhi-can̄, t̄ot̄o ke ken kuar̄ jī Yorī t̄eë̄ t̄o gaat rööl̄ päämnī kä ε-dom.

²²Kä gaat Lo-tan̄ ke Yorī kenē Ye-man̄. Kä Tim-nǟ ε nyiman̄ Lo-tan̄.

²³Kä gaat Co-bal̄ t̄in̄, Al-wan̄ ke Ma-naath̄ ke Ee-bal̄ ke Cεpō kenē O-nam̄.

²⁴Kä gaat Dhi-bon̄ t̄in̄, Ayā ke Ä-nā. ε̄ jen̄ Ä-nā ε̄ n̄eë̄ jek̄ lool̄ pīinī däär̄ d̄oaār̄ guäth̄ eë̄ cē muolī guan̄ ni Dhi-bon̄ nan̄ laak̄ t̄in̄.

²⁵Gaat Ä-nā t̄in̄, gatdē ni Di-con̄ kenē nyaadē ni O-li-ba-mā.

²⁶Gaat Di-con̄ t̄in̄, Em-dan̄, Ec-ban̄, lth-ran̄ kenē Ke-ran̄.

²⁷Gaat E-dher̄ t̄in̄, Bi-lan̄ ke Dha-wan̄ kenē Ä-kan̄.

28 Gaat Dhi-can ε Udh kenε Ä-ran.

29 Täämε tītī ke kuṛ cieceṇi jī Ḷori rey rōöl päämni ε-dōm, kuäär ni Lo-tan ke Cō-bal ke Dhi-bōn ke Ä-na,

30 ke Di-cōn ke E-dher kenε Dhi-can. Cuke a ken kuṛ jī Ḷori rey rōöl päämni ε-dōm.

Kuṛ tin dīt kā ε-dōm

(1 Kuṛn 1:43-54)

31 Tītī ke kuṛ tēē ci ruc kā ε-dōm guāth ēē /kēn jī l-the-rēl ni teke kuṛ tin dīt.

32 Belä mi mō gat wutdä mi cōal ī Bε-or cue ruēc kā ε-dōm, kā wecde mēē ruaace cōale ī Di-na-ba.

33 Mēē ci Belä līw cua guāthde guäl ε Yo-bab gat wutdä mi cōal ī Dhera raan rōöl Bō-dhe-ra.

34 Cu Yo-bab līw kā cua guāthde guäl ε Ö-cam raan rōöl Te-man.

35 Cu Ö-cam līw kā cua guāthde guäl ε A-dad gat wutdä mi cōal ī Bε-dhadh, mēē joc jī Mid-yan ke kōr kā Mo-ab, kā wecde mēē rucε thīn cōalke jε ī Ä-with.

36 Cu A-dad līw kā cua guāthde guäl ε Tham-la raan rōöl Math-rε-ka.

37 Cu Tham-la līw kā cua guāthde guäl ε Ca-ul raan wec in cōal ī Rε-bōth min te gekä kiεr Yu-pε-ree-tidh.

38 Cu Ca-ul līw kā cua guāthde guäl ε Baal-ḡa-nan gat wutdä mi cōal ī Ak-bor.

39 Cu Baal-ḡa-nan līw kā cua guāthde guäl ε Ḷä-dar, kā cu wecde mēē rucε thīn a Pōw. Cōal ciōt ciekdε ī Mεε-ta-bel, nya wutdä mi cōal ī Ma-tε-rēd, ε nya dhōar in cōal ī Me-dhaab.

40 Tītī ke ciōöt kuayni E-thō tēē tō kuṛ rēy ciēṇ, ke thuk duēlikien ke dhōrikien tin ciōlke ke, kuäär Tim-nä ke Al-wa ke Ḷε-theth,

41 O-li-ba-ma ke Elaa ke Pi-nōn

42 ke Kε-nadh ke Te-man ke Mib-dhar

43 ke Ma-gi-del kenε l-ram. Tōtō ke ken kuṛ ε-dōm dhōrikien muundien ēē teke thīn. Nōmō ε jēn pēk gan E-thō min la guāndōṇ jī ε-dōm.

Tuk 37

Jo-thεp kenε gaatman

1 Cu Je-kōb ṇot ke ciaaṇ rōöl Kε-naan ēē la ciēṇ guān thīn.

²Meme ε cäǟt ke kuj Je-kob kenē j̄i goaale. Kä jen tēē ke gatdē kel mi nuēt mi runke wäl bārōw mi cōal i Jo-thep. En guāth emō Jo-thep la yieene det keel ke gaat guān tin la gaat Bila kenē Dhill-pa. Kä jen la lätdē guān ciēn dāmani tin j̄iäk.

³Kä guān nhōke Jo-thep ke nhök mi dīit rey gankē tin kōkien ke yōō ε gat mi dieēthē dōnjādē. Cue je ku kōc bīj mi bäär mi teke tet ti bār.

⁴Kä mēē ci gaat guān ε ku ḡac en yōō guāndien nhōke Jo-thep ke nhök mi göl reydien cuke Jo-thep nyir ke nyier mi dīit mi penke ni yōō deeke muōōj ke je.

⁵Ke cāḡ kel cu Jo-thep laḡ läkikä kä cue je laḡ dāmani

⁶wee i, “Lienē laḡ mi cā läkikä.

⁷Cäre ke mi kōn diaal tanē rey kakä kä duolnē bel buāḡani, kä nēnē je, cu buōndā ro cuḡ ε piḡ, kä cu buāḡankun ro dol gekādē kä cuke je goḡ.”

⁸Mēē cike je liḡ, cuke je th̄iec i, “E puc ε j̄in i bi ko ruac?” E jen cuke je ku nyir elōḡ ke kuj kä yōō ce ke laḡ laḡ emē.

⁹Kä mēē ce laḡ dōdien leni läkikä, cue je ben laḡ dāmani bā, wēē i, “Lienē je, ḡān cā laḡ mi dōdien leni läkikä. Kä nēnē je, kuēē le cetke mi ci cāḡ kenē pay ke cier daḡ wäl kel ro goḡ nhiamdā.”

¹⁰Kä mēē ce je leni laḡ guān, cu guān ε keḡ ikä kä cue wee i, “E ku laḡ mi ḡu enō? E ku lot ni yōō ḡān kōnē muōōr amāni gaat muōōri bako ben nhiamdu epuc a bako j̄i goḡ?”

¹¹Ino cu gaatmani je ku til elōḡ, kä guān cue ruac emō kḡp ke loḡdē.

Kok Jo-thep kä I-jep

¹²Ke cāḡ kel mēē ci dāmani Jo-thep det naḡ laak kä Ce-kem,

¹³I-the-rel cue Jo-thep j̄iök i, “A j̄i jakä kä Ce-kem guāth in ci gaat muōōri det wā yien th̄in.” Cu Jo-thep je loc i, “Goaaē.”

¹⁴Cu guān ε ku j̄iök i, “Wēr guil taḡ dāmuōōri kenē det kä lunyni jōk bie ben laḡ ḡä.” E je no cue cu j̄iēen ni ciēndien kä ḡeb-ron mēē ce cop kä Ce-kem,

¹⁵tēē ke wut kel mi cu je nen gaarē jōk wec kujcē guāḡth in dēē wā ke je. Cu wut emō je cu th̄iec i, “Eḡu goōri mo?”

¹⁶Kä cue je loc i, “ḡān göörä ni dāmaari.” Cue je cu th̄iec i, “Dāci guāḡthdien in yiēnke det th̄in?”

¹⁷Cu wut ε loc i, “Cā ruacdien liḡ, ε ken i, Wāke Do-than. Cike j̄ien.” E jen cu Jo-thep dāmani guōōr kä cue ke wā jek kä Do-than.

¹⁸Mēē ci dāmani je nen a bēē ni nānā, kä ḡotdē a /kenē ni cop thiäkä, cuke cap cāp i bike je näk,

- 19ε ken i, “Jen bëë mo en puḡny laḡk indaan.
- 20Bia, kuane je ben näk kä bane riḡḡde cu yuḡ rey jiew kel kä jieer ti doḡ tiḡi. Bane guḡn cu wä jïök i, ‘Ca cam ε ley,’ kä bi min luḡtke ε laḡke cu jḡḡc.”
- 21Kä mëë ci däman kel mi coal i Re-u-ben moḡo liḡ, cue luäḡde ḡḡr, kä cue wee i, “/Cuane je näk.
- 22Yuḡrne ni je rey jiew ε te däär paan ε a thil mi bane guëer puḡḡnyde.” Re-u-ben läthe caḡ emḡ ke yḡḡ ḡḡḡre ni yḡḡ be Jo-theḡ kän tetni dämani a be je cu luḡc guḡn.
- 23Kä ε jen mëë ci Jo-theḡ cop kä ke, cuke je käp kä cuke biḡde in bär bär puḡt piny puḡḡnyde,
- 24kä cuke je naḡ guäth jiew mi luḡḡ luḡḡ mi ci kööt, kä cuke je yuḡr thiḡn.
- 25Tääme, mëë cike ku nyuur a miḡhke, cuke buḡn neeni jḡ l-ca-mel nen bäke ni roḡ Gil-yad, jälke ke thoḡroḡalikien ti ca jḡḡkien thiḡḡ ke luaac keḡe jḡth ḡuänydien, wäke roḡ l-jḡp.
- 26Mëë ci Juda keḡe dämani ke nen, cu Juda dämani ku jḡḡk i, “Ḃḡu mi dēne näk ni dämandan kä bane liḡḡde kur?”
- 27Bia, kuane je ben kök jḡ l-ca-mel tiḡi a thil mi jḡääk mi bane läḡ kä je, ke yḡḡ jen ε dämandan ε keḡe waḡ.” Cu dämani rietde nhḡk.
- 28Ḃn guäth emḡ mëë ci buḡn jḡ kḡkä kä jḡ rööl Mid-yan rḡt ke ḡḡkdien, cua Jo-theḡ kaḡ raar rey jiew kä cua je kök jḡ l-ca-mel ke yiḡw ti jen rew, kä cua je naḡ roḡ l-jḡp ε ken.
- 29Tääme mëë ci Re-u-ben ro nyḡk ke ben wiḡ jiew kä /keḡe Jo-theḡ jek, cue bieynike rḡt ke jiath laac.
- 30Mëë ce lony kä dämani cue ke jḡḡk i, “Ḃn dhoḡl indaan mi thile je mi. Kä ḡän puḡnydä bä ḡu laḡ tääme?”
- 31Ke kuḡ emḡ cuke deḡ näk kä cuke biḡ Jo-theḡ cu kaḡn, kä cuke je cuäth rey riem dḡḡl,
- 32kä cuke je nöḡ guḡndien. Mëë cike je nöḡ je, cuke je wä jḡḡk i, “Mer neḡe guic mi ε jen biḡ gatdu in bäär.”
- 33Mëë ci guḡndien ε nen cue je ḡic kä cue wee i, “Meḡe ε jen biḡ gatdä. Jen ci ley ε cam. Jo-theḡ ce liḡw epuc.”
- 34Kä inḡ cu Je-kḡb bieynike ku rḡt, kä cue ro moc ke bieyni cuḡḡli, kä cue gatde par ke ḡin ti ḡuan.

³⁵Kä mēē ca je γṛn ke mi luēke je ε gaatke keṇe nyieeke diaal, cue luek loḵ. E jen ḷ, “Bä ḡot ke mi paarä gatdä amäni cāḡ in wä mat ke kṵ ni jṵokni.” E jen cue gatde par elḡḡ.

³⁶Ku duunde la γṵō en Jo-thep cu ḡḷ Mid-yan ε ben kök Pṵ-ti-par rṵṵl I-jēp, ram kel min mṵ kuäär lathkēēri kuḗr kṵaam in diḷt rṵṵl I-jēp mi cṵalke ḷ Pero.

Tuk 38

Juda keṇe Ta-mar

¹Ni ke jen guḗḗth emṵ cu Juda rṵ koc kä dämani kä cue rṵ naḡn ke ke. Täame Juda tēē ke wut mi määhde rey wec Ä-du-lam, jen wut emṵ cṵal ciötde ḷ Ira. En guḗḗth emṵ mēē ci Juda dämani bāny piny, jen cue ben cieḡ keel keṇe jen wut emṵ.

²Cue le teke wut rṵöl Ke-naan mi cieḡ en wḷni bä, wut emṵ cṵal ciötde ḷ Cuä. Kä ci en tēē ke nyaade. Mēē ci Juda nyam emṵ nen, cue je kuēn kä cue la ciekde.

³Kä mēē ci ciekde ruēt, cue dap ke dhṵṵl kä cu guḗḗn ciötde cak, kä cua je cṵl ḷ Ēr.

⁴Kä mēē ce rṵ nyok ke ruēt, cue leni dap ke dhṵṵl kä cu man ciötde cak, kä cue wee ba je cṵl ḷ O-nan.

⁵Kä mēē teke dhṵṵr mi cṵal ḷ Ke-dhib cu ciekde dhṵṵl dṵdien leni dap, kä cu man ciötde leni cak, kä cue wee ba je cṵl ḷ Cēla.

⁶Täame mēē ci guḗḗth in dēē kuēn ke gatde min kēē ni Ēr cop, cu Juda je kuēn ciek mi cṵal ḷ Ta-mar.

⁷Kä mēē ci Kuoth Nhial Ēr nen a tēē ke cieḡ ti nyuṵn nyuṵn, cue je näk.

⁸Kä mēē ci Ēr ḷiw, cu Juda O-nan ḡṵk ḷ, “Läthni ciek dämuṵṵr duēel kä diethni dämuṵṵr gaat.”

⁹Kä nēne je, mēē wä O-nan tṵṵc keṇe ciek däman, la wocε tḷeyde piny ke γṵō tiile γṵō dεre gaat ti /ca bi ciöl je dieth ke kuḷ däman.

¹⁰Kä cu Kuoth Nhial min ce ḷat lok, kä ke kuḷ emṵ cue je leni näk bä.

¹¹Min ci Juda je guic, cue Ta-mar min mṵ ciek gatde ḡṵk ḷ, “Locni dhṵṵr guur, kä teni en wani amäni mi wä gatdä ni Cēla diḷt.” Ce memε ḷat inṵ ke γṵō luthε ni γṵō dṵḡ ba Cēla leni näk bä. Inṵ cu Ta-mar loc dhṵṵr guḗḗn.

¹²Kä mēē ci nḷn le wä nhiam, cu Juda ciekde ḷiw. Mēē ci nḷn tēē paarke ni je thuuk, cu Juda wä wḷc mi cṵal ḷ Tim-naa keel keṇe määhde ni Ira. Wec emṵ e jen guḗḗth in la tēmke mḷem deētke thḷn.

13 Kä mēē ca je wā lār Ta-mar en yōō guuthu wēē Tim-naa ke yōō be mjem deetke wā tēm thīn,

14 Jen, mēē cē mōmō liṅ, cue bieyni mään jōōkni wāny kā cue rō ruk ke bieyni lēēri, kā cue wicde bur ke bīi, kā cue wā nyuur thok duṅp in wā wic in cōal i Ee-na-yim in te dup in la wee naath Tim-naa. Lätde meme ke yōō ḡācē je en yōō ci Cēla thuṅk ke pīeth kā ḡotde ke mi /ca je thop je ala ciekde.

15 Mēē ci Juda ben rēt ke jen guāṡath emō, cue je nen nyuurā, kā cue ḡāc ni yōō ε riār ke yōō cē wicde bur ke bīi.

16 Kä ḡotde /kēne je ni ḡāc en yōō ε jen ciek gatde ene, ino cue cu wā kā je guāthde min tēē thīn, kā cue je wā jīōk i, “Bēr, yān cā jī nhok kā gōōrā jī tāāme.” Cu nyam indaan je thīec i, “Jīn bi yā kām ḡu?”

17 Cue je loc i, “Yān bā jī kām dōdēēl bōwā.” Kä cu nyam indaan ε thīec i, “Jīn tēē ke nyuuth mi thuṅk mi bi bany tētādā amāni mi wīi dōdēēl wā nōḡā?”

18 Cue nyam indaan thīec i, “ε nyuuth mi cētke ḡu mi dēē kām jī.” Kä cue je loc i, “Kāmni yā kaatimdu kēne laṅk ke kēet ε te tētādu mō.” ε je nō, cu Juda ke cu kām je, kā cue je lāth duēēl, kā cue je ruēt.

19 Min ci Juda cu jīēn, cu Ta-mar jīēn bā, kā cue bīi nhamde woc kā cue rō nyok ke ruk ke bieyni mään jōōkni.

20 Ke guāṡath emō mēē ci Juda cop wic, cue määthde ni Ira jak ke yōō be dōdēēl naḡ kā ba tēē cē bany ciek ben luṅc je. Kä Ira /kēne ciek emō ben jek.

21 Min /kēne je jek, cue ney tin te kā Ee-na-yim thīec i, “Jen a ni en riār ēē te gekā duṅp wane me?” Cuke je loc i, “Thīle riār mi ci mēt te en wane.”

22 Min cē meme liṅ, cue loc kā Juda kā cue je wā jīōk i, “Yān /kān ciek emō jek, kā cā jī dhōaariēn thīec, cike yā jīōk i, ‘Thīle riār mi ci mēt te en wane.’ ”

23 Kä cu Juda je jīōk i, “Ake teke je, ke yōō /cane bīle teke buar, epuc cā je dhil nōḡ dōdēēl ke yōō dēē je kām pēk kōkādē, kā ci dhāl ke yōō bi je jek.”

24 Tāāme mēē ci ruac emō teke pāth dāḡ diṅk, cua Juda ben jīōk i, “Ta-mar, ciek gatdu, cē rō jak kā lēṅ, kā ke kuī emō tāāme jen ruētde.” ε jen cu Juda naath cu ḡiek laare je i, “Nōōḡe je raar kā a je waḡke ke mac.”

25 Kä ino, min nōōḡe je raar cu Ta-mar kuak tēē kōḡ jāk kā guānthude, laare je i, “Ruētdā guān kuakni tīti. Ke ḡōoy lōacdu carke mi bi teke ḡāc ke guān kaatimā emē kēne laṅk ke kēet emē.”

26 Min ci Juda ke nen, cue ke ḡic, kā cue wee i, “ε cuṅṅde, kā ε duerā en yōō /kān je jak kā ciek gātdā ni Cēla.” Kä en guāth emō /kēne rō nyok ke nien kēel ke je.

27 Tāāme, mēē ci guāṡath in dap ke je cop, cue dap ke cuēēk.

²⁸Guäth ëë tëë ke mac cu tet gädä kel ben raar, cu ciek in gääm je káp kä cue je yiën lath mi lual, laare je j, “Meme e böth.”

²⁹Kä duunde yöö gat emo cue tetde nyok ke yuth jok kä cu däman ben raar ke nhiam, kä cu gääm wee j, “Kua jen tölu raar ene.” Ino, cua ciötdë cu col j Përedh.

³⁰Ke kore cua däman in te tetde ke lath dap, kä cua ciötdë col j Dhera.

Tuk 39

Jo-thep kene ciek Pɔ-ti-par

¹En guäth emo mëë ca Jo-thep cu nan rool I-jëp, cua je kok tetni ji I-ca-mel e wut min col j Pɔ-ti-par. En wut emo e kuäär lathkëeri tin yiënke ciën kuar rööl I-jëp ni Përo.

²Kä te Kuoth Nhial keel ke Jo-thep, kä luäke je rey lätnike diaal. Jo-thep ciëne ni ciën wutdä rööl I-jëp min mo kuäre.

³Kä mëë ci wut emo je nen en yöö Kuoth Nhial tëë keel ke Jo-thep kä luäke je rey lätnike,

⁴cu löcde tæth ke Jo-thep kä cue je jak kä ram min lät je kä nyinke, kä cue je jak kä ram in guic ciënde keeliw. E je no, jen cue Jo-thep jak kä kuäär kuaknike diaal.

⁵Kä en guäth o cu Kuoth Nhial ciek wutdä rööl I-jëp poth ke kuj Jo-thep. Puoth Kuoth Nhial cue te rey kuakni diaal tin to nyin Pɔ-ti-par, tin diaal tin te ciën amäni tin te rey kaakni.

⁶E je no cu Pɔ-ti-par ti diaal cu lath tetdä Jo-thep kä cue thil mi diëer ke je, eni miethde min caam e. Kä täame Jo-thep ci Kuoth e täth agoaa kä tëë ke nhiam mi duŋ goaa.

⁷Kä mëë ci ciek kuar Jo-thep nen en yöö Jo-thep e wut mi ce cak agoaa, cue je bec kä cue je jök j, “Bër taaani ke ya.”

⁸Kä Jo-thep cue je lok, kä cue je jök j, “Guice, kuäärä thile mi diëer ke je kä tin diaal tin te rey ciën eme, ce ti diaal lath tetädä.

⁹Thile ram mi ditni jen kä ya en ciën eme, kä thile mi ce pal jor e ni jin puonydu karoa ke yöö e jin ciekde. Kä kue la nu mi dëë mi jiaak eme lat o, kä e duer nhiam Kuoth?”

¹⁰Kä cäne mëë la ruac ciek emo ke je ni cian, /kene je met nhok en yöö be toor ke je kie be thiak ke je.

¹¹Kä ke cän kel mëë ce ben ke yöö be lätkë ben lat, kä thile läät do dien mi te thän,

- ¹²cu ciek ε k̄ap ni biey k̄a j̄iok̄e j̄e j̄, “B̄er t̄ōāac̄ne k̄eel.” K̄a j̄en Jo-th̄ep cue r̄o bar raar r̄ey dūēel a cue b̄ij̄de b̄any ciek.
- ¹³M̄ēe ci ciekde ε nen en ȳōo ce r̄o bar ce b̄ij̄de b̄any j̄e,
- ¹⁴cue l̄āat cīen̄ c̄ol k̄a cue ke j̄iok̄ j̄, “N̄ene raan Ȳi-be-ru ēe n̄ōon̄ke cīen̄ ε gūan cīēn̄d̄a, t̄āame j̄en ce k̄on n̄on̄ buar, j̄en ce cunh dūēel a ce ȳa ben mak k̄olik̄a, k̄a m̄ēe c̄a ku le wak ke j̄ow mi d̄ij̄t,
- ¹⁵j̄en cue b̄ij̄de b̄any piny k̄a cue r̄o bar r̄ey dūēel.”
- ¹⁶Cue b̄ij̄ Jo-th̄ep t̄ēē am̄ani m̄ēe ci kūāare ben cīen̄.
- ¹⁷M̄ēe ce ben cue j̄e j̄iok̄ j̄, “J̄en kuany Ȳi-be-ruk̄adu mi ci n̄on̄ naath ε, j̄en ce ben dūēel k̄a ȳa ke ȳōo be ȳa kūeth.
- ¹⁸K̄a m̄ēe c̄a kule wak ke j̄ow mi d̄ij̄t, j̄en cue b̄ij̄de b̄any ȳa k̄a cue r̄o bar r̄ey dūēel.”
- ¹⁹M̄ēe ci kūāar ruac cīek̄de līn w̄ēe j̄, “M̄eme ε min ci j̄an̄du ε l̄at k̄a ȳa,” cue l̄oc̄de wān el̄on̄.
- ²⁰Cue j̄e jak k̄a ba j̄e w̄a l̄ath luaak ȳiēen̄a, gūath in la kūāar wec n̄ēeke a ȳiēen̄ th̄in. ε j̄en cue cu te luaak ȳiēen̄a en th̄on̄j̄i j̄.
- ²¹K̄a te Kuoth Nhial k̄eel ke Jo-th̄ep, cue j̄e poth k̄a cue kūāar j̄i ȳiēen̄a l̄oc̄de jak k̄a k̄oc̄ ke j̄e.
- ²²T̄āame cu kūāar ȳiēen̄a ȳiēen̄ diaal ke l̄atkien l̄ath t̄etd̄a Jo-th̄ep.
- ²³J̄en /k̄ene le dīēer ke tin diaal tin ci Jo-th̄ep ke l̄at ke ȳōo te Kuoth Nhial k̄eel ke Jo-th̄ep k̄a lūake j̄e r̄ey l̄atnike diaal.

Tuk 40

Lat Jo-th̄ep ke l̄āak j̄i l̄at P̄ero

- ¹K̄a j̄en kūāar wec in d̄ij̄t k̄a l-j̄ep t̄ēe ke kūar l̄āatnike d̄an̄ r̄ew, kel ε gūan k̄on̄j̄ade k̄a min d̄on̄ ε kūāar th̄āatni. Ke gūāath mi t̄ot, ke k̄or k̄a t̄ot̄ō cu wutni d̄an̄ r̄ew t̄ij̄t̄i dūer nhiam kūar̄ien.
- ²K̄a m̄ēe cike dūer, cu kūāar l̄oc̄de j̄īāak ke ke,
- ³k̄a cue ke l̄ath luaak ȳiēen̄a min guic kūāar lathk̄ēeri j̄e, nie j̄en luak ēe ca Jo-th̄ep yien th̄in.
- ⁴Cuke te ȳiēen̄a ke gūāath mi b̄aar. K̄a cu kūāar lathk̄ēeri Jo-th̄ep jak k̄a guic ke.
- ⁵Ke c̄an̄ kel, cu gūan k̄on̄j̄a k̄ene j̄en kūāar th̄āatni kuan, l̄āak l̄akik̄a k̄eel ke w̄aar, te ram̄o l̄ak̄de ke lūot̄de mi ḡol.

⁶Mëë ci Jo-thep ben kä ke runwan, cue je nen en yöö tëë ke mi ci carien nyon.

⁷Kä cu Jo-thep ke thiec i, “E mal jok, enu mi ci tuock en wale?”

⁸Cuke je jiök i, “Kon tëë ke laak ti cako läkikä, ku duunde la yöö thile ram mi lät ko luotnikien.” Cu Jo-thep ke jiök i, “Epuc, luot laakni e dunj Kuoth. Kua ke lat ya.”

⁹E je no, cu guan konjä lakde cu lat Jo-thep wëë i, “Thiaan yän cä lak läkikä a tëë ke jiath mi te nhiamdä.

¹⁰Kä e nie nin ci jiath emo dony, cu kar diok ciek puonyde kä cu gaaknike joo a cue kuer ke dey.

¹¹Kä lier konjä Pero tëë tetädä. E je no, cua dey jiaath cu nyap rey lirä, kä cua je cu kam Pero.”

¹²Mëë ce je thuk ke lat cu Jo-thep e jiök i, “Lakdu lotde ni yöö ken kar diok ke nin diok,

¹³ke yöö ke kor nini dan diok bi Pero ji lony, kä be ji luoc läätädu, kä bi lier wä kuën tetdä Pero cetnike latdu min wen.

¹⁴Kä a ji liepä, mi wa ji wä lony ke mal, ku ya mal ni tjem kuäär ni Pero don be ya ben kam raar en guäth e,

¹⁵ke yöö kuëelke ya ni rool Yi-be-ru, kä thile mi cä ben duirä en wane a deë ya kule ben lath luaak yieenä eme.”

¹⁶Mëë ci kuäär thaatni je nen en yöö ci Jo-thep luot lakä wutdä indaan lat, cue Jo-thep jiök i, “Yän taä ke lak bä. Thiaan cä lak läkikä a te wicdä ke paat dan diok.

¹⁷Rey pätdä min te nhial mith Pero diaal tin ca thal teke thin, kä duunde yöö cu diit ke ben luath wiidä rey pätdä.”

¹⁸Cu Jo-thep e leni jiök i, “Meme e jen luotde. Ken paat dan diok ke nin dan diok.

¹⁹Ke kor nini dan diok bi Pero ji näk kä be puonydu nap wii jiaath, kä bi diit rinjdu ben luath.”

²⁰Kä cua jen e thuk. Ke jen cän in diokdien in la cän timä döpä Pero, cue mjeth mi diit rialikä ke kuj ji läätäde diaal. Kä cue guan konjäde kene thätde nöön raar luaak yieenä nhiam ji läätäde diaal.

²¹Cue guan konjäde luoc lät ke yöö be lier konjä leni kuën tetäde,

²²kä cue kuäär thaatnike nap cetnike mëë ci Jo-thep e lat ke.

²³Kä jən guṇ kəṇä kuṇr ɛmɔ /kɛnɛ ruac Jo-thɛp ɛɛdan laṭ cɛṭnikɛ jɛ. Cue Jo-thɛp pəl ruɛɛc.

Tuk 41

Lat Jo-thɛp kɛ laṅk Pɛro

¹Täämɛ kɛ kɔr kä mɔmɔ kɛ thuṅk runi daṅ rɛw, cu Pɛro laṅ läkikä, cɛṭdɛ kɛ mi tɛɛ cuṇä gekä kiɛɛr.

²Kä tɛɛ kɛ ṅɔk daṅ bärɔw ti cuath cuaath ti cue nɛn pälkɛ raar rɛy kiɛɛr kä läk kɛ pɔmä.

³Cua kɛ lɛni guṅṅr ɛ ṅɔk daṅ bärɔw kɔkɛn ti nuṇ nuṅṅn kä cukɛ cuṅṅ gekädiɛn pɔmä kiɛɛr.

⁴Kɛn ṅɔk tin nuṅ nuṅṅn cukɛ ṅɔk tin cuath cuaath tin kɔn cam. ɛn guäth ɔ cu Pɛro kɛɛr.

⁵Kä cue rɔ lɛni nyɔk kɛ nɛn, kä cue laṅ dɔdiɛn läkikä tɛɛ kɛ rɔṅth manytapni daṅ bärɔw ti thiäṅ kɛ nyin ti gɔw ti ci ciɛk kä kɛl.

⁶Kä cu rɔṅth daṅ bärɔw ti thil nyin kä ca rɔl ɛ jɔcam ciɛk kɔɔriɛn.

⁷Cu rɔṅth tin thil nyin rɔṅth manytapni tin tekɛ nyin roc. Kä cu Pɛro cu kɛɛr. Cue cua jɛn laṅkɛ.

⁸Mɛɛ ruṅ, cu cɔrɛ nyuṅṅn ɛlɔṅ, kä cue nɛy diaal tin tɪt kɛnɛ wutni tin pɛl kä l-jɛp ɔl, kä cue kɛ laṭ min cɛ läkikä. Kä nɛnɛ jɛ, cue thil ram kɛl mi cu luṅdiɛn luṅ kɛ läṭ jɛ.

⁹ɛn guäth ɛmɔ cu guṇ kəṇä Pɛro cu wee j, “ɛ jɛn, ɛn wale cä jɛ ku tim ɛn ṅöö cä duer laṭ.

¹⁰Mɛɛdan ɛɛ ci lɔcdu jɛäak, kuäär, kɛ kɔn laṅtku, curi ṅä laṭh duɛɛl yɛɛnä, ṅän kɔnɛ kuäär thaṅṅni kɛɛl.

¹¹Kɛ cäṅ kɛl kɛ wäär kɔn daṅ rɛw cuakɔ laṅk läkikä, te ram ɔ laṅkɛ kɛ luṅdɛ mi göl.

¹²ɛn rɛy duɛɛl yɛɛnä te ṅuɛt Ṽi-bɛ-ru mi kuany kuṇr lathkɛəri thɪn kɛ kɔ kɛɛl. Kä mɛɛ cakɔ jɛ laṭ laṅkɔ, cue kɔ laṭ min yiɛth rɔ kä laṅ raam ɔ.

¹³Cikɛ wä ni guṅṅnikɛ cɛṭnikɛ mɛɛ cɛ jɛ laṭ kɔ, ca ṅä luṅc guäth läätädä, kä cua rɛwdä ṅap.”

¹⁴ɛn guäth ɛmɔ mɛɛ ci Pɛro jɛ liṅ, cue Jo-thɛp cu ɔl, cua jɛ wä nöön duɛɛl yɛɛnä ni kɛ pɛth. Kä cu Jo-thɛp rɔdɛ mut kä cue biɛynikɛ gɛr, cue ben kä Pɛro.

15 Kä meë ce cop kä je, cue Jo-thep jök i, “Yän cä lak läkikä, kuε la yöö thile ram kel mi cu luotde le lat. Kä cä je pay lij en yöö mi ci raan i lat laake, deri je luoc luotdien ni kä keel.”

16 Cu Jo-thep ε loc i, “Thile yä luaj, kuäär, ε Kuoth ε nin bi ji loc ke mal.”

17 E jen, cu Pero lakde ku lat Jo-thep wëe i, “Cä lak läkikä, kuε le cetke mi taq cujä gekä kieer.

18 Kä nen ε, cu yok dan bärōw ti cuath cuaath päl raar rey kieer kä cuke ben laak pomä kieer.

19 Cua ke leni guor ε yok dan bärōw kōkien ti nuān nuān ti /kan met nen rey rööl I-jöp keeliw.

20 E je no, ken yok to nuān nuān totō, cuke yok dan bärōw tin cuath cuaath tin kōn cam.

21 Kä cāne meë cike ke ruor, thile ram mi deë je nac, ke yöö cue not ε nie jen taadien. Thile mi ci ro ger puanynikien. Cua cu keer.

22 Ke kore cä lak dōdien leni läkikä, tēe ke roath manytapni dan bärōw ti teke nyin ti gow, ken cike ciek kä kel.

23 Cua ke leni guor ε roath bärōw ti thil nyin kä ca ke rol ε jōam.

24 Kä nen ε, cu roath totō roath tin kōn tin teke nyin ti gow roc. Kä guic ε, meë cä titi lat ney diaal tin latke cian kuthni, thile ram kel kä ke mi cu yä lat luotdien.”

25 Cu Jo-thep je ku jök i, “Laaku, lö kuäär, luotdien ε jen kel o. Kuoth ce ji lar lar ke min bi lat.

26 Nen ε, ken yok dan bärōw tin cuath cuaath kene ken roath manytapni tin teke nyin ti gow luotke ni run bärōw ti päär luotdien.

27 Kä ken yok dan bärōw tin nuān nuān kene ken roath manytapni dan bärōw tin thil nyin ti gow kä ca rol ε jōam ke run buath dan bärōw.

28 E jen min larä ni yöö Kuoth nyuthe ni ji min bi lat.

29 Run bärōw a beëni en täame guath in bi yow teke riān mi diit rool I-jöp keeliw.

30 Ba cu guor ε run buath dan bärōw tin bi riān in te rool I-jöp cu thil ke yöö ci buoth wec dāk.

31 Kä thile riān mi bi naath ε nac rey nini buath totō, kä be bec elōj.

32 Kä jen luoc läkä ni kä reew lotde ni yöö en riek ci Kuoth ε car epuc, kä goore yöö be je mal nööj.”

33 Kä cue je nyok ke jök i, “Täame, kuäär, goaa ni yöö bi ram mi pel kä nac noak kuany, kä be a kuäär kuakni rööl I-jöp.

34 Kä gɔaa ni yöö bi kuar kɔkien kuany kä bi ke jak kä duolke kel dhieecni kä bel diaal tin ca ɲer wɪc keeliw ke ken run riänjä daŋ bärɔw tɔtɔ.

35 Ake dethke bël tɔtɔ diaal lueɛkni rey rëkni diaal, kä ake yiënke ke.

36 Ken bel tɔtɔ bibe ney diaal tek rey runi buath daŋ bärɔw tin bi ben rool I-jëp. Ke kuj emɔ, /ca naath bi le näk ε buoth.”

Läth Jo-thep kuäärä kä I-jëp

37 Kä mää ci kuäär ni Pɛro keɛ jɪ läätädε diaal riet emε liŋ, cue cop loɔcdien.

38 En guäth emɔ cu Pɛro jɪ läätädε ku jɪök ɪ, “Derε le teke wut dɔɔdien mi päär ke wut emε, mi te yiëë kuoth keel ke je?”

39 Ni en wɔnɔ cu Pɛro Jo-thep cu jɪök ɪ, “Thile radɔɔdien mi pel kä teke ɲac kä ɲaaani mi deë pɔar ke jɪn puɔnydu pɔny, ke yöö ci Kuoth memε nyuɔth jɪ.

40 E jɪn puɔnydu ε ɲɪn bi a kuäär röölä, kä bi neekä diaal liŋ ni rietdu. E yän kārɔa ε ɲɪn bi jɪ leny ke kuäär.

41 Kä täämε, yän jak kä jɪ kä kuäär rey rööl I-jëp ni keeliwde.”

42 Kä cu Pɛro tiel yietädε kam raar kä cue je kuɛŋ yietdä Jo-thep. Cue je ruk ke bieyni ti puoth kä cue kuat dääpä läth ɲuääkde.

43 Cue je cu jak kä kotdε thurbile min rewde a wur naath nhamdε kä kööke ɪ, “Kuäär a bëëni.” E je nɔ, cu Pɛro Jo-thep jak kä kuäär rool I-jëp ni keeliwde.

44 Kä cue Jo-thep leni jɪök ɪ, “Min ε yän kuäär wec emε, /ci ram kel rɔ bi wany rey rööl I-jëp keeliw ε ni mi ci je lony ε jɪn.”

45 Mää ci Pɛro Jo-thep jak kä kuäär wec, cue je moc ciöt ke thok rööl I-jëp a cue je col ɪ Dhap-nath-pa-na. Kä cue je kam nyam mi coal ciötde ɪ A-the-nath ala ciekde. Kä nyam emɔ ε nya Pɔ-ti-pe-rä, booth palä wec in coal ɪ On. Kä cu Jo-thep rey rool I-jëp wä jäk.

46 En guäth emɔ Jo-thep tää ke run ti jien diɔk mää kuanyke je ε Pɛro. Mää ca je kuany, cue rɔ jɪεc nham Pɛro kä cue rol I-jëp reyde wä jäl ni keeliwde.

47 Ke ken run riänjä daŋ bärɔw cu wec teke bel ti ɲuan elɔŋ.

48 Rey runi tɪtɪ cu Jo-thep bël diaal tin ca ɲer rool I-jëp, ruɔɔl, kä cue ke piek lueɛkni rey wijni diaal. Bel, pike ke lueɛknike.

49 Cue bel ti ɲuan piek lueɛkni. Cuke wee ke mi thëmke ke thɪn amäni mää cuke piek ni ke thɪn lɔrä ke yöö /ca thɛmdien thɪn deë luän.

50 A ɲot /ken run buath ni cop cu Jo-thep keɛ A-the-nath gaat daŋ rew dieth.

51 Cu Jo-thep dhool in këë col ɪ Ma-na-the, wää ɪ, “Kuoth cε yä jak kä palä cuɔɔdä ruëc keɛ jɪ dhɔaara diaal.”

⁵²Cue rəwde min dɔŋ cɔl ɪ ɛ-pa-rim, wēē ɪ, “Ci Kuoth yä jak kä dapä rool mi cä rik ti bum jek thɪn.”

⁵³Kä mēē ci run riänä dɔŋ bärɔw thuuk,

⁵⁴cu run buath dɔŋ bärɔw rɔ tok cɛtnike mēē ci Jo-thɛp ɛ lar. Kä cänɛ mēē ci wɪi diaal teke buaath ti dɪt, ɛn rɔl l-jɛp te belke thɪn.

⁵⁵Guäth ɛē ci naath buoth ke ku tok ke näk rɛy rööl l-jɛp, cuke mi camke röl kä Pɛro. Mēē ci Pɛro ɛ guic, cue ke jɪök ɪ, “Yɛn diaal wiaa kä Jo-thɛp kä lieŋɛ min bɛ lar.”

⁵⁶Mēē ci buoth ɣɔw cu thiän, cu Jo-thɛp luɛɛk bɛɛl cu lēɛp, kä cu jɪ l-jɛp cu kɔk ke bɛl.

⁵⁷Ni röli diaal cu naath ben rool l-jɛp ke ɣöök bɛl ben kɔk kä Jo-thɛp, ke ɣöök ci buoth naath tiam wɪini diaal, amäni rɔl Ke-naan bä.

Tuk 42

Wä dämani Jo-thɛp kä l-jɛp

¹Täämɛ mēē ci Je-kɔb ɛ liŋ ɛn ɣöök te rɔl l-jɛp ke bɛl, cue gaatke jɪök ɪ, “ɛŋu mi lɔtde nyuurä lɔrä?”

²Nɛnɛ jɛ, ɣän cä jɛ liŋ ɛn ɣöök tēē ke bɛl kä l-jɛp. Ke kuj ɛmɔ wiaa thɪn kä wiaa köke kɔn bɛl ti banɛ cam a /ci buoth kɔn bi lɛ näk.”

³ɛ jɛn ɛnɔ, cu nɛy dɔŋ wäl jɛn kä dämani Jo-thɛp kä cuke ben ke ɣöök bɛl ben kɔk kä l-jɛp.

⁴Kä ɛn guäth ɛmɔ, Je-kɔb /kɛnɛ gatman Jo-thɛp ni Ben-ya-min jak kɛɛl ke ke, ke ɣöök luthɛ ɣöök dɔŋ bɛ teke mi wä jɛ jek dup.

⁵Inɔ, cu gaat l-the-rel cu ben kɛɛl ke nɛy ti ŋuan kɔkɛn ke kuj kɔkä bɛɛl.

⁶Kä Jo-thɛp tēē thɪn, jɛn ɛ kuäär wɛc ni kɛɛliw. ɛ jɛn Jo-thɛp ɛn nēē kɔk nɛy diaal kä jɛ, nɛy tēē bāk ni guäthni gööli. Kä min ci gaat guan cop kä jɛ, cuke rɔ goŋ nhiamde.

⁷ɛn guäth ɔ min ci Jo-thɛp ke nɛn, cue ke ŋic, kueɛ la ɣöök cue ke cien cɛtke nɛy ti guä ti jɪ rööl golä kä cue ruac ke ke ɛ yath yath, cue ke thɪɛc ɪ, “Yɛn bia ni kä?” Cuke jɛ loc ɪ, “Kɔn bakɔ ni rool Ke-naan ke ɣöök bakɔ ben kɔk bɛɛl.”

⁸Mɔmɔ ɛ jɛn ŋɪɛc ɛē ŋic Jo-thɛp ɛ ni dämani, duunde ɣöök /kɛnke jɛ kule ŋic.

⁹Ke jɛn bendɛn ɛmɔ, cu Jo-thɛp lɔk ɛē cɛ läkikä ke kujɛn cu tim. Kä cue ke gɔny, wēē ɪ, “Yɛn ke yɛn lieem. Bia ke ɣöök bia nyuan rööla ben lim.”

¹⁰Cuke jɛ loc ɪ, “/Ci ɛ jɛn ɛnɔ, kuäär. ɛ kök bɛɛl ɛ nɪn noŋ kɔ.

¹¹Kɔn diaal lakɔ gaat raam kɛl. /Ci ɛ kɔn lieem, kueckɔ kan nath.”

- 12 Cue je leni lar ke i, “/Ci e jen, min noon ye e yoo bia nyuan wec ben lim.”
- 13 Cuke not ni ke mi jioke je i, “Kon kuäär, lapko kuaanyku. Meedan ke kon gaat maan raam kel, ka lap ko wal wicda rew, gaat wutda kel mi cien rool in coal i Ke-naan. Gat in totdien jen a keel ke guara, ka gat kel ce thil.”
- 14 Ka cu Jo-thep ke jioke i, “Epuce e yan i ke yen lieem.
- 15 Ka ruacdun ba thucde jek ine, ni ke ciot kuar ni Pero, /ca ye bi nhok kac raar en wane eni mi wa damuorun in tot wa ben en wane.
- 16 Bi ram kel ka ye wa ka be je wa noon, ka thajkun bike doth duel yieena en wane ke yoo ba ruacdun jek mi e thuc. Ka mi /ce bia thuc, ni ke ciot kuar ni Pero, yen lape lieem.”
- 17 Min ce meme thuk ke lat, cue ken diaal lath luaak yieena ke pek nini dan diok.
- 18 Ke jen can in diokdien cu Jo-thep ke jioke i, “Nene je, yan lapa ram mi luth Kuoth, latde neme ke yoo bia tek
- 19 mi lape ney ti ji thucni, a ram kel ka ye doth yieena guathdun, ka bi thajkun wa nooke ji cieenikun bel ti ba wa luak ni buothdien.
- 20 Ka bike damuorun in tot wa non ya. Ino be cu joc en yoo ruacdun e thuc, ka bia cu kaan rey rika.” Ka ken cuke meme nhok.
- 21 Ka guath ee ruacke kamnikien karu, cuke wee i, “Kon epuc tane ke duer ke kuj ka mee cane lat ka damandan, ke yoo mee nene riek jetha laacde, /kan ruacde lij guath ee lipe kon. Ke kuj emo taame ci riek eme kon mom.”
- 22 En wano cu Re-u-ben ke jioke i, “Yan /kan ye jioke en yoo /cuare dhool emo lat ka mi jiaak, ka cuare ruacda lienje lok. Ke kuj emo taame riemde thieece roode puanynikon.”
- 23 Guath in teke ruac ino, /kenke je nac en yoo Jo-thep ce min lat ken e lij, ke yoo mee ruacke ke je tee ke ram mi luc ruacdien Jo-thep ke thok rool I-jep.
- 24 Ka mee ci Jo-thep ruacdien emo lij, cue wa raar ka cue wa wiee. Ka mee ci locde kac, cue lony ka ke. Cue Cim-on kuany reydien, cue je naj ka cue jak ka yianke nhamdien.
- 25 Cue latke cu lat nok en yoo bike cualikien pik ke bel, ka ba ramo ka ke yiooke lath thok cuala beelke, ka ba ke moc mith ti ba cam leer rey jalien. Ka cua je lat ino.

Loc damani Jo-thep ka Ke-naan

- 26 Mee ci damani thuc ke mi yianke belkien jioke ni muolikien, cuke jien.
- 27 Mee thian guath ee cike wee lonke, cu ram kel ka ke cuaale lep ke yoo dere muule moc miet, ka en wano cue yiooke jek thok cuaala.

28 Ɛ nin ce ke nen, cue dämani jiök i, “Ca yiöökä luɔc yä! Ken tin, teke thok cuaalädä.” Kä meë cike ke nen, cuke ηjäär, kä cue ke kuer lath dualä mi diit. Kä cuke rɔ thiéc ε ken i, “Ɛnu ε ne ci Kuoth ε lät kä kɔn ε?”

29 Kä inɔ, meë cike cop dhɔorien rey rööl Ke-naan, cuke guandien ni Je-kɔb lat ηpak diaal tää ci tuɔk, larkε je i,

30 “Ɛn wut indaan, min la kuäär rööl emi, ce ruac ke kɔ ε jiäk, kä ce kɔ gɔany i ke kɔn lieem ke kuj röölε.

31 Cakɔ je kulε jiök i, ‘/Ci ε kɔn lieem, ke kɔn ney ti ji thuɔɔkni.’

32 Cakɔ je leni jiök bä, ‘Ɛ kɔn gaat wutdä kel kä guagara, kä lapkɔ gaat dan wäl wijda rew. Kel ce thil, kä gat in tɔt jen a cien keel ke guagara rool in coal i Ke-naan.’

33 Ɛnɔ cu wut emɔ min la kuäär rööl kɔ jiök i, ‘Bä thuɔk lɔaacdun ηac inε. Yen bi ram kel kä ye duoth ke yä keel, kä bia ji cienɔnikun kɔk bel ti bia wä luäk ni buothdien, inɔ bia cu jien.

34 Kä inɔ bia dämuɔrun in tɔt cu wä nɔn yä. Ke nɔnɔde bä cu ηac en yöö /cie yen lieem, kä ke yen ji thuɔɔkni, kä bä dämuɔrun cu luɔc ye, kä bia cu la kɔke en rool ε.’ ”

35 Meë cike thuɔk ke ruac ke guandien cuke cu wee kamke bel raar rey cuali, nene je, cu ramɔ kä ke kith yiɔonike jek tää thok cual beelke. Kä meë cike yiow nen ken diaal a amäni guandien cuke ηjäär.

36 Cu guandien ni Je-kɔb ke jiök i, “Yen cia yä jak kä rɛet gan. Cä thil Jo-thɛp mi ηot kä yä, kä thile Cim-on mi ηot kä yä. Kä nene je, täame gɔre mi bia Ben-ya-min nan bä. Ken titi diaal dhielke yä ni piny.”

37 Ke kuj emɔ cu Re-u-ben ε jiök i, “Däth yä en yöö bä Ben-ya-min tit kä bä je nööñ jɔk. Kä mi /kan je nyɔk ke nɔn, jin bi gaatkä dan rew näk.”

38 Cue jiök ni je i, “Gatdä /ce bi wä keel ke ye, ke yöö gatman ce liw kä ci duoth ni jen kärɔade. Ɛ yän wut mi dɔaan, kä mi wee wä teke mi jek je rey jalun, dère yä moc jiath lɔaac mi dää yä dhiel ni piny.”

Tuk 43

Loc dämani Jo-thɛp kä I-jöp ke Ben-ya-min keel

1 Min ci guagath wee ke wä, cu buoth wee ke diit rey rööl Ke-naan.

2 Kä meë cike bel tää nööñke rööl I-jöp thuk, cu Je-kɔb gaatke jiök i, “Luɔce jɔk kä wiaa kɔke kɔn nyin tiit beel.”

3 Kä cu Juda je jiök i, “Ɛn wut äedan ce kɔ lar lar ni bumi, ‘/Cakɔ nhamde bi nen eni mi jalɔ keel ke dämaara.’

⁴En wane mo, mi bi dāmaara paḷ wä ke ko keel, bako wä kä bako bel wä kək ke kujdun.

⁵Kä mi wii je pen, kən /cako bi wä, ke yöö wut emo ce ko jiök i, ‘/Cako nhamde bi nen mi thilke dāmaara ke ko keel.’ ”

⁶Cu l-the-rel ke ku jiök i, “Enu mi latde ni yä jiäk, kä enu mi cuare wut emo jiök en yöö te yen ke dāmuorun mi dōdien?”

⁷Cuke je loc i, “Wut emo thiece ko eləḡ ke kuj ji cieendān kä thiece ko i, ‘Guurun ḡotde teekä? Yen te yen ke dāmuorun mi dōdien?’ Cu duunda cua luoc thieecnike. Dēē ko je kule ḡac idi en yöö be ko pār ikä i, ‘Nöönje dāmuorun wane me?’ ”

⁸Kä eno cu Juda ḡaḡn jiök i, “Päli gatdu wä keel ke yä kä bako cu jien ni kä keel ke yöö banē cu tək, kən ke ye amāni gaatko diaal tin toatni.

⁹Yän bä tekdä thöp ke kujde, jakni yä kä ram in bi je tit. Mi /cä je bi luoc jək ke mal, bä teke bēl mi thil pek nhamdu.

¹⁰Duunde yöö nenē, mi thili yöö cako jāāny täāme cet cako rə loc ke jaḷ ni kä rēw.”

¹¹Min ce duor ḡuic thieke, cue gaatke jiök i, “Mi be dhil tēē ino, latde miaa wane, yen nöñje wut emo muc mi tot kä miḡh wecdan tin com. Nöñje je luaac ke liēeth tuar ke jiḡh ḡuānydien ke tōc.

¹²Rēpe rə ke yiow ti cet pekdien ke yiow tēē ca luoc rey cuali beelkun. Bia yiow tōtə naḡ keel ke ye bä, ke yöö dḡḡ kuecke ke loc thḡn.

¹³Tāāme, pēthe rə ke rialikä, kä nañje dāmuorun kuēē loc kä wut emo.

¹⁴A Kuoth in leny buomde ti diaal jak wut emo kä mi bi locde kḡac ke ye, kä be dāmuorun ni Cim-on luoc ye amāni Ben-ya-min. Kä yän, mi e thil gankä, bä thil gaat.”

¹⁵Cu gaatke ruacde liḡ, kä cuke cu jien. En ḡuāth emo, mēē ci dāmani Jo-theḡ cop rey rööl l-jēp, cuke ben kä je.

¹⁶En wāno mēē ci Jo-theḡ ke nen a te Ben-ya-min ke ke keel, cue wut in mo läät cieendē jiök i, “Nañni wutni tōtə dhōrä, kä ino wēr näk duor kä riali mieth ikä, ke yöö ken wutni tōtə bike miḡh ke yä keel en caḡdaari.”

¹⁷E jen, cu wut emo ke cu naḡ dhōr Jo-theḡ kä cue min ca laḡ je wä lat.

¹⁸Ke nöñ eē ca naḡ ni ke dhōr Jo-theḡ, cuke dual, carke je e ken i, “Nöönke kən rēc ke kuj yiḡḡni tēē kən tēē ca nyok ke loc rey cualikən. Be kən pec ala kuaanyke, kä be muḡlikən cu mac.”

¹⁹Ke kuj emo cuke ben kä wut indaan in te thok rēēk,

- 20** kä cuke je jiök i, “Kuäär, a miä wane malko ni lat ji. Kon cakö kon ben ke yöö bakö bel ben kök,
- 21** kä nen ε, mää luockö jök cuakö yiöökö jek rey cualikö ni ken diaal, te ramo yiööke thok cualε. Kä täame kon cakö yiow tötö nyök ke noon,
- 22** kä cakö rö nyök ke bär yiow kökien, ke yöö bakö bel kökien ben nyök ke kök. Kon kueckö ram ö ci yiöökö luoc cualikö mö.”
- 23** Kä cu wut indaan ke jiök i, “A puanykun köc, /cuare dieer, yiöökun cä ke káp ke tetdä. E Kuothdun in la Kuoth guurun enö ci muc emö lath rey cualikun ö.” Inö cue Cim-on cu nöñ ke.
- 24** Min ci wut emö Cim-on nöñ, cue ke nan duëel Jo-thep kä cue ke nyuöör ni goaa a noñe ke pi ti lakke ni ciökien. Cue muölikien mieth bä.
- 25** Kä mää ci gatdi je lin en yöö bike miñ keel ke Jo-thep, cuke muckien rialikä ke kuñ benä Jo-thep iyioö ke thian.
- 26** Ke guäath mi tot mää ci Jo-thep ben cien, cu dämani muckien kan kä cuke ke nöñ Jo-thep duëele a guöñke rö nhiamde.
- 27** Cue gatdi ner, kä cue ke cu thiec i, “Wut in diit eë latde yä, min la guurun, jen notde teekä jök, kä jen mal puönyde?”
- 28** Cu gatdi je loc i, “Guäara jen a teekä kä jen mal puönyde.” Kä cuke rö kam muäal nhiamde kä cuke rö gon nhiamde.
- 29** Täame mää ce reydien car, cue däman ni Ben-ya-min nen, gat man pany, cue ke jiök i, “Meme ε jen dämuöörun eë tot eë lare yä?” E jen inö cue je cu jiök i, “A puöth Kuoth teke ji keel, gata.”
- 30** Kä cu Jo-thep ke bany piny ke peth wee rö gor guäath mi be wä wiee thün, ke yöö ci care dit ke nen däman. Kä mää ce wä duëel mi döñ cue wä wiee thün.
- 31** Min ce thuök ke wiee, cue nhiamde lak kä cue luny jök a ce löcde kap piny, kä cue laatke lar yöö bike mieth nöñ.
- 32** Mää ca mieth nöñ cua je noñikä golä, kä dämani cuake moc golädien, kä cua ji rööl I-jöp tin la dieel wec cuake moc golädien, ke yöö ε pöc kä ji rööl I-jöp en yöö deëke miñ keel ke ji Yi-be-ru.
- 33** Mää wa dämani coal wii tooknikien, cuake coal ke pek ditädien, cua tok nike ram in këë reydien a wä kä ram in pëedien. Kä min cike nyuur cuke nyinkien diel guec ce wicdien yic elon.
- 34** Guäth eë teke miñ cu Jo-thep läät jak ke yöö be ke nöñ kuän mi ce dääk kä ke ε jen. Kä nene je, kuän Ben-ya-min leenyε kuan gani ti kökien ni kä dhieec. E jen cu dämani miñ keel ke je kä cuke maath keel ke je, kä cuke riän, cu löckien teeth.

Tuk 44

Yieni Ben-ya-min

¹En guäth emo cu Jo-thep wut in mo kuäär läätdä cieenje lat n̄oak kä cue je j̄öck i, “Wutni t̄ot̄o thiän̄ni cualikien c̄et̄nik̄e p̄ek in bi thiäān̄ ke ke, kä läthni ramo yiōōke thok cualē.

²Kä liēer piinidä, min la liēer ciēkä in b̄or, läthni je thok cual gatdä min t̄ot̄dien b̄ä, ken diaal amäni yiōw b̄eēlke. Mēē ci wut emo rieetke līn, cue m̄omo lat ni ke guāathde.”

³Ke runwan̄ mēē ci ȳow baak, cua gatdi jak kä j̄iec ke muōlikien tin ca j̄iōkien yiēn cuali.

⁴Mēē cike räth kä mi t̄ot̄, cu Jo-thep wut in mo kuäär läätdä cieenje j̄öck i, “Wēr, copni wutni tin k̄on l̄eer, kä wēr j̄iōkni ke i, ‘En̄u cia mi ḡoaa l̄e col ke mi j̄iääk o? Kä en̄u mo cia liēer cikä kuārä l̄e kual o?’

⁵/Cie jen min la mäth ke je, kä /cie jen min la maare ni ti bi tuōok? Yen cia mi j̄iäk lat el̄ōn.’ ”

⁶Ke kuj̄ emo cu wut emo j̄ien kä cue gatdi wä cuōp l̄eer. Kä mēē c̄e cop kä ke, cue ke th̄iec ke ruac ēē ci Jo-thep e lat je keeliw.

⁷Kä cuke wut emo loc i, “Kua n̄umdu, kuäär, mo ruaci ke ko ino mo? K̄on /cako m̄omo dēē m̄et̄ lat.

⁸En̄u mi dēē wä kual ke ko dh̄oor kuār̄u, i n̄ono c̄ān̄ kue la ciēk in b̄or kie d̄āp̄, dēēko je kual īdi? Kule guic ni en̄ yiōw tēē wako jek thukni cualiko wākāda r̄ool Ke-naan, cuako ke luōc j̄i.

⁹Mi ba liēer emo jek kä ram kel r̄eyda, a ram emo duunde a liāa, kä k̄on diaal bako cua kuaanyku.”

¹⁰Kä cu wut emo ke j̄öck i, “Ḡoaae, a je tēē n̄o c̄et̄ke min cia lar, kue la ȳöō e jen ram in ba je jek kä je e n̄in bi a kuanydä kār̄oade, kä bi duothkun cu wä a thil b̄ēl.”

¹¹E jen cuke r̄o cu p̄ēth ke mi k̄ap̄ ramo cuaale piny j̄ok muōle kä l̄ep̄ ramo thok cualē.

¹²Cu wut emo cualikien ḡor ni ken diaal, toke je ni kä gat in d̄iit, a wä kä gat in t̄ot̄dien, ke j̄oak cua liēer jek r̄ey cual Ben-ya-min.

¹³Nie min ca je jek th̄in, cuke bieynikien r̄ēt ke jiath loaac. Cuke yaackien nyok ke kuēn̄ j̄iōkni muōlikien kä cuke loc w̄ic.

¹⁴En̄ wane mo Jo-thep n̄otde tēē dh̄oorē. Mēē ci Juda cop keel ke d̄amani, cuke coth duēēle kä cuke r̄o k̄am muāal n̄hiamde.

15 Tääme cuε ke cu jiök i, “E leey ηu ene cia lat ε? Kueε je en γöö min cia lat dëë je ηac ni kä keel ke mar ηaani min ciaanä ni r?”

16 Kä cu Juda je jiök i, “Bako lat ni ηu, lö kuäär? Dëë ko rɔ moc cuɔɔη idi? Ci Kuoth duera nyoth. Kon diaal lapko kuaanyku keel ke jen ram in ca liεεr jek kä je.”

17 Duunde γöö cuε ke jiök i, “Yëth, /ci ε jen inɔ. En ram in ca liεεr jek kä je, ε jen ε nηn bi la kuany kärɔa, guäth in bi duothkun loc kä guurun ke mal.”

Liep Juda ni wutdä

18 En guäth εmɔ cu Juda wä kä je thiekä kä cuε je jiök i, “Ke kɔac loacdu, kuäär, a malä ruac ke ji, kä a loacdu /ce wan ke γä, ke γöö jin puɔnydu pääri nike kuäär ni Pero.

19 Kuäär, mëë kɔηi ko thiec mëedan i, ‘Mi tako ke dämaara kie guagara?’

20 Kon cuako ji loc i, ‘Tako ke guagara mi ciä wut mi diit, keel ke gatde mi dieethe dɔηädε. Gat man gatdä εmɔ ce liw, kä ε jen gat kel in ci duoth kä man. Kä nɔakε je ε guan.’

21 Kä mëë ci je lar i, ‘A je nɔηke γä ke γöö bä je ben nen.’

22 Kon cuako ruacdu loc i, ‘Jen gat εmɔ /ce guan dëë met bany piny, ke γöö mi dεεr jieen gekä guan, dëë guan liw.’

23 Kä jin curi ko jiök i, ‘Mi /ci dämaara bi ben, kon /cako bi ben nhiamdu.’

24 E jen εnɔ, mëë cako loc kä guagara, cuako je wä kuen ruacdu, jin kuäär.

25 “Mëë cako ruac εmɔ kuen je, ke kor nηni ti tot cuε ko jiök i, ‘Wiaa, wiaa köke kon bel ti tot.’

26 Kä cuako je luɔc je i, ‘Cako dëë wä, ke γöö /cako dëë wä nhiam wutdä εmɔ kä thile Ben-ya-min mi wä ke ko keel. Kä mi wëë keel ke ko, ε jen dëë ko wä.’

27 Enɔ, cu guagara ko jiök i, ‘Dace je en γöö man gankä ce γä dieth gaat dan rεw.

28 Gat kel kä ke ce thuj bath nhiamdä, kä /ce rɔη loocdä en γöö ke thupk ca je cam ε ley, ke γöö /kan je nyok ke nen amäni en wale.

29 Kä mi wiaa dhool εmε wä nan tetädä kä bi riεk ε wä jek, yen bia γä jak kä liw ke jiath loaac.’

30 Nen ε, kuäär, ke γöö tēk guaar ε kel kenε tēk gatde, γän mi waa wä jien a /ci ηuēt εmɔ wä keel ke γä,

31 mi wä guaar ε nen en γöö te gatde jɔɔr, ke thupk jen be liw, kä ε γän en in bi je jak kä näk jiath loaac ε.

³²Min dëë mat th̄in b̄ä, ȳän c̄ä tēkd̄ä lūel nh̄iam gūāar k̄e kūj dh̄öl εm̄o. C̄ä gūāar j̄iök ī, ‘Mi /c̄ä dh̄ool εm̄o bi lūoc̄ j̄ε, b̄ä tek̄e b̄ēl nh̄iam gūāar k̄e p̄ek̄ t̄ēk̄äd̄ä k̄ēliw.’

³³K̄ä t̄ääm̄ε, kūäär, līep̄ä ni j̄i, a dūōth̄ä gūäth dh̄öl εm̄o ala kūanydu, k̄ä a j̄ε loc̄ cīēj k̄ēl k̄e d̄ämani.

³⁴D̄ēē w̄ä k̄ä gūāar īdi k̄ä /cī nūēt εm̄o bi w̄ä k̄ēl k̄e ȳä? Ȳän /c̄ä gūāar d̄ēē w̄ä gūec̄ p̄iny k̄e nȳink̄ä a līw̄ε k̄e līāa mi b̄ec̄ b̄ec̄.”

Tuk 45

Lät Jo-thep k̄e r̄o d̄ämani

¹K̄e j̄en gūāath εm̄o, m̄ēē cī Jo-thep thuk̄ t̄ōt̄ō līj, /k̄en̄ε lōcd̄ε lūän̄j k̄e k̄äp̄ p̄iny nh̄iam lāat̄nik̄ε t̄ēē te nh̄iamd̄ε. In̄o, j̄en cūε naath cū tūok̄ raar k̄e j̄ow mi d̄ij̄it ī, “A n̄ey diaal wūock̄ε r̄o nh̄iamd̄ä.” K̄e kūj εm̄o cūε th̄il ram mi d̄ōdīen mi te th̄in gūäth ēē lätd̄ε r̄ōd̄ε d̄ämani.

²J̄en cūε r̄öt k̄e j̄ow mi d̄ij̄it k̄ä cuā j̄owd̄ε līj ε j̄i w̄ec̄ am̄äni j̄i dh̄ōaar P̄ero.

³K̄ä cūε d̄ämani j̄iök ī, “Ē ȳän Jo-thep en̄e! Gūāar t̄ēē īdi, j̄en n̄otd̄ε t̄ēk̄ä?” K̄ä d̄ämani, m̄ēē c̄ik̄ε m̄em̄ε līj, cūε k̄e k̄uer lath dual̄ä k̄ä /k̄en̄k̄ε j̄ε lūän̄j k̄e lūoc̄.

⁴In̄o, cūε d̄ämani cū j̄iök ī, “T̄īēec̄ε r̄ō thīäk̄ä.” K̄ä min c̄ik̄ε r̄ō t̄īec̄ gek̄äd̄ε, cūε k̄e j̄iök ī, “Ē ȳän d̄ämūōrun ni Jo-thep, ram ēē k̄ök̄ε n̄ey ti w̄ä r̄ool̄ l-j̄ēp̄.

⁵K̄ä t̄ääm̄ε a lōckun /cī j̄īeth, k̄ä /cūare pūanykun b̄el ī ciā ȳä k̄ōak̄ in̄o, k̄e ȳȫ ε Kuoth en̄ n̄ēē j̄äk̄ ȳä k̄ä nh̄iam k̄e ȳȫ b̄ä naath ben lūäk̄.

⁶N̄ē̄ε j̄ε, buōth c̄ε th̄ūj̄ tek̄ε run d̄āj̄ r̄εw w̄ij̄ mūōon, k̄ä bi run d̄āj̄ dh̄iēec̄ k̄ōkīen̄ n̄ot nh̄iam, min bi ȳow th̄il pūor̄ k̄en̄ε n̄j̄er b̄ēel r̄eydīen.

⁷Ē Kuoth en̄ n̄ēē n̄ōōj̄ ȳä r̄ool̄ εm̄ε k̄e nh̄iam k̄e kūidun k̄e ȳȫ bia tek̄ε kuay ti t̄ēk̄.

⁸K̄e kūj̄ εm̄o, ε th̄ūok̄ ε j̄en Kuoth en̄ n̄ēē n̄ōōj̄ ȳä ε wan̄ε, k̄ä /cī m̄ō ȳen. Kuoth c̄ε ȳä jak̄ k̄ä ram in̄ m̄ō wan̄ P̄ero, k̄ä lap̄ä kūäär ḡōaal̄ε ni k̄ēliw, k̄ä ε ȳän kūäär r̄ȫl̄ε ni k̄ēliwd̄ε.

⁹T̄ääm̄ε kūε̄ w̄ä k̄ä gūāar k̄e p̄ēth k̄ä j̄iök̄ε j̄ε ī gatdu ni Jo-thep ε j̄en ī, ‘Cī Kuoth ȳä jak̄ k̄ä kūäär r̄ȫl̄ l-j̄ēp̄ k̄ēliw, cū ben k̄ä ȳä t̄ääm̄ε a th̄il gal.

¹⁰K̄ä j̄in̄ bi ben cīēj̄ p̄ēk̄ w̄ec̄ in̄ c̄oal̄ ī Go-c̄en̄ min thīē̄k̄ k̄e ȳä. Bia, j̄in̄ ȳen̄ε gaatku k̄e gaat ganku, k̄e ȳōkun diaal k̄ēl k̄en̄ε kuakun diaal.

¹¹Ȳän b̄ä j̄ī tit en̄ dh̄ōor̄ εm̄o, k̄e ȳȫ n̄ot run buath d̄āj̄ dh̄iēec̄ nh̄iam, k̄ä /c̄ε r̄ō lot k̄e ȳȫ d̄ēē nȳinkun th̄uuk.’

¹²K̄ä n̄ē̄ε j̄ε k̄e w̄än̄kun, am̄äni d̄ämaar ni Ben-ya-min b̄ä, en̄ ȳȫ ε ȳän ε n̄ε ruac k̄e ȳε mi.

13 ɛ jɛn, wiaa laɗde guɔar luth in kamke ya rey rööɓ I-jɛp ɛmɛ, laɗde jɛ tin diaal tin cia nen. Kä pɛthe, wiaa nööŋe jɛ wane mɛ.”

14 Mëe cɛ mɛmɛ thuk kɛ laɗ, cuɛ rɔ kuɛr gatman ni Ben-ya-min, wieeke kɛ tɛth loaac, kä cu Ben-ya-min wiee bä.

15 Kä inɔ, cuɛ rɔ kuer dāmani kɛl kɛɛli, wëe kɛ wiee kɛ tɛth loaacdɛ. Mëe cike thuɔk kɛ bomni kɛ rɔ, cu dāmani cu ruac kɛ jɛ.

Ciöt Pɛro kɛ ciëŋ guani Jo-thɛp

16 ɛn guäth ɛmɔ mëe ci thuk cop dhɔɔr Pɛro i, “Ci dāmani Jo-thɛp ben,” cu Pɛro loɗde tɛth kene kuɔr läätäde.

17 Kä cuɛ Jo-thɛp jiök i, “Lätni dāmuɔri ŋɔak i, ‘Ken bike muɔlikien moc yaac kä bike loc rey rööɓ Ke-naan,

18 kä bike guandien wä nööŋ kene thuk duɛlikien diaal kä bike ben kä ya. Yaŋ bä kɛ moc miɗh tin gow ni ken rööɓ I-jɛp kä ba kɛ cu ben jak kä roŋ kɛ miɗh tin luäŋ ni yäk ɛn wɪc ɛmɛ.’

19 Min dëe mat thiŋ, ɛ yöö dɛri kɛ jak kä muɔcke rɔ thurbieɛli kä I-jɛp ti ba naŋ keɛl kɛ kɛ, kɛ kuɪ yothä mäankien kene nyin tietnikien. Ake yonh kä nööŋke guandien.

20 Ake /ci diɛr kɛ kuɪ nyinäkien kɛ yöö ŋɔak diaal tin gow ni ken rey rööɓ I-jɛp keɛliw bike a nyinkien.”

21 ɛ jɛn, cu gaat I-thɛ-rel ɛ laɗ kɛ pɛk in ca laɗ kɛ. Kä cu Jo-thɛp kɛ moc thurbieɛli cɛtke ruac Pɛro, kä cuɛ kɛ moc miɗh ti ba cam lær bä.

22 Kä cuɛ ramɔ kä kɛ moc bieyni ti be wäny ni bieynike. Kä kɛ kuɪ Ben-ya-min cuɛ jɛ moc yiow riaali ti kur daŋ diɔk kɛ bieyni daŋ dhiiec.

23 Kä tiɗi kɛ ken muc tɛe cɛ jāk kä guan, tut muɔli daŋ wäl ti ca jiɔkien yiëen ŋɔak diaal tin gow ni ken kä I-jɛp keɛliw, kɛ muɔli daŋ wäl ti nut ti ca jiɔkien yien kä bel kɛ miɗh kɛ kuɪ jalien.

24 Kä min cɛ dāmani jak kä jiec, cuɛ kɛ jiök i, “/Cuare gaak dup.”

25 Kä mëe ci dāmani jieen, cuke ben kä guandien rool Ke-naan,

26 kä cuke jɛ ben jiök i, “Jo-thɛp notde tɛɛkä, kä jɛn ɛ kuäär rööɓ I-jɛp keɛliwde.” Mëe ci guandien mɛmɛ liŋ, cu loɗde tiɗ, kɛ yöö /kene ruacdien ŋäth ɛn yöö dɛre a thuɔk.

27 Kä mëe cɛ tɛe diaal tɛe ca laɗke ɛ Jo-thɛp liŋ, kä nɛne thurbieɛli tin ci Jo-thɛp kɛ jāk kɛ yöö bike jɛ ben naŋ rool I-jɛp, cu loɗde ben piny.

28 Cu guandien ni I-thɛ-rel kɛ ku jiök i, “Cɛ ku thuuk! Gatdä ni Jo-thɛp a tɛɛkä. Yaŋ bä wä kä bä jɛ wä nen a nuɔtdä /kan ni liw.”

Tuk 46

Wä l-the-rel rööl l-jëp kene ji dhöare

- ¹En wano cu l-the-rel cu yöth jen kene ji dhöare diaal amäni pek kuaknike diaal. Kä meë ce cop kä Ber-ce-ba cue Kuoth in la Kuoth guan ni Ay-dhek thöp muc.
- ²En guäth emo cu Kuoth e laak ke wäär cöle je i, "Je-kob! Je-kob!" Kä cue je loc i, "Yän en."
- ³Kä cu Kuoth e ku jök i, "E yän Kuoth in la Kuoth guur. /Cu dual ke wädu rool l-jëp, ke yöö yän bä te keel ke ji kä bä kuayku wä jak kä dor mi diit en wini."
- ⁴Kä yän puonydä bä ke leni nöön jok. Kä bi Jo-thep thiëek ke ji ke canj liethdu."
- ⁵E je no, meë jiec Je-kob ni kä Ber-ce-ba wäde rool l-jëp, cu gaatke je jak kä kotde keel kene ji dhorikien rey thurbieeli tin ci Pero ke kam ke.
- ⁶Cuke yöth ke yokien keel ke kuakien diaal tää ci ken ke duol ro rool Ke-naan, a wäke rool l-jëp.
- ⁷E je no, Je-kob cue kuayke diaal nanj rool l-jëp, titi ke gaatke ke nyieeke kene gaatdöode.
- ⁸Tääme titi ke ken ciööt kuayni l-the-rel tää ce nanj rool l-jëp. Memε e Re-u-ben in la gatde min këë.
- ⁹Re-u-ben cue la guan Ä-nok kene Palu, ke Yedh-ron kene Kar-mi.
- ¹⁰Cu gatde min coal i Cim-on a guan Ye-muel, ke Ya-min ke O-adh, Ya-kin ke Dho-yar ke Ca-ul min man mo nya rööl Ke-naan.
- ¹¹Kä cu gatde ni Lii-bay a guan Ger-con, ke Ke-yath kene Me-ra-ri.
- ¹²Cu gatde ni Juda a guan Er, ke O-nan ke Cela ke Pe-redh kene Dhera, kue la yöö cu Er kene O-nan liw ni rool Ke-naan. Kä gat döode ni Pe-redh min mo gat gatde ni Juda, jen cue la guan Yedh-ron kene A-mul.
- ¹³Kä gatde ni Yi-tha-kar cue la guan Tolä kene Pö-wa, ke Ya-cub kene Cim-ron.
- ¹⁴Cu gatde ni Dhe-bu-lun a guan The-red ke Ee-lon kene Ya-leel.
- ¹⁵Toto ke ken gaat tää ci Je-kob kene ciekde ni Leya ke dieth ro dhoo in coal i Pa-dan-a-ram. Tekε ke nyaadien mi coal i Dina. E je no, pek kuayni Je-kob kamadien kene Leya matdien dhool kene nyier keel cuke a ney ti jien diok wicde diok.
- ¹⁶Kä cu gatde ni Gad a guan Dhi-pion, ke Agi, ke Cuni, ke Edh-bon, ke Eri, ke Ä-ro-di kene A-re-li.

17 Cu gatde ni A-cer a guṇ Yim-naa, ke Ic-waa, ke Ic-wi, ke Be-ri-ya ke nyimandien keel ni Thera. Kä cu gat dööde ni Be-ri-ya min mo gat A-cer, la guṇ Ye-ber kene Mal-ki-yel.

18 Tṭṭ ke ken gaat Dhil-pa jaṇ nyaal ëë ci La-ban ε thöp nyaade ni Leya. ε je no pek kuayni Je-kob kamadien kene Dhil-pa cuke a ney ti jiath kel wicde bakel.

19 Gaat ciekde ni Re-cel ε Jo-thep kene Ben-ya-min.

20 A-the-nath, nya Pṭ-ti-pe-rä kuäär luaak kuoth kä On, en nyam emo kene Jo-thep cuke Ma-na-the kene ε-pa-rim dieth rool I-jep.

21 Kä cu Ben-ya-min a guṇ Belä, ke Be-ker, ke Ac-bel, ke Gerṭ, ke Naa-man, ke εε-yi, ke Röc, ke Mu-pim ke U-pim kene A-red.

22 ε je no cu pek kuayni Je-kob kamade kene Re-cel cuke a ney ti jiath kel wicde nuaan.

23 Kä cu gatde ni Daan a guṇ Ya-cum.

24 Kä cu gatde ni Nap-ta-li a guṇ Ya-dheel, ke Guni, ke Ye-dher kene Ci-lem.

25 Tṭṭ ke ken gaat Bila, jaṇ nyaal ëë ci La-ban ε thöp nyaade ni Re-cel. ε je no cu pek kuayni Je-kob kamadien kene Bila cuke a ney daṇ bārow egim.

26 Mat pek kuayni Je-kob tēē wä ke je keel rool I-jep cuke a ney ti jien bakel wicde bakel. En pek emo /ca män ganke mat thṭṭ.

27 Matdien amäni Jo-thep kene gaatke daṇ rew tēē ce dieth kä I-jep cu pek thuok duëel Je-kob a ney ti jien bārow egim. Tṭṭ ke ken ji thuok duëele tēē ci ben rool I-jep.

Je-kob kene ji dhcaare kä I-jep

28 Mēē cike thiak ke dhṭr mi coal i Go-cen, cu Je-kob gatde ni Juda jāk kä nhiamdien ke yöö be Jo-thep wä lar lar en yöö bike wä jek kene je kä Go-cen. Cuke jal amäni mēē cike cop thṭṭ.

29 Mēē ci Jo-thep ε ḡac en yöö ci guṇ ben, cue thurbil rialikä kä cue wä ni Go-cen ke yöö deeke wä jek kene guṇ ni I-the-rel. Mēē cike jek kene guṇ cue ro kuer je kä min cike rṭ kuäk cue wiee elṭṭ.

30 En guäth emo cu I-the-rel Jo-thep cu jök i, "Täame cāṇ kuṇ le liw bä, yan ci ku thṭṭ nen a ḡotdi tēekä."

31 Min cike thuok ke jek, cu Jo-thep ciëṇ guṇi kene dämani jök i, "A waṇ kä bä Pero wä jök i, 'Dämaari ke ciëṇ guṇar payke cop ni rool Ke-naan kä ca rṭ ben mat yä.'

32 Kä bä je lat je bä en yöö yen ke yen yiëṇ deet kene yṭk, kene yöö cia detkun diaal kene yṭkun diaal ke kuakun nöṇ keel ke ye.

33 Ɛ je nɔ, mi wä Pɛro ye wä cɔl kä thieecɛ ye i, ‘Lɔtdun ɛnu?’

34 luɔcɛ je i, ‘lapɛ yuɔɔp ɔɔk ni kuɛkädun amäni täämɛ, kä larɛ je bä ɛn ɔö ɛ jen tɔɔ ɛɛ kɔŋ teke guurikun ni wal.’ Ke ɔö ke jen kuj kä nɔmɔ, ba ye cu nhök ɔö dɛrɛ cien kä Go-cɛn, ke ɔö ji rööl l-jɛp ken canyke yiëen ɔɔk kenɛ yuɔɔp deɛt.”

Tuk 47

1 Cuɛ wä kä cuɛ Pɛro wä jiök i, “Guɔɔr kenɛ dāmaari cike ben jieckɛ ni rool Ke-naan jälke keel ke detkien kenɛ ɔɔkien amäni kuakien diaal, kä täämɛ ken a kä Go-cɛn.”

2 Kä nuɛtni dɔŋ dhieec kä dāmani tin ci ben keel ke je, cuɛ ke cɔal rɛc kä cuɛ ke nyuɔth kuäär ni Pɛro.

3 Cu Pɛro dāmani Jo-thɛp thieci i, “Lɔtdun ɛnu?” Kä cuke Pɛro jiök i, “Kɔn lapko yiëen ɔɔk kenɛ det, amäni guɔnikɔ tɛɛ wal bä.

4 Ɛ jen, kɔn täämɛ cakɔ ben ke ɔö bakɔ ben teke nin ɛn wane ke kuj kä ɔö ci ɔɔkɔ thil wal wäne mi kä Ke-naan, ke ɔö ci buɔth dɪt ɛlɔŋ ɛn wini. Ni ke loc ɔɔydu malikɔ nhök tɔɔ kä Go-cɛn.”

5 Ni ɛn wɔnɔ cu Pɛro Jo-thɛp jiök i, “Ci guur kenɛ gaat muɔri ben gekädu.

6 Kä mun rööl l-jɛp ɛ duŋdu ke ɔö bi mɛɛk thɪn. Nyuuri guur kenɛ gaat muɔri pɛɛk wec in ɔɔaa ni jen pany. Akɛ te kä Go-cɛn. Kä mi teke nɛy ti buɔm buɔm ti ŋäci rɛy ganmuɔri jakni ke kä kuɔr yiën ɔɔkɔ.”

7 Min ci kuäär thuɔk ke ruac, cu Jo-thɛp guɔn ni Je-kɔb nööŋ rɛc kä cuɛ je ben nyuɔth kuäär ni Pɛro kä cu Je-kɔb kuäär nɛr kä pothe je.

8 Ɛn wɔnɔ cu Pɛro je thieci i, “Pek runiku ke di?”

9 Cu Je-kɔb ɛ loc i, “Yän runkä ke run ti kuɔr kel wɪcɔɛ jien diɔk, ken runkä ke run ti tɔt ti riwdien rik jieähä löaac kä ca ke leny ɛ pɛk runi guɔndɔɔŋnikä.”

10 Inɔ cu Je-kɔb thuɔk kä thieci ni kuɔr, kä cuke rɔ lät kä maalɛ. Cu Je-kɔb Pɛro poth kä cuɛ cu jieen nhiamɛ.

11 Ɛ je nɔ, cu Jo-thɛp guɔn kenɛ gaatmani ku nyuɔɔr kä cuɛ ke moc mun in ɔɔaa ni jen pany rool l-jɛp, pɛk wec in cɔal i Ra-mɛ-theth, cɛtke min ci kuäär ɛ guɔk je.

12 Ɛn wane mɔ cu Jo-thɛp guɔn kenɛ gaatmani moc miäh ti rɔŋ ke kujdien kenɛ gaatkien tin toatni ke duɔth ji thuɔk duëel guɔn diaal.

Lɔt Jo-thɛp rɛy runi buath

13 Mëɛ ci buɔth ku miɛc kä thile miäh muun keeliw, cu ji rööl l-jɛp kenɛ ji rööl Ke-naan cuuc ɛlɔŋ ke kuj buath.

14Cu Jo-thep yiow nɛɛni diaal tɛɲ rɛy röȫl I-jëp kɛɛ rɔl Kɛ-naan kɛ yöȫ ca kɛ kɔk ni bɛl. Kä cuɛ yiow nön dhɔr Pɛro.

15Tääme mää ci naath diaal yiɔɔkɛn ku thuuk ɛyat rɛy röȫl I-jëp kɛɛ Kɛ-naan, cu j̄i röȫl I-jëp ben kä Jo-thep kä cukɛ weɛ j̄, “Mockɔ bɛl. ɛ kuu nhɔk ni yöȫ bi kɔ guic ɛ liwko? Kä nɛn ɛ, kɔn ci yiɔɔko thuuk.”

16Cu Jo-thep kɛ loc j̄, “Mi ci yiɔɔkun thuɔk, nöñɛ lɛy ciëñnikun kä bā kɛ cu ben luël yɛ kɛ bɛl.”

17ɛ jɛ nɔ, cukɛ jɛ cu nön yɔkɛn kɛ jiɔɔk tuɔruɔknɛn kɛɛ detkɛn kɛ muɔlikɛn, kä cuɛ kɛ luɛl kɛ bɛl. Cuɛ weɛ kɛ mi mocɛ kɛ bɛl kɛ jɛn ruɔn ɛmɔ kɛliw kɛ pɛk lɛɛynɛn diaal.

18Kä tääme mää ci ruɔn ɛmɔ thuɔk, cukɛ rɔ nyɔk kɛ ben kä jɛ kä cukɛ jɛ ben j̄jök j̄, “Thilɛ mi bakɔ tää kɛ j̄i. Thilɛ yiow ti ci duɔth kɛ kɔ, kä yɔɔko diaal cikɛ a nyinku, thilɛ mi ci duɔth kɛ kɔ ɛ ni puanyko kärɔ kɛɛ kaakɔ. ɛ kɛn tin ci duɔth ni kɛn.

19Kä j̄in, ɛ bi kɔ ku guɛc liaa a dääko nuɔɔr kɔn diaal amäni muɔnko? Bër tääme ku puanyko kɔk kɛ bɛl. A kɔn diaal kuɔ nyin Pɛro kɔn amäni muɔnko. Mockɔ kɛ nyin bɛɛl kɛ yöȫ bi nɛy tɛk kä /ci munda bilɛ nuɔɔr baan.”

20ɛ jɛ nɔ, cu Jo-thep mun röȫl I-jëp kɛliw cu kɔk kɛ kuj̄ Pɛro, kɛ yöȫ ci nɛy diaal kä j̄i röȫl I-jëp kaakɛn kɔak kɛ kuj̄ kä yöȫ ci buɔth miɛc ɛlɔɲ. Kɛ jɛn kuj̄ ɛmɔ cu mun röȫl I-jëp a duɲ Pɛro.

21Jɛn cuɛ nɛy diaal jak kä kuaany Pɛro rɛy röȫl I-jëp ni kɛliwɛ.

22ɛn guaaɲh muɔɔn in /kɛɛ kɔk kärɔa, kɛ kɛn guaaɲh muɔni ti tɔ nyin bööthni palä, kɛ yöȫ teke kɛ pɛk kä ñɔaani ti la kuäär ni Pɛro kɛ a käm kɛ kɛ kuj̄ tɛɛkädɛn. Kä kɛ kuj̄ ɛmɔ /kɛn kɛ muɔnkɛn lɛ kɔak.

23Tääme cu Jo-thep naath ku j̄jök j̄, “Nñɛ jɛ, yän cā yɛn diaal amäni muɔnkun diaal kɔk kɛ kuj̄ Pɛro. Jaɲɛ t̄it̄i kɛ kuay bɛɛl, kaɲɛ kɛ kä piɛthɛ kɛ,

24kä nñɛ jɛ, yɛn diaal bia kuj̄ kɛl kä dhieɛc kam Pɛro kä bɛl diaal tin bia ñɛr kɛ ruɔn. Kä kuj̄c ðaɲ ñuaan tin ci duɔth kä dhieɛc bike a nyinkun, bia kaak pith th̄in kä bi j̄i dhɔrikun miɲh th̄in.”

25Cukɛ jɛ loc j̄, “J̄in ci kɔ k̄än liɲh. A lɔcdu kɔc kɛ kɔ, kuäär, kä kɔn diaal bakɔ la kuaany lätni Pɛro.”

26Cu Jo-thep ɛ lat ala ñut mi ñot th̄in amäni walɛ ɛn yöȫ kuj̄ kɛl kä dhieɛc kä bɛl diaal tin ci naath kɛ pur rɛy röȫl I-jëp kɛliw bɛ la duɲ kuɔr. Cu thil ni muɔn tin tɔ nyin bööthni palä ɛ kɛn tin /kɛn la nyin kuɔr ni Pɛro.

N̄in Je-kɔb tin j̄ɔak

²⁷Ino, cu l-the-rel kene neeke cu cienä kä l-jëp kä cuke rɔ jëk guaath cienä kä Go-cen. Cuke rɔ rep kä wäke ke nuan.

²⁸ɛ jen Je-kɔb cue cienä kä l-jëp ke run wäl bärɔw kä cu pek runi teekäde cop kä run ti kuɔr kel wicde jien nuaan wicde bärɔw.

²⁹Mëe ci guaath liethde thiak ke ben, cue gatde ni Jo-thep cɔl kä cue je jïök i, “Mi goori yöö bi löcdä teth epuc, thak juäkdä ke tetdu ala nyuuth mi thuɔk en yöö /ci yä bi kony kä l-jëp.

³⁰Kä a yä wa kony keel ke guandɔɔɔnikä. Kap yä rööl l-jëp kä a yä wa kony guäth in ca ke kony thïn.” Cu Jo-thep ɛ loc i, “Cɛ cop löcdä.”

³¹Cue je jïök i, “Yac ɛ en yöö bi je lat ke thuɔk.” ɛ jen cu Jo-thep je yac en yöö be je lat ino. Kä cu Je-kɔb rɔ gon rey köli tɔɔcäde.

Tuk 48

Puɔth Je-kɔb ke gan Jo-thep

¹Ke cänj kel cua Jo-thep ben jïök i, “Nen ɛ, guur tääme liwe.” ɛ jen, cue gaatke dan rew ni Ma-na-the kene ɛ-pa-rim cu nan keel ke je.

²Mëe ca Je-kɔb jïök i. “Ci gatdu ni Jo-thep jï ben guil,” cue rɔ kok ke buɔm kä cue rɔ jiac nyuur wij dhanä de.

³Cue Jo-thep jïök i, “Ci Kuoth in leny buɔmde ti diaal rɔ nyuɔth yä mëe taɔ wec in cɔal i Luudh rool Ke-naan, kä en thɔɔɔni i cɛ yä poth,

⁴kä cɛ yä jïök i, ‘Yän bä kuayku rep ke yöö bi gaatku a döör ti nyin nuan kä bä mun emɛ kam kuayku tin ba guaathdu guäl ala dunɔien mi dɔraar.’ ”

⁵Cue je leni jïök i, “Jo-thep, gatdä, gaatku dan rew tin ci dieth rool l-jëp mëe /kan ni ben, cä ke mat. ɛ-pa-rim kene Ma-na-the ake a gaatkä cɛtnike gatdä ni Re-u-ben kene gatdä ni Cim-on.

⁶Kä gaat tin bi dieth ke koriɛn bike la nyinku kä ba ke ciöl dämani ni ɛ-pa-rim kene Ma-na-the ke kuj bothnikien.

⁷Latdä je ino ke yöö mëedan ëe luɔnyä jok kä Pa-dan, cu löcdä jïäk elɔɔ ke yöö muɔɔr ni Re-cel cɛ liw jäl rey rööl Ke-naan mëe cakɔ ɛp-rath nãthikä kä mi tot. Cua je kony dup wäkäda ɛp-rath min mo Beth-le-yem tääme.”

⁸Min cɛ gaat Jo-thep dan rew nen, cue thiec i, “Kä dhooli titi ke naani?”

⁹Cu Jo-thep guan jïök i, “Ke ken gaatkä tëe ci Kuoth ke kam yä en wic ɛ.” ɛ jen cu l-the-rel cu wee i, “Ku ke mal ni nöön thiekä ke yöö deeke ben poth.”

¹⁰Tääme l-the-rel cɛ nyinke til ke yöö ci dɔɔɔde dij, kä /cɛ nen agoaa. Ino, cu Jo-thep gaatke cu thiec guan kä cu guan ke ciem kä kuake ke.

- 11** Cue Jo-thep jiök i, “Yän /cä je ñac en yöö dëe ji nyok ke nen, kä täame Kuoth ce yä jak kä mi nëänä ji amäni gaatku bä.”
- 12** Kä cu Jo-thep ke cu woc nhiam Je-kob kä cue rö gon nhiam guan.
- 13** Kä cu Jo-thep ke nyok ke tic je kääpe E-pa-rim ke tet cuëecde min lot ni tet caam I-the-rel, kä te Ma-na-the tetdä caamde min lot ni cuec I-the-rel, ke yöö Ma-na-the e jen gat in këë.
- 14** Kä I-the-rel, min ce ke lom ke tetke, cue tetke guac kä cue tet cuëecde lath wij E-pa-rim cänye min kuiy ni jen, kä cue camde lath wij Ma-na-the.
- 15** Kä cu Je-kob Jo-thep poth wëe i, “A dholi titi ba poth e Kuoth ëe ci guari both rey lätnikien. Jen Kuoth ëe ci yä tit ni mëe pay yä dap amäni täame.
- 16** Kä ake puothke e jääk Kuoth Nhial ëe ci yä kän rey rikni diaal ke yöö dëe ke ciöl yä kone guari ni A-be-ram kene Ay-dhek, kä a thuk duëlikien repke rö wij muon.”
- 17** Kä mëe ci Jo-thep e nen en yöö ci guan tet cuëecde lath wij E-pa-rim cu care jiaak elon, kä cue tet guan kap e jen i dere woc wij E-pa-rim kä dere je kuën wij Ma-na-the.
- 18** Cue wee i, “/Ci e jen guä, gat in këë jen en, läthni tet cuëecdu wijde.”
- 19** Kä cu guan je lok wëe i, “Epuç ñacä je, gatdä. En puonyde Ma-na-the be la dor mi diit bä, kue la yöö bi gure je leny kä bi kuayke döori ti nuan.”
- 20** Cue ke cu poth en cän o wëe i, “Döör gan I-the-rel diaal bike rö poth ke ciöotkun, a Kuoth jak ji kä bi cetke E-pa-rim kene Ma-na-the.” Cue E-pa-rim kam diit ino ke nhiam kä Ma-na-the.
- 21** En guäth emo cu I-the-rel Jo-thep cu jiök i, “Täame yän cä thiak ke liäa, kue la yöö bi Kuoth te keel ke ye kä be ye luoc mun guurikun.
- 22** Kä ke kujdu cä Ce-kem mat ji ala dundu, en dhör ëe macä kä ji E-mor ke thepdä kene kujn kujndä.”

Tuk 49

Puoth Je-kob ke gaatke

- 1** Täame cu Je-kob gaatke cu ciöl rö kä cue wee i, “Ruole rö guäth kel ke yöö bä ye ben lat tin ba ye jek nini to bëe to.
- 2** Nyuore buani kä lieye min bä lat ye, lö gaatkä, lieye ruacdä.
- 3** “Re-u-ben, e jin këädä pany min la nyuth nuetädä, kä jiol kuayni kä tieey dapädä. Diit ni luthdu rey gankä, kä diit ni buomdu reydien.

- ⁴Ci jin a leny leny c̄etke pi nyoc, /ci ro bi nyok ke dij̄ rey gankä, ke yöö ci män guur kan, kä ino, ci thil luth ke kölkä.
- ⁵Cim-on kene Lii-bay ciaandien kel. Ken jake kuak lätnikien kä yiow nak nath.
- ⁶Yän /cä ciej̄ loçnikien bi nyuak keel ke ke, kie dëe yiëädä mat keel ke ke, ke yöö nake naath mi ci n̄ënydien kap, kä muocke thääkien buoçt ke kuj̄ narä.
- ⁷Ca ke bit ke kuj̄ n̄enyunikien ti jiäk. Kä bä ke dak̄ piny rey gan I-the-rel.
- ⁸“Juda, bi gaatmuçri j̄i liak, bi tetdu teni nuääk j̄i t̄eru, kä bi gaat guur j̄i goj̄.
- ⁹Juda c̄et taade ke lony mi lony jok käk, mi loj̄ t̄oçä. Eja mi nhok ker̄ e nin?
- ¹⁰/Ci keet kuäärä bi luëer tetäde, kie tetdä kuaynike, amäni mi wä guande ben, kä bi döör diaal je cu luoth.
- ¹¹Jen be muule yian kaarä jiaath in goaa ni jen, kä be bieynike lak ke koaj̄ d̄eni wal.
- ¹²Bi nyinke tieth e cuät ke math̄ koj̄ä, kä bi lecke buoy epak ke math̄ caak.
- ¹³“Dhe-bu-lun be ciej̄ ni tan̄ yiëer. Bi dhore a guaath̄ yjenä babuuri, kä bi key dhocare rath̄ ni Dhi-don.
- ¹⁴“Yi-tha-kar e ni kene muul mi t̄oç e cuat kamä koamni nyuurä guande.
- ¹⁵Kä mi wëe guaath̄ nyuurä mi goaa jek, ino be kap kä ti thiek cu nhok, kä be cu la kuany.
- ¹⁶“Daan be neke ruac ala dor̄ kel̄ rey dööri gan I-the-rel.
- ¹⁷Jen bi taade c̄etke thol̄ mi päth naath duçpni, mi k̄ac̄ jiook̄ tuçruok̄ ciökni, a ba j̄ikien cu yuor̄ nike j̄oak.
- ¹⁸“Guçä ni c̄anj̄ in bi k̄än ni yä, lö Kuoth Nhial.
- ¹⁹“Gad ba je la make piny e maac̄, kä jen be ke joc ke j̄oak.
- ²⁰“Mun A-c̄er bi mīthke lim, kä luotke rō ke mīth kuari.
- ²¹“Nap-ta-li e ni kene nac kewä mi j̄ääl yow, mi dieeth̄ ni dey ti puath puaath.
- ²²“Jo-thep c̄etde ke jiath mi läk läk mi ci piith gekä loolä, kä ci kärke läk puoçny kal.
- ²³Ci j̄i t̄ere je moc riek, kä cike je yieth̄ kä caar̄ ke kuj̄in kuj̄in, a görke ni dhjel̄ e.
- ²⁴Kä kuj̄in kuj̄inde /kene met bath piny, kä /kene tetde lath, ke yöö ca je luäk ke luaj̄ bumä Kuoth Je-kob, min mō yiëen deet̄ in la gäj̄ gan I-the-rel.

²⁵Jen Kuoth in leny buɔmdɛ ti diaal, in la Kuoth guur min la guic ji kä poth ji, ke puɔth mi bëë ni puɔrã kene puɔth piini mi päl raar ni piny i, puɔth diethã gan ti puɔl puɔnykien.

²⁶Jen puɔth in kãm guur ε ji leenyε puɔth ëë ci guurdɔɔɔɔɔɔɔɔni ε kãm jε, kä räthe guathni diaal. A puɔth emε tekε Jo-thεp, jen ram in ca lëy golã rey ganmani.

²⁷“Ben-ya-min ε ni kene yak mi dar dar, mi cam min cε kak bakã, kä dääke naath kä tin cε maɔc konyã caɔɔ.”

²⁸Tɔtɔ diaal ke ken döör gan l-the-rel daɔɔ wäl rεw, kä tɔtɔ ke ken rieht tëë ci guandien ke lat ke mëë moce ramɔ rieht puthã tin luotke rɔ ke je.

Liãã Je-kɔb kene kuɔnyde

²⁹Ke kɔr kä tɔtɔ cu Je-kɔb ke lat rieht titi, wëë i, “Ci thiak ni yöö bã liw, mi wãã wã liw kuεε riinjã naɔɔ kä wiaa kuɔnyε jε gekã guããdɔɔɔɔɔɔɔɔni rεy kɔãk in te muun in te kakã εp-rɔn raan yëth.

³⁰Jen kɔãk in te kä Mak-pe-la gekã Ma-mε-ri kä Ke-naan, muun ëë ci A-bε-ram ε kɔk kä εp-rɔn ala guãath kunyã.

³¹Jen guãath ëë ca A-bε-ram kene ciekde ni Thara kony thɔn, kä guãath ëë ca Ay-dhek kene ciekde ni Rε-bε-ka kony thɔn. Cã Leya leni kony εn wani bã.

³²En kak kene kɔãkde min te reyde, kɔake ke kä ji yëth.”

³³Mëë ci Je-kɔb gaatke thuk ke lät rieht tɔtɔ, cuε rɔ can kɔlike. Inɔ cuε cu muɔn kä cuε cuã liããde.

Tuk 50

¹Ni εn wane mɔ, cu Jo-thεp rɔɔde kuεr kä guɔn a cuε pãr εlɔɔ ke kujde kä wëë ke mi cime guɔn.

²Cuε kiemni tin lät ke kuj puãnyde lat laat εn yöö bike puɔny guɔn yɔr ke wal ti ba nuãny riεɔde gaɔɔ. Cu kiemni riinjde cu yɔr.

³Cuke nɔn ti jien nuaan thuk ke yiere ke yöö tɔtɔ ke ken pek nɔni tin la thuɔɔke ni yɔr raam mi ci liw. Cua liããde tim ε ji rööl l-jεp ke nɔn ti jien bärɔw.

⁴Mëë ci nɔn tëë paar ke jε thuuk, cu Jo-thεp ruac ke ji kɔaar kuɔr ni Pεro wee i, “Mi tãã ke gɔɔy mi jëkä nhiamdun, male jε lat kuäär ni Pεro,

⁵εn yöö mëëdan ëë ci guãar thiak ke liãã, jen cε yã jak kä mi yaacã rɔ nhiamde i bã riinjde wã dhil kony rɔɔl Ke-naan kɔk mi cε rialikã ε jen ke kujde. A jε mal yã moc nɔn ti tɔt ti dëë wã kony ni guãar, kä bã cu wã luny jɔk.”

⁶Min ci Pεro mεmε liɔ, cuε wee i, “A jε cup guk ëë cε yaac ni rɔ nhiam guɔn εn yöö be guɔn wã kony guãth ëë ca gok ε ken.”

⁷Ɛ je nɔ, cu Jo-thɛp cu jɛɛn ke ʒöö be guɔn wä kony kä cu naath diaal wä kɛɛl ke je, tɪtɪ ke kuaany Pɛro ke dɪt cieɛndɛ diaal ke dɪt rööl I-jɛp kɛɛliwɔɔ,

⁸amäni jɪ gɔaal Jo-thɛp diaal, kɛnɛ dämani ke thok duëel guɔn, ɛ ni gaatkien kɛnɛ ʒɔɔkɛn ke dɛtkien kɛn tin cu duɔth kä Go-cɛn.

⁹Kä cu jɪ thurbieɛli wä kɛɛl ke ke amäni jɪ jɪɔɔkni, cuɛ la ʒöth mi dɪt ɛɔɔɔ.

¹⁰Kä mää cɪkɛ cop guath kɔmä bɛɛl kä A-tad kuɪc in lot ni kir Jɔr-dɛn, cukɛ pɔr ke guɔɔth mi bäär kä cu ɔɔcnɪkɛn jɪath ɛɔɔɔ. Kä cu Jo-thɛp guɔn tim ke nɪn dɔɔn bärɔw.

¹¹Kä mää ci jɪ rööl Kɛ-naan tää cɪanʒkɛ guɔɔth ɛmɔ lul ɛmɔ nɛn därdöör kɔmä bɛɛl kä A-tad, cukɛ wää j, “Ɛ pɔr mi dɪt ɛɔɔɔ mi ci jɪ rööl I-jɛp je pɔr ɛn wanɛ.” Ɛ jɛn cukɛ guɔɔth ɛmɔ ɔɔɔ j A-bel-mi-dha-rim. Jɛn tää kuɪci wää kä kɔny ɔɔɔn kɛɛr Jɔr-dɛn j.

¹²Inɔ cu gaat I-thɛ-rɛl ɛ ɔɔt ɔɔɔnɪkɛ ruac ɛɛ ci guɔndɛn ɛ nyuɔth kɛ.

¹³Cukɛ rɪjɔn guɔndɛn kap rɔɔl Kɛ-naan kä cukɛ je wä kony kɔk kunyä rɛy kakä Mak-pe-la mää kɔk A-bɛ-ram ɛ kä Ɛp-rɔn raan ʒɛth. Ɛ jɛn kak in ɔɔr rɔ ke Ma-mɛ-ri.

¹⁴Mää ci Jo-thɛp guɔn thuk ke kuɔny, cuɛ ɔɔt rɔɔl I-jɛp, jɛn kɛnɛ dämani ke nɛy diaal tää ɔɔ je wä luäk ke kuɔnyɔɔ.

Thuɔk ɔɔaac Jo-thɛp ke kuɪ dämani

¹⁵Kɛ kɔr ɔɔɛth guɔndɛn cu dämani Jo-thɛp ɔɔckɛn thiɔɔɔn ke dual ɛ kɛn j, mi kuɛɛ Jo-thɛp ɔɔcɔɔ ɛ wɛɔn kɔn täämɛ kä dɛrɛ kɔn cu luɔɔt tɛr a dɛrɛ jɪäk diaal tää ɔɔnɛ ɔɔt kä je ɔɔl.

¹⁶Ɛ jɛn cukɛ cu ben kä Jo-thɛp kä cukɛ je jɪök j, “Mää /kɛn guur ni ɔɔw, ɔɔ kɔ jɪök j ɔɔtɔɔ je Jo-thɛp j ci guur wää j,

¹⁷‘Mɔɔth pɔli dämɔɔɔri duerɛn in jɪääk, kɛn cɪkɛ jɪ cɪɛɔn ni jɪäk.’ Ɛ jɛn täämɛ ku kɔ mal pɔl duera, ke ʒöö kɔn bā palkɔ ni jɛn Kuoth in pal guur ɛ.” Mää cɪkɛ mɛmɛ ɔɔt Jo-thɛp, cu je luɔɔn ni wɛɛ.

¹⁸Cukɛ rɔ ɔɔni ben yuɔr pɪny ɔɔöknɪkɛ kä ɔɔr kɛn ɛ j, “Ɛ kɔn la kuaanyku.”

¹⁹Cu Jo-thɛp ke jɪök j, “Ɛɔɔu mi dual ke yɛ? Ɛ kuɔ la Kuoth in mith?”

²⁰Kä määdan yɛn ɔɔa ʒä ɔɔp ɔɔp mi jɪääk, kä ci Kuoth ɔɔpɔɔn ɔɔt ni mi gɔaa, ke ʒöö ba nɛy ti nuan kɔn ke jɛn kɔn ɛ ɔɔ kääɔn ni kɔn diaal ɛ.

²¹Kɛ kuɪ ɛmɔ, /cuarɛ ɛ dual ke ʒöö ni ʒɔn puɔnyɔɔä bā min, cam yɛn diaal ɛ jek.” Cuɛ ke nyɔk ke ɔɔt thuɔk mi cu cop ni ɔɔcnɪkɛn ɛpuc.

Liɔɔ Jo-thɛp

22 Cu Jo-thep cu cien rey rööl I-jëp jen kene j̄i goaal guan keel kä cue te t̄eekä ke run ti kuor kel w̄icde jiath kel.

23 Amäni mēē ce r̄ic in dior̄kdiēn lip kene gaat gatde ni E-pa-rim kä gaat Ma-kir min mo gat Ma-na-the. Cu Jo-thep ke leni rom ke buore.

24 Tääme cu Jo-thep dämani ku j̄iök j̄i, “Yän bä liw. Kä Kuoth be ye tit kä be ye nan raar en w̄ic ε, kä be ye nan rool in ce lat j̄i be kam A-be-ram ke Ay-dhek ke Je-kob.”

25 Cue gaat I-the-rel jak kä bike r̄o yac nhamde j̄i, “Mi wä Kuoth ye wä tit, yen bia c̄wkä dhil luoc rool Ke-naan.”

26 Ino, cu Jo-thep liw a ce teke run ti kuor kel w̄icde jiath kel, kä cua riñde yir ke wal kä cua je laṭh rey thandukä kunyā kä I-jëp.

Yöth

Yöth 1

Yak gan I-the-rel kä I-jöp

- ¹Tääme t̄iti ke ciööt gan Je-köb t̄ë ci ben rool I-jöp keel ke guandien, cuke ben ram o ke j̄i ḡaale.
- ²Ken, e Re-u-ben ke Cim-on, Lii-bay ke Juda,
- ³Yi-tha-kar ke Dhe-bu-lun, ke Ben-ya-min,
- ⁴Daan kene Nap-ta-li, ke Gad kene A-cer.
- ⁵En wane mo, pek kari Je-köb diaal ke j̄ien b̄arow. Kä ci Jo-thep ku thun wä kä I-jöp.
- ⁶Ke kore cu Jo-thep liw kene dämani diaal, ke r̄ic em̄o keeliw.
- ⁷Kä cu j̄i I-the-rel r̄o dieth, cuke r̄o rep ke r̄ep mi diit, kä cuke buom jek kä cu mun I-jöp thiān̄ ke ke.
- ⁸Tääme cu I-jöp le teke kuäär mi thil mi n̄ace ke kuj Jo-thep,
- ⁹jen kuäär em̄o, cue neke ku j̄iök i, “Nene je, ken j̄i I-the-rel t̄iti cike kon leny ke nuan kene buom
- ¹⁰kuane ke cien ni pelä amäni mi deeke yik nuan, kä mi wä kon t̄ë kor ke ney k̄okien bike r̄o mat̄ j̄i t̄eran, bike nyiëeny ke kon kä bike cu j̄ien muundan.”
- ¹¹Ke kuj em̄o, cu j̄i I-jöp ke kueny kuar lät̄ni ti j̄iak ke yöö bike ke cien ke cian mi bec bec ke muocdien lat̄ mi thiek el̄o, kä cu j̄i I-the-rel Pero t̄ath r̄ek t̄owä n̄aani, rek mi coal̄ i Pi-thom kene rek mi coal̄ i Ra-me-theth.
- ¹²Guäth in kua le wee mi muocke ke risk mi diit, bike gul tuol̄ ke mi wäke ke nuan, kä tuol̄ ni ken ke mi thiān̄ke piny, kä cu j̄i I-jöp dual ke j̄i I-the-rel.
- ¹³Ke kuj em̄o, cuke j̄i I-the-rel jak kä lät̄ thil loān̄.
- ¹⁴Cuke cian̄dien jak kä bec ke lat̄ mi bumbum, nyiöp muoc̄on kene lat̄ tuopni ke lät̄ diaal tin lät̄ ken ke rey kaakni, la jake ke kä lät̄ke a thil loān̄.
- ¹⁵En guäth em̄o, cu kuäär I-jöp män tin gaam mään Yi-be-ru ciek mi cuol̄ i Cip-raa kene ciek mi cuol̄ i Pua j̄iök i,
- ¹⁶“Mi wiaa män j̄i Yi-be-ru la game, kä bia ke nen dapke ni dhool, mi wa dhol̄ n̄ake je kä mi wa nyal pal̄e je.”
- ¹⁷Kä gaam mään t̄ot̄o cuke Kuoth luoth, /kenke lät̄ cet̄ke min ci kuäär I-jöp e gik ke, cuke dholi dhooli jak kä t̄ek.

¹⁸Ke kuj kä nɔmɔ, cu kuäär l-jëp gaam mään tɔtɔ jak kä cɔalkɛ, mää ca ke cɔl, cue ke jiök i, “Enu latde inɔ mɔ a bia dhɔli dhɔoli jak kä tɛk?”

¹⁹Cu gaam mään tɔtɔ thok pɛro loc, cukɛ wee i, “Män j̄i Yi-bɛ-ru /cikɛ cɛtkɛ män j̄i l-jëp, ke yöö puɔl puanykien, kä lake cua dap a /ken gääm ni cop kä kɛ.”

²⁰Ke kuj ɛmɔ Kuoth cue lät gɔaa ke gaam mään tɔtɔ, kä cu naath rɔ dieth a cukɛ nuan kä cukɛ buɔm jek.

²¹Kä ni ke yöö ci gaam mään tɔtɔ Kuoth luɔth, cu kuoth ke kam gaatkien.

²²Cu pɛro nɛkɛ diaal cu gok, kä cue ke jiök i, “Yen bia dhɔli dhɔoli diaal tin ba dieth ɛ j̄i Yi-bɛ-ru yuɔr kiir kä bia dhɔli nyieet diaal päl a tɛk.”

Yöth 2

Dap Muthɛ

¹Täämɛ cu wut mi la raan Lii-bay nyaadien wä kuɛn.

²Cu ciek ɛmɔ ruët kä cue dap ke gatde. Mää cɛɛ nen i ɛ dhool mi gɔaa, cue je tɛɛ ke päth daŋ diɔk.

³Kä mää cɛ je nen i /cɛ dää ɲot ke luɔŋ ke teeyde, cue dieny gutdä tak, cue je diel ke mun mi dɔk kɛnɛ mun mi dik dik, kä cue gat lath thin, cue je lath rɛy gutdä gekä yiëer.

⁴Kä cu nyiman cuɔŋ a nan, guicɛ mɔ ba lät kä je mɔ.

⁵Täämɛ cu nyaa Pɛro ben puak thook waath, cu nyier tin laatke jal ke wic yiëer. Cue dieny nen rɛy gutdä kä cue nya latde jak ke yöö be wä noŋ.

⁶Mää cɛ je lep, cue gat nen, kä cue cu nen rotde. Cu locde ɲɛp ke je kä cue je lar i, “Nɛmɛ ba ni kel kä gaat j̄i Yi-bɛ-ru.”

⁷ɛ jen, cu nyiman gatdä nɔmɔ nyaa Pɛro cu jiök i, “Cä dää wä, ke yöö dää ciek mi room gan kä män j̄i Yi-bɛ-ru wä cɔl ke yöö derɛ gatdu ben röm j̄i?”

⁸Cu nyaa Pɛro nyam ɛmɔ jiök i, “Wër.” ɛ jen cu nyal wä kä cue man gatdä wä cɔl.

⁹Kä mää cɛ ben, cu nyaa Pɛro ɛ ben jiök i, “Naŋ gat ɛmɛ kä wër rom ɛ ke kujdä, kä bä j̄i kɔk.” ɛ jen, cu ciek gat ɛmɔ nan, kä cue je wä luëeth.

¹⁰Cu gat piith. Mää cɛ ku dij, cue je nöŋ nyaa Pɛro, kä cue cua gatde. Kä cue ciötde cɔl i Muthɛ, ke yöö cɛ lar i, “Kamä je raar rɛy piini.”

Bar Muthɛ ke rɔ kä Mid-yan

¹¹Ke cänj kel mää ci Muthɛ kua wut, cue nɛkɛ wä guj̄i kä cue dij lätnikien wä nen. Cue raan l-jëp nen duääcɛ raan Yi-bɛ-ru mi raan nɛnikɛ.

12 Cue kujc ɔ kene kujc ɔ liɛc, mēē thile ram mi cɛ nen, cue raan l-jɛp ɛmɔ nāk, kā cue je muɔl piny rɛy litdä.

13 Kä mēē cɛ lɛ wä raar mēē ruɔndɛ, cue wutni ʒi-bɛ-ru daŋ rɛw jɛk nyieenykɛ, kā cue ram in tekɛ duer jio̅k i, “ɛŋu duääci dāmuɔɔɔ ɔ?”

14 Cue je loc i, “ɛŋa mi jak jii kā rueec kā mɔ luukda? Goo̅ri ʒöö bi ʒä nāk ke nāk ɛē nāki ni raan l-jɛp?” Cu Muthɛ cu dual, kā cu lɔcdɛ t̄j̄r kɛ ʒöö ca nomɔ dhil ŋac.

15 Täämɛ mēē ci thok cop kā Pɛro cue cu ʒor i bɛ Muthɛ nāk, ɛni ʒöö cu Muthɛ rɔcdɛ bar kɛ Pɛro, kā cue wä ciɛŋ ni rɔl Mid-yan, cue nyuur wii jiew.

16 Täämɛ tēē kɛ booth palä kā Mid-yan mi tekɛ nyier daŋ bārɔw. Nyier tɔtɔ cukɛ ben jioam piini wii jiew. Cukɛ paŋy ti ca tɛt thiŋ kɛ pi kɛ kuj bunä deet guandien.

17 Cu yiēn deet ti kɔkien ben. Cukɛ nyier bööth palä Mid-yan joc, cu Muthɛ rɔcdɛ ku jiec kā cue kɛ ʒor, cue buɔn deetkien maath.

18 Mēē wākɛ luny ciɛŋ, cu guandien ni Yith-ro kɛ thiec, “ɛŋu cia mal luny ciɛŋ wälɛ mɔ?”

19 Cukɛ je loc i, “Tēē kɛ raan jii l-jɛp mi ci kɔ kän tɛt̄ni yiēni deet, kā cue pi ni jom bā kɛ kujda, kā cue detkɔ maath.”

20 Kä cue nyieekɛ thiec i, “Kä jɛn a nikä? ɛŋu baŋyɛ je piny ɔ? Cɔalɛ je kɛ ʒöö bɛ ben miŋh kɛ kuän.”

21 Kä cu Muthɛ je nhɔk i wēē ciɛŋ kɛel kɛ Yith-ro, kā cue Muthɛ kam nyaadɛ ni Dhi-pö-ra.

22 Cu ciek ɛmɔ dap kɛ gat dhöl, kā cu Muthɛ je cɔl i Ger-com, kɛ ʒöö ɛ jɛn i, “ʒän lapä jal rɔɔl mi guä.”

23 Kɛ guaath mi bäär, cu kuäär l-jɛp liw, cu jii l-the-rel lɔcdien ŋot kɛ dēt kɛ yaakdien, kā cukɛ wiee kɛ ʒöö baak kɛ luäk, kā cu wieedien cop nhiam Kuoth.

24 Kä cu Kuoth lullien liŋ, kā cue ruac ɛē cɛ gok kene A-bɛ-ram, kɛ Ay-dhek, kɛ Je-kɔb tim.

25 Cue jii l-the-rel guic kɛ lɔc mi kɔc, cue ciaandien jɛk kɛ lɔcdɛ.

ʒöth 3

Ciöt Muthɛ

1 Täämɛ, guäth ɛē yien Muthɛ det guanthudɛ ni Yith-ro min la booth palä kā Mid-yan, cue kɛ noŋŋ kujc waŋ, guäth mi cɔal i Thi-nay min mɔ pǟm Kuoth in rel rɔ.

²Kä cu jääk Kuoth Nhial rōdε nyuoth jε ke bōl maac däär buot buot. Cue butbut nen petde ke mac, Kä /ci mac jε wan piny bä.

³Cue wee i, “Yän bä rōdä t̄iec th̄in, bä mi gäy yä mi wä nen, jen mo /ci wan ke butbut o!”

⁴Mëe ci Kuoth Nhial jε nen i ritde rōdε th̄in, cue jε col rey buot buot i, “Muthε, Muthε.” Cu Muthε ε loc i, “Yän ε.”

⁵Kä cu Kuoth jε ku j̄ök i, “/Cu rōdu cak t̄ieec thiäkä kämni wāariku raar ke Yōō en guāth ε cun̄i th̄in ε, ε mun mi th̄eke, mi rel gooyde rōdε.”

⁶Kä cue wee i, “E yän Kuoth guur, Kuoth A-be-ram, Kuoth Ay-dhek, Kuoth Je-kōb.” Cu Muthε nhamde ku kum ke yōō ce dual ke guecde ke Kuoth.

⁷Cu Kuoth Nhial ε j̄ök i, “Yän cā b̄ec b̄ēc n̄enikā n̄ac kā guāth kā l-j̄ep, cā lullien in ci rānh kā yä ke kūi kūri Latdien līn, kā cā j̄ieth loaydien nen εruc.

⁸Kä cā ben piny ke yōō bä ke ben nan raar t̄etni j̄i rōöl l-j̄ep, kā bä ke nan raar en muun εmō, kā bä ke nan muun mi goaa, mun mi dij̄it, jen mun caak kene tuaar. Jen rol j̄i Ke-naan, ke j̄i ȳeth, ke j̄i E-mor, ke j̄i Pe-rii-dhi, ke j̄i lwi kene j̄i Ye-buth.

⁹Kä nen ε, ci lul j̄i l-the-rel cop j̄ithdä, kā yän cā mit in mietke ni ke ε j̄i l-j̄ep ni j̄äk nen.

¹⁰B̄er, j̄äk j̄i kā Pero, bi n̄ekä ni j̄i l-the-rel wä böth raar kā l-j̄ep.”

¹¹Kä cu Muthε Kuoth j̄ök i, “E yän n̄a mi d̄ēē dij̄i ni wä kā Pero a bä j̄i l-the-rel wä böth raar kā l-j̄ep.”

¹²Cue Muthε j̄ök i, “Bä dhil te keel ke j̄i, kā bi n̄eme a nyuuth ke kūidu, mi bie nyoth i j̄äk i yän, kā j̄in mi w̄īi n̄ey t̄ot̄ wä böth raar kā l-j̄ep, yen bia Kuoth ben pal w̄īi p̄am εmε.”

Ciöt Kuoth ëë ruac ke Muthε

¹³En wanε mo, cu Muthε Kuoth j̄ök i, “Mi wāa wä kā j̄i l-the-rel, kā bä ke wä j̄ök i Kuoth guuri ce yä j̄äk kā ye, kā mi kua yä le wä th̄iec ε ken i coal jε idi, ε̄nu mi bä lar ke?”

¹⁴Cu Kuoth Muthε j̄ök i, “E YÄN MI TE WAN̄O.” Kä cu Kuoth Nhial wee j̄ök ni ke i, “Min coal ε yän min te wan̄o ci yä j̄äk kā ye mo.”

¹⁵Kä cu Kuoth Muthε j̄ök i, “J̄ök ni j̄i l-the-rel i ε Kuoth Nhial, Kuoth guan̄ikun, Kuoth A-be-ram, Kuoth Ay-dhek, Kuoth Je-kōb min j̄äk j̄i kā ke, i n̄eme ε jen ciōtdä min bi te th̄in amāni cā̄n̄ kel, kā ba yä a tietke ke jε ε r̄ic diaal.

¹⁶W̄er, rol dij̄i l-the-rel guāth kel, kā j̄iokni ke i, ‘Ci Kuoth Nhial Kuoth guuri, Kuoth A-be-ram, Kuoth Ay-dhek, Kuoth Je-kōb rōdε nyuoth yä, w̄ēē i, yän cā ye nen amāni ken tin latke kā ye ε j̄i l-j̄ep.

¹⁷Kä cä car en yöö bä ye kuëk raar yaakä I-jëp kä bä ye noon muun jì Ke-naan, ke jì yëth, ke jì E-mor, ke jì Pe-rii-dhi, ke jì lwi kene jì Ye-buth, mun caak kene lieeth tuar.'

¹⁸Bi dij I-the-rel ruacdu lij, jin yene ke bia cu dhil wä nhiam kuar I-jëp, bia je wä jiök jì, 'Kuoth Nhial min la Kuoth jì Yi-be-ru ce ro nyuoth ko, kä lanke jì täame ke yöö bi ko jak kä wä jal rey doaar ke nin dan diok, ke yöö bako Kuothda ni Kuoth Nhial wä moc ke luuri.'

¹⁹Yän nacä je jì /ci kuäär I-jëp ye bi nhök jien e ni mi ba kok ke tet mi bumbum.

²⁰Ke kujc emo, yän bä teta riny ni bum. Kä bä I-jëp duac ke ti diaal ti gayke naath tia bä lat reyde ni. Ke kore be ye cu jak kä wä.

²¹Kä yän bä jì I-jëp dhil moc gooy laaac ke kuj jì I-the-rel, mi wiaa jien, /cia bi wä ke tetkun baan.

²²Kä a ciek o kä män jì I-the-rel thieec ciek thieekäde kä män jì I-jëp ni duor amäni ciek in cien keel ke je ciende, cetke kuat kie til cikä kene daap, ke bieyni, bia ke lath puanyini gankun kene nyieekun. Bia nyin jì I-jëp cu pel ro ino."

Yöth 4

Käm Kuoth ke Muthë luaj

¹E jen, cu Muthë Kuoth ku loc jì, "Kä nen e, yän bä nu lel mi /ca yä bi nath kä /ca ruacdä bi lij e jì I-the-rel? Don bi ken e lar jì, 'Kene roode nyuoth jì.'"

²Cu Kuoth Nhial e jiök jì, "Enu te tetädu mo?" Cu Muthë wee jì, "E keet mi goon."

³Cue je jiök jì, "Yori je piny." meë ce je ku yur piny, cue ro loc ni thol, a bi Muthë roode bar ke je.

⁴Cu Kuoth Nhial e jiök jì, "Riny tetdu, kuany e juäle." Cue tetde riny, cue je káp, nie wan cue roode loc ni keet mi goon tetäde.

⁵Cu Kuoth Nhial e jiök jì, "Neme e yöö ba cu nath e ken jì Kuoth Nhial Kuoth guuri, Kuoth Ay-dhek, Kuoth Je-kob ce roode nyuoth jì."

⁶Cue je leni jiök jì, "Cotni tetdu rey bieydu." Cue tetde cu cuot, meë weë je guëeth raar, cua tetde káp e dhop, cue buay cet cak.

⁷Cu Kuoth e ku jiök jì, "Cotni tetdu rey bieydu." Cue je nyok ke loc thin, kä meë weë je nyok ke guëeth raar cu tetde pual e be cetnike duoth puanynde min don.

⁸Cu Kuoth e jiök jì, "Mi /ca jì bi nath, kie /cike ruacdu bi lij ke nyuuth in nhiam, bibe nyuuth in don nath.

⁹Mi /cike nyuuthni dan rew titi bi nath, kä /cike ruacdu bi lij thin, jom pi kieer, wocni ke muun in köot. Bi pi tin ci jom yieer ro loc ni riem wii muon in köot."

Ä-ron ala thok Muthë

10 Cu Muthɛ Kuäär ni Kuoth ku j̄öök j̄, “/Cie ɣän ram mi ɲac ruac ni mää, amäni mi ruaci ke ɣä mi, kä kuiy ruacdä.”

11 Cu Kuoth Nhial je j̄öök j̄, “ɛɲa mi moc raan ɲac ruac? Kä ɛɲa mi jak lienɟɛ kä dak? Kä ɛɲa mi la miinjɛ? Cie ɣän puɔnydä, ɣän Kuoth Nhial?”

12 Wër täämɛ, ɣän bä te thokdu, bä j̄i nyuɔth ke min bi lat.”

13 Kä cue wee j̄, “Ay laɲɲä ni j̄i, kuäärä, j̄äkni radɔdien.”

14 Cu Kuoth Nhial lɔcdɛ cu j̄iääk ke Muthɛ, cue je j̄öök j̄, “Ci dämuɔɔr ni Ä-ron raan Lii-bay tää w̄ini? ɣän ɲacä je en ɣöö derɛ ruac agoaa. Kä jen a bää ni, romɛ ke j̄i. Mi wää j̄i nen, bi lɔcdɛ tæth ke nendu.

15 Bi ruac ke je, ku laat t̄iti cu laɲh thokdɛ. ɣän bä te thokdu, kä bä te thokdɛ, bä j̄i nyuɔth ke mi bi lat.

16 Bɛ ruacdu gam naath, ba thokdu, bi ku le cɛt Kuoth kä je.

17 Bi keet in goon in bi lat ni nyuuthni rom ke tetdu.”

Loc Muthɛ kä I-jöp

18 ɛ jen, cu Muthɛ ku loc kä guɲthudɛ ni Yith-ro, cue je wä j̄öök j̄, “ɣän laɲɲä ni j̄i, a luɔcä kä watkä kä I-jöp, ba wä nen mi ke ney ti ɲot tɛɛkä.” Cu Yith-ro Muthɛ j̄öök j̄, “Wër ni ke mal.”

19 Mää ɲot Muthɛ muun Mid-yan, cu Kuoth Nhial ruac ke je wää j̄, “Locni kä I-jöp ke ɣöö ken ney diaal tää görke näkdu en täämɛ cike lijw.”

20 Cu Muthɛ ciekdɛ kenɛ gaatke kan, kä cue ke kuɛɲ j̄ok muɔl kä cue rɔɔdɛ riet, lunye kä I-jöp. Kä rom Muthɛ keet Kuoth in goon ke tetdɛ.

21 Cu Kuoth Nhial je j̄öök j̄, “Mi w̄i loc kä I-jöp, tit ɛ en ɣöö bi ti diaal ti gayke naath tää cä kuɛɲ tɛtädu lat nhiam Pero, kä bä lɔcdɛ jak kä bum a /cɛ naath bi nhök wä.

22 J̄in bi Pero j̄öök j̄, ‘I-the-rel ɛ jen gatdä min kɛɛ.’

23 Ci j̄öök j̄, ‘A gatdä wä ɣä pal.’ Kä ke ɣöö ci wäde lok, tit ɛ ɣän bä kɛɛdu dhil näk.”

24 Täämɛ cu Kuoth Nhial näk Muthɛ gor dup mää cike röm guäth mi ci naath puat th̄in.

25 Cu Dhi-pö-ra ciël paam mi moth kan kä cue gatdɛ cuɛl ke je, cue ciök cɔaade ni Muthɛ ben yiny ke guɔp emɔ, cue cu wee j̄, “ɛruc, j̄in ci kuɔ cɔw riem kath kä ɣä.”

26 Cu Kuoth ɛ cu päl. Kä ɛ jen mää ci ciek ɛ lar j̄, “Ci kuɔ cɔw riem kä ɣä, ke ɣöö cu cuɛl cu te th̄in.”

²⁷En kamä nɔmɔ, cu Kuoth Nhial Ä-ron jiök i, “Wër, romni ke Muthe döör.” Cue cu wä, cue wä röm ke je paam Kuoth, kä cue je cim.

²⁸Cu Muthe laat Kuoth Nhial diaal tëë cε jäk ni je ke kujdien lat Ä-ron.

²⁹Cu ken dan rew dij l-the-rel diaal wä dol,

³⁰cu Ä-ron laat diaal tëë ci Kuoth Nhial ke lat Muthe lat naath, kä cue lat ti gayke naath lat nham nath.

³¹Cu naath ε nãth mëë cike je lij i ci Kuoth Nhial ji l-the-rel guj, kä cε bëc bëëckien nen, cuke wuothkien guol piny, cuke je pal.

Yöth 5

Muthe kene Ä-ron nham kuar l-jöp

¹Ke kore, cu Muthe kene Ä-ron wä kä Pero, cuke wee i, “Ci Kuoth Nhial Kuoth Ji l-the-rel wee i, ‘A nækä wä ke yöö bike mjeth timä wä lat ke kujdä döör.’ ”

²Cu Pero wee i, “Ena en Kuoth Nhial mi bä ruacde lij a bä Ji l-the-rel jak kä wä? Yän kucä mi cöal i Kuoth Nhial, kä bä gul cak pën ni ken ji l-the-rel wä bä.”

³Cu Muthe kene Ä-ron je jiök i, “Kon cak ruac ke Kuoth Ji Yi-be-ru, kon lanjo ni ji, jakni kō kä wä rey döaar ke jal nini dan diok, bakō Kuoth Nhial wä pal ke njaani, be njaañ be kō yik nöñ juath kene koori.”

⁴Cu kuäär l-jöp in diit ke jiök i, “Muthe yene Ä-ron, enu mo kame naath raar lätnikien o? Luoce lätnikun to dij toto.”

⁵Kä cu Pero ke jiök i, “Nëne je, ci ji l-the-rel nuan muun eme, kä cu yen ke leni jen loñ lätnikien.”

⁶Nie cãñ emo, cu Pero kuar lätni ti kueny kueny kene kuar wec lätni guok i,

⁷“/Cia naath bi le nyok ke muc mun mi ca jol ke nyöp ala latdien cet min wen. Ake wa nyondien a duolke ε ken kãrō.

⁸Kä /cuore pek tuopni tin la tathke ε ken ni wen gãm, ke yöö ci nyöop ke kãp, ε jen wiee ke ke i ‘A kō wakō Kuothda näk kä luuri?’

⁹Ken wutni toto ε ke ba moc lat mi diit, ε jen bi wuothkien cu ruc lat o, /cike bi le kãp ni laat neni tin mëtke ke.”

¹⁰En wane mo, cu kuar lätni tin kueny kueny kene kuar wec lätni wä kä cuke naath wä jiök i, “Ci Pero ε lar i, ‘Yän /cä ye bi le nyok ke mi kamä ye nyon.

¹¹Wiaa, yen puanykun kä noñe nyondun guäthdun o njace mo, kä /ca pek in la tathe bi moc gãm.’ ”

12 Ɛ jɛn cu ney diaal ku dāk rɛy wec l-jɛp kɛɛliw, wa thuɔɔm rɔɔny ɔɔr ti ba ben tääth ni tuɔpni.

13 Cu kuɔr lätni tin kuɛny kuɛɛny wee kɛ mi kuɔk kɛ naath thɪn. Kä la jjöke naath ɪ, “Thuɔkɛ lät in la lätde ciɛɲä cɛtnikɛ taa in wen, mää la tiɔ kɛ nyon.”

14 Kuɔr wec lätni kä jɪ l-the-rel tin ca lath wij lät ɛ kuɔr Pɛro, cuke kɛ la duackɛ kä ba kɛ thiɛc ɪ, “Ɛɲu pan kie wale mi, mo /ken yen pek tuɔpni tin la lätde lät kɛɛliw ɔ cɛtkɛ taadun in wen?”

Gooyni bööthni jɪ l-the-rel

15 Ɛ jɛn, cu kuɔr wec lätni kä jɪ l-the-rel tin ca lath wij lät ben wiewe nhiam Pɛro, cuke wee ɪ, “Ɛɲu mo lätdi kɔn jaɔɲku ɪ nɔ mo?”

16 Thile nyon mi la kamkɛ jaɔɲku, kä bike ɲot ni kɛ mi jjöc kɛ kɔ ɪ, ‘Lätde tuɔpni,’ kä nɛn ɛ, kɛn jaɔɲku la duackɛ kɛ kä te duer ni kujc nɛɛniku.”

17 Kä cuɛ kɛ jjöc ɪ, “Thile mi lätde yen thile mi lätde. Ɛ jɛn mo la laar ɛ jɛ mo ɪ, ‘Bako Kuoth Nhial wä ɲak luuri.’

18 Kɛ kuj ɛmo, luɔcɛ thär lätnikun niɛ täämɛ, kä thile nyon mi ba kam ye, kä bia ɲot kɛ mi nooɲɛ ni pek tuɔpni tin wen.”

19 Cu kuɔr wec lätni kä jɪ l-the-rel ɛ nɛn ɪ ɲotkɛ rɛy rikä mi jjääk kɛ min ca jɛ lar kɛ ɪ, “Bike dhil nooɲ ni pek tuɔpni tin la lätke ni ciɔɲ.”

20 Mää cike jien nhiam Pɛro, cuke röm kɛ Muthɛ kɛnɛ Ä-ron tää liepkɛ bendien jɔk nhiam Pɛro.

21 Cuke kɛ jjöc ɪ, “Bi Kuoth Kamdan guic, bɛ mo te thɪn ɔ luk, kɛ yöö cia kɔ yar nhiam Pɛro kɛnɛ kuɔr kɔaare, kä kɛ yen jakɛ kɛ kä ɲakɛ kɔ tɔ.”

Gooɲy Muthɛ kä Kuoth Nhial

22 Cu Muthɛ wä nhiam Kuoth Nhial kä cuɛ jɛ jjöc ɪ, “Ay Kuäär, ɛɲu mo lätdi ney titɪ a jjäc ɔ?”

23 Ɛɲu jäki yä kɛ jɛ mo, kɛ yöö ni mää kuɔ ben ruac nhiam Pɛro kɛ ciötdu, jɛn cɛ ney titɪ lät a jjäc, kä jɪn puɔnydu thile mi nyäki kɛ lätni kɛ käm nɛɛniku raar.”

Yöth 6

Nyɔak ciɔtdä Kuoth kɛ Muthɛ

1 Ɛn wane mo, cu Kuoth Nhial Muthɛ ku jjöc ɪ, “Täämɛ, bi miɔɔ bä lät kä Pɛro ni nɛn. Kɛ buɔmdä mi diit bɛ jɛ kuɔk yöö bɛ kɛ jɛn wä. Bä jɛ jjöc ɪ jak ni nɛäkä ni jɪ l-the-rel kä wä raar.”

2 Cu Kuoth ruac kɛ Muthɛ kä cuɛ jɛ jjöc ɪ, “Ɛ yän Kuoth Nhial.

³Cä rōdä nyuṓth A-be-ram, ke Ay-dhek, kä cua rōdä le ni nyuṓth Je-kōb, ala Kuoth in leny buṓmde ti diaal, kä /kən rōdä nyuṓthke ke ciōtdä min rel rō ni Kuoth Nhial.

⁴Kä cä guk ruacdä cuet piny kamäda kōne ke, mēē cä lar i bā ke kam mun Ke-naan, jen mun ēē cike kōṅ nyuur thīn ala jaal.

⁵Min dīt ni jen ε yōō cä lul jī l-the-rel tin yianke ala jaan ε jī l-jēp liṅ, kä cua guk ruacdä ke kujdien cu tim.

⁶Ke kujc εmō, yen jōke jī l-the-rel i, 'E yān Kuoth Nhial, yān bā ye kuēk raar lätni jī l-jēp ti bēc bēēc. Yān bā ye dhieel raar yieēnādien in bec bec, kä bā ye kān ke tet mi bumbum kene luk mi dīt.

⁷Yān bā ye kən ala nekä, kä baā Kuothdun, kä bia je cu ṅac i ε yān Kuoth Nhial Kuothdun ēē kām ye raar yaacni jī l-jēp.

⁸Kä yān bā ye cu ṅoṅ muun ēē cä yac i bā kam A-be-ram kene Ay-dhek ke Je-kōb, kä yān bā je yēl ye. E yān Kuoth Nhial.' ”

⁹Cu Muthε neme lat jī l-the-rel, kä /kenke je liṅ ke kuj jīethä laacdien kene kueny cīṅä mēē yianke ni ke.

¹⁰E jen, cu Kuoth Nhial Muthε ku jōk i,

¹¹“Wēr, ruacni ke Pēro kuäär l-jēp kä jōkni je i jakni jī l-the-rel kä jīey muundu.”

¹²Kä cu Muthε ruac εme luṓc Kuoth Nhial, cue wee i, “Jī l-the-rel, /kən ruacdä liṅ, kä dēē Pēro ruacdä liṅ idi, yān ram mi kujc ruac?”

¹³Kä cu Kuoth Nhial Muthε kene Ä-ron lat laat tin ba wä lat jī l-the-rel, amāni Pēro kuäär l-jēp, ke yōō dēē jī l-the-rel mal jien muun rōöl l-jēp.

Djeeth Muthε kene Ä-ron

¹⁴Täāme tītj ke ken ciōt dīt ni thukni duēli guandōṅnikien, gaat Re-u-ben in la kēē l-the-rel, ε Ä-nōk kene Palu, ke Yedh-ron kene Kar-mi. Ke thuk duēli Re-u-ben ken tōtō.

¹⁵Gaat Cim-on, ε Ye-muel kene Ya-min, ke O-adh kene Ya-kin, ke Dho-yar kene Ca-ul min man mō nya Ke-naan. Kä thuk duēli Cim-on, ke ken en tō.

¹⁶Tītj ke ciōt gan Lii-bay ni kuaynikien. E Ger-con kene Ko-ath ke Me-ra-ri. Run tēkă Lii-bay ke run ti kuṓr wīcde jien diṓk wīcde bārōw.

¹⁷Gaat Ger-con ni goalikien, ε Lib-ni kene Cimi.

¹⁸Cu gaat Ko-ath, a Am-ram ke Yidh-yar, ke Yeb-ron kene U-dhi-el. Täāme run tēkă Ko-ath ke run ti kuṓr wīcde jien diṓk wīcde diṓk.

¹⁹Kä cu gaat Me-ra-ri, a Mali kene Muci. Tōtō ke ken thuk duēli jī Lii-bay ni kuaynikien.

²⁰Cu Am-ram wayde ni Yo-ke-bed kuɛn. Kä cue je diëth gaat ke ni Ä-ron kene Muthɛ. Cu run tɛɛkä Am-ram a run ti kuɔr wɪcde jien diɔk wɪcde bärɔw.

²¹Kä gaat Yidh-ɣar ɛ Kora ke Ne-pɛg ke Dhik-ri.

²²Cu gaat U-dhi-el, a Mi-ca-el, ke El-dha-pan kene Thith-ri.

²³Cu Ä-ron nyaa A-mi-na-dab mi ɔal j̄ E-li-ci-ba mi mo nyiman Na-con kuɛn, kä cue Na-dab d̄ieth kene Ä-bi-ɣu ke El-a-dhar ke I-ta-mar.

²⁴Gaat Kora, ɛ A-thir ke El-ka-na ke A-bi-ya-thap. Tɔtɔ ke ken thuk duëli j̄i Kora.

²⁵Cu gat Ä-ron ni El-a-dhar, nyam kel kä nyiee Pu-ti-el kuɛn, kä cue je diëth gat mi ɔal j̄ Pi-ne-ɣath.

²⁶Tɔtɔ ke ken gatdi tēē ci Kuoth Nhial ke lar lar, ɛn Ä-ron kene Muthɛ j̄ bike j̄i I-the-rel böth raar kä I-j̄ɛp ke bunkien.

²⁷Ke ken ney tēē ruac ke Pero in la kuäär I-j̄ɛp ke noŋ j̄i I-the-rel raar kä I-j̄ɛp. Ke jen Muthɛ ɛme kene Ä-ron ɛme puanykien.

Ruac Kuoth ke Muthɛ kene Ä-ron

²⁸Täame cänj̄ ɛä ruac ke Kuoth Nhial ke Muthɛ rool I-j̄ɛp, cue Muthɛ j̄iök j̄,

²⁹“ɛ ɣän Kuoth Nhial, läri Pero kuäär I-j̄ɛp ti diaal tēē cä larä j̄i.”

³⁰Kä cu Muthɛ Kuoth Nhial j̄iök j̄, “Nen ɛ, ɣän lapä ram mi kuj̄c ruac. DEE Pero ruacdä liŋ j̄idi?”

Yöth 7

¹Kä cu Kuoth Nhial je j̄iök j̄, “Guic ɛ, ɣän ci jak kä cɛtke Kuoth kä Pero. Bä dämuɔɔr ni Ä-ron ku le jak kä cɛtke thokdu.

²Bi ti diaal ti cä guɔk j̄i lat, kä bi dämuɔɔr ni Ä-ron ruac ku la gäm Pero j̄ be j̄i I-the-rel jak kä wēē raar muunde.

³Kä ɣän bä loc Pero jak kä bum ke ɣöö bä nyuuthni kene lätkä ti gayke naath rep rool I-j̄ɛp.

⁴Kä /ci Pero ruacdun bi liŋ. Kä ɣän bä j̄i I-j̄ɛp ȳiek piny ke tēdä, ɣän bä bun neɛnikä ni j̄i I-the-rel noŋ raar muun I-j̄ɛp ke luk mi diit.

⁵Bi j̄i I-j̄ɛp ɛ ku le ɲac j̄ ɛ ɣän Kuoth Nhial mi waä tēdä riɛny kä ke, kä bä j̄i I-the-rel kam raar r̄ydiɛn.”

⁶Cu Muthɛ kene Ä-ron lat nie nɔ. Cuke je lat ni ke jen duɔɔp in ci Kuoth Nhial je lar ke.

⁷Täame ke guaath ɛä ruac Muthɛ kene Ä-ron ke Pero, Muthɛ ɛn wan ɔ runke j̄ien bädäk, kä te Ä-ron ke j̄ien bädäk wɪcde diɔk.

Kεετ Ä-ron mi locro Thɔl

⁸En wano, cu Kuoth Nhial Muthε kεε Ä-ron j̄ök j̄,

⁹“Mi wä Pεro ruac ke ye j̄ nyuɔthe yä buɔmdun ke lat mi gäay naath, j̄in Muthε ku Ä-ron j̄ök j̄, ‘Käni kεetdu mi gooη εme kä yori je piny nhiam Pεro ke yöö be rɔɔde loc thɔl.’ ”

¹⁰Cu Muthε kεε Ä-ron cu wä kä Pεro, cuke wä lät ni ke jen pek in ci Kuoth Nhial je lat ke. Cu Ä-ron kεetde min gooη indaan yuor piny nhiam Pεro kεε laatkε, cue rɔɔde loc ni thɔl.

¹¹Cu Pεro nεεke tin pel pεel kεε t̄itke cɔl. Kä cu t̄it j̄i I-j̄öp ε lat inɔ bä ke caap t̄itädien.

¹²Cu ken diaal kεtnikien tin göηni yuor piny, cuke rɔ looc ni thɔɔl, kä cu kεεt Ä-ron in gooη kεtnikien roc.

¹³Kä cu Pεro w̄icde buɔm. /Kεε ruacdien liη ni ke mēē ci Kuoth Nhial je kɔη lar.

Rik tēē ci pēēn kä I-j̄öp

1. Riek Riem

¹⁴Cu Kuoth Nhial Muthε j̄ök j̄, “Ci loc Pεro buɔm, loke yöö j̄iey naath.

¹⁵Kua wä kä Pεro ke runwan guaath in la wä ke je thok yiēer, käni jen kεεt ēē ci rɔɔde looc thɔl, wiaa liεpe Pεro cuηä w̄ij̄ k̄ieε.

¹⁶Jiokni je j̄, ‘Ci Kuoth Nhial Kuoth j̄i Ȳi-be-ru yä jāk kä j̄i, A nεäkä wa yä pal rey d̄aar. Kä ηotdi ci ruacde liη.

¹⁷Täämε, bie ηac j̄ ε yän Kuoth Nhial ke nεmε, nen ε, yän bä p̄i t̄ɔ te kiir t̄ɔ yɔt ke kεεt ε te t̄etädä mi, kä bi p̄i rɔ looc ni riem.

¹⁸Bi rεc t̄ɔ te kiir t̄ɔ liw. Bi kir cu ηuɔth, kä bi j̄i I-j̄öp math piini k̄ieεr cany.’ ”

¹⁹Cu Kuoth Nhial Muthε ku j̄ök j̄, “Jiokni Ä-ron j̄, ‘Käni kεetdu kä rinyi je w̄ij̄ piini j̄i I-j̄öp, w̄ij̄ yiēri, w̄ij̄ lieli kä w̄ij̄ puɔli, kεεε bar ke waat amäni guath piinikien diaal. B̄ike la riem ken diaal. Bi mun I-j̄öp kεeliw a riem, amäni dhaari piini kεεε thääk piini diaal.’ ”

²⁰Cu Muthε kεε Ä-ron lat ni min ca guok ke ε Kuoth Nhial nhiam Pεro kεεε nhiam nεenike, cue kεεt kap nhial, cue p̄i k̄ieεr yɔt, kä cuke a riem.

²¹Cu rεc k̄ieεr liw. Cu ȳier ηuɔth εlɔη, cu j̄i I-j̄öp thil guaath mi j̄εke p̄i math th̄in. Cu p̄i r̄ööl I-j̄öp kεeliw a riem.

²²Kä cu t̄it I-j̄öp mi cεtke n̄omɔ ni lat ke caapkien. Kä cu w̄ic Pεro ηot ni buɔm, /kεεε Muthε kεεε Ä-ron ruacdien liη, ni ke pek ēē ci Kuoth Nhial je lar.

²³Cu Pɛro rɔɔde woc nhiamdien cuɛ loc duɛɛl kuääräde, /kene nɔmɔ gul laṭh loɔde.

²⁴Cu j̄i l-jɛp diaal waṭt tet gekä kiɛɛr ke kuj p̄ini ti mathke.

²⁵Cu n̄in bārɔw thuuk ke kɔr guath ɛɛ ci Kuoth Nhial p̄i kier looc ni riem.

Yöth 8

2. Riɛk guëekni

¹Ke kɔre, cu Kuoth Nhial Muthɛ ku j̄iök j̄, “Wiaa kä Pɛro, j̄iökɛ jɛ j̄, ci Kuoth Nhial wee j̄, ‘A nɛkã wa ḡã pal.

²Kä mi w̄ij jɛ loḡ ɛn ḡöö wãke, nen ɛ, bã rolu keɛliwde thiänj ke guëek.

³Bi kir keɛliw thiänj ke guëek ti bi leny raar a bike ben ni duɛɛl kuäärädu, bike wã duëel tɔɔcãdu a bike räth ni w̄ij dhanãdu, kä bike coth ni duëli j̄i kɔaaru amãni nɛku diaal, amãni mãc thãtdu kene piɛliku.

⁴Bi guëek ben kä j̄i yene nɛku kene j̄i kɔaaru diaal.’ ”

⁵ɛ jɛn, cu Kuoth Nhial Muthɛ ku j̄iök j̄, “Jiökni Ä-ron j̄, ‘Riny tetdu min tekɛ keɛt wuɔthni yiëri kene wuɔth lieli ke wuɔth puɔli, be guëek jak kä bëe raar w̄ij muɔɔn l-jɛp.’ ”

⁶Cu Ä-ron tetde rieny w̄ij p̄ini l-jɛp inɔ. Kä cu guëek ben cuke mun l-jɛp kum ɛ dur.

⁷Kä cu t̄it l-jɛp laṭ ni mi cɛtke nɔmɔ, cuke guëek noɔɔj w̄ij muɔɔn l-jɛp bã.

⁸ɛn wan ɔ, cu Pɛro Muthɛ kene Ä-ron cɔl, cuɛ ke ben j̄iök j̄, “Laṅɛ Kuoth Nhial ke ḡöö be guëek woc puɔɔnydã kɔne nɛkã. Kä bã naath jak kä wa jɛ pal. Kä ba Kuoth Nhial wã kir ke ṅɔak.”

⁹Cu Muthɛ Pɛro ku j̄iök j̄, “ɛ ruacdu, mi bie laṭ ḡã j̄ bã laṅ, kä bã laṅ j̄ ney ke kujdu yene j̄i kɔaaru ke nɛku ke ḡöö dëe guëek woc puɔɔnydu kene duëliku a bike loc ni yiɛɛr?”

¹⁰Cuɛ wee j̄, “Iruun,” cu Muthɛ wee j̄, “A ku cɛtnikɛ mɔ ci lar ɔ ke ḡöö bie cu ṅɔc j̄ thile ram päär ke Kuothda ni Kuoth Nhial.

¹¹Bi guëek j̄ien puɔɔnydu kene duëliku, amãni j̄i kɔaaru, bike loc ni kiir.”

¹²Cu Muthɛ kene Ä-ron j̄ien nhiam Pɛro, cu Muthɛ pal nhiam Kuoth ke kuj guëekni tëe cɛ luɔny Pɛro.

¹³Cu Kuoth Nhial min ca laṭ jɛ ɛ Muthɛ laṭ. Cu guëek liw rey duëli kene rey kãli, amãni rey kaṅkni dɔɔr.

¹⁴Cuke ke duɔɔl buaṅani, cu ṅuänydien piny thiänj.

15 Mëë ci Përo ε nen i ci riεk wecde wä raar, cu wicde rōde nyok ke buom, /kene ruacdien lij ni ke mëë ci Kuoth Nhial ε dhil lar.

3. Riεk guic guecä

16 Cu Kuoth Nhial Muthε ku jök i, “Jiokni Ä-ron i, ‘Cuη keεtdu wij muoη, yot tup ke je, be rōde looc ni guic guic rool I-jöp keeliw.’ ”

17 Cukε je lat ni no, cu Ä-ron tetde riny, cue tup pieny yot, cu guic guic ben puanyini nath kene puany leeni. Cu tur pieny keeliw a guic guic muun I-jöp keeliw.

18 Cu tit wee bathke je ke caapkien, i noηke guic guic, cukε thil luaη. Cu guic guic cu bur ni puany nath kene ley.

19 Cu tit Përo jök i, “Neme ε tet Kuoth.” Cu wic Përo ηot ni ke buom, /kene ruac Muthε kene Ä-ron lij ni ke mëë ci Kuoth Nhial ε dhil lar.

4. Riεk luaηni

20 En wane mo, cu Kuoth Nhial Muthε ku jök i, “Keri ni ke runwan kä wër päth Përo thaakä min la wä ke je thok yieer, wër jiokni je ε Kuoth Nhial i, ‘A neekä wä ke yöö bike yä wä pal.

21 Ke yöö mi ci ke bi jak kä wä, bä luaη mi diit jak kä puoηnydu kene ji kōaaru, ke neeku, amäni rey duëel kuäärädu. Bi duël cieηä ji I-jöp cu thiaη ke luaη mi diit, matde amäni jen mun in cuηke thin.

22 Kä en cāη emo, bä mun Go-cen in cieη neekä thin cu këk golä, thile luaη ti bi te thin ke yöö bia je cu ηac i ε yān Kuoth Nhial te däärun o.

23 Yān bä kam neenikä cu daak ke neekun, kä bia nyuuth emε nen iruun bakä.”

24 Cu Kuoth Nhial nomo lat ino. Cu luaη mi bäap ben duëel kuäärä Përo kene duël ji kōaare ke mun I-jöp keeliw, a cua mun ηar ηar ε luaη.

25 E jen, cu Përo Muthε kene Ä-ron col, cue ke jök i, “Wiaa, kiere Kuothdun ke ηak guäth mi te rey wec.”

26 Kä cu Muthε ε jök i, “/Cε ro bi lot ino ke yöö to bako ηak Kuothda ni Kuoth Nhial to biken a luuri ti löke ε ji I-jöp. Mi wako luuri ti lok ji I-jöp ke wä ηak Kuoth kä nenke ko thin ε ji I-jöp, bij ku thiec, ken /cike ko bi bök ke pääm jock?

27 Kon bako dhil wä door ke jal nini diok ke yöö bako Kuothda ni Kuoth Nhial wä kir ke pek mi be lar ko.”

28 Cu Përo wee i, “Yān bä ye jak kä wä, kä duunde yöö /cia bi räth guäth mi noηan eloη. E laη ni yen ke kujä.”

29 Cu Muthε wee i, “Epuε, nie wädä raar emε nhamdu, bä Kuoth Nhial wä thiec ke yöö bi luaη ε diit emo jien iruun puoηnydu amäni ji kōaaru kene neeku,

duunde yöö puɔɔnydu jɪn Pɛro /cu lɛ ruac kɛ kac kɛ pɛndu kɛ naath wä, kɛ yöö bike Kuoth Nhial wä kir.”

³⁰Cu Muthɛ jɪɛn nhiam Pɛro, cuɛ Kuoth Nhial wä läŋ.

³¹Kä cu Kuoth Nhial min ca thɪɛc kä jɛ ɛ Muthɛ laɾ, cuɛ luanɟ ɛ diɪt ɛmɔ woc puɔɔny Pɛro kɛnɛ jɪ kɔaare amäni nɛɛkɛ. Thilɛ kɛl mi cu duoth.

³²Cu Pɛro lɔcde leni buɔɔm bä ɛn guäth ɛmɔ, kä /kɛnɛ naath nhök wä.

Yöth 9

5. Risk lɪeth yɔɔk

¹Täämɛ, cu Kuoth Nhial Muthɛ ku jöök jɪ, “Jɪn, wɛr kä Pɛro, jioḱni jɛ, ɛ Kuoth Nhial Kuoth jɪ Yi-be-ru jɪ, ‘A nɛɛkä wä kɛ yöö bike yä wä pal.

²Kɛ yöö mi biɛ loḱ ɛn yöö wäke, kä bi ɲot ganɪ kɛ piny,

³nɛn ɛ, tɛdä yän Kuoth Nhial, bɛ juɛy mi jiääk nöŋ jɪ yɛnɛ yɔɔku tɔ te rɛy kaḱkni dɔɔr tɔ, amäni jioḱk tuɔruɔk kɛnɛ muɔliku, kɛ thɔarɔaḱliku, kɛnɛ bun yɔɔku, kɛ bun dɛɛtku.

⁴Kä yän bä tɛɛ dääk kamä yɔɔk jɪ l-thɛ-rɛl kɛnɛ yɔk jɪ l-jɛp, kɛ yöö thilɛ mi bi liw kä tɔ la nyin jɪ l-thɛ-rɛl tɔ.’ ”

⁵Kä cu Kuoth Nhial guḱḱath in bɛ läɾ ni nɔmɔ lar, cuɛ weɛ jɪ, “Iruun bi Kuoth Nhial nɔmɔ laɾ rɛy muɔɔn ɛmɛ.”

⁶mɛɛ ruɔn cu Kuoth Nhial nɔmɔ laɾ, cu yɔk jɪ l-jɛp diaal liw, kä thilɛ mi cu liw kä yɔk jɪ l-thɛ-rɛl.

⁷Cu Pɛro naath jek, wäke yɔk guɪl, kä cuke yɔk jɪ l-thɛ-rɛl wä jaḱ cäŋɛ ni kɛl /kɛnɛ liw thɪn. Cu lɔc Pɛro cu buɔɔm, /kɛnɛ naath jak kä wä.

6. Jak buɔɔm

⁸ɛn wānɔ, cu Kuoth Nhial Muthɛ kɛnɛ Ä-ron jöök jɪ, “Joame ɲɛth mi thiääŋ tɛtkun kɔk buɔl tuɔpni, a Muthɛ yor jɛ nhial nhiam Pɛro.

⁹Bɛ rɔɔde looc ni tur muun l-jɛp kɛɛliw. Bɛ puḱny nath wuɔɔc kɛ ɲuääɾ mi bi rɔɔde päɾ ala jioḱri, bɛ kɛ käp amäni lɛy muun l-jɛp kɛɛliw.”

¹⁰ɛ jɛn, cuke ɲɛth jɔm kɔk buɔl tuɔpni, kä cuke wä cuɔŋ nhiam Pɛro, cu Muthɛ ɛ kiɛth nhial, cuɛ rɔɔde looc ni ɲuääɾ puḱny nath kɛnɛ lɛy, a bɛ rɔɔde looc ni jioḱri.

¹¹Kä /kɛn tɪt cuɔŋ luänɟ nhiam Muthɛ kɛ kuɪ ɲuḱɾ, kɛ yöö te puḱny tɪtni tɔtɔ kɛnɛ jɪ l-jɛp diaal kɛ ɲuääɾ.

¹²Kä cu Kuoth Nhial lɔc Pɛro jak kä bum, /kɛnɛ ruacdiɛn liŋ ni kɛ mɛɛ ci Kuoth Nhial ɛ kɔŋ laɾ Muthɛ.

7. Dēm nhial guiiyni

13 Cu Kuoth Nhial Muthε ku j̄iök j̄, “Mal kēer ni ke runwan, kä wër nhiam Pero, j̄iökni je, ci Kuoth Nhial Kuoth j̄i Yi-be-ru ε lar j̄, ‘A neekä wa yä pal.

14 Ke yöö en kujr ε mi, bä rik liawni diaal tin tēē yä laṭh lōcdu, mäni lōc laṭniku, ke lōc neeniku diaal, ke yöö bie cu ṇac j̄ thile mi päär ke yä wij̄ muṇṇ emε keeliw.

15 Ke yöö, en nēē duṇ cä tēdä riny kä dēē j̄i kuer rik liawni, yene neeku, kä dēē yen thuṇm wij̄ muṇṇ emε,

16 kä yän ci jak kä tēk ke luot kä yöö bä ye nyuṇṭ buṇmdä kene yöö dēē ciōtdä cu kēēk rey yṇaa keeliw.

17 Kä j̄in ṇotdi, kapi rōodu nhial ke neekä, kä peni ke j̄ien.

18 Iruun cōtdä ne bä nhiaal guiiyni mi /ken meṭ dēm rōol I-jēp ni mēē kua yiath piny mäni täämε, jak kä dem.

19 Ke kuj̄ emṇ, läрни laṭku lär, ake mal yṇṇku kene nyinku diaal tṇ te rey kaṇkni dṇor tṇ ṇoṇ lueekni, ke yöö bi nhiaal ney diaal kene ley diaal, tin bi ṇot rey kaṇkni dṇor a /kaṇ ṇoṇ cieṇ, duṇ dṇor a bike liw.’ ”

20 Ney diaal tēē dual ke min ci Kuoth Nhial ε lar kä j̄i kṇaar Pero cuke laṭkien kene yṇṇkien ṇoṇ rey t̄ieci.

21 Kä ney diaal tēē /kaṇ riet Kuoth Nhial liṇ cuke laṭkien kene yṇṇkien pal rey kaṇkni dṇor.

22 E j̄en, cu Kuoth Nhial Muthε ku j̄iök j̄, “Rinyini tetdu nhial ke yöö bi yṇw teke nhiaal guiiyni muun I-jēp keeliw, be ney diaal kene yṇk diaal, ke juaac diaal rey rööl I-jēp keeliw, duṇ piny.”

23 Cu Muthε keetde nyuṇṭ nhial, kä cu Kuoth Nhial maṇr kene nhiaal guiiyni ṇoṇ piny, cuε teke yiel nhial mi d̄iit. Cu Kuoth Nhial nhiaal guiiyni jak kä dem muun I-jēp keeliw.

24 Cuε cu tēē guiy ti kuj̄re keel ke yiel nhial a thil kam, ke guiy ti /ken meṭ te th̄in ni mēē kua rōl I-jēp yiath piny, amäni mēē ca dṇr.

25 Cu nhial guiiyni ti diaal tēē te rey kaṇkni duṇ piny rey rööl I-jēp keeliw, naath ken diaal amäni ley, cuε wal m̄ieṭh diaal duṇ piny kä cuε j̄ien diaal töl.

26 Cua ni j̄i I-the-rel tēē te muun Go-cen kārṇ, ken tṇ cu thil nhiaal guiiyni tṇ.

27 E j̄en, cu Pero Muthε kene Ä-ron j̄äk kä raan, kä mēē cike ben, cuε ke j̄iök j̄, “Yän cä ku duer kitde. Kuoth Nhial ε j̄en ci kua guṇ cuṇjä mṇ, yän kṇne neekä cakṇ kua j̄i dueeri.

²⁸Ləŋe Kuoth Nhial ke yöö ci māar kene nhiaal guiyni neme ku dij, bä ye jak kä wä. /Cia bi le tēē wane mi.”

²⁹Cu Muthe ε jök i, “Nie no bä jien rey wec o, bä tetkä tar Kuoth Nhial, bi māar kene nhiaal guiyni cu cuɔŋ, ke yöö bie cu ŋac i piny ε duŋ Kuoth Nhial.

³⁰Kä jin puɔnydu yene lāatku ŋacä je i ŋuotde /cia Kuoth, Kuoth Nhial ni luth.”

³¹Täame, lath kene lääb ca ke dup ke yöö lääb gɔk ni jen kä lath tunh ni jen.

³²Kä beel mi cetke päth /kan ke dup ke yöö la cake ni ciək.

³³Cu Muthe cu jien däär wec nhiam Pero, cue tetke wä tar Kuoth Nhial, kä cu māar kene nhiaal guiyni cuɔŋ, kä cue thil nhiaal mi len ŋot ke dēm piny.

³⁴Kä mēē wä Pero ε nen en yöö ci nhiaal kene māar, ke nhiaal guiyni cuɔŋ, cue le ni loc jiāknike, cu locde buɔm kene ji kɔaare.

³⁵Ino, cu Pero locde buɔm kä /kene ji l-the-rel nhök wä ni ke mēē ci Kuoth Nhial je lar ke thok Muthe.

Yöth 10

8. Risk Kɔaryɔamni

¹Cu Kuoth Nhial Muthe cu jök i, “Wēr ni kä Pero, ke yöö cä locde kene loc ji kɔaare jak kä bum, ke ku i kä yöö dēē lät nyuuthnikä ti gayke naath ti lat reydiēn,

²kene yöö bie lar gaatku kene gaat ganku en min cä lät kä ji l-jöp kene lät ti gayke naath tēē cä lat reydiēn, ke yöö bia je cu ŋac i ε yän Kuoth Nhial.”

³Cu Muthe kene Ä-ron cu wä nhiam Pero, cuke je wä jök i, “Ci Kuoth Nhial, Kuoth ji Yi-be-ru wee i, ‘Jin bi ŋot loki yöö muɔli ke yä amäni ney? A neekä wä ke yöö bike yä wä pal

⁴ke yöö mi wij je lok i wä neekä, bä rolu bap kɔryɔm iruun o bak o,

⁵be wij muɔɔn kum, ke kujc emo, be thil ram mi neen mun. Bike tēē ci nhiaal guiyni ke bany ji cam. Bike jienku diaal tin ci dony rey kakädu cam.

⁶Bike duel kuäärädu thiän, amäni duäl ji kɔaaru diaal kene duäl ji l-jöp diaal. Ba mi kan met nen ε guurdɔŋni kene guiiri ni mēē kua ke dieth amäni cänj ε wal ε mi.’ ” Cue ro rit, cue jien nhiam Pero.

⁷Cu lāat Pero, Pero thjec i, “Bi wut eme kon moc risk amäni ney? Jakni naath kä wä, bike Kuoth Nhial Kuothdien wä pal. /Keni je ni ŋac en yöö ci l-jöp jiāäk?”

⁸Cua Muthe kene Ä-ron luɔɔc nhiam Pero. Cue ke jök i, “Wiaa, pale Kuoth Nhial Kuothdun, Kä kuke la ŋaani wä tɔ?”

⁹Cu Muthε ε j̄ök j̄, “Bakɔ wä k̄eel ke ηuëtnikɔ, ke dɔŋkɔ, bakɔ wä k̄eel ke gaatkɔ kene nyieekɔ, ke d̄etkɔ, ke γɔɔkɔ, bakɔ Kuäär ni Kuoth Nhial dhil wä kir p̄any ke m̄ith luthä.”

¹⁰Kä cu P̄ero wee j̄, “Yän yaacä rɔ n̄ike ciöt Kuoth Nhial en γöö /cä ye bi jak kä wä k̄eel ke mänkun kene gaatkun! Kä n̄ene je, tayε ke çar mi j̄ääk wiidun.

¹¹A wä ni wutnikun, bike Kuoth Nhial wä pal, ke γöö ε jen n̄omɔ d̄it lɔcdun ke je mɔ.” Cua ke tuɔk raar nhiam P̄ero.

¹²ε jen, cu Kuoth Nhial Muthε j̄ök j̄, “Rinyini tetdu wii muɔɔn I-j̄ep k̄eeliw ke γöö bi γow teke k̄oryɔm mi bi ben muun I-j̄ep, be juaac diaal ben cam wii muɔɔn I-j̄ep t̄ee diaal t̄ee ci k̄ään kä nhiaal guiiyni.”

¹³Cu Muthε k̄etdε cu rieny wii muɔɔn I-j̄ep ke kuj̄ k̄aryɔaam, cu Kuoth Nhial j̄oam mi l̄eth l̄eth kuj̄ k̄äny çañ jak kä put muun εmɔ ke c̄añ εmɔ k̄eeliw amäni wääre. M̄ee ruɔn ke runwan̄ cu j̄oam mi l̄eth l̄eth kuj̄ k̄äny çañ k̄oryɔm lɔk.

¹⁴Cu k̄oryɔm ben muun I-j̄ep k̄eeliw, cuε nyuur r̄ool I-j̄ep k̄eeliw, ε k̄oryɔm mi b̄ääp mi cε th̄aac mi /k̄an m̄et nen j̄oli wal, kä /ca mi c̄etke je bi m̄et nyɔk ke n̄en.

¹⁵Ke γöö cε piny k̄eeliw kum ε dur a bi piny cuɔl εcuc. Cuke juaac wec diaal cam, a amäni d̄ey j̄ien diaal t̄ee ci nhiaal guiiyni ke b̄any piny. Thile mi t̄ɔc mi cu ηot ke t̄ek, c̄añje ni j̄iath kel kie juac kel /kene duoth muun I-j̄ep k̄eeliw.

¹⁶Cu P̄ero Muthε kene Ä-ron cɔl ke p̄eth, cuε ke j̄ök j̄, “Yän cä Kuothdun ni Kuoth Nhial duer̄ duer̄, a amäni yen b̄ä.

¹⁷Yän lañä ni j̄i, ku lɔcdu p̄al piny ke kuj̄ duir̄ädä ke jen kel εmε, kä th̄iec Kuoth Nhial Kuothdu ke γöö be ku dhil woc en liäa εmε k̄ärɔa.”

¹⁸Cue cu j̄ien nhiam P̄ero, w̄ee Kuoth Nhial läñ.

¹⁹Cu Kuoth Nhial j̄oam konyä çañ mi bum εlɔñ jak kä put, cuε k̄oryɔm wä yuor̄ ni baar mi cɔal j̄ Bar Gutdä. Cue thil ε k̄oryɔm kel mi cu duoth rey muɔɔn I-j̄ep k̄eeliw.

²⁰Kä cu Kuoth Nhial lɔc P̄ero jak kä bum, /kene j̄i I-the-rel nhök wä.

9. Riek Muɔth

²¹En w̄ane mɔ, cu Kuoth Nhial Muthε j̄ök j̄, “Rinyini tetdu nhial, bi mun I-j̄ep a muth k̄eeliw, muth mi thil kam.”

²²Cu Muthε tetdε kap nhial, cuε cu teke muth mi col εcuc muun I-j̄ep k̄eeliw ke n̄in ðañ ðiɔk.

²³/Ci ram ɔ ram in d̄ɔñ nen kä ke, kä thile ram mi wany rɔ guäthdε ke ken n̄in ðañ ðiɔk t̄ɔtɔ. Kä j̄i I-the-rel diaal te buay duelikien tin teke th̄in.

²⁴Cu Pɛro Muthɛ cɔl, cuɛ jɛ ben jiök i, “Wiaa, pale Kuoth Nhial, a gaatkun tin nyintietni wä ke ye keel bä. Duunde yöö bia detkun kene yɔɔkun bany piny.”

²⁵Cu Muthɛ wee i, “Jin, bi kɔ dhil jak kä nanɔ ti bakɔ wä kiir ni Kuoth Nhial kene tin bakɔ wä wɛn jɛ, ke yöö bakɔ Kuothda ni Kuoth Nhial wä nak luuri.

²⁶Yɔɔkɔ bike dhil wä bä ke kɔ keel, a thil barkak mi doth, ke yöö bakɔ rɔ yik wä moc thɛn ke tin bakɔ wä lät ni Kuoth Nhial Kuothda. Kä /kɔn kɔ min bakɔ wä lät ni Kuoth Nhial ni nɔc thɛn reydiɛn ken titi, bakɔ jɛ ku ɛ wä nɔc mi cakɔ cop win ɛmi.”

²⁷Kä cu Kuoth Nhial loc Pɛro jak kä bum a /kene ke jak kä jɛy.

²⁸Cu Pɛro ɛ jiök i, “Woc rɔɔdu gekädä. Nik ni rɔɔdu, /cu nhamdä nyɔk ke cuɔp. Kä cɛn in bi nɛn ni nhamdä, ba cɛn lɛthdu.”

²⁹Cu Muthɛ wee i, “ɛ ruacdu. Yän /cä luny nhamdu bi ɛ nyɔk.”

Yöth 11

Lär Muthɛ ke liq̄ keyni

¹Tääme, cu Kuoth Nhial Muthɛ cu jiök i, “Dot riek kel mi bä nöŋ Pɛro kene ji I-jöp, ke kɔre be ye jak kä wä. Kä be ye tuɔk raar kä keel.

²Ruacni a liŋ naath ɛ, i a wutni diaal, kene män diaal ake thiecke ji thieekädien ke kuat kie tiil cikä kene daap.”

³Kä cu Kuoth Nhial naath jak kä luɔthke ɛ ji I-jöp. Kä Muthɛ puɔnyde cuɛ teke luth mi diit kä I-jöp, kä laɔt Pɛro amäni nɛke diaal.

⁴Cu Muthɛ wee i, “Ci Kuoth Nhial ɛ lar i, ‘Ke wädä yän bä rɛt ke I-jöp.

⁵Bi key diaal muun I-jöp liw. Be tok ni ke kɛɛ Pɛro in la kuäär, amäni kɛɛ nyaam in lätkɛ keel, min la guɔr, amäni key yɔɔk.

⁶Be teke lul mi /kɔn mɛt nen kä /ca bi mɛt nyɔk ke nɛn rool I-jöp keeliw.

⁷Kä thile mi bi ben kä ji I-the-rel a cɛnɛ raan kie ley, kie jiok, /cɛ bi guee ke ke.’ Ke yöö bia cu nɔc i Kuoth Nhial be teke dääk kamä ji I-jöp kene ji I-the-rel.

⁸Kä laatku diaal titi bike ben ni nhamdä, ba rɔ ben goŋ ni nhamdä, bike jɛ a laar i, ‘Wɛr yene nɛku tɔ guɔɔr ji tɔ.’ Ke kɔre yän bä wä ɛpuc.” Cuɛ jɛn nham Pɛro ke waŋ loaac mi diit.

⁹Cu Kuoth Nhial Muthɛ jiök i, “/Ci Pɛro ruacdu bi liŋ, ke yöö bä lätkä ti gayke naath ti nuan nyoth rey rööl I-jöp ɛmɛ.”

¹⁰Cu Muthɛ kene Ä-ron lät tɔtɔ tin gayke naath laɔt nham Pɛro, kä cu Kuoth Nhial loc Pɛro jak kä bum, /kene ji I-the-rel jak kä jɛy muunde.

Yöth 12

Cäj bälä

- ¹Cu Kuoth Nhial Muthe kene Ä-ron jiök rool I-jöp i,
- ²“Pay eme ba paydun mi tuk päthni, runä kä ye.
- ³Läri je buon I-the-rel keeliw i, ‘Ke cäj kä wäl paay eme, a thok duëel o moc ro ruath dëel romä ni ke pek goali guanikun, a cieng o tää ruath dëele.
- ⁴Kä mi wä ji cieng kuëë a /cike del dëe thuk ke mieth, a cieng emo mat ro ji thiëkädë ke pek neni tin bi roj ke thupk dëel emo, bia pekdon kuën, kä bia kujc in bi ram kel e cam nac.
- ⁵Ba ruath dëel mi thil mëeny, kä ba gur kel, kane je rey romni kie böwni.
- ⁶Bia yian piny amäni mi wä cäj kä wäl nuaan en paay eme cop. Guäth in bi buon ji I-the-rel diaal ke nak mirä en cäj emo.
- ⁷Bike riem mi tot kan kä bike je yieny wäthni thiek dan rew amäni wuoth thiekni dueli tin ba det tot wä cam thjn.
- ⁸Bike rij emo dhil cam en wäär emo, ala rij mi buol, kä ba cam keel ke jurayni ti thil thup, matdien amäni juac mi kec kec ba cam bä e ken.
- ⁹Cuore rij mi tek kie mi ca thal ke pi cam. Buole je ke ruole, ke wicde kene ciöke amäni nyin jecde diaal.
- ¹⁰A je thil mi doth mi bi runwan e jek. Mi wëe teke mi bi runwan e jek, a wanke.
- ¹¹Kä bia cam ine, bia mith a cia lak letnikun duot, kä cia wäarikun kuëj, kä te ketnikun tetnikun. Kä bia mith e yual yual kä duale. En neme ca cäj Bälä Kuoth Nhial.
- ¹²Ke yöo yan bä ret ke rey muon I-jöp en wääri emo, nakä key diaal muun I-jöp, key nath a amäni key leni, amäni kuth I-jöp diaal, bä ke luk. E yan puonydä Kuoth Nhial.
- ¹³Bi riem a nyuuth kä ye duelikun to cianje to, mi waa riem waa nëenä, bä ye bäl, kä bia cu kääni rikä lieth ke cäj in waa ji I-jöp näk.
- ¹⁴Bi cäj emo a cäj timä kä ye, ba cäj mithni tetä laacdun ke kuj Kuoth Nhial, kä rickun diaal, ba nut mi bia la tietde amäni cäj kel.’ ”

Juray dolä mi thil thup

- ¹⁵Kä cu Kuoth Nhial wee i, “Tääme, yen bia juray mi thil thup cam ke nin bäröw, ke cäj in jiol bia thup a wuce duelikun, kä mi be teke ram mi wä juray mi teke thup cam, ni ke jen cäj in tuocke thjn, amäni bäröw nini, ram emo ba tuok raar kä ji I-the-rel.

16Ke cāṅ in nhiam bia dhil duol ke pal, kā ke bārōw ṅini bia dhil duol thṅin ke pal. Thile laṭ mi bia laṭ ṅini tōtō. Bia laṭ ni peḱ mṅethdun in bia cam kārōa.

17Bia juray dolā mi thil thuop a laṭde kā bia la tietde ke ḡōō ε cāṅ tṅimā caṅ ēē kāmā bun nēnikun raar muun I-jēp ke je. Ke kuṅ emō, bia cāṅ emō la tietde, kā bia lātke laṭ ni rṅcnikun diaal ala ṅut mi bi duth thṅin a amāni cāṅ kel.

18Ke jṅol pāthni, ke cāṅ kā wāl ṅuaan kā pay ke thiaṅ, bia juray mi thil thuop la cam ε, bi amāni cāṅ kā jṅen rēw wṅcde kel ke thiaṅde.

19A je thil thuop mi la jেকে রেয় দুেলিকুন কে কেন ṅin daṅ bārōw tōtō, kā mi be tee ram mi bi juray mi tēē thuop cam, ram emō ba je tuok raar bunā I-the-rel. Cāṅe jaḷ kie raan wec, ba tuok raar.

20Thile mi teke thuop mi bia cam. Bia la came ni mi thil thuop guathnikun diaal tō cienḡe thṅin tō.”

Cāṅ bālā in nhiam

21E jēn, cu Muthē bööth I-the-rel diaal cōl, cuε ke jṅök ṅ, “Gōre rō ruēeth deēt rōomni ni ke peḱ goalikun, kā nake ruath dēēl Bālā mi rōaam.

22Kāne yṅec, cuathē je riem in cia gam thaak. Yienye wṅc thṅiek kene wāthni thṅiek daṅ rēw ke je, kā a thil ram mi kāny raar thok duēēle kā ye, amāni ruun ke runwaṅ.

23Ke ḡōō bi Kuoth Nhial ben be jṅ I-jēp ben nāk, kā mi wēē riem wā nen wṅ thṅiek nhial kene wāthni thṅiek daṅ rēw, jēn be thṅik emō bāl, kā /ce nāāk bi nhök ben rey duelikun ke ḡōō be ye ben nāk.

24Bia duṅ Kuoth emε a tietde kā bia je la laṭde ala ṅut mi kapε rō amāni gaatkun kā be te thṅin amāni cāṅ kel.

25Kā mi wiaa wā ben muun o bi Kuoth Nhial ε kām ye mō, ni ke thuok ēē ce gok ke thokde, bia laṭ emε yop.

26Kā mi wā gaatkun ye waḡ thieec ṅ, ‘Luotde ni ṅu ke mi laṭde mi?’

27Bia ke a jṅöke ṅ, ‘Nemε ε luur mi nake Cāṅ Bālā Kuoth Nhial, ke ḡōō ce duel jṅ I-the-rel bāl kā I-jēp, mēē nake jṅ I-jēp, kā cuε ko pāl.’ ” Cu naath rō goṅ ke pal.

28Cu jṅ I-the-rel wā laṭ nie min ci Kuoth Nhial je guok Muthē kene Ä-ron.

10. Liḡḡ keyni rōöl I-jēp

29Cu Kuoth Nhial key diaal muun I-jēp nāk ke wārdäär cuε je tok ni ke kēē Pero in la kuäär, cu amāni key nēni tin ca yian duel yienā a amāni key ḡōok.

30Cu Pero rōode jṅec ke wārdäär, jēn kene jṅ kōaare diaal, ke jṅ I-jēp diaal, cuε teke lul mi diṅt rey I-jēp, ke ḡōō cuε thil duel kel mi cu loṅṅ a thile ram mi ci liw thṅin.

31 Cue Muthε kene Ä-ron col ke wäär, cue ke ben jiök i, “Jiëce rɔ, wiaa raar rey neenikä, yen ke ji l-the-rel, wiëë pale Kuoth Nhial cεtke mää cia lar.

32 Kεne γɔɔkun, ke detkun cεtke mää cia lar, jiëye, kä puothe γä bä.”

33 Kä cu ji l-jöp pēth keel ke naath. Kä cuke naath thuɔl raar rey wec ε yuäl yuäl, ke γöö cike je lar i, ke γöö mi canε je bi lat, banε liw kon diaal.

34 ε je nɔ, cu naath nup juraynikien tin ca läny a thil thuɔp kan a /kenε ni wac, ke kuak pat juraynikien cuke ke duot kä rey bieynikien tin kuer kä cuke ke kap ke wuɔɔkien.

35 Cu ji l-the-rel lat ni min ca lar ke ε Muthε, ke γöö cuke ji l-jöp thiec ke kuat kene tiil cikä kene daap amäni bieyni.

36 Kä cu Kuoth Nhial naath jaal ke ciɔok cuëec nhiam ji l-jöp, cu ji l-jöp ke thöp tin ca thiec. Cuke nyin ji l-jöp cu nan inɔ.

Jiëen ji l-the-rel kä l-jöp

37 Cu ji l-the-rel teth piny kä Ra-mε-theth, wäke kä Thu-koth, wutni ti bathɔɔri ti kur bäkel ti jal ke ciökien, a /ca män kene dhɔli kuen thɔn.

38 Cu bun ti dit ti ca rɔ liam reydien wä keel ke ke bä, amäni bun deet kene bun γɔɔk ti nuan.

39 Kä cuke jurayni ti pat paat ti thil thuɔp bul nuɔp jurayni mää noonke kä l-jöp, ke γöö /kene rɔ kɔp, ke mää tuɔke ke raar kä l-jöp, cike cu thil guaath mi deë liep ke ke, kä thile mɔth jal ti ca rial ikä ke kujdien.

40 Run tää cien ke ji l-the-rel kä l-jöp, ke run ti kur nuaan wɔcde jien diɔk.

41 Kä ke jen pek runi tɔ kur nuaan wɔcde jien diɔk tɔtɔ, ni ke jen cän emɔ pany, cu neε Kuoth Nhial bunkien diaal wä raar kä l-jöp.

42 ε jen wäär äë jien Kuoth Nhial thɔn ke ji l-the-rel ke noondien raar muun l-jöp. Wäär emɔ ε jen wäär in la tiemke Kuoth Nhial thɔn ε ji l-the-rel diaal ricnikien diaal ala cän äë cε ke yop thɔn kä ji l-jöp.

Duot can Bälä

43 Täämε, cu Kuoth Nhial Muthε kene Ä-ron ku jiök i, “Titi ke ken nuɔt can bälä. Thile ram mi röl mi bi mɔthke cam.

44 Kä bi jaan diaal tin koake ke yiow mɔthke cam mi ca ke cuel.

45 /Ci ram mi duunde jääl kene ram mi duunde lat mɔthke bi cam.

46 Ba thuɔk piny dueel kel, /cia riinde bi nan raar dueel, kä /cia cɔaade bi tɔl.

47 Bi bun ji l-the-rel nomɔ lat.

⁴⁸Kä mi wä ram mi röl jal keel ke ye, kä goore yöö be Kuoth Nhial la tiime ke cāṅ Bälä, a tut neenike diaal cuēlke, be je cu tit ke ye keel, be cua raan wec kel ke ye kä /ci ram mi /kaṅ cuel bi miṭh en miṭhni tōtō.

⁴⁹Ba luek kel mi yiēen raan wec keene ram mi jal mi te reyduṅ.”

⁵⁰Cu ji l-the-rel diaal läṭ ni nō. Cuke ke laṭ ni ke jen duṅṅp ēē ci Kuoth Nhial e guṅk Muthē keene Ä-ron.

⁵¹Kä cu Kuoth Nhial bun ji l-the-rel diaal kaṃ raar muun l-jēp nie cāṅ emō paṅy.

Yöth 13

Ley Kuoth key kä ti diaal

¹Cu Kuoth Nhial ku ruac ke Muthē, cue wee i,

²“Buṅke yä key diaal. Tin diaal tin nhiam tin lapke ke nhiam rey ji l-the-rel, mi e raan kie e ley e duṅṅä.”

Ḍar jurayä mi thil thuṅp

³En wan o, cu Muthē naath ku jiök i, “Tietde cāṅ ēē beē ke ye raar kä l-jēp e, ala cāṅ ēē beē ke ye raar rey yiēenä ke yöö ci Kuoth Nhial ye noṅṅ raar en wane ke tetde min bum, a je thil juray mi te thuṅp mi ba cam ke cāṅ emē.

⁴Bia jien en wale mēme ke jen pay emē min cōal i Duṅṅṅ.

⁵Kä mi wä Kuoth Nhial ye noṅṅ muun ji Ke-naan, ke ji yēth, ke ji E-mor, ke ji lwi keene ji Ye-buth, jen mun ēē ce yac i be kaṃ guurikun, mun caak keene liēeth tuar, la tietde Kuoth ke jen pay emē inē,

⁶bia juray mi thil thuṅp a came ke nin bārōw, kä bi bārōw nini tōtō a cāṅ miṭhni ke kuj Kuoth Nhial.

⁷Ke nin bārōw bia la came ni juray mi thil thuṅp. Thile mieth mi ba nen ca laṭ ke thuṅp kä ye, kä thile thuṅp mi ba nen rey röölun keeliw.

⁸Kä bia je dhil luṅk loṅni gankun en cāṅ emō i, ‘Nēme e cāṅ mi tiemke ni mēē ci Kuoth Nhial je läṭ kä kō mēē bako raar kä l-jēp.’

⁹Kä ba biel tetnikun, kä ba njeec nhiamdun mi time yöö bia lueek Kuoth Nhial kaṅ thokdun guathni diaal. Ke yöö ci Kuoth Nhial ye kaṃ raar kä l-jēp ke tet mi bum.

¹⁰Bia ṅut emē a laṭde ke guathde min ca mek, run kä run.

Key

¹¹“Kä mi wä Kuoth Nhial ye wä noṅṅ muun ji Ke-naan, cetke mēē ce yac ye, kä ce yac guuri, kä be kaṃ ye,

¹²yeŋ bia key diaal tin nham lëy golä ke kuj Kuoth Nhial. Key yoo kun diaal tin tut, bike a nyin Kuoth Nhial.

¹³Key muolikun diaal bia ke a luële ke ruëeth deet, kä mi /cia ke bi luël, la töle nuakkien. Key nath diaal rey gankun tin dhool bia ke la luële.

¹⁴Mi wä guagath cop in ba thiec ni ye e gaatkun i, 'Neme luotde enu?' Bia ke dhil jök i, 'Mëedan ci Kuoth Nhial ko noon raar kä I-jep, ke buom tetäde, guath yieenä mëe ca ko yien thijn ala jaan.

¹⁵Ke kuj kä yoo mëe ci Pero locde buom loke yoo wako raar, cu Kuoth Nhial key diaal näk muun I-jep, key nath diaal, amäni key yoo diaal. Ke kuj emo key diaal tin tut, la ke a nake Kuoth Nhial, kä key gan diaal tin dhool la ke a luël ke.'

¹⁶Be cetke biel tetnikun kene nhamdun, ke yoo ci Kuoth Nhial kon kam raar kä I-jep ke tet mi bum."

Jien ji I-the-rel cuke a I-jep

¹⁷Täame, mëe ci Pero naath pal wä, /ken Kuoth ke both ke duop in wä ke rol ji Pi-li-thet, canje mëe thiak ni jen, ke yoo ci Kuoth e car i, "Don bi naath locdien jiath a bike ro riet kä I-jep mi wa ke kap kor dup."

¹⁸Ke kuj emo, cu Kuoth neeke both ke duop daar mi wä ke gek Bar Gutdä. Cu ji I-the-rel cu jien rool I-jep, cike yow köorien guath.

¹⁹Cu Muth e cow Jo-thep nan ke je keel ke yoo ci Jo-thep bit mi bumbum lat ke ji I-the-rel, cue ke jök i, "Bi Kuoth yik ben, be ye ben guil, nanje cowkä ke ye keel kä wuce ke muun eme."

²⁰Kä cuke yoth kä Thu-koth, kä cuke wä puat kä E-tham thok daar.

²¹Cu Kuoth Nhial ke both, ke candäär bothe ke ke puar mi ci ro cuŋ nhamdien mi nyuth ke duop. Kä bothe ke ke wäär ke puar maac mi pet mi mer ke duop ke wäär, ke yoo bike cu tëe guagath mi jal ke ke, ke candäär kene wäär.

²²/ken puar mi ci ro cuŋ ke candäär kä bi le joo ala mac ke wäär, guagathde met pal nham nath.

Yöth 14

Jiethdien ke bar gutdä

¹Cu Kuoth Nhial ruac ke Muth e, cue wee i,

²"Lari je ji I-the-rel, ake loc jok, bike wä puat nham Pi-ya-yi-rot, kam Mig-dol kene Bar Gutdä, nham Baal-dhe-pon, bia puat cuce ro ni gekä Bar.

³Ke yoo bi Pero e cu car, kä be wee i, 'Ken ji I-the-rel yicke rey daar ci dor rew ke narak rec.'

⁴Kä bä loc Pero jak kä bum, be ye cuop leer, kä bä cu tää këk ke tjemdä ke Pero kene remke diaal, kä bi ji I-jëp e cu nac i e yan Kuoth Nhial.” Cuke cu lat ino.

Cop gan I-the-rel leer

⁵Tääme, möe wa Pero kuäär I-jëp lar then en yöo ci naath ro bar, jen kene ji koaare cuke locdien nyok ke car ke naath, cuke wee i, “Enu ene cane lat e, a jakne ji I-the-rel kä wä raar a banyke latdan piny?”

⁶Cue thurbieelike tin yacke ke jiook tuoruk rial ikä, kä cue jien ke remke,

⁷cue thurbieeli ti kur bækel nan kene thurbieeli I-jëp diaal, ke kuar rem wecdien diaal.

⁸Cu Kuoth Nhial loc kuar I-jëp ni Pero jak kä bum, kä cue ji I-the-rel cuop leer guäthdien ee wäke thin kä thile mi gul riok ke ke.

⁹Cu ji I-jëp ke cuop leer, cu jiook Pero kene thurbieelike, ke ji jiooknike, ke remke ke cuop leer kä cuke ke wä mam piny guäth mi cike puat thin piny wec gekä Bar kä Pi-ya-yi-rot nhiam Baal-dhe-pon.

¹⁰Möe wä Pero ke näth ikä, cu ji I-the-rel leth, cuke ji I-jëp nen bä ke korien. Cuke dual ke dual mi diit, kä cuke Kuoth Nhial cu col ke wiee.

¹¹Cuke Muthé jiook i, “Dera thil muoni ti deë ko kony thin kä I-jëp en o nooni ni ko raar ke je mo, a bako ben liw rey doaar mi cetke ne? Kua mi cet nuään ci lat kä ko mi, en yöo curi ko noon raar kä I-jëp?”

¹²Cie jen möe larke ji kä I-jëp i, ‘Päl ko, a ko latko ji I-jëp kä latkien?’ Ke yöo deë ron ni mi cak lat ni ji I-jëp kä latkien kä yöo bako ben liw rey doaar mi cetke neme.”

¹³Cu Muthé naath jiook i, “/Cuare dual, kape lockun piny, guere ni kan in bi Kuoth Nhial e kääni ni ye, mo be lat o wale ke ken ji I-jëp ti guic yen ke ti, /cia ke bi met nyok ke nen amäni can kel.

¹⁴Bi Kuoth Nhial korun kätth ikä, a bi duundun a biet.”

Mua ji I-jëp däär baar

¹⁵Cu Kuoth Nhial Muthé ku jiook i, “Enu ciöli ya mo ke wiee? Läri je ji I-the-rel i ake yöth.

¹⁶Kä jin, kapni keetdu nhial, bi tetdu cu rienny wij Bar, ku yier cu daak däär, ke yöo bi ji I-the-rel Bar nuok kuic a köodte.

¹⁷Kä yan bä loc ji I-jëp jak kä bum, kä bike ke guor amäni rey yiëer. Bä ro cu moc këk kä Pero kene remke diaal, ke thurbieelike, ke ji jiooknike.

18 Bi j̄i l-j̄ep ε ku ḡac ī ε ḡān Kuoth Nhial, mi waā Pero keṅe thurbieelike ke j̄i jīōknike wā tiam.”

19 Cu jāäk Kuoth ëë ci wā nhiam rēm j̄i l-the-rel rōode woc, cue ben jōkdien, kā cu puar in ci rōode cuḡ, rōode wā cuḡ jōkdien bā.

20 Cue ben kamā rēm j̄i l-j̄ep keṅe rēm j̄i l-the-rel. Cue teke puar keṅe muth mi cu wāär cuoth, kuiy kel, kā cue teke buay kuic in dōḡ. A /ken rēm rō mat en wāär εmō.

21 Cu Muthε tetde rieny wij̄ Bar, kā cu Kuoth Nhial p̄i Bar cuac jōk ke jioam kānyā caḡ mi bum bum kā cuke rō k̄ek ke wāär εmō keeliw. Cue Bar koṭ ε ḡak, kā cua p̄i Bar daḡak däär.

22 Kā cu j̄i l-the-rel Bar jiēth kuic ke duḡḡp mi kööt, cu p̄i ceṭ pāny cueecdien māni camdien.

23 Cu j̄i l-j̄ep riij̄ kōorien. Cuke wā ni däär Bar, amāni jīōkien diaal ke thurbieelikien amāni j̄i jīōknikien diaal.

24 Mëë ruḡnde, mëë pay naath keer, cu Kuoth Nhial rēm j̄i l-j̄ep guieḥ piny ke mac keṅe puar mi ti cuḡā wij̄dien, cue ke riäth.

25 Cu thurbieelikien dōṭ, /kenke le wur agḡaa. Cu j̄i l-j̄ep wee ī, “Barnε rō nhiam j̄i l-the-rel, ke ḡōō ci Kuoth Nhial koṛien kaḡh ikā nyieenyε ke j̄i l-j̄ep.”

26 En wan ḡ, cu Kuoth Nhial Muthε jiök ī, “Rinyini tetdu wij̄ Bar ke ḡōō be p̄i cu nyōk ke ley j̄i l-j̄ep, bibe j̄i l-j̄ep cu ben muoy, keṅe thurbieelikien, ke j̄i jīōknikien.”

27 Cu Muthε tetde riεy th̄in, cu p̄i rō nyōk ke ruḡl bakā ni ke ciaaḡdien in wen, kā cu j̄i l-j̄ep rō bānikā ken ke p̄i, kā cu Kuoth Nhial j̄i l-j̄ep cu maḡ piny Bar.

28 Cu p̄i lunny guathnikien kā cue thurbieeli diaal keṅe j̄i jīōkni diaal, ke rēm Pero diaal tēë guḡrke j̄i l-the-rel muoy, cue thil ram kel mi cu duoth teekā.

29 Kā cu j̄i l-the-rel Bar j̄ieth ke guḡath mi kööt, a ci p̄i rō k̄ek ala pāny cueecdien keṅe camdien.

30 En cāḡ εmō, cu Kuoth Nhial j̄i l-the-rel kān teṭni j̄i l-j̄ep, kā cu j̄i l-the-rel puany j̄i l-j̄ep tin ci liw nen thok yiëer.

31 Mëë ci j̄i l-the-rel t̄iem in dijt̄ ëë ci Kuoth Nhial ε puḡḡt ni j̄i l-j̄ep nen, cuke Kuoth Nhial luḡth kā cuke je ḡāth, jen amāni läätde ni Muthε.

ḡōth 15

Dit Muthε

- ¹Ɛ jɛn, ɛn wɔ̃nɔ, cu Muthɛ kɛnɛ jɪ l-thɛ-rɛl Kuoth Nhial puany kɛ dit ɛmɛ, mi la larke ɛ kɛn j, “Yɔ̃n bɔ̃ diit ɛ ti kɛt Kuoth Nhial, kɛ yōō cɛ naath joc, cɛ jɪok kɛnɛ guɔ̃ndɛ muoy Bar.
- ²Kuoth Nhial ca jɛn luɔ̃ndɔ, kɔ̃ ca jɛn pakdɔ, kɔ̃ cɛ nɔ̃ɔɔɔ ca jɛn kɔ̃ndɔ. Ɛ jɛn Kuothdɔ pɔ̃ny, yɔ̃n bɔ̃ puany ni jɛ. Ɛn Kuoth guɔ̃ɔ̃, ba liak.
- ³Kuoth Nhial ɛ raan kɔ̃ɔ̃, cɔ̃al ciōtdɛ j Kuoth Nhial.
- ⁴“Cɛ thurbieɛli Pɛro kɛnɛ rɛmkɛ tōl yiɛɛr, amɔ̃ni kuɔ̃r rɛmnikɛ tin thuɔ̃ɔ̃k, cike dɪɪɪ yiɛɛr Bar Gutdɔ.
- ⁵Ci pɪw kɛ cuoth, a cike wɔ̃ lɪɪ ni lool cɛtkɛ pɔ̃m.
- ⁶Kuoth Nhial, ɛn tet cuɛɛcdu, guɪth maandɛ bumɔ̃, kɔ̃ thiɔ̃yɛ jɪ tɛru ni dɔ̃ɔ̃r.
- ⁷Curi jɪ tɛru puɔ̃t kɛ dɪtdu, curi kɛ kɛc kɛc, kɔ̃ cu kɛc lɔ̃aacdu kɛ thum cɛtkɛ pōk.
- ⁸Cu tul wuɔ̃mdu pɪ gey, cu muɔ̃ndɛn rɔ̃ gɛr cɛtkɛ ti ca kɛk, cuɛ luɔ̃l Bar roth ni piny j.
- ⁹Cu guɔ̃n tɛr ɛ lar j, ‘Bɔ̃ kɛ cuɔ̃p lɛɛr, Bɔ̃ kɛ wɔ̃ kɔ̃p lɛɛr, Bɔ̃ tin ci nɛkɔ̃ kɛ pɛc dɔ̃ɔ̃k kɔ̃ kɛ, Bɔ̃ min gōōrɔ̃ kɛ lɔ̃cdɔ̃ cu cuɔ̃p kɛ kɛ. Bɔ̃ mutdɔ̃ guath kɔ̃ bɔ̃ kɛ cu tɛɪ kɛ tetdɔ̃.’
- ¹⁰Kɛ yiɛɛdu cuɛ kɛ pɔ̃t, kɔ̃ cu yier kɛ muoy, cukɛ dɪɪ cɛtkɛ pil rɛy lɔ̃nyɔ̃ mi bum bum.
- ¹¹“Kua ɲa mi cɛt jɪ, jɪn Kuoth Nhial, rɛy kuthni? Kua ɲa pɔ̃ɔ̃r jɪ mɔ̃, mɔ̃ni rɛy gɔ̃ɔ̃yɔ̃du kɛɛliw, kɛ rɛy lɔ̃tniku tin gɔ̃w, kɛnɛ lɔ̃tku tin gaykɛ naath?
- ¹²Ci tet cuɛɛcdu riny, cu piny kɛ bɔ̃t.
- ¹³“Ci nɛku tin ci luɛl bɔ̃th kɛ nhōk mi /ci rɔ̃ wany. Ci kɛ bɔ̃th kɛ buɔ̃mdu, bɔ̃thi kɛ guɔ̃th ciɛɪɔ̃du min rɛl rɔ̃.
- ¹⁴Cu naath kɛkdu liɪ, kɔ̃ cuɛ kɛ lath, cuɛ jɪ Pi-li-thɛt jɪɔ̃ɔ̃ckɛn wal kɛ dual.
- ¹⁵Ɛpuc, cu kuɔ̃r jɪ E-dɔ̃m baath, ci bōōth Mo-ab lath kɛ kɔ̃p. Jɪ Kɛ-naan diaal cukɛ ɲɛɛr,
- ¹⁶Cu dual mi dɪɪt ben kɔ̃ kɛ, kɛ min cike dɪt tetɔ̃du nɛn. Cukɛ rɔ̃ pɔ̃r kɛ cuɔ̃ɪ ɛbɪr cɛtkɛ pɔ̃m mɛɛ cike pɪm, jɪn kuɔ̃ɔ̃r. Amɔ̃ni mɛɛ ci nɛku tɛɛ ci luɛl cop raar.
- ¹⁷Bi kɛ jak kɔ̃ bɛɛ rɛc, kɔ̃ bi kɛ ben pith wɪɪ pɔ̃ɔ̃m, in la pɔ̃mdu. Jɛn guɔ̃ɔ̃th ciɛɪɔ̃du, min ci rial ikɔ̃, Kuɔ̃ɔ̃r. Ɛn ciɛɛɪɪdu min ci yiath piny, Kuɔ̃ɔ̃r, ni kɛ tɛtku.
- ¹⁸Kuoth Nhial bɛ piny ruac amɔ̃ni cɔ̃ɪ kɛl.”

Dit Mir-yam

¹⁹Ke yöö meë ci jiōok Pɛro coth yiēer keel ke thurbieelikε ke jī jiōoknikε, cu Kuoth Nhial pī yiēer nyok ke mat wīidien. Kä cu jī l-the-rel jal ke dār yiēer guāth mi kööt.

²⁰Cu Mir-yam in la cääk din, min mo nyiman Ä-ron, bul kan, kä cu män diaal buol kan ke je keel, cuke wä raar ke puot buoli kä duonke.

²¹Cu Mir-yam ke ket dit εme, wee j, “Kiet diit Kuoth Nhial ke yöö ce dit elon, ke yöö ce jiook kene guande joc, ce ke cu muoy yiēer.”

Pī ti wac waac

²²Cu Muthε jī l-the-rel ku böth nhiam, cuke jien Bar Gutdä, cuke wä rey dōaar kä Cur. Cuke jal rey dōaar ke nin dan diok, thile pī math ti jekε.

²³Mëë wäke cop kä mara, cuke pī jek thin, kä /cike ke deë math ke këcdien, cu nomo cua thar kä min ca cäk ni je ciöt j mara.

²⁴Cu naath wä luk ke Muthε kä thiecke je j, “Bako nu math?”

²⁵Cu Muthε Kuoth Nhial col ke wiee, cu Kuoth Nhial ε nyuoth nyony jiaath, cue je yuor rey piini, cu pī ro looc ni ti gow. Neme ε jen guāth ëe cu Kuoth ke lath nutdä mi wir wir kä cue ke them thin.

²⁶Cue wee j, “Mi wiaa ruac Kuothdun ni Kuoth Nhial wä lij agoaa, kä bia lat ni min la cuon nhiamde, kä bia jithkun lep agoaa ke lien lueeknikε, kä bia nyotke diaal kap loocdun a bum, thile liaw kel mi bä non ye kä ken liaw diaal tēe cä ton ni jī l-jöp, ke yöö ε yan Kuoth Nhial min la teekdun.”

²⁷ε jen, cuke cu ben kä E-lim guāth mi teke liel dan wäl wicde rew, ke nöör ti jien bārow, cuke cu puat gekä piini.

Yöth 16

Muoc Kuoth ke l-the-rel mana kene kaankuot

¹Cu duol jī l-the-rel keeliw nyuon kä E-lim, kä ke canj kä wäl dhieec kä pay in coal j pet ni jienadien rool l-jöp, cuke ben rey dōaar Thin, mi te kam E-lim kene Thi-nay.

²Cu duol jī l-the-rel ni keeliw göny ke Muthε kene Ä-ron rey dōaar,

³cuke ke jiook j, “Görko ni mi ci Kuoth Nhial ko näk meëdan, meë tako kä l-jöp guāth ëe la nyuotko geëkni cuotniko tin te gool, kä ron rinda kene kuanda, a bako mith a bi ney rian elon, eno nonne ni ko raar ke je mo, ke yöö bi buoth ney ben näk rey dōaar mi cetke ne, bia lar.”

⁴Cu Kuoth Nhial Muthε jiook j nene, “Yän bä mieth yuor piny nhial ke kuidun, bi naath mith ti ron ke mieth canj kel la wä kuany cian, ke yöö gööra themdien, mi bibe ruaacnikä kap, kie /ce biä jen.

5Ke cāṅ in bākeliēn mi wāke mīth tin la cam ke ni cian wā nōṅ a mi lēm mat ke thīn ke kuj cāṅ in rēwde.”

6Cu Muthē keṅe Ä-ron jī l-the-rel diaal ku jīök j, “En thiaaṅni mi, bia je ṅac en ḡöō ε Kuoth Nhial ε nēē nōṅ ye raar muun l-jēp,

7kä ke runwaṅ bia ḡōy Kuoth Nhial nen, ke ḡöō ce ḡōṅnyikun ke je liṅ, ke ḡöō epuc, yen /cia ḡōny ni kō, ḡōanyε ni Kuoth Nhial puḡnyde.”

8Cu Muthē ke jīök j, “Mi la Kuoth Nhial ye a mooc riṅ ke thian, kä muoocε ye mīeth mi riāṅ ye ke runwaṅde ke ḡöō ce ḡōṅnyikun liṅ, kuakō la ṅaani, mō dēre ḡōny ke kō mō? Nōmō ε mi ḡōṅny ni yen ke Kuoth Nhial kä /ce dēē mēt a kōn.”

9Cu Muthē Ä-ron ku jīök j, “Jiökni duol jī l-the-rel keeliw j, ‘Bia, tīecε rō nhiam Kuoth Nhial ke ḡöō ce ḡōṅnyikun liṅ.’ ”

10Guāath ēē ruac Ä-ron ke duol jī l-the-rel diaal, cuke dārdōaar dīel guic, nene cu buay Kuoth Nhial jōc rēy puḡrā.

11Cu Kuoth Nhial Muthē jīök j,

12“Cā ḡōṅnyini gan l-the-rel tin ca ḡōny liṅ. Jiökni ke j, ‘Mīrā ke thian, came riṅ, ke runwaṅde mīethε ke mīeth a bia riṅ, bia cu ṅac paṅy j ε ḡān Kuoth Nhial Kuothdun.’ ”

13En thiaaṅ ēē cu ṅecni ben wic, cuke wec kum keeliw. Kä ke runwaṅ cu thāc jōk wec thiāṅ eliṅ.

14Kä mēē wā thāc jien, jōk wec cue teke mi nyiṅnyiy mi cētke pāt mi cu jōc rēy dōaar kä ce rō kōl piny.

15Mēē wā jī l-the-rel ε nen, cuke wee j, “E leḡṅu en neme?” Ke ḡöō kuecke je j εṅu. Kä cu Muthē ke jīök j, “Neme ε mīeth mi ci Kuoth Nhial ε kam ye ke ḡöō bia cam.

16Kä neme ci Kuoth Nhial je lar ye j, ‘Lape je la māate yen diaal ewic, a ram o kān pek in dēre cam. Bia liēer kel la kane ke kujc raam kel kä ney tō te cien tō.’ ”

17Cu jī l-the-rel ε lat ni nō. Cu thāṅṅdien ti ṅuan māat, kä cu thāṅṅdien ti tot māat.

18Kä mēē wāke ke them ke lieeri cu ram ēē ci ti ṅuan māat thil rēpdien mi ce jek, kä ram ēē ci ti tot māat, cue thil mi te jōr kä je. Cu ken diaal māat ni pek ēē rōṅ ke mīeth raam o kel o.

19Cu Muthē ke jīök j, “A thil ram mi bāny duothde piny a be runwaṅ cop.”

20Kä /ken ke ruac Muthē liṅ, cu thāṅṅdien thāṅ nyinikien bāny piny amāni mēē ruḡnde, kä cuke thiaaṅ ke loāt, kä cue ṅuoth. Cu Muthē kēc ke ke.

21 Cuke je cua kuany ke runwanj ni cianj, kuany ram o ni pek in be cam, ka mi ci canj leeth be ler.

22 La luocke kueny kuon ka reew ke canj in bakelien rey njini latni. Themni omerä danj rew ka ram o. Mee wa bööth dolä min ci tuock ben lar Muthë,

23 Cu Muthë ke jök i, "Neme e jen mee ci Kuoth Nhial e lar, iruun e canj lojä mi ca gok a bum, e canj lojä mi rel ro ke kuj Kuoth Nhial, thale mi thale, ka lanye mo lanye mo, kie puare mo roj ke puar o ka duothkien towe ke amäni runwanj."

24 Cuke ke towe ni no amäni runwanj, cetke mee ci Muthë e gjek ke, ka /ken ke njoth ka ken ke tee laaat.

25 Cu Muthë wee i, "Came je wale, ke yoo canj eme e canj lojä ke kuj Kuoth Nhial. /Cia je bi jek rey djaar en wale.

26 Bia je la kuanye rey njini danj bakel titi, ka ke barow njini, min ku la canj lojä, be thil mi bia jek."

27 Cu thaanj nath wa raar ke canj lojä, e ken i wake gor, thile mi cua wa jek.

28 Cu Kuoth Nhial Muthë jök i, "Yen bia lueeka kene ruaacnika yuopdien lok amäni ney?"

29 Nene je, yan, Kuoth Nhial, ca ye kam canj lojä, ka ke bakel njini ba ye a kamä mjetth njini danj rew. A ram o ka ye la te guäthde min tee thjn. A raan /ci wa raar ke barow njini."

30 Cu naath kua loj ke barow njini.

31 Cu ji l-the-rel ciötdë col i mana. Cet ciaanjde ke ruoj mi bilbil, e mi bor, ka liemde cetde ke pampam mi ca pat ke tuar.

32 Cu Muthë wee i, "Neme e min ci Kuoth Nhial je gok. 'A lieer mjetth ba toaw kuaykun diaal, ke yoo bika mjetth ee ca teek ni ye rey djaar mee kamä ye raar muun l-jep cu nen.' "

33 Cu Muthë Ä-ron jök i, "Käni tuok, a them lieer mjetth manaka wa reyde kuenji je nhiam Kuoth Nhial ala duunde mi ba yop ke kuj kuaynikon diaal."

34 Cu Ä-ron e laith nhiam thanduok guka Kuoth ala mi yuopke.

35 Cu Gaat l-the-rel mjetth mana cam ke run ti jien nuaan amäni cuopdien muun in cianke. Cuke je cam amäni cuopdien keth muon Ke-naan.

36 (Theem njaani ti koot en guäth ee e dhaar mi tee lieeri wal.)

Yöth 17

Pi rey paam

¹Cu duol ji l-the-rel yoth rey dcaar Thin ε lem lem ni ke mēē ci Kuoth Nhial ε guok ke, kā cuke ben puat kā Re-pi-dim, kā cu yow thil pi ti mathke ε naath en wane mo.

²Ke kujc emo, cu naath Muthε bel, cuke je cu jiok i, “Moc ko ke pi ti mathko.” Cu Muthε ke jiok i, “Enu mo bēle ya mo? Enu mo yɔane Kuoth Nhial o?”

³Cua naath näk ε rew en wan i ke yōō thile pi, kā cuke göny kā Muthε, cuke wee i, “Enu ε nēē kämi ni ko raar kā l-jēp ε bi ko ben näk ke rew keel ke gaatko, ke yɔoko?”

⁴Cu Muthε Kuoth Nhial loŋ, cue wee i, “Yän bä ney titi lel idi, mi ci duoth ni yōō ba ya bök ke päam ε?”

⁵Kä cu Kuoth Nhial Muthε jiok i, “Kacni nhiam nath, kā nan thaj diti ni ji l-the-rel, kā käp keetdu eēdan eē yɔtdi ni yjer ke tetdu, kā wiaa.

⁶Nen ε, yän bä cuɔŋ nhiamdun wij Paam Thi-nay, bi päam yot, kā bi pi wuoth thjn, bi naath ke math.” Kä cu Muthε ε lat ino nhiam bööthni l-the-rel.

⁷Cue guath emo moc ciööt, cue je col i Matha kene Me-ri-baa, ke yōō ci gaat l-the-rel Kuoth Nhial bel kene yōō cike je yon, ke mēē la larke je i, “Cak Kuoth Nhial te reydan?”

Kor ke ji A-ma-lek

⁸Mēē wee tēē no, cu ji A-ma-lek ben, cuke ben nyiēeny ke ji l-the-rel kā Re-pi-dim.

⁹Cu Muthε Jo-cua jiok i, “Kuenyni kon wutni, bia wä raar bia wä nyiēeny ke ji A-ma-lek iruun, yän bä ku le cuɔŋ wij paam eme te keet Kuoth tetädä.”

¹⁰Cu Jo-cua ε lat ni no ni ke mēē ci Muthε ε lar je. Cuke nyiēeny ke ji A-ma-lek. Cu Muthε kene Ä-ron ke Yur wä wij paam.

¹¹Kä mo ci Muthε tetke kap nhial o bi ji l-the-rel ke joc, kā mo ce tetke kam piny o bi ji A-ma-lek ke joc.

¹²Kä cue Muthε wuokke luan. Kä cuke päam kan, cuke je jak kā nyuure thjn. Cu Ä-ron kene Yur tetke thak nhial, ram o kujc o, ram o kujc o. Cu tetke cu cuɔŋ epic a /ce lath amäni kony can.

¹³Cu Jo-cua ji A-ma-lek git ke kor.

¹⁴Cu Kuoth Nhial Muthε jiok i, “Gori neme rey buok ke yōō ba je tit, kā nyoke ke lat Jo-cua, ke yōō ba kēk ji A-ma-lek woc ni kā keel rey yaa.”

¹⁵Cu Muthε yik täth kā cue ciötdε col i Kuoth Nhial ε jen Bērä,

¹⁶ke yōō ε jen i tēē ke ram mi ci tetde lath bër Kuoth Nhial. Ke kujc emo, bi Kuoth Nhial tēē ter ke ric ji A-ma-lek diaal.

Yöth 18

Muthe kene guanthude

¹Tääme guanthu Muthe ni Yith-ro mi la booth palä kä Mid-yan, cue tëë diaal tëë ci Kuoth ke lät kä Muthe kene j̄i l-the-rel diaal liḡ, jen noḡḡ èë ci Kuoth Nhial je noḡḡ ni j̄i l-the-rel raar kä l-j̄ep.

²Yith-ro min la guanthu Muthe, cue nyaade ni Dhi-pö-ra, min la ciek Muthe, mëë ci kḡḡ duoth mëë j̄ieye,

³kene gaatke dḡḡ r̄ew, tin cḡal kel i Ger-com, ke yḡö ci Muthe ε lar i, “Yän lapä jal rool mi guä.”

⁴Kä cḡal min dḡḡ i ε-li-dher, ke yḡö ce je lar i, “Kuoth guḡḡr ε luääkdä, kä ce yä ḡiek raar tetdä Pero.”

⁵Kä jen guanthude ni Je-the-rö, cue ben kä je ke gaat Muthe keel amäni mandien r̄ey dḡaar guäth èë ce puat th̄in gekä p̄am Kuoth.

⁶Kä mëë wa je lar Muthe i, “Nene, guuthu kene gaatku dḡḡ r̄ew ke ciekdu a bëë ni,”

⁷cu Muthe guanthude wä lor, cue rḡode goḡ n̄hiamde kä cue je romä ke Kuoth ciem. Cuke malien th̄iec, kä cuke wä r̄ey kemekä.

⁸Cu Muthe ḡḡak diaal tëë ci Kuoth Nhial ke lät kä Pero kene j̄i l-j̄ep ke daandien lat guanthude, rik diaal tëë ci ben kä ke dup kene dh̄iil raar èë dh̄iil Kuoth Nhial ε ni ke raar.

⁹Cu Je-the-rö loode t̄eeth ke goḡy diaal tëë ci Kuoth Nhial ke lät kä l-the-rel ke k̄amdien raar t̄etni j̄i l-j̄ep.

¹⁰Cu Je-the-rö wee i, “A liak wä kä Kuoth Nhial, jen ram in ci ye dh̄ieel raar t̄etni j̄i l-j̄ep, kene tet Pero.

¹¹Tääme yän ḡḡcä je i Kuoth Nhial d̄it ni jen kä kuth diaal, kä ce n̄eke dh̄ieec raar t̄etni j̄i l-j̄ep tëë cianke ke yaakä.”

¹²ε jen, cu guanthu Muthe ni Je-the-rö, luur in la w̄ḡḡke Kuoth kene min la n̄ake je, k̄am Kuoth, kä cu Ä-ron kene d̄it l-the-rel diaal ben ke yḡö bike mieth ben nyuak piny ke guanthu Muthe keel n̄hiam Kuoth.

Kuény ruëcni

¹³Mëë ruḡnde cu Muthe luk cḡl, cue nyuur luke naath, cu naath ben, cuke cuḡḡ, liepke luk ni ke runwḡḡ cu amäni thianḡ.

¹⁴Mëë wä guanthu Muthe ni Je-the-rö lät Muthe diaal tin lätde ke kuj̄ nath nen, cue wee i, “Ḃḡu ene lät̄di mi? Ḃḡu mo nyuuri luḡk k̄arḡaadu mo? Kä cuḡḡ naath eb̄ir lipke ni min wäär̄un cu mäni thianḡ?”

- 15 Cu Muthe ε loc i, “ε min la naath diaal cua bä kä yä, kä görke ruac Kuoth.
- 16 Mi tëë ke ηaknɔm kam nɛni rɛw, bike la bä kä yä, bä kam ran kene guan thiëkädε cu lat, kä bä ηut Kuoth kene ruaacnike cu luɔk loɔnikien.”
- 17 Cu guanthu Muthe Muthe jiök i, “Mo lätdi mo, /cε gɔaa.
- 18 Jjin yene naath be ηɔaη bia cuc, ke yöö nɔmo ε lat mi tiaam ji εloη, /cie mi dɛri luän ke lat kärɔaadu.
- 19 Lin ruacdä täämε, yän a ji lueekä, a Kuoth tëë ji keel. Bi rɔ cuη ke kuj nath nhiam Kuoth, bij goonynikien ku la noηi Kuoth.
- 20 Bi ke ηjeec ke ηuɔt Kuoth kene ruaacnike. Kä bi ke jak kä ηackε duɔɔp in bi cien ke ke, kene min görke i dëë lat.
- 21 Kä jin, bi ney ti roη ke ηäc luɔɔkni rɛy nɛni diaal kuany, kä bike a ney ti luɔthke Kuoth ti cien thuɔɔkni, ti löke kök kuar, bi ke kuany ala kuar wec nath, bi ney ti bath dɔɔr, ke ney ti kuɔr, ke ney ti jien dhieec amäni nε wäl a kuenyi kuäärien.
- 22 Ake luɔkke naath guathni diaal. Ba luɔk tin dɪtkien diaal ku la nöηke ji, kä bike luɔk tin tietni diaal ηok ε ken. Be cua mi puɔl puɔl kä ji ke yöö bike lat ε diit emε nyuak piny ke ji keel.
- 23 Mi wij je lat inɔ, bi Kuoth je la nyuth ji, bi cu tëë luη ke mi dhiaaci ni rik nɛni diaal titi, kä bike cua loc ciëēηi a cike roη.”
- 24 Cu Muthe luek guanthude käp cuε tëë diaal tëë cε lar je lat.
- 25 Cuε ney ti roη ke ηäc luɔɔkni kuany rɛy ji l-the-rel diaal. Cuε ke kam ruic nath, cuke a ruëc nɛni ti bath dɔɔr, ke ney ti kuɔr ke ney ti jien dhieec amäni nε wäl rɛy ji l-the-rel diaal.
- 26 Cuke naath la luɔkke guathni diaal. Bike luɔk tin dɪt nöη Muthe, bike luɔk tin tietni ηok ε ken.
- 27 Cu Muthe guanthude cu pal wä, kä cu Yith-ro duɔɔpde riet roolien.

Yöth 19

Ji l-the-rel pääm Thi-nay

- 1-2 Täämε cu ji l-the-rel jien kä Rε-pi-dim, kä ke cän in jiolien ke diɔɔk päthni mëë bä ke raar muun l-jëp, cuke cop en cän emɔ rɛy dɔaar Thi-nay. Cuke cu puat thaar Paam Thi-nay.
- 3 Cu Muthe wä kä Kuoth wij paam. Cu Kuoth Nhial je col rɛy paam, cuε wee i, “Nemε ε jen mi larä ji, bie wä lar gaat l-the-rel tin la kuay Je-kɔb i,

- 4'Yen cia min cä lǟt kǟ j̄i l-j̄ep nen kenē yuɔp̄ ēē yuɔɔp̄ǟ yē mēē kap̄ǟ yē c̄et̄kē cuɔɔr̄ in la kap̄ d̄eȳkē kǟ cǟ yē nō̄ŋ rō̄dǟ.
- 5Kē kuj̄ em̄ɔ, mi wiaā jowdǟ niek̄ kǟ tiet̄dē ruacdǟ min cǟ l̄ath̄ piny, yen biā cuā n̄ekǟ tin̄ d̄jeel̄ tin̄ leenyǟ nī n̄eȳ diaal̄ cā̄ŋē min̄ γ̄ow̄ ε̄ dun̄dǟ kēeliw̄ b̄ä.
- 6Kǟ biā cuā d̄or̄ bööthnī n̄uɔt̄nī kǟ γ̄ä, kǟ biā ā d̄or̄ǟ mī ḡoaā mī r̄el̄ r̄o.' T̄ɔt̄ɔ̄ kē ken̄ r̄ieetk̄ǟ tin̄ bī l̄at̄ j̄i l-the-r̄el."
- 7Cū Muthē lony, cuē bööth̄ c̄ol. Cuē r̄ieet̄ diaal̄ tēē cā n̄oɔp̄ jē l̄at̄ naath̄ nī kē p̄ek̄ ēē cī Kuoth̄ Nhial̄ ε̄ l̄ar̄ jē.
- 8Cū n̄eȳ diaal̄ ε̄ loc̄ kēel̄ j̄i, "Tī diaal̄ tī cī Kuoth̄ Nhial̄ kē l̄at̄ j̄i, bak̄ō kē lǟt̄ kǟ j̄ē." Kǟ cū Muthē thok̄ luɔc̄ Kuoth̄ Nhial̄ kē min̄ cī naath̄ ε̄ lar̄.
- 9Kǟ cū Kuoth̄ Nhial̄ Muthē j̄iök̄ j̄i, "N̄en̄ ε̄, γ̄än̄ bāǟ kǟ j̄ī r̄eȳ puɔr̄ǟ mī d̄ird̄ir̄ kǟ mī wǟ naath̄ jowdǟ līŋ ruacǟ kē j̄ī, bikē ruacdū cū n̄äth̄ amānī cā̄ŋ̄ kel̄." Cū Muthē ruac̄ nath̄ cū kuēn̄ Kuoth̄ Nhial̄.
- 10Cū Kuoth̄ Nhial̄ ε̄ cū j̄iök̄ j̄i, "W̄er̄ kǟ naath̄ kǟ jaknī kē kǟ ḡow̄ en̄ w̄alē mī kenē cā̄ŋ̄ j̄ī ruɔn̄ j̄i. Ak̄ē bā bieynikien̄ lak̄.
- 11Kē γ̄öȫ imuɔlǟ bā kē j̄ek̄ cikē r̄ɔ̄ rial̄ ikǟ, kē γ̄öȫ en̄ cā̄ŋ̄ em̄ɔ, γ̄än̄ Kuoth̄ Nhial̄ b̄ǟ ben̄ pinȳ w̄ij̄ P̄āam̄ Thi-naȳ nhiam̄ nath̄ diaal̄.
- 12Kǟ bī naath̄ moc̄ k̄ek̄ kē thar̄ p̄āam̄, kǟ bī kē j̄iök̄ j̄i, 'Niekē r̄ɔ̄ en̄ γ̄öȫ /ciā p̄äm̄ bī kot̄ kiē biā puɔnydē thiap̄. Ram̄ mī wǟ jē gueer̄, bā näk̄ ā c̄ē bī p̄ak̄.
- 13Thilē ram̄ mī bī tet̄dē l̄ath̄ th̄in̄, en̄ ram̄ ɔ̄, bā bȫk̄ kē p̄ääm̄ ɔ̄ kiē bā b̄är̄ ɔ̄, cā̄ŋ̄ bā l̄eȳ kiē raan̄, c̄ē bī t̄ek̄.' Mī wā kaan̄ koth̄ kē j̄ow̄ mī b̄äär̄, bikē ben̄ w̄ij̄ p̄āam̄."
- 14Cū Muthē j̄ien̄ w̄ij̄ p̄āam̄, b̄ēē kǟ naath̄, cuē kē jak̄ kǟ puoth̄ puanykien̄ kǟ cukē bieynikien̄ lak̄.
- 15Cuē naath̄ j̄iök̄ j̄i, "Yuɔpē r̄ɔ̄ inō amānī muɔlǟ, /cuarē nin̄ kē män̄."
- 16Kē diɔɔk̄ n̄inī bakǟ, cuē tēē m̄ar̄ kenē yīel̄ mī dīit̄ kǟ cū w̄ic̄ p̄āam̄ tēē puar̄ mī ḡärgär̄, kǟ cuē tekē j̄ow̄ kaan̄ǟ mī r̄ieer̄ el̄ɔ̄ŋ̄ mī cū n̄eȳ tēē tē w̄ic̄ moc̄ lath̄.
- 17Kǟ cū Muthē naath̄ n̄oɔŋ̄ raar̄ r̄eȳ wec̄, wäkē Kuoth̄ lor̄, kǟ cukē cuɔŋ̄ thaar̄ p̄āam̄.
- 18Cū p̄äm̄ Thi-naȳ kēeliw̄ thiā̄ŋ̄ kē tol̄ kē γ̄öȫ cī Kuoth̄ Nhial̄ nyuur̄ w̄iidē kē mac̄. Cuē tolē b̄ier̄ nī puaar̄ c̄et̄kē tol̄ tuɔɔp̄ mī buɔlkē. Kǟ cuē p̄äm̄ lath̄ ε̄ r̄ip̄ r̄ip̄.
- 19Mēē wǟ kaan̄ kē mī r̄ēēpē r̄ɔ̄, cū Muthē ruac̄, kǟ cū Kuoth̄ ruacdē loc̄ kē m̄aar̄.
- 20Cū Kuoth̄ Nhial̄ ben̄ w̄ij̄ P̄āam̄ Thi-naȳ, kǟ cuē Muthē c̄oal̄ biikǟ p̄āam̄, cū Muthē wǟ nhial̄.

21 Kä cue je jïök ÿ, “Wër piny läri naath läri ÿ akë /ca rō bur yä ke yöö bike yä gor ke nyinkien mi wäke je bar jïth, bi riwdien ti nuan liw.

22 Amäni ken bööth palä tin bi ben nhamdä, akë jakë rō kä puoth lockien, mi wa kujc thaj, bā ke duäc.”

23 Kä cu Muthe Kuoth Nhial jïök ÿ, “/Ci naath deë ben wij Paam Thi-nay ke yöö ci kō gok ÿ lätni key piny paam, be cua mi thëke.”

24 Kä cu Kuoth Nhial ε jïök ÿ, “Wër piny, wër bër keel ke Ä-ron, kä /cu bööth palä kene naath jak kä buorke rō yä, ke yöö deë ke duäc.”

25 Cu Muthe cu wä kä naath, cue ke wä lat laat diaal.

Yöth 20

Luëek Kuoth daj wäl

1 Cu Kuoth laat tiji lat, cue wee ÿ,

2 “E yän Kuoth Nhial Kuothdun eë käm ye raar muun I-jep, dujel yieenä.

3 “/Cu kuth kōkien pal ε ni yän kä rōa.

4 “/Cu rōodu täth kuth pieny kie mi cäät puonyde ke mi te puorä cien nhial, kie mi te piny wij muon, kie ti te pijni piny muon,

5 /cu rōodu gon ke ke kä /cu ke lat kä njaani ke yöö yän Kuoth Nhial min la Kuothdu, ε yän Kuoth mi guan tiilä. La noonä rik neeni tin nyierke yä gaatkien a räth ni kä käth in diokdien, kene nuaandien,

6 kä la nyuothä nhökdä mi /ci rō wany kaath ti kur ti bath döor kä ney tin nhoake yä kä kapke laatkä.

7 “/Cu ciötdä la cōli baaj yän Kuoth Nhial Kuothdu. Ke yöö yän Kuoth ram mi cōl ciötdä baaj ba duäc.

8 “Tit cäj lojä Kuoth in goaa in rēl rō.

9 Nin daj bākel lätni kä cak lätku diaal thij,

10 Kä cäj in bārowdien, ε cäj lojäädä Kuothdu ni Kuoth Nhial. /Cu lat thij, jin amäni gaatku, ke nyieeku, kie wutni kene män tin laatku, kä cu amäni yōoku, ke jal wecdu min ci dhōru nyuor.

11 Ke yöö yän Kuoth cā nhial kene piny cak, ke yieer a amäni tin te reydien ke nin daj bākel, kä cua loj ke bārowdien. Ke kujc emō, yän Kuoth Nhial cua cāj lojä poth kä cue je jak kä mi goaa mi rēl rō.

12 “Luthni guur kene muor ke yöö bi tēkdu jāny wij muon, rool in käm yän Kuoth Nhial Kuothdu je ji.

13“/Cu raan näk.

14“/Cu dhom.

15“/Cu kuɛl.

16“/Cu raan naŋ luom ke kac.

17“A loɔdu /ci dɪt ke cieŋ raam mi thieɛk ke jɪ. /Cu cieɛk raam mi thieɛk ke jɪ beɔ, kie lätku keɛl, kie thääkde, kie muule, kie mi dɔŋ mi la duunde, /cu je ɔɔr ke loɔdu.”

Lath puɔnyini nath

18Tääme meë ci ney diaal maɔr ku guic keɛe yiɛl, ke riɛɛr kaanä, kä tol päɛm, cuke dual, kä cuɛ ke kuer lath. Cuke rɔ keɛ ni nänä.

19Cuke Muthɛ jiök jɪ, “Ruacni ke kɔ jin puɔnydu kä bakɔ ruacdu liŋ, kä /cu Kuoth jak kä ruac ni jen ke kɔ, mi wa jen, bakɔ rɔ päɛr ni ke liɔa.”

20Cu Muthɛ ke jiök jɪ, “/Cuɔɛ dual. Ci Kuoth ben ke yöö be ben them ni ye, keɛe yöö bi luthdun ke je cu te thɪn ni cian. Bi neme ye ɔɛl, /cia bi la duere.”

21Cu naath cuɔŋ ni nänä, kä wä Muthɛ ke wä thiekä guäth in te Kuoth thɪn reɔ puɔrä mi dɪrdɪr.

Duɔt ke kuj yɪkni

22Cu Kuoth Nhial Muthɛ jiök jɪ, “Jiökni jɪ l-the-rel inɛ, ‘Cia je nen ke puɔnykun en yöö cä ben ruac ke ye ni nhial.

23/Cuɔɛ kuth yeethä täth rɔ, kä /cuɔɛ rɔ täth kuth daapni.

24Kä yɪkdä bie täth ke mun. Bia luuri ti wanke kam yä wiide, ke luuri nyuaakädu, ke luuri detku ke thääku, guathni diaal tɔ bä naath kam tiem ciotädä thɪn ɔ, bä ben thɪn, bä je ben poth.

25Kä mi wɪi täth ni yɪk paam, /cu je täth ke päam ti ca kuac, ke yöö mɔ ci tetku kuɛŋ puɔnyde mɔ, cia je yar.

26Kä /cuɔɛ yɪkdä moc kotni, ke yöö /cia bi wä thɪn juutdä.’ ”

Yöth 21

Duɔt ke kuj jaanɪ

1“Tääme tiɪi ke ken nuɔt tin bi kam naath.

2Mi wiaa jan Yi-be-ru wä kɔk, be läɛ keɛl ke raan ke run bækɛl, ke bärɔwdien be jien baan a thil mi lonyɛ ni rɔɔde.

3Mi beë ke puɔnyde kärɔaade meë cope ɔɔlu, be jien ke puɔnyde kärɔa. Kä mi beë ɔɔlu a cɛ kuɛɛn, be wä raar ɔɔlu keɛl ken cieɛde.

⁴Mi ci kuääre je moc nyam kuεεn ε, kä be dhool kεne nyier dieth ke ciek εmo, bi ciek kεne gaat a nyin kuare.

⁵Kä mi wä jaŋ εmo je wä paal nham nath i, 'Yän nhoakä kuäärä, kä nhoakä ciekdä kεne gaatkä, yän /cä jiejy,'

⁶bi kuääre je cu naŋ guäth palä kä be je noŋ thok thiekde kie wääthä, kä ba jithde muot puony thiek ke rip, be cua jaŋde ke pek teekäde.

⁷"Mi wä raan nyaade wä koak ala jaŋ, /ce bi jien lora kä ram in ci je kok cetke taŋ in la jiejy jaŋ mi wut lora.

⁸Mi ci kuääre meë ci je gor ro ala ciek kä je ci locde teth ke je.

⁹Mi ce je gor gatde ala ciek, be je ciŋ cetke nyaade.

¹⁰Mi weë roode kuen ciek mi doŋ, /ce je bia giŋe miŋhnikε, kä /ce je bi a giŋe bieynikε, kä /ce je bi boŋ cuŋ kuende.

¹¹Kä mi /ce ciek εmo bi lätkä diok toto, bi ciek εmo wä raar baan a thil yiow ti be luel ni roode.

Duot ciŋni ti jiäk

¹²"Tääme, ram mi wä raan yot a be thoŋ, ba näk.

¹³Kä mi näke je ke guac mi la guac Kuoth, yän bä je moc guath mi be roode leny thin.

¹⁴Kä mi bi raan guan thiekäde näk bimä, bia je woc cän ce riŋ ni guath yikädä ke yöö be kään, ba wä näk.

¹⁵"Kä ram mi bi guan kie man pim, kie be je pat kie duac ke tetde, ba näk

¹⁶"Kä mi bi raan ram mi wut kual, cän ba jek ce je koak kie notde ke je keel, ba näk.

¹⁷"Ram mi wä guan kie man kueth, ba näk.

¹⁸"Mi wä naath nyieeny, kä bi raan ram in doŋien pim ke döl kie ε tetde, mi /ken raan liw kä be te piny,

¹⁹kä mi le raamo roode jiec kä be roode nhiet, a be wä jal jok cieŋde, ci ram in ci je pim cu thok kä min deë lätkä je, kä be col ni guath ee ce bath ni lätkε, kä be je not a bi puonyde pual ε kok.

²⁰"Mi wä raan jaŋde mi wut kie ciek yot ke keet, kä be liw tetäde, ba je duac.

²¹Kä mi bi jaŋ εmo yor a be tek ke cän kel kie nin dan rew, /ca raamo bi duac, ke yöö jaŋ εmo ε duŋ yiönike.

22“Mi nyiëeny wutni d̄aŋ r̄ew kä bike ciek mi ruet thiäm, a be gat kam raar, kä /kan ciek moc buot d̄ōdien, ba raamo moc karaam, ke pek in bi cow ciek e gor kä je, kä be je col ke pek mi bi kuar luokni je car.

23Kä mi wee t̄ee buot mi ca lath, bia t̄ek ku col ke t̄ek,

24ke wan ke wan, ke ley ke ley, ke tet ke tet, ciok ke ciok,

25buot wanä ke buot wanä, buot ke buot, ke yot ke yot.

26“Mi wä raan jan̄de yot waan, a be muot, mi e ciek kie wut, be jan̄ em̄o pal wä lorä ke kuj wan̄de.

27Mi ce ley jan̄ade ar piny, mi e wut kie ciek, be jan̄ em̄o jak kä wä baan̄ ke kuj l̄ec mi ce ar.

Duot guan kä duor

28“Mi wä thäk wut kie ciek yieth a be je thon̄, ba thäk näk, kä /ca rīnde bi cam, kä /ci liaa raamo bi a wic guan thaak.

29Kä mi thäk em̄o yieth̄e ni wen, kä ca guande kon̄ lar then̄ kä thile mi ce lat th̄in, mi wä thäk em̄o wut näk kie näke ni ciek, ba thäk em̄o bok ke päam, kä ba guande näk.

30Mi wa je th̄iec mi luele ni roode, be dhil thöp ni pek o ca kūen wīde mo ke kuj t̄ekäde.

31Mi w̄ee yieth̄e ni gat ran kie nya ran, ba lat ni ke jen lat em̄o.

32Mi wä thäk yieth̄e ni jan̄ mi wut kie ciek, bi guan thaak guan jan̄ä nom̄o kam yiow ti j̄ien diok, kä ba thäk bok ke päam.

33“Mi wä raan pul wä pal yöon̄, kie be je tet a /ce wicde bi kum, mi wä thäk kie muul pen th̄in,

34bi guan j̄iew cuot, be guan l̄ee moc yiow, kä bi ley in ci liw cua duunde.

35“Mi wä thäk ran thäk raad̄dien näk, bike thäk o t̄ek o koak, bike pek yioun̄ tin ce noon̄ daak, kä bike rīn l̄ee in ci liw ni daak bä.

36Kie mi ca thäk em̄o nac i yieth̄e ni wen, kä /ken guande je yien, be thäk col ke thäk, kä bi ley in ci liw a duunde.”

Yöth 22

Yäri dujä ran

1“Mi ci raan thäk kual kie del, kä be je luc kie be koak ni je, be thäk col ke thäk d̄hieec, kä mi e del, be je col ke det n̄uaan. Be col, kä mi thile je duor, ba raamo koak ke yoo ce kual.

2-4 Mi wa ley in ca kual jek tetäde a tək, mi ε thäk kie muul kie däl, be je col ke rεw. Mi wa wään wä jek tölε t̄ic, kä ba yot a be liw, thile cut. Kä mi lätdε je a ci cäj kány, /ca ram in näk je bi päl, be je col.

5“Mi bi raan kak bælkε kie kak jienkε luony ley, kä bi leykε räth kakä raadɔdien, be kak εmɔ col ke bel kakäde kie jien kakäde tin gow ni ken pany.

6“Mi wa wan cuath, kä be pal a be j̄ith bæel kene mi ke rony bæel, kie bi kak waan keeliw, ram ɔ cuäth mac ɔ be cuot amäni pekde.

7“Mi wä raan guan thieekäde wä tɔaw yiow kie kuak, kä ba ke kual dueele, mi ca wään jek, be cuot ni kä rεw.

8Mi /k̄an wään jek, bi guan duëel ben guäth palä, ke yöö be je ben lar mi cε tetde kuëñ nyinä määthde kie /kenε je kuëñ th̄in.

9Kä mi gäk naath ni thäk ikä, kie muul kie däl, kie bīj, kie kel ɔ ci bath ɔ rεy nyinäke, kä be wee i, ‘Duɔdä je men,’ ken d̄an rεw bike ben guäth palä. Ram mi wa kueth ε Kuoth be määthde culikä ni kä rεw.

10“Mi bi raan guan thieekäde yien muule kie thääkde kie dεle kie leykε tin kɔkien, mi ci ley liw kie ca moc buot kie ca kel cuac dɔɔr a thile ram mi ci je nen,

11bike rɔ yac nhiam Kuoth Nhial, be cu jɔɔc kamädien, ba cu ηac mi /ken raamo tetde kuëñ kä duɔ guan thieekäde, kä jen guan kä duɔɔr be yac nhok, /ci raamo bi cuot.

12Kä mi kualke je kä je, be guan kä duɔɔr culikä.

13Mi came ley a je nooηε ba ben nen. Kä /cε mi cam ley bi col.

14“Mi wä raan ley yien kä guan thieekäde, kä ba ley εmɔ moc guar, kie be liw a te guande jɔɔr, be pek cuot keeliw thöp.

15Kä mi te guande th̄in, /cε je bi col, kä mi ε duɔɔr mi thöpke guande yiow th̄in, bi pek in la thöpke cu rɔη ke cut ke yöö nyuake je keel.

Duot ke kuj cieñni ti gow

16“Mi bi raan nya thör mi /k̄an gueer ε wut pel a be tɔɔc ke je, a je ku nyin kuën thöp, be cu kuën ala ciekde.

17Kä mi wä guan nyaal ε lok i käme je nyaade, be pek yiɔɔni ti päär ke nyin kuën thöp ke kuj nya thör mi /k̄an kɔη gueer ε wut.

18“/Cuɔrε t̄iet nhok tək.

19“Ram mi bi n̄in ley ikä, ba näk.

20“Ram mi bi kuth kɔkien pal a /cε bi pal ni yän Kuoth Nhial kärɔa, ba däk.

21“/Cia jal bi lat jiäk, kä /cia je bi cieŋ ε yak yak, ke yöö cia kəŋ ε jaal ti rööl meëdan muun l-jëp.

22“/Cia ciek jokä bi lat jiäk, kä /cia gat mi ræet bi moc ke mi bæc.

23Mi bia ke lät kä mi bæc cänε ni gueërien, kä bike yä col, yän bä wieedien lin a thil diw.

24Kä bi wan loacda dij eləŋ ke ye, kä bä ye näk ke mut. Bi mänkun a män jockni, kä bi gaatkun duoth rætdä.

25“Mi wä ram mi can kä nækä yiow wä den kä raan, /cu rə cieŋ cətke guan ŋuəl kä je, /cu je thieec ni rep yiöŋni ti be mat wii nyinäku.

26Mi wii bij guan thieëkädu wä kap guäth kä duöŋr mi be ŋun, bie luöc bij emö a /ken cän ni kony,

27ke yöö nömö ε jen kuumde min kel kärca, kä ε jen duŋ puənyde. Der ku le nien ke ŋu? Kä mi wëë röt, a rölε yä, yän bä lule lin, ke yöö yän lapä ram mi kəc löc.

28“/Cuöŋε yä yör kä /cuöŋε rujiic mi ruaac næekun lam.

29“Bia yä luor nhial ke njeër kaaknikun ke baapdien, amäni pi dæeni wal tin la nhiackε. “Kä bia yä kam key gankun tin dhool.

30Bia lat ni nɔ ke thääkun ke detkun. Be la tää keel ke man ke nin bäröw, ke bädäkdien bia je ben buök yä.

31Bia la ney ti ca buök yä, ke kujc emö, /cia riŋ mi ci ley ε cam döŋr bi cam, bia je yuöŋr jioök.”

Yöth 23

A luöök a cuöŋ cuöŋ

1“/Cu ruac kacä ke kuj raam mi döŋ nhök. /Cu tetdu bi gön keel ke ram mi jiääk ke yöö bi je wä yör.

2/Cu thok mat keel ke buöŋ mi lät ni mi jiääk. /Cu cuöŋ wony ke thok næeni ti ca rə rith, kä latke ni duer, a yärke ni thuök.

3/Cu can yör rey luök ke yöö i ε can.

4“Mi bi röm ke thäk guan tēru kie muule mi te bathä, bie luöc ε.

5Mi wii muul raam mi nyiir ji nen ci yac ε boŋ, /cu je bäny piny a /cie luäk, luäk ε ke jiecäde.

6“Kä /cu cuöŋ randu mi can pen je rey luök.

⁷Nɔɔni ɔ ke ney ti goanyke naath ke kac. /Cu ram mi goaa kene ram mi tēe cuɔɔŋ kueth liṭh ke yōō /cä ram ɔ lät mɔ jiääk emɔ bi päl.

⁸/Cu mi kɔake ni kuäär nhɔk. Ke yōō kōk la cɔɔre kuäär mi ṅac luk, kä nhietde cuɔɔŋ guṅ thukä piny.

⁹/Cu ram mi jääl kuṅny, ke yōō ṅace loc raam mi jääl, ke yōō cia kɔn a jaal muun l-jëp.

Bärɔw ṅini kene bärɔw runi

¹⁰“Bia kaakun pith ke run bækel, kä bia tin ci ciək thṅin ciək.

¹¹Kä bia mun emɔ päl ke bärɔw runi, be lɔɔŋ, be te baar inɔ. Tɔ bi dony thṅin en runä nɔ mɔ tɔ, bi nækun tin can ke cam. Kä tɔ ba päl ε ken tɔ, bi ley dɔaar ke cam. Bia kak jien kene kak ɔ-lip lat ni nɔ.

¹²“Bia latdun lat ke ṅin bækel, kä bärɔw ṅini bia lɔɔŋ, ke yōō deē thääkdun ke muulun lɔɔŋ, kä bi gat läätädun amäni röl lɔɔŋ.

¹³Tietde ti diaal ti cä lar ye, kä /cuɔre kuth kɔkien lam ciöönikien kä /cuɔre ke nyäl ke thukun.

Dɔari tin dṅi dṅi dṅi

(Yöth 34:18-26)

¹⁴“Kä dṅi ke ruɔn bia yä la ṅare ṅar.

¹⁵Bia mṅeth ṅarä mi thil thuɔp la tiit. Bia lat ni ke duɔɔp mi cä lar ye, bia juray mi thil thuɔp a cam ke ṅin bärɔw ke guṅathde in ca ṅuɔk thṅin paay in cɔal i Duɔɔŋ (Abib) ke yōō ε jien guṅath eē beε ke ye raar kä l-jëp. Thile ram mi bä nen beē nhiamdä a thil tetde duɔɔp.

¹⁶Bia ṅar ṅer beel a tietde, kä bia key, kä tin cia pith kaṅnikun la nōṅe yä. Bia mṅeth määtni ṅɔaani diaal la tietde ke thuɔk runä.

¹⁷Bi wutni diaal a beē yän nhiamdä Kuäär ni Kuoth Nhial kä dṅi ke ruɔn.

¹⁸“/Cia riem luurikä bi mat keel ke juray mi thil thuɔp, kä /cia thiol mṅithni timädä bi jak kä bak piny.

¹⁹Key diaal tin nhiam kä kuay muɔɔndun bia ke noŋ duēelä, duēel Kuoth Nhial Kuothdun. /Cia dɔ deēl bi thal ke cak man.

Riali jääk kuoth ke duɔɔp ikä

²⁰“Nēne je, yän bä jääk nhial jāk kä nhiamdun be ye yop dupdun, kä be ye noŋ guäth mi cä rial ikä.

²¹Nieke rɔ, kä lieṅe ruacde, /cuɔre guṅc ke je, ke yōō /ce duerun bi päl, ke yōō taṅ keel ke je.

22 Kä mi wij ruacde wä liṅ a bum a bi mi cä lar jī laṭ keeliw, bä la guṅ tēr kä ram mi tēr ke jī.

23 Mi wä jääkdä wä nhiamdu a be jī noṅ muun jī E-mor, keṅe mun jī Yēth, ke mun jī Pε-rii-dhi, ke mun jī Ke-naan, ke mun jī lwi, ke mun jī Ye-buth, ḡän bä ke puoc raar.

24 Tit ε, i /ci rṑ bi goṅ ke kuthkien, kä /ci ke bi pal a bi ke läṭ kä läṭ, kä /ci lätkien bi guṅṅ. Kä bia ke däk a bia yīknikien thiḡy piny.

25 Bia Kuothdun ni Kuoth Nhial a läṭ kä läṭ, kä bä mīethdu mäni piiku poth, kä bä jueydu woc reydu.

26 Thile ciek mi bi gat kam raar, kä thile ciek mi bi a rol muundu, bä je jak kä cuṅṅe run teḡkädu.

27 Bä dual jāk kä nhiamdu kä be jur diaal jak kä dual. Be ney diaal ti beë ke koṛien wiḡdien ben nyon, kä bä jī tēru diaal jak kä barke rṑ ke je.

28 ḡän bä ruṅm jāk kä nhiamdu kä be jī lwi keṅe jī Ke-naan ke jī Yēth töl döṛ nhiamdu.

29 ḡän /cä ke bi joc nhiamdu ke ruṅ kel kärṑa, ke ḡöṑ deṛe ḡṑḡḡḡ deë mun thil raan a deë ley döaar rṑ dieth thīn ke peḡ mi diit a deë jī tiam ε keṅ.

30 Bä ke cuac döṛ nhiamdu ε lem lem amäni cāṅ in wiaa ḡuan, a bia roṅ ke käni muṅṅ.

31 ḡän bä keydun laṭ ni Bar Gutdä be ben yiath ni Bar jī Pi-li-thet, kä be je kan ni rey döaar wēë piem ni yieṛ Yu-pe-ree-tidh ke ḡöṑ bä jī muṅṅ emṑ laṭ tetnikun, kä bia ke joc nhiamdun.

32 /Cia thok bi mat ke ke, kie kuthkien.

33 /Cike bi cieṅ muundu amäni mi deḡke ye jak kä duere ḡä duer, ke ḡöṑ mi bia kuthkien läṭ kä läṭ bi nṑmṑ jī döṛ riek mi jīääk.”

ḡöth 24

Nhök gukä ruac Kuoth

1 Täämε, cu Kuoth Nhial Muthe ku jīök i, “Bēr kä ḡä, jīn yeṅe Ä-ron ke Na-dab keṅe Ä-bi-yu ke bööth l-the-rel ti jien bārṑw, bia pal nänä.

2 Bi rānh ni Muthe kärṑaade nhiamdä, kä /ci ney tin kṑkien rṑ bi tiḡec thiäkä. A naath /ci koṭ wij pāam keel ke je.”

3 Cu Muthe ben, cuε rīet Kuoth Nhial diaal ben laṭ naath amäni ḡuṭke diaal. Kä cu ney diaal ε loc ni keel ke jṑw kel, kä cuke wee i, “Rīet diaal ti ci Kuoth Nhial ke lar, bakṑ ke laṭ.”

⁴Cu Muthe rieht Kuoth Nhial diaal gɔr. Kä meë ruɔnde, cue ro jiec ni ke runwan elɔŋ. Cue yik täth thaar paam, kä cue pääm daŋ wäl rew ti ca täth nhial cuŋ ti luotke ni döör l-the-rel daŋ wäl wicde rew.

⁵Kä cue nuëtni l-the-rel jak ke yöö bike luuri wänjä kene luuri malä tin la nake tin la thääk wä thöp Kuoth Nhial.

⁶Cu Muthe kujc riem kan, cue je laŋh rey thääkni, kä cue kuiyde min dɔŋ kieth wii yikä.

⁷Cue waregak gukä Kuoth kan, cue je kuɛn, liŋ naath ε, kä cuke wee i, “Doak diaal ti ci Kuoth Nhial ke lat, bakɔ ke laŋ, kä bakɔ liŋ ni min läre kɔ.”

⁸Kä cu Muthe riem kan, cue je kieth puɔɔny nath, cue wee i, “Guɛɛ je, riem emε ε riem guk ruac ke tää ci Kuoth Nhial ke laŋ kä tɔtɔ ke ken rieetke.”

⁹Cu Muthe kene Ä-ron, ke Na-dab, ke Ä-bi-yu, ke bööth l-the-rel ti jien bärɔw ben wii paam.

¹⁰Cuke Kuoth l-the-rel ben nen, a tää ke mi te piny ciöknike mi ca roth kä ca nyac ke pääm kä ε wir wir mi cɛt jaŋde ke puar.

¹¹Kä /kene tetde kuëŋ puanyini kuari ji l-the-rel. Cuke je guic, kä cuke miŋh kä mäthke.

Muthe wii Paam Thi-nay

¹²Cu Kuoth Nhial Muthe jiök i, “Bër kä yä wii paam. Lipni thɪn, bä ji wä kam pääm ti pat paat, ti te ruac thɪn kene lueek ti cä gɔr ke kuj ruicä nath.”

¹³Cu Muthe kene läätde mi cɔal i Jo-cua rɔ jiec, cu Muthe wä wii paam Kuoth.

¹⁴Cue diŋ jiök i, “Liepe kɔ wanε mi amäni lunyaɔ jɔk, kä nëne je, Ä-ron ken yur te keel ke ye ti, ram mi wä tää ke mi latde, a wä kä ke.”

¹⁵Cue wä wii paam kä cu puar päŋ kum.

¹⁶Kä cu gɔɔy Kuoth wic Paam Thi-nay nyuɔɔr, cu puar ε kum ke nin bækɛl. Kä cu Kuoth Muthe cɔl rey puɔrä ke njen in bärɔwdien.

¹⁷Tääme cu buay Kuoth Nhial cɛtnike mac mi ci kac nhial wii paam nhiam ji l-the-rel.

¹⁸Cu Muthe coth rey puɔrä, cue wä wii paam, cue te wii paam ke nin ti jien nuaan butde kä nine thɪn.

Yöth 25

Luuri guath palä

(Yöth 35:4-9)

¹Cu Kuoth Nhial Muthe jiök i,

²“Ruacni ke j̄i l-the-rel, ake māatke yä kä luuri, bia mo luänj raan ε ke njun o noonj.

³Kä ken luuri to bia māat to, bibe la luuri däöpä, kene ciek in bor ke ciek in yian,

⁴ke bieyni tin yiël, kene bieyni tin mēri ke bieyni tin dööli ke bieyni ti boor ti ca lathdien men agoaa, ke m̄iem böwni,

⁵ke tuac rōmni ti ca bil ke biel mi lual, ke guor mi puoth puoth, ke jiath thēep,

⁶ke liεth lembärni, ke juaac ti kuor kuor ke kuj lieth yirä, kene kuj jien tin la tuorke duel ke kuj nuänyä mi goaa.

⁷Ke dorak ti puath puath ke kuj bööth palä min dij ni jen, ke gaakni ke kuj biey goräde in te kathde.

⁸Ake latke yä kä guaath mi bä ben cien th̄in reydien.

⁹Bia duelä lat ni ke pek kä ti diaal tin bä nyuoth ye ke latde amäni päpnike diaal.

Thanduk matdä ruac Kuoth

(Yöth 37:1-9)

¹⁰“Täame bibe thanduk täth ke thep. Bi bäre piny a juath tetni dan rew ke nuth. Kä bi bap baapde ken yap yäapde a juath teta ke nuth.

¹¹Bia je cu roth ke daap mi ley ley rec o kene jok o. Kä bia wicde tath theer mi ca roth ke daap keeliw.

¹²Täthni je ciik däöpä dan nuaan, kä bi ke lath ciöknike dan nuaan, ciik rew kuiyde kuj kel, ke ciik rew kuiyde kuj in dorien.

¹³Gäk nike dan rew bibe la toj thēep, kä bi ke roth ke daap.

¹⁴Kä bi ke cuot ke rey ciikni tin te njepni thandukä, ke yöö ba je la kapke ke ke.

¹⁵Bi toj ε to a te rey ciikni, /ca ke bi kam raar puoronyde.

¹⁶Kä bi lueek matdä ruac ti bä kam j̄i kuēj th̄in.

¹⁷Bi kum lat ke ciek mi daap. Bi bäre piny a juath tetni dan rew ke nuth. Bi riewde a juath teta kel ke nuth.

¹⁸Täth puany dan rew ti cetke puany jaakni ke daap mi bia den ke dey, kä ba ke lath tuorj̄ni kuumä dan rew,

¹⁹täth kel pek kel, kä täth min dorien pek in dorj̄. Bia ken dan rew tath pekni kuumä dan rew ke jen canj o kel o cia tääth ni kum o.

²⁰Bi puany totj̄ gokien yar wijde, bi ke kum emo ku yik piny ke gokien kä cike nhamdien röm, kuke kum le guec piny.

21 Bia pääm lueekni tɔ̄ bā kām ye tɔ̄ cu lāth reyde. Bia kum cu kuēŋ wiide.

22 Nomo ε jen guāath in bā jek ke ye th̄in bi jowdā pāl raar ke w̄ic kumä ke kam puānyini daŋ r̄ew tin te w̄ij̄ thandukä lueekni. Yān bā ruac ke j̄i ke kūj̄ ŋuɔ̄tni diaal tin bā ŋun ke kūj̄ j̄i l-the-ɛl.”

Tharbēt mjeth mi ley rɔ̄

(Yöth 37:10-16)

23 “Bia tharbēt täth ke jiath thēep. Bi bäre piny a juāth t̄etni daŋ r̄ew, kä bi riewde a juāth t̄etdä kel. Kä bi bäre nhial a juāth t̄etdä ke nuth.

24 Bia jokde roth ke daap mi ley ley. Bia w̄icde moc th̄eer mi ca roth ke daap keeliw.

25 Bia r̄el lāt th̄eeräde kä bi pät päätde paar ke pät t̄etdä, ke th̄eer mi ca roth ke daap ŋepnike.

26 Bia je täth ciik daŋ ŋuaan ke daap. Bia ke lāth pekni ke daŋ ŋuaan tin ca ciöke puat th̄in.

27 Bi ciik thiek ke r̄el th̄eerä min la t̄on̄j̄ ti kapke tharbēt a cuotke th̄in ε kaap.

28 Bia t̄on̄j̄ t̄ot̄ō j̄op̄ jiaath mi ŋuer, kä bia ke roth ke daap. Kä ba tharbēt a kapke ke ke.

29 Täthe je th̄än ti tataal, ke liir ke buoli ke took ti ba la tiethke ni luuri piini deeni wal piny, ke ti ba la wan̄ke ni wal ke kūj̄ tulä.

30 Bia mjeth mi ley rɔ̄ lāth w̄ij̄ tharbēt dā guāthni diaal.”

Cuon̄j̄ lembärä

(Yöth 37:17-24)

31 “Bia mi la cuon̄j̄ke lembär th̄in täth ke daap mi ley ley. Bia thääke täth kene leerike ke tan̄de, kä bi ken diaal te yieethä mo kel ɔ̄.

32 Be teke kar bākel ti ba r̄ō r̄ek̄ kūj̄cnike diaal. Bi diok̄ kä ti la cuon̄j̄ke lembär th̄in te kūj̄c kel, kä bi kar diok̄ k̄ok̄ien te kūj̄c in d̄odien a ca r̄ō ḡok̄ c̄et̄ tuon̄j̄ yaan̄.

33 Kä be teke thääk daŋ diok̄ ti ca lāt c̄et̄ke tual kel kä te thare kene gaakni ke w̄ij̄ tuon̄j̄ kel, ke thääk daŋ diok̄ k̄ok̄ien ke thärkien w̄ij̄ tuon̄j̄ in d̄odien. Ken kar daŋ bākel bike cuon̄j̄ inō.

34 Kä jen tan̄j̄ lembärä puon̄yde be teke thääk daŋ ŋuaan ti ca täth ke tāā tuaali ke thärkien keel kene gaaknikien.

35 Bi r̄ew thakdien a kel kä ken kar daŋ bākel tin ca r̄ō r̄ek̄ puon̄y tan̄j̄.

36 Ba thääkien kene karkien deŋ ke jen yieeth ε kel ɔ̄. En nomo keeliw ba deŋ dääpä mi ley ley.

- 37** Bia lembärni daṅ bärōw täth ke kujde, kä ba ke döp ke yöö bike nhamde mer.
- 38** Ba tin la tēṅke nēthde thīn täth ke daap mi ley ley.
- 39** Bia min la cuṅke lembär thīn amāni nyinke diaal tin jäl ke je keel täth ke theemni däapā ti jien diṅk wīcde dhiiec kīllogram.
- 40** Tit ε, mi ca laṭ ke jen laṭ ēē ca nyuṅth jī wīj paam.”

Yöth 26

Keme romä (Yöth 36:8-38)

- 1**“Tääme, dödien en, yen bia yä läṭ kä keme ke bieyni ti dēl dēel ti nyin gow daṅ wäl ti yiēl kene ti mēri ke ti döoli ti ca lathdien men agoaa, kä ca tak agoaa, kä bi ke laṭ ni kuurä, ba ke biel rēci ke puany ti cētkē puany jaakni.
- 2** Bi bär biey kel a juath tētni ti jien rēw wīcde bädäk. Bi riewde a juath tētni daṅ nuaan. Bieyni diaal ba themdien paar.
- 3** Ba bieyni daṅ dhiiec kōc keel, ke dhiiec kōkien keel.
- 4** Kä bi thuk biey o a muooci gooni ke lath mi yiēl kä ken bieyni dhiiec tin ca kōc keel, kä bie laṭ ni nō, amāni bieyni daṅ dhiiec tin kōkien, kä bi gooni laṭh thuknikien.
- 5** Bi gooni ti jien dhiiec laṭh thukni bieyni daṅ dhiiec tin ca kōc keel, kene gooni ti jien dhiiec thukni bieyni daṅ dhiiec tin kōṅ tin ca kōc keel. Bi gooni tōtō rō cu lot keel.
- 6** Bi gooni ti jien dhiiec tin ba bieyni dööp ke ke täth ke daap ke yöö bi duēl cua kel.
- 7**“Bi bieyni tak ke mīem böwni ke kuj wec duēel. Kä bi ke tak ala wäl kel.
- 8** Bi bij kel bäre a juath tētni ti jien diṅk, kä bi riewde a juath tētni daṅ nuaan. Ken bieyni daṅ wäl kel, bike paar.
- 9** Bi dhiiec kōc keel, kä bi bākel tin kōṅ kōc keel. Kä bi bākelien mat ala jiaac rēw thok thjek in te nham kemekä.
- 10** Bi gooni ti jien dhiiec laṭh thukni bieyni daṅ dhiiec tin nham tin ca kōc keel raar, kä bi gooni ti jien dhiiec laṭh thukni biey kä tin kōkien tin ca kōc keel.
- 11** Bi gooni ti jien dhiiec täth ke ciēk in yian, bi gooni yiōoni tin kōn cu cuot ke rēy gooni bieyni ke yöö bi keme romä a kel keeliw.
- 12** Kä nuth biey in ci duoth bieyni tin ci baan wīj keme romä in te nhial bike rō lep puṅony kemekä jōde.

13 Kä bi juäth tēdä mi te kuic kel kēnē min te kuic in dōŋ, kā bieyni wec kemēkā rōmä nhial, wic kemēkā kuom piny kuic o kēnē kuic o, bike cu te lēp lēp kuicnike dāŋ rēw.

14 Kä bi wic kemēkā moc ke kuum ke tuac rōmni ti ca biel ke biel mi thiāŋ, kā bi wicdien yik piny ke tuac böwni.

15 “Bi cuōŋ kemēkā lāt ke jiath thēep.

16 Bi cuōŋ kel kā jien tō cuōŋe kemē tō bäre a juāth tētni dāŋ wäl, kā bi jiath o kā jien tin te rijwāde bäre a juāth tēdä kel ke nuth.

17 Bi jiath kel a teke tun mi cētke tun kor, bi kel te kuic in te piny, kā bi tun kel te kuic in te nhial, ke yöö bike rō gōn kēel, ba ken diaal paar eyit ke yöö bike rōm epot kēnē jiath in dōŋ. Bi cuōŋ kemēkā rōmä lāt ino.

18 Bi jien lāt ke kuj duēel, bi cuōŋ jien ti jien dāŋ rēw lāt kuic targēw.

19 Bi kääpni ciökni ti jien dāŋ ŋuaan täth piny ke ciok in bor, kā bi ke täth thäri cuōŋni jien ti jien rēw. Bi kääpni dāŋ rēw te thaar jiaath kel ke kuj ciöklike dāŋ rēw. Bi ciōok o cuōŋ wij kā kel, bi ciōok in dōŋ cuōŋ wij kā min dōdien, ba loathdien diaal ino.

20 Kuic duēel in dōŋ in lot ni kuic kayŋuääk, be teke cuōŋ jien ti jien dāŋ rēw,

21 ke kääpnikien ti jien ŋuaan ti ca täth piny ke ciok mi bor, kääpni rēw kōkien piny jiaath in dōdien.

22 Bi cuōŋ jien dāŋ bākel lāth jok duēel kuic kony caŋ.

23 Bi cuōŋ jien dāŋ rēw lāt ke kuj guōkni duēel jok o.

24 Jien dāŋ rēw tōtō bike cētke jiath kel däärien kā ba ke mat ni kā ciok in nhiam, ba ken diaal lāt ni no, bike guōk dāŋ rēw cu lāt.

25 Be cu teke cuōŋ jien dāŋ bādäk ke kääpni dāŋ wäl bākel ti ca täth piny ke ciok mi bor, ti bi kääpni dāŋ rēw a te piny jiaath kel. E jen loathdien diaal ino.

26 “Bi tōŋ jōp jiaath thēep rieewni ti jiath kel wicde dhieec, ke kuj duēel kel.

27 Dhieec ke kuj jien duēel kuic kel, ke tōŋ dhieec ke kuj jien kuc in dōŋ ke tōŋ dhieec ke kuj jien jōak duēel konyä caŋ.

28 Bi rieew in te däär pek kuc o kēnē kuic o cop.

29 Bi cuōŋ jien rōth ke daap, kā bi ciikien ke kääpni tōŋni rōth ke daap, amāni tōŋ.

30 Kä bi duel yiath piny ni ke capde mēē nyuōthä ji wij paam.

Bij geelä

31“Bi geel lat ke biel mi yiel kene mi mer ke mi dol mi ca lat agoaa, ke puany ti cetke puany jaakni.

32Biε nap puony thieeri jien nuer dan nuaan ti ca roth ke daap ke gooni daapa wii kaapni cikä mi bor dan nuaan.

33Bi geel nap ke gooni, kä bi thanduk matdä ruac lath rey geelä rec ε, kä bi geel guath in dit ni gooyde ro daak kene guath in rel ro.

34Bi diil luël dueeri lath wii thandukä luëekni guath Kuoth karoa mi rel gooyde ro.

35Bi tharbët kuëj raar jok geelä, ke tan lembära kujc duëel kujc targew, kä lotde ni tharbët in te kujc duëel kujc kaynuak.

36“Kä bi bij thiek duëel raar tak ke biel mi yiel kene mi mer, ke mi dol, kä biε tak ke lath mi ca men agoaa, kä ba jam ke bisel ke lath mi take thin ke tet.

37Kä bia thieer thëep dan dhiiec jop ke kujc biey thiek emo, kä bia ke roth ke daap, kä bi goonikien a daap. Kä bi kaapni cikä mi yian dan dhiiec täth ke kujdien.”

Yöth 27

Yik Kuoth

(Yöth 38:1-7)

1“Tääme, jin, bi yik lat ke jath thëep. Bi riwnike kujcni diaal a juath tetni dan dhiiec. Dhiiec kujc o ke dhiiec kujc o. Kä bi bäre nhial a juath tetni dan diok.

2Biε läτ kä tuoj guoknike dan nuaan nhial. Ba tuojke lat puony jiaath mi kel ke yik, kä biε roth ke yeeth in yian.

3Kä bij thääk ti ba la nanke ni nethde täth, ke jioomnike, ke took tin ba kiethke riem wii yikä, ke gooni ti ba goanke rin, ke yiomni miim ti ba la toawke mim. Nyinke diaal bi ke lat ke ciek in yian.

4Bi duor mi cetke cambak tak ke kujc nethäde ke yeeth in yian. Bi guok cambakä dan nuaan moc ke ciik yeethä mi yian dan nuaan.

5Kä bi je lat piny, theera yikä, bi yeeth in ca tak cetke cambak cu te wii yikä a muoci kamdien nuth.

6Kä bi toj jiaath thëep lat ke kujc yikä, roth ke ke ciek in yian.

7Kä a toj totu cuotke rey ciikni ke yöo bi toj te kujcni yikä dan rew nhial, min kapke je.

8Biε lat ala thanduk mi yöon jic. Kä biε täth ni ke capde ëë cä nyuoth ji wii paam.

Kal duëel Kuoth

(Yöth 38:9-20)

⁹“Bi kal duëel lat ke bij mi ca tak ke lath mi goaa kä bäre juath tetni ti kuor kuj cuëec.

¹⁰Bi geeli duëel kuj targew te kuj kel. Ba ke yian thieeri ti jien dan rew ke kääpni ti jien dan rew bä ti ca täth ke ciek in yian kä ba goonikien kene goonikien täth ke ciek in bor.

¹¹Ba jen ino bä kuj kaynuak, bi bärien rijwädien a juath tetni ti kuor, ken bieyni tin ba nap, bi thieerkien a jien rew kä bi kääpnikien piny a jien dan rew ti ba täth ke ciek in yian. Kä bi gooni thieeri kene goonikien a ciek in bor.

¹²Riew kal kuj kony can ba nap bieyni ti riewdien juath tetni ti jien dhieec ke thieer wäl ti teke thär wäl ti kaapke ni ke piny.

¹³Riew kal nhiamde kuj käny can ba juath tetni ti jien dhieec.

¹⁴Bi kuj thiek kuj kel teke bieyni ti naap ti bärien rijwädien juath tetni dan wäl dhieec, ke thieer dan diok kene kääpni tharikien dan diok.

¹⁵Kuj thiek kuj in don bi bieynike tin naap a juath tetni dan wäl wicde dhieec ke thieerkien dan diok, ke kääpni tharkien dan diok.

¹⁶Thok kal ba je moc ke bij mi bäre juath tetni ti jien rew, mi ca jam ke biel mi yiel ke mi mer ke mi dol ke lath mi ca men agoaa, kä ba je tak ke tet ni kuurä. Be teke thieer dan nuaan, ke kääpnikien dan nuaan.

¹⁷Thieer diaal tin ca cuon ni kal ba ke döop wijdien nhial ke ciek in bor, bi goonikien a ciek in bor bä, kä bi kääpnikien tharikien a ciek in yian.

¹⁸Bi bär kal a juath tetni ti kuor. Bi riew a jien dhieec, kä thole ke bieyni ti naap ti ca tak ke lath mi ca men agoaa, ke kääpni ti ca täth ke ciek in yian.

¹⁹Ken kuak lat duëel diaal kene löcke diaal, ke löc rëekde diaal ba ke täth ke ciek in yian.

Yuop lembära

²⁰“Jiokni ji l-the-rel i ba ji nöj ni lieth in goaa ke kuj lembära, ke yöo bi lembär a pet guathni diaal.

²¹Dueel Kuoth in la rom naath thin ke Kuoth Nhial, kuj geelä jok e nhiam thandukä, bi Ä-ron kene gaatke mac a rialke ikä nhiam Kuoth Nhial ke thian amäni bak. Ba nut mi ba lat e ric diaal kä ji l-the-rel amäni can kel.”

Yöth 28

Bieyni kuari palä

(Yöth 39:1-7)

¹“Bi dämuɔɔr ni Ä-ron maɔt rɔɔdu kene gaatke kä bi ke koc rey ji l-the-rel ke yoo bike lätkä lat ala bööth palä, jen Ä-ron kene gaatke, ni Na-dab, ke Ä-bi-yu ke El-a-dhar kene l-ta-mar.

²Kä bij bieyni palä ti gow ti yelke ro lat ke kuj dämuɔɔr ni Ä-ron ke yoo be teke luth kä be wan nath riaw ke maan bieynike.

³Kä ruacni ke ney ti kuɔɔr ti cä cak pel, ke yoo bike bieyni palä Ä-ron lat, tin ba je jak kä göl ke kuj Kuoth ke yoo be ya lat kä lat ala boöth palä.

⁴Titi ke ken bieyni palä tin ba lat. Bij kath ran, ke bij gora ran, ke bij palä mi läw läw mi diit, ke bij mi ca rel, ke kum, ke laak letdä, bike dämuɔɔr ni Ä-ron kene gaatke lat kä bieyni palä ke yoo bike ya lat kä lat ala bööth palä.

⁵Ake lat ke bieyni toto ke daap, kene biel mi yiel, ke biel mi mer, ke biel mi dol, ke lath mi ca men kä ca ke thin.”

Bij gora ran

⁶“Kä bike bij gora ran mi teke maan lat ke daap, ke biel mi yiel, ke mi mer, ke mi dol, ke lath mi ca men agoaa, kä ca takde men ke lat kuurä.

⁷Be teke tet dan rew wuɔɔknike ti ba dööp thukni biej dan rew in te kuj i jok o, ke yoo be cua bij kel.

⁸Kä laak letdä in yiäke ni je piny ba lat ni ke jen lat o, latke je ke daap, kene lath mi yiel ke mi mer, ke mi dol, ke lath mi ca men agoaa, kä ca takde men.

⁹Kä bi guiy dan rew ti mali kan kä bi ciööt gan l-the-rel goar jokdien.

¹⁰Bi bäkel goar guiyä kel, kä bi duothkien tin kokien goar jok guiyä in do dien, bi ke luay guɔɔri ke pek diëethdien.

¹¹Bi ciööt gan l-the-rel ket jok guiyäni dan rew toto, natni ke thin a goari ke ni ke ket in la bel mi kuura ket ni tiil gora, kä bi ke tath kääpni dääpä dan rew.

¹²Bi ken guiy dan rew toto lath nhial wuɔɔkni biej ala nyin timä ke kuj gan l-the-rel. Bi Ä-ron ciöötkien a nyooth wuɔɔknike dan rew nhiamdä, ke kuj kä yoo deë nekä la tiemä ciemä.

¹³Bi kääpni dääpä e to ket.

¹⁴Take ke ke kuatni dääpä dan rew ti ca non ke non deep, kä bi dep kuatdä cu goan kääpä guiyä indaan.”

Bij kath

(Yöth 39:8-21)

¹⁵“Tääme bi bij kath mi luk naath lat ni kuurä, bie lat ni ke lat biej gora ke daap, ke biel mi yiel kene mi mer, ke mi dol, ke bij mi ca men agoaa.

- 16 Bi bäre paar kujcnike diaal, kä ba jicde mat kä ræw, kä bi bäre a nuth juaath teta, kä riewde nuth juaath teta.
- 17 Kä bi je moc bëer guiyini dääpä dan nuaan. Ber in nhiam bie lat ke guëy mi mää mi tëë maan mi goaa, ke guëy mi tok, ke mi guir.
- 18 Kä bi ber in ræwde a guëy mi tuc, ke guëy mi yiël, ke guëy mi riaw riaw.
- 19 Kä bi ber in diocdien a guëy mi thiän, ke guëy mi dëër kenë guëy mi yian.
- 20 Kä bi ber in nuaandien a guëy mi duäy, ke guëy mi car, ke guëy mi tuc cäärä.
- 21 Kä be teke guiy dan wäl ræw ti luotke ni ciööt gan I-the-rel, ba ke kët jokdien cetke kuc paam, guëy o ke ciöt döör o guathnikien dan wäl ræw.
- 22 Kä bi bij kath tath kuatni ti ca nön ke nön deep ke daap mi til til.
- 23 Kä bi tiil dan ræw tath ke daap ke kuj biej kath, kä bi tiil dan ræw tötö lath thukni biej kath.
- 24 Kä bi kuatni dääpä dan ræw tin kon cu goan tiili dan ræw.
- 25 Kä bi thuk kuatni tötö yian kä kääpni guiyini wucokni, bi bij kath cu yian thin nhiam.
- 26 Ku tiil dääpä dan ræw tath, kä bi ke goan thukni biej kath dan ræw thok in te ræc o kä bij gora.
- 27 Kä tath tiil dääpä dan ræw kocien, kä goni ke piny biej gora nhiam thukni biej gora dan ræw. Kocä yieenä min ca tak ni kuurä romädien nhial.
- 28 Bi tiil biej kath goan tiili biej gora, ba ke yian biej gora ke bij mi ræp ræp mi yiël, ke yöö /ci bij kath ræde bi pot biej gora.
- 29 Kä bi Ä-ron ciööt gan I-the-rel rom ke bij kath in luk naath, be ke roam löcde guath in la wee guath in rel gooyde ro, be ke nan thin ke yöö ba ke tit cian nhiamdä.
- 30 Kä bij U-rim kenë Tu-mim lath ræy biej kath in luk naath, kä bike te löy Ä-ron guath in la wëë ræc nhiamdä yan Kuoth Nhial. Bi Ä-ron luocok ji I-the-rel kap ke ræy laacde ni no nhiamdä a wee wä.”

Bieyni kuari palä ti kocien
(Yöth 39:22-31)

- 31 “Kä bi bij pieny mi bäär ke kuj biej gora koc ke bij mi biel lathde yiël ni kæliw.
- 32 Be teke yöy ke kuj wec, kä ba thokde kor ke bij mi ciw mi bum bum ke yöö /ce bi ræt.

33 Kä bi thok biey piny ε köc dhuöör ke lath mi yiēl keñe lath mi mer, ke mi dol, kä bi giēri ti ca täth ke daap köac ni kamnikien.

34 Bi giēer laṭh, kä bi dhur lath laṭh. Bi kuoluok laṭh, kä bi dhur lath laṭh thok biey piny keēliw ino.

35 Kä bi Ä-ron ε a kuēṅ mi la lätdē lätkä ala bööth palä, ba je la liēṅke ni ben guäth thekä nhiamdä, amäni jiende thṅn ke yöö /ce dēē le liw.

36 “Bi gōrōk mi pat pat kä puōth täth ke daap mi tṅl tṅl, bi jōkde gōr ke gōar guiiyā mi ca ket ṅ, ‘Duṅ goaa mi rēl rō kä Kuoth Nhial.’

37 Kä biē yian kumä wecdε ke biṅ mi rēp rēp mi yiēl, a tēē nhiam kuōm.

38 Kä be te nhiam Ä-ron, ke yöö yän Kuoth Nhial, bä luuri tin thōp ṅi l-the-rēl ke nhök cāṅ tēē mi bi rō guäc kä tin ca yēl yä ε ṅi l-the-rēl, bi Ä-ron ε kañ ala guäcdε, be te nhiamdε ni ciaṅ, ke yöö bi Kuoth Nhial ke nhök.

39 Kä biṅ biṅ mi cor tak ke lath mi ca mēn agoaa, kä ba takde thṅn, kä biṅ biṅ mi la riethke wṅc tak ke lath mi ca mēn ni goaa, kä thienke takde, kä bi laak tak kä biēē jam ke lipro.

40 “Bi bieyni keñe läk letni ke kumni wec laṭ ke kuṅ gan Ä-ron, ke kuṅ thiekä keñe maan.

41 Kä bi ke laṭh puōṅny dämuöör ni Ä-ron, keñe gaatke keel, bi ke yṅr, kä bi ke buok yä. Kä bi ṅin ke tany a gow ke yöö bike teke luṅṅ ke lätnidä ikä, ala bööth palä.

42 Kä bi ke tak thuruuāli ti kuōmke letkien bike a guōt guōt letnikien bike ben pēek wuōthni taatnikien.

43 Bi Ä-ron ke cieṅ keñe gaatke guäth in la wäke kemekä romä nath ke Kuoth Nhial, keñe guāath in la bäke gekä yṅkä guäth in rēl rō, guāath in bike läṭ Kuoth ben laṭ thṅn, ke yöö /cike rō dēē le yōac duer mi näk ke, ke yöö ba ṅut mi bit kä je amäni kuayke tin beē köore.”

Yöth 29

Lēy Ä-ron keñe gaatke

1 “Min bi läṭ kä Ä-ron keñe gaatke täame, ε neme, ṅin bi ke rial ikä ke yṅrien Kuoth, ke yöö bike lätkä laṭ ala bööth palä. Käni ruath thaak kel keñe ruēeth rōmni daṅ rēw ti thil diēw,

2 ke juray mi thil thuōp, keñe jurayni ti pat paat ti ca nyōt ke liēeth, keñe pam pamni ti nyin tietni ti rēp rēēp ti ca wṅc dien yṅr ke liēeth. Bi ke pat ke nup beel mi kōk kōk mi kōc kōc.

- ³Bi ke laṭh rey dieny kel, bi ke nooṅ ke dieny kel, kä bi ruath thaḳ kene rueṭh roomni daṅ rew nooṅ.
- ⁴Bij Ä-ron kene gaatke nooṅ thok duëel romä nath ke Kuoth Nhial, bi ke cu puok ke pi.
- ⁵Kä bij bieyni kaṅ, bi bij in cuwor kuëṅ puḳony Ä-ron, kä bi bij in bäär in yoc yoc kuëṅ puḳonyde kene bij gora ran kä bi bij kath laṭh jokde kä bi letde dot ke laḳak biey gora.
- ⁶Kä bij kum laṭh wiide, kä bi kum in rel ro par nhiam kumä.
- ⁷Kä bi lieṭh yira kaṅ, bi je wuoc wiide, bie cu yir.
- ⁸Bi gaatke nooṅ bij bieyni tin cuori kuëṅ puḳonydien.
- ⁹Kä bi letkien duot ke laḳkni, kä bij kumnikien kuëṅ wiidien, kä bi lat gök ni a nyinkien ke pek mi doraar. Ine bij Ä-ron kene gaatke cu nuḳtä.
- ¹⁰“Bi ruath thaḳ nooṅ thok duëel Kuoth, bij Ä-ron kene gaatke tetkien kuëṅ wij ruath thaḳ emo.
- ¹¹Kä bi ruath thaḳ näk nhiam Kuoth Nhial thok duëel romä.
- ¹²Bi thaṅṅ riem thaḳ kaṅ, bi je ku la yinyi wuḳthni tuḳṅni yika ke yiatdu, kä bi duoth riem wuoc thaar yika.
- ¹³Kä bi paar in kum jiac piny keeliw kaṅ, kene rap kolä cuany, ke rok daṅ rew ke koalikien keel, bi ke waṅ wij yika.
- ¹⁴Kä bi riṅ thaḳ kene kole ke wawde waṅ jok wec. Nomo e luur mi la luur duira.
- ¹⁵“Bi kel kä rueṭh roomni kaṅ, kä bi Ä-ron kene gaatke tetkien laṭh wij ruath dëel romä noma.
- ¹⁶Bi ruath dëel cu näk, kä bi riemde kaṅ, bi je kieth wij yika a guuli je.
- ¹⁷Bi ruath dëel emo nuok dhoni, kä bi jiacde kene cinke lak, ke ciöke, bie laṭh guäth kel keel ke dhonke, ke wicde.
- ¹⁸Bi ruath dëel emo waṅ keeliw wij yika. E luur mi waṅke ya, yan Kuoth Nhial, e miel mi kur kur mi teṭh loc. E luur maac kä Kuoth Nhial.
- ¹⁹“Kä bi ruath romä min doḳdien kaṅ, bi Ä-ron kene gaatke tetkien kuëṅ thin.
- ²⁰Bi je cu näk, kä bi thaṅṅ riemde kaṅ, bie laṭh wij jieth cueec Ä-ron kene wuḳth jithni cuëcni ganke, ke wuḳth yietni cuëcni tetnikien, tin dit ke wuḳth yietni ciöknikien tin dit. Kä kithni thaṅṅ riem wij yika a guuli je.
- ²¹Kä bi thaṅṅ riem in te wij yika kene lieṭh yira kaṅ, bie kieth puḳony Ä-ron kene bieynike, mäni puany ganke kene bieynikien ke je keel. Kä jen kene bieynike bike a nyin Kuoth ti yelke ro mäni gaatke kene bieynikien ke je keel.

22 Bi kol ruaath dëäl romä leni kan, kene thiol juagale, ke paare min ci jiac yik piny, ke rap cuany, ke rok dan rew ke koalikien, ke yam cueec, ke kuj kä yöö neme e del in yierke ni ke.

23 Rey dieny in te juray mi thil thup thin, jen dieny in ca luur ni ya, yan Kuoth Nhial, kamni juray kel raar thin, kene jurayni ti pat paat ti ca nyot ke lieth, ke pam pamni ti nyin tietni ti rep reep ti ca wicdien yir ke lieth.

24 Kä bi ken diaal lath tetni Ä-ron kene tet ganke, bike ke nuen ya.

25 Bi ke cu kan tetnikien, bi ke wan wij yika. Mati ke keel ke luur in la wanke ala miel tetka laac mi kur kur ka ya. Min mo luur maac ka je.

26 "Kä bi kaw ruaath dëäl yira Ä-ron Kuoth kan, bie nuan ala luur nuena nhamda, yan Kuoth Nhial, ba jen bothdu e no.

27 Kä bi kaw dëäl nuena kuany gola ala dun Kuoth Nhial kene yam in la rin kuar nuotni, min ca nuan ka ca luuri Kuoth ka ruath dëäl yira Ä-ron Kuoth kene gaatke.

28 Kä ba both Ä-ron kene gaatke amani can kel ka ji l-the-rel ke yöö ba dun boothni nuotni mi ba a luorke e ji l-the-rel ka luuri nyuaakadien, ba luurien ka ya.

29 "Bi bieyni Ä-ron tin gow tin yelke ro a nyin ganke to bi ben korre to, ba ke yir thin, ka ba ke ley Kuoth Nhial.

30 Gat in bia booth nuotni be ke cien guathde ke nin barow, guath in la bee duel romä min bee nyin Kuoth Nhial ben lat guath theka.

31 "Bi ruath dëäl in la dun yira kuar nuotni Kuoth kan, ka bi rinde thal guath mi goaa mi rel ro gola.

32 Kä bi Ä-ron kene gaatke rin dëäl emo cam keel ke juray in te rey dieny, thok duel romä ke Kuoth Nhial.

33 Bi ken ke cam ken titi keel ke tin ca luul, ke yöö ba ke ley ka ba ke kam Kuoth Nhial, ka /ci ney ti kon bi mith thin, ke yöö ke ti rel gooydien ro.

34 Kä mi weë teke rin yiradien Kuoth kie juray mi bi duoth amani runwan, wane duoth emo, a /ca cam ke yöö e dun Kuoth min goaa in rel roode.

35 "Bi Ä-ron kene gaatke yer Kuoth Nhial, bi lat emo lat ka ke ke nin dan barow cetke ti diaal ti ci yan ke lar i ni no.

36 Ni cian bi tuut a loori Kuoth Nhial ala luur duira ke kuj kä yöö be teke luul kam Kuoth Nhial ke kuar nuotni. Bi luur duira thop ba, ke kuj yika ke yöö be teke luul ke Kuoth Nhial guath in la tdi lat luul ke kujde, ka bie yir ke lieth ke yöö ba je ley Kuoth Nhial.

³⁷Bi yik luel ke nin bārow, kā bi je jak kā goaa, kā ba mi rel rō, bie jak kā mi goaa elōj mi rel rō. Nie kel ɔ bi yik gueer ɔ be je jak kā mi goaa mi rel rō.

Luuri tin wanke ni cian

³⁸“Tääme neme ε jen mi bi a luuru ke Kuoth Nhial wii yikā, rueeth deet roomni dan rew ti guɔɔr keli, bie lor ke ke cian cian a wee wā.

³⁹Bi ruath dēel a luuri Kuoth Nhial ke runwanj. Bi rewde luor ke thiande.

⁴⁰Ruath dēel in nhiam ba thöp keel ke nup mi tup tup mi te rey lirä mi yial mi ca nyɔp keel ke lieth mi nhiacke deeni jien kā peke däär lirä, ke pi deeni wal (pi thieŋ) ti pek däär lirä, ala ti ba tieth piny.

⁴¹Kā bi ruath dēel in dōj luuri Kuoth Nhial ke thianj keel ke nup in lap a luorke ni Kuoth Nhial amāni mucde in tiethke piny, ceṭke min te luuri ruonwaanj, ke kuj nuānyä mi kur kur. ε luur maac kā Kuoth Nhial.

⁴²Ba luur mi wanke kā rickun diaal thok duēel romä nhiamdä, yan Kuoth Nhial guäth in baā romä ke ye ke yōō baā ruacä ke ji thīn.

⁴³Baā romä ke ji l-the-rel, kā ba duel romä tany ke kuidä a ba tan tan ke buaydä.

⁴⁴Yän bä duel romä kene yik tany ke kuidä. Ä-ron bä kene gaatke, bä ke tany ke kuidä ke yōō bike yä lät ikä ala kuar nuɔtni.

⁴⁵Yän baā cienä rey ji l-the-rel, kā baā Kuothdien.

⁴⁶Kā ba yä ḡac ala Kuoth Nhial Kuothdien eē kām ke raar muun l-jep ke yōō bä cien reydien. ε yan Kuoth Nhial Kuothdien.”

Yöth 30

Yik wenä wal

(Yöth 37:25-28)

¹“Bi yik täth ke jiath thēep mi ba wal ti goaa nuānydien la wanke thīn.

²Bi bäre a juäth teta kel, kā bi riewde a juäth teta kel, bi bäre paar kujni diaal. Kā bi bär thöole a juäth tetni dan rew, bi tuŋke ceṭnike mi bāke raar puɔɔny jiaath, ba ke täth ke jen jiath ε kel ɔ.

³Kā bie roth ke daap mi til til amāni bieede kene buaalke ke tuŋke. Kā bie lät kā theer geëknike wijde nhial ke daap.

⁴Kā bi tiil dääpä dan rew lat ke kuide piny theeräde, bi ke laṭh kujnike dan rew tin luotke rō. Bike a gooni tojni dan rew tin ba kapke je.

⁵Bi toj toṭo lat ke jiath thēep, kā bi ke roth ke daap.

6Kä bië lath nhiam geelä min te nhiam thandukä lueekni, guagath in bä rom ke j̄i th̄in.

7Kä bi Ä-ron wal ti teke nuäny mi kur kur wan̄ wijde, mi ce lembär rial ikä ni cian̄ ke runwan̄, be je a döbe.

8Kä mi ci Ä-ron lembär n̄ap nhial ke thian̄ be je a döbe, bike a ti te th̄in nhiam Kuoth Nhial r̄icnikun diaal.

9Kä /ca wäl mi /ci r̄o lot ke Kuoth Nhial, bi wan̄ wijde, kie luuri tin la wan̄ke kie muc beel, kie muc tin la muocke piny /ca ke bi lath wijde.

10Kä bi Ä-ron luël a lätd̄e tuḡni ȳikä kä keel ke ruḡn ke riem luurä duirä min la luelke, be luël lat̄ kä keel ke ruḡn, kä be räth mäni karkun diaal. E mi r̄el gooyde r̄o kä yän Kuoth Nhial.”

Tholbok kemekä romä

11Cu Kuoth Nhial Muth̄e j̄iök j̄,

12“Mi wij̄ j̄i l-the-r̄el wä kuen bi ram̄o yä kam kök ke kuj̄ teekäde guäth in ḡri ke yöö be thil ti b̄ec b̄ëc̄ r̄eydien guäth in ḡḡrike.

13Bi ram mi ca ḡḡr kuenä yioḡ tin ḡörke la th̄op, c̄etke pek yioḡni luaak Kuoth. Be ke la th̄ope ala luur kä yä.

14Ney diaal tin runkien j̄ien r̄ew a wä nhial, bike muc la th̄op, yän Kuoth Nhial guäth in ḡḡrke ciöötken guäth kuēnä.

15/Ci ney ti r̄ian̄ r̄iaḡn̄ kuj̄c̄ yioḡni t̄ḡ th̄öpke t̄ḡ bi r̄ep, kä /ci ney tin can e bi gäm guäth in th̄ope muc, yän Kuoth Nhial, ke yöö bia t̄ekdun a luēe.

16Kä bi yioḡ luël la käni kä j̄i l-the-r̄el, bi ke lätd̄ ni lat̄ duëel romä ke yöö be Kuoth Nhial jak kä la tiime j̄i l-the-r̄el nhiamde kä bia t̄ekdun cu luēl.”

Thak yieethä in yian

17Cu Kuoth Nhial Muth̄e j̄iök j̄,

18“Bi r̄oodu t̄ath thak yieethä, bi thare täth ke ciäk in yian ke kuj̄ lak. Kä bië kuēn kam duëel romä kene ȳik. Kä bi p̄i lath r̄eyde.

19E j̄en bi Ä-ron ken gaatke t̄etkien kene ciökien a lak th̄in.

20Bike t̄etkien kene ciökien a lakke th̄in guäth in wäke r̄ey duëel romä kene guagath in bäke gekä ȳikä ke yöö bike ben lätd̄, ke min wan̄ke muc in la wan̄ke yän Kuoth Nhial. Ino /cike bi le lij̄w.

21Bike t̄etkien kene ciökien a lakke a /cike bi le lij̄w. Ba n̄ut mi doraaar kä ke, ni kä j̄en puḡnyde amäni kuayke r̄icnikien diaal.”

Liseth yirä

22 Ɛn w̄aṅo, cu Kuoth Nhial Muthɛ ni jiök i,

23 “Käni wal ti kuṛ kuṛ ala yieer w̄al in kṛp mi tekɛ kiilugram ḁaṅ b̄akel, kene w̄al mi gṛaa ṅuänyde mi tekɛ theemni diṛk, mäni tṛṅ w̄al mi lim lim ti tekɛ theemni diṛk.

24 Kɛ luac mi theemni kɛ b̄akel, ken diaal ba kɛ theem kɛ theemni luaak Kuoth, matkɛ kɛ lieth mi thiäṅ liɛɛr mi yial.

25 Bi lieth yirä mi rɛl rṛ l̄at kɛ kɛ, a liṛmi kɛ cɛṅnikɛ min la läät lithni kɛ a liṛm guäth l̄atde, ba lieth yirä mi gṛaa mi rɛl rṛ.

26 Kä bi duɛl rṛmä kene thanduk lueekni a yiiri kɛ jɛ,

27 amäni tharbɛt kene kuake diaal, kɛ cuṅ lɛmbär amäni nyinke diaal, kɛ yik in la w̄aṅkɛ wal ti ṅuän th̄in.

28 Kene yik luuri tin la w̄aṅkɛ kene kuake diaal, mäni thak kene thare min cuṅ kɛ jɛ,

29 Bi kɛ l̄ɛy Kuoth Nhial kɛ yṛö bike a nyin Kuoth ti gṛw ti r̄elkɛ rṛ ɛlṛṅ, kä ɛ nie kɛl ṛ bi yik ɛmṛ gueer ṛ bɛ jɛ jak kä mi gṛaa mi rɛl rṛ.

30 Kä bi j̄i Ä-ron kene gaatkɛ yir, kä bi kɛ l̄ɛy Kuoth Nhial kɛ yṛö bike l̄atkä l̄at ala bööth palä.

31 Kä bi j̄i I-the-rɛl jiök i, ‘Lieth ɛmɛ ɛ lieth yirädä mi gṛaa mi rɛl rṛ kä r̄ickun diaal.

32 /Ca bi jɛk ni yṛö yierkɛ jɛ ni puṅny nɛeni diaal. /Ci mi ḁṛṅ mi cäät kɛ jɛ bi l̄at kɛ kuḁdun. Ɛ ḁṛṅ Kuoth mi gṛaa mi rɛl rṛ, kä ba mi gṛaa mi rɛl rṛ kä yɛ.

33 Kä mi wä raan mi cɛṅkɛ jɛ wä l̄at kene mi wee tekɛ ram mi bi jɛ l̄ath puṛṛny jurä ḁḁdien, ram ṛ l̄at mi cɛṅkɛ nṛ mṛ ba tuṛk raar r̄ɛy nɛenikɛ.’ ”

Wal tulä

34 Cu Kuoth Nhial Muthɛ jiök i, “Käni wal ti tekɛ ṅuäny mi gṛaa kä luaac ḁaṅ diṛk, luac mi kṛp ɛlṛṅ kene luac mi ḁit kökdɛ kɛ luac mi r̄ɛɛp ṅuäny, kɛɛl kɛ luac mi t̄il t̄il mi la w̄aṅkɛ, ken diaal ba pɛk th̄ɛmḁien p̄aṛ ɛyit.

35 Bi w̄al mi gṛaa ṅuänyde mi ba w̄aṅkɛ l̄at cɛṅnikɛ l̄at in la läät lithni a l̄at ni yieɛr bie liṛm kɛ mile. Ɛ ḁṛṅ Kuoth mi l̄ɛy l̄ɛy mi rɛl gṛooyde rṛ.

36 Kä bi th̄aṅṅde yṛl ala mi nyiw nyiw, bi th̄aṅṅde l̄ath nhiam thandukä lueekni min te duɛl rṛmä, guäth in b̄aṛ rṛmä kɛ j̄i th̄in. Ba ḁṛṅ Kuoth mi gṛaa mi rɛl gṛooyde rṛ ɛlṛṅ, mi thil mi päär kɛ jɛ kä yɛ.

37 Kä wal ṅuänyä tin bia l̄at kɛ kuḁdun, /cia kɛ bi p̄aṛ kɛ l̄at in l̄atkɛ ni nɛmɛ, bi ṅäcdun kɛ jɛ a yṛö ɛ ḁṛṅ Kuoth mi gṛaa mi yɛɛl rṛ kä Kuoth Nhial.

³⁸Ram mi wä mi cētke je wä laṭ ala liēth puḡany mi be rōde a yiire ke je, jen ram ɔ ba tuḡk raar rey nēenike.”

Yöth 31

Bël kemekä romä

(Yöth 35:30—36:1)

¹Cu Kuoth Nhial Muthē jiök i,

²“Nen ε, ḡän cä Be-dha-lel in la gat Uri, Uri in la gat Ḳur, raan döör Juda col ni ciotdä,

³kä cä je thiän ke yiēädä in goaa in rel rō. Cä je kam pel kene ḡac ḡaani, ke tiit kä ḡaani amäni caḡp kuurä diaal.

⁴Ke ḡöö be caḡp kuurä laṭ ke laṭ däpä kene laṭ cikä min boḡ, ke laṭ min yian,

⁵ke wuḡḡk guiiyni kene wuḡr dḡakni, ke ḡaṭ jien, amäni caḡp kuurä lätni diaal.

⁶Nen ε, ḡän cä je kuany keel kene ɔ-li-yab in la gat A-yi-tha-mak, raan döör Daan. Kä ḡän cä ji kuurä diaal tin pel kam caḡp beelä diaal ke ḡöö bike tin cä laṭ i laṭ.

⁷Ala geel duēel romä nath ke Kuoth Nhial kene thanduk lueekni kene kum wecde min la duḡ kḡcä laaac, amäni kuak duēel romä diaal.

⁸Ke tharbēt kene kuake ke min la lembärni a cuḡḡke wiide amäni kuake diaal, ke yik in la wäl mi ḡuäny goaa a waḡke thḡn,

⁹amäni yik luur tin lap waḡke, ke kuake diaal, kene thak lak tḡtni kene ciōke ke thare min la cuḡ ke je.

¹⁰Kene bieyni tin ca takdien thḡn, kene bieyni Kuoth ti ḡelke rō ke kuj Ä-ron in la boḡth ḡuḡtni, kene bieyni ganke, ke kuj laṭ guḡn kuḡ ḡuḡtnikä.

¹¹Ke liēth yjrä Kuoth, ke wal ḡuänyä tin gow tin la tuḡḡke ni guḡḡth Kuoth in thēke. Bike tḡti diaal laṭ cḡtnike min cä laṭ ji.”

Duḡt cāḡ lḡḡä Kuoth

¹²Kä cu Kuoth Nhial Muthē jiök i,

¹³“Läri je ji l-the-rel i, ‘Yuḡpe nin lḡḡädä, ke ḡöö nomō ε nyuth kamdä kone ye riḡnikun diaal, ke ḡöö bia je ḡac i, ḡän Kuoth Nhial, ε ḡän jak ye kä lēy lēy ɔ.

¹⁴Bia cāḡ lḡḡä a yuḡpe, ke ḡöö ε cāḡ Kuoth mi goaa mi rel rō kä ye. Ram mi wä je yḡr duunde ḡöö ba näk, kä ram mi wä laṭ wä laṭ ke jen cāḡ emō ba je ḡuḡk raar rey nēenike.

¹⁵Bi naath läṭ ke nin bākel, kä bārow nini ε cāḡ lḡḡä mi ca gok ni bum, ε cāḡ lḡḡä mi goaa mi rel rō kä Kuoth Nhial. Ram mi wä laṭ laṭ thḡn duunde liḡḡ.

¹⁶Ke kuj emɔ, bi ji l-the-rel je a yoop, tietde cänj loṅä ala gok mi dɔraar ricnikien diaal.

¹⁷Ba nyuth mi bi a dɔraar kamdä kɔne ji l-the-rel en yöö ṽän Kuoth Nhial cua nhial kene piny cak ke nin bækel, kä cua loṅj ke bärɔwdien, a bi yiëädä wee ṽaac.’ ”

¹⁸Kä cue Muthε kam pääm dan rɛw ti pat paat ti ca lueek gɔar thɪn guäth ëë cε thuɔk ke ruac wij Pāam Thi-nay, pääm ti gɔr ni Kuoth ke yiatde.

Yöth 32

Kɔɟal ruath däöpä

¹mëë wä naath ε nen i ci Muthε jääny wij pāam, cuke rɔ maat, bāke kä Ä-ron, cuke je ben jöök i, “Bër, täthni kɔ kuth ti bi jal nhiamda, ti ba kɔ both. En wut ε cɔal i Muthε mi, mëë käm kɔ raar muun l-jëp, kueckɔ mɔ ci tuɔk kä je mɔ.”

²Kä cu Ä-ron ke jöök i, “Yen kamε tiil däöpä tɔ te jithni määnkun tɔ raar, kene tɔ te jithni gankun tɔ, ke tɔ te jithni nyieetkun tɔ, nöṅε ke ṽä.”

³Cu ney diaal tiil daapni tëë te jithnikien kam raar, cuke ke nöṅ Ä-ron.

⁴Cue daap káp tetnikien, cue je thal, kä cue je laṭh guäth mi cε täth ala ruath, kä cue ben raar ala ruath thaak, kä cuke wee i, “Ji l-the-rel, titi ke ken kuthku tëë kamke ji raar muun l-jëp.”

⁵mëë wä Ä-ron ε nen inε, cue täth nhiamde, kä cue ruac ke naath cue wee i, “Iruun banε Kuoth Nhial läť kä mīth tethä loaac.”

⁶Kä cuke keer ni ke runwanj elɔṅ. Cuke luuri ti wanke näk, kä cuke luuri malä noṅj, cu naath nyuur mīthke, kä māthke, kä cuke kac nhial ke raw.

⁷Kä cu Kuoth Nhial Muthε jöök i, “Wër piny ni kä keel ke yöö ken neeku tëë noṅji raar muun l-jëp cike ciaandien yar.

⁸Nie guäth ε tot ε cike rɔ ku thunj buɔk dup ëë cä guɔk ke. Cike rɔ tath ruath thaak, mi la palke ε ken, kä naake je kä ṅɔaani, bike wee i, ‘Yen ji l-the-rel, titi ke ken kuthku tëë kamke ji raar muun l-jëp.’ ”

⁹Kä cue Muthε jöök i, “ṽän cä ney titi thuk ke guεc, ke ney ti bum wuɔthkien ε tet.

¹⁰Ke kuj emɔ guenyini ṽä guäath mi bä wıcdä car ke je, kä ṽän bä ke puɔk ε puɔk, kä jin puɔɔnydu bä dɔr mi diit cak ke ji.”

¹¹Kä cu Muthε Kuoth Nhial Kuothde läṅ, cue wee i, “Aṽ Kuoth Nhial, enu bi wan loaacdu rɔde rep ke neeku mɔ, ken ney tëë käm ni jin raar muun l-jëp, ke luṅ mi diit kene tetdu mi bum?”

12 Ǝnu dëë j̄i l-jëp ε laar ɔ̄ j̄, ci Kuothdien ke noon raar ke cap, ke yöö be ke ben nor w̄i paam kä be ke cu puok w̄i muon? Päl waan laacdu mo diit emɔ, kä nyok w̄icdu ke car ke mi jiäak ε dëë ben kä neeku mi.

13 Tim A-be-ram, kä tim Ay-dhek ke ne l-the-rel tin la laatu, tää ci ro yac nhamdien ke puonydu pany. Curi ke j̄iök j̄, ‘Yän bä kuaykun jak kä diethke ro, a bike cetke kuél nhial, kä en mun ε diit emε keeliw cá je kam kuaykun, mi ba kan ε ken ala duundien amäni cian.’ ”

14 Kä cu Kuoth Nhial w̄icde car ke päl kä mi jiäak in ε jen j̄ lätde kä neeke.

15 Cu Muthε roode rit, cue ben piny w̄i paam jäle ke pääm dan rew tin pat paat tin la nyin lueekni, tin ca gak ke goar kuicnikien dan rew diaal, kuic ɔ ke ne kuic ɔ.

16 Kä ken pääm tɔtɔ lät ke ni Kuoth inɔ. Goarien gore ni Kuoth puonyde, ca ke rël jok päämni tɔ pat paat tɔtɔ.

17 Mëë wä Jo-cua jow nath lin, ke roalien mi diit, cue Muthε j̄iök j̄, “Ci kor nyiëeny rey wec.”

18 Kä cu Muthε ε J̄iök j̄, “Nomɔ /cie roal mi cet joc j̄ike naath, kä /cie roal mi cet juocke ni j̄ike, lienä ni roal neeni ti ci w̄icdien kac koan.”

19 Kä mëë wäke wec n̄ath ikä nie wanɔ, cu Muthε ruath nen, ke ne naath ti duothke bul. Cu Muthε këc a be rooth. Cue ken pääm tin pat paat tin kon yuor piny a bike töl en wan ɔ thaar paam.

20 Kä cue ruath thaak in ca täth ε ken kan, kä cue je pet, kä cue je nor ε ba tup, kä cue je wër piini, kä cue j̄i l-the-rel jak kä mathke je.

21 Cu Muthε Ä-ron ku j̄iök j̄, “Ci ney ε ti j̄i lat idi, mo curi ke buath duirä mi dun diit ɔ?”

22 Cu Ä-ron wee j̄, “Kuäärä, a loodu /ce weŋ yä, jin puonydu n̄aci ney titi pekdién en yöö ke j̄i wieecni.

23 Ke yöö ke ken lar ke je yä tɔ j̄, ‘Täthni ko kuth ti biä te nhamda, mi cak a Muthε ëë käm ko raar muun l-jëp, ci mo ci tuok kä je mo w̄icda yic.’

24 Kä cua ke j̄iök j̄, ‘A ram ɔ teke daap ɔ nun je, cuke ke cu nöŋ yä, cua ke yuor maac, kä cu ruath thaak emε cua jen.’ ”

25 Ǝ jen, mëë wä Muthε ε wä nen j̄ ci naath ciandien yar ke yöö ci Ä-ron ke pal yöö yarke ciandien a cike ro cu nöŋ pöc rey j̄i t̄erien,

26 cue ku ben cuon ni thok rëek wec, kä cue thiec j̄, “Ǝna mi te kuic Kuoth Nhial? Mi tää raan a bëë kä yä.” Cu j̄i Lii-bay diaal ro ruol je.

27 Cue ke j̄ök j̄, “Ci Kuoth Nhial Kuoth I-the-rel ε lar inε, ‘A ram ɔ kä yen diaal k̄n thepde, kä wiaa rey wec keeliw ke thuk diaal, kä a ram ɔ, näk däman paṅy, ke määhde amäni guṅ thieekäde.’ ”

28 Kä cu j̄i Lii-bay laṭ ni min ci Muthε ε laṭ ke. En c̄aṅ em̄o cua ney ti bathd̄ori diṭk näk reydiε.

29 Kä cu Muthε wee j̄, “En w̄ale cia r̄ö l̄ey Kuoth Nhial, ke kuj̄ läätädäde, ke min /ken ram ɔ risk ke t̄ek gatde kie t̄ek gat däman, ke ȳöo bia puṭhde ḡac en c̄aṅ emε.”

30 m̄eē ruṅn ke runwaṅ cu Muthε naath j̄ök j̄, “Yen /cie duer ke d̄id ε niṅ cia laṭ ni. Duunde ȳöo ḡän b̄ä w̄ä kä Kuoth Nhial w̄ij̄ paṅm ke ȳöo b̄ä luël dueerikun kamädun ke je w̄ä ḡon ke liep.”

31 Cu Muthε cu loc kä Kuoth Nhial, cue je w̄ä j̄ök j̄, “Guic ε, ken ney t̄iti cike j̄i läṭ kä ti j̄iäk, ca r̄ö taṭh kuth däpä ti palke.

32 Kä täämε mi lotde r̄ö, ε ne latdä mi ke J̄i, ni ke ruacdu, päli ke dueerkien, kä mi /ci locdu bi luṭṭc piny ke duerkien, laṅä ni j̄i, kekni ciötä raar rey waregakädu min ci ḡor.”

33 Kä cu Kuoth Nhial ε j̄ök j̄, “Ke ken ney diaal tin ca ḡä duer duer, ken t̄ö b̄ä ciöötken kek raar rey waregakädä m̄o.

34 Kä w̄er, en täämε, bothni naath guäth eē c̄ä laṭ j̄i. Nen ε, j̄äädä be w̄ä nhiamdu, kä c̄aṅ in w̄äṅ w̄ä guel, b̄ä dueerkien ben nyok ke nyuth ke.”

35 In̄o, cu Kuoth Nhial naath j̄äk kä rik ti bec ke ȳöo cike ruath thaḡak mi ci Ä-ron ε täth pal.

ḡöth 33

Jicεn nath thaar Paṅm Thi-nay

1 Cu Kuoth Nhial Muthε j̄ök j̄, “J̄in yene ney t̄eē kämi raar muun I-j̄ep, en täämε, j̄iēyε en wan ε. Wiaa ni muun eē c̄ä guṭk A-be-ram kene Ay-dhek ke Je-kob, m̄eē laarä j̄i b̄ä kam kuaykien.

2 Kä ḡän b̄ä j̄ääk j̄äk kä nhiamdun. B̄ä j̄i Ke-naan joc, kene j̄i E-mor ke j̄i ḡēth, ke j̄i Pε-rii-dhi, ke j̄i Iwi amäni j̄i Yε-buth.

3 Kä wiaa muun caak kene lieeth tuar. Kä ḡän /c̄ä bi jal dup keel ke ye mäni mi d̄eē ye puṭk rey duṭp ke ȳöo lapε ney ti bum wuṭhken ε tet.”

4 Täämε, m̄eē ci naath thuk t̄ö j̄iäk t̄öt̄o lin, cuke möt ke paṅ, kä cue thil ram mi ciεṅ yiṭw puṅanyde.

⁵Ke yöö ci Kuoth Nhial Muthë jiök i, “Jiökni j̄i l-the-rel i, ‘Yen lapë ney ti bum wuṓthkun ε tet. Mi dëë j̄al dup ke ye k̄el ke guṓath mi t̄ot, yän dëë ye puṓk. Wuṓcë yiṓw puṓnyunikun, ke yöö inṓ b̄a m̄o b̄a l̄ät k̄a ye m̄o cu ṓṓc.’ ”

⁶Ke kuj̄ em̄o, cu j̄i l-the-rel yiṓw puṓnyunikien woc. Nië m̄ëë c̄ikε ke woc thaar Paṓm Thi-nay /kenkε ke nyṓk ke kuṓṓ am̄ani guṓath ëë w̄ä k̄ä w̄ä nhiam.

Κεμε ṓm̄ä

⁷Guṓathni diaal t̄o la puṓt j̄i l-the-rel th̄in t̄o, la Muthë duṓl duälä mi la yiathkε piny cu yiath piny j̄ok wec ni raar. Cuε jε c̄ol i duṓl ṓm̄ä nath ke Kuoth Nhial. K̄ä ney diaal tin görkε Kuoth Kuoth Nhial bikε w̄ä duṓṓl ṓm̄ä n̄om̄o j̄ok wec raar.

⁸M̄o ci Muthë w̄ä raar ṓ, wee duṓṓl duälä n̄om̄o, la ney diaal ṓṓ cua j̄iεy. Cuṓ ney diaal ram ṓ thok duṓṓl ḡoaalε, guεckε k̄or Muthë l̄εr am̄ani mi cε coth r̄ey duṓṓl em̄o.

⁹M̄o ci Muthë coth r̄ey duṓṓl ṓ la puṓr in ci ṓṓ cuṓ a b̄ëë piny, bε cuṓṓ thok th̄iek duṓṓl ṓm̄ä nath ke Kuoth Nhial, bi Kuoth Nhial ruac r̄eydε ke Muthë.

¹⁰K̄ä m̄o ci ney diaal puṓr in ci ṓṓ cuṓ n̄en ṓ, cuṓṓ thok duṓṓl duälä m̄o, bi ney diaal ṓṓ j̄iac cuṓṓ palke, ram ṓ thok duṓṓl ḡoaalε.

¹¹ε j̄en ruac ëë la ruac ke Kuoth Nhial ke Muthë εn n̄emε, a ṓm̄kε nhieemk̄ien c̄εtnikε min la ruac raan kenε m̄ääthdε. M̄o ci Muthë ṓṓdε nyṓk ke r̄ij̄t w̄ic ṓ la l̄äätde ni J̄o-cua gat Nun mi ṓuṓt cuṓ doth duṓṓl duälä.

L̄är Kuoth ke t̄äṓdε k̄el ke n̄εkε

¹²Cu Muthë ku ruac ke Kuoth Nhial j̄iṓkε jε i, “N̄en ε, j̄in ci ȳä j̄iök i b̄ä ney t̄it̄i böth raar, k̄ä /keni ȳä jak k̄ä ṓṓc̄ä ram in bi j̄ak ke ȳä k̄el. Duunde yöö curi jε l̄ar ȳä niε j̄in puṓnydu i ṓṓci ȳä ni ciṓtd̄ä k̄ä c̄ä puṓth j̄ek k̄ä j̄i b̄ä.

¹³Ke kuj̄ em̄o t̄äämε, yän mi t̄ëṓthä l̄ocdu, ku ȳä nyuṓth c̄iaṓṓdu ke yöö b̄ä l̄ocdu cu ṓṓc̄ä ḡoaalε k̄ä b̄ä puṓthdu cu ṓam th̄in. Tit ε b̄ä i εn d̄or ε d̄or n̄εniku p̄any.”

¹⁴K̄ä cu Kuoth Nhial ε loc i, “Bi t̄iṓpd̄ä w̄ä ke j̄i k̄el, k̄ä b̄ä j̄i moc ke l̄ṓṓ.”

¹⁵K̄ä cuε jε j̄iök i, “D̄ëë ḡoaalε ni yöö /cakṓ bi j̄ien εn wanε mi /ci t̄iṓpd̄u puṓnydε bi w̄ä ke k̄o k̄el.

¹⁶K̄ä d̄ëëk̄o jε ku lε ṓṓc̄ä iṓi εn yöö cakṓ puṓth j̄ek nhiamdu, /ciε ni yöö bi w̄ä ke k̄o k̄el? Ke yöö ba k̄o cua ṓiεckε k̄ä ney diaal tin c̄iṓṓ r̄ey ȳṓaa.”

¹⁷Cu Kuoth Nhial Muthë j̄iök i, “ε n̄emε latdi mi p̄any, yän ba l̄at ke min ci ḡṓy l̄oaacd̄ä j̄ek, k̄ä ṓṓc̄ä j̄i ke ciṓtd̄u.”

¹⁸Cu Muthë wee i, “Yän l̄ṓṓ ni j̄i, a n̄ëṓn̄ä buay puṓnydu.”

¹⁹Kä cue wee i, “Yän bä gwoydä keeliw jak kä joc nhamdu, kä bä ciötdä ni Kuoth Nhial nyoth nhamdu, bi löcdä gōaa ke ram in cä jek i bä nyuoth gōoy loaacdä, kä bi löcdä kōac ke ram in cä jek i bä nyuoth kōac loaacdä.”

²⁰Kä cue Muthε ku jök i, “Jin, /ci nhamdä dēē guic ke yōō thile ram mi dēē puonydä nen a be not tēekä.”

²¹Kä cue ni wee i, “Nen ε, bër cuṅni gekädä wane mi wij paam.

²²Kä guäth in joc ke gōoy puānydä nhamdu yän bij cuot yōtdä paam, kä bij kum ke tetdä a amäni räthdä.

²³Ino bä tetdä cu woc, bi cu nēn ni jökdä, kä /ci nhamdä bi le nen.”

Yöth 34

Pääm ti pat paat ti kōkien ke kuj lueekni

¹Cu Kuoth Nhial Muthε jök i, “Kuac pääm daṅ rew ti pat paat ti cētke tēē nham, bä riet tēē cä gōar jök kä tēē nham tēē ci töl, ben gōar jökdien.

²Riali roodu ikä ke runwan, kä bër wij Paam Thi-nay ke runwan. Bër nhamdä wij paam.

³/Cu raan noṅ ke ji keel, kä thile ram mi ba dääkde nen wij paam keeliw, cāṅe ni bun deēt kie yōk ake /ca noṅ laak gekä paam emō.”

⁴ε jen, cu Muthε pääm daṅ rew ti cētke pääm tēē nham kuac, kä cue keer ni ke runwan a not yow ε guir guir, cue wä wij Paam Thi-nay ni ke ruac ēē ci Kuoth Nhial ε lar je, a gōne pääm daṅ rew ke tētke.

⁵Kä cu Kuoth Nhial ben piny ke puar, kä cuke ben cuṅ keel, cue köök ke ciötdε i Kuoth Nhial.

⁶Kä cue rēt ke nham Muthε, kä kööke i, “Kuoth Nhial, ε Kuoth mi kōc loc, kä gōaa loc, mi guān dhilä, mi /ci nhökde min thil pek kene cian thuōknike ro wany.

⁷Nyuthε nhökde mi /ci ro wany ney ti bathdōori, taa ke pälikä ke jiäk kene dueer, mäni nyuōn. Kä jen puonyde /ce ram mi duunde lat dueeri ni cian päl ε tek, kä yōtdε duer guani gan wij gankien mäni gaat gankien wä ni kä käh in diōkdien kene nuaandien.”

⁸Kä cu Muthε wicde guol piny, cue je pal.

⁹Cue wee i, “Ay, Kuäär ni Kuoth täame yän mi jekä gōoy loaac kä ji, kua län ni ji, kuäär, ku wä cien reyda, cāṅ lapkō ney ti bum wuōthkien bä, kä päli kō jiäko kene dueerkō, kä käni kō ala nyinku paṅy.”

Nyōak matdä ruac ke yieth piny

(Yöth 23:14-19)

- 10Cu Kuoth Nhial Muthε j̄ök j̄, “Nen ε, γ̄än c̄ä guk ruacdä l̄ath piny nhiam n̄εniku diaal. γ̄än b̄ä l̄ät ti ḡayke naath ti /k̄an m̄et l̄at r̄ey γ̄ɔaa k̄εliw k̄ie r̄ey döör̄i diaal l̄at nhiam n̄εniku diaal. Kä n̄ey diaal t̄in bia te r̄eydien bik̄ε l̄ätkä nen. Kä εnɔ b̄ä l̄at ke kuj̄dun ɔ ba mi b̄εc εl̄ɔŋ.
- 11Tit tin l̄atdä j̄j̄ en w̄al̄ε. Nen ε, γ̄än b̄ä j̄j̄ ε-mor, k̄εn̄ε j̄j̄ K̄ε-naan, ke j̄j̄ γ̄ēth, ke j̄j̄ P̄ε-rii-dhi, ke j̄j̄ l̄wi am̄äni j̄j̄ Ȳε-buth buɔk nhiamdun.
- 12Ku r̄ɔ nīek agɔaa en γ̄öö /ci n̄uɔt bi lat ke k̄en j̄j̄ muɔɔn εmɔ wiaa th̄in ɔ, ke γ̄öö /cike d̄ēē l̄ε w̄aa r̄öök ciökni r̄eydun.
- 13Kä ȳen d̄ak̄ε ȳj̄kn̄ikien, kä t̄öl̄ε pūany kuthnikien tin ca t̄ath r̄ɔ, kä j̄ɔap̄ε riäkni kuthnikien piny,
- 14a thil kuoth d̄ɔdien mi bi pal, ke γ̄öö, lapä Kuoth mi gūan tiilä.
- 15/Cuar̄ε tek̄ε mat ke j̄j̄ r̄ööl, mi wa j̄en, bi kuothkien pal mi w̄äk̄ε kuth cīen̄dien w̄ä pal, kä bik̄ε ke n̄ak̄ n̄ɔaani ti luɔ̄r̄ke ni ke. K̄εn̄ε mi w̄ä raan kä ȳε w̄ä c̄ɔal nyuaakä, kä bia m̄ith r̄ij̄n tin luɔ̄r̄ke ni kuthkien cam.
- 16Am̄äni mi wiaa nyieekien kūen gaatkun, kä d̄ɔɔ bi nyieekien w̄ä n̄ot ke pal kuthnikien, kä bik̄ε gaatkun buath palä k̄ɔɔr kuthnikien.
- 17/Cuar̄ε r̄ɔ l̄ät kuth.
- 18“Tietde n̄ar jurayni ti thil thuɔp. Bia pam pam mi /k̄an nupd̄ε l̄äny a came ke n̄in b̄ärɔw, c̄et̄nik̄ε m̄ēē c̄ä guɔk ȳε, ke gūāath ēē c̄ä m̄ek paay in c̄ɔal j̄ Guak, ke γ̄öö b̄iaa raar kä l̄-j̄ēp ke Guak.
- 19Key diaal ke nyinkä, key γ̄ɔɔk k̄εn̄ε key d̄ēēt,
- 20bi k̄ēē muɔl a lūl̄ε ke ruath d̄ēēl r̄ɔmä, kä mi /cia j̄ε bi lūl̄, bi n̄uäk̄d̄ε tol. Kä bi key ganku diaal a lūl̄ε, kä thil̄ε ram mi bia b̄ä nhiamdä ke t̄et̄k̄ε.
- 21“Ȳen bia l̄ät ke n̄in b̄äk̄el, kä bia a l̄ɔ̄āŋε ke b̄ärɔw n̄ini. Bia a l̄ɔ̄āŋε ke gūāath puɔr k̄εn̄ε gūāath n̄ēr.
- 22Kä bia c̄än̄ n̄arä juɔkni tit, ke c̄än̄ n̄ar n̄ēr b̄eel tin j̄iɔl, ke c̄än̄ n̄arä n̄ēr ke p̄ek runä.
- 23Bi tutkun diaal a b̄ēē kä diɔɔk ke ruɔn nhiamdä, γ̄än Kuoth Nhial in la Kuoth j̄j̄ l̄-the-r̄el.
- 24Kä b̄ä döör̄ d̄hiay d̄ɔɔr nhiamdun, kä b̄ä p̄ek k̄ēthnikun l̄ēk j̄ɔk, kä /ca mundun bi r̄öl ε raan, mi wiaa la b̄iaa kä diɔɔk ke ruɔn nhiamdä, γ̄än Kuothdun ni Kuoth Nhial.
- 25“Ȳen /cia riem luurädä bi luuri γ̄ä k̄eel ke juray. /Cia duoth r̄ien̄ luurä c̄an̄ t̄imä Bälä bi p̄äl m̄äni runwan̄.

²⁶Bia kēē in nhiam kā kuay bēel muḡḡndun noḡḡ duēel Kuothdun ni Kuoth Nhial. /Cuḡre dḡw böwä bi thal ke cak man.”

²⁷Kä cu Kuoth Nhial Muthe jḡk ḡ, “Gḡr rietet tḡtḡ, ke ḡöḡ ke ken rietet tin bi te kamdan kḡne jḡ, amäni kamda kḡne jḡ l-the-rel.”

²⁸Kä cuē te kēel ke Kuoth Nhial en thḡḡ ḡ ke nḡn ti jien ḡuaan, thile mḡeth mi came, kā thile pḡ ti maathe ke cāḡ däär kene wäär. Kä cuē rietet tin la lueek Kuoth dāḡ wäl gḡḡr puḡḡny pāam in ca kuac ala pat pat.

Riew nhiam muthe

²⁹mēē wä Muthe ben piny wij Pāam Thi-nay ke ken päam lueekni dāḡ rēw tin pat pat tētāde, kā nhiamde ε riaw riaw ke ḡöḡ bēē guāth mi cike ruac thḡn kene Kuoth. Kä duunde ḡöḡ /kāne je ḡḡc.

³⁰Kä mēē wä Ä-ron kene jḡ l-the-rel je nen, a ci guḡp nhiamde a riaw riaw inḡ, cuke dual ke thieekde.

³¹Kä cu Muthe ke cḡl, kā cu Ä-ron kene bööth jḡ dolä diaal lony kā je, cuē cu ruac ke ke.

³²Ke kḡre cu jḡ l-the-rel diaal ben thiēkä, cuē ke kam lueek diaal tēē ci Kuoth Nhial ke lat ke je wij Pāam Thi-nay.

³³Mēē wēē thuḡk ke ruac ke ke, cuē nhiamde gēl ke bḡi mi rēp rēp.

³⁴Kä mḡ la wä Muthe rēc ḡ nhiam Kuoth Nhial, ke ḡöḡ bike wä ruac ḡ, la gēel a guēnye nhiamde amäni mi wee ben raar. Mi cē ku ben raar, kā cē jḡ l-the-rel lāḡ min ca lāḡ ε,

³⁵bi jḡ l-the-rel nhiam Muthe cu nen riawe, be nhiamde cu nyḡk ke gēl amäni mi wee wä rēc kemē rḡmä ke ḡöḡ be wä ruac ke Kuoth.

ḡöth 35

Duḡt caḡ ḡḡä

¹Täāme cu Muthe jḡ dolä l-the-rel diaal cḡal guāth kel, cuē ke jḡk ḡ, “Tin ci Kuoth Nhial ke lar ḡ bia lāḡ tḡn,

²bia lāt lāḡ ke nḡn bākel, kā ke bārḡw nḡni bia teke cāḡ ḡḡä, ala cāḡ mi rel rḡ kā Kuoth Nhial. Ram ḡ wä lāḡ wä lāḡ ḡ en cāḡ emḡ ḡ duunde ni ḡöḡ ba näk.

³Yen /cia mac bi dḡp guāthni ciēḡādun diaal ke cāḡ ḡḡä.”

Luuri kemēkä rḡmä mi rel rḡ

(ḡöth 25:1-9)

⁴Cu Muthe jḡ dolä l-the-rel diaal jḡk ḡ, “Neme ε min lar Kuoth Nhial je,

- 5** mucce rɔ muc ti bia kɔm Kuoth Nhial nyinäkun. Ram ɔ goaa löcde mə, a je noŋ muc Kuoth Nhial, ala daap, ke ciek in bɔr, ke ciek in yian,
- 6** ke bij mi teke biel mi yiɛl, ke mi mer, kene mi dol ke bij mi ca men agoaa, ke bij mjem böwni,
- 7** ke tuacni ruɛethni deɛt roomni ti thiääŋ, ke tuacni böwni, ke jiath thëep.
- 8** Ke liɛeth lembärä, ke wal ti kuɔr kuɔr ke kuj lieth yirä kene kuj wal tin la wanke wij yikä,
- 9** ke guiy ti caar, ke guiy kɔkien ke kuj biey gɔrä ran, kene kuj biey kath.

Duɔt luaak romä

(Yöth 39:32-43)

- 10** “Kä a wutni diaal tin luanke lat reyduŋ bëë, bike tin diaal tin ci Kuoth Nhial ke lar ben lat, duɛl romä,
- 11** kemɛ romä kene kuum wecde, ke goonike, kene cuɔɔŋke, ke bëerke, ke thieerke, kene thärke tin löcke,
- 12** ke thanduk kene jienke tin kapke ni je, ke kuum wecde, ke geɛle,
- 13** ke tharbët kene jienke tin la kapke je, amäni kuake diaal, ke mjeeth in rel rɔ in kamke Kuoth Nhial,
- 14** njäap lembärä ke kuj maac ke kuak ke diaal, ke lembäräde keel kene liethde.
- 15** Ke yik wal tin la wanke, ke thieerke, ke lieth yirä, kene wäl in kur kur min la wanke, kene bij thiek duëel romä,
- 16** ke yik wänjä luuri, keel ke yieethde min ca tak cetke cambak, ke ciek in yian, ke jienke tin la kapke je, ke kuake diaal, ke thak lak, kene thare,
- 17** ke bieyni kal, ke thieerke, kene thärke, ke bij thuok kal,
- 18** ke löc duëel ke löc kal kene deɔke,
- 19** ke bieyni tin ca tak agoaa ke kuj lat guäth in rel rɔ, bieyni kuoothä ti yëlke rɔ ke kuj bööth palä ni Ä-ron, kene bieyni kuoothä ti gow ti yëlke rɔ ke kuj ganke, ke kuj latdien ala bööth palä.”

Noŋ luuri nath

- 20** Cu ji dolä l-the-rel diaal ku jien nhiam Muthɛ.
- 21** Cuke ben ken ney diaal tää ci loɔkien tɔtɔ nhok kene ney diaal tää ci loɔkien rɔ jiɛc cuɔŋ, kä cuke muc Kuoth Nhial noŋ, ba ke ben lat ni lat duëel romä kene lat palike diaal, amäni bieyni kuoothä tin yëlke rɔ.

22 Cu ney diaal ku ben, wutni kene män, ken diaal tëë ci loçdien ε nhok i bike muɔc. Cuke ti diaal nooŋ tiil jiŋhni, ke tiil yietni, ke ciik tetni, ke ti diaal tin ca täth ke daap, cue ke nooŋ, cu ney diaal muc dääpä kam Kuoth Nhial.

23 Kä ney diaal tëë ca rɔ jek, cuke biel biej mi yiɛl nooŋ kene mi mer ke mi dol, ke bieyni ti ca men, ke mjem böwni, kene tuacni roomni ti thiään, kie tuacni böwni kie duäl, cuke ke nooŋ.

24 Ney diaal tëë thöpke muc cikä in bor kie ciək in yian, cuke ke nooŋ ala muc Kuoth Nhial, kä ney diaal tëë ca rɔ jek cuke jiath thëep mi lot rɔ rey lat nooŋ.

25 Kä män diaal tëë taak ŋaani, cuke tëë ciken ke tak biel, mi yiɛl kene mi mer, ke mi dol nooŋ, amäni bieyni ti ca lathdien men agoaa.

26 Män diaal tëë ci lat emɔ wä loçdien cuke mjem böwni tak.

27 Cu bööth guiy ti caar nooŋ kene guiy kɔkien ke kuj jämäni biej gɔrä ran kene bij kath,

28 ke wal tin kuɔr kuɔɔr, kene lieeth lembärä amäni lieeth yirä ke kuj wal tin la nuäny kur tin la wanke wij yikä.

29 Wutni diaal kene män diaal kä ji I-the-rel tin ci loçdien wä thɪn i bike ŋoak nooŋ ke kuj lat ëë ci Kuoth Nhial ε lar ke thok Muthε i ba lat, cuke ke nöŋ Kuoth Nhial ala muc ti ŋuɔnke ke loçdien.

Taath duëel romä

(Yöth 31:1-11)

30 Täame cu Muthε ji I-the-rel jiök i, "Nëne je, ci Kuoth Nhial Be-dha-lel gat Uri min la gat Yur raan döör Juda col ni ciotdä.

31 Kä cue je thiän ke Yiëë Kuoth, ce je kam pel, ke ŋac kene tiit kä ŋaani, kene caap kuurä.

32 Ke yöö be caap kuurä lat ke lat dääpä kene ciək in bor, ke ciək in yian,

33 ke wuɔɔk guiyini ke wuɔr dɔakni, ke ŋat jien amäni caap kuurä lat emɔ keeliw.

34 Kä Cε je moc luŋ keel kene O-li-yab gat A-yi-tha-mak raan döör Dan, ke yöö bike naath ŋieec ke caap beelä.

35 Cε ke thiän ke luŋ lat kuurä lätni diaal tin latke ε kuɔɔr cetke tin la latke ε kuɔɔr tin ŋaatke jien, ke caap tath, kie taak bieyni tin jamke bieyni ke tak tetni, ke biel mi yiɛl kene mi mer ke mi dol, ke tak in ca lath bieyde men agoaa, kie tak in la kuur ε a tak ni bieyni ke make, ke lat in la latke lätni diaal kie caap kuurä inɔ.

Yöth 36

¹“En wane mo, Be-dha-lel kene O-li-yab, ke ney diaal tin ji kuura tin ci Kuoth ke kam pel latni, ke tiit njaani min nacke ni lat diaal tin ba cap ni lat keme roma, bika lat cetke min ci Kuoth Nhial je lar.”

Muc ti nuan ka naath

²Cu Muth Be-dha-lel kene O-li-yab col, ke ney diaal tee ci Kuoth Nhial carien moc pel lat, ney diaal tee ci locdien wa lat a ca je nhok.

³Cuke muc tee ca nun ke loc mi bor e ji l-the-rel ke yoo ba ke ben lat ni lat keme roma, kan ka Muth. Cuke not ke mi noonke muc ti thopke ke loc mi bor ke runwan ni cian,

⁴ke kuj emo, cu wutni diaal tee teke pel latni, tee teke car lat keme roma, ben, ba ram o ke thar latde min la latde,

⁵be Muth ben jok i, “Naath noonke ni ti lenyke tin ron ke lat in ci Kuoth Nhial je lar i ba lat.”

⁶Cu Muth naath lar lar, ka cue riet emo wa wec i, “A thil wut kie kiek mi len muc dendien noon ke kuj kemeka roma.” Cu naath ro cu kap cuon noona njaani.

⁷Ke kuj ka yoo ci njaak tee latke lat keliw ron a cike bal.

Tath duel roma

(Yoth 26:1-37)

⁸Cu wutni tin teke luon lat, duel lat ke bieyni ti del deel dan wal. Take ke ke bij mi goaa mi ca lathde men agoaa, ke biel mi yiel kene mi mer ke mi dol, ke puany ti cetke puany jaakni ti ca tath e ji kuura.

⁹Bieyni diaal paar dtdien kene thmdien, bar biey in del del kel e juath teta ti jien rew wicde bada, ka riwde juath teta dan nuaan.

¹⁰Ka cuke bieyni dan dhiiec thukien doop kel.

¹¹Cuke thuk bieyni tin ca muot, moc lath mi yiel kuj raar, ka cua lat ino ba kuj biey in dtdien ka bieyni diaal tin ca thukien doop kel.

¹²Cuke lath mi yiel ti jien dhiiec lath thok biey kel, ka cuke laathni ti yiel ti jien dhiiec kokien lath thok biey in dtdien. Lot laathni diaal kuj o kene kuj o ro.

¹³Ka cuke gooni ti jien dhiiec ti kua ke la cuotke thin lat ke daap, ka cuke ken bieyni tin dit dan rew ku doop ke ken gooni tot. Cu duel cua kel keliw.

¹⁴Cuke bieyni ku tak ke mjem bowni ke yoo ba ke lath nhial wij duel roma. Cuke bieyni ti del deel dan wal kel tak.

¹⁵Bar ka kel ka ken bieyni tot e juath teta ti jien dik, ka riwde juath teta dan nuaan. Ken bieyni tin del deel dan wal kel diaal, paar thmdien.

¹⁶Cuke bieyni tot doop kel dhiiec kel kar, ke bakel kel goladien.

- 17 Kä cuke lāathni ti jien dhieec lāt thok biey kä mat bieyni tin nhiam tin ca dööp, kä cue lāathni ti jien dhieec k̄k̄kien lāt thok biey in d̄ōj min mo mat kä tin ca dööp golädien.
- 18 Kä cuke gōoni ti jien dhieec ti kua lāathni la ruonyke reydīen lāt ke ciek in yian ke yöö ba bīi duälä wec duëel romä dööp ke ke ala kel keeliw.
- 19 Kä cuke duel em̄o bur ke tuacni r̄omni ti thiäǟj kene tuacni böwni.
- 20 Kä cuke cūōj duëel romä tin cuōjke ni je nhial lāt ke jiath thëep.
- 21 Cuōj kel bäre juath tetā d̄āj wäl, kä riew cūjä kel e juath tetā kel ke nuth.
- 22 Cuōj kel kä ken diaal tēe ke ciök rew ti ca rek thaare, ke kūi kä yöö bike rōj yotni tin ca guāj piny. Cua nom̄o lǟt ni ken cuōj duëel diaal.
- 23 Cuke cuōj duëel diaal lāt ni ke jen tāa em̄o ino. Cuōj ti jien rew kūi duëel o wee targēw o.
- 24 Kä cuke kääpni tharīen tēt piny kēni duëel diaal ke ciek in bōr. Thäri cuōjti ti jien rew tēe ke kääpni thar d̄āj rew ti luotke rō ke cuōj kel ciöknike d̄āj rew tin ca rō rek.
- 25 Kä cuke cuōj ti jien rew lāt kūic kaȳuaäk,
- 26 kene yotkien ti jien nuaan ti cuōjke th̄in piny ti ca täth ke ciek in bōr. Yot d̄āj rew piny bike te thaar th̄ier kel, kä yot d̄āj rew tin k̄k̄kien bike te thaar th̄ier kel.
- 27 Kä cuke jok duëel lǟt kä cuōj d̄āj b̄akel kūic o wee kony c̄āj o.
- 28 Kä cuke gūok jok duëel lǟt kä cuōj d̄āj rew k̄k̄kien.
- 29 Ca ke cuōj te mo gukade ke yöö bike teke dääk tharīen ke kaap duëel tin dieel, kä ca ke ku le mat keel wīidīen thaar bëer min te bikä duëel. Cuke ken d̄āj rew diaal lāt ino ke kūi gūokni d̄āj rew.
- 30 Cu cuōj d̄āj b̄ad̄ak te th̄in ke yotkien d̄āj wäl wīcde b̄akel ti ca täth ke ciek in bōr. Cuōj diaal te cuōj o ke ciök d̄āj rew.
- 31 Kä cuke bëer lāt ke jiath thëep, cuke dhieec lāt ke kūi cuōjti duëel kūic kel,
- 32 ke bëer dhieec k̄k̄kien ke kūi cuōjti duëel kūic in d̄ōdīen, ke bëer dhieec ke kūi cuōjti duëel jok o kūic o wee kony c̄āj o.
- 33 Kä cuke ber dāar mi b̄aar lāt a pale kūicni diaal, kaathe cuōj d̄aar.
- 34 Kä cuke cuōj tōto roth ke dāap, cuke ciikien täth ke dāap ke yöö bike a kääpni bëeri, kä cuke bëer roth ke dāap.
- 35 Kä cuke geel biey in del del tak ke lath mi bīe yiel, kene mi mer, ke mi dol. Mi la lath mi ca men agoaa kä ca takde th̄in. Cuke puony ti cetke puany jaakni jak kä täthke e bel tin gow ni ken.

³⁶Kä cukε thieer d̄aŋ nuaan kuac kä jiath thëep ke kujde kä cukε ke roth ke daap, goonikien ε daap bä, kä cukε ɣot ciöknikien ken d̄aŋ nuaan täth ke ciek in b̄or.

³⁷Kä cukε bij tak ke kuj thuok duëel romä. Cukε je tak ke biel lath mi yiɛl kene mi mer, ke mi dol, ke lathdien mi ca men agoaa kä ca takde th̄in. Ca bielke d̄er th̄in ke tet ke lipro.

³⁸Ke thieerke d̄aŋ dhieec keel ke goonikien, kä cukε thär thääkni wäthni thieeri kene goonikien roth ke daap, kä cukε ɣotkien ken d̄aŋ dhieec täth ke ciek in b̄or.

Yöth 37

T̄ath thandukä matdä

(Yöth 25:10-22)

¹Tääme, cu Be-dha-lel thanduk lueekni lat ke jiath thëep. Bäre cua juath teta d̄aŋ r̄ew ke nuth, riewde juath teta kel ke nuth, kä thole juath teta kel ke nuth.

²Kä cue je roth ke daap mi til til rec o kene jok o, kä cue theer lat wijde ke daap.

³Kä cue guoke d̄aŋ nuaan lat kä ciik dääpä d̄aŋ nuaan. Ciik r̄ew kujc kel, ke ciik kujc in d̄oŋ.

⁴Cue jien lat ke jiath thëep, kä cue ke roth ke daap.

⁵Kä cue jien kiek ke rey ciikni geekni thandukä ke yöo ba ke a kapke ni thanduk.

⁶Kä cue kuum wij thandukä lat ke daap mi til til. Bäre juath teta d̄aŋ r̄ew ke nuth, kä riewde juath teta kel ke nuth.

⁷Kä cue puany d̄aŋ r̄ew ti cetke puany jaakni täth ke daap mi ca den ke dey. Cue ke lath pekni kuumä thandukä d̄aŋ r̄ew.

⁸Te kel peek thandukä kel kä te min d̄odien peek in d̄oŋ. Ce ke täth ke jen yeeth o kel o ke kuum thandukä ken d̄aŋ r̄ew diaal.

⁹Cuke gokien yar nhial wij thandukä, buorke kuum thandukä piny ke gokien, a romke nhiamdien. Cike nhiamdien riet kuumä thandukä.

T̄ath tharbätdä mjeth in r̄el r̄o mi kamke Kuoth

(Yöth 25:23-30)

¹⁰Kä cue tharbät leni lat bä ke jiath thëep. Bäre juath teta d̄aŋ r̄ew, riewde juath teta kel, thole juath teta kel ke nuth.

¹¹Kä cue ke roth ke daap mi til til, kä cue wijde tath theer ke daap.

¹²Kä cue je tath r̄el mi del del mi päť Pät mi cetke päť teta, kä cue wijde tath theer.

13Cue je tath ciik dan nuaan ke daap, cue ke goan guɔɔknike dan nuaan ka ciöke dan nuaan.

14Ca ciik thieek ke rëe ala ti ba jien goan thin ke kuj kap tharbëtdä.

15Kä cua jien lat ke thep ke yöö ba tharbët la kapke ke ke, kä cua ke roth ke daap.

16Kä cuke kuak tharbëtdä täth ke daap mi til til, ken kuak wec tharbëtdä, thääke kene thanke ke kuj wal tin kuɔr kuɔɔr, tin la wanke, ke cuɔɔke kene thäak tin dit tin la luur in la muocke piny a lathke thin.

Tath cuuŋ lembärä

(Yöth 25:31-40)

17Cue cuuŋ lembärä lat bä ke daap mi til til. Thar cuuŋä lembärä kene thaake ruoke ke ke dey. Thääke, ke tetke tin ci tunh ke gaaknike tathke ke ke yeeth kel.

18Kä cue teke kar dan bäkel ti ca rɔ diany door gëeknike. Kar cuuŋä lembärä dan diɔk teke kujyde kel, te kar cuuŋä lembärä dan diɔk ti kɔŋ kujyde min dɔdien.

19Thäak dan diɔk ti ca täth ala guɔk guɔɔk cɛtke tuaal, kä te mo reyde ke tetke, kä te gaakni tualä thin kä te ken diaal wij tuɔɔŋ kel, kä te thäak dan diɔk kɔkien thin kujc in dɔŋ ti te mo ke tetke ti ci tunh kä te gaaknike thin. Cu kar dan bäkel tin ca rɔ yar wij cuuŋä lembärä cu tää no.

20Kä jien cuuŋ lembärä puɔnyde te wicde ke thäak dan nuaan ti ca täth cɛtke tuaal, ke tetkien tin ci tunh kene gaaknikien.

21Ke têt kel mi ci tunh thaar kari thaak dan rew kä kar dan bäkel tin ca rɔ diany door Puɔnyde. Ken tet tɔtɔ teke keel ke puɔny cuuŋä thar kari lembärä tin ca rɔ rek kä tuɔŋ dan bäkel tin ca rɔ diany door puɔnyde.

22Thar thäaknikien kene karkien deŋe ke ke kä jien yeeth o kel o keel ke puɔnyde min la cuuŋ. Puɔnyde cuuŋä lembärä a tathke ken yeeth o kel o mi ca rith ke daap mi til til.

23Kä cue lembärnike dan bärɔw lat kene bieynike tin la yienyke je, ke thaake ke daap mi til til.

24Cue je lat kene kuake diaal ke daap mi til til mi pekde theemni ti jien diɔk wicde dhiiec kiilugram.

Tath yikä wenä wal

(Yöth 30:1-5)

25Kä cue yik mi ba wal ti la nuäny goaa a wanke wijde lat ke jiath thëep. Bäre cua juäth teta kel, kä riewde e juäth teta kel, kujcke diaal ca pekdiem paar. Cu thole a juäth teta dan rew, kä cua tuɔŋke lat ke jien jiath o kel o ke puɔnyde.

²⁶Cue je roth ke daap mi til til, biεde, ke buaalkε diaal kεne tuɔŋke, kε cue wicde moc theer ke daap.

²⁷Kε cue ciik daŋ rεw laɓ ke daap jokde thaar theerε kujcni yikε daŋ rεw tin luotke rɔ, ala gooni toŋni tin ba ku la kapke je.

²⁸Kε cue toŋ toɓo laɓ ke thep, kε cue ke roth ke daap.

Liöm liεth yirä mi yeel ro

(Yöth 30:22-38)

²⁹Cue liεth yirä mi rel ro laɓ bä, kεne wäl tulä mi til til mi teke nuäny mi kur kur, ca liöm agoaa cεtke laɓ guan liömä wal ti la nuäny.

Yöth 38

Tath yikε mucni ti waan

(Yöth 27:1-8)

¹Cue yik mi la wanke luuri wijde laɓ ke jiath theep bä. Bäre juath tεdä daŋ dhiεc, riewde juath tεdä daŋ dhiεc, ca kujcke diaal paar. Bä r thöole ε juath tεdä daŋ diɓk.

²Cue je läɓ kε tuɔŋ guɔɔknike daŋ nuaan, laɓke tuɔŋke ke jen jiath o kel o ke puɔnyde, kε cue je roth ke ciεk mi yian.

³Kε cue kuak yikε diaal laɓ, thääk, ke jioomnike, ke tuɔŋ, ke gooni, ke yiömmi miim. Cue kuake diaal toɓo laɓ ke ciεk mi yian.

⁴Kε cue duɔɔr tak cεtke cambak ke ciεk mi yian ke kuj yikε. Kε ca laɓ thaar theeräde min la laɓke pinyde a pek däär o, a /cε piny cop.

⁵Cue ciik daŋ nuaan täth guɔɔkni daŋ nuaan kε min ca tak ke ciεk cεtke cambak ala kääpni ke kuj toŋni.

⁶Cue toŋ toɓo laɓ ke jiath theep, kε cue ke roth ke ciεk in yian.

⁷Kε cue toŋ cuot ke rεy ciikni tin te kujcni yikε daŋ rεw diaal, ke yöö ba ke kap ni je. Cε täth ala guεk guεk cεtke thanduk jiaath.

Thak laŋ mi yian

(Yöth 30:18)

⁸Kε cue thak laɓ tεtni kεne ciök kuar nuɔtni täth ke ciεk in yian, laɓke je kεne thare ke neeni mään tin laɓat thok duëel romä nath ke Kuoth Nhial.

Kal duëel romä

(Yöth 27:9-19)

⁹Kε cue rek täth, cu kujc rëεk kujc o wëε targew o, teke bieyni ti dël dëel ti ca men a gow kε take ke ke lath mi ca men agoaa ti bärien juath tεdä ti kuɔr.

10 Kä thieerkien ti jien r̄ew k̄ene thärkien tin r̄oamk̄e k̄e ti jien r̄ew ca k̄e täth k̄e ciek in yian, kä ḡoōni thieeri k̄ene loorikien l̄at̄k̄e k̄e k̄e ciek in b̄or.

11 Kä cu kuj̄c kaȳnūāk̄ teke bieyni ti b̄ärien jūath t̄etd̄ä ti kūor. Ca thieerkien ti jien r̄ew k̄ene thärkien ti jien r̄ew l̄at̄ k̄e ciek mi yian k̄eel k̄e ḡoōnikien k̄ene thötkien ti ca l̄at̄ k̄e ciek in b̄or.

12 Kä te kuj̄c k̄änyä c̄āñ k̄e bieyni ti b̄ärien jūath t̄etd̄ä ti jien dhieec ti ca ñap. Te k̄e k̄e thieer wäl k̄ene thärkien d̄āñ wäl. Ca ḡoōnikien k̄ene loorikien l̄at̄ k̄e ciek in b̄or.

13 Cu n̄hiamd̄e min lot ni k̄äny c̄āñ t̄ëe k̄e bieyni ti b̄ärien jūath t̄etd̄ä ti jien dhieec.

14 T̄ëe k̄e bieyni ti ca ñap thok r̄ëek̄ ti b̄ärien jūath t̄etd̄ä d̄āñ wäl dhieec, k̄e thieerkien d̄āñ d̄īok̄ k̄ene thärkien d̄āñ d̄īok̄.

15 Kä ε j̄en in̄o b̄ä kuj̄c th̄iek̄ in d̄ōñ thok r̄ëek̄ kuj̄c ō k̄ene kuj̄c ō ca bieyni ti d̄el d̄ëel ti b̄ärien jūath t̄etd̄ä d̄āñ wäl dhieec ñap th̄in k̄e thieer d̄īok̄ k̄ene thärkien d̄āñ d̄īok̄ tin ca t̄ët̄ piny.

16 Ken bieyni diaal tin ca ñap pūōōny kal k̄eel̄iw take k̄e k̄e lath mi ca m̄en aḡoaa, kä ca t̄ak̄d̄e th̄in.

17 Kä ȳot̄ ciök̄ni thieerikien l̄at̄k̄e k̄e k̄e ciek in yian, kä ḡoōni thieeri k̄ene d̄ep̄kien ca k̄e l̄at̄ k̄e ciek in b̄or. Ken thieer diaal ca bīen̄ikien r̄oth k̄e ciek in b̄or, kä teke k̄e loori cik̄ä mi b̄or.

18 Kä b̄ij̄ thūok̄ kal ca j̄e t̄ak̄ bīel mi yīel k̄ene mi m̄er k̄e d̄ol, k̄e lath mi take j̄ok̄d̄e k̄e tet k̄e lip̄ro. Lath mi ca m̄en aḡoaa, b̄ij̄ b̄äre jūath t̄etd̄ä ti jien r̄ew, kä r̄īiw̄äde k̄eel̄iw th̄ōle jūath t̄etd̄ä d̄āñ dhieec. P̄ääre k̄e bieyni kal tin k̄ōkien.

19 Kä thieerkien d̄āñ ñuaan k̄ene ȳot̄ th̄ärikien d̄āñ ñuaan ca k̄e l̄at̄ k̄e ciek in yian, kä ḡoōni thieerikien ca k̄e l̄at̄ k̄e ciek in b̄or. Ca wūōth̄kien r̄oth k̄e ciek in b̄or kä teke k̄e loori cik̄ä mi b̄or.

20 Kä löc dūëel k̄eel̄iw k̄ene löc kal diaal ca k̄e l̄at̄ k̄e ciek mi yian.

Yīëeth̄ ëe ca tääth̄ ni dūel̄ r̄om̄ä

21 N̄eme ε j̄en mat̄ ñoani diaal t̄ëe ca l̄ät̄ ni dūel̄ r̄om̄ä, min ca lūëek̄ l̄ath̄ th̄in, ala t̄ëe ca kūen r̄ey ruac Muth̄e ëe l̄ät̄d̄e naath̄ ī bī a l̄at̄ dūëel̄, cu j̄ī Lii-bay ε l̄at̄. Kä k̄e rūic̄ I-ta-mar gat̄ Ä-ron in la b̄ōoth̄ ñūōtni,

22 cu Be-dha-lel gat̄ Uri in la gat̄ Ȳär in la raan döör Juda, ñoak̄ diaal t̄ëe ci Kuoth̄ Nhial k̄e l̄at̄ Muth̄e l̄at̄.

23 Cuke k̄e l̄at̄ k̄eel̄ k̄ene O-li-yab gat̄ A-yi-tha-mak raan döör Daan. ε ram mi kuur, kä ε ram mi ñuēek̄ j̄ien, ε ram mi tääk̄ bieyni mi la j̄äm bieyni k̄e bīel mi yīel̄ k̄e mi m̄er k̄e mi d̄ol̄ k̄e t̄ak̄ mi puōth̄ mi ca lath̄d̄e m̄en aḡoaa.

- 24** Pek dääpä ëë latke lat duëel Kuoth keeliw, a daap ëë noonke ala muc, pekde ε themni ti bath dōr kel kijlugram, ca them ke them duëel Kuoth.
- 25** Kä ciek in bor ëë noonke ε ji l-the-rɛl tēë ca pekdiɛn gōr, cu themnikε a bathdōri diok wicde kur nuaan wicde jien diok kijlugram, a ca them ni ke them duëel Kuoth.
- 26** Jen pek εmɔ cua jen kujc in ci ney diaal tin ca ciōotkien gōr ε noon, thop ram ɔ ni pek in thiecke kä je, mi ca them ke them duëel Kuoth. Ke yōō cua wutni diaal tin runkien jien rɛw dieeth kene tin wä nhiam pekdiɛn gōar piny, cua ney ti bathdōri ti kur bākel wicde diok, wicdiɛn kur dhieec wicde jien dhieec kuɛn.
- 27** Theemni cikä in bor ti ke themni ti bathdōri daŋ diok wicde kur nuaan kijlugram, cua duŋ tath kääpni thäri thieeri duëel Kuoth ti kuor kel, kene kääpni thäri thieeri geelä. Theemni ti jien diok wicde nuaan kijlugram ke kuj kääpä kel.
- 28** Ke themni ti jien diok duoth cikä min bor, cu Be-dha-lel gooni thieeri lat kä cue wuoth thieeri rōth ke je kä cue depkien lat ke je.
- 29** Kä ciek ëë yian ëë ca nun pekde themni ti bathdōri rɛw wicdiɛn kur nuaan wicde jien daŋ rɛw wicde dhieec kijlugram.
- 30** Cue kääpni thäri thieeri thuck duëel romä nath ke Kuoth Nhial lat ke je. Ke yik mi ca tath ke ciek mi yian cue lat ke je amäni ciek in ca tak cɛtke cambak ke kuj yika amäni kuak wec yikä diaal.
- 31** Kene yot ciökni cuoŋni kal kene yot ciökni wäthni thuck kal, ke löc duëel kene löc kal diaal.

Yöth 39

Köc bieyni bööthni palä

(Yöth 28:1-14)

- 1** Cua bij tak a thienke je ke lath mi yiɛl kene mi mɛr ke mi dɔl ke kuj lat kuari palä guäth in goaa in rɛl rɔ. Cuke bieyni kuoothä ti gow ti yelke rɔ koc cɛtke mēë ci Kuoth Nhial je lar Muthε.
- 2** Cue bij gōrä ran lat ke lath mi ca mɛn agōaa, ke lath mi yiɛl kene mi mɛr ke mi dɔl, kene lath dääpä.
- 3** Cuke daap tath a panke je, cua ku le lier a ciw cɛtke lath ke yōō ba ku le koc lath in yiɛl kene min mɛr ke min dɔl biej in ca lathde mɛn agōaa ke lat kuurä.
- 4** Cuke dep tin dööpke ni nhiam kene jok biej gōrä ran lat, dööpke je nepnike wuothni wuōknike daŋ rɛw.
- 5** Kä laak mi ca tak ni kuurä pinyde mi duotke ni je piny latke je ke jen cap kocä dääpä nɔmɔ ke jen lat ɔ kel ɔ, ke lath mi yiɛl kene mi mɛr ke mi dɔl ke lath mi ca mɛn agōaa, cɛtke mēë ci Kuoth Nhial je lar Muthε.

⁶Cua guiy ti caar wuk, piemke ke yotni daäpä tin roamke ni ke. Kä wuɔɔke ke kä gɔarke ke ni ke kët in la bël mi kuur ε la ket ni tiil yietni, cuke pek ciöötني gan l-the-rel kët thïn.

⁷Kä cue ke lath doopni wuɔɔkni biey gɔrä ran ke yöö bike a guiy tiidä gan l-the-rel, nike mēë ci Kuoth Nhial ε lar je.

Köc biey kath ran

(Yöth 28:15-30)

⁸Cue bij kath koc ni kuurä cetnike köc biey gɔrä ke daap, ke lath mi yiël kene mi mer ke mi dol, ke lath mi ca men agoaa.

⁹Ca bij kath ran emo bare paar kujcni diaal, kä ca jicde mat kä rēw bare juäth tetaä kel, kä riewde juäth tetaä kel.

¹⁰Kä cuke beër dan nuaan kä guiy ti gow ni ken koc thïn. Ber in nhamdien cuke guēy mi määl mi dun goaa lath thïn, kene guēy mi tok, ke guēy mi gujir.

¹¹Ber in rēwde ε ber guiyä tɔc kene guēy mi yiël ke guēy mi riaw riaw.

¹²Ber in diɔɔkdiēn ε ber guiyä mi thiän kene guēy mi dēer ke guēy mi yian.

¹³Cu ber in nuaandien a ber guiyä mi duäy kene guēy mi car ke guēy mi tɔc caärä. Ca ke pim yotni daapnikien.

¹⁴Te guiy dan wäl rēw thïn ke ciöötken ti luotke ni ciööt gan l-the-rel. Cike ciöötken kët jokdien, ca mo ciötdē kët jok kä mo ke kuj dööri dan wäl rēw.

¹⁵Cuke kuatni ti ca non ke daap mi til til lat jok biey kath.

¹⁶Kä cuke yot daäpä dan rēw wuɔth kene tiil dan rēw ti ca täth ke daap, kä cuke tiil dan rēw tɔtɔ goan thukni biey kath dan rēw.

¹⁷Kä cuke kuat daäpä dan rēw tin kon goan tiili dan rēw tin te thukni biey kath.

¹⁸Cuke thuk kuatni dan rēw tin kon ruɔk kä kääpni guiyini dan rēw, cuke je cu yian nham kä kääpni biey in te wuɔɔkni biey gɔrä ran.

¹⁹Cuke tiil daäpä dan rēw ku täth, kä cuke ke cu goan thukni biey kath dan rēw ala thuk rēc i tin te piny tin thieek ke bij gɔrä.

²⁰Cuke tiil daäpä dan rēw täth, kä cuke ke yian nham piny thukni kääpni wuɔɔkni biey gɔrä dan rēw, romäde nhial guäth in ca der ni kuurä kä bij gɔrä.

²¹Kä cuke bij kath yian tiili biey gɔrä ke bij mi yiël mi rēp-rēp, ke yöö be pen wij lääkä biey gɔrä min ca der ni goaa, ke yöö /ci bij kath roode bi put biey gɔrä, cetke mēë ci Kuoth Nhial ε lar Muthē.

Biey ni bööthni palä ti kocien

(Yöth 28:31-43)

²²Cua bij pieny biey kath koc keeliw ke lath mi yiël.

- 23** Cua theer wec biey kor ke lath mi ca dër th̄in, ke yöö /ce bi le rët.
- 24** Kä cuke theer pieny biey moc dhuöör ke lath mi yiël kene mi mer ke mi dol, ke bij mi ca men agoaa kä puoth takde.
- 25** Kä cuke kuoluokni täth ke daap mi til til kä cuke ke yien kä kamni dhuöori piny theerä biey.
- 26** Ken kuoluokni kene dhuöör lath ca ke koor ni theer pieny biey in ba kuëj ke kuj lat Kuoth, cetke mëë ci Kuoth Nhial ε lar Muthε.
- 27** Cuke Ä-ron kene gaatke köc bieyni ti ca lathdien men agoaa ke lat kuurä raam in la tak bieyni.
- 28** Kene bieyni wec, kene bij in la riethke wic, ke thuruualikien tin ca koc ken diaal ke lath mi ca men agoaa.
- 29** Ke laak letdä min ca koc ke lath mi ca men agoaa, ε lat kuurä raam in la tak bieyni cetke mëë ci Kuoth Nhial ε lar Muthε.
- 30** Cuke kum kuoothä täth ke daap mi til til, kä cuke riet ti larkε je i, “Mi rel gooyde ro kä Kuoth Nhial.” Kët th̄in cetke kët tilä gorä.
- 31** Kä cua je cu yian biey wec ke bij mi yiël, ni ke ruac ëë ci Kuoth Nhial ε lar Muthε.

Thuok lat kemekä romä

(Yöth 35:10-19)

- 32** E jen cu lat duel romä ku thuok. Cu ji l-the-rel lot ni laat diaal tëë ci Kuoth Nhial ke lat Muthε.
- 33** Cuke Muthε nöj duel romä, kene kuak recde diaal, gooni thieerike, ke kaapke, ke tonke ke thieerke amäni yot ciökni kaapnike.
- 34** Ke tuac romä mi thiän ke tuac böwni ti yiël, ke geel,
- 35** ke thanduk matdä ruac Kuoth, min roaamke ni päam lueekni Kuoth, kene tonke, ke kum.
- 36** Tharbët kene kuake diaal keel, ke micieth in kamke nhiam Kuoth,
- 37** ke cuuj lembärä min ca täth ke daap mi til til, kene ber lembärnike amäni nyin koaare diaal, ke lieth maac.
- 38** Ke yik däapä, kene lieth yirä, ke wäl in kur kur in la wanke, ke bieyni thuok duëel Kuoth.
- 39** Ke yik cikä min yian kene näyde min ca tak cetke cambak, ke kuake diaal, kene thak lak tetni kene ciök keel ke thare, ke geel thuok rëëk, ke loorike.

⁴⁰Bieyni puḡany duëel, ke thieerke, kene ḡot thäri ciöknikien, kene geel thiek duëel, loorike kene löcke, kene kuak läätdä duel romä.

⁴¹Ke bieyni tin ca tak ke lath mi ca men aḡaa ke kuj lat lätni guäth in rel rō, bieyni kuoothä tin ḡow tin ḡelke rō ke kuj Ä-ron in la booth ḡuḡtni, kene bieyni ganke ke ḡöö bike lat Kuoth lat ala kuḡ ḡuḡtni.

⁴²Cu jī l-the-rel lat emō keeliw lat cētnike min ci Kuoth Nhial ε lar Muthe keeliwde.

⁴³Cu Muthe lat keeliw nen, kä cuε je jek ca lat ε ken cēt ni min ci Kuoth Nhial ε lar, cu ke ti diaal lat ni ke je. Kä cu Muthe ke poth.

ḡöth 40

Lēy duëel romä Kuoth

¹Cu Kuoth Nhial Muthe jök i,

²“Bi duel duälä romä yiath piny ke cāḡ in nhiam kä pay in jiol.

³Kä bi thanduk lueekni laḡh rēyde, kä bi thanduk emō geel ke geel.

⁴Kä bi tharbēt ḡoḡh rēc, kä papē, kä bi taḡ lembärä ḡoḡh rēc, bij lembärni diaal kuēḡ guäthnikien.

⁵Bij yik dääpä wal tin la waḡke tin tee ḡuāny mi ḡaa laḡh nhiam thandukä lueekni, kä bi geel duëel Kuoth in la duel romä laḡh thīn.

⁶Bij yik weḡä luuri laḡh nhiam thiek duëel duälä romä,

⁷kä bij thak laḡ kuēḡ rēc kam guäth romä nath ke Kuoth Nhial kene yik, kä bi rēyde jiom pi,

⁸bi kal yiath piny, yiithi je ni duel keeliw, kä bij bij thiek ḡap thok kal.

⁹Bi lieeth yirä in rel rō cu kaḡ, bi duel emō ku yir amäni tin diaal tin te rēyde, kä bie kaḡ Kuoth amäni kuak rēyde diaal, ba duḡ Kuoth mi ḡaa mi rel rō.

¹⁰Kä bij yik weḡä luuri yir bä, mäni kuake diaal, kä bie kaḡ Kuoth Nhial, kä be cua jen duḡ Kuoth in ḡaa in rel ni rō.

¹¹Kä bij thak laḡ kene thare yir bä, kä bie kaḡ Kuoth Nhial.

¹²Kä bij Ä-ron kene gaatke ku ḡoḡh thok duëel romä rēc i, bi ke lak ke pi,

¹³kä bij bieyni Kuoothä tin ḡow ni ken tin ḡelke rō laḡh puḡony Ä-ron. Bie yir ke lieeth, kä bie kaḡ ḡä ke ḡöö be lätkä lat ala booth ḡuḡtni.

¹⁴Bi gaatke ḡoḡh bä, kä bi bieyni tin cuori laḡh puḡynikien,

15 bi ke yir ke yieer in yiiri ni guandien, ke yöö bike lätkä lat ala kuar nuotni, kä bi yierien emo ke nöñ yöö bi kuäärien emo a mi lööthke e dieth rjcnikien diaal.”

16 Cu Muthé e lat ni no, cetke min ci Kuoth Nhial e lat je keeliw, cue je lat ni no.

17 Cua duel ku yiath piny ke pay in jiolien kä rew runä ke cän in jiol kä pay.

18 Cu Muthé duel emo yiath piny, cue thär kääpni kuëñ kä thün keñni, cue cuoñke kuëñ kä thün, kä cue toñke kuëñ reyde, cue thieerke cuñ.

19 Cue bij nhiam pap wij duëel, kä cue kuum duälä min doñ lath wijde, cetnike mëe ci Kuoth Nhial e lar Muthé.

20 Kä cue lueek kan kä cue ke lath rey thandukä lueekni, kä cue je moc toñ gëeknike. Cue kum kuëñ wij thandukä nhial,

21 cue thanduk noñ rey duëel, kä cue thanduk lueekni gel, cetnike min ci Kuoth Nhial je lar Muthé.

22 Kä cue Tharbët lath guäthde rey duëel rec i kujc cueec duëel, kujc e wëe kaynuääk e, jok geelä raar,

23 kä cue jurayni tin rel ke ro guer wijde nhiam Kuoth Nhial, cetnike mëe ci Kuoth Nhial e lar Muthé.

24 Kä cue cuuñ lembärä lath rey duëel romä, lotdä tharbëtdä kujc caam duëel emo, kujc o wëe targëw o.

25 Cue lembär lath nhiam Kuoth Nhial, cetnike mëe ci Kuoth Nhial e lar Muthé.

26 Kä cu Muthé yik dääpä wal lath rey duëel romä nhiam geelä.

27 Kä cue wäl mi kur kur wan wijde, cetnike mëe ci Kuoth Nhial e lar je.

28 Cue bij thiek thuck duëel romä lath thün.

29 Kä cue yik weñä luuri kuëñ thok duëel romä, kä cue Kuoth lor ke luuri tin la wanke wijde amäni luuri bæel, cetnike ruac ëë ci Kuoth Nhial e lar je.

30 Kä cue thak lak kuëñ kam duëel romä kené yik, kä cue reyde jiöm pi lak,

31 e jen min la Muthé kené Ä-ron kené gaatke tetkien ke ciökien a lak ke je.

32 Mi cike wä rec duel romä, kené mi cike ro ticiec gekä yikä, bike ro lak, cetnike mëe ci Kuoth Nhial e lar Muthé.

33 Kä cue käl rëek yiath piny, yiithe je ni duel kené yik rec i, kä cue bij thuckde lath thün. Cu Muthé lat emo cu thuk.

Puar wij duëel romä

34 Cu puar duel romä cu kuom piny, kä cu wuot Kuoth Nhial duel romä riaw keeliw.

35 Kä cu Muthε thil guḡḡth ke coth rey duëel romä ke yöö ci puḗr ben ciεḡ wj̄cde, kä cu wuḡt Kuoth Nhial duḗl εmḡ riaw kεεliw.

36 Rey jālikien diaal, mḡ ca puḗr woc wj̄ duëel romä mḡ, la j̄ l-the-r̄el a wä nhiam,

37 kä mi /kḗn puḗr woc, /cike ε wä nhiam amäni cāḡ in wa je woc.

38 Ke kuj̄ kä yöö tēē puḗr Kuoth Nhial wj̄ duëel ke cāḡdäär rey jālikien diaal, kä te mac reyde mi ca wäär waḡ j̄ l-the-r̄el diaal.

Liib

Liib 1

Muc ti waṅke ke ruolien

- ¹Cu Kuoth Nhial Muthε cɔl, kā cuε ruac ke je nhiam kemεkā romā ke Kuoth Nhial, laare je,
- ²jiök ni j̄i l-thε-rel i, “Mi wä raan mucde wä thöp ḡän Kuoth Nhial kā ye, a je nööhε rey ḡöökε kie deetke.
- ³“Kä mi wee nööh ni luur mi waṅke rey ḡöökε, a je nööh ni ruath thḡak mi thil diw ke ḡöö dēē Kuoth Nhial ε cu nhök.
- ⁴Kä a je buke en mucɔ waṅ ε mɔ, ke ḡöö dēē Kuoth Nhial ε cu nhök kā je, ala muc mi luεε ni rɔ.
- ⁵Kä be je cu näk en wani, kā bi gaat Ä-ron riεmde ḡuēḡ Kuoth, kā bike je cu kieth kuj̄ni w̄ini kānyä diaal min te thok kemεkā romā ke Kuoth Nhial.
- ⁶Kä be ley εmɔ cu jianḡ, kā be je cu ḡuok ala muc mi waṅke.
- ⁷Kä bi bööth palä ni gaat Ä-ron mac jiεen rialikä w̄ij ȳikä.
- ⁸Kä bike w̄ic, ke thiol ke r̄ij lath maac w̄ij ȳikä.
- ⁹Kä en ram min thöp muc be jiäcde ke kockε lak, kā bi bööth palä ke waṅ ken diaal w̄ij ȳikä ala muc mi waṅ, bi ḡuänyde cua mi ḡoaä kā Kuoth Nhial.
- ¹⁰“Kä mi wä muc ran a kel kā detke, ε rɔam kie ε böw, ala thäk dēēl mi thil diw.
- ¹¹Kä a je näke kuj̄c caam ȳikä nhiam Kuoth Nhial, kā bi gaat Ä-ron tin bööth palä riεmde kieth kuj̄ni, ȳikä dḡḡ ḡuaan.
- ¹²Kä bi ram in thöp muc mucde ḡuok ke liw, w̄icde kene kockε, bi bööth palä ke car maac jiεen w̄ij ȳikä.
- ¹³Kä be jiäc kene koc dēēl lak, kā bi bööth palä je thöp Kuoth Nhial, kā be je cu waṅ ke liw w̄ij ȳikä, kā bi ḡuänyde cua mi ḡoaä kā Kuoth Nhial.
- ¹⁴“Kä ram mi wä mucde wḡḡ muc diεet mi waṅ, ala guuk kie dɔw kunöör.
- ¹⁵Kä bi bööth palä je ben thöp w̄ij ȳikä kā be ḡuäkdε dan kā be je cu waṅ w̄ij ȳikä, kā be riεmde nhiaç pēkni ȳikä dḡḡ ḡuaan.
- ¹⁶Kä be jicde kene juätke wä yiäk nhiam ȳikä ḡuath in la ḡēth a d̄ierke th̄in.
- ¹⁷Kä a bak je dää, kā a /ci je bak piny, kā be cu waṅ ke liw w̄ij ȳikä ala muc mi waṅke. Kä bi ḡuänyde cua mi ḡoaä kā Kuoth Nhial.”

Liib 2

Muc bæel

- ¹“Mi wä raan mucde wä nöön nhiam Kuoth Nhial ala muc bæel, bamuc bæel ti gow kä be je kɔn ɣɔl ala nup, kä be je wuɔc liæth keɛ wal ti kuɔr kuɔr.
- ²Kä a nöñe gaat Ä-ron tin la bööth palä, kä bi bööth palä min lǟt lǟt tètde thiän kä nup emɔ keɛ liæthde amäni wäle keeliw, kä be je wañ wii yikä, kä bä muc tiem ke ɣöö ca kɔn wañ Kuoth Nhial. Kä en miel m̄ieth emɛ ba nuäny mi goaa mi teth loc Kuoth Nhial.
- ³Kä en duoth mucä bæel emɔ ε duñ bööthni palä, kä rel gɔyde rɔ ke ɣöö ε duoth kä min ca wañ Kuoth Nhial.
- ⁴“Kä mi wec nöön ni muc nuɔp mi ca bul, be la nup mi goaa mi /kɔn läny ke thuɔp, kä ca liäp ke liæth, kie pat patni ti ca w̄icdien caw ke liæth.
- ⁵Kä mi wä mucdu a pat pat mi ca thal ke thac, ala nup mi kök kök mi ca liäp ke liæth /kä thile je thuɔp.
- ⁶Puny ni je kä wucni je liæth ala muc nuɔp.
- ⁷Kä mi mucdu ε pat pat mi ca thal ke thac, ala nup mi goaa mi ca moc ke liæth.
- ⁸Bi je nöön en muc bæel ε mɔ ala duñ Kuoth Nhial. Kä bi je kam bööth palä min bi je wä nañ wii yikä.
- ⁹Kä bi bööth palä thañ mucä mɔmɔ kan, kä be je wañ wii yikä a tiime je i ε mi ca kɔn kam Kuoth Nhial ke lide, kä en miel m̄ieth ε wañ emɛ, ba mi teth loc Kuoth Nhial.
- ¹⁰Kä en thañ mucä min ci duoth, ba duñ Ä-ron keɛ gaatke. ε mi rel gɔyde rɔ, ke ɣöö ε duoth m̄ieth mi ca kam Kuoth Nhial.
- ¹¹“Kä a thil muc bæel mi nöñe Kuoth Nhial mi bamoc thuɔp, ke ɣöö thile thuɔp kie liæth tuar mi ba wañ Kuoth Nhial ala muc.
- ¹²Kä mi bi mucdu a key bæelku bike nöön nhiam Kuoth Nhial, duunde ni ɣöö /ca ke bi wañ wii yikä ke kuj nuänyä mi kurkur.
- ¹³Kä bi muc bæelku diaal moc ke kadε, ke ɣöö kadε mɔmɔ ε jen mat, kamäduñ yene Kuoth, kä bi mucku diaal dhil teke kadε.
- ¹⁴“Mi wä mucdu ke kuoth Nhial a muc keyni bæelku, thɔpni muaanykien kie m̄ieth mi guar.
- ¹⁵Kä bie moc liæth O-lip kä bi wal tin nuäny kur mat th̄in.
- ¹⁶Kä bi bööth palä thañ m̄ieth ε mɔ wañ, ke ke liæth amäni wäl in nuäny kur, ala mi tiem, ε m̄ieth mi ca kam Kuoth Nhial.”

Liib 3

Muc malä

- ¹“Kä mi wä raan mucde wä nöön, ala luur nyuaakä kä γooke, tut kie ηuot ala mi thil diw nhiam Kuoth Nhial.
- ²Kä a buke kä a je näke thok kemekä romä ke Kuoth Nhial nath ke Kuoth, kä bi gaat Ä-ron tin la bööth palä riemde kieth pekni yikä dan ηuaan.
- ³Kä en muc matdä emo, ba muc mi wanke Kuoth Nhial kene paare keeliw ke koali jiecde diaal.
- ⁴Ke roke diaal ken koalikien amäni gook cuany.
- ⁵Kä bi bööth palä ke wan wij yikä, ke ke muc tin wan, kä bi miel luurä mieth eme a mi teth loc Kuoth Nhial.
- ⁶“Kä mi wä mucde a kel kä romke kie böwnike ala mi thil diw.
- ⁷Kä mi wee thöp ni ruath romä a je nööne nhiam Kuoth Nhial.
- ⁸Bi je buk kä be cu näk thok kemekä romä ke Kuoth Nhial. Kä bi bööth palä riemde kieth kujni yikä diaal.
- ⁹Kä bike cune titi kam Kuoth ala luur mieth, thiole kene thiol juaale teme ni γooyde ke paar jiecde ni keeliw.
- ¹⁰Amäni roke nike koalikien kene gook cuanyde.
- ¹¹Kä bi bööth palä ke wan wij yikä ala luur mieth Kuoth Nhial.
- ¹²“Kä mi wä raan mucde a del mi böw, a je thöpe nhiam Kuoth Nhial.
- ¹³Be je buk kä be cu näk thok dueel romä. Kä bi bööth palä riemde kieth kujni yikä dan ηuaan.
- ¹⁴Kä be cune titi thöp Kuoth Nhial ala luur mieth, thiol jiecde ni keeliw.
- ¹⁵Keeliw amäni roke ke thiolien ke ke gook cuany.
- ¹⁶Kä be ke wan wij yikä ala luur mith mi teth loc Kuoth Nhial.
- ¹⁷Kä en neme be la ηuot kä gaat l-the-rel, guath e bike tek thin o, en γoo thile ram mi bi thiol kie riem cam, rey ricnikien diaal.”

Liib 4

Muc guaacni

- ¹Kä cu Kuoth Nhial Muthe jiök j,
- ²“Jiokni ji l-the-rel. En γoo mi wä raan ηutdä wä tol ke guac a je lät titi.

- ³Mi ε jen bööth palä min dit ni jen ci naath yḡac duero a je nöḡ Kuoth Nhial ruath thaḡak mi thil diw ala kök ke kuj dujräde.
- ⁴A je nöḡje thok kemekä romä ke Kuoth Nhial, kä be je buk, kä be je cu näk thḡn nhiam Kuoth Nhial.
- ⁵Kä bi bööth palä in dijḡt thaḡḡn riemde ben nöḡḡ rey duëel romä.
- ⁶Kä be yiatde cuḡth rey riem emḡ kä be je ben kieth ni kä bäröw nhiam geelä min relro.
- ⁷Kä be thaḡḡn riem bat tuḡḡni yḡkä in la wal ti kuḡr kuḡḡr a waḡke thḡn rey kemekä romä ke Kuoth Nhial. Kä be duoth riem thaḡak emḡ wuḡc thaar yḡkä min la thöpke luur mi waḡke wḡcde raar thok kemekä romä ke Kuoth Nhial.
- ⁸Kä be thiḡolke diaal nöḡḡ ke ke koali jiecde.
- ⁹Amäni roke nike koalikien ke gook cuḡnyde.
- ¹⁰Bi bööth palä koali tḡtḡ kan kä be ke waḡ wij yḡkä in la thöpke luuri ti waḡ thḡn cḡtnike min latde ke koali luurä nyuaakä.
- ¹¹Duunde yöö jen be köle kene riḡde keeliw nike wḡcde ke kocke ke nyin jiec diaal amäni wawde,
- ¹²be je naḡ raar jök wec guäth in ley ley in la ḡeth a yḡake thḡn, kä be cu waḡ thḡn ke mac jien.
- ¹³“Kä mi ε jen duol jḡ l-the-rel ci ḡuḡtdä kel yar ḡ ke guäc, a cän kujc duole, cike duer.
- ¹⁴Nie no wäken duerien ḡac ḡ ake nöḡḡke ruath thaḡak mi la kök dujrädien, bike je nöḡḡ thok kemekä romä ke Kuoth Nhial.
- ¹⁵Kä bi dit dolä je buk nhiam Kuoth Nhial, kä bacu näk en wḡḡ.
- ¹⁶Kä bi bööth palä in dit ni jen thaḡḡn riem thaḡak kan, kä be je nöḡḡ kemekä romä ke Kuoth Nhial.
- ¹⁷Jen be yiatde cuḡth thḡn, kä be je kieth ni kä bäröw nhiam geelä.
- ¹⁸Kä be thaḡḡn riem wä bat tuḡḡni yḡkä min te rey kemekä romä ke Kuoth Nhial. Kä be duothde wuḡc thaar yḡkä min la thöpke luur mi waḡke wḡcde raar thok kemekä romä ke Kuoth Nhial.
- ¹⁹Be koali ke diaal kam raar kä be ke waḡ wij yḡkä.
- ²⁰Kä be ruath emḡ lat cḡtnike jen lat äe ce läḡ ni ruath luurä ke kuj dujrä, kä inḡ be Kuoth lor ke kuj dujrä nath, kä ba ke cu pälikä.
- ²¹Kä be thäk cu naḡ raar jök wec, kä be je cu waḡ cḡtnike meë waḡe luur dujrä puḡḡnyde, en neme ε luur mi wuḡc ke ni duer jḡ dolä.

- 22“Kä mi ε rueec ci ηυῑtdä kəl tölb ke guäc, cε duer.
- 23Kä mi wee duere wä ηῑc a je nööh thäk dëäl böwä mi thil diw.
- 24Kä a je buke kä be cu näk guäth in la nῑke luur mi wanῑke thῑn. Neme ε luur mi wuῑcke ni duer.
- 25Kä bi bööth palä yiatde cuῑth riem dëäl, kä be je bat tuῑῑni yῑkä luurä min wanῑke, kä be duῑthde cu wuῑc thaar yῑkä nῑmῑ.
- 26Kä be paare keeliw wanῑ wῑῑ yῑkä nῑke wanῑ ëë cε wanῑ ni paar luurä nyuaakä, kä inῑ bi bööth palä luur emῑ thῑp Kuoth kä bajε cu pälikä.
- 27“Kä mi wä ram mi duek ηυῑtdä kəl wä töl ke guäc cε duer.
- 28Kä mi wee duere wä mir a je nööh nacdëäl mi böw mi thil diw ala luur ke kuj duiῑräde.
- 29A je buke kä be je cu näk guäth in la thῑpke luuri wanῑke thῑn.
- 30Kä bi bööth palä riem kῑn ke yiatde, kä be bat tuῑῑni yῑkä wῑῑä luuri, kä be duῑthde cu wuῑc thaarε.
- 31Kä be kῑalike koc, cεtke min la kuῑcke kῑali luuri nyuaakä. Kä bi bööth palä je wanῑ wῑῑ yῑkä εla ηuῑny mi gῑaa kä Kuoth Nhial. Kä inῑ bi bööth palä je cu luel ke jen luur emῑ, kä ba je cu pälikä.
- 32“Kä mi wee nööh ni roaam mi la luure ke kuj duiῑrä, a jake ni nac dëäl roῑmä mi thil diew.
- 33Kä a je buke kä be cu näk guäth in la nῑke luuri ti wanῑke thῑn.
- 34Kä bi bööth palä thῑῑῑ riem kῑn ke yiatde, kä be je bat tuῑῑni yῑkä min la luuri a wanῑke thῑn, kä be duῑth riemde cu wuῑc thaarε.
- 35Kä be kῑalike diaal kῑm raar cεtnike mēē la kῑali luurä nyuaakä a kῑmke raar, kä be je wanῑ wῑῑ yῑkä ke kene luuri mῑeth tin la wanῑke Kuoth Nhial, kä ῑnῑ bi bööth palä je cu luel, kä bajε cu pälikä.”

Liib 5

Cieῑ ke kuj mucä Kuoth ke kuj duiῑrä

- 1“Kä mi wa ran wä cῑal guäth luῑk ke ῑöῑ be thokde wä lat ke min cε nen kie cε liῑ, mi wee wä biet a /cε ruac, bi riekdε jεk ni je.
- 2Kä mi wä raan puῑnyde yῑr ke ῑöῑ cε mi jiäk thiap, a kuῑcε, riῑ lëë mi te döῑr kie ley cieῑ kie muῑl, cε rῑ yῑr.
- 3Kie mi wee thiap ni kəl cuke a tin la yῑrke raan a kuῑcε, kä mi wee je wä ηῑc ke kῑre. Cε ku thunῑ duer.

⁴Kä mi wä raan rɔ wä yac ke kac kie thuɔk, kä en nɔ ce rɔ pär yac ke je mɔ, a kujce, mi wee je ɲac, ce duer.

⁵Mi wä raan duer ke duɔp kel kä dup ε ti, a je lat duere nhiam nath.

⁶Kä ke cut kä mi jiäk in ce lat, a je nöön muc duirä min ce lat nhiam Kuoth Nhial. A je nöönɛ rey deetke ɲuɔɔt böwä kie rɔaam ala muc duirä, kä bi bööth palä je cu luɛl ni dueerke.

⁷“Kä mi wä raandun wä tey a /ce dɛl mi rɔaam kie böw luän ke jek, a je nöön kunnööri rɛw kie guɔkni rɛw ke kuj duirä min ce lat ba kel thöp ala muc duirä kä bi min dɔɲ a muc mi waɲ.

⁸Kä ake nöñe bööth palä, min bi kɔn thöp ni muc duirä. Kä be ɲuäkdɛ dan, a /ce je put puɔnydɛ.

⁹Kä be riemɛ thaaɲdɛ kieth buɔlä yikä. Kä be duothdɛ nhiaac thaar yikä. Nɔmɔ ε muc duirä.

¹⁰Kä en bööth palä be dit in dɔɲ thöp ala muc mi waɲ cɛtnike dupke diaal tin la thöpke ni je, inɔ be dueer raam ɔ cu luɛl ke je, kä ba cu palikä.

¹¹“Kä mi /ce kunnööri dɔɲ rɛw kie guɔkni dɔɲ rɛw bi luän ke jek ke kuj duirä min ce lat a je nöön tok nupä mi kök kök dɔɲ rɛw ala muc duirä. Kä a je /ce moc liɛeth kenɛ wäl in kurkur, ke yöö emi la muc duirä.

¹²Kä be je nöñ bööth palä, in bi tetdɛ thijɛɲ thijɛ ε tiem kä yöö ca ley Kuoth Nhial kä be je waɲ wij yikä, guäth in la muc Kuoth Nhial a waɲke thijɛ, ke yöö ε muc mi wuɔckɛ ni duer.

¹³Ke kuj emɔ bi bööth palä je cu luɛl ni duere min ce lat, kä bajɛ cu pälikä. Kä bi duoth ɲuɔp emɔ cuɔ duɲ bööth palä cɛtkɛ min te muc beɛl.”

Muc ti cuɔlke

¹⁴Cu Kuoth Nhial Muthɛ jjiök i,

¹⁵“Mi wä raan duer wä lat a ce lot ni je, ke yöö /kenɛ tin ca ley Kuoth Nhial thöp, a je nöñ Kuoth Nhial ruath dɛɛl rɔmä mi thil diw rey deetke ala cut ke kuj duirädɛ, kä bi kökdɛ paar ke pɛk kökä luaak Kuoth ke yöö ε muc duirä,

¹⁶kä be duer in ce lat cutdɛ rɛp ke dhieec dhieecni kä be thöp bööth palä, kä bi bööth palä dɛl cu thöp Kuoth, ala luur ke kuj duirädɛ, kä ba je cu palikä.

¹⁷“Mi ci raan ɲut Kuoth Nhial töl, ce teke duer, kä be pɛk cuat dhil thöp.

¹⁸Kä be nöön ni ruath dɛɛl rɔmä mi thil diw deetke, kä be la mi ca pɛk kökadɛ paar ke pɛk kökä luaak Kuoth, kä bi bööth palä luur emɔ thöp Kuoth ke kuj duirä min ci raan ε lat ε kujce, kä ba cu pälikä.

¹⁹Nɔmɔ ε muc cutdä mi ci guandɛ duer nhiam Kuoth Nhial.”

Liib 6

¹En wano cu Kuoth Nhial ruac ke Muthe i,

²“Mi ci raan nathde yar nhiam Kuoth Nhial, ke kande ke raan l-the-rel ke mi ca taw je kie ce kual, kie ce mac ke pel,

³kie ce meë ci bath jek ka ce kac kac ke kujde. Ka ce ro yac ke kac, ke gakte ke je i /kene je nen.

⁴Ka mi ci raan duer lat ka ce duere nac, a je luuc min ce kual kie min ce wen jok, kie min ca taw je, kie kuak ti ci bath ka ce jek,

⁵kie mi dng mi ce ro yac ke je ke kac. Be nomo cuol guande keeliwde, ka be je rep nike dhieec dhieecni ke guath in thope ni muc duirade.

⁶Ka be karaamde noon booth pala ala luur duira mi thope Kuoth Nhial ruath deel romä mi thil diw rey detke, ka bi kokde a mi ron ke kok in wen

⁷bi booth pala je cu luel nhiam Kuoth Nhial ka baje cu palika.”

Muc ti wanke ke ruolien

⁸Ka cu Kuoth Nhial Muthe jök i,

⁹“Kam ni A-ron kene gaatke laat titi ke kuj luuri ti wan, ka en luur mi wanke ba lath maac wij yika ke waar ke liw amäni runwan, ka thoalke macde thin.

¹⁰Bi booth pala biide mi baar lath kene thuruualike. Ka be neth in ci mac e pet wij yika puoc piny, ka be je duol thaar yika.

¹¹Ka ke kore be bieynike, cu wany ka be neth nan jok wec guath mi ley ley.

¹²Ka ba mac in te wij yika a thoalke, ka ca bi jak ka liw, ka bi booth pala jien thuol maac ke runwan. Ka be luur in wanke cu car wiide, ka be koali luura nyuaaka cu wan thin.

¹³Ka bamac jak ka pet wij yika ni cian a /ci liw.

Muc beel

¹⁴“Titi ke nuot ke kuj mucä beel bi gaat A-ron e noon nhiam Kuoth Nhial ka bike je ben thop nhiam yika.

¹⁵Ka bi booth pala ro muc ke tetde a thian ke mi teke lieeth, ka teke wal ti teke nuany mi kurkur ka be je cu wan wij yika, e tiem ke yoo ca ke kon kam Kuoth Nhial. Ka bi nuany gooyde la mi goaa ka Kuoth Nhial.

¹⁶Ka bi A-ron kene gaatke duoth nuop emo cam ala juray mi thil reyde thuop. Bike je cam guath mi rel gooyde ro rey kal kemeka romä ke Kuoth Nhial.

17 En böth in cä kām ke ala duundien kä luurä min la wāņke yä, /ca je bi läny ke thuop, ε dun goaa mi rel gooyde ro cetde nike luur dujrä kene muc cutdä.

18 Kä bi kuay Ä-ron diaal tin la wutni la mīth thīn ke yöö ε kujdien kä luur in la wāņke Kuoth Nhial rey rīcnikien diaal. Kä en ram o wä je met o en mīeth emo bi gooyde je moc riek.”

19 Kä cu Kuoth Nhial Muthe leni jök,

20 “Neme ε jen muc in bi Ä-ron kene gaatke je nöņ Kuoth Nhial ke cāņ in ba yīr ni je. ε them nupä mi goaa nöņe cetke muc beel in wenkä, be thaņde nöņ ke runwāņ kä min dōņ be nöņ ke thiaņ.

21 Ba je lat ke lieth rey thacä, bie nöņ cie liap ke lieth agōaa, kä bie nöņ en muc beel a cie thiaņ gööli ke yöö ε nuāny mi goaa kä Kuoth Nhial.

22 Ke yöö ε mi balatke ni cian kä bie lat gat Ä-ron bööth palä in diit min ca yīr, kä ba wāņ keeliwde ke yöö ε muc Kuoth Nhial.

23 En muc bööthni palä diaal min mo muc beel bawan nike liwde, thile mi bacam thīn.”

Muc Kuoth ke kuj dujrä

24 Cu Kuoth Nhial Muthe jök i,

25 “Jiokni Ä-ron kene gaatke, en yöö neme ε jen nuot ke kuj mucä dujrä en guäth in la muc in wāņke a nake thīn, ε jen bia muc dujrä näk thīn o nhiam Kuoth Nhial, ke yöö rel gooyde ro.

26 Kä en bööth palä in thöp muc mīeth emo, be je cam guäth in rel gooyde ro, guāth luokni rey kemekä dolä.

27 Kä mi wä raan kie duor rīņ lēē emo wä thiap bi gooyde je moc riek, kä mi wä riemde ro kieth rey biey, bi je lak en riem emo guäth in rel gooyde ro.

28 Kä en dhaar in thal ke je ba tiath. Kä mi ε yale ba pet kä ba lak ke pi.

29 Kä bi tut diaal dhori bööthni je cam ke yöö eme rel gooyde ro.

30 Duunde ni yöö thile luur dujrä mi ca riemde nöņ kemekä romä ke Kuoth Nhial mi bacam, ke yöö luelke ni je naath guäth in rel gooyde ro, bawan ni je ke mac.”

Liib 7

Muc ti cuolke

1 “Titi ke ken nuot ke kuj mucni tin cuolke, tin rel gooydien ro.

2 En luur cutdä baje näk wii yikä in la luuri a wāņke thīn, kä bariemde kieth kujni yikä dāņ nuaan.

- ³Kä bathiöle kam raar kä ba thöp wii yikä thiol juäale kene thiol jiecde.
- ⁴Ke roke ke ke koalike amäni gook cuanyde.
- ⁵Bi bööth palä ke wan wii yikä ala muc mi wanke Kuoth Nhial, ke yöö ε muc cutdä.
- ⁶Kä bi tut diaal thukni duëli bööthni palä mïth thïn, kä ba je cam guäth in ley gooyde rō.
- ⁷En luot kä memε, ε jen bä mi balät kä muc duirä kene muc cutdä bike a nyin bööth palä min thöp luur.
- ⁸Kä en bööth palä mō wä muc mi wan wä thöp o ke kuj ran, a je tōw rō köle,
- ⁹kä muc beel diaal tō ca bul tō kie tin ca thal ke yäle kie thac, bike a nyin bööth palä min thöpke kuoth.
- ¹⁰Kä duunde yöö ken muc beel diaal tin /ken tuak a ca liäap ke liëth kie thil liëth ke nyin gan Ä-ron, bake daak a päär.”

Muc nyuaakä

- ¹¹“Titi ke ken nuot ke kuj luurä nyuaakä min deë raan ε kam Kuoth Nhial.
- ¹²Mi nöönε ni yan mi la muc tethkä laac, a je nöönε ke ke jurayni ti thil thuop kä ca liäap ke liëth ke pat patni ti ca liäap ke liëth kä thil thuop, ke pat patni ti rëp rëëp ti ca liäap ke liëth kä thil thuop.
- ¹³Kä be jurayni ti ca muc thuop nöön ke ke muc nyuaakäde.
- ¹⁴Kä be kel nöön kä ti diaal ala muc ke kuj Kuoth Nhial. Kä ba dun bööth palä mō bi riem mucä nyuaakä ben kithō.
- ¹⁵Kä barin lëë emō cam nike liw en cän ε luorke ni je mō a thile mi bi baak piny thïn.
- ¹⁶Kä mi mucde ε luur yäcä nãthäde ke rō, kie ε muc tethkä laacde, ba riinε cam en cän ε ca luurni je mō kä mi tēē mi wä duoth thïn bacam ke cän in rewde.
- ¹⁷Kä mi wä thaandε rō, nyok ke duoth mäni cän in diokdien, a je kua wan.
- ¹⁸Kä mi wee rin mucä tethkä laacde wä cam ke diok nini, /ca je bi nhok cuke a /ca bi kuen ram in thöp je. Ke yöö cε jïäk, kä en ram o bi mïth thïn o bi riekde jëk ni je.
- ¹⁹“Kä rin luurä mi ca nyot ε duor mi jïäk /ca je bi cam, bawan ni je, kä ney diaal tin gow rönke ke mïeth.
- ²⁰Kä mi wä raan rin wä cam kä rin tin jïäk, kä luur in kamke Kuoth Nhial ba je koc rey neenike.

21 Kä mi wä raan puonyde yar ke thiöp kä mi jiäk, raan kie ley kie kel kä tin canyke, kä ce mīth ke rīn luurä maarä Kuoth Nhial, jen badääk raar rey neenike.”

Thëk thioaal kene riem

22 Cu Kuoth Nhial Muthē jiök,

23 “Jiök ni jī l-the-rel ī, ‘Cuare thiol γōk kie room kie böwni cam.

24 Thiol lēē mi ci līw kārōa, kie ley mi ca näk ε ley dōaar /ca bi cam, balät ni je lät kōkien.

25 Kä ram o bi thiol lēē in wānje Kuoth Nhial cam o, badääk raar rey neenike.

26 Kä en guāath ε cien jī l-the-rel thīn o, a thil riem diet kie ley mi camke.

27 Kä ram o bi riem cam o, ba dääk raar rey neenike.’ ”

Böth bööthä palä

28 Cu Kuoth Nhial Muthē leni jiök,

29 “Jiök ni jī l-the-rel ī, ‘Ram o wä muc maaräde wä nöŋ Kuoth Nhial, a je nöŋ thaŋde ala luur Kuoth Nhial.

30 Kä be mucde min mucde nöŋ mi ba wāŋ Kuoth Nhial, be thiol kene kaw nöŋ, kä ba kaw ŋuēŋ Kuoth Nhial, ala muc mi ŋuaŋ.

31 Kä bi bööth palä thiol wāŋ wij yīkā, kä bi kaw cuā duunde.

32 Kä bi γām cuēēc kām bööth palä, kä muc nyuaakädu ala muc,

33 kä ram kel kä gaat Ä-ron min thöp riem kene thiol mucä maarä mōmō be ciök emō kān ala cuōŋde.

34 Kä kä muc nyuaakä jī l-the-rel γān cā kaw in ŋuēŋke ni γā kene γām cuēēc in ca ŋun kān, kä cā ke kām Ä-ron kene gaatke, ala cuōŋdien rey gan l-the-rel.

35 Nōmō ε jen cuōŋ Ä-ron kene gaatke kä luur in la wānje Kuoth Nhial ke mac, ba kām ke cāŋ in leyke nīke ala laāt palä nhiam Kuoth Nhial.’

36 Kä en cāŋ emē cu Kuoth Nhial ε lar jī l-the-rel en γōō bike ke kām pēk emō kä luuri ala duundien mi dōaar rey rīcnīkien diaal tin bi ben.”

37 Neme ε jen luot ke kuj mucni tin wānje, muc bæel, muc dūjrä, muc cutdä, muc kuēny bööthni lat Kuoth muc nyuaakä.

38 Ke ken tēē ci Kuoth Nhial ke kām Muthē wij pāam kä Thi-nay, cāŋ ēē jiōke jī l-the-rel ī, ake nöŋke muckien Kuoth Nhial, däär dōaar Thi-nay.

Liib 8

Lëy Ä-ron kene gaatke
(Yöth 29:1-37)

- 1**Kä cu Kuoth Nhial Muthë jïök ì,
- 2**“Noõḡni Ä-ron kene gaatke, ke bieynikien, ke liëeth yïirä, ke thäk luurä duiḡä, ke room dan rew ke ke diëny mi te reyde ke jurayni ti thil thuop.
- 3**Kä a ney diaal mat ke ro thok kemekä romä ke Kuoth Nhial.”
- 4**Kä cu Muthë ε lar cëtnike min ci Kuoth Nhial ε lar je, cu ney diaal ro dol thok kemekä romä ke Kuoth Nhial.
- 5**Kä cu Muthë duol jïök ì, “Neme ε jen min ci Kuoth Nhial ε lar ì ba lar.”
- 6**Kä cue Ä-ron kene gaatke ciol nhiam kä cue ke ben puok ke pi.
- 7**Kä cue luot lath puḡḡny Ä-ron, kä cue je kum ke bij mi bäär kä cue jökde moc ke bij kath, kä cue je yien kä puḡḡnyde ke laak mi ca tak ni kuurä.
- 8**Kä cue bij ḡḡrä lath puḡḡnyde kä cue U-rim kene Tu-mim lath thün.
- 9**Kä cue wicde moc ke kum biej, mi ce nhiamde moc yiöm däpä min rel ḡḡyde ro cëtnike min ci Kuoth Nhial ε lar Muthë.
- 10**Kä cu Muthë liëeth yïirä kan kä cue kemekä romä ke Kuoth Nhial yir amäni tin diaal tin te reyde, cue ke cu ley Kuoth.
- 11**Kä cue thāḡḡ liëeth kieth wij yikä ni kä bärōw, kä cue yir ke ke kuake diaal, amäni thak lak nike thare, bibe cua ti ca ley Kuoth Nhial.
- 12**Kä cue thāḡḡ liëeth yïirä wuḡc wij Ä-ron, kä cue je yir, kä cue je ley Kuoth Nhial.
- 13**Kä cu Muthë gaat Ä-ron nöõḡ kä cue ke moc bieyni, kä cue ke yien kä puḡḡnykien ke dep, kä cue wuḡthkien moc kuḡmni cëtnike min ci Kuoth Nhial ε lar je.
- 14**Kä en wanḡ cue ruath thāḡḡ mi la luur duiḡä nöõḡ kä cu Ä-ron kene gaatke je buk.
- 15**Cu Muthë je näk, kä cue thāḡḡ riem kan, kä ke yiatde cue riem cuḡth tuḡḡni yikä kä cue je ley Kuoth, kä cue duoth riem wuḡc thaar yikä, kä cue je lak kä cue cu ley Kuoth,
- 16**kä cue thiol jicde kan ke liw, kene ḡḡok cuḡnyde amäni roke ke kene koalikien kä cue ke cu wan wij yikä.
- 17**Duunde ḡöo cue köle kene riḡde ke wawde wä wan jok wec cëtkë min ci Kuoth ε lar ε.

- 18 Kε kɔrε cu Muthε thāk dēēl rɔmā nōōŋ ala muc mi waŋ kā cu Ä-ron kεnε gaatkε jε buk.
- 19 Kā cu Muthε ε nāk kā cuε riεmde kieth yĭkā kujnikε diaal.
- 20 Kā min cε thuɔk kε ŋuknide cuε wĭcde kεnε riŋde kε thiolε cu waŋ.
- 21 Kā min ca nyin jĭεcde diaal lak kεnε kockε cu Muthε ε cu waŋ εn thāk dēēl rɔmā kε lide wĭj yĭkā cεtnikε mēē cε laŋ jε, ala muc mi waŋ, kā cu ŋuānyde cuā mi gɔaa kā Kuoth Nhial.
- 22 Kā cuε dεl in dɔŋ nyɔk kε nōōŋ, dεl leyä, kā cu Ä-ron kεnε gaatkε jε leni buk.
- 23 Kā cu Muthε jε nāk, kā cuε thaaŋ riεm kaŋ kā cuε jε bat gokä jieth cuēēc Ä-ron kεnε yiat tētdä cueecdε in dijĭt, māni yiat ciökä cueecdε min dijĭt.
- 24 Kā cuε gaat Ä-ron nōōŋ nhiam kā cuε riεm bat guɔkni jĭthni cueecdien kε yet tɛtni cueecdien tin dijĭt, amāni yet ciökni cueecdien tin dijĭt, kā cuε riεm cu kieth yĭkā kujnikε diaal.
- 25 Kā cuε thiolε kεnε thiol juaaŋε kaŋ nike thiol jĭεcde kεεliw amāni gɔɔk cuānyde kε kε roke nike thiolien kε yām cuēēc.
- 26 Cuε juray kεl rεy diēny jurayni ti /kaŋ laŋ kε thuɔp kā ca ley Kuoth Nhial kaŋ kε kε pat pat mi ca liaaŋ kε liεeth, kā cuε kε laŋth wĭj thioaal kεnε yām cuēēc.
- 27 Cuε ken tĭtĭ diaal laŋth tētdä Ä-ron kεnε gaatkε kā cukε kε ben ŋuaŋ nhiam Kuoth Nhial ala muc mi ŋuaŋ.
- 28 En wānɔ cu Muthε kε kaŋ tetnikien kā cuε kε waŋ wĭj yĭkā kε kε luur in waŋ ala muc leyä mi tεeth ŋuānyde lɔc Kuoth Nhial.
- 29 Cuε kawde leni kaŋ bā kā cuε jε ŋuēŋ Kuoth Nhial ala muc mi rεl rɔ, εn kaw εmɔ ε jεn cuɔɔŋ Muthε kā dεl in lēyke. Kā cuε jε laŋ cεtnikε min ci Kuoth Nhial ε laŋ jε.
- 30 Kε kɔrε cu Muthε thaaŋ liεeth yĭirä kaŋ, kεnε thaaŋ riεm wεc yĭkā kā cuε kε ben kieth kā Ä-ron ken gaatkε amāni bieynikien diaal, inɔ cuε Ä-ron kεnε gaatkε cu ley Kuoth Nhial kε kε bieynikien.
- 31 Kā cu Muthε Ä-ron kεnε gaatkε leni jĭök ĭ, “Kaŋε riŋ kā wiaa thalε jε thok kemεkā rɔmā kε Kuoth Nhial kā camε jε εn wĭni kε jurayni tin te rεy diēny luurä leyä, cεtnikε min ci Kuoth Nhial ε lar.
- 32 Kā waŋε riŋ kie juray ε bia doth ɔ.
- 33 Kā /cuare jĭεc thok kemεkā rɔmā kε Kuoth Nhial kε nĭn bārɔw amāni mi ci nĭn leyädun thuɔk.
- 34 Kā εn laŋ εn wāŋε mi ε jεn min ca lar ε Kuoth Nhial ĭ ba lat kε lak dueerikun jɔɔr.

35 Bia te thok keməkä romä ke Kuoth Nhial ke wäär kene cändäär ke nin bäröw latde min ci Kuoth Nhial ε lar ye, ke yöö /cia bi liw. Neme ε jen min ci Kuoth Nhial ε lat yä.”

36 Ino cu Ä-ron kene gaatke lat ni min ci Kuoth Nhial ε lat ke thuk Muthε.

Liib 9

Tuk Ä-ron ke lätkε

1 ε Jen ke cänj kä bädäk ke kor kä meë ci nin lëyä thuok, cu Muthε Ä-ron kene gaatke ke dij l-the-rel col.

2 Kä cue Ä-ron jïök j, “Käni ruath thaak ala luur dujrä kene ruath römä ala luur in wañ, kä ake thil diw kä thöp nike Kuoth Nhial.

3 Kä jïokni j l-the-rel j, ‘Kane thäk dëäl böwä ala luur dujrä, ke ruath thaak kene ruath römä ti gur keli ti thil diw ala luuri ti bawanj.

4 Ke thäk kene roaam ti la muc nyuaakä ti bathöp Kuoth Nhial, ke ke muc beel mi ca liap ke lieth, ke yöö en wale bi Kuoth Nhial ben kä ye.’ ”

5 Cuke ti diaal tée ci Muthε ke lat ke nöönj thok keməkä romä ke Kuoth Nhial, kä cu ney diaal ro duol en wini palke Kuoth Nhial.

6 Kä cu Muthε wee, “Neme ε jen min ci Kuoth ε lar ye j bia lat, ke yöö dëë gooyde cu ben kä ye.”

7 Cu Muthε Ä-ron jïök j, “Bër yikä bi luur dujradu ben thöp kene luuru min wañ ben luel ro yene naath, thöp ni luur nath in bi ben luel nike, cetke min ci Kuoth Nhial ε lar.”

8 En guäth o cu Ä-ron ben yikä kä cue ruath thaak näk ala muc dujradε.

9 Cu gaatke je nöñ riem, kä cue yiatde cuath thin, kä cue je ben bat tuoni yikä. Cue duoth riem cu wuoc thaar yikä.

10 Nien yikä cue thiol kene rok ke gook cuany luurä dujrä cu wañ cetnike meë ci Kuoth Nhial ε lat Muthε.

11 Cue köle kene rijnde wañ jok wec.

12 Ke kor kä momo cue luure min wañ näk, cu gaatke je nöñ riemde, kä cue kieth yikä kuj nike danj nuaan.

13 Kä cu ke je kam rijke amäni wicde, kä cue ke wañ wij yikä.

14 Cue jjadde kene kocke lak, kä cue ke wañ wij yikä ke ke muc in wañ.

15 ε jen cu Ä-ron luur thak dëäl böwä min mo luur dujrä ke kuj naath ku nöönj, kä cue je näk, kä cue je lat nike lat luurä dujradε.

- 16 Kä cue luur in wanke nöön, kä cue je lat nike duɔpde min la latke ni je.
- 17 Kä cue muc beel leni nöön bä, kä cue ro jiom nup mi thiän tēde kä cue je wan wij yikā ke ke luuri tin la wanke cieñä.
- 18 Cue ruath thaak kene ruath romä näk ala luur nyuaakä nath. Kä cu gaatke je kam riemde, kä cue je kieth yikā kuinike diaal.
- 19 Kä cue thiol ruath thaak kene ruath romä diaal koc, thiol juaal ke paari jicdien ke rok amäni göökni cuany.
- 20 Cuke tɔtɔ diaal bat rey nyiētni kath. Kä cu Ä-ron thiol wan wij yikā.
- 21 Kä cue nyjet kath kene yaam cuēcnikien nuēñ Kuoth Nhial ala muc nuenjä cētnike mēē ci Muthē ε lar.
- 22 Täämē mi ci Ä-ron ku thuɔk ke thöp luuri, tin tɔ luuri duirä, luur mi wanke, kene luur nyuaakä, cue tetke kap nhial kä cue ke cu poth, kä cue cu ben piny.
- 23 Kä cu Muthē kene Ä-ron coth rey kemekä romä ke Kuoth Nhial, kä mi lonyke raar cuke naath poth, kä cu ji l-the-rel diaal wuɔt Kuoth Nhial nen.
- 24 Cu mac pēēn kä Kuoth Nhial, kä cue luur in wan pēt kene thiööl tin te wij yikā. Kä min wä naath nomɔ, guic, cuke köök ke teth laaac. Kä cuke ro yuor piny palke.

Liib 10

Duer Na-dab kene Ä-bi-yu

- 1 Täämē cu gaat Ä-ron ni Na-dab kene Ä-bi-yu ram ɔ thak maacde in la wanje wal ti nuāny thɪn kan, kä cue je kueny mac kä cue wäl lath thɪn, kä cuke je kam Kuoth Nhial. Ke yöö /cie mi goaa min ce lar ke.
- 2 Nie wanɔ cu Kuoth Nhial mac yuɔɔr, kä cue ke ben wan cue cuɔ liaɔdien nhiamde.
- 3 Kä cu Muthē Ä-ron jiök i, “Nemē ε jen mi lot Kuoth Nhial ni je. Mēē laare je i, ‘Yän bä jɔc rey neeni tin thieek ke yä ala mi rel gooyde ro, kä bä luandä cu nyoth rey neeni diaal.’ ” Kä cu Ä-ron duunde a bist.
- 4 Kä cu Muthē Mi-ca-el kene El-dha-pan gaat guanlen Ä-ron ni U-dhi-el cɔl, kä cue ke jiök i, “Bia wane me bia riñ gan dāmuɔɔrun ben nan raar nhiam kemekä romä ke Kuoth Nhial kä nanke jɔk wec.”
- 5 ε jen cu ke ben kä cuke ke ben kap jɔk wec a te bieyni palä puanynikien, cētnike min ci Muthē ε lar.
- 6 Kä cu Muthē Ä-ron kene gaatke El-a-dhar kene l-ta-mar jiök i, “/Cuare wuɔthkun päl goak kä /cuare bieynikun ret a nyuothē yöö tayē pärä, kä mi wa

jen ino bia liw kä bi wan İaac Kuoth ben kä dol jı I-the-rel diaal, kue la yöö bi watkun kä jı I-the-rel liqa ε ci Kuoth Nhial ε nöön ke mac ε par.

⁷Kä /cuare jıeen en thok kemekä romä ke Kuoth Nhial, ke yöö cia bi liw, ke min ca ye yır ke lieth yırä Kuoth Nhial.” Kä cuke je lat cetnike min ci Muthε ε lar.

Duot ke kuj bööthni palä

⁸Tääme cu Kuoth Nhial Ä-ron jıök jı,

⁹“Jın yene gaatku /cia bi maath ke koan guäth in wä yen kemekä romä ke Kuoth Nhial, mi wıaa wä maath bia liw. Neme ε nuot mi batit ε kuayku diaal.

¹⁰Kä bi teke dääk ke kam nyinä Kuoth ken nyin nath, kam kä mi jıääk kene mi goaa.

¹¹Kä bi jı I-the-rel njıec ke nuot diaal tää cä kam ye ke Muthε.”

¹²Cu Muthε Ä-ron kene gaatke dan rew tin ci duoth. El-a-dhar kene I-ta-mar jıök jı, “Kane luur beel in ci duoth kä luur in ca kam Kuoth Nhial bule je came je gekä yıkä thil thuop, ke yöö ε mi rel gooyde ro.

¹³Kä came je guäth in rel gooyde ro ke yöö ε jen cuondu yene gaatku kä luur beel in ca kam Kuoth Nhial. Nomo ε jen min ca larä ε Kuoth Nhial.

¹⁴Duunde yöö jın yene gaatku ke nyieeku bia kaw kene yäm tin ca nuen Kuoth cam, bia ke cam guäth mi puoth puoth. Ke yöö ca ke kam jı yene gaatku ala cuondun kä muc nyuaakä jı I-the-rel.

¹⁵Baen yäm kene kaw nöön guäth in thöpke thiol Kuoth Nhial, ke yöö bake ben nuen Kuoth Nhial ala muc mi nuan, be cuq böthdun ni cıan yene gaatku, cetnike min ci Kuoth Nhial ε lar.”

¹⁶Kä meë ci Muthε thäk dää böwä luurä duırä thıec kä ce je jäk jı ca je wan, cue gaak ke El-a-dhar kene I-ta-mar, gaat Ä-ron tin ci duoth thıece ke jı,

¹⁷“Enu mo /kän yen luur duırä cam o guäth in rel gooyde ro? Ke yöö ε mi rel ro, kä kam ke je ye ke yöö bi yen ε woc ni duer, ke luelun ke je naath nham Kuoth Nhial.

¹⁸Kä ke yöö /kan riemde nöön kemekä romä ke Kuoth Nhial ke Kuoth, dää yen en del cam gekä yıkä cetke meë cä lar.”

¹⁹Cu Ä-ron ε luoc Muthε jı, “En wale cıke muc duıräden kene mucdien in wan thöp nham Kuoth Nhial, kue la yöö mi cetke neme ce tuock kä yä. A dää loc Kuoth Nhial ku cak tæeth ke yä, mi cä luur duırä cam en wale?”

²⁰Kä meë ci Muthε nomo liq cu locde cu thuok.

Liib 11

Ley ti dää cam

(Duḡt 14:3-21)

- 1¹ Ɛ jɛn Cu Kuoth Nhial Muthe keɛe Ä-ron jiök i,
- 2² “Jiöke j̄i l-the-r̄el i, t̄īt̄i ke ken tin t̄ek tin bia m̄iḥ th̄iḥn kä ley diaal tin cien w̄ī muḡḡn.
- 3³ Bia ley diaal tin teke barkakni ḡaḡ r̄ew kä nyɔake wal bia ke cam.
- 4⁴ Kä ley tin nyɔake wal kä thil ke barkakni ḡaḡ r̄ew, /cia ke bi cam. C̄etke th̄oḡḡl, nyɔke wal kä thil ɛ je barkak. Jiäke ke ye.
- 5⁵ Amäni kuḡëk bä nyɔke wal kä thil ɛ je barkakni ḡaḡ r̄ew, jiäke ke ye.
- 6⁶ L̄eërcandak nyɔke wal kä thil ɛ je barkakni ḡaḡ r̄ew jiäke bäke ye.
- 7⁷ Kä kundhur t̄eë ke barkakni ḡaḡ r̄ew, ke ȳöö /c̄e wal nyɔk, jiäke ke ye.
- 8⁸ Ken ley ɛ t̄ḡ cuare ke cam, kä cuare r̄iḡdien thiap mi ci duḡḡr l̄iw ke ȳöö jiäke.
- 9⁹ “Kä yen came r̄ec diaal tin te r̄ey b̄äpdiit keɛe r̄ey kieri kä teke kuac keɛe nyim,
- 10¹⁰ kä ken tin diaal tin t̄ek r̄ey pīini, kä thil ke j̄iḥ keɛe nyim, cuare ke cam, jiäke ke ye.
- 11¹¹ Kä ke ȳöö jiäke ke ye, /cuare r̄iḡkien cam, kä /cuare ke thiap.
- 12¹² Kä /cuare tin diaal tin t̄ek r̄ey pīini kä thil ke j̄iḥ keɛe nyim cam.
- 13¹³ “Kä t̄īt̄i ke diit tin cia bi cam ke ȳöö ke diit ti j̄iäk. Cuḡr, kuik cuḡr, nyoḡḡol, kuḡy,
- 14¹⁴ manliëeth ke c̄ätdien,
- 15¹⁵ wuḡt, k̄äät,
- 16¹⁶ jakḡḡḡk ke c̄ätdien, wawaw,
- 17¹⁷ mulguc, boḡḡḡ,
- 18¹⁸ ḡök rialbeek, rumputh,
- 19¹⁹ ḡabr̄ok̄edh̄ot, bolwijuat, j̄iec, w̄erw̄eri.
- 20²⁰ “Kä k̄ḡam diaal tin teke ḡḡk kä j̄äl ke ciök ḡuaan ke tin p̄är /ci ke r̄oḡ ke mieth.
- 21²¹ Kä tin d̄eë cam kä ken k̄ḡam ti teke ḡḡk ti kä j̄äl ke ciök ḡuaan, ke tin teke ciök r̄ew ti kac ke ke.
- 22²² R̄eydien came r̄aḡkni ke c̄ätkien, ke diëri ke c̄ätkien, ke ȳoḡȳoḡni ke c̄ätkien.
- 23²³ Kä ɛ ni ȳöö ken k̄ḡam diaal tin teke ḡḡk kä teke ciök ḡuaan /cike r̄oḡ ke mieth.
- 24²⁴ “Kä ke ken t̄īt̄i bapuḡnykun ȳar, ke ȳöö mi w̄ä raan puḡnykien w̄ä thiap be j̄iäk amäni thiaḡ.

- 25 Kä ram mi wä kel wä káp kä rĩnkien, a je lak bieynike, kä be jiäk mäni thianj.
- 26 Kä ley diaal tin teke barkak mi /kenε bakdäär kä /ci wal nyok /ce rɔ lot ke mĩeth, kä ram ɔ wä rĩnkien wä thiapɔ, be jiäk.
- 27 Kä ley diaal tin jäl ke ciök ñuaan kä jäl ke ñuul ciokde jiäke, kä ram ɔ bi rĩndien guëero be jiäak mäni thianj.
- 28 En ram ɔ wä ke nyot ɔ, a je lak bieynike, kä be jiäak mäni thianj ke yöö ke ley ti jiäk /ca rɔ lot ke mĩeth.
- 29 “Kä tĩti ke tin /ca rɔ lot ke ye ĩ dëe cam kä tin diaal tin la muol piny, lookuëet kenε kun ke ker ker ke cätkien,
- 30 lookuëet kenε gaany ker ker thoaał ke nyuëenygaw.
- 31 Ken tĩti diaal kä muol pieny jiäke ke mĩeth kä ram mi wa rĩj duɔɔrä wä thiap a cãj ce lĩw be jiäak en ram emɔ mäni thianj.
- 32 Kä mi wä kel lĩw kä ke, kä be pen kä duɔɔr ce jiäak en nɔmɔ, kä nyin cienj, ε jiath kie ε bij kie köl kie duł, bat ε je piini, ce bi goaa mäni thianj, kä ke kore be cu goaa.
- 33 Kä mi wee pen rey dhar, ken tin diaal tin te thĩn cike jiäak kä bia tiath en dhaare mɔ.
- 34 Kä mĩeth in camke, mi /kan ke pike en rey dhar ε mɔ, ce jiäak amäni pi tin mathke bä mi jäle en rey dhar emɔ, cike jiäak.
- 35 Pekde duɔɔr mi Ci rĩndien pen thĩn ce jiäak, ε dhaar that ce pen thĩn ɔ kie ε yik, ba tiëeth ni ñëethni. Ke yöö cike len ñot ke gooy kä cike dëe le gow ke ye.
- 36 Kä mi wee pen kä jiw kie wat pi, bibe ñot ke gooy, duunde ni yöö ram ɔ bi puony kä duɔɔr thiap ɔ be jiäak.
- 37 Kä mi wee pen rey bæel tin bapĩth, bibe ñot ke gooy.
- 38 Kä mi wee waa pi tin wacke bæel ce pen thĩn ɔ, ce jiäak ke kujidun.
- 39 “E jen täame mi ci ley lĩw kä ley tin camke, kä wä raan rĩnde wä nyot be jiäak amäni thianj.
- 40 Kä ram mi wä mĩth kä rĩnde, a je lak bieynike, kä be ñot ke jiäak mäni thianj. Kä ram mi wä rĩnde wä káp, a je lak bieynike kä /ce bi goaa amäni thianj.
- 41 “Ken muol diaal tin mol wii muɔɔn jiäke ke mĩeth.
- 42 Tin diaal tin yöy ke bapdien, kie tin jäl ke ciök ñuaan, kie teke ciök ti ñuan, /cuare je cam, ke yöö /ce rɔ lot ke mĩeth.
- 43 Cuare puanykun yär ke mĩeth rĩj kä tin mol piny, cuare rɔ bi jak kä jiäk ke ke.

44 Ɛ ɣän Kuoth Nhial Kuothdu, tietde puanykun ke bia gow ke ɣöö rel gwoydä ro. Cuare ro jak kä jiäk ke muɔɔl piny.

45 Ɛ jen ɣän Kuoth Nhial mää käm ye raar kä l-jöp ke ɣöö baä Kuothdun, ke kuj emo jake ro kä ti gow ke ɣöö rel gwoydä ro.

46 “Tääme t̄it̄i ke ken ɲuɔt ke kuj leȳni, ken diit, ke tin diaal tin t̄ek a j̄äl rey pīini kene tin j̄äl w̄ij̄ muɔɔn.

47 Bia je dhil t̄it̄ agɔaa kam kä mi gɔaa kene mi jiääk, kam leȳni tin d̄eē cam ken leȳ tin /ca cam.”

Liib 12

Lak ciek ke ro ke kor dapä

1 Ɛ jen cu Kuoth Nhial Muthe ku jiök j̄,

2 “Jiök ni j̄i l-the-rel j̄, Mi ci ciek ruët kä ce dap ke dhɔl /ce bi gɔaa ke n̄in bärɔw, c̄et̄nik̄e n̄in th̄ekde /ce bi gɔaa.

3 Kä ke bädäk n̄ini baen dhɔle mo cuel.

4 Ke kore bi en ciek liöp ke n̄in ti j̄iēn diɔk w̄icde diɔk ke ɣöö be ro ku le lak kä riem dapäde, /ce duɔɔr kä tin rel gwoydien ro bi guer, kä /ce bi wä luaak Kuoth amāni mi ci n̄in tin lake ro thuɔk.

5 Kä mi wee dap ni nyal /ce bi gɔaa ke juɔkni daŋ rew c̄et̄nik̄e p̄ek th̄ekde, kä be liöp ke n̄in ti j̄iēn b̄äkel w̄icde b̄äkel ke ɣöö be ro ku le lak kä riem dapäde.

6 “Ɛ jen, c̄aŋ in wä n̄in lakde ke ro wä thuɔk, ke kor dapä ke dhool kie nyal, a je nöŋ bööth palä thok kemekä romä ke Kuoth Nhial ruath d̄eēl romä mi gur kel ala muc mi waŋke ke d̄ow kunnöörä kie guuk ala muc duirä.

7 Kä bi bööth palä ke naŋ nhiam Kuoth Nhial, kä be ke cu luēl ni je, kä be je cu lak kä riemde in lony. En neme be cua ɲot ke kuj ciek in wä dap ke dhool kie nyal.

8 Kä mi ce ruath d̄eēl romä bi luāŋ ke j̄ek, a je nööŋ guɔkni daŋ rew kie dey kunnööri daŋ rew, bi kel a luur mi waŋke, kä bi min d̄oŋ a luur duirä. Ken duɔɔr emo bi bööth palä je cu luēl, kä be cua mi gɔaa.”

Liib 13

Duɔt ke kuj j̄ak gupä

1 Cu Kuoth Nhial muthe kene Ä-ron jiök j̄,

2 “Mi wee teke ram mi te puonyde ke kuat kie kuuk kie nyuɔony kie dhɔp, baje nöŋ Ä-ron bööth palä kie ram kel kä gaatke min mo bööth palä.

- ³Mi wä bööth palä je wä guic en jök emo ce mjem jak kä buoy kä ce coth gupäde a ce ηac i ε dhop, nien no ce ηac o be jiaäk raam o cu lat.
- ⁴Kä mi /kän biel mi bör jöoc gupä ala min /kän coth thjn kä /kene mjem in te thjn jak kä buoy, bi bööth palä guan juath bat guathde kä roa ke njn bäröw.
- ⁵Kä ke kor njni dan bäröw bi bööth palä je nyok ke guac mi ηotde ce jöoc waande kä /kene däk puonyde be je nyok ke mi moce je ke njn bäröw kokiēn guathde kä roa.
- ⁶Ke thuok njni dan bäröw be je nyok ke mi guice je mi wee je wä nen i ci bile a car, kä /kene je dak puonyde, be je cu lat i ε ram mi goaa, be bieyni ke cu lak en ram emo kä be cu goaa.
- ⁷Kä en kuuk emo mi wee je wä dak puonyde ke kor kä min ce ro nyuoth bööth palä. A je nyok ro ke nyoth je.
- ⁸Mi wä bööth palä je wä nen i ce dak puonyde be je cu lat raar i tēē ke dhop en ram momo kä ce jiaäk.
- ⁹“Mi wee wä teke ram mi tēē juey, baje nöη bööth palä.
- ¹⁰Min bi je wä guic, mi ce je jek i ce guopde yom kä ce mjem jak kä ti böör kä te reyde ke rjn mi tēk.
- ¹¹ε juey mi ci jäany gupäde bi bööth palä je cu lat i ce jiaäk kä /ca bile lath guathde kä roa ke yöo ce jiaäk ni wen.
- ¹²Kä mi ce ben raar en juey a ce puonyde kum keeliw, a kene je ni wiide cu mäni ciöke, nike guic bööth palä ke je,
- ¹³baje guic ε bööth palä, mi wee je wä jek a ce puonyde thiän keeliw, be je lat i goaa puonyde en raam o, min ci puonyde buay keeliw ce ku goaa.
- ¹⁴Kä duunde yöo can ε wä guop mi car jöoc puonyde mo be jiaäk.
- ¹⁵Mi wä bööth palä je wä nen en guop ε car ε mo, be je lat i ce jiaäk en raam o, en guop ε car emo jiake, tēē ke juey.
- ¹⁶Mi wä guop ε car emo ro wä nyok ke buay, be loc kä bööth palä.
- ¹⁷Bi bööth palä je guic, mi wee je jek i ce buay be je lat i ce goaa, kä be cu goaa.
- ¹⁸“ε jen mi wä guop puany ran wä te piar mi ci goaa,
- ¹⁹kä ci mi bör ben raar thjn kie mi dēēr a je nyothe bööth palä.
- ²⁰Bi bööth palä je guic, mi wee jöoc i ce coth rey rjn kä ci mjemke jöoc ala ti böör, be je lat i ce jiaäk ke yöo ε juey en o ci päl rey pirä mo.

- 21 Kä mi wee je wä guic a thile m̄iem mi bör th̄in kä /kene guɔp leny, baen raam ɔ bat gūaathde kä roa ke n̄in b̄arow.
- 22 Mi wee je d̄ak puɔnyde, be je lat i ce jiäak t̄eë ke juey.
- 23 Kä /mi kene je d̄ak a t̄eë rol roolä ε pīaar ni jen, bi bööth palä je lat i goaa ε.
- 24 “Kä ke kūi raam mi ci waŋ, mi tithe kä ce yom en pīaar waŋä,
- 25 bi bööth palä je ben guic, mi ci m̄iem in ci dony th̄in buay kä ce coth riŋ, ε jen juey ci päl ɔ rey piäärä waŋä, be je cu lar i t̄eë ke juey gupä.
- 26 Kä mi wee je wä guic a thile je m̄iem mi bör kä pīaar a t̄eë gupä kä roa, be je bat gūaathde kä roa ke n̄in b̄arow.
- 27 Ke kor n̄ini d̄aŋ b̄arow be je nyok ke guec mi d̄ak ke je rey gupäde, be cu lat i t̄eë ke juey gupä.
- 28 Duunde yöö mi ce len not ke läŋ lään, a wä ni jen ke cuol. Kä /ce je le d̄ak wäni jen ke gooy, bi bööth palä je lat i thile je juey gupä, ε pīaar ni jen.
- 29 “Kä mi wee teke wut kie ciek mi teke buɔt wiide kie t̄ikde,
- 30 bi bööth palä je guic en buɔt ε mo. Mi ce coth rey riŋ kä ci m̄iemde a yian kä ciwe, be je lat i ce teke juey en ram emo, ce teke wuɔok wec kie t̄iak.
- 31 Kä mi wee je wä guic a thile je m̄iem mi çar kä /kene coth rey riŋ be ram emo läth gūaathde kä roa ke n̄in b̄arow.
- 32 Ke cän in b̄arowdien be je nyok ke guic, mi thile je m̄iem mi yian kä /kene coth rey riŋ kä /kene je d̄ak,
- 33 lotde ni yöö bamud en wiɔde kie t̄ikde, ba päl ni gūaath butdä, kä be je nyok ke läth gūaathde kä roa ke n̄in b̄arow k̄okien.
- 34 Ke thuɔk n̄ini d̄aŋ b̄arow be je nyok ke guic en buɔt, mi /kene je d̄ak kä t̄eë jok gupä, be je lat i thil ε je juey, en raam ɔ be bieynike lak kä be cu goaa.
- 35 Kä mi wee jɔc i ci buɔt ro r̄ep a ca lat i ce thil juey,
- 36 ba je nyok ke guic ε bööth palä, mi wee je nen i ce d̄ak puɔnyde kä te m̄iem mi yian en raam ɔ ce teke juey.
- 37 Kä ke çar bööthä palä mi guice je i /kene buɔt d̄ak a dony m̄iem ti çaar th̄in kä wä ni jen ke gooy, be je lat i thil ε je juey en raam ɔ.
- 38 “Mi wee teke wut Kie ciek mi te pīaar butdä mi ce guɔpde yom,
- 39 bi bööth palä je guic en raam ɔ, mi toyε ni pīaar kä ce yom, bä ni goakde raar thile je juey en ram momo.

40“Kä mi ci m̄iem wec ran r̄o guth a c̄e teke wuɔɔk, mi puothe en wuɔɔk thile je juey.

41Kä mi ci m̄iemke r̄o guth nhiamde a c̄e teke wuɔɔk, jen gɔaae thile je juey.

42Mi wee wä teke mi d̄ëer wokäde, luɔtde ȳöo t̄ëe ke juey gupä.

43Jen baben guic ε bööth palä, mi wee je wä nen j̄ wuɔɔkde yome je kä t̄ithe,

44be je cu lat j̄ t̄ëe ke juey gupä w̄ide.

45“Ke kuj̄ emɔ bi ram min teke juey gupä ala dhɔp cien̄ ni bieyni ti ci r̄ët, kä be w̄icde päl ε /k̄an lat, kä be thokde kum kä wiee ε j̄, ‘Mi j̄iäak, mi j̄iäak.’

46Be cien̄ ala mi j̄iäak ke p̄ek ɔ t̄ëe ke juey th̄in ɔ, kä bi cien̄ ni jen kä r̄oa jok wec.”

Dhɔp biey

47“Mi wee teke biel dhɔpä rey biey ε thup kie terlīin,

48kie r̄et biey mi lat̄ke ke thup kie terlīin kie lat̄ ke je ke köl,

49mi wec teke biel mi d̄ëer kie mi t̄ɔc, ε dhɔp ba je ben nyuɔth bööth palä.

50Bi bööth palä je guic kä be je lat̄h kä r̄oa ke n̄in b̄arow.

51Ke k̄or n̄ini d̄aŋ b̄arow be je nyɔk ke guic, mi r̄ep bieelke ni r̄o, c̄e j̄iäk en bij̄ ε m̄o.

52Kä be je wan̄ ke ȳöo c̄e teke dhɔp r̄oŋe ke wan̄.

53“Kue la ȳöo mi ci bööth palä je guic, kä c̄e je j̄ek j̄ /k̄än biel r̄o r̄ep puɔny biey,

54be je jak kä lak ke je, kä ba bat guaathde kä r̄oa ke n̄in b̄arow k̄okien.

55Kä be je nyɔk ke guic, mi /k̄än biel thuuk, a c̄aŋ /k̄än bieel r̄o r̄ep notde ke j̄iäak, bi je wan̄ ke mac, a c̄aŋ te biel dhɔpä jokde kie nhiamde.

56“Kä ke min guic ε je, mi ci biel biey j̄ɔc ε m̄ir m̄ir, be je r̄ët j̄ɔr en guaath emɔ puɔny biey kie köl.

57Mi wä biel r̄o wä nyɔk ke mi j̄ocke ala ti n̄uan, bi guande je wan̄ en bij̄ ε m̄o.

58Kä mi wee je wä lak kä bi cuänyde bath, a je nyɔke ke lak kä be cu gɔaa.”

59T̄it̄i ke ken nyɔt ke kuj̄ dhɔpä mi te rey biey, ε bij̄ mi thup kie ε terlīin kie mi lat̄ ke ke köl ba je lar mi gɔaae kie /c̄e gɔaa.

Liib 14

Lak dhɔpä puɔny ran

1Cu Kuoth Nhial Muthe j̄ök j̄,

²“Titi ke ken luṛṛṛni ke kuj raam mi teke juey gupä cän in ba lak ni je, kä banöön ni je bööth palä.

³Bi bööth palä je nan jok wec kä be je wä guic. Mi wee je wä nen i ci buṛṛṛ juṛṛṛ gow,

⁴bi bööth palä diit ti gow ti tēk ḍṛṛṛ rēw th̄iec ke ke jiath ṛuēr ke lath mi dēēr kene ithop ke kuj raam in baben lak.

⁵Kä bi bööth palä ke j̄ök i, n̄ake dit kel r̄ey dhar w̄ij p̄i ti teke lony.

⁶Kä be dit in ḍṛṛṛ in daan k̄an kä be je cuṛṛṛ ke kene jiath ṛuēr ke lath mi dēēr ke ithop r̄ey riem diēet in ca n̄äk.

⁷Kä be riemḍe kieth puṛṛny raam min baben lak ke juey gupä, kä be je cu lar i cē gōaa, kä be dit ε tēk o cu jak kä wä r̄ey k̄aṛṛni.

⁸Kä en ram em̄o be bieyni ke lak, kä be m̄iemke diaal muṛṛṛ raar, kä be r̄o cu puṛṛ kä be cu gōaa kä ke k̄ore be cu ben w̄ic, duundē yōö be cieṛṛ raar kemekäde ke n̄in b̄arow.

⁹Ke k̄or n̄ini ḍṛṛṛ b̄arow be m̄iemke diaal muṛṛṛ raar, be w̄icde mud kene t̄ikde ke m̄iem wanḍe ke duṛṛṛ m̄ieem tin k̄oṛ, kä be bieyni ke lak, kä ber̄o puṛṛ kä be cu gōaa.

¹⁰“Kä ke b̄ädäk n̄ini be rueeth deēt r̄oomni ḍṛṛṛ rēw ti gur keli ke nac dēēl r̄oomä ti thil diw, nöön ke ke tok nupä ḍṛṛṛ diṛṛṛ ti k̄ök k̄ök ti ca liom ke liēeth ala luur beel ke yök liēeth.

¹¹Bi bööth palä min bi lat em̄o lät kä raam em̄o kene mucke nöön nhiam Kuoth Nhial thok kemekä r̄omä ke Kuoth Nhial.

¹²Kä be kel k̄an kä rueeth deet tin k̄on ala luur cutdä ke kene yök liēeth, be ke ben ṛuanṛṛ nhiam Kuoth ala muc ti ṛuanṛṛ.

¹³Kä be je ben n̄äk guṛṛṛ in la n̄ake muc ḍur̄ä kene muc in wanṛṛ th̄in, be je lat ino ke yōö muc cutdä c̄äre ke muc ḍur̄ä, ke nyin bööth palä, r̄el gōoyde r̄o.

¹⁴Kä bi bööth palä th̄aṛṛṛ riem dēēl muc cutdä k̄an kä be je bat gōkä j̄ith cuēēc raam min lak ke kene yiat tētdä cueecde in diit ke yiat ciökä cueecde in diit.

¹⁵Kä be r̄o muc kä liēeth, be je wuṛṛṛ tētdä caamde,

¹⁶be yiat cueecde cuṛṛṛ r̄ey liēeth in te tētdä caamde, ke yiat cueecde, be th̄aṛṛṛ liēeth cu kieth kä b̄arow nhiam Kuoth Nhial.

¹⁷Bi en bööth palä duṛṛṛ liēeth in te tētdä caamde bat gōkä j̄ith cuēēc raam in lakke kene yiat tētdä cueecde in diit ke yiat ciökä cueecde in diit, ba je bat w̄ij riem mucä cutdä min ca bat ni wen.

18 Be duoth lieth in te tetäde cu wuɔc wii raam in lakke ala mi luɛl ke ni je nhiam Kuoth Nhial.

19 "Ino bi bööth palä muc dujrä thöp lueɛ je ram in lakke jiaäkdɛ raar, kä ke kore be muc in wanke cu näk.

20 Kä be je cu thöp wii yikä ke ke muc beɛl, bi bööth palä je cu luɛl, kä be cu gɔaa.

21 "Kä mi en ram emɔ ɛ can a /cɛ tɪtɪ bi jək, a je kän thäk dëɛl romä kel ala muc cutdä mi nuanj kä luɛl ke ni je ke ke wäl waɟli tokä nupä mi ca liaap ke lieth ala muc beɛl, ke yök lieth,

22 ke guɔkni rɛw kie kunnööri rɛw tin dɔŋ dere luänj ke jek, dëɛ kel a luur dujrä kä dëɛ min dɔŋ a luur mi wanke.

23 Ke bädäk niŋi be ke nöŋ bööth palä ke kuj lakde thok duëɛl romä nhiam Kuoth Nhial.

24 Kä bi bööth palä thäk dëɛl min mo luur cutdä kan kenɛ lieth, kä be ke nuanj ala muc ti nuanj nhiam Kuoth Nhial.

25 Kä be thäk dëɛl mucä dujrä näk, kä be thaaŋ riɛmdɛ kan, kä be je bat gokä jith cueecde kenɛ yiat tädä cueecde in diit ke yiat ciökä cueecde in diit.

26 Kä bi en bööth palä lieth wuɔc tädä caamde.

27 Ke yiat tädä cueecde be je kieth ni kä bärɔw nhiam Kuoth Nhial.

28 Kä be thaaŋ lieth bat bä gokä jith cuëɛc raam in lakke, amäni yiat tädä cueecde in diit kenɛ yiat ciökä cueecde in diit, guäth in ca riɛm muc cutdä kɔn bat thɪn.

29 Kä duoth lieth in te tetkäde wuɔc wii raam in lakke, luɛl ke ni je nhiam Kuoth Nhial.

30 Kä be kel thöp kä guɔkni kie kunnööri,

31 kel ala luur dujrä cuke a min dɔŋ ala luur mi wan, ken duɔp emɔ bi bööth palä raam emɔ cu luɛl nhiam Kuoth Nhial."

32 Tɪtɪ ke ken nuɔt ke kuj raam mi teke dhɔp min /ci muc dëɛ luänj ke jiaäk ke kuj lakde.

Dhɔp rɛy duëɛl

33 ɛ jen cu Kuoth Nhial Muthɛ kenɛ Ä-ron jioäk i,

34 "Mi wä yen wec muun Ke-naan, min cä kam ye ala dunɔn, kä cä dhɔp laɔh duëɛl rɛy muɔndun.

- 35 En ram ɔ ci duel k̄an ɔ a j̄e b̄eē ben l̄ar bööth palä j̄, ‘C̄etde ke mi te duelä ke dh̄op.’
- 36 Bi bööth palä wee k̄ame kuak raar r̄ey duëel a /kenε ni coth εn duëel ke ȳöö be j̄e wä guic, ke ȳöö be cu thil mi ba lar j̄ j̄iäk r̄ey duëel. Ke k̄ore be r̄ey duëel cu wä guic.
- 37 Be juey guic, puɔny duëel, mi wee j̄e wä jek j̄ te juey th̄in a t̄eē biel mi d̄eēr kie mi t̄ɔc mi j̄oc, k̄ä c̄e cuit puɔny duëel,
- 38 bi bööth palä ben raar duëel, k̄ä be thiik thok duëel l̄ek th̄in ke n̄in b̄arow.
- 39 Ke k̄or n̄ini d̄aŋ b̄arow be luny j̄ok, be j̄e ben guic, mi c̄e juey jek a c̄e r̄o r̄ep ke biel ti n̄uan puɔny duëel
- 40 be ke cu j̄iök j̄ k̄ame pääm tin te biel juath th̄in raar k̄ä wiaa yiäke ke j̄ok wec guäth in j̄iäak.
- 41 K̄ä be roodh duëel kuek raar ni keeliw, k̄ä be munde wa yiäk j̄ok wec guäth in j̄iäak.
- 42 K̄ä be pääm k̄ɔkien ben l̄ath guäth päämni tin ca k̄am raar, k̄ä be duel nyok ke rödh.
- 43 “K̄ä mi ci juey r̄o nyok ke j̄oc puɔny duëel ke k̄or k̄ä min ca pääm k̄am raar k̄ä ca k̄ok k̄ä ca r̄oth.
- 44 Bi bööth palä j̄e ben kuic, mi c̄e jek a r̄ep biel juath ni r̄o puɔny duëel, ε dh̄op mi bec, j̄iäke.
- 45 Be duel d̄äk, munde nike j̄iεenke amäni roodhde, k̄ä be ke naŋ raar j̄ok wec guäth in j̄iäak.
- 46 K̄ä nie ram ɔ bi wä duëel ɔ guäth in ca thokde l̄eko, be j̄iäak amäni thiaŋ.
- 47 K̄ä ram ɔ ci t̄ɔc duëel εmo a lak bieynike, k̄ä ram ɔ ci m̄ith th̄in ɔ a j̄e lak bieyni ke bä.
- 48 “Mi ci bööth palä ben j̄ b̄eē juey ben guic, k̄ä c̄e jek a /c̄e r̄o r̄ep puɔny duëel guäth in ca r̄odh, be j̄e lar j̄ ḡoaa ε εn duel ke ȳöö ci juey ḡoaa.
- 49 Ke kuj l̄ak duëel be diit ti tiatni d̄aŋ r̄ew k̄an ke ke jiath n̄uēr kene lath mi d̄eēr ke ith̄op,
- 50 be kel näk k̄ä diit r̄ey dhar wii piini ti te lony
- 51 be j̄iεen ε ti k̄an ke ke dit in t̄ek, k̄ä be ke cuath r̄ey riem d̄iet in ca näk kene pi tin te lony k̄ä be duel ben kith ni k̄ä b̄arow.
- 52 Be εn duel cu lak ke riem d̄iet kene pi ti lony, ke dit in t̄ek, ke jiath n̄uēr, lath mi d̄eēr, ke ith̄op,

⁵³ke kore be dit in tək pal wä rey kaḡani döör, be duel cu luəl Kä be cu gōaa.”

⁵⁴Titi ke ken ḡuḡt ke kuj raam ɔ bi teke dhöp kene wuḡḡk,

⁵⁵ke kuj dhöpä mi te rey biey kie duel,

⁵⁶ε piḡar kie kuuk, kie wanḡ

⁵⁷ba nyoth mi jiäke kie gōaa ε, ε jen ḡuḡt ke kuj dhöpä.

Liib 15

Löny puḡny ti nöḡke jiäk

¹Cu Kuoth Nhial Muthε kene Ä-ron jiök i,

²“Jiöke ji l-the-rel i, mi wä raan puḡnyde wä löny ken lony εmḡ, jiäke.

³Mi lönye kie ce cuḡḡ ce puḡnyde jak kä jiäk.

⁴Kä dhanḡ ɔ be tḡḡ thḡn ɔ ce jiäk kä mi ce nyuur thḡn be jiääk.

⁵Kä en ram ɔ bi dhanḡde nyot ɔ a je lak bieyni ke, kä be puaak, ke yöö be jiääk mäni thianḡ.

⁶Kä en ram ɔ bi nyuur guäth in ce nyuur thḡn ɔ, a je lak bieynike kä a je puaak, be jiääk mäni thianḡ.

⁷Kä ram ɔ bi puḡnyde thiap ɔ, a je lak bieynike kä be puaak, be jiääk mäni thianḡ.

⁸Kä mi wee raan wä ḡuḡl ruεy, a je lak bieynike en raam ɔ kä be puaak, be jiääk mäni thianḡ.

⁹Kä mḡ ce ce jiääk.

¹⁰Kä en ram ɔ bi duḡḡr thiap ɔ kä tin ci guḡn lonyä nyuur thḡn tḡ, be jiääk mäni thianḡ. Kä ram ɔ bi tḡtḡ kap nhial ɔ, a je lak bieynike, kä a je puaak be jiääk mäni thianḡ.

¹¹Kä ram ɔ bi guḡn lonyä je nyot ɔ kä ce tetke bi lak, a je lak bieynike kä be puaak, be jiääk mäni thianḡ.

¹²Kä dhaar ε be nyot ɔ, a je tiath ke, kä tin latke ke jien ba ke lak ke pi.

¹³“Kä ke kor kä min ci lönyde gōaa en guḡn lönyä, a je lip ke nḡn bärōw ke kuj lakde, kä be bieynike cu lak, kä be puaak piḡni ti te lony, be cu gōaa.

¹⁴Ke bädäk nḡni be rḡ moc ke guḡkni rēw kie kunnööri rēw, kä be ben nhiam Kuoth Nhial thok kemekä rḡmä ke Kuoth Nhial, kä be ke kam bööth palä,

¹⁵bi bööth palä ke thöp ala muc, kel ba luur dḡrā bi min dḡḡ a luur mi wanke, be raam ɔ cu luəl nhiam Kuoth Nhial ke kuj lönyäde.

- 16“Mi wä wut lak wä läkikä, a je lak puonyde ni keeliw, kä be jiaäk mäni thianj.
- 17Kä en bij ε ci tijy pen thjn ɔ kie köl, a je lakke, be jiaäk mäni thianj.
- 18Kä mi ci wut tɔɔc ke ciek, ake puake rɔ, kä bibe jiaäk mäni thianj.
- 19“Kä mi thek ciek cɛtke taade min wen, be teke je ke njn bärɔw. Kä ram mi wä je nyot be jiaäk mäni thianj.
- 20Kä tin diaal tin cɛ tɔɔc thjn guäth in theke cɛ jiaäk. Kä tin cɛ nyuur thjn bä cike jiaäk.
- 21Kä en ram ɔ bi köle nyot ɔ a je lak bieynike kä be puaak be jiaäk amäni thianj.
- 22En ram ɔ bi duɔɔr mi cɛ nyuur thjn thiap ɔ, a je lak bieynike kä a je puaak, be jiaäk amäni thianj.
- 23Mi ε köl kie njn cɛ nyuur thjn ɔ, mi wij je wä nyot bi jiaäk amäni thianj.
- 24Kä mi te wut mi ci tɔɔc ke je guäth in theke, be jiaäk ke njn bärɔw, kä kölo cɛ tɔɔc thjn ɔ cɛ jiaäk.
- 25“Kä mi wä ciek wä thek ke pek mi bäär a /cɛ njnke bäl tin la thek ke je, ken njn thek tɔ diaal ε tɔ be ke thuk bäre jiaäk cɛtnike mää theke, be jiaäk.
- 26Kä en köl ε cɛ tɔɔc thjn ɔ ke njn thekädɛ, ba köl ke kuj thëkdɛ, kä mɔ cɛ nyuur thjn ɔ, be jiaäk cɛtnike thëkdɛ.
- 27Kä ram ɔ bi tijj nyot ɔ be jiaäk, a je lak bieynike kä a je puaak be jiaäk amäni thianj.
- 28Kä mi ci thek thuɔk, a je kuɛn njn bärɔw ke kɔrien be cu gɔaa.
- 29Ke bädäk njni be rɔ moc guɔkni rɛw kie kunnööri rɛw kä be ke ben kam bööth palä thok kemekä romä ke Kuoth Nhial.
- 30Bi bööth palä kel thöp ala luur dujrä kä bi min dɔj a luur mi wanke, be ciek emɔ cu luɛl nhiam Kuoth Nhial ke kuj thëkdɛ.
- 31“Bia gaat l-the-rel nɔan ke tin la ke a jak kä jiaäk, ke yöö /cike bi lijw ke jiaäkdien, ke yäridien ke kemekä romädä min te reydiɛn.”
- 32Tijj ke nyot ke kuj wutdä mi löny kie ram ɔ bi jiaäk ke tieey ɔ läkä,
- 33ke kuj ciek njni thekädɛ, ke kuj wutdä kene ti löny, amäni wut mi tɔɔc ke ciek mi thek.

Liib 16

Cäj Luël

- ¹Cu Kuoth Nhial ruac ke Muthε ke kor k̄a mi ci gaat Ä-ron dan̄ r̄ew liw, mi cike wä nhiam Kuoth ke muc ti j̄iak.
- ²Cu Kuoth Nhial Muthε j̄iök j̄, “Jiokni dämuɔɔr ni Ä-ron j̄, /cu wä guathni diaal guath in rel gɔɔyde rɔ jok ḡeēlä nhiam ḡeēlä kuumä thandukä matdä ruac ke yöö ci bi liw, ε jen guath in bä j̄ɔɔc th̄in rey nyänjä.
- ³Bi ben guath in rel gɔɔyde rɔ a j̄ali ke thäk ala luur duj̄rä kene ruath d̄eēl r̄omä ala luur mi wan̄ke.
- ⁴Kä a not Ä-ron a /kene ni wä rey, guath in rel gɔɔyde rɔ, a je puaak kä be bieyni bööthä palä bat, bij̄ in b̄äär kene thuruaalike, kä be ke yian ke yieynikien, kä be kum biey cu lath.
- ⁵Kä rey bunä j̄i l-the-rel be rɔ moc thäk deet böwni dan̄ r̄ew ala luuri duj̄rä, ke thäk d̄eēl r̄omä ala luur mi wan̄ke.
- ⁶“En Ä-ron be thäk thöp ala luur duj̄räde, be luelni rɔ kene j̄i dh̄oaaε
- ⁷inɔ be thäk deet böwni dan̄ r̄ew kan, be ke nöön nhiam Kuoth Nhial thok kemekä romä ke Kuoth Nhial.
- ⁸Kä be gaakni yuɔr ke kuj̄ thäk deet böwni dan̄ r̄ew, kel ke kuj̄ Kuoth Nhial, min d̄ɔn ke kuj̄ A-dha-dhel.
- ⁹Be thäk d̄eēl in ci pen kä Kuoth. Nöön nhiam Kuoth, kä be je thöp ala luur ke kuj̄ duj̄rä.
- ¹⁰Kä thäk d̄eēl in ci pen kä A-dha-dhel nöön nhiam Kuoth Nhial a t̄ek ala lueel, kä be cu jak kä wä reydoaar kä A-dha-dhel.
- ¹¹“Mi wä Ä-ron thäk wä thöp ala luur duj̄räde, mi lueε ni rɔ kene j̄i dh̄oaaε.
- ¹²A je k̄an thak maac mi c̄e thiän ke rual maac wij̄ ȳkä, kä be rɔ j̄iöm ke t̄et dan̄ r̄ew kä wal tin kuɔr kuɔɔr, kä ake nöönε jok ḡeēlä guath in rel gɔɔyde rɔ.
- ¹³En w̄ini be wäl εmɔ lath maac nhiam Kuoth Nhial, kä bi tole kuum thandukä matdä ruac nuɔtni kum, ke yöö /c̄e bi le liw.
- ¹⁴Kä be th̄aṅṅ riem th̄aṅṅ kan, kä ke yiatde be je kieth nhiam kuumä thandukä matdä ruac, kä be th̄aṅṅde ben kieth ke yiatde nhiam thandukä matdä ruac ni kä b̄arow.
- ¹⁵“A je näk thäk d̄eēl böwä min mɔ luur duj̄rä nath, kä be riemde nan̄ jok ḡeēlä, kä be je lat c̄etnike m̄eē c̄e lätni riem th̄aṅṅ, be je kieth wij̄ kuumä thandukä matdä ruac, kene nhiamde.
- ¹⁶Ken duɔp ε mɔ be guath in rel gɔɔyde rɔ cu lak ke j̄iak j̄i l-the-rel, kene dueerkien diaal, be je lat en m̄eme kä kemekä romä ke Kuoth Nhial ke yöö t̄eē d̄äär wecdien mi ca göl ε j̄iak.

17Kä thile ram mi bi wä rey kemekä romä ke Kuoth Nhial guäth in ce wä rec min luele guäth in rel gwoyde ro, amäni mi ce ben raar kä ce ro luel kene ji dhooare, ke ji l-the-rel diaal,

18kä be ben raar yikä min te nhiam Kuoth Nhial be je ben lak, be thaaj riem thaak kene thak dëel böwä kan, be je ben bat tuojni yikä dan nuaan.

19Kä be thaaj riem cu kieth thin ke yiatde ni kä bäröw, ino be je cu lak kä jiaak ji l-the-rel, be cuä mi rel gwoyde ro.”

Del mi nan dueer nath döw

20“Kä mi wä Ä-ron thuk ke luël guäth in rel gwoyde ro kene kemekä romä ke Kuoth Nhial ke yik, a je nöön dëel böwä mi tük.

21Bi Ä-ron tetke dan rew lath wij thak dëel böwä momo buk e je, kä latde dueer ji l-the-rel diaal kene jiakien, be ken diaal lath wij thak dëel, kä be je cu jak kä wä däardooar ke ram o ce kuany o i bi je lat.

22Bi thak dëel dueerkien cu nan ke je ke reydoar mi ca cienj.

23“E jen bi Ä-ron cu lony kemekä romä ke Kuoth Nhial, be bieyni bööthä palä ben kam raar tin ce bat guäth in wee guäth in rel gwoyde ro, be ke cu bany en wijni.

24Kä be ro puok guäth mi rel gwoyde ro, kä be bieynike cu lath, kä be cu ben raar be muc mi wan ben thöp ke kujde, ke luur mi wan ke kuj nath be ro cu luel kene naath.

25Kä be thiol luurä duirä wan wij yikä bä.

26Kä en ram min ci del jak kä wä däardooar kä A-dha-dhel, a je lak bieynike kä be puak, be kule ben wijc.

27Kä en thak min mo luur duirä kene böw min mo luur duirä tin ca riemdien nöön min lakke guäth in rel gwoyde ro, ba ke nan raar jok wec, köl, rij ke nyin jiec diaal ba ke wanj.

28Kä en ram o waan ke mo, be bieynike lak kä be puak, be ku le ben wijc.”

Tit can luël

29“Neme ba nuot mi doaar kä ye, en yöo ke can kä wäl kä pay bäröw (yietni) yen ji l-the-rel ke ney to cien reyduon to, bia thek kä thil e lat mi bia lat.

30Ke yöo en can emo baye luel kä ba ye lak kä dueerkun diaal, bia cu gow nhiam Kuoth.

31En can emo e can lojadun, bia puanykun jay, e can leyä mi doaar.

32Kä en bööth palä mo yir ke mo kä leyke, ke yöo be guäth guan kan ala bööth palä in diit, a je luel kä a je lath bieyni bööthä palä.

³³Kä be guḡaḡh in rēl ḡooyde rō lak, kene kemekä romä ke Kuoth Nhial ke yik, be ke lak amäni bööth palä ke jī dolä diaal.

³⁴En memē ba jēn ḡuḡt mi dōraar kä ye, en ḡöō ba nath lak kä ke ke ruḡn, dueer jī l-the-rēl diaal.” Ino cu Muthē ε lat cētnike min ci Kuoth Nhial ε lat jē.

Liib 17

Yac mīeth riem

¹Cu Kuoth Nhial Muthē jīök i,

²“Ruacni ke Ä-ron kene gaatke, ke jī l-the-rēl diaal jīök nīke i, ‘Nemē ε jēn min ci Kuoth ε lar i,

³raan l-the-rēl o bi mucde thöp rēy wec kie jōk wec o, yaḡ rōaam kie böw,

^{4a} /kene je nöön thok kemekä romä ke Kuoth Nhial ala muc mi thöpe Kuoth Nhial nhiam luaak Kuoth, en raam o cē duer ke wuth riem piny. Kä ba tuḡk raar rēy nēenike.

⁵Nīke ḡöō bi jī l-the-rēl muckien tin nake rēy kaḡni dōr nöḡ Kuoth Nhial, bike je nöḡ bööth palä thok kemekä romä ke Kuoth Nhial, kä be ke thöp ala muc malä.

⁶Kä bi bööth palä riem kieth yikä Kuoth Nhial min te thok kemekä romä ke Kuoth Nhial, kä be thiol waḡ ala ḡuāny mi ḡōaa kä Kuoth Nhial.

⁷Ke ḡöō ci jī l-the-rēl bi ε ḡot ke mi thöpke muc deetkien kuth, tin palken ke. En memē ba jēn ḡut mi dōraar kä ke amäni rīc ε bi ben o.’

⁸“Kä jīök nīke, pēkde raan l-the-rēl kie juḡr ε cien rēydien o mo bi luure min waḡke kie muc thöp o,

⁹kä /kene je nöön thok kemekä romä ke Kuoth Nhial a be je ben thöp Kuoth Nhial, en raam o ba je tuḡk raar rēy nēenike.

¹⁰“Kä mi wee teke raan l-the-rēl kie juḡr mi wä riem cam, bä wīcdä luḡc en raam o ci riem camo, kä bä je tuḡk raar kä nēeke.

¹¹Ke ḡöō te tēk rīḡ rēy riem. Cä kaḡm ye i bia rō luēl ke je wīi yikä, ε jēn riem luēl yīey to.

¹²Ke Kuī emō cä lar jī l-the-rēl en ḡöō thile ram mi bi riem cam, amäni jur tin cien rēydien thile ram mi bi riem cam.

¹³Kä mi wä raan l-the-rēl, kie ram mi juḡr kä jur to cien rēydien to ley kie dit wä kak, kä tin dōḡ dēē cam, a je wuth riemde piny kä be je mol ke tup.

¹⁴“Ke ḡöō tēk kä ti diaal te rēy riemde, ke ḡöō no cä jī l-the-rēl jīök i /ca riem bi cam rēy rīḡ, ke ḡöō tēk rīḡ ε riem, kä ram o bie cam o ba tuḡk raar.

¹⁵Kä en ram ɔ bi rɪŋ lɛɛ mi ci liw kä roa kie ca näk ε ley mi dɔŋ cam ɔ kä jɪ l-the-rel kie kä jur, a je lak bieynike kä a je puagak, be jiaäk mäni thian, ke kore be cu goaa.

¹⁶Mi wec tey a /ce bieynike lak kä /ce puagak be riekde jek ε jen.”

Liib 18

Ciaŋ luɔm mi jiaäk

¹Cu Kuoth Nhial Muthe jök j,

²“Ruacni ke jɪ l-the-rel jök nike j, ‘E yän Kuoth Nhial Kuothdun.

³/Cuare guur ni läť jɪ l-jöp, guaaath eë cienɛ thɪn. /Kä cuare guur ni läť jɪ Ke-naan guath ε nanä ye thɪn ε, /cuare guur ni cienkien.

⁴Bia luɔth ni nuɔt kä, kä bia lat ni min cä lar. E yän Kuoth Nhial Kuothdun.

⁵Tietde nuɔtkä kä kapε laatkä, ke yöö ram mi bike tit, be tēk ke ke. E yän Kuoth Nhial.

⁶“A thil ram mi bi ro thieek ke guan maaräde j be je kan. E yän Kuoth Nhial.

⁷/Cu loc guur jak kä jiaäk ke känidu ke muɔr. Ke yöö ε muɔr /cu tadε baan guic.

⁸Kä /cu ciek guur kän, ke yöö /ci locde bi jiaäk.

⁹Kä /cu nyimuɔɔr kän, nya ciek guur kie nyimuɔɔr, ca dap cien kie läkä.

¹⁰Kä /cu tɔɔc ke nyiee ganku kie nyier nyieetku, ke yöö ε pöcdu.

¹¹Kä /cu tɔɔc ke nya ciek guur, mi diethke guur, ε nyimuɔɔr.

¹²Kä /cu tɔɔc ke nyimani guur, ke yöö ke wayniku.

¹³Kä /cu tɔɔc ke nyiman muɔr, ε muɔlen.

¹⁴/Cu gulen locde jak kä jiaäk ke tɔɔcdu ke ciekde, ke yöö ε muɔr.

¹⁵/Cu tɔɔc ke nya nyimuɔɔthu kie nya dämuɔɔthu.

¹⁶/Cu tɔɔc ke ciek dämuɔɔr, ke yöö /ci bi thil luth kä gaat muɔr.

¹⁷Kä /cu bi tɔɔc ke ciek kene nyade kie ke nya gatde kie nya nyaade ke yöö deë ke maar ke jɪ, tɔtɔ jäke.

¹⁸Cu nyiman ciekdu kän bä ala ciekdu kä te ciekdu teekä.

¹⁹“Kä /cu bi tɔɔc ke ciek guath in teke riem, jen jiaäke.

²⁰Kä /cu bi tɔɔc ke ciek thiekädu a bi ro yär ke je.

- 21** Kä /cu gat thöp kuoth Mo-lek kä gaatku, ke yöö /ci ciöt Kuothdu bi jiaäk. E yän Kuoth Nhial.
- 22** /Cu tɔɔc ke wut dɔɔdien, lok Kuoth ε.
- 23** A thil wut kie ciek mi bi tɔɔc ke ley ε buɔm, be ji yär.
- 24** “Kä /cu puɔnydu yär ke duɔp kel kä tɪtɪ. Ke yöö ke ken dup tin yar ke ney ti waa tuɔk raar ti.
- 25** Amäni mun bä ce jiaäk, inɔ ca däk ke kuj duiɾäde, kä ci mun ney tin ciän thɪn cu nɔak raar.
- 26** Ke kuj emɔ bia tit ni nɔɔtkä kene ruaacnikä. Yen ji l-the-rel ke ney tin rööl tin ciän reyɔun, be thil ram mi läɔ tin yarke naath.
- 27** Ke yöö ken tɪtɪ ca ke lat ε ney tää ciaŋ ke mun emε nhamdun, kä ca mun jak kä jiaäk.
- 28** Kä mi wä yen mun jak kä jiaäk, be ye nɔak raar ceɔnike mäe ce ney tää ciän thɪn nhamdun kon nɔak raar.
- 29** Kä en ram ɔ bi duɔɔr lat ɔ kä tɪn yarke naath, ken ney tɔtɔ bake tuɔk raar rey neɛnikien.
- 30** Ke kuj ε mɔ bia tit ni nɔɔtkä, kä /cuare guur ni läɔ neɛni tää kon mun ε mi ciän nhamdun, kä /cuare puɔnykun yar ke läɔni kä duɔɔr kä tin yar ke naath. E yän Kuoth Nhial Kuothdun.’ ”

Liib 19

Duɔt ke kuj gɔɔyä ken cuŋ

- 1** Kä Cu Kuoth Nhial Muthε jöök i,
- 2** “Ruac nike duɔl ji l-the-rel diaal, jöök nike i ε gɔɔydun rel rɔ, ke yöö yän Kuoth Nhial Kuothdun rel gɔɔyä rɔ.
- 3** Kä ye ε raan luth man kene guan, kä tietde cänjä, bärɔw nɪni. E yän Kuoth Nhial Kuothdun.
- 4** Kä /cuare rɔ rit kuth guäyɪni kä /cuare rɔ täth kuth ciikni. E yän Kuoth Nhial Kuothdun.
- 5** “Kä mi wii muc malädu nöŋ Kuoth Nhial, thöp ni je ke duɔp in deä nhök ni je kä ji.
- 6** Kä ba je cam en cän in thöpe ni je amäni cän in reɔde. Mi wec teke mi ci duoth ke cän in diɔɔkɔdien ba je waŋ.
- 7** Kä mi tää ke mi wa cam thɪn ke cän in diɔɔkɔdien, ce jiaäk en muc emɔ, /ca bi le nhök.

- 8Kä en ram ɔ ci je cam ɔ bariəkɛ, ke ʏöö ce min ca ley Kuoth Nhial ʏar, ba je tuɔk raar en ram ε mo rey neɛnikε.
- 9“Kä mi wä ʏen bel kaanikun wä ɲër, /cuare cup geëkni kä /cuare kuaanykien kuany.
- 10Kä /cu loc rey kak walku ke kuj koaŋ ke ʏöö bi tin ci rueec wä kuany, kie bi tin ci pën wä maat, bäny nike can kene ney tin guä. E ʏän Kuoth Nhial Kuothdu.
- 11“/Cu kuɛl kä /cu kac kac kä /cuare ro kaŋ.
- 12/Cu ro yac ke ciötdä ke kac bi ciöt Kuothdu ʏar. E ʏän Kuoth Nhial.
- 13“/Cu guan thiekädu mac kie kual. Kä /cu mi ci kək ni raan bi jak kä nin ke ji mäni runwaŋ.
- 14/Cu ram mi miŋ kueth kä /cu pä m läth nham ɔar, luthni Kuothdu. E ʏän Kuoth Nhial.
- 15“/Cuare thuɔk pen rey luɔɔknikun. /Cuare can mac kä /cuare dual ke ney tin riän, luk guan thiekädu ke thuɔk.
- 16/Cu kac lat rey neɛniku, kä /cu tək guan thiekädu bi bath. E ʏän Kuoth Nhial.
- 17“/Cu dämuɔɔr lok ke loɔdu, lieŋe ro ʏene guan thiekädu, ke ʏöö ci duer bi jek ke kujɛ.
- 18/Cu ter tər raan kä neku, kä cu je rom ke loɔdu, nhok ni guan thiekädu ɔetke puɔnydu. E ʏän Kuoth Nhial.
- 19“Tit ni luëëkä. /Cu ʏɔɔku jak kä teke dör ti koŋ, cu kaakdu pith ke bel ti gööl, kä /cu bij mi ca kɔc ke bieyni ti gööl bi läth puɔnydu.
- 20“Mi ci wut tɔɔc ke ciek mi jaŋ nyaal mi ca kam wut mi dɔŋ kä en wut εmo thile mi ce thöp ke kuj nyaamo kä /kene je lony, ba ke kum, duunde ʏöö /ca ke bi näk, ke ʏöö /kan nyaamo kon lony.
- 21Kä kue la ʏöö en wut εmo be thäk dëël romä nööŋ thok duëël romä ala muc cutdä Kuoth Nhial.
- 22Ken thäk dëël romä muc duirä memε bi booth palä je luɛl ni duere nham Kuoth ke kuj duirä min ce lat, kä bacu pal duere.
- 23“Kä mi wä ʏen wä ben mun Ke-naan, kä bia jien dæni mieth pith, ɲacε je en ʏöö deykien jiäke. Ke run daŋ diɔk /cike roŋ ke mieth.
- 24Kä ke nuaan runi bi deykien diaal a ti gow ti ba thöp Kuoth.
- 25Kä ke dhieec runi bia deykien cam. Ken duɔp εmo bi jienkun dey ti nuan kuir. E ʏän Kuoth Nhial Kuothdun.
- 26“/Cu riŋ mi teke riem cam. Kä cu kuth pal.

- 27/Cuare wı̄cdun gëk kä /cuare mı̄em tı̄ekdun yup.
- 28/Cuare puanykun tēm ke kuj liēth kä /cuare puanykun moc biel. E yän Kuoth Nhial.
- 29“/Cu nyaadu moc jiath İaac ke jakdu ke je kä lër, ke yöö /ci naath bi lëer a bike cu thil luəŋ.
- 30Tit cänj ləŋä cändä kä luəthe luaakdä. E yän Kuoth Nhial.
- 31“/Cu com wä gōr kä raan kie yiey kä jōk, ken tōtō ba jı̄ yär. E yän Kuoth Nhial Kuothdu.
- 32“Jı̄ec rō luthä nhiam dı̄tni, nyuth nı̄ke luthdu, ke dualu ke Kuothdu. E yän Kuoth Nhial.
- 33“Mi cienj juōr ke ke ye, /cuare je cienj a jı̄äk.
- 34En juōr ε mō a je cienj ala raan wec reydu, kä nhoake je cētke puanykun, ke yöö ci yen kōne jur muun l-jöp. E yän Kuoth Nhial Kuothdun.
- 35“/Cu bi duer mi themi bär kä duōr kie pēkde kene dı̄tde.
- 36A te ni jın ke themni ti päär, pēk ti päär, took ti päär. E yän Kuoth Nhial Kuothdun, mēē käm ye raar kä l-jöp.
- 37Luthni ŋuōtkä kene lueekä diaal kä guuri ke. E yän Kuoth Nhial.”

Liib 20

Duäc raam mi thil luth

- 1Cu Kuoth Nhial Muthε jı̄ök jı̄,
- 2“Jı̄ök ni jı̄ l-the-rel jı̄, pēkde raan l-the-rel kie ney tō cienj reydiēn tō, mi wee gaatke wä kām kuoth Mo-lək ba je näk. Bi jı̄ dolä je bōk.
- 3Kä bä wı̄cdä cı̄an jōr kä jen ram ε mō, kä bä je tuōk raar kä neke. Ke yöö ce gatde kel kä gaatke kām kuoth Mo-lək, ce luaakdä jak kä jı̄äk kä ce ciōtdä yar.
- 4Kä mi ci jı̄ dolä je dhōt en ram ε mō min thōpe gatde kel kä gaatke kuoth Mo-lək kä /ken ken ε näk.
- 5Inō yän bä wı̄cdä luōc je kene jı̄ dhōare, kä bāke cu dääk raar rey neenı̄kien, amāni ney diaal tin guōr ke jı̄ kä wa guōr ni kuoth Mo-lək.
- 6“Kä ram mi wä gēer kä jı̄ kolaanı̄ni, yän bä wı̄cdä luōc jen ram εmō, kä bä je tuōk raar rey neenı̄ke.
- 7Ke kuj εmō Jake rō kä gōw, ke yöö ε yän Kuoth Nhial Kuothdu.
- 8Tit ruaacnikä kä yopke. E yän Kuoth in jak jı̄ kä gōaa.

- ⁹Kä ram mi jäny guṇ kie man ba je näk. Bi riemdε te wiidε.
- ¹⁰“Kä mi wä raan ciek guṇ thiekädε wä dhom, ken dhööm daṅ rεw ba ke näk.
- ¹¹Wut mi wä tɔc ke ciek guṇ, cε loc guṇ jak kä jiäk. Ba ken daṅ rεw näk, kä bi riemdien te wiidien.
- ¹²Kä mi wee tɔc ke ciek gatdε, ba ke näk ken daṅ rεw, cike ruaal laṭ, bi riemdien te wiidien.
- ¹³Mi ε wut wä tɔc ke wut mi dɔdien ɔ, ken daṅ rεw ca koor laṭ, ba ke näk, bi riemdien te wiidien.
- ¹⁴Mi ci ran nyal mat ke kene man, ε buar, ba ke waṅ ke mac, ken daṅ diɔk, ke yöö /cε bi le te buar reydu.
- ¹⁵Kä mi wä wut tɔc ke ley ba je näk. Kä ba ley näk bä.
- ¹⁶Kä mi wä ciek rɔ kam ley a be je kan, bia en ciek näk kene ley. Bi riemdien te wiidien.
- ¹⁷“Mi ci wut nyiman kan, ε nya guṇ kie nya man, ε duṅ pöcä, ba ke tuɔk raar rey nɛnikien. Ke yöö cε nyiman kan, be riekdε jek ε jen.
- ¹⁸Mi wä wut tɔc ke ciek mi te buoth cε buothde yar, kä /kene je tit, ken daṅ rεw ba ke tuɔk raar rey nɛnikien.
- ¹⁹Cu muolen lony juutdä kie waydu, ke yöö ke ji maarädu, bi riekdε jek yen.
- ²⁰Mi wä wut tɔc ke ciek näre, be loc näre jak kä jiäk, ε duerien, bibe liw a thil gaat.
- ²¹Mi ci wut ciek däman kan, ε duer cε loc däman jak kä jiäk, cike bi teke gat.
- ²²“Ke kuj emɔ tietdε ruaacnikä kene nuɔtkä, kä laṭdε ke, ke yöö /ci mun in bä ye naṅ thɪn ye bi lok.
- ²³Kä /cia bi guɔr ni ciɛṅ nɛni tin cä tuɔk raar nhiamdun, ke kuj kä ti jiäk tin ci ken ke läṭ kä yä, cä ke cu lok.
- ²⁴Cεtke mēē cä laṭ ye i, ‘Bia mundien kan, bä kam ye en mun emɔ mun tuar kene cak.’ E yän Kuoth Nhial Kuothdu mēē kām ji raar rey nath.
- ²⁵Ke kuj emɔ bi teke däk kam leṅni tin gow kene tin jiäk, kam diitni tin gow kene tin jiäk. Cu puɔnydu bi yar ke ley kene diit ke tin diaal tin dony piny, tin cä lar i dēē ji jak kä jiäk.
- ²⁶Bi yien goaa ke yä, ke yöö ε yän Kuoth mi rɛl gooydε rɔ, kä ci ye dääk raar rey nath, ke yöö bi yien a nɛkä.
- ²⁷“Kä wut ɔ kie ciek ɔ biḡ guṇ kolaanṅni mɔ ba. Ke bök ke dööl amäni liḡḡ, kä bi riemdien te wiidien.”

Liib 21

Duot ke kuj bööth palä

- ¹Cu Kuoth Nhial Muthe jök i ruacni ke gaat Ä-ron tin la bööth palä i, “A thil bööth palä mi bi röde yar ke matde ke rö kunyä ran neenike.
- ²Ɛ ni mi guan kie man kie gatde kie nyade kie däman,
- ³kie nyiman mi nyal mi kan ni kuen, mi cienj ke je keel.
- ⁴A /ci puonyde yar ke káp rinj raam mi ci liw kä ney tin maar ke je ke kuj kuén.
- ⁵A thil bööth palä mi gëk wicde, kie mudé tikde, kie bibe puanykien tēm, ke yöö pärke.
- ⁶Kä biken a ney ti gow ke yän Kuothdien kä /ca ciöt Kuothdien bi jak kä thil luot, ke yöö käm ken yä muc beel. Ke kuj emö bibe gow.
- ⁷Kä a je ci kuén ke ciek mi ler, kie ke ciek mi ci dak kä cöwde, ke yöö goaa é kä Kuothde.
- ⁸Kä cienje je ala mi rel gwoyde rö, ke yöö käme Kuothdun miethde, bi gwoyde rö rel kä ye. Ke yöö yän Kuoth in jak ye kä goaa, rel gwoydä rö.
- ⁹Nya bööth palä mi wee rö yar ke leer, ce guan yar, ba je wanj ke mac amäni liäde.
- ¹⁰“Kä bööth palä mö bi dit ni jen o kä gaatman, min ca wicde wuoc lieeth yirä, kä ca ley in bi bieyni bat, ce miem ke bi päl baan, kä ce bieynike bi rët.
- ¹¹Kä /ce bi wä guäth in ci ran liw thin, kä /ce puonyde bi yar, a canje guan kie man.
- ¹²Kä /ce bi wä raar rey luak Kuoth, ke yöö ci luak Kuothde bi jiak, ke goy lieeth yirä kuothde in te wicde. Ɛ yän Kuoth Nhial.
- ¹³Kä be kuén ni nya dhuöri.
- ¹⁴Ciek jokä, këë, ler ciek, ci bööth palä in diit bi kuén kä ken män é tö. Be kuén ni nya dhuöri kä neeke,
- ¹⁵ke yöö ci gaatke deë jiak rey neenike. Ɛ yän Kuoth in jak je kä rel gwoyde rö.”
- ¹⁶Kä cu Kuoth Nhial Muthe lar lär
- ¹⁷i jök ni Ä-ron, “Thil é raan kä kuayku ricnikien döj deë ram mi teke guar é gor i thöpe bel Kuoth Nhial.
- ¹⁸Ke yöö thil é ram mi te guar mi bi ben thiekä, ram mi cor kie njol, kie ram mi looth nhamde kie cäk.

- 19** Kie ram mi te buɔt ciɔkädε kie tetdε,
20 kie ram mi te kuεm, kie cāk, kie ram mi wan tok kie ram mi te jiöny kie goak butdä kie yow.
21 Thile raan kä kuay Ä-ron in bööth palä mi teke buɔm mi bi ben thiekä mi bi muc mieth ben thöp Kuoth Nhial, min cake te buɔm.
22 En ram εmɔ be mieth Kuothdε dhil cam, mieth in goaa kene min rel gooyde rɔ.
23 Kä ke yöö te puɔnyde ke buɔm, /cε bi ben thiekä gälä kie yik. Ke yöö /cε tin rel gooydien rɔ bi yar. E yan Kuoth in jake kä gow.”
24 Titj ke ken tin ci Muthε ke lat Ä-ron kene gaatke ke ji l-the-rel diaal.

Liib 22

Duɔt ke kuj mucni

- 1** Cu Kuoth Nhial Muthε lar lär
2 Jiök ni Ä-ron kene gaatke j, “Tietde goy mucni ji l-the-rel, tin ca ley yä, ke yöö /cike ciötdä min rel gooyde rɔ bi yar. E yan Kuoth Nhial.
3 Jiök nike j, ‘Mi wec teke raan kä kuayku diaal rey rijnikien mi wä ben gekä mucni tin rel gooydien rɔ, tin ley ke Kuoth Nhial ε ji l-the-rel, kä /cε goaa, en ram εmɔ /cε latdä bi nyok ke lätni. E yan Kuoth Nhial.
4 A thil raan kä gaat Ä-ron mi teke dhɔp kie löny puany mi jiäk, mi bi tin ley gooydien rɔ cam a ni mi cε goaa. Kä bööth palä mɔ bi duɔɔr mi jiäk mi ci lijw thiap ɔ kie wut mi teke tijy,
5 kie ram mi ci muɔl piny nyot mi dëe je jak kä jiäk kie jek ε je kä raan,
6 en ram ɔ ci duɔɔr nyot ɔ be jiäk mäni thianj kä /cε bi mieth kä tin rel gooydien rɔ a ni mi cε puak.
7 Mi wä cänj kony be goaa. En wanɔ dere cu mieth kä tin rel gooydien rɔ, ke yöö ke miethke.
8 Kä en mɔ bi lijw kä rɔa kie ca näk ε ley dɔaar ɔ /ci boöth palä je bi cam, dere puɔnyde yar ke je. E yan Kuoth Nhial.
9 E bööth palä nuɔtkä tit, mi ciken ke bi tit bike duer kä bike lijw, ε yan Kuoth Nhial min jake kä gow.
10 ‘A thil ram mi bä raar gölä kä ji dhɔaar bööth palä mi bi mieth kä muc in rel gooyde rɔ. A cänje jal goaal bööth palä kie janjde /cε je bi cam.
11 Duunde yöö mi ci bööth palä janj kɔk ke yiow, en janj εmɔ be mieth thjn. Kä ken tin diaal tin ca dap dhɔre bike miethde cam.

- 12 Kä nya bööth palä mi ca kuēn raar /cε bi mīth kā muc tin rēl gōoydiēn rō.
- 13 ε ni mi nya bööth palä ε ciek jōkā kie ε kēē, kā thil ε jε gat, kā cε luny dhōr guān, cētke mēē tēē nyjētdā, dεrε mīeth guān cam. Kä ḡotdε thile ram mi bā raar mi bi jε cam.
- 14 Mi ci raan mīeth in rēl gōoydε rō cam a cε lot ni jε, bε jε rēp nikε dhieec dhieecni kā bε jε kām bööth palä.
- 15 Kä en bööth palä cε nyin l-the-rēl tin rēl gōoydiēn rō bi yār, tin ca thöp Kuoth Nhial,
- 16 Kä a /cikε bi jak kā dujrkε, kε mīethdiēn kε tin rēl gōoydiēn rō, inō bε duer nōōḡ mi bike moc riek. ε ḡān Kuoth Nhial min jak ye kā ḡow.’ ”
- 17 Cu Kuoth Nhial Muthε jīōk,
- 18 ruacni kε Ä-ron kenε gaatkε kε jī l-the-rēl diaal j, “Mi wā raan dhōaar l-the-rēl kie ram mi cienḡ rēydiēn mucdε nōōḡ, ε muc cutdā yācā kie ε muc lōacdε mi thōpε Kuoth ala muc mi waḡ,
- 19 kε ḡōō ba nhōk ala tuut mi thil diw, ruath thāḡk rōmā kie böw.
- 20 /Cu duḡḡr mi tekε diw thōp, kε ḡōō /ci Kuoth Nhial ε bi nhōk.
- 21 Kä mi wā raan muc malādε wā thōp Kuoth Nhial, mi yacε ni rō kie muc lōacdε, bε jε kān rēy ḡḡkε kie rēy deetkε, kε ḡōō bi Kuoth Nhial ε nhōk ba mi kōk kōk, mi thil diw puḡnydε.
- 22 /Cuare muc mi waḡkε thōp Kuoth Nhial wīj yīkā kā lēy ε ti. Lēy mi cōr, ḡōl, kie mi löny puḡnydε, kie te kuat, kie cāk.
- 23 Kä thāk kenε ruath rōmā tin tḡ cākni bia kε nōḡ ala muc tēthkā lōacdun, kā mi wεc wāḡ muc yācā ca jε bi nhōk.
- 24 Kä mi te lēy mi ca nhiandε kuit kie ca doḡ, /cia jε bi thōp Kuoth Nhial kā cε bia luur guāth cienḡādun
- 25 /cuare lēy mi nōōḡkε ε ram mi guā thōp Kuothdun ala luur mīeth kā tekε kε diw kā kε cākni, /ci Kuoth Nhial ε bi nhōk ye.”
- 26 Cu Kuoth Nhial Muthε jīōk j,
- 27 “Mi wa ruath wā diēth ε rōam kie ε böw, bε man lueth kε nīn bārōw, kε cāḡ in bādākdien, dēē jε nhōk ala muc mi waḡkε Kuoth Nhial.
- 28 Cu yaḡ thōp ala muc kenε dōwdε kie rōam kenε ruathdε ken cāḡ ε kelō.
- 29 Kä mi wee muc tēthkā lōaac wā thōp Kuoth Nhial, guuri ḡuḡtkε kε ḡōō ba jε nhōk ye.

³⁰Kä ba je cam nie cänj ɔ, thil ε mi bi duoth mi bi runwanj cop. E yän Kuoth Nhial.

³¹“Ino tietde njuotkä kä lat ε ke. E yän Kuoth Nhial.

³²Kä /cuare ciötdä yär, duunde yöö bi gwoydä rɔ rɛl rɛy j̄i l-the-rel. E yän Kuoth min jak ye kä gow

³³mëë käm ye raar rööl l-jëp min la Kuothdun. E yän Kuoth Nhial.”

Liib 23

Nin narä lonjä j̄i l-the-rel

¹Cu Kuoth ruac ke Muthε,

²j̄i j̄iök ni j̄i l-the-rel j̄i, “T̄it̄i ke ken nin narä lonjä Kuoth tin ca lat, ken nin narä lonjä dä ken t̄in.

³T̄ayε ke nin b̄akel ti bia lät th̄in, b̄arow nin̄i ε cänj lonjä, ε cänj dolä palä. Thile lat mi ba lat th̄in, ε cänj lonjä Kuoth guaq̄ath cienjadun.”

Cänj bälä kenε juray mi thil thuɔp

(Kuen 28:16-25)

⁴“T̄it̄i ke ken nin mieth t̄imä Kuoth, duol palä, min bia cɔl ke cänj in ca rialikä ke kujdien.

⁵Ke thianj, ke cänj kä wäl nuaan kä pay in j̄iolien ε cänj bälä Kuoth.

⁶Ke cänj kä wäl dhieec kä pay εmɔ, ε cänj mieth mi thil thuɔp, ke nin b̄arow bia cam ni mieth ti thil thuɔp.

⁷Ke cänj in nhamdien bia rɔ dol ke pal, thile lat mi bia lat.

⁸Bia Kuoth Nhial thöp muc ti waanj ke nin b̄arow. Ke cänj in b̄arowdien bia rɔ dol ke pal, kä thile lat mi bia lat.”

Dey tin nham

⁹Kä cu Kuoth Nhial ruac ke Muthε,

¹⁰j̄i j̄iök ni j̄i l-the-rel j̄i, “Mi wiaa ben muun in cä kam ye kä cia bel ke n̄ër, n̄öñε bööth palä yien kä wuoth bælkun tin nham,

¹¹bε yien εmɔ ben n̄uën Kuoth Nhial, d̄ɔɔ d̄ëë yen nhök jek. Kä ke bakde ke kɔr cañ lonjä bi bööth palä je ben nuanj.

¹²Ke cänj in nuanji ni yien, bi ruath romä mi gur kel mi thil diw thöp Kuoth Nhial ala muc mi wañ.

13 Bi dhieec dhieecni nuop mi kök kök mi ca liap ke lieeth thöp ke je keel, mi ba wan Kuoth Nhial, ala nuäny mi goaa. Ke muc mi mathke mi bia nuaan nuaani them koon.

14 /Cia juray keene wac mi ca bul kie tithe bi cam mani mi ci cande ben, kaamani mi ci muc Kuothdu noon. Ba je titni cian rey ricniku diaal to bi ben to guath to bi cieng thin o.”

Dar juokni ner beel

(Kuen 28:26-31)

15 “Kuen juokni dan barow tok e nike can ee guur ni can lonä, can ee thopi ni muc nuenä wuothni beelku.

16 Kuene nin ti jisen dhieec ke can in guur ni juokni dan barow. E jen bi muc beel tin pay cik cu thöp Kuoth Nhial.

17 Rey duelikun bi ram o jurayni dan rew noon ti ba ben nuan, ka latke ke ke nuaan nuaani tookni nupa mi kök kök ka ba ke bul e ca ke moc thuop, ala muc Kuoth ka bel tin nham.

18 Ka bi dey deet dan barow ti gur keli ti thil diw thöp ke ke mith, ke ruath thak kel, ke thääk deet rew. Bike la muc ti wanke Kuoth Nhial, ke ke muc beelkien ke muc koondien, en muc in wanke, e nuäny mi goaa ka Kuoth.

19 Bi thak deel bowa thöp ala muc duira, ke rueeth roma dan rew ti gur keli ala muc mala.

20 Ka bi booth pala ke nuan ke ke mith beel tin nham ala muc mi nuan nham Kuoth, ke ke rueeth roma dan rew. Bike la ti gow ka Kuoth ke kuj bootha pala.

21 Ka en can e mo coale duol pala, ka thile lat mi bia lat, en neme ba tit e kuaykun diaal rey ricni to bi ben to.

22 “Ka mi wa yen kaakun wa ner, /cuare ke ner mani geekien, ka /cuare ruecni nyok ke ner, banye ke ney tin can kene rool. E yan Kuoth Nhial Kuothdu.”

Can narä tuk runä

(Kuen 29:1-6)

23 Ka cu Kuoth Nhial ruac ke Muthu,

24 jök ni ji l-the-rel i, “Ke can in jiolien ka pay in barowdien, ba can lonä mi ca poth mi tieme ni kaan, can dolä mi goaa.

25 Thile lat mi bia lat. Ka bia muc mi wanke thöp Kuoth Nhial.”

Can Luel

(Kuen 29:7-11)

26 Ka cu Kuoth Nhial Muthu jök,

27“Cänj kä wäl kä pay bärōw εμε ε cänj luel, ba guath ke duolun in goaa, kä bia rō jay kä thöpe muc ti waan̄ke Kuoth Nhial.

28Kä thile lät mi bia lät ken cänj εmo, ke yöö ε cänj luel, min ba luēlni ye nhiam Kuoth Nhial Kuothdun.

29Kä ram mi wä tey a /ce rō jay en cänj o ba je tuok raar rey neenike.

30Kä ram mi wä lät wä lät en cänj εmo, en ram εmo bä je tuok raar rey neenike.

31Thile lät mi bia lät. E nuot kä kuayku diaal guath cienädien.

32Be la cänj lonädun, mi bia rō jay th̄n. Ke thian̄ ke cänj kä ban̄uan kä pay bärōw, ken thian̄o amāni cänj in d̄odien ke thian̄ bia tit, ε cänj lonädun.”

Cänj narä bilēkä

(Kuen 29:12-40)

33Kä cu Kuoth Nhial ruac ke Muthe,

34jiök ni j̄i l-the-rel i, “Ke cänj kä wäl dhieec kä pay bärōw ε jen cänj in ba tok ni t̄iem bileni ke n̄in bärōw.

35Kä cänj in j̄iolien ε cänj dolä, thile lät mi bia lät.

36Ke n̄in bärōw bia muc ti waan̄ thöp Kuoth Nhial. Ke bädäk n̄ini bia duol in goaa col kä bia muc mi wan̄ thöp Kuoth Nhial, ε cänj dolä palä. Thile lät mi bia lät.

37“T̄it̄i ke n̄in t̄imä tin ca mek ε Kuoth Nhial, min bia col i cänj dolä palä, min thöpke Kuoth Nhial muc m̄ieth, tin wan̄ke kene muc beel, luuri kene muc kōan̄, bi mo teke cänjε.

38Ke ti bia mat mucni cänj lonjä Kuoth Nhial, ke cänj mucniku, cänj in thopi ni luuriku diaal, kene muc tet̄hkä loacdu diaal, tin thopi Kuoth Nhial.

39“Ke cänj kä wäl dhieec kä pay bärōw, mi wiaa bel kakä wä n̄er, bia muc t̄imä Kuoth lät ke n̄in bärōw, ke cänj in j̄iolien ba cänj lonjä, kä ke bädäk n̄ini ba cänj lonjä bä.

40Kä ke cänj in j̄iolien bia dey j̄ieen tin gow ni ken kan, kar thow kathuom. Ke kar kan, ke tōaar. Kä bia nar ke n̄in bärōw nhiam Kuoth Nhial Kuothdun.

41Kä bi yen a lät en cänj t̄imä Kuoth εme kä bärōw ke ruon. E nuot kä kuaykun diaal, bi yen a lät ke pay bärōw.

42Bia cien̄ ni bileni ke n̄in bärōw, ken gaat l-the-rel diaal.

43E ba nar ε kuaykun diaal i cä j̄i l-the-rel jak kä cien̄ rey bileni mi kamä ke raar muun l-jöp. E yan̄ Kuoth Nhial Kuothdun.”

44Ken duop εmo cu Muthe j̄i l-the-rel lar n̄in t̄imä narä Kuoth Nhial.

Liib 24

Lembär luaak Kuoth

(Yöth 27:20-21)

- ¹Cu Kuoth Nhial Muthε jök,
²ruacni ke j̄i l-the-rel i, “Bä j̄i nöŋ liεeth mi kök kök mi nhiackε kä ɔ-lip ke kuj lembärä, ke yöö dēē macde dɔap a /cε liw.
³Bi Ä-ron ke dɔp ke thianj bike dɔap mäni runwanj a /cε liw nhiam Kuoth Nhial, raar gēälä rey kemεkä romä ke Kuoth Nhial Kuoth Nhial, ba en cianj kä kuaykun diaal.
⁴Be lembär jak kä petde rey yiomä dääpäde min la cuŋe th̄in nhiam Kuoth Nhial a /cε liw.”

Juray mi ca lath nhiam Kuoth

- ⁵“Kä bi rɔ moc nup mi kök kök, kä bie bul jurayni wäl rew, bi juray kel te lier nuɔp.
⁶Kä bike car ke bëer rew, te ber ɔ ke bākel w̄ij thaac dääpä.
⁷Kä bi ber ɔ moc ke wal ti wanjε, dɔŋ dēē ke wä ke ke juray ala luur t̄imä mjeth kä Kuoth Nhial.
⁸Kä bi Ä-ron mac lembärä la dɔp ke bārɔw n̄ini nhiam Kuoth Nhial ke kuj j̄i l-the-rel ala nuɔt mi dɔraar.
⁹En juray ε duŋ Ä-ron kenε gaatkε, kä bi ken ε cam guāth in rel gɔɔyde rɔ, ke yöö en neme ε mi rel gɔɔyde rɔ kä muc t̄imä Kuoth, ε duŋ bööthni.”

Duäc raam mi yär ciöt Kuoth

- ¹⁰Tēē ke gat nya l-the-rel, mi guŋ ε wut l-jēp, cue wä keel ke rey j̄i l-the-rel, kä cue nyiēeny ke raan l-the-rel rey wec.
¹¹Cu gat nya l-the-rel ciöt Kuoth kuēth ke lam, kä cua je nöŋ Muthε, kä jen cɔalkε man i Cε-lo-mith nya wutdä mi cɔal i Di-be-ri thok duēel Daan.
¹²Kä ba je ganj, amäni yöö ci Kuoth Nhial ke nyuɔth mɔ bi ken ε lät kä je mɔ.
¹³Kä cu Kuoth Nhial Muthε jök i,
¹⁴“Nan̄ ni wut εmɔ raar rey wec. Kä ken ney diaal tēē ci je lij a kuethε lathke tetkien w̄iide, kä a böke ε duɔl neeni diaal mäni liäde.
¹⁵Kä jök ni j̄i l-the-rel i, ram ɔ bi Kuothde Kuethɔ bi riεkde jök ni je.
¹⁶Kä ram ɔ bi ciöt Kuoth yar ɔ ba näk, ε raan l-the-rel kie ram mi cienj reydien, ba bok ε j̄i dolä diaal mäni liäde.”

- 17 Kä ram ɔ bi raan näk ɔ ba näk bä.
- 18 Kä ram ɔ bi ley näkɔ be je col, ke yöö ε tək ke tək.
- 19 Kä ram wä radɔdien moc ke buɔt, en nɔ ce lät kä ram εmɔ ba lät kä je bä,
- 20 mi ce raan töl ba je töl, kä mi ε wan ran ce mutɔ ba wanɔde mut, kä mi ε ley ran ce kam raar ɔ ba leyde kam raar bä, pekde mɔ ce lät kä radɔdien ɔ ba lät kä je.
- 21 Kä ram mi wä ley näk be je col. Kä mi wee näk ni raan ba je näk.
- 22 Kä bia teke nyɔt kel jaan ke ji wec. Ke yöö ε yan Kuoth Nhial Kuothdun.”
- 23 Mëë ci Muthε ruac εmɔ lat ji l-the-rel. Cuke ram min ci kueth nan raar rey wec, kä cuke je bök ke dööl mäni liaa. Inɔ cu ji l-the-rel lat ni min ci Kuoth Nhial ε lar Muthε.

Liib 25

Bärow runi

(Duɔt 15:1-11)

- 1 Cu Kuoth Nhial ruac ke Muthε wii Paam Thi-nay,
- 2 jöök ni ji l-the-rel j, “Mi wiaa ben muun ëë cä kam ye, ke run bärɔw ba päl ala duɔ Kuoth ε /ca pith.
- 3 Ke run bækɛl bia kaakun pith, kä ke run bækɛl bi nyaaarkun ciək kä bia ke nyër.
- 4 Duunde yöö ke bärɔw runi ba ruɔn lonjä muɔn, ε ruɔn mi ca ley Kuoth Nhial, cu kaaku pith kä cu nyaaarku jithkien nyok.
- 5 Kä /cia tin ciək kä rɔ bi nyër kaanikun, kä /cia nyaaar tin /kan jithkien nyok bi mat, ba ruɔn lonjä muɔn.
- 6 A cänj /kan mun pith en runä mɔ mɔ bia teke mi came, ke kujidun ke jaan kun wutni kene män ke ney tin koake ke tin cienj reydu.
- 7 Ke kuj yooku kene ley dcaar tin cienj muundun, ken ti diaal tin bi ciək biken a mɔth.”

Ruɔn lucä nyaaani guath ni kien

- 8 “Kä bia guath bärɔw kuenkä run bärɔw, ke yöö biken a run ti jien nyaaan wicde bä nyuan.
- 9 Kä bi jow kaanjä jak kä raar ke cänj kä wäl kä pay bärɔw, ke cänj luel bia kaanj Kuoth rey cienjnikun diaal.

10 Kä bia ruḡn in j̄iēn dhieecdien jak kä ruḡn mi gḡaa, kä bi yen tin diaal tin cianḡe mun lony, ba teth laaac kä ye, mi wa ram ɔ wä luoc nyinäke, kä bi ram ɔ loc dhöore.

11 Bi ruḡn in j̄iēn dhieecdien a ruḡn tethkä laacdun, en runä mo /cia bi pieth, kä /cia tin ci ciēk kä ro bi ḡēr, kä /cia ḡaḡar deykien bi mat.

12 Ke ḡöo ε ruḡn lucä ḡaani jök. Ba mi gḡaa kä ye, bia cam ni min ciēk rey kaḡani.

13 “Ken ruḡn lucä ḡaani jök bi ram ɔ loc kä nyinke.

14 A mi tēē ke mi ci kök guḡn thiekädu kie ci duḡḡr kək kä je, /cuare gak ke ro.

15 Ke run tin guḡḡr ke ruḡn lucä ḡaani guḡth ni kien, bi duḡḡr kək kä guḡn thieekädu, kä ke run tin pieth ke ni bel, be je kök j̄i.

16 Mi ḡuan run bi kökde rēp, kä mi kuiy run bi kökde kuēē, kök ke je j̄i ke run pithä beel.

17 /Cuare gak kam ni kun, dualē ke Kuothdun. Ke ḡöo ε ḡän Kuoth Nhial Kuothdun.”

Rik bārōw runi

18 “Ke ḡöo no bia lat ni ciēḡkä, kä bia lueekä tit kä bia ke laḡ, bia cu ciēḡ muun ke mal.

19 Bi mun deyke kuir, kä bia riḡḡ ke m̄iethke, kä bia ciēḡ th̄in ke mal.

20 Kä mi w̄i je wä lar i, ‘ḡḡu mi banē cam ke run bārōw, mi /canē bi pieth kie /canē bel bi dol rey kaḡani kōn?’

21 ḡän Kuoth bā puḡthdä kam ye rey runi daḡ bākēl, bi mun ciēk ke bel ke run diḡk.

22 Mi wiaa pieth ke bādäk runi, bia cam ni bel tēē wal, amāni mi ci bel bāḡuan runi ciēk, bia bel tēē thaar kulē cam.

23 Kä /ca mun bi met kōak, ke ḡöo mun ε duḡdä, kä ke ḡöo ke yen jaḡal ti ciēḡ ke ḡä keel.

24 Kä mun min mo duḡdu, bi je tit i tēē ke guḡndē.

25 “Kä mi dāmuḡḡr ε can kä cē thāḡḡ nyinäke kōak, j̄in guḡn thieekäde bi nyin dāmuḡḡr ben kök je.

26 Kä mi thile ram mi kök ε je, mi /cē teke ḡōak be nyōk ke kök.

27 Kä a guic run tēē cē kək ni je kä be yiḡw ti kḡḡ yuḡr ram ēē cē kök je, kä be cu loc kuakni ke.

28 Kä mi thile duɔp mi /cɛ jek ke ɣöö derɛ nyɔk ke kök, bi min cɛ kɔak te tetdä raam min ci je kɔk amäni ruɔn in luɔcke ni nɔak guath ni kien. Ken ruɔn emɔ ba luɔcɛ, kä be cu loc rey nyinäke.

29 “Mi ci raan duel thuɔp kɔak rey rëëk, dërɛ je luɔc jɔk ke kɔr runä mi kɔke ni je, ke kɔr runä kel, tää cuɔn ke ɣöö derɛ je luɔc jɔk.

30 Kä mi /kenɛ je luɔc jɔk ke kɔr runä, en duel thuɔp ɛ mɔ ba duɔn raam min ci je kɔk, rey kuay nike, /ca je bi lony runä min luɔcke ni nɔak guath ni kien.

31 Duunde ɣöö duel tin kan lat ke thop duel rey cien cɛtke ke kaak wec, dää ke lony, ba ke lony runä tethkä laac.

32 Inɔ bä bi ji Lii-bay teke cuɔn ke luuc duëlikien jɔk, t̄iec tin te rëëkdien.

33 Kä mi ci raan Lii-bay duel kɔak kä cɛ je luän ke luuc jɔk, en duel ɛ cɛ kɔak ɔ rey rëëkdien ba luɔc jɔk runä tethkä laac, ke ɣöö duel tin te rey wec ji Lii-bay, ke t̄ieckien rey ji l-the-rel.

34 Kä muon tin te rey wecdien ca ke bi kɔak, ke ɣöö ɛ d̄iel muondien.”

Duəl mi kamke can

35 “Kä mi dämuɔr ciä can ɔ, kä cɛ rɔ luän cɛtke ji, lat ni je, cɛtke ram mi guä kie ram mi cien ke ke ji.

36 Cu duɔɔr kän kä je kie cue mac, duali ke Kuothdu, ke ɣöö bi dämuɔr cien ke ji keel.

37 /Cu je nuäl yiɔoku ke bike röp, kä /cu je käm mjethdu ke bi duɔɔr jek th̄in.

38 ɛ ɣän Kuoth Nhial Kuothdu, mää käm ye raar muon l-jöp kä käm ye mun ke-naan, ke ɣöö baä Kuothdun.”

Luɔny jaan̄ni

39 “Kä mi ci dämuɔr ɛ can gekädu, kä cɛ rɔ kök ji, /cu je jak kä lat cɛtke läät.

40 Be teke ke ji cɛtke ram kɔki ni je kie cien ke ji keel. Be lat ke ke ji mäni ruɔn tethkä laac.

41 Enɔ be cu j̄ien kä ji, jen kenɛ gaatke, be cu loc dhɔrɛ, wii panɔmä guan be loc th̄in.

42 Ke ɣöö ke jaan̄ Kuoth Nhial, tää kämɛ raar rööl l-jöp, ca ke bi kɔk ala jaan̄.

43 Kä /cu je ruac ke kɔr, luthni Kuothdu.

44 Kä jaan̄ku t̄ɔ tää ji t̄ɔ wutni kie män, deri jaan̄ wutdä kie ciek kɔk kä ney t̄ɔ te thieekädu t̄ɔ.

45 Deri kɔk ke jaan̄ rey neeni t̄ɔ guä t̄ɔ cien ke ji ke t̄ɔ ke ji dhɔrikien t̄ɔ teke ke ji t̄ɔ, t̄ɔ dapke muundu t̄ɔ, dää cuke a nyinku.

- ⁴⁶Deri ke bany gaatku, ala nyinkien ti doraar, deri ke lel ala jaan, ka ci gaat muor ni ji l-the-rel bi ruac, kel keeli, ke buom.
- ⁴⁷“Mi e ram mi gua kie ram min cien ke ye ci riang o, ka ci damuor e can ka ce ro kok ram mi gua kie ram min cien ke ye, kie raan dhhaar neni ti gua.
- ⁴⁸Dëe nyok ke mi kook ke je, dëe ram kel ka gaat man e nyok ke kok,
- ⁴⁹kie guanlende kie gat wayde dere je kok, kie ram kel ka ji dhhaarien, kie mi ce tée nyak dere ro kok ka roade.
- ⁵⁰Ka be ruac ke ram mi ci je kok nibe ruon ee koke ni ro amani ruon tethka loaac, be pek yooni tin koke ni ro a pek runi, ke ruon ee tee je ka ram ee kok je be thop ala pek raam mi laät.
- ⁵¹Mi not run ke nuan, cetke min ci ken e lat be yow tee ca kok ni je thop ala yow ti lonye ni ro.
- ⁵²Ka mi ci run kuëe a ci thiak ni ruon lucä nyaani guath ni kien, be ruac ke ram ee kok je, ke pek runi te ci lat ke je be ke thop ala ti luele ni ro.
- ⁵³Ka mi e jan mi lat ruon ke ruon be teke je kel, a /ce ruac ke buom nhamdu.
- ⁵⁴Ka mi /kene ro luel ken dup e to, ba lony runä lucä nyaani guath ni kien, jen kene gaatke kel.
- ⁵⁵Ke yoo ji l-the-rel ke jaan ka, ke jaan ka tee kamä raar rool l-jep. E yan Kuoth Nhial Kuothdun.”

Liib 26

Puoth ji luthä Kuoth

(Duot 7:12-24, 28:1-14)

- ¹“Cuare ro täth kuth ti jiaak kie riekni kie yikni ti cia cuon, ka /cuare ro moc päam ti pale, ke yoo e yan Kuoth Nhial Kuothdun.
- ²Tietde can lonäda ka luothe luak paläda. E yan Kuoth Nhial.
- ³“Ka mi guur yen ruaacnikä ka luothe nuotkä ka lat yen ke,
- ⁴yan bä ye kam nhiaal ke päth ke, ka bi mun kuayke rep ka bi jien kaani deykien kuir.
- ⁵Bi belkun dony mani guath ner beel, ka bia ke ner amani guath pithä, ka bia riang ke mith, ka bia cien ke mal wicdun.
- ⁶Ka bä piny moc ke mal, ka bia tooc muundun, a thil mi dual ke ye. Ka bä ley tin jiaak woc muundun, ka be thil kor mi bi ben ke wecdun.
- ⁷Ka bia ji terun joc, ka bike lijw ke mut nhamdun.

⁸Bi ney daṅ dhieec ney ti kuṛr joc kä ye, kä bi ney ti kuṛr ney ti bathdöori daṅ wäl joc, ken ji tërun bike liw ke mut nhamdun.

⁹Yän bä ye poth bia teke gaat ti ṅuan, kä bä mat ruacdä ke ye jak kä thuṛk.

¹⁰Kä bia cam ni tëë ci jäny guṛth tṛwä, kä bia tëë wal woc ke yöö bia guṛth jek ke kuj kä tin pay ciëk.

¹¹Yän bä cien reyduṅ, /cä bi met ṅan ke ye.

¹²Yän bä teke ke ye, kä baṛa Kuothdun, kä bi yen a nækä.

¹³Ḙ yän Kuoth Nhial Kuothdun, mëë käm ye raar muun l-jëp, ke yöö /ci yen bia jaṅṅkien, ke yöö cä buṛm lätni tin dëcke ye lony kä cä ye jak kä jäl ke ciökun.”

Duäc næni ti thil luth

(Duṛt 28:15-68)

¹⁴“Kue la yöö mi /ci yen ruacdä bi liṅ, kä /ci yen lueek ti diaal ε ti bi laṭ,

¹⁵mi /cia cienkä bi tit, kä /cia ṅuṛtkä bi luṛth, kä cia lueekä bi laṭ ken diaal, ku yen le töl ni mat ruacdä,

¹⁶yän bä neme läṭ kä ye. Yän bä ye moc ke daḱ, bä ye moc ke lëth puṅny mi yär wäṅ kä jak tëk kä bëc. Kä bia kaḱkun pith ke kuay, ke yöö ba ke cam ε ji tërun,

¹⁷kä bä waṅ loacdä luṛc ye, kä ba ye däk ke ji tërun. Kä ken ney tṛ ca ye däk tṛ ba ye ruac ε ken, ke dual bia rṛ a bare kä thile ram mi joc ye.

¹⁸Kä mi ṅot yen a /cia ruacdä liṅ, yän bä duäcdun rëp ni kä bäröw,

¹⁹kä bä buṛmdun jak kä thil luṛt kä bä puṛr jak kä cëṅnike yiëth kä ye, kä bi piny cëṅnike päṃ,

²⁰kä bi buṛmdun thuk ni kaḱnikun, ke yöö /ci ke bi ciëk, kä ci jïëen dëykien bi kuir.

²¹“Kä mi /cia jäl ke ke yä, kä /cia ruacdä liṅ, bä rëp ni duäcdun, kä bäröw cëṅke ṅuan dueerikien.

²²Kä bä ley ti jiäk luṛny reyduṅ, tin ba gaatkun näk, kä ba yṛṛkun cam kä bi duṛth ni pëk mi tot kä ye, kä bi dupkun te baṅ.

²³“Kä ken duäc eme mi bia ṅot a /cia rṛ rit yä, ku yen le ther ni yä,

²⁴ino bä yän bä ye ther bä, a bëc bä ye duäc ni kä bäröw ke kuj dueerikun.

²⁵Kä bä ye nõṅ mut, mi bi ye thuk ke yöö cia mat ruacdän töl, kä mi bia rṛ dol rey wiṅnikun, bä juṛth ke thil wal jäk kä reyduṅ. Bia cu pen tṛtni guṅn tërun.

- 26 Kä yän mi wəə m̩thdun wä ɲok, bi män d̩ɲ wäl thaal ke mac kel, kä ba m̩ethdun luɔc ye ke tuɔk, bia cam, kä /cia bi riän.
- 27 “Kä mi bia ɲot a /cia yä bi liɲ, a ther yen ni yä,
- 28 yän bä ye ther ke gakdä bä, ke kuj dueerikun bä ye duäc ni kä bärɔw.
- 29 Bia cam ni riɲ gankun, kɛɛ riɲ nyieetkun.
- 30 Yän bä guath palikun däk wuɔthni päämni, kä bä yɪkni walkun thiay piny, kä bä puanykun yuɔr puanyni kuthnikun, kä bi yiëädä ye cany.
- 31 Kä bä wiikun däk, bä lueekkun jak kä thil luɔt, kä /cä tɛth luɔcdun bi le guic.
- 32 Kä bä mundun däk, a bi ji t̩run tin ciɛɲ th̩n gaac ke däkde.
- 33 Kä bä ye riaw rey döri, kä bä mut jāk kä kɔɔrun, kä bi mundun thil raan, bi t̩eckun a baɲ.
- 34 “Kä bi mun luɔɲ ke taade baan, kam in taye muun ji t̩run, bi mun luɔ luɔɲ.
- 35 Min t̩e baan en mun be luɔɲ, luɔɲ in /cia d̩e kam je m̩e ciɛɲ yen th̩n.
- 36 Kä ke kuj n̩eni tin ci duɔth kä ye, bä dual jāk kä luɔnikien rey muɔn ji t̩rien, kä bi j̩th jiaath ke jak kä dual a bike rɔ bar c̩tke ram bar rɔ ke kɔr, kä bike t̩th kä thile mi joc ke.
- 37 Kä bi ramɔ t̩th jɔk raamɔ c̩tke mi leny yen ni kɔr, kä thile mi joc ye, kä thile mi te kɔɔrun, kä bia cu thil buɔm mi cuɲ ke ye nhiam ji t̩run.
- 38 Kä bia cu riaw rey röli, bä ye cu bath mun ji t̩run.
- 39 Kä tin ci duɔth kä ye bike riaw mun ji t̩rien ke kuj dueerikien, kä ke kuj dueeri guanikien bike riaw.
- 40 “Kä mi ba dueerkien ben lat kɛɛ dueer guanikien ke lɔk ëe ci ken e lɔk ni yä, ke th̩rien ke duɔpdä,
- 41 ke kuj emɔ cä ke ther kä cä ke nööɲ muun ji t̩rien, e ni mi ci luɔkien ti jāk rɔ rit ke dueerkien
- 42 inɔ bä mat ruacdä tim kamäda kɔne Je-kɔb, kä bä mat ruacdä tim kamäda kɔne Ay-dhek, ke mat ruacdä kɔne A-be-ram, kä bä mun tim.
- 43 Duunde yöö bike mun bany piny, kä be luɔɲ kam in t̩e baan min ci ke te th̩n, kä bike rɔ rit kä dueerkien, ke yöö ci ke lueekä lɔk, kä ci t̩eydien ciɛɲkä cany.
- 44 A cän ni mɔ ca jen inɔ mɔ, min ɲot ke muun ji t̩rien, /cä ke bi lɔk kie /cä ke bi kon ala yöö b̩ke thum /cä gukdä bi däk ke ke, ke yöö e yän Kuoth Nhial Kuothdien.

⁴⁵Ke kujdien, bä gukdä tim kamäda kɔne guandɔɔɔnikien, tēē kamä raar rōöl l-jēp waan nɛeni kɔkien, ke yōö bä la Kuothdien. E yän Kuoth Nhial.”

⁴⁶Titi ke ken cien ke lueek ke nuɔt tēē ci Kuoth ke laɔh kamäde kene ji l-the-rel wii Paam Thi-nay ke thok Muthɛ.

Liib 27

Duɔt ke kuj mucni ti kamke Kuoth

¹Cu Kuoth Nhial ruac ke Muthɛ,

²jiök ni ji l-the-rel i, “Mi thöp raan ney kɔkien Kuoth Nhial ke yōö deek laɔt yaacä laɔt, en ram emɔ dere ke kɔk ke thöp yiɔɔni,

³kä en kök wutdä a tɛme ni kä run ti jien dɔɔɔ rɛw amäni jien bækɛl ba ke kɔk ke yiɔw ti jien dhieec ti cɛtke yiɔw luaak Kuoth.

⁴Kä mi e ciek kɔake mɔ ba yiɔw ti jien diɔk.

⁵Kä mi ram mi tēē run dhieec dieɛth amäni ram mi tēē run ti jien dɔɔɔ rɛw, ba wut kɔk ke yiɔw ti jien dɔɔɔ rɛw kä bi ciek e jiath kɛl.

⁶Kä mi te raan ke pay kɛl ni dɔpɔde amäni ram mi te run dhieec ba kɔk ke yiɔw diɔk.

⁷Kä mi te ram mi te run ti jien bækɛl a wä nhial, bi kök wutdä a yiɔw wäl dhieec, kä bi kök ciek a yiɔw wäl.

⁸Kä mi raan e can a /cɛ ji luän ke kök, be ji nan nhiam bööthä palä, kä bi böth palä kökde paar, cɛtke pɛk in dēē ram emɔ je luän.

⁹“Kä mi e ley la muc ran ɔ ke Kuoth Nhial, ken tin diaal tin thöp raanke Kuoth Nhial gɔwke.

¹⁰Kä thile duɔɔr mi ba luɛl, mi gɔaa ke mi jiaäk, kie mi jiaäk ke mi gɔaa. Kä mi wec ley wä guäl ke ley dɔɔdien, ken ley dɔɔɔ rɛw bike gɔw mi luɛlke kene min luɛlke.

¹¹Kä mi jiake en ley in dēē thöp Kuoth Nhial ala muc, e jen bi ram emɔ ley nöön nhiam bööthä palä.

¹²Kä bi bööth palä kökde guic mi gɔaae kie jiake, kä kök e cɛ lar ɔ be cuɔ jen.

¹³Kä mi gɔre kökde, be kökde rɛp ke dhieec dhieecni.

¹⁴“Mi ci raan duele ley Kuoth Nhial ala mi gɔaa, bi bööth palä je guic mi gɔaae kie jiake, kä mɔ ci bööth palä je lar ɔ, ba jen kökde.

¹⁵Kä en ram ɔ ci duel ley Kuoth Nhial ɔ, mi gɔɔre yōö be duele nyɔk ke kök, be kökde rɛp ke dhieec dhieecni yiɔɔni, kä be cuɔ duunde.

16“Mi tëë wut mi ci Kuoth Nhial ley thaaṅ muṅde mi diele, ino bie paṅr ke pëk kuaynike, ba diëny bæel kək ke yiṅw ti jiëen dhiëec.

17Kä mi cë mundë ley Kuoth ke ruṅn lucä ḡṣaani guṅth ni kien, be cuṅṅ pëk kəkädu.

18Kä mi lëye kaakde ke kər runä min luṅcke ḡṣaani guṅthnikien, bi bööth palä yiṅw kəkäde lar nike pëk runi tin ci duoth amäni ruṅn in luṅcke ni ḡṣak guṅth ni kien, kä ba kökde yuṅth piny.

19Kä en ram min thöp kak ḡṛe ḡöö be nyök ke kök, be kökde rëp ke dhiëec dhiëecni yiṅṅni, kä be cuṅ duunde.

20Kä mi /cë je ḡṛ i be kak nyök ke kök, kä cë kök radṅdien, /cë bi nyök ke kök,

21duunde ḡöö kak, mi wa lony runä lucä ḡṣaani guṅthnikien, ba mi ḡṣaa kä Kuoth Nhial ala mi ca lëy je, be cuṅ duṅ bööth palä.

22Kä mi wec lëy ni Kuoth Nhial kak mi cë kək, mi /ci mṵ a duunde mi diele,

23bi bööth palä kökde lar ε jën amäni ruṅn lucä ḡṣaani jök, kä bi en ram emṵ pëk yiṅṅni kəkäde thöp ken cāṅ ε mṵ ala nyin Kuoth Nhial ti ḡṵw.

24Ke ruṅn lucä ḡṣaani jök ba kak luṅc guṅde mēë kək ke je kä je, mēë la dṅel kakä.

25Kä pëk kökni diaal bibe cṅtke kök luaak Kuoth, gira ni ti jiëen rëw bi cuke a rial kël.

26“Kä key lëni, tin dṅethke ke nhiam bi cuke a nyin Kuoth Nhial, thile ram mi bie thöp Kuoth, ε thäk kie ε rṵam, ke nyin Kuoth.

27Kä mi ε lëy mi jiääk, a je nyöke ke kök ke pëk kəkädu, kä be rëp ke dhiëec dhiëecni, kä mi /kṅne nyök ke kök, bie kək ke pëk ε ḡṅṛi mṵ.

28“Kä thile mi ca kṅm Kuoth Nhial mi bi raan ε nyök ke kök, ε raan kie ε lëy kie mun, ken diaal ke nyin Kuoth Nhial.

29Thile ram mi ca kṅm Kuoth mi ba nyök ke kök, ba näk ni je.”

Duṅt ke kuj wṅl wṅli

30“Kä wṅl wṅli muṅn diaal, bæel, dëy jiëen ken diaal ke nyin Kuoth Nhial.

31Mi ḡṅṛ raane i be wṅl wṅlike nyök ke kök, be kökdien rëp ke dhiëec dhiëecni.

32Kä wṅl wṅli ḡṅk kie det, ken lëy cien diaal wṅl wṅlikien min bāke raar luaak, ba duṅ Kuoth Nhial.

33Kä ε raan ci riëk ke ḡṵyde kie jiääkde, kä a /cë luël, kä mi cë luël, ken dṅṅ rëw bibe ḡṵw, kä ca bi nyök ke kök.”

34 Titi ke ken n̄uɔt t̄ëë ci Kuoth Nhial ke l̄at Muthe ke kui j̄i l-the-r̄el w̄ij Paam Thina-
nay.

Kuen

Kuen 1

Kuën j̄i l-the-rel in nhiam

- ¹Cu Kuoth Nhial ruac ke Muthε rey d̄aar Thi-nay ke c̄aŋ in j̄ioliεn k̄a pay in r̄ewde k̄a ruḡn in r̄ewde, m̄eε pay j̄i l-the-rel j̄iεn k̄a l-j̄εp thok kemek̄a rom̄a ke Kuoth Nhial, lar ε j̄e j̄,
- ²“Kuën j̄i l-the-rel diaal ke thuk duēlikien k̄eε guḡnikien, n̄ike pek ciōōtni, wutni.
- ³A k̄aε ni k̄a n̄ey tin tekε run ti j̄iεn d̄aŋ r̄ew a w̄a nhial, wutni tin luḡŋke kor k̄a j̄i l-the-rel diaal, bia ke kuën yεε Ä-ron thok duēl ɔ gol̄ade.
- ⁴K̄a bi thok duēel ɔ te ram mi luäk j̄i, k̄a εn ram εm̄o ba kuäär thok duēēlien.
- ⁵T̄it̄i ke ken ciōōt wutni tin ba j̄i luäk. Dh̄or Rε-u-ben, Eli-dhur gat Cε-de-ur.
- ⁶Dh̄or Cim-on Cε-lu-mi-el gat Dhu-ri-ca-day.
- ⁷Dh̄or Juda ε Na-con gat A-mi-na-dab.
- ⁸Dh̄or Yi-tha-kar ε Nε-tan-el gat Dhu-ar.
- ⁹Dh̄or Dhε-bu-lun ε Eli-ab gat Ye-lon.
- ¹⁰K̄a gaat Jo-thep k̄a ε-pa-rim ε Eli-cama gat A-mi-γud, k̄a Ma-na-the ε Gam-li-el gat Pε-daa-dhur.
- ¹¹K̄a dh̄or Ben-ya-min ε Ä-bi-dan gat Gid-oni.
- ¹²Dh̄or Daan, ε A-γi-ε-dher gat A-mi-ca-day.
- ¹³Dh̄or A-c̄er ε Pag-i-el gat Ok-ran.
- ¹⁴Dh̄or Gad ε El-ya-thap gat Dε-u-el.
- ¹⁵Dh̄or Nap-ta-li ε Ä-γi-ra gat E-nan.”
- ¹⁶T̄it̄i ke ken n̄ey t̄eε ca kuany rey dol̄a tin la bööth thukni duēli guḡni, k̄a kuḡr thok duēel j̄i l-the-rel.
- ¹⁷Cu Muthε k̄eε Ä-ron n̄ey tin ca ciōōtkien lat c̄ol,
- ¹⁸k̄a ke c̄aŋ in j̄iḡl k̄a pay in r̄ewde, cukε n̄ey diaal tin ca ciōōtkien ḡor thukni duēli duḡl guāth kel, thok duēel ɔ ke pek n̄eni tin ca kuën a k̄aε ni k̄a n̄ey tin tekε run ti j̄iεn d̄aŋ r̄ew ε w̄a nhial, ram ɔ ke ram̄o.
- ¹⁹Cu Muthε ciōōtkien ḡor c̄et̄nikε m̄eε ci Kuoth Nhial ε lat j̄e d̄äard̄aar Thi-nay.

20 Kä kuay Rε-u-ben gat A-mi-yud in nhiam, cua wutni diaal tin ci runkien cop kä jïeen ðaη rεw a wä nhial kä luᅇηke kᅇr gᅇr. Thukni duëli guᅇni nike dhᅇrkien, ramᅇ nike ciᅇtde.

21 Cu pek kuayni Rε-u-ben a ney ti bathdᅇori ti jïeen ᅇuaan wicde bᅇkel wicde kur dhieec.

22 Kä kuay Cim-on, cua wutni diaal tin ci runkien cop kä jïeen ðaη rεw a wä nhial kä luᅇηke kᅇr gᅇr, thukni duëli guᅇni nike dhᅇrkien, ram ᅇ nike ciᅇtde.

23 Cu pek kuayni Cim-on a ney ti bathdᅇori ti jïeen dhieec wicde bᅇnuan wicde kur diᅇk.

24 Kä kuay Gad, cua wutni diaal tin ci runkien cop kä jïeen ðaη rεw a wä nhial kä luᅇηke kᅇr gᅇr, thukni duëli guᅇni nike dhᅇrkien, ramᅇ nike ciᅇtde.

25 Cu kuay Gad a ney ti bathdᅇori ti jïeen ᅇuaan wicde dhieec wicde kur bᅇkel wicde jïeen dhieec.

26 Kä kuay Juda, cua wutni diaal tin ci runkien cop kä jïeen ðaη rεw a wä nhial kä luᅇηke kᅇr gᅇr, thukni duëli guᅇni nike dhᅇrkien ram ᅇ nike ciᅇtde.

27 Cu kuay Juda a ney ti bathdᅇori ti jïeen bᅇrᅇw wicde ᅇuaan wicde kur bᅇkel.

28 Kä kuay Yi-tha-kar, cua wutni diaal tin ci runkien cop kä jïeen ðaη rεw a wä nhial kä luᅇηke kᅇr gᅇr, thukni duëli guᅇni nike dhᅇrkien, ram ᅇ nike ciᅇtde.

29 Cu kuay Yi-tha-kar a ney ti bathdᅇori ti jïeen dhieec wicde ᅇuaan wicde kur ᅇuaan.

30 Kä kuay Dhe-bu-lun, cua wutni diaal tin ci runkien cop kä jïeen ðaη rεw a wä nhial kä luᅇηke kᅇr gᅇr, thukni duëli guᅇni nike dhᅇrkien, ram ᅇ nike ciᅇtde.

31 Cu kuay Dhe-bu-lun a ney ti bathdᅇori ti jïeen dhieec wicde bᅇrᅇw wicde kur ᅇuaan.

32 Kä kuay Jo-thεp cua wutni diaal tin ci runkien cop kä jïeen ðaη rεw a wä nhial kä luᅇηke kᅇr gᅇr, thukni duëli guᅇni nike dhᅇrkien, ram ᅇ nike ciᅇtde.

33 Cu kuay Jo-thεp a ney ti bathdᅇori ti jïeen ᅇuaan wicde kur dhieec.

34 Kä kuay Ma-na-the, cua wutni diaal tin ci runkien cop kä jïeen ðaη rεw a wä nhial kä luᅇηke kᅇr gᅇr, thukni duëli guᅇni nike dhᅇrkien, ram ᅇ nike ciᅇtde.

35 Cu kuay Ma-na-the a ney ti bathdᅇori ti jïeen diᅇk wicde rεw wicde kur rεw.

36 Kä kuay Ben-ya-min, cua wutni diaal tin ci runkien cop kä jïeen ðaη rεw a wä nhial kä luᅇηke kᅇr gᅇr, thukni duëli guᅇni nike dhᅇrkien, ram ᅇ nike ciᅇtde.

37 Cu kuay Ben-ya-min a ney ti bathdᅇori ti jïeen bᅇkel wicde rεw wicde kur ᅇuaan.

- 38 Kä kuay Daan, cua wutni diaal tin ci runkien cop kä jïeen daj rëw a wä nhial kä luangke kor gor, thukni duëli guani nike dhorkien, ram o nike ciötdë.
- 39 Cu kuay Daan a ney ti bathdöori ti jïeen bækël wïcde rëw wïcde kur bäröw.
- 40 Kä kuay A-cër, cua wutni diaal tin ci runkien cop kä jïeen daj rëw a wä nhial kä luangke kor gor, thukni duëli guani nike dhorkien ram o nike ciötdë.
- 41 Cu kuay A-cër a ney ti bathdöori ti jïeen nuaan wïcde kël wïcde kur dhiëec.
- 42 Kä kuay Nap-ta-li, cua wutni diaal tin ci runkien cop kä jïeen daj rëw a wä nhial kä luangke kor gor, thuk duëli guani nike dhorkien, ram o nike ciötdë.
- 43 Cu kuay Nap-ta-li a ney ti bathdöori ti jïeen dhiëec wïcde diok wïcde kur nuaan.
- 44 Titï ke ken ney tëë ci Muthë ke kuen kenë Ä-ron, tëë luak ke ë bööth thuk duëli jï l-thë-rël daj wäl rëw.
- 45 Ino cu wutni jï l-thë-rël diaal tëë ca kuen thukni duëli guani, tin ci runkien cop kä jïeen daj rëw kä luangke kor,
- 46 cu pekdiën diaal, a ney ti bathdöori ti kur bækël wïcde diok wïcde kur dhiëec wïcde jïeen dhiëec.
- 47 É ni yöö /kan kuay jï Lii-bay kuen ke ke këel.
- 48 Ke yöö ci Kuoth Nhial Muthë jïök j,
- 49 “É ni jï Lii-bay kärö /ca bi kuen tö rëy jï l-thë-rël,
- 50 é ni yöö bi jï Lii-bay kam lat kemëkädä kenë kuake diaal, bike je kap ke kuake këel, kä bike je tit, kä bike puat gëëknike.
- 51 Kä mi görke wuoc kemëkä, bi jï Lii-bay ë ruööl kä mi görke yiethde piny, bi je lat ni jï Lii-bay mi wä radödiën ben thiekädë ba näk.
- 52 Kä jï l-thë-rël akë puatke wïkïen ke thuk duëlikien, thok duëël o ke wecde, ram o ke dhöre.
- 53 Bi puat ni jï Lii-bay gëëkni kemëkä palä, ino döo ci gak Kuoth dëë ben kä duöl jï l-thë-rël. Kä bi jï Lii-bay latdiën a tïet kemëkä palä.”
- 54 Titï ke tin ci jï l-thë-rël ke lat nike tëë diaal tëë ci Kuoth Nhial ke lat Muthë.

Kuen 2

Riali puotdä thuk duëli ikä

- 1 Cu Kuoth Nhial Muthë kenë Ä-ron jïök j,

- 2“Ken ji l-the-rel a ram o puot kä roa thaar bër thok duëlien, ake puot kujic ni kemekä romä diaal.
- 3Ney tin bi puat kujic cuëec kä këny caṅ ba thok duëel Juda, min boothdien mo Na-con gat A-mi-na-dab.
- 4Cu pekdien a ney ti bathdööri ti jïeen bäröw wïcde ḡuaan wïcde kur bækel.
- 5Kä thok duëel in bi puat korien ba thok duëel Yi-tha-kar tin boothdien mo Ne-tan-el gat Dhu-ar.
- 6Cu pekdien a ney ti bathdööri ti jïeen dhieec wïcde ḡuaan wïcde kur ḡuaan.
- 7Ba ke guṛr ε thok duëel Dhe-bu-lun tin boothdien mo Eli-ab gat Ye-lon.
- 8Cu pekdien a ney ti bathdööri ti jïeen dhieec wïcde bäröw wïcde kur dhieec.
- 9Cu ji Juda diaal pekdien a ney ti bathdööri ti kuṛ kel wïcde jïeen bädäk wïcde bækel wïcde kur ḡuaan. Bi koṅ ḡöth ni ken ke nhiam.
- 10“Ke joakde bi puat ni thok duëel Re-u-ben ke dhorkien tin boothdien mo Eldhur gat Ce-de-ur.
- 11Cu pekdien a ney ti bathdööri ti jïeen ḡuaan wïcde bækel wïcde kur dhieec.
- 12Kä bi thok duëel Cim-on puat thieekäde tin boothdien mo Ce-lu-mi-el gat Dhu-ri-ca-day.
- 13Cu pekdien a ney ti bathdööri ti jïeen dhieec wïcde bänḡuan wïcde kur diṛk.
- 14Kä ba guṛr ε thok duëel Gad tin boothdien mo El-ya-thap gat Re-u-el.
- 15Cu pekdien a ney ti bathdööri ti jïeen ḡuaan wïcde dhieec wïcde kur bækel wïcde jïeen daṅ dhieec.
- 16Cu wec Re-u-ben ji ke diaal a ney ti bathdööri ti kuṛ kel wïcde jïeen dhieec wïcde kel wïcde kur ḡuaan wïcde jïeen daṅ dhieec. Biken a rew ḡöth.
- 17“Ba kemekä romä ḡöth ε ji Lii-bay ke där ḡöthni. Ceṛnike puatdien ε jen bi ḡöth ke ke mo, ramö nike pekde.
- 18“Kä kujic konyä caṅ bi ḡöth ni pek E-pa-rim ke dhorkien tin boothdien mo Elicama gat A-mi-ḡud,
- 19cu pekdien a ney ti bathdööri ti jïeen ḡuaan wïcde kur dhieec.
- 20Kä ba guṛr ε thok duëel Ma-na-the tin boothdien mo Gam-li-el gat Pe-daa-dhur,
- 21cu pekdien a ney ti bathdööri ti jïeen diṛk wïcde rew wïcde kur daṅ rew.
- 22Bi thok duëel Ben-ya-min ḡöth ke korien tin boothdien mo Ä-bi-dan gat Gid-oni,

- ²³cu pekdiën a ney ti bathdööri ti jiëen diḡk wiḡde dhieec wiḡde kur daḡ ḡuaan.
- ²⁴Cu wec ε-pa-rim jiḡe diaal pekdiën ke dhorkien a ney ti bathdööri ti kuḡr kel wiḡde bädäk wiḡde kuḡr kel. Bi ḡöthdiën a diḡḡk ḡöthni.
- ²⁵“Kuḡc caam kemëkä bi pek Daan puat thḡn ke dhorkien tin boḡthdiën mo A-ḡi-ε-dher gat A-mi-ca-day.
- ²⁶Cu pekdiën a ney ti bathdööri ti jiëen bäkkel wiḡde rew wiḡde kur bäröw.
- ²⁷Ba ke guḡḡr ε thok duëël A-cer, tin boḡthdiën mo Pag-i-el gat Ok-ran.
- ²⁸Cu pekdiën a ney ti bathdööri ti jiëen ḡuaan wiḡde kel wiḡde kur dhieec.
- ²⁹Ke korien ba thok duëël Nap-ta-li, tin boḡthdiën mo Nap-ta-li gat E-nan.
- ³⁰Cu pekdiën a ney ti bathdööri ti jiëen dhieec wiḡde diḡk wiḡde kur ḡuaan.
- ³¹Cu wec Daan jiḡ ke diaal ke dhorkien a ney ti bathdööri ti kuḡr kel wiḡde jiëen daḡ dhieec wiḡde bäröw wiḡde kur bäkkel, bi ka ney tin joak ḡöth, pek ɔ nike pek ɔ.”
- ³²Titi ke ken jiḡ l-the-rel tëë ca kuën nike dhḡr guḡnikien, ken diaal ke dhorkien ken ney tin ca kuën, cuke a a ney ti bathdööri ti kur bäkkel wiḡde diḡk wiḡde kur dhieec wiḡde dhieec.
- ³³Duunde ḡöö /kan jiḡ Lii-bay kuën rey jiḡ l-the-rel cḡtke mëë ci Kuoth Nhial ε lar Muthε.
- ³⁴Ino cu jiḡ l-the-rel ti diaal lar cḡtke mëë ca lar Muthε, cuke puat pekni, kä ḡöthke pekni, ramɔ thok duëëlien nike dhḡr guḡni.

Kuen 3

Kuën kenε läḡ jiḡ Lii-bay

- ¹Titi ke kuay Ä-ron kenε Muthε guäth ëë ci Kuoth Nhial ruac ke Muthε pääm Thi-nay.
- ²Titi ke ciööt gan Ä-ron Na-dab gatde min këë ke Ä-bi-ḡu, ke, El-a-dhar kenε l-ta-mar,
- ³ke ken gaat Ä-ron tin la bööth palä.
- ⁴Duunde ḡöö Na-dab kenε Ä-bi-ḡu cike liḡw nhiam Kuoth Nhial mëë cike wäl in kɔp mi /kan lar ke thöp nhiam Kuoth däärdɔaar Thi-nay, kä thile ke gaat. ε ni ḡöö ci El-a-dhar kenε l-ta-mar läḡ ala bööth palä ke nin teekä Ä-ron guḡndien.

Kuen jiḡ Lii-bay ke ḡöö ba bööth palä läḡikä

- ⁵Kä cu Kuoth Nhial Muthε jiḡök i,

- 6“Nooṅni thok duëel Lii-bay thiekä, läthnike nhiam Ä-ron booth palä, ke yöö bike je läät ikä.
- 7Bike je läät kä läät amäni duol keeliw nhiam kemekä romä cētke lätkien rey luaak.
- 8Bike kuak kemekä diaal laṭ, kä bike ji I-the-rel läät ikä cētke min läät ken rey luaak.
- 9Käm ni ji Lii-bay Ä-ron kene gaatke, ke yöö ke muc ti ba kam ya ti rel ke ro rey ji I-the-rel.
- 10Kä kuany Ä-ron kene gaatke, ke yöö ba läät bööthni laṭ. Duunde ni yöö mi wä radḍien ben thiekä, ba je näk.”
- 11Kä cu Kuoth Nhial Muthē jiök i,
- 12“Nen ε, yän kanä ji Lii-bay rey ji I-the-rel ke guaaṭh keyni tin dapke ke nhiam rey ji I-the-rel. Ji Lii-bay bi ka nyinkä,
- 13ke yöö key diaal ke nyinkä, caṅ eë nakä ni key rööl I-jöp, cua ro lëy key ji I-the-rel diaal, key nath kene leyni ke nyinkä. ε yän Kuoth Nhial.”
- 14Kä cu Kuoth Nhial ruac ke Muthē rey dbaar kä Thi-nay i,
- 15“Kuen gaat Lii-bay, ke guṇikien ke dhorkien. Ken tut diaal tin runkien ni kä pay kel a wä nhial ḡrke.”
- 16Cu Muthē je laṭ cētnike ruac Kuoth Nhial, cētnike min ca laṭ je.
- 17Tiṭi cuke a ken gaat Lii-bay ke ciöotkien, Ger-con kene Ke-yath ke Me-ra-ri.
- 18Kä cu tiṭi a ciöot gan Ger-con ke dhorkien, Lib-ni kene Cimi.
- 19Kä gaat Ke-yath ke dhorkien cua Am-ram kene Yidh-yar ke Yeḅ-ron kene U-dhi-el.
- 20Kä tiṭi ke gaat Me-ra-ri ke dhorkien. Mali kene Muci, tiṭi ke ken dhör ji Lii-bay ke thuk duëli guṇikien.
- 21Cu Ger-con teke ji Lib-ni kene ji Cimi, cuke cua ji dhbaar Ger-con.
- 22Kä cu pekdiēn ken wutni a käne ni kä pay kel a wä nhial a ney ti bathḍöri bärōw wicde kur daṅ dhiēc.
- 23En thok duëel Ger-con la puṭt ke jök kemekä kuj käny caṅ.
- 24Ke El-ya-thap gat La-el min la wut ḡaal ji Ger-con,
- 25min la booth gan Ger-con thok kemekä romä, en kemekä kene kumde, ke bij thuokde,
- 26ke ṅääpni geelä, ke bij thuok geelä min wil kemekä kene yik ke depke, ke kuak diaal tin papke je ε laṭdien.

27 Kuay Kε-yath cuke a Am-ram kene Yidh-yar ke Υeb-ron ke U-dhi-el, ke ken kuay Kε-yath.

28 Cu pek wutnikien a käne ni kä pay kel a wä nhial a ney ti bathdööri bädäk wı̄cde kur bäkēl tin lät luak Kuoth.

29 Ken kuay Kε-yath la puṭke cuëec kemekä.

30 Kä cu booth kuayni gan Kε-yath a Eli-dha-pan.

31 Kä cu laṭdien a thanduk matdä ruac, kene kōm mı̄thni, ke cuuṅ lembärä, ke yik ke kuak kemekä diaal tin la booth palä ke a lät, ke geel. Ke kuak diaal tin la laṭ ke ni tṭṭ.

32 Kä kuay El-a-dhar gat Ä-ron booth palä, ba kuäär bööthni jı̄ Lii-bay, kä be ney tin teke lät rey kemekä guic.

33 Kä kuay Me-ra-ri cuke a jı̄ Mali, kene Muci, cua ken dhōr Me-ra-ri.

34 Cu pekdien nı̄ke pek wutni a käne ni kä pay kel a wä nhial a ney ti bathdööri bäkēl wı̄cde kur rēw.

35 Kä cu booth dhōaar Me-ra-ri a Dhu-ri-el gat Ä-bi-ya-yil, la puṭke kuic caam kemekä.

36 Kä cu laṭdien in ca kuēnyke a kuak rey kemekä thääk, rijwı̄ni, cuṭok ke kuakien, ke tin diaal tin laṭ ke ke.

37 Ke jı̄een kal tin gölke je ke depke ken löcke.

38 Kä la puṭ ken Nham kemekä kuic käny caṅ, kä Muthε kene Ä-ron kene gaatke laṭdien ni laṭ rey kemekä ke kuı̄ nath. Kä ram mi wä rō thieek ke kemekä ba näk.

39 Ken diaal tin ca kuēn kä jı̄ Lii-bay ε Muthε kene Ä-ron ke ruac Kuoth Nhial, ke dhōrkien, ken wutni diaal a käne ni kä pay kel a wä nhial, cuke a bathdööri ti jı̄een rēw wı̄cde rēw a juc.

Guäl jı̄ Lii-bay ke guāth gan tin key

40 Kä cu Kuoth Nhial Muthε jı̄ök jı̄, “Kuēn key diaal tin dhōol kä gaat I-the-rēl, a käne ni kä pay kel a wä nhial kuēn ke ni ciöötı̄ni.

41 Kä bi yä kām jı̄ Lii-bay, ke guāth keyni gan I-the-rēl diaal, kä bi yä kām key yṭok jı̄ Lii-bay ke guāth keyni yṭok jı̄ I-the-rēl ε yän Kuoth Nhial.”

42 E jēn cu Muthε key gan I-the-rēl diaal kuēn cētkε min ci Kuoth Nhial ε laṅε.

43 Kene tut tin la key nı̄ke ciöötken, a käne ni kä tin teke pay kel a wä nhial, cuke a bathdööri ti Jı̄een daṅ rēw wı̄cde rēw wı̄cde kur rēw wı̄cde jı̄een bārōw wı̄cde diṭk.

⁴⁴Cu Kuoth Nhial Muthe jök i,

⁴⁵“Käni jī Lii-bay rey jī l-the-rel ke guāath keyni gan l-the-rel diaal kene yōōkien ke guāath yōōk jī l-the-rel, kä jī Lii-bay bi ka nyinkä. E yän Kuoth Nhial.

⁴⁶Kä ke kuj luël keyni gan l-the-rel ti kur rēw wīcde Jiēn bārōw wīcde diōk tin te wīi gan jī Lii-bay tin wutni,

⁴⁷bi yiōw dāŋ dhieec kḁn ti cētke yiōw luak Kuoth, yiōw ti jiēn rēw.

⁴⁸Kä bi yiōw tōtō tin luëlke ni gaat kḁm Ä-ron kene gaatke.”

⁴⁹Cu Muthe yiōw luël kḁn kä ney tin cien wīini jī Lii-bay.

⁵⁰Kä key gan l-the-rel cue yiōw kḁn ti bathdōor kel wīcde kur diōk wīcde jiēn bākel wīcde dhieec ti päär ke yiōw luaak Kuoth.

⁵¹Cu Muthe yiōw luël kḁm Ä-ron kene gaatke cētlike min ci Kuoth Nhial e lḁr je.

Kuen 4

Ji Ke-yath

¹Cu Kuoth Nhial ruac ke Muthe kene Ä-ron i,

²“Kuēne gaat Ke-yath rey gan Lii-bay, ke thuk duëlikien kene dhōr guāni.

³A käne je ni kä ney tin teke run ti jiēn diōk amāni jiēn dhieec tin luāŋke lät tin dēē lḁt rey kemekä rōmä.

⁴Kä lät gan Ke-yath rey kemekä rōmä ni tin rel goōydien rō.

⁵Kä guāath in ci wec thiāk ke yōth la Ä-ron kene gaatke a coth rey kemekä bike geel nhial kḁp piny kä bike je kum ni thanduk matdä ruaacni Kuoth.

⁶Kä bike je yīk piny ke kōl dēēl, kä bike wīcde kum ke bīi mi yiel, kä ba cu lḁth rey rijwnike.

⁷“Kä ba wīc Tharbēt kä mīeth jurayni pḁp bīi mi yiel, kä ba kuak lḁth thīn, thāäk tin la waŋke wal, ke cuōōk mḁth mucni. Kä juray nham Kuoth be te thīn bā.

⁸Bike ke yīk piny ke bīi mi dōl, kä bike ke kum ke kōl dēēl kä bike rijwnike lḁth thīn.

⁹Kä bike bīi in yiel kḁn, kä bike guāath cuuŋ lembärä kum ke je keel kene lembärni e ke min la kuanyke je ke min cuōthke je, ke kuake diaal tin te lieth in la pētke je thīn.

¹⁰“Kä ba lḁth kä min la kap ke je keel ke kuake diaal a ca kum ke kōl dēēl.

11 Biek̄ yik̄ dääpä wicde moc ke bij̄ mi yiel, kä ba kuom̄ piny ke kol̄ dëäl, kä ba laṭh kä rijwnike.

12 Kä biek̄ kuak diaal tin ci naath läṭ ke ke rey luaak Kuoth, laṭh rey biey mi yiel, kä ba ke kum ke kol̄ dëäl, kä ba ke laṭh kä min la kap ke ke.

13 Kä biek̄ nēth naṅ raar wij̄ yik̄ä kä laṭh ke bij̄ mi dol̄ thin,

14 kä biek̄ kuak yik̄ä diaal tin ca läṭ ni laṭ, thak maac, tuṅṅ, ke nyinke diaal tin laṭ ke laṭ. Ba ke yik̄ piny ke kol̄ dëäl, kä ba toṅke laṭh thin.

15 Mi wä Ä-ron kene gaatke wä thuok ke kum kemekä kene kuake diaal mi yöth ke wec, en wano bi gaat Ke-yath ben ba ke ben kap, ε ni yöö ca tin rel gooydien ro bi nyot ke yöö /ci ke bi liw. Titi ke ken kuak kemekä romä tin bi gaat Ke-yath ke kap.

16 Kä bi El-a-dhar gat Ä-ron in booth palä laṭde a lieth lembär kene wal tin kop ke muc beel kene lieth yirä, keel ke tin diaal tin kopien rey kemekä tin ca lēy Kuoth.”

17 Cu Kuoth Nhial ruac ke Muthē kene Ä-ron i,

18 “/Cuare thok duëäl ji Ke-yath jak kä däk rey ji Lii-bay.

19 Duunde yöö ake laṭ ke titi, ke yöö cike bi liw mi wä ke ben thiekä kä tin rel gooydien ro. Ä-ron kene gaatke biek̄ wä rec kä ba ramo nyuoth laṭde kene min be kap,

20 ε ni yöö cike bi wä rec a ba tin rel gooydien ro wä guic a canje guath mi tot, ke yöö /cike bi liw.”

Ji Ger-con

21 Cu Kuoth Nhial ruac ke Muthē i,

22 “Kuen gaat Ger-con bä, ke thuk duëli guani,

23 a käne ni kä run ti jien diok a wä kä jien dhieec, biek̄ kuen ken tin diaal tin laṭ, laṭke läṭ rey kemekä romä.

24 Neme ε laṭ dhooar ji Ger-con, laṭ kene kap kemekä

25 biek̄ geel kene kemekä ni keel ke kuumde, ke kuum köl dëäl min te nhiale, ke bij̄ thuok kemekä romä,

26 ke geel rëek kene bij̄ thuok rëek min gool kemekä kene yik̄, ke kuak laṭde diaal laṭ, kä biek̄ tin diaal tin görke laṭ ε ken.

27 Kä läṭ diaal tin ba laṭ ε gaat Ger-con ba laṭ ε Ä-ron kene gaatke ken tin ba kap, kene tin diaal tin bi ken ke laṭ, kä biek̄ kam̄ tin diaal ti ba kap.

28 Titi ke ken lät dhōri gan Ger-con rey kemekä romä, kä lät dien ba guic ε I-ta-mar gat Ä-ron bööth palä.”

Ji Mε-ra-ri

29 “Kä kuēn gaat Mε-ra-ri ke thuk duēli guāni,

30 a käne ni kä run ti jīēn diok a wä kä run ti jīēn dhiēc, kuēn ken tin diaal tin ke lät rey kemekä.

31 Nεmε ε jēn min bi ken ε lät rey kemekä, rijwni kemekä ke pinydε ke tonke ke pänydε.

32 Ke jīēn rēēk tin göölke ni je ke löcke ke kuake diaal, ke nyin lätde diaal, kä bi je thöp ke ciötde en min görke kapde.

33 Nεmε ε jēn lät dhōri gan Mε-ra-ri, lät dien keēliw tēē ke I-ta-mar gat Ä-ron bööth palä.”

Kuēn jī Lii-bay

34 Cu Muthε kεne Ä-ron ke bööth dolä, gaat Ke-yath kuēn ke thuk duēli guāni

35 a käne ni kä run ti jīēn diok a wä kä run ti jīēn dhiēc kä tin diaal tin luānje lät rey kemekä romä.

36 Kä cu pek dien ke dhorkien a ney ti bathdōri rεw wīcde kur bārōw wīcde jīēn dānj dhiēc.

37 Cu titi a pek kuayni Ke-yath ke dhorkien tēē ci lät kä kemekä romä tēē ci Muthε kεne Ä-ron ke kuēn cεtke mēē ci Kuoth Nhial ε lar Muthε.

38 Cu tin ca kuēn kuayni Ger-con ke thuk duēli dhōri guāni,

39 a käne ni kä run ti jīēn diok a wä kä run ti jīēn dhiēc kä tin diaal tin luānje lät rey kemekä romä,

40 cu pek dien ke dhōr guāni a ney ti bathdōri rεw wīcde kur bākel wīcde jīēn dānj diok.

41 Cu titi a pek gan Ger-con tēē ci lät rey kemekä romä kä ca kuēn ε Muthε kεne Ä-ron cεtnike mēē ci Kuoth Nhial ε lar ke.

42 Cu thok duēel gan Mε-ra-ri tin ca kuēn ke dhōr guāni,

43 a käne ni kä run ti jīēn diok a wä ni kä run ti jīēn dhiēc ken tin diaal tin lät rey kemekä romä.

44 Kä cu pek dien ke dhorkien a ney ti bathdōri diok wīcde kur rεw.

45 Cu titi a kuay Mε-ra-ri tin ca kuēn ke dhorkien ε Muthε kεne Ä-ron cεtke mēē ci Kuoth Nhial ε lar Muthε.

⁴⁶Cu tin diaal tëë ca kuen ε Muthε kεε Ä-ron ke bööth l-the-rεl nike dhör guṇi kä j̄i Lii-bay.

⁴⁷Cue kṇ ni kä tin run ti j̄εen diṅk a wä kä run ti j̄εen dhieec tin luṇke lṭ rεy kemεkṇ rṃä,

⁴⁸cuke a nεy ti bathdṃri bädäk w̄cde kur dhieec w̄cde j̄εen bädäk.

⁴⁹Nike ruac ëë ci Kuoth Nhial ε lṭr Muthε, cuke ramṃ nyuṓth lṭde kie min be kap. Cuke a ken tin ca kuen cεtke mēë ci Kuoth Nhial ε lṭr Muthε.

Kuen 5

Wuṓc Nεeni ti teke juey rεy wec

¹Cu Kuoth Nhial ruac ke Muthε j̄,

²“Jiṅkni j̄i l-the-rεl j̄ kṃε nεy tin teke dhṓp raar rεy wec kεε tin diaal tin teke löny riem juṭh mi j̄iääk ke tin ca rṓ yṭr ke thiεpdien ke mi ci l̄iw.

³Wutni kεε män bia ke kṃm raar rεy wec, ke yṓö /ci wecdien bi j̄iääk, guäth in cienṇä th̄in.”

⁴Kä cu j̄i l-the-rεl ε lṭr ni nṓ, cuke ke naṇ raar rεy wec, cεtnike min ci Kuoth Nhial ε lṭr Muthε, cu j̄i l-the-rεl ε lṭr.

Cut lṭr kä mi j̄iääk

⁵Cu Kuoth Nhial ruac ke Muthε j̄,

⁶j̄iṅk ni j̄i l-the-rεl j̄, “Mi wä wut kie ciek duer wä lṭr ke thil ṇäthädε ke Kuoth Nhial a be duer εn ram ε mṓ,

⁷a jε lat duere εn ram εmṓ, kä a jε col duere, a repε jε ke dhieec dhieecni, kä a jε kämε ram in cε duer duer.

⁸Kä mi thile jε guṇ maarä εn ram in ca duer duer mi ba culikä, bi cut εmṓ wä kä Kuoth Nhial kä bööth palä, kä ba dṓdëil luël mat th̄in min ba luël ni guṇ duj̄rä.

⁹Kä muc diaal, nyin j̄i l-the-rεl tin rεl gṓydien rṓ, tin ba nṓṇ boṓth palä, bi ka nyinke.

¹⁰Bi tin gṓw a nyinke, kä tin diaal tin bi raan ke thṓp boṓth palä ke nyinke.”

Duṓt ke kuj wutdä mi diiw ciekde

¹¹Cu Kuoth Nhial ruac ke Muthε,

¹²j̄iṅk ni j̄i l-the-rεl j̄, “Mi ci ciek wutdä wä,

¹³mi ci wut dṓdien tṓṓc ke kual, kä cε tëë kä cṓwde, a /kṇ ε ṇṇ, kä thile ram mi /ci jε nen, kä /kṇ jε kap th̄in.

- 14 Kä bi cōwde je diw ke mi ce lat, a cāṅ /kene je lat bä
- 15 bi wut ciekde nöṅ booth palä, kä be muc nööṅ ke kuic ciekde, wäl wāli nuṅp mi /kaṅ moc lieth kä /kaṅ moc wal ti kōp, ke yöö ε muc bæel mi diew, ke kui tīmā duiṛä.
- 16 “Kä bi booth palä ciek nööṅ thiekä, kä be je nyuṅp nhiam Kuoth Nhial.
- 17 Kä bi booth palä pṛi tin rel gōoydien rō kaṅ rey dhar muṅṅ, kä be tup in te rey kemekä kaṅ kä be je laṭh rey piṅi.
- 18 Bi booth palä ciek laṭh nhiam Kuoth Nhial, kä be biṅi wec ciek woc, kä be muc bæel tīmā laṭh tetkädē, min la muc diwä, kä bi booth palä pṛi lam ti kēc kēēc rom ke tetde.
- 19 Kä bi booth pal ciek jak kä yacē rō wee ṽ, ‘Mi thile wut mi ci tōṅc ke jṽ, kä /keni wä gekä kä ti jiäk, min ti tetdä cōadu bi kääṅ piṅi ti kēc kēēc ti nööṅke lam ti.
- 20 Duunde yöö mi ci wä raar, a cāṅ ti tetdä cōadu, a ci rō yaṛ, kä ci tōṅc ke wut mi dōdien mi /ci mō a cōwdu.’
- 21 ε ni yöö, ‘Bi Kuoth Nhial jṽ kueth kä be jṽ jak kä cāät rey nēeniku, mi wä Kuoth Nhial ciṅṅkdu wä jak kä pen kä puṅṅtde puṅnydu.
- 22 Bi pṛi lam tṛiṽi wä jiidu ba jicdu wä puṅt kä ba ciṅṅkdu kaṅ raar.’ Kä bi ciek wee ṽ, ‘Inṅṅ.’
- 23 “Ken lamni tṛiṽi bi booth palä ke gōar rey buṅk, kä be ke lak rey piṅi tin kēc kēēc.
- 24 Kä be ciek jak kä maathe pṛi tin kēc kēēc tin nööṅke lam, be ke math kä ba jicde moc bēc.
- 25 Bi booth muc diwä bæel kaṅ tetdä ciek, be muc bæel ṅuēṅ Kuoth Nhial, kä be je nööṅ yṽkä.
- 26 Bi booth palä jic tetdä kel kä nup kaṅ kä muc bæel, ala duṅ tīmā, kä be je waṅ wiṽi yṽkä, ke kōre be ciek cu jak kä maathe pṛi.
- 27 Mi wēē thuṅk ke maṭh piṅi. Mi ce rō yaṛ, a ce cōwde lat a jiäk, bi pṛi tin ce math tin nööṅke lam jicde jak kä bæc, kä be puṅnyde puṅṅat, kä bi ciṅṅkde ben raar, bi ciek cu teke buar rey nēenike.
- 28 Kä mi /kene rō yaṛ en ciek a thile mi ce lat, thile mi bi je jek, kä be gaatke dap.
- 29 “Neme ε ṅuṅt kä mi teke diew, mi te ciek tetdä cōadē, mi wēē wä raar a be rō yaṛ,
- 30 kä mi wä wut ciekde wä diw, be je nööṅ nhiam Kuoth Nhial, kä bi booth palä ken ṅuṅt ti diaal tṛiṽi lat wiṽde.

³¹Bi wut te raar kä duer, kä bi ciek riëkde jek.”

Kuen 6

Duot ke kuj leyä

¹Cu Kuoth Nhial ruac ke Muthë,

²jioke je ruacni ke j̄i l-the-rel j̄, “Mi wä wut kie ciek rō wä ley, be ti diaal päl ε be lëy ni rō Kuoth Nhial,

³a je päl kōaŋ, kä a /ci mäth ke p̄i d̄ëni j̄iëen tin la lätke ni kōaŋ ti ca dhim kie k̄aŋ dhim.

⁴Ke n̄in leyäde diaal /c̄e d̄ey j̄iëen tin lätke ni kōaŋ bi cam a c̄aŋe ruōŋde.

⁵“Ke n̄in leyäde diaal tin leyε rō thile r̄eēt mi bi r̄ët ke w̄icde, amäni mi ci guāath in leyε rō Kuoth Nhial thuok, ba mi gōaa, kä be miem wecde p̄al b̄är.

⁶“Ke n̄in diaal tin c̄e rō lëy Kuoth Nhial c̄e rō bi thieek ke ram mi ci l̄iw.

⁷A c̄aŋe guān ci l̄iw ɔ kie man, däman kie nyiman, ε rō c̄e yār ke ke, ke yōö bi leyde ke rō Kuoth Nhial a riëkde.

⁸N̄in diaal tin leyε rō Kuoth Nhial ba mi gōaa th̄in.

⁹“Kä mi c̄e raan pärikä ke liāa thiekäde, a c̄e w̄ic lëyäde yār, be w̄icde mut c̄aŋ l̄akde. Ke b̄arōw n̄ini be mut.

¹⁰Ke b̄ädäk n̄ini be guukni r̄ew kie kunöori r̄ew nōŋ bōoth palä thok kemekä romä.

¹¹Bi bōoth palä kel thöp ala muc d̄ujrā, kä be min d̄oŋ thöp ala muc mi waŋke. Ba je cu luël, ke yōö c̄e duer ke kuj raam in ci l̄iw. Kä be w̄icde ley ken c̄aŋ ε m̄o.

¹²Kä be rō lëy Kuoth Nhial ke n̄in leyäde, be ruath d̄ëil mi gur kel nōöŋ ala muc d̄ujrā, duunde yōö ba n̄in tin nhiam päl, ke yōö ci lëyde nyuon.

¹³“En neme ε ŋuot ke kuj n̄ëni tin lëyke rō, mi ci pek leyä thuok. Ba je nōöŋ thok kemekä romä,

¹⁴kä be mucde thöp Kuoth Nhial, be la ruath d̄ëil mi gur kel kä thil diw ala muc mi waŋke, ke nac d̄ëil mi gur kel kä thil diw ala muc d̄ujrā, ke d̄el mi thil diw ala muc malä,

¹⁵ke d̄ieny jurayni ti thil thuop, ke pat pat nupä mi k̄ok k̄ok kä ca liāap ke lieth, ke mun b̄eël kene kōaŋ.

¹⁶Bi bōoth palä ke naŋ nhiam Kuoth Nhial, kä be muc d̄ujrā kene muc in waŋke thöp.

17 Kä be del thöp Kuoth Nhial ala muc malä keel ke dieny nuop in thil thuop, kä bi booth palä muc beel kene kooj thöp bä.

18 Kä bi ram in ci rö ley wicde mut thok kemekä romä, be miem kan rey mieem leyä wecde, kä be je lath maac in te muc malä thin.

19 Kä bi booth jiar dëel kan guäth in ce tuak, kene juray kel mi thil thuop rey dieny, ke pat pat mi thil thuop, kä be ke lath teta raam in ci rö ley, ke kor kä min ce miem leyäde mut,

20 bi booth ke nuan ala muc ti nuaan nham Kuoth Nhial, ke ti gow ke kuj booth palä, keel ke kaw in ca nuan kene ciok in ca muc. Ke kor dëe ram in ci rö ley maath ke kooj.

21 “Neme e nuot ke kuj ram mi ley rö kä ce rö yac. Bi mucde ke Kuoth Nhial a mo roj ke leyde mo, e kel kä tin kor tin ce thöp, cetnike ley in ce kan, cetke nuot leyäde ke rö ala ram mi ci rö yac.”

Puoth boothä palä

22 Cu Kuoth Nhial ruac ke Muth e j,

23 “Jok ni Ä-ron kene gaatke neme e jen puoth in bia poth ni j l-the-rel j,

24 bi Kuoth Nhial ye poth kä be ye tit,

25 bi Kuoth Nhial buay nhamde kam ye, kä be ye luäk.

26 Bi Kuoth Nhial ye tit, kä be ye kam mal.

27 “Ba j l-the-rel jeec ke ciötdä, kä bäke cu poth.”

Kuen 7

Muc bööthni

1 Ke cän eë ci Muth e thuk ke lat kemekä, kä yiire je kä leye kuake diaal, kä yire yik kene ley kuaknike diaal.

2 Cu bööth thuk dueli j l-the-rel tää te nham neni tää kuenke,

3 muckien nöön nham Kuoth Nhial, thurbieeli bäkel ti ca kum ke thääk dan wäl rew, te bööth dan rew ke thurbil, kä te ram ke thäk, ti ba ben thöp nham kemekä romä.

4 E jen cu Kuoth Nhial Muth e jok j,

5 “Nhok ken tij kä ke, ke yöo ba ke lat lat kemekä romä, kä kam nike j Lii-bay, kä ram nike latde.”

6 Cu Muth e thurbieeli kan kene thääk, kä cue ke kam j Lii-bay.

7 Cue thurbieeli rew ke thääk nuaan kam gaat Ger-con, ke pek lätnikien.

8Kä cuε thurbieeli daŋ ŋuaan keŋe thääk bädäk kaŋ gaat Me-ra-ri, ke pek lätnikien, teke koor I-ta-mar gat Ä-ron booth palä.

9Kä thile mi ce kaŋ gaat Ke-γath, ke γöö laṭdien ε kaṗ kuakni kä tin rel gooydien rɔ.

10Kä cu bööth muc thöp ke cāŋ yirä yikā keŋe löyde, cuke muckien thöp nhiam yikā.

11Cu Kuoth Nhial Muthε jök i, “Ake thöp ke muckien, ram ɔ ke cāŋde ke kuj leyä yikā.”

12Kä ram eë thöp mucde ke nhiam ε Na-con gat A-mi-na-dab kä Juda.

13Cu mucde a tuok cikā min bor kel mi koake ke yiow ti kuor kel wicde jien daŋ diok, ke thak cikā min bor mi koake ke yiow ti jien bärɔw, ceṭnike kök luaak Kuoth, ken daŋ rεw thiänke ke nup mi kōk kōk kä ca liṗap ke lieth ala muc beel.

14Ke lier dääpä mi koake ke yiow daŋ wäl kä thiäŋe ke wäl in kop.

15Ke ruath thaak kel, del kel, ruath dëel kel mi wanke.

16Thäk dëel böwä kel ala muc dujrä.

17Kä bi muc malä a thääk daŋ rεw, rɔm daŋ dhiiec, thääk deet böwni daŋ dhiiec, rueeth deet daŋ dhiiec ti gur keli. Tiṭi cuke a ken muc Na-con gat A-mi-na-dab.

18Ke cāŋ in rεwde ba Ne-tan-el gat Dhu-ar, booth dhɔaar Yi-tha-kar,

19cu mucde a tuok cikā min bor kel mi koake ke yiow ti kuor kel wicde jien daŋ diok, ke thak cikā min bor mi koake ke yiow ti jien bärɔw, ceṭnike kök luaak Kuoth, ken daŋ rεw thiänke ke nup mi kōk kōk kä ca liṗap ke lieth ala muc beel.

20Ke lier dääpä mi koake ke yiow daŋ wäl thiäŋe ke wäl in kop.

21Ke ruath thaak kel, del kel, ruath dëel kel mi gur kel, ala muc mi wanke.

22Thäk dëel böwä kel ala muc dujrä.

23Kä bi muc malä a thääk daŋ rεw, rɔm daŋ dhiiec, thääk deet böwni daŋ dhiiec, rueeth deet daŋ dhiiec ti gur keli. Tiṭi cuke a ken muc Ne-tan-el gat Dhu-ar.

24Ke cāŋ in diokdien ba Eli-ab gat Ye-lon booth dhɔaar Dhe-bu-lun.

25Cu mucde a tuok cikā min bor kel mi koake ke yiow ti kuor kel wicde jien daŋ diok, ke thak cikā min bor mi koake ke yiow ti jien bärɔw, ceṭnike kök luaak Kuoth, ken daŋ rεw thiänke ke nup mi kōk kōk kä ca liṗap ke lieth ala muc beel.

26Ke lier dääpä mi koake ke yiow daŋ wäl kä thiäŋe ke wäl in kop.

- 27 Kε ruath th̄aak kεl, dεl kεl, ruath d̄ε̄il kεl mi wan̄kε.
- 28 Th̄ak d̄ε̄il b̄ow̄ä kεl ala muc duj̄r̄ä.
- 29 Kä bi muc mal̄ä a th̄äak d̄an̄ r̄ew, r̄oom d̄an̄ dhieec, th̄äak deet b̄owni d̄an̄ dhieec, rueeth deet d̄an̄ dhieec ti gur k̄eli. T̄ij̄ti cukε a k̄en muc Eli-ab gat ʁ̄el̄on.
- 30 Kε c̄än̄ in ɳuaandien ba Eli-dhur gat Cε-de-ur, bōoth dh̄ōaar Rε-u-ben.
- 31 Cu mucdε a tuok cikä min b̄or kεl mi k̄oake kε yiow ti kuor kεl w̄icdε j̄iεen d̄an̄ diok, kε thak cikä min b̄or mi k̄oake kε yiow ti j̄iεen b̄ar̄ow, c̄etnikε k̄ök luaak Kuoth, k̄en d̄an̄ r̄ew th̄ien̄kε kε nup mi k̄ok k̄ok k̄ä ca līaap kε lieth ala muc b̄eεl.
- 32 Kε liεer d̄äap̄ä mi k̄oake kε yiow d̄an̄ w̄äl k̄ä th̄ien̄ε kε w̄äl in k̄op,
- 33 kε ruath th̄aak kεl, dεl kεl, ruath d̄ε̄il kεl mi gur kεl, ala muc mi wan̄kε.
- 34 Th̄ak d̄ε̄il b̄ow̄ä kεl ala muc duj̄r̄ä.
- 35 Kä bi muc mal̄ä a th̄äak d̄an̄ r̄ew, r̄oom d̄an̄ dhieec, th̄äak deet b̄owni d̄an̄ dhieec, rueeth deet d̄an̄ dhieec ti gur k̄eli. T̄ij̄ti cukε a k̄en muc Eli-dhur gat Cε-de-ur.
- 36 Kε c̄än̄ in dhieecdien ba Cε-lu-mi-el gat Dhu-ri-ca-day bōoth dh̄ōaar Cim-on.
- 37 Cu mucdε a tuok cikä min b̄or kεl mi k̄oake kε yiow ti kuor kεl w̄icdε j̄iεen d̄an̄ diok, kε thak cikä min b̄or mi k̄oake kε yiow ti j̄iεen b̄ar̄ow, c̄etnikε k̄ök luaak Kuoth, k̄en d̄an̄ r̄ew th̄ien̄kε kε nup mi k̄ok k̄ok k̄ä ca līaap kε lieth ala muc b̄eεl.
- 38 Kε liεer d̄äap̄ä mi k̄oake kε yiow d̄an̄ w̄äl k̄ä th̄ien̄ε kε w̄äl in k̄op.
- 39 Kε ruath th̄aak kεl, dεl kεl, ruath d̄ε̄il kεl mi wan̄kε.
- 40 Th̄ak d̄ε̄il b̄ow̄ä kεl ala muc duj̄r̄ä.
- 41 Kä bi muc mal̄ä a th̄äak d̄an̄ r̄ew, r̄oom d̄an̄ dhieec, th̄äak deet b̄owni d̄an̄ dhieec, rueeth deet d̄an̄ dhieec ti gur k̄eli. T̄ij̄ti cukε a k̄en muc Cε-lu-mi-el gat Dhu-ri-ca-day.
- 42 Kε c̄än̄ in b̄äkeliεen ba Eli-ya-thap gat Dε-u-el bōoth dh̄ōaar Gad.
- 43 Cu mucdε a tuok cikä min b̄or kεl mi k̄oake kε yiow ti kuor kεl w̄icdε j̄iεen d̄an̄ diok, kε thak cikä min b̄or mi k̄oake kε yiow ti j̄iεen b̄ar̄ow, c̄etnikε k̄ök luaak Kuoth, k̄en d̄an̄ r̄ew th̄ien̄ε kε kε nup mi k̄ok k̄ok k̄ä ca līaap kε lieth ala muc b̄eεl.
- 44 Kε liεer d̄äap̄ä mi k̄oake kε yiow d̄an̄ w̄äl k̄ä th̄ien̄ε kε w̄äl in k̄op.
- 45 Kε ruath th̄aak kεl, dεl kεl, ruath d̄ε̄il kεl mi wan̄kε.

46Thäk dëël böwä kel ala muc dujrä.

47Kä bi muc malä a thääk daj rew, röm daj dhiiec, thääk deet böwni daj dhiiec, rueeth deet daj dhiiec ti gur keli. Titi cuke a ken muc Eli-ya-thap gat De-u-el.

48Ke cäj in bärwdien ba Eli-cama gat A-mi-yud booth dhöaar E-pa-rim,

49cu mucde a tuok cikä min bor kel mi kōake ke yioṽ ti kuor kel wicde jien daj diok, ke thak cikä min bor mi kōake ke yioṽ ti jien bärōw, cētnike kōk luaak Kuoth, ken daj rew thienj ke ke nup mi kōk kōk kä ca liaap ke lieth ala muc beel.

50Ke lier däpä mi kōake ke yioṽ daj wäl kä thienj ke wäl in kop.

51Ke ruath thaak kel, del kel, ruath dëël kel mi wanke.

52Thäk dëël böwä kel ala muc dujrä.

53Kä bi muc malä a thääk daj rew, röm daj dhiiec, thääk deet böwni daj dhiiec, rueeth deet daj dhiiec ti gur keli. Titi cuke a ken muc Eli-cama gat A-mi-yud.

54Ke cäj in bädäkdien ba Gam-li-el gat Pe-daa-dhur, booth dhöaar Ma-na-the.

55Cu mucde a tuok cikä min bor kel mi kōake ke yioṽ ti kuor kel wicde jien daj diok, ke thak cikä min bor mi kōake ke yioṽ ti jien bärōw, cētnike kōk luaak Kuoth, ken daj rew thienjke ke nup mi kōk kōk kä ca liaap ke lieth ala muc beel,

56ke lier däpä mi kōake ke yioṽ daj wäl kä thienj ke wäl in kop.

57Ke ruath thaak kel, del kel, ruath dëël kel mi wanke.

58Thäk dëël böwä kel ala muc dujrä.

59Kä bi muc malä a thääk daj rew, röm daj dhiiec, thääk deet böwni daj dhiiec, rueeth deet daj dhiiec ti gur keli. Titi cuke a ken muc Gam-li-el gat Pe-daa-dhur.

60Ke cäj in bänquandien ba Ä-bi-dan gat Gid-oni booth dhöaar Ben-ya-min.

61Cu mucde a tuok cikä min bor kel mi kōake ke yioṽ ti kuor kel wicde jien daj diok, ke thak cikä min bor mi kōake ke yioṽ ti jien bärōw, cētnike kōk luaak Kuoth, ken daj rew thienj ke ke nup mi kōk kōk kä ca liaap ke lieth ala muc beel.

62Ke lier däpä mi kōake ke yioṽ daj wäl kä thienj ke wäl in kop.

63Ke ruath thaak kel, del kel, ruath dëël kel mi wanke.

64Thäk dëël böwä kel ala muc dujrä.

65 Kä bi muc malä a thääk ðaŋ rɛw, rɔɔm ðaŋ dhiiec, thääk deet böwni ðaŋ dhiiec, rueeth deet ðaŋ dhiiec ti gur keli. Titi cuke a ken muc Ä-bi-dan gat Gid-oni.

66 Ke cänj in wälien ba A-yi-ε-dher gat A-mi-ca-day booth dhɔaar Daan.

67 Cu mucde a tuɔk cikä min bor kel mi kɔake ke yiow ti kuɔr kel wicde jien ðaŋ diɔk, ke thak cikä min bor mi kɔake ke yiow ti jien bärɔw, cɛtnike kök luaak Kuoth, ken ðaŋ rɛw thienj ke ke nup mi kɔk kɔk kä ca liaap ke lieth ala muc beel.

68 Ke lier däpä mi kɔake ke yiow ðaŋ wäl kä thienj ke wäl in kɔp.

69 Ke ruath thaak kel, del kel, ruath dëel kel mi wanke.

70 Thäk dëel böwä kel ala muc dujra.

71 Kä bi muc malä a thääk ðaŋ rɛw, rɔɔm ðaŋ dhiiec, thääk deet böwni ðaŋ dhiiec, rueeth deet ðaŋ dhiiec ti gur keli. Titi cuke a ken muc A-yi-ε-dher gat A-mi-ca-day.

72 Ke cänj in wäl kelien ba Pag-i-el gat Ok-ran booth dhɔaar A-cɛr.

73 Cu mucde a tuɔk cikä min bor kel mi kɔake ke yiow ti kuɔr kel wicde jien ðaŋ diɔk, ke thak cikä min bor mi kɔake ke yiow ti jien bärɔw, cɛtnike kök luaak Kuoth, ken ðaŋ rɛw thienj ke ke nup mi kɔk kɔk kä ca liaap ke lieth ala muc beel.

74 Ke lier däpä mi kɔake ke yiow ðaŋ wäl kä thienj ke wäl in kɔp.

75 Ke ruath thaak kel, del kel, ruath dëel kel mi wanke.

76 Thäk dëel böwä kel ala muc dujra.

77 Kä bi muc malä a thääk ðaŋ rɛw, rɔɔm ðaŋ dhiiec, thääk deet böwni ðaŋ dhiiec, rueeth deet ðaŋ dhiiec ti gur keli. Titi cuke a ken muc Pag-i-el gat Ok-ran.

78 Ke cänj in wäl rɛwdien ba Ä-yi-ra gat E-nan booth dhɔaar Nap-ta-li.

79 Cu mucde a tuɔk cikä min bor kel mi kɔake ke yiow ti kuɔr kel wicde jien ðaŋ diɔk, ke thak cikä min bor mi kɔake ke yiow ti jien bärɔw, cɛtnike kök luaak Kuoth, ken ðaŋ rɛw thienj ke ke nup mi kɔk kɔk kä ca liaap ke lieth ala muc beel.

80 Ke lier däpä mi kɔake ke yiow ðaŋ wäl kä thienj ke wäl in kɔp.

81 Ke ruath thaak kel, del kel, ruath dëel kel mi wanke.

82 Thäk dëel böwä kel ala muc dujra.

83 Kä bi muc malä a thääk d̄aṅ r̄ew, r̄oom d̄aṅ dhieec, thääk deet böwni d̄aṅ dhieec, rueeth deet d̄aṅ dhieec ti gur keli. T̄iṭi cuk̄e a ken muc Ä-yi-ra gat E-nan.

84 N̄eme ε j̄en muc leyä ȳik̄a ke c̄aṅ in yierke je ε bööth l-the-rel, took cikä min b̄or d̄aṅ wäl r̄ew, thääk cikä min b̄or d̄aṅ wäl r̄ew, ke lieeri d̄aṅ wäl r̄ew,

85 te tuṅk cikä min b̄or kel ke yiṅw ti kuṅr kel w̄icde j̄ieen diṅk, kä te thak cikä min b̄or kel ke yiṅw ti j̄ieen b̄arow. Kä kuak cikä min b̄or diaal teke ke yiṅw ti bathd̄ori r̄ew w̄icde kur nuaan c̄etke pek k̄okä luaak Kuoth.

86 Kä lieeri d̄äap̄a d̄aṅ wäl r̄ew a th̄ieṅ ke wäl in k̄op k̄op, te kel ke yiṅw d̄aṅ wäl c̄etnike yiṅw luaak Kuoth, ken lieeri d̄äap̄a diaal teke yiṅw ti kuṅr w̄icde j̄ieen d̄aṅ r̄ew.

87 Kä muc ḡṅk diaal tin wanke, ke thääk d̄aṅ wäl r̄ew, r̄oom d̄aṅ wäl r̄ew, rueeth deet d̄aṅ wäl r̄ew ti gur keli keel ke muc bælkien, ke thääk deet böwni d̄aṅ wäl r̄ew ala muc duṅr.

88 Kä muc ḡṅk diaal ke kuṅ malä, ke thääk ti j̄ieen d̄aṅ r̄ew w̄icde nuaan, r̄oom ti j̄ieen b̄äkel, thääk deet böwni ti j̄ieen b̄äkel, rueeth deet ti gur keli ti j̄ieen b̄äkel. Ke nyin leyä ȳik̄a, ke k̄or kä min ca ȳir.

89 Kä m̄eë ci Muth̄e wä r̄ey kemekä r̄omä ke ḡöö be ruac ke Kuoth Nhial, cue jow liṅ ruace ke je kam kä ti c̄etke jaak d̄aṅ r̄ew nhial geelä min te w̄ij̄ thandukä matdä ruac, cue ruac ke je.

Kuen 8

Kap lembärni nhial

1 Tääm̄e cu Kuoth Nhial ruac ke Muth̄e,

2 j̄iṅk ni Ä-ron ṅ, “Mi w̄eë lembärni wä kap nhial, a lembärni b̄arow pet nhiam cuuṅ lembärä.”

3 Cu Ä-ron ε laṭ, cue lembärni kap nhial w̄ij̄ cuuṅ lembärä petke, c̄etnike m̄eë ci Kuoth Nhial ε laṭ Muth̄e.

4 Tääm̄e cue cuṅ j̄en duṅṅp in cua läṭ ni cuuṅ lembärä, cua je täth ke dey ke d̄aṅp. Cua je duäc ke dey ni pinyde amäni gaaknike, c̄etnike taṅ in ci Kuoth Nhial ε nyuṅth Muth̄e, cue cuuṅ lembärä täth ke je.

L̄ey j̄i Lii-bay

5 Cu Kuoth Nhial Muth̄e j̄iṅk ṅ,

6 “L̄ey ni j̄i Lii-bay r̄ey j̄i l-the-rel, kä lak ke.

7 Läṭni n̄eme kä ke, ke ḡöö bike lak. K̄iṭh n̄ike p̄i luel, kä ake muṅtke puṅnykien, ake lak ke bieynikien kä ake puaak.

8Kä ake muocke rɔ ruath thaak kene muc beel ke nup mi kɔk kɔk mi ca liap ke lieth, kä bi ruath thaak mi dɔŋ kan ala muc dujra.

9Kä bi ji Lii-bay cu nöön nhiam kemekä romä. Kä bi ji I-the-rel diaal dol.

10Mi wëe ji Lii-bay nan nhiam Kuoth Nhial, a ji I-the-rel lathke tetkien wuothkien.

11Kä bi Ä-ron ji Lii-bay lëy Kuoth Nhial ala muc mi rel rɔ kä ji I-the-rel, ke yöö bi latdien a lät Kuoth Nhial.

12Ino bi ji Lii-bay thääk cu buk, kä bi thäk kel thöp ala muc dujra, kä min dɔŋ ba muc mi wanke Kuoth Nhial, kä bi ji Lii-bay cu luel.

13Kä bi Lii-bay ben nhiam Ä-ron kene gaatke, kä bike ke cu lëy Kuoth Nhial ala muc ti rel ke rɔ.

14“Ke jen duɔp emɔ ley ji Lii-bay rey ji I-the-rel, kä bi ji Lii-bay a nyinkä.

15Ke kor kä momɔ bi ji Lii-bay lät wä lat rey kemekä romä mi ci ke lak kä ci ke thöp ala muc ti nuan.

16Ke yöö ken diaal ca ke kamä rey ji I-the-rel ke guath keyni diaal tin dapke ke nhiam kä ji I-the-rel diaal, cä ke kan ala nyinkä.

17Ke yöö key diaal rey ji I-the-rel ke nyinkä, key nath kie ley, ke cänj ëe nakä key diaal rööl I-jep cuɔ ke lëy rɔ.

18Kä cä ji Lii-bay kan ke guath keyni ji I-the-rel diaal.

19Kä cä ji Lii-bay thöp Ä-ron kene gaatke ala muc rey ji I-the-rel, ke yöö ba ji I-the-rel lätikä rey kemekä romä, kene yöö ba ji I-the-rel luel, kä dëre cu thil juey mi te rey ji I-the-rel mi ci ji I-the-rel ben thieekä luaak Kuoth.”

20Cu Muthë kene Ä-ron ke duol ji I-the-rel diaal ji Lii-bay ley cɛtnike mëe ci Kuoth Nhial e lar Muthë.

21Cu ji Lii-bay rɔ lak kä dueerkien, kä cua bieynikien lak kä cu Ä-ron ke thöp Kuoth ala muc ti nuaan, cu Ä-ron ke luel ke lakdien.

22Ke korë cu ji Lii-bay wä wa lätkien lat rey kemekä romä nhiam Ä-ron kene gaatke, cuke ji Lii-bay ley cɛtnike mëe ci Kuoth Nhial e lar Muthë.

Pek lat ji Lii-bay

23Cu Kuoth Nhial Muthë jök i,

24“Neme e jen lat ji Lii-bay, a käne ni kä ney tin teke run ti jien dan rew wicde dhieec a wä nhial kä bike ben lät ke lat rey kemekä romä.

25Kä ney tin ci runkien cop kä jien dhieec bike lat rey kemekä päl,

26e ni yöö bike gaatmani luäk ke riali lätni ikä rey kemekä romä. Duunde yöö thile lat mi ba lat, ino bi ji Lii-bay nyuoth lätkien.”

Kuen 9

Cäj bälä

1 Cu Kuoth Nhial ruac ke Muthe rey dcaar kä Thi-nay, ke pay in jiolien ke ruon in rewde ke kor benädien raar rool l-jöp jio̱k ε je j̱,

2 “Jak ni j̱ l-the-rel kä tietke guāath cañ bälä.

3 Ke cäj kä wäl nuaan kä pay ε mi ke thian, bie tit en guāath ε mo ke cien nuotnikε.”

4 Cu Muthe j̱ l-the-rel j̱ö̱k j̱, tietde cäj bälä.

5 Cu ke je tim ke thian ke cäj kä wäl nuaan kä pay in jiolien rey dcaar Thi-nay, cu j̱ l-the-rel ke lat cętnike mēē ci Kuoth Nhial ε lat Muthe.

6 Kä cue teke ney ti ca ro yar ke thiöp ṟien raam mi ci ḻiw, cike cäj bälä bi tim en cäj emo, bibe ben en cäj ε mo nham Muthe kene Ä-ron.

7 Kä ken wutni ṯoṯ bibe je j̱ö̱k j̱, “Kon caḵo ro yar ke thiöp ṟien raam mi ci ḻiw. Ə̱nu mo /caḵo muc Kuoth Nhial thöp ke guāathde min thöp ke ni je rey j̱ l-the-rel?”

8 Cu Muthe ke loc j̱, “Ḻiepε, amäni mi cä Kuoth Nhial liñ ke mo be larä mo ke kujdun.”

9 Cu Kuoth Nhial ruac ke Muthe,

10 j̱io̱kni j̱ l-the-rel j̱, “Mi ci raan kä ye kie kä kuaykun ro yar ke thiöp ṟien raam mi ci ḻiw, kie tēē j̱äl guāth mi nan, a je tiim cäj bälä Kuoth Nhial.

11 Ke thian ke cäj kä wäl nuaan kä pay in rewde bibe je tim, bibe cam ni m̱ieth mi thil thuop kene ti wac.

12 Thile mi bi ken ε doth mi bi mäni runwan, kä thile c̱o̱a mi ba to̱l, nibe nuot cañ bälä bibe tit.

13 Kä ram in /ken ro yar kä/ken wä j̱äl, mi /ken ε cäj bälä tim, en ram ε mo ba nuok raar rey nęnikε, ke yōö /kene Kuoth Nhial thöp mucde ke guāathde, be rie̱kde jek ε jen.

14 Kä mi tēē ram guä mi cien reyduon, kä g̱ore ṯiem cañ bälä Kuoth Nhial, cętnike nuot ke kene cienke be lat, kä bi nuotkun a kel yen j̱ wec keel ke ney ṯo̱ cien reyduon ṯo̱.”

Puor w̱ij kemekä

(Yöth 40:34-38)

15 Kä ke cäj in cuoñke ni kemekä romä, cu wuon kemekä kum, kemekä romä. Kä ke thian la j̱ocε w̱ij kemekä cętkε mac amäni runwan.

- 16 Tëë th̄in ni cian̄. Te wuɔn w̄ide ke c̄and̄äär k̄ä j̄oc̄e c̄et̄ke mac ke wäär.
- 17 K̄ä m̄o ci wuɔn r̄o kap nhial ɔ w̄ij̄ kem̄ek̄ä r̄om̄ä, bi j̄i l-the-rel̄ ȳöth̄dien nyon̄. K̄ä guāath̄ ɔ ci wuɔn l̄uny piny th̄in ɔ, la j̄i l-the-rel̄ a puɔt̄ th̄in.
- 18 Ke ruac̄ Kuoth̄ Nhial̄ la j̄i l-the-rel̄ a ȳöth̄, k̄ä la ken̄ a puɔt̄ ke ruac̄de, k̄ä m̄o te wuɔn w̄ij̄ kem̄ek̄ä m̄o la c̄ien̄ke en̄ w̄ic̄.
- 19 K̄ä mi c̄e te w̄ij̄ kem̄ek̄ä ke n̄in̄ ti n̄uan, la j̄i l-the-rel̄ l̄ät̄ Kuoth̄ Nhial̄ a l̄ät̄, k̄ä /c̄ike a ȳöth̄.
- 20 Th̄āān̄ gūath̄ni la wuɔn̄ a te w̄ij̄ kem̄ek̄ä ke n̄in̄ ti t̄ot̄, n̄ike m̄ēe ci Kuoth̄ Nhial̄ e lar, la tek̄e ni w̄ic̄, k̄ä ke ruac̄ Kuoth̄ Nhial̄ la ke cūā ȳöth̄.
- 21 K̄ä th̄āān̄ gūath̄ni la te wuɔn̄ w̄ij̄ kem̄ek̄ä ke thian̄ am̄äni runwan̄ mi ci wuɔn̄ r̄o kap nhial̄ ke runwan̄ la ȳöth̄ke, k̄ä mi wee ke w̄ä ke c̄and̄äär ken̄e wäär, mi te wuɔn̄ nhial̄ la ȳöth̄ke.
- 22 A c̄än̄e n̄in̄ r̄ew̄ kie pay, kie pek̄ mi b̄äär, mi te wuɔn̄ w̄ij̄ kem̄ek̄ä, la te j̄i l-the-rel̄ ni t̄iecn̄i k̄ä /c̄ike a ȳöth̄ e ni mi c̄e r̄o kap nhial̄ bike cū ȳöth̄.
- 23 Ke ruac̄ Kuoth̄ Nhial̄ la tek̄e w̄ic̄, k̄ä ke ruac̄de la ȳöth̄ke. Cuke l̄ät̄ Kuoth̄ Nhial̄ tit̄ c̄et̄ke m̄ēe c̄e lar̄ Muth̄e.

Kuen 10

Kaan̄ cik̄ä in̄ b̄or̄

- 1 Cū Kuoth̄ Nhial̄ Muth̄e j̄iök̄ ī,
- 2 "T̄äth̄ kaan̄ni cik̄ä min̄ b̄or̄ d̄an̄ r̄ew̄. Ke deȳ bike t̄äth̄, k̄ä bike la c̄ooli duol, ken̄e ȳöth̄ wec̄.
- 3 Mi wa ken̄ d̄an̄ r̄ew̄ koth̄, bi duol̄ keeliw̄ r̄o mat̄ gūath̄ kel̄ nhiamdu thok̄ kem̄ek̄ä r̄om̄ä.
- 4 Duundē ȳöö mi ca koth̄ ni kel̄, bi bööth̄ thukni duëli l-the-rel̄ r̄o duol̄ j̄i k̄är̄o.
- 5 K̄ä mi w̄ä köök̄ ni yen̄, bi thok̄ duëel̄ in̄ ci puat̄ kuic̄ k̄änyä c̄an̄ ȳöth̄.
- 6 K̄ä mi w̄ij̄ köök̄ in̄ r̄ew̄de nyok̄, bi thok̄ duëel̄ in̄ te cuëec̄ ȳöth̄, ba köök̄ k̄ok̄ guath̄ in̄ ȳöth̄ke.
- 7 Kue la ȳöö mi w̄ä mat̄ ni duol̄ guath̄ kel̄ bi koth̄ ni kaan̄ /ci bi köök̄ ni j̄in̄.
- 8 K̄ä bi gaat̄ Ä-ron̄ tin̄ bööth̄ palä kaan̄ koth̄, ba dūn̄ n̄uɔtniku mi d̄oraar̄ am̄äni r̄ic̄ t̄o bi ben̄ t̄o.
- 9 K̄ä mi w̄ij̄ w̄ä k̄oor̄ muundun̄ ke guan̄ t̄erun̄ mi ci ye d̄ep̄, kuoth̄e kaan̄ ke ȳöö bi Kuoth̄ Nhial̄ Kuoth̄dun̄ ye tim, k̄ä bia k̄ään̄ k̄ä guan̄ t̄erun̄.

10 Kä bia kaan̄ koth ke tēth loacdun kene guḡath matādun, kene tuk pathdun, kā bi kaan̄ koth bāke kuḷ mucnikun tin wan̄ke ke muc malādun, ba ye jak kā tiemke nhiam Kuothdun. Ɛ yān Kuoth Nhial Kuothdun.”

Jiɛn jḷ l-the-rel kā Thi-nay

- 11** Ke pay in rēwde kā ruḡn in rēwde, cu wuḡn rō kap nhial wḷ kemekā romā,
- 12** cu jḷ l-the-rel yōth buḡani dāardōaar Thi-nay. Cu wuḡn ben wḷ kemekā romā dāardōaar Pa-ran.
- 13** Kä cuke yōth ke yōth in nhiam ke ruac Kuoth Nhial ke thok Muthɛ.
- 14** Cu yōth ni wec Juda ke nhiam ke jḷke diaal, kā cu boḡthdien a Na-con gat A-mi-na-dab.
- 15** Kä cua thok duēel Yi-tha-kar boḡth ɛ Ne-tan-el gat Dhu-ar.
- 16** Kä cu Ɛli-ab gat Ä-ron a boḡth thuok duēel Ye-lon.
- 17** Kä mi ca kemekā romā kap piny, bi gaat Ger-con kene gaat Me-ra-ri tin la kapke kemekā yōth.
- 18** Kä bi yōth wec Re-u-ben yōth tin boḡthdien ɛ Ɛli-dhur gat Cɛ-de-ur.
- 19** Kä cua jḷ dhōaar Cim-on boḡth ɛ Cɛ-lu-mi-el gat Dhu-ri-ca-day.
- 20** Kä cua jḷ dhōaar Gad boḡth ɛ Ɛl-ya-thap gat De-u-el.
- 21** Ɛ jen cu jḷ Ke-yath yōth, kapke tin rɛl gooydien rō, kā cua kemekā yiath piny a/kān ke ni cop.
- 22** Kä cu yōth jḷ dhōaar Ɛ-pa-rim yōth ke jḷke diaal, kā cua ke boḡth ɛ Ɛli-cama gat A-mi-yud.
- 23** Kä cua jḷ dhōaar Ma-na-the boḡth ɛ Gam-li-el gat Pɛ-daa-dhur.
- 24** Kä cua jḷ dhōaar Ben-ya-min boḡth ɛ Ä-bi-dan gat Gid-oni.
- 25** Kä cu yōth wec Daan yōth ke jḷke diaal min la gik pek yōthni, kā cua ke boḡth ɛ A-yi-ɛ-dher gat A-mi-ca-day.
- 26** Kä cua jḷ dhōaar A-cɛr boḡth ɛ Pag-i-el gat Ok-ran.
- 27** Kä cua jḷ dhōaar Nap-ta-li boḡth ɛ Ä-yi-ra gat E-nan.
- 28** Cu nōmō a duḡp yōth jḷ l-the-rel ke pekien.
- 29** Cu Muthɛ Yo-bab gat Re-u-el raan Mid-yan guḡthude jḷok j, “Banɛ wā guāth in ci Kuoth Nhial ɛ lar j, ‘Be kam kōn.’ Bēr keel ke kō, ba kō jḷ lat a goaa, ke yōō ci Kuoth Nhial mi goaa lar jḷ l-the-rel.”
- 30** Duunde yōō cu Yo-bab ɛ loc, “Yān /cā bi wā, bi loc ni yān wḷda kā neekā.”

31 Kä cu Muthε wee i, “Cu kɔ bāny piny, laŋä ni ji, ke yöö ŋäci je bane puat däardɔaar, bi la waŋ kä kɔ.

32 Kä mi wii ben keel ke kɔ, mo wä Kuoth Nhial ε läť kä kɔ mo, ε jen min bako läť kä ji bä.”

Yöth nath

33 Inɔ cuke yöth kä Thi-nay pǟm Kuoth Nhial jälke ke nin diɔk, kä te thanduk matdä ruac Kuoth Nhial nhiamdien ke nin diɔk, ke yöö be ke jek guaath loŋä.

34 Kä te wuɔn Kuoth Nhial wiidien ke cāŋdäär min yöthke wiikien.

35 Kä mo ca thanduk yöth ɔ, bi Muthε wee i, “Ay, Kuoth Nhial jiec ro, kä a ji tēru dāk piny, kä a ji gaakdu bar ke ro nhiamdu.”

36 Kä mo ce puat ɔ, be wee i, “Lunyni jɔk, lö Kuoth Nhial, kä ji l-the-rel ti bathdɔori ti kur kä bathdɔor.”

Kuen 11

Mac mi bä kä Kuoth Nhial

1 Täāme cu naath riekdien lat jith Kuoth Nhial, kä mēē ce ke lij cue gaak eloŋ kä cu mac Kuoth Nhial ben reydien, cue thaŋŋ wec pet.

2 E jen cu naath wä kä Muthε, kä cu Muthε Kuoth Nhial pal, kä cu mac liw.

3 Cua guaath ε mo col i, Tab-e-raa, ke yöö ci mac Kuoth Nhial pēt reydien.

Luɔc Kuoth Nhial ke ji gɔɔyä

4 Cu ji nyuɔɔni tin teke lew mi diit riŋ leni gor, cu ji l-the-rel wiee bä, wä ke i, “Ŋŋa mi bi kɔ mieth ke riŋ ɔ!

5 Cako tim ni rɛc tēē la cam kɔ kä l-jēp a /ca kɔk, buthni kene butiakni ke mathɔaaleni.

6 Kä en täāme /ci ney thile buɔm. Ci puany kɔ kööt, ce cu thile dɔdien mi neen wāŋko je eni manna kä roa.”

7 Kä en manna cɛtdε ke dɔw kuäkä kä cɛt guecdε ke dɔw lewä.

8 Cu naath wä ke yöö ba ke wä kuany, kä guär ken ke ke pil kie yɔɔl ken ke ke thoŋ, kä thaal ken ke ke cuɔɔk, kä koɔt ken thaŋŋde, kä cɛt taade ke taä kopä mi teke lieth.

9 Mo ci thec dēm wic ke wäär ɔ, la manna a pen keel ke je.

10 Cu Muthε naath lij wieeke dhɔrikien te ram ɔ thok kemekäde, cu kēc Kuoth Nhial diť eloŋ, kä cu Muthε loɔde jiääk.

11 Cu Muthε Kuoth Nhial jiök i, “Eḡu ci jiääk εme nōḡ jaḡdu mo? Eḡu mi cä läť kā jī a ci loḡdu jak kā jiäk a bi riεk neeni tiťi laťh wiidä mo?”

12 A cä ke ku dap ḡän ken ney tiťi diaal? Kua cä ke dap, eḡu jiōki ḡä mo i, ‘Kapke ke wuḡḡkdu mo, ceťke ciek mi kap gat mi lueth. Muun eē ci yac i, bi kaḡ guḡni.’

13 E winith dēē riḡ jek thiḡn o mi dēē kaḡ ken ney tiťi diaal? Wieeke nhiamdä laar ken ε i, ‘Moc ko ke riḡ mi dēē ko cam.’

14 Cä ke dēē luḡḡ ke kaḡ ken ney ti diaal tiťi ḡän kā roa, ε riεk mi thiek thiek kā ḡä.

15 Mi ε jen duḡp in bi cien ke ḡä en neme, jak ni ḡä kā liw en täame, kā mi jēkä mal waḡḡdu, cu ḡä jak kā nenä daḡdä.”

16 Kä cu Kuoth Nhial Muthε jiök i, “Duli ḡä diť ti jien bärōw kā jī l-the-rel, ney tin ḡäci i, ke diť kā ke ruēeckien, kā noḡḡ nike kā kemekä romä, kā ake cuḡ ke jī keel.

17 ḡän bä ben piny kā bä ruac ke ye en wiḡni. Kä bä thaḡḡ yieekä min teke jī kaḡ kā bä kaḡ ke, bike riεk nath rut keel ke jī, ke ḡöö /cie bi le rut kā roadu.

18 Kä läri je naath i, ‘Lēye ro, ke ḡöö bia riḡ cam i ruun. Ke ḡöö ci wieedun jith Kuoth Nhial cop, ke ḡöö laar yen ε i, “Eḡa mi bi ko moc ke riḡ mi bako cam? Ke ḡöö ε mi ḡaa ke ko kā l-jēp.” Ke kuic emo bi Kuoth Nhial ye moc ke riḡ mi bia cam.

19/Cia bi cam ke cāḡ kel, kie riḡ rew kie riḡ dhieec kie riḡ wäl kie jien daḡ rew,

20 bia cam ke pay keeliw, amāni mi ce ḡuāny wuḡḡthnikun, kā ba mi jiääk kā ye, ke ḡöö cia Kuoth Nhial in te reydun loḡ, kā cia wiee nhiamde wä yen i, “Eḡu mi bāny ney l-jēp piny?” ’ ”

21 Duunde ḡöö cu Muthε wee i, “Ken ney ti bathdōri ti kur bākel ti jāl ke ciōkien. Kä ci wee i, ‘Bike moc riḡ mi bi ken ε cam ke pay keeliw!’

22 A ba ke ku ḡuḡt buḡn deet kene buḡn ḡḡḡk mi bike roḡ? Kie ba maḡat ni reḡ yiēer kā ke, a bike roḡ?”

23 Kä cu Kuoth Nhial Muthε jiök i, “A ku buḡmdä teke pek? Kä nene mi bi rietdä ben kā jī ala thuḡk kie /ce biḡ thuḡk.”

Kuēny Muthε ke diť ti jien bärōw

24 Ino cu Muthε wä raar cue ruac Kuoth wä lať naath, kā cue ney ti diť ti jien bärōw dol, cue ke ḡol ni kemekä romä.

25 E jen cu Kuoth Nhial ben piny ke wuḡn kā cue ruac ke Muthε, kā cue thaḡḡ yieekä min te kā Muthε, kaḡ diť ti jien bärōw. Kä mēē ci yiēē te reydien, cuke ruaacni ḡḡḡkā lat. Cuke ke lat nie cāḡ emo /ken ken ke nyok ke lať.

26Tääme cu wutni daṅ rəw duoth rəy wec, wut mi cəal i, Əl-dad kene Me-dad, kā ci yiëe ben rəydiən, teke rəy nəeni tēe ca gər, duunde yöö /ken ke wä kā keməkä römä, cu ke ruaacni gookä lat rəy wec.

27Kä cu wut mi nuët riṅj kā Muthə jioḱ ε je i, “Əl-dad kene Me-dad latke ruaacni gookä wiç.”

28Kä cu Jo-cua gat Nun läät Muthə ram kel mi cə kuany kā nəke wee i, “Kuäärä Muthə, gok ke.”

29Ə ni yöö cu Muthə Je jioḱ i, “A ku loçdu jiääk ke yä? Dēe gər ni yöö dēe nəe Kuoth Nhial a gook, kā dēe Kuoth Nhial, yiëede kam ke!”

30Cu Muthə kene diṭ l-the-rəl lony wiç.

Jäk ni Kuoth ke diit yiëer

31Ən wiṅi cu jioam ben kā Kuoth Nhial, cuε diit yiëer lək yieer, kā cuε ke jak kā pen gekä wec ke guəəṭh mi jalke cəṅ kel kujç ç kene kujç ç, kuj ni wec diaal. Thieeke ke wiç muççn.

32Kä cu naath rç jiec ke cəṅdäär keeliw amäni wäär, nike cəṅ in rəwde keeliw, maət ke diit. Kä ram mi ci ti tot dol tēe diēyni ti jien bəkəl, kā cuke ke kōt wiç keeliw.

33Duunde yöö a ḡotke ke mieth riṅj a /kene ni thuuk, cu Kuoth Nhial gak ke naath, kā cuε ke duäc ke duäc mi diit.

34Ke kujç εmç cua ciöt guəṭh εmç cəl i Kib-rot-yata-waa, ke yöö cike nəy tēe teke lew kony ən wiṅi.

35Kä cu naath ḡōth kā Kib-rot-yata-waa wä ke kā ḡä-dhe-rot, kā cuke cien thjṅ.

Kuen 12

Gəw Mir-yam kene Ä-ron ke Muthə

1Cu Mir-yam kene Ä-ron ruac ke kuj Muthə, ke yöö cə kuən ke ciek mi nya Kuc.

2Kä cuke wee i, “Ən Kuoth Nhial ruace ke Muthə kā rəa inu? A /cə ruac ke kə bə inu?” Kä cu Kuoth Nhial ε liṅ.

3Kä Muthə ε ram mi kçc kçc, kçc ni jen kā nəy diaal tin te wiṅ muççn.

4Kä cu Kuoth Nhial Muthə kene Ä-ron ke Mir-yam pärikä jioḱ ε ke i, “Bia raar yen daṅ diçk kā awiaa kā keməkä römä.” Kä cu ke ben raar ken daṅ diçk.

5Kä cu Kuoth Nhial ben piny ke wuçṅ puçrä, kā cuε cuçṅ thok keməkä, kā cuε Ä-ron ken Mir-yam cəl, kā cu ken daṅ rəw ben raar.

- ⁶Kä cue wee j, “Lieŋe ruacdä, mi tää ke gök miäa reyduŋ, yän Kuoth Nhial bä rö nyuuth je ke nyuuth, bä ruac ke je ke lak.
- ⁷Kä ŋäc ni je j, jaŋdä ni Muthē /cē tää nō. Luoth ke ni je dhōrā keeliw.
- ⁸Kōne je cakō ruac ke thuk kō a lieŋ ke je, a /ci mō a ruac rey muoth, kā cē taā Kuoth Nhial nen. Kue la ŋu /ci yen dual ke ruac ke kuj jāŋädä ni Muthē mō?”
- ⁹Kä cu kēc Kuoth Nhial dijt kā ke, kā cue ke bany piny.
- ¹⁰Kä nēn ε je min ci wuon jien wij kemekä, cu Mir-yam teke dhōp mi buoy cētnike kēn, kā cu Ä-ron rö riet Mir-yam, kā cue nen tää ke dhōp.
- ¹¹Kä cu Ä-ron Muthē jök j, “Aγ, kuäärä, cu kō moc duer ke yōō cakō lät dōgrä kā cakō duer.
- ¹²Kä a /ci liw cētke ram mi ci thaŋ riŋde rö cam, mēē bēē raar jī man.”
- ¹³Kä cu Muthē Kuoth Nhial pal j, “Aγ, Kuoth laŋä ni jī, jak ni je kā gōaa.”
- ¹⁴Duunde yōō cu Kuoth Nhial Muthē jök j, “Mi ci guān ruy ŋuol waŋde, /cē dēē pōc ke nīn bārōw? Lāth ni je raar rey wec ke nin daŋ bārōw, ke kōre bia cu luōc wic.”
- ¹⁵Inō cua Mir-yam laŋh raar rey wec ke nīn bārōw. Kä /ken naath yōth ε nīni tōtō amāni mēē ca Mir-yam luōc wic
- ¹⁶Ke kōre cu naath yōth kā Ya-dhe-rot, kā cuke wä puat däärdōaar Pa-ran.

Kuen 13

Jäkni jī I-the-rel ke lieem kā Ke-naan

(Duot 1:19-33)

- ¹Cu Kuoth Nhial Muthē jök j,
- ²“Jäk ni ney ti bi rōl Ke-naan in cä kam jī I-the-rel wä lim. Thuk duēli guāni bi ram kel min mō booth jak.”
- ³Nīnō cu Muthē ke jak däärdōaar Pa-ran cētke min ci Kuoth Nhial ε lar, kā ken diaal ke bööth jī I-the-rel.
- ⁴Kä ciöötken tīn, cu pek Re-u-ben cua Cä-muwä gat Dha-kur,
- ⁵pek Cim-on cua Ca-pat gat Yori,
- ⁶pek Juda cua Ka-leb gat Ye-pō-ne.
- ⁷Pek Yi-tha-kar cua Yig-al gat Jo-thep.
- ⁸Pek E-pa-rim cua Yo-ce-ya gat Nun,
- ⁹pek Ben-ya-min cua Pēl-ti gat Rapu.

- 10 Pek Dhe-bu-lun cua Ga-di-el gat Thodi.
- 11 Pek Jo-thep thok duëel Ma-na-the cua Gaddi gat Thuthi,
- 12 pek Daan cua A-mi-el gat Ge-ma-li,
- 13 pek A-cer cua The-tur gat Mi-ka-el,
- 14 pek Nap-ta-li cua Nabi gat Bor-thi,
- 15 pek Gad cua Ge-u-el gat Ma-ki.
- 16 Cu tɔtɔ a ciööt nɛni tēē ci Muthɛ kɛ jək ɪ, ba mun wä lim. Kä cu Muthɛ ʎo-ce-ya gat Nun ni Jo-cua cɔl.
- 17 Kä cu Muthɛ kɛ jək kɛ ʎöö ba mun Ke-naan wä lim, jɔk ɛ kɛ ɪ, “Wiaa kä Negeb, kä rathɛ wij päämni,
- 18 kä wiaa guice mun, mi nɛy tin ciankɛ jɛ kɛ nɛy ti buɔm buɔɔm ɲuankɛ kie kujyke,
- 19 kä ɛn mun goaa ɛ kie jɪäke, kä tɪeckien kɛ tɪec ti buɔm buɔɔm kie kɛ kemeni,
- 20 ɛ mun mi riänj kie canɛ, tēē jɪɛn kie thil ɛ jɪɛn. Buɔmɛ rɔ, kä nööŋɛ dɛy jɪɛn thɪn.” ɛn täämɛ ɛ guaath ciekä bɛel tin nhiam.
- 21 ɛ jɛn cukɛ wä, wa mun lim tuɔkɛ jɛ ni däärdɔaar Dhin a wä ni kä Re-ʎob cothä nath kä Ä-math.
- 22 Cukɛ wä kä Ne-geb, kä cukɛ ben kä ʎɛb-ron kɛnɛ Ä-ʎi-man, Ce-cay kɛ Tal-may, mēē cienj kuay Ä-nak thɪn. Guaath ɛɛ ca ʎɛb-ron täth kɛ kɔr runi dɔŋ bärɔw a /kɔn Dho-an kä I-jɛp ni täth.
- 23 Kä cukɛ ben loɔlä ɛc-kol kä cukɛ yuon jiaath kɛl mi ci nook kɛ dɛy kä cɛ rɛk jɔp, cukɛ jɛ kap kɛn dɔŋ rɛw, cukɛ dɛy ɲɔp nööŋ keel kɛnɛ thɔaar.
- 24 ɛn guaath ɛ mɔ cɔal ciötdɛ ɪ, loɔl ɛc-kol kɛ kuj yuonä min ca ɲok thɪn ɛ jɪ I-the-rɛl.

Luuc ruac limä

- 25 Kɛ thuɔk nɪni ti jɪɛn dɔŋ ɲuon cu lieem lɔny jɔk Limä muɔɔn.
- 26 Cukɛ ben kä Muthɛ kɛnɛ Ä-ron kɛ duɔl jɪ I-the-rɛl diaal däärdɔaar Pa-ran kä Ka-dɛc. Cukɛ kɛ nöŋ ruac, kä cukɛ kɛ nyuɔth dɛy jɪɛn tin ci kɛn kɛ nööŋ muon Ke-naan.
- 27 Kä cu kɛ jɛ jɔk ɪ, “Cakɔ lɔny jɔk muon in cikɔ jək kä thɪn. ɛ mun caak kɛnɛ tuaar, tɪtɪ kɛ dɛy jɪɛn kɛ.
- 28 ɛ ni ʎöö kɛn nɛy tin ciankɛ jɛ kɛ nɛy ti buɔm buɔɔm kä tɪeckien kɛ tɪec ti buɔm buɔɔm ɛlɔŋ kä cakɔ kuay Ä-nak nɛn thɪn bā.

29 Cienj j̄i Ä-ma-lek kä Ne-gəb, kä j̄i Yëth kene j̄i Ye-buth ke j̄i E-mor cienjke däär wec paam. Kä j̄i Ke-naan cienjke wij̄i yiëer kene tan kier Jor-den.”

30 Duunde yöö cu Ka-leb naath gok nhiam Muthε, wee j̄i, “Wane en täame bane mun wä kan, ke yöö ban ε je luänj ke käni.”

31 Kä cu ney tin ci wä keel ke je wee j̄i, “Cane ke /dëe met luänj ke juc. Ke yöö bum niken kä kon.”

32 Ino cuke j̄i I-the-rel nöj ruac kacä mi j̄iak ke kuj̄i muɔɔn ëë ci ken ε wä lim, ε laar ken ε j̄i, “En mun ëë cakɔ wä lim, ε mun mi wuth ney tin te th̄in piny. Kä ney diaal tää cakɔ nen th̄in ke ney ti bar baar.

33 En wani cakɔ Ne-pe-lim gat Ä-nak raan Ne-pe-lim nen, wänjnikɔ cua ko cɛtnike rak, ino cua ko cɛtke rak waandien bä.”

Kuen 14

Goony nath ke Kuoth Nhial

1 E jen cu duol keeliw jowdien kap nhial. Kä cu nath wiee ke jen wäär ε mo.

2 Kä cu j̄i I-the-rel diaal gaak ke Muthε kene Ä-ron. Cu duol keeliw ke j̄iök j̄i, “Ci dëe goaa ni mi cakɔ lij̄w rool I-jëp! Kie dëe nuan ni liaada däärdaar ε mi!

3 Eju mi nooj Kuoth Nhial ney en muun ε mi, ε yöö bakɔ lij̄w ke mut? Kä bi mänko kene nyintieniko a pëec. Ci dëe goaa ni yöö bakɔ loc kä I-jëp?”

4 Kä cu ramɔ ramɔ j̄iök j̄i, “Kuënyne rɔ booth, bane cu loc kä I-jëp.”

5 Ino cu Muthε kene Ä-ron wuothkien yiath piny nhiam dolä j̄i I-the-rel diaal.

6 Kä cu Jo-cua gat Nun kene Ka-leb gat Ye-pö-ne, tää te rey neni tää wa mun lim, bieynikien rët.

7 Kä cuke duol j̄i I-the-rel diaal j̄iök j̄i, “En mun in cakɔ rët ke je in wakɔ lim, keeliwde ε mun mi goaa.

8 Kä mi te Kuoth Nhial reydan, be kon nan en muun emɔ, kä be je kam kon. E mun caak kene lieeth tuar.

9 E ni yöö, /cuare ter ke Kuoth Nhial. Kä /cuare dual ke ken j̄i muɔɔn, ke yöö ke m̄ith kon. Thile ke mi ganj ke, kä te Kuoth Nhial keel ke kon. /Cuare dual ke ke.”

10 Duunde yöö cu duol keeliw wee bökne ke ke päam. En wanɔ cu gooy Kuoth Nhial jɔc kä j̄i I-the-rel diaal rey kemekä romä.

11 Kä cu Kuoth Nhial Muthε j̄iök j̄i, “A bi ku mäni ney bi ney t̄it̄i yä yaak ɔ? Kä bi mäni ney ci ken yä bi njäth ɔ, rey nyuthni diaal tin gayke naath tin cä lat reydien?”

12 Bäke moc juey mi bibe näk, kä bä j̄i cu jak kä ney ti nuan kä bum ni ken kä ke.”

13 Kä cu Muthε Kuoth Nhial jiök i, “Kä bi ji I-jöp ε liη, ney tēē kämi ke raar reydiēn ke buōmdu.

14 Kä bi ken ε lar ney tin cianke mun ε mi. Tēē cie liη i, jin Kuoth Nhial tij reydiēn, kä jin Kuoth Nhial ci ro nyuoth ke waan̄diēn, kä te puaru cuṅä wiidiēn kä boothi ke ke puar wunä ke cāṅdäär kä ke puar maac ke wäär.

15 Kä mi wij ke näk ken ney titi diaal kä keel guāth kel, kä bi ken ney tō ba kēkde liη tō wee i,

16 ‘Cε je luāṅ en Kuoth Nhial ke mi be ken ney tōtō naṅ muun ēē cε yac i be kam ke, ε jen cε näk nike rey dōaar o.’

17 En täämε, ṅän laṅä ni ji, a ci buōm Kuoth Nhial dēē ku d̄it, cētke mēē cε lar i,

18 ‘Kuoth Nhial kujc gakde, kä tēē nhök mi thil pek, kä tēē päl dueeri kenε jāk, kä cε duer bāny piny a /kenε thuṅk. Kä la duācε gaat ke dueer guan̄kien amāni riṅ in diṅkdiēn kenε ṅuaandiēn.’

19 Kä ke kuj nhökdu min thil pek, päli ney titi dueerkien, cēt̄nike mēē cike pälikä kä I-jöp amāni walε.”

Duāc Kuoth ke ji I-the-rēl

(Duṅt 1:34-40)

20 E jen cu Kuoth Nhial wee i, “ṅän cā ke pälikä ke ṅöö ci thiec.

21 Duunde ṅöö ṅän Kuoth in tēk bi wij muōn thiāṅ ke liakdä.

22 Kä ney diaal tēē ci buōmdä nen kä I-jöp kenε lätkä tin gayke naath rey dōaar kä ca ṅä ṅon ni kä wäl en täämε kä /kan ruacdä liη.

23 /Ca mun ēē cā lar guani bi nen. Ken tin diaal tin yōan̄ke ṅä.

24 Duunde ṅöö jaṅdä ni Ka-leb bā je naṅ en muun in cε wä th̄in, kenε karkε ba duṅdiēn. Ke ṅöö tēē ke cār mi göl kä cε guōṅ ni ruacdä keeliw.

25 Täämε, min ci ji Ä-ma-lek kenε ji Ke-naan cien̄ wij loolä, ṅothe ni ruun wiaa däärdoaar ke duōp Bar Gutdä.”

26 E jen cu Kuoth Nhial Muthε kenε Ä-ron jiök i,

27 “A bi ku māni ney bi ken ney ti thil luot ti ṅēēny ke ṅä? ṅän cā gak ji I-the-rēl liη, min gaak ken ε ke ṅä.

28 Jiök ε ke i, laar Kuoth Nhial ε i, ‘Cēt̄nike tēkdä min lat yene cā liη, bā lät kä ye.

29 Bia liw a bia riaw en rey dōaar εmε, amāni ney diaal tēē ca kuēn a kāne ni kä run ti j̄iēn daṅ rēw a wä nhial, tēē ci gaak ke ṅä,

30 thile kel mi bi wä muun ëë cä lar i, bä kam ye i bia cien, ε ni Ka-leb gat Ye-pö-ne kene Jo-cua gat Nun bi wä th_{in} t_o.

31 Duunde yöö gaatkun tin cia lar i bi ka pëëc, bäke nan th_{in}, a bike mun ëë cia lim wä cien.

32 Kä duunde yöö, ke kuj_{dun} bia liw ni rey d_oaar.

33 Bi gaatkun a yiëen deet en rey d_oaar ke run ti j_ieen d_an nuaan, kä bike cuc ke thil n_ath_adun amäni mi ci ram in j_akdun liw rey d_oaar.

34 Nike pek n_ini t_eë lim yen ke ni mun, n_in ti j_ieen d_an nuaan, bi c_an kel a ru_on, bia riek_{dun} rut ke run ti j_ieen nuaan, a bi yen j_iääk gaak_{dä} n_ac ke ye.’

35 ε yän Kuoth Nhial ruac. ε thu_ok, yän bä lät kä ken ney ti ca r_o dol ti. Gake ke yä. En rey d_oaar eme bike thuuk th_{in}, bike liw th_{in}.”

36 Kä wutni t_eë ci Muth_e ke jak i, wa mun lim, kä ci lony j_ok kä ca du_ol keeliw jak kä gak ke Muth_e ke no_on_dien ke ruac mi j_iääk ke kuj_i mu_on,

37 ken ney t_o nö_on_{ke} ruac mi j_iäk t_o ke kuj_i mu_on, cike liw ke juey nhiam Kuoth Nhial.

38 Cu du_oth ni Jo-cua gat Nun kene Ka-leb gat Ye-pö-ne ke t_ek kä ney t_eë ci mun wä lim.

Juc I-the-rel kä Y_or-ma

(Du_ot 1:41-46)

39 ε j_en cu Muth_e rieet t_o t_o lat j_i I-the-rel diaal, kä cu lo_okien j_iath ken diaal el_on.

40 Kä m_eë ru_onde cuke keer n_ike runwan, kä cuke wä w_ij p_aam wec P_aamni larke je i, “Guice, k_on tin, b_ak_o wä ni gu_ath ëë ci Kuoth Nhial ε lar k_o. Ke yöö cak_o duer.”

41 ε ni yöö cu Muth_e wee i, “Enu /ci yen ruac Kuoth Nhial luth_o, en t_aäme, /ce r_o bi lot?”

42 /Cuare wä amäni mi bia r_om ke gu_an t_erun, kä /ci Kuoth Nhial te keel ke ye.

43 Ke yöö j_i Ä-ma-lek ke j_i Ke-naan a nhiam_{dun}, ba ye näk, ke yöö cia r_o rit kä Kuoth Nhial, kä /ce bi te keel ke ye.”

44 Kä cuke not ke mi wä ke nhial w_ij p_aam wec p_aamni, a cuke Muth_e kene thanduk mat_{dä} ruac Kuoth b_any w_ic.

45 ε j_en cu j_i Ä-ma-lek kene j_i Ke-naan tin cien nhial w_ij p_aam ben piny, cuke j_i I-the-rel j_oc, kä cuke ke gu_or amäni Y_or-ma.

Kuen 15

Du_ot ke kuj_i mucni

- ¹Cu Kuoth Nhial ruac ke Muthε,
- ²Jjokni j̄i l-the-rel j̄, “Mi wä yen ben muun in bia ciεη, min cä kam ye,
- ³kä bia muc thöp Kuoth Nhial rey γ̄ōokun kie deetkun, mi bia thöp ala muc mi wan̄ke kie luur, mi thuki γ̄ac kie ε muc cärä loacdu kie muc caη t̄imädu mi la duη t̄ethkä loaac Kuoth Nhial.
- ⁴ε ram̄o thop mucde Kuoth Nhial o a je nooη muc beel, wäl wäali nuop mi k̄ok k̄ok, kä ca liap̄ ke theemni lieth dan̄ nuaan.
- ⁵Ke muc k̄oan̄ mi mathke kä be nuaan nuaani theemni lieth rialikä keel ke muc mi wan̄ke, kie keel ke luur r̄omä.
- ⁶Kie keel ke ruath d̄ēel r̄omä mi bi rialikä ke muc beel keel, rew kä wäl themä nupä mi ca liap̄ ke diok̄ diok̄ni them lieth.
- ⁷Kä ke muc in mathke, bi diok̄ diok̄ni k̄oan̄ thöp, ala nuäny mi goaa kä Kuoth Nhial.
- ⁸Kä mi w̄ii riali muc thaak̄ ikä, mi thuki γ̄ac kie ala muc t̄ethkä loaac duη Kuoth Nhial,
- ⁹ε ni γ̄öo a je nooη muc beel mi diok̄ wäli them nupä keel kene muc thaak̄, mi ca liap̄ ke dhieec theemni lieth.
- ¹⁰Ke muc in mathke be dhieec themä k̄oan̄ thöp, ala muc mi wan̄ke ke mac, ala nuäny mi goaa kä Kuoth Nhial.
- ¹¹“Ke ken tin ba thöp keel ke thäk̄ kie ruath d̄ēel r̄omä, kie keel ke ruath d̄ēel, kie keel ke dey deet.
- ¹²Nike pek kä tin ci rialikä bi je lat̄ keel ke ke c̄etke pekdien.
- ¹³Kä ney diaal tin j̄i wec bike t̄iti lat̄ nike jen duop̄ mucni nōmo, muc maac ala nuäny mi goaa kä Kuoth Nhial.
- ¹⁴Kä mi ε ram̄ mi guä mi ciεη keel ke ye nike rij̄nikun, kä gore γ̄öo thope muc ke mac ala nuäny mi goaa kä Kuoth Nhial, a je lätdε c̄etnike lat̄dun.
- ¹⁵Kä ba jen cian̄ ε kel o kä duol keeliw, amäni tin ciεη reyduη, ε cian̄ mi rel r̄o rey rij̄nikun a wä ke wä, c̄etke mo te yen o. Bi ney tin ciεη reyduη c̄etke ye nhiam Kuoth Nhial.
- ¹⁶Ke nuot̄ kel ke ruac kel bike t̄eē ye amäni juop̄ in te reyduη.”
- ¹⁷ε jen cu Kuoth Nhial ruac ke Muthε,
- ¹⁸Jjokni j̄i l-the-rel j̄, “Mi wä yen wä muun in nan̄ä ye th̄in.
- ¹⁹Kä bia mjethde cam, bia Kuoth Nhial moc muc.

20 Kä m̄ith b̄eal tin nhiam bia guar wacä thöp ala muc, kä muc b̄eal tin ca k̄om bia je thöp.

21 Kä m̄ith b̄ealkun, tin nhiam bia je la k̄ame Kuoth Nhial r̄icnikun diaal.

22 “Kä mi wä raan ε kuj̄c, kä /kene ke tim ken n̄uot t̄eë ci Kuoth Nhial ke lat Muth̄e,

23 ken t̄eë diaal t̄eë c̄e lat ye ke Muth̄e n̄ike c̄anj̄ eë thop̄e n̄ike a wä ke wä r̄ey r̄icniku diaal.

24 Mi lat ke je a/k̄an ε n̄ac, kä kuj̄c duol k̄eeliwde ba thäk kel thöp ala muc mi wan̄ke, ala n̄uany mi ḡaa kä Kuoth Nhial. Ba muc b̄eal thöp kene muc k̄oan̄ k̄eel ke je c̄et̄nike luotde, ke thäk d̄eël böwä kel mi la muc duir̄ä.

25 Kä bi booth palä j̄i l-the-rel diaal luel kä ba ke cu pälikä, ke yöö ε duer mi /ca lot ni je, kä bike mucdien nööh. Kä ba w̄anj̄ Kuoth Nhial, kene muc duir̄adien, ke yöö c̄ike duer.

26 Kä ba duol j̄i l-the-rel diaal pälikä, amäni jur tin cien̄ r̄eydien, ke yöö duer c̄e n̄ey diaal d̄op.

27 “Kä mi ci duer ni ram kel, a je nooh̄ do d̄eël böwä mi gur kel ala luur duir̄ä.

28 Kä bi booth palä je luel en ram in ci duer lat a kuj̄c̄e, kä ba je cu pälikä.

29 Kä bia teke n̄uot ke kuj̄ raam mi bi duer ke guäc. Ke kuj̄ ram mi la guan̄ wec kene ram mi yieni jen̄ k̄eel ke ye.

30 Kä ram mi wä duer a n̄äc̄e je, mi ε raan wec kie ε jur mi cien̄ r̄eydun lätde je kä Kuoth Nhial, en ram em̄o ba je tuok raar kä n̄eke.

31 Ke yöö c̄e ruac Kuoth lok, kä c̄e n̄uotde tol. En raam̄o ε puc ba je tuok raar kä n̄eke, kä be cua r̄iekde.”

Ram mi /ken c̄anj̄ l̄ojä tit

32 Ke guath̄ eë te j̄i l-the-rel d̄äard̄aar, cuke wut mi kuany t̄on̄ jek ke c̄anj̄ l̄ojä.

33 Kä cu n̄ey t̄eë jek̄e je ε kuanye t̄on̄ je nööh Muth̄e kene Ä-ron, ke duol l-the-rel k̄eeliw.

34 Cua je lath̄ guath̄ mi gan̄ ke je th̄in̄, ke yöö k̄uec ke m̄o d̄eë lät kä je m̄o.

35 Kä cu Kuoth Nhial Muth̄e j̄iök j̄, “En wut em̄o n̄ake je. E duol k̄eeliw je bok̄ ke pääm raar jok̄ wec.”

36 Kä cu duol ε nan̄ raar r̄ey wec, kä cua je bok̄ ke pääm amäni liāade, c̄et̄ke min ci Kuoth Nhial ε lat Muth̄e.

Dhuor̄ biey

37 Cu Kuoth Nhial Muth̄e j̄iök j̄,

³⁸“Ruacni ke j̄i l-the-rel i, ruɔpe thuk bieynikun dhuɔɔr rey r̄icni diaal, kā bia thukien yiēn cuit, mi yiel.

³⁹Kā bia ke la guεε ken cueetni tɔ yiel tɔtɔ. Bi yen luëk Kuoth Nhial diaal la tieme, kā bia ke lat a /cia bi guɔɔr ni cār locnikun kene tin neen wāṅkun ke. A bia lat ni nyin leerä tin nhok yen nike.

⁴⁰Ino bia nuɔtkä diaal tim, kā lēye rɔ Kuothdun.

⁴¹ε yān Kuoth Nhial Kuothdu, mēē nan j̄i raar rool l-jep ke yöö baḡ Kuothdu. ε yān Kuoth Nhial Kuothdu.”

Kuen 16

Luɔc Kora ken Da-tan ke Ä-bi-ram

¹En täame cu Kora gat Yidh-ḡar gat Ke-ḡath gat Lii-bay, kene Da-tan ke Ä-bi-ram gaat Eli-ab ke On gat Pe-let gat Re-u-ben,

²nath kan, cu ke rɔ j̄iec nhiam Muthē keel ke thaḡḡ j̄i l-the-rel ti kur rew w̄icde j̄ieen dhieec bööth dolä ti ca kuany rey wutni ti ḡacke.

³Cuke rɔ dol keel, gake ke Muthē kene Ä-ron, wäke i, “Cia j̄iäak elḡḡ! Ke yöö gḡaa duol j̄ike diaal, kā te Kuoth Nhial reydien, enu kap yen rɔ nhial o w̄ii j̄i dolä Kuoth Nhial?”

⁴Kā min ci Muthē je liḡ, cue rɔ yuɔr piny buupä.

⁵Kā cue Kora kene j̄i kɔare diaal j̄iök i, “Iruun ke runwan bi Kuoth Nhial rɔ nyoth i, ena, kā ena gḡaa o, kā be je jak kā wä kutde. En ram ε be mek o be jak kā wēē kutde.

⁶Lät ni neme Kora yene j̄i kɔaru diaal, muɔce rɔ ke thääk maac.

⁷Läthni mac reydien kā läthni wäl in kurkur reydien nhiam Kuoth Nhial i, ruun ke run wan. Kā bi ram in ca mek ε Kuoth Nhial cu gḡaa. Cia pal raar yen gaat Lii-bay!”

⁸Kā cu Muthē Kora j̄iök i, “Lienje je en täame yen gaat Lii-bay,

⁹a kue kuëë elḡḡ en yöö ci Kuoth l-the-rel ye ley rey j̄i l-the-rel diaal ke yöö ce ye nöön thieekäde i, bia ben lät rey kemekä Kuoth Nhial kene yöö bia rɔ cuḡ nhiam nath kā lät yen ke ruac Kuoth.

¹⁰Kene yöö ce ye nöön thieekäde, yene gaat muɔɔr diaal gaat Lii-bay keel ke j̄i? Kā ḡotdi ḡoḡri böth ruac Kuoth bä?

¹¹Ke kujc emo cia rɔ j̄ec Kuoth Nhial yene j̄i kɔaru tin cia rɔ dol keel. Kā Ä-ron ena, mo deri gaak ke je mo?”

- 12Cu Muthε raan jak cɔle Da-tan kene Ä-bi-ram gaat Eli-ab, kä cuke wee i, /Cakɔ bi ben.
- 13E mi tot en yöö cikɔ nööh raar i, nanjiko muun caak kene lieth tuar, gula yöö bikɔ ben näk däardɔaar, kä ε jen jaki rɔ kä kuäära mo?
- 14Kä /keni kɔ le nanj muun caak kene lieth tuar. Kä /cikɔ moc ke kaak wal ke kuj kɔan kie bel, a bi wän neeni titi ku can? /Cakɔ bi ben.”
- 15Cu Muthε lɔcde jiaak elɔn, kä cue Kuoth Nhial jiōk i, /Cu muckien nhɔk, /kan mul raam kel kä ke kan kä thile ram mi cä cieɔ ε jiāk kä ke.”
- 16Cu Muthε Kora jiōk i, “Jin yene ji kɔaru ke Ä-ron i, ruun bia te nhiam Kuoth Nhial.
- 17Kä ε ramɔ kä ye kän thak maacde kä be reyde moc wäl in kurkur nhiam Kuoth Nhial, thääk ti kur rew wicde jien dhieec. Amäni jin yene Ä-ron ε ramɔ kän thak maacde.”
- 18E jen cu ramɔ thak maacde kan, kä cue je moc mac kene wäl in kurkur, kä cuke ben cuɔn thok kemekä ke Muthε kene Ä-ron keel.
- 19Cu Kora duɔl keeliw cuɔn golä thok kemekä, kä cu buay Kuoth jɔc kä ji dolä diaal.
- 20Kä cu Kuoth Nhial Muthε kene Ä-ron jiōk i,
- 21“Lëye rɔ rey neeni titi, ke yöö en täame bäke dup.”
- 22Kä cuke rɔ yuɔr piny ke pal, laar ken ε i, “Ay Kuoth, Kuoth yieekä neeni diaal, a dëe ram kel ku duer kä dere cuɔ duer neeni diaal?”
- 23Kä cu Kuoth Nhial Muthε jiōk i,
- 24jiōk ni duɔl i, “Nɔane rɔ ke dhɔr Kora kene Da-tan ke Ä-bi-ram.”
- 25Cu Muthε rɔ jiec kä cue wä kä Da-tan kene Ä-bi-ram, kä cu dit l-the-rel ε guɔɔr.
- 26Kä cue duɔl jiōk i, “Yä lanä ye, lëye rɔ, gekä kä dhori neeni ti jiāk titi, kä /cuare duɔɔr gueer kä nyinkien, ke yöö /ca ji bi puɔc dɔɔr ke dueerkien keel.”
- 27E jen cu duɔl jien thieekä dhɔaar Kora kene Da-tan ke Ä-bi-ram. Kä cu Da-tan kene Ä-bi-ram ben raar kä cuke cuɔn thukni duelikien keel ke mänkien kene gaatkien.
- 28Cu Muthε wee i, “Dace je en yöö jäk yä Kuoth Nhial ke yöö bä titi ben lat, a /ci mo a ruacdä.
- 29Kä mi wä ney titi liw ke liag in la liw ke ney diaal, kie bi riäk in la jek naath ke jek. /Ci yä jäk Kuoth Nhial.

30 Kä mi ci Kuoth Nhial mi kan met lat, lat. A ci piny ro lep, ka ce ke roc keel ke nyinkien diaal, a cike wa ni jockni a tek, bia je nac en yoo ken wutni tiji ca Kuoth Nhial lok.”

31 Kä nie min ce thock ke lat rietni tiji, cu piny in teke thin ro lep.

32 Cue ro lep ka cue ke roc, keel ke nyinkien ke wutni tin te dhor Kora.

33 Cu ken diaal wa ni jockni a tek, ka cu piny ke kuom reyde. Cue cua riawdien ka duol no.

34 Kä cu ji l-the-rel diaal tee te thin ro bar ke luien. Ke yoo laar kene j, “Roc mun ney!”

35 Kä cu mac ben ka Kuoth Nhial, cue ney ti kur dan rew wicde jien dhieec tee wanke wal in kurkur pet.

Koqli maac

36 Cu Kuoth Nhial Muthu jök j,

37 “Jök ni El-a-dhar gat Ä-ron booth palä ke yoo be wal in wanke woc rey maac, ka a je yäk mac en wan, ke yoo ke ti rel ke ro.

38 Cu thäk wutni tin ci dueerkien ke jak ka liw, täth ala kuum wec yikä, ci ka ti gow ke yoo cike ke thöp Nham Kuoth Nhial. Kä cua nyuuth ka ji l-the-rel.”

39 Kä cu El-a-dhar thäk cikä min bor kan, tee thöpku mac ke ke ney tee ca lar. Cua ke täth ala kuum wec yikä.

40 Ke yoo ba tim ka ji l-the-rel, ram mi /ci mo a booth palä kie /ci mo a kuë Ä-ron, a je ci bä thiekä ke yoo be wal ben wan nham Kuoth Nhial, ke yoo /ce bi cetke Kora kene ji kaaare. Cetke min ci Kuoth Nhial e lar El-a-dhar ke thok Muthu.

Kan Ä-ron ke naath

41 Ke canj in rewde cu duol ji l-the-rel keeliw gaak ke Muthu kene Ä-ron laarken e j, “Cia nee Kuoth Nhial näk.”

42 Ke kor ka min ci duol ro dol ke kuj Muthu kene Ä-ron, cuke ro riet kuj kemekä romä, nene cu puar e kum. Kä cu buay Kuoth joc.

43 Cu Muthu kene Ä-ron ben thok kemekä romä.

44 Cu Kuoth Nhial Muthu jök j,

45 “Woc ro en rey dolä neme, ke yoo bäke thuk en täame.” Kä cuke ro yuor piny ke pal.

⁴⁶Kä cu Muthε Ä-ron jiök i, “Käni thak maacdu, kä kueny ni je mac wii yikä, kä moccε ke wäl in la wanke, kä nañni je rey dolä ke pëth, ke yöö bike luel, ci këc Kuoth ben a ci juey rō ku thun tok.”

⁴⁷ε jen cu Ä-ron ε laṭ cεṭke min ci Muthε ε laṭ je. Kä cue riñ rey dolä, kä ci juey rō ku thun tok rey nath. Cue wäl laṭh thīn kä cue naath luel.

⁴⁸Kä cue cuṛṇ kam nēni tin ci liw kēne tin tēk. Kä cu juey cu cuṛṇ.

⁴⁹Kä cu pek nēni ti ci liw ke juey a bathdōri wälñuaan wicde kur bārōw, a /ci ney tin ci liw ke kuj Kora te thīn.

⁵⁰Kä cu Ä-ron loc kä Muthε thok keməkä romä ke Kuoth Nhial, mēē ci juey cuṛṇ.

Kuen 17

Kεεt Ä-ron

¹Kä cu Kuoth Nhial Muthε jiök i,

²“Ruacni ke ji l-the-rel a ji muocke ke ketni dañ wäl rew, kel kä booth thuck duëel kä thuk duëli guani. Kä gōri ramō ciōtde kä keetde.

³Kä gōri ciōt Ä-ron keetdä Lii-bay. Ke yöö bi thok duëel kel teke keet.

⁴Kä läthnike rey keməkä romä ke Kuoth Nhial nham thandukä matdä ruac guäth in la jekä ke ji thīn.

⁵Kä keet raam mō bä meko be pier. Ino yan bä goonyini ji l-the-rel cu kap cuṛṇ tin goanyke ni ji.”

⁶Kä cu Muthε ruac ke ji l-the-rel. Kä cu bööthkien diaal je moc ketni, booth o ke keet kel cεṭke thuk duëlikien, cua ketni wäl rew nööñ. Kä te keet Ä-ron reydien.

⁷Kä cu Muthε ketni laṭh rey keməkä romä ke Kuoth Nhial nham thandukä matdä ruac.

⁸Kä mēē ruṇde cu Muthε wä rey keməkä romä ke Kuoth Nhial. Kä nene cu keet Ä-ron raan thuck duëel Lii-bay pier a be teke gaakni, kä cu gaaknike rō lep a be teke dey.

⁹Kä cu Muthε ketni diaal nööñ raar nham Kuoth Nhial noñe ke ji l-the-rel diaal. Kä cu ramō keetde kan.

¹⁰Kä cu Kuoth Nhial Muthε jiök i, “Locni keet Ä-ron nham thandukä matdä ruac, kä ba je tit ala nyuuth goonyini, ke yöö bi goonydien te pek ke ya, ke yöö /cike bi liw.”

¹¹Kä cu Muthε je laṭ cεṭnike min ci Kuoth Nhial ε laṭ je.

¹²Kä cu ji l-the-rel Muthε jiök i, “Nene, kon bakō liw, cakō bath ni kon diaal.

¹³Ken ney diaal ti ci ben thiekä kemekä romä ke Kuoth Nhial ti, bike liw. A bako cu liw kon diaal?”

Kuen 18

Lät bööthni palä kene ji Lii-bay

¹Kä cu Kuoth Nhial Ä-ron jöök i, “Jin yene gaatku ke dhör guur bia teke riek ke kuj kuethni luaak Kuoth. Kä yene gaatku bia teke riek kuethni bööthä palä.

²Kä noonni gaatmuor ji thuok duëel Lii-bay ke ji keel bä, amäni thok duëel guur be ro mat ye, ba ye ku le lätikä min lät yen nhiam kemekä romä ke Kuoth Nhial.

³Kä ba ji lätikä, kene riali lätni kemekä romä ke Kuoth Nhial diaal. Duunde yöö /cike bi ben thiekä kuakni rey luaak kie yik, ke yöö /ci bi liw yene ke.

⁴Kä ba ji luäk ke lät rey kemekä romä ke Kuoth Nhial. Kä thile ram mi döng mi bi ben thiekädu.

⁵Kä jin bi lät rey kemekä rēci kene yik ke yöö thile jiäk mi bi le ben kä ji l-the-rel.

⁶Kä nene yan cä gaat muor ni ji Lii-bay kan rey ji l-the-rel. Ke muc kä ji, ti kämi Kuoth Nhial, ke yöö ba lät kemekä romä ke Kuoth Nhial lat.

⁷Kä jin yene gaatku bia lat bööthä palä lat ke kuj yikä kene rey geelä. Yan cä ji kam lät bööthä palä ala muc, kä thile ram mi döng mi bi ben thiekä, ram mi wä ben ba näk.”

Kuj bööthni palä

⁸Kä cu Kuoth Nhial Ä-ron jöök i, “Nene, yan cä ji kam muc diaal tin ca kam yä, nyin ji l-the-rel diaal tin rel ke ro bāke kam ji yene gaatku ala kujdun mi bia dun dun.

⁹En neme ba kujdu kä muc in rel gooyde ro min ca thāandē wan. Kä luurikien diaal tin ca nöng yä, kene muc beelkien, ke muc dujradien, ke muc cutädien tin ca kam yä, ba mi rel gooyde ro kä yene gaatku.

¹⁰Came je ala mi rel gooyde ro. Ba cam e tutku diaal. Kä bie lat ala mi rel gooyde ro.

¹¹Kä neme bä ba dun du kä muc luurikien, muc yäcä ji l-the-rel diaal. Cä ke kam ji yene gaatku tin dhool, ke nyieeku to te keel ke ji to, ala dun dun mi bia kan. Kä ney diaal to gow to dhöru deeke mith thin bä.

¹²Kä lith diaal tin gow ke koan diaal tin gow ke bel, ke dey wal tin nhiam tin ca kam yä, cä ke kam ji.

¹³Ken tin diaal tin nerke ke nhiam kä ca nöng yä, biken a nyinku. Bi ney diaal tin gow dhöru mith thin.

14 Kä tin diaal tin ca lëy yä kä l-the-rël ke nyinku.

15 Kä key diaal ε raan kie ley kä ca nöjä ke nyinku. Duunde yöö bi këë ran luël, kä bi key leeni ti jïäk luël.

16 Kä ba gat ran luël ke yiow (mi tëë ke pay kel djeth) ba ke luël ke yiow dhieec cëtke kök luaak Kuoth.

17 Duunde yöö ke këë yaaŋ, kie roam, kie böw, /ciε bi luël rël gwoydien rō. Bi riemdien kieth wij yïkä, kä bi thiolien waŋ ala muc, ε nuäny mi goaa kä yä.

18 Kä bi riŋdien a duŋdu, cëtde ke kaw mi ca nuaŋ kene yäm cuëec ke nyinku.

19 Ken muc diaal tin rël gwoydien rō tin ca nöjä ε jï l-the-rël cäke kam jï, yene gaatku tin dhool ke nyieeku tō te keel ke jï tō ala duŋdun mi bia kan. ε guk mile kä mi dōraar nhamdä ke kujdu yene kuayku.”

20 Kä cu Kuoth Nhial Ä-ron jïök j, “Jin /ci bi teke kujc muundien kä /ci bi teke guāath reydien. ε yän la kujdu mō kä guāathdu rey jï l-the-rël.”

Kuj jï Lii-bay

21 “Kä ke kuj jï Lii-bay cäke kam wäl wāali l-the-rël ala kujdien, ke kuj lat in lät kene rey kemekä romä ke Kuoth Nhial.

22 Kä a teme nie täame /ci jï l-the-rël bi ben thiekä kemekä romä ke Kuoth Nhial, amäni mi bike duer a bike liw.

23 Kä bi jï Lii-bay lät kemekä romä ke Kuoth Nhial lat, kä bike riekde rut. Kä ba nuot mi dōraar ricnikun. Kä bike thil pek rey jï l-the-rël.

24 Ke yöö wäl wāali jï l-the-rël tin ba nöjä ala muc, cäke kam jï Lii-bay ala kujdien. Ke kujc εmō ε jen laarä je mō j, bike thil kujc rey jï l-the-rël.”

Wäl wāali jï Lii-bay

25 Kä cu Kuoth Nhial Muthe jïök j,

26 “Bie lar jï Lii-bay j, ‘Mi wä yen wäl wāali tin cä kam ye wä kan kä jï l-the-rël ala kujdun, bia Kuoth Nhial thöp muc thïn ala wäl wāali.

27 Kä en mucdun be cëtke bel döör kōmä beel, kene guath nhiäcä kōaŋni.

28 Kä bia Kuoth Nhial thöp muc bä kä wäl wāalikun diaal, tin bia kan kä jï l-the-rël. Reydien bia muc Kuoth Nhial kam booth palä ni Ä-ron.

29 Kä muc diaal tin ba kam ye, bia muc Kuoth Nhial thöp thïn, kä tin diaal tin gow, kene pek in rël gwoyde ni rō.’

30 Ke kujc εmō bike jïök j, ‘Mi wä yen min goaani jen wä thöp thïn, ba duothde cu cien cëtke mi bä guāth kōmä beel kä jï Lii-bay, kene guath nhiäcä kōaŋ.

31 Kä bi pekde cuḡ guḡth mi came je thḡn, yen ke jḡ dhḡrikun. Ke ḡöö emi ca kaḡm ye ke kuḡ laḡdun rey kemekä romä ke Kuoth Nhial.

32 Kä /cia bi teke duer ke kuḡde, mi wä yen min gḡaa ni jen thḡn wä thḡp. Kä /cuare nyin jḡ l-the-rel tin rel gḡoydien ro ḡar, ke ḡöö /cia bi liw.' ”

Kuen 19

Pi lak nath

1 Tääme cu Kuoth Nhial Muthe kene Ä-ron jiök j,

2 “Neme ε jen cian ḡuḡtni in lar Kuoth Nhial ε. Jiḡkni jḡ l-the-rel a jḡ nöḡke nac mi lual mi thil diw, kä kaḡn met laḡt.

3 Kä bi je thḡp El-a-dhar boḡth palä, kä ba je naḡ jḡk wec kä a je naḡke nhiamde.

4 Kä ε boḡth palä ni El-a-dhar kän riemde ke yiatde, kä be je kieth thok kemekä romä ke Kuoth Nhial nikä bärḡw.

5 Kä a nac waḡke kolε, ke riemde, kene wawde nhiam El-a-dhar.

6 Kä bi boḡth palä jiath thḡep, kene ithop, ke lath mi dḡēr kaḡn, kä be ke ḡuḡr maac in wanke naac.

7 Kä bi boḡth palä bieynike lak, kä be puaak, kä ke kḡre be cu ben wḡc. Kä be jiäk en boḡth palä amäni thianḡ.

8 Kä ram in waanḡ nac be bieynike lak kä be puaak, be jiäk amäni thianḡ.

9 Kä bi ram mi gḡaa ḡḡeth maac naac rol, kä be je laḡth guḡth mi gḡaa jḡk wec. Kä ba je tḡw ke kuḡ dolä jḡ l-the-rel ke kuḡ piḡni lak, ke kuḡ wucä duḡrä.

10 Kä ram in rol ḡḡeth maac naac be bieynike lak, kä be jiäk amäni thianḡ. Kä neme ba ḡut mi dḡraar kä jḡ l-the-rel, kene ney tin cien reydien.”

Thiēp kä mi ci liw

11 Kä ramḡ bi riḡn kä mi ci liw thiap ḡ, be jiäk ke niḡn bärḡw.

12 Kä be ro puḡk ke diḡḡk niḡni kene bärḡw niḡni, kä be cu gḡaa. Kä mi /kene ro puḡk ke diḡḡk niḡni kene bärḡw niḡni, /ce bi gḡaa.

13 Kä ramḡ bi puḡny raam mi ci liw thiap ḡ, kä /kene ro puḡk ce kemekä romä ke Kuoth Nhial ḡar. En ram emḡ ba tuḡk raar rey l-the-rel. Ke ḡöö /kaḡn kith ke pi lak, /ce bi gḡaa, ḡot jiäkde thḡn.

14 “Kä neme ε ḡuḡt ke kuḡ raam mi bi liw rey kemekä. Kä ramḡ ci ben rey kemekä mḡ kene ram ḡ te rey kemekä mḡ, /cike bi gḡaa ke niḡn bärḡw.

15 Kä pekde roḡm duḡḡrä mi te ḡḡoḡjä mi thil kuum, ce jiäk.

16Kä ramɔ bi puɔny raam mi ca näk thep thiap ɔ ke rey dɔaar ɔ, kie mi ci liw, kie cɔa ran, kie wɪc muɔn, be jiäk kä nɪn bärɔw.

17Kä ke kuj jiäkä, bike nɛth kan kä nɛth mucä lak dujrä min ca wan, kä ba je laɓh rey cukä piini ti teke löny.

18Kä bi ram mi gɔaa jiath ithop kan kä be je cuath rey piini, kä be je kieth rey kemekä kene rey kuakni diaal, kene ramɔ te wɪni mɔ, ke jen ram in ci cɔa, kie ram mi ca näk, kie ci liw, kie wɪc muɔn raam mi ci liw thiap.

19Kä en ram in gɔaa be ram min jiäkä kith ke diɔk nɪni kene bärɔw nɪni. Ke bärɔw nɪni be je jak kä gɔaa, kä be bieynike cu lak kä be rɔ puok, ke thianɔ be cu gɔaa.

20“Kä en ram in /ci gɔaa, kä /kene rɔ jak kä gɔaa, en raamɔ ba je tuɔk raar rey dolä, ke yöö ce kemekä romä ke Kuoth Nhial yar. Kä /kan pi lak kieth puɔnyde, ce jiäkä.

21Kä neme ba nɔt ke kuj nɛni titi. Ram in kith piw lak be bieynike lak. Kä ramɔ bi piw lak thiap ɔ, be jiäkä amäni thianɔ.

22Kä mɔ ca thiap ɔ e ram mi jiäkä be jiäkä bä. Kä ramɔ bi je thiap ɔ be jiäkä amäni thianɔ.”

Kuen 20

Pi rey paam

(Yöth 17:1-7)

1Kä cu ji I-the-rel diaal ben rey dɔaar Dhin ke pay in jiolien, kä cuke ben cien kä Ka-dec. Kä cu Mir-yam liw thin, kä cua je kony thin.

2Kä täame cue thil piw ke kuj dolä. Kä cuke rɔ dol keel gake ke Muthe kene Ä-ron.

3Kä cuke gaak ke Muthe wäke j, “Ci nuan ni mi cakɔ liw, mää liw gaatmaniko nhiam Kuoth Nhial!

4Enu nooni nɛ Kuoth Nhial rey dɔaarɔ ke yöö bakɔ ben liw thin ɔ, kon ke yɔk ɔ?

5Kä enu curi kɔ jak kä bä raar kä I-jep ɔ, a biko nöön en guäth e jiäkä e mi ɔ? Guath mi thil bel, kene jien nɔap, ke dɔnpinyi. Kä thile je pi ti mathke.”

6Kä cu Muthe kene Ä-ron jien rey dolä kä cuke ben thok kemekä romä ke Kuoth Nhial, kä cuke pal. Kä cu buay Kuoth Nhial päl kä ke.

7Kä cu Kuoth Nhial Muthe jök j,

8“Käni kεετ, kä wër dol ney diaal yenε dämuɔɔr ni Ä-ron, kä ruacni ke pǟm kä bike pīke nen ke waan̄dien. Ino bi pīw kam raar rey pāam. Kä bi ney diaal cu maath amäni yɔɔkien.”

9Kä cu Muthe kεετ kan nhiam Kuoth Nhial cεtke min cε lar je.

10Kä cu Muthe kenε Ä-ron ney diaal mat nhiam pāam, kä cue ke jiök i, “Lieñe je täame yen ney ti la male luoc ti. Non̄ ney ye pīw en rey pāam emε?”

11Kä cu Muthe pǟm yɔt kä rew ke kεεtde. Kä cu pīw ben raar, kä cu ney diaal maath amäni yɔɔkien.

12Kä cu Kuoth Nhial Muthe kenε Ä-ron jiök i, “Ke yöö/ci yen yä n̄äth, kä /ci yen yä luth ala mi rel gɔɔyde ro waan̄ ji l-the-rel, ke kuic emo /cia ney titi diaal bi nan̄ muun in cä kam ke.”

13Cu titi a pī Me-ri-baa möö gak ji l-the-rel ke Kuoth Nhial, kä cue ro nyoth reydien ala mi rel gɔɔyde ro.

Pen ε-dom̄ ji l-the-rel wä

14Kä cu Muthe naath jak kä Ka-dεc jake ke kä kuäär ε-dom̄ wee i, “Nεmε ε min laar dämuɔɔr ni l-the-rel ε. J̄in n̄äci bēc bēc diaal tēē ca ney jek.

15Möö ci guaniko wä kä l-jöp kä cakɔ wä cien̄ en w̄in ε mi ke pek mi bäär. Kä cu ji l-jöp ney ke guaniko cien̄ a j̄äk.

16Kä möö cakɔ wiee nhiam Kuoth Nhial, cue jowda lin̄, kä cue j̄äk jak cue ney ben kam raar kä l-jöp. Kä kon̄ täame te ney kä Ka-dεc, wec ε te kēth wecdu mi.

17Täame jakniko kä wä ke mundu. /Cakɔ bi wä ke rey kakä kie kak wal ke kūi kōan̄, kä /cakɔ bi maath ke pī rey j̄eeriku. Bakɔ wä ke duɔp kuar in diit, /cakɔ ro bi riet cuēc kie caam, amäni mi cakɔ wecdu bäl.”

18Kä cu ε-dom̄ ε loc i, “/Ci bi rēt ke wecdä, mi wij̄ wä ben ke je, bā nyiēeny ke j̄i.”

19Kä cu ji l-the-rel ε jiök i, “Bakɔ wä ke duɔp in diit. Kä mi wä maath ke pī kōne yɔɔkä, bāke pik, jakni ni yä kä wä kārōa a thile mi dōn̄.”

20Duunde yöö cue loc i, “/Ci bi wä.” Kä cu ε-dom̄ ben raar kä ke, ke rem mi diit mi bum bum.

21Kä nie möö ci ε-dom̄ ke pēn wä ke wecde. Kä cu ji l-the-rel ro rit̄ kä ke.

Liqā Ä-ron

22Kä cu duol l-the-rel keeliw j̄een kä Ka-dεc, cuke ben kä Pǟm Ȳor.

23Kä cu Kuoth Nhial ruac ke Muthe kenε Ä-ron Pǟam Ȳor, kēth muɔɔn ε-dom̄ wee i,

²⁴“Bi Ä-ron liw. Ke yöö /ce bi wä muun in cä kam ji l-the-rel, ke yöö cia ruacdä loḵ piini Me-ri-baa.

²⁵Käni Ä-ron kene gatde ni El-a-dhar, kä nanḵike Pääm Ḡor.

²⁶Kä woc bieyni Ä-ron, kä läthnike puḵny gatde ni El-a-dhar. Kä bi Ä-ron liw en wiini.”

²⁷Kä cu Muthε ε laḵ ceḵnike min ci Kuoth Nhial ε laḵ je. Kä cuke wä pääm Ḡor nhiam neeni diaal.

²⁸Kä cu Muthε bieyni Ä-ron kam raar, kä cuε ke laḵ puḵny gatde ni El-a-dhar. Kä cu Ä-ron liw nhial wiḵ paam en wiini. Kä cu Muthε kene El-a-dhar ben piny wiḵ paam.

²⁹Kä min ci duol ε nen keeliw en yöö ci Ä-ron liw, cu ji l-the-rel diaal Ä-ron par ke nin ti jiseen diḵk.

Kuen 21

Juc Ke-naan

¹Kä meë ci Ke-naan kuäär Ä-radh min cienḵ kä Ne-gεb ε liḵ i, bä ji l-the-rel ke duḵḵp Ä-ta-rim, cuε nyieëny ke ke, kä cuε thaḵḵkien käp ala pëëc.

²Kä cu ji l-the-rel ro yaḵ Kuoth Nhial wä ke i, “Mi deri ney tiḵi laḵ tetkäda, kön deë ko wiḵkien daḵ ni piny.”

³Kä cu Kuoth Nhial jow ji l-the-rel liḵ, kä cuε ji Ke-naan laḵ tetädien. Kä cuke ke daḵ ni piny amäni wiḵkien. Kä cua guath εmo col i Ḡor-ma.

Thḵl mi ca laḵ ke yiëëth in dḵl

⁴Kä cuke jiseen Pääm Ḡor wäke Bar Gutdä gḵalke mun ji E-dḵm. Kä cu naath thil päl Iaac piny dup.

⁵Kä cu naath ruac a jiäk ke Kuoth kene Muthε wäke i, “Enu noḵḵi ney raar kä l-jep o ke yöö baḵo ben liw rey dcaar o? Kä thile mieth kä thile piw, kä ci ney ḵḵḵḵ ken mieth ε jiäk ε mi.”

⁶Kä cu Kuoth Nhial thḵl ti naḵe naath luḵny rey nath, cuke naath cam, cu ney ti nuan liw kä ji l-the-rel.

⁷Kä cu naath ben kä Muthε wäke i, “Caḵo duer ke yöö caḵo ruac a jiäk ke Kuoth Nhial kene ji. Pal Kuoth Nhial ke yöö be thḵl woc kä ney.” Kä cu Muthε pal ke kuḵ nath.

⁸Kä cu Kuoth Nhial Muthε jiök i, “Lätḵi thḵl, kä läthni je rikä. Kä ram mi ca kac ε thḵl be je guic kä be cu tēk.”

⁹Kä cu Muthē thɔl lat ke yiëeth in dɔl, kä cue je lath rikä. Mi ca raan kac ε thɔl, be thɔl cikä min dɔl guic kä be cu tēk.

Yöth nath kä Mo-ab

¹⁰Kä cu jī l-the-rel yöth, cukε ben puat kä O-bot.

¹¹Kä cukε jīen kä O-bot cukε ben puat kä lye-ä-ba-rim rey dɔaar min lot ni Mo-ab kuj käny caŋ.

¹²Kä cukε jīen thīn cukε ben puat rey loolä Dha-rēd.

¹³Kä cukε yöth thīn cukε ben puat kuj Ar-non rey dɔaar in wä kēth jī ε-mor. Ke yöö en Ar-non ε wec Mo-ab, mi te kam Mo-ab kene ε-mor.

¹⁴ε jen min lat bok koor Kuoth Nhial j, “Wa-yeb tēē kä Thupaa, kene löli Ar-non

¹⁵kä tɔɔr löli wēē kä Ar, kä wēē rɔ thīen ni kēth Mo-ab.”

¹⁶Kä cukε jīen en wīni cukε ben kä Bēer, min la jiw ēē jioḱ Kuoth Nhial Muthē thīn j, “Mat naath guäth kel, bäke moc pijw.”

¹⁷Kä cu jī l-the-rel dit emε ket j, “ε pijku lony lö jiw! (Ba jī ket dit!)

¹⁸Jiw ēē tētke ε bööth naath, mēē tētke ε ney tin gow, mēē tētke ke ketni, kene tɔŋ.” Kä cukε jīen rey dɔaar wäke kä Ma-ta-naa.

¹⁹Kä cukε jīen kä Na-yä-li-el wäke kä Na-yä-li-el, kä cukε je rēt piny wäke kä Ba-mot.

²⁰Kä cukε jīen kä Ba-mot wäke rey loolä mi te kä Mo-ab nhial Pīdh-ga min guic ni rey dɔar.

Juc Thi-yon kene Ög

(Duḡt 2:26—3:11)

²¹Kä cu jī l-the-rel naath jāk kä Thi-yon kuäär jī ε-mor wee j,

²²“Jakni ney kä wä ke wecdu. /Cakɔ bi wä ke rey kakä kie kak wal ke kuj kɔaŋ. Baḱɔ luk ni rey duɔp kuar in diit, amäni mi cakɔ wecdu bäl.”

²³Duunde yöö /ken Thi-yon jī l-the-rel nhök wä ke rey wecde. Cue maat ni neeke diaal, cue wä nyiëeny ke jī l-the-rel rey dɔaar kä Yaadh.

²⁴Kä cu jī l-the-rel ε näk, kä cukε wecde kan a käne ni kä Ar-non cu mäni Ya-bok, a räth ni kä A-mon ke yöö keydien bume.

²⁵Kä cu jī l-the-rel ken wij tɔ diaal ε tɔ kan. Kä cukε wij jī ε-mor diaal cieŋ εc-bon kene wijke diaal.

²⁶Kä en εc-bon ε wec Thi-yon kuäär jī ε-mor, mēē ci kon nyiëeny ke kuäär Mo-ab ēē nhiam, kä cue wijke diaal kan kä je, cu mäni Ar-non.

27Ke kujc εmo cu cääk tuaari wee i, “Bia kä Ec-bon a je nyöake ke tath, ε wec Thi-yon luöcke jok.

28Ke yöö ci mac wä raar kä Ec-bon, bol maac wec Thi-yon. Cε wec ji Mo-ab ni Ar pet, kuäär wec päämni Ar-non.

29Riek ake ji lö Mo-ab! Ca ye däk lö ji Ke-moc! Cε gaatke jak kä barkε rō, kä cε nyieeke jak kä pëec Thi-yon kuäär ji E-mor.

30Duunde yöö cakō ke näk, cakō Ec-bon däk a räth ni kä Di-bon. Kä cakō ke däk amäni Me-dε-ba.”

31Ino cu ji I-the-rel cien muun ji E-mor.

32Kä cu Muthε ney ti wa Ya-dher lim jak. Kä cuke je wä kan kene wiike, kä cuke ji E-mor tin cien thjn juoc raar.

33Kä cuke rō rjt wäke dup Ba-can. Kä cu kuäär Ba-can ni Ög ben kene neeke diaal, wäke nyieeny ke ji I-the-rel kä E-dhe-ri.

34Duunde yöö cu Kuoth Nhial Muthε jök i, “/Cu dual ke je. Ke yöö cä lath tetädu, kene neeke diaal nike munde. Kä lätni je min ci lät kä Thi-yon kuäär ji E-mor meë cien kä Ec-bon.”

35Ino cuke je näk, kene gaatke, ke neeke diaal, amäni meë cue thile ram kel mi cu duoth a tēk kä je. Kä cuke wecde cien.

Kuen 22

Ciöt Ba-lak ke Bil-am

1Kä cu ji I-the-rel yöth, cuke ben puat rey tōrä Mo-ab kuj kieer Jor-den kä Je-ri-ko.

2Kä ci Ba-lak gat Dhi-por tēe diaal tēe ci ji I-the-rel ke lät kä ji E-mor nen.

3Kä cu ji Mo-ab dual elōj ke ji I-the-rel, ke yöö nuanke. Cuke dual elōj ke ke.

4Kä cu ji Mo-ab bööth Mid-yan jök i, “Ken ney tjtj täame ba tin diaal tin te gekadan thuk ε ken, cεtke min la thäk wal a cam.” Ino cu Ba-lak gat Dhi-por meë la kuäär Mo-ab en guäth eë,

5naath jak kä Bil-am gat Be-or kä Pe-tur, min thiek ke yier Yu-pe-ree-tidh muun εmo wee i, “Nene, ci naath ben raar kä I-jöp. Kä ca wic muōon kum ε ken kä cienke lotädä.

6Bēr en täame bi ken ney tjtj ben lam, ke yöö bum niken kä yä. Kä dōj dēe ke luāj ke mi juocä ke, a bāke juoc raar wic. Ke yöö ηacä je i ney ti ci poth cake poth, kä ney ti ci lam cake lam.”

7Kä cu bööth Mo-ab kenε bööth Mid-yan däk piny a te tetkien ke yiow ti ba wä kam tiet. Kä cuke ben kä Bil-am cua ben lat ruac Ba-lak.

8Kä cu Bil-am ke jök j, “Niεε wane en wääri neme, kä bä ye luoc thok, cetnike mo bi Kuoth Nhial ε lat ya mo.” Kä cu bööth Mo-ab te keel ke je.

9Kä cu Kuoth Bil-am ben jök j, “Ke nanyi ken ney tot?”

10Kä cu Bil-am Kuoth loc j, “Ke ney ti ci Ba-lak gat Dhi-por ke jak kä ya wee j,

11‘Nεε ci naath ben raar kä l-jep, kä ca wic mucun kum. Ber en täame bike ben lam ya. Dön deë korien luän a bäke juoc raar.’ ”

12Kä cu Kuoth Bil-am jök j, “/Ci bi wä keel ke ke. Kä /Ci naath bi lam ke yöö cake poth.”

13Kä cu Bil-am keer ke runwan. Kä cue bööth Ba-lak jök j, “Wiaa muundun, ke yöö ci Kuoth Nhial ya pen wä keel ke ye.”

14Kä cu bööth Mo-ab wä, cua Ba-lak wä jök j, “/Ci Bil-am ben lok keel ke ney.”

15Kä cu Ba-lak bööth ti nuan niken kä teke luth kä ney tää nham nyok ke jakni.

16Kä cuke Bil-am ben jök j, “Nεε ε min ci Ba-lak gat Dhi-por je lar j, ‘A thil mi pen ji ben kä ya,

17ke yöö bä ji lat a goaa, kä mo bi lar ya mo bä lat. Ber läm ni ya ney titi.’ ”

18Duunde yöö cu Bil-am ke loc wee j, “A can bi Ba-lak ya kam dhore a thiän ke cik in bor, kene daap, /cä luek Kuoth Nhial Kuothda deë bal, a bä mi tot kie mi diit wä lat.

19Kä täame kua nien en wääri cetke meë ca lat ε ney te nham, kä bä mo bi Kuoth Nhial ε le lar ya mo le jek.”

20Kä cu Kuoth ben kä Bil-am ke wäär jöke je j, “Mi bä ney tot ben col ni ji, jiec ro, wër keel ke ke. Duunde yöö lätni ni min cä lar ji karoa.”

Bil-am kenε muule

21Kä cu Bil-am keer ke runwan kä cue muule rialikä kä cue wä kenε bööth Mo-ab.

22Duunde yöö gak Kuoth ke yöö ce wä. Kä cu jääk Kuoth Nhial cuon dupde. Kä jen tää jok mucle, kä te latke dan rew keel ke je.

23Kä cu muul jääk Kuoth Nhial nen cujä dup ke thep tetäde. Kä cu muul cik dup, cue wä ke rey dar. Kä cu Bil-am muul yot ke yöö be loc dup.

24Kä cu jääk Kuoth Nhial wä cuon dup mi ciw ciw kam kaakni wal ke kuj kon dan rew ti teke panyni.

25 Kä min ci muul jääk Kuoth Nhial nen cue rö t̄iec puᵛny p̄any, cue ciök Bil-am yieny puᵛny p̄any. Kä cu Bil-am ε nyok ke yᵛat̄.

26 Kä cu jääk Kuoth Nhial wä nhiam, kä cue wä cuᵛᵛ guäth mi ril ril, mi thil guᵛᵛ mi deri rö riet th̄in.

27 Kä min ci muul jääk Kuoth Nhial nen cue t̄ᵛᵛ. Kä cu Bil-am këc, kä cue mul yᵛt̄ ke këet.

28 Kä cu Kuoth Nhial thok muᵛl̄ l̄ep, kä cue Bil-am j̄iök̄ j̄, “Enu mi cä lät kä j̄j̄, mo ci yä duäc ni kä diᵛᵛk̄ ᵛ?”

29 Kä cu Bil-am muul loc̄ j̄, “E yᵛö ci yä jak kä d̄ᵛᵛr. Yän cä gor ni mi te tetdä ke mut, d̄eë j̄j̄ näk.”

30 Kä cu muul Bil-am j̄iök̄ j̄, “/Cie yän muulu, min la kᵛtdi j̄okdä teekädu këliw ni wal cu mäni wale? E mi la l̄atdä kä j̄j̄ en nᵛmᵛ?” Kä cu Bil-am ε loc̄ j̄, “Eey.”

31 Kä cu Kuoth Nhial waᵛ Bil-am l̄ep, kä cue jääk Kuoth Nhial nen t̄eë cuᵛᵛä dup, ke thep mi te tetäde. Kä cu Bil-am rö kam muᵛᵛal̄ kä cue rö gor.

32 Kä cu jääk Kuoth Nhial ε j̄iök̄ j̄, “Enu ci muulu duäc ni kä diᵛᵛk̄ ᵛ? Kä nene, yän ci ben gew wᵛne mi, ke yᵛö j̄alu j̄iäke nhiamdä.

33 Kä muul ce yä nen kä ce ciēc nhiamdä kä diᵛᵛk̄. Duᵛ mi /kene cec kä yä, en täame c̄et cä j̄j̄ näk, kä d̄eë je päl a t̄ek̄.”

34 Kä cu Bil-am jääk Kuoth Nhial j̄iök̄ j̄, “Yän cä duer, ke yᵛö yän kuecä je t̄ij̄ cuᵛᵛä dupdä geewi yä. Kä täame mi ci l̄ocdu j̄iäk̄ bä loc̄ j̄ok̄.”

35 Kä cu jääk Kuoth Nhial Bil-am j̄iök̄ j̄, “W̄er këel ke ney t̄ᵛt̄ᵛ. Duunde yᵛö bi lat ni ruac in bä l̄ar j̄j̄ kärᵛa.” Kä cu Bil-am wä këel ke bööth Ba-lak.

Bil-am kene Ba-lak

36 Kä min ci Ba-lak ε liᵛ j̄ ci Bil-am ben, cue je wä lor d̄ärwec Mo-ab këth Ar-non, ni pek ciēᵛde.

37 Kä cu Ba-lak Bil-am j̄iök̄ j̄, “Yän /kᵛn̄ j̄j̄ j̄äk̄ kä raan? Kue la ᵛu /keni ben kä yä mo? A /ci yän j̄j̄ d̄eë ku luᵛᵛᵛ ke cul duᵛᵛr?”

38 Kä cu Bil-am Ba-lak j̄iök̄ j̄, “Yän ci ben kä j̄j̄ mi! Kä yän t̄ᵛᵛ ke buᵛm̄ mi d̄eë ruac ke yä en täame? Bä lat ni ruac in bi Kuoth Nhial ε l̄ar yä.”

39 Kä cu Bil-am wä këel kene Ba-lak, cuke ben kä Kir-yath-u-dhoth.

40 Kä cu Ba-lak th̄ääk kene rᵛm̄ thöp ala muc, kä cue Bil-am kene bööth tin te këel ke je j̄äk̄ ikä.

Ruac goᵛk̄ä Bil-am in nhiam

⁴¹Mëë ruḡnde cu Ba-lak Bil-am kaṅ kä cue je nööḡ kä Ba-moth-baal. En wiṅi cue ney tin thiak nen.

Kuen 23

¹Kä cu Bil-am Ba-lak jiök i, “Lätni ya kä yikni daḡ bärōw en waṅe mi, kä mocä ke thääk bärōw keṅe rueeth rōmni daḡ bärōw.”

²Kä cu Ba-lak ke laṭ ceṭke min ca lar ε Bil-am. Kä cu Ba-lak keṅe Bil-am thäk keṅe ruath rōmä thöp wiḡ yikä εmō.

³Kä cu Bil-am Ba-lak jiök i, “Cuḡni gekä mucädu min waṅke, a ya waḡ. Dḡḡ bi Kuoth Nhial rōm ke ya. Kä mō be nyuṭh ya mō, Bä ben laṭ ji.” Kä cue wä nhial wiḡ paḡm.

⁴Kä cu Kuoth rōm ke Bil-am. Kä cu Bil-am ε jiök i, “Yaṅ cä yikni bärōw rialikä, kä cä thäk keṅe ruath rōmä thöp wiḡkä mō.”

⁵Kä cu Kuoth Nhial Bil-am kaṅ riet, kä cue jiök i, “Locni kä Ba-lak bi je wä laṭ neṅe.”

⁶Kä cue lony kä Ba-lak, kä cue je jek cuḡä gekä mucäde keṅe bööth Mo-ab diaal.

⁷Kä cu Bil-am ruacde lat wee i, “Ci Ba-lak ya nööḡ ni kä Ä-ram kuäär Mo-ab ce ya nööḡ ni pääm nhial ḡcaa i, ‘Bër läm ni ya Je-kōb, bër gak l-the-rē!’

⁸Kä ε dēē ram mi /kaṅ lam ε Kuoth ku lam? Kä dēē ram mi /kaṅ gak ε Kuoth Nhial ku le gak idi?

⁹Kä cä naath nen biḡkä päämni, ni wiḡ biḡkä cä ke nen. Cä ney ti cien kä rḡ nen, ti /ca rḡ mat rey döri!

¹⁰Kä eḡa mi dēē gaat Je-kōb kuḡn, kie dēē pek kuayni l-the-rēl kuḡn? A lewä ke liḡḡ raam mi teke cuḡ, kä dēē guutdä ceṭke guutde!”

¹¹Kä cu Ba-lak Bil-am jiök i, “Eḡu ci lät kä ya mō? Yaṅ cä ji nööḡ ke ḡöō bi guḡn tērä ben lam, kä neṅe ci ben poth nike.”

¹²Kä cue je loc i, “Yaṅ /kaṅ ji laṭ min ci Kuoth Nhial ε laṭ ya?”

Ruac ḡḡkä Bil-am in rewde

¹³Kä cu Ba-lak Bil-am jiök i, “Bër wane guäth mi dḡdien, mi dḡḡ bike nen thiṅ. Kä bi nen ni tin thiak ni ken, kä /cike bi nen ken diaal. Kä bike cu lam ya en wiṅ ε mi.”

¹⁴Kä cue je naḡ rey kakä Dho-pim, ni biḡkä paḡm Piḡdh-ga, kä cue yikni bärōw täth, kä cue thäk keṅe ruath rōmä thöp wiḡ yikä mō.

15 Kä cu Bil-am Ba-lak jiök i, “Cuṇni gekä mucädu min wanke, a waa röm ke Kuoth Nhial win ε mi.”

16 Kä cu Kuoth Nhial röm ke Bil-am, kä cue je kam riet wee i, “Locni kä Ba-lak, kä lät ni je neme.”

17 Kä cue ben kä je, kä cue je jek cuṇä gekä mucäde min wanke keel kene bööth Mo-ab. Kä cu Ba-lak ε jiök i, “Enu ci Kuoth Nhial ε lat o?”

18 Kä cu Bil-am ruacde lat wee i, “Jiec ro Ba-lak, kä lij ya. Lij ya lö gat Dhipor.

19/Ci Kuoth a raan a derε kac kac, kie ε gat ran a derε care nyok. Tëe ke mi ce lar kä be tey a /ce je lät? Kie tëe ke mi ce lar kä /kene je thuk?

20 Nene yan ca ya lar ruac puthä. Ce ke poth, kä /cä deë ben woc.

21 Thile duer mi ce nen kä Je-kob, kä thile riek mi ce nen kä I-the-rel. Te Kuoth Nhial Kuothdien keel ke ke. Kä te ruac Kuar reydiεn.

22 Ci Kuoth ke kam raar kä I-jep. Tekε ke buom mi cetke buom thaak.

23 Ke yöö thile tiet mi lok Je-kob, kä thile guan kuthni mi lok I-the-rel. Kä ba lar Je-kob kene I-the-rel täame i, ‘Enu ci Kuoth ε lat o!’

24 Kä kene ney ti ca ro jiec cetke nuot lony, cetke lony mi yuur ro. /Ce deë tuc a ni mi ce ley kap, kä ce riemde lot.”

25 Kä cu Ba-lak Bil-am jiök i, “/Keni ke nyäk ke lam kä /keni ke nyäk ke puoth.”

26 Kä cu Bil-am je loc i, “Yän /kan je lar ji i, ‘Bä lat ni tin diaal tin ci Kuoth Nhial ke lar?’ ”

Ruac gookä Bil-am in diocdien

27 Kä cu Ba-lak Bil-am jiök i, “Ku ben en täame, bä ji nan guäth mi doṇ. Doṇ bi Kuoth ε nhok a deri ke cu wä lam ya en win ε mi.”

28 Kä cu Ba-lak Bil-am nan biikä paam Pe-or, min guic ni day piny.

29 Kä cu Bil-am Ba-lak jiök i, “Täth ni ya yikni bärōw, kä moc ya ke thäak bärōw kene rueeth romni dan bärōw.”

30 Kä cu Ba-lak ε lat cetnike min ci Bil-am ε lar, kä cue thäk kene ruath romä thöp wij yikä mo.

Kuen 24

1 Kä min ci Bil-am ε ṇac en yöö nhok Kuoth Nhial puoth I-the-rel, /kene wä, cet, ke min wen, duunde yöö cue riet ni ro rey daar.

²Kä cu Bil-am wanḁ kap nhial, cue j̄i l-the-rel nen cike puḁt ke thuk duēli. Kä cu yiēē Kuoth ben kä je,

³kä cue ruacdε lat wee j̄, “Ruac Bil-am gat Be-or, ruac raam mi nēn wanḁ agḁaa,

⁴ruac raam mi liḅ ruac Kuoth, min nēn nyuuth kä Kuoth in leny buḁmde ti diaal, penke piny, kä te.

⁵Kä ku t̄iecku gḁḁydien le paḁr ke ḅu lö Je-kḁb, guḁth t̄ḁḁcädu lö l-the-rel!

⁶Cḁtde nike wanḁ mi wä raar, cḁtde ke kak mi te thok yiēēr, cḁtde nike tḁaar mi ca pith ε Kuoth Nhial, cḁtde nike luääl mi te gekä yiēēr.

⁷Kä bi lölike teke piw, kä bi belke teke pi ti ḅuan, kä bi d̄it ni kuäärien kä Ä-gag, kä ba kuäärien liak.

⁸Ci Kuoth Nhial ke kam raar kä l-j̄ep. Kä teke ke buḁm mi cḁtke buḁm mök, kä bibe j̄i t̄erien cam nhial, kä bibe cḁwkien thor, kä bi bäärien ke näk.

⁹La make cḁtke lony, kä bibe t̄ḁḁc, cḁtke ḅuḁḁt luḁny, mi thil ram mi dēē je j̄iec? E puḁth teke ram ḁ ci j̄i poth ḁ, kä lam ake ramḁ ci j̄i lam ḁ.”

¹⁰Kä cu Ba-lak k̄ec ke Bil-am, kä cue tetke pat kä cue Bil-am j̄iök j̄, “Yän cḁalä j̄i ke yōö bi j̄i t̄ērä lam, kä nemε täämε ni kä diḁḁk ci poth nike.

¹¹Ke kujc εmḁ täämε, ku wä ni wijdu. Yän cä wee j̄, ‘Dēē j̄i cuḁl mi gḁaa’ duunde yōö ci Kuoth Nhial j̄i pen cut.”

¹²Kä cu Bil-am Ba-lak loc j̄, “/Kḁnε lar jaḁḅku te ci jāk kä yä j̄,

¹³‘Cḁḅ bi Ba-lak yä kam dhḁre a thien ke daḁp kenε ciεk in bor, yän /cä ruac Kuoth Nhial bi luḁḅ ke baḁ, cä mi gḁaa kie mi j̄iak bi lar ke wiḁcä. Yän bä lat ni min ci Kuoth Nhial ε lar?’ ”

Ruac gḁḁkä Bil-am in jḁak

¹⁴Kä yä, wḁḁ kä nēkḁ en täämε. Bēr ε j̄i larä min bi ney ti ti je lät kä nēeku niḅi tḁ bēē tḁ.

¹⁵Kä cue ruacdε lat wee j̄, “Ruac Bil-am gat Be-or ruac raam mi nēn wanḁ agḁaa,

¹⁶ruac raam mi liḅ ruac Kuoth, min teke ḅäc kä min d̄it ni jen, min nēn nyuth ke min leny buḁmde ti diaal, min t̄eth, kä te guic.

¹⁷Cä nen, duunde yōö /cie täämε. Yän guεcä je, duunde yōö /ce thiḁk. Kä bi cier ben raar kä Je-kḁb, lip pay ciēḅ be ben kä l-the-rel. Kä be bööth Mo-ab dup. Kä be gaat cḁt diaal ḁak ni piny.

¹⁸Ba ε-dom ciēḅ, ε j̄i t̄ēre, duunde yōö bi l-the-rel kule wä ke buḁm.

- ¹⁹Kä bi rueec ben kä Je-kob, kä be duoth kä tin tēk w̄ic dāk!”
- ²⁰Kä cu Bil-am Ä-ma-lek guic, kä cue ruacde lat wee j̄, “Ä-ma-lek ε dor in nhiam kä dör, duunde yöö ke j̄ak be dāk.”
- ²¹Kä cue j̄i Kεen guic, kä cue ruacde lat wee j̄, “Te guath cienj̄adu ke mal, te duelu rey päämni.
- ²²Kä cie j̄en bä yen j̄i Kεen bia dāk, kä bi A-cer ye kule nanj̄ ala pēec j̄idi?”
- ²³Kä cu Bil-am ruacde lat wee j̄, “Ay enja biku le tēk o mi wä Kuoth Nhial neme wä lat?”
- ²⁴Bi babuuri ben kä Ki-tim, kä ba A-cer kene E-ber ben kan, kä ken bike dāk bä.”
- ²⁵Kä cu Bil-am ro j̄iec, cue wä wij̄de, kä cu Ba-lak wä dupde bä.

Kuen 25

Pal j̄i I-the-rel ke Kuoth baal Pε-or

- ¹Mēe cien j̄i I-the-rel kä Ci-tim cu naath ε tok ke mi t̄oocke ke nyier Mo-ab.
- ²Ken lat t̄ot̄o cua j̄i I-the-rel buath kä muc kuthnikien, cuke ke cam kä cua kuthkien pal.
- ³Ino cu j̄i I-the-rel ro mat palä kuoth Baal Pε-or. Kä cu Kuoth Nhial kēc ke j̄i I-the-rel.
- ⁴Kä cu Kuoth Nhial Muthε j̄iök j̄, “Käni bööth nēeni t̄it̄i, näke kä bike nap rey canj̄ nhiam Kuoth Nhial, dor bi wanj̄ Isaac Kuoth Nhial ro rit kä j̄i I-the-rel.”
- ⁵Kä cu Muthε rueec I-the-rel j̄iök j̄, “E ramō kä ye näk nēeke tin ca kuoth Baal Pε-or wä pal.”
- ⁶Kä nene cu ram kel kä j̄i I-the-rel ciek j̄i Mid-yan nöönj̄ dhorien, nhiam Muthε kene duol j̄i I-the-rel diaal, min pärke thok kemekä romä ke Kuoth Nhial.
- ⁷Kä min ci Pi-ne-γath gat El-a-dhar, gat booth palä ni Ä-ron ε nen, cue ro j̄iec cue duol banj̄ piny, kä cue mut kan,
- ⁸kä cue wä cue wä kor ran I-the-rel duēel reci, kä cue ken danj̄ rew yiath raan I-the-rel kene ciek. Kä cu juey cu cuonj̄ kä j̄i I-the-rel.
- ⁹Kä ney tēe cu lij̄w ke juey cuke a ney ti bathd̄oori ti j̄iēen danj̄ rew w̄icde nuaan.
- ¹⁰Kä cu Kuoth Nhial Muthε j̄iök j̄,
- ¹¹“Ci Pi-ne-γath gat El-a-dhar gat booth palä ni Ä-ron kēcdä luoc j̄ok kä j̄i I-the-rel, ke yöö ce teke tiēel mi c̄etke tiēlä reydiēn, ε j̄en /kan j̄i I-the-rel thum o ke tiēlä.

12Ke kuj̄c em̄o laare je j̄, ‘Yän l̄atdä guk malädä ke j̄i.

13Kä be teke je kene kuayke k̄ore, guk bōothä palä mi d̄oraar. Ke yöö ce teke tīeel ke kuj̄ Kuothde, kä ce j̄i l-the-rel lūel.’ ”

14Kä ciöt ran l-the-rel eë ca näk keel ke ciek j̄i Mid-yan e Dhim-ri gat Thalu bōoth dh̄aar Thalu.

15Kä cua ciöt ciek Mid-yan eë ca näk c̄oli K̄odh-bi nya Dhur mi la bōoth thūok dūēl kä Mid-yan.

16Kä cu Kuoth Nhial Muth̄e j̄iök j̄i,

17“Mäkni j̄i Mid-yan, kä näk ke.

18Ke yöö ca j̄i jak kä pali kuoth P̄e-or, kene kuj̄ nyimandien ni K̄odh-bi nya bōothä j̄i Mid-yan, m̄eë n̄ake m̄eë ci juey ben ke kuj̄ kuoth P̄e-or.”

Kuen 26

Kuën j̄i l-the-rel in r̄ewde

1Kä ke k̄or jūath cu Kuoth Nhial ruac ke Muth̄e kene Eli-a-dhar gat bōoth palä ni Ä-ron j̄i,

2“Kuëne duol j̄i l-the-rel keeliw, a k̄ane kä ney ti teke run ti j̄iëen d̄aj̄ r̄ew a wä nhial, ke thuk dūeli gūani, ken tin lūanj̄ke k̄or kä l-the-rel keeliw.”

3Kä cu Muth̄e kene bōoth palä ni Eli-a-dhar ruac ke ke dēskä Mo-ab kuj̄ yīēer J̄or-d̄en kä Je-ri-ko j̄i,

4“Kuëne naath, a k̄ane nikä ney tin teke run ti j̄iëen d̄aj̄ r̄ew a wä nhial.” C̄etnike min ci Kuoth Nhial e l̄ar Muth̄e kä cu j̄i l-the-rel t̄eë b̄a raar kä l-j̄ep a.

5R̄e-u-ben k̄eë Je-k̄ob. Cu gaat R̄e-u-ben a, Ä-nok j̄i thūok dūēl Ä-nok. Ke Palu j̄i thūok dūēl Palu.

6Ke Ȳedh-ron j̄i thūok dūēl Ȳedh-ron. Ke Kar-mi j̄i thūok dūēl Kar-mi.

7Kä cu t̄ot̄o a thuk dūeli R̄e-u-ben. Kä cu pekdīen a bathd̄ori ti j̄iëen n̄uaan w̄icde dīok, w̄icde kur b̄ar̄ow w̄icde j̄iëen dīok.

8Kä cu gaat Palu a, Eli-ab.

9Kä cu gaat Eli-ab a, Ne-mu-el, Da-tan, ke Ä-bi-ram, t̄eë ca kuany rey dolä, t̄eë gūac ke Muth̄e kene Ä-ron kä būon Da-tan, m̄eë cike gūac ke Kuoth Nhial.

10Kä cu piny r̄o l̄ep cue ke kūom thīn keel ke Kora, m̄eë ci j̄i k̄oare līw, m̄eë ci mac ney ti kur r̄ew w̄icde j̄iëen dhieec näk. Kä cuke a nyuuth kä naath.

11Kä /ken kar Kora līw.

- 12** Kä cu ṭiti a gaat Cim-on c̣eṭke thuk duëlikien, Ne-mu-el kä j̣i Ne-mu-el, Ya-min ke Ya-kin kä j̣i Ya-kin.
- 13** Dhera kä j̣i Dhera, ke Thoɔl kä j̣i Thoɔl.
- 14** Cu ṭoṭo a thuk duëli Cim-on. Kä cu pekdiën a ney ti bathḍoɔri ti j̣ieën ḍaŋ r̄ew ẉicde r̄ew, ẉicde kur r̄ew.
- 15** Gaat Gad c̣eṭke thuk duëlikien, Dhe-pon kä j̣i Dhe-pon. Agi kä j̣i Agi, ke Cuni kä j̣i Cuni.
- 16** Ke ɔdh-ni kä j̣i ɔdh-ni, ke Eri kä j̣i Eri.
- 17** Ke Ä-rod kä j̣i Ä-rod, ke A-re-li kä j̣i A-re-li.
- 18** Cu ṭoṭo a thuk duëli gan Gad. Kä cu pekdiën a ney ti bathḍoɔri ti j̣ieën n̄uaan ẉicde kur dhieec.
- 19** Gaat Juda cua Ēr kene O-nan. Duunde ȳöö cike l̄iw kä Ke-naan.
- 20** Kä cu ṭiti a kuay Juda c̣eṭke thuk duëlikien. Cela kä j̣i Cela, ke Pe-r̄edh kä j̣i Pe-r̄edh, ke Dhera kä j̣i Dhera.
- 21** Kä cu gaat Pe-r̄edh a, Ȳedh-ron kä j̣i Ȳedh-ron. Ke A-mul kä j̣i A-mul.
- 22** Kä cu ṭoṭo a thuk duëli Juda. Kä cu pekdiën a ney ti bathḍoɔri ti j̣ieën b̄arow ẉicde b̄äkel, ẉicde kur dhieec.
- 23** Gaat Yi-tha-kar ke thuk duëlikien. Tolä kä j̣i Tolä, ke Pö-wa kä j̣i Pö-wa.
- 24** Ke Ya-cub kä j̣i Ya-cub, ke Cim-r̄on kä j̣i Cim-r̄on.
- 25** Cu ṭoṭo a thuk duëli Yi-tha-kar. Kä cu pekdiën a ney ti bathḍoɔri ti j̣ieën b̄äkel ẉicde n̄uaan, ẉicde kur diɔk.
- 26** Gaat Dhe-bu-lun ke thuk duëlikien, The-r̄edh kä j̣i The-r̄edh, ke Ee-lon kä j̣i Ee-lon, ke Ya-leel kä j̣i Ya-leel.
- 27** Cu ṭoṭo a thuk duëli Dhe-bu-lun. Kä cu pekdiën a ney ti bathḍoɔri ti j̣ieën b̄äkel ẉicde kur dhieec.
- 28** Gaat Jo-thep ke thuk duëlikien, Ma-na-the ke E-pa-rim.
- 29** Gaat Ma-na-the cua Ma-kir kä j̣i Ma-kir, kä cu Ma-kir a guan Gil-yad kä Gil-yad kä j̣i Gil-yad.
- 30** Kä cu ṭiti a gaat Gil-yad, I-yε-dher kä j̣i I-yε-dher, ke Ye-l̄ek kä j̣i Ye-l̄ek.
- 31** Ke A-thi-rel kä j̣i A-thi-rel, kene Cε-kem kä j̣i Cε-kem.
- 32** Ke Cε-mi-dhä kä j̣i Cε-mi-dhä, ke Ye-p̄er kä j̣i Ye-p̄er.

- 33** Kä cu gat Ye-per ni Dhe-lo-pe-yadh thil dhool, cu te ni jen ke nyier. Kä cu ciööt nyieet Dhe-lo-pe-yadh a, May-la, kene Nowa, ke Og-la, kene Mil-ka, ke Tjr-dha.
- 34** Cu tɔtɔ a thuk duëli Ma-na-the. Kä cu pekdiën a ney ti bathdööri ti jïëen dhieec wɨcde rɛw, wɨcde kur bärɔw.
- 35** Kä cu tɨtɨ a gaat E-pa-rim ke thuk duëlikien, Cu-tha-lëk kä jɨ Cu-tha-lëk, ke Be-ker kä jɨ Be-ker, kene Të-yën kä jɨ Të-yën.
- 36** Kä cu tɨtɨ a gaat Cu-tha-lëk, E-ran kä jɨ E-ran.
- 37** Kä cu tɔtɔ a thuk duëli E-pa-rim. Kä cu pekdiën a ney ti bathdööri ti jïëen diɔk wɨcde rɛw, wɨcde kur bärɔw. Cuke a ken gaat Jo-thep ke thuk duëlikien.
- 38** Gaat Ben-ya-min ke thuk duëlikien. Belä kä jɨ Belä, ke Ac-bel kä jɨ Ac-bel, kene Ä-yi-ram kä jɨ Ä-yi-ram.
- 39** Ke Ce-pam kä jɨ Ce-pu-pam, ke Yu-pam kä jɨ Yu-pam.
- 40** Kä cu gaat Belä a, A-rɛd kä jɨ A-rɛd, kene Naa-man kä jɨ Naa-man.
- 41** Cu tɔtɔ a thuk duëli Ben-ya-min. Kä cu pekdiën a ney ti bathdööri ti jïëen nuaan wɨcde dhieec, wɨcde kur bækɛl.
- 42** Gaat Daan ke thuk duëlikien. Cu-ɣam kä jɨ Cu-ɣam, kä cuke a ken thuk duëli Daan ke pekdiën.
- 43** Kä cu pek thuk duëli Cu-ɣam a ney ti bathdööri ti jïëen bækɛl wɨcde nuaan, wɨcde kur nuaan.
- 44** Gaat A-cɛr ke thuk duëlikien, Yim-naa kä jɨ Yim-naa, ke Ic-wi kä jɨ Ic-wi, kene Be-ri-ya kä jɨ Be-ri-ya.
- 45** Kä cu gaat Be-ri-ya a, Ye-bɛr kä jɨ Ye-bɛr, kene Mal-ki-yel kä jɨ Mal-ki-yel.
- 46** Kä cua nya A-cɛr cöoli Thera.
- 47** Cu tɔtɔ a thuk duëli A-cɛr. Kä cu pekdiën a ney ti bathdööri ti jïëen dhieec wɨcde diɔk, wɨcde kur nuaan.
- 48** Gaat Nap-ta-li ke thuk duëlikien, Ya-dheel kä jɨ Ya-dheel, ke Guni kä jɨ Guni.
- 49** Ke Ye-dher kä jɨ Ye-dher, kene Ci-lem kä jɨ Ci-lem.
- 50** Cu tɔtɔ a thuk duëli Nap-ta-li. Kä cu pekdiën a ney ti bathdööri ti jïëen nuaan wɨcde dhieec, wɨcde kur nuaan.
- 51** Kä cu neme a pek jɨ I-the-rɛl, ney ti bathdööri ti kur bækɛl wɨcde kɛl, wɨcde kur bärɔw wɨcde jïëen dɔŋ diɔk.
- 52** Kä cu Kuoth Nhial Muthɛ jïök j,

- 53“Ba mun dääk kä ke cętke pek ciöötņi.
- 54Bi thok duëel mi diit kām pek mi diit, kä bi thok duëel mi tot kām pek mi tot. Ba thok duëel ɔ kām pek mi cętke pekdien.
- 55Duunde yöö ba daak en mun ke yor gaakņi. Nike pek thuk dueli guani ba dääk kä ke ala dunđien.
- 56Kä ba mun daak ke yor gaakņi kam nęeni ti nuan keņe ney ti tot.”
- 57Cu tıti a ji Lii-bay ke thuk duelikien. Ger-con kä ji Ger-con, Ke-yath kä ji Ke-yath, Me-ra-ri kä ji Me-ra-ri.
- 58Kä cu tıti a thuk dueli Lii-bay thok duëel Lib-ni, ke thok duëel Yeb-ron, keņe thok duëel Mali, ke thok duëel Muci, ke thok duëel Kora. Kä cu Ke-yath a guan Am-ram.
- 59Kä cua ciek Am-ram cöoli Yo-ke-bed nya Lii-bay, mēe dapke ε Lii-bay kä I-jep. Kä cue Am-ram dap Ä-ron keņe Muthę, Mir-yam nyimandien.
- 60Kä cua Ä-ron dap Na-dab keņe Ä-bi-yu ke El-a-dhar keņe I-ta-mar.
- 61Duunde yöö cu Na-dab keņe Ä-bi-yu liw mēe cike mac mi ci rɔ lot thöp nhiam Kuoth Nhial.
- 62Kä cu pekdien a ney ti bathdöori ti jięen řew wıcdę diok, a käne nikä gat dhöl mi te pay kel a wä nhial. Ke yöö /kän ke kuęn řey ji I-the-rel, ke yöö thile ke pek mi ca kām ke řey ji I-the-rel.
- 63Cu tɔtɔ a ken ney tin ca kuęn ε Muthę keņe El-a-dhar booth palä, mēe kuęn ji I-the-rel dęekä Mo-ab kuı yiđer Jor-den kä Je-ri-ko.
- 64Duunde yöö cu řeydien thil raan kä ney tēe ca kuęn ε Muthę keņe Ä-ron booth palä, mēe kuęn ji I-the-rel řey dęaar kä Thi-nay.
- 65Ke yöö ci Kuoth Nhial wee i, “Bike liw řey dęaar.” Kä cue thil ram mi cu duoth kä ke, ε ni Ka-leb gat Ye-pö-ne keņe Jo-cua gat Nun.

Kuen 27

Nyiee Dhe-lɔ-pe-yadh

- 1E jęn cu nyiee Dhe-lɔ-pe-yadh gat Ye-per, gat Gil-yad, gat Ma-kir, gat Ma-na-the thok duëel Ma-na-the gat Jo-thęp rɔ tıeec thiekä. Kä ciööt nyieeke ε, May-la keņe Nowa ke Og-la, keņe Mil-ka, ke Tir-dha.
- 2Kä cuke cuɔŋ nhiam Muthę keņe El-a-dhar booth palä ke bööth nath nhiam nęeni diaal thok kemękä romä ke Kuoth Nhial wäke i,
- 3“Ci guąąra liw řey dęaar. Kä /cε te řey nęeni tēe ca rɔ mat tēe guac ke Kuoth Nhial nęe Kora, liw ε ke dueerke. Kä thile je dhool.

⁴Ḑḡu wuocke ciöt guḡḡara mo thok dueelien, ε ḡöö thile je dhool? Muocε ko pek rey guḡḡleniko.”

⁵Kä cu Muthε ruacdien nanḡ nhiam Kuoth Nhial.

⁶Kä cu Kuoth Nhial Muthε jiök j,

⁷“Te nyiee Dhε-lö-pε-ḡadh ke cuḡḡḡ. Moc ke ke pek rey guḡḡlenikien, käm nike pek guḡḡndien.

⁸Kä läri je jḡ l-the-rel j, ‘Mi ci raan liw kä thile je dhool, kämε peekde nyaade.

⁹Kä mi thile je nyal, bia käm gaatman.

¹⁰Kä mi thile je gaatman, bia käm guḡḡlenike.

¹¹Kä mi thile je guḡḡlenike, bia käm ram mo thiḡk maarien o thok dueelien, be je ciεḡ. Kä ba ḡut kä jḡ l-the-rel cεḡke min ci Kuoth Nhial ε lar Muthε.’ ”

Guäl Jo-cua ke guḡḡath Muthε

(Duḡt 31:1-8)

¹²Kä cu Kuoth Nhial Muthε jiök j, “Wēr nhial wij paḡḡm Ä-ba-rim ε mi, kä guic mun in cä käm jḡ l-the-rel.

¹³Kä ke kor kä min cie guic, bi cu liw, cεḡke mēē ci dämuḡḡr ni Ä-ron liw.

¹⁴Ke ḡöö /käḡε ruacdä luḡḡh rey dḡaar kä Dhin, mēē gak duol, ke ḡöö dere ḡä liak nhiamdien rey piḡni.” (Ken piw tḡḡ ke piḡ gaak kä Mε-ri-baa rey dḡaar kä Dhin.)

¹⁵Kä cu Muthε Kuoth Nhial jiök j,

¹⁶“Ḑ Kuoth Nhial Kuoth yiēēni puḡḡyni diaal kuany ram min bi te wij dolä,

¹⁷mi bi naath boḡḡh. Ke ḡöö ci duol Kuoth Nhial bi cεḡke room ti thil yieen.”

¹⁸Kä cu Kuoth Nhial Muthε jiök j, “Käni Jo-cua gat Nun, ε ram mi teke yiēē, kä läthni tetdu wijde.

¹⁹Kä jak ni je kä cuḡ nhiam Ḑl-a-dhar boḡḡh palä keḡε duol keeliw, kä käm ni je böth nhiamdien.

²⁰Kä käm ni je thaḡḡ ruēcdu, ke ḡöö ba luḡḡh ε duol jḡ l-the-rel diaal.

²¹Kä a je cuḡ nhiam Ḑl-a-dhar boḡḡh palä min bi je nyuḡḡḡh ke ruc ke yor U-rim nhiamdä. Kä ba liḡ ni ruac Ḑl-ya-dhar keḡε jḡ l-the-rel diaal.”

²²Kä cu Muthε je lar cεḡke min ci Kuoth Nhial ε lar je. Kä cue Jo-cua jak kä cuḡ nhiam Ḑl-a-dhar keḡε duol keeliw,

²³kä cue tetde läth wijde, kä cue je käm ruc cεḡke min ci Kuoth Nhial ε lar je.

Kuen 28

Muc ciɛŋä tin wen

(Yöth 29:38-46)

¹Kä cu Kuoth Nhial Muthɛ j̄jök j̄,

²“Läri je j̄j̄ l-the-rel j̄, ‘Mucdä, muc mj̄ethdä min wan̄ke, min tɛeth löcdä, bia je thöp ɣä ke guathde.’

³Kä bie lar ke bä, neme ε jen muc in thöpke ke mac min bia thöp Kuoth Nhial, rueeth rōmni dan̄ rew ti gur keli kä thil diw, ala ti wan̄ke, muc ciɛŋä tin wen bake thöp cian̄.

⁴Bi ruath rōmä kel thöp ke runwan̄, kä bi min d̄ɔŋ thöp ke thian̄.

⁵Kä bie thöp keel ke wäl lieeri nuɔp mi ca liap̄ ke lieeth.

⁶ε mi ba thöpke cian̄, cɛtke mēē ca kōn thöp pääm Thi-nay, ala nuäny mi gōaa, mi thöp ke Kuoth Nhial ke mac.

⁷Kä bi ruath rōmä min d̄ɔŋ thöp ke thian̄. Kä cɛtnike muc beel ruɔnwaan̄, ke kōan̄de, bike thöp ke mac, ala nuäny mi gōaa kä Kuoth Nhial.

⁸Thäk dēēl in d̄ɔŋ bi je thöp ke thian̄ keel ke muc beel ke muc kōŋä cɛtnike muc ruɔnwaan̄. Bi je thöp εla muc mi wan̄ke mi la nuäny mi gōaa kä Kuoth Nhial.”

Muc caŋ l̄ɔŋä

⁹“Kä ke cāŋ l̄ɔŋä bi rueeth rōmni dan̄ rew ti gur keli kä thil diw, ke rew wäli lirä nuɔp mi kōk kōk mi ca liap̄ ke lieeth, thöp keel ke kōan̄de.

¹⁰En neme ba muc caŋ l̄ɔŋni diaal mi wan̄ke, gekä mucä min wen in la wan̄ke kene kōan̄de.”

Muc path

¹¹“Ke tuk päthniku lap ni Kuoth Nhial a thopi muc in wan̄ke. Thääk dan̄ rew, ruath dēēl böwä kel, rueeth rōmni dan̄ bārōw ti gur keli kä thil diw.

¹²Ke diɔk wäli nuɔp mi kōk kōk mi ca liap̄ ke lieeth, ti bi thöp keel ke thäk ɔ. Ke rew wäli lirä nuɔp mi kōk kōk mi ca liap̄ ke lieeth bie thöp keel ke ruath dēēl böwä kel.

¹³Kä bi wäl wäli lirä nuɔp mi kōk kōk mi ca liap̄ ke lieeth thöp keel ke thäk dēēl rōmä mɔ. Ala muc mi thöpke ke mac ala nuäny mi gōaa kä Kuoth Nhial.

¹⁴Kä bi thäk kel teke liɛr kōŋä, kä bi ruath dēēl teke diɔk diɔkni lieeri kōŋä, kä bi thäk dēēl ɔ teke nuaan nuaani lieeri kōŋä. Bi neme a muc path mi wan̄ke rey päthni runä.

15Kä bi thäk dëäl böwä kel thöp Kuoth Nhial ke kuj duiṛä. Ba thöp ke gëk mucä ci cienä min wen in la wanke kene kōanḍe.”

Muc cāṅ ṅarä mi thil thuṛ

(Liib 23:5-14)

16“Ke cāṅ kä wäl ṅuaan kä pay in jiṛ, ε cāṅ bälä Kuoth Nhial.

17Kä ke cāṅ kä wäl dhieec kä pay ε mō ε cāṅ ṅarä. Kä ba cam ni juray mi thil thuṛ.

18Kä cāṅ in nhiam ba cāṅ dolä mi rel rō, /cia bi lät thṛ.

19Duunde ḡöo bia Kuoth Nhial thöp muc thṛ ke mac. Bia rueeth thääkni ḍaṅ rēw, ke ruath dëäl böwä kel, ke thääk deet rōmni ḍaṅ bārōw ti gur keli, ti thil diw thöp.

20Kä bia ke thöp keel ke muc nuṛ mi kōk kōk mi ca liḡap ke liēeth. Bi diṛk wäli lirä nuṛ thöp keel ke thäk, ke rēw wäli lirä nuṛ thöp keel ke ruath dëäl böwä.

21Kä bi wäl wäli thöp keel ke deḡ rōmni ḍaṅ bārōw.

22Ke thäk dëäl böwä kel ke kuj duiṛä, mi lueli ni rō.

23Bi ken tōtō thöp ke gëk mucä ruṛnwaanḡ in wanke, min la wanke ni wen.

24Ke jēn duṛṛp emō bi je a thopi ni cianḡ ke ṅṛn bārōw, ala muc mi thöpke ke mac, ε ṅuāny mi ḡōaa kä Kuoth Nhial. Ba thöp ke gëk mucä min wanke kene kōanḍe a wee wä.

25Kä ke bārōw ṅṛni ba duṛ mi rel ḡōoyde rō. Thile mi bia lät thṛ.”

Muc cāṅ ṅarä ṅēr

(Liib 23:15-22)

26“Ke cāṅ in thopi Kuoth Nhial muc bæelku tin nhiam, ke cāṅ ṅarä ṅēr, taye ke duṛ mi rel rō. Kä /cuare lät thṛ,

27thōpe ni Kuoth Nhial muc, ala ṅuāny mi ḡōaa. Rueeth thääkni ḍaṅ rēw, ke ruath dëäl böwä, ke rueeth rōmni ḍaṅ bārōw ti gur keli.

28Keel ke nup mi kōk kōk mi ca liḡap ke liēeth, diṛk wäli lirä nuṛ keel ke thäk, ke rēw wäli lirä nuṛ keel ke ruath dëäl.

29Ke wäl wäli nuṛ keel ke deḡ rōmni ḍaṅ bārōw bike thöp.

30Ke thäk dëäl böwä kel mi bi lueli ni rō.

31Bike thöp ke gëk mucä min wanke ni cianḡ, keel ke muc bæel, kene kōanḡ, ala ti thil diw.”

Kuen 29

Muc caṅ ḡarä tuk runä

(Liib 23:23-25)

¹“Ke cāṅ kä kel kä pay bārōw bia teke duol mi rel ḡooyde ro. Kä thile laṭ mi bia laṭ. E cāṅ mi bia koth ni kaṅṅ.

²Kä bia thop ni muc tin waṅke, ala ḡuāny mi ḡoaa kä Kuoth Nhial. Ruath thaḡak, ke ruath dēēl böwä kel, ke dey roomni daṅ bārōw ti gur keli kä thile ke diw.

³Bike thöp keel ke nup mi kōk kōk kä ca liḡap ke lieth, diḡok wäli lirä nuḡp ke thäk, ke rew wäli lirä nuḡp ke ruath dēēl böwä,

⁴ke wäl wäli lirä nuḡp ke dey roomni daṅ bārōw.

⁵Ke thäk dēēl böwä ke kuj duiṛä, mi lueli ro.

⁶Bike thöp ke ḡek mucä runä, ke muc beelke, ke ne muc cieṅä tin wen ke muc beelke, ke koṅdien, ceṭke ḡuṭke, ala ḡuāny mi ḡoaa kä Kuoth Nhial.”

Muc caṅ luēl

(Liib 23:26-32)

⁷“Kä ke cāṅ kä wäl kä pay bārōw bia teke duol mi rel ḡooyde ro, kä bia ro lēy Kuoth. Kä thile laṭ mi bia laṭ.

⁸Kä thop ni Kuoth Nhial muc in waṅke, ala ḡuāny mi ḡoaa. Ruath thaḡak, ke ruath dēēl böwä kel, ke dey roomni daṅ bārōw ti gur keli. Kä ake thil diw.

⁹Keel ke nup mi kōk kōk mi ca liḡap ke lieth, bi diḡok wäli lirä thöp keel ke thäk, ke rew wäli lieeri thöp keel ke ruath dēēl böwä.

¹⁰Ke wäl wäli keel ke dey roomni daṅ bārōw.

¹¹Kä bi thäk dēēl böwä thöp bāke kuj duiṛä, ke ḡek mucä duiṛä luel, ke muc cieṅä min wen in la waṅke ke muc beelke, ke koṅde.”

Muc caṅ ḡarä biḡkä

(Liib 23:33-44)

¹²“Ke cāṅ kä wäl dhiiec kä pay bārōw bia teke duol mi rel ḡooyde ro. Kä thile laṭ mi bia laṭ, kä bia ḡar ḡar Kuoth Nhial ke ḡin bārōw.

¹³Kä bia thöp ni muc tin waṅke ke mac, ala ḡuāny mi ḡoaa kä Kuoth Nhial, rueeth thääkni daṅ wäl diḡok ke rueeth deet böwni daṅ rew, ke dey roomni daṅ wäl ḡuaan ti gur keli, kä thile ke diw.

¹⁴Keel ke muc beel ti ca liḡap ke lieth, bi diḡok wäli lieeri nuḡp thöp keel ke thäk kel kä thääk daṅ wäl diḡok, ke rew wäli lieeri nuḡp keel ke ruath dēēl böwä kel.

¹⁵Ke wäl wäli nuḡp keel ke kel kä dey roomni daṅ wäl ḡuaan.

¹⁶Kä bi thäk dēēl böwä thöp ala muc duiṛä ke ḡek mucä cieṅä min wen min la waṅke ke ne muc beelke ke koṅde.

17“Ke cāṅ in rēwde, bi thääk wäl rēw ke rueeth deet böwni daṅ rēw ke deḃ rōomni daṅ wäl ṅuaan ti gur keli kä thil diw thöp,

18keel ke muc beel keṅe koaṅ ke thäk kel. Bie läṭ kä ruath dēäl keṅe deḃ rōomni bibe thöp çeṭke pekdien.

19Kä bi thäk dēäl böwä thöp ke kuḃ duḃrä ke gēk mucä min wen in la waṅke keṅe muc beel ke koaṅ.

20“Ke diḃok ṅini bi thääk wäl kel ke rueeth deet daṅ rēw ke deḃ rōomni daṅ wäl ṅuaan ti gur keli kä thile ke diw thöp,

21keel ke muc beel keṅe koaṅ ke thäk, ke ruath dēäl, ke deḃ rōomni thöp çeṭke pekdien.

22Kä bi thäk dēäl böwä thöp bāke kuḃ duḃrä ke gēk mucä min wen in la waṅke ke muc beel keṅe koaṅ.

23“Kä ke ṅuaan ṅini bi thääk wäl ke rueeth deet rēw, ke deḃ rōomni daṅ wäl ṅuaan ti gur keli kä thil diw thöp.

24keel ke muc beel ke koaṅ ke thäk kel, ke ruath dēäl, ke deḃ rōomni çeṭnike pekdien.

25Kä bi thäk dēäl böwä thöp bāke kuḃ duḃrä ke gēk mucä min wen in la waṅke ke muc beel keṅe koaṅ.

26“Kä ke dhieec ṅini bi thääk bāṅuan, ke rueeth deet rēw, ke deḃ rōomni daṅ wäl ṅuaan ti gur keli kä thil diw,

27thöp keel ke muc beel ke koaṅ ke thäk kel, keṅe ruath dēäl, ke deḃ rōomni çeṭnike pekdien.

28Kä bi thäk dēäl böwä thöp ke kuḃ duḃrä gekä mucä min wen in la waṅke ke muc beel keṅe koaṅ.

29“Ke bākel ṅini bi thääk bādäk, ke rueeth deet rēw ke deḃ rōomni daṅ wäl ṅuaan ti gur keli kä thil diw,

30thöp keel ke muc thaḃk ke muc beel ke koaṅ, ke ruath dēäl, ke deḃ rōomni çeṭnike pekdien.

31Kä bi thäk dēäl böwä thöp bā ala muc duḃrä, ke gēk mucä min wen in la waṅke ke muc beel ke koaṅ.

32“Ke bārōw ṅini bi thääk bārōw, ke rueeth deet rēw, ke deḃ rōomni daṅ wäl ṅuaan ti gur keli kä thil diw,

33thöp keel ke thäk kel ke muc beel, ke ruath dēäl ke deḃ rōomni çeṭnike pekdien.

³⁴Kä bi thäk dëël böwä thöp ala muc dujrä ke gëk mucä min wen in la wanke ke muc beel ke kōaṅ.

³⁵“Ke bädäk n̄ni bia teke duol mi rel gōoyde rō. Kä thile laṭ mi bia laṭ.

³⁶Kä bia thöp ni muc in wanke ke mac, ala nuāny mi gōaa kä Kuoth Nhial. Bia thöp ni thäk kene ruath dëël ke dey rōmni daṅ bārōw ti gur kel kä thil diw.

³⁷Keel ke muc beel kene kōaṅ ke thäk, ke ruath dëël, ke dey rōmni cētnike pekdiē.

³⁸Kä bi thäk dëël böwä thöp bā ala muc dujrä, ke gëk mucä min wen in la wanke ke muc beel ke kōaṅ.

³⁹“Ken tiṭi bia ke thöp Kuoth Nhial ke guathdiē, kä bia ke mat ke muc yäcädun, kene muc tethkä laacdun, ala mucdun in wanke ke muc beelkun, ke muc nyuaakädun.”

⁴⁰Kä cu Muthē j̄i l-the-rel laṭ ti diaal cētnike min ci Kuoth Nhial ε laṭ je.

Kuen 30

Duot ke kuj yäcä mi läṭ mäne

¹Kä cu Muthē bööth thuk duēli j̄i l-the-rel jiök i, “Neme ε jen min laar Kuoth Nhial ε.

²Mi wä raan rō yac ke mi be kam Kuoth Nhial, kie ce guk laṭ, a je /ci ruacde nyok. A je läṭ tin diaal tin ce lar i be laṭ.

³Kie mi wä ciek rō yac Kuoth Nhial ke mi be kam je, kä ṅotde dhōr guān,

⁴kä ci guān yacde liṅ kene min ce lar i be thöp, kä thile mi ci guān ε laṭ je. Bi yacde te th̄in, kä bi tin diaal tin ce lar te th̄in.

⁵Kä mi wä guān ε wä gak ke jen cāṅ in yaace ni rō, /ci yacde, kene min ce lar i be thöp bi te th̄in. Kä bi Kuoth Nhial je pälikä, ke yöö ci guān ε gak.

⁶Kä mi ca kuēn ε wut ke kōr kä min ce yac laṭ, kä ce duōr lar a /kene je car.

⁷Kä ci cōwde je liṅ, kä thile mi ce laṭ je ke cāṅ eē liṅ ni je. Ino bi yacde te th̄in, kä bi min ce lar te th̄in.

⁸Kä mi ci cōwde je gak ke cāṅ eē liṅ ni je, be yacde min teke je päli /kene je car a gōaa en min ce lar ke lepde. Kä bi Kuoth Nhial ε pälikä.

⁹Duunde yöö yac ciek jōkä kene ciek mi ci daṅ, bi tin diaal tin ce lar te cunä kä je.

¹⁰Kä mi yaace rō dhōr cōade kie ce rō yac ke duōr,

¹¹kä ci cōwde je liṅ, kä thile mi ce lar je kä /kene je gak. Ino bi yaṅde te thṅ, kä bi tin diaal tin ce lar te thṅ.

¹²Kä mi ci cōwde je gak ke cāṅ ëë liṅe ni je, ken tin diaal tēë ce yac ni rō kä ce lar ṅ be thōp, /cike bi te thṅ. Ci cōwde ke gak, kä bi Kuoth Nhial ε pälikä.

¹³Kä yaṅ mi ci ciek ε lar kene mi ce lar ke yac, dēë cōwde je jak kä thuṅk, kä dere je jak kä thil.

¹⁴Kä mi thile mi ci cōwde je lar en cāṅ emō, luotde yōö ci cōwde tin diaal tin ce lat nhok. Ke yōö thile mi ce lar je ke cāṅ ëë liṅe ni ke.

¹⁵Kä duunde yōö mi wee ke wä gak ke kor kä min ce liṅ, bi rieḅde teke je.”

¹⁶Kä tiṅi ke ken ṅuot tēë ci Kuoth Nhial ke lar Muthε ke kam wutdä kene ciekde, ke kam wutdä kene nyaade, min ṅotde ε nyal dhōr guṅ.

Kuen 31

Kor mi rel ḡḡyde rō ke jṅ Mid-yan

¹Kä cu Kuoth Nhial Muthε jṅ ṅ,

²“Col jṅ I-the-rel kä Mid-yan. Ke kor bi cu liw.”

³Kä cu Kuoth Nhial Muthε jṅ ṅ, “A thāṅkun kaṅ ke yiow köorien, ake wä nyiëny ke jṅ Mid-yan, ake wa Kuoth Nhial col kä jṅ Mid-yan.

⁴A thok duëel ḡ jāk ney ti bathdōr kä thuk duëli jṅ I-the-rel ke yōö bike wä kor.”

⁵Kä cu ney ti bathdōri wäl rew rō rialikä ke kor, ney ti bathdōr thok duëlo kä jṅ I-the-rel.

⁶Kä cu Muthε ke jāk kä kor, keel ke Pi-ne-ḡath gat El-a-dhar booth palä, mēë cu kuak kaṅ rey kemkä romä ke Kuoth Nhial, ke kaṅ ke kuṅ läärä. Ney ti bathdōr kel thok duëlo.

⁷Kä cu ke wä nyiëny ke jṅ Mid-yan cētke min ci Kuoth Nhial ε lar Muthε, kä cue wutni diaal näk.

⁸Kä cu ke kuṅ Mid-yan näk keel ke duoth nath, Ewi kene Re-kem ke Dhur, kene ḡur, ke Rebä kuṅ jṅ Mid-yan daṅ dhiiec. Kä cuke Bil-am gat Be-or näk.

⁹Kä cu jṅ I-the-rel män Mid-yan pec ke gaatkien. Kä cu ke ḡḡkien diaal ke det diaal ke kuak diaal pec.

¹⁰Kä cu ke wiḡkien diaal ke guṅth tin ci ke puṅth thṅ waṅ ke mac.

¹¹Kä cu ke pēëc diaal kaṅ, naath kene ley.

¹²Kä cu ke pēëc diaal nöṅ Muthε kene El-a-dhar booth palä, ke duol jṅ I-the-rel keeliw, wec deëkä Mo-ab kuṅ yiëer Jor-den kä Je-ri-ko.

Riet rēm ke rɔ

13Kä cu Muthε kεne Εl-a-dhar booth palä ke bööth dolä diaal wä raar wa ke lor jɔk wec.

14Kä cu Muthε gaak ke bööth rēm, bööth bathdɔɔri kεne bööth kuri, tēē bā koɔr.

15Kä cu Muthε ke j̄jök j̄, “Cia män diaal päl a tēk?”

16Kä nēne ke, ke ken män tēē guɔɔrke ruac Bil-am, kä Jake l-the-rel kä loc jɔk kä Kuoth Nhial ke kuj̄ kuoth Pε-or, kä cu juey ben rey nēni Kuoth Nhial.

17Ke kuj̄c εmɔ täame nake dhool kä gaatkien, kä nake män diaal tin ci tɔɔc ke wutni.

18Kä palε nyier tin /ken tɔɔc ke wutni ala nyinkun.

19Kä puatde raar jɔk wec ke n̄in bārɔw. Kä ney tin ci naath näk kεne tin ci ney ti ci liw k̄ap akε lake rɔ amäni pēēckien ke diɔk n̄ini kεne bārɔw n̄ini.

20Kä lake bieyni diaal, ke kuak tin latke ke guɔɔp, ke tin latke ke miem böwni ke tin latke ke j̄jεen.”

21Kä cu Εl-a-dhar booth palä ney tin ci wä koɔr j̄jök j̄, “Nεme ε nyɔt in ci Kuoth Nhial ε lar Muthε.

22Bia päl ni daap kεne ciεk in bor ke ciεk in dɔl, ke ladiit kārɔ.

23Kä tin diaal tin dēē mac rut, lathe ke maac bike cu gow. Kä ba ke lak bāke pi lak. Kä tin /ca mac dēē rut lathe ke rey piini.

24Kä bi biidu lak ke piw ke bārɔw n̄ini, kä bi cu goaa. Kä ke k̄ore bi cu ben wiε.”

Dääk pēēcni

25Kä cu Kuoth Nhial Muthε j̄jök j̄,

26“Kuēne pēēc diaal, naath kεne ley yεne Εl-a-dhar booth palä ke bööth dhori j̄j l-the-rel.

27Kä daake pēēc kä pek rεw, kam nēni tin ci wä koɔr kεne duɔl kεeliw.

28Moc Kuoth Nhial thɔlbɔk kä ney diaal tin ci wä koɔr, käni kel kä kur dhiεec pēēcni, kä naath, ke yɔk ke muɔli, kεne det.

29Kä käm nike Εl-a-dhar booth palä ala muc Kuoth Nhial.

30Kä ke kuj̄ dolä j̄j l-the-rel, käni kel kä j̄jεen dhiεec, kä naath kεne yɔk ke muɔli kεne det ala thɔlbɔk, kä bike kam j̄j Lii-bay tin guecke kemεkä Kuoth Nhial.”

31Kä cu Muthε kεne Εl-a-dhar booth palä je lat cεtnike min ci Kuoth Nhial ε lar Muthε.

- 32 Kä pëëc tëë ca pëc ε ney tëë ci wä koor. Ke Det ti bathdööri ti kur bækel wı̄cde jı̄een bäröw wı̄cde dhieec.
- 33 Ke yök ti bathdööri ti jı̄een bäröw wı̄cde rëw.
- 34 Ke muqli ti bathdööri ti jı̄een bækel wı̄cde kel.
- 35 Ke män ti bathdööri ti jı̄een diök wı̄cde rëw ti /ken met tı̄oc ke wutni.
- 36 Kä cu kujc nëeni tëë ci wä koor a det ti bathdööri ti kur diök wı̄cde jı̄een diök wı̄cde bäröw wı̄cde kur dhieec.
- 37 Kä cu tholbok Kuoth Nhial a det ti kur bækel wı̄cde jı̄een bäröw wı̄cde dhieec.
- 38 Kä cu yök a bathdööri ti jı̄een diök wı̄cde bäröw, kä cu tholbok Kuoth Nhial ε jı̄een bäröw wı̄cde rëw.
- 39 Kä cu muqli a bathdööri ti jı̄een diök, kä cu tholbok Kuoth Nhial a jı̄een bækel wı̄cde kel.
- 40 Kä cu naath a bathdööri wäl bækel, kä cu tholbok Kuoth Nhial a ney ti jı̄een diök wı̄cde rëw.
- 41 Kä cu Muthë tholbok in ca thöp Kuoth Nhial kam El-a-dhar booth palä, cëtnike mëë ci Kuoth Nhial ε lar je.
- 42 Kä pek jı̄ l-the-rel ëë ci Muthë je lath golä kä pek nëeni tëë ci wä koor.
- 43 (Cu kuj dolä a bathdööri ti kur diök wı̄cde jı̄een duëlu wı̄cde bäröw, wı̄cde kur dhieec kä det.
- 44 Ke yök ti bathdööri ti jı̄een diök wı̄cde bækel.
- 45 Ke muqli ti bathdööri ti jı̄een diök wı̄cde kur dhieec.
- 46 Ke ney ti bathdööri wäl bækel.)
- 47 Kä pek dolä jı̄ l-the-rel cu Muthë kel kan kä jı̄een dhieecni nath kenë ley, kä cue ke kam jı̄ Lii-bay tin guecke kemekä romä ke Kuoth Nhial. Cëtnike mëë ci Kuoth Nhial ε lar Muthë.
- 48 Kä cu bööth tëë te wij bathdööri rëm, bööth bathdööri kenë bööth kuri ben kä Muthë.
- 49 Kä cuke je jı̄ök j, “Cakö ney tin booth nëeke kuën kä thile ram mi ci dueer kä kō.
- 50 Kä cakö Kuoth Nhial nöñ muc, daap ke ciik tin boor ke kuat nuaak. Ke ciik yetni, kenë ciik jı̄thni, ke tiek ti luël ney ke rō nhiam Kuoth Nhial.”
- 51 Kä cu Muthë kenë El-a-dhar booth palä daap kan kä ke, ke tin diaal tin ca lat.

52 Kä cu Muthε kεne Εl-a-dhar dαap thöp Kuoth Nhial ala muc mi theemde bathdöori wäl bākel wı̄cde kur bārōw wı̄cde yı̄ow ti jı̄een dhieec.

53 (Kä cu jı̄ koor rō moc pē̄c ti nuan.)

54 Kä cu Muthε kεne Εl-a-dhar dαap kan tetni bööthni bathdöori kεne kur kä cua nan rey kemekä Kuoth Nhial, ala mi tiemke jı̄ l-the-rel nham Kuoth Nhial.

Kuen 32

Thuk duēli tin cien kuj yiēer Jor-den

(Duqt 3:12-22)

1 Kä täame cu gaat Rε-u-ben kεne gaat Gad teke γok ti nuan. Kä cuke mun Ya-dher kεne mun Gil-yad nen ε mun lak γok.

2 Kä cuke ben kä Muthε kεne Εl-a-dhar booth palä ke bööth dolä jı̄ l-the-rel jı̄ök jı̄,

3 “Ä-ta-roth, ke Di-bon, ke Ya-dher, ke Nim-raa ke Εc-bon, ke Εl-a-le, ke The-bam, ke Nεbo, kεne Be-on,

4 mun ēē ci Kuoth Nhial jı̄ke jak kä nake ε jı̄ l-the-rel, ε mun lak γok. Kä te ney ke γok.”

5 Kä cu ke wee jı̄, “Mi nhöki je, käm ni ney mun ε mo bakō cien. /Cuare kō le nan kuj yiēer Jor-den.”

6 Kä cu Muthε gaat Rε-u-ben kεne gaat Gad jı̄ök jı̄, “Bi gaatmuöori wä koor kä ku yen le te nyuurä wane mi?

7 Enu bi yen loc jı̄ l-the-rel jak kä jı̄äk o ke wä muun in ci Kuoth Nhial ε kam ke?

8 En jen mēē ci guurikun ε lat mēē cä ke jāk kä Ka-dεc-bar-ni-ya wa mun guic.

9 Kä mēē ca mun nen kä Εc-kol cua loc jı̄ l-the-rel jak kä jı̄äk ke wä muun in ci Kuoth Nhial ε kamke.

10 Kä cu Kuoth Nhial kēc en cān εmō, kä cue rō yac wee jı̄,

11 ‘E puc thile ram mi bi mun nen kä ney tēē bā raar kä l-jöp a käne kä ney tin te run ti jı̄een dān rēw a wä nhial, mun ēē cä yac jı̄ bā kam Ab-ram kεne Ay-dhek ke Je-kōb, ke yōö /ken ken γä guöör ke lōcdien keeliw.

12 En ni Ka-leb gat Ye-pö-ne raan Ke-nadh kεne Jo-cua gat Nun, ke yōö ca Kuoth Nhial guöör ke lōcdien keeliw.’

13 Kä cu kēc Kuoth Nhial ben kä jı̄ l-the-rel, kä cue ke jak kä yı̄c rey döaar ke run ti jı̄een nuaan, amāni mēē ci rı̄c ēē lat jı̄äk waan Kuoth Nhial thuok.

14 Kä yen täame cia guath guuri kan, yen rı̄c mi jı̄ dueeri, jak yen wan loaac Kuoth Nhial ke yōö be rō nyok ke ben kä l-the-rel!

- 15 Mi wä yen rō rīt kōrē, bē nēy tītī nyōk kē pāl dāardōaar. A bi yen kē jak kā duōp kēn diaal.”
- 16 Kā cukē ben thieekā Muthē kā cukē wee ī, “Bākō detkō lāt kā lueek ēn wānē kā bākō gaatkō lāt kā tīec.
- 17 Kā bākō wä kōōr kēel kē jī l-the-rēl, amāni mi cākō kē nanj guāthdiēn. Mi wä gaatkō te rēy tīecni ti buōm buōm kē kuī nēeni tin cianj kē mun.
- 18 Kā /cākō rō bi rīt amāni mi ci jī l-the-rēl guāthkien k̄an.
- 19 Kē yōō /cākō bi wä ciej kēel kē kē kuī yiēēr Jōr-dēn a wä nhiam. Kē guāthda ni kuī yiēēr Jōr-dēn kuīc kāny cānj.”
- 20 Kā cu Muthē kē jīōk ī, “Mi bia nēmē lāt, a bia wä kōōr nhiam Kuoth Nhial,
- 21 a bi wutni kōōrun diaal wä kuī yiēēr Jōr-dēn nhiam Kuoth Nhial, amāni mi cē jī tēre jōc nhiamdē.
- 22 Kā cia mun k̄an nhiamdē. Kē kōrē bia rō cu rīt, kā bia cu thil riēk kā Kuoth Nhial kēnē jī l-the-rēl. Kā bi mun ē mi a duj dujndun nhiam Kuoth Nhial.
- 23 Kā mi /cia nēmē bi lāt, n̄acē jē ī, cia duer lāt kā Kuoth Nhial. Kā n̄acē jē bi duerun yē jek.
- 24 T̄athē gaatkun tīec kā lātde detkun kā lueek. Kā lātde min cia lar.”
- 25 Kā cu gaat Rē-u-ben kēnē gaat Gad Muthē jīōk ī, “Bākō lāt cētnikē min ci lar.
- 26 Bi gaatkō, kē m̄ankō, kē detkō, nīkē yōōkō diaal duoth wīini Gil-yad.
- 27 Kā kōn wutni kōōr diaal bākō wä kōōr kuī yiēēr Jōr-dēn nhiam Kuoth Nhial cētnikē min ci lar.”
- 28 Kā cu Muthē ruac kē Ḃl-a-dhar bōōth palā kēnē Jō-cua gat Nun kē bōōth thuk duēli jī l-the-rēl.
- 29 Kā cu Muthē kē jīōk ī, “Mi wä gaat Gad kēnē gaat Rē-u-ben wutni kōōr wä kōōr nhiam Kuoth Nhial kuī yiēēr Jōr-dēn a bia mun k̄an, bia kē k̄am mun Gil-yad ba ciej ē kēn.
- 30 Duundē yōō mi /kēnē wä kuī yiēēr Jōr-dēn kēel kē yē, bīkē ciej rēydun muun Kē-naan.”
- 31 Kā cu gaat Rē-u-ben kēnē gaat Gad jē loc ī, “Cētke min ci Kuoth Nhial ē lar bākō lāt.
- 32 Bākō wä kōōr Nhiam Kuoth Nhial Muun Kē-naan, bi guāth ciejāda te kuī yiēēr Jōr-dēn.”

³³Kä cu Muthε gaat Rε-u-ben kεnε gaat Gad kε th̄aṇ thuck duëel Ma-na-the gat Jo-thεp k̄am wεc Thi-yon kuäär j̄i ε-mor, kε wεc Ög kuäär Ba-can, mun kε w̄iikε diaal.

³⁴Kä cu gaat Gad Di-bon, kεnε Ä-ta-roth kε Ä-ro-er,

³⁵Kε At-rot-co-pan, kεnε Ya-dhεr, kε Yög-baa,

³⁶kε Beth-nim-ra, kεnε Bet-ya-ran täth, w̄i ti buṛm buṛm kε lueek deet.

³⁷Kä cu gaat Rε-u-ben εc-bon, kεnε El-a-le, kε Kir-ya-tha-yim,

³⁸kε Nεbo, kεnε Baal-mε-on (tin ba ciöötken tit) kε Thi-bε-ma täth kä cu kε kε moc ciööt.

³⁹Kä cu gaat Ma-kir gat Ma-na-the Gil-yad wä k̄an kä j̄i ε-mor tēē cien th̄in.

⁴⁰Kä cu Muthε jε k̄am jε kä cuε cien th̄in.

⁴¹Kä cu Ya-ir gat Ma-na-the w̄iikε wä k̄an, kä cuε kε cōl j̄i Ya-woth-ya-ir.

⁴²Kä cu No-bëk Kε-nat kεnε w̄iikε k̄an, kä cuε kε cōl kε ciötdε j̄i, No-bëk.

Kuen 33

Jiεen kä I-jëp wädien kä Mo-ab

¹Nεmε ε jiεen ëë j̄iεc kε j̄i I-the-rεl muun I-jëp kε thuck duëlikien kε böth Muthε kεnε Ä-ron.

²Kä cu Muthε tuk jiεenädien ḡor kεnε guṛth tēē la puṛtkε th̄in kε ruac Kuoth Nhial. Kä t̄it̄i kε guṛth tēē la puṛtkε th̄in ni mēē ku kε jiεen.

³Cu kε jiεen kä Ra-mε-theth kε cāṇ kä wäl dhieec kä pay in j̄iōl. Kε k̄or cāṇ bälä, cu j̄i I-the-rεl wä raar kε tet Kuoth mi bum waṇ j̄i I-jëp diaal,

⁴kε guṛth ëë kony j̄i I-jëp gaatkien diaal tin key, tēē ci Kuoth Nhial kε näk. Kä ci Kuoth Nhial kuthkien luk.

⁵Kä cu j̄i I-the-rεl jiεen kä Ra-mε-theth cu kε puṛt kä Cu-koth.

⁶Kä cu kε jiεen kä Cu-koth cukε puṛt kä E-tham min te peek rεy d̄aar.

⁷Kä cu kε jiεen lockε j̄ok kε Pi-ya-yi-rot ku j̄i k̄any cāṇ Baal-dhε-pon. Kä cu kε puṛt a /k̄an Mig-dol ni cop.

⁸Kä cu kε jiεen kä Pi-ya-yi-rot kä cukε wä kε Bar Gutdä wä kε rεy d̄aar, cu kε rεy d̄aar E-tham j̄äl kε n̄in diṛk, kä cu kε puṛt kä Maraa.

⁹Kä cu kε jiεen kä Maraa cu kε puṛt kä E-lim. Kä E-lim tēē kε wāṇ piini d̄an wäl rεw kε nōör j̄ien b̄arow.

¹⁰Kä cu kε jiεen th̄in, kä cu kε puṛt gekä Bar Gutdä.

- 11 Kä cu ke jïeen Bar Gutdä cu ke puat rey d̄aar th̄in.
- 12 Kä cu ke jïeen th̄in cu ke ben puat kä D̄op-kaa.
- 13 Kä cu ke jïeen kä D̄op-kaa cu ke ben puat kä A-luc.
- 14 Kä cu ke jïeen kä A-luc cuke ben puat kä R̄e-pi-dim mi cu thil piw ti mathke ε naath.
- 15 Kä cu ke jïeen kä R̄e-pi-dim cuke ben puat rey d̄aar Thi-nay.
- 16 Kä cu ke jïeen th̄in cu ke ben puat kä Kib-rot-γata-waa.
- 17 Kä cu ke jïeen th̄in cu ke ben puat kä Ḃä-dhe-rot.
- 18 Kä cu ke jïeen kä Ḃä-dhe-rot cuke ben puat kä Rit-maa.
- 19 Kä cu ke jïeen th̄in cu ke ben puat kä Rit-maa.
- 20 Kä cu ke jïeen th̄in cu ke ben puat kä Lib-na.
- 21 Kä cuke jïeen kä Lib-na cuke ben puat kä Ritha.
- 22 Kä cuke jïeen kä Ritha cuke ben puat kä Ke-ye-la-taa.
- 23 Kä cu ke jïeen th̄in cuke ben puat Pääm Ca-per.
- 24 Kä cu ke jïeen th̄in cuke ben puat kä Ḃä-ra-daa.
- 25 Kä cu ke jïeen th̄in cuke ben puat kä Mak-ye-lot.
- 26 Kä cuke jïeen th̄in cuke ben puat kä Taath.
- 27 Kä cuke jïeen kä Taath, kä cuke puat kä Tera.
- 28 Kä cuke jïeen kä Tera cuke ben puat kä Mit-kaa.
- 29 Kä cuke jïeen kä Mit-kaa cuke ben puat kä Ḃac-mo-naa.
- 30 Kä cuke jïeen th̄in cuke ben puat kä Mo-the-rot.
- 31 Kä cuke jïeen th̄in cuke ben puat kä Bene-ya-äk̄on.
- 32 Kä cuke jïeen th̄in cuke ben puat kä Ḃor-γa-gid-gad.
- 33 Kä cuke jïeen kä Ḃor-γa-gid-gad cuke ben puat kä Ḃot-ba-taa.
- 34 Kä cuke jïeen th̄in cuke ben puat kä Ab-ro-naa.
- 35 Kä cuke jïeen th̄in cuke ben puat kä ε-dhon-ga-ber.
- 36 Kä cuke jïeen th̄in cuke ben puat rey d̄aar Dhin (min la Ka-d̄ec).
- 37 Kä cuke jïeen kä Ka-d̄ec cuke ben puat pääm Ḃor min te peek muḂon ε-d̄om.

38 Kä cu booth palä ni Ä-ron wä wij Paam Yor ke ruac Kuoth Nhial, kä cue wä liw th̄in, ke c̄aṅ in jiḡl kä pay dhiēc ke j̄ieen ḡuaan runi ke k̄or kä m̄eē ci j̄i l-the-r̄el ben raar muun l-j̄ep.

39 Kä m̄eē liw Ä-ron päam Yor t̄eē ke run ti kuḡr w̄icde j̄ieen daṅ r̄ew w̄icde diḡk.

40 Kä cu kuäär Ä-rad̄h ni Ke-naan min ciṅ kä Ne-ḡeb muun Ke-naan ben j̄i l-the-r̄el liṅ.

41 Kä c̄ike j̄ieen Pääm Yor c̄ike ben puat kä Dhal-mo-naa.

42 Kä c̄uke j̄i en th̄in c̄uke ben puat kä Pu-non.

43 Kä c̄uke j̄ieen th̄in c̄uke ben puat kä O-bot.

44 Kä c̄uke j̄ieen th̄in c̄uke ben puat kä lye-ä-ba-rim r̄ey ciṅ O-bot.

45 Kä c̄uke j̄ieen th̄in c̄uke ben puat kä Di-bon-gad.

46 C̄uke j̄ieen th̄in c̄uke ben puat kä Al-mon-dib-la-ta-yim.

47 Kä c̄uke j̄ieen th̄in c̄uke ben puat päam Ä-ba-rim a /kaṅ Nebo ni cop.

48 Kä c̄uke j̄ieen th̄in c̄uke ben puat r̄ey t̄ḡr̄ä Mo-ab kuḡ yiēer J̄or-d̄en kä Je-ri-ko.

49 C̄uke puat gekä J̄or-d̄en a k̄aṅ ni kä Beth-ye-ci-moth a räth ni kä A-bel-ci-tim r̄ey t̄ḡr̄ä Mo-ab.

Ruaacni a /kaṅ yier J̄or-d̄en ni j̄ieṡh

50 Kä cu Kuoth Nhial ruac ke Muth̄e r̄ey t̄ḡr̄ä Mo-ab kuḡ yiēer J̄or-d̄en kä Je-ri-ko ḡ,

51 “Jiḡkni j̄i l-the-r̄el, mi wä yen wä kuḡ yiēer J̄or-d̄en wädun muun Ke-naan.

52 Juoc̄e ney diaal tin ciṅ th̄in raar nhiamdun, kä d̄ake päämkiēn diaal tin ca lat, k̄eṅe kuth baṅ tin ca täth, kä d̄ake guath pali diaal.

53 Kä ciaṅe mun ala duṅdun, ke ḡöō c̄ä kaṅ ye bia ciṅ.

54 Kä bia kaṅ en mun ke yor gaakni c̄etke pek dh̄orikun. Kä bia thok duēel in diḡt kaṅ pek mi diḡt, kä bia thok duēel mi t̄ot kaṅ pek mi t̄ot. Kä guath ḡ bi gaak ran pen th̄in ḡ ba duṅde. Bia kaṅ en mun n̄ike thuk duēli guuri.

55 Kä mi wä yen tey a /cia ney tin ciṅ muun bi j̄oc nhiamdun, k̄en t̄ḡtḡ bike c̄etnik̄e pir waṅdun, kä bike c̄etnik̄e kuḡc nenädun, kä b̄ä ye moc riēk muun in bia ciṅ.

56 Kä b̄ä ye lät kä min caarä d̄eē lät kä ke.”

Kuen 34

K̄eṡh muḡḡn Ke-naan

- 1** Kä cu Kuoth Nhial Muthe jïök i,
- 2** “Ruacni ke jï l-the-rël läri je ke, mi wä yen coth muun Ke-naan (ε jen mun in bia ciεj, en mun Ke-naan keeliwde).
- 3** Kä be kuj cuëcdun kan ni rey dcaar Dhin a wä ni gekä ε-dcm, kä bi keyde a pek Bar Gutdä kuj käny caj.
- 4** Kä be rō riet cuëc Ak-ra-bim a wä guut ni kuj Dhin, kä bi pekde waa ni Kadec-bar-ni-ya. Kä be räth ni kä Ya-dhar-a-dar a pal ni kä Adh-mon.
- 5** Kä be le jien kä Adh-mon be wä rey tōrä l-jöp, kä be wä guut ni Bar in Bōr min te kam wijini.
- 6** “Kä bi key kuc konyä caj a Bar in Bōr min te kam wijini.
- 7** “Kä be keydu kuj caam kan ni Bar in Bōr in te kam wijini a wee yiath ni Pääm Yor.
- 8** Kä be le kan pääm Yor be wä yiath ni dup Ä-math, be wä guut ni kä Dhe-dad.
- 9** Kä be wä amäni Dhip-ron, kä bi pekde waa ni Ya-dhar-e-nan. Nomo ba jen pek kethdu kuj caam.
- 10** “Kä be keydu kuj känyä caj kan kä Ya-dhar-e-nan a wä kä Ce-pam.
- 11** Kä be le kan kä Ce-pam a wä piny kä Rib-laa kuj käny caj A-yin. Kä be räth ni kiir Ki-ne-rēth kuj käny caj.
- 12** Kä be wä ni piny kä Jōr-dēn, kä bi pekde waa ni Bar Gutdä. En nomo ba jen mundu keeliw nike keth ke.”
- 13** Kä cu Muthe ruac ke jï l-the-rël wee i, “Neme ε jen mun in bia daak ke yor gaakni, min ci Kuoth Nhial ε kam thuk dueli dan banuan ke thaj thuk duel Ma-na-the.
- 14** Ke yōo ci thok duel gan Re-u-ben ke dhōr guan kene thok duel gan Gad ke dhōr gani ke thaj thuk duel gan Ma-na-the kene dhōr gani pekdiēn kan.
- 15** Ci thuk dueli dan rew ke thaj thuk duel pekdiēn kan kuj yiēer Jōr-dēn kä Je-ri-ko kuj käny caj.”

Bööth tin ba mun daak

- 16** Kä cu Kuoth Nhial Muthe jïök i,
- 17** “Titi ke ney tin ba jï daak kä mun in ba ciεj. Bōth palä ni El-a-dhar kene Jō-cua gat Nun.
- 18** Kä bi bööth ram kel kan thok duel o ke yōo ba mun in ba ciεj daak.

- 19 Kä t̄īt̄ī ke ciööt̄kien Ka-leb gat Ye-pö-ne thok duëel Juda.
- 20 Thok duëel gan Cim-on cua Cε-mu-el gat A-mi-yud.
- 21 Ke Eli-dad gat Kith-lon thok duëel Ben-ya-min.
- 22 Ke Buki gat Yög-li boōth thuok duëel Gad.
- 23 Ke Ya-ni-el gat E-pod, boōth thuok duëel Ma-na-the gat Jo-thep.
- 24 Ke Ke-mu-el gat Cip-tam boōth thuok duëel E-pa-rim.
- 25 Ke Eli-dha-pan gat Par-nak boōth thuok duëel Dhe-bu-lun.
- 26 Ke Pēl-ti-el gat A-dhan boōth thuok duëel Yi-tha-kar.
- 27 Ke Ä-yi-yud gat Cε-lo-mi boōth thuok duëel A-cer.
- 28 Ke Pe-da-el gat A-mi-yud, boōth thuok duëel Nap-ta-li.
- 29 Cu t̄ōt̄ō a ney tin ci Kuoth Nhial ke lar yöö ba mun Ke-naan dääk kä j̄ī l-the-rel ala duḡdien.”

Kuen 35

Wij̄ j̄ī Lii-bay

- 1 Kä cu Kuoth Nhial ruac ke Muthε rey t̄ōr̄ä Mo-ab kuj̄ yiëer Jor-den kä Je-ri-ko j̄,
- 2 “Jiokni j̄ī l-the-rel ake muocke j̄ī Lii-bay kä wij̄kien t̄ō biken ke wä cienj t̄ō wij̄ ti bibe cienj th̄in. Kä bia ke moc guath lak ȳōok gekä wec.
- 3 Bi ka wij̄ ti bi ken ke cienj kene guath lak ȳōokien kene leykien diaal.
- 4 Kä en mun lak ȳōok in bia kam j̄ī Lii-bay ō a käne je ni puoony wec ba juath tetni ti bathd̄oor keeliw a wij̄ne.
- 5 Kä a t̄eme je raar wec kuj̄ic käny caḡ ala juath tetni ti bathd̄oori rew, kä kuj̄ic cuëec ala bathd̄oori rew, Kä kuj̄ic konyä caḡ ala bathd̄oori rew, kä kuj̄ic caam ala bathd̄oori rew, bi wec ku le te däär. Ba guath lak ȳōok wecdien.
- 6 Ken wij̄ b̄äkel t̄ō bi kam j̄ī Lii-bay t̄ō, bi ka ken wij̄ luäkä, tin bi ram mi ci raan näk r̄ō lany th̄in. Kä repke ke wij̄ ti j̄īen nuaan w̄icde rew ti koḡ.
- 7 Bi wij̄ diaal tin bi kam j̄ī Lii-bay a wij̄ ti j̄īen nuaan w̄icde b̄ädäk keel ke guath lak ȳōok.
- 8 Kä ken wij̄ tin bi thöp kä wij̄ j̄ī l-the-rel, bi wij̄ ti nuan kan thok duëel mi dij̄t̄, kä bi wij̄ ti tot kan thok duëel mi tot. Bake kan kä thok duëelb.”

Wij̄ luäkä

(Duot 19:1-13, Joc 20:1-9)

- ⁹Kä cu Kuoth Nhial Muthε j̄jök j̄,
- ¹⁰“Läri je j̄j̄ l-the-rel, mi wä yen yier Jor-den jieth wiaa muun Kε-naan,
- ¹¹ba rō lieny w̄j̄ ti biā w̄j̄ luäkä ke kuj̄dun. Kε yōö dēē ram mi ci raan näk ke guäc rō bar th̄j̄n.
- ¹²Bi ka w̄j̄ luäkädun kä guān tēr, ke yōö ci ram in ci raan näk dēē l̄j̄w amāni mi cε ben nhiam dolä ke luk.
- ¹³Ken w̄j̄ t̄j̄ bi thöp t̄j̄ bi ka w̄j̄ luäkädun dān bākεl.
- ¹⁴Bi w̄j̄ diok n̄un kuj̄ yiēer Jor-den, kä bi w̄j̄ diok tin kōn te muun Kε-naan ala w̄j̄ luäkä.
- ¹⁵Ken w̄j̄c bākεl t̄j̄t̄j̄ bi ka w̄j̄ luäkä j̄j̄ l-the-rel, ke ram mi jāäl ke ram in cien r̄eydien, ke yōö bi ram mi näk raan ke guäc rō l̄any th̄j̄n.
- ¹⁶“Duunde yōö mi wä raan raan wä yōt ke yiēeth a be l̄j̄w, näkε ni je. Ba ram in näk raan näk.
- ¹⁷Kεnε mi te ni tetdε ke pām mi dēē raan näk, kä cε raan näk, näkε ni je. Ba ram in ci raan näk näk.
- ¹⁸Kä mi yōtdε ni je ke keet, kä ci raan l̄j̄w, cε näk. Bā ram in näk raan näk.
- ¹⁹Bi ram in col raan, ram in näk raande näk, mi cike röm.
- ²⁰Kä mi wä raan raan wä ɔak Kä duōr kie be je bok a be l̄j̄w,
- ²¹kie cε je yōt ke yōö teke ke tēr a cε l̄j̄w, en ramō yōt raanō ba näk. Cε raan näk. Bi ram in col raan ε näk mi cike röm.
- ²²“Duunde yōö mi cε je yōk a /cε lot ni je, kie cε je p̄im a kuj̄cε,
- ²³kie cε bok ke guäc a /kenε je nen, kä cε l̄j̄w, kä thilε ke tēr.
- ²⁴Inō bi duol kam raam in ci raan näk kenε ram in cool je luk ke n̄uot t̄j̄j̄.
- ²⁵Bi duol ram in ci raan näk gan kä ram in dēē je col, kä be je luoc w̄j̄c luäkä min cε rō l̄any th̄j̄n. Be tēē w̄j̄ni amāni liāā boōthā palā min d̄j̄j̄t ēē ca ȳr ke liεeth mi r̄el rō.
- ²⁶Duunde yōö mi wä ram in ci raan näk key wec luäkä min cε rō luak th̄j̄n wä bäl.
- ²⁷Kä bi guān tēr ε jek kuj̄ kēth wec luäkä min cε rō l̄any th̄j̄n, kä cε je näk, cε bi teke duer ke riemdε.
- ²⁸Kε yōö en ram in ci ran näk be te r̄ey wec luäkä amāni mi ci boōth palā min d̄j̄j̄t l̄j̄w. Duunde yōö ke k̄or lieth boōthā palā min d̄j̄j̄t, bi ram in ci raan näk loc w̄j̄idε min cienε.

- 29“Kä ken t̄iti bi ka ṅuṭt kä r̄ickun guṭh cien̄nikun diaal.
- 30Kä ram ɔ bi raan näk ɔ ba näk ke n̄en nath. Kä /ca raan bi näk ke n̄en raam kel.
- 31Kä cu kök nhok ke kuj teekä raam mi ci raan näk. Ba je dhil näk.
- 32Kä cu kök nhok kä ram mi ci r̄o bar w̄ic luäkä, ke ȳöo be ben cien̄ w̄ic ε /ken boṭh palä min diit ni liw.
- 33Kä /cuare mun in cien̄ yen th̄in yär. Ke ȳöo riem yäre mun, kä thile mi deë mun luel kä riem in ca wuṭh th̄in, ε ni mi ε riem raam min wuth riem th̄in.
- 34/Cu mun in cien̄i yär, guṭh in cien̄ä th̄in. Ke ȳöo yän Kuoth Nhial cien̄ä r̄ey j̄i l-the-r̄el.”

Kuen 36

Kuj ciek mi ca kuen

- 1Kä cu bööth dh̄ori kuayni Gil-yad gat Ma-kir gat Ma-na-the, min la kuëë Jo-thep ben ruac nhiam Muth̄e kene bööth, ke bööth thuk duëli j̄i l-the-r̄el.
- 2Kä cuke wee i, “Ci Kuoth Nhial j̄i j̄iök i k̄amni j̄i l-the-r̄el mun ke yor gaakni. Kä ci Kuoth Nhial j̄i leni j̄iök i k̄amni kuj dämaara ni Dhe-l̄o-pe-yadh nyieeke.
- 3Mi wake wä kuen ε gaat thuk duëel i d̄oṅ r̄ey thuk duëli j̄i l-the-r̄el, ba kujdien naṅ kä kuj guṅnik̄o, ba wä mat kuj thuk duëel in ba ke kuen th̄in. Ba woc kä kujic in ci pen kä k̄o ke gaakni.
- 4Mi wä ruṅn lucä ṅoani wä ben ba kujdien mat kuj thuk duëel ɔ bake kuen th̄in ɔ. Ba kujdien kan kä kuj thuk duëel guṅnik̄o.”
- 5Kä cu Muth̄e ruac ke j̄i l-the-r̄el c̄etnik̄e ruac Kuoth Nhial wee i, “Te thok duëel gan Jo-thep ke cuṅṅ.
- 6Kä neme ε min ci Kuoth Nhial ε lar ke kuj nyieet Dhe-l̄o-pe-yadh, ‘Ake kuënke ε ram in guic kene goaa. Kä ake kuënke thok duëel guṅdien k̄ar̄o.
- 7Ke ȳöo /Ca duṅ j̄i l-the-r̄el bi kan thok duëel̄o ba naṅ thok duëel in d̄oṅ. Kä bi ram̄o kä j̄i l-the-r̄el kujic thuk duëel guṅni tit.
- 8Kä nya mi ci kujic kan kä thuk duëli j̄i l-the-r̄el diaal, ba ciek ram kel thok duëel guṅ, ke ȳöo bi ram̄o cien̄i ni kuj guṅ kä j̄i l-the-r̄el.
- 9Thile kujic mi ba kan w̄ano mi ba naṅ kujic in d̄oṅ. Bi thok duëel ɔ kä thuk duëli j̄i l-the-r̄el kujide tit.’ ”
- 10Kä cu nyiee Dhe-l̄o-pe-yadh laṭ ni min ci Kuoth Nhial ε laṅ Muth̄e.
- 11Kä cua May-la kene T̄ir-dha, ke ɔg-la, kene Mil-ka ke Nowa nyiee Dhe-l̄o-pe-yadh kuen ε gaat thuk duëel guṅdien.

¹²Cua ke kuɛn ɛ gaat Ma-na-the gat Jo-thɛp, kã cu kujɔdiɛn cu te thok duëɛl guɔndiɛn.

¹³Kã cu tɔtɔ a ŋuɔt tɛë ci Kuoth Nhial ke lat Muthɛ ke kuj ji l-the-rel rey tɔɔrã Mo-ab kuj yiëër Jɔr-dɛn kã Jɛ-ri-ko.

Duɔt

Duɔt 1

Jiɛn kä Thi-nay

¹Titi ke ruaacni tëë ci Muthɛ ke lat ji l-the-rɛl diaal kuj Yieer Jɔr-dɛn däär dɔaar kä Ä-ra-ba lotdä Cup, kam Pa-ran kɛnɛ To-pɛl ke La-ban ke ʎä-dhe-rot, ke Di-dha-ʎab.

²ɛ kam mi jalke ke nin wäl kel ke jiɛndu kä Thi-nay ke duɔp wiini rööl päämni ɛ-dɔm wädu kä Ka-dɛc-bar-ni-ya.

³Ke cän in jiolien kä pay wäl kel kä ruɔn jiɛn nuaan ke kɔr kä mëë cike jiɛn kä l-jɛp, cu Muthɛ ruac ke ji l-the-rɛl diaal ke tëë diaal tëë ca lat jɛ ɛ Kuoth Nhial ke kujdien.

⁴Kä ke kɔr kä mëë cɛ Thi-yon jɔc kuäär ji ɛ-mor mëë cienj kä ɛc-bon, kɛnɛ Ög kuäär Ba-can min cienj kä Ac-ta-roth kɛnɛ ɛ-dhe-ri.

⁵Cu Muthɛ nɔɔt titi luk nhiam Yieer Jɔr-dɛn, muun Mo-ab, wëë i,

⁶“Ci Kuoth Nhial ni Kuoth kɔn jiök kä Thi-nay i, ‘Cia cienj ɛlɔn ɛn pääm ɛ mi.

⁷Ritdɛ rɔ wiaa päämni ji ɛ-mor kɛnɛ ji thieekädien kä Ä-ra-ba, wiaa wiini dhuɔli kɛnɛ wii tin te täpni amäni Nɛ-geb kɛnɛ thok yieer, amäni mun ji Kɛ-naan, ke Lɛ-ba-nɔn a räth ni Kiir in dijt kir Yu-pɛ-ree-tidh.

⁸Nëne jɛ ʎän cä mun jak kä te nhiamdun, wiaa muɔcɛ rɔ muɔɔn ëë ci Kuoth Nhial ɛ ʎac guurikun, ni A-bɛ-ram, Ay-dhek. Ke Je-kɔb i bɛ kamke amäni kuaykien.’”

Kuëny Muthɛ ke bööth thuk duëli

(ʎöth 18:13-27)

⁹“Kä niɛ guäth ëë jiökä ye thɔn i, ‘Cä ye bi luänj ke ruc kä rɔa.

¹⁰Cu Kuoth Nhial Kuothdun ye jak kä nuan, kä nëne jɛ ɛn täämɛ cɛt yen nike kuɛl nhial ke nuan.

¹¹A Kuoth Nhial kuoth guuri ye jak kä kur bathdɔɔri, kä bɛ ye poth cɛtke mëë cɛ lat ye!

¹²Kä ʎän dëë riɛkdun luänj ke ʎac idi ʎän kä rɔ kɛnɛ löökun?

¹³Kuanyɛ nɛy ti pɛl kä tekɛ njac thuk duëlikun bäke jak kä bööthkun.’

¹⁴Kä /cuarɛ ʎä loc i, ‘Mi ci lat nɛy ɛ gɔaaɛ bakɔ lat’.

¹⁵Cuä bööth dhɔrikun kan, nɛy ti pɛl kä te njac, cuä ke jak kä bööthkun, bööth nɛni ti bathdɔɔr, kɛnɛ nɛy ti kuɔr ke nɛy ti jiɛn dhieec ke bööth nɛni danj wäl. Ke njieec thuk duëlikun guathni diaal.

16“Kä cuḡ kuḗ luḡknikun jiök en guäth eëdan i, ‘Lienḡ rḡ kamnikun ke dämuḡri, kä luḡke raan keneḡ däman a päär kie keneḡ ram mi juḡr in te wiḡ.

17Cu guic ni tḡḡ nath rḡy luḡk, liḡ ram mi tḡt keneḡ ram mi diḡt a päär. Cu dual ke waḡ ran, ke ḡöḡ luk ni Kuoth. Kä luk mi wä jḡ dhal nöḡ ni je ḡä, bä ben liḡ.’

18En waḡḡo bä jḡ cu laḡ tin diaal tin bi laḡ.”

Jäkni liemni kä raar

(Kuen 13:1-33)

19“Kä cuḡ ko jienḡ kä Thi-nay jalḡo dār dḡaar in beḡ beḡ eë cia nen dup paḡḡm wec jḡ E-mor, ceḡnike meë ci Kuoth Nhial ni Kuothdan e laḡkḡn kä cu kḡn ben kä Ka-deḡ-bar-ni-ya.

20Kä cuḡ laḡ ye i, ‘Cia ben pääm wec jḡ E-mor, min ci Kuoth Nhial Kuothdan e kaḡm kḡn.

21Kä nēne je, ci Kuoth Nhial Kuothdun ye kaḡm mun, wiaa muḡce rḡ guäth ceḡke min ci Kuoth Nhial Kuoth guuri je laḡ ye. /Cuareḡ dual kä a ye /ce laḡh.’

22“Kä /cuareḡ ben kä ḡä yen diaal laar yeḡe i, ‘Jaḡke naath ti ba kḡn wä liem wec, kä ba kḡn, wä nöḡ ruac duḡp in bi wä ke kḡn, duḡp in bi cop ke kḡn wiḡ in wane thḡn.’

23“Cua mi ḡḡaa ke ḡä, e cuḡ wutni daḡ wäl rḡw kaḡn kä ye, ram kel thok duëel o.

24Cuke wä wiḡni tin te päämni kä cuke ben loḡlä E-c-kol liemke je bä.

25Cuke deḡ jienḡ muḡḡn e mo nöḡ neḡ ke tetkien, kä cuke ruac nöḡḡ bä laarken e i, ‘E mun mi ḡḡaa ci Kuoth Nhial Kuothdan e kaḡm kḡn o.’

26“Cia ḡot cia wä thḡn luäḡ. Cu duḡdun e ḡöḡ löke ruac Kuoth Nhial Kuothdun.

27Gake rḡy kemenikun laar yeḡe i, ‘Ke ḡöḡ loḡ Kuoth Nhial neḡ e jen ce ko nöḡḡ raar muun l-jḡp, a beḡo ben laḡh tetni jḡ E-mor ke ḡöḡ bakḡ ben däk.’

28E winith kuḡko le wä thḡn o? Kä gaat mari ca loḡko jak kä bath laar ken e i, ‘Ke neḡ ti baḡ baḡr kä bumke kä kḡn. Kä teke ke tiḡec ti buḡm buḡḡm ti räth ni puḡrä. Kä cakḡ gaat jḡ Ä-nak nen en wiḡni.’

29“Jen cuḡ ye jiök i, ‘/Cuareḡ dual ke ke.

30Ke ḡöḡ bi Kuoth Nhial Kuothdun in jäl nhiamdun koḡun tḡr, ceḡnike meë ce je läḡ kä ye nhiamdun kä l-jḡp.

31ceḡke meë cie nen däär dḡaar en ḡöḡ ci Kuoth Nhial Kuothdun ye kap, ceḡke min la raan gatde a kap, rḡy dupni diaal tḡe cia jäl amäni cuḡpdun en waḡe.’

32Ke kuḡc emḡ ḡuḡtde /cia Kuoth Nhial Kuothdun ḡäth,

33mëë wä nhiam ke yöö be ye jëk guaath mi bia puat th̄in. Kä ε mac ke wäär mi nyuth ye duᵛp in bi wä ke ye, kä ε puar ke cāḡ däär.”

Duäc Kuoth Nhial ke I-the-rel

(Kuen 14:20-45)

34“Ci Kuoth Nhial ruacdun liḡ a ce gaak, kä ce rᵛ yac i,

35‘Thile ram kel kä ken r̄ic ε j̄äk emε mi bi mun agᵛaa ε mi nen mëë ca yac guuri.

36ε ni Ka-leb gat Ye-pö-ne bi je nen ɔ. Kä bä je kam mun ëë ce j̄äl kenε gaatke, ke yöö ce Kuoth Nhial guᵛᵛr ke l̄cde ke liw!’

37Kä ci Kuoth Nhial l̄cde j̄ääk ke yä ke kuj̄dun a ce yä j̄iök i, ‘/Ci mun ε mᵛ bi nen bä.’

38Kä Jo-cua gat Nun ε te nhiamdu mi be je nen, bumε ke yöö be j̄i I-the-rel jak kä kanke mun emᵛ.

39“Kä gaatkun tin cᵛl yen ke i p̄ëc kenε dh̄oli tin kuecke mi gᵛaa kenε mi j̄ääk bike wä th̄in, kä bä kamke, kä ba duḡdien.

40Kä yen rietde rᵛ dup Bar in Tith däär dᵛaar jalε je.”

41Kä /cuare yä loc i, “Cako Kuoth Nhial duj̄rikä. A kᵛn bakᵛ wä koᵛr c̄etke min ci Kuoth Nhial Kuothda je lar kᵛ. Kä cu ramᵛ rᵛ yuᵛr ni yiᵛᵛnikε, c̄etde ke mi thiakε en wä w̄ini p̄aam.

42Kä cu Kuoth Nhial ruac ke yä, j̄iᵛknikε i, ‘/Cuare wä koᵛr, ke yöö ci yān te r̄yᵛdun, amāni mi d̄ëë guan t̄er ye joc.’

43Cua ruac ke ye, kä /ken yen ε liḡ. Cu yen loḡ ni ruac Kuoth Nhial /cuare wä w̄ini p̄aam c̄et t̄ë ke mi ḡac yen ε.

44Inᵛ cu j̄i ε-mor t̄ë c̄ieḡ w̄ini p̄äämni ben kä ye cua ye joc c̄etke min la tuaar naath a jooc, cua ye näk ni kä The-ir cu mäni yᵛr-ma.

45Kä /cuare lunny nhiam Kuoth Nhial ke wiee duunde yöö /ken Kuoth Nhial jowdun liḡ

46/cuare te kä Ka-d̄ec ke n̄in ti ḡuan.”

Duᵛt 2

Run r̄y dᵛaar

1“ε j̄en cuakᵛ rᵛ riet jalᵛko r̄y dᵛaar dup in wä Bar in Tith, c̄etke mëë ci Kuoth Nhial ε lat yä. Ke n̄in ti ḡuan cuako jal w̄ini r̄ööl p̄äämni ε-d̄om.

2“ε j̄en cu Kuoth Nhial yä j̄iök i,

- 3‘Cia jal ke pek mi bäär en wiini titi. Rietde ro kuj caam.
- 4Kä jioḱni naath, ke yöö cia thiak ke wä ke rey gan muor gaat E-tho, tin cien wij päämni E-pa-rim, bike dual ke ye, duunde yöö tietde ro.
- 5/Cuare ke mäḱ ke ḱor, ke yöö cä ye bi moc ke guaath muundien, a cäḱe ni guaath päḱ ciökä. Ke yöö en päḱm The-ir cä ḱam E-tho ala duḱde.
- 6Bia mieth mi came ḱok ke yiow kä ke keḱe pi ti mathē.
- 7Ke yöö ci Kuoth Nhial Kuothdun ye poth rey lätnikun diaal. Ni mēē jāḱ yen rey dḱaar ḱäcē je. Ke run ti jien ḱuaan te Kuoth Nhial Kuothdu keel ke ji, ḱäcē je i thile mi dak kä ji.’
- 8Cuako wä ε ḱan kä gaatmaar gaat E-tho tin cien kä wiini rööl päämni E-dom ε ḱan ke duor Ä-ra-ba ni kä E-lēth keḱe E-dhon-ga-beḱ. “Cuako ro rit luot ḱo ni duor Mo-ab däär dḱaar.
- 9Kä cu Kuoth Nhial yä jiök i, ‘/Cuare ji Mo-ab dēp, kä /cuare ke ter ḱor, ke yöö /cä ye bi moc ke guaath muundien. Kä cä Ar ḱam gaat Lot ala duḱdien.’
- 10(Kä Ar la cien ni ji Eem thḱin, ney ti ḱuan kä bum, cēt bārien nike ji Ä-nak.
- 11E jen cētke ji Ä-nak o bā ḱacke ke i ke ji Reḱpa, duunde yöö cōḱ ji Mo-ab ke ji Eem.
- 12Kä ji Yori cianḱe ni The-ir ni wenkä, duunde yöö ci gaat E-tho ke dāk kä cike cu cien thḱin ke nhiam. Cētke mēē ci ji I-the-rel cien muun ēē ci Kuoth Nhial ε ḱam ke.)
- 13“En täämē jiacē ro. Wiaa jiathe lööl Dha-red, kä cuḱ ḱo lööl emō wä jietḱ.
- 14Kä pēḱ ēē jiec ke ḱo ni kä Ka-dēc-bar-ni-ya māni mēē cakō lööl Dha-red jietḱ. Cua run ti jien diḱ wicde bādäk, māni mēē cu wutni ḱoor riḱä ḱomō liw rey wiini, cētḱike mēē ci Kuoth Nhial ε laḱke.
- 15Te Kuoth Nhial keel ke ke māni mēē cē ke thuk ke näḱ wic.
- 16“Mēē ci wutni ḱoor ku thuḱk ke liḱḱ rey nath,
- 17cu Kuoth Nhial yä jiök i,
- 18‘En ḱini titi bia key Mo-ab bäl kä Ar.
- 19Kä mi wä yen wij gan Am-on wä cop, /cuare nyieenyke ke, cä ye bi moc mun mi bia cien kä mundien, ke yöö cä ḱam gaat Lot biken ε cien.’ ”
- 20(En mun emō bā cōal ke je mun ji Reḱpa, kä cien keḱ ni je ni wal, cu ji Am-on ke ku le cōḱ i Dham-dhu-mim,
- 21ke ney ti bum kä ḱuan, kä bārke cētke ji Ä-nak duunde yöö cu Kuoth Nhial ke dāk nhiamdien. Kä cuke wecdien cien tjeckien.

22 Cɛtnikɛ mɛɛ ɛ lät kă gaat E-tho tɛɛ ciɛŋ kă The-ir, mɛɛ ɛ jɪ ʏori dāk nhamdien, kă cukɛ wɪjkien guäl, cukɛ ciɛŋ thɪn mäni wale.

23 Cɛtkɛ jɪ Awi tɛɛ ciankɛ Gadha, kă cu jɪ Kap-to-rim ben ni kă Kap-to-rim, cuakɛ ben dāk, kă cukɛ ciɛŋ wɪjnikiɛn.)

24 “Kă cue nɛy jɪök ɪ, ‘Nyuoŋɛ ʏōthdun, kă wɛr loolä Ar-non. Kă nɛnɛ cä jɪ kām Thi-yon raan ɛ-mor kuäär ɛc-bon, kɛnɛ mundɛ bi jɛ wä ciɛŋ, nyieenyɛ.

25 ɛn nɪni tɪtɪ bā dual lāth locni nɛni diaal ti te wɪj muɔɔn ti kɛ kuɪdun. Kă nɛy tɔ liɛŋ kɛ kuɪdun tɔ. Bikɛ dual nikɛ liɛŋ ciɔtädun.’ ”

Juc Thi-yon Kuäär ɛc-bon

(Kuen 21:21-30)

26 “ɛ jɛn cuā naath jak ni däärdɔaar Kɛ-dhe-moth jakä kɛ Thi-yon kuäär ɛc-bon kɛ kuɪ malä jɪökä jɛ ɪ,

27 ‘Jak ni ʏä kă wä kɛ rɛy wecdu. Bā luk ni duɔɔp kă rɔa, cä bi ciɛc gekä cuëɛc kiɛ caam.

28 Bā mɪeth in bā cam kɛnɛ pɪ tin bā math kɔk kɛ yiow. Jakni ʏä kă wä kɛ duɔɔp,

29 cɛtnikɛ mɛɛ ci gaat E-tho tin ciɛŋ kă The-ir kɛnɛ jɪ Mo-ab tin ciɛŋ kă Ar ɛ lät kă ʏä, mäni mi cä wä kujc Yieer Jɔr-dɛn muun in ci Kuoth Nhial Kuothda jɛ kām kɔ.’

30 “Duundɛ ʏöö /ken Thi-yon kuäär ɛc-bon ɛ nhök nɛy ɪ bakɔ kɛ wecdɛ. Kɛ ʏöö ci Kuoth Nhial Kuothdun locdɛ jak kă bum, kɛ ʏöö bɛ jɛ kām yɛ, cɛtkɛ mi ɛ lät ɛ.

31 “Kă cu Kuoth Nhial ʏä jɪök ɪ, ‘Nɛnɛ, cä tok kɛ mi kāmä jɪ Thi-yon kɛ mundɛ. ɛn täämɛ wɛr koɔr bi wec wä kām.’

32 Kă cu Thi-yon ben kă kɔ kɛnɛ nɛkɛ diaal, cuakɔ ben nyiëeny kă yaadh.

33 Kă cu Kuoth Nhial Kuothda jɛ kām kɔ. Cuakɔ jɛ joc kɛnɛ gaatkɛ kɛ nɛkɛ diaal.

34 Kă cuakɔ wɪjkɛ diaal kăp ɛn cāŋ ɛë kă cuakɔ wɪj diaal dāk ni piny, wutni, kɛ män, kɛ gaat, thilɛ mi cuakɔ päl.

35 ɛ ni ʏɔk kă rɔ kɛn tɛɛ cuakɔ kām ala nyinkɔ, kɛnɛ kuak wɪini tɛɛ cakɔ kăp.

36 A kănɛ ni kă Ä-ro-er awä loolä Ar-non, a lɛnɛ kām ni wɪc in te wɪj loolä aräth ni kă Gil-yad, thilɛ wec mi cu buɔm kă kɔ. Kɛ ʏöö ci Kuoth Nhial Kuothda kɛ kām kɔ.

37 Cu thil ni wɪj jɪ Am-on kɛnɛ tin te jɔk kiɛɛr Ya-bɔk kɛ wɪj päämni, kɛ guath diaal tɛɛ ci Kuoth Nhial Kuothdan kɔn gok ɪ /canɛ bi wä thɪn.”

Duot 3

Juc j̄i I-the-rel ke Kuäär Ög

(Kuen 21:31-35)

- ¹“Ke k̄ore cuako r̄o riet dup Ba-can. E jen cu Ög kuäär Ba-can k̄any raar pääthe k̄o, kene n̄eke diaal nyieenȳe ke k̄o thiekä E-dhe-ri.
- ²E ni ȳöö ci Kuoth Nhial yä j̄iök j̄, ‘Cu dual ke je. Ke ȳöö cä k̄am j̄i kene n̄eke diaal n̄ike wecd̄e. Bike d̄äk c̄etnike d̄äk eë d̄äki Thi-yon kuäär j̄i E-mor t̄eë cienj̄ kä E-c-bon.’
- ³“Kä cu Kuoth Nhial Kuothda n̄ey leni k̄am Ög, kuäär Ba-can b̄ä, kene n̄eke diaal. Cuako ke thum ni ken diaal a thile mi ci k̄än kä je.
- ⁴Cuako w̄iike k̄an ni ken diaal en guäth̄o. Thile wec o k̄ank̄o k̄an o kä w̄iike ti j̄ieen b̄äkel. Rööl Ar-gob k̄eliw, kuäärä Ög kä Ba-can.
- ⁵Ken w̄i e ti diaal cake muc p̄anȳni ti b̄ar b̄ar kene thiekni ti teke doopni ti la ḡak ke ke. Ke w̄i k̄okien ti n̄uan ti thil p̄anȳni.
- ⁶Cuako ke näk kä cuako ke d̄äk, c̄etke m̄eë cako lät kä Thi-yon kuäär Ba-can, m̄eë cuako w̄i d̄äk, kä cuako wutni ke män ke gaat näk.
- ⁷Cuako ȳok kene kuak wec k̄an ala nyink̄o.
- ⁸“En guäth̄ em̄o cuako mun kuari d̄an̄ r̄ew k̄an, kuari j̄i E-mor t̄eë cienj̄ tanj̄ kier J̄or-d̄en, k̄äne ni loölä Ar-non a w̄ä p̄aam Ar-non,
- ⁹(En p̄äm e m̄o c̄ol j̄i Dhi-don e j̄i Thir-yon, kä c̄ol j̄i E-mor j̄i Thi-nir),
- ¹⁰cako w̄i diaal tin kuer ni kä Gil-yad k̄eliw kene Ba-can k̄eliw, a räth ni kä Thal-ka kene E-dhe-ri, w̄i kuäärä Ög kä Ba-can k̄an.”
- ¹¹(Cu k̄ään ni Ög kuäär Ba-can kä j̄i R̄epa. N̄ene, dhan̄de e dhan̄ yieethä b̄äre e juath̄ t̄etdä d̄an̄ wäl dīk, päär ȳap ȳäp̄de ke juath̄ t̄etdä d̄an̄ b̄äkel. Dotde kä R̄ë-baa wec j̄i Am-on.)

Dhor t̄eë cienj̄ nhiam J̄or-d̄en

(Kuen 32:1-42)

- ¹²“En w̄ano m̄eë ku n̄ey mun k̄an, cuä thok duëel R̄e-u-ben kene thok duëel Gad k̄am mun in toke ni kä Ä-ro-er min te peek loölä Ar-non, ke th̄aaj̄ muon w̄iini p̄aam j̄i Gil-yad kene w̄iike keel.
- ¹³Th̄aaj̄ Gil-yad n̄ike Ba-can k̄eliw wec kuäärä Ög, ala r̄öl Ar-gob. Cuä je k̄am th̄aaj̄ thuok duëel Ma-na-the. (En Ba-can k̄eliw, c̄ol ke je j̄i mun j̄i R̄epa.
- ¹⁴Kä cu Ya-ir gat Ma-na-the r̄öl Ar-gob min m̄o Ba-can k̄an, a räth ni k̄eth rööl j̄i Ḡe-cur, kene r̄öl j̄i Maaka. Kä cua wec c̄ol n̄ike ciötde j̄i wec Ya-ir mäni wal̄e.)
- ¹⁵“Kä cua Ma-kir k̄am Gil-yad.

16Cuḗ thok duëël Rε-u-ben ke thok duëël Gad Kḗm mun in tooke ni kä Gil-yad a räth ni loḗlä Ar-non ala keydien, a lenε wä ni kiir Ya-bök këth jī Am-on.

17Mäni Ä-ra-ba keεε Jör-dεn ke key bä. Käεε je ni kä Ki-ne-rεth a räth ni Bar Ä-ra-ba baar in wac pī. Piny pḗḗm Pīdh-ga nhiam ḡḗḗa.”

18En guäth εmḗ cuḗ ye jīök ī, “Ci Kuoth Nhial Kuothdun ye kḗm en mun εme ke ḡöḗ bia cienḡ. Kä ε wutnikun wä kḗḗr kur kieεr këel ke gaat muḗḗrikun duoth gan I-the-rεl.

19En mäḗkun keεε gaatkun tin tiatni, ke ḡḗḗkun (tin ḡuan tin ḡḗḗä) doth wiini tin cä kḗm ye,

20amäni mi ci Kuoth Nhial mal kḗm gaat muḗḗrikun, cεtke mḗ te yen ḡ. Kä bike mun in ca kḗmke ε Kuoth Nhial Kuothdun cienḡ kuj kier Jör-dεn. Ke kḗre bia cu loc jök, kä bia wä cienḡ ni guäth in cä kḗm ye.

21“Kä en guäth εmḗ cua Jḡ-cua jīök ī, ‘Ci je nen ke wanḡdu en min ci Kuoth Nhial Kuothdu je lätkä kuḗr ḗḗḡ rεw ε ti. En jen min bi Kuoth Nhial ε lätkä kuäär kuḗri diaal tin wiḡ thīn.

22Cu dual ke ke. Bi Kuoth Nhial Kuothdu kḗru tēr.’ ”

Pen Muthε wä kä Kε-naan

23En wanḡ cuḗ rḡ ḡḗḗ nhiam Kuoth Nhial waḡ ī,

24“Ay Kuäär ni Kuoth, ḡän ḡḗḗä je ī ci nyuoth ni kuanydu tuk kä tin ḡḗw keεε lätku tin bum. Ke ḡöḗ ε kuoth in rεyḗdien ḡ nhial kie piny ḗḗḗ lätkä ti cεtke lätku lätk ḡ?

25Jak ni ḡä kä wä, laḡḗä ni jī, ke ḡöḗ bä mun in ḡḗḗa kuj Jör-dεn wä nen. En wec pḗḗm in ḡḗḗa keεε Lε-ba-nḡn.

26Duunde ḡöḗ jīäk loḗ Kuoth Nhial ke ḡä ke kujḗdun, ε jen /keεε palä liḡḡ. Cue ḡä jīök en Kuoth Nhial, ‘Cε thuḗk. Cu rḡ nyḡk ke ruac ke ḡä ke kuj kä nḡmḗ.

27Wēr wiḡ pḗḗm Pīdh-ga, guicni je nhiam ḡḗḗa keεε jök ḡḗḗa ke cuec ḡḗḗa keεε cam ḡḗḗa, kä guiceε ke wāḡku, ke ḡöḗ /ci bi wä kuj Jör-dεn εmḗ.

28Duunde ḡöḗ käni Jḡ-cua, come kä bume, ke ḡöḗ be wä kujḗ ala bööth nεeni tīḡi. Kä be ke jak kä cienḡke mun in bi nen.’

29Cuako te wiḡ loḗlä min caro ke Beth-pε-yor.”

Duḡt 4

Com Muthε I-the-rεl luthä

1“En täämε, lö jī I-the-rεl, lieḡε ḡuḡt keεε luëëk tin cä ḡiic ni ye, lätkε ke, kä ḗḗḗ bia tēk, ε bia mun ëë ci Kuoth Nhial Kuoth guurikun ε kḗm ye wä cienḡ.

²/Cuare riet ëë cã luëëkni ye rep, kä /cuare duḡḡr woc th̄in. Tietde luëëk Kuoth Nhial Kuothdun tëë cã luëëk ye.

³Cia nen ke wänkun en nëë ci Kuoth Nhial ε lat kä Baal-pe-or reydu cu Kuoth Nhial Kuothdun ney diaal tëë guḡḡrke Baal-pe-or däk.

⁴Kä tëë diaal tëë ca Kuoth Nhial Kuothdun ḡäth kä ye, ka teekä en wälε.

⁵“Kä nene je. Cã ye ḡiic ke ḡuḡḡt kene luëëk. Cεtnike mëë ci Kuoth Nhial Kuothda je latdä, kä latde ke muun in bia wä cien ḡh̄in.

⁶Tietde ke kä latde ke, ke ḡöö biken a ḡäcdun kene tiidun rey nath, kä ken tḡ bike liḡ ken ḡuḡḡt ε ti diaal bike wee, ‘E puc ken ney t̄iḡi ke ney ti ḡackε ḡoak iḡi!’

⁷“Ke ney ti ḡow teke kuoth mi thiak ke ke, cεtke mo te Kuoth Nhial Kuothdan ke kōn ḡ, mi canε luäk thiec kä je.

⁸Kä ke ney tiḡ ni ḡow tḡ, kä teke ḡuḡḡt kene luëëk ti cuḡ cεtke ḡuḡḡt ε ti diaal ti cã lat̄h nhiamdun en wälε ti?

⁹“E ni ḡöö tit rōḡdu aḡoaa, cu tëë ci nën ke wanḡu bi pal rueec, kä bike jak kä bathke rey loacdu, ke ḡiḡn teekädu diaal. ḡiicnike gaatku kene gaat ganku.

¹⁰Care cāḡ ëë jiace ni rō nhiam Kuoth Nhial Kuothdun kä Thi-nay. Cu Kuoth Nhial ḡä j̄iök i, ‘Ciḡli ḡä duol nath, ke ḡöö ba ruacdä ben liḡ, kä bike ḡä luḡḡh ke ḡiḡn diaal tin tēk ke ke w̄iḡ muḡḡn. Kä biken ke ḡiic gaatkien.’

¹¹“Kä /cuare ben cuḡḡ thiäkä thaar paḡm, ḡuäth ëë pet päḡm ke mac ëë räth ni puḡḡr ke wuḡḡn mi low, kene muth mi col.

¹²Kä cu Kuoth Nhial ruac ke ye däär maac. /Cuare ruac liḡ, kä thile puḡḡny mi cia nen. Eḡi ḡow kä rōa.

¹³Kä cue ye lat gukde, mëë cε lar ye i bia guḡḡr, ala luëëk daḡ wäl. Tëë cε ḡḡḡr päämni daḡ rēw ti pat paat.

¹⁴Kä cu Kuoth Nhial ḡä j̄iök en ḡuḡḡth mo i bā ye ḡiieec ke ḡuḡḡt kene luëëk, ke ḡöö bia ke wä lat en muun ε bia wä th̄in ḡ.”

Luek ke kuḡ kuthni ḡuäyḡni

¹⁵“Ke kuḡ εmo tietde rōḡdun. Ke mëë thile puḡḡny mi cia nen, ḡiḡni tëë ruac Kuoth Nhial ke ye kä Thi-nay däär maac

¹⁶tietde je /cuare bi lat ε j̄iak ke täthdun ke rō kuoth j̄ien, ti cäät ke tut kene ḡut,

¹⁷kie cäät ke ley wec muḡḡn, kie ti cäät ke diit nhial,

¹⁸kie ti cäät ke muḡḡl pieny, kie ke rεc yieer piny muḡḡn.

19Kä tietde je mi wä yen puḡḡ wä liec, kä bia cän nen kene pay ke kuēl, ken tin diaal tin cien puḡḡ /cuare rō rit ke, kä /cuare ke pal, kä /cuare ke lätikä. Ken tin ci Kuoth Nhial Kuothdun ke kam ney diaal tin te piny puḡḡ.

20Ca ye mek ε Kuoth Nhial, kä ce ye nöön raar rey lat mi bec rööl l-jëp, i bi yen ben a neke, cetke nin ε ti.

21Kä min dḡḡ ε yöö gak Kuoth Nhial ke yä ke kuḡdun, ce rō yac i cä Jōr-dēn bi jiath kuḡc. Ino cä bi wä muun in goaa in ci Kuoth Nhial Kuothdun ε kam ye ke ciaaḡ.

22Kä yän bä liw, /cä bi wä kä Jōr-dēn. Bia wä thḡn, bia mun emō wä cienḡ.

23Tietde rō, ke yöö /cia guk Kuoth Nhial Kuothdun bi pal rueec, mēē ce lat ke ye, a bia rō lat kuoth jien ti cäät ke tēē ca ye gak thḡn ε Kuoth Nhial Kuothdun.

24Ke yöö Kuoth Nhial Kuothdun ε Kuoth mi cetke mac, kä guḡn tiilä.

25“Jḡn mi wij jāāny en muun ε mi ke pek mi bäär, a bi teke gaat kene gaat ganku, cu duer lät ke lätnidu ke kuoth jien mi cäät ke duḡḡ, kie mi jiääk waḡḡ Kuoth Nhial Kuothdun, kä bi locde jak kä jiäk.

26Yän coalä nhial kene piny ke yöö bi ka nēēnkun ε ninḡ tiḡḡ, nie täāme ke pēth bia nuor en muun ε wiaa cien thḡn ε kuḡ Jōr-dēn. Cia bi cien thḡn elḡḡ, be rō pār ke ḡḡk.

27Bi Kuoth Nhial ye riaw kä rey dōr, bi pēkdun kuēē rey dōri tin bi Kuoth Nhial ye naḡ thḡn.

28En waḡḡni bi lätni kuth jieen kene päām lätikä, tin latke ke tet ε naath, ti ci liḡ kä ci guic, kä ci mith, kä ci ḡḡäc.

29Ke kōre bia Kuoth Nhial Kuothdun ḡḡr, kä bia jek mi ḡḡḡr yene ke locdun keeliw, nike yiēēdun keeliw.

30Mi wä tiḡḡ ben kä jḡ cän kel, a bi riäk, bi rō cu riet Kuoth Nhial Kuothdu, kä bi je cu luḡth,

31ke yöö Kuoth Nhial Kuothdu ε Kuoth mi koc loc. /Ce jḡ bi ḡḡk kä /ce gukde bi pal rueec mēē ce yaac ni rō kene guurikun.

32“Thiece en täāme ke kuḡ ninḡ tēē ci wä ni wal, ni ninḡ tēē cak Kuoth ε ni raan wij muḡḡn. Kä thiec puḡḡḡ a wä peek in dḡḡḡ, mi tēē ke mi ci kōn tuḡḡk cetke neme, kie ca kōn mēt liḡ.

33Tēē ke ney ti ca jōw kuoth mēt liḡ ruace däär maac, cetke mēē cia liḡ, kä ḡḡtke ke tēk?

34Kua tēē ke kuoth mi ci je ḡḡḡn i mōce rō ke dōr nath rey dōör i dḡḡḡ. Ke ḡḡḡni kie ti gayke naath kie kōr, kie ke tet mi bum kie ke dual mi diit, cetke tēē diaal tēē ci Kuoth Nhial Kuothdun ke lat kä ye nhiamdun kä l-jëp?

- ³⁵Kä ca nyuoṯh i bia ṅac en yöö Kuoth Nhial ε jen Kuoth, thile Kuoth mi dṅṅ.
- ³⁶Ni puṅrä ce jṅ jak kä liṅi jowde ke yöö be jṅ luek. Piny ce jṅ jak kä neeni macde in diṅt, kä cue jṅ jak kä liṅi rietde däär maac.
- ³⁷Ke yöö ṅhok Kuoth guurikun, kä ce kuaykien mek kṳorien kä ce ye kam raar kä l-jṅp ke puṅnyde kene buṅmde.
- ³⁸Cue dör ti ṅuan kä bum ni ken kä ye juoc raar nhiamdun, kä cue ye naṅ muundien ke yöö bia je cienṅ, amäni wale.
- ³⁹Nie wale a kua je laṯh loṅdun, en yöö Kuoth Nhial ε jen Kuoth puṅrä nhial kene wṅc muṅṅṅ piny. Thile Kuoth mi dṅṅ.
- ⁴⁰Ke kuj emṳ tietde ṅuoṯke kene luëeke, tēē cä laṯ ye ṅini tiṅi, dṅṅ bike wä ke ye aṅṳaa, kene gaatkun kṳrun. Dṅṅ bi ṅṅnkun ṅuan muun in ci Kuoth Nhial Kuothdun ε kam ye ala dṳraar.”

Wij luäkä kuj käny caṅ Jor-dṅ

- ⁴¹ε jen cu Muthε wij daṅ diṅk laṯ kuj käny caṅ Yieer Jor-dṅ,
- ⁴²ke yöö bi ram mi ci raan näk rṳ bar ṯṅṅ, ram mi näk ṅuaṅ thieekäde ke ṅuäc, mi thile ke ṯer ni wen, mi wēē rṳ wä bar wṅc kel kä wij ε tṳtṳ be tēk ṯṅṅ.
- ⁴³Cu Be-dher kuer in te rṳy dṳr a wec jṅ Re-u-ben, kä cu Ra-moth kä Gil-yad a wec jṅ Gad, kä cu Go-lan kä Ba-can a wec jṅ Ma-na-the.

Laṯ ṯhöpä ṅuoṯni Kuoth

- ⁴⁴Ne mi ε ṅuoṯ ēē käm Muthε ε gaat l-the-rel.
- ⁴⁵Tiṅi ke ṅuoṯ kene luëek tēē laṯ Muthε ke gaat l-the-rel mi bäke raar kä l-jṅp,
- ⁴⁶kuj Jor-dṅ loṅlä min car rṳ ke Beth-pe-yor muun Thi-yon kuäär jṅ ε-mor tēē cienṅ kä εc-bon, tēē joc Muthε ke kene gaat l-the-rel, mēē bäke raar kä l-jṅp.
- ⁴⁷Kä cuke mundε kaṅ kene mun Öṅ kuäär Ba-can, ken kuṅr jṅ ε-mor daṅ rṳw tēē cienṅ kuj käny caṅ kuj Jor-dṅ,
- ⁴⁸käne ni kä Ä-ro-er min te peek loṅlä Ar-non, a räth ni pääm Thir-yon (min mṳ Ar-non).
- ⁴⁹Matde Ä-ra-ba keeliw kuj käny caṅ Jor-dṅ a wä mäni Bar Mile thaar Paṅam Piṅdh-ga.

Duoṯ 5

Luëek daṅ wäl (Yöth 20:1-17)

- ¹Cu Muthε jṅ l-the-rel diaal cṳl, kä cue ke jṅök i, “Luëek ti laṯdä ye ti lö jṅ l-the-rel ke yöö bia ke ṅac kä tietde cienṅkien.

- ²Kuoth Nhial Kuothdan cε guk laṭ ke kɔn kǎ Thi-nay.
- ³/Cikε guṇikɔn kɛn tēē lāt Kuoth Nhial guk ke ke, lātde je ke kɔn, kǎ ke kɛn kɔn diaal tēk ɛn wale ti.
- ⁴Kuoth Nhial cε ruac ke ye nhiam ke nhiam dǎär maac wij pǎam,
- ⁵guäth ēē taḡ kamdun ke Kuoth Nhial, mēē laṭdǎ ye ruacdε. Mēē dual yen ke mac, mēē /kǎnε wǎ nhial wij pǎam. Wee i,
- ⁶“E ḡǎn Kuoth Nhial Kuothdu, mēē kǎm jǐ raar muun l-jēp, duēel yieenǎ.
- ⁷“/Cuare teke kuoth mi dɔḍien nhiamdǎ.
- ⁸“/Cuare rɔ täth kuoth jien, ti cǎät ke duḍɔr puḍrǎ Nhial, kie mi cǎät ke duḍɔr wij muḍɔn piny, kie rεy piḡini piny muḍɔn.
- ⁹/Cuare rɔ goḡ ke ke kie bia ke pal. Ke ḡöō ḡǎn Kuoth Nhial Kuothdu ε ḡǎn guṇ tiilǎ, mi la dueer guṇi gan a kǎm gaatkien amǎni rǐc in diḍɔkdien kene ḡuaandien, kǎ ney tin lökǎ.
- ¹⁰Kǎ la nhök mi thil pēk a nyuḗthǎ tin nhoake ḡǎ kǎ tietke luēekǎ.
- ¹¹“Kǎ /cu ciötdǎ cɔl baḡ. Ke ḡöō cǎ dueer raam in cɔl ciötdǎ baḡ bi pǎl.
- ¹²“Tit cǎḡ lḡḡǎ, ε cǎḡ mi rεl rɔ cεṭke min cǎ laḡ jǐ ḡǎn Kuoth Nhial Kuothdu.
- ¹³Ke nǐn bǎkel bi lātku diaal laṭ.
- ¹⁴Ke bǎrɔw nǐni ε cǎḡ lḡḡǎ mi ca leyǎ, ḡǎn Kuoth Nhial Kuothdu. Thile laṭ mi bia laṭ thǐn. Jǐn kie gatdu kie nyaadu, kie läätdu, kie thǎäkdu, kie mulu kie duḍɔr kǎ ḡḗḗku, kie ram mi cien keel ke jǐ. Bi laḡatku lḗḗḡ cεṭke mo tǐj ɔ.
- ¹⁵Kǎ titde ɛn ḡöō cikɔn ε kuany muun l-jēp, ε Kuoth Nhial Kuothdu kǎm jǐ raar thǐnɔ ke tet mi bum, ke kuj ɛmo Kuoth Nhial Kuothdu jǐöke jǐ i, tit cǎḡ lḡḡǎ.
- ¹⁶“Luthni guur kene muḗɔr, cεṭke min cǎ lär jǐ ḡǎn Kuoth Nhial Kuothdu, dḗḗ bi nǐnku jǎäny wij muḗḗɔn, dḗḗ be goaa ke jǐ muun in cǎ ḡǎn Kuoth Nhial Kuothdu kǎm jǐ.
- ¹⁷“/Cu raan nǎk.
- ¹⁸“/Cu dhöm.
- ¹⁹“/Cu kuel.
- ²⁰“/Cu guṇ thieekǎdu naḡ luɔm ke kac.
- ²¹“E löcdu /ci dǐṭ ke ciek guṇ thieekǎdu, ε löcdu /ci dǐṭ ke duḡ goaal radɔḍien, kie kaakde, kie kuanyde, thǎäkde kie mulε kie mi la duḡ guṇ thieekǎ.

22“Titi ke ken luëek tëë lät Kuoth Nhial ke duolun keeliw a thil rëp, ke jow mi diit rey maac wunä mi col wii paam. Kä ce ke goar rey päämni dan rew ti pat paat, kä cue ke kam ya.”

Dual nath
(Yöth 20:18-21)

23“Kä meë cia jow liñ däär muoth kä pet pä m ke mac, cu bööth thuk duëlikun kene ditektun ken diaal ben kutdä,

24kä /cuare wee, ‘Nene, ci Kuoth Nhial Kuothda ko nyuoth gooyde kene liakde, kä cak jowde liñ däär maac. Cako nen en yöo ruac Kuoth ke raan kä notde ke tek.

25Enu bako liw o, en täame? En mac e diit eme be ko näk. Bako liw mi wako not ke mi lienko jow Kuoth Nhial Kuothda.

26Ena kä ney diaal, mi ci jow Kuoth in tek kon liñ däär maac, cet mi te kone kä notde ke tek?

27Wër thiekä, kä liñ tin diaal tin bi Kuoth Nhial Kuothdan ke lat, kä ber lätni ney tin diaal tin ci Kuoth Nhial Kuothdan ke lat ji, bako ke liñ kä bako ke lat.’

28“Ci Kuoth Nhial ye liñ guäth eë ruace thijn ke ya. Kä cu Kuoth Nhial ya jök j, ‘Yän cä ruac neeni titi liñ, tin ca lat ji, ken tin lat ken ke ke cuñ.

29Kä mi deeke car ino ni cian, luothke ya kä tiit ken luëekä, dere goaa ke ke amäni karkien amäni cän kel!

30Wër jök nike j luoce dhorikun.

31Kä jin cuñni wane mi kutdä, mäni mi cä ji lat luëek kene nuot tin bi wä njic nike. Ke yöo biken ke wä lat muun in cä kam ke in ba wä cienj.’

32“Kä tietde je yen en yöo bia ke lat cetnike min ci Kuoth Nhial Kuothdun e lar ye. /Cuare ro cak riet caam kie cuëc.

33Luoke ni duop in ci Kuoth Nhial Kuothdun e lar ye, ke yöo bia cu tek, be cu goaa ke ye, kä bi njinkun nuan wii muon in bia wä cienj thijn.”

Duot 6

Luek in bum ni jen

1“Täame neme e jen luek in ci Kuoth Nhial Kuothdun e larä min bä njic ni ye, kä bia ke wä lat muun in bia wä cienj thijn.

2Kä bia Kuoth Nhial Kuothdan luoth amäni karku, kä tietde nuotke tëë cä lar ye ke njin teekadun diaal, doo bi tekdon jääny wii muon.

3Djele ke lien lö ji l-the-rel, kä tietde latdien. Doo dere goaa ke ye, kä dere nuan muun eë ci Kuoth Nhial Kuoth guurikun e guok ye mun caak kene lieeth tuar.

⁴“Linε lö l-the-rel, Kuoth Nhial Kuothdun ε Kuoth kel.

⁵Nhok Kuoth Nhial Kuothdu ke locdu keeliw, ke caru keeliw, ke buomdu keeliw.

⁶Kä rieet ti cä lat j̄i ti titke ke locdu.

⁷Kä njicnike ke kä gaatku, lat ke mi t̄ij nyuurä ciëñdu, kene mi jäli dup, kie t̄ij catdä ke mi t̄ij cunä.

⁸Yieni ke tetädu ala nyuuth kene nhiam kaandu röm nyiinku.

⁹Kä ḡare ke tutdä duëlu kene w̄ic thiek dhoru.”

Luek ke kuj thil luthä

¹⁰“Kä mēē nōñ Kuoth Nhial Kuothdu j̄i muun ēē ce kam j̄i, mēē ce yac guuri, A-be-ram ke Ay-dhek kene Je-kob, w̄i tin d̄it tin gow, kä thile mi cia lat thin,

¹¹ciëñ ti ci thiañ ke ti diaal ti gow, ti /keni lath thin ke jieer ti /keni tet, ke kaak wal ke kuj kōañ kene jiath O-lip ti /keni pith, kä curi m̄ith ε bi rian.

¹²Tit rō, cu Kuoth Nhial ēē nōñ j̄i raar muun l-jēp, mēē lapε jañ bi pal rueec.

¹³Yac rō ke ciöt Kuoth Nhial Kuothdu kä luth ni je.

¹⁴Kä cu guur ni kuth tin te thieekädu.

¹⁵ε ηεeny Kuoth Nhial Kuothdu /ci rō bi tok ke j̄i, a be j̄i thum w̄i muon. Ke yōō Kuoth Nhial Kuothdu in te reydu ε Kuoth mi guan tiilä.

¹⁶“/Cuare Kuoth Nhial Kuothdun yon cetke mēē cia yon kä Mathaa.

¹⁷Kame luëek Kuoth Nhial Kuothdun tiit kene ηuotke cetnike min ce lar ye.

¹⁸Dōō bia wä cien muun in gōaa ēē ci Kuoth Nhial ε yac j̄i be kam guurikun, mi wä yen lat ni ti gow wañde, be gōaa ke ye.

¹⁹Be j̄i tēru juoc raar ken diaal nhiamdu cetke min ci Kuoth Nhial ε gok.

²⁰“Kä mi wä gaatku j̄i wä thiec ke nin tō bi ben tō, j̄i ηu lot luëek kene ηuot ti ci Kuoth Nhial Kuothdan ke lat j̄i ti?

²¹Jiök nike j̄i, ‘Mēēdan ke kon kuaany kä Pero. Cu Kuoth Nhial ney ku le kam raar kä l-jēp ke buomde.

²²Cu Kuoth Nhial ti buom buom kene ti gayke naath ke ti bēc bēc lät kä Pero kene j̄i dhōare diaal ke j̄i l-jēp diaal wañda.

²³Cue ney cu kam raar thin, kä cue ney cu kam mun ēē ce guok guaniko.

²⁴Cu Kuoth Nhial ney cu lat luëek kene ηuot, ke yōō ba je luoth en Kuoth Nhial Kuothdan. Mi lat ke ke agōaa ni cian, dere kon jak kä tēk, cet mi tane mi.

²⁵Kä mi laṭne luëëke kene ḡuṭke ceṭke min ce laṭ kon en Kuoth Nhial Kuothdan, be cien ḡṛaa ke kon.’ ”

Duṭ 7

Nεε Kuoth Nhial ti rεl ke rε

(Yöth 34:11-16)

¹“Mi wä Kuoth Nhial Kuothdun ye wä naṅ muun in bia wä cien ṭhṭin, be döṛ ḡaṅ bärōw ti bumniken kä ye joc ṭhṭin nhiamdun. Ken döṛ ε ṭṭ ke ṭṭi yeṭh kene ṭṭi Pε-rii-dhi ke ṭṭi lwi ke ṭṭi Ye-buth,

²mi wä Kuoth Nhial Kuothdun ke wä kām ye. Ḍake ke a thil pälikä, kä /cuare guk läṭ ke ke.

³/Cuare kuen ke ke, kä /cuare nyieekun kām gaatkien ala män, kä /cuare gaatkun kuen nyieekien.

⁴Amäni mi dëë gaatkun rit kōṛ Kuoth Nhial, a ba wä pal ni kuth ti guäy. Amäni mi dëë këc Kuoth Nhial ben kä ye a be ye dup ke pëth.

⁵Bia läṭ nike kä neme bia yṭknikien ḡak piny, kä bia riäknikien ṭöl ṭöölṆi, kä bia döölkien ṭhiay piny, kä bia kuth jienkien waṅke mac.

⁶“Ke yöö ke yen neε Kuoth Nhial Kuothdun ti ca ley ε. Kä bi yen a neεke ti ce mek rey neeni diaal tin cienṅke wṭc muṭṭon.

⁷Cie ḡuandun kä naath εṇṇ cu Kuoth Nhial nhökde kām ye mṇ, kua ken yen ney tin kujyniken.

⁸ε yöö nhök Kuoth Nhial ni ye, kene ṭṭi gukä mēë ce gok kene ḡuṅnikun, ε jen ci Kuoth Nhial ye kām raar ke tet mi bum, kä ce ye kän duëel yieenä kä Pεro.

⁹Ke yöö Kuoth Nhial Kuothdun ε Kuoth mi ḡṛaa mi ḡuṅ nhökä, tiṭde gukde kene nhökde min thil pëk ke ney tin nhōake je, kä tietke luëëke kä rṭc ti bathdōṛi.

¹⁰Kä luce ney tin löke je rikken, ke ḡäkde ke ke. Ce bi kṭac ke tin löke je.

¹¹Ke kuj εmṇ tietde luëëke kene ḡuṭke ti cä laṭ ye wale ti.”

Puṭh neeni ti teke luthä

(Liib 26:3-13, Duṭ 28:1-14)

¹²“Ke yöö cia ḡuṭ ε ti liṅ, kä cia ke laṭ, bi Kuoth Nhial Kuothdun ye ṭṭi gukde kene nhökde min thil pëk, mēë ce ḡuṭ ḡuṅnikun ṭ ba tit.

¹³Be ye poth, kä be ye nhök, kä be ye jak kä ḡuan. Be Gaatkun poth kene bel. Kä be ḡṭṭkun kene detkun rēp rey muṭṭon ëë ce yaṭ ḡuṅnikun ṭ be kām ye.

¹⁴Ba poth ni ye kä ney diaal. Thile raan kä ye kie kä ḡṭṭkun mi biṭ rol.

- 15 Kä thile juey mi jiääk cętke juath l-jęp tęę ęęę, mi bi raan kęp kę ye, bi Kuoth Nhial ke woc, be ke kęm löökun.
- 16 Kä bi yen ney tin bi Kuoth Nhial ke kęm ye dęk, kę bia thil waę mi gęaa ke ke. Kä /cia Kuthkien bi lätikę, ke dęępkun.
- 17 “Kę mi wii je lar ke löcdu i dör ę ti bum niken kę ęę, a dęę wiiķien ku ę kęn idi?”
- 18 Car męę ci Kuoth Nhial Kuothdun ę lät kę Pęro kęę jii l-jęp diaal. Cu dual ke ke.
- 19 Ci guic ke waędu, ke nyuuthni tęę gayke naath kęę buęm ęę kęm Kuoth Nhial Kuothdun ye raar ke je. Ino bę bi Kuoth Nhial Kuothdun ę leni lät kę kęn ney diaal tin dual yen ke ke ti.
- 20 Kä be reydięn leni jęk kę pięęn guę, kę tų bi rō tęę thin ę, bia ke cu ben dęk.
- 21 /Cuare dual ke ke Kuoth Nhial ę reyduę. ę Kuoth mi dual naath ke je.
- 22 Bi Kuoth Nhial Kuothdun ke juęc raar kęn dör ti diaal ę ti ę męęth, /cia ke bi cu joc kę keel, cęęę ley dęaar dęę ęuan ni kęn kę ye.
- 23 Bi Kuoth Nhial Kuothdun ke kęm ye, kę be wicdięn nyon, bia ke joc męni mi cike riaw.
- 24 Kä be kuęķien jak kę pęn tetädun, kę bia ciötđien cu bath wii muęęn kę thile ram mi bile cuęę nhiamdun męni mi cia ke dęk.
- 25 Kä kuthkien bia ke waę ke mac, kę a löcdun ci diti ke ciik puęnyņikien kie dęęņnikien i bia ke kęn ala nyinkun. Ke ęöö ca ye bi dęp ke je, lęk Kuoth Nhial Kuothdun ę.
- 26 Kä /cuare tin lęk Kuoth ke naę dhęrikun ę bia jiääk cętke je. Löke a cu ke lięc, ke ęöö ke ti ca lam.”

Duęt 8

Mun mi gęaa mi wa cięę

- 1 “Tietde lat luęęk diaal tęę cę lat ye, kęt dęę dere tęk kę dere ęuan ę bia mun ęę ci Kuoth Nhial ę guęk guuri i be kęm ke cięę.
- 2 Care dup diaal tęę bööth Kuoth Nhial ke ni kęn ke run ti jięn ęuaan dęär dęaar, tęę ęęę ni löckun ke ęöö be ęęc ęęu mi caar yeęę. Mi dere luęęke tit kie cia ke dęę tit.
- 3 Kä cuę ye pal buoth, kę cuę ye mięeth ke mana mi kueęę, kę kuic guuri je bę. Nyuthę ni je ye ęn ęöö cię mięeth kę rōa dęę raan tękō. Tęk raan ke riet mi bę raar kę Kuoth Nhial.

- ⁴Ke run ti jiεen nuan /ken bieynikun rēt kā /kenε ciökun puḡat.
- ⁵Kä ḡace je ke lockun, ceṭke min la raan gatde a luëek, ino bä Kuoth Nhial Kuothdu luëëke ji.
- ⁶Ino luthni Kuoth Nhial Kuothdu, ke lukdu ke dupke kene tjet nḡotnikε.
- ⁷Ke ḡöö naḡ Kuoth Nhial ji muun in ḡoaa, mun kieri kene wäḡ, mi bä piḡke rey löli kene pääm.
- ⁸Mun bæel, mun lieth ken tuaar,
- ⁹mun mi thile mi deri diw thḡn, mi te miṭhde raar, mun mi te guiyke ke yiëëth kā päämke jëk ke yiḡm thḡn.
- ¹⁰Puothe Kuoth Nhial Kuothdun, ke mun riänḡä mi ḡoaa mi ce kam ye.”

Luek ke kuj pälä Kuoth rueec

- ¹¹“Ḋace je, /cuare Kuoth Nhial Kuothdun bi paḡ rueec, ke thil tiitädun ke nḡotke kene luëëke tēē cä laṭ ye.
- ¹²Ke riḡndun kene taṭhdun ke duel tin ḡow tin cianε,
- ¹³kene mi wä ḡoḡkun kene detkun kie daḡpdun kene ciëkdun in boṛ wä nuan, kie mi wä nyinkun diaal wä nuan,
- ¹⁴bi loḡdun cu tēëth kā bia Kuoth Nhial Kuothdun ēē nööḡ ye raar muun I-jëp mēē lapε kuany thḡn cu paḡ rueec.
- ¹⁵Mēē bööth ye däär dcaar in bæc, rey thḡḡli kene jieth mun rēw mi thil piḡ, kā cue ye moc piḡ rey paḡm mi kööt.
- ¹⁶Mēē miṭh guuri ke mana mi kujc kene, kā cue ye ḡon ke nhiam, ke ḡöö be ye läṭ kā mi ḡoaa ke joak.
- ¹⁷Tietde je, /cuare bi wee ke buḡm tetkädä cä riḡn jëk.
- ¹⁸Tieme Kuoth Nhial Kuothdun min käm ye buḡm ε jëk yeε ni riḡn ε mi. Ḋoḡ be gukde mēē ce guḡk guuri jak kā ḡuaṭhde ceṭke niḡn tiṭi.
- ¹⁹Kä mi wä yen Kuoth Nhial Kuothdun wä paḡ rueec, ε bia ḡuḡḡr ni kuth kḡkien, kā bia pal nike, bä laṛ ye ε puc bia thuḡk.
- ²⁰Ceṭnikε ney tēē ci Kuoth Nhial ke däk nhiamdun. Kä bia cu daḡ, ke ḡöö /ken yen ruac Kuoth Nhial Kuothdun luḡth.”

Duḡt 9

Thil luthä nath

- ¹“Lienje je lö ji I-the-ræl. En niḡni tiṭi bia wä kuj Joṛ-den, bia wiḡi döri ti nuan kā bumniken kā ye, kā teke tjet ti teke paḡyni ti baṛ baḡar wä kaḡn.

²Ke ney ti dij̄ ti b̄ar b̄aar, c̄et t̄aadien ke gaat Ä-nak tin ḡac ε, kä cia liḡ lar ke je j̄, ‘Ḥḡa mi d̄eē cuḡḡ n̄hiam gan Ä-nak?’

³Kä ḡacε je nie wale, mi w̄eē teke mac mi wä ke n̄hiamdun, ε Kuoth N̄hial Kuothdun. Be ke d̄äk n̄hiamdun, biake joc kä bia ke d̄äk ke p̄eth, c̄etke min ci Kuoth N̄hial ε guḡk ye.

⁴“Kä /cuare je lar ke loḡkun j̄, ‘Ḥ cuḡḡḡda ke ḡöō ci Kuoth N̄hial k̄o n̄öön̄ be k̄o ben k̄am mundien.’ Guḡḡḡ in ci Kuoth N̄hial Kuothdun ke juḡc raar n̄hiamdun. Kä cie dualien ken d̄ör t̄iti, ε n̄in joc Kuoth N̄hial ε n̄ike n̄hiamdun.

⁵Cie cuḡḡḡdun kä cie ḡöō cia r̄o mat en̄o bi wä cien̄ ke ye muundien. Ḥ k̄ḡac̄dien ken d̄ör t̄ḡḡ, joc Kuoth N̄hial ke raar n̄hiamdun, ke ḡöō ba riet eē c̄ε lar guuri ni A-be-ram kenε Ay-dhek ke Je-k̄ob.

⁶“Ke kuj̄ em̄o /ci Kuoth N̄hial Kuothdun ye k̄am mun agḡaa ε mi ke kuj̄ ḡḡḡyādun j̄ bia cien̄, ke ḡöō ke yen ney ti bum wuḡḡḡkun.”

Luḡc I-the-rel kä Thi-nay

(ḡöth 31:18—32:35)

⁷“Tieme mi cia d̄eē meḡ p̄al ruēēcε en ḡöō cia Kuoth N̄hial lät kä mi yār loḡde d̄äär d̄aar. Guḡḡḡ eē b̄ä yen raar muun I-j̄ep, mäni mi cia cop en w̄ane mi, laḡde Kuoth N̄hial kä j̄iäk.

⁸Kä Thi-nay cia Kuoth N̄hial loḡde jak kä j̄iäk, cu loḡde j̄iäk ala ḡöō dere ye d̄äk.

⁹Kä m̄eē c̄ä wä wij̄ p̄aam ke ḡöō b̄ä p̄ääm luēēkni wä k̄an, luēēk t̄eē cia lat ke Kuoth N̄hial. Cuḡ duḡḡ wij̄ p̄aam ke n̄in ti j̄ieen d̄aḡ ḡuaan /c̄ä m̄iḡh ke kuän kä /c̄ä m̄äth ke p̄i.

¹⁰Cu Kuoth N̄hial ḡä k̄am p̄ääm d̄aḡ r̄ew ti c̄ε ḡḡr ke yiatde. Kä te r̄ieet diaal t̄eē c̄ε lat ke ye th̄in d̄äär maac wij̄ p̄aam n̄ini t̄eē duḡl ke naath.

¹¹Ke k̄or n̄ini ti j̄ieen d̄aḡ ḡuaan, cu Kuoth N̄hial ḡä k̄am p̄ääm gukä d̄aḡ r̄ew.”

Tin ḡḡḡr Kuoth ke

¹²Ḥ j̄en cu Kuoth N̄hial ḡä j̄iök j̄, “J̄ieeni en t̄ääme en w̄ane mi ke p̄eth w̄er, n̄eḡku t̄eē n̄öön̄i raar kä I-j̄ep a lät ti j̄iäkni. Cike kac raar dup eē c̄ä larke, ca r̄o t̄aḡh kuth baḡḡ.”

¹³Cuε ḡot j̄iök Kuoth N̄hial ḡä j̄, “N̄ene ken ney ε ti c̄äke nen ke ney ti bum wuḡḡḡkien.

¹⁴Pälä kä r̄o, b̄äke d̄äk kä b̄ä ciöḡdien bath wij̄ muḡḡḡn, kä b̄ä j̄i jak kä ney ti ḡuan kä bum n̄iken kä ke.”

¹⁵“In̄o cuḡ ben p̄iny wij̄ p̄aam a te p̄ääm luēēkni d̄aḡ r̄ew tetnikä d̄aḡ r̄ew, kä p̄äm p̄eḡe ke mac.

16 Kä meë cä guic cuḡ ye nen cia Kuoth Nhial Kuothdun dujrikä, ke rietdun ke ro dup eë ce lar ye. Ke täthdun ke ro Kuoth ruaath yeethä mi pale.

17 Kä cuḡ pääm luëëkni dan rɛw tēē roamä ke tetkä yäk, kä ci ke töl ni waandun.

18 En wanɔ cuḡ leni pal ke nin ti jien dan nuaan nham Kuoth Nhial, ti /ci yä mīth thjn kä /cä mäth ke pī. Ke kuj dueeri diaal ti jāk, tēē cia lat waan Kuoth Nhial. Tēē jak ke je kä gak.

19 Ke yöö Kuoth Nhial gore däkdun cuḡ kule dual ke lēth kecä laaac Kuoth Nhial kene thil tethkä laacde ke ye. Duunde yöö cue yä ku le lij bä en guäth eë.

20 Kä cu Kuoth locde jiaäk elɔŋ ke Ä-ron, ε ni yöö cä kule pal ke kujde bä en guäth eë.

21 Kä cuḡ thäk dujradun eë cia lat kan, kä cuḡ je yuɔr maac. Kä cuḡ je guar a ba tup, kä cuḡ tupde wä yuɔr ni rey wan in lonj thaar paam.

22 “Cu yen Kuoth Nhial locde leni jak kä jāk bä kä Tab-e-raa kene Mathaa ke Kib-rot-yata-waa.

23 Kä meë ci Kuoth Nhial ye jak kä Ka-dɛc-bar-ni-ya i, ‘Wiaa cienje muun in cä kam ye,’ /kanɛ ruac Kuoth Nhial Kuothdun lok, /cuare ro rit nuɔtnike.

24 La yen Kuoth Nhial a lok nike canj eë nacä ni ye.

25 “Yän cua pal ke nin ti jien dan nuaan nham Kuoth Nhial, ke yöö ce lar i be ye däk.

26 Cuḡ Kuoth Nhial pal i, ‘Ay Kuoth Nhial cu nɛku däk, nɛku tēē kääni ke buɔmdu, tēē kämi raar kä l-jɛp ke bumdu.

27 Tim kuanydu ni A-bɛ-ram kene Ay-dhek ke Je-kɔb. Cu buɔm wɔc nɛni tiji kene kɔɔcdien ke dueerkien car,

28 ke yöö ci ney tēē nööŋi ko reydien ε bi lar i, “/Ci Kuoth Nhial ke luänj ke mi be ke nan muun eë ce guɔk ke, kene yöö löke ke, ε jen ce ke nan raar o ke yöö be ke wä näk däär daar.”

29 Ke nɛku ti la nyinku, tēē nööŋi raar ke buɔmdu.’ ”

Duɔt 10

Pääm luëëkni tin rɛwdien

(Yöth 34:1-10)

1 “En guäth eë, cu Kuoth Nhial yä jioök i, ‘Kuec ni roodu pääm rɛw ti cäät ke tēē nham, kene thanduk jiaath, kä ber kä yä nhial wii paam.

²Bä rieet tēē te päämni tin nhiam tēē ci tiath ben gōar thīn, kā bike cu laṭh rey thandukä.’

³“Cuḡ thanduk laṭ ke jiath thieep, kā cuḡ pääm rew kuac ti cāät ke tēē nhiam. Kä cuḡ wä nhial wīj pāam ke pääm daṅ rew tetädä.

⁴Cu Kuoth Nhial luëek daṅ wäl tēē ce laṭ ye däär maac wīj pāam ke nīn dolä gōar thīn ceṭke gōar eē nhiam. Kä cu Kuoth Nhial ke kam yä.

⁵Ino cuḡ ben piny wīj pāam, kā cuḡ pääm luëekni laṭh rey thandukä mēē cā laṭ. Kä thīn ceṭnike mēē ci Kuoth Nhial ε laṛä.”

⁶(Cu jī I-the-rel yōth wīj jiew gan Ya-kan wäke kā Mo-the-raa. Guḡath eē kuonyke Ä-ron thīn. Kä guäl gatde ni El-a-dhar böth palä kā je thīn bä.

⁷En wani cuke yōth wäke kā Gud-go-daa, thīn cuke leni wä kā Yot-ba-taa mun wāṅni pīini.

⁸Nie guāth emo cu Kuoth Nhial jī Lii-bay ley ke yōö ba thanduk luëekni Kuoth Nhial kap. Kä biken a bööth laṭ Kuoth Nhial, kā bike puṭh laṭ ke ciōtde, māni wale.

⁹Ke kujc emε thile jī Lii-bay pek rey ganman. Pekdien ni Kuoth Nhial, ceṭke mēē ci Kuoth Nhial ε laṛ ke.)

¹⁰“Yän cuḡ cien wīj pāam ke nīn ti jiesen daṅ nuaan ceṭke mēē nhiam. Cu Kuoth Nhial yä leni liṅ en guāth emo bä. /Ken Kuoth Nhial ε luāṅ ke mi be ye dāk.

¹¹Cu Kuoth Nhial yä jīök j, ‘Jiec ro wēr böth neeku yōth, doḡ ba mun eē cā yaḡ guḡni j bä kamke wä cien.’ ”

Min gōor Kuothε

¹²“En täämε lö jī I-the-rel, enu mi gōor Kuoth Nhial Kuothdun ε kā ye, ε yōö bia Kuoth Nhial Kuothdun luṭh, kā bia je nhök, kā bia laṭ ni dupke, kā bia Kuoth Nhial Kuothdun lätikä ke loḡdun keeliw, kene caṛun keeliw.

¹³Kä tietde nuṭke kene luëeke tēē cā laṭ ye ke kuj gōoyädun?

¹⁴Kä nēne je, nhial kene puḡar Nhial ke piny ke nyinke diaal, ke nyin Kuoth Nhial Kuothdun.

¹⁵Kä Kuoth Nhial ṅot ε ke mi kämε guurikun nhök loḡde, kā cue ye mek yen karkien, wīj neeni diaal, māni wale.

¹⁶Nie wale a wä nhiam, luṭhe Kuoth Nhial, ε wuṭhkun ci le ṅot ke buḡm.

¹⁷Ke yōö Kuoth Nhial Kuothdun ε Kuoth Kuthni, kā ε kuäär kuḡri. E Kuoth mi bum bum kā luṭh ke, mi ci nhök ni nhjem kā /ce kök nhök.

¹⁸Kämε ni rētni kene män jōckni cuḡṅ, kā nhōke jur. Moce je mieth kene bij.

¹⁹Ke kuj̄c em̄o nh̄oake jur, ke ȳöo ci yen k̄one jur r̄ööl I-j̄ep.

²⁰Lūothe Kuoth Nhial Kuothdun. Jen kä r̄oa bi k̄ap ni je kä bi pal ni je, kä ke cīötde bi r̄o yac.

²¹En jen la liakdu m̄o. Kä ε Kuothdu, m̄eë lǟt j̄i kä ti gaȳke naath t̄eë ci nen ke wan̄du.

²²En täame ci Kuoth Nhial Kuothdun ye jak kä n̄uan c̄etnike kūel Nhial. Kä m̄eëdan w̄ä guurikun kä I-j̄ep ala n̄ey ti j̄ieen b̄arow.”

Dūot 11

Ḡoy Kuoth Nhial

¹“Nh̄ok Kuoth Nhial Kuothdu, kä tit min gōore kenēe n̄uot̄ke ke lūēeke ni cian̄.

²Tiet̄de n̄in̄ t̄īt̄i (min ci ruac ni ȳän ke gaatkun ti /k̄an̄ luek Kuoth Nhial ni n̄ac̄ ti kä /k̄anē ni nen) luek Kuoth Nhial Kuothdun kenēe d̄īt̄ bumk̄adē,

³ke nyuuth ni tin gaȳke naath ke lǟt t̄eë c̄e lǟt kä Pero kenēe n̄ēke diaal.

⁴Kä tiet̄de m̄eë c̄e lǟt kä r̄em I-j̄ep n̄ike j̄iōoke kenēe thurbiēelike. C̄e t̄eë īdi ε n̄eë, /kenēe ke muoy Bar in Tith m̄eë ε ken̄ ī guōr̄ke ye. Ci Kuoth Nhial ke näk m̄äni wale.

⁵Kä tiet̄de m̄eë c̄e lǟt kä ye d̄äär d̄ōaar, m̄äni m̄o cia ben en wan̄e mi o.

⁶Kä tiet̄de m̄eë c̄e lǟt kä Da-tan kenēe Ä-bi-ram gaat Eli-ab gat Re-u-ben. /Ken piny r̄o lep a c̄e ke muol̄ r̄ey, n̄ike j̄i dh̄or̄ikien̄ kēel, ke nyinkien̄ diaal m̄äni tin t̄ek d̄äär gan I-the-r̄el.

⁷Cia ke nen ke wan̄dun ken̄ t̄eë diaal t̄eë gaȳke naath t̄eë ci Kuoth Nhial ke lat̄.”

Pūoth mūōon̄ guk̄ä

⁸“Lǟthni lūēek ti k̄am̄ä j̄i ti en wale lōcdu. D̄ōō bia tekēe būom̄ mi bia w̄ä k̄än ni mun in bia w̄ä cīēn̄ th̄in̄, kuj̄ J̄or-d̄en.

⁹D̄ōn̄ bia j̄ääny ke cian̄ muun in ci Kuoth Nhial ε gūok̄ guurikun, ī be k̄am̄ke ke karkien̄, mun caak kenēe lieth̄ tuar.

¹⁰Kä en mun ε bia w̄ä th̄in̄ o, m̄o bia w̄ä cīēn̄o, /c̄e c̄äät ke mun I-j̄ep ēe b̄ä yen th̄in̄, m̄eë la yen a piith, kä wacē je c̄et̄ke kak d̄eeni wal ke kuj̄ kōan̄.

¹¹En mun in wiaa th̄in̄ kuj̄ J̄or-d̄en, ε mun löli kenēe p̄ääm, mi maath ni p̄i ti dem ni nhial.

¹²En mun mi tiit Kuoth Nhial Kuothdun ε. Te wan̄dē ni th̄in̄ ni tuk̄ä run̄ä am̄äni thūok̄dē.

- 13“Kä luṓthe luek ε laṓdä ye wale, en yöö nhök Kuoth Nhial Kuothdu, kä pale ke loṓdu keeliw kene çaru keeliw.
- 14Be ye moc ke nhiaal ke guṓṓthde nhiaal rueel kene nhiaal maṓ, ke yöö dere belkun jek kene liæth.
- 15Kä be tṓarikun thiän ke wal ke kuj yṓṓkun. Kä bia miṓh a bia riṓṓ.
- 16Kä tietde ro a loṓkun ci bi bath, a bia guṓṓr ni kuth kṓkien, kä bia pal nike.
- 17Mi wij je laṓ bi këc loaac Kuoth Nhial ben kä ye, a bi puṓṓr thil nhiaal mi dëm. Kä bi mun thil dey, a bia cu tēṓ ke pēth muun in gṓaa in bi Kuoth Nhial ε kaṓ ye.
- 18“Laṓthe rieetkä tiṓi wiidun kene loṓdun. Yiane ke ala nyuuth tetädun kene nhiam kaandun röm nyiinkun.
- 19Kä njice ke gaatkun. Latde ke mi taṓye nyuurä dhṓrikun, kene mi jaṓe dup, ke mi taṓye tṓṓcä, kie taṓye cuṓä.
- 20Kä gṓare ke tuduëlikun kene wuṓth thiekni dhṓrikun,
- 21dṓṓ bi niṓkun kene niṓ gankun ṓuan mun ëë ci Kuoth Nhial ε guṓk guurikun i be kaṓ ke çetke niṓ kam puṓṓrä nhial kene piny.
- 22“Mi wä yen ṓuṓt tin cä laṓ ye tit agṓaa, luek kä yöö nhök Kuoth Nhial Kuothdu, kene yöö bia laṓ ni dupke diaal kä bia käp ni je,
- 23ine bi Kuoth Nhial dör diaal ε tṓ joc nhiamdun, kä bia wij dōri ti bum kä ṓuaniken kä ye cieṓ.
- 24Kä mun ε ci päṓ ciṓkdun ε dṓanyo, ε duṓdun kä be kaṓ ni däär dṓaar kene Le-ba-nṓn lenε kaṓ ni kiir Yu-pe-ree-tidh kuj këny çṓṓ a wä ni Bar in Bṓr in te kam wiṓni kuj kony çṓṓ, ba duṓdun.
- 25Thile ram mi bi cuṓṓ nhiamdun. Bi Kuoth Nhial naath jak kä dual ke ye çetke mëë çε guṓk ye.
- 26“Nëne je, ṓän laṓh lam nhiamdun en wale kene puṓth.
- 27Puṓth ε yöö mi wä yen luëëk Kuoth Nhial Kuothdun wä luṓth ti cä laṓ ye ti en wale.
- 28Kä lam ε yöö mi /ci yen luëëk Kuoth Nhial Kuothdun bi luṓth, ε bia guṓṓr ni Kuth ti guäy ti kuj yen ke, a päṓ yen ni dupke ti cä laṓ ye ti en wale.
- 29Kä mi wä Kuoth Nhial Kuothdun ye wä naṓ muun in bia wä cieṓ, laṓthe puṓth pääm Ge-ri-dhim, kä bia lam laṓh pääm Ee-bal.
- 30Ken pääm ε ti teke kuj Jṓr-den, kuj konyä çṓṓ, mun ji Ke-naan tin cieṓ kä Ä-ra-ba, min thieek ke jiath More kut Gil-gal.

31Ke yöö bia wä kuj Jor-den muun in bi Kuoth Nhial Kuothdun ε wä kam ye i bia cieḡ. Mi wä yen ε wä cieḡ,

32tietde ḡuḡt diaal ti cä laḡ ye ti wale agoaa.”

Duḡt 12

Guḡath palä kei

1“Tijḡ ke ken ḡuḡt tin bia tit wij muḡḡn ke nin teekädun diaal, muun in bi Kuoth Nhial Kuoth guurikun ε kam ye, in bia wä cieḡ.

2Kä dör tin bia wijkien wä kan, ḡathe je i bia guḡath pali kuthnikien diaal ḡak piny. Tin te guḡathni ti luḡc luḡc kene wuḡth päämni, kene thär jien diaal tin tḡḡc.

3Ḋake yḡknikien piny, tiathe kulanḡkien, kä waḡe riäknikien ke mac. Töle kuthkien kä piny a bike thil kēk en guḡathni tḡḡ.

4“Kä /cuare Kuoth Nhial Kuothdu pal ke duḡpdien.

5Kä ḡore ni guḡath in ci Kuoth Nhial Kuothdun ε mek in ba pal thḡn reḡ thuk duelikun diaal. En wḡni bia je wä pal thḡn.

6Kä ε jen guḡath in bia muckun tin waḡke wä thöp thḡn kene luurikun, ke wḡl waalikun kene muckun, muc yäcädun, kene muc tetkä laḡcdun, ke key ḡḡḡkun kene key deetkun.

7Kä en wḡni nhiam Kuoth Nhial Kuothdun, yen ke jḡ dhḡrikun bia ke cam, kä bi loḡkun tæth ke tin diaal tin cia tetkun laḡth thḡn, ke yöö ci Kuoth Nhial Kuothdun ye poth.

8“/Cuare len laḡ ni mi ceḡke mi laḡne en wale, ε raan ci läḡ ni min ḡaa waḡde.

9Min ḡuḡtde /kaḡe ni cop guḡath laḡjä, min biḡ guḡathdun in bi Kuoth Nhial Kuothdun ε kam ye.

10Kä mi wä yen jietḡ kuj Jor-den muun in bi Kuoth Nhial Kuothdun ε kam ye, be ye kam laḡḡ kä jḡ tērun. Kä bia cu cieḡ ke mal.

11Kä guḡath ε bi Kuoth Nhial Kuothdun ε mek ḡ i ba pal thḡn, en guḡath emḡ bia tin diaal tin cä laḡ ye naḡ thḡn. Bia muckun tin waḡ, kene luuri ke wḡl waali ke muc tin thöpe Kuoth Nhial ke kuj yäcädun ke rḡ naḡ thḡn.

12Kä bi laḡcdun cu tæth nhiam Kuoth Nhial Kuothdun, yene gaatku ke nyieeku, ke wutni laḡdu kene män laḡdu, ke raan jḡ Lii-bay ε te wijidun ḡ. Ke yöö thile je guḡath reydu.

13Tietde je /cuare bi peek ke guḡath mi cia nen, bia mucdun in waḡke cu thöp thḡn.

14Thöpe mucdun guäth in bi Kuoth Nhial ε mek thuk duëlikun. Ε jen guäth ε mo bia tin diaal tin cä lat ye lat thïn o.

15“Kä mi goor yen riñ mi came näke ro riñ rey wijnikun cεtke min gore. Cεtnike puoth in ci Kuoth Nhial Kuothdun ε kam ye. Ε puar kie ε këw came je goaa ε kie jäke.

16Ε ni riem /cia bi cam o. Bia wuoth ni je piny cεtke pi wij muoñ.

17Kä ε ni yöö /cuare wäl wäali beelkun, kene kooanjun, ke lieethdun, ke key yooñkun, kene key deetkun, kie muc in ci yaacni ro i bi thöp, kene muc tethkä loacdu kie muc in ci rialikä, cam rey wijnikun.

18Bia ke cam nhiam Kuoth Nhial Kuothdun guäth in ce mek. Jïn yene gaatku ke nyieeku ke laät wutniku kene laät mäanku, ke raan ji Lii-bay ε cien wijnikun o. Kä bi loacdu tεeth ke tin diaal tin cia lat ke tetkun nhiam Kuoth Nhial Kuothdun.

19Kä tietde je /cuare raan ji Lii-bay in te reyduñ kujε ke riñ teekäduñ wij muoñ.

20“Kä mi wä Kuoth Nhial Kuothdun wijkun jak kä dij, cεtke min ce guok ye, kä bia mieth riñ gor, bia cam en riñ cεtke min gore je.

21Näke rey yooñkun kene rey deetkun tin ci Kuoth Nhial ke kam ye, kä bia ke cam rey wijnikun cεtke min gore. Mi nan guäth in ci Kuoth Nhial Kuothdun ε mek i ba pal thïn.

22Puar kene këw, bia mith thïn yen keel tin gow kene tin Jiäk.

23Kä näc ni je i /keni riem cam. Ke yöö riem ε tük, ci tük deë cam keel ke riñ.

24Ci je bi cam. Bi wuoth ni je piny cεtke pi wij muoñ.

25Cu je cam, doo dëre goaa ke ji yene kuayku, mi wij wä lat ni ti gow waan Kuoth Nhial.

26Kä tin diaal tin rël ke ro kä ji, ke muc yäcä, bike kan kä bike nan guäth in bi Kuoth Nhial ε mek,

27bi mucku tin wanke wä thöp thïn, riñ kene riem, wij yikä Kuoth Nhial Kuothdu. Bi riem luuriku wuoth wij yikä Kuoth Nhial Kuothdu, kä bi riñdien cam.

28Titde en yöö bi nuot ti cä lat ji ti luoth, ke yöö doo dëre goaa ke ji yene kuayku amäni cäj kel, mi wij wä lat ni ti gow waan Kuoth Nhial Kuothdu.”

Luek ke kuj kuthni ti guäy

29“Bi Kuoth Nhial Kuothdun döer tin bia wijkien wä cien näk, bia cu cien muundien.

30Ke kor kä min ca ke däk nhiamdun, tietde je en yöö /kane pen kor kuthnikien, ke görun ke ke kene dup tin palke nike. Ke yöö bia lat ni je bä.

31/Cuare Kuoth Nhial Kuothdun pal ke duɔɔpdien. Ke yöö lǟt ken kuthkien kä ti diaal tin lōk Kuoth Nhial ke. La ken gaatkien a wë̄n kuthkien ke mac ala luuri.

32“Kä tin diaal tin cǟ lāt ye tietdē lātdien, /cuare ke rep ke duɔɔr kä /cuare duɔɔr käm raar th̄in.”

Duɔt 13

1“Kä mi wǟ gök kie ram mi guan̄ lāakni rō j̄iec reydūn, kä ba ye moc nyuuth kie mi gǟy naath,

2kä bi nyuuth ε mo kie min gǟy naath a thuɔk, kä be ye j̄iök ī, ‘Bia guɔɔrne kuth tīti,’ tin kuj̄c yen ke, ‘Kä bia pal nekε.’

3/Cu je līn en gök ε mo kie en lǟt lāakni ε mo. Ke yöö Kuoth Nhial Kuothdu yɔne nī j̄i, ke yöö bē η̄ac mi nh̄oki je ke lōcdu keeliw kenε c̄aru keeliw.

4Bi guɔɔr ni Kuoth Nhial Kuothdu kä bi luɔth ni je, kä bi luë̄ke diaal tit, kä bi jowde luɔth, kä bi pal ni je.

5Kä en gök ε mo kie lǟt lāakni ε mo ba je näk, ke yöö, cē η̄iic mi j̄iǟk lāt ke kuj̄ Kuoth Nhial Kuothdu, më̄ē nöön̄ ye raar muun I-j̄ep, kä kään̄ ye guäth kuaanyä, cē jē gōr ī be ye rit dup in gōor Kuoth Nhial ε ī bia guɔɔr. In ō bia guan̄ j̄iǟkni woc reydūn.

6“Kä mi ci dämuɔɔr, gat muɔɔr, kie gatdu kie nyaadu, kie ciek mi nh̄oki, kie mǟäth pūaanydu, j̄i j̄iök ke t̄ë̄ë̄ ī, ‘Ber wanē kuth tī kɔ̄n̄ tīti pal,’ tin kuj̄c guurike kie yen,

7Kuth n̄eni tin thieek ke ye kie nan̄ ke ye tin te peek muɔɔn.

8Cu je nh̄ok kä cu je līn, cu teke wān̄ mi gōaa ke je, kä cuē päl, kä cu je gān̄.

9Näk ε, a böth nī j̄in̄ ke näkdε, bī ney diaal tin kɔ̄n̄ ī ku lē guɔɔr.

10Bök ni je ke dööl a bē līw, ke yöö ε jen̄ ī buothē j̄i raar kä Kuoth Nhial Kuothdu, më̄ē nöön̄ j̄i raar muun I-j̄ep, duë̄el̄ yieenä.

11Inō bī j̄i I-the-rel diaal ε līn kä bike dual, kä thile ram mi bi mi c̄etke nemē nyok ke lǟtni reydūn.

12“Kä mi wǟ yenē wǟ līn en nemē w̄ic kel kä w̄ī tin ci Kuoth Nhial Kuothdun ke kam̄ ye ī bia ciēn̄,

13ken̄ ney tɔ̄ j̄i j̄iǟkni tɔ̄ ca rō j̄iec reydūn tɔ̄, kä ca j̄i wec ε mo nan̄ raar ō, laarke jē ī, ‘Wanē kuth tī kɔ̄kien ε tī pal,’ tī kuj̄c yen ke ti,

14inē bia thiēc, kä bia jē gōr agōaa. Mi ε thuɔk, a ca lāt reydūn, en mi j̄iǟk ε mi,

15bia ke näk ke mut ken̄ j̄i wec ε mo diaal mǟni yɔɔkien.

16 Kä matde kuake diaal dääre en wec, kä waŋe je ke kuake diaal ke mac, keeliw ala muc mi waŋke Kuoth Nhial Kuothdun. Be cuā tɔaŋ mi ca bi nyok ke lätni mäni cāŋ.

17 Kä a thil mi dɔp tetädun kä tin diaal tin ca ley i ba däk, kä dɔŋ bi Kuoth Nhial këc dīt luoc jɔk, a be ye nyuɔth gɔɔyde, be ye päl bia ŋuan cɛtke mëë cɛ je guɔk guuri.

18 Ke yöö cia Kuoth Nhial Kuothdun luɔth, cia luëëke diaal tit tëë cä lat ye, kä cia lat ni mi gɔaa waŋde.”

Duɔt 14

Guk ciɛŋni pärä

1 “Ke yöö ke yen gaat Kuoth Nhial Kuothdun. /Cuare puanykun tëm kä /cuare wuɔthkun mut nhiam ke kuj pärä raam mi ci liw.

2 Ke yen nɛɛ Kuoth Nhial Kuothdun ti rɛl ke rɔ, ti ci Kuoth Nhial ke mɛk ala nɛɛke ti rɛɛ, rɛy nɛɛni diaal tin ciaŋke wɪc muɔɔŋ.”

Lëy ti gow kɛnɛ ti jiäk

(Liib 11:1-47)

3 “/Cuare ti jiäk cam.

4 Kä tɪtɪ ke lëy tin dëre cam. Thäk, rɔam, böw,

5 puaar këw, buok, rɔam dɔaar, mɔm, thiän, ke kul wec paam.

6 Ken lëy diaal tin teke barkak kä cɛ bak kä rɛɛw, kä nyokke wal, bia ke cam.

7 Kä lëy diaal tin nyɔake wal kä teke barkak kɛl, /cuare je cam. Cɛtke thɔrɔl kɛnɛ pɛl pɛl kie kunnyikaanɪni, nyok ken wal kä teke ke barkak kɛl. Jiäke ke ye.

8 Mäni kundhur tëë ke barkakni rɛw, kä cɛ wal nyok, jiäke bäke ye. /Cuare je cam kä cia riŋde bi nyot mi cɛ liw.

9 “Kä tin diaal tin te rɛy piini, bia cam ni tɪtɪ thɪn. Tin teke mëy kɛnɛ kuac.

10 Kä tin diaal tin thil nyim kɛnɛ kuac, cia ke bi cam. Jiäke ke ye.

11 “Kä diit diaal tin gow bia ke cam.

12 Kä tɪtɪ ke tin cia bi cam cuɔr, nyonɔol ke kuey,

13 käät kɛnɛ manliɛeth ke dörkien,

14 jak thok pur ke dörkien,

15 wuɔt ke kiil kɛnɛ bany ke dörkien,

16 jake thok puur ke mulguc ke rialbɛɛk,

¹⁷ket kenε jal ke lip,

¹⁸gṛth gṛth kenε ḡök ke dörkien, ke bolwijuat ke ḡabrokedhṛt.

¹⁹Kä kṛam diaal tin te juät jjäke ke ye. /Cuare ke cam.

²⁰/Kä kṛam diaal tin teke juät kä gowke, bia ke cam.

²¹“Kä /cuare mi ci liw kärṛa cam kame je juṛ in cien wijidun, a je came. Kie dēre je kök radṛdien, ke ḡöö ke yen nε Kuoth Nhial Kuothdun ti rel rṛ. “Kä cu ḡow dεel thal ke cak man.”

Duṛt wäl wäali

²²“Kä bi wäl wäali dεeni kakädu a nööḡi run kä run.

²³Kä bia wäl wäali bεelkun kenε kṛaḡ ke liεeth, ke key ḡṛṛkun kenε key deetkun cam, nhiam Kuoth Nhial Kuothdun guäth in cε mek ke ḡöö ba pal thḡn. Kä bia Kuoth Nhial Kuothdun cu Luṛth ni ciaḡ.

²⁴Kä mi guäḡath in ci Kuoth Nhial Kuothdu je mek ḡ ba pal thḡn ḡane ke jḡ, a ci je dēε luäḡ ke mi ḡaḡi wäl wäaliku thḡn, tin ci Kuoth Nhial ke puṛth jḡ,

²⁵kṛknike yiṛw. Kä rṛmke, wēr guäth in ci Kuoth Nhial ε mek.

²⁶En wḡni kṛkni yiṛw mṛ ci nhök ke loḡdu mṛ, thäk del kie kṛaḡ, mṛ ḡṛri mṛ, kä came ke teth loaac nhiam Kuoth Nhial Kuothdu, yeḡe jḡ dhṛaaru diaal.

²⁷Kä ḡṛe raan jḡ Lii-bay in te wijidun, ke ḡöö thile je guäḡath rēydun.

²⁸“Kä ke kṛr thukä runi ḡaḡ diṛk, bia wäl wäali laṛtdun diaal nööḡ ke ruṛn ε mṛ, kä tṛw ε je wijinikun.

²⁹Ke ḡöö thile jḡ Lii-bay guäth rēydun, ke jur kenε gaat tin thil ḡaḡni kenε män jṛkni, biken ke ben cam a bibe riḡaḡ. Kä bi Kuoth Nhial Kuothdun ye poth, ke läṛ diaal tin cia laṛ ke tetkun.”

Duṛt 15

Ruṛn in palke ḡuäl

(Liib 25:1-7)

¹“Ke thurṛk bārṛw runi bi raan ε pälikä.

²Kä nεme ε jen duṛp in ba läṛ ni je. Bi ḡaḡ duṛṛä ḡaḡ thieekäde pal min cε ḡuäl. Min /cε min ca kṛaḡ ε ḡäman bi thiec, ke ḡöö ci Kuoth Nhial ε lar ḡ ba jḡ ḡuäli pälikä.

³Bi thiec ni ram mi juṛ, kä bi mi ca ḡuäl ε ḡämuṛṛ päli.

⁴Kä /cε bi teke can rēydun (ke ḡöö bi Kuoth Nhial Kuothdun ye poth muun in cε kṛam ye ḡ bia cienḡ).

⁵Kä mi wä yen luëëk Kuoth Nhial Kuothdun ti cä lat ye ti wale, wä luoth kene jowde.

⁶Be ye poth en Kuoth Nhial Kuothdu, cętnike mēë cę guok ye. Bia dör ti nuan guälikä, kä /cia bi guäl kä ke. Kä bi dör ti nuan ruac, kä /ca ye bi ruac.

⁷“Kä mi wä reydu teke ram mi can kä gaatmuor rey wijnikun muun in ci Kuoth Nhial Kuothdun e kam ye. Cu tetdu kul, kä a locdu ci col. Ke dāmuor mi can,

⁸täri je tetdu, kä a je kän min goore i dēre guälo.

⁹Kä tietde je, a lockun ci bi car e laar yen e i, ‘Ci ruon in luocke naath nōak thın thiak, bārow runi,’ ino e wanđu ci jāk ke dāmuor mi can, a bie dak, ba duer kä ji mi wēë wä wiee kä Kuoth Nhial.

¹⁰Mocę baan, kä cu nıey ke locdu mi moci je. Bi Kuoth Nhial Kuothdu ji poth rey lätniku diaal kene tin diaal tin ci lat.

¹¹Ke yōö /ci can dēë mät thuok wij muon, ke kuj emo, bā ji jōk i täri tetdu dāmuor in can kene ram in goor duor wijdun.”

Ciaŋ in ciaŋke kuaany

(Yöth 21:1-11)

¹²“Kä mi e wut ji Yi-be-ru, kie ciek ji Yi-be-ru, ci ro kök ji mo, be ji lätikä ke run bākel, ke bārowdien bi je pal wä baan.

¹³Kä mi wēë jıeen kä ji, a /ci wä ke tetke baan.

¹⁴Mocę rey deetku, rey komä beelku, kene rey kōaanıku. Cętke min ci Kuoth Nhial i poth, mocę.

¹⁵Kä care je en yōö ci yen kōne kuaany rööl l-jep, kä cu Kuoth Nhial ye kän. Ke kuj emo latdä ye wale.

¹⁶Kä mi wēë je wä lok en kuany, e laar e je i, ‘Cä bi jıeen kä ji,’ ke yōö nhōke ji yene ji dhōaaru, kä nhōki je.

¹⁷Käni muut jıthni, mut jıthde thok duēel, be cuā kuany wutdä mäni liaade kä ji, kä lätni je kä kuany ciek bā.

¹⁸Cu je cari bec e kä ji, mi wij kuanydu wä pal wä baan. Ke yōö cę thāŋ kökä latde lat ke ji ke run bākel. Kä bi Kuoth Nhial Kuothdu ji poth ke tin diaal tin ci lat.”

Key leeni

¹⁹“Kä bi key diaal tin tut kä yōoku kene detku ley Kuoth Nhial, ci key yōok bi laat, kä ci key deet miemkien bi nuok.

²⁰Bi cam ni je, yene ji dhooaru, run kä run nhiam Kuoth Nhial Kuothdu, guäth in ce mek.

²¹Kä mi te puonyde ke guar mi diit, e nol kie cor, cu je thöp Kuoth Nhial Kuothdu ala muc.

²²Came je wiidun, yen diaal tin gow kene tin jäk. Cetde ke këw kene puagar.

²³E ni riem kä roa /cia bi cam o. Bia wuoth ni je piny cetke pi wii muoon.”

Duot 16

Cäj bälä

(Yöth 12:1-20)

¹“Tit cäj bälä Kuoth Nhial Kuothdu ke pay in coal i duoon. Ken pay emo cu Kuoth Nhial Kuothdun ye nöön raar thijn muun I-jöp ke wäär.

²Kä bia Kuoth Nhial Kuothdun thöp muc bälä rey yookun kene rey deetkun guäth in ce mek i ba pal thijn.

³Kä bie cam ke juray mi thil thuop ke nin bäröw, Juray rikä ke yöö bä jin raar muun I-jöp ke duop mi peth. Ke yöö bi cäj eë bäke ji raar muun I-jöp tim ke nin teekädu diaal.

⁴Thile thuop mi ba nen rey wiinikun diaal ke nin bäröw. Kä thile riñ mi bi baak piny kä riñ mucni tin thöpe ke thianj ke cäj in jiolien.

⁵Kä thile muc bälä mi bia thöp rey wiinikun tin ci Kuoth Nhial Kuothdun ke kam ye.

⁶Bi je thöp en muc bälä guäth in bi Kuoth Nhial Kuothdu je mek i ba pal thijn, bi je thöp ke thianj konyä canj, ke guagath eë bäke ye raar rööl I-jöp.

⁷Kä bia thal kä bia cam guäth in bi Kuoth Nhial Kuothdun e mek o. Kä bakäde bia cu loc ciëñnikun.

⁸Bia mjetth mi thil thuop cam ke nin bäkel. Ke bäröwdien ba duol Kuoth Nhial Kuothdun, /cia bi lät en cäj o.”

Cäj narä njer

(Yöth 34:22, Liib 23:15-21)

⁹“Kuene juokni bäröw nike tuk njer beel.

¹⁰Kua nar ke cäj timä jokä Kuoth Nhial Kuothdun ke thopdun ke je muc tethä loacdun in luagne, cetke min ci Kuoth Nhial Kuothdun e puoth ye.

¹¹Bi loacdun cu tæth nhiam Kuoth Nhial Kuothdun. Yen ke gaatkun, nike kuaany wutnikun, kene kuaany mäankun, ke raan ji Lii-bay e te wiidun o, ke jur kene gaat tin thil guani, ke män juokni tin te reyduon, guäth in ci Kuoth Nhial e mek i ba pal thijn.

12Kä tiem ε je en yöö ci yen kɔn ε kuaany muun l-jëp. Bia nuɔt ε ti dhil ηαc agɔaa.”

Cäj ηarä luaak Kuoth

(Liib 23:33-43)

13“Dare ke cäj t̄imä luaak Kuoth ke n̄in bärɔw, guāth in cia thuɔk ke kɔam bælkun kene dh̄jem kɔaan̄nikun.

14Kä bi lɔcdu t̄eeth ηarädu, yene gaatku, ke kuany wutdädu kene kuany ciekdu, ke raan j̄i Lii-bay kene juɔr, ke gaat tin thil guani ke män jɔckni tin te wiidun.

15Bia ηar ke n̄in bärɔw tieme Kuoth Nhial Kuothdun guāth in be mek. Kä be j̄i poth ke nyinku diaal, kene tin diaal tin ci lat ke tetdu. Kä bi lɔcdun cu t̄eeth keel.

16“Kä diɔɔk ke ruɔn, bi tutkun diaal Kuoth Nhial Kuothdun ben pal guāth in ce mek. Ke ηar mieth in thil thuɔp, kene ηar jokä, ke ηar luaak Kuoth kä /cike bi ben nhiam Kuoth Nhial ke tetkien baan̄.

17Bi ram ɔ min luāne thöp, c̄etke puɔth in ca kam je ε Kuoth Nhial Kuothdun.”

Ciaan̄ lätni cuɔni

18“Kuanye kuar wiin̄ikun diaal tin ci Kuoth Nhial Kuothdun ke kam ye, nike thuk duelikun. Ke yöö bike naath luk ke luk mi cuɔ.

19Cu luk gɔɔ. Kä cu guic ni wän̄ nath. Kä cu kök nhok, ke yöö kök la yäre naath la thuɔk ε bathe.

20Thuɔk, ala thuɔk, ke yöö dɔɔ bi t̄ek a bi mun in ci Kuoth Nhial Kuothdu je kam j̄i wä kan.

21“Kä /cu jiath pith mi biā riäk Kuoth gekä yikä Kuoth Nhial.

22Kä cu yik mi lɔk Kuoth Nhial Kuothdu je cuɔ.”

Duɔt 17

1“Kä cu Kuoth Nhial Kuothdu thöp muc thaak kie d̄el mi teke guar, mi teke guar lɔk Kuoth Nhial Kuothdu je.

2“Mi wa raan jek reydu, rey wiin̄ikun tin ca kam ye ε Kuoth Nhial Kuothdun, mi ε wut kie ciek, ci mi jiääk lǟt kä Kuoth Nhial Kuothdun ɔ. Ke töle ke nuɔtke,

3kä ce wä wee kuth kɔkien pal, ε cäj kua pay, kie duɔɔr kä nyin nhial tin ca gok.

4Mi ca lar̄i a cie liɔ. In ɔ gɔre agɔaa, mi ε thuɔk ε ca mi c̄etke nɔmɔ lat rey j̄i l-the-rel.

5Nan̄ ni je guāth palädu en wut emɔ kie en ciek ɔ ci mi jiääk lat ɔ, kä böke je en ram emɔ ke dööl amāni liāde.

- ⁶Ke n̄en n̄eni d̄iḱ n̄ake je, kā /ca raan bi n̄äk ke n̄en raam kel.
- ⁷Kä ba je k̄on b̄ök ε neen ke nhiam, ba kule b̄ök ε ney tin k̄oḱ. Ino bia j̄iäk cu woc reydu.
- ⁸“Kä mi t̄eē ke luk mi ci ben nhial kā dhal ḱukde j̄i, kam n̄aḱni d̄aḱ rew, kie kam maḱni d̄aḱ rew rey wecdu, w̄er guāth in bi Kuoth Nhial Kuothdu je mek.
- ⁹W̄er kā bööth palä ni j̄i Lii-bay kene kuäär o te th̄in en n̄ini t̄oḱ, thiecke ba j̄i nyuḱth gukde.
- ¹⁰Bi laḱ ni min ba nyuḱth j̄i, en guāth o bi Kuoth Nhial ε mek o. Kä cu ḱuk in ca laḱ j̄i ε ken pä.
- ¹¹C̄etnike min ca laḱ j̄i bi laḱ ni je cu je pä ε bi ro riet cuēec kie caam.
- ¹²Kä ram mi wä läḱ i ḱäce ḱoak a /ce bööth palä kene kuäär luḱ min lat ruac nhiam Kuoth Nhial Kuothdun luth, n̄ake jen ram εmo. In o bia j̄iäk woc rey j̄i I-the-rel.
- ¹³Bi ney diaal ε liḱ kā bike dual, thile ram mi bi le ruac i t̄eē ke mi ḱäce.”

Duḱt ke kuḱ kuḱ

- ¹⁴Mi wä yen cien muun in bi Kuoth Nhial Kuothdun ε kam ye, ε bia cien th̄in, kā bie lar i, “Bä ro kuēny kuäär, c̄etke d̄ör tin k̄oḱ tin cien thieekädu.
- ¹⁵Ba ram in bi Kuoth Nhial Kuothdun ε mek o ala kuäär. Bia ram kel rey gan muḱor kuany ala kuäär. /Cia juḱr bi kuany wij̄dun mi /ci mo a d̄amuḱorun ala kuäär.
- ¹⁶Kä kuäär ε ro /ce moc j̄iḱ k̄öör ti ḱuan, kā a /ci naath loc kā I-j̄ep ke ȳöo ba j̄iḱ ke wä r̄ep, ke ȳöo ci Kuoth Nhial ε laḱ ye i, ‘Cia ro bi nyḱ ke loc en dup εmo.’
- ¹⁷Kä a /ci ro moc män ti ḱuan. Ke ȳöo /ce ro bi riet gölä. Kä a ro /ce dul daḱp mi dij̄t kene til.
- ¹⁸“Kä guāth in w̄eē nyuur wij̄ koaam kuääräde, a je ḱor ro bok rey buḱ ḱuḱni min teke bööth palä ni j̄i Lii-bay.
- ¹⁹Be teke je en bok εmo, ba kuene th̄in ke n̄in teekäde, be ro ḱiic ke luth Kuoth Nhial Kuothde, ke lätnide ke ken riet ḱuḱni t̄iḱ.
- ²⁰Kä /ce ro bile kap nhial kā gaatman, kā /ce ro bi le rit kā ḱuḱ. Kä be cu j̄äny kuääräde, jen kene gaatke, rey I-the-rel.”

Duḱt 18

Kuḱ bööthni palä kene j̄i Lii-bay

¹“Bi thok duëel j̄i Lii-bay k̄eliw, tin la bööth palä, thil kuj̄c r̄ey muḡḡon j̄i l-the-r̄el mi biä duḡdien. Bi kuj̄dien a muc in waḡke Kuoth Nhial.

²Bike thil kuj̄c r̄ey ganman, bi kuj̄dien a Kuoth Nhial c̄etke m̄eë c̄e laḡke.

³Kä n̄eme ba kuj̄ bööthni palä kä naath, n̄ey tin thöpke muckien. Ḙ thäk kie ε del. Ba bööth palä kam j̄iar k̄ene j̄iöm daḡ r̄ew ke j̄iäc.

⁴Key b̄ēlku k̄ene k̄oaan̄ku ke līēthdu ke det tin ca miemkien ḡuḡk ke nhiam, bike kam bööth palä.

⁵Ke ḡöö caake m̄ek ε Kuoth Nhial Kuothdu r̄ey dh̄oaarun k̄eliw, ke ḡöö b̄e ruac ke ciöt Kuoth Nhial, k̄ene gaatke mäni c̄aḡ kel.

⁶“Kä mi wä raan Lii-bay j̄īēn w̄ic in cīeḡe th̄in kä w̄ii j̄i l-the-r̄el diaal (a b̄e wä guäth in ḡoḡe) guäth in bi Kuoth Nhial ε m̄ek,

⁷b̄e ruac ke ciöt Kuoth Nhial Kuothde c̄etke gaatman diaal tin la latke ruac nhiam Kuoth Nhial.

⁸Bike teke kuj̄ ti päär m̄iḡh, a ci yiḡw tin j̄ēke ke duḡ ḡuaḡ in c̄e k̄oak te th̄in.”

Luek ke kuj̄ cīeḡni n̄ēni ti /ci ḡaḡh

⁹“Mi wiaa wä cop muun in ci Kuoth Nhial Kuothdun ε kam ye, /cuare ḡuur ni cīeḡ d̄öri t̄oḡo tin j̄iäk.

¹⁰A thil ram mi j̄ēke r̄eydun mi thöp gaatke ala muc mi waḡke. Kä a thil ram mi ḡuur t̄iet kie pääl kolaan̄ni kie mabiey,

¹¹kie ram mi pal cuḡol, kie ḡuaḡ wiwä, kie ḡuaḡ kuthni.

¹²Kä ram wä ke wä laḡ k̄en ti loḡ Kuoth Nhial ke ti, bi Kuoth Nhial Kuothdun ke juḡc raar nhiamdun.

¹³Ca ye bi b̄el nhiam Kuoth Nhial Kuothdun.

¹⁴Kä ke kuj̄ d̄öri tin bia w̄īk̄ien wä kaḡ ti, tietde ro ke t̄it k̄ene j̄i kolaan̄ni. Ke ḡöö /ci Kuoth Nhial Kuothdun ke nhök j̄i bia ke laḡ.”

Ruaacni Kuoth ke gök mi c̄etke Muth̄e

¹⁵“Kä r̄eydun, r̄ey ganmuḡri, bi Kuoth Nhial Kuothdun gök mi c̄etke ḡä j̄iēc, kä lieḡe je.

¹⁶C̄etke m̄eë cia Kuoth Nhial Kuothdun liḡ kä Thi-nay. C̄aḡ dolä, m̄eë laar yēne j̄i, ‘/A ko cak̄o j̄ow Kuoth Nhial Kuothda le nyok ke lieḡ, kä /cak̄o mac ε d̄īit em̄e le nen. Ke ḡöö /cak̄o bi liḡ.’

¹⁷Kä cu Kuoth Nhial ḡä j̄iök j̄i, ‘Ḙ thuḡk k̄eliw en ruac ε ci k̄en ε latde.

¹⁸ḡän b̄ä gök mi c̄etke j̄i j̄iēc r̄eydien, r̄ey ganman. Kä b̄ä rieetkä laḡh thokde, kä b̄e ke laḡ ti diaal tin c̄ä laḡ je.

- 19 Kä ram wä tey a /ci rieetkä bi tit, tin be latke ke ciötdä, bä duäc puḡnydä.
- 20 Kä gök ɔ bi ruac ɔ ke ciötdä kä /kane j̄ök i be ruac, kie ram ɔ bi ruac ɔ ke ciööt Kuthni k̄k̄kien, kä be wee ε jen gök, be liw.'
- 21 Kä mi wä yen ε lar ke loḡdun i, 'Baḡo riet in /ken Kuoth Nhial ε lar kule ḡaḡ j̄di?'
- 22 Mi wä gök wä ruac ke ciöt Kuoth Nhial, kä riet /kene j̄ɔc ala thuḡk, ε riet in /ken Kuoth Nhial ε lat. Lat gök ε ke diw, /cuare dual ke je."

Duḡt 19

Wij luäkä

(Kuen 35:9-28, J̄oc 20:1-9, Duḡt 4:41-43)

- 1 "Mi wä Kuoth Nhial Kuothdun dör tin be ye wä kam wij̄kien kene t̄ieckien, tin bia wä cienj̄ th̄in wä näk,
- 2 Ieyε wij̄ daḡ diḡk muun in ci Kuoth Nhial Kuothdun ε kam ye i bia cienj̄.
- 3 Lat ε ke kä dup, kä daḡke je kä diḡḡk en mun in ci Kuoth Nhial Kuothdun ε kam ye ala guḡath cienj̄ä, ke ḡöö bi ram mi ci raan näk r̄o bar th̄in.
- 4 "Neme ε ḡut ke kuj̄ raam mi ci raan näk, mi bi t̄ekde l̄eny th̄in. Mi ci raan raan näk ke guäc, kä thile ke thok juacä ni wen.
- 5 C̄etke ke mi ci raan wä j̄op ke j̄ien rey ruḡḡp ken guḡan thieekäde, mi ce wee yḡḡtde j̄iath, kä ci j̄iḡp r̄ode kuj̄th, a ce guḡan thieekäde wä näk, en ram ε mo dere t̄ekde l̄eny wij̄ kel kä wij̄ t̄ḡḡ.
- 6 Ke k̄ec laac däman ran, ε be ram in näk raan guḡḡr, kä ce r̄oḡ ke ḡöö d̄eē näk, ke ḡöö thile ke thok juacä ken guḡan thieekäde.
- 7 Ke kuj̄ em̄o larä je ye, muḡce r̄o ke wij̄ daḡ diḡk.
- 8 Kä mi wä Kuoth Nhial Kuothdun wij̄kun wä rep c̄etke m̄eē ce yaḡ guurikun, a be ye kam mun keeliw m̄eē ce lari be kam guurikun,
- 9 (mi wä yen luëek ti diaal ε ti wä tit, ti lat̄dä ye ti wale, ke nhökdun ke Kuoth Nhial Kuothdun, kene lätnidun ke dupke) in ɔ bia wij̄ daḡ diḡk ti k̄k̄kien mat wij̄ini daḡ diḡk tin wen,
- 10 lat̄de je ke ḡöö ca riem raam mi thil duer bi wuḡth piny baḡḡ muundun in ci Kuoth Nhial Kuothdun ε kam ye i bia cienj̄, inɔ /cia bi le teke duer ke wuth riem piny.
- 11 "Kä mi nyiir raan guḡan thieekäde, a be je kac kac, kä be je mak a be je näk, mi ce r̄o bar wij̄ kel kä wij̄ ε t̄ḡ,

12 bi bööth wecde raan jak, ba je wä nöön en wini, ba je kam ram in ce raande näk, kä be je näk.

13 E wan dun ci goaa ke je, bia duer wuthä riem piny baan woc kä l-the-rel, be cu goaa ke ye.

14 "Rey muöndun in bia kan in ba kam ye e Kuoth Nhial Kuothdun i bia cien, cu keydun yöth yene guan thieekädu min ca lätkä ye e naath."

Duot ke kuj nëeni

15 "Thile nèn raam kel mi ba guande lar i tëë ke dueer ti ce lat a cän e kueth. E ni nèn nëeni dan rew kie diok, e jen ba lukö.

16 Kä mi e guan laät jiaäni cie lar o i ce raan nen lätdë mi jiaäk,

17 ba ken kuj dan rew nöön guath palä, nhiam bööth palä kene kuar luok tin te wij kom e nini totö.

18 Bi kuar e gor agoaa, kä mi neen duunde e nèn kacä, a cäke ni däman lätikä,

19 bia je lat kä min goore i deë lat kä däman. Ino bia duer woc reydu.

20 Bi duoth nath e lij, kä bike dual, ca mi jiaäk mi cetke neme bi mat nyok ke lätni reydu.

21/Cuare wan mi goaa nyoth. Ke yöö e tek kene tek, wan ke wan, ley ke ley, tet ke tet, ciök ke ciök."

Duot 20

Duot ke kuj koor

1 "Mi wä yen wä koor kä ji tërun, kä bia jionkööri ti nuan kene thurbieeli ti nuan ke rem mi ditni jen kä remdun, /cuare dual ke ke. Ke yöö te Kuoth Nhial Kuothdun keel ke ye meë nöön ye raar kä l-jöp.

2 Kä guath in ci kor thiak ke röm, e bööth palä ruac ke naath Nhiam,

3 jioke ke i, 'Lienje je lö ji l-the-rel, cia thiak ke kor ke ji tërun e nini titi. A löcdun ci bath, kä /cuare dualke ke.

4 Ke yöö Kuoth Nhial Kuothdun wee keel ke ye, be korun wä ter ke guan tërun, kä be ye kam juendien.'

5 E jen bi rueec ruac ke naath, larkje je i, 'Tëë ke ram mi pay lat ke duel kä /kene je ley? A je loc ciëñde, amäni mi döc deë je näk koor a bi radödien e löc ley.

6 Kä tëë ke ram mi ci pieth ke kak, kä /kene bel ke cam? A je loc ciëñde, amäni mi döc deë je näk koor a bi radödien belke löc cam.

⁷Kä tēē ke ram mi kuēen nyal kä /kenke ni te keel? A je loc ciēēndē, amāni mi dōō dēē näk kōōr ε bi radōdien ε lōō kḁn.’

⁸Kä bi rueec ḡot ruackε ke naath, larkε je ḡ, ‘Mi tēē ke ram mi dual? A je loc ciēēndē, amāni mi be ney tin kōḡ jak kä dual cētke je.’

⁹Kä mi wä rueec thuḡk ke ruac ke naath, ε jen ba bööth ku kuany wḡi nath.

¹⁰“Kä mi wä yen thiḡk ke wec in bia nyiēēny ke je, latde mal ke je.

¹¹Mi ciken ε nhok a ca ye lēp thok rēekdien, ken ney tin diaal tin bia jek thḡn, bi ka kuaanykun ti ba ye lätikä.

¹²Kä mi wä ken mal lōk ke ye, a ba ḡuḡk ni ye kōr, kua je göl en wec.

¹³Mi wä Kuoth Nhial Kuothdun ε kḁm ye, nḁke wutnike diaal,

¹⁴bia män kenε gaat ke ḡōk, ke nyin wec diaal kḁn ala nyinkun. Kä bia ke cu kḁn ken nyin ḡi tērun tin ci Kuoth Nhial Kuothdun ke kḁm ye.

¹⁵ε jen min bi lät kä wḡi tin nḁn elōḡ ke ḡi, tin /ci tōḁ wḡi dōri ti te wḁnε mi ti.

¹⁶Kä ke wḡi nēni ti ci Kuoth Nhial Kuothdu ke kḁm ḡi ti ḡ bi ciēḡ, thile mi tēk a yiēē mi bi päl a tēk,

¹⁷bike näk ni ken diaal, ken ḡi ḡēth kenε ḡi ε-mor, ke ḡi Ke-naan, ke ḡi Pe-rii-dhi, ke ḡi lwi ke ḡi Ye-buth, cētḡike min ci Kuoth Nhial Kuothdun ε lar ye.

¹⁸Ke Kuḡc εmō dōō dēē ye lät kä tin diaal, tin lät kenke ni kuthkien, kenε ḡōō /cia Kuoth Nhial Kuothdun bi le duḡrikä.

¹⁹“Kä mi wä yen wec wä göl ke pek mi bäär, nyiēēny ke je ke ḡōō bia kḁn, /cuare jienke jōp piny. Ke ḡōō bia deykien cam. Ken jieen kakä tḡtḡ /cike ḡi tēru ti deri göl.

²⁰Jōape ni jiath mi ḡḁce ḡ /ce dey kuir, ke ḡōō bia rek ni wec in tayε kōōr ke je māni mi ce pēēn.”

Duḡt 21

Duḡt ke kuḡ raam mi ca luc

¹“Mi ca raan jek piny a ce liw muun in kām Kuoth Nhial Kuothdu ε ḡi, kä kuecke ram in näk je.

²ε bööthkun kenε kuḁr luḡkdun wä guḁḁth in ce liw thḡn, them kamde kenε wḡi tin thieek ke je.

³ε bööth wec in thiḡk ke ram in ci liw kḁnke ruath mi /kḁn laḁt kä /kḁn moc gāk.

⁴Ken bööth wec emo ake nöönke ruath wij loolä mi löny pike, mi /kan mät pur kä /kan mät pith, kä ba nuäk ruaath töl rey loolä nomo.

⁵Kä bi bööth palä ben kä gaat Lii-bay tin ci Kuoth Nhial ke mek i ba ruacde lat, kä ba puoth lat ke ciötdε, kä bike ti diaal cu lat.

⁶Kä bi bööth wec diaal in thieek ke ram in ci liw tetkien lath jok ruaath in ca nuäkdε töl wij loolä.

⁷Kä bike cu lek i, 'Ken ney ε näk en ram ε mi, kä /ken ney ε nen en ram in ci je näk.

⁸Päli næku ni ji l-the-rel tää ci kän lätikä, lö Kuoth Nhial, kä /cu næku ni ji l-the-rel moc duer ke kuj lieth raam mi thil duere. Ku ke pal duerien.'

⁹Ino, bia duer riem raam mi can cu woc reydu, mi wä yen mi goaa lat waan Kuoth Nhial."

Duot ke kuj mäan ti ca pec koor

¹⁰"Mi wiaa wä koor kä ji tērun. Kä bi Kuoth Nhial Kuothdun ke kam ye, ε bia ke pec,

¹¹kä bi ciek mi goaa nen reydiēn, kä bie bēc ro ala ciek,

¹²nanj ni je dhoru, a je muut wicde kä a je nuk riöpke.

¹³A je woc bieyni tää pēēcke ni je, dhoru a je paar guan kene man ke pay keeliw. Ke kore bie cu kan ala ciekdu, kä bi cuā cōwde.

¹⁴Kä mi ci je goor, jak ni je kä wä guäth o goore mo. Duunde yöö cu je kək ke yiow, kä cu je ciēn ala kuany, min ci je kan ke buom."

Duot ke kuj gatdä min kää

¹⁵"Mi te raan ke män dan rew, nhöke kel kä löke min dōn, kä ca je dap gaat ε ken dan rew, kä gat in kää ε gat ciek in löke,

¹⁶cänj in wee nyinke wä gori be ke dääk kä gaatke, a /ci gat ciek in nhöke ciēn ala kää kä gat ciek in löke, min la kää,

¹⁷a je njac kää, ala gat ciek in löke, a je käme kuj in dij ni jen kä nyinke diaal, ε jen buomde in nhiam. Cuñ kääkä ke nyinke."

Duot ke kuj gatdä mi jääk

¹⁸"Mi te raan ke gat mi bum wicde mi ci guan ken man lij, a cänj duacke je bä, notde /ce ke lij.

¹⁹ε guan kene man je nöj bööth wecdien thok ræk, guäth luok,

²⁰ake jioke bööth wecdien i, 'Gatda neme bum wicde kä lätdε jiak, /ce ruacda lij. Dare njak nar kä ε yōn kōan'.

21 Ba cu bök ke dööl ε wutni wec diaal mäni mi ce liw. Ino bia jiäk cu woc reydu, kä bi ji l-the-rel diaal ε liη kä bike cu dual.”

Duot tin kəkien

22 “Mi ci raan duer mi deë je näk lat, ε ca näk, ke ηapde wii jiaath,

23 a puonyde /ci wäär thuk wii jiaath, kuonye je nie cän ε mo, ke yöö ram mi ca ηap, ca kueth ε Kuoth /cuare mundun in ci Kuoth Nhial Kuothdun ε kam ye i bia cieη yär.”

Duot 22

1 “Mi wii thäk dämuor kie dele nen bathä, cu je pä, luc ni je dämuor.

2 Mi nane ke ji, kie kuici je, nööni je dhöru, a je te keel ke ji mani mi ci guande je gor, kä luc ni je je.

3 Ino bä bi je lat kä muule. Mäni biide bä. Pekde mi ci bath kä cie jek. Cu luäku pä.

4 Kä mi wii thäk dämuor nen kie muule a ce teeth gekä duop, luäke ke yöö biäke nyok ke jiec.

5 “A thil ciek mi läth bij wutdä, kä a thil wut mi läth bij ciek. Kä ram mi wä totö wä lat ce jiäk kä Kuoth Nhial Kuothdun.

6 “Mi ce tuock ε ci duel diest jek wii jiaath kie dup, kä te deyke thij kie toη, a tōc mandien wiidien, cu mandien kän keel ke deyke.

7 Jak ni mandien kä wä, deri deyke kän kä roodu, be goaa ke ji kä bi tēkdu jääny.

8 “Kä mi lat raan duel, a je moc wicde ke theer mi gan naath, ke yöö ci ran bi le pēen thij, ε be dhöru le nöη duer riem.

9 “Cu kaakdu pith ke kuay dan rew ti gööl, mi wii je wä pith, bike jiäk ken diaal.

10 Kä cu pur ke thäk kene muul keel.

11 Kä cu bieyni dan rew ti gööl läth keel.

12 “Kä moc thuk bieydu min kumi rö dan ηuaan ke dhuor.”

Duot ke kuj tōcä

13 “Mi ci wut kuēn ke ciek kä ce tōc ke je, kä /ci löcde bi teeth ke je,

14 kä be ciötdē yar ke laat pōcä, latde je i, ‘Cä tōc ke ciek ε mi, kä cä jek /cie nya dhuori.’

15 A guan nyaamo kene man nööηke kuak tin nyothke je i ε nya dhuori, bööth wec ε mo guäth luok.

- 16 Ɛ guḅḅ j̄iök bööth j̄, ‘Yän cä nyaadä kḅḅ wut ɛmɛ ala ciek, kä cɛ jɛ lɔk täämɛ.
- 17 Kä cɛ jɛ moc ciöt mi j̄iääk täämɛ, latɔ jɛ j̄, “/Kḅḅ nyaadu jek ala nya dhuḅḅri.” Kä t̄iṭi kɛ kuak tin nyuḅth kɛ jɛ j̄ nyaadä ɛ nya dhuḅḅri.’ Bɛ kɛ cu yär nhiam bööthni wec.
- 18 Kä bi bööth wec ɛ mɔ wut ɛmɔ cu duäc.
- 19 Kä muḅc kɛ jɛ karaam kɛ yiḅw ti kuḅr kel, ba kɛ cu kḅḅ guḅḅ nya mɔ, kɛ yöö cɛ nya l-the-rɛl moc ciöt mi j̄iääk. Kä bɛ cuḅ ciekɔ kɛ pek teekäɔ diaal, kä /cɛ bi däk.
- 20 Kä mi ɛ thuḅk a /kḅḅ ɛ j̄ök rɛy kuakni nyaal j̄ ɛ nyadhūḅḅri,
- 21 ba jɛ kḅḅ raar dhḅḅr guḅḅ, bi wutni wecɔ diaal ɛ bök kɛ dööl mäni liḅḅ, kɛ yöö cɛ rier lḅ dhḅḅr guḅḅ rɛy j̄i l-the-rɛl. Inḅ bia duer woc rɛydun.
- 22 “Kä mi wa raan jek a cɛ t̄ḅḅc kɛ ciek radḅḅien, ba ken ḅḅḅ rɛw näk. Inḅ bia duer woc rɛydun.
- 23 “Mi t̄ë kɛ nya mi kuɛnkɛ, kä cɛ t̄ḅḅc kɛ wut mi ḅḅḅien rɛy wec.
- 24 Bia ken ḅḅḅ rɛw naḅ raar rɛy wec, kä bia kɛ bök kɛ dööl mäni liḅḅḅien, kɛ yöö ɛn nyal /kenɛ wiew kɛ yöö d̄ë luäk, kä ɛn wut cɛ ciek guḅḅ thieekäɔ mac. Inḅ bia duer woc rɛydun.
- 25 “Kä mi röm kɛ ḅḅḅr, ba näk ni wut kä r̄aadɛ.
- 26 Kä /cuare nyal lät kä duḅḅr. Kɛ yöö thilɛ mi d̄ë jɛ näk, kɛ yöö cɛt t̄ḅḅc kɛ t̄ḅḅ wutdä m̄ë näk guḅḅ thieekäɔ.
- 27 Kɛ yöö röm ken ḅḅḅr, a cḅḅ cɛ wiew ɛn nyal thilɛ ram mi d̄ë jɛ luäk.
- 28 “Kä mi ci wut röm kenɛ nya mi /kḅḅ kuɛn, kä cɛ t̄ḅḅc kɛ jɛ, kä ca kɛ j̄ök th̄in,
- 29 bi wut ɛmɔ guḅḅ nyaal moc kɛ yiḅw ti j̄iɛn dhieec, bɛ cuḅ ciekɔ, kɛ yöö cɛ jɛ mac /cɛ jɛ bi däk, bikɛ te kel kɛ pek teekäɔ.
- 30 “Kä ɛ raan /ci ciek guḅḅ kḅḅ, mi t̄ḅḅc kɛ guḅḅ.”

Duḅḅ 23

Nɛy tin ci d̄ë wä rɛy dolä nɛɛni Kuḅth

- 1 “Thilɛ ram mi ca nhian kɛ kuit kä ca lɔkɔ ḅḅḅ mi bi wä dolä Kuḅth Nhial.
- 2 “Thilɛ gat lākä mi bi wä dolä Kuḅth Nhial. Cḅḅ ni r̄ic in wäliɛn, /ci kuaykien bi wä dolä Kuḅth Nhial.
- 3 “Kä thilɛ raan j̄i Am-on kie raan j̄i Mo-ab mi bi coth dolä Kuḅth Nhial. A cḅḅ ɛ r̄ic in wäliɛn, thilɛ kuëḅḅien mi bi coth rɛy dolä Kuḅth Nhial mäni cḅḅ kel.

⁴Ke yöö meë bia raar kä I-jëp /kən ye lor ke mieth kene pi, kä cua kək ni Bil-am gat Bε-or kä Pε-tur Mε-tho-po-ta-mia ke yöö be ye ben lam.

⁵ε ni yöö /ken Kuoth Nhial Kuothdun Bil-am liη. Cue rit ni lamdun ala puθhdun, ke yöö Kuoth Nhial Kuothdun nhøke ye.

⁶Ke n̄n teekādun /cuare gōy kene mal gōr kä ke.

⁷“A lōcdu ci jiäk ke j̄ The-ir, ke gaat muōr, kä cu gak ke j̄ I-jëp, ke yöö cia kōn cien muundien.

⁸Kä ke r̄c in diōk̄dien kä gaat gankien t̄ ba dap t̄ ben r̄y dolä Kuoth Nhial.”

Gōy dhōaar r̄mni

⁹“Kä mi cia wä dhōri r̄mni j̄ t̄run, tietde rōdun ke tin diaal tin jiäk.

¹⁰“Kä mi t̄ë ke raan r̄ydun mi ci rō yar ke läk ke wäär, a je te raar r̄y wec.

¹¹Ke thian̄ be rō cu puok, kä be cu ben w̄c mi ci cāη kony.

¹²“Bia teke guāth raar jōk wec. Bia cu wä cien th̄n.

¹³Kä bia teke taη mi bia tet ni pul, mi cia thuok ke wä raar bia je cu mol.

¹⁴Ke yöö j̄l Kuoth Nhial Kuothdun r̄ydun, ke yöö be ye luäk kä be j̄ t̄run jōc nhiamdun, ke kū emō jakε wecdun kä gōaa ala mi r̄l rō. Mi cε mi jiäk jek r̄ydun dere rō gik rit.”

Duot tin kōkien

¹⁵“Kä mi t̄ë ke kuany mi ci rō luäk j̄, cu je kām guāde.

¹⁶A je cien r̄ydun, w̄c in cε m̄k i be cien th̄n w̄inikun, min nhøke. Kä /cuare je cien ε jiäk.

¹⁷“A je thil raan kie nya I-the-r̄l mi bi rōde Jak kä guāth palä.

¹⁸Cu nyin l̄ërä, kie yiow l̄ërä thōp luaak Kuoth Nhial Kuothdun. Ke yöö ke ti lōk Kuoth Nhial Kuothdu.

¹⁹“Cu dāmuōr luel duōr ke r̄p, yiow kie mieth kie duōr kä tin la luelke.

²⁰Bi luel ni juor lätikä ke r̄p, dāmuōr cie bi lat, inō bi Kuoth Nhial Kuothdun ye poth, ke tin diaal tin bia lat ke tetkun muun in wä yen th̄n kä bia wä cien.

²¹“Kä mi thōpi Kuoth Nhial Kuothdu muc yäcä, cu gäl ke thōpde. A bi Kuoth Nhial Kuothdu j̄ thiec ke je, a ba duer kä j̄.

²²Kä mi ci thōpde päl ala muc yäcä, ci bi teke duer.

²³Kä tit min ci lar ke l̄epdu ke nhiam, thōp ni muc yäcädu Kuoth Nhial Kuothdu min ci lar ke thokdu.

²⁴“Mi wii wä rey kakä guṇ thieekädu, miṭhni a bi riṇ, duunde yöö cu duṛṛ läth rey kuakniku.

²⁵Kä mi wii ke rey kakä guṇ thieekädu, töli rṵ wuṛth beel, kä duunde yöö cu ke tem ke mut.”

Duṛt 24

Duṛt ke kuj dākä keṇe nyṛak kuen

¹“Mi ci raan kuṇ ke ciek, kä thile waṇ mi gṵaa mi jek ciek ε, ke yöö tēē ke mi ca loḵ kä je. Kä bi wut ε gṵar waregak dākä kä be je kām je tetäde, kä ce jieṇ dhṛe,

²mi ce wä a ca wä kuṇ ε radṵdien,

³kä ci wut ε mṵ je leni loḵ, a ce je gṵar waregak dākä bä tetäde, a ce jieṇ dhṛe, kie ci liw ni cṵwde min ci je kuṇ ala ciekde.

⁴Ci cṵwde mēē nhiam bi loc kä je ala ciekde, ke kṛ kä min ce ciṵtde yar. Ke yöö nṵmṵ loḵ nhiam Kuṛth Nhial. Cu duer nöṛṇ muun in ci Kuṛth Nhial Kuṛthdu je kām ye i bia cieṇ.”

Duṛt tin kṵkien

⁵“Mi pay raan kuṇ, a je ci wä koṛ, kä /cuare jak kä lätdε laṭ a je te keel ke ciekde nyuurä cieṇ ke ruṛṇ keeliw.

⁶“A thil ram mi kām pil ke ṇuḷ. Ke yöö dere naṇ ni tēk raam ε mṵ.

⁷“Kä mi wa raan wä jek ε kuaṇ raan kä ji l-the-rēl, mi wee je wä cieṇ ala kuany kie be kṵak, en cuer ε mṵ a je ṇake. Inṵ bia duer cu woc reyḍun.

⁸“Tietde kṵp dhṛpā, tietde je kä laṭde je agṵaa nike dup diaal tin ba laṭ ye ε böṛth palä ni ji Lii-bay. Ceṭke min cä laṭke bia laṭde tit agṵaa.

⁹Kä tieme mēē ci Kuṛth Nhial Kuṛthdun ε läṭ kä Mir-yam dup, mēē bia raar kä l-jēp.

¹⁰“Mi ci dämuṛṛ guḷ duṛṛ, cu wä duēē ke yöö bi ṇuḷ wä kṵṇ.

¹¹Cuṇni raar, ke yöö jeṇ ruṛnyde be ji kām en ṇuḷ emṵ.

¹²Kä mi ε can en ramṵ te yen ke ṇuḷṵ, cu ṇin ke min cole ṇuḷu.

¹³Mi ci cṵṇ kony loc ni je biṇ in ce col ni ṇuḷu be ji poth. Ba cuṛṇ kä ji nhiam Kuṛth Nhial Kuṛthdu.

¹⁴“Cu läät mi can mi ci kṵk mac. E dämuṛṛ kie ε juṛ mi cieṇ keel ke ye wiḍun.

¹⁵Kām ni je kökde ke guḷṵthde, ε /ken cṵṇ ni kony. Ke yöö ε can, ce loḵde laṭh thiṇ. A je ci bi wiee nhiam Kuṛth Nhial ke kujdu, a be la duer kä ji.

16“/Ca guṇ gan bi näk ke kuṇ gan, kä /ca gaat bi näk ke kuṇ guṇdien. Ba ramṇ näk ke dueerke.

17“/Cuare cuṇṇ päl ke kuṇ raam mi juṇ kie ke gat mi thil guṇ, kä /cuare bij ciek jökä kṇ ke ṇuṇ.

18Tieme je en ṇö ci yen kṇe kuaany kä l-jöp, kä cu Kuoth Nhial Kuothdun ye kṇ thṇ. Ke kuṇ emṇ ṇṇ bä ye laṇ memṇ.

19“Mi ṇer yen kaṇkun, kä cia yieen kel pal rueec rey kakä, /cuare loc jök a bia wä nöṇ. Ala duṇ raam mi juṇ kene min thil guṇ ke ciek jökä. Bi Kuoth Nhial Kuothdun ye poth ke tin diaal tin cia laṇ.

20Kä mi teṇ yen jienkun, /cuare loc yuanikien. Ake la nyin jurä kene ram in thil guṇ ke ciek jökä.

21Kä mi mäatdi buṇku, /cu ke nyök ke lieny. Ake la nyin jurä kene ram in thil guṇ ke ciek jökä.

22Kä tieme je en ṇö ci yen kṇe kuaany kä l-jöp, ke kuṇ emṇ cä ye jök i bia ke laṇ ken tiṇi.”

Duṇt 25

1“Mi ci ney daṇ rew guṇ a cike wä luṇ, mi ci luk guṇ cuṇä kaṇ cuṇṇde, kä ce guṇ duṇrä kaṇ duere,

2mi roṇ guṇ duṇrä ke duṇ, bi kuäär luṇ e jak kä duṇ ke je ke yṇṇ ti luṇke ro ke duere.

3A je duṇke ke yṇṇ ti jien ṇuaan kä mi wa ke röp ke yṇṇ ti kṇkien, ba yaak waṇ dämuṇ.

4“Cu thok thaṇk yien mi kṇme bel.”

Kuen jökä ciek

5“Mi cien gaat ciek daṇ rew keel, kä ci kel liw a thile je gat. /Ci ciekde bi wä raar dhṇrien. Bi däman e kaṇ, be däman dieth gaat kä je.

6Kä gat in be dap ke nhiam, be ciöt däman cu jak kä ci bath rey jṇ l-the-rel.

7Kä mi /ce je goṇ i be ciek däman kaṇ, a ciek däman wä guäth luṇ kä bööth be ke wä jök i, ‘Cṇ caṇdä löke ṇö be däman dieth gaat ke ṇä. /Ce je goṇ i bi ciöt däman jṇc rey jṇ l-the-rel.’

8E jen bi bööth wecde je col, kä bike ruac ke je. Mi ce ṇuṇ löke je, wee i, ‘/Cä bi kaṇ’.

⁹Bi ciek däman ben kä je nhiam bööthni, kä be war ciokäde kam raar, kä be wande nuol ruey. Kä be wee, 'Ino ba je lä't kä wut mi lok yöö be gaat däman dieth.'

¹⁰Kä ba dhore col kä l-the-rel, i dhor warä mi ca kam raar."

Duot tin kəkien

¹¹"Kä mi nyieeny wutni daŋ rew, kä ci cetke wutda min ca tiam ben, bëe cowde ben luäk, kä ce wut emo käp nhianke,

¹²cu je pälikä. Dok tetde.

¹³⁻¹⁴"Cu teke theemni daŋ rew ti gööl, mi diit kene mi tot rey kithädu.

¹⁵A te ni jin ke theemni ti thuok, e jen bi tekdu jäanyo muun in ci Kuoth Nhial Kuothdu je kam ye.

¹⁶Kä ney diaal tin bi lä't ino, bi Kuoth Nhial Kuothdu ke lok."

Lär ke näk ji Ä-ma-lek

¹⁷"Tietde mëe ci ji Ä-ma-lek e lä't kä ye dup mëe bia raar kä l-jep.

¹⁸mëe ŋaake ye dup, guäth ëe cia cuuc e cia thil e guagath, a be tëe ci luay koorun näk. Kä /kenke dual ke Kuoth.

¹⁹Ke kuj emo mi wä Kuoth Nhial Kuothdun ye wä kam loan kä ji tërun muun in ce kam ye i bia cien, /cuare ji Ä-ma-lek jak kä teke këk wii muon. /Cuare je päl rueec en nomo."

Duot 26

Muc ñer bæel

¹"Mi wiaa wä muun in bi Kuoth Nhial Kuothdun e kam ye ala dun dun e bia cien thjn.

²Moc ro ke dey wal muon tin nhiam, tin bi ñer muun in bi Kuoth Nhial Kuothdu je kam ye. Kä läth nike rey dieny, kä bi je naŋ guäth in bi Kuoth Nhial Kuothdu je mek i, ba je pal thjn.

³Kä wër kä bööth palä min te wini, kä jiök ni je i, 'Yän cä lar Kuoth Nhial Kuothdu en wale muun ëe ci Kuoth Nhial e lar guaniko i be kam ney.'

⁴Bi bööth palä dieny kan tetädu, kä be je läth nhiam yikä Kuoth Nhial Kuothdu.

⁵"Kä bi riet e ti lat nhiam Kuoth Nhial Kuothdu i, 'Guagar e raan Ä-ram mi yiëc door. Kä cue wä cien kä l-jep ala ney ti tot. En wini cuke a dör mi diit, ti ñuan kä bum.

⁶Kä cu ji l-jep ney cien e jiäk, ke lä't ti bëc bëec ti ca kam ney.

⁷Kä cuḁko wiee nhiam Kuoth Nhial Kuoth guḁniko, kä cue jowda liḁ. Cue canda keḁe cuḁcda nen.

⁸Kä cu Kuoth Nhial ney kaḁm raar kä l-jöp ke buḁm, keḁe dual mi diḁt ke nyuuthni ti gayke naath.

⁹Kä cue ko nööh en muun emḁ. Mun caak keḁe liḁeth tuar.

¹⁰Kä neḁe, ḁän nööhä dey wal muḁḁn tin nhiam, meḁ ci kaḁm ḁä ε jin Kuoth Nhial. Kä bi dieny laḁh piny nhiam Kuoth Nhial Kuothdu, kä bie cu pal.’

¹¹Kä bi loḁdu cu tḁeth ke tin gow tin diaal tin ci Kuoth Nhial Kuothdu ke kaḁm ji yeḁe ji dhooaru, ke raan Lii-bay keḁe jur tin teke ji keel.

¹²“Mi wij wä thuḁk ke thöp wḁl wḁaliku diaal kä nyinku ke diḁḁk runi, min la ruḁn thöpä wḁl wḁali, kaḁm ε ke raan Lii-bay, keḁe juḁr, ke ram in thil guḁn, ke ciek jökä. Biken a miḁhkiḁn rey wijnikun.

¹³Kä bi Kuoth Nhial Kuothdu cu jök i, ‘ḁän cä min rel ro woc rey dhooarä cä kaḁm raan Lii-bay keḁe juḁr, ke ram in thil guḁn, ke ciek jökä, ceḁnikḁe tḁḁ diaal tḁḁ ci laḁdä. /Kaḁke paḁl rueec, kä /kaḁ ro riet gekä thḁn.

¹⁴Kä guḁḁth in paḁr /kaḁ wḁl wḁali cam, kä thile mi cä woc guḁth in jiaḁä, kä thile mi cä thöp jök. Cä jow Kuoth Nhial kuothdä luḁth, cä laḁ ni tin diaal tin ce laḁ ḁä.

¹⁵Guic piny ni nhial puḁḁrä, ni ciḁḁḁdu, kä poth neḁku ni ji l-the-rel keḁe mun ḁḁ ci kaḁko, ceḁke meḁ ciḁ guḁk guḁniko, mun caak keḁe liḁeth tuar.’

Nḁe Kuoth Nhial

¹⁶“Ken niḁi tḁḁ ci Kuoth Nhial Kuothdu ji laḁ ḁöo guḁḁre ḁuḁt ε ti. ḁäc nike ke loḁdu keḁliw keḁe caḁu keḁliw.

¹⁷Kä curi je lar en niḁi tḁḁ i Kuoth Nhial ε Kuothdu. Kä bi guḁḁr ni dupke, kä bi tit ni luḁḁke keḁe ḁuḁtke, kä bi jowde luḁth.

¹⁸Kä cu Kuoth Nhial ε lar i ke yeḁ neḁke ti relḁ, ceḁke meḁ ce guḁk ye, kä bi yeḁ ḁuḁtke diaal tit.

¹⁹Kä be ye laḁh wij döri diaal tin ce cak, ba ye liak kä bi kḁkdun räth, kä ba ye luḁth. Ino bia cuḁ neḁ Kuoth Nhial Kuothdun ti lḁy lḁḁy, ceḁke meḁ ce lat.”

ḁuḁt 27

ḁuḁt Kuoth Nhial ti ba gḁḁr paḁm kä Päm Ee-bal

¹Täame cu Muthḁ keḁe bööth l-the-rel ruac ke naath wäkä i, “Tietde luḁḁk diaal tin cä laḁ ye en walḁ.

²Mäni cän in wiaa j̄ieth kūj J̄or-d̄en muun in ci Kuoth Nhial Kuothdun ε k̄am ye, muoc̄e r̄o ke pääm ti d̄j̄t, k̄ä r̄oath̄e j̄okdien ke liet.

³Kä ḡōar̄e r̄ieet n̄uot̄ni diaal th̄in, mi wiaa w̄ä kūj̄c muun in ci Kuoth Nhial Kuothdun ε k̄am ye, mun caak ken̄e līeeth tuar, c̄et̄ke m̄ēe ci Kuoth Nhial Kuoth gūan̄ikun ε gūok̄ ye.

⁴Mi w̄ä yen j̄ieth kūj̄ J̄or-d̄en, bia pääm t̄ēe c̄ä lar̄ ye n̄ini t̄īt̄i k̄an P̄ääm Ee-bal, k̄ä bia ke r̄oth ke liet.

⁵En w̄ini bia Kuoth Nhial Kuothdun t̄ath̄ ȳik̄ päämni. Kä /cuare w̄ic̄dien moc̄ riäk̄ yieeth̄ä.

⁶Ȳik̄ päämni ti /k̄an̄ kuac̄ bīe t̄ath̄ Kuoth Nhial Kuothdun, k̄ä bi muc̄ tin wan̄ke th̄öp̄ Kuoth Nhial Kuothdu w̄īid̄e.

⁷Kä bia muc̄ t̄eth̄k̄ä loaac̄ th̄öp̄ th̄in, k̄ä ba cam̄ th̄in. Kä bi /loc̄du cu t̄eeth̄ nhiam̄ Kuoth Nhial Kuothdu.

⁸Kä bi r̄ieet n̄uot̄ni diaal ε ti ḡōar̄ päämni t̄ot̄ō a j̄oc̄.”

⁹Cu Muth̄e ken̄e bööth̄ pal̄ä ni j̄i Lii-bay j̄i I-the-r̄el diaal̄ j̄iök̄ j̄, “P̄al̄e r̄o piny k̄ä līēēē j̄e lö j̄i I-the-r̄el. En n̄ini t̄īt̄i ci yen a n̄ēe Kuoth Nhial Kuothdun.

¹⁰Ke kūj̄ em̄o lūoth̄e j̄ow̄ Kuoth Nhial Kuothdun, ke luth̄ n̄uot̄nike ti c̄ä lar̄ ye ti walē.”

Kueth n̄ēeni ti thil̄ n̄ath̄

¹¹En c̄än̄ em̄o b̄ä cu Muth̄e naath̄ j̄iök̄ j̄,

¹²“Mi w̄ä yen j̄ieth kūj̄ J̄or-d̄en, thuk̄ dūeli t̄īt̄i akē cūj̄ pääm̄ Ge-ri-dhim ke ȳöō ba nath̄ poth, ken̄ j̄i Cim-on, j̄i Lii-bay, j̄i Juda, j̄i Yi-tha-kar, j̄i Jo-th̄ep, j̄i Ben-ya-min.

¹³Kä bi n̄ey ε ti cūōj̄ pääm̄ Ee-bal ke kūj̄ kueth̄ nath, ken̄ j̄i R̄e-u-ben, j̄i Gad, j̄i A-c̄er, ke j̄i Dh̄e-bu-lun, j̄i Daan, ke j̄i Nap-ta-li.

¹⁴Kä bi j̄i Lii-bay ε lar̄ j̄i I-the-r̄el diaal̄ ke j̄ow̄ mi d̄īj̄t̄ j̄.

¹⁵“ ‘Kueth̄ akē ram in bi kuth̄ baan̄j̄ täth̄, tin lōk̄ Kuoth Nhial ke, tin t̄ath̄ke ke tet̄ beli.’ Kä bi n̄ey diaal̄ ε loc̄ j̄, ‘In̄ōn̄ō.’

¹⁶“ ‘Kueth̄ akē ram in /ci gūan̄ ken̄e man luth̄.’ Kä bi n̄ey diaal̄ ε loc̄ j̄, ‘In̄ōn̄ō.’

¹⁷“ ‘Kueth̄ akē ram in ȳööth̄ keydē ken̄e gūan̄ thieek̄ädē.’ Kä bi n̄ey diaal̄ ε loc̄ j̄, ‘In̄ōn̄ō.’

¹⁸“ ‘Kueth̄ akē ram buoth̄ c̄or̄ ε j̄äk̄ dup.’ Kä bi n̄ey diaal̄ ε loc̄ j̄, ‘In̄ōn̄ō.’

¹⁹“ ‘Kueth̄ akē ram mi pen̄ jūor̄, ken̄e can, ke ciek̄ j̄ok̄ä cūōj̄.’ Kä bi n̄ey diaal̄ ε loc̄ j̄, ‘In̄ōn̄ō.’

20“ ‘Kueth ake ram mi tɔɔc ke ciek guṇ, ke yöö /kene köl guṇ luṓth.’ Kä bi ney diaal ε loc ḷ, ‘Inṓṓ.’

21“ ‘Kueth ake ram mi tɔɔc ke löy.’ Kä bi ney diaal ε loc ḷ, ‘Inṓṓ.’

22“ ‘Kueth ake ram mi tɔɔc ke nyiman, ε nya guṇ kie nyiman paṇy.’ Kä bi ney diaal ε loc ḷ, ‘Inṓṓ.’

23“ ‘Kueth ake ram mi tɔɔc ke manthude.’ Kä bi ney diaal ε loc ḷ, ‘Inṓṓ.’

24“ ‘Kueth ake ram mi näk guṇ thieekäde ke tḗḗ.’ Kä bi ney diaal ε loc ḷ, ‘Inṓṓ.’

25“ ‘Kueth ake ram mi kän kök ke yöö be raan wä näk.’ Kä bi ney diaal ε loc ḷ, ‘Inṓṓ.’

26“ ‘Kueth ake ram mi /ci rieet ṇuṓtni tṗtṗ lät.’ Kä bi ney diaal ε loc ḷ, ‘Inṓṓ.’ ”

Duṓt 28

Puṓth neṇni ti teke luth

(Liib 26:3-13, Duṓt 7:12-24)

1“Mi wṗ jow Kuoth Nhial Kuothdu luṓth, ke tṗetdu ke ṇuṓtke diaal ti cä laṓ jṗ wale ti, be jṗ laṓh wṗ döri diaal wṗ muṓṓn.

2Mi wṗ jow Kuoth Nhial Kuothdu wä luṓth, bi puṓth keḗliw ben kä jṗ.

3Puṓth ake jṗ wṗiniku diaal kene kaḗku.

4Puṓth ake gaatku, kene mundu, ke yṓṓku kene detku.

5Puṓth ake miethdu kene tin goori.

6Puṓth ake wädu raar kene bendu rεc.

7“Kä bi Kuoth Nhial jṗ tḗru tin ca rṓ jṗeci jak kä juṓcke nhiamdu. Bṗke ben kä ye ke duṓṓp kel, kä bia ke joc ke dup bärṓw.

8Ci Kuoth Nhial puṓth kaṃ guṓth tṓṓwniku diaal kene tin diaal tin ci laṓ. Kä be jṗ poth muun in ci Kuoth Nhial Kuothdun ε kaṃ ye.

9Bi Kuoth Nhial ye cu jak kä neke ti gṓw, ceṓtke meë ce laṓ ye, mi cia ṇuṓtke tit kä cia guṓr ni dupke.

10Kä mi bi jṗ wec muṓṓn diaal ε nen ḷ ke yen nee Kuoth Nhial. Bṗke dual ke ye.

11Kä bi Kuoth Nhial goykun rep, be gaatku rep, kene mundu, ke yṓṓku, muun in ci Kuoth Nhial ε guṓk guṓnikun ḷ be kaṃ ye.

12Kä bi Kuoth Nhial ye lep gooy cienḗde Nhial, be ye jāk kä nhiaal ceṓtke guṓṓthde kä be ye puṓth tin diaal tin cia laṓ. Bia döri ti ṇuan ṇuṓlikä, kä duunde yöö cia ṇuṓl bi kaṃ kä ke.

13 Kä bi Kuoth Nhial ye jak kä bööth nath a /ci mo a jök nath, kä bia tekε ti nuan ti /ci bi met kuëë. Mi cia luëëk Kuoth Nhial Kuothdun luṓth ti cā laṓt ye ti wale, kä cia laṓtdien tit.

14 Kä thile riet kel mi cia päḷ kä rietet ti cā laṓt ye ti wale, ke yöö /cia guṓṓr ni kuth kṓkien.”

Kueth nεeni ti thil luth

(Liib 26:14-46)

15 “Kä duunde yöö mi /keni jow Kuoth Nhial Kuothdu liṓ, kie /keni ṓuṓtkε diaal ti cā laṓt jṓ ti laṓtdien tit agoaa. Bi kuëth ti diaal tiṓti ben kä jṓ.

16 Bi kuëth te wiṓdu min ciεṓi, keṓε kaṓku.

17 Kueth akε miṓethdu keṓε tin goṓri.

18 Kueth akε gaatku keṓε mundu ke yṓṓku keṓε detku.

19 Kueth akε wädu raar keṓε bendu rεc.

20 “Bi Kuoth Nhial ye jäk kä kueth, keṓε nyuṓṓn wec, ke ṓṓṓṓṓ kä ti diaal tin bia laṓ, amäni mi cia pëth ke liṓṓ, ke kuṓ lätnikun ti jäk, ke yöö /cia yä goṓ.

21 Bi Kuoth Nhial ye nṓṓ juey, amäni mi cε ye thuk muun in wiaa ciεṓ thṓ.

22 Bi Kuoth Nhial ye moc ke kiel keṓε lëth puaany, ke bëc jiec, ke bëc Iaac ke roal puṓny ke thoat puṓny. Ba jṓ guṓṓr amäni mi ci thuṓk.

23 Kä bi puṓṓr nhial a wiṓ wiṓ, kä bi piny buṓm ala yiëëth.

24 Bi Kuoth Nhial nhiaal jak kä tup keṓε tur muundu. Bike ben kä jṓ mäni mi ci duṓṓ.

25 “Kä bi Kuoth Nhial jṓ jak kä juṓckε ε jṓ tēru. Bia ke mak ke duṓṓṓ kel, kä bia ro bar nhiamdien ke dup bärṓw, kä bia cuṓ ti jäk kuäärä wec muṓṓn.

26 Kä bi riṓdun cuṓ miṓeth kä ti diaal, diit nhial keṓε lëy piεny. Kä be thil mi jockε.

27 Kä bi Kuoth Nhial ye kam burjum mi cεṓke duṓ I-jëp, keṓε guṓnyε ke bëc jiec keṓε kuuk mi /ci bi goaa.

28 Bi Kuoth Nhial ye jak kä ciöör keṓε nyuṓṓn wec ke yṓṓṓ.

29 Bia thiap ke cāṓdäär cεṓke min la cṓr ε thṓep rεy muṓth, kä ci dupku bi goṓ. Kä jiṓok keṓε mac roa bia jek ni ciaaṓ mi, kä thile mi bi jṓ luäk.

30 Bi kuεen ke ciεk, bi tṓṓc ni radṓdien ke jε. Bi tiεc laṓ, kä /ci bi ciεṓ thṓ. Bi piṓeth ke kak, kä /ci bëlke bi cam.

31 Ba thääkdu näk nhiamdu, kä /ci riṓṓ bi cam. Kä ba muulu naṓ ni nhiamdu ke buṓm, kä /cε bi lony kä jṓ. Kä ba detku kam guṓn tēru, kä thile ram mi bi jṓ luäk.

- 32 Ba gaatku kaṅ ni waanḁu ε ney kəkien, kā biε gori bike luäk ke cāṅ keeliw. Duunde yöö /ci bi teke buḁm mi bi gaṅ nike.
- 33 Kā bi dör kəkien ti kujc yen ke bel muḁḁndun tin cia laṭ cam. Ni cianḁ ba cienḁ ni ye a jiäk kā ba näk ni ye.
- 34 Kā bi guec in gujcke ye jak kā yḁḁ.
- 35 Kā bi Kuoth Nhial ye jak kā buḁḁt mualikun kene telkun mi /ci bi met gḁaa, kāne je ni päṭ ciokdu māni wijdu.
- 36 “Bi Kuoth Nhial ye naṅ rey dōri ti kujc i kā kujc guurike, yene kuḁr tin cia kueny rḁ, εn wiṅi bia wä pal ni kuth kəkien, kuth päāmi kene jien.
- 37 Kā bi cuḁ mi jiääk mi caṭke ni ḁak, kā yake ε ney diaal tin bi Kuoth Nhial ji cuac reydiē.
- 38 Bi kak pith ke bel ti ḁuan, kā bi jek ni ti tḁt thṅ. Ke yöö ba je cam ε kḁryḁm.
- 39 Bi pḁeth ke kaḁk wal ke kujc kḁaṅ, /ci kḁaṅdiē bi math kā ci deykien bi pon. Ke yöö bi kḁm ke cam.
- 40 Bi teke jien ḁ-lip ti ḁuan wiṅiku diaal, duunde yöö /cia rḁ bi yṅr ke lieṭhde. Ke yöö bi deyke pen dḁr.
- 41 Bi dap ke dhḁḁl kene nyier, duunde yöö /cike biḁ gaatku, bi ka pēēc.
- 42 Jienku kene bel muḁḁndu ba ke cam ε kḁryḁm.
- 43 Kā bi juḁr in te reyduṅ ben nhial wiḁduṅ. Kā bia loc ni piny.
- 44 Be ye moc ke ḁual, kā /cia bi ḁualikä. Ba böök kā bi yen ε jḁk.
- 45 Ken kueth ti diaal ε ti ba ji guḁḁr amāni mi cia duḁp. Ke yöö /kāne jḁw Kuoth Nhial Kuothduṅ luḁth, /kāne ḁuḁtke tēē cε laṅ ye tit.
- 46 Bike te wiḁduṅ ala nyuuth kā gayke naath, bike te kā kuaykun bā māni cāṅ kel.
- 47 “Ke yöö /ken yen Kuoth Nhial Kuothduṅ pal ke loc mi gḁaa mi teth, ke kujc kā ti diaal,
- 48 ke kujc εmḁ, bia läṭ ni ji tērunikä tin bi Kuoth Nhial ke nḁḁ ye. Rey buath kene rew ke gḁrkä ti diaal. Kā be moc riek mi diḁt, amāni cia liw.
- 49 Kā bi Kuoth Nhial ye nḁḁ dör ni guäth mi naṅ, ni peek yḁaa, cḁtke cuḁr mi wur, dör mi /cia thokdiē ḁäc.
- 50 Dör mi jiääk, mi ci dieḁth luth kā /ci gat pälikä.
- 51 Ba dey yḁḁkun cam kene belkun, amāni mi cia duḁp. Thile beel kie kḁaṅ kie lieṭh mi ba baṅy ye, cāṅε dḁw yaṅ kie dḁl, amāni mi cia tēḁ.

52 Ba wijkun diaal göl, mäni mi ci panyunikun, tin buɔm buɔɔm tin n̄athe t̄æth, wijkunikun diaal muun in ci Kuoth Nhial ε kam ye.

53 Kä bia cam ni riŋ gankun, tin ci Kuoth Nhial Kuothdun ke kam ye, r̄ey rikä gölä wecdun in ca rik ni ye ε guan t̄erun.

54 C̄aŋe wut p̄anydun be mieth pen d̄äman kene ciek in nh̄oke, amäni gaatke tin ci duoth ke je.

55 Thile ram kel mi be moc kä ke ke riŋ ganke min came, ke yöö thile mi be päl, ke riek kene göl in ba göl ni wijkun diaal ε ji t̄erun.

56 Kä ciek in gɔaa in koc loc r̄eydun, min c̄aŋe ni mile mieth /kene je met t̄ɔw ke gɔɔyde, be c̄owde min nh̄oke kene gatde ke nyaade,

57 bi nyuoth lapde min bä raar kam ciöknike ke gaatke, ke yöö be ke cam ke t̄ëë, ke yöö ba ti diaal gɔr r̄ey rikä gölä wec in ba göl wijkun ε ji t̄erun.

58 “Mi wee wä tey a /ci r̄ieet n̄uɔtdä t̄iti lät agɔaa, ti c̄ä gɔar r̄ey buok ε mi ti, ke yöö bi dual ke ciöt agɔaa em̄e ciöt ni Kuoth Nhial Kuothdu,

59 bi Kuoth Nhial ji yen karku moc ke rik ti te wan̄o kene juath ti ci bi thuok.

60 Be ye n̄oŋ juath l-jëp diaal, t̄ëë duale ke ke. Bibe d̄ɔp puɔnydun.

61 Juath diaal kene rik tin /kan gɔr en r̄ey buok n̄uɔtni em̄e, bi Kuoth Nhial ke n̄oŋ ye, mäni mi cia duɔp.

62 Nike m̄ëë c̄et yen ke kuɛl nhial ke n̄uan, bi duoth ni ti tot kä ye. Ke yöö /kan̄e jow Kuoth Nhial Kuothdun luoth.

63 C̄etke m̄ëë t̄eth loc Kuoth Nhial ke ye, lätde ye kä gɔy kä ce ye jak kä n̄uan, bi locde leni t̄æth ke n̄oŋdun riek mi bi ye dup. Bia thil kuay muun in wä yen cien th̄iŋo.

64 “Bi Kuoth Nhial ye d̄äkä r̄ey nath p̄ekni yɔaa. Bia wä pal ni kuth ti k̄okien, kuth jiëen kene päam tin kujc yen ke kie guurikun.

65 /Ci locdun bi gɔaa en r̄ey d̄öri t̄ɔt̄ɔ, kä ci ciökun bi l̄ɔŋ duunde yöö bi Kuoth Nhial ye moc ke dual laaac kene nyuon wec ke guec wan̄.

66 Kä bi t̄ekdu b̄ëc. Bi dual ke wäär kene c̄aŋ d̄äär, kä ci t̄ekdu bi n̄ac agɔaa.

67 Kä ke runwan̄ bi wee, ‘En duɔɔr ε thian̄ inu!’ kä ke thian̄ bi wee, ‘En duɔɔr ε runwan̄ inu!’ ke dual in bi dual ke ji, kene n̄en in bi n̄en ke ji.

68 Kä ke babuuri bi Kuoth Nhial ji luoc kä l-jëp, ke duɔp ëë c̄ä lar ye i /cia ro bi nyok ke jal ke je. Kä bia ro kök ji t̄erun ala kuaany wutni kene män duunde yöö thile ram mi bi ye kök.”

Duɔt 29

Nyɔak gukā

- ¹Titi ke riet gukā tin ci Kuoth Nhial ke lat Muthε i be lat ji l-the-rel muun Mo-ab a /ci mua guk εε ce lat kā Thi-nay.
- ²Cu Muthε ji l-the-rel diaal cɔl jioke ke i, “Cia mēē ca lat ε Kuoth Nhial kā l-jēp nen ke wanjun, mēē lätde kā Pero kene kuaanyke diaal ke wecde keeliw.
- ³Cuare yɔɔni ti buɔm buɔɔm nen ke wanjun, kene nyuuthni ti bēc bēc.
- ⁴Duunde yöö en nini titi ci Kuoth Nhial kam ni ye car njäcä njaaani, kene nen wan, ke jith lienj.
- ⁵Cä ye bööth ke run ti jien nuaan rey djaar. /Ken bieynikun rēt thijn kā /ken wari dak ciöknikun.
- ⁶Kane kuän cam thijn, kā /kane koanj math thijn. Cuä neme lat ke yöö bia njac i ε Kuoth Nhial Kuothdun.
- ⁷Kä mēē cia ben en wane mi, cu Thi-yon kuäär εc-bon kene Ög kuäär Ba-can ben raar nyieenyke ke kon, kā cuane ke joc.
- ⁸Cu kon mundien kan, kā cuane kam ji Re-u-ben kene ji Gad, ke thaan ji Ma-na-the.
- ⁹Ke kuj emo tietde lat rietni gukā eme, bia cu gaaä kā tin diaal tin latde.
- ¹⁰“Kä en wale taye cujä nhiam Kuoth Nhial Kuothdun. Rueec dhorikun, kene ditkun ke kuarkun ke ji l-the-rel diaal,
- ¹¹gaatkun ke mankun, amäni juɔr in cienj reyduun, min ci jiaathdun kuac kā ci piikun jom.
- ¹²Kua je mat rey yäcä gukā Kuoth Nhial Kuothdun, min ce lat ke ye wale.
- ¹³Kä be ye cu jak kā neeke, kā be cuä Kuothdun, cetke mēē ce lar ye, kā ce lar guanikun, A-be-ram, kene Ay-dhek, ke Je-kob.
- ¹⁴Cike yen kā rɔ. Latdä guk eme ke ke tɔ,
- ¹⁵amäni ram in /ci te keel ke kon en wane eme wale, kene ram in te cujä ke kon keel wale nhiam Kuoth Nhial Kuothdan.
- ¹⁶“Däc yene cane cienj idi muun l-jēp, kā cane ben idi ke rey röli tēē cane reydien rēt.
- ¹⁷Kä cia jiakien nen, kuth jienkien, kene kuth päamnien, ke kuth ciikni, kene daapni tēē te reydien.
- ¹⁸Tietde je, a reyduun /ci bi teke wut kie kiek dhɔr, mi bi locde rɔ rit kā Kuoth Nhial Kuothdan, a be wä pal ni kuth döri tɔtɔ. Ken ney tɔtɔ bibe cetke jol mi kuir dey luenjä reyduun.

¹⁹Kä ramɔ bi rieet matdä ruace t̥i̯li liŋɔ, kä be rɔ poth kä rɔaade wee i, ‘Yän bä kääñ, cãŋ ni mi jalä ke duɔɔp loacdä mi.’ En nomɔ be yen diaal däk, tin gow kene tin jiäk keel.

²⁰Ci Kuoth Nhial ε bi pälikä en ram ε mɔ, bi ηēnyde kene tieele ben kä j̥i c̥etke tol, bi kueth ε ca gɔar rey buok eme wä kä je, kä bi Kuoth Nhial ciötde jak kä thil wij̥ muɔɔn.

²¹Kä bi Kuoth Nhial ε dääk gölä rey thuk duēli j̥i l-the-rel diaal, ke kuj̥ kä ti jiäk kene kueth gukä diaal tin ca gɔar rey buok ηuɔtni.

²²Kä bi r̥ic tin bi ben kɔoru, kene gaatku tɔ bi rɔ j̥iec tɔ, ke jur tɔ bi ben ni guäth mi ñan ɔ, mi wa juäth tin ci Kuoth Nhial ke la̯th muun ε mɔ nen, wee,

²³(Bi mun keeliw ayian c̥etke wäl in wan̄ke kene mile, kä en mun in /ci waan̄, /ca dēē p̥i̯th, kä /c̥e dēē d̥ony ke wal c̥etde n̄ike Tho-d̄om, kene Go-mo-ra ke A-de-ma, ke Dhe-bo-yim, tēē däk Kuoth Nhial ke ke kēcd̄e).

²⁴Bi dör diaal thiec i, ‘En̄u mɔ ci Kuoth Nhial neme lät kä mun eme ɔ? En̄u en k̄ec ε di̯it eme?’

²⁵Kä bi naath wee, ‘E yöö ca guk Kuoth Nhial, Kuoth guani päl ε ken, mēē c̄e lat ke ke mēē käme ke raar muun l-j̄ep.

²⁶Ca wä pal ni kuth k̄okien, kuth ti kuj̥ic ken ke, kä /kene kam ke.

²⁷Ke kuj̥ emɔ ci k̄ec Kuoth Nhial ben muun emɔ, c̄e kueth tin ca gɔar rey buok ε mi nan̄ th̄in.

²⁸Ke k̄ec gaak mi di̯it ci Kuoth Nhial ke puɔc wi̯idien, cuε ke wä yuɔr ni wi̯ic d̄odien, amäni ke wale.’

²⁹“Kä tin ca ηäc ke nyin Kuoth Nhial Kuothdan, kä tin j̄oc ke nyin k̄on ke gaatk̄on ti d̄oraar, ke kuj̥ emɔ bane rieet ηutdä t̥i̯li la̯t.”

Duɔt 30

Duɔt ke kuj̥ lunnyä j̄ok kene puɔth

¹“Mi wä ti diaal ε ti ben kä ye puɔth kene kueth, ti cä la̯th nhiamdun ti, kä bia ke rom ke lōcdun rey d̄ori diaal tin bi Kuoth Nhial Kuothdun ye nan̄ th̄in.

²Kä bia rɔ riet Kuoth Nhial Kuothdun, yene gaatku, kä bia j̄owde luɔth, ke lätni ηuɔtnike diaal ti cä la̯t ye ti wale, ke lōcdun keeliw kene c̄arun.

³Inɔ bi Kuoth Nhial Kuothdun ye luɔc wi̯ikun, kä be ye nyok ke ruuli rey d̄ori diaal tēē c̄e ye däk kä th̄in.

⁴A cãŋ c̄e ye däk ni pekni ȳcaa, be ye wä nöön̄ ni th̄in en Kuoth Nhial Kuothdun,

⁵Be ye nan ni muun ëë ci guurikun ε kon cien, ke yöö bia wä cien. Be ye jak kä gɔaa kä bia nuan a bia guuri lëny.

⁶Kä bi Kuoth Nhial Kuothdu löcdu jak kä gɔaa kene löc ganku, ke yöö bia Kuoth Nhial Kuothdun cu nhök ke löcdun keeliw kene çarun, kä bia cu tük.

⁷Kä be kueth emε cu laṭh wii raam in gak ke jii kene guan tëru min cien jii a jiiäk.

⁸Bia Kuoth Nhial jowde cu nyök ke luth, kene nuotke ti cä laṭ ye ti wale.

⁹Kä be jii poth kä ken tin diaal tin bi laṭ, yene gaatku ke yocoku, kene mundu. Ke yöö bi Kuoth Nhial jii nyök ke nhök, çetke mëë çε guuri nhök.

¹⁰Mi cia jowde luṭh, kä cia nuotke tin ca gɔar rey buök ε mi tit, kä cia ben kä je ke löcdun keeliw kene çarun keeliw.

¹¹“Kä nuot ti cä laṭ ye wale ti, /cike bum ke ye kä /cike nan ke ye.

¹²/Cike te nhial puçrä, a bia ku le lari, ‘Ena bike ku le wä nöḅ ney o nhial, ke yöö dëë ko ke liḅ kä dëë ko ke laṭ?’

¹³Kä /cike te kuj yieer, ε bia ku le lar i, ‘Ena bike ku le wä nöḅ ney o kuj yieer, a dëë ko ke liḅ kä dëë ko ke laṭ?’

¹⁴Jen ε en riet te ni kutdu mi. E jen te thokdu mi kä te löcdu mi, läṭ ni je.

¹⁵“Nëne je yan laṭhä tük kene ti gow, ke liaa kene ti jiiäk nhamdun wale.

¹⁶Mi luṭhe nuot Kuoth Nhial Kuothdun ti cä laṭ ye ti wale, ke nhökdu ke Kuoth Nhial Kuothdun, kene jalun rey dupnike ke tietdun ke luëek ke, ino bia tük kä bia nuan, kä be ye poth rey muçon in bia wä cien thin.

¹⁷Kä mi wä löckun ro wä rit, a bia guçor ni kuth kokiεn kä bia pal nike,

¹⁸bä lar ye en wale, en yöö bia riaw. /Cia bi jiiäny ke tük kuj Yieer Jor-dεn mun in wiaa cien thin.

¹⁹En wale bi nhial kene piny a nëenkun, en yöö cä tük kene liaa laṭ nhamdun, ke puṭh kene kueth. Ke kuj emo mek ni tük, bia cu tük yene kuayku,

²⁰nhök Kuoth Nhial Kuothdu, kä luthni jowde, käp ni ro je. Ke yöö ε jany teekä kä jii, bi cu cien muun ëë çε lar guuri, A-be-ram kene Ay-dhek, ke Je-kob i be kam ke.”

Duot 31

Käni Jɔ-cua ke guaṭh

¹Cu Muthe not ke mi läṭde riet ε ti jii l-the-rel diaal.

²Cue ke jiiök i, “En täame ci runkä a run ti kuor kel wicde jiiεn daḅ rew. Thile mi lenä luän, kä ci Kuoth Nhial ya jiiök i, ‘Ci bi wä kuj Yieer Jor-dεn’.

³En Kuoth Nhial Kuothdun puḡnyde be wä kuḡc nhiamdun. Be dör ε tḡ wä däk nhiamdun, kä bia wḡkḡen cu ciεḡ. Kä bi Jo-cua ye böth, cεtke min ci Kuoth Nhial ε lat.

⁴Bi Kuoth Nhial ke lät kä mi cεtke mēē cε lät kä Thi-yon keε Ög kuḡr jḡ ε-mor, ke mundien mēē cε ke däk.

⁵Bi Kuoth Nhial ke kam ye, kä bia ke lat nḡke lätḡni min cä lar ye.

⁶Buḡme, kä cuḡme rḡ, /cuare dual ke ke. Ke yöö te Kuoth Nhial Kuothdun keel ke ye. /Cε ye bi päḡ.”

⁷En jεn cu Muthe Jo-cua cḡl, kä cuε jε jḡök nhiam jḡ l-the-rel diaal jḡ, “Bumni kä com rḡ. Ke yöö bi wä ke ney tḡtḡ muun in ci Kuoth Nhial ε lar guḡni jḡ be kamke. Bḡke jak kä ciaḡ ke jε.

⁸Te Kuoth Nhial keel ke jḡ. Be wä keel ke jḡ /cε jḡ bi päḡ. Cu rḡ päḡ nyuḡn.”

Kuen ḡuḡtḡni ke bärḡw runi

⁹Cu Muthe ḡuḡt ε mi ḡḡr, kä cuε jε kam bööth palä gaat Lii-bay tin kapke thanduk luēēkni Kuoth Nhial, keε bööth jḡ l-the-rel diaal.

¹⁰Kä cu Muthe ke jḡök, “Ke thuḡk bärḡw runi, ke guḡḡth runä in la luḡnyke ḡḡak, ke guḡḡth tḡmā luaak Kuoth,

¹¹guḡḡth in bāke jḡ l-the-rel diaal nhiam Kuoth Nhial Kuothdun guḡth in be mεk, kuεε ḡuḡt ε ti nhiam jḡ l-the-rel diaal a liḡ ken ε.

¹²Dol naath, wutni ke män, ke gaat, mäni juḡr in te wḡcdun, a keε liḡ ke yöö ba Kuoth Nhial Kuothdun cu ḡḡc, kä tit yöö bi rḡet ḡuḡtḡni ti diaal ε ti lat,

¹³kä bi gaatkien ti kuecke nεme liḡ, kä ba Kuoth Nhial Kuothdu cu luḡth, ke ḡḡn teekädun diaal muun kuḡ Yieer Jo-r-dεn in bia wä ciεḡ.”

Ruac Kuoth Nhial in jḡak ke Muthe

¹⁴Kä cu Kuoth Nhial Muthe jḡök jḡ, “Nεn ε, ci ḡḡn liäthdu thiḡk, cḡl Jo-cua, kä wiaa rεy kemεkä rḡmä, bā jε wä lat ruac thḡn.” Cu Muthe keε Jo-cua wä kemεkä rḡmä.

¹⁵Kä cu Kuoth Nhial ben kä kemε ke puḡr. Cuε cuḡḡ thok kemεkä.

¹⁶Kä cu Kuoth Nhial Muthe jḡök jḡ, “Nεn ε, jḡḡn ci thiḡk ke liḡḡ. Kä ney ε ti, bḡke rḡ lḡḡ kam pal kuth röli ti kḡkḡen, ti wäke thḡn ti. Bḡken yä päḡ, kä ba gukdä min cä lat ke ke töl.

¹⁷En cāḡ εmḡ bi kēcdä ben kä ke, kä bāke päḡ ba rḡ cu ḡḡḡn ke ke, kä bḡke thuḡk. Kä bi bēc bēēc keε jḡäk ben kä ke, εn cāḡ εmḡ bḡke wee, ‘Ci jḡäk ε ti ku ben kä kḡn ke yöö /ci Kuothdan te rεydan?’

18 Ke thuɔk bā rɔ n̄aṅ ke ke, ke kuj kā tin j̄iäk diaal tin ci ken ke laṭ, ca guɔɔr ni kuth ti kɔŋ.

19 Ke kuj ɛmɔ, täämɛ, n̄ij̄icni dit ɛ mi kā j̄i l-the-rel diaal. Jak n̄ike kā ṅac ke j̄ɛ, be cuṅ neendä kā j̄i l-the-rel.

20 Ke yōö mi w̄aṅ ke wā naŋ muun caak kenɛ liɛth tuar, mēɛ yaṅä guṅani, mi wāke wā cuath ke m̄ithke, bike guɔɔr ni kuth kɔkien, kā ba pal n̄ike, ba yā cu loḱ kā töl ken gukdä.

21 Mi wā j̄iäak kenɛ b̄ɛc ben kā ke, bi dit ɛmɔ cuṅ neendien mi thuɔk (ke yōö /ce bi rueec kā karkien). Ke yōö ṅacä min goɔr ken lätnide, a /kaṅ ke ni nōöŋ muun in cä yaṅke.”

22 Nie cāŋ ɔ cu Muthɛ dit ɛmɔ goɔr, kā cuɛ n̄ij̄ic j̄i l-the-rel.

23 Kā cu Kuoth Nhial ruac ke Jo-cua gat Nun j̄iöke j̄ɛ j̄i, “Bumni kā com rɔ. Ke yōö bi gaat l-the-rel naŋ muun in cä yac j̄i bā kaṅ ke. Kā bā te keel ke j̄i.”

24 Kā mēɛ ci Muthɛ thuɔk ke goɔr rietni ṅutdä r̄ɛy buɔk,

25 cuɛ j̄i Lii-bay tin kapke thanduk luëëkni Kuoth Nhial j̄iök j̄i,

26 “Kāni bok ṅuɔtni ɛ mi, kā läth ni j̄ɛ kut thandukä luëëkni Kuoth Nhial Kuothdu, be te w̄ini ala neendun.

27 Ke yōö ṅacä buɔm wecdun kenɛ rietdun ke rɔ. Nene j̄ɛ, cia rɔ ku le riet j̄oɔr ni kā j̄idi kā Kuoth Nhial a ṅuɔtdä teekä, kā mi kuṅ le wā liw!

28 Ciöle yā duɔl bööthni thuk duëlikun diaal, kenɛ kuṅkun, ke yōö bā riet ɛ ti ben lat j̄iṭhdien, kā bi nhial kenɛ piny cuṅ neendien.

29 Ke yōö ṅacä j̄ɛ mi w̄aṅ liw bia cu läṭ ɛ j̄iäk, kā bia duɔɔp in cä laṭ ye cu päl. Ke guṅath miṅṅ bi ben ni, bi guṅ j̄iäkni ye bath, ke yōö bia laṭ ni mi j̄iäak waŋ Kuoth Nhial, bia j̄ɛ jak kā k̄ɛc ke lätkun.”

Dit Muthɛ

30 Cu Muthɛ riet diɛt ɛ mi laṭ duɔl j̄i l-the-rel diaal, māni mēɛ ce ke thuk.

Duɔt 32

1 “Linɛ lö nhial, ke yōö bā ruac. Kā ɛ piny liŋ ruacdä.

2 ɛ n̄ij̄icdä dem c̄ɛtkɛ nhiaal. Kā ɛ ruacdä c̄ɛtkɛ thec juaacni, c̄ɛtkɛ nyuëër r̄ɛy juɔl, kā be c̄ɛtkɛ nhiaal ke dut.

3 Ke yōö bā cɔl ni ciöt Kuoth Nhial. Puanyɛ ni Kuothdan!

4 “En Kuoth, latde cuŋ. Ke yōö dupke diaal cuŋke. ɛ Kuoth mi goaa mi thil duer, ɛ cuɔŋ ni kā rɔ.

- 5 Ci j̄i l-the-rel lät ke je a j̄äk. Ke kuj̄ j̄iäkädiēn ken tin /ci t̄ə gaatk̄e. Ke r̄ic ti j̄i dueeri ti m̄eētdä.
- 6 E jen duḡḡp in bia ciēḡ ni Kuoth Nhial. Lö yen ney ti thil çar kä j̄i dueeri? Cie guurun ēē cak ye, kä jak ye kä dör?
- 7 “Tieme n̄in r̄icni t̄ēē wal. Thieē d̄itkun guuri, ba lar ye.
- 8 M̄ēē ci Kuoth in dit ni jen naath kam wecdien, m̄ēē d̄äāke ney diaal, cue key nath lar çetke p̄ek gan l-the-rel.
- 9 Ke ḡōō kuj̄ Kuoth Nhial ε neēke, j̄i l-the-rel ε d̄ēpd̄e.
- 10 “J̄ēke ke d̄äär d̄aar, rey j̄icam mi wir wir d̄äard̄aar. Cue ke göl, kä cue ke gan, cue ke tit çetnik̄e wan̄de.
- 11 Çetke cuḡr mi ḡḡk duele, kä k̄äāpe deyke aḡaa ke ḡḡke, kä n̄ōḡe ke puḡḡnyde,
- 12 eni Kuoth Nhial en n̄ēē bööth ke, thile Kuoth mi d̄ḡḡ mi teke je keel.
- 13 “Ce ke jaal ke guath tin loc wij̄ muḡḡn. Kä ce ke mieth d̄aar. Kä cue ke maath ke tuaar rey paam, kä cuke lieeth j̄ek rey paam.
- 14 Te ḡḡk̄ien kene detk̄ien ke cak ti ḡuan, cuay r̄ōm̄k̄ien kene deȳk̄ien, ḡḡk̄ kä Ba-can cuayke mäni böwni, kene nup in ḡaa, kä /cuare k̄oḡ math.
- 15 “Ci j̄i l-the-rel cuath a cike r̄o rit. Cike riḡḡ a cike thiak ε l̄iḡ, a ci puḡnyk̄ien puath. A cike Kuoth in la c̄ääd̄ien cu pal rueec, cike P̄äm k̄änäd̄ien cu loḡ.
- 16 Cike je moc tiēel ke kuj̄ kuthni ti k̄ḡk̄ien. Ke lätk̄ien tin j̄äk cike je jak kä gak.
- 17 Thoḡken muck̄ien Kuth ti /ci t̄ə thuḡḡk, kuth ti /ci ken ke ḡäc, kuth ti pay tuḡḡk, ti ci guḡnikun dual ke ke.
- 18 /Cuare thil çar ke P̄äm ēē j̄ek ye, kä /cuare Kuoth ēē cak ye pal rueec.
- 19 “Kä m̄ēē ci Kuoth Nhial ε nen, cue ke loḡ, ke kuj̄ gaakde ke gaatk̄ien.
- 20 Kä cue wee, ‘ḡän b̄a ḡan ke ke, b̄äke met guic bi guutdiēn a ḡu, ke ḡōō ke r̄ic ti bum wuḡthk̄ien, gaat ti thil ḡath.
- 21 Ci ken ḡä jak kä guḡn tiilä ke mi /ci mo a kuoth. Ino b̄äke jak kä teke tiēel ke ti /ci t̄ə naath. Kä ca ḡä jak kä gak ke kuthk̄ien. B̄äke jak kä gak ke dör mi d̄ḡar.
- 22 Kä gakt̄ä be d̄ap ala mac, be je p̄et am̄äni j̄oḡk ni piny muḡḡn, be w̄ic muḡḡn p̄et kene juaacke, be p̄et mäni tuk p̄ämni.
- 23 “ ‘B̄äke duḡl j̄ek diaal. kä b̄a mutdä cu rietke.

24 Bäke näk ke buoth, kä bäke näk ke lëth puany kene luen juath. Kä bäke jäk kä lëët, kene muool pieny.

25 Ke koori bike liw duopni. Kä ke riek rey dhorikien, bi nuetni wutni kene nyjer liw, ke gaat ti tietni kene dɔŋ.

26 Yän cä lar en yöö bäke däkä dɔɔr ε nan, kä bä kēkdien cu jak kä bath rey nath,

27 duŋ mi cie dualä ke guan tērien, ke yöö dēē ken ε kujc thaŋŋ, a bike ruac en yöö cakɔ tetkɔ woc thɪn, ε Kuoth Nhial lät ken ti diaal ε ti.'

28 "Ke ney ti thil çar, thile ŋac mi te reydien.

29 Mi ke ney ti pəl, deeke je ŋac,
i bi guutdien a ŋu!

30 Ənu dēē ram kel ney ti bathdɔɔr joc ɔ. Kä dēē nee rew ney ti bathdɔɔri dan wäl joc ɔ, cie ni mi ci Kuothdien ke koak, kä ce ke thöp?

31 Əni yöö /ci kuthkien çetke Kuothdan, a cəŋe ni ji tēran ŋacken ε.

32 Kä buackien bäke kä buac Tho-dɔm, kene kaak Go-mo-ra. Kä deykien ke dey luenä, ti kēc kēēc.

33 Kä koandien çetde ke wäl thoaal, näke naath çetke riir.

34 "Cie jen ε nēē cä tɔw ke yä keel, mēē cä lath ni rey kuaknikä?

35 Ter ε duŋdä, guaath in cike ku duer. Cəŋ in ci dakdien ku thiak, kä ci muthdien cop.

36 Inɔ bi Kuoth Nhial neeke ku luk kä be kuaanyke luäk. Guäth in ce je nen a ci buɔmdien thil, a thile mi ci duoth kä raan kie kuany.

37 Kä be cu wee, 'Kuthkien a nikä, päŋ in ca rɔ tēē thɪn,

38 mēē cam thiol mucnikien, kä maath koŋ luurikien? Ake ba ye ben luäk, kä ba ye ben gaŋ!

39 "Kä nene yä tääme, ε jen yän ni kä rɔa thile Kuoth mi dɔŋ eni yän. Yän nakä naath kä teekä ke. Lathä buɔt kä jak kä je kä goaa. Kä thile kel mi dēē jien tetkädä.

40 Kä bä tetkä kap nhial, laarä je i, yän Kuoth mi tēk a thil pēk,

41 mi waɔ mutdä min bil wä pat, bä teer ke ji tērä, kä bä löökä luɔc dueerkien.

42 Bäke bar ke bäärä, kä ke mutdä bäke näk, pēēc kene ji tērä.'

43 "Liake nee Kuoth Nhial lö dör. Ke yöö cole riem jaŋŋnike, kä be teer ke ji tēre, kä be duer neenike päl."

⁴⁴Kä cu Muthε kεne Jo-cua gat Nun rieet diεet εme diaal ben laṭ j̄i I-the-rel.

Guut ruac Muthε ke naath

⁴⁵Mëë ci Muthε thuṭk ke läṭ j̄i I-the-rel diaal rieet ti diaal ε ti,

⁴⁶cue ke j̄iök i, “Lṭhe rieet ti diaal t̄iṭi ti cä nyuak ke ye ti wale loṅdun, kä bia ke laṭ gaatkun, ke yöö ba laṭ rieetni ṅutdä t̄iṭi tit agṭaa.

⁴⁷Cike rieet baṅ ti j̄iäk ke ye, ke tēkdun, ke bi tēkdun jāny muun kujc Yieer Jor-den in bia wä cieṅ.”

Guut ruac Kuoth Nhial ke Muthε

⁴⁸Kä cu Kuoth Nhial ruac ke Muthε en cāṅ ε mo i,

⁴⁹“Wēr kötni w̄iṭi p̄aṅm Ä-ba-rim, min la Pääm Nebo, min te muun Mo-ab min lot ro ke Je-ri-ko. Kä guic ni je kujc Ke-naan, min cä kam j̄i I-the-rel i ba cieṅ.

⁵⁰En w̄iṭi p̄aṅm ε w̄iṭi k̄ot ɔ bi liw th̄in bi ro cu maṭ nεeku, ceṭke mëë ci dāmuṭor ni Ä-ron liw p̄aṅm ḡor kä cue ro maṭ nεeke.

⁵¹Ke yöö cia thil ṅäthä nyuoth ke ḡä rey j̄i I-the-rel, mëë te yen guāth piṅni Me-ri-bath-ka-dec, däär dṭaar kä Dhin. Kεne yöö /kaṅε ḡooydä min rel ro nyoth rey j̄i I-the-rel.

⁵²Inṭ bi mun nen nhamdu. Duunde yöö /ci bi cop th̄in, mun in cä kam j̄i I-the-rel.”

Duṭ 33

Puṭh Muthε ke j̄i I-the-rel

¹Nεme ε jen puṭh ëë poth Muthε raan Kuoth ε ni j̄i I-the-rel a /kεne ni liw.

²Cue wee, “Kuoth Nhial bëë ni w̄iṭi P̄aṅm Thi-nay, bëë piny kä k̄on w̄iṭi P̄aṅm E-d̄om. Cue jaṅ ni Pääm Pa-ran, bëë keel ke jaṅk ti bathṭori daṅ wäl, kä te tet cueecde ke mac mi peṭ.

³ε puc ε j̄in ε nëë nhok naath. Ken tin rel ḡooydien ro teke tetädu. Kä ciökniku ca ke ro ḡoṅ. Kä je cua ruac j̄ek.

⁴Kä ṅuṭt tëë ci Muthε ke kamk̄o. E duṅ j̄i I-the-rel.

⁵Kä cu Kuoth Nhial a kuäär j̄i I-the-rel, mëë ci bööth ro dol ke thuk duëli j̄i I-the-rel diaal keel.

⁶A j̄i dhṭaar Re-u-ben tēk, kä akε ci liw, kä a nεeke ci kuiy.”

⁷Kä cu Muthε nεme lar ke kujc Juda. “Aḡ Kuoth Nhial liṅ j̄ow j̄i Juda, nöönike rey nεenikien, ke tetkien ḡaṅke ro kä ro, ku je luäk ke j̄i tēre.”

8Kä ke kuj Lii-bay cue wee, “Käm ni Lii-bay gaakniku tin la nyin njäcä Kuoth. Käm nike ney tää ci yon kä Mathaa, ney tää ci thupkdiën njac piini Me-ri-baa.

9Jiöke guani kene mani j, ‘/Cako ye njac.’ Cuke je lar gaatmani kene gaatkien. Ke yoo ca lij ni ruacdu, kä ca tit ni gukdu.

10Bike gaatku njieec ke njutku. Kä bike wäl in wanjke ji kene muc diaal tin wanjke thöp ji wij yikädu.

11Pothke lö Kuoth Nhial, kä a locdu teth ke lätkien. Kä däk ji tērien diaal, löökien diaal, ake /ca ro nyok ke jjeec.”

12Kä ke kuj Ben-ya-min cu Muthē wee, “Ken ney tin nhok Kuoth Nhial ke, cienjke ke mal reyde ganj ke ni mää dan kä cienje reydiën.”

13Ke kuj Jo-thep cue wee, “Puoth Kuoth Nhial ake munde be teke nhiaal, kene pi piny,

14nike goy diaal tin nöön cänj ke, ke tin nöönj payke,

15kene goy diaal tin bä raar paam ke goy deeni paam tin thil pek,

16amäni muc muon kene thiaanjke, kene gooy Kuoth ee te jiaath ee pet. A titi bä kä Jo-thep, ake bä wij kaaamde, ke yoo e bööth kä gaat man.

17Kä Jo-thep bume cetke thäk, cetke buom thaak mi kuiny kuiny. Kä buomde ke ji Ma-na-the ti bathdöori kene ji E-pa-rim ti bathdöori danj wäl, ke ke be ney diaal dhac ni peek yaa.”

18Kä ke kuj Dhe-bu-lun cue wee, “A locdun teth yen ji Dhe-bu-lun ke wädun raar. Kä a locdun teth yen ji Yi-tha-kar rey duelikun.

19Kä col ken ni naath wij paam, en wini ba muc ti thupok wä thöp. Ke yoo jek ken riandien yieer, kene tin ci piny ke mol.”

20Kä ke kuj Gad cue wee, “Puoth ake min ci Gad jak kä dit! Gad cienje cetke lony, töle wupok nath kä puothje wupth nath.

21Ce ro mek ni mun mi gaa, ke yoo böth e duundiën. Mi ci bööth I-the-rel ro dol guäth kel, la ken njut Kuoth Nhial kene luëëke a luth.”

22Kä ke kuj Daan cue wee, “Daan cetde ke ruath luony, mi thuum ro kä Bacan.”

23Kä ke kuj Nap-ta-li cue wee, “Nap-ta-li ci banj ke ti gow, kä ci thiaanj ke puoth Kuoth Nhial, cienj cuec muon a wä ni yieer.”

24Kä ke kuj A-cer cue wee, “A puoth teke gaat A-cer. Kä a gaat mani ke nhok, kä a ciötdē la liëth.

25Kä bi thiekni wecdu a yiëeth. kä bi buomdu paar ke njnku.”

²⁶Thile Kuoth mi cäǟt ke Kuoth j̄i l-the-rel, mi j̄äl nhial ke yöö be ye luäk, ke gooyde rey puṛä nhial.

²⁷Kä Kuoth in doraar ε j̄en gään̄dun, kä tetke tin thil p̄ek ke luääkun. Kä ce j̄i t̄erun joc nhiamdun, j̄jöke ye, n̄ake ke.

²⁸Ino bi j̄i l-the-rel cu cien̄ ke mal, muun beel koaṅ, mi dem nhiaale.

²⁹Puṛth ake ye lö j̄i l-the-rel! Eṅa mi ceṛke ye, yen ney ti ca k̄än ε Kuoth Nhial, ε koṛdun kä ε luääkdun, kä ε mut in joc yene ni j̄i t̄erun! Bi j̄i t̄erun ro ben goṅ nhiamdun, kä bia w̄icdīen cu dueny piny.

Duṛt 34

Liṅg Muth̄e

¹Cu Muth̄e j̄iēn paan Mo-ab wee w̄i P̄aam Nebo, ni biikä P̄aam Piḏh-ga, min lot ni Je-ri-ko. Kä cu Kuoth Nhial ε nyuṛth muṛn diaal, nikä Gil-yad a räth ni kä Daan,

²Nap-ta-li keeliw ni k̄eth E-pa-rim keṅe Ma-na-the, mun Juda keeliw bape je ni kuj̄ konyä caṅ Bar in Boṛ in te kam w̄iini.

³A len̄e kaṅ ni kä Ne-geb a wä kueer min mo lööl Je-ri-ko wec thoṅari, a räth ni kä Dho-ar.

⁴Kä cu Kuoth Nhial Muth̄e j̄jȫk i, “Neme ε j̄en mun ēe cä yaṅ A-be-ram keṅe Ay-dhek, ke Je-kob, ‘Bä kaṅ karku.’ Bä j̄i jak kä nēeni je ke waṅdu, duunde yöö ci bi cop th̄in.”

⁵E j̄en cu Muth̄e kuany Kuoth Nhial cu liw̄ en w̄iini muun Mo-ab, n̄ike ruac Kuoth Nhial,

⁶kä cu Kuoth Nhial je kony rey loṛlä muun Mo-ab lotdä Beth-pe-yor. Kä thile ram mi ṅac guṅath in ca kony th̄in mäni wale.

⁷Kä cu Muth̄e liw̄ a t̄ēe ke run ti kuṛ w̄icde j̄iēn daṅ rew /keṅe coṛ kä nuṛt buṛmde ni th̄in.

⁸Cu j̄i l-the-rel diaal Muth̄e par rey paan Mo-ab ke niṅ ti j̄iēn diṛk. Kä mēe ci niṅ pärä Muth̄e thuṛk.

⁹Cu Jo-cua gat Nun thiṅaṅ ke yīēe ṅacä ke yöö, ci Muth̄e je poth. Cua je luṛth ε j̄i l-the-rel diaal, kä cuke je laṛ ceṛnike mēe ci Kuoth Nhial ε laṛ Muth̄e.

¹⁰Kä cue thil gök mi cu ro j̄iēc rey j̄i l-the-rel mi ceṛke Muth̄e, min ṅac Kuoth Nhial ni puṛnyde.

¹¹Kä cue thil ram mi cäǟt ke je ke nyuuthni diaal keṅe tin gayke naath t̄ēe ci Kuoth Nhial ke j̄äk ni je i be wä laṛ muun l-jep, ti be laṛ kä Pero keṅe laṛatke ke wecde keeliw.

¹²Kä cue thil ram mi cäǟt ke je ke bum diaal keŋe bëc bëëc tëë ce lat waan̄ j̄i l-
the-r̄el diaal.

Jɔc

Jɔc 1

- 1**Ke kɔr lieth kuanyä Kuoth Nhial ni Muthɛ, cu Kuoth Nhial ruac ke gat wutdä mi cɔal j̄ Nun ni Jɔ-cua mää mɔ läät Muthɛ, kä cue je j̄jök j̄,
- 2**“Ci kuanydä ni Muthɛ thil. Täämɛ, j̄j̄n, ku kir Jɔr-dɛn ɲok yɛnɛ nɛy t̄j̄t̄j̄ diaal, wiaa ni muun in wɔɔ kɔm ke kɛn gaat l-the-rɛl.
- 3**Kä cɛɲnikɛ mää te kamäda kɔnɛ Muthɛ, cä mun in bia wä th̄j̄n kɔm ye ni kɛɛliw.
- 4**Kä be key muɔɔndun loth niɛ piny paan ɛmɛ a wä ni nhial muun päämni Lɛ-ba-nɔn, be lɛ kɔn ni kiir in d̄j̄t̄j̄ ni Yu-pɛ-ree-tidh kä käny cɔɲ be löth ke rɛy röö j̄ j̄ ʋëth, be ben yiath ni Bar in Bɔr in te kam w̄j̄j̄ni kä kony cɔɲ.
- 5**J̄j̄n Jɔ-cua, thilɛ gat ran mi bi j̄j̄ luäɲ ke gɛw runi tɛɛkädü diaal, ke ʋöö cɛɲnikɛ mää t̄ɔɔ ke Muthɛ kɛɛl, ʋän bä te kɛɛl ke j̄j̄ bä, /cä j̄j̄ bi mɛt bāny piny.
- 6**A bum ni j̄j̄n, kä /cu dual ke ʋöö bi nɛy ɛ ti böth muun ɛɛ cä guɔk guɔndɔɔɲnikien j̄ bi a duundien.
- 7**A bum ni j̄j̄n, kä /cu dual kä ɲäcni je ɛn ʋöö bi ɲuɔt diaal lɔt cɛɲnikɛ mää ca ke lɔt j̄j̄ ɛ kuanydä ni Muthɛ. Kä /cu tekɛ mi bi wāny kie bi guäc rɛy kä tin diaal tin cɛ lɔt j̄j̄, ke ʋöö deri cu j̄al ke ciɔɔk mi gɔaa guɔthni diaal.
- 8**En waregak ɲuɔtni ɛmɛ a /ci luëër thokdu, kä la car rɛyde ke cɔɲ kɛnɛ wäär, ke ʋöö bi la tiidi ni tin diaal tin ca gɔɔr rɛyde. Ke kuj̄ ɛmɔ dää lätku cu cuɔɲ.
- 9**ɛ niɛ min cä lɔr j̄j̄ j̄ kāmni loɔdu buɔm, kä /cu bath, ke ʋöö bä te kɛɛl ke j̄j̄ guɔthni diaal ʋän Kuothdu ni Kuoth Nhial.”

L̄j̄ɛɲ laatni Jɔ-cua

- 10**Ke kɔr kä min ci Jɔ-cua ruac in ci Kuoth ɛ lɔt je liɲ, cue ruac ke kuɔr lätni j̄j̄ l-the-rɛl weɛ j̄,
- 11**“Wiaa rɛy wec kä wiaa j̄j̄öke naath j̄, ‘Rialɛ m̄j̄thkun ikä, ke ʋöö bia rɔl in wä Kuothdan ni Kuoth Nhial ɛ kɔm ye ala duundun wä kɔn.’ ”
- 12**Kä cue ruac ke dɔr kuayni Rɛ-u-ben kɛnɛ dɔr kuayni Gad ke th̄ɔɔɲ döör kuayni Ma-na-the kä cue ke j̄j̄ök j̄,
- 13**“Tietde mää ci kuany Kuoth ni Muthɛ ɛ lɔr ye j̄ bi Kuothdun ni Kuoth Nhial ye dhil kɔm mun ɛmɛ ala wecdun.
- 14**Ke kuj̄ ɛmɔ, bi mänkun kɛnɛ nyintietnikun ke ʋɔkun duoth w̄j̄c ɛmɛ min ci Muthɛ ɛ kɔm ye kuj̄c Jɔr-dɛn, kä bi nɛy tin buɔm buɔɔm kä ye yiɔɔkien kɔn kä bike kac kuj̄c kɛɛl ke dāmuɔɔrikun kä bike wä kɔɔr kɛɛl ke ke,

15 amäni mi wä Kuoth dämuḥori wä nyuḥḥor en wani, cḗtkε mi tiḡ mi, a bike mun in käm Kuothdun ni Kuoth Nhial ε κε, kḗn ala duundien. Kä κε jḗak dḗre cu lony muundun in ci Muthe in la kuany Kuoth ε kḗm ye kuḗc Jḗr-dḗn εme lotdä käny caḡ, kä bia je cu ben kḗn.”

16 Kä cu döör ε tḡ ε loc ḗ, “Kḗn bakḗ tin ci laḡ kḗ laḡ ni ken diaal, kä bakḗ wä guḗthni diaal tin bi kḗ jḗk kä thḗn.

17 Kḗn bakḗ thokdu liḡ bḗ, cḗtnike mḗe cakḗ thok Muthe liḡ rey kä ti diaal. Min te ni jḗn thḗn, a Kuothdu ni Kuoth Nhial luäk jḗ thḗn cḗtnike mḗe cḗ Muthe luäk.

18 Ram in /ci ruaacniku bi liḡ, kä /ci bi laḡ ni min ci laḡ je, jḗn ba näk. A bum ni locdu.”

Jḗc 2

Lḗem kä Jḗ-ri-ko

1 E jḗn, cu Jḗ-cua gat Nun ney daḡ rew ti lieem ku jḗk κε tḗḗ ni kä Ci-tim kä cue κε jḗök ḗ, “Wiaa kä care rey rööl keeliw, kä a dḗt ni rek Jḗ-ri-ko.” Cuke ku wä, kä mḗe cike cop rḗek, cua wä jac ni dhḗr ciek mi riär mi cḗal ḗ Ra-yab.

2 Kä cua je ben laḡ kuäär in dḗit kä Jḗ-ri-ko ḗ, “En thiaaḡni tḗe κε ney ti ci ben kä jḗ l-the-rel κε yḗö bike wecdan ben lim.”

3 E kuḗ ruac εmḗ cu kuäär naath jḗk kä Ra-yab, kä cue wee ḗ, “Ken ney tḡ ca jac ni dhḗru tḡ κε lieem. Ake bḗe raar.”

4 Kä nḗne je, cu ciek εmḗ je loc ḗ, “Epuḗ, ci wutni tḡtḡ dhil ben dhḗrḗ, kä /kḗn guḗath in bḗke thḗn kule ḡac.

5 Kä en thiaaḡni min ci thiḗk ni yḗö ba thiḗk rḗek wec lḗk thḗn, cuke wä. Guḗath ḗ cike rḡ rḗt κε je mḗ, /kḗn le ḡac. Kua κε cuap lḗer κε pḗth, kä bia κε wä kḗp.”

6 Kä thuḗkde ni yḗö jḗn ciek εmḗ cḗ wutni daḡ rew ε tḡ naḡ ni wḗi duḗel guḗth in ḡot /ken jḗak kuḗr ni cop cienḡe, kä cue κε wä kuḗth piny κε tḡḡ lath ti cḗ ḡar wḗi duḗele.

7 Kä cu jḗak rḡ ku riet kḗorien, kä ε nie min kackε raar, cua thiḗk paḡny wec pḗem thḗn, cuke cu wä guḗrke κε kä lḗer dup in wee Jḗr-dḗn amäni mḗe cike wä cop ni wḗthni yiḗer diaal.

Mat ruac kamä Ra-yab kenε lieem

8 Kä en guḗth εmḗ min /ken jḗal ε tḡ ni niḗen, cu Ra-yab ben kä κε wḗi duḗel,

9 kä cue κε jḗök ḗ, “Daḗä je en yḗö ci Kuoth Nhial rḗl εme kḗm ye, kä en rḗl εme ni keeliw duale κε kujḗdun diaal,

10 ke yöö cakɔ liŋ en yöö mēē kaŋye raar kā l-jēp, cu Kuoth Nhial yier Bar Gutdä jak kā kööt nhamdun, kene yöö cia Thi-yon kene Ög tin la kuar tin dīt rey rööl jī ɛ-mor kuic Jor-dēn dup.

11 Kā ɛ niē mēē cakɔ tītī liŋ, ci lockɔ cu jīēth, kā cakɔ cu baath elɔŋ ke kujidun, ke yöö Kuothdun ni Kuoth Nhial jen ɛ Kuoth in waŋ cien nhial kene piny.

12 ɛ jen, täämē kuēē rɔ yac ke ciōtde nhamdä en yöö bia yä lät kā gooy cētke min cä lät agoaa ke ye, kā bia yä moc ke nyuth mi thuɔk

13 en yöö ɛruc bia lät goaa ke thok duēēl guaar kā bia ko kän liŋh kōne cieŋ maari ke nyinkien diaal.”

14 Kā cuke je loc ī, “ɛruc, tēkda ɛ jen tēkdun. Kōn bakɔ ye dhil lät kā gooy, mi /cia çap loayda emē bi jak kā räth raar. Bakɔ ye dhil cien ni nācä cāŋ in bi Kuothda ko kam mun rööl emē.”

15 Kā en Ra-yab, dueē ca tath puɔɔny paany wec, kā cue çap ku çap en yöö be ney ɛ tɔ luay piny ke dep ke wernyin mi te kuic in wee raar.

16 Cue ke ku jīök ī, “Yen bia wä, kā bia rɔ bar ni rey päämni ke yöö /cia bi le wä rōm dup ke göörkun, kā bia rɔ wä tēē en thōŋi ke nīn daŋ diɔk amāni mi ci göörkun luny jɔk. Dēre cu jal ke jalun.”

17 Kā cu wutni ɛ tɔ ɛ jīök ī, “Kōn bakɔ mat ruacdan emē cakɔ yaac ni rɔ nhamdu mi kāp, duunde yöö bakɔ te raar thīn mi /ci neme bi lat.

18 Nene, en cāŋ in bakɔ rol emē kap mut, jīn bi dep ɛ dol emē ruɔk wernyinä ɛ ci ko luēēy piny ke je mi. Kā bi jī thuɔk duēēl guur diaal rol dhōru.

19 Cakɔ bi teke thīec ke liāā raam in bi kac raar dhōru kā bi wä jal wīi duɔpni, bi thōŋ raamɔ a duŋ wecde kārca. Kā nene, mi wa raan gueer kā ney diaal tin te cienɔdu, bi thōŋ raamɔ a duŋ wecda.

20 Kā mi wiaa çap loayda emē jak kā pal raar, bakɔ te raar rey matdä ruacdan in cakɔ yaac ni rɔ nhamdu.”

21 Kā cu Ra-yab ke loc ī, “ɛ je inɔ, a je kua jen.” ɛ jen cue ke ku luay piny, kā cuke cu jien. Kā min cike rɔ ku rīt, cu Ra-yab dep in dol cu ruɔk puɔɔny wernyiēn.

22 En wan ɔ, cu wutni tin kōn ku jien kā cuke rɔ wä tēē ni rey päämni a cuke wä te thīn ke nīn diɔk. En nīni diɔk ɛ tɔ cu göörkien dup diaal luk, kā thile mi ci ken ɛ jek, kā cuke luny Je-ri-ko.

23 ɛ jen, mēē ci goor ɛ tɔ luny jɔk, cu wutni tin kōn ku luny piny wīi paam, kā cuke yier ŋok kā cuke luny kā Jo-cua gat Nun, kā cuke tēē diaal tēē ci tuɔk ben lat je.

24Ke joak cuke je ku jiök i, “Epuç, ci Kuoth Nhial roj emo dhil kam kon. Kä min te wij kä neme keeliw e yöö nie ken ji wec puanykien laathe ke ni ken diaal ke kujidan.”

Joc 3

Jiëth kieer Jor-den

1Kä meë ruçnde cu Jo-cua loth piny kä cuε wecde yoth keel kene ji l-the-rel diaal, cuke jien ni kä Ci-tim, kä cuke ben ni thok yiëer Jor-den, kä cuke ben puat thijn læer.

2Kä ke kor nini dan diok, cu kuar lätni ji wec diaal wä lar lär i,

3“Yen, mi wiaa bööth palä kä ji Lii-bay nen kapke thanduk matdä Kuothdun ni Kuoth Nhial, en wanu kuëë nyuonj kä yöthe koorien.

4Ke yöö yen puanykun thile ram mi ci met ret ke jen duçop e wiaa thijn e, e jen bike ye ku nyuoth duçop. Kä yen bia dhil teke kam mi nonj kä mi tot ke thanduk matdä Kuoth.”

5E jen, cu Jo-cua naath ku jiök i, “Jake roj kä löy löëy nhiam Kuoth, ke yöö iruun waan bi Kuoth Nhial buçmde nyoth nhiamdun ke läti ti gayke naath.”

6Kä cuε bööth palä ku jiök i, “Kane thanduk matdä Kuoth kä böthe naath ke je.” Kä cuke wä thijn.

7Kä cu Kuoth Nhial Jo-cua ku jiök i, “Ni en wale mi, yan bä ditdu rep nhiam ji l-the-rel diaal. E jen bike je cu nac o en yöö taq keel ke ji cetnike meë taq kone Muthε.

8Tääme wër ruacni ke bööth palä tin kapke thanduk matdä kä jiojni ke i mi wäke wä cop wij yiëer kä Jor-den, ake cuj yieer.”

9Ke kuj emo, cu Jo-cua ji l-the-rel ben jiök i, “Taye roj kä biao lieje laat Kuothdun in la Kuoth Nhial.

10E jen bia je cu nac nike neme en yöö Kuoth mi tek a reydu, kene yöö mi wiaa kor kap, jen be ji Ke-naan ke ji Yëth ke ji lwi ke ji Pe-rii-dhi ke ji Gir-gac ke ji E-mor amäni ji Ye-buth jak kä bath ni çar nhiamdun.

11Bia je nac ke yöö mi wä thanduk matdä Kuar ni guan wec muçon keeliw ye böth Jor-den.

12Ke kuj emo yen täame kuëë ney dan wäl rew kan kä döör l-the-rel, ram kel doçor o.”

13Kä mi wä bööth palä tin kapke thanduk matdä Kuoth Nhial in la Kuäär wec muçon keeliw paat ciöknicien cuath yieer kä Jor-den, bi löny yiëer emo cuonj kä bi pi tin lony ni kuic i wee nhial i roj roj guäth kel.

14 Ɛ jen, mēē ci naath yōth ni guathni goalikien kā wāke yier jiēth kujc, cua ke both ε bööth palä tin kapke thanduk matdä.

15 Kä tääme ci kir Jor-den muak ci wänke diaal wä raar amäni guāath nēr beel. Kä mēē ci ney tēē kapke thanduk matdä ruac cop kā Jor-den, mēē ci ciök bööthni palä tēē kapke thanduk cop rey piini,

16 cu piw tin löny nhial rō kap cuōŋ, cuke rō luth guāth kel ni nōnä kā A-dam, wec in te gekä Dha-re-than. Kä cu thaŋ piini löny baar Ä-ra-ba min la Bar in Wac guāth in cu pi diaal ŋuok. Kä cu naath jiēth kujc lotdä Je-ri-ko.

17 Kä guāth in jiēthke yier ε ji l-the-rel diaal ke duōp mi kööt, ken bööth palä tin kapke thanduk matdä teke cuŋä guāth mi kööt däär yiēer Jor-den, amäni mēē cu dōr ji l-the-rel thuok ke jiēth keeliw.

Joc 4

Riäkni päämni

1 Tääme mēē ci dōr emε ku thuok ke kac kujc keeliw, cu Kuoth Nhial Jo-cua jiök i,

2 “Muocε rō ney daŋ wäl rew, ram kel dōor o,

3 kā jakni ke kā kuēnyke rō reem päämni daŋ wäl wicdien rew däär yiēer Jor-den nie guāth in ci bööth palä cuōŋ thīn, kā naŋε ke kā bia ke wä dir guāth in bia wä puat thīn en thiaaŋni.”

4 Ɛ jen, cu Jo-cua ney daŋ wäl rew tin ce kuany ram o dōor o ku ciöl rō,

5 kā cuε ke jiök i, “Wiaa kā luocε yiēer dhōaŋε thanduk matdä Kuothdun ni Kuoth Nhial cōr, kā wiaa ni däär yiēer kā a ram o kā ye wä jiare moc ke pämi be kap, pääm ti päär pēkdien nike ken dōor ji l-the-rel.

6 Ken bike la nyuth timä reyduŋ, ke yōö cāŋ kel in wä gaatkun ye thiec ke min luotke,

7 bia je lar ke i neene, mēē jiēthke thanduk matdä Kuoth Nhial ni yier Jor-den, cu löny yiēer emō cuōŋ kā cu pike rō gey. Ke kuj emō bi gaat l-the-rel diaal luŋ Kuoth Nhial a tiim ni ciaŋ ke ken pääm titi.”

8 Kä cu ji l-the-rel lat nie min ci Jo-cua ε lar ke. Cuke pääm totō nööŋ wic kā cuke ke ben laŋh piny thīn.

9 Ɛn wāno, ci Jo-cua pääm daŋ wäl rew kaŋ bä, kā cuε ke laŋh guāth ciökni kuari palä min cike cuōŋ thīn kā kapke thanduk matdä däär yiēer Jor-den. Ken pääm ε tō ken a guāthdien amäni wāε.

10En wano, not bööth palä tin kapke thanduk matdä cunä däär yiëer Jor-den, amäni mää wa tää ca lat Jo-cua ε Kuoth Nhial ke thok Muthε thuk ke läth guathnikien. Cu naath ro ku thuol kujc ke peth.

11Min cike ro kuεr kujc yiëer εwic, cu bööth palä ben räth nhiam ke thanduk matdä Kuoth Nhial.

12Kä cu gaat Rε-u-ben ke gaat Gad ke thaaη gan Ma-na-the jieth kujc ke yiw köorien nhiam ji I-the-rel cεtke mää ca larkε ε Muthε.

13Cu ney ti bathdöori nuaan ti ji köör jieth kujc nhiam Kuoth Nhial wäke dεεkä Jε-ri-ko ke kor.

14En cāη εmo pany, cu Kuoth Nhial dij Jo-cua rep rey ji I-the-rel diaal, kä cuke je luoth ni thiekä ke pek tεεkädε kεeliw cεtnike mää cike Muthε luoth ino.

15Mää cike te kujc ni ken diaal, cu Kuoth Nhial Jo-cua leni jiök i,

16“Jakni bööth palä tin kapke thanduk matdä kä bää raar yiεer Jor-den.”

17Cu Jo-cua ke ku ciööl raar.

18Cu bööth palä tin kapke thanduk matdä ben raar ni däär yiëer Jor-den kä ε nie min cup ciökien köötdä, cu pi yiëer Jor-den loc guathdien kä cue thiaaη nyok nike taa in wänkä.

Copdien kä Gil-gal

19ε jen mää jiethke yier Jor-den ε naath ke cāη kä wäl paay in coal i duöoη, cuke ben puat kä Gil-gal kujc kanyä cāη Jε-ri-ko.

20Kä cu Jo-cua pääm tää ca kam raar däär yiëer Jor-den ben dier piny kä Gil-gal.

21Cue gaat I-the-rel le jiök i, “Mi wa ye thiεc ε gaatkun cāη kel ke min ηacε ke kuj päämni titi,

22a je ηackε ε gaatkun i ci ji I-the-rel ben kujc Jor-den εmε ke duöop mi kööt.

23Lare je ke i ci Kuothdun ni Kuoth Nhial yier Jor-den jak kä kööt ke kuidun amäni mää cia ben kujc, cεtnike mää cε lat kä ko Bar Gutdä mää cu kööt amäni benda raar.

24Ci Kuoth Nhial neme cāp ino ke yöö dää buömdε min diit ηac wii muöoη kεeliw kene yöö dää yen Kuothdun cu luoth amäni cianj.”

Joc 5

Rick ji kujc yiëer

1Tääme mää ci kuar tin dij rool ji ε-mor kä kony cāη Jor-den, kene kuar tin dij rool ji Kε-naan jok Bar in Bor in te kam wiini, jith ji I-the-rel lij, kene yöö ci

Kuoth Nhial y_{ier} J_{or}-den jak kä kööt amäni gu_aath ëë ci j_i l-the-rel käny kuj_c ni ken diaal, cuke dual el_oη, kä cuke η_ëër ke kuj_i j_i l-the-rel.

Cuël gan l-the-rel kä Gil-gal

²Ken n_ini t_ot_o cu Kuoth Nhial J_o-cua j_iök i, “Moc r_o ciëël p_aam ti moth kä nyok cuël gan l-the-rel ke yieth piny.”

³Cu J_o-cua r_o cu moc ciëël p_aam kä cue gaat l-the-rel cuël kä Gib-ëth-ara-loth.

⁴Mi g_ore thar kä m_ëë lät J_o-cua ε ni n_om_o, je men. Ken ney diaal t_ëë la wutni, ni ε ken ney t_ëë t_o j_i wäth k_oor, cike l_iw dup däär d_oaar guäth ëë cike jien kä l-j_ep.

⁵Cäηε m_ëë ca r_ic diaal t_ëë b_ëë raar kä l-j_ep cuël ni ken diaal b_a, ε ni y_öö ni m_ëë cike jien kä l-j_ep, ken gaat t_ëë dhool t_ëë ca d_ieth l_eer jäl, /k_an ke cuël,

⁶ke y_öö ci gaat l-the-rel däär d_oaar luk ke run ti jien n_uaan, cu p_ek n_eeni diaal t_ëë b_ëë raar kä l-j_ep kä j_i wäth k_oor thuok ke li_aa, ke y_öö cike ruac Kuoth Nhial dhot. Ken ney t_ot_o ci Kuoth Nhial ε dhil lar i /cike mun in c_e lar guand_oηnikien i ba dhil k_am gaatkien bi nen, jen mun in la mun caak kenε lith tuar.

⁷Kä ken gaatkien t_ëë c_e jak kä n_ualkε guäth gu_ani, ke ken t_ëë cu J_o-cua ke cuël, ke y_öö ηot ke /k_an ke cuël, thile ram mi cike cuël m_ëë tekε dup.

⁸M_ëë ci ney diaal ku thuok ke cuël, cu naath te ni guäthnikien rey wec amäni m_ëë cu bu_otkien luël.

⁹ε jen, cu Kuoth Nhial J_o-cua ku j_iök i, “A t_em_e nie w_ale, cä kuëth in d_eë kuëth ni ye ε j_i r_ööl l-j_ep puoth pu_anyunikun.” Ke kuj_i em_o, ci gu_aath em_o ci_ötdε min ci duth je raar amäni w_ale cua Gil-gal. Gil-gal ke thok j_i Y_i-bε-ru lotdε ni mi ca puoth.

M_ieth bälä kä Gil-gal

¹⁰M_ëë te j_i l-the-rel kä Gil-gal cuke mieth bälä nyok ke t_iet, kä cuke je rialikä ke cäη kä wäl n_uaan kä pay, ke thian_dε, kä r_emni Jε-ri-ko.

¹¹Ke bakdε m_ëë ru_on nie cäη em_o p_any cuke m_ith r_ööl em_o m_et, cuke pampam mi thil thuop cam kenε manytapni ti ca tu_oop.

¹²Nie guäth em_o p_any m_ëë cike m_ith r_ööl em_o m_et, cu nup mi c_oal i mana p_eën päl. Kä /ken gaat l-the-rel mana le nyok n_en. Kä m_ëë thile mana mi le te th_in, nike jen ru_on em_o a wä nhiam, cu gaat l-the-rel cam ni m_ith diaal tin ci_ek r_ool Kε-naan.

Kuäär r_em Kuoth Nhial

¹³Täämε m_ëë te J_o-cua kä Jε-ri-ko, cue let kä cue wut mi te c_ujä nhiamdε nen, te tetdε ke thep mi ca guath g_okäde. Cu J_o-cua wä kä je kä cue je th_iec i, “ε j_in raanda, kie raan j_i t_era?”

¹⁴Cue Jo-cua loc i, “Eëy. Yän taa wan eme ala kuäär rëm Kuoth Nhial.” En wane mo, cu Jo-cua ro kam muaal, kä cue je läñ, kä cue je jiök, “Kuäärä, e yän kuanydu. Lar min dëe lat.”

¹⁵Kä cue je jiök i, “Lony waariku, ke yöö en guaath e cunji thïn e thëke je.” Kä cu Jo-cua e liñ.

Joc 6

Käni Je-ri-ko

¹Tääme cua Je-ri-ko thuk panynike diaal lek kä thïn ni bum ke kuj gan l-the-rel, kä thile ram mi nhöke coth rec kie kac raar.

²E jen, cu Kuoth Nhial Jo-cua leni jiök i, “Yän tääme kamä Je-ri-ko ji keel nike ruēēcde amäni lathkeerike tin buom buom.

³Ke pek nini dañ bākel yen bia jok rēēk dhil gul ke luoc kel ke cāñ, yene rem kööru.

⁴Kä bi bööth palä dañ bārōw ro moc tuñ ruaath rōmä dañ bārōw kä bike ke kuoth nhiam thanduok matdä, kä ke cāñ in bārōwdien bia rek gul ni kä bārōw, kuothke kaañni e bööth palä.

⁵Kä mi wiaa ke wä liñ kuothke tuñ e to ke jow kel mi bäär, en wano a ney diaal wak keel ke jow mi diit, kä bi panyini rēēk tēeth, kä bi rem keeliw cu coth rey wec, wir ram o ni nhiamde.”

⁶Cu gat Nun ni Jo-cua bööth palä col kä cue ke jiök i, “Kape thanduk matdä kä a ney dañ bārōw reyduñ böthke ye ke kaañni tuñni rōmni.”

⁷Kä cue naath cu jiök i, “Wiaa jalē ke jok wec kä a ney diaal tin ji koor böthke thanduk matdä Kuoth Nhial.”

⁸Cetke mēē ci Muthē ruac ke naath, cu bööth palä dañ bārōw tin roamke kaañni tuñni deet nhiam Kuoth Nhial wä nhiam, e kuothke kaañni, kä guorke ke e thanduk matdä ruac Kuoth Nhial.

⁹Kä cu wutni köör bööth palä tin kuothke kaañ guor. Kä cu gañ joak thanduk matdä ruac guor, kä kuothke kaañ a thil cuñ.

¹⁰Kä ci Jo-cua ney diaal gök en yöö /cike bi roal, kä bike biēt etil amäni cāñ in wēē ke wä lar lär.

¹¹E jen cue buan nēeni toto ku jak kä guolke jok wec kä keel ke thanduk matdä Kuoth Nhial. Ke kore cuke luny niēen goalikien.

¹²E jen cu Jo-cua ro jiec ke runwan, kä cu bööth palä thanduk matdä ruac Kuoth Nhial kan.

13 Kä cu bööth palä daṅ bārow tin rōamke kaanṅi tuṅṅi deet nham Kuoth Nhial wā nham, kuothke kaanṅi a thil cuṅṅ. Kä cu wutni köör wā nhamdien, kä cu gaṅṅ jaak thanduk matdä ruac Kuoth Nhial guṅṅ, kä kuothke kaanṅ a thil cuṅṅ.

14 Ke jen cāṅ in rēwde cuke rēk gul kä keel kä cuke lony niēn goalikien. Cuke neme laṭ ke niṅ daṅ bākel.

15 Kä ke niēn in bārowdien, cuke keeṅ ni pōt, cuke rēk gul ni kä loc bārow ni ken jen taḍdien in wen. Neme kārca ε jen niēn in kel in cike rēk gul ni kä loc bārow thṅ.

16 Ke luoc in bārowdien guāth in kuothke kaanṅi ε bööth palä ke jow mi bäär, cu Jo-cua neeke jiök ṽ, “Kua kac nhial ke jow mi diit ke yōö ci Kuoth Nhial rēk eme kaṃ ye.

17 Jen rēk puṅnyde ba dhil nor ewic amāni ṅoak diaal tin te rēyde ala luuri ti muc ke kuj Kuoth Nhial, ba päl ni ciek in riär in coal ṽ Ra-ṅab kene nēy diaal tēē te cienḍe ke yōö cike lieem tēē canē jaḅ kur.

18 Kä /cuore duṅṅ guēṅ kä ṅoak diaal tin ca laṭh dākä. Kä mi /ce biḅ jen ino, bia rēy wec gan l-the-rel nōṅ riek kene dāk.

19 Kä duunde yōö a ṅoak diaal tin ca täth ke yieeth in bor kene daḅp, ke dhaḅri laṅni kene yieeth, a ti ca ley Kuoth Nhial, kä ba ke mat kuakni Kuoth Nhial.”

20 E jen, cu bööth palä kaanṅi kuoth, kä ε nie min ci naath ε liṅ, cuke wak ke jow mi diit, kä cu paṅy rēek teeth, kä cu ṽ koṅ leny rēy wec lot ram o ni nhamde, kä cuke wec kaṅ.

21 Cuke nēy diaal näk rēy rēek, wutni kene män, gaat amāni dōṅ, cuke ke näk bā amāni ṅok kene det ke muḅli.

Kaṅ Ra-ṅab

22 En waṅe me, cu Jo-cua wutni daṅ rēw tēē ci koṅ ben ala lieem jiök ṽ, “Wiaa kä riär indaan cienḍe, kä nööṅe je raar amāni ṽ cienḍien diaal nike mat ruacdun in cia yaac ro.”

23 E jen, cuke wā kä cuke Ra-ṅab nööṅ keel kene guṅ ke man ke dāmani kene duoth ṽ cienḍe diaal, kä cuke ben puṭ guāth mi thieek ke guāth in ci ṽ l-the-rel puṭ thṅ.

24 Kä cuke rēk döṅ mac, amāni ṅoak diaal tin te rēyde, cu thil ni yieeth in bor ke daḅp kene dhaḅri laṅni kene yieeth, kä cuke ke laṭh rēy luaak yiṅṅi Kuoth Nhial.

25 E ni Ra-ṅab in la riär en ēē cu Jo-cua ε päl keel kene ṽ cienḍe ke cienḅ guṅni diaal, ke yōö ci ciek emo ṽ luom kur kä Je-ri-ko, kä jen ake kuay kä l-the-rel en täame.

Bjet raam mi tääth Jε-ri-ko

²⁶En nini tɔtɔ cu Jo-cua ruac mi bum ε tet laṭh piny ke gaat I-the-rel kä cue wee i, “Ni ram mi wä je wä dil i be ræk Jε-ri-ko emε nyok ke taṭh, ca kueth nhiam Kuoth Nhial. Be je cuṅ ke kēēde, kä be thiekrike puat ke pēekde.”

²⁷Ino, cu Kuoth Nhial te keel ke Jo-cua, kä cu kēkde rol röm.

Joc 7

Duer A-kan

¹Cu Kuoth Nhial lɔcde puṅar eloṅ ke gaat I-the-rel ke yöö cike ruacde tol, ke yöö tēē ke wut mi cɔal i A-kan gat Kar-mi gat Dhab-di gat Dhera rey döör Juda mi ci rɔ moc kuakni tēē ca laṭh dākä.

²Tääme cu Jo-cua naath jak ni kä Jε-ri-ko ke yöö bike wä ræk mi cɔal i Aay mi thieek ke dhɔr mi cɔal i Beth-a-wen mi te kujc käny cāṅ rēek in cɔal i Beth-el, kä cue ke jök i, “Wiaa lieme pēk wec emɔ.” Cuke wä kä cuke reyde wä lim.

³Mēē cike wä luny jɔk, cuke Jo-cua ben jök i, “Thile luot mi dēē wä ni ney diaal ke je. Aay goore ni ney ti bathdɔori rew kie diok ti dēē je wä mak piny. A ney diaal /ci cuc keel, ke yöö ε ræk mi tot.”

⁴En ino, cu buan nath ti bathdɔori daṅ diok kor kap Aay, duunde yöö cu ji Aay ke riet jɔk.

⁵Cuke ke joc ni thok rēek kä Aay, cua ke ben päl ni guäth mi cɔal i Ce-ba-rim a cuke ji I-the-rel ti jien daṅ diok widde bākel näk benädien piny wii bilä. Kä cu ney diaal lockien jiēth eloṅ a cuke luṅany ke mer.

⁶En jen, cu Jo-cua kenε dij I-the-rel bieynikien rēt ke jiēth loṅay, kä cuke rɔ yuor piny buupä nhiam thandukä matdä Kuoth Nhial. Cuke te thṅ amäni kony caṅ a cike wuothkien buk ke ṅēth.

⁷Kä cu Jo-cua laṅ, cue wee i, “Aṅ, Kuäärä ni Kuoth Nhial. Enu mēē curi ko nyäk ke noon kujc Jɔr-den emε kä bi ko cu ben thöp ji ε-mor, ke yöö ba ko cu nor? /Ci dēē goaa ni mi cakɔ cu te kujc in dɔṅ kä Jɔr-den?”

⁸Aṅ, Kuäär, bä je lel i di, mi ci ji I-the-rel jɔkdien riet ji tērien ε!

⁹Tääme bi ji rööl Ke-naan amäni pēk rööl in dɔṅ keeliw ε liṅ, kä bike ko gol kä ba ko cu näk kon diaal. En guäth emɔ, jin bi kēkdu kule yiath kä ṅu?”

Luoc Kuoth Nhial

¹⁰Cu Kuoth Nhial Jo-cua loc i, “Enu mi lätdi tɔɔcä? Jieε rɔ.

¹¹I-the-rel ce duer laṭh. Ken cike ruac ēē cä guok ke yaṅ. Cike rɔ moc kä ṅpaani tin thēke. Ca ke kual kä cike ke kur, cike tɔtɔ cu mat kuaknikien.

12Ke kuj emə, /ci gaat l-the-rel kor ji tērien dēē meṭ luāṅ. Täämε cikε jioḱien riet guān tērien ke yōō ken ji l-the-rel puānykien ca ke kuēth nuṭṭ. Yān /cā bi le ḡot ke tḡḡ keel ke ye, ε ni mi wiaa ḡṭak diaal tin thēke woc reydun kā bia ke nor.

13Jiecnɪ täämε kā wēr jakni naath kā ḡow puānykien kā jioḱni ke riale rṭ ikā ke bendun kā yā iruun, jioḱni ke i, 'Lö l-the-rel, yen a ḡṭak tiḡ reydun kā tēē cā ye jioḱ i bia nor. Ke kuj emə, yen cia thil luāṅ ke ji tērun amāni mi wiaa ke nor.

14Ku je lar ke i iruun waṅ bike ben nhiamdā ken diaal döōri, kā dor in wā Kuoth Nhial ε kueth, be rṭ luay thukni duēli, kā thok duēel in wā Kuoth Nhial ε leni nyoth bā, be rṭ luay ḡali, amāni ḡol in wā Kuoth Nhial ε nyoth, bi ji cieenḡe rṭ luay keli.

15Kā ram in ba ḡṭak tin ca ley Kuoth jek kā je, jen ba waṅ, puṭnyde keel amāni ji cieenḡe paṅy kenε ḡṭak diaal tin teke je, ke yōō cε gukdā yar, kā cε l-the-rel moc buar.' ”

Nāk guān dujṛā

16ε jen cu Jo-cua keḡer nike run waṅ, kā cue ji l-the-rel jak kā luayke rṭ döōri kel kēēli. Kā cu dor Juda jṭṭc.

17Cue dor Juda jak kā luayke rṭ thukni duēli, kā cu thok duēel Dhera jṭṭy. Cue thok duēel Dhera jak kā luayke rṭ keli, kā cu cieenḡ Dhab-di jṭṭy.

18Kā cue cieenḡ Dhab-di jak kā luayke rṭ keli, kā cu gat wutdā mi cṭal i Kar-mi ni A-kan jṭṭy, guāṅṭṭṭ A-kan ε Dhab-di min mṭ gat Dhera raan döör Juda.

19Cu Jo-cua A-kan ku jioḱ i, “Gatdā, luthni Kuoth Nhial ni Kuoth ji l-the-rel, kā lat thuḡk laacdu, kā moc Kuoth liak. Lar min ci lel täämε. /Cu je bi tēḡ ke yā.”

20Cu A-kan ε loc i, “εpuc, yān cā Kuoth Nhial in la Kuoth ji l-the-rel jioḱ ikā, kā duerā men.

21Rey kuakni tēē cane pec cā bij mi bēē kā Bē-bi-lon bec kenε ti cṭke reem yieḡthā ti tṭt kenε cikε dāāpā mi tṭt. Täämε, cā ke muṭ piny rey kemekādā, kā te yieeth piny i.”

22Inṭ, cu Jo-cua naath ku jak, kā cuke riṅ rey kemekā, kā cua ke wā jek piny rey kemekāde kā te yieeth pinydien.

23Cuke ke kan kā cuke ke nṭṅ Jo-cua kenε ji l-the-rel diaal. Kā cuke ke ben laḡh piny nhiam Kuoth Nhial.

24ε jen, cu Jo-cua keel ke ji l-the-rel diaal A-kan kāp kenε lāṅ yieḡthā ke bij in bāär ke jen cikε dāāpā, matdien diaal amāni gaat A-kan, yṭṭke ke muṭlike kenε detke, kemede kenε ḡṭake tin kṭkien diaal, kā cuke ke naṅ guāth mi cṭal i Tap A-kor.

²⁵En wani, cu Jo-cua je jiök j̄, “Min mooci ni ko riek emε bie dhil lar. Kä en wale bi Kuoth Nhial j̄i le moc riek.” Cuke A-kan bök ke pääm ε ken diaal, kä cuke j̄i cieen̄de näk ke bokni, kä cuke ke cuath ken diaal amäni nyinke diaal.

²⁶Cuke A-kan d̄ier piny ke buon päämni ti te th̄in amäni wale. E jen luot kä min cöalke guath em̄o j̄ Tap A-kor amäni wale. E jen, cu Kuoth Nhial n̄eēnyde cu luäär.

Joc 8

Däk Aay

¹E je ino, cu Kuoth Nhial Jo-cua ku jiök j̄, “/Cu le dual täame, ε n̄aath ni j̄in kä nan̄ni j̄i kor diaal Aay w̄er k̄apni je kor. Yän cä j̄i jak kä bi kuäär in d̄iit kä Aay tiam, bi n̄eεke diaal amäni wecde kene pek wecde keeliw a nyinku p̄any.

²Yen latde Aay kene kuäärε meē cia lat Je-ri-ko kene kuäärε, duunde yöö en keel ε bia kuak kene yök kan ala nyinkun. Riale r̄o ikä kä make rek piny kä dhöame je ke jokde.”

³E jen ino, cu Jo-cua r̄o rial ikä ke yöö be wä Aay kene rem kööre diaal. Cue ney ti bathd̄ori ti j̄ien diok kuany kä lathkeerike tin buom buom, kä cue ke däk kä piny ke wäär.

⁴Cue ke jiök j̄, “Nēne je, yen bia wä ke jok rēek, kä bia je wä t̄oc ikä. /Cuore n̄oan el̄oη ke je, kä yen diaal ε wuothkun te nhial ke remde ikä.

⁵Yän kone gatde diaal bako je wier r̄eek. Mi wä j̄i Aay ko lor ke kor c̄etke meēdan, bako r̄o cu bar ke ke.

⁶Ken ba ko joc amäni mi cak̄o ke nan̄ d̄or ε lem lem. Bike cu dh̄oη ni yöö barko ni r̄o ke ke c̄etke meēdan eē juocke kon.

⁷Köore, bia cu rīiη guath in cia r̄o t̄eē th̄in kä bia rek cu mac. Bi Kuoth Nhial in la Kuothdun ε kam ye.

⁸Mi wiaa rek ku kan, kuēē je cuath nike ruac eē ci Kuoth Nhial ε lat. Yen lieηe laat ε t̄o gōaa.”

⁹E jen, cu Jo-cua ke jak, kä cuke wä guath in wa r̄o t̄eē th̄in, kä cuke liep th̄in t̄ocä kamä Beth-el kene Aay kuj̄c konyä can̄ Aay. Kä en Jo-cua cue niēen w̄ic en wäär o.

¹⁰Kä meē ruondε cue kēer ni bakä kä cuke ke böth Aay, jen kene d̄it l-the-rel.

¹¹Cuke wä, jen kene buan lathkeerike kä cuke lot ni nhiam rēek kä cuke wä yiēth caam rēek, teke kuj̄c täpä mi te kamädien ke Aay.

¹²Cue ney ti bathd̄ori d̄aη dhieec kan, kä cue ke jak kä wa j̄i rēek t̄oc ikä kuj̄c rēek kä kony cāη, kamä rēek em̄o kene rek in c̄oal j̄ Beth-el.

- 13 Ino, cua ji koor däk kä guathnikien kä te luoth in diit kuic caam rëek, kä te tharien kä kony cän. E ni Jo-cua kärca, cu niëen rey täpä mo.
- 14 Mëë ci kuäär in diit kä Aay nën, cue jien keel ke neeke diaal, kä cuke rin ke pëth ke yöö bike kor wä röm ke ji l-the-rel guath ëë kon ke kor röm thin rey täpä min lot ro ke pan Ä-ra-ba, kuecke yöö ca ke tuc ikä jok rëek.
- 15 Kä cu Jo-cua kene ji l-the-rel diaal ro bar ke cap ala ney ti ca buok, kä cuke ro bar ke duorop in wä däär paan.
- 16 E jen ino, cu ji rëek diaal ro kok ke yöö bike naath joc, kä mëë juocke Jo-cua e ken, cua ke buath door kä cu rek duoth.
- 17 Thile ram kel mi cu duoth kä Aay kie Beth-el mi dëë a ram mi ci loon jucä ji l-the-rel. Ken diaal cuke rek bany piny baan, kä cuke ji l-the-rel gur kä leer.
- 18 E jen, cu Kuoth Nhial Jo-cua e jiök i, "Nyoth Aay ke jen keet o te tetädu mo, yän kamä rek emo ji täämë." Cu Jo-cua e lin ni kä keel.
- 19 Kä e nie min kape tetde nhial, cu ney tin ca wec tuc ikä ro jiec kä rinke ræk ke pëth kä cuke je kan kä cuke je pëth ke cuath.
- 20 Kä guath ëë ku ji Aay tää juocke gaat l-the-rel e liec, cuke nen ni rek mi ci tole rath ni puar, kä ke yöö ci ji l-the-rel tää barke ro däär daaar ro riet ke, e wan, cike cu thil guath mi dëë ro bar ke je.
- 21 Kä mëë ci Jo-cua kene ji l-the-rel diaal e nen i ci bjeem rek kan kä cike tol rëek nën ni puar, cuke luoc kä cuke ji Aay cok.
- 22 Kä cu tin te ræk ke rak. E jen cu ji l-the-rel ji Aay cu göl däär kä cuke ke näk a thil duoth. Thile ram mi cu kään kie cu kaac,
- 23 E ni kuäär in diit kä Aay en in cua káp ke tädë, kä cua je nöj ni Jo-cua.
- 24 Cu ji l-the-rel ji tär diaal näk däär daaar guath ëë ca ke juoc thin e ji tärjen. Ke kor cuke ben Aay kä cuke ney diaal tin not thin ben njer piny ke thep.
- 25 Kä en cän emo pany cua ney ti bathdoori wäl wicdien rew lap piny,
- 26 ke yöö /ken Jo-cua tetde luoc piny amäni mëë ci ney diaal thuuk ke liaa kä Aay.
- 27 E ni yok kärö kene kuak wec emo tää cua kan ala nyinkien tin pëec nike mëë ci Kuoth Nhial e lar Jo-cua.
- 28 E jen ino, cu Jo-cua Aay cuath, kä cue je jak kä dir dhac. E jen taade min not thin amäni täämë.
- 29 Cue kuäär Aay in diit nap jiaath kä cue rinje jak kä but thin amäni thian. Kä guath in kony ke cän, cue naath jiök ba je woc, kä cua je yur piny thok rëek wec kä cuke je buoth piny ke buon päamni mi diit mi not thin amäni täämë.

Kuën buok nuṭni wii Paam Ee-bal

- ³⁰Tääme cu Jo-cua Kuoth Nhial ni Kuoth j̄i l-the-r̄el ku t̄ath ȳik wii paam Ee-bal
- ³¹ceṭnike mēē ci Muth̄e in la kuany Kuoth Nhial ε lar gaat l-the-r̄el j̄i ba lat, ceṭnike min ca ḡor rey Buok Duṭni Muth̄e j̄i, “Ȳik mi ca t̄ath ke p̄ām ti /kaṅ kuac kā /kaṅ j̄op ke yeeth.” Kā cuke muc ti waan thöp Kuoth Nhial w̄ide, kā cuke je n̄āk kā ṽok ti muc ke kuj̄ mieth nyuaakädien.
- ³²Kā en wani nhiam j̄i l-the-r̄el, cu Jo-cua ruac mi te rey buok nuṭni Muth̄e ḡor puṭony p̄āmni t̄ot̄, jen ruac ēē ci Muth̄e ε lat ke kuj̄ j̄i l-the-r̄el.
- ³³Ken j̄i l-the-r̄el diaal keel ke gaat tutnikien, ke kuar lätnikien, ke ruēeckien amāni jur tēē te reydiēn, cuke cuṭṇ kuj̄cni thanduṭk matdä Kuoth daṅ r̄ew, te bööth palä kā j̄i Lii-bay tēē kapke je d̄äriēn. Ci thaṅṅkien j̄okdien riet paam Ge-ri-dhim kene thaṅṅkien paam Ee-bal. Neme ε mēē ci Muth̄e in la kuany Kuoth Nhial ε lar j̄i ba lat mi w̄ä guāth in ba poth n̄ike cop.
- ³⁴En jen, cu Jo-cua nuṭ diaal ku kuen ke, ruaacni puthä kene bit diaal, n̄ike taṅ in ca ḡor n̄ike rey buok nuṭni.
- ³⁵Ken nuṭ diaal tēē ci Muth̄e ke ḡor, cu Jo-cua ke kuen j̄i l-the-r̄el diaal tēē ci duol, ke män ke gaat amāni jur tēē te reydiēn. Thile riet kel mi cue bany j̄or.

Joc 9

Ji l-the-r̄el kene j̄i Gib-yon

- ¹Tääme mēē ci kuar tin dij̄ kuj̄c yiēer Jor-den neme liṅ, kuar diaal tēē te röli p̄āmni kene tēē te täpni amāni tēē te j̄ok Bar in Bor in te kam w̄ini kuj̄c in jay Le-ba-non. T̄ot̄ ke ken j̄i rööl ṽeth ke j̄i rööl E-mor ke j̄i rööl Ke-naan ke j̄i rööl Pe-rii-dhi ke j̄i rööl lwi kene j̄i rööl Ye-buth.
- ²Ken cuke r̄o mat ke ṽöo bike Jo-cua kene j̄i l-the-r̄el kap kor ke loc kel.
- ³En guāth em̄o, mēē ci j̄i rööl Gib-yon tēē ci Jo-cua ke lät kā Je-ri-ko kene Aay liṅ,
- ⁴cuke cap mi wän wän laṭh, cuke r̄o duol miṭh ke kuj̄ jal, kā cuke muṭlikien c̄on ke cuali ti ci dhiap kā ci rēt kā c̄ake botni,
- ⁵kā j̄älke ke w̄ari ti d̄oṅ ti c̄ake doṭṭni kene bieyni ti ci thuṭk ke d̄ak, miṭh jalien diaal ke jurayni ti kööt kā t̄or.
- ⁶En jen cuke ku ben w̄ic kā Gil-gal kā cuke Jo-cua kene j̄i l-the-r̄el ben j̄ök j̄i, “Kon lapko ney ti bä ni rool mi n̄an. Görko je en ṽöo bia ko guṭk maar.”
- ⁷Duunde ṽöo cu gaat l-the-r̄el j̄i lwi j̄ök j̄i, “Enu mi d̄ēeko j̄ek ni guṭk ke ye, kā dij̄dien d̄oṅ ke yen j̄i thieṭk̄ada?”

⁸Cuke Jo-cua jiök i, “Kɔn lapko kuaanyku.” Kä cu Jo-cua ke thiec i, “Lape ɲaani, kä bīaa ni nikä?”

⁹Cuke je loc i, “Kɔn jaan̄ku, bako ni rool mi ɲɔan ke yöö cakɔ kək kuothdu ni Kuoth Nhial liŋ, ke yöö cakɔ kəkde liŋ, kene tēē diaal tēē ce lat kä l-jēp,

¹⁰amāni duŋ diit ēē ce lat kä kuar daŋ rew tin diit rool ji ɛ-mor tēē cianke ni kujc yiēer Jɔr-dɛn, kuäär ɛc-bon ni Thi-yon kene kuäär Ba-can ni Ög mēē te kä Ac-ta-roth.

¹¹Tääme ci diitko kene ji rööla diaal ko jiök i, ‘Bako ro gor miŋh ti bako cam lær, kä bako ben kä ye kä bako ye ben jiök i, “Kɔn lapko kuaanykun, kuane maar gök kamādan tääme.” ’

¹²Neme ɛ jen mieth jalā mēē kan̄ko cien̄niko ke lēthde guāth ēē tēthko piny benāda kä ye, kä tääme, nen ɛ, ce kööt kä ca tɔɔr tɔɔr.

¹³Ken gook koaani ɛ ti ke boor mēē thian̄ko ke, kä nen ke, cike pat, kä ken bieyniku titi kene waarikien cike dak ke jen jal in bäär in bako th̄in.”

¹⁴ɛ je inɔ, cu gaat l-the-rel miŋhkien nhok ɛ ni yöö /kenke Kuoth Nhial thiec ke kujdien.

¹⁵Kä cu Jo-cua maar lat ke ke, kä cue guok ke ke i bīke cien ke ke keel kä cu diit matdä ji l-the-rel diaal ro yac en yöö bīke gukdien emɔ roam th̄in.

¹⁶Ke kor n̄ini daŋ diok mēē cike ruacdien ku thun̄ gök, cue jɔy en yöö ke ji thieekādien kä cianke ni reydien.

¹⁷ɛ jen, cu ji l-the-rel teth piny kä cuke rək n̄eni tɔtɔ cop ke kor n̄ini daŋ diok. Kä rēkien ken tin, Gib-yon, Ke-pi-ra, Be-roth ke Kir-yath-ya-rim.

¹⁸Kä min te ni jen th̄in, /ken ji l-the-rel ke näk ke yöö ci diit matdä l-the-rel ro yac ke Kuoth ji l-the-rel ni Kuoth Nhial. En wanɔ cu ji matdä guɔɔr ke kuj diitkien.

¹⁹Kä cu diit diaal ke jiök i, “Kɔn cakɔ ro yac ke ciöt Kuoth ji l-the-rel ni Kuoth Nhial. Ke kuj emɔ thile mi dēē lat kä ke.

²⁰Bane ke dhil jak kä cien̄ reydan ke yöö ɛ mi cane guok ke, mi /ce bi a jen inɔ, bi Kuoth kɔn moc riek.

²¹Palē ke, duundien yöö bīke la jiööp jien matdä ji l-the-rel diaal kä bīke naath deth pi bā.” Nɔmɔ ɛ jen min ci diit ɛ car naath.

²²Cu Jo-cua ɛ lar i a ji Gib-yon nöönke nhamde kä cue ke ben thiec i, “ɛɲu mēē mētdē ko i bīaa ni ɲnā kä tiā nie wane?”

²³Ca ye bit ke yöö cia neme laŋh, kä bi n̄ekun a kuaany ni cian, bīke a jiööp jien kene deth pijini ke kuj luaak Kuothdä.”

24 Cuke je loc i, “Cako neme cäp, kuäär, ke yöö cako lij ke thuc en yöö ci Kuothdun ni Kuoth Nhial kuanyde ni Muthε lat laat ke yöö be ye kam rol emε ni keeliwde, kä bia jike diaal näk cothädun thün. Ke kuj emo cako cu dual ke rō ke kujdun, kä cako je cu lat.

25 Täämε, kōn takō tetniku, lätni kō kä min goori.”

26 E jen cu Jo-cua ke lät kä neme, cue ke ganj kä jī l-the-rel kä cue ke kän tetädien.

27 Kä nie guäth emo bä, cue ke jak kä kuaany ti ba jien jop kä bike jī l-the-rel diaal kene yik Kuoth Nhial la dethke pi. E latdien mi ci duth thün amäni wale guäth palä in ci Kuoth Nhial ε mek.

Joc 10

Käni wijni cuëc

1 Täämε mēē ci kuäär Je-ru-tha-lēm ni Ä-do-ni-dhe-dεk ε lij en yöö ci Jo-cua Aay kan kä cε je nor ni keel ke kuääre cetnike mēē cε lät kä Je-ri-ko kene kuääre, kä cε leni lij bä en yöö ci jī Gib-yon maarien lat ke jī l-the-rel kä cienke keel,

2 ke kuj emo jen kene jī Je-ru-tha-lēm diaal cu carien nyuoon elōj ke dual, ke yöö Gib-yon ε rek mi duj dijt kä cet taade nike wec wutdä, kä dijt ni jen kä Aay, kä ney ke diaal ke jī koor ti bum elōj.

3 Nomō ε jen thar kä mēē cu kuäär Je-ru-tha-lēm jak kä yöö be thok jak kä O-yam kuäär Yeb-ron, kene Pir-am kuäär Yar-muth, ke Ya-pia kuäär La-kic, amäni De-bir kuäär Eg-lon, jioke ke i,

4 “Biaa luake yä ke káp jī Gib-yon kor, ke yöö cike maar lat ke Jo-cua kene jī l-the-rel.”

5 Ken kuar tin dijt dan dhieec rey rööl E-mor, cuke jī köorien maat, kä cuke Gib-yon gol kä cue cua kápde kor.

6 E jen cu jī Gib-yon Jo-cua ku nöp ni wicde kä Gil-gal i, “/Ci kōn kuaanyku bi jek, bër kän kō kä luäk kō, kä /cu kō rit jokdu, ke yöö ci kuar jī E-mor diaal tin cianke ni rol päamni rō mat kä ca kō kap kor.”

7 E jen cu puonyde Jo-cua kene jī kööre diaal amäni wäthkien jien ni kä Gil-gal.

8 Kä cu Kuoth Nhial Jo-cua jiök i, “/Cu jak kä bi ney ε tō luoth, cä jī ku thuj kam tiemdien, thile ram kel reydien mi bi jī luänj ke liep.”

9 Ke kor kä mēē ci Jo-cua wäär keeliw cuath jäl, cue ke ben mam.

10 Kä cu Kuoth Nhial ke nyon nhiam ji l-the-rel tin cua ke näk ke näk mi diit kä Gib-yon, kä cuke ke joc wäkädien piny wii paam kä Beth-o-ron, kä cuke ke näk lær amäni guagath mi coal i Ä-dhe-ka cu räth ni guäth mi coal i Ma-ke-da.

11 Kä en guäth in barkε ni rō kä ji l-the-rel min luōηke rō piny wii paam kä Beth-o-ron, cu Kuoth Nhial ke bök ni nhial ke guiy nhial kä cu guiy ke näk lær amäni Ä-dhe-ka. Kä cu ηuan ni ney tin ci guiy ke thōη kä tin ci ji l-the-rel ke näk ke yiow.

12 Kä ke jen cāη ëë ci Kuoth Nhial ji l-the-rel kam tjem ji ε-mor, cu Jo-cua Kuoth Nhial lam nhiam gan l-the-rel, kä cue wee i, “Lö cāη, cuηni ni kä Gib-yon, amäni jin, Pay, cuηni wii täpä A-ya-lon.”

13 ε jen, cu cāη cu cuōη epic, kä cu pay jal päl, amäni mëë cu dor l-the-rel thōη in te looydien col ke ji tērien. ε dëë kua mëë ca gōr rey Buok Ji Ya-car? Cu cāη cuōη däär, kä cue dhaj ke wä remnike ke cāη kel keeliw.

14 ε mi /ken met tuock jpalä wal, kä /kerε rō le nyäk ke tuock en yōö cu Kuoth lij ni ruac ran, ε ni yōö wane me Kuoth Nhial tere ni ji l-the-rel korien.

15 Ke kore cu Jo-cua kene ji l-the-rel diaal luny thaar wecdien in ca puat kä Gilgal.

16 Kä cu kuar dan dhieec tin kon rō leny kä cuke rō wä tēë kōkä mi ca guan puōny paam kä Ma-ke-da.

17 Kä cua thok nöη Jo-cua i, “Ken kuar dan dhieec totō ca ke jek cike rō tēë kōkä kä Ma-ke-da.”

18 Kä cu Jo-cua wee i, “Riële thok koak päam ti dhok, kä kuanye naath ti ba ke guec thjn.

19 Kä yen /cuore ηot cujä, guore ji tērun kä wiaa yuore tharien lær, /cuore ke nhök cop rēknikien ke yōö ci Kuothdun ni Kuoth Nhial ke lath tetnikun.”

20 Kä ε jen, mëë ci Jo-cua kene gaat l-the-rel ku thuok näkdien ke tjem mi diit ke kor kä mëë cike ke näk ε, cu tin tot tin ci kääñ rō yuot rēknikien.

21 Ino, cu ney diaal luny ke mal puaganydien kä Jo-cua thaar gōaalien guäth in cike puat thjn kä Ma-ke-da. Kä cue thil ney ti cu thokdien wee bow ke kuj gan l-the-rel, cāη kueε la ram kel.

22 ε jen, cu Jo-cua ku wee i, “Lēpe thok koak kä nöηe ke yä ken kuar dan dhieec totō.”

23 Kä cuke je lat ino, cuke kuar dan dhieec titi nöη je. Neme ε kuäär in diit kä Je-ru-tha-lem kene kuäär yeb-ron ke kuäär Yar-muth ke kuäär La-kic amäni kuäär εg-lon.

24 Tääme meë cike kuṛ tiṭi ku nöṅ Jo-cua, cu Jo-cua ji l-the-rel diaal col kä cue kuṛ lathkeeri teë ca koṛ ter ke je keel jiök i, “Biaa yieke nuṛ kuṛi tiṭi piny ke ciökun.” Kä cuke je lat.

25 Kä cu Jo-cua ke jiök i, “/Cuore dual, kä /cuore ro luär. Buome kä cuome ro ke yöö neme ε min bi Kuoth Nhial ε lat kä ji tērun diaal tin gēm ke ye.”

26 Kä ke joakde, cu Jo-cua ke näk, kä cue riṅkien ṅap wuṛthni jien daṅ dhiiec kä cuke te ṅäpä amäni kony caṅ.

27 Kä en guäth emo meë ci cāṅ kony, cu Jo-cua je lar i ε ke kamke piny wuṛthni jien, kä cuke ke yuor rey koṛkä paam ëë cike ro toṅ thṅ, kä cuke je kum ke päam ti diṭ tin ṅot thṅ amäni täame.

28 E jēn, en cāṅ emo paṅy cu Jo-cua Ma-ke-da käp kä cue je däk keel amäni kuääre ke mut. Ken ney diaal teë te wic cue ke näk a thil ruey. Ino, cue kuäär Ma-ke-da lat kä meë ce lat kä kuäär Je-ri-ko.

29 Ke koṛe cu Jo-cua kene remke Ma-ke-da bäl kä cuke räth ræk mi col i Lib-na kä cuke je wä mak piny.

30 En rek eme bä cu Kuoth Nhial ε leni kam gaat l-the-rel, kä cuke je tiam amäni kuääre. Cuke je däk ke mutdien a cu reydien thil ruey ran. Kä cu Jo-cua kuäär ræk emo lat ke leḷ kuṛ ræk Je-ri-ko.

31 Kä cue räth kä La-kic jienäde kä Lib-na, jēn kene gaat l-the-rel diaal, kä cuke je goḷ kä cuke je lep koṛ.

32 Kä cu Kuoth Nhial ε thöp ke bāke cāṅ in rewde, kä cuke je däk ke mutdien kä cuke jike diaal lat ceṅnike duṅ Lib-na.

33 En waṅo, cu kuäär Ge-dher ni O-ram ben ke yöö be La-kic ben luor thṅ, kä cu Jo-cua röm ke je kene neeke, kä cuke ke näk a dhälni ruey.

34 Kä cu Jo-cua kene ji l-the-rel diaal jien kä La-kic kä cuke räth Eg-lon kä cuke je goḷ kä cuke je lep koṛ.

35 Kä en cāṅ emo cuke je kaṅ, kä cuke je däk ke mutdien kä cue ney diaal teë te reyde nor en cāṅ o ceṅnike meë ce lat kä La-kic.

36 Kä cu Jo-cua kene ji l-the-rel diaal räth ni Yeḅ-ron jienädien kä Eg-lon, kä cuke je ter,

37 kä cuke je kaṅ en cāṅ o, kä cuke je däk ke mutdien, cuke je nor kene kuääre ke dhor diaal tin te thṅ amäni jike diaal. Thile ram mi cu duoth thṅ. Cue ceṅnike meë lätdε kä Eg-lon meë cue nor amäni jike diaal.

38 E jēn, cu Jo-cua keel ke ji l-the-rel diaal lony kä De-bir kä cuke je ben ter.

³⁹Kä cuke je kan amäni kuääre ke dhorkε diaal, kä cuke jike näk ke mut kä cuke ney diaal nor, thile ruεy mi cue pal thin. Cεtnike mēε ce lät kä Υεb-ron kene Lib-na ke kuääre, cue je lät kä Dε-bir ino bä kene kuääre.

⁴⁰Ino, cu Jo-cua rol kan keeliwde, cue je gok pekni diaal, pek päämni ke pek in coal i Ne-geb, ke täp wec diaal kene thär päämnikε amäni kuarkien, kä /kεε ke pal ruεy, cue tin diaal tin tēk reydien nor, nike mēε ci Kuoth Nhial ni Kuoth I-the-rel ε lar,

⁴¹kä Ka-dεc-bar-ni-ya amäni Gadha amäni rey rööl Go-cen keeliw wä amäni Gib-yon.

⁴²Kä cu Jo-cua kuar titi diaal käp wicdien ke guāath kel, ke yöö ci Kuoth Nhial ni Kuoth ji I-the-rel neεke luak thin.

⁴³Ke kore cu Jo-cua kene ji I-the-rel diaal loc wicdien kä Gil-gal.

Joc 11

Tjem Jo-cua ke Ya-bin kene ji kaaare

¹Kä nēne je, mēε ci Ya-bin kuäär Ya-dhor then, cue Yo-bab kuäär Ma-dhön lar lar kene kuäär Cim-rön ke kuäär Ak-cap,

²amäni kuar tēε te caam päämni kene tēε te kä Ä-ra-ba cueec Gε-le-li, kene tin te peek rööl in tap, kene tin te kä kony cāη kä Na-poth-dor,

³cu amäni kuar rēkni Ke-naan tin te kä käny cāη kene kony cāη, kene ney diaal titi tin cianke ni dhör päämni, ji ε-mor, ke ji Υēth, ke ji Pε-rii-dhi, ke ji Yε-buth amäni ji lwi thaar paam εr-mon rey rööl Midh-pa.

⁴Kä cuke ben raar ken diaal amäni remkien /cie nath bä kä päär pekdiεn ke nyin lidä thuck yiēer. Ken teke ke jiok tuorukni ti nuan kene thurbieeli ti yackε ε jiok tuoruk.

⁵Kä cu kuar titi diaal ro mat keel kä cuke ben puat guāth kel mi coal i guāth loolä Me-rom ke yöε bike ben nyiēeny ke ji I-the-rel.

⁶Kä cu Kuoth Nhial Jo-cua jioök i, “/Cu ke luth, ke yöε iruun ke jen thaak εme pany, yan bäke näk nhiam ji I-the-rel. Yen bia jiok tuoruknikien duany ciökni kä bia thurbieelikien wan.”

⁷ε jen cu Jo-cua kene neεke diaal ke ku mam piny guāth loolä Me-rom.

⁸Kä cu Kuoth Nhial ke kam ji I-the-rel, kä cuke ke näk kä cuke ke juoc ni rεek Dhi-don in diit amäni Mith-re-poth-ma-yim kene pan Midh-pee kä käny cāη. Kä cue ke näk a /kεε ke pal duoth.

⁹Kä cu Jo-cua lät nike mēε ci Kuoth Nhial ε lar je, cue ciök jiokni tuoruknikien duany kä cue thurbieelikien wan.

10 Ken n̄ini t̄t̄t̄ cu J̄c-cua r̄o r̄ieet j̄ok k̄ä cuε Ya-dhor ben k̄an k̄ä cuε kuääre näk, ke ȳöö Ya-dhor ε j̄en ëë mat wuṓth wīini t̄īt̄i diaal.

11 Kä cu j̄i l-the-rel j̄i ke diaal r̄iam ke mut, cua ke dup, thile ram kel mi cua duṓth yiëë, k̄ä cu J̄c-cua ε cuṓth.

12 Kä cuε r̄ëk kuṓri t̄īt̄i diaal am̄ani kuṓrkien keel t̄iam k̄ä cuε ke näk ken diaal. Cue ke nor n̄ike m̄ëë ci Kuoth Nhial ε lar j̄e ke thok kuanyäde ni Muthε.

13 Cue r̄ëk diaal t̄ëë cuṓ wuṓthni biēni p̄äl ε ni Ya-dhor k̄är̄ca ε n̄ëë cuε cuṓth.

14 Kä cu gaat l-the-rel kuak r̄ëkni t̄t̄t̄ k̄ap r̄o am̄ani ȳokien, ε ni min c̄oal j̄ raan keeliw cuke näk ke mut am̄ani m̄ëë cuε thil ram mi ṓt ke t̄ëk.

15 T̄ëë diaal t̄ëë ci Kuoth Nhial ke lar kuanyde ni Muthε, cu Muthε ke leni larh j̄iṓh J̄c-cua, k̄ä J̄c-cua puṓnyde cuε ke liṓ. Cue t̄ëë diaal t̄ëë ca gik k̄ä Muthε ε Kuoth Nhial lar n̄ike t̄aṓ in görke ε Kuoth.

P̄ëk r̄ööl ëë ci J̄c-cua ε k̄äp

16 ε j̄e in̄o, cu J̄c-cua wec ku k̄an keeliwde, dh̄or p̄äämni, ke Ne-geb keeliw, am̄ani mun Go-cen keeliw, kene dh̄or t̄äp̄ä, ke pan Ä-ra-ba, kene r̄ol p̄äämni j̄i l-the-rel am̄ani t̄äpkε,

17 ni k̄ä p̄äm in c̄oal j̄ A-lak in w̄ä kuic r̄ööl ε-d̄om w̄ëë yiath ni Baal-gad r̄ey t̄äp̄ä Lε-ba-n̄on carä pieny p̄aṓm εr-mon. Kä cuε kuṓrkien diaal k̄ap cuε pen näkdien.

18 J̄en cuε kor t̄er ke ken kuṓr t̄īt̄i ke p̄ëk n̄ini ti ṓuan.

19 Thile r̄ëk mi maar ke j̄i l-the-rel ε ni j̄i lwi tin cien k̄ä Gib-yon. Duṓthkien diaal t̄o cuke ke puṓt ni koṓr,

20 ke ȳöö ε c̄ap Kuoth Nhial ε n̄ëë jak lockien k̄ä bum ε tet en ȳöö bike j̄i l-the-rel ben mak ke kor, ke ȳöö Kuoth Nhial goṓre ni ȳöö ba ke d̄äk ewic, k̄ä thile pälikä mi bi ken ε j̄ek k̄ä eni ȳöö ba ke näk, n̄ike m̄ëë cε lar Muthε.

21 ε j̄e in̄o, cu J̄c-cua ku ben k̄ä cuε j̄i Ä-nak ben t̄öl raar r̄öli p̄äämn̄ikien, k̄ä Ȳeb-ron, ke Dε-bir, ke Ä-nab, kene r̄ol p̄äämni Juda diaal am̄ani w̄ic p̄äämni l-the-rel diaal. Cu J̄c-cua ke nor keel am̄ani r̄ëk̄ien.

22 Thile ram kel k̄ä j̄i Ä-nak mi cu duṓth r̄ool l-the-rel ε ni t̄ëë t̄ot t̄ëë duṓth k̄ä Gadha, ke Gëth, ke Ac-dod.

23 In̄o, cu J̄c-cua r̄ol k̄äp ni keeliwde n̄ike dup diaal t̄ëë ci Kuoth Nhial ke gik k̄ä Muthε. Kä cu J̄c-cua ε k̄am gaat l-the-rel ala mun guṓnd̄oṓnikien k̄ä cuε j̄e d̄äk k̄ä ke n̄ike guṓth tin yiathke r̄o ke döörkien diaal. Kä cu wec cu loṓṓ koṓr.

J̄c 12

P̄ëk r̄ööl ëë ci Muthε ε k̄äp

¹Tääme, t̄it̄i ke ken kuṛ rōöl èë ci j̄i I-the-rel ε k̄ap k̄a ci ken ε k̄an ala mundien kuṛ k̄anyä c̄aṅ yiëer J̄or-d̄en, ni yiëer Ar-non wëë yiath ni pääm Ḙr-mon kene p̄ek Ä-ra-ba in te k̄anyä c̄aṅ.

²Ken kuṛ t̄ot̄o ciöotkien tin. Kel ε Thi-yon kuäär j̄i Ḙ-mor èë ciëṅ ni Ḙc-bon. Jen ruaace ni p̄ek rōöl in lothe ni k̄a Ä-ro-er in te peek tuṛṛṅ paan Ar-non kene d̄ar paan em̄o wëë yiath ni yiëer Ya-b̄ok k̄eth gan A-mon. Mem̄e ε p̄ek wec k̄a Gil-yad.

³Nom̄o cue je k̄an ni Bar Ḡë-le-li k̄a k̄any c̄aṅ be wä yiath ni baar Ä-ra-ba min la Bar in Wac kuṛ k̄anyä c̄aṅ be nööṅ ke duṛṛṅ Beth-ye-ci-moth k̄a be k̄an ni cueec ṽaa l̄erä piny p̄aṃ P̄idh-ga.

⁴R̄ewde ε Ög kuäär Ba-can, min m̄o kel k̄a kuay t̄ëë ci duoth k̄a j̄i R̄epa k̄a la ciëṅṅ ni Ac-ta-roth kene Ḙ-dhe-ri.

⁵K̄a cue ruëc ni pääm Ḙr-mon kene Thal-ka kene r̄ey Ba-can k̄eliw wëë yiath ni k̄eth j̄i rōöl Ge-cur kene j̄i rōöl Maaka. Cu neme a p̄ek rōöl Gil-yad in d̄ṅ wëë mat ni k̄eth rōöl Thi-yon kuäär Ḙc-bon.

⁶Cu Muth̄e in la kuany Kuoth Nhial kene gaat I-the-rel ke tiam k̄a cu Muth̄e in la kuany Kuoth Nhial mundien k̄am d̄or R̄e-u-ben kene d̄or Gad ke th̄aṅṅ döör Ma-na-the.

Ciöot kuṛi röli t̄ëë ci J̄o-cua ke k̄ap

⁷K̄a t̄it̄i tääme ke ciöot kuṛi t̄ëë ci J̄o-cua kene gaat I-the-rel ke tiam kuṛ yiëer J̄or-d̄en k̄a kony c̄aṅ k̄ane ni k̄a Baal-gad r̄ey paan L̄e-ba-n̄on wëë yiath ni pääm A-lak in n̄enke kuṛ dh̄aar in c̄oal j̄i rōöl Ḙ-d̄om. K̄a cu J̄o-cua mun rōölien th̄öp döör gan I-the-rel k̄a cue je d̄äk k̄a ke n̄ike p̄ek in yiëth r̄o ke d̄or ɔ.

⁸Nom̄o ε jen r̄ol in te pääm th̄in, ke t̄ap, ke Ä-ra-ba, kene b̄ieli, ke pan r̄ew, ke Ne-ḡeb. T̄ot̄o ke ken dh̄or t̄ëë cianke ε j̄i ṽëth, ke j̄i Ḙ-mor, ke j̄i rōöl Ke-naan, ke j̄i P̄e-rii-dhi, ke j̄i lwi, am̄ani j̄i Ye-buth.

⁹Tääme ken kuṛ röli t̄ot̄o ken tin. Kel ε kuäär Je-ri-ko kel m̄o kuäär Aay gekä Beth-el

¹⁰kel m̄o kuäär Je-ru-tha-l̄em kel m̄o kuäär ṽeb-ron

¹¹kel m̄o kuäär Yar-muth k̄a kel m̄o kuäär La-kic

¹²kel m̄o kuäär Ḙg-l̄on kel m̄o kuäär Ge-dher

¹³k̄a kel m̄o kuäär D̄e-bir kel m̄o kuäär Ge-d̄er

¹⁴kel m̄o kuäär ṽor-ma kel m̄o kuäär Ä-rad

¹⁵kel m̄o kuäär Lib-na kel m̄o kuäär Ä-du-lam

¹⁶kel m̄o kuäär Ma-ke-da kel m̄o kuäär Beth-el

- 17 kɛl mɔ kuäär Ta-pu-a kɛl mɔ kuäär ʏe-pɛr
 18 kɛl mɔ kuäär Ä-pek kɛl mɔ kuäär La-ca-rɔn
 19 kɛl mɔ kuäär Ma-dhɔn kɛl mɔ kuäär ʏa-dhor
 20 kɛl mɔ kuäär Cim-rɔn-mɛ-rɔn kɛl mɔ kuäär Ak-cap
 21 kɛl mɔ kuäär Ta-nak kɛl mɔ kuäär Mɛ-gi-do
 22 kɛl mɔ kuäär Kɛ-dɛc kɛl mɔ kuäär ʏɔk-naam kã Kar-mɛl
 23 kɛl mɔ kuäär Dor kã Na-poth-dor kã kɛl mɔ kuäär Gɔ-yim kã GË-lɛ-li
 24 cu kɛl cua kuäär Tjɪr-dha. Pekdien diaal kɛ kuɔr ti jien diɔk wiɔcɔdien kuäär kɛl.

Jɔc 13

Pëk röȫl in ɲot kɔpɔɛ

- 1 Täämɛ guäth ëë ci Jɔ-cua kua wut mi dijt, cu Kuoth Nhial ɛ jjök j, “Jɪn ɛn täämɛ ci la wut mi dijt, kã ci dɔŋ ɛyum, kã pëk röȫl mi dijt ɲotɔɛ piny /kɔn jɛ ni thuk kɛ kɔp.
 2 Kã nɛmɛ ɛ jɛn pëk röȫl in ɲot piny kɛ mi ba kɔn, jɛn rɔl jɪ Pi-li-thɛt kɛɛliw, kɛ rɔl jɪ Gɛ-cur kɛɛliw,
 3 amäni rɔl jɪ Awi kɛɛliw kujɔc cueec. ɛn pëk in te kam waɔŋ in cɔal j Ci-ɣor kujɔc kãnyä cɔŋ röȫl l-jɛp kɛnɛ rɛk mi cɔal j ɛk-ron kujɔc caam, mɛmɛ ɛ rɔl in ciölke jɪ Kɛ-naan. Kuɔr Pi-li-thɛt dɔŋ dhieec tää ruc thɪn kɛ kuɔr rɛkni ti cɔaalkɛ j Gadha, kɛ Ac-dod, kɛ Ac-kɛ-lon, kɛ Gëth, amäni ɛk-ron.
 4 Luɔtɔɛ ɣöö pëk röȫl Kɛ-naan kɛɛliw kɛ Maara min mɔ rɛk jɪ Dhi-don wää yiath ni Ä-pek rɛy röȫl jɪ ɛ-mor, ɲotɔɛ piny,
 5 a kãnɛ ni röȫl Gi-bɛl kɛnɛ rɔl Lɛ-ba-nɔn kɛɛliw kujɔc kãny cɔŋ, kãnɛ ni rɛk Baal-gad piny pɔɔm ɛr-mon wã amäni cothdu rɛk Mith-rɛ-poth-ma-yim. Kɛ kɛn jɪ Dhi-don diaal.
 6 “Kã kɛn tin ciɛŋ wjɪ pääm kã Lɛ-ba-nɔn a wã kã Mith-rɛ-poth-ma-yim, amäni kɛn jɪ Dhi-don diaal. ɛ ni ɣän puɔnydã bike jɔc ɔ nhiam gan l-thɛ-rɛl. Kã täämɛ nɪkɛ ruacdã, bi mun röȫl ɛmɛ dãk kã gaat l-thɛ-rɛl kɛ gaak ɛ ba duundien.
 7 Kã täämɛ ɛn mun puɔnydɛ dãkni jɛ kamã dööri gan l-thɛ-rɛl dɔŋ bɔŋuan kɛnɛ thɔɔŋ döör Ma-na-thɛ.”

Rɔl ëë ca dɔk kujɔc kãnyä cɔŋ Jɔr-dɛn

- 8 Täämɛ yuɔp in dɔŋ kã dɔr Ma-na-thɛ, kɛn cikɛ kujɔcɔdien dan kɛɛl kɛ döör Rɛ-u-ben kɛnɛ Gad, jɛn mun ëë ci Muthe in la kuany Kuoth Nhial ɛ kam kɛ kujɔc kiɛr Jɔr-dɛn kã kãny cɔŋ.

⁹Jen käne ni ræk Ä-ro-er in te wii tuḡḡj täpä yiëer in cḡal

ḡ Ar-non, kene ræk in te däär paan dhḡaar emḡ, amäni jen pan Me-de-ba in carcaar, wëe yiath ni ræk in cḡal ḡ Di-bon,

¹⁰amäni ræk diaal tin ruacke ε kuäär ḡ ḡ-mor ni Thi-yon mëe ruc kä ḡc-bon, amäni rey rööl ḡ A-mon.

¹¹Amäni rḡl Gil-yad, kene röl ḡ ḡ-cur diaal kene ḡ Maaka, dhḡr paḡm ḡr-mon keeliw, ke rḡl Ba-can ni keeliw wëe pjem ni ræk Thal-ka.

¹²Be reet ke dhḡr kuḡr ni Öḡ in mḡ Ba-can. Kuäär emḡ ε jen ruḡy kel ëe mḡ duoth kä ḡ Reḡa, kä cuε ruḡc rëkni Ac-ta-roth kene ḡ-dhe-ri. Ken ney tḡḡi diaal cu Muthε ke tiam kä cuε ke juḡc raar.

¹³Kä ε ni ḡ ḡ-cur kene ḡ Maaka kärḡ ken tëe cu gaat I-the-rel ke päḡ, kä cu raan ḡ-cur kene raan Maaka cu ciḡy rey gan I-the-rel amäni cḡḡ ε wḡḡe mi.

¹⁴Kä täame rey döör gan I-the-rel, cu dḡr Lii-bay thil kuḡc mi ca thöp je ε Muthε ke yöö muc tin la wḡḡke Kuoth Nhial ni Kuoth ḡ I-the-rel ε jen kuḡcdien nike mëe cε laḡ Muthε.

Kuḡc ëe yiḡeth rḡ ke Rε-u-ben

¹⁵Täame cu Muthε pëk emε kaḡm dḡr ḡ Rε-u-ben nike pëk ciëḡḡnikien.

¹⁶ḡ jen dhḡr ëe käne ni ræk Ä-ro-er in te wii tuḡḡj täpä yiëer in cḡal ḡ Ar-non amäni ræk in te däär paan kueer emḡ, ke mun paan Me-de-ba in carcaar,

¹⁷ke ḡc-bon kene rëke diaal tin te rey dhḡaare min thör, ke Di-bon, kene Ba-moth-baal, ke Beth-ba-le-mon,

¹⁸ke Yaadh kene Ke-dhe-moth, ke Me-paath,

¹⁹ke Kir-ya-tha-yim, kene Thi-be-ma, ke Dhe-rēth-cḡr in te wii paḡm rey paan,

²⁰amäni Beth-pe-yor, ke täp Pḡdh-ga, kene Beth-ye-ci-moth.

²¹Tḡḡḡ ke ken rëk paan diaal, amäni wec kuḡr ḡ ḡ-mor ni Thi-yon keeliw mëe ruc kä ḡc-bon. Jen cu Muthε ε tiam keel amäni gaatke tëe ciḡḡke rḡl, kä tḡ kuḡr ḡ Mid-yan, ke ḡwi kene Rε-kem ke Dhur kene ḡur ke Rëbä.

²²Kä rey neeni tëe ci gaat I-the-rel ke näk kḡḡr ε ram mi cḡal ḡ Bil-am gat Be-or mi la maar ti bi ben.

²³Kä cu pëk këth gan Rε-u-ben cua kir Jḡr-dēn kä kony cḡḡ. Neme ε jen kuḡc ëe ci rḡ yiḡeth ke ḡ Rε-u-ben, nike pëk thukni duëḡḡkien kene rëkien amäni dhḡrkien.

Kuḡc ëe yiḡeth rḡ ke Gad

²⁴ḡn wḡḡḡ bḡ, cu Muthε döör gan Gad moc thḡḡḡ muḡḡḡn ke kuḡ thukni duëḡḡkien.

²⁵Kä cu key röölien rō loth ni kä Ya-dher, kene rēk diaal tin te rey rööl Gil-yad, ke thaaj muḡon rööl jī A-mon wēē pjem ni rēk Ā-ro-er in te nhiam Rē-baa

²⁶be le kan ni kä Ec-bon wēē pjem ni Ra-math-midh-pe, kene Be-to-nim, kä be nyok ke käni ni kä Ma-na-yim wä amäni key De-bir,

²⁷kä rey paan be mat ni rēk Beth-a-ram, kene Beth-nim-ra, ke Cu-koth, kene Dha-pon, ke duoth rööl kuar Ec-bon ni Thi-yon, min loth ni taḡ yiēer Jor-den wēē pjem ni Bar Gē-le-li kene nhiam kieer Jor-den lotdä käny cāḡ.

²⁸Neme ε jen kujc in ci rō yieth ke jī Gad nike pēk thukni duēlikien, nike rēke ke dhorkien.

Kujc ēē yieth rō ke thaaj döör Ma-na-the

²⁹En Muthē bā cε thaaj döör gan Ma-na-the kam kujcdien nike pēk thukni duēlikien.

³⁰Kä mun röölien cuε je kan ni kä Ma-na-yim, rey rööl kuar Ba-can ni Ög keeliw, keel ke dhōr ti jien bākel tin te reyde tēē ca kan ε wut mi cōal jī Ya-ir,

³¹amäni thaaj rööl Gil-yad, keel ke Ac-ta-roth kene E-dhe-ri tin la rēk kuäärä kuar ni Ög. Ca tōtō kam jī Ma-kir in la gat Ma-na-the ke kujc thaaj gan Ma-kir nike pēk thukni duēlikien.

³²Tijī ke ken tēē ci Muthē ke ḡak mēē ḡotde tēē rey paan rööl Mo-ab kä käny cāḡ Je-ri-ko kujc kieer Jor-den.

³³ε ni ḡor gan Lii-bay kārō tin thil pēk mi ca kam ke, ke yōō Kuoth Nhial in la Kuoth jī I-the-rel ε jen kujcdien nike mēē cε laḡ ke.

Joc 14

Däkni rööl kä kony cāḡ Jor-den

¹Täame tijī ke ken dhōr tēē ci gaat I-the-rel ke guäl rey rööl Ke-naan, ke mēē ci El-a-dhar in la böōth palä kene Jo-cua gat Nun, ke böōth thukni duēli dööri gan I-the-rel ke ḡak kä ke.

²Cua ram o kam guāthde ke kōr māḡ māḡari, nike ruac ēē ci Kuoth Nhial ε lat ke thok Muthē ke kujdien, ken döör bāḡuan wicdien thaaj döör kel,

³ke yōō ci Muthē döör rēw wicdien thaaj döör kel ku thunḡ tēm guāthkien kujc kieer Jor-den. Kä thile guḡk mi cua thōp jī Lii-bay reydien.

⁴Kä min gaat Jo-theḡ ke döör rēw, Ma-na-the kene E-pa-rim. En wāḡo thile mun mi cua tem jī Lii-bay rey rööl εmō kä cuke jēk ni rēk cieḡä amäni guāth ke kujc laḡ ḡōḡkien.

⁵Ino, cu gaat I-the-rel mun ḡak nike jen duḡḡp ēē ci Kuoth Nhial ε laḡ Muthē.

Yeb-ron ε duḡ Ka-leb

⁶Kä en n̄ini t̄ɔt̄ɔ, cu gaat Juda ben kä Jo-cua kä Gil-gal, kä cu Ka-leb gat wutdä mi c̄ɔal ī Yε-pö-nε raan j̄i Kε-nadh jε ben j̄iök ī, “Däci mēē ci Kuoth Nhial ε lat raandε ni Muthε ke kujdan d̄aŋ rεw kä Ka-dεc-bar-ni-ya.

⁷En guäth ēēdan ci runkä a run ti jien n̄uaan mēē jāk Muthε in la kuany Kuoth Nhial yä ni kä Ka-dεc-bar-ni-ya en yōō bā rεy rōöl ben lim. Kä cua jε luɔc thok nike thuɔk laaydä kεliw.

⁸Kä dämaari tēē wakɔ kεel cuke loc nath ben jak kä bath. Kä yän cua dhil k̄ap ni thok Kuothdan ni Kuoth Nhial.

⁹Kä ε nie c̄aŋ εmɔ p̄any, cu Muthε ε yac ī, ‘Epuɔ, mun in ci cop th̄in ni kεliwde be la duundu amāni c̄iaŋ yene gaatku, ke yōō ci k̄ap ni thok Kuothdä ni Kuoth Nhial.’

¹⁰Kä täämε, guic ε, tokε ni guäth ēē ruac Kuoth Nhial ke Muthε guäth ēē luk gaat l-the-rel däär d̄aar ke jε amāni täämε ke run ti jien n̄uaan w̄icdiεn dhieec kä nike ruacde Kuoth Nhial cā not t̄εk̄ä. Kä en täämε mi runkä jien bādäk w̄icdiεn dhieec,

¹¹kä n̄uɔtdä nike buɔm c̄εtnike buɔm ēē tekε yä n̄ini tēē jāk Muthε yä. Kä luɔŋdä ēē wal ke k̄ɔr ε nie j̄en not th̄in ɔ täämε amāni luɔŋ ke ti k̄ɔkien.

¹²Ke kuj εmɔ täämε, ku r̄ɔl p̄äämni εmε mal ni k̄am yä ke yōō ε j̄en mēē lat Kuoth Nhial ε en c̄aŋ ēēdan. Ke yōō ci jε liŋ en c̄aŋ ēē en yōō c̄ieŋ ney tin c̄ɔal ī j̄i Ä-nak th̄in ke r̄εkien tin d̄it ti ca kal ni bum. Kä mi wä Kuoth Nhial yä luäk, dēē ke joc c̄εtnike mēē cε lar.”

¹³En j̄en, cu Jo-cua Ka-leb gat Yε-pö-nε poth kä cue ȳεb-ron k̄am jε ala duundε.

¹⁴Ke kuj εmɔ ci ȳεb-ron cua duŋ Ka-leb gat Yε-pö-nε ran j̄i Kε-nadh amāni c̄aŋ en w̄alε mi nike thar kä yōō cε lot ni k̄ɔr kä min ḡɔr Kuoth Nhial ni Kuoth l-the-rel ε.

¹⁵Kä ȳεb-ron ke ciōtde min wen ε Kir-yath-ar-bä. Kä j̄en Ar-bä εmε ε j̄en ram ēē d̄it ni j̄en rεy j̄i Ä-nak. Ke k̄ɔrε cu wec cu luɔŋ kä k̄ɔori.

Jɔc 15

Key rōöl döör Juda

¹Täämε kujc ēē cu p̄en kä döör gan Juda nike p̄ek goalikien cue jε loth ni rεy rōöl ε-d̄ɔm, k̄änε ni däär d̄aar in c̄ɔal ī Dhin kujc targēw lothe ni kujc kēth εmɔ.

²Cue keydiεn in lot ni kujc targēw thɔp ni peek tuɔɔŋ Bar in Wac ni thok waath in te kujc targēw,

³kä cuε räth kujc targëw dup in wä kä Ak-ra-bim cuε rët ni Dhin, kä cuε je nyock ke käni kä targëw Ka-dεc-bar-ni-ya wä amäni Υεdh-ron kä cuε räth A-dar kä cuε je riet ke Kar-kä.

⁴Kä cuε rët ke Adh-mon wä amäni wan in te kä I-jëp, kä cu kekdε ben pen ni Bar in Bør in te kam wijni. Nεmε cua jen key rööl Juda in lot ni kujc targëw.

⁵Kä key in lot ni këny cäj ε Bar in Wac wëë piem ni ηepni Jør-dεn. Kä key peek in lot ni kujc kaynuḗḗk cuε je kan ni thok Bar εmḗ wij tuḗḗ Jør-dεn.

⁶Kä cuε räth ni Beth-ḡg-la kä cuε ret ke kujc kaynuḗḗk Beth-ä-ra-ba kä cuε je wä piem ni pääm këth gatdä Rε-u-ben ni Bo-an,

⁷kä cuε räth ni këth Dε-bir kueer in cḡal ḗ tap A-kor kä cuε rḗ riet kujc kaynuḗḗk lotdä Gil-gal in caar rḗ ke thör Ä-du-mim in te kä targëw täpä indaan. Kä cuε räth kä cuε wä ni löli Een-cε-mεc kä cuε pal ni raar kä Een-ro-gel.

⁸Kä cuε je nyock ke löth ni täpä kueer gatdä I-nḡm wëë piem gekä Υε-buth kä targëw, nḡmḗ ε Jε-ru-tha-lεm. Kä cu key rḗ nyock ke jien kä cuε wä ni wij paḗm in gεεw rḗ ke tap kueer I-nḡm kujc konyä cäj këne ni bikä tuḗḗ täpä kueer kaynuḗḗk.

⁹Kä cuε je nyock ke käni niε wij paḗm wëë yiath ni löli Nε-po-ta kä wä ni raar rεy cieḗni tin thieḗk ke päḡm Ep-ron. En wani cuε rḗ riet ni Bääla in la Kir-yath-ya-rim.

¹⁰Kä cuε je nyock ke löth kä kony cäj Bääla wëë yiath ni rööl päämni E-dḡm kä cuε je reet ke gëk paḗm Ya-rim min la Ke-tha-lon kujc kaynuḗḗk kä cuε räth ni Beth-cε-mεc kä cuε pal ke Tim-naa,

¹¹kä cuε amäni gëk Ek-ron kujc kaynuḗḗk kä pale ni Cik-ron kä räthe ni pääm Bääla kä rεtdε je ni Yab-neel. Kä cuε pëk këth εmḗ wä piem ni Bar in Bør in te kam wijni.

¹²Cu keydε in lot ni kony cäj cua Bar in Bør in te kam wijni tanḗ. Nεmε ε jen pëk këth rööl ëë yieḗth rḗ ke thuk duëli gan Juda.

Käni Ka-leb ke Υεb-ron keε Dε-bir

¹³En wanḗ, cεtnike mëë ci Kuoth Nhial ε lar je, cu Jḡ-cua ram kel rεy gan Juda mi cḡal ḗ Ka-leb gat wutdä mi cḡal ḗ Υε-pḗ-nε tēm guḗḗth ni Kir-yath-ar-bä, in la Υεb-ron (Ar-bä min mḗ guḗn Ä-nak).

¹⁴Cu Ka-leb gaat Ä-nak däj diḗk ni Ce-cay keε Ä-γi-man ke Tal-may joc.

¹⁵Cuε leni räth kä jḗ dhḡaar in cḡal ḗ Dε-bir kä ciḗt Dε-bir ni wen ε Kir-yath-the-pεr.

¹⁶Kä cu Ka-leb ku wee ḗ, “Niε ram in bi Kir-yath-the-pεr luḗḗ ke käp kor kä be je kap γä bä kam nyaadä ni Ak-thaa”.

17 Kä cu Ɔ-thi-nel in la gat däman Ka-leb ni Ke-nadh ε kan kä cu guṇlende nyaade ni Ak-thaa thöp je ke kuen.

18 Kä nëne je ke cāṅ kuen, cu Ɔ-thi-nel ciēkde com ke yöö be guṇ thieec ni kak. Kä min kānye piny jök muṇle cu guṇ ε thieec i ε mal jök?

19 Kä cue je loc i, “Mal yä ni lät kä gooy ke yöö jin ci yä laṭh rool Ne-geb. Ke kuj emo bi yä moc löli piini.” Kä cu guṇ löli tin te täpni ke tin te loyni thöp je.

20 Neme ε jen pök rööl eë yiēth ro ke dor gan Juda jen mun eë ca ṅun ke kuj thukni duëlikien.

21 Ken rök diaal tēē te peek kēth rööl döör gan Juda thieēke nike roḷ E-dōm kuj targēw ke ken Kēb-dhel ke E-dēr keñe Ya-gur

22 ke Kina keñe Dhi-mo-na ke Adh-a-dha

23 ke Ke-dēc ke Ya-dhor keñe Ith-nan,

24 Dhip ke Tε-lēm keñe Baa-loth

25 ke Ya-dhor-ä-dha-ta kä Ke-ri-yoth-εdh-rōn ε Ya-dhor

26 Ä-mam ke Cemä keñe Mo-la-dha

27 ke Ä-dhar-ga-da keñe Ec-mon ke Beth-pa-lēt

28 ke Ä-dhar-caal keñe Ber-cε-ba ke Bidh-yoth-ya,

29 Bääla keñe I-yim ke A-dhem

30 ke El-to-lad keñe Ke-thil ke Yōr-ma

31 ke Than-tha-na

32 ke Lε-booth keñe Cil-kim ke A-yin keñe Ri-mon. Matdien diaal ke rök ti jien rēw wicdien bāṅuan keel ke dhorkien.

33 Täame rök diaal tēē te thāri päämni ke ken, Ec-tool keñe Dhōra ke Ac-na

34 ke Dha-no-a keñe Een-ga-nim ke Ta-pu-a keñe Ee-nam,

35 Yar-muth ke Ä-du-lam keñe Tho-ko ke Ä-dhe-ka

36 ke Cää-ra-yim keñe Ä-dhi-tha-yim ke Gä-de-ra keñe Gä-dhe-ro-tha-yim, rök daṅ wäl ṅuaan keel ke dhorkien.

37 Ke Dhe-nan keñe Ä-dha-ca ke Mig-dal-gad

38 ke Dhil-yan keñe Midh-pee ke Yök-theel,

39 La-kic keñe Bōdh-kath ke Eg-lōn

40 ke Ka-bon keñe La-mam ke Ki-the-lic

- 41 ke Gä-dhe-roth, Beth-da-gon ke ne Naamaa ke Ma-ke-da, räk wäl bækel ke dhorkien keel.
- 42 Te Lib-na thjn bä ke ne E-ther ke A-can
- 43 ke Ip-ta ke ne Ac-na ke Ne-dhib
- 44 ke Kiila ke ne Ak-dhib ke Ma-re-ca, räk bänuan keel ke dhorkien.
- 45 Tëe ke Ek-ron keel ke ciëenke ke ne dhorkë,
- 46 amäni cieen ke ne dhor diaal tëe thieek ke Ac-dod käne ni kä Ek-ron wëe piem ni Bar in Bor in te kam wijni.
- 47 Ke jen Ac-dod keel nike ciëenke ke ne dhorkë diaal ke Gadha ni keel ke ciëenke ke ne dhorkë diaal wëe yur ni rey wan I-jëp ke ne Bar in Bor in te kam wijni ke ne gëeke diaal.
- 48 Kä wuothni päamni tëe ke Ca-mir ke ne Ya-tir ke Tho-ko
- 49 ke Dhana ke ne Kir-yath-tha-na in la De-bir
- 50 ke Ä-nab ke ne Ec-te-mo ke A-nim
- 51 ke Go-cen ke ne O-lon ke Giloo, mat räkni dan wäl kel amäni dhorkien.
- 52 Te Ä-rab thjn bä ke ne Dhuma ke E-can
- 53 ke Ya-nim ke ne Beth-ta-pu-a ke Ä-pe-ka
- 54 ke Ö-me-ta ke ne Kir-yath-ar-bä min la Yeb-ron ke Dhi-or, ke räk bänuan keel ke dhorkien.
- 55 Thaanien Ma-yon ke ne Kar-mel ke Dhip ke ne Yuta
- 56 ke Yidh-reel ke ne Yo-ke-dham ke Dha-no-a,
- 57 Ka-yën a thjn ke ne Giba ke Tim-naa. Räk wäl keel ke dhorkien.
- 58 Täame tëe ke A-lul ke ne Beth-dhuur ke Ge-dhor
- 59 ke Maa-rath ke ne Beth-ä-noth ke El-te-kon tɔ räk bækel keel ke dhorkien.
- 60 Kä tëe ke Kir-yath-baal (Kir-yath-ya-rim) ke ne Rë-baa ken ke räk rew keel ke dhorkien.
- 61 Täame tin te däär daar e Beth-ä-ra-ba ke ne Mi-din ke The-ka-ka
- 62 ke Nib-can ke ne räk Mile ke Een-ge-di, räk bækel ke dhorkien keel.
- 63 Täame ke kui j̄i Ye-buth tin la j̄i Je-ru-tha-lëm, /ken gaat Juda ke luänj ke tuk, kä cuke cu cienj keel ke gaat Juda kä Je-ru-tha-lëm amäni wäl.

Jc 16

Ɛ-pa-rim kene Ma-na-the in te kujic konyä cäj

¹Tääme cu guok muɔɔn rööl in yiεeth rɔ ke gaat Jo-thep jien ni kä Jɔr-den, gekä Jε-ri-ko wä amäni guɔɔth mi cɔal i löli Jε-ri-ko kä käny cäj kä cue je loath ni kujic in wee ni däär dɔaar in jieey rɔ ni kä Jε-ri-ko wëe yiath ni ræk päämni in cɔal i Beth-el.

²Kä cue je nyok ke käni ni kä Beth-el cue wä ni Luudh, kä cue räth amäni key rööl jī A-ræk kä Ä-ta-roth,

³kä cue luɔɔ piny wäkädε konyä cäj wä amäni rey rööl jī Yap-let, wëe yiath ni Beth-o-ron in te piny, kä cue wä ni Gε-dher kä cu kek këthdε rɔ wä piem ni Bar in Bɔr in te kam wīini.

⁴Kä cu neme a jen pæk ëe cu rɔ yieth ke gaat Jo-thep ni Ɛ-pa-rim kene kujic Ma-na-the in te kä kony cäj.

Key rööl gan Ɛ-pa-rim

⁵Neme cua jen key rööl in yiεeth rɔ ke thuk duëli gan Ɛ-pa-rim kä cue rɔ loth ni kä A-tε-roth-a-dar kä käny cäj wä ni Beth-o-ron in te nhial.

⁶Kä cue rɔ nyok ke jien ni Bar in Bɔr in te kam wīini, cue wä ni Mik-mε-thath kujic in lot ni kaynuääk kä cue rɔ nyok ke tot lotdä känyä cäj kä cue jac ni Tää-nath-ci-lo kä cue räth nhiam kä Ya-no-a.

⁷Kä cue jien kä Ya-no-a cue je yiath kä Ä-ta-roth, kene Naara, kä cue rɔ ben thiñ nike Jε-ri-ko, kä pale ni Jɔr-den.

⁸Kujic in lot ni kony cäj cu key jien ni kä Ta-pu-a cue rɔ wä yal ni waan mi cɔal i Kana kä cu kethnike rɔ wä piem ni Bar in Bɔr in te kam wīini. Neme ε jen pæk ëe yiεeth rɔ ke gaat Ɛ-pa-rim nike pæk goalikien.

⁹Matdien diaal keel amäni ræk ke dhorkien keel tée ca kuany göl ke kuj gan Ɛ-pa-rim, ken ræk tɔtɔ teke rey rööl ëe yiεeth rɔ ke gaat Ma-na-the.

¹⁰Duunde yöö /kenε jī Ke-naan tée cianke ni Gε-dher tuk kä cu jī Ke-naan cu cien rey jī Ɛ-pa-rim amäni cäj ε wale mi, kä cuke cien ala kuaanykien.

Jɔc 17

Dɔr Ma-na-the kä kony cäj

¹Neme ε jen pæk ëe yiεeth rɔ ke dɔr Ma-na-the in la këë Jo-thep. Tääme cu Gil-yad kene Ba-can wä kä ma-kir in la këë Ma-na-the kä guan Gil-yad ke yöö ε wääth mi liaa.

²Kä duoth gan Ma-na-the tin kɔɔ tée ca tēm guɔɔth ke kuj thukni duëlikien ken tin, gaat Ä-bi-ε-dher, kene gaat Ye-læk, ke gaat A-thi-rel, ke gaat Cε-kem, kene gaat Ye-per, ke gaat Cε-mi-dhä. Tɔtɔ ke ken kuay gan gatdä Jo-thep ni Ma-na-the tin la tut goalikien.

³Kä Dhe-lɔ-pe-yadh in la gat Ye-per in la gat Gil-yad in la gat Ma-kir in la gat Ma-na-the, thile dhool ti ce dijeth ε ni nyier kärɔ, kä nyieeke ciöotkien tin, May-la kene Nowa, ke ɔg-la kene Mil-ka ke Tjir-dha.

⁴Kä cuke ben nhiam El-a-dhar in la booth palä, kene Jo-cua gat Nun amäni kuarkien kä cuke wee j, “Ci Kuoth Nhial Muthε lar lar en yöö be kɔ tēm guaath keel ke dämanikɔ.” Nike ruac Kuoth Nhial cu Jo-cua ke tēm guaath keel ke guanlenikien.

⁵Ke kuj emɔ cu guɔɔk danj wäl pen kä Ma-na-the, titi ke gööl ke rol Gil-yad kene Ba-can tēē te kujc yiēer Jor-den.

⁶Nomɔ ε yöö ci nyiee Ma-na-the guaath kan keel ke gaatke. Kä cu rol Gil-yad wä kä gaat Ma-na-the tēē ci duoth.

⁷Kä key rööl Ma-na-the cue je kan ni kä A-cer wēē yɔat ni Mik-me-thath in lot ni käny cänj Ce-kem, kä cue je nyok ke rit cueec amäni rey ciēēni Een-ta-pu-a.

⁸En mun rööl Ta-pu-a ε duj Ma-na-the kä rek Ta-pu-a min te keth Ma-na-the ε duj E-pa-rim.

⁹E jen, cu key rɔ wä piem ni waanj Kana peek in lot ni kujc targew wanj emε, rēke diaal teke rey rēkni Ma-na-the, kä ke nyin E-pa-rim. Kä key Ma-na-the in lot ni kujc kaynuak wanj emε te kek kethde ni Bar in Bor in te kam wiini.

¹⁰Kä cuecde rööl ε duj E-pa-rim, kä cu camde a duj Ma-na-the kä pēkde ε Bar in Bor in te kam wiini. Kä kujc kaynuak romke kä A-cer, kä römdien kä käny cänj ε Yi-tha-kar.

¹¹Kä rek Ma-na-the tin te kä Yi-tha-kar kene A-cer ken tin, Beth-can keel ke wiike, kene Yib-le-am keel ke wiike, ke cieen Dor amäni wiike, ke cieen Een-dor amäni wiike, ke cieen Ta-nak keel ke wiike, ke cieen Me-gi-do amäni wiike. Diɔɔkdiē emɔ ε Na-peth.

¹²En wanɔ /ken gaat Ma-na-the rek tɔtɔ leni luänj ke käni bāke yöö ci ji Ke-naan ε nok j bike cieñ rey rööl.

¹³Kä mēē ci gaat I-the-rel buɔmdien rep cuke ji Ke-naan moc lät ti bec, kä /kenke ke luänj ke juɔc ε wijw.

Thiec gan E-pa-rim kene duoth Ma-na-the ke pēk mi rep

¹⁴Täāme cu dor kuayni Jo-thep Jo-cua jöök j, “E luot nukä min jak ji kä bi yä kam ni guok kel kä ci yä nuok ni jow muɔɔn kel, kä nēeni je en yöö ci Kuoth Nhial kɔ puñj elñj.”

¹⁵Cu Jo-cua ke loc j, “Mi ε yen dor mi nuan ney ke, kä /ci rey rööl paam E-pa-rim rñj ke ye, wiaa rey ruɔɔp kä en thñji wiaa kuece rɔ guaath rey rööl ji Pe-rii-dhi kene ji Repa.”

¹⁶Cuke je loc i, “En pǟm kuiye el̄ŋ ke k̄o, kä ken jī Ke-naan diaal tin cian̄ke ni rey paan täp̄a teke ke thurbieeli yiē̄thä, matdien keel amäni ney tin cien̄ kä Beth-can kene dhork̄e, ke tin te paan Täp̄a kä Yidh-r̄eel.”

¹⁷Ke kuj̄ em̄o cu Jo-cua ruac ke thok duë̄l Jo-th̄ep, cue ε-pa-rim kene Ma-na-the jiök i, “E yen d̄or mi diit, kä lūāndun r̄ōŋ el̄ŋ, /ci gūāathdun bi a kel k̄ar̄oa,

¹⁸kä min r̄ol p̄ām ε duundun c̄āŋe min ε rup b̄ä, bia je joap piny, kä p̄ekke diaal tin wee ni raar ke nyinkun, ke ȳöo yen bia jī Ke-naan joc, c̄āŋ teke ke thurbieeli yiē̄thä kä bumke b̄ä.”

Joc 18

Däkni peek rööl in d̄ōŋ

¹Kä täame cu jī dolä Kuoth gan l-the-rel diaal r̄ō duol kä Cilo, kä cuke gūāath palädien yiath piny th̄in ke k̄or kä m̄ēe ci r̄ol keeliw kua duundien.

²En gūath o, t̄ēe ke döör d̄āŋ b̄ar̄ow kä gaat l-the-rel ti not /kān t̄em kuj̄cdien.

³Kä cu Jo-cua gaat l-the-rel ku jiök i, “Yen bia not ke cūāŋ ke käni rööl in ci Kuoth Nhial ni Kuoth guuri ε kām ye amäni ney?”

⁴Dūōne nee diok̄ rey döör̄ikun, kä b̄äke jāk kä bike rey rööl wä car keeliw, kä bike je wä ḡōar piny ke p̄ek in yiē̄th r̄o ke ram o kä ke, kä bike cu luny kä yä.

⁵Kä bike je k̄ek kä b̄ar̄ow, kä bi Juda key ke ke kuj̄c cueec ke thok duë̄l Jo-th̄ep be te kuj̄c caamde.

⁶Kä yen bia wec cu d̄ak k̄ēekni b̄ar̄ow kä bia je n̄ōŋ yä en wane, kä b̄äke cu yōat ye ke gaak nhiam Kuothdan ni Kuoth Nhial.

⁷E ni ȳöo thile kuj̄c mi ba kām gaat Lii-bay tin te reydund ke kuj̄ kä ȳöo lāat kuäara palä Kuoth Nhial ε duundien, kä ci Gad kene Re-u-ben ke th̄āāŋ döör Ma-na-the kuj̄cdien kān kuj̄c yiē̄er Jo-r-d̄en kä käny c̄āŋ, jen mun rööl ēe ci Muthe in la kuany Kuoth Nhial ε kām ke.”

⁸Kä cu wutni t̄ōt̄ō jien. Kä min jiecke cu Jo-cua ke nȫp i, “Wiaa kä wiaa jāle rey rööl kä ḡōare je piny. Ke k̄ore kuē̄e thuokde cu n̄ōŋ yä kä b̄ä je ben duac ye ke gaak nhiam Kuoth Nhial w̄ane me kä Cilo.”

⁹Cuke cu wä kä cuke rey rööl wä jāl, kä cuke je wä ḡōar piny ke p̄ek r̄eknike, cuke je gūol ke gūol d̄āŋ b̄ar̄ow rey waregakä, kä cuke luny kä Jo-cua wīcdien in ca puat kä Cilo.

¹⁰Kä cu Jo-cua ke yōt̄ ikä ke gaak nhiam Kuoth Nhial kä Cilo, kä cue gaat l-the-rel t̄em gūath th̄in ram o ke kuj̄cde.

Kuj̄c in ci pen kä Ben-ya-min

- 11 Kä cu gaak döör gan Ben-ya-min nike goalkien pëen, kä cu wecdien te kamä rööl gan Juda kene rööl gan Jo-thep.
- 12 Kä pëk wecdien in lot ni kujic kaynuak cuε je kan ni kä Jor-den, kä cuε rö wä thien ni kujic caam Je-ri-ko, kä cuε je löth ke rey rööl päämni kujic in lot ni kony cän kä cu këthnike rö ben piem ni däär dbaar kä Beth-a-wen.
- 13 Kä cuε rö nyok ke jien ni en wini kä cuε wä ni Luudh, ni kujic in jay ni par Luudh, in la Beth-el, kä cuε räth kä A-ε-roth-a-dar in thieek ke päim in te cueec Beth-o-ron.
- 14 Kä cu key rö nyok ke löth kä cuε rö gōan konyä cān in cāt rö kujic targēw paam in rōmkε rö kene Beth-o-ron kujic in wee cueec kä cuε wä pal ni dhōr in ca cōl i Kir-yath-baal in la Kir-yath-ya-rim rek mi mō duŋ gan Juda. Neme cua jen pëk konyä cān.
- 15 Kä cu key in lot ni kujic targēw rö loth ni wii tuōn Kir-yath-ya-rim kä cuε rö rit ke Ep-ron kä cuε räth ni löli piini Ne-po-ta.
- 16 Kä cu kek rö nyok ke luŋ piny paam wii tuōn in rōmkε rö kene pan cätdä I-nōm in te paan ji Reŋa peek in lot ni kujic kaynuak, kä cuε ler piny paan I-nōm cuε rö wä thien nike Ye-buth kujic targēw kä cuε wä ni Een-ro-gel.
- 17 Kä cuε je loath ni kujic kaynuak kä cuε pal ni Een-cε-mec kä en wani cuε räth ni Ge-li-loth min guecke ni rö kene duōp Ä-du-mim kä ler ni paam gatdä Re-u-ben ni Bo-an.
- 18 Kä cuε wä ke kujic cueec kamke ni rö kene Beth-ä-ra-ba cu amäni min ce pen rey Ä-ra-ba kujic caam.
- 19 Be je inō, cu key rö ku nyok ke pal kä cuε rö wä thien nike Beth-ōg-la kä cu kekde wä te ni kujic caam Bar in Wac cuε pal ni gieekni Jor-den kujic targēw. Neme ε jen pëk këth eë lot ni kujic targēw.
- 20 Kä cua je gel ε Jor-den kä këny cān. Neme ε jen guōl rööl eë yieeth rö ke gaat Ben-ya-min nike pëk goalikien.
- 21 Kä rëk diaal tēē yiathke rö ke döör gan Ben-ya-min ke, Je-ri-ko kene Beth-ōg-la ke E-mek-ε-dhidh
- 22 kene Beth-ä-ra-ba ke Dhe-ma-ra-yim kene Beth-el
- 23 ke Awi kene Para ke Op-ra
- 24 kene Ke-par-a-mo-ni ke Op-ni kene Gabä. Tōtō ke rëk wäl rew keel nike dhorkien.
- 25 Tēē ke Gib-yon kene Rama ke Be-roth
- 26 ke Midh-pee kene Ke-pi-ra ke Mo-dhaa

²⁷κε Rε-κem κene I-ρε-pel κε Thar-ä-la

²⁸κε Dhelä κene A-ε-lep κε Ye-buth in la Je-ru-tha-lem κε Giba κene Kir-yath-ya-rim. Tɔtɔ κε rɛk wäl nuaan κεel nike dhorkien. Neme ε jen pek ëë yiεeth rɔ κε dɔr gan Ben-ya-min goalike.

Jɔc 19

Guɔl rööl ëë ci pen kä Cim-on

¹Tääme cua gaak in rɛwde yuɔr kä cue pëen κε kuj döör gan Cim-on nike pek goalikien. Kä cu key röölien rɔ wä piem ni rool döör Juda.

²Cue mat ni Ber-ce-ba κene Ceba κε Mo-la-dha.

³Tëë κε Ä-dhar-caal bä κene Bala κε A-dhem

⁴κε El-to-lad κene Be-thul κε Yɔr-ma

⁵κε Dhik-lag κene Beth-mar-ka-both κε Ä-dhar-thu-tha

⁶κε Beth-le-booth κene Ca-ru-wen, rɛk daŋ wäl wiɔde diɔk κene dhorkien.

⁷Te A-yin thɔn bä κene Ri-mon κε E-ther κε A-can. Rɛk daŋ nuaan κene dhorkien.

⁸Matdien amäni dhɔr diaal tëë thieek κε rɛk tɔtɔ wëë yiath ni Baa-lath-beer κε Rama kä Ne-geb. Neme ε jen guɔl rööl ëë ci rɔ yieth κε dɔr gan Cim-on nike pek goalikien.

⁹Kujc döör gan Cim-on emε, ε tēm kä guɔl ëë ca tēm dɔr gan Juda κε yöö mun ëë ci pen kä Juda diɔde elɔŋ κε κε ci gaat Cim-on kujc dien cu kan rɛy duŋadien.

Guɔl ëë yiεeth rɔ κε Dhe-bu-lun

¹⁰En wano, cu gaak in diɔɔk dien pen kä dɔr gan Dhe-bu-lun nike pek goalikien. Kä cu pek dien rɔ wä piem ni Tha-ridh.

¹¹Kä cu key dien ε cuat kujc in jay kony cänj kä Ma-rääl, räth ni Dha-ba-cet kä wëë pal ni waan in te nhiam Yɔk-naam.

¹²Kä be rɔ nyɔk κε rit kujc këny cänj kä Tha-ridh bi wä pen ni rɛy Kith-loth-tabor, kä be pal ni Da-be-rath kä be rɛt ni Ya-pia.

¹³Kä en thɔŋi cue je rɛt ni Gëth-ye-per in te kujc cueec lotdä min jay ni këny cänj, κene Eth-ka-dhin, kä be wä pal ni Ri-mon kä cue je gɔal kä Neya.

¹⁴Kä cu key rɔ gɔal kä A-na-thon lotdä kaynuak kä cu pekke diaal wä pal ni paan täpä I-pa-tel,

15 kene Ka-tath ke Nää-lal ke Cim-rön ke I-dhä-la kene Beth-le-γem. Rëk daṅ wäl rew, ke dhorkien keel.

16 Nomo ε jen kujc ëë yiεeth ro ke gaat Dhe-bu-lun nike pëk goalikien, ken rëk tɔtɔ amäni dhorkien.

Kujc ëë yiεeth ro ke Yi-tha-kar

17 Tääme cu gaak in nuaandien pen kä Yi-tha-kar ke kuj ganke nike pëk goalikien.

18 Kä cu key dhorien räath ni kujc Yidh-ræel kene Ke-thu-loth, ke Cu-nem.

19 Ke Ä-pa-ra-yim kene Cion, ke Ä-na-γä-rath,

20 ke Ra-bith kene Kic-yon, ke A-bedh

21 ke Re-meth kene Een-ga-nim, ke Een-a-da, ke Beth-pa-dhedh.

22 Kä cu räth ni Ta-bor kene Cää-dhi-ma ke Beth-ce-mec. Kä cu pëk këthdien wä ni Jor-den. Rëk daṅ wäl bækel ke dhorkien keel.

23 Nomo ε jen pëk ëë yiεeth ro ke dor gan Yi-tha-kar nike pëk goalikien ken rëk tɔtɔ amäni dhorkien.

Kujc ëë yiεeth ro ke A-cer

24 Tääme cu gaak in dhiecdien pen kä dor gan A-cer nike pëk goalikien.

25 Kä cu keydien ro loth ni kä El-kath, ke Äli, ke Be-ten, ke Ak-cap,

26 ke A-la-me-lek, ke A-mad, ke Mi-cal kä cue räth ni Kar-mel kä kony cäṅ wä amäni Ci-γor-lib-nath.

27 Kä min rijtde ro ke kujc kënyä caṅ cue wä ni Beth-da-gon kä cue räth ni paan täpä I-pa-tel in lot ni kujc kaynuak Beth-e-mek kene Ni-el, kä be pal ni Ka-bul kujc caam.

28 Ke Ab-don ke Re-γob, ke Ya-mön, kene Kana wëë yiath ni Dhi-don in diit.

29 En wano, cu key ro gɔl ke Rama kä cue wä ni Dhor in la rek in ca kal ni bum, kä cue ro gɔal Otha kä cu pëk këthde wä ni Bar in Bor in te kam wiini cue je kan ni kä Maa-leb wëë yiath ni Ak-dhib,

30 amäni Ömaa, kene Ä-pek, ke Re-γob, rëk ti jien daṅ rew wicdien rew amäni dhorkien.

31 Ken rëk titi amäni dhorkien keel ε jen kujc ëë yiεeth ro ke dor gan A-cer nike pëk goalikien.

Kujc ëë yiεeth ro ke Nap-ta-li

32 Tääme ke kuj gan Nap-ta-li cu gaak in bækalien pëen, cue pen kä ke ni pëk goalikien.

33 Kä cu key röölien rō loth ni kä E-lep wëë yiath ni jiaath in te kä Dhä-nä-nim, ke La-kum kä cue je wä giäk ni Jör-den.

34 En thōji cu key ciεc kä cue je rēt kä Adh-noth-ta-bor, kä cue pal ni U-kok, kä cue räth ni Dhe-bu-lun kujc targëw, kä cue wä ni A-cer kujc konyä caṅ ke Juda kujc känyä caṅ kä Jör-den.

35 Ken rëk tin ca kal ni bum ken tin, Dhi-dim, Dhër, Ya-math, Ra-kath, ke Ki-ne-rëth,

36 ke Ä-dha-ma, ke Rama, ke Ya-dhor,

37 ke Ke-dεc ke ne ε-dhe-ri, ke Een-a-dhor

38 ke Yir-on ke ne Mig-dal-el, ke O-rem, ke Beth-ä-nath, ke ne Beth-cε-mεc. Mat rëkni daṅ wäl wijcien bāṅuan ke dhōrkien keel.

39 Nōmō ε jen kujc rööl ëë yiεth rō ke dōr gan Nap-ta-li nike pëk goalikien, ken rëk amäni dhōrkien keel.

Kujc ëë yiεth rō ke Daan

40 Täämε cu gaak in bārowdien ku pen kä dōr gan Dan nike pëk goalikien.

41 Kä cu key röölien rō tok ni kä Dhōra, ke εc-tool, ke Ir-cε-mεc,

42 ke Cää-la-bin, ke A-ya-lon, ke lth-la,

43 ke Ee-lon, ke Tim-naa, ke Ek-ron,

44 ke El-tε-ke, ke Gi-bε-thon, ke Bää-lath,

45 ke Yööd, ke Be-ni-bε-rak, ke Gëth-ri-mon,

46 ke Me-yar-kon, ke Ra-kon, kä wä key rō yith nike Yapa.

47 Kä mëë ci mun gan Dan kuëëk kä ke, cuke Lε-cεm mak, kä cuke je kaṅ, cuke jike diaal näk, kä cuke je maç rō, cuke nyuur thīn kä cuke ciōtde ni Lε-cεm rit ala Daan nike ciōt guandien.

48 Nōmō ε jen kujc ëë yiεth rō ke gaat Dan nike pëk goalikien, ken rëk diaal titi amäni dhōrkien.

Kujc ëë yiεth rō ke Jo-cua

49 Täämε mëë ci gaat l-the-rēl ku thuçk ke dākni pieny kä rōdien, cuke Jo-cua gat Nun moc guāṅh mi mō kujc rööl ëë dake kä rō.

50 Nike ruac ëë ci Kuoth Nhial ε lar, cuke je kaṅ rëk ëë kōṅe thiec rō, jen rëk in coal i Tim-na-the-ra wii paṅam ε-pa-rim. Kä cu Jo-cua ε nyōk ke taṅh kä cue nyuur thīn.

51 Tōtō ke ken guāṅh tēë ci boōth palä ni El-a-dhar ke ne Jo-cua gat Nun, keel ke böōth thukni duëli döōri gan l-the-rēl diaal, ke dāk ke kujcien kä cue lat

Kuoth Nhial th̄iec th̄in ke gaakni kä Cilo thok luaak matdä j̄i Kuoth Nhial. Ino cu piny cu thuuk ke däkni.

Jɔc 20

Rëk barä j̄i thon̄ni

¹Tääme cu Kuoth Nhial ku ruac ke Jɔ-cua j̄ioke je j̄i,

²“Ruacni ke j̄i l-the-rel kä läri je ke j̄i kuönye rɔ̄ rëk ti bia rɔ̄ la lönye th̄in nike ruac ëë cä lar ke thok Muthë.

³A dëë ram in ci raan guäc ke mam rɔ̄ bar th̄in dëre cu te guāath mi lönye rɔ̄ th̄in kä j̄i ran.

⁴Kä bi ram emɔ rɔ̄ bar rëk kel kä ken rëk tɔ̄tɔ̄ kä be wä cuɔ̄j thok rëëk emɔ min la guāath j̄i luɔ̄kni kä be ruacde cu kuen d̄it rëëk emɔ kä bike je cu mat rɔ̄ rey rëëk kä ba cu moc guāath tɔ̄cä kä be cu nyuur cieŋ keel ke ke.

⁵Kä tääme mi wä b̄iim je wä gur kä lær, cike guān thon̄ä bi thöp je ke yöö /kere raan thieëkadë d̄il ke näk kä thile ke t̄er mi te kamädien ni wänkä.

⁶Kä be te rëk emɔ amäni cāŋ in wä cuɔ̄j ke je nhiam j̄i dolä Kuoth ke kuj luɔ̄kde, amäni cāŋ in wä thil ke jen booth palä mēë d̄it ni jen ken n̄ini tɔ̄tɔ̄. E jen ke kɔre, dëë guān thon̄ä cu lony rëkde kene cieŋde rey rëëk ëë kɔŋe rɔ̄ bar j̄oɔr th̄in.”

⁷Ke kuj emɔ, cuke Ke-d̄ec ku ley kä Gë-le-li rool päämni Nap-ta-li, kene Ce-kem rool päämni E-pa-rim, ke Kir-yath-ar-bä min mɔ Yeb-ron rool päämni Juda.

⁸Kä kuj cieŋ Jɔr-d̄en, min lot ni käny cāŋ Je-ri-ko, cuke Be-dher in te däär d̄aar kuany rey täpä röl gan Re-u-ben, kene Ra-moth kä Gil-yad rey rööł gan Gad, ke Go-lan kä Ba-can rey rööł gan Ma-na-the.

⁹T̄it̄i ke ken rëk tēë ca rialikä ke kuj gan l-the-rel diaal kene j̄i kɔarien tin cieŋ reydien ke yöö dëë ram in ci raan näk ke guäc mi la guäc Kuoth rɔ̄ löny th̄in, kä /ci b̄iim e dëë le bath amäni cāŋ in wa cuɔ̄j ni je nhiam j̄i dolä Kuoth.

Jɔc 21

Rëk cieŋä j̄i Lii-bay

¹En wānɔ mēë ci kuār guāni thukni duëli j̄i Lii-bay ben kä El-a-dhar in la booth palä kene Jɔ-cua gat Nun ke kuār guāni dööri gan l-the-rel,

²kä cuke ben ruac ke ke dhɔ̄r in cɔal j̄i Cilo kä Ke-naan larke je j̄i, “Ci Kuoth Nhial e lar ke thok Muthë en yöö ba kɔ moc rëk ti bakɔ cieŋ th̄in, kene guāth walkien ke kuj yɔ̄kɔ.”

³Ke kuj εmo cu gaat l-the-rel ji Lii-bay moc kä cuke rëk tɔtɔ kam ke ni rëkni tin ca nuk kä ke pany keel nike jɔk rëkni tɔtɔ.

⁴Ɛ je inɔ, cu gaak ku pëën ke kuj thukni duëli ji Ke-yath kä cu ji Lii-bay diaal tëë tɔ kuay Ä-ron in la booth palä rëkien daŋ wäl diɔk kan ke gaak kä dɔr Juda kene dɔr Cim-on ke dɔr Ben-ya-min.

⁵Tääme cu thaŋ ji Ke-yath tin ci duoth kujcdien leni jek bäge gaak kä thuk duëli döör Ɛ-pa-rim kene dɔr Daan ke thaŋ döör Ma-na-the, cuke rëk wäl kan kä ke.

⁶Cu ji Ger-con kujcdien jek bäge gaak kä thuk duëli döörü Yi-tha-kar ke A-cer ke Nap-ta-li kene thaŋ döör Ma-na-the tin te kä Ba-can, cuke rëk wäl diɔk jek kä ke.

⁷Cu ji Me-ra-ri nike pëk goalikien rëk daŋ wäl rew jek kä döör Re-u-ben ke Gad kene Dhe-bu-lun.

⁸Ɛ jen cu gaat l-the-rel rëk titi nike tɔarikien keel thöp ji Lii-bay ke gaak nike ruac ëë ci Kuoth Nhial ε lat ke thok Muthë.

⁹Kä cuke rëk titi ni ciöötnikien thöp ke rey döör Juda kene dɔr Cim-on,

¹⁰ken rëk tëë ci pen kä kuay Ä-ron, kä cieeŋ Ke-yath tëë tɔ ji Lii-bay. Ke ken ney tëë koaŋ moc ke nhiam.

¹¹Kä cuke ke moc Kir-yath-ar-bä min mo Ye-b-ron tääme kä tëë rey rööl päämni Juda, keel amäni pan wal diaal tin thieek ke je. Kä Ar-bä εmo ε jen guan Ä-nak.

¹²Min te ni jen thɔn ca ciëeŋke rëek εmo amäni ciëeŋke diaal kam Ka-leb gat Ye-pö-ne ala bothde.

¹³Tääme cuke kuay Ä-ron in la booth palä ku kam Ye-b-ron min la rek in bar guan thoŋä ro thɔn, cue ke mat amäni tɔarike diaal, cua Lib-na kam ke bä

¹⁴ke Ya-tir kene Ɛc-te-mo-ä

¹⁵ke O-lon kene De-bir

¹⁶ke A-yin kene Yuta ke Beth-ce-mec kene tɔarikien diaal, ken rëk daŋ bänjuan titi rey döörü daŋ rew tɔtɔ.

¹⁷Ɛ jen rey döör Ben-ya-min cua ke kam Gib-yon ke Gabä

¹⁸ke Ä-na-thoth ke Al-mon, rëk daŋ nuaan keel amäni tɔarikien diaal.

¹⁹Mat rëkni tëë ca kam kuay Ä-ron in la booth palä ke rëk daŋ wäl diɔk keel amäni tɔarikien.

- 20 Tääme cua duoth thukni duëli ghaal Ke-γath kä j̄ Lii-bay tin k̄əŋ yuɔp r̄ək kä r̄ol j̄ ɛ-pa-rim.
- 21 Tëë cua thöp ke ke r̄ək ŋuaan, Cε-kem in la r̄ək kel kä r̄ək tin bar j̄ thon̄ni r̄o th̄in keel am̄ani t̄ərikε rey r̄ööl päämni ɛ-pa-rim, ke Ge-dher
- 22 ke Kib-dha-yim ke Beth-o-ron, nike t̄ərikien keel.
- 23 Kä rey döör Dan, cua ɛl-tε-ke kene t̄ərikε, ke Gi-bε-thon kene t̄ərikε,
- 24 ke A-ya-lon kene t̄ərikε, ke Gëth-ri-mon kene t̄ərikε. T̄ot̄ ke r̄ək d̄əŋ ŋuaan.
- 25 Kä rey yupä döör Ma-na-the cuke Ta-nak thöp kene t̄ərikε, ke Gëth-ri-mon kene t̄ərikε, r̄ək d̄əŋ r̄ew.
- 26 Ken r̄ək diaal tëë ci wä kä duoth thukni duëli gan Ke-γath ke r̄ək wäl, keel am̄ani guath lak γ̄ɔkien.
- 27 Kä ke kuj j̄ Ger-con min la thok duëel kel kä j̄ Lii-bay, cuke ke thöp r̄ək r̄ew kä th̄əŋ döör Ma-na-the, ε Go-lan in la r̄ək barä guan thon̄ä kä Ba-can keel nike t̄ərikε.
- 28 Kä döör Yi-tha-kar cuke ke thöp Kic-yon kene Da-bε-rath nike t̄ərikien keel,
- 29 ke Yar-muth kene t̄ərikε, ke Een-ga-nim kene t̄ərikε. Matdien ke r̄ək d̄əŋ ŋuaan.
- 30 Tääme rey döör A-cer cuke ke thöp Mi-cal nike t̄ərikε ke Ab-don kene t̄ərikε,
- 31 ke ɛl-kath kene t̄ərikε, ke Rε-γob kene t̄ərikε. Matdien ke r̄ək ŋuaan.
- 32 Kä döör Nap-ta-li cuke r̄ək guan thon̄ä ni Ke-dεc kä Gë-lε-li thöp nike t̄ərikε, ke A-moth-dör nike t̄ərikε, ke Kar-tan kene t̄ərikε, r̄ək diɔk.
- 33 Ken r̄ək j̄ Ger-con diaal nike p̄ək goalikien ke r̄ək d̄əŋ wäl diɔk am̄ani t̄ərikien keel.
- 34 Tääme cua thuk duëli j̄ Mε-ra-ri kä duoth j̄ Lii-bay moc r̄ək rey döör Dhe-bu-lun kä cua Yök-naam kam ke am̄ani t̄ərikε, ke Kar-ta kene t̄ərikε,
- 35 ke Dim-na kene t̄ərikε, r̄ək ŋuaan.
- 36 Kä döör Rε-u-ben, cuke Be-dher kam ke, ke Yaadhaa,
- 37 ke Ke-dhe-moth, ke Me-paath, r̄ək d̄əŋ ŋuaan nike t̄ərikien keel.
- 38 Kä rey döör Gad cuke Ra-moth in la r̄ək barä guan thon̄ä kä Gil-yad nike t̄ərikε thöp ke, ke Ma-na-yim nike t̄ərikε,
- 39 ke ɛc-bon nike t̄ərikε, ke Ya-dher kene t̄ərikε. Mat r̄əkni d̄əŋ ŋuaan.
- 40 Inɔ p̄ək r̄əkni tëë yiathke r̄o ke gaat Mε-ra-ri ni p̄ək goalikien tëë ci duoth kä thuk duëli j̄ Lii-bay, ke r̄ək d̄əŋ wäl r̄ew nike p̄ək ëë ci thok duëel ɔ ε j̄ək r̄o.

⁴¹Tääme mat rēkni j̄ Lii-bay diaal tēē te r̄ey nyinā j̄ I-the-rel ke rēk ti jien n̄uaan w̄icdien rēk bādāk keel ke t̄ar̄ikien.

⁴²Ken rēk t̄it̄i diaal te r̄ek ɔ ke guāath lak ʒɔk̄e mi guul ni j̄okde keeliw. Ino ε j̄en min te ken rēk diaal en r̄ool.

⁴³ε je ino. Cu Kuoth Nhial r̄ol ku k̄am j̄ I-the-rel ni keeliw n̄ike ruac ēē ce guok guani j̄ be je k̄am ke. Kä cu j̄ I-the-rel ε k̄an kä cuke cien th̄in.

⁴⁴Kä cu Kuoth Nhial ke jak kä nyuur malā n̄ike p̄ek ēē ce muath guand̄oɔnikien. Kä cue thil ram kel kä j̄ t̄erien diaal mi cu ke tiam ke ʒöo ci Kuoth Nhial j̄ I-the-rel k̄am puot j̄ t̄erien.

⁴⁵Thile ruac kel kä ruaacni tēē ci Kuoth Nhial ke mat ke thok duēel I-the-rel mi cu n̄uy piny baan̄, ken diaal cuke wā ni guathnikien.

Jɔc 22

Loc döör̄i k̄anyä c̄an̄ cien

¹Tääme cu Jɔ-cua j̄ R̄e-u-ben ke Gad ke j̄ k̄any c̄an̄ th̄aṅṅ Ma-na-the ɔl,

²kä cue ke j̄iök j̄, “Yen cia tēē diaal tēē ci Muth̄e in la kuany Kuoth Nhial ke lat ye k̄am tiit ni ken diaal, kä cia thokdā liṅ r̄ey kä tin diaal tin cā guk kä ye.

³Yen /k̄ane d̄amuɔri b̄any piny ken n̄ini t̄it̄i diaal amāni w̄ale, kä cia k̄ap ni lät̄ni kä mēē ci Kuoth Nhial ni Kuothdun ε lat ye.

⁴Kä tääme min ci Kuoth Nhial ni Kuothdun d̄amuɔri ku moc guāath nyuurā, n̄ike j̄en p̄ek ēē ce lat ke, tääme kuēē loc j̄ok kä luɔce kem̄enikun, wiaa r̄ool nyuurādun ēē ci Muth̄e in la kuany Kuoth Nhial ε k̄am ye kuj̄c yiēer J̄or-den kä k̄any c̄an̄.

⁵Kel in te ni j̄en th̄in, tietde je agɔaa en ʒöo bia lat ni guok kene n̄uot tēē ci Muth̄e in la kuany Kuoth Nhial ke guk kä ye, ε bia Kuoth Nhial ni Kuothdun k̄am nhök, kä bia guɔɔr ni dupke diaal, kä bia ruaacnike k̄ap, kä bia r̄o k̄ap je kä bia je lätikā ke l̄ocdun keeliw, ke tieeydun keeliw.”

⁶Ino cu Jɔ-cua ke poth, kä cue ke jak kä wā, kä cuke wā kem̄enikien.

⁷Tääme ke kuj̄ th̄aṅṅ gan Ma-na-the cu Muth̄e ke moc ke guāath kä Ba-can. Duunde ʒöo ke th̄aṅṅ gan tin k̄ɔṅ cue ke moc guāath gekā gan manikien ni j̄ I-the-rel muun in te kuj̄ konyä c̄an̄ kīer J̄or-den. Kä min ci Jɔ-cua ke jak kä wā kem̄enikien kä ce ke poth,

⁸cue ke j̄iök j̄, “Luɔce kä kem̄enikun ke kuak ti n̄uan ke ʒok ti n̄uan ke cīek in bor kene d̄aap ke cīek in yian ke ladiit, ke bieyni ti n̄uan el̄ɔṅ, kä wiaa d̄aake tin cia p̄ec kä j̄ t̄erun ke gaatmanikun.”

⁹Ɛ je inɔ, cu j̄i dööri Rε-u-ben, ke Gad, ke th̄aṅṅ döör Ma-na-the in te kä k̄any c̄aṅ ku loc ciṅ. Cuke duoth j̄i l-the-rel b̄any piny kä Cilo in te rool Kε-naan kä cuke w̄a roolien r̄ey r̄ööl Gil-yad, j̄en kuicdien ëë ci Kuoth Nhial ε t̄em ke ke thok Muthε.

Ȳik w̄ij̄i ȳiëer J̄or-d̄en

¹⁰Tääme mëë ci döör Rε-u-ben, ke Gad, ke kuic k̄any c̄aṅ Ma-na-the cop kä Gε-li-loth in te gekä ȳiëer J̄or-d̄en r̄ey r̄ööl Kε-naan, cuke ȳik mi duṅ d̄ij̄it täth.

¹¹Kä mëë w̄a j̄i l-the-rel ε theṅṅ j̄i cike ȳik täth k̄eth r̄ööl Kε-naan kä Gε-li-loth in te gekä ȳiëer J̄or-d̄en peek j̄i l-the-rel,

¹²ke kuic̄ em̄o min cike ken thuk t̄ot̄o ku liṅ, cuke w̄icdien mat ken diaal kä Cilo ke ȳöö bike döör k̄any c̄aṅ k̄ap k̄or.

¹³Ɛn w̄aṅo, cu j̄i l-the-rel Pi-ne-yath gat bööth palä ni Ɛl-a-dhar j̄äk kä j̄i Rε-u-ben, ke Gad, ke th̄aṅṅ döör Ma-na-the,

¹⁴kä cuke kuṅ ciṅṅ d̄aṅ w̄äl j̄äk ke je k̄eɛl, ram o thok duëel o kä thuk duëli gan l-the-rel diaal, ram o kä ke ε j̄en booth thuck duëel o kä thuk duëlikien.

¹⁵Kä mëë cike ben Gil-yad kä gaat Rε-u-ben k̄ene Gad, ke th̄aṅṅ döör gan Ma-na-the,

¹⁶cuke ke ben j̄iök j̄i, “Ci duol j̄i Kuoth Nhial diaal ε lar inε, ‘Ɛṅu mi cia Kuoth j̄i l-the-rel le c̄ap c̄ap mi gok ε? Mi cia Kuoth Nhial le riet j̄ök ε ke täthdun ke r̄o ȳik! /Cia le ṅot ke nhök ke je.

¹⁷/Ken duer ëë canε kuṅṅ kä Pε-or r̄oṅ j̄ök? J̄en duer in /k̄ane puṅȳk̄on ni jak kä l̄ey l̄ëy ke kuide c̄aṅε mëë ci riek mi d̄ij̄it pen r̄ey dolä j̄i Kuoth Nhial bä,

¹⁸min cia nhök̄dun ke Kuoth p̄äl ni en w̄ale kä cia j̄ök̄dun riet je ke täthdun ke r̄o ȳik, ni ruun ε bëë o bi waaṅ l̄aac̄d̄e r̄o r̄ep ke duol j̄i l-the-rel diaal.

¹⁹Duunde ȳöö mi ci mundun ḡaa, j̄iathε kuic̄ muun Kuoth Nhial guäth in te k̄eme rom̄ä Kuoth Nhial c̄uṅä th̄in en tääme. Kä muoc̄e r̄o ke guath reyda. Kue la ȳöö /cuare r̄o luc Kuoth Nhial kie bia r̄o luock̄o ke lätnidun ke r̄o ȳik mi d̄oṅ mi /ci mua ȳik Kuoth Nhial ni Kuothda.

²⁰Kä mëë ci A-k̄an gat Dhera ṅut tol ke kuic̄ kä tin ca l̄ey, /ken ṅëṅny Kuoth ben kä j̄i l-the-rel diaal? /Ken liw ni j̄en k̄ar̄o ke duere.’ ”

²¹Kä cu j̄i Rε-u-ben k̄ene j̄i Gad ke th̄aṅṅ j̄i Ma-na-the bööth thuk duëli l-the-rel loc j̄i,

²²“Kuoth in l̄eny buom̄d̄e ti diaal ε j̄en Kuoth Nhial! Kuoth in l̄eny buom̄d̄e ti diaal ε j̄en Kuoth Nhial! D̄äc̄e thar kä mem̄e! Kä görk̄o je j̄i bia ṅac̄ b̄ä! Mi c̄apko mem̄e ke r̄it̄ Kuoth Nhial j̄ök̄da kie l̄ok̄ ruaac̄nike, a k̄o /cak̄o p̄äk̄ liṅ ε tek kä ye en w̄ale mi.

23 Mi duunda loḵ ruaacni Kuoth Nhial ke täthda rḵ yḵ goläda mi bakḵ muc ti waanḵ cu thöḵ wḵḵde, kie muc bæel, kie yöö bakḵ muc goyni näḵ thḵn, dëë Kuoth Nhial kḵ riw.

24 Ci ε jən a, duunda luth kä yöö cänḵ kel dëë gaatkun gaatkḵ jḵök ḵ, 'Yən täye ke ḵu ke Kuoth Nhial in la Kuoth jḵ l-the-rel?

25 Jən puḵnyde cε yḵer Jḵr-den jak kä key kamädan, yən jḵ Rε-u-ben kenε yən jḵ Gad. Thile ye bḵth kä Kuoth Nhial.' ε jən inḵ, dëë gaatkun gaatkḵ cu jak kä thil luth ke Kuoth Nhial.

26 Ke kuḵ emḵ, cakḵ ku wee ḵ, 'Kuanε rḵ täth yḵk, mi /ci mḵ dunḵ mucni ti waanḵ, kie ti nḵakε,

27 kä ε mi bi a nyuuth kamädan, kenε kam riḵni tḵ bi ben kḵoran tḵ, mi nyoth je en yöö epuc dhielne pal nhiam Kuoth Nhial keel ke muckḵn tin waanḵ kenε tin nḵak ke tin böth. Ke yöö cänḵ kel /ci gaatkun gaatkḵ dëë le jḵök ḵ, "Thile ye bḵth kä Kuoth Nhial." '

28 Cakḵ je cu car inε, mi wa ruac emε wä laḵ kḵ kie gaatkḵ cänḵ kel, dëëḵḵ cu lar ḵ, 'Gueε nyuth yḵkä Kuoth Nhial in ci guḵnikḵ ε täth, /ci mḵ ke kuḵ mucni ti waanḵ kie ti nḵak, kä ε ni yöö ba nyuuth kamädan.'

29 ε goḵbe en yöö dëëḵḵ jḵkda riet Kuoth Nhial kä dëëḵḵ rḵ riet jḵk kḵore en wale ke täth yḵkä mucni ti waanḵ, kenε muc bæel, kie muc ti nḵak, mi dëë a mi göl kä yḵk Kuothdan ni Kuoth Nhial in cuḵ nhiam luaakde!"

30 Täämε mēē ci Pi-ne-yath in la boḵth palä kenε kuḵr ciēḵ kä jḵ dolä kä tḵ ken dḵt thukni duēli jḵ l-the-rel tēē te je keel riet jḵ Rε-u-ben kenε jḵ Gad ke jḵ Ma-na-the liḵ, cu loḵkien tεeth elḵḵ.

31 Kä cu Pi-ne-yath gat El-a-dhar in la boḵth palä jḵ Rε-u-ben kenε Gad ke Ma-na-the jḵök ḵ, "Kḵn cakḵ ku ḵḵc ni en wale en yöö te Kuoth Nhial ke kḵn keel, nike yöö /kḵnε jḵkdun riet je kä inḵ cia jḵ l-the-rel cu kän kä risk waanḵä lḵaacde."

32 ε je inḵ, cu Pi-ne-yath gat El-a-dhar in la boḵth palä kenε kuḵr ciēḵ ku luny roḵl Ke-naan benädien kä jḵ Rε-u-ben kenε jḵ Gad roḵl Gil-yad, kä cuke ben kä jḵ l-the-rel, kä cuke ke ben luḵc thok.

33 Kä cu thok in ci ken ε nöönḵ loc jḵ l-the-rel jak kä tεth, kä cuke Kuoth kam liak, kä /kḵn je le nyḵk ke pääl ε ken ḵ bike ke kḵp, kä bike roḵl ēē ciēḵ jḵ Rε-u-ben ε, kenε jḵ Gad wä dāk.

34 Cu jḵ Rε-u-ben kenε jḵ Gad yḵk emḵ cḵl ḵ Nyuth Nenä, ke yöö ε ken ḵ, "ε nyuth kamädan en yöö Kuoth Nhial ε Kuoth."

Jḵc 23

Rieet Jḵ-cua tin jḵak

- ¹Ke k̄or gūath mi b̄äär m̄ëë ci Kuoth Nhial j̄i l-the-rel thuk ke mūɔc l̄ɔ̄āj k̄ä j̄i t̄ërien diaal t̄ëë thiēek ke ke, k̄ä en w̄ano Jo-cua ce d̄ōj el̄ōj,
- ²Jen cue j̄i l-the-rel diaal, ke bööthkien, ke kūar cië̄en̄nikien, ke ruë̄eckien ke kūar r̄em̄nikien ciöl r̄o. K̄ä m̄ëë ce ke ku c̄ol, cue ke ben j̄iök j̄i, “Ȳän en t̄ääme c̄ä d̄ōj el̄ōj.
- ³K̄ä cia min ci Kuothdun ni Kuoth Nhial ε lät k̄ä w̄ic t̄īt̄i diaal ke kuj̄dun nen, ke ȳȫ ε ni j̄en Kuothdun ni Kuoth Nhial pūɔnyde en in ci k̄orun ter ye.
- ⁴N̄ëne j̄e, ȳän c̄ä w̄ic tin ci duoth d̄äk k̄ä döörkun ala bööthkien, matdien am̄äni ken w̄ic diaal t̄ëë c̄ä ku thun̄ k̄an, t̄εme ni k̄ä J̄or-den w̄ëë yiath ni Bar in B̄or in te kam w̄ij̄ni k̄ä kony c̄āj.
- ⁵J̄en Kuothdun ni Kuoth Nhial pūɔnyde be ke jūoc j̄ok n̄hiamdun k̄ä be ke puoth waan̄dun, k̄ä bia mundien k̄an, cētnike m̄ëë ci Kuothdun ni Kuoth Nhial ε dhil lar ye.
- ⁶Ke kuj̄ em̄o, tietde j̄e en ȳȫ bia n̄ɔak diaal tin ca ḡɔar r̄ey buok n̄uɔtni Muthe lūoth, a thile mi bia cīec j̄ɔ̄r r̄eydien.
- ⁷/Cuore mät ke ken döör t̄īt̄i ci duoth r̄eydun ti. /Cuore lam ke ciööt kuthnikien, k̄ä /cuore r̄o yac ke ke. K̄ä /cuore jak k̄ä bia ke lätik̄ä kie bia r̄o gōj ke ke.
- ⁸K̄ä k̄ape r̄o ni Kuothdun ni Kuoth Nhial, cētnike j̄en t̄aadun in te ye am̄äni w̄ale.
- ⁹Ke ȳȫ Kuoth Nhial ce döör ti d̄j̄t̄ k̄ä būm̄ būɔm̄ j̄oc n̄hiamdun. K̄ä a am̄äni c̄āj ε w̄ale mi, thile ram mi ci ye lūāj ke ḡew.
- ¹⁰Ram kel k̄ä ye j̄oc̄e n̄ey ti bathd̄oor n̄ike ȳȫ Kuothdun ni Kuoth Nhial t̄ere ye terun, n̄ike j̄en m̄ëë ce dhil lar j̄i be lar.
- ¹¹Ke kuj̄ em̄o, tietde j̄e aḡoaa en ȳȫ bia Kuothdun ni Kuoth Nhial k̄am̄ nhök.
- ¹²K̄ä mi w̄iaa r̄o w̄ä r̄it̄, k̄ä bia r̄o mat keel ke duoth döörü t̄īt̄i ci duoth r̄eydun ti, k̄ä bia kamkun jak k̄ä teke kuen,
- ¹³tietde j̄e ni ḡoaa en ȳȫ /ci Kuothdun ni Kuoth Nhial bi le n̄ot ke mi be döör t̄ɔt̄ɔ jūoc raar r̄eydun, k̄ä bike ye n̄ōj jut jut, k̄ä bike a dhūori ke kuj̄dun, k̄ä bike a j̄i duäcdun, k̄ä bike a kuiy nyiin̄ikun, am̄äni mi w̄iaa līā ε muun aḡoaa em̄e in ci Kuothdun ni Kuoth Nhial ε k̄am̄ ye.
- ¹⁴“K̄ä en t̄ääme min ci thīak ni ȳȫ b̄ä l̄iw ȳen diaal n̄ace j̄e r̄ey l̄aacdun ke tieydun en ȳȫ thile dūɔr kel mi ci Kuothdun ni Kuoth Nhial ε pal j̄ɔ̄r k̄ä n̄ɔak diaal t̄ëë gow t̄ëë ce dhil lar j̄i be lar ke kuj̄dun. Ken diaal ce ke lät k̄ä ye, thile kel mi ci duoth j̄ɔ̄r r̄eydien.
- ¹⁵K̄ä t̄ääme cētnike min ca n̄oaa ni diaal tin gow t̄ëë ci Kuothdun ni Kuoth Nhial ke mūoth ke kuj̄dun lar̄th gūathnikien ke ye, ni ino b̄ä, bi Kuoth Nhial ye n̄ōj

ḡak diaal ti jiäk amäni mi wëë ye däk muun agoaa emε in cε kam ye ε jen Kuothdun puḡnyde,

16mi wiaa guk Kuothdun ni Kuoth Nhial ëë cε muḡth ye yar, kä bia wä lǟt ni kuth kḡkien ikä, kä bia rḡ goḡ ke ke. Inḡ, bi Kuoth Nhial waan̄ lbaacde d̄it ke ye kä /cia bi gaal ke liḡa muun agoaa emε in cε kam ye.”

Jḡc 24

Ruac Jḡ-cua ke naath kä Cε-kεm

1ε jen täame, cu Jḡ-cua döör j̄i I-the-rel duḡl kä Cε-kεm, kä cuε bööthkien, ke kuḡr ciëñnikien, kene ruëeckien amäni kuḡr remnikien cḡl, kä cuke ben nham Kuoth.

2Kä cu Jḡ-cua ney diaal j̄iök j̄i, “Ci Kuoth Nhial ni Kuoth j̄i I-the-rel ε lar inε, ‘Mëedan guḡndḡḡnikun cεtke Tera guḡn A-be-ram kene Na-ḡor cianke ni kuḡc yiëer Yu-pe-ree-tidh, kä cuke kuth kḡkien lǟtikä.

3ε jen, ḡän cua guurun ni A-be-ram nöñḡ kuḡcde yiëer kä cua je luk ni rey rööl Ke-naan ni keeliw, kä cua kuayke jak kä ḡuan. Cua je kam gatde ni Ay-dhek,

4kä cua Ay-dhek kam Je-kḡb ken E-thḡ. Kä cua E-thḡ kam rḡl päämni in cḡal j̄i rööl ε-dḡm ala duunde, kä duunde ḡöö cu Je-kḡb kene gaatke wä rḡḡl I-jḡp.

5Kä cua Muthε kene Ä-ron jak kä cua I-jḡp nöñḡ rik ke tēē cä lat reyde. Kä ke kḡre cua ye nöñḡ raar.

6ε jen cua guurikun ku nöñḡ raar kä I-jḡp, kä cuare ben Bar, kä cu j̄i rööl I-jḡp ke gur kä lεr ke thurbieeli kene j̄i j̄iḡḡkni tuḡruḡk amäni rey Bar Gutdä.

7Kä mëë cike Kuoth Nhial loḡ, cuε tik laḡh kamädun ke j̄i rööl I-jḡp, kä cuε bar jak kä muḡḡy ke. Kä cia je nen ke nyinkun en ëë cä lǟt kä I-jḡp. Kä cia ciεḡ däär dḡaar ke guḡḡth mi bäär.

8Ke kḡre cua ye nöñḡ muun j̄i ε-mor tēē cianke ni kuḡc yiëer Jḡr-dεn. Cike nyiëeny ke ye, kä cua ke kam ye, kä cuare mundien kan ala duundun, kä cua ke nor nhamdun.

9Rewde, cu Ba-lak gat Dhi-por, kuäär in d̄iit kä Mo-ab rḡ j̄iεc kä cuε ye kap kor. Cuε naath jāk kä Bil-am gat Be-or ke ḡöö dere ye ben lam,

10kä ḡän /kan ruac Bil-am liḡ. Kä cuε ben poth ni ye. Inḡ cua ye cu kän tetäde.

11Kä mëë cia kac kuḡc Jḡr-dεn kä /cuare ben kä Je-ri-ko, cu j̄i Je-ri-ko ye lep kor, cu amäni j̄i ε-mor, ke j̄i Pe-rii-dhi, ke j̄i Ke-naan, ke j̄i ḡëth, ke j̄i Gir-gac, kene j̄i lwi amäni j̄i Ye-buth, kä cua ye kam tiemdien.

12Kä ḡän cua piεen luḡny nhamdun, kä cuε ken kuḡr tin d̄it daḡ rew kä j̄i ε-mor wä thiḡy dḡor. Kä /cie luḡḡ yioḡnikun kene kuḡn kuḡinikun en ëë jḡc ke.

13 Yän cä ye kam mun mi /ken yen mi bec jek ke kujde, kene rek ti /ken yen ke täth, kä cienne reydiën. Yen came reem jien kaakni wal ke kuj koan kene kaak jien O-lip ti /ken yen ke pith.’

14 “Ke kuj emo, täame, yen kuëë Kuoth Nhial luoth, kä latde je ikä ke thuk laay kene nath mi roj. Yake kuth tëë ci guurikun ke pal meëdan èë teke kä Bë-bi-lon kene rol l-jep, kä pale ni Kuoth Nhial.

15 Kä yen, mi /cia Kuoth Nhial bi lätikä, kuëë kuoth in bia lätkä käp mek en wale, mi ke ken kuth tëë ci guurikun ke guor meë cienne dhoo in te kä Bë-bi-lon kie ke ken kuth ji E-mor ti cienne ni mundien ti. Kä lamä e yän kene thok duëlä, kon bako lat ni lat Kuoth Nhial.”

16 En wano, cu naath e loc i, “A goobe en yoo deeko Kuoth Nhial pal a deeko wa lat ni lat kuthni kokien.

17 Ke yoo e jen Kuothda ni Kuoth Nhial en èë nooj ko ke guaniko keel ni rool l-jep, ni duëel yieëä, kä e jen en èë lat lat diaal ti buom buom nhiamda, kä cue ko gan rey jala keeliw, kä rey neni diaal tëë cako ret ke reydiën.

18 Kä cue döör diaal joc a nenko, nie ken ji E-mor tëë cienne ni wec. Ke kuj emo, kon bä, bako lat ni lat Kuoth Nhial, ke yoo e Kuothda jen.”

19 Min te ni jen thin, cu Jo-cua ke jök i, “Yen /cia Kuoth Nhial deë luän ke lat kä lat ke min e Kuoth mi buoy, kä guan tiilä. /Ce ciennekin tin jäk bi pal ye, ken diaal amäni dueerkun.

20 Mi wiaa Kuoth Nhial wa pal kä bia pal ni kuth juuri, be ro cu luoc ye kä be ye moc guar, kä be ye cu nor, a ce ye ku thun lat kä gooy ke nhiam.”

21 Kä cuke Jo-cua jök i, “Eey. Kon bako dhil pal ni Kuoth Nhial.”

22 E jen cu Jo-cua ke ku jök i, “Yen lape neen ke roodun en yoo cia Kuoth Nhial mek kä bia je lätikä.” Kä cuke wee i, “Yoon, kon lapko neen.”

23 Cue ku wee i, “Kua kuth juuri tin te ye yak, kä rietde loodun Kuoth Nhial ni Kuoth ji l-the-rel.”

24 Kä cuke Jo-cua jök i, “Kuothdan ni Kuoth Nhial e jen bako pal o, kä e jen karoa bako ruacde lij o.”

25 E jen cu Jo-cua guk ruac ku lath piny ke ji l-the-rel en canj emo kä Ce-kem, kä cue ke moc lueek kene nujt ti bi ken ke guor.

26 Kä cu Jo-cua ruaacni tiji goar rey buok lueekni Kuoth. Kä cue pam mi dhok kan kä cue je cunj thaar jiaath in la guath rika Kuoth Nhial.

27 Cue naath diaal jök i, “Jen pam eme be la neen kamadan ke Kuoth, ke yoo ce riet diaal tin ci Kuoth Nhial ke kuen kon lij, ke kuj emo jen be la neen mi bi ye gan kä luodun ke ro Kuoth.”

28 Ɛ jɛn cuɛ naath diaal ku jak kǎ wǎ, kǎ cu ram ɔ loc kuɷcɛ rɛy rǒöl in ca dǎk kǎ kɛ.

Liḡḡ Jo-cua

29 Kɛ kɔr kǎ tɪtɪ diaal cu Jo-cua gat Nun mǐɛ mɔ jḡḡ Kuoth Nhial lɪw, guǎth ɛɛ ci run diɛɛthɛ a run ti kuɔr kɛl wɷcɛ jɪath kɛl.

30 Cukɛ jɛ kony muun ɛɛ ca tem jɛ, dhɔɔr mi ɔɔal ɷ Tim-na-thɛ-ra in te rɔɔl pǎəmni Ɛ-pa-rim, kuɷc in lot ni cam pḡḡm in ɔɔal ɷ Gac.

31 Ɛn wḡḡ, cu jɷ l-thɛ-rɛl lǎt Kuoth Nhial ku lḗt rɛy runi tɛɛkǎ Jo-cua diaal, kǎ run tɛɛkǎ bööthni tǐɛ ca run Jo-cua bǎl kǎ ca lǎt tǐɛ ci Kuoth Nhial kɛ lḗt kɛ kuɷ jɷ l-thɛ-rɛl ḡḗc.

Cɔw Jo-thɛp kɛnɛ liḡḡ Ɛl-a-dhar

32 Tǎǎmɛ kɛn cɔw puḡḡny Jo-thɛp tǐɛ ci jɷ l-thɛ-rɛl kɛ nǒöḡ kǎ l-jɛp, cua kɛ ben kony kǎ Cɛ-kɛm rɛy kakǎ muɔɔn ɛɛ ci Je-kɔb ɛ kɔk kǎ gaat Ḳǎ-mor, in la guḡḡn Cɛ-kɛm, kɛ yɷw ti kuɔr, jɛn mun ɛmɛ cuɛ pɛn kǎ kuay Jo-thɛp.

33 Ɛn wḡḡ, cu Ɛl-a-dhar gat Ä-ron lɪw, kǎ cua kony kǎ Giba, jɛn rɛk in te rɔɔl pǎəmni Ɛ-pa-rim mǐɛ ca kḡḡm gatɛ ni Pi-nɛ-ḡath.

Ruëëc

Ruëëc 1

Käp thuk duëël Juda kene thok duëël Cim-on ke Ä-do-ni-be-dhek

¹Ke kor lieth Jo-cua cu ji l-the-rel Kuoth Nhial thiec i, “Ena mi bi wä nhiam o ke nhiam kä ji Ke-naan, mi bi kor wä ter ke kujda?”

²Cu Kuoth Nhial ke jök i, “Bi thok duëël Juda wä. Nen e je, thok duëël yan cä mun emo kam ke.”

³Cu thuk duëël Juda dämani ni thok duëël Cim-on jök i, “Bia wane wic in ca kam ko, bane wä keel bä wic in ca kam ye.” Ino cu ji Cim-on wä keel ke ke.

⁴E jen cu thok duëël Juda wä. Kä cu Kuoth Nhial ke kam juc ji Ke-naan kene ji Pe-rii-dhi. Cuke bathdori wäl joc kä Be-dhek.

⁵Cuke ben kä Ä-do-ni-be-dhek kä Be-dhek, kä cuke ben nyiëeny ke je, kä cuke ji Ke-naan kene ji Pe-rii-dhi joc.

⁶Cu Ä-do-ni-be-dhek ro bar, duunde yoo cua guor amäni meë ca cop, cua yiat tetäde min diit kene yiat ciokäde min diit not.

⁷Kä cue wee, “Kuar ti jien bäröw ti cä yiet tetnikien kene yiet ciöknikien tin diit ruok, la ken duoth a kueeny piny guath miethdä. Cetnike meë la latdä, e jen ci Kuoth e luocä mo.” Cuke je nöön kä Je-ru-tha-lem, kä cue ben liw thin.

Käp thuk duëël ji Juda ke Je-ru-tha-lem kene Yeb-ron

⁸Cu ji Juda nyiëeny ke ji Je-ru-tha-lem, kä cuke Je-ru-tha-lem kan, cuke ji ke näk kä cua wec cuath ke mac.

⁹Ke kore cu ji Juda wä nyiëeny ke ji Ke-naan tin cien päamni kä Ne-geb, kene tin cien täpä.

¹⁰Kä cuke wä nyiëeny ke ji Ke-naan ti cianke ni Yeb-ron (en ciot Yeb-ron ni wen coale Kir-yath-ar-bä). Kä cuke ji Ce-cay kene ji Ä-yi-man ke ji Tël-may joc.

Käp O-thi-nel ke De-bir

(Joc 15:13-19)

¹¹En wini cuke wä muun ji De-bir. En ciot ni De-bir ni wal e Kir-yath-the-per.

¹²Kä cu Ka-leb wee, “Ram o bi Kir-yath-the-per mak o kä be je kan, bä je kam nyaadä ni Ak-thaa ala ciekde.”

¹³Cu O-thi-nel gat Ke-nadh, gat däman Ka-leb in tot wec e mo kan. Kä cu Ka-leb e kam nyaade ni Ak-thaa ala ciekde.

¹⁴Kä meë ci Ak-thaa ben cien cue cowde kok i thiec guar ke kak. Kä cue këny piny jock muole, kä cu Ka-leb e thiec i, “Enu nhoki mo?”

15Cue je jiök i, “Mocä ke muc. Min ci yä kam mun Ne-geb, mocä ke wan piini bä.” Cu Ka-leb ε kam wan piini min te dhonyä kene wan piini min te täpä.

Käp ji Juda Kene ji Ben-ya-min ke wii

16E jen cu kuay guanthu Muthε ni Kεen, wä keel ke ji Juda jienke kä Je-ri-ko mun nööri wäke dardöaar Juda kä Ne-geb thieekä Ä-rad. Cuke wä cien εn wiini.

17Cu ji Juda wä keel ke dämani ni ji Cim-on, kä cuke ji Ke-naan joc tin cien kä Dhe-path, kä cuke je dak ni piny. En wec coal ciötde i Yör-ma.

18Cu ji Juda Gadha kan bä nike wiike keel, ke Ac-ke-lon nike wiike kene Ek-ron ke wiike.

19En wanö te Kuoth Nhial keel ke ji Juda, kä cuke wii päamni käp, duunde yöö /kenke wii tin te mäda luän ke joc raar, ke yöö täke thurbieeli koör.

20Kä Yeb-ron ca kam Ka-leb, cεtnike ruac Muthε. Kä cue kuay Ä-nak dan diok juoc raar thin.

21Kä /ken ji Ben-ya-min ji Ye-buth tin cien kä Ke-naan juoc raar. Ino Cu ji Ye-buth cu cien kä Ke-naan keel ke ji Ben-ya-min amäni wale.

Käp E-pa-rim kene Ma-na-the ke Beth-el

22Cu ji E-pa-rim kene ji Ma-na-the wä nyieeny ke ji wec Beth-el. Kä te Kuoth Nhial keel ke ke.

23Cu ji E-pa-rim kene ji Ma-na-the ljeem jak kä Beth-el. (Ciöt wec emö ni wal coal Luudh.)

24Cu ljeem raan nen beë wic, cuke je jiök i, “Nyuth ni ko duöör wec, bako ji lat agöaa.”

25Kä cue ke nyuöth duör wec. Kä cuke ji wec diaal näk, duunde yöö cuke wut emö pal wä kene ji dhöare diaal.

26Cue wä muun ji yēth kä cu ke rek lat, mi cua ciötde col i Luudh. Cue cua ciötde amäni wale.

Ney tēē /kan juoc raar ε ji I-the-rel

27/Ken ji Ma-na-the ney tin cien kä Beth-can kene wiike, ke Ta-nak ke wiike, ke Dor ke wiike, kene Yib-le-am ke wiike, ke Me-gi-do ke wiike. Ken wii tötö cu ji Ke-naan ηot ke cian thin.

28Mēē ci ji I-the-rel buöm, cu ke ji Ke-naan kuök yöö bake lat ikä, duunde yöö /kan ke juoc raar ken diaal.

29Kä /ken ji E-pa-rim ji Ke-naan tin cien kä Ge-dher juoc raar. Cien ke thin keel ke ke.

Käp wjini jì Gë-lé-li

³⁰/Ken jì Dhe-bu-lun Jì Kith-ron kene jì Naa-lol juoc raar rey wec. Cu jì Ke-naan cien reydien, kä cuke ke jak kä laṭkien.

³¹Kä /ken jì A-cer jì Ak-ko kene jì Dhi-don, ke jì A-lab, kene jì Ak-dhib, ke jì Ä-pik, ke jì Yel-ba, ke jì Re-yob juoc raar.

³²Ino cu jì A-cer cien rey jì Ke-naan tin cianke wec. Ke yöö /ken ken ke juoc raar.

³³Kä /ken jì Nap-ta-li jì Beth-ce-mec kene jì Beth-ä-nath juoc raar, cu cien niken rey jì Ke-naan tin cianke wec. Kä cuke ke kuok laṭ ke kujdien.

³⁴Kä cu jì E-mor jì Daan kuok wjini tin te päämni, pën ken ke ben wjini tin te lærä.

³⁵Cu jì E-mor ḡot ke ciaan kä A-ya-lon kene Pääm Ye-reth, ke Cëel-bim, e ni yöö cu jì E-pa-rim kene Ma-na-the ke jak kä kuaanykien ti laṭ ke ke ikä.

³⁶Cu key jì E-mor a Ak-ra-bim amäni Thelë a wä nhiam.

Ruëc 2

Jääk Kuoth Nhial kä Bo-kim

¹Tääme cu jääk Kuoth Nhial jien kä Gil-gal wëe kä Bo-kim. Kä cue jì I-the-rel jök i, "Yän cä ye kam raar kä I-jep, kä cä ye naṅ muun ëe cä yac i bä kam guurikun. E laarä je i, 'Cä gukdä bi däk ke ye,

²kä cia guk bi laṭ ke jì wec e mi. Bia dake ni yiknikien piny.' Kä /ken yen ruacdä liṅ. Kä enu e ne cia laṭde?

³E jen jökä ye mo tääme en yöö /cäke bi joc nhiamdun. Eni yöö bi ka riäk kä ye, kä bi kuthkien a dëepkun."

⁴Mëe ci jääk Kuoth Nhial ruac emo laṭ jì I-the-rel diaal, cu naath wiee.

⁵Cuke guath e mo col i Bo-kim, kä cuke Kuoth Nhial moc muc thjn.

Liqa Jo-cua

(Joc 24:29-31)

⁶Mëe ci Jo-cua naath jak kä wä, cu ram o kä jì I-the-rel wä, wee guathde min be cien kan kä mun.

⁷Ke njn teekä Jo-cua diaal cu jì I-the-rel Kuoth Nhial pal, amäni njn bööthni tëe ci loṭ tëk ke kor lieth Jo-cua, tëe ca ti buom buom diaal tëe ci Kuoth Nhial ke laṭ kä jì I-the-rel nen.

⁸Cu Jo-cua gat Nun jaṅ Kuoth Nhial lij a tëe ke run ti kuor kel wicde jiath kel dieeth.

⁹Kä cuke je kony muunde kä Tim-nath-ye-ræth rool päämni ε-pa-rim, kujc caam paam Gac.

¹⁰Cu rijc ε mo keeliw lijw. Kä cu rijc dɔɔdien ro jiec mi kujc Kuoth Nhial, kie lät tää ce lät kä jī l-the-ræl.

Päl jī l-the-ræl ke n̄ath Kuoth Nhial

¹¹Cu jī l-the-ræl jiäk lat nham Kuoth Nhial. Cua pal ni kuoth Baal.

¹²Kä /ca Kuoth Nhial Kuoth guani päl, mää nöönke raar rool l-jëp. Cua guɔɔr ni kuth kɔkien kä kuth n̄eni tin cien̄ thieekädien. Ca Kuoth Nhial cu jak kä gak.

¹³/Ca Kuoth Nhial päl wä ke pal ni kuoth Baal kenε Ac-tar-te.

¹⁴Ino cu Kuoth Nhial gaak elɔŋ ke jī l-the-ræl, cue ke laθ tetni Waani, tin cike wä kök jī t̄erien. Kä /ca ro len luän̄ ke gaŋ.

¹⁵Kä mo cike wä koɔr ɔ, la Kuoth Nhial a moc nike ke riek, c̄etnike mää ce larke. Tekε rey rikä mi diit.

¹⁶Cu Kuoth Nhial ruëec jiec, ti ba ke k̄an kä ney tin mackε ke.

¹⁷Kä cue not /ca ruëec lij. Ke yöö guur ken ni kuth kɔkien. Kä pal ken nike. Cua ro cu mal rit dup äë ci guani je guɔɔr, tää ca ruac Kuoth Nhial luθ, kä /ken ken lat ni je.

¹⁸Kä mo ci Kuoth Nhial ke moc ruëec ɔ, la tekε keel ke ruëec, kä la ke a kääne tetni jī t̄erien ke n̄in teekä ruēcä diaal. La Kuoth Nhial a tekε nhök ke ke mi cike cuuc cien̄ä mi jiääk.

¹⁹Duunde yöö mo ci ruëec lij ɔ, la ke ro cua rit jok, kä bi latdien cu jiääk elɔŋ kä lat guani, guɔɔrke ni kuth ti guäy, pal ken nike a /cike dää met luny piny kä buɔm wecdien.

²⁰Ino cu Kuoth Nhial gaak elɔŋ ke jī l-the-ræl. Wee i, “Ke yöö ci ney titi gukdä mää cä lat guani lok, kä /k̄an ruacdä lij,

²¹nie täame a wä nham, /cä dör tää bāny Jo-cua ke piny mää lijwε bi joc nhamdien,

²²bä jī l-the-ræl yɔn ke ke, mi bike je tit a ba duɔɔp Kuoth Nhial guɔɔr c̄etke mää ci guani je lat, kie ciken ε bi lat.”

²³Ino /ken Kuoth Nhial dör tɔtɔ joc kä keel, cue ke päl, kä /kenε ke k̄am Jo-cua.

Ruëec 3

Döör tin ci duoth ke yɔn l-the-ræl

¹Täame titi ke dör tin ci Kuoth Nhial ke päl, ke yöö be jī l-the-ræl yɔn ke ke, ke tin diaal tin te kä l-the-ræl tin kuecke kor kä Ke-naan.

²Lätde nɔmɔ ke yöö bi r̥ɪc ɛmɔ kɔr ɲac kä j̥i l-the-r̥el, kene yöö be tin kuecke kɔr ɲieec ke kɔr.

³Kä dör tin ci duoth t̥ɪn. W̥i j̥i Pi-li-thet d̥aɲ dhiiec, ke j̥i Ke-naan diaal, kene j̥i Dhi-don, ke j̥i lwi tin cien pääm Le-ba-nɔn, kä pääm Baal-ɣer-mon a räth ni tuk cothä nath kä Lebo-ɣä-mat.

⁴Tey ken ala ɣɔɔni j̥i l-the-r̥el, ke yöö ba ɲac mi bi j̥i l-the-r̥el luëek Kuoth Nhial luɔth, t̥ëe ce luek ni guɲni ke thok Muth̥e.

⁵Cu j̥i l-the-r̥el cien r̥ey j̥i Ke-naan kene j̥i ɣëth, ke j̥i ɛ-mor, kene j̥i Pe-rii-dhi, ke j̥i lwi, kene j̥i Ye-buth.

⁶Kä cu j̥i l-the-r̥el nyjer d̥öri t̥ɔtɔ kuɛn ala mänkien, kä cuke nyieekien k̥am ke ala män kä gaatkien. Kä cuke kuthkien pal.

ɔ-thi-nel

⁷Cu j̥i l-the-r̥el j̥iäk lat nhiam Kuoth Nhial, a palke Kuoth Nhial Kuothdien ruëec, wa pal ni kuoth Baal kene Ä-ce-ra.

⁸Ke kuj̥ɪc ɛ mɔ cu Kuoth Nhial gaak elɔɲ ke j̥i l-the-r̥el, kä cue ke lat̥h tetdä Ku-can-ric-a-tha-yim kuäär Me-tho-po-ta-mia kä cue j̥i l-the-r̥el kuɔk yöö lat̥ ke je ikä ke run bädäk.

⁹Duunde yöö mëe ci gaat l-the-r̥el wiee nhiam Kuoth Nhial, cue luääk j̥iec r̥eydien, mi cuke k̥än. Cua ciötde cɔl j̥i ɔ-thi-nel gat Ke-nadh däman Ka-leb in tot.

¹⁰Cu yiëe Kuoth Nhial ben kä j̥e, kä cue j̥i l-the-r̥el ruac. Cue wä koor, kä cu Kuoth Nhial ɛ k̥am kuäär Me-tho-po-ta-mia. Kä cue je j̥oc.

¹¹Cu piny teke mal ke run ti j̥ien ɲuan. Kä cu ɔ-thi-nel gat Ke-nadh liw.

E-yud

¹²ɛ j̥en cu j̥i l-the-r̥el j̥iäk nyɔk ke lätni nhiam Kuoth Nhial. Kä cu Kuoth Nhial ɛg-lɔn kuäär Mo-ab jak kä bum kä j̥i l-the-r̥el, ke yöö ca mi j̥iäk lat̥ nhiam Kuoth Nhial.

¹³Cue rɔ mat ke j̥i Am-on kene j̥i Ä-ma-lek kä cuke j̥i l-the-r̥el wä j̥oc kä cuke wec nööri j̥i J̥e-ri-ko k̥äp.

¹⁴Kä cu j̥i l-the-r̥el ɛg-lɔn kuäär Mo-ab lätikä ke run wäl bädäk.

¹⁵Kä mëe ci gaat l-the-r̥el wiee nhiam Kuoth Nhial, cue ke moc luäk. Cua E-yud gat Gerɔ, raan j̥i Ben-ya-min mi cam. Cu j̥i l-the-r̥el muc j̥äk kä ɛg-lɔn kuäär Mo-ab ke j̥e.

¹⁶Cu E-yud rɔ lät kä mut mi ciw mi ciwk kä moth. Cue je par r̥oɔth cuëecde piny bieynike.

- 17 Kä cue muc thöp Eg-lon kuäär Mo-ab. Kä Eg-lon ε wut mi dhok dhok.
- 18 Min ci E-yud muc thöp, cue ney tin kap ke muc ku jak kä wä.
- 19 Cue rö riet jok päämni tin ca lat ala kuth thieekä Gil-gal, kä cue wee, “Taa ke nöp mi latdä jī lö kuäär.” Kä cu kuäär ε loc “E mäath.” Kä cu ney diaal tin te kutde jien.
- 20 Kä cu E-yud ben kä je guäth in tēē nyuurä thīn kä röa wī duēēle guäth in kōc. Kä cue jīök jī, “Taa ke nöp kä Kuoth ke kujdu.” Kä cu kuäär rö jīec wī kōaamde.
- 21 Kä cu E-yud mut guēeth raar rōth rōth cuēēcdε ke tet caamde, kä cue kuäär yieth ni jicde.
- 22 Cu mut thuk jīide amāni pōtde. Kä cu thiol ε buony. Ke yōö /kene mut guath jīide. Cu ti jīäk ben raar ke thare.
- 23 Cu E-yud wä raar, kä cue thīik duēēl nhial lēk thīn, kä cue je gāk rεc.
- 24 Mēē cε jien, cu lat ben. Mēē cike thīik duēēl nhial nen ca gāk. Cuke wee, “Dōō ja duēēl cooni min te rεc jī.”
- 25 Cuke līep amāni min ci ken ε diw jī ca jen. Kä min cε not a /kene thīik duēēl nhial lεp, cuke ke lēep. En wāno cuke kuārien jek cε līw tōōcä piny.
- 26 Kä guäth in ganke rö piny, ci E-yud rö ku thuj kual a cε pääm tin ca lat ala kuth ku thuj bäl bare rö ni wīni päämni E-pa-rim.
- 27 Mēē cε cop cue kaan koth wīni pāam E-pa-rim. Kä cu jī l-the-rel wä piny keel ke je wīni tin te pāam, kä boōthe ke.
- 28 Kä cue ke jīök, “Guōōre yä. Ke yōö ci Kuoth Nhial jī tērun ni jī Mo-ab lath tetadun.” E jen cuke je guōōr, kä cuke thar wan kīer Jōr-den gāk kä jī Mo-ab, kä cue thil wut mi cua pāl jīeth.
- 29 Cuke ney ti bathdōōri dan wäl näk kä jī Mo-ab en cān ēē, wutni diaal tin buōm buōm, cue thil ram mi cu kāän,
- 30 ino cu Mo-ab cu te ni tetni jī l-the-rel en cān ēē. Cu piny teke mal ke run ti jien bādäk.

Cam-gar

- 31 Kä ke kōre cua Cam-gar gat Ä-naath, mēē cu ney ti kur bākel näk kä jī Pi-li-thet ke cuēēc yōōk. Cue jī l-the-rel leni luäk.

Ruēēc 4

Dε-bo-ra kεnε Ba-rak

- 1 Cu jī l-the-rel jīäk leni nyok ke lätni nhiam Kuoth Nhial, mēē ci E-yud līw.

²Kä cu Kuoth Nhial ke lath tetdä Ya-bin kuäär Ke-naan min ruaac Ya-dhor. Kä booth remde mo Ci-ce-ra min cien ni Yäro-ceth-ya-go-yim.

³Ɛ jen cu j̄i l-the-rel wiee nhiam Kuoth Nhial görke luäk. Ke yöö te kuäär ε mo ke thurbieeli koor ti kur bänuan, cue j̄i l-the-rel cien a bec ke run ti jien dan rew.

⁴/Tääme De-bo-ra ε ciek mi gök Kuoth, kä cōalke cōwde j̄i Lap-pi-doth, kä ε jen ruaac l-the-rel o en guäth emō.

⁵Kä jen la nyuure thäri nööri De-bo-ra kam Rama kene Beth-el w̄ini päamni Ɛ-pa-rim. Kä cu j̄i l-the-rel guk ruac ben gor kä je.

⁶Cue Ba-rak gat Ä-bi-no-am j̄äk kä raan kä Ke-dεc wec Nap-ta-li. Kä cue wee j̄jöke je j̄i, “Ci Kuoth Nhial Kuoth l-the-rel, j̄i j̄jöke j̄i, ‘Wēr, käni ney ti bathdōori ti jiath kel thok duëel Nap-ta-li kene thok duëel Dhe-bu-lun, wiaa matde ro päam Ta-bor.

⁷Kä bä Ci-ce-ra, booth remni Ya-bin in diit jak kä wä raar, kä be röm ke ye rey tōrā Ki-con ke thurbieelike. Kä bä j̄i kam jucidien.’ ”

⁸Kä cu Ba-rak ε loc j̄i, “Mi bi wä keel ke yä, yän bä wä. Kä mi /ci bi wä keel ke yä, yän /cä bi wä.”

⁹Kä cu De-bo-ra wee, “Ɛ puc yän bä wä keel ke j̄i. Ke yöö en duōōp in bi j̄i nan /ca bi liak ni j̄i, ke yöö Kuoth Nhial be Ci-ce-ra lath tetdä ciek.” Ɛ jen cu De-bo-ra wä kene Ba-rak kä Ke-dεc.

¹⁰Kä cu Ba-rak Dhe-bu-lun kene Nap-ta-li cōal kä Ke-dεc. Kä cu wutni ti bathdōori dan wäl je guōōr. Kä cu De-bo-ra wä keel ke je.

¹¹Kä ci Ye-ber raan Keen kuëë Yo-bab guanthu Muthε ro koc kä j̄i Keen, ce wä puat ni kä Dhä-nä-nim thaar jiaath in diit thiekä Ke-dεc.

¹²Mëe ca Ci-ce-ra j̄jöke j̄i ci Ba-rak gat Ä-bi-no-am wä w̄i paam Ta-bor,

¹³cue thurbieeli kööre ti kur bänuan ciööl raar kene ney diaal tēē te keel ke je, kä Yäro-ceth-ya-go-yim wä ke rey tōrā Kir Ki-con.

¹⁴Cu De-bo-ra Ba-rak j̄jöke j̄i, “Jiεc ro! Ɛ jen cān in ci Kuoth Nhial Ci-ce-ra lath tetädu th̄in εne. Bi Kuoth Nhial j̄i kam jucidε” Cu Ba-rak j̄iεen kene ney ti bathdōori dan wäl w̄i paam Ta-bor.

¹⁵Kä cu Kuoth Nhial Ci-ce-ra jak kä yic kene neke ke thurbieelike diaal min cake mak ε Ba-rak. Kä cu Ci-ce-ra käny piny rey thurbieele kä cue ro bar ke ciöke.

¹⁶Cu Ba-rak ke joc amäni Yäro-ceth-ya-go-yim, cua rem Ci-ce-ra näk ken diaal. A cue thil ram mi cu duoth ke tēk.

¹⁷Duunde yöö ci Ci-cε-ra rɔ bar, cue wä kä ciek Yε-ber, raan Kεen mi cɔali Ya-el ke ciöke, ke yöö gɔaa kam Ya-bin kuäär Yα-dhor kene dhɔr Yε-ber raan Kεen.

¹⁸Cu Ya-el ben raar bëë Ci-cε-ra ben lor, kä cue j̄iök j̄, “R̄iitni rɔ. Kuäärä, t̄icni rɔ yä. Cu dual.” ε jen cue rɔ riet je kä kemε, kä cue je kuɔm piny.

¹⁹Kä cue Ya-el j̄iök j̄, “Mi nhɔk j̄ je, malä moc p̄i ti maathä. Näk rɛw yä.” ε Jen cue je moc cak kä cue nyɔk ke kum piny.

²⁰Kä cue Ya-el nyɔk ke j̄iök j̄, “Cuɔni thok kemεkä, mi wëë teke ram thiec j̄i j̄, ‘Tëë ke ram miaa wane?’ Wër j̄, ‘Eey.’ ”

²¹Duunde yöö cu Ya-el ciek Yε-ber lɔc kemεkä kan, kä cue puɔɔt kan kä cue wä kä je a määh cue lɔc puat ranäde, min cε niεen ke yöö cε cuuc, amäni min cε cop ni piny. Cue cu lijw.

²²Kä nene ke yöö guur Ba-rak Ci-cε-ra, cu Ya-el Ba-rak ben päth, kä cue j̄iök j̄, “Bër ε j̄i baä ben nyuɔth ram in gɔɔri.” Cu Ba-rak wä rɛy kemεkä ciek. Cue Ci-cε-ra jek tɔɔcä th̄in cε lijw a te lɔc kemεkä ni ranäde.

²³En cäj ε mɔ cu Kuoth Ya-bin kuäär Kε-naan kam j̄i l-the-rɛl.

²⁴Cuke Ya-bin kuäär Kε-naan kene nεeke cieɲ a j̄iäk elɔɲ amäni mëë cike ke däk.

Ruëec 5

Dit Dε-bo-ra kene Ba-rak

¹Nεme ε dit ëë cua ket ε Dε-bo-ra kene Ba-rak gat Ä-bi-no-am en cäj ëë.

²“Liake Kuoth Nhial ke yöö ci bööth l-the-rɛl rɔ rialikä ke kɔr, kä ci naath ke guɔɔr!

³“Lieɲe je lö kuar. Tietde je lö ruëec. Yän bä puany ni Kuoth Nhial, yän bä Kuoth l-the-rɛl, puat ni thom.

⁴“Kä ke bendu Kuoth Nhial rööl päämni ε-dɔm, nike j̄ieendu ni rool ε-dɔm. Cue piny lath, cu nhiaal dëm nhial. ε puc cu puaar dëm ke nhiaal.

⁵Kä cue pääm lath nhiam Kuoth Nhial, en w̄ini kä Thi-nay nhiam Kuoth Nhial, Kuoth l-the-rɛl.

⁶“Ke n̄in Cam-gar gat Ä-naath, kene n̄in Ya-el, cu naath dual ke jal duɔpni cu jal jal nike gëek duɔpni.

⁷Cu t̄ek j̄iääk rɛy cieɲni a be j̄iääk, amäni mëë ci rɔ j̄iec, j̄in Dε-bo-ra. Curi rɔ j̄iec ala man j̄i l-the-rɛl.

- 8** Mɔ cike rɔ moc kuth ti pay jĕk ɔ, la wec ε teke kɔr. Cia mut kie kɔt mĕt nen rĕy jĭ l-the-rĕl, ti bathdɔɔri ti jĭen ŋuaan?
- 9** Liake Kuoth Nhial, ke yŏö tĕth lɔcdä ke ruĕĕc l-the-rĕl kene nĕy tin cike guɔɔr.
- 10** “Puanye je, yen tin kɔat ke muɔli ti boɔr, yen, tin nyuur ke ti gɔw, ke yen tin jäl duɔpni.
- 11** Liĕŋe jɔw nĕeni tin ca rɔ maɔt wuɔthni puɔli, lat ken ni cuŋ Kuoth Nhial, cuŋ bööthnike kä l-the-rĕl. “Kä cu nĕe Kuoth Nhial ben guäth luɔk.
- 12** “Jĭec rɔ, jĭec rɔ Dĕ-bo-ra! Jĭec rɔ jĭec rɔ, kä bĕr kit dit! Kä jĭec rɔ Ba-rak, bĕr nan pĕĕcku, lö gat Ä-bi-no-am.
- 13** Kä cu böth nath wä kɔɔr. Cu Kuoth Nhial wä kɔɔr kĕel ke rĕm l-the-rĕl.
- 14** Bäke kä ε-pa-rim ken nĕy tĕĕ cianke mun jĭ Ä-ma-lek, kä cu Ben-ya-min je guɔɔr ke rĕmdĕ, kä cu ruĕĕc ben kä Ma-kir kä Dĕ-bu-lun cu bööth ben thĭn.
- 15** Kä cu kuɔr Yi-tha-kar te kĕel ke Dĕ-bo-ra, kä cu Yi-tha-kar te kĕel ke Ba-rak. Kä cuke wä kɔɔr rĕy loɔlä. Kä duunde yŏö cu kar Rĕ-u-ben gaɔr ke wä kɔɔr.
- 16** Ŋŋu cia duoth gĕwni mɔ a liĕŋe ni ruaacni yiĕĕni deet ɔ? ε thuɔk ci kar Rĕ-u-ben gaɔr ke wä kɔɔr.
- 17** Ciĕŋ Gil-yad ni kuj yiĕĕr Jɔr-dĕn. Kä Daan, ŋŋu cue ciĕŋ ni guath känä mɔ? Kä A-cĕr cĕ ŋot ciĕŋe ni thok baar, cĕ cu ciĕŋ ni bap yiĕĕr.
- 18** Kä jĭ Dĕ-bu-lun /kenke dual ke liɔɔ. Kä jĭ Nap-ta-li cike wä kɔɔr, a thil dual.
- 19** “Ci kuɔr ben, kä cike nyiĕĕny. Ken kuɔr Ke-naan cike nyiĕĕny, ganke wij Ta-nak kene wan Mĕ-gi-do, ĕni yŏö cue kule thil pĕĕc ti cua nan ε ken.
- 20** Kä cu Kuoth nhiaal jak kä dĕm, nyieenyε ke Ci-cĕ-ra.
- 21** Kä cua ke cu lɔk ε löny tɔɔrä Ki-con, kuane wä thĭn ke buɔm!
- 22** “Kä cu thurbieĕli köörien cuit, kä cu jĭoɔk tuɔruɔk rɔ bar dɔɔr.
- 23** “Kuĕth ake Me-rodh, laare jääk Kuoth Nhial, kuĕth ake jĭ ke, ke yŏö /kan Kuoth Nhial ben luäk, dĕĕ Kuoth Nhial ben luäk ke buɔm.
- 24** “Thile män ti teke puɔth cĕtke Ya-el, ciek Yĕ-bĕr raan Kĕen, min ca poth ni je kä män kemeni.
- 25** Min ca thiec ni pĭ kä cue thöp ni cak, ke tuɔk nĕeni tin gɔw cue moc cak ti ruɔt.
- 26** Jen min cu tetde lath loɔc kemĕkä, kä te puɔɔt tetdä cuĕĕcdĕ. Kä cue wij Ci-cĕ-ra riac, cue je näk ke puɔt löc ranädĕ.

27 Cε tεeth, a cε rɔ can, kam ciöknike tēē tɔɔcä. Ni kam ciöknike cε tεeth, a cε rɔ riny. E winith cε tεeth thɪn ɔ, cε liw wine mi.

28 “Kä ke wernyin cu man Ci-cε-ra lēt ruace i, ‘Eɲu mi ci thurbile jäāny jɔɔr i ne mi? Eɲu ci thurbieelikε jal a mäāth ɔ?’

29 Kä cua je loc ε män ti ɲackε ɲɔak ti mäthnike, kä cue ɲot ke mi latde je,

30 ‘En duɔɔr /ken ken kuak ti pēcke kä dēē daak ku jēk? Nyal kie nyier daɲ rεw kä ramɔ, kie bij biēli mi gɔaa ke kuj Ci-cε-ra, kie bij mi ca dir, bij biēli mi ca dir kä rεw ti pēēc ke kuj ɲuakni nyieet?’

31 “Inɔ bi ji tēru diaal liw, lö Kuoth Nhial! Kä a mäthniku bum cεtnike cāɲ min lεpε.” Kä cu mun teke mal ke run ti jien ɲuaan.

Ruëc 6

Gi-don

1 E jen cu ji l-the-rel mi jiäk nyok ke lätni nhiam Kuoth Nhial. Kä cu Kuoth Nhial ke laɲh tetni ji Mid-yan ke run bārɔw.

2 Kä cua ji l-the-rel tiam ε ken. Kä ke kujdien cu ji l-the-rel rɔ wä tɔw ni rεy päāmni, kene rεy kɔakni paam ke wij tin buɔm buɔm.

3 Kä nie mɔ ci ji l-the-rel kaakien pithɔ, la ji Mid-yan kene ji Ä-ma-lek ke ney tin cianke ni kuj käny cāɲ ke cua mäk.

4 Bike cu puat mundien kä ba belkien cu yar a räth ni guāath ε wä kä Gadha. Thile mi la banyke ji l-the-rel, cāɲε ni del kie yan kie muul.

5 Ke yöö la yonhke ke yɔɔkien keel, la cāāne ke cεtnike kɔryɔm mi thil pek. Ken ke thɔarɔaalikien keel, la ke mun cua yar nike cuɔpdien thɪn.

6 Cu ji l-the-rel can ke kuj ji Mid-yan. Kä cu ji l-the-rel wiee nhiam Kuoth Nhial görke luäk.

7 Mēē ci ji l-the-rel wiee nhiam Kuoth Nhial ke kuj ji Mid-yan,

8 cu Kuoth Nhial gök Kuoth jāk kä ji l-the-rel, jɔk ε ke i, “Neme ε min laar Kuoth Nhial ε, Kuoth l-the-rel. Yān cā ye kam raar kä l-jēp, cā ye kam raar duēel yieenä.

9 Kä cā ye kän tetni ji l-jēp, ke ney diaal tēē ca ye cieɲ a jiäk, kä cua ke juɔc raar nhiamdun kä cua ye kam mundien.

10 Kä cua ye jɔk i, ‘E yān Kuoth Nhial Kuothdun. Kä /cia kuth ji E-mor tin bia mundien wä cieɲ bi pal.’ Kä /ken yen ruacdä liɲ.”

11 ɛ jɛn cu jǎäk Kuoth Nhial ben nyuur thaar jiaath kä ɔp-ra, min mo jiaath Yo-ac raan Ä-bi-ɛ-dher, guäth in kɔɔm gatde ni Gi-don bel guäth in la dhiemke kɔaŋ thɪn ke yöö /ci jɪ Mid-yan ke bi le nen.

12 Kä cu jǎäk Kuoth Nhial ben kä jɛ, kä cuɛ jɛ jɪök j, “Kuoth Nhial akɛ jɪ kɛɛl, jɪn wut kɔɔr mi bum.”

13 Kä cu Gi-don ɛ jɪök j, “Kuäär, mi te Kuoth Nhial ke ney kɛɛl, ɛɲu cuɛ tɪtɪ diaal jak kä bä kä ney ɔ? Ken ku la ni ken nyinke diaal tin gayke naath tää ca laŋko ɛ guaari j, /Cie Kuoth Nhial ɛn nää käm ney raar kä l-jöp?’ Kä täame, /cie Kuoth Nhial ci ney loŋ ɛ, a ce ney cu kam ni jɪ Mid-yan.”

14 Kä cu Kuoth Nhial ɛ liec, kä cuɛ jɪök j, “Wër ke jɛn buɔmdu ɛmo bi jɪ l-the-rɛl wä luäk tetni jɪ Mid-yan /cie yän jäk jɪ mo?”

15 Kä cuɛ wee, “Ay Kuäär, dää jɪ l-the-rɛl luäk j di? Nen ɛ dhɔra thile jɛ luŋ thok duëel Ma-na-the, kä kuiy ni yän dhɔr guaar.”

16 Kä cu Kuoth Nhial ɛ jɪök j, “Yän bä te kɛɛl ke jɪ, bi jɪ Mid-yan duac cɛtnike wut kɛl.”

17 Kä cu Gi-don ɛ loc j, “En täame mi ci yä nen j rɔŋä waŋdu, kä ku yä nyuoth nyuuth mi bä ŋac ni jɛ ɛn yöö ɛ jɪn ruac ke yä mo.

18 Cu jɛy ɛn wɔnɛ, kuä län ni jɪ, amäni mi waa mucdä nööŋ, mi bä ben kam jɪ.” Kä cu Kuoth Nhial ɛ jɪök j, “Bä tää wɔnɛ amäni mi ci luny jok.”

19 ɛ jɛn cu Gi-don wä dhɔre kä cuɛ dɔdɛɛl wä rialikä, kene jurayni ti ŋuan ti thil thuɔp. Cuɛ rɪŋ laŋh rɛy dieny kene cuɛy ti te rɛy cukä, kä cuɛ ke nöŋ jɛ thaar jiaath, kä cuɛ ke kam jɛ.

20 Kä cu jǎäk Kuoth ɛ jɪök j, “Käni rɪŋ kene jurayni tin thil thuɔp, kä läthnike wij paam ɛ mi, kä wocni cuɛy wijdien.” Kä cuɛ jɛ laŋ inɔ.

21 ɛ jɛn cu jǎäk Kuoth Nhial rɪŋ kene jurayni tin thil thuɔp nyot ke kɛɛt in te tetädɛ. Cu mac dɔap kä päŋ, kä cuɛ rɪŋ kene jurayni pɛt. Kä cu jǎäk Kuoth Nhial rɔ pär ke bath nhiamde.

22 Kä min ci Gi-don ɛ ŋac ɛn yöö ɛ jǎäk Kuoth Nhial. Cuɛ wee, “Ay Kuäär ni Kuoth! En täame yän cä jǎäk Kuoth Nhial nen ni waŋdä.”

23 Duunde yöö cu Kuoth Nhial ɛ jɪök j, “ɛ mal teke jɪ. Cu dual, ke yöö /ci bi liw.”

24 Kä cu Gi-don Kuoth Nhial taŋh yɪk ɛn wɔnɛ mo, kä cuɛ jɛ cɔl j, Kuoth Nhial ɛ mal. Amäni täame jɛn a thɪn kä ɔp-ra, wec jɪ Ä-bi-ɛ-dher.

25 Kɛ wäär ɛ mo, cu Kuoth Nhial ɛ jɪök j, “Käni thäk guur, thäk in goaa ni jɛn, min te run bärɔw, kä däk yɪk kuoth Baal min teke guur, kä jɔpni puɔny kuoth Ä-ce-ra in te gekädɛ piny bä.

26 Kä lätni Kuoth Nhial Kuothdu kä yik en wij päämni titi, nike pääm ti ca ro car ti. Kä käni thäk näke ala muc mi wanje kä wanje ke jien puany kuoth Ä-ce-ra in bi joap piny.”

27 E jen cu Gi-don wutni dan wäl kan kä kuaanyke, kä cue je lat cetnike min ci Kuoth Nhial e lar je. Kä ke yöö duale elon ke ji dhcaarien kene ji wec mi ce je lat ke cändäär, cue je lat ke wäär.

28 Kä nene, möe ci ji wec keer ke runwan cua yik kuoth Baal kene puony kuoth Ä-ce-ra in te gekäde, jek ca ke dak piny, kä ca thäk in goaa ni jen näk ala muc wij yikä min ca täth.

29 Kä cuke ro thiéc kamnikien kä ro wä ke i, “Ena mi lätn neme?” Kä möe cike je gor thiécke je, cuke wee, “E Gi-don gat Yo-ac lätn en neme o.”

30 E jen cu wutni wec Yo-ac jiök i, “Nooni gatdu raar ke yöö ba näk, jen ce yik kuoth Baal dak piny, kä ce puony kuoth Ä-ce-ra joap piny bä min te gekä kuoth Baal.”

31 Kä cu Yo-ac ney diaal tin ci kéc ke je loc i, “A ku yen yor ni kuoth Baal? Kie ganje ni je? Kä ramo gan ni je mo ba je näk ke runwan. Mi e kuoth a ro ganje, ke yöö ca yikde dak piny.”

32 Kä cua Gi-don col nie cän emo i Ye-rub-baal, min lot ni yöö “E Baal gan roode?” Ke yöö ca yikde dak piny.

33 E jen cu ji Mid-yan ke ji Ä-ma-lek ke ney tin cien kuj känyä can ro mat keel, cuke jietn kuj yiëer Jor-dän kä cuke puat loolä Yidh-reel.

34 Eni yöö cu yiëe Kuoth Nhial te rey Gi-don. Kä cue kaan koth, kä cue thok duëel Ä-bi-e-dher col i ba guor.

35 Cue naath jäk kä rey cien Ma-na-the keeliw col ke i guore ya, kä cue naath jäk kä A-cer, ke Dhe-bu-lun, ke Nap-ta-li. Cuke wä rom ke ke.

36 Kä cu Gi-don Kuoth jiök i, “Mi bi ji l-the-rel kän ke teta, cetke min ci lar,

37 nene, yan bä miem deet lath piny guäth in la bel a kamke thin. Mi wä thec te kä miem kä ro, a köot piny keeliw, bä nac en yöö bi ji l-the-rel kän ke teta, cetke min ci lar.”

38 Kä cue cua jen. Kä möe ce keer möe ruon ke runwan, cue miem jek cike nok ke thec, möe ce ke nhac, cu tuok thian ke pikien.

39 Kä cu Gi-don Kuoth leni jiök i, “Cu gak ke ya. E ji kuä thiec ke thiec kel kä roa. Lanjä ni ji, ku ya nhök yon miemni e mi, deri miem titi jak kä köot, kä deë piny keeliw teke thec.”

40 Kä cu Kuoth e lat ino ken wäär emo. Cu miem köot kä roa, kä cu thec te wij muon keeliw.

Ruëëc 7

Juc Gi-don ke j̄i Mid-yan

¹Kä cu Gi-don kene ney diaal tëë teke je keel j̄een ke runwanj kä cuke puat w̄ij wanj Ÿä-rod. Kä te wec j̄i Mid-yan kuj caamdien gekä paam More, rey loolä.

²Cu Kuoth Nhial Gi-don j̄iök j̄i, “Ken ney t̄it̄i nuanke el̄on ke yöö dëë j̄i Mid-yan lāth tetädien, amäni mi bi j̄i l-the-rel ε lar j̄i, ‘Ke luṅda cakō rō k̄än,’ a /ci ken bi liak ni yä.

³Ke kujc ε mō, kue lat j̄iith nath j̄i, ‘Mi tëë ke ram mi lathe ke dual, a je loc w̄ic.’ ” Cu Gi-don ke ȳon. Cu ney ti bathd̄ori ti j̄ien daṅ rew w̄icde rew rō r̄it, kä cu duoth ni ney ti bathd̄ori daṅ wäl.

⁴Kä cu Kuoth Nhial Gi-don nyok ke j̄iök j̄i, “Ken naath ḡotke ke nuan el̄on. Nan n̄ike thok yiëer b̄äke wä ȳoṅ j̄i en w̄ini. Kä en ram o b̄ä lar j̄i mō j̄i, ‘Ram ε mi be wä keel ke j̄i,’ be wä keel ke j̄i. Kä ramō b̄ä lar j̄i mō j̄i, ‘Ram emε /ce bi wä keel ke j̄i,’ /ce bi wä.”

⁵Cue naath nööṅ p̄ini. Kä cu Kuoth Nhial Gi-don j̄iök j̄i, “En ramō wä p̄i lapō ke lap j̄iöök, läth ni je kä rōa. Kä ney tin bi muṅṅk̄ien yiath piny ke math.”

⁶Kä cu pek n̄eni tin ci lap, tin thecke thokdien p̄i ke tetk̄ien, a ney ti kur diok. Kä cu duoth nath diaal maath a ca muṅṅk̄ien yiath piny.

⁷Kä cu Kuoth Nhial Gi-don j̄iök j̄i, “Ke ken ney ti kur diok ti ci p̄i lap ti, b̄ä ye kam j̄i Mid-yan, kä b̄ä ye k̄än. Ku ney ti diaal t̄it̄i jak kä wä dh̄orik̄ien.”

⁸Cu Gi-don duoth j̄i l-the-rel diaal j̄äk kä dh̄orik̄ien, cue päl ni ney ti kur diok. Tëë cu m̄iith kene kaṅni kaṅ kä ke. Kä te wec j̄i Mid-yan pinydien rey loolä.

⁹Ke wäär emō cu Kuoth Nhial ε j̄iök j̄i, “J̄iec rō w̄er m̄äkni wec. Ke yöö cā kam j̄i.

¹⁰Kä mi duali ke m̄äk wec, wiaa keel yene kuanydu ni Pura.

¹¹Bi min lat kene wä liṅ, ke k̄ore bi rō cu luṅ ke mi m̄äk j̄i wec.” Kä cue wä keel kene kuanyde ni Pura peek r̄emni tin te w̄ic.

¹²Ken j̄i Mid-yan ke j̄i Ä-ma-lek ke ney diaal tin cien kuj k̄anyä caṅ c̄ike rey loolä thiṅ, c̄etke n̄ike k̄oryom ke nuan. Kä th̄oṅr̄oṅṅk̄ien /ca ke luṅ ke kuën, c̄etke n̄ike wanj litdä thuok yiëer ke nuan.

¹³Kä nene je min ci Gi-don cop, tëë ke wut mi cu m̄äthde lat läk. Cue wee, “N̄en ε ȳän cā läk läkikä. Tëë ke juray raam mi can mi ci ben rey wecdan, cue ben kä kemε, kä cue je daṅ piny, kä cue w̄icde luṅ piny, inō cu kemε cu riap.”

¹⁴Kä cu m̄äthde je loc j̄i, “/C̄ie mi d̄on ε ni k̄or ke Gi-don gat Yo-ac raan l-the-rel. Ci Kuoth ε kam Mid-yan kene n̄eke diaal.”

15 Mëë ci Gi-don lat läkä lij kene luotde cue pal. Kä cue loc kä j̄i l-the-rel, kä cue wee, “Jiace r̄o, ci Kuoth Nhial k̄on k̄am j̄i Mid-yan.”

16 Kä cue n̄eεke ti kur diok dääk kä buaān diok, kä cue tetkien diaal moc ke kaañni kä cue ke k̄am cuook a te rithni reydiēn.

17 Kä cue ke j̄iök, “Guεε yä, kä latde mi c̄etke mi latdä mi. Mi waā cop peek wec, latde mo bä lato.

18 Mi wak̄o kaañni wä koth k̄one ney ti te keel ke yä ti, yen kuothe kaañnikun bä pek ni wec diaal, kä roale j̄, ‘E kūi Kuoth Nhial kä ε kūi Gi-don.’ ”

19 Ino cu Gi-don kene ney ti kur diok tin te keel ke je Cop peek wec guaath in wä wäär däär, min pay gueec guaal. Cuke kaañni koth kä cuke cuook tin te tetnikien tiath.

20 Cu buaān dañ diok kaañnikien koth kä cuke cuookien tiath, romken rithni ke tet caamdien, kä kooth ken kaañni teta cuëcdien. Kä cuke roal j̄, “E mut Kuoth Nhial kene Gi-don!”

21 Kä te ram̄o cuñä guäthde kūini wec diaal, cu j̄i Mid-yan r̄o bar ken diaal. Wiee ke min bar ke r̄o.

22 Min cike kaañni ti kur diok koth, cu Kuoth Nhial j̄i Mid-yan jak kä n̄ake r̄o kä r̄o. Cuke r̄o bar n̄anä ni kä Beth-cita min wä kä Dhe-re-rath, a räth ni këth A-bel-me-yola kä Të-bath.

23 Kä cua j̄i l-the-rel wä col ni kä Nap-ta-li kene A-cer ke rey cien Ma-na-the keeliw, kä cuke j̄i Mid-yan gur kä lær.

24 Kä cu Gi-don naath jak kä wij̄i päämni E-pa-rim diaal wee j̄, “Bia ñake j̄i Mid-yan, kä p̄ene ke pi, nikä Beth-bara amäni J̄or-d̄en.”

25 Kä cuke bööth Mid-yan dañ rew k̄ap O-reb kene Dheeb kä cuke O-reb näk pääm O-reb, kä cuke Dheeb näk guaath dhimä k̄oñ Dheeb, mëë jooc ken j̄i Mid-yan. Kä cua w̄ic O-reb kene Dheeb nöñ Gi-don kūi kieer J̄or-d̄en.

Ruëc 8

Thuok jucä j̄i Mid-yan

1 Kä cu wutni E-pa-rim Gi-don j̄iök j̄, “Eñu ε ne ci lat kä ney o, mo /keni ney col o mëë wij̄i nyiëeny ke j̄i Mid-yan?” Kä cuke gaak ke je el̄oñ.

2 Kä cue ke loc j̄, “Eñu mi cä lat mi cäät k̄on ni r̄o? A /ci ku d̄it ni min cia lat yen j̄i E-pa-rim, kä min ca lat ε j̄i Ä-bi-ε-dher?”

3 Ci Kuoth ye k̄am bööth j̄i Mid-yan, O-reb kene Dheeb. Eñu mi cä lat mi päär k̄on ni r̄o?” Eñ w̄ano cu këcdien wä piny ke je, mëë ce nom̄o lat.

⁴Kä mēē ci Gi-don ben w̄ic yiēēr J̄or-d̄en k̄enē n̄ēk̄e ti kur dīok, kā cuk̄e jieth kūic ala n̄ey ti ci cuuc, kā ḡotk̄e guur k̄en k̄e.

⁵Kä cuk̄e j̄i Cu-koth jiök j̄, “Moc n̄ey ti j̄äl k̄e ḡä ti mj̄eth. Cik̄e cuuc, kā ḡän guḡḡrä Dhe-b̄ē k̄enē Dhal-mu-na, kuḡr j̄i Mid-yan.”

⁶Kä cu bööth Cu-koth wee, “En Dhe-b̄ē k̄enē Dhal-mu-na cik̄e k̄äp k̄e ḡöö d̄ēē k̄o n̄ēku kul̄e moc k̄e mj̄eth?”

⁷Kä cu Gi-don wee, “E j̄en mi w̄ä Kuoth Nhial k̄e k̄am̄ä, b̄ä ye duäc nik̄e kuiy d̄aar.”

⁸Kä cuk̄e j̄iēen en w̄an̄o cuk̄e w̄ä kā P̄e-nu-el, kā cuk̄e ruac k̄e k̄e b̄ä. Kä cu j̄i P̄e-nu-el j̄e loc c̄etnik̄e luc j̄i Cu-koth ēē ca loc ni j̄e.

⁹Kä cuk̄e j̄i P̄e-nu-el jiök j̄, “Mi w̄aḡ luny j̄ok k̄e mal, b̄ä biēē ε mi ben d̄ak piny.”

¹⁰Tääm̄e te Dhe-b̄ē k̄enē Dhal-mu-na kā Kar-kor k̄eel k̄e r̄emdiēn, n̄ey ti bathd̄ōri w̄äl dhieec, k̄enē t̄ēē diaal t̄ēē doth kā n̄ey diaal t̄ēē ciēḡ kūi kānyä caḡ. Kä ca n̄ey ti bathd̄ōri ti kuḡr k̄el w̄icde j̄ien d̄aḡ r̄ew näk th̄in.

¹¹Cu Gi-don w̄ä k̄e duḡḡp n̄ēni tin ciāḡk̄e ni k̄em̄eni kūi kāny caḡ kā No-b̄ēk̄ k̄enē Ḣḡg-baa, cuk̄e r̄em m̄ak k̄e duḡḡp em̄o. K̄e ḡöö /ci k̄en ε ḡäc j̄ bak̄e m̄ak.

¹²Kä cu Dhe-b̄ē k̄enē Dhal-mu-na r̄o bar. Kä cuk̄e k̄e guḡḡr kā cuk̄e k̄en kuḡr j̄i Mid-yan d̄aḡ r̄ew k̄äp Dhe-b̄ē k̄enē Dhal-mu-na, kā cuk̄e r̄em jak kā dual.

¹³E j̄en cu Gi-don gat Yo-ac r̄o ku r̄it k̄ōḡr b̄ēē k̄e duḡḡp Ḣ̄e-r̄eth.

¹⁴Kä cuk̄e ḡuēt j̄i Cu-koth k̄äp, kā cuk̄e j̄e thiee. Cuk̄e Gi-don ḡḡar ciōöt bööthni k̄enē d̄it j̄i Cu-koth, n̄ey ti j̄ien b̄ärōw w̄icde n̄ēē b̄ärōw.

¹⁵Kä cu Gi-don ben kā j̄i Cu-koth, kā cuk̄e k̄e jiök j̄, “N̄ēne j̄e Dhe-b̄ē k̄enē Dhal-mu-na t̄in, t̄ēē j̄iok yēn ḡä k̄e k̄e j̄, ‘Dhe-b̄ē k̄enē Dhal-mu-na ake j̄i, k̄e ḡöö d̄ēē k̄o n̄ēku tin ci cuuc ku l̄e moc k̄e mj̄eth?’ ”

¹⁶Cuk̄e d̄it wec k̄an, kā cuk̄e kuiy d̄aar k̄an kā cuk̄e j̄i Cu-koth nyuḡth thok k̄e duäcde k̄e k̄e k̄e kuiy d̄aar.

¹⁷Kä cuk̄e biēē j̄i P̄e-nu-el d̄äk, kā cuk̄e j̄i wec näk.

¹⁸E j̄en cu Gi-don Dhe-b̄ē k̄enē Dhal-mu-na jiök j̄, “Te n̄ey t̄ēē cia näk kā Ta-bor j̄idi?” Kä cuk̄e j̄e loc j̄, “K̄e n̄ey ti c̄äät k̄e j̄i, kā k̄en diaal c̄etk̄e k̄e gaat kuḡr.”

¹⁹Kä cu Gi-don wee, “K̄en gaat maar, gaat maar p̄any. C̄etnik̄e ciōt Kuoth Nhial, mi cia k̄e p̄äl a t̄ek, /c̄ä ye d̄ēē näk.”

²⁰Kä cuk̄e gatde min d̄ijt ni Ḣ̄e-ther jiök j̄, “W̄er, näk k̄e.” Duunde ḡöö /k̄en Ḣ̄e-ther thepde k̄an a näk̄e k̄e. Cuk̄e dual, k̄e ḡöö ḡotde ε dh̄ol mi t̄ot.

21 Ɛ jɛn cu Dhe-bë kɛnɛ Dhal-mu-na ku wee, “Jiɛc rɔ puɔnydu, nāk ney. Kɛ yöö la wut a nāk wut mi cɛtke jɛ.” Cu Gi-don rɔ jiɛc kã cuɛ kɛ nāk. Kã cuɛ laḳkni tin te ḡuḳkni thɔarɔḳalikien ḳan.

22 Kã cu j̄i l-the-rɛl Gi-don jiök j̄i, “Ruac ney, yeɛnɛ gaatku amäni gaat döödu. Kɛ yöö ci ney kãn tetni j̄i Mid-yan.”

23 Kã cu Gi-don kɛ loc j̄i, /“Cã ye bi ruac kɔnɛ gaatkã. Ɛ Kuoth Nhial bi ye ruac ɔ.”

24 Kã cuɛ kɛ nyɔk kɛ jiök j̄i, “A ye thiëcã. Ɛ ram ɔ kã ye kãmã pëëc warkëtnikɛ.” (Kɛ yöö kɛn j̄i Mid-yan teke kɛ warkëtni daapni, kɛ yöö kɛ j̄i l-ca-mel.)

25 Kã cu j̄i l-the-rɛl jɛ loc j̄i, “Bakɔ kɛ kãm j̄i.” Kã cukɛ bij pap piny, kã cu ram ɔ pëëc warkëtnikɛ laḥ th̄in.

26 Kã cu pek dääpä mää cɛ thiec kɛliw a bathdɔɔr kɛl wiɔdɛ kur bärɔw kã daap, a /ci tak ḡuḳkni kɛnɛ bieyni kuar Mid-yan te th̄in, kɛnɛ läk ḡuḳkni thɔarɔḳalikien.

27 Cu Gi-don puɔny täth kɛ daap kã cuɛ jɛ laḥ rɛy wecdɛ, kã Ɔp-ra. Kã cu j̄i l-the-rɛl diaal ɛ pal ɛn wiɔni, cuɛ cuḳ min buoth Gi-don kɛnɛ dhɔɔrɛ duj̄rä.

28 Inɔ cua j̄i Mid-yan cu puɔt ɛ j̄i l-the-rɛl, ḳan wuɔthkien le nyɔk kɛ kap nhial. Cu piny teke mal kɛ run ti jien ḡuaan tetdã Gi-don.

Liḳḳ Gi-don

29 Cu Gi-don gat Yo-ac wã ciɛḡ ni dhɔrɛ.

30 Täämɛ te Gi-don kɛ gaat ti jien bärɔw, gaatke paɔny, kɛ yöö tää kɛ män ti ḡuan.

31 Kã cu luɔmdɛ min ciɛḡ kã Cɛ-kɛm jɛ dap gat mi dhool, kã cuɛ ciötde cɔli Ä-bi-mɛ-lɛk.

32 Cu Gi-don gat Yo-ac liw kɛ run ti ci löcdɛ rɔḡ, kã cua jɛ kony kɔk ḡuan ni Yo-ac, kã Ɔp-ra muun j̄i Ä-bi-ɛ-dher.

33 Kã mää ci Gi-don liw, cu j̄i l-the-rɛl rɔ rit, palke ni kuoth Baal, cukɛ kuoth Baal-be-rith pal ala kuothdien.

34 Kã /kɛn j̄i l-the-rɛl Kuoth Nhial Kuothdien tim, mää kãän kɛ tetni j̄i t̄erien kuɔni diaal.

35 Kã /ḳan mi ḡaa nyuɔth j̄i dhɔaar Gi-don kɛ mää ḡaa äë cɛ lät kã j̄i l-the-rɛl.

Ruëëc 9

Pek kuäärä Ä-bi-mɛ-lɛk

- ¹Tääme cu Ä-bi-mε-lεk gat Gi-don wä kä Cε-kεm kä jī maarä man ke jī thuok duëel cien näride jöök i,
- ²“Latε je jīth jī Cε-kεm diaal i, ‘E mīth goaa o kä ye, ε ba ye ruac ε gaat Gi-don ti jien bärōw, kie ε yöö ba ye ruac ε ram kel?’ Kä ηαε je bä en yöö ε γan kuëëdun.”
- ³Kä cu jī maarä man laat ti ti diaal lat jī Cε-kεm diaal ke kujde. Kä cuke je nhok en yöö ba Ä-bi-mε-lεk guor, ke yöö laar ken ε i, “E dämaara.”
- ⁴Kä cuke je moc ke yiw ti jien bärōw duëel kuoth Baal-be-rith tin cu Ä-bi-mε-lεk ke ben kok ni ney tin thil luot kä /ci riek ala jī kōaare.
- ⁵Kä cue wä dhōr guan kä Op-ra, kä cue gaat man wä näk gaat Gi-don ti jien bärōw wij paam kel. Duunde yöö cu Yo-tham gat in tōtdien kä Gi-don kään ke yöö ce ro tēë.
- ⁶Kä cu jī wec diaal kä Cε-kεm ro dol, nike jī Beth-mil-lo diaal, cuke Ä-bi-mε-lεk wä jak kä kuäär thaar jiaath eë ci Jo-cua pām lath thīn kä Cε-kεm.
- ⁷Kä mēe ca je lar Yo-tham, cue wä cuōη wij paam Ge-ri-dhim, cue wiee ke jow mi diit kä cue ke jöök i, “Yen jī Cε-kεm, lieηe γä, dōη bi Kuoth ye liη.
- ⁸Cāη kel cu jien ro dol ke yöö bike ro kuēny kuäär. Kä cuke jiath O-lip jöök i, ‘Ruac ney.’
- ⁹Kä cu jiath O-lip ke jöök i, ‘A bä lieethdä ku päl, min la kam ke kuth kene naath, ke yöö bä ye wä ruac?’
- ¹⁰Kä cu jien jiath ηαap jöök i, ‘Jīn bër, ruac ney.’
- ¹¹Kä cu jiath ηαap ε loc i, ‘A bä ku päl ni gooydä, kene liem deenikä, ke yöö bä ruac ni ye?’
- ¹²Kä cu jien beel jöök i, ‘Bër, bër ruac ney?’
- ¹³Kä cue ke loc i, ‘A bä ku päl ni koandä min la kuth kene naath lockien a jak kä teth, ke yöö bä ye wä ruac?’
- ¹⁴Kä cu jien diaal rup kuiyni jöök, ‘Bër, bër ruac ney?’
- ¹⁵Kä cue ke loc i, ‘Mi lot yen ni je ke loc mi goaa a baq kuäär kä ye, kä bia luake ro tipädä. Kä mi /cie jen ino, kä ε mac bä raar kuiinikä mi bi buaw Le-ba-nōn ben waη?’
- ¹⁶“Ino tääme mi cia lät agoaa ke loc ηäthä mi thuok ke kuenydun ke Ä-bi-mε-lεk ala kuäär, kä cia lät agoaa ke jī dhōaar Gi-don, cεtke min dēe lät kä je.
- ¹⁷(Ke yöö ci guaar kor ter ke kujdun kä ce tēkde thöp, kä ce ye kån tetni jī Mid-yan.

18 Kä en wale cia rɔ riet dhɔr guḡar, a cia gaatke näk, gaatke ti jien bärɔw cia ke näk pääm kel, kä jak yen Ä-bi-mɛ-lɛk gat läkä ciek kä kuäär Ji Cɛ-kɛm, ke yöö mare ke ye.)

19 Kä en wale mi lɔtde agoaa ke lɔc nǎthä mi thuɔk ke Gi-don kene dhɔre, a lɔcdun teth ke Ä-bi-mɛ-lɛk, kä bi lɔcde tɛeth ke ye bä.

20 Kä mi /cie jen inɔ, a mac bä raar kä Ä-bi-mɛ-lɛk mi bi ji Cɛ-kɛm kene ji Beth-mil-lo pet, kä a mac bä raar kä ji Cɛ-kɛm kene ji Beth-mil-lo, mi bi Ä-bi-mɛ-lɛk pet.”

21 Cu Yo-tham rɔ bar, kä cue wä cien kä Beer, ke yöö duale ke däman ni Ä-bi-mɛ-lɛk.

22 Cu Ä-bi-mɛ-lɛk l-the-rel ruac ke run diɔk.

23 Kä cu Kuoth mi jiaäk lath kam Ä-bi-mɛ-lɛk kene ji Cɛ-kɛm. Cu ji Cɛ-kɛm lät a jiaäk ke Ä-bi-mɛ-lɛk.

24 Tuɔk nɔmɔ ke kuj gan Gi-don ti jien bärɔw tää ca näk, ɛ riemdien bä kä Ä-bi-mɛ-lɛk dämandien ää näk ke kene ji Cɛ-kɛm tää cuɔm ke je i be gaat man näk.

25 Kä cu ji Cɛ-kɛm Ä-bi-mɛ-lɛk moc ke naath ti nyuɔrke je ikä dup wij paam, kä cuke ney tää wä ke duɔɔp ɛ mɔ mac. Kä cua lar Ä-bi-mɛ-lɛk.

26 Kä cu Gaal gat ɛ-bed yoth kä Cɛ-kɛm kene ji maaräde. Kä cua je nǎth ɛ ji Cɛ-kɛm.

27 Kä cuke wä rey kaakni, wäke ney ke buac ti ba ben lät ni kɔaŋ rey kaakni walkien ke kuj kɔaŋ, kä cuke wä rey luaak kuothdien, wa cǎŋ bälä tim. Cuke miŋh kä cuke maath, kä cuke Ä-bi-mɛ-lɛk kueth.

28 Kä cu Gaal Gat ɛ-bed wee, “Ena en Ä-bi-mɛ-lɛk, kä ke kɔn ŋaani kɔn ji Cɛ-kɛm, mɔ dene je lät ikä mɔ? Cie gat Gi-don kene Dhe-bul booth neenike, lätde ni ji Ya-mor guan Cɛ-kɛm ikä? Enu mi dene je lätikä ke je?”

29 Ken ney titi mi teke tetädä! Dää Ä-bi-mɛ-lɛk jak kä ci te thɔn. Dää jiök i, ‘Ciooli neeku raar ken diaal.’ ”

30 Kä mäe ci Dhe-bul kuäär wec ruac Gaal gat ɛ-bed liŋ, cue gaak elɔŋ.

31 Kä cue naath jäk kä Ä-bi-mɛ-lɛk ke tää jiɔke je i, “Nene, Gaal gat ɛ-bed cɛ ben kä Cɛ-kɛm kene watke, kä ca wec ben jec cuɔŋ ke kujdu.

32 Täame ku wä en wääri, yene ney tɔ te keel ke ji tɔ, wiaa tɔawe rɔ rey kaakni.

33 Nike runwaŋ ni pootdä, kua wec maɔk. Mi wä Gaal wä ben raar kä ye kene neeke, lɔtde ke kä mɔ däre luänj ke lätni mɔ.”

- 34 Cu Ä-bi-mε-lεk kεnε nεy diaal tin te kεel kε jε rɔ jιεc kε wäär, cukε rɔ wä tɔw gekä Cε-kεm kε buɔn dɔŋ ŋuaan.
- 35 Kä cu Gaal gat ε-bed wä cuɔŋ raar thok wec. Cu Ä-bi-mε-lεk rɔ jιεc kεnε nεεkε guäth in bιm kε thιn.
- 36 Kä min ci Gaal naath nen, cuε Dhe-bul jιök ι, “Guicε naath a bēē piny ni nhial wij pαam!” Kä cu Dhe-bul ε loc ι, “Jιn guici ni tιεep päämni ε jιn dɔŋ kε naath.”
- 37 Cu Gaal rɔ nyɔk kε ruac wee ι, “Guicε naath bāke piny kueer, kä buɔn in dɔŋ bēē kε duɔɔp jiaath in la tueth tιt thιn.”
- 38 ε jεn cu Dhe-bul ε jιök ι, “Min latdi a nikä täämε, jιn ram mēē wee, ‘Ena εn Ä-bi-mε-lεk, min dēnε lätikä?’ /Cikε kεn nεy tin ci dhɔt ι? Wēr εn täämε nyieenyi kε kε.”
- 39 Cu Gaal wä nyiēēny kε Ä-bi-mε-lεk kεnε jι Cε-kεm.
- 40 Kä cu Ä-bi-mε-lεk ε joc, cuε nεy ti ŋuan moc kε buɔɔt amäni mēē cikε cop thok wec.
- 41 Cu Ä-bi-mε-lεk cienj kä Thor-ma. Kä cu Dhe-bul Gaal tuk kεnε watke kä Cε-kεm.
- 42 Kε bakdε cu naath wä rεy kαakni. Kä cua Ä-bi-mε-lεk lar lär.
- 43 Kä cuε nεεkε kαn kä cuε kε dääk kä bun dɔŋ diɔk, kä cukε wä lιep rεy kαakni. Cuε guic, kä cuε naath nen bāke wιc, cuε jιεc kε, kä cuε kε näk.
- 44 Kä cukε kε näk ι nε, cu Ä-bi-mε-lεk kεnε buɔn in tēē thιn wä thaar wec, guäth in nyiēēny bun dɔŋ rεw kε nεy diaal tin ci rεy wä kαakni kä cukε kε näk.
- 45 Cu Ä-bi-mε-lεk nyiēēny kε wec εn cāŋ ēē. Cuε wec kαn, kä cuε jι kε diaal tin te thιn näk. Cuε jε dāk, kä cuε kith kε milε.
- 46 Kä mēē ci jι thar biikä diaal kä Cε-kεm ε lιŋ, cukε wä rεy duēli kuɔth EI-bε-rith tin buɔm buɔɔm.
- 47 Kä cua Ä-bi-mε-lεk lar lär ι jι thar biikä Cε-kεm diaal ca rɔ dol guäth kel.
- 48 Cu Ä-bi-mε-lεk wä Pääm Dhal-mon, kεnε nεεkε tin tekε je kεel. En wιni cuε jιɔp kαn, kä cuε jɔp kε kar jiaath. Kä cuε kε kap kε wuɔɔkdε. Kä cuε nεy tin te kεel kε jε jιök ι, “Mi guic yεn ε mi ε lɔtdä, kε pēth lɔtdε jε cεtnikε min cä lɔt.”
- 49 Inɔ cu ramɔ jιen kε jɔp, kä cukε jε guɔɔr, cukε jιen lɔth wuɔthni duēli tin buɔm buɔɔm, kä cukε kε cuath wijdien, kä cu jι biikä Cε-kεm diaal lιw, nεy ti bathdɔɔr, wutni kεnε män.
- 50 Kä cu Ä-bi-mε-lεk wä kä Te-bedh, kä cuε puat lotdä Te-bedh, kä cuε kαn.

51 Duunde γöö tēē ke bieε mi bum bum εn wec, cu j̄i wec diaal rō bar th̄in, wutni ke män, kä cua rō ḡak th̄in. Cuke wä ke wä ni w̄ij̄i biikä.

52 Kä cu Ä-bi-mε-lεk nyiēēny ke j̄i biikä, cuε ben thiekä thuok biikä ke γöö be je waŋ ke mac.

53 Kä cuε teke ciek mi cu pil yuor w̄ij̄i Ä-bi-mε-lεk, kä cuε w̄icde tiath.

54 Kä ke pēth cuε ŋuēt in rōm mutde cōl, kä cuε je j̄iök i, “Käni thepdu kä näk γä, mäni mi dēē naath wee, ‘Näke ni ciek’ ” Kä cu ŋuēt ε yieth ni j̄icde, kä cuε cu l̄iw.

55 Kä mēē ci j̄i l-the-r̄el ε nen i ci Ä-bi-mε-lεk l̄iw, cuke dāk piny cu ramō wä dhōrien.

56 Inō cu Kuoth Ä-bi-mε-lεk cu cuōl duere mēē näke gaat man ti j̄ien bārōw.

57 Kä cu Kuoth dueer j̄i Cε-kem l̄ath w̄idien, kä cu lam Yo-tham gat Gi-don ben kä ke.

Ruëc 10

Ruec Tolä keε Ya-ir

1 Ke kōr Ä-bi-mε-lεk, cu Tolä gat pua gat Do-day raan Yi-tha-kar rō j̄iec ala luääk j̄i l-the-r̄el. Kä cuε cieŋ ni Ca-mir w̄ij̄i ni päämni ε-pa-rim.

2 Kä cuε ruëc kä l-the-r̄el ke run ti j̄ien d̄aŋ r̄ew w̄icde diok. Kä cuε cu l̄iw, kä cua kony kä Ca-mir.

3 Ke kōre cu ruëc ni Ya-ir raan Gil-yad cuε l-the-r̄el ruac ke run ti j̄ien d̄aŋ r̄ew w̄icde r̄ew.

4 Cuε teke gaat ti j̄ien diok ti kōat ke muōli ti j̄ien diok. Teke ke w̄ij̄i ti j̄ien diok ti cōal ke γa-woth-ya-ir amäni wale, ti te rōol Gil-yad.

5 Cu Ya-ir l̄iw, kä cua je kony kä Ka-mon.

Ciaŋ j̄iääk j̄i Ka-mon ke j̄i l-the-r̄el

6 Kä cu j̄i l-the-r̄el j̄iäk leni nyok ke lätni nhiam Kuoth Nhial, cuke pal ni kuoth Baal keε kuoth Ac-tar-te, kuth j̄i Thi-ri-ya, keε j̄i Dhi-don, ke kuth j̄i Mo-ab, kuth j̄i Am-on keε kuth j̄i Pi-li-thet. Ca Kuoth Nhial pal ruëc, kä /ca pal ε ken.

7 Inō cu Kuoth Nhial kēc εlōŋ ke j̄i l-the-r̄el, kä cuε ke l̄ath tetni j̄i Pi-li-thet kuj̄c εmε keε j̄i Am-on kuj̄c in d̄oŋ.

8 Kä cuke j̄i l-the-r̄el dāk εn runä nōmō. Ke run wäl bädäk cuke j̄i l-the-r̄el diaal tin te kuj̄ kiεr Jōr-den muun j̄i ε-mor min te kä Gil-yad yak εlōŋ.

9 Kä cu j̄i Am-on j̄ieth kuj̄ Jōr-den wäke nyiēēny ke j̄i Juda keε j̄i Ben-ya-min ke j̄i ε-pa-rim. Inō cu l-the-r̄el te yaakä mi bec εlōŋ.

10 Kä cu j̄i l-the-r̄el wiee nhiam Kuoth Nhial wä ke j̄i, “C̄ako j̄i duīrikä, ke yöö c̄ako j̄i päl, j̄in Kuothda, c̄ako wä pal ni kuoth Baal.”

11 Kä cu Kuoth Nhial j̄i l-the-r̄el j̄iök j̄i, “/Cie yän ε neë käǟn ye kä j̄i l-j̄ep, kēne j̄i ε-mor, ke j̄i Am-on, ke j̄i Pi-li-thet?”

12 Amäni j̄i Dhi-don, kēne j̄i Ä-ma-lek, ke j̄i Ma-yon. Kä cua ye yak. Kä /cuare wiee nhiamdä, kä cua ye kän tetnikien.

13 /Cuare ɲot päl yen yä, wiaa pal ni kuth ti k̄oɲ. Ino yän /cä ye bi nyok ke k̄an.

14 Wiaa röte nhiam kuthni tin cia mek. A ye k̄anke kä yaakdun.”

15 Kä cu j̄i l-the-r̄el wee, “C̄ako duer, lätni k̄o kä mo guici mo. Ku k̄o le luäk en wale läɲ ney ni j̄i.”

16 Ino cuke kuth woc reydiën kä cuke pal ni Kuoth Nhial. Kä cue b̄ec kä Kuoth elɔɲ en yaak j̄i l-the-r̄el.

17 Cu j̄i Am-on r̄emdiën rialikä, kä cuke ben puat kä Gil-yad. Kä cu j̄i l-the-r̄el ro dol, kä cuke ben kä Midh-pa.

18 Kä cu bööth j̄i l-the-r̄el ruac kamnikien kä Gil-yad wä ke j̄i, “Ena mi bi k̄or tok ke j̄i Am-on? En ram εmo ba kuäär j̄i Gil-yad diaal.”

Ruëec 11

Luäk Yip-ta ke j̄i l-the-r̄el

1 Kä täame Yep-ta raan j̄i Gil-yad ε wäath k̄oor mi d̄iit, duunde yöö ε gat ciek mi ler. Guan ε Gil-yad.

2 Kä Gil-yad ca dap gaat ε ciekde, kä meë ci gaat ciekde d̄iit, cuke Yep-ta tuk, kä cuke je j̄iök j̄i, “/Ci bi teke kuj̄c dh̄oor guāara. Ke yöö ε j̄in gat ciek mi ler.”

3 Cu Yep-ta ro bar kä gaat man, kä cue wä cieɲ ni mun Tob. Cu ney ti thil luot ro mat Yep-ta, ala j̄i jal k̄eël.

4 Ke k̄or guath mi tot cu j̄i Am-on k̄or ter ke j̄i l-the-r̄el.

5 Meë ci j̄i Am-on k̄or ter ke j̄i l-the-r̄el, cu d̄iit Gil-yad Yep-ta wä nööɲ muun Tob.

6 Cuke Yep-ta j̄iök j̄i, “B̄er, bik̄o ben both, kä d̄ene cu wä nyiëeny ke j̄i Am-on.”

7 Duunde yöö cu Yep-ta d̄iit Gil-yad loc j̄i, “/Cie yen ken t̄eë loke yä, kä cia yä tuk dh̄or guāar? Enu ku yen le ben kä yä mo täame min t̄aye ke risk?”

8 Kä cu d̄iit Gil-yad je loc j̄i, “E j̄en luny ke k̄o kä j̄i mo täame, ε yöö bane wä nyiëeny ke j̄i Am-on, kä biā boöth j̄i Gil-yad diaal.”

9 Cu Yep-ta d̄iit Gil-yad loc j̄i, “Mi bia yä luoc cieɲ ke yöö bā wä nyiëeny ke j̄i Am-on. Mi wä Kuoth Nhial ke wä kam yä, baā boöthdun.”

- 10 Kä cu d̥it Gil-yad Yɛp-ta j̥iök i, “Bi Kuoth Nhial a nëen kamdan. E puc bak̥o lat ni min ci lar.”
- 11 E jen cu Yɛp-ta wä kene d̥it Gil-yad. Kä cua jak kä booth, kä cu Yɛp-ta ruac nhiam Kuoth Nhial kä Midh-pa.
- 12 E jen cu Yɛp-ta ruac j̥äk kä kuäär j̥i Am-on wee i, “T̥ii ɲu ke ɣä, mo curi ɣä mak ke kor o?”
- 13 Cu kuäär j̥i Am-on Yɛp-ta loc i, “E ɣöö möö bä j̥i I-the-rel kä I-j̥ep cike mundä kan, ni kä Ar-non kene Ya-bok a wä ni kä Jor-den. En täame luc ni je ɣä malä.”
- 14 Kä cu Yɛp-ta ruac nyok ke j̥äk kä Am-on,
- 15 j̥iök e je i, “Neme e jen min laar Yɛp-ta je. J̥i I-the-rel thile mun j̥i Mo-ab kie mun j̥i Am-on mi ca kan.
- 16 Möö bä j̥i I-the-rel kä I-j̥ep, cuke wä nike d̥ardbaar nike Bar gutdä, cuke wä kä Ka-dɛc.
- 17 En wan̥o cu j̥i I-the-rel ruac j̥äk kä kuäär E-d̥om j̥iök e je i, ‘Nhok ni ko ɣöö wak̥o ke mundu.’ /Ken kuäär E-d̥om e liɲ. Kä cuke kuäär Mo-ab j̥äk kä naath bä. Kä cue c̥etke mi cie duɔɔr. Ino cu j̥i I-the-rel te kä Ka-dɛc.
- 18 Cu wä ni ken ke d̥ardbaar w̥iin ken mun E-d̥om kene mun Mo-ab, amäni möö cike cop kuj̥ känyä c̥aɲ muɔɔn j̥i Mo-ab, kä cuke puat kuj̥ Ar-non. Kä /ken ke wä kuj̥ muɔɔn Mo-ab, ke ɣöö Ar-non t̥eë këth muɔɔn Mo-ab.
- 19 Kä cu j̥i I-the-rel ruac leni j̥äk kä Thi-yon kuäär j̥i E-mor kuäär E-c-bon. Cua j̥iök i, ‘Jak ni ko kä wä ke mundu, wak̥o w̥iida?’
- 20 Duunde ɣöö /ken Thi-yon j̥i I-the-rel ɲäth i d̥eë ke r̥et ke wecdɛ. Cue maat ni neeke diaal guäth kel, kä cuke wä puat kä Yaadh, cu nyiëeny ni ken ke j̥i I-the-rel.
- 21 Kä cu Kuoth Nhial Kuoth j̥i I-the-rel Thi-yon kene neeke diaal kam j̥i I-the-rel, cuke ke joc. Cu j̥i I-the-rel mun eë cieɲ j̥i E-mor th̥in cieɲ keeliw.
- 22 Cuke w̥ii j̥i E-mor diaal cieɲ, käne je ni kä Ar-non a wä kä Ya-bok, a lene kan ni d̥ardbaar a wä ni kä Jor-den.
- 23 Ino cu Kuoth Nhial Kuoth j̥i I-the-rel, wec j̥i E-mor kan, kä cue je kam neeke ni j̥i I-the-rel. J̥in goori ɣöö bi w̥iikien kan?
- 24 Kä ci bi cieɲ ni w̥ii tin ci Ke-moc kuothdu ke kam j̥i? Kä guath diaal tin ci Kuoth Nhial Kuothda ke kam ney bak̥o ke cieɲ.
- 25 En täame diwi je en ɣöö goaa ni j̥in kä Ba-lak gat Dhi-por, kuäär Mo-ab? Möö /ken cuɔɲ nhiam j̥i I-the-rel, kä /ken nyiëeny ke j̥i I-the-rel?

26 Cu j̄i l-the-rel Ḙc-bon kene w̄ike cien, ke Ä-ro-er kene w̄ike ke w̄i diaal t̄e te w̄i t̄ōrā Ar-non, cuke cien th̄in ke run ti kur diok. Ḙnu /keni ke kan o nie n̄eē?

27 Ke ȳōō ȳān thile duer mi cā lāt kā j̄i, ε j̄in ci yā lāt kā duer o ke k̄apdu ke yā kor. Ḙn n̄ini t̄it̄i bi Kuoth Nhial, in luk kam j̄i l-the-rel kene j̄i Am-on luk ḡot.”

28 Duunde ȳōō /ken kuäär j̄i Am-on ruac Yep-ta min ce j̄äk kā je liḡ.

29 Ḙ j̄en cu yiēē Kuoth Nhial ben kā Yep-ta, cue wā muun Gil-yad kene mun Ma-na-the, kā cue wā kā Midh-pa Gil-yad. Kā Midh-pa cue wā nyiēēny ke j̄i Am-on.

30 Kā cu Yep-ta ro yac Kuoth Nhial, w̄eē i, “Mi w̄i j̄i Am-on wā kam yā,

31 Ḙn mo bi ben raar i bi yā ben lor thok dh̄aarā mo, mi w̄ā wā luny jok jucā j̄i Am-on, ba duḡ Kuoth Nhial, bā th̄öp ala muc mi wanke.”

32 Cu Yep-ta wā nyiēēny ke j̄i Am-on. Kā cu Kuoth Nhial ke kam je.

33 Cue ke joc ni wec Ä-ro-er min te thieekā wec Mi-nith, w̄i ti j̄ien r̄ew, a rāth ni kā A-bel-ker-amin, cu j̄i l-the-rel ke näk elḡ, kā cua ke joc ε j̄i l-the-rel.

Nya Yep-ta

34 Ḙ j̄en cu Yep-ta ben dh̄ore kā Midh-pa. Kā nene, cu nyaade ben raar lore je puotde thom kā duthē. Ḙ j̄en gat kel kā roa. Ḙ ni j̄en kā roa thile nyal kie dh̄ool mi dḡ.

35 Kā m̄eē ce je nen, cue bieynike r̄et, kā cue wee, “Wa, nyaadā! Mi ci locdā ku jak kā j̄ieth ine mi, a ci kuā nie min j̄ieth locdā. Min /cā d̄eē le nyok, ke ȳōō cā yac Kuoth Nhial ke thokdā.”

36 Kā cu nyaade je j̄iök i, “Guḡin, mi ci ruac ke Kuoth Nhial, lāt ni yā kā min ci ben raar thokdu, kā t̄äame ci Kuoth Nhial j̄i kam j̄i t̄eru, ni j̄i Am-on.”

37 Kā cue guḡ j̄iök i, “Lāt ni je kā yā Ḙn nomo. Päli ni yā päth r̄ew, bā wā w̄iel wuḡthni päämni ke ke, kā bā wā par ke ȳōō bā liw ε /kan yā ni kuen k̄one nyier tin mäthnikä.”

38 Kā cu guḡ wee, “W̄er.” Kā cue je jak kā wā ke päth r̄ew. Cue wā kene nyier tin mäthnike, wa ȳōō be liw a /kan je ni kuen par wuḡthni päämni.

39 Ke kor päthni dḡ r̄ew cue luny kā guḡ, kā cue je lat n̄ike duḡp̄ eē ce yac i be lāt ni je. Kā /ken ε meḡ te keel ke wut. Kā cue cuā c̄iaḡ kā j̄i l-the-rel.

40 Ḙn ȳōō la nyier j̄i l-the-rel a wā raar ke n̄in ḡuaan ke ruḡn, wa nya Yep-ta raan Gil-yad par ε ken.

Ruëc 12

Yep-ta kene j̄i Ḙ-pa-rim

¹Cu j̄i Ɛ-pa-rim rɔ dol, kā cukɛ j̄ieth kuj̄c wäke kā Dha-pon kā cua Yɛp-ta j̄iök j̄i, “Ɛñu curi j̄ieth kuj̄c ɔ w̄ij̄i nyiëeny ke j̄i Am-on, kā /keni kɔ cɔl keel ke j̄i? Kɔn bakɔ duolu cuath w̄ij̄idu ke mac.”

²Kä cu Yɛp-ta ke loc j̄i, “Yän kɔne nɛkã takɔ koor mi dijt̄ ke j̄i Am-on. Ɛ cãñ cã ye cɔl, /ciã dëë kãän tetädien.

³Mëë ca ñac j̄i /ciã dëë kãn, cuã tēkdã cu lath tetädã, cuã cu j̄ieth kuj̄c nyiëenyã ke j̄i Am-on. Kä cu Kuoth Nhial ke cu kamã. Kue la ñu bã yen kā yã mɔ wale bia ben nyiëeny ke yã mɔ?”

⁴Ɛ j̄en cu Yɛp-ta j̄i Gil-yad diaal mat kā cukɛ nyiëeny ke j̄i Ɛ-pa-rim. Kä cue j̄i Ɛ-pa-rim joc, ke yöö cike j̄i Gil-yad, j̄iök j̄i, “Ke yen tēëm kā j̄i Ɛ-pa-rim kenɛ j̄i Ma-na-the.”

⁵Kä cu j̄i Gil-yad thuk wäthni kieer Jɔr-dɛn dhɔñj̄i kā j̄i Ɛ-pa-rim. Kä mɔ ci bar j̄i Ɛ-pa-rim wee, “A yã jiathã kuj̄c ɔ.” Bi j̄i Gil-yad ɛ j̄iök j̄i, “Ɛ j̄in raan Ɛ-pa-rim?” Mi cɛ wee “Eey,”

⁶ba j̄iök j̄i, “Kä wëri Ci-bo-lɛth,” bɛ wee, “Thi-bo-lɛth,” ke yöö /cɛ j̄e luänj̄i ke lär. Ɛñ wãñɔ bike j̄e cu ñot thok waath kieer Jɔr-dɛn. Cua ñey ti bathdɔori ti j̄ien ñuaan w̄icdɛ rɛw kā j̄i Ɛ-pa-rim näk.

⁷Cu Yɛp-ta I-the-rɛl ruac ke run bækɛl. Kä cue cu lij̄w, kā cua j̄e kony w̄ij̄idɛ kā Gil-yad.

Ib-dhan kenɛ Ee-lon ke Ab-don

⁸Ke kɔrɛ cu Ib-dhan raan Beth-lɛ-yɛm I-the-rɛl ruac.

⁹Kä j̄en tēë ke dhɔl ti j̄ien diɔk. Ke nyj̄ier ti j̄ien diɔk ti cɛ jak kā kuɛnkɛ ɛ ñey ti /ci tɔã j̄i maarädɛ kā cue gaatke kuɛn nyj̄ier ti j̄ien diɔk ti /ci maar ke j̄e. Cue I-the-rɛl ruac ke run bärɔw.

¹⁰Cu Ib-dhan lij̄w kā cua j̄e kony kā Beth-lɛ-yɛm.

¹¹Kä ke kɔrɛ cu ruɛc ni Ee-lon raan Dhe-bu-lun kā I-the-rɛl. Cue ruɛc ke run wäl.

¹²Kä cu Ee-lon lij̄w, kā cua j̄e kony kā A-ya-lon rool Dhe-bu-lun.

¹³Ke kɔrɛ cu ruɛc ni Ab-don gat Yi-lel raan Pi-ra-thon kā I-the-rɛl.

¹⁴Cue teke gaat ti j̄ien ñuaan, ke gaat döödɛ ti j̄ien diɔk, ti la kɔatke muɔli ti j̄ien ðãñ bärɔw. Kä cue I-the-rɛl ruac ke run bädäk.

¹⁵Ɛ j̄en cu Ab-don lij̄w, kā cua j̄e kony kā Pi-ra-thon rool j̄i Ɛ-pa-rim, dhɔr päämni j̄i Ä-ma-lek.

Ruëc 13

Dap Cim-con

- ¹Ɛ jɛn cu jɪ l-the-rɛl jɪk lɛni lɔt nɪiam Kuoθh Nhial. Kɛ cuɛ kɛ lɔθh tɛtni jɪ Pi-li-thɛt kɛ run ti jɛn nɪaan.
- ²Kɛ cuɛ lɛ tɛkɛ wut Dhɔra raan Daan mi cɔali Ma-no-aa. Mi cikdɛ thilɛ jɛ gaat ɛ rol.
- ³Kɛ cu jɛk Kuoθh Nhial ben kɛ cik, kɛ cuɛ jɛ jɪk jɪ, "Nɛnɛ, jɪn lapi rol thilɛ jɪ gaat. Duundɛ yɔɔ bi ruɛt kɛ bi dap kɛ dhɔl.
- ⁴Kɛ kujɛ ɛ mɔ titdɛ, /cu mɛθh kɛ kɔaŋ, kɛ cu mi jɛk cam.
- ⁵Kɛ yɔɔ bi ruɛt kɛ bi gat dap. Mi /ca wɪcdɛ bi mut, kɛ yɔɔ ba lɛy Kuoθh ɛn gat ni dɛpkɛdɛ. Kɛ bɛ jɪ l-the-rɛl luɛk tɛtni jɪ Pi-li-thɛt."
- ⁶Ɛ jɛn cu cik ɛ ben lɔr cɔwdɛ jɪ, "Tɛɛ kɛ raan Kuoθh mi ci ben kɛ yɛ, kɛ cɛt tɛɛdɛ kɛ jɛk Kuoθh, kɛ jak gueec naath kɛ dual. Kɛ /kɔnɛ thic kɛ guɔθh in bɛɛ θɪn, kɛ /kɛnɛ yɛ lɔr ciɔtdɛ.
- ⁷Duundɛ yɔɔ cɛ yɛ jɪk jɪ, 'Nɛnɛ, jɪn bi ruɛt kɛ bi dap kɛ dhɔl. Kɛ kujɛ ɛ mɔ, /cu mɛθh kɛ kɔaŋ, kɛ /cu mi jɛk cam. Kɛ yɔɔ ɛn gat ba ley Kuoθh ni dɛpɛdɛ amɛni mɔ bɛ lɪw ɔ.' "
- ⁸Kɛ cu Ma-no-aa Kuoθh Nhial pal weɛ jɪ, "Aɔ Kuoθh Nhial palɛ ni jɪ, jak ni raandu ɛɛ ci jɛk kɛ nɛy nyɔk rɔ kɛ ben, bɛ kɔ ben nyuɔθh mɔ bɔkɔ lɛt kɛ dhɔl ɛ ba dap ɔ."
- ⁹Kɛ cu Kuoθh pal Ma-no-aa lɪŋ, cu jɛk Kuoθh Nhial rɔ nyɔk kɛ ben kɛ cik mɛɛ tɛɛ nyuurɛ rɛy kakɛ. Kɛ /ci cɔwdɛ ni Ma-no-aa tɛ kɛɛl kɛ jɛ.
- ¹⁰Kɛ cu cik rɪŋ kɛ pɛθh weɛ cɔwdɛ lɔr lɛr jɪ, "Nɛnɛ ram ɛɛ ci kɔn ben kɛ yɛ mɛɛ dan cɛ rɔ nyɔk kɛ ben."
- ¹¹Kɛ cu Ma-no-aa rɔ jɛc kɛ cuɛ cikdɛ guɔɔr, kɛ cuɛ ben kɛ wut kɛ cuɛ jɪk jɪ, "Ɛ jɛn jɪn wut ɛɛ ruac kɛ jɛn cik ɛ mi?" Kɛ cuɛ weɛ, "Ɛ yɛn."
- ¹²Kɛ cu Ma-no-aa weɛ, "Tɛɛmɛ, mi wɛ ruacdu a θuɔk, kɛ bi tɛk dhɔaal ku la mi tɛ jɪdi, kɛ ɛŋu bɛ lɔt ɔ?"
- ¹³Kɛ cu jɛk Kuoθh Nhial ɛ jɪk jɪ, "Ɛ cikdu lɛt tin diaal tin cɛ lɔt jɛ.
- ¹⁴A jɛ /ci mɪθh kɛ mɪθh mi θalkɛ ala kɔaŋ, kɛ a jɛ /ci mɛθh kɛ kɔaŋ, kɛ a /ci mi jɛk cam. A jɛ tiit tin diaal tin cɛ lɔt jɛ."
- ¹⁵Cu Ma-no-aa jɛk Kuoθh Nhial jɪk jɪ, "Kuɔ lɛŋ ni jɪ, a kɔ gaŋ kɔ jɪ piny, amɛni mi cɔkɔ mɪθh rialikɛ kɛ kujɪdu."
- ¹⁶Kɛ cu jɛk Kuoθh Nhial ɛ jɪk jɪ, "Mi wɪj yɛ gaŋ piny, /cɛ bi mɪθh kɛ mɪθhdu. Duundɛ yɔɔ mi wɪj wɛ riali muc mi wanɛ ikɛ, θɔpni jɛ Kuoθh Nhial." (Kɛ Ma-no-aa /kɛnɛ jɛ ŋɔc ɛn yɔɔ ɛ jɛk Kuoθh Nhial.)

17 Kä cu Ma-no-aa jääk Kuoth Nhial jiök i, “Kua ji le cöl i di, ke yöö mi wä ruacdu waa thuok, deë ko ji lat agaa?”

18 Kä cue je loc i, “Enu gori ciötdä mo, e ciöt mi gäy naath.”

19 Kä cu Ma-no-aa del kan kene bel ala muc, kä cue je thöp Kuoth Nhial wij paam. Kä cu Kuoth ti gayke naath lat min guic Ma-no-aa kene ciekde.

20 Kä min ci bol maac kac nhial wij yikä, cu jääk Kuoth Nhial jisen ke rey bolä maac min guic Ma-no-aa je kene ciekde. Kä cuke wuothkien guol piny.

21 Cu jääk Kuoth Nhial cu bath waan Ma-no-aa kene ciekde. Kä cu Ma-no-aa je cu nac en yöö e jääk Kuoth Nhial.

22 Kä cu Ma-no-aa ciekde ku jiök i, “E puc ban liw, ke yöö can Kuoth nen.”

23 Duunde yöö cu ciekde je jiök i, “Duñ mi lot Kuoth Nhial ni yöö be kon näk, /ce muc beel kene muc in wanke deë nhok tetni kon, kie /ce kon deë nyuoth ken ti diaal tiji kä /ce kon deë lat ruac e mi.”

24 Kä cu ciek dap ke dhol, kä cua ciötdä cöl i Cim-con. Kä cue piith en dhool, kä cu Kuoth Nhial e poth.

25 Kä cu yiëe Kuoth Nhial e tok ke mi buume dhool meë teë guäth eë ci Ma-ya-ne-daan puat thin, kam Dhora kene Ec-tool.

Ruëc 14

Cim-con kene ciek Tim-naa

1 E jen cu Cim-con wä kä Tim-naa kä cue nya Pi-li-thet nen en wini.

2 Cue ben kä cue ben lar guan kene man i, “Yän cä nya Pi-li-thet kel nen kä Tim-naa. Kuene je ya en täame ala ciek.”

3 Kä cu guan kene man e jiök i, “En duor /ce cu thil mi dee a ciek kä nyier maarädu, kie rey neni kon, e ni, bi wä goor ni ciek rey ji Pi-li-thet ti /kan cue?” Duunde yöö cu Cim-con guan jiök i, “Kueni je ya. Ke yöö be lcdä jak kä teth agaa.”

4 Kuic guan e kene man en yöö beë kä Kuoth Nhial en ruac emo. Ke yöö goore ni duor ke kuj ji Pi-li-thet. Ke yöö en guäth e mo ji Pi-li-thet ruacke ji l-the-rel.

5 E jen cu Cim-con wä kä Tim-naa kene guan ke man, cue ben rey kaakni wal ke kuj koan kä Tim-naa. Kä nene, cu ruath luony njëny ke je.

6 Kä cu buom yieekä Kuoth Nhial ben kä je, kä cue lony ret ke tetke cetke min la wut mi bum bum dödäel a ret. Kä thile mi te tetäde. Cue biet /kene je lar guan kie man en min ce lat.

7 Cue wä ruac kene ciekde, kä cue loc Cim-con jak kä teth.

⁸Ke kər kä mi tət mēē cə rə rit wee je kuən. Cue wä gekä, wēē cəw luony ēē dan guil, kä cue tuaar jek cə lät cəni luony.

⁹Kä cue je waat raar ke tetde, kä cue mīth cətke min goore. Kä cue ben kä guan kenē man, kä cue ke moc ke thəndə, kä cuke je cam. Kä /kenē je lar ke i noone je rey cəni luony.

¹⁰Kä cu guan wä, wee ciek guil, kä cu Cim-con mīeth lat en wīni cətke min la nuētni ja lät kuən.

¹¹Kä mēē ci naath ε nen, cua wutni ti jien diok nöön ti bi ben te keel ke je.

¹²Kä cu Cim-con ke jök i, “A ye muccä ke mi bia mar. Mi wä yen ε wä mar. Ke nīn mīeth daŋ bərow tītj, yän bä ye moc ke luot ti jien diok, ke thuruuali ti jien diok.

¹³Kä mi wä yen tey a /cia bi mar, bia yä moc luot ti jien diok, ke thuruuali ti jien diok.” Kä cuke je jök i, “Lar mar maru, ke yöö bakə je liŋ.”

¹⁴Kä cue ke jök i, “Kä mi cam naath cu mīeth ben thīn. Kä mi bum bum cu mi lim lim ben thīn.” Kä ke nīn diok /ken ken mar mar luän ke lär.

¹⁵Ke nuaan nīni cuke ciek Cim-con jök i, “Peli cəwdu ke yöö be ney lar luot mar mari, kie bakə jī waŋ yenε jī dhəaarun. ε ku yen ney cəal en wəne ke yöö bia kə ben mac?”

¹⁶Kä cu ciek Cim-con ben wiee nhiam cəadε, wee i, “Jīn /ci nhək ni yä, loki ni yä. Curi jī wecda moc ke mar mar, kä /keni yä lar luotde.” Kä cue je loc i, “Nenε, yän /kəne lar guaar kie maar, dēē ben lar ni je jī?”

¹⁷Cue ben wiee nhiam cəadε ke bərow nīni min thuk ke mīeth kuən. Ke jen bərow nīni cue lar je, ke yöö cə je läŋ eləŋ. Kä cue wä lat jī wecdien.

¹⁸Kä cu jī wec ε ben lat Cim-con ke bərow nīni a /ken cəŋ ni kony i, “Enu mi lim eləŋ kä tuaar? Kä enu mi bum eləŋ kä lony?” Kä cu Cim-con ke jök i, “Duŋ /ken yen nar ke ciekdä /ci yen luot mar marädä dēē ŋac.”

¹⁹Kä cu buom yieekä Kuoth Nhial ben kä je, kä cue wä kä Ac-ke-lon cue wutni ti jien diok wä näk wīc, kä cue kuakien kan kä cue luot kenε thuruuali ben kam ney tin ci mar mari ŋac. Kä cue loc dhər guan ke gak mi diit.

²⁰Kä cua ciek Cim-con loo kam määthde, mi la raandε mi goaa ala ciek.

Ruëc 15

¹Ke kər guath mi tət, ke guath in la nērke bel, cu Cim-con wä wee ciekde guil ke do dēēl böwä. Kä cue wee, “Bä wä kä ciekdä duēēle.” Duunde yöö /ken guan nyaal je nhök wä duēēl.

²Kä cue je jiök i, “Yän ε puc cä ηac ni yöö cie lok. E yän ca kam määtthdu. Kä ci goaa ni nyiman in tot elonj kä je? Deri je kan ala ciekdu ke guaath nyiman.”

³Kä cu Cim-con ke jiök i, “Ke kor kä neme caa bi le bel ε ji Pi-li-thet, mi waake lat kä mi jääk.”

⁴Ino cu Cim-con wä kä cue guakni ti kur diok wä käp, kä cue jualkien yien kä rithni. Kä cue juäl kä rew yien keel.

⁵Kä möe ce rithni dop ke mac, cue guakni jak kä wä rey beel tin te cunä rey kaakni ji Pi-li-thet, kä cuke bel tin ca dol kene tin te cunä wan, cu mani jien O-lip.

⁶Kä cu ji Pi-li-thet wee, “Ena lat neme o?” Kä cuke wee, “E Cim-con cow nya ran Tim-naa, ke yöö ci guanthude ciekde kam mäthde.” Cu ji Pi-li-thet ben, kä cua nyal kene guan ben wan.

⁷Kä cu Cim-con ke jiök i, “Mi ε jen min cia lat, yän ke thuok, bä tær ke ye, ke kore bä kule jien.”

⁸Kä cue ke näk ke näk mi diit. Kä cue jien cue wä cien ni rey kaakni päamni E-tam.

Juc Cim-con ke ji Pi-li-thet

⁹E jen cu ji Pi-li-thet ben puat kä Juda. Kä cuke wä pæc ni kä Le-i.

¹⁰Kä cu ji Juda ke jiök i, “Enu cia ney ben mak o?” Kä cuke wee, “Bä ney ke yöö bako Cim-con ben nan, kä bako je lat kä mi cetke min ce lat kä ney.”

¹¹E jen cu ney ti bathdoori diok kä ji Juda wä rey kaakni päamni kä E-tam, cua Cim-con wä jiök i, “Kuici je inu en yöö ji Pi-li-thet ruacke ney? Kue la nu mi ci lat kä ney ε?” Kä cue ke loc i, “Cetke min ci ken ε lat kä ya, ε jen cä lat kä ke mo.”

¹²Kä cuke Cim-con jiök i, “Kon bako ke yöö bako ji ben yian, kä bako ji wä kam ji Pi-li-thet.” Kä cue ke loc i, “Lare je ya en yöö cia ya bi näk ε yen.”

¹³Kä cuke je jiök i, “Eey bako yian ni ji kä bako ji wä lath tetnikien. /Cako ji bi näk.” Kä cuke je yian ke dep danj rew ti pay non, kä cuke je nöonj piny wij pam.

¹⁴Möe ce ben kä Le-i, cu ji Pi-li-thet ε lor ke roal. Kä cu buom yieekä Kuoth Nhial ben kä je, kä cu dep danj rew tin ca yien ni tetke cetnike thiec mi waan mac ε, kä cu tetke ro lony.

¹⁵Kä cue caa getdä muol mi yaaac jek piny, kä cue je kuany, ke je cue ney tij bathdoor näk ke je.

¹⁶Kä cu Cim-con wee, “Ke caa getdä muol, cua je näk buaan, ke caa getdä muol cua je näk ney tij bathdoor.”

¹⁷Mëë cε thuɔk ke ruac, cue cɔɔ getdä yiäk tetädε. Kä cua guɔɔath εmɔ cu cɔl päm Ra-math-lε-i min lot ni yöö päm getdä.

¹⁸Kä cu rεw ε näk εlɔŋ, kä cue Kuoth Nhial cɔl wee j, “Jin ci janɔdu kam juc nεeni tɪtj. Kä en täämε bä cu lijw ke rεw, bä cu pen tetni nεeni ti /kan cuel.”

¹⁹Kä cu Kuoth piny wät en wɪni kä Lε-i, kä cu pɪ ben thɪn. Kä min cε maath, cue yieyke cu jek, kä cue rɔ cu nyɔk ke buɔm. E jen cua guɔɔath εmɔ cu cɔl j En-ya-ko-re, jen kä Lε-i amäni walε.

²⁰Cu Cim-con l-the-rεl ruac ke run ti jien dɔŋ rεw, mëë ruc ni jɪ Pi-li-thet.

Ruëc 16

Cim-con kä Gadha

¹Cu Cim-con wä kä Gadha, en wɪni cue ciek mi ler nen, kä cue wä tɔɔc ke je.

²Kä cua jɪ Gadha lar lär j, “Cim-con a wɔnε.” Kä cuke guɔɔath gɔl liepke je ke wäär keeliw thok rëek wec. Cuke rɔ pal piny ke wäär keeliw wä ke j, “Liep ne je en wääri amäni runwan, banε je ku näk.”

³Duunde yöö cu Cim-con niεen amäni wärdäär. Kä cue keer kä cue thiek ni thuɔk rëek wec wuk kä cue kap ke wäathnikien keel ke gääknikien cue ke lath wukädε kä cue ke kap ni wɪj pɔam mi nan mi te lotdä Yεb-ron.

Cim-con keε Dε-li-la

⁴Ke kɔr kä mɔmɔ cu Cim-con teke nhök ke ciek mi cien loɔlä Tho-rek, mi cɔal j Dε-li-la.

⁵Kä cu kuäär jɪ Pi-li-thet ben kä ciek kä cue je jöök j, “Pεε, kä njäcni mɔ jak je kä bum ɔ, kä dɔŋ derε teke duɔɔp mi tiam kɔ ni je. Kä dɔŋ dëë kɔ je yian a ba yak. Kä bi ramɔ jɪ moc kä kɔ ke yɪɔw ti bathdɔɔr wɪcde kuɔr kel.”

⁶Kä cu Dε-li-la Cim-con jöök j, “Nyuth ni yä guɔɔath bumädu, kä dëë jɪ yian idi, a dëë raan j yak.”

⁷Kä cu Cim-con ε loc j, “Mi ca yä yian ke dep guup dɔŋ bärɔw ti pay nɔn, dëë kɔɔc a bä cɛtnike ney tin kɔŋ.”

⁸Kä cu kuäär jɪ Pi-li-thet ε nɔŋ dep bärɔw ti pay nɔn kä cue je yian ke ke.

⁹Kä täämε tëë ke wutni ti lip duëëlε. Kä cue Cim-con jöök j, “Cim-con, jɪ Pi-li-thet a bëë kä jɪ ni!” Kä cue dep puɔt cɛtnike thiek mi ca pet ε mac. Inɔ /kan luɔt bumädε jek.

¹⁰Kä cu Dε-li-la Cim-con jöök j, “Nεnε, ci yä jak kä dɔɔr, ε kanj ni yä. En täämε bër kue lar yä dëë jɪ yian idi.”

11Kä cu Cim-con ε loc ᵊ, “Mi ci ken ḡä yian ke dep ti /kḡan kon yian, ḡän dēē kḡac a bā cḡtnike duoth nath ti kḡḡ.”

12Ḙ jen cu Dε-li-la dep ti pay ḡḡon kḡan kā cuε je yian ke ke kā cuε je jḡök ᵊ, “Jᵊ Pi-li-thet tin, Cim-con!” Kä ken naath teke ᵊᵊpā rḡy duēēl. Duunde ḡḡö cuε dep puḡt cḡtnike lath tetnike.

13Kä cu Dε-li-la Cim-con jḡök ᵊ, “Māni täāme jaki ḡä kā dḡar, a lätdi ni ḡä kac. Läri je ḡä dēē jᵊ yian ᵊdi.” Kä cuε je jḡök ᵊ, “Mi pᵊthi tak mieemkā dḡḡ bārḡw tᵊᵊ ke rḡk kā bike puḡt ke ḡḡ. ḡän bā kḡac, a bā cḡtnike ney tin kḡkien.”

14Kä min cε niεen, cu Dε-li-la tak mieem wecde dḡḡ bārḡw pith ke rḡk. Kä cuε ke puḡt ke ḡḡ, kā cuε Cim-con jḡök ᵊ, “Jᵊ Pi-li-thet tin Cim-con!” Duunde ḡḡö cuε keer ḡḡḡ, cuε rḡk kene ḡḡ yuḡt ni raar.

15Kä cuε Cim-con jḡök ᵊ, “Deri je ku ε lar ᵊ, ‘Nhḡki ḡä ᵊdi,’ kā /ci ḡḡdu te kā ḡä? Ci ḡä jak kā dḡar nikā dḡḡk täāme, kā /keni ḡä ḡar ḡuḡḡ in te buḡmdu thḡḡ.”

16Kä mēē ci Dε-li-la je cuil εḡḡ ke ruac ni cianḡ, kā koke je, cuε gaak ke gak mi ḡiḡḡ.

17Kä cuε Dε-li-la ḡḡ ḡḡde keḡliw, jḡḡke je ᵊ, “/Ken reet meḡ rḡt ke wᵊcdā. Ke ḡḡö ca ḡä ḡḡy Kuoth ni mēē dapke ḡä. Mi ca wᵊcdā mut, dēē buḡmdā jḡεen kā ḡä, a dēē cḡtnike ney tin kḡkien.”

18Mēē ci Dε-li-la je ḡḡc εn ḡḡö ci Cim-con je ḡḡ ḡḡde keḡliw, cuε kuḡär jᵊ Pi-li-thet jḡk kā ram mi wā je cḡl, jḡḡke je ᵊ, “Bḡr ni kā keḡl, ke ḡḡö ci Cim-con ḡä ḡḡ ḡḡde keḡliw.” Kä cu kuḡar jᵊ Pi-li-thet ben kā Dε-li-la, a rḡamke yḡḡw ke rḡ keḡl.

19Kä cu Dε-li-la Cim-con jak kā ḡḡḡ buḡḡḡ. Kä cu Dε-li-la raan cḡl, kā cuε tak mieem wec Cim-con dḡḡ bārḡw muḡt raar. Kä cuε je tok ke mi yaake je, kā cu buḡmde jḡεen kā je.

20Kä cuε wee, “Jᵊ Pi-li-thet tin Cim-con!” Kä cuε keer ḡḡḡ, kā cuε wee, “ḡän bā wā raar cḡtke tḡḡ in wen, a bā rḡ tḡḡ.” Kä /kuᵊcε je εn ḡḡö ci Kuoth Nhial jḡεen kā je.

21Kä cu jᵊ Pi-li-thet je kāp kā cua nyinke kḡam raar, kā cua je nanḡ kā Gadha, cua je yian ke ciik yieethā min yian. Kä la ḡḡtde duēēl yieenā.

22Duunde ḡḡö cu miem wecde rḡ nyḡk ke dḡny ke kḡr kā mēē ca wᵊcde mut.

Liḡḡ Cim-con

23Täāme cu kuḡar jᵊ Pi-li-thet duḡl ke ḡḡö bike ḡar kā ba muc thḡp Da-gon kuothdien. Kene ḡḡö cike je lar ᵊ, “Ci kuothda kḡ kḡam ḡuḡḡ tḡra ni Cim-con.”

24Kä mēē ci naath Cim-con nen, cuke kuothdien liak. Kä lar kene ᵊ, “Ci kuothda kḡ kḡam ḡuḡḡ tḡra, min ci wecda ḡar, kā ci ney ti ḡuan nḡk kā kḡ.”

²⁵Kä mēē cike ku yṛṛ, cuke wee, “Cɔalɛ Cim-con, bɛ nɛy ben ṅar ṅar.” Ɛ jɛn cua Cim-con ciöl raar rɛy duëel yieenä, kä cue ṅar nhiamdien. Kä cuke jɛ jak kä cuṅɛ kam thieeri.

²⁶Kä cu Cim-con dhool in kãp tetde jïök j, “Jak ni yã kä göörã thieer tin roamke tïc nhial, ke yöö dëe ro cak ke ke.”

²⁷Duel cɛ thiaṅ ke wutni kenɛ män. Kä te kuṛ jï Pi-li-thet daṅ dhieec diaal thïṅ. Kä nhial wij duëel te wutni kenɛ män ti bathdɔori diok thïṅ, ti guic min ṅar Cim-con.

²⁸Cu Cim-con Kuoth Nhial pal wee j, “Aṅ Kuäär ni Kuoth, laṅã ni jï timã yã, kä bumã, kuṅ laṅ ni jï ke kel ɛ mi lö Kuoth. Ke yöö dëe ro col kä keel kä jï Pi-li-thet ke kuj nyiinke daṅ rɛw.”

²⁹Kä cu Cim-con thieer daṛ daṅ rɛw tin cuṅ duel ke ke jek, kä cue tet cuëcde laṭh kä kel, kä cue tet caamde laṭh kä min dṛṅ.

³⁰Kä cue wee, “A kuṅ liw keel ke jï Pi-li-thet.” Ɛ jɛn ke buɔmdɛ keeliw cue thieer wuk. Kä cu duel pɛn wij kuṛi ken nɛy diaal tēe te rɛyde. Kä nɛy tin ci liw ke liaḡde, cu ṅuan ni ken kä tēe cɛ näk mēē tēke.

³¹Kä cu gaat man Cim-con kenɛ jï dhɔariɛn diaal riṅde ben naṅ, kä cua jɛ wã kony kam Dhɔra kenɛ Ɛc-tool kɔkã kunyã guṅ ni Ma-no-aa, cue l-the-rel ruac ke run ti jien rɛw.

Ruëec 17

Kuth Mikaa

¹Tēe ke wut wec päämni Ɛ-pa-rim mi cɔali Mikaa.

²Cue man jïök j, “Ken yiow ti bathdɔor wiɔde kuṛ kel tēe ca kual kä jï, kä ci cuerien lam, kä latdi jɛ a lieṅã. Nɛnɛ, ken yiow teke ke yã. Cã ke kaṅ.” Kä cu man wee, “Ɛ Kuoth Nhial poth jï gatdã.”

³Kä cue yiow tin bathdɔor wiɔde kuṛ kel luɔc man. Kä cu man wee, “Cã yiow tïtï lëy Kuoth Nhial tetkädã ke kuj gatdã, ke yöö bɛ kuth jien täth ti ba puṅnykien roth ke yiëeth, ke kuj ɛmo täämɛ bãke luɔc jï.”

⁴Inɔ mēē cɛ man luɔc yiow, cu man yiow ti kur rɛw kaṅ, kä cue ke kaṅ bël, min cuke täthni kuoth. Kä cue te duëel Mikaa.

⁵Kä ɛn Mikaa tēe ke duel kuthni, cue wal kenɛ bij kath laṭ thïṅ. Kä cue ram kel kä gaatke kuany ala booth palãde.

⁶Ken ṅini tɔtɔ thile kuäär kä l-the-rel. Lät ramɔ ni min goaa waṅde.

⁷Täämɛ cue le teke wut mi ṅuët kä Beth-le-yem kä Juda, thok duëel Juda, raan Lii-bay, cienɛ ɛn wïni.

⁸Jen cue jien wic kä Beth-le-γem kä Juda, ke γöö dere cien guäth o ce guäth cisenjä jek thïn o. Kä meë ce jal. Cue ben rool päämni ε-pa-rim ni dhör Mikaa.

⁹Kä cu Mikaa je jiök i, “Jin binikä?” Kä cue je loc i, “E γän raan Lii-bay kä Beth-le-γem kä Juda, kä bä wä cien en guäth o bä guäth jek thïn o.”

¹⁰Kä cu Mikaa je jiök i, “Teni keel ke γä, bi cuä ram mi luëek kä booth palä. Kä bä ji kam yiow daη wäl ke ruon, kene bieyni ke mïethdu.”

¹¹Kä cu raan Lii-bay ε nhök i bibe cien kene Mikaa. Kä cue cien cetke gatde.

¹²Kä cu Mikaa je kuany ala booth paläde kä cue cien dhör Mikaa.

¹³Kä cu Mikaa wee, “En täame bi Kuoth Nhial ηpak jak kä goaa ke γä, ke kuj raan Lii-bay min la booth palä.”

Ruëc 18

Mikaa kene thok duëel Daan

¹En nini totō thile l-the-rel kuäär. Kä en nini totō bä gor thok duëel Daan ro guäth mi bibe cien thïn. Ke γöö notde thile guäth mi ci niä mundien rey cien l-the-rel.

²Ino cu thok duëel Daan wutni dhieec ti neny nēeny kä dhōriken diaal keeliw jak, nikä Dhōra kene εc-tool, ke γöö ba mun wä lim. Kä cua ke jiök i, “Wiaa lieme mun.” Kä cuke ben rool päämni ε-pa-rim, cuke ben dhör Mikaa, cuke ben niēn thïn.

³Kä meë teke dhör Mikaa, cuke jow wutdä ji Lii-bay mi ηuēt ηic. Kä cuke je thiec i, “Ena nöön ji en wane? Kä ηu lätdi mo en wane mi? Kä latdu ηu en wane mi?”

⁴Kä cue ke jiök i, “Tëe ke mi cakō lat kōne Mikaa. Jen ce γä kōk, kä cä cuä booth palä kä je.”

⁵Kä cuke je loc i, “Thiec Kuoth, kuä kō läη ni ji, ke γöö dëe kō jalē wakō thïn ε ηac mi be goaa.”

⁶Kä cu booth palä ke loc i, “Wiaa ke mal. Bi Kuoth Nhial jalun ε wiaa thïn o jak kä goaa.”

⁷E jen cu wutni dhieec totō wä, cuke ben kä Lē-yic, kä cuke ney tin cien thïn nen cienke malä, cetke ji Dhi-don, ney ti kōac kōaac kä thile mi diiw ken ε, kä thile mi dak kä ke, riänke kä nanke ke ji Dhi-don kä thile ke maar ke ram mi dōη.

⁸Kä meë cike luny kä gaatmani kä Dhōra kene εc-tool, cu gaatmani ke thiec i, “Cia ηu jek?”

- ⁹Kä cuke wee, “Jiace rö, wane ke mak. Ke yöo cakö mun nen goaa elöŋ. Thile mi bia lat thün. Kä /cuare gal ke wä, bia mun wä cieŋ.
- ¹⁰Mi wiaa cop en wüni, bia ke wä jek ken ney ti thile mi diiw ken ε j dëë ke jek. E mun mi dijt. Ci Kuoth ε kam ye, ε mun mi thil mi dak thün wii muöŋn.”
- ¹¹Kä cu ney ti kur bækel thok duëel Daan yiow köörien kan, kä cuke teth piny kä Dhora kene E-c-tool.
- ¹²Kä cuke wä puat thieekä Kir-yath-ya-rim kä Juda. Ke kuj emö cua kujc kony caŋ Kir-yath-ya-rim colli Ma-ya-ne-daan amäni wale.
- ¹³En wano cuke wä rool päämni E-pa-rim, kä cuke ben dhör Mikaa.
- ¹⁴Kä cu wutni dhieec tää wä mun Lë-yic lim, gaatmani jiök j, “Däc yen ε, en yöo dhör ε mi tää ke kuth, kuoth mi ca lat ke jiath kene bij kath kene kuoth mi ca täth ke yiëeth kene wal? En täame nace min bia lat.”
- ¹⁵Kä cuke ben cieŋ, cuke wä duëel njetdä raan ji Lii-bay min te dhör Mikaa, kä cuke je lat kä maale ke min nööŋ je.
- ¹⁶Kä te ji wec Daan ti kur bækel cuŋä ke mutni thok duëel.
- ¹⁷Kä cu wutni dhieec tää wä mun lim coth rey duëel kä cua kuth tin ca lat ke jien, kene tin ca lat ke yiëeth kan guäth in te booth palä cuŋä thok duëel kene ney ti kur bækel ti teke mutni.
- ¹⁸Mää cike coth duëel Mikaa kä ca kuth wä kan, cu booth palä ke jiök j, “Enu lat emε?”
- ¹⁹Kä cuke je jiök j, “Bitni, kä kum thokdu ke tetdu, kä wane keel, kä bia booth paläda kä guara. A ku goaa ni yöo bia booth palä raam kel kä yöo bia booth thuok duëel kä ji l-the-rel?”
- ²⁰Kä cu loc boothä palä tæth. Kä cue kuth kan cue wä keel ke ke.
- ²¹Cuke rö rit wäke, cua gaatkien ke yöökien ke kuakien laŋth nhamdien.
- ²²Mää cike dhör Mikaa bäl ε määh, cu ney tin thiek dhorkien ke dhör Mikaa rö mat, kä cuke ji Daan cuop lær.
- ²³Kä cuke ji Daan col, kä cu ji Daan liec kä cuke Mikaa jiök j, “Enu ciöt ke ji mö kä bij ke ney titi?”
- ²⁴Kä cue wee, “Cia kuthkä tin cä lat nan ke booth palä. Cue la nu ci duoth ke yä mö? Dää yen yä ku le thiëc nu j, ‘Enu roal ke ji mö?’ ”
- ²⁵Kä cu ji Daan je jiök j, “A jowdu cakö liŋ reyda, a ji ca bi mak ε ney tin la male këc. E bia tækdun le bath yene ji dhöaarü.”

26Kä meë ci Mikaa je guic en yöö bum ni ken kä je, cue rö rit wëë dhooë. Kä cu ji Daan wä dupdien.

27Kä cuke tin ci Mikaa ke lat, ke booth paläde nanj. Kä cu ji Daan ben kä Lë-yic, kä ney ti palke rö piny kä thile mi diew ke, kä cuke ke näk, kä cuke wec wanj.

28Kä cuke thil luaak ke yöö nane ke wec Dhi-don, kä thile ke maar ke ram mi dödien. En wec tää loolä mi thieek ke Beth-re-yob. Kä cu ji Daan wec nyok ke tath, kä cuke cu cienj thjn.

29Kä cuke je col i Daan ke ciöt guandoonjien ni Daan, meë la gat Je-kob. Wec emo ke nhiam coale Lë-yic.

30Kä cu ji Daan kuth tin ca lat ke jien cuonj rö. Kä cu Jo-na-than gat Ger-com gat Muthë, kene gaatke a bööth palä kä ji Daan amäni meë pëcke naath.

31Cuke kuth Mikaa jak kä tää wjni ke guath eë te luaak Kuoth kä Cilo.

Ruëc 19

Raan Lii-bay kene luomde

1Ken njini totö, meë thile kuäär kä l-the-rel, tää ke raan ji Lii-bay mi cienj rey cien rool päamni E-pa-rim, mi ci rö moc luom kä Beth-le-yem kä Juda.

2Kä cu luomde gaak ke je, kä cue jienen kä je wëë dhör guan kä Beth-le-yem kä Juda, cue te wjni ke päth nuaan.

3E jen cu cowde wä kooë, ke yöö be wä ruac ke je agoaa, kä dere je cu luoc jok. Cu wut emo wä kene läätde ke muoli danj rew. Kä cu ciek e nöönj dhör guan. Kä meë wä guan ciënj je nen, cue je lor ke teth loaac.

4Kä cu guanthude je jak kä cienj, cuke te keel ke njn diok mithke kä mäthke kä cuke niëen en wjni.

5Ke nuaan njini cuke keer nike runwanj, kä cue rö rialikä ke jienen. Duunde yöö cu guanthude je jiök i, “A ji muocke mieth, bi ku le wä.”

6Kä cu ken danj rew nyuur mithke kä mäthke keel. Kä cu guanthude je jiök i, “Ku niëen en wääri mi nhoki je, deri rö lij.”

7Kä meë ce rö jiec ke yöö dere jienen, cu guanthude je kok, amäni meë ce rö nyok ke njen.

8Kä ke dhieec njini cue keer nike runwanj ke yöö be jienen. Cu guanthude je jiök i, “A ji muocke mieth, lipni amäni buak canj.” Cu ken danj rew mith keel.

9Kä min ci wut kene luomde ke läätde rö jiec, ke yöö bibe jienen. Cu guanthude je jiök i, “Nene, täämë wee kä thianj. Ku niëen en wanë. Be cuol täämë. Teni lij rö, i run ke runwanj bia cu jienen wädun cienj.”

10 Duunde yöö /ci wut ε nhök i be rō nyök ke nien εn wano. Cue rō jiec kä cue jien, kä cue cop lotdä Ye-buth (min la Je-ru-tha-lem). Jen kene luomde ke muolike dan rew ti yac.

11 Mëë cike thiak ke Ye-buth, ci yow ku thun cuol. Kä cu läät kuääre jök i, “Enu/cane cuη o dēne wä tōc wii jī Ye-buth emō?”

12 Kä cu kuääre je jök i, “/Cane rō bi yiath wii neeni kōkien, ti ci tōa jī l-the-rel. Duunde yöö bane wä kä Giba.”

13 Kä cue läätde jök i, “Bēr cuopne guāth kel kä wii tīti, bane wä niēn kä Giba kie kä Rama.”

14 E jen cuke wä dupdien wäke. Kä cu cāη kony kä ke thieekä Giba. Min la wec Ji Ben-ya-min.

15 Kä cuke rō yiath thīn, ke yöö bike wä niēn kä Giba. Cue wä thīn kä cue wä nyuur deekä wec. Kä cue thil ram mi nanke dhore ke yöö deke wä niēn thīn.

16 Kä nene tēē wut mi doan mi bēē lät rey kakä ke thian. E raan rool päamni E-pa-rim, cienje kä Giba. Kä jī wec ke jī Ben-ya-min.

17 Cue wīcde kap nhial, kä cue jaal duop nen deekä wec. Kä cu wut in doan wee, “Kä wiinikā?”

18 Kä cu wut Lii-bay je loc i, “Bä ney kä Beth-le-yem kä Juda wako rey cien rool päamni E-pa-rim guāth in cianjä. Yān cā wä kä Beth-le-yem kä Juda. Kä täame wā luaak Kuoth Nhial. Kä thile ram mi ci yā nan dhore.

19 Kä te ney ke wal kene thiη ke kuī muolikō, kä te mīeth kene koan thīn ke kuīda. Yān kone luomdä ke läätä. Thile mi görko.”

20 Kä cu wut in doan wee, “A mal teke jī. Bä min goori lat, ε ni yöö /ci bi niēn raar deekä.”

21 Cue je nöön cienje, kä cue muoli moc wal. Kä cuke lak kä cuke mīth kä cuke maath.

22 Ke guāth in māthke cu thaη wutni wec ti jāk duel gol, pīmkēn thiik. Kä cuke wut in doan in la guā cien jök i, “Kāmni wut in ci ben cienju raar, ke yöö dēē ko je ben kan.”

23 Kä cu guā duēel wä raar kä ke, kä cue ke jök i, “Eey. Gaatmaar, /cuare mi jiaak ε mō lät. Ke yöö wut emε ε jal dhōarä /cuare duη pōcā nōmō lät.

24 Nēne je nyaadä men kene luomde. Ake nöönä raar. Latde ke kä mō nhōake mō. Ke wut emε /cia mi jiaak ε mō bi lat.”

25 Kä duunde yöö /ken wutni je liη. Kä cu wut Lii-bay luomde cak raar kä ke. Kä cuke niēn ke je ke wäär keeliw amāni bak yōaa. Kä mëē pōtde yow cuke je jak kä wä.

26 Bakä cu ciek lony dhör in cienj kuääre th̄in. Cue tæeth thok duëel amäni buay yaa.

27 Kä cu kuääre rō j̄iec ke runwanj, kä min ce th̄ijk duëel lep ke yöö be wä j̄äle, nenē te luōmdē thok duëel a te tetke thiek duëel.

28 Kä cue je j̄iök i, “J̄iec rō banē wä.” Duunde yöö /kenē je loc. Kä cue je l̄ath j̄ook muɔl. Kä cue j̄iēen wēē dhōre.

29 Kä min ce coth duëele, cue tatuur k̄an, kä cue puɔny lomäde njuk ni dhon danj wäl r̄ew, kä cue ke j̄äk kä guathni tin cienj j̄i l-the-rel diaal th̄in.

30 Kä cu ney diaal tēē ca je nen wee, “Mi c̄etke neme /kenē m̄et tuɔk kä /k̄ane m̄et nen ni mēē ku j̄i l-the-rel ben raar muun l-j̄ep amäni walē. Banē duɔɔr l̄at ke kuj̄ kä neme, kä be ku le tēē di?”

Ruëc 20

Riali j̄i l-the-rel ke rō ikä ke k̄or

1 Cu j̄i l-the-rel diaal ben raar, kä Daan kä Ber-ce-ba, amäni mun Gil-yad. Kä cu ney diaal rō dol keel nhiam Kuoth Nhial kä Midh-pa.

2 Cu bööth diaal thuk duëli j̄i l-the-rel diaal guathkien k̄an rey dolä nēeni Kuoth. Kä cu ney ti bathd̄oori ti kur njuaan cua yiɔw köorien k̄an.

3 (Kä cu j̄i Ben-ya-min ε linj̄ i ci j̄i l-the-rel wä kä Midh-pa.) Kä cu j̄i l-the-rel wee, “L̄ari je k̄o, en ne j̄iääk eme bēē i di?”

4 Kä cu raan j̄i Lii-bay min la c̄ow ciek in ca luc ε loc wēē i, “Yän cä ben kä Giba wec j̄i Ben-ya-min, k̄one luōmdä, ke yöö b̄ak̄o niēen th̄in.

5 Kä cu j̄i Giba ben k̄orä cua duel ben ḡol ke wäär. Ḡoor ken näkdä, kä cuke t̄ɔɔc ke luōmdä, amäni mēē ce liw.

6 Kä cuḡ puɔny lomädä k̄an kä cuḡ je nj̄ok dhoon, Kä cuḡ thok duëel̄o cu j̄äk ikä kä j̄i l-the-rel diaal. Ke yöö ca mi j̄iääk mi ci rō lot l̄at rey j̄i l-the-rel.

7 Kä nēne je yen diaal yen j̄i l-the-rel. Latde ruacdun, kenē njukdun.”

8 Kä cu ney diaal rō j̄iec keel wäke i, “Thile ram mi bi loc cienj kä k̄o, thile ram mi bi loc dhōre.

9 Kä neme ε Jen min b̄ak̄o lät kä j̄i Giba. B̄ak̄o je k̄ap k̄or ke yor gaakni.

10 Ba wutni wäl k̄an kä ney ti kuɔr thuk duëli j̄i l-the-rel diaal. Kä ba ney ti kuɔr k̄an kä ney ti bathd̄oor, kä ba ney ti bathd̄oor k̄an kä ney ti bathd̄oori wäl, bike naath moc mieth. Kä duoth nath bike Giba wec j̄i Ben-ya-min wä maḡ, ke kuj̄ j̄iäakni diaal tin ci ken ke l̄at kä l-the-rel.”

11 Inō cu j̄i l-the-rel rō dol keel ken diaal ke m̄äk wec.

12 Kä cu thuk duëli j̄i l-the-rel diaal nath jāk kā thok duëel j̄i Ben-ya-min wāke j̄, “E mi jiāāk mi tēē di ε ne ci tuōk reyduṅ ε?”

13 Ke kuj̄c εmō ηuṅne ney t̄j̄ j̄iāk t̄j̄ l̄atke nōmō t̄j̄ kā Giba, ke yōō dēē kō ke ben nāk. Kā dēē mi jiāāk εme cu woc rey l-the-rel.” Kā duunde yōō /ken j̄i Ben-ya-min ruac ganmani, ni j̄i l-the-rel liṅ.

14 Kä cu j̄i wec Ben-ya-min ben raar wij̄nikien duolke rō kā Giba, ke yōō bike wā nyiēēny ke j̄i l-the-rel.

15 En cāṅ ēē cu j̄i Ben-ya-min ney ti bathdōori ti j̄ien rew wij̄cde bākel cōl rey wij̄nikien keel ke yiow kōōrien, a ci j̄i Giba ti kur bārōw ti ca kuany te th̄in.

16 Ken ney t̄j̄t̄j̄ diaal te reydien ke ney ti kur bārōw ti cām ti ca kuany. Ke rāṅ ti ca miem duer ke dōl.

17 Kä j̄i l-the-rel a /ci j̄i Ben-ya-min te th̄in, cua ney ti j̄i kōōr ti bathdōori ti kur nuaan kuany.

Kor ke j̄i Ben-ya-min

18 Kä cu j̄i l-the-rel rō j̄iec wāke kā Beth-el, cuke Kuoth wā thiec j̄, “Ena kā ney bi wā nyiēēny ke j̄i Ben-ya-min ke nhiam o?” Kā cu Kuoth Nhial ke loc j̄, “E thok duëel Juda bi wā mō ke nhiam.”

19 Kä cu j̄i l-the-rel rō j̄iec nike runwan, kā cuke ben puat lotdä Giba.

20 Kä cuke wā ke yōō bike wā nyiēēny ke j̄i Ben-ya-min. Kā cuke tuṅṅ kōōr kuany thiekä Giba.

21 Kä cu j̄i Ben-ya-min puat raar Giba, kā cua j̄i l-the-rel ti bathdōori ti j̄ien rew wij̄cde rew nāk en cāṅ ε mō.

22 Kä cu j̄i l-the-rel rō bum, cuke tuṅṅ kōōr nyok ke cuṅṅ nie guāth ēē ci ken ke kōn cuṅ th̄in ke cāṅ ēē nhiam.

23 Kä cu j̄i l-the-rel wā wiee nhiam Kuoth Nhial amāni thian. Kā cuke Kuoth Nhial thiec j̄, “Bako rō nyok ke wā kōōr kā gaatmaniko ni j̄i Ben-ya-min?” Kā cu Kuoth Nhial ke loc j̄, “Wiaa nyiēēnye ke ke.”

24 Kä cuke kor wā tēr ke j̄i Ben-ya-min ke cāṅ in rewde.

25 Kä cu j̄i Ben-ya-min ben kā ke raar Giba ke cāṅ in rewde, kā cuke ney ti bathdōori wāl bādäk ti j̄i kōōr kā j̄i l-the-rel nāk.

26 Cu j̄i l-the-rel diaal wā puat kā Beth-el kā cuke wiee. Cuke nyuur en wij̄ni nhiam Kuoth Nhial, Kā /ken ke m̄ith en cāṅ εmō amāni thian. Kā cuke muc tin wanke ke muc malä thöp nhiam Kuoth Nhial.

27 Kä cu j̄i l-the-rel Kuoth Nhial thiec (ke yōō te thanduk matdä ruac Kuoth en wij̄ni ken n̄ini t̄j̄t̄j̄,

28 Kä lätni Pi-ne-yath gat El-a-dhar gat Ä-ron nhamde en nini tətə) wäke i, “Kön bakə rə nyək ke kər ke gaatmanikə ni jī Ben-ya-min, kie /cakə bi wä?” Kä cu Kuoth Nhial ke loc i, “Wiaake, ke yöö iruun bāke ləth tetädun.”

29 Kä cu thəəŋ jī I-the-rel naath wä nyurikä gekä Giba.

30 Kä cu jī I-the-rel jī Ben-ya-min mək ke cəŋ in diəkdiən, kä cuke tuəŋkien cuŋ lotdä Giba cətke nīn tēē wen.

31 Kä cu jī Ben-ya-min ben raar kä jī I-the-rel, cike ben raar rəy wec cətke təə in wen. Cuke je tok ke mi näk ken thəəŋ jī I-the-rel dəəkä wec, duəpni tin dīt. Tin wä kəl kä Beth-el, kä wä min dəŋ kä Giba. Cuke jī I-the-rel ti jien diək näk.

32 Kä cu jī Ben-ya-min wee, “Banə ke joc ke juc in wen.” Kä cu jī I-the-rel wee, “Bar nə rə, nəəne ke ke wec wanə duəpni tin dīt.”

33 Kä cu jī I-the-rel diaal rə guath jək guəthnikien, kä cuke rə wä car kä Baal-tamar. Kä cu jī I-the-rel tin ci naath nyurikä ben raar guəthnikien tin ca rə tēē thīn gekä Giba.

34 Cu nəy ti bathdöri wäl ti ca liny kä jī I-the-rel diaal Giba mək. Mēē ci kər leeth. Kä kujc jī Ben-ya-min ε en yöö ci riek ben kä ke.

35 Kä cu Kuoth Nhial jī Ben-ya-min jak kä juocke ε jī I-the-rel. Kä cu jī I-the-rel nəy ti bathdöri ti jien rəw wicde dhieec wijdien kuər kəl kä jī Ben-ya-min näk en cəŋ ēē. Ti ken diaal wutni kōr.

36 Kä cu jī Ben-ya-min je car en yöö ca jī I-the-rel joc.

Duəp in joc jī I-the-rel ε jī Ben-ya-min

Kä cu jī I-the-rel jī Ben-ya-min gueny guəəth, ke yöö nəəth ken nəy tin ca ke nyurikä, tin ca ləth gekä Giba.

37 Kä cu nəy tin ca naath nyurikä riŋ rəy Giba ke pəth. Kä cuke dək rəy wec kä cuke jī wec diaal näk.

38 Kä täämε cu nyuuth kam nəeni tin ca nath nyurikä kene buəŋ jī I-the-rel in te kōr. Cua yöö mi wa tol nen wēē nhial rəy wec.

39 En wəno bi jī I-the-rel cu loc kōr. Kä täämε ci jī Ben-ya-min ke ku thūŋ näk nəy ti jien diək, ken jī I-the-rel. Kä cuke wee, “Jooc kön ke cətke təə in wen.”

40 Kä mēē ci nyuuth rə tok ke mi jəce, cu tol päl wic. Cu jī Ben-ya-min liec jockdiən. Kä nene ci wec keəliw tole pith ni puəar.

41 Kä cu jī I-the-rel rə riet ke, kä cu jī Ben-ya-min dual eləŋ, ke yöö cike je ŋac en yöö ci riek ben kä ke.

42 Ke kuj emə cuke rə bar nham jī I-the-rel barke rə döor. E ni yöö kan rə luəŋ ke leny, cu jī I-the-rel tin bā wijni ke näk.

⁴³Cuke j̄i Ben-ya-min ḡol, kä cuke ke joc kä n̄ake ke a räth ni lotdä Giba kuj̄ käny c̄aṅ.

⁴⁴Cua ney ti bathd̄ori wäl bädäk näk kä j̄i Ben-ya-min. Ken diaal ke j̄i k̄oor.

⁴⁵Kä cuke r̄o bar rey d̄aar p̄aam Ri-mon. Cua ney ti bathd̄ori dhieec kä ke thum duṅpni tin d̄it, cuake joc el̄oṅ amäni Gi-dom, kä cua ney ti bathd̄ori r̄ew näk kä ke.

⁴⁶Ino cu ney diaal t̄eë ci liw en c̄aṅ eë kä j̄i Ben-ya-min a ney ti bathd̄ori ti jien r̄ew w̄icde dhieec, ti ken diaal j̄i k̄oor.

⁴⁷Kä cu ney ti kur b̄äkel r̄o bar rey d̄aar p̄ääm Ri-mon, kä cuke r̄o wä t̄ëë rey p̄aam Ri-mon ke päth ṅuaan.

⁴⁸Kä cu j̄i I-the-rel r̄o rit̄ jucä j̄i Ben-ya-min, kä cuke ke näk, naath ke l̄ey ke tin diaal tin ci ken ke jek. Kä wij̄ diaal cua ke cuṅth ke mac.

Ruëec 21

Män ke kuj̄ j̄i Ben-ya-min

¹Tääme j̄i I-the-rel ca r̄o yac kä Midh-pa, “Thile raan kä k̄on mi bi nyaade jak kä kuenke e j̄i Ben-ya-min.”

²E j̄en cuke ben kä Beth-el, cuke nyuur th̄in nhiam Kuoth amäni thian, kä cuke wiee el̄oṅ.

³Kä cuke wee, “Ay Kuoth Nhial Kuoth j̄i I-the-rel, enu cu neme tuṅko kä I-the-rel, a bi thok duëel kel thil rey j̄i I-the-rel o?”

⁴Mëë ruṅde cuke r̄o j̄iec ke runwan, kä cuke ȳik täth en wan̄o, kä cuke muc in la wan̄ke kene muc malä thöp.

⁵Kä cuke wee, “E thok duëel lith kä thuk duëli j̄i I-the-rel diaal /ken ben dolä Kuoth Nhial o?” Ke ȳöö cike yac el̄oṅ ke kuj̄ raam in /ken ben nhiam Kuoth Nhial kä Midh-pa j̄, “Ba je näk.”

⁶Kä cu j̄i I-the-rel dämandien ni Ben-ya-min par, wäke j̄, “En wale ci thok duëel kel bath kä thuk duëli I-the-rel.

⁷Bane ney tin ci duoth ku le jek män nikä, kä cane r̄o yac nhiam Kuoth Nhial j̄, /cane ke bi kam nyieekon ala män kä ke?”

⁸Kä cuke wee, “E thok duëel in m̄ith kä I-the-rel /ken ben o nhiam Kuoth Nhial kä Midh-pa?” Cuke je jek j̄ thile ram kel mi ci ben dolä, kä Ya-bec-gil-yad.

⁹Mëë kuanyke naath, cue thil raan kä j̄i Ya-bec-gil-yad mi te th̄in.

¹⁰Kä cu duol ney ti bathd̄ori wäl r̄ew ti j̄i k̄oor jak, lar̄ke je ke j̄, “Wiaa n̄ake j̄i Ya-bec-gil-yad. Amäni män kene gaat.

- 11 Kä neme ε jen min bia lat. Bia wutni diaal ke män diaal tin la män näk.”
- 12 Kä cuke nyier ti nuetni ti kur nuaan jek rey ji Ya-bec-gil-yad ti /ken met tɔɔ ke wut. Kä cuke ke nöön wic in te kä Cilo min te muun Ke-naan.
- 13 Kä cu duol keeliw ruac jak kä ji Ben-ya-min tin te pääm Ri-mon, lat ken ke kä mal.
- 14 Cu ji Ben-ya-min lony jok en guäth emɔ, kä cu ji I-the-rel ke kam nyier tää ci ken ke päl a tek kä män ji Ya-bec-gil-yad. Duunde yöö /ken ke roŋ.
- 15 Cu naath teke par ke kuj ji Ben-ya-min. Ke yöö ci Kuoth Nhial thuk dueli I-the-rel moc kam.
- 16 En cu bööth dolä wee, “Banε män ku ε jek nikä ke kuj nɛni ti ci duoth ti, kä ci män ji Ben-ya-min duɔp?”
- 17 Cuke wee, “Bi ji Ben-ya-min tin tek dhil teke pek, ke yöö thile thok duëel mi ba kek raar kä thuk dueli I-the-rel.
- 18 Kä notde /canε ke bi kam nyieekɔn ala män.” Ke yöö ci ji I-the-rel ro yac i, “Kueth ake ram in bi nyaade kam ji Ben-ya-min.”
- 19 Kä cuke wee, “Nɛne je, la tää ke nar runä ke kuj Kuoth Nhial kä Cilo, min te caam Beth-el, kuj käny caŋ duɔp in diit min jey kä Beth-el min wää kä Ce-kem, kene cuec Le-bo-naa.”
- 20 Kä cuke ji Ben-ya-min jiök i, “Wiaa tɛɛ ε ro rey kaakni,
- 21 kä guece, mi wä nyier Cilo wä ben duth narä, kua käny raar rey kaakni kä ε ramɔ kɔp ro ciek kä nyier Cilo. Kä bia cu wä muun Ben-ya-min.
- 22 Mi wä guani kie dämani wä göny kä ney, bakɔ ke jiök i ‘Palε ke ney, ke yöö /ken ken ke kan ke kor kä ye ala män. Kä /ken yen ke kam nyieekun, thile ye duer ke pälun ke ke.’ ”
- 23 Kä cu ji Ben-ya-min ε lat ninɔ, min duth nyier, cu ramɔ ro kɔp nyal kä cue je nan ala ciekde. Kä cuke loc guathnikien, kä cua wij nyok ke tath kä cuke cien thj.
- 24 En guäth ɔ cu ji I-the-rel däk piny wä ramɔ thok duëelien dhore, cu ramɔ wä kä nyinke.
- 25 En nini tɔtɔ thile kuäär kä I-the-rel. Lat ramɔ ni min goaa waandε.

Ruth

Ruth 1

Wä Ɛ-li-mε-lεk kä Mo-ab kene j̄i dh̄oaaɾε

¹Tääme n̄ini tëë la rūj̄c Rueec, cuε teke buoth muun, kä cuε teke wut wec mi c̄oali Beth-lε-γem r̄ōl̄ Juda mi cu wä cien̄ muun Mo-ab kene ciekde ke gaatke keel.

²Tëë ke wut mi c̄oal̄ ī Ɛ-li-mε-lεk kene ciekde ni Na-omi ke gaatkien d̄āj̄ r̄εw Maa-l̄on kene Kil-yon, ken ke j̄i Ɛp-ra-tha r̄εy r̄ë̄k mi c̄oal̄ ī Beth-lε-γem r̄ȫl̄ Juda. Cuke put r̄ȫl̄ d̄ōdien mi c̄oal̄ ī Mo-ab ke γ̄ȫ bike wä te th̄in̄ ke guā̄th mi tot.

³Kä m̄ëë täke th̄in̄ cu Ɛ-li-mε-lεk l̄iw̄ kä cu ciekde ni Na-omi duoth kene gaatke d̄āj̄ r̄εw.

⁴Ken cuke kuεn ke män̄ ti t̄o nyjer r̄ȫl̄ Mo-ab, c̄oal̄ kel̄ ī Orpa, kä c̄oal̄ min d̄ōdien ī Ruth. Kä cuke t̄ε̄j̄ w̄ini ke run wäl̄,

⁵kä m̄ëë ɲotke th̄in̄ cu Maa-l̄on kene Kil-yon leni l̄iw̄. Ɛn w̄ān̄o cu Na-omi duoth a thil c̄ow kene gaat ti te nhiamde.

Luny Na-omi kä Beth-lε-γem keel ke Ruth

⁶Kä m̄ëë ci Na-omi je guic, cuε r̄ō j̄iεc a lunye j̄ok r̄ȫl̄ Mo-ab keel kene män̄ ganke tëë ci gaatke ke kuεn en th̄ōj̄i ke γ̄ȫ c̄ε je lij̄ en th̄ōj̄i en γ̄ȫ ci Kuoth Nhial n̄εke ben gūj̄l̄ kä c̄ε ke moc ke bel̄ ti r̄ōj̄.

⁷Kä cuε teth raar guā̄th ëë tëë th̄in̄, jen kene män̄ ganke, j̄älke dup a wäke muun Juda.

⁸Kä min teke j̄äl̄ ci Na-omi män̄ ganke j̄iök, “Wiaa j̄ok, wiaake, a ram̄o loc dh̄ōrien. Kä a Kuoth Nhial lät̄ ye kä cian̄ ḡōȳä c̄εt̄ min cia cian̄ ḡōȳä lät̄ kä gaatkä t̄in̄ cia j̄ōk am̄ani γ̄än̄ b̄ä.

⁹Kä a Kuoth Nhial nȳok ye ke mūc̄ c̄ow a dee ram̄ ō kä ye locde wä t̄ε̄th dh̄ōr c̄oaaɾε.” Kä cuε ke ciem. Min c̄ε ke ciem cuke wiee εl̄ōj̄.

¹⁰Kä cuke je j̄iök, “Eey, epuc j̄in̄ bi loc kä n̄εku a naan̄i k̄o ke j̄i keel.”

¹¹Kä cuε ke loc̄ ī, “Rietde r̄ō j̄ok, nyieekä, ɛ̄ju mi ḡōr̄ε wä keel ke γ̄ä? Ɛ kuaa ɲac̄ ni γ̄ȫ t̄āa ke gaat ti b̄ä nȳok ke d̄ap̄ lȫ inu t̄in̄ d̄ëë ye kule kuεn ε ken?

¹²Luoc̄ε ni j̄ok, nyieekä, wiaa dh̄ōrkun ke γ̄ȫ c̄ä d̄ōj̄ epuc a /ca γ̄ä dee nȳok ke kuεn. Kä c̄āj̄ ɲac̄ä je ī d̄ëë γ̄ä kuεn niε w̄äari a d̄ëë dh̄ool̄ cu d̄ap̄,

¹³en guā̄th εm̄o d̄ëre ke lip bitdä am̄ani mi wäke piith? Kä d̄ëre r̄ō pen c̄ow ke kuj̄dien? Aal, nyieekä, j̄iethε locdä εl̄ōj̄ ke kuj̄dun ke γ̄ȫ ci Kuoth Nhial r̄ō lūc̄ γ̄ä.”

14 Kä cuke rö nyök ke wıee elöŋ. Kä cu Örpa manthude nam, kä cıe rö rıet jök, kä Ruth cıe loc jök lök.

15 Kä min ci Örpa jıeen, cu Na-omi Ruth jıök i, “Nen e, nyäkdı ce loc kä neeke kene kuthkıen, wër guuri je.”

16 Kä cu Ruth e lar, “/Cu yä jakä banyä jı pıny. A waa ke jı keel, ke yöö guaaŋ in bi wä thın, bä wä thın, kä guaaŋ in bi cıen thın, bä cıen thın. Bi neeku a neekä, kä Kuothdu be la Kuothdä.

17 Bi guaaŋ liethdu a guaaŋ liethdä, kä ba yä kony thın. Kä nen e, mi tää ke mi bi kamdan daak e ni mi dääke liaa, mi /cıe jen ino, a Kuoth Nhial reep waan laaacde ke yä.”

18 Kä mää ci Na-omi je nen en yöö ci Ruth locde dıŋ ke wädıen keel, /kene ruac emo le nyök ke läŋ je.

19 Kä cuke wä keel amäni mää cıke coth Beth-le-yem. Mää cıke cop thın cu wec keelıw gaac elöŋ, kä cu män rö thıec i, “E kuaa jen Na-omi ene?”

20 Kä cıe ke loc i, “/Cuore yä col i Na-omi, cıale yä i Mara, ke yöö ci kuoth in leny buımdıe ti diaal locde kęc elöŋ ke yä.

21 Yän riänjä mää kacä raar, kä ci Kuoth Nhial yä luııoc ke tetkä. Kua yä le cıöl ŋı i Na-omi kä ci Kuoth Nhial yä liıc ke waŋ mi jıääk, kä jen Kuoth in leny buımdıe ti diaal ce yä moc ke rıek?”

22 Neme e jen lıny eë lıny ke Na-omi jök rööl Mo-ab keel ke nyaa Mo-ab mää mo cıek gade. Kä cuke cop Beth-le-yem ke jıol ŋer lääpä.

Ruth 2

Ruth kakä Bo-ëdh

1 Kä tää ke wut mi goaa kėkde mi cıal i Bo-ëdh, jen wut emo e ram mi riän riän kä e raan maarä Na-omi ke kuı cıaadıe ni E-li-me-lek.

2 Kä ke cän kel, cu nya Mo-ab ni Ruth Na-omi jıök i, “A waa guaaŋ ŋer, döı be teke ram mi goaa locde ke yä mi bi yä jak kä kuenyä kakäde.” Kä cu Na-omi je loc i, “Wër, nyaadä.”

3 Kä cıe jıeen kä cıe ben kuany kakä gıre ni jı ŋer, kä ke banke cıe ben jac ni pėk kakä min mo kak Bo-ëdh, raan thuök duëel E-li-me-lek.

4 Ke guaaŋ mi tot cu Bo-ëdh cop, bää kä Beth-le-yem, kä cıe ŋeer nır i, “Mal Kuoth Nhial a ye.” Kä cuke je loc i. “A Kuoth Nhial poth jı.”

5 Kä cu Bo-ëdh kuäär laatni ke thıec i, “Ŋıa en nyaa mo?”

6 Kä cıe je loc i, “E nyaa Mo-ab eë bä keel kene Na-omi lınyäde jök rööl Mo-ab.

- 7**Jen ce yä lim i, ‘Cä wuoth bael t̄in ca bäny kä piny ε neer rey kakädu mal le kuany kä duḷä ke roodä?’ Ino, t̄eē cuṅä ni wäär̄un a paye wä t̄ipä ni en tääm̄e.”
- 8**Tääm̄e min ci Bo-ēdh ruac em̄o liṅ, cuε Ruth ku jiök i, “Idi la, nyaadä, /cu kac raar en wane ε bi le wä kuany kakä d̄oḍien. Täni keel ke nyieekä,
- 9**tit ni en kak o ṅerke th̄in o, kä guuri ke. Kä nen ε, ṅän cä ṅuēt̄ni läät̄dä luḗk en ṅöö /ca j̄i bi juut kä th̄in. Mi waa j̄i wä näk ε rew, w̄er m̄äth̄ni pīini dhaari t̄in ca jiom ikä ε laät̄.”
- 10**En guäth em̄o cu Ruth nhiamde yiath piny kä cuε je jiök i, “Ḃṅu mi jekä ni gooy waan̄du a ci ṅä c̄ien ni goaa, kä lapä raan rööl mi d̄oḗ?”
- 11**Kä cu Bo-ēdh ε loc i, “Ḃoak diaal t̄eē ci lät kä muoṅthu ni m̄eē ci c̄owdu liw, cä ke liṅ, kene ṅöö ci guur kene muoṅ b̄any piny am̄ani mun diēeth̄niku b̄a, kä ci ben a raan neeni ti /keni k̄on m̄eē ṅäc.
- 12**A cuḷke j̄i lätku ε Kuoth Nhial, kä ba p̄ek läät̄adu p̄iek j̄i ε Kuoth Nhial in la Kuoth I-th̄e-rel, jen Kuoth ε ci ro ben luḗk je mi!”
- 13**Kä cu Ruth je jiök i, “A puṅnydu k̄oc, kuäärä, ke ṅöö ci loḗdä bum kä ci ruac ni k̄oc ke ṅä c̄aṅe min /cie ṅän nya läät̄adu paṅy.”
- 14**Kä ke guäth mieth cu Bo-ēdh ε jiök i, “T̄īcni ro c̄oṅr, moc ro juray kä b̄er cuäth̄ni je muläkä.” Kä cuε ben nyuur ḡekä j̄i ṅ̄er, kä cu Bo-ēdh Ruth loḗm ṅaam lääpä. Kä cuε miṅh a cuε riṅ, kä cuε th̄aṅkīen doth.
- 15**Kä m̄eē ce ro j̄iec a w̄eē kuany, cu Bo-ēdh ṅuēt̄nike jiök i, “A je kuṅy ro ikä am̄ani rey buaṅni t̄in cia dol, kä /cuore je puḷ.
- 16**Kä yuore th̄aṅ wuoth̄ni piny kä t̄in cia duḷ t̄et̄nikun kä b̄anyε ke je, kä /cuore je ṅök.”
- 17**Kä m̄eē ci Ruth loc kuany cuε buut kuṅy, kä cuε t̄in ce kuany k̄om a cuke d̄ieny kel thiṅ.
- 18**Kä cuε ke kap kal a cuε manthude ben nyuoth p̄ek kä t̄in ce kuany. Kä cuε duoth miethde m̄eē ce doth k̄am raar kä cuε je k̄am manthude.
- 19**Cu manthude je th̄iec i, “A ci ku kuany winith en wale? Kä ε kak ṅa? A puoth te keel ke jen ram o ci j̄i līec o.” Kä cuε manthude loc i, “Ram in cä lät kakäde ε wut mi c̄al i Bo-ēdh.”
- 20**Ke t̄eth loay cu manthude je jiök i, “A je, a je puothke ε Kuoth Nhial min /ken nhökde mi thil p̄ek t̄eē ke ney t̄in t̄ek kene j̄ock!” Kä cu Na-omi je leni jiök i, “Jen Bo-ēdh em̄o ε raan maaräda mi liḗa, ε jen ram in teke luṅ ke kuḗdan.”
- 21**Kä cu Ruth ε jiök i, “Ce ṅä leni jiök b̄a i b̄a te keel ke laät̄ke a am̄ani mi wäke thuḗk ke ṅer.”

22 Kä cu Na-omi ciek gadε ni Ruth jiök, “ε jen, nyaadä, goaa ni yöö bi la wij keel ke guaar mäan t̄in t̄o laätke ke yöö /ca j̄i bi le jut kaakni t̄in k̄oŋ.”

23 Kä cue jal keel kene guaar Bo-ēdh kuenyε r̄o ikä a amäni mēē ci ŋer lääpä kene geme thuuk. Kä cuke ciεŋ ciεŋdien kene manthudε.

Ruth 3

Ruth kene Bo-ēdh dārdöör k̄oŋ

1 Ke cāŋ kel cu Na-omi Ruth jiök j̄, “En duoŋr lö nyaadä, yān /cä j̄i dee goŋr ciεŋ mi deri wä ciεŋ th̄in ke mal.

2 Guic ε, en Bo-ēdh εme ci lät keel ke guaar mäan ciεŋde mi, /ci ε jen raan maaräda in? Liŋ ε, jen en thiaaŋni εme be bel lok dārdöör k̄oŋ.

3 ε jen, ku r̄o puok täame kä ȳir r̄oodu, kä moc r̄o bieyni t̄in goŋ p̄any, kä wēr guāth k̄oŋ. /Cu jak kä be taadu guāth k̄oŋ ŋac amäni mi wee wä thuok ke mieth kene maŋh.

4 Mi wēē wä t̄oŋc, tit guāth t̄oŋcädε agoaa, kä wēr gueny bij in cε kuom, kä ku cu t̄oŋc ciökniε, be j̄i nyuoth çar kä min bi lat.”

5 Kä cu Ruth je loc j̄, “Cä ke liŋ ken diaal.”

6 Mēē thiaŋ, cue wä guāth k̄oŋ a cue t̄in diaal tēē ca guok je ε manthudε lat.

7 Cu Bo-ēdh miŋh kä cue riāŋ a cu locde goaa, kä cue wä t̄oŋc ni jok bunä beel. Ke guāth mi tot cu Ruth r̄o kueel ni mäāth, cue r̄oode ben kuom piny ke je keel.

8 Ke wäardäär cu Bo-ēdh päär n̄in, cue r̄o j̄iec kä cue ciek j̄ek t̄oŋcä ciökniε.

9 Cue je th̄iec j̄, “Kä ε j̄in ŋa?” Kä cue je loc j̄, “ε yān Ruth, kuäärä. /Cet mal le kuεn bä? Ke yöö ε j̄in raan maaräda min thiak ni jen ke ko. Kä ε j̄in ram in teke çar ke kujda.”

10 Kä cue je jiök j̄, “A j̄i puothke ε Kuoth Nhial, nyaadä. Ciaŋ gooyädu ε jok εme guith ni jen kä min jiol, ke yöö /ken locdu bec ni ŋuētni, cāŋ deeke a can kie riāŋ riāŋ.

11 /Cu dual täame p̄any, nyaadä, ba j̄i lät kä t̄in diaal t̄in ci th̄iec ke yöö ŋac j̄i wec diaal ε en yöö ε j̄in ciök mi thuok.

12 Kä täame, nike ε waŋ, ε thuok en yöö ε jen yān ram kel mi thiak ni maare ke ye. Kä min te th̄in, jen ake wut mi thiak ni maare ke j̄i.

13 N̄ini en wääri, kä iruun waŋ mi wēē p̄ek maaräde wä lat, be cua jen. Kä mi /cε je bi lat, çetniε Kuoth Nhial, bä guāth maarä min thiak kāth ikä. T̄oŋcni amäni ruun.”

¹⁴En wäär eë, cue tɔɔc ciöknike a amäni bak ɣɔaa, kä cue keer ni mɪrã ke ɣöö /ci Bo-ëdh ε gor en ɣöö dee raan ε ηαc ɪ ci ciëk εmɔ ben guäth kɔam.

¹⁵Kä cu Bo-ëdh ε ku jïök ɪ, “Dun kuɛr bieydu εmɔ kä ɣär ε.” Kä cue je thëm themni lääpä daj bækɛl, kä cue ke kap wii Ruth. Kä cu Ruth wä ræk.

¹⁶Kä mää cɛ cop kä manthudɛ, cu manthudɛ je thɪɛc ɪ, “Cɛ tɛɛ di ke jɪ, nyaadä?” Kä cue je lat tɪn diaal tɪn ca lät kä je ε Bo-ëdh,

¹⁷wee ɪ, “Ken themni lääpä daj bækɛl tɪtɪ käme ke ɣä ε jɛn. E jɛn ɪ /cä dee lony kä jɪ a thil tɛtdä duɔɔr.”

¹⁸Cue je loc ɪ, “E jɛn, ku liep, nyaadä, amäni cäj in wii duɔɔr thuɔkde jɛk. En wut /cɛ bi nyuur, kä be nomɔ rial ikä ni en wale.”

Ruth 4

Kuɛn Bo-ëdh ke Ruth

¹En ruun waaj eë, cu Bo-ëdh wä nyuur guäth dolä jɪ Juudh thok rëäk. Kä cu ran maarä E-li-mɛ-lɛk eë lat Bo-ëdh ε ben ε cath cath, cu Bo-ëdh je jïök ɪ, “Duunɟu, bër ine kä nyuurä wane mi,” kä cue ben nyuur.

²Kä cu Bo-ëdh wutni daj wäl ti dɪt ɔɔl, kä cue ke jïök ɪ, “Nyuuɔɔre wane mi,” kä cuke nyuur.

³Kä cu Bo-ëdh wut maarädiɛn ku jïök ɪ, “Kak dämandan ni E-li-mɛ-lɛk, kɔake je ε ciëkde ni Na-omi, mää lony jɔk rööl Mo-ab.

⁴Kä ɣän, ke carä kärɔa, cä je car ɪ bä jɪ lar lär, ku je kɔk nhiam nɛɛni ti te nyuurä ti, kä nhiam dɪtɪni wecdan. E jɛn, mi bi kuɪ maarädu lat, ε jɛn ɣɔaa. Kä mi /cɪ je bi luäj ke lätɪni, läri je ɣä, kä bä cu ηαc, ke ɣöö thile radɔdiɛn mi dee je lat ε ni jɪn ke nhiam, kä ke jɔak rɛwdu ɣän.” Kä cue je loc ɪ, “Bä je kɔk.”

⁵Kä cu Bo-ëdh je leni jïök ɪ, “En cäj ɔ bi kɔk ni kak ɔ tɛtdä Na-omi mɔ, bi nyaa Mo-ab ni Ruth mat thɪn bä, min mɔ ciëk jɔkä, ke ɣöö bi ciöt jɔkä jɪɛc rɛy ganmani.”

⁶Kä cu wut maarä ε loc ɪ, “Ke kuɪ εmɔ, ɣän /cä je bi luäj ke lätɪni.”

⁷Tääme, ke cianɟ l-the-rel eë wal ke kuɪ kökä kɛɛ guäcni kä ηɔaani, ke ɣöö bi mɔmɔ ca lat ɔ a thuɔk, la käm ram kel war ciɔkde raar kä be je kam ram in dɔɟ. E jɛn cianɟ l-the-rel εɔ.

⁸Enɔ, mää ci wut maarä Bo-ëdh jïök ɪ, “Kɔk ε,” cue ware woc kä cue je kam Bo-ëdh.

⁹En wano cu Bo-ëdh dɪt kɛɛ nɛy diaal ku jïök ɪ, “Ke yɛn neen en wale kä cia je nɛn täame en ɣöö cä tɪn diaal tɪn tɔ nyin E-li-mɛ-lɛk kɔk, a amäni nyin Kil-yon diaal kɛɛ Maa-lɔn bä, cä ke kɔk tɛtdä Na-omi.

10 Kä min te ni j̄en th̄in, c̄ä Ruth nyaa Mo-ab ciäk Maa-l̄on mat th̄in ala ciäkdä ke ȳöö b̄ä ciöt j̄okä j̄iec r̄ey ganmani ken̄e j̄i matdä wecd̄e. Ke yen neen en wal̄e.”

11 Kä cu ney diaal t̄in te nyuurä thok r̄ëk ken̄e d̄it je lar j̄, “Ȳöön, ε j̄en, lak̄o neen. Kä a Kuoth Nhial jak ciäk em̄o ci kuēn o c̄etnik̄e Re-c̄el ken̄e Leya t̄ëe ca Je-k̄ob d̄ieth kuay ti n̄uan. A rīāndu d̄it thok duëel̄ εp-ra-tha, kä a k̄ëkdu j̄oc kä Beth-l̄e-yem.

12 A gaat t̄in bi Kuoth Nhial ke k̄am j̄i ke nyaa m̄o, jak̄e thok dueelu kä d̄it c̄etke thok duëel̄ P̄ε-r̄edh m̄ëe d̄iethke Juda ε Ta-mar.”

Gūand̄ōḡni Dee-bid

13 Kä ε j̄en, cu Bo-ëdh Ruth jakä ciäkd̄e, kä cuē wä kä je duëel̄, kä cu Kuoth Nhial je moc gat kä cuē dap ke gat dh̄ol.

14 Kä cu män r̄ëk Na-omi j̄iök j̄, “A pūoth tek̄e Kuoth Nhial in ci j̄i jakä t̄ij̄ ke ram mi tek̄e lūāḡ ke kūidu en wal̄e. A ciöt gatä k̄ëke kä l-the-r̄el,

15 kä be ȳīeyku lūōc̄ kä be j̄i bum r̄ey d̄ōḡädu, ke ȳöö ca je dap ε ciäk gatdu, min m̄o nh̄ōkdu, kä leny gūāthd̄e gaat ti n̄uan.”

16 Kä cu Na-omi gat k̄an kä cuē je bom, kä cuē je la r̄ōm̄e.

17 Ke c̄āḡ ëe cak̄e ni ciöt̄d̄e cu j̄i th̄īēk̄ädīen n̄ar ke t̄ëth l̄ōaay kä lark̄e je j̄, “Ca Na-omi d̄ieth gat.” Kä cuke ciöt gatä c̄ol j̄ O-b̄ed. Cuē la gūān J̄ethi, gūān Dee-bid.

18 T̄īt̄i ke ken kuay P̄ε-r̄edh, P̄ε-r̄edh ε gūān Ȳedh-ron,

19 kä cu Ȳedh-ron a gūān Raam, kä cu Raam a gūān A-mi-na-dab,

20 kä cu A-mi-na-dab a gūān Na-con, kä cu Na-con a gūān Thal-m̄on,

21 kä cu Thal-m̄on a gūān Bo-ëdh, kä cu Bo-ëdh a gūān O-b̄ed,

22 kä cu O-b̄ed a gūān J̄ethi min m̄o gūān Dee-bid.

1 Tham

1 Tham 1

Ei-ka-na keɛ ji dhɔaare kä Cilo

- 1** E jen cuɛ teke raan Ra-ma-tha-yim-dho-pim rööl päämni E-pa-rim, mi cɔal i Ei-ka-na gat Ye-ro-yaam gat E-liyu, gat To-yu, gat Dhup raan E-pa-rim.
- 2** Jen tää ke män daŋ rɛw. Cɔal kel i Yana kä min dɔŋ cɔale Pe-ni-naa. Kä Pe-ni-naa tää ke gaat, kä thile Yana gaat.
- 3** Täämɛ wut ε mɔ runi diaal la jjeɛ wiide wee Kuoth Nhial in Diŋ ni jen pal kä wee je thöp muc kä Cilo, kä gaat Eli daŋ rɛw, ʒɔp-ni, keɛ Pi-ne-yath ke bööth palä Kuoth Nhial.
- 4** Kä cän ɛə thöp Ei-ka-na muckɛ, la ciekde ni Pe-ni-naa a moce ke riŋ keɛ gaatke diaal.
- 5** Kä jen bä nhoke Yana, kä la moce ni je ke dhuɔn riŋ mi gɔaa, ke yöö ci Kuoth Nhial je pen dap.
- 6** Kä la nyäkdɛ je a ɔŋ ke yöö /keɛ dap, kue loce la jak kä jiäk.
- 7** La je a lätdɛ run kä run, mɔ wäke palä mɔ luaak Kuoth Nhial. En cän ɛmɔ cu Yana wiee kä /keɛ miŋh.
- 8** Kä cu cɔwde ni Ei-ka-na je jiök i, “Yana, ɛŋu wiee i mɔ? Kä ɛŋu ci miŋh ɔ? ɛŋu gaki mɔ? A /ci ku gɔaa ni yän kä gaat daŋ wäl?”

Yana keɛ Eli

- 9** Ke kɔr kä min cike miŋh kä cike maath kä cilo cu Yana rɔ jjeɛ, kä te Eli nyuurä ke kɔm thok luaak Kuoth Nhial.
- 10** Ke jiath laaac mi diit cu Yana Kuoth Nhial pal ke wiee.
- 11** Kä cuɛ yac i, “Aɣ Kuoth Nhial in leny buɔmdɛ ti diaal, mal riek jänjäu guic, kä timä, cu janɔdu päl ruëc, mocä ke gat, kä dää je kam ji ke nin teekäde diaal, kä /ci reet wiide dää nen.”
- 12** Kä min pale Kuoth Nhial, cu Eli thokde tit.
- 13** Kä Yana ruace ke loce. Kä te ni thokde ε niew niew, kä ca jɔwde liŋ. Ke kui ε mɔ cu Eli je cɔli ciek mi ɔŋ kɔaŋ.
- 14** Kä cu Eli je jiök i, “Kä en duɔɔr bi ɔŋ amäni ney? E kɔaŋdu ku jjeɛn kä ji.”
- 15** Kä cu Yana je loc i, “Eey kuäärä, ε yän ram mi te ni jen ke riek. Thile kɔaŋ mi cä math, duunde yöö latdä ni loce nham Kuoth Nhial.
- 16** Cu kuanydu cɔl ram mi jiäk, ke yöö yän latdä ni jiath loce wäɛ mi.”

17 Kä cu Eli ε loc i, “Wër ke mal, bi Kuoth I-the-rel ji kam min ci thiec kä je.”

18 Kä cu Yana wee i, “E jan̄du jek nhök kä ji.” Kä cue wä dupde kä cue mīth, kä /ce le ηot ke gak.

Dap Tha-muel kene löyde

19 Kä cuke rö jiec nike runwan̄ kä cuke Kuoth Nhial pal. Kä cuke loc dhorien kä Rama, kä cu El-ka-na t̄oc ke ciekde ni Yana, kä cu Kuoth Nhial je tim.

20 Kä cu Yana ruët kä cue dap ke gat, kä cue ciötde cöl i Tha-muel, ke yöö ε jen i, “Thiëcä je kä Kuoth Nhial”

21 Kä cu El-ka-na kene ji dhooare diaal wä, wa muc runi thöp Kuoth Nhial kene yac.

22 Duunde yöö /ken Yana wä, ke yöö ce cōwde jök i, “Mi wa gat wä dōth, bä nöön, ke yöö be wä te nham Kuoth Nhial, be wä cien̄ en w̄ini amäni cān̄ kel.”

23 Kä cu El-ka-na je loc i, “Lät̄ni mo guici goaa o, lipni amäni mi cie dōth. E ni yöö bi Kuoth Nhial rietde lat̄.” Kä cue duoth rōme gatde, amäni mēē ce dōth.

24 Kä mēē ce gatde dōth, cue je nan̄ keel ke je, ke thäk mi teke run dan̄ diok ke nup, ke yök koan̄. Kä cue luaak Kuoth Nhial kä cilo. Kä ηot gat ke kuke.

25 Kä cuke thäk näk, kä cuke gat nöñ Eli.

26 Kä cue wee i, “Ay, kuäärä, ε jen yan̄ ciek eē cun̄ nhamdu wan̄ε mi, mēē pal Kuoth Nhial.

27 E jen gat ε mi en nēē palä. Kä ci Kuoth Nhial yä kam mēē cä thiec kä je.

28 Ke kuj̄c εmo, cä je kam Kuoth Nhial. Nike pek teekäde keeliw cä kam Kuoth Nhial kä cuke Kuoth Nhial pal en w̄ini.”

1 Tham 2

Pal Yana

1 Kä cu Yana Kuoth Nhial pal wee i, “Teth löcdä ke Kuoth Nhial. Kä buōmdä ca kap nhial ε Kuoth Nhial. Kä cä guan̄ tērä dol, ke yöö ci löcdä tēth rey kändäde. Kä bok eē wal wee i, thääk dan̄ diok.

2 “Thile mi päär gooyde ke Kuoth Nhial, thile mi päär ke ji. Kä thile gān̄ mi päär ke Kuothda.

3 /Cu le ruac liaki rö ke nyin liakä /ci le ben raar thokdu. Ke yöö Kuoth Nhial ε Kuoth mi ηac ηoak, jen pääre lät diaal.

4 Ci kuin kuiini ji koor töl, kä ci ney tin koc teke buōm.

⁵Kä ney tëë riñj kɔakɛ rɔ kɛ kuḽ mḽeth. Kä ney tin ḽi buath ci buothdien thuḽk. Kä tin /ci dap cike dap nike gaat bärɔw, kä ci mani gan ti ḽuan duoth kɛ tetkien.

⁶Kä Kuoth Nhial näkɛ kä teekɛ naath, nañɛ naath ḽɔḽkni kä ḽieɛɛ naath.

⁷Kuoth Nhial noñɛ can kɛnɛ riñj, duinyɛ naath piny kä kapɛ kɛ nhial.

⁸Kä kapɛ can nhial ni rey tupä. Kä kapɛ ney tin thil ḽu nhial rey ḽethä, ɛ kɛ kam kuäär kɛnɛ luth. Kɛ ḽöö te cuḽḽḽ pieny kɛ Kuoth Nhial, kä ɛ ḽɔw laḽ thḽn.

⁹“Kä Kuoth Nhial ganɛ duḽḽ ḽi ḽäthädɛ. Kä ney tin thil ḽath bitkɛ rey muḽḽ, kɛ ḽöö ciɛ buḽm ɛno dëë ran puḽḽ ɔ.

¹⁰Kä ba ney tin lökɛ Kuoth Nhial däk. Kä bɛ kɛ ḽäk kä maḽḽ ni nhial. Kä bi Kuoth Nhial ḽɔw kɛliw luk. Kä bɛ kuääre kam buḽm, kä bɛ buḽm kam kuääre min ɛ kuany.”

¹¹ɛ ḽen cu ɛl-ka-na wä ciɛñ kä Rama. Kä cu gat loḽ laḽ nhiam Kuoth Nhial nhiam Eli boḽḽ palä.

Gaat Eli

¹²Täämɛ cu gaat Eli a ney ti thil luot. /Ca Kuoth Nhial ḽäc ɛ kɛn.

¹³Kä la boḽḽ palä a bä kä naath mi tëë kɛ ram mi thöp mucdɛ, guäth in tuak riñj. La läät boḽḽä palä a bä a te tetdɛ kɛ ḽiath mi tuḽḽ diḽk,

¹⁴Kä bɛ je cuot rey dhar, riñj ɛ ɛ nööñ raar ɔ, la boḽḽ palä je a kän ala duñdɛ. Inɔ cu kɛn ɛ laḽ kä ḽi l-the-rel diaal tin ci ben kä cilo.

¹⁵Kä ciɛ ḽen thuḽḽkɛ, ni min ḽot thiol a /kan je ni wañj, la läät bööthä palä ram in thöp mucdɛ a ḽiök ḽ, “Moc boḽḽ palä kɛ riñj mi bulɛ. Kɛ ḽöö /ɛ riñj mi ci tuak goḽḽ kä ḽi ɛ ni riñj mi tith.”

¹⁶Kä mi ca ḽiök ɛ naath ḽ, “ɛ kɔ wañkɛ thiol kɛ nhiam, bi rɔ kulɛ moc ɛtɛkɛ min goḽḽri,” la wee ḽ, “Eey ḽunɛ ɛn täämɛ. Kä mi /ciɛ bi ḽun bä kan kɛ buḽm.”

¹⁷Inɔ cu duer ḽuëtni tɔtɔ diḽ ɛloñ waañj Kuoth Nhial. Kɛ ḽöö laḽ kɛn muc Kuoth Nhial a ḽiäk.

¹⁸Kä Tha-muel lätdɛ nhiam Kuoth Nhial, ɛ dhool mi ciɛñ ni biñj kath mi goaa.

¹⁹Run kä run la man je a kɔc biñj mi tot kä bɛ je nöñ ḽɛ, mi wäke muc runä thöp kɛnɛ ɔwdɛ.

²⁰Kä la Eli ɛl-ka-na kɛnɛ ciekdɛ a poth ḽ, “Bi Kuoth Nhial ye moc gaat yɛnɛ ciek ɛ mi, kɛ min ɛ kam Kuoth Nhial.” Kɛ kɔrɛ bike loc dhɔriɛn.

²¹Kä cu Kuoth Nhial ḽana poth, cuɛ ruët kä cuɛ dap kɛ dhool diḽk kɛ nyier dañj rɛw. Kä cu Tha-muel piith nhiam Kuoth Nhial.

22 Kä tääme Eli ce dɔŋ, kä ce tin diaal tin lät gaatke ke kä j̄i l-the-rel diaal liŋ, en yöö la ken a tɔɔc ke män tin laät thok kemekä romä ke Kuoth Nhial.

23 Kä cue ke jiök j̄, “Enu laṭde mi ceṭke neme ɔ? Cä lät jiäknikun liŋ kä ney diaal.

24 /Cie jen gaatkä, ce goaa en min ci däk rey neeni Kuoth Nhial.

25 Mi ci raan ram mi dɔŋ duer duer, la Kuoth Nhial kamdien a rialikä. Kä mi ci raan duer ni Kuoth Nhial duer, ena dee je käthikä mo?” Kä duunde yöö /kenke ruac guandien liŋ. Ke yöö ε ruac Kuoth Nhial, ke yöö be ke näk.

26 Kä cu Tha-muel p̄iethde cuɔp a jেকে nhök kä Kuoth Nhial kene naath.

Ruac gökä ke kuj dhɔaar Eli

27 Kä cue teke gök Kuoth mi cu ben kä Eli, kä cue je jiök j̄, “Neme ε min ci Kuoth Nhial ε lar j̄ ‘Yän cä ro nyuoth kuayku meë ke kuaany kä l-jep wec Pero.

28 Kä cuake mek thuk dueli j̄i l-the-rel diaal ke yöö biken a bööth palädä, kä bike bij̄i kath laṭh nhiamdä. Kene yöö bike muc tin wanke thöp wii yikä. Kä cake kam muc diaal tin wanke ε j̄i l-the-rel.

29 Kä enu guici muckä tin cä lar j̄ ba thöp yä, ε neekä ke wan mi jiäak ɔ? Kä enu ci luoth ni gaatku elɔŋ kä yä mo, a meke ro pek r̄ien kä tin diaal tin thöpke yä ε neekä ni j̄i l-the-rel ɔ?’

30 Ke kuj̄i emo yän Kuoth Nhial Kuoth j̄i l-the-rel laarä je j̄, ‘Cä lar en yöö bi dhoru kene dhör guur yä lät ikä mäni cän kel.’ Kä en tääme yän Kuoth Nhial laare je j̄, ‘En nomo /ce le not th̄in. Ke yöö bä luoth ni ney tin luothke yä, kä tin löke yä bäre cien a j̄iak.

31 Kä nene, ci nin tin bä buɔmdu kene buɔm guuri woc, kä be cu thil ram mi dɔaan dhoru.

32 Kä bi booth palä mi dɔŋ quic ke goy diaal tin bä kam j̄i l-the-rel. Kä /ci dhɔoru bi met teke ram mi dɔaan amäni cän kel.

33 Kä ney tin /kan p̄en ben wii yikädä kä j̄i, bi ka nyin ciɔɔrädu kene p̄aru. Kä bi kuayku diaal liw ke rur bumädien koor.

34 Kä bi neme a nyuuth kä j̄i. Mi wä gaatku dan rew Yɔp-ni kene Pi-ne-yath liw ke cän kel.

35 Kä bä ro cu kueny booth palä mi n̄ath, mi bi laṭ ni min te loocdä kene min caarä. Kä bä je moc kuay, kä be lät nhiam kuarä min cä kuany amäni cän kel.

36 Kä ram bi duoth dhoru mo, be je ben thiec ke yiow kene m̄ieth, kä be thiec ke yöö be je luäk ke laṭ palä, ke yöö deere ro jek m̄ieth mi camä.’ ”

1 Tham 3

Ciöt Kuoth Nhial ke Tha-muel

- ¹Tääme cu dhool ni Tha-muel Kuoth Nhial lätikä koor Eli. Kä en nini totō ruac Kuoth dake. Thile nyuuthni ti nuan.
- ²En wane mo Eli ce wande yäm, /ce guic, tëë tōcä guathde.
- ³Kä lembär Kuoth notde ke doap, kä Tha-muel tōce rey luaak Kuoth Nhial in te Thanduk matdä ruac Kuoth thin.
- ⁴En jen cu Kuoth Nhial ciöt i, “Tha-muel!” Kä cu Tha-muel wee i, “Yän nen!”
- ⁵Kä cue riñ kä Eli, kä cue je jöök i, “Yän nen, min ci yä col.” Kä cu Eli e jöök i, “/Kān ciöt. Locni tōc.” En jen cue loc tōc.
- ⁶Kä cu Kuoth Nhial ro nyok ke ciöt i, “Tha-muel!” Kä cu Tha-muel ro jiec kä cue wä kä Eli, kä cue wee i, “Yän nen, min ci yä col.” Kä cu Eli wee i, “/Kān ciöt, gatdä, loc ni tōc.”
- ⁷Kä täame Tha-muel notde /kene Kuoth Nhial ni nac kä /ken ruac Kuoth Nhial ni ben kä je.
- ⁸Kä cu Kuoth Nhial Tha-muel nyok ke ciöt in diokdien. Kä cue ro jiec cue wä kä Eli, wee i, “Yän nen, min ci yä col.” Kä cu Eli e tim i Kuoth Nhial e jen col dhool o.
- ⁹Ke kuj emo cu Eli Tha-muel jöök i, “Wēr locni tōc. Mi wee ji col, wēr i, ‘Ruacni Kuoth Nhial, ke yöö liñ jan̄du je.’ ”
- ¹⁰Kä cu Kuoth Nhial ben cuñ en wini, cue ciöt cētke min wen i, “Tha-muel! Tha-muel!” kä cu Tha-muel wee i, “Ruacni ke yöö liñ jan̄du je.”
- ¹¹Kä cu Kuoth Nhial Tha-muel jöök i, “Nene, yän tëë ke mi bä lät kä l-the-rel, mi bi jith raam mi bi je liñ jak kä liñ.
- ¹²En cāñ e mo bä tëë diaal tëë cā lat ke kuj dhōar Eli jak kä thuōok ni tukāde amāni guutde.
- ¹³Kä bä lar je i bä dhore duac a thil pek, ke kuj duirä min nāce. Ci gaatke yä lät kä mi jiäak, kä /kene ke luek.
- ¹⁴Ke kuj emo yän cā dhōr Eli yac ke yöö thile luur kie muc mi bi jāk dhōar Eli woc amāni cāñ.”
- ¹⁵Cu Tha-muel niēn māni runwan̄. Cue thiik luaak Kuoth Nhial lep. Kä cue dual ke yöö be ruac lat Eli.
- ¹⁶Duunde yöö cu Eli Tha-muel col kä cue je jöök i, “Tha-muel gatdä.” Kä cu Tha-muel wee i, “Yän nen.”
- ¹⁷Kä cu Eli e jöök i, “En̄u en nēe ce lar ji? Cu je tëë kä yä. Bi Kuoth mi cētke no lät kä ji, mi wii tin diaal tin ce lar ji wä tëë kä yä.”

¹⁸Ino cu Tha-muel je lat ti diaal thile mi cue tēē kā je. Kā cu Eli wee i, “E Kuoth Nhial. A je lat mo goaa ke je mo.”

¹⁹Cu Tha-muel piith kā te Kuoth Nhial ke je keel. Kā cue riet Tha-muel jak kā thuok.

²⁰Kā cu ji l-the-rel diaal a kāne ni kā Daan a wā ni Ber-ce-ba Tha-muel ḡac en yōō ε gōk Kuoth Nhial.

²¹Kā la Kuoth Nhial rō a nyuuth kā Cilo, kā cue rō nyuoth Tha-muel thj̄n ke ruacdε. Kā cu ruac Tha-muel ben kā ji l-the-rel diaal.

1 Tham 4

Kāp thandukā matdā ruaacni

¹Tāāmε cu ji l-the-rel wā nyiēēny ke ji Pi-li-thet. Cuke wā puat kā ε-ben-e-dher, kā cu ji Pi-li-thet puat kā Ā-pek.

²Cu ji Pi-li-thet tuḡḡ kuany, kā mēē ci kor rōm, cu ji Pi-li-thet ji l-the-rel joc, kā cuke ji l-the-rel nāk ney ti bathdōori ḡuaan koḡr.

³Kā mēē ci ji koḡr ben wic, cu bööth l-the-rel wee i, “ḡḡu ci Kuoth Nhial kon le jak kā juockε mo ε ji Pi-li-thet en wale? Wane Thanduk matdā ruaacni Kuoth Nhial nöḡḡ wane mi kā Cilo, ke yōō be kon ben ḡaḡ ke ḡaḡ tēran.”

⁴Cua naath jāk kā Cilo, kā cua thanduk matdā ruac Kuoth Nhial in diḡ ni jen nöḡḡ, min te kōaam kuäärä kam puanyini tin cεḡke puany Jaakni. Kā te gaat Eli daḡ rεw ḡḡp-ni keε Pi-ne-yath keel ke thanduk matdā ruaacni Kuoth.

⁵Kā mēē ci thanduk matdā ruaacni Kuoth Nhial cop rεy wec, cu ji l-the-rel diaal rōal εḡḡ ε be piny lath.

⁶Kā mēē ci ji Pi-li-thet rōal liḡ, cuke wee i, “E rōal ḡukä ε no diit ε te rεy wec ji ḡi-be-ru o?” Kā mēē cike je ḡac i E thanduk matdā ruaacni Kuoth Nhial ci cop rεy wec o,

⁷Cu ji Pi-li-thet dual. Ke yōō laar ken ε i, “E Kuoth ci ben wic o.” Kā Cuke wee i, “Riek ake kon, ke yōō thile mi cεḡke neme mi ci kon tuock.

⁸Riek ake kon! ḡḡu bi kon luäk o kā buḡm kuthni tiḡi? Ke ken kuth tēē nake ji l-jēp ke juath däär dōaar.

⁹Buḡme rō, kā tēre kor cεḡke wutni lö ji Pi-li-thet, kie bane la jaḡḡ kā ji ḡi-be-ru, cεḡke mēē ke jaḡḡ kon. Tēre kor cεḡke wutni.”

¹⁰Ino cu ji Pi-li-thet kor tεr, kā cua ji l-the-rel joc, kā cuke rō bar, bar ramō rō ni cieḡḡdε. Cue teke liḡḡ mi diit, cua ji l-the-rel nāk ney ti bathdōori ti jiēen diḡk.

¹¹Kā cua thanduk matdā ruaacni Kuoth kāp, kā cua gaat Eli daḡ rεw ḡḡp-ni keε Pi-ne-yath nāk.

Liqa Eli

12 Cu raan ji Ben-ya-min riŋ ni guäth koor, cuε ben ni kä Cilo ke cän ε kelo, ci bieynike rēt kä te wıcdε ke tur.

13 Mëë cε cop, Eli tää nyuurä ke kōmdε gekä duop guicε, ke yöö ci löcdε tır ke kuj thandukä matdä ruaacni Kuoth. Kä min ci wut ε mō ben rεy wec latdε thok, cu wec keeliw wiee.

14 Kä mëë ci Eli wiee liŋ, cuε wee j, “E roal ŋu kä ε ne?” E jεn cu wut ben kä Eli cuε je ben laŋ thok.

15 Kä Eli tää run ti jiεen bāŋuan wıcdε bādäk diεeth, kä cε cor.

16 Kä cu wut Eli jiök j, “E jεn yān ram in bā guāath koor. Yān barä rō koor εn walε.” Kä cu Eli wee j, “Kuε le tää di, gatdä?”

17 Kä cu wut wee j, “Ci ji I-the-rel rō bar nhiam ji Pi-li-thet, kä ca naath näk ke näk mi diit. Gaatku daŋ rεw yop-ni keεε Pi-ne-yath cike liw, kä ca thanduk matdä ruaacni Kuoth käp.”

18 Kä mëë cε thanduk matdä ruaacni Kuoth kek, cu Eli tεth jok kä kōmdε min nyuure thın gekä thiek. Cu ŋuäkde tööl, kä cuε liw, ke yöö ca wut mi dōaŋ, kä thiekε. Cε I-the-rel ruac ke run ti jiεen ŋuaan.

Liqa ciek Pi-ne-yath

19 Täämε ciek gatdε ni Pi-ne-yath, ruētdε kä cε thiak ke dap. Mëë cε thok liŋ j ca thanduk matdä ruaacni Kuoth käp, kä ci guānthudε keεε cōwdε liw, cuε rō kam muāal ke dap. Ke yöö ci mäs ε käp.

20 Kä min liwε cu ciek in gam je, je jiök j, “Cu dual, ci dap ke dhōl.” Duundε yöö /keεε je loc.

21 Kä cuε gat cōli I-ka-bod wee j, “Ci gōoy jiεen kä I-the-rel!” Ke yöö ca thanduk matdä ruaacni Kuoth käp, keεε kuj guānthudε keεε cōwdε.

22 Kä cuε wee j, “Ci gōoy jiεen kä I-the-rel, ke yöö ca thanduk matdä ruaacni Kuoth käp.”

1 Tham 5

Thanduk matdä ruaacni rεy ji Pi-li-thet

1 Mëë ci ji Pi-li-thet thanduk matdä ruac kuoth käp, cuke je kap kä E-ben-e-dher naŋ je kä Ac-dod.

2 Kä cu ji Pi-li-thet thanduk matdä ruac Kuoth kaŋ, kä cua naŋ ni duēel kuoth Da-gon. Cua je ben laŋth gekäde.

³Mëë ci j̄ Ac-dod rɔ j̄ɛc mëë ruɔndɛ kɛ runwan, nɛnɛ jɛ, Da-gon cɛ tɛɛth cɛ nhiamdɛ yiath piny nhiam thandukä matdä ruac Kuoth Nhial. Cukɛ Da-gon kan kä cua luɔc guãthdɛ.

⁴Mëë cike rɔ j̄ɛc mëë ruɔndɛ kɛ runwan, cukɛ Da-gon nɛnɛ, cɛ tɛɛth kɛ nhiamdɛ piny nhiam thandukä matdä ruac Kuoth Nhial, kä w̄ɔc Da-gon kɛnɛ tɛtkɛ d̄an rɛw cike t̄ɔl puɔɔnydɛ tekɛ piny rɛy döör. Cu duoth ni puɔnydɛ.

⁵ɛ jɛn /ci bööth Da-gon kɛnɛ nɛy t̄ë ci coth duëel Da-gon kä Ac-dod j̄al döör Da-gon mäni walɛ.

⁶Kä cu tet Kuoth Nhial thiak ɛlɔŋ kɛ j̄ Ac-dod, kä cuɛ kɛ jak kä dual, kä cuɛ kɛ duäc kɛ muɔc j̄ Ac-dod kɛ dhok.

⁷Kä mëë ci j̄ Ac-dod ɛ nɛn j̄ tɛ ŋɔak inɔ, cukɛ wee j̄, “/Ci thanduk matdä ruac Kuoth j̄ I-the-rel bi duoth kɛ kɔ. Kɛ ȳö t̄et Kuoth cɛ thiak ɛlɔŋ kɛ kɔ kɛ Da-gon kuothda.”

⁸Inɔ cukɛ naath jak kä cua Kuar j̄ Pi-li-thet diaal mat guäth kɛl, kä cukɛ wee j̄, “ɛŋu mi b̄akɔ l̄at kä thanduk matdä ruac Kuoth j̄ I-the-rel?” Kä cu kuar kɛ loc j̄, “A thanduk matdä ruac Kuoth j̄ I-the-rel nöönkɛ kä Gëth.” Cua thanduk matdä ruac Kuoth j̄ I-the-rel nan ɛn w̄ini.

⁹Kä kɛ k̄ɔr kä min ci kɛn ɛ nöön, cu Kuoth Nhial wec duäc, kɛ muɔcdien riek mi d̄it. Cuɛ j̄ wec moc kɛ dhok, nɛy ti d̄it amäni gaat, cuɛ kɛ moc kɛ dhok.

¹⁰Inɔ cukɛ thanduk matdä ruac Kuoth jak kä ɛk-ron, kä cu j̄ ɛk-ron wiee j̄, “Cikɛ k̄ɔn nöŋ thanduk matdä ruac Kuoth j̄ I-the-rel kɛ ȳö bɛ k̄ɔn ben näk mäni nɛɛk̄ɔn.”

¹¹Kɛ kuj̄ ɛmɔ cukɛ kuar j̄ Pi-li-thet diaal cɔl guäth kɛl, kä cukɛ wee j̄, “Wuɔcɛ thanduk matdä ruac Kuoth j̄ I-the-rel, luɔcɛ jɛ guäthdɛ, kɛ ȳö /cɛ nɛy bi ɛ näk kɛ nɛɛk̄ɔ kɛl.” Kɛ ȳö näk juey naath rɛy wec kɛliw. Ci tet Kuoth thiak th̄in ɛlɔŋ.

¹²Cu nɛy tin /Ken l̄iw tekɛ dhok ti d̄it, cu wiee wec pal ni puãr

1 Tham 6

Loc thandukä matdä ruac kä I-the-rel

¹Cu thanduk matdä ruac Kuoth Nhial tekɛ j̄ Pi-li-thet kɛ päth b̄arow.

²Cu j̄ Pi-li-thet bööth palä kɛnɛ j̄ t̄it cɔl, kä cua kɛ thiec j̄, “ɛŋu b̄akɔ l̄at kɛ thanduk matdä ruac Kuoth Nhial ɔ? L̄arɛ jɛ kɔ ɛŋu b̄akɔ jak kä guäthdɛ kɛ jɛ mɔ.”

³Kä cukɛ wee j̄, “Mi jak yɛn thanduk matdä ruac Kuoth j̄ I-the-rel. /Cuare jɛ jak baan, jakɛ jɛ kɛ muc kɛ kuj̄ d̄uirä. Inɔ bia cu ŋɔath, kä bia cu ŋac ɛŋu duäãcɛ yɛ mɔ.”

⁴Kä cuke wee i, “E muc ke kuj duiṛä mi tēē di baḵo luoc jök ke je mo?” Kä cuke je loc i, “Bia dhok daṅ dhiiec laṭ ke daap ke kuḵon däpä daṅ dhiiec. Ceṭke pek kuṛi ji Pi-li-thet. Ke ḡöo juey tēē ke yen diaal amäni kuṛkun.

⁵Ino bia dhokun laṭ kene kuḵonkun tēē daḵe wec. Kä kame liak Kuoth I-the-rel. Dḡḡ be duäcde jak kä kuiy ke ye ke kuthkun amäni wecdun.

⁶Eḡu jake loḵkun kä bum o ceṭke ji I-jep ke Pero tēē ci loḵkien jak kä bum? Kä mēē ce ke cieṅ e bec, /ken ke naath jak kä wä, a bibe jien?

⁷Täame rialē thurbieelikä kene ḡḵ daṅ rew ti laṛ ti /kan meṭ moc gök, yiane ḡḵ thurbieel, kä wuocē deykien, naṅe ke cieṅ.

⁸Kä kane thanduk matdä ruac Kuoth Nhial kä laṭhe je rey thurbieel, kä laṭhe thanduk in dḡdien gekäde min te daap thḡn, min luocē je jök ala muc ke kuj duiṛä. Kua jak kä wä, kä jake je kä wä kä roade.

⁹Kä guce je. Mi wee wec wä e lotde ni duḡḡp wecde ni Beth-ce-mec, e jen e nin läṭ kon kä rieḵ e diit e mi o. Kä mi wee ro cak duḡḡp mi dḡḡ, banē je cu ḡac en ḡöo /cie jen en nḡn duäc kon, e mi ci ben ni jen kä kon.”

¹⁰Kä cuke laṭ ni min ca laṛ ke. Cuke ḡḵ daṅ rew ti laṛ kan kä cua ke yian thurbieel, kä cua deykien ḡak luaak.

¹¹Kä cuke thanduk matdä ruac Kuoth Nhial laṭh rey thurbieel, ke thanduk in te kuḵon däpä thḡn kene dhokien.

¹²Kä cu ḡḵ cuṅ ni duḡḡpdien wäke kä Beth-ce-mec. Miethniken min wäke. Cuke cuṅ ni duḡḡp /kan ro ḡḡḡḡ gekä, kä cu kuṛ ji Pi-li-thet ke guḡḡp mäni key Beth-ce-mec.

¹³Kä ji Beth-ce-mec ḡērke belkien rey loḡlä. Mēē cike wuḡṭhkien kap nhial cuke thanduk matdä ruac nen, cu loḵkien teeth ke nēnde.

¹⁴Kä cu thurbil ben rey kakä Jo-cua kä Beth-ce-mec, cue cuḡḡ thḡn, gekä paam mi diit. Kä cu naath jiath woc kä thurbil kä cua ḡḵ thöp ala muc mi waṅke Kuoth Nhial.

¹⁵Kä cu ji Lii-bay thanduk matdä ruac Kuoth Nhial kene thanduk in te daap thḡn kap piny, kä cuake laṭh wij paam in diit. Kä cu ji Beth-ce-mec muc ti waṅke kene luuri thöp Kuoth Nhial en cāṅ eē.

¹⁶Kä mēē ci kuṛ ji Pi-li-thet tḡ diaal tḡtḡ nen, cuke ro riet kä Ek-ron en cāṅ emo.

¹⁷Kä cu tḡtḡ a ken puṅy däpä tēē ca täth, kä ca thöp e ji Pi-li-thet ala muc Kuoth Nhial ke kuj duiṛä. Cu kel a duṅ Ac-dod, kä min dḡḡ e duṅ Gadha, kä diḡkdien cua duṅ Ac-ke-lon, kä cu min dḡḡ a duṅ Gēth, kä cu dhiecdien a duṅ Ek-ron.

¹⁸Kä cu puany däapä dan dhieec tin ca lat cetke kuɔɔn paar nike pek wiini ji Pi-li-thet diaal nike kuarkien dan dhieec, ken wii diaal tin ca tath panyni kene tin /kan tath panyni. Kä cu päam tin dit tää ca lath gekä thandukä a nëen mäni wale rey kakä Jo-cua, min te kä Beth-cε-mεc.

¹⁹A /Ca je näc a goaa kä Yi-be-ru, kä ε jen i ney ti bathdɔɔri ti jien dhieec. Kä cu Kuoth Nhial naath näk kä Beth-cε-mεc, ke yöö ca thanduk matdä ruac Kuoth Nhial guil. Cue ney ti jien bärɔw näk kä ke, kä cu naath par ke yöö ce ney ti nuan näk.

²⁰Kä cu ji Beth-cε-mεc wee i, “Kä ena mi bi cuɔɔɔ nham Kuoth Nhial, en Kuoth ε rel gooyde ro mi? Kä ena bi je wä woc o ke kujdan?”

²¹Kä cuke naath jäk kä ji Kir-yath-ya-rim wäke i, “Ci ji Pi-li-thet thanduk matdä ruac Kuoth Nhial luɔɔc jok. Bia nanε je.”

1 Tham 7

¹Kä cu ji Kir-yath-ya-rim thanduk matdä ruac Kuoth Nhial ben kan, kä cua je nöön dhɔr Ä-bi-na-dab rey päamni. Kä cua gatde ni El-a-dhar ben ley, ke yöö be thanduk matdä ruac Kuoth Nhial tit.

²Cu thanduk matdä ruac Kuoth Nhial te kä Kir-yath-ya-rim ke pek mi bäär, cue teke run ti jien dan rew. Ken pek ε mo cu ji I-the-rel diaal wiee nham Kuoth Nhial görke luäk.

Ruec Tha-muel ke I-the-rel

³ε jen cu Tha-muel ji I-the-rel diaal jök i, “Mi rietde ro Kuoth Nhial ke loɔdun keeliw kua puany kuthni Ac-ta-roth kene kuth tin koɔ woc reyɔdun, kä kame loɔkun ni Kuoth Nhial, kä pale ni je kä roa, be ye kän tetni ji Pi-li-thet.”

⁴Inɔ cu ji I-the-rel kuoth Baal kene Ac-ta-roth päl, cua pal ni Kuoth Nhial.

⁵Kä cu Tha-muel wee i, “Matde ji I-the-rel diaal kä Midh-pa, ke yöö bä Kuoth Nhial wä pal ke kujdun.”

⁶Cuke ro dol kä Midh-pa, cua pi jom kä cua ke muɔc piny ala muc nham Kuoth Nhial. Kä cuke theek en cän emɔ. Kä cuke wee “Cakɔ Kuoth Nhial duer duer.” Cu Tha-muel ji I-the-rel böth kä Midh-pa,

⁷tääme möe ci ji Pi-li-thet ε lin i ci ji I-the-rel ro dol kä Midh-pa, cu kuar Pi-li-thet ben, make ji I-the-rel. Kä möe ci ji I-the-rel ε lin, cuke dual ke ji Pi-li-thet.

⁸Kä cuke Tha-muel jök i, “Pal Kuoth Nhial Kuothdan ke kujdan ke yöö be kän kän kä ji Pi-li-thet.”

⁹Cu Tha-muel ruath dää mi lueth Kan kä cue je thöp Kuoth Nhial ala muc mi wanke keeliw. Kä cue Kuoth Nhial pal ke kuj ji I-the-rel, kä cu Kuoth Nhial ε loc.

10 Kä meë thöp Tha-muel muc in wan̄kε. Cu j̄i Pi-li-thet ben thiekä, mākε j̄i I-the-r̄el. En c̄an̄ ε m̄o cu Kuoth Nhial j̄i Pi-li-thet m̄ar ke m̄ar mi dīit mi cu wūōthkien nyon. Kä cuke r̄o bar nhiam j̄i I-the-r̄el.

11 Kä cu j̄i I-the-r̄el k̄any raar kä Midh-pa gūōrke j̄i Pi-li-thet, cuke ke näk ar̄ath ni kä Beth-kar.

12 Kä cu Tha-muel pǟm kan̄ kä cuē jē lāth kam Midh-pa kēnē Ÿä-cen, kä cuē cīotdē c̄oli pǟm luäkä. Kē ȳöo laarē jē ī, “Kuoth Nhial luäkε k̄on dūōpni diaal.”

13 Cu j̄i Pi-li-thet cu k̄ōac, /kan̄ r̄o nyok̄ kē wǟ wīini j̄i I-the-r̄el. Kä cu Kuoth Nhial j̄i Pi-li-thet dūac kē nin teekä Tha-muel diaal.

14 Kä cua wīi t̄eë ci j̄i Pi-li-thet kē kan̄ kä j̄i I-the-r̄el Luoc̄ I-the-r̄el, a k̄anē ni kä Ek-r̄on a wǟ ni kä Ḡeth. Cu j̄i I-the-r̄el wīikien̄ kan̄ kä Jī Pi-li-thet kä cuē tekē mal kam j̄i I-the-r̄el kēnē j̄i E-mor bä.

15 Cu Tha-muel I-the-r̄el ruac kē nin teekädē diaal.

16 Kä run kä run la weē jāl kä Beth-el kē Gil-gal kēnē Midh-pa, cuē I-the-r̄el ruac en̄ gūathni t̄ōt̄ō.

17 Kä la b̄eë kä Rama, kē ȳöo te dh̄orē th̄in, kä cuē I-the-r̄el ruac en̄ wīini. Kä cuē Kuoth Nhial tāth ȳik.

1 Tham 8

Thiec j̄i I-the-r̄el kē kuäär

1 Meë ci Tha-muel d̄on̄ cuē gaatkē jak kä ruackε I-the-r̄el.

2 C̄oal gatdē min k̄ēē ī Yo-el, kä gatdē min d̄on̄ c̄oalē Ä-bi-yaa. Cukē rucε kä Ber-c̄ε-ba.

3 Duundē ȳöo /ken gaatkē gūōr ni dūōpdē, cukē nhok̄ ni ȳöo bikē tekē n̄oak. Ca nhok̄ ni kök /ca thuok̄ lat.

4 Ē jen cu bööth I-the-r̄el diaal r̄o mat kä cukē ben kä Tha-muel kä Rama.

5 Kä cukē jē jiök̄ ī, “N̄en ε, ci d̄on̄ kä gaatku /ca guur ni lätku. Täämε kuenyni ney kuäär mi bikō ruac c̄etkē ney diaal tin k̄on̄.”

6 Duundē ȳöo cu lōc Tha-muel jiääk meë c̄ε kē līn̄ wäkē ī, “Moc ney kuäär mi bikō ruac.” Kä cuē Kuoth Nhial pal.

7 Kä cu Kuoth Nhial ε jiök̄ ī, “Līn̄ naath kē tin diaal tin lātkε j̄i. Kē ȳöo /ca lōk ni j̄i lökē ni yä, kē ȳöo d̄eë a kuäär̄ien̄.

8 Kē kūi kä ti diaal tin ci ken kē lǟt kä yä, nikē c̄an̄ eë̄ k̄amä kē raar kä I-j̄ep̄ am̄ani walē, lōk ken̄ yä wa pal ni kuth ti k̄on̄. Inō bä lǟt ken̄ ε kä j̄i.

9 Ku kē līn̄ en̄ täämε. Kä lǟri kē lǟr, kä nyuth nikē ciaan̄ kūar ε gōor kēnē m̄ō.”

- 10** Cu Tha-muel ruaacni Kuoth Nhial diaal lat ney tää thiecke kuäär kä je.
- 11** Cue wee i, “Neme ba jen taq kuar in bi ye ruac. Be gaatkun kan kä be ke jak kä ji thurbieelike kene jionkoorike, kä bike wur nhiam thurbieelike.
- 12** Kä be ro kueny rueec bathdöori kene rueec jien dhieec, kä bi thaankien a puor kaaknike, kä bi thaankien tin kor a neer beel, kä bi thaankien yow kor täth kene yow thurbieeli.
- 13** Be nyieekun kan ke yöo ba lat kä lieth yira puany, bi thaankien e thaat kene buol jurayni.
- 14** Kä be kaakun tin gow kan kene dey O-lip, be ke kam laatke.
- 15** Kä be wal wäali beelkun kene noarkun kan, be ke kam ji koare kene laatke.
- 16** Kä be jaaj wutnikun kene jaaj mäankun kan, ke nuetniku kur ke muplikun. Be ke wä lat ni latde.
- 17** Kä be wal wäali deetkun kan, kä bi yen a laatke.
- 18** En can e mo bia wiee ke kuj kuaron ee cia kueny ro. Duunde yöo ci Kuoth Nhial ye bi loc en can e mo.”
- 19** Duunde yöo cu naath e lok i lienke ruac Tha-muel. Kä cuke wee i, “Eey! Bako teke kuäär mi ruaac ney.
- 20** Ke yöo bako cetke ney diaal tin kokien, bako teke kuäär mi ruaac ney kä teer kora.”
- 21** Kä meë ci Tha-muel ruac neni diaal lin, cue ke wä lat Kuoth Nhial.
- 22** Kä cu Kuoth Nhial Tha-muel jök i, “Lin ruacdien, kueny nike kuäär.” Kä cu Tha-muel ji l-the-rel jök i, “E ram o wä widede.”

1 Tham 9

Röm Thool kene Tha-muel

- 1** Tää ke wut rööl Ben-ya-min mi coal i Kic, gat Ä-bi-el, gat Dhe-ror, gat Be-ko-räth, gat Ä-pi-äk, raan Ben-ya-min mi riän riän.
- 2** Kä Kic tää ke gat mi coal Thool, e nuet mi goaa. Thile ram mi leny je ke gooy rey l-the-rel. Jen ce käkjerke kap nhial kä tää ke nuäk mi bäär, bäri jen kä ney diaal.
- 3** Täame cu muqli guan Thool ni Kic bath. Kä cu Kic gatde ni Thool jök i, “Moc ro ke läät kel, wiaa gore muqli.”
- 4** Cuke wä ke wec päamni E-pa-rim kene mun Ca-li-ca, duunde yöo /ken ken ke jek. Kä cuke wä muun Cë-lim, cuke thil thin bä. Kä cuke ben muun Ben-ya-min, /ken ken ke jek.

5Kä mēē cike ben muun Dhup, cu Thool läätde min te keel ke je jöök i, “Bēr luocne jok, amāni mi bi guaar car muqli pāl a be tim ni kōn.”

6Duunde yōō cu läätde je jöök i, “Nene, tēē ke raan Kuoth miāā wic ε mō, luothke je elōη Kä mi ce lar lape a thuok. Wane thīn en täāme. Dōη be kōn wā lar luot jalan ε te kōn thīn ε.”

7Kä cu Thool läätde jöök i, “Mi wā kōn wā wā, ηηu mi ban wā kam en wut ε mō? Kä ci jurayni kōn thuok rey cuaalā, thile kōn muc mi ban kam en raan Kuoth. ηηu mi teke kōn?”

8Kä cu läätde je nyok ke luoc i, “Tāā ke yiēēth mi tōt, bā kam jen raan Kuoth, ke yōō be kōn nyuoth duōpdan.”

9(Ni wen kā l-the-rel, mi wā raan Kuoth thiec, la wee i “Bēr, wane kā tjet.” Min kua le col en täāme i gok, ni wen col ke je i tjet.)

10Kä cu Thool läätde jöök i, “E ruac mi goaa. Bēr wane.” Cuke wā wic in te raan Kuoth thīn.

11Min cike ben dhonyā wāke wic, cuke rōm ke laāt nyieet ti ci ben jioam ke pi, kā cuke ke thiec i, “Te tjet en wane?”

12Kä cuke ke loc i, “Ja thīn. Jen ε nhamdun, male wā. Paye wā wic en täāme, ke yōō te naath ke muc en wale ti wa thōp wīi yikā guāth palā.

13Nie cuōpdun wic bia je jek a /kene ni wā guāth palā wāde mīth. Ke yōō /ci naath bi mīth amāni mi ce ben, ke yōō be muc poth. Ke kōre bi ney tin ca col kule mīth. Wiaa en täāme bia je wā jek.”

14E jen cuke wā wāke wic. Nie min cuōpke wec, cuke Tha-muel nen bēē raar wic romε ke ke wāde guāth palā.

15Kä täāme cu cāη Thool cop, cu Kuoth Nhial ε nyuoth Tha-muel i,

16“Iruun ke guāath mi cetke guāath emε bā jī jāk kā raan rōōl Ben-ya-min, kā bi je ley ala kuāār neenikā ni jī l-the-rel. Be neekā kān tetni jī Pi-li-thet. Ke yōō cā riek neenikā nen, kā cā jowdien liη”

17Mēē ci Tha-muel Thool nen, cu Kuoth Nhial ε jöök i, “Neme ε jen ram in latdā jī! E jen ram in bi neekā ruac.”

18Kä cu Thool ben kā Tha-muel thok rēēk, kā cue wee i, “Ci Yā dēē male nyuoth dhōr tjet?”

19Kä cu Tha-muel ε loc i, “E jen yān tjet. Wēr nhial nhamdā guāth palā, ke yōō en wale ban mīth keel, i ruun bā jī lat tin diaal tin caari kā bā jī cu jak kā wā.

20Kä mi ε kuj muqliku tēē ci bath, ke nīn daη diok tēē ci wā, cu diēer, ke ke, ca ke jek. Kä eηa ε nīn goor jī l-the-rel ε? /Cie jīn yene dhōr guur keeliw?”

²¹Kä cu Thool ε loc i, “A /ci yän kuā raan ji Ben-ya-min, ney tin kuiy ni ken kä thuk duëli l-the-rel? Kä kuiy ni dhora rey thuok duëel Ben-ya-min keeliw Kue la nu ruaci ke yä ino mo?”

²²ε jen cu Tha-muel Thool kene läatde nöönj duëel mi dijt cue ke moc guāth nhiam neeni tin ca col, ney ti jisen diok.

²³Kä cu Tha-muel thäät col i, “Noonni dhon rien tin cä kam ji, min cä lar ji i, ‘Läthni ke gekä.’ ”

²⁴Kä cu thäät ciok kan kene tat, kä cue ke ben laṭh nhiam Thool. Kä cu Tha-muel wee i, “Nene, min ca tōw ca laṭh nhiamdu mo. Miṭhni, ke yöö tōawke je ke kujdu mäni mi ci guāthde ben, ke yöö deri cu miṭh keel ke jaal.” Ino cu Thool miṭh keel ke Tha-muel.

²⁵Kä min cike ben piny guāth palä wäke wic. Cuke wä ruac wij duëel nhial.

²⁶Bakä yōaa cu Tha-muel Thool col wij duëel nhial i, “Riali ro ikä ke yöö bä ji ben jak kä wä dupdu.” Kä cu Thool ro jiec, kä cu ken daṅ rew wä raar dup.

Yier Tha-muel ke Thool ala kuäär

²⁷Kä min wäke raar piny wec, cu Tha-muel ruac ke Thool i, “Jiök ni läatdu a je wä nhiamdan, mi ce wä nhiam ku cuoṅ puonydu kä mi tot, ke yöö bä ji laṭ ruac Kuoth.”

1 Tham 10

¹Kä cu Tha-muel liēeth yökä wuoc wij Thool, kä cue je cim kä cue wee i, “Ci Kuoth Nhial ji yier ke yöö biā kuäär neenike ni ji l-the-rel.

²Mi wä kon däk piny en wale, bi rom ke wutni daṅ rew gekä wec muoṅ Re-cel kä Dhel-dhak rööl Ben-ya-min, kä ba ji jiök i, ‘Muṅli tēē ci wä gor ca ke jek, en täame guur /ce le caṅ ke kuj muṅli, dieerni jen ke kujdu, care ni mo derε laṭ o ke kujdu.’

³Kä ḡotdi wij ke wä mäni mi ci ben jiaath Ta-bor in dijt. Kä bi röm thṅin ke wutni daṅ diok ti wa Kuoth thöp muc kä Beth-el, ti kap ram kel dey deet böwni daṅ diok, kä kap min doṅ jurayni diok kä kap min doḡdien yök koaṅ.

⁴Kä ba ji läṭ kä male, kä ba ji moc jurayni rew, kä bike nhok tetnikien.

⁵Kä ke kore bi ben kä Gib-ēth-elo-yim, min ci ji Pi-li-thet puat thṅin. En wṅini guāth in wij wic, bi röm ke buoṅ göökni ti bä nhial guāth palä kä puatke thuomni, ke buoṅ nhiamdien, kä latken ruaacni goökä.

⁶Kä bi buoṅ yieekä Kuoth Nhial cu ben kä ji, kä bi ruac goökä cu lat keel ke ke. Kä bi luoc ala radḡdien.

⁷Mi wij nyuuthni tɔtɔ wä jëk, lätni mo luänj tëtdu je mo, ke yöö te Kuoth keel ke ji.

⁸Kä bi cu wä kä Gil-gal nhamdä. Kä nene yan bä ben kä ji ke yöö bä muc tin wanke wä thöp kene muc malä. Kä lipä ke nin bärɔw, mäni mi cä ben kä ji, bä ji ben lat mo bi lat ɔ.”

⁹Kä möë ce jokde riet Tha-muel a wëëke. Cu Kuoth ε moc ke ciaan mi dɔŋ. Kä cu nyuuthni tɔtɔ a thuɔɔk en cänj ëë.

¹⁰Kä möë cike cop kä Giba. Cuε röm ke buɔn göökni. Kä cu buɔm yieekä Kuoth ben kä je, kä cuε ruaacni gookä lat reydiën.

¹¹Kä möë ca je nen ε ney tëë ηac ke je ni wen ε latde nyin gookä, cuke ruac kä rɔ j, “Enu ci ben kä gat Kic ɔ? En Thool ce ben ε gök bä nu?”

¹²Kä cu ram kel kä ji wec ε loc j, “Kä gook tɔ kɔŋ tɔtɔ ku guanikien la ηa?” Ke kui ε mo cuε cuɔ cäät en yöö, “En Thool ce ben ε gök bä nu?”

¹³Kä möë ce thuɔk ke ruaacni gookä, cuε ben nhial guäth palä.

¹⁴Kä cu när Thool, Thool kene läätde jiök j, “Cia wä nikä?” Kä cu Thool wee j, “Cakɔ muɔli wä gor. Kä möë /kən kɔ ke jëk cuakɔ cu wä kä Tha-muel.”

¹⁵Kä cu näre wee j, “Läri je yä, enu ci Tha-muel ε lar ji mo.”

¹⁶Kä cu Thool näre jiök j, “Ce kɔ jiök j ca muɔli jëk.” Kä ke kui kuäärä min ca lat je ε Tha-muel, thile mi cuε lat thjn.

Nhök Thool ke kuäär

¹⁷Tääme cu Tha-muel naath dol guäth kel nham Kuoth kä Midh-pa.

¹⁸Kä cuε ji l-the-rel jiök j, “Neme ε jen min ci Kuoth Nhial ε lar, Kuoth l-the-rel j, ‘Cä l-the-rel kam raar kä l-jëp, kä cä ye kän tɛtni ji l-jëp, kene tet kuari tëë cianke ye a jäk.’

¹⁹Kä tääme cia Kuothdun loɔk, möë kään ye ke rikun diaal kene tin gayke ye. Kä cuare wee j, ‘Eey! Kä duunde yöö moc ni kɔ ke kuäär.’ Kä tääme kua ben nham Kuoth Nhial ke thuk duëlikun kene karkun.”

²⁰Kä enɔ cu Tha-muel thuk duëli l-the-rel diaal nöönj thiekä, kä cua thok duëli Ben-ya-min kuany ke yor gaakni.

²¹Cuε thok duëli Ben-ya-min tiëec thiekä ke dhorkien, kä cua dhɔr Matri kuany ke yor gaakni. Kä cuε Thool gat Kic kuany ke yor gaakni. Kä möë cike je gor, /kənε jëk.

²²Cuke Kuoth Nhial thiec j, “En duɔɔr tëë ke raam /ken ni ben en wanε?” Kä cu Kuoth Nhial wee j, “Guεε je, jen ce rɔ tɔw rey kuakni.”

²³Kä cuke rin cuke je wä nöön en wini. Kä meë ce cuon rey nath, cu bär ni jen kä ney diaal.

²⁴Kä cu Tha-muel ney diaal jök i, “/Kane je nen en min ca kuany e Kuoth Nhial? Kä thile ram mi päär ke je kä ney diaal.” Kä cu ney diaal köök i, “Bi kuäär jäany ke tük!”

²⁵Kä cu Tha-muel naath lat cuj kene lät kuäärä. Kä cue ke goar rey buok kä cue je lath nhiam Kuoth Nhial. Kä cue naath jak kä däk piny, wä ramo dhore.

²⁶Kä cu Thool wä dhore bä kä Giba keel ke ney ti ji kor ti ci Kuoth wä loocdien.

²⁷Kä cu thaj nath ti jäk wee i, “Dëe ram emo ney kän idi?” Cuke je lok, kä /ken ke je nöj muc. Kä cue biet bä.

1 Tham 11

Juc Thool ke ji A-mon

¹Kä cu Na-yac raan A-mon Ya-bec-gil-yad ben göl. Kä cu ji Ya-bec diaal Na-yac jök i, “Mat ruac ke ko ke yöo bako ji ku le lätikä.”

²Kä cue ke jök i, “Yän bä ruac mat ke ye ke yöo bä wän cuëcnikun diaal lool raar kä yen diaal ke yöo be cuä pök kä l-the-rel keeliw.”

³Kä cu bööth Ya-bec e jök, “Moc ney ke nin bärw ke yöo bako naath jäk kä l-the-rel keeliw. Mi wee wä thil ram mi luäk ney. Bakö rö ben kam ji.”

⁴Kä meë ci jaak ben kä Giba wec Thool, cuke thok lat naath. Kä cu ney diaal wiee ke jow mi diit.

⁵Kä Thool bëë pur kaakni ke thäake. Kä Cue wee i, “Enu mi wiee ke naath?” Kä cuke je lat min ca lat e ji Ya-bec.

⁶Kä cu buom yieekä Kuoth Nhial ben kä Thool min ce riet titi lin, kä cue kéc elon.

⁷Kä cue thäak dan rew kan, kä cue ke nuok ni dhoon kä cue ke jäk kä rey wini l-the-rel diaal ke tet jaakni wee i, “Mi wee wä teke ram mi /ci Thool kene Tha-muel guur, ba thäake lat ni no!” Kä cu naath dual ke Kuoth Nhial, cuke ben raar cetke ram kel.

⁸Kä meë ci Thool ke dol kä Be-dhek, cu ji l-the-rel a ney ti bathdori ti kur diok, kä cu ji Juda a ney ti bathdori ti jien diok.

⁹Kä cuke jaak tää ci ben jök i, “Jöke ji Ya-bec-gil-yad i, ‘Ruun ke canj däär ba ye luäk.’ ” Meë ci jaak e ben lat ji Ya-bec, cu lockien teeth.

¹⁰Ke kuj emo cuke wee i, “Iruun bakö rö kam ye, kä bia ney lät kä mo goaa o waandun.”

11 Kä mēē ruṇḍe cu Thool naath dääk kä bun diḡk. Kä ke runwan cuke j̄i A-mon maḡ, cuke ke näk amāni cāḡ däär. Kä tēē cu kään cuke dāk piny, a be thil nēē rēw ti te kēel.

Kuēny Thool ala kuäär

12 Kä cu j̄i l-the-rel Tha-muel j̄iök j̄i, “Eḡa en nēē r̄it j̄i, ‘/Ci Thool biḡ kuäära?’ Kām nīke nēy, ke ḡöō baḡo ke näk.”

13 Kä cu Thool wee j̄i, “Thile ram mi ba näk en wale, ke ḡöō ε cāḡ mi ci Kuoth Nhial ε kän ni j̄i l-the-rel.”

14 Kä cu Tha-muel naath j̄iök j̄i, “Bia wane kä Gil-gal banē kuäär wä nyok ke lätni th̄in.”

15 Kä cu nēy diaal wä kä Gil-gal, kä cuke Thool jak kä kuäär nham Kuoth Nhial, kä cuke muc malä thöp Kuoth Nhial en w̄ini, kä cu Thool kene j̄i l-the-rel diaal loḡkien tēeth elḡḡ.

1 Tham 12

Ruac Tha-muel ke nath mēē j̄iēyε

1 Kä cu Tha-muel j̄i l-the-rel j̄iök j̄i, “Nēne jε, ḡän cā tin diaal tin cia laḡdä liḡ, kä cā ye moc kuäär.

2 Kä täame kuäär tēē nhamdun. Kä ḡän cā dḡḡ a ci w̄icdä low, kä gaatkä te kēel ke ye ti. Kä ḡän cā te nhamdun ni mēē ε ḡän ḡuēt māni wale.

3 Kä ḡän yaacä rḡ nham Kuoth Nhial kene nham kuḡre min cε kuany. E thäk ḡa cā kaḡ ḡ? Kie ε muul ḡa cā kaḡ ḡ? Kie eḡa mi cā kök kaḡ tetkäde mḡ? E rḡ latde nhamdä ke ḡöō bā luḡc jε.”

4 Kä cuke wee j̄i, “Thile ram mi ci mac, kie ci yaak, kie ci kän ni duḡḡr, kie ci kök kaḡ tetkäde.”

5 Kä cuε ke j̄iök j̄i, “Kuoth Nhial kene kuääre min cε kuany ke nēenkun en wale, ke ḡöō thile mi cia j̄ek kä ḡä.” Kä cuke jε loc j̄i, “E neenda en Kuoth Nhial.”

6 Kä cu Tha-muel naath j̄iök j̄i, “Kuoth Nhial ēē kuany Muthε kene Ä-ron ε j̄en en ēē kām guurikun raar muun l-j̄ep.

7 Täame kua cuḡḡ wane mi bā ye laḡ t̄it̄i nham Kuoth Nhial läť tēē kän Kuoth Nhial ke ye ke guurikun.

8 Mēē ci Je-kḡb wä kä l-j̄ep kä ca ke cieḡ ε j̄iäk, cuke wieε ḡörke luäk kä Kuoth Nhial, kä cuε ke j̄äk kä Muthε kene Ä-ron tēē nōḡḡke guurikun raar kä l-j̄ep, kä cua ke jak kä cieḡ en wane.

⁹Duundiën yöö cua Kuoth Nhial Kuothdien pal rueec. Kä cue ke koak tētdä Ci-cε-ra kuäär rēm Ya-bin kuäär Ya-dhor, kene jī Pi-li-thet, ke kuäär Mo-ab. Cuke nyiēeny ke ke.

¹⁰Kä cuke wīe nham Kuoth Nhial ε laar kene jī, ‘Cako duer ke yöö cako Kuoth Nhial pal, a pal ney ni kuth Baal kene kuth Ac-ta-roth. Kān ney en tāame kā jī tēra, kā bako jī pal.’

¹¹Kä cu Kuoth Nhial Ye-rub-baal kene Ba-rak dan ke Yip-ta, ke yān Tha-muel Jak, kā cua ye ben luäk tetni jī tērun kuiini diaal, kā cuare cienj ke mal.

¹²Kä mēē cia ηac jī Na-γac kuäär jī A-mon bēē ben nyiēeny ke ye, cuare γā jīök jī, ‘Eey, bako teke kuäär mi ruaac ko.’ Mēē Kuoth Nhial Kuothdun ε kuäärun.

¹³Kä tāame nēne je kuäär in cia thiēc, ci Kuoth Nhial ε kuany wijdun.

¹⁴Kä mi wā yen Kuoth Nhial luoth, kā bia pal kā bia jowde lij, ε /cia rō bi rīt lueeknike, ε bia guḡḡr ni Kuoth Nhial Kuothdun keel ke kuäärun dere goaa.

¹⁵Kä mi /cia jowde bi lij ε bia rō rīt kā lueek Kuoth Nhial, bi Kuoth Nhial ye duac amāni guuri.

¹⁶Tāame kua cuḡḡr ni guathnikun, kā guεε ti bi Kuoth Nhial ke lat ni waandun ti.

¹⁷/Cie guḡḡth nēr bael en wale? Bā Kuoth Nhial thiec ke yöö be nhial jak kā dem. Bia jīäkdun cu ηac, tin cia lat nham Kuoth Nhial, ke kuj thiecädun ke rō kuäär.”

¹⁸Kä cu Tha-muel Kuoth Nhial thiec, kā cu Kuoth Nhial Nhiaal jak kā dem en cān ēē. Kä cu ney diaal dual ke Kuoth Nhial kene Tha-muel.

¹⁹Kä cu ney diaal Tha-muel jīök jī, “Pal Kuoth Nhial Kuothdu ke kuj laḡḡniku, ke yöö /cako bi lijw. Ke yöö cako dueerko diaal rep ke jīäk tītjī, ke thiecda ke rō kuäär.”

²⁰Kä cu Tha-muel ke loc jī, “/Cuare dual, ke jīäk diaal ti cia lat ti, kā /cuare rō rīt jok kā Kuoth Nhial, pale je ke locdun keeliw.

²¹/Cuare rō rīt kuth guāyni ti /ca ye dēē lāt kā goy, ke yöö thile ke luot.

²²Ke kuj ciōtdä Kuoth Nhial, /Cε neεke bi loḡk, ke yöö nhok Kuoth Nhial ε be ye jak kā jī puḡḡnyde.

²³Kä a je nan ke γā, en yöö dēē duer lāt kā Kuoth Nhial ke palä ke kujdun. Kä bā ye ηieec ke duḡḡp in goaa kā thuḡk.

²⁴Luothε ni Kuoth Nhial kā pale ni je ke locdun keeliw. Kä ηacε tin dīt tin cε lāt kā ye.

²⁵Kä mi wiaa ɲot ke mi laṭde jiäk, ba ye puoc jɔɔr keel ke kuäärun.”

1 Tham 13

Kor ke ji Pi-li-thet

1

²Kä cu Thoɔl ney ti bathdɔɔri diɔk kuany kä ji I-the-rel. Cu ney ti bathdɔɔri rew te keel ke Thoɔl kä Mik-mac, kene wec päämni Beth-el, kä cu ney ti bathdɔɔri te keel ke Jo-na-than kä Giba wec Ben-ya-min. Kä cue duoth nath jak kä wä dhɔrikien.

³Kä cu Jo-na-than ji Pi-li-thet tin te kä Gabä joc, kä cu ji Pi-li-thet ε liɲ. Kä cu Thoɔl kaan koth rey wec keeliw wee i “E ji Yi-be-ru liɲ je.”

⁴Kä cu ji Pi-li-thet diaal ε liɲ en yöö ci Thoɔl ji Pi-li-thet joc, kene yöö ca ji I-the-rel loɔk ε ji Pi-li-thet. Kä cu ji I-the-rel ro col ke yöö bike ro maṭ Thoɔl kä Gil-gal.

⁵Kä cu ji Pi-li-thet ro dol ke yöö bike nyiëeny ke I-the-rel, thurbiëeli ti bathdɔɔri ti jieen diɔk, ke jiönkööri ti bathdɔɔri bækɛl, ke rem mi diit cɛṭde nike list yiëer ke ɲuan. Cuke ben puat kä Mik-mac, nham yɔaa kä Beth-a-wen.

⁶Mëe ci ji I-the-rel ε nen i ci ciaandien bëc, (Ke yöö ci naath cuuc), cuke ro tɛɛ rey kɔɔkni, ke rey päämni.

⁷Kä cu thaɲɲkien kir Jɔr-den jiath kuɔc, wäke muun Gad kene Gil-yad. Cu Thoɔl ɲot kä Gil-gal, kä ney diaal tɛe te keel ke je cue ke lath ke dual.

⁸Cue liep en wɔni ke nɔn bärɔw, tɛe ca lar ε Tha-muel. Duunde yöö /Ken Tha-muel ben kä Gil-gal, kä cu naath wee däk piny kä je.

⁹Kä cu Thoɔl wee i, “Nöɲe yä muc in waɲke, kene muc malä.” Kä cue muc in waɲke thöp.

¹⁰Kä nie min thuke ke thöp mucä in waɲke, cu Tha-muel cop. Kä cu Thoɔl ε wä lor kä cue je ner.

¹¹Kä cu Tha-muel wee i, “Eɲu ci laṭ ɔ?” Kä cu Thoɔl ε loc i, “Min cä nath nen däke piny kä yä, kä /keni ben ke nɔn tɛe ci lar, kä ci ji Pi-li-thet ro dol kä Mik-mac,

¹²Cuɔ cu wee i, ‘Dɔɲ bi ji Pi-li-thet yä ben maɔkä kä Gil-gal, a /kaɲ Kuoth Nhial pal.’ Cuɔ cu jɛk ni yöö bä muc in waɲke thöp.”

¹³Kä cu Tha-muel ε jiök i, “Ci läṭ ni dɔɔrä, /keni lueek Kuoth Nhial Kuothdu tit, tɛe cɛ laṭ ji. Ke yöö deë Kuoth Nhial ji jak kä kuäär kä I-the-rel amäni cäɲ kel.

¹⁴Duunde yöö tääme /ci kuäär bi cuɔp. Ci Kuoth Nhial raan loacde gɔr. Kä cɛ je kuany ala bööth neenike, ke yöö /Keni min ca laɲ ji ε Kuoth Nhial liɲ.”

15 Kä cu Tha-muel jien kä Gil-gal wee kä Giba wec Ben-ya-min. Kä cu Thool ney tin te keel ke je kuon ala ney ti kur bækel.

16 Kä cu Thool kene Jo-na-than gatde, ke ney tin te keel ke ke cienj kä Gabä wec Ben-ya-min. Kä cu j̄i Pi-li-thet puat kä Mik-mac.

17 Kä cu j̄i nyuooni ben raar w̄ic j̄i Pi-li-thet ke bun danj diok. Cu buon kel wä lotde ni Op-ra mun Cu-al,

18 Kä cu buon in donj wä lotde ni Beth-o-ron, kä buon in donj cue lot ni key in te lotdä loolä Dhe-bo-im min wä därdöaar.

19 Kä täämε thile dēth ti te muun l-the-rel Keeliw. Ke yöö laar j̄i Pi-li-thet ε j̄i, “/Ci j̄i l-the-rel ro bi le tath mutni.”

20 Duunde yöö ku j̄i l-the-rel puorikien, ke carcaarikien, ke jiöpnikien ke coapnikien la wä ther kä j̄i Pi-li-thet.

21 Ku ke yiēeth la thöp ke pat cueecä yook kene thēr puor, yiow danj rew ke thēr jiöp kene carcaar.

22 Ino ke nj̄n koor thile ram mi te tētdε ke mut kä ney tin te keel ke Thool kene gatde ni Jo-na-than ε ni Thool puonyde kene gatde ni Jo-na-than.

23 Kä cu j̄i Pi-li-thet wä wa duöop Mik-mac yien.

1 Tham 14

Mak Jo-na-than ke j̄i Pi-li-thet

1 Ke cānj kel cu Jo-na-than gat Thool nuēt in rom yiow kööre j̄iök j̄i, “Bēr wane w̄ic j̄i Pi-li-thet kujce donj ε mi.” Kä /kene je lar guan.

2 Kä Thool tēē nyuurä piny wec Giba thaar jiaath nöör kä Mig-ron. Tēē keel ke ney ti kur bækel.

3 Kä Ä-yi-yaa gat Ä-yi-tub, däman l-ka-bod, gat Pi-ne-yath, gat Eli bööth palä Kuoth Nhial kä Cilo, kä Ä-yi-yaa ce bij̄i kath lath. Kä /kanε nac ε naath en yöö ci Jo-na-than wä.

4 Kä duöop in goor Jo-na-than wä ke je kä j̄i Pi-li-thet, tēē ke päām danj rew ti dij̄i. Coal ke kel j̄i Bo-dhedh, kä coal ke min donj j̄i Cε-neε.

5 Lot kel ni kujc caam nhiam Mik-mac, kä min donj tēē kujc cuēec nhiam Gabä.

6 Kä cu Jo-na-than nuēt in rom mutde j̄iök j̄i, “Bēr wane w̄ic neeni ti /kan cuel ti. Donj bi Kuoth Nhial te keel ke kon. Thile mi dēē Kuoth Nhial dhal ke yöö dere naath kän ke ney ti nuan kene ney ti tot.”

7 Kä cu room muotde je loc j̄i, “Lät̄ni t̄o diaal t̄o te wij̄idu t̄o. Taa keel ke j̄i, mo te wij̄idu mo tēē wij̄idä.”

- 8**Kä cu Jo-na-than wee i, “Nene bane ney tɔtɔ bäl, kä ban rɔ cu nyuɔth ke.
- 9**Kä mi wa kɔn jiök i, ‘Liepe kɔ amäni mi cakɔ ben kä ye.’ Ban cuɔŋ guaathdan, /can bi wä kä ke.
- 10**Kä mi wäke wee i, ‘Bia kä ney,’ bane cu wä. Ke yöö ci Kuoth Nhial ke kam kɔn. En nɔmɔ be cuɔ nyuuth kä kɔn.”
- 11**Kä cu ken daŋ rɛw rɔ nyuɔth ji Pi-li-thet. Kä cu ji Pi-li-thet wee i, “Nene ji Yi-be-ru bäke raar rey kɔakni, guäth in cike rɔ tɛɛ thɪn.”
- 12**Kä cu ji wec Jo-na-than kene room muɔtde cɔl i, “Bia kä ney bakɔ ye ben nyuɔth.” Kä cu Jo-na-than room muɔtde jiök i, “Bër guuri yä, ke yöö ci Kuoth Nhial ke kam ji I-the-rel.”
- 13**Kä cu Jo-na-than pä m kɔt kä te room Muɔtde kɔɔre. Kä cuke teth nhiam Jo-na-than. Kä näk room Muɔtde ke kɔɔre.
- 14**Ke mä k ε nhiam ε mɔ, cu Jo-na-than kene room muɔtde ney ti jiɛn daŋ rɛw näk, Ke guath mi tɔt.
- 15**Kä cua dual mi dijt kä Ji Pi-li-thet diaal tin te rey kaakni kene tin te kal, cu mäni ji nyuɔni cue ke lath ke dual. Kä cue piny lath, kä cue teke dual mi dijt elɔŋ.

Juc ji Pi-li-thet

- 16**Kä cu gueec duɔp Thɔɔl tin te kä Giba wec Ben-ya-min ji pi-li-thet nen bar ke rɔ kujni diaal.
- 17**Kä cu Thɔɔl ney tin teke je keel jiök i, “Kuene naath, ena mi ci jiɛn kä kɔn.” Kä min cike rɔ kuɛn, cua Jo-na-than kene room muɔtde jek jɔɔr.
- 18**Kä cu Thɔɔl Ä-yi-yaa jiök i, “Noɔŋni thanduk matdä ruac Kuoth wane mi.” En guäth emɔ cu thanduk matdä ruac Kuoth Nhial wä keel ke ji I-the-rel.
- 19**Kä min ruac Thɔɔl ke bööth palä, cu nuɛn wec ji Pi-li-thet rɔ rep ε Lɔŋ. Cu Thɔɔl bööth palä jiök i, “Päl laɔt.”
- 20**Kä cue ney tin te keel ke je mat, kä cuke wä kɔɔr. Kä cuke ji Pi-li-thet jek nuɛn mi dijt, ε näke rɔ ni kä rɔ.
- 21**Kä cu ji Yi-be-ru tin te keel ke ji Pi-li-thet ni wen wijnikien, rɔ mat ji I-the-rel tin te keel ke Thɔɔl kene Jo-na-than.
- 22**Kä mää ci ji I-the-rel diaal tää ca rɔ tɛɛ rey päämni wec E-pa-rim ε liŋ i ci ji Pi-li-thet rɔ bar, cuke rɔ cuɔm kɔɔrien ke kɔr.
- 23**Inɔ cu Kuoth Nhial I-the-rel kän en cäŋ emɔ. Kä cu kɔr räth a be Beth-a-wen bäl.

Tää ci tuɔk ke kɔr kɔr

- 24 Kä cu j̄i l-the-rel buoth ke näk en cāṅ ɛmɔ. Ke yöö ci Thool naath yac j̄i, “Kueth ake ram ɔ bi m̄ith ɔ en wale a /k̄an rɔ ni col kä j̄i t̄erä.” Cue thil ram mi läth mjeth thokde.
- 25 Kä cu ney diaal ben rey ruɔɔp mi ci thiṅṅ ke tuar.
- 26 Mëe cike coth ruup. Cua tuar j̄ek p̄en ni jen, kä cue thil ram mi met̄ je, ke yöö dualke ke yac.
- 27 Kä Jo-na-than /kenɛ yac guan ke naath liṅ. E jen cue keet in te t̄etäde cuot th̄iikä tuar, kä cue m̄ith ke tuar, a bi wāṅke lep kä buoth.
- 28 Kä cu ram kel ɛ j̄iök j̄i, “Ci guur naath luek ke yac wee j̄i, ‘Kueth ake ram ɔ bi m̄ith en wale mɔ.’ ” E jen näk buoth ɛ naath ɔ.
- 29 Kä cu Jo-na-than wee j̄i, “Kä guṅṅ ce wec yiaṅ, nënɛ je yān ci waṅdä lep j̄idi kä buoth, ke yöö cā mi tot met̄ kä tuar.
- 30 Dere ku le goaa j̄idi mi /ci naath m̄ith en wale ke mjeth j̄i t̄erien in ca j̄ek. Kua le mät car be ke ney ti ku le ṅuan j̄idi ca näk t̄ɔ kä j̄i Pi-li-thet.”
- 31 Kä cuke j̄i Pi-li-thet joc en cāṅ ɛmɔ ni kä Mik-mac amāni A-ya-lon. En guāth ɛmɔ cu naath buoth ke näk elɔṅ.
- 32 Kä cuke kac rey kä tin ca p̄ec, cua det ke yɔk ke dey yɔk ṅut kä piny. Kä cuke ke cam keel ke riem.
- 33 Kä cuke je ben lar Thool j̄i, “Ci naath Kuoth Nhial duer duer, ke mjethdien ke riṅ a te riemde th̄in.” Kä cu Thool wee j̄i, “/K̄anɛ ṅath. L̄ere yā pām mi diit wāne mi.”
- 34 Kä cu Thool ke j̄iök j̄i, “D̄ake rey nath, laṅ ke j̄i ‘E ramɔ nööṅ th̄äakde kie dele, kä bia ke ben näk wāne mi, kä bia cam. /Cuare Kuoth Nhial duir̄ikä ke mjethdun ke riṅ keel ke riemde.’ ” Cu ram ɔ ben ke th̄äakde ke wäär ɛmɔ, kä cua ke näk en w̄ini.
- 35 Kä cu Thool Kuoth Nhial t̄ath ȳik. Kä cua jen ȳik in nhiam mëe cue t̄ath Kuoth Nhial.
- 36 Kä cue wee j̄i, “Guɔɔrne j̄i Pi-li-thet en wääri banɛ ke wā p̄ec māni runwaṅ. Kä /cuane raan päl kä ke.” Kä cuke wee “L̄atni mɔ guici goaa ɔ.” Duunde yöö cu bööth palä wee j̄i, “Thiēcne Kuoth ke nhiam wāne mi.”
- 37 Kä cu Thool Kuoth thiec j̄i, “D̄ëe wā k̄oor j̄i Pi-li-thet? Kä bike kam j̄i l-the-rel?” Kä duunde yöö /kenɛ je loc en cāṅ ɛmɔ.
- 38 Kä cu Thool wee j̄i, “Bia wāne mi, yen bööth nath diaal. Kä bīaa ṅacne je, ɛ duer ṅukä ca lat en wale mɔ.

³⁹Ke yöö yacä rö ke Kuoth Nhial, in kään I-the-rël, en ramö ci duero ba näk, a cäj ε gatdä ni Jo-na-than bä.” Kä cue thil ram kel røy nath mi cu je loc.

⁴⁰Kä cue j̄i I-the-rël diaal j̄ök j̄i, “Bia te kuj̄i kel, kä kōne Jo-na-than bakō te kuj̄i in dōŋ.” Kä cu naath Thoöl loc j̄i “Lät̄ni mō guici goaa o.”

⁴¹Kä cue wee j̄i, “Ay Kuoth Nhial ni Kuoth I-the-rël, enu /keni yä loc o en wale? Mi duer emε tēē kä yä kie kä Jo-na-than gatdä, Ay Kuoth Nhial ni Kuoth I-the-rël ŋun U-rim. Kä mi te duer ke j̄i I-the-rël, ŋun Tu-mim.” Kä cua Thoöl kene Jo-na-than, duunde yöö cu naath thil th̄in.

⁴²Kä cu Thoöl wee j̄i, “Yuore gaakni kamda kōne gatdä ni Jo-na-than.” Kä cua Jo-na-than.

⁴³Kä cu Thoöl Jo-na-than j̄ök j̄i, “Läri yä min ci lat̄.” Kä cue lar̄ je j̄i, “Cä tuaar mi tot got ke w̄ic keetdä mi te tetädä, cä cu cam. ε yän ε ne, a kua liw̄.”

⁴⁴Kä cu Thoöl wee j̄i, “Dee Kuoth yä näk. Mi /kan̄ j̄i näk.”

⁴⁵Kä cu naath Thoöl j̄ök j̄i, “ε ba Jo-na-than in ci luäk ε diit̄ ε mi nōŋ j̄i I-the-rël ku näk? Bakō yac̄ nike ciöt Kuoth in tēk, en yöö thile miem kel mi bi pen piny kä je. Ke yöö min ce lat̄ wale, lätde je ke luäk Kuoth.” Ino cu naath Jo-na-than cu kän līth.

⁴⁶Kä /ken Thoöl j̄i Pi-li-thet̄ le guōŋr. Kä cuke cu wä wij̄nikien.

Ruec Thoöl kene j̄i dhōaare

⁴⁷Ni mēē ku Thoöl a kuäär kä I-the-rël, cue nyiēeny ke j̄i tēre diaal kuj̄ini diaal, ce nyiēeny ke j̄i Mo-ab kene j̄i A-mon, ke j̄i ε-dōm, kene kuar̄ Dho-baa, ke j̄i Pi-li-thet̄. Kä guath̄ diaal tō ce nyiēeny ke ke tō, ce ke joc.

⁴⁸Cue nyiēeny ke ke a bum, cue ke joc amāni j̄i Ä-ma-lek, cue j̄i I-the-rël luäk kä tin diaal tin cike mak̄.

⁴⁹Kä täame cu gaat Thoöl a Jo-na-than, kene Ic-wi, ke Mal-ki-cuwa. Kä ciöt nyieetke daj̄ rēw a Me-rēb nyaade min kēē, kene Mi-kal nyam in totdien.

⁵⁰Kä cu ciöt ciek Thoöl a Ä-yi-no-am nyaa Ä-yi-madh. Kä ciöt kuar̄ rēmdε a, Ä-bi-ner gat Ner in la guan̄len Thoöl.

⁵¹Kä cu Kic a guan̄ Thoöl, kä Ner ε guan̄ Ä-bi-ner tin la gaat Ä-bi-el.

⁵²Ke n̄in Thoöl cue teke kōori ti bēc bēēc ke j̄i Pi-li-thet̄. Kä mō ce wut mi gueth nen o la ja matde puōnyde.

1 Tham 15

Kor̄ ke j̄i Ä-ma-lek

- ¹Kä cu Tha-muel Thool jöök i, “Ci Kuoth Nhial yä jāk kā jī, bā jī yier ala kuäär nēenike ni jī l-the-rēl. Täāme liŋ ruaacni Kuoth Nhial.
- ²Neme ε min laar Kuoth Nhial in la Ruey Ḡḡaa ε i, ‘Bā jī Ä-ma-lek duāc ke mēē cike jī l-the-rēl päth dup, mēē bāke raar kā l-jēp.
- ³Wēr en täāme wēr näk jī Ä-ma-lek, näk tin diaal tin teke ke. Cu duḡḡr päl thīn, näk wutni diaal ke män, ke gaat, ḡḡk, ke muḡli ke det ke thḡḡḡḡali.’ ”
- ⁴Kä cu Thool naath cōal kā Tε-la-im, kā cue ke kuen ala ney ti bathdōori ti kur rēw, ke ney ti bathdōori ḡḡḡ wäl kā Juda.
- ⁵Kä cu Thool ben liep tḡḡcā rēy loḡlā wec jī Ä-ma-lek.
- ⁶Kä cue jī Kεen jöök i, “Wuḡce rō rēy jī Ä-ma-lek, kie bā ye näk ke ke keel. Ke ḡöō cia jī l-the-rēl diaal lät kā mi ḡḡaa mēē bāke raar kā l-jēp.” Cu jī Kεen jīεen rēy jī Ä-ma-lek.
- ⁷Kä cue jī Ä-ma-lek joc ni kā Ä-wi-la a räth ni kā Cur min la nhiam l-jēp.
- ⁸Kä cue Ä-gag kāp a tēk, kā cue ney diaal näk kōḡr.
- ⁹Duunde ḡöō /ken Thool Ä-gag näk, kene det tin ḡḡw, kene ḡḡk, kḡḡal tin ci buuth kene rueeth deet rōmni, ke tin diaal tin ḡḡw /kene ke näk. Kä cue tin diaal tin thil luot näk.

Lok Thool ala kuäär

- ¹⁰Kä cu ruac Kuoth Nhial ben kā Tha-muel wee i,
- ¹¹“Cā duer ke ḡöō cā Thool jak kā Kuäär. Cε kac jōk kā yä, kā /cε lät ni luēēkā.” Kä cu loc Tha-muel jīäak, kā cue Kuoth Nhial pal ke wäär keeliw.
- ¹²Ni ke runwaŋ cu Tha-muel keer ke ḡöō be Thool wā lor kā cua jöök i, “Ci Thool wā kā Kar-mel. Kä cε rō tḡḡh cuut en wīni, kā cue rēt kā Gil-gal.”
- ¹³Cu Tha-muel ben kā Thool, kā cu Thool ε jöök i, “ε puḡth Kuoth Nhial teke jī. Cā ruac Kuoth Nhial lät.”
- ¹⁴Kä cu Tha-muel ε loc i, “Kä εŋu lieŋä cεtke muaar ḡḡḡk kene det ε?”
- ¹⁵Kä cu Thool ε loc i, “Nōōŋ ken ke kā jī Ä-ma-lek. Ca ḡḡk tin ḡḡw kene det päl, ke ḡöō bāke thöp Kuoth Nhial Kuothdu ala muc. Kä cakḡ duothkien näk ni ken diaal.”
- ¹⁶Kä cu Tha-muel ε jöök i, “Cuŋni! Bā jī lar min ci Kuoth Nhial ε lätḡä min waŋ.” Kä cu Thool ε jöök i, “Latḡε.”
- ¹⁷Kä cue wee i, “A cāŋ guici rōḡdu a kuiyi waŋdu, /cie jīn bööth thuk duēli l-the-rēl? Ci Kuoth Nhial jī yier ala kuäär l-the-rēl.

- 18 Kä ce ji jak i, 'Wër däk ney tɔ ji dueeri tɔtɔ, ji Ä-ma-lek, wër nyieenyni ke ke amäni mi cike thuk.'
- 19 Kuε la ηu /keni ruac Kuoth Nhial liη ɔ? Eηu curi ku ε laη ni mi jiäak waan Kuoth Nhial ɔ, a bi kɔη ni kuak ɔ?"
- 20 Kä cu Thool Tha-muel jiök i, "Yän cä ruac Kuoth Nhial liη, cä wä jäkäde, cä ji Ä-ma-lek näk ken diaal, kä cä Ä-gag kuäärien nööη.
- 21 Kä /kenε naath yɔk tin ca pęc näk, ke yöö bake ben thöp Kuoth Nhial Kuothdu ala muc kä Gil-gal."
- 22 Kä cu Tha-muel wee i, "A ku Kuoth Nhial nhok ni luuri kenε muc, ε loη kä yöö ba jɔwde luoth? nenε, luth gɔaa ni jen kä muc, Kä lienη gɔaa ni jen kä thiol rueeth roomni.
- 23 Lokde cɛtdε ke duer titni, kä buɔm wec cɛtdε ke jiäak kuthni guäyni. Ke yöö ci ruac Kuoth Nhial lok amäni jen bä ce ji lok ala kuäär."
- 24 Kä cu Thool Tha-muel jiök i, "Yän cä duer. Ke yöö cä ruac Kuoth Nhial lok kenε ruacdu, ke yöö cä dual ke naath a cä liη ni ruacdien.
- 25 Ke kuic εmɔ, yän laηä ni ji, päli yä duerä, kä luɔcne jɔk keel ke yöö dëe Kuoth Nhial wä pal."
- 26 Kä cu Tha-muel ε loc i, "Cä bi loc jɔk keel ke ji ke yöö ci riet Kuoth Nhial lok, kä ce ji lok ke yöö biä kuäär kä I-the-rel."
- 27 Kä min jien Tha-muel, cu Thool biide káp, kä cue rëët.
- 28 Kä cu Tha-muel ε jiök i, "Ci Kuoth Nhial kuäär I-the-rel rët kä ji en wale kä ce je kam guan thieekädu, mi gɔaa ni jen kä ji.
- 29 Kä ci Kuoth I-the-rel kac bi kac, kä ce rɔ bi rit. Ke yöö cie raan, ε dere rɔ rit."
- 30 Kä cu Thool wee i, "Yän cä duer. Kä täämε ku yä moc ke luth nhiam bööthnikä kenε nhiam ji I-the-rel, rietne rɔ keel, ke yöö dëe Kuoth Nhial Kuothdu wä pal."
- 31 kä cu Tha-muel wä keel ke je, kä cu Thool Kuoth Nhial pal.
- 32 Kä cu Tha-muel wee i, "Nöη ni yä Ä-gag kuäär ji Ä-ma-lek." Kä cu Ä-gag ben kä je ke ηath wee i, "E puc ci guāath lieth thuɔk."
- 33 Kä cu Tha-muel wee i, "Cɛtnike mää ci thepdu män jak kä thil gaat, inɔ bä bi muɔr thil gat rey mään." Cu Tha-muel Ä-gag näk nhiam Kuoth Nhial kä Gil-gal.
- 34 Kä cu Tha-muel cu wä kä Rama. Kä cu Thool wä wiide kä Giba.

³⁵Kä /ken Tha-muel Thool le nen amäni nin lieth Thool, duunde yöö cu Tha-muel Thool par. Kä cu Kuoth Nhial duer ke yöö ce Thool jak kä kuäär kä l-the-rel.

1 Tham 16

Kuëny Dee-bid ala kuäär

¹Kä cu Kuoth Nhial Tha-muel jöök i, “E bi Thool ku par amäni ney, kä neeni je cä lok en yöö ba kuäär kä l-the-rel? Thienj tuundu ke lieth, kä bij ben jak kä Jethi raan Beth-le-yem ke yöö cä ro moc kuäär rey gankε.”

²Kä cu Tha-muel wee i, “Kä bä ku le wä idi? Ke yöö mi wä Thool ε wä lin, be yä näk.” Kä cu Kuoth Nhial wee i, “Nan thäk ke ji keel, kä bi cu wee ‘Bake yöö bä Kuoth Nhial ben thöp muc.’

³Kä col Jethi ke muc, kä bä ji nyuoth min bi lat. Kä bie cu yir ala kuäär en ram min bä lar ji.”

⁴Cu Tha-muel lat ni min ci Kuoth Nhial ε lar, cuε ben kä Beth-le-yem. Kä cu bööth wec ε ben lor ke dual, kä cuke wee i, “E mal bëë ji mo jock?”

⁵Kä cuε wee i, “E mal. Yan baε ke yöö bä Kuoth Nhial ben thöp muc. Lëye ro, kä bia wane muc thöp keel.” Kä cuε Jethi lëy keε gaatke, kä cuε ke coal guäth mucä.

⁶Mëë cike ben, cuε Eli-ab guic kä cuε wee i, “E puc min ci Kuoth Nhial ε yir te nhiamde mi.”

⁷Duunde yöö cu Kuoth Nhial ε jöök i, “Cu pek ke nënde keεe bäre, yan cä lok. Ke yöö yan cä guic ni min neen naathε. Ke yöö guic naath ni min te raar, kä yan kuε le guic ni loc.”

⁸Kä cu Jethi Ä-bi-na-dab col, kä cuε wä ke nhiam Tha-muel. Kä cu Tha-muel wee i, “E yan i /ken Kuoth Nhial ε kuany bä en ram emε.”

⁹Kä cu Jethi Camaa jak kä wä. Kä cu Tha-muel wee i, “E yan i /ken Kuoth Nhial ε kuany bä en neme.”

¹⁰Kä cu Jethi gaatke danj bärōw jak kä wä ke nhiam Tha-muel. Kä cu Tha-muel ε jöök i, “/Ken Kuoth Nhial ke kuany ken ney titi.”

¹¹Kä cu Tha-muel ε thiec i, “Ke ken gaatku diaal tëë wane ti?” Kä cuε loc i, “Ci duoth ni gat in tōtdien jōōr, ε jen guic det o.” Kä cu Tha-muel wee i, “Jak nie kä raan a je bä. Kä canε bi nyuur amäni mi ce ben wane mi.”

¹²Kä cuε raan jak kä cuε ben. Kä jen tëë ke nhiam mi goaa, ke wänj ti gow, kä goaa puonyde. Kä cu Kuoth Nhial wee i, “Jieε ro, kä yire, ε jen.”

13 Kä cu Tha-muel tun in te liceth thın kan, kä cue je yier rey gan man. Kä cu buom yieekä Kuoth Nhial ben kä Dee-bid en cänj emo a wee wä. Kä cu Tha-muel wä kä Rama.

Lät Dee-bid ke Thool ikä

14 Täame cu yiëë Kuoth Nhial jien kä Thool, kä cu yiëë mi jiaäk mi bä kä Kuoth Nhial ben kä je.

15 Kä cua Thool jiök e laatke i, “Nene ci yiëë mi jiaäk mi bä kä Kuoth ben kä ji.

16 Kä jiozni ney kon latku ti te nhamdu ti, ke yöö bako ram mi näc puot thuom gor. Ke yöö mi wä yiëë in jiaäk in bä kä Kuoth Nhial ben kä ji, be thom puot, kä be cu jien.”

17 Kä cu Thool laatke ku jiök i, “Gore ya ram mi näc puot thuom agoaa, kä nöje je ya.”

18 Kä cu nuët kel e loc i, “Yän Cä gat Jethi raan Beth-le-yem nen, jen näce puot agoaa, e wut mi goaa kä njeny, e wut kor kä näce ruac. Kä te Kuoth Nhial keel ke je.”

19 Ke kuj emo, cu Thool Jaak jak kä Jethi wee i, “Jak ni ya kä gatdu ni Dee-bid min guic det.”

20 Kä cu Jethi muul kan, kä cue jokde moc ke juray kene yök konj, ke dey deet böwni cue ke jak kä Thool ke gatde ni Dee-bid.

21 Kä cu Dee-bid ben kä Thool, kä cue je lät ikä. Kä cu Thool e nhok eloj, kä cua room muotde.

22 Kä cu Thool Jethi jak kä raan jiök e je i, “E Dee-bid lätdä i kä, ke yöö nhokä je.”

23 Kä mo ci yiëë in jiaäk in bä kä Kuoth ben kä Thool o, la Dee-bid thom a puot. La yiëë in jiaäk a jien kä je, kä be cu jien.

1 Tham 17

Dep Gol-yath ke ji I-the-rel

1 Täame cu ji Pi-li-thet neekien dol ke kuj kor, kä cuke ro dol kä Tho-ko wec Juda, kä cuke ben puat kam Tho-ko kene Ä-dhe-ka rey cien e-pec-da-mim.

2 Kä cu Thool kene ji I-the-rel ro dol, kä cuke puat loolä Elaa, kä cuke tuoj köorien kuany ke ji Pi-li-thet.

3 Cu ji Pi-li-thet cuoj wij paam kuj loolä, kä te ji I-the-rel wij paam kuj loolä kuj in doj, ku lööl e te kamdien.

⁴Kä cue teke wääth koor mi cu ben raar tuon j̄i Pi-li-thet, mi cōali Gōl-yath mi mō raan Gēth, wut mi pāär bāre ke juath t̄etni dan bākēl.

⁵Kä te w̄icde ke kum yieethä min yian. Kä ce puonyde moc ke kōt yieethä, kä en yieeth ε mō pāär thiakde ke yiōw ḡieriekni ti bathdōori dhieec.

⁶Kä ce ciōke pōth yieeth in yian, kä te wuōōke ke yieeth in yian mi ce lāth th̄in.

⁷Kä mutde c̄et tan̄de ni ke rij̄w j̄iōn, Kä thiak muōtde pāäre ni ke thiak yiōoni landiini ti kur bākēl. Kä te rōom muōtde nhiamde.

⁸Cue cuōn kä cōle tuōn l-the-rel j̄, “Enu cia cuōn ε cia tuōn koor kuany o? Kä cie yān raan Pi-li-thet tääme, kä ke yen nee Thōol? Kuēnye rō raan, kä a je bā kä yā.”

⁹Mi wee korā wā luān a be yā nāk, kä bi ney cuā jaan̄kun. Kä mi wāā je wā puōt a bā nāk, kä bi yen a jaan̄ko, bia ney lätikā.”

¹⁰Kä cu raan Pi-li-thet wee j̄, “Cā tuōn l-the-rel d̄ep en wale. Muōce yā raan mi nyieēny ke yā.”

¹¹Kä mēē ci Thōol kene j̄i l-the-rel diaal ruac ran Pi-li-thet lin, cuke dual elōn.

Dee-bid däärwec Thōol

¹²Tääme cu Dee-bid a gat wutdā mi raan Ep-rath kä Beth-le-yem rōol Juda, mi cōali Jethi, mi teke gaat bādāk. Kä ca wut mi ci dōn mēē Thōol ε kuäär.

¹³Kä gaatke dan̄ diok tin d̄it cike wā koor keel ke Thōol. Kä ken gaatke dan̄ diok tin ci wā koor ε, Eli-ab gatde min k̄ēē, kene Ä-bi-na-dab, ke Camaa.

¹⁴Kä Dee-bid ε gat in tōtdien. Kä cu gatdi dan̄ diok tin d̄it Thōol guōōr,

¹⁵duunde yōō Dee-bid la bēē kä wee kä Thōol, ke yōō be det guān ben laak kä Beth-le-yem.

¹⁶Kä la raan Pi-li-thet j̄i l-the-rel ben a d̄ep, ke runwan̄ kene thian̄ ke nin̄ ti j̄ieen n̄uaan.

¹⁷Ke cān̄ kel, cu Jethi gatde ni Dee-bid j̄iōk j̄, “Kāni dieny nuōp mō ci tuako, kene jurayni dan̄ wāl t̄it̄i, nōh̄nike gaatmuōōr w̄ic ke p̄eth.

¹⁸Kä nōh̄ni böōth r̄em̄dien ruōt caak dan̄ wāl t̄it̄i bā, kä guic t̄āā ganmuōōr, kä nōh̄ni n̄oak kä ke.”

¹⁹Kä ken ke Thōol ke j̄i l-the-rel diaal, teke loōlä Elaa nyieenyke ke j̄i Pi-li-thet.

²⁰Kä n̄ike runwan̄ cu Dee-bid det ban̄y yieen deet, cue kuake yian, kä cue wā c̄etnikē min ci Jethi ε lar̄ je cue cop w̄ic kä wā naath koor ε cuake ciok koor.

²¹Kä cu j̄i l-the-rel kene j̄i Pi-li-thet tuōn koor kuany a guecke ni rō.

- 22 Kä cu Dee-bid ḡak bany ney tin gueec kuakni, kä cue riḡ tuḡḡni koḡ, cue wä jek ke gaatman.
- 23 Kä min ruace ke ke, nenε, cu wäath ni Gḡl-yath raan Pi-li-thet kä Gēth, ben raar tuḡḡ jḡ Pi-li-thet, latde tēē ce kḡn lat ke nhiam. Kä cu Dee-bid ε liḡ.
- 24 Kä mēē ci jḡ I-the-rel diaal ε nen, cuke dual εḡḡ kä cuke ro bar ke je.
- 25 Kä cu jḡ I-the-rel wee j, “Nεeni wut ε bēē mo? ε puc bēē ke ḡöō be jḡ I-the-rel ben dēp. Kä ram ε bi je näkḡ, bi kuäär ni Thḡḡl je moc riḡḡ mi dḡḡt, kä be je kam nyaade bä, kä ci dhḡr guḡḡ thḡḡbok bi luny, kä I-the-rel.”
- 26 Kä cu Dee-bid ney tin te cuḡä kuthde thiec j, “ḡḡḡ mi ba lät kä ram mi ci je näk, εn raan Pi-li-thet εmo, a ce pḡc I-the-rel woc? Kä εḡa εn raan Pi-li-thet ε /kan cueḡ ḡ, min dēē nεε Kuoth mi tēk ben dēp ḡ?”
- 27 Kä cu naath ε luḡc ni min ci ken ε kḡn lar j, “Nεmε ε jεn min ba lät kä ram in bi je näk.”
- 28 Täämε cu däman in dḡḡt ni ḡli-ab ε liḡ min ruace ke naath. Kä cue kēc ke Dee-bid, kä cue wee j, “ḡḡḡ nḡḡḡ jḡ εn wḡnε mi ḡ? Kä εḡa ci bany det tin tot tin kḡḡn ḡ rey dḡaar? Dḡcä liakdu, kenε thil loaacdu. Bi nike ḡöō bi koḡ ben nen.”
- 29 Kä cu Dee-bid wee j, “ḡḡḡ cä lεḡ εn täämε? Ci ḡän lar ni riet kä roa?”
- 30 Kä cue jḡεn kä je wee kä radḡdien, kä cue ruac ke je nike jεn duḡḡp in nhiam. Kä cua je loc bä nike jεn duḡḡp in wen.
- 31 Kä mēē ca ruac ēē lat Dee-bid ε liḡ, cuake ben laḡ Thḡḡl. Kä cue je jāk kä raan.
- 32 Kä cu Dee-bid Thḡḡl jḡḡk j, “A thil ram mi dual ke kuḡ ran Pi-li-thet. Bi jaḡḡdu wä nyiēeny ke je.”
- 33 Kä cu Thḡḡl Dee-bid jḡḡk j, “/Ci roḡ ke ḡöō bi wä nyiēeny ke jεn raan Pi-li-thet εmo. Ke ḡöō ε jḡn gat, kä jεn ε raan koḡḡ ni kuēēkade.”
- 34 Duunde ḡöō cu Dee-bid Thḡḡl jḡḡk j, “ḡän la yienä det guḡḡr. Mi ci lony kie kuaylet do roḡmä kḡp rey deet.
- 35 La je a guḡḡrä kä bä nyiēeny ke je mäni mi cä ḡar thokde. Kä mi ce ro riet ḡä la kaḡpä je tḡkde, bä yiath a bä näk.
- 36 ḡän cä lony kenε kuaylet näk. ḡn raan Pi-li-thet ε /kan cueḡε be ceḡke kel kä ke, ke ḡöō ce nεε Kuoth in tēk dēp.”
- 37 Kä cu Dee-bid wee j, “Bi Kuoth Nhial ēē käänä kä lony kä käänä kä kuaylet, be ḡä kḡn tēdä ran Pi-li-thet ε mi.” Kä cu Thḡḡl ε jḡḡk j, “Wēr, kä bi Kuoth Nhial teke jḡ!”

38 Kä cu Thool Dee-bid kum ke kuak kööre. Cue wı̄cde moc kum yeethä min yian, kä cue puɔnyde poth yiëeth.

39 Kä cu Dee-bid thepde yian jokdien kä cue jal ɣɔn ke ke, ke ɣöö /ken ke met cienj. Cue Thool jiök j̄, “/Cä bi wä ke ken t̄ī. Ke ɣöö /kan ke met cienj.” Kä cue ke kam raar.

40 Kä cue kuake kan, kä cue ɾo kuëny guiy daŋ dhieec ti puath puaath rey waŋ, kä cue ke lāth rey gökäde. Kä te bääre tetäde, kä cue ben thiekä ran Pi-li-thet.

Juc Dee-bid ke Gɔl-yath

41 Kä cu raan Pi-li-thet ben thiekä Dee-bid, a te room muɔtde nhamde.

42 Kä mëe ce Dee-bid guic, cue je cany. Ke ɣöö ε dhol, mi goaa guecde.

43 Kä cue Dee-bid jiök j̄, “A ku ɣän ε j̄ok, mo bëe kä ɣä mo ke ketni?” Kä cue Dee-bid kueth nı̄ke kuthke.

44 Kä cue Dee-bid jiök j̄, “Bër kä ɣä, bä riŋdu ben kam diit nhial kene lëy d̄aar.”

45 Kä cu Dee-bid ε jiök j̄, “Bër kä ɣä ke mut kene thep ke yiëeth in gaŋi ciöku. Kä bä ben kä j̄i ke ciöt Kuoth Nhial in la Ruey ɣaa, Kuoth j̄i l-the-rel, tin ci d̄ep.

46 En wale bi Kuoth Nhial j̄i kam ɣä, kä bä j̄i näk, a bä wı̄cdu ɲuɔk raar. Kä bä riŋ neeni Pi-li-thet kam diit nhial kene lëy d̄aar en wale. Kä ba je cu ɲac ε j̄i wec muɔɔn diaal En ɣöö te l-the-rel ke Kuoth,

47 Kä ba ɲac ε duɔl ε mi en ɣöö /cie thep kä /cie mut k̄an Kuoth Nhial ε neeke mo. Ke ɣöö ε kor Kuoth Nhial be ye kam ney.”

48 Kä mëe ci raan Pi-li-thet ben kä Dee-bid, cu Dee-bid ben ke p̄eth nham koɔr a röme ke raan Pi-li-thet.

49 Kä cu Dee-bid tetde lāth rey gökä kä cue guëy kam raar, kä cue je yuɔr ke piwit, cue raan Pi-li-thet bök ni nham kaandē. Kä cu guëy coth ni dääre, kä cue t̄æth ke nhamde.

50 Ino cu Dee-bid raan Pi-li-thet joc kä cue je näk ke bäär kene guëy. Kä thile mut mi te tetäde.

51 Kä cu Dee-bid riŋ, cue wä cuɔŋ wij̄ ran Pi-li-thet, kä cue thepde gueeth raar gökäde, cue je näk kä cue wı̄cde ɲok ke je. Mëe ci j̄i Pi-li-thet ε nen en ɣöö ci wääthdien liw, cuke ɾo bar.

52 Kä cu j̄i l-the-rel kene j̄i Juda ɾo j̄iec ke koɔk guɔɔrke j̄i Pi-li-thet a räth ni loɔlä amäni thok cienj Ek-ron, cua j̄i Pi-li-thet näk dup in j̄iec ni kä Cä-ra-yim aräth ni kä Gëth kene Ek-ron.

53 Kä cu j̄i l-the-rel ɾo rīt jucädien, kä cuke wecdien ben p̄ec.

54 Kä cu Dee-bid wɨc ran Pi-li-thet nan̄ kä Jε-ru-tha-lεm. Kä cue mutde lath kemekäde.

Däc Thool ke Dee-bid

55 Mëë ci Thool ε nen̄ i ci Dee-bid nyiëny ke raan Pi-li-thet, cue Ä-bi-ner bööth rεm thiec̄ i, “E gat na εn dhɔl ε mi?” Kä cu Ä-bi-ner weē i, “Cεtnike ciöt Kuoth, yan̄ kuecä je.”

56 Kä cu kuäär weē i, “Gorē je ε gat na εn dhɔl ε mi.”

57 Kä mëë ci Dee-bid luny jɔk näk̄ ji Pi-li-thet, cu Ä-bi-ner ε nööŋ nham Thool te wɨc ran Pi-li-thet tetäde.

58 Kä cu Thool ε thiec̄ i, “E jin̄ gat na, maath dhɔle?” Kä cu Dee-bid ε loc̄ i, “E yan̄ gat jänädu ni Jεthi raan Beth-lε-γem.”

1 Tham 18

1 Kä mëë cε thupk ke ruac ke Thool, cu Jo-na-than ε nhok̄ cεtke puɔnyde.

2 Kä cue cu te keel ken ε Thool nie cän̄ ɔ, /kenē je lε nhök loc̄ dhɔr guan̄.

3 Kä cu Jo-na-than ruac mat kenē Dee-bid, ke yöö nhökē je cεtke puɔnyde.

4 Kä cu Jo-na-than biidē in te puɔnyde kam̄ Dee-bid, kenē thepde, ke bääre, amäni laakdē bä.

5 Kä guath diaal tin la Thool Dee-bid a jäk̄ kä thɨn̄, la gowkē ke je. Cu Thool je cu jak̄ kä boöth rēm. Kä cu loc̄ nεeni diaal tεeth, amäni bööth Thool bä.

Nyier Thool ke Dee-bid

6 Kä min luny Dee-bid jɔk̄ näk̄ ran Pi-li-thet, cu män̄ ben raar rεy wɨni l-the-rεl diaal, bäkē kä kuäär ni Thool tuarkε̄ kä duthkē, ke tuaari tethkǟ loaac ke buɔl.

7 Kä min duthkē, cukē tuar̄ i, “Ci Thool nεy ti bathdɔr̄ näk̄, Kä ci Dee-bid nεy ti bathdɔri wäl̄ näk̄.”

8 Kä cu Thool këc̄ elɔŋ, ke yöö ci ruac ε mɔ̄ locdē lok̄. Kä cue weē i, “Laar kenē Dee-bid tēē bathdɔri wäl̄, kä yan̄ taɔ̄ ke bathdɔr̄. Kä εŋu derε̄ ku lε jek̄ ɔ cie ni kuäär?”

9 Nie cän̄ εmɔ̄ cu Thool Dee-bid tit.

10 Mëë ruɔndē cu yiëë mi jiaäk̄ mi bä kä Kuoth ben kä Thool, cue yɔŋ nie dhɔrē, kä puɔt̄ Dee-bid thom̄ cεtkē min wen. Kä Thool te mutdē tetädē,

11 Kä cue mutdē kal nhial kiē riw, larε̄ je ke locdē i, “Bä Dee-bid yiath puɔny duëel̄.” Duundē yöö cu Dee-bid ε kol̄ ni kä rεεw.

12Dual Thool ke Dee-bid, ke yoo ci Kuoth Nhial jien ka je, ka tee keel ke Dee-bid.

13Cu Thool Dee-bid woc kutde, ka cue je jak ka booth bathdora. Ka cu Dee-bid neeke both koor.

14Ka cu tee diaal tee ce lat gow, ke yoo te Kuoth Nhial keel ke je.

15Ka mee ci Thool e nen i gow ti diaal ke je cue dual ke Dee-bid.

16Ka cua Dee-bid nhok e ji l-the-rel diaal kene ji Juda. Ke yoo ce ke both koor.

Kuën Dee-bid ke nyaa Thool

17E jen cu Thool Dee-bid jiook i, "Nyaada min diit ni Me-reb en. Yan ba kam ji ala ciekdu. Bi lat ni ya ika ke buom, ter koori Kuoth Nhial." Ke yoo car Thool e ke locde i, "A je /ca nak e yan, a je nake e ji Pi-li-thet."

18Ka cu Dee-bid Thool loc i, "E yan na ka e dhora miqa ni ka l-the-rel, min dee yan a cow nyaa Kuar ke je?"

19Ka ke guath in dee Me-reb nyaa Thool kam Dee-bid, cua kam Ed-ri-el raan Me-yo-lath ala ciekde.

20Ka taame cu Mi-kal nyaa Thool Dee-bid le nhok. Ka cua lar Thool, ka cue locde nhok.

21Ka cu Thool e leni car ke locde wee i, "A je kamä je, dora ba mi kaapa ni je, dora ba je cu nak e ji Pi-li-thet." Ke kuic emo cu Thool Dee-bid nyok ke jiook i, "En taame biä cow nyaada."

22Ka cu Thool laatk e jiook i, "Ruace ke Dee-bid geka, jioke je i 'Kuäär teth locde ke ji, ka bööthke diaal nhokke ji en taame, kuä cow nyaa kuar.' "

23Ka cu laat kuar ruac emo lat jith Dee-bid. Ka cu Dee-bid wee i, "Guic yen e taame e mi tot en yoo biä cow nyaa kuar, guca je ka ya /ce bi ben, e yan can mi /ca nac?"

24Ka cu bööth Thool lar min ci Dee-bid e lar.

25Ka cu Thool ke jiook i, "Wiaa jiook e je i 'E kuäär i thile yok kuën ti gööra, gööra ni yoo bi ney ti kuor nak ka ji Pi-li-thet ti /kan cue, ke yoo ba cut kuar ka ji tere.' " Nomo e cap mi ci Thool e lat ke yoo ba Dee-bid cu nak e ji Pi-li-thet.

26Ka min ci bööth Thool laa tiji ben lat Dee-bid, cue locde nhok elon ke yoo ba cow nyaa kuar, a /ken kuën ni ben.

27Cu Dee-bid kene neeke wa cua ji Pi-li-thet ti kur rew nak. Ka cue ney ti /kan cue gupkien nok ka cue ke nöön, ka cue ke thop kuäär ni ke pekdiën keeliw, ke yoo ba cow nyaa kuar. Ka cu Thool e kam nyade ni Mi-kal ala ciekde.

28 Kä meë ci Thool ε ηαc εν γοο Kuoth Nhial te keel ke Dee-bid, kä nhoake je ε nyade ni Mi-kal,

29 Cu Thool ηot ke dual ke Dee-bid. Kä cua guan tëre ni cianj.

30 Kä la kuar rēm jī Pi-li-thet a bä koor, cētke min wen, kä Dee-bid la nyinke a reep ni rō ke gooy kä bööth Thool tin kōη. Ke kujc εmō cua ciōtde ηαc ελōη.

1 Tham 19

Gor Thool ke näk Dee-bid

1 Kä cu Thool ruac ke gatde ni Jo-na-than ke bööthke diaal εν γοο ba Dee-bid näk. Duunde γοο Jo-na-than gat Thool nhoke Dee-bid ελōη.

2 Kä cue ben lar Dee-bid j, “Guaar gore näkdu. Ke kujc εmō tit rō j ruun ke runwanj, teeyni rōodu guäth mi /ca ηαc.”

3 Kä bä wä kōne guaar bakō wä cuōη rey kaakni guäth in tji thin, kä bä ruac ke guaar ke kujdu. Mi tëë ke mi cä ηαc bä lar jī.”

4 Cu Jo-na-than ruac agoaa ke guan ke kuj Dee-bid, wee j, “Kuäär cu janju ni Dee-bid lät kä mi jiääk. Ke γοο thile mi jiääk mi ce lät kä jī, ke γοο tin diaal tin ce lat gowke ke jī ελōη.

5 Ke γοο jen ce tëkde thöp meë näke raan Pi-li-thet cu Kuoth Nhial juc kam jī l-the-rel diaal. Cie nen, kä ci locdu tæth ke je. Eηu goori γοο lätdi duero ke näk Dee-bid mi thil duer o?”

6 Kä cu Thool ruac gatde lij, kä cue rō yac j, “Cētke mō tëk Kuoth Nhial o, ca je bi näk.”

7 Kä cu Jo-na-than Dee-bid cōl, kä cue je lat ti diaal. Kä cue Dee-bid nöη guan, kä cu Dee-bid te keel ke je nike taja ëë wen.

8 Kä cue teke kor mi dōη, cu Dee-bid wä nyiëeny ke jī Pi-li-thet, kä cue näk ελōη reydiēn, kä cuke rō bar nhamde.

9 Kä cu yiëë mi jiääk mi bëë kä Kuoth Nhial ben kä Thool, tëë nyuurä dhōore a te mutde tetäde, kä puōot Dee-bid thom.

10 Cu Thool ε car j derε Dee-bid Yiath puōony duëël ke mut. Duunde γοο cu Dee-bid ε kol a bi mut cuit puōony duëël. Cu Dee-bid riη, barε rō.

11 Ken wär ε mō cu Thool naath jak kä dhōr Dee-bid ti wa je guic, ke γοο dere je näk ke runwanj. Duunde γοο cu Mi-kal, ciek Dee-bid ε lar Dee-bid j, “Mi ci rō bar εν wääri, kä ba jī näk j ruun.”

12 Kä cu Mi-kal Dee-bid jak kä coth raar ke wernyin. Kä cue rō bar, lēnyε rō.

- 13 Kä cu Mi-kal mi cētke puṛny kaṇ, kä cuε je tṛaṛc rey dhaṇä, kä cuε cääk mi ca laṭ ke miem böwä cak wiide, kä cuε je kum ke bij.
- 14 Kä mēē ci Thṛol naath jak i wa Dee-bid nööṇ, cu Mi-kal wee “Tēē juey.”
- 15 Kä cu Thṛol naath jak i, “Wiaa kaṛe je waṇe mi ke dhaṇ, kä bä ben näk.”
- 16 Kä min ci jaak ben duēēl, nēne je, cuke jek ni puṛny in daan rey dhaṇä, a te theṇe min ca laṭ ke miem böwä wiide.
- 17 Kä cu Thṛol Mi-kal jiök i, “Eṇu kaṇji yä i nṛmṛ, a bi guṇ tērä jak kä wä, a lēnye rṛ mṛ?” Kä cuε je loc i, “Ce yä jiök i, ‘Jak ni yä kä wä. /Cä je goṛ i bi näk?’ ”
- 18 Cu Dee-bid rṛ lēny ni kä Tha-muel kä Rama, kä cuε je laṭ ti diaal tin ci Thṛol ke laṭ kä je. Kä cuke wä cieṇ keṇe Tha-muel kä Na-yoth.
- 19 Kä cua laṛ Thṛol i, “Dee-bid a kä Na-yoth kä Rama.”
- 20 Kä cu Thṛol naath jak kä Dee-bid. Kä mēē cike buṇ göökni nen latke nyin goökä, kä te Tha-muel cuṇä nhiam ala boṛthdien, cu yiēē Kuoth ben kä jaak Thṛol, kä cuke nyin goökä lat bä.
- 21 Kä mēē ca laṛ Thṛol, cuε ney ti koṇ jak, cuke nyin goökä lat bä. Kä cuε jaak ti koṇ nyök ke jäkni ke diṛkdiēn, kä cuke leni ruac bä ke nyin goökä.
- 22 Kä cu puṛnyde wä kä Rama, kä cuε ben wij jiew in diit in te kä Ce-ku. Kä cuε thiec i, “Tha-muel a ni keṇe Dee-bid?” Kä cu ram kel ε loc i, “Ken a kä Na-yoth kä Rama.”
- 23 Kä cuε jiew en waṇo wee kä Na-yoth kä Rama. Kä cu yiēē Kuoth ben kä je bä dup, ke cuε nyin goökä lat amäni min ce cop kä Na-yoth kä Rama.
- 24 Kä cuε rṛ lony a be te juutdä, kä cuε nyin goökä lat nhiam Tha-muel. Kä cuε te juutdä ke cāṇ keṇe wäär keeliw. E jēn min laar ke je i, “En Thṛol tēē rey göökni bä nu?”

1 Tham 20

Määtḥ Dee-bid keṇe Jo-na-than

- 1 Kä cu Dee-bid rṛ bar kä Na-yoth kä Rama, kä cuε ben kä Jo-na-than, cuε je jiök i, “Eṇu mi cä laṭ? Kä eṇu la duerä mṛ? Kä eṇu cä duer guuro, mṛ goṛe näkdä mṛ?”
- 2 Kä cu Jo-na-than ε loc i, “Thile mi bi tuṛok! Ci bi liw. Kä nene thile mi tot kie mi diit mi /ken guṛar ε meṭ laṛä. Kue la ṇu dēē guṛar yä tēē kä neme ṛ? E yān i /cie thuṛk.”

³Kä cu Dee-bid ε loc ḷ, “Ḍäc guure agḡaa en ḡöö nhöki ḡä. Kä cε cu car en ḡöö be min cε car laḡ a/cε je läḡ ḡḷ, ke ḡöö mi ciε ḡac deri gaak. Ε puc nικε ciöt Kuoth Nhial in tēk kä nικε tēkdu, thile ḡu eni liḡḡ kenε tēk kamda.”

⁴Kä cu Jo-na-than Dee-bid ḡiök ḷ, “Mo bi laro, bä läḡ kä ḡḷ.”

⁵Kä cu Dee-bid ε loc ḷ, “Nεnε, ḷ ruun ε cāḡ ḡarä tēth path, kä dēē mḷth keel ke kuäär. Jakni ḡä kä wä, dēē rḡ wä tēḡ rεy kaḡni amāni cāḡ in diḡkdiεn ke thiaḡ.

⁶Kä mi ci guure ḡac ḷ thile ḡä, bie cu laḡ je ḷ ‘Dee-bid cε ḡä thiec ke ḡöö be riḡ wiḡdiεn kä Beth-ε-ḡem. Ke ḡöö tēē ke muc runä mi thöpke ε ḡḷ dhḡaariεn diaal.’

⁷Mi wee je nhök, be cu ḡḡaa ke läätdu. Kä mi wee je wä loḡ, bie cu ḡac ḷ be ḡä läḡ kä mi ḡiääk.

⁸Ke kuj εmo lätni agḡaa ke läätdu, ke ḡöö can mat ruac lat nhiam Kuoth Nhial. Kä mi taḡ ke duer, näk ḡä ε ḡḷn. Εḡu bi ḡä ε nḡḡ guuro?”

⁹Kä cu Jo-na-than ε ḡiök ḷ, “Thile mi bi tuḡok kä ḡḷ, ḡän mi ḡacä je teeke mi bi guḡar ε läḡ kä ḡḷ, cä dēē laḡ ḡḷ?”

¹⁰Kä cu Dee-bid ε loc ḷ, “Εḡa dēē je laḡ ḡä mo mi ci guuri loc a ḡiäk?”

¹¹Kä cu Jo-na-than ε ḡiök ḷ, “Bēr ḡiec rḡ, wane rεy kaḡni.” Kä cu ken daḡ rεw wa rεy kaḡni.

¹²Kä cuε Dee-bid ḡiök ḷ, “Ε Kuoth Nhial, Kuoth l-the-rel la neendan, ḡän ḷ ruun ke guḡath mi cεḡke nε, bä guḡar thiec, kie ke diḡḡok nḷni, mi waḡ je wä jek agḡaa taḡde ke ḡḷ, /cä ḡḷ bi ben luḡc thokde?”

¹³Kä mi lot guḡar ni mi ḡiääk ke ḡḷ, cεḡnικε ciöt Kuoth Nhial, bä liw, mi /kaḡ je laḡ ḡḷ kä bä ḡḷ jak kä wä ke mal. Ε Kuoth Nhial teke ḡḷ keel, cεḡke mēē tēē keel ke guḡar.

¹⁴Kä mi ḡuḡtdä ke tēk, nyuthni ḡä nhök Kuoth Nhial in teke ḡḷ, ke ḡöö cä dēē ε liw.

¹⁵Kä cu ḡḡydu päḷ ke ḡḷ dhḡaarä mäni cāḡ keel. Mi wä Kuoth Nhial ḡḷ tēru diaal wä däk wiḡ muḡḡn.”

¹⁶Kä cu Jo-na-than mat ruac laḡth piny kenε dhḡr Dee-bid wee ḷ, “Bi Kuoth Nhial ḡḷ tēr Dee-bid thiec.”

¹⁷Kä cu Jo-na-than rḡ nyök ke mi yaace rḡ, ke kuj nhökde ke Dee-bid. Ke ḡöö nhöke je cεḡnικε puḡnyde.

¹⁸Kä cuε Dee-bid ḡiök ḷ, “Iruun ε cāḡ ḡarä tēth path. Baḡo ḡḷ tim, ke ḡöö bi kḡmdu te baḡḡ.

¹⁹Kä ke diḡḡok nḷni ba ḡḷ tim εloḡ. Kä wēr guḡath in bi rḡ wä tēḡ thḷn, wēr teni thaar paḡam en wiḡni.

- 20 Kä bä kuin kujni dan diok yuor gekäde, be ku le ciek mi baarä ni je.
- 21 Kä nene bä dhool jak i, 'Wër nooni dey kuin kuëen.' Kä mi waa je wä jïök i, 'Nene, ken dey kuin kuëen kene kujdu kujc emë, kuany ke.' En wano bi cu ben, luotde yöö ci kääñ, cektke ciöt Kuoth Nhial in tëk, thile mi jiaäk ke kujdu.
- 22 Kä mi cä dhool jïök i, 'Nene ken dey kuin kuëen ka nhiamdu,' wëre. Ke yöö ci Kuoth Nhial ji jak kä wä.
- 23 Kä ke kuj kä min cane lat ro, nene, Kuoth Nhial a kamdan amäni cänj kel."
- 24 Ino cu Dee-bid ro tää rey kaani. Kä möe ci cänj narä teth path ben, cu kuäär nyuur ke yöö be mieth cam.
- 25 Cue nyuur wii koamde, cektke min wen, kom in te puony duëel. Kä cu Jo-na-than ro jiec, kä cu Ä-bi-ner nyuur gekä Thool, kä cu guath Dee-bid te baan.
- 26 Duunde yöö cue thil mi laar Thool e en cänj eë. Ke yöö e jen i, "Tëe ke mi ci je yar, e puc /ce goaa jiake."
- 27 Kä möe ruonde ke cänj in rewde kä teth path, cu guath Dee-bid te ban. Cu Thool gatde ni Jo-na-than thiec i, "Enu ken gat Jethi ben mith o, ni pan mäni wale?"
- 28 Kä cu Jo-na-than e loc i, "Ke thuc Dee-bid ce ya thiec ke yöö dere wä kä Beth-le-yem.
- 29 Ce wee i, 'A waa ke yöö ji dhocara teke ke muc en wic, kä ci dämaar ya jïök i bä te thin. En täame mi deri je nhok, a ya waa ke yöö bä gaatmaar wä nen.' Ke kuj emö /kene ben wii tokädu."
- 30 Kä cu Thool kec ke Jo-na-than, kä cue je jïök i, "Gat ciek, gat läkä mi guan nyuoni, nacä je en yöö taye kuj kel yene gat Jethi min yäri ni ro ke je yene muor?"
- 31 Min cak gat Jethi tëk wii muon emë, /ci Kuäaru bi met yiath piny. En täame wër non ni je ya, ke yöö bä je ben näk e puc."
- 32 Kä cu Jo-na-than guan loc i, "Enu mo deë näk ni je mo? Enu ce lat o?"
- 33 Kä cu Thool e kujrikä ke mut. Kä cu Jo-na-than e ku nac en yöö goor guan näk Dee-bid.
- 34 Kä cu Jo-na-than ro jiec wii mieth ke nääny. Kä /kene mith ke jen rew ninä teth path, ke kuj Dee-bid, ke yöö ci guan e kueth.
- 35 Kä möe ruonde ke runwan cu Jo-na-than wä rey kaani guath eë ci kene lat kene Dee-bid kä cuke wä keel kene dhool mi tot.

- ³⁶Kä cue dhool jïök ÿ, “Riñni wër nooñni dow kuin kuëen in cä yuor.” Kä min wä dhool cue dow kuin kuëen yuor nhiamde.
- ³⁷Kä min ci dhool cop guäth dca kuin kuëen in ce yuor, cue dhool jïök ÿ, “En dow kuin kuëen ce te nhiamdu inu?”
- ³⁸Kä cue dhool col ÿ, “Mali wä ke pëth, cu cuñ.” Cu dhool kuin kuñni kuany kä cue ben kä kuääre.
- ³⁹Kä cue thil mi cu dhool ε ηac eni Jo-na-than kene Dee-bid ηacke min ci ken ε lat o.
- ⁴⁰Kä cu Jo-na-than yiookε kam dhool, kä cue jïök ÿ, “Wër nañ ni ke wic.”
- ⁴¹Kä nie min ci dhool wä, cu Dee-bid ro jiec thaar paam kuic cuëec, kä cue ro goñ nikä diok nhiam Jo-na-than. Kä cu ke ro ciem, kä cu ke wiee, duunde yoo cu ku le wiee ni Dee-bid elon
- ⁴²Kä cu Jo-na-than Dee-bid jïök ÿ, “Wër Ke mal, ke yoo can mäth mat ke ciot Kuoth Nhial, laar kon ε ÿ ‘A Kuoth Nhial te kamdan, kene kam kuaynikon amäni cänj kel.’ ” Kä cu Dee-bid ro jiec, kä cue wä. Kä cu Jo-na-than loc wic.

1 Tham 21

Bar Dee-bid ke ro kä Thool

- ¹Kä cu Dee-bid wä kä booth palä ni Ä-yi-me-lek kä Nob. Kä cue Dee-bid lor ke dual thiee je ÿ, “Enu jali kä roa mo, a thile ram jal keel ke ji?”
- ²Kä cu Dee-bid ε loc ÿ, “Ci kuäär yä jak ke duoor, kä ce yä jïök ÿ, ‘A thil ram mi ηac duoor kä min jakä ji ke je.’ Tëe ke guath mi cä lat ke ηuëtni ÿ bako rom thïn.
- ³Kä täame enu tëe ji mo? Mocä ke jurayni dan dhieec kie mo te thïn o.”
- ⁴Kä cu booth palä Dee-bid loc ÿ, “Thile yä jurayni baan, te ni jurayni tin rël ke ro thïn. ε ni mi ηuëtni toto /kan ro thieek ke män.”
- ⁵Kä cu Dee-bid ε loc ÿ, “Ke thuok nan män ke ney cetnike taa in wen mi wako jal. Ken kuak ηuëtni rël ke ro, a cänje jal baan bä. Kä deë gooydien ku le cetke ηu en wale?”
- ⁶Ino cu booth palä je kam jurayni tin rël ke ro, ke yoo thile jurayni ti kon, ε ni ken jurayni tin rël ke ro, tin /ca woc nhiam Kuoth Nhial, tin la guathdien a galke ke jurayni ti lëth lëeth ke cänj in wuocke nike.
- ⁷Kä en cänj emo tëe ke läät Thool mi te thïn, mi lät nyin palä Kuoth Nhial. ε raan ε-dom mi cöali Do-yeg, kuäär yieen yook Thool.
- ⁸Kä cu Dee-bid Ä-yi-me-lek jïök ÿ, “Kä thile ji mut kie thep mi te kuthdu? Ke yoo/kan mutdä kie thepdä nöonj ke yä keel, ke yoo kuäär goore nomo ke pëth.”

⁹Kä cu booth palä je loc i, “Thep Gol-yath raan Pi-li-thet mēē näk i loolä Elaa, ja wane ca rith ke bij jok gaakni. Mi goori je käni je ke yöö thile mi döŋ, te ni jen thjn.” Kä cu Dee-bid wee i, “Thile mi cäät ke je. Käm ni je yä.”

¹⁰Kä cu Dee-bid ro bar en cänj emo ke Thoöl, cue wä kä A-kic Kuäär Gëth.

¹¹Kä cu läät A-kic wee i, “En neme /cie Dee-bid kuäär wec? /Cie jen e neē puanyke ke diit buul i, ‘Ci Thoöl ney ti bathdöör näk. Kä Dee-bid ce bathdöori wäl näk?’”

¹²Kä cu Dee-bid rieet tötö lath löcde, kä cue dual eloŋ ke A-kic kuäär Gëth.

¹³Kä cue ciande päl nhamdien, kä cue ro jak kä yöŋ reydien, gure thiekni thukni duëli, kä thiän tikde ke läk.

¹⁴Kä cu A-kic läätde jiök i, “Guice, en raan e yöŋ. Enu nöŋi je yä mo?”

¹⁵A kuä thil ney ti yöŋ, mo curi yä nöŋ ram mi bä nyin yöŋjä ben lat nhamdä mo? E luot en yöö bi ram eme ben dhöörä?”

1 Tham 22

Näk bööthni palä

¹Kä cu Dee-bid jien en wini bare ro kökä mi thieek ke Ä-du-lam. Kä mēē ci gaatman kene jī dhöarien diaal e linj, cuke ben kä je.

²Kä cu ney diaal tēē ca cieŋ a jiäk, kene tin teke nuaäl, ke ney tin kec lockien ro mat je. Kä cua boothdien. Kä cu ney diaal tin te keel ke je a ney ti kur nuaan.

³Kä cu Dee-bid jien en wini cue wä kä Midh-pee kä Mo-ab. Kä cue kuäär Mo-ab jiök i, “E guaar kene maar cieŋ keel ke jī, amäni mi cä min bi Kuoth e lat kä yä ŋac.”

⁴Kä cue ke bany kuäär Mo-ab, cuke te keel ke je ke pek eē teke Dee-bid rey köakni.

⁵Kä cu gök ni Gad Dee-bid jiök i, “Cu te rey köakni, wër rool Juda.” Kä cu Dee-bid wä, cue ben rey ruöör yä-rëth.

⁶Täame cu Thoöl e linj en yöö ci guäath Dee-bid jöc kene neke. Kä jen tēē nyuurä wī paam, thaar jiaath köat kä Giba, kä te mutde tetkäde, kä te bööthke diaal cuŋä gekäde.

⁷Kä cu Thoöl bööthke tin te cuŋä gekäde jiök i, “Lienje je lö jī Ben-ya-min. En gat Jethi be ramö moc ke kak ŋaari, kie be ye jak kä bööth bathdöori kene bööth kuri?”

⁸E jen ci yen diaal a jī tērä mo? A thil ram kel mi cu yä lar lar mēē ci gatdä mat kene Dee-bid. Cue thil ram mi diëer ke kujdä, mi cu yä lar yöö gatdä ce läätde cuom näkdä, cetke mi lätdë en wale mi.”

⁹Kä cu Do-yeg raan ε-döm min te cunjä gekä Thool ε loc j, “Cä nen en gat Jethi wëë kä booth palä ni Ä-yi-mε-lεk gat Ä-yi-tub kä Nob,

¹⁰min cu Kuoth Nhial thiec ke kuj Dee-bid, kä cue je moc mieth kene thep Golyath raan Pi-li-thet.”

¹¹Kä cu kuäär ney ti wa Ä-yi-mε-lεk booth palä, gat Ä-yi-tub kä Nob col jak, kene ji dhocarien diaal. Kä cu ken diaal ben kä kuäär.

¹²Cu Thool wee j, “Linε täame lö gat Ä-yi-tub.” Kä cue loc j, “Yän nen kuäärä.”

¹³Kä cu Thool ε jök j, “Enu tεr kon ε mo, jin yene gat Jethi, mo curi je kam mietho kene thep, kä curi Kuoth thiec ke kujde, ke yöö be yä ku le tēr tēr, a be yä ku nyurikä cεtke wale?”

¹⁴Kä cu Ä-yi-mε-lεk kuäär loc j, “Kä ena rey bööthniku mi nath cεtke Dee-bid, ena la cow nyaa kuar o, kä bööth yieyniku, kä luothke dhocru?”

¹⁵Kä ε jen wale kärca thiecä Kuoth Nhial ke kujde mo? Eëy, kuäär cu je läth wiidä kie dhoc guaar keeliw. Ke yöö thile mi nacä kä ken ti diaal titi.”

¹⁶Kä cu kuäär wee j, “E puc bi dhil liw lö Ä-yi-mε-lεk, yene ji dhocar guur diaal.”

¹⁷Kä cu kuäär yiëen tin te cunjä gekäde jök j, “Nake bööth palä Kuoth Nhial. Ke yöö cike mat ke Dee-bid, nac ken ε j cε ro bar kä /ken kene lar yä.” Kä duunde yöö /ken yiëen ε nhok j ba bööth palä Kuoth Nhial näk.

¹⁸Kä cu kuäär Do-yeg jök j, “Näk bööth palä. Kä cu Do-yeg raan ε-döm bööth palä näk.” En canj emo cue bööth palä ti cianj ke bij kath ti jien bädäk wicde dhieec näk.

¹⁹Cue Nob wec bööthni palä jike diaal näk, amäni män, dööth ke ti lueth, yoc ke muoli, ke det, cue ken diaal näk.

²⁰Kä cu gat kel kä gaat Ä-yi-mε-lεk gat Ä-yi-tub, mi cali εb-ya-thar ro leny, cue ro bar kocr Dee-bid.

²¹Kä cue Dee-bid lar yöö ci Thool bööth palä Kuoth Nhial näk.

²²Kä cu Dee-bid ε loc j, “Yän nacä je en canj eë te Do-yeg raan ε-döm thin, en yöö be wä lar Thool. E riekdä en liag ciek muocri diaal.

²³Cienj keel ke yä, cu dual. Ke yöö en Thool goore näkdan. /Ci bi liw ke taadan keel.”

1 Tham 23

Luäk Dee-bid ke wec kiila

¹Kä cua Dee-bid jök j, “Nene ji Pi-li-thet nyieenyke ke ji Kiila, kä mac ken guath komä beel.”

²Kε kujc εmɔ cu Dee-bid Kuoth Nhial thiec j̄, “Yän bä ken j̄ Pi-li-thet t̄iti wä mak?” kä cu Kuoth Nhial ε loc j̄, “Wër, mäknike, luäk kiila.”

³Kä cu nεε Dee-bid wee j̄, “Nεεε, dual kɔn εn w̄ane kä Juda. Bε ku lε te j̄di mi wä kɔn wä nyiëeny ke rεm j̄ Pi-li-thet kä Kiila?”

⁴Kä cu Dee-bid Kuoth Nhial nyɔk ke thiec. Kä cu Kuoth Nhial ε loc j̄, “Jiεc rɔ, wër kä Kiila. Ke yöö bä j̄ Pi-li-thet kam ye.”

⁵Kä cu Dee-bid kεεε nεεke wä kä Kiila, cuke wä nyiëeny ke j̄ Pi-li-thet, kä cuke yɔɔkien pεc, kä cuke näk rɛydiεn. Inɔ cu Dee-bid Kiila cu luäk.

⁶Mëë bar εb-ya-thar gat Ä-yi-mε-lεk rɔ kɔɔr Dee-bid kä kiila, cue gaakni nöön keel ke rɔ.

⁷Täämε cua lar Thɔɔl j̄ Dee-bid a kä Kiila, kä cue wee j̄, “Ci Kuoth ε kamä. Ke yöö cε rɔ ḡak w̄ic mi tēē th̄iik mi ḡak ke.”

⁸Kä cu Thɔɔl nɛy diaal cɔal kɔɔr, ke yöö ba Dee-bid wä gol kä Kiila kεεε nεεke.

⁹Kä Dee-bid njäcε jε εn yöö Thɔɔl gɔɔrε yöö bε jε lät kä mi j̄ääk. Kä cue εb-ya-thar booth palä j̄ök j̄, “Noon̄ni gaakni w̄ane mi.”

¹⁰Kä cu Dee-bid wee j̄, “Ay Kuoth Nhial, Kuoth I-the-rɛl, ci jan̄du jε liŋ ε puc εn yöö Thɔɔl gɔɔrε ben kä Kiila, bε jε ben däk ke kujdä.

¹¹Ken j̄ Kiila bi ke kam jε? ε bi Thɔɔl ben, cεtke min cä liŋ? Ay Kuoth Nhial, Kuoth I-the-rɛl, läri jε jan̄du.” Kä cu Kuoth Nhial ε j̄ök j̄, “Bε ben.”

¹²Kä cu Dee-bid wee j̄, “A bi j̄ Kiila nɛy kam Thɔɔl?” Kä cu Kuoth Nhial ε j̄ök j̄, “Ba ye kam jε.”

¹³Kä cu Dee-bid kεεε nεεke ti kur bäkεl j̄εεn kä Kiila, kä cuke wä guäth ε dēē ke wä th̄in ɔ. Kä mëë ci Thɔɔl ε liŋ j̄ ci Dee-bid rɔ bar kä kiila, /kεεε lε ben.

Dee-bid rɛy dɔaar

¹⁴Kä cu Dee-bid te rɛy kɔakni päämni rɛy dɔar Dhip. Kä la Thɔɔl ja gɔɔr ni ciaŋ, duunde yöö/ken Kuoth ε kam jε.

¹⁵Kä cu Dee-bid dual ke yöö gɔɔr Thɔɔl näkdε. Cue te rɛy dɔaar Dhip kä Yɔr-caa.

¹⁶Kä cu Jo-na-than gat Thɔɔl ben kä Dee-bid kä Yɔr-caa buumε jε j̄ bi Kuoth j̄ gaŋ.

¹⁷Kä cue jε j̄ök j̄, “Cu dual. /Ci guaar ni Thɔɔl j̄ bi jek. Kä biä kuäär kä I-the-rɛl, kä bä te kɔɔru. Kä njäc guaar ε εn nɔmɔ.”

¹⁸Kä cu ken daŋ rɛw ruac mat nhiam Kuoth Nhial. Cu Dee-bid duoth kä Yɔr-caa, kä cu Jo-na-than loc cieŋ.

19 Kä cu j̄i Dhip wä kä Thool kä Giba wa je j̄iök j̄i, “Ciε Dee-bid ci ro t̄ēē reyda mi, rey k̄oḱni kä Ḷor-caa, rey päāmi kä A-ki-la min te cuēēc Ye-ci-mon?”

20 Täāme ku ben lö kuäär c̄etnike min goor loedu je. Kä min baḱo laṭ ε ni yōö baḱo kaṃ j̄i.”

21 Kä cu Thool wee j̄i, “A Kuoth Nhial poth ye. Ke yōö cia teke nhök ke yä.

22 Wiaa kä ḡaḱe je aḡaa. Guāath in d̄ēē jek th̄in, kä eḡa mi ci je nen, ke yōö ca laṛä j̄i p̄eε eḡeḡ.

23 Ke kuj̄ic ε mo tietde k̄oḱ diaal tin c̄e ro t̄ēē th̄in, kä bia yä ben laṛ min thuḱ. Kä bä ben wä keel ke ye, mi t̄ēē en w̄ini, bä wä gor rey gan Juda diaal.”

24 Kä cuke j̄iēen wäke kä Dhip nhiam Thool. Kä te Dee-bid kene neke rey d̄aar Ma-ḡon kä Ä-ra-ba cuēēc Ye-ci-mon.

25 Kä cu Thool kene neke wä, wa Dee-bid gor. Kä cua laṛ Dee-bid. Ke kuj̄ic εmo cu Dee-bid wä c̄ieḡ rey paḡam rey d̄aar päām Ma-ḡon, kä m̄ēē ci Thool ε liḡ cue guḡor rey d̄aar Ma-ḡon.

26 Cu Thool wä kuj̄i paḡam, kä te Dee-bid kene neke kuj̄i paḡam. Kä cu Dee-bid ro bar ke p̄eth kene neke ke Thool, min ci Thool kene neke thiḱ ke k̄ap̄dien.

27 Kä m̄ēē ci jaḱ ben kä Thool j̄iök ke je j̄i, “B̄er ke p̄eth, ke yōö j̄i Pi-li-thet macke wec.”

28 Cu Thool ro riṭ k̄or Dee-bid, kä cue wä nyiēeny ke j̄i Pi-li-thet. Ke kuj̄ic εmo cua guāath εmo c̄oli päṃ l̄enyä.

29 Kä cu Dee-bid j̄iēen en waḡo, cue wä c̄ieḡ k̄oḱni Een-ḡe-di.

1 Tham 24

Päl Dee-bid ke näk Thool

1 M̄ēē ci Thool lony j̄ok k̄or j̄i Pi-li-thet, cua j̄iök j̄i, “Dee-bid a rey d̄aar Een-ḡe-di.”

2 Cu Thool wutni ti bathd̄ori diḱ ti ca kuany rey j̄i I-the-r̄el diaal kaṃ, kä cue wä, w̄ēē Dee-bid gor kene neke nhiam Paḡam Roam D̄aar.

3 Kä cue ben k̄oḱä mi thieek ke duḡor r̄ēēk deet. Cu Thool wä th̄in, wee ro luäk. Kä te Dee-bid kene neke rey k̄oḱä ni r̄eε ε mi.

4 Kä cu neε Dee-bid, Dee-bid j̄iök j̄i, “E jen c̄aḡ ēē ci Kuoth Nhial ε laṛ j̄i j̄i, ‘Bä j̄i kaṃ guḡ t̄ēru, kä bi je läṭ kä mo guici ḡaa waḡdu mo.’ ” Kä cu Dee-bid ro j̄iēc a m̄äath kä cue thok biey Thool t̄em.

5 Ke k̄ore cu loε Dee-bid kaac, ke yōö c̄e thok biey Thool t̄em.

6Kä cuε nεεke j̄jök j̄, “Lok Kuoth Nhiale, εn γöö dēē nεμε lät kä kuäärä, min ci Kuoth Nhial ε kuany, εn γöö dēē je näk, kä ca kuany ε Kuoth Nhial.”

7Ken riet t̄j̄t̄j̄ cu Dee-bid nεεke luek, /kenε ke nhök γöö ba Thool mak. Kä cu Thool wä raar rey k̄k̄ä, kä cuε wä dupde.

8Ke k̄re bä cu Dee-bid wä raar, kä cuε Thool coli, “Kuäärä, kuäär!” Kä min ci Thool jokde liεc, cu Dee-bid r̄o gon luthä.

9Kä cu Dee-bid ε j̄jök j̄, “Enu lini ruac nεeni tin lar ke je j̄ ‘γän göörä näkdu m̄?’

10Kä εn wale cie ku nen nike wan̄du, εn γöö ci Kuoth Nhial j̄j̄ kamä rey k̄k̄ä. Kä ci th̄ān̄ naath γä com j̄ bä j̄j̄ näk, duunde γöö cä j̄j̄ päl. Cä wee j̄, ‘Cä kuäärä dēē näk. Ke γöö ca kuany ε Kuoth Nhial.’

11Nεne guad̄in, nen nuok bieydu te tetädä mi. Cä t̄em ni thok bieydu /kan j̄j̄ näk, deri je n̄ac εn γöö thile dueer kie mi j̄j̄äk mi cä lat̄. Thile duer mi cä duer j̄j̄ c̄n̄ ni m̄o goori näkdä m̄o.

12Bi Kuoth Nhial kamdan guic, bi Kuoth Nhial j̄j̄ cuol dueer tin ci lät kä γä. Duunde γöö /cä j̄j̄ bi näk.

13Cet̄ke mēē la lar ke walkä j̄, ‘Mi j̄j̄äk bēē kä lät j̄j̄äkni.’ Duunde γöö /cä j̄j̄ bi näk.

14Kä ε̄na goor kuäär l-the-rel näkde m̄o? Kä ε̄na joci m̄o? Guuri ni j̄j̄ok mi ci lij̄w! Guuri ni ram ci r̄o bar.

15Ke kuj̄c εm̄o bi Kuoth Nhial kamdan luk, kä be je guic, be γä gan̄, kä be γä k̄n̄ kä j̄j̄.”

16Mēē ci Dee-bid th̄uok ke lät Thool riet t̄j̄t̄j̄, cu Thool wee j̄, “E j̄en ruacdu ε ne Dee-bid gatdä?” Kä cu Thool wıee.

17Kä cuε Dee-bid j̄jök j̄, “Te ni j̄j̄n ke cuōn̄ kä γä. Ke γöö ci γä cuol mi goaa, guäth in kuā le cuol ni j̄j̄ mi j̄j̄äk.

18Kä cie nyoth εn wale ci lät aḡaa ke γä, ke γöö /keni γä näk min ci Kuoth Nhial γä kam̄ j̄j̄.

19Ke γöö mi ci raan guan̄ t̄ere jek, /cε je met̄ pal̄ wä a t̄ek? Bi Kuoth Nhial j̄j̄ moc mi goaa, ke kuj̄ kä min ci lät kä γä εn wale.

20Kä täame nεne, γän n̄acä je, εn γöö bi j̄j̄n a kuäär, kä bä kuäär l-the-rel lät kä j̄j̄.

21Kä yac r̄o n̄iamdä ke ciot̄ Kuoth Nhial ke γöö bi kuaykä lōo päl k̄ora, kä /ci ciot̄dä bi lōo bath dh̄or guaar̄.”

22Kä cu Dee-bid nom̄o γac Thool. Kä cu Thool wä cien̄. Kä cu Dee-bid kene nεεke wä rey k̄ak̄ni.

1 Tham 25

Liḡḡ Tha-muel

¹Tääme cu Tha-muel liw, cu ji l-the-rel ro dol kä cua je par. Kä cua je kony dhooe kä Rama.

Dee-bid kee Ä-bi-ga-yil

Kä cu Dee-bid jjeen wee rey doaar kä Pa-ran.

²Kä tää ke raan Ma-yon mi teke ḡak kä Kar-mel. E wut mi riän, tää ke room ti bathdooi diḡk ke böwni ti bathdoo ke. Kä ḡuke miem deetke kä Kar-mel.

³Kä coal ke ciötdε i Na-bal, kä ciöt ciekε ε Ä-bi-ga-yil, ε ciek mi ḡac ḡak elḡ, kä goaa ε, kä cowde, ε wut mi jiäk ciande, ε raan Ka-leb.

⁴Kä cu Dee-bid ε liḡ rey doaar i Na-bal ḡuke miem deetke.

⁵Cu Dee-bid ḡeḡni daḡ wäl ḡak, jiök ε ke i, "Wiaa kä Kar-mel kä Na-bal, wiaa laḡde je malä.

⁶Kä bia je ner i ne 'A mal teke ji, kä a mal te dhooe, kä ε nyinku diaal teke mal.

⁷ḡän cä liḡ i ci miem deetku ḡuḡk. Tääme medan yiëen deetku teke keel ke ney, kä thile mi jiääk mi cakḡ läḡ kä ke, kä thile mi ci bath kä ke, meë te ney keel ke kä Kar-mel.

⁸Thiec neeku ba lar ji. Ke kuḡc emḡ ε ḡeḡni kä jেকে gooy kä ji. Ke ḡöö ci cāḡ ḡarä thiak. Mal jaḡḡku moc ke mo te thḡn o amäni gatdu ni Dee-bid.' "

⁹Kä meë ci ḡeḡni Dee-bid cop. Cuke ti diaal laḡ Na-bal ke ciöt Dee-bid. Kä cuke liep.

¹⁰Kä cu Na-bal ke loc i, "Eḡa en Dee-bid? Eḡa en gat Jethi? En niḡi tiḡi tääke jaḡḡ ti ḡuan ti ci jjeen kä kuḡkien.

¹¹A deë miethdä, kee piḡkä, ke riḡdä min cä näk ke kuḡ ḡukni mieem deetkä, ben kam ney ti kucä ḡuḡath ε bāke thḡn o?"

¹²Cu ḡeḡni Dee-bid ro riḡ cuke loc kä Dee-bid, kä cua je laḡ ti diaal tiḡi.

¹³Kä cue neeke jiök i, "E ramḡ kän thepde!" Kä cu ramḡ thepde kan, amäni Dee-bid cue thepde kan. Kä cu ney ti kur ḡuaan wä koḡr Dee-bid, kä cu ney ti kur rew duoth kut kuakni.

¹⁴Kä cu ḡeḡ keel Ä-bi-ga-yil ciek Na-bal jiök i, "Nene ci Dee-bid naath ḡak ni rey doaar, ba kuääran ben läḡ kä male. Kä ce Kuëth nike elḡ.

¹⁵Kä ken ney toḡto ḡowke ke ney meëdan, /kan ney cieḡ ε jiäk, kä thile mi ci bath kä ney meë takḡ rey kaḡni, meë ḡal ko keel ke ke.

- 16 Ke wäär kene cāṅ däär la gaṅ ke ney, mēe yien ney detko.
- 17 Ke kuṅc ε mo ṅācni min bi laṭ. Ke yōo mi jāäk a bi ben ni kā kuäärān, kene jī dhāare diaal, kā jen ε ram mi jāk cianḡe thile ram mi dēe ruac ke je.”
- 18 E jen cu Ä-bi-ga-yil pēth, cue jurayni ti kur rēw kaṅ, ke yōok kōaṅni daṅ rēw, ke room dhieec ti ca bul, ke took kuan daṅ dhieec, ke kar dēeni jīēen ti kuor, ke pat patni ḡāap ti kur rēw, kā cue ke laṭh jioḡni muḡli.
- 19 Kā cue ṅuēt in daan jioḡ i, “Wēr nhiamdä. Kā bā jī loḡ guḡḡ.” Kā /kene cōwde ni Na-bal laṅ lār.
- 20 Kā niē min ce muule kot, wee jok paam, en wāṅo Dee-bid kene neke bāke nhiamde. Kā cue rōm ke ke.
- 21 Kā cu Dee-bid wee i, “E puc dēe guecdä a baṅ ke nyin neeni tiṭi diaal rēy dōaar, kā thile mi ci bath kā nyinkien diaal. Kā ce mi gōaadä loc ke mi jāäk.
- 22 Dēe Kuoth yā nāk, mi tēe ke ram kel kā neke mi dēe pāl a tēk iruun ke runwaṅ.”
- 23 Mēe ci Ä-bi-ga-yil Dee-bid nen, cue pēth kā cue ben piny jok muḡl, kā cue ro goṅ nhiam Dee-bid ke luth.
- 24 Cue ro yuor ciōknike wee i, “Ala duerä yān kā rōa kuäärä, kā liṅ ruacdä, a ruacä ke jī.
- 25 Cu ruac Na-bal ε jāk cianḡe mo liṅ. Ke yōo cēṭde nike ciōtde, cōal ciōtde dḡar, kā ε dḡar. Kā yān /kaṅ neeku tin ci jāk nen.
- 26 Kā täame ε Kuoth Nhial gaṅ jī mo kā nāk nath kene yōo bi ro col ke tēṭdu, kā yān yacä ro kuäärä ke ciōt Kuoth Nhial in tēk, en yōo bi jī tēru kene tin görke yōo ba kuäärä lāt kā mi jāäk cēṭnike Na-bal.
- 27 Kā ε muc ε ci läätdu je nōṅ kuäärē mi, kaṅ ke nee kuārä.
- 28 Laṅä ni jī päli jaṅdu ikä. Ke yōo bi Kuoth Nhial jī jak kā kuäär, ke yōo tēri koṅ. Kā thile mi jāäk mi ba jek kā jī nini teekädu.
- 29 Kā mi tēe ke ney ti görke tēkdu, bi tēkdu te rēy yieenä teekä min gaṅke ε Kuoth Nhial Kuothdu. Kā tēk jī tēru ba je yuor cēṭke min la bäär ε yuorke.
- 30 Kā mi wä Kuoth Nhial kuäärä wä lāt kā goy diaal cēṭke mēe ce lar ke kuḡdu, kā ce jī jak kā kuäär I-the-rel,
- 31 /Ci kuäärä locde bi jiath, a be le tim, ke yōo ce raan ṅak baṅ, kene yōo ce ro col. Kā mi wä Kuoth Nhial lāt agoaa ke kuäärä, tim läätdu.”
- 32 Kā cu Dee-bid Ä-bi-ga-yil jioḡ i, “A puḡth teke Kuoth Nhial, Kuoth I-the-rel, min jāk jī en wale a bi rōm ke yä!

33 Puoth ake çaru mi goaa, kä puoth ake ji, jin min ci yä gan duerä nak nath, kene cutdä ke ro ke tētdä!

34 E puc nike ciöt Kuoth Nhial Kuoth I-the-rel in tēk, min ci yä gan näkdun, kä ci ji jak kä pēth a ci rōm ke yä, ke thuok iruun ke runwan thile ney ti nuan ti deē duoth a tēk kä nee Na-bal a cāne ram kel.”

35 Kä cu Dee-bid tin ca nōj je káp tetäde. Kä cue je jök i “Wēr dhōru nike mal. Yän cä ruacdu lij, bä min goori lat.”

36 Kä cu Ä-bi-ga-yil ben kä Na-bal. Min ci mieth lat cien cētnike kuäär. Kä teth löcde, ke yöö ce yōj ke kōan. Kä /ken Ä-bi-ga-yil e lar duōr amāni runwan.

37 Kä ke runwan, min ci yōnde thuok, cu ciekde je lat titi, kä cu löcde kööt reyde, a be cētnike pä. m.

38 Ke kor nini dan wäl, cu Kuoth Nhial Na-bal näk.

39 Kä möe ci Dee-bid e lij i ci Na-bal lijw, cue wee i, “Puoth ake Kuoth Nhial in ci Kuēthdä min cä jek kä Na-bal col, kä ce jande gan kä mi jiaäk. Ci Kuoth Nhial jiaäk Na-bal luoc ni wiide.” Kä cu Dee-bid Ä-bi-ga-yil jak kä riet, thiee je ke yöö derē je kuēn ala ciekde.

40 Kä möe ci laät Dee-bid ben kä Ä-bi-ga-yil kä Kar-mel, cua je jök i, “Ci Dee-bid ney jak, bako ji ben nan ala ciekde.”

41 Cue ro jiec kä cue ro gon, kä cue wee i, “E yän läät mi bi lak ni ciök laät ni kuärä.”

42 Kä cu Ä-bi-ga-yil ro jiec ke pēth kä cue muule kot, kä cu nyier läätäde dan dhiiec ben keel ke je. Cue jaak Dee-bid guōr, kä cua ciekde

43 Kä cu Dee-bid Ä-yi-no-am kä Yidh-rēl kuēn bä. Cu ken dan rew a mänke.

44 Kä cu Thool nyaade ni Mi-kal ciek Dee-bid kam Pēl-ti gat Lē-yic min te kä Gē-lim ala ciekde.

1 Tham 26

Nyok Dee-bid ke päl nak Thool

1 E jen cu ji Dhip Thool ben jök kä Giba i, “/Cie Dee-bid ene ci ro tēē rey paam kä Yä-ki-laa min lot ni Ye-ci-mon o?”

2 Ino cu Thool ben rey dōaar kä Dhip, ke ney ti bathdōori diok ti ca kuany rey ji I-the-rel, wa Dee-bid gor rey dōaar kä Dhip.

3 Kä cue puat thaar paam A-ki-la, gekä duōp in lot ni Ye-ci-mon. Duunde yöö cu Dee-bid not cienē rey dōaar. Kä min ce je nac i guur Thool e rey dōaar.

4 Cue lieem jak, ke yöö ba wä nac mi ci Thool ben.

⁵Kä cu Dee-bid ben guäth in ci Thool puat th̄in. Kä cue guäth in t̄oc Thool th̄in tit, kene Ä-bi-ner gat Ner, booth r̄emde. Kä Thool t̄occe rey kemekä, ku rem le t̄oc gekäde.

⁶Kä cu Dee-bid Ä-yi-me-lek raan ȳeth kene Yo-ab däman Ä-bi-cay gat Dhe-ru-yaa j̄ök j̄, “Ena bak̄o wä keelo kemekä Thool?” Kä cu Ä-bi-cay wee j̄, “Bane wä keel.”

⁷Kä cu Dee-bid kene Ä-bi-cay wä kä rem Thool ke wäär. En w̄ini Thool ce niēen rey kemekä, ce mutde cak piny w̄ide. Kä Ä-bi-ner kene rem cike niēen gekäde.

⁸Kä cu Ä-bi-cay Dee-bid j̄ök j̄, “Ci Kuoth j̄i kam guan t̄eru en wale. Ke kuj̄c emo ku yä jak kä yiathä je piny ke mut, bä yieth ke yieth ε kelo cä rewde bi nyok.”

⁹Kä cu Dee-bid ε loc j̄, “Cu je näk. Ke ȳö ena bi ram mi ca kuany ε Kuoth Nhial näk o, mo biä guan dueeri mo?”

¹⁰Kä cu Dee-bid wee j̄, “Nike ciöt Kuoth Nhial in t̄ek, bi Kuoth Nhial je näk, kie bi cän̄ liethde ben. Kie ba je näk koor.

¹¹Lok Kuoth Nhiale en ȳöo bä ram mi ce kuany näk. Duunde ȳöo käni mut o te w̄ide mo kene cuk p̄ini, bane wä.”

¹²Cuke mut kene cuk p̄ini kan w̄i Thool. Kä cuke j̄ien. Kä thile ram mi cu je nac kie cu je nen. Ke ȳöo ca ken diaal kuer nien ε Kuoth Nhial.

¹³Kä cu Dee-bid wä kuj̄ paam nhial, ce ke moc kam mi diit.

¹⁴Kä cue rem col, ke Ä-bi-ner gat Ner wee j̄, “/Ci yä liñ inu Ä-bi-ner?” Kä cu Ä-bi-ner wee j̄, “E j̄in na col kuäaro?”

¹⁵Kä cu Dee-bid wee j̄, “A /ci j̄in kuä wut? Kä ena päär ke j̄i mo kä l-the-rel? Kä enu /ci kuäaru gan o? Ke ȳöo t̄ee ke ram mi ci kuäaru näk.

¹⁶Kä en no ci lat o /ce goaa. Nike ciöt Kuoth Nhial in t̄ek, roñi nike liäa, ke ȳöo /keni kuäaru gan, min ca kuany ε Kuoth Nhial. Täame guice mut kuar kene cuk p̄ini tin te w̄ide a ni kä.”

¹⁷Kä cu Thool jow Dee-bid njic, cue wee j̄, “E gatdä ni Dee-bid inu?” Kä cu Dee-bid ε loc j̄, “E jowdä, kuäärä.”

¹⁸Kä cu Dee-bid wee j̄, “Enu guur kuäärä läätde mo? Enu cä lat o? Kä ε duer njukä cä lat o?”

¹⁹Ke kuj̄c ε mo täame liñ ruacdä lö kuäärä. Mi ε Kuoth Nhial ci j̄i jak kä yä mo, a je nhok muc. Kä mi ke naath cake kueth nhiam Kuoth Nhial, ke ȳöo ca yä juoc raar en wale ke ȳöo cä bi teke kuj̄c kä nyin Kuoth Nhial, laar ken ε j̄ ‘W̄er pal ni kuth k̄kien.’

²⁰Kä cu riemdä bi jak kä lony piny guäth mi d̄on ε /ci mo a guäth Kuoth Nhial. Ke ȳöo ci kuäär l-the-rel ben gor ni cak, cetke ram mi kak njec rey päämni.”

21 Kä cu Thool wee i, “Cä duer lat. Ku lony jok Dee-bid gatdä, cä ji bi nyok ke lat kä mi jiääk, ke yöö tēkdä ce goaa waan̄du en walē. Nene yān ca yā d̄ar kä cä mi jiääk lat.”

22 Kä cu Dee-bid wee i, “Mut en kuäär, ε ηuēt kel ε ben nan̄.

23 Bi Kuoth Nhial ram o moc c̄etke cun̄ke kene ηathde. Ke yöö ci Kuoth Nhial ji kam yā en walē, kä /ci yān ram mi ca kuany ε Kuoth Nhial dēē näk.

24 Kä nene c̄etke mo goaa tēkdu mo waan̄dä, ino bä tēkdä goaaε kä Kuoth Nhial, Kä be yā k̄an rey rikni diaal.”

25 Kä cu Thool Dee-bid jiök i, “E puoth teke ji Dee-bid gatdä! Bi ti nyin nuan lat, kä bike ro lot.” Cu Dee-bid wä dupde, kä cu Thool loc w̄ic.

1 Tham 27

Dee-bid rey ji Pi-li-thet

1 Kä cu Dee-bid c̄ar ke rey loacde i, “Bä dhil liw c̄an̄ kel ke tet Thool. Thile mi bi goaa ke yā ε ni yöö bä ro l̄eny ji Pi-li-thet. Bi Thool gorä cu päl rey l-the-rel, bä ro bar kä je.”

2 Cu Dee-bid j̄een kene n̄eke ti kur b̄akel, cuke ben kä A-kic gat Ma-yok kuäär Gēth.

3 Cuke cien̄ keel ke A-kic kä Gēth, j̄en kene n̄eke, ke ji goalikien, ke Dee-bid kene mänke d̄an̄ rew, Ä-yi-no-am kä Yidh-reel kene Ä-bi-ga-yil kä Kar-mel mēē la ciek Na-bal.

4 Kä mēē ca lar Thool i ci Dee-bid ro bar kä Gēth, /kene je le nyok ke gor.

5 Kä cu Dee-bid A-kic jiök i, “Mi jekä gooy kä ji, ηnu ci yā moc ke wec o rey wij̄niku mi dēē cien̄ th̄in. Ke yöö /cä dēē cien̄ w̄ic kuäärä min ti th̄in?”

6 Kä cu A-kic ε kam Dhik-lag, ke kuj̄ic em̄ ε j̄en cu Dhik-lag cuā wec kuar̄ Juda māni walē.

7 Kä cu Dee-bid cien̄ w̄ic ji Pi-li-thet ke ruon̄ w̄icde p̄ath n̄uaan.

8 Ke pek ε mo Dee-bid kene n̄eke la ji Ge-cur kene ji Gera ke ji Ä-ma-lek, tēē cian̄ke mun in tem̄e nikä Cur a räth ni kä l-j̄ep w̄aā māk.

9 Kä cu Dee-bid ke näk, wutni kene män̄ thile mi cue päl a tēk, kä cue ȳok, ke det ke muoli, ke th̄ar̄oāli, ke bieyni p̄ec, kä cue lony kä A-kic.

10 Kä mēē ci A-kic ε th̄iec i, “E winith ci p̄ec en walē mo?” Cu Dee-bid ε loc i, “E rey d̄aar Juda.” Kie, “E wec ji Ye-ra-mel.” Kie, “Wec ji K̄een.”

11 Kä cue thil ram mi cue päl a tēk, ciek kie wut, mi dēē thok nanj kä Gēth, a be ke wä lat j̄, “Ci Dee-bid neme lat.” Cue nomo a lätdε ke pek ēē cienj ke je rey j̄ Pi-li-thet.

12 Kä cu A-kic ε njāth elōj care je j̄, “Dee-bid ca lok elōj ε nεεke ni j̄ l-the-rēl. Ke kujc εmo ba läätjä ni cianj.”

1 Tham 28

1 En njini tōtō, cu j̄ Pi-li-thet rō mat, ke yōō bike nyiēeny ke l-the-rēl. Kä cu A-kic Dee-bid j̄jök j̄, “Dāc ni je en yōō jin yene nεeku banε wä kōor.”

2 Kä cu Dee-bid ε loc j̄, “Gōaaε elōj, ke yōō bie njac en min dēē läätdu je lat.” Kä cu A-kic wee j̄, “Gōaaε elōj Dee-bid, yān bā j̄ jak kä gāānjä ke pek teekä.”

Thool kene tjet

3 Täāme ci Tha-muel lijw, kä ca je par ε j̄ l-the-rēl diaal, kä ca je kony kä Rama, wecdε. Kä ci Thool t̄j̄t kene j̄ kuthni näk rey wec.

4 Cu j̄ Pi-li-thet rō dol kä cuke ben puat kä Cu-nem, kä cu Thool j̄ l-the-rēl diaal dol, kä cuke puat kä Gil-bwä.

5 Kä mēē ci Thool rēm j̄ Pi-li-thet nen, cue dual a be löcdε lath elōj.

6 Kä mēē ce Kuoth Nhial thiec, /ken Kuoth Nhial ε loc, a cānje lak kie ke tueth guikni, kie ke gōok.

7 Kä cu Thool j̄ kōare j̄jök j̄, “Gōre yā ciek mi t̄j̄t, ke yōō dēē je wä thiec.” Kä cu raan kōare je j̄jök j̄, “Tēē ke t̄j̄t miāa kä Een-dor.”

8 Kä cu Thool rō jay, cue lath ni bij mi dōj kä cue wä keel ke wutni danj rεw. Kä cuke ben kä ciek ke wäär. Kä cue j̄jök j̄, “Thiec yiēē ke kujjä, kä nōj ni yā ram in bā j̄ lar ciōtdε.”

9 Kä cu ciek ε loc j̄, “E yān j̄ njāci min ci Thool ε lät kä t̄j̄t kene j̄ kolaanji, en yōō ce ke näk rey wec. Enu ku yā le dēp o ke yōō baā näk?”

10 Kä cu Thool rō yac ke ciōt Kuoth Nhial j̄, “Cētke ciōt Kuoth Nhial in tēk, thile riek mi bi ben kä j̄ ke kuj kä neme.”

11 Kä cu ciek wee j̄, “Ena nōjä j̄ mo?” Kä cu Thool wee j̄, “Nōj ni yā Tha-muel.”

12 Kä min ci ciek Tha-muel nen, cue wak ke jow mi dijt. Kä cue Thool j̄jök j̄, “Enu kaanji yā mo? Kä ε jin Thool.”

13 Kä cu kuäär ni Thool ε j̄jök j̄, “Cu dual. Enu ci nen?” Kä cu ciek ε j̄jök j̄, “Cā yiēē nen bēē raar piny.”

14 Kä cu Thool ε jiök i, “Nεeni je ε mi tēē di?” Kä cue loc i, “E wut mi dōaan bēē mo. Kä ce ro rith ke bij.” Kä cu Thool ε ηac i ε Tha-muel, kä cue ro kam muaal goηe je luthä.

15 Kä cu Tha-muel Thool jiök i, “Eηu jutdi γä mo, ke noηηdu ke γä raar?” Kä cu Thool ε loc i, “Taa ke riek mi diit. Ji Pi-li-thet nyieenyke ke γä, kä ci Kuoth gaak ke γä kä /ce γä len loc, ke thuk göökni kie ke laak. Ke kujc emo cä ji col ke yöö bi γä lar min dēē lat.”

16 Kä cu Tha-muel wee i, “Kä ηu ku γä le thiec o mi ηäci je en yöö ci Kuoth Nhial ji lok a ca guan tēru?”

17 Lät Kuoth Nhial ni ji kä mēē cä lat ji. En yöö ci Kuoth Nhial kuäär l-the-rel woc kä ji, kä ce je kam guan thieekädu ni Dee-bid.

18 Ke yöö /keni jow Kuoth Nhial liη, kä /keni ruacde liη ke yöö /keni ji Ä-ma-lek näk ken diaal. Ke kujc emo ci Kuoth Nhial ji lät kä neme wale.

19 Ino bi Kuoth Nhial ji l-the-rel kam ji Pi-li-thet keel ke ji bä. Kä iruun bia ro matdä yene gaatku. Kä be rem l-the-rel kam ji Pi-li-thet bä.”

20 Kä cu Thool riny ni ro ε cuat piny, ce dual ke ruac Tha-muel. Cue kōac ε they. Ke yöö thile mi ce cam ke cāηdäär kene wäär keeliw.

21 Kä cu ciek ben kä Thool, mēē ce je nen ce dual elōη, cue je jiök i, “Nene, γän cä ji liη, a cä tēkdä thöp, ke yöö cä min ci larä lat.

22 Ke kujc emo täame, leni γä le liη bä. E ji muocä ke mieth mi bi cam. Ke yöö be ji kule moc buom mi bi luän ni jal.”

23 Kä cue je lok, wee i, “γän cä bi mīth.” Kä cua je com ε ji koare keel ke ciek emo. Kä cue ruacdien liη. Kä cue ro jiec piny cue nyuur wij dhanjä.

24 Kä cu ciek kōal dōa mi ci buuth cienje näk ke pēth, kä cue nup kan, kä cue kuän mi /kan läny thal ke je.

25 Kä cue je lath nhiam Thool kene ji koare. Kä cuke mīth. Kä cuke jien ke wäär emo.

1 Tham 29

Lok ji Pi-li-thet ke Dee-bid

1 Täame cu ji Pi-li-thet remdien diaal mat kä Ä-pek. Kä ci ji l-the-rel puat gekä waη Yidh-rēel.

2 Kä wä bööth ji Pi-li-thet ke remdien ti bathdōori kene kur, cu Dee-bid ben kene neeke ke rey rēm kuar ni A-kic.

³Kä cu bööth rēm jī Pi-li-thet wee jī, “Enu lät jī Yi-be-ru tītī je wane mi o?” Kä cu A-kic ε loc jī, “Latdi ni Dee-bid εmo kuany kuar l-the-rel ni Thoöl, min ci te keel ke ya ke päth kene run, ni mēē kuako te keel thile mi ce duir māni wale.”

⁴Kä cu bööth rēm Pi-li-thet gaak ke A-kic, kä cua je jök jī “Jäk ni je kä jok, guäth in ci kam je. /Ce bi wä koor keel ke kon, amāni mi dere ro riet kon rey koor. Kä dere loc kuare jak kä teth ke näkde ke neekun?”

⁵/Cie jen Dee-bid ēē kētkē dit jī, ‘Ci Thoöl ney ti bathdōor näk, kä ci Dee-bid ney ti bathdōori wäl näk?’ ”

⁶Kä cu A-kic Dee-bid col, kä cue je jök jī, “Nike ciöt Kuoth Nhial in tēk, ε jin ram mi goaa, kä nhoakä je en yöö dēne wä koor keel. Ke yöö thile mi jiaäk mi cā nen kä jī ni mēē ku ben kä ya amāni wale. /Ce ku la jen. Ca jī lok ε kuar Pi-li-thet.

⁷Tääme bi loc jok. Locni jok ke mal, ke yöö /ci loc kuari Pi-li-thet bi jiaäk.”

⁸Kä cu Dee-bid A-kic jök jī, “Enu cā lat o? Enu mi cā duir ni mēē kuā ben kä jī cu māni tääme, min deri ya pēn wä koor kä jī tēru kuäärä?”

⁹Kä Cu A-kic ε loc jī, “Cetdi ni ke jiaäk Kuoth, thile jī beel kä ya. Kue la yöö ci bööth rēm jī Pi-li-thet wee jī, /Ci bi wä koor keel ke ko.’

¹⁰Iruun nike runwan yene neeku tin la laät kuaru tēē bā keel ke jī, bia jien ke pēth ni pōotdä.”

¹¹Cu Dee-bid jien ni bakä kene neeke, Locke wii jī Pi-li-thet. Kä cu jī Pi-li-thet wä kä Yidh-reel.

1 Tham 30

Juc Dee-bid ke jī Ä-ma-lek

¹Tääme mēē ci Dee-bid ben kä Dhik-lag kene neeke. Ke diok nini, cu jī Ä-ma-lek Ne-geb kene Dhik-lag mak. Cuke Dhik-lag joc kä cuke wec wan,

²Cuke män pec kene tin diaal tin te thın, kä cue thil ram mi cua näk, cuke nan ni ti diaal, kä cuke wä dupdien.

³Kä mēē ci Dee-bid kene neeke ben wic, cuke je jek a ce waan, kä ca mänkien ke gaatkien nan ala pēc.

⁴Cu Dee-bid kene neeke wiee ke jow mi diit. Amāni mēē ce rolkien thot.

⁵Kä män Dee-bid dan rew cake pec bä, Ä-yi-no-am kä Yidh-reel kene Ä-bi-gayil ciek Na-bal ēē ci liw kä Kar-mel.

⁶Kä cu Dee-bid riek elon. Duunde yöö cu Dee-bid ro bum ke Kuoth Nhial Kuothde.

- 7Kä cu Dee-bid Eb-ya-thar booth palä gat Ä-yi-me-lek jiök i “Nöñ ni yä gaakni.” Cu Eb-ya-thar je nöñ gaakni.
- 8Kä cu Dee-bid Kuoth Nhial thiec i, “Yän bä ney tɔtɔ guɔɔr?” Kä cu Kuoth e loc i, “Guuri ke. Bike cop, kä bi ney tin ca pec luäk.”
- 9Kä cue jien keñe neke ti kur bækel, kä cuke ben thok yiëer Be-thor, cu thaandien duoth thjn.
- 10Kä cu Dee-bid ke guɔɔr keñe ney ti kur nuaan. Cu ney ti kur rew duoth ti /kan yier Be-thor jiath kujc ke yöö cike cuuc.
- 11Kä cuke raan I-jöp jek thok wec, kä cua je nöñ Dee-bid. Kä cuke je moc mieth mi came, keñe pi ti be math,
- 12Kä cuke je moc ke töl patdä buɔɔkä keñe kar deeni jien dan rew. Kä min ce thuɔk ke mieth cue yieyke jek. Ke yöö /keñe miñh kä /keñe maath ke pi ke cändääri diɔk ke wääri diɔk.
- 13Kä cu Dee-bid e thiec i, “E jin raan nikä? Kä bi nikä?” Kä cue loc i, “E yän raan I-jöp, mi läät ji Ä-ma-lek. Ci kuäärä yä banj jök ke yöö ce yä moc ke juey ke nin diɔk tää ci wä.
- 14Cakɔ wec ji Ke-rith min la duñ Juda, keñe wec Ka-leb wä mak, kä cakɔ Dhik-lag cuath ke mac.”
- 15Kä cu Dee-bid e jiök i, “Deri yä nöñ ney tɔtɔ?” Kä cue loc i, “Yac rɔ ke ciöt Kuoth Nhial, en yöö /ci yä bi näk, kä /ci yä bi kam kuäärä ke yöö bä ji ku le nöñ buɔn e mo.”
- 16Kä min ce Dee-bid nan, en buɔn emɔ cike rɔ dak piny ken diaal rey wec. Miñhke, kä mäthke, kä narke, ke kuj kä tin diaal tin ca pec wiini Pi-li-thet keñe wec Juda.
- 17Kä cu Dee-bid nyieenyke ke ni mirä, cu mäni meë ruɔnde ke thian thian. Kä cu kääñ ni nuetni ti kur nuaan, ti ca rɔ bar ke thɔarɔaali.
- 18Kä cue tää diaal tää ci ji Ä-ma-lek ke kan luɔc jök kä cue mänke dan rew kän bä.
- 19Kä cue thil mi te jɔɔr, mi diit kie mi tɔt, kä ken tää diaal tää ca pec. Cu Dee-bid ken diaal nöñ.
- 20Kä cue yɔk keñe det leni pec. Kä cu neke ke cuac nham yɔɔkien, kä cue wee i, “Ke pëec Dee-bid ken titi.”
- 21Kä cu Dee-bid ben kä ney ti kur dan rew tää ci cuuc, kä ci duoth thok yiëer Be-dhor. Cuke ben ba Dee-bid ben lor keñe ney tin ci wä keel ke je. Kä min ce cop kutdien, cue ke ner.

22 Kä cu th̄aṅ nath ti camjiεεc kä ney tin ci wä keel ke Dee-bid wee i, “Ke yöö/ken ke wä keel ke kōn, /canε ke bi moc ke pēεc tin canε wä pεc, bi ramō kan ni ciekde kene gaatkε kä rō.”

23 Duunde yöö cu Dee-bid wee i, “/Cuare nōmō lät, kuε la ṅu moc Kuoth Nhial kōn ke je mō gaatmaar. Cε kōn gaṅ kä cuε buṅ nεeni tin ca kōn maḵ kam kōn.

24 Thile ram mi bi mat ke ye kä min lat yene? Kä min biḡ kujc raam mi ci wä koṛ, ε jen biḡ kujc raam in ci duoth kut kuakni o. Bi ken diaal paḗr.”

25 Kä cu Dee-bid nōmō laṭ ala ṅuṭt kä l-the-rēl en cāṅε mō māni walε.

26 Kä mēε ci Dee-bid ben kä Dhik-lag, cuε th̄aṅ kuakni tin ca Pεc jāk kä mäthnikε, ni bööth Juda, wee i, “Nεmε ε mucdun kä tin ca pεc kä jī tēr Kuoth Nhial.”

27 Cuε jāk kä ney tin te kä Beth-el kene jī Ra-moth kä Nε-geb, ke Ya-tir,

28 Kene jī Ä-ro-er kä Thip-moth, ke εc-tε-mo-ä,

29 ke Ra-kal, kene wij Ya-ra-mε-el, rεy cien jī Kεen,

30 kene jī Ḳor-ma, ke jī Bor-a-can, ke jī Ä-thak,

31 ke jī Ḳeb-ron, cuε ke jāk kä guathni diaal tin ci Dee-bid kene nεεke wä th̄in.

1 Tham 31

Liḡ Thool kene gaatkε

(1 Kuēn 10:1-12)

1 Täämε cu jī Pi-li-thet nyiēeny ke jī l-the-rēl. Kä cua jī l-the-rēl joc, kä cua ke näk elṅ pām Gil-bwä.

2 Kä cu jī Pi-li-thet Thool cop kene gaatkε. Kä cuke Jo-na-than, kene Ä-bi-na-dab, ke Mal-ki-cuwa, gaat Thool näk.

3 Kä koṛ cuε bēc elṅ kä Thool, kä cua je moc buṭt mi dijt ke bäär.

4 Kä cuε roṃ muṭtde jiöök i, “Käni mutdu, kä näk ḡä ke je, ke yöö ci ney ti /kan cuel thil Kuoth, ti ḡä bi ben yaak ε ken, ε baḡ le kuēth.” Duunde yöö /ken roṃ muṭtde je laṭ. Ke yöö cε dual elṅ. Ke kujc ε mō cu Thool mutde kan kä cuε rō p̄iem th̄in.

5 Kä mēε ci roṃ muṭtde je nen i ci Thool liw, cuε rō p̄iem kä muṭtde bä, kä cuε liw keel ke je.

6 Ino cu Thool liw, kene gaatkε daṅ diḱk, ke roṃ muṭtde, amāni nεεke diaal, cuke liw keel en cāṅ emō.

⁷Kä mēē ci jī l-the-rēl tin te kuī loolä kēē tin te kuī yiēēr Jōr-dēn ε nen i en yōō ci jī l-the-rēl rō bar kā ca Thool kēē gaatke nāk, cuke wīikien pāl, cuke rō bar. Kä cu jī Pi-li-thet ben cien thīn.

⁸Kä mēē ruṇde, mēē ci jī Pi-li-thet ben ba ney tin ci līw ben guic, cu ke Thool kēē gaatke dan diṇk jek cike līw pām Gil-bwä.

⁹Kä cuke wīcde ḡok, kā cua giw giwde kan, kā cua naath jāk kā rey cien jī Pi-li-thet diaal, nōḡke ḡec thuk kuthkien kēē naath.

¹⁰Kä cu ke giw giwde laṡh duēēl kuoth Ac-ta-roth. Kä cuke puṇy Thool laṡh pāmny Beth-can.

¹¹Kä mēē ci jī Ya-bec-gil-yad min ca lāt kā Thool ε jī Pi-li-thet liṡ,

¹²cu wutni koṇr diaal ben jīēn ke wäär, cuke riṡ Thool kēē riṡ ganke wä kan pāmny Beth-can kā cuke ke ben waṡ kā Ya-bec.

¹³Kä cuke cōwkien ben kony thaar jiaath koat kā Ya-bec, kā cuke theek ke niṡ bārōw.

2 Tham

2 Tham 1

L̄ien Dee-bid ke līā Thool

- ¹Ke k̄or lieth Thool. Cu Dee-bid lony j̄ok juc j̄i Ä-ma-lek, kä cuε te kä Dhik-lag ke n̄in d̄ān r̄ew.
- ²Ke dīōk n̄ini, n̄ene, cu raan ben w̄i Thool ke bieyni ti ci r̄et kä ci w̄icde thiāān ke tuäk. Kä m̄eε ce ben kä Dee-bid cuε r̄o gōn luthä n̄hiamde.
- ³Kä cu Dee-bid ε thiec i, “Kä bīini kä?” Kä cuε loc i, “Barä r̄o w̄ic j̄i l-the-r̄el.”
- ⁴Kä cu Dee-bid ε j̄iök i, “Kä ēnu mi ci tūōk? Läri je yä.” Kä cuε je loc i, “Ci naath r̄o bar k̄oor, kä ca ney ti n̄uan näk. Amäni Thool kene gatde ni Jo-na-than caake näk bä.”
- ⁵Kä cu Dee-bid ε j̄iök i, “Däci je īdi Thool kene gatde ni Jo-na-than caake näk?”
- ⁶Kä cu nuēt in lär je ruac ε j̄iök i, “Ce tūōk cä wä pääm Gil-bwä. Cūa Thool nen ce r̄o nhiet ke mutde. Kä ci thurbieeli j̄i t̄er kene j̄iönkööri ku thuj cop kä je.
- ⁷Kä min ce j̄okde liec, cuε yä nen, kä cuε yä c̄ol. Kä cūa je loc i, ‘Yän en.’
- ⁸Kä cuε yä thiec i, ‘E j̄in na?’ Kä cūa je loc i, ‘E yän raan Ä-ma-lek.’
- ⁹Kä cuε yä j̄iök i, ‘B̄er wāa neme kä näk yä. Yän tāa ke būot mi dīit, kä cä thiak ke līā.’
- ¹⁰Kä cūa ben kuthde, kä cūa je näk, ke ȳö cä n̄ac en ȳö /ce bi t̄ek min ce t̄eeth. Kä cūa kum kuäärä k̄an w̄īde kene thiaw in te tetäde, kä cūake n̄ön kuäärä en wāa neme.”
- ¹¹Kä cu Dee-bid bieynike r̄et ke p̄ar. Kä cu ney diaal tin te keel ke je bieynikien r̄et bä p̄arke.
- ¹²Cuke p̄ar kä cuke wiee kä /kenke m̄ith amäni thian, ke kuj Thool kene gatde ni Jo-na-than, ke kuj n̄eni Kuoth Nhial, ke kuj j̄i l-the-r̄el, ke ȳö ca ke näk k̄oor.
- ¹³Kä cu Dee-bid nuēt in lär je ruac thiec i, “Bīi nikä?” Kä cuε loc i, “E yän raan Ä-ma-lek mi cien̄ r̄ey wecdun.”
- ¹⁴Kä cu Dee-bid ε j̄iök i, “Ēnu /keni dual ō ke näk kūar mi ca kuany ε Kuoth Nhial ō?”
- ¹⁵Kä cu Dee-bid nuēt kel c̄ol kä cuε je j̄iök i, “W̄er näk ε!” Kä cuε je näk.
- ¹⁶Kä cu Dee-bid ε j̄iök i, “E riemdu te ni w̄īdu, ke ȳö ci r̄o lat ni k̄ar̄ca ke thokdu, w̄ī i, ‘Cä kuäär in ci Kuoth Nhial ε kuany näk.’ ”

P̄ar Dee-bid ke Thool kene Jo-na-than

- 17 Kä cu Dee-bid diit pärä t̄iti lat ke kuj Thool kene Jo-na-than gatde.
- 18 Kä cue wee ba Dit Bäärä neme njic ni ji Juda. Kä nene cua ḡar rey buok Ya-car. Wee i,
- 19 “Wij paam I-the-rel, ci bööthko liw th̄in cetke muc! Ci wäth kööra t̄eth!
- 20/Cuarε je lat kä Ḡeth, kä a /ci wä raar duopni kä Ac-ke-lon. Ke yöö ci nyier n̄eni ti /kan cuel lockien dhil goaa.
- 21 “Kä jin pǟm Gil-bwä, /ci mal ε thil nhial kie thec, kä be thil mi dony th̄in! Ke yöö en w̄ini /kan kot wäähä luoth, kan kot Thool ȳir ke liεth.
- 22 “Kä bäär Jo-na-than ce näk, kä thep Thool kene lony jök baan̄. Kä riem n̄eni tin ca näk, kene thiool wäthni koor.
- 23 “Thool kene Jo-na-than, n̄hokε ke ε ji I-the-rel! Tekε keel teekä, kä /ken liaa ke daak. Puulikεn kä cuor, kä bumnikεn kä lony.
- 24 “Kä yen nyier I-the-rel, parε Thool, m̄eē kum ye ke bieyni ti dit kökdien, kä ce ye moc ke daap ken päam ti lǟn.
- 25 “Ci wäth kööra t̄eth däär koor cetke muc! Jo-na-than ce liw wij paam.
- 26 “Yän tiemä ji, Jo-na-than dämaar. Ke gooydu ke yä. Ke nhökdu min diit ke yä, cue l̄eny ni nhök ciäk.
- 27 “Ci wäth kööra t̄eth ci yiow koor cu thil luot.”

2 Tham 2

Kuony Dee-bid ala kuäär kä Juda

- 1 Ke kor kä memε, cu Dee-bid Kuoth Nhial thiec i, “Yän d̄eē wä w̄ic kel kä wij Juda?” Kä cu Kuoth Nhial ε loc i, “W̄er.” Kä cu Dee-bid wee i, “ε winith waa th̄in o?” Kä cue loc i, “W̄er kä Ȳeb-ron.”
- 2 ε jen cu Dee-bid wä th̄in, kene mänke dān rew, Ä-yi-no-am nya Yidh-r̄eεl, kene Ä-bi-ga-yil ciek Na-bal kä Kar-m̄el.
- 3 Kä cu Dee-bid n̄εke t̄eē te keel ke je nöön mäni goalkien. Kä cuke cien kä Ȳeb-ron.
- 4 Kä cu ji Juda ben, cua Dee-bid ben kuony ala kuäär kä Juda. Kä m̄eē ca lar Dee-bid i, “Ke ji Ya-bec-gil-yad ken t̄eē kuonyke Thool.”
- 5 Cue naath jāk kä ji Ya-bec-gil-yad jök ε ke i, “Bi Kuoth Nhial ye poth, ke yöö cia n̄ath nyuoth Thool kuäär̄un, a cia kony!
- 6 Täame bi Kuoth Nhial ye nyuoth nhökde min thil p̄ek kene n̄athde! Kä bā ye lät kä mi goaa ke yöö cia nomo lat.

⁷Ke kuic ε mo tääme buɔme kä ηēnyε. Ke γöö ci Thool kuäärun liw, kä ca γä kuany ε thok duel Juda ala kuäärien.”

Kueny Ic-bo-ceth ala kuäär I-the-rel

⁸Kä tääme cu Ä-bi-ner gat Ner booth rēm Thool, Ic-bo-ceth gat Thool nan, kä cue je nööη kä Ma-na-yim.

⁹Kä cue je jak kä kuäär kä Gil-yad keε Ä-cur, ke Yidh-ræel keε Ε-pa-rim ke Ben-ya-min, ke I-the-rel keeliw.

¹⁰Kä en Ic-bo-ceth gat Thool tēē ke run ti jien nuan mēē tokε ruc I-the-rel, cue ruc ke run rεw. Duunde γöö cu thok duēel Juda guɔɔr ni Dee-bid.

¹¹Kä cu Dee-bid a kuäär kä Υeb-ron ke run bārōw wicde päth bækεl.

Kor Dee-bid keε dhər Thool

¹²Cu Ä-bi-ner gat Ner keε jī kōaar Ic-bo-ceth gat Thool jien kä Ma-na-yim wäke kä Gib-yon.

¹³Kä cu Yo-ab gat Dhε-ru-yaa, keε jī kōaar Dee-bid wä rōm ke ke wīi puɔɔl Gib-yon. Kä cu ney tītī nyuur wīi puɔɔl kuī kel, kä cu ney tin kōη nyuur kuic in dōη.

¹⁴Kä cu Ä-bi-ner Yo-ab jīök ī, “Ε thāη ηuētni rō jiec bike wä nyiēny ke tetkien nhiamdan.” Kä cu Yo-ab ε jīök ī, “Ε ke jiac ke rō.”

¹⁵Kä cu wutni wäl rεw rō jiec kä nεε Ic-bo-ceth thok duēel Ben-ya-min, cuke nyiēny ke wutni wäl rεw kä nεε Dee-bid.

¹⁶Kä cu ramō wic raan min lotde káp, kä cuke thepnikien guath yiεeth ramō ram min lot ni je kä cuke liw keel. Ke kuic εmō cua guāath εmō colī, “Tɔɔr muɔt” min te kä Gib-yon.

¹⁷Kä cua kor mi dīit en cāη ēē. Kä cua Ä-bi-ner keε jī I-the-rel joc ε nεε Dee-bid.

¹⁸Kä cu gaat Dhε-ru-yaa dāη diɔk te thīn, Yo-ab keε Ä-bi-cay, ke Ä-tha-el. Kä tääme Ä-tha-el puole cētnikε kēw.

¹⁹Kä cue Ä-bi-ner joc. Cue Ä-bi-ner joc a /cε rō riet gekä ke min guure je.

²⁰Kä min ci Ä-bi-ner jōkde liεc, cue wee ī, “Ε jīn Ä-tha-el inu?” Kä cue wee ī, “Ε γän.”

²¹Kä cu Ä-bi-ner ε jīök ī, “Rīt ni rō gekä, wēr guuri ηuēt emi bi nyinke wä kān.” Duunde γöö /ken Ä-tha-el rō riet gekä kōrε.

²²Kä cu Ä-bi-ner ε nyōk ke jīök ī, “Rīt rō kōrā. Εηu goori γöö bā jī nāk ɔ? Kä bā waη dāmuɔr ni Yo-ab ku le guic īdi?”

²³Duunde yöö cu Ä-tha-el ε lok i rijtde ro koorε. Ke kujc ε mo cu Ä-bi-ner ε yieth ke mut ni jicde, cu mut wä päl nike jökde. Kä cue tæth kä cue liw nie wano. Kä ney diaal tää ci ben guäth ää ci Ä-tha-el liw thjn la cuηke.

²⁴Duunde yöö cu Yo-ab kenε Ä-bi-cay Ä-bi-ner guoor. Ke kony canj cuke ben pääm Ê-maa, min te nhiam Giya dup daar Gib-yon.

²⁵Kä cu jji Ben-ya-min ro dol koor Ä-bi-ner, kä cuke tuojkien car wii paam.

²⁶Kä cu Ä-bi-ner Yo-ab col jjöke je j, “En duoor bane nyiëeny mäni canj kel inu? Kä /ci je ηac en yöö thuokde be bëc? A bi ku amäni ney eno bi neeku jjöko ke yöö ba juc ganmani pälo?”

²⁷Kä cu Yo-ab wee j, “Cetnike ciöt Kuoth Nhial in tæk, duη mi /keni ruac, ke thuok ken ney tiji /ca juc ganmani deä päl amäni runwanj.”

²⁸Kä cu Yo-ab kaan koth, kä cu ney diaal ro kap cuoj juc l-the-rel, kä /kenke le nyiëeny.

²⁹Kä cu Ä-bi-ner kenε neeke wä ken wäär emo ni kä Ä-ra-ba. Cuke Jor-den jiet, kä cuke jal ken canj daär emo mi meä cike ben ni kä Ma-na-yim.

³⁰Kä cu Yo-ab ro rit koor Ä-bi-ner. Kä meä ce ney diaal mat, cu liw ni ney danj wäl banuan kä nee Dee-bid a/ci Ä-tha-el te thjn.

³¹Kä cu nee Dee-bid jji Ben-ya-min ti kur diok wijcde jien bäkel näk kä nee Ä-bi-ner.

³²Kä cuke Ä-tha-el kan kä cua je kony kok guan, min te kä Beth-le-yem. Kä cu Yo-ab jal ke wäär keeliw kenε neeke, kä cu yow baak kä ke, kä yeb-ron.

2 Tham 3

¹Cue teke kor mi cu jääny kam thuok duëel Thoal kenε thok duëel Dee-bid. Kä cu buom ni thok duëel Dee-bid kä thok duëel Thoal.

Gaat Dee-bid

²Gaat tää ca dap Dee-bid kä yeb-ron. Gatde min nhiam ε Êm-non, gat ciekde ni Ä-yi-no-am nya Yidh-ræel.

³Cu rewde a Kil-ab gat Ä-bi-ga-yil ciek jökä ni Na-bal kä Kar-mæl. Kä cu diokkien a Êb-ca-lom gat Maakaa nya Tæl-may kuäär Ge-cur.

⁴Kä cu nuaandien a Ä-do-ni-yaa gat yë-gith. Kä cu dhiecdien a Ce-pët-yaa gat Ä-bi-tal.

⁵Kä cu bäkelien a Yith-rε-am gat εg-laa ciek Dee-bid. Ken tiji cua ke dap Dee-bid kä yeb-ron.

Mat ruac kam Ä-bi-ner kenε Dee-bid

⁶Kä mää nyiëeny thok duëel Thool kene thok duëel Dee-bid, cu Ä-bi-ner ro jak kä bum thok duëel Thool.

⁷Tëe ke luom Thool mi cöali Ridh-paa nya Aya. Kä cu Ic-bo-ceth Ä-bi-ner jiök i, “Enu ci luom guaar kan o?”

⁸Kä cu Ä-bi-ner gaak kä cue je loc i, “E ku Yan e jiök kä Juda? Ken nini tiji nyothä cian mi goaa dhör guur ni Thool, goaa kamdä ke gaatman, kene mäthnike kä /kan ye kam Dee-bid. Kä en wale goonyi yä ke kuj ciek mi thil luot.

⁹Cetnike ciöt Kuoth Nhial, yan deë liw mi /kan Dee-bid lät kä mää ci Kuoth Nhial e yac je.

¹⁰Ke yöö bi kuäär jien dhör Thool, kä ba je kam Dee-bid ala kuäär kä I-the-rel, kene Juda, a kene ni kä Daan a räth nikä Ber-ce-ba.”

¹¹Kä /ken Ic-bo-ceth Ä-bi-ner loc ke riet, ke yöö ce dual ke je.

¹²Kä cu Ä-bi-ner naath jak kä Dee-bid ke ruacde wee i, “E mun na en neme? Mat ne ruac, kä nene, yan bä te keel ke ji, bä ji nöñ ji I-the-rel diaal.”

¹³Kä cu Dee-bid wee i, “Goaae. Bane ruac mat. Duunde yöö tëe ke kel mi bä thiec kä ji e yöö /ci bi ben nhiamdä, e ni mi ci Mi-kal nya Thool nöñ ke nhiam, mi wij wä ben kä yä.”

¹⁴Kä cu Dee-bid naath jak kä Ic-bo-ceth gat Thool, wee i, “Käm ni yä ciekdä ni Mi-kal, mää cä kuen ke gup ti kuor tëe cuëlä kä ji Pi-li-thet.”

¹⁵Kä cu Ic-bo-ceth je kan kä cowde ni Pël-ti-el gat Lë-yic.

¹⁶Duunde yöö cu cowde wä keel ke je jäle ke wiee kore mäni cuopdien kä Bë-yu-rim. Kä cu Ä-bi-ner e jiök i, “Rit ro.” Kä cue ro rit.

¹⁷Cu Ä-bi-ner ben kä bööth I-the-rel, kä cue ke jiök i, “Ke pek eë ci wä /cuare Dee-bid gor i dere a kuäärun.

¹⁸Tääme kua je nöñ nhial. Ke yöö ci Kuoth Nhial e lar Dee-bid i, ‘Ke Dee-bid jandä bä neekä ni ji I-the-rel kän ke je kä ji Pi-li-thet, kene ji tërien diaal.’ ”

¹⁹Kä cue ruac bäre ji Ben-ya-min. Kä cue wä kä Yeb-ron wee Dee-bid lat min ba lat e ji I-the-rel diaal kene thok duëel Ben-ya-min keeliw.

²⁰Kä mää ci Ä-bi-ner ben kä Yeb-ron kä Dee-bid kene ney ti jien dan rew, cu Dee-bid ke lät kä mieth.

²¹Kä cu Ä-bi-ner Dee-bid jiök i, “Yan bä wä, bä ji I-the-rel diaal wä mat, kä bäre nöñ kuäärä ni kuäär, kä ba mat ruac lat ke ji kä bike cu ruac cetke min goor locdu je.” Kä cu Dee-bid Ä-bi-ner jak kä wä. Kä cue wä nike mal.

Näk Yo-ab ke Ä-bi-ner

22 Kε guḡaath mi tət cu jī kōaar Dee-bid cop kεel kε Yo-ab pēcä, kä cike pēēc ti ḡuan nööh kεel kε rḡ. Duunde ḡöö Ä-bi-ner /cε te kεel kε Dee-bid kä ḡεb-ron, kε ḡöö cε je jak kä wä nike mal.

23 Kä mēē ci Yo-ab ben kεne rεm in teke je, cua laḡ Yo-ab j, “Ci Ä-bi-ner gat Ner ben kä kuäär, kä cε je jak kä wä, a cε wä nike mal.”

24 Kä cu Yo-ab ben kä kuäär kä cεe jīök j, “Eḡu ci laḡ ɔ? Nεne, Ä-bi-ner cε ben kä jī. Kue la ḡu jaki je kä wäo, a be wä?”

25 Kä ḡäci je εn ḡöö Ä-bi-ner gat Ner bēē kε ḡöö be jī kaḡ, kεne ḡöö be tin diaal tin lätdi ben ḡac.”

26 Kä min ci Yo-ab ben raar kä Dee-bid, cεe naath jāk kä kōor Ä-bi-ner, kä cua je wä luḡḡc jök ni wij puḡḡl kä Thi-raa. Duunde ḡöö thile mi ḡäc Dee-bid ε thīn.

27 Kä min ci Ä-bi-ner lony kä ḡεb-ron, cu Yo-ab ε naḡ gekä cεt ruacε kε je, εn wijni cεe je näk, cεe liw kε kuj riεm Ä-tha-el däman Yo-ab.

28 Kε kōre mēē ci Dee-bid ε liḡ, cεe wee j, “ḡän kε kuäärä thile ney duer nhiam Kuoth Nhial kε kuj riεm Ä-bi-ner gat Ner.

29 A je wä ni wij Yo-ab, kεne dhōr ḡuaḡ kεeliw. Kä a dhōr Yo-ab teke juey ni cianḡ, a teke löny mi jiääk, kä a teke dhōp, kie ḡol, kie ram mi naḡe kōor, kie näk buothkε!”

30 Inḡ cu Yo-ab kεne däman ni Ä-bi-cay Ä-bi-ner näk, kε ḡöö cε dämandien ni Ä-tha-el näk kōor kä Gib-yon.

Kuḡny Ä-bi-ner

31 Kä cu Dee-bid Yo-ab jīök kεne ney diaal tin te kεel kε je j, “Rētdε bieynikun kä laḡhe bieyni cuali, kä paḡ Ä-bi-ner.” Kä cu kuäär ni Dee-bid gal in kapke raan guḡḡr.

32 Cukε Ä-bi-ner kony kä ḡεb-ron. Kä cu kuäär wiee paare Ä-bi-ner. Kä cu ney diaal wiee.

33 Kä cu kuäär Ä-bi-ner par kε riet titj wee j, “Ci Ä-bi-ner cu liw cεtnike dḡar?”

34 Kä /kaḡ tetku yian, kä /kaḡ ciöku der, ci liw cεtke ram mi ca näk ε waḡaḡ.” Kä cu naath diaal rḡ nyök kε wiee wijde.

35 Kä cu ney diaal ben kä Dee-bid ba ben com kε ḡöö dēre miḡh a /ken ḡow ni cuḡl. Duunde ḡöö cεe rḡ yac j, “Cεtnike ciöt Kuoth Nhial dēē liw mi cä duḡḡr cam a /ken cāḡ ni kony!”

36 Kä cu ney diaal ε tit, kä cεe löcdien nhök, kä min ci kuäär ε laḡ cu ney diaal ε nhök.

³⁷Ino cu ney diaal ε ηαc εν cāη ēē εν γöö /ciε ruac kuαr ε nɔ nαkε Ä-bi-ner gat Nerɔ.

³⁸Kä cu kuäär jī kɔare jīök ī, “/Ken yen ε ηαc εν γöö Ci booth kene ram mi diit liw εν nīni tītī kā I-the-rel?

³⁹ε jen ci puɔnydä kɔαcɔ εν wale, cāη ni mi γān kuääre. Ken gaat wutdä mi coali Dhe-ru-yaa cike bēc kā γä εlɔη. Bi Kuoth Nhial ε luɔc riekde cɛtnike duere!”

2 Tham 4

Näk Ic-bo-ceth

¹Mëe ci Ic-bo-ceth gat Thool je liη ī ca Ä-bi-ner näk kā Υeb-ron, cue dual εlɔη, kā cu jī I-the-rel diaal gaαc.

²Tääme cu gaat Thool teke ney dαη rew ti la bööth rēm pęc. Coalke kel ī Banaa, kā min dɔη coale Re-kab, gaat Ri-mon raan Ben-ya-min kā Bε-roth (Kä εν Bε-roth ε thαηη Ben-ya-min.

³Kä ken jī Bε-roth cike rɔ bar kā Gi-ta-yim, cianke ni je amāni wale.)

⁴Kä cu Jo-na-than gat Thool teke gat mi ηɔl ciɔkädε. Tëe ke run dhieec mëe nööηke thok lieth Thool kene Jo-na-than kā Yidh-ræel. Cu roomde je kαn kā cue rɔ bar ke je. Ke mëe pēthe, cue pēēn, kā cue tööl. Kä coalke ciötde ī Mε-pi-bo-ceth.

⁵Tääme cu gaat Ri-mon raan Bε-roth, ni Re-kab kene Banaa jīēen ke cāη däär cuke ben dhɔr Ic-bo-ceth, ke guααth in catde jɔkde ke thianη.

⁶Kä cu ke wä rey duëel rɛci cɛt tēe ke bel ti wa kαn, kā cu ke je yieth jīide. Kä cu Re-kab kene däman ni Banaa rɔ kual raar.

⁷Kä min cike cunh rɛc, cuke je jek tēe tɔɔcä rey kölike duëel, cuke je näk, kā cuke wīcde ηuɔk raar. Kä cuke wīcde naη ke wäär wäke kā Ä-ra-ba.

⁸Kä cuke wīc Ic-bo-ceth nöη Dee-bid kā Υeb-ron. Kä cuke kuäär jīök ī, “Wīc Ic-bo-ceth gat Thool, guαn tēru men, mëe goor näkdu. Ci Kuoth Nhial kuäära jak kā coolε rɔ εν wale kā Thool kene kuayke.”

⁹Duunde γöö cu Dee-bid gaat Ri-mon raan Bε-roth loc ī, “Cɛtnike mɔ tēk Kuoth Nhialɔ, mëe kään γä kā rik diaal,

¹⁰mëe ci ram kel γä jīök ī, ‘Nene, Thool cε liw,’ cue ηαc ni γöö nooηe ni thok mi goaa. Cuα je näk kā Dhik-lag, ala cut mi cä kαm je ke kuī thuɔkde mëe cε nööη.

¹¹Dere ku le tēe īdi mi ci ram mi jīäk guαn cuηni näk ni dhɔre wīj kölike. Kä εν tääme cä näkde bi ku col ke ye, bā ye cu bath wīj muɔɔn?”

¹²Kä cu Dee-bid nuëtnike jïök ÿ, nake ke, kä nuöke ciökien kene tetkien, kä nape ke gekä puööl kä Ye-b-ron. Kä cuke wic Ic-bo-ceth kony kök Ä-bi-ner kä Ye-b-ron.

2 Tham 5

Kueny Dee-bid ala Kuäär kä I-the-rël

(1 Kuën 11:1-9, 14:1-7)

¹Ë jen cu thuk duëli I-the-rël diaal ben kä Dee-bid kä Ye-b-ron, cuke wee ÿ, “Nene, ke kön rjndu kä riem.

²Kä ke guäath ëë ci wä, mëë Thoöl ε kuäära, ε jin ε nëë la jï I-the-rël a both köor. Kä cu Kuoth Nhial jï jïök ÿ, ‘Biä yieen nenenikä ni jï I-the-rël, kä biä ruecdien.’ ”

³Ino cu bööth I-the-rël diaal ben kä kuäär kä Ye-b-ron. Kä cu kuäär ni Dee-bid ruac mat ke ke kä Ye-b-ron nhiam Kuoth Nhial, kä cuke Dee-bid kuany ala kuäär kä I-the-rël.

⁴Kä mëë tok Dee-bid kuäär tëë ke run ti jïen diök diëëth, kä cue ruc ke run ti jïen nuaan.

⁵Kä Ye-b-ron cue Juda ruac ke run bäröw wicde päth bækël. Kä Je-ru-tha-lëm cue I-the-rël ruac keliw amäni Juda ke run ti jïen diök wicde diök.

⁶Kä cu kuäär ni Dee-bid kene nেকে wä, wa Je-ru-tha-lëm wec jï Ye-buth mak, tëë jïök ke Dee-bid ÿ, “/Ci bi ben en wane, bi ciöör kene njöt jï gan ni raar.” Cu nomo a çarien ÿ, “Dee-bid /ce ro bi luän ke ben en wane mi.”

⁷Duunde yöö cu Dee-bid wecdien in bum ni Dha-yön kan, min ci ku la wec Dee-bid.

⁸Kä cu Dee-bid wee en cänj ëë, “En ram bi jï Ye-buth näk, a je wä ke rey loölä piini be ciöör kene njöt wä mak, ke yöö lök löcdä ke.” Ke kujc emo la je a lärke ÿ, “/Ci ciöör ke njöt bi ben duëel.”

⁹Kä cu Dee-bid cieng ni wec mi bum bum, kä cua ja coli wec Dee-bid. Kä cu Dee-bid wec täth ε goole je a käne je ni kä Milo a wä rec o.

¹⁰Kä cu Dee-bid buöm a löj, ke yöö te Kuoth Nhial ni Kuoth in la Ruey Yöaa keel ke je.

¹¹Kä cu Yi-ram kuäär Dhor Dee-bid jak kä naath nan ke jïen nuer, amäni nãat jien, ke tãath tin bä Dee-bid lät kä duel kuäära.

¹²Kä cu Dee-bid ε nac en yöö ci Kuoth Nhial je jak kä kuäär I-the-rël, kä cue kuääre kap nhial ke kuj nenenike ni jï I-the-rël.

13Ke kor kä meë ci Dee-bid yöth kä Yeb-ron beë kä Je-ru-tha-ləm, cue kuεn ke män ti nuan kene luom ti nuan. Cue teke dhool ti nuan kene nyier ti cua dap je.

14Kä t̄iti ke ciööt gan tin ca dap je kä Je-ru-tha-ləm, Cä-muwä, Co-bab, Na-than, Tho-lo-mon,

15Yib-γar, Eli-cuwa, Ne-peg, Ya-pia,

16Eli-cama, El-yada, E-li-pa-let.

Juc Dee-bid ke j̄i Pi-li-thet

(1 Kuën 14:8-17)

17Mëë ci j̄i Pi-li-thet ε liη en yöö ca Dee-bid kuany ala kuäär l-the-rəl, cu ken diaal j̄iεn wa Dee-bid gor. Kä cu Dee-bid ε liη kä cue wä t̄iecni tin buom buom.

18Tääme cu j̄i Pi-li-thet r̄o ben däk kä piny rey loölä j̄i Rεpa.

19Kä cu Dee-bid Kuoth Nhial thiec j̄i, “Yän bä wä nyiëny ke j̄i Pi-li-thet? Kä bibe kam yä?” Kä cu Kuoth Nhial ε loc j̄i, “Wër, ke yöö ε puc bä ken j̄i Pi-li-thet kam j̄i.”

20Kä cu Dee-bid ben kä Baal-pe-ra-dhim, kä cu Dee-bid ke joc en w̄ini. Kä cue wee j̄i, “Ci Kuoth Nhial j̄i t̄ërä joc nhamdä, c̄etnike pul mi leny pike.” Ke kuj̄c εmo cua guath εmo col j̄i Baal-pe-ra-dhim raar.

21Kä cu j̄i Pi-li-thet kuthkien b̄any en w̄ini, kä cu Dee-bid ke naη kene neke.

22Kä cu j̄i Pi-li-thet r̄o nyok ke luny jok, kä cuke r̄o dak piny rey loölä j̄i Rεpa.

23Kä meë ci Dee-bid Kuoth Nhial thiec, cue loc j̄i, “/Cu wä a lotdi ni korien. Wër gol nibe, kä mak nibe ke kuj̄c in d̄oη min lot ni jiath baltham.

24Kä mi w̄ii jow wä liη mi wä ke wuoth j̄iεn baltham, ku ke mak. Ke yöö yän cä wä nhamdu bä rem j̄i Pi-li-thet wä joc.”

25Kä cu Dee-bid ε lat c̄etnike min ci Kuoth Nhial ε lar je, cue j̄i Pi-li-thet näk ni kä Gabä amäni Ge-dher.

2 Tham 6

Ngöη Dee-bid ke Thanduk matdä ruac kä Je-ru-tha-ləm

(1 Kuën 13:1-14, 15:25—16:6,43)

1Kä cu Dee-bid ney ti bathd̄ori ti j̄iεn diok ti ca kuany ε j̄i l-the-rəl diaal nyok ke mat.

2Kä cue ke böth kä Baale-juda, ke yöö ba thanduk matdä ruac Kuoth wä nööη, min c̄alkε ke ciöt Kuoth Nhial in la Ruey Yoa min te kom kuääräde w̄ii puanyini t̄in cäät ke puany jaakni.

- ³Kä cuke thanduk matdä ruac Kuoth kä cua je kan dhör Ä-bi-na-dab min te wij paam, kä cua je laṭh rey thurbieel mi pay laṭ. Kä gaat Ä-bi-na-dab, Udha kene Äyo geer ken thurbil in pay laṭ.
- ⁴Kä te Äyo nhiam thandukä matdä ruac Kuoth.
- ⁵Kä cu Dee-bid kene ji l-the-rel diaal nar puatke Kuoth Nhial bul, ketke diit kä puatke thumni kä tienke lööth.
- ⁶Kä min cike cop door komä beel Na-kon, cu Udha tetde laṭh kä thanduk matdä ruac Kuoth. Cue je kan ke yöö ci thääk yiic.
- ⁷Kä cu këc Kuoth Nhial ben kä Udha. Kä cu Kuoth ε näk en wini ke yöö ce tetde laṭh thandukä matdä ruac. Cue liw gekä thandukä matdä ruac Kuoth.
- ⁸Kä cu Dee-bid gaak ke yöö ci këc Kuoth Nhial ben kä Udha. Kä cua guath ε mo coli Pe-redh-udha amäni wale.
- ⁹Kä cu Dee-bid dual ke Kuoth Nhial en cän ε mo. Kä cue wee i, “Kä bä thanduk matdä ruac Kuoth Nhial nan keel idi ke yö tääme?”
- ¹⁰Kä /kene je luänj ke mi be thanduk matdä ruac Kuoth Nhial nan wij Dee-bid. Duunde yöö cu Dee-bid je nan gekä dhör O-bed-ε-dom raan Gëth.
- ¹¹Cu thanduk matdä ruac Kuoth Nhial te dhör O-bed-ε-dom raan Gëth ke päth diok. Kä cu Kuoth Nhial O-bed-ε-dom poth ke ji dhooare diaal.
- ¹²Kä cua je lar kuäär ni Dee-bid i, “Ci Kuoth Nhial O-bed-ε-dom poth nike nyinke diaal, ke kuj thandukä matdä ruac Kuoth.” Kä cu Dee-bid thanduk matdä ruac Kuoth wä nöönj dhör O-bed-ε-dom, kä cue je nan wij Dee-bid ke teth laac.
- ¹³Kä min ci ney tin kapke thanduk rö tjeec jok ke kaath bækel, cue thäk kene dow mi koal mi ci buuth thöp ala muc.
- ¹⁴Kä cu Dee-bid duth nhiam Kuoth Nhial nike buomde keeliw. Kä ce rö rith ke bij.
- ¹⁵Kä ino cu Dee-bid kene ji l-the-rel diaal thanduk matdä ruac Kuoth Nhial nöönj ke nar kene puonyini luthä ke kaanji.
- ¹⁶Kä min ci thanduk matdä ruac Kuoth cop wij Dee-bid, cu Mi-kal nya Thool guic ke wernyin, cue kuäär ni Dee-bid nen yuure rö kä duthë nhiam Kuoth Nhial. Cue je lat jor ke rey laacde.
- ¹⁷Kä cuke thanduk matdä ruac Kuoth Nhial nöönj rec. Kä cuke je laṭh guathde, rey kemekä min ci Dee-bid ε laṭ ke kujde. Kä cu Dee-bid muc mi wanke kene muc malä thöp nhiam Kuoth Nhial.
- ¹⁸Kä min ce thupk ke thop mucä min wanke kene muc malä, cue naath poth ke ciöt Kuoth Nhial in la Ruey Yooa,

¹⁹Kä cue ji l-the-rel diaal ti nuan dääk kä jurayni, wutni ke män, te ramo ke pat pat, ke dhuon rjen ke mi cet pat buḱkä. Kä cu ney diaal däk piny, wä ramo dhore.

²⁰Kä cu Dee-bid ro rit wee ji dhooare poth. Duunde yoo cu Mi-kal nya Thool ben raar beë Dee-bid ben lor, kä cue wee i, “Enu ci kuäär l-the-rel ro pual i ne mi en wale, ce ro luony juutda nham nyieet ti laḱat ji kooare, cetnike ram mi doḱar mi kujic poc mi /ken ro kum!”

²¹Kä cu Dee-bid e jiök i, “E nham Kuoth Nhal, min kuany ya wii guur, kene ji dhooare diaal, kä ce ya kuany ala kuäär l-the-rel neeke. Yan bä duth luthä nham kuoth Nhal.

²²Kä yan bä ro jak kä kuiy kä neme, kä bä thil luot waandä. Kä ken nyier ti latdi ti, bike ya luoth.”

²³Kä cu Mi-kal nya Thool thil gat mäni liḱade.

2 Tham 7

Mat ruac Kuoth ke Dee-bid

(1 Kuën 17:1-15)

¹Tääme min ci kuäär ku cienj dhore, kä ci Kuoth Nhal e kam loḱan kä ji tere diaal tin te gekade,

²cue gök ni Na-than jiök i, “Guice tääme, yan cienä duëel jien nuer, kä thanduk matda ruac Kuoth cienje rey kemekä.”

³Kä cu Na-than kuäär jiök i, “Wër lätni tin diaal tin te loḱdu. Ke yoo te Kuoth Nhal ke ji keel.”

⁴Kä ke wäär e mo cu ruac Kuoth Nhal ben kä Na-than i,

⁵“Wër kä jaḱda ni Dee-bid, jiök ni je en yoo, neme e min laar Kuoth Nhal e i, ‘E jin bi ya lätkä duel mi bä cienj thjn o?’

⁶Yan /kan met cienj duëel ni mee kamä ji l-the-rel raar kä l-jep amäni wale. Yan la waa wano cianä ni keme ala guath cienäda.

⁷Guathni diaal tee jalä thjn kone ji l-the-rel diaal, /kan ruëeckien, tee cä lar yoo ba neekä ni ji l-the-rel ruac met thiec i, “Enu /ken yen ya lätkä duel jien nuer o?’

⁸“Ke kujic emo tääme tiji bike lat jaḱda ni Dee-bid en yoo ci, Kuoth Nhal in la Ruey Yooa, e lar i, ‘Yan cä ji kan ni rey toḱrä, yien deet, ke yoo bi ben a booth neenikä ni ji l-the-rel.

⁹Kä yän t̄ā k̄ēl ke j̄i gūathni diaal tin ci wä th̄in, kä cä j̄i t̄eru diaal näk n̄hiamdu. Kä b̄a ciötdu jak kä te k̄ek mi d̄ij̄t c̄etke ciöt n̄eni tin bum n̄iken w̄ic mūōn.

¹⁰Kä b̄a n̄ekä ni j̄i l-the-rel moc gūath, kä b̄ake pith, b̄ike cien̄ gūathdien, mi cake bi jut th̄in. Kä /ci ney tin būm būōm ke bile cien̄ ε j̄iak, c̄etke m̄ēe dan,

¹¹kä ke gūath in b̄a n̄ekä ni j̄i l-the-rel kūeny rūēc. B̄a j̄i moc lōān kä j̄i t̄eru diaal. Kä yän Kuoth Nhial b̄a dh̄oru jak kä d̄it.

¹²Mi wä n̄inku wä thuk, bi r̄o mat guuri, b̄a gatdu lō kap nhial k̄ōru, mi bi ben ni pūonydu, kä b̄a kūäare jak kä te th̄in.

¹³Kä be duel lō lat ke ciötdä, kä b̄a k̄om kūääräde jak kä te th̄in am̄ani c̄ān̄ kel.

¹⁴Kä bi yän a gūan, kä be la gatdä. Mi w̄ēe duer lat, b̄a dūac c̄etnike min la raan gatde la dūac.

¹⁵Duunde ȳoo /cä nhökdä min thil pek bi woc kä je c̄etke m̄ēe cä woc kä Th̄ool ēe te n̄hiamdu.

¹⁶Kä dh̄oru kene kūäaru, bi ka ti te th̄in m̄ani c̄ān̄ kel n̄hiamdä, kä bi k̄om kūäärädu te th̄in m̄ani c̄ān̄ kel.’ ”

¹⁷Ke kuj̄ r̄ieetni t̄it̄i diaal, kene nyuuthni t̄it̄i diaal, cu Na-than ke lat Dee-bid.

Pal t̄ethkä Isaac Dee-bid

(1 Kūen 17:16-27)

¹⁸Kä cu kūäär ni Dee-bid wä n̄hiam Kuoth Nhial, kä cuε wee i, “ε yän ŋa lö Kuoth Nhial, kä ε kuj̄ dh̄ōaarä min m̄ith, m̄o curi yä n̄öön̄ nhial in̄o m̄o?”

¹⁹Kä ŋotde ke mi lätdi yä ti ŋuan lö Kuoth Nhial. Ci ruac lat ke kuj̄ dh̄ōaarä ke gūath o bi ben o. Kä d̄ēe n̄eme a ŋuot kä naath lö Kuoth Nhial!

²⁰Kä ŋu d̄ēe ε lar j̄i m̄o? Kä ŋäci yän jāndu lö Kuoth Nhial.

²¹Ke ȳoo ε ruacdu, kä ε c̄ar lōacdu, en ȳoo bi ken ti diaal t̄it̄i lat, ke ȳoo bi, jāndu ke ŋac.

²²Ke kuj̄c εm̄o d̄it̄i i lö Kuoth Nhial. Ke ȳoo thile mi päär ke j̄i, kä thile Kuoth mi dōn̄ c̄etke j̄i, kä tin diaal tin c̄ako lin̄ ke j̄ithko.

²³Kä ke ney tin tith w̄ij̄ mūōn. Cäät ke n̄eku ni j̄i l-the-rel, t̄ēe ci lūel ala n̄eku, mi ci r̄o moc k̄ek, kä lätdi ti būm būōm ti d̄it̄i, kä joc i nath raar kene kuthkien n̄hiam n̄eniku t̄ēe ci lūel kä l-j̄ep.

²⁴Kä curi j̄i l-the-rel jak kä n̄eku am̄ani c̄ān̄ kel. Kä j̄in̄ Kuoth Nhial ci cūā Kuothdien.

²⁵Kä t̄äame lö Kuoth Nhial ni Kuoth ku ruacdu min ci lat j̄ak kä thuok ke kuj̄dä kene kuj̄ kuaynikä, kä lätdi ni je c̄etke min ci lat.

²⁶Kä bi këkdu jɔɔc mäni cän̄ kəl, lar ke jē i, 'Kuoth Nhial in la Ruey Ƴɔaa ε Kuoth I-the-rəl,' kä ba dhɔr jāñädu ni Dee-bid lät nhamdu.

²⁷Ke kujc ε mo lö Kuoth Nhial in la Ruey Ƴɔaa, Kuoth I-the-rəl, min ci rɔ nyuɔth jāñde wee i, 'Ƴän bā jī lät kä duel.' Ke kujc ε mo Ƴän cā buɔm mi bā pal ni jī jək.

²⁸Kä täämε, lö Kuoth Nhial, ε jīn Kuoth, kä ruacdu ε thuɔk, kä ci Ƴä lät ruac mi ɔaa.

²⁹Ke kujc ε mo täämε thiēcä jī mi nhɔki je, deri kuaykä poth, ke Ƴöö dēē ke te nhamdu amāni cän̄ kəl. Ke Ƴöö jīn Kuäär ni Kuoth, min ci lat, ke puɔthdu, poth dhɔr jāñädu amāni cän̄ kəl."

2 Tham 8

Röp Dee-bid ke kuäärε

(1 Kuën 18:1-17)

¹Ke kɔr kä nεmε cu Dee-bid jī Pi-li-thet jɔc, kä cuε ke jak kä kuaany kä cuε Mε-thεg-ēmaa luɔc jɔk kä ke.

²Kä cuε jī Mo-ab jɔc bā, kä cuε ke jak kä tɔɔcke cuε bārien them ke dep. Cuε ney tin ciek ciēēk näk, kä cuε ney tin bāriken päl a tək. Kä cu jī Mo-ab a kuaany Dee-bid ti luɔnyke je thɔlbɔk.

³Kä cu Dee-bid Ƴä-dēd-εdher gat Rε-Ƴob kuäär Dho-baa leni jɔc, mēē cε buɔm wä jek kiir Yu-pε-ree-tidh.

⁴Kä cu Dee-bid jī jīñkōöri ti bathdɔɔr kəl wīcde kur bārɔw káp, ke rεm nεeni ti bathdɔɔri ti jīεn dāñ rεw. Kä cuε jīñkōöri diaal dɔɔñkien ɲuɔk, cuε päl ni jīñkōöri ti rɔñ ke thurbiseli ti kuɔr.

⁵Kä mēē ci jī Thi-ri-ya tēē cien̄ kä Da-math-keth ben, ba Ƴä-dēd-εdher kuäär Dho-baa ben luäk, cu Dee-bid ke näk ney ti bathdɔɔri ti jīεn dāñ rεw wīcde rεw.

⁶Kä cu Dee-bid wec Da-math-keth moc ke rεm. Kä cu jī Thi-ri-ya a kuaanyke ti luɔny ke je thɔlbɔk. Kä cu Kuoth Nhial je kam buɔm mi jooce naath guathni diaal tīn cε wä thīn.

⁷Kä cuε köötni dāpā tin jāl ke nεε Ƴä-dēd-εdher káp, kä cuε ke nööñ kä Jε-ru-tha-lεm.

⁸Kä cuε yiēēth in yian mi dij̄t k̄an kä Betē kεnε Bε-ro-thay wīj Ƴä-dēd-εdher.

⁹Kä mēē ci Toy kuäär Ä-math ε liñ en Ƴöö ci Dee-bid rεm Ƴä-dēd-εdher jɔc kεeliw.

¹⁰Cu Toy gatde ni Yo-ram jāk kä kuäär ni Dee-bid, ke Ƴöö bε je wä lät kä mal, ke Ƴöö cε nyiēeny ke Ƴä-dēd-εdher kä cε je jɔc. Ke Ƴöö cike kɔn nyiēeny ke Ƴä-

dëd-edher, kä cu Yo-ram ciëk in yian nöön keel ke je amäni daap kene ciëk in bor.

11Ken tɔtɔ cu kuäär ni Dee-bid ke löy Kuoth Nhial, keel ke ciëk in bor mää käne kä ney diaal tëë ce joc.

12Tëë ce kan kä j̄i ɛ-döm, kene j̄i Mo-ab, ke j̄i Am-on, kene j̄i Pi-li-thet, ke j̄i Ä-ma-lek ke tëë diaal tëë pæce kä ʒä-dëd-edher gat Re-γob kuäär Dho-baa.

13Kä cu Dee-bid rɔ moc ke këk mää lunye jɔk, cuε ney ti bathdɔori wäl bädäk näk kä j̄i ɛ-döm rey Loolä Milekä.

14Kä cuε rəm lath kä ɛ-döm. Kä cu j̄i ɛ-döm diaal a kuaany Dee-bid, kä cu Kuoth Nhial ε kam juc nath guathni diaal tin ce wä th̄in.

J̄i kɔaar Dee-bid

(2 Tham 20:23-26, 1 Kuën 18:14-17)

15Inɔ cu Dee-bid l-the-rel ruac keeliw. Kä cuε næke diaal ruac agoaa kä cuε ke ciëŋ a päär.

16Kä cu Yo-ab gat Dhe-ru-yaa te w̄i rēm. Kä cu Ye-γo-ca-pat gat Ä-γi-lud a bulkamiin.

17Kä cu Dha-dok gat Ä-γi-tub kene Ä-γi-mε-lek gat ɛb-ya-thar a bööth palä. Kä cu The-ra-yaa a bolith.

18Kä cu Be-na-yaa gat Ye-γo-ya-da te w̄i j̄i Ke-reth kene j̄i Pe-leth. Kä cu gaat Dee-bid a bööth palä.

2 Tham 9

Dee-bid kene Mε-pi-bo-ceth

1Kä cu Dee-bid thiec j̄, “Tëë ke ram mi ci duoth dhɔr Thool, mi dää ciëŋ agoaa ke kuj Jo-na-than?”

2Kä tëë ke jan Thool mi coal j̄ Dhiba, cua ciol Dee-bid. Kä cu kuäär ε thiec j̄, “ɛ jin Dhiba?” Kä cuε loc j̄, “ɛ jen ʒän jan̄du.”

3Kä cu kuäär wee j̄, “Thile ram mi ci duoth dhɔr Thool mi dää nyuoth goy Kuoth?” Kä cu Dhiba kuäär loc j̄, “Te gat Jo-na-than th̄in. Duunde ʒöö ε njol ciökä.”

4Kä cu kuäär ε jiök j̄, “Kä ja nikä?” Kä cu Dhiba kuäär loc j̄, “Ja dhɔr Ma-kir gat A-mi-el kä Lo-da-bar.”

5Kä cu kuäär ram mi wä je noon dhɔr Ma-kir gat A-mi-el kä Lo-da-bar j̄ak.

6Kä cu Mε-pi-bo-ceth gat Jo-na-than gat Thool ben kä Dee-bid, kä cuε rɔ gon nhamde luthä. Kä cu Dee-bid ε jiök j̄, “Mε-pi-bo-ceth!” Kä cuε loc j̄, “Jan̄du en kuäär.”

⁷Kä cu Dee-bid ε jiök i, “/Cu dual. Ke yöö bä ji nyuoth gooy ke kuj guur ni Jo-na-than, kä bä ji luoc mun guurdooj ni Thoöl keeliw. Kä ban mith keel ni cianj.”

⁸Kä cu Me-pi-bo-ceth ro goj luthä wee i, “Kä ε yän na, bi guic ni yän rame thil luot ε?”

⁹Kä cu kuäär Dhiba col, kuany Thoöl, kä cue je jiök i, “Ken tin diaal tin la nyin Thoöl tin la nyin dhocare, cä ke kam gat kuaru.

¹⁰Kä jin yene gaatku ke laatku bia je pieth mun, kä bia belke nöön ke yöö be tää mïeth mi cam gat kuaru je. Duunde yöö bi Me-pi-bo-ceth mith keel ke yä.” Kä te Dhiba ke gaat wäl dhieec ke laat ti jien rew.

¹¹Kä cu Dhiba kuäär jiök i, “Cetnike min ci larä kuäärä, bä je lat, kä nike min ci larä i, ‘Bi Me-pi-bo-ceth mith keel ke yä cetke gat kuar.’ ”

¹²Kä cu Me-pi-bo-ceth teke gat mi nuët mi cöali Mika. Kä cu tin diaal tin cien dhoc Dhiba a jaaj Me-pi-bo-ceth.

¹³Kä cu Me-pi-bo-ceth cien ni Je-ru-tha-lem. Ke yöö mithe keel ke kuäär. Kä jen ε njol ciöknike daj rew.

2 Tham 10

Juc Dee-bid ke ji Am-on kene ji Thi-ri-ya

(1 Kuën 19:1-19)

¹Ke kor kä mi mi cu kuäär ji Am-on liw, kä cu gatde ni Ya-nun ruec ke guathde.

²Kä cu Dee-bid wee i, “Yän bä lat agocaa ke Ya-nun gat Na-yac, ke yöö ci guan lat agocaa ke yä.” Cu Dee-bid naath jak latde je teth loacde ke kuj guan. Kä cu jaaj Dee-bid ben muun ji Am-on.

³Duunde yöö cu bööth ji Am-on Ya-nun kuäärien jiök i, “Diiwi je en yöö Dee-bid, jake ni ji kä teth loacde ke kuj guur? Jake ni kuaanyke, ke yöö ba wec ben lim, kä ba cu ben kan?”

⁴Ino cu Ya-nun kuaany Dee-bid tikkien mut kuj kel, kä cue bieynikien rät däärien kene jolkien, kä cue ke jak kä wä.

⁵Kä mää ca lar Dee-bid, cue ke jak kä ney ti luorke ke, ke yöö cike poc eloj ken naath. Kä cu kuäär wee i, “Taye kä Je-ri-ko amäni mi ci tikkun dony, bia ku le ben.”

⁶Kä mää ci ji Am-on ε nen en yöö ci ka ji tär Dee-bid, cuke ney ti bathdöori ti jien rew kok kä ji Thi-ri-ya tin te kä Beth-re-yob kene tin te kä Dho-baa, ke ji Tob ti bathdöori wäl rew. Ke kuäär Maakaa kene ney ti bathdöor kel.

⁷Kä mää ci Dee-bid ε lij, cue Yo-ab jak kene ji kor diaal.

- ⁸Kä cu j̄ Am-on ben raar cua tuᵛᵛ ben car thok duᵛᵛ wec. Kä cu j̄ Thi-ri-ya tin te kä Dho-baa, kene Rε-yob, ke j̄ Tob ke Maakaa, cuᵛᵛ kä rᵛ kueer wec.
- ⁹Kä mēē ci Yo-ab ε nen en yōō ba ke maᵛ ke nhiam kene jᵛk, cue naath kuany kä j̄ I-the-rel, kä cue ke laᵛh lotdä j̄ Thi-ri-ya.
- ¹⁰Kä cue duᵛᵛth nath kaᵛm däman ni Ä-bi-cay, kä cua rᵛ car lotdä j̄ Am-on.
- ¹¹Kä cue ke j̄jök j̄, “Mi wä j̄ Thi-ri-ya ya wä tiam luᵛke ya. Kä mi wa ye wä tiam ε j̄ Am-on, bä ye ben luäk.
- ¹²Cuᵛme rᵛ agoaa, kä buᵛmne rᵛ ke kuj̄ neeni kᵛn, kene kuj̄ wec Kuᵛᵛthdan. Kä bi Kuᵛᵛth Nhial laᵛ ni min goaa ke je.”
- ¹³Inᵛ cu Yo-ab kene neke wä nyiēeny ke j̄ Thi-ri-ya. Kä cuke rᵛ bar ke Yo-ab.
- ¹⁴Kä mēē ci j̄ Am-on ε nen en yōō ci j̄ Thi-ri-ya rᵛ bar, cuke rᵛ bar bāke Ä-bi-cay, cuke riᵛ rᵛy wec. Kä cu Yo-ab luny jᵛk koᵛr ke j̄ Am-on, kä cue ben kä Je-ru-tha-lem.
- ¹⁵Kä mēē ci j̄ Thi-ri-ya je nen j̄ ca ke jᵛc ε j̄ I-the-rel, cuke rᵛ maᵛt.
- ¹⁶Cu Ya-dēd-edher raan jaᵛk, wēē j̄ Thi-ri-ya tin te jᵛk kieε Yu-pe-ree-tidh nōōᵛ. Kä cuke ben kä Ye-lam, keel ke Co-bēk boᵛᵛth rēm Ya-dēd-edher boᵛᵛthe ke.
- ¹⁷Kä mēē ca laᵛ Dee-bid, cue j̄ I-the-rel diaal maᵛt, kä cue j̄jeth kuj̄ Jᵛr-den, kä cue ben kä Ye-lam. Kä cu j̄ Thi-ri-ya nyiēeny ke je.
- ¹⁸Kä cu j̄ Thi-ri-ya rᵛ bar ke j̄ I-the-rel. Kä cu Dee-bid ke näk j̄ Thurbiēli ti kur bāᵛw, ke j̄ j̄jōᵛkōōri ti bathᵛᵛri ti j̄jēen ᵛuaan, kä cua Co-bēk boᵛᵛth rēmdien moc buᵛᵛt, kä cue liw en wᵛᵛᵛ.
- ¹⁹Kä mēē ci kuᵛr koᵛr Ya-dēd-edher diaal ε nen en yōō ca ke jᵛc ε j̄ I-the-rel, cuke mal lat ke j̄ I-the-rel, kä cu ka jaᵛᵛᵛ I-the-rel. Inᵛ cu j̄ Thi-ri-ya dual ke yōō ba j̄ Am-on nyᵛk ke luäk.

2 Tham 11

Dee-bid kene Bēth-cēba

- ¹Ke thuᵛk runä, guaᵛᵛth in la kuᵛr a nyiēeny, cu Dee-bid Yo-ab kene j̄ koᵛre jaᵛk ke j̄ I-the-rel diaal kä cuke j̄ Am-on wä dāk, kä cua Rē-baa wä goᵛ. Duunde yōō cu Dee-bid duᵛᵛth kä Je-ru-tha-lem.
- ²Cue tuᵛk ke cāᵛ kel ke thiaᵛ, cu Dee-bid rᵛ j̄jēc w̄i dhanāde jāle w̄i duēel kuāärāde, cue ciek nen w̄i duēel puake. Kä ε ciek mi goaa elᵛᵛ.
- ³Cu Dee-bid raan jaᵛk ke yōō be je wä ᵛᵛc. Kä cu ram kel wee j̄, “/Cie Bēth-cēba, nya ε-li-am ciek U-ri-yaa raan Yaᵛᵛth inu?”

- ⁴Cu Dee-bid naath jak. Kä cua je wä noon. Cue ben kä je, kä cue tɔɔc ke je. (Kä jen pay thuɔk ni buothde.) Kä cue loc dhore.
- ⁵Kä cu ciek ruët. Kä cue Dee-bid jak kä raan i, "Ruëtdä."
- ⁶Kä cu Dee-bid Yo-ab jak kä raan i, "Jak ni ya kä U-ri-yaa raan Yëth." Kä cu Yo-ab ε jak kä je.
- ⁷Kä mëë ci U-ri-yaa ben kä je, cue thiec ke taä Yo-ab, kene taä nath, ke taä in teke kor.
- ⁸Kä cue U-ri-yaa ku jïök i, "Wër dhoru, bi wä loon." Cu U-ri-yaa jïeen dhör kuar, kä guɔɔr ke je ε raan dhöaar kuar.
- ⁹Kä duunde yöö U-ri-yaa Cue niëen thok dhöaar kuar keel ke jaan kuare, /kene wä dhore.
- ¹⁰Kä min ca lar Dee-bid i, "/Ken U-ri-yaa wä dhore," cue U-ri-yaa jïök i, "Ci bä jäl inu? Enu /keni wä dhoru mo?"
- ¹¹Kä cue Dee-bid loc i, "Thanduk matdä ruac kene ji I-the-rel, ke ji Juda cienke rey bile ni. Kä te kuäärä ni Yo-ab kene ji kor kuarä rey kaani. A dëë ku wä dhörä, waa miḥ kä mathä, kä tɔɔcä ke ciekdä? Cɛtnike mo tëki mo, /cä ken titi bi lat."
- ¹²Kä cu Dee-bid U-ri-yaa jïök i, "Teni wane en wale, kä i ruun bä ji jak kä wä." Ino cu U-ri-yaa te kä Je-ru-tha-lem ke nin dan rew.
- ¹³Kä cu Dee-bid ε ciol mieth. Cuke miḥ keel kä cuke math, kä cue je jak kä yon. Ke thian cue wä wee tɔɔc rey patanäde kene jaan kuare, /kene wä dhore.
- ¹⁴Ke runwan cu Dee-bid Yo-ab goar waregak kä cue je jak ke tet U-ri-yaa.
- ¹⁵En rey waregakä ce gor i, "Jak ni U-ri-yaa nham kor mi ci leeth, kä kua ro yuoth jok kä a je nake."
- ¹⁶Kä ke guath in gol Yo-ab wec, cue U-ri-yaa jak kä waan kor.
- ¹⁷Kä cu ji wec ben raar cuke ben nyiëeny ke Yo-ab. Cua thaan nëeni Dee-bid näk, amäni U-ri-yaa cua näk bä.
- ¹⁸Kä cu Yo-ab Dee-bid lat thuk kor diaal.
- ¹⁹Kä cue jääk jïök i, "Mi wij wä thuɔk ke lat kuar thuk diaal.
- ²⁰Kä bi kuäär gaak ke ji, kä be ji jïök i, 'Enu /cuare ro tïec puony wec o? Dëë yen ε kujc en yöö ba Ye bar puony pany?
- ²¹Ena mi näk Ä-bi-me-lek gat Ye-ru-be-ceth? Kä /cie ciek en nëë ci pil yuor wijde ke wij pany, kä cue cu liw kä Te-bedh? Enu wä yen thiekä pany o?' Kä bi cu wee i, 'Ci janḍu ni U-ri-yaa raan Yëth liw bä.' "

22 Ino cu jääk ben cue Dee-bid ben lat tin diaal tin ci Yo-ab ε jak ke ke i be ben lat.

23 Kä cu jääk Dee-bid jiök i, “Ken naath ca ney tiam a cuke ben raar kä ney jok wec. Duunde yöö cuako ke nyok ke joc ni rey wec.

24 Duunde yöö cua ney bar ke bäari rey panyini. E ca thaañ neeniku näk. Amäni jañdu ni U-ri-yaa ca näk bä.”

25 Kä cu Dee-bid ε loc i, “Jiokni Yo-ab i, ‘E locdu /ci jiäk, ke yöö kor näke neme en wale kä be min dɔŋ näk iruun. Mäkni ni wec ε bum, amäni mi cie kan.’ Wër come.”

26 Kä min ci ciek U-ri-yaa ε lij en yöö ci cɔwde lij, cue cɔwde par.

27 Kä möö ci yow bak, cu Dee-bid ε jak kä ram wä je nöön dhore, kä cua ciekde, kä cue je dap dhɔl. Kä duunde yöö min ci Dee-bid ε lat ce loc Kuoth Nhial lok.

2 Tham 12

Ruac Na-than ke Dee-bid

1 Kä cu Kuoth Nhial Na-than jak kä Dee-bid cue ben kä je kä cue je jiök i, “Tëe ke wutni daj rew ti te wic kel, kel riäñe kä min dɔŋ ε can.

2 En wut in riän te det ti nuan kene yok.

3 Kä wut in can thile je nok te ni jen ke nac dëil romä, mi ce kok. Cue je nöön kä cuke je rom kene gaatke. La mithe kä kuände, kä mätthe rey buole, kä la tɔɔce, baapde cetde ke nyaade.

4 Kä cu jaal ben kä wut in riän, kä /kene je luän ke yöö be del näk rey deetke kie yan ke yöö be thaj jaal tin ci ben kä je, duunde yöö cue wä kan ni del wutdä min can, ε jen cue nak jaalkε mo.”

5 Ino cu Dee-bid gaak elɔŋ ke wut ε mo. Kä cue Na-than jiök i, “Cetnike ciöt Kuoth Nhial, en ramo ci nomo lat o, roñe nike liäa.

6 Kä be del emo col nikä nuaan, ke yöö ce nomo lat, kene yöö thile je car.”

7 Kä cu Na-than Dee-bid jiök i, “E jin. Kä neme ε min laar Kuoth Nhial ε, Kuoth I-the-rel i, ‘Yän cä ji kuany ala kuäär, kä cä ji kän kä Thool.

8 Yän cä ji kam kuääre, kene mänke. Kä cä ji jak kä kuäär kä I-the-rel kene Juda. Mi kuiye en neme, dëe ji rep ke rew ti kɔŋ.

9 Kue la nu ci ruacdä lok o, curi ku le wä lat ni mi jiäk o? Ci U-ri-yaa raan Yëth näk kor, kä ci ciekde kan ala ciekdu. Cie jak kä nake ε ji Am-on.

10 Ke kujc ε mo täämε bi raan a lij kor kä kuayku ke yöö /keni yä luoth, kene yöö ci ciek U-ri-yaa raan Yëth kan ala ciekdu.’

11Kä ci Kuoth Nhial wee i, 'Nene, yan bä mi jiääk jak kä tuok ni dhoru pany. Kä ba mänku kan ni waan̄du, kä bāke kam guan thieekädu, kä be tōc ke ke waan̄ nēni diaal.

12Ke yōo ci duer lat ke tēē. Duunde yōo bä neme lat nhiam j̄i l-the-rel diaal, ke cān̄ däär.' ”

13Kä cu Dee-bid Na-than j̄iök i, “Yan cā Kuoth Nhial duirikā.” Kä cu Na-than e j̄iök i, “Ci Kuoth Nhial dueru woc bä, /ci bi liw.

14Cie jen bä. Ke yōo ci mi jiääk lät kä Kuoth Nhial, bi gat in ci d̄ieth liw.”

15Kä cu Na-than loc dhore.

Liāa gatdä Dee-bid

Kä cu Kuoth Nhial gat in ci ciek U-ri-yaa e dap Dee-bid moc juey.

16Kä cu Dee-bid Kuoth pal ke kuj gatdä. Kä cue m̄ieth lok, kä cue wä duēle cue tōc piny ke wäär keeliw.

17Kä cu j̄i kore diaal ben kuthde, ba je ben j̄iec piny. Duunde yōo cue lok kä /kene m̄ith keel ke ke.

18Ke bārow n̄ini cu gat liw. Kä cu jaan̄ke dual ke yōo ba lar liāa gatdä. Ke yōo laar kene i, “Nēn e je, mēē not gat ke tēk cane ruac ke je, kä /kene kon liq. Bane je ku le lar liāa gatdä idi? D̄on̄ dere ro lät kä mi j̄iak.”

19Kä mēē ci Dee-bid jaan̄ke nen ruacke kä ro, cue je diw i ci gat liw. Kä cue jaan̄ke thiec i, “Ci gat liw?” Kä cuke je loc i, “Ce liw.”

20Kä cue ro j̄iec, cue ro wä lak, kä cue ro yir. Kä cue bieynike wāny. Kä cue wä luaak Kuoth, cue wä pal. Kä mēē ce wä dhore, cue thiec ke m̄ieth, Kä cua je moc m̄ieth cue m̄ith.

21Kä cu jaan̄ke je j̄iök i, “Kä enu en ne ci latde? Mi wiee i kä /keni m̄ith mēē not gat ke tēk. Kä min ci gat liw ci ro j̄iec kä ci m̄ith.”

22Kä cue wee i, “Mēē not gat ke tēk, cā wiee kä /kan̄ m̄ith, ke yōo laarä je i, ‘Ena mi näce d̄on̄ dēē Kuoth Nhial yä luäk, a d̄on̄ dēē gat tēk?’

23Kä täame ce liw. Kue la nu dēē m̄ieth lok o? A dēē je ku nyok ke luuc j̄ok? Bä guōr ni je, /ce bi ben kä yä.”

Dap Tho-lo-mon

24Kä cu Dee-bid ciekde ni Bēth-ceba locde Jak kä goaa, kä cuke tōc. Kä cue dap ke dh̄ol, kä cue je col i Tho-lo-mon, kä cu Kuoth Nhial e nhok,

25kä cue gök ni Na-than jak. Kä cue ciōtde col i Ye-did-yaa. Ke yōo nhok Kuoth Nhial e.

Kap Dee-bid ke wec Rē-baa

(1 Kuën 20:1-3)

- 26** ɛ jɛn cu Yo-ab nyiëny ke Rë-baa wec j̄ Am-on, kä cuɛ wec kuäärä k̄p.
- 27** Kä cu Yo-ab nath j̄äk kä Dee-bid, wee j̄, “Yän cä nyiëny ke Rë-baa. Kä cä wec piini k̄n.
- 28** Täämɛ ku duoth j̄ l-thɛ-rɛl mat, kä məkɛ wec. Ke yöö mi cä mək, dëɛ cɔl ke ciötdä.”
- 29** Kä cu Dee-bid j̄ l-thɛ-rɛl diaal maät, kä cuɛ wä kä Rë-baa, cuɛ wä nyiëny ke j̄ ke kä cuɛ k̄p.
- 30** Kä cuɛ kum kuəriɛn k̄n wiidɛ. Mi tekɛ kijeni dääpä ti j̄iɛn diɔk wiidɛ nuaan, kä tää ke pä m̄ mi te kök mi diit, kä cu Dee-bid j̄ lath wiidɛ. Kä cuɛ pëɛc ti nuan nöön wiɔ.
- 31** Kä cuɛ ney tää te wiɔ nöön, cuɛ ke laat n̄ät j̄ien, kenɛ t̄ath puɔri, ke thoriyni, ke j̄iöpn̄i kä cuɛ ke jak kä t̄athkɛ thuɔpn̄i. Kä cu Dee-bid ɛ lät kä wi j̄ Am-on diaal. Kä cuɛ rɔ r̄it kenɛ ney diaal wä ke kä Je-ru-tha-lɛm.

2 Tham 13

Ĕm-non kenɛ Ta-mar

- 1** Täämɛ te Ĕb-ca-lom gat Dee-bid ke nyiman mi gɔaa ɛlɔŋ, mi cɔal j̄ Ta-mar. Ke kɔr guath mi tɔt cu Ĕm-non gat Dee-bid mi te man gölä, j̄ɛ nhɔk.
- 2** Kä cu Ĕm-non ɛ nhɔk ɛlɔŋ a be rɔ lɛl ciɛ tää ke juey ke ku j̄ nyiman ni Ta-mar. Ke yöö ɛ nya mi /ken met tɔɔc ke wut, kä cɛtɛ ke mi thilɛ mi dää Ĕm-non ɛ lät kä j̄ɛ.
- 3** Kä Ĕm-non tekɛ määthɛ mi cɔali Yo-na-dab gat Cimaä däman Dee-bid. Kä Yo-na-dab pɛɛ ɛlɔŋ.
- 4** Kä cuɛ Ĕm-non j̄iök j̄, “M̄ath gat kuar ɛŋu la gaki mɔ ni cianɔ? ɛŋu ciɛ lä r̄ä mɔ?” Kä cu Ĕm-non ɛ j̄iök j̄, “Yän nhɔakä Ta-mar, nyiman dämaar ni Ĕb-ca-lom.”
- 5** Kä cu Yo-na-dab ɛ j̄iök j̄, “Pɛl rɔ cɛt ti juey r̄ɛy köliku. Mi wä guur j̄ ben gu j̄, j̄iök ni j̄ɛ j̄, ‘ɛ nyimaar ni Ta-mar yä ben moc ke m̄ieth mi bä cam, a j̄ɛ bää ben lat a guɛcä, dɔŋ dää j̄ɛ cam tetäɛ.’ ”
- 6** Kä cu Ĕm-non tɔɔc, pɛɛɛ rɔ te juey. Kä min ci kuäär ɛ ben gu j̄ cuɛ kuäär j̄iök j̄, “ɛ nyimaar ni Ta-mar yä ben lät kä m̄ieth a guɛcä, dɔŋ dää j̄ɛ cam tetäɛ.”
- 7** Kä cu Dee-bid raan j̄äk kä Ta-mar ciɛŋ wee j̄, “W̄ɛr dhɔr dämuɔɔr ni Ĕm-non, bi j̄ɛ wä lät kä m̄ieth.”
- 8** Kä cu Ta-mar wä dhɔr däman ni Ĕm-non, kä tää tɔɔcä. Cuɛ nup k̄n kä cuɛ läny, kä cuɛ m̄ieth lat a guicɛ.

⁹Kä cue je laṭh rey tokä a guice, duunde yöö cu Ęm-non mieth loḵ. Kä cue wee i, “A ney diaal jieen kutdä.” Kä cu ney diaal jieen kutde.

¹⁰Kä cue Ta-mar jiök i, “Noḡḡni mieth duëel, dëe ben cam tetädu.” Kä cu Ta-mar mieth in ce laṭ naḡ duëel kä Ęm-non däman.

¹¹Kä min ce nōḡ je thiekä ke yöö dere miṭh, cue je käp kä jiöke je i, “Bër tḡacne nyimaar.”

¹²Kä cue Ęm-non loc i, “/Cie jen dämaar, /cu yä käp ke buḡm. Ke yöö mi ceṭke nḡmḡ /kene kḡn tuḡk kä l-the-rel. Cu mi jiääk läṭ.

¹³Kä yän dëe pöcdä ku le lḡny nikä? Cu jḡn bi cuḡ ram mi dḡar kä l-the-rel. Ke kuic emḡ täame, kuḡ läḡ ni jḡ, ruacni ke kuäär. Dḡḡ /ce yä bi kaḡn kä jḡ.”

¹⁴Duunde yöö bum ni Ęm-non kä je, cue je kaḡn ke buḡm.

¹⁵Kä cu Ęm-non e loḵ nike loḵ mi diḡḡ. Kä loḵ in ce loḵ ni je cu diṭ ni jen kä nhök eë ce nhök ni je, kä cu Ęm-non je jiök i, “Jiee rḡ, wëre.”

¹⁶Kä cue Ęm-non loc i, “/Cie jen, dämaar. En tukdu ke yä raar e jen biḡ duer in diṭ ni jen kä mi payi läṭ kä yä mi.” Kä duunde yöö /kene je liḡ.

¹⁷Kä cu Ęm-non ḡuëṭni tin laṭ je ikä cḡl wee i, “Yuḡre je raar kutdä, kä lëke thiḡk kḡḡre.”

¹⁸Kä jen cieḡe biḡ mi bäär mi teke bieel. E jen min la nyiee kuḡar tin /kaḡn kuḡn ke a cieḡ. Kä cu jaḡḡke je yuḡr raar kä cua thiḡk lëk thiḡn kḡḡre.

¹⁹Kä cue wicde moc ḡëth, kä cue biḡ in bäär in cieḡe rëṭ. Kä cue tetke laṭh wiḡde, cue wä ke wiee.

²⁰Kä cu däman ni Ęb-ca-lom e thiee i, “Aku dämuḡḡr ni Ęm-non te keel ke jḡ? Kap ni waḡdu nhial nyimaar. Jen e dämuḡḡr. /Cu je käp ala mi diḡḡ.” Inḡ cu Ta-mar a cieḡ mi cieḡ kä rḡa dhḡr däman ni Ęb-ca-lom.

²¹Kä mëe ci kuäär ni Dee-bid e liḡ cue gaak elḡḡ.

²²Kä cue thil mi cu Ęb-ca-lom e laṭ Ęm-non, löke Ęm-non. Ke yöö ce nyiman ni Ta-mar kaḡn ke buḡm.

Näk Ęb-ca-lom ke Ęm-non

²³Ke kḡr runi daḡ rew cu Ęb-ca-lom detke miemkien ḡuḡk kä Baal-ya-dhor, min thieek ke E-pa-rim, kä cue gaat kuḡar diaal cḡal en wiḡni.

²⁴Kä cue ben kä kuäär jiöke je i, “Nene, jaḡdu ḡuḡke miem deetke. Eḡu /cane wä, keel ḡ yeḡe jḡ kḡaru?”

²⁵Kä cu kuääre loc i, “Ęëy, gatdä, a kḡ /caḡke wä kḡn diaal, bi ney le waḡa riek kä jḡ.” Cue ḡaḡn läḡ, duunde yöö /kene wä cue poth ni gatde.

- 26 Kä cu Ęb-ca-lom wee ĩ, “Kä mi /ci wä, ε dämaar ni Ęm-non wä keel ke ko.” Kä cu kuäär ε loc ĩ, “Ęnu be wä keel ke ĩ mo?”
- 27 Kä cu Ęb-ca-lom ε läŋ mäni min ce Ęm-non kene gaat kuar diaal nhök wä. Keel ke je.
- 28 Kä cu Ęb-ca-lom jaŋke lat lat ĩ, “Ŋace je mi wä Ęm-non wä Yŋ ke koŋ, kene mi waa ye jök ĩ, ‘Nake je,’ /cuare dual. Nake je ε yan laare mo. Buome ro ka /cuare gal.”
- 29 Kä cu jaŋ Ęb-ca-lom ε läť ka Ęm-non ceŋnike min ca lar ke ε Ęb-ca-lom. Kä cu gaat kuar diaal ro jiec, cu ramo muule kot bare ro.
- 30 Kä min teke dup, cu thok cop ka Dee-bid ĩ, “Ci Ęb-ca-lom gaatku diaal näk, a thile ram mi ci duoth.”
- 31 Kä cu kuäär ro jiec, cuε biide rēt, ka cuε ro yuor piny. Kä cu ĩ koare tin te gekäde bieynikien rēt.
- 32 Duunde yöö cu Yo-na-dab gat Cimi däman Dee-bid wee ĩ, “Kuäär /kan ke näk ken diaal ken gaatku. Ci liw ni Ęm-non ka roa. Kä neme tuöke ke ruac Ęb-ca-lom nike guath ee káp Ęm-non nyiman ni Ta-mar ke buom.
- 33 Ke kujc emo täame kuäär cu je cari ca gaatku diaal näk. Ci liw ni Ęm-non ka roa.”
- 34 Duunde yöö ci Ęb-ca-lom ro bar. Kä cu ram in guic wande kap nhial guice, cuε ney ti nuan nen bāke dup in te jökde gekä paam.
- 35 Kä cu Yo-na-dab kuäär jök ĩ, “Nene, ci gaatku ben. Ceŋnike min ca lar ĩ, ken ci ben ti.”
- 36 Kä nie min thuke ke ruac, cu gaat kuar cop, ka cuke wiee. Kä cu kuäär kene ĩ koare wiee bä eloŋ.
- 37 Kä duunde yöö ci Ęb-ca-lom ro bar, cuε wä ka Tēl-may gat A-mi-yud kuäär Ge-cur, ka cu Dee-bid gatde par ke nin.
- 38 Cu Ęb-ca-lom ro bar ka Ge-cur, cuε te thın ke run diok.
- 39 Kä cu loc kuar Ęb-ca-lom le gor. Ke yöö ce ŋac ĩ ci Ęm-non liw.

2 Tham 14

Gor Yo-ab ke lony Ęb-ca-lom jok

- 1 Täame cu Yo-ab gat Dhe-ru-yaa ε ŋac en yöö gor loc kuar Ęb-ca-lom.
- 2 Kä cu Yo-ab raan jāk ka Te-kowa, cua ciek mi pel pel wä nööŋ thın, ka cuε ben jök ĩ, “Leł ro ala ram mi pär, moc ro bieyni pärä. Cu puonydu yir, teni ke taq ciek mi teke nin pärä raan mi ci liw.

- ³Kä wër kä kuäär, bi t̄ī wä l̄at j̄ε.” Kä cu Yo-ab ε l̄at ruaac.
- ⁴Kä min ci ciek Tε-kowa ben kä kuäär, cuε r̄o gon̄ luthä, kä cuε wee j̄, “Ay kuäär luäkä.”
- ⁵Kä cu kuäär ε jiök j̄, “Riekdu ε̄n̄?” Kä cuε loc j̄, “ε̄ yän ciek j̄okä mi can, ci c̄owdä l̄iw.
- ⁶Kä yän t̄ā ke gaat d̄an̄ r̄εw, kä cike gaak kä r̄o r̄ey kāani. Kä thile ram mi reeke, c̄ε n̄c̄an̄ ci kel min d̄on̄ näk.
- ⁷Kä täame ci cien̄ keeliw r̄o lūoc̄ yä, wä ke j̄, ‘Käm ni ney ram in ci däman näk, ke yöö b̄ak̄o ben näk ke kuj̄ däman in c̄ε näk.’ Ino ba j̄ε näk b̄ä. Bike yä cu p̄al a thil gat, b̄ε cu thil mi kek ciöt c̄oadä w̄ij̄ muon̄.”
- ⁸Kä cu kuäär ciek jiök j̄, “Wër dh̄oru, b̄ä ruac l̄o lat ke kuj̄du.”
- ⁹Kä cu ciek Tε-kowa wee j̄, “Kuäärä ε b̄ē̄l teke yä kene dh̄or gūaar. Kä ε kuäär kene k̄om̄de thil b̄ē̄l.”
- ¹⁰Kä cu kuäär wee j̄, “Mi w̄ē̄ teke ram mi ruac ke j̄ī n̄on̄ ni j̄ε yä, kä /c̄ε j̄ī bi nyok ke gueer.”
- ¹¹Kä cuε wee j̄, “ε̄ kuäär pal Kuoth Nhial Kuothde, ε ram mi ca näk /ca l̄ε col, kä ε gatdä /ca l̄ε näk.” Kä cu kuäär wee j̄, “C̄et̄nike ciöt Kuoth Nhial in t̄ek, thile miem kel kä gatdu mi bi pen piny.”
- ¹²Kä cu ciek wee j̄, “A j̄ī l̄arä riet kel ε̄me kuäärä.” Kä cuε wee j̄, “Ruacni”.
- ¹³Kä cu ciek wee j̄, “ε̄n̄u l̄atdi n̄ε̄ Kuoth kä mi jiäk̄o? ε̄n̄u ci gatdu nhok̄ yöö lunye cien̄ r̄ool̄ juri m̄o, kä ci ku l̄ε lam ni r̄ōdu m̄o ke ruac in payi lat.
- ¹⁴Bane l̄iw̄ k̄on̄ diaal, c̄et̄ k̄on̄ ke p̄ī ti ca wuoc̄ piny, tin /ca d̄ē̄ nyok ke ruol̄. Kä duunde yöö /ci Kuoth t̄ek a woc. La care ni duop̄ ke yöö b̄ε ram in nan̄ n̄on̄ kutde.
- ¹⁵Täame b̄ā ruac ε mi ben l̄at kuäärä ke yöö ci naath yä jak kä dual. Kä ca car j̄, ‘Bä ben ruac ke kuäär. Ke yöö d̄on̄ bi min c̄ä thiec l̄at.
- ¹⁶Kene yöö bi kuäär ε lī, a b̄ε yä k̄an̄ tetni n̄ε̄ni t̄in̄ görke näkdä k̄one gatdä w̄ij̄ muoc̄on̄ in ci Kuoth ε k̄am̄ n̄ε̄ke.’
- ¹⁷Kä cūā j̄ε car j̄, ‘Bi riet kuārä yä jak kä k̄an̄ä.’ Ke yöö kuäärä c̄et̄de ke j̄ääk Kuoth d̄ääke mi goaa kene mi j̄ääk. ε̄ Kuoth Nhial Kuothdu teke j̄ī keel!”
- ¹⁸Kä cu kuäär ciek loc j̄, “Cu yä t̄ē̄ kä duop̄r mi w̄ā thiec kä j̄ī.” Kä cu ciek wee j̄, “Ruacni kuäärä.”
- ¹⁹Kä cu kuäär wee j̄, “Ken ti diaal t̄ī te Yo-ab th̄in̄?” Kä cu ciek ε loc j̄, “ε̄ thuok̄ c̄et̄ke m̄o t̄eki m̄o kuäärä, thile ram mi d̄ē̄ n̄c̄an̄ kä tin diaal tin ci lat kuäär. ε̄ Yo-ab raan̄ k̄aru l̄ät yä min b̄ä lat o.

20Ke yöö bä ruac lat ε Yo-ab läre yä mo. Kä duunde yöö kuäärä tēē ke n̄ac mi c̄etke n̄ac j̄ääkä Kuoth kä n̄ace tin diaal tin tuok w̄ij muon̄.

21Kä cu kuäär Yo-ab j̄iök j̄, “N̄ene, täame cä nhok. W̄er nööni Ęb-ca-lom j̄ok.”

22Kä cu Yo-ab ro goŋ luthä, kä cue kuäär poth. Kä cu Yo-ab wee j̄, “En wale cä n̄ac en yöö cä nhok jek waan̄du, lö kuäärä, ke yöö ci thiecdä nhok.”

23Kä cu Yo-ab ro j̄iec cue wä kä Ge-cur cue Ęb-ca-lom wä nöön̄ kä Je-ru-tha-lem.

24Kä cu kuäär wee j̄, “A je cien̄ dhore gekä. A je /ci bä guäth ε taq̄ th̄in ε.” Ino cu Ęb-ca-lom cien̄ dhore gekä, kä /kenε ben guäth in te kuäär th̄in.

Loc Ęb-ca-lom kene Dee-bid maarä

25Kä täame kä l-the-rel keeliw thile ram mi dēē liak ke gooyde c̄etke Ęb-ca-lom. Thile je diw a k̄ane ni p̄ät ciokde am̄ani w̄icde.

26Kä la miem wecde a n̄uke kä keel ke ruon̄, ke yöö teke miem ti n̄uan. La miem wecde a teke them ni daŋ r̄ew ke them kuar.

27Kä cue teke dhool diok, ke nyam kel mi c̄ali Ta-mar. E nyam mi goaa elon̄.

28Cu Ęb-ca-lom cien̄ ke run daŋ r̄ew kä Je-ru-tha-lem, a /ce bä kut kuar.

29Kä cu Ęb-ca-lom Yo-ab j̄äk kä raan, ke yöö be je ben j̄äk kä kuäär. Duunde yöö /ken Yo-ab ben kä je. Kä cue nyok ke j̄äk kä raan, duunde yöö /ken Yo-ab ben.

30Kä cu Ęb-ca-lom kuaanyke j̄iök j̄, “N̄en ε je. Kak Yo-ab thieke ke kaakdä, kä ce dony ke bel. Wiaa, waŋe je.” E jen cuke wä, cua wä cuath ke mac.

31Kä cu Yo-ab ben kä Ęb-ca-lom dhore, kä cue je j̄iök j̄, “Enu ci jaan̄ku kaakdä cuatho ke mac?”

32Kä cu Ęb-ca-lom Yo-ab loc j̄, “N̄en ε, yan cä j̄i j̄äk kä raan j̄, ‘Ber dēē j̄i ben j̄äk kä kuäär, dēē thieci j̄, “Enu mi bēē ke yä kä Ge-cur? Dēē goaa ni yöö dēē not ke cian̄ en w̄ini.” Ke kuj̄c em̄o täame jak ni yä kä wä kut kuar. Ke yöö mi taq̄ duer, a je näk yä.’ ”

33Kä cu Yo-ab wä kä kuäär, cue wä laŋe. Kä cue Ęb-ca-lom col. Kä cue ben kä kuäär cue ro goŋ n̄hiam kuar ke luth. Kä cu kuäär ε cim.

2 Tham 15

Gor Ęb-ca-lom ke cap kä mi j̄ääk

1Ke kor kä nom̄o cu Ęb-ca-lom ro j̄ek thurbieeli kene j̄iook tuoruōk, ke ney ti j̄ieen dhieec ti wur n̄hiamde.

2 Kä la Ĕb-ca-lom a ker nɪkɛ runwəŋ bɛ wä cuŋgekä duɔp thuɔk wec. Kä mo tɛɛ kɛ ram mi tɛɛ luk mi noŋŋɛ nhiam kuɔr ɔ, la Ĕb-ca-lom jɛ a ɔl, kä bɛ jɛ thiec j, “ɛ jɪn raan wec in mɪth?” Kä mi ɛ loc j, “ɛ ɣän raan thuɔk duɛɛl ɛmɛ kä l-thɛ-rɛl.”

3 La Ĕb-ca-lom jɛ a jiök j, “Nɛnɛ, goŋnydu ɛ cuŋgekä ɛ thuɔk. Duunde ɣöö thile ram mi te guäth kuɔr mi bi lukdu liŋ.”

4 Kä bi Ĕb-ca-lom wee j, “Duŋ mi lapä kuäär ɛn wɪc! Dɛɛ nɛy diaal tin teke goŋnyni cuɔ bā kä ɣä, kä dɛɛ kɛ cu kam cuŋgekä.”

5 Kä mo ci raan wee goŋŋɛ rɔ mo kɛ luth, la ja kääpɛ, kä bɛ jɛ cim.

6 Cu Ĕb-ca-lom nɔmo lät kä jɪ l-thɛ-rɛl diaal tin la bā kä kuäär kɛ luɔɔk. Inɔ cu Ĕb-ca-lom loc jɪ l-thɛ-rɛl cu kan.

7 Kɛ thuɔk runi daŋ ŋuaan cu Ĕb-ca-lom kuäär jiök j, “Jak ni ɣä kä wä, bā ɣacdä wä thöp, mɛɛ cä ɣac Kuoth Nhial, kä ɣɛb-ron.

8 Kɛ ɣöö cä ɣac yac mɛɛ cienjä kä Gɛ-cur kä Thi-ri-ya j, ‘Mi wä Kuoth Nhial ɣä luɔc kä Jɛ-ru-tha-lɛm, bā wä pal ɛn Kuoth Nhial.’ ”

9 Kä cu kuäär ɛ jiök j, “Wɛr kɛ mal.” Kä cuɛ wä kä ɣɛb-ron.

10 Duunde ɣöö cu Ĕb-ca-lom thok jak kä thuk duɛli jɪ l-thɛ-rɛl diaal kɛ tɛɛ wee j, “Nɛ mo bia jɔw kaanjä liŋ ɔ, kua wee ‘Ĕb-ca-lom ɛ kuäär kä ɣɛb-ron!’ ”

11 Kä cu Ĕb-ca-lom wä kɛ nɛy ti kur daŋ rɛw ti ɛ ɔl ala jaal, cuke wä ɛn wɪni kä thile mi ŋäc kɛn ɛ.

12 Kä min thöp Ĕb-ca-lom muc, cuɛ raan jak kä Ä-ɣi-tho-pɛl raan jɪ Gilo, min la luek Dee-bid, wiide kä Giloo. Kä cu lokɛ wee mi reepɛ rɔ, kä cu nɛɛ Ĕb-ca-lom wee mi repɛ rɔ.

Bɔr Dee-bid kɛ rɔ kä Jɛ-ru-tha-lɛm

13 Kä cu jääk ben kä Dee-bid wee j, “Ci jɪ l-thɛ-rɛl nhɔk ni Ĕb-ca-lom.”

14 Kä cu Dee-bid jɪ kɔarɛ diaal tin te kɛɛl kɛ jɛ kä Jɛ-ru-tha-lɛm jiök j, “Bar nɛ rɔ, kie /canɛ rɔ bile luän kɛ bɔr kä Ĕb-ca-lom. Mal nɛ wä, kie bɛ kɔn cop niɛ täame kɛ pɛth, ɛ bɛ kɔn lät kä mi jääk, a bɛ wec mak kɛ kɔr.”

15 Kä cu jɪ kɔarɛ jɛ jiök j, “Nɛnɛ, kuäär, kɔn bɔko lat ni mo ci larɔ.”

16 Kä cu kuäär tɛth piny, kä cu jɪ dhɔarɛ jɛ guɔɔr. Kä cu kuäär luɔɔmke daŋ wäl bany piny ba cien jɔ gaŋ.

17 Kä cu kuäär wä, kä guɔɔr kɛ jɛ ɛ nɛy diaal. Kä cuke cuŋgekä dhɔr in te pɛɛk.

18 Kä cu jɪ kɔarɛ diaal cuŋgekä. Kä cu jɪ Kɛ-reth diaal kɛnɛ jɪ Pɛ-lɛth diaal, kɛ jɪ Gɛth diaal ti kur bækɛl tɛɛ guɔɔr kɛ jɛ ni kä Gɛth, wä nhiam kuɔr.

19 Kä cu kuäär Itay raan Gëth jiök i, “Enu wii ke ko keel o? Locni jök, wiaa cienj keel ke kuäär. Ke yöö e jin juor, kä e jin rol /ci cienj wiidun.

20 Kä ci cienj en wane ke pek mi tot, enu deë ji ben jak kä yici mo ke ko keel, nene yan waa ke guath mi kucä? Wër jök, kä nanj gaat muor ke ji keel. E Kuoth Nhial nyuth ji nhök kene nath mi thil pek.”

21 Duunde yöö cu Itay kuäär loc i, “Cetke ciöt Kuoth Nhial in tæk, kä cetnike tækdu kuäärä, guath o bi wä thjn o, mi e liaa kie e tæk, e jen bä wä thjn o.”

22 Kä cu Dee-bid e jiök i, “Gaae, ku wä.” Ino cu Itay raan Gëth cu wä, kene neke diaal amäni nyin tietni tin tää je.

23 Kä cu wec keeliw wiee min wä naath, kä cu kuäär yier Kid-ron jiath kuic, kä cu ney diaal lat ni dardaar.

24 Kä te Dha-dok booth palä en wini, keel ke ji Lii-bay diaal, kapke thanduk matdä ruac Kuoth. Kä cuke thanduk matdä ruac Kuoth lath piny, amäni min ci ney diaal thuc ke wä raar rey wec. Kä te booth palä ni Eb-ya-thar thjn bä.

25 Kä cu kuäär Dha-dok jiök i, “Kap ni thanduk matdä ruac Kuoth jök, nanj ni je wic. Kä mi nhök Kuoth Nhial e, be ya luor jök, kä bä ben jek guath cienjäd.

26 Kä mi be wee i, ‘/Ci locde teth ke je,’ nene, yan en, a je lat ya kä mo gaa ke je mo.”

27 Kä cu kuäär booth palä ni Dha-dok leni jiök i, “Nene loc ni wic ke mal. Jin yene Eb-ya-thar, ke gaatkun danj rew, Ä-yi-madh gatdu kene Jo-na-than gat Eb-ya-thar.

28 Kä nene yan bä liep wii puor rey daar, mäni mi ci ya lar thok.”

29 Kä cu Dha-dok kene Eb-ya-thar thanduk matdä ruac Kuoth kap jök kä Je-ru-tha-lom, kä cuke duoth en wini.

30 Kä cu Dee-bid wä wii paam O-lip, kä wieee min wee ke, jale ke paatke kä ce wicde kum. Kä ney diaal tin te keel ke je ca wuothkien kum. Kä cuke wä ke wiee min wäke.

31 Cua Dee-bid jiök i, “Ä-yi-tho-pel a keel kene Eb-ca-lom.” Kä cu Dee-bid wee i, “Ay Kuoth Nhial, yan palä ni ji, jak ni luek Ä-yi-tho-pel kä dor.”

32 Kä min ci Dee-bid cop bijkä paam, min teke guath palä Kuoth, nen e, cu Yu-cay raan A-rek je ben lor e ci bieynike rät kä te wicde ke tur.

33 Kä cu Dee-bid e jiök i, “Mi wii wä keel ke ya, bia riek kä ya.

34 Duunde yöö mi wii wä loc wic, kä bi Eb-ca-lom jiök i, ‘Bi yan a janju, lö kuäär. Cetke meë ci yan kon e janju gur ke pek eë ci wä, täame bi yan e janju,’ ino bi luek Ä-yi-tho-pel jak kä thil luot.

³⁵A /ci Dha-dok kene Eb-ya-thar bööth palä ku tää wini keel ke ji? Kä mo ci liṅ dhör kuṛ biε laṭ Dha-dok kene Eb-ya-thar bööth palä.

³⁶Kä nene gaatkien daṅ rew a keel ke ke en wini, Ä-yi-madh gat Dha-dok, kene Jo-na-than gat Eb-ya-thar. Ke ke bi ya jäk kä min ci liṅ.”

³⁷Ino cu Yu-cay määth Dee-bid ben wiç, min wä Eb-ca-lom kä Je-ru-tha-lem.

2 Tham 16

Dee-bid kene Dhiba

¹Kä min ci Dee-bid wiç paam bäl kä mi tot, cu Dhiba jaṅ Me-pi-bo-ceth rom ke je, jäle ke muḷi daṅ rew ti yaç, kapke jurayni ti kur rew, ke kar buḷḷoni ti kuḷ, ke kar deeni wal ti kuḷ, ke dhaar koṅ.

²Kä cu kuäär Dhiba thiec i, “Enu noḷḷi tiṭi mo?” Kä cu Dhiba je loc i, “Muḷi ke nyin ji dhöaar kuṛ. Ke yöö bike kot, jurayni ke dey wal ke nyin nuḷṭni bake cam, cu koṅ ε duṅ neni tin bi cuuc rey doaar, bi kene math.”

³Kä cu kuäär ε thiec i, “Kä gat kuṛu ja nikä?” Kä cu Dhiba kuäär loc i, “Nene, ce duoth kä Je-ru-tha-lem. Ke yöö ce wee i, ‘En wale bi ji l-the-rel ya luḷc kuäär guṛ.’ ”

⁴Kä cu kuäär Dhiba jiök i, “Nen ε, tin la nyin Me-pi-bo-ceth, täame ci ka nyinku.” Kä cu Dhiba wee i, “Cä läṭ luthä. Ala jekä ni mal kä ji kuäär.”

Dee-bid kene Cimi

⁵Kä min ci kuäär ni Dee-bid ben kä Bë-yu-rim, cu raan dhöaar Thoḷ ben raar, mi coali Cimi, gat Gerḷ. Kä min bëε ke jäle je ke kuethni.

⁶Kä cuε Dee-bid bök ke dööl, kene ji koar kuṛ diaal. Mäni ney diaal tin te gekä Dee-bid.

⁷Kä cu Cimi wee min kuethε i, “Bër raar, ber raar, jin nääk nath, mi yḷḷ!”

⁸ε jen ci Kuoth Nhial i luḷc rim neni diaal tää ci näk dhör Thoḷ ḷ, kä ci kuäärε kan kä ci Kuoth Nhial kuääru kam gatdu ni Eb-ca-lom. Kä jin ci ku pen rikä mo. Jin nääk nath.”

⁹Kä cu Ä-bi-cay gat Dhe-ru-yaa kuäär jiök i, “Enu mi jak i jiök ε mi kä kuethε ji mo kuäär? A ya wä kä je bä wiçde wä nuok jḷḷr.”

¹⁰Duunde yöö cu kuäär wee i, “Enu mi bä läṭ kä ye, yen gaat Dhe-ru-yaa? Kä mi kuethε ya ke yöö ci Kuoth Nhial je jiök i, ‘Kuethni Dee-bid,’ ena mi biε jiök i, ‘Enu läṭdi neme ḷ?’ ”

¹¹Kä cu Dee-bid Ä-bi-cay jiök kene ji koare diaal i, “Nen ε je, gatdä pany gore näkdä. Dëre kule gaac idi ke raan Ben-ya-min! Paε je karoa, a kueth. Ke yöö ci Kuoth Nhial ε lar je.

12Dɔŋ bi Kuoth Nhial riekdä nen, a be ya poth ke guath kuethnidä mi wale neme.”

13Ino cu Dee-bid kene neke wa dup, ka cu Cimi wa wij paam kuj in dɔŋ ka kueth min wee ke, ka boke ke ka kith ke tup.

14Kä cu kuäär kene ji kore diaal cop guath, a cike cuuc. En wini cuke loŋ.

Ëb-ca-lom kä Je-ru-tha-lom

15Tääme cu Ëb-ca-lom kene ji I-the-rel diaal ben ka Je-ru-tha-lom, ka te Ä-yi-tho-pel keel ke je.

16Kä min ci Yu-cay raan A-rek mäath Dee-bid ben ka Ëb-ca-lom, cu Ëb-ca-lom jiök i, “Bi tek kuar jäany! Bi tek kuar jäany!”

17Kä Cu Ëb-ca-lom e jiök i, “En nomo e jen nathdu ke mäathdu? Enu /kane wa yene madu mo?”

18Kä cu Yu-cay e loc i, “Enu deë wa mo? Kä yan taq kuj raan min ca kuany e Kuoth Nhial, kene ney titi, ke ji I-the-rel diaal, bane te keel.

19Kä ena mi deë lätikä? /Ce dee a gat kuara? Cetnike meë ca guur lätikä, ino bä, bä ji lätikä.”

20Kä cu Ëb-ca-lom Ä-yi-tho-pel jiök i, “Lar, ruacdu, enu mi bane lat?”

21Kä cu Ä-yi-tho-pel e loc i, “Wer ka luomni guur, tin ce bany piny i ba cien lo gan. Kä ba cu lin ka I-the-rel keeliw en yoo cia guan ter guur, ka bi ney diaal tin te ji cu buom.”

22Kä cuke Ëb-ca-lom lat ka keme wij duëel, ka cu Ëb-ca-lom tooc ke luom guan nham ji I-the-rel diaal.

23Kä cua luek in thöp Ä-yi-tho-pel e kap cetke riet ti bä ka Kuoth. Cua ke guor e Dee-bid kene Ëb-ca-lom.

2 Tham 17

Yom Yu-cay ke Ëb-ca-lom

1Kä cu Ä-yi-tho-pel Ëb-ca-lom leni jiök i, “E ro kuenya ney ti bathdori wal rew, deë Dee-bid wa guor en wäari.

2Bä je wa mak guath in ce cuuc a ce wee cuat. Kä bi ney diaal tin te keel ke je ro bar. Bä cu nak ni kuäär kara,

3ka bä ney diaal cu looc i cetke min la ciek mi kaw a bä cien ka cowde. Ke yoo gori ni liqa raam kel, ka bi ney diaal tek.”

4Kä cu luek loc Ëb-ca-lom nhok kene böoth I-the-rel.

- ⁵Kä cu Ĕb-ca-lom wee ĩ, “Cɔl ʁu-cay raan A-rək bā, kā liɛŋɛ mɔ bɛ lar ɔ.”
- ⁶Kä mēē ci ʁu-cay ben kā Ĕb-ca-lom, cu Ĕb-ca-lom ɛ jiök ĩ, “Ci Ä-ʁi-tho-pɛl nɛmɛ lar. Bəkɔ lət ni min cɛ lar? Kä mi /ciɛ jɛn, lar min dēē lət.”
- ⁷Kä cu ʁu-cay Ĕb-ca-lom jiök ĩ, “Mi ca lat ɛ Ä-ʁi-tho-pɛl ɛ /cɛ ɔɔaa.”
- ⁸Kä cu ʁu-cay wee ĩ, “Däci jɛ ɛn ʁöö guur kɛnɛ nɛkɛ kɛ ji koor, cɛtkɛ nɛkɛ ɲuɔt lɛt mi tuk gaatkɛ rɛy dɔaar. Kä guur ɲäcɛ kor, /cɛ bi niɛɛn kɛɛl kɛ nɛkɛ.”
- ⁹Kä nɛnɛ, cāŋɛ niɛ täämɛ cɛ rɔ tɔw rɛy kɔkə, kiɛ guāth mi dɔɔdiɛn. Kä mi wēē nɛkɛku mak kɛ nhiam, ramɔ biɛ liŋɔ bɛ wee ĩ, ‘Cɛ tekɛ liɔɔ mi diit kā nɛɛ Ĕb-ca-lom.’
- ¹⁰En guāth ɛmɔ bi ji koor, tin cɛt lɔɔdiɛn kɛ lɔc luɔny, lɔckɛn baath kɛ dual. Kɛ ʁöö ɲäc ji l-the-rɛl diaal ɛ guur ɛ wut mi bumbum, kā nɛy tin te kɔɔrɛ kɛ wutni koor.
- ¹¹Luekdä ni ʁöö ɛ ji l-the-rɛl diaal mətke rɔ ji, a känɛ ni kā Daan a wä ni kā Ber-cɛ-ba, a bike cɛtnikɛ nyin litdä thuɔk yiëɛr kɛ ɲuan, kā bi wä koor puɔnydu.
- ¹²Inɔ banɛ jɛ wä jek guāthni tin dee nɛ jɛ jek thɪn, banɛ cu pɛn kā jɛ cɛtkɛ min la thec piny a nyuur. Kä bɛ cu thil ram mi kän a tɛk kɛnɛ nɛkɛ.
- ¹³Kä mi cɛ rɔ ɔɔk wɪc, bi ji l-the-rɛl diaal wɛc ɛmɔ nɔŋ dep. Kä banɛ jɛ cu ʁɔɔɔ rɛy lɔɔlä, amäni mi cɛ thil döl mi dēē jek thɪn.”
- ¹⁴Kä cu Ĕb-ca-lom kɛnɛ ji l-the-rɛl diaal wee ĩ, “Gɔaa ni luek ʁu-cay raan A-rək kā luek Ä-ʁi-tho-pɛl.” Kɛ ʁöö ci Kuoth Nhial luek Ä-ʁi-tho-pɛl mi ɔɔaa jak kā lökɛ, inɔ bi Kuoth Nhial mi jiäk nɔŋ Ĕb-ca-lom.

Lär Dee-bid lär kɛnɛ bɔrɛ kɛ rɔ

- ¹⁵Kä cu ʁu-cay Dha-dok kɛnɛ Ĕb-ya-thar bööth palä jiök ĩ, “Nɛmɛ ɛ luek in ci Ä-ʁi-tho-pɛl ɛ luek ni Ĕb-ca-lom kɛnɛ bööth l-the-rɛl. Kä nɛmɛ ɛ luek in cä lar.
- ¹⁶Kɛ kuɪc ɛmɔ täämɛ jəkɛ raan kā Dee-bid kɛ pɛth jiökɛ jɛ ĩ, ‘Cu ɲɪn ɛn wale thok yiɛr rɛy dɔaar, luāŋ rɔ kɛ jiɛth kuɪc, amäni mi wä kuäär kɛnɛ nɛkɛ nɛy tin tēē jɛ wä näk.’ ”
- ¹⁷Kä täämɛ te Jo-na-than kɛnɛ Ä-ʁi-madh lipä kā Een-ro-gel. La nya läätdä ka wä lar min ci tuɔk, kā la kɛn a wä lar kuäär ni Dee-bid. Kɛ ʁöö cakɛ bi nɛn wädiɛn rɛy wɛc.
- ¹⁸Duunde ʁöö cu dhool kɛ nɛn, kā cuɛ wä lar Ĕb-ca-lom. Kä cu kɛn dāŋ rɛw rɔ woc kɛ pɛth, cukɛ ben dhɔr wutdä mi te kā Bɛ-ʁu-rim, mi tekɛ jiw rɛy kalɛ. Kä cukɛ coth rɛyde.
- ¹⁹Kä cu ciek wɪcde kum, kā cuɛ juac ti tɔɔc wɛr wɪde. Kä thilɛ mi dēē ɲic ni jɛ.

20 Kä mēē ci jaḡḡ Ḑb-ca-lom ben kā ciek cien, cuke wee i, “Ä-yi-madh kenē Jo-na-than a nikä?” Kä cu ciek ke loc i, “Cike wä kuj wan kujci.” Kä cuke ke wä gor kä/ken ken ke jek, cuke loc kā Jε-ru-tha-lēm.

21 Ke kor kā min cike jien, cuke ben raar rey jiew, kā cuke je wä lar kuäär ni Dee-bid. Cuke je jök i, “Jiec rō kā jieth ni kujc yier ke pēth. Ke yöö ci Ä-yi-tho-pel titi lat ke kujdu.”

22 Kä cu Dee-bid jien kenē ney diaal tin te keel ke je, kā cuke Jor-den jiath kujc. Kä cu bak ḡḡaa ke jek a cike jieth kujc.

23 Kä min ci Ä-yi-tho-pel ε nen en yöö /kən luekde guḡ, cue muule rialikä, kā cue wä wijde. Kä cue kuake rialikä cieḡde, kā cue rō ḡap. Kä cue liw. Kä cua je kony wii muḡn guḡn.

24 Kä cu Dee-bid ben kā Ma-na-yim. Kä cu Ḑb-ca-lom Jor-den jieth kenē ji I-the-rel diaal.

25 Kä täame cu Ḑb-ca-lom Ä-ma-tha laḡh wii rēm ke guḡḡh Yo-ab. Kä Ä-ma-tha ε gat wutdä mi cōali Yith-ra raan I-the-rel, mēē ci Ä-bi-gal, nya Na-ḡac, nyiman Dhe-ru-yaa, man Yo-ab kuēn.

26 Kä cu ji I-the-rel ke Ḑb-ca-lom puḡt kā Gil-yad.

27 Min ci Dee-bid ben kā Ma-na-yim, cu Cobi gat Na-ḡac kā Rē-baa wec ji Am-on, kenē Ma-kir gat A-mi-el kā Lo-da-bar, kenē Bar-dhē-lay wii Gil-yad kā Roge-lim.

28 Cuke dhḡḡni, ke cuḡḡk, ke tok, ke kuan, ke muany beel, ke ḡḡḡar ti ca bul, ke nup,

29 ke tuaar, ke cak, ke det nöḡḡ ke kuj Dee-bid kenē neke. Ke yöö laar kenē i, “Ci naath buoth ke näk kenē rēw rey dōaar.”

2 Tham 18

Liaḡ Ḑb-ca-lom

1 Kä cu Dee-bid ney tin te keel ke je mat, kā cue ke kuḡny bööth bathdōori, kenē bööth kuri.

2 Kä cu Dee-bid rēmdē jāk kā raar, cua buḡn kel both ε Yo-ab, kā cua buḡn in rēwde both ε Ä-bi-cay gat Dhe-ru-yaa, däman Yo-ab, kā cua diḡḡkdiēn both ε Itay raan Gēth. Kä cu kuäär ke jök i, “Yän puḡnydä bä wä raar keel ke ye.”

3 Kä cu naath ε loc i, “/Ci bi wä. Ke yöö mi wä ney rō bar, /ca bi gor ni ney. Kä mi wä liw ni thḡḡḡda cike bi diēer ke ney. Kä ε jin bä ram kel, kā ke kōn ney ti bathdōori wäl. Ke kujc ε mō bi ḡḡaa ni yöö bi ney jāk kā ney ti bakō lor wijc.”

⁴Kä cu kuäär ke jiök i, “Mo guic yene mo i goaa bä laṭ.” Cue cuṛṛṅ gekä thiek, guäth in wä rem raar ke kur kene bathdöri.

⁵Kä cue Yo-ab kene Ä-bi-cay ke Itay jiök i, “Ke kuṛṛä laṭde agoaa ke Ĕb-ca-lom.” Kä cu ney diaal e liṅ min ruace ke bööth remni ke kuṛ Ĕb-ca-lom.

⁶Cu rem wä rey kaṅni wäke nyiëeny ke ji l-the-rel. Cu koṛ nyiëeny rey ruṛṛ ᔨ-pa-rim.

⁷Kä cua ji l-the-rel joc e nee Dee-bid en wṛni, kä cua ney ti ṅuan näk en cāṅ eë, ney ti bathdöri ti jiëen rew.

⁸Kä cu koṛ dāk rey cien keeliw. Kä cu ṅuan ni ney tin liw rey ruṛṛ, kä ney tin ca näk koṛ en cāṅ eë.

⁹Kä ke baṅ cu Ĕb-ca-lom rom ke nee Dee-bid. Kä jen tēe jock muṛe, kä cu muul wä coth ke thar jiath ṅṛṛṛ mi thiṅ thiṅ, kä cua ṅuäk Ĕb-ca-lom rok e jiath, kä cue tēe läw läw wiṛ jiaath, kä ci muul in koṭde jokde wä.

¹⁰Kä cu raan e nen, kä cue laṛ Yo-ab i, “Nen e, ṅän cä Ĕb-ca-lom nen ṅapä wiṛ jiath ṅṛṛṛ.”

¹¹Kä cu Yo-ab e loc i, “Mi cie nen! ᔨṅu /keni je näk o? ṅän dēe loṛdä tæth e dēe ji moc yiṛw daṅ wäl ke laak.”

¹²Kä duunde ṅöo cu raan e loc i, “A cāṅ ci ṅä moc ke yiṛw ti bathdöri, /cä gat kuṛ dēe näk. Ke ṅöo cakṛ liṅ mēe ruace ke ji Yene Ä-bi-cay ke Itay i, ‘Yen diaal gaṅe Ĕb-ca-lom.’

¹³Kä min dṛdien bä mi cä näk. (Ke ṅöo thile mi dēe tēe kä kuäär), ni jin puṛnydu /ci ṅä dēe gaṅ.”

¹⁴Kä cu Yo-ab wee i, “ᔨ ro cä gaṅ piny ke ji.” Cue mutni diṛk kaṅ, kä cue ke yiṛth ni loṛ Ĕb-ca-lom, min ṅot ke tēk wiṛ ṅṛṛṛ.

¹⁵Kä cu rom mutni Yo-ab daṅ wäl Ĕb-ca-lom göl, kä cua je git.

¹⁶Kä cu Yo-ab kaṅ koth, kä cu rem ro riṭ jucä ji l-the-rel. Ke ṅöo ci Yo-ab ke pen.

¹⁷Kä cuke riṅ Ĕb-ca-lom yuṛ rey ruṛṛṛṛ mi duk, kä cuke wiṛcde muul ke pääm ti diṭ. Kä cu ji l-the-rel ro bar, wä ram o ni dhore.

¹⁸Kä mēe tēke en Ĕb-ca-lom cue ro taṭh puṛny min te rey loṛlä kuṛ, ke ṅöo ce wee i, “Thile ṅä gat mi ba ṅä loṛ tim ke je.” Kä cue je col ke ciöṭde, kä cua je col ke ciöṭ Ĕb-ca-lom mäni wale.

Pṛ Dee-bid ke Ĕb-ca-lom

¹⁹Kä cu Ä-yi-madh gat Dha-dok wee i, “A ṅä riṅjä bä kuäär nōṅ thok i ci Kuoth Nhial ji kän kä ji tēru.”

20Cu Yo-ab ε jiök i, “/Cie jin bi thok nan en wale mo. Bike le nan ke canj i dɔŋ, /ci thok bi nan ke yöö ci gat kuar liw.”

21Kä cu Yo-ab Kuc jiök i, “Wër läri kuäär min ci nen.” Cu Kuc rɔ goŋ nhiam Yo-ab cue riŋ.

22Kä cu Ä-yi-madh gat Dha-dok Yo-ab nyok ke jiök i, “Yän cä riək, a yä rienjä kɔɔr Kuc bä.” Kä cu Yo-ab ε jiök i, “Enu bi riŋɔ, gatdä, guici je thile thuk ti ba cuɔl ji?”

23“Cä riək” kä cue wee i, “Yän bä riŋ.” Kä cu Yo-ab ε jiök i, “Riŋni.” Kä cu Ä-yi-madh riŋ ke duɔɔr loɔlä Jɔr-dɛn, kä cue Kuc leny.

24Kä täämε te Dee-bid nyuurä kam thiekni dɔŋ rɛw. Kä cu ram in yien kɔt wij thiek pany, kä min cɛ wanɔde kap nhial, cue ram mi riŋ kä rɔa nen.

25Kä cu yien ε lar kuäär. Kä cu kuäär wee i, “Mi ε jen kä rɔa teke thok mi Jäl ke je.” Kä cue ben thiekä ke wuɔɔr.

26Kä cu yieen radɔdien nen riŋje. Kä cue wee i, “Tekε radɔdien miaa riŋni kä rɔa!” Kä cu kuäär wee i, “Noŋje ni thok bä.”

27Kä cu yieen wee i, “En ram in riŋ ke nhiam, cɛt wuɔɔr ke wuɔɔr Ä-yi-madh gat Dha-dok.” Kä cu kuäär wee i, “E ram mi gɔaa, la noŋje ni thuk ti gɔw.”

28Kä cu Ä-yi-madh kuäär cɔl wee i, “Cike gɔw ken diaal.” Kä cue rɔ goŋ nhiam kuar luthä wee i, “E puɔth teke Kuoth Nhial Kuothdu, min ci ji kän kä ney tin ca rɔ jiec ke kujdu kuäärä.”

29Kä cu kuäär wee i, “Gɔaaε ke nuët ni Èb-ca-lom?” Kä cu Ä-yi-madh ε loc i, “Min jäk raan kɔaru ni Yo-ab yä, cä ney ti nuan ti ca rɔ dol nen, kuä je le kujc ε kuj nukä.”

30Kä cu kuäär wee i, “Wër wanε mo cuŋni thɔn.” Cue wä thɔn kä cue cuɔŋ.

31Kä nen ε, cu raan Kuc ben. Kä cue wee i, “Thuk ti gɔw ke kuj kuärä! Ke yöö ci Kuoth Nhial ji kän en wale kä ney diaal tin ca rɔ jiec ke kujdu.”

32Kä cu kuäär Kuc jiök i, “Gɔaaε ke nuët ni Èb-ca-lom?” Kä cu Kuc ε loc i, “Dëë nhok ni mi ci ji tër kuärä, kene ney diaal tin ci rɔ jiec ke kujdu min ci tuɔk kä je tuɔk kä ken diaal.”

33Kä cu kuäär locde jiath elɔŋ, kä cue wä duëel nhial min te wij thiek, kä cue wiee. Kä min wee ke cue wee i, “Ay gatdä ni Èb-ca-lom, ni Èb-ca-lom! Dëë nhok ni mi ci liw ni yän ke guathdu, lö gatdä ni Èb-ca-lom, gatdä, gatdä!”

2 Tham 19

Luek Yo-ab ke Dee-bid

1Kä cua je lar Yo-ab i, “Nene, kuäär wieεε paare Èb-ca-lom.”

²Kä cu cän jucä nöm a cän pärä nath diaal mēē cike je lij i, “Kuäär pare gatde.”

³Kä cu naath rō kueel wic en cän emō cētke ney ti pōc ti ca rō bar kōor.

⁴Kä cu kuäär wanḡe kum wiee ε ke jow mi diit i, “Aḡ gatdä ni Ĕb-ca-lom, Ĕb-ca-lom gatdä!”

⁵Kä cu Yo-ab ben duēel kä kuäär, cuε wee i, “En wale ci neeku diaal jak kä pōc, tin ca tēkdu gaḡ, keḡe tēk ganku, ke tēk määnku amāni luōomku.

⁶Ke ḡōō nhōki ni ney tin löke jī, ku le lok ni ney tin nhōake jī. Kä cie nyoth en wale en ḡōō böōth rēmdu ke rēmdu thile ke luot kä jī. Kä cā ḡac en wale i mi tēk Ĕb-ca-lom, kä cakō lij kōn diaal dēē locdu tēeth.

⁷En täame ku rō jiec, wēr ruacni ke neeku agoaa. Ke ḡōō cā rō yac ke ciōt Kuoth Nhial, mi /ci bi wä, thile ram mi bi te keel ke jī en wääri. Kä nōmō be jīäk ke jī elōḡ, a be leny ni jīäk diaal te ci jek ni ḡuētädu amāni täame.”

⁸Kä cu kuäär rō jiec cuε wä nyuur thok rēēk. Kä cua lar ney diaal i, “Nēn ε je, kuäär cε nyuur thok rēēk.” Kä cu ney diaal ben nhiam kuḡ.

Wä Dee-bid kä Jε-ru-tha-lεm

⁹Kä cu ney diaal gaak kä rō thuk duēli jī l-the-rel diaal wä ke i, “Ci kuäär kōn kän tetni jī tēran, keḡe jī Pi-li-thet. Kä täame cε rō bar ke Ĕb-ca-lom.

¹⁰Kä en Ĕb-ca-lom, mēē canε kuany ala kuäär kä kōn, cε lij kōor. Täame ḡḡu thile mi lare mō ke ḡōō ba kuäär luōc jōk?”

¹¹Kä cu kuäär ni Dee-bid ruac εmε jāk kä Dha-dok keḡe Ĕb-ya-thar böōth palä wee i, “Jiōke böōth Juda i, ‘ḡḡu bi yen a ney tin jōak o ke loc kuḡ dhōre, kä ci ruac jī l-the-rel diaal lop kä kuäär?”

¹²Kä ke yen jī maarädä, ke yen cōädä kä riḡdä. ḡḡu bi yen a ney tin jōako ke naḡ kuḡ dhōre?”

¹³Kä lare Ä-ma-tha i, ‘/Cie jīn cōädä kä riḡdä? Dēē Kuoth ḡä näk, mi /kan jī laḡh wīi rēm guāth Yo-ab.’ ”

¹⁴Kä cu ruac Dee-bid loc jī Juda diaal mat ala kel. Kä cuke ruac jāk kä kuäär i, “Lonyni jōk yenε neeku diaal.”

¹⁵Kä cu kuäär lony kä Jōr-den. Kä cu jī Juda ben kä Gil-gal bēē kuäär ben lor ke ḡōō be naḡ kä Jōr-den.

¹⁶Kä cu Cimi gat Gerō raan Ben-ya-min kä Bē-ḡu-rim, pēth ke ben keel ke jī Juda, ba kuäär ni Dee-bid ben lor.

17Kä jäle keel ke j̄ Ben-ya-min ti bathd̄or. Ke Dhiba jaṅ dh̄aar Thoḷ kene gaatke daṅ wäl dhieec ke jaṅke ti j̄ien daṅ rew, cuke ben nhiam kuṅr kä J̄or-den.

18Kä cuke yīer jiath kuṅc ke ȳö ba j̄ dh̄aar kuṅr wä n̄oṅ, kene ȳö bike min nhok kuääre wä laṭ kä cu Cimi gat Ger̄o ro goṅ nhiam kuṅr min goṅre jieth J̄or-den.

Nyuth Dee-bid ke Cimi k̄ṅṅc Īsaac

19Kä cue kuäär jiök j̄, “Kuäär /cu duerä meë cä läṭ kä j̄ meë j̄eci kä J̄e-ru-tha-l̄em k̄äp. /Cu j̄e r̄om ke w̄icdu kuäärä.”

20Ke ȳö ṅacä j̄e j̄ cä duer. Ke kuṅc em̄o, nene, yän cä ben wale, ala ram in nhiam dh̄or Jo-theṅ ke ȳö b̄a kuäär ben lor.”

21Kä cu Ä-bi-cay gat Dhe-ru-yaa j̄e loc j̄, “E /ca bi ku näk ni Cimi ke ȳö ce ram in ca kuany e Kuoth Nhial kueth?”

22Kä cu Dee-bid wee j̄, “Eṅu mi d̄eë ku läṭ kä ye, yen gaat Dhe-ru-yaa, ci yen a riek kä yä en n̄ini t̄iti thile raan I-the-rel mi ba näk en wale, ke ȳö e yän la kuääro kä I-the-rel en täame.”

23Kä cu kuäär Cimi jiök j̄, “/Ca j̄i bi näk.” Kä cu kuäär e kam yacde.

Nyuth Dee-bid ke Me-pi-bo-c̄eth k̄ṅṅc Īsaac

24Kä cu Me-pi-bo-c̄eth gat Thoḷ ben b̄eë kuäär ben lor. Kä /kene ciöke lak, kä /kene t̄ikde muut, kä /kene bieynike lak n̄ike c̄aṅ eë j̄iec ke kuäär kä J̄e-ru-tha-l̄em am̄ani c̄aṅ eë l̄unyke j̄e j̄ok ke mal.

25Kä meë ce ben kä J̄e-ru-tha-l̄em b̄eë kuäär ben guṅj̄, cu kuääre jiök j̄, “Eṅu /keni wä keel ke yä m̄o, Me-pi-bo-c̄eth?”

26Kä cue loc j̄, “Ay kuäärä, ci jaṅdä yä kaṅ. Ke ȳö cä jiök j̄, ‘Riali muulä ikä b̄a kot bak̄o wä k̄one kuäär.’ C̄etke min ṅaci j̄e e yän ṅol.

27Ce j̄i k̄ac kac ke kujdä kuäärä. Duunde ȳö c̄et kuäärä ke j̄ääk Kuoth. Ke kuṅc em̄o lätni min goaa ke j̄i.

28Kä j̄i dh̄aar guṅṅar diaal roṅke ke ȳö bike näk kuäärä. Duunde ȳö ci yä jak kä m̄ith keel ke j̄i. Kue la cuṅṅ in d̄oṅ in m̄ith, min d̄eë r̄öl kä j̄i kuäär?”

29Kä cu kuäär e loc j̄, “Cu le ruac el̄oṅ. Cä ṅok en ȳö, j̄in Yene Dhiba bia mun daṅk.”

30Kä cu Me-pi-bo-c̄eth kuäär jiök j̄, “A j̄e k̄ane keeliw, min ci cak l̄uny cien ke mal kuäärä.”

Nyuth Dee-bid ke Bar-dh̄e-lay goṅy

31 Tääme cu Bar-dhë-lay raan Gil-yad ben kä Ro-gε-lim. Cue kuäär naam kä Jor-den.

32 Kä εn Bar-dhë-lay ε wut mi doan, te run ti jileen bädäk djeeth. Cue kuäär moc ke mjeeth meë te kä Ma-na-yim. Ke yöö ε wut mi riän.

33 Kä cu kuäär ε jök i, “Bër wane keel kä Jε-ru-tha-lεm, bä ji wä tit.”

34 Kä cue kuäär loc i, “ε pek mi nin di bä not ke tek ke je mo, min deë wä keel ke kuäär kä Jε-ru-tha-lεm?”

35 Yän täame taq ke run ti jileen bädäk. Thile mi not mi deë loddä jak kä goaa. Kä /ci yän cuom mjeeth len jek, kene koan in maathä. Kä /ci yän jow neeni tin tuar liq. Bä wä rep ni riekdu kuäärä.

36 Yän cä roq ke yöö bi yä luoc ken ti diaal totq. Bi wä ni yän kä mi tq keel ke ji kuj Jor-den.

37 Kä bi yä Jak kä loc jok, bä wä liw wiidä thiekä kokä guaar kene maar. Kä gatdä ni Kim-yam εn. A je wä keel ke ji kuäär. Kä lät ni je mo guici goaa ke ji.”

38 Kä cu kuäär ε loc i, “Bi Kim-yam wä keel ke yä, kä bä lät kä mo goaa ke yä mo. Kä tin diaal tin goori kä yä bäke lät kä ji.”

39 Kä cu ney diaal wä kuj Jor-den, mäni kuäär. Kä cu kuäär Bar-dhë-lay cim kä cue je poth, kä cu Bar-dhë-lay loc wiide.

Tër ji Juda kene ji l-the-rel ke kuäär

40 Kä cu kuäär wä kä Gil-gal, kä cu Kim-yam wä keel ke je. Ke ji Juda diaal ke thaqj ji l-the-rel, cua kuäär nöön dupde.

41 ε jen cu ji l-the-rel diaal ben kä kuäär, kä cuke je jök i, “εnu ci gaat maariko ni ji Juda ji kual o, a ba ji nöön jin kuäär yene ji dhcaaru mo kä Jor-den, ke neeku diaal?”

42 Kä cu ji Juda diaal ji l-the-rel loc i, “ε yöö thiak ni maara ke kuäär elq. Kä εnu njëny ke ye mo? A cakq nyin kuq diaal ku cam? Kua teë ke muc mi ce kam ko?”

43 Kä cu ji l-the-rel ji Juda loc i, “Te ney ke guath wäl kä kuäär, amäni Dee-bid bä te ni ney ke ti nuan kä ye. Cue la nu löke ney o? /Cie kon ken teë ruac ke nhiam ke loc kuqran jok?” Duunde yöö cu buom ni ruac ji Juda kä ruac ji l-the-rel.

2 Tham 20

Cap Cεba ke mi jäk

- ¹Tääme cue le tuock en yöö cue teke ram mi thil luot, mi cöal i Ceba gat Bik-ri, raan Ben-ya-min. Cue kaan koth kä cue wee i, "Thile kon guath kä Dee-bid, thile kon kujc kä gat Jethi. E ramö wä dhöre lö ji I-the-rel!"
- ²Ino cu ji I-the-rel diaal ro guath kä Dee-bid, kä cuke Ceba gat Bik-ri guor. Kä cu ji Juda kuärien guor ni kä Jor-den cu amäni Je-ru-tha-lem.
- ³Kä cu Dee-bid ben dhöre kä Je-ru-tha-lem. Kä cu kuäär luomke dan wäl tää ce bany yöö ba cien loo gan kan, cue ke lath dhör mi yienke, cue ke moc ti diaal, duunde yöö /ce tooc ke ke. Cuke tää wini amäni liadien, cetke ke män ti thil cow.
- ⁴Kä cu kuäär Ä-ma-tha jök i, "Cioli yä ji Juda guath kel ke nin dan diok, kä ber wane mi puonydu."
- ⁵Cu Ä-ma-tha wä wee ji Juda col. E ni yöö cue jääny ke guath eä ca lar je.
- ⁶Kä cu Dee-bid Ä-bi-cay jök i, "Tääme Ceba gat Bik-ri be kon lätkä mi bec ni jen kä Eb-ca-lom. Käni nekä wör guuri je, kie be ro jek wij ti buom buom a be ro bar kä kon."
- ⁷Kä cu Ä-bi-cay kene nee Yo-ab wä korien ke ji Ke-reth, kene ji Pe-leth, ke wutni kor diaal. Cuke jien kä Je-ru-tha-lem guork Ceba gat Bik-ri.
- ⁸Kä min teke päam in diit kä Gib-yon, cu Ä-ma-tha ben röme ke ke. Kä Yo-ab ce bij röm lath kä tää laak letäde ke thep mi te rey gokäde, min wää ke cu thep pään.
- ⁹Kä cu Yo-ab Ä-ma-tha jök i, "Mal puonydu jock gatmaar?" Kä cue káp tikde ke tet cueede ciime je.
- ¹⁰Duunde yöö /ken Ä-ma-tha thep in te tetdä Yo-ab nac. Kä cu Yo-ab e yieth ni jicde, kä cu cinke leny ni piny, kä cue liw, /kene je nyok ke yieth. Kä cu Yo-ab kene däman ni Ä-bi-cay Ceba gat Bik-ri guor.
- ¹¹Kä cu ram kel kä nee Yo-ab cuon gekä Ä-ma-tha kä cue wee i, "Ram mi la raan Yo-ab kene Dee-bid, a je guur Yo-ab."
- ¹²Kä Ä-ma-tha riñde te ni rey riemde därduor in diit. Kä ram mi ci ben a ce jen la cuje. Kä min ce je nen cuñ ney diaal, cue riñ Ä-ma-tha woc dup in diit cue je kap rey kaani, kä cue bij yuor wijde.
- ¹³Min ce je woc dup, cu ney diaal wä kor Yo-ab guork Ceba gat Bik-ri.
- ¹⁴Kä cu Ceba thuk dueli ji I-the-rel diaal bak amäni A-bel Beth-mä-kaa, amäni wij ji Bik-ri diaal tää wa ro dol, kä cua je guor rey wec.
- ¹⁵Kä cu ney diaal tin te kor Yo-ab je ben gol rey wec A-bel Beth-mä-kaa. Kä cuke kootni täth jock paany wec raar, kä cuke päny wec tet, ke yöö be tæth.

16 Kä cu ciek mi p̄el ciöt r̄ey wec wee ḷ, “Liṅḷ! Liṅḷ! Jiök̄e Yo-ab ḷ, ‘Ber w̄an̄e mi, b̄ä ben ruac ke ḷi.’ ”

17 Kä cu Yo-ab ben thiek̄ä ciek. Kä cu ciek wee ḷ, “Ḽ ḷiṅ Yo-ab?” Kä cu Yo-ab ε loc ḷ, “Ḽ ḷän.” Kä cu ciek ε jiök̄ ḷ, “Liṅ ruacdä.” Kä cuε loc ḷ, “Liṅḷä je.”

18 Kä cuε wee ḷ, “La je ε lark̄e ni wal ḷ, ‘Pälke duunde ḷöö thieε kä A-bel.’ Ino cuke je lat̄.

19 Ḽ ḷän ram kel kä ḷi malä, kä ḷath kä I-the-r̄el. Gori ḷöö däki wec in diṭ ni ḷen Kä I-the-r̄el. Ḽḷu goḷri ḷöö däki wec Kuoth Nhial ḷ?”

20 Kä cu Yo-ab ε loc ḷ, “Aal cä je ḷor ḷ b̄ä wecdun yiḷar kie b̄ä je d̄äk!”

21/Cie ḷän. Duunde ḷöö ε raan wec päämni Ḽ-pa-rim, mi c̄ali C̄eba gat Bik-ri, c̄e r̄o riet kuäär ni Dee-bid. Käm ni je ney b̄ak̄o r̄o woc w̄ic̄.” Kä cu ciek Yo-ab jiök̄ ḷ, “N̄en ε, ba ḷi yuḷr̄ w̄ic̄de ke w̄ic̄ p̄aṅny.”

22 Kä cu ciek w̄ä kä ney diaal ke p̄el̄e. Kä cuke w̄ic̄ C̄eba gat Bik-ri ḷok, kä cuε yuḷr̄ Yo-ab. Kä cuε kaṅ koth, kä cuke ḷieen w̄ic̄, cu ram̄o w̄ä dh̄ore. Kä cu Yo-ab loc kä kuäär kä Ḽe-ru-tha-lem.

Ji k̄aar Dee-bid

23 Kä Yo-ab ε ḷen boḷth r̄em kä I-the-r̄el. Kä Be-na-yaa gat Ye-ḷo-ya-da ε boḷth ḷi Ke-reth keṅε ḷi Pe-leth.

24 Kä Ä-do-ram te w̄iḷ laṭni. Kä cu Ye-ḷo-ca-pat gat Ä-yi-lud a bulkamiin.

25 Kä cu C̄e-ya a bolith. Kä cu Dha-dok keṅε Ḽb-ya-thar a boḷth palä.

26 Kä cu Ira raan Ya-ir a boḷth palä Dee-bid.

2 Tham 21

Näk kuayni Th̄ool

1 Ke guath ëë ruc̄ Dee-bid, cuε te buoth ke run daṅ diḷk̄ ti loathke r̄o. Kä cu Dee-bid Kuoth Nhial thieε. Kä cu Kuoth Nhial ε loc ḷ, “T̄ëë d̄uer riem miḷḷa dh̄or Th̄ool, c̄e ḷi Gib-yon näk.”

2 Ken ḷi Gib-yon /Cike ḷi I-the-r̄el, ke duoth ḷi Ḽ-mor. Ti ci ḷi I-the-r̄el ke lar ḷ ba gaṅ. Duunde ḷöö ci Th̄ool ε ḷor ḷ näke ke, ke kuḷi kä ḷöö nyiire ḷi I-the-r̄el keṅε ḷi Juda.

3 Kä cu Dee-bid ḷi Gib-yon jiök̄ ḷ, “Ḽḷu mi b̄ä lät kä ye? Kä b̄ä ye luḷc̄ neṅε idi, ke ḷöö d̄ëe yen neḼ Kuoth Nhial poth?”

4 Kä cu ḷi Gib-yon ε loc ḷ, “Ḽn gakda ke Th̄ool keṅε dh̄ore, /cie mi d̄ëe col ke daḷp̄ keṅε ciek in b̄ör. Kä /c̄ak̄o ḷor ni ram̄o b̄ak̄o näk kä I-the-r̄el.” Kä cu Dee-bid wee ḷ, “Ku yen le wee ḷḷu b̄ä lät kä ye m̄o?”

⁵Kä cuke kuäär loc j, “Ram ëë thuuk ney, mëë näk ney, ke yöö bako thil ti tək rey rööl l-the-rel keeliw,

⁶käm ni ney gaatke daj bärōw, dëëko ke wä nap nhiam Kuoth Nhial kä Gib-yon wec Thoöl raan Kuoth Nhial.” Kä cu kuäär wee j, “Bäke kam ye.”

⁷Duunde yöö cu kuäär Me-pi-bo-ceth gat Jo-na-than gat Thoöl päl, ke kuj yäcäde kene Jo-na-than gat Thoöl nhiam Kuoth Nhial.

⁸Kä cu kuäär gaat Ridh-paa nya Aya daj rew tēē cə dap Thoöl kan, Ar-mo-ni kene Me-pi-bo-ceth. Ke gaat Me-rēb nya Thoöl daj dhieec tēē cə dap Ĕd-ri-el gat Bar-dhē-lay raan Me-yo-lath.

⁹Kä cue ke kam jī Gib-yon, kä cuke ke nap wī paam nhiam Kuoth, kä cu ken daj bärōw liw keel. Nake ke cəj njer beel in nhiam.

¹⁰Kä cu Ridh-paa nya Aya bī cuaalä kan. Cue rō rith ke je wī paam, nīke tuk njer beel cu māni mëë ci nhial ke demikā. Kä /kene diit kene ley dcaar nhök Mjethdien, ke wäär kene cāndäär.

¹¹Kä mëë ca lar Dee-bid en min ci Ridh-paa nya Aya luom Thoöl ε lat,

¹²cu Dee-bid cōw Thoöl kene gatde ni Jo-na-than wä kan kä jī Ya-bec-gil-yad, tēē kualke cōwkien jok wec kä Beth-can, guāth ëë ci jī Pi-li-thet ke nap thīn, ke cāj ëë näk jī Pi-li-thet ε ni Thoöl kä Gil-bwä.

¹³Cue cōw Thoöl kene gatde ni Jo-na-than nööj kä cuke cōw neeni tin ca nap maat.

¹⁴Kä cuke cōw Thoöl kene gatde ni Jo-na-than kony muun Ben-ya-min kä Dhelä, kəkä guan ni Kic. Kä cuke tin diaal tin ci kuäär ke lar lat. Kä ke kore cu Kuoth, palien loc ke kuj muōn.

Kor ke jī Pi-li-thet

(1 Kuēn 20:4-8)

¹⁵Kä cu jī Pi-li-thet rō nyok ke kor ke jī l-the-rel, kä cu Dee-bid wä keel ke neke, cuke wä nyiēny ke jī Pi-li-thet. Kä cu Dee-bid cuuc.

¹⁶Kä cu Yic-bi-be-nob, ram kel kä gaat Rapa, mi rom mut mi ca lat ke yiēth in yian mi thiakde kilē ni diok ke nuth, kä cieje thep mi pay täth, kä cue näk Dee-bid gor.

¹⁷Duunde yöö cu Ä-bi-cay gat Dhe-ru-yaa je ben luäk, cue raan Pi-li-thet näk. Kä cua Dee-bid luek ε neke j, “/Ci rō bi nyok ke wä koor keel ke ney, be ncaan ba jī näk jīn ram in nathke ε jī l-the-rel.”

¹⁸Ke kor kä meme cu kor rō le nyok ke jī Pi-li-thet kä Gob. Cu Thi-be-kay raan Yu-cay Thēp näk, ram kel kä ney tin dij.

19 Kä cu k̄or r̄o l̄eni nyok kä Gob ke j̄i Pi-li-thet. Cu El-ya-nan gat Ya-re-or-gim, raan Beth-le-γem Gol-yath näk min la raan, wec Gëth, mi c̄et tan̄ muot̄de ke th̄ir.

20 Kä cue le teke k̄or w̄ic kä Gëth, kä t̄ëe ke wut mi d̄iit mi puonyde. Kä teke yet b̄äkel tetnike, ke yet b̄äkel ciöknike. Kä matdien diaal ke ñet ti j̄ieen dan̄ rew w̄icde ñuaan. Kä jen ε kuëë ñeeni ti d̄it.

21 Kä min c̄e j̄i l-the-rel d̄ep, cua je näk ε Jo-na-than gat Cimi gat däman Dee-bid.

22 Kä cu ken dan̄ ñuaan a kuay ñeeni tin d̄it kä Gëth. Cua ke näk ε Dee-bid kenε ñeεke.

2 Tham 22

Dit puonyä Dee-bid

(Diit 18)

1 Kä cu Dee-bid r̄ieet diēt t̄iiti lat̄ Kuoth Nhial ke c̄an̄ ëe ci Kuoth Nhial ε k̄an tetni j̄i t̄ere diaal, kä c̄e k̄an t̄etd̄a Thool.

2 Cue wee i, “Kuoth Nhial ε buom̄dä, kä ε ḡäändä, kä ε luääkdä.

3 Kuothdä ε ḡäändä, kä la luak̄ä r̄o kä je, ε kot̄dä, kä ε buom̄dä, kä ε ḡäändä kä luääkdä, ε k̄äändä, kä la gan̄e yā k̄oor.

4 Cä Kuoth Nhial, in r̄on̄ ke liak̄ col, kä c̄e yā k̄an kä j̄i t̄erä.

5 “Kä muan̄ lieth t̄ëe gekädä, kä muan̄ d̄äkä t̄ëe ni w̄iidä,

6 kä dep lieth yiεε yā, kä k̄oak̄ lieth t̄ëe nhiamdä.

7 “Ke r̄iekdä cä Kuoth Nhial col, cuā Kuothdä col ke luäk. Ni luaakde cue j̄owdä liñ, cue w̄ieedä liñ ke j̄ithde.

8 “Cu piny dual kä cue je lath, kä cue ken̄ puorä lath cue je lath, ke ȳöö ci Kuoth gaak.

9 Kä cu tol ben raar wuumde, kä cu mac ben raar thokde, bol maac miim c̄e ben kä je.

10 Cue puar̄ d̄aak, kä cue ben piny, kä te muth mi col ciöknike.

11 Cue kot̄ ke mi c̄etke puony j̄ääkä kä cue riñ, kä cua je ñen̄ reȳ j̄ioam.

12 Cue r̄o kum ke muth, ca je gol ε wuon̄ nhial mi col.

13 Ke buay nhiamde cue rual maac d̄op.

14 Cu Kuoth Nhial mar̄ ni nhial, en̄ Kuoth in Diit ni Jen c̄e j̄owde jak.

15 Cue b̄äar̄ike yuor, kä cua j̄i t̄ere riaw d̄oor. Ke buayde mi d̄iit, cuke r̄o bar.

- 16 Kä cu rey yiëri jɔɔc, kä cu ken ɣɔaa te ni baan, mëë ci Kuoth Nhial gaak ke jɪ tërë, ke ɲokde ke ke yiëë ke wumde.
- 17 “Ni nhial cue ɣä lɔm ni piny, cue ɣä ben kan rey piini ti nuan.
- 18 Kä ce ɣä kân kä guan tërâ mi bum, ce ɣä luäk kä ney diaal tin löke ɣä, ke yöö bum niken kä ɣä.
- 19 Cuke ben kä ɣä ke cän rikädä, duunde yöö cu Kuoth Nhial ɣä gan.
- 20 Cue ɣä nöön raar guäth mi rik, ce ɣä kân ke yöö nhoke ɣä.
- 21 “Ci Kuoth Nhial ɣä lat agɔaa, ke kuj cuɲnikä, ce ɣä poth ke yöö thile ɣä duer.
- 22 Kä cä duɔp Kuoth Nhial tit, kä /kan rɔ rit kɔr Kuothdä.
- 23 Ke yöö te ɲuɔtke diaal nhamdä, cuä luëëke lat, /kan rɔ woc thin.
- 24 Kä thile ɣä bël nhamde, kä cä rɔ tit kä duer.
- 25 Ke kuj emɔ ci ɣä culikä, ke kuj cuɲnikä, ke kuj kä yöö thile ɣä duer waandë.
- 26 “Kä Kuoth gɔaae ke ney tin gow ke je, kä thile je bël ke ney tin thil bël.
- 27 Kä jen gɔaae ke ney tin gow ke je, kä la ɲëënye ke ney tin jiäk.
- 28 Kä la kääne ney tin muäl muäl, kä la käpe ney tin kapke rɔ nhial piny.
- 29 E jen la buaydä mɔ, kä jin Kuoth Nhial ni Kuothdä, meri muthdä.
- 30 Kä ke luäkdü dëë jɪ tërâ mak, ke buɔm Kuothdä dëë panyni bal.
- 31 Duɔp Kuoth emë cuɲke, kä ruac Kuoth Nhial tëë guäthde, kä jen e kɔt næni diaal tin luäke rɔ je.
- 32 “Eɲa la Kuoth ɔ mi /ci mua Kuoth Nhial? Kä eɲa la pä m ɔ mi /ci mua Kuothda?
- 33 Eɲ Kuoth emë e gäändä mi bum, jake duɔpkä kä teke mal.
- 34 Kä jake ciökä kä puɔl cɛtke këw, kä ce ɣä jak kä cuɲ wuɔthni päämni.
- 35 Kä ce ɣä ɲieec ke kɔr, ke kuj emɔ dëë kujin kujin yieethä gɔɲ.
- 36 Ci Kuoth Nhial ɣä gan, kä ce ɣä kân, ke luäkdü ce ɣä jak kä bum.
- 37 Kä ci kaath ciöknikä rep, kä /kene ciökä le lath.
- 38 Cä jɪ tërâ jɔc, kä cäke däk, kä /kan rɔ rit amäni thuɔkdien.
- 39 Cäke ɲak ni piny, ke yöö /cike rɔ bi nyɔk ke jiëc, tëthni ken kamni ciöknikä.
- 40 Kä ci ɣä moc ke buɔm köör, kä ci ɣä kam juc jɪ tërâ.
- 41 Kä ci jɪ tërâ jak kä barke rɔ ke ɣä, kä cä ney tin löke ɣä näk.

- ⁴²Cuke luäk gor, duunde yöö thile ram mi cike luäk, cike Kuoth Nhial thiec ke luäk, duunde yöö /kene ke loc.
- ⁴³Cuake duac a bike nuor cetnike tup pieny, cuake dup a bike cetnike tuak duop.
- ⁴⁴“Kä curi yä kän kä ney tēē ca rō luōc yä, kä ci yä jak kä kuäär dööri, kä ca yä lätikä ε ney ti kuecä.
- ⁴⁵Kä la laṅ jur nhiamdä, kä nie mo ca yä liṅ o, la ken yä cuḷ luth.
- ⁴⁶Ci jur lochien baath, bāke raar t̄iecnikien tin buḡm buḡḡm ε lathe ke.
- ⁴⁷“Cetnike min tēk Kuoth Nhial, ε puḡth wä kä gäänḍä, a liak teke Kuothdä, päḡm kändä,
- ⁴⁸jen Kuoth in käḡm yä juc nath min ci döör laḡh pinydä,
- ⁴⁹min ci yä kän kä j̄i tērä. Ke thuḡk ci k̄am ni yä liak kä j̄i tērä, kä ci yä kän kä j̄i gak gaakni.
- ⁵⁰“Ke kuj̄c εmo bā j̄i puany r̄ey dööri lö Kuoth Nhial, bā ciōtdu puany ke diit.
- ⁵¹Cε juc nath mi d̄ij̄t k̄am kuäärē kä cε nhök mi thil pek nyuḡth ram in cε kuany, cε je nyuḡth Dee-bid kene kuayke amāni cāṅ kel.”

2 Tham 23

Rieet Dee-bid tin j̄oak

- ¹T̄iṭi tääme ke rieet Dee-bid tin j̄oak. Rieet Dee-bid gat J̄ethi ti thil thoḷ, rieet raam mi ca kap nhial, ram mi ca kuany ε Kuoth Je-kōb, keet din I-the-r̄el ti ḡow.
- ²“Ci yiēē Kuoth Nhial ruac ke thokdä, te rieetke lepḍä.
- ³Ci Kuoth I-the-r̄el ruac, ci päḡm I-the-r̄el yä j̄iök, mi ruac raan nath ke cuṅ, mi ruece ke luth Kuoth,
- ⁴cetde n̄ike k̄āny cāṅ ruḡnwaan̄ cetde ke k̄āny cāṅ ruḡnwaan̄ mi thil wuḡn, cetde n̄ike cāṅ in j̄iec juaac ε ni rō piny ke k̄or nhial.
- ⁵/Cie jen bi dh̄orä te keel ke Kuoth o? Ke yöö ce mat ruac mi thil pek lat ke yä, latde ti diaal kä teke guathnikien. Kä /cie jen bi k̄andä jak kä te th̄in o kene tin göörä?
- ⁶Kä ney diaal tin thil Kuoth cet taḍdien ke kuiy, tin la yiath ke naath ke yöö /cake dee k̄ap ke tet.
- ⁷Kä ram mi thiapke la rō a moce ke yiēēth kie mut, ba ke waṅ ke mac.”

Nεε Dee-bid tin buḡm buḡḡm

(1 Kuēn 11:10-41)

8Titi ke ciqot nɛni Dee-bid tin buɔm buɔɔm. Yo-ceb-bɛ-cɛ-beth raan Tɛ-ke-mon. ɛ booth nɛni diɔk. Cue nyiɛny ke ney ti kur bādāk ke mutɛ kā cue ke nāk en guāth ɛmɔ.

9Kā cu ram in guur jɛ kā ken ney ɗaŋ diɔk tin buɔm buɔɔm a ɛl-a-dhar gat Do-day, kā kuāy Ā-ɣo-ɣi, tɛɛ keel ke Dee-bid mɛɛ dɛp ji Pi-li-thet tɛɛ ca rɔ dol ke kɔr, kā cu ji l-the-rel rɔ bar.

10Cue rɔ jɛc kā cue ji Pi-li-thet nāk amāni mɛɛ cue tetɛ luɔŋ, cu tetɛ ɗɔp puɔɔny muɔt. Kā cu Kuoth Nhial naath jak kā juɔcke mɔ. Kā cu naath ɛ guɔɔr ke ɣöö bike pɛɛc.

11Kā cu ram min guur jɛ a Cama, gat Age raan ɣa-rar. Kā ci ji Pi-li-thet rɔ mat kā Lɛ-i, rey ŋɔaari. Kā cu ji l-the-rel rɔ bar ke ji Pi-li-thet.

12Duunde ɣöö cue cuɔŋ däär kakä gaŋɛ jɛ, kā cue ji Pi-li-thet nāk. Kā cu Kuoth Nhial naath jak kā juɔcke ke.

13Ke mɛɛ ci guāth ŋɛr thiak, kā cu ney ɗaŋ diɔk kā bööth ti jɛɛn diɔk wä kā Dee-bid rey kɔkä kā Ā-du-lam, kā ci buaŋ ji Pi-li-thet puat rey loolä ji Rɛpa.

14En wano te Dee-bid rey paam. Kā te buɔn ji Pi-li-thet kā Beth-lɛ-ɣɛm.

15Kā cu Dee-bid pi gor wɛɛ i, “Aɣ ɗuŋ male teke ram mi noŋä pi ti dɛɛ math rey jɛw in te thok wec kā Beth-lɛ-ɣɛm!”

16Kā cu wutni ti bum ɗaŋ diɔk rɛt ni wec ji Pi-li-thet, kā cuke pi wä jɔm rey jɛw thok wec kā Beth-lɛ-ɣɛm. Kā cuke ke nɔŋ Dee-bid. Duunde ɣöö /kene maath thɪn. Cue ke muɔc piny kāmɛ ke Kuoth Nhial.

17Kā cue wee i, “A jɛ nan ke ɣä lö Kuoth Nhial, ke ɣöö dɛɛ pi titi math. ɛ dɛɛ riem nɛni ti ci tɛkdien thöp ti ku math?” Ke kuɔc ɛmɔ /kene ke math. Cua tɔtɔ lat ɛ wutni ɗaŋ diɔk tin buɔm buɔɔm.

18Täame cu Ā-bi-cay dāman Yo-ab gat Dhɛ-ru-yaa a booth nɛni ti jɛɛn diɔk. Cue nyiɛny ke ney ti kur diɔk ke mutɛ, kā cue ke nāk, kā cue teke kɛk cɛtke ney ɗaŋ diɔk.

19Cu jɔc ni kɛkɛ ɛlɔŋ kā ney ɗaŋ diɔk, kā cua boothdien. Duunde ɣöö /kene la ram keel kā ken ney ɗaŋ diɔk.

20Kā cu Bɛ-na-yaa gat Yɛ-ɣo-ya-da a wäāth koɔr kā Kɛb-dhel, cue nyin wäāthä lat. Cue wutni koɔr Mo-ab ɗaŋ rɛw nāk, kā cue lony le wä nāk rey waŋ ka cāŋ nhial guiyini mi cāāt naath.

21Kā cue raan röö l-jɛp nāk, wut mi goaa. Kā en raan l-jɛp tɛɛ ke mut duunde ɣöö cu Bɛ-na-yaa wä kā jɛ ke keɛt, kā cue mut mac tetdä ran l-jɛp, kā cue jɛ nāk ke mutɛ.

²²Tɔɔɔ cua ke ɫat ε Be-na-yaa gat Ye-yo-ya-da, ka cue teke kək cɛtke wutni kooɔɔ daŋ diɔk.

²³Kä cu te ni jen ke kək rey nɛeni ti jien diɔk, duunde yöö /kene a ram kel kä ney daŋ diɔk. Kä cu Dee-bid ε jak kä booth yiëenike.

²⁴Rey nɛeni ti jien diɔk cua, Ä-tha-el däman Yo-ab, El-ya-nan gat Do-day kä Beth-le-yem,

²⁵cua cama kä Ya-rod, E-li-ka kä Ya-rod.

²⁶Cua Ye-ledh kä Pël-ti, Ira gat I-kec kä Te-kowa,

²⁷ke Ä-bi-ε-dher kä Ä-na-thoth ke Me-bu-nay kä Yu-cay,

²⁸ke Dhal-mon kä Ä-yo-yi, ke Më-ye-ray kä Ne-to-paa,

²⁹ke Ye-leb gat Banaa kä Ne-to-paa, ke Itay gat Ri-bay kä Giba wec ji Ben-yamin.

³⁰Ke Be-na-yaa raan Pi-ra-thon, ke Yi-day raan loolä Gac,

³¹ke Ä-bi-ël-bon raan Ä-ra-ba, ke Èdh-ma-weth raan Bë-yu-rim,

³²ke El-yë-ba raan Cëël-bon. Kä gaat Ya-cen ε Jo-na-than,

³³kene Cama raan Ya-rar, ke Ä-yi-am gat Ca-rar raan Ya-rar,

³⁴ke E-li-pa-let gat Ä-yëth-bay kä Maakaa, ke E-li-am gat Ä-yi-tho-pel kä Gilo,

³⁵ke Yedh-ro raan Kar-mel, ke Pä-ray raan Ä-rab,

³⁶ke Yig-al gat Na-than kä Dho-baa, ke Bani raan Gad,

³⁷ke Dhe-lek raan Am-on, ke Në-ye-ray kä Be-roth, room muɔt Yo-ab gat Dhe-ru-yaa,

³⁸ke Ira raan Kir-yath-ya-rim, ke Ga-reb raan Kir-yath-ya-rim,

³⁹ke U-ri-yaa raan Yëth. Kä cu ken diaal a ney ti jien diɔk wicde bärɔw.

2 Tham 24

Kuën Dee-bid ke ji I-the-rel

(1 Kuën 21:1-27)

¹Kä cu kɛc Kuoth Nhial ɔ nyok ke ben kä ji I-the-rel, kä cue Dee-bid kok, jjöke je i, “Wër kuën ji I-the-rel, kene ji Juda.”

²Kä cu kuäär Yo-ab booth rëm min te keel ke je jök i, “Wiaa thuk duëli ji I-the-rel diaal, a käne ni kä Daan a wä ni kä Ber-ce-ba, kuën naath, ke yöö bä pekdiën ɲac.”

- ³Kä cu Yo-ab kuäär loc i, “Ci Kuoth Nhial Kuothdu ji l-the-rel mal jak kä kur ti nuan niken kä taadien eme täämε, kä deë kuäärä ke nen ke wanje. Kä kue la nu goor kuäärä yöö be neme lat o?”
- ⁴Kä duunde yöö cua riet kuar luoth ε Yo-ab kene bööth rēm. Kä cu Yo-ab kene bööth rēm jiesen kut kuar wa ji l-the-rel kuen.
- ⁵Cuke Jor-den jiath kuic, kä cuke je tok kä Ä-ro-er, wec in te rey loolä, a wä nikä Gad kene Ya-dher.
- ⁶Kä cuke ben kä Gil-yad, kene Ka-dεc muun Yëth. Kä cuke ben kä Daan, cuke jiesen kä Daan wäke kä Dhi-don.
- ⁷Kä cuke ben wijni Dhor tin buom buom, kene wij ji lwi diaal, ke wij ji Ke-naan. Kä cuke wä kä Ne-geb Juda kä Ber-ce-ba.
- ⁸Mëe cike wij thuk ken diaal, cuke ben kä Je-ru-tha-lεm ke kor päthni dan banuan wicde nin ti jiesen dan rew.
- ⁹Kä cu Yo-ab pek nath kam kuäär. Kä l-the-rel cu ka ney ti bathdöori ti kur bädäk ti luaj ke kor, kä cu ji Juda a ney ti bathdöori ti kur dhieec ti luaj ke kor.
- ¹⁰Kä cu loc Dee-bid jiath min ce pek nath nen. Kä cue Kuoth Nhial jök i, “Cä duer elon ke mi cä lat ε. Kä täämε lö Kuoth Nhial kuä läj ni ji, ku duer jänjäu woc. Ke yöö cä lat ni duj döörä.”
- ¹¹Kä mëe ci Dee-bid ro jiec ke runwan, cu ruac Kuoth Nhial ben kä gök ni Gad tiet Dee-bid wëe i,
- ¹²“Wër jökni Dee-bid i, ‘Nεmε ε min ca lar ε Kuoth Nhial εn yöö cä ji kam diok. Moc ro ke kel mi bä läť kä ji.’ ”
- ¹³Kä cu Gad ε ben lat Dee-bid, jöke je i, “E mith bi kan o? Run bäröw ke buoth wijdu, kie päth dan diok ti juocke ji thin ε ji tēru, kie juey mi bec ke nin dan diok wijdu? Täämε carke, ε luoc in mith, bä luoc ram in jäk yä mō.”
- ¹⁴Kä cu Dee-bid Gad loc i, “Taa rikä mi diit. Jak ni Kuoth Nhial kä duääcko ε jen, ke yöö tēē pälikä mi diit. Kä /cu yä jak kä pen tetni nath.”
- ¹⁵Ino cu Kuoth Nhial juey jäk kä ji l-the-rel nike runwan cu mäni guath in ca lar. Kä cu ney tin ci liw a käne nikä Daan amäni Ber-ce-ba a ney ti bathdöori ti jiesen bäröw.
- ¹⁶Kä min ε jääk Kuoth i be Je-ru-tha-lεm däk, cu Kuoth Nhial wicde car ke lätni kä mi jäk, kä cue jääk in näk naath jök i, “Ce ron. Ku tetdu kap cuon.” Kä εn jääk Kuoth Nhial tēē cunjä guath komä beel wutdä mi cöali Ä-raw-naa raan Ye-buth.

17 Kä cu Dee-bid ruac ke Kuoth Nhial min ce jääk Kuoth in näk naath nen, wëë j, “Yän cä duer, yän cä lät a jāk. Kä ken det t̄it̄i cike ŋu lɛl? Näk ni yä kone dhor guaar.”

T̄ath Dee-bid ke ȳik

18 Kä cu Gad ben kä Dee-bid en cāŋ emɔ, kä cuɛ je j̄iök j, “Wër täthni Kuoth Nhial ȳik guāth k̄omä b̄eɛl wutdä mi c̄ali Ä-row-naa raan Ye-buth.”

19 Kä cu Dee-bid wä c̄etnikɛ riet Gad min ci Kuoth Nhial ɛ lar je.

20 Kä min ci Ä-row-naa guic cuɛ kuäär nen kenɛ j̄i k̄oare b̄ake kä je. Cu Ä-row-naa kuäär wä goŋ luthä.

21 Kä cuɛ wee j, “Ŋu ci Kuäärä ben kä yä mɔ?” Kä cu Dee-bid ɛ loc j, “Ŋ ȳö b̄a guāth k̄omä b̄eɛlku ben k̄ok, ke ȳö d̄eë Kuoth Nhial t̄ath ȳik th̄in, kä d̄oŋ d̄eë juey cu j̄iɛn kä naath.”

22 Kä cu Ä-row-naa Dee-bid loc j, “Kuäärä käni mɔ guici goaa ɔ, kä thop ni je. Thäak t̄in ke kūi mucä mi wan̄ke, kä k̄oŋmi b̄eɛl kenɛ ḡäkni thääkni bi ka j̄iɛn maac.

23 Ken ti diaal t̄it̄i cä ke k̄am kuäär.” Kä cu Ä-row-naa kuäär j̄iök j, “Bi Kuoth Nhial ni Kuothdu j̄i nhok.”

24 Duunde ȳö cu kuäär Ä-row-naa loc j, “Eëy, yän b̄a k̄ok kä j̄i ke yiow. Yän cä Kuoth Nhial Kuothdä bi thöp muc mi /k̄an k̄ok.” Inɔ cu Dee-bid guāth k̄omä b̄eɛl kenɛ thäak k̄ok ke yiow ti j̄iɛn dhieec.

25 Kä cu Dee-bid Kuoth Nhial t̄ath ȳik en w̄ini, kä cuɛ muc tin wan̄ke kenɛ muc malä thöp. Kä cu Kuoth Nhial pale loc ke kūi muɔŋ, kä cu juey cu cuoŋ kä l-the-rel.

1 Kuar

1 Kuar 1

Kuäär ni Dee-bid dɔŋäde

¹Tääme kuäär ni Dee-bid ε dɔaŋ mi ci runke baɪ. E cāŋ ca kum ke bii, /ci puɔnyde dēe met lēth.

²Ke kujc emɔ cu jɪ kɔaare je jɪɔk ɪ, “A jɪ ba gɔr nya mi läät kuäär, be ben liɛp ke jɪ, be jɪ guic, kä ba tɔɔce baapdu, be puɔnydu ku le jak kä leth.”

³Kä cuke nya mi gɔaa gɔr rɛy cien ɪ-the-rel keeliw, kä cuke Ä-bi-cɛg kä Cu-nem jek, kä cuke je nɔŋ kuäär.

⁴Kä jen ε nya mi gɔaa elɔŋ. Kä cua läät kuar. Kä duunde yöö /ken kuäär tɔɔc ke je.

Jak Ä-do-ni-yaa ke rɔ kä kuäär

⁵Kä täame cu Ä-do-ni-yaa gat Dee-bid kene Yē-gith rɔ jɪɛc wēe ɪ, “Bi yān a kuäär.” Kä cue rɔ moc thurbieeli kene jɪɔŋkööri, ke ney ti jien dhieec ti bia rɪŋ nhiamde.

⁶Kä /ken guan ε met thiec ke cāŋ kel ke lät ke. Kä jen ε wut mi gɔaa, kä ε jen gur Èb-ca-lom.

⁷Kä cue ruac ke Yo-ab gat Dhe-ru-yaa kene Èb-ya-thar booth palä. Cuke Ä-do-ni-yaa guɔɔr kä cua je luäk.

⁸Duunde yöö Dha-dok booth palä, kene Be-na-yaa gat Ye-yo-ya-da, ke gök ni Na-than, ke Cimi, ke Rɛy, kä nɛe Dee-bid tin buɔm buɔɔm /cike te keel ke Ä-do-ni-yaa.

⁹Ke cāŋ kel cu Ä-do-ni-yaa muc deet kene thääk ke kɔaɪ thöp päam thɔɪ min te gekä waŋ Een-ro-gel, kä cue gaatman diaal cɔl, gaat kuar, ke bööth Juda diaal,

¹⁰duunde yöö /kene gök ni Na-than cɔl, kene Be-na-yaa, ke gaŋ kuar, ke dāman ni Tho-lo-mon.

Kuëny Tho-lo-mon ala kuäär

¹¹Kä cu Na-than Bēth-cɛba man Tho-lo-mon jɪɔk ɪ, “/Keni je liŋ en yöö Ä-do-ni-yaa gat Yē-gith ca kuäär kä kujc Dee-bid kuääran ε?

¹²Ke kujc emɔ täame bër, ε jɪ baɪ ben lat neme, ke yöö dɔŋ deri tēkdu kene tēk gatdu ni Tho-lo-mon gaŋ.

¹³Wër rɛc kä kuäär ni Dee-bid a cu gal, kä jɪɔk ni je ɪ /Keni rɔ yac yä kuäärä ɪ, “Gatdä ni Tho-lo-mon ε jen bi kuäärä guälb, kä ε jen bi nyuur wij kɔamdä mɔ?” Kue la ŋu ci Ä-do-ni-yaa a kuäärɔ?

- 14 Kä guath in ruaci ke kuäär, bä ben koru kä bä ruacdu cu nyac.”
- 15 Ino cu Bëth-cëba wä kä kuäär duëële (Kä tääme kuäär ce döŋ elöŋ, kä Ä-bi-cëg nya Cu-nem ε jen lät kuäär ikä mo.)
- 16 Kä cu Bëth-cëba ro goŋ luthä ke kuäär, kä cu kuäär wëë, “Enu goori mo?”
- 17 Kä cue kuäär loc j, “Kuäärä ci ro yacä nike ciöt Kuoth Nhial Kuothdu wij j, ‘Tho-lo-mon gatdä be kuäärä guäl, kä be nyuur wij koamdä.’
- 18 Kä tääme, nene, Ä-do-ni-yaa ca kuäär, a cäŋe ni jin kuäärä /kuici je.
- 19 Kä ce muc thääkni kene det ke koaäl thöp ke kuj mieth, ce gaatku diaal col ke Eb-ya-thar booth palä ke Yo-ab booth rëmdu. Duunde yöö /kene gatdu ni Tho-lo-mon col.
- 20 Kä tääme kuäärä ji l-the-rel diaal gucke ni ji, ke ramö bi nyuur wij koamdu mo guathdu.
- 21 Kä mi /cie bi lat, ba jen liadu, yan kene gatdu ni Tho-lo-mon ba ney cieŋ ε jiaä.”
- 22 Kä min notde ke ruac ke kuäär, cu gök ni Na-than ben rec.
- 23 Kä cua lar kuäär j, “Gök ni Na-than ε wane mi.” Kä min ce ben rec nham kuar.
- 24 Cue wëë, “Kuäärä, ci je lar j, ‘Bi Ä-do-ni-yaa a kuäär korä, kä be nyuur wij koamdä?’
- 25 Ke yöö ce wä en wale, kä ce thääk kene det ke koaäl wä thöp ala mieth, kä ce gaatku diaal col, ke Yo-ab booth rëmdu, kene Eb-ya-thar booth palä. Kä nene ka miethni kä mäthke nhamde, kä wä ke j, ‘Bi jäany ke tek kuäär ni Ä-do-ni-yaa!’
- 26 Duunde yöö /kene ya ke Dha-dok booth palä, kene Be-na-yaa gat Ye-yo-yada, ke gatdu ni Tho-lo-mon col.
- 27 En neme ε mi ci lat kuäärä kä /keni ji koaru lar lar ke ram in bi nyuur wij koamdu koru?”
- 28 Kä cu kuäär ni Dee-bid ε loc j, “Ciöle ya Bëth-cëba.” Kä cue ben gekä kuar, kä cue cuöŋ nhamde.
- 29 Kä cu kuäär ro yac wëë j, “Cetke ciöt Kuoth in tek, meë kääŋ tekdä kä ji tërä,
- 30 cetnike min cä yac ji ke ciöt Kuoth Nhial, Kuoth l-the-rel j, ‘Gatdu ni Tho-lo-mon ε jen bi ruc korä mo, kä bi nyuur wij koamdä mo.’ Bä lat en wale.”
- 31 Kä cu Bëth-cëba ro goŋ lätde kuäär kä luth, wëë j, “Bi kuäärä ni Dee-bid tek amäni cäŋ kel!”

- 32 Kä cu kuäär ni Dee-bid wëë, “Ciöle γä booth palä ni Dha-dok, kene gök ni Na-than, ke Be-na-yaa gat Ye-γo-ya-da.” Kä cuke ben nhiam kuar.
- 33 Kä cu kuäär ke jök i, “Nanε jī kōaarä keel ke ye, kä nyuɔɔre gatdä ni Tho-lo-mon jok muɔlä. Kä nanε je kä Gii-γon.
- 34 Kä a booth palä ni Dha-dok, kene gök ni Na-than je Yir ala kuäär kä I-the-rel. Kä kuothe kaan a wä yen i, ‘Bi kuäär ni Tho-lo-mon jääny ke tēk!’
- 35 Kä bia cu guɔɔr, kä be cu ben nyuur wii kōamdä. Kä be cua kuäär guäthdä. Cä kuany ala kuäär I-the-rel kene Juda.”
- 36 Kä cu Be-na-yaa gat Ye-γo-ya-da kuäär loc i, “E jen! Bi Kuoth Nhial, Kuoth kuarä ni kuäär, ε lar bä.
- 37 Cεtnike mēë te Kuoth Nhial keel ke kuäärä, be te keel bäke Tho-lo-mon, kä be kuääre jak kä dij kä kuäär kuarä ni kuäär Dee-bid.”
- 38 Ino cu booth palä ni Dha-dok kene gök ni Na-than, ke Be-na-yaa gat Ye-γo-ya-da, ke jī Ke-reth kene jī Pe-leth wä, cua Tho-lo-mon jak kä kotde muul kuar ni Dee-bid, kä cua je nöön kä Gii-γon.
- 39 En wini cu booth palä ni Dha-dok tun mi teke liεth kan rey kemekä, kä cue Tho-lo-mon yir. Kä cuke kaan koth. Kä cu ney diaal wëë, “Bi kuäär ni Tho-lo-mon jäny ke tēk!”
- 40 Kä cu ney diaal wä kōore, ηarke ke thumni kä teth lōcdien εlɔη, kä cue piny lath ke ralien.
- 41 Kä cu Ä-do-ni-yaa kene jaal tin te keel ke je ε liη ken diaal min cike thuɔk ke mjeeth. Kä min ci Yo-ab jow kaanä liη, cue wëë, “Enu mi lot roal ε mo je rey wec?”
- 42 Kä min ηotde ke ruac, nene cu Jo-na-than gat Eb-ya-thar booth palä ben. Kä cu Ä-do-ni-yaa wëë, “Bēr rεc, ke γöö ε jin ram mi goaa, kä la noonji thuk ti gow.”
- 43 Kä cu Jo-na-than Ä-do-ni-yaa loc i, “Eey, /ciε jen, ε γöö ci kuäärän ni Dee-bid Tho-lo-mon kuany ala kuäär.
- 44 Kä ci kuäär booth palä ni Dha-dok, kene gök ni Na-than, ke Be-na-yaa gat Ye-γo-ya-da, ke jī Ke-reth kene jī Pe-leth jak keel ke je. Kä cike je jak kä kotde jok muɔl kuar.
- 45 Kä ci booth palä ni Dha-dok, kene gök ni Na-than je Yir ala kuäär kä Gii-γon. Kä ci lōcdien cu tεeth en wini, ε jen roal ke wec o. E jen roal in cia liη.
- 46 Ci Tho-lo-mon nyuur wii kōam kuäärä.

⁴⁷Kä ci j̄i k̄aar kūar ni Dee-bid ben latke t̄eth l̄aacdien, wäke j̄, 'Bi Kuothdu k̄ek Tho-lo-mon jak kä j̄oc ni jen kä k̄ekdu, kä be kuääre jak kä d̄it ni jen kä kuääru.' Kä cu kuäär r̄o goŋ w̄ij dhan̄ä.

⁴⁸Kä cu kuäär leni w̄ëë, 'E puōth teke Kuoth Nhial, Kuoth l-the-rel, min ci kuëëdä kel jak kä nyuur w̄ij koamdä en wale, a cä nen ke wan̄dä.' "

⁴⁹Kä cu jaal Ä-do-ni-yaa diaal dual, kä cuke r̄o j̄iec, wä ram o dupde.

⁵⁰Kä cu Ä-do-ni-yaa dual ke Tho-lo-mon. Cue r̄o wä käp ke tuoŋ ȳikä.

⁵¹Kä cua je laŋ Tho-lo-mon j̄, "Nene, Ä-do-ni-yaa dual ke j̄i. Ke ȳöö ce r̄o wä käp ke tuoŋ ȳikä, w̄ëë j̄, 'E kuäär ni Tho-lo-mon yac r̄o ke nhiam ke ȳöö /ce yä bi näk.' "

⁵²Kä cu Tho-lo-mon w̄ëë, "Mi w̄ëë je nyoth j̄ e ram mi goaa, thile miem kel mi bi pen piny kä je. Duunde ȳöö mi wa mi j̄iäk jek kä je, be liw."

⁵³Kä cu kuäär ni Tho-lo-mon raan jak, kä cua je wä nöoŋ piny w̄ij ȳikä. Kä cue kuäär ni Tho-lo-mon ben lät kä luth. Kä cu kuäär e j̄iök j̄, "Wër dh̄oru."

1 Kuar 2

Ruac Dee-bid in j̄ak ke Tho-lo-mon

¹Mëë ci n̄in lieth Dee-bid thiak, cue gatde ni Tho-lo-mon col kä cue je laŋ ruac w̄ëë j̄,

²"Ci guaath lihdä cop. Bum r̄o kä cien̄ni ceŋke wut,

³Kä tit tin ci Kuoth Nhial Kuothdu ke laŋ j̄i, tit dupke kene ŋuoŋke, ke luëëke, ceŋke min ca goŋ kä ŋuoŋ Muth̄e, ke ȳöö bi goaa kä ti diaal tin bi laŋ kene guaath e bi wä th̄in o.

⁴Kä bi Kuoth Nhial ruacde mëë ce lat ke kūidä jak kä cuŋ, mëë w̄ëë j̄, 'Mi wä gaatku dupkien wä tit, kä bike cien̄ keel ke yä ke luthdien ke ŋuoŋkä ke lochien keeliw, kene caŋien keeliw, bike l-the-rel ruac.'

⁵"Kä ŋäcni min ci Yo-ab gat Dhe-ru-yaa e lät kä yä, ke näkde ke bööth r̄em l-the-rel daŋ rew, Ä-bi-ner gat Ner, kene Ä-ma-tha gat Ye-ther. Näke ke rey malä ke cut riem mi ca wuoŋth piny ke n̄in koŋ. Ce ney ti thil ŋu näk, kä täame ci riekd̄e pen w̄idä, a ca dun̄dä.

⁶Ke kūic em̄o ŋäcni min bi laŋ. /Cu je jak kä liw baan̄.

⁷Kä cien̄ gaat Bar-dh̄e-lay raan Gil-yad agoaa, ake te rey neeni tin miŋh ke j̄i keel, ke ȳöö cike yä lor agoaa mëë cä r̄o bar ke dämuoŋ ni Èb-ca-lom.

⁸Amäni Cimi gat Ger̄o, raan Ben-ya-min kä B̄ë-yu-rim. Ce yä kuëth e bec eloŋ mëë w̄aä kä Ma-na-yim, duunde ȳöö mëë ce yä ben lor kä Joŋ-den, cua yac je ke ciöt Kuoth Nhial j̄, 'Cä j̄i bi näk.'

⁹Ke kujic emo tääme /cu je cari thile je duer, ke yöö peli, njacni min bi lat ka je, bie njac en yöö ce liw.”

Liqa Dee-bid

(1 Kuën 29:26-30)

¹⁰Kä cu Dee-bid liw, kä cua je kony därwec Dee-bid.

¹¹Kä cu pek ruec Dee-bid ke l-the-rel a run ti jien nuaan. Ce ruëc kä Yeb-ron ke run bäröw, kä ce ruëc kä Je-ru-tha-lem ke run ti jien diok wicde diok.

¹²Kä cu Tho-lo-mon nyuur wij koam guan ni Dee-bid. Kä cu kuääre puat.

Liqa Ä-do-ni-yaa

¹³Je jien cu Ä-do-ni-yaa gat Yë-gith ben kä Bëth-ceba man Tho-lo-mon. Kä Cue Ä-do-ni-yaa jiök i, “E mal bëë ji mo?” Kä cue loc i, “E mal.”

¹⁴Kä cue wëë, “Taa ke mi bä lar ji.” Kä cu Bëth-ceba e loc i, “Lat e.”

¹⁵Kä cu Ä-do-ni-yaa wëë, “Däci je en yöö kuäär e dunjä, kä njac ji l-the-rel diaal ni yöö bi ruëc ni yan. Kä ce ro le riet dämaar, ke yöö ci Kuoth Nhial e kam je.

¹⁶Tääme taa ke kel mi bä thiec kä ji. /Cu je pen ya.” Kä cue je loc i, “Lat e.”

¹⁷Kä cue wëë, “Thiec kuäär ni Tho-lo-mon (/Ce bi pen ji) dere ya kam Ä-bi-cëg nya Cu-nem ala ciekdä.”

¹⁸Kä cu Bëth-ceba wëë, “Goaa elon. Bä wä ruac ke kuäär ke kujidu.”

¹⁹Kä cu Bëth-ceba wä kä kuäär ni Tho-lo-mon, wëë ruac ke je ke kuj Ä-do-ni-yaa. Kä cu kuäär ro jiec wëë je lor, kä cue ro gon ke man. Kä cue nyuur wij koam kuääräde, kä cua man nöj kom kä cue nyuur kujic cuëec kuar.

²⁰Kä cue wëë, “Yän taa ke kel mi tot mi dëë thiec kä cu je pen ya.” Kä cu kuäär e loc i, “Lat thiecdi maath. /Cä bi pen ji.”

²¹Kä cu man wëë, “E dämuor ni Ä-do-ni-yaa kän Ä-bi-cëg nya Cu-nem ala ciekdë.”

²²Kä cu kuäär ni Tho-lo-mon man loc i, “Enu mo thieci ni Ä-bi-cëg nya Cu-nem ke kuj Ä-do-ni-yaa o? Thiec ni je kuäär bä. Ke yöö e dämaar in diit, ke yöö te booth palä ni Eb-ya-thar kujide, ke ne Yo-ab gat Dhe-ru-yaa.”

²³Kä cu kuäär ni Tho-lo-mon ro yac nike ciot Kuoth Nhial, wëë i, “Dëë Kuoth ya näk, mi /ci ruac e mi Ä-do-ni-yaa bi näk!

²⁴Ke kujic emo tääme cetke ciot Kuoth in tek, min ci ya rialikä, kä ci ya lath wij koam guaar ni Dee-bid, kä ce ruacde tit kä ce ya kam kuäär kone kuaykä, en wale Ä-do-ni-yaa be liw.”

25 Kä cu kuäär ni Tho-lo-mon Be-na-yaa gat Ye-yo-ya-da jak. Kä cue Ä-do-ni-yaa wä näk.

Tuk Eb-ya-thar kene liqa Yo-ab

26 Kä cu kuäär booth palä ni Eb-ya-thar jiök i, “Wër kä Ä-na-thoth, wecdu. Ke yöö roñi ke liqa. Duunde yöö /ci bi näk en täämε, ke yöö ε jin ε nëë guic thanduk matdä ruaacni Kuoth, nhiam guaar ni Dee-bid, kene yöö cia rik guaar diaal nyuak.”

27 Ino cu Tho-lo-mon Eb-ya-thar tuk bothä palä Kuoth Nhial, Ino cue cua thuok ruac Kuoth Nhial ëë ce lat ke kuj kuayni booth palä ni Eli kä Cilo.

28 Kä min ci thok ben kä Yo-ab (Ke yöö Yo-ab ce Ä-do-ni-yaa guor) cue ro bar rey kemekä Kuoth Nhial, cue ro wä käp ke tuon yikä.

29 Kä min ca lar kuäär ni Tho-lo-mon i, “Ci Yo-ab ro bar rey kemekä Kuoth nhial, kä jen te gekä yikä,” cu Tho-lo-mon Be-na-yaa gat Ye-yo-ya-da jak i, “Wër näk ε.”

30 Kä cu Be-na-yaa ben rey kemekä Kuoth Nhial, kä cue jiök i, “Ci kuäär wëë, ‘Bërke.’ ” Duunde yöö cue loc i, “Eey, yan bä liw en wane.” Kä cu Be-na-yaa ruac nyok ke luc kuäär i, “Neme ε min ci Yo-ab ε lar.”

31 Kä cu kuäär ε luoc je i, “Lät ni je cetke min ce lar, näke kä konyε. Ino be riem ëë ci Yo-ab ε wuoth piny baan cu woc kä yä kone dhor guaar.

32 Kä bi Kuoth Nhial ε cu luoc riem in ce wuoth piny, a kuj guaar ni Dee-bid ε, ce ney dan rew ti gow ni ken kä je näk, Ä-bi-ner gat Ner, booth rëm kä I-the-rel, kene Ä-ma-tha gat Ye-ther booth rëm kä Juda.

33 Ino bi riemdien ben kä Yo-ab, kene kuayke amäni canj kel. Duunde yöö Dee-bid, kene kuayke ke dhore ke kuäre bike teke mal ni cianj.”

34 Kä cu Be-na-yaa gat Ye-yo-ya-da wä, kä cue je wä näk. Kä cua je kony dhore rey daar.

35 Kä cu kuäär Be-na-yaa gat Ye-yo-ya-da lath wij rëm ke guath Yo-ab, kä cue Dha-dok booth palä lath guath Eb-ya-thar.

Liqa Cimi

36 Kä cu kuäär Cimi jak kä ram wä je col, kä cue je jiök i “Lät ni ro kä duel kä Je-ru-tha-lem, kä cienj thjn, /cu jien thjn a canj te nu idi bä.

37 Ke yöö canj in bi wä raar, a bi yier Kid-ron jiet, bie cu nac en yöö bi liw. Kä bi riemdu te wijdu.”

38 Kä cu Cimi kuäär loc i, “Mo ci lar o goaaε. Yan bä lat ni min ci lar.” Kä cu Cimi cienj kä Je-ru-tha-lem ke njn ti nuan.

³⁹Duunde yöö cue tuock ke cäj kel ke kor thuok runi daŋ diok, cu gaat Cimi daŋ rew riŋ kä A-kic gat Maakaa, kuäär Gëth. Kä min ca lar Cimi i, “Nene, gaatku kene kä Gëth.”

⁴⁰Cu Cimi muul rial ikä, kä cue wä kä A-kic kä Gëth, wëe gaatke gor. Cue ke wä nöönj kä Gëth.

⁴¹Kä mëe ca lar Tho-lo-mon en yöö ci Cimi wä kä Gëth kä ce ro rit,

⁴²cu kuääre jāk kä ram wä je col, kä cue je jïök i, “/Kaŋ jï jak kä yaaci ro ke ciöt Kuoth Nhial, kä cä jï luek i, ‘Däcni je ke cäj in bi wä guäth mi doŋ a cäj te ŋu iŋi, bi liw?’ Kä curi yä loc i, ‘Mo ci lar o gōaae, bä luoth.’”

⁴³Kue la ŋu mo /keni yacdu ke Kuoth Nhial tit o, kene ruac in cä lat jï mo?”

⁴⁴Kä cu kuäär Cimi leni jïök bä i, “Jin ŋäci je, jïäk diaal tëe ci lat ke kuj guaar ni Dee-bid ke locdu. Ino bi Kuoth Nhial jïäku diaal lath ni wijdu.

⁴⁵Duunde yöö be yä poth, kä be kuäär Dee-bid jak kä tëe thün amäni cäj kel.”

⁴⁶Kä cu kuäär Be-na-yaa gat Ye-yo-ya-da lar lär. Kä cue je wä näk. Ino cu kuäär cu puat teta Tho-lo-mon.

1 Kuar 3

Thiec Tho-lo-mon ke ŋäc

(2 Kuën 1:3-12)

¹Kä cu Tho-lo-mon kuëen kene Pero kuäär I-jëp. Cue nya Pero kuën, kä cue je nöönj därwec Dee-bid, amäni mëe ce thuok ke tath duëele, kene luak Kuoth, ke päny mi gol Je-ru-tha-lem.

²Kä la naath muckien waa thöp guathni palä kuthni guäyini, ke yöö thile luak mi ca ni lat ke ciöt Kuoth Nhial.

³Kä cu Tho-lo-mon Kuoth Nhial nhök, kä cue guoor ni cieŋ guan ni Dee-bid. E ni yöö la thöpe muc, kä waanŋe wal tin ŋuäny guathni pali kuthni guäyini.

⁴Kä cu kuäär wä kä Gib-yon wëe muc thöp en wini, ke yöö e guath Palä mi diit. La Tho-lo-mon muc tin wanŋe ti bathdöori a thöp en wij yikä nomo.

⁵Kä cu Kuoth Nhial ben kä Tho-lo-mon kä Gib-yon ke lak ke wäär. Kä cu Kuoth e jïök i, “Thiec mo dëe kam jï mo.”

⁶Kä cu Tho-lo-mon wëe, “Ci guaar ni Dee-bid nyuoth nhökdu in diit in thil pek, ke yöö ce cieŋ keel ke jï ke nath, kene cuŋ, ke gooy laaac ke jï. Kä ci je lat kä gooy e diit e mi kene nhök mi thil pek, kä ci je moc gat mi bi ruëc ke guathde en wale.

⁷Kä täame, lö Kuoth Nhial Kuothda, ci yä jak kä kuäär ke guath guaar ni Dee-bid, kä e yän gat, mi kujc ruc.

⁸Kä tääme t̩a̩ r̩ey n̩e̩ni ti ci m̩e̩k r̩o, n̩ey ti n̩uan, ti ca d̩e̩ lu̩a̩ŋ ke ku̩e̩n ke n̩uand̩ien.

⁹Ke ku̩ic̩ ɛm̩o̩ moc̩ä ke n̩äc̩ mi d̩e̩ ruac̩ ni n̩e̩ku, mi b̩ä n̩äc̩ mi g̩oaa ke̩ne mi j̩iäk. Ke y̩ö d̩e̩ n̩e̩ku ti n̩uan t̩i̩t̩i̩ kul̩e ruac̩.”

¹⁰Cue̩ l̩oc̩ Kuoth̩ nh̩ok̩ ɛn y̩ö ci Tho-lo-mon̩ th̩iec̩ n̩ie̩ n̩eme̩.

¹¹Kä cu̩ Kuoth̩ ɛ̩ j̩iök̩ i̩, “Ke̩ y̩ö ci th̩iec̩ n̩ie̩ n̩eme̩. ɛ̩ j̩en̩ /keni̩ th̩ie̩c̩ ni r̩o t̩e̩k̩ mi b̩äär, ke̩ne̩ ri̩a̩ŋ, ke̩ t̩e̩k̩ j̩i̩ t̩e̩ru, kä ci th̩iec̩ ni n̩äc̩ mi bi n̩äc̩ mi cu̩o̩ŋ.

¹²N̩ene̩, y̩än tääme̩ b̩ä l̩at̩ ni ruac̩du. Y̩än bi k̩am̩ n̩äc̩ n̩oaa̩ni ke̩ne̩ c̩ar̩, ke̩ y̩ö th̩ile̩ ram̩ mi /ci k̩on̩ c̩e̩t̩ke̩ j̩i̩, kä th̩ile̩ ram̩ mi bi r̩o j̩ie̩c̩ c̩e̩t̩ke̩ j̩i̩ k̩o̩ru.

¹³Kä b̩ä j̩i̩ k̩am̩ min̩ /keni̩ th̩iec̩ b̩ä. Ci k̩am̩ ri̩a̩ŋ ke̩ne̩ luth̩, ke̩ y̩ö th̩ile̩ ku̩äär̩ mi ba̩ le̩ c̩a̩at̩ ke̩ j̩i̩, n̩i̩niku̩ diaal̩.

¹⁴Kä mi w̩i̩ lot̩ ni dup̩k̩ä, a bi n̩uot̩k̩ä ke̩ne̩ lu̩e̩k̩ä tit̩ c̩e̩t̩ke̩ m̩e̩ ci guur̩ ni Dee-bid̩ ɛ̩ l̩at̩, b̩ä n̩i̩niku̩ rep̩.”

¹⁵Kä cu̩ Tho-lo-mon̩ keer̩, kä n̩en̩ ɛ̩, cua̩ l̩ak̩. Kä cue̩ ben̩ kä Je̩-ru-tha-l̩em̩, kä cue̩ cu̩o̩ŋ n̩h̩iam̩ th̩anduk̩ä mat̩d̩ä ruac̩ Kuoth̩ Nh̩ial̩, kä cue̩ muc̩ tin̩ wan̩ke̩ ke̩ne̩ muc̩ mal̩ä th̩öp̩, kä cue̩ j̩i̩ k̩oaa̩re̩ diaal̩ l̩ät̩ kä m̩i̩eth̩.

Luk Tho-lo-mon mi g̩oaa

¹⁶Ke̩ c̩a̩ŋ̩ kel̩ cu̩ l̩e̩er̩ m̩ään̩ d̩a̩ŋ̩ r̩ew̩ ben̩ kä ku̩äär̩, kä c̩uke̩ cu̩o̩ŋ n̩h̩iam̩d̩e̩.

¹⁷Cu̩ c̩iek̩ kel̩ w̩e̩e̩, “Ku̩äär̩ä, y̩än̩ k̩one̩ c̩iek̩ ɛ̩ mi c̩ie̩ŋko̩ du̩e̩l̩ kel̩ kä y̩än̩ c̩ä d̩ap̩ ke̩ gat̩ a t̩e̩e̩ du̩e̩l̩.

¹⁸Kä ke̩ d̩i̩o̩k̩ n̩i̩ni ke̩ k̩or̩ kä min̩ c̩ä d̩ap̩, cue̩ d̩ap̩ ɛn̩ c̩iek̩ ɛ̩m̩e̩. Kä ke̩ k̩on̩ kä r̩o. Th̩ile̩ rad̩o̩d̩ien̩ mi te̩ k̩e̩l̩ ke̩ n̩ey̩, ɛ̩ ni k̩on̩ d̩a̩ŋ̩ r̩ew̩ kä r̩o ɛn̩ c̩ie̩ŋ.

¹⁹Kä cu̩ gat̩ c̩iek̩ ɛ̩m̩e̩ l̩iw̩ ke̩ w̩äär̩, ke̩ y̩ö c̩e̩ t̩o̩a̩c̩.

²⁰Kä cue̩ r̩o j̩ie̩c̩ ke̩ w̩ärd̩äär̩, kä cue̩ gat̩d̩ä k̩an̩ n̩h̩iam̩d̩ä, min̩ t̩a̩ŋ̩ n̩i̩n̩, kä cue̩ j̩e̩ t̩o̩a̩c̩ baap̩d̩e̩ kä cue̩ gat̩d̩e̩ min̩ ci l̩iw̩ t̩o̩a̩c̩ baap̩d̩ä.

²¹Kä min̩ c̩ä keer̩ ke̩ runwan̩ ke̩ y̩ö b̩ä gat̩d̩ä lu̩e̩eth̩, n̩en̩ ɛ̩, cua̩ j̩ek̩ c̩e̩ l̩iw̩. Kä min̩ c̩ä d̩i̩el̩ gu̩ec̩ ke̩ runwan̩, cua̩ j̩ek̩ ɛn̩ y̩ö, /ci̩e̩ j̩en̩ gat̩d̩ä min̩ c̩ä d̩ap̩.”

²²Kä cu̩ c̩iek̩ in̩ d̩o̩ŋ̩ w̩e̩e̩, “Eey̩, ɛn̩ gat̩ in̩ t̩e̩k̩ ɛ̩ gat̩d̩ä, kä gat̩ ɛ̩ ci l̩iw̩ ɛ̩ gat̩du.” Kä cu̩ c̩iek̩ in̩ n̩h̩iam̩ w̩e̩e̩, “Eey̩, ɛn̩ gat̩ in̩ ci l̩iw̩ ɛ̩ gat̩du, kä gat̩ in̩ t̩e̩k̩ ɛ̩ gat̩d̩ä.” C̩uke̩ ruac̩ in̩o̩ n̩h̩iam̩ ku̩ar̩.

²³Kä cu̩ ku̩äär̩ w̩e̩e̩, “Ci̩ ram̩ kel̩ kä y̩e̩ w̩e̩e̩, ‘ɛ̩n̩ gat̩ ɛ̩ gat̩d̩ä, kä min̩ ci l̩iw̩ ɛ̩ gat̩du.’ Kä cu̩ min̩ d̩o̩ŋ̩ w̩e̩e̩, ‘Eey̩, ɛ̩ gat̩du ci l̩iw̩ o̩, kä ɛ̩ gat̩d̩ä t̩e̩k̩ o̩.’ ”

²⁴Kä cu̩ ku̩äär̩ w̩e̩e̩, “N̩ö̩ŋe̩ y̩ä mut̩.” Kä cua̩ mut̩ n̩ö̩ŋ̩ n̩h̩iam̩ ku̩ar̩.

²⁵Kä cu kuäär wëë, “Duokε gat in tēk kä rεw, kä kαmε ram kel thαnδε, kä bia duoth in dɔŋ kαm ram in dɔŋ.”

²⁶Kä cu ciek in tēk gatde kuäär jiök ke yöö nhok lɔcde gatde j, “Kuäärä kām ni je gat in tēk, cu je näk.” Duunde yöö cu ciek in dɔŋ wëë, “Cu je kām raan kä ney. Dääkni je.”

²⁷Kä cu kuäär ε loc wëë j, “Kām ni gat ε tēkɔ ciek in nhiam, cu je näk ε jen man gatdä.”

²⁸Kä cu jī l-the-rel diaal ηuk luɔk in ci kuäär ε lat liŋ. Kä cukε kuäär luɔth, ke yöö ci ken ε ηαc en yöö te ηαc Kuoth ke je, ke yöö be cuŋ lat.

1 Kuar 4

Kuar Tho-lo-mon

¹Kuäär ni Tho-lo-mon ε kuäär kä l-the-rel keeliw,

²Kä tītj ke kuar kɔaare tin dīt, Ä-dhar-yaa gat Dha-dok ε booth palä.

³Kä cu ε-li-yo-rεp kenε Ä-yi-yaa gaat Cica a bolithni. Kä cu Ye-yo-ca-pat gat Ä-yi-lud a bulkamiin.

⁴Kä cu Be-na-yaa gat Ye-yo-ya-da a kuäär rēm. Kä cu Dha-dok kenε Eb-yathar a bööth palä.

⁵Kä cu Ä-dhar-yaa gat Na-than te wij kuari kɔaar kuar. Kä cu Dha-bud gat Na-than a booth palä kä ε mäath kuar.

⁶Kä cu Ä-yi-car a läät ciεŋ kuar. Kä cu Ä-do-ni-ram gat Ebda a läät rēm.

⁷Kä cu Tho-lo-mon teke kuar kɔaare dαŋ wäl rεw kä l-the-rel keeliw, ti mockε kuäär mieth kenε jī dhɔaare. La ram kel a lät ke pay kel ke ruɔn.

⁸Kä tītj ke ken ciöötken: Ben-yur raan wec päamni ε-pa-rim,

⁹ke Ben-de-ker raan Ma-kēdh, ke Cēēl-bim. Ke Beth-cε-mεc, ke E-lon-beth-yanan.

¹⁰Ke Ben-yε-thed kä Ä-ru-both (min ciεŋ ni tho-ko kenε mun Ye-pεr)

¹¹Ke Ben-ä-bi-na-dab mun Na-path-dor keeliw (Min ci Ta-pēth nya Tho-lo-mon kuεn).

¹²Ke Bäna gat Ä-yi-lud kä Ta-nak, ke Me-gi-do, ke Beth-can keeliw min te gekä Dha-rε-than piny Yidh-rεel, a känε ni kä Beth-can a wä nikä A-bel-mε-yola, a räth ni kuj Yɔk-mam in dɔŋ.

¹³Ke Ben-gε-bεr kä Ra-moth-gil-yad (Jen teke wij Ya-ir gat Ma-na-the, tin te kä Gil-yad, kä teke rool Ar-gob, min te kä Ba-can, wij ti jien bākel tin dīt tin tēē paŋyni kenε thiekni yieethä.)

14Kε Ä-yi-na-dab gat Ido kä Ma-na-yim.

15Kε Ä-yi-madh raan Nap-ta-li (min ci Ba-the-math nya Tho-lo-mon kuɛn).

16Kε Bäna gat Yu-cay raan A-cɛr, kε Baa-loth.

17Kε Ye-yo-ca-pat gat Pa-ru-ɛk raan Yi-tha-kar.

18Kε Cimi gat Ela raan Ben-ya-min.

19Kε Ge-ber gat Uri, mun Gil-yad, rool Thi-yon kuäär ɛ-mor kεnε Ög kuäär Ba-can. Kä te raan kɔaar kuɔr kɛl kä Juda.

Tjel ruëc Tho-lo-mon

20Ji Juda kεnε ji l-the-rɛl nuanke cɛtnike list yiëer. Kä teth loɔdien kε m̄iethdien.

21Kä cu Tho-lo-mon l-the-rɛl ruac kɛɛliw a kãnε jε ni kiir Yu-pɛ-ree-tidh amäni mun ji Pi-li-thɛt, a räth ni keth l-jɛp. Cuke Tho-lo-mon lätikä kä nöŋke jε thoḷboḷ kε n̄in teekäde diaal.

22Kä m̄ieth Tho-lo-mon kε cãŋ kɛl, kε cuali nuɔp ti jien bãnuan, kε guath m̄ithni ti jien bãkɛl.

23Kε thääk dãn wäl ti ci cuath, kε ɔɔk ti jien dãn rɛw ti ci laak, kε det ti kuɔr, kε ley, kεnε muɔmni, kε kɛɛw kε nɛcni ti ci kuɔt.

24Kε ɔöo ruaacɛ jɔk ɔɔaa kiɛɛr Yu-pɛ-ree-tidh kɛɛliw a kãnε nikä Tip-thë a wä ni kä Gadha, te kuɔr jɔak kiɛɛr Yu-pɛ-ree-tidh diaal pinyde, kä cuɛ teke mal kε ji thieekäde diaal.

25Kä cu Juda kεnε l-the-rɛl teke mal, a kãnε nikä Daan a wä kä Ber-cɛ-ba, cu ramɔ te ni thaar jiath nɔɔapde. Kε n̄in teekä Tho-lo-mon diaal.

26Kä cu Tho-lo-mon teke nɛy ti bathdɔori ti jien nuaan kε kuɔ jioḷkni thurbieɛlike, kεnε ji jiönkööri ti bathdɔori dãn wäl rɛw.

27Kä ken ji kɔaar kuɔr tɔtɔ mocke kuäär m̄ieth kεnε nɛy diaal tin ci ben w̄ji tokä kuɔr ni Tho-lo-mon, te ramɔ kε payde lǟt. La ken ti diaal a jak kä te wãno.

28Kä la ken wal a nöŋ jiönkööri bã guathnikien, lǟt ramɔ jε kɛɛl kε lǟtde.

29Kä cu Kuoth Tho-lo-mon kam nãc mi ci baḷ, kε cãr mi /ca dëe them.

30Kä cu nãcde nãc ji kãny cãŋ diaal leny, kεnε nãc ji l-jɛp diaal.

31Kε ɔöo lenyɛ nɛy diaal tin kɔŋ kε pel, peli jɛn kä E-than raan ɛdhra, kεnε ɔerman, kε Kɛl-kol, kεnε Dar-dë, gat Ma-ɔol. Kä cu kɛkde räth kä ji thieekäde.

32Kä jɛn cuɛ cäätni ti bathdɔori diḷk lat. Kä cuɛ diit ti bathdɔor kɛl w̄icde dhiiec cak.

³³Kä cuε ruac ke kuj jien, ke kuj ηuer in te kä Le-ba-non amäni lath in la dony puᵛny paᵛny. Kä cuε ruac bä ke kuj leeyni, keε diit, ke muᵛl pieny, keε rεc.

³⁴Kä cu naath ben dööri diaal ba ηäc Tho-lo-mon ben liη, amäni kuᵛr wec muᵛᵛn tin ca ηäcde liη cuke ben.

1 Kuᵛr 5

Rialikä Tho-lo-mon ke kuj tᵛth luaak Kuᵛth

(2 Kuᵛn 2:1-18)

¹Tääme cu Yi-ram kuäär Dhor kuaanyke jāk kä Tho-lo-mon, meε ce liη i ca kuany ala kuäär ke guᵛᵛth guᵛn. Ke yöö ηhok Yi-ram Dee-bid.

²Kä cu Tho-lo-mon ruac jāk kä Yi-ram i,

³“Däci je εn yöö /ken guᵛᵛr ni Dee-bid luak laᵛ ke kuj ciötdä Kuᵛth Nhial Kuᵛthde ke kuj koᵛri tēε ce tēr ke jᵛ tēε tēε thiēek ke je, amäni meε ci Kuᵛth Nhial ε kam juc jᵛ tēε.”

⁴Kä tääme ci Kuᵛth Nhial Kuᵛthdä yä kam mal kujini diaal. A cä thil jᵛ tēr, kä ce thil ney ti maᵛke yä.

⁵Ke kuj ε mo cä car εn yöö bä luak Kuᵛth Nhial ni Kuᵛthdä laᵛ, ceᵛke meε ci Kuᵛth Nhial ε laᵛ guᵛᵛr ni Dee-bid i, ‘Bi gatdu min bä jak kä kuäär guᵛᵛthdu, yä läᵛ kä Luak.’

⁶Ke kuj εmo tääme ku neeku jak kä jᵛpke yä ηuēr Le-ba-non. Kä bi neekä ke wä luäk, kä bä neeku kam mo bi larᵛ. Kä ηäci je agoaa εn yöö neekä /kuec ke jᵛp jien /cike ceᵛke neeku.”

⁷Kä min ci Yi-ram ruac Tho-lo-mon liη, cu loᵛde teεth εᵛᵛ, kä cuε wēε, “ε puᵛth teke Kuᵛth Nhial εn wale, meε käm Dee-bid gat mi pel, ke yöö be ney ti ηuan tᵛtᵛ ruac.”

⁸Kä cu Yi-ram Tho-lo-mon jāk kä raan wēε i, “Yän cä ruac in ci jāk kä yä liη. Kä yän cä rᵛ rialikä ke yöö bä min goᵛri laᵛ. Bä ηuer keε luᵛᵛr jᵛp.

⁹Kä bi neekä ke nöᵛᵛ thok yiēer kä Le-ba-non. Kä bäke yian bike wä ke thiεek ke rey yiēer ni guᵛth ᵛ ci lar ᵛ, kä bäke kam raar thᵛn, kä bike cu lor. Kä min bi laᵛ ε yöö bi neekä moc mᵛeth.”

¹⁰Inᵛ cu Yi-ram Tho-lo-mon moc ke jien diaal tin goᵛre, ηuer keε luᵛᵛr.

¹¹Kä cu Tho-lo-mon Yi-ram moc ke cuali beel ti bathᵛᵛri ti jien bäkel wᵛcde dhieec ala mᵛeth ke kuj neenike, keε yööᵛni lieth ti bathᵛᵛri bädäk, la ke a käme Yi-ram run kä run.

¹²Kä cu Kuᵛth Nhial Tho-lo-mon kam ηäc ceᵛnike meε ce laᵛ je. Kä cu mal te kam Yi-ram keε Tho-lo-mon, kä cuke mat ruac laᵛ.

13 Kä cu kuäär ni Tho-lo-mon laḡat ti bathdōori ti jien diḡk kuany kä I-the-rel keḗliw.

14 Cue ke dääk kä bun diḡk, te buḡn ɔ ke ney ti bathdōori daḡ wäl, kä cue ke jäk kä Le-ba-non, la buḡn ε te kä Le-ba-non ke pay kel, kä bike päth rew thuk dhōrikien. Kä cu Ä-do-ni-ram a boḡthdien.

15 Kä cu Tho-lo-mon teke ney ti bathdōori ti jien bädäk ti kuacke pääm rey dōaar, kene dēethkien ti bathdōori ti jien bārōw bä.

16 Kä cue le teke kuḡr lätni ti bathdōori diḡk wiḡde kur diḡk ti guecke laḡ thḡn.

17 Ke ruac kuḡr ni Tho-lo-mon, cua pääm ti gōw ti diḡ kuac ke kuḡ pany luaak Kuoth.

18 Ino cu taḡth Tho-lo-mon kene taḡth Yi-ram ke ji Gi-bel pääm kuac kä cua jien jōp ke yōö ba luak Kuoth laḡ.

1 Kuḡr 6

Taḡth Tho-lo-mon ke luaak Kuoth

(2 Kuēn 3:1-14)

1 Ke run ti kur ḡuaan wiḡde jien bädäk ke kōr kä mēē ci ke jien kä I-jēp, ke ḡuaan runi rucä Tho-lo-mon ke I-the-rel, ke rew päthni, cu Tho-lo-mon luak Kuoth Nhial tok ke taḡth.

2 En luak in ci kuäär ni Tho-lo-mon je taḡth Kuoth Nhial bäre piny tēē ke juḡth tetni ti jien bākel, kä yāp yāäpde a juḡth tetni ti jien daḡ rew, kä bäre nhial ε juḡth tetni ti jien daḡ diḡk.

3 Kä bāḡ in wee nath rey luak ε juḡth tetni ti jien daḡ rew bäre piny, kä yāp yāäpde teke juḡth tetni daḡ wäl pääre ke yāp yāäp rey luak puḡnyde.

4 Kä cue luak läḡ kä wernyini ti ciēw ciēw.

5 Kä cue jōthni täth wile ke puḡny luaak gēēkni, kene rey luaak rec i. Kä cue je gōl ke duēl.

6 Cu duel piēny diḡde a juḡth tetni daḡ dhieec, kä cu duel daḡr diḡde a juḡth tetni daḡ bākel, kä cu duel nhial diḡde a juḡth tetni daḡ bārōw. Kä cue rar duēl läḡ kä riḡwni ke yōö /ca cuḡni tin la rōamke duel bi le laḡ puḡny luaak.

7 Kä pääm tēē laḡke ni luak Kuoth, ke ti ca kuac ni rey dōaar. Ke kuḡc emō cue thil jōw dēthni kie yiēēth mi cua liḡ täth luaak.

8 Kä cu thok duēl in te däär lot ni kuḡc cuēēc luaak. Kä cua moc ke kōḡtni ti wä duēl in te däär kene min te nhial.

9 Ino cu kuäär ni Tho-lo-mon thuḡk ke taḡth luaak. Kä cue wiḡ luaak laḡ ke kōy kene tak ḡuēr.

10 Kä cuε duēl l̄at ḡolε ke ni luak, b̄ariēn ε jūath tetni d̄aŋ dhieec, raar j̄ok luaak, cake ku lε d̄ap pūny luaak ke thieer ŋuēr.

11 Tääme cu ruac Kūoth Nhial ben kā Tho-lo-mon j̄,

12 “Kε kuj̄ luaak ε l̄atdi mi, mi tiitdi ŋūotkā ke nε luēēkā kā bike lūoth, yān bā mēē cā l̄ar guur ni Dee-bid l̄at kā j̄i.

13 Kä bā cien r̄ey gan l-the-r̄el, kā cā n̄εkā ni j̄i l-the-r̄el bi p̄al ruēēc.”

14 Ino cu Tho-lo-mon luak thuk ke t̄ath.

Riali r̄ey luaak ikā

15 Kä cuε pūny luaak r̄ec o car ke baak ŋuēr. A kānε j̄ε ni kā rōoth luaak cu māni w̄icde r̄eci, cuε kumke j̄ien. Kä cua rōoth pap ke j̄ien lurā.

16 Kä cuε duēl r̄eci gūath in leny ḡooydε ti diaal t̄ath thar luaak ke jiath ŋuer a kānε j̄ε ni rōothā cu māni w̄icde, teke jūath tetni ti j̄ien d̄aŋ r̄ew.

17 Kä cu r̄ey luaak in ku la gūath palā nhiam luaak r̄eci teke jūath tetni ti j̄ien ŋuaan b̄arε.

18 Kä en jiath r̄ey luaak ca k̄ēt b̄ēer ke nε gaakni juaacni. Cua r̄ey luaak k̄eliw kum ke jiath ke ȳö ci p̄ām pūny luaak bi j̄oc.

19 Thar luaak r̄eci cuε duēl l̄at r̄ey duēl in te r̄eci, ke ȳö bi Thanduk matdā ruac Kūoth Nhial te th̄in.

20 Cu b̄ar duēl r̄eci a jūath tetni ti j̄ien d̄aŋ r̄ew, kā cu d̄itdε a jūath tetni ti j̄ien d̄aŋ r̄ew bā cu māni b̄arε nhial a jūath tetni ti j̄ien d̄aŋ r̄ew. Kä cuε j̄ε roth k̄eliw ke d̄ap mi l̄ey l̄ey, kā cuε ȳik j̄iaath mi d̄iit l̄at bā.

21 Kä cu Tho-lo-mon r̄ey luaak roth ke d̄ap mi l̄ey l̄ey, kā cuε thok duēl r̄eci kal ke kuatni d̄āpā, kā cuε j̄ε roth ke d̄ap.

22 Kä cuε luak k̄eliw roth ke d̄ap amāni mēē cε thūk. Kä cuε ȳik duēl r̄eci roth ke d̄ap bā.

23 En r̄ey duēl r̄eci cuε pūny d̄aŋ r̄ew ti c̄etke pūny jaakni l̄at ke jiath o-lip b̄ariēn nhial ε jūath tetni d̄aŋ w̄äl.

24 Kä te ḡoak kel kā pūny jaakni ke jūath tetni d̄aŋ dhieec b̄arε, kā te ḡoak kuc in d̄oŋ ke jūath tetni d̄aŋ dhieec. A kānε j̄ε ni peek ḡokā kel amāni pek in d̄oŋ t̄ēē ke jūath tetni d̄aŋ w̄äl.

25 Kä pūny in d̄oŋ bā t̄ēē ke jūath tetni d̄aŋ w̄äl. Ken pūny d̄aŋ r̄ew p̄ār t̄adiēn, kā c̄āät ke.

26 Te b̄ar kā kel ke jūath tetni d̄aŋ w̄äl, kā ε j̄en t̄aä kā min d̄oŋ bā.

27 Kä cue puṅny tin cṛtke puṅny jaakni laṭh rey duëel rɛci ε mi. Kä cuke gɔkien yār wā gɔṛak kā kel yiēth ni puṅny luaak kujɔc εmε, kā gɔṛak kā min dɔŋ wēē yiēth ni puṅny luaak kujɔc in dɔŋ. Kä len gɔkien tin kɔŋ ben röm däär luaak.

28 Kä cue ke rɔth ke daṛp.

29 Kä cue puṅny luaak kɛliw ket ke puṅny ti cṛtke puṅny jaakni kene nöör ke gaakni juaacni, rey duëel rɛci kene duel in djiit.

30 Kä cue roṭh luaak rɔth ke daṛp ni duëel rɛci amäni duel palä.

31 Kä cue thijik duëel rɛci mi jic rɛw laṭ ke jiath ɔ-lip mi tekε kuj dhieec.

32 Kä cue thiek kujk daŋ rɛw kēt puṅny ti cṛtke puṅny jaakni, kene nöör, ke gaakni juaacni. Kä cue ke rɔth ke daṛp amäni puṅny tin cṛtke puṅny jaakni kene nöör.

33 Kä cue thijik duëel in djiit laṭ bā ke jiath ɔ-lip ala mi päär,

34 kene thiekni jiaath nuëri daŋ rɛw, lep nemε rɔ kujɔc εmε kā lep min dɔŋ rɔ kujɔc in dɔŋ.

35 Kä cue ke ket ke puṅny ti cṛtke puṅny jaakni, kene nöör, ke gaakni juaacni. Kä cue ke rɔth ke daṛp amäni ketkien.

36 Kä cue duel rɛci täth ke bëer paṛm daŋ diɔk ti ca kuac, ke ber jien nuër kel.

37 Ke nuaan runi cu päny luaak Kuoth Nhial cuṛŋ.

38 Kä ke wäl kel runi ke bädäk päthni, cu luak Kuoth Nhial nyinke diaal thuɔk ke täth cṛtke luɔtdε. Cue je laṭ ke run bärɔw.

1 Kuṛ 7

Täth Tho-lo-mon ke duel kuääräde

1 Kä cu Tho-lo-mon duel kuääräde leni täth, kā cue je täth ke run wäl diɔk.

2 Kä cue duel mi cɔali Rup Lε-ba-nɔn täth, te bār jɔakde ke juṭh tetni ti kuɔr, kā djiṭde ε juṭh tetni ti jien dhieec, kā bäre nhial ε juṭh tetni ti jien diɔk, ca täth wij bëeri thieeri nuër daŋ nuaan, wij rijwni ti ca laṭh wij thieeri nuër.

3 Kä ca wicde pap ke jien nhial rijwni nuer tin te wij thieeri ti jien nuaan wicde dhieec, te wäl dhieec bëer kel.

4 Kä tëē ke wernyini ti ca laṭ bëeri kujni luaak daŋ rɛw.

5 Kä thiekni kene doṛpni ke puɔr puɔr ti päär, lot mɔ ni mɔ ke bëer daŋ diɔk.

6 Kä cue duel thieeri laṭ. Mi bäre ε juṭh tetni ti jien dhieec, kā djiṭde ε juṭh tetni ti jien diɔk. Kä cue le tekε duel thieeri mi dɔŋ nhial mi ca wicde kum.

⁷Kä cue duel kuäärä min be luṛṛk a lat ε thṛn laṛ, cue je pap ke jien ni kä roṛthde cu mäni wṛcde

⁸Kä cu duel cienṛäde te kuṛc in dṛṇ jṛk duëel luṛṛkni, ceṛke duel tin kṛṇ, kä cue duel mi ceṛke je läṛ kä ciekdε nya Pεro.

⁹Cua ken ti diaal tiṛi täth ke päṛm mi gṛaa mi ca kuac ε päär cu mäni kal a käne ni piny duëel cu mäni wṛcde, ni duëel rεci cu mäni duel in diṛt.

¹⁰Kä cua piny täth ke päär ti diṛt ti gṛow ti ca kuac, thṛṇkien teke juṛth tetni dṛṇ bädäk kä te thṛṇkien ke juṛth tetni dṛṇ wäl.

¹¹Kä wṛcdien tēε ke päär ti ca kuac ε päär, ke jien ṛuēr ti riṛwni.

¹²Kä cu duel in diṛt teke bēer diṛk kä päär ke ber kel jien mi wil je ceṛke duel rεci kene duel in te thok luaak Kuṛth.

Lṛṛt Ṽi-ram rεy luaak Kuṛth

(2 Kuēn 2:15—4:10)

¹³Kä cu kuäär ni Tho-lo-mon Ṽi-ram jäk kä ram wä je cṛl kä Dhor.

¹⁴En Ṽi-ram ε gat ciekdε jṛkä thok duëel Nap-ta-li, gṛṇ ε raan Dhor, ε bēl yieethä min yian. Jen ε ram mi ṛäc taṛth mi gṛṇ tiidä. Cue ben kä kuäär ni Tho-lo-mon, cue läṛke diaal ben laṛ.

¹⁵Kä cue wäähni dṛṇ rεw laṛ ke yiëeth in Yian. Bär kä kel nhial ε juṛth tetni dṛṇ wäl bädäk, kä riṛewde ε Juṛth tetni dṛṇ wäl rεw. Kä dēε ceṛde ke päṛt tetdä. ε jen taṛ wäähä min dṛṇ.

¹⁶Kä cue ke läṛ kä wuṛth dṛṇ rεw ke yiëeth in yian, kä cue je laṛth wṛi wäähni dṛṇ rεw, bär kä kel ε juṛth tetni dṛṇ dhieec, cua jen bär kä min dṛṇ bā.

¹⁷Kä cue wṛc wäähni ket, kä cue je ṛēp ceṛke laṛ kuatdä te mṛ ke bärṛw.

¹⁸Kä cue ti ceṛke dεy nōör laṛ. Ke ṽöö ba wṛc wäähä kum, cue ke läṛ bēer rεw ti cε rṛk keel. Kä cue läṛ kä wääh in dṛṇ bā.

¹⁹Kä tääme en ṛuäk in ca laṛth wṛi wäähä ca laṛ ceṛke gaak tualä tēε ke juṛth tetni dṛṇ ṛuaan.

²⁰Kä ken ṛuäk tin te wuṛthni wäähni nhial, cake ṛēp ti ceṛke dεy nōör ti tēε juṛth tetni ti kur rεw, teke bēer rεw, cake wil ni je. Kä cua läṛ kä min dṛṇ bā.

²¹Kä cue wäähni cuṇ raar thok luaak, kä cue wääh kel laṛth kuṛc cuëec luaak kä cue je cṛl ṽ Ya-kin. Kä cue min dṛṇ laṛth kuṛc caam luaak kä cue je cṛli Bo-ēdh.

²²Kä cue wṛc wäähni läṛ kä gaakni tualä. Inṛ cu laṛ wäähni thuṛk.

23 Kä cu Yi-ram dhaar puockä mi gul gul täth ke yiëeth min yian, tëë ke juath tetni dan wäl n̄epnik̄e, kä luëŋ jicde tëë ke juath tetni dan dhiiec. Kä te buole ke bëer ti teke juath tetni ti jien diok.

24 Kä te th̄er wicde ke juath tetni dan wäl ti gool dhaar. Kä ca ke lat ke bëer rew ca ke tath puonyde mëë tath ke je.

25 Kä ca dhaar lath jok thääkni dan wäl rew, ci diok n̄iamdien riet kuic caam kä ci diok tin k̄on̄ n̄iamdien riet kuic cuëec, kä ci diok tin k̄okien n̄iamdien riet kuic känyä caŋ, kä ci diok tin k̄on̄ n̄iamdien riet kuic konyä caŋ. Kä cike j̄okien riet kä dhaar puockä ken diaal.

26 Kä c̄et d̄ele dhar ke pät teta. Kä ca n̄epde lat c̄etke n̄ep lirä c̄etde ke gaak tualä, tëë ke guath puockä ti bathd̄ori rew.

27 Kä cue cuŋni yeethä min yian dan wäl lat. Teke juath tetni dan n̄uaan bäre, kä tëë ke juath tetni dan n̄uaan d̄itde, kä b̄arien nhial ε juath tetni dan diok.

28 N̄om̄o cua jen lat cuŋni. Kä cake lät kä k̄ëet ti ca lat puonydien.

29 Kä kuëet tin te puony cuŋni, c̄etke ke lony, ke thääk, ke puany ti c̄etke puany jaakni. Kä piny lonyni kene thääk ke nhialien, ca lät kä mi c̄etke tak thaac.

30 Kä ken cuŋni te mo ke ciok dan n̄uaan yeethä min yian ke jien ti w̄iel ciok th̄in. Kä tuŋni dan n̄uaan teke room thaak, en room ca lat ke yiëeth, kä cake ket ḡëekni ke ket mi c̄etke thac.

31 Kä ȳon̄ thucde min wä nhial c̄etde ke kum kuäärä tëë ke juath teta kel kä thokde ε gul gul kä thare ε juath teta ke nuth. Kä thokde teke ket, kä k̄äpn̄ike ke puor puor /cike guol guol.

32 Kä ken ciok dan n̄uaan teke piny k̄äpn̄i. Kä yiëeth in w̄iel ciok th̄in ke kel kene cuŋni. Kä b̄ar ciökä ε juath teta ke nuth.

33 Kä ken ciok cake lat c̄etke ciok thurbic̄el en min w̄iele th̄in, kene jicde, ke k̄äpde, ken diaal latke ke ke yiëeth.

34 Kä te cuŋ kel ke k̄äpn̄i n̄uaan kä tuŋ dan n̄uaan. Ken k̄äpn̄i ke kel ke cuŋni.

35 Kä nhial k̄äpä tëë ke yiom mi gul gul bäre tëë ke nuth juath teta. Kä en nhial k̄äpä kene cuŋde ke kel.

36 Kä piny cuŋäde kene k̄äpde, ce ke ket puany ti c̄etke puany jaakni, kene lony, ke dey n̄öör c̄etnik̄e kam kä mo, ke tak thaac mi wilke.

37 Ke k̄or kä n̄om̄o cue cuŋni dan wäl lat, kä ken diaal ca ke lat ala ti c̄äät, ke jen t̄a ε kel, kä päärke.

38 Kä cuε guath puockä daj wäl täth ke yiëeth in yian. Te guath kel ke thääk puockä ti jien nuaan, kä te kel ke juath tetni daj nuaan, kä cuuṅni daj wäl te mo ke guath puockä.

39 Kä cuε cuuṅni daj dhieec laṭh kujc cuëec luaak, kä cuε dhieec tin kəṅ laṭh kujc caam luaak. Kä cuε dhaar puockä laṭh buḷä kujc känyä caṅ cuëec luaak kuoth.

Tin laṭke rey luaak

(2 Kuēn 4:11—5:1)

40 Kä cu Yi-ram took kene cuḡok ke kuenṅni maac leni täth bä. Ino cuε cu thuḡok ke läṭ diaal tēē läṭde kä kuäär ni Tho-lo-mon rey luaak Kuoth Nhial.

41 Wääthni daj rew, ke took daj rew tin te wij wääthni, ke wuṭh daj rew ti ca ket ke tak tin kuḡmke wuṭh wääthni piny.

42 Ke dey nöör ti kur nuaan tin ca kēt takni daj rew, kä ca ka car ke bëer rew nuääk kä kel, ke yöö be took daj rew tin kuḡmke wuṭh wääthni piny kum.

43 Kä cuε cuuṅni daj wäl ke took puockä daj wäl wiidien laṭ bä.

44 Kä cuε dhaar puockä, kene thääk daj wäl rew täth pinyde.

45 Ke took kene cuḡok, ke kuenyni maac, ken kuak ti diaal tiṭi teke luaak Kuoth Nhial, ken tēē ci Yi-ram ke taṭh kuäär ni Tho-lo-mon, ke yiëeth in yian mi riaw.

46 Cu kuäär ken ti diaal tiṭi täth rey tḡrä Jor-den ke mun taṭh, kam Cu-koth kene Dha-re-than.

47 Kä cu Tho-lo-mon kuak päḷ a /kaṅ them, ke yöö nuan ken eləṅ. /Kaṅ pek yiëethä min yian min laṭke ke ṅac.

48 Kä cu Tho-lo-mon kuak diaal tin te rey luaak Kuoth Nhial täth, amäni yik däpä, kene tharbēt däpä, ke kuj jurayä nhiam Kuoth,

49 ke cuuṅni lembärni däpä ti kök köök, te dhieec kujc cuëec luaak, kä te dhieec tin kəṅ kujc caam luaak, nhiam duëel in te rēci. Ke gaakni juaacni, ke lembärni, ke kuenyni maac, ken diaal ke daḡap mi kək kək.

50 Ke lieeri, ke took tin laṭhke wal tin kuḡr kuḡḡr thiṅ, ke kuenyni maac, ke cuḡok däpä ti kök köök ke goṅni däpä ke kuj thiekni duëel rēci guath in rēl ni goḡyde ro, kene thiekni luaak in diṭ.

51 Kä min ci kuäär ni Tho-lo-mon läṭ diaal tēē läṭde rey luaak Kuoth thuk. Cuε tēē diaal tēē ci guṅ ni Dee-bid ke lēy Kuoth Nhial nööṅ rey luaak, daḡap, cik in boṅ, ke kuak diaal, cuε ke ben tḡw duëel tḡwä luaak Kuoth Nhial.

1 Kuḡr 8

Noṅ Thandukä Matdä Ruac rey luaak Kuoth

(2 Kuēn 5:2—6:2)

- ¹Kä cu Tho-lo-mon bööth thuk duëli j̄i l-the-rel diaal kene ruëec l-the-rel ciööl nhamde kä Je-ru-tha-lem, ke yöö ba thanduk matdä ruac Kuoth wä nööŋ kä Dha-yon, wec Dee-bid.
- ²Kä cu j̄i l-the-rel diaal r̄o duol nham kuar ni Tho-lo-mon ke guath timä ke bärōw päthni kä pay yietni.
- ³Kä ci bööth l-the-rel diaal cop, cu bööth palä thanduk matdä ruac kan.
- ⁴Kä cuke thanduk matdä ruac Kuoth nööŋ, kene keme Kuoth Nhial ken kuake diaal tin rel ḡoydien r̄o tëë rey kemekä. Cu bööth palä kene j̄i Lii-bay ke nööŋ.
- ⁵Kä cu kuäär ni Tho-lo-mon kene j̄i l-the-rel diaal r̄o dol nham thandukä matdä ruac Kuoth, thöpke muc deet ti nuan kene thääk ti ca dëë luän ke kuën.
- ⁶Kä cu bööth palä thanduk matdä ruac Kuoth nööŋ guathde, rey duëel reci guath in rel ḡoyde r̄o, piny ḡok puanyini tin cetke puany jaakni.
- ⁷Kä ci ken puany tin cetke puany jaakni ḡokien yar nhial guath thandukä matdä ruac Kuoth, ci ḡokien thanduk kum kene jien tin kapke je.
- ⁸Ken jien t̄ot̄o bärke ala ke a nenke a /keni ni wä rey duëel in rel ḡoyde r̄o. Duunde yöö /ca ke dëë nen raar. Ken a th̄in amäni wale.
- ⁹Kä thile mi te rey thandukä matdä ruac Kuoth, ε ni pääm d̄an rew tin pat paat tëë läth Muthε ke th̄in pääm Thi-nay, guath ëë läth Kuoth Nhial mat ruac th̄in kene j̄i l-the-rel, mēë bāke raar muun l-j̄ep.
- ¹⁰Kä min ci bööth palä ben raar guath in rel ḡoyde r̄o, cu buay luak Kuoth Nhial thien cetke puar,
- ¹¹a cāŋe bööth palä /ca l̄atdien dëë l̄at ke kuj̄ kä yöö ci buay Kuoth Nhial luak thien.
- ¹²Kä cu Tho-lo-mon wēë, “Ci Kuoth Nhial wee bā cien rey puorä mi col.
- ¹³Kä yan cā j̄i t̄ath luak mi ḡaa, mi bi cien th̄in amäni cāŋ kel.”

Ruac Tho-lo-mon ke naath

(2 Kuën 6:3-11)

- ¹⁴Kä min te duol j̄i l-the-rel diaal cuŋä en w̄ini, cu kuäär r̄o rietke kä cue ke poth.
- ¹⁵Kä cue wēë, “E puoth teke Kuoth Nhial min la, Kuoth l-the-rel, min ci ruacde mēë cε lar guar ni Dee-bid tit, wēë j̄,
- ¹⁶‘Nike cāŋ ëë cā neekä ni j̄i l-the-rel nööŋ raar muun l-j̄ep, thile wec mi cā mek rey thuk duëli j̄i l-the-rel diaal mi bi luak täth ke ciötdä mi bi wandä te th̄in. Duunde yöö cā Dee-bid kuany ala kuäär neenikä ni j̄i l-the-rel.’
- ¹⁷Kä en täame tëë l̄oc guar ni Dee-bid en yöö be luak l̄at ke kuj̄ ciötdä Kuoth Nhial, min la Kuoth l-the-rel.

18 Duunde yöö cu Kuoth Nhial guaar ni Dee-bid jio̅k i, 'E ca̅r mi goaa en yöö bi ya̅ tath luak, e mi goaa en yöö tää̅ lo̅cdu.

19 Duunde yöö /ci je bi lat e jin en luak ke kujda̅, bi je lat gatdu min bi dieth.'

20 Kä täame ci Kuoth Nhial ruacde me̅e ce lat cuop. Yan täame ca̅ guaath guaar ni Dee-bid guäl, ca̅ nyuur wij̅ koam kuäärä l-the-rel, cetke me̅e ci Kuoth Nhial e lar, ka̅ ca̅ luak lat ke kuj ciotda̅ Kuoth Nhial min la, Kuoth l-the-rel.

21 Kä yan ca̅ guaath rialikä ke kuj̅ thandukä matda̅ ruac Kuoth, min la mat ruac Kuoth me̅e ce lat ke guanikon̅ me̅e ce ke nöön raar muun l-jep."

Pal Tho-lo-mon

(2 Kuën 6:12-42)

22 E Jen cu Tho-lo-mon cuop̅ nhiam yikä̅ Kuoth Nhial nhiam dolä̅ ji̅ l-the-rel diaal, ka̅ cue tetke tar nhial.

23 Kä cue wee, "Ay Kuoth Nhial min la, Kuoth l-the-rel, thile Kuoth mi päär ke ji̅, puora̅ nhial kie̅ wic̅ muop̅on piny, mi tiit gukde, ka̅ nyuth neeke̅ tin guop̅rke je ke lo̅cdien keeliw̅ nhök mi thil pek.

24 Ci ruacdu me̅e ci lat ke guaar̅ ja̅ndu ni Dee-bid tit. En wale̅ ci laat diaal a thuop̅k.

25 Kä täame lö̅ Kuoth Nhial, Kuoth l-the-rel, tit ruac e̅e ci lat ke guaar̅ ja̅ndu ni Dee-bid, me̅e wij̅ i, /Ci bi met thil raan mi la kuäär̅ nhiamda̅ ka̅ l-the-rel, mi wä gaatku duop̅pdien tit, a bike̅ cien̅ nhiamda̅ cetke̅ min cien̅i nhiamda̅.'

26 Ke kuj̅c e̅ mo̅ täame lö̅ Kuoth l-the-rel, ku ruac e̅e ci lar̅ ja̅ndu guaar̅ ni Dee-bid jak ka̅ thuop̅k.

27 "Kä e̅ thuop̅k Kuoth däre̅ cien̅ piny? Nen̅ e̅, puaar̅ nhial kene̅ nhial /ci dää̅ ro̅n th̅in. Kä ku kuë̅ luaak e̅ ca̅ täthe̅ le̅ nin̅ di!

28 Kä lö̅ Kuoth Nhial Kuothda̅ li̅j pal̅ ja̅nädu̅ ka̅ käm ni ya̅ mi ca̅ thiece̅ nhiamdu en wale̅.

29 A wan̅du guic̅ luak e̅ mi ke wäär̅ kene̅ cändäär̅, guaath in ci lar̅ i, 'Bi ciotda̅ te th̅in,' ke kuj̅c em̅o li̅j pal̅ ja̅nädu̅ mi pale̅ a ce̅ wic̅de luoc̅ guäth̅ em̅e.

30 Li̅j palä̅ kene̅ pal̅ ne̅niku ni ji̅ l-the-rel mi palke̅ a ca̅ wuop̅hkien riet en guäth̅ em̅e. Li̅je̅ nhial guäth̅ cien̅ädu̅, ka̅ mi wij̅ je̅ li̅j päli̅ ney̅ ikä.

31 "Kä mi ci raan̅ guan̅ thieekäde̅ lä̅t ka̅ duer, ka̅ ca̅ je̅ thiec̅ ke ya̅c ka̅ be̅ ben ya̅c̅ nhiamdu̅ yikädu̅ en luak̅ em̅e,

32 kue̅ li̅j ni nhial lö̅ Kuoth Nhial, ka̅ luk kam̅ ja̅an̅niku, ku guan̅ duj̅rä̅ duere̅ lä̅th̅ ni wic̅de, ka̅ ku guan̅ cu̅jä̅ kam̅ cuop̅de.

33 "Kä mi wa̅ ne̅eku ni ji̅ l-the-rel̅ joc̅ e̅ ji̅ t̅erien̅ ke̅ yöö ca̅ ji̅ duer̅ duer̅, mi wäke̅ lony̅ ka̅ ji̅ ka̅ bike̅ pal̅ latke̅ duerien̅ nhiamdu̅ luaak̅ e̅ mi.

³⁴Liṅe ni nhial, kā pāl duer nēniku ni jī l-the-rel, kā loc nike muun ēē ci kām guṇi.

³⁵“Kā mi wā ḡow wā thil nhiaal ke ḡōō ca jī duer duer ε nēku, mi wāke pal luocke nhiamdien en luaak ε mi, kā ba dueerkien lat, ke ḡōō cike moc riēk,

³⁶Liṅe ni nhial, kā pāli jaṅku ni jī l-the-rel duerien, nyuth nike duḡḡp in dēē guḡḡp. Kā mocke nhiaal muḡḡndien in ci kāmke ala duṅdien.

³⁷“Kā mi ci muun teke buoth, kie kḡm kie kḡryḡm, kie rak, kie mi ca nēku ḡol ε jī tērien, kie liaw rēydien,

³⁸mi wēē teke pal kie thiec mi ba laṭ ε raan kā nēku ni jī l-the-rel diaal ḡ, ke loc mi jīeth, kā be tetde cuḡḡ lotdā luaak ε mi.

³⁹Liṅe ni nhial guṭh cienḡadu, pālike ikā, kā lātṅi raan cēṅnike cienḡ loaacde diaal (ke ḡōō ε jīn kārḡa ḡāc cienḡ loḡni nēni diaal ḡ).

⁴⁰Inḡ ba jī luḡth ke nīn teekādien muun in ci kām guṅḡri.

⁴¹“Inḡ bā kā ram mi juḡr mi /ci mḡ a raan nēniku ni jī l-the-rel, mi bā guṭh mi nḡṅn ke kuj ciḡtādu

⁴²(ke ḡōō cē dīt ciḡtādu liṅ kēne buḡmdu) mi wēē ben pal lotdā luaak ε mi.

⁴³Liṅe ni nhial guṭh cienḡadu. Kā lātṅi mḡ cē thiec kā jī mḡ. Ke ḡōō bi dōōr wec muḡḡn diaal jī ḡāc, kā ba jī luḡth, cēṅke min laṭke ε nēku ni jī l-the-rel, kēne ḡōō ba luak ε cā laṭde ḡāc en ḡōō cḡalke jē ke ciḡtdu.

⁴⁴“Kā mi wā nēku nyiēēny ke guṅn tērien, ke duḡḡp ε ci jāk nike mḡ, mi wa jī pal ε ca nhiamdien luḡc en wīc ε ci mēk kēne luak ε cā tāth ke kuj ciḡtādu,

⁴⁵liṅ palien ni nhial kā kāmnikē min ca thiec.

⁴⁶“Kā mi wa jī duer duer (Ke ḡōō thile ram mi ci duer) kā ci gaak ke ke kā bike laṭh tetdā guṅn tēr, kā cē ke pēc muun mi te nḡṅnā kie thiekā ala pēēc muun guṅn tēr.

⁴⁷Mi wāken ε rḡm ke locdien muun in cake pēc thīn, kā cike rḡ rīt jī en muun nēni tin cake pēc, lar ke ja ī, ‘Cḡkḡ duer, cḡkḡ mi jīāk laṭ,’

⁴⁸mi cike rḡ rīt ke locdien kēliw, kēne cḡrien kēliw muun jī tērien, mēē cake pēc ala pēēc, mi wāke jī pal luḡtke ni mundien ēē ci kām guṅi, wec ε ci mēk, kēne luak in cā tāth ke kuj ciḡtādu,

⁴⁹liṅ palien ni nhial guṭh cienḡadu, kā kām nike min ca thiec.

⁵⁰Kā pāli nēku tin ca jī duer duer, dueerkien. Kā moc nēy tin cake pēc ke ḡḡy, ke ḡōō dēē ḡḡy jek kā ke.

51 (Kε γöö κε nεεku ti djeelku, tēē nōōŋi raar kā l-jēp, rεy thāt maac yieethä mi bεc.)

52 Lö Kuoth Nhial a wanđu te kā kuanydu kene nεεku ni jī l-the-rel, kā linke guäth ε ba jī cōlō ke luäk.

53 Kä curi ke kuany rεy döōri diaal wīj muḡḡn ke γöö biken a nεεku ti rēli, cētņike mēē ci lar ke kuanydu ni Muthε, mēē kāmi guḡari raar kā l-jēp.”

Pal in jōak

54 Tääme min ci Tho-lo-mon thuḡk ke pali ti diaal tītī, kene thiečni tītī kā Kuoth Nhial, cuε rō jiec nhiam yīkā Kuoth Nhial guäth in cε rō kām muḡ thīn kā cε tetke tar nhial.

55 Cuε rō jiec, kā cuε duḡl l-the-rel keeliw poth ke jōw mi diit wēē i,

56 “E puḡth teke Kuoth Nhial mēē kām nεεke ni jī l-the-rel mal, cētņike tēē diaal te cε lat. Thile riet kel mi ci dueer kā rietke diaal tēē cε lat kuanyde ni Muthε.

57 Kä ε Kuoth Nhial Kuothdan te keel ke kōn, cētke mēē te keel ke guḡnikōn. /Cε kōn bi bany piny kā cε kōn bi pal ruēc.

58 Kä be loḡkōn riet rō, kā bane guḡḡr ni duḡḡpde, kā bane tit ni ḡuḡtke, kene luēēke, tēē cε lat guḡnikōn.

59 Kä ε rietkā tin palke γä nhiam Kuoth Nhial wēē kā Kuoth Nhial Kuothdan ke wäär kene cāḡdäär, kā a loḡde kḡc ke jaḡde kene nεεke ni jī l-the-rel, cētke min görke ni cianḡ.

60 Kä bi ney diaal ε ḡac wīj muḡḡn en γöö Kuoth Nhial ε Kuoth. Thile Kuoth mi dḡḡ.

61 Ke kujc εmō a loḡkun la thuḡḡk ke Kuoth Nhial Kuothdan, luḡke ni dupke, kā tietde luēēke cētke wale.”

Lēy luaak Kuoth

(2 Kuēn 7:4-10)

62 E jen cu kuäär kene jī l-the-rel diaal tin te keel ke je Kuoth Nhial thōp muc.

63 Kä cu Tho-lo-mon muc Thääkni malä ti bathdḡri ti jien rεw wīcde rεw thōp Kuoth Nhial ke muc deet ti bathdḡri ti kuḡr kel wīcde jien daḡ rεw. Ino cu kuäär kene jī l-the-rel diaal luak Kuoth Nhial ley.

64 Kä ke jen cāḡ εmō cu kuäär dār kal min lot ni thok luaak Kuoth Nhial, ley. Ke γöö cε muc tin wanke thōp thīn kene muc beel, ke thiḡḡl mucni malä, ke γöö kuiy yīk cikä min yian mēē cε lat, /Ci muc tin wanke, kene muc beel, ke thiḡl mucä malä dēē rōḡ thīn.

⁶⁵En guäth emɔ cu Tho-lo-mon kene ji l-the-rel diaal ro dol ke kui mieth timä luaak nham Kuoth Nhial ke nin bärɔw ke nin bärɔw ti kɔŋ, ken diaal nin wäl nuaan. Käne je ni dup Ÿa-math a wä cu mäni tɔɔr l-jöp.

⁶⁶Ke bädäk nini cue naath jak kä wä. Kä cuke kuäär poth, kä cu ka wä cieenɔde ke tēth laac ke kui gɔyni diaal tin ci Kuoth Nhial ke nyuɔth janɔde ni Dee-bid kene neeke ni ji l-the-rel.

1 Kuar 9

Nyɔak Kuoth ke nyuth ro Tho-lo-mon

(2 Kuən 7:11-22)

¹Kä mēe ci Tho-lo-mon thuɔk ke tath luaak Kuoth Nhial kene duəl kuar kä ce tēe diaal tēe goɔre lat,

²cu Kuoth ro nyɔk ke nyuth je, cɛtke mēe ce ro nyuɔth je kä Gib-yon.

³Kä cu Kuoth Nhial ε jiök i, “Ÿän cä palu liŋ kene thiecniku, tin ci lat nhamdä. Ÿän cä luak ε mi mek kä cä ley ke yöö bä te thɪn amäni cän kel. Bä guic kä bä gan ni cian.

⁴Kä ke kujdu, mi wij guɔɔr ni dupkä, cɛtke mēe ci guur ni Dee-bid, guɔɔr ni duɔp mi cuŋ ke loc mi goaa, kä bi lat ni tin diaal tin cä lat ji, kä bi tit ni nuɔtkä kene luëkä.

⁵Bä kuäaru jak kä te kä l-the-rel amäni cän kel, cɛtnike mēe cä lar guur ni Dee-bid i, ‘Ci kuäaru bi thil ram mi nyuur thɪn kä l-the-rel.’

⁶Duunde yöö mi wij ro wä rit kɔrā, jin kie gaatku, kä /cia nuɔtkä kene luëkä tin cä lath nhamdun bi tit, kä bi wä pal ni kuth ti kɔŋ,

⁷eni yöö bä ji l-the-rel woc muun in cienä thɪn in cä kamke. Kä bä luak in cä ley ro mi woc waandä. Kä bi ji l-the-rel cuɔ cäät rey neeni diaal.

⁸Kä en luak emε ba dir kä ti jäk. Kä bi ney diaal tin wä rēt ke gëekde gaɔc, kä bike nɛär kä bike wee i, ‘Enu ci Kuoth Nhial neme le lät kä mun emε kene luak emε o?’

⁹Kä bi naath ε loc i, ‘E yöö cike Kuoth Nhial ni Kuothdien päl, mēe noŋ guani raar mun l-jöp, kä ca wä káp ni kuth kɔkien, kä palke nike. Ke kujc emɔ ε jen ci Kuoth Nhial ke nön jäk diaal titi mɔ.’ ”

Mat ruac kam Tho-lo-mon kene Ÿi-ram

(2 Kuən 8:1-2)

¹⁰Ke thuɔk runi ti jien dan rew, tēe tath Tho-lo-mon duəl dan rew thɪn, duel Kuoth Nhial kene duel kuar,

11cu kuäär ni Tho-lo-mon kuäär Dhor ni Yi-ram moc ke wij ti jien daŋ rew muun Gë-le-li, meë ci Yi-ram Tho-lo-mon moc ke jien nuër kene luɔɔri, ke daap cɛtke min goor Tho-lo-mon je.

12Duunde yöö meë ci Yi-ram jien kä Dhor beë wij tin ca kam je ε Tho-lo-mon ben nen, /Kān lɔcde nhɔk.

13Ke kujc εmɔ cue wëë, “Ke wij ti tēë di ken ti ci kam yä ti gatmaar?” Inɔ cua ke cɔli mun mi ci rɔ lot amäni wale.

14Kä cu Yi-ram kuäär jäk kä daap mi leny kilu ni ti bathdɔɔri nuaan.

Lät Tho-lo-mon tin kɔŋ

(2 Kuën 8:3-18)

15Kä cu kuäär ni Tho-lo-mon naath laät ke buɔm ke yöö ba luak Kuoth Nhial täth kene duele ke duel mi tot, ke päny Je-ru-tha-lɛm, kä cue Ya-dhor, kene Me-gi-do, ke Ge-dher nyɔk ke täth.

16(Cu kuäär I-jëp ni Pero Ge-dher mak kä cue kan kä cue waŋ, kä cue ji Ke-naan tin cienj thɔn näk, kä cue je kam nyaade ciek Tho-lo-mon ala muc.

17Kä cu Tho-lo-mon Ge-dher nyɔk ke täth.) Kä cue piny wec Beth-o-ron täth

18kene Bää-lath, ke Ta-mar rey dɔaar muun Juda,

19mäni wij tɔwä tin te je, kene wij thurbieelike, ke wij jiönköörike, nike tin diaal tin goor Tho-lo-mon täthdien kä Je-ru-tha-lɛm, kene Le-ba-nɔn, ke guath diaal tēë ruaace.

20Kä ney diaal tēë ci duoth kä ji Ę-mor, kene ji Yëth, ke ji Pe-rii-dhi, ke ji lwi, ke ji Ye-buth, tēë /ci tɔɔ ji I-the-rel

21(tēë ci karkien duoth muun, tēë /ken ji I-the-rel ke näk) cu Tho-lo-mon ke jak kä kuaany ke buɔm amäni wale.

22Duunde yöö /kene ji I-the-rel jak kä kuaany ke. Cue jak nike kä rɛmdɛ, kene ji kɔaare, ke bööth rɛm, kene thurbieeli, ke jiönkööri.

23Kä cu tɔti a bööth wuɔth lätni Tho-lo-mon. Ney ti kur dhiiec wɔcde jien dhiiec ti guecke ney tin latke lat.

24Kä cu nyaa Pero ciek Tho-lo-mon jien wɔc Dee-bid wëë duële min ca lät kä je ε Tho-lo-mon, ε duel mi tot mi ca lat nhial.

25Kä diɔɔk ke ruɔn la Tho-lo-mon muc tin waŋke, kene muc malä a thop wij yikä min cɛ täth Kuoth Nhial, kä la wal tin kuɔr kuɔɔr a waŋɛ keel ke ke nhiam Kuoth Nhial. Inɔ cue luak thuk ke täth.

26Kä cu kuäär ni Tho-lo-mon babuuri täth kä E-dhon-ga-ber, min thieek ke E-loth thok Bar in tith, muun E-dɔm.

²⁷Kä cu Yi-ram ji kɔaare tin nɔckɛ rey yiëer jak kɛel kɛ babuur, kɛel kɛ ji kɔaar Tho-lo-mon.

²⁸Kä cukɛ wä kä O-për, cukɛ daap wä nöön en wini, mi leny kiluni ti bathdɔori dan wäl nuaan. Kä cukɛ je nöñ Kuäär ni Tho-lo-mon.

1 Kuar 10

Guil kuar ciek rööl Cɛba kɛ Tho-lo-mon

(2 Kuën 9:1-12)

¹Tääme mëe ci kuäär Cɛba mi ciek këk Tho-lo-mon lij kɛ kujɔ ciɔtdä Kuoth Nhial, cukɛ je ben yon kɛ thiecnɪ ti buɔm buɔm.

²Cue ben kä Je-ru-tha-lɛm kɛ ney ti nuan, jäle kɛ thɔarɔaali noone wal ti kɔap kɔap kɛ daap mi dij elɔñ, kɛ pääm ti dij kökdien. Kä mëe cɛ jek kɛ Tho-lo-mon, cukɛ lat tin diaal tin te loɔcɛ.

³Kä cu Tho-lo-mon thiecnikɛ diaal loc. Cue thil kɛl mi cu kuäär dhal a /kenɛ lat je.

⁴Kä mëe ci kuäär ciek Cɛba pɛl Tho-lo-mon nen kɛeliw, kenɛ luak in cɛ täth,

⁵kɛ miethɛ, kɛ guath nyuurä ji kɔaare, kɛ taɔ kuaanynikɛ, tin lat kɛ je ikä, kɛ bieynikien, kɛ ney tin muɔckɛ je pi, kɛ muc ti wanke tin cɛ thöp rey luaak Kuoth Nhial, cukɛ gaac elɔñ.

⁶Kä cukɛ kuäär ni Tho-lo-mon jiök i, “En ruaac ëë cä lij muundä kɛ kujdu kenɛ pɛlu ɛ thuɔk,

⁷duunde yöö /kanɛ nãth amäni mi cä ben ɛ a cä ben nen kɛ wandä. Kä nɛnɛ /kan yã lar thaandien. Pɛlu, kenɛ riandɔ ca min cä lij leny.

⁸Kä ku loc nɛnɪku lɛ tɛeth idi! Kä ku ji kɔaarɔ tin te gekädu ni cianj kä nɛnke pɛlu, loɔdien lɛ tɛeth idi!

⁹ɛ liak tekɛ Kuoth Nhial ni Kuothdu, min ci ji nhɔk, kä ci ji kam kuäär I-the-rel! Kɛ yöö nhɔk Kuoth Nhial I-the-rel amäni cãñ kɛl, ɛ jɛn cɛ ji jak kä kuäärɔ, kɛ yöö bi thuɔk kenɛ curɔ lat.”

¹⁰Kä cukɛ kuäär ni Tho-lo-mon kam daap mi leny kiluni ti bathdɔori nuaan, kenɛ wal ti kɔap kɔap ti nuan ti gow, kɛ pääm ti dij kökdien. Kä cukɛ thil wal ti kɔap kɔap ti gow ti cua nöñ kuäär ni Tho-lo-mon ti cɛtkɛ ti ca nöñ je ti ɛ kuäär ciek Cɛba.

¹¹Kä cu mäni babuuri Yi-ram, tää nöönkɛ daap kä O-për, cukɛ jɛn ti tää kɛ nuäny mi goaa, nöön bä kä O-për, kenɛ pääm ti dij kökdien.

12 Kä cu kuäär ni Tho-lo-mon jien tɔtɔ lät ni thieer luaak Kuoth Nhial kene duel kuar, ke thumni ji ket din. Kä cue thil jien ti cetke ke ti cua nöön kie cu joo amäni wale.

13 Kä cu kuäär ni Tho-lo-mon kuäär ciek Ceba kam tin diaal tin goore kene tin ce thiec, a /ci tin ci kuäär ni Tho-lo-mon ke kam je ke gooyde te thjn. Ino cue loc wijde, kene neeke.

Riaŋ Tho-lo-mon

(2 Kuën 9:13-28)

14 Kä la Tho-lo-mon daap a mi teke kiluni ti bathdöori ti jien dan rew wjcdε diok a jek ke ruon,

15 a /ci min bä kä köök kene thobokdien, ke kuar Ä-rab-ya, ke ruëc muon te thjn.

16 Kä cu kuäär ni Tho-lo-mon köotni ti kur dan rew ti dijt lat ke daap mi ca riac. Kä te kot kel ke kiluni dääpä dan bärōw.

17 Kä cue kötni ti kur diok ti nyin tietni lat ke daap mi ca riac. Kä cua kot kel lat ke daap mi te kiluni dan rew. Kä cu kuäär ke lath duëel Ruop Le-ba-non.

18 Kä cu kuäär kom kuäärä mi dijt leni lat ke tuon guori, kä cue je roth ke daap in goaa ni jen.

19 Kä en kom te kootni dan bäkel, kä jok kom tēē ke wjc ruaath, kä gēēknike tēē ke guath mi lathke tet thjn, kä te lony dan rew cuŋä gēēkni tetni kom.

20 Kä te lony wäl rew cuŋä kootni kom dan bäkel, te pek kootdä mo ke lony kel. Kä cue thil mi cetke je mi cua lat kuar i tin koŋ.

21 Kä kuak math kuar ni Tho-lo-mon diaal ke daap kä kuak duëel Ruop Le-ba-non ken diaal daap mi ley ley, kä /ca ciek in bor col duor ke nin Tho-lo-mon.

22 Kä te kuäär ke babuuri kokä rey yiëer keel ke babuuri Yi-ram. La wēē kä Tar-cic kä keel ke kor runi dan diok noone daap, ciek in bor, tuon guori, amäni goakni.

23 Kä cu kuäär ni Tho-lo-mon kuar diaal leny ke riaŋ kene pel mi dijt wij muon.

24 Kä cu yow keeliw ben kä Tho-lo-mon, ke yöö ba pel in ci Kuoth ε kam je ben liŋ.

25 Kä cu ramō mucde nöön, ciek in bor, daap, bieyni, ke wal tin kor, jiook tuoruok, muoli, ti nuan run kä run.

26 Kä cu Tho-lo-mon thurbieeli kene jionkööri mat guath kel. Tēē ke thurbieeli ti bathdöor kel wjcdε kur nuaan kene jionkööri ti bathdöori wäl rew. Tin ce lath wijni thurbieeli, kene wec kuar kä Je-ru-tha-lem.

²⁷Kä cu kuäär ciek in bor jak kä nuan kä Je-ru-tha-lem cętkę jien guiy, kä cue jien nueri jak kä nuan cętkę jien täpä.

²⁸Kä la Tho-lo-mon jionkööri a noonj kä I-jęp kene Kewee, la köök kuar ya wä kək kä Kewee.

²⁹Kä la thurbil kel a kəakę kä I-jęp ke yiw ti kur bəkę, kä kəakę jök tuorok ke yiw ti kuor kel wıde jien dhieec. Kä la ken ke a wä kök kuar ji Үeth, kene kuar Thi-ri-ya.

1 Kuar 11

Riet Tho-lo-mon ke ro kər Kuoth

¹Tääme cu kuäär ni Tho-lo-mon män ti jur ti nuan nhək. Nya Pero, kene nya ji Mo-ab, ke nya ji Am-on, ke nya ji E-dom, ke nya Dhi-don, ke nya Үeth,

²nyier neeni tēe ci Kuoth Nhial ji I-the-rel luek thın i, “/Cuare kuen kä ke, kä ake /ci kuen kä ye, ke yöö ba lockun dhil rit a bia wä guor ni kuthkien.” Ke ken ci Tho-lo-mon ro wä kap nhökdięn o.

³Jen tēe ke män ti ce kuen ti kur bərow, ke luom ti kur diok. Kä cu mänke je buath raar.

⁴Kä cu mänke je buath palä kuthnikien ke yöö ce dorj. Kä /kene lode kam Kuoth Nhial Kuothde, cętkę loc guan ni Dee-bid.

⁵Ke yöö ce wä guor ni Ac-tar-te kuoth ji Dhi-don, kene Mil-kom kuoth ji Am-on.

⁶Ino cu Tho-lo-mon lat ni dueer waan Kuoth Nhial, kä /kene guor ni Kuoth Nhial ke lode keliw cętkę mēe ci guan ni Dee-bid e lat.

⁷Kä cue Ke-moc kuoth ji Mo-ab lat kä guath palä, kene Mo-lek kuoth ji Am-on wii paam nham Je-ru-tha-lem.

⁸En nomo cue lat kä mänke diaal tin jur, tin cua kuthkien wan wal ken muc.

⁹Kä cu loc Kuoth Nhial jiek ke Tho-lo-mon, ke yöö ce ro rit kor Kuoth Nhial, Kuoth I-the-rel, mēe ci ro nyuoth je ni kä rew,

¹⁰kä ce ruac ke je ke kuj kä yöö /ce kuth kəkien bi guor. Duunde yöö /kene ruac Kuoth Nhial tit.

¹¹Ke kuj emo cu Kuoth Nhial Tho-lo-mon jök i, “Min ca jen caru ene mi a/keni gukdä tit, kene nuotkä tēe cä lat ji, e puc yan bä kuäaru woc kä ji kä bä je kam raan kaaru.

¹²Kue la yöö ke kuj guur ni Dee-bid /cä bi lat rey niniku, duunde yöö bä woc tēdä gatdu.

13Eni yöö yän /cä kuäär bi woc keeliw. Bä thok duëel kel kam gatdu, ke kuj guur ni Dee-bid kene wec Je-ru-tha-lem min cä mek.”

Ji tër Tho-lo-mon

14Kä cu Kuoth Nhial Tho-lo-mon moc ji tër, A-dad raan E-döm, thok duëel kuäärä kä E-döm.

15Ke yöö meë dan eë wä Dee-bid kä E-döm, cu Yo-ab booth rëm wä, wëë ney tin ci liw kony, cue tut diaal näk kä E-döm.

16(Ke yöö cu Yo-ab kene ji I-the-rel diaal duoth en wini ke päth bækel, amäni meë ce tut diaal näk kä E-döm.)

17Duunde yöö cu A-dad ro bar kä I-jëp, keel ke naath kä ji E-döm kuany guan ke yöö notde ke kuëë.

18Cuke jien kä Mid-yan cuke ben kä Pa-ran, kä cuke naath kan thijn, cuke ben kä I-jëp, kä Pero, min cu je moc duel kä cue moc mun kene mjeth.

19Kä cu A-dad gooy mi dijt jek kä Pero, kä cu Pero je kuën nyimanthude, nyiman Të-pe-neth ciek kuar.

20Kä cue je dap gat mi dhoöl mi cöali Ge-nu-bëth, min cu Të-pe-neth e doth dhör Pero. Cu Ge-nu-bëth piith dhör Pero keel ke gaatke.

21Kä meë ci A-dad elij kä I-jëp en yöö ci Dee-bid liw, kene booth rëm ni Yo-ab, cue Pero jiök i, “Jak ni yä kä jien, bä wä wiidä.”

22Duunde yöö cu Pero e loc i, “Enu mi dak kä yä, mo goori yöö loci wiidu mo?” Kä cue Pero loc i, “Thile nu, duunde yöö jak ni yä kä wä.”

23Kä cu Kuoth Tho-lo-mon leni moc ke guan tër mi doj, Re-dhon gat El-yada meë ci ro bar ke kuäärä ni Yä-dëd-edher kuäär Dho-baa.

24Cue ro duöl naath, kä cua booth neeni ti ji nyuöni, ke kor kä meë ci Dee-bid Dho-baa däk. Kä cue wä cien kä Da-math-keth, kä cua je jak kä kuäär kä Da-math-keth.

25Kä cua guan tër I-the-rel ke nin teekä Tho-lo-mon diaal, nyone naath cetke meë ci A-dad e lat. Cue I-the-rel cien e jiäk, kä cue Thi-ri-ya ruac.

Ruac Kuoth ke Ya-ro-baam

26Kä cu Ya-ro-baam gat Ne-bat raan E-pa-rim kä Dhe-re-daa raan kōaar Tho-lo-mon, mi cöal man i Dhe-ruwaa mi ciek jökä cue la guan tër kuar ni Tho-lo-mon.

27Kä min tere ke kuäär en. E yöö ci Tho-lo-mon duel mi tot täth mi cu duöpp in wä wic guan ni Dee-bid gäk.

28 Kä en Ya-rɔ-baam ε ram mi te luəŋ, kä min ci Tho-lo-mon je nen ε nuët mi luəŋ laṭde, cue je laṭh wii nɛeni diaal tin laṭke laṭ duëel Jo-thep.

29 Kä nie guäth ëë ci Ya-rɔ-baam jien kä Je-ru-tha-lɛm, cu gök ni Ä-yi-yaa raan Cilo röm ke je dup. Kä täämε Ä-yi-yaa cε rɔ rith ke bii mi pay kɔk. Kä ke ken daŋ rɛw kä rɔ rɛy dɔaar.

30 Kä cu Ä-yi-yaa bii in te puɔnyde kaŋ, kä cue je rɛt kä rëët wäl rɛw.

31 Kä cue Ya-rɔ-baam jöök i, "Moc rɔ ke rëët wäl. Ke yöö nɛmε ε min ci Kuoth Nhial Kuoth I-the-rɛl ε lar i, 'Nɛnε yän bä kuäär rɛt tetdä Tho-lo-mon, kä bε ji kaŋ thuk duëli daŋ wäl,

32 (duunde yöö bε teke thok duëel kel, ke kuj jänädä ni Dee-bid, kɛnε Je-ru-tha-lɛm, wec in cä mɛk rɛy thuk duëli I-the-rɛl diaal),

33 ke yöö ca yä baŋy piny ca wä pal ni Ac-tar-te kuoth ji Dhi-don, kɛnε Ke-moc kuoth Mo-ab, ke Mil-kom kuoth ji Am-on, kä/ca guur ni dupkä, kä /cε läṭ ni min goaa waanädä, kä/ca nuɔtkä kɛnε luëëkä tit cɛṭke mää ci guan ni Dee-bid ε laṭ.

34 Eni yöö cä kuäär bi kaŋ raar tetkäde kɛliw. Bä jak kä ruɛc ke nin teekäde diaal, ke kuj jänädä ni Dee-bid min cä mɛk, kä ci nuɔtkä tit.

35 Duunde yöö bä kuäär kaŋ raar tetni ganke, kä bä ji kaŋ thuk duëli daŋ wäl.

36 Kä ɲotde bä gatde kaŋ thok duëel kel, ke yöö bi jaŋdä ni Dee-bid teke kuëë nhiamdä kä Je-ru-tha-lɛm, wec in cä mɛk ke yöö bä te thɪn.

37 Kä bä ji kaŋ, kä bi tin diaal tin gori ruac, biä kuäär kä I-the-rɛl.

38 Kä mi wii tin diaal ti laṭdä ji ti tit, kä bi lot ni dupkä, kä bi laṭ ni mi goaa waanädä ke tjetdu ke nuɔtkä kɛnε luëëkä, cɛṭke mää ci jaŋdä ni Dee-bid ε laṭ, bä te kɛel ke ji, kä bä kuayku jak kä ruɛc, cɛṭke mää cä läṭ kä Dee-bid, kä bi kaŋ ruɛc kä I-the-rɛl.

39 Ke kujc kä nɛmε bä kuay Dee-bid duäc, duunde yöö /ci bi mäni cäŋ kel.' "

40 Kä cu Tho-lo-mon je gor i näke Ya-rɔ-baam. Duunde yöö cu Ya-rɔ-baam rɔ bar kä I-jëp, cue rɔ baŋ Ci-cëk kuäär I-jëp, cue te kä I-jëp amäni liaa Tho-lo-mon.

Liaa Tho-lo-mon

(2 Kuën 9:29-31)

41 Täämε cua duoth lätni Tho-lo-mon, kɛnε tin diaal tin cε laṭ, ke pɛlɛ, ε /kaŋke ku goar rɛy buɔk lätni Tho-lo-mon?

42 Kä cu pek guäth ëë ruac Tho-lo-mon je ni I-the-rɛl kɛliw kä Je-ru-tha-lɛm a run ti jien ɲuaan.

43 Kä cu Tho-lo-mon liw, kä cua je kony däär wec guan ni Dee-bid. Kä cu gatde ni Rɛ-yë-bɔm ruɛc ke guäthde.

1 Kuar 12

Lok thuk duëli caam (I-thε-rεl) ke Rε-yë-bom

(2 Kuën 10:1—11:4)

- 1** Cu Rε-yë-bom wä kä Cε-kem ke yöö ci thuk duëli kuc caam ben th̄in ke yöö ba wä jak kä kuäär.
- 2** Kä mēē ca liḡ a Ya-rɔ-baam gat Nε-bat (Kε yöö ḡotdε kä I-jëp, guäth ēē cε rɔ bar th̄in ke kuäär ni Tho-lo-mon), kä cuε ciεḡ kä I-jëp.
- 3** Kä cukε Ya-rɔ-baam jāk kä raan, kä jεn kεnε thuk duëli kuc caam diaal cukε ben, kä Rε-yë-bom ka cua je j̄iök j̄,
- 4** “Ci guur kɔ ciεn a bεc εlɔḡ. Kε kuj̄c εmɔ täämε ku ciaḡ guurε bεc bεc εmε woc kä kɔ, bakɔ j̄i lätikä.”
- 5** Kä cu Rε-yë-bom ke loc j̄, “Wiaa niεnε n̄in diɔk, bia ku lε luny kä yä.” Kä cu naath j̄ien.
- 6** Kä cu kuäär ni Rε-yë-bom ruac wä thiec kä n̄ey tin d̄it, tēē la luëk guḡn ni Tho-lo-mon wēē j̄, “Eḡu mi d̄εrε lar yä mi d̄ēē wä luoc n̄ey t̄it̄i?”
- 7** Kä cukε je j̄iök j̄, “Mi wij̄ n̄ey t̄it̄i lät ikä εn wale a biḡ kuanydien, kä bike lat ruac mi gɔaa, ba j̄i lät ikä amäni cāḡ kel.”
- 8** Duunde yöö cuε luek n̄εni tin d̄it lok, cuε wä nhok ni luek ḡuēt̄ni tin pith kεel je kä ci cuḡḡ nhiamdε.
- 9** Kä cuε ke thiec j̄, “Eḡu mi dee yεn ε lar, mi d̄εnε loc ni n̄ey ti ca yä j̄iök ti j̄, ‘Woc ciaḡ ε bεc bεc ε ci guurε kam kɔ maḡath?’ ”
- 10** Kä cu ḡuēt̄ni je j̄iök j̄, “Nεmε ε jεn min bi lar ken n̄ey tin ca j̄i j̄iök j̄, ‘Ci guur kɔ moc lät ti b̄εc b̄ēēc, duunde yöö kuc lε woc kä kɔ.’ J̄iök n̄ike j̄, ‘Yiatdä min tɔt dhok ni jεn kä juäk guḡḡr.’ ”
- 11** Kä täämε mi ci guḡḡr yε kam lät ti b̄εc b̄ēēc, kä yān bāke jak kä bεc εlɔḡ. Ci guḡḡr yε duāc ke cuēēc yɔɔk, kä yān bā yε duāc ke waat loorä.’ ”
- 12** Inɔ cu Ya-rɔ-baam kεnε n̄ey diaal ben kä kuäär ni Rε-yë-bom ke diɔk n̄ini cεtke mēē cε lar j̄, “Luḡnyε kä yä ke diɔk n̄ini.”
- 13** Kä cu kuäär naath loc ε j̄iäk, cuε luek d̄it̄ni min ca lar je lok,
- 14** cuε ruac ke ke cεtke ruac ḡuēt̄ni, wēē j̄, “Ci guḡḡr yε ciεḡ ε bεc, duunde yöö bā rep ni b̄ēcdε. Kä guḡḡr cε yε duāc ke cuēēc yɔɔk, duunde yöö bā yε duāc ke waat loorä.”
- 15** Inɔ /ken kuäär ruac nath liḡ, ke yöö bi ruac Kuoth Nhial mēē latdε ke thok gɔkä ni Ä-yi-yaa raan Cilo mēē lät̄dε Ya-rɔ-baam gat Nε-bat a thuɔk.

16Kä mēē ci thuk duēli kuc caam ε nən en yōō /ken kuäär ruacdien lij, cuke je loc j. “E kujc ith la duḡda mo kä Dee-bid? Thile ney kujc kä gat Jethi. Wiaa kemenikun lö thuk duēli kuc caam! Kä täämε ku guic ni dhoru kärɔa lö Dee-bid.” Ino cu thuk duēli kuc caam wä kemenikien.

17Duunde yōō cu Rε-yē-bom thuk duēli kuc caam cuēēc tin cienj kä Juda ruac.

18Kä cu kuäär ni Rε-yē-bom Ä-do-ram min la kuäär lätni jak, duunde yōō cu thuk duēli kuc caam diaal je bök ke dööl amäni mēē cε lijw. Kä cu kuäär ni Rε-yē-bom pēth ke köt thurbieεε, cue rɔ bar wēē kä Je-ru-tha-lem.

19Ino cu thuk duēli kuc caam a j̄i tēr thuc duēel Dee-bid amäni walε.

20Kä min ci j̄i l-the-rel diaal ε lij j̄i ci Ya-rɔ-baam luny jök, cuke je ciööl rey dolä, kä cua je jak kä kuäär l-the-rel keεliw. Kä cue thil ram kel mi cu dhɔr Dee-bid guɔɔr, cua ni thok duēel Juda kärɔa.

Ruac gɔɔkä Cε-mē-yaa

(2 Kuēn 11:1-4)

21Kä mēē ci Rε-yē-bom cop kä Je-ru-tha-lem, cue j̄i Juda diaal dol, kene thok duēel Ben-ya-min, wutni koɔr ti bathdɔɔri ti kuɔr wicde jien bädäk ti ca kuany, ke yōō bike wä nyiēeny ke thuk duēli kuc caam, ke yōō ba kuäär luɔc Rε-yē-bom gat Tho-lo-mon.

22Duunde yōō cu riet Kuoth ben kä Cε-mē-yaa raan Kuoth j̄i,

23“Jiök ni Rε-yē-bom gat Tho-lo-mon kuäär Juda, kene thok duēel Juda diaal ke Ben-ya-min, kene duoth nath j̄i,

24‘Nεmε ε min ca lar ε Kuoth Nhial en yōō /cuare wä nyiēeny ke j̄i maarädun ni thuk duēli kuc caam. E ramɔ loc dhɔre ke yōō nomɔ bēē kä yä.’ ” Ino cuke ruac Kuoth Nhial lij kä cuke loc ciēēḡni.

Riet Ya-rɔ-baam ke rɔ kä Kuoth Nhial

25Kä cu Ya-rɔ-baam Cε-kem täth rey wij̄ni päämni E-pa-rim, kä cue cienj th̄in. Kä cue jien en wij̄ni cue Pε-nu-el wä täth.

26Kä cue riet ke locde j̄i, “Täämε bi kuäär loc dhɔr Dee-bid.

27Mi wä ney t̄it̄i muc wä thöp luak Kuoth Nhial kä Je-ru-tha-lem, kä bi ney t̄it̄i lockien loc kä kuäären, ni Rε-yē-bom kuäär Juda. Kä bike yä näk bike cu loc kä je.”

28Kä cu Ya-rɔ-baam luek gor, kä cue rueeth thääkni dḡḡ rεw täth ke dḡḡp. Kä cue naath jiök j̄i, “Cia bi wä kä Je-ru-tha-lem ke pek mi bäär. Nēne je, kuthkun tin lö l-the-rel, tēē nööḡke ye raar kä l-jēp.”

29Kä cue kel laḡh kä Beth-el, kä cu min dḡḡ te kä Daan.

30 Kä cu nɔmɔ a duer, ke yöö wä naath kä duel kel in te kä Beth-el, keɛ min te kä Daan.

31 Kä cue duel palä laṭ, kä cue bööth palä ti /ci tɔṭa ji Lii-bay kuany rey neeni diaal.

32 Kä cue cänj kä wäl dhieec kä pay bädäk mek ala cänj narä ceṭke min te kä Juda. Kä cue muc thöp wij yikä. Inɔ cue muc thöp rueeth thääkni tin ce laṭ kä Beth-el. Kä cue bööth palä tin te kä Beth-el woc ke bööth palä luak in ce laṭ.

33 Kä cue muc wä thöp wij yikä min ce laṭ kä Beth-el, ke cänj kä wäl dhieec kä pay bädäk, pay eë meke kärɔa. Kä cue cänj narä mieth läṭ kä ji l-the-rel, kä cue wal ti kuɔr kuɔɔr wä waṅ wij yikä.

1 Kuɔr 13

Gak gɔkä ke Ya-rɔ-baam

1 Kä neɛ cu raan Kuoth ben kä Juda ke ruac Kuoth Nhial wëë kä Beth-el. Kä Ya-rɔ-baam tëë cuṅä nhiam yikä ke yöö be wal tin kuɔr kuɔɔr waṅ.

2 Kä cu raan Kuoth wiee ke kuj yikä ke ruac Kuoth Nhial wëë i “Ay yik, yik ci Kuoth Nhial ε lar i, ‘Nene, teke gat mi ba dap dhɔr Dee-bid, kä ba ciötdε coli Yo-ci-yaa. Kä be muc thöp wijdu ala bööth palä guäth palä mi bi wal waṅ wijdu, kä ba ney ti ba dap waṅ wijdu.’ ”

3 Kä cue nyuuth ṅun en cänj emɔ wëë i, “Neme ε nyuuth in ci Kuoth Nhial ε lar i, ‘Nene yik ba daḱ piny, kä ba ṅëth in te thɪn wuɔc dɔɔr.’ ”

4 Kä min ci kuäär ruac ran Kuoth liṅ, min ce lat ke kuj yikä kä Beth-el. Cu Ya-rɔ-baam je nyoth wij yikä wëë i, “Kaṛe je.” Kä cu tetde min ce nyoth ni je kööt, a /ce dëë nyɔk ke loc puɔnyde.

5 Kä cu yik tæth bä, kä cu ṅëth rɔ wuɔc dɔɔr wij yikä, ceṭnike nyuuth in ci raan Kuoth ε ṅun ala riet Kuoth Nhial.

6 Kä cu kuäär raan Kuoth jiök i, “Pal Kuoth Nhial Kuothdu täämε. Kä thiec ε ke kuɪdä, ke yöö dëë tetdä luny puɔnydä.” Kä cu raan Kuoth, Kuoth Nhial pal. Kä cu tet kuɔr loc puɔnyde, a be ceṭnike taṭde min wen.

7 Kä cu kuäär raan Kuoth jiök i, “Wane cien keel, bi puɔnydu wä tur, kä bä ji wä col.”

8 Kä cu raan Kuoth kuäär loc i, “Cänj bi ṅä kam thaṅṅ dhɔaaru, /cä bi wä keel ke ji. Kä /cä bi miṭh kie /cä pi bi math en wane me.

9 Ke yöö ca ṅä jiök ε Kuoth Nhial i, ‘Cu miṭh, kä /cu mäth ke pi kä /cu loc jɔk ke duɔɔp in bäke ji.’ ”

10 Kä cue wä ke duɔp dɔɔdien mi /ci mɔ a duɔp in wä ke je kä Beth-el.

Gök Beth-el ëë wal

- 11 Kä täämε tēē ke gök mi cienj kä Beth-el ni walkä cu gatde je ben laṭ tin diaal tin ci raan Kuoth ke laṭ kä Beth-el en cāṅ ε mō. Amāni ruac in ce laṭ kuäär, cuke je laṭ guāndien.
- 12 Kä cu guāndien ke thiec j, “E duṛṛp ith ce wä ke je mō?” Kä cu gaatke je nyuṛṛh duṛṛp in ci raan Kuoth in bëë kä Juda wä ke je.
- 13 Kä cue gaatke jök j, “Riale muulä ikä.” Kä cuke muul rialikä ke kujde kä cue kot.
- 14 Kä cue wä kōṛ ran Kuoth, kä cue je jek nyuurä thaar jiath thëep. Kä cue je thiec j, “E jēn jīn raan Kuoth min bä kä Juda?” Kä cue wëë, “E γän.”
- 15 Kä cue je jök j, “Bēr wane cienj bi wä mīth ke kuän.”
- 16 Kä cu raan Kuoth ε loc j, “/Cä bi loc jök ke jī keel. /Cä bi mīth kä /cä bi maath ke pī en wāne mi.
- 17 Ke γöö ci Kuoth Nhial ε laṛ γä j, ‘/Cu mīth kä /cu mäth ke pī kä /cu loc jök ke duṛṛp in bäke jī.’ ”
- 18 Kä cu gök ε jök j, “E γän gök ceṭke jī bä, kä ci jääk Kuoth Nhial ruac ke γä wëë j, ‘Nōṛṇi je jök dhōru ke jī keel, ke γöö be mīth kä be maath ke pī.’ ” Duunde γöö kace ni je.
- 19 Kä cu raan Kuoth wä keel ke je. Kä cue mīth kä cue maath ke pī dhōre.
- 20 Kä min cike nyuur wīj mīeth, cu ruac Kuoth Nhial ben kä gök in naṅ raan Kuoth jök.
- 21 Cue ruac ke raan Kuoth in bä kä Juda, “Nεmε ε min laar Kuoth Nhial ε j, ‘Ke γöö /keni ruac Kuoth Nhial luṛṛh. Keεε γöö /keni ruac Kuoth Nhial Kuothdu min ce laṛ jī tit,
- 22 Kä ci lony ni jīn jök, kä ci mīth kä ci maath ke pī guāth in ce laṛ jī /cu mīth thīn kä cu mäth. Inō /ci rīṅdu bi cop kōkä guuri.’ ”
- 23 Kä min cike thuṛk ke mīeth keεε māth, cue muul rialikä ke kuj gōkä min ce luṛc jök.
- 24 Kä min wëë ke cue rōm ke lony, kä cu lony ε näk. Kä cua puṛnyde yuṛ rēy duṛp, kä cu muul cuṛṅ gekäde. Amāni lony bä cue cuṛṅ gekä rīeṅde.
- 25 Kä nεne cu wutni ben ke gëekde, kä cuke rīṅde nen ca yuṛ dup, kä te lony cuṅä gekä rīeṅde. Kä cuke je ben lar wīc in cienj gök ëë wal thīn.
- 26 Kä min ci gök ëë loc je jök dup ε liṅ. Cue wëë, “E raan Kuoth in /ken ruac Kuoth Nhial luṛṛh. Ke kujc εmō ce je kām lony ε ci je camō, ceṭnikε ruac ëë ci Kuoth Nhial ε laṭ je.”

- 27 Kä cuε gaatke j̄iök i, “Rialε muulikä ke kuj̄dä.” Kä cuke je rialikä.
- 28 Cuε wä kä cuε puɔnyde jek a ca yuɔr dup, kä muul kene lony teke cuɔjä gekä r̄j̄eɔde. Kä lony /kene je cam, kä /kene muul cam.
- 29 Kä cu gök r̄j̄ ran Kuoth lāth j̄oök muɔl, kä cuε je nööŋ w̄ic, cuε je kony kä cuε p̄ar.
- 30 Kä cuε r̄j̄eɔde lāth r̄ey k̄oökäde. Kä cuke je par wëë i “Dämaar!”
- 31 Ke k̄or kä min ce kony, cuε gaatke j̄iök i, “Mi w̄aɔ l̄iw, kuɔnye ɔä k̄oök in ca raan Kuoth kony th̄in. Lāthe c̄oɔwkä gekä c̄oɔnikε.
- 32 Ke ɔöo ruac Kuoth Nhial ëë ce lat ke kuj̄ ȳikä kä Beth-εl, kene tin diaal tēë ce lat ke kuj̄ duëli palä tin te r̄ey wiini Tha-mε-ria, bi ka thuɔɔk.”
- 33 Ke k̄or kä t̄iti /ken Ya-rɔ-baam j̄iäke päl, kä cuε nyok ni bööth guathni palä ke kuëny kä ney diaal. Kä cuε kuany ni ney tin görke böth palä.
- 34 Kä cu n̄omɔ a duer dh̄or Ya-rɔ-baam min cu je döp d̄ak kene riawde w̄ij̄ muɔɔn.

1 Kuar 14

Liɔɔ gatdä Ya-rɔ-baam

- 1 Nie guäth εmɔ cu Ä-yi-yaa gat Ya-rɔ-baam teke juey.
- 2 Kä cu Ya-rɔ-baam ciekde j̄iök i, “J̄ieɔ rɔ, kä jay rɔ. Ke ɔöo ca bi η̄ac i ε jin ciekdä. Kä wër kä Cilo. Kä nene gök ni Ä-yi-yaa a w̄ini, mëë j̄iök ɔä i bi ɔän a kuäär n̄eni t̄iti.
- 3 Nan̄ pat patni d̄an̄ wäl ke cuk tuar ke j̄i keel, kä wër kä je. Be j̄i wä lar̄ mɔ bi tuɔɔk ɔ kä gat.”
- 4 Kä cu ciekde je lar̄. Cuε rɔ j̄ieɔ kä cuε wä kä Cilo, cuε ben dh̄or Ä-yi-yaa. Kä täämε Ä-yi-yaa /ce guic, ce wänke ɔäm ke ɔöo ce d̄oŋ.
- 5 Kä cu Kuoth Nhial Ä-yi-yaa j̄iök i, “Nene, ciek Ya-rɔ-baam a bä j̄i ben thiečni ke kuj̄ gatde, ke ɔöo tēë ke juey. Neme kene neme bike lar̄ je.” Kä min ce ben. Cuε rɔ c̄ap ala ciek mi d̄oŋ.
- 6 Kä min ci Ä-yi-yaa ciöke liŋ, min bëë r̄ec thok duëel, cuε wëë, “Bër r̄ec ciek Ya-rɔ-baam. Eŋu jaki rɔ kä ram mi d̄oɔdien ɔ? ɔän taɔ ke thok mi thiek ke kuj̄du.
- 7 Wër j̄iök ni Ya-rɔ-baam i, ‘Ci Kuoth Nhial Kuoth I-the-rel wëë, “Ke ɔöo cä j̄i m̄ek r̄ey nath, kä cä j̄i jak kä kuäär n̄enikä ni j̄i I-the-rel,
- 8 Kä cä kuäär woc dh̄or Dee-bid kä cä kam̄ j̄i. Kä ci ηot /keni c̄etke kuanydä ni Dee-bid, mëë ci ηuɔtkä tit kä ce ke guɔɔr ke loɔde keeliw, kä lätdε ni mi goaa waan̄dä.

⁹Kä ci laṭ ni ti jiäk kä ney diaal tēē te nhamdu kä ci ro wä laṭ kä kuth ti guäy, kä ci yä jak kä gak, ke yöö ci yä yuor jöökdu.

¹⁰Ke kujc emo yän bä jiäk naṅ dhör Ya-ro-baam, kä bä tut diaal woc dhore, tin la kuany kene tin dapke kä l-the-rel, kä bä dhore thum cętke min la raan kuaar a waṅ rey kakä wal Na-both ke kuj koṅ amäni mi cike thuok.

¹¹Kä duṅ Ya-ro-baam ε bi liw o rey wec bi jiook ε cam. Kä mo bi liw döor o bi diit ε cam.” Ruac ni Kuoth Nhial.’

¹²Ke kujc emo wēr cienḍu. Kä nie cuḍpdu wic, bi gat liw.

¹³Kä ba par ε ji l-the-rel diaal, kä ba kony. Kä ba jen ni kārōa kä Ya-ro-baam min ba kony, ke yöö ε ni jen kārōa dhör Ya-ro-baam min ci Kuoth Nhial Kuoth l-the-rel, mi goaa jek kä je.

¹⁴Kä bi Kuoth Nhial ro kuēny kuäär kä l-the-rel, min bi dhör Ya-ro-baam däk en walε, a wēē wä.

¹⁵Kä bi Kuoth Nhial ji l-the-rel duäc, cętke min la guṭ a lathe rey piini, kä be l-the-rel jak kä thil thar en muun εgoaa ε ce kam guṅni mi, kä be ke däk kä Yu-pe-ree-tidh, ke yöö cike kuthkien laṭ, kua Kuoth Nhial le jak kä gak.

¹⁶Kä be l-the-rel päl ke kuj dujra Ya-ro-baam min ce laṭ, kä ce l-the-rel jak kä dujir.”

¹⁷Kä cu ciek Ya-ro-baam jien, kä cue ben kä Tjir-dha. Kä min cupε döor cien cu gat liw.

¹⁸Kä cua kony ε ji l-the-rel diaal, kä cua par, cętnike ruac Kuoth Nhial mēē ce lat ke thok gök ni Ä-yi-yaa.

Liḡḡ Ya-ro-baam

¹⁹Kä cua duoth lätni Ya-ro-baam goar rey buok kuēni kuḡri l-the-rel.

²⁰Kä cu pek ēē ruac ke Ya-ro-baam a run ti jien daṅ rew wicde rew. Kä cue liw, kä cu gatde ni Na-dab ruēc ke guḡḡthde.

Rε-yē-bom kuäär Juda

(2 Kuēn 12:1-9)

²¹Kä täämε cu Rε-yē-bom gat Tho-lo-mon a kuäär kä Juda. Kä mēē tokε kuäär tēē ke run ti jien ḡuaan wicde kel, kä cue ruēc kä Je-ru-tha-lem ke run wäl bārōw, wec ēē ci Kuoth Nhial ε mek rey thuk duēli l-the-rel diaal, ke yöö ba je pal thjṅ. Kä coal ke man j Naamaa kä ji Am-on.

²²Kä cu Juda jiäk laṭ waṅ Kuoth Nhial, cuke je jak kä tēē tiēel ke kuj dueeri tin ci ken ke laṭ cu ḡuan ni ken kä dueer tēē ci guṅni ke laṭ.

²³Kä cike ro taṭh guḡḡh pali, kene rjek, ke Ä-ce-rim wuṭṭhni päämni diaal kene thär jien tin tḡoc.

²⁴Kä te wec ke wutni kene män ti riär. Kä cuke lat ni jiaäk dööri diaal tää ci Kuoth Nhial ke joc nham ji l-the-rel.

²⁵Ke dhieec runi ruéc kuär ni Re-ye-bom, cu Ci-cäk kuäär l-jep ke Je-ru-tha-lem mak.

²⁶Kä cue kuak luaak Kuoth Nhial kene kuak duëel kuär ben naḥ. Cue ti diaal naḥ, cue ke naḥ amäni köötni dääpä tää ca täth ε Tho-lo-mon.

²⁷Kä cu Re-ye-bom köötni yieethä min yian tath guathnikien. Kä cue ke lath tetni bööthni gaḥḥni tin guেকে thok duëel kuär.

²⁸Ni ciaḥ mo wä kuäär luaak Kuoth Nhial o, la gaḥḥ ke a kän kä ba ke luoc duëel gaḥḥni.

²⁹Tääme cua duoth lätni Re-ye-bom gaḥḥ rey buok kuëëni kuäri Juda.

³⁰Kä la Re-ye-bom kene Ya-ro-baam a nyiëeny.

³¹Kä cu Re-ye-bom lijw kä cua je kony guäth eë ca guani kony thḥn dārwec Dee-bid. Kä cōalke man i Naamaa kä ji Am-on. Kä cu gatde ni Ä-bi-yam ruéc ke guāthde.

1 Kuär 15

Kuäär Juda ni Ä-bi-yam

(2 Kuën 13:1—14:1)

¹Ke wäl bädäk runi ruéc Ya-ro-baam gat Ne-bat, cu Ä-bi-yam a kuäär kä Juda.

²Cue ruéc ke run diok kä Je-ru-tha-lem. Kä cōalke man Maakaa nyaa wutdä mi cōal i Ä-bi-ca-lom.

³Kä cue guḥḥ ni dueer diaal tää ci guan ke lat nhamde. Kä /kene locde keeliw kam Kuoth Nhial ni Kuothde, cetke guan ni Dee-bid.

⁴Kä ke kuj Dee-bid cu Kuoth Nhial Kuothde je moc kuäär kä Je-ru-tha-lem, cue gatde jak kä kuäär, mi cu Je-ru-tha-lem jak kä bum.

⁵Ke yöö Dee-bid ce lat ni cuḥ waḥ Kuoth Nhial, /kene ro riet gekä kä tää diaal te ce lat je ke nin teekäde diaal, ε ni duḥ U-ri-yaa raan Yeḥ.

⁶Kä ke nin teekä Ä-bi-yam diaal cue teke kor kamde kene Ya-ro-baam.

⁷Kä cua duoth lätnike diaal gaḥḥ rey buok kuëëni kuäri Juda. Kä cue teke kor kamde kene Ya-ro-baam.

⁸Kä cu Ä-bi-yam lijw. Kä cuke je kony dārwec Dee-bid. Kä cu gatde ni Atha ruéc ke guāthde.

Kuäär Juda ni Atha

(2 Kuën 15:16—16:6)

- ⁹Ke jien d̄aṅ r̄ew runi ruēc Ya-r̄o-baam kuäär I-the-rel, cu Atha a kuäär Juda.
- ¹⁰Kä cuε ruēc kä Je-ru-tha-l̄em ke run ti jien ṅuaan w̄icd̄e kel. Kä c̄oalke man ṽ Maakaa nya wutd̄ä mi c̄oal ṽ Ä-bi-ca-lom.
- ¹¹Kä cu Atha laṽ ni cuṅ nhiam Kuoth Nhial, c̄etnike m̄eë ci guṅ ni Dee-bid ε laṽ.
- ¹²Kä cuε tut diaal kene ṅut tin laṽke nyin riärä guṽthni tin palke guäy th̄in woc w̄ic, kä cuε kuth diaal tin ci guṅnike laṽ woc.
- ¹³Kä cuε mand̄oṅd̄e ni Maakaa woc kä ȳöo ε ciek kuṽr, ke ȳöo c̄e kuth Ä-ce-ra täth. Kä cu Atha kuoth mand̄oṅd̄e d̄ak piny kä cuε je waṅ r̄ey t̄oṽr̄ä Kid-ron.
- ¹⁴Duunde ȳöo guṽth pali kuthni baṅ /kaṅ ke d̄äk. Kä cu Atha loṽd̄e kaṅ Kuoth Nhial keeliw ke ṅin teekäde diaal.
- ¹⁵Kä cuε muc yäcä guṅ kene muc yäcäde nöoṅ r̄ey luak Kuoth Nhial, d̄aṽp kene ciek in boṽr, ke kuak.
- ¹⁶Kä cuε teke koṽr kam Atha kene B̄eca kuäär I-the-rel ke ṅin kuäärädien.
- ¹⁷Cu B̄eca kuäär thuk duëli kuc caam Juda wä mak, kä cuε Rama täth, ke ȳöo be thil ram mi bä raar kie wä r̄ec kä kuäär Juda ni Atha.
- ¹⁸Kä cu Atha d̄aṽp kene ciek in boṽr min ci duṽth guṽth t̄oṽwä luaak Kuoth Nhial kene duel kuṽr kaṅ keeliw. Kä cuε ke j̄äk kä Ben-a-dad gat T̄eb-ri-mon, gat Ȳedh-ron kuäär Thi-ri-ya, min c̄ieṅ kä Da-math-keth, ke tet ṽi koaare, w̄eë ṽ,
- ¹⁹“E mat te kamdan, c̄etke m̄eë te kam guur kene guṽr. Kä n̄ene, yän j̄äkä ṽi kä muc d̄äp̄ä kene ciek in boṽr. W̄er d̄äk kamdu yene B̄eca kuäär thuk duëli kuc caam, d̄oṅ be yä päl.”
- ²⁰Kä cu Ben-a-dad ruac kuṽr ni Atha liṅ, kä cuε boṽth r̄em̄de j̄äk w̄eë w̄iṽ thuk duëli kuc caam mak, kä cuε I-yon, ke Daan, ke A-bel-beth-mä-kaa, ke Ki-nä-roth keeliw, kene mun Nap-ta-li k̄ap.
- ²¹Kä m̄eë ci B̄eca je liṅ, cuε taṽth Rama kaṽ cuṽṽ, kä cuε c̄ieṅ ni T̄ir-dha.
- ²²Kä cu kuäär ni Atha ruac lat kä Juda, thile ram mi cua päl, cua pääm Rama diaal kene jienke ke t̄eë lätk̄e B̄eca ben deth. Kä cu kuäär ni Atha ke läṽ Gab̄a wec Ben-ya-min kene Midh-pa.
- ²³Kä cua duṽth läṽnike diaal, n̄ike buṽm̄de, n̄ike wec in c̄e täth, goṽr r̄ey buok kuëëni kuṽri Juda. Kä ke ṅin d̄oṅäde cuε teke j̄iöör ciöknike.
- ²⁴Kä cuε liṽw, kä cua je kony keel ke guṽni d̄ärwec guṅ ni Dee-bid. Kä cu gatde ni Ye-yo-ca-pat ruēc ke guṽthde.

Kuäär I-the-rel ni Na-dab

²⁵Ke rɛw runä ruëc Atha kuäär Juda, cu Na-dab gat Ya-rɔ-baam a kuäär kä I-the-rɛl. Kä cuɛ I-the-rɛl ruac ke run rɛw.

²⁶Kä cuɛ laɾ ni dueer waan Kuoth Nhial, guure ni dueer guan kene dueerke tin cɛ jak ni I-the-rɛl kä dujr.

²⁷Kä cu Bëca gat Ä-yi-yaa raan thuck duëel Yi-tha-kar, Na-dab cap mi jïäk. Kä cuɛ je näk kä Gi-bɛ-thon wec jï Pi-li-thet. Ke yöö Na-dab kene jï I-the-rɛl diaal ca Gi-bɛ-thon gol.

²⁸Inɔ cu Bëca je näk ke diɔɔk runi ruëc Atha kuäär Juda, kä cuɛ ruëc ke guathde.

²⁹Kä nie min ca kuäär, cuɛ jï dhɔaar Ya-rɔ-baam diaal näk. Cuɛ thil mi cuɛ päl a tɛk, amäni mää cɛ däk, cɛtnike riet Kuoth Nhial ëë laare ke thok jänädɛ ni Ä-yi-yaa raan Cilo.

³⁰Ke kuj dujrä Ya-rɔ-baam mää cɛ laɾ, kä cɛ jï I-the-rɛl jak kä dujr, kä cɛ Kuoth Nhial Kuoth I-the-rɛl jak kä gak.

³¹Kä cua duoth lätnike diaal gɔar rɛy buɔk kuëëni kuari I-the-rɛl.

³²Kä cuɛ tekɛ kor kam Atha kuäär Juda kene Bëca kuäär I-the-rɛl ke nïn kuäärädien diaal.

Kuäär I-the-rɛl ni Bëca

³³Ke diɔɔk runi ruëc Atha kuäär Juda, cu Bëca a kuäär I-the-rɛl kä Tjr-dha. Kä cuɛ ruëc ke run ti jien dan rɛw wɛcde nuaan.

³⁴Kä cuɛ laɾ ni dueer waan Kuoth Nhial, kä cuɛ guɔɔr ni duɔɔp Ya-rɔ-baam kene dueerke tin cɛ I-the-rɛl jak kä dujr.

1 Kuar 16

¹Kä cu ruac Kuoth Nhial ben kä Yeyu gat Yä-na-ni ke kuj Bëca wää j,

²“Yän cä jï kap nhial ni rɛy tupä kä cä jï jak kä booth nɛɛnikä ni jï I-the-rɛl, kä ci guɔɔr ni duɔɔp Ya-rɔ-baam, kä ci nɛkä jak kä dujr, kä ci yä jak kä gak ke dueerkien.

³Kä nene, yän bä Bëca däk kene dhɔre, kä bä dhɔru jak kä cɛtke dhɔr Ya-rɔ-baam gat Nɛ-bat.

⁴Kä bi jiook duɔ Bëca mɔ bi lijw rɛy wec ɔ cam. Kä bi diit nhial min bi lijw rɛy dɔaar cam.”

⁵Kä cua duoth lätni Bëca diaal gɔar rɛy buɔk kuëëni kuari I-the-rɛl.

⁶Kä cuɛ lijw, kä cua je kony kä Tjr-dha. Kä cu gatde ni Elaa ruëc ke guathde.

⁷Kä cu ruac Kuoth leni ben kä Yeyu gat ʎä-na-ni ke kuj Bëca kene dhore, ke kuj lätnike tin jiäk waan Kuoth Nhial kä ce je jak kä gak, ke ʎöö cet lätkē ke läthhaar Ya-rɔ-baam, kene ʎöö ce dhɔr Ya-rɔ-baam däk.

Kuäär I-the-rel ni Elaa

⁸Ke ruɔn jien dan rew wicde bækēl ruēc Atha kuäär Juda, cu Elaa gat Bëca a kuäär I-the-rel kä Tjir-dha, kä cue ruēc ke run rew.

⁹Duunde ʎöö cu raan kɔaare ni Dhim-ri booth thaan thurbieelike je cap mi jiääk, meë tēē kä Tjir-dha. ʎon ni jen ke kɔan dhɔr Ar-dha, tijt duëel kuäärä kä Tjir-dha.

¹⁰Kä cu Dhim-ri je ben näk ke run ruēc Atha kuäär Juda ti jien dan rew wicde bärɔw. Kä cu Dhim-ri ruēc ke guathde.

¹¹Kä min ce ε kuäär kan, cue ji dhhaar Bëca näk ken diaal. Cue thil ram kel kä ji maaräde mi cue päl a tēk amäni mäthnike.

¹²Inɔ cu Dhim-ri dhɔr Bëca däk keeliw, cua ni ruac Kuoth Nhial ēē ce lat ke kuj Bëca ke thok gokä ni Yeyu.

¹³Ke kuj dueeri Bëca diaal kene dueer Elaa gatde tēē ci ken ke dujr, kene tēē jakē I-the-rel kä dujr, kä jakē Kuoth Nhial kä gak ke kuth I-the-rel.

¹⁴Kä cua duoth lätni Elaa gɔar rey buok kuëëni kuari I-the-rel.

Kuäär I-the-rel ni Dhim-ri

¹⁵Ke run ruēc Atha kuäär Juda ti jien dan rew wicde bärɔw, cu Dhim-ri ruēc ke nin bärɔw kä Tjir-dha. Kä tääme ci rem puat lotdä Gi-be-thon, wec ji Pi-li-thet,

¹⁶Kä cu rem in ci puat ε lij i ci Dhim-ri mi jiäk cap kuäär kä ce näk, cuke Omri booth rēm jak kä kuäär kä I-the-rel en cän emɔ rey wec.

¹⁷Inɔ cu Omri kene ji I-the-rel diaal jien kä Gi-be-thon wa Tjir-dha gɔl.

¹⁸Kä meë ci Dhim-ri je nen i ca wec ku thun kan, cue wä rey duëel kuäärä kä cue rɔ wan rec, kä cue lijw,

¹⁹Ke kuj dueerike tin ce lat, ke kuj lätni kä ti jiäk waan Kuoth Nhial, kä ce guɔɔr ni dup Ya-rɔ-baam, kene dueerke tin ci I-the-rel jak kä dujr.

²⁰Kä cua duoth lätnike gɔar rey buok kuëëni kuari I-the-rel.

Kuäär I-the-rel ni Omri

²¹Kä cu ji I-the-rel rɔ daak kä rēw. Cu thaankien wä kɔɔr Tib-ni gat Gi-nēth, cua je jak kä kuäär kä cu thaankien wä kɔɔr Omri.

²²Kä cu ney tin te kɔɔr Omri ney tin te kɔɔr Tib-ni gat Gi-nēth tiam. Kä cu Tib-ni lijw, kä cu Omri a kuäär.

²³Ke run ruēc Atha kuäär Juda ti jien diḡk wiḡde kel cu Ɔmri a kuäär I-the-rel, cue ruēc ke run wäl rew. Cue ruēc kä Tj̄r-dha ke run bākel.

²⁴Kä cue päḡm Tha-me-ria kōk kä Cε-mer ke yiḡw ti bathdōori bākel. Kä cue täth en wec pāḡm, kä cue je cōli Tha-me-ria, ke ciōt Cε-mer in la gūḡn pāḡm.

²⁵Kä cu Ɔmri laṭ ni jiäk waḡḡ Kuoth Nhial, ce laṭ ni ti ceṭke tēē ca laṭ ε ney tēē te nhiamde.

²⁶Kä cue guḡḡr ni duḡḡr Ya-rō-baam gat Ne-bat, kene dueer tin ce I-the-rel jak kä duj̄r, kä ce Kuoth Nhial Kuoth I-the-rel jak kä gak ke kuḡ kuthnikien.

²⁷Kä cua duoth lätnike guḡḡr rey buok kuēēni kuḡri I-the-rel.

²⁸Kä cu Ɔmri liw, kä cua je kony kä Tha-me-ria. Kä cu gatde ni Ĕ-ḡab kuāäre guäl.

Kuäär I-the-rel ni Ĕ-ḡab

²⁹Kä ke run ruj̄cä Atha kuäär Juda ti jien diḡk wiḡde bādäk, cu Ĕ-ḡab gat Ɔmri a kuäär Kä I-the-rel, kä cue I-the-rel ruac kä Tha-me-ria ke run ti jien daḡḡ rew wiḡde rew.

³⁰Kä cu Ĕ-ḡab gat Ɔmri dueer ti ḡuan niken laṭ waḡḡ Kuoth Nhial Kä ney diaal tēē te nhiamde.

³¹Kä cue ceṭke mi puol puol kä je en guur duḡḡr Ya-rō-baam gat Ne-bat, kä cue I-dhe-bel nya Ĕth-baal kuäär ji Dhi-don kuen, kä cue wä pal ni kuoth Baal.

³²Kä cue kuoth Baal läṭ kä yiḡ rey luak kuoth Baal in ce taṭh je kä Tha-me-ria.

³³Kä cue kuoth Ä-ce-ra täth. Kä cue mi cu Kuoth Nhial Kuoth I-the-rel jak kä gak laṭ, cue leny ni kuḡri I-the-rel diaal tēē te nhiamde.

³⁴Ke run ruēc Ĕ-ḡab, cu Yi-el raan Beth-el rek Je-ri-ko nyok ke taṭh. Mēē tääthe pänyde cu gatde min kēē ni Ä-bi-ram liw, kä mēē läṭde thiikde cu gatde min tot ni The-gub liw, ceṭnike ruac Kuoth Nhial ēē ce lat ke thok Jo-cua gat Nun.

1 Kuḡḡ 17

Lär E-li-yaa ke rēēth mi bi ben

¹Täämε cu E-li-yaa raan Tic-be mi cieḡ kä Gil-yad Ĕ-ḡab jiök i, “Ceṭnike ciōt Kuoth Nhial Kuoth I-the-rel, mi taḡḡ cuḡḡ nhiamde mi, /ce bi teke thac kie nhiaal en runi tiṭi, ε ni mi cā lar.”

²Kä cu riet Kuoth Nhial ben kä je i,

³“Jieyḡni en waḡḡ mi, kä wēr tōw rō thiekä waḡḡ Ke-rith nhiam cieḡ, min la nhiam kieer Joḡ-den.

⁴Kä bi maath rey waḡḡ, kä bā jakōḡḡḡ jak kä mieeth ke ji.”

⁵Kä cue wä laṭ ceṭnike riet Kuoth Nhial. Kä cue wä cieṅ ni waṅ Ke-rith nhiam kieer Joṛ-den.

⁶Kä la jakɔaak je a noṅ juray kene riṅ ke thiaṅ kene runwaṅ. Kä la mäthe rey waṅ.

⁷Ke kɔr kä mi tot cu waṅ kööt, ke yöö thile nhiaal muun.

E-li-yaa kene ciek jökä kä Dhar-pëth

⁸Kä cu riet Kuoth Nhial ben kä E-li-yaa i,

⁹“Jiec ro, wër kä Dhar-pëth wec Dhi-don, wër cieṅni thiṅ. Kä nene yan cä ciek jökä jiök i be ji mieth.”

¹⁰Kä cue wä kä Dhar-pëth. Kä min ce cop thok wec, nene ciek jökä kuanye tey, kä cue je col jiöke Je i, “Nöṅ ni yä pi ti tot ke lier, ti bä ben math.”

¹¹Kä min wä ciek pi nöṅ cue jiök i, “Nöṅ ni yä dhuon kuṅ ke tetdu bä.”

¹²Kä cue loc i, “Ceṭnike ciöt Kuoth Nhial Kuothdu, thile yä mieth mi ci tuak, te ni tet wacä rey thaak, kene lieth mi tot thaar yökä. En täame kuanye ni tey, ke yöö deë wä thal ro kone gatdä, bako cam kä bako cu cuc amäni liaḡada.”

¹³Kä cu E-li-yaa je jiök i, “/Cu dual. Wër lätni je ceṭke mo ci laro. Duunde yöö ke nhiam lätni yä pat pat mi tot thiṅ, kä bie nöṅ yä, bi ro ku le thätikä yene gatdu.

¹⁴Ke yöö be cuḡ min ci Kuoth Nhial Kuoth I-the-rel e lar i, ‘/Ci thak wacä bi gääm, kä /ci yök lieth bi thuḡk, amäni cāṅ in bi Kuoth Nhial piny jāk kä nhiaal.’”

¹⁵Kä cu ciek wä laṭ ni min ci E-li-yaa je lar. Kä cu E-li-yaa kene ciek ke ji dhooare diaal miṭh ke niṅ ti ṅuan.

¹⁶/Ken thak wacä gääm, kä /ken yök lieth thuḡk, ceṭnike riet Kuoth Nhial meë ce lat ke E-li-yaa.

¹⁷Ke kore cu gat ciek in la man cieṅ teke juey. Kä cua juey mi bec mi cu je näk.

¹⁸Kä cue E-li-yaa jiök i, “Ḃṅu tæri mo ke yä, lö raan Kuoth? Jiṅ biṅ ke yöö bi duerä ben tim kä bi gatdä näk!”

¹⁹Kä cu E-li-yaa je loc, “Käm ni yä gatdu.” Kä cue je kaṅ buḡre, kä cue je naṅ duëel nhial, guäth tḡcäde, kä cue je tḡaḡc rey kölike.

²⁰Kä cue Kuoth Nhial pal, “Kuoth Nhial Kuothdä, Ḃṅu ci ciek jökä neme mi cieṅ dhore mi, le moc rieko, ke liaḡ gatde?”

²¹Ḃ jen cue ro riny wiṅ dhöl kä diḡk, kä pale Kuoth Nhial i, “Ay Kuoth Nhial Kuothdä, jak ni yiëe gatdä neme kä luny kä je.”

²²Kä cu Kuoth Nhial E-li-yaa liṅ. Kä cu yiëë gatdä luny kä je, kä cue ro nyok ke tək.

²³Kä cu E-li-yaa gat nööṅ piny duëel in te nhial cue nan duëel pieny. Kä cue je Kām man kä cue wëë, “Nene gatdu ce tək.”

²⁴Kä cu ciek E-li-yaa jiök i, “En täame cä ḡac en ḡöo ε jin raan Kuoth, kä ruac Kuoth Nhial in te ji ε thuok.”

1 Kuar 18

E-li-yaa kene gök kuoth Baal

¹Ke kor nini ti ḡuan ke diok runi cu riet Kuoth Nhial ben kä E-li-yaa wëë i, “Wër nyuthni ro Ę-ḡab, kä bä nhiaal cu jak kä dem.”

²Ino cu E-li-yaa ro wä nyuoth Ę-ḡab. Kä täame rëeth dijde kä Tha-me-ria.

³Kä cu Ę-ḡab O-bad-yaa min guic dhör kuar col. (Kä täame O-bad-yaa ḡäath ε Kuoth Nhial εḡṅ.)

⁴Kä mëë näk I-dhe-bel gook Kuoth Nhial, cu O-bad-yaa gook ti kuor kan kä cue jien dhieec tṅw keel kṅk, kä cue ke moc mīeth kene pi.)

⁵Kä cu Ę-ḡab O-bad-yaa jiök i, “Wër luk wāṅ piini diaal kene löli diaal. Dṅ banε wal jek ti bi tək ke jiök tuṅruok kene muḡli, ke ḡöo thile mi dëë le liw thin.”

⁶Ino cuke däk piny cu Ę-ḡab wä ke duṅṅpde, kä cu O-bad-yaa wä ke duṅṅpde.

⁷Kä min te O-bad-yaa dup, nene cuke röm kene E-li-yaa. Kä cu O-bad-yaa je ḡic, kä cue nhiamde ḡuḡl piny kä cue wëë, “E jen jin kuäärä ni E-li-yaa?”

⁸Kä cue je loc i, “E jen ḡän. Wër läri je kuäärü i, ‘Nene E-li-yaa a wāne mi.’ ”

⁹Kä cue wëë, “ḡṅu mi cä duir, mo kämi kuanydu Ę-ḡab, ke ḡöo be näk o?”

¹⁰Cetnike ciöt Kuoth Nhial, thile dṅ kie kuäär a /ken kuäärä je jāk kä raan o ḡṅṅre ji. Kä mo cike wëë, ‘Thile je wāne mi o,’ la ro a yaace ke döör kie kuäär, i /ken ken ji jek.

¹¹Kä täame wij i, ‘Wër läri je kuäärü i, “E-li-yaa a wāne mi.” ’

¹²Kä nie mo bä jien kä ji mo, bi yiëë Kuoth Nhial ji nan ḡäth mi /ca bi ḡac. Kä mi wāḡ je wä lar Ę-ḡab, kä /ce ji bi jek, be ḡä cu näk. A cāṅ ni mo ḡäathä Kuoth Nhial ε ni mëë ε ḡän ḡuët.

¹³A /keni je ku liṅ kuäärä en min cä lat, mëë näk I-dhe-bel gook Kuoth Nhial? Cä gook Kuoth Nhial ti kuor tṅw rey kṅakni dāṅ rεw, jien dhieec keel, kä cuḡ ke moc mīeth kene pi.

¹⁴Kä täame jiök i ḡä wër läri je kuäärü i, ‘E-li-yaa a wāne mi’ kä be ḡä cu näk.”

- 15 Kä cu E-li-yaa je loc i, “Cetke ciöt Kuoth Nhial ε taa cunä nhamde mi ke thuok yan bä rö nyuoth je en wale.”
- 16 Kä cu O-bad-yaa wä jek ke E-yab, kä cue lar je. Kä cu E-yab wä jek ke E-li-yaa.
- 17 Kä min ci E-yab E-li-yaa nen, cue jök i, “E jin däak l-the-rel?”
- 18 Kä cu E-li-yaa je loc i, “Yan /kan l-the-rel däk, E jin ci je däk o, yene dhör guur, ke yöo ci guor ni kuoth Baal kä ci luek Kuoth Nhial lok.
- 19 Ke kujc ε mo täame wër mat ji l-the-rel diaal bä wä röm ke ke päam Kar-mel. Kä nooni gook kuoth Baal tin kur nuaan wicde jien dhieec, ke gook A-ce-ra tin kur nuaan, tin mith keel ke l-dhe-bel.”
- 20 Kä cu E-yab ji l-the-rel diaal col, kä cue gook mat päam Kar-mel.
- 21 Kä cu E-li-yaa ben thiekä neni diaal kä cue wëe, “A bi ku mäni ney bia kac kam cäri dan rew? Kä mi ε Kuoth Nhial la Kuoth o, kä guore je. Kä mi ε Baal, kä kua guor.” Kä /ken naath ε loc ke riet.
- 22 Kä cu E-li-yaa ke jök i, “E yan karo la gök Kuoth Nhial o mi ci duoth. Kä gook kuoth Baal ke ney ti kur nuaan wicde jien dhieec.
- 23 Muoce kon thääk dan rew. Kä ake meke rö thäk kel, kä ake nake je kä juoke je dhoon kä ba lath wij jien, kä a je /ca dop mac. Kä bä thäk in dön näk, kä bä lath wij jien, kä /cä bi dop mac.
- 24 Kä bia ciöl kuothdun, kä bä ciöl Kuoth Nhial. Kä Kuoth ε bi je loc ke mac o, ε jen la Kuoth o.” Kä cu ney diaal ε loc i, “E ruac mi goaa.”
- 25 Kä cu E-li-yaa gook kuoth Baal jök i, “Mëke rö thäk kel ke nham. Kä nake je, ke yöo nuan ni yen. Kä ciöle je ciöt kuothdun, duunde yöo /cuare je dop mac.”
- 26 Kä cuke thäk in ca kam ke kan kä cuke je näk, kä cuke je ciol ciöt kuoth Baal nike runwan cu mäni cändäär, wäke i, “Ay kuoth Baal loc ney!” Duunde yöo thile jow, kä thile ram mi ci ke loc. Kä cuke kac wiel ke yik in ci ken ε täth.
- 27 Ke buak can cu E-li-yaa ke dol wëe i, “Roal elon, ke yöo en kuoth, dön jen a cära, kie ce wä thok ciek, kie ce wä jal, kie dön jen a nin a be ku le keer.”
- 28 Kä cuke roal ke jow mi dijt, kä cuke rö tēm ke mutni kene thepni cetke taadien in wen, amäni min ci riemdien loony.
- 29 Kä min ci can däär wä, cuke te thin amäni min ci cop ni guath mucni thian, duunde yöo cue thil luoc, cue thil jow mi cua lin.
- 30 Kä cu E-li-yaa ney diaal jök i, “Bia thieeke rö ke ya.” Kä cu ney diaal ben thiekäde. Kä cue yik Kuoth Nhial ëe ca dak piny nyok ke täth.

31 Cue pääm daṅ wäl rəw kaṅ cətkə pek thuk duəli gan Je-kob, mēē ci riet Kuoth Nhial ben kā je ɪ, “Ba jɪ cəl ɪ l-the-rəl.”

32 Kε pääm tɔtɔ cue yɪk täth kε kuɪ ciötdä Kuoth Nhial. Kä cue pul mi dɪt mi dēē thiāṅ ε dhaari piini daṅ nuaan tet wil ε je ni yɪk.

33 Kä cue jien car thɪn, kā cue thäk nuɔk dhoon kā cue laṭh wɪj jien. Kä cue wēē, “Thiaṅε dhaari piini daṅ nuaan kā wuɔcε kε kā muc in waṅkε, kεnε jien.”

34 Kä cue wēē, “Nyɔakε rəwdε.” Kä cukε je nyɔk kε lätni. Kä cue wēē, “Nyɔakε diɔɔkdien.” Kä cukε diɔɔkdien nyɔk kε lätni.

35 Kä cu pi yɪk wil, kā cukε pul thiāṅ bā.

36 Kä kε guaath mucä thiaṅ, cu gök ni E-li-yaa ben thiekä kā cue wēē, “Ay Kuoth Nhial, Kuoth A-bε-ram, Kuoth Ay-dhek, Kuoth l-the-rəl, a je ṅackε en wale en yöö ε jɪn Kuoth kā l-the-rəl, kεnε yöö ε ɣän kuanydu, kā laṭdä ti diaal titi kε ruacdu.

37 Locä lö Kuoth Nhial, locä kε yöö bi ney titi je ṅac ɪ Kuoth Nhial ε Kuoth, kā kε pēth luucni lockien jɔk.”

38 Kä cu mac Kuoth Nhial ben, kā cue muc in thöpke kεnε jien pət, kε pääm, kε tup, kā cue pi tin te rɛy puɔl kɔt.

39 Kä cu ney diaal ε nen, cukε wuɔthkien guɔl piny, kā cukε wēē, “Kuoth Nhial ε Kuoth, Kuoth Nhial ε Kuoth.”

40 Kä cu E-li-yaa kε jɔk ɪ, “Kaṛε gook kuoth Baal. A thil ram kel mi leny.” Kä cukε kε káp, kā cu E-li-yaa kε nööṅ rɛy tɔɔrä Ki-con, kā cue kε näk thɪn.

Thuɔk rεsthä

41 Kä cu E-li-yaa Ę-ɣab jɔk ɪ, “Wēr nhial mɪthni kā mäthni, kε yöö lienä wuɔw nhial bēē kε.”

42 Kä cu Ę-ɣab wä nhial wēē mɪth kā wēē maath. Kä cu E-li-yaa wä nhial biikä paam Kar-məl. Kä cue rɔ goṅ kā cue wɪcde laṭh kam ciöknikε.

43 Kä cue kuanyde jɔk ɪ, “Wēr nhial en täämε, wēr guic yier.” Cue je wä guic kā cue wēē, “Thilε ṅu.” Kä cue jɔk ɪ, “Nyɔk rɔ kε wä ni kā bärɔw.”

44 Kä kε bärɔwdien cue wēē, “Nεnε, wuɔn mi tɔt mi cətkε tet ran a took rɔ ni wɪj yiēer.” Kä cu E-li-yaa je jɔk ɪ, “Wēr jɔkni Ę-ɣab ɪ, ‘Riali thurbieelikü ikä, kā wēr piny a ken nhiaal jɪ ni ṅak.’ ”

45 Kä kε kɔr kā mi tɔt cu nhial cual kε wuɔn kεnε jɔcam, kā cua nhiaal mi dɪt. Kä cu Ę-ɣab wä kā Yidh-rəl.

46 Kä cu Kuoth Nhial te kεel kε E-li-yaa cue bieynikε yian letde kā cue riṅ nhiam Ę-ɣab wēē kā Yidh-rəl.

1 Kuar 19

E-li-yaa Pääm Thi-nay

- ¹Kä cu Ę-yab l-dhe-bel lat tin diaal tin ci E-li-yaa ke lat, kene näk in ce näk gook diaal.
- ²Kä cu l-dhe-bel E-li-yaa jak kä raan wëë ÿ, “Dëë Kuoth ya näk, mi /kan tekdu jak kä cetke tek raam kel kä ke iruun ke pek mi cetke ne.”
- ³Kä cu E-li-yaa dual, kä cuε rō bar ke kuj teekäde, kä cuε ben kä Ber-ce-ba, kä Juda, kä cuε kuanyde bany thin.
- ⁴Duunde yöö jen puonyde cuε wä jal rey dōaar ke cān kel, kä cuε ben nyuur thaar jiath, kä cuε pal ke yöö dere liw wëë ÿ, “Ce rōn lö Kuoth Nhial, en täame ku yiëädä nan, /ci goaa ni yān kä guari.”
- ⁵Kä cuε niεn thaar jiath. Kä nen ε, cu jääk Kuoth Nhial ε thiap, kä cuε je jök ÿ, “Jiec rō mīthni.”
- ⁶Kä cuε guic, kä nen ε ranäde tëë ke mīeth mi ca bul ke pääm ti lēth lēeth kene cuk piini. Kä cuε mīth kä cuε maath, kä cuε rō nyok ke tōc.
- ⁷Kä cu jääk Kuoth Nhial rō nyok ke ben, kä cuε je thiap, kä cuε wëë, “Jiec rō mīthni, jal be dij kä jī elōn.”
- ⁸Kä cuε rō jiec, cuε mīth kä cuε maath, kä cuε wä ni kä Thi-nay pääm Kuoth Nhial ke jen buom mīeth ε mō ke nin ti jien nuaan.
- ⁹En wīni cuε ben cien kōkä. Kä nene, cu ruac Kuoth Nhial ben kä je, kä cuε je jök ÿ, “Enu mi lätdi en wāne mi E-li-yaa?”
- ¹⁰Kä cuε loc ÿ, “Yān cā teke tiēel ke Kuoth Nhial, Kuoth in la Ruey Yōaa. Ke yöö ci jī l-the-rel gukde lok, kä ca yīkde dāk, kä ca gööke näk ke thep. Kä ε yān kärōa ci duoth o. Kä gor ken näkdä bä.”
- ¹¹Kä cu Kuoth Nhial je jök ÿ, “Wēr nhiam, wēr cuñni wīi pāam nhiamdä.” Kä nene, cu Kuoth wä ke en wāne mō, kä cu jōam mi dij mi bum bum päam tiath, kä cuε guiy thor nhiam Kuoth Nhial. Duunde yöö /ci Kuoth Nhial te rey jōam. Kä ke kōr jōam cua lath pieny. Duunde yöö /ci Kuoth Nhial te kä lath pieny.
- ¹²Kä ke kōr lathä pieny, cua mac, duunde yöö /ci Kuoth Nhial te rey maac. Kä ke kōr maac, cua luow.
- ¹³Kä min ci E-li-yaa je lij, cuε wīcde kum ke bīide kä cuε ben cuōn thok kōkä. Kä nene en wāno cu jōw ben kä je wëë ÿ, “Enu lätdi en wāne mi o E-li-yaa?”
- ¹⁴Kä cuε loc ÿ, “Yān latdä Kuoth Nhial, Kuoth in la Ruey Yōaa ni cian. Duunde yöö ci jī l-the-rel gukde lok, kä ca yīkde dāk, kä ca gööke näk ke thep. Kä ε yān kärōa ci duoth o, kä gor ken näkdä bä.”

15 Kä cu Kuoth Nhial ε jiök i, “Wër locni jök dup in bij thin, wër rey dbaar Da-math-keth. Mi wij cop thin, yir Yä-dha-el ala kuäär kä Thi-ri-ya.

16 Kä bi Yeyu gat Nim-ci yir ala kuäär kä I-the-rel. Kä bi E-li-cä gat Ca-pat kä A-bel-me-yola yir ala gök ke guathdu.

17 Kä min bi ro bar kä thep Yä-dha-el, ba näk ε Yeyu. Kä mo bi kään kä Yeyu o, ba näk ε E-li-cä.

18 Kä notde yan bä bathdöori bäröw päl kä I-the-rel tin /ken Kuoth Baal pal, kä /ken kene cim ke thukien.”

Ciöt E-li-cä

19 Kä cu E-li-yaa jien en wane mo, kä cue E-li-cä gat Ca-pat jek. Pure ke thääk wäl rew ti te gäk, kä ε jen cuac ken dan wäl rew o. Kä cu E-li-yaa wä kä je kä ce biide lath wiide.

20 Kä cue thääk päl, kä cue rij köor E-li-yaa, kä cue wëe, “A ya ciemä guaar kene maar, kä bä ji kule guor.” Kä cue je loc i, “Nyok ro ke loc jök. Enu mi cä lät kä ji?”

21 Kä cu E-li-cä ro riet köore, kä cue gäk thääkni kan, kä cue thääk näk, kä cue rijkien thal ke gäkdien. Kä cue kam naath, kä cuke mith. Kä cue ro jiec, cue E-li-yaa guor, kä cue je lätikä.

1 Kuor 20

Kor ke ji Thi-ri-ya

1 Kä cu kuäär Thi-ri-ya ni Ben-a-dad remde mat keeliw. Kä te kuor ti jien diok keel ke je, ke jionköori kene thurbieeli. Kä cue Tha-me-ria wä gor kä cue nyieeny ke je.

2 Kä cue naath jak kä E-yab kuäär I-the-rel wic, kä jioke je i, “Neme ε min laar Ben-a-dad ε i,

3 ‘Daapdu kene ciek in bor ke nyinkä. Kä mänku tin gow kene gaatku ke nyinkä.’ ”

4 Kä cu kuäär I-the-rel ε loc i, “Cetnike mo cie larö lö kuäärä, E yan dundu nike nyinkä diaal.”

5 Kä cu jaak ro nyok ke ben i, “Neme ε min laar Ben-a-dad i ‘yan jak kä ji kä naath, ke yöo bi ya kam daapdu, kene ciek in bor, ke mänku, kene gaatku.

6 Kä cie jen käröa, bä ji jak kä ji kjaarä i ruun ken guath eme, ba dhoru kene dhör ji kjaarü wä gor, kä ba min nhöki kan.’ ”

7Kä cu kuäär I-the-rel bööth wec diaal cɔl, kä cue wëë, “Nëne je tääme wut ε mi goore riεk. Cε yä jāk kä raan gore mänkä kene gaatkä, kä goore daapda kene ciεk in bor, kä /kən ke pen jε.”

8Kä cu bööth diaal ke ney diaal ε jïök j, “/Cu je liη kä cu riεk ke je.”

9Kä cue jaak Ben-a-dad jïök j, “Lare je kuäärä ni kuäär j ‘Tin diaal tin ci thiec ke nhiam kä kuanydu bäke lat. Duunde yöö tïtï /cä ke bi lat.’ ” Kä cu jaak ruac luoc Ben-a-dad.

10Kä cu Ben-a-dad je jāk kä raan wëë j, “Dëë Kuoth yä näk, mi wëë teke tup mi bi duoth tetni neenikä diaal tin guɔrke yä.”

11Kä cu kuäär I-the-rel ε loc j, “Jiöke je j, ‘Ci raan roode a liak a /kene duɔr ni lat, la je a latdi a ce thuɔk.’ ”

12Kä min ci Ben-a-dad ruac emɔ liη guäth in mäthe ke koaη kene kuar rey kaat, cue neεke jïök j, “Kuanye tuɔη.” Kä cuke wec kuëny tuɔη.

13Kä nene cu gök ben thieekä È-yab kuäär I-the-rel, kä cue jïök j, “Neme ε min laar Kuoth Nhiale neni ney ti nuan tïtï? En wale bäke kam jï. Kä bie cu ηac en yöö ε yän Kuoth Nhial.”

14Kä cu È-yab wëë, “Kä ε yän bi je lat ɔ?” Kä cu gök ε loc j, “Neme ε min laar Kuoth Nhial ε bi nuëtni kɔaar boothä wec ε lat.” Kä cue wëë, “Kä eηa bi kor tok ɔ?” Kä cu gök ε loc j “E jin.”

15Cue jï kɔari bööthni wiini maat kä cuke a kur rew wicde jien daη diɔk wicde rew. Kä cue jï I-the-rel diaal ti bathdɔri bärɔw car kɔorien.

16Kä cuke wä raar ke buak caη, guäth in mäth Ben-a-dad ke koaη rey bilekä, kene kuar ti jien daη diɔk tin luake je.

17Kä cu jï kɔari bööthni wec wä raar ke nhiam. Kä cu Ben-a-dad naath jak, kä cua je ben jïök j, “Bä naath raar kä Tha-me-ria.”

18Kä cue wëë, “Mi bäke raar ke mal kape ke a tëk, kä mi bäke raar ke kor kape ke a tëk.”

19Cu nuëtni kɔari bööthni wiini wä raar rey wec ke ney tëë guɔrke ke.

20Kä cu ramɔ ram in lot ni je näk. Kä cu jï Thi-ri-ya rɔ bar kä cu I-the-rel ke guɔr, duunde yöö cu Ben-a-dad kuäär Thi-ri-ya rɔ bar ke jïök tuɔruɔk kene jï jïöηkööri.

21Kä cu kuäär I-the-rel jïook tuɔruɔk kene thurbieeli käp, kä cue jï Thi-ri-ya näk elɔη.

22Kä cu gök ben kä kuäär I-the-rel, kä cue jïök j, “Bër bum rɔ, kä ηacni min bi lat agɔaa. Ke yöö j ruel bi kuäär Thi-ri-ya ben nyieëny ke jï.”

Mäk Thi-ri-ya in rewde

23 Kä cu j̄i k̄ōaar kūar Thi-ri-ya kūäär jiök j̄i, “Kuthkien ke kuth päämni, ke kuj̄c em̄o bum ni ken kä k̄on. Duunde ȳöö mi nyiëeny k̄on ke ke d̄eekä, ke thuok d̄eë buom ni k̄on kä ke.

24 Kä lätni nem̄e. Woc kūar, kä läthni bööth r̄em guathnikien.

25 Kä kuany r̄em mi c̄etke m̄eë ci bath, jiok tuoruk ke jiok tuoruk, thurbil ke thurbil. Ino ban̄e cu nyieenyke ke d̄eekä ke thuok bi buom ni k̄on kä ke.” Kä cu kuäär ni Ben-a-dad ruacdien liŋ, cue lat niŋo.

26 Kä ke ruel cu Ben-a-dad j̄i Thi-ri-ya mat, kä cue wä kä Ä-pek w̄eë nyiëeny ke I-the-rel.

27 Kä cu j̄i I-the-rel r̄o mat kä cuke r̄o rialikä, kä cuke wä kä ke. Kä cu j̄i I-the-rel puat nhamdien c̄etke buon deet böwni ti tot, kä j̄i Thi-ri-ya ca thiän ni dor.

28 Kä cu raan Kuoth ben thiekä kä cue kuäär I-the-rel jiök j̄i, “Nem̄e e min laar Kuoth Nhiale j̄i, ‘Ke ȳöö caar j̄i Thi-ri-ya je Kuoth Nhial e Kuoth päämni /cie Kuoth löli, ke kuj̄c em̄o yän b̄ä j̄i kam ken ney ti nuan elon̄ ine ti, kä bie cu n̄ac en ȳöö e yän Kuoth Nhial.’ ”

29 Kä cuke puat a lot ken ni r̄o ke nin b̄arow. Ke b̄arow n̄ini cu kor r̄om. Kä cu j̄i I-the-rel j̄i Thi-ri-ya näk ney ti bathd̄ori ti kuor kel ke c̄än kel.

30 Kä cu duothkien r̄o bar kä Ä-pek. Kä cu päny ney ti bathd̄ori ti jien d̄an̄ r̄ew w̄icde b̄arow t̄eë ci duoth tethikä. Kä Ben-a-dad cue ro bar b̄ä, kä cue ro wä t̄eë duëel r̄eci kä duël wec.

31 Kä cu j̄i k̄ōaare je jiök j̄i, “Nene täame, cak̄o liŋ en ȳöö kūar I-the-rel ke kūar ti teke pälikä. Yiane bieyni cuali letdan kä ban̄e wuoth k̄on kum, kä ban̄e wä kä kuäär I-the-rel. D̄on̄ be j̄i p̄äl a t̄ek.”

32 Kä cuke letkien yien ke bieyni cuali. Kä cuke wuothkien rith, kä cuke ben kä kuäär I-the-rel kä cuke w̄eë, “Ci kuanydu ni Ben-a-dad w̄eë, ‘Lan̄ä ni j̄i jak ni yä kä t̄ek.’ ” Kä cu Ê-yab w̄eë “Dotde ke t̄ek? E dämaar.”

33 Kä täame cu j̄i k̄ōaar Ben-a-dad e k̄ap ala nyuuth mi goaa, kä cuke je yuoth th̄in ke p̄eth j̄i, “Ȳōon, dämuor ni Ben-a-dad.” Kä cue w̄eë, “Wiaa nöön̄e je.” Kä cu Ben-a-dad ben kä je. Kä cue Ben-a-dad jak kä kotde r̄ey thurbicel.

34 Kä cu Ben-a-dad je jiök j̄i, “W̄i t̄eë ci guaar ke kan̄ kä guur b̄äke luoc j̄i. Kä deri ro cu lat dukani kä Da-math-keth, c̄etke m̄eë ci guaar e lat kä Tha-me-ria.” Kä cu Ê-yab w̄eë, “Yän b̄ä j̄i jak kä wä ke kuj̄c r̄ieetni t̄iti.” Ino cue ruac mat ke je kä cue jak kä wä.

Luk gokä ke Ê-yab

35 T̄eë ke wut kä gaat göökni cue däman jiök ke ruac Kuoth Nhial j̄i, “Yot yä lan̄ä ni j̄i.” Duunde ȳöö cu wut ȳoatde lok.

³⁶Kä cue je jiök i, “Ke yöö /keni ruac Kuoth Nhial luṓth, nie mo bi jiejeno en wane, bi lony ji cam.” Kä nie min dake piny cue rom ke lony ka cue je cam.

³⁷Kä cue wut mi doṅ jek, ka cue weë, “Yot ya lanä ni ji.” Kä cu wut e yot, ka cue je moc buṓt.

³⁸Kä cu gök jien cue kuäär wä lip dup, ka ce ro jay ke yöö ce wande yien.

³⁹Kä min wä kuäär, cue col weë i, “Kuanydu ce wä däär köör. Kä nene, cu raan rem ya nöṅ raan ka cue ya jiök i, ‘Tit wut e mi. Mi weë wä bath, bi liw ke guathde, kie bi bathdöri diṓk ka ciek in bor mi kok kok ṅun.’”

⁴⁰Kä min läṓt kuanydu wane me kene wini e mi ce wä en raan.” Kä cu kuäär I-the-rel e jiök i, “Nomo e ruacdu. Cie lat nie jin puṓnydu.”

⁴¹Kä cue peth ke käm yieenä raar wande. Kä cu kuäär I-the-rel e ṅic en yöö e ram kel ka goṓk.

⁴²Kä cue jiök i, “Neme e min laar Kuoth Nhial e i, ‘Ke yöö ci ram in cä lar i bi liw jak ka wä baar, ke kujc emo bi liw ke guathde, ka bi neku liw ke guath nenie.’”

⁴³Kä cu kuäär I-the-rel wä dhore ke kec kene jiath laac, ka cue ben ka Tha-me-ria.

1 Kuṓr 21

Kak wal ke kuj koṓṅ Na-both

¹Täame te Na-both raan Yidh-reel ke kak wal ke kuj koṓṅ ka Yidh-reel thieekä duëel kuäärä kuṓr Tha-me-ria ni E-yab.

²Kä cu E-yab Na-both jiök i, “Käm ni ya kak walku ke kuj koṓṅ, deë je jak ka kak wal ke kuj koṓṅ, ke yöö thieeke ke dhora. Bä ji moc kak wal ke kuj koṓṅ mi goaa. Kie bä ji kam pekde ke yiow.”

³Kä cu Na-both e loc i, “Ci Kuoth Nhial e yac i /cä ji bi kam duṅ guari mi diel.”

⁴Kä cu E-yab loc dhore ke ṅeëny kene kuon ke min ci Na-both raan Yidh-reel e lar je i, “/Cä ji bi kam duṅ guari mi diel.” Kä cue toṓc wii dhanäde, cue wicde riet ni döṓr, ka thile mi cue cam.

⁵Kä cu ciekde ni I-dhe-bel ben ka je, ka cue je jiök i, “Ḃṅu ci loṓdu jiaäk ine mi a /ci mith?”

⁶Kä cue je loc i, “E yöö cä ruac ke raan Yidh-reel ni Na-both, cä jiök i, ‘Käm ni ya kakdu wal ke kuj koṓṅ ke yiow, kie mi nhoki je bä ji moc ke guath mi doṅ.’ Kä cue ya loc i, ‘/Cä ji bi kam kaka wal ke kuj koṓṅ.’”

⁷Kä cu ciekde ni I-dhe-bel e jiök i, “/Cie jin la kuäär I-the-rel o? Jiec ro mithni, a loṓdu goaa. Yan bä ji kam kak wal ke kuj koṓṅ beel Na-both raan Yidh-reel.”

- 8**Kä cue waregakni gɔr ke ciöt Ę-yab kä cue ke p̄im ke katimde, kä cue waregakni jäk kä bööth, kene ruëc tin cien w̄ic keel ke Na-both.
- 9**Kä ce waregakni gɔr i, “Lare cän thëk, kä lathe Na-both nhiam w̄ij nath.
- 10**Kä lathe ney d̄an r̄ew ti j̄i luom lotäde kä ake latke je i ‘Ce Kuoth kene kuäär kuëth.’ Kä bia cu nan raar, kä bia bök amäni liäde.”
- 11**Kä cu bööth, kene ruëc tin cien w̄ic keel ke Na-both je lat c̄etke min ci l-dhe-bel ε lat r̄ey waregakni tin ce gɔar ke.
- 12**Cuke cän thëk lat, kä cuke Na-both lath nhiam w̄ij nath.
- 13**Kä cu j̄i luom d̄an r̄ew ben r̄ec kä cuke nyuur lotäde. Kä cu j̄i luom ruac lat ke kuj Na-both nhiam nath i, “Na-both ce Kuoth kuëth kene kuäär.” Kä cuke je nan raar r̄ey wec kä cua je bök ke päam amäni min ce liw.
- 14**Kä cuke l-dhe-bel jäkä ruac i, “Ca Na-both bok a ce liw.”
- 15**Kä nie min ci l-dhe-bel ε lij i ca Na-both bok a ce liw. Cue Ę-yab j̄iök i, “Jiec r̄o wër käni kak wal ke kuj k̄oan Na-both raan Yidh-r̄eel, mēe loke ȳöo be kam j̄i ke yiow. Na-both /ce ɲot ke t̄ek, ce liw.”
- 16**Kä nie min ci Ę-yab ε lij i ci Na-both liw, cue r̄o j̄iec wee kak wal ke kuj k̄oan Na-both raan Yidh-r̄eel kan.
- 17**Kä cu ruac Kuoth Nhial ben kä E-li-yaa kä Tic-be i,
- 18**“Jiec r̄o wër romni ke Ę-yab kuäär l-the-rel min te kä Tha-me-ria. Jen a r̄ey kakä wal Na-both ke kuj k̄oan wēe je kan.
- 19**Kä bi je wä lar je laar Kuoth Nhial ε i, ‘J̄in ci raan näk, kä käni nyinke bä?’ Kä bie lar je laar Kuoth Nhial je i, ‘En guäth o ci j̄iök riem Na-both lap th̄in o, be riemdu lap th̄in bä.’ ”
- 20**Kä cu Ę-yab E-li-yaa j̄iök i, “Ci yä j̄ek th̄in lö guan t̄erä?” Kä cue loc i, “Ci j̄ek th̄in, ke ȳöo ci r̄o k̄oak a ci lat ni mi j̄iäak waan Kuoth Nhial.
- 21**Kä nene yän bä j̄i n̄öj j̄iäak. Kä bä j̄i thum, kä bä tutku diaal woc, mi diëeth j̄in kie jan kä l-the-rel.
- 22**Kä bä dh̄oru jak kä c̄etke dh̄or Ya-r̄o-baam gat Ne-bat, kene dh̄or Bëca gat Ä-yi-yaa, ke ȳöo ci yä jak kä gak, kä ci l-the-rel jak kä duir.
- 23**Kä ke kuj l-dhe-bel ci Kuoth Nhial wēe, ‘Bi j̄iök l-dhe-bel cam r̄ey wec Yidh-r̄eel.’
- 24**Kä raan Ę-yab ε bi liw o r̄ey wec bi j̄iök ε cam. Kä ram o bi liw o r̄ey d̄aar bi diit ε cam.”

²⁵(Kä cue thil ram mi cu ro koak a be mi jiäak lat waan Kuoth Nhial cętkę Ę-yab, męë ci ciekde ni l-dhe-bel je com.)

²⁶Cue lät a jiäk ke yöö guure ni kuth guäyeni, cętkę męë ci ji Ե-mor Ե lat, tęë ci Kuoth Nhial ke juoc raar nhiam ji l-the-rel.)

²⁷Kä min ci Ę-yab rieet tıti lin, cue bieynike ręt, kä cue bieyni cuali lath puɔɔnyde kä cue theek, kä cue tɔɔc ke bieyni cuali, kä cue jal Ե luaj luaj.

²⁸Kä cu ruac Kuoth Nhial ben kä E-li-yaa kä Tic-be węë j,

²⁹“Cie nen täame Եn yöö ci Ę-yab muaj nhiamdä idi? Ke yöö Ե muaj nhiamdä, /că je bi nöŋ mi jiäk ke niŋke. Duunde yöö ke niŋ ganke bä dak nöön dhore.”

1 Kuar 22

Ruac gokä ni Mi-ka-yaa ke kuj Ę-yab

(2 Kuën 18:1-27)

¹Ke run diɔk tęë te Thi-ri-ya keŋe l-the-rel koɔr.

²Kä ke diɔɔk runi cu Ye-yo-ca-pat kuäär Juda ben kä kuäär l-the-rel.

³Kä cu kuäär l-the-rel ji koaare jiök j, “Däc yene Եn yöö Ra-moth-gil-yad Ե wecdan. Kä Եŋu bit kɔn ɔ mo cane je kän kä kuäär Thi-ri-ya mo?”

⁴Kä cue Ye-yo-ca-pat jiök j, “Bi wä koɔr keel ke yä kä Ra-moth-gil-yad?” Kä cu Ye-yo-ca-pat kuäär thuk duëli kuc caam loc j, “Yän cątdä ke ji, kä neekä cętkę ke neeku, jiönköörikä cętkę ke jiönkööriku.”

⁵Kä cu Ye-yo-ca-pat kuäär thuk duëli kuc caam jiök j, “Thiec ruac Kuoth Nhial ke nhiam.”

⁶Kä cu kuäär thuk duëli kuc caam gook mat guäth kel, ney ti kur nuaan kä cue ke jiök j, “Yän bä wä nyieëny ke Ra-moth-gil-yad, kie /că bi wä?” Kä cuke węë, “Wër, mak nike bi Kuoth Nhial ke kam ji.”

⁷Kä cu Ye-yo-ca-pat węë, “Thile gok Kuoth Nhial mi tęë wane mi dene thiec?”

⁸Kä cu kuäär thuk duëli kuc caam Ե loc j, “Te ram kel mi dene Kuoth Nhial thiec kä je thın gat Yim-laa ni Mi-ka-yaa a thın. Duunde yöö lökä je, ke yöö /keŋe mi goaa met lat ke kujdä, la latde ni ti jiäk.” Kä cu Ye-yo-ca-pat wee, “Kuäär /cu je lar inɔ.”

⁹Kä cu kuäär thuk duëli kuc caam raan koaare ɔl, kä cue jiök j, “Wër noŋŋni Mi-ka-yaa gat Yim-laa, ke pęth.”

¹⁰Täame kuäär thuk duëli kuc caam keŋe Ye-yo-ca-pat kuäär Juda teke nyuurä koamni kuäärädien kä ca bieyni kuäärä lath, doɔr koam beel thok ręëk kä Tha-me-ria. Kä lat gook diaal ruaacni gookä nhiamdien.

- 11 Kä cu Dhid-ki-yaa gat Ke-nëë-naa ro moc tuḡḡ yieethä kä cue wee, “Neme ε min ci Kuoth Nhiale lar ḡ, ‘Ke titi bi jḡ Thi-ri-ya joc amäni mi ci ke däk.’ ”
- 12 Kä cu gook diaal lat ni en no wäke ḡ, “Wër makni Ra-moth-gil-yad. Bi Kuoth Nhial ke kam jḡ kuäär.”
- 13 Kä cu ram in ci Mi-ka-yaa wä col wee ḡ, “Nene Mi-ka-yaa, ruac göökni ε kel mi goaa ke kuäär. Ku ruacdu jak kä cεtke ruacdien, ala nac mi goaa.”
- 14 Duunde yöö cu Mi-ka-yaa wëë, “Cεtnike ciöt Kuoth Nhial, mo bi Kuoth Nhiale larä mo, ε jen bä lat ni je mo.”
- 15 Kä min ce cop kä kuäär, cu kuäär ε jiök ḡ, “Mi-ka-yaa banε wä nyiëeny ke jḡ Ra-moth-gil-yad, kie /canε bi wä?” Kä cue je loc ḡ, “Wër makni ke. Bi Kuoth Nhial ke kam jḡ kuäär.”
- 16 Duunde yöö cu kuäär ε jiök ḡ, “Kä ḡän cä kule ruac ke jḡ ni kä di, kä thile mi la latdi ke ḡä, latdi ni thuc ke ḡä ke ciöt Kuoth Nhial?”
- 17 Kä cu Mi-ka-yaa wëë, “ḡän cä jḡ thuk duëli kuc caam diaal nen cike däk wuḡthni päämni cεtke det ti thil yien. Kä cu Kuoth Nhial wee ḡ, ‘Ken ney titi thile ke boḡth. ε ramḡ loc dhore ke mal.’ ”
- 18 Kä cu kuäär thuk duëli kuc caam Ye-ḡo-ca-pat jiök ḡ, “/Kān je lar jḡ en yöö /ce mi goaa dëë lat ke kujä, be lat ni mi jäk?”
- 19 Kä cu Mi-ka-yaa wëë, “Ke kujε emḡ liḡ ruac Kuoth Nhial. ḡän cä Kuoth Nhial nen te nyuurä koam kuääräde, kä jaak nhial diaal teke cuḡä gëëknike.
- 20 Kä cu Kuoth Nhial wëë ḡ, ‘Ena mi bi Ĕ-ḡab wä pelḡ a be wä koḡr kä be wä liw kä Ra-moth-gil-yad?’ Kä cu ram ḡ memε lar kä cu ram min dḡḡ lat ni ti gööl.
- 21 Kä cu yiëë ben cuḡḡ nhiam Kuoth Nhial wëë ḡ, ‘Bä je wä pel.’
- 22 Kä cu Kuoth Nhial ε thiec ḡ, ‘Ke duḡḡp ith?’ Kä cue wëë, ‘Bä wāḡ yiëë kacä mi cien thok gööknike diaal.’ Kä cu Kuoth Nhial wëë, ‘Bie wä pel, kä bie luāḡ. Wër lätni je.’
- 23 Ke kujε emḡ täämε ci Kuoth Nhial yiëë kacä larḡ thukni göökniku diaal. Ci Kuoth Nhial mi jiaäk lat ke kujädu.”
- 24 Kä cu Dhid-ki-yaa gat Ke-nëë-naa ben thieekä Mi-ka-yaa, cue pat ni jiomde kä cue wëë ḡ, “Dëë yiëë Kuoth Nhial jien kä ḡä ḡdi a be wä ruac ke jḡ?”
- 25 Kä cu Mi-ka-yaa wëë, “Bie nen cāḡ in wij ro wä tēē rey duëel rec ḡ.”
- 26 Kä cu kuäär thuk duëli kuc caam wëë ḡ, “Yiane Mi-ka-yaa, kä luocε je jok nöḡε je Am-on rueec wec kenε gat kuḡr ni Yo-ac.
- 27 Kä jiök en yöö kuäär wee, ‘Larḡε ram ε mi duëel yienä, kä muocε je ke mjeth mi dak, kenε pḡ ti tot, amäni mi cä luny jok ke mal.’ ”

28 Kä cu Mi-ka-yaa wee, “Mi wii luny jök ke mal /ken Kuoth Nhial ruac ke yä.”
Kä cue wee, “Lienje mi cä lat ε yen ney diaal t̄iti!”

Liḗḗ Ę-ḡab

(2 Kuēn 18:28-34)

29 Ino cu kuäär thuk duēli kuc caam keḗ Yε-ḡo-ca-pat kuäär Juda Ra-moth-gil-yad wä mak.

30 Kä cu kuäär thuk duēli kuc caam Yε-ḡo-ca-pat j̄iök j̄, “ḡän bā rō jay kā bā wä koṛ, duunde ḡöo j̄in ciēḡ b̄idu.” Kä cue rō jay kā cue wä koṛ.

31 Kä täämε cu kuäär Thi-ri-ya bööth rēm thurbieelike ti jien diṛk w̄icde rēw j̄iök j̄, “/Cuare nyiēeny ke ney tin kṛḡ ε ni kuäär thuk duēli kuc caam kārca.”

32 Kä mēē ci bööth thurbieeli Yε-ḡo-ca-pat nen, cuke wee, “ᘆ thuṛk ε jen kuäär thuk duēli kuc caam εḗ.” Cuke rō r̄it wäke nyiēeny ke jε. Kä cu Yε-ḡo-ca-pat wiee.

33 Kä min ci bööth thurbieeli je nen εn ḡöo /ciε jen kuäär thuk duēli kuc caam, cuke rō r̄it jucde.

34 Kä cue le teke ram mi cu bääre le yuṛ be, cue kuäär thuk duēli kuc caam bār ni röm lääkä kuen kueni keḗ kṛt kath. Kä cue geer thurbieele j̄iök j̄, “R̄it ni rō gekä naḡ ni ḡä raar rēy köör, ke ḡöo ca ḡä moc ke buṛt.”

35 Kä cu koṛ leeth εn cāḡ εmṵ, kā cu kuäär cuṛḡ rēy thurbieele lotde ni j̄i Thi-ri-ya, kā ke thiaḡ cue l̄iw. Kä cu riem butdä loḡy rēy thurbieel.

36 Kä ke ḡuath in kony ke cāḡ, cu wiee ben kā rēm j̄, “ᘆ ramṵ wä w̄ide, kā ε ramṵ wä roṛle!”

37 Ino cu kuäär ni Ę-ḡab l̄iw, kā cua nööḡ kā Tha-mε-ria. Kä cua je kony th̄in.

38 Kä cua thurbil lak puul Tha-mε-ria, kā cu j̄iök riemde lap, kā cu riḡar rō lak th̄in, ceṛnike ruac Kuoth Nhial ēē ce lar.

39 Kä täämε cua duoth lätni Ę-ḡab nike duel tuṛḡ ḡuṛi mēē ce lat ḡṛ rēy buṛk kuēēni kuḡri l-the-rēl.

40 Ino cu Ę-ḡab l̄iw. Kä cu gatde ni Ä-ḡēdh-yaa ruac ke ḡuḡathde.

Yε-ḡo-ca-pat kuäär Juda

(2 Kuēn 20:31—21:1)

41 Kä cu Yε-ḡo-ca-pat gat Atha a kuäär kā Juda ke ḡuaan runi ruēc Ę-ḡab kuäär l-the-rēl.

42 Kä mēē tok ruac a teke run ti jien diṛk w̄icde dhieec, kā cue ruēc kā Jε-ru-tha-lēm ke run ti jien daḡ rēw w̄icde dhieec. Kä cōalke man j̄ Ä-dhu-baa nyaa Cil-yi.

⁴³Kä cue guḡḡr ni duḡḡr guḡḡn ni Atha diaal. /Kenε ke päl, cue laṭ ni cuḡḡḡ nhiam Kuoth Nhial. Kä cue ḡot /kaḡḡ guḡḡḡ pali kuthni guḡḡḡni woc, kä cu naath ḡot thöpke muc kä waḡke wal tin kuḡḡr kuḡḡḡr guḡḡḡni pali kuthni guḡḡḡni.

⁴⁴Kä cu Ye-ḡo-ca-pat mal laṭ kenε kuäär I-the-rel.

⁴⁵Kä cua duoth lätni Ye-ḡo-ca-pat diaal ḡḡḡr rey buok kuëëni kuḡḡri Juda.

⁴⁶Kä cue tut kenε ḡut tin riḡḡ tin palke kuth guḡḡḡni tēē ci duoth kä guḡḡḡn ni Atha näk.

⁴⁷Kä cu ε-dḡm thil kuäär. Ruacε raan kḡaar kuḡḡr.

⁴⁸Kä cu Ye-ḡo-ca-pat babuur laṭ kä Tar-cic ke ḡöö be daḡḡp wä nööḡ kä Ḳ-pēr. Duunde ḡöö /kenke wä, ke ḡöö ci babuuri tiath kä ε-dhon-ga-ber.

⁴⁹Kä Ä-ḡëdh-yaa gat Ę-ḡab Ye-ḡo-ca-pat jḡök i, “ε neεkä wä rey babuuri keel ke neεku,” duunde ḡöö /ken Ye-ḡo-ca-pat ε nhök.

⁵⁰Kä cu Ye-ḡo-ca-pat liw, kä cua kony keel ke guḡḡni dārwec guḡḡḡn ni Dee-bid. Kä cu gatde ni Ye-ḡo-ram ruēc ke guḡḡḡḡḡde.

Ä-ḡëdh-yaa kuäär I-the-rel

⁵¹Kä cu Ä-ḡëdh-yaa gat Ę-ḡab a kuäär I-the-rel kä Tha-me-ria ke wäl bārḡw runi ruc Ye-ḡo-ca-pat kuäär Juda. Kä cue I-the-rel ruac ke run rew.

⁵²Kä cue laṭ ni jḡäk waḡḡ Kuoth Nhial, cue guḡḡḡr ni dup guḡḡḡn, kenε dup man, ke duḡḡp Ya-ro-baam gat Ne-bat, mēē jak I-the-rel kä duḡḡr.

⁵³Cue pal ni kuoth Baal, Kä cue Kuoth Nhial Kuoth I-the-rel jak kä gak ke dup diaal tēē ci guḡḡḡn ke laṭ.

2 Kuar

2 Kuar 1

E-li-yaa kene kuäär ni Ä-ğëdh-yaa

- ¹Ke kor lieth Ë-ğab, cua Mo-ab loç lat ke kuj l-the-rel.
- ²Kä täame cu Ä-ğëdh-yaa pëen guäth nyuuräde duëel nhial kä Tha-me-ria, kä cue cu loç ke juey. Kä cue naath jak jioke ke i “Wiaa thiëe Baal-dhe-bub kuoth jì Ek-ron, mi bä goaa kä juey e mi.”
- ³Duunde göö cu jääk Kuoth Nhial E-li-yaa raan Tic-be jioke i “Jieç ro wër romni ke jaak kuar Tha-me-ria, kä jioke nike i, ‘E göö thile Kuoth kä l-the-rel mo wä yen thieç ni Baal-dhe-bub kuoth Ek-ron o?’
- ⁴Ke kuj e mo täame neme laare Kuoth Nhial i, ‘Ci ro bi jieç dhanä mo tii thin o, e ni göö bi liw e thuok.’ ” Kä cu E-li-yaa wä.
- ⁵Kä cu jaak loc kä kuäär, kä cue ke jioke i, “Enu cia ro riet jok o?”
- ⁶Kä cuke je loc i, “Tëe ke wut mi ci ben röm ke ney, kä ce ney jioke i, ‘Luocë kä kuäär in jak ye, kä lae je i e Kuoth Nhial i e thil Kuoth kä l-the-rel mo jäki naath o wa Baal-dhe-bub kuoth jì Ek-ron thieç o? Ke kuj e mo /ci ro bi jieç wii dhanä mo tii thin o, eni göö bi liw e thuok.’ ”
- ⁷Kä cu kuäär ke thieç i, “Kä e ram mi tëe di ci röm ke ye mo kä ci ye lat titi?”
- ⁸Kä cuke je loc i, “E ram mi cieñ ni bii mieem, kä te ledë ke laak gupä.” Kä cu kuäär wee, “E E-li-yaa raan Tic-be.”
- ⁹Kä cu kuäär e jak kä rem mi jien dhieec ke boothdien. Kä cue wä kä E-li-yaa, kä E-li-yaa tëe nyuurä nhial wii paam, kä cue jioke i, “Raan Kuoth, jì e kuäär i, ‘Bër piny.’ ”
- ¹⁰Kä cu E-li-yaa je loc i, “Mi e yan raan Kuoth, e mac bëe piny nhial mi bi jì pet yene neeku.” Kä cu mac ben piny nhial kä cue je wan kene neke.
- ¹¹Kä cu kuäär booth nyok ke jakni kene neke ti jien dhieec. Kä cue ben kä E-li-yaa, kä cue jioke i, “Raan Kuoth, laar kuäre i, ‘Bër piny ke pëth.’ ”
- ¹²Kä cu E-li-yaa je loc i, “Mi e yan raan Kuoth, e mac bëe piny nhial be jì ben pet yene neeku.” Kä cu mac Kuoth ben piny nhial kä cue ben wan kene neke.
- ¹³Kä cu kuäär booth in diçokdien nyok ke jakni kene neke ti jien dhieec. Kä cue ro ben kam muagal nhiam E-li-yaa, kä cue wee “Raan Kuoth, lanä ni jì, ke tekdä kene tek neni titi, ake gow waandu.
- ¹⁴Nene, ci mac ben piny nhial kä ce bööth remni dan rew wan ke remkien ti jien dhieec keel. Kä täame a tekdä goaa waandu.”

15 Kä cu jääk Kuoth Nhial E-li-yaa jiök i, “Wiaa keel yeñe je. Cu dual ke je.” Kä cu E-li-yaa wä keel ke je kä kuäär,

16 Kä cue kuäär jiök i, “Neme laare Kuoth Nhial i, ‘Ke yöö ci naath jak wa Baal-dhe-bub, kuoth ji Ek-ron thiec (kue la yöö thile Kuoth kä l-the-rel mi deë ruacde thiec?) ke kujc emo /ci ro bi jiec wii dhanjä mo tii thin o, e ni yöö bi liw e thuok.’”

17 Kä cue liw cetnike ruac Kuoth Nhial in ca lat e E-li-yaa. Kä cu Yo-ram a kuäär ke guathde ke rew runä ruc Yo-ram gat Yo-ca-pat, kuäär Juda, ke yöö thile Ä-yëdh-yaa gat.

18 Kä cua duoth lätni Ä-yëdh-yaa ggar rey buok kuëni kuari l-the-rel.

2 Kuar 2

Nan E-li-yaa nhial

1 Kä min gor Kuoth Nhial yöö nanje E-li-yaa nhial ke ruoth, E-li-yaa kene E-li-cä teke dup jienke kä Gil-gal.

2 Kä cu E-li-yaa E-li-cä jiök i, “Dothni wane mi, lanjä ni ji. Ke yöö ci Kuoth Nhial yä jak ni kä Beth-el.” Duunde yöö cu E-li-cä wee, “Cetnike ciöt Kuoth Nhial in tek, kene tekdu, yan cä ji bi päl.” Kä cuke wä kä Beth-el.

3 Kä cu gaat göökni tin te kä Beth-el ben kä E-li-cä, kä cuke je jiök i, “Däc i je en wale bi Kuoth Nhial kuäaru nan kä ji?” Kä cue loc i, “Däcä je. /Cuare ruac ke kujde.”

4 Kä cu E-li-yaa E-li-cä jiök i, “Dothni en wane, lanjä ni ji. Ke yöö ci Kuoth Nhial yä jak ni kä Je-ri-ko.” Duunde yöö cue wee, “Cetnike ciöt Kuoth Nhial in tek, kene ciötdu yan cä ji bi päl.” Kä cuke ben kä Je-ri-ko.

5 Kä cu gaat göökni tin te kä Je-ri-ko ben kä E-li-cä, kä cuke je jiök i, “Däci je en wale bi Kuoth Nhial kuäaru nan kä ji?” Kä cue loc i, “Däcä je. /Cuare ruac ke kujde.”

6 Kä cu E-li-yaa je jiök i, “Dothni en wane mi, lanjä ni ji. Ke yöö ci Kuoth Nhial yä jak ni kä Jor-den.” Duunde yöö cue wee “Cetnike ciöt Kuoth Nhial in tek, kene tekdu, yan cä ji bi päl.” Kä cuke wä ken dan rew.

7 Kä cu gaat göökni ti jien dhieec wä bä, kä cuke cuon e nan kä cu ken dan rew cuon thok yier Jor-den.

8 Kä cu E-li-yaa biide kan, kä cue rith, kä cue pi yot, kä cu pi ro daak daär. Cu titi wä kujc eme kä cu tin kon wä kujc in don. Kä cu ken dan rew jiesth koqtdä.

9 Kä min cike wä kujc cu E-li-yaa E-li-cä jiök i, “Thiec mo deë lätkä kä ji mo a /kan yä ni nan kä ji.” Kä cu E-li-cä wee “Lanjä ni ji, a jekä buom yieekädu.”

10 Kä cu E-li-yaa wee, “Ci thiec ni mi bum. Kä ñotde mi wii yä nen nanke yä kä j̄i, ba dun̄du. Kä mi /ci yä bi nen, /ce bia dun̄du.”

11 Kä min wäke kä ruacke, nene cu thurbil maac kene j̄iook maac ken dan̄ r̄ew daak. Kä cu E-li-yaa wä nhial ke ruoth.

12 Kä cu E-li-cä je nen kä cue wiee i, “Guaar, guaar! Thurbieli I-the-rel kene j̄ionkööri!” Kä /kene je nyok ke nen. Kä cue bieynike ret kä r̄ew.

Guäl E-li-cä ke guath E-li-yaa

13 Kä cue bij̄ E-li-yaa min ci p̄een kä je kuany, kä cue r̄o rit̄ cue ben cuoñ thok yieer J̄or-den.

14 Kä cue bij̄ E-li-yaa min ci p̄een kä je kan, kä cue pi yot̄ wee i, “Kuoth Nhial a nikä Kuoth E-li-yaa?” Kä min ce pi yot̄ cuke r̄o daak cu titi wä kuj̄c ε mi kä cu titi wä kuj̄c in doñ. Kä cue j̄ieth.

15 Kä min ci dayömi göökni tin te kä Je-ri-ko je nen lotädien, cuke wee, “Ci yië E-li-yaa je nyuor.” Kä cuke röm ke je, kä cuke r̄o goñ nhamde.

16 Kä cuke je j̄iök i, “Nene, täame te laatku ke ney ti j̄ien dhieec ti buom buom. Ake wä kuäaru gor. Doñ ci yië Kuoth Nhial ε nan nhial kä ce wä yuor wuothni päamni kie r̄ey löli.” Kä cu E-li-cä wee, “/Cuare naath jak.”

17 Kä cuke je com amäni min ce p̄oc, cue wee, “Jak ε ke.” Kä cuke ney ti j̄ien dhieec jak. Cuke je gor ke nin diok kä /kanε jek.

18 Kä cuke lony kä je. Kä cieñe kä Je-ri-ko, kä cue ke j̄iök i, “/Kan ye j̄iök en yöö /cuare wä?”

Nyuthni E-li-cä tin gayke naath

19 Kä cu j̄i wec E-li-cä j̄iök i, “Nene kuäara, wec ε mi te guath mi goaa, cetke mi guici je mi. Duunde yöö j̄iak pike, kä /ci munde ciok.”

20 Kä cue wee, “Nöñe yä tuok mi /kan cam, kä muoce r̄eyde mile.” Kä cua je nöñ je.

21 Kä cue wä r̄ey wan̄ mi lony p̄ike kä cue mile wä yuor th̄in, kä cue wee, “Neme laare Kuoth Nhial i cä pi jak kä gow, thile liaa mi bi r̄o nyok ke ben kie gat mi bi bath th̄in.”

22 Kä cu pi gow amäni wale, nike ruac ee ci E-li-cä je lat.

23 Kä cue j̄ien kä Je-ri-ko cue wä kä Beth-el. Kä min tee dup, cu dhool ti tieni ben raar r̄ey wec, kä cuke je yoñ wäke i, “Wërke lö w̄ic wuock! Wërke lö w̄ic wuock!”

24 Kä cue liec, kä min ce ke nen, cue ke lam ke ciot̄ Kuoth Nhial. Kä cu ñut kuayletni dan̄ r̄ew ben raar r̄ey ruop, kä cuke dhool ti j̄ien ñuaan w̄icde r̄ew cam.

²⁵En wano cue wä pääm Kar-mel, en wini cue loc kä Tha-me-ria.

2 Kuar 3

Ruec Ye-yo-ram

¹Ke wäl bädäk runi ruëc Yo-ca-pat kuäär Juda. Cu Ye-yo-ram gat È-yab a kuäär I-the-rel kä Tha-me-ria. Kä cue ruëc ke run wäl rew.

²Kä cue jïäk lat waan Kuoth Nhial, cän ni min /ce cetke guan, ke yöö ce riäkni kuoth Baal tëë ci guan ke lat däk.

³Kä duunde yöö ce káp ni dueer Ya-ro-baam gat Nεbat tëë ce jak I-the-rel kä duir. /Kenε je päl.

Lär E-li-cä ke juc Mo-ab

⁴Kä tääme kuäär Mo-ab ni Me-ca ε room deet. La kuäär I-the-rel a moce ke rueeth deet ti bathdöori ti kuor, kene miem roomni ti bathdöori ti kuor.

⁵Kä min ci È-yab liw, cu kuäär Mo-ab ni Me-ca ro luoc kuäär I-the-rel.

⁶Kä cu kuäär ni Ye-yo-ram ben raar en guäth emo kä Tha-me-ria, kä cue ji I-the-rel diaal dol.

⁷Kä cue ruac jäk kä Yo-ca-pat kuäär Juda j, “Ci kuäär Mo-ab ro luoc yä. Bane wä nyiëny ke ji Mo-ab?” Kä cu Yo-ca-pat wee “Bä wä. Yan cätdä ke ji, kä neekä ke neeku, kä jiokä ke jioku.”

⁸Kä cue Ye-yo-ram jïök j, “E duor in mith bi wäke kon o?” Kä cue loc j, “Ke duor daar E-dom.”

⁹Ino cu kuäär I-the-rel kene kuäär Juda, ke kuäär E-dom wä keel. Kä min cike ro win ke jal ke nin bärw, cue thil pi ke kuj rem, kene ley tin guorke ke.

¹⁰Kä cu kuäär I-the-rel wee, “Ay! Ci Kuoth Nhial kuar dan diok titi col ke yöö be ke lath tetdä Mo-ab.”

¹¹Kä cu Yo-ca-pat wee, “Thile gök Kuoth Nhial mi tëë wane, mi dëë Kuoth Nhial thiec kä je?” Kä cu raan kor kuar I-the-rel kel ε loc j, “Te E-li-cä gat Capat en wane, mëë la tet E-li-yaa a lak.”

¹²Kä cu Yo-ca-pat wee, “Te riet Kuoth Nhial ke je keel.” Kä cu kuäär I-the-rel ke Yo-ca-pat ke kuäär E-dom wä kä je.

¹³Kä cu E-li-cä kuäär I-the-rel jïök j, “Enu mi dëë lat kä ji? Wër kä gook guur kene gook muor.” Kä cu kuäär I-the-rel ε loc j, “Eey. E Kuoth Nhial col kuar dan diok titi ke yöö be ke lath tetdä Mo-ab.”

14 Kä cu ε-li-cä wee, “Cεtnike ciöt Kuoth Nhial in la Ruey Υoaa in tεk min latdä ikä, dun mi cie kuj Yo-ca-pat kuäär Juda, /cä jī dēē guic, kä thile mi dēē lät kä jī.

15 Kä tääme nöne yä puot thuom.” Kä min ci puot thuom thom puot, cu buom Kuoth Nhial ben kä ε-li-cä.

16 Kä cue wee, “Neme laare Kuoth Nhial jī, ‘Yän bä wan ε ci koote jak kä thiän ke puol pijini.’

17 Ke yöö neme laare Kuoth Nhial, ‘Ci jioam kie nhiaal bi nen, kä duunde yöö en wan eme be thiän ke pi. Kä bia cu maath, keel ke yookun.’

18 Neme ε mi puol wan Kuoth Nhial. Kä be jī Mo-ab lath tetadun bä.

19 Kä bia wij tin buom buom kan, kene wij tin dit. Kä bia jien diaal tin gow jop piny, kä bia wänkien diaal gak, kä bia muon tin gow dir ke dööl.”

20 Mēē ruonde ke runwan, ke guath in la thöpkε ni muc, nene cu pi ben kuj ε-dom, amäni min ci wec thiän ke pi.

21 Kä min ci jī Mo-ab ε lij en yöö ci kuar ben, bike ben nyiēny ke ke, cua ney diaal tin luanke rom Yiooni kä nuetni amäni dit col. Kä cuke ben nhiam.

22 Kä min cike keer ke runwan, kä ci cän lēp, cu jī Mo-ab pi nen cεtke ti deer ti cεtke riem.

23 Kä cuke wee, “Neme ε riem. Luote yöö kuar cike nyiēny kä ro, kä cike ro näk. Kä en tääme lö jī Mo-ab wane pεc!”

24 Kä min cike ben wij jī l-the-rel, cu jī l-the-rel ro jiec, kä cuke nyiēny ke jī Mo-ab, amäni mēē cike ro bar nhiamdien. Kä cuke jī Mo-ab nak ler.

25 Kä cuke wec kan. Kä cu ramö döi yuor mun in goaa amäni min ca kum. Kä cuke wän pijini diaal gak, kä cike jien diaal tin gow jop piny. Kä cu duoth ni dööl kä ro kä Kir-yä-ra-theth, kä cu jī bäari je gol kä cua kan.

26 Kä min ci kuäär Mo-ab ε nen en yöö kor jiake ke je, cue ro moc ney ti tēē mutni ti kur bārow ke yöö dere cooth, ke luot kuar ε-dom. Duunde yöö /ken ken ε luän.

27 Kä cue gatde min diit in dēē ruεc ke guathde kan. Kä cue je thöp ala muc mi wanke wij pany. Kä cua gak mi diit kä jī l-the-rel. Kä cuke ro rit kä je kä cuke loc wijdien.

2 Kuar 4

Luäk ε-li-cä ke ciek jokä mi can

¹Tääme cu ciek raam kel kä dayömi göökni ruac ke ε-li-cä wee i, “Ci cōwdä min la jaṅdu liw. Kä ṅäci je en yöö luth jaṅdu Kuoth Nhial, kä ci guan ṅuäl ben ce gaatkä daṅ rēw ben naṅ ala jaṅke.”

²Kä cu ε-li-cä ciek loc i, “Kä εṅu bä lǟt kä j̄i mō? Läri je yä. εṅu tēē j̄i mō duē̄l?” Kä cu ciek ε loc i, “Yän thile mi tēē yä duē̄l, ε ni yök lieth.”

³Kä cu ε-li-cä je j̄iök i, “Wēr kä j̄i thieekädu diaal wēr thiecke ke cuṅṅk ti lor reydiēn kä ake /ciä ti tot.

⁴Kä wēr gāk ni rō duē̄l yene gaatku, kä pik ken cuṅṅk tōtō diaal. Kä mi wä kel wä thiaṅ lāthni je gekä.”

⁵Kä cu ciek jien kä ε-li-cä kä cue rō wä gāk duē̄l kene gaatke. Cuke je nōṅ cuṅṅk kä cue ke pik.

⁶Kä min ci cuṅṅk thiaṅ cue gatde j̄iök i, “Nōṅni yä cuk mi dōdiēn.” Kä cue je loc i, “Thile cuk mi dōṅ.” Kä cu lieth lönyde cu cuṅṅ.

⁷Kä cu ciek raan Kuoth ben lar lär, kä cu raan Kuoth ε j̄iök i “Wēr kōkni lieth bi ṅuālu ben col, kä bia cu tēk ke duothdiēn yene gaatku.”

ε-li-cä kene ciek Cu-nem

⁸Ke cāṅ kel cu ε-li-cä wä kä Cu-nem kä ciej ciek mi riāṅ riāṅ th̄in. Kä cue ε-li-cä kuṅk m̄ieth kuān. Kä mō ce wä ke duṅṅp ε mō la rō a ritde th̄in, be wä m̄ieth ke kuān.

⁹Kä cu ciek εmō cōwde j̄iök i, “Nene täāme, yän cā ṅac en yöö wut ela bä dupdan ε raan Kuoth mi ley ley.

¹⁰Lātne je kä duel nhial mi ba dhaṅ, kene kōm, ke lembär lath th̄in, mi wēē wä ben kä kōn be cu jac ni je.”

¹¹Ke cāṅ kel cue ben en w̄ini, kä cue wä loṅṅ en duē̄l.

¹²Kä cue läätde ni Ge-yä-dhi j̄iök i, “Cōl ciek Cu-nem.” Kä min ce je cōl, cu ciek ben cuṅṅ nhiamde.

¹³Kä cu ε-li-cä Ge-yä-dhi j̄iök i, “Jiökni ciek εmō en yöö täāme ci riekda keeliw kaṅ kä ney. εṅu mi ba lǟt kä j̄i? Tēē ke mi dēē lat kuäär, kie booth rēm ke kuj̄idu?” Kä cu ciek ε loc i, “Yän ciejä rey neenikä.”

¹⁴Kä cu ε-li-cä wee, “Kä εṅu mi dēē ku le lǟt kä j̄i?” Kä cu Ge-yä-dhi je loc i, “Thile je gat, kä cōwde ce dōṅ.”

¹⁵Kä cu ε-li-cä wee, “Cōle.” Kä min ci Ge-yä-dhi je cōl, cue cuṅṅ thok duē̄l.

¹⁶Kä cu ε-li-cä wee, “Ke guāath mi cētke ne mi wä yow rō rit bi gat rōm.” Kä cu ciek wee, “Eey lö raan Kuoth, kuäärä. /Cu yä kēc kac.”

- 17 Duunde yöö cu ciek ruët, cuε dap ke gat nike guḡaḡh eë ci ε-li-cä je laḡ je.
- 18 Kä meë ci gat piith, cuε wä raar cāḡ kel wee kä guḡan reḡ ḡeëri beel.
- 19 Kä cuε guḡan jiök i, “Wicdä, wicdä!” Cu guḡan läätde jiök i “Kape noḡni je man.”
- 20 Kä min ci läät ε kap noḡe je man, cu gat nyuur buḡḡre amäni buḡk caḡ, kä cuε liw.
- 21 Kä cu man ε wä tḡac nhial duëel ran Kuoth, kä cuε je ḡak thḡn, kä cuε ben raar.
- 22 Kä cuε cḡwde cḡl, kä cuε wee, “Jäk ni ḡä läät keel keḡe muul kel, ke yöö deë mal wä kä raan Kuoth, kä deë wä luny jḡk.”
- 23 Kä cu cḡwde je loc i, “Eḡu wiḡi kä je en wale mo? Kä /cie tēth path kä /cie cāḡ loḡä.” Kä cuε loc i, “Be ro lot.”
- 24 Kä cuε muul rialikä kä cuε läätde jiök i, “Cuac muul. /Cu jäl a määh ε ni mi cä laḡ ji.”
- 25 Kä cuε tēth piny cuε ben kä raan Kuoth pääm Kar-mel Kä min ci raan Kuoth ε nen beëke, cuε läätde ni Ge-ḡä-dhi jiök i, “Nene niimi ε ciek Cu-nem.
- 26 Riḡni ke pēth röme, kä thieε i mali? Kä mal cḡwdu? Kä mal gat?” Kä cu ciek ε loc i, “E mal.”
- 27 Kä min cε ben paḡam kä raan Kuoth, cuε ciöke käp. Kä cu Ge-ḡä-dhi ben beë je ben woc. Duunde yöö cu raan Kuoth wee “Päle kä roa, tēe rikä mi bec kä ci Kuoth Nhial ε tēe kä ḡä, /keḡe je laḡ ḡä.”
- 28 Kä cu ciek wee, “ḡän ci thiec ke gat? Kä /kaḡ ji jiök i cu ḡä kaḡ?”
- 29 Kä cu ε-li-cä Ge-ḡä-dhi jiök i, “Pēthni käni keḡtdä ke ji keel kä wēr. Kä mi wiḡi röm ke raan cu je ner. Kä mi wee teke ram mi neer ji, /cu je loc. Kä läthni keḡtdä nhiam gatdä.”
- 30 Kä cu man gatdä wee, “Cḡtnike ciöt Kuoth Nhial in tēk, ke tēkdu, ḡän ci bi päl.” Kä cu ε-li-cä ro jiec kä cuε guḡḡr.
- 31 Kä cu Ge-ḡä-dhi wä nhiam cuε keḡt laḡh nhiam gatdä, kä cuε thil mi deë tēk nyoth. Kä cuε ro rit röme ke ε-li-cä, kä cuε laḡe i, “/Ken gat keer.”
- 32 Kä min ci ε-li-cä ben duëel, cuε gat nen tḡḡcä dhaḡäde a cε liw.
- 33 Kä cuε wä reε cuε ken daḡ rew ḡak reε, kä cuε Kuoth Nhial pal.
- 34 Kä cuε tḡḡc puḡny gatdä, cuε thokde laḡh thok gatdä, kä cuε tetke laḡh tetnike, kä cuε waḡde laḡh muun in cieḡe thḡn, kä min cε ro rieny puḡnyde, cu puḡny gatdä leeth.

³⁵Kä cu ɛ-li-cä rɔ jɛc cuɛ jaɫ rɛy duëɛl, kä cuɛ rɔ wä nyɔk ke riny puɔnyde. Kä cu gat thɛm nikä bärɔw, kä cuɛ wänke lɛp.

³⁶Kä cuɛ Ge-ɣä-dhi cɔl kä cuɛ jɔk i, “Cɔl ciek Cu-nem.” Kä cuɛ cɔl. Kä min cɛ ben kä jɛ, cuɛ wee, “Naŋ gatdu.”

³⁷Cuɛ ben cuɛ rɔ ben goŋ ciöknike. Kä cuɛ gatde kaŋ kä cuɛ wä raar.

Nyuthni rɛw ti gayke naath

³⁸Kä cu ɛ-li-cä rɔ nyɔk ke ben kä Gil-gal mää te mun ke rääth. Kä mää te dayömi göökni nyuurä nhamde cuɛ läätde jɔk i, “Läthni dhaar mi diit maac. Kä thäli dayömi göökni cuɛy.”

³⁹Kä cu ram kel kä ke wä rɛy kaakni ke yöö be bel wä maat, Kä cuɛ ŋɔar daar jek kä cuɛ deyke maat, kä cuɛ ke ben laɥh rɛy dhar cuɛni, kä kuice ke i ke ŋuni.

⁴⁰Kä cuke naath tieth cuɛy ke yöö bike miith, kä min miithke ke cuɛy, cuke wee, “Raan Kuoth, teke mi ci liw rɛy dhar!” Kä /ken keɛ le cam.

⁴¹Kä cu ɛ-li-cä wee, “Kä nööŋe mieth.” Kä cuɛ jɛ yuɔr rɛy dhar, kä cuɛ wee, “Tiethɛ jɛ naath, ke yöö bike miith.” Kä cuɛ thil lueŋ rɛy dhar.

⁴²Kä cu raan ben kä Baal-ca-li-caa nöŋe raan Kuoth mieth deeni tin nham, jurayni ti jien daŋ rɛw, ke wuɥh beɛl ti yɔɔc. Kä cu ɛ-li-cä wee, “Käm ni jɛ ney tɔtɔ bike jɛ cam.”

⁴³Duunde yöö cu läätde wee, “Bä ku le laɥh nham neeni ti kuɔr idi?” Kä cu ɛ-li-cä jɛ loc i, “Käm ni jɛ naath, bike miith ke yöö ci Kuoth Nhial ɛ lar i, ‘Bike miith kä be teke mi doth.’ ”

⁴⁴Kä cuɛ jɛ laɥh nhamdien. Kä cuke miith, kä cuɛ te mi doth, cɛtnike ruac Kuoth Nhial.

2 Kuar 5

Gɔɔy dhɔpä kä Naa-man

¹Bɔoɥh räm kuar Thi-ri-ya ni Naa-man, ɛ wut mi goaa kä kuääre kä luɥh ke jɛ, ke yöö ci Kuoth Nhial juc kaŋ Thi-ri-ya ke jɛ. Jen ɛ wut koɔr mi bum, duunde yöö tää ke dhɔp.

²Kä cuɛ le teke ji Thi-ri-ya ti ci wä pɛɛc, cua nya mi tot mi läät wä pɛc muun I-the-rɛl. Kä cuɛ ben läɥ ke ciek Naa-man.

³Kä cuɛ kuääre jɔk i, “Mi wii gök in te kä Tha-mɛ-ria gui! Dere ji jak kä goaa ke dhɔp.”

⁴Kä cu Naa-man kuääre wä jɔk i, “Ci nya laɥ in bä muun I-the-rɛl ne mi lat.”

5Kä cu kuäär wee, “Wër en tääme, bä kuäär I-the-rel gɔar waregak.” Kä cue wä naŋe yiow ti bathdɔori ti jien diok, kene daapni ti bathdɔori bækɛl, ke gëreni bieyni daŋ wäl.

6Kä cue kuäär I-the-rel nön waregak min ca gɔr i, “Mi wä waregak ε mi ji wä cop bie ŋac en yöö cä ji jāk kā raan kɔarä ni Naa-man ke yöö bi dhɔpde jak kā gɔaa.”

7Kä min ci kuäär I-the-rel waregak kuɛn, cue biide rɛt kā cue wee, “E yän Kuoth mi dëe raan näk kā dëe raan tek, mo jāk rame mi yä raan ɔ dëe dhɔpde ben jak kā gɔaa? Jen gɔre ni gak kā rɔa.”

8Kä min ci E-li-cä min la raan Kuoth ε liŋ i ci kuäär I-the-rel bieynike rɛt, cue jāk kā raan wee i, “Eŋu rɛtdi bieyniku mo? Jak ni je kā bëe kā yä, ke yöö be ŋac i tëe ke gök kā I-the-rel.”

9Kä cu Naa-man wä ke jiokke kene thurbiselike kā cue wä cuɔŋ thok dhɔaar E-li-cä.

10Kä cu E-li-cä je jāk kā raan jiokke je i, “Wër lak rɔ ni kā bärɔw kā Jɔr-dɛn, kā bi cu gɔaa.”

11Kä cu Naa-man jien a cɛ gaak wee i, “Nene yän ŋacä ni yöö be ben raar kā yä, kā be Kuoth Nhial Kuothde ben pal, kā be tetde ben laŋh guäth butdä kā be dhɔpdä cu jak kā gɔaa.

12Kä /ci gɔw ni Ä-ba-naa kene Par-par yier Da-math-keth pikien kā pi yiëri I-the-rel diaal? /Cä dëe lak thɪn kā dëe gɔaa?” Inɔ cue rɔ rit cue wä ke gak.

13Kä cu läatde ben kā je kā cue jiök i, “Guadin, mi ci gök ji jiök i lätni ti dit. /Cike dëe lat inu? Kä dëe kule jiäak ni ŋu kā yöö cɛ ji jiök i, ‘Wër lak rɔ bi gɔaa?’ ”

14Kä cue wä cue rɔ wä buɔny ni kā bärɔw kā Jɔr-dɛn, cɛtnike ruac ran Kuoth. Kä cu puɔnyde gɔaa a be cɛtnike puɔny gatdä mi tot.

15Kä cue lunny kā raan Kuoth, kene ji jalɛ diaal. Kä cue ben cuɔŋ nhiamde, kā cue wee, “Nene yän ŋacä je en yöö thile Kuoth wij muɔɔn keeliw ε ni Kuoth I-the-rel. Ke kujc emɔ tääme nhok mucdä.”

16Kä cu E-li-cä je loc i, “Cɛtke ciöt Kuoth Nhial in tɛk min latdä ikä, yän thile mi bä kan.” Kä cu Naa-man je kok, dunde yöö cue lok.

17Kä cu Naa-man wee, “Kä mi /ciɛ bi nhok, kā moc yä ke tup mi dëe muɔli rɛw ε kap. Ke yöö thile Kuoth mi bä thöp muc ε ni Kuoth Nhial kā rɔa.

18Kä a Kuoth Nhial päl yä ikä ke kujc kā neme. Mi wä kuäärä wä duëel Ri-mon min wee je pal kā cɛ rɔ thɪŋ ke wuɔwdä, bä pal bä, kā mi waa wä pal duëel Ri-mon, a Kuoth Nhial yä päl ikä thɪn.”

19Kä cu E-li-cä je jiök i, “Wër ke mal.” Min ci Naa-man jien kā je ke pek mi ciɛk,

20 Cu Ge-γä-dhi läät raan Kuoth wee, “Nene ci kuäärä Naa-man raan Thi-ri-ya pal wä a/kene min ce nöön nhok tetkäde. Cɛtnike ciöt Kuoth Nhial γän bä riŋ kōre, kä bä duɔɔr wä kan kä je.”

21 Kä cue Naa-man guɔɔr. Kä min ci Naa-man raan nen riŋe kōre, cue käny piny rey thurbieele cue ben röm ke je, kä cue wee, “E mal?”

22 Kä cu Ge-γä-dhi wee, “E mal. Ci kuäär γä jak i, ‘Ci ney daŋ rew pay cop en täame gaat göökni wic päamni E-pa-rim. Mocke ke ciik tin boor ti bathdōori diɔk, ke guɔl bieyni daŋ rew ti gow.’ ”

23 Kä cu Naa-man wee, “Nhok ciik tin boor ti bathdōori bākel.” Cue je kok, kä cue bathdōori bākel cikā min bor gak rey thandukni daŋ rew, keel ke guɔl bieyni daŋ rew, kä cue ke kam laatkē daŋ rew. Kä cuke ke kap nhiam Ge-γä-dhi.

24 Kä min ce ben paam, cue ke kan tetnikien, kä cue ke lath duëel. Kä cue naath jak kä wä, kä cuke wä.

25 Kä cu Ge-γä-dhi wä nyuur nhiam kuare, kä cu kuäre je thiec i, “Kä tji nikä Ge-γä-dhi?” Kä cue loc i, “Thile guath mi ci läätdu wä thīn.”

26 Kä duunde γöö cu E-li-cä je jiök i, “E jin i /kane wä keel ke yiëë min ci Naa-man ro rit thurbieele min romē ke ji? E guath mi dëë nhok yiow kene bieyni, kie lieth kie det kene γok, kie laät?”

27 Ke kujc emo bi dhop Naa-man ben kä ji, yene kuayku amāni cāŋ kel.” Kä cue jien nhiamde a ce buay e pak cɛtnike kēn.

2 Kuar 6

Thoar jioɔ

1 Kä täame cu gaat göökni E-li-cä jiök i, “Nene guath e cieŋ ney thīn e ce kuëë elon ke ney.

2 Jak ni ney kä wä kä Jor-dēn bakō wä jop ke jien, kä bakō kon wä lät kä guath mi banē cieŋ thīn en wīni.” Kä cue loc i, “Wiaa.”

3 Kä cu ram kel kä ke wee, “Bēr keel ke jaan̄ku.” Kä cue loc i, “Bä wä.”

4 Kä cue wä keel ke ke. Kä min cike cop kä Jor-dēn cuke jop ke jien.

5 Kä min e ram kel i jope jiath cu jioɔde doth yieer. Kä cue wiee i, “Aγ kuäärä! E jioɔ mi liemä ni je.”

6 Kä cu raan Kuoth wee, “Kä ce pen ni kä?” Kä min ce nyuoth guath. Cue keet nok, kä cue je yuor yieer, kä cu jioɔ thōar.

7 Kä cue wee, “Kāni je.” Kä cue je kan.

E-li-cä kene ji Thi-ri-ya

- ⁸Tääme kuäär Thi-ri-ya tëë koor ke l-the-rel, cue ruac ke ji kore wee i, “Yän bä wecdä puat wane mi kä be cua wecdä.”
- ⁹Duunde yöö cu raan Kuoth ruac jak kä kuäär l-the-rel wee i, “Tit ro cu guath emo bal, ke yöo kuäär Thi-ri-ya wee en wini.”
- ¹⁰Kä cu kuäär l-the-rel naath jak kä guath in ca lar je e raan Kuoth. Kä la e-li-cä a ruac ke kuäär, kä la guath emo a ganke guathni diaal.
- ¹¹Kä cu wic kuar Thi-ri-ya nyuon elon ke kuj kä nomo. Kä cue ji kore col kä cue ke jiook i, “Dëe yen ya nyuoth ram o la raan kuar l-the-rel o?”
- ¹²Kä cu raan kore kel wee, “Thile raan kä ney kuäärä. Duunde yöo e e-li-cä gök in te kä l-the-rel, e jen lar kuäär l-the-rel ruac eë latdi ni wii dhanä duëlu mo.”
- ¹³Kä cue wee, “Wër guice jen a nikä, bä naath ben jak ba wä käp.” Kä cua luoc je i, “Jen a kä Do-than.”
- ¹⁴Cue jiook kene thurbieli ke rem mi diit jak kä en wini. Cuke ben ke wäär cua wec ben gol.
- ¹⁵Kä min ci läät ran Kuoth keer ke runwan cue ben raar, kä nene rem mi teke jiook kene thurbieli ti ca wec gol. Kä cue wee, “Ay kuäärä enu mi bane lat?”
- ¹⁶Kä cu e-li-cä wee, “/Cu dual ke yöo ney ti te keel ke kon ti nuan ni ken kä ney tin te keel ke ke.”
- ¹⁷Kä cue pal wee i, “Ay Kuoth Nhial, lanjä ni ji, lep wänke ke yöo be nen.” Kä cu Kuoth Nhial wän njetdä lep, kä cue guic. Kä nene wuoth pääm cike thiaaj ke jiook kene thurbieli maac ca e-li-cä gol.
- ¹⁸Kä min ci ji Thi-ri-ya ben nyieenyke ke je. Cu e-li-cä Kuoth Nhial pal wee i, “Jak ni ney titi kä cor lanjä ni ji.” Kä cue ke jak kä cor cetnike pal e-li-cä.
- ¹⁹Kä cu e-li-cä ke jiook i, “Ne mi /cie jen duor, kä neme /cie jen wec. Guore ya, bä ye non ram in goor yene.” Kä cue ke nan kä Tha-me-ria.
- ²⁰Kä nie min cike coth kä Tha-me-ria cu e-li-cä pal i, “Ay, Kuoth Nhial lep wän neni titi, ake guic.” Kä cu Kuoth Nhial wänkien lep, kä cuke guic. Min cike guic, cua ro jek däär Tha-me-ria.
- ²¹Kä cu kuäär l-the-rel e-li-cä jiook i, “Guadin yan bäke näk?”
- ²²Kä cue loc i, “/Cuke näk. E deri ney ti ci pec mut ku näk? Mocke mjeth kene pi bika loc kä kuärien.”
- ²³Kä cue ke lat kä mjeth mi diit. Kä min cike mih kä cike maath. Cue ke jak kä wä, kä cuke wä kä kuärien. Kä /ken ji Thi-ri-ya ro nyok ke pec mun l-the-rel.

E-li-cä kene gol Tha-me-ria

24 Kε kɔr kǎ mɔmɔ cu Ben-a-dad kuäär Thi-ri-ya rɛmde mat kɛɛliw cue Tha-mɛ-ria wǎ gol.

25 Kǎ te buoth mi dij̄it kǎ Tha-mɛ-ria mǐēē gol kɛn ε, amāni mǐēē cue ɲɔɔaɲ cua w̄ic muɔl kɔak nike yiɔw ti jien bǎdǎk, kǎ kɔake ɲuaan ɲuaani kǎ juāt guukǎ ke yiɔw dhieec.

26 Kǎ min jǎl kuäär l-the-rɛl ke w̄ic p̄any wec, cu ciek ε jiök j̄, “Luäk yǎ lö kuäärǎ ni kuäär!”

27 Kǎ cue wee, “Mi /ci Kuoth Nhial j̄ luäk, dǐēē j̄ ku lɛ luäk ke ɲu? Wǎākǎ j̄ ke bɛl kie ε kɔaɲ?”

28 Kǎ cu kuäär jɛ thiec j̄, “Riekdu ɛɲu?” Kǎ cue loc j̄, “Ci ciek ε mi yǎ jiök j̄, ‘Dun gatdu, banɛ cam ɛn walɛ, banɛ gatdǎ lɛ cam iruun.’”

29 Inɔ cuākɔ gatdǎ thal, kǎ cuākɔ cam. Kε bakde cua jɛ laɲ jɛ, ‘Dun gatdu banɛ cam.’ Duunde yōō cɛ gatde tǔt̄.”

30 Kǎ min ci kuäär ruac ciök liɲ cue biide rɛt (kǎ jɛn wee ke w̄ic p̄any. Kǎ cu naath liɛc, kǎ cua nɛn ciɛɲɛ bīi cuaalǎ ke piny bieynikɛ).

31 Kǎ cue wee, “Dǐēē Kuoth yǎ nǎk mi dǐēē w̄ic ɛ-li-cǎ gat Ca-pat ɲot wiide ɛn walɛ.”

32 ɛ-li-cǎ te nyuurǎ dhɔrɛ kɛnɛ dij̄it. Kǎ cu kuäär raan jak, kǎ a /kɛnɛ ni cop cu ɛ-li-cǎ dij̄it jiök j̄, “/Ken yɛnɛ nɛn, nǎāk nath ε mi cɛ ram mi bi yǎ ben nǎk jak? Kǎ nǐnɛ jɛ mi wǎ jǎāk wǎ ben gǎkɛ thiik, kǎ rɔamɛ jɛ gǎākǎ. Kǎ /ciɛ jɔw ciökni kuɔrɛ te kɔɔrɛ mɔ?”

33 Kǎ min ɲotde ke ruac ke kɛ, cu jaak ben kǎ jɛ kǎ cu Kuäär wee, “Kɛn rik t̄ij̄i bǎkɛ kǎ Kuoth Nhial! Kue la ɲu bǎ lɛ lip Kuoth Nhial ɔ?”

2 Kuɔr 7

1 Duunde yōō cu ɛ-li-cǎ wee, “Ruac Kuoth Nhial ɛn. Ci Kuoth Nhial wee j̄ run ke guath mi cɛtkɛ nɛ ba tuɔk mieth mi gɔaa kɛnɛ took daɲ rɛw kǎ bɛl kɔk ke rial kɛl kǎ Tha-mɛ-ria.”

2 Kǎ cu raan kɔar kuɔr in ci kuäär tetkɛ cak ke jɛ raan Kuoth jiök j̄, “A cǎɲ bi Kuoth Nhial puɔnyde wernyini laɲ puɔrǎ, bɛ tuɔk ɛn nɔmɔ?” Kǎ cu ɛ-li-cǎ wee, “Biɛ nɛn ke nyinku, duunde yōō /ci bi mīth thiɲ.”

Jien rɛm Thi-ri-ya

3 Kǎ tǎāmɛ tǐēē ke wutni daɲ ɲuaan ti tekɛ dhɔp tekɛ thok rǐēēk. Kǎ cu ram ɔ ruac ke ram ɔ j̄, “ɛɲu nyuurkɔn ɔ ɛn wǎnɛ mǎni mi canɛ liw?”

⁴Kä mi wä kōn wee, ‘Wane w̄ic, te buoth th̄in,’ bane l̄iw en w̄ini. Kä mi bane nyuur en wane bane l̄iw b̄ä. Täame bia wane w̄ic j̄i Thi-ri-ya. Mi wa kōn päl bane t̄ek, kä mi wa kōn näk bane cu l̄iw.”

⁵M̄irä cuke wä w̄ic j̄i Thi-ri-ya. Kä min cike cop peek wec, nene, thile ram mi te th̄in.

⁶Ke yōö ci Kuoth Nhial rem Thi-ri-ya jak kä lienke jow j̄iookni, kene thurbieeli, ke rem mi diit. Kä cu ramo ruac ke ramo i, “Nene je kuäär l-the-rel ce kōn kōk kuar yēth kene kuar l-jēp ke yōö bike ben nyieeny ke kōn.”

⁷Kä cuke rō bar m̄irä banyke kemenikien piny, ke j̄iookien, kene muqli cuke wec bany piny cetnike taade, cuke leny ni tekdien.

⁸Kä min ci j̄i dhōpni ben peek wec, cuke coth rey Kemekä, cuke m̄ith kä cuke math kä cuke daap, kene ciek in bor, ke bieyni kan kä cuke ke wä t̄ow. Kä cuke lony jok, cuke coth Kemekä mi dōj, kä cuke ḥak nan th̄in b̄ä, kä cuke ke wä t̄ow.

⁹Kä cu ramo ruac ke ramo i, “/Cane lät ni cuōj. En cāj eme ε cāj thukni ti gow. Mi wä kōn wä liep amāni runwan, bi risk ben kä kōn. En täame wane bane je wä lar j̄i dhōaar kuar.”

¹⁰Kä cuke ben cua yieen thiek wec col, kä cuke je j̄iök i, “Bä ney w̄ic j̄i Thi-ri-ya, kä nene, thile ram mi nēnke kie lienke en w̄ini, te ni j̄iook yieenä kene muqli, kä Kemeni ε jen taadien.”

¹¹Kä cu yieen thiek ε lat kä cua lar j̄i dhōaar kuar.

¹²Kä cu kuäär rō j̄iec ke wäär, kä cue j̄i kōare j̄iök i, “Yän b̄ä ye lat min cāp j̄i Thi-ri-ya je kōn. D̄ac kene en yōö näk buoth kōn. Ke kuic emō cike jien w̄ic, ca rō wä t̄ēē rey dōaar caar ken ε i, ‘Mi wäke ben raar w̄ic bane ke cu k̄ap a t̄ek bane cu wä w̄ic.’ ”

¹³Kä cu raan kōare kel wee, “E thaaj nath kanke j̄iook dan dhieec tin ci duoth w̄ic. Ken duoth nēni ti ci duoth ti cetke nike j̄i l-the-rel diaal t̄ēē ci l̄iw. Jakne naath ba wä guic.”

¹⁴Kä cuke wutni dan rew kuany, kä cu kuäär ke jak kä kōor rem j̄i Thi-ri-ya wee i, “Wiaa guce je.”

¹⁵Kä cuke wä kōorien nikä J̄or-dēn. Kä nene duōp keeliw cuke je jek a ce thiāaj ke bieyni kene kuak tin ca yäk ε j̄i Thi-ri-ya min pēth ke. Kä cuke lony jok cua ben lar kuäär.

¹⁶Kä cu naath wä raar, cua wec j̄i Thi-ri-ya wä pec. Kä cua tuok m̄ieth in goaa kōak ke rial kel kene took beel dan rew, cetnike ruac Kuoth Nhial.

¹⁷Kä tääme cu kuäär raan koare meë ce tetke cak ke je kuany ala yieen thock rëëk. Kä cua doany ε naath thok rëëk, kä cue lijw, cętnike meë ca lar ε raan Kuoth meë ci kuäär ben kä je.

¹⁸Cue tuok cętnike meë ci raan Kuoth kuäär jïök j, “Ke guath mi cętkę ne iruun, ba tuok mįeth mi goaa kene took beel daŋ rew kək ke rial kel thok rëëk kä Thame-ria.”

¹⁹Kä cu raan koar kuar ε loc j, “Cāŋ ε jęn Kuoth Nhial puonyde ci wernyini lať o puorā, neme dere tuok?” Kä cue wee “Bie nen nike nyinku, duunde yöö /ci bi mįth thįn.”

²⁰Ino ce tuock kä je, ke yöö ca doany ε naath thok rëëk wec, kä cue lijw.

2 Kuar 8

Luc ciek Cu-nem munde

¹Tääme cu ε-li-cā ciek eë ce gatde tek jïök j, “Jiec ro kä wiaa yene cowdu, wiaa guath o dęre wā thįno. Ke yöö ci Kuoth Nhial buoth lar, be te wįc ke run bārōw.”

²Kä cu ciek ro jiec, cue lať cętnike ruac ran Kuoth. Kä cue wā kene jį dhooare, cue wā cieŋ mun jį Pi-li-thet ke run bārōw.

³Kä ke kor runi daŋ bārōw. Cu ciek lony jok muun jį Pi-li-thet, cue wā nhiam kuar ke kuj dhooare kene munde.

⁴Kä tääme ruac kuäär ke läät ran Kuoth ni Ge-yä-dhi wee j “Lät ni yā tin buom buom diaal tēe ci ε-li-cā ke lať.”

⁵Kä min lätdę kuäär yöö ci ε-li-cā raan jiec lįth, nene, cu ciek eë ca gatde tek ben kä kuäär ke kuj dhooare kene munde. Kä cu Ge-yä-dhi wee, “Kuäärā jęn en, en ciek kene gatde meë ci ε-li-cā je jak kä tęk.”

⁶Kä min ci kuäär ciek thiec, cue lať je. Kä cu kuäär raan koare jïök j, “Luc ni je nyinke diaal, amāni tēe diaal tēe ci ciek muun nike cāŋ eë jįen ke je muun amāni wale.”

Kuäär Thi-ri-ya ni Yä-dha-el

⁷Tääme cu ε-li-cā ben kä Da-math-keth. Kä Ben-a-dad kuäär Thi-ri-ya tēe ke juey. Kä min ca lať je j, “Ci raan Kuoth ben en wāne.”

⁸Cu kuäär Yä-dha-el jïök j, “Naŋ muc ke jį keel, kä wēr jekni ke raan Kuoth, kä a je thieec Kuoth Nhial j, ‘Yān bā ro jiec ke jęn juey ε mi?’ ”

⁹Kä cu Yä-dha-el wā jęk ke je, kä cue muc naŋ keel ke je ŋoak diaal tin gow kä Da-math-keth ti kapke ε thęaręęali ti jįen ŋuaan. Kä min ce ben nyuur nhiam ε-li-cā cue wee, “Ci gatdu ni Ben-a-dad kuäär Thi-ri-ya yā jāk kä jį j, ‘Yān bā ro jiec kä juey emę?’ ”

10 Kä cu Ɛ-li-cä je j̄iök i, “W̄er j̄iök ni je i, ‘Bi r̄o j̄iec.’ Duunde ȳöo ci Kuoth Nhial Ɛ nyuṓth ȳä en ȳöo be liw.”

11 Kä cu Ɛ-li-cä je d̄iel guic amäni min ci Ȳä-dha-el p̄oc. Kä cu Ɛ-li-cä wiee.

12 Kä cu Ȳä-dha-el Ɛ thiec i, “Ɛṅu wiee i m̄o kuäärä?” Kä cu Ɛ loc i, “Ke ȳöo ṅacä min j̄iääk in bi lät kä j̄i l-the-rel. Bi w̄iikien tin buṓm buṓm cuṓth, kä bi ṅuētnikien näk ke mut, kä bi nyin tietnikien thum, kä bi ruētnikien ret kä piny.”

13 Kä cu Ȳä-dha-el wee, “Kä d̄eē luṅ mi l̄atdä mi c̄etke n̄o d̄iit ṓ jek nikä, kä Ɛ ȳän ram mi j̄iök?” Kä cu Ɛ-li-cä je loc i “Ci Kuoth Nhial Ɛ nyuṓth ȳä en ȳöo biä kuäär kä Thi-ri-ya.”

14 Kä cu Ɛ j̄ien kä Ɛ-li-cä, kä cu Ɛ ben kä cu kuäärē je thiec i, “Ɛṅu ci Ɛ-li-cä je l̄ar j̄i m̄o?” Kä cu Ɛ loc i, “C̄e ȳä j̄iök i bi r̄o j̄iec.”

15 Duunde ȳöo m̄eē ruṓnde cu Ɛ p̄at̄an k̄an kä cu Ɛ cuṓth rey piini, kä cu Ɛ je kum thok kuṅ amäni m̄eē c̄e liw. Kä cu Ɛ cuṓ kuäär ke guaṓthde.

Kuäär Juda ni Ȳe-yo-ram

(2 Kuēn 21:1-20)

16 Ke dhieec runi ruc Yo-ram gat Ɛ-yab kuäär l-the-rel, cu Ȳe-yo-ram gat Yo-ca-pat a kuäär kä Juda.

17 Kä m̄eē tookē kuäär t̄eē ke run ti j̄ien d̄iṓk w̄icde rew, kä cu Ɛ ruc ke run b̄ädäk kä J̄e-ru-tha-l̄em.

18 Kä cu Ɛ guṓr ni duṓṓp kuṅ thuk duēli kuc caam, c̄etnike m̄eē ca l̄at dh̄or Ɛ-yab, ke ȳöo c̄e nya Ɛ-yab kuēn. Kä cu Ɛ l̄at ni j̄iäk nhiam Kuoth Nhial.

19 Kä cu Kuoth Nhial ṅot /ken nhiam Juda d̄äk ke kuj̄ j̄än̄ädē ni Dee-bid, ke ȳöo c̄e l̄ar ȳöo bi kuayke a ruēc amäni c̄än̄ kel.

20 Kä m̄eē Ȳe-yo-ram, cu Ɛ-d̄om kac raar kä ruc Juda, kä c̄uke r̄o kuēny kuäär̄ien.

21 Kä cu Ȳe-yo-ram leni w̄ä kä Dha-yir ke thurbieelike diaal. Kä cu j̄i Ɛ-d̄om je ḡol Ɛ, ke w̄äär, cu Ɛ r̄o j̄iec ke ne bööth thurbieelike, c̄uke j̄i Ɛ-d̄om näk, kä cu r̄emde r̄o bar dh̄or̄ikien.

22 Kä cu Ɛ kac j̄i Ɛ-d̄om raar kä ruc Juda amäni wale. Kä cu Lib-na r̄o r̄it b̄ä ken cuṓ guaṓth Ɛ m̄o.

23 Kä cua duṓth lät̄ni Ȳe-yo-ram ḡṓar rey buṓk kuēēni j̄en kuṅri Juda.

24 Kä cu Ȳe-yo-ram liw, kä cua je kony keel ke guṅni d̄äärwec guṅni ni Dee-bid. Kä cu gatde ni Ä-yēdh-yaa ruc ke guaṓthde.

Kuäär Juda ni Ä-yēdh-yaa

(2 Kuēn 22:1-6)

²⁵Κε wäl rɛw runi ruɛc Yo-ram gat Ǽ-ɣab kuäär thuk duëli kuc caam, cu Ä-ɣëdh-yaa gat Yɛ-ɣo-ram a kuäär kä Juda.

²⁶Mëë tokɛ kuäär tää ke run ti jien dɔŋ rɛw wɪcɔɔ rɛw, kä cuɛ ruɛc ke ruɔn kɛl kä Jɛ-ru-tha-lɛm. Kä cɔalkɛ man ɪ Ä-thɛl-yaa. ɛ nya nya ɔmri kuäär l-thɛ-rɛl.

²⁷Kä cuɛ guɔɔr ni duɔɔp dhɔaar Ǽ-ɣab, kä cuɛ lat ni jiäk nhiam Kuoth Nhial, cɛtkɛ mëë ca lat ɛ dhɔr Ǽ-ɣab. Ke ɣöö ɛ cɔ nyal dhɔr Ǽ-ɣab.

²⁸Kä cukɛ wä kɛɛl kɛnɛ ke ɣöö bike wä nyiëny ke ɣä-dha-el kuäär Thi-ri-ya kä Ra-moth-gil-yad. Kä cu ɟi Thi-ri-ya Yo-ram moc ke buɔt.

²⁹Kä cu kuäär ni Yo-ram loc kä Yidh-rɛɛl ke ɣöö bi buɔt in ca kam jɛ ɛ ɟi Thi-ri-ya kä Rama. Mëë nyiënykɛ ke ɣä-dha-el kuäär Thi-ri-ya wä ɣɔaa thɪn. Kä cu Ä-ɣëdh-yaa gat Yɛ-ɣo-ram kuäär Juda wä wëë Yo-ram gat Ǽ-ɣab wä guɪl ke buɔtɔɔ kä Yidh-rɛɛl.

2 Kuɔr 9

Kueny Yeyu ala kuäär l-thɛ-rɛl

¹Kä cu gök ni ɛ-li-cä ram kɛl cɔl kä gaat göökni kä cuɛ jiök ɪ, “Yieni biɟu lɛdu, käni ɣök liɛth ke ɟi kɛɛl, kä wër kä Ra-moth-gil-yad.

²Kä mi wɪj wä cop, ɣɔr Yeyu gat Yo-ca-pat gat Nim-ci. Cɔɛ rɛy nɛnɪkɛ kä wiaa duëɛl in te nhial rɛci.

³Kä wocni liɛth wɪɟɛ, kä wër ɪ, ‘Ci Kuoth Nhial ɛ lar ɪ biɟ yɪr ala kuäär ka l-thɛ-rɛl.’ Kä lɛp thɪɟk kä rɪŋni ke pɛth /cu gal.”

⁴Kä cu gök ɲuëtdä wä kä Ra-moth-gil-yad.

⁵Kä min cɛ cop, cuɛ bööth rɛm jek duɔlkɛ. Kä cuɛ wee “Tɔɔkɛ ruac mi latdä ɟi, lö bööth.” Kä cu Yeyu ɛ loc ɪ, “ɛŋa kä kɔ?” Kä cuɛ loc ɪ, “ɛ ɟin lö bööth.”

⁶Kä cuɛ rɔ jɪɛc kä cuɛ wä duëɛl. Kä cu ɲuët liɛth wuɔc wɪɟɛ kä jiɔkɛ jɛ ɪ, “Laar Kuoth Nhial Kuoth l-thɛ-rɛl ɛ ɪ bä ɟi yɪr ala kuäär nɛni Kuoth Nhial kä l-thɛ-rɛl.

⁷Kä bi dhɔr Ǽ-ɣab kuäärü däk, ke ɣöö bä rɪɛm göökni kä, kɛnɛ nɛkã diaal tää ca näk ɛ l-dhɛ-bɛl col.

⁸Ke ɣöö bi dhɔr Ǽ-ɣab thuɔm kɛɛliw. Kä bä tut diaal tin ca dap dhɔr Ǽ-ɣab woc kä l-thɛ-rɛl.

⁹Kä bä dhɔrɛ jak kä cɛtkɛ dhɔr Ya-rɔ-baam gat Nɛ-bat, kɛnɛ dhɔr Bëca gat Ä-ɣi-yaa.

¹⁰Kä bi jiɔk rɪŋ l-dhɛ-bɛl cam rɛy ciɛŋ Yidh-rɛɛl, kä thile ram mi bi jɛ kony.” Kä cuɛ thɪɟk lɛp kä cuɛ rɔ bar.

11Kä min ci Yeyu ben kä j̄i k̄oar kūarɛ, cua je j̄iök j̄, “ɛ mal? ɛɲu ci ram ɛmɔ ben kä j̄i mɔ?” Kä cue ke loc j̄, “D̄äc yen en ram ɛmɔ kene ruacde.”

12Kä cuke wee, “Nɔmɔ /ciɛ thuɔk. Lär j̄ je ney en täämɛ.” Kä cue wee, “Cɛ neme kene neme lat ɣä, wee j̄, ‘Ci Kuoth Nhial ɛ lar j̄ ɣän ȳieerä j̄ ala kuäär kä l-the-rel.’ ”

13Kä ke p̄eth cu ramɔ b̄j̄ide kan kä cuke ke pap dup. Kä cuke kaan̄ Koth, kä cuke köök j̄, “Kuäär ni Yeyu.”

Näk kūar l-the-rel ni Yo-ram

14Kä cu Yeyu gat Yo-ca-pat gat Nim-ci Yo-ram cap mi j̄iäk. (Kä täämɛ Yo-ram kene j̄i l-the-rel diaal gan̄ke Ra-moth-gil-yad ke ɣä-dha-el kuäär Thi-ri-ya.

15Kä kuäär ni Yo-ram ce loc kä Yidh-r̄eel ke ɣöö bi buɔtde meë ca kam je ɛ j̄i Thi-ri-ya meë nyiënyɛ ke ɣä-dha-el kuäär Thi-ri-ya wä goaa th̄in̄.) Kä cu Yeyu wee, “Kä mi ɛ j̄en çarun en nɔmɔ, a thil ram kac raar w̄ic, a be thok wä lat kä Yidh-r̄eel.”

16Kä cu Yeyu thurbile kot kä cue wä kä Yidh-r̄eel, ke ɣöö te Yo-ram en w̄ini kä ci kuäär Juda ni Ä-ɣëdh-yaa Yo-ram ben gūil.

17Kä min te ram in guic duɔɔp cun̄ä w̄ii j̄iön̄ kä Yidh-r̄eel, cue rem Yeyu nen b̄äke, cue wee, “Rem a b̄ëë ni.” Kä cu Yo-ram wee, “Jäkni j̄iön̄koor a je wä röm ke ke kä a je wee j̄, ‘ɛ mal?’ ”

18Kä cu gūan j̄iöök wä röm ke je, kä cue wee, “ɛ kuäär j̄, ‘ɛ mal?’ ” Kä cu Yeyu ɛ loc j̄, “ɛ mal mi bi lät ni ɲu? Mat ni rɔ jökä.” Kä cu gūic wee, “Ci ram in ca jak cop kä ke, kä /ce ni luny jök.”

19Kä cue gūan j̄iöök mi d̄on̄ jäk kä ke, kä cue wee, “ɛ kuäär j̄, ‘ɛ mal?’ ” Kä cu Yeyu ɛ loc j̄, “ɛ mal mi bi lät ni ɲu? B̄er matni rɔ jökä.”

20Kä cu gūic ɛ nyok ke lat j̄, “Cɛ ke cop, duunde ɣöö /ce ni luny jök. Kä çet jal̄e ke jal̄ Yeyu gat Nim-ci. Ke ɣöö jal̄e çetke ram mi ci yon̄.”

21Kä cu Yo-ram wee, “Rial̄e thurbilä j̄ kä.” Kä cuke je rialikä. Kä cu Yo-ram kuäär l-the-rel kene Ä-ɣëdh-yaa kuäär Juda t̄eth raar, te ramɔ thurbieel̄e kä cuke wä kä Yeyu, cuke röm ke je muun Na-both raan Yidh-r̄eel.

22Kä min ci Yo-ram Yeyu nen cue wee, “ɛ mal Yeyu?” Kä cue loc j̄, “Dera mal ɲukä, min ɲot p̄eth muor ni l-dhe-bel kene pal guäynike ke ɲuan?”

23Kä cu Yo-ram rɔ rit bare rɔ, kä j̄iöke Ä-ɣëdh-yaa j̄, “ɛ cap Ä-ɣëdh-yaa!”

24Kä cu Yeyu b̄äare kan, kä cue Yo-ram b̄ar ni kam k̄äkjierke, kä cue wä pal nike locde, kä cue t̄eth r̄ey thurbieel̄e.

25 Kä cu Yeyu Bid-kar geer thurbieele jïök i, “Käni riñde wër yor ni je rey kakä Na-both raan Yidh-ræel. Kä tim nuṭt ëë ci Kuoth Nhial ε lar ke kuṭde, mëë te kən kər guṇ ni Ë-ḡab ke thurbieeli kən.

26 Ke thuṭk ḡän cä näk ëë näke Na-both kene gatde nen cänj ëë. Ci Kuoth Nhial ε lar i, ‘ḡän bā jī jak kä coli je en muun emε.’ Ke kuṭc emo täame nañ riñde wër yori je muun emo, ceṭnike ruac Kuoth Nhial.”

Näk kuṭr Juda ni Ä-ḡëdh-yaa

27 Kä min ci Ä-ḡëdh-yaa kuäär Juda nomo nen, cue ro bar dup Beth-ḡë-gan. Kä cu Yeyu je guṭṭr, kä cue wee, “Näke je bā.” Kä cuke je moc buṭt rey thurbieele dup Gur min thieek ke Yib-le-am. Kä cue ro bar kä Me-gi-do kä cue wä liw thīn.

28 Kä cu raan koare je nañ kä Je-ru-tha-lēm ke thurbil, kä cue je wä kony kṭkde keel kene guṇi däärwec Dee-bid.

29 Kä cu Ä-ḡëdh-yaa a kuäär kä Juda ke wäl kel runi ruc Yo-ram gat Ë-ḡab.

Näk kuṭr ciek ni I-dhe-bel

30 Kä min ci Yeyu ben kä Yidh-ræel, cu I-dhe-bel ε liñ. Cue wañde bil kä cue miemke laṭ, kä cue guic ke wernyin.

31 Kä min wä Yeyu rεc cue cōl i, “Biike mal inu lö raan Dhim-ri mi nääk kuṭre?”

32 Kä cue liec guice wernyin, kä cue wee, “Ena mi te kuṭdä? Ena?” Ney dañ rεw kie ney dañ diṭk, kä cu gaṇj duëel kuṭr je guεc piny.

33 Kä cue wee, “Yuṭre je piny.” Kä cua je yuṭr piny. Kä cu thaṇj riemde päny kith kene jiook, kä cuke je dṭany.

34 Kä cu Yeyu wä miṭh kä cue maath. Kä cue wee, “Guεε jen ciek ε ca lam o, wiaa kuṭnyε je. Ke ḡöo ε nya kuṭr.”

35 Kä min cike wä wa je kony, cua wä jek ni pööre kene paṭt ciöknike ke paṭt tetnike.

36 Kä min cike lony jök, cua ben lar Yeyu, kä cue wee, “Nomo ε ruac Kuoth Nhial, mëë ce lat ke jañde ni ε-li-cä raan Tic-bat i ‘Rey ciēñ Yidh-ræel bi jiook riñ I-dhe-bel cam.

37 Kä bi riñ I-dhe-bel ceṭke diṭr rey ciēñ Yidh-ræel. Kä be thil ram mi bie lar i neme ε I-dhe-bel.’ ”

2 Kuṭr 10

Näk Yeyu ke jī dhṭaar Ë-ḡab

1 Täame te Ë-ḡab ke gaat ti jien bārōw kä Tha-mε-ria. Kä cu Yeyu waregakni gṭṭr, kä cue ke jāk kä Tha-mε-ria jäke ke kä Yidh-ræel, kene bööth, ke gaṇj gan Ë-ḡab, wee i,

²“Nie mo bia waregakni t̄iti jeko, min taye keel ke gaat kuarun ka taye ke thurbielikun, ke w̄i ti buom buom, ke mac,

³kuanye ram in goaa ni jen ka gaat kuarun, ka lath̄e je guath̄ guan. Ka nyieenȳe ke dh̄or kuarun.”

⁴Duunde yoo cuke dual elon̄, ka cuke wee, “Nene je /ken kuar̄ r̄ew ε luān̄ i bike cuon̄ n̄hiamde. Ban̄e ku le cuon̄ idi?”

⁵Ka cu ney tin guecke duel kuar̄ kene booth̄, ke gaan̄ gan̄ Ę-yab̄ r̄o mat, ka cuke Yeyū jak̄ ka raan̄ w̄ake i, “Ke kon̄ jī k̄oaru, ka bak̄o tin diaal tin bi lar̄ko lat̄. Thile ram kel mi bak̄o jak̄ ka kuäär. L̄atni ni mo goaa waan̄du mo.”

⁶Ka cue ke goar̄ waregak in r̄ewde wee i, “Mi te yen̄ kuj̄d̄a, ka bia yā luoth̄, n̄uok̄e wuoth̄ gan̄ kuarun, ka nōne ke yā ke guath̄ mi cet̄ke neme iruun ka Yidh-r̄eel.” Ka t̄aame gaat kuar̄ ke jien̄ b̄arow̄ cien̄ke keel ke booth̄ wec, tin rom̄ke.

⁷Ka min ci waregak cop ka ke, cuke gaat kuar̄ ti jien̄ b̄arow̄ nak̄. Ka cuke wuoth̄kien̄ lath̄ r̄ey dienȳ cua ke jak̄ ka Yeyū ka Yidh-r̄eel.

⁸Ka min ci jaak̄ ε ben̄ lar̄ je i, “Ci ney wuoth̄ gan̄ kuar̄ noon̄,” cue wee, “Lath̄e ke ka bun̄ dan̄ r̄ew thok̄ wec am̄ani runwan̄.”

⁹Ka min ce w̄a raar ke runwan̄. Cue cuon̄ ka cue ney diaal̄ jiok̄ i, “Thile mi n̄ac̄ yen̄ ε. ε yan̄ ε neē c̄ap̄ kuäär̄a ka mi jiak̄, ka cuā̄ je nak̄. Ka en̄a nak̄ ken̄ ney ti diaal̄ t̄iti mo?”

¹⁰Ka n̄acē je en̄ yoo thile ruac mi ci Kuoth̄ Nhial̄ ε lar̄ ka /ce biā̄ thuk̄ ke kuj̄ dh̄aar̄ Ę-yab̄. Ke yoo ci Kuoth̄ Nhial̄ meē ce lat̄ ke jan̄de ni ε-li-c̄a lat̄.”

¹¹Ka cu Yeyū teē ci duoth̄ dh̄or Ę-yab̄ ka Yidh-r̄eel nak̄, neekē diaal tin bum, kenē m̄ath̄nikē tin n̄acē, ke booth̄ pal̄a, am̄ani meē cue thil mi ci duoth̄.

Nak̄ jī maar̄a kuar̄ ni Ā-ȳedh-yaa

¹²Ka cu Yeyū w̄a ka Tha-me-ria. Ka min ce cop guath̄ in la yieen̄ deet a mat̄ th̄in̄.

¹³Cue rom̄ ke jī maar̄a Ā-ȳedh-yaa kuäär̄ Juda, ka cue ke thiec̄ i, “Ke yen̄ n̄aani?” Ka cuke je loc̄ i, “Ke kon̄ jī maar̄a Ā-ȳedh-yaa, b̄a ney ben̄ guil̄ ni jī dh̄aar̄ kuar̄ kenē man̄ ciek in kuäär̄.”

¹⁴Ka cu Yeyū wee, “Nan̄e ke a tek̄.” Ka cuke ke nan̄ a tek̄, ka cuke ke nak̄ puul Beth-eked̄. Ney ti jien̄ n̄uaan̄ w̄icdē r̄ew cua ke nak̄ ni ken̄ diaal.

Nak̄ duoth̄ni jī maar̄a Ę-yab̄ diaal

¹⁵Ka min ce jien̄ ε w̄ini cue rom̄ ke Ye-yo-na-dab̄ gat Re-kab̄ beē je ben̄ lor̄. Ka cue je lat̄ ka mal̄e, ka cue je jiok̄ i, “Te loc̄du keel ke yā, cet̄ke mi te loc̄d̄a keel

ke j̄i mi?” Kä cu Ye-yo-na-dab ε loc j̄, “Tëë nɔ.” Kä cu Yeyu wee, “Kä mi tëë nɔ, kä j̄ek nɛ.” Kä cuke j̄ek. Kä cu Yeyu je naŋ rey thurbieel keel ke je.

16Kä cue jiök, “Wane keel, guic dij̄ loacdä ke Kuoth Nhial.” Kä cuke kot keel rey thurbieel.

17Kä min ce cop kä Tha-mε-ria cue duoth j̄i maarä Ĕ-yab kä Tha-mε-ria diaal näk, cue ke thum, ceŋnike ruac Kuoth Nhial ëë latde ke jaŋde ni ε-li-cä.

Näk nɛɛni tin palke kuoth Baal

18Kä cu Yeyu ney diaal dol, kä cue ke jiök j̄, “Ĕ-yab ce kuoth Baal pal kä mi tot. Duunde yöö yan bä pal εloŋ.

19Ke kuj̄c εmɔ täämε ciöle yä gook kuoth Baal, ke paalke diaal, ke bööth paläde diaal. A thil ram mi te j̄or ke yöö bä kuoth Baal thöp muc mi dij̄t. Kä ram wä te j̄or /ce bi tëk.” Lät Yeyu nɔmɔ ke cap ke yöö be paal kuoth Baal näk.

20Kä cue wee, “Coale duol palä ke kuj̄ kuoth Baal.” Kä cuke je col.

21Kä cu Yeyu j̄i l-the-rɛl diaal j̄äk kä naath. Kä cu paal kuoth Baal diaal ben. Kä cuke wä duëel kuoth Baal, kä cu duel thiaaŋ kuj̄cɔ keŋε kuj̄c ɔ.

22Kä cue bööth palä min lät bieyni rey duëel jiök j̄, “Noŋni bieyni raar ke kuj̄ nɛɛni diaal tin palke Baal.” Kä cue ke nöŋ bieyni.

23Kä cu Yeyu wä rey duëel kuoth Baal keŋε Ye-yo-na-dab gat Re-kab. Kä cue paal kuoth Baal jiök j̄, “Gore reyduŋ mi thile raan Kuoth Nhial miaa reyduŋ, a te ni paal kuoth Baal thɪn nikä rɔ.”

24Kä cuke wä rɛc waa muc thöp keŋε muc tin waŋke. Kä täämε Yeyu ce ney ti j̄ien bädäk laŋh raar, kä ce ke jiök j̄ “Mi wä raan raan päl kä ye a /ce näk kä ney ti cä laŋh tetnikun t̄i, ba je näk.”

25Kä nie min ce thuok ke thöp mucni keŋε muc tin waŋke, cue yiëen keŋε j̄i koare jiök j̄, “Wiaa rɛc nake ke. A thil ram mi bar rɔ.” Kä min cike thuok ke näkdien, cuke ke yuor raar kä cuke wä duëel rɛci duëel kuoth Baal.

26Kä cuke puŋny in te rɛci duëel kuoth Baal nööŋ raar kä cua waŋ.

27Kä cuke puŋny kuoth Baal keŋε duele däk, ca jak kä dij̄ amäni wale.

28Inɔ cu Yeyu kuoth Baal woc kä l-the-rɛl.

29Duunde yöö /ken Yeyu duer Ya-rɔ-baam gat Ne-bat mëë ci j̄i l-the-rɛl jak kä dij̄r päl ke kuj̄ palä thaak däapä kä Beth-el keŋε Daan.

30Kä cu Kuoth Nhial Yeyu jiök j̄, “Ke yöö ci mi goaa laŋt waŋdä, ke yöö ci dhɔr Ĕ-yab lät kä tin diaal tin te loacdä, bi kuayku kä käth in nuaandien a kuäär kä l-the-rɛl.”

³¹Duunde yöö /ken Yeyu guṛ ni dup Kuoth Nhial Kuoth I-the-rel ke locde keeliw. /Kene duer Ya-ro-baam meë ce ji I-the-rel jak kä duṛ ke je päl.

Liḡḡ Yeyu

³²En niṇi tṭṭ cu Kuoth Nhial ε tok ke mi wocε thḡḡ I-the-rel. Cu Ḳä-dha-el ke joc rey muṭṭ I-the-rel.

³³Nikä Jṛ-dēn nhiam ḡṛaa amāni mun Gil-yad keeliw, ji Gad, ji Rε-u-ben, ke ji Ma-na-the a käne nikä Ä-ro-er min thiek ke loṭṭ Ar-non, min la Gil-yad kene Ba-can.

³⁴Kä cua duoth lätni Yeyu ḡṛar rey buok kuēēni kuṛi I-the-rel.

³⁵Kä cu Yeyu liw, kä cua je kony kä Tha-mε-ria. Kä cu gatde ni Ye-ḡo-a-ḡadh ruc ke guḡḡthde.

³⁶Cu pek ēē ruaac Yeyu ε I-the-rel kä Tha-mε-ria a run ti jien ḡḡḡ rεw wiḡde bädäk.

2 Kuṛ 11

Kuäär ciek Juda ni Ä-thēl-yaa

(2 Kuēn 22:10—23:15)

¹Kä meë ci Ä-thēl-yaa man Ä-ḡēdh-yaa gatde nen ce liw, cue dhṛ kuṛi diaal däk.

²Duunde yöö cu Ye-ḡo-ce-ba nya kuṛ ni Yo-ram, nyiman Ä-ḡēdh-yaa Yo-ac gat Ä-ḡēdh-yaa kan rey gan kuṛ tin ḡörke näkdien. Cue je kan kene roomde cue ke tṭw duēel tṭṭcä nhial kä Ä-thēl-yaa, cue cu kään /kan je näk.

³Kä cu te tṭṭwä keel je ke run bäkεl rey luaak Kuoth Nhial, guḡḡh ēē ruac Ä-thēl-yaa wec.

⁴Kä ke bärōw runi cu Ye-ḡo-ya-da bööth ḡḡḡni cṭl, kä cuke ben kä je luaak Kuoth Nhial. Kä cue ruac mat ke ke, kä cue ke jak kä yac ke rṭ rey luaak Kuoth Nhial, kä cue ke nyuṭṭh gat kuṛ.

⁵Kä cue ke jiök j, “Neme ε min bia lat. Kä yen diṭṭṭ bunä tin bi wä läṭ ke cḡḡḡ lṭḡä, bi thḡḡḡkun dhṛ kuṛ ḡḡḡ.

⁶(Kä bi duothkun te thok kal kä bi tin kṭḡ te thok in te jṭṭ ḡḡḡni) bia dhṛ kuṛ ḡḡḡ.

⁷Kä yen buḡḡḡ ḡḡḡ rεw tin kṭḡ tin /ciḡ läṭ ke cḡḡḡ lṭḡä bia luak Kuoth Nhial ḡḡḡ kuäär.

⁸Bia kuäär ḡṭl kä te ram ṭ yiṭṭṭε tetkädε. Kä mi ram mi wä ben puṭṭnydun naḡε je. Tḡḡε keel ke kuäär guḡḡḡni tin wēē thṭṭ.”

⁹Kä cu bööth ε lat cɛtnikε min ci Yε-yo-ya-da bööth palä je lar, kä cu ramo nεkε tin /ci wä lät kεnε tin wä lät kε cān lɔŋä nöön, kä cukε ben kä bööth palä ni Yε-yo-ya-da.

¹⁰Kä cu bööth palä kε kam yiow kεnε köötni tēē la nyin kuār ni Dee-bid, tēē te luaak Kuoth Nhial.

¹¹Kä cu gaaŋ cuɔŋ te ramo yiooke tetäde, a kānε ni cuēec luaak cu māni cam luaak, göl yik kεnε duel.

¹²Kä cuε gat kuār nöön raar, kä cuε kum kuäärä laθh wicde, kä cuε je kam bok ηuɔt ni. Kä cukε je jak kä kuäär, cukε tetkien pat kä wäke j “Bike kuääri jääny tēkdu!”

¹³Kä min ci Ä-thēl-yaa roal gaaŋni kεnε naath liŋ, cuε wä luaak Kuoth Nhial kä naath.

¹⁴Kä min cε guic cuε kuäär nen cuŋä gekä thjer ε, cɛtkε ηuɔt, kä te bööth kεnε kuoth kaaŋni gekä kuār, kä jī wec diaal ηarkε kä kuothkε kaaŋni. Kä cu Ä-thēl-yaa biide rēt kä cuε wee j, “ε cāp mi jiäk! ε cāp mi jiäk!”

¹⁵Kä cu Yε-yo-ya-da bööth palä bööth rεmni jōk j, “Kamε je raar kam bēeri. Kä nake je kεnε jī koarε.” Kä cu bööth palä wee, “/Cuarε je näk luaak Kuoth Nhial.”

¹⁶Kä cukε je kāp, kä min cε cop guāth jioŋkoorikε gekä dhōaar kuār, cua je näk en wini.

Riali Yε-yo-ya-da kε pali Juda ikä

(2 Kuēn 23:16-21)

¹⁷Kä cu Yε-yo-ya-da mat ruac lat kam Kuoth Nhial kεnε kuäär kε naath, kε yöö bi ka nεε Kuoth Nhial. Kä cuε mat ruac lat bä kam kuār kεnε naath.

¹⁸Kä cu nεy diaal wä duēel kuoth Baal, kä cua je dāk piny. Cua yikde kεnε puɔnyde tiēeth ni ηēētni, kä cukε bööth palä kuoth Baal ni Ma-tan näk nham yikni. Kä cu Yε-yo-ya-da bööth palä thok luaak Kuoth Nhial moc gaaŋ.

¹⁹Kä cuε bööth kεnε gaaŋ kε jī wec diaal naŋ. Kä cua kuäär wä nöön luaak Kuoth Nhial bākε kε thok gaaŋni naŋkε je duēel kuār. Kä cuε nyuur wii koam kuäärä.

²⁰Kä cu nεy diaal lockien tεeth. Kä cu wec ro pal piny mēē ca Ä-thēl-yaa näk dhōr kuār.

²¹Cu Yo-ac a Kuäär a tēē run bārow.

2 Kuār 12

Kuäär Juda ni Yo-ac

(2 Kuēn 24:1-16)

- ¹Kē bārōw runi ruēc Yēyu, cu Yo-ac a kuäär, kā cuē ruēc kē run ti jien nuan kā Jē-ru-tha-lēm. Kā cōal kē man j̄ Dhiba kā Ber-cē-ba.
- ²Kā cu Yo-ac l̄at ni gōy nham Kuōth Nhial kē n̄inke diaal, kē yōō ca l̄at ruac ε Yē-yō-ya-da.
- ³Kā duunde yōō /k̄an guath pali kuōth Baal dāk. Cu naath ḡot thōpkē muc, kā wan̄kē wal tin kuḡr kuḡr th̄in.
- ⁴Kā cu Yo-ac böōth palä j̄ök j̄, “Matde yiḡw ḡḡaani diaal tin ca ley tin ca nöōḡ luaak Kuōth Nhial, kēne tin matkē kuenä nath, kēne tin ḡuḡnkē kē yac, kē muc tethä l̄aac ran kē kuj luak Kuōth Nhial.
- ⁵A böōth palä mō rō moc kā nyinke. Ake buōtkē luak Kuōth Nhial guath tḡ ḡörkē botni tḡ.”
- ⁶Kā kē jien d̄an̄ r̄ew w̄icde diḡk runi kuḡr ni Yo-ac cuē thil mi ca l̄at r̄ey luaak Kuōth Nhial ε böōth palä.
- ⁷Kē kuj̄c εmō cu kuäär ni Yo-ac böōth palä ni Yē-yō-ya-da cōl kēne böōth tin kḡḡ kā cuē kē j̄ök j̄, “ḡḡu /ken yen luak buōt ḡ? Kē kuj̄c εmō /cuare yiḡw ti kḡḡ k̄an kā nyinkun, thōpē kē kē kuj̄ botni luaak.”
- ⁸Kā cu böōth palä jē nhōk en yōō thile yiḡw ti ba k̄an kā naath, kā /ca luak bi lē bany.
- ⁹Kā cu Yē-yō-ya-da böōth palä thanduk k̄an kā cuē kuumde wuth, kā cuē jē l̄ath gekä ȳikā kuj̄c cuēēc mi w̄ij̄ r̄ey luak Kuōth Nhial. Kā cu böōth palä tin guic thok luaak yiḡw diaal tin ca nöōḡ luaak Kuōth Nhial tḡw r̄ey thandukä.
- ¹⁰Kā mō cike jē ḡac ḡ j̄ ci thanduk tekē yiḡw ti nuan, la bulkamiini kuḡr kē böōth palä min dīit yiḡw ben a kuēen, kā ba yiḡw tin ca jek r̄ey luaak Kuōth Nhial yian kā bake l̄ath r̄ey k̄ithni.
- ¹¹Kā la kē a k̄amkē n̄ey tin guēckē l̄aḡt luaak Kuōth Nhial. Kā bake wä k̄am ḡaḡt jien, kēne t̄aḡth tin lät r̄ey luak Kuōth Nhial.
- ¹²Kē kuēēc p̄äämni kēne t̄ath p̄an̄yni, kē yōō bake k̄ok jien, kēne p̄ääm ti ba bany luak Kuōth Nhial, kēne tin diaal tin l̄atke ḡolä.
- ¹³Kā ken yiḡw tin ca nöōḡ r̄ey luaak Kuōth Nhial /k̄an kē k̄ok ni l̄ieeri cikä min b̄or, took, kaḡni, kie kuak d̄äöpä.
- ¹⁴Kā cua k̄am n̄ike n̄ey tin banykē luak Kuōth Nhial.
- ¹⁵Kā /ken kē n̄ey tin ca k̄am yiḡw kē yōō bike kē k̄am l̄aḡt diw kē yōō lätke ni luthä.
- ¹⁶Kā /k̄an yiḡw cutdä kēne yiḡw duj̄rä nöōḡ luaak Kuōth Nhial. Kē nyin böōthni palä.

¹⁷En guäth εmo cu kuäär Thi-ri-ya ni Yä-dha-el wä nyiëeny ke Gëth, kä cue kan. Duunde yöö min ce wee be wä nyiëeny ke Je-ru-tha-lem,

¹⁸cu Yo-ac kuäär Juda muc diaal tëë ci guani ni Yo-ca-pat, kene Yo-ram, ke Ä-yëdh-yaa kuar Juda ke ley ke mucke, nike daap keeliw min te rey luaak Kuoth Nhial kene duel kuar kan. Kä cue ke jak kä Yä-dha-el kuäär Thi-ri-ya. Kä cu Yä-dha-el ro rit kä Je-ru-tha-lem.

¹⁹Kä cua duoth lätni Yo-ac goar rey buok kuëëni kuari Juda.

²⁰Kä cu ji koare je cap mi jiaak kä cua je nak duëel in ca lat gekä duop in wä piny kä Thila.

²¹Kä cua je nak ε ji koare ni Yo-dha-kar gat Cim-ath kene Ye-yo-dha-bad gat Co-mer kä cuke je kony keel kene guani däärwec Dee-bid. Kä cu gatde ni Ä-mä-dhi-ya ruc ke guathde.

2 Kuar 13

Kuäär I-the-rel ni Ye-yo-a-yadh

¹Ke run ruëc Yo-ac gat Ä-yëdh-yaa kuäär Juda ti jien dan rew wicde diok, cu Ye-yo-a-yadh gat Yeyu a kuäär I-the-rel kä Tha-me-ria, kä cue ruëc ke run wäl barow.

²Kä cue lat ni jiaak waan Kuoth Nhial, cue guop ni dueer Ya-ro-baam gat Nebat mëë jak I-the-rel kä duir. /Kene ke päl.

³Kä cu Kuoth Nhial këc ke I-the-rel, kä cue ke lath tetdä kuar Thi-ri-ya ni Yä-dha-el kene tet Ben-a-dad gat Yä-dha-el.

⁴Kä cu Ye-yo-a-yadh Kuoth Nhial pal, kä cu Kuoth je lij. Ke yöö ce riek I-the-rel nen, min ca lat kä ke ε kuäär Thi-ri-ya.

⁵(Ke kujic εmo cu Kuoth Nhial I-the-rel moc ke kään, kä cuke ro bar tetni ji Thi-ri-ya. Kä cuke cien dhorikien cetke taq äë wen.

⁶Kä /kenke duer dhaar Ya-ro-baam päl, mëë ci I-the-rel jak kä duir, kä cuke guop nike. Kä cu puony Ac-tar-te not cunä kä Tha-me-ria bä.)

⁷Kä cue thil rem mi diit mi cu duoth kä rem Ye-yo-a-yadh, cu duoth ni jionkoori ti jien dhieec, ke thurbieeli dan wäl, ke rem mi bathdori wäl. Ke yöö ci kuäär Thi-ri-ya duothkien nor cetnike tup döör.

⁸Kä cua duoth lätni Ye-yo-a-yadh goar rey buok kuëëni kuari I-the-rel.

⁹Kä cue lijw, kä cua je kony kä Tha-me-ria. Kä cu gatde ni Yo-ac ruc ke guathde.

Kuäär I-the-rel ni Ye-yo-ac

10 Kε run ruc Yo-ac kuäär Juda ti jien diɔk wɪcde bärɔw, cu Ye-yo-ac gat Ye-yo-a-yadh a kuäär I-the-rel kä Tha-me-ria, kä cue ruc ke run bäkel.

11 Kä cue laɥ ni jiäk bä waan Kuoth Nhial. /Kene dueer Ya-rɔ-baam gat Ne-bat päl, tää ce I-the-rel jak kä duɪr, cue guɔɔr nɪke.

12 Kä cua duoth lätni Ye-yo-ac gɔɔr rey buɔk kuääni kuari I-the-rel.

13 Kä cu Ye-yo-ac liw, kä cu Ya-rɔ-baam kuääre kan. Kä cua Ye-yo-ac kony keel ke kuar I-the-rel.

Ruac E-li-cä in Joak kene liäde

14 Kä meë ci E-li-cä teke juey mi bi je näk, cu Ye-yo-ac kuäär I-the-rel wä kä je. Kä cue wä nhiamde i, "Guadin! Bum ni jin kä thurbieeli I-the-rel kene jioŋkoorike!"

15 Kä cu E-li-cä je jiök i, "Käni bäär kene dowde." Kä cue ke kan.

16 Kä cu E-li-cä je jiök i, "Läth ni dowde thɪn." Kä cue dowde laɥ thɪn. Kä cu E-li-cä tetde laɥ jɔk tetni kuar.

17 Kä cue kuäär jiök i, "Lɛp wernyin kuc känyä can." Kä cue je lɛp. Kä cu E-li-cä wee, "Yori je." Kä cue je yuɔr. Kä cu E-li-cä wee, "E bäär jucä Kuoth Nhial, e bäär jucä Thi-ri-ya! Ke yöö bi nyiëeny ke Thi-ri-ya kä Ä-pek amäni mi cike Thum."

18 Kä cue kuäär jiök i, "Käni bääri." Kä cue ke kan. Kä cue kuäär I-the-rel jiök i, "Duac piny ke ke." Cue piny duac kä diɔk kä cue cu päl.

19 Kä cu raan Kuoth gaak ke je, wee i, "Deri je duac nikä dhieec kie kä bäkel. Ke yöö deri Thi-ri-ya däk amäni mi cie thum, kä täame bie däk kä diɔk käro."

20 Kä cu E-li-cä liw, kä cuke je kony. Kä täame tää ke buɔn ji Mo-ab la mun ben a macke ke ruel.

21 Ke can kel tää ke ji I-the-rel ti kuonyke raan, cu buɔn ke pärikä kä cua raan yuɔr kɔk E-li-cä. Kä nie min ce cɔw E-li-cä nyɔt, cue tek a be cuɔŋ nɪke ciöke.

Kor kam I-the-rel kene Thi-ri-ya

22 Kä täame cu Ya-dha-el kuäär Thi-ri-ya I-the-rel cieŋ a jiäk ke nin Ye-yo-a-yadh diaal.

23 Duunde yöö te Kuoth Nhial ke nhök kene pälikä ke ke, kä cue ke luäk ke kuj matdä ruacde kene A-be-ram ke Ay-dhek ke Je-kɔb, amäni wale /ce dää nhok en yöö be ke däk kie be ke tuk nhiamde.

24 Kä min ci Ya-dha-el kuäär Thi-ri-ya liw, cu gatde ni Ben-a-dad ruc ke guathde.

²⁵Kä cu Ye-yo-ac gat Ye-yo-a-yadh wii tëë ci Ben-a-dad gat Yä-dha-el ke kan kä guan ni Ye-yo-a-yadh ke kor luoc jok. Kä diocok cu Ye-yo-ac Ben-a-dad joc kä cue wii l-the-rel nyok ke käni.

2 Kuar 14

Kuäär Juda ni Ä-mä-dhi-ya

(2 Kuën 25:1-24)

¹Ke rew runi ruc Ye-yo-ac gat Ye-yo-a-yadh kuäär l-the-rel cu Ä-mä-dhi-ya gat Yo-ac a kuäär Juda.

²Toke ruc a tëë ke run ti jien dan rew wicde dhieec, kä cue ruc kä Je-ru-tha-lem ke run ti jien dan rew wicde banuan. Kä coal man i Ye-yo-a-dan kä Je-ru-tha-lem.

³Kä cue lat ni goy waan Kuoth Nhial, eni yöö /kene cetke guan ni Dee-bid. Ce ti diaal lat cetnike guan ni Yo-ac.

⁴Duunde yöö /kan guath pali kuthni guäyni däk. Cu naath not thöpke muc kä wanke wal tin kuor kuor thin.

⁵Kä nie min ci kuäär tijl kä je cue ji kore tëë nake guan näk.

⁶Duunde yöö /kene gaat neni tëë nake, guan näk, cetnike min ca gor rey buok ruotni Muthë mëë ci Kuoth Nhial e lar i, "/Ca guani gan bi näk ke kuj gankien, kä /ca gaat bi näk ke kuj guani. Duunde yöö ba ramo näk ke kuj dueerike."

⁷Kä cue ji E-dom ti bathdori wäl näk loolä mile kä kä cue Thelë kan, kä cue je coli Yok-theel amäni wale.

⁸Kä cu Ä-mä-dhi-ya naath jak kä Ye-yo-ac gat Ye-yo-a-yadh gat Yeyu kuäär l-the-rel wee i, "Bër banë ben nyiëny."

⁹Kä cu Ye-yo-ac kuäär l-the-rel loc i, "Kä Le-ba-non ci thil luor kon jak kä raan kä Le-ba-non wee i, 'Kämni nyadu gatdä ala ciekde.' Kä cu ley ben kä Le-ba-non cue thil ben dany piny.

¹⁰Ke yöö ci ji E-dom näk, a jen ci ro cu kap nhial o. A locdu teth ke juodu ke naath, wure teni cieñ. Eñu goori gak o mi bi nöñ ni ji dak yene neeku?"

¹¹Duunde yöö /ken Ä-mä-dhi-ya je liñ. Ino cu Ye-yo-ac kuäär thuk duëli kuc caam ben nyiëny kene Ä-mä-dhi-ya kuäär Juda kä Beth-ce-mec wec ji Juda.

¹²Kä cua ji Juda joc e ji thuk duëli kuc caam, kä cu ramo ro bar dhore.

¹³Kä cu kuäär l-the-rel ni Ye-yo-ac Ä-mä-dhi-ya gat Yo-ac gat Ä-yëdh-yaa kuäär Juda Beth-ce-mec käp. Kä cue ben kä Je-ru-tha-lem, cue panyde mi juath tetni in tëë ti kur nuaan däk, a käne ni thok rëek E-pa-rim cu mäni thok goñtotdä.

14 Kä cue d̄aapni diaal kenε ciεk in b̄or k̄an, ke kuak diaal tin ce jek rey luaak Kuoth Nhial kenε duel kuar, kä cue naath k̄ap b̄ä kä cue loc kä Tha-mε-ria.

15 Kä cua duoth lätni Ye-yo-ac ḡoar rey buok kuëëni kuari I-the-rel.

16 Kä cue lijw, kä cua je kony kä Tha-mε-ria keel ke kuar I-the-rel. Kä cu gatde ni Ya-ro-baam ruc ke guāthde.

Liāa kuar Juda ni Ä-mä-dhi-ya

(2 Kuën 25:25-28)

17 Kä cu kuäär Juda ni Ä-mä-dhi-ya gat Yo-ac lo tek ke run wäl dhieec ke kor lieth Ye-yo-ac gat Ye-yo-a-yadh kuäär thuk duëli kuc caam.

18 Kä cua duoth lätni Ä-mä-dhi-ya ḡoar rey buok kuëëni kuari Juda.

19 Kä cua Ä-mä-dhi-ya moc cap mi görke näkde th̄in kä Je-ru-tha-lem, kä cue ro bar kä La-kic. Duunde yoo cua naath lo jak kä korε kä cua je wä näk en w̄ini.

20 Kä cua je nöön ke jiook tuoruk. Kä cua je ben kony kä Je-ru-tha-lem keel ke guani därwec Dee-bid.

21 Kä cu ji Juda diaal gat ni Ä-dhar-yaa jak kä kuäär ke guāthde a tēë run wäl b̄akel.

22 Kä cue E-lēth täth, kä cue luoc kä Juda ke kor lieth guan.

Kuäär I-the-rel ni Ya-ro-baam in r̄wdε

23 Ke wäl dhieec runi ruεc Ä-mä-dhi-ya gat Yo-ac kuäär Juda, cu Ya-ro-baam gat Ye-yo-ac a kuäär I-the-rel, kä Tha-mε-ria. Kä cue ruc ke run ti jien nuaan w̄icde kel.

24 Kä cue lat ni jiäk waan Kuoth Nhial. Kä /kenε duorop Ya-ro-baam gat Ne-bat päl, mēë jak I-the-rel kä duir.

25 Kä cue key I-the-rel luoc jok ni cothä nath kä Lebo-yä-mat aräth ni baar Ä-ra-ba, cetnikε ruac Kuoth Nhial Kuoth I-the-rel, mēë ce lat ke thok j̄anjäde ni Jona gat Ä-mi-tay min gök, raan Gēth-ye-per.

26 Ke yoo ci Kuoth Nhial riek I-the-rel nen ce b̄εc elon, thile ram mi ci duoth kä dieel wec kie j̄an, kä thile mi bi I-the-rel luäk.

27 Duunde yoo /ken Kuoth Nhial ε lar i bi kek I-the-rel bath w̄ij muor̄n. Ino cue ke k̄an ke Ya-ro-baam gat Ye-yo-ac.

28 Kä cua duoth lätni Ya-ro-baam ḡoar rey buok kuëëni kuari I-the-rel.

29 Kä cue lijw, kä cua je kony keel ke kuar I-the-rel. Kä cu gatde ni Dhe-kar-yaa ruεc ke guāthde.

2 Kuar 15

Kuäär Juda ni Ä-dhar-yaa

(2 Kuën 26:1-23)

- ¹Ke run ruc Ya-rɔ-baam in rɛwde ti jien daŋ rɛw wɪcde bärɔw, cu Ä-dhar-yaa gat Ä-mä-dhi-ya a kuäär Juda.
- ²Kä tēē ke run wäl bākel mēē tookē ruc, kā cuē ruēc kā Jε-ru-tha-lɛm ke run ti jien dhieec wɪcde rɛw. Kä cɔalke man ɪ Yε-kɔl-yaa kā Jε-ru-tha-lɛm.
- ³Kä cuē lat ni cuŋ nhiam Kuoth Nhial cɛtnike ti diaal tēē ci guan ni Ä-mä-dhi-ya ke lat.
- ⁴Kuē la yöö /kən guath pali kuthni guäyni dāk. Dot naath nike mi thöpke muc, kā wanke wal thɪn.
- ⁵Kä cu Kuoth Nhial kuäär moc ke jɔk gupä amäni mēē cɛ liw, kā cuē cien guathde kā rɔa. Kä cu gat kuar ni Yo-tham wec ruac.
- ⁶Kä cua duoth lätni Ä-dhar-yaa kenē läť diaal tin cɛ lat gɔar rɛy buok kuëni kuari Juda.
- ⁷Kä cuē liw, kā cua jε kony keel ke guani dārwec Dee-bid. Kä cu gatde ni Yo-tham ruēc ke guathde.

Kuäär I-the-rɛl ni Dhε-kar-yaa

- ⁸Ke run ruēc Ä-dhar-yaa kuäär Juda ti jien diɔk wɪcde bädäk, cu Dhε-kar-yaa gat Ya-rɔ-baam in rɛwde a kuäär I-the-rɛl kā Tha-mɛ-ria ke päth bākel.
- ⁹Kä cuē lat ni jiäk nhiam Kuoth Nhial cɛtke mēē ci guan ε lat. /Kenē duer Ya-rɔ-baam gat Nε-bat päl, mēē jak I-the-rɛl kā dujɪr.
- ¹⁰Kä cu Cɛ-lum gat Ya-bec ε cɔp mi jiäk, kā cuē jε mak nhiam nath, kā cuē jε näk, kā cuē ruc ke guathde.
- ¹¹Kä cua duoth lätni Dhε-kar-yaa gɔar rɛy buok kuëni kuari I-the-rɛl.
- ¹²(Nɔmɔ ε ruac Kuoth Nhial mēē cɛ lat Yeyu ɪ, “Bi gaatku ruc kā I-the-rɛl amäni rɪc in nuaandien.” ε jɛn ci copɛ.)

Kuäär I-the-rɛl ni Cɛ-lum

- ¹³Cu Cɛ-lum gat Ya-bec kuäär tok ke run ruc Ä-dhar-yaa kuäär Juda ti jien daŋ diɔk wɪcde bänuan, kā cuē ruc kā Tha-mɛ-ria ke pay kel.
- ¹⁴Kä cu Mɛ-nɛ-yem gat Gadi jien nikä Tɪr-dha bēē kā Tha-mɛ-ria, kā cuē Cɛ-lum gat Ya-bec mak kā Tha-mɛ-ria kā cuē jε näk, kā cuē ruēc ke guathde.
- ¹⁵Kä cua duoth lätni Cɛ-lum kenē cɔp ēē cɛ cɔp gɔar rɛy buok kuëni kuari I-the-rɛl.

16En guäth εmo cu Mε-nē-yem Tip-thē dāk kenε tin diaal tin te th̄in a käne ni kä Tj̄r-dha a wä, ke yöö /ken kenε lēp jε. Ke kuj̄c εmo cue jε dāk kä cue män tin ruēt j̄jaackien ret kä piny.

Kuäär I-thε-r̄el ni Mε-nē-yem

17Kε run ruc Ä-dhar-yaa kuäär Juda ti jien diok w̄icdε bānuan, cu Mε-nē-yem gat Gadi a kuäär kä I-thε-r̄el. Kä cue ruc kä Tha-mε-ria ke run wäl.

18Kä cue l̄at ni j̄iak waan̄ Kuoth Nhial. Cue guōr ni dueer Ya-rō-baam gat Nε-bat diaal, mēē jak I-thε-r̄el kä duj̄r.

19Kä cu kuäär Thi-ri-ya ni Pul wec ben maḡ. Kä cu Mε-nē-yem ε kam̄ k̄iluni cikä min b̄or ti kur bārōw w̄icdε jien n̄uaan ke yöö be jε luäk kä be kuääre jak kä bum.

20Kä cu Mε-nē-yem yiow t̄ot̄o kan̄ kä j̄i I-thε-r̄el tin riān̄ riān̄, te ram̄o ke yiow ti jien dhieec ke yöö be ke kam̄ kuäär Thi-ri-ya. Kä cu kuäär Thi-ri-ya loc j̄ok /kenε wec ciēn̄.

21Kä cua duoth lätni Mε-nē-yem diaal gōar̄ r̄ey buok kuēēni kuari I-thε-r̄el.

22Kä cue l̄iw, kä cu gatdε ni Pe-ka-yaa ruēc ke guāthdε.

Kuäär I-thε-r̄el ni Pe-ka-yaa

23Kε run ruēc Ä-dhar-yaa kuäär Juda ti jien dhieec. Cu Pe-ka-yaa gat Mε-nē-yem a kuäär I-thε-r̄el kä Tha-mε-ria, kä cue ruēc ke run r̄ew.

24Kä cue l̄at ni j̄iak waan̄ Kuoth Nhial. Cue guōr ni dueer Ya-rō-baam gat Nε-bat diaal tēē jakε I-thε-r̄el kä duj̄r.

25Kä cu raan̄ k̄oare ni Peka gat Rε-mēl-yaa jε cap̄ mi j̄iääk kenε j̄i Gil-yad ti jien dhieec, kä cue jε näk duēēl kuar̄ r̄eci. Kä cue ruēc ke guāthdε.

26Kä cua duoth lätni Pe-ka-yaa diaal gōar̄ r̄ey buok kuēēni kuari I-thε-r̄el.

Kuäär I-thε-r̄el ni Peka

27Kε run ruc Ä-dhar-yaa kuäär Juda ti jien dhieec w̄icdε r̄ew, cu Peka gat Rε-mēl-yaa a kuäär I-thε-r̄el kä Tha-mε-ria. Kä cue ruc ke run te jien d̄an̄ r̄ew.

28Kä cue l̄at ni j̄iak waan̄ Kuoth Nhial. Cue guōr ni dueer Ya-rō-baam gat Nε-bat diaal tēē jakε I-thε-r̄el kä duj̄r.

29Kε n̄in̄ kuar̄. I-thε-r̄el ni peka cu Tig-lath-pi-lε-ther kuäär Thi-ri-ya I-yon, A-bel-beth-mä-kaa, Ya-no-a, Kε-dεc, Ya-dhor, Gil-yad, ke Gē-lε-li, w̄i Nap-ta-li diaal kan̄. Kä cue naath nan̄ kä Thi-ri-ya ala pēēc.

30Kä cu Yo-ce-ya gat Elaa Peka gat Rε-mēl-yaa cap̄ mi j̄iääk, cue jε näk kä cue ruc ke guāthdε, ke run ruc Yo-tham gat U-dhi-yaa ti jien d̄an̄ r̄ew.

31Kä cua duoth lätni Peka diaal gōar̄ r̄ey buok kuēēni kuari I-thε-r̄el.

Kuäär Juda ni Yo-tham

(2 Kuën 27:1-9)

- 32** Kε rεw runi ruēc Peka gat Rε-mël-yaa kuäär I-the-rεl, cu Yo-tham gat U-dhi-yaa kuäär Juda ruc tok.
- 33** Mëe tookε ruc tēē kε run ti jien dαη rεw wicde dhieec. Kä cue ruēc kä kε run wäl bākel Jε-ru-tha-lεm. Kä cōalke mani Yε-ru-ca nya Dha-dok.
- 34** Kä cue lαt ni cuη nhiam Kuoth Nhial, cεtnikε tēē diaal tēē ci guαη ni Ö-dhi-ya kε lαt.
- 35** Cue ku la γöö /kαη guαth pali kuthni guäy ni woc. Cu naath ηot thöpke muc kä waηke wal wuothni yiknikien. Kä cue thijk thuok luaak Kuoth Nhial lαt.
- 36** Kä cua duoth lätni Yo-tham diaal gōar rεy buok kuëëni kuari Juda.
- 37** Kε nin tōtō cu Kuoth Nhial ε tok kε mi jāke Rε-dhin kuäär Ä-ram kenε Peka gat Rε-mël-yaa kä Juda kε kōr.
- 38** Kä cu Yo-tham lijw, kä cua jε kony kεel kenε guαni dārwec guαη ni Dee-bid. Kä cu gatde ni A-γadh ruēc kε guαthde.

2 Kuar 16

Kuäär Juda ni A-γadh

(2 Kuën 28:1-27)

- 1** Kε wäl bārow runi ruēc Peka gat Rε-mël-yaa. Cu A-γadh gat Yo-tham kuäär Juda ruc tok.
- 2** Mëe tookε ruc tēē kε run ti jien dαη rεw, kä cue ruēc kä Jε-ru-tha-lεm kε run wäl bākel. Kä duunde γöö/kenε lαt ni mi gōaa nhiam Kuoth Nhial in Kuothde, cεtke mëe ca lαt ε guαη ni Dee-bid.
- 3** Kä cue guōōr ni duōōp kuar thuk duëli kuc caam. Kä cue thöp ni gatde ala muc, cεtnikε jāk tēē lαtke ε döör tēē joc Kuoth Nhial kε raar nhiam jī I-the-rεl.
- 4** Kä cue muc thöp kä waηke wal tin kuōr kuōōr guαthni pali kuthni guäy ni kenε wuoth päämni, kenε thär jien diaal tin tōōc.
- 5** Kä cu kuäär Ä-ram ni Rε-dhin kenε kuäär I-the-rεl ni Peka gat Rε-mël-yaa Jε-ru-tha-lεm māk kε kōr, kä cuke A-γadh gōl, duunde γöö /kαη ε joc.
- 6** En guāth εmō cu Rε-dhin kuäär Thi-ri-ya E-lēth kαη. Cue jī Juda juoc raar thīn. Kä cuke jε cieη amāni walε.
- 7** Kä cu A-γadh kuäär A-thi-ri-ya ni Tig-lath-pi-lε-ther jāk kä naath wëë j, “E γān läätdu kä gatdu. Bēr luāk γā kä kuäär Thi-ri-ya, kenε kuäär I-the-rεl ti ca γā māk tī.”

⁸Kä cuε daap kenε cik in bor in te luaak Kuoth Nhial kenε dhor kuar jak kä kuäär A-thi-ri-ya ala muc.

⁹Kä cu kuäär A-thi-ri-ya je lij. Cue Da-math-keth wä mak kä cuε je käp. Cue ji ke nanj wij kä Kir ala pëec, kä cuε Rε-dhin näk.

¹⁰Kä mää ci kuäär ni A-yadh wä kä Da-math-keth wää jek ke kuäär A-thi-ri-ya ni Tig-lath-pi-le-ther, cuε yik in te kä Da-math-keth nen. Cue booth palä ni U-ri-yaa jak kä raan ke taa yikä nike lat in ca lat ni je keeliw.

¹¹Kä cu booth palä ni U-ri-yaa yik täth, cetnike min ca jak kä je ε kuäär ni A-yadh kä Da-math-keth. Kä cuε lat a /ken kuäär ni A-yadh lony jok kä Da-math-keth.

¹²Kä mää ci kuäär lony jok kä Da-math-keth, cuε yik nen. Kä cuε wä thjn.

¹³Kä cuε mucde min wanke, kenε muc beel, ke muc koan, ke riem mucä nyuaakäde thöp wiide.

¹⁴Kä cuε yik yeethä min yian in te nhiam Kuoth Nhial woc thok luaak Kuoth, kam yikäde kenε luak Kuoth Nhial, kä cuε je lath caam yikäde.

¹⁵Kä cu kuäär ni A-yadh ruac ke booth palä ni U-ri-yaa i “Wii yikä mi diit ε mi, thopni muc ruonwaan tin wanke thjn, kenε muc beel thian, ke muc kuar tin wanke, kenε muc beelke, keel ke muc neni diaal tin wanke, muc beelkien, ke muc koanikien. Kä yori riem mucni diaal tin wanke wiide, kenε riem luuri diaal. Duunde yöo yik yeethä min yian ba dunjä mi bä Kuoth thieca thjn.”

¹⁶Kä cu booth palä ni U-ri-yaa ti diaal tij lat, cetke min ca lar ε kuäär ni A-yadh.

¹⁷Kä cu kuäär ni A-yadh tuon yikä kenε kuak woc puony yikä, kä cuε thak, puokä kap piny jok thääkni tin te pinyde, kä cuε je lath wij dööli päamni.

¹⁸Kä cuε duop in la jäl ke naath ke canj lat rey luaak kenε duop kuar, woc luaak Kuoth Nhial ke kuj kuar A-thi-ri-ya.

¹⁹Kä cua duoth lätni A-yadh diaal goar rey buok kuëeni kuari Juda.

²⁰Kä cu A-yadh liw, kä cua je kony keel kenε guani därwec Dee-bid. Kä cu gatde ni Yidh-ki-yaa ruéc ke guathde.

2 Kuar 17

Yo-ce-ya kuäär I-the-rel

¹Ke wäl rew runi ruéc A-yadh kuäär Juda, cu Yo-ce-ya gat Elaa a kuäär I-the-rel kä Tha-me-ria, cuε ruéc ke run banuan.

²Kä cuε lat ni jäk waan Kuoth Nhial, eni yöo /ce cetke kuar I-the-rel tää te nhiamde.

³Kä cu kuäär A-thi-ri-ya ni Cël-mën-ε-ther ben nyiëeny ke je. Kä cu Yo-ce-ya a jaṅde mi luny je tholbok.

⁴Duunde yöö cu kuäär A-thi-ri-ya ṅak jek kä Yo-ce-ya, ke yöö ce naath jäk kä Tho kuäär I-jëp, kä /kenε tholbok le kam kuäär A-thi-ri-ya, cεtke min la lätde run kä run. Ke kujc εmo cu kuäär A-thi-ri-ya je laṅh duëel yieenä.

⁵Kä cu kuäär A-thi-ri-ya wij diaal mac kä cuε Tha-mε-ria ben gol ke run diok.

⁶Ke bāṅuan runi ruëc Yo-ce-ya, cu kuäär A-thi-ri-ya Tha-mε-ria naṅ ala pëec, kä cuε jī I-the-rël naṅ kä A-thi-ri-ya ala pëec, kä cuε ke laṅh kä Ÿelë kenε Ÿa-bor, ke kiir Go-dhan, ke wij jī Ma-day.

Pëc I-the-rël ke kuj dujrä

⁷Cu nεmε tuok ke yöö ci Jī I-the-rël Kuoth Nhial Kuothdien mëë nöönke raar muun I-jëp tēdä Pero dujrikä, cuke wä luṅh ni kuth kōkien.

⁸Kä cuke wä guṅṅ ni ciεṅ dööri tēë ci Kuoth Nhial ke joc nhiam jī I-the-rël, kenε ciεṅ tēë ca cak ε kuṅ I-the-rël.

⁹Kä cu jī I-the-rël Kuoth Nhial Kuothdien lät kä jäk ke tēë. Cuke rō taṅh yīkni rεy wijnikien diaal, ni duel yiëëni amāni wij tin bum.

¹⁰Kä cike rō lät kä riäkni kenε kuth Ac-tar-te wuṅhni päämni diaal kenε thär jien diaal tin tōc.

¹¹En wīni waṅke wal thīn, cεtke mëë la laṅke ε döör tēë ci Kuoth Nhial ke joc nhiamdien. Kä cuke laṅ ni ti cu Kuoth Nhial jak kä gak.

¹²Kä cuke pal ni kuth tēë ci Kuoth Nhial ke laṅ ke j, “/Cuare pal.”

¹³Kä cu Kuoth Nhial ṅot ke mi lueeke jī I-the-rël kenε jī Juda ke gök kenε tīt wee j, “Rietde rō kä jäk, kä tietde ni lueekä, kenε ṅuṅkä, cεtnike ṅuṅ diaal tēë cä lueek ni guuri, kenε tin cä jäk ni jaṅkä ni gook.”

¹⁴Kä duunde yöö /ken ken ε liṅ, cu buṅm ni wīcdien, cεtke guṅni, tēë /kan Kuoth Nhial Kuothdien ṅäth.

¹⁵Kä cuke lueeke lok, kenε gukde mëë ce lat ke guṅni kenε luek ëë ce laṅke. Kä cuke guṅṅ ni kuth jien, kä cuke guṅṅ ni döör tēë ciεṅ gëëknikien, tēë ci Kuoth Nhial ke laṅ ke j /cuare lät cεtke ke.

¹⁶Kä cuke lueek Kuoth Nhial Kuothdien diaal lok, kä cuke rō laṅh ti cεtke thääk daṅ rεw. Kä cuke rō taṅh Ac-tar-te, kä cuke nyin nhial diaal pal, kä cuke kuoth Baal pal bä.

¹⁷Kä cuke gaatkien waṅ ala muc, kä cuke kolaan kenε tīt laṅ, kä cuke rō koak laṅ ke ni jäk waan Kuoth Nhial, jakε je kä gak.

18 Kε kujc εmɔ cu Kuoth Nhial gaak εlɔŋ ke j̄i I-the-rel, kā cue ke woc muun in cienje th̄in. Kā cue thil ti ci duoth, eni thok duëel Juda kā rɔa.

19 Kā /ken Juda lueek Kuoth Nhial Kuothde tit, cue guɔɔr ni cienj tin ca cak ε I-the-rel.

20 Kā cu Kuoth Nhial kuay I-the-rel diaal lɔk, kā cue ke moc riεk, cue ke lath tetni pëecni, amäni mëë cε ke woc muun in cienje th̄in.

21 Kā mëë cε I-the-rel woc dhɔr Dee-bid, cuke Ya-rɔ-baam gat Ne-bat jak kā kuäär. Kā cue I-the-rel rit kɔɔr Kuoth Nhial, kā cue ke jak kā lathke duer mi diit.

22 Kā cu j̄i I-the-rel guɔɔr ni dueer diaal tëë ci Ya-rɔ-baam ke lat. /Ken ken duer päl,

23 amäni mëë ci Kuoth Nhial I-the-rel woc muun in cienje th̄in, cɛtnike mëë cε lat ke gööke. Inɔ cua I-the-rel pɛc muunde cua naŋ muun A-thi-ri-ya amäni wale.

Ciaŋ j̄i A-thi-ri-ya kā I-the-rel

24 Kā cu kuäär A-thi-ri-ya naath nööŋ kā Bë-bi-lɔn, Ku-thaa, Awa, Ä-math, The-par-wa-yim, kā cue ke lath wij̄ni Tha-mε-ria guathni j̄i I-the-rel. Kā cuke wij̄i Tha-mε-ria diaal cienj.

25 Kā mëë took ken ciaŋ εn wij̄ni, /cuke dual ke Kuoth Nhial. Ke kujc εmɔ cu Kuoth Nhial rɛydien luɔny lony mi cu thaŋkien cam.

26 Kā cua lar kuäär A-thi-ri-ya j̄, “Dör tëë ci naŋ kā ci wä lath wij̄ni Tha-mε-ria kujc ken ηuɔt Kuoth wec. Ke kujc εmɔ cε rɛydien jāk kā lony ti cam ke ke, ke yöö kujc ken ηuɔt Kuoth wec.”

27 Kā cu kuäär A-thi-ri-ya ruac j̄, “Jake ram kel kā bööth palä tëë pëcke kā th̄in. A je wä cienj εn wij̄ni, kā a je ηiicke ke ηuɔt Kuoth wec.”

28 Kā cu bööth palä kel kā bööth palä tëë ca pɛc kā Tha-mε-ria wä cienj kā Beth-el, kā cue ke ηieec ke luth Kuoth Nhial.

29 Duunde yöö cu dɔrɔ rɔ lät kā kuthke, kā cuke ke lath guathni pali tëë ca lat ε j̄i Tha-mε-ria, dɔrɔ wij̄nike tin cienjke th̄in.

30 Kā cu j̄i Bë-bi-lɔn Thu-koth-be-noth lat, kā cu j̄i Kuth Ner-gal lat, kā cu j̄i Ä-math Ä-ci-ma lat.

31 Kā cu j̄i Èwa Ni-badh kene Tar-tak lat. Kā cu j̄i The-par-wa-yim gaatkien wəŋ Èd-rëm-mε-lεk kene Ä-nëm-mε-lεk kuth The-par-wa-yim.

32 Kā cuke Kuoth Nhial pal bä, kā duunde yöö cuke naath kuany bä rɛydien ala bööth palä guath pali kuthni guäyini, kā thɔp ken muc, ke kujdien.

- 33**Ino cuke Kuoth Nhial pal kä palkε kuthkien tin kɔŋ cεtke cien dööri tēē bāke thjn.
- 34**Amāni wale lāt ke cεtke taḡdien ēē wal. /Ca Kuoth Nhial pal ε ken, kä /ca lueeke kene njuṭke tit tēē cε lar gaat Je-kɔb mēē cε cɔli l-the-rεl.
- 35**Ci Kuoth Nhial guk lat ke ke, kä cuε ke jiök j, “/Cuare kuth kɔkien pal, kä /cuare ke thɔp muc.
- 36**Duunde yöö bia Kuoth Nhial pal, mēē kām ye raar muun l-jēp ke tet mi bum. Bia rɔ goŋ ke jε, kä bia thöp ni jε muc.
- 37**Kä bia lat ni lueek kene njuṭ diaal tēē cε gɔar ye. Kä /cia kuth ti kɔŋ bi pal,
- 38**kä /cia guk in cā lat ke ye bi pal rueec. Kä /cia kuth ti kɔŋ bi pal.
- 39**Kä duunde yöö bia pal ni Kuoth Nhial Kuothdun, kä be ye kän kä jī tērun diaal.”
- 40**Duunde yöö /ken ney tɔtɔ jε liŋ, kä cuke lāt cεtke taḡdien ēē wal.
- 41**Ino cu döör tītj Kuoth Nhial pal, kä cuke kuthkien tin kɔŋ pal bā. Kä cu gaatkien lāt cεtke ke, cu māni gaat gankien cuke lāt cεtke guani, cuke lāt ino amāni wale.

2 Kuar 18

Kuäär Juda ni Yidh-ki-yaa

(2 Kuēn 29:1-2, 31:1)

- 1**Ke diɔk runi ruēc Yo-ce-ya gat Elaa kuäär l-the-rεl, Cu Yidh-ki-yaa gat A-yadh kuäär Juda ruc tok.
- 2**Mēē tookε ruc tēē ke run ti jien dāŋ rεw wicde dhieec, kä cuε ruēc kä Je-ru-tha-lεm ke run ti jien dāŋ rεw wicde bānwan. Kä cɔalkε man j Äbi nya Dhe-kar-yaa.
- 3**Kä cuε lat ni cuŋ nhiam Kuoth Nhial cεtnike tēē ca lat ε guan ni Dee-bid.
- 4**Kä cuε guath pali kuth guäyni woc kä cuε riäkni töl kene kuoth Ac-tar-te. Kä cuε thɔl ēē ci Muthε jε lat ke yiēeth in yian tiac, ke yöö cu jī l-the-rεl not wanke jε wal en nini tɔtɔ. Kä cɔal ke jε j Ne-uc-tan.
- 5**Kä cuε nāth ni Kuoth Nhial Kuoth l-the-rεl. Kä cuε thil kuäär mi cu cεtke jε kä kuar Juda tēē nhiam.
- 6**Kä cε kāp ni Kuoth Nhial. Kä /kene guure pāl, cuε tit ni luëek tēē ci Kuoth Nhial ke lar Muthε.
- 7**Kä cu Kuoth Nhial teke jε keel, guathni diaal tin cε wā thjn, cuε buɔm, kä cuε nyiēeny ke kuäär A-thi-ri-ya, kä /kene jε lätikā.

⁸Kä cue j̄i Pi-li-thet näk nikä Gadha cu mäni w̄īke, a k̄äne j̄e ni raar wec cu mäni r̄ey t̄ieeni.

⁹Ke n̄uaan runi kūar ni ʔidh-ki-yaa min ku la b̄arow runi rūec ʔo-ce-ya gat Elaa kūäär I-the-r̄el, cu kūäär A-thi-ri-ya ni C̄el-m̄en-ε-ther Tha-m̄e-ria ben ḡol.

¹⁰Kä ke thūok runi d̄aŋ dīok cue k̄an, ke b̄äkel runi kūar ni ʔidh-ki-yaa min la b̄anuan runi ʔo-ce-ya kūäär thuk dūeli k̄uec caam.

¹¹Kä cu kūäär A-thi-ri-ya j̄i I-the-r̄el naŋ k̄ä A-thi-ri-ya ala p̄ëc, k̄ä cue ke lāth k̄ä ʔel̄ë, k̄ene ʔa-bor, kiir Go-dhan, ke w̄ī j̄i Ma-day.

¹²Ke ʔöö /k̄an Kuoth Nhial Kuothdien lūoth c̄uke l̄ok ni gukde, am̄äni t̄ëe ca lat ε jaŋde ni Muth̄e. /Ken ken ke liŋ k̄ä /k̄an ke lūoth.

Dhiat j̄i Thi-ri-ya ke j̄i ʔe-ru-tha-l̄em

(2 Kūen 32:1-19, I-ca-yaa 36:1-22)

¹³Ke w̄äl n̄uaan runi kūar ni ʔidh-ki-yaa, cu kūäär A-thi-ri-ya ni The-n̄ë-k̄ë-rib w̄īi Juda diaal tin būom būom ben k̄an.

¹⁴Kä cu ʔidh-ki-yaa kūäär A-thi-ri-ya j̄äk k̄ä raan k̄ä La-kic j̄i “Pälä, ʔän c̄ä duer lāt. Kä mo bi thiec k̄ä ʔä mo b̄ä lāt.” Kä cu kūäär A-thi-ri-ya dāap mi k̄iluni ti bathd̄oor, k̄ene k̄iluni cik̄ä mi b̄or ti bathd̄oori w̄äl thiec k̄ä ʔidh-ki-yaa kūäär Juda.

¹⁵Kä cu ʔidh-ki-yaa ε k̄am cik̄ in b̄or min te t̄ow̄ä luaak Kuoth Nhial k̄eliw, k̄ene dh̄or kūar.

¹⁶En gūath εmo cu ʔidh-ki-yaa dāap in ce roth ni thiekni luaak Kuoth Nhial k̄ene thiekni dūeel kūar k̄an, k̄ä cue ke j̄äk k̄ä kūäär A-thi-ri-ya.

¹⁷Kä cu kūäär A-thi-ri-ya Tar-tan, k̄ene R̄eb-tha-rith, ke R̄eb-ca-kee k̄eel ke r̄em mi dīit k̄ä La-kic j̄äk k̄ä kūäär ni ʔidh-ki-yaa k̄ä ʔe-ru-tha-l̄em. Kä c̄uke ben k̄ä ʔe-ru-tha-l̄em. Kä min cik̄e cop, c̄uke ben cūoŋ w̄īi pūol in dīit dup kak̄ä raam min guic.

¹⁸Kä min cik̄e kūäär c̄ol, cu El-ya-kim gat ʔil-ki-yaa gūiic cien̄ k̄ene C̄eb-naa min la bolith, ke bulkamiin ni Yo-ac gat A-thap ben k̄ä ke.

¹⁹Kä cu R̄eb-ca-kee ke j̄iök j̄i, “Laŋe j̄e ʔidh-ki-yaa j̄i, ‘Ci kūäär in dīit kūäär A-thi-ri-ya n̄eme lar. En̄u mi n̄ääthi?”

²⁰Caari j̄e ken r̄ieet t̄īt̄i d̄ëe ke k̄or ter? En̄a n̄ääthi o, mo curi gaak ke ʔä mo?

²¹Kä n̄ene j̄in n̄ääthi ni j̄i I-j̄ep, min c̄etke k̄est w̄ääthä, min la r̄iel tet raam mi ci ro nhiet ke j̄e. E j̄en c̄etke min la kūäär I-j̄ep ni Pero j̄e a lät k̄ä n̄ey tin ci ro n̄oak j̄e.

- 22 Duunde yöö mi wii yä jiök i, “Cakɔ rɔ nɔak Kuoth Nhial Kuothda,” /ciɛ jɛn ɛn nēɛ ci ʏidh-ki-yaa guath pali ke, kɛnɛ yɪk nɪkɛ dāk, mēɛ jiokɛ Juda kɛnɛ Jɛ-ru-tha-lɛm i, “Bia pal nhiam yɪkɛ mɛmɛ kɛ Jɛ-ru-tha-lɛm?”
- 23 Bēr latɛ ruac yɛnɛ kuäärä ni kuäär A-thi-ri-ya. ʏän bā jɪ kɔm jioŋkoori ti bathdɔori rɛw, mi bi nɛy ti bi kɔt jɔkdien luänj ke jek.
- 24 Kä deri raan kɔar kuärä kule loc idi kɛ jɪ kɔar kuär A-thi-ri-ya tin tieni, a bi wä ŋäth ni l-jɛp ke kuj thurbieɛli kɛnɛ jioŋkoori?
- 25 Kä min dɔŋ /ciɛ ʏän ɛ nēɛ mäk ɛn guath ɛmɛ kɛ dāk jɛ kɛ thilɛ riet kɛ Kuoth Nhial? Kä cu Kuoth Nhial ʏä jiök i wēr dākɛ ɛn wɛc ɛ mɔ.’ ”
- 26 ɛ jɛn cu ɛl-ya-kim gat ʏil-ki-yaa, kɛnɛ Cɛb-naa, ke Yo-ac ke jiök i, “Ruacɛ ke kɔ ke thok A-ra-mik, ke ʏöö liŋ nɛy ɛ. /Cuare ruac ke thok Juda, ba liŋ ɛ nɛy tɔ te wii pany tɔ.”
- 27 Duunde ʏöö cu Rēb-ca-kee ke jiök i, “Jäk kuäärä ʏä ke ʏöö bā riet tɪti lat yɛ ke kuäärun, /cɛ ʏä jāk kɛ nɛy ti te nyuurä ti wii pany, ti ba cam ni wawdien kɛ ba math ni cowkien cɛtkɛ yɛ tɪ?”
- 28 Kä cu Rēb-ca-kee lööŋ ke jow mi diit ke thok jɪ Juda i, “Lienjɛ ruac kuär in diit kuäär A-thi-ri-ya!
- 29 Ci kuäär wee, ‘A yɛ /ca kan ɛ ʏidh-ki-yaa, ke ʏöö /cɛ yɛ bi luänj ke kan tetkädä.
- 30 Kä a yɛ /cɛ jak kɛ ŋathɛ ni Kuoth Nhial, ke ʏöö jioke yɛ bi Kuoth Nhial kɔn dhil kɛn, kɛ /cɛ wɛc ɛmɛ bi kɔm kuäär A-thi-ri-ya.’
- 31 A yɛn /cuare ruac ʏidh-ki-yaa liŋ. Kɛ ʏöö ci kuäär A-thi-ri-ya jɛ lar i, ‘Bia kɛ ʏä banɛ mal ben lat. Kä bi ramɔ bɛl kakädɛ cu cam, kɛ bi ramɔ cu maath rɛy jɛwɛɛ.
- 32 Amäni mi cä yɛ ben naŋ muun mi cɛtkɛ mundun, mun bɛɛl kɛnɛ liɛɛth, ke tuaar, kɛ bia cu tɛk /cia bilɛ liw. /Cuare ʏidh-ki-yaa liŋ ke ʏöö bathɛ yɛ i bi Kuoth Nhial kɔn luäk.
- 33 Tēɛ ke döör ti ci kuthkien ke kɔŋ kɛn tetdä kuär A-thi-ri-ya?
- 34 Kuth jɪ Ä-math kɛnɛ jɪ Ar-pad a nikä? Kä jɪ The-par-wa-yim, kɛnɛ ʏɛnɛ, ke iwaa a nikä? /Cikɛ Tha-mɛ-ria kɛn tetkädä?
- 35 ɛ kuoth indien kɛ kuth döörü mɔ ci wɛcdien kɛn ɔ tetkädä, mɔ dēɛ Kuoth Nhial Jɛ-ru-tha-lɛm kɛn tetkädä mɔ?’ ”
- 36 Duunde ʏöö cu naath biet /kan jɛ loc ke riet, ke ʏöö ci kuäär ke jiök i, “/Cuare jɛ loc.”

³⁷Kä cu El-ya-kim gat Yil-ki-yaa gujic cien, kene Ceb-naa in la bolith, ke Yowa gat A-thap min la bulkamiin ben kä Yidh-ki-yaa ke bieyni ti ci rët ke jiath Iaac, kä cuke je lat ruac Rëb-ca-kee.

2 Kuar 19

Thiec Kuar ke luek kä I-ca-yaa

(I-ca-yaa 37:1-7)

¹Kä min ci kuäär ni Yidh-ki-yaa je liŋ cue bieynike rët ke jiath Iaac, kä cue ro kum ke bieyni cuali kä cue wä rey luaak Kuoth Nhial.

²Kä cue El-ya-kim gujic cien, kene Ceb-naa in la bolith, ke booth palä mi diit mi ci ro kum ke bieyni cuali jak kä gök ni I-ca-yaa gat A-modh.

³Kä cuke je jök i, “Ci kuäär neme lar, nin titi ke nin ti jäk, ke nin beelä, ti thil goy. Cetke ke nin tin dap ke ni gaat, kä thile buom mi dap ke nike.

⁴Kä döŋ bi Kuoth Nhial Kuothdu riet Rëb-ca-kee diaal liŋ, min ci kuäär kuäär A-thi-ri-ya je jak beë Kuoth in tek ben kueth, kä ci Kuoth Nhial Kuothdu kueth titi mal liŋ, kä be ney tin lat ke ke duac. Ke kujic emo pali ke kuj neeni tin ci duoth.”

⁵Kä min ci laät kuar ben kä I-ca-yaa.

⁶Cu I-ca-yaa ke jök i, “Lare je kuäärun i ci Kuoth Nhial wee, ‘/Cu dual ke ruac in ci liŋ, min ci raan kor kuar A-thi-ri-ya e lat ke kuidä.

⁷Nene, yan bä moc yiëë, be thuk lieŋ kä be loc wijde. Kä bä je jak kä liw ke mut wijde.’ ”

Jäkni ji Thi-ri-ya ke dhiat

(I-ca-yaa 37:8-19)

⁸Kä cu Rëb-ca-kee ro rit kä cue kuäär A-thi-ri-ya jek kor ke Lib-na. Ke yöo ce liŋ i ci kuäär jien kä La-kic.

⁹Kä meë ci kuäär e liŋ i, “Kuäär I-jep ni Tir-ya-kaa, raan Kuc, ce ben raar beë ben nyieeny ke je.” Cue naath nyok ke jak kä Yidh-ki-yaa weë i,

¹⁰“Latde neme Yidh-ki-yaa kuäär Juda i, ‘E Kuothdu ci ji kan i /ce Je-ru-tha-lem bi kam kuäär A-thi-ri-ya.

¹¹Nene, ci meë ci kuar A-thi-ri-ya je lat kä mun keeliw liŋ, ca dak ni piny. Kä jin bi kän?

¹²Ci kuth döorkien kän, döör teë ci guari ke dak, Go-dhan, Ya-ran, Re-dhep, ke ji E-den teë cien kä Te-lë-thar?

¹³Kä kuäär Ä-math, kene kuäär Ar-pad, ke kuäär wec The-par-wa-yim, ke kuäär Yenë, ke kuäär Iwaa ka nikä?’ ”

14 Kä cu ʏidh-ki-yaa waregak kan tetni jaakni, kä cuε kuεn. Kä cuε wä rey luaak Kuoth Nhial, kä cuε je wä ʏär nhamde.

15 Kä cu ʏidh-ki-yaa pal nham Kuoth Nhial wëë j, “Aʏ, Kuoth Nhial Kuoth I-the-rel, min te kom kuääräde nhial wij puanyini jaakni, ε jin Kuoth ni kä rōa min ruaac kuäär wec muɔɔn keeliw. Kä cak nhial kene piny.

16 Pāli jithdu piny lö Kuoth Nhial, kä lijni. Kä lep wanɔdu lö Kuoth Nhial, kä guicni. Kä lij ruac Thën-ke-rib, min kuethe ni Kuoth in tek.

17 ε thuɔk lö Kuoth Nhial, ken kuɔr A-thi-ri-ya ca döör ti nuan dāk kene wijkien,

18 kä cike kuthkien ʏuɔr maac. Ke ʏöö thile ke kuth, ke ti latke ke tet nath, ke jien, kene pääm. Ke kujc emɔ ca ke dāk.

19 Kä täämε lö Kuoth Nhial Kuothda kän ney tetkäde, laɔä ni ji, kä ba cu ɔac ε wijc muɔɔn keeliw lö Kuoth Nhial j ε jin la Kuoth ɔ ni kä rōa.”

Ruac I-ca-yaa ke kuäär

(I-ca-yaa 37:21-38)

20 Kä cu I-ca-yaa gat A-modh ʏidh-ki-yaa jak kä raan wee j, “Ci Kuoth Nhial, Kuoth I-the-rel wee, cä palu lij ke kujc kuɔr A-thi-ri-ya ni Thën-ke-rib.

21 Kä ne mi ε ruac in ci Kuoth Nhial ε lat ke kujcde. “Ci nya dhuɔri Dha-ʏon ji ʏonj kä ce ji lut. Kä ci nya Je-ru-tha-lem wijcde tij kɔɔru min bari rɔ.

22 “Kä εɔa kuethi mɔ kä ʏonji? Kä εɔa kapi jowdu nhial ke je mɔ Kä ʏääri nyinku kä nhial ke je? ε jen duɔ I-the-rel in rel gɔɔyde rɔ!

23 Ke jaaku ci Kuoth Nhial kuëth, Kä curi wee, ‘Ke thurbieelikä tin nuan Cä wä kot ni wuɔthni päämni, ni nhial päämni Le-ba-nɔn. Kä cä luɔɔrke tin bar baar joap piny, kene mëëk thëpnike. Kä cä cop ni dääre, ni ruupde min thij.

24 Cä jjeer tet wijc mi dɔɔɔ, kä cä maath ke pi thij. Kä cä wän diaal kä I-jëp kot Ke pät ciokdä.’

25 “Kä /keni je ku lij ni wal? En ʏöö cä lat ni wal ε jen kuɔ le jak kä tuɔke, En ʏöö bi wij ti buɔm buɔɔm jak kä dij mi jiäk,

26 Kä bi jike thil buɔm. kä bike gaar kä bike kɔɔc, Kä bike cɛpnike juac dɔaar, Kä bike cɛpnike jol mi dek dek, Kä bike cɛpnike jol wij tjeɔ mi ɔot a ken ni dɔny?

27 “Duunde ʏöö ʏän ɔacä nyuuru kene wädu raar ke bendu rɛc, gakdu ke ʏä.

28 Ke ʏöö cia gaak ke ʏä Kene nɔɔndu ke rɔ cäke lij, ʏän bä cibatdä lath wumdu kä bä ciokdä lath thokdu Kä bä ji luɔc jɔk ke jen duɔɔp ëë wä ke ye.

29 “Kä neme ba nyuuth kä ji. En waale bi cam ni min ciok kä rōa, kä ke ruɔn in rɛwde bia cam ni min ci duɔth thij. Kä ke ruɔn in diɔɔkdiɛn bi pieth, kä bi ɔeɛr, kä pith dey wal kä cam deykien.

- ³⁰Kä bi duoth ji dhooar Juda ro yiath piny kä bike tekε kuay.
- ³¹Ke yoo kä Je-ru-tha-lεm be te duoth ti bä thın, kä bi buon ben päam Dha-
yon. Bi tiel nhök Kuoth Nhial ε lat.
- ³²“Ke kujε emo ci Kuoth Nhial nεme lar ke kuj kuar A-thi-ri-ya i, ‘Ce bi ben εn
wıε emε, kä ce bäär bi yuor εn wane, kä /ce bi rēt ke nhamde ke kot, kä /ce
bi gol.
- ³³Ke duorop eē bāke je, ε jen bi loc ke je jok o, kä /ce bi ben εn wıε ε mi ruac ni
Kuoth Nhial ino.
- ³⁴Ke yoo yan bä wec ε mi, gan, kä bä kın ke kuida, kene kuj jänädä ni Dee-
bid.’ ”
- ³⁵Kä ke jen wāare mo cu jāk Kuoth Nhial wä, cue ney ti bathdori ti kuor wıde
jien bädäk wıde dhieec näk rey wec ji A-thi-ri-ya. Kä min ci naath keer ke
runwan, cua ney totō jek ala ti ci liw, ken diaal.
- ³⁶Kä cu kuār A-thi-ri-ya ni The-nē-ke-rib loc cien, kä cue wä cien kä Ni-ne-be.
- ³⁷Kä min wēē kuothde ni Nith-rok pal, cu gaatke Ĕd-rēm-me-lεk kene Thar-ε-
dher je näk ke mut, kä cuke ro bar rool Ä-ra-rat. Kä cu gatde ni E-thar-yē-don
ruēc ke guathde.

2 Kuar 20

Juey Yıdh-ki-yaa kene gwoyde (I-ca-yaa 38:1-8,21-22, 2 Kuēn 32:24-26)

- ¹En nini totō cue Yıdh-ki-yaa moc ke juey mi guic ni näkde. Kä cu gök ni I-ca-
yaa gat A-modh ben kä je, kä cue je jıok i, “Ci Kuoth Nhial wee, ‘Rialı dhoru
ikä ke yoo bi liw, /ci bi tēk.’ ”
- ²Kä cu Yıdh-ki-yaa wıde riet puony duēel kä cue Kuoth Nhial pal wēē i,
- ³“Time lö Kuoth Nhial, yan cā ji guor idi, ke locdä kεliw, kä cā lat ni goy
waanđu.” Kä cue wiee εlon.
- ⁴Kä a /ken I-ca-yaa dār kal ni bäl, cu ruac Kuoth Nhial ben kä je i,
- ⁵“Locni kä Yıdh-ki-yaa booth nεnikä jıokni je ci Kuoth Nhial Kuoth guur ni
Dee-bid wee. Yan cā Palu liq, kä cā merku nen. Nene yan bä ji jak kä goaa.
Kä bi wä luaakdä ke diok nini.
- ⁶Kä bä nin teekädu rep ke run wäl dhieec. Kä bä ji kın yene wec ε mi tetdä
kuar Thi-ri-ya, kä bä gan εn wec ε mi ke kuida, kene kuj jänädä ni Dee-bid.”
- ⁷Kä cu I-ca-yaa wee, “Noonni pat pat noap. Kä akε lath ke je butdä, kä be cu
goaa.”

⁸Kä cu Yidh-ki-yaa l-ca-yaa jiök i, “Kä enu biä nyuuth o ke yöö bi Kuoth Nhial yä jak kä gōaa, kene yöö bä wä luaakde ke diɔɔk nini?”

⁹Kä cu l-ca-yaa je loc i, “Neme e nyuuthdu kä Kuoth Nhial, en yöö be min ce lar lat. A bi tieep ku wä nhiam ke kaath dan wäl kie be wä jok ke kaath dan wäl?”

¹⁰Kä cu Yidh-ki-yaa je loc i, “Thiäke kä tieep en yöö be wä nhiam ke kaath wäl. Jak ni je kä wä jok ke kaath dan wäl.”

¹¹Kä cu l-ca-yaa Kuoth Nhial pal. Kä cue tieep luɔɔc jok ke kaath dan wäl, kä ci can wä piny kä them can Ĕ-yan.

Jaak kä Bë-bi-lon

(l-ca-yaa 39:1-8)

¹²Ke en guath emɔ cu kuäär Bë-bi-lon ni Me-ro-dak-bël-ä-dan gat Bël-ä-dan naath jak kä Yidh-ki-yaa a te tetkien ke waregak kene muc. Ke yöö ce lij i tēē ke juey.

¹³Kä cu Yidh-ki-yaa ke nyuɔɔr, kä cue ke nyuɔɔth nyin dhōaare diaal, daap ciek in bor, lieth in dit kökde, ke wal tin nuäny, ke yiow koor rēmdē, ke tin diaal tin te tɔwä dhōrē. Cue thil kel mi /ken Yidh-ki-yaa je nyuɔɔth ke kä nyin dhōaare diaal.

¹⁴Kä cu gök ni l-ca-yaa ben kä kuäär ni Yidh-ki-yaa, kä cue jiök i, “Enu mi lat ney titi je? Kä bāke nikä?” Kä cue loc i, “Bāke wic mi nan nan, bāke kä Bë-bi-lon.”

¹⁵Kä cu l-ca-yaa wee, “Kä enu mi ca guic dhōru?” Kä cu Yidh-ki-yaa je loc i, “Cike tin diaal tin te dhōrā nen. Thile kel kä tin diaal tin te tɔwä dhōrā mi /kan nyuɔɔthke.”

¹⁶Kä cu l-ca-yaa je jiök i, “Lij ruac Kuoth Nhial.

¹⁷Nene ci nin thiak ke yöö ba tin diaal tin te dhōru, kene tin ci guuri ke tɔw amāni wale nan kä Bë-bi-lon. Kä thile mi ba päl, laare Kuoth Nhial.

¹⁸Kä ba thaṅṅ ganku ti dapke ji nan. Kä bi ka jiwoni duēel kuṅr Bë-bi-lon.”

¹⁹Kä cue l-ca-yaa jiök i, “En riet Kuoth Nhial e ci latde gōaae.” Ke yöö caare je i, “Dumdä nu thin, mi bi mal cak te thin rey ninikä?”

Thuɔk ruēc Yidh-ki-yaa

(2 Kuēn 32:32-33)

²⁰Kä cua duoth lätni Yidh-ki-yaa, ke nēēnyde min diit, ke lätnide ke pul, ke tetde ke wan mi noṅṅ piw wic, gōar rey buɔk kuēni kuṅri Juda.

²¹Kä cu Yidh-ki-yaa liw. Kä cu Ma-na-the gatde ruēc ke guāathde.

2 Kuar 21

Kuäär Juda ni Ma-na-the

(2 Kuën 33:1-20)

- ¹Mëe took Ma-na-the kuäär tëe ke run wäl r̄ew, cue ruēc kä J̄e-ru-tha-l̄em ke run ti j̄ien d̄aṅ dhieec w̄icde dhieec. Kä c̄alk̄e man j̄ ʄ̄ep-dhi-baa.
- ²Kä cue l̄at ni dueer nhiam Kuoth Nhial, c̄et̄nike j̄iäk dööri tëe juoc Kuoth Nhial ke raar nhiam j̄i l̄-the-r̄el,
- ³ke ʄ̄öö c̄e guath pali kuthni guäȳni tëe ci guan ni ʄ̄idh-ki-yaa ke d̄äk nyok ke lätni. Kä cue ȳik̄ni kuoth Baal l̄at b̄ä, kä cue Kuoth Ac-tar-te l̄at c̄et̄nike mëe ca l̄at ̄e kuäär l̄-the-r̄el ni ̄E-ʄ̄ab, kä cue nyin nhial pal.
- ⁴Kä cue ȳik̄ni kuthni diaal guäȳni lat r̄ey luaak Kuoth Nhial mëe ci Kuoth Nhial ̄e lar j̄, “Kä J̄e-ru-tha-l̄em bi ciötdä te th̄in.”
- ⁵Kä cue nyin diaal nhial t̄ath ȳik̄ni r̄ey käli luaak Kuoth Nhial d̄aṅ r̄ew.
- ⁶Kä cue gatde thöp ala muc mi wan̄ke, tuj̄the kä lätd̄e muoṅt, kä w̄ëe kä j̄i wal ken̄e j̄i kuthni guäȳni. Cue lat ni dueer ti n̄uan nhiam Kuoth Nhial, kä cue j̄e jak kä gak.
- ⁷Kä cue puany kuoth Ä-ce-ra tin c̄e l̄at l̄ath r̄ey luaak Kuoth Nhial ̄ë c̄e l̄ar Dee-bid ken̄e gatde ni Tho-lo-mon j̄, “En r̄ey luaak ̄e mi ken̄e J̄e-ru-tha-l̄em min c̄ä mek r̄ey thuk duëli l̄-the-r̄el diaal, ʄ̄än ba ʄ̄ä pal th̄in amäni c̄aṅ kel.
- ⁸Kä c̄ä raan l̄-the-r̄el bi ̄e jak kä ȳic en muun ̄e c̄ä kam guani mi, mi w̄äke w̄ä l̄at ni tin diaal tin c̄ä l̄at ke, ken̄e n̄uot diaal tëe ci j̄aṅdä ni Muth̄e ke l̄at ke.”
- ⁹Duunde ʄ̄öö /ken ken ̄e liṅ, cu Ma-na-the com n̄ike ke ʄ̄öö ba l̄at ni j̄iäk ti n̄uan ti l̄anyke tëe ca l̄at ̄e döör tëe ci Kuoth Nhial ke d̄äk nhiam j̄i l̄-the-r̄el.
- ¹⁰Kä cu Kuoth Nhial ruac ke thuk j̄aṅ̄nike ni gook w̄ëe j̄,
- ¹¹“Ke ʄ̄öö ci Ma-na-the kuäär Juda j̄iäk l̄at, ti n̄uan n̄iken kä ti diaal tëe ca l̄at ̄e j̄i ̄E-mor tëe te nhiamdien, kä c̄e Juda jak kä duj̄r ke pal kuthni j̄ien.
- ¹²Ke kuj̄c̄ ̄emo ci Kuoth Nhial Kuoth l̄-the-r̄el wee, ʄ̄än b̄ä J̄e-ru-tha-l̄em ken̄e Juda n̄öṅ d̄ak mi bi ram in bi j̄e liṅ miṅ.
- ¹³ʄ̄än b̄ä J̄e-ru-tha-l̄em duäc c̄et̄ke Tha-me-ria ken̄e dh̄or ̄E-ʄ̄ab. Kä ba J̄e-ru-tha-l̄em poc c̄et̄ min la raan tuok a lak kä be j̄e buop piny.
- ¹⁴Kä b̄ä duoth n̄eenik̄ä loṅ, kä b̄äke l̄ath tetni j̄i t̄er̄ien, kä bike c̄et̄ke ley ti kake, ken̄e p̄ëc̄ kä j̄i t̄er̄ien diaal,
- ¹⁵ke ʄ̄öö ca l̄at ni duer waan̄dä, kä ca ʄ̄ä jak kä gak, n̄ike c̄aṅ ̄ë b̄äke guani raar kä l̄-j̄ep cu mäni wal̄e.”

16 Kä ciε jεn kä rɔa, Ma-na-the cε rim nεeni ti nuan ti kujɔc ɲu wuɔth piny a cε Jε-ru-tha-lεm thiāɲ kεeliw, a /ci duer in cε Juda jak kä dujɪr kε jε te thɪn, a ba lɔt ni jɪäk waan Kuoth Nhial.

17 Kä cua duoth lätni Ma-na-the diaal tēē cε lɔt, kε duer ēē cε lɔt gɔar rεy buɔk kuēēni kuari Juda.

18 Kä cue liw, kä cua jε kony rεy kakä dhɔaare, kak Udha. Kä cu gatde ni A-mon ruēc kε guāathde.

Kuäär Juda ni A-mon

(2 Kuēn 33:21-25)

19 Mēē took A-mon kuäär tēē kε run ti jien dɔɲ rεw wɪcde rεw, kä cue ruēc kä Jε-ru-tha-lεm kε run dɔɲ rεw. Kä cɔalkε man i Mε-cu-lε-meth nya Ya-rudh kä Yot-bath.

20 Kä cue lɔt ni jɪäk nhiam Kuoth Nhial cεtkε mēē ca lɔt ε guan ni Ma-na-the.

21 Cue guɔɔr ni duɔɔp guan kä cue pal ni kuth tēē ci guan kε kɔɲ pal.

22 Kä cue Kuoth Nhial Kuoth I-the-rel lɔk, /kenε duɔɔpde guɔr.

23 Kä cu jɪ kɔare jε cɔp mi jɪäk, kä cua jε näk dhɔre.

24 Duunde yöö cu jɪ wec diaal nεy te ca A-mon cɔp mi jɪäk näk. Kä cuke gatde ni Yo-ci-yaa kuany ala kuäär guāathde.

25 Kä täame cua duoth lätni A-mon tēē cε lɔt gɔar rεy buɔk kuēēni kuari Juda.

26 Kä cua jε kony kɔkädε rεy kakä Udha. Kä cu gatde ni Yo-ci-yaa ruēc kε guāathde.

2 Kuar 22

Kuäär Juda ni Yo-ci-yaa

(2 Kuēn 34:1-2)

1 Mēē took Yo-ci-yaa kuäär tēē kε run bädäk, kä cue ruēc kä Jε-ru-tha-lεm kε run ti jien diɔk wɪcde kεl. Kä cɔalkε man i Yε-di-daa nya Ä-da-yaa kä Bɔdh-kath.

2 Kä cue lɔt ni gɔy nhiam Kuoth Nhial, kä cue guɔɔr ni dup guan diaal ni Dee-bid, kä /kenε rɔ rɪt kɔɔr Kuoth.

Jek buɔk ɲuɔtni

(2 Kuēn 34:8-28)

3 Kä kε wäl bädäk runi ruēc kuar ni Yo-ci-yaa. Cue Ca-pan gat Ä-dhël-yaa gat Mε-cu-lam bolithde jäk kä luaak Kuoth Nhial wēē i,

4 “Wēr kä booth palä min diit ni Yil-ki-yaa kε yöö bε pek yiɔɔni tin ca maat ε bööth tin lät thok luaak Kuoth Nhial kä naath ɲac.

- 5Kä ake kamke ney tin lat ke rey luaak Kuoth Nhial, kene tin guecke luak, ke tin buotke je,
- 6ke ngaat jien, ke taath ke laaät päämni, amäni kök jien, ke pääm ti ba bot ni luak.
- 7Kä cake bi thiec ke yiow tin ca kamke ke yöö ci ke lät ni luthä.”
- 8Kä cu booth palä min dijt ni Yil-ki-yaa bolith ni Ca-pan jiök i, “Yän cä bok nuotni jek rey luaak Kuoth Nhial.” Kä cue je kam Ca-pan, kä cu ca-pan je kuen.
- 9Kä cu bolith Ca-pan ruac nöñ kuäär i, “Ci ji koaru yiow tää ca jek rey luaak Kuoth Nhial thöp, ca ke kam laaät kene gueec luaak Kuoth Nhial.”
- 10Kä cue kuäär jiök i, “Ci booth palä ni Yil-ki-yaa yä kam bok.” Kä cue je kuen nhiam kuar.
- 11Kä min ci kuäär riet buok nuotni lij, cue bieynike rät.
- 12Kä cu kuäär ruac ke booth palä ni Yil-ki-yaa, kene gat Ca-pan ni Ä-yi-kam, ke gat mi-ka-yaa ni Ak-bor, ke jen bolith ni Ca-pan, ke raan koar kuar ni Ä-tha-yaa wää i,
- 13“Wiaa thiee Kuoth Nhial ke kujä, kene kuj nath ke kuj Juda keeliw, thiee je ke kuj rietni buok nuotni mi ca jek e. Ke yöö Kuoth Nhial ce kec ke kon elon, ke yöö /ken guani kon riet buok e mi luoth, /kan lat ni tin diaal tin ca ggar en rey buok e mi ke kujdan.”
- 14Kä cu booth palä ni Yil-ki-yaa, kene Ä-yi-kam, ke Ak-bor, ke Ca-pan, ke Ä-tha-yaa wä kä gök ciäk ni Yul-daa, ciäk Cë-lum gat Tik-waa gat Yër-yëth gään bieyni luaak Kuoth Nhial (Kä jen cienje kä Je-ru-tha-läm kä pek in rewde en wic).
- 15Kä cue ke jiök i, “Neme ci Kuoth Nhial ni Kuoth I-the-rel e lar i, ‘Lare je ram in jak ye kä yä en yöö,
- 16ci Kuoth Nhial wee, “Yän bä dak nöñ en wane mo kene jike, cetnike tin diaal tin ca ggar rey buok in ca kuen e kuäär Juda.
- 17Ke yöö ca yä pal ruëec, e wa wan ni kuth ti kon wal tin kuor kuor, kä ca yä jak kä gak ke lätkien diaal, ke kuj emo bi këcdä ben en guäth eme kä /ce bi thuok.”
- 18Duunde yöö ke kuäär Juda min jak ye, ke yöö bia Kuoth Nhial ben thiec, bia lar memme, ci Kuoth Nhial ni Kuoth I-the-rel neme lar, ke kuj ruac in ci lij,
- 19ke yöö ce ro rit kä ce ro jak kä muol nhiam Kuoth Nhial. Mää ce ruac eë cä lat ke kuj guäth eme kene jike lij, en yöö bäke dak kä bäke lam. Kä cue bieynike rät, kä cue wiee nhiamdä. Yän cä je lij bä, ruac ni yän Kuoth Nhial.
- 20Ke kuj emo, yän bä je mat kä guani, be wä ni kəkäde ke mal, ce jäk diaal tin bä nöñ en guäth eme bi nen ke wande.’ ” Kä cuke thok luoc kuäär.

2 Kuar 23

Wuɔc Yo-ci-yaa ke p̄aḷ kuthni guäyḿi

(2 Kuēn 34:3-7,29-33)

- 1** Kä cu kuäär bööth Juda kene Jε-ru-tha-lēm diaal c̄al guäth kel.
- 2** Kä cu kuäär wä luaak Kuoth Nhial, keel ke j̄i Juda diaal kene j̄i Jε-ru-tha-lēm diaal, ke bööth palä, kene ḡoḱ ke ney diaal tin d̄it kene tin tietni. Kä cue ke kuēn riet buḱ ḡuḱni diaal ca jek rey luaak Kuoth Nhial.
- 3** Kä cu kuäär cuḡ wäähä kä cue mat ruac lat nhiam Kuoth Nhial, ke yöö be guḡr ni Kuoth Nhial, kä be tit ni luëëke kene ḡuḱke ke l̄ocde keeliw, kene c̄are keeliw. Ke yöö be riet ḡuḱni ti ca ḡr rey buḱ eme lat. Kä cu ney diaal r̄o mat rey matdä ruacde.
- 4** Kä cu kuäär ruac ke booth palä min d̄it, kene bööth palä tin k̄ḡ, ke laḡt thuḱ luaak, ke yöö ba kuak diaal tin te rey luaak Kuoth Nhial tin ca lat kuoth Baal, ke Ä-ce-ra, ke tin la nyin nhial k̄am raar rey luaak Kuoth Nhial. Kä cue ke waḡ raar Jε-ru-tha-lēm rey t̄ḡrä Kid-ron, kä cue ḡēthdien naḡ kä Beth-el.
- 5** Kä cue bööth palä kuthni guäyḿi woc t̄ë ca kuany ε kuar Juda ke yöö ba wal waḡ w̄i ȳikni kuthni guäyḿi rey w̄ini Juda, kene Jε-ru-tha-lēm. Amäni tin waḡke kuoth Baal wal, ke c̄aḡ, kene pay, ke nyin nhial diaal.
- 6** Kä cue Ä-ce-ra k̄am raar rey luaak Kuoth Nhial kä Jε-ru-tha-lēm, kä cue je naḡ loḷä Kid-ron, kä cue je waḡ th̄in, kä cue nor, kä cue ḡēthde wä ȳiak wuḱthni muḡni neeni ti duḱ.
- 7** Kä cue duel palä kuthni guäyḿi min ca lat rey luaak Kuoth Nhial d̄äk, guäth in la män Ä-ce-ra a k̄oc th̄in.
- 8** Cue bööth palä diaal nööḡ raar w̄ini Juda, kä cua ȳikni tin la wal a waḡke th̄in ȳar, a k̄äne je ni kä Gabä amäni Ber-ce-ba. Kä cue guäth pali kuthni guäyḿi d̄ak piny ni th̄iek in wäke naath r̄ec, cu mäni th̄iik J̄-cua rueec wec min te kuj caam thiek wec.
- 9** Kä duunde yöö /ken bööth palä guäyḿi ben w̄i ȳikä Kuoth Nhial kä Jε-ru-tha-lēm. Eni yöö cam ken ni juray mi thil thuḱ kä gaatmani.
- 10** Kä cue To-p̄eth in te rey loḷä gan l-n̄om ȳar, ke yöö thile ram mi bi gatde kie nyade le waḡ kuoth Mo-l̄ek.
- 11** Kä cue j̄ioḱtuḡruḱ tin ca l̄ey kuoth c̄aḡ ε kuar Juda woc, tin te thok luaak Kuoth Nhial rey kal thieekä duëel läätdä ni Na-than. Kä cue thurbil mi ca l̄ey kuoth c̄aḡ waḡ.

12 Kä cuε yik in te wii duëel A-γadh nhial, mëë latke ε kuäär Juda, kene yikni tëë ca lat ε Ma-na-the rey käli luaak Kuoth Nhial dan rew dak piny, kä cuε tupdien wä yuor ni rey wan Kid-ron.

13 Kä cu kuäär guath pali tin te kuı käny can Jε-ru-tha-lεm yar, amäni kuı cuëc paam nyuoni, mëë tääth Tho-lo-mon kuäär I-the-rel ε Ac-tar-te kuoth ji Dhi-don, kene Ke-moc kuoth ji Mo-ab, ke Mil-kom kuoth ji A-mon.

14 Kä cuε riäkni ke Ac-tar-te tol kä piny, kä cuε guathdien duol cōw nath.

15 Kä cuε yik in te kä Beth-el, kene guath palä mëë latke ε Ya-rō-baam gat Ne-bat mëë jak I-the-rel kä duir dak piny, cuε päämkien nor ala tup. Kä cuε Ac-tar-te wan bä.

16 Kä min guic Yo-ci-yaa cuε wuoth muoni nen wii paam. Cuε naath jak kä cuke cōw kam raar rey koakni, kä ke wan wii yikä kä cuε ke yar cetnikε riet Kuoth Nhial mëë ca lar ε raan Kuoth, mëë lat tij.

17 Kä cu kuäär thiec i, “E wic muon na ε no nenä mo wii paam?” Kä cu ji wec ε jök i, “E wic muon ran Kuoth mi bä kä Juda mëë lat ken ti ci lat kä yik Beth-el ti.”

18 Kä cuε wee, “A je tey, a thil ram mi wooc cōwke.” Kä cuke cōwke päl kene cōw gokä mëë bä kä Tha-mε-ria.

19 Kä cu Yo-ci-yaa guath pali kuthni guäyni diaal tëë ca lat rey wiini Tha-mε-ria ε kuar I-the-rel tëë jak ke Kuoth Nhial kä gak. Cuε ke lat nike lätni mëë ce lätni nyin Beth-el.

20 Kä cuε bööth palä guathni totō näk wuothni yikni, kä cuε cōw nath wan wuothnikien. Kä cuε loc kä Jε-ru-tha-lεm.

Tiem Yo-ci-yaa ke Cän Bälä

(2 Kuën 35:1-19)

21 Kä cu kuäär naath jök i, “Tieme can bälä Kuoth Nhial Kuothdun, cetke min ca goar rey buok matdä ruac ε mi.”

22 Ke yöo thile tiem can bälä mi ca met lat ni mëë ku Ruëc I-the-rel ruac, kie ke nin tëë ruc kuar I-the-rel kene Juda.

23 Duunde yöo ke wäl bädäk runi ruëc Yo-ci-yaa cua can bälä Kuoth Nhial tim kä Jε-ru-tha-lεm.

Lät Yo-ci-yaa tin kōn

24 Kä cu Yo-ci-yaa tij, ke ji kolaanji, ke kuth guäyni ke jäk diaal tin te kä Juda kene Jε-ru-tha-lεm woc. Kä cuε lat ni riet nuotni tin ca goar rey buok ëë jek Yil-ki-yaa boöth palä je rey luaak Kuoth Nhial.

25 Kä cue thil kuäär mi cɛtkɛ jɛ nhiamdɛ, mi cu rɔ riet Kuoth Nhial kɛ lɔcɔdɛ kɛɛliw, kɛnɛ cɔrɛ kɛɛliw, kɛ buɔmdɛ kɛɛliw, cɛtnikɛ ɲuɔt Muthe. Kä cue thil ram mi cɛtkɛ jɛ mi cu rɔ jɛɛ kɔɔrɛ.

26 Kä cu gak Kuoth Nhial in ci ben kä Juda ɲot /kɛnɛ thuɔk, kɛ kuj kä tin diaal tɛɛ ci Ma-na-the jɛ jak kä gak kɛ kɛ.

27 Kä cu Kuoth Nhial wee, “Yän bä Juda woc muun in cienä thɪn bä, cɛtnikɛ mɛɛ cä l-the-rel däk, kä bä wec ɛɛ cä mɛk ni Jɛ-ru-tha-lɛm yiäk, kɛnɛ duel ɛɛ cä lar ɪ ba yä pal thɪn.”

Thuɔk ruɛc Yo-ci-yaa

(2 Kuɛn 35:20—36:1)

28 Kä cua duoth lätni Yo-ci-yaa diaal gɔar rɛy buɔk kuɛɛni kuari Juda.

29 Kɛ ɲɪnkɛ cu Pɛro Nɛko kuäär l-jɛp kuäär A-thi-ri-ya ben luäk kɛ duɔɔp kɛr Yu-pɛ-ree-tidh. Kä cu kuäär ni Yo-ci-yaa wä wɛɛ rɔm kɛ jɛ kä mɛɛ ci Pɛro Nɛko jɛ nɛn, cue jɛ näk kä Mɛ-gi-do.

30 Kä cu raan kɔarɛ rɪɲdɛ naɲ kɛ thurbil kä Mɛ-gi-do naɲɛ jɛ kä Jɛ-ru-tha-lɛm, kä cue jɛ wä kony kɔkädɛ. Kä cu naath gatdɛ ni Yɛ-ɣo-a-ɣadh yɪr ala kuäär kɛ guaathdɛ guan.

Kuäär Juda ni Yɛ-ɣo-a-ɣadh

(2 Kuɛn 36:2-4)

31 Mɛɛ took Yɛ-ɣo-a-ɣadh kuäär tɛɛ kɛ run ti jɪɛn daɲ rɛw wɪcdɛ dɪɔk, kä cue ruɛc kä Jɛ-ru-tha-lɛm kɛ päth dɪɔk. Kä cɔalkɛ man ɪ Yä-mu-tɛl nya ran Lib-na ni Yir-mɛ-yaa.

32 Kä cue lat ni jiäk waan Kuoth Nhial, cɛtnikɛ tɛɛ diaal tɛɛ ci guani kɛ lat.

33 Kä cu Pɛro Nɛko jɛ laɲ duɛɛl yieenä därdɔaar muun Ä-math, kɛ yöö /cɛ bi ruɛc kä Jɛ-ru-tha-lɛm, kä cue wec moc thɔlbɔk kɛ kɪluni cikä min bɔr ti bathdɔɔri dɪɔk wɪcdɛ kur ɲuaan, kɛ kɪluni dääpä ti jɪɛn dɪɔk wɪcdɛ ɲuaan.

34 Kä cu Pɛro Nɛko El-ya-kim gat Yo-ci-yaa jak kä kuäär kɛ guaath guan, kä cue ciɔtdɛ rɪt ɪ Yɛ-ɣo-ya-kim. Kä cue Yɛ-ɣo-a-ɣadh woc, cue naɲ kä l-jɛp, kä cue wä lɪw ɛn wɪni.

35 Kä cu Yɛ-ɣo-ya-kim ciɛk in bɔr kɛ daap kam Pɛro, kä cue yɪow thol kä naath cɛt ni min ci Pɛro ɛ lar jɛ. Kä cue ciɛk in bɔr kɛnɛ daap thol kä jɪ wec, cue kɛ thol cɛtkɛ pek nath, cue kɛ kam Pɛro Nɛko.

Kuäär Juda ni Yɛ-ɣo-ya-kim

(2 Kuɛn 36:5-8)

36 Mɛɛ took Yɛ-ɣo-ya-kim kuäär tɛɛ kɛ run ti jɪɛn daɲ rɛw wɪcdɛ dhieec, kä cue ruɛc kä Jɛ-ru-tha-lɛm kɛ run wäl kɛl. Kä cɔalkɛ man ɪ Dhɛ-bi-daa nya Pɛ-da-yaa kä Ruraa.

³⁷Kä cue laṭ ni jiäk nhiam Kuoth Nhial, ceṭnike tëë diaal tëë ci guṇi ke laṭ.

2 Kuṗar 24

¹Ke niṇ rucde cu kuäär Bë-bi-lon ni Ne-bu-kad-ne-dhar wec kaṇ, kä cu Ye-ḡo-ya-kim a jaṇde ke run diḡk. Duunde ḡöö cue ro luḡc Ne-bu-kad-ne-dhar.

²Kä cu Kuoth Nhial ji Bë-bi-lon keṇe bun ji Kël-da-ya keṇe ji Thi-ri-ya, ke ji Mo-ab, ke ji A-mon, jäk kä Juda, ke ḡöö ba wä däk, ceṭnike ruac Kuoth Nhial ëë latde ke thok ḡöökniḡe.

³Ke thuḡk cu nomḡ ben kä Juda ceṭnike ruac Kuoth Nhial, ce ke woc muun in cienḡe thiṇ ke kuḷ duiṛä Ma-na-the ceṭnike tëë diaal tëë ce laṭ,

⁴ke kuḷ riem ëë ce wuḡth piny baanḡ. Kä ce Je-ru-tha-lem thiänḡ ke riem baanḡ, kä /ci Kuoth Nhial je bi pälikä.

⁵Kä cua duoth lätni Ye-ḡo-ya-kim diaal tëë ce laṭ ḡḡar rey buḡk kuëëni kuḡri Juda.

⁶Kä cu Ye-ḡo-ya-kim liw, kä cu gatde ni Ye-ḡo-ya-kin ruëc ke guaaṡhde.

⁷Kä /ken kuäär I-jëp le lunny muun ke ḡöö ca ti diaal kaṇ kä je e kuäär Bë-bi-lon tëë la nyin I-jëp, a käṇe ni tḡṛä I-jëp a wä ni kiir Yu-pe-ree-tidh.

Kuäär Juda ni Ye-ḡo-ya-kin

(2 Kuën 36:9-10)

⁸Mëë took Ye-ḡo-ya-kin kuäär tëë ke run wäl bädäk kä cue ruëc kä Je-ru-tha-lem ke Päth diḡk. Kä cḡalkḡe man i Ne-uc-ta nya El-na-than kä Je-ru-tha-lem.

⁹Kä cue laṭ ni jiäk nhiam Kuoth Nhial, ceṭnike tëë diaal tëë ci guṇiḡe laṭ.

¹⁰En guäth e mḡ cu ji kḡar Ne-bu-kad-ne-dhar kuäär Bë-bi-lon Je-ru-tha-lem ben ḡol.

¹¹Kä min ci ji kḡare wec ḡol, cue ben wiḡc en Ne-bu-kad-ne-dhar.

¹²Kä cu Ye-ḡo-ya-kin ro kaṃ kuäär Bë-bi-lon, jen keṇe man, ke bööth dhḡaare, ke ji kḡare. Cu kuäär Bë-bi-lon je laṡh yieenä ke bädäk runi rucde.

¹³Kä cu kuäär Bë-bi-lon nyin luaak Kuoth Nhial diaal keṇe nyin duëel kuṗar naṇ, kä cue kuak luaak Kuoth Nhial diaal tin la daṗp tëë laṡke e Tho-lo-mon kuäär I-the-rel ceṡke mëë ci Kuoth Nhial e laṗ je tiath.

¹⁴Kä cue Je-ru-tha-lem peḡc keeliw. Kuṗarke diaal keṇe ji koṛ, ke taṡth diaal, keṇe bel, ney ti bathdḡori wäl. Cu duoth ni ji ruḡḡp käro.

¹⁵Kä cu Ne-bu-kad-ne-dhar Ye-ḡo-ya-kin, peḡc kä Bë-bi-lon. Kä cue man kuṗar keṇe män ke, ke ji kḡare, ke bööth wec kaṇ kä Je-ru-tha-lem cue ke naṇ kä Bë-bi-lon ala peëc bä.

16Kä cu kuäär Bë-bi-lon j̄i koor diaal ti bathd̄ori b̄arow, ke t̄aath, kene bel ti bathd̄or n̄oön̄ kä Bë-bi-lon ala p̄ëc, ken diaal ke j̄i koor t̄in bum.

17Kä cu kuäär Bë-bi-lon guanlen Ye-yo-ya-kin ni Ma-tan-yaa kuany ala kuäär ke guath Ye-yo-ya-kin, kä cue ciötde r̄it̄ i Dhid-ki-yaa.

Kuäär Juda ni Dhid-ki-yaa

(2 Kuën 36:11-12, Yir 52:1-3a)

18Kä m̄ëe took Dhid-ki-yaa kuäär t̄ëe ke run ti j̄ien dan̄ r̄ew w̄icde kel, kä cue ruëc kä Je-ru-tha-lem ke run wäl kel, kä c̄alke man i Ä-mu-tal nya Yir-m̄e-yaa kä Lib-na.

19Kä cue lat̄ ni j̄iäk n̄hiam Kuoth Nhial, c̄etke t̄ëe diaal t̄ëe ci Ye-yo-ya-kim ke lat̄.

20Ke ȳöo cu k̄ec Kuoth Nhial ben kä Je-ru-tha-lem kene Juda kä cue ke woc muun in cien̄e th̄in.

2 Kuar 25

P̄ëen Je-ru-tha-lem

(2 Kuën 36:13-21, Yir 52:3-11)

Kä cu Dhid-ki-yaa r̄o luoc kuäär Bë-bi-lon.

1Kä ke c̄an̄ kä wäl kä pay wäl ke b̄an̄uan runi r̄uecde cu Ne-bu-kad-ne-dhar Je-ru-tha-lem mak ke r̄emde k̄eliw, kä cue je gol. Kä c̄uke je t̄ath p̄any mi göl ke je.

2Cua wec gol am̄ani wäl kel runi r̄uecä kuar ni Dhid-ki-yaa.

3Ke b̄an̄uan n̄ini ke n̄uaan p̄äthni, cu buoth d̄it̄ r̄ey wec, kä cue thil mi cam naath̄e.

4Kä cua p̄any wec tol. Cu kuäär kene r̄em k̄eliw r̄o bar ke wäär ke duoc̄op in te kam p̄anyini dan̄ r̄ew gekä kakä kuar, kä ci j̄i Bë-bi-lon wec gol. Kä c̄uke wä ke kuj loqlä J̄or-d̄en.

5Duunde ȳöo cu r̄em j̄i Bë-bi-lon kuäär guoc̄or m̄ani m̄ëe ca je cop r̄ey t̄oc̄rä Je-ri-ko. Kä cua r̄emde d̄äkä d̄oc̄or gekäde.

6Kä c̄uke kuäär k̄ap, kä cua je n̄öj kuäär Bë-bi-lon kä Rib-laa, kä cue je kum ke Liäa.

7Kä cua gat Dhid-ki-yaa näk ni n̄hiamde, kä cua w̄an̄ke lööl raar, kä cua je puat̄ ke k̄uatni, kä cua je nan̄ kä Bë-bi-lon.

Däk luaak Kuoth Nhial

(Yir 52:12-23)

⁸Kε cāṅ kā bārow kā pay dhieec (min la wāl bāṅuan runi rucä Nε-bu-kad-nε-dhar kuäär BĔ-bi-lōn). Cu Nε-bu-dhar-dan raan läätdä kuṗ BĔ-bi-lōn, min la boṓth yiëeni ben kā Jε-ru-tha-lēm.

⁹Kä cuε luak Kuoth Nhial kεε duel kuṗ kε t̄iec Jε-ru-tha-lēm diaal waṅ. Ken t̄iec diaal tin d̄it cuε kε waṅ.

¹⁰Kä cu rēm BĔ-bi-lōn ni kεēliw in te kεel kε boṓth yiëeni, päny in goḷ Jε-ru-tha-lēm d̄ak piny.

¹¹Kä cu duoth nεeni tēē ci duoth r̄ey wec, kεε duoth nεeni diaal tēē ci wä kā kuäär BĔ-bi-lōn cu Nε-bu-dhar-dan boṓth yiëeni kε naṅ ala pēēc.

¹²Duunde ḡōō cu boṓth yiëeni ε thaṗṗ nεeni tin la can bāny piny kε ḡōō ba kaṗk loṓ pith.

¹³Kä cu j̄i BĔ-bi-lōn riäk yieethä min doḷ in te luaak Kuoth Nhial, kεε dhaar puōkä tiath, kā cuke yiëeth in doḷ kap kā BĔ-bi-lōn.

¹⁴Kä cuke cuōṓk, kεε liir, kε kueenyni maac, kε kuak yieethä min doḷ diaal tin lǟt kε naath r̄ey luaak Kuoth Nhial kaṅ,

¹⁵Cu mäni koṓli maac, kεε took. Kä cuε tin diaal tin la d̄aṗ kεε tin la ciεk in boṗ kaṅ bā.

¹⁶Kä cuε yiëeth in doḷ täth ni dhaar puōkä kεε wäathni daṅ r̄ew, kε cuōṓṅ tēē ci Tho-lo-mon kε lǟt ni luak Kuoth Nhial a ti ca luāṅ kε thēm.

¹⁷Kä bār wäathä kel ε juṗth tetni daṅ wäl bädäk, kā te w̄icde kε kum yieethä min doḷ. Kä bār kumä ε juṗth tetni daṅ diṓk. Kä ca ket c̄etke j̄ok juṗṗth, kā ca win kεēliw kε yiëeth in doḷ. Kä cua jen taṗ wäathä min doṅ ε nō bā ca ket c̄etke j̄ok juṗṗth.

Pεc j̄i Juda kā BĔ-bi-lōn

(Yir 52:24-27)

¹⁸Kä cu boṓth yiëeni boṓth palä min d̄iit ni The-ra-yaa, kεε boṓth palä min r̄ewde ni Dhe-pēn-yaa, kε gueec thuok kal daṅ diṓk naṅ ala pēēc.

¹⁹Kä cuε raan koṗar kuṗ min la naath ε boṓth koṗ, kεε j̄i yiēn kuṗ daṅ dhieec ti te r̄ey wec, kε bolith boṓthä rēm min la naath a car, kε n̄ey ti j̄ien bāk̄el ti koṅ ti ca jek r̄ey w̄ic naṅ ala pēēc bā.

²⁰Kä cu Nε-bu-dhar-dan ken diaal naṅ, cuε kε nōṅ kuäär BĔ-bi-lōn kā Rib-laa.

²¹Kä cu kuäär BĔ-bi-lōn kε näk kā Rib-laa muun Ä-math. Ino cua j̄i Juda naṅ ala pēēc muundien.

Rueec Juda ni Gε-dēl-yaa

(Yir 40:7-9, 41:1-3)

22 Kä cu Ne-bu-kad-ne-dhar kuäär Bë-bi-lon Ge-dël-yaa gat Ä-yi-kam, gat Capan kuany ala rueec neeni tëë ce bany kä Juda.

23 Kä mëë ca je lij ε bööth remni diaal ke neekien εn yöö ci kuäär Bë-bi-lon Ge-dël-yaa kuany ala rueec, cuke ben kä Ge-dël-yaa ke neekien kä Midh-pa, I-ca-mel gat Ne-thën-yaa, ke Yo-ya-nan gat Ka-re-ëk, ke The-ra-yaa gat Tën-yumeth raan Ne-to-path, ke Yë-ä-dhën-yaa min la gat ran Maaka.

24 Kä cu Ge-dël-yaa ro yacke wëë i, “/Cuare dual ke bööth ji Bë-bi-lon. Cienε wec, kä latde kuäär Bë-bi-lon ikä, bi goaa ni jen ke ye.”

25 Duunde yöö ke bärōw päthni, cu I-ca-mel gat Ne-thën-yaa, gat Eli-cama raan thuok duëel kuäärä, ben ke ney daj wäl, cue Ge-dël-yaa näk keεε ji Juda, ke ji Bë-bi-lon tëë te keel ke je kä Midh-pa.

26 Kä cu ney diaal amäni gaat, ke bööth remni ro bar kä I-jëp. Ke yöö dualke ke ji Bë-bi-lon.

Luḡny Ye-yo-ya-kin duëel yieenä

(Yir 52:31-34)

27 Ke cāḡ kä jien daj rew wicde bärōw kä pay wäl rew ke ruḡn jien diḡk wicde bärōw mëë pecke Ye-yo-ya-kin kuäär Juda, mëë took E-wil-me-ro-dëk kuäär Bë-bi-lon kuäär. Cue Ye-yo-ya-kin kuäär Juda lony duëel yieenä.

28 Kä cue ruac agoaa ke je, kä cue kam kom mi leny koamni kuari tin te keel ke je ni wen kä Bë-bi-lon.

29 Kä cu Ye-yo-ya-kin bieyni duëel yieenä woc. Kä cue la miḡthe keel ke kuäär ni ciaḡ.

30 Kä la kuäär je a moc yiḡw ni ciaḡ, ceḡnike niḡn teekäde.

1 Kuën

1 Kuën 1

Cäät mi ca gɔr ni kä A-dam cu mäni Ab-ram

(Tuk 5:1-32, 10:1-32, 11:10-26)

- 1 Kä cu A-dam a guḅ Theth, kä cu Theth a guḅ I-noc, kä cu I-noc a guḅ Kii-nan.
- 2 Kä cu Kii-nan a guḅ Maa-lä-ləl kä Maa-lä-ləl a guḅ Ye-rəd.
- 3 Kä cu Ye-rəd Ä-nok kä cu Ä-nok a guḅ Me-thu-ce-la min cuḅ guḅ Le-mək.
- 4 Kä cu Le-mək a guḅ Nowa. Kä cu Nowa teke gaat diḅk. Cem ken Ḃem ke Ya-peth.
- 5 Kä cu gaat Ya-peth a Go-mer kene Ma-gog ke Ma-dhay, kene Ya-wan ke Tubal kene Me-cek ke Ti-rath.
- 6 Kä cu gaat Go-mer a Ac-ka-nadh kene Di-path ke To-gar-ma.
- 7 Kä cu kuay Ya-wan a Eli-caa kene Tar-cic ke Ki-tim, kene Ro-da-nim.
- 8 Kä cu kuay Ḃem a Kuc, kene I-jöp ke Put kene Ke-naan.
- 9 Kä cu kuay Kuc a Theba kene Ä-wi-la ke Thab-ta kene Reema ke Thab-tä-ka. Kä cu gaat Reema a Ceba kene De-dan.
- 10 Kä cu Kuc a guḅ Nim-röd möö cu piith ala wääh koor wij muḅḅ.
- 11 Kä cu I-jöp a guḅ Lu-dim kene Ä-na-mim ke Leε-bim kene Nap-tu-im.
- 12 Ke Pa-ru-thim kene Ka-thä-lim (Min bä jḅ Pi-li-thet thḅ) ke Kap-to-rim.
- 13 Kä cu Ke-naan a guḅ Dhi-don min mo kēēde kene jḅ Ḃeth,
- 14 ke jḅ Ye-buth kene jḅ E-mor ke jḅ Gir-gac,
- 15 kene jḅ Iwi ke jḅ Arka kene jḅ Thiin,
- 16 ke jḅ Ar-wad kene jḅ Dhe-mar ke jḅ Ä-math.
- 17 Kä cu kuay Cem a Ee-lam kene A-cur ke Ar-pak-cad kene Lud ke Ä-ram. Kä cu gaat Ä-ram a Udh kene Ḃul ke Ge-ther kene Me-cek.
- 18 Kä cu Ar-pak-cad a guḅ Cela, kä cu Cela a guḅ E-ber.
- 19 Kä cu E-ber teke gaat dan rew. Cua kel col ḅ Pe-leg, ke yöö cua wij muḅḅ daḅk ke nḅke. Kä cua däman col ḅ Yök-tan.
- 20 Kä cu Yök-tan a guḅ Al-mo-dhad kene Ce-lep ke Ä-dhar-ma-weth kene Yara,

- 21 ke Ä-do-ram ke ne U-dhal ke Diik-la,
 22 ke ne Ee-bal ke Ä-bi-meel ke ne Ceba.
 23 Ke O-për ke ne Ä-wi-la ke Yo-bab. Ken ti diaal t̥i̯i ke gaat Yök-tan.
 24 Kä cu t̥i̯i a kar Cem cu mäni Ab-ram. Kä cu Cem a guṇ Ar-pak-cad,
 25 ke E-ber ke ne Pε-lεg ke Riw,
 26 ke ne The-rug ke Na-γor ke ne Tera,
 27 ke Ab-ram (min la A-be-ram).

Kuay I-ca-mel

(Tuk 25:12-16)

- 28 Gaat A-be-ram cua Ay-dhek ke ne I-ca-mel.
 29 Kä cu t̥i̯i a kuaykien. Kä cu k̥̥̥̥ I-ca-mel a Ne-ba-yoth, ke ne Ke-dhar ke Adh-beel ke ne Mi-ba-tham,
 30 ke Mic-mä ke ne Dhuma ke Matha ke ne A-dad ke Teemo,
 31 ke ne Ye-tur ke Na-pic ke ne Kedh-ma. Cu t̥o̯t̥o̯ a gaat I-ca-mel.
 32 Kä cu t̥i̯i a gaat lomä A-be-ram ni Ke-tu-ra. Dhim-ran ke ne Yök-can ke Me-dhan ke ne Mid-yan ke ne Ic-bak ke ne Cuwa. Kä cu gaat Yök-can a Ceba ke ne De-dan.
 33 Kä cu gaat Mid-yan a Eepa ke ne E-per ke Ä-nok ke ne Ä-bi-dhä ke ε-la-da. Cu ken ti diaal t̥i̯i a kuay Ke-tu-ra.

Kuay E-tho

(Tuk 36:1-19)

- 34 Kä cu A-be-ram a guṇ Ay-dhek. Kä cu gaat Ay-dhek a E-tho ke ne I-the-rel.
 35 Kä cu gaat E-tho a ε-li-padh ke ne Re-u-el ke Yuc ke ne Ya-lam ke Kora.
 36 Kä cu gaat ε-li-padh a Te-man ke ne O-mar ke Dhepi ke ne Ga-tam ke Ke-nadh ke ne Tim-nä ke Ä-ma-lek.
 37 Kä cu gaat Re-u-el a Na-γath ke ne Dhera ke Camaa ke ne Midha.

Djeel rööl ε-döm

(Tuk 36:20-30)

- 38 Kä cu gaat The-ir a Lo-tan ke ne Co-bal ke Dhi-bön ke ne Ä-na ke Di-cön ke ne E-dher ke Dhi-can.
 39 Kä cu gaat Lo-tan a γori ke ne γo-mam ke nyiman Lo-tan ni Tim-nä.
 40 Kä cu gaat Co-bal a Al-yan ke ne Ma-naath ke Ee-bal ke ne Cēpi ke O-nam. Kä cu gaat Dhi-bön a Aya ke ne Ä-na.

41 Kä cu gat Ä-na a Di-cøn. Kä cu gaat Di-cøn a ʎam-ran kene Ec-ban ke lth-ran kene Ke-ran.

42 Kä cu gaat E-dher a Bi-lan kene Dha-wan ke Ya-kan. Kä cu gaat Dhi-can a Udh kene Ä-ran.

Ruëc rööl E-döm

(Tuk 36:31-43)

43 Kä cu t̄it̄i a kūar t̄ë ruacke E-döm a/ken kūar l-the-r̄el ni ruc. Cua Belä gat Be-or m̄ëe cua wecde c̄oli Di-na-ba.

44 M̄ëe ci Belä l̄iw cua gūor̄ ε Yo-bab gat Dhera r̄ool B̄o-dhe-ra ala kūäär.

45 M̄ëe ci Yo-bab l̄iw cua gūor̄ ε Ö-cam raan wec mi c̄ali Te-man ala kūäär.

46 Kä m̄ëe ci Ö-cam l̄iw cua gūor̄ ε A-dad gat Be-dhadh m̄ëe joc j̄i Mid-yan r̄ool Mo-ab ala kūäär. Kä cua wecde c̄oli Ä-with.

47 Kä m̄ëe ci A-dad l̄iw cua gūor̄ ε Tham-la r̄ool Math-re-ka ala kūäär.

48 Kä m̄ëe ci Tham-la l̄iw cua gūor̄ ε Ca-ul w̄ij k̄ier r̄ool Re-böth ala kūäär.

49 Kä m̄ëe ci Ca-ul l̄iw cua je gūor̄ ε Baal-ya-nan gat Ak-bor ala kūäär.

50 Kä m̄ëe ci Baal-ya-nan l̄iw cua je gūor̄ ε A-dad ala kūäär. Kä cua wecde c̄oli P̄ow, kä c̄alk̄e c̄iekde j̄i M̄e-ta-b̄el nya Ma-te-r̄ed nya Me-dhaab.

51 Kä cu A-dad leni l̄iw b̄ä. Kä cu kūar E-döm a. Tim-nä kene Al-yaa ke Ye-theth,

52 kene O-li-ba-ma ke Elaa kene Pi-nøn,

53 ke Ke-nadh kene Te-man ke Mib-dhar,

54 kene Ma-gi-del ke I-ram. Cu t̄ot̄o a kūar E-döm.

1 Kuën 2

Kuay Juda

1 Kä cu t̄it̄i a kuay l-the-r̄el. Re-u-ben kene Cim-on ke Lii-bay kene Juda ke Yi-tha-kar kene Dhe-bu-lun,

2 ke Daan kene Jo-thep ke Ben-ya-min kene Nap-ta-li ke Gad kene A-c̄er.

3 Kä cu gaat Juda a Ęr kene O-nan ke C̄ela. Ken gaat d̄aŋ diok t̄it̄i cua ke d̄ap je ε nya Ke-naan mi c̄al j̄i Bath-cuwa. Kä k̄ëë Juda ni Ęr cue dueer lat nham Kuoth Nhial, kä cue je jak kä l̄iw.

4 Kä cu c̄iek gatde ni Ęr mi c̄al Ta-mar je d̄ap P̄e-r̄edh kene Dhera. Kä cu gaatke diaal a dhiiec en Juda.

⁵Kä cu gaat Pε-rēdh a Υεdh-ron kene A-mul.

⁶Kä cu gaat Dhera a Dhim-ri kene E-than ke Υe-man kene Kēl-kol ke Dara ken diaal ke dhieec.

⁷Kä cu gat Kar-mi a A-kar mēē cu jī l-the-rēl nōj dāk ke yāri kā tin ca ley Kuoth.

⁸Kä cu gat E-than a Ä-dhar-yaa.

Kar kuḗr ni Dee-bid

⁹Kä cu gaat tēē ca dḗp Υεdh-ron a Ye-rā-mel kene Raam ke Ke-lu-bay.

¹⁰Kä cu Raam a guḗn A-mi-na-dab, kā cu A-mi-na-dab a guḗn Na-con boḗth jī Juda.

¹¹Kä cu Na-con a guḗn Thēl-ma, kā cu Thēl-ma a guḗn Bo-ēdh.

¹²Kä cu Bo-ēdh a guḗn O-bed, kā cu O-bed a guḗn Jethi.

¹³Kä cu Jethi a guḗn Eli-ab gatde min kēē kene gure ni Ä-bi-na-dab, kā cua guḗr ε Cima.

¹⁴Kä cua Cima guḗr ε Ne-tan-el kā cua Ne-tan-el guḗr ε Ra-day.

¹⁵Kä cua Ra-day guḗr ε O-dhem kā cua O-dhem guḗr ε Dee-bid.

¹⁶Kä cu nyiee mani a Dhe-ru-yaa kene Ä-bi-ga-yil. Kä cu gaat Dhe-ru-yaa a Ä-bi-cay kene Yo-ab ke Ä-tha-el.

¹⁷Kä cu Ä-bi-ga-yil a man Ä-ma-tha kā cu guḗn Ä-ma-tha a Ye-ther raan l-ca-mel.

Kuay Υεdh-ron

¹⁸Kä cu Ka-leb gat Υεdh-ron teke gaat ke ciekde ni Ä-dhu-baa ke Ye-ri-oth. Kä cu gaatke a Ye-cer kene Co-bab ke Ar-don.

¹⁹Kä mēē ci Ä-dhu-baa līw, cu Ka-leb Ep-rath kuēn mēē cu je dḗp Υur.

²⁰Kä cu Υur a guḗn Uri, kā cu Uri a guḗn Be-dha-lel.

²¹Kä mēē ci Υεdh-ron teke run ti jīēn bākel cuē nya Ma-kir min la guḗn Gil-yad wā kuēn. Kä cuē je dḗp gat mi cōali The-gub.

²²Kä cu The-gub a guḗn Ya-ir mēē cu wīj ti jīēn dḗj rēw wīcde diḗk ruac muun Gil-yad.

²³Duunde yōō cu Ge-cur kene Ä-ram Ya-woth-ya-ir, kene Ke-nat ke wījke, wīj ti jīēn bākel cuake kḗp. Ken ney diaal tin cienj thīn ke kuay Ma-kir guḗn Gil-yad.

²⁴Kä mēē ci Υεdh-ron līw, cu Ka-leb ciek guḗn ni Ep-ra-tha kḗn, kā cuē dḗp A-cur mēē cu wec Tε-kowa yieth.

Kuay Ye-raq-mel

- 25 Kä cu t̄ij̄ a gaat Ye-raq-mel k̄ēē Yedh-ron, cua Raam k̄ēē Ye-raq-mel a Bunaa ke O-ren kene O-dhem ke Ä-yi-yaa.
- 26 Kä cu Ye-raq-mel teke ciek mi d̄oŋ mi c̄alk̄e ciötde j̄ Ä-ta-raa, kä cua man O-nam.
- 27 Kä cu gaat Raam k̄ēē Ye-raq-mel a Maadh kene Ya-min ke E-ker.
- 28 Kä cu gaat O-nam Ca-may kene Yada. Kä cu gaat Ca-may a Na-dab kene Ä-bi-cur.
- 29 Kä cua ciek Ä-bi-cur c̄oli Ä-bi-ya-yil kä cue dapke Ä-ban kene Mo-lid.
- 30 Kä cu gaat Na-dab a The-led kene A-pa-yim. Kä cu The-led l̄iw a thil gaat.
- 31 Kä cu gat A-pa-yim a Yici min cua guṇ Ce-can. Kä cu Ce-can a guṇ Ėk-lay.
- 32 Kä cu gaat Yada a Ye-ther kene Jo-na-than kä cu Ye-ther l̄iw a thile je gaat.
- 33 Kä cu gaat Jo-na-than a Pe-leth kene Dha-dha. Kä cua ken gaat Ye-raq-mel.
- 34 Kä cu Ce-can thil dhool cu te ni jen ke nyier. Duunde yöö cue teke kuany mi raan l-jöp mi c̄oli Yara.
- 35 Kä cue nyaade kuen kuanyde ni Yara, kä cue dap gat mi c̄oli Ė-tay.
- 36 Kä cu Ė-tay a guṇ Na-than, kä cu Na-than a guṇ Dha-bad.
- 37 Kä cu Dha-bad a guṇ Ep-lal, kä cu Ep-lal a guṇ O-bed.
- 38 Kä cu O-bed a guṇ Yeyu, kä cu Yeyu a guṇ Ä-dhar-yaa.
- 39 Kä cu Ä-dhar-yaa a guṇ Ye-ledh, kä cu Ye-ledh a guṇ El-a-thaa.
- 40 Kä cu El-a-thaa a guṇ Thith-may, kä cu Thith-may a guṇ Cë-lum.
- 41 Kä cu Cë-lum a guṇ Ye-kam-yaa, kä cu Ye-kam-yaa a guṇ Eli-cama.

Gaat Ka-leb

- 42 Kä cu gaat Ka-leb däman Ye-raq-mel a, Meca min cua guṇ Dhip, ke gatde ni Ma-re-ca min la guṇ Ye-b-ron.
- 43 Kä cu gaat Ye-b-ron a. Kora kene Ta-pu-a ke Re-kem ke Cemä.
- 44 Kä cu Cemä a guṇ Ra-ḡam, kä cu Ra-ḡam a guṇ Yor-kaam. Kä cu Re-kem a guṇ Ca-may.
- 45 Kä cu gat Ca-may a Ma-ḡon, kä cu Ma-ḡon a guṇ Beth-dhuur.
- 46 Kä cu luom Ka-leb ni Eepa a man A-ran kene Modha ke Ga-dhedh. Kä cu A-ran a guṇ Ga-dhedh.

⁴⁷Kä cu gaat Ya-day a Re-gem kene Yo-tham ke Ge-con kene Pe-let ke Eepa, kene Caap.

⁴⁸Kä cu luom Ka-leb ni Maakaa a man Ce-ber kene Tir-ya-naa.

⁴⁹Kä cue Caap dap bä, min cuḡ guḡ Madh-ma-na kene Ce-ya guḡ Mëk-be-naa kene Giba. Kä cu nyaade a Ak-thaa.

⁵⁰Kä t̄it̄i cuke a gaat Ka-leb bä, gaat Ḳur kēḲ Ka-leb kene ciekde ni Ep-ra-tha. Cu gat Ḳur ni Co-bal Kir-yath-ya-rim yieth.

⁵¹Kä cu gatde ni Thël-ma Beth-le-ḡem yiath piny, kä cu gatde ni Ḳa-rep Beth-ga-der yieth.

⁵²Kä cu gaat Co-bal mēē yiēth Kir-yath-ya-rim a, Ḳa-ro-ε, kene thḡḡ nēni tin cianke Ma-naath,

⁵³kene thuk duēli tin cien kä Kir-yath-ya-rim, ke j̄i Kir-yath-ya-rim, ke j̄i Puth kene j̄i Cu-ma ke j̄i Mic-ra ken ney t̄it̄i ke ken tēē bä j̄i Dhora kene j̄i Ec-tool th̄in ɔ.

⁵⁴Kä cu Thël-ma mēē yiēth Beth-le-ḡem a guḡ J̄i Ne-to-paa kene j̄i At-rot-beth-yo-ab ke thḡḡ j̄i Dhora tin cien kä Ma-naath.

⁵⁵Kä thuk duēli ḡḡḡri tin cien kä Ya-bedh. J̄i Tira ke j̄i Cim-ath ke j̄i Thu-kat, ken ney t̄it̄i bāke kä Ḳa-math kä ke kuay Ken mēē yieth wec Re-kab piny.

1 Kuēn 3

Gaat kuḡ ni Dee-bid

¹T̄it̄i ke gaat Dee-bid tēē dapke je mēē tēē kä Ḳeb-ron. Cu kēḲde a Ęm-non gat Ä-ḡi-no-am nya wec Yidh-rēel. Kä cua guḡḡ ε Da-ni-yel gat Ä-bi-ga-yil nya Nya-kar-mel.

²Kä cua guḡḡε Ęb-ca-lom gat Maakaa nya Tël-may kuaar Ge-cur. Kä cua guḡḡ ε Ä-do-ni-yaa gat Ḳē-gith.

³Kä cua guḡḡ ε Ce-pēt-yaa gat Ä-bi-tal. Kä cua guḡḡ ε Yith-rē-am gat ciekde ni Eg-laa.

⁴Ken gaat t̄it̄i dapke ke Dee-bid kä Ḳeb-ron mēē ce ruc th̄in ke run bārōw w̄icde päth bākel. Kä cu Dee-bid ruc kä Je-ru-tha-lēm ke run ti j̄iēn diḡk w̄icde diḡk.

⁵Kä cu t̄it̄i a gaat tēē ca dap je mēē tēē kä Je-ru-tha-lēm, cua. Cima kene Co-bab ke Na-than kene Tho-lo-mon. Kä cuke a ken gaat Bēth-cēba nya wec A-mi-el.

⁶Kä cue le teke Yib-yar kene Eli-cama ke E-li-pa-let,

⁷ke No-gaa kene Ne-pɛg ke Ya-pia,

⁸kene Eli-cama ke El-yada kene E-li-pa-lɛt.

⁹Ken diaal gaat Dee-bid a /ci gaat luɔɔmnike te thɪn. Kä cu Ta-mar a nyimandien.

Gaat kuɔr ni Tho-lo-mon

¹⁰Kä cu gaat Tho-lo-mon a Re-γɛ-bɔm kene Ä-bi-yaa ke Atha kene Ye-γo-ca-pat,

¹¹ke Yo-ram kene Ä-γɛdh-yaa ke Yo-ac,

¹²ke Ä-mä-dhi-ya kene Ä-dhar-yaa ke Yo-tham,

¹³ke A-γadh kene Yidh-ki-yaa ke Ma-na-the,

¹⁴ke A-mon kene Yo-ci-yaa.

¹⁵Kä cu gaat Yo-ci-yaa a Yo-γa-nan kɛɛde kene Ye-γo-ya-kim ke Dhid-ki-yaa kene Cɛ-lum.

¹⁶Kä cu gaat Ye-γo-ya-kim a Ye-kɔn-ya kene Dhid-ki-yaa.

Gaat kuɔr ni Ye-kɔn-ya

¹⁷Kä cu tɪtɪ a gaat Ye-kɔn-ya, mɛɛ ca nan ala pɛc ε jɪ Bɛ-bi-lɔn Cɛ-ɛl-ti-el,

¹⁸ke Mal-ki-ram kene Pe-da-yaa ke Cen-ɛ-dhar kene Ye-kam-yaa ke Yo-cama kene Ne-da-bi-yaa.

¹⁹Kä cu gaat Pe-da-yaa a Dhe-ru-ba-bɛl kene Cimi. Kä cu gaat Dhe-ru-ba-bɛl a Me-cu-lam kene Yä-nɛn-yaa. Kä cu nyimandien a Cɛ-lo-mith.

²⁰Kä cuɛ lɛ tekɛ gaat dhieec kɔkɪen. Kä cukɛ a Yä-cu-baa kene O-γɛl ke Bɛ-rɛk-yaa kene Yä-thad-yaa ke Yu-cab-γɛ-thɛd.

²¹Kä cu gaat Yä-nɛn-yaa a Pe-lɛt-yaa kene Ye-cɛ-yaa, kä cu Ye-cɛ-yaa a guɔn Re-pa-yaa min cu la guɔn Ar-nan guɔn O-bad-yaa guɔn Cɛ-kɛn-yaa.

²²Kä cu gat Cɛ-kɛn-yaa a Cɛ-mɛ-yaa. Kä cu gaat Cɛ-mɛ-yaa a. Yɛ-tuc kene Yig-al ke Ba-ri-yak kene Ne-ar-yaa ke Ca-pat.

²³Kä cu gaat Ne-ar-yaa a El-yo-ɛ-nay kene Yidh-ki-yaa ke ɛdh-ri-kɔm.

²⁴Kä cu gaat El-yo-ɛ-nay a Yo-dɛw-yaa kene El-ya-cib ke Pe-la-yaa kene ɛ-kub ke Yo-γa-nan kene De-la-yaa ke Ä-nani.

1 Kuɛn 4

Gaat Juda

¹Kä cu gaat Juda a Pe-rɛdh kene Yɛdh-ron ke Kar-mi kene Yur ke Co-bal.

²Kä cu Cɔ-bal a guṇ Rɛ-a-yaa, kä cu Rɛ-a-yaa a guṇ Yë-yëth, kä cu Yë-yëth a guṇ Ä-yu-may kene Laad. Cua jen thok duëel Dhɔra.

³Kä cu tɪtɪ a gaat E-tam. Yidh-rɛel Yic-ma ke Yid-bac. Kä cɔalke nyimandien j̄ Yadh-lɛl-po-ni.

⁴Kä cu Pɛ-nu-el a guṇ Gɛ-dhor kene E-dher kä cu E-dher a guṇ Yucaa. Kä cua ken gaat Yur kɛɛ ɛp-ra-tha mää yiɛeth Beth-lɛ-yɛm.

⁵Kä cu guṇ Tɛ-kowä ni A-cur teke män dɔŋ rɛw, Yɛ-laa kene Naara.

⁶Kä cu Naara dap ke Ä-yu-dhɔm kene Yɛ-pɛr, ke Te-mɛ-ni kene Ya-yëc-ta-ri.

⁷Kä cu gaat Yɛ-laa a Dhɛ-rɛth kene Dho-yar ke ɛth-nan.

⁸Ke Kodh min la guṇ A-nub, kene Dho-be-baa ke guṇdɔɔŋ gan Ä-ya-rel gat Ya-rum.

⁹Kä cua luɔth ni Ya-bedh ɛɔŋ kä gaatman. Cu man ɛ cɔli Ya-bedh ke yöö ɛ jen j̄, “Daape je ke dɔp mi bɛc bɛc.”

¹⁰Kä cu Ya-bedh Kuoth l-the-rɛl pal j̄, “Aɣ pothä Kuoth, kä moc yä mun mi djiit kä te ni keel ke yä, kä tit yä ke jiäk diaal tin dää yä nɔŋ bɛc bɛc.” Kä cu Kuoth pale liŋ.

Ciööt gan tin kɔŋ

¹¹Kä cu Ke-lub däman Cuaṇ a guṇ Mɛ-yir, kä cu Mɛ-yir a guṇ ɛc-ton.

¹²Kä cu ɛc-ton a guṇ Beth-rapa kene Pa-the-ëk ke Tɛ-yi-na. Kä cu Tɛ-yi-na wec Ir-nac yiɛeth. Ken tɪtɪ cua ken j̄ wec Rekaa.

¹³Kä cu gaat Ke-nadh a ɔ-thi-nel kene The-ra-yaa. Kä cu gaat ɔ-thi-nel a Yä-thath kene Mɛ-o-no-thay.

¹⁴Kä cu Mɛ-o-no-thay a guṇ ɔp-ra. Kä cu The-ra-yaa a guṇ Yo-ab mää yiɛeth lool Bëli. Cɔalke je nɔ ke yöö j̄ ke ke bël.

¹⁵Kä cu gaat Ka-leb gat Yɛ-pö-nɛ a Iru kene Elaa ke Naam. Kä cu gat Elaa, Ke-nadh.

¹⁶Kä cu gaat Yɛ-yë-lɛl-el a Dhip kene Dhipa ke Tira kene Ä-tha-rel.

¹⁷Kä cu gaat ɛdh-raa a Yɛ-thɛr kene Mɛ-rɛd ke E-pɛr kene Ya-lon. Kä cu Mɛ-rɛd nya kuṇ l-jëp mi cɔali Bith-yaa kuɛn, kä cue dap ke nyaadɛ ni Mir-yam kene Ca-may ke Yic-ba mää cu ɛc-tɛ-mo-ä yiɛeth.

¹⁸Kä cu ciekɛ mi nya Juda je dɔp Yɛ-rɛd mää yiɛeth Gɛ-dhor, kene Yɛ-bɛr mää yiɛeth Thoko, ke Yɛ-ku-thi-el mää yiɛeth Dha-no-a.

¹⁹Kä cu Yo-di-yaa nyiman Nɔm kuɛn. Kä cu gaatkien Kiila yiɛeth wec j̄ Gɛ-rɛm, kene ɛc-tɛ-mo-ä wec j̄ Maakaa.

20 Kä cu gaat Ci-mon a. Ĕm-non kene Ri-naa ke Ben-ya-nan kene Ti-lon. Kä cu gaat Yici a, Dho-yeth kene Ben-dho-yeth.

Gaat Cɛla

21 Kä cu gaat Cɛla gat Juda a Ĕr mēē yiɛth Lekaa, kene Ladaa mēē yiɛth Ma-re-ca, ke j̄i b̄ij mi ca men agoaa laaṭ tēē cianke ni Beth-ɛc-beyē.

22 Ke Yo-kim kene j̄i Ko-dhe-ba, ke Yo-ac kene Tha-rap mēē ruc kä Mo-ab kä cue loc kä La-ɣem. (Ken n̄uṭ t̄ij ke tēē wal.)

23 Ken ke ney ti taṭh cuṭkni tēē laṭke kuäär ikä, kä cienj kä Ne-ta-yim kene Gä-de-ra.

Gaat Cim-on

24 Kä cu gaat Cim-on a Ne-mu-el kene Ya-min, ke Ya-rib kene Dhera ke Ca-ul.

25 Kä cu Cē-lum a gat Ca-ul, kä cu Mi-ba-tham a gaṇ Mic-mä.

26 Kä cu gaat Mic-mä a ɣa-mu-el kene Dha-kur ke Cimi.

27 Kä cu Cimi teke dhool wäl bākel ke nyier bākel. Duunde yōō thile gaatman gaat ti nuan. Ke kujc emɔ /ken j̄i thuc dueelien nuan cɛṭke j̄i thuc duēel Juda.

28 Kä cuke cienj ni Ber-cɛ-ba ke Mo-la-dha ke Ä-dhar-caal,

29 ke Bila ke A-dhem ke To-lad,

30 ke Bä-thu-el ke ɣor-ma ke Dhik-lag,

31 ke Beth-mar-ka-both ke ɣä-dhar-thu-thim ke Beth-biri ke Cää-ra-yim. Tṭṭ cuke a w̄ijkien amāni n̄in rucä Dee-bid.

32 Kä cu ciēñkien a E-tam ke A-yin ke Ri-mon ke To-ken ke A-can w̄ij daṇ dhiiec,

33 ke w̄ij tin te gekädien a räth nikä Baal. Kä cua jen mēē ci ken ε ḡor ke thuk duëlikien kene guṭh tēē cianke ε ken.

34 Kä cu ney t̄ij a bööth thuk duëlikien. Cua Me-co-bab kene Yēm-lek ke Yo-caa ke gat Ä-mä-dhi-ya,

35 Yo-el ke Yeyu gat Yo-cib-yaa gat The-ra-yaa gat Ä-thi-el,

36 ke El-yo-ε-nay kene Yaa-ko-baa, ke Ye-co-ɣaya, Ä-tha-yaa ke Ä-di-el kene Ye-thi-mi-el ke Be-na-yaa,

37 ke Dhi-dha gat Cipi gat A-lon gat Ye-dē-yaa gat Cim-ri gat Cɛ-mē-yaa.

38 Thuk duëlikien cuke rɔ rēp elɔṇ,

39 cike rɔ dāk kä piny a cuke pal ni kuj konyä caṇ rey loolä mi cɔali Ge-dhor ke ke ḡor wal laṭ deetkien.

⁴⁰Kä cuke wal ti gow jek th̄in, ε mun malä mi päl rō piny. ε mun mi ca kōḡ ciej ε j̄i Ḳēm.

⁴¹Kä ken ney ti ca ciöotkien gōr ti, wäke ke n̄in tēē ruc ni Ḳidh-ki-yaa kuäär Juda. Kä cuke j̄i Ḳēm mak amāni j̄i Me-u-nim tēē ciej en w̄ini kā cuke ke dāk amāni walε. Kä cuke ciej en w̄ini ke ḡōō tēē ke wal ke kuḷ deetkien.

⁴²Kä cu ney ti kur dhieec kā j̄i Cim-on, ti böthke ε Pe-lēt-yaa kene Ne-ar-yaa ke Re-pa-yaa kene U-dhi-el gaat Yici wec päāmni ε-dom wä mac.

⁴³Cuke duoth j̄i Ä-ma-lek tēē ci rō bar wä näk, kā cuke cu ciej en w̄ini amāni walε.

1 Kuēn 5

Gaat Re-u-ben

¹Kä cu t̄iti a gaat Re-u-ben kēē Je-kōb (ε jen kēē, kue la ḡōō mēē ce ciek gūḡ ḡan ḡan, cua cuḡḡ kā ḡōō ε kēē ḡam gaat Jo-thep gat Je-kōb. Cue cuḡḡ kā ḡōō ε kēē cu bath.

²Kä cu buḡm ni Juda kā gaatman, kā cu ruēec ben kā je, kā cu cuḡ kēēkā a nyin Jo-thep,)

³kä cu Re-u-ben kēē Je-kōb teke gaat ḡuaan. Ä-nok kene Palu ke Ḳedh-ron kene Kar-mi.

⁴Kä cu gaat Yo-el a Ce-mē-yaa kene Gog ke Cimi,

⁵ke Mikaa kene Re-a-yaa ke Baal,

⁶ke Beera mēē cua pεc ε kuäär A-thi-ri-ya ni Tig-lath-pi-le-ther. Kä ε jen ε nēē la böoth j̄i Re-u-ben ɔ.

⁷Kä cua j̄i maarādien gōr nike bööth thuk duēlikien. Cua bööth ni Yi-el kene Dhe-kar-yaa,

⁸ke Belä gat A-dhadh gat Cemä gat Yo-el mēē ciej kā Ä-ro-er a räth nikä Nebo kene Baal-me-on.

⁹Kä ciejε bā kuḷc kāny ḡan a räth ni dup in wä dārdōaar kuḷc ɔ jac ni kir Yu-pe-ree-tidh, ke ḡōō ci ḡōḡkien ḡuan kā Gil-yad.

¹⁰Ke n̄in ruc Thōl, cuke nyiēny ke j̄i Ḳēg-ri, kā cuke ke joc. Kä cuke w̄ikien ciej kuḷc kāny ḡan kā Gil-yad.

Gaat Gad

¹¹Cu gaat Gad ciej kuḷc caam gan Re-u-ben kā Ba-can a räth nikä Thal-ka.

¹²Cu Yo-el a böoth kā cu rēwde a Ca-pam, ke Yē-nay kene Ca-pat rēek kā Ba-can.

13 Kä cu j̄i maarädiēn ke dh̄or guṇi a. Mi-ka-el keṇe Mē-cu-lam ke Cēba keṇe Yo-ray ke Yē-kan keṇe Dhiya ke E-ber.

14 Kä cu t̄iṭi a gaat Ä-bi-ya-yil gat Ḳuri gat Ya-ro-ēk gat Gil-yad gat Mi-ka-el gat Ye-ci-cay gat Yēk-do gat Buudh,

15 ke Ä-yi gat Ēb-di-el gat Guni, ε boṭh thuṅk duēēl guṇ.

16 Kä cua ciēṅ ni Gil-yad keṇe rēy ciēṅ Ba-can ke w̄iṭke, ke toc Ca-ron keēliw.

17 Ken t̄iṭi diaal ḡoṛke ke, n̄in ruc Yo-tham kuäär Juda keṇe Ya-rō-baam kuäär l-the-rēl.

Rēm nēni tin ciēṅ kuṭ kānyä caṅ

18 Thok duēēl Rē-u-ben keṇe thok duēēl Gad ke th̄aṅ thuṅk duēēl Ma-na-the teke rēm ti bathd̄oṛi ti j̄iēn ṅuaan w̄icde ṅuaan w̄icde kur b̄arōw w̄icde j̄iēn b̄akel, ti ca ṅjeec aḡaa ke kōōtni keṇe mutni ke kuen kuēēni.

19 Cuke nyiēny ke j̄i Ḳēg-ri keṇe j̄i Ye-tur ke j̄i Na-pic keṇe j̄i No-dab.

20 Kä cuke luäk jek kä Kuoth, ke yōō cike je pal rēy kōōr, kä cu Kuoth Ḳēg-ri keṇe nēy diaal tin te keel ke je l̄ath tetnikien, ke yōō ca ṅäth ni Kuoth.

21 Cuke th̄oṛoḡali ti bathd̄oṛi ti j̄iēn dhieec, ke det ti bathd̄oṛi ti kur rēw w̄icde j̄iēn dhieec, ke muḡli ti bathd̄oṛi rēw, ke nēy ti bathd̄oṛi ti kuṛ kel pēc kä Ḳēg-ri.

22 Kä cuke kur ti ṅuan n̄äk, ke yōō ε k̄or Kuoth. Kä cuke ciēṅ w̄idien amāni mēē ca naath pēc.

Th̄aṅ gan Ma-na-the

23 Kä cu th̄aṅ gan Ma-na-the ti ṅuan ciēṅ kä rēek Ba-can a räth nikä Baal-ḡer-mon ke Thi-nir keṇe Pääm Ēr-mon.

24 Kä cu t̄iṭi a böōth dh̄ori guṇi. E-per ke Yici keṇe Ē-li-el ke Ēdh-ri-el keṇe Yir-me-yaa ke Ḳo-dēw-yaa keṇe Ya-di-el, kä ken b̄äke j̄i k̄oṛ ti buḡm buḡm.

25 Duunde yōō /kenke Kuoth guṇi ṅäth, cuke w̄ä pal ni kuth nēni tēē ci Kuoth ke joc nhiamdien.

26 Inṅ cu Kuoth kuäär A-thi-ri-ya ni Pul min la Tig-lath-pi-le-theṛ jak kä k̄äpē wec. Kä cue thok duēēl Rē-u-ben keṇe thok duēēl Gad ke th̄aṅ thuṅk duēēl Ma-na-the pēc rēek kä Ḳelē keṇe Ḳa-bor ke Ḳara keṇe yier Go-dhan amāni wale.

1 Kuēn 6

Gaat Lii-bay

1 Kä cu gaat Lii-bay a Ger-com keṇe Ke-ḡath ke Mē-ra-ri.

- ²Kä cu gaat Ke-yath a, Am-ram kene Yidh-yar ke Yeb-ron kene U-dhi-el.
- ³Kä cu gaat Am-ram a Ä-ron kene Muthε ke Mir-yam. Kä cu gaat Ä-ron a. Nadab kene Ä-bi-yu ke El-a-dhar kene I-ta-mar.
- ⁴Kä cu El-a-dhar a guṇ Pi-ne-yath kä cu Pi-ne-yath a guṇ Ä-bi-cuwä,
- ⁵kä cu Ä-bi-cuwä a guṇ Buki, kä cu Buki a guṇ Udhi,
- ⁶kä cu Udhi a guṇ Dhe-rē-yaa, kä cu Dhe-rē-yaa a guṇ Me-ra-yoth,
- ⁷kä cu Me-ra-yoth a guṇ Ä-mēr-yaa, kä cu Ä-mēr-yaa a guṇ Ä-yi-tub,
- ⁸kä cu Ä-yi-tub a guṇ Dha-dok, kä cu Dha-dok a guṇ Ä-yi-madh,
- ⁹kä cu Ä-yi-madh a guṇ Ä-dhar-yaa, kä cu Ä-dhar-yaa a guṇ Yo-ya-nan,
- ¹⁰kä cu Yo-ya-nan a guṇ Ä-dhar-yaa (ε jεn ε nēē la pal ala boṭh palä luaak Kuoth Nhial mēē ca täth ε Tho-lo-mon kä Je-ru-tha-lem),
- ¹¹kä cu Ä-dhar-yaa a guṇ Ä-mēr-yaa, kä cu Ä-mēr-yaa a guṇ Ä-yi-tub,
- ¹²kä cu Ä-yi-tub a guṇ Dha-dok, kä cu Dha-dok a guṇ Cē-lum,
- ¹³kä cu Cē-lum a guṇ Yil-ki-yaa, kä cu Yil-ki-yaa a guṇ Ä-dhar-yaa,
- ¹⁴kä cu Ä-dhar-yaa a guṇ The-ra-yaa, kä cu The-ra-yaa a guṇ Ye-yo-dha-dak.
- ¹⁵Kä cua Ye-yo-dha-dak pεc mēē ci Kuoth Nhial Juda kene Je-ru-tha-lem jak kä pēcke, ε Ne-bu-kad-ne-dhar.
- ¹⁶Kä cu gaat Lii-bay a Ger-com kene Ke-yath ke Me-ra-ri.
- ¹⁷Kä cu tṭi a ciööt gan Ger-com. Lib-ni kene Cimi.
- ¹⁸Kä cu gaat Ke-yath a Am-ram kene Yidh-yar ke Yeb-ron ke U-dhi-el.
- ¹⁹Kä cu gaat Me-ra-ri a Mēk-li kene Muci. Ken tṭi cua ken jṭi thuok duēel Lii-bay tēē ca gṛ nike pēk guṇi.
- ²⁰Kä cu gaat Ger-com a Lib-ni kene Yē-yēth ke Dhima,
- ²¹kene Yowa ke Ido kene Dhera ke Ye-ath-ray.
- ²²Kä cu gaat Ke-yath a A-mi-na-dab kene Kora ke A-thir,
- ²³kene El-ka-na ke Eb-ya-thap ke A-thir,
- ²⁴ke Tē-yēth kene U-ri-el ke U-dhi-yaa kene Ca-ul.
- ²⁵Kä cu gaat El-ka-na a Ä-ma-thay kene Ä-yi-moth,
- ²⁶ke El-ka-na kene Dho-pay ke Na-yath,

27 ke Eli-ab ke ne Ye-ro-yaam ke Eli-ka-na.

28 Kä cu gaat Tha-muel a Yo-el gatde min këë ke ne Ä-bi-yaa.

29 Kä cu gaat Me-ra-ri a Mëk-li, ke Lib-ni, ke ne Cimi ke Udha,

30 ke ne Cima ke Ye-gi-yaa ke ne Ä-tha-yaa.

Puqat thumni luaak Kuoth

31 Cu tiji a ney te ci Dee-bid ke kam puqat thumni rey luaak Kuoth Nhial ke kor ka meë ca thanduk matda ruac Kuoth lath thin.

32 La ketke diit ke thumni nham kemekä romä ke Kuoth Nhial, amäni meë ci Tho-lo-mon luak Kuoth Nhial täth ka Je-ru-tha-lem. La ken a pal cetnike nuqat eë ca kamke.

33 Kä tiji ke ken ney teë cu lat keel ke gaatkien. Thok duëel Ke-yath, cua Puqat thumni ni Ye-man gat Yo-el, gat Tha-muel,

34 gat Eli-ka-na, Ye-ro-yaam, E-li-el gat Towa,

35 gat Dhup gat Eli-ka-na, gat Ma-yath gat Ä-ma-thay,

36 gat Eli-ka-na gat Yo-el, gat Ä-dhar-yaa gat Dhe-pën-yaa,

37 gat Të-yëth gat A-thir, gat Eb-ya-thap gat Kora,

38 gat Yidh-yar gat Ke-yath, gat Lii-bay gat Je-kob.

39 Kä cua luak e A-thap gat Be-rek-yaa gat Cima.

40 Gat Mi-ka-el gat Bä-the-yaa gat Mël-ki-yaa,

41 gat Eth-ni gat Dhera gat Ä-da-yaa,

42 gat E-than gat Dhima gat Cimi,

43 gat Yë-yëth, gat Ger-com gat Lii-bay.

44 Kä cua luak e E-than gat Kici gat Ebdi gat Mël-uk,

45 gat Yä-cëb-yaa gat Ä-mä-dhi-ya gat Yil-ki-yaa,

46 gat Em-dhi gat Bani gat Ce-mer,

47 gat Mëk-li, gat Muci gat Me-ra-ri gat Lii-bay.

48 Kä cua duoth ji Lii-bay diaal kam lat rey kemekä romä ke Kuoth Nhial.

Gaat Ä-ron

49 Duunde yöö cua Ä-ron ke ne gaatke la muc a thop wij yikä min la wanke muc thin, ke ne wij yikä min la wanke wal thin ke tin diaal tin latke guath in dit ni gooyde, ke luel ji I-the-rel, cetnike teë diaal teë ci Mutha jan Kuoth ke lat.

50 Kä cu t̄it̄i a gaat Ä-ron, ʕl-a-dhar kene Pi-ne-γath ke Ä-bi-cuwä,

51 kene Buki ke Udhi kene Dhe-rë-yaa.

52 Me-ra-yoth kene Ä-mër-yaa ke Ä-γi-tub,

53 kene Dha-dok ke Ä-γi-madh.

Wij̄ j̄i Lii-bay

54 Kä cu t̄it̄i a guath t̄eë ca kam gaat Ä-ron tin la thok duëel j̄i Ke-γath m̄eë
ciɛŋke rey ciɛŋdien m̄eë ci pen kä ke,

55 cuake kam ʕeb-ron rey ciɛŋ Juda amäni tocde.

56 Duunde ʕöö cua kaak kene wij̄ke kam Ka-leb gat ʕe-pö-ne.

57 Kä cua gaat Ä-ron kam wij̄ luäkä, ʕeb-ron kene Lib-na kene t̄ar̄ike, ke Ya-tir
kene ʕc-te-mo-ä.

58 Ke ʕi-len kene De-bir.

59 Ke A-can kene yuta ke Beth-ce-mec keel ke t̄ar̄ike.

60 Kä cua thok duëel Ben-ya-min kam Gib-yon kene Gabä ke A-le-meth ke Ä-
na-thoth keel ke t̄ar̄ikien. Ken wij̄ diaal ti ca däak kä gaat Ke-γath ti, ke wij̄ wäl
diɔk.

61 Kä cua duoth gan Ke-γath däak kä wij̄ wäl tin te rey ciɛŋ th̄aŋ thuok duëel
Ma-na-the ke yor gaakni.

62 Kä cua gaat Ger-com däak kä wij̄ wäl diɔk ke thuk duëlikien ke yor gaakni
kä wij̄ Yi-tha-kar kene wij̄ A-cer ke Nap-ta-li, ke wij̄ th̄aŋ Ma-na-the tin te kä
Ba-can.

63 Kä cua gaat Me-ra-ri däak kä wij̄ daŋ wäl rew ke thuk duëlikien ke yor gaakni
kä wij̄ j̄i Re-u-ben ken Gad ke Dhe-bu-lun.

64 Ino cu j̄i l-the-rel j̄i Lii-bay kam ken wij̄ t̄ot̄o ke t̄ar̄ikien keel.

65 Kä cua wij̄ j̄i Juda kene j̄i Cim-on ke j̄i Ben-ya-min tin ca ciöotkien lat daak
bäke yor gaakni.

66 Kä cua th̄aŋ gan Ke-γath moc wij̄ rey wij̄ni thuok duëel j̄i ʕ-pa-rim.

67 Kä wij̄ j̄i ʕ-pa-rim cua ke kam wij̄ luäkä, Ce-kem kene Ge-dher,

68 ke ʕok-mam ke Beth-o-ron,

69 ke A-ya-lon ke Gëth-ri-mon keel ke t̄ar̄ike.

70 Kä wij̄ th̄aŋ thuok duëel Ma-na-the tin ciɛŋ kuj̄ kony caŋ, cua A-ner kene
Bi-lam kam gaat Ke-γath keel ke t̄ar̄ike.

⁷¹Kä cua gaat Ger-com k̄am w̄i t̄i t̄i k̄ä w̄i th̄aṅ th̄uok duëel Ma-na-the tin cien k̄ä k̄äny caṅ. Go-lan k̄ä Ba-can ke Ac-ta-roth keel ke t̄aṅrikien.

⁷²Kä w̄i j̄i th̄uok duëel Yi-tha-kar, cua ke k̄am Ke-d̄ec ke Da-be-rath,

⁷³ke Ra-moth ke A-nem keel ke t̄aṅrikien.

⁷⁴Kä w̄i j̄i A-c̄er, cua ke k̄am Ma-cal ke Ab-don,

⁷⁵ke Yu-kok ke Re-yob keel ke t̄aṅrikien.

⁷⁶Kä w̄i j̄i Nap-ta-li, cuake k̄am Ke-d̄ec k̄ä Ḡe-l̄e-li ke Ya-m̄on ke Kir-ya-tha-yim keel ke t̄aṅrikien.

⁷⁷Kä cua duoth j̄i Me-ra-ri moc k̄ä w̄i j̄i Dhe-bu-lun, Ri-mo-no ke Ta-bor keel ke t̄aṅrikien.

⁷⁸Kä w̄i j̄i Re-u-ben kūi k̄äny caṅ kieer Jo-r-den k̄ä Je-ri-ko, cua ke k̄am Be-dher rey d̄aar Yaadhaa,

⁷⁹ke Ke-dhe-moth ke Me-paath keel ke t̄aṅrikien.

⁸⁰Kä w̄i j̄i Gad, cua ke k̄am Ra-moth k̄ä Gil-yad ke Ma-na-yim,

⁸¹ke Ec-bon ke Ya-dher keel ke t̄aṅrikien.

1 Kuën 7

Gaat Yi-tha-kar

¹Kä cu gaat Yi-tha-kar a Tolä keñe Puwaa ke Ya-cub keñe Cim-r̄on.

²Kä gaat Tolä e Udhi keñe Re-pa-yaa ke Ye-ri-el ke Ya-may keñe Yib-tham ke Ce-mu-el. Cuke a bööth th̄uok duëel Tolä ti j̄i koṛ k̄ä rīcdien, p̄ekdien meë ruc ni Dee-bid, ke ney ti bathd̄ori ti j̄ieen d̄aṅ rew w̄icde rew w̄icde kur b̄äkel.

³Kä cu gat Udhi a Yidh-r̄ek-yaa. Kä cu Yidh-r̄ek-yaa teke gaat n̄uaan. Mi-ka-el keñe O-bad-yaa ke Yo-el keñe Yi-ci-yaa, ken diaal ke bööth.

⁴Ke thuk duëlikien cuke a ney ti bathd̄ori ti j̄ieen dīok w̄icde b̄äkel ti lūaṅke koṛ ke yöö teke män ti n̄uan keñe gaat ti n̄uan.

⁵Kä cu pek neñi diaal tin ca goṛ thok duëel Yi-tha-kar tin lūaṅke koṛ a ney ti bathd̄ori ti j̄ieen b̄ädäk w̄icde b̄ar̄ow.

Gaat Ben-ya-min keñe Dan

⁶Kä cu gaat Ben-ya-min a Belä keñe Be-ker ke Ye-di-ä-el.

⁷Kä cu gaat Belä a Edh-b̄on keñe Udhi ke U-dhi-el keñe Ye-ri-moth ke Iri. Kä cuke a ken bööth thukni duëli, k̄ä cu ney tin ca goṛ a ney ti bathd̄ori ti j̄ieen rew w̄icde rew w̄icde j̄ieen dīok w̄icde n̄uaan ti lūaṅke koṛ.

⁸Kä cu gaat Be-ker a Dhe-mi-raa kene Yo-ac ke E-li-dher kene El-yo-e-nay, ke Omri kene Yi-re-moth ke Ä-bi-yaa kene Ä-na-thoth ke A-le-meth.

⁹Kä cu pekdiēn ēē ca gōr kene bööth thuk duēli kä jī kōōr a ney ti bathdōōri ti jien dāḡ rēw wīcde kur dāḡ rēw.

¹⁰Kä cu gat Ye-di-ä-el a Bi-lan kä cu gaat Bi-lan a Yuc kene Ben-ya-min ke E-yud kene Ke-nēē-naa ke Dhe-than kene Tar-cic ke Ä-yi-caar.

¹¹Ken gaat Ye-di-ä-el tītī ke bööth thuk duēli. Kä cu pekdiēn a ney ti bathdōōri wäl bārōw wīcde kur rēw ti luḡḡke kōr.

¹²Kä cu Cu-pim kene U-pim a gaat Ir, kä cu U-cim a gat E-yer.

Gaat Nap-ta-li

¹³Kä cu gaat Nap-ta-li a Ya-dhi-el kene Guni ke Ye-dher kene Cē-lum, kuay Bila.

Gaat Ma-na-the

¹⁴Kä cu gaat Ma-na-the a A-thi-rel mēē dapke luōōmde min mō nya rōōl Ä-ram, kä cue Ma-kir min la guḡḡ Gil-yad dap bā.

¹⁵Kä cu Ma-kir U-pim kene Cu-pim kuen män. Kä cōalkē nyiman jī Maakaa. Kä cōalkē gatde min dōḡ jī Dhe-lō-pe-yadh kä cu Dhe-lō-pe-yadh dieth ni nyier.

¹⁶Kä cu ciek Ma-kir ni Maakaa dap ke gaat dāḡ rēw, Pe-rēc kene Ce-rēc. Kä cu gaat Pe-rēc a U-lam kene Re-kem.

¹⁷Kä cu gat U-lam a Be-dan. Cu ken ti diaal tītī a gaat Gil-yad gat Ma-kir gat Ma-na-the.

¹⁸Kä cu nyiman ni Yē-mo-le-keth dap ke gaat diḡk. Ic-yod kene Ä-bi-e-dher ke May-la.

¹⁹Kä cu gaat Ce-mi-dhä a Ak-yan kene Ce-kem ke Li-ki kene Ä-ni-yam.

Gaat E-pa-rim

²⁰Kä cu gaat E-pa-rim a Cu-tha-lēk kene Ba-rēd ke Tē-yēth kene El-a-daa ke Tē-yēth.

²¹Ke Dha-bad kene Cu-tha-lēk, ke E-dher kene El-ad tēē ca näk mēē ε ken jī wa ḡḡk jī Gēth pec.

²²Kä cu guḡḡdiēn ni E-pa-rim ke par ke nīn ti ḡuan, kä cu jī maarāde jē ben com.

²³Kä cu E-pa-rim tōōc ke ciekde, kä cue ruēt, cue dap ke gat. Kä cue ciōtde cōli Be-ri-ya, ke ḡōō ε jēn jī ci jāāk ben dhōre.

²⁴Kä cu nyade a Cεεraa mēē tääth wec Pieny kene wec Nhial Beth-o-ron amāni U-dhen-cεε-raa.

²⁵Kä cu ε-pa-rim teke gat mi cōali Rεpa kene Rε-cεp ke Tε-lēk ke Tē-γēn,

²⁶ke La-dan kene A-mi-γud ke Eli-cama,

²⁷ke Nun kene Jo-cua.

²⁸Kä cu wij̄ tēē cian̄ke a Beth-el kene cien̄ke, ε rāth ni kuj̄ kānyä cāṅ kā Nā-ran a wā ni kuj̄ konyä cāṅ kā Gε-dher kene wij̄ke, ke Cε-kem kene wij̄ke, cu māni A-yaa kene wij̄ke.

²⁹Kä cue le k̄an kēth j̄i Ma-na-the kā Beth-can ke cien̄ke ke Ta-nak ke ciēēn̄ke, ke Mε-gi-do ke ciēēn̄ke, ke Dor ke ciēēn̄ke. Ken wij̄ t̄ɔt̄ɔ cu cien̄ ni gaat Jo-thep gat Je-kōb th̄in.

Gaat A-cεr

³⁰Kä cu gaat A-cεr a Yim-naa kene Ic-waa ke Ic-wi ke Bε-ri-ya ke nyimandien ni Thera.

³¹Kä cu gaat Bε-ri-ya a γε-bεr kene Mal-ki-yel. Kä cu Mal-ki-yel la guān Bir-dha-with.

³²Kä cu γε-bεr la guān Yap-let kene Co-mer ke γo-tham ke nyimandien ni Cuä.

³³Kä cu gaat Yap-let a Pa-thēk kene Bim-γal ke Ęc-wath.

³⁴Kä cu gaat dāman ni Cε-mer a Rō-gaa kene γu-baa kene Ä-ram.

³⁵Kä cu gaat dāman ni γe-lεm a Dho-pēk kene Yim-na ke Ce-lεc kene A-mal.

³⁶Kä cu gaat Dho-pēk a Thu-ēk kene γar-ne-per ke Cu-al kene Beri ke Yim-raa,

³⁷ke Bε-dher kene γod ke, Cama kene Cil-caa ke Ith-ran kene Bera.

³⁸Kä cu gaat Ye-thep a Ye-pō-ne kene Pith-paa ke Era.

³⁹Kä cu gaat Ula a Araa kene γa-ni-el ke Ridh-yaa.

⁴⁰Ken ney ti diaal t̄it̄i ke gaat A-cεr tin la bööth thuk duēli ti luān̄ke kor. Kä cu pēkdien in ca gōr a ney ti bathdōori ti jien dāṅ rew w̄icde bākel.

1 Kuēn 8

Gaat Ben-ya-min

¹Kä cu Ben-ya-min teke gaat dhieec. Cu kēēde a Belä kā cua guōr ε Ac-bel ke Araa.

²Kä cua guōre No-γaa, kā cua guōr ε Rapa.

³Kä cu gaat Belä a A-dar kene Gerō ke Ä-bi-γud,

- ⁴kene Ä-bi-cuwä ke Naa-man kene Ä-γo-äk,
⁵ke Gerō kene Cε-pu-pan ke Υu-ram.
⁶Kä cu t̄īt̄ī a gaat E-γud (t̄ēē la bööth n̄ēni tin cien̄ kä Gabä te ca nan̄ p̄cä r̄ēk kä Ma-naath).
⁷Cua Naa-man kene Ä-γi-yaa ke Gerō m̄ēē nan̄ke p̄cä m̄ēē la guān Udha kene Ä-γi-γud.
⁸Kä cua Cä-ra-yim d̄ap gaat kä Mo-ab ke kor̄ kä m̄ēē c̄ē mänke ni U-cim kene Baara däk.
⁹Kä cuē Υo-d̄ec kuēn, kä cuē je d̄ap gaat b̄arōw, cua Yo-bab kene Dhiba ke Meca ke Mal-kam,
¹⁰ke Yudh kene Thak-yaa ke Mir-maa a. Ken gaatke diaal cuk̄e a bööth thuk duēli.
¹¹Kene ciekde ni U-cim cuk̄e teke Ä-bi-tub kene El-paal.
¹²Kä cu gaat El-paal a E-b̄er kene Mic-am ke Ca-m̄ed, m̄ēē täāth wec Ono kene Lod ke w̄īj̄ tin te gekäde,
¹³kä cu B̄e-ri-ya kene C̄emä a bööth thuk duēli tin cien̄ kä A-ya-lon t̄ēē juocke j̄ī Gēth raar.
¹⁴Kä cu gaat B̄e-ri-ya a Äyo kene Ca-cak ke Yi-re-moth,
¹⁵ke Dhe-b̄ed-yaa kene Ä-rad̄h ke E-d̄er,
¹⁶ke Mi-ka-el kene Yic-paa ke Yoγa.
¹⁷Kä cu gaat El-paal a Dhe-b̄ed-yaa kene M̄e-cu-lam ke Υidh-ki kene Ῡe-b̄er,
¹⁸ke Yic-m̄e-ray kene Yidh-liyaa ke Yo-bab.
¹⁹Kä cu gaat Cimi a Ya-kim kene Dhik-ri ke Dhab-di,
²⁰ke E-li-e-nay kene Dhi-le-thay ke E-li-el,
²¹ke Ä-da-yaa kene B̄e-ra-yaa ke Cim-rath.
²²Kä cu gaat Ca-cak a Yic-pan kene E-b̄er ke E-li-el,
²³ke Ab-don kene Dhik-ri ke Υa-nan,
²⁴ke Υä-n̄ēn-yaa kene Ee-lam ke Ēn-tho-thi-yaa,
²⁵kene Yip-d̄e-yaa ke P̄e-nu-el.
²⁶Kä cu gaat Ye-ro-γaam a C̄ēm-c̄e-ray kene C̄e-γar-yaa ke Ä-th̄ēl-yaa,
²⁷kene Yä-r̄ec-yaa ke E-li-yaa kene Dhik-ri.

- 28 Cu t̄it̄i a bööth thuk duëli ke kuarkien tëë cienj kä Jε-ru-tha-lεm.
- 29 Cua Yi-el min wecdε Gib-yon. Cɔalkε ciekdε j̄ Maakaa.
- 30 Kä cu k̄ëëdε a Ab-don ke Dhur kenε Kic ke Baal kenε Ner ke Na-dab,
- 31 ke Gε-dhor kenε Äyo lε Dha-ker.
- 32 Ke Mik-loth min la guṇ Cimaā. Cuke cienj bā thiekä watnikien kä Jε-ru-tha-lεm.

Gaat kuṇ ni Thoṇl

- 33 Kä cu Ner a guṇ Kic, kä cu Kic a guṇ Thoṇl, kä cu Thoṇl a guṇ Jo-na-than kenε Mal-ki-cuwa ke Ä-bi-na-dab kenε εc-baal.
- 34 Kä cu gaat Jo-na-than a Mε-rib-baal min la guṇ Mikaa.
- 35 Kä cu gaat Mikaa a Pi-thon kenε Mε-lεk ke Ta-reya kenε A-yadh.
- 36 Kä cu A-yadh a guṇ Yε-yo-ë-daa kä cu Yε-yo-ë-daa a guṇ A-lε-meth kenε Ĕdh-ma-weth ke Dhim-ri, kä cu Dhim-ri a guṇ Modha.
- 37 Kä cu Modha a guṇ Bina. Kä cu Bina a guṇ Rapa kenε εl-a-thaa ke A-dhel.
- 38 Kä cu gaat A-dhel a Ĕdh-ri-kɔm kenε Bo-kε-ru ke l-ca-mel kenε Cε-ar-yaa ke O-bad-yaa kenε Ḃa-nan.
- 39 Kä cu gaat dāman ni E-cεk a U-lam k̄ëëdε kenε Yuc ke ε-li-pa-lεt.
- 40 Kä cu gaat U-lam a wutni ti buṇm buṇm ti luṇkε kor. Cuke teke gaat ke gaatdöödien ti ṇuan, cu matdien diaal a ney ti kuṇ w̄icdε j̄iεn dhieec. Cu ken diaal a kuay Ben-ya-min.

1 Kuën 9

Ney tëë luny jok Pεεcä

- 1 Ino cua j̄i l-the-rεl diaal gɔṇ rεy buok kuṇri l-the-rεl cεtnike thuk duëlikien. Kä cua Juda naṇ kä Bë-bi-lɔn ala pεc ke kuṇ thil ṇäthädien.
- 2 Kä ney tëë nham tëë cu wecdien nyok ke cienj, cuke a bööth palä ke j̄i Lii-bay ke lṇat luaak Kuoth.
- 3 Thṇṇ nεni tëë cienj kä Juda kenε Ben-ya-min ke ε-pa-rim ke j̄i Ma-na-the tëë cienj kä Jε-ru-tha-lεm, cua,
- 4 U-thay gat A-mi-yud, gat döö Omri gat Im-ri gat Bani tin la kuay Pε-rεdh min la gat Juda.
- 5 Kä gaat Cilo cua Ä-tha-yaa min la k̄ëë kenε gaatkε.

⁶Kä gaat Dhera cua Ye-i-el kene ji maaräde ti kur bäkel wicde jien bä nuan.

⁷Kä gaat Ben-ya-min cua Thëlu gat Me-cu-lam, gat Yo-dëw-yaa gat Yë-the-nua.

⁸Ke Yib-ne-yaa gat Ye-ro-yaam. Ke Ela gat Udhi gat Mik-ri, ke Me-cu-lam Cë-pët-yaa gat Re-u-el gat Yib-ni-yaa.

⁹Kä cu pekdiën a ney ti kur bänuan wicde jien dan dhieec wicde bäkel. Kä ken diaal bööth thuk duëlikien.

Dhōr bööthni palä

¹⁰Kä cu bööth palä cien kä Ye-dë-yaa kene Ye-yo-ya-rib ke Ya-kin.

¹¹Ken ney tëë cien cua Ä-dhar-yaa gat Yil-ki-yaa, gat Me-cu-lam gat Dha-dok gat Me-ra-yoth gat Ä-yi-tub tëë ca kam lat rey luaak Kuoth.

¹²Kä cu Ä-da-yaa gat Ye-ro-yaam gat Pëc-yur gat Mël-ki-yaa, ke Më-thay gat Ä-di-el gat Ya-dhe-ra gat Me-cu-lam gat Me-ci-le-mith gat I-mer.

¹³Kä cu pek bööthni palä tëë la bööth thuk duëlikien a ney ti bathdoor kel wicde kur bärōw wicde jien bäkel. Kä cuke a ney ti luṅke lat rey luaak Kuoth.

Wij ji Lii-bay

¹⁴Kä cu ji Lii-bay tin cien kä Je-ru-tha-lēm a Cë-më-yaa gat Yë-cub gat Èdh-ri-kōm gat Yä-cëb-yaa raan Me-ra-ri,

¹⁵ke Bëk-bë-kar ke Ya-rēc ke Ga-lal ke Më-tën-yaa gat Mika gat Dhik-ri gat Athap,

¹⁶ke O-bad-yaa gat Cë-më-yaa gat Ga-lal gat Ye-du-thun ke Be-rək-yaa gat Atha gat El-ka-na mēë cien wijni Ne-to-paa.

Gaṅṅ thuk luaak Kuoth

¹⁷Kä cu gaṅṅ thuk luaak Kuoth tëë cien kä Je-ru-tha-lēm a. Cë-lum ke È-kub ke Tël-mon ke Ä-yi-man ke ji maarädiën (ku Cë-lum la bööth).

¹⁸Cuke cien ni thok duëel kuṅ min ti kuj käny caṅ. Kä ni wen la gaṅke ni thok rëëk wec ji Lii-bay.

¹⁹Kä cua Cë-lum gat Kore gat Èb-ya-thap gat Kora ken ji thuk duëel gaṅ ni Kora kam gaṅṅ thuk kemē romä ke Kuoth Nhial, cētke mēë la gaṅni thok wec Kuoth Nhial a gaṅ.

²⁰Kä ni wal la Pi-ne-yath gat El-a-dhar gaṅṅ thuk luaak Kuoth a guic thṅ. Kä la Kuoth Nhial a te keel ke je.

²¹Kä Dhe-kar-yaa gat Me-cë-lēm-yaa la gaṅe thok kemkä romä ke Kuoth Nhial.

22Kä ken ney diaal tëë ca kuany ala gaaṅ thuok luaak Kuoth, ke ney ti kur r̄w w̄cde ney daṅ wäl r̄w. Cakε ḡr ke w̄j̄kien tëë cianḵε ε Dee-bid kenε gök ni Tha-muel ken tëë käm guṅi εn laṭ εmε.

23Cu ken ke gaatkien läṭ ala gaaṅ thuok luaak Kuoth Nhial.

24Kä ken gaaṅ thuok luaak, cukε te thukni daṅ ḡuaan, thok kucε käny caṅ ke thok kucε kony caṅ ke kuj̄c cuëëc kenε kuj̄c caam.

25Kä la j̄i maarädiεn tin ciεṅ w̄j̄nikien a ben te k̄εl ke k̄ε, ke k̄r ḡiṅi daṅ b̄r̄w.

26Kä bööth gaaṅni daṅ ḡuaan ke j̄i Lii-bay, cakε k̄am laṭ duëli r̄y luaak kenε guṅth t̄wä yioṅni luaak Kuoth.

27Kä ciεṅ ken gekä luaak Kuoth, ke ȳöö bikε luak gaṅ, kä bikε j̄ε a l̄pke ni cianḵε ke runwaṅ.

J̄i Lii-bay tin k̄ṅṅ

28Cua j̄i Lii-bay tin k̄ṅṅ k̄am laṭ kuakni tin läṭ ke naath r̄y luaak, la ken ke a kuεεn min nööḡke ke r̄y luaak, kenε min luockε ke raar.

29Kä cua tin k̄ṅṅ k̄am laṭ kuakni tin papke r̄y luaak kenε kuak diaal tin r̄el ke r̄, kenε nup ke k̄oṅ ke liεth ke wäl in kur kur ke wal tin k̄ṅṅ.

30Kä la thaaṅ gan bööthni palä wal a lioc̄m.

31Kä la raan Lii-bay mi c̄oali M̄ε-tith-yaa k̄ëë C̄ε-lum thok duëel Kora pat patni a läṭ.

32Kä la j̄i thuok duëel Kε-yath jurayni wec tharbëtdä a läṭ ni cianḵε ke c̄aṅ l̄ṅjä.

33Kä täämε cu t̄iṭi a k̄ëet din bööth thuk duël j̄i Lii-bay, tin ciεṅ duëli r̄y luaak Kuoth, kä cakε pal raar läṭni tin k̄ṅṅ, ke ȳöö lätkε ke wäär kenε c̄aṅdäär.

34Ken ney t̄ṭṭ ke bööth thuk duëli j̄i Lii-bay, c̄εṅnikε r̄ickien, ke bööth tëë ciεṅ kä J̄ε-ru-tha-lεm.

Kar kenε gaat kuṅr ni Thoc̄l

(1 Kuën 8:29-38)

35Kä cu ram ëë yisεth wec Gib-yon ni Yi-el ciεṅ kä Gib-yon, kä cua ciekde c̄ol j̄i Maakaa.

36Kä cu gatde min k̄ëë a Ab-don cua guṅr ε Dhur kenε Kic ke Baal kenε Ner ke Na-dab,

37kenε Gε-dhor ke Äyo kenε Dhε-kar-yaa ke Mik-loth.

38Kä cu Mik-loth a guṅ Ci-mam. Kä cu gaatkien ciεṅ thieekä j̄i maarädiεn kä J̄ε-ru-tha-lεm.

³⁹Kä cu Ner a guḅ Kic, kä cu Kic a guḅ Thoḅ, kä cu Thoḅ a guḅ Jo-na-than keḅ Mal-ki-cuwa ke Ä-bi-na-dab keḅ Ec-baal.

⁴⁰Kä cu gat Jo-na-than a. Me-rib-baal, kä cu Me-rib-baal a guḅ, Mikaa.

⁴¹Cu gaat Mikaa a Pi-thon keḅ Me-lek ke Ta-re-ya keḅ A-ḡadh.

⁴²Kä cu A-ḡadh a guḅ Yaraa kä cu Yaraa a guḅ A-le-meth keḅ Eḁh-ma-weth ke Dhim-ri. Kä cu Dhim-ri a guḅ Modha.

⁴³Kä cu Modha a guḅ Bina, Re-pa-yaa min la guḅ El-a-thaa min cu la guḅ A-dhel.

⁴⁴Kä cu A-dhel a guḅ Eḁh-ri-kom keḅ Bo-ke-ru ke I-ca-mel keḅ Ce-ar-yaa ke O-bad-yaa keḅ Ḡa-nan.

1 Kuḅn 10

Liḡḡ kuḅ ni Thoḅ

(1 Tham 31:1-13)

¹Täame cu ji Pi-li-thet nyieḅny ke ji I-the-rel. Kä cua ji I-the-rel joc, kä cua ke näk elḅḅ Pääm Gil-bwä.

²Kä cu ji Pi-li-thet Thoḅ cop keḅ gaatke. Kä cuke Jo-na-than keḅ Ä-bi-na-dab ke Mal-ki-cuwa gaat Thoḅ näk.

³Kä kor cue bec bëc elḅḅ kä Thoḅ, kä cua je moc buḅḅ mi diit ke bäär.

⁴Kä cue roḅḅ muḅḅde jiök i, "Käni mutdu, kä näk ḡä ke je, ke ḡöö /ci ney ti thil Kuoth ti ḡä bi ben yak." Duunde ḡöö /ken roḅḅ muḅḅde je laḅ. Ke ḡöö ce dual elḅḅ. Ke kujc emḅ cu Thoḅ mutde kaḅ kä cue ro piem thḅn.

⁵Kä mëe ci roḅḅ muḅḅde je nen a ci Thoḅ liw, cue ro piem muḅḅde bä, kä cue liw.

⁶Inḅ cu Thoḅ liw keḅ gaatke ḁḅḅ diḅḅ ke ji dhöare diaal keel.

⁷Kä mëe ci ji I-the-rel diaal tin cienḅ rey loḅlä e nen en ḡöö ci ke ro bar, kä ca Thoḅ keḅ gaatke näk, cuke wiḅḅien päḅ luke ro bar. Kä cu ji Pi-li-thet ben cienḅ thḅn.

⁸Mëe ruḅḅde, mëe ci ji Pi-li-thet ben ba ney tin ci liw ben guic, cuke Thoḅ keḅ gaatke jek cike liw Pääm Gil-bwä.

⁹Kä cuke wiḅḅde ḅok, kä cua giwgiwde kaḅ, kä cuke naath jäk kä rey cienḅ ji Pi-li-thet diaal nõḅke thok kuthkien keḅ neḅkien.

¹⁰Kä cuke giwgiwde laḅḅ rey duëel kuthnikien, kä cua wiḅḅde naḅ duëel kuothdien ni Da-gon.

11Duunde yöö meë ci j̄i Ya-bec-gil-yad diaal min ca lät kä Thool ε j̄i Pi-li-thet liŋ,

12cu wutni koor diaal j̄iεen, cuke riŋ Thool kene riŋ ganke wä kaŋ, kä cu ke nöönj kä Ya-bec. Kä cuke cōwkien ben kony thar luḷ kä Ya-bec, kä cuke theek ke n̄j̄n bārōw.

13Ino cu Thool liw ke thil ḡäthäde ke Kuoth Nhial. /Kene luek Kuoth Nhial tit, kä cue wä thiec ni guḡn kolaan̄ni ke caḡ,

14/kene caḡ thiec kä Kuoth Nhial. Ke kuj̄c εmō ci Kuoth Nhial je näk, kä cue kuäär riet Dee-bid gat Jethi.

1 Kuën 11

Kuäär I-the-r̄el ni Dee-bid

(2 Tham 5:1-10)

1ε jen cu j̄i I-the-r̄el diaal rō duḷ Dee-bid kä ḡeb-ron, kä cuke wee, “Nene, ke kōn riŋdu kä riemdu.

2Ni wal, cu mäni mi Thool ε kuäär ε, ε j̄iŋ ε nēe boōth j̄i I-the-r̄el koor. Kä cu Kuoth Nhial ni Kuothdu j̄i j̄iök i, ‘Biḡ yieen neenikä ni j̄i I-the-r̄el, kä biḡ rueecdiē.’ ”

3Ino cu böōth I-the-r̄el diaal ben kä kuäär kä ḡeb-ron. Kä cu Dee-bid ruac mat ke ke kä ḡeb-ron nhiam Kuoth Nhial, kä cuke Dee-bid kuany ala kuäär kä I-the-r̄el, n̄ike ruac Kuoth Nhial meë ce lat ke Tha-muel.

4Kä cu Dee-bid kene j̄i I-the-r̄el diaal Je-ru-tha-lem wä mak, min la Ye-buth, kä cian̄ ke je ε j̄i ke ni j̄i Ye-buth.

5Kä cu j̄i Ye-buth Dee-bid j̄iök i, “/Ci bi ben en wḡε.” Duunde yöö cu Dee-bid wecdien in bum ni Dha-yōn kaŋ, min ci ku la wec Dee-bid.

6Kä cu Dee-bid wee i, “En ramō bi j̄i Ye-buth näk o ke nhiam ba kuäär kä ba böōth rēm.” Kä cu Yo-ab gat Dhe-ru-yaa wä ke nhiam, kä cua kuäär.

7Kä cu Dee-bid wä cien̄ ni wec mi bum bum. Ke kuj̄c εmō cua je cōli wec Dee-bid.

8Kä cue wec täth a gōle je a käne je ni kä Milo a gōōle je. Kä cu Yo-ab duoth wec buot.

9Kä cu Dee-bid buōm elōŋ, ke yöö te Kuoth Nhial in la Ruey ḡōaa keel ke je.

Nee Dee-bid tin buōm buōm

(2 Tham 23:8-39)

10 Tääme cu t̄it̄i a kuṛ n̄eni Dee-bid tin buṛm buṛṛm, t̄ē ca luäk ke buṛm kuääräde, keel ke j̄i l-the-r̄el diaal ke ḡö ba kuäär, c̄etnike ruac Kuoth Nhial ke kuj l-the-r̄el.

11 T̄it̄i ke n̄e Dee-bid tin buṛm buṛṛm. Ya-c̄o-bam raan r̄ēk ḡak-mo-ni, a boṛth n̄eni ti j̄ien diṛk. Cue nyiēny ke n̄ey ti kur diṛk ke mutde kā cue ke n̄äk en guäth em̄o.

12 Kä cu ram in guur je r̄ey n̄eni diṛk tin buṛm buṛṛm a ʕl-a-dhar gat Do-day kā kuay Ä-ḡo-ḡi,

13 t̄ē keel ke Dee-bid kā P̄eth-d̄ē-mim m̄ē mat j̄i Pi-li-thet r̄o en w̄ini ke k̄or, t̄ē r̄ey kakä b̄eel m̄ē bar j̄i l-the-r̄el r̄o ke j̄i Pi-li-thet.

14 Duunde ḡö c̄uke cuṛḡ d̄äär kakä, c̄uke je gaṇ, kā c̄uke j̄i Pi-li-thet n̄äk. Cu Kuoth Nhial ke k̄am juc nath.

15 Ke c̄aṇ kel cu bööth diṛk kā kuṛ bööthni ti j̄ien daṇ diṛk w̄ä kā Dee-bid r̄ey k̄okä pääm Ä-du-lam, kā ci r̄em j̄i Pi-li-thet puṛt̄ r̄ey loṛlä j̄i R̄epa.

16 En w̄ano te Dee-bid r̄ey paṛam. Kä te buṛn j̄i Pi-li-thet kā Beth-l̄e-ḡem.

17 Kä cu Dee-bid p̄i ḡor w̄ē i, “Aḡ duṇ mi t̄ē ke ram noṇä p̄i ti d̄ē math r̄ey j̄iew in te thok wec kā Beth-l̄e-ḡem!”

18 Kä cu wutni ti bum daṇ diṛk r̄et ni wec j̄i Pi-li-thet, kā c̄uke p̄i w̄ä j̄om r̄ey j̄iew in te thok wec kā Beth-l̄e-ḡem, kā c̄uke ke n̄oṇ Dee-bid. Duunde ḡö /kene math th̄in. Cue ke muṛc piny käme ke Kuoth Nhial.

19 Kä cue wee i, “/A je n̄an ke ḡä, ca n̄e mi d̄ē laṛ nhiam Kuothdä. /Cä riem n̄eni t̄it̄i d̄eḡ math ke ḡö ca th̄op ni t̄ekdien.” Ke kuic̄ em̄o /kene ke math. Cua t̄ot̄o laṛ e wutni daṇ diṛk tin buṛm buṛṛm.

20 Tääme cu Ä-bi-cay d̄äman Yo-ab a boṛth n̄eni daṇ diṛk. Cue nyiēny ke n̄ey ti kur diṛk ke mutde, kā cue ke n̄äk, kā cu teke k̄ek c̄etke n̄ey daṇ diṛk.

21 Cu j̄oc̄ ni k̄ekde elḡ kā n̄ey daṇ diṛk, kā cua boṛthdien. Duunde ḡö /kene la ram kel kā ken n̄ey daṇ diṛk.

22 Kä cu Be-na-yaa gat Ye-ḡo-ya-da a w̄äth koṛr kā K̄eb-dhel, cue nyin w̄äthä laṛ. Cue w̄äth koṛr Mo-ab daṇ r̄ew n̄äk. Kä cue lony le w̄ä n̄äk r̄ey waṇ ke c̄aṇ nhial guiyini mi c̄äät naath.

23 Kä cue raan r̄ööl l-j̄ep mi diit̄ mi teke juṛth tetni daṇ dhieec ke b̄äre leni n̄äk. Kä en raan l-j̄ep t̄ē ke mut mi diit̄. Duunde ḡö cu Be-na-yaa w̄ä kā je ke keet, kā cue mut mac tetdä ran l-j̄ep, kā cue je n̄äk ke mutde.

24 T̄ot̄o cua ke laṛ e Be-na-yaa gat Ye-ḡo-ya-da kā cue teke k̄ek c̄etke wutni koṛr daṇ diṛk.

- 25 Kä cu te ni jen ke këk kä ney ti jjeen diok, duunde yöö /kene a ram kel kä ney dan diok. Kä cu Dee-bid e jak kä booth yiënikë.
- 26 Kä cu ney tin buom buom kä rem a, Ä-tha-el däman Yo-ab ke El-ya-nan gat Do-day kä Beth-le-yeem.
- 27 Ke Cë-moth kä Ya-rod, ke Ye-ledh kä Pe-lon.
- 28 Ke Ira gat I-kec kä Te-kowä ke Ä-bi-e-dher kä Ä-na-thoth.
- 29 Ke Thi-be-kay kä ji Yu-cay, ke Ilay kä ji Ä-yo-yi.
- 30 Ke Më-ye-ray kä ji Ne-to-paa, ke Ye-led gat Banaa kä ji Ne-to-paa.
- 31 Ke Ithay gat Ri-bay kä Giba wec ji Ben-ya-min, ke Be-na-yaa raan Pi-rathon.
- 32 Ke Yu-ray raan loolä Gac, ke Ä-bi-el raan Ä-ra-ba.
- 33 Ke Edh-ma-weth raan Bar-yu-mi, ke El-yë-ba raan Cëël-bon.
- 34 Gaat Ya-cem raan Ge-dho, ke Jo-na-than gat Cagee raan Ya-rar.
- 35 Ke Ä-yi-am gat Tha-kar raan Ya-rar, ke E-li-pal gat Ur.
- 36 Ke Ye-per raan Me-ke-raa, ke Ä-yi-yaa kä Pe-lon.
- 37 Ke Yedh-ro raan Kar-mel, ke Naa-ray gat Edh-bay.
- 38 Ke Yo-el däman Na-than, ke Mi-bar gat Yëg-ri.
- 39 Ke Dhe-lek raan A-mon, ke Në-ye-ray kä Be-roth, room muot Yo-ab gat Dhe-ru-yaa.
- 40 Ke Ira raan Kir-yath-ya-rim, ke Ga-reb raan Kir-yath-ya-rim.
- 41 Ke U-ri-yaa raan Yëth, ke Dha-bad gat Ek-lay.
- 42 Ke Ä-di-na gat Ci-dha raan Re-u-ben mëe la kuäär ji Re-u-ben. Kä tëe keel ke ney ti jjeen diok.
- 43 Ke Ya-nan gat Maakaa, ke Yo-ca-pat raan Me-then.
- 44 Ke U-dhi-ya kä Äc-te-ra, ke Camä kene Ye-i-el gaat Yo-tham raan Ä-ro-er.
- 45 Ke Ye-di-ä-el kene Yoya gaat Cim-ri kä Ti-dha.
- 46 Ke E-li-el raan Ma-ya-we, ke Ye-ri-bay kene Yo-cab-yaa gaat El-nam, ke Yith-maa raan Mo-ab.
- 47 Ke E-li-el, ke O-bed kene Yä-thi-el ji Dho-baa.

1 Kuën 12

Ji Kcar Dee-bid tëe nham thok duëel Ben-ya-min

¹Kä cu t̄it̄i a ney t̄eē cu ben kā Dee-bid kā Dhik-lag, m̄eē c̄e r̄o bar ke Thōol gat Kic. Cuke te r̄ey neēni tin būom būom t̄eē lūake je ke kor.

²Teke ke b̄ääri, lūänken kujr ke tet caamdien kene tet cuecdien. Kä ke j̄i thuck dūeēl Ben-ya-min j̄i maarä Thōol.

³Kä cu kuarkien a A-yi-ε-dher kene Yo-ac gaat Cε-maa raan Giba. Kä cu rem Ye-dhi-el kene Pε-let gaat Êdh-ma-weth ke Bε-ra-kaa kene Yeyu kā Ä-na-thoth.

⁴Ke Yic-ma-yaa raan Gib-yon, ε ram kel kā ney tin būom būom tin j̄ieen diok, min la bööth j̄ieen diok. Ke Yir-mε-yaa, ke Yä-dhi-el, ke Yo-ya-nan ke Yo-dha-bad kā Gä-de-ra,

⁵ke El-u-dhay kene Ye-ri-moth ke Bal-yaa, ke Cε-mar-yaa ke Cε-pēt-yaa kā Ya-rup.

⁶Ke El-ka-na kene Yi-ci-yaa ke Ä-dhar-el, ke Yo-dher ke Ya-c̄o-bam raan Kora.

⁷Ke Yo-e-laa ke Dhe-bēd-yaa gaat Ye-ro-yaam raan Ge-dhor.

Ji K̄oar Dee-bid thok dūeēl Gad

⁸Kä cu th̄aṅ j̄i Gad r̄o mat Dee-bid m̄eē t̄eē r̄ey d̄oaa r̄ey kōakni. Ke ney ti būom būom ti ṅacke kor. C̄et t̄adien ke lony, kā puolke c̄etnikē k̄ew d̄oaa.

⁹Kä cu E-dher a kuäär, kā cu r̄ewde a O-bad-yaa, kā cu diokdien a Eli-ab.

¹⁰Kä cu Mic-manaa a ṅuaandien, kā cu Yir-mε-yaa a dhiecdien,

¹¹kä cu b̄äkelien a Ê-tay, kā cu b̄arōwdien a E-li-el,

¹²kä cu b̄ädäkdien a Yo-ya-nan, kā cu b̄änuandien a El-dha-bad.

¹³Kä cu w̄älien a Yir-mε-yaa, kā cu w̄älkelien a Mak-ba-nay.

¹⁴Ken j̄i Gad t̄it̄i ke bööth r̄em ti d̄it̄, ram in kujc ni jen r̄eydien ε boöth kuri, kā ram in d̄it̄ ni jen ε boöth bathd̄oari.

¹⁵Kä cu t̄it̄i a ney t̄eē j̄iath ke kir J̄or-d̄en ke pay in j̄iöl, m̄eē ṅotde ke th̄iaṅ. Cuke ney t̄eē cien r̄ey lööli jak kā barke r̄o kujc kānyä c̄aṅ kene kujc konyä c̄aṅ.

Ji K̄oar Dee-bid thok dūeēl Ben-ya-min kene Juda

¹⁶Kä cue le teke wutni ti cu ben kā Dee-bid kā j̄i Ben-ya-min kene j̄i Juda r̄ey kōakni.

¹⁷Kä cu Dee-bid wä r̄öm ke ke, kā cue ke j̄iök i, “Mi b̄a yen ke ȳöo bia yä ben luäk, kā bia. Kä mi ba yen ke ȳöo bia yä ṅoṅ j̄i t̄erä, c̄aṅ ni mi thile yä mi j̄iääk mi ca latde, bi Kuoth guṅnik̄on ε guic kā be ye luk.”

¹⁸En w̄aṅe m̄o cu yiēē ben kā Ä-ma-thay boöth j̄ien diok, kā cue wee i, “Ke k̄on neeku lö Dee-bid gat J̄ethi. E mal teke j̄i, kā ε mal teke ney tin lūake j̄i! Ke ȳöo ci Kuothdu j̄i luäk.” E jen cu Dee-bid ke lor, kā cue ke jak kā bööth r̄emde.

Ji Kɔar Dee-bid thok duëel Ma-na-the

19Kä cu thaaŋ nath ben kä Dee-bid kä ji Ma-na-the mëë cε ben keel ke ji Pi-li-thet mëë wëë nyiëeny ke Thool. (Kä cue ɲot /kene ji Pi-li-thet luäk kene neke, ke yöö mëë cε ruac ke ke, cu bööthkien je jak kä loc jɔk, wä ke i, “Be kuarkɔn näk mi wëë wä loc kä kuäär ni Thool.”)

20Kä min locε kä Dhik-lag cu ji Ma-na-the titi ben kä je. Ad-naa kene Yo-dha-bad ke Ye-di-ä-el ke Mi-ka-el ke Yo-dha-bad kene E-liyu ke Dhi-le-thay booth bathdɔori ji Ma-na-the.

21Kä cu ke Dee-bid luäk ke ney tin la pëcke naath. Kä ken diaal ke ji koor, kä ke bööth remni.

22Ni ciaŋ la naath rɔa mät Dee-bid ba je ben luäk, kä cue teke rem mi diit mi cɛtnike rem Kuoth.

Rem Dee-bid kä Yeb-ron.

23Kä cu titi a pek rem ëë bä kä Dee-bid kä Yeb-ron, ke yöö ba je riet kuäär Thool cɛtnike mëë ci Kuoth Nhiaal ε lar.

24Kä cu rem ji Juda a ney ti bathdɔori bækεl wicde kur bädäk ti ji koor.

25Kä cu rem ji Cim-on a ney ti bathdɔori bärɔw wicde kuor kel ti ji koor.

26Kä cu rem ji Lii-bay a ney ti bathdɔori ɲuaan wicde kur bækεl.

27Kä cu booth ni Ye-yo-ya-da thok duëel Ä-ron teke ney ti bathdɔori diɔk wicde kur bärɔw.

28Ke Dha-dok kene ney ti jien daŋ rew wicde rew dhɔr guandien.

29Kä cu rem ji Ben-ya-min ji maarä Thool a ney ti bathdɔori diɔk, kä cu riwdien ɲot keel ke Thool.

30Kä cu rem ji E-pa-rim a ney ti bathdɔori ti jien daŋ rew wicde kur bädäk, ti teke këk dhori guani.

31Kä cu rem thaaŋ ji Ma-na-the ney ti ca kuany ciöotni ke yöö ba Dee-bid ben jak kä kuäär ε ney ti bathdɔori wäl bädäk.

32Kä rem Yi-tha-kar ney tin tieke cän kä ɲackε min dëë ji l-the-rel je lat, a bööth ti kur rew ti guɔrke ε ji maarädien.

33Kä rem ji Dhe-bu-lun ti ji koor ti ca rɔ rialikä ke yiow koor diaal ti guɔrke ni riet kel, a ney ti bathdɔori ti jieen dhieec.

34Kä rem ji Nap-ta-li cua bööth rem ti bathdɔor kel keel ke rem ti ji koor ti bathdɔori ti jieen diɔk wicde bärɔw, ti teke kötni kene mutni.

35Kä rem ji Daan ke ney ti bathdɔori ti jien daŋ bädäk wicde kur bækεl ti ji koor.

- ³⁶Kä rəm jī A-cər kə nɛy ti bathdɔəri ti jīɛn ŋuaan ti ca rɔ rialikä kə kɔr.
- ³⁷Kä rəm jī Rɛ-u-ben kɛnɛ jī Gad kə thəŋ jī thuɔk duëɛl Ma-na-thɛ kujɔ kiɛɛr Jɔr-dɛn, a nɛy ti bathdɔəri ti kuɔr kɛl wɪdɛ jɛ dən rɛw ti jī kɔr.
- ³⁸Kɛn nɛy tɪtɪ diaal cikɛ rɔ rialikä kə kɔr, kä cu kə ben kä ʏɛb-ron, kə ʏö ba Dee-bid ben jak kä kuäär I-thɛ-rɛl kɛliw. Inɔ bä cua jɛn cɔr jī I-thɛ-rɛl tin kɔŋ, ɛn ʏö ba Dee-bid jak kä kuäär.
- ³⁹Kä cu kə tɛy ɛn wɪni kə Dee-bid kɛɛl kə nɪn dɪɔk mɪthkɛ kä mɪthkɛ, kə mɪth ti ca lät kä kə ɛ ciɛŋmani.
- ⁴⁰Kä cu mäni jī thieekädiɛn tin nən cɛtkɛ jī Yi-tha-kar kɛnɛ jī Dhɛ-bu-lun kə jī Nap-ta-li. Cu kə mɪth ti ŋuan nööŋ kə jɔk thɔarɔaali kɛnɛ muɔli kə jɪɔk tuɔruɔk kə thääk. Cua patni buɔɔni, kə nup, kə kɔŋ, kə liɛth kə ʏɔk kə det. Kɛn tɔ diaal tɔtɔ cua kə nɔŋ kə ʏö ter rɛy ciɛŋ I-thɛ-rɛl kɛliw kə tɛth laac.

1 Kuɛn 13

Nööŋ thandukä matdä ruac Kuoth jɔk kä Kir-yath-ya-rim

(2 Tham 6:1-11)

- ¹Kä cu Dee-bid ruac kə bööth diaal, bööth bathdɔəri kɛnɛ bööth kuri, cuɛ ruac kə ramɔ kɛl kɛɛli.
- ²Kä cuɛ duɔl I-thɛ-rɛl kɛliw jɪɔk j, “Mi nhɔk ʏɛnɛ kä ɛ ruac Kuoth Nhial min la Kuothdan, jaknɛ ruac kä raar kä gaatmani kɔn tin ciɛŋ rɛy rööl I-thɛ-rɛl kɛliw, kɛnɛ bööth palä kə jī Lii-bay tin te kɛɛl kə kə rɛy wɪɪnikɛn kɛnɛ wɪj lak ʏɔɔk, kə ʏö bike rɔ mat kɔn.
- ³Inɔ banɛ thanduk matdä ruac Kuoth wä luɔc jɔk. Kə ʏö /kɛn kɔnɛ tit mɛë Thɔɔl ɛ kuäär.”
- ⁴Kä cu duɔl kɛliw ɛ nhɔk j ba lat inɔ, kə ʏö lotɛ rɔ waan nɛni diaal.
- ⁵Kä cu Dee-bid jī I-thɛ-rɛl diaal dol, a kɛnɛ jɛ ni kɛth rööl I-jɛp kujɔ cuëɛc a wä nikä Lɛbo-ʏä-mat kujɔ caam, kə ʏö ba thanduk matdä ruac Kuoth wä nööŋ kä Kir-yath-ya-rim.
- ⁶Kä cu Dee-bid kɛnɛ jī I-thɛ-rɛl diaal wä kä Bäälä min wä kä Kir-yath-ya-rim rɛy ciɛŋ Juda, kə ʏö ba thanduk matdä ruac Kuoth wä nööŋ, min cɔalke kə ciöt Kuoth Nhial, min te kɔm kuääräɛ wɪj puɔnyɪni tin cäät kə puɔny jaakni.
- ⁷Kä cukɛ thanduk matdä ruac Kuoth kən dhɔr Ä-bi-na-dab min te wɪj paam, kä cua lath rɛy thurbɛɛl mi pay lat, kä cu Udha kɛnɛ Äyo thurbil gɛr.
- ⁸Kä cu Dee-bid kɛnɛ jī I-thɛ-rɛl diaal ŋar nhiam Kuoth Nhial kə buɔmɔdiɛn kɛliw, puatke thumɔni, kä kuothkɛ kaanɪ, kä tienkɛ lööth.

⁹Kä min cike cop doṛ koṁ Ki-don, cu Udha tetde laṭh käpe thanduk matdä ruac Kuoth, ke yöö ci thääk cuuc.

¹⁰Kä cu këc Kuoth Nhial ben kä Udha, kä cue je näk ke yöö ce tetde laṭh kä thanduk matdä. Kä cue liw en wini nhiam Kuoth.

¹¹Kä cu Dee-bid gaak ke yöö ci këc Kuoth Nhial ben kä Udha. Kä cua guṁṁṁ emo coli Pe-redh-udha amäni wale.

¹²Kä cu Dee-bid dual ke Kuoth en cäṁ emo. Kä cue wee i, “Kä bä thanduk matdä ruac Kuoth ku le naṁ keel ke yä idi tääm?”

¹³Kä /ken Dee-bid thanduk matdä ruac Kuoth naṁ keel ke je däärwec Dee-bid, duunde yöö cue je naṁ gekä dhör O-bed-ε-dom raan Gëth.

¹⁴Kä cu thanduk matdä ruac Kuoth te dhör O-bed-ε-dom ke päth diṁk. Kä cu Kuoth dhör O-bed-ε-dom poth amäni nyinke diaal tin teke je.

1 Kuën 14

Dee-bid keṁε ji dhṁaare

(2 Tham 5:11-16)

¹Kä cu Yi-ram kuäär Dhor Dee-bid jäk kä naath, naṁke jien luṁṁ ke ney ti taṁṁ ke ṁṁṁ jien, ti ba je wä läṭ kä duel kuäärä.

²Kä cu Dee-bid ε ṁṁ en yöö ci Kuoth Nhial je jak kä kuäär I-the-ṁel, kä cue kuäär kap nhial ke kuj neṁike ni ji I-the-ṁel.

³Kä cu Dee-bid kuṁεn ke män ti ṁuan kä Je-ru-tha-ṁem, cue teke dhool ti ṁuan keṁε nyier ti cua ḁṁ je.

⁴Kä cu tiṁi a ciööt ganke kä Je-ru-tha-ṁem. Cä-muwä keṁε Co-bab ke Na-than keṁε Tho-lo-mon,

⁵ke Yib-yar keṁε Eli-cuwa ke Eli-pa-let,

⁶keṁε No-gaa ke Ne-ṁeg keṁε Ya-pia,

⁷ke Eli-cama keṁε Beel-yada ke E-li-pa-let.

Juc Dee-bid ke ji Pi-li-thet

(2 Tham 5:17-25)

⁸Mëe ci ji Pi-li-thet ε liṁ en yöö ca Dee-bid kuany ala kuäär I-the-ṁel, cu ken diaal jien wa Dee-bid ḁṁ kä cu Dee-bid ε liṁ kä cue ben röm ke ke.

⁹Täämε cu ji Pi-li-thet ben ṁεc loṁlä ji Reṁa.

¹⁰Kä cu Dee-bid Kuoth thiec i, “Yän bä wä nyiëny ke ji Pi-li-thet? Kä bibe kam yä?” Kä cu Kuoth ε loc i, “Wër nyieeny ke ke, bäke kam ji.”

11Kä cu wä kä Baal-pε-ra-dhim, kä cu Dee-bid ke joc εn w̄ini. Kä cu Dee-bid wee “Ci Kuoth j̄i t̄ērā joc ke yā, c̄etnikε pul mi leny p̄ikε.” Ke kuj̄c εm̄o cua guāth ε m̄o col̄i Baal-pε-ra-dhim.

12Kä cuke kuthkien b̄any εn w̄ini, kä cu Dee-bid ke jak kä wan̄ke.

13Kä cu j̄i Pi-li-thet r̄o nyok ke p̄ec lool̄ä.

14Kä m̄ēē ci Dee-bid Kuoth thiec, kä cu Kuoth ε loc j̄, “/Cu wä lotdi ni k̄orien. Win r̄o, kä mak nike ke kuj̄c in lot ni j̄iēen baltham.

15Kä mi w̄ij̄ j̄ow wä liŋ mi wä ke wuōth j̄iēen baltham, ku wä nyieenyke ke. Ke ȳöo ȳän ca wä nhiamdu bä r̄em j̄i Pi-li-thet wä joc.”

16Kä cu Dee-bid ε lat̄ c̄etnikε min ci Kuoth ε lar̄ j̄ε, kä cuke r̄em j̄i Pi-li-thet näk nikä Gib-yon ca mäni Gε-dher.

17Kä cu k̄ek Dee-bid räth w̄ij̄ muōōn k̄eliw, kä cu Kuoth Nhial döör diaal jak kä dual ke j̄ε.

1 Kuēn 15

Nōōŋ thandukä matdä ruac Kuoth kä Jε-ru-tha-lεm

(1 Kuēn 15:25—16:3 wee k̄el̄ ke 2 Tham 6:12-23)

1ε j̄en cu Dee-bid r̄o lät kä duel d̄ärwec Dee-bid. Kä cue k̄eme yiath piny ke kuj̄ thandukä matdä ruac Kuoth.

2Kä cu Dee-bid wee j̄, “Thile raan ε ni raan Lii-bay εn̄o bi thanduk matdä ruac Kuoth kap̄o, ke ȳöo ci Kuoth Nhial ke m̄ek ke ȳöo ba thanduk matda ruacde kap kä bike je lät ikä am̄ani c̄āŋ k̄el̄.”

3Kä cue j̄i l-the-r̄el diaal dol kä Jε-ru-tha-lεm, ke ȳöo ba thanduk matdä ruac Kuoth nōōŋ guāthde min c̄ε lat̄.

4Kä cue gaat Ä-ron k̄ene j̄i Lii-bay dol k̄el̄.

5Kä gaat Kε-yath. Cua boōth ni U-ri-el k̄ene j̄i maaräde ti kuōr w̄icde j̄ien d̄aŋ r̄ew.

6Kä gaat Mε-ra-ri. Cua boōth ni Ä-tha-yaa k̄ene j̄i maaräde ti kur r̄ew w̄icde j̄ien d̄aŋ r̄ew.

7Kä gaat Ger-com. Cua boōth ni Yo-el k̄ene j̄i maaräde ti kuōr w̄icde j̄ien d̄aŋ diok̄.

8Kä gaat Eli-dha-pan. Cua boōth ni Cε-m̄ē-yaa k̄ene j̄i maaräde ti kur r̄ew.

9Kä gaat Ȳeb-ron. Cua boōth ni ε-li-el k̄ene j̄i maaräde ti j̄iēen bādäk.

10Kä gaat U-dhi-el. Cua boōth ni A-mi-na-dab k̄ene j̄i maaräde ti kuōr k̄el̄ w̄icde ney d̄aŋ wäl r̄ew.

11 Ɛ jen cu Dee-bid bööth palä ni Dha-dok kene Ɛb-ya-thar ke j̄i Lii-bay ni U-ri-el kene Ä-tha-yaa ke Yo-el kene Ce-më-yaa ke Ɛ-li-el kene A-mi-na-dab col.

12 Kä cue ke j̄iök j̄, “Ke yen bööth thuk duëli j̄i Lii-bay. Lëye r̄o ke gaatmanikun, ke yöö bia thanduk matdä ruac Kuoth Nhial min la Kuoth I-the-rel wä nöön guäth Ɛ ca lat ke kujde mi.

13 Ke yöö /ken yene wä nöön Ɛ yen ke nhiam yen j̄i Lii-bay, Ɛ jen ci Kuoth Nhial min la Kuothdan gaak ke kono.”

14 Ino cu bööth palä ke j̄i Lii-bay r̄o ley, ke yöö ba thanduk matdä ruac Kuoth Nhial Kuoth I-the-rel wä nöön.

15 Kä cu j̄i Lii-bay thanduk matdä ruac Kuoth kap ke j̄iëen ke wuɔɔkien. Cɛtnike ruac Kuoth Nhial mëë ci Muthɛ jɛ lar.

16 Kä cu Muthɛ bööth j̄i Lii-bay leni j̄iök ke yöö ba naath ti biä këët din kuany kä gaatmani, ti bi diit puɔnydä ket ke thumni.

17 Kä cu j̄i Lii-bay Ye-man gat Yo-el kene A-thap gat Be-ræk-yaa kä gaat Me-ri ke E-than gat Ku-ca-yaa kuany.

18 Kä cu luɔɔkien a Dhe-kar-yaa kene Ya-dhel ke Ce-mi-ra-moth kene Ye-yi-el ke Uni kene Ɛli-ab ke Be-na-yaa kene Mä-the-yaa ke Më-tith-yaa kene Ɛ-li-pe-le-yu ke Mik-ne-yaa ke gään thuk rëëk ni O-bed-Ɛ-dom kene Yi-el.

19 Kä cu këët din a Ye-man kene A-thap ke E-than, puɔat thumni yieethä min yian.

20 Kä cu Dhe-kar-yaa Ä-dhi-el ke Ce-mi-ra-moth kene Ye-yi-el ke Uni kene Ɛli-ab ke Mä-the-yaa kene Be-na-yaa la puɔat bä.

21 Kä cu Më-tith-yaa kene Ɛ-li-pe-le-yu ke Mik-ne-yaa kene O-bed-Ɛ-dom ke Yi-el ke Ä-dhëdh-yaa a puɔat thumni bä.

22 Kä cua Ke-nan-yaa kuany ala bööth j̄i Lii-bay tin puatke thumni, ke yöö njäce puɔt thum agɔaa.

23 Kä cu Be-ræk-yaa kene Ɛl-ka-na a gään thuk duëel thandukä matdä ruac.

24 Kä cu Ce-bën-yaa kene Yo-ca-pat ke Ne-tan-el kene Ä-ma-thay ke Dhe-kar-yaa kene Be-na-yaa ke Ɛ-li-dher bööth palä a kuɔth kaanä nhiam thandukä matdä ruac Kuoth. Kä O-bed-Ɛ-dom kene Ye-yi-yaa a gään thuk duëel thandukä matdä ruac bä.

Naŋ thandukä matdä ruac kä Jɛ-ru-tha-lɛm

(2 Tham 6:12-22)

25 Ɛ jen cu Dee-bid kene bööth I-the-rel ke bööth bathɔɔri wä wa thanduk matdä ruac Kuoth Nhial nöön dhɔr O-bed-Ɛ-dom ke tēth laaac mi diit.

²⁶Kä ke yöö ci Kuoth j̄ Lii-bay tēē kapke thanduk matdä ruac Kuoth Nhial luäk, cuke thääk bärōw kene rueeth rōmni dāṅ bärōw thöp ala muc.

²⁷Kä cu Dee-bid kene j̄ Lii-bay tin kapke thanduk matdä ruac teke bieyni ti gōw, kä cu j̄ Lii-bay tin kēēt din ke Ke-nan-yaa boōth puṅṅat thuōmni kēēt din cu Dee-bid bieyni kath laṭh.

²⁸Ino cu j̄ I-the-rel diaal thanduk matdä ruac Kuoth Nhial nöōṅ ke diit kene buṅ ke kaṅ ke ṅar mi diit.

²⁹Kä min ci thanduk matdä ruac Kuoth Nhial cop däärwec Dee-bid, cu nya Thoḷ ni Mi-kal guic ke wernyin, cue kuäär ni Dee-bid nen duthe kä tēth loḷde. Kä cue je lat j̄ṅṅ ke rēy loacde.

1 Kuēn 16

Läth thandukä matdä ruac Kuoth rēy kemekä

¹Kä cuke thanduk matdä ruac Kuoth naṅ rēy kemekä, min ci Dee-bid ε laṭ ke kujde. Kä cuke muc mi waṅke kene muc malä thöp nhiam Kuoth.

²Kä min ce thōk ke thōp mucä min waṅke kene muc malä, cue naath poth ke ciōt Kuoth Nhial.

³Kä cue j̄ I-the-rel diaal kam juray wutni ke män ramō ke ramō, kene pat pat ke dhuon r̄eṅ ke mi cetke pat buṅwkä.

⁴Kä cue teke j̄ Lii-bay ti cue kuany ala laṅṅ nhiam thandukä matdä ruac Kuoth Nhial, ke kuj t̄imäde kene läre tēth loaac ke puonyde, en Kuoth I-the-rel.

⁵Kä cu A-thap a kuäär, kä cua guṅṅ ε Dhe-kar-yaa, kä cu Yi-el ke Ce-mi-ramoth kene Ye-ye-li ke Mē-tith-yaa kene Eli-ab ke Be-na-yaa kene O-bed-ε-dom ke Yi-el a puṅṅat thuōmni. Kä cu A-thap j̄iōth laṭ.

⁶Kä cu Be-na-yaa kene Ya-dhi-el boōth palä kaṅ koth a thil cuṅ nhiam thandukä matdä ruac Kuoth Nhial.

Dit puonyä Dee-bid

(Diit 105:1-15, 96:1-13, 106:1,47-48)

⁷En cāṅ emō cua j̄en cāṅ in nhiam mēē cu Dee-bid A-thap kene j̄ Lii-bay kam yöö ba Kuoth Nhial puany ke diit.

⁸Laṭde Kuoth Nhial tēth loaac, kä cōale ciōtde, kä laṭde döör tin ce cak.

⁹Kētdē je diit, puanyē je ke diit, laṭde lätkē diaal tin gayke naath!

¹⁰ε liak teke ye ke kuj ciōtäde. Kä a loḷkun tēth yen tin palke Kuoth Nhial!

¹¹Gōre Kuoth Nhial kene buōmde, gōre je athil pek!

- 12Tieme lätke tin gayke naath tëë ce lat, lätke tin gayke naath, kene lukde mëë ce lat,
- 13lö kuay jänäde ni A-be-ram, lö gaat Je-kob raande mëë ce mek!
- 14Jen ε Kuoth Nhial, Kuothdan, lukde tëë wji muɔɔn keeliw.
- 15Kä jen be guk ruacde tim amäni cänj kel. Ruac ëë ce lat ric ti bathdɔɔr,
- 16mat ruac ëë ce lat kene A-be-ram, yac ëë ce guɔk Ay-dhek,
- 17mëë ce lat ke Je-kob, guk mi thil pek ke l-the-rel,
- 18ce wee j, “Yän bä ji kam mun Ke-naan, ala kujdu mi rēli.”
- 19Kä mëë kujc pekdiēn, kä ke jaal rey rööl Ke-naan,
- 20yicke kam dööri, yicke kam kuari.
- 21/Kene ke nhök yöö bake ciēn a jäk. Ce kuar luek ke kujdiēn,
- 22wee j, “/Cuare dunjä min ca mek gueer, kä /cuare gökdä lät kä mi jääk!”
- 23Yow keeliw, kētdē Kuoth Nhial diit! Latde je ni cian en yöö ce kōn kän.
- 24Latde döör diaal liakde, lätke tin bum latde ke ney diaal!
- 25Ke yöö bum Kuoth Nhial elōn, ba je puany elōn, kä ba luoth ni je kä kuth diaal.
- 26Ke yöö kuth nēni diaal ke guäy. Duunde yöö Kuoth Nhial, ε jen cak nhialɔ.
- 27Luth kene wuɔt teke ke je. Kä buɔm kene tēth laaac ke nyinke.
- 28Liake Kuoth Nhial yen ji wec muɔɔn diaal, liake wuɔt Kuoth Nhial kene buɔmde!
- 29Liake Kuoth Nhial ke kuj ciotkädē. Nōnje je muc kä bia nhiamde! Pale Kuoth Nhial rey gɔɔyädē min rēl rɔ.
- 30Duale nhiamde, yen wic muɔɔn keeliw, kä wic muɔɔn ca lat, /ce rɔ dēē wany.
- 31A puaar kene piny lockiēn tēth, ake lärke je j, “Kuoth Nhial ε Kuäär!”
- 32Kä a yier ruac kene tin diaal tin te thjn, kä ε dɔr loçde tēth kene nyinke diaal!
- 33Kä a jjeēn diaal kiētkē diit tēthkä laaac nhiam Kuoth Nhial, ke yöö be wic muɔɔn ben luk.
- 34Lare Kuoth Nhial tēth laaac, ke kuj gɔɔyädē, ke kuj nhökädē min thil pek!
- 35Kä lare bä j, “Kän ney, lö Kuoth käända, rol ney kä kän ko rey dööri, kä bi loçkɔ cu tēth, kä bakɔ ciötdu cu liak.

³⁶A puṛth teke Kuoth Nhial Kuoth I-the-rel, puanye je amäni cäj kel!" Kä cu ney diaal wee ḷ, "Nṛṛṛ!" Ḙ liak wä kä Kuoth Nhial.

Tṛṛ palä min wen thḷn

³⁷Inṛ cu Dee-bid A-thap kene gaatman ni ḷḷ Lii-bay kam pal nham thandukä matdä ruac Kuoth Nhial, ke ḷṛṛ bike la pal en wḷni cäj ke cäj.

³⁸Kä cuḘ O-bed-Ḙ-dom gat Ye-du-thun kene ḷḷ thuṛk duḘḘḘ ti ḷḷḘḘn bākḘḘ wḷcde bādäk jak kä luṛke ke. Kä cu ḷḷn O-bed-Ḙ-dom kene Otha a gṛṛṛṛ thuṛk rḘḘk.

³⁹Kä cuḘ boṛth palä ni Dha-dok kene bööth palä tin kṛṛ kam laṛ palä Kuoth Nhial guṛth palä min te wḷc kä Gib-yon,

⁴⁰ke ḷṛṛ bike muc tin waṛke thṛp Kuoth Nhial ke runwaṛ kene thiaṛ wḷḷ ḷḷkä min la waṛke muc thḷn, cḘṛnikḘ min ca gṛṛ kä ṛuṛṛ Kuoth Nhial tḘḘ cḘ laṛ ḷḷ I-the-rel.

⁴¹Kä cu ḷḘ-man kene Ye-du-thun ke duṛth nḘḘni tḘḘ ca kuany ke ḷṛṛ ba Kuoth Nhial laṛ tḘth laac, ke kuḷ nhökde min thil pek te keḘḘ ke ke.

⁴²Kä cu ḷḘ-man kene Ye-du-thun teke kaṛṛ, thuṛmni kḘt din. Kä cua gat Ye-du-thun kuany thok rḘḘk.

⁴³Kä cu ney diaal däk piny, cu ramṛ wä dhṛḘḘ, kä cu Dee-bid wä ciej ke ḷṛṛ be ḷḷ dhṛaare wä poth.

1 KuḘn 17

Mat ruac Kuoth ke Dee-bid

(2 Tham 7:1-17)

¹Täāme min ci Dee-bid ku ciej dhṛḘḘ, cuḘ gök ni Na-than ḷḷṛṛ ḷ, "Guice ḷṛn ciejṛ duḘḘḘ ḷḷḘḘn thḘḘp, kä thanduk matdä ruac Kuoth Nhial ciejḘ rḘy kemekä."

²Kä cu Na-than Dee-bid ḷḷṛṛ ḷ, "WḘr lätni tin diaal tin te laṛcdu, ke ḷṛṛ te Kuoth ke ḷḷ keḘḘ."

³Kä ke wäär Ḙṛṛ cu ruac Kuoth Nhial ben kä Na-than ḷ,

⁴"WḘr kä ḷṛṛṛṛṛ ni Dee-bid, ḷḷṛṛ ni ḷḘ en ḷṛṛṛ nḘṛḘ Ḙ min laar Kuoth Nhial Ḙ ḷ, 'Cie ḷḷn bi ḷṛ läṛ kä duel mi bä ciej thḷn ṛ.

⁵ḷṛn /kaṛ met ciej duḘḘḘ ni mḘḘ kamä ḷḷ I-the-rel raar amäni walḘ, ḷṛn ḷṛṛṛṛ ni kemni ala guṛth ciejṛṛṛ.

⁶Guṛthni diaal tḘḘ ḷṛṛṛ thḷn kṛṛḘ ḷḷ I-the-rel diaal, ḷṛn ca met ruac ke ruḘḘc I-the-rel, tḘḘ ca lar ḷṛṛṛ ba nḘḘkä ni ḷḷ I-the-rel met thiec ḷ, "Ḙṛṛ /ken ḷḷn ḷṛ läṛ kä duel ḷḷḘḘn thḘḘp ṛ?"

⁷Ke kuj εμο tääme t̄iti bike lat jaṅdä ni Dee-bid εn yöö, ci Kuoth Nhial in la Ruey ḡaa ε lar i, ‘ḡän ca j̄i kan ni rey t̄ōrā, yien deet ke yöö bi ben a boṅth neenikā ni j̄i l-the-rel.

⁸Kä ḡän taḡ keel ke j̄i guathni diaal tin ci wä th̄in, kä ca j̄i t̄eru diaal näk nhiamdu. Kä bä ciötdu jak kä teke këk, c̄etke ciöt neeni tin bumniken w̄ii muṅṅ.

⁹Kä bä neekä ni j̄i l-the-rel moc guath kä bāke pith, bike cienḡ guathdien mi ca ke bi jut th̄in. Kä /ci ney tin buṅm buṅṅm ke bile cienḡ a j̄iak, c̄etke mēē dan,

¹⁰kä ke guath in bä neekä ni j̄i l-the-rel kuēny ruēc. Kä bä j̄i t̄erun diaal jak kä kuaany. Kä ḡän Kuoth Nhial bä dh̄oru jak kä d̄it.

¹¹Kä mi wä n̄inku wä thuuk bi r̄o mat guuri, bä gatdu l̄o kap nhial k̄ōru, ram kä gaatku, kä bä kuäärē raan kä gaatku jak kä te th̄in.

¹²Kä be duel l̄o lat ke ciötdä, kä bä kom kuäärädē jak kä te th̄in amāni cāḡ kel.

¹³Bi ḡän a guḡn, kä be la gatdä. Kä ca nhökdä min thil pek bi woc kä je, c̄etke mēē ca woc kä ram mēē te nhiamdu,

¹⁴kä be te rey cienḡ kuäärädä amāni cāḡ kel. Kä bi kom kuäärädē te th̄in amāni cāḡ kel.’ ”

¹⁵Ke kuj r̄ieetni t̄iti diaal, keñe nyuuthni t̄iti diaal, cu Na-than ke lat Dee-bid.

Pal t̄ethkā Isaac Dee-bid

(2 Tham 7:18-29)

¹⁶Kä cu kuäär ni Dee-bid wä nhiam Kuoth Nhial, kä cue wee “E ḡän ḡa, lö Kuoth Nhial, kä ε kuj dh̄aarä min m̄ith, m̄o curi ḡä nööḡ nhial i n̄om̄o?”

¹⁷Kä ḡotde ke mi lät̄di ḡä ti ḡuan lö Kuoth, kä ci ruac lat ke kuj dh̄aarä ke guath o bi ben o, kä ci ḡä cienḡ c̄etke ram mi luṅthke lö Kuoth Nhial!

¹⁸Kä ḡḡu dēē le lar j̄i m̄o? Kä ḡäci ḡän jaṅdu.

¹⁹E ruacdu kä ε c̄ar Isaacdu, εn yöö bi ken ti diaal t̄iti lat lö Kuoth Nhial, ke yöö bāke ḡac.

²⁰Kä thile mi päär ke j̄i lö Kuoth Nhial, kä thile Kuoth mi d̄ḡḡ mi c̄etke j̄i, kä tin diaal tin cak̄o liḡ ke j̄ithko.

²¹Kä ke ney tin tith w̄ii muṅṅ, c̄äät ke neeku ni j̄i l-the-rel t̄o, tēē ci luēl ala neeku mi ci r̄o moc këk, kä lät̄ ti buṅm buṅṅm ti d̄it ke joc nath raar nhiam neeniku tēē ci luēl kä l-j̄ep?

²²Kä curi j̄i l-the-rel jak kä neeku amāni cāḡ kel. Kä j̄in Kuoth Nhial curi cuḡ Kuothdien.

²³Kä tääme lö Kuoth Nhial, ku ruacdu min ci lat ke kujdä keñe kuj gankä jak kä thuṅk amāni cāḡ kel. Kä lät̄ ni je c̄etke min ci lat.

²⁴Kä bi kēkdu jɔɔc amäni cāŋ kəl, lar ke je i, 'Kuoth Nhial in la Ruey ʎɔaa ni Kuoth ε Kuoth I-the-rel,' kä ba dhɔr jāŋdu ni Dee-bid laŋ nhamdu.

²⁵Ke ʎöö ci rɔ nyuɔth ʎän jāŋdu lö Kuothdä, bä jɪ lät kä duel. Ke kujε emɔ ʎän ca buɔm mi bä pal ni jɪ jek.

²⁶Kä täämε lö Kuoth Nhial, ε jɪn Kuoth, kä ci ʎä laŋ ruac mi ɔaa.

²⁷Ke kujε emɔ täämε thiēcä jɪ mi nhɔki je, deri kuaykä poth, ke ʎöö dēε ke te nhamdu amäni cāŋ kəl. Ke ʎöö min ci poth lö Kuoth Nhial, la puoth je amäni cāŋ kəl."

1 Kuën 18

Rëp kuäärä Dee-bid

(2 Tham 8:1-18)

¹Ke kɔr kä nεmε cu Dee-bid jɪ Pi-li-thet jɔc, kä cue ke jak kä kuaany, kä cue Gēth luɔc jɔk kä ke.

²Kä cue jɪ Mo-ab jɔc bä, kä cu jɪ Mo-ab a kuaany Dee-bid ti luɔnyke je thɔlbɔk.

³Kä cu Dee-bid ʎä-dēd-εdher kuäär Dho-baa leni juɔc, kuj rööl Ä-math, mēε ε jen i ruaacε kir Yu-pε-ree-tidh.

⁴Kä cu Dee-bid thurbieeli ti bathdɔr kəl kεne jɪ jɪɔŋkööri ti bathdɔri bärɔw ke ney ti bathdɔri ti jien dāŋ rεw kăp kä je. Kä cue jɪɔŋkööri diaal dɔaŋkien ŋuɔk, cue päl ni jɪɔŋkööri ti rɔŋ ke thurbieeli ti kuɔr.

⁵Kä mēε ci jɪ Thi-ri-ya tēε cienj kä Da-math-kεth ben, ba ʎä-dēd-εdher kuäär Dho-baa ben luäk, cu Dee-bid ke näk ney ti bathdɔri ti jien dāŋ rεw wɪcde rεw.

⁶Kä cu Dee-bid wec Da-math-kεth moc ke rεm. Kä cu jɪ Thi-ri-ya a kuaanyke ti luɔny ke je thɔlbɔk. Kä cu Kuoth Nhial je kām buɔm mi juocε naath guathni diaal tin ce wä thɪn.

⁷Kä cue köötni dääpä tin jäl ke nεε ʎä-dēd-εdher kăp, kä cue ke nööŋ kä Je-ru-tha-lεm.

⁸Kä cue yiēeth in yian mi diit kāŋ rεek kä Tib-ʎat kεne Kun, wij ʎä-dēd-εdher. Mēε cu Tho-lo-mon je lät dhaar piini kεne wäathni ke kuak rεy luaak Kuoth.

⁹Kä mēε ci Tu kuäär Ä-math ε liŋ εn ʎöö ci Dee-bid rεm ʎä-dēd-εdher jɔc kεeliw,

¹⁰cue gatde ni Ä-do-ram jāk kä kuäär ni Dee-bid, ke ʎöö be je wä lät kä malε, ke ʎöö ce nyiēeny ke ʎä-dēd-εdher kä ce je jɔc. Ke ʎöö cike kɔŋ nyiēeny ke ʎä-dēd-εdher. Kä cue Dee-bid jāk kä dāp ke ciek in bɔr kεne ciek in yian.

11 Ken tɔtɔ cu kuäär ni Dee-bid ke lëy Kuoth Nhial, keel ke ciək in bɔr ke daap tēē nɔŋɛ kā ney diaal tēē cɛ jɔc. Cɛtke j̄i Ɛ-dɔm ke j̄i Mo-ab kene j̄i A-mon ke j̄i Pi-li-thet kene j̄i Ä-ma-lek.

12 Kä cu Ä-bi-cay gat Dhe-ru-yaa ney ti bathdɔori wäl bädäk näk kā j̄i Ɛ-dɔm rey Loolä Milekä.

13 Kä cue rɛm lath kā Ɛ-dɔm. Kä cu j̄i Ɛ-dɔm diaal a kuaany Dee-bid. Kä cu Kuoth Nhial ɛ kam juc nath guathni diaal tin cɛ wä thɪn.

J̄i kɔar Dee-bid

(2 Tham 8:15-18)

14 Inɔ cu Dee-bid l-the-rɛl ruac keeliw. Kä cue neeke diaal ruac agoaa, kā cue ke ciɛŋ a päär.

15 Kä cu Yo-ab gat Dhe-ru-yaa te wii rɛm. Kä cu Yo-ca-pat gat Ä-yi-lud a bulkamiin.

16 Kä cu Dha-dok gat Ä-yi-tub kene Ä-yi-mɛ-lek gat Ɛb-ya-thar a bööth palä. Kä cu The-ra-yaa a bolith.

17 Kä cu Bɛ-na-yaa gat Ye-yo-ya-da te wii j̄i Ke-reth kene j̄i Pɛ-lɛth. Kä cu gaat Dee-bid a bööth lätni kɔar kuər.

1 Kuën 19

Juc Dee-bid ke j̄i A-mon kene j̄i Thi-ri-ya

(2 Tham 10:1-19)

1 Täämɛ ke kɔr kā min ci Na-yac kuäär j̄i A-mon liw, kā cu gatde ruɛc ke guathde.

2 Kä cu Dee-bid wee “Yän bä lät agoaa ke Ya-nun gat Na-yac, ke yöö ci guan lät agoaa ke yä.” Cu Dee-bid ɛ jāk kā naath lätdɛ teth loacde ke kuj̄ guan. Kä cu j̄i kɔar Dee-bid ben kā Ya-nun muun j̄i A-mon, ke yöö ba je wä lat ruac.

3 Duunde yöö cu bööth j̄i A-mon Ya-nun j̄iök i, “Diiwi je ɛn yöö Dee-bid, jākɛ ni j̄i kā tɛth loacde ke kuj̄ guur? A /ci neeke ku ben ke yöö ba wec ben lim, kene yöö ba ben kan?”

4 Inɔ cu Ya-nun kuaany Dee-bid tikkien mut, kā cue bieynikien rɛt däärien, kene jolkien, kā cue ke jak kā wä,

5 kā cuke j̄iɛn. Kä mēē ca Dee-bid lar ruac neeni tɔtɔ, cue ke jāk kā ney ti waa ke lor, kā cuke pɔc ɛlɔŋ ken ney tɔtɔ. Kä cu kuäär wee i, “Tayɛ kā Je-ri-ko amāni mi ci tikkun dɔny, bia ku ɛ ben.”

6 Kä mēē ci j̄i A-mon ɛ ŋac ɛn yöö cike a j̄i t̄ɛr Dee-bid, cu Ya-nun kene j̄i A-mon ciək in bɔr mi tēē kiluni ti bathdɔori ti j̄iɛn diɔk wɪcde ŋuaan wɪcde kur

diɔk jək, ti wa kək thurbieeli kene jionkööri kä Me-tho-po-ta-mia ke wec Ä-ram-maa-kaa kene wec Dho-baa.

⁷Cuke thurbieeli ti bathdööri ti jiesen diɔk wɪcde rew kək amäni kuäär Maakaa kene remde bä tää cu ben puat nham Me-de-ba. Kä cu jɪ A-mon tuɔŋ koor kuany ni rey wijnikien, kä cuke wä koor.

⁸Kä möö ci Dee-bid ε liŋ, cue Yo-ab jək kene jɪ koor diaal.

⁹Kä cu jɪ A-mon ben raar, cua tuɔŋ koor ben car thok duɔp wec, kä cu kuar tin ci ben, ben cuɔŋ kärɔ kueer wec.

¹⁰Kä möö ci Yo-ab ε nen en yöö ba ke mak ke nham kene jək, cue naath kuany kä jɪ I-the-rel, kä cue ke lath lotdä jɪ Thi-ri-ya.

¹¹Kä cue duoth nath kam däman ni Ä-bi-cay, kä cue ke kam jɪ A-mon.

¹²Kä cue ke jöök i, “Mi wä jɪ Thi-ri-ya yä wä tiam, luake yä. Kä mi wa ye wä tiam ε jɪ A-mon, bä ye luäk.

¹³Cuome rɔ agoaa, kä buɔmne rɔ ke kuj neeni kon kene wec Kuothdan. Kä bi Kuoth Nhial lat ni min goaa ke je.”

¹⁴Kä cu Yo-ab kene neeke wä nyiëny ke jɪ Thi-ri-ya. Kä cuke rɔ bar ke Yo-ab.

¹⁵Kä möö ci jɪ A-mon ε nen en yöö ci jɪ Thi-ri-ya rɔ bar, cuke rɔ bar bäke Ä-bi-cay, däman Yo-ab, cuke riŋ rey wec. Kä cu Yo-ab ben kä Je-ru-tha-lem.

¹⁶Kä möö ci jɪ Thi-ri-ya je nen i ca ke joc ε jɪ I-the-rel, cuke naath jək kä jɪ Thi-ri-ya tin te jək kisɛr Yu-pe-ree-tidh, cuke ben böthke ke ε Co-pak booth rem yä-död-ɛdher.

¹⁷Kä möö ca lar Dee-bid, cue jɪ I-the-rel diaal maat, kä cue jietth kuj Jor-den. Kä cue wä kä ke a ce tuɔŋke kuany, kä cu ke nyiëny ke je.

¹⁸Kä cu jɪ Thi-ri-ya rɔ bar ke jɪ I-the-rel. Kä cu Dee-bid jɪ thurbieeli ti bathdööri bärɔw, ke rem ti bathdööri ti jiesen nuan näk kä jɪ Thi-ri-ya, amäni Co-pak booth rëmdien cua je näk bä.

¹⁹Kä möö ci jɪ kɔar yä-död-ɛdher ε nen en yöö cuke joc ε jɪ I-the-rel, cuke mal lat ke Dee-bid, kä cu ka kuaany ke. Kä /ken jɪ Thi-ri-ya je le luäŋ ke yöö dää jɪ A-mon leni luäk.

1 Kuën 20

Käpi Dee-bid ke wec Rë-baa

(2 Tham 12:26-31)

¹Kä ke thuɔk runä, ke guath in la kuar a nyiëny, cu Yo-ab wä ke rem, cue wec jɪ A-mon wä däk, kene Rë-baa wä gol. Duunde yöö cu Dee-bid duoth ka Je-ru-tha-lem. Kä cu Yo-ab wec Rë-baa mak kä cue kan.

²Kä cu Dee-bid kum kuarien kan wiide. Cuae jek tää ke kiluni däpä ti jien diok wicde nuaan, kä tää ke pä m mi te kök mi diit. Kä cu Dee-bid je lath wiide. Kä cuae pëec ti nuan nööh wic.

³Kä cuae ney tää te wic nööh, cuae ke laät nät jien kene tath korekni, ke thoriyni, kene jiöpni. Kä cu Dee-bid ε lät kä wij ji A-mon diaal. Kä cuae rö rit kene ney diaal wäke kä Je-ru-tha-läm.

Kor ke ji Pi-li-thet

(2 Tham 21:15-22)

⁴Ke kor kä memε cuae le teke kor ke ji Pi-li-thet wic kä Ge-dher. Kä cu Thi-be-kay raan Yu-cay ni Thip-pay näk ram kel kä ney tin diit. Kä cu ji Pi-li-thet a kuaany ji I-the-rel.

⁵Kä cuae le teke kor ke ji Pi-li-thet. Kä cu El-ya-nan gat Ya-ir, Lami däman Golyath raan wec Gëth mi cët tan muotde ke thir näk.

⁶Kä cuae le teke kor wic kä Gëth, kä tää ke wut mi diit puonyde mi te yiet tetni dan bäkel, kene yiet ciökni dan bäkel, kä matdien diaal ke yet ti jien dan rew wicde nuaan. Kä jen ε kuëë neeni ti diit.

⁷Kä min cε ji I-the-rel dep, cua je näk ε Jo-na-than gat Cima gat däman Dee-bid ni.

⁸Kä cu ken a kuay neeni tin diit puanykien wic kä Gëth. Cua ke näk ε Dee-bid kene neke.

1 Kuën 21

Kuën Dee-bid ke ji I-the-rel

(2 Tham 24:1-25)

¹Kä cu Cey-tan rö riet ji I-the-rel, kä cuae Dee-bid kok ke yöö be ji I-the-rel kuën.

²Kä cu Dee-bid Yo-ab kene bööth rëm jiök i, “Wër kuën ji I-the-rel a käne ni wic Ber-cε-ba a wä nikä Daan, kuënke ke yöö bä pekdien nac.”

³Kä duunde yöö cu Yo-ab ε loc i, “Ci Kuoth Nhial ji I-the-rel jak kä kur ti nuan niken kä tädien ε mi! Kä bi ken diaal a ji kjaar kuärä? Kä kue la nu goor kuäärä yöö be neme lat o? Eñu noñ kuäärä ji I-the-rel riek o?”

⁴Duunde yöö cua riet kuar luoth ε Yo-ab. Kä cu Yo-ab wä rey cien I-the-rel keeliw, kä cuae loc kä Je-ru-tha-läm.

⁵Kä cu Yo-ab pek nath kam Dee-bid, cu pekdien a ney ti bit kel wicde bathdöri ti kuor kel kä I-the-rel keeliw ti luanke kor, kä cu ji Juda a ney ti bathdöri ti kur nuaan wicde jien bäröw ti luaj ke kor.

⁶Kä duunde yöö /kene ji Lii-bay kene ji Ben-ya-min mat peek nath, ke yöö /kene ruac kuar nhök.

- 7Kä cu nɔmɔ lɔc Kuoth Nhial lɔk, kä cue j̄i l-the-rel duäc.
- 8Kä cu Dee-bid Kuoth j̄iök j̄i, “Yän ca duer εlɔŋ ke mi ca lɔt ε. Kä tääme kuä läŋ ni j̄i, ku duer jänjädu woc. Ke yöö ca lɔt ni duŋ dɔɔrä.”
- 9Kä cu Kuoth Nhial ruac ke gök ni Gad t̄jet Dee-bid wëë j̄i,
- 10wër j̄iökni Dee-bid j̄i, “Neme ε min ca lar ε Kuoth Nhial en yöö ca j̄i kam diɔk. Moc rɔ ke kel mi bä läŋ kä j̄i.”
- 11Kä cu Gad ε ben lɔt Dee-bid, j̄iökε j̄e j̄i, “E Kuoth Nhial j̄i, ‘E m̄ith bi kan ɔ?
- 12Ke run buath d̄aŋ diɔk, kie päth d̄aŋ diɔk ti juɔcke j̄i th̄in ε j̄i t̄eru, kie ε duäc Kuoth Nhial, ke juey mi bi ben muun ke n̄in diɔk, kene j̄ääk Kuoth Nhial mi n̄oŋ liäa muun j̄i l-the-rel keeliw?’ Carke tääme, ε luɔc in m̄ith, bä luɔc ram in j̄äk yä mɔ.”
- 13Kä cu Dee-bid Gad loc j̄i, “Taa rikä mi d̄iit. Jak ni Kuoth Nhial kä duääce yä, ke yöö t̄ëe ke pälikä mi d̄iit. /Cu yä jak kä pen tetni nath.”
- 14Inɔ cu Kuoth Nhial juey j̄äk kä j̄i l-the-rel. Kä cue ney ti bathdɔɔri ti j̄ieen b̄arow näk kä ke.
- 15Kä cu Kuoth Nhial j̄ääkde j̄äk kä Je-ru-tha-lɛm ke yöö be j̄e wä däk. Kä min ε j̄en j̄i däke j̄e, cu Kuoth Nhial w̄icde car ke lätni kä mi j̄ääk. Kä cue j̄ääk in däk naath j̄iök j̄i, “Ce rɔŋ. Ku tetdu kap cuɔŋ.” Kä en j̄ääk Kuoth Nhial t̄ëe cuŋä guäth kɔmä beel wutdä mi cɔali ɔr-nan raan Ye-buth.
- 16Kä cu Dee-bid w̄icde kap nhial, cue j̄ääk Kuoth Nhial nen t̄ëe cuŋä kam nhial kene piny, kä te tetde ke mut mi ce ciɔc kuj̄re j̄e kä Je-ru-tha-lɛm. Kä cu Dee-bid kene bööth rɔ moc ke bieyni cuali, kä cu ke n̄iamdien guɔl piny.
- 17Kä cu Dee-bid Kuoth j̄iök j̄i, “E yän ε n̄ëe laar yöö ba naath kuɛn. E yän teke duer ɔ. Kä ken det t̄it̄i cike ŋu lɛl? Yän laŋä ni j̄i, lö Kuoth Nhial min la Kuothdä, päлке, duäc ni yä k̄one dhɔr guaar. Cu juey jak kä bä kä neeku.”

Ȳik Dee-bid kene Mucke

(2 Tham 24:18-25)

- 18E j̄en cu j̄ääk Kuoth Nhial Gad lar yöö be Dee-bid wä lar yöö be Kuoth Nhial t̄ath ȳik guäth kɔmä beel wutdä mi cɔali ɔr-nan raan Ye-buth.
- 19Kä cu Dee-bid wä c̄etnike riet Gad min ci Kuoth Nhial ε lɔt j̄e.
- 20En w̄ano ɔr-nan t̄ëe kɔmä beel. Kä min ce liec, cue j̄ääk Kuoth nen, kä cu gaatke d̄aŋ ŋuaan tin te keel ke j̄e rɔ t̄ëë
- 21kä min ci ɔr-nan leni liec, cue Dee-bid nen, cue j̄ieen guäth kɔam beel, cue Dee-bid wä goŋ luthä.
- 22Kä cu Dee-bid ɔr-nan j̄iök j̄i, “Käm ni yä guäth kɔmä beel, bä k̄ok, ke yöö d̄ëe Kuoth Nhial t̄ath ȳik th̄in, kä d̄oŋ d̄ëe juey cu j̄ieen kä naath.”

²³Kä cu Or-nan Dee-bid loc i, “Käni je kuäärä kä lätni mo guici goaa o ke ji. Kä nene, yän ca ji kam ti diaal. Käni thääk ala muc ti wanke kene bel ala muc beel, kä koomni beel bi ka jjeen maac.”

²⁴Duunde yöö cu kuäär ni Dee-bid Or-nan loc i, “Eey, yän bä kok nike pek yiooni kokäde. Thile dundu mi bä kan ke kuj Kuoth Nhial, kä thile muc mi wanke mi bä thöp mi thile mi ca yuor piny thin.”

²⁵Ino cu Dee-bid Or-nan kam yiow ti kur bækel ti koke guath.

²⁶Kä cu Dee-bid Kuoth Nhial tath yik en wini, kä cue muc tin wanke kene muc malä thöp, kä cue Kuoth Nhial pal, kä cu Kuoth e loc ke yöö cu mac ben nhial, kä cue muc wan wij yikä.

²⁷Kä cu Kuoth Nhial jääk luek. Kä cue thepde luoc rey gokäde.

²⁸Kä meë ci Dee-bid e nen en yöö ci Kuoth Nhial je loc guath komä beel wutdä mi cöali Or-nan raan Ye-buth, cue mucke thöp en wini.

²⁹Ke yöö en guath emö te kemekä Kuoth Nhial meë ci Muth e lat rey doaar kene yik in la muc ti wanke a thöpke thin, te kä Gib-yon.

³⁰Duunde yöö ci Dee-bid deë wä a /kene Kuoth pal, ke yöö dual e ke mut jääkä Kuoth Nhial.

1 Kuën 22

¹Kä cu Dee-bid wee “En wane mi ba luak Kuoth Nhial, kä neme e yik wänjä mucni ji I-the-rel.”

Rial Tath luak Kuoth ikä

²Kä cu Dee-bid jur tin cien muun I-the-rel jak kä matke ro guath kel, kä cue kuëc päämni kuany reydien, ke yöö ba pääm ti ba tath ni luak Kuoth wä kuac.

³Kä cue ladiit mi diit jak kä te wano mi ba tath thöt ke kuj thiekni, ke ciek in yian mi ca luän ke them.

⁴Ke jien ti thil pek, ke yöö ci ji Dhi-don kene ji Dhor jien ti gow ti nuan nöj Dee-bid.

⁵Kä cu Dee-bid wee “Gatdä ni Tho-lo-mon notde ke kuëë kä thile mi ce ni nac, kä luak in ba lätkä Kuoth Nhial bi jöc ni këkde, kä ba liak ni gooyde wij muöon keeliw. Ke kuj emö, yän bä tathde rialikä.” Ino cu Dee-bid nyinke jak kä te thin a nuan a /kene ni liw.

⁶Kä cu Dee-bid gatde ni Tho-lo-mon col, kä cue je kam yöö be Kuoth I-the-rel tath luak.

⁷Kä cue Tho-lo-mon jök i, “Yän gatdä teë löcdä en yöö deë Kuoth Nhial min la Kuothdä lätkä luak.

⁸Duunde yöö cu ruac Kuoth Nhial ben kä yä i, 'Ci yä bi lät kä luak, ke yöö ci koori ti dij tär, kä ci rim ti nuan wuoth piny nhiamdä en muun eme.

⁹Kä nene, bi teke gat, kä ba guan malä. Kä yän bä je moc mal ke ji tere diaal. Kä ba je coli Tho-lo-mon, kä bä l-the-rel kam mal nini kuääräde.

¹⁰Kä be yä tath luak. Kä ba gatdä, kä bi yän a guan, kä yän bä kuääre jak kä te kä l-the-rel amäni cän kel.'

¹¹"Kä täame gatdä, bi Kuoth Nhial te keel ke ji, kä döj bi luak Kuoth Nhial min la Kuothdu luänj ke tath cetnike meë ce lat ke kujdu.

¹²Kä e Kuoth Nhial moc ji ke car mi goaa kene nac, ke yöö mi weë ji jak kä kuäär kä l-the-rel, bi nuot Kuoth Nhial min la Kuothdu tit.

¹³Kä bi nyinku gow, mi wii nuot teë ce lat Muthe ke kuj l-the-rel tit agoaa. Bumni, kä com ro cu dual kä cu ro luar.

¹⁴Ke kuj luak Kuoth Nhial ca daap mi teke kiluni ti bathdöri ti kuor kel, kene ciäk in bor mi teke kiluni ti bathdöri ti bathdöor kel, ke ciäk in yian ke ladiitni ti ca luänj ke thäm jak kä te thün rey cucädä. Kä ca jien ke päam jak kä te thün. Ken titi bike rep.

¹⁵Kä jin tij ke laät ti nuan, ti nacke lat elöj. Teë ke kuëec päamni, ke taath duëli, ke naat jien.

¹⁶Ke taath däapä kene ciäk in bor, ke ciäk in yian, ke ladiit. Tok lat en täame! Kä bi Kuoth Nhial te keel ke ji!"

¹⁷Kä cu Dee-bid ruac ke bööth l-the-rel diaal ke yöö ba gatde ni Tho-lo-mon luäk, wee i,

¹⁸"A /ci Kuoth Nhial min la Kuothdun te keel ke ye? Kä /kene ye kam mal kuini diaal? Kä ce yä kam ken ji wiini titi. Kä ba mun cu ruac e Kuoth Nhial kene neke.

¹⁹Kä täame käm ni löcdu kene caru Kuoth Nhial min la Kuothdu. Kä tok tath luak Kuoth Nhial, ke yöö ba thanduk matdä ruac Kuoth Nhial, kene kuak Kuoth tin räl ke ro nöön rey luaak e ba tath Kuoth Nhial o."

1 Kuën 23

Thok duëel Lii-bay kene lätke

¹Kä meë ci Dee-bid a wut mi ci döj, cue gatde ni Tho-lo-mon jak kä kuäär l-the-rel.

²Cu Dee-bid bööth l-the-rel diaal kene bööth palä ke ji Lii-bay mat.

³Cue ji Lii-bay tin teke run ti jien diok a wä nhial kuën, kä cu pekdiën a ney ti bathdöri ti jien diok wicde bädäk.

⁴Kä cue wee “Bi ney ti bathdööri, ti jien daj rew wicde nuaan lat luaak Kuoth lat, kä bi ney ti bathdööri bäkäl a kuar kene ruëc.

⁵Kä bi ney ti bathdööri nuaan a gaaj thuok luaak, kä bi bathdööri tin kɔŋ Kuoth Nhial puany ke thumni tëë ca lat ke kuj puonyä.”

⁶Kä cu Dee-bid jɪ Lii-bay dääk ke bun diok, cɛtnike dhorkien, Ger-com, ke Ke-yath ke Me-ra-ri.

Jɪ Ger-com

⁷Kä cu gaat Ger-con a La-dan kene Cimi.

⁸Kä cu La-dan teke gaat diok, kɛɛ ni Ye-ye-li kene Dhe-tham ke Yo-el.

⁹Kä cu gaat Cimi a Ce-lo-moth kene Yä-dhi-yel ke A-ran. Kä ken ke bööth thok duëel La-dan.

¹⁰Kä cu gaat Cimi a Yë-yëth kene Dhina ke Yuc kene Be-ri-ya.

¹¹Cu Yë-yëth a kɛɛ kä cua guɔɔr ε Dhidhaa. Duunde yöö thile Yuc kene Be-ri-ya gaat ti nuan, ke kuj ε mo cua ke kuen ala thok duëel kel.

Jɪ Ke-yath

¹²Kä cu gaat Ke-yath a Am-ram kene Yidh-yar ke Yeb-ron kene U-dhi-el.

¹³Kä cu gaat Am-ram a Ä-ron kene Muthε. Kä cua Ä-ron ley kene gaatke ala ti rel ke rɔ amäni cäj kel, ke yöö bike muc tin rël ke rɔ thöp Kuoth Nhial, kä bike je pal, kä latke puoth ke ciötdε amäni cäj kel.

¹⁴Kä gaat Muth raan Kuoth cua ke mat thok duëel Lii-bay.

¹⁵Kä cu gaat Muthε a Ger-com kene E-li-dher.

¹⁶Kä cu gaat Ger-com a Ce-bu-el min la booth.

¹⁷Kä cu gat E-li-dher a Re-yëb-yaa min mo booth. Kä cue thil gat mi dɔŋ, duunde yöö cu gatde ni Re-yëb-yaa teke gaat ti nuan.

¹⁸Kä cu gat Yidh-yar a Ce-lo-mith min mo booth thuok duële.

¹⁹Kä cu gaat Yeb-ron a Ye-ri-yaa kene Ä-mër-yaa ke Yä-dhi-el kene Ye-kë-mam.

²⁰Kä cu gaat U-dhi-el a Mikaa kene Yi-ci-yaa.

Gaat Me-ra-ri

²¹Kä cu gaat Me-ra-ri a Mëk-li kene Muci. Kä cu gaat Mëk-li a El-a-dhar kene Kic.

²²Kä cu El-a-dhar liw a thile je dhool. Cu te ni jen ke nyier. Kä cua nyieeke kuen ε gaat däman ni Kic.

- ²³Kä cu gaat Muci a Mëk-li kene E-dær ke Yi-re-moth.
- ²⁴Cu ken t̄īt̄ī a gaat Lii-bay ke thuk duëli guani, t̄ëë la bööth dööri c̄et̄nik̄e ciööt̄kien te ca ḡor̄ gööli, a k̄äne ni k̄ä run ti jien d̄ān̄ r̄ew a w̄ä nhial ti lūān̄ke l̄at̄ r̄ey luaak Kuoth Nhial.
- ²⁵Kä cu Dee-bid wee “Kuoth Nhial min la Kuoth I-the-rel c̄ē nēke k̄am̄ mal. Kä be cien̄ k̄ä Je-ru-tha-lem am̄äni c̄ān̄ kel.
- ²⁶Kä /cī j̄ī Lii-bay kem̄ek̄ä r̄om̄ä ke Kuoth Nhial bile kap kie tin la pal ke je.”
- ²⁷(Ke ȳȫo r̄iet̄ Dee-bid in j̄oak̄ ε pek̄ j̄ī Lii-bay a k̄äne nik̄ä run ti jien d̄ān̄ r̄ew a w̄ä nhial.)
- ²⁸Duunde ȳȫo bi l̄at̄dien a lūäk gan Ä-ron ke l̄at̄ r̄ey luaak Kuoth Nhial. Bie tit̄ ni r̄ey kal luaak kene duel̄ r̄ey luaak ke l̄ak̄ k̄ä tin diaal tin r̄el̄ ke r̄o. Ke l̄ät̄ tin k̄ōn̄ r̄ey luaak Kuoth.
- ²⁹Kä biek̄e lūäk b̄äke l̄at̄ juraȳä wec tharb̄et̄k̄ä ke nup ke kuj̄ muc̄ä k̄ōān̄, ke juray mi thil thuop̄, ke mi ca līaap̄ ke līeth, ke themni diaal.
- ³⁰Kä biek̄e Kuoth Nhial a palke k̄ä puanyke je ni cian̄ ke runwan̄ kene thian̄.
- ³¹Kene mi thöp̄ke muc̄ tin wan̄ke Kuoth Nhial ke c̄ān̄ lōn̄ä kene c̄ān̄ n̄ar̄ä t̄eth path ke n̄in̄ n̄ar̄ä tin ca mek̄. Biek̄e l̄ät̄ nhiam Kuoth Nhial a thil lōān̄ n̄ike pek̄ in görke k̄ä ke.
- ³²Ino cu j̄ī Lii-bay l̄ät̄ r̄ey kem̄ek̄ä r̄om̄ä ke Kuoth Nhial ke guath̄ in rel̄ ḡooyde r̄o lūäke gaatmanikien ni gaat Ä-ron ke l̄ät̄ luaak Kuoth Nhial.

1 Kuën 24

Buon bööthni palä

- ¹Kä cu neme a buon gan Ä-ron. Cu gaat Ä-ron a Na-dab kene Ä-bi-yu ke El-a-dhar kene I-ta-mar.
- ²Duunde ȳȫo cu Na-dab kene Ä-bi-yu k̄ōn̄ liw̄ niken k̄ä guandien, k̄ä thile ke gaat. Kä cu El-a-dhar kene I-ta-mar a bööth palä.
- ³Kä cua ke lūäk ε Dha-dok gat El-a-dhar kene Ä-yi-me-lek gat I-ta-mar, k̄ä cu Dee-bid ke l̄ath buaani c̄et̄nik̄e l̄ät̄kien.
- ⁴Cua gaat El-a-dhar l̄ath buaani d̄ān̄ w̄äl b̄äkel, k̄ä cua gaat I-ta-mar l̄ath buaani d̄ān̄ b̄ädäk, ke ȳȫo cu n̄uan ni bööth thuk duëli El-a-dhar k̄ä bööth thuk duëli I-ta-mar.
- ⁵Kä cua ke daak̄ ke yor gaakni a päär, ke ȳȫo t̄ëë ke bööth luaak Kuoth ke bööth palä Kuoth r̄ey gan El-a-dhar kene I-ta-mar.

⁶Kä cu Cε-mē-yaa gat Nε-tan-el bulkamiin raan Lii-bay ke gɔ̄ar piny nhiam kuar, kene bööth, ke bööth palä ni Dha-dok kene Ä-γi-mε-lek gat Εb-ya-thar, ke bööth thuk duëli bööthni pali ke j̄i Lii-bay. Cua thok duëel kel kan thok duëel Εl-a-dhar kene thok duëel l-ta-mar.

⁷Kä cua ke kuany inε. Cua Yε-γo-ya-rib ram in nhiam, cu rεwde a Yε-dē-yaa.

⁸Cu diɔ̄kdiεn a Υa-rim, cu nuaandien a The-rim.

⁹Cu dhieecdiεn a Mēl-ki-yaa, kä cu bākeliεn a Mi-ya-min.

¹⁰Kä cu bārɔwdien a Υē-kodh, kä cu bädäkdien a Ä-bi-yaa.

¹¹Kä cu bänjuandien a Yε-cuwä, kä cu wäliεn a Cε-kēn-yaa.

¹²Kä cu wälkeliεn a Εl-ya-cib, kä cu wäl rεwdien a Ya-kim.

¹³Kä cu wäldiɔ̄kdiεn a Υupaa, kä cu wäljuandien a Yε-cε-bab.

¹⁴Kä cu wäldhieecdiεn a Bil-gaa, kä cu wälbākeliεn a l-mer.

¹⁵Kä cu wälbārɔwdien a Υe-dhir, kä cu wälbädäkdien a Υa-pi-dhedh.

¹⁶Kä cu wälbänjuandien a Pε-thēk-yaa, kä cu jien d̄an rεwdien a Yε-γedh-kel.

¹⁷Kä cu jien d̄an rεwdien w̄icde kel a Ya-kin, kä cu jien d̄an rεwdien w̄icde rεw a Ga-mul.

¹⁸Kä cu jien d̄an rεwdien w̄icde diɔ̄k a Dε-la-yaa, kä cu jien d̄an rεwdien w̄icde nuaan a Mēdh-yaa.

¹⁹Cu nɔ̄mɔ a jεn kuēny ēē kuanyke ke, ke kuj latnikien rεy luaak Kuoth Nhial, cεtnike mēē ca l̄arke ε guandɔ̄ndien ni Ä-ron, cεtnike mēē ca l̄ar jε ε Kuoth Nhial min la Kuoth l-the-rεl.

J̄i Lii-bay tin kɔ̄n

²⁰Kä duoth gan Lii-bay tin kɔ̄n cua gat Am-ram ni Cu-ba-el kä gaat Cu-ba-el, cua Yε-dε-yaa.

²¹Kä gaat Rε-γēb-yaa, cua Yi-ci-yaa.

²²Kä gaat j̄i Yidh-γar, cua Cε-lo-moth kä gaat Cε-lo-moth, cua Yē-γēth.

²³Kä gaat Υeb-ron, cua Yε-ri-yaa kene Ä-mēr-yaa kene Yä-dhi-el ke Yε-kē-mam.

²⁴Kä gaat U-dhi-el cua Mikaa, kä gaat Mikaa cua Ca-mir.

²⁵Kä gaat däman Mikaa cua Yi-ci-yaa, kä gaat Yi-ci-yaa cua Dhe-kar-yaa.

²⁶Kä gaat Mε-ra-ri cua Mēk-li kene Muci, kä cu gat Yä-dhi-yaa a Beno.

²⁷Kä gaat Mε-ra-ri, cua Yä-dhi-yaa kenε Bεno ke Co-yēm kenε Dha-kur ke Ib-ri.

²⁸Kä gaat Mëk-li cua El-a-dhar, kä cu El-a-dhar thil gaat.

²⁹Kä gaat Kic cua Ye-rā-mel.

³⁰Kä gaat Muci, cua Mëk-li kenε E-dεr ke Ye-ri-moth. Cu tɔtɔ a jɪ Lii-bay ke thuk duëlikien.

³¹Kä cu ke gaakni yuɔr cεtnikε mēë ca lat ε gaat mani ni gaat Ä-ron nhiam kuɔr ni Dee-bid kenε Dha-dok ke Ä-yi-mε-lεk ke bööth thuk duëli bööthni pali ke jɪ Lii-bay. Cuke je lat ken diaal bööth thuk duëli keel ke gaat mani tin tietni.

1 Kuën 25

Këët din luaak Kuoth

¹Kä cu Dee-bid kenε bööth lätni thaaŋ gan A-thap kenε Ye-man ke Ye-du-thun kuany ke yöö bike lat palä böth ke thuoṃni. Kä ney tēë cu lat εmɔ lat ciöökien tin,

²Kä gaat A-thap cua Dha-kur kenε Jo-thεp ke Ne-thën-yaa ke Ä-thar-e-laa. Kä cua ke böth ε A-thap min lät ke ruac kuɔr.

³Kä gaat Ye-du-thun, cua Ge-dël-yaa kenε Dheri ke Ye-cë-yaa ke Cimi ke Yä-cëb-yaa kenε Më-tith-yaa. Kä cua ke böth ε guṁdien ni Ye-du-thun min la puɔt thuoṃ ke kuj puɔnyä Kuoth Nhial.

⁴Kä gaat Ye-man, cua Bu-ki-yaa kenε Më-tën-yaa ke U-dhi-el kenε Cε-bu-el ke Ye-ri-moth kenε Yä-nën-yaa ke Yä-na-ni kenε E-li-a-thaa ke Gi-dël-ti kenε Romëm-ti-ε-dher ke Yɔc-bε-ka-caa kenε Më-lo-thi ke Yo-thir kenε Më-yä-dhi-oth.

⁵Cu Kuoth Ye-man gök kuɔr kam dhool daŋ wäl nuaan tɪtɪ ke nyɪer diɔk cεtke mēë cε lar ke yöö ba je liak.

⁶Ken ney tɪtɪ diaal cua ke böth ε guṁdien puɔt thuoṃ rεy luaak Kuoth Nhial, lätdä palä luaak Kuoth. Kä cu A-thap kenε Ye-du-thun ke ye-man lat ni ruac kuɔr.

⁷Kä cu pekdiεn amäni jɪ maarädiεn tin ca nɪeεc ke lät din puɔnyä Kuoth Nhial, tin teke nɔc a ney ti kur rεw wɪcde jɪεn bädäk wɪcde bädäk matdiεn diaal.

⁸Duëtni ke dɪt ke kuɔr nɪicä ke dhɔli gɔrā ken diaal keel, cua ke yuɔr gaakni ke kuj lätnikien.

⁹Kä cu gaak in nhiam pen kä A-thap, cuε pen kä gatde ni Jo-thεp kenε jɪ maaräde, ken daŋ wäl rεw. Cu rεwde pen kä Ge-dël-yaa kenε gaatke ke jɪ maaräde, ken daŋ wäl rεw.

¹⁰Cu diɔkdiεn pen kä Dha-kur kenε jɪ maaräde, ken daŋ wälrεw.

- 11 Cu nuaandien pen kä Yidh-ri kene j̄i maaräde, ken daṅ wälrew.
- 12 Cu dhieecdien pen kä Ne-thën-yaa kene j̄i maaräde, ken daṅ wälrew.
- 13 Cu bækeliën pen kä Bu-ki-yaa kene j̄i maaräde, ken daṅ wälrew.
- 14 Cu bärōwdien pen kä Ye-tha-re-laa kene j̄i maaräde, ken daṅ wälrew.
- 15 Cu bädäkdien pen kä Ye-cë-yaa kene j̄i maaräde, ken daṅ wälrew.
- 16 Cu bänquandien pen kä Më-tën-yaa kene j̄i maaräde, ken daṅ wälrew.
- 17 Cu wäliën pen kä Cimi kene j̄i maaräde, ken daṅ wälrew.
- 18 Cu wälkeliën pen kä Ä-dhar-el kene j̄i maaräde, ken daṅ wälrew.
- 19 Cu wälrewdien pen kä Ḳä-cëb-yaa kene j̄i maaräde, ken daṅ wälrew.
- 20 Cu wäldiḳdien pen kä Cu-ba-el kene j̄i maaräde, ken daṅ wälrew.
- 21 Cu wälḡuaandien pen kä Më-tith-yaa kene j̄i maaräde, ken daṅ wälrew.
- 22 Cu wäldhieecdien pen kä Ye-ri-moth kene j̄i maaräde, ken daṅ wälrew.
- 23 Cu wälbækeliën pen kä Ḳä-nën-yaa kene j̄i maaräde, ken daṅ wälrew.
- 24 Cu wälbärōwdien pen kä Ḳoc-be-ka-caa kene j̄i maaräde, ken daṅ wälrew.
- 25 Cu wälbädäkdien pen kä Ḳä-na-ni kene j̄i maaräde, ken daṅ wälrew.
- 26 Cu wälbänquandien pen kä Më-lo-thi kene j̄i maaräde, ken daṅ wälrew.
- 27 Cu jien daṅ rew dien pen kä E-li-a-thaa kene j̄i maaräde, ken daṅ wälrew.
- 28 Cu jien daṅ rew dien w̄icde kel pen kä Ḳo-thir kene j̄i maaräde, ken daṅ wälrew.
- 29 Cu jien daṅ rew dien w̄icde rew pen kä Gi-dël-ti kene j̄i maaräde, ken daṅ wälrew.
- 30 Cu jien daṅ rew dien w̄icde diḳ pen kä Më-Ḳä-dhi-oth kene j̄i maaräde, ken daṅ wälrew.
- 31 Cu jien daṅ rew dien w̄icde nuaan pen kä Ro-mëm-ti-e-dher kene j̄i maaräde, ken daṅ wälrew.

1 Kuën 26

Yieen thuḳ luaak Kuoth

- 1 Ne mi ε dääk yiëni thuḳ luaak Kuoth. Kä gaat Kora. Cua Me-ce-lem-yaa, gat Kore thok duëel A-thap.
- 2 Kä cu gaat Me-ce-lem-yaa a kēēde ni Dhe-kar-yaa kene Ye-di-ä-el ke Dhe-bëd-yaa kene Yëth-ni-el,

- ³ke Ee-lam kene Ye-yo-ya-nan ke El-yo-nay.
- ⁴Kä cu gaat O-bed-ε-dom a Ce-më-yaa kēēde kene Ye-yo-dha-bad ke Yowa kene Tha-kar ke Ne-tan-el,
- ⁵kene A-mi-el ke Yi-tha-kar kene Pe-u-le-tay, tɔtɔ cu ka gaat tēē ci Kuoth ke puɔth O-bed-ε-dom.
- ⁶Kä cu gatde ni Ce-më-yaa teke gaat ti ruacke thuk duelikien, ke yöö ke ney ti teke luɔŋ.
- ⁷Kä cu gaat Ce-më-yaa a Oth-ni kene Re-pa-el ke O-bed kene El-dha-bad. Kä cu ji maaräde a E-liyu kene The-mak-yaa kä cu ka ney ti teke luɔŋ bä.
- ⁸Kä cu ken tiji diaal a gaat O-bed-ε-dom, keel ke gaatkien ke ji maarädien, cu ka ney ti teke luɔŋ mi diit. Kä cu pekdiēn a ney ti jien bākel wicde rew.
- ⁹Kä cu gaat Me-ce-lem-yaa kene ji maaräde a nee wäl bädäk ti teke luɔŋ.
- ¹⁰Cu Otha raan Me-ra-ri teke gaat. Cim-ri min booth (Ci guan ε kam both kä /cie jien gat in dit ni jen),
- ¹¹kene Yil-ki-yaa ke Te-bal-yaa kene Dhe-kar-yaa. Cu gaat Otha kene ji maaräde a ney dan wäl diok.
- ¹²Ken buan yiēni thok luaak tiji, teke buan cɛtnike bööthkien, kä ca ke moc lät rey luaak Kuoth Nhial cɛtnike mēē te watkien.
- ¹³Kä cua gaakni yuɔr thok duēel ɔ a thil ram mi diit kie nuēt ke thok duēel ɔ bi wä yien ɔ.
- ¹⁴Kä cu thok kuc käny cɔŋ pɛn kä Ce-lem-yaa. Kä cua gaak yuɔr ke kuji gatde ni Dhe-kar-yaa, ε ram mi la lat luek, mi goaa, cu thok kuc caam pɛn kä je.
- ¹⁵Kä cu thok kuc cuēec pɛn kä O-bed-ε-dom, kä cu gaak duēel tɔɔwä pɛn kä gaatke.
- ¹⁶Kä cu thok kuc konyä cɔŋ kene thok in lot ni Ca-le-keth min te thok duɔp nhiam pɛn kä Cu-pim kene Otha. Kä guic yieen ni yieen in dɔŋ.
- ¹⁷Kä la ji Lii-bay dan bākel a yien thok kuc käny cɔŋ ke cɔŋ kel, kä la nuaan a yien thok kuc caam ke cɔŋ kel, kä bi nuaan yien thok kuc cuēec ke cɔŋ kel, kä la ney dan rew a yien keel ke cɔŋ kel thok duēel tɔɔwä.
- ¹⁸Kä duɔp in wä kuji konyä cɔŋ, te ney dan nuaan dup nhial kä te rew dup paany.
- ¹⁹Kä cua jen dāäk yiēni thok luaak Kuoth ke lätkien, tēē la gaat Kora kene Me-ra-ri.

Room yiɔŋni kene bööth tin kɔŋ

- 20 Kä jī Lii-bay cu Ä-γi-yaa a room yiḡoni luaak Kuoth kene muc tin ca ley.
- 21 Kä cu La-dan gat Ger-com teke gaat ti la bööth thukni duëli. Cu Ye-ye-li a kel thīn.
- 22 Kä cu gaat Ye-ye-li a Dhe-tham kene däman ni Yo-el a room yiḡoni luaak Kuoth Nhial.
- 23 Kä gaat Am-ram kene gaat Yidh-γar kene U-dhi-el.
- 24 Cua Cε-bu-el gat Ger-com gat Muthε la boöth röm yiḡoni.
- 25 Kä cu gaat ε-li-dher a. Rε-γëb-yaa kene Ye-cë-yaa ke Yo-ram kene Dhik-ri ke Cε-lo-moth.
- 26 Cu Cε-lo-moth kene jī maaräde, yiḡw mucni diaal tēe ca ley ε kuäär ni Dee-bid kene bööth bathdōori kene kuri ke bööth rēm rōm.
- 27 Kä cu ke thāḡḡ kā tēe pëcke kōor ley ke γöö ba ke bany luak Kuoth Nhial.
- 28 Kä cua tēe ca ley ε gök ni Tha-muel kene Thool gat Kic ke Ä-bi-ner gat Ner ke Yo-ab gat Dhe-ru-yaa, ke te kḡḡ tēe ca ley rōm ε Cε-lo-moth kene jī maaräde.

Lät jī Lii-bay tin kḡḡ

- 29 Kä gaat Yidh-γar cua Ke-nan-yaa kene gaatke kām boöth jī l-the-rēl kā be ke luk.
- 30 Kä gaat Ye-b-ron. Cua Ye-cëb-yaa kene jī maaräde ti bathdōor kel wīcde kur bārōw ti teke luḡḡ kām lät kuothä kene lät kuḡr kā jī l-the-rēl diaal tin te kuī konyä cḡḡ yieër Jōr-dēn.
- 31 Kä gaat Ye-b-ron. Cu Ye-ri-yaa a boöthdien nike gōḡr duëlikien. (Ke jīēn ḡuaan runi ruc kuḡr ni Dee-bid, cua waregakni gōr, cua ney ti teke luḡḡ wā jek kā jī Ye-b-ron kā Ya-dher rey cienḡ Gil-yad.)
- 32 Kä en Ye-ri-yaa teke jī maarä ti bathdōor kel wīcde kur bārōw, ney ti teke luḡḡ, kā bööth thuk duëli guḡni, cu kuäär ni Dee-bid ke kām lat Kuoth kene cienḡ jī l-the-rēl tin te kuī kony cḡḡ yieer Jōr-dēn rey cienḡ Rε-u-ben kene Gad ke thāḡḡ thuok duëel Ma-na-the.

1 Kuēn 27

Bun rēmni

- 1 Tīḡi ke ciööt jī l-the-rēl, tin la bööth thuk duëli, ke bööth kīthni kene bööth kuri, ke bööth kien tin latke kuäär kā ti diaal cētḡnīe bun rēm tin la lät ke pay ke ruḡḡ kēliw. Te buḡḡo ke ney ti bathdōori ti jien dḡḡ rēw wīcde ḡuaan.

²Kä cu Ya-co-bam gat Dhab-di-yel a booth bunä min nham ke pay in nham. Kä cu buonde teke ney ti bathdöri ti jien dan rew wicde nuaan.

³Kä jen ε gat Pe-redh, kä cua kuäär bööthni remni diaal ke pay in nham.

⁴Kä cu Do-day gat Ä-yo-yi a booth bunä ke pay in rewde. Kä cu Mik-loth a booth bunäde. Kä cu ka ney ti bathdöri ti jien dan rew wicde nuaan.

⁵Kä cu booth diok buni ke diok päthni a Be-na-yaa gat booth palä ni Ye-yo-ya-da. Kä cu buonde teke ney ti bathdöri ti jien dan rew wicde nuaan.

⁶ε jen Be-na-yaa meë la ram kel kä ney ti buom buom ti jien diok kä ε boothdien. Kä cu gatde ni A-mi-dha-bad a booth bunäde.

⁷Kä cu nuaan nath ke nuaan päthni a Ä-tha-el däman Yo-ab kä cu gatde ni Dhe-bëd-yaa ε guor. Kä cu buonde teke ney ti bathdöri ti jien dan rew wicde nuaan.

⁸Kä cu dhieec nath ke dhieec päthni a booth rem ni Cëm-yuth gat Yidh-ra. Kä cu buonde teke ney ti bathdöri ti jien dan rew wicde nuaan.

⁹Kä cu bækel nath ke bækel päthni a Ira gat I-kec raan wec Te-kowä. Kä cu buonde teke ney ti bathdöri ti jien dan rew wicde nuaan.

¹⁰Kä cu bäröw nath ke bäröw päthni, a Ye-ledh wec Pe-lon kä gaat ε-pa-rim. Kä cu buonde teke ney ti bathdöri ti jien dan rew wicde nuaan.

¹¹Kä cu bädäk nath ke bädäk päthni a Thi-be-kay raan Yu-cay kä Dhera. Kä cu buonde teke ney ti bathdöri ti jien dan rew wicde nuaan.

¹²Kä cu bänuan nath ke bänuan päthni a Ä-bi-ε-dher kä Ä-na-thoth, raan Ben-ya-min. Kä cu buonde teke ney ti bathdöri ti jien dan rew wicde nuaan.

¹³Kä cu wäl nath ke wäl päthni a Më-ye-ray raan ji Ne-to-paa, wic kä Dhera. Kä cu buonde teke ney ti bathdöri ti jien dan rew wicde nuaan.

¹⁴Kä cu wälkel nath ke wälkel päthni a Be-na-yaa raan Pi-ra-thon, kä ε-pa-rim. Kä cu buonde teke ney ti kithni ti jien dan rew wicde nuaan.

¹⁵Kä cu wälrew nath ke wälrew päthni a Yel-day raan ji Ne-to-paa wic kä O-thi-nel. Kä cu buonde teke ney te kithni ti jien dan rew wicde nuaan.

Bööth thukni duëli

¹⁶Bööth thukni duëli kä I-the-rel, kä thok duëel Re-u-ben. Cua ε-li-dher gat Dhik-ri. Thok duëel Cim-on cua ce Ce-pët-yaa gat Maakaa.

¹⁷Thok duëel Lii-bay cua Yä-cëb-yaa gat Ke-mu-el. Thok duëel Ä-ron cua Dhadok.

¹⁸Thok duëel Juda cua ε-liyu däman Dee-bid. Thok duëel Yi-tha-kar cua Omri gat Mi-ka-el.

19Thok duëel Dhe-bu-lun cua Yic-ma-yaa gat O-bad-yaa. Thok duëel Nap-ta-li cua Ye-ri-moth gat E-dh-ri-el.

20Thok duëel E-pa-rim cua Yo-ce-ya gat A-dhëdh-yaa. Thok duëel thaṅṅ thuok duëel Ma-na-the cua Yo-el gat Pe-da-yaa.

21Thok duëel thaṅṅ thuok duëel Ma-na-the tin te kä Gil-yad. Cua Ido gat Dhekar-yaa. Thok duëel Ben-ya-min cua, Yä-thi-el gat A-bi-ner.

22Thok duëel Daan cua A-dhar-el gat Ye-ro-yaam. Ken t̄it̄i cu ka ken bööth thukni duëli kä I-the-r̄el.

23Kä /ken Dee-bid ney tin runkien jien daṅ r̄ew a wä piny kuən, ke yöö ci Kuoth Nhial ε lar i be j̄i I-the-r̄el jak kä ṅuan c̄et̄nike kuel nhial.

24Kä cu Yo-ab gat Dhe-ru-yaa kuën nath tok. Duunde yöö /kene ke thuk ke kuën. Kä cu këc Kuoth ben kä j̄i I-the-r̄el ke kuj̄ kuenä n̄om̄, kä /kaṅ pek n̄eni diaal ḡar̄ r̄ey buok ḡr̄ä kuṅ ni Dee-bid.

T̄iēt̄ kuakni kuṅ

25Kä cu t̄it̄i yioṅni kuṅ a E-dh-ma-weth gat A-di-el. Kä cu Jo-na-than gat U-dhi-yaa a t̄it̄i yioṅni r̄ey ciëṅṅni kene r̄ek ke wij̄ tin te raar ke bieṅni.

26Kä cu E-dh-ri gat Ke-lub a t̄it̄i n̄eni ti puṛke kaṅkä kä piethke ke.

27Kä cu Cimi raan Rama a t̄it̄i kaṅkni wal ke kuj̄ koṅ. Kä cu Dhab-di raan Cip a t̄it̄i kaṅkni wal ke kuj̄ koṅ d̄eni.

28Kä cu Baal-ya-nan raan Ge-der a t̄it̄i jien O-lip kene nyuṅm ke jien thëep tin te kuj̄ konyä caṅ thäri pääṅni. Kä cu Yo-ac a t̄it̄i lieth O-lip.

29Kä cu Cit-ray raan wec Ca-ron a t̄it̄i yṛok tin läk r̄ey t̄ṛä Ca-ron. Kä cu Capat gat E-d-lay a t̄it̄i yṛok tin läk r̄ey loṅlä.

30Kä cu O-bil raan I-ca-mel a t̄it̄i th̄ar̄oṅali. Kä cu Ye-de-yaa raan wec Me-ro-noth a t̄it̄i muṅli.

31Kä cu Ya-dhidh raan wec Yëg-ri a t̄it̄i deet. Ken t̄it̄i diaal cu ka bööth t̄iēt̄ kuakni kuṅ ni Dee-bid.

Luëek Dee-bid

32Cu Jo-na-than guṅṅlen kuṅ ni Dee-bid a lueek mi t̄ëe ṅäc ṅaani mi d̄it̄. Kä cu Ye-ye-li gat Yak-mo-ni gaat kuṅ tit.

33Kä cu A-yi-tho-pel a lueek kuṅ. Kä cu Yu-cay raan wec A-r̄ek a mäath kuṅ.

34Kä cua A-yi-tho-pel guṅṅthde guäl ε Ye-yo-ya-da gat Be-na-yaa kene Eb-ya-thar. Kä cu Yo-ab a bööth r̄em kuṅ.

1 Kuën 28

Ruac Dee-bid ke Tho-lo-mon ke kuj tath luaak

¹Ɛ jɛn cu Dee-bid bööth j̄i l-the-rɛl diaal ɔal kä Jɛ-ru-tha-lɛm. Bööth thuk duëli ke bööth buɔni tin latke kuäär ikä, ke bööth bathɔɔri kenɛ bööth kuri ke bööth t̄jeet kuakni ke ɣɔk kuɔr kenɛ gaatkɛ, ke bööth laɔt̄ni duëel kuäärä, ke ney tin buɔm buɔm diaal tin la wäth koɔr.

²Kä cu kuäär ni Dee-bid rɔ j̄ɛɔ, kä cue wee “Lienɛ ɣä, lö gaatmaar kä nɛkä. Ƴän t̄ëë loɔɔdä en ɣöö d̄ëë duel lat ke kuj thandukä matdä ruac Kuoth Nhial, ke kɔm ciökni Kuothdan. Kä ca rɔ rialikä ke ɣöö bä lat.

³Duunde ɣöö ci Kuoth ɣä j̄iök j̄, ‘Ci ɣä bi lät kä luak, ke ɣöö ɛ j̄in guɔn koɔr mi ci naath näk.’

⁴“Kä ɲotde ci Kuoth Nhial min la Kuoth l-the-rɛl ɣä kuany dhɔr guɔar keɛliw ala kuäär l-the-rɛl mäni cän̄ kel. Kä cɛ Juda mek ala booth, kä thok duëel Juda cua dhɔr guɔar, kä rɛy ganmaar, cue loɔde nhɔk en ɣöö be ɣä kuany ala kuäär l-the-rɛl keɛliw.

⁵Kä rɛy gankä diaal (ke ɣöö ci Kuoth Nhial ɣä moc gaat ti ɲuan) cue kuany ni gatdä ni Tho-lo-mon ke ɣöö be nyuur w̄i kɔam Kuäärä Kuoth Nhial kä l-the-rɛl keɛliw.

⁶Kä cu Kuoth Nhial ɣä j̄iök j̄, ‘Ɛ gatdu ni Tho-lo-mon bi ɣä tath luak ɔ, ke ɣöö ca mek ala gatdä, kä bi ɣän a guɔn.

⁷Kä bä kuäärɛ jak kä te th̄in amäni cän̄ kel, mi wee ɲuɔtkä wä tit cɛtkɛ mi tiitdi ke mi wale.’

⁸Ke kuj̄ ɛme tääme, ɣän bä lar ye nhiam Kuoth, kenɛ j̄i l-the-rɛl diaal, nɛɛ Kuoth Nhial. Tietde luëëk Kuoth Nhial min la Kuothdan diaal. Dɔɲ bia mun ɛɔɔaa ɛ mi cien̄, a bia bany r̄ic ɔ bi ben ɔ amäni cän̄ kel.”

⁹Kä cue Tho-lo-mon j̄iök j̄, “Gatdä, ɲäcni Kuoth guur, kä lät ni j̄ɛ ikä ke loɔdu keɛliw. Ke ɣöö Kuoth Nhial ɲäcɛ loɔ kenɛ c̄ɔɔp, ke cär. Mi w̄i j̄ɛ wä ɔɔr bie jek. Kä mi w̄i j̄ɛ wä pal raar amäni cän̄ kel.

¹⁰Kä en tääme titde en ɣöö ci Kuoth Nhial j̄i kuany ke ɣöö bi luaakde mi rɛl rɔ lat. Bumni, kä lät ni j̄ɛ.”

¹¹Ɛ jɛn cu Dee-bid gatde ni Tho-lo-mon k̄am c̄ɔp tath luaak, kenɛ duëlke, ke guath t̄ɔwnikɛ, ke duël nhial, ke duël rɛɔ j̄, ke duel in la luelke dueer nath th̄in.

¹²Kä cue j̄ɛ k̄am c̄ɔɔp diaal tin d̄ëë tath ni kal luaak Kuoth Nhial, ke duel tin gölke ni j̄ɛ, ke duël t̄ɔwä luaak Kuoth, ke duël t̄ɔwä mucni tin ca ley.

¹³Kä cue lat c̄ɔp in be rial ni bööth pali kenɛ j̄i Lii-bay ikä, ke kuj lät̄ni r̄ey luaak Kuoth Nhial, kenɛ kuj̄ kuakni lat r̄ey luaak.

- 14** Kä cue daap kene ciek in bor tin ba täth ni kuak dääpä diaal kene kuak cikä min bor laṭh golä.
- 15** Cue daap in ba läṭ ni cuuṅni lembärni kene lembärnike, ke theem dääpä cuuṅä lembärä kene lembärike, ke ciek in bor min ba läṭni cuuṅ lembärä kene lembärike,
- 16** ke daap in ba läṭ ni tharbēt, kene ciek in ba läṭni tharbēt in la juray in thöpke Kuoth a laṭhke thṅ.
- 17** Ke daap mi kōk kōk mi laṭke tuṅ laṅ ke thääk laṅ ke Liir laṅ ke took laṅ, ke took cikä min bor.
- 18** Ke daap mi ca ley ke kuj yikä min la waṅke wal thṅ. Kä cue kam cap in be täth ni thurbil ke kuj puṅyini tin ceṭke puṅy jaṅkni tin bi gōkien ṅar wii thandukä matdä ruac Kuoth Nhial.
- 19** Kä cu Dee-bid wee i, “Ken tiṭi diaal ca ke gōar piny, ke yöö te Kuoth Nhial keel ke ṅä, kä ce ṅä kam ṅac caṅni tin laṭdä tiṭi diaal.”
- 20** Kä cue gatde ni Tho-lo-mon jiök i, “Bumni, kä com rō, läṭni luak. /Cu dual, kä /cu rō luär, ke yöö te Kuoth Nhial min la Kuothdä keel ke ji. /Ce ji bi jak kä pen kä /ce ji bi pal ruëec, amäni mi ci taṭh luaak Kuoth Nhial thuṅk.
- 21** Kä nene buṅ bööth pali kene ji Lii-bay cike rō rialikä ke kuj läṭni diaal rey luaak Kuoth. Kä bi ney diaal tin ṅacke läṭ kä ti diaal ji luäk ke laṭ kä bi bööth diaal ke ney diaal ruacdu luṭh.”

1 Kuën 29

Muc ke kuj taṭh luaak Kuoth

- 1** Kä cu kuäär ni Dee-bid duol jiök i, “Gatdä ni Tho-lo-mon mi ca mek ε Kuoth ε, jēn kujye kä thile mi ṅäce, kä laṭ diṭde. Kä en duel ε duṅ Kuoth Nhial, /cie duṅ ran.
- 2** Ino ṅän ca kuak jak kä te wāno nike buṅmdä keeliw ke kuj luaak Kuothdä, ca daap jak kä te thṅ ke kuj laṭ nyinä dääpä, ke ciek in bor ke kuj laṭ nyinä cikä min bor, ke ciek in yian ke kuj laṭ nyinä cikä min yian, ke yiëeth ke kuj laṭ nyinä yiëethä, ke jēen ke kuj laṭ nyinä jēen, a /ci pääm tin diṭ kökdien, kene pääm tin teke bisel, ke pääm mi ṅir ṅir, ke pääm cärä loaac, te thṅ ke pek mi diit.
- 3** A lëe tin diaal tin ca rialikä ke kuj duëel in rel gooyde rō mat thṅ, kä ṅän taṅ ke daapdä kene ciek in bor tin te tōwä. Ke yöö nhoakä luak Kuothdä, ṅän ca ke thöp ke kuj luaak Kuothdä.
- 4** Ca daap mi teke kiluni ti bathdōri diṅkä kä daap mi kōk kōk thöp, kene kiluni cikä min bor mi ca ley mi teke bathdōri bārōw, ke kuj roṭhā puṅy luaak,

⁵kene kuj lätni diaal tin ba lat ε ji tath, ba daap lat nyin dääpä kä ba ciək in bor lat nyin cikä min bor. Kä enja mi luänj yöö bi Kuoth Nhial thöp muc ke locde mo kä bi rö lëy en wale?”

⁶Kä cu bööth dhori muc locnikien thöp, kä cua lat bä ε bööth thuk duëli ke bööth bathdööri kene bööth kuri, ke bööth lätni kuar.

⁷Cuke daap mi tää kiluni ti bathdööri ti kuor wicde jjeen kene kiluni ti bathdööri ti kur diok cikä min bor, ke kiluni ti bathdööri ti kur dhieec wicde jjen dan nuaan cikä min yian, ke kiluni ti bathdööri ti bathdööri diok ladiitä thöp ke kuj tath luaak Kuoth.

⁸Kä ney tin teke pääm tin dij kökdien. Cuke ke thöp ke kuj duëel tawä luaak Kuoth Nhial, min tietke ε Ye-ye-li raan wec.

⁹Kä cu naath lockien tæth ke yöö ca titi thöp Kuoth Nhial ke car locnikien keeliw. Kä cu kuäär ni Dee-bid locde tæth elonj bä.

Puony Dee-bid ke Kuoth

¹⁰En jen cu Dee-bid Kuoth Nhial liak nham dolä keeliw, wëë j, “En liak wä kä ji, lö Kuoth Nhial min la Kuoth guandöonjda ni Je-kob, amäni cänj kel.

¹¹Kä dij ke buom ke gooy ke gueth ke nyinku lö Kuoth Nhial. Kä tin diaal tin te puorä, kene tin te piny ke nyinku. Kä ε jin Kuäär in dij ni jen kä ti diaal.

¹²Kä luth kene riänj bäke kä ji, kä ε jin rueec kä ti diaal. Kä buom kene luänj teke ji, Kä ε jin moc ti diaal ke buom o.

¹³Kä täame Kuothda, larke ji teth laaac kä liako ciötdu min goaa.

¹⁴“Duunde yöö titi thöp ke ke ke locko keeliw! En yöö bä ti diaal kä ji, kä käm ney ni ji min bä kä ji.

¹⁵Ke kon ney ti jur kä ji, cetke mëë te guani ko, cet tækda ke tieep wij muon, thile je nath.

¹⁶Kä ti nuan ti cakö thöp ti ke kuj tath luaakdu lö Kuoth Nhial min la Kuothda, ke nyinku ken diaal, kä bäke kä ji.

¹⁷Kä nacä ji lö Kuothda en yöö voni loc, kä nhoki rialidien ikä. Ke teth laaacdä kene luth, yä ca titi diaal thöp ji, kä nekä ti tää wane mo ti, thöpke ji titi ke teth laaac.

¹⁸Kä jin lö Kuoth Nhial Kuoth guandöonjniko ni A-be-ram ke Ay-dhek kene I-the-rel, romni neme locni neeniku amäni cänj kel, kä jak ni lockien ka tietke ji ni cianj.

¹⁹Kä moc gatdä ni Tho-lo-mon ke loc mi be tit ni luëeku, kene nuotku, ke yöö donj be luak in ca nyinke rialikä lat.”

20 Kä cu Dee-bid duol jöök kēliw i, “Puanyē Kuoth Nhial min la Kuothdun.” Kä cu duol kēliw Kuoth Nhial min la Kuoth guani puany, kä cu ke je pal, kä cu ke kuäär lät kä luth.

21 Kä mēē ruḡndē, cu ke luuri kēne muc tin wanke thöp Kuoth Nhial, thääk ti bathdōr ke dēy deet ti bathdōr ke thääk deet ti bathdōr ke kōaḡ, ke muc ti ḡuan ke kuj jī l-the-rel diaal.

22 Cu ke miḡh kä cu ke maath ke tēth loaac en cāḡ emō nhiam Kuoth Nhial.

Kuēny Tho-lo-mon ala kuäär

Kä ke guḡh in rēwdē, cukē gat Dee-bid ni Tho-lo-mon jak kä kuäär. Ke ciöt Kuoth Nhial cukē je kuany ala ruecdien, kä cu Dha-dok a boḡh palä.

23 Kä cu Tho-lo-mon nyuur wij kōam kuäärä mēē ci Kuoth Nhial ε yiath piny ke guḡh guḡn ni Dee-bid. Kä cua kuäär mi ḡōaa kä cua luḡh ε jī l-the-rel diaal.

24 Kä cu bööth diaal, ke rēm, amäni gaat Dee-bid diaal, ε lar i biki te kōr Tho-lo-mon ala kuäär.

25 Kä cu Kuoth Nhial Tho-lo-mon kam liak nhiam jī l-the-rel diaal, kä cu ḡōaa ni kuäärē kä kuḡr l-the-rel tēē ci ben nhiamdē.

Tjem rucä Dee-bid

(1 Kuḡr 2:10-12)

26 Cu Dee-bid gat Jēthi l-the-rel ruac kēliw.

27 Kä cu pek ruēcdē ke l-the-rel run ti jīēn ḡuaan. Cē ruēc kä ḡēb-ron ke run bārōw, kä cē ruēc kä Jē-ru-tha-lēm ke run ti jīēn diḡk wīcdē diḡk.

28 Kä cue liw ke run ti cop lo긑dē ti cē riḡḡ thīn kēne luth, kä cu gatdē ni Tho-lo-mon rucē ke guḡhdē.

29 Kä cua lätkē diaal ḡōḡr rēy buḡkni ḡōökni dāḡ diḡk, Tha-muel kēne Na-than ke Gad.

30 Kēn tḡ ca ḡōr tḡ, latkē ni pek rucädē ke buḡmdē ke tēē diaal te ci tuḡk kä ke, kēne l-the-rel ke kuḡr wīḡni diaal.

2 Kuën

2 Kuën 1

Thiec Tho-lo-mon ke Pɛl

(1 Kuar 3:1-15)

¹Kä cu gat Dee-bid ni Tho-lo-mon ro pal piny rey kuääräde, ke yöö te Kuoth Nhial min la Kuothde keel ke je, kä cue je jak kä bum.

²Kä cu Tho-lo-mon ruac ke ji l-the-rel diaal, kene bööth bathdöori kene kur, ke ruëc kene bööth thuk duëli l-the-rel diaal.

³Kä cue wä keel kene duol keeliw guäth palä min te kä Gib-yon, ke yöö te keme Kuoth Nhial meë läť jaŋ Kuoth Nhial ni Muthē je däardöaar en wiŋi.

⁴(Ke yöö ci Dee-bid thanduk matdä ruac Kuoth nööŋ kä Kir-yath-ya-rim, kä ce je läť guäthde rey kemekä meë ce läť kä Je-ru-tha-lēm.)

⁵Kä te yik cikä min yian meë läťke ε Be-dha-lel gat Uri gat Ÿur en wiŋi nhiam kemekä Kuoth Nhial. Cu Tho-lo-mon kene duol keeliw Kuoth Nhial pal thjŋ.

⁶Kä cue muc thääkni ti bathdöori ti wanke thöp wiŋ yikä cikä min yian, min te nhiam kemekä Kuoth Nhial.

⁷Ke jen wäär emö cu Kuoth ro nyuöth Tho-lo-mon, kä cue je jiök i “Thiec mö deë kam ji mö.”

⁸Kä cu Tho-lo-mon Kuoth loc i, “Ci guaar ni Dee-bid nyuöth nhökdu min diŋt in thil pek, kä ci yä jak kä kuäär ke guäthde.

⁹Ku ruacdu jak kä thuok meë ci lar guaar. Kä ci yä jak kä kuäär neeni ti nuan ti /ca deë luäŋ ke kuën.

¹⁰Ke kujc emö, mocä ke ŋäc mi deë ruac ken ney tiŋi, ke yöö deë neeku ti nuan tiŋi kulε ruac.”

¹¹Kä cu Kuoth Tho-lo-mon loc i, “Ke yöö te neme locdu, ε jen /keni thiēc ni ro guäath ö kene riäŋ ke luth, kene tēk ji tēru ke tēk mi bääro. Kä ci thiēc ni ro ŋäc ŋöaani mi bi ruac neekä tin ca ji jak kä kuäärien,

¹²ca ji kam ŋäc ŋöaani. Kä yän bä ji moc riäŋ ke luth mi thil kä kuar tēe nhiam kene kuar tō bi lō ben jökdu tō mi bi cētke ji.”

¹³Kä cu Tho-lo-mon jien kä Gib-yon, nhiam kemekä Kuoth Nhial, cue ben kä Je-ru-tha-lēm. Kä cue l-the-rel ruac.

Buom Tho-lo-mon kene Riandε

(1 Kuar 10:26-29)

14 Kä cu Tho-lo-mon thurbieeli kene jionkööri mat guäth kel. Cue teke thurbieeli ti bathdöör kel wı̄cde kur nuaan, ke jı̄ jionkööri ti bathdöori wäl rew, ti ce lath wijini thurbieeli, kene wec kuar kä Je-ru-tha-lem.

15 Kä cu kuäär ciək in bor kene daap jak kä nuan kä Je-ru-tha-lem cętnike guiy, kä cue jien nueri jak kä nuan cętke jien täpä.

16 Kä la Tho-lo-mon jiōk kōori a noōne kä l-jęp kene Kewee, la köök kuar ke a wä kök kä Kewee.

17 Kä la ken thurbil a kök kä l-jęp ke yiow ti kur bækel, kä koake jiōk tuoruōk ke yiow ti kuor kel wı̄cde jien dhieec. Kä la ken ke a wä kök kuar jı̄ Yęth kene kuar jı̄ A-thi-ri-ya.

2 Kuën 2

Rial Tho-lo-mon ke ro ikä ke tath luak Kuoth

(1 Kuar 5:1-18)

1 Täame cu Tho-lo-mon e lat i be Kuoth Nhial tath luak kene duel kuäärä ke kuide.

2 Kä cue ney ti bathdöori ti jien bäröw jak kä deeth päamni, kä cue ney ti bathdöori ti jien bädäk lath tieth päamni, kä cue ney ti bathdöori diok wı̄cde kur dhieec jak kä guecke ke läť.

3 Kä cue kuäär Dhor ni Yu-ram jak kä ruac i, "Cętnike meë ci guaar ni Dee-bid jak kä jien nueri teë läťde ro ke duel ke ke, läťni i no bä ke yä.

4 Nene yän tathä Kuoth Nhial ni Kuothdä luak mi ba waŋ wal ti kuor kuor thın. Kä ba thöp muc beel kene muc tin waŋke ke runwaŋ kene thiaŋ, ke cäŋ loŋä kene teth path, kene nin timä Kuoth Nhial min la Kuothda tin koŋ tin ca mek, teë ca lar jı̄ l-the-rel i ba lat amäni cäŋ kel.

5 Kä en luak in bä lätkä Kuoth be diť, ke yöö Kuothda diť ni jen kä kuth diaal.

6 Kä eŋa deë je luän ke tath luak o, min cäŋe ni puar nhial /ce je deë luän ke kum? Kä e yän ŋa mo deë je tath luako. Mi /ci dee a guath mi waŋke ni wal thın nhamde mo?

7 Kä täame jak ni yä kä ram mi kuur, mi bi daap kene ciək in bor ke ciək in yian ke ladiit ben tath, kä be bij in yiel kene min dol ke bij in deër lat. Kä be ben läť keel kene ney tin kuor teë ci guaar ni Dee-bid ke rialikä kä Juda kene Je-ru-tha-lem.

8 Kä jak ni yä jien luorri kene nueri kä Le-ba-non, ke yöö neeku ŋacke jiōp jien. Kä bi neekä ro mat neeku.

9 Riali jien ti nuan ikä ke kuı̄dä, ke yöö luak in latdä ba luak mi diť mi goaa.

10 Kä bā nēku tin j̄oapke j̄ien k̄am cuali bēel ti bathd̄oori ti j̄ien r̄ew ke cuali nuṛp ti bathd̄oori ti j̄ien d̄aṅ r̄ew, ke dh̄aari k̄oṅ ti bathd̄oori ti j̄ien d̄aṅ r̄ew, ke ȳöök lieth ti bathd̄oori ti j̄ien d̄aṅ r̄ew.”

11 Kä cu Ḡu-ram min la kuäär Dhor Tho-lo-mon loc ke waregak i, “Ke ȳöo nhök Kuoth Nhial nēke, ce j̄i jak kä kuäärien.”

12 Kä cue wee, “E puṛth teke Kuoth Nhial Kuoth I-the-r̄el, mēē cak nhial kene piny, kä moc kuäär ni Dee-bid ke gat, mi teke ṅac ṅoṅaani kene tiit, min bi Kuoth Nhial t̄ath luak, kene duel kuäärä ke kuj̄ puṛnyde.

13 “Kä täame ḡan jakä j̄i kä ram mi kuur mi teke ṅac ṅoṅaani mi c̄oali Ḡu-ram-abi,

14 e gat nyal thuṛk duēel Daan, kä guṅ e raan Dhor. Jen ca ṅjeec ke t̄ath d̄äpä kene ciēk in b̄or ke ciēk in yian ke ladiit, ke guiy, ke ṅat j̄ien ke t̄ak bieyni tin yiēl kene min d̄ol ke d̄ēer, ṅace lat kä tin guṅke, derē mi ca lar je lat. A je lät keel kene nēku, ke ney tēē lät keel ke guur ala kuäärä ni Dee-bid.

15 Ke kuj̄ em̄o bel, ke nup kene lieth ke k̄oṅ tēē ci lar ḡä, jak nike kä ney.

16 Kä bak̄o j̄ien tin goori j̄op kä Le-ba-n̄on, kä b̄ake naṅ kä Yapa ke r̄ey yiēer ke thieek, kä bike cu wä naṅ kä Je-ru-tha-lem.”

T̄ath Tho-lo-mon ke luak Kuoth

(1 Kuar 6:1-38)

17 Kä cu Tho-lo-mon jur diaal tin ciēṅ muun I-the-r̄el pekdiēn kuēn, ceṛke mēē ci guṅ ni Dee-bid ke k̄oṅ kuēn. Kä cu ka ney ti bathd̄oori ti kuṛ w̄icde j̄ien dhieec w̄icde diṛk, w̄icde kur b̄akel.

18 Cue ney ti bathd̄oori ti j̄ien b̄arow jak kä d̄ēeth päämni, ke ney ti bathd̄oori ti j̄ien b̄ad̄ak l̄ath t̄ieth päämni, kä cue bathd̄oori diṛk w̄icde kur b̄akel jak kä guecke naath lät.

2 Kuēn 3

1 E jen cu Tho-lo-mon luak Kuoth Nhial tok ke t̄ath kä Je-ru-tha-lem P̄äam M̄o-ri-ya, guṅaṅh ēē ci Kuoth Nhial r̄o nyuṛth guṅ ni Dee-bid th̄in. Guṅaṅh ēē ci Dee-bid e m̄ek guṅh k̄omä bēel Ḡr-nan raan Ye-buth.

2 Cue t̄athde tok ke r̄ew päthni ke ṅuaan runi rucäde.

3 Kä cu t̄iti a theemni te täthe luak Kuoth. Cu b̄are piny a juṅth tetni ti j̄ien b̄akel, kä ḡap ḡäpde a juṅth tetni ti j̄ien d̄aṅ r̄ew.

4 Kä cu b̄aṅ luaak a juṅth tetni ti j̄ien d̄aṅ r̄ew b̄are piny kene ḡap ḡäpde, pääre ke ḡap ḡäp luak. Kä cu b̄are cuṅä a juṅth tetni ti kuṛ kel w̄icde j̄ien d̄aṅ r̄ew. Kä cue r̄eyde r̄oth ke d̄aṅp mi ley ley.

⁵Kä cue puony luaak kum ke jien, kä cue roth ke daap mi ley ley kä cue je ket ke ti cetke dey nöör kene kuatni.

⁶Cue luak biel ke pääm ti dīt kökdien, ke daap mi nöönke nikä Par-wa-yim.

⁷Kä cue puony luaak, ke tut luaak, ke thiekni ke wäätthni roth ke daap. Kä cue puany ti cetke puany jaakni lät kä puony luaak.

⁸Kä cue duel in rēl gōoyde dītde rō lāt. Cu bäre kene yääpde a juath tetni ti jien dan rēw. Kä cue je roth ke daap mi ley ley mi te kiluni ti kur bākel.

⁹Kä cue thōt lāt ke daap mi tēē kiluni dan wāl dhieec. Kä cue wic duēel roth ke daap.

¹⁰Kä cue puany dan rēw ti cetke puany jaakni lāt ke jiath rēy duēel in rēl gōoyde rō, kä cue ke roth ke daap.

¹¹⁻¹³Kä gōkien ken dan rēw ke juath tetni ti jien dan rēw. Te gōak kuc kel ke juath tetni dan dhieec, wä gōkien yiēth ni puony duēel kujic ε mi kene kujic in dōj, kä rom gōkien däär. Kä ken cike cuoj luocke nhamdien rēy luaak.

¹⁴Kä cue geel lāt ke bi mi yiel kene mi dol ke mi dēer, kä cue ke ket puany ti cetke puany jaakni.

Wäätthni yieethä min yian dan rēw

(1 Kuḡ 7:15-22)

¹⁵Kä cue wäätthni dan rēw lāt thok luaak raar, bärien nhial ε juath tetni ti jien dan diok wicde dhieec, te mō ke wic, mi te juath tetni dan dhieec.

¹⁶Kä cue ti cetke kuatni lāt, kä cue ke lath nhial wäätthni. Kä cue rēydien ruop ti cetke dey nöör ti kuor.

¹⁷Kä cue wäätthni cuj raar thok luaak, te kel kujic cuēec, te min dōj kujic caam. Kä cue min te kujic cuēec cōli Ya-kin, kä cue min te kujic caam cōli Bo-ēdh.

2 Kuēn 4

Kuak ke kuj luaak

(1 Kuḡ 7:23-51)

¹Kä cue yik cikä min yian täth, bäre kene yäp yääpde ε juath tetni ti jien dan rēw, kä bäre nhial ε juath tetni dan wāl.

²Kä cue dhaar puockä mi gul gul täth bä ke yiēeth yian, tēē ke juath tetni dan wāl ḡepnike, kä luej jicde tēē ke juath tetni dan dhieec, kä te buole ke bēer ti teke juath tetni ti jien diok.

³Kä ca piny ḡepäde lät kä ti cetke thääk ti teke juath tetni dan wāl ti gool dhaar puockä. Kä ca ke lāt ke bēer rēw, kä ca ke tath puonyde mēē tathke je.

- ⁴Kä cua laṭh jok thääkni daṅ wäl r̄ew, ci diṭk n̄hiamdien riet kuṭc caam, kä ci diṭk tin k̄oṅ n̄hiamdien riet kuṭc cuëëc, kä ci diṭk tin k̄oṅ n̄hiamdien riet kuṭc k̄anyä caṅ, kä ci diṭk tin k̄oṅ n̄hiamdien riet kuṭc konyä caṅ. Kä cike j̄oṅkien riet kä dhaar puṭṭkä ken diaal.
- ⁵Kä ceṭ d̄eṭ en dhaar ke päṭ t̄etdä ran. Kä ce ṅ̄epde laṭ ceṭke ṅ̄ep lirä, ceṭde ke gaak tualä. Kä t̄eë ke guṭh puṭṭkä ti bathd̄oṛi diṭk.
- ⁶Kä cue took daṅ wäl täth bä ke kuṭ laṭ, cue d̄hieec laṭh kuṭc caam luaak kä cue d̄hieec tin k̄oṅ laṭh kuṭc cuëëc luaak. Ken t̄oṭṭ la muc in wanṅe a lake th̄in, kä en dhaar la bööth palä r̄o a lak th̄in.
- ⁷Kä cue cuuṅni læmbärkä d̄äpä daṅ wäl laṭ ceṭnike min ca lat, kä cue ke laṭh r̄ey luaak Kuoth, te d̄hieec kuṭc cuëëc te d̄hieec tin k̄oṅ kuṭc caam.
- ⁸Kä cue tharb̄etni daṅ wäl laṭ bä, kä cue ke laṭh r̄ey luaak Kuoth. Te d̄hieec kuṭc cuëëc, te d̄hieec tin k̄oṅ kuṭc caam. Kä cue thääk d̄äpä ti kuṭr täth.
- ⁹Kä cue kal laṭ ke kuṭ bööthni palä, kä cue kal in d̄iṭ laṭ, kä cue thiekni kal laṭ, kä cue ke roth ke ciek in yian.
- ¹⁰Kä cue dhaar puṭṭkä laṭh buṭlä kuṭc k̄anyä caṅ cuëëc luaak Kuoth.
- ¹¹Kä cu Ḳu-ram cuṭṭk ke k̄ueenyini maac ke took täth bä. Ino cue cu thuṭk ke läṭ diaal eë läṭde kä kuäär ni Tho-lo-mon r̄ey luaak Kuoth.
- ¹²Wäähni daṅ r̄ew ke took daṅ r̄ew tin te w̄iṭ wäähni, ke wuṭh daṅ r̄ew. Ti ca ket ke tak tin kuṭmke wuṭh wäähni piny.
- ¹³Ke d̄ey n̄oṛ ti kur ṅuaan tin ca k̄et takni daṅ r̄ew, kä ca ke car ke b̄eër r̄ew ṅuääk kä kel, ke ḡöṛ be took daṅ r̄ew tin kuṭmke wuṭh wäähni piny kum.
- ¹⁴Kä cue cuuṅni laṭ bä keel ke took.
- ¹⁵Kä cue dhaar puṭṭkä k̄ene thääk daṅ wäl r̄ew täth pinyde.
- ¹⁶Ke cuṭṭk k̄ene took ke k̄ueenyini maac, ke kuak diaal t̄eë ci b̄el ni Ḳu-ram-abi ke täth kuäär ni Tho-lo-mon r̄ey luaak Kuoth ke yiëëth in yian mi riaw.
- ¹⁷Cu kuäär ken ti diaal t̄iṭi täth r̄ey t̄oṭrä Joṛ-den, ke mun taṭh, kam Cu-koth k̄ene D̄he-re-daa.
- ¹⁸Cu Tho-lo-mon t̄iṭi laṭ e ṅuan a /k̄aṅ pek yiethä min yian ṅäc.
- ¹⁹Kä cu Tho-lo-mon tin diaal tin te r̄ey luaak Kuoth täth. Yiṭ d̄äpä k̄ene tharb̄et, ke kuṭ jurayä n̄hiam Kuoth,
- ²⁰ke cuuṅni læbärni ke læbärnikien ti ca laṭ ke daṭp mi k̄ok k̄ok, ti biṭ d̄oṛ n̄hiam duëel in te r̄eci.

²¹Ke gaakni juaacni kene lembär ke kueenyini maac ti ca lat ke daap mi kok kok.

²²Ke rithni kene thääk ke took tin lathke wal tin kuor kuor thün, ke thääk maac ti ca lat ke daap mi kok kok. Ke thijk luaak Kuoth, ke thiekni duëli reci a wä ni guäth in rel gooyde ro cake roth ke daap.

2 Kuën 5

¹Mëe ci Tho-lo-mon lät diaal tëë lätdε rey luaak Kuoth thuk, cue tëë diaal te ci guan ni Dee-bid ke ley nöön rey luaak. Cue ciεk in bor ke daap ke kuak diaal ben tɔw duëel tɔwä rey luaak Kuoth.

Nöön thandukä matdä Ruac rey luaak Kuoth

(1 Kuor 8:1-9)

²Kä cu Tho-lo-mon bööth thuk duëli diaal ke ruëc l-the-rel ciööl kä Jε-ru-tha-lem ke yöö ba thanduk matdä ruac Kuoth wä nöön kä Dha-yon wec Dee-bid.

³Kä cu jī l-the-rel diaal rɔ dol nhiam Kuor ke guäth tīmä ke bärɔw päthni (pay yietni).

⁴Kä min ci bööth l-the-rel diaal cop, cu jī Lii-bay thanduk matdä ruac Kuoth kan.

⁵Kä cuke thanduk matdä ruac Kuoth nöön kene kemε Kuoth Nhial ke kuak diaal tin rel gooydien ro tëë te rey kemεkä. Cu bööth palä kene jī Lii-bay ke nöön.

⁶Kä cu kuäär ni Tho-lo-mon kene duol jī l-the-rel diaal tin ci mat nhiamde, wä nhiam thandukä matdä ruac Kuoth, thöpke muc deet kene thääk ti nuan ti /ca dëe luänj ke kuën.

⁷Kä cu bööth palä thanduk matdä ruac Kuoth nöön guäthde, rey duëel reci guäth in rel gooyde ro piny gɔk puanyini tin cεtke puany jaakni.

⁸Kä ci ken puany tin cεtke puany jaakni gɔkien yar nhial guäth thandukä matdä ruac Kuoth, ci gɔkien thanduk kum kene jien tin kapke jε.

⁹Ken jien tɔtɔ bärke ala ke a nenke a /keni ni wä rey duëel in rel gooyde ro, duunde yöö /cake dëe nen raar. Ken a thün amäni wale.

¹⁰Kä thile mi te rey thandukä matdä ruac Kuoth, ε ni pääm daj rew tin pat paat tëë läth Muthε ke thün pääm Thi-nay, guäth ëë lät Kuoth Nhial mat ruac thün kene jī l-the-rel, mëe bäke raar muun l-jëp.

Gooy Kuoth Nhial

¹¹Kä min ci bööth palä ben raar guäth in rel gooyde ro (ke yöö ken bööth diaal tin ci wä rec ca ro ley, a thil yöö teke buäni).

¹²Ke j̄i Lii-bay diaal tin kēēt din, A-thap kene Ye-man ke Ye-du-thun ke gaatkien ke j̄i maarādien, ca r̄o car bēeri kuj̄ cuēēc caṅ ȳikā ke thuomni keel ke bööth palā ti kuṛ w̄icde j̄ien daṅ r̄ew ti kuothke kaṅni.

¹³Cu kuṛth kaṅni ke kēēt din r̄o mat, puanyke Kuoth Nhial ke diit tethkā loaac) min cike mat, cuke Kuoth Nhial puany wāke j̄, “Puanye Kuoth Nhial ke yōo gōaa ε, kā nhōkde thile je pek amāni cāṅ kel,” kā cu buay Kuoth Nhial luak thian c̄etke puṛ,

¹⁴a cāṅe bööth palā /ca laṛdien dēē laṛ, ke kuj̄, kā yōo ci buay Kuoth Nhial luak thiāṅ.

2 Kuēn 6

Ruac Tho-lo-mon ke naath

(1 Kuṛ 8:12-21)

¹Kā cu Tho-lo-mon wee, “Ci Kuoth Nhial wee bā cien r̄ey puṛā mi col.

²Kā yān ca j̄i taṛth luak mi gōaa mi bi cien th̄in amāni cāṅ kel.”

³Kā min te duol j̄i I-the-rel diaal cuṅā en w̄ini, cu kuäär r̄o rietke, kā cuε ke poth.

⁴Kā cuε wee, “E puṛth teke Kuoth Nhial min la Kuoth I-the-rel, min ci ruacde mēē c̄e laṛ guṛar ni Dee-bid tit wēē j̄,

⁵‘Nike cāṅ ēē ca n̄ekā ni j̄i I-the-rel nōṅ raar muun I-j̄ep, thile wec mi ca mek r̄ey thuk duēli j̄i I-the-rel diaal mi bi luak tāth ke ciōtdā mi bi waṅdā te th̄in, kā thile ram mi ca kuany mi bi n̄ekā ni j̄i I-the-rel ruac.

⁶Kā duunde yōo en tāāme ca Je-ru-tha-l̄em mek ke yōo ba guṛth ciōtdā mi te waṅdā th̄in, kā ca Dee-bid kuany ala kuäär n̄ekā ni j̄i I-the-rel.’

⁷Kā en tāāme tēē looc guṛar ni Dee-bid en yōo be kuak laṛ ke kuj̄ ciōtdā, Kuoth Nhial min la Kuoth I-the-rel.

⁸Duunde yōo cu Kuoth Nhial guṛar ni Dee-bid j̄iök j̄, ‘E caṛ mi gōaa en yōo tēē loocdu j̄ bi yā taṛth luak ε mi gōaa en yōo tēē loocdu.

⁹Duunde yōo /cie bi laṛ ε j̄in en luak ke kuj̄idā, bi je laṛ gatdu min bi diēth.’

¹⁰Kā tāāme ci Kuoth Nhial ruacde mēē c̄e lat cuṛp. Ke yōo ca guṛth guṛar ni Dee-bid guāl, a ca nyuur w̄ij̄ koam kuäärā I-the-rel, c̄etke mēē ci Kuoth Nhial ε lar. Kā ca luak laṛ ke kuj̄ ciōtdā Kuoth Nhial min la Kuoth I-the-rel.

¹¹Kā ca thanduk matdā ruac Kuoth laṛth th̄in, min la mat ruac Kuoth Nhial ēē c̄e lat ke j̄i I-the-rel.”

Pal Tho-lo-mon ke kuj̄ leyä

(1 Kuṛ 8:22-53)

12 Kä cu Tho-lo-mon cuṛṇ nham yikä Kuoth Nhial nham dolä j̄i l-the-rel diaal, kä cue tetke tar pale.

13 Kä cue guṛṇth cuṇä laṭ ke cik in yian mi bär joakde juṛṇth tetni daṇ dhieec kä ṽap ṽäapde juṛṇth tetni daṇ dhieec kä bäre nhial ε juṛṇth tetni daṇ diok, kä cue je laṭh däär kal. Kä cue wä cuṛṇ th̄in. Kä cue ro kam muṛṇ th̄in nham dolä j̄i l-the-rel diaal, kä cue tetke tar nhial.

14 Kä cue wee, “Aṽ Kuoth Nhial, Kuoth l-the-rel, thile Kuoth mi päär ke j̄i nhial kie piny, mi tiit gukde, kä nyuth neeke tin guṛṇke je ke loedien keeliw nhök mi thil pek.

15 Kä ci ruacdu mēē ci lat ke guṛṇ jaṇdu ni Dee-bid tit. Kä en wale ci laat diaal a thuṛṇk.

16 Kä täame lö Kuoth Nhial, Kuoth l-the-rel tit ruac ēē ci lat ke guṛṇ jaṇdu ni Dee-bid, mēē wij̄ i, ‘Ci bi met thil ram mi la kuäär nhamdä kä l-the-rel, mi wä gaatku ṇuṛṇkä wä tit ceṭke min ci laṭ.’

17 Kä täame lö Kuoth Nhial, Kuoth l-the-rel, ku ruac ēē ci laṛ jaṇdu ni Dee-bid jak kä thuṛṇk.

18 “Kä en duṛṇ ε thuṛṇk en ṽöö dēē Kuoth cien piny keel ke naath? Kä cāṇe ni puṛṇ nhial /ce j̄i dēē naṇ. Kä ku kuēē luak ε ca täthe le ṇin ε di!

19 Kä Kuoth Nhial Kuothdä liṇ pal jāṇädu, kä käm ni ṽä mi ca thiec ε nhamdu.

20 Kä ε wanḁu guic luaak ε mi ke wäär kene cāṇdäär, ε jen guṛṇth in ci lar i bi ciötdu te th̄in. Kä liṇ pal jāṇädu mi pale a ce wicde luoc guṛṇth emε.

21 Liṇ palä kene pal neeniku ni j̄i l-the-rel mi palke a ca wuṛṇthkien riet en guṛṇth emε. Liṇe ni nhial guṛṇth cienädu, kä mi wij̄ je liṇ päli ney ikä.

22 “Kä mi ci raan guṇ thieekäde läṭ kä duer, kä ca thiec ke ṽac, kä be ben ṽac nham yikädu rey luaak emε,

23 liṇe ni nhial lö Kuoth Nhial, luk kam jāṇṇiku, kä ku guṇ duirä duere laṭh ni wij̄ide kä ku guṇ cuṇä kam cuṛṇde.

24 “Kä mi waa neeku ni j̄i l-the-rel wä joc ε guṇ tēr ke ṽöö ca j̄i duer duer, mi wäke luny kä j̄i, kä bike pal latke duerien nhamdu luaak emε.

25 Liṇ ε ni nhial, kä päli duer neeku ni j̄i l-the-rel, kä loc nike muun ēē ci kamke kene guṇi.

26 “Kä mi ci ṽow thil nhiaal ke ṽöö ca j̄i duer duer ε neeku, mi wäke pal luocke nhamdien en luaak emε, kä ba dueerkien laṭ, ke ṽöö cike moc riok,

27 liṇke ni nhial, kä päli jāṇṇiku ni j̄i l-the-rel duerien nyuth, nike duṛṇ in dēē guṛṇ. Kä moc ke nhiaal muundien ēē ci kam ke ala duṇdien.

28“Kä mi ci mun teke buoth kie kɔm kie kɔryɔm kie rak, kie mi ca nɛɛku gɔl ε j̄i t̄ɛriɛn, kie liaw rɛydiɛn,

29palɔ ba palɔ kie thiec ɔ ba thiec ɔ ε raandu mɔ kä j̄i l-the-rel diaal, ke lɔc mi j̄iɛth, kä be tetke cuɔŋ lotdä luaak εmɛ,

30liŋɛ ni nhial guäth cienjädu. Kä pälike ikä, kä lätni raan cɛtnike min rɔŋ ke j̄ɛ. (Ke yöö ε j̄in kä rɔa ŋäc lɔc ɔ).

31Inɔ ba j̄i luɔth, kä ba guɔɔr ni dupku guathni diaal teekädiɛn muun ɛë ci kɔm guɔnikɔ.

32“Inɔ bä kä ram mi juɔr mi /ci mɔ a raan nɛɛniku ni j̄i l-the-rel, mi bä guäth mi nɔn, ke yöö cɛ d̄it bumä ciɔtädu liŋ, kä be ben pal lotdä luaak εmɛ,

33liŋɛ ni nhial guäth cienjädu. Kä lätni mɔ cɛ thiec kä j̄i mɔ, ke yöö bi dör wec muɔɔŋ diaal j̄i ŋäc kä ba j̄i luɔth, cɛtke min lätke ε nɛɛku ni j̄i l-the-rel. Ken yöö ba en luak ε ca lätde ŋäc en yöö cɔalke j̄ɛ ke ciötdu.

34“Kä mi wä nɛɛku nyiëny ke j̄i t̄ɛriɛn ke duɔɔp ɔ ci jāk ni ke mɔ, mi wä j̄i pal a ca nhiamdiɛn luɔc en w̄ic ε ci mɛk ε kɛnɛ luak ε ca tath ke kuj ciɔtädu ε,

35liŋ paliɛn ni nhial, kä käm nike min ca thiec.

36“Kä mi ca j̄i duer duer (ke yöö thile ram mi ci dujr) kä ci gaak ke ke kä bike lath tetdä guɔn t̄ɛr, kä cɛ ke p̄ɛc muun gɔlä mi nɔn kie thiak,

37kä mi wä ken lɔcdiɛn r̄it muun in cake p̄ɛc th̄in, kä cike r̄ɔ riet j̄i en muun nɛɛni tin cake p̄ɛc th̄in a lar ke j̄ɛ j̄, ‘Cakɔ duer, cakɔ mi jiäak lät,’

38kä mi cike r̄ɔ r̄it ke lɔcdiɛn kɛliw kɛnɛ cɔriɛn kɛliw muun ε cake naŋ th̄in ε la p̄ɛc ɔ. Mi wäke pal luɔtke ni mundien ɛë ci kɔm guani, kɛnɛ wec ε ci mɛk ε ke luak ε ca lät ke kuj ciɔtädu,

39liŋ paliɛn ni nhial guath cienjädu. Kä käm nike min ca thiec, kä päli nɛɛku tin ca j̄i duer duer dueerkien.

40Kä täämɛ lö Kuothdä, guic nɛy kä liŋ pal ε palke mi en guäth εmɛ.

41“Kä ku jien en täämɛ, lö Kuoth Nhial, ni Kuoth, kä ber guäth lɔŋädu, j̄in yɛnɛ thanduk matdä bumkädu. Kä lö Kuoth Nhial ni Kuoth lathke bieyni känkädu, kä a nɛɛku tin gɔw lɔckien teth rɛy gɔɔyädu.

42Kä lö Kuoth Nhial ni Kuoth, /cu raandu min ci kuany lɔk! Tim nhökdu min thil p̄ɛk ke jaŋdu ni Dee-bid.”

2 Kuën 7

Ley Tho-lo-mon ke luak Kuoth

(1 Kuar 8:62-66)

- ¹Kä min ci Tho-lo-mon thuok ke pal, cu mac ben piny ni nhial cue muc in wanke ben pet kene luuri, kä cu buay gwoyã Kuoth Nhial rey luaak thiãñ.
- ²A cãñe ni bööth palã /ca rɔ dëë luãñ ke wã rey luaak Kuoth Nhial, ke yöö ci buay gwoyã Kuoth Nhial luak thiãñ.
- ³Kä min ci j̄i l-the-rel mac nen ce ben piny ni nhial kä ci buay gwoyã Kuoth Nhial luak thiãñ, cuke wuothkien guol piny palke kä liake Kuoth Nhial j̄, “Kuoth Nhial gɔaae kä nhökde thile je pek amäni cãñ kel.”
- ⁴Ɛ jen, kuäär kene ney diaal Kuoth Nhial thöp muc.
- ⁵Cu Kuäär ni Tho-lo-mon muc thääk ti bathdɔori ti jien dãñ rew wicde rew thöp ala muc ke det ti bathdɔori ti kuor kel wicde jien dãñ rew. Cu kuäär kene ney diaal luak Kuoth ley.
- ⁶Kä cu bööth palã wã guathnikien, amäni j̄i Lii-bay bä, puanyke Kuoth Nhial ke thumni tää ca lat ε kuäär ni Dee-bid j̄ (nhökde thile je pek) cetnike mää ca lat ε Dee-bid. Kä kooth bööth palã kaarñi lotdã j̄i Lii-bay, kä te j̄i l-the-rel diaal cuñä.
- ⁷Kä cu Tho-lo-mon dãr kal min lot ni thok luaak Kuoth Nhial ley, ke yöö ce muc in wanke kene thiool mucni malã wañ th̄in. Ke yöö yik cikã min yian mää ce lat /ci muc tin wanke kene muc bæel ke thiool dää rɔñ th̄in.
- ⁸Ɛn guãth emɔ cu Tho-lo-mon kene j̄i l-the-rel diaal mieth t̄imã lat ke n̄in bãrow. Cue teke ney ti nuan a kãne ni cothã nath kä Lɛbo-γã-mat cu mäni t̄ɔr l-jöp.
- ⁹Kä ke bädäk n̄ini cua duol mi rel rɔ dol. Cuke n̄in bãrow thuk leyã yikã, ke t̄iem ke n̄in bãrow.
- ¹⁰Ke cãñ kä jien dãñ rew wicde diok kä pay bãrow (pay yietni) cue naath jak kä wã dhorikien, ke tãth loaac ke kuj̄ gwoyã mää ci Kuoth Nhial ε nyuoth Dee-bid kene Tho-lo-mon ke neeke ni j̄i l-the-rel.

Nyɔak Kuoth ke nyuth rɔ Tho-lo-mon

(1 Kuar 9:1-9)

- ¹¹Kä mää ci Tho-lo-mon thuok ke tãth luaak Kuoth Nhial kene tãth duëel kuar, ke ti diaal tää caare j̄ derε lat rey luaak Kuoth kene duele agɔaa.
- ¹²Cu Kuoth rɔ nyuoth je ke wäär, kä cue je j̄iök j̄, “Yãn ca palu liñ, kä ca guãth emε mäk rɔ ala luak mucni.
- ¹³Kä mi waã nhiaal wã pën, a /ce bi dëm, kie bä koryom jãk kä wij̄ muɔɔn kie bä neekã jak kä buk belkien,
- ¹⁴mi wã neekã γã wã pal thiẽcke γã, kä ca rɔ rit kä j̄iakien. Yãn bãke liñ ni nhial, kä bãke pal duerien, kä bä mundien jak kä gɔaa.
- ¹⁵Kä tääme bi wandã te luaak emε, kä bä pali diaal tin palke th̄in liñ.

16Kä yän ca luak εμε μεκ, kä ca ley ke yöö bä te thịn amäni cänj kel. Bä guic kä bä ganj ni cianj.

17Kä ke kujidu mi wij guɔɔr ni dupkä cɛtkε mēē ci guur ni Dee-bid ke guɔɔr, kä bi lat ni tin diaal tin ca lar ji, kä bi tit ni njuɔtkä kene luëëkä,

18bä kuäaru jak kä te thịn, cɛtkε mēē cakɔ mat kɔne guur ni Dee-bid i, 'Ci bi thil ram mi rujic kä l-the-rel.'

19“Kä mi ku rɔ lε wä riet gekä, a bi njuɔtkä kene luëëkä ti ca lath nhamdu ti bi tit, kä bi wä pal ni kuth kɔkien,

20bä ji woc muun in ca kam ji. Kä bä luak ε ca ley rɔ mi, woc waandä, kä bä jak kä cäät rey dööri diaal.

21Kä en luak εμε liake mi, bi ney diaal tin wä rēt ke gëekde gaac, kä bike nēer kä bike wee, 'Enu ci Kuoth Nhial neme lät kä mun εμε kene luak εμε ɔ?'

22Kä bi naath ke loc i, 'E yöö cike Kuoth Nhial, ni Kuoth guani mēē noonjke raar muun l-jöp pal ruëec, kä ca wä káp ni kuth kɔkien, kä palke ni ke. Ke kujc εmɔ ε jɛn ci Kuoth Nhial ke nön jiäk diaal tiji mɔ.' ”

2 Kuën 8

Lät Tho-lo-mon tin kɔj

(1 Kuar 9:10-28)

1Ke thuɔk runi ti jien daj rew, tēē tääth Tho-lo-mon luak Kuoth kene duele thịn,

2cu Tho-lo-mon wij tēē ca kam jε ε Yu-ram nyok ke tath, kä cue ji l-the-rel jak kä cienj thịn.

3Kä cue wec Ä-math-dho-baa káp.

4Kä cue wec Tad-mor täth rey djaar, kä cue wij tɔɔwä täth kä Ya-math.

5Kä cue piny wec Beth-o-ron täth, ala wij ti buɔm buɔɔm ti te thiekni ke doopni,

6ke Bää-lath kene wij tɔɔwä, ke wij thurbieelike ke wij ji jionköörike nike tin diaal tēē goore tathdien kä Je-ru-tha-lem, kene Le-ba-nɔn ke guath diaal tēē ruaace.

7Kä cu ney diaal tēē ci duoth kä ji yēth kene ji E-mor ke ji Pe-rii-dhi kene ji lwi ke ji Ye-buth, tēē /ci tɔɔ ji l-the-rel,

8tēē ci karkien duoth muun tēē /ken ji l-the-rel ke näk, cu Tho-lo-mon ke jak kä kuaany ke buɔm, amäni wale.

9Duunde yöö /kene ji l-the-rel jak kä kuaanyke. Cue jak nike kä remde, kene ji kaaare, kä bööth rēm ke thurbieelike kene jionköörike.

10Kä cu bööth ji kjaar kuar ni Tho-lo-mon a ney ti kur rew wicde jien dhieec tin ruacke naath.

11 Kä cu Tho-lo-mon ciekde nya kuar I-jöp yoth wic Dee-bid, kä cue je nan duëel in ce lät kä je, ke yöö ce wee, “/Ci ciekdä bi cien duëel kuar I-the-rel ni Dee-bid, ke yöö guath mi ci thanduk matdä ruac Kuoth Nhial te thün rel gooyde ro.”

12 Kä cu Tho-lo-mon muc tin wanke thöp Kuoth Nhial wij yikä min ce täth thok luaak Kuoth,

13 cetnike pek mucni meë ca lar e Muth e cän lönä kene teth path ke nin timä dan diok tin la latke, mieth in thil thup ke cän timä juokni ke cän timä luaak Kuoth.

14 Kä cue guor ni nuot guan ni Dee-bid, cue bööth palä rialikä ke kuj lätnikien, ke ji Lii-bay ke yöö bike kiet kä ba bööth palä luäk cetke lät tin görke ni cian. Kä cue gaan thuk luaak rialikä cetnike pek thukni luaak, cetnike meë ci Dee-bid raan Kuoth e lar.

15 Kä cue thil ram mi wä gekä kä bööth palä kene ji Lii-bay kä tin diaal tin ci kuäär ke lar amäni guath toowni yiooni.

16 Ino cu lät Tho-lo-mon diaal thuk agoaa, nike cän eë tuoke yieth luaak Kuoth Nhial piny cu mäni cän eë thuk ke je. Ino cu luaak Kuoth Nhial thuk.

17 Kä cu Tho-lo-mon wä wic E-dhon-ga-ber kene wec E-loth ke ban yiëer muun E-dom.

18 Kä cu Yu-ram e jak kä babuur nanke je e ji kaaare ney ti nacke rey yiëer. Kä cuke wä kä O-për keel ke ji kaaar Tho-lo-mon, kä cuke daap mi tää kiluni ti lenyke kiluni ti bathdöori dan wäl dhieec. Kä cuke je nöj Kuäär ni Tho-lo-mon.

2 Kuën 9

Guil kuar ciek Rööl Ceba ke Tho-lo-mon

(1 Kuar 10:1-13)

1 Kä meë ci kuäär Ceba mi ciek kek Tho-lo-mon lin, cue ben kä Je-ru-tha-lem beë ben yon ke thiecn i ti buom buom. Cue ben ke ney ti nuan jale ke tharqaali ti nuan noone wal ti kooap kooap, ke pääm ti dit kökdien ke daap mi diit elon. Kä meë ce jek ke Tho-lo-mon, cue lat tin diaal tin te loode.

2 Kä cu Tho-lo-mon thiecnike diaal loc. Kä cue thil kel mi cu Tho-lo-mon dhal a /kene lat je.

3 Kä meë ci kuäär ciek Ceba pel Tho-lo-mon nen kene luak in ce täth,

4 ke miethde, ke guath nyuurä ji kaaare, ke taa kuaanynike tin lat ke je ikä ke bieynikien, ke ney tin muocke je pi ke bieynikien, ke muc tin wanke tin ce thöp rey luaak Kuoth Nhial, cue gaac elon.

⁵Kä cue kuäär ni Tho-lo-mon jïök i, “En ruac ëë ca liḡ muun ke kujdu ke kuj pelädu ε thuḡk,

⁶duunde ḡöö /kane ḡäth amäni mi ca ben ε a ca ben nen nike waḡdä. Kä nene /kan ḡä lar thaḡḡ pelädu, ca min ca liḡ leny.

⁷Kä ku loḡ nēniku le tēth iḡi! Kä ku jḡ koaru tin te gekädu ni cianḡ kä nēnke pelu loḡdien le tēth iḡi!

⁸En liak teke Kuoth Nhial ni Kuothdu, min ci jḡ nhok kä ci jḡ jak kä kuäär mi ruēc ke ciötde. Ke ḡöö nhok Kuoth I-the-rel, kene ḡöö be ke kap nhial amäni cāḡ kel, ce jḡ jak kä kuäärien ke ḡöö bi kene cuḡ laḡ.”

⁹Kä cue kuäär ni Tho-lo-mon kam daḡp mi lēny kiluni ti bathdōori daḡḡ ḡuaan, ke wal ti koap koap ti ḡuan elḡḡ, ke pääm ti diḡ kökdien. Kä cue thil wal ti koap koap ti ceḡke ti ca kam kuäär ni Tho-lo-mon ti ε kuäär ciek Ceba.

¹⁰Kä cu nee ḡu-ram kene nee Tho-lo-mon tin ca daḡp wä nöḡḡ kä O-pēr jien ti teke ḡuāny mi ḡoa kene pääm ti diḡ kökdien nöḡḡ bä.

¹¹Kä cu kuäär ni Tho-lo-mon jiaḡ in teke ḡuāny mi ḡoa lät koḡtni luaak Kuoth kene koḡtni duēel kuḡ, kä cue lät ni thuḡmni jḡ kēt din bä. Kä cue thil mi ceḡke nḡmḡ mi cua nen ni wal muun Juda.

¹²Kä cu kuäär ni Tho-lo-mon kuäär ciek Ceba kam tin diaal tin ḡoḡre kene tin ce thiec, a /ci min kam ke je ke kuj mucä min ce kam Tho-lo-mon te thḡḡ. Kä cue loḡ wiḡde kene neeke.

Riaḡ Tho-lo-mon

(1 Kuḡ 10:14-25)

¹³Kä la Tho-lo-mon daḡp mi teke kiluni ti bathdōori ti jien daḡḡ rew wiḡde diḡk a jek ke ruḡḡ,

¹⁴a /ci min la köök a ḡun te thḡḡ. Kä cu kuḡ Ḃ-rab-ya diaal ke ruēc muḡḡḡ daḡp kene ciek in boḡ nöḡ Tho-lo-mon bä.

¹⁵Kä cu kuäär ni Tho-lo-mon kötni ti kur daḡḡ rew ti diḡ laḡ ke daḡp mi ca riac kä te koḡ kel ke kiluni däpä daḡḡ bārow.

¹⁶Kä cue kötni ti kur diḡk ti nyin tietni laḡ ke daḡp mi ca tiac. Kä ca koḡ kel laḡ ke daḡp mi teke kiluni daḡḡ rew. Kä cu kuäär ke laḡ Duēel Ruḡḡp Le-ba-nḡḡ.

¹⁷Kä cu kuäär kom kuäärä mi diḡḡ leni laḡ ke tuḡḡ ḡuḡri, kä cue je roḡh ke daḡp mi ley ley.

¹⁸Kä en kom tēë ke koḡtni daḡḡ bākel ke ḡuaḡḡ ciökni mi daḡp mi te puḡḡḡḡ koam. Kä ḡēeknike tēë ke ḡuaḡḡ mi laḡh ke tet thḡḡ, kä te lony daḡḡ rew cuḡḡ ḡēekni tetni koam,

19 Kä te lony daṅ wäl rɛw cuṅä kooṭni kɔam daṅ bākɛl, te pek kooṭdä mə ke lony kɛl. Kä cue thil mi cɛṭke je mi cua laṭ kuṅri tin kɔṅ.

20 Kä kuak maṭh kuṅ ni Tho-lo-mon diaal ke daṅṅ, kä kuak Duëel Ruṅṅp Le-ba-nɔn ken diaal daṅṅ mi lɛy lɛy. Kä /ca ciɛk in bɔr cɔl ni duṅṅṅ nini Tho-lo-mon.

21 Ke yöö jen tēē ke babuur mi laṭke ε nɛɛ Yu-ram, la wēē kä Tar-cic kä kɛɛl ke kɔr runi daṅ diɔk be daṅṅ kenɛ ciɛk in bɔr ke tuṅṅ guṅri ke goakni wä nööṅ.

22 Kä cu kuäär ni Tho-lo-mon kuṅ diaal leny ke riṅṅ kenɛ pɛl mi diit wii muṅṅ.

23 Kä cu kuṅ diaal wii muṅṅ ben kä Tho-lo-mon ke yöö ba pɛl in ci Kuoth ε kam je ben liṅ.

24 Kä cu ramɔ mucde nööṅ, ciɛk in bɔr daṅṅ, bieyni, ke wal tin kɔp ke jiook tuṅruɔk ke muṅli, ke ti ṅuan run kä run.

25 Kä cu Tho-lo-mon teke duël ti bathdɔri ṅuaan ke kuj jioṅkööri kenɛ thurbieɛli, ke ji jioṅkөөr ti bathdɔri wäl rɛw, tin cɛ laṭh wiini thurbieɛli kenɛ wec kuṅ kä Je-ru-tha-lɛm.

26 Kä cua kuäär kuṅri diaal a kãɛ ni kiir Yu-pɛ-ree-tidh amãni muun ji Pi-li-thet a räth ni kēth I-jöp.

27 Kä cu kuäär ciɛk in bɔr jak kä ṅuan kä Je-ru-tha-lɛm cɛṭ guiy, kä cue jien ṅuəri jak kä ṅuan cɛṭ jien täpä.

28 Kä la Tho-lo-mon a wa kök jioṅkööri kä I-jöp kenɛ wii diaal tin kɔṅ.

Liṅṅ Tho-lo-mon

(1 Kuṅ 11:41-43)

29 Täãme cua duoth lätni Tho-lo-mon ni tukãde cu mäni guutde, ε /kanke ku goṅṅ rɛy buɔk cãätdã gokã ni Na-than, kenɛ ruaacni gookã Ä-yi-yaa raan Cilo, ke nyuuth gokã ni Ido, mēē ruac ke kuj Ya-rɔ-baam gat Nɛ-bat?

30 Cue I-the-rɛl ruac kä Je-ru-tha-lɛm ke run ti jien ṅuaan.

31 Kä cu Tho-lo-mon liw, kä cua je kony däär wec guṅ ni Dee-bid. Kä cu gatde ni Rɛ-yë-bɔm ruɛc ke guṅṅthde.

2 Kuën 10

Lok Thuk Duëli caam ke Rɛ-yë-bɔm

(1 Kuṅ 12:1-20)

1 Kä cu Rɛ-yë-bɔm wä kä Cɛ-kɛm, ke yöö ci thuk duëli kuc caam ben thṅ ke yöö ba wä jak kä kuäär.

2 Kä mēē ca liṅ ε Ya-rɔ-baam gat Nɛ-bat (ke yöö ṅotde kä I-jöp, guṅṅh ēē cɛ rɔ bar thṅ ke kuäär ni Tho-lo-mon), cue lony jɔk kä I-jöp.

- 3Kä cu ke Ya-rɔ-baam jāk kā raan, kā jen keɛ thuk duëli kuc caam diaal, cu ke ben kā Rɛ-ɣë-bɔm, kā cua je jïök ÿ,
- 4“Ci guur kɔ ciɛɲ ɛ bɛc ɛɔɲ. Ke kujɔ ɛmɔ täämɛ ku cianɲ guur ɛ bɛc bɛc ɛmɛ woc kā kɔ, bəkɔ jï lät ikä.”
- 5Kä cuɛ ke loc ÿ, “Luɔnyɛ kā ɣä ke kɔr nïni dɔɲ diɔk.” Kä cu naath jïɛn.
- 6Kä cu kuäär ni Rɛ-ɣë-bɔm ruac wä thiec kā ney tin dït tää la luëek guɔn ni Tho-lo-mon, wää ÿ, “ɛɲu mi dɛrɛ larä mi dää wä luɔc ney tïtï?”
- 7Kä cukɛ je loc ÿ, “Mi wij lät aɔɔa ke ken ney tïtï a wij loɔkien jak kā tɛth, kā bike lat ruac mi ɔɔa, ba jï lätikä amäni cɔɲ kel.”
- 8Duunde ɣöö cuɛ luek nɛɛni tin dït loɔ, cuɛ wä nhɔk ni luek nuëtɲi tin pith keɛl ke je kā ci cuɔɲ nhamdɛ.
- 9Kä cuɛ ke thiec ÿ, “ɛɲu mi dää yen ɛ lar, mi dɛnɛ loc ni ney ti ca ɣä jïök ti ÿ, ‘Woc cianɲ ɛ bɛc bɛc ɛ ci guur ɛ kɔm kɔ mi?’ ”
- 10Kä cu nuëtɲi je jïök ÿ, “Nɛmɛ ɛ jen min bi lar ken ney tin ca jï jïök ÿ, ‘Ci guur kɔ moc lät ti bɛc bääc, duunde ɣöö kuc ɛ woc kā kɔ.’ Jïök nike ÿ, ‘Yiatdä min tot dhɔk ni jen kā juäk guɔɔr.’ ”
- 11Kä täämɛ mi ci guɔɔr ye kɔm lät ti bɛc bääc, kā ɣän bäkɛ jak kā bɛc ɛɔɲ. Ci guɔɔr ye duäc ke cuääc ɣɔɔk, kā ɣän bä ye duäc ke waat loorä.’ ”
- 12Inɔ cu Ya-rɔ-baam keɛ ney diaal ben kā kuäär ni Rɛ-ɣë-bɔm, ke diɔɔk nïni cɛtkɛ mää cɛ lar ÿ, “Luɔnyɛ kā ɣä ke diɔɔk nïni.”
- 13Kä cu Kuäär ɛ loc a jïäk, cuɛ luek dïtɲi min ca lar je loɔ,
- 14cuɛ ruac ke ke cɛtkɛ ruac nuëtɲi wää ÿ, “Ci guɔɔr ye ciɛɲ ɛ bɛc, duunde ɣöö bä rep ni bɛcdɛ. Kä guɔɔr cɛ ye duäc ke cuääc ɣɔɔk, kā ɣän bä ye duäc ke waat loorä.”
- 15Inɔ /ken kuäär ruac nath liɲ. Ke ɣöö bi ruac Kuoth Nhial ni Kuoth, mää lätdɛ Ya-rɔ-baam gat Nɛ-bat ke thok ɔkã ni Ä-ɣi-yaa raan Cilo a thuɔk.
- 16Kä mää ci thuk duëli kuc caam ɛ nɛn ɛn ɣöö /ken kuäär ke liɲ, cukɛ je loc ÿ, “ɛ kujɔith la dunɔa mɔ kā Dee-bid? Thile ney kujɔ kā gat Jethi. ɛ ramɔ wä kemɛkädɛ lö thuk duëli kuc caam! Kä täämɛ ku guic ni Dhɔru kā rɔa lö Dee-bid.” Inɔ cu thuk duëli kuc caam diaal wä dhɔrikien.
- 17Kä cu Rɛ-ɣë-bɔm thuk duëli kuc cuääc tin ciɛɲ kā Juda ruac.
- 18Kä cu kuäär ni Rɛ-ɣë-bɔm Ä-do-ram kuäär lätni jak duunde ɣöö cu thuk duëli kuc caam, je bök ke dööl amäni mää cɛ liw. Kä cu kuäär ni Rɛ-ɣë-bɔm pëth ke köt thurbieɛlɛ, kā cuɛ rɔ bar wää kā Je-ru-tha-lɛm.
- 19Inɔ cu thuk duëli kuc caam a jï tär ke thok duëel Dee-bid amäni wale.

2 Kuën 11

T̩ath Rε-γ̕ë-bɔm kε w̩j̩ ti buɔm buɔɔm

(1 Kuar 12:21-24)

¹Kä mēë ci Rε-γ̕ë-bɔm cop kä Jε-ru-tha-lɛm, cuε j̩ Juda dol kεnε thok duëël Ben-ya-min, wutni kɔɔr ti bathdɔɔri ti kuɔr w̩c̩dε j̩en bādāk ti ca kuany, kε γ̕öö bike wä nyiëëny kε thuk duëli kuc caam, kε γ̕öö ba kuäär luɔc Rε-γ̕ë-bɔm.

²Duunde γ̕öö cu t̩iet Kuoth Nhial ben kä Cε-më-yaa raan Kuoth j̩,

³“Jiɔk ni Rε-γ̕ë-bɔm gat Tho-lo-mon kuäär Juda, kεnε thok duëël Juda kε thok duëël Ben-ya-min j̩,

⁴‘Nε mi ε min ca lar ε Kuoth Nhial εn γ̕öö /cuare wä nyiëëny kε j̩ maarädun. E ram ɔ loc dhɔɔrε, kε γ̕öö nɔmɔ bēë kä γ̕ä.’ ” Inɔ cuke ruac Kuoth Nhial liɲ, /kenke wä nyiëëny kε Ya-rɔ-baam.

⁵Cu Rε-γ̕ë-bɔm cienɲ kä Jε-ru-tha-lɛm, kä cuε w̩j̩ ti buɔm buɔɔm t̩ath kä Juda.

⁶Cuε Beth-lε-γ̕ɛm kεnε E-tam kε Tε-kowä,

⁷kε Beth-dhuur kεnε Thoko kε Ä-du-lam,

⁸kε Gëth kεnε Ma-re-ca kε Dhip,

⁹kε Ä-do-ra-yim kεnε La-kic kε Ä-dhe-ka,

¹⁰kε Dhɔra kεnε A-ya-lon kε γ̕ɛb-ron t̩ath kä Juda kεnε w̩j̩ Ben-ya-min.

¹¹Cuε kε t̩ath a bum, kä cuε kε kuëny bööth, kä cuε wec ɔ t̩ath guath tɔwä m̩j̩thni, liεeth, kε kɔaɲ.

¹²Kä cuε wec ɔ moc kε kötni kεnε mutni. Inɔ cuε Juda kεnε Ben-ya-min k̩p a bum.

Ben Bööthni Palä kεnε j̩ Lii-bay kä Juda

¹³Kä cu bööth palä kε j̩ Lii-bay ben kä Juda w̩j̩nikien diaal tin cienɲke th̩ɲ.

¹⁴Kä cu j̩ Lii-bay mundien b̩ny piny cuke ben kä Juda kεnε Jε-ru-tha-lɛm, kε γ̕öö cake tuk lät palä Kuoth ε Ya-rɔ-baam kεnε gaatke.

¹⁵Kä cε rɔ kuëny bööth palä kuth guäyɲi kε kolaanɲ, kε thääk tin cε lät.

¹⁶Kä cu ney diaal tin ca lɔckien k̩m Kuoth Nhial Kuoth l-the-rɛl ben kεɛl kε J̩ Lii-bay j̩enke kä thuk duëli kuc caam wäke kä Jε-ru-tha-lɛm, kε γ̕öö ba Kuoth Nhial Kuoth guani ben thöp muc.

¹⁷Kä cuke kuäär jak kä bum kä Juda, kä cuke Rε-γ̕ë-bɔm gat Tho-lo-mon luäk kε run diɔk c̩tke mēë lätke kε Dee-bid kεnε Tho-lo-mon.

J̩ Dhɔaar Rε-γ̕ë-bɔm

¹⁸Cu Rε-yë-bom Maa-lath nya Ye-ri-moth gat Dee-bid kuɛn, kä man mo Ä-bi-ya-yil nya Eli-ab gat Jethi.

¹⁹Kä cue dap gaat, Yuc keɛ Cε-mar-yaa ke Dhaam.

²⁰Kä cue Maakaa nya Ĕb-ca-lom kuɛn, kä cue je dap Ä-bi-yaa keɛ Ĕ-tay ke Dhi-dha keɛ Cε-lo-mith.

²¹Kä cue nhok ni Maaka nya Ĕb-ca-lom εɔɔɔ kä mänke diaal amäni luɔomke (tëe ke män wäl bädäk ke luɔom ti jien bäkɛl, tëe ke dhool ti jien dap rew wɔcde bädäk ke nyier dap bäkɛl).

²²Kä cue Ä-bi-yaa gat Maaka kuany ala kuäär kä gaatman, ke yöö goore yöö be jak kä kuäär.

²³Kä cue lǟt pelä, cue thaaɔɔ ganke dääk kä rey ciëñni juda keɛ Ben-ya-min diaal, wii tin buom buɔom diaal. Kä cue ke kam ti diaal, kä cue ke moc män ti nuan.

2 Kuɛn 12

Mak ji I-jëp ke Juda

(1 Kuar 14:25-28)

¹Mëe ci ruɛc Rε-yë-bom ku tiap kä cε buom, cue nɔɔt Kuoth Nhial pal ruëc keɛ ji I-the-rel diaal.

²Ke dhieec runi ruɛc kuar ni Rε-yë-bom. Ke yöö /ca Kuoth Nhial nãth, cu Ci-cëk kuäär I-jëp Je-ru-tha-lɛm mak.

³Cue mak ke thurbieeli ti bathdɔɔr kel wɔcde kur rew, ke jionkööri ti bathdɔɔri ti jien bäkɛl. Ke ney ti thil pek ti bä keel ke je kä I-jëp, ke ji Lib-ya ke ji Thok yuk ke ji Kuc.

⁴Kä cue wii Juda tin buom buɔom a räth nikä Je-ru-tha-lɛm käp.

⁵Kä cu gök ni Cε-më-yaa ben kä Rε-yë-bom keɛ ruëc Juda tin ca ro dol kä Je-ru-tha-lɛm ke kuj Ci-cëk, kä cue ke jiök i, "Neme ε min laar Kuoth Nhial ε i, /'Cia yã lōk, ke kuj εmo ca ye lāth tetdä Ci-cëk.' "

⁶Kä cu bööth I-the-rel ke kuäär ε nãc i teke ke duer, kä cuke wee, "Te Kuoth Nhial ke cuɔɔɔ."

⁷Kä min ci Kuoth Nhial ε nen en yöö cike duerien nãc, cue ruac ke Cε-më-yaa i, "Ke yöö cike duerien nãc, yãn /cãke bi däk, bãke jak kä kãn, /ci këcdä bi ben kä Je-ru-tha-lɛm ke tet Ci-cëk.

⁸Kä bi ka kuaany kä je, bibe je ku le nãc mi goaa ni yöö lātke ni yã ikä kie lātke ni kuar roli ti kɔɔ ikä."

⁹Kä cu Ci-cək kuäär I-jöp Je-ru-tha-lem mak, kä cue kuak luaak Kuoth Nhial kene kuak duëel kuḡr ben naḡ. Cue ti diaal naḡ, cue ke naḡ amäni köötni dääpä tēē ca täth ε Tho-lo-mon.

¹⁰Kä cu Re-γë-bom köötni yieethä min yian täth guḡthnikien, kä cue ke läth tetni bööthni gaḡḡni tin guεcke thok duëel kuḡr.

¹¹Ni cian mo wä kuäär luaak Kuoth Nhial ɔ, la gaḡḡ ke a kän kä bake nyok ke loc duëel gaḡḡni.

¹²Kä ke γöö ce ro luḡr Kuoth Nhial, /ken Kuoth Nhial ε le däk εloḡ ke këcde. Kä cu cian goaa kä Juda.

Liḡḡ Re-γë-bom

¹³Kä cu kuäär ni Re-γë-bom ro yiath piny kä Je-ru-tha-lem, kä cue je ruac. Kä mēē tooke kuäär tēē ke run ti jien ḡuaan wı̄cde kel, cue ruēc kä Je-ru-tha-lem ke run wäl bärɔw, wec ēē ci Kuoth Nhial ε mek rey thuk duëli jı̄ I-the-rəl diaal jı̄ ba je pal thı̄n. Kä cɔalke man jı̄ Naamaa kä Am-on.

¹⁴Kä cue jı̄äk läḡ, ke γöö /kene locde kam Kuoth Nhial.

¹⁵Tääme cua läḡ Re-γë-bom ni tukäde cu mäni guutde goḡr rey buok kuëēni goḡkä ni Ce-më-yaa kene gök ni ldo. Kä la Re-γë-bom ke kene Ya-ro-baam a nyiëēny.

¹⁶Kä cu Re-γë-bom liw, kä cua je kony därwec Dee-bid. Kä cu gatde ni Ä-bi-yaa ruēc ke guḡḡthde.

2 Kuën 13

Ruēc Ä-bi-yaa

(1 Kuḡr 15:1-8)

¹Ke wäl bädäk runi ruēc Ya-ro-baam, cu Ä-bi-yaa a kuäär kä Juda.

²Cue ruēc ke run diḡk kä Je-ru-tha-lem. Cɔalke man jı̄ Mi-ka-yaa nya U-ri-el kä Giba. Kä tääme cue le teke koḡ kam Ä-bi-yaa kene Ya-ro-baam.

³Kä cu Ä-bi-yaa wä koḡr ke rem mi teke ney ti bathdɔori ti kur ḡuaan. Kä cu Ya-ro-baam remde mi bathdɔori ti kur bädäk car.

⁴Cu Ä-bi-yaa kot wı̄j paḡm Dhe-ma-ra-yim wec päämni ε-pa-rim, kä cue wee, "Lieḡe γä lö Ya-ro-baam yene thuk duëli kuc caam diaal!

⁵Kuı̄c yen ε en γöö ci Kuoth Nhial, Kuoth I-the-rəl kuäär I-the-rəl këliw kam Dee-bid kene gaatke ke ḡuot milekä amäni cāḡ kel?

⁶Kä cu Ya-ro-baam kene jı̄ koaar Tho-lo-mon gat Dee-bid ro luoc kuäärien.

⁷Kä cu thḡḡḡ nath ti thil luot ro mat ke je këel, kä cua Re-γë-bom gat Tho-lo-mon joc mēē ḡotde ke kuëë, kä thile je buom mi dere luāḡ nı̄ke.

8“Kä täämε guic yεε i bia kuäär Kuoth Nhial mi te tēdä gan Dee-bid luāḡ, ke yöö ḡuan yen kā tayε ke kuth rueethni thääkni ti ca laḡ yε ε Ya-rō-baam.

9Kä /ken yen bööth palä Kuoth Nhial ni gaat Ä-ron kεε jī Lii-bay tuk, a cia rō kueny bööth palä cεḡke dör tin kōkien? Pekde ram mi bä rō ben ley ke ruath thaaḡ kie rueeth rōmni daḡ bārōw, be cuḡ bööth palä kuthnikun.

10Kä kōn Kuoth Nhial ε Kuothdä, kā /ken ney ε pal ruëc. Te ney ke bööth palä Kuoth Nhial ti la gaat Ä-ron kεε jī Lii-bay.

11La thöpke muc tin waḡke ke wal tin kuḡr kuḡr ke runwaḡ kεε thiaḡ, kā laḡke juray nhiam Kuoth min te wīi tharbētkä dääpä ni ciaḡ, kā tietke cuuḡ lembärä dääpä min la lembärike a pēt ni ciaḡ ke thiaḡ. Kōn tiit ney lät Kuoth Nhial Kuothda, kā cia pāl ruëc.

12Kä nēne je Kuoth ε jen la bööthda mō kā bööth paläde tin ke kaanḡnikien ke yöö ba kaanḡ kōḡr Kuoth ke yε. Kä yen lö gaat thuk duēli kuc caam, /cuare nyiēny ke Kuoth Nhial, Kuoth guuri. /Cia bi luāḡ.”

13Kä cu Ya-rō-baam naath jaḡ ke yöö bake penikä ke jōkō. Kä te thaaḡ rēmdε nhiam jī Juda.

14Kä mēe ci jī Juda liεc cua jēk εn yöö cake ḡol. Kä cuke Kuoth Nhial thiec ke luäk, kā cu bööth palä kaanḡni Kuoth.

15Kä cu jī Juda kōök. Kä min cike kōök, cu Kuoth Nhial Ya-rō-baam kεε jī I-the-rel joc nhiam Ä-bi-yaa kεε jī Juda.

16Cu jī I-the-rel rō bar ke jī Juda, kā cu Kuoth ke jak kā joc jī juda ke.

17Kä cu Ä-bi-yaa kεε nεεke ke näk εlḡ, cuke ney ti bathdōri ti kur dhiεc näk.

18En guäth εmō cua jī I-the-rel puḡt ε jī Juda, ke yöö ci jī Juda ḡäth ni Kuoth Nhial, Kuoth guḡni.

19Kä cu Ä-bi-yaa Ya-rō-baam juḡc, kā cue wīi ti ḡuan kāp kā je, Beth-el kεε wīike ke ḡä-cen kεε wīike ke εp-rōn kεε wīike.

20/Ken Ya-rō-baam rō nyōk ke buḡm ke ḡin ruëc Ä-bi-yaa. Kä cu Kuoth Nhial ε näk.

21Kä cu Ä-bi-yaa buḡm. Kä cue kuēn ke män wäl ḡuaan, cue teke dhōol ti jien daḡ rēw wīcde rēw ke nyier daḡ wäl bākel.

22Kä ca duoth lätnike kεε laatke ḡōar rēy buōk cäätni ḡokä ni Ido.

2 Kuēn 14

Juc kuḡr ni Atha ke jī Kuc

- ¹Kä cu Ä-bi-yaa l̄iw, kä cua je kony dārwec Dee-bid. Kä cu gatde ni Atha ruëc ke guāthde. Ke n̄in te ruëc ke je, cue teke mal ke run wäl.
- ²Kä cu Atha lat ni cuḡ nhiam Kuoth Nhial ni Kuothde.
- ³Kä cue ȳikni Kuthni baan̄ ke guāth palikien dāk, kä cue riäkni kene puḡny Ä-ce-rim tol kä piny,
- ⁴kä cue j̄i Juda j̄iöke j̄ ba lat ni min laar Kuoth Nhiale ni Kuoth guani, kä ba nuḡtke kene luëek tit.
- ⁵Kä cue guāth pali kene ȳikni wal tin nuāny woc rey w̄ini Juda diaal. Kä cue rey cien̄ kuäärä jak kä teke mal.
- ⁶Kä cue w̄i ti buḡm buḡm täth kä Juda, ke ȳö ci Kuoth Nhial je kam mal.
- ⁷Kä cue j̄i Juda j̄iök j̄, “T̄athne w̄i t̄iti, kä ban̄ ke wil ke päny kene biëni, ke th̄iekni ti tëë doḡpni. Kä mun ca duḡdan, ke ȳö cane lat ni min goḡr Kuoth Nhial Kuothdan ε. Cane je thiec, kä ce k̄on kam mal kuḡni diaal.” Ino cuke cu tääth kä cua cu luāḡ.
- ⁸Kä cu Atha teke rem mi tëë ney ti bathd̄ori ti kur diḡk kä Juda ti teke mutni kene köötni, ke ney ti bathd̄ori ti kur rew w̄icde j̄ien bādäk kä j̄i Ben-ya-min ti teke köötni ke bääri.
- ⁹Kä cu raan Kuc mi c̄ali Dhera Juda ben k̄ap ke ney ti bathd̄ori ti bathd̄ori, ke thurbieeli ti kur diḡk, cuke ben nikä Ma-re-ca.
- ¹⁰Kä cu Atha ben raar bëë ben nyiëeny ke ke w̄i loḡlä Dhe-pa-thaa kä Ma-re-ca.
- ¹¹Kä cu Atha Kuoth Nhial Kuothde pal j̄, “Ay Kuoth Nhial, thile ram mi päär ke j̄i ke luäk raam mi nyuān kä ram mi bum bum. Luäk ney lö Kuoth Nhial Kuothda, ke ȳö cake r̄o kap ni j̄i, kä ke ciötdu cak̄o ben raar nyiëeny ney ke rem ε diḡt emε. Kä j̄in lö Kuoth Nhial ε j̄in Kuothda. Kä thile ram mi dëë j̄i puḡt.”
- ¹²Kä cu Kuoth Nhial j̄i Kuc jak kä juocke nhiam Atha kene j̄i Juda. Kä cu j̄i Kuc r̄o bar.
- ¹³Kä cue ke guḡḡr kene ney tin teke je keel cu mäni Ge-raar. Cua j̄i Kuc näk ni ken diaal a be thil ram mi cu duoth ke t̄ek, ke ȳö cake jak kä juocke ε Kuoth Nhial kene remde. Kä cu j̄i Juda p̄ëc ti ḡuan naḡ.
- ¹⁴Kä cuke w̄i diaal tin te gekä Ge-raar dāk, ke ȳö cike dual ke Kuoth Nhial. Kä cuke w̄i diaal pec, kä cuke p̄ëc ti ḡuan j̄ek th̄in.
- ¹⁵Kä cuke ḡëwni yiëen ȳḡḡk d̄ak piny, kä cuke det kene th̄arḡaḡali ti ḡuan naḡ. Kä cuke loc kä Je-ru-tha-lem.

2 Kuën 15

Rialikä Atha ke rōdē

- ¹Kä cu yiëë Kuoth ben kä Ä-dhar-yaa gat O-dēd.
- ²Kä cue Atha wä lor, kä cue jiök i, “Liḡä, Atha, ke yen jī Juda ke jī Ben-ya-min yen diaal. Te Kuoth Nhial keel ke ye mi te yen keel ke je. Mi wä yene gor, bia je jēk, kä mi wä yene pal ruëec be ye pal ruëec bä.
- ³Kä ke pek mi bäär cien l-the-rel a thil Kuoth mi thuok, kä thile ke booth palä mi ḡiicke, kä thile ke ḡuot.
- ⁴Kä mo cike tēë riēk o, la lunyke kä Kuoth Nhial, Kuoth l-the-rel. Cuke je gor kä cuke je jēk.
- ⁵Kä en runi tōtō cue thil mal kä ram wä koor kie ram mi ci luny wic, ke yōō te jī wec muōon diaal ke rik.
- ⁶Kä cu dorō nyiëeny ke dorō, kä nyiëeny wec o ke wec o, ke yōō ci Kuoth Nhial ke moc riēk.
- ⁷Kä yen, buome /cuare ro luär, ke yōō ba ye cuol latdun.”
- ⁸Kä min ci Atha ruac gokä ni Ä-dhar-yaa gat O-dēd liḡ, cue ro com. Kä cue kuth guäyni woc rey cien Juda ke rey cien Ben-ya-min keeliw, ke wij diaal te ce käp rōöl päämni e-pa-rim. Kä cue yik Kuoth Nhial min te nham luaak Kuoth rey kal bany.
- ⁹Kä cu jī Juda ke jī Ben-ya-min diaal ke jī e-pa-rim ke jī Ma-na-the ke jī Cim-on tēë cien reydien ro mat Atha. Kä cu ney ti ḡuan ben kä je kä l-the-rel, mēē ca ḡac i te Kuoth Nhial Kuothde keel ke je.
- ¹⁰Kä cuke ro duol kä Je-ru-tha-lēem ke diok päthni kä wäl dhieec runi ruēc Atha.
- ¹¹En cāḡ emō cuke Kuoth Nhial thöp muc kä pēec te ca nöōḡ. Thääk ti kur bārōw, ke det ti bathdōori bārōw.
- ¹²Kä cuke ruac mat i ba pal ni Kuoth Nhial, Kuoth guani, ke löcdien keeliw kene cārien keeliw.
- ¹³Kä ramō ci Kuoth Nhial, Kuoth l-the-rel bi palō, e gat kie ciek kie wut mi dōaḡ ba näk.
- ¹⁴Kä cuke ro yac nham Kuoth ke roal mi diit ke kaḡni ke kaḡni tuḡni.
- ¹⁵Kä cu jī Juda diaal löckien teeth ke yōō cike ro yac nike löcdien keeliw kene cārien keeliw. Kä cuke je pal nike löcdien keeliw, kä cuke je jēk, kä cue ke kam mal pēkni diaal.

¹⁶Kä cu kuäär ni Atha mandɔŋde ni Maaka woc kä yöö ε ciek kuar, ke yöö ce kuth Ä-ce-ra täth. Kä cu Atha kuoth mandɔŋde dak piny, kä cue je wan rey tɔɔrä Kid-ron.

¹⁷Duunde yöö guath pali kuthni baan /kan ke däk kä Juda. Kä cu Atha locde kam Kuoth Nhial ke nin teekäde diaal.

¹⁸Kä cue muc yäcä guan kene muc yäcäde nöön rey luaak Kuoth, daap kene ciek in bor ke kuak.

¹⁹Kä cue thil kor ke run ruéc Atha ti jien diok wicde dhieec.

2 Kuën 16

Lok Matdä ke kuäär Ä-ram

(1 Kuar 15:17-22)

¹Ke ruon jien diok wicde bäkel ruéc Atha, cu Bëca kuäär thuk duëli kuc caam Juda wä mak, kä cue Rama täth ke yöö be thil ram mi bi wä raar kie wä rec kä kuäär Juda ni Atha.

²Kä cu Atha daap kene ciek in bor kan luaak Kuoth Nhial kene duel kuar, kä cue ke jak kä Ben-a-dad kuäär A-thi-ri-ya min ciej kä/ Da-math-keth wëë j,

³“ε mat te kamdan cɛtke mëë te kam guur kene guaar. Kä nene yan jakä jī kä muc däapä kene ciek in bor. Wër däk maarun yene kuäär thuk duëli kuc caam ni Bëca, dɔŋ be yä päl.”

⁴Kä cu Ben-a-dad ruac kuar ni Atha lij, kä cue bööth remnike jak waa wij thuk duëli kuc caam mak, kä cuke l-yon kene Daan ke A-bel-ma-yim ke wij tɔɔwä Nap-ta-li diaal käp.

⁵Kä mëë ci Bëca je lij, cue tath Rama kap cuon, kä cua latde cu päl.

⁶Kä cu kuäär ni Atha jī Juda diaal nan, cua pääm Rama kene jienke tëë lät ke Bëca ben dɛth, kä cue ke wä lät ni Gabä kene Midh-pa.

Gök ni Yä-na-ni

⁷En guath emɔ cu gök ni Yä-na-ni ben kä kuäär Juda ni Atha, kä cue je jök j, “Ke yöö ci nath ni kuäär A-thi-ri-ya a keni nath ni Kuoth Nhial Kuothdu, ε jen ci rem kuar A-thi-ri-ya rɔ bar kä jī mɔ.

⁸Kä a /ci ku te ni jī Kuc kene jī Lib-ya ke rem mi diit ke thurbieeli ke jionkööri ti nuan? Kä mëë ci nath ni Kuoth Nhial, cue ke lath tetkädu.

⁹Kä Kuoth Nhial guice wic muon keeliw, ke yöö be ney tin ci lockien kam je moc ke buom. Ci neme lat ni dɔɔrä. Kä nie tääme a wä nhiam bi teke koori.”

¹⁰Cu Atha gaak ke gök ke kuj kä neme. Kä cue ciöke puat kuatni kä cue lath duëel yieenä. Kä nie guath emɔ cue cu tok ke mi cije thaan nath a jāk.

Juey kene liqa Atha

(1 Kuar 15:23-24)

11 Kä cua duoth lätni Atha ni tukäde amäni guutde ggar rey buok kuari Juda kene kuar thuk duëli kuc caam.

12 Ke ruon jien diok wicde banuan rucde, cue moc ke jiöör ciokäde. Kä cue not ce lony kä Kuoth Nhial. Cu wä ni jen kä kïmni.

13 Kä cue liw ke ruon jien nuaan wicde kel kä run rucäde.

14 Kä cua je kony kökäde möe ce guan därwec Dee-bid. Kä cua je taaac rey dhanä mi ca moc ke wal ti krap krap ti ca lat cetke lieth yira. Kä cua je wan wal ti kuor kuor ke kuj luthäde.

2 Kuën 17

Ruëc Ye-yo-ca-pat

1 Kä cu gatde ni Ye-yo-ca-pat ruëc ke guathde, kä cue ro jak kä bum ke thuk duëli kuc caam.

2 Kä cue wii Juda diaal tin buom buom moc ke rem, cue ke moc amäni wii tëe ci guan ni Atha ke kap rey cien Juda kene wii E-pa-rim.

3 Kä cu kuoth Nhial te keel ke je, ke yöö ce guor ni duor guan ee nham. Kä /kene kuoth Baal pal,

4 Cue pal ni Kuoth guani, kä cue guor ni dupke kene nuotke a /ci mo a duor thuk duëli kuc caam.

5 Ke kuj emo cu Kuoth Nhial kuär lath tetäde, kä cua luony tholbok e ji Juda diaal. Kä cue teke rian mi diit kene luth.

6 Kä cue löcde kam Kuoth Nhial, kä cue guath palä kuthni guäy ni ke kuoth Ä-ce-rim dak piny kä Juda.

Gooy Ye-yo-ca-pat

7 Ke diok runi ruëc Ye-yo-ca-pat, cue kuar kaaare ni Ben-yë-yil kene O-bad-yaa ke Dhe-kar-yaa kene Ne-tan-el ke Mi-ka-yaa Jak, ke yöö bike wä njeec wiini Juda.

8 Kä cuke wä keel ke ji Lii-bay ni, Ce-më-yaa kene Ne-thën-yaa ke Dhe-bëd-yaa kene Ä-tha-el ke Ce-mi-ra-moth kene Ye-yo-na-than ke Ä-do-ni-yaa kene To-bi-yaa ke Tob-ä-do-ni-yaa ke bööth palä ni, Eli-cama kene Ye-yo-ram.

9 Cuke bok nuotni Kuoth Nhial nan, kä cuke je wä njeec ni ney diaal rey ciëñni Juda diaal.

10 Kä cu kuar diaal tin cien wiini tin thieek ke Juda dual ke Kuoth Nhial, /kan Ye-yo-ca-pat le mak.

11 Kä cu th̄aṅ j̄i Pi-li-thet Ye-yo-ca-pat n̄oṅ muc, kä cua n̄oṅ ciək in b̄or ala th̄olb̄ok. Kä cu j̄i Ä-rab je n̄oṅ rueeth deet ti bathd̄oori b̄arow w̄icde kur b̄arow, ke näc deet ti bathd̄oori b̄arow w̄icde kur b̄arow.

12 Kä cue buṅm el̄oṅ, kä cue w̄ij ti buṅm buṅṅm ke w̄ij t̄oṅwä täth kä Juda.

13 Cue teke m̄iṅh ti ṅuan r̄ey ciëṅṅni Juda. Kä cue ney ti buṅm buṅṅm ti j̄i koṅr jak kä cienj kä Je-ru-tha-l̄em.

14 Kä neme ε pekdiē c̄etnike thuk duēli guṅni. Kä Juda, cu boṅth bathd̄oor a Ad-naa ke ney ti bathd̄oori ti kur diṅk.

15 Kä cua guṅr ε Ye-yo-ya-nan ke ney ti bathd̄oori ti kur r̄ew w̄icde jien b̄ädäk.

16 Kä cua guṅṅr ε Ä-m̄eth-yaa gat Dhik-ri, min ci r̄o lar ke kuj̄ laṅ Kuoth Nhial ke ney ti bathd̄oori ti kur r̄ew.

17 Kä Ben-ya-min cua. Wut koṅr ni El-yada kene ney ti bathd̄oori ti kur r̄ew ti teke köötni kene b̄ääri.

18 Kä cua guṅṅr ε Ye-yo-dha-bad ke ney ti bathd̄oori ti kuṅr kel w̄icde jien b̄ädäk.

19 Ken t̄ij̄i cuke a ken ney te laṅke kuäär ikä, a /ci ney tin ce laṅh w̄ijini tin buṅm buṅṅm r̄ey cienj Juda te th̄in.

2 Kuēn 18

Ruac Gokä ni Mi-ka-yaa ke kuj̄ Ę-yab

(1 Kuṅr 22:1-28)

1 Kä täämε Ye-yo-ca-pat ce teke riṅṅ mi d̄ij̄it kene luth. Kä cue kuēn ke juṅr, kä kuäär thuk duēli kuc caam ni Ę-yab.

2 Ke k̄or runi, cue wä kä Ę-yab kä Tha-m̄e-ria. Kä cu Ę-yab ε n̄ak det kene th̄ääk ti ṅuan, kene neke tin te keel ke je, kä cu Ę-yab ε ḡor i bike Ra-moth-gil-yad wä mak.

3 Kä cu Ę-yab kuäär Juda ni Ye-yo-ca-pat j̄iök i, “Bi wä keel ke yä kä Ra-moth-gil-yad?” Kä cu Ye-yo-ca-pat ε loc i, “Yän c̄atdä ke j̄i, kä neekä c̄etke ke neeku. Bak̄o wä koṅr keel ke j̄i.”

4 Kä cu Ye-yo-ca-pat kuäär thuk duēli kuc caam j̄iök i, “Thiec Kuoth Nhial ke nhiam.”

5 Kä cu kuäär thuk duēli kuc caam ḡoṅk duṅl guäth kel, ney ti kur ṅuaan, kä cue ke j̄iök i, “Banε wä nyiëṅny ke j̄i Ra-moth-gil-yad kie /cä bi wä?” Kä cua je loc i, “W̄er mak n̄ike, bi Kuoth ke kam j̄i.”

6 Duunde ḡöo cu Ye-yo-ca-pat ε thiec i, “A kue thil ḡök Kuoth Nhial mi t̄ëë w̄ane mi d̄ene thiec?”

- 7**Kä cu kuäär thuk duëli kuc caam ε loc ḷ, “Te ram kel mi denε Kuoth Nhial thiec kä je thḷn, gat Yim-laa ni Mi-ka-yaa a thḷn. Duunde yöö lökä je, ke yöö /kenε mi goaa met lat ke kuḷdä, la latde ni ti jiäk guathni diaal.” Kä cu Ye-yo-ca-pat wee, “Kuäär /cu je lar ino.”
- 8**Kä cu kuäär thuk duëli kuc caam raan kōaare cōl, kä cuε jiök ḷ, “Wēr noḡḡni Mi-ka-yaa gat Yim-laa ke pēth.”
- 9**Tääme kuäär thuk duëli kuc caam kenε Ye-yo-ca-pat kuäär Juda teke nyuurä wij kōamni kuäärädiεn, kä ca bieyni kuäärä. Teke nyuurä doḡr kōam beel thok rēäk Tha-me-ria. Kä lat goḡk diaal ruaacni goḡkä nhiamdien.
- 10**Kä cu Dhid-ki-yaa gat Ke-nēē-naa rō moc tuḡḡ yieethä, kä cuε wee, “Nεme ε min ci Kuoth Nhial ε lar ḷ, ‘Ke tḷḷi bi jḷ A-thi-ri-ya joc amäni mi cike däk.’ ”
- 11**Kä cu goḡk diaal lat nie nō, wä ke ḷ, “Wēr mäknī Ra-moth-gil-yad, bi Kuoth Nhial ke kam jḷ kuäär.”
- 12**Kä cu ram in ci Mi-ka-yaa wä cōl wee ḷ, “Nεnε Mi-ka-yaa, ruac göökni ε kel mi goaa ke kuäär. Ku ruacdu jak kä cεḷke ruacdiεn, ala ruac mi goaa.”
- 13**Duunde yöö cu Mi-ka-yaa wee ḷ, “Cεḷnike ciöt Kuoth Nhial, mō bi Kuothdä je larä mō ε jen bä lat ni je mō.”
- 14**Kä min cε cop kä kuäär, cu kuäär ε jiök ḷ, “Mi-ka-yaa banε wä nyiēēny ke jḷ Ra-moth-gil-yad, kie /cä bi wä?” Kä cuε loc ḷ, “Wēr mak nike, bake kam jḷ.”
- 15**Duunde yöö cu kuäär ε jiök ḷ, “Kä ca ku ε ruac ke jḷ nikä di, kä thile mi la latdi ke yä, la latdi ni thupk ke ciöt Kuoth Nhial?”
- 16**Kä cu Mi-ka-yaa wee, “Yän ca jḷ thuk duëli kuc caam diaal nen, cike däk wuḡḡthni päamni cεḷke det ti thil yiēēn. Kä cu Kuoth Nhial wee, ‘Ken ney tḷḷi thile ke boḡḡth. ε ramō loc dhōre ke mal.’ ”
- 17**Kä cu kuäär thuk duëli kuc caam Ye-yo-ca-pat jiök ḷ, “Kān je lar jḷ en yöö /cε mi goaa dēē lat ke kuḷdä, be lat ni mi jiääk?”
- 18**Kä cu Mi-ka-yaa wee, “Ke kujc εmō liḡ ruac Kuoth Nhial. Yän ca Kuoth Nhial nen te nyuurä kōaam kuääräde, kä te jaak nhial diaal cuḡä gēēknike.
- 19**Kä cu Kuoth Nhial wee, ‘Ena mi bi Ĕ-yab kuäär thuk duëli kuc caam wä pelō a be wä kōḡr kä be wä liw kä Ra-moth-gil-yad?’ Kä cu ram o nεme lat, kä cu ram in dḡḡḡ min dḡḡḡ lar.
- 20**Kä cu yiēē ben cuḡḡ nhiam Kuoth Nhial wee ḷ, ‘Bä je wä pel.’ Kä cu Kuoth Nhial je thiec ḷ, ‘Ke duḡḡp in mith?’
- 21**Kä cuε wee ḷ, ‘Bä wāḡ yiēē kacä mi cienḡ thok gööknike diaal.’ Kä cu Kuoth Nhial wee, ‘Wēr bie wä pel.’ Kä bie luāḡ wēr lät ni je.

22Kε kujc εmɔ täämε, ci Kuoth Nhial yiëë kacä jāk kä thukni gööknike diaal. Kä cε mi jiääk lat ke kujdu.”

23Kä cu Dhe-de-ki-yaa gat Kε-nëë-naa ben thieekä Mi-ka-yaa, kä cue pat ni jiomdε kä cue, wee i, “E duɔɔp in mith jiec ke yiëë Kuoth Nhial kä γä mɔ, a be wä ruac ke ji?”

24Kä cu Mi-ka-yaa wee i, “Bie nen cäj in wij rɔ wä tēē rεy duëel rεci ε.”

25Kä cu kuäär thuk duëli kuc caam wee, “Yiane Mi-ka-yaa, kä luɔcε je jɔk, nöñε je A-mon ruëec wec kεnε gat kuɔr ni Yo-ac.

26Kä jiöke ke en γöö, ci kuäär wee, ‘Lathε ram ε mi duëel yieenä, kä mocε je ke mjeth mi dak kεnε piw ti tot, amäni mi ca lunny jɔk ke mal.’ ”

27Kä cu Mi-ka-yaa wee, “Mi wij lunny jɔk ke mal, /ken Kuoth Nhial ruac ke γä.” Kä cue wee, “Lienε mi ca latdε yen nεy ti diaal tiji.”

Liag E-yab

(1 Kuɔr 22:29-35)

28Inɔ cu kuäär thuk duëli kuc caam kεnε Ye-γo-ca-pat kuäär Juda Ra-moth-gil-yad wä mak.

29Kä cu kuäär thuk duëli kuc caam Ye-γo-ca-pat jiök i, “γän bä rɔ jay, kä bä wä koor, kä jin ciεñ bieyniku.” Kä cue rɔ jay. Kä cuke wä köör.

30Kä täämε cu kuäär A-thi-ri-ya bööth thurbieelikε jiök i, “/Cuare nyiëeny ke nεy tin kɔñ, a nyiëeny ni yen ke kuäär thuk duëli kuc caam kärɔa.”

31Kä mëë ci bööth thurbieeli Ye-γo-ca-pat nen, cuke wee i, “E thupk ε jen kuäär thuk duëli kuc caam εn, cuke rɔ rit wä ke nyiëeny ke je.” Kä cu Ye-γo-ca-pat wiee, kä cu Kuoth Nhial ε luäk. Cu Kuoth ke joc kä je,

32kä min ci bööth thurbieeli je nen en γöö /ciε jen kuäär thuk duëli kuc caam, cuke rɔ rit jucdε.

33Kä cue le teke ram mi cu bääre le yuɔr be, cue kuäär thuk duëli kuc caam bär ni röm lääkä kuεn kuεni kεnε kɔt kath. Kä cue geer thurbieele jiök i, “Rit ni rɔ gekä nañ ni γä raar rεy köör, ke γöö ca γä moc ke buɔt.”

34Kä cu kɔr lëeth εn cäj εmɔ, kä cu kuäär thuk duëli kuc caam rɔ bum rεy thurbieele lotdε ni ji A-thi-ri-ya amäni thiañ. Kä cue liw konyä cäj.

2 Kuën 19

Luek Gɔkä ni Yeyu ke Ye-γo-ca-pat

1Kä cu kuäär Juda ni Ye-γo-ca-pat kään kä cue lunny dhɔrε kä Je-ru-tha-lεm.

²Kä cu gök ni Yeyu gat Ḳä-na-ni je wä lor, kä cue kuäär ni Ye-yo-ca-pat jiök i, “Aderi ku luäk ni ney tin dual, kä bi nhök ni ney tin löke Kuoth Nhial? Ke kujc kä neme, gak Kuoth Nhial ke ji.

³Ku duunde la yöö ca thaaḡ kä ti gow jek kä ji, ci kuth Ä-ce-roth däk muun. Kä ci löcdu kam Kuoth Nhial.”

Riali Ye-yo-ca-pat ke ro ikä

⁴Kä en kuäär ni Ye-yo-ca-pat cienje ni Je-ru-tha-lem, cue le wä jal rey nath a käne nikä Ber-ce-ba a wä ni wij päamni E-pa-rim, ke yöö be naath luoc kä Kuoth Nhial, Kuoth guani.

⁵Kä cue ruëec kuany rey wec keeliw kä wij Juda diaal tin buom buom, wec ke wec.

⁶Kä cue ruëec jiök i, “Ḍace min bia lat egaa, ke yöö /cia lät ni raan ikä, lät yen ni Kuoth Nhial ikä. Kä jen be te keel ke ye mi nok yen luk.

⁷Kä täame kua Kuoth Nhial luoth. Kä tietde mo bia lat o, ke yöö ke Kuoth Nhial Kuothdan /ce mi cia cuoḡ nhök, kä ce liak nhök kie kök.”

⁸Kä cu Ye-yo-ca-pat ruëec kuany bä kä Je-ru-tha-lem, ji Lii-bay ke bööth palä ke bööth thuk duëli ji I-the-rel, ke yöö bike ram mi ci nüt Kuoth Nhial tol lat kene kam neni ti ci guac kä Je-ru-tha-lem.

⁹Kä cue ke kam nuot titi, “Yen latde ke löcdun keeliw ke nath rey luthä Kuoth Nhial.

¹⁰Kä mi wee teke luk mi ca nöḡ ji e raan kä gaatmuor tin cienj wijnikien, e ram mi ci raan näk kie ram mi ci nuot tol kie luëek, bike luek, ake ca Kuoth Nhial lät kä dueer. Ke yöö /ci këcde bi ben kä ji yene gaatmuor. Kä mi wij neme wä lat, ci bi teke duer.

¹¹Kä täame booth palä min dit ni Ä-mër-yaa be ye böth kä ti diaal tin luotke ni Kuoth Nhial. Kä bi Dhe-bëd-yaa gat I-ca-mel booth thuok duëel Juda, be ye böth kä tin diaal tin luotke ni kuäär. Kä bi ji Lii-bay lät nhamdun ala bööth. Latde agaa kä bi Kuoth Nhial te keel ke ney to latke cuḡ!”

2 Kuën 20

Juc Ye-yo-ca-pat ke ji Mo-ab kene ji Am-on

¹Ke kor kä neme cu ji Mo-ab kene ji Am-on, ke thaaḡ ji Me-on, wäke nyiëeny ke Ye-yo-ca-pat.

²Kä cua ben lar Ye-yo-ca-pat e thaaḡ nath i, “Tëe ke ney ti nuan tia bëeni kä E-dom kene kuj kieer, bäke ben nyiëeny ke ji. Kä ken a kä A-dhe-dhun-ta-mar” (Min la Een-ge-di.)

- ³Kä cu Ye-yo-ca-pat dual, kä cue Kuoth Nhial pal, kä cue wee bi ney diaal theek kä Juda keeliw.
- ⁴Kä cu ji Juda diaal ben ke yöö ba Kuoth Nhial ben thiec ke luäk. Cuke ben wiini Juda diaal ke yöö ba Kuoth Nhial ben pal.
- ⁵Kä cu Ye-yo-ca-pat cuḡḡ nham dolä ji Juda kene Je-ru-tha-lem rey kal luaak Kuoth in pay lat.
- ⁶Kä cue wee, “Ay Kuoth Nhial Kuoth guḡḡri, ε jin Kuoth Nhial in te nhial. Kä jin ε nin ruaac kuḡḡ döri diaal. Kä buḡḡm teke ji, kä thile ram mi deē cuḡḡ nhamdu.
- ⁷Kä Kuothda, ε jin ε neē jooc ji wec nham neeniku ni ji l-the-rel, kä curi je kam gaat mäthdu ni A-be-ram amäni cāḡḡ kel.
- ⁸Kä cuke cienḡḡ thḡḡn, kä ca ji läḡḡ kä luak mi ba ji pal thḡḡn, larkε je i,
- ⁹‘Mi wä ḡḡk ben kä ney, koḡḡ kie juey kie buoth, baḡḡo cuḡḡḡ en nham luaak ε mi, kä baḡḡo ji thiec ke kuj rikäda, biko liḡḡ kä biko kän.’
- ¹⁰Tääme ji Mo-ab kene ji Am-on ke ji Päämni ε-dom tin make ney, ney teē ci guḡḡri pen yöö ḡḡke ke meē bāke raar kä l-jep, kä cuke wä a ḡḡn ke ke.
- ¹¹Kä nenke täame ken cuḡḡl ke je ney ti, ba ney ben tuk muun eē ci kam ko ala duḡḡda.
- ¹²Kä täame Kuothda, /cike bi duäc? Ke yöö thile ney buḡḡm nham rēm ε diit ε bā ney ben make. Kä kon kujic ney mo deēko laḡḡo, guic ney ni ji.”
- ¹³Kä wutni Juda diaal ke mänkien ke gaatkien teke cuḡḡḡ nham Kuoth Nhial.
- ¹⁴Kä cu yiēē Kuoth Nhial ben kä Ya-yä-dhi-el gat Dhe-kar-yaa gat Be-na-yaa gat Yi-el gat Mē-tēn-yaa, mi raan Lii-bay kä gaat A-thap, teē cuḡḡḡ rey dolä.
- ¹⁵Kä cue wee, “Lienε je lö kuäär ni Ye-yo-ca-pat yene ney diaal tin cienḡḡ kä Juda kene Je-ru-tha-lem! Neme ε min lär Kuoth Nhial ε ye i, /Cuare ro luär ke kuj rēm ε diit emε. Ke yöö koḡḡ /cie duḡḡdun, ε duḡḡ Kuoth.
- ¹⁶Iruun wiaa nyiēenyε ke ke. Kä bike ben ke duḡḡḡp Dhidh. Kä bia ke jek kuj käny cāḡḡḡ thukä loḡḡlä rey ḡḡaar Ye-ru-el.
- ¹⁷Kä en koḡḡ emε /cia bi ter, cuḡḡḡḡḡ guḡḡthnikun, kä guεε Kuoth Nhial lö ji Juda ke ji Je-ru-tha-lem, be ke joc idi ke guḡḡḡḡḡdun.’ /Cuare dual kä /cuare ro luär. Iruun wiaa make ke, bi Kuoth Nhial te keel ke ye.”
- ¹⁸ε jen cu Ye-yo-ca-pat ro goḡḡ a yieth nhamde piny, cu ji Juda kene ji Je-ru-tha-lem diaal ro yuor piny nham Kuoth Nhial, palke je.
- ¹⁹Kä cu ji Lii-bay gaat Kora kene gaat Kora ro jiec puanyke Kuoth Nhial, Kuoth l-the-rel ke jow mi diit.

20 Kä cuke jien nike runwan elon, kä cuke wä rey dbaar Te-kowä. Kä min Kacke raar, cu Ye-yo-ca-pat cuon kä cue wee, “Lienye ruacdä yen ji Juda kene ji Je-ru-tha-lem! Däthe ni Kuoth Nhial Kuothdun, kä bia buom. Däthe ruaac gokäde min ce lar. Kä bia ke cu joc.”

21 Kä min ce thuok ke cuom nath, cue naath kuany ti ba Kuoth Nhial kët diit puonyä, a ca bieyni tin rel gooydien ro lath, kä cuke wä nhiam rëm, wäke i, “Lare Kuoth Nhial teth laaac, ke yöo thile nhökde pek, amäni cän kel.”

22 Kä min took ken kët din puonyä. Cu Kuoth Nhial ji Am-on kene ji Mo-ab ke ji päamni E-dom, tää ba Juda ben mak, nyurikä joc.

23 Kä cu ji Am-on kene ji Mo-ab nyiëeny ke ji päamni E-dom, kä cuke ke thum E thum, kä mëe cike thuok ke näk ji päamni E-dom, cu ramō ram min don näk.

24 Kä min ci ji Juda ben dhonyä rey dbaar, cuke rëm in diit guic. Kä cuke je nen tää ke ney ti ci liw piny. Cue thil ram mi cu ro bar.

25 Kä cu Ye-yo-ca-pat ben kene neeke bäke ben pæec, cuke yok ti nuan, ke kuak ti nuan bieyni, ke kuak ti nuan ti teke kök mi diit pec ro, amäni yöo cu thil ni guath mi kapke ke, cuke ke deth ke nin diok kene nuandien.

26 Ke nuan nini cuke duol Loölä Be-ra-kaa, kä cuke Kuoth Nhial puany ke tin diaal tin ce lat. E jen thar kä min coalke guath e mo i Loöl Be-ra-kaa amäni wale.

27 Kä cu ji Juda ke ji Je-ru-tha-lem ro rit locke jok a böthke ke e Ye-yo-ca-pat, wäke kä Je-ru-tha-lem ke teth laaac, ke yöo ci Kuoth Nhial ji terien joc.

28 Kä mëe cike cop kä Je-ru-tha-lem, cuke wä luaak Kuoth Nhial ke kaanji kene thuomni.

29 Kä cu kuar yaa, dual ke Kuoth Nhial mëe ca liy i ci Kuoth Nhial kor ji l-the-rel ter.

30 Kä cu Ye-yo-ca-pat ruëc ke mal, ke yöo ci Kuothde je kam loan kä ji thieekäde.

Thuok Ruëc Ye-yo-ca-pat

(1 Kuar 22:41-50)

31 Cu Ye-yo-ca-pat Juda ruac. Kä mëe tooke ruëc tää ke run ti jien diok wicde dhiëec, kä cue ruëc kä Je-ru-tha-lem ke run ti jien dan rew wicde dhiëec. Kä coalke man i Ä-dhu-baa nya Cil-yi.

32 Kä cue guor ni duop guan ni Atha, /kene rit thin. Kä cue lat ni cuj nhiam Kuoth Nhial.

33 Kä /kan guath palä kuthni guäyni woc kä not naath /ken ken lochien ni kam Kuoth guani.

³⁴Kä cua duoth lätni Yε-yo-ca-pat ni tukä cu mäni guutde gōar rey buok cäätädä gokä ni Yeyu gat Ḷä-na-ni, min ca gōar rey buok kuari l-the-rēl.

³⁵Kε kōr kä neme, cu Yε-yo-ca-pat kuäär Juda mat kene Ä-ḡēdh-yaa kuäär l-the-rēl, mēē ci dueer laṭ.

³⁶Cuke mat ke taṭh babuurä mi bi wä kä Tar-cic, cuke je laṭ kä ε-dhon-ga-ber.

³⁷Kä cu ε-li-dher gat Do-da-wa-yu kä Ma-re-ca, ruac lat ke kuj Yε-yo-ca-pat wee i, “Kε ḡōō cia mat yene Ä-ḡēdh-yaa, bi Kuoth Nhial tin diaal tin ci lat dāk.” Kä be babuur tiath a /cε bi wä kä Tar-cic.

2 Kuēn 21

Ruēc Yε-yo-ram

(2 Kuar 8:17-24)

¹Kä cu Yε-yo-ca-pat liw, kä cua je kony dārwec Dee-bid. Kä cu gatde ni Yε-yo-ram ruēc ke guāṭhde.

²Kä cu Yε-yo-ram gat Yε-yo-ca-pat teke gaatman daṅ bākel. Ä-dhar-yaa kene Yε-yi-el ke Dhe-kar-yaa kene Ä-dhar-yaa ke Mi-ka-el kene Cε-pēt-yaa. Cu ken diaal a gaat Yε-yo-ca-pat kuäär Juda.

³Kä cu guāndien ke moc muc mi diiṭ, cε ke kam daap kene ciēk in bor ke kuak kōkien ti gōw. Kεel ke wij Juda tin buom buōm, duunde ḡōō cue kuäär kam Yε-ya-ram ke ḡōō ε jen la kēē o.

⁴Kä mēē ci Yε-yo-ram rō ku yiath piny wij kōam kuäärä guān, cue gaatman diaal näk, ke thaṅ bööthni ji l-the-rēl.

⁵Kä mēē tookε kuäär tēē ke run ti jien diok wiṭde rēw, kä cue ruēc ke run bādäk kä Je-ru-tha-lēm.

⁶Cue guōr ni duōp kuar thuk duēli kuc caam, cētnike mēē ca laṭ dhōr Ĕ-yab, ke ḡōō cε nya Ĕ-yab kuēn kä cue laṭ ni jiäk nhiam Kuoth Nhial.

⁷Kä cu Kuoth Nhial ḡot a /cε dhōr Dee-bid dāk, ke ḡōō Cε ruac mat ke Dee-bid, ke ḡōō cε laṭ bi kuayke a ruēc amäni cāṅ kel.

⁸Kä mēē ruēc Yε-yo-ram, cu ε-dōm kac raar kä ruēc Juda, cuke rō wä kueny kuārien.

⁹Ino cu Yε-yo-ram kene ji kōare ke thurbieelikε diaal wä, kä cue ji ε-dōm wä näk tēē ca ke ε gol ke wäär, kene bööth ji thurbieelikε.

¹⁰Kä cue cuṅ jen kac ji ε-dōm raar kä ruēc Juda amäni walε. Kä jen guāṭh emō, cu ji Lib-na kac raar bā ke ḡōō ci Yε-yo-ram Kuoth Nhial, Kuoth guani paṭ ruēc.

11 Kä /cie j̄en thuɔkde, cue kuth guäȳni lǟt kä dūel palä guath̄ni tin luoc luoc kä Juda. Cue j̄i Juda kene j̄i Je-ru-tha-l̄em cu buath raar, kä Kuoth Nhial.

12 Kä cu warɛgak ben kä je, mi jakε ε gök ni E-li-yaa wee j̄, “Nεmε ε min laar Kuoth Nhial ε Kuoth guur ni Dee-bid j̄, ‘Kε ȳö /keni guɔɔr ni duɔɔr guur ni Ye-yo-ca-pat kie duɔɔr kuɔr Juda ni Atha,

13 kä ci wä guɔɔr ni duɔɔr kuari thuk dūeli kuc caam, kä ci j̄i Juda kene j̄i Je-ru-tha-l̄em buath duirä, cεtkε mēē ca lat ε dh̄or Ę-yab, mēē ci j̄i thuk dūeli kuc caam buath duirä, kä ci gaatmuɔɔr näk bā, tēē gow niken kä j̄i.

14 Kä nene bi Kuoth Nhial nεku ke gaatku ke mänku ke ti diaal tin la nyinku nōj̄ juey mi d̄ij̄t.

15 Kä j̄in puɔnydu bi teke juey mi ηɔɔj̄ j̄i mi bec bec j̄idu r̄ey c̄ijn, kä bi j̄icdu bēcde r̄o r̄ep c̄aj̄ ke c̄aj̄.’ ”

16 Kä cu Kuoth Nhial j̄i Pi-li-thet kene j̄i Ä-rab tin cien̄ thieekä j̄i Kuc jak kä nyiēeny ke Ye-yo-ram.

17 Kä cuke ben nyiēeny ke j̄i Juda, kä cuke je k̄ap, kä cuke ti diaal tin la nyin dh̄aar kuɔr am̄ani mänke ke gaatke naɔ ala pēēc, a be thil gat mi cu duoth, ε ni gatde mi tot ni Ye-yo-a-yadh.

Juey Ye-yo-ram kene liḡade

18 Kε k̄or ka ti diaal t̄ij̄i, cu Kuoth Nhial ε nōj̄ juey j̄iec mi bec bec min l̄ok ḡoɔy.

19 Kä mēē ci guath̄ wee wä, ke thuɔk runä min r̄ewde, cu j̄icde l̄eny raar ke kuj̄ juath̄, kä cue l̄iw ke liḡa mi bec bec. Kä /ken nεke je pet mac pärä, cεtkε mēē ca lǟt kä karkε.

20 Kä mēē tookε kuäär tēē ke run ti j̄ien diɔk w̄icde r̄ew, kä cue ruēc kä Je-ru-tha-l̄em ke run ti j̄ien bādäk. Kä cue l̄iw a thile ram mi cu je tim. Kä cuke je kony d̄arwec Dee-bid, ku duunde la ȳö /k̄an je kony k̄ok kuari.

2 Kuēn 22

Ruēc Ä-yēdh-yaa

(2 Kuɔr 8:25-29, 9:21-28)

1 Kä cu j̄i Je-ru-tha-l̄em gat Ye-yo-ram min tot jak ka kuäär ke guath̄de. Kε ȳö tēē ke j̄i Ä-rab ti ci ben p̄εc ca gaat Ye-yo-ram tin d̄ij̄t näk ni ken diaal. Ino cu Ä-yēdh-yaa gat Ye-yo-ram kuäär Juda ruēc.

2 Kä mēē tookε kuäär tēē ke run ti j̄ien ηuaan w̄icde r̄ew, kä cue ruēc ke ruɔn kel kä Je-ru-tha-l̄em. Kä c̄oalkε man j̄i Ä-thēl-yaa, nya Omri.

3 Kä cue guɔɔr ni duɔɔr dh̄aar Ę-yab, kä cu man ε buath duirä ke ȳö ε j̄en la lueekde m̄o.

⁴Kä cue lat ni jiäk nhiam Kuoth Nhial cεtke tēē ca lat ε dhɔr Ę-γab. Ke γöö ke kɔr liēth guān, cu ka ken luēēke tin cu je jak kā pen.

⁵Kä cue lij ni luekdien, kā cuke wä keel kene Yo-ram gat Ę-γab kuār thuk duēli kuc caam ke γöö bike wä nyiēeny ke γä-dha-el kuäär A-thi-ri-ya kā Ra-moth-gil-yad. Kä cu ji A-thi-ri-ya Yo-ram moc ke buɔt.

⁶Kä cue wä kā Yidh-rēel ke γöö bi buɔtde min ca kam je ε ji A-thi-ri-ya kā Rama, mēē nyiēeny ke γä-dha-el kuäär A-thi-ri-ya wä goaa thɪn. Kä cu Ä-γēdh-yaa gat Ye-γo-ram kuäär Juda wä, wēē Yo-ram gat Ę-γab guil ke buɔtde kā Yidh-rēel.

⁷Kä cu Kuoth Pēēn Ä-γēdh-yaa nöön ke guilε ke Yo-ram. Kä mēē cε cop, cuke wä raar kene Yo-ram wa Yeyu gat Nim-ci lor, min ca kuany ε Kuoth Nhial ke γöö be dhɔr Ę-γab dāk.

⁸Kä min wä Yeyu dhɔr Ę-γab dāk, cue röm ke bööth Juda ke gaat dāman Ä-γēdh-yaa, tin la jāl ke je keel, cue ke näk ni ken diaal.

⁹Kä cua Ä-γēdh-yaa gor, kā cua jēk cε rɔ tēē kā Tha-mε-ria, kā cua je nöñ Yeyu kā cue je näk. Kä cuke je kony, ke γöö ε ken j, “ε gatdöo Ye-γo-ca-pat, mēē ci Kuoth Nhial pal nike lɔcde keeliw.” Kä cue thil raan dhɔr Ä-γēdh-yaa mi dēē naath ruac ala kuäär.

Māc Ä-thēl-yaa ke kuäär

(2 Kuār 11:1-3)

¹⁰Kä mēē ci Ä-thēl-yaa man Ä-γēdh-yaa gatde nen cε liw, cue ji dhɔr kuār Juda diaal dāk.

¹¹Duunde γöö cu Ye-γo-cab-at nya kuār gat Ä-γēdh-yaa ni Yo-ac kual rεy gan kuār tin görke näkdien, kā cue je laṭh duēl nhial kene roomde. Ke γöö en Ye-γo-cab-at ε nya kuār ni Ye-γo-ram kā ε ciek booth palā mi cɔal j Ye-γo-ya-da, ε nyiman Ä-γēdh-yaa. Cue wä tɔw ke Ä-thēl-yaa ke γöö /cε je bi näk.

¹²Cue te tɔwä keel ke ke, ke run bākel rεy luaak Kuoth Nhial, guāth ēē ruaac Ä-thēl-yaa wec.

2 Kuēn 23

Lok Ä-thēl-yaa

(2 Kuār 11:4-16)

¹Ke bārow runi, cu Ye-γo-ya-da rɔ bum, kā cue ruac mat kene bööth kur, Ä-dhar-yaa gat Ye-ro-γaam kene l-ca-mel gat Ye-γo-γa-nan ke Ä-dhar-yaa gat O-bed kene Mē-the-yaa gat Ä-da-yaa ke ε-li-ca-pat gat Dhik-ri.

²Kä cuke wä rεy cien Juda keeliw, cuke ji Lii-bay tin cien rεy cien Juda keeliw thol, ke bööth thuk duēli ji l-the-rēl, kā cuke ben kā Je-ru-tha-lēm.

³Kä cu duol keeliw ruac mat ke kuäär rey luaak Kuoth. Kä cu Ye-yo-ya-da ke jöök i, “Bi gat kuar ruéc cętkę meë ci Kuoth Nhial ε lar ke ku i gan Dee-bid.

⁴Kä täame neme ε min bia lat. Kä yen bööth palä ke j i Lii-bay tin bi lät ke cān lōṅä, a buṅ kel gaṅke thok luaak.

⁵Kä bi buṅ in dōṅ te dhōr kuar, kä bi buṅ thok in di i t gaṅ, kä bi ney diaal te rey kal luaak Kuoth Nhial.

⁶Kä a thil ram mi wä rey luaak Kuoth Nhial ε ni bööth palä ke ne j i Lii-bay tin lät, ke yöö ke ney ti ca ley. Kä bi ney diaal min ci Kuoth Nhial ε kamke gaṅ.

⁷Kä bi j i Lii-bay kuäär go l kä te ramō yiōōke tetäde, kä ramō bi ben dueelo ba je näk. Taye keel ke kuäär guathni diaal tō wëe th i n tō.”

⁸Kä cu j i Lii-bay ke j i Juda diaal lat ni min ci bööth palä ni Ye-yo-ya-da ε lar. Kä cu ramō neeke naṅ tin thuk ke lat ke cān lōṅä ke ne tin wä lät ke cān lōṅä, ke yöö /ken bööth palä ni Ye-yo-ya-da buṅ ni jak kä dāk piny.

⁹Kä cu bööth palä ke kam yiōw ke ne köötni tēe la nyin kuar ni Dee-bid tēe te rey luaak Kuoth, tin di t ke ne tin tietni.

¹⁰Kä cu ney diaal jak kä gaṅke kuäär a te ramō yiōōke tetäde, a käne je ni kuic cuëc luaak amäni kuic caam luaak, kam y i k ä ke ne luak.

¹¹Kä cu gat kuar nöōṅ raar, kä cu kum kuäärä laṭh w i d e, kä cu je kam bok ṅuṭni. Kä cu ke je jak kä kuäär, kä cu Ye-yo-ya-da ke ne gaatke je yier, kä cu ke wee, “Bi kuäär j ä ä n y ke t e k .”

¹²Kä min ci Ä-thël-yaa roal nath liṅ kä wurke kä liake kuäär, cu ben kä naath luaak Kuoth Nhial.

¹³Kä min ce guic cu kuäär nen tēe cuṅä gekä rikäde thok luaak Kuoth Nhial, kä te bööth ke ne kuṭṭh kaanṅi gekä kuar, kä j i wec diaal ṅar ke kä kuothke kaanṅi, ke j i k e t d i n ke thuoṁnikien ṅar ke. Kä cu Ä-thël-yaa bieynike r e t ke j i a t h l a a c w i e e e i , “ E c a p m i j i ä ä k ! E c a p m i j i ä ä k ! ”

¹⁴Kä cu bööth palä ni Ye-yo-ya-da bööth kuri tin te w i j r e m c o l , kä cu ke j ö ö k i “ N a ṅ e j e k e k a m b e e r i , kä r a m o b i j e g u o o r o n a k e j e . ” K e y ö ö c i b ö ö t h p a l ä w e e , “ / C u a r e j e n ä k r e y l u a a k K u o t h N h i a l . ”

¹⁵Kä cua je käp, kä min ce cop thok kal j i ö ṅ k ö ö r i g e k ä d h o a a r k u a r , c u a j e n ä k t h i n .

Riali Ye-yo-ya-da ke Ro ikä

(2 Kuar 11:17-20)

¹⁶Kä cu Ye-yo-ya-da ruac mat ke ne naath ke kuäär ke yöö biken a ne Kuoth Nhial.

17 Kä cu ney diaal wä duëel kuoth Baal kä wa je dak piny. Kä cuke yikni Baal kene puonyde tiëeth ni njeetni, kä cuke booth paläde ni Më-tan näk nhiam yikni.

18 Kä cu booth palä ni Ye-yo-ya-da bööth palä tin la ji Lii-bay kam tiet luaak Kuoth Nhial, tää ci Dee-bid ke kam lat luaak Kuoth, ke yöö ba Kuoth Nhial thöp muc tin wanke, cetnike min ca ggar rey buok nuotni Muthë, ke teth Isaac ke ket din cetnike mää ci Dee-bid e lar.

19 Kä cue ggañ lath thukni luaak Kuoth Nhial, ke yöö be thil ram mi ci ro yiar ke duor mi bi wä rey luaak.

20 Kä cue bööth rëm kene bööth nath ke ruëc nath ke ney diaal, cua kuäär ben nañ rey luaak Kuoth Nhial, cuke wä dhör kuar ke duor nhial. Kä cua kuäär nyuor wii kwam kuäärä.

21 Kä cu ney diaal löcdien tæth. Kä cu wec ro pal piny mää ca Ä-thël-yaa näk.

2 Kuën 24

Ruëc Yo-ac (2 Kuar 12:1-16)

1 Kä mää took Yo-ac kuäär tää ke run bärw, kä cue ruëc ke run ti jien nuaan kä Je-ru-tha-lëm. Kä cwalkë man i Dhib-yaa kä Ber-cë-ba.

2 Kä cu Yo-ac lat ni ggy nhiam Kuoth Nhial ke nin boothä palä ni Ye-yo-ya-da diaal.

3 Kä cu Ye-yo-ya-da Yo-ac kuen män dan rew, cue teke dhool kene nyier.

4 Ke kor kä mi tot cu Yo-ac e lar i be luak Kuoth Nhial bany.

5 Kä cue bööth palä ke ji Lii-bay dol, kä cue ke jök i, “Wiaa rey ciëñ Juda, duole yiow kä ji I-the-rel diaal, ti ba botni luak Kuoth Nhial, Kuothdun run kä run. Latde je en täämë.” Duunde yöö /ken ji Lii-bay e lat nikä keel.

6 Kä cu kuäär booth palä min diit ni Ye-yo-ya-da col, kä cue jök i, “Ëñu /ci ruac ke ji Lii-bay o, ke yöö deë tholbok eë ci Muthë jañ Kuoth Nhial e thiec kä ji I-the-rel rel wä thol o kä Juda kene Je-ru-tha-lëm, ke kuj luaak Kuoth o?”

7 Ke yöö ci gaat ciek e puony duere ni Ä-thël-yaa luak Kuoth thur, kä ca tin diaal tää ca ley rey luaak Kuoth Nhial, wä pal ni kuoth Baal.

8 Kä ke ruac kuar, cua thanduk lat kä cua je lath raar thok luaak Kuoth Nhial.

9 Kä cua ruac jak kä rey ciëñ Juda kene Je-ru-tha-lëm, ke yöö ba tholbok eë ci Muthë jañ Kuoth e kon thol kä ji I-the-rel rey dcaar nöñ Kuoth Nhial.

10 Kä cu loc ruëcni ke ney diaal tæth, kä cuke tholbokdien nöñ, kä cua ke ben lath rey thandukä amäni mää cë thiagñ.

11Kä mo ca thanduk nöön jī kōaar kuṛ ɔ rey luaak, mi cikε je ṅac i te yiow ti ṅuan thīn, la bulkamiin kuṛ kenε bulkamiin boothä palä min dīt, a bēē, ba yiow ben woc thīn, kā ba luoc guäthde. Kä la ken a lät ni cian, cuke yiow ti ṅuan thol.

12Kä cu kuäär kenε Ye-yo-ya-da ke kam ney tin ca kam lat luaak Kuoth Nhial, kā cuke taath ke ṅaṅat jien ke bel kək, ke yöö ba luak Kuoth Nhial bany.

13Kä ney tēē lat ke je, cua lat tit, kā cu lat wä agoaa. Cuke luak Kuoth luoc ni tääkädε mēē wal, a be buom ε tēt.

14Kä mēē cike thuṛk ke bany luaak, cuke duoth yiōoni nöṅ kuäär kenε Ye-yo-ya-da, kā cua ke wä lät ni kuak luaak Kuoth Nhial, kuak lat ke nyin mucä min wanke ke thääk wal tin kuṛ kuṛ, ke kuak dääpä kenε cik in bor. Kä thöpke muc tin wanke ni cian rey luaak Kuoth Nhial ke ṅin teekä Ye-yo-ya-da.

Gēr caṅni Yo-ac ke rɔ

15Kä täämε Ye-yo-ya-da ca wut mi doṅ mi tēē run ti ṅuan, cuε liw a tēē ke run ti kuṛ wicde jien diṛk.

16Kä cua je kony dārwec Dee-bid rey kuṛi, ke yöö cε ti gow lat kā l-the-rel, ke kuj Kuoth kenε dhōre.

17Kä ke kōr lieth Ye-yo-ya-da, cu bööth Juda kuäär ben lät kā male luthä. Kä cu kuäär ke liṅ.

18Kä cuke luak Kuoth Nhial Kuoth guṅi loṛ. Kä cua wä pal ni kuoth Ä-ce-rim kenε kolaṅ. Kä cu kēc Kuoth ben kā Juda kenε Je-ru-tha-lēm, ke kuj duirädien.

19Kä cu Kuoth Nhial gök jāk kā reydien, ke yöö be ke wä juoc je. Kä cāṅ ni mēē ca ke lat ken tītj, /ken ken ε liṅ.

20Kä cu yiēē Kuoth Nhial ben kā Dhe-kar-yaa gat boothä palä ni Ye-yo-ya-da. Kä cuε rɔ cuṅ nham nath, kā cuε ke jök i, “Nemε ε jen min laar Kuoth ε i, ‘Ḑṅu /ci yen luëäkä luth ɔ? Mo cia wä nöṅ ni rɔ risko. Ke yöö cia Kuoth pal ruëc amäni yen cε ye pal ruëc.’ ”

21Kä duunde yöö cua lät kā mi jiaäk, kā cua bök ke dööl amäni mēē cε liw rey kal luaak Kuoth ke ruac kuṛ.

22Kä duunde yöö cu kuäär ciaṅ eē goaa eē ca nyuoth je ε Ye-yo-ya-da pal ruëc. Kä cuε gatde ni Dhe-kar-yaa jak kā böke ke dööl. Kä min liw Dhe-kar-yaa, cuε wee, “Ci Kuoth Nhial ti lät di ti mal le nen, a be jī duäc!”

Liṅ Yo-ac

23Ke thuṛk runä, cu rem jī A-thi-ri-ya Yo-ac ben mak. Kä cuke Juda kenε Je-ru-tha-lēm káp, kā cua bööth diaal näk rey nath. Kä cuke pëc ti ṅuan jāk kā kuäär Da-math-keth.

²⁴Kä cänj ci rəm A-thi-ri-ya ben ke ney ti tot, la Kuoth Nhial kä kam j̄i l-the-rel ti nuan, ke yöö ca Kuoth Nhial, Kuoth guani pal ruëc. Kä cua luk emo laṭh w̄ij Yo-ac.

²⁵Kä cu j̄i A-thi-ri-ya Yo-ac bany piny ke buṛot ti nuan. Kä cu j̄i kōaare je cap mi jiääk ke kuj gatdä Ye-yo-ya-da booth palä mēē ce näk, kä cuke je näk rey kölike. Kä cua je kony dārwec Dee-bid, kä duunde yöö /kane kony rey kōakni kuari.

²⁶Kä ney tēē capke cap mi jiääk ε Dha-bad gat Cim-ath kä A-mon kene Ye-yo-dha-bad gat Cim-rith kä Mo-ab.

²⁷Ke kuj ganke ci gook ti nuan ruac ke je, ke kuj luaak Kuoth in ce bany, cake goar rey waregakä njicni rey buok kuar. Kä cu gatde ni Ä-mä-dhi-ya ruëc ke guathde.

2 Kuën 25

Ruëc Ä-mä-dhi-ya

(2 Kuar 14:2-6)

¹Mēē took Ä-mä-dhi-ya ruëc, tēē ke run ti jien daṅ rey w̄icde dhieec. Kä cue ruëc kä Je-ru-tha-lem ke run ti jien rew w̄icde banyuan. Kä cōalke man j̄i Yo-a-dan kä Je-ru-tha-lem.

²Kä cue laṭ ni goy nhiam Kuoth Nhial, duunde yöö /cie loode keeliw.

³Kä nie min ci kuäär tijl kä je, cue j̄i kōaare tēē nake guan näk.

⁴Kä duunde yöö /kene gaatkien näk, ceṅnike mēē ca goar rey buok nuṛtni Muthē mēē laar Kuoth Nhial ε j̄i, “/Ca guani gan bi näk ke kuj gankien, kä ca gaat bi näk ke kuj guanikien. Ba raan näk ke duer mi laṭ jen.”

Kor ke j̄i E-dom

(2 Kuar 14:7)

⁵E jen cu Ä-mä-dhi-ya j̄i Juda mat kä cue ke laṭh ke dhōr guani kōari bööthni bathdōr, kene bööth kuri, cue laṭ ni j̄i Juda kene j̄i Ben-ya-min diaal. Kä cue ney tin teke run ti jien daṅ rew a wä nhial car kä cu ka ney ti bathdōri ti kur diok ken diaal, ney ti ca liny ti luṅke kor ti teke kötni kene mutni.

⁶Kä cue ney ti bathdōri ti kuor kōk kä j̄i thuk duëli kuc caam, ti wäth ke ciek in bor mi te kiluni ti bathdōri diok w̄icde kur nuaan.

⁷Kä duunde yöö cu gök Kuoth ben kä je, kä cue j̄iök j̄i, “Ay kuäär, /cu j̄i thuk duëli kuc caam jak kä wä keel ke j̄i, ke yöö /ci Kuoth Nhial te keel ke j̄i thuk duëli kuc caam, /ce te keel ke raan kä j̄i E-pa-rim.

⁸Kä cu je car j̄i bi ke j̄i jak kä bum köör. Kä mi w̄ij je car inō bi Kuoth j̄i laṭh tetni guan tēr ke yöö te Kuoth ke luṅ mi derε luäk ke je, kä derε raan jak kä pen.”

⁹Kä cu Ä-mä-dhi-ya gök Kuoth jöök i, “Kä enu mi bako ku le lat ke kui kiluni cikä min bor ti bathdööri diok wicde kur nuaan tin ca kam ji thuk duëli kuc caam?” Kä cu gök Kuoth e loc i, “Te Kuoth Nhial ke luaj mi dere moc ni ji ti nuan niken kä neme.”

¹⁰Ino cu Ä-mä-dhi-ya ney in beë kä E-pa-rim jak kä loc wijdien. Kä cuke loc wijdien ke gak mi diit elon ke ji Juda.

¹¹Kä cu Ä-mä-dhi-ya ro bum, kä cue neeke both rey loola milekä, cuke wä nyieëny en wini, kä cuke ney ti bathdööri wäl näk kä ji E-dom.

¹²Kä cuke ney ti bathdööri wäl käp a tek, kä cuke ke nan nhial wij paam, cuake wä yuor piny ni wij paam nhial, kä cuken diaal tol a bi ke nuor.

¹³Kä cu rem thuk duëli kuc caam teë ci Ä-mä-dhi-ya ke pen wä koor keel ke je, wij ji Juda lo mak a käne je ni kä Tha-me-ria a wä ni kä Beth-o-ron kä cuke ney ti bathdööri diok näk en wini totu, kä cuke peec ti nuan nan.

¹⁴Kä ke kor kä min ci Ä-mä-dhi-ya lony jok näk ji E-pa-rim, cue kuth ji E-dom nöon, kä cue ke lath ala kuthke ti palä kä thöpe ke muc.

¹⁵Ke kujc emo cu Kuoth Nhial gaak ke Ä-mä-dhi-ya, kä cue je jak kä gök, min cu je ben jöök i, “Enu pali kuth neeni kokien o, tin /kan jikien luäk tetkadu mo?”

¹⁶Kä min not gök ke ruac, cu kuäär e jöök i, “E cakö ji ku kuany ala luëek kuar? Bit ni! Enu gori liaa o?” Ino cu gök biet, duunde yöo cue wee, “Yän nacä je en yöo bi Kuoth ji däk, ke yöo ci neme lat kä /keni luekdä lij.”

Juc ji I-the-rel ke ji Juda

(2 Kuor 14:8-20)

¹⁷Kä min ci kuäär Juda ni Ä-mä-dhi-ya ruac ke ney tin la je a luëek, cue Yo-ac gat Ye-yo-a-yadh gat Yeyu kuäär thuk duëli kuc caam jak kä raan dexe je i, “Bër, banë ben nyieëny.”

¹⁸Kä cu Yo-ac kuäär thuk duëli kuc caam ruac jak kä kuäär Juda ni Ä-mä-dhi-ya i, “Kä Le-ba-non cu thil lual, luor kon jak kä raan i käm ni nyaadu gatda ala ciekdë. Kä cue le teke ley mi jal kä Le-ba-non cue thil lual ben doany piny.

¹⁹Kä täame kapi ro nhial ke kac, e jin i ci ji E-dom näk. Wure teni cien. Enu goori riak mi bi ji näk yene ji Juda mo?”

²⁰Kä duunde yöo /ken Ä-mä-dhi-ya je lij, ke yöo e Kuoth lat en neme o, ke yöo be ke lath tetni ji terien, ke yöo palke ni kuth ji E-dom.

²¹Kä cu Yo-ac kuäär thuk duëli kuc caam ben wä nyieëny ke Ä-mä-dhi-ya kuäär Juda kä Beth-ce-mec, wec ji Juda.

²²Kä cua ji Juda joc e ji thuk duëli kuc caam, kä cu ramo ro bar ni dhore.

²³Kä cu kuäär thuk duëli kuc caam ni Yo-ac kuäär Juda ni Ä-mä-dhi-ya gat Yo-ac gat Ä-yëdh-yaa káp kä Beth-cε-mεc, kä cua je nöönj kä Jε-ru-tha-lεm. Kä cuke päny Jε-ru-tha-lεm mi cεt bär jpakde ke juath tetni ti kur nuaan dak piny, a käne je nikä thok rëëk ε-pa-rim cu mäni thok in te gontötdä.

²⁴Kä cue daap kene ciek in bor ke kuak diaal tin ce jek rey luaak Kuoth tin ganke ε O-bed-ε-dom nan keel ke kuak dhöaar kuar ke naath, kä cue loc kä Tha-mε-ria.

Liqa Ä-mä-dhi-ya

²⁵Kä cu Ä-mä-dhi-ya gat Yo-ac kuäär Juda loj tek ke run wäl dhieec ke kor lieth Yo-ac gat Ye-yo-a-yadh kuäär thuk duëli kuc caam.

²⁶Kä cua duoth lätnike ni tukäde cu mäni guutde goar rey buok kuari Juda kene kuar l-the-rεl.

²⁷Nike guath eë päle guur Kuoth Nhial, cua je cap mi jiaak kä Jε-ru-tha-lεm, kä cue ro bar kä La-kic. Kä duunde yöö cua naath lo jak kä köre, kä La-kic, kä cua je wä näk en wini.

²⁸Kä cuke je nöönj ke jiook tuoruk, cua je ben kony keel ke guani därwec Deebid.

2 Kuën 26

Ruëc U-dhi-yaa

(2 Kuar 14:21-22, 15:1-7)

¹Kä cu ji Juda diaal gat Ä-mä-dhi-ya ni U-dhi-yaa jak kä kuäär ke guathde a tée ke run wäl bækεl.

²Kä cue E-loth täth, kä cue luoc kä Juda, ke kor lieth guan.

³Kä möö tookε kuäär, tée ke run wäl bækεl. Kä cue ruëc kä Jε-ru-tha-lεm ke run ti jien dhieec wicde rew. Kä cöalkε man i Ye-kol-yaa kä Jε-ru-tha-lεm.

⁴Kä cue lat ni cuj nhiam Kuoth Nhial, cεtnike tée diaal tée ci guan ni Ä-mä-dhi-ya ke lat.

⁵Kä cue Kuoth Nhial pal ke nin Dhe-kar-yaa möö nyuth je yöö be Kuoth luoth. Kä mo ce Kuoth Nhial thiec o, la Kuoth Nhial je a jak kä bum.

⁶Kä cu U-dhi-yaa wä nyiëny ke ji Pi-li-thet, kä cue päny Gëth ke päny Yëb-nee ke päny Ac-dod däk. Kä cue wij lat rey cienj Ac-dod kene rey cienj ni ji Pi-li-thet tin koj.

⁷Kä cu Kuoth ε luäk ke juc ji Pi-li-thet kene jalapni tin cienj kä Gur-baal, ke ji Me-on.

⁸Kä cu j̄i Am-on ε luḡny tholbok, kä cu k̄ekde kök a be räth ni k̄eth l-j̄ep, ke ȳöö bumε.

⁹Kä cue cuut täth kä Je-ru-tha-lem kä th̄iik in te gukä kene th̄iik loḡlä ke thok in te thol, kä cue ke jak kä ti buḡm buḡḡm.

¹⁰Kä cue cuutni täth rey d̄aar, kä cue j̄ieeri tet, ke ȳöö t̄ëe ke ḡok ti nyin n̄uan thaar p̄aam kene rey kueer. Kä cue teke ney ti lät kaḡkni beelke kene kaḡk buḡcnike rey p̄äämni kene mun in ḡaa, ε mun mi ḡaa mi nh̄oke.

¹¹Kä t̄ëe ke rem mi diit mi luän ḡor, ke bun ti cetke pekdiēn in ca ḡore bulkamiinde ni Yi-el kene bööth ni M̄e-the-yaa, guecke ke th̄in ε ram kel kä j̄i k̄aar kuḡr ni ḡä-n̄en-yaa.

¹²Kä cu mat bööthni thuk duēli, tin te wij̄ remni a ney ti bathd̄oori rew w̄icde kur b̄akel.

¹³Kä cu rem in te k̄orien a ney ti bathd̄oori ti kur diḡk w̄icde b̄arow w̄icde kur dhieec, ney ti luḡnke ḡor, ti d̄ëe kuäär luäk ke ḡor ke j̄i t̄ere.

¹⁴Kä cue rem keeliw lät kä kötni kene mutni, ke k̄omni, ke yiēeth mi l̄athke kath ran, ke b̄ääri ke guiy piwitd̄ä.

¹⁵Kä cue makane l̄at kä Je-ru-tha-lem, mi l̄atke ε ney ti ḡacke lät, ke ȳöö ba l̄ath kä cuut kene guḡok, ti ba b̄ääri yuor kene p̄ääm tin diit. Kä cu k̄ekde räth elḡ, kä cue buḡm elḡ ke ȳöö ce luäk j̄ek kä Kuoth.

Duäc U-dhi-yaa ke kuj̄ liakäde

¹⁶Kä m̄ëe ci U-dhi-yaa buḡm, cue r̄o liak ke liak mi cu je d̄äk. Ke ȳöö ce Kuoth Nhial Kuothde yak, kä cue w̄ä luaak Kuoth ke ȳöö be wal tin kuḡr kuḡḡr w̄ä waḡ wij̄ ȳik̄ä min la wal a waḡke th̄in.

¹⁷Kä cu boḡth palä ni Ä-dhar-yaa kene bööth palä Kuoth ti j̄ien b̄ädäk ti ca r̄o com w̄ä k̄ore rec̄o.

¹⁸Kä cuke je j̄iök j̄, “/Cie cuḡḡ kä j̄i U-dhi-yaa, en ȳöö bi Kuoth Nhial waḡ wal tin kuḡr kuḡḡr, nhiam bööthni palä tin la gaat Ä-ron, tin ca ley ke ȳöö bike wal waḡ. W̄er raar rey luaak, ke ȳöö ci duer l̄at, kä ci thil luth kä Kuoth Nhial ni Kuoth.”

¹⁹Kä U-dhi-yaa te thak w̄añä wal tin kuḡr kuḡḡr tetäde ke ȳöö be wal waḡ, cu locde j̄iääk. Kä min gake ke bööth palä, cu dh̄op p̄äl raar nhiamkaand̄e, a te bööth palä rey luaak Kuoth Nhial nhiam ȳik̄ä min la wal a waḡke th̄in.

²⁰Kä cu boḡth palä min diit ni Ä-dhar-yaa kene bööth palä diaal je guic, kä nene cue teke dh̄op nhiam kaand̄e! Kä cuke je oäk raar ke p̄eth, kä jen puḡnyde cue p̄eth ke w̄ä raar, ke ȳöö ci Kuoth Nhial ε duäc.

²¹Kä cue teke dhɔp amäni liäde, kä cue cien, guäthde kārɔa kä cua ɲok rey luaak Kuoth. Kä cu gatde ni Yo-tham wec ruac.

²²Kä cua duoth lätni U-dhi-yaa ni tukä cu mäni guut, cake gɔr ε gɔk ni I-ca-yaa gat A-modh.

²³Kä cue liw, kä cua je kony, guäth in la kuar ε kuonyke thin, ke yöö cike wee, "Tëe ke jok gupä mi jääk." Kä cu gatde ni Yo-tham ruéc ke guäthde.

2 Kuën 27

Ruéc Yo-tham

(2 Kuar 15:32-38)

¹Mëe took Yo-tham ruéc, tëe ke run ti jien dɔɲ rɛw wɪcde dhieec, kä cue ruéc kä Je-ru-tha-lɛm ke run wäl bækɛl. Kä cɔalke man i, Ye-ru-ca nya Dha-dok.

²Kä cue lat ni cuɲ nhiam Kuoth Nhial cɛtnike tëe diaal tëe ci guan ni U-dhi-yaa ke lat. Kue la yöö /kene wä rey luaak Kuoth cɛtke guan. Kä cu naath ɲot ke mi latke ni ti jääk.

³Kä cue thiik luaak Kuoth Nhial in te Nhial lat, kä cue lat mi diit lat kä päny Opel.

⁴Kä cue wii lat wiini paam Juda, kä cue tɛc ke cuut lat rey ruɔɔp.

⁵Kä cue nyiëeny ke ji Am-on, kä cue ke joc kä cu ji Am-on ε kam ciek in bɔr mi teke kiluni ti kuɔr kel ke bathdɔori wäl cuali nuɔp, ke cuali bæel ti bathdɔori wäl en runä nomɔ.

⁶Inɔ cue buɔm, ke yöö cɛ guɔɔr ni dup Kuoth Nhial Kuothde.

⁷Kä cua duoth lätnike diaal gɔar rey buɔk kuari I-the-rel kene Juda.

⁸Mëe took kuäär teke run ti jien dɔɲ rɛw wɪcde dhieec. Kä cue ruéc kä Je-ru-tha-lɛm ke run wäl bækɛl.

⁹Kä cu Yo-tham liw, cuke je kony därwec Dee-bid. Kä cu gatde ni A-yadh ruéc ke guäthde.

2 Kuën 28

Ruéc A-yadh

(2 Kuar 16:1-4)

¹Mëe took A-yadh kuäär tëe ke run ti jien dɔɲ rɛw, kä cue ruéc kä Je-ru-tha-lɛm ke run wäl bækɛl. Kä cue lat ni jääk nhiam Kuoth Nhial, /kene guɔɔr ni duɔɔp guan ni Dee-bid.

²Cue ku le guɔɔr ni duɔp kuar thuk duëli kuc caam. Kä cue lat ni puany kuthni Baal.

³Kä cue wan ni wal tin kuor kuor rey loolä l-nom, kä cue thöp ni gaatke ala muc mi wanke ke mac cetke duor jäkni tin latke ε door tēē ci Kuoth Nhial ke juoc raar nhiam jī l-the-rel.

⁴Kä cue muc thöp kä waanē wal tin kuor kuor guāth palä kuthni guāyni wuothni päämni, kene thär jien diaal tin tōc.

Kor jī A-thi-ri-ya kene jī l-the-rel

(2 Kuor 16:4-5)

⁵Ke kujc emō cu Kuoth Nhial Kuothde je lat tētdä kuor jī A-thi-ri-ya, mēē cu je joc a be ney ti nuan káp ala pēēc kä neke, kä cua ke nan kä Da-math-keeth. Kä cua je leni lath tētdä kuor thuk duēli kuc caam, mēē cu je joc, kä cua näk ney ti nuan.

⁶Kä ke cān kel cu Pe-kē gat Re-mēl-yaa ney ti bathdōri ti kuor wicde jien dan rew näk kä rem jī Juda, ke yōō ca Kuoth Nhial Kuoth guani pal ruēēc.

⁷Kä cu Dhik-ri kene wutni koor ε-pa-rim gat kuor ni Mē-the-yaa kene booth dhōar kuor ni Ēdh-ri-kōm ke ram in guur ni kuār ni El-ka-na näk.

Gök ni O-ded

⁸Kä cu jī thuk duēli kuc caam watkien káp ney ti bathdōri rew. Män ke dhool ke nyier. Kä cuke kuak ti nuan pec kä ke, tin cua nan kä Tha-me-ria.

⁹Kä cue teke gök Kuoth Nhial mi cōali O-ded en wīni. Kä cue wā rōm ke rem in bā kä Tha-me-ria, kä cue ke jōk i, “Ke yōō ci Kuoth Nhial, Kuoth guuri ce gaak ke jī Juda ε jen ce ke jak kä jooc yen ke mō. Kä duunde yōō cia ke näk ke kēc loaac mi ci cop ni puorä.

¹⁰Kä en täämē cia cu lot ni yōō bia män kene wutni Juda kene Je-ru-tha-lem jak kä kuanykun. Kä /kane duer lat kä Kuoth Nhial Kuothdun?

¹¹Kä Täämē lieņe yā, luocē watkun tin cia pec jōk, ke yōō ci wan loaac Kuoth Nhial ben kä ye.”

¹²Kä cu böōth ε-pa-rim ni Ä-dhar-yaa gat Yo-ya-nan kene Be-rēk-yaa gat Me-ci-le-moth ke Ye-yidh-ki-yaa gat Cē-lum ke Ä-ma-tha gat Yēd-lay gaak ke min ca lat ε rem.

¹³Kä cuke ke jōk i, “/Cuare ney tō cia káp tō noor en wane mi, yen luotde ni yōō bane Kuoth Nhial duirikä ke duer mi bane mat kä dueran in wen. Kä dueran in wen dijte elō, a ci kēc loacde ben kä jī thuk duēli kuc caam.”

¹⁴Kä cu rem ney tin ca káp kene pēēc päl nhiam böōthni kene duol keeliw.

¹⁵Kä cu ney tin ca ciōotkien lat rō jiec, cua ney diaal tin ca káp kä thil bieyni moc ke bieyni, kä bieyni tin ca pec. Kä cua ke moc bieyni kene waari ke mjeth ke piw, kä cua ke yier. Kä cuke ney diaal tin /ca jal luān lath jōkni muoli. Kä cuke ke luoc neekien kä Je-ri-ko, wec nöōri. Kä cuke loc kä Tha-me-ria.

Lok j̄i A-thi-ri-ya ke luäk j̄i Juda

(2 Kuar 16:7-9)

- 16**En guäth emo cu kuäär ni A-γadh kuäär A-thi-ri-ya jāk kā raan goore luäk.
- 17**Ke γöö ci j̄i E-dom Juda ben nyok ke mak, kā cua ke nan ala pëec.
- 18**Kä ci j̄i Pi-li-thet wij̄i Cε-pe-laa kene Nε-geb kā Juda ben pεc, kā ca Beth-cε-mεc ke A-ya-lon ke Gä-dhe-roth ke Thoko kene wij̄ike ke Tim-naa kene wij̄ike ke Gim-dho kene wij̄ike kan a cienke th̄in.
- 19**Nöŋ Kuoth Nhial Juda riεk, ke kuj̄i kuar Juda ni A-γadh, ke γöö cε lat ni jiäk kā Juda, kā cε thil n̄ath ke Kuoth Nhial.
- 20**Kä cu kuäär A-thi-ri-ya ni Tig-lath-pi-lε-ther ben moc ni je riεk, kā γöö dere ben luäk ni je.
- 21**Kä cu A-γadh n̄ok kan rey luaak Kuoth kene dh̄or kuar ke bööth, kā cue ke thöp kuäär A-thi-ri-ya ala th̄obok. Duunde γöö /kene je luäk.

Dueer A-γadh kene liq̄ade

- 22**Ke jen guäth in te kuäär ni A-γadh ke rik, cu gul tuol ni thil n̄äthäde ke Kuoth Nhial.
- 23**Kä cue thöp ni kuth j̄i Da-math-keth tēe juocke je muc. Ke γöö caare je j̄, “Min ci kuth kuar A-thi-ri-ya j̄i A-thi-ri-ya luäk, bāke thöp muc ke γöö d̄on dēe γä luäk.” duunde γöö cua dāk ni je kene neeke diaal.
- 24**Kä cue kuak luaak Kuoth dol guäth kel, kā cue ke tiēeth ni n̄ēetni. Kä cue th̄iekni luaak Kuoth Nhial gāk kā th̄in, kā cue ȳikni lät kā caar kā Jε-ru-tha-lεm.
- 25**Kä wij̄i Juda diaal, cue guäth pali kuthni guäyni lat, ke γöö be wal w̄a w̄an̄e kuth k̄kien, cue Kuoth Nhial, Kuoth guani le jak kā gak.
- 26**Kä cua duoth lätnike ni tukäde cu mäni guutde goar rey buok kuari Juda kene l-the-εl.
- 27**Kä cu A-γadh liw, kā cua je kony rey wec kā Jε-ru-tha-lεm. /Kan je nan guäth kunyā kuari. Kä cu gatde ni γ̄idh-ki-yaa ruεc ke guäthde.

2 Kuën 29

Ruεc γ̄idh-ki-yaa

(2 Kuar 18:1-3)

- 1**Kä cu γ̄idh-ki-yaa ruεc tok a tēe ke run ti j̄ien d̄an rεw w̄icde dhieec, kā cue ruεc kā Jε-ru-tha-lεm ke run ti j̄ien d̄an rεw w̄icde b̄anuan. Kä c̄alke man j̄ Ä-bi-yaa nya Dhe-kar-yaa.
- 2**Kä cue lat ni cuŋ nhiam Kuoth Nhial, c̄εtnike tēe diaal tēe ca lat ε guan ni Dee-bid.

Yiëc Luaak Kuoth

³Ke ruon ruëc Yidh-ki-yaa min nham ke pay in jiolien, cue thiekni luaak Kuoth lep, kä cue ke nyok ke lätni.

⁴Kä cue bööth palä kene jī Lii-bay nöön, kä cue ke ben dol kuj käny caṅ rey kal luaak Kuoth,

⁵kä cue ke jīök ī, “Lienē yä, jī Lii-bay! En täämē lēye rō, kä yiacē luak Kuoth Nhial, Kuoth guuri, nanē jīäk raar guäth in rel gōoyde rō.

⁶Ke yöö guanikōn /kenke ḡath, ca laṭ ni jīäk nham Kuoth Nhial Kuothdan. Cike Kuoth Nhial paḷ ruëc, /kenke wīcdien luoc guäth cienjä Kuoth Nhial, cike riet ni je jōkdien.

⁷Kä cike gaḡ ni thiekni luaak kä thīn, kä ca yieny ni lembäri, kä /kaṅ wäl in kur kur waṅ, kä thile muc in waṅke mi ca thöp Kuoth I-the-rel guäth in rel gōoyde rō.

⁸Ke kujc emō ci kēc Kuoth Nhial ben kä Juda kene Je-ru-tha-lem, kä ce ke jak kä ti dieer kä dual kä gaṅ, ceṭke mi guēce je mi ke nyinkun.

⁹Ke kujc kä nemē, ε jen mēē nake guanikōn, kä teke gaatkōn ke mänkōn pecä mō.

¹⁰Kä täämē ca lar en yöö bakō ruac mat kōne Kuoth Nhial, Kuoth I-the-rel, dōṅ bi kēcde jien kä kōn.

¹¹Kä täämē gaatkä /cuare te talaanjä, ke yöö ci Kuoth Nhial ye mēk, ke yöö bia läṭ nhamde, kä bia waṅ wal tin kuṅr kuṅr, kä bia naath böth mi palke je.”

¹²Kä cu jī Lii-bay tītī rō jīec wäke läṭ. Kä gaat Ke-yath, cua Ma-yath gat Ä-ma-thay kene Yo-el gat Ä-dhar-yaa. Kä gaat Mē-ra-ri. Cua Kic gat Ĕbdi kene Ä-dhar-yaa gat Ye-yē-lēl-el. Kä gaat Ger-con. Cua Yowa gat Dhima kene E-den gat Yowa.

¹³Kä gaat Ĕli-dha-pan cua Cim-ri kene Ye-i-el. Kä gaat A-thap cua. Dhe-kar-yaa kene Mē-tēn-yaa.

¹⁴Kä gaat Ye-man cua. Ye-yi-el kene Cimi. Kä gaat Ye-du-thun kene Ce-mē-yaa ke U-dhi-el.

¹⁵Cuke gaatmani rol, kä cuke rō ley, kä cuke luak Kuoth Nhial wä yīec ceṭnike min ci kuääre lar, ke ruac Kuoth Nhial.

¹⁶Kä cu bööth palä duel rēci rey luaak Kuoth wä yīec. Kä cuke tin jīäk diaal nöön raar rey luaak Kuoth Nhial, cua ke ben laṭh rey kal luaak Kuoth. Kä cu jī Lii-bay ke woc rey wec, cuake nanē ni rey loḡlä Kid-ron.

17Kä cuke yiec luaak tok ke cän in jiol kä pay in nhiam, kä ke bädäk nini kä pay, cuke cop duëel in wä luaak Kuoth. Kä ke nin bädäk ti kəŋ cuke cop nie rey luaak Kuoth, cuke je thuk ke wal bækel nini kä pay in jiolien.

18Kä cuke kuäär ni Yidh-ki-yaa ben jiök i, “Çako luak Kuoth Nhial thuk ke yiëc keëliw, yik in la muc ti wanke a thöpke thjn kene kuake diaal, ke tharbët in la juray nhiam Kuoth a te thjn kene kuake diaal.

19Kä cakö kuak diaal tée ci kuäär ni A-γadh ke nan, guäth eë thile je nğth ke Kuoth Nhial ley. A ken ε nhiam yikä Kuoth Nhial.”

Nyçak Nath ke pal rey luaak

20ε jen cu kuäär ni Yidh-ki-yaa keer nike runwan, kä cue bööth wec diaal dol, kä cuke wä luaak Kuoth Nhial.

21Kä cuke thääk bäröw ke rueeth römni dan bäröw ke dey römni dan bäröw, ke thääk deet böwni dan bäröw nöön, ke yöö bake thöp ala muc duirä ke kuj kuäärä kene kuj ji Juda. Kä cue bööth pala tin la gaat Ä-ron jiök i thöpe ke wii yikä Kuoth Nhial.

22Kä cuke thääk näk, kä cu bööth palä riem kan, kä cua je wä kieth wii yikä. Kä cuke rueeth römni nääk, kä cua riemdien kieth wii yikä. Kä cuke dey römni näk, kä cua riemdien kieth wii yikä.

23Kä cua thääk deet böwni tin la nyin duirä nöön nhiam kuar kene ji dolä, kä cuke ke buk,

24Kä cu bööth palä ke näk, kä cua riemdien ben wuoc wii yikä, luelke je dueer neeni diaal. Ke yöö ci kuäär ε lar i muc in wanke kene muc ke kuj duirä, bä ke lat ke kuj neeni diaal.

25Kä cu Yidh-ki-yaa ji Lii-bay kam lat rey luaak Kuoth Nhial ke thumni cetnike meë ca lare ε Muthε kene gökde ni Gad ke gök Kuoth ni Na-than. En neme laare Kuoth Nhial ke thok göökni.

26Kä cu ji Lii-bay cuoŋ ke thumni ti cät ke nyin Dee-bid, kä cu bööth palä cuoŋ ke kaanji.

27Kä cu kuäär wee, ε muc tin wanke thöpke wii yikä. Kä min tuoke muc tin wanke ke thöp, kä cua diit puonyä Kuoth tok bä, kä cua thumni kene kaanji cu puot.

28Kä cu ney diaal pal, kä ketke diit ε ji kët din, kä cu jow kaanjä cu päl. Kä cu ken ti diaal tiji te thjn amäni meë ci muc in wanke thupk keëliw.

29Kä meë ci muc thupk, cu kuäär kene ney tin te keel ke je rö goŋ ke pal.

30 Kä cu kuäär kene bööth j̄ Lii-bay jiök i puanye Kuoth Nhial ke diit tēē gōarke ε Dee-bid kene gok ni A-thap. Kä cuke diit puonyä ket ke tēth laaac, kä cuke ro goŋ palke.

31 Kä cu Yidh-ki-yaa wee, “En täame cia ro lēy Kuoth Nhial. Biake kä nööŋe luuri, kene muc tethkä laaac rey luaak Kuoth.” Kä cu duol luuri kene muc teth kä laaac nööŋ. Kä ramō luāŋ duōr ke nööŋ ke cār laaacde a je nööŋ muc in waŋke.

32 Kä cu pek mucni tin waŋke tin ca nööŋ ε duol, cu ka thääk ti jien bārōw, ke rueeth rōmā ti kuōr, ke dey rōmni ti kur rēw. Ken t̄ij̄ ken diaal ke muc tin waŋke.

33 Kä cu muc tin ca lēy pekdiēn a thääk ti kur bākēl, ke det ti bathdōori diōk.

34 Kä duunde yōō cu bööth palä kuēē, /ca muc diaal tin waŋke dēē luāŋ ke jiēŋ. Kä cu j̄ Lii-bay rō lēy, kä cuke ke luäk, amāni mēē ci lat thuōk. (Ke yōō j̄ Lii-bay ŋath niken kä bööth palä ke lēy puānynikien.)

35 Kä ke gek mucni tin waŋke, cue teke? Thiōol mucni nyuaakä, ke muc kōŋä tin thōpke keel ke muc tin waŋke. Inō cu pal rey luaak Kuoth Nhial cu loc thiŋ.

36 Kä cu Yidh-ki-yaa kene ney diaal lockien tēeth ke yōō ci Kuoth ke luäk ke lätni kä t̄ij̄ diaal.

2 Kuēn 30

Rialikä ke cāŋ Bälä

1 E jen cu Yidh-ki-yaa j̄ I-the-rel kene j̄ Juda diaal, kä cue j̄ E-pa-rim ke j̄ Ma-na-the jāk kä waregak, ke yōō deeke ben luaak Kuoth Nhial kä Je-ru-tha-lēm, ke yōō deeke ŋar cāŋ bälä Kuoth Nhial Kuoth I-the-rel ben ŋar.

2 Ke yōō ci kuäär kene j̄ kōaare ke ney diaal ε mat en yōō ba ŋar cāŋ bälä ŋar ke rēw päthni.

3 Kä ca dēē ŋar ke guāthde min wen ke yōō /ken bööth ti ŋuan ro lēy kä /ken naath rō mat kä Je-ru-tha-lēm.

4 Kä en cār emō cua nhōk ε kuäär kene ney diaal.

5 Kä cuke j̄ I-the-rel diaal cōl, a käne je nikä Ber-cē-ba cu māni Daan, ke yōō dēē naath ben, dēē ŋar cāŋ bälä Kuoth Nhial Kuoth I-the-rel, ben ŋar kä Je-ru-tha-lēm. /Kāne met ŋar ε ney ti ŋuan, cētke min ca lat.

6 Kä cu ney tin ca jāk ruac in ca lar ε kuäär kene j̄ kōaare naŋ rey cienŋ Juda kene I-the-rel keeliw, i, “Yen J̄ I-the-rel luōnye kä Kuoth Nhial Kuoth A-be-ram kene Ay-dhek ke Je-kōb, dōŋ be ben kä ye, yen tin ci kään tēdä kuār A-thi-ri-ya.

⁷/Cuare bi cętkę guuri ke gaat muɔori, tēē thil n̄ath ke Kuoth Nhial, Kuoth guani, mēē cuke jak kā rięk cętkę mi cia nen ɛ.

⁸Kā en tääme ɛ wuɔthkun /ci bum cętkę mēē te guuri, bia kā Kuoth Nhial. Bia luaak Kuoth, min cę ley amāni cān ke, kā pale je, dɔn be wan ļaacde pāl ke ye.

⁹Mi wā yen rɔ riet Kuoth Nhial, bi dāmuɔori ke gaatkun gɔɔy jek kā ney tin cike pęc, a bibe luny en muun ɛ mi. Ke yōō Kuoth Nhial Kuothdun gɔaa ɛ, kā tēē ke pālikā. Cę rɔ bi rj̄t kā ye, mi wā yen luny kā je.”

¹⁰Kā cu ney tin ca jāk wā wij̄ni diaal rey cien ɛ-pa-rim kene Ma-na-the, a rāth nikā Dhe-bu-lun. Duunde yōō cu naath ke dɔl, kā cua ke buy.

¹¹Kā cu thān̄ nath kā j̄i A-cęr kene j̄i Ma-na-the ke j̄i Dhe-bu-lun ben kā Je-ru-tha-lem.

¹²Kā cu buɔm Kuoth te keel ke j̄i Juda, cuę ke jak kā kępkę ruac kuar kene j̄i kɔaare ke lɔc kel, a guɔɔrke ruac Kuoth Nhial.

Cān Bālā

¹³Cu ney ti nuan rɔ mat kā Je-ru-tha-lem ke yōō ba nar m̄ieth mi thil thuɔp ben nar ke řew pāthni.

¹⁴Kā cuke yj̄kni tin te kā Je-ru-tha-lem, kene yj̄kni tin la wāl in kur kur a wanke thj̄n nan ni ļoolā Kid-ron.

¹⁵Kā cuke ruath dēēl rɔmā narā cān bālā nāk ke cān kā wāl nuaan kā pay in řewde. Kā cu bööth palā ke j̄i Lii-bay tēē /ken rɔ ley pɔc, ke yōō dēē ke muc in wanke nan rey luaak Kuoth Nhial.

¹⁶Kā cuke wā guathnikien rey luaak Kuoth, cętnike nuɔt Muthe raan Kuoth. Kā cu bööth palā riem in ca kām ke ɛ j̄i Lii-bay kith.

¹⁷Ke yōō nuan ni ney tin /k̄an ley rey matdā, cu j̄i Lii-bay ruath dēēl rɔmā narā cān bālā nāk ke kuj̄ n̄eni diaal tin /k̄an rɔ ley, kā /ca rueeth deet rɔmnikien dēē luān ke ley Kuoth Nhial.

¹⁸Ke yōō ney tin nuan niken bāke kā ɛ-pa-rim kene Ma-na-the ke Yi-tha-kar ke Dhe-bu-lun, ken ney tɔtɔ /k̄an rɔ ley, kā cike m̄ieth cān narā bālā cam, min guac ke min ca gɔr. Kā cu kuäär ni Yidh-ki-yaa pal ke kuj̄dien j̄, “Kuoth Nhial in gɔaa pāli ramɔ ikā,

¹⁹min ci lɔcde kām j̄in Kuoth, min la Kuoth Nhial, Kuoth guani, a cān ni mɔ /ciken gow ɔ.”

²⁰Kā cu Kuoth Nhial pal Yidh-ki-yaa lij. Kā cuę naath pālikā.

21 Kä cu j̄i l-the-rel tin ci ben kä Je-ru-tha-lem, cāṅ ṅarä m̄ieth mi thil thuṓp ṅar ke ṅin bārōw ti tēth loṓkien. Kä j̄i Lii-bay ke bööth palä puanyke Kuoth Nhial ni cian, ke buṓmdien keeliw.

22 Kä cu Ḳidh-ki-yaa ruac liake j̄i Lii-bay diaal tēē ci ṅäc mi goaa nyoth rey lätni Kuoth Nhial. Kä cu naath m̄ieth ṅarä cam ke ṅin bārōw, kä thöpke muc nyuaakä, kä puanyke Kuoth Nhial, Kuoth guṅani.

Nyṓak t̄imä

23 E jen cu duṓl keeliw ε mat j̄i ba ṅar nyṓk ke ṅin bārōw ti kṓkien. Kä cuke rṓ nyṓk ke ṅar ke tēth loaac mi dijt̄ ke ṅin bārōw ti kṓṅ.

24 Kä cu kuäär ni Ḳidh-ki-yaa thääk ti bathdṓori kel, ke det ti bathdṓori bārōw, ti la muc thöp Kä cu bööth duṓl moc ke thääk ti bathdṓori kel ke det ti bathdṓori wäl. Kä cu bööth palä ti ṅuan rṓ lēy Kuoth Nhial.

25 Kä cu buṓn j̄i Juda diaal, ke bööth palä ke j̄i Lii-bay ke buṓn j̄i l-the-rel, ke ney tin cien muun l-the-rel ke ney tin cien kä Juda loṓkien tēeth elṓṅ.

26 Inṓ cue teke tēth loaac mi dijt̄ kä Je-ru-tha-lem, ke ḡöö n̄ike ṅin ruēc Tho-lo-mon gat Dee-bid kuäär l-the-rel, thile mi cētke neme mi ca kṓn lat kä Je-ru-tha-lem.

27 Kä cu bööth palä kene j̄i Lii-bay rṓ j̄iεc, kä cua naath poth, kä cua palien liṅ ε Kuoth ni nhial guäth cienäde.

2 Kuēn 31

Rial Ḳidh-ki-yaa ke ṅath ikä

1 Kä ke kṓr kä min ci t̄it̄i diaal thuṓk cu j̄i l-the-rel diaal tēē ci ben kä Je-ru-tha-lem wä rey cien Juda. Kä cuke riäkni p̄aam wä ḡak piny, kä cua puṓny Ä-ce-rim ciel kä piny, kä cua guāth pali ke ȳikni rey cien Juda kene rey cien E-parim ke Ben-ya-min ke Ma-na-the, ḡak piny n̄iken diaal. Kä cu j̄i l-the-rel loc w̄iidien, cu ramṓ loc kuaknike.

2 Kä cu Ḳidh-ki-yaa bun bööthni palä ke j̄i Lii-bay kuany buṓn ke buṓn, cētke lätkien, bööth palä kie j̄i Lii-bay ba lat ni muc tin waṅke kene muc malä, bake kam ram in läť, kä bike tēth loaac kene puṓnyni ket thok luaak Kuoth Nhial.

3 Kä lat kuṅr ε ḡöö be muc in waṅke jek rey ḡṓṓke. Muc in waṅke ke thian kene runwanṅ. Ke muc in waṅke ke cāṅ lṓṅä, tēth path, ke ṅin ṅarä tin ca mek. Cētnike min ca ḡṓr rey buṓk ṅuṓtni Kuoth Nhial.

4 Kä cue ney diaal tin cien kä Je-ru-tha-lem j̄iök ke ḡöö dēē ke lat ni ṅuṓt Kuoth Nhial.

5 Kä mēē ci ruac εmṓ wä raar, cu j̄i l-the-rel key beelkien ṅun ke kṓaṅ ke lieeth ke tuaar, ke ti diaal tin ḡony piny, cuke wäl wāḡali kä ti diaal nööṅ ε ṅuan.

- 6Kä cu j̄i l-the-r̄el k̄en̄e j̄i Juda tin cien̄ kä Juda w̄al w̄aali ɣ̄oɔk ke det nööŋ b̄ä, ke muc ti n̄uan ti ci ken̄ ke l̄ey Kuoth Nhial Kuothdien. Kä cuke ke l̄ath buaani.
- 7Kä cuke ke tok ke mi dierke ke, kä cuke thuɔk ke b̄arow päthni.
- 8Kä cu ʸidh-ki-yaa ben k̄en̄e j̄i k̄oaare kä ca dir ben nen, cuke Kuoth Nhial l̄at t̄eth loaac k̄en̄e n̄eke ni j̄i l-the-r̄el.
- 9Kä cue bööth palä ke j̄i Lii-bay thiec ke kuj̄ d̄irä.
- 10Kä cu bööth palä min d̄iit ni Ä-dhar-yaa raan thuɔk duëel Dha-dok ε loc j̄, “Ni m̄eë ku naath muckien tok ke nööŋ r̄ey luaak Kuoth Nhial, cakɔ teke mi r̄oŋ ke m̄ieth, ε cakɔ l̄e teke ti n̄uan ti ci duoth. Ke ɣ̄öo ci Kuoth Nhial n̄eke poth, ε jen cakɔ teke ti n̄uan t̄iit̄i mo.”
- 11Kä cu ʸidh-ki-yaa ke j̄iök j̄ r̄iale duel ikä r̄ey luaak Kuoth Nhial. Kä cuke ke l̄at.
- 12Kä cuke muc ke w̄al w̄aali ke tin ca l̄ey nööŋ luaak. Kä cu bööth palä min d̄iit K̄o-nan-yaa raan Lii-bay l̄ath ala ḡäŋ t̄oɔt̄o ni, kä cu däman ni Cimi a r̄ewde.
- 13Kä cu ʸe-ɣ̄i-el k̄en̄e Ä-dh̄edh-yaa ke Na-ɣ̄ath ke Ä-tha-el ke ʸe-ri-moth ke ʸo-dha-bad ke ɛ-li-el ke ʸith-m̄ek-yaa ke Ma-ɣ̄ath ke B̄e-na-yaa, kuany ε kuäär ken̄ Ä-dhar-yaa min ca kam̄ l̄at luaak Kuoth, ke ɣ̄öo bike l̄ät piny K̄o-nan-yaa k̄en̄e däman ni Cimi.
- 14Kä cu Kore gat ʸim-naa raan Lii-bay bööth ḡaŋni thuɔk luaak Kuoth in te kuj̄ k̄äny caŋ, kam̄ guec mucni t̄ethkä loaac, ke tin ca thöp Kuoth Nhial ke tin ca l̄ey ε ke d̄äakdien.
- 15Kä cua luäk agoaa w̄iini tin cien̄ bööth palä th̄in ε E-d̄en k̄en̄e Min-ya-min ke ʸe-cuwä ke C̄e-m̄e-yaa ke Ä-m̄er-yaa ke C̄e-k̄en̄-yaa, ke d̄äak ŋ̄oani kä gaatmani a päär, d̄oŋ kie ŋ̄uët c̄etke l̄atkien.
- 16Cuke ke d̄äak kä tut a k̄än̄e kä run diɔk a wä nhial tin ca ciöotkien ḡor, tin wä l̄ät r̄ey luaak Kuoth Nhial ni ciaŋ, n̄ike l̄atkien ke bunkien.
- 17Kä cua bööth palä ḡor ke dh̄or guani. Kä j̄i Lii-bay cua ḡor ni ney tin teke run ti j̄ien d̄aŋ r̄ew a wä nhial, n̄ike l̄atkien k̄en̄e bunkien.
- 18Kä cua böök palä ḡor am̄ani nyin tietnikien ke gaatkien ke mänkien, en duol keeliw. Ke ɣ̄öo ca r̄o yop ala ti l̄ey l̄ëy, ti ŋ̄ath.
- 19Kä gaat Ä-ron tin la bööth palä tin cien̄ w̄iinkien mun kaakni, cuke naath kuany ciöotni ke ɣ̄öo ba ŋ̄oak d̄äak kä tut tin te r̄eydien, k̄en̄e tin diaal tin ca ḡor kä j̄i Lii-bay.
- 20Neme ε jen min ci ʸidh-ki-yaa j̄e l̄at r̄ey cien̄ Juda keeliw. Cue l̄at ni ḡoy ke cuŋ ke ŋ̄ath nhiam Kuoth Nhial, Kuothde.

21 Kä tin diaal tin cε lat ke kuj luaak Kuoth, kene luth nuṭni ke luëëk, ke thiecdε ke Kuothdε, cε ke lat nike lōcdε keeliw. Kä cε ke luänj.

2 Kuën 32

Dhjet Thën-ke-rib ke Je-ru-tha-lem

(2 Kuar 18:13-37, 19:14-19,35-37, I-ca-yaa 36:1-22, 37:8-38)

1 Kä ke kōr nāthā mi ci Ḳidh-ki-yaa je latdε, cu kuäär A-thi-ri-ya ni Thën-ke-rib Juda ben mac. Kä cue wii tin buṭm buṭṭm gol, caare je i dōṅ be ke mac rō.

2 Kä min ci Ḳidh-ki-yaa je ḡac en ḡöō bā Thën-ke-rib ke ḡöō be ben nyiëeny ke ji Je-ru-tha-lem,

3 cue cāp mi cu je luäk cāp kene ji kōare ke rēm i ba waṅ piini min te piny wec gök.

4 Kä cu ney ti ḡuan rō mat, kä cuke wāṅ diaal kene löli tin lony pikien ke rēy wec gāk. Kä cuke wee, “Ḳḡu bi kuar A-thi-ri-ya pi ti ḡuan ben jēk ɔ?”

5 Kä cue lāt elōṅ banyε guāth tin ci tēth kä pāny, kä cue biseni tāth wiidε. Kä cue pāny mi dōṅ tāth jōk pāny in wen. Kä cue duël yiën wec Dee-bid tāth ε bum. Kä cue yiōw köör ti ḡuan tāth kene köötni.

6 Kä cue bööth kuany wii nath, kä cue ke mat guāth kel nhiamdε dεεkä wec thok kal, kä cue ruac ke ke comε ke wēē i,

7 “Buṭmε, kä cuṭmε rō. Kä /cuare dual, kä /cuare rō luär kuäär A-thi-ri-ya kene rēm ε diit ɔ te keel ke je mō. Ke ḡöō te kōn keel ke buṭm mi diṭni jen kä buṭmdε.

8 Tēē keel ke rēm riṅ. Kä te kōn keel ke Kuoth Nhial, Kuothdan, be kōn luäk, kä be kōran tēr.” Kä cu naath ḡāth ke min ci Ḳidh-ki-yaa kuäär Juda je lar.

9 Ke kōr kä neme, min te kuäär A-thi-ri-ya ni Thën-ke-rib kene rēmdε keeliw gol La-kic, cue raan jāk kä kuäär Juda ni Ḳidh-ki-yaa kä Je-ru-tha-lem kene ji Juda diaal tin cieṅ kä Je-ru-tha-lem wēē i,

10 “Neme ε min laar kuäär A-thi-ri-ya ni Thën-ke-rib ε i, ‘Ḳ winith ḡäāthi mō, mō ca ji golō kä Je-ru-tha-lem?”

11 Kä ci Ḳidh-ki-yaa, bath ni ye ke ḡöō bia liw ke buoth kene rēw, ke ḡöō cε ye jōk i, “Bi Kuoth Nhial Kuothdan kōn kān tēdā kuar A-thi-ri-ya?”

12 Kä /cie jen Ḳidh-ki-yaa mēē dāk guāth pali kuthni kene yiknikien keel, kä cu ji Juda kene ji Je-ru-tha-lem wee, “Bia pal nhiam Yikā kel, kä bia muc waṅ thjṅ?”

13 Kä /kuic yen min cakō lāt kä ji döörü tin kōṅ? Kä ka ni ken kuth döörü tōtō mō /kaṅ nēekien luäk ɔ tetkädä?

14 Kä ε kuoth in mith rey kuthni dööri diaal tëë ci guaar ke däk, ci næeke luäk o, tetädä mo, mo deë Kuothdun ye ben luäko tetkädä?

15 Ke kujc emo täame ε Yidh-ki-yaa /ci ye kanj ke duɔɔp emo, kä /cuare je n̄äth, ke yöö thile Kuoth mi ci næeke kie kuääre met k̄an tetkädä kie tetni guari. Kä ε p̄ek mi n̄in di bi Kuothdun ye luäk ke je mo? ”

16 Kä cu j̄i k̄oar Th̄en-ke-rib ruac mi j̄iäk lat ke kuj Kuar ni Kuoth kene j̄ande ni Yidh-ki-yaa.

17 Kä cue waregak ḡor mi ce Kuoth Nhial, Kuoth l-the-rel kueth th̄in j̄, “C̄etde ke kuth döri tëë /ken næekien met k̄an tetkädä. Kä Kuoth Yidh-ki-yaa /ce næeke bi luäj ke luäk tetkädä.”

18 Kä cu j̄i k̄oaare ε lat ke j̄ow mi dij̄it ke thok j̄i Juda, ke yöö bi j̄i Je-ru-tha-l̄em tin te p̄anyini dual kä bike r̄o cu luär, a deeke wec cu k̄ap.

19 Kä cuke ruac ke kuj Kuoth Nhial, c̄etke min la kene ruac ke kuj kuthni wec muɔɔn, tin latke ε naath ke tetkien.

Juc Th̄en-ke-rib kene liäde

20 Kä cu kuäär ni Yidh-ki-yaa kene gök ni l-ca-yaa gat A-modh pal ke kuj ruac ε mo.

21 Kä cu Kuoth Nhial j̄iäk jak min cu wutni k̄oor ke bööth diaal tin te d̄arwec kuar A-thi-ri-ya näk. Kä cu kuäär A-thi-ri-ya loc w̄ide ke p̄oc mi dij̄it. Kä min ce w̄ä duëel kuothde, cu th̄aaj gankε je ben näk.

22 Ino cu Kuoth Nhial Yidh-ki-yaa luäk kene j̄i Je-ru-tha-l̄em tetdä kuar A-thi-ri-ya ni Th̄en-ke-rib, kene j̄i t̄ere diaal. Kä cuke teke mal tuɔɔni diaal.

23 Kä cu ney ti n̄uan Kuoth Nhial n̄oj muc kä Je-ru-tha-l̄em, kä cua Yidh-ki-yaa kuäär Juda moc ke ti gow, kä nie guäth ε mo cua je n̄ac ε d̄or diaal.

Juey Yidh-ki-yaa kene liäde

(2 Kuar 20:1-3,12-19, l-ca-yaa 38:1-3, 39:1-8)

24 En n̄ini t̄ot̄o cue Yidh-ki-yaa moc ke juey mi guic ni näkde, kä cue Kuoth Nhial pal. Kä cue je loc, kä cue je moc nyuuth.

25 Duunde yöö /ken Yidh-ki-yaa min ca lät kä je ε Kuoth nyoth, ke yöö te locde ke liak. Ke kujc ε mo cu k̄ec Kuoth ben kä je ke Juda ke Je-ru-tha-l̄em.

26 Duunde yöö cu yidh-ki-yaa r̄o rij̄t liakä L̄oaacde, jen ke j̄i Je-ru-tha-l̄em. Kä /ken k̄ec Kuoth Nhial l̄e ben kä ke, ke n̄in ruëc Yidh-ki-yaa.

Riaj̄ Yidh-ki-yaa

(2 Kuar 20:12-19)

27 Kä en ʕidh-ki-yaa tëë ke riṅ mi diit kene luth. Kä tëë ke guṭh tṵwä cikä min bṛ kene daṅp, ke guiy ti tëë kök mi diṭ ke dey wal ti ṅir ke kötni, ke kuak ti ṅuan kä diṭ kökdien.

28 Kä tëë ke guṭh mi tṵwe belke thṅ ke koṅ ke liεth. Kä cue guṭh ʕṵk ti gööl kene guṭh deet laṭ bä.

29 Kä cue rṵ laṭ kä wij, ke ʕöö ci Kuoth ε moc ke riṅ mi diit. ʕṵk ti ṅuan kene det.

30 Kä ε jṅ ε nëë gääk waṅ piini nhiam Gii-ʕṵn, kä cue ke tēt lööl mi wä ke ke piny kuj kony caṅ wec Dee-bid. Kä cu nyinke diaal tëë ce laṭ gow.

31 Kä mëë ci buṅ mi ca jak ε ruëc Bë-bi-lṵn ben ba je ben thiec ke kuj nyuuthni tin gayke naath tëë ci tuṵk rey muṵṵn, cu Kuoth ε paṭ je, ʕṵne je ke ʕöö be tin diaal tin te löcde ṅac.

Liṅ ʕidh-ki-yaa

(2 Kuṅ 20:20-21)

32 Kä cua laṭ ʕidh-ki-yaa diaal, ke ciṅke tin gow gṵar rey nyuuthä gokä ni l-ca-yaa gat A-modh, rey buṵ kuṅri Juda kene kuṅ l-the-rel.

33 Kä cue liw, kä cua je kony wij paṅm guṭh in te muṵṵn gan Dee-bid thṅ. Kä cu ji Juda diaal kene ji Je-ru-tha-lṵm je moc ke luth mi diit ke liṅde. Kä cu gatde ni Ma-na-the ruëc ke guṭhde.

2 Kuṅ 33

Ruëc Ma-na-the

(2 Kuṅ 21:1-9)

1 Mëë took Ma-na-the kuäär, tëë ke run wäl rew, cue ruëc kä Je-ru-tha-lṵm ke run ti jṅ daṅ dhieec wṵcde dhieec.

2 Kä cue laṭ ni dueer nhiam Kuoth Nhial, ceṅnike jiäk dööri tëë joc Kuoth Nhial ke raar nhiam ji l-the-rel.

3 Ke ʕöö cue guṭh pali kuthni guäyini tëë ci guṅ ni ʕidh-ki-yaa ke daṅ piny nyok ke lätni, kä cue yṵkni kuth Baal laṭ bä, kä cue kuth Ä-ce-ra laṭ, kä cue nyin nhial diaal pal.

4 Kä cue yṵkni kuthni guäyini laṭ rey luaak Kuoth Nhial mëë ci Kuoth Nhial ε lar i, “Kä Je-ru-tha-lṵm, bi ciötdä te thṅ amäni cäṅ kel.”

5 Kä cue nyin nhial diaal taṭh yṵkni rey käli luaak Kuoth Nhial daṅ rew.

6 Kä cue gatde thöp ala muc mi waṅke rey loölä Ben l-nṵm. Kä tuṅthe kä lätdε muṵṵt, kä wëë kä ji wal kene ji kuthni. Cue laṭ ni dueer ti ṅuan nhiam Kuoth Nhial, kä cue je jak kä gak.

⁷Kä cue kuoth in ce lat lath rey luaak Kuoth, mää ce lar Dee-bid kene gatde ni Tho-lo-mon i, “En rey luak e mi kene Je-ru-tha-lem, min ca mek rey thuk dueli l-the-rel diaal, yan ba pal thin amani can kel.

⁸Kä ca ji l-the-rel bi le jak ka jien en muun e mi, mi ca kam guuri mi, mi wa nuotkä kene luëëkä diaal tää ca lar ye e jandä ni Mutha wä luoth ka ba ke tit.”

⁹ci Ma-na-the ji Juda kene ji Je-ru-tha-lem buath raar, e jen ca lat ni jiaak ti nuan ti lanyke tää, ca lat e door tää ci Kuoth Nhial ke dak nhiam ji l-the-rel.

Riet Ma-na-the ke ro

¹⁰Kä cu Kuoth Nhial ruac ke Ma-na-the kene neeke, duunde yöö /ken ke je lij.

¹¹Ke kuj emo cu Kuoth Nhial ke nöj bööth rem kuar A-thi-ri-ya, tin cua Ma-na-the ben nan ala ram mi ca yien, ka cuke womde gon ke goor, ka cua je puat ke ciik yeetha min yian, ka cua je nan ka Bë-bi-lon.

¹²Kä mää ce risk, cue lony ka Kuoth Nhial, Kuothde, ka cue ro jak ka muol elon nhiam Kuoth guani.

¹³Cue Kuoth pal, ka cue pale lij kene riskde, ka cue luoc kuääräde ka Je-ru-tha-lem. Kä cu Ma-na-the je nac en yöo Kuoth Nhial e Kuoth.

¹⁴Kä ke koru cue pany raar wec Dee-bid, min te kuj kony can, min jay lool rey wan Gii-yon, a rath ni Thok Rec, a yiithe ro guath o wee ka O-pel. Ce je lat e bar elon. Kä cue bööth remni lath wiini tin buom buom ka Juda.

¹⁵Kä cue kuth guanyi ke wal woc rey luaak Kuoth Nhial, ka cue yikni diaal tää ce lat wuothni päamni ke rey luak Kuoth Nhial ke Je-ru-tha-lem, yur raar rey wec.

¹⁶Kä cue yik Kuoth Nhial nyok ke tath, ka cue muc mala ke muc tetkha Isaac thop wiide. Kä cue ji Juda jioek i pale ni Kuoth Nhial Kuoth l-the-rel.

¹⁷Kä cu naath not ke mi thöpku muckien guathni tin luoc luoc, duunde yöo thöpku ke Kuoth Nhial ni Kuoth kara.

Liqa Ma-na-the

(2 Kuar 21:17-18)

¹⁸Kä cua duoth latni Ma-na-the, ke pale ke Kuothde, kene riet gokä mää ce lat je ke ciot Kuoth Nhial, ni Kuoth l-the-rel, goar rey buok kuëni kuari l-the-rel.

¹⁹Ke pale, kene mää ci Kuoth e lij, ke dueerke diaal, ke thil luthade, ke duer mää latde ni guath pali kuthni baan, ke latnide ke kuth Ä-ce-rim, ke kolaan mää /kene ro ni rit, cake goar rey buok kuëni göökni.

²⁰Kä cue lijw, ka cua je kony dhore. Kä cu gatde ni Am-on ruec ke guathde.

Ruéc Am-on kene Liqade

(2 Kuar 21:19-26)

²¹Mëë took Am-on kuäär tëë ke run ti jien d̄aŋ r̄ew w̄icde r̄ew, kä cue ruëc kä J̄e-ru-tha-l̄em ke run d̄aŋ r̄ew.

²²Kä cue l̄at ni j̄iäk nhiam Kuoth Nhial, c̄etnike mëë ca l̄atde gūaŋ ni Ma-na-the. Kä cue kuth diaal tëë ci gūaŋ ke l̄at kä pal̄e thöp muc.

²³Kä /ken̄e r̄o k̄am Kuoth Nhial, c̄etke mëë ci gūaŋ r̄o luär, kä cue gul rep ni dueer ε ŋuan.

²⁴Kä cu j̄i k̄oaare je c̄ap mi j̄iäk, kä cuke je näk dh̄ore.

²⁵Kä duunde ȳöo cu j̄i wec ney diaal tëë c̄apke kuäär kä mi j̄iäk näk. Kä cu j̄i wec gatde ni Yo-ci-yaa l̄ath guäth gūaŋ ala kuäär.

2 Kuën 34

Ruëc Yo-ci-yaa

(2 Kuar 22:1-2)

¹Kä mëë took Yo-ci-yaa kuäär, tëë ke run b̄ädäk, kä cue ruëc kä J̄e-ru-tha-l̄em ke run ti jien dīok w̄icde kel.

²Kä cue l̄at ni ḡoy nhiam Kuoth Nhial, cue gūoŋ ni dup gūaŋ ni Dee-bid. Kä /ken̄e r̄o r̄it k̄oor Kuoth.

Riali Yo-ci-yaa ke r̄o ikä

(2 Kuar 23:4-20)

³Kä ke b̄ädäk runi rucde mëë ŋotde ε dh̄ol mi tot, cue Kuoth gūaŋ ni Dee-bid tok ke mi pal̄e je. Kä ke wäl r̄ew runi rucde, cue tok ke mi d̄äke guäth pali kuthni baar̄y Juda k̄ene J̄e-ru-tha-l̄em ke kuoth Ä-ce-rim K̄e kuth jien k̄ene tin ca täth ke yiëeth.

⁴Kä cua ȳikni kuoth Baal d̄äk kä piny ke ruacde. Kä cue ȳikni tin la wal a waŋke th̄in ciel kä piny w̄iidien. Kä cue kuoth Ä-ce-rim tol kä piny k̄ene kuth tin ca l̄at ke jien k̄ene yiëeth kä cue ke yuor w̄ij mūni n̄eni tëë la thöpke ke muc.

⁵Kä cue c̄ow bööthni palikien waŋ w̄ij ȳiknikien. Ino cue Juda k̄ene J̄e-ru-tha-l̄em jak kä ḡaa.

⁶Kä cue l̄at nin, kä w̄ij Ma-na-the k̄ene w̄ij E-pa-rim ke w̄ij Cim-on aräth ni w̄ijni Nap-ta-li ke w̄ij tin thieek ke je,

⁷cue ȳiknikien ke kuth Ä-ce-rim tiac, kä cue ȳikni wal ciel kä piny r̄ey cien̄ l-the-rel k̄eliw. Kä cue loc kä J̄e-ru-tha-l̄em.

Jek Buok Duotni

(2 Kuar 22:3-20)

8Kä ke wäl bädäk runi ruëc Yo-ci-yaa, mēë cε wec ku jak kä gōaa kene luak Kuoth, cue Ca-pan gat Ä-dhël-yaa kene Më-the-yaa ruëc wec ke bulkamiin ni Yo-ac gat Yo-a-γadh jak, ke yöö ba luak Kuoth Nhial ni Kuothde wä buot.

9Cuke ben kä booth palä in dijt ni Yil-ki-yaa, kä cuke je kam yiow tin ca nöön rey luaak Kuoth, tēë ca mat ε jī Lii-bay kene gān̄ thuok luaak kä jī Ma-na-the kene jī E-pa-rim ke duoth jī I-the-rel diaal ke jī Juda diaal ke jī Ben-ya-min ke jī Je-ru-tha-lem.

10Kä cua ke kam ney tin gucke laät luaak Kuoth Nhial, kene ney tin buotke je.

11Daät jien kene taath ke yöö ba pääm wä kək kene jien ti ba ben bot ni luak in ci kuar Juda je jak kä däk.

12Kä cuke je lat agoaa. Kä cua ke guc lät ε jī Lii-bay ni Yë-yëth kene O-bad-yaa gaat Mε-ra-ri, ke Dhe-kar-yaa kene Mε-cu-lam gaat Ke-yath. Kä cu jī Lii-bay diaal tin nacke puot thuomni,

13ney tin guc lat ke, ney diaal tin lat ke lät ti gööl. Kä cu thaankien a gōaar ke bööth ke gān̄ thuok luaak.

14Kä guath in kamke yiow tin nanke rey Luaak Kuoth Nhial raar, cu Yil-ki-yaa booth pala bok nuotni Kuoth Nhial mēë ca kam Muthε jek.

15Kä cu Yil-ki-yaa bulkamiin ni Ca-pan jïök j, “Yän ca bok nuotni jek rey luaak Kuoth Nhial.” Kä cue je kam Ca-pan.

16Kä cu Ca-pan ε nöñ kuäär, kä cue je jïök j, “Tēë diaal tēë ci lar jī kōaaru, ca ke lat.

17Ca yiow tēë ca jek rey luaak Kuoth lath tetni nēni tin gucke lat kene laät.”

18Kä cue kuäär jïök j, “Ci booth palä ni Yil-ki-yaa γä kam bok.” Kä cue je kuēn nhiam kuar.

19Kä min ci kuäär riet buok nuotni lij cue bieynike rēt.

20Kä cu kuäär ruac ke Yil-ki-yaa kene Ä-yi-kam gaat Ca-pan min bulkamiin ke Ab-don gat Mi-ka-yaa ke Ca-pan bulkamiin ke Ä-tha-yaa läät kuar j,

21“Wiaa thieε Kuoth Nhial ke kuädä kene ney ti ci duoth ti kä jī I-the-rel kene Juda, ke kuj rietni buok nuotni mi ca jekε. Ke yöö Kuoth Nhial cε kēc ke kōn εlōñ, ke yöö /ken guanikon nuot Kuoth Nhial tit. Ke yöö dēë ke lat ni min ca gōar rey buok ε mi.”

22Kä cu Yil-ki-yaa kene ney tin ci kuäär ke jak wä kä gök ciek ni Yul-daa, ciek Cē-lum gat Tō-kath gat Yath-raa gān̄ bieyni luaak Kuoth (Kä jen cienε dhōri tin te bēer in rēwde kä Je-ru-tha-lem) ruac ke je.

23 Kä cue ke jiök i, “Neme e min ci Kuoth Nhial Kuoth I-the-rel e lari, ‘Lare je ram in jak ye ka ya,

24 ci Kuoth Nhial wee i, “Nene yan ba guath e mi kene jike non risk, lam in ca ggar en rey buok e mo, tin ca kuen nham kuar Juda.

25 Ke yoo ca ya pal ruëc e waa wan ni kuth ti kon wal tin kuor kuor, ka ca ya jak ka gak ke latkien ti jak. Ke kuj emo, ba keda na en guath eme ka /ce bi thuk.”

26 Kä ke kuj kuar Juda min ci ye jak ke yoo bia Kuoth Nhial ben thiec, bia lar meme ci Kuoth Nhial ni Kuoth I-the-rel neme lar, “Ke kuj ruac in ci lin,

27 ke yoo ce ro rit ka ce ro jak ka muol nham Kuoth mee ci riet titi lin ke kuj wec emo kene jike. Ka curi ro jak ka kuj nhamda, ka ci bieyniku ret, ka ci wiece nhamda, yan ca ji lin,” ruac ni Kuoth Nhial.

28 “Ke kuj emo yan ba je mat ke guani. Be wa kokde nike mal, /ce jak diaal tin ba non en wic eme bi nen ke wand.” ’ ’ Kä cuke thok luoc kuäär.

Nyak matda ke Kuoth Nhial

(2 Kuar 23:1-20)

29 Kä cu kuäär bööth Juda kene Je-ru-tha-lem col.

30 Kä cue wa rey luaak Kuoth Nhial keel ke ji Juda diaal kene ji Je-ru-tha-lem diaal ke bööth palä ke ji Lii-bay diaal, ke ney diaal tin diit ene tin tietni. Kä cue riet buok nuotni diaal min ca jek rey luaak Kuoth Nhial kuën ke.

31 Cu kuäär ro jiec guathde, ka cue mat ruac lat nham Kuoth Nhial, ke yoo be guor ni Kuoth Nhial ka be tit ni luëeke kene nuotke ke lodde keeliw kene care keeliw, ke yoo be riet nuotni tin ca gor rey buok eme lat.

32 Kä cue ney diaal tin te wane mo ka ji Je-ru-tha-lem kene ji Ben-ya-min jak ka tietke je. Kä cu ji Je-ru-tha-lem lat ni min la mat ruac ke Kuoth Nhial, Kuoth guani.

33 Kä cu Yo-ci-yaa kuth guäyni diaal dak, tin te rey wijni tin cien ji I-the-rel thin. Kä cue ji I-the-rel diaal jak ka nthke ni Kuoth Nhial, Kuothdien ke nin Yo-ci-yaa diaal /ken ji I-the-rel Kuoth Nhial Kuoth guani pale pal.

2 Kuën 35

Tiem Yo-ci-yaa ke can Bäla

(2 Kuar 23:21-23)

1 Kä cu Yo-ci-yaa can bäla Kuoth Nhial tim ka Je-ru-tha-lem. Kä cua ruath deil can bäla nak ke can ka wal nuaan ka pay in jolien.

2 Kä cue bööth palä kuany latnikien, ka cue ke cuom lat rey luaak Kuoth Nhial.

- ³Kä cue j̄i Lii-bay tin cu ruac ke j̄i I-the-rel diaal kene tin ca l̄ey Kuoth Nhial j̄i, “L̄athe thanduk ruac Kuoth rey luaak in ci Tho-lo-mon gat Dee-bid kuäär I-the-rel ε l̄at. /Cia bi le jot ke mi kap yene ke wuɔɔkun. Kä täame l̄atde Kuoth Nhial Kuothdun ikä kene neeke ni j̄i I-the-rel.
- ⁴Kä riale r̄o ikä ke thuk dueli guuri buaani, c̄etnike meë ca l̄at ε kuäär I-the-rel ni Dee-bid kene gatde ni Tho-lo-mon.
- ⁵Cuɔɔɔ guäth in rel r̄o keel ke j̄i Lii-bay ke thuk dueli guani, tin ba ye luäk.
- ⁶Kä n̄ake rueeth deet caɔɔ bälä, kä l̄eye r̄o, kä l̄atde kä gaatmuɔɔri ke yöö ba l̄at c̄etnike ruac Kuoth Nhial meë ce l̄at Muthε.”
- ⁷Kä cu Yo-ci-yaa j̄i wec diaal moc ke r̄oom kene böwni ke kuj̄i mucä caɔɔ bälä ti bathd̄oɔri ti j̄ien diɔk, kene ȳok ti bathd̄oɔri diɔk, ken diaal n̄unke kuäär dh̄ore.
- ⁸Kä cu j̄i k̄oaaɔ ke ney tin ca k̄am l̄at rey luaak Kuoth ni Ȳil-ki-yaa kene Dhekar-yaa ke Ye-yi-el naath ke bööth palä ke j̄i Lii-bay moc ke det ti bathd̄oɔri rew w̄icde kur b̄akel, ke thääk ti kur diɔk ke kuj̄i mucä caɔɔ bälä.
- ⁹Kä cu bööth j̄i Lii-bay ni K̄o-nan-yaa kene Cε-m̄e-yaa kene däman ni Ne-tanel ke Ȳä-c̄eb-yaa ke Yi-el ke Yo-dha-bad, j̄i Lii-bay moc ke moc caɔɔ bälä ke det ti bathd̄oɔri d̄aɔɔ dhieec ke thääk ti kur dhieec.
- ¹⁰Kä cua l̄at rialikä, cu bööth palä cuɔɔ guäthdien ke j̄i Lii-bay ke bunkien c̄etnike min ci kuäär ε lar.
- ¹¹Cua det caɔɔ bälä näk, cu bööth palä riemdien kith guäth in j̄iaan j̄i Lii-bay ke.
- ¹²Kä cuke muc in wanke l̄ath gekä ke yöö bake k̄am naath ke thuk dueli guani buni, ke yöö bike ke thöp Kuoth Nhial. C̄etnike min ca ḡor rey buɔk n̄uɔɔni ε Muthε. Kä cuke thääk l̄at b̄a inɔ.
- ¹³Kä cuke det caɔɔ bälä bul c̄etnike mi ca lar. Kä cuke muc tin rel ke r̄o thal ke dhaar, ke thak ke thac, kä cuke je n̄oɔ ney diaal ke p̄eth.
- ¹⁴Kä ke k̄ore cuke r̄o l̄ät ikä ke bööth palä, ala gaat Ä-ron l̄ätke thop ke mucni tin wanke kene thiɔol amäni wäär.
- ¹⁵Kä cu keët din gaat A-thap te ni guäthnikien t̄eë ca k̄amke ε Dee-bid, A-thap kene Ye-man ke gök kuɔɔ ni Ye-du-thun. Kä ḡaɔɔ thukni luaak, cu ramɔ te ni guäthde, ke yöö ci gaatmani ni j̄i Lii-bay ke l̄atikä.
- ¹⁶Inɔ en c̄aɔɔ emɔ cua ti diaal l̄at ke kuj̄i t̄imä caɔɔ bälä Kuoth Nhial, kä cua muc tin wanke thöp w̄ij̄i ȳikä Kuoth Nhial, c̄etnike min ca lar ε kuäär ni Yo-ci-yaa.
- ¹⁷Kä j̄i I-the-rel t̄eë te th̄in en c̄aɔɔ emɔ, cuke n̄ar caɔɔ bälä Kuoth n̄ar, kä cua n̄ar caɔɔ mieth mi thil thuɔp n̄ar ke n̄in b̄arɔw.
- ¹⁸Kä cue thil t̄iem caɔɔ bälä mi cua tim c̄etke je ni meë te gök ni Tha-muel teekä kä I-the-rel. Kä cue thil kuäär kä I-the-rel mi cu t̄iem mi c̄etke mi ca l̄atde ε kuäär

ni Yo-ci-yaa kene bööth palä ke j̄i Lii-bay ke j̄i Juda diaal kene j̄i I-the-rel tin te th̄in ke j̄i Je-ru-tha-lem lat.

¹⁹Kä cua jen t̄iem em̄e nyok ke wäl bädäk runi ruëc Yo-ci-yaa.

Liqa Yo-ci-yaa

(2 Kuar 23:28-30)

²⁰Kä ke kor kä ti diaal t̄iti, mēē ci Yo-ci-yaa luak Kuoth rialikä, cu kuäär I-jöp ni Neko remde nanj wee koor kä Kar-ke-mic kiir Yu-pe-ree-tidh, kä cu Yo-ci-yaa wä nyiēeny ke je.

²¹Duunde yöö cu Neko je jāk kä naath wee j̄, “E gak nu kä te kamdan o lö kuäär Juda? Yän /cä bä ke yöö bä nyiēeny ke j̄i, e kōne thok duēel in te ney ke ter. Kä ci Kuoth yä j̄iök j̄ pēthni. Te Kuoth keel ke yä, cu je ŋak, a j̄i /ce bi näk.”

²²Kä duunde yöö /ken Yo-ci-yaa je päl. Kä cue lar ni kor ke je. /Kene ruac Kuoth in lat Neko je linj, cuke nyiēeny kueer kä Me-gi-do.

²³Kä cua kuäär ni Yo-ci-yaa bär ke bäär. Kä cue raan kōaare j̄iök j̄, “Nanjni yä raar, ca yä moc buot mi diit.”

²⁴Kä cu raan kōaare je woc rey thurbieel, kä cue je kap rey thurbieel mi dōŋ, kä cue je nanj kä Je-ru-tha-lem. Kä cue liw, cua je kony wij̄ muōni guani. Kä cua je par e j̄i Juda diaal kene j̄i Je-ru-tha-lem.

²⁵Kä cu gök ni Yir-me-yaa je cak dit j̄iethkä loaac. Kä la wutni tin kēet din ke män dit j̄iethkä loaac Yo-ci-yaa a ket mi j̄ieth locken amäni wale.

²⁶Kä ca duoth lätnike, ke lätkē tin gow ke tin ca gōr rey buok ŋuotni Kuoth Nhial,

²⁷ke lätkē tēē nhiam kene tin joak gōr rey buok kuari I-the-rel kene Juda.

2 Kuën 36

Ruëc Ye-yo-a-yadh

(2 Kuar 23:30-35)

¹Kä cu j̄i wec gatde ni Ye-yo-a-yadh jak kä kuäär kä Je-ru-tha-lem ke guaathde.

²Kä mēē tooke kuäär tēē ke run ti j̄ien dāŋ rew w̄icde diok. Kä cue ruëc kä Je-ru-tha-lem ke päth diok.

³Kä cu kuäär I-jöp e woc kä Je-ru-tha-lem, kä cue j̄i Juda jak kä thöpke kiluni ti bathdōri diok w̄icde kur ŋuaan cikä min bor ke kiluni ti j̄ien diok w̄icde ŋuaan däpä ala tholbok.

⁴Kä cu kuäär I-jöp däman Ye-yo-a-yadh ni El-ya-kim jak kä kuäär kä Juda kene Je-ru-tha-lem, kä cue ciōtde rit j̄i Ye-yo-ya-kim. Kä cu Neko kuäär I-jöp Ye-yo-a-yadh nanj kä I-jöp.

Ruëc Ye-yo-ya-kim

(2 Kuar 23:36—24:7)

⁵Kä mēē took Ye-yo-ya-kim kuäär, tēē ke run ti jien daṅ rew wicde dhieec, kä cue ruēc kä Je-ru-tha-lem ke run wäl kel. Kä cue laṭ ni jiäk nhiam Kuoth Nhial min la Kuothde.

⁶Kä cu kuäär Bē-bi-lon ni Ne-bu-kad-ne-dhar ben nyiēny ke je, kä cu Ne-bu-kad-ne-dhar ε naṅ kä Bē-bi-lon a ce yian ke ciik.

⁷Kä cue thaṅ kuakni luaak Kuoth naṅ kä Bē-bi-lon, cue ke wä laṭh duēēl kuääräde.

⁸Kä cua dueer keṅε jiäk diaal tēē ca jek kä je goṛ rey buok kuṛi I-the-rel keṅε Juda. Kä cu gatde ni Ye-yo-ya-kin ruēc ke guṛathde.

Ruēc Ye-yo-ya-kin

(2 Kuṛ 24:8-17)

⁹Kä mēē took Ye-yo-ya-kin kuäär tēē ke run wäl bädäk, kä cue ruēc kä Je-ru-tha-lem ke päth diṅk wicde nin wäl. Kä cue laṭ ni jiäk nhiam Kuoth Nhial.

¹⁰Kä ke ruel, cu kuäär ni Ne-bu-kad-ne-dhar ε jāk kä ram wä je nöön kä Bē-bi-lon keel ke kuak luaak Kuoth tin goṛ, kä cu Ne-bu-kad-ne-dhar däman ni Dhid-ki-yaa jak kä kuäär kä Juda keṅε Je-ru-tha-lem.

Ruēc Dhid-ki-yaa

(2 Kuṛ 24:18-20, Yir 52:1-3a)

¹¹Kä mēē took Dhid-ki-yaa kuäär tēē ke run ti jien daṅ rew wicde kel, kä cue ruēc kä Je-ru-tha-lem ke run wäl kel.

¹²Kä cue laṭ ni jiäk nhiam Kuoth Nhial ni Kuothde. Kä /keṅε ro jak kä koṅ nhiam goṛkä ni Yir-me-yaa, mēē ruac ke thok Kuoth Nhial.

Pēēn Je-ru-tha-lem

(2 Kuṛ 25:1-21, Yir 52:12-30, 39:8-10)

¹³Kä cue kuäär ni Ne-bu-kad-ne-dhar caṛ mi jiääk, mēē cu je jak kä yaace ro ke ciöt Kuoth. Kä cu wicde buṛm ke yöö dere lony kä Kuoth Nhial, Kuoth I-the-rel.

¹⁴Kä cu bööth palä diaal ke naath ceṭke je ke thil ṅäthä, cua guṛ ni jiäk döri diaal. Kä cua yiṛ ni luak Kuoth Nhial, mēē ce ley kä Je-ru-tha-lem.

¹⁵Kä cu Kuoth Nhial, Kuoth guṛi ke jāk kä ruac ke jaṛ, ke yöö nḥke neeke keṅε guṛath cienäde.

¹⁶Kä cuke ṅot yaṅke jaṛ Kuoth, kä cua ruacde dhot, kä doalke gööke, cu māni mēē cu keṅε ben kä neeke, amāni mēē cue thil ram mi cu kään.

¹⁷Kä cu Kuoth ke nöṅ kuäär Kēl-da-ya mēē cu ṅuētnikien näk amāni rey luaak Kuoth, kä cue thil mi cua ṅuēt kie ram mi diit kie doṅ päl. Cue ken diaal laṭh tetdä kuṛ Kēl-da-ya.

18 Kä cua kuak luaak Kuoth nike yiowke, ke yiow dhooar kuar ken ji kooare nan kä Bë-bi-lon kene diaal.

19 Kä cuke luak Kuoth wan, kä cua päny Je-ru-tha-lëm däk. Kä cuke duel kuar wan, kä cua kuake diaal tin gow yar.

20 Kä cue tëë ci kääñ nan kä Bë-bi-lon ala pëëc, kä cuke waa laatkë, kene gaatkë, cu mäni mëë ca kuäär Pa-rath yiath piny.

21 Ke yöö bi riet Kuoth Nhial mëë ce lat ke thok Yir-më-yaa a thuk. Cu mun te lojä ke guath ëë tëë baan, amäni mëë ci run bäröw thuk.

Lär Ko-rëc ke luony pëëcni

(Edh 1:1-4)

22 Kä ke ruon ruëc Ko-rëc kuäär Pa-rath in nham, ke yöö bi ruac Kuoth Nhial mëë latde ke thok Yir-më-yaa a thuk, cu Kuoth Nhial loe Ko-rëc kuäär Pa-rath jak kä latde ruac rey kuääräde keeliw, kä cue je gor i,

23 "Neme e min ci kuäär Pa-rath ni Ko-rëc e lar i, 'Ci Kuoth Nhial Kuoth puorä yä kam kuäär wec muon keeliw, kä ce yä kam yöö bä lät kä luak kä Je-ru-tha-lëm, min te kä Juda. Kä mi te reyduñ ke neke, bi Kuoth Nhial Kuothde te keel ke je. Kä a je wä en wini.' "

Edh

Edh 1

Lär Ko-rɛc kɛ loc jɪ Juudh jɔk

¹Kɛ ʒöö bi ruac Kuoth Nhial ɛɛ cɛ lat kɛ thok Yir-mɛ-yaa a thuɔk, kɛ ruɔn Ko-rɛc kuäär Pa-rath in nhiam, cu Kuoth Nhial Ko-rɛc kuäär Pa-rath jak kä latde ruac rɛy kuääräde kɛɛliw, kä cuɛ jɛ ɡɔri,

²“Nɛmɛ ɛ min ci Ko-rɛc kuäär Pa-rath ɛ lar. Ci Kuoth Nhial Kuoth puɔrä, ʒä kɔm kuäär wɛc muɔɔn kɛɛliw, kä cɛ ʒä kɔm ʒöö bä lat luak kä Jɛ-ru-tha-lɛm, kä Juda.

³Kä ramɔ te rɛydun ɔ kä nɛkɛ diaal, a Kuothɛ te kɛɛl kɛ jɛ, kä a jɛ wä kä Jɛ-ru-tha-lɛm, kä Juda, kä a nyɔk luak Kuoth Nhial Kuoth I-thɛ-rɛl kɛ tɔth ɛ jɛn Kuoth in te kä Jɛ-ru-tha-lɛm.

⁴Kä nɛy tin ci duoth a tɛk ɡuathni tɔ cɛnɔkɛ thɪn ɔ, akɛ luakɛ ɛ nɛy tin cɛnɔ kɛɛl kɛ kɛ, kɛ ciɛk in bɔr kɛnɛ dɔɔp, kɛ kuak, kɛ ley. A /ci muc tɛthkä lɔaac kɛ kuɪ luak Kuoth in te kä Jɛ-ru-tha-lɛm te thɪn.”

⁵Kä a bööth thuɔk duel Juda kɛnɛ Ben-ya-min, kɛ bööth palä, kɛ jɪ Lii-bay, kɛ ramɔ ci Kuoth lɔcɛɛ liɛc ɔ rialkɛ rɔ ikä, ba luak Kuoth Nhial in te kä Jɛ-ru-tha-lɛm wä nyɔk kɛ tɔth.

⁶Kä cu jɪ thieekädiɛn kɛ moc kɛ kuak cikä min bɔr kɛnɛ dɔɔp kɛ kuak kɛ ley kɛ kuak ti dɪt kökdɛn, a/ci muc tɛthkä lɔaac diaal te thɪn.

⁷Kä cu kuäär ni Ko-rɛc kuak luaak Kuoth Nhial tɛɛ ca naɲ ɛ Nɛ-bu-kad-nɛ-dhar kä Jɛ-ru-tha-lɛm, kä cɛ laɲ duɛɛl kuth nɛkɛ kɔm raar bä.

⁸Kä cu Ko-rɛc kuäär Pa-rath tɪtɪ kɔm raar kɛ tet Mith-rɛ-dath tɔɔw kuakni, mɛɛ cukɛ kuɛn tɛtdä Cɛc-bɛ-dhar bööth Juda.

⁹Kä cu pekdiɛn a, took dääpä ti jɛn diɔk, took cikä min bɔr ti bathdɔɔr kɛl, took ti kɔɲ ti jɛn rɛw wɪcɛɛ bɔnɔan,

¹⁰lieeri dääpä ti jɛn diɔk, lieeri cikä min bɔr ti kur nɔaan wɪcɛɛ jɪath kɛl, kɛ kuak ti kɔkɛn ti bathdɔɔr kɛl.

¹¹Kä cu pek kuakni diaal kuak dääpä kɛnɛ kuak cikä min bɔr a bathdɔɔri dhieɛc wɪcɛɛ kur nɔaan. Kɛn kuak ti diaal tɪtɪ cu Cɛc-bɛ-dhar kɛ nööɲ mɛɛ jɛc pɛɛc kä Bɛ-bi-lɔn bendɛn kä Jɛ-ru-tha-lɛm.

Edh 2

Ciööt nɛɛni tɛɛ luny jɔk pɛcä

(Nɛm 7:4-73)

- ¹Kä cu t̥iti a ji wiini t̥ëe luny j̥ok p̥ecä, t̥ëe ca nan̥ p̥ecä ε kuäär B̥ë-bi-l̥on ni N̥e-bu-kad-n̥e-dhar kä B̥ë-bi-l̥on. Cu ramo loc wiide kä J̥e-ru-tha-l̥em kene Juda.
- ²Cuke ben keel ke Dhe-ru-ba-bel, ke Ye-cuwä, kene Ne-γem-yaa, ke The-ra-yaa, ke Re-la-yaa, kene Mor-da-kay, ke Bil-can, kene Mith-par, ke Big-way, kene Re-γum, ke Banaa. Kä cu t̥iti a ciööt ji l-the-rel kene pek neeni t̥ëe luny j̥ok p̥ecä.
- ³Kä kuay P̥ër-oc, cua ney ti bathd̥öri r̥ew wiide kuor kel wiide jien b̥arow wiide r̥ew.
- ⁴Kä kuay Ce-p̥ët-yaa, cuke a ney ti kur diok wiide jien b̥arow wiide r̥ew.
- ⁵Kä cu kuay Araa a ney ti kur b̥arow wiide jien b̥arow wiide dhieec.
- ⁶Kä cu kuay P̥ë-γ̥eth-mo-ab a b̥ä nikä kuay Ye-cuwä kene Yo-ab a ney ti bathd̥öri r̥ew wiide kur b̥ädäk wiide jiath kel wiide r̥ew.
- ⁷Kä cu kuay Ee-lam a ney ti bathd̥öri kel wiide kur r̥ew wiide jien dhieec wiide n̥uaan.
- ⁸Kä cu kuay Dh̥ëtu a ney ti kur b̥an̥uan wiide jien n̥uaan wiide dhieec.
- ⁹Kä cu kuay Dh̥ë-kay a ney ti kur b̥arow wiide jien b̥äkel.
- ¹⁰Kä cu kuay Bani a ney ti kur b̥äkel wiide jien n̥uaan wiide r̥ew.
- ¹¹Kä cu kuay Be-bay a ney ti kur b̥äkel wiide jien r̥ew wiide diok.
- ¹²Kä cu kuay Ėdh-gad a ney ti bathd̥öri kel wiide kur r̥ew wiide jien d̥an̥ r̥ew wiide r̥ew.
- ¹³Kä cu kuay Ä-do-ni-kam a ney ti kur b̥äkel wiide jien b̥äkel wiide b̥äkel.
- ¹⁴Kä cu kuay Big-way a ney ti bathd̥öri r̥ew wiide jien dhieec wiide b̥äkel.
- ¹⁵Kä cu kuay A-din a ney ti kur n̥uaan wiide jien dhieec wiide n̥uaan.
- ¹⁶Kä cu kuay A-ter a wä ni kä γ̥idh-ki-yaa a ney ti jien b̥an̥uan wiide b̥ädäk.
- ¹⁷Kä cu kuay Be-dhay a ney ti kur diok wiide jien d̥an̥ r̥ew wiide diok.
- ¹⁸Kä cu kuay Yo-raa a ney ti kuor kel wiide jiath kel wiide r̥ew.
- ¹⁹Kä cu kuay γ̥a-cum a ney ti kur r̥ew wiide jien d̥an̥ r̥ew wiide diok.
- ²⁰Kä cu kuay Gi-bar a ney ti jien b̥an̥uan wiide dhieec.
- ²¹Kä cu t̥iti a ney t̥ëe cien̥ karkien wiini t̥iti. Ney t̥ëe cien̥ karkien kä Beth-l̥e-γ̥em ke kuor kel wiide jien d̥an̥ r̥ew wiide diok.
- ²²Ney t̥ëe cien̥ karkien kä N̥e-to-paa ke jien dhieec wiide b̥äkel.

- 23 Ney tëë ciej karkien kä Ä-na-thoth ke kuor kel wicde jien dan rew wicde badäk.
- 24 Ney tëë ciej karkien kä Edh-ma-weth ke jien dan nuaan wicde rew.
- 25 Ney tëë ciej karkien kä Kir-yeth-a-rim, Ke-pi-ra, kie Be-roth ke kur barow wicde jien nuaan wicde diok.
- 26 Ney tëë ciej karkien kä Rama kene Gabä ke kur bakel wicde jien dan rew wicde kel.
- 27 Ney tëë ciej karkien kä Mik-math ke kuor kel wicde jien dan rew wicde rew.
- 28 Ney tëë ciej karkien kä Beth-el kene Aay ke kur rew wicde jien dan rew wicde diok.
- 29 Ney tëë ciej karkien kä Nebo ke jien dhieec wicde rew.
- 30 Ney tëë ciej karkien kä Mäg-bic ke kuor kel wicde jien dan dhieec wicde bakel.
- 31 Ney tëë ciej karkien kä Ee-lam ke bathdöör kel wicde kur dan rew wicde jien dhieec wicde nuaan.
- 32 Ney tëë ciej karkien kä Ya-rim ke kur diok wicde jien dan rew.
- 33 Ney tëë ciej karkien kä Lod, kene Ya-did, ke Ono ke kur barow wicde jien dan rew wicde dhieec.
- 34 Ney tëë ciej karkien kä Je-ri-ko ke kur diok wicde jien nuaan wicde dhieec.
- 35 Ney tëë ciej karkien kä The-naa ke bathdöori diok wicde kur bakel wicde jien diok.
- 36 Kä cu tiji a ciööt kuayni bööthni te luny jok pecä, kuay Ye-dë-yaa a wä ni kä Ye-cuwä a ney ti kur banuan wicde jien barow wicde diok.
- 37 Kä cu kuay I-mer a ney ti bathdöör kel wicde jien dhieec wicde rew.
- 38 Kä cu kuay Pëc-γur a ney ti bathdöör kel wicde kur dan rew wicde jien dan nuaan wicde barow.
- 39 Kä cu kuay Ya-rim a ney ti bathdöör kel wicde jiath kel wicde barow.
- 40 Kä cu tiji a ciööt kuayni Lii-bay tëë luny jok pecä kä kuay Ye-cuwä kene Këd-mi-el a wä nikä Yo-dëw-yaa a ney ti jien barow wicde nuaan.
- 41 Kä këet din, cu kuay A-thap a ney ti kuor kel wicde jien dan rew wicde badäk.
- 42 Kä gaaj thuok luaak Kuoth, cu kuay Cë-lum, kene kuay A-ter, ke kuay Tël-mon ke kuay Ê-kub, kene kuay Ya-ti-ta, ke kuay Co-bay a ney ti kuor kel wicde jien diok wicde banuan.

- 43 Kä cu t̄it̄i a ciööt kuayni laḡḡni luaak Kuoth. Kuay Dhi-ya, kene kuay Ya-thu-pa, ke kuay Tē-ba-oth.
- 44 Ke kuay Ke-roth, kene kuay Thi-ä-ya, ke kuay Pa-don.
- 45 Ke kuay Le-ba-naa, kene kuay Ya-ga-baa, ke kuay Ę-kub.
- 46 Ke kuay Ya-gab, kene kuay Cēl-may, ke kuay Ya-nan.
- 47 Ke kuay Gi-del, kene kuay Gē-ḡar, ke kuay Re-a-yaa.
- 48 Ke kuay Re-dhin, kene kuay Ne-ko-da, ke kuay Gē-dham.
- 49 Ke kuay Udha, kene kuay Pa-the-ēk, ke kuay Be-thay.
- 50 Ke kuay Ęth-nay kene kuay Me-u-nim, ke kuay Ne-pu-thim.
- 51 Ke kuay Bēk-buk, kene kuay Ya-ku-pa, ke kuay ḡar-ḡur.
- 52 Ke kuay Bēdh-luth, kene kuay Me-yi-da, ke kuay ḡar-ca.
- 53 Ke kuay Bar-koth, kene kuay Ci-ce-ra, ke kuay Ta-mēk.
- 54 Ke kuay Ne-dhi-ēk kene kuay Ya-ti-paa.
- 55 Kä cu t̄it̄i a kuay jaḡḡni Tho-lo-mon tēē lony jok peḡä. Cua kuay Tho-tay, ke Pe-ru-da.
- 56 Ke kuay Yē-la, kene kuay Dar-kon ke kuay Gi-del.
- 57 Ke kuay Ce-pēt-yaa, kene kuay ḡē-til, ke kuay Po-ke-rēth-ḡē-dhe-ba-yim, ke kuay Ami.
- 58 Kä cu pek kuayni laḡḡni luaak Kuoth kene kuay jaḡḡni Tho-lo-mon tēē lony jok peḡä a ney ti kur diḡk w̄icde jien bāḡuan w̄icde rew.
- 59 Kä ney tēē lony jok kä Tel-me-lēk kene Tel-ḡar-ca ke Ke-rub kene Ę-don ke I-mer. Duunde ḡöō thile mi nyothke i ke kuay ji I-the-rel.
- 60 Kä kuay De-la-yaa, To-bi-yaa kene Ne-ko-da kä cue teke ney ti kur bākel w̄icde jien dhieec w̄icde rew.
- 61 Rey bööthni Palä cua kuay Ya-bē-yaa kene ḡē-kodh ke Bar-dhē-lay (wut ēē kuēn nya Bar-dhē-lay raan ji Gil-yad kä cua je cōl ken ciöt emō.)
- 62 Ken ney t̄ōt̄ō cuke tharien ḡor, duunde ḡöō /ken ken ke jek, kä cuake woc rey boḡhā palä ala ti jiäk.
- 63 Kä cu rueec ke jiök i /cike bi miḡh kä mieth in rel ḡōoyde rō amāni mi ci bööth palä thiec ke U-rim kene Tu-mim.
- 64 Kä cu duol keeliw pekdien a ney ti bathdōori ti jien ḡuaan w̄icde rew w̄icde kur diḡk w̄icde jien bākel,

⁶⁵a /ci laatkien ti bathdööri bärōw wı̄cde kur diok wı̄cde jien diok wı̄cde bärōw te thın. Kä teke ke wutni kene män ti kēēt din ti kur rēw.

⁶⁶Teke ke jiook tuorok ti kur bärōw wı̄cde jien diok wı̄cde bākel, ke muoli ti kur rēw wı̄cde jien nuaan wı̄cde dhieec.

⁶⁷Kä teke ke thōarōali ti kur nuaan wı̄cde jien diok wı̄cde dhieec, ke muoli ti bathdööri bākel wı̄cde kur bärōw wı̄cde jien daŋ rēw.

⁶⁸Kä mēē cike cop luaak Kuoth in te kä Je-ru-tha-lēm, cu thāaŋ bööthni thuk duēli muc tēthkā loaac thöp ke nyōak tath luaak Kuoth guāthde.

⁶⁹Cetnike min luāŋ kene cuke yiow ti bathdööri ti jien bākel wı̄cde kel ti daap thöp ke kuj lat kene yiow ti bathdööri dhieec thöp ke bieyni bööthni palä ti kuor kel.

⁷⁰Kä cu bööth palä kene ji Lii-bay ke thāaŋ ji I-the-rel ke kēēt din ke gaŋaŋ thuok luaak Kuoth ke laät rey luaak cien rey wijnikien kä Je-ru-tha-lēm. Kä cu duoth ji I-the-rel diaal cien rey wijnikien.

Edh 3

Nyōak palä ke tuk

¹Ke bärōw päthni cu ji I-the-rel diaal cien wijnikien. Kä cuke ro mat ala kel kä Je-ru-tha-lēm.

²Cu Ye-cuwä gat Yo-dha-dak kene gaatman ni bööth palä ke Dhe-ru-ba-bel gat Ce-ēl-ti-el kene ji maarāde ro jiec, kä cuke yik Kuoth I-the-rel tath, mi ba muc tin waŋke thöp wiide, cetnike min ca gor rey buok nuotni Muthe raan Kuoth.

³Ke yōō dualke ke ji wec, cuke yik nyōk ke tath guāthde mēē wen, kä cuke Kuoth Nhial thöp muc tin waŋke ke runwaŋ kene thiaŋ wiide.

⁴Kä cetnike min ca gor, cuke tjem bilēkä lat cetnike pek mucni tin la waŋke, cuake thöp cetnike tin la thöpke ke cāŋ kel.

⁵Kä ke kor kä nōmō cua muc tin wenkä tin waŋke, ke muc tukä path, ke muc tımä Kuoth Nhial diaal ke nin tin ca mek, ke muc neeni diaal tin thöpke Kuoth Nhial ke carien.

⁶Kä cuke Kuoth Nhial tok ke thop muc tin waŋke ke cāŋ in jiol ke bärōw päthni. Duunde yōō cu luak Kuoth Nhial not a /kan tok ke tath.

⁷Kä cuke yiow kam kuēec päämni kene ŋaät jien. Kä cuke ji Dhi-don kene ji Dhor moc mieth, koaŋ ke lieth ke yōō ba jien ti luor nööŋ kä Le-ba-nōn ke rey yiēer, naŋke ke kä Yapa. Cetke mēē ca lar ε Ko-rec kuäär Pa-rath.

Nyōak tukä tath luaak Kuoth Nhial

⁸Ke řew päthni ke řew runi ke kør kä meë cike ben luaak Kuoth kä Je-ru-tha-lem, cu Dhe-ru-ba-bel gat Ce-ël-ti-el, ke Ye-cuwä gat Yo-dha-dak, ke duoth ganmani, ke bööth palä, ke jī Lii-bay, ke ney diaal tēē ci luny kä Je-ru-tha-lem peçä laṭ tok. Kä cuke jī Lii-bay kuany wijī laṭ luaak Kuoth Nhial a käre je ni kä ney tin teke run ti jien daṅ řew a wä nhial.

⁹Kä cu Ye-cuwä kene gaatke, ke jī maaräde, ke Kēd-mi-el kene gaatke (ken ke kuay Juda), ke gaat Ye-na-dad, ke gaatkien kene jī maarädien jī ken Lii-bay tīti diaal rō mat keel guecke laṭ luaak Kuoth.

¹⁰Kä min ci taṭṭh luak Kuoth Nhial tok ke taṭṭh, cu bööth palä ben a te bieynikien puṛṛnydien ke kaṅni ke jī Lii-bay gaat A-thap ke thuṛni, ke yōō ba Kuoth Nhial ben puany, ceṭke meë ca lat ε Dee-bid kuäär I-the-řel.

¹¹Cuke Kuoth Nhial puany ke diit kä lär ken ε tēth laac j, “Kuoth gōaaε, kä tēē ke nhök mi thil pek ke I-the-řel.” Kä cu ney diaal köök ke jōw mi diit, ke min puony ken Kuoth Nhial, ke yōō ca taṭṭh luaak Kuoth Nhial tok.

¹²Duunde yōō cu diṭ ti ṅuan kä bööth palä kene jī Lii-bay ke bööth thuk duēli tēē ca luak Kuoth ēē nhiam nen, wiee ke jōw mi diit meë ca luak Kuoth nen taṭṭhke je, kä roal ney tin kōṅ ke tēth laac.

¹³Kä ino thile ram mi dee jōw raam in tēth loçde kene jōw raam in wiee ṅic, ke yōō roal naath elōṅ, a lieṅke jōw ni ṅōnä.

Edh 4

Lok thaṅṅ nath ke nyōak taṭṭh luak Kuoth

¹Kä meë ci jī tēr Juda kene Ben-ya-min ε liṅ en yōō ney tēē luny jōk peçä taṭṭhke luak Kuoth Nhial, Kuoth I-the-řel,

²cuke ben kä Dhe-ru-ba-bel kene bööth thuk duēli, kä cuke wee j, “A ko taṭṭhko keel ke ye. Ke yōō pal ney ni Kuothdun ceṭke ye, kä thōp ney ε muc ni meë ku E-thar-yē-don kuäär A-thi-ri-ya ney nōōṅ en wāne.”

³Duunde yōō cu Dhe-ru-ba-bel kene Ye-cuwä ke duoth bööthni thuk duēli ke loc j, “Thile mi bia luäk ney kä taṭṭh luaak Kuothda. Kōn kä rō bakō Kuoth Nhial Kuoth I-the-řel taṭṭh luak, ceṭnike min ci Ko-řec kuäär Pa-rath ε laṅ ney.” ⁵ kene ciṛōk kä 24 latke ni taṭṭh luaak Kuoth. ε ruṛōn 521-484 a/kaṅ Yecu ni dap.

⁴Kä cu jī wec ε ṅōn j ba jī Juda jak kä dual ke taṭṭh luaak.

⁵Kä cuke ney ti bika luek kä taṭṭh luaak Kuoth kōk, ke yōō baka jak kä ṅōṅṅ kä laṭdien ke ṅin ruēc Ko-řec kuäär Pa-rath diaal cu māni ni ruēc Dōr-ya-wec kuäär Pa-rath.

Lok thaṅṅ nath ke nyōak taṭṭh Je-ru-tha-lem bā

- 6**Ke tuk Ä-ÿec-we-roc ke kuäär, cuke waregak mi gony ken ε jī Juda kene jī Je-ru-tha-lem gōr.
- 7**Kä ke nīn kuäärä Ä-r-tek-cēth-te kuäär Pa-rath, cu Bic-lam kene Mith-re-dath ke Tab-el ke duoth bunädien waregak gōar Ä-r-tek-cēth-te. En waregak ca gōr ke thok jī Ä-ram nīke bāni jī Ä-ram.
- 8**Kä cu Re-ÿum boōth rēm kene Cim-cay bulkamiin, waregak mi gōanyke jī Je-ru-tha-lem ke je gōar kuäär ni Ä-r-tek-cēth-te.
- 9**Cu Re-ÿum boōth rēm kene Cim-cay bulkamiin, ke duoth bunädien waregak gōr keel ke ruëc, ke kuar, ke jī kōar kuar, ke Pa-rath, ke jī Ē-rək ke jī Bē-bi-lon ke jī Cu-cēn, min la Ee-lam,
- 10**ke ney ti nuan ti kōn ti cua noon ε, jī Oth-nē-par min luōthke kä cue jak kä cien wīni Tha-me-ria kene jōk yiēer Yu-pe-ree-tidh.
- 11**(Kä neme ε min te rey waregakä min wä kä je.) “Wee kä kuäär ni Ä-r-tek-cēth-te. Jäk laatku tin te wīni jōk Kīer Yu-pe-ree-tidh jī kä malien. Kä täame.
- 12**Dācni je kuäär en ÿöö jī Juudh tēē jīey kä jī kä ci ben kä ko ti, cīke wä kä Je-ru-tha-lem. Nyok ken wec tēr ε jīääk emō ke tath. Cīke pänyde cun kä bany ken ni je.
- 13**Kä nācni je en ÿöö mi wa nyok ke tath kä bi pänyde loc thīn, /cīke thōlbok bi thōp kene karaamni, bi yiōw kuäärä kuēē.
- 14**Kä ke ÿöö ke kōn laat kuar, /ce rōn en ÿöö bi ney neme nen a tuōke kä jī, ke kujc ε mō ε jen lär ney ε jī mō kuäär,
- 15**ke ÿöö bi bok ruaacni guuri gōr. Kä bīe nāc rey buok ruaacni en ÿöö wec emō ε wec tēr mi jīääk, ε wec mi moc kuar rīek mi la rō a luc naath ni wal. ε jen mēē dāke jen wec emō.
- 16**Inō bāko jī lar lär lö kuäär, en ÿöö mi wa wec emō wä nyok ke tath, a bi pänyde thuok, bi thil guāath kä wīi tin te Kuī Kīer Yu-pe-ree-tidh.”
- 17**Kä cu kuäär luoc jak wēē i, “Waregak wēē kä Re-ÿum boōth rēm kene bulkamiin ni Cim-cay ke duoth bunädien in cien kä Tha-me-ria, ke duoth wīni tin te Kuī Kīer Yu-pe-ree-tidh, malē.
- 18**Täame waregak in cia jāk kä ney ca kuēn ni keeliw ni nhamdä.
- 19**ÿän cā ruac lat kä ca gōr, kä ca jek en ÿöö wec emō la rō a luce kuar, kä ε guāath mi la rik a lät.
- 20**Kä tēē ke kuar ti buom buōm kä Je-ru-tha-lem, ti ruacke wīi Kuec Kīer Yu-pe-ree-tidh diaal, ti yuor ke thōlbok kene karaamni.

²¹Kä tääme laṛe ke ruac, ake kapke laṛ cuṛṛ, a je /ca nyok ke taṛh en wec ε mo amāni mi cā ruac lar.

²²Kä tietde je, /cuare je dhot en neme. Eṇu be teke mi bi kuäär yaṛ o?”

²³Kä min ca waregak kuṛ ni Ä-r-tëk-cëth-te kuēn nhiam Rε-yum boṛṛh rēm kene bulkamiin ni Cim-cay ke buṛndien, cuke wā kä Jε-ru-tha-lēm kä jī Juudh ke pëth, kä cuke ke kap cuṛṛ taṛh wec ke buṛm.

Nyok tuk taṛh luaak Kuoth

²⁴Kä cu laṛ luaak Kuoth in te kä Jε-ru-tha-lēm cuṛṛ. Cue cuṛṛ amāni rēw runi ruēc Dōr-ya-wēc kuäär Pa-rath.

Edh 5

¹Tääme cu gook ni Ya-gay kene Dhe-kar-yaa gat ldo ruac gookä laṛ jī Juudh tin te kä Juda kene Jε-ru-tha-lēm ke ciöt Kuoth l-the-rel.

²Kä cu Dhe-ru-ba-bel gat Cε-ël-ti-el kene Ye-cuwä gat Yo-dha-dak luak Kuoth Nhial in te kä Jε-ru-tha-lēm tok ke mi nyokε je ke taṛh. Kä cu gook Kuoth te keel ke ke, cuake luäk.

³Ke jen guṛṛṛṛṛṛ keel o cu Të-te-nay rueec wec kuj Kieer Yu-pe-ree-tidh kene Cε-thar-bo-dhe-nay ke jī koariēn ben kä ke, kä cuke thiec j, “Eṇa jioṛ ye mo bia luak Kuoth ε mi nyok ke taṛh a bia thuk?”

⁴Kä cuke ke thiec bä j, “Kä ke ṇaani ken tin taṛhke luak Kuoth ε mi?”

⁵Duunde yöö tiit Kuoth bööth jī Juudh, kä /kenke taṛh kap cuṛṛ amāni mi ci ruac wā kä Dōr-ya-wēc kä ca luoc waregakäde jek.

⁶Kä cu neme a min ca gōṛ rēy waregakä ε Të-te-nay rueec wec Kuj Kieer Yu-pe-ree-tidh kene Cε-thar-bo-dhe-nay ke jī koariēn tin te Kuj Kieer Yu-pe-ree-tidh gōṛke je kuäär ni Dōr-ya-wēc j,

⁷“E mal teke kuäär ni Dōr-ya-wēc.

⁸Däcni je kuäär en yöö cakō wā wiini Juda, luaak Kuoth in diit. Ca je nyok ke taṛh ke pääm ti diit, kä ca jien laṛh wi panyini. Kä en laṛ wëe agoaa, kä läṛ ε ken.

⁹Kä cakō bööth thiec ke ram o läṛ ε ke mo j ba luak nyok ke taṛh a ba thuk.

¹⁰Kä cakō ciöötken thiec ke yöö bakō jī laṛ ney tin bööthken.

¹¹Kä cuke ney loc j, ‘Ke kōn jaṛṛ Kuoth nhial kene piny, kä nyok ney ni luak Kuoth ëe ca taṛh ni wal a ci thuk ε kuäär l-the-rel in diit ke taṛh.

¹²Ke yöö ci guṛnikō Kuoth nhial jak kä gak, cuεke laṛh tetdä Ne-bu-kad-ne-dhar kuäär Bë-bi-lōn kä Kël-da-ya mëe dāk en luak Kuoth emε, kä cue naath pëc kä Bë-bi-lōn.

13 Cue ku la yöö ke ruon ruc Ko-ruc in nhiam kuäär Bë-bi-lon, cue ruac lar ke yöö ba luak Kuoth nyok ke tath.

14 Kä ce daap kene kuak cikä min bor nyin luaak Kuoth kä Je-ru-tha-lam tëë ca nan ε Ne-bu-kad-ne-dhar, kä ce lath rey luak kä Bë-bi-lon, kam raar kä Bë-bi-lon, kä cue ke kam Cec-bë-dhar mëë ce jak kä rueec.

15 Kä cue je kam kuak i wër lätnike luak Kuoth in te kä Je-ru-tha-lam, kä ε luak Kuoth nyok ke tath guäthde.

16 Kä cu Cec-bë-dhar ben cue luak Kuoth ben tok ke tath kä Je-ru-tha-lam. Nie guäth emə tëë tath en luak amäni walə, kä notde /kene ni thuk.'

17 Ke kujc emə, kuäär a je görke rey waregakni kuari kä Bë-bi-lon, mi tëë ke ruac mi ci kuäär ni Ko-ruc ε lar ke nyok tath luak Kuoth kä Je-ru-tha-lam. Kä jak ni ney nukdu kuäär ke ruac emə."

Edh 6

Nyok jek ruac Ko-ruc

1 E jen cu kuäär ni Dor-ya-wec ruac lar, kä cu naath wä gor kä Bë-bi-lon, duëel in la waregakni kumə a tawke thjn.

2 Kä cua waregak jek kä Ek-be-tana wec in dij in te kä Ma-day, kä memə ε min ca gor thjn wëë i,

3 "Ke ruon ruc kuari ni Ko-ruc in nhiam, cu kuäär ni Ko-ruc ruac lar ke kuj luaak Kuoth kä Je-ru-tha-lam, en yöö ε luak Kuoth nyok ke tath, en guäth in la muc a thöpke thjn, kä thöpke muc tin wanke thjn. Kä bi bäre a juath tetni ti jien bəkəl, kä bi yäp yäpde a juath tetni ti jien bəkəl,

4 keel ke bëer päamni ti dij dan diok ke ber jien kel. Kä a yiowke yurke piny kä yiow kumə.

5 Kä ε daap kene kuak cikä min bor nyin luaak Kuoth, tëë ca kan ε Ne-bu-kad-ne-dhar luaak Kuoth in te kä Je-ru-tha-lam, kä ce nöön kä Bë-bi-lon, ake luocke luaak Kuoth kä Je-ru-tha-lam, ε mə luocke guäthde. Lathε ke rey luaak Kuoth."

Lär Dor-ya-wec ke loc lat thjn

6 Kä cu Dor-ya-wec ke loc i, "Jjn Të-te-nay rueec wec Kuec Kiεer Yu-pe-ree-tidh, ke Cε-thar-bo-dhe-nay, ke jji korun noane rə.

7 /Cuare wä rey lat luaak Kuoth ε mə. E rueec jji Juudh kene bööthkien nyok luak Kuoth emə ke tath guäthde.

8 Kä yän en täämə larə ye min bia lät kä ken bööth jji Juudh tiji ke kuj nyok tath luaak Kuoth ε mi. Bia yiow lat kam ney tiji ken diaal kä yiow kumə, yiow thölböök wijni Kuec Kiεer Yu-pe-ree-tidh.

⁹Kä mə ba goro (cətke rueeth thääkni, rueeth roomni, det ke kuj mucä min wanke Kuoth puṛä, bel, mile, koṇ, kie lieth, mi wa thiec ε bööth palä tin te kä Je-ru-tha-lem) kame je ke cian a thil pak,

¹⁰doṇ ba Kuoth puṛä thöp muc ti tēthke loḍe, kä dee ke pal ke kuj teekä kuṛ kene gaatke.

¹¹Kä bä leni lar bä en yöö ramō wä ṇuṭ ε mi wä woc o, ba koṇ guēeth raar duēele, kä ba je yieth ke je kä ba je ṇap, kä bi duele a diṛ juaacni.

¹²Kä bi Kuoth in palke en wiṇi kuäär kie ney tṭ bi luaak Kuoth in te kä Je-ru-tha-lem nyok ke däk o woc. Kä yän Doṛ-ya-wec bä lar en yöö a je laṭke ke tiit mi diṭt.”

Lëy luaak Kuoth

¹³Ke kuj ruac in ca lar ε kuäär ni Doṛ-ya-wec, cu Tē-te-nay, rueec wec Kuec Kieer Yu-pe-ree-tidh kene Ce-thar-bo-dhe-nay ke ji koṛien min ci kuäär ni Doṛ-ya-wec ε larke laṭ ni tiidä.

¹⁴Kä cu bööth ji Juudh wä agoaa läṭ luaak Kuoth, cuomke ke ε göökien ni Ya-gay kene Dhe-kar-yaa gat Ido. Kä cuke taṭh luaak Kuoth thuk cətnike ruac Kuoth I-the-rel kene ruac Ko-rec, ke Doṛ-ya-wec, ke Är-tēk-cēth-te kuṛ Pa-rath.

¹⁵Kä cu taṭh luaak Kuoth thuṭk ke cāṇ kä diṭk kä pay wäl rew, ke bākel runi ruc kuṛ ni Doṛ-ya-wec.

¹⁶Kä cu ji I-the-rel, ke bööth palä ke ji Lii-bay ke duoth neeni tēe lony jok peḥä tiemke cāṇ leyä luaak Kuoth ke tēth loaac.

¹⁷Kä cuke muc thöp ke cāṇ leyä luaak, thääk ti kuṛ ke dey deet ti kur rew ke rueeth deet ti kur ṇuaan, kä ke muc duṛä cua thääk deet böwni daṇ wäl rew thöp ke kuj ji I-the-rel diaal cətke pek thuk duelikien.

¹⁸Kä cuke bööth palä laṭh guäthdien, kä cua ji Lii-bay laṭh bunädien ke kuj palä Kuoth kä Je-ru-tha-lem, cətke min ca gṛ rey buok Muthē.

Cāṇ Bälä

¹⁹Ke cāṇ kä wäl ṇuaan kä pay in jioṭ cu peḥc caṇ Bälä tim.

²⁰Kä cu bööth palä ke ji Lii-bay puṇykieṇ lëy, kä cuken goṇ diaal. Kä cu ji Lii-bay ruath dēel caṇ Bälä näk ke kuj peḥcni diaal, kene kuj ganmani, ke kuj bööthni palä, kene kujdien.

²¹Kä cua cam ε ji I-the-rel tēe lony jok peḥä, keel ke ney diaal tin ca ro lieny golä, kä ney tin palke kuth guäyṇi neeni tin cianke wec, ke yöö ba Kuoth Nhial Kuoth I-the-rel pal.

²²Ke nin bärōw cua t̄imä m̄ieth in thil thuop lāt ke t̄ēth loaac. Ke yōö ci Kuoth Nhial ke moc t̄ēth loaac ke yōö ce loc kuar A-thi-ri-ya r̄it, ce ke luäk ke t̄ath luaak Kuoth, Kuoth I-the-rel.

Edh 7

Cuop Edhra kä Je-ru-tha-lēm

¹Ke kor kä t̄it̄i m̄ēē ruc ni Ä-r-t̄ēk-c̄ēth-te kuäär Pa-rath, cu Edhra gat The-ra-yaa, gat Ä-dhar-yaa, gat Yil-ki-yaa,

²gat Cē-lum, gat Dha-dok gat Ä-yi-tub,

³gat Ä-m̄ēr-yaa, gat Ä-dhar-yaa, gat Mē-ra-yoth,

⁴gat Dhe-r̄ē-yaa, gat Udhi, gat Buki,

⁵gat Ä-bi-cuwä, gat Pi-ne-yath, gat El-a-dhar, gat Ä-ron booth palä min diit.

⁶Kä cu Edhra em̄e j̄iēēn kä Bē-bi-lōn. Kä j̄en ε nj̄ic nuot̄ni muthe t̄ēē ci Kuoth Nhial Kuoth I-the-rel ke nj̄un. Kä cu kuäär ε kam t̄ēē diaal t̄ēē ce thiec, ke yōö te Kuoth Nhial ni Kuoth keel ke je.

⁷Kä ke bärōw runi ruēc kuar ni Ä-r-t̄ēk-c̄ēth-te cu thaḡḡ j̄i I-the-rel kene thaḡḡ bööthni palä ke j̄i Lii-bay, ke k̄ēēt din, ke gaḡḡ thuok luaak Kuoth kene laḡḡte wä kä Je-ru-tha-lēm.

⁸Kä cue ben kä Je-ru-tha-lēm ke dhieec päthni ke bärōw runi ruc kuar,

⁹ke yōö te Kuothde keel ke je, cue j̄iēēn kä Bē-bi-lōn ke cāḡ in nhiam kä pay in j̄iōl, kä cue cop kä Je-ru-tha-lēm ke cāḡ in nhiam ke dhieec päthni.

¹⁰Edhra ce locde laḡḡ kuenä nuot̄ni Kuoth Nhial, kene yōö be ke laḡḡ, kä be cianḡ Kuoth kene luëēke nj̄ieec kä I-the-rel.

Waregak mi ci Ä-r-t̄ēk-c̄ēth-te ε kam Edhra

¹¹Neme ε pek waregak in ci kuäär ni Ä-r-t̄ēk-c̄ēth-te ε kam Edhra booth palä, kä nj̄ic, min nj̄ac luëēk Kuoth Nhial kene nuot̄ke ke kuj̄ j̄i I-the-rel j̄i,

¹²“Waregak kä Ä-r-t̄ēk-c̄ēth-te kuäär kuari, wēē kä Edhra booth palä, kä nj̄ic nuot̄ni Kuoth puḡrä. Kä tääme

¹³yän cä lar en yōö pekde raan kä j̄i I-the-rel, kie bööth palä, kie raan j̄i Lii-bay mi te kuäärädä, mi goor wä kä Je-ru-tha-lēm, a je wä keel ke j̄i.

¹⁴Ke yōö yän jak yä j̄i kōne luëēkä daḡḡ bärōw ke yōö bi Juda kene Je-ru-tha-lēm wä guj̄l ke kuj̄ nuot̄ni Kuothdu tin teke j̄i.

¹⁵Kene yōö bi daap kene ciek in bor min cä thöp Kuoth I-the-rel baan kōne luëēkä, tin cienḡ kä Je-ru-tha-lēm wä guj̄l.

16 Kεel kene ciək in bɔr ke d̄aap in bi wä jek wijni Bë-bi-lɔn diaal, ke muc tethkä lɔaac nath, kene bööth palä ke kuj luaak Kuothdien kä Jε-ru-tha-lɛm.

17 Kε ken yiw t̄iti kɔk thääk, kene dey deet, ke rueeth deet, keel ke muc bælkien, ke kɔaan̄kien, kä thop nike wij yikä luaak Kuothdu min te kä Jε-ru-tha-lɛm.

18 Kä mo guici gɔaa ɔ yene gaatmuɔɔr en yöö dere lat ke duoth cikä min bɔr kene d̄aap, lätni je c̄etke min goor Kuothdu je.

19 Kä kuak tin ca kam j̄i ke kuj lat rey luaak Kuothdu, bike wä lath nham Kuothdu kä Jε-ru-tha-lɛm.

20 Kä mo goor luak Kuothdu je mo, kä tin goori dee te th̄in, deri je kan rey yiooni kuar.

21 “Kä yän kuäär ni Är-tëk-cëth-te cä lar en yöö guath yiooni diaal wijni Kuec Kieer Yu-pe-ree-tidh, mo bi Edhra boöth palä, kä njic nuɔtni Kuoth puɔrä je thiec kä ye mo, latde je ni tiidä,

22 amäni pek cikä min bɔr mi teke kiluni ti bathdɔori diɔk wicde kur nuaan, ke nup mi teke kiluni ti bathdɔori wäl, ke kɔan̄ mi teke l̄iteeri ti bathdɔori rew, ke lieeth mi teke buɔli ti bathdɔori rew, ke mile mi diit mi roŋ.

23 Kä mo ca lare Kuoth puɔrä mo, a je latke keeliw ke kuj luaak Kuoth puɔrä, kie bi njëny Kuoth ben kä kuäär kene gaatke.

24 Kä njace je bä en yöö /cia tholbok ke karaam bi gor kä bööth palä ke j̄i Lii-bay, ke këet din ke gaan̄ thuɔk luaak Kuoth kene laät reyde, kie laät luaak Kuoth tin kɔŋ.

25 “Kä j̄in Edhra, ke njac Kuothdu min teke j̄i, kuany kuar luɔɔkni kene rueec ti ba ney diaal tin te wijni Kuec Kieer Yu-pe-ree-tidh, ney diaal tin njacke nuɔt Kuothdu. Kä ney ti /cake njac bike njeeec.

26 Kä ramɔ /ci nuɔt Kuoth kene ruac kuar bi luɔth ɔ, a je kuɔmke agɔaa, ke liaa, kie ke tukde, kie ke käni kuak nike, kie ke yiende.”

Puony Edhra ke Kuoth

27 A puɔth teke Kuoth Nhial, Kuoth guaari, min läth neme lɔɔc kuar, min ci luak Kuoth Nhial in te kä Jε-ru-tha-lɛm moc lɔɔl,

28 min ci yä kam nhökde min thil pek nham kuar kene luëëke, kene nham j̄i kɔar kuar diaal tin buɔm buɔm. Ke yöö te Kuoth Nhial Kuothdä keel ke yä, yän cuä buɔm kä cuä bööth l-the-rel ruɔɔl kä cuke ben keel ke yä.

Edh 8

Ciööt nɛeni te bä peçä keel ke Edhra

- ¹Cu t̄it̄i a bööth dh̄ori ken̄e ney t̄eë ca ḡor keel ke ke t̄eë bä keel ke ya kä B̄ë-bi-lon m̄eë ruc ni kuäär ni Ä-r-t̄ëk-c̄ëth-t̄e.
- ²Kä kuay Pi-n̄e-γath cua Ger-com, kä kuay I-ta-mar cua Da-ni-yel, kä kuay Dee-bid cua γ̄ä-tuc.
- ³Kä kuay C̄e-k̄ën-yaa, kä kuay P̄ër-oc cua Dhe-kar-yaa, kä cua ḡor keel ke ney ti kuor w̄icde jien dhieec.
- ⁴Kä kuay P̄ë-γ̄ëth-mo-ab cua El-γ̄e-γ̄o-e-nay gat Dhe-r̄ë-yaa keel ke ney ti kur r̄ew.
- ⁵Kä kuay Dh̄etu cua C̄e-k̄ën-yaa gat Yä-dhi-el keel ke ney ti kur diok.
- ⁶Kä kuay A-din, cua E-bed gat Jo-na-than keel ke ney ti jien dhieec.
- ⁷Kä kuay Ee-lam, cua Ye-c̄ë-yaa gat Ä-th̄ël-yaa keel ke ney ti jien b̄arow.
- ⁸Kä kuay C̄e-p̄ët-yaa, cua Dhe-b̄ëd-yaa gat Mi-ka-el kel keel ke ney ti jien b̄ädäk.
- ⁹Kä kuay Yo-ab, cua O-bad-yaa gat Ye-γ̄i-el keel ke ney ti kur r̄ew w̄icde n̄e wäl b̄ädäk.
- ¹⁰Kä kuay Bani cua C̄e-lo-mith gat Yo-thip-yaa keel ke ney ti kuor w̄icde jien b̄äkel.
- ¹¹Kä kuay Be-bay, cua Dhe-kar-yaa gat γ̄ë-ka-tan keel ke ney ti jien r̄ew w̄icde b̄ädäk.
- ¹²Kä kuay Ędh-gad, cua Yo-γ̄a-nan gat γ̄ë-ka-tan keel ke ney ti kuor w̄icde n̄e wäl.
- ¹³Kä kuay Ä-do-ni-kam min j̄oak kä c̄oalk̄e, ciötde E-li-pa-l̄et, cua Ye-i-el ken̄e C̄e-m̄ë-yaa keel ke ney ti jien b̄äkel.
- ¹⁴Kä kuay Big-way, cua U-thay ken̄e Dha-kur keel ke ney ti jien b̄arow.

Kuom Edhra ke j̄i Lii-bay ke kuj̄ l̄at luaak Kuoth

- ¹⁵Kä cuak̄e mat thok kieer in l̄ony p̄ik̄e kä Ę-γ̄äwa, kä cuako puat̄ th̄in ke n̄in diok. Kä m̄eë c̄ä naath car ke bööth palä, cue thil raan j̄i Lii-bay mi cuā jek th̄in.
- ¹⁶Kä cua E-li-dher, ken̄e Ä-ri-yel, ke C̄e-m̄ë-yaa, ken̄e El-na-than-ya-rib, ke El-na-than, ken̄e Na-than, ke Dhe-kar-yaa, ken̄e Me-cu-lam bööth nath, ke Yo-ya-rib ken̄e El-na-than tin la j̄i nj̄ic̄ä, cuak̄e col.
- ¹⁷Kä cuak̄e j̄äk kä l̄do min la boöth kä Ka-thip-yaa, kä cuak̄e l̄ar min ba wä l̄ar l̄do ken̄e gaat man l̄aät luaak Kuoth kä Ka-thip-yaa, ke γ̄öo ba ney j̄äk kä ney ti bi ben l̄ät r̄ey luaak Kuoth.

18Ke yöö te Kuothda keel ke ney, cua ney nöñ Ce-reb-yaa mi luän lat kä kuay Mëk-li gat Lii-bay, gat I-the-rel, ke gaat Ce-reb-yaa ke gaat mani nee wäl bädäk.

19Ke Yä-cëb-yaa keel kene Ye-cë-yaa kä kuay Me-ra-ri ke ji maarädiën ke gaatkien cuke a ney ti jien rew.

20A /ci ney ti kur rew wicde jien dan rew tin la laät luaak Kuoth te thün, tää ci Dee-bid kene ji koare ke lath golä ke yöö ba ji Lii-bay luäk. Kä ca ken diaal gōr ciöötñi.

Böth Edhra ke naath thek kene pal

21En wñni thok Kieer Ê-yäwa, cua yöö bakō thek lat, ke yöö bakō rō luoc piny nhiam Kuothda, ke yöö bakō mal thiec kä je ke kujda, kene gaatkō, ke kuako diaal.

22Ke yöö dualä, bä kuäär thiec ke rem kene jionkööri ke yöö deë ney gan kä ji tēr rey duopda. Kä cuako kuäär jök i, “Te Kuothda keel ke ney diaal tin görke je, kä te këcde ke ney tin löke je.”

23Ino cuako thek kä cuako Kuothda pal ke kuj kä neme, kä cue pala liñ.

Muc ke kuj luaak Kuoth

24E jen cua bööth palä dan wäl rew lath golä. Ce-reb-yaa, kene Yä-cëb-yaa, keel ke ji maarädiën dan wäl.

25Kä cuake kam ciäk in bor kene daap ke kuak tää ci kuäär kene luëëke ke ji koare ke ji I-the-rel diaal e nun ke kuj luaak Kuoth.

26Cuake kam ciäk in bor mi te kiluni ti kur diok wicde dhieec ke nuth, kene kuake ti te kiluni ti jien nuaan wicde dhieec ke nuth, ke daap mi tää kiluni ti jien nuaan wicde dhieec ke nuth,

27ke took dääpä ti jien dan rew ti tää kiluni bädäk ke nuth, ke kuak cikä min yian dan rew ti gow cetke daap.

28Kä cuake jök i, “Rel yen rō kä Kuoth Nhial, kä rel kuak rō. Kä ciäk in bor kene daap ke muc tetkä laaac kä Kuoth Nhial Kuoth guuri.

29Guëce ke kä tietde ke mäni mi ciake them nhiam bööthni palä tin dit kene ji Lii-bay ke bööth thukni duëli I-the-rel kä Je-ru-tha-lem, rey duëli luaak Kuoth Nhial.”

30Ino cu bööth palä ke ji Lii-bay ciäk in bor kene daap ke kuak kan, kä cuke ke nöñ rey luaak Kuoth kä Je-ru-tha-lem.

Loc kä Je-ru-tha-lem

31 Kä cuako däk piny ke cänj kä wäl rɛw kä pay in jiolien jök Kieser Ê-ɣäwa, wako kä Jɛ-ru-tha-lɛm. Kä te Kuothda keel ke ney, cuako kän kä j̄i t̄er kene ney t̄eë cako nyurikä dup.

32 Cuako ben teke nin diok kä Jɛ-ru-tha-lɛm.

33 Ke njaan nin, cua ciok in bor kene daap ke kuak laṭh tetdä boothä palä ni Mɛ-re-moth gat U-ri-yaa rɛy luaak Kuoth, t̄eë keel kene El-a-dhar gat Pi-ne-yath, kä te j̄i Lii-bay keel ke ke, ala Yo-dha-bad gat Yɛ-cuwä gat No-äd-yaa gat Bi-nuwi.

34 Kä cua ti diaal kuen ke pekdiën kä cuake them, kä cua themdiën goar piny.

35 En guath emɔ cu ney t̄eë lony jök pɛcä muc in wanke thöp Kuoth I-the-rel, thääk wäl rɛw ke kuj̄ j̄i I-the-rel diaal, ke dey deet ti jien bänuan wicde bärɔw, ke rueeth deet ti jien bärɔw wicde bärɔw, ke thääk deet böwni daṅ wäl rɛw ke kuj̄ duj̄rä. Cuake thöp ken diaal ala muc mi wanke Kuoth Nhial.

36 Kä cuke waregak ruac kuar kam bööth kene ruëec tin te kuj̄ Yiëer Yu-pɛ-ree-tidh. Kä cuke naath luäk ke taṭh luak Kuoth.

Edh 9

Pal Edhra ke kuj̄ kuen juri

1 Ke kor kä min ca t̄it̄i laṭ, cu bööth ben kä ɣä wäke j̄, “/Ken j̄i I-the-rel ke bööth palä ke j̄i Lii-bay ro ley kä j̄i wec kene lätkien tin j̄iak, j̄i Ke-naan, kene j̄i ɣëth, ke j̄i Pɛ-rii-dhi, kene j̄i Yɛ-buth, ke j̄i Am-on, kene j̄i Mo-ab, ke j̄i I-jöp, ke j̄i E-mor.

2 Cike nyieet nɛni t̄ot̄o kuen ro kene gaatkien. Ke kuj̄ emɔ ci ney ti gow ro mat ke j̄i wec. Kä en thil n̄äthä nɛmɛ b̄eë kä bööth kene ruëec.”

3 Kä m̄eë cä nɔmɔ liṅ, cuṅ bieynikä r̄ët ke k̄ec, kä cuṅ miem wecdä yut kene t̄ikdä, kä cua ro gul ke jiath laaac.

4 Kä cu ney diaal tin dual ke riet Kuoth I-the-rel ro dol gekädä ke kuj̄ thil n̄äthä nɛni tin lony jök pɛcä. Kä cua ro gul ke jiath laaac cu mäni guath in la thöpke muc thianṅ.

5 Kä ke guath mucni thianṅ cuṅ ro j̄iɛc thekädä ke bieynikä ti ci r̄ët, kä cua ro kam muṅal palä Kuoth Nhial Kuothdä

6 wṅṅ j̄, “Aṅ Kuothdä, ɣän p̄ocä kä j̄ieth locdä ke ɣöö b̄ä j̄i pal, Kuothdä, ke ɣöö dueerko ca wicda leny, kä cike pal ni puṅar.

7 Ni kä guṅniko cu mäni walɛ d̄it̄ dueerko. Kä ke kuj̄ dueeriko, kon ke kuarko, ke bööth paläda, ca ney laṭh tetni kuar wec, ca ney pɛc kä ca ney näk, kä ca ney ciɛṅ ɛ j̄iak, cu mäni walɛ.

⁸Kä tääme ke guath mi tot cu Kuoth Nhial Kuothdan kon nyuoth mal. Ke yöö bane teke tek, kä be kon moc loc guathde min rel ro, ino bi Kuothdan wanjkon mer kä be kon moc tek mi tot rey yieenadan.

⁹Canj ni meë ke kon jaanj /ken Kuothdan kon pal rey yieenadan. Ce kon nyuoth nhök mi thil pek nham kuari Pa-rath. Kä ce kon kam tek ke yöö bane luak Kuothdan nyok ke tath, kä ba guath tin ci dak bany, kä bane kan cu jek kä Juda kene Je-ru-tha-lem.

¹⁰“Kä tääme lö Kuothda enu mi bako ku le lar ke kor kä neme? Ke yöö cakö luëeku lok,

¹¹tëë ci nun ke jaanjku ni gook meë wij i, ‘En mun e wiaa thin e bia wä ciej, e mun mi ca yar e ney tin ciej thin, ke latkien tin jäk. Ci ken e thian ke lat jäkien kujni diaal.

¹²Ke kujc emo /cuare nyieetkun kuen gaatkien, kä /cuare nyieetkien kuen gaatkun. Kä /cuare malien gor kene goykien, ke yöö bia buom, came goy muom, kä banye je gaatkun ala dun dien mi doraar.’

¹³Kä mi ci tuok kä kene, e luot latnikon tin jäk kene dueran in diit, kä notde Kuothdan ce kon duac ke duac mi kuiyni jen kä min dene jek ke kuj dueerikon, kä ce kon moc tek mi cetke neme.

¹⁴A bako nuotku ku nyok ke lok a bako ro wä mat ke ney ti latke ti jäk ti? Kä bi ku gaak ke ney a bi ko dak, a bako thil duoth kie ti bi tek?

¹⁵Ay Kuoth Nhial ni Kuoth I-the-rel, e jin Kuoth mi thuok, ke yöö cakö duoth en wale a tek. Kä tääme kon takö nhamdu nike dueerko, ke yöö thile ram mi dee cuon nhamdu ke kuj neme kä.”

Edh 10

Lat nath ke dueer

¹Kä min pal Edhra kä latde dueer, wiee kä duace ro piny nham luaak Kuoth. Cu buon mi diit wutni ke män ke gaat ro mat je kä ji I-the-rel. Cuke wiee elon.

²Kä cu Ce-kën-yaa gat Ye-yi-el kä gaat Ee-lam ruac ke Edhra wëë i, “Cakö thil luth ke Kuothda ke yöö cakö kuene ke män kä ney kokien. A canje nie tääme notde te nath thin ke kuj I-the-rel.

³Ke kujc emo latne mat ruac ke Kuothdan en yöö bane mänkon ke gaatkien keel dak, cetke ruacdu yene ney tin luothke luëek Kuothdan. A je latke cetnike nuot.

⁴Jiec ro, bumni latni je. Ke yöö e latdu bako ji luäk.”

⁵Ino cu Edhra ro jiec, kä cue bööth palä kene ji Lii-bay ke ji I-the-rel diaal jak kä yacke ro en yöö ba lat cetke min ca lar kä cuke ro yac.

⁶Kä cu Edhra rɔ woc thok luaak Kuoth, kä cue wä nien duëel Ye-yo-ya-nan gat El-ya-cib /kene mɪth kä /kene math ke piw. Pare thil n̄äthä p̄ëcni.

⁷Kä cua ruac lat raar kä Juda kene Je-ru-tha-ləm en yöö ney diaal t̄ë lony jɔk p̄cä ake duɔlke rɔ kä Je-ru-tha-ləm.

⁸Kä ram wä tey a /ci bi ben ke ken n̄in d̄an diɔk, c̄etke ruac bööthni kene kuɔr ba kuake diaal kan, kä ba puɔnyde tuɔk raar rey dolä p̄ëcni.

⁹Kä ke c̄an̄ kä jien d̄an r̄ew kä pay b̄an̄uan, cu j̄i Juda kene j̄i Ben-ya-min diaal rɔ dol kä Je-ru-tha-ləm ke ken n̄in d̄an diɔk. Kä cu ney diaal nyuur d̄ekä thok Luaak Kuoth dualke ke kuj dolä kene nhiaal mi diit.

¹⁰Kä cu booth palä ni Edhra rɔ j̄iec kä cue ke j̄iɔk i, “Cia duer lat cia kuɛen ke män ti jur, cia duer nöön̄ kä l-the-r̄el.

¹¹Kä tääm̄e latde dueerkun Kuoth Nhial Kuoth guurikun, kä latde ruacde. Kuɔce rɔ rey j̄i wec kene mänkun ti Jur t̄iti.”

¹²Kä cu duɔl keeliw ε loc ke j̄ow mi diit i, “E jen luɔtde. Bako lat c̄etnike mo ci laro.

¹³Duunde yöö n̄uan naath, kä t̄ë ke nhiaal mi diit. /Cako rɔ bi luän̄ ke cuɔn̄ d̄ekä. Ke yöö en n̄eme /cie lat c̄an̄ kel kie n̄in r̄ew. Ke yöö cako duer elɔn̄ kä n̄eme.

¹⁴E bööthko cuɔn̄ ke guɔɔth dolä keeliw. A ney diaal rey wiiniko tin ci kuɛen ke män ti jur b̄äke c̄an̄ in ca lat, keel ke bööth kene ruëc wec ɔ, am̄ani mi ci wan̄ loaac Kuoth ke n̄eme j̄ien kä ko.”

¹⁵Cua ni Jo-na-than gat Ä-tha-el kene Yë-dhe-yaa gat Tik-waa cu je gak tɔ, kä cuke mat ke Me-cu-lam kene raan Lii-bay ni Cë-be-thay.

¹⁶Kä cu ney tin lony jɔk p̄cä ruac emɔ nhok. Kä cu booth palä ni Edhra naath kuany kä bööth thukni duëli kä cue ciöötken gɔr. Kä ke c̄an̄ in j̄iɔl kä pay wäl cuke lat kä mem̄e tok.

¹⁷Kä ke c̄an̄ in nhiam kä pay in j̄iɔl cuke thuɔk ke lieny n̄eni tin ci kuɛen ke män ti jur.

Ney tin ci duer ke kuen m̄än ti jur

¹⁸Cu t̄iti a ciööt n̄eni tin ci kuɛen ke män ti jur rey kuayni bööthni palä. Kä kuay Ye-cuwä gat Yo-dha-dak kene gaat man. Cua Më-the-yaa kene E-li-dher, ke Ya-rib kene Ge-d̄el-yaa.

¹⁹Cuke je lar i bike mänkien d̄äk, kä cuke d̄od̄ëel thöp ala muc ke kuj duir̄ädien.

²⁰Kä kuay l-mer. Cua Yä-na-ni kene Dhe-b̄ed-yaa.

- 21 Kă kuay Ya-rim. Cua Më-the-yaa kene E-li-yaa, ke Ce-më-yaa, kene Ye-yi-el ke U-dhi-yaa.
- 22 Kă kuay Pëc-yur. Cua El-yo-ε-nay kene Më-the-yaa ke I-ca-mel kene Ne-tanel ke Yo-dha-bad kene El-athaa.
- 23 Kă kuay Lii-bay. Cua Yo-dha-bad kene Cimi ke Ke-la-yaa (min mo Ke-li-ta) kene Pe-thëk-yaa ke Juda kene E-li-dher.
- 24 Kă kuay këët din. Cua El-ya-cib. Kă yiëen thuok luaak. Cua Cë-lum kene Te-lem ke Uri.
- 25 Kă j̄ l-the-rel tin k̄oŋ. Kă kuay Për-oc. Cua Rëm-yaa kene I-dhi-ya ke Mël-ki-yaa kene Mi-ya-min ke El-a-dhar kene Mël-ki-yaa ke Be-na-yaa.
- 26 Kă kuay Ee-lam. Cua Më-tën-yaa kene Dhe-kar-yaa ke Ye-yi-el kene Èbdi ke Yi-re-moth kene E-li-yaa.
- 27 Kă kuay Dhëtu. Cua El-yo-ε-nay kene El-ya-cib ke Më-tën-yaa ke Yi-re-moth kene Dha-bad ke Ä-dhi-dha.
- 28 Kă kuay Be-bay. Cua Ye-yo-ya-nan ke Yä-nën-yaa ke Dhë-bay kene Yä-nën-yaa Èth-lay.
- 29 Kă kuay Bani. Cua Me-cu-lam kene Mël-uk ke Ä-da-yaa kene Ya-cub ke Ce-al kene Yi-re-moth.
- 30 Kă kuay Pë-yëth-mo-ab. Cua Èdna kene Ke-lal ke Be-na-yaa kene Më-the-yaa ke Më-tën-yaa kene Be-dha-lel ke Bi-nuwi kene Ma-na-the.
- 31 Kă kuay Ya-rim. Cua E-li-dher kene Yi-ci-yaa ke Mël-ki-yaa kene Ce-më-yaa ke Ci-me-on.
- 32 Kene Ben-ya-min ke Mël-uk kene Ce-mar-yaa.
- 33 Kă kuay Ya-cum. Cua Më-te-nay kene Më-të-taa ke Dha-bad kene E-li-pa-let ke Ye-re-may kene Ma-na-the ke Cimi.
- 34 Kă kuay Bani. Cua Më-day kene Am-ram ke U-el
- 35 kene Be-na-yaa ke Bed-yaa kene Ke-lu-i,
- 36 Ke Wa-niya kene Me-re-moth ke El-ya-cib,
- 37 kene Më-tën-yaa ke Më-te-nay kene Yë-thaw.
- 38 Kă kuay Bi-nuwi. Cua Cimi,
- 39 kene Ce-lem-yaa ke Na-than kene Ä-da-yaa,
- 40 ke Mëk-në-de-bay kene Ca-cay ke Ca-ray,
- 41 kene Ä-dhar-el ke Ce-lem-yaa kene Ce-mar-yaa,

⁴²ke Cë-lum keñe Ä-mër-yaa ke Jo-thep.

⁴³Kä kuay Nebo. Cua Ye-i-el keñe Më-tith-yaa ke Dha-bad keñe Dhe-bi-na ke Ye-day keñe Yo-el ke Be-na-yaa.

⁴⁴Cua ken ney diaal tëë ci kuëen ke män ti jur kä cuke ke däk cuke wä amäni gaatkien.

Nem

Nem 1

¹Titi ke riet Ne-γem-yaa gat γä-kël-yaa.

Pal Ne-γem-yaa

Ke ruḡn jien daḡ rew ke pay Kith-lew ruc ni mēē Är-tëk-cëth-te mēē taḡ ræk Cu-cën in diit,

²ke cāḡ cu γä-na-ni ram kël kä dämaari ben kä Juda keḡe wutni ti kḡkien. Kä cuḡ ke thiec ke duoth ji Juudh tēē ci kään pec, keḡe Je-ru-tha-lëm.

³Kä cuke γä jiök i, “Ken ney tēē ci kään pec ε ci lony wic, teke rey rikä ḡocä mi diit elḡ. Ci paḡyni Je-ru-tha-lëm tæth kä ci mac thieknike waḡ.”

⁴Mēē cä ruac emḡ liḡ, cuḡ nyuur kä cuḡ wiee, cuḡ paḡ ke nin, kä cuḡ miḡh thek kä palä nhiam Kuoth in la Kuoth Puḡrä.

⁵Kä cuḡ wee i, “Aḡ Kuoth Nhial in la Kuoth Puḡrä, Kuoth in bum kä luḡthke, kä tiit mat ruac keḡe nhök in thil pek ke ney tin nhocake ji kä luth ḡuḡtku,

⁶päli jiḡhku piny, kä lep nyinku ke yöö bi pal jāḡädu liḡ mi palä mi täame nhiamdu ke cāḡdäär keḡe wäär ke kuḡjaḡḡniku ni ji l-the-rel. γän latdä dueerko kḡn ji l-the-rel tēē cakḡ duer ji. Dueer tēē cä lat kḡne dhḡr guḡḡr.

⁷Cakḡ lät a jiäk ke ji, kä /kaḡko ḡuḡtku keḡe lueeku ke ciḡḡku tēē ci lar jāḡdu ni Muthē luḡth.

⁸Kä car ruacdu mēē ci lat jāḡdu ni Muthē, mēē ε jin i, ‘Mi /cia γä bi ḡäth, bä ye riaw kä rey dööri,

⁹duunde yöö mi wä yen lony kä γä kä bia ḡuḡtkä luḡth kä bia ke lat, ε cāḡe ni neḡkun tin ca pëc ni peek ḡocaa, bäke maḡat nie wiḡni, kä bäke nöḡḡ ni guäth in cä mek en yöö ba γä pal thḡn.’

¹⁰Ke jaḡḡku kä ke neḡku tēē lueli ke buḡmdu min diit.

¹¹Kä lö Kuäär, a jiḡhdu liḡ pal jāḡädu, keḡe pal jaḡḡniku tin luḡthke ciḡtdu. Käḡni jāḡdu tin ḡoḡre en wale, kä a je jek kḡḡc loaac nhiam kuḡr.” Ke nin tḡtḡ ε γän la mooc kuäär ke kḡḡḡ.

Nem 2

Wä Ne-γem-yaa kä Je-ru-tha-lëm

¹Ke pay Ni-than ke ruḡn jien daḡ rew ruëc Kuḡr ni Är-tëk-cëth-te mēē te kḡḡḡ nhiamde, cuḡ je tith kä cuḡ je kaḡm kuäär. En guäth emḡ /keḡe γä met nen ε jiäk loçdä.

²Kä cu kuäär yä jïök i, “Enu joc nhamdu cεtkε ram mi jïäk löcdε, kä thile jï juey? Thile nu ε ni jïääk löaac.” Kä cuä dual εlöη.

³Kä cuä kuäär jïök i, “Bi kuäär jääny ke tëk amäni cänj kε! Kä ci nhamdä dëë jïääk idi mi ci wec in ca guandöηniko kony thïn dāk, kä ci mac thieknike wanj?”

⁴Kä cu kuäär yä jïök i, “Kä enu mi goöri?” Kä cuä Kuoth Puöörä pal.

⁵Kä cuä kuäär jïök i, “Mi nhok kuäär ε, a dëë goöy jek kä jï, jäk ni yä kä Juda, wec in ca guandöηniko kony thïn, dëë jε wä nyok ke tath.”

⁶Kä cu kuäär yä jïök a te ciek kuar nyuurä gekäde i, “Bi wä ke pek mi nïn di, kä bi lony jök i ney?” Cu kuääre nhok en yöö bä wä, kä cuä jε lar nïn.

⁷Cuä jε jïök i, “Mi nhok kuäär ε, ε yä muocke ke waregak mi bä nöη ruëec wijni tin te kujc Kieer Yu-pe-ree-tidh, ke yöö ba yä nhok wä amäni mi cä cop kä Juda.

⁸Kä ε yä muocke ke waregak mi nöjä A-thap gään ruöör kuar, ke yöö dere yä moc ke jien ti dëë wä lät ni thiekni duëel in bum, in thieek ke luak Kuoth, kene kal wec, ke duel in bä wä cienj thïn.” Kä cu kuäär yä kam ti diaal tin cä thiec, ke yöö te puöth Kuothdä kεel ke yä.

⁹Cuä ben kä ruëec wijni tin te kujc Kieer Yu-pe-ree-tidh, kä cuäke kam waregakni kuar. Cu kuäär bööth rēm kene jï jïönkööri jak kεel ke yä.

¹⁰Kä mēë ci Thën-bë-lat raan Beth-o-ron kene To-bi-yaa raan Am-on tin laät memε lin, cu löcdien jïääk εlöη mēë ca ηac en yöö tēë ke ram mi ruac ke kuj gan I-the-rel.

¹¹Kä cuä wä kä Jε-ru-tha-lem, cuä cienj en wijni ke nïn danj diok.

¹²En cuä rö jiec ke wäär yän kene wutni kökien ti tot, kä cue thil ram mi cuä lar min ci Kuothdä jε lath löcdä en yöö dëë lät kä Jε-ru-tha-lem. Kä thile ley ti te yä eni min köatdä.

¹³Ke wäär cuä wä raar ke Thok Loolä a wä kä Wat Pijini Guöori, kä cuä wä nike Thok Wäär, kä cuä päny Jε-ru-tha-lem in ci tæeth kene thieknike tin ci mac ke pet nen.

¹⁴Kä cuä ε wä ke duöör Thuok Liεel cuä wä ni Thok Puööl kuar, duunde yöö cue thil guäath mi dëë cooth ke ley in köatdä.

¹⁵Kä cuä jiesen ke wäär ke duöör loolä wä päny guic, kä cuä lony jök, cuä wä rεc ke Thok Loolä.

¹⁶Kä /ken laät guäath in cä wä thïn kie min cä wä lat ηac, ke yöö /kan jï Juudh ke bööth palä kene ney tin ruëec ke bööth kene duöth nath tin ba lat lat ni lar ruac.

¹⁷Kä cuḗ ke j̄iök j̄, “Cia riek in t̄ane th̄in nen. Je-ru-tha-lem ce dak kä ci thiekniḗe waan ke mac. Bia wane päny Je-ru-tha-lem täth, ke yöö ci kon bi le ḡot ke pöc.”

¹⁸Kä cuḗ ke lar yöö te Kuothdä keel ke yä kene meë ci kuääre lar yä. Kä cuḗe yä loc j̄, “Tuokne t̄ath.” Kä cua r̄o bum ke lat mi bi goaa ke ke diaal.

¹⁹Kä meë ci Thën-bë-lat raan Beth-o-ron kene To-bi-yaa ke j̄i Am-on ke Ge-cem raan Ä-rab je liḡ cuḗe ney d̄ol wä ke j̄, “Kä enu ene latde mi? E ku yen luḡc ni r̄o kuäär?”

²⁰Kä cuḗ ke loc j̄, “Bi Kuoth puḡrä ko moc goḡy, kä kon jaḡḡke bakḡ lat tok. Duunde yöö ke kuj̄dun thile ye guaḡath kie cuḡḡḡ kie k̄ek kä Je-ru-tha-lem.”

Nem 3

Nyok t̄ath päny Je-ru-tha-lem

¹E jen cu boḡth palä min dij̄t ni El-ya-cib r̄o j̄iec kene dämani ni bööth palä cuḗe duḡḡp Thuok Deet täth. Cuḗe je ley kä cuḗe thiekniḗe lat̄h th̄in, cuḗe je lat a wä nikä Cuut Kuri cu mäni Cuut Yä-nan-el.

²Kä cu j̄i Je-ri-ko thaḡḡ kal täth, kä cu Dha-kur gat Im-ri guaḡath in thieek ke je täth.

³Kä cu gaat Yë-the-naa Thok R̄ec täth. Cuḗe wäathniḗe cuḡ, kä cuḗe thiekniḗe lat̄h th̄in. Kä cuḗe doḡpni kene gäakniḗe lat̄h b̄ä.

⁴Kä cu Me-re-moth gat U-ri-yaa gat Yë-kodh duḡthde täth. Kä cu Me-cu-lam gat Be-r̄ek-yaa gat Me-ce-dha-bel duḡth in d̄ḡḡ täth. Kä cu Dha-dok gat Bäna duḡth in d̄ḡḡ täth.

⁵Cu j̄i Te-kowä thaḡḡde täth, duunde yöö /ken neekien tin luḡthke lat̄h piny neeni tin guecke ke lat̄h.

⁶Kä cu Yo-ya-da gat Pa-the-ëk kene Me-cu-lam gat Be-tho-de-yaa Thok ëë Wal täth. Cuḗe wäathniḗe lat̄h, kä cua thiekniḗe lat̄h th̄in, kä cuḗe doḡpni kene gäakniḗe lat̄h.

⁷Kä cua kuj̄c in d̄ḡḡ täth e Me-l̄et-yaa raan Gib-yon kene Ya-don raan Me-ro-noth ke wutni Gib-yon kene wutni Midh-pa t̄ëe ruacke e ruëec wiini kuc Kieḗ Yu-pe-ree-tidh.

⁸Kä cua kuj̄c in d̄ḡḡ lat̄h e U-dhi-el gat Yar-ä-yaa täath däpä. Cu Yä-n̄en-yaa läät lieth yiirä kuj̄c in d̄ḡḡ täth. Cuḗe Je-ru-tha-lem luḡc ni guäthde a räth ni Pääny Raar.

⁹Kä cua kuj̄c in d̄ḡḡ täth e Re-pa-yaa gat Yur rueec kuc Je-ru-tha-lem kel.

¹⁰Kä cu Ye-d̄e-yaa gat Yä-ru-map kuj̄c in lot ni dh̄ore täth, kä cu Yë-tuc gat Yä-cab-ne-yaa kuj̄c in d̄ḡḡ täth.

11 Kä cu Mël-ki-yaa gat Ya-rim kene Yë-cub gat Pë-yëth-mo-ab kujic in dɔŋ täth kene Cuut Buɔl jurayni.

12 Kä cu Cë-lum gat Yë-lo-yec rueec kuc Jε-ru-tha-lεm kujic in dɔŋ täth kene nyieekε.

13 Kä cu Ya-nun kene j̄i Dha-no-a Thok Loolä täth. Cuke je nyok ke tath, kä cua thieknike kene doopni ke gääknike lat, kä cuke päny mi teke juath tetni ti bathdɔɔr täth a räth nikä Thok Wäär.

14 Cu Mël-ki-yaa gat Re-kab rueec Beth-yë-ka-rεm Thok Wäär lat, cue thieknike kene doopni ke gääknike lat bä.

15 Kä cu Cë-lum gat Kɔl-yo-dhe rueec Midh-pa Thok Liεl lat, kä cue je kum kä cue thieknike kene doopni ke gääknike lat, kä cue Pul Thay-loam min te rεy kakä kuar täth a räth ni kä koopni tin wä ke naath piny Däär wec Dee-bid.

16 Kä kujicde cu Ne-yεm-yaa gat Adh-buk rueec kuc kel wec Beth-dhuur täth a wä ni lotdä kɔak kunyä Dee-bid, a räth ni puul kene dhɔr wutni tin buɔm buɔm.

J̄i Lii-bay tëë latke päny

17 Cu j̄i Lii-bay kujic kel täth piny Rε-yum gat Bani, kä cu Yä-cëb-yaa rueec kuc kel wec Kiila guath in guur je täth.

18 Kä ke kɔre cu tääth ni gaatmani piny Ba-way gat Ye-na-dad rueec kuc kel wec Kiila.

19 Kä cu E-dher gat Jo-cua rueec Midh-pa kujic in dɔŋ min lot ni kujic in wä nhial a räth nikä gɔŋtot täth.

20 Kä cu Ba-ruk gat Dhë-bay kujic in dɔŋ täth a käne je ni kä gɔŋtot a räth ni kä thiik dhɔaar εl-ya-cib booth palä min diit.

21 Kä cu Mε-re-moth gat U-ri-yaa gat Yë-kodh ε lat a käne je nikä thiik dhɔaar εl-ya-cib wä mäni thuok dhɔaar εl-ya-cib.

Bööth palä tëë te täth paany

22 Kä ke kɔre cu bööth palä tëë te wiini tin thiak tääth.

23 Ke kɔrien cu Ben-ya-min kene Yë-cub luot dhɔrikien täth. Kä cu Ä-dhar-yaa gat Mä-the-yaa gat Ä-nan-yaa tääth gekä dhɔaarε.

24 Kä cu Bi-nuwi gat Ye-na-dad kujic in dɔŋ täth ε käne je ni dhɔr Ä-dhar-yaa a wä ni gukä cu mäni gɔŋtot,

25 kä cu Pa-lal gat U-dhay tääth lotdä gɔŋtotdä kene Cuut duëel kuar min thieek ke kal gaanyi. Kä ke kɔre cu Pε-da-yaa gat Për-oc,

²⁶kenε laḡat luaak Kuoth tin cien kä O-pel tääth amäni luot Thuok Piini min wä kuj känyä caḡ kenε Cuut in la gaḡke ni luak Kuoth.

Taḡath tin kḡkien

²⁷Ke kḡrien cu jḡ Tε-kowä kujc in dḡḡ täth min lot ni Cuut in dḡḡ a räth ni pääny O-pel.

²⁸Kä cu bööth palä tääth ni nhial Thok Jioḡkoori täth ram ɔ a lotde ni nhiam dhḡaare.

²⁹Kä cu Dha-dok gat I-mer tääth kḡrien lotde ni nhiam dhḡaare. Kä cu Cε-mē-yaa gat Cε-kēn-yaa yieen Thuok känyä caḡ tääth kḡre.

³⁰Kä cu Ḳä-nēn-yaa gat Cε-lēm-yaa kenε Ḳä-nun bākēl gan Dha-lḡp kujc in dḡḡ täth. Kä cu Mε-cu-lam gat Bε-rēk-yaa kujc in lot ni dhḡre täth.

³¹Kä cu Mēl-ki-yaa tääth dāpā tääth a wä ni dhḡr laḡatni luaak Kuoth kenε köök min lot ni Thok Gueecni a räth ni duēel in te nhial gḡḡtḡdä.

³²Cua je laḡ amäni kam duēel in te nhial gḡḡtḡdä kenε Thok Deet ε taḡath dāpā ke köök.

Nem 4

Ney tin löke nyḡak taḡth paḡny

¹Täämme mēe ci Thēn-bē-lat ε liḡ en ḡöo nyḡk ney päny ke taḡth, cue gaak elḡḡ a be jḡ Juudh dḡl.

²Kä cue ruac nhiam mäthnike kenε rēm jḡ Tha-mε-ria wēe ḡ, “Ḳḡḡ mi lät jḡ Juudh ti ḡḡḡḡ tḡḡḡ je mi? Bike pänydien nyḡk ke taḡth? Kä bike muc thḡp? Kä bike je thuk ke cāḡ kel? ε bike taḡth ku nyḡk ke ken pääm ti ciḡ dḡḡ ti, kä ci waḡḡ ke jen waḡ εmḡ?”

³Kä cu To-bi-yaa raan jḡ Am-on mi te gekāde wee ḡ, “Ḳḡḡ mi tääth ken ε, cāḡḡ ni wan mi cε kḡt wḡḡde, dere päny paḡmdien kuεr piny!”

⁴Liḡkḡ lö Kuothda, kḡn cakḡ loḡ. Locni kuethnidien ke kḡ ni wḡḡdien, kä jaknike kä kuaany muun in cake pēc thḡḡ.

⁵Kä /cu jḡäkien kum kie bi dueerkien woc nhiamdu, ke ḡöo ca jḡ jak kä gaḡ nhiam taḡathni.

⁶Inḡ cuakḡ päny täth, kä cua paḡnyni diaal mat kel amäni mēe ci kuj kel cop ni nhial, ke ḡöo ney diaal cike lät ke loc kel.

⁷Duunde ḡöo mēe ci Thēn-bē-lat kenε To-bi-yaa ke Ä-rab ke jḡ Am-on ke jḡ Ac-dod ε liḡ en ḡöo buotke päny Je-ru-tha-lēm ε laḡke je, kä ci kamkien thiḡk ke röm, cuke gaak elḡḡ,

⁸cuke c̄ap c̄ap ken diaal keel ke yöö bike ben nyiëeny ke Je-ru-tha-l̄em, kene yöö bike nyuɔɔn ben lat th̄in.

⁹Kä cuako Kuothda pal, kä cuako naath rialikä ti ba ke gan ke c̄andäär kene wäär.

¹⁰Duunde yöö cu j̄i Juda wee i, “Buɔm n̄eni tin latke lat wëe ke thuɔk, kä t̄ëe ke thoc mi diit cakɔ p̄any bi luän̄ ke t̄ath.”

¹¹Kä ci j̄i t̄era wee i, “/Ci ken ε bi n̄ac kie /ci ken k̄on bi nen am̄ani mi canε cop r̄eydien a canε ke näk, kä canε lat kap cuɔɔn.”

¹²Cu j̄i Juudh tin cien thiek̄adien kɔ ben lat n̄omɔ ni kä wäl wäke i, “Guāath a bia r̄ɔ riet th̄in ɔ, ba k̄on mak ε ken.”

¹³Ke kuic̄ emɔ cuā th̄aɔn nath lath piny p̄any guāth mi day, cuāke lath ke thuk duēli ke mutnikien ke th̄epni kene bääri.

¹⁴Kä m̄ëe c̄ä guic cuā r̄ɔ j̄iεc kä cuā n̄ey tin luɔthke kene ruëec ke duoth nath j̄iök i, “/Cuare dual ke ke. Tieme Kuäär ni Kuoth min diit kä luɔthke, be kor ganmuɔɔri kene gaatkun ke nyieekun ke mänkun ke dhorkun t̄er.”

¹⁵Kä m̄ëe ci j̄i t̄era j̄e lin̄ en yöö cakɔ n̄omɔ n̄ac kä ci Kuoth c̄apdien yar, cuako loc p̄äany k̄on diaal, loc ramɔ lätd̄e.

¹⁶Nie c̄an̄ emɔ cu th̄aɔn n̄eenikä lat lat, kä cu duoth in d̄ɔn r̄om ni mutni kene köotni ke bääri kä cike r̄ɔ rony ke kot̄ yieethä. Kä cu bööth cuɔɔn j̄ök j̄i Juda diaal,

¹⁷t̄ëe t̄athke p̄any. Kä n̄ey tin kapke kuak, kapke ke ke tet kel, kä r̄oamke yiow köör ke tet in d̄ɔn.

¹⁸Kä n̄ey tin latke lat, ci ram ɔ th̄epde lath gekäde min lätd̄e lat. Duunde yöö ram in la kooth kaan̄ t̄ëe gekädä.

¹⁹Kä cuā n̄ey tin luɔthke kene ruëec ke duoth nath j̄iök i, “Lat diit̄de kä ce ray d̄oɔr, ci p̄any k̄on d̄äk kä piny, a ci ram ɔ cu n̄oan̄ ke ram ɔ.

²⁰Mi wä yen j̄ow kaan̄ä lin̄, mat̄de r̄ɔ kɔ w̄ini mi. Bi Kuothdan koran t̄er.”

²¹Cuāko not̄ latko lat kä r̄om th̄aɔn nath tin k̄ɔn mutni, ni bakä ȳoaa am̄ani mi ci ȳow a wäär ε ci c̄ier k̄any.

²²En guāth emɔ cuā naath j̄iök i, “E ram ɔ kene lätd̄e thuɔke wäär kä Je-ru-tha-l̄em, ke yöö ba k̄on gan̄ ke wäär kä ba lat lat ke c̄an̄ d̄äär.”

²³Kä duunde yöö cue thil ram mi cu biid̄e kam raar kä kɔ, ȳän kie gaatmaar kie n̄ey tin guɔɔrke ȳä kie gaan̄. Kä cu ram ɔ yiook̄e r̄om ke tetde.

Nem 5

Luäk Ne-γem-yaa ke can

- 1**Tääme cu wutni ti nuan kene mänkien wiee elɔŋ ke kuj ganmani ni ji Juudh.
- 2**Wä thaaŋkien i, “Kon ke gaatkɔ kene nyieekɔ nuan ney elɔŋ, goor ney bel ti bakɔ cam ke yöö bakɔ tɛk.”
- 3**Kä wä thaaŋ nath i, “Kon cakɔ kaaakɔ kene kaaak wal ke kuj kɔaŋ ke dhorkɔ kɔk ni bel ke kuj buath.”
- 4**Kä cu thaaŋ nath ɲot ke mi wäke i, “Cakɔ yiow den ti lunny ney ke kuäär ala tholbok ke kuj kaaaknikɔ kene kaaak wal ke kuj kɔaŋ.
- 5**Kä kon tääme cäät ney ke gaatmanikɔ, kä cäät gaatkɔ ke gaatkien, kä ɲotde ke mi bakɔ dhɔɔkɔ kene nyieekɔ kuɔk yöö bi ken a kuaany, a ci thaaŋ nyieetkɔ ku thuy a kuaany, kä /cakɔ ke deë luäŋ ke luäk ke yöö kaaakɔ kene cake kan e ney ti kɔkien.”
- 6**Yän meë cä wieedien kene riet tiji lin, cuä gaak elɔŋ.
- 7**Cuä ke laŋh loocdä, kä cuä ney tin luɔthke kene ruëc bel. Cuäke jïök i, “Yen cianje gaatmuɔri a jïäk!” Kä cuä ke ciöl duol mi bi ruac ke ke,
- 8**kä cuäke jïök i, “Cɛɲnike meë cane gaatmanikon ni ji Juudh tää ca kök döör kon kɔk. En tääme kɔk yen gaatmuɔri, dere ku la yöö ba ke nyɔk ke kök kä ye?” Cuke biet, ke yöö thile riet mi deë lar.
- 9**Kä cuä wee i, “En ne latde mi /ce goaa. E /ci yen deë ku guɔɔr ni luth Kuothdan ke yöö bia cian dööri tin la ji tēran päl?”
- 10**Duunde yöö yän kɔne gaatmaar ke ji kɔaarä cuäko naath den yiow kene bel. Kon palne tin görne.
- 11**Luɔce ke kaaakien kene kaaak wal ke kuj kɔaŋ ke dhorkien ke jien O-lip, kä palne ke lieth kene yiow ke bel kene kɔaŋ tin ca den e ken nie wale.”
- 12**Kä cuke wee i, “Bakɔ ke luɔcke kä thile mi bakɔ thiec kä ke. Bakɔ lat ni min ci lar.” Kä cuä bööth palä col, kä cuäke jak kä yaac ken rɔ ke yöö ba lat ni min ci ken e lar.
- 13**Kä cuä bij letädä ten waa i, “Bi Kuoth ney tin /cia ruac eme bi tit tēŋ jɔɔr dhɔrikien kene muɔnkien. A ram emɔ tēŋke raar a be thil ɲu.” Kä cu duol keeliw wee i, “Inɔɔ.” Kä e liak wä kä Kuoth Nhial. Kä cu naath lat ni min ca lar.

Gɔɔy Ne-γem-yaa

- 14**Kä nike guaaŋh eë kuanyke ni yä ala ruecdien muun Juda, nike ruɔŋ jien daŋ rɛw amäni ruɔŋ jien diɔk wɔcde rɛw ruëc kuar ni Är-tëk-cëth-te, ke run wäl rɛw, yän kie gaatmaar thile ram mi ci mjetth in la duŋ kuar met cam.

¹⁵Rueec ëë te nhamdä cë naath moc ke riëk mi diit, cë mïeth kenë kooŋ kaŋ kä naath amäni yiow ti jien daŋ nuaan. Amäni kuaanykien cianke naath ε jiäk. Duunde yöö /kaŋ mi cëtkε nɔ laŋ, ke yöö luothä Kuoth.

¹⁶Cua laŋh ni rɔ läŋ paany emε, /kaŋ gor ni mun, kä kuaanykä diaal cua dol ni rɔ ke kuj laŋ.

¹⁷Kä cue ŋot mïethä keel wij tokä ke ney ti kuor wicde jien daŋ dhiëec, ji Juudh kenë ruëëc, a /ci ney tin bëë kä kɔ kä döör tin thieëke kɔ te thiŋ.

¹⁸Ke cänj kel la thäk kel kenë dët daŋ bækel, ke manpalëëk mi rialke ikä ke kujdä, kä la tëë ke kooŋ ti ŋuan ke kor nini daŋ wäl. Kä /kaŋ mïeth in la laŋke kä rueec met thiec ke yöö ε yaŋ mi thiek kä ney tiŋi.

¹⁹Tim ya ke kuj gooyädä lö Kuothdä, ke kuj kä ti diaal tin cä läŋ kä ney tiŋi.

Nem 6

Löök Ne-yem-yaa tin koŋ

¹Tääme mëë ca laŋ Thën-bë-lat kenë To-bi-yaa ke Ge-cem raan Ä-rab ke duoth ji tëra en yöö cä päny täth kä thile kam mi ci duoth (Cänje ni mëë ŋot thiekni /kaŋke ni laŋh thiŋ),

²cu Thën-bë-lat kenë Ge-cem ya jäk kä raan wäke i, “Bër banε röm wic kel rey toŋrä Ono.” Kua le lot ni yöö ba ya läŋ kä mi jiaäk.

³Kä cua ke jäk kä naath waŋ i, “Yaŋ laŋdä laŋ mi diit, yaŋ /cä bi ben. Enu dëë laŋ kaŋ cuoŋa a banyä je piny kuŋ le wä kä ye mo?”

⁴Cuke ya jäk kä ruac ε mo nikä nuaan kä cua ke loc nike je luoc emɔ.

⁵Ke jen duoŋp ε mo ci Thën-bë-lat ya jäk kä kuanyde ke jak in dhiëecdien a te tetde ke waregak mi /kaŋ gäk.

⁶Kä en waregak ca gor i, “Ca je lat rey dööri, kä ci Ge-cem je lar bä en yöö jin yene ji Juudh gore kac raar, ε jen tääth yene pänyo. Kä jin goori yöö biä kuäärien ke min ca lat.

⁷Kä ci rɔ kuëny gook ti ruac ke kujdu kä Je-ru-tha-lëm i, ‘Tëë ke kuäär kä Juda.’ Kä tääme ba ruac emɔ laŋ kuäär cëtnike rieet tiŋi. Ke kujc emɔ bër ban ben ruac.”

⁸Kä cua je jäk kä ruac i, “Thile ti cëtkε to ci lat to ti ci tuock. Carke jin ke wicdu kārɔa.”

⁹Ken diaal görke ni yöö bakɔ dual, caar ken ε i, “Bike dual a /ca laŋ bi laŋ.” Ke kujc emɔ tääme lö Kuoth ku ya moc ke buom.

10Ke cāṅ kel cuṗ wä dhɔr Cε-mē-yaa gat Dε-la-yaa gat Mεε-ta-bel min ca gṗk dhɔrε, cuε wee ṗ, “Wanε duol rey luaak Kuoth, kā gṗkne thiekniε kā thṗn, ke yöö bike ben ba ṗṗ ben näk, bi naath ben ke wäär ti ba ṗṗ ben näk.”

11Duunde yöö cuṗ wee ṗ, “E dēē ram mi cεṗke ṗä rɔ ku bar? Kiε dēē ram mi cεṗke ṗä wä rey luaak Kuoth ke yöö bā tēk? Ṗän /cä bi wä rey luaak.”

12Kä cuṗ je ṗṗc en yöö /ken Kuoth ε ṗṗk, duunde yöö latde ruac gṗṗkā neme ke kuṗdä ke yöö ca je kṗk ε Thēn-bē-lat kenε To-bi-yaa.

13Kṗake je ke yöö be ṗä ṗṗk kā dual a bā duer cu ṗṗt, kā bā cu teke kēk mi ṗṗäak kenε pöc.

14Kä lö Kuothdä tim Thēn-bē-lat kenε To-bi-yaa ke tin diaal tin ci ken ke ṗṗt, kā tim gök ciēk ni No-ēd-yaa kenε thṗṗṗ göökni tin ṗṗke ṗä kā dual.

Thuṗk ṗṗt

15Cu ṗṗth ṗṗṗny thuṗk ke ṗṗn ti ṗṗen dhieec wṗcde rεw ke cāṅ kā ṗṗen dṗṗ rεw wṗcde dhieec kā pay bākel (kornyoot).

16Kä mēē ca je ṗṗn ε ṗṗ tēra diaal kā ca je ṗṗn ε dōör diaal tin te thiekäda, cuke dual εṗṗ ke yöö ci ken ε ṗṗc en yöö ṗṗt εmε thuṗke je ke luäk Kuothda.

17En guäth εmɔ cu ṗṗ Juda tin luṗthke waregakni ti ṗṗuan ṗṗk kā To-bi-yaa, kā la bā luɔc waregakni To-bi-yaa kā ke.

18Ke yöö ney ti ṗṗuan kā Juda ca rɔ yac ke yöö ε cɔ nya Cε-kēn-yaa gat Araa, kā ci gatde ni Ye-yo-ṗa-nan nya Mε-cu-lam gat Be-rεk-yaa kuεn.

19Kä cuke gṗṗy ṗṗtde lat nhiamdä, kā ṗṗtke je ruacdä. Cu To-bi-yaa ṗä ṗṗk kā waregakni ke yöö bā dual.

Nεm 7

1Täämε mēē ci ṗṗny thuṗk ke ṗṗth kā cä thiekniε ṗṗth thṗn kā cä gṗṗṗ thuṗk luaak Kuoth kenε kēēt din ke ṗṗ Lii-bay kuany,

2kä cua gaatmaar Ṗä-na-ni kenε Ṗä-nēn-yaa ṗṗk kā rueec Je-ru-tha-lεm, en Ṗä-nēn-yaa ε ram mi ṗṗth Kuoth kā luthε je εṗṗ kā ney ti ṗṗuan.

3Kä cua ke ṗṗök ṗ, “A thuk Je-ru-tha-lεm /ca ṗṗ amäni mi ci cāṅ leeth. Kä guṗṗth in ṗṗot gṗṗṗ ke mi gṗṗke, ε thiekni te gṗäkä. Kä kuanyε ṗṗēēn kā ney tin ciεṗ kā Je-ru-tha-lεm, a ram cɔ te guäthde kā a ramɔ lot ni dhɔrε.”

4En wec dṗṗtde εṗṗ, kā kuiy ney tin ciεṗ reyde, kā thile ṗṗec ti ca ni ṗṗth thṗn.

Ciööt nεni tēē luny ṗṗk pecä

⁵Cu Kuoth ε laṭh loocdä en γöö bä ney tin luṭhke kene bööth ke naath en γöö ba ciöökien gṛr ke dhorkien. Kä cua bok ciöötṇi neeni tēē luny jok pecä ke nhiam jek ca gṛr ṷ.

⁶Tiṭi ke ken ney tēē luny jok pecä ney tēē ca pεc ε Ne-bu-kad-ne-dhar kuäär Bē-bi-lon, tēē ci loc kä Je-ru-tha-lem kene Juda, tēē ci ram o loc wiṷde.

⁷Cuke ben keel ke Dhe-ru-ba-bel kene Jo-cua ke Ne-γem-yaa kene Ä-dhar-yaa ke Rēem-yaa kene Nē-γä-ma-ni ke Mōr-da-kay kene Bil-can ke Mith-pe-reth kene Big-way ke Ne-γum kene Banaa.

Ciööt ji I-the-εl

⁸Gaat Pēr-oc, ke ney ti bathdōori rεw wiṷde kuṛr kel wiṷde jien bārōw wiṷde rεw.

⁹Kä gaat Cε-pēt-yaa ke kur diṛk wiṷde jien bārōw wiṷde rεw.

¹⁰Gaat Araa ke kur bākel wiṷde jien dhiiec wiṷde rεw.

¹¹Gaat Pē-γēth-mo-ab kä kuay Ye-cuwä kene Yo-ab ke bathdōori rεw wiṷde kur bādäk wiṷde jiath kel wiṷde bādäk.

¹²Gaat Ee-lam ke bathdōor kel wiṷde kur rεw wiṷde jien daṅ dhiiec wiṷde ṇuaan.

¹³Gaat Dhētū ke kur bādäk wiṷde jien ṇuaan wiṷde dhiiec.

¹⁴Gaat Dhē-kay ke kur bārōw wiṷde jien bākel.

¹⁵Gaat Bi-nuwi ke kur bākel wiṷde jien ṇuaan wiṷde bādäk.

¹⁶Gaat Be-bay ke kur bākel wiṷde jien daṅ rεw wiṷde bādäk.

¹⁷Gaat Ędh-gad ke bathdōori rεw wiṷde kur diṛk wiṷde jien daṅ rεw wiṷde rεw.

¹⁸Gaat Ä-do-ni-kam ke kur bākel wiṷde jien bākel wiṷde bārōw.

¹⁹Gaat Big-way ke bathdōori rεw wiṷde jien bākel wiṷde bārōw.

²⁰Gaat A-din ke kur bākel wiṷde jien dhiiec wiṷde dhiiec.

²¹Gaat A-ter kä kuay Ḳidh-ki-yaa ke jien bāṅuan wiṷde bādäk.

²²Gaat Ḳa-cum ke kur diṛk wiṷde jien daṅ rεw wiṷde bādäk.

²³Gaat Be-dhay ke kur diṛk wiṷde jien daṅ rεw wiṷde ṇuaan.

²⁴Gaat Ḳa-rip ke kuṛr kel wiṷde jiath kel wiṷde rεw.

²⁵Gaat Gib-yon ke jien bāṅuan wiṷde dhiiec.

²⁶Cu ji Beth-ε-γem kene Ne-to-paa a ney ti kuṛr kel wiṷde jien bādäk wiṷde bādäk.

- 27 J̄i Ä-na-thoth ke kuṛ kel w̄icde jien daṅ rew w̄icde bädäk.
- 28 J̄i Beth-ëdh-ma-weth ke jien ḡuaan w̄icde rew.
- 29 J̄i Kir-yath-ya-rim kene Ke-pi-ra ke Be-roth ke kur bärōw w̄icde jien ḡuaan w̄icde diṛk.
- 30 J̄i Rama kene Gabä ke kur bäkēl w̄icde jien daṅ rew w̄icde kel.
- 31 J̄i Mik-mac ke kuṛ kel w̄icde jien daṅ rew w̄icde rew.
- 32 J̄i Beth-el kene Aay ke kuṛ kel w̄icde jien daṅ rew w̄icde diṛk.
- 33 J̄i Nebo ke jien dhieec w̄icde rew.
- 34 J̄i Ee-lam ke bathdōṛ kel w̄icde kur rew w̄icde jien dhieec w̄icde ḡuaan.
- 35 J̄i Ḡa-rim ke kur diṛk w̄icde jien daṅ rew.
- 36 J̄i Je-ri-ko ke kur diṛk w̄icde jien daṅ ḡuaan w̄icde dhieec.
- 37 J̄i Lod kene Ḡa-did ke Ono ke kur bärōw w̄icde jien daṅ rew w̄icde kel.
- 38 J̄i The-naa ke bathdōṛi diṛk w̄icde kur bāḡuan w̄icde jien daṅ diṛk.
- 39 Cu bööth palä kuay Ye-dë-yaa a wä nikä gaat Ye-cuwä a ney ti kur bāḡuan w̄icde jien daṅ bärōw w̄icde diṛk.
- 40 Gaat I-mer ke bathdōṛ kel w̄icde jien dhieec w̄icde rew.
- 41 Gaat Pëc-ḡur ke bathdōṛ kel w̄icde kur rew w̄icde jien daṅ ḡuaan w̄icde bärōw.
- 42 Gaat Ḡa-rim ke bathdōṛ kel w̄icde jiath kel w̄icde bärōw.
- 43 J̄i Lii-bay: Gaat Ye-cuwä a wä nikä Këd-mi-el kar Ḡod-waa a ney ti jien bärōw w̄icde ḡuaan.
- 44 Këët din: Kuay A-thap ke ney ti kuṛ kel w̄icde jien daṅ ḡuaan w̄icde bädäk.
- 45 Gḡaṅ thuṛk luaak: Kuay Cë-lum kene A-ter ke Tël-mon kene Ę-kub ke Ḡä-ti-ta kene Co-bay ke ney ti kuṛ kel w̄icde jien daṅ diṛk w̄icde bädäk.
- 46 Lḡaṅ rëy luaak Kuoth: ke kuay Dhi-ḡa kene Ḡä-thu-pa ke Të-ba-oth.
- 47 Ke Ke-roth kene Thiya ke Pa-don.
- 48 Ke Le-ba-naa kene Ḡä-ga-baa ke Cël-may.
- 49 Ke Ḡa-nan kene Gi-del ke Gë-ḡar.
- 50 Ke Re-a-yaa kene Re-dhin ke Ne-ko-da.
- 51 Ke Gë-dham kene Udha ke Pa-the-ëk.

- 52 Kε Be-thay kεne Mε-u-nim kε Nε-pu-cim.
- 53 Kε Bεk-buk kεne Υä-ku-pa kε Υar-γur.
- 54 Kε Badh-lith kεne Mε-yi-da kε Υar-ca.
- 55 Kε Bar-koth kεne Ci-cε-ra kε Ta-mëk.
- 56 Kε Nε-dhi-ëk kεne Υä-ti-paa.
- 57 Gaat kuaanyini Tho-lo-mon. Kε gaat Tho-tay kεne Tho-pε-rεth kε Pε-ri-daa.
- 58 Kε gaat Yë-la kεne gaat Dar-kon gaat Gi-del.
- 59 Kε Cε-pët-yaa kεne Υë-til kε Po-ke-rεth-γë-dhε-ba-yim kεne Am-on.
- 60 Lααt luaak Kuoth kεne gaat kuaanyini Tho-lo-mon kε kur diϰk wı̄cde jien bānuan wı̄cde rεw.
- 61 Kä cu nεy tı̄tı̄ ben wı̄ini tı̄tı̄, wεc Tel-mε-lëk kεne wεc Tel-γar-ca kε Kε-rub kεne A-don kε I-mer. Kä cue thil mi nyooth jε en γöö bā kuaykien kä jı̄ I-the-rεl.
- 62 Cu kuay Dε-la-yaa kεne To-bi-yaa kε Nε-ko-da a nεy ti kur bākel wı̄cde jien dān nuaan wı̄cde rεw.
- 63 Kä gaat bööthni palä. Cua gaat Υo-bë-yaa kεne Υë-kodh kε Bar-dhë-lay (cεalkε jε Bar-dhë-lay kε γöö, cε raan Gil-yad kuεn).
- 64 Ken mëë cı̄kε ciöötken gōr rεy ciöötni tēë ca gōr kε dhōrkien, kä /kαn ciöötken jek, cua kε woc rεy bööthni palä kε γöö /ci ken gōw.
- 65 Kä cu ruëec kε pēn mı̄eth kä tin rεl gōoydien rō amāni mi cε tekε boōth palä mi ci U-rim kεne Tu-mim yuor.
- 66 Cu pek nath diaal kεel a nεy ti bathdōri ti jien nuaan wı̄cde bākel wı̄cde kur diϰk wı̄cde jien bākel,
- 67 a /ci kuaany wutni kεne män ti bathdōri bārōw wı̄cde kur diϰk wı̄cde jien dān diϰk wı̄cde bārōw, kεne këet din ti wutni kεne män ti kur rεw wı̄cde jien dān nuaan wı̄cde dhieec te thın.
- 68 Tekε kε jı̄oηkōori ti kur bārōw wı̄cde jien diϰk wı̄cde bākel, kε ley lat kōkien ti kur rεw wı̄cde jien dān nuaan wı̄cde dhieec.
- 69 Kä tekε kε thōarōāali ti kur nuaan wı̄cde jien dān diϰk wı̄cde dhieec kε muōli ti bathdōri bākel wı̄cde kur bārōw wı̄cde jien dān rεw.
- 70 Cu thān bööthni dhōri rō mat lät. Kä cu rueec rōom yı̄oōni moc kε dāap mi tekε kıluni bādäk kε nuth, kε took ti jien dhieec kε bieyni bööthni palä ti kur dhieec wı̄cde jien dān diϰk.

⁷¹Kä cu thaaṅ bööthni dhori room yiṅṅni moc ke daap mi teke kiluni ti kuṛ kel wicde jien bārow ke yiṅṅw ti bathdōori rēw wicde kur daṅ rēw.

⁷²Kä cu pek in ca thöp ε duoth nath a daap mi teke kiluni daṅ wäl bārow, ke yiṅṅw ti bathdōori daṅ rēw, ke bieyni bööthni palä ti jien bākel wicde bārow.

⁷³Ino cu bööth palä kene jī Lii-bay ke gaṅṅ thuok luaak Kuoth ke kēēt din ke laṅṅ luaak Kuoth ke jī l-the-rel diaal cien wijnikien.

Nem 8

Kuen Edhra ke naath ṅuṭ

Ke bārow päthni cu jī l-the-rel cien wijnikien.

¹Cu ney diaal ro dol guāth kel dēkā nhiam Thuok Piini. Kä cuke gōṛ ni Edhra thiec ke yōö be bok ṅuṭni Muthē mēē ci Kuoth Nhial je kam jī l-the-rel nōöṅ.

²Kä cu booth palä ni Edhra bok ṅuṭni nōöṅ nhiam dolä, wutni ke män amāni ney diaal tin dēē je liṅ, ke cāṅ in jiolien ke bārow päthni.

³Kä cuε je kuen a ce nhiamde luoc dēkā Thuok Piini nike runwan elṅ cu mäni cāṅ däär, nhiam wutni kene män ke ney diaal tēē dēē je liṅ. Kä cu ney diaal jīthkien pal piny lienke bok ṅuṭni.

⁴Kä en Edhra tēē cuṅä wic jiaath mi ca lat ke kuṅ kā neme. Kä cu Mē-tith-yaa kene Cemä ke Ä-na-yaa kene U-ri-yaa ke Yil-ki-yaa kene Mä-the-yaa cuṅ gekäde kuṅ cuēēc, kä cu Pε-da-yaa kene Mi-ca-el ke Mēl-ki-yaa kene Ya-cum ke Yēc-bē-da-naa kene Dhe-kar-yaa ke Mε-cu-lam cuṅ gekäde kuṅ caam.

⁵Kä cu Edhra bok lep nhiam nēni diaal, kä guic ney diaal ε ke yōö te ni jen nhial. Kä mēē ce bok lep cu ney diaal ro jiac cuṅ.

⁶Kä cu Edhra Kuoth Nhial ni Kuoth in diit Poth. Kä cu ney diaal je loc ḷ, “Inoṅ, inoṅ,” a kapken tetkien nhial. Kä cuke wuṭhkien guṭ piny palke Kuoth Nhial.

⁷Kä cu Ye-cuwä kene Bani ke Ce-reb-yaa kene Ya-min ke Ę-kub kene Cē-be-thay ke Yo-di-yaa kene Mä-the-yaa ke Ke-li-ta kene Ä-dhar-yaa ke Yo-dha-bad kene Ya-nan ke Pε-la-yaa ke jī Lii-bay naath luäk ke lat ṅuṭni luoc nath guāth in ṅot naath guāthnikien.

⁸Cuke bok ṅuṭni Kuoth kuen agoaa, cuke lat ni luot ruac ke yōö be wä luoc nath egoaa en min ca pay kuen.

⁹Kä cu rueec ni Ne-γem-yaa kene booth palä ke gōṛ ni Edhra ke jī Lii-bay tēē ṅieecke naath ney diaal jioḷ ḷ, “En cāṅ emε ε cāṅ mi rel gōyde ro kä Kuoth Nhial ni Kuothdun. /Cuare pār kä /cuare wiee.” Ke yōö ci naath wiee mēē ca riet ṅuṭni liṅ.

¹⁰Kä cu Ne-γem-yaa ke jioḷ ḷ, “Wiaa dhōrikun, wiaa came mīth tin com kä mathe koṅ in goaa kä muocε ney tin thile mi ca rialikā. Ke yōö en cāṅ emε ε

cänj mi rel góoyde ró kä Kuääran. E loockun /ci jieth, ke yöö tēth Iaac Kuoth Nhial e jen la buomdun o.”

11Kä cu ji Lii-bay ney diaal jak kä bit wä ke i, “Bietde, ke yöö en cänj eme rel ró, e loockun /ci jieth.”

12Kä cu ney diaal wä dhōrikien wäke mīth kä wäke maath kä cua ney tin thil mi ca rialikä jākikä, kä cu loockien tēth ke yöö ci riet tin ca latke wä loocdien.

Cänj tīmā bilēkä

13Ke cänj in rēwde cu bööth dhōri diaal ke bööth palä ke ji Lii-bay ben kä gōōr ni Edhra ke yöö ba riet nūōtni ben ḡac.

14Kä cuke je jek rey nūōtni tēē ci Kuoth Nhial ke lat Muthē en yöö bi ji I-the-rel cien rey bilēni ke guāath tīmā ke bārōw päthni,

15kä bike je gōōr kä ba je lat rey wijnikien diaal kene Je-ru-tha-lem i, “Wiaa wuōthni päāmni wiaa nöōḡe kar jiaath O-lip kene thoḡar ke buōw ke jien tin kōḡ, ke yöö bia bilēni ben lat cētnike min ca gōōr.”

16Kä cu naath wä wa jien nöōḡ, kä cua ró lät kä bilēni, cu ramō lät wij duēēle rey kälkien kene rey kal luaak Kuoth, ke day in jac Thok Pīini ke day in jac Thok E-pa-rim.

17Cu ney diaal tēē lony jōk pecä lät ke bilēni kä cuke cien thīn. Nike nīn Jo-cua gat Nun amāni cänj eme, /ken ji I-the-rel tīem mi cētkē ne met lat. Cu loockien tēth elōḡ.

18Kä ke cänj ke cänj nike cänj ēē nhiam kene cänj ēē jōak, la Edhra bok nūōtni Kuoth a kuēen. Kä cuke tīem lat ke nīn bārōw, kä ke bādāk nīni cuke duōl mi rel ró dol cētnike cienke.

Nem 9

Lat nath ke dueerkien

1Kä ke cänj kä jien dāḡ rēw wijde ḡuaan ke jen pay bārōw, cu ji I-the-rel ró dol kä thēke mīth kä cien ken ni bieyni cuali kä ca wuōthkien moc tup ke yöö jieth loockien.

2Kä cu ji I-the-rel ró lēy golä kä ney tin kōḡ, cuke ró jīec kä cuke dueerkien kene jīäk guānikien lat.

3Cuke ró jīac cuōḡ guāthnikien, kä cuke kuēn kä bok nūōtni Kuoth Nhial ni Kuothdien ke thaakni diōk, kä cuke dueerkien lat ke thaakni diōk, kä cuke Kuoth Nhial ni Kuothdien pal.

⁴Kä cu Jo-cua kene Bani ke Këd-mi-el kene Ce-bën-yaa ke Buni kene Ce-reb-yaa ke Bani kene Ke-na-ni cuᵛᵛj kä kᵛᵛt jᵛᵛ Lii-bay palke Kuoth Nhial ni Kuothdien ke jow mi dijt.

⁵Kä cu jᵛᵛ Lii-bay ke Jo-cua kene Këd-mi-el ke Bani kene Ḳä-cab-ne-yaa ke Ce-reb-yaa kene Ḳo-di-yaa ke Ce-bën-yaa kene Pe-thëk-yaa wee i, “Jiace rᵛ kä liake Kuoth Nhial ni Kuothdun a thil pek. A puᵛᵛth teke ciᵛᵛtde in bum kä a je puanyke ke puᵛᵛny mi leny liakni diaal.”

Pal Edhra ke lat dueeri

⁶Kä cu Edhra pal wëë i, “E jᵛᵛn la Kuoth ni jᵛᵛn kärᵛᵛa, kä e jᵛᵛn lät nhial ᵛ kene puᵛᵛar ke nyinkien diaal, amäni piny kene nyinke diaal tin te thᵛᵛn, ke yiër kene nyinkien diaal tin te reyᵛᵛdien, ci ti diaal moc ke tēk. Kä nyin nhial diaal palke jᵛᵛ.

⁷Kä e jᵛᵛn Kuoth Nhial, Kuoth ëë mæk Ab-ram curi je nööᵛᵛ raar kä Ur roᵛᵛl jᵛᵛ Kël-da-ya kä curi je cᵛᵛl i A-be-ram.

⁸Curi je jek te loᵛᵛde ke ᵛath nhiamdu, kä curi mat ruac lat ke je en yᵛᵛö bi kuayke kam mun jᵛᵛ Ke-naan kene jᵛᵛ Ḳëth ke jᵛᵛ E-mor ke jᵛᵛ Pe-rii-dhi ke jᵛᵛ Ye-buth kene jᵛᵛ Gir-gac. Curi ruacdu jak kä thuᵛᵛk ke yᵛᵛö e jᵛᵛn guᵛᵛan cuᵛᵛni.

⁹“Kä curi rik guᵛᵛnikᵛ nen kä I-jëp kä curi lulien liᵛᵛ rey Bar in Tith.

¹⁰Kä ci ti gayke naath lät kä Pero kene kuaanyke diaal ke jᵛᵛ weᵛᵛde diaal ke yᵛᵛö ᵛäci cianᵛ ëë jiääk ëë ca lät kä guᵛᵛari. Ci rᵛ moc ke kēk mi te thᵛᵛn amäni wᵛᵛle.

¹¹Kä curi pᵛᵛ Bar in Tith daᵛᵛk nhiamᵛᵛdien, a bike je jieth ni koᵛᵛtdä. Kä curi ney tēë guᵛᵛᵛrke ke muᵛᵛl däär bar ceᵛᵛnikᵛ dᵛᵛl rey piᵛᵛni ti ᵛuan.

¹²Kä curi ke boᵛᵛth ke puᵛᵛar ke cᵛᵛᵛn däär, kä boᵛᵛthi ke ke mac ke wäär mi mocke buay dup in wäke thᵛᵛn.

¹³Kä curi ben wᵛᵛi paᵛᵛm Thi-nay, kä curi ruac ke ke ni nhial, kä curi ke lat cienᵛ ti cuᵛᵛj kene ᵛuᵛᵛt ti thuᵛᵛᵛk ke luëëk ti ᵛow.

¹⁴Kä cike jak kä ᵛackᵛe cᵛᵛᵛn loᵛᵛädu min rᵛl rᵛ, kä cike lat luëëku kene cienᵛku ke ᵛuᵛᵛtku ke jaᵛᵛdu ni Muthᵛe.

¹⁵Kä cike moc ke mᵛᵛeth ni nhial ke kujᵛᵛ buathᵛᵛdien, kä cike moc pᵛᵛw rey paᵛᵛm ke kujᵛᵛ rᵛwᵛᵛdien, kä cike lar yᵛᵛö ba mun ëë ci yackᵛe wä kan.

¹⁶“Duunde yᵛᵛö cu guᵛᵛndᵛᵛᵛᵛnikᵛ lät a jiäk ke buᵛᵛm weᵛᵛᵛdien /kan luᵛᵛth ni luëëku.

¹⁷Cuke lienᵛᵛde loᵛᵛ kä /kenke tēë gayke naath tēë ci lat reyᵛᵛdien tit. Cu buᵛᵛm ni wuᵛᵛᵛthkien a ba kuëny ni rᵛ boᵛᵛth mi lockᵛe kuaanyä kä I-jëp. Duunde yᵛᵛö e jᵛᵛn Kuoth mi teke pälikä, kä teke koᵛᵛac loaac kä kuiy gakᵛᵛe kä teke nhök mi dijt, e jen /keni ke baᵛᵛny piny ᵛ.

- 18A cāņε ni mēē cike rɔ tath ruath thāak mēē wāke j, 'Nεmε ε jεn Kuothdun ēē nōņ yε raar kā l-jēp,' ca duer mi dij̄t lāt.
- 19Kā ke kɔɔc lɔaacdu /keni ke pāl rεy dɔaar. Kā /ken puar ēē boothke ke cāņdäär ke met bany piny, kā /ken mac ēē la booth ke ke wäär mēē mocke buay dup ēē wāke th̄in ke met bany piny bā.
- 20Kā curi yiēēdu in gɔaa jak kā nyuuthe ke. Kā /keni ke pēn m̄ieth, kā cike moc p̄iw ke kuj̄ rēwdien.
- 21Kā curi ke tit ke run ti jien n̄uaan rεy dɔaar, kā thile mi cu dak kā ke. /Ken bieynikien d̄ak kā /kenε ciōkien puāat.
- 22Curi ke jak kā k̄anke kuāāri kenε dōör, curike jak kā k̄anke muɔn tin thieek ke ke. Kā cuke mun Thi-yon kuāār εc-bon kenε mun Ög kuāār Ba-can k̄an.
- 23Kā curi gaatkien jak kā n̄uan c̄etnike kuēl nhial, kā curi ke nōōņ muun ēē ci l̄ar guani ke yōō ba wā ciεņ.
- 24Cu gaatkien mun wā k̄an kā cua ciεņ, kā curi j̄i Kε-naan tēē cianke mun joc ni nhiamdien, curi ke l̄ath tetnikien keel ke kuarkien ke j̄i wec, ke yōō bike ke lāt kā mɔ goor ken ε mɔ.
- 25Cuke wij̄ ti buɔm buɔɔm kenε mun mi gɔaa mac, kā cuke duēl ti ci thiāaņ ke ti diaal ti gow ciεņ, ke jieer ti ca tet ke k̄aak d̄εni wal ke kuj̄ kɔaņ ke jien ɔ-lip ke d̄ey jien ti n̄uan. Cuke m̄ith a bike riāņ a cu puanykien puoth, cu lockien teeth rεy gɔyni tēē ci k̄amke.
- 26“Duunde yōō cuke thil luth cua riet ni rɔ j̄i, cua yuor ni n̄uɔtku jɔkdien kā n̄ake gööku tēē luēke ke, ke yōō deeke luny kā j̄i, cua l̄at ni dueer ti dij̄t.
- 27Ke kuj̄c εmɔ curi ke l̄ath tetni j̄i t̄erien tēē cuake cuc, kā mēē cike ku cuuc, cuke luäk gɔr kā j̄i, kā curi ke liņ ni puɔɔrā. Kā ke kɔɔc lɔaacdu min dij̄t curi ke moc ke luāak tēē cuake luäk kā j̄i t̄erien.
- 28Kā mēē cike teke mal, cuke ti j̄iäk nyok ke lätni nhiamdu, kā curi ke l̄ath tetni j̄i t̄erien ke yōō bake ruac. Kā n̄otde mēē cike luny kā j̄i thiēcke luäk. Curi ke liņ ni nhial, kā ke kɔɔc lɔaacdu cike luäk nikā ti nyin n̄uan.
- 29Curi ke luek ke yōō bike loc kā n̄uɔtku. Kā cuke n̄ot ke mi liake ni rɔ kā /ca luēēku luth, kā cua l̄at ni duer kā n̄uɔtku tin dēē raan jak kā tēk, cike riet ni j̄i jɔkdien ke buɔm wecdien löke yōō liεņke ruac.
- 30Curi ciεņkien rut ke run ti n̄uan, ke yiēēdu curi ke luek ke thok göökni. Kā cuke n̄ot /ci ken ε liņ. Ke kuj̄c εmɔ curi ke l̄ath tetni j̄i thieekädien.
- 31Kā ke kɔɔc lɔaacdu min dij̄t /keni ke moc pek, kā /keni ke pāl ruēēc. Ke yōō ε j̄in Kuoth mi gɔaa mi kɔc loc.

³²“Kε kujc emɔ täämε lö Kuothda, ε jin Kuoth mi dijt mi bum kä dual naath ke je, mi tiit mat ruacde kenε nhökde min thil pek, /cu bęc bęc diaal tjtj guic j kuyi ke, ken ti ci ben kä kɔ ti, ke kuarkɔ kenε ruëëckɔ ke bööth paläda kenε göökɔ ke guanikɔ kenε nεku diaal nikε njn kuari A-thi-ri-ya amäni wale.

³³Kä ke ti diaal ti ci ben kä kɔ ti, ci lät ni gɔaa cakɔ kule lat ni dueer.

³⁴/Ken kuarkɔ kenε bööthkɔ ke bööth paläda ke göökɔ ke guanikɔ guɔɔr ni ruɔtku, kä /kan luëëku tit kenε luek ëë ci lueek nikε.

³⁵A cänje ni mää teke kuäärädien, a tεth lockien ke gɔy tää ci kamke muun in riän riän, /kan j j lätikä kä /kan rɔ rit kä lät j j äknikien.

³⁶Kä nenε, ke kɔn kuaany εn wale, muun ëë ci kam guanikɔ, ke yöö ba dey jienke cam kenε gɔyke tin kɔj, ke kɔn kuaany.

³⁷Kä ke kuj dueerikɔ, nyinke tin gɔw wäke kä kuar tin ci lath wijda. Ruacke puanykɔ kä laatkε yɔɔkɔ cεtkε min nhök ken ε, takɔ ke riek mi dijt.”

Ney tää latke mat ruac

³⁸“Kε kuj kä ti diaal tjtj cuakɔ mat ruac emε lat a ca gɔr, kä ci bööthkɔ kenε j j Lii-bay ke bööth paläda je thany.”

Nem 10

¹Kä ney tin ca waregak thany ε rueec ni Ne-yem-yaa gat Yä-käl-yaa gat Dhidki-yaa,

²ke The-ra-yaa kenε Ä-dhar-yaa ke Yir-mε-yaa,

³ke Pęc-yur kenε Ä-mër-yaa ke Mäl-ki-yaa,

⁴ke Yë-tuc kenε Cε-bën-yaa ke Mäl-uk,

⁵ke Ya-rim kenε Mε-re-moth ke O-bad-yaa,

⁶ke Da-ni-yel kenε Gi-nε-thon ke Ba-ruk,

⁷ke Mε-cu-lam kenε Ä-bi-yaa ke Mi-ya-min,

⁸ke Mëdh-yaa kenε Bil-gay ke Cε-më-yaa, ken ney tɔtɔ ke bööth palä.

⁹Kä j j Lii-bay ε Ye-cuwä gat Ä-dhan-yaa ke Bi-nuwi kä gaat Ye-na-dad kenε Käd-mi-el,

¹⁰ke j j maarädien ni Cε-bën-yaa ke Yo-di-yaa kenε Ke-li-ta ke Pε-la-yaa kenε Ya-nan,

¹¹ke Mika kenε Rε-yob ke Yä-cëb-yaa,

¹²ke Dha-kur kenε Cε-reb-yaa ke Cε-bën-yaa,

- 13 ke Yo-di-yaa kene Bani ke Be-ni-nu.
- 14 Kä bööth nath cua, Për-oc kene Pë-yëth-mo-ab ke Ee-lam kene Dhëtu ke Bani,
- 15 ke Buni kene Êdh-gad ke Be-bay,
- 16 ke Ä-do-ni-yaa kene Big-way ke A-din,
- 17 ke A-ter kene Yidh-ki-yaa ke Ê-dhur,
- 18 ke Yo-di-yaa kene Ya-cum ke Be-dhay,
- 19 ke Ya-rip kene Ä-na-thoth ke Nebay,
- 20 ke Mag-pi-yac kene Me-cu-lam ke Ye-dhir,
- 21 ke Me-ce-dha-bel kene Dha-dok ke Ya-duwa,
- 22 ke Pë-lët-yaa kene Ya-nan ke Ä-na-yaa,
- 23 ke Yo-ce-ya kene Yä-nën-yaa ke Yë-cub,
- 24 ke Yë-lo-yec kene Pilä ke Co-bek,
- 25 ke Re-yum kene Yä-cab-naa ke Mä-the-yaa,
- 26 ke Ä-yi-yaa kene Ya-nan ke A-nan,
- 27 ke Mël-uk kene Ya-rim ke Banaa.

Mat ruac

- 28 Cu duoth nath ke bööth palä ke j̄ Lii-bay ke gaṅ thuok luaak ke kēet din, ke laṅ luaak Kuoth ke ney diaal tēe ca r̄ lēy gōlā kā j̄ wec keel ke mänkien ke dhoolkien ke nyieekien ke kuj̄ ṅuṅni Kuoth, ney diaal tin ṅacke ṅoak kā dēe ruac liṅ,
- 29 cuke r̄ mat gaatmani, ke ney tin luṅthke, cuke r̄ mat rey lamä kene yac ke yōo bike guṅṅ ni ṅuṅ Kuoth tēe ci jaṅ Kuoth ni Muthē ke lat, kene yōo bike Luëk Kuoth Nhial ni Kuäära diaal tit, kā bake laṅ kene cienke.
- 30 Kä /cane nyieekon bi jak kā kuēnke ε j̄ muṅṅ eme kā /cane gaatkon bi jak kā kuēnke nyieekien.
- 31 Kä mi wä ken ney t̄iṅ bel kōkā wä nööṅ ke cāṅ lṅä ti ba ben kōak, /cane ke bi kōk kā ke ke cāṅ lṅä kie ke cāṅ in /ci naath lät th̄ṅ. Kä ke bārōw runi /ca bel bi pith kā ba ṅuäl diaal päl.
- 32 Kä cakō je lar en yōo bi ram o kā kō taripde a thop ke kuj̄ laṅ luaak Kuothda,
- 33 ke kuj̄ jurayä wec tharbëtdä kene muc beel ke muc in waṅke ni cianṅ kene muc caṅ lṅä ke tuk path kene ṅṅṅ t̄imä tin ca mēk, ke kuj̄ mucni ti rēl ke r̄, kene kuj̄ mucni duiṅä tin luëlke j̄ l-the-rēl, ke kuj̄ lät̄ni diaal rey luaak Kuothda.

³⁴Kä cuako gaakni yuor bä kon bööth palä ke j̄i Lii-bay ke naath, ke yöö ba ḡac ε ney diaal en yöö bi dhör kel j̄ien nöön̄ rey Luaak Kuothda mo ke guāath in ca lar ke ruon, ke yöö baka ben p̄et w̄ij̄i ȳikā Luaak Kuoth Nhial ni Kuothda, c̄etnike min ca ḡor ε ḡuot.

³⁵Kä bako key bæelko kene key deeni j̄ien diaal tin nham nöön̄ rey Luaak Kuoth Nhial run kä run.

³⁶C̄etnike min ca ḡor rey ḡuotni, bako key ganko kene ȳooko ke key deetko nöön̄ bööth palä tin lät rey Luaak Kuothda.

³⁷Kä bako duel kuakni Luaak Kuothda kene bööth palä nöön̄ muc bæel kene dey j̄ien diaal tin nham, ke koan̄ kene lieth. Kä bako j̄i Lii-bay nöön̄ w̄al w̄aali bæelko, ke yöö ke j̄i Lii-bay la ken t̄o la maat ke ke t̄o rey w̄ijniko diaal.

³⁸Kä bi booth palä min la gat Ä-ron teke j̄i Lii-bay guāth in k̄an̄ j̄i Lii-bay w̄al w̄aali. Kä bi j̄i Lii-bay w̄al w̄aali w̄al w̄alikien nöön̄ Luaak Kuothda, rey duëel kuakni.

³⁹Kä bi j̄i I-the-rel kene j̄i Lii-bay, muc bæel kene koan̄ ke lieth nöön̄ duëel kuakni guāth in te kuak rey Luaak Kuoth th̄in, kene bööth palä ke ḡaḡ thuok Luaak ke k̄eet̄ din. /Cako Luaak Kuothda bi p̄al talaan̄ä.

Nem 11

Ney tin cien̄ kä Jε-ru-tha-l̄em

¹Tääme bööth nath ku ke cien̄ kä Jε-ru-tha-l̄em, kä cu duoth nath gaakni yuor ke yöö ba dhör kel kä dhör dan̄ w̄al kan̄ be ben cien̄ kä Jε-ru-tha-l̄em wec in rel o, bi duoth dhori dan̄ ban̄uan cu duoth w̄ijnikien.

²Kä cu naath ney tin ca nhok en yöö bi wä cien̄ kä Jε-ru-tha-l̄em lar t̄eth loaac.

³T̄iti ke bööth w̄ij̄ini t̄eë cien̄ kä Jε-ru-tha-l̄em, duunde yöö rey w̄ij̄ini Juda cu ram̄o cien̄ ke kuake w̄iidien. J̄i I-the-rel, ke bööth palä, ke j̄i Lii-bay, ke laāt luaak Kuoth, ke kuay laātni Tho-lo-mon.

⁴Kä Jε-ru-tha-l̄em cu j̄i Juda kene j̄i Ben-ya-min cien̄ th̄in. Kä cu t̄iti a kuay Juda. Ä-ta-yaa gat U-dhi-yaa gat Dhe-kar-yaa gat Ä-m̄er-yaa gat Cε-p̄et-yaa gat Maa-lä-l̄el kuëë Pε-r̄edh,

⁵ke Mä-the-yaa gat Ba-ruk gat Kol-yo-dhe gat Yä-dha-yaa gat Ä-da-yaa gat Yo-ya-rib gat Dhe-kar-yaa kuëë Cilo.

⁶Kä cu pek kuayni Pε-r̄edh tin cien̄ kä Jε-ru-tha-l̄em a ney ti kur ḡuan w̄icde j̄ien b̄akel w̄icde b̄ad̄ak ti la wutni köör.

⁷Kä t̄iti ke kuay Ben-ya-min. Th̄elu gat Mε-cu-lam gat Yo-wed gat Pε-da-yaa gat Ko-la-yaa gat Mä-the-yaa gat I-thi-el gat Yε-c̄e-yaa,

⁸ke j̄i maaräde ni Gë-bay kene Thë-lay, ney ti kur bänuan w̄icde j̄ien daṅ r̄ew w̄icde bädäk.

⁹Kä cu Yo-el gat Dhik-ri a boṭhdien, cua guṛ ε Juda gat ʔë-the-nua en w̄ic.

¹⁰Kä cu t̄ij̄i a kuay bööthni palä. Ye-dë-yaa gat Yo-ya-rib kene Ya-kin.

¹¹Ke The-ra-yaa gat ʔil-ki-yaa gat Me-cu-lam gat Dha-dok gat Me-ra-yoth gat Ä-yi-tub t̄ij̄i luaak Kuoth.

¹²Kä cu ney t̄ëe luake ke, ke laṭ luaak Kuoth a ney ti kur bädäk w̄icde j̄ien daṅ r̄ew w̄icde r̄ew. Cua Ä-da-yaa gat Ye-ro-yaam gat Pe-lël-yaa gat Ęm-dhi gat Dhe-kar-yaa gat Pëc-γur gat Mël-ki-yaa.

¹³Kä cu gaatman t̄ëe la bööth dh̄ori guani a wutni ti kur r̄ew w̄icde j̄ien daṅ ṅuaan w̄icde r̄ew. Kä cua Ä-mac-thay gat Ä-dhar-el gat A-dhay gat Me-ci-le-moth gat I-mer,

¹⁴ke gaatmani tin wutni köör ti buṛm buṛm ti kuṛ kel w̄icde j̄ien daṅ r̄ew w̄icde bädäk. Cu boṭhdien a Dhab-di-yel gat ʔë-ge-do-lim.

¹⁵Kä cu t̄ij̄i a kuay j̄i Lii-bay. Ce-më-yaa gat ʔë-cub gat Ędh-ri-kom gat ʔä-cëb-yaa gat Buni,

¹⁶ke Cë-be-thay kene Yo-dha-bad bööth j̄i Lii-bay tin ca kam laṭ raar luaak Kuoth.

¹⁷Kä cu Më-tën-yaa gat Mika gat Dhab-di gat A-thap naath boṭh ke pal tethä loaac, cua guṛ ε Bak-bu-ki-yaa kene Ębda gat Cä-muwä gat Ga-lal gat Ye-du-thun.

¹⁸Ken j̄i Lii-bay diaal tin te kä Je-ru-tha-lëm ke ney ti kur r̄ew w̄icde j̄ien bädäk w̄icde ṅuaan.

¹⁹Kä cu t̄ij̄i a kuay gaṅṅni thuok kal.

Ę-kub kene Tël-mon ke gaatmani tin gaṅke thok kal, cu ken a ney ti kuṛ w̄icde j̄ien bär̄ow w̄icde r̄ew.

²⁰Kä cu duoth j̄i I-the-rel kene j̄i Lii-bay cien r̄ey wiini Juda, te ram o r̄ey kuaknike.

²¹Duunde γöö cu laṭ luaak Kuoth cien kä O-pel. Cua ke guec lät ε Dhi-ya kene Gic-pa.

²²Kä cu bööth j̄i Lii-bay tin te kä Je-ru-tha-lëm a Udhi gat Bani gat ʔä-cëb-yaa gat Më-tën-yaa gat Mika gaat A-thap, t̄ëe la keet din, cuke laṭ luaak Kuoth guec th̄in.

²³Kä ken te ruacdien ke kuäär, ke γöö bake rialikä ke ṅaani ba diit boṭh t̄o r̄ey luaak Kuoth ke cāṅ o.

24 Kä cu Pε-thëk-yaa gat Mε-ce-dha-bel gat Dhëra gat Juda, ε läät kuḡr ke kuj nεeni diaal.

Ney tin te wjini tin kɔkien

25 Cu ney ti nuan cien wjini tin thieek ke kaḡkien, cu thaḡḡn ji Juda cien kä Kir-yath-ar-bä kene wjike, ke Di-bon kene wjike ke Yε-kab-dhel kene wjike,

26 kä cuke cien wjini Yε-cuwä kene Mo-la-dha ke Beth-pa-lët,

27 ke Ä-dhar-caal kene Ber-cε-ba kene wjike,

28 kä Dhik-lag ke Mε-ko-naa kene wjike,

29 ke Een-ri-mon ke Dhōra ke Yar-muth,

30 ke Dha-no-a kene Ä-du-lam ke wjikien, ke La-kic kene kaḡke ke Ä-dhe-ka kene wjike. Cuke puḡt nikä Ber-cε-ba cu mäni loḡl I-nom.

31 Cu ji Ben-ya-min cien kä Gabä a wä kä Mik-mac kene A-yaa ke Beth-el kene wjike,

32 ke Ä-na-thoth ke Nob ke Ä-nan-yaa,

33 ke Ya-dhor ke Rama ke Gi-ta-yim,

34 ke Ya-did ke Dhe-bo-im ke Ne-ba-lat,

35 ke Lod kene Ono min la loḡl taḡathni.

36 Kä cu thaḡḡn ji Lii-bay tin te kä Juda wä cien keel ke ji Ben-ya-min.

Nem 12

Ciööt bööthni palä kene ji Lii-bay

1 Titi ke bööth palä kene ji Lii-bay tēē luny jok keel ke Dhe-ru-ba-bel gat Cε-ël-ti-el kene Yε-cuwä. The-ra-yaa kene Yir-mε-yaa ke Edhra,

2 ke Ä-mër-yaa kene Mël-uk ke Yë-tuc,

3 ke Cε-bën-yaa kene Re-ḡum ke Mε-re-moth,

4 ke Ido kene Gi-ne-thoy ke Ä-bi-yaa,

5 ke Mi-ya-min kene Mad-yaa ke Bil-gaa,

6 ke Cε-më-yaa kene Yo-ya-rib ke Yε-dë-yaa,

7 ke Thëlu kene A-mok ke Yil-ki-yaa ke Yε-dë-yaa. Cu tɔtɔ a ken bööth bööthni palä ke gaatmani ke njin Yε-cuwä.

8 Kä cu titi a ji Lii-bay. Yε-cuwä kene Bi-nuwi ke Këd-mi-el kene Ce-reb-yaa ke Juda kene Më-tën-yaa kene gaatman cu ka këēt din ke kuj tethkä lbaac.

⁹Kä cu Bak-bu-ki-yaa kene Uno ke gaatmani lotädien gaamke rɔ.

Gaat boothä palä ni Ye-cuwä

¹⁰Kä cu Ye-cuwä a guan Yo-ya-kim kä cu Yo-ya-kim a guan El-ya-cib kä cu El-ya-cib a guan Yo-ya-da,

¹¹kä cu Yo-ya-da a guan Jo-na-than, kä cu Jo-na-than a guan Ya-duwa.

Bööth dhori bööthni palä

¹²Ke nin tää Yo-ya-kim ε jen la booth palä min diit ɔ, cu titi a bööth dhori bööthni palä. Dhor The-ra-yaa cu boothde a Me-ra-yaa, kä dhor Yir-me-yaa cua Ya-nen-yaa,

¹³dhor Edhra cua Me-cu-lam, dhor Ä-mër-yaa cua Ye-yo-ya-nan,

¹⁴dhor Ma-lu-ki cua Jo-na-than, dhor Ce-ben-yaa cua Jo-thep,

¹⁵dhor Ya-rim cua Edna, dhor Me-ra-yoth cua Yel-kay,

¹⁶dhor Ido cua Dhe-kar-yaa, dhor Gi-ne-thon cua Me-cu-lam,

¹⁷dhor Ä-bi-yaa cua Dhik-ri, dhor Min-ya-min kene Mo-ad-yaa cua Pil-tay,

¹⁸dhor Bil-gaa cua Cä-muwä, dhor Ce-më-yaa cua Ye-yo-na-than,

¹⁹dhor Yo-ya-rib cua Më-tën-yaa, dhor Ye-dë-yaa cua Udhi,

²⁰dhor Thë-lay cua Ka-lay, dhor A-mok cua E-ber,

²¹dhor Yil-ki-yaa cua Ya-cëb-yaa, dhor Ye-dë-yaa cua Ne-tan-el.

Ciööt bööthni palä kene ji Lii-bay tää ca gor

²²Kä ciööt bööthni dhori bööthni palä kene ji Lii-bay tää ca gor nike nin bööthni palä ni El-ya-cib kene Yo-ya-da ke Yo-ya-nan ke Ya-duwa cu mäni ruc Dɔr-ya-wec kuäär Pa-rath.

²³Cua ciööt bööthni dhori kuayni ji Lii-bay gor rey buok kuëni amäni nin Yo-ya-nan gat El-ya-cib.

Thop lätni rey luaak Kuoth

²⁴Kä cu bööth ji Lii-bay a, Ya-cëb-yaa kene Ce-reb-yaa ke Ye-cuwä gat Këd-mi-el, ke gaatmani tin cuɲ lotädien a gaamke rɔ ke diit tethkä Iaac, cɛtnike mëe ca lat ε raan Kuoth ni Dee-bid.

²⁵Kä cu Më-tën-yaa kene Bak-bu-ki-yaa ke O-bad-yaa ke Me-cu-lam ke Tël-mon kene È-kub a gaaj thuk kal, guecke thuk duëli tɔwä.

²⁶Cua ken ney tää lät ke nin Yo-ya-kim gat Ye-cuwä gatdöö Yo-dha-dak, kene Ne-γem-yaa min la rueec ke Edhra min la booth palä kä gor.

Lëy Ne-γem-yaa ke päny Je-ru-tha-ləm

- 27** Mëë lëyke päny Jε-ru-tha-lεm, cua jī Lii-bay gor guathni diaal tin teke thīn ke yöö bake nöönj kä Jε-ru-tha-lεm ba tīem leyä ben lat ke tēth laaac ke diit puonyi tethkä laaac kene puot buoli kene thumni.
- 28** Cua kēēt din nöönj kēel bā rey ciēj in thieek ke Jε-ru-tha-lεm kene wīj Nε-to-paa,
- 29** ke Beth-gil-gal kene rey ciēj Gabä ke Ēdh-ma-weth, ke yöö ken kēēt din ca rō lat kä wīj thieekä Jε-ru-tha-lεm.
- 30** Kä mëë ci bööth palä ke jī Lii-bay rō lak, cuke naath lak, kä cuke thiekni wec kene päny lak bā.
- 31** Kä cua ruëec Juda jak kä kot wīj pāny. Kä cua buaān dāj rεw ti dīt kuany ti ba diit tethkä laaac ket. Cu buon kel wä ke kujc cuëec ke wīc pāny wäke Thok Wäär.
- 32** Kä cua ke guōre Yo-ca-yaa kene thāaj bööthni jī Juda,
- 33** kēel ke Ä-dhar-yaa kene Edhra ke Mε-cu-lam,
- 34** ke Juda kene Ben-ya-min ke Cε-më-yaa kene Yir-mε-yaa,
- 35** ke thāaj bööthni palä ke kaajni, ke Dhe-kar-yaa gat Jo-na-than gat Cε-më-yaa gat Më-tēn-yaa gat Mi-ka-yaa gat Dha-kur gat A-thap,
- 36** ke jī maaräde ni Cε-më-yaa kene Ä-dhar-el ke Mi-la-lay kene Gi-la-lay ke Maac kene Nε-tan-el ke Juda kene Yä-na-ni, ke thumni ti cetke nyin Dee-bid raan Kuoth. Kä cua ke both ε gōr ni Edhra.
- 37** Kä cuke wä ke Thok Pirä piini, wäke a luotke ni nhamdien ke duōp in wä wīc Dee-bid, cuke loc wīj pāny wäke ke wīc duëel Dee-bid wäke Thok Piini kuj känyä cāj.
- 38** Cu buon in rεwde wä ke kujc caam. Kä cua ke guōr ke thāaj nath ke wīc pāny, wä ney ke wīc Bilékä Buol jurayni, wä ney Pääny in Taar,
- 39** cuako wä ke Thok ε-pa-rim kene Thok ëë wal ke Thok Rεc kene Biεe Yä-nan-el ke Biεe Kuri a wä ni Thok Deet, cuke wä cuōj ni Thok Gaajni.
- 40** Cu ken buaān dāj rεw tin kētkε diit puonyä tethä laaac wä cuōj ni rey luaak Kuoth, cu mäni yān kōne thāaj ruëecni,
- 41** amäni bööth palä, ni El-ya-kim kene Mä-the-yaa ke Min-ya-min kene Mi-ka-yaa ke El-yo-ε-nay kene Dhe-kar-yaa ke Yä-nēn-yaa ke kaajnikien,
- 42** cu mäni Mä-the-yaa kene Cε-më-yaa ke El-a-dhar kene Udhi ke Ye-yo-yā-nan kene Mēl-ki-yaa ke Ee-lam ke E-dher. Kä cu kēēt din kīet kēel ke boöthdien ni Yidh-rā-yaa.

⁴³Cukε muc ti nuan thöp en cäj emə, cu loçkien tæeth ke yöö ci Kuoth ke moc ke tæth İsaac mi diit. Cu män kene gaat loçkien tæeth bä. Cua jow tæthä İsaac nath kä Je-ru-tha-İem liŋ ni guäth mi nan.

Tin nuonke ke kuj palä rey luaak Kuoth

⁴⁴En guäth emə cua naath kuany ti biä gueec duëel kuakni tin ba thol, dey jien tin nhiam kene wäl wäali. Ken ney tötö ke tjeet ke tin ba thol rey kaakni wiini, tin ca thiec ke kuj bööthni palä kene ji Lii-bay cətnike min ca lar ε nuot. Cu ji Juda loçkien tæeth ke bööth palä tin lät kene ji Lii-bay.

⁴⁵Cukε lät Kuothdien lat, kä cukε lät lak nath lat, cətkε min ca lat ε kēet din kene gaan thuck kal cətnike mēe ca lar ε Dee-bid kene gatde ni Tho-lo-mon.

⁴⁶Ni wal, ke nin Dee-bid kene A-thap, la te booth thin kä kēet din mi booth diit tæthä İsaac kene diit puonyä Kuoth.

⁴⁷Kä ke nin Dhe-ru-ba-bel kene Ne-γem-yaa, la ji I-the-rel diaal kēet din kene gaan thuck kal a käm kujdien ni cian. Kä la ken kuj ji Lii-bay a läth golä, kä bi ji Lii-bay kuj gan Ä-ron le läth golä.

Nem 13

Lëy nath ke rə kä jur

¹En cäj emə cua bok nuotni Muthε kuən ke jow mi diit a liŋ naath ε. Kä cua jek ca je gər en yöö thile raan ji Am-on kie raan ji Mo-ab mi bi wä rey dolä neni Kuoth,

²ke yöö /kan ji I-the-rel lor ke mieth kene piw, cua kək ni Bil-am ke yöö be ke lam, kä cu Kuothda lam kule loc ni puoth.

³Kä mēe ci naath nuot liŋ, cua ney diaal tin /ci təa ji I-the-rel lëy golä.

Rial Ne-γem-yaa ke rə ikä

⁴A not neme, booth palä ni İl-ya-cib ε jen la tjit duëel kuakni luaak Kuothda mo kä goaa kamdien kene To-bi-yaa,

⁵cue To-bi-yaa kam duel in diit mēe la duel mucni bael kene wal tin kəp ke kuak kene wäl wäali bael ke koan kene lieth tēe ca kam ji Lii-bay kene kēet din ke gaan thuck luaak ke min nuonke ε bööth palä thin.

⁶Kä mēe tuock nomə /cä te kä Je-ru-tha-İem, ke yöö ke ruon jien diok wicde rew ruec kuar Bē-bi-lon ni Är-tək-cəth-te cä ruac nön kuäär. Ke kor ninu cua je thiec ke yöö dēe rə rit,

⁷dēe loc kä Je-ru-tha-İem. Cua duer in ci İl-ya-cib ε lat ben nəc en yöö ce To-bi-yaa moc ke duel rey kal luaak Kuoth.

⁸Yän cua gaak elon, kä cua kuak To-bi-yaa diaal yuor raar rey duëel.

⁹Kä cuḡ naath jak kä yiackε duēl, kä cuḡ kuak luaak Kuoth nyok ke loc duēl keel ke muc beel kene wäl in kop.

¹⁰Kä cuḡ je ḡac en yöö /kən jī Lii-bay kam kujdien, kä ε jen min loc ke jī Lii-bay kene kēēt din tin lät rey luaak rey kaḡknikien ke je.

¹¹Cuḡ ruēc bel kä cuḡ thiec i, “Ḃḡu ca luak Kuoth banḡ piny o?” Cuḡ jī Lii-bay ke kēēt din col, kä cua ke luoc guathnikien.

¹²Kä cu jī Juda diaal wäl waḡli beel kene koḡ ke lieeth nöḡ rey duēli kuakni.

¹³Kä cuḡ bööth palä ni Cε-lem-yaa kene ḡḡḡ ni Dha-dok ke raan Lii-bay ni Pε-da-yaa jak kä ḡaḡ duēli kuakni, kä cua luäk ε Ḳa-nan gat Dha-kur gat Mē-tēn-yaa, ke yöö ke ney ti ḡathke. Kä laḡdien ε dääk kuakni kä gaatmani.

¹⁴Tim ḡä lö Kuothdä ke kuj kä neme, /cu laḡ in ḡaa in cä laḡ ke kuj luaakdu kene lätke yäk.

Rial cāḡ lḡḡä ikä

¹⁵Ḃ nini tḡtḡ cua naath nen koake koḡ kä Juda ke cāḡ lḡḡä, kä nöḡke bel ti ḡaḡke ke muḡli, amäni koḡ ke dey ḡḡḡ ke kuak kḡkien ti kḡḡ, cua ke nöḡ kä Jε-ru-tha-lem ke cāḡ lḡḡä. Kä cuḡ ke luek en guath εmḡ ke yöö /ca mḡeth bi nyok ke kḡk ke cāḡ lḡḡä.

¹⁶Amäni jī Dhor tin cien kä Jε-ru-tha-lem la nöḡke rεc kene kuak kḡkä ti ḡuan ti kḡḡ bake ben kḡk jī Juda ke cāḡ lḡḡä kä Jε-ru-tha-lem.

¹⁷Kä cuḡ bööth jī Juda bel, kä cuḡ ke jḡk i, “Ḃ mi jḡäk mi tēē di lät yen ε mi, mḡ yär yen cāḡ lḡḡä mḡ?”

¹⁸Kä /cie jen mēē ci guuri je koḡ laḡ en neme, kä ci Kuothdan ken jḡk ti diaal tḡtḡ koḡ nöḡ kḡn ke jen wec εmε? Kä ḡotde nöḡ yen rik jī I-the-rel ke yäridun ke cāḡ lḡḡä.”

¹⁹Kä min ci tḡeep thianḡ cop thḡekni Jε-ru-tha-lem ε /ken cāḡ lḡḡä ni cop, cua ruac lat en yöö ba thḡekni ḡḡk, kä /cεke bi lep amäni mi ci cāḡ lḡḡä thuḡk. Kä cua jī koarä laḡh thukni thḡekni, ke yöö be thil nyin kḡkä ti ba nöḡ ke cāḡ lḡḡä.

²⁰Kä cu ney tin la koake ḡḡak nien raar jḡk kal Jε-ru-tha-lem kä keel kie kä rεw.

²¹Duunde yöö cuḡ ke luek, kä cuḡ ke jḡk i, “Ḃḡu nin yen puḡḡny paḡny o? Mi wä yen ε nyok ḡän bä ye woc ke buḡm.” Nie guath εmḡ /ken ken rḡ nyok ke ben ke cāḡ lḡḡä.

²²Kä cua jī Lii-bay jak kä lēyke rḡ ke yöö bike thḡekni ḡaḡ, ke yöö ba cāḡ lḡḡä tit ala mi rel rḡ. Tim neme bä lö Kuothdä, ke kujdä, kä nyuth ni ḡä ḡḡydu cḡtnike nhökdu min thil pek.

Lḡk kuēn ke jur

- 23 En nini tɔtɔ bä cuḗ j̄ Juudh nen cike kuɛn ke nyier j̄ Ac-dod kene j̄ Am-on ke j̄ Mo-ab,
- 24 Kä thəḗḡ gankien ruacke ke thok j̄ Ac-dod kene thuk nəeni tin kɔḡ, kujc ken ruac ke thok j̄ Juda.
- 25 Cuḗ ke bəl, kä cuḗ ke lam, kä cuḗ thəḗḡkien duäc, kä cuḗ m̄jemkien yut. Cuḗ ke jak kä yacke rɔ ke ciöt Kuoth j̄ökä ke i, “/Cia nyieekun bi kuən gaatkien, kä /cia nyieekien bi kuən gaatkun kie puḗnykun.
- 26 Kä /cie kuən mään ε nəe jak kuäär I-the-rəl ni Tho-lo-mon kä duir? Kä thile kuäär mi päär ke je rey dööri ti ḡuan, kä nhok Kuothde je, kä cu Kuoth ε jak kä kuäär I-the-rəl keɛliw. Kä cu män tin jur je jak kä duir.
- 27 E kɔn bako ku guɔɔr ni taḗdun ke lätni duirä mi cɛtke ne kä Kuothda ke kuən mään ti jur?”
- 28 Kä cuḗ Ye-ḡo-ya-da gat El-ya-cib booth palä min diit tuk kä Je-ru-tha-ləm, ke ḡöö ci gatde kel nya Thən-bē-lat raan Beth-o-ron kuən.
- 29 Tim ke lö Kuothdä, ke ḡöö ca böth palä, kene mat ruac bothä palä kene j̄ Lii-bay yar.
- 30 Cuḗ bööth palä ke j̄ Lii-bay ley kä ti diaal tin /ci tɔḗ ciɛḡkien, cuḗ lät bööthni palä kene j̄ Lii-bay lēy, ramɔ ke latde.
- 31 Kä cuḗ j̄ien tin la wanke muc jak kä nöḡḡke ke guḗḡḡ in görke nike, amäni muc dəeni wal tin nhiam. Kä tim yä lö Kuothdä ke kuj ḡöyni ti diaal t̄iti.

Eth

Eth 1

Wuɔc Wac-ti min la ciek kuɔr

- ¹Cu mɛmɛ tuɔɔk n̄ini ruɛc Ä-γɛc-we-roc. Kä jɛn Ä-γɛc-we-roc cuɛ wij ti kuɔr kel w̄icdɛ jien d̄aŋ rɛw w̄icdɛ b̄ärɔw ruac, a k̄änɛ ni r̄ool In-di-ya a räth ni r̄ool Kuɛ.
- ²Kɛn n̄ini t̄ɔt̄ɔ m̄ëɛ ci Kuäär ni Ä-γɛc-we-roc ku nyuur w̄ic kɔam kuääräde kä Cu-cɛn d̄äär wec in d̄iit,
- ³cuɛ m̄iɥh ti n̄uan lät kä ruëëckɛ kɛnɛ j̄i k̄ɔaare ke diɔɔk runi ruicäde. Kä te rem Pa-rath kɛnɛ Ma-day ke bööth kɛnɛ ruëëc w̄ijini th̄in.
- ⁴Kä cuɛ riɔŋ kuääräde kɛnɛ wuɔtdɛ nyoth ke n̄aari liakä ke n̄in ti n̄uan ti cuɔpkɛ n̄in ti kuɔr kel w̄icdɛ jien b̄ädäk (180).
- ⁵Kä m̄ëɛ ci n̄in t̄ɔt̄ɔ thuɔk, cu kuäär n̄ey diaal, n̄ey tin d̄iit am̄äni n̄ey tin tietni tin te d̄äär wec Cu-cɛn in d̄iit moc ke m̄ieth mi cu thuɔk ke n̄in d̄aŋ b̄ärɔw, r̄ey kal kakä dhɔaar kuɔr.
- ⁶Kä kal ca jɛ jam ɛɔɔaa, ke bieyni wernyinä ti b̄oor kɛnɛ ti yiël, cakɛ yien ke tiɔm biey mi d̄iit kökdɛ. Kä ca ke ɔon ke tiil laŋ ti ca yian w̄äathni ti ca ɔol ke pääm. Kä t̄ëɛ ke kɔamni nyuurä ti ca laŋ ke d̄aap kɛnɛ ciek in b̄or, kä ca kɔamni laŋh r̄ey kal in ca pinyde r̄oth ke pääm ti b̄oor kɛnɛ ti nyän, ke ti yiël kɛnɛ ti luaal, am̄äni guiy ti yiël ti d̄iit kökdien.
- ⁷Kä cu naath maath ke lieeri ti ca laŋ ke d̄aap. Kä ca kɛn lieri t̄ɔt̄ɔ laŋ ke lätni ti gööl. Kä cu kuäär naath r̄on ke k̄ɔandɛ, ke ɔöö kuäär riänɛ elɔŋ.
- ⁸Kä cuɛ thil ram mi cua pen math k̄ɔŋä, ke ɔöö ci kuäär ruac th̄öp laatke diaal ke ɔöö ba jal ɔ moc ke k̄ɔaŋ cɛtnikɛ min ɔoɔrɛ.
- ⁹Ke pek in d̄ɔŋ, cu Ciëk Kuɔr ni Wac-ti m̄iɥh laŋ b̄ä, ke kuj m̄ään tin te dhɔr Kuɔr ni Ä-γɛc-we-roc.
- ¹⁰Ke b̄ärɔw n̄ini, m̄ëɛ ci kuäär löcde ku t̄ɛeth ke k̄ɔaŋ ëɛ cɛ math, cuɛ Mɛ-yu-man kɛnɛ Bidh-ta ke ɔar-bo-na kɛnɛ Big-thɔ ke Ä-bag-thɔ ke Dhe-thar kɛnɛ Kar-k̄ëth, j̄iöwni d̄aŋ b̄ärɔw tin la laŋke jɛ ikä laŋ ruac,
- ¹¹ke ɔöö bike ciek kuɔr ni Wac-ti nööŋ nhiam kuɔr. Kä a jɛ läth kum kuäärä w̄iide, ke ɔöö bɛ jaal kɛnɛ ruëëc ben nyuɔth ɔoɔyde, ke kuj kä ɔöö t̄ëɛ ke maan puany mi d̄iit.
- ¹²Duunde ɔöö, cu Ciëk Kuɔr ni Wac-ti ruac kuɔr in ca wä laŋ jɛ ɛ j̄iöwni lök. Ke jɛn mɛmɛ cu kuäär gaak, cuɛ löcde waŋ elɔŋ.

13Ke kore cu kuäär ney tin la luëke je thiec ke min dere lat, ke yöö ñac ke ñuot. Kä ε jen duor in la kuäär ε a lat ni latke, ke kuj neeni diaal tin ñac ke ñuot kene cieñ.

14Kä ney tëë thieek ke je ε Kar-ce-ño kene Ce-thar ke Ad-ma-tho kene Tar-cic ke Me-rëth kene Mar-the-na ke Me-mu-kan. Ken dan bäröw ke ruëc Pa-rath kene Ma-day. Kä Kuäär ni Ä-ÿec-we-roc ce ke kam guath tin dij niken kuääräde. Kä cue ke thiëc wëë j,

15“Ke ciaan ñuotni, enu mi deë lat kä Ciëk Kuar ni Wac-ti, ke yöö /ken ε ruacdä mëë lat ke je ε jiöwni lat?”

16Ino, cu Me-mu-kan riet nhiam kuar kene ruëc wëë j, “/Ken Ciëk Kuar ni Wac-ti mi jiääk lat kä kuäär kä roa, ce je lat kä ruëc kene ji wijni Kuäär ni Ä-ÿec-we-roc diaal.

17Ke yöö memε ci Ciëk Kuar ni Wac-ti ε lat ε ba je ñac ε män diaal, kä be män jakä gucke cowkien ni cäänyä kä bike riet j, ‘Cu Kuäär ni Ä-ÿec-we-roc Ciëk Kuar ni Wac-ti col ke yöö deë je nöñ nhiamde, kä /ken ε ben nhok.’

18Ni en wale mi, bi män ruëcni röli Pa-rath kene Ma-day tin ca cieñ ciëk kuar lij ruac ruëcni kuar lok, kä bi jiääk cieñä gaak cu duth thin ino.

19Mi dee kuäär ε nhok, a je lat ruac, mi ba gar piny rey ñuotni Pa-rath kene Ma-day, kä a je /ca bi luän ke wany, en yöö ε Wac-ti /ci nhiam Kuäär ni Ä-ÿec-we-roc le nyok ke nen. Kä ε kuäär kam guathde ciek mi döñ mi leny je ke gooy.

20Ke kuj emo, mi wä kuäär ruac lat kuääräde ni keeliw guathni ti gööl, bi män diaal cowkien luoth, a canje wut mi riän kie wut mi can.”

21Kä cu luek emε goaa loc kuar kene ruëc. Kä cu kuäär ε lat cetnike min ci Me-mu-kan ε lar.

22Kä cue waregakni jäkä wijnike diaal, wec o ke gar in gar ke je, ke doro nike thok in la ruac ke ke. Kä cue je lat en yöö bi dhil dij ni wut dhore.

εth 2

Cu εth-ter a ciek kuar

1Ke kor ñaani titi mëë ci ñëëny Kuar ni Ä-ÿec-we-roc thuok, cue Wac-ti tim. Kä cue latke tëë ce lat tim. Kä cue ruac ëë ca lat ke Wac-ti tim bä.

2Kä cu laät kuar tin la latke je ikä wee j, “A nyier ti guaar ti gow ti thil luom görke ke kuj kuar.

3Kä a kuäär dol ruëc wijni kuääräde diaal. Kä a guaar nyieet diaal tin thile luom duolke guath in la cieñ män kuar thin, däär wec Cu-cën in diit. Kä ake

lathke tēdä Ḳe-gey in la jiw min la tiit män kuḗr. Kä akē kamke yiw puḗnydien.

⁴Kä a nyam ɔ bi kuäär ε nhok la ciek kuḗr ke guḗth Wac-ti.” Kä cu kuäär ruac emo nhok, kä cue je lat ni no emo.

⁵En guḗth emo, tēē ke raan jī Juudh mi te däär wec Cu-cēn in diit mi col ke ciōtde jī Mōr-da-kay. Kä jen ε gat Ya-ir min mo gat Cimi in la gat Kic, mi mo raan thuk duēel Ben-ya-min.

⁶Kic emo ca je kōḡ naḡ elā pēc kä Je-ru-tha-lem keel ke ney tēē pēcke keel ke kuäär Juda ni Ye-kōn-ya mēē cu kuäär Bē-bi-lōn ni Ne-bu-kad-ne-dhar ε naḡ pēcä.

⁷Kä Mōr-da-kay eme cue A-da-tha pith. A-da-tha ε jen Eth-ter. Kä ε nya guḗnlen Mōr-da-kay. Kä jen Eth-ter thile je guḗn kä thile je man. Kä jen ε nyam mi teke maan kä goaε elōḡ. Kä mēē ci guḗn keε man liw, cu Mōr-da-kay ε rom elā nyaade.

⁸Ino, mēē ca ruac lat, kä ca guaar nyieet diaal duol guḗth kel däär wec Cu-cēn in diit tēdä Ḳe-gey, cua Eth-ter naḡ dhōr kuḗr bā, cua je lath tēdä Ḳe-gey min la tiit män kuḗr.

⁹Kä cu Ḳe-gey Eth-ter nhok ke pēth rey nyieet diaal. Kä cue je moc ke yiw puḗny keε wal tin kuḗr kuḗr. Kä cue je moc bāke pek mīthnike tin be la camε. Kä cua je moc ke nyier daḡ bārōw ti latke je ikä ti nöōḡke dhōr kuḗr. Kä cua je wā lath ni guḗth mään in goaa min te dhōr mään keel ke nyier tin latke je ikä.

¹⁰Kä Eth-ter /ken ε kärke tēē bēē thīn lat, ke yōō ci Mōr-da-kay je gok en yōō /ce ro bi lat.

¹¹Ni ciaḡ, la Mōr-da-kay a jāl ke thok kaac dhōaar in cieḡ män kuḗr thīn, ke yōō be tḗḗ in teke Eth-ter ḡac.

¹²Kä cu guḗth ben ke yōō bi nyam kel kä nyier a wā nhiam Kuäär ni Ä-yēc-we-roc ke kōr kä min ce päth daḡ wäl rew thuk, ke yōō ε ḡut ke kuj mään diaal. E ḡut kä män en yōō bīke päth tōtō thuk ke piek puḗnynikien ke yiw puḗny. Bīke päth bākel thuk ke tuḡ wāl in kōp kōp puḗnynikien. Kä bīke päth bākel kōkien thuk ke piek puḗnynikien ke yiw puḗny. Kä bīke rō yīr ke lieth in kur kur.

¹³Mi wā nyal kä kuäär la kamke je mo ce thiec ɔ. Kä bi nyal momo naḡ ke je keel jīεnde guḗth in cieḡ män kuḗr thīn, mi wēē dhōr kuḗr.

¹⁴Ke thiaḡ be wā rēc kä kuäär, kä ke runwaḡ be loc dhōr in rēwde in cieḡ män kuäär tin tietke ε Caac-gadh min la jiw in la tiit män kuḗr tin luōm thīn. /Ci nyaa mo ro le nyok ke loc kä kuäär, eni mi ce je ḡor, kä be je cu col ciōtāde.

15 Kä cu guāath in wä ke Eth-ter kä kuäär ben. Eth-ter ε nya Ä-bi-ya-yil min la guānlen Mər-da-kay ëë piith Eth-ter kä cu je rom cətnikε nyaadε. Kä Eth-ter thilε mi cuε thiec ke kuj wākādε, eni luek Ye-gey in la jiow min la tiit män kuār cuε liη ρ. Kä ε ηen, cua Eth-ter bec ε ney diaal tēē ca je nen.

16 Kä mēē nanke Eth-ter rεc kä Kuäär ni Ä-γēc-we-roc, ε pay in wālien (laath buōr), ke bārow runi rujcadε.

17 Cu kuäär nhok ni Eth-ter elōη rey mään diaal. Rey nyieet diaal tin thil luōom, cu kuäär Eth-ter bec elōη. Kä cuε kum kuäärä lath wiidε, kä cuε je jakä ciek kuār ke guāath Wac-ti.

18 Kä cu kuäär ruēc kenε mādhiirikε lät kä mīth. “Mīth lātke ke, ke kuj Eth-ter.” Kä cu kuäär naath moc lōaη, rey wiinikε diaal, kä cuε naath moc ke muc ti ηuan, ke ciōt kuäärādε.

Kaη Mər-da-kay ke tēk kuār

19 Mēē ca nyier tin thil luōom duol guāth kel, te Mər-da-kay nyuurä thok kal dhōaar kuār.

20 En guāth εmo Eth-ter cuε karkε rur, /kenε rō lat en γōō bēē nīkā, cətnikε mēē ci Mər-da-kay ε guōk je. Ke γōō Eth-ter luthε Mər-da-kay elōη cətnikε taa ëë piith ε ni je.

21 Ken ηini tōtō mēē te Mər-da-kay nyuurä thok kal dhōaar kuār. Cu Big-than kenε Tε-rεc tin la jiowni kuār daη rεw tin la yiēnkε thok duēel kuār gaak. Kä cuke gōr ni näk Kuār ni Ä-γēc-we-roc.

22 Duundε γōō, cua ruac εmo ηac ε Mər-da-kay kä cu Mər-da-kay je lar Ciēk Kuār ni Eth-ter. Kä cu Eth-ter je wä lar kuäär ke ciōt Mər-da-kay.

23 Kä mēē wa ruac thare gōr, cua je jek en γōō ε thuōk. Cua ken wutni daη rεw tīti ηap keel guāth ηāpä. Kä cua ruac εmo gōar piny rey buok ruēc, ε te kuäär ni thīn.

Eth 3

Gōr Ya-man ke näk ji Juudh

1 Ke kōr ηōaani tīti, cu Kuäär ni Ä-γēc-we-roc Ya-man gat Ye-mε-da-thō raan Ä-gag kap nhial. Cuε je moc ke guāath lat mi diit, mi leny guāth ruēcni diaal tēē te keel ke je.

2 Kä cu laāt kuār diaal tin la ganke thok kal dhōaar kuār rō goη kä kam ke rō muāal ke Ya-man. Ke γōō ci kuäär ruac lat inō ke kujdε. Duundε γōō, cu Mər-da-kay ε lōk /kenε rō goη kä /kenε rō kam muāal ke Ya-man.

3 Inō cu laāt kuār tin la ganke thok kal dhōr kuār Mər-da-kay jiök i, “Enu mō /ci ruac kuār luth ρ?”

⁴Kä mēē la ruacke ke Mər-da-kay ino nini diaal, kä lõk Mər-da-kay ruacdien, cuke je lar Ya-man ke yöö be je guic mi be ruac Mər-da-kay luān ke ruot, ke yöö ce larke en yöö e raan ji Juudh.

⁵Kä mēē ci Ya-man Mər-da-kay nen lõke guon ke ro kene yöö be ro kam muāal ke kuäär, cue nēēny elon.

⁶/Kene le gor ni yöö be Mər-da-kay moc riek kä roa. Ke yöö nāce kar Mər-da-kay, Ya-man cue je gor en yöö be ji Juudh tin la nēe Mər-da-kay näk niken diaal, rey kuäärä Ä-yēc-we-roc diaal.

⁷Kä ke pay in jiol in cōali Tiop thar pēt, ke ruon jiath kel wicde rew ruēc Kuar ni Ä-yēc-we-roc, cuke gaakni yuor. Kä cuke je lat nham Ya-man, ke yöö deē cān kene pay in dee Ya-man e näk ni ji Juudh nāc. Kä cu yor gaakni pen kä cān kä wäl wicde diok kä pay wäl rew, (Tiop in diit).

⁸En wāno cu Ya-man Kuäär ni Ä-yēc-we-roc jiök i, “Tēē ke dor mi ci ro riaw rey nēniku wiini kuäärädu diaal, kä te nuotkien ke dāk ke ney diaal tin kōkien. Kä /cike nuot kuar luth, ke kuj emō /ce ron en yöö dee kuäär ciaandien le nhok.

⁹Mi dee kuäär e nhok, e ruac latke ke kuj dākādien. Yān bā yiow ti ron ke kiluni lan in bor ti bathdōri ti kur dan diok wicde jien nuaan yuor piny ke kuj nēni tin ba lat emē lat, kä ba yiow e to wä lath thandukä kuar.”

¹⁰Ino, cu kuäär tiel yetdā min la thāny ke je kam raar yetāde, kä cue kam Ya-man, gat Yē-me-da-tho min la raan Ä-gag, min la guān tēr ji Juudh.

¹¹Kä cu kuäär Ya-man jiök i, “Yiow kene naath ke nyinku, lätnike kä min nhok loedu je.”

¹²Ke cān kä wäl diok kä pay in jiol (tiop thar pēt,) cua bulkamiini kuar diaal cōl ke yöö bi ken ruaacni Ya-man diaal tēē ce lat ben gor. Kä cua ruac lat en yöö ba ney diaal gōar waregak. Kä cua nēe kuar diaal bööth kene ruēc wiini diaal, ke ruēc kene ji wec diaal gōar waregak, wec o nike gōar in la gor ke je, ke dor o nike thok in la ruac ke ke. Kä cua je gor ke ciöt Kuäär ni Ä-yēc-we-roc, kä cua je thany ke tiel yetāde.

¹³Cua waregakni thöp ney ti pual puaal ti wa ke dākā naath rey wiini kuar diaal ke pēth, kä lat ken ruac ke kuj dākā, kene näk ji Juudh diaal. En yöö a nuētni kene dor ke män ke gaat nāke bāke jen cān o kel o, min la cān kä wäl diok kä pay wäl rew, (Tiop in diit), kä a kuakien diaal pēcke.

¹⁴Kä ba kuj waregakä min ci duoth jakä nut wiini diaal tin thiak, kä ba naath diaal lar lar ke yöö bike ro rialikä ke kuj cān emō.

¹⁵Kä cu ney tin pual puaal wä ke pēth ke kuj ruac kuar. Kä cua ruac wä lat dār wec Cu-cēn in diit. Kä ci kuäär kene Ya-man nyuur māthke ke kōan, kä ca wec Cu-cēn ku thun jakä nuēēn ino.

ᐃᑦᑲ 4

Thiec M̄r-da-kay ke luäk kä ᐃᑦᑲ-ter

- ¹Mëë ci M̄r-da-kay tëë diaal tëë ca laṭ ᑲᐃ, cuε bieynike r̄ēt, kä cuε laṭh ni bieyni cuali, kä cuε r̄o buk ke ᑲᑦᑲ cuε r̄ey wec j̄äl ke wiee ke j̄ow mi diṭ.
- ²Cuε wä amäni thok kal dh̄aar kuṛ, ke ᑲö /ci raan dee coth r̄ey kal dh̄aar kuṛ ke bieyni cuali, /kenε wä r̄ey kal.
- ³R̄ey wiini diaal tin ci ruac in ci kuäär ε lat cop th̄in, cuε teke p̄ar mi diṭ εḷḷḷḷ kä j̄i Juudh. Cuke m̄ieth th̄ek, wieeke kä p̄ärke, kä cu r̄iwdien laṭh ni bieyni cuali kä cuke r̄o buk ke ᑲᑦᑲ.
- ⁴Mëë ci nyier läätdä ᐃᑦᑲ-ter kenε j̄iow in la lät je ikä ben, cuke je ben laṛ ᐃᑦᑲ-ter, cu ciek kuṛ loṅde j̄iath εḷḷḷḷ. Cuε bieyni ti ba wä laṭh ε M̄r-da-kay j̄äk, ke ᑲö be bieyni cuali tin te puṅnyde woc. Duunde ᑲö, /ken M̄r-da-kay ke ᑲᑲ.
- ⁵Ke k̄re cu ᐃᑦᑲ-ter ram kel kä j̄iöwni kuṛ mi c̄al ciötdε ṭ ᑲᐃ-thok mi ca kuany ke ᑲö be je lät ikä c̄al. Kä cuε je j̄äk kä M̄r-da-kay ke ᑲö be min ci tuṅṅ ᑲᐃ, kä be wä ᑲᐃ εḷḷḷḷ tuṅṅ ke ᑲᑲ.
- ⁶Kä cu ᑲᐃ-thok wä kä M̄r-da-kay d̄εkä wec in te thok kal dh̄aar kuṛ.
- ⁷Kä cu M̄r-da-kay ᑲᐃ-thok laṭ tin diaal tin ci tuṅṅ, amäni pek yiṅṅni tëë ci ᑲᐃ-man ke lat εḷḷḷḷ ᑲᐃ-thok guäth t̄wä yiṅṅni kuṛ ke kuṭ ᑲᐃ j̄i Juudh.
- ⁸Kä cu M̄r-da-kay je k̄am kuṭ waregakä mëë ca lat d̄äär wec Cu-c̄en in diṭ ke kuṭ ᑲᐃkä j̄i Juudh, ke ᑲö be ke wä nyuṅṅ ᐃᑦᑲ-ter. Kä be luṅdien wä laṭ je, kä be je wä laṛ ᑲᐃ be wä kä kuäär, be wä wiee nhiam kuṛ kä be kuäär wä läḷ ke kuṭ ᑲᑲᑲ.
- ⁹Kä cu ᑲᐃ-thok wä kä ᐃᑦᑲ-ter cuε je wä laṭ ᑲᐃ diaal tëë ci M̄r-da-kay ke lat.
- ¹⁰Inṅ, cu ᐃᑦᑲ-ter ruac ke ᑲᐃ-thok, cuε je ḡar waregak ke kuṭ M̄r-da-kay wëë ṭ,
- ¹¹“Laṭ kuṛ diaal kenε ney diaal tin cien wiini kuṛ diaal ᑲᐃ ken ε ᑲᐃ ᑲᐃ /ci wut kie ciek dee wä ni r̄ey duëḷ in cien kuäär th̄in, a /kenε je c̄al. Mi c̄ε wä kä /k̄an je c̄al ba je näk. Ke ᑲö m̄εε ε ḷḷḷḷ mi te th̄in ke kuṭ ᑲᑲᑲ diaal a p̄är. Mi deri k̄än ε /ca j̄i näk eni mi ci kuäär keṭ d̄äp̄äde kap nhial ke kuṭdu, ε jen deri k̄än ṅ. ᑲᐃ puṅnydä /k̄an ᑲᐃ ni c̄al r̄εc ε kuäär ke ḷḷḷḷ ti j̄ien diṅṅ.”
- ¹²Kä mëë cike M̄r-da-kay laṭ ruac ᐃᑦᑲ-ter ëë c̄ε lat,
- ¹³cu M̄r-da-kay ke laṭ ᑲᐃ ᑲᐃ ᐃᑦᑲ-ter wä j̄iök ṭ, “/Cu je car εḷḷḷḷ /ci min ba lät kä j̄i Juudh bi cop kä j̄i a c̄ᐃᑲ m̄o cienj̄i dh̄or kuṛ ṅ.

14Ke yöö mi wii wä biet ke guḡath rikä mi cētke ne, ḡotde bi min bi ji Juudh kän ben ke duḡḡp mi dḡḡ. Duunde yöö, jin yene dhḡr guur bia liw. Eḡa mi ḡäc je? Kä dḡḡ min ḡoḡḡ ji dhḡr kuḡr ke jen guḡath rikä memē, ε jen riēk ε took rḡ mi?”

15Ke kḡre, cu Eth-ter ruac Mḡr-da-kay loc wēē i,

16“Wēr däär wec Cu-cēn in diit, wēr doli ji Juudh tin te thḡḡn guāth kel, wiaa thēk ε ke kuḡdä, /cuare miḡh kä /cuare mäth ke kḡaḡ ke ḡḡn dḡḡ diḡk ke wäär kene cāḡdäär. ḡän kḡne nyier läätädä bako miḡh thēk bä cētke mo lät yen ε mo. Kä ke kḡre, ḡän bä cu wä kä kuäär, a cāḡ emḡ /cie ḡuut ḡ bä. Mi bä wä liw, kä a wāḡ liw.”

17Kä cu Mḡr-da-kay wä dupde, kä cue ḡḡak diaal wä laḡ cētḡike min ci Eth-ter ε laḡ je.

Eth 5

Ciḡl Eth-ter Kuäär kene ḡa-man mieth

1Ke diḡḡk ḡḡni tēē thēk Eth-ter ε ni miḡh, cue bieyni kuääräde laḡh, cue ben cuḡḡ ni rēy duēēl in cieḡ kuäär thḡḡn in te rēy dhḡaar kuḡr. Kä jen kuäär tēē nyuurä rēc i cē wiḡcde riet thok kal dhḡaar ε.

2Kä mēē ci kuäär Ciēk Kuḡr ni Eth-ter nen tēē cuḡä, inḡ ke pēth cu locde tēeth ke je, kä cue kēet dääpäde kap Nhial ke kuḡde. Kä cu Eth-ter ben, cue wiḡ kēetdä ben thiap.

3Kä cu kuäär je jiök i, “E leḡu lö Ciēk Kuḡr ni Eth-ter? Eḡu mi ḡoḡri? ḡän bä je kaḡm ji a cāḡe thāḡḡ kuäärädä bä, bä je kaḡm ji.”

4Ke kḡre cu Eth-ter ruac wēē i, “Mi dee kuäär ε ḡhḡk, dee kuäär kene ḡa-man ben en walē ke kuḡ mieth in cä rialikä ke kuḡ kuḡr.”

5Inḡ, cu kuäär ruac ke pēth wēē i, “Nöḡḡe ḡa-man ke pēth, ke yöö dee ney lät cētḡike min ḡoḡr Eth-ter ε.” E jen cu kuäär kene ḡa-man ben miḡh ke mieth in ci Eth-ter ε rialikä.

6Kä mēē mäthke ke kḡaḡ, cu kuäär Eth-ter thieḡ i, “Eḡu mi ḡoḡri? Ba je kaḡm ji, kä min bi thieḡ, a cāḡe thāḡḡ kuäärädä, bä je kaḡm ji.”

7Ke kḡre, cu Eth-ter wee i, “Memē ε jen min ḡöörä,

8en yöö mi ci kuäär locde tēeth ke ḡä, kene mi ci kuäär ε ḡhḡk en yöö be min ḡöörä kaḡm ḡä, a kuäär kene ḡa-man bä ben miḡh ke miḡh tin bä rialikä ke kuḡdien, kä bä min ci kuäär ε thieḡ cu laḡ.”

ḡoḡ ḡa-man ke näk Mḡr-da-kay

⁹Ke jɛn cən ɛmɔ, cu ʎa-man wä ke tɛth loaac. Duunde ʎöö mää ci ʎa-man Mɔr-da-kay jek thok kal dhɔaar kuɔr, cue Mɔr-da-kay nen en ʎöö /ken ɛ rɔɔde jɛc kä /ken ɛ jɛ lath nhiam ʎa-man, cu ʎa-man nɛɛny ɛɔŋ ke Mɔr-da-kay.

¹⁰Kue la ʎöö cu ʎa-man rɔɔde kur, cu wä ni jɛn dhɔrɛ. Kä cue naath jak ke ʎöö ba mäthnike kene ciekde ni Dhe-rɛc wä cɔl.

¹¹Kä cu ʎa-man ke lat riɔnde min ɔɔaa, kene pek ganke ke guath lätni diaal tää la kuäär jɛ a kuany thɪn ke kuj ɔɔɔyädɛ amäni min ci kuäär ɛ jakä ram min dɪt ni jɛn kä ruääc kene mädhɪiri kuɔr diaal.

¹²Kä cu ʎa-man leni ruac bäke kuj ɛth-ter wää j, “A cənɛ ni Ciäk Kuɔr ni ɛth-ter thile ram mi dɔŋ mi cɛ cɔal guath mɪeth in cɛ rialikä keel ke kuäär. Iruun bä cɛ ʎä cɔal guath mɪeth, keel ke kuäär.

¹³Kä ɲotde ken, tɪtɪ thile mi ɔɔaa mi bä jek thɪn, mi ɲotde näänä raan jɪ Juudh ni Mɔr-da-kay nyuurä thok kal dhɔaar kuɔr.”

¹⁴Ke kɔrɛ, cu ciekde ni Dhe-rɛc kene mäthnike jɛ jɪök j, “A guath ɲäpä mi bäär mi teke juath tetni ti jien dɔŋ dhieec latke. Kä ke runwanɔde lär ni kuäär ʎöö a Mɔr-da-kay ɲapke thɪn. Inɔ, bia cu wä guath mɪeth ke tɛth loaac.” Cu loc ʎa-man tɛeth ke ruac ɛmɔ, kä cue guath ɲäpä jak kä latke.

ɛth 6

Thiäk Kuɔr ke Mɔr-da-kay

¹Ke jɛn wäär ɛ mɔ, /ken kuäär niɛn ɛ tɛk, cue ruac lat en ʎöö ba bok in la ɔɔarke nyin kuäärä diaal thɪn nɔŋ jɛ, kä cua tin ca ɔɔar rɛy buok kuën kuäär.

²Mää ca bok kuën cua mää ci Mɔr-da-kay ɛ lat jek ɛ ca ɔɔr ke kuj jɪöwni kuɔr dɔŋ rɛw tää la ganke thok kal dhɔaar kuɔr Big-tha-nɔ kene Tɛ-rɛc, tää cu jɛ ɔɔr en ʎöö bike Kuäär ni Ä-ʎɛc-we-roc näk.

³ɛ jɛn, cu kuäär cu ruac wää j, “Kä ɛŋu mi ɔɔaa mi ca läť kä Mɔr-da-kay ke kuj kä mi cɛ kɔŋ latde?” Kä cu kuaany kuɔr tin latke jɛ ikä jɛ loc wäke j, “Thile mi ɔɔaa mi ca kɔŋ läť kä Mɔr-da-kay ke kuj kä mɔmɔ.”

⁴Kä cu kuäär ke thiec wää j, “Kä ɛŋa mi te rɛy kal?” ɛn guath ɛmɔ, ʎa-man cɛ ben rɛy kal dhɔaar kuɔr bää ben ruac ke kuäär ke kuj ɲäpä Mɔr-da-kay guath ɲäpä min ca rialikä ke kujde.

⁵Kä cua kuäär jɪök ɛ laatkɛ j, “ʎa-man a thɪn cuŋä rɛy kal.” Kä cu kuäär wee j, “A jɛ bä rɛc.”

⁶Inɔ, cu ʎa-man ben rɛc, kä cu kuäär jɛ thiec j, “ɛŋu mi dää läť kä ram mi ɔöörä bä kam luth?” Kä cu ʎa-man rɔɔde thiec wää j, “ɛŋa mi ɔɔr kuäär ʎöö be kam luth mi bi leny ni ʎä?”

⁷En wano, cu Ya-man kuäär thiec wëë j, “Ke kuj raam mo goor kuäär kämde luth o,

⁸a bij kuäärä min la kuääre a läth puɔɔnyde nöönke, kä a jionkoor in la kuääre a kot nöönke, e te kum kuäärä wiide.

⁹Kä a bij emɔ kene jionkoor kamke läät kuar in nhok kuääre. Kä a je roony ram min goor kuäär kämde luth. Kä a je jak ram emɔ kä kot jok jionkөөr kä a je jale ikä rey dëëni wec. Kä a rueec in nhok kuääre ruac j, ‘Guece min ca lät kä ram in ci kuäär e kam luth?’ ”

¹⁰Ino, cu Kuäär ni Ä-yëc-we-roc Ya-man jök j, “Pëthni, kä nan bij kene jionkoor, cëtnike min ci lat, lätni je kä raan j Juudh ni Mør-da-kay in nyuur thok kal dhør kuar. A je thil kel mi bi kään a /ci lät kä ken lät tin diaal tin ci lat.”

¹¹En guäth o, cu Ya-man bij kene jionkoor nan, kä cue Mør-da-kay rony ke bij kä cue je jak kä kot jok jionkөөr, kä cue je wä jalikä rey dëëni wec a guic ney diaal je. Kä cu rueec in nhok kuääre ruac, wëë j, “Guece min ca lät kä ram min ci kuäär e kam luth.”

¹²Ke kore, cu Mør-da-kay loc thok kal dhøaar kuar, duunde yöö cu Ya-man loc dhør e ke pëth, jale ke wiee ke jïeth loaac, a ce wicde kãp nike tetke.

¹³Mëë ci Ya-man ruaacni diaal tëë ci tuok kä je lar ciekde ni Dhe-rec kene mäthnike diaal, cu ney tin la luëk ke je ruac ke je wäke j, “Mi ci Mør-da-kay ëë moci ke rik a raan j Juudh, /ci gëmdë bi luän, bi ro dhil nike pen tetädë.”

¹⁴Kä mëë not ciekde kene mäthnike ruacke ke je, cu jiwoni kuar Ya-man ben nan guäth mieth in ci Eth-ter e rialikä ke pëth.

Eth 7

¹En guäth emɔ, cu kuäär kene Ya-man wä guäth mieth in ci Ciek Kuar ni Eth-ter e rialikä.

²Ke raw njini mëë teke mäth køjä, cu kuäär ro nyok ke ruac ke Eth-ter wëë j, “Enu en nëë ci thiec, lö Ciek Kuar ni Eth-ter? A cãne thãan kuäärädä, bä je kam j.”

³Kä cu Ciëk Kuar ni Eth-ter e loc wëë j, “Mi ci locdu tæth ke ya lö kuäär, kä mi dee kuäär e nhok, a tëkdä kääne, momo e jen min gööra. Kä a tëk nœnikä kãn, momo e jen min thiëecä.

⁴Ke yöö ca ney koak, yan kone nœkã, ke yöö ba ko däk, ba ko näk kä ba ko luc. Mi ca koak ni ko baan ela kuaany, män kene wutni, mi thile liaa mi diit dɔdiën, kä yan dëë biët. Duunde yöö dak in bi kuääre jek ke liaa nœnikä /ca je bi luän ke cul je ke yiow e guan tär.”

⁵Kä cu Kuäär ni Ä-ÿec-we-roc Ciëk Kuar ni Eth-ter loc wëë j, “Kä ena, kä jen ani? Kä ena mi goor lätni kä mi cëtkë nê?”

⁶Cu Eth-ter ε loc wëë j, “E jen guan tēra kä guan gaakda ni Ya-man emē!” Kä ε jen, cue Ya-man lath ke dual nhiam kuar kenē Eth-ter.

⁷Cu kuäär rō jiec ke nĕēny guāth mĭeth kä cue wä rey kakä walke, kuēla yōō cu Ya-man duoth lipē Eth-ter ke kuj teekādē ke kuj kä yōō cē kuäär nen a cē nĕēny elōŋ.

⁸Mëē ci kuäär lony jōk rey kakä walke, a locē duēēl in te mĭeth thĭn, cue Ya-man nen cē rō yuor wij kōam in te Eth-ter nyuurā thĭn lāŋe je. Kä cu kuäär wee j, “E kue buōŋ ciëkdä gor ε taa ni thĭn, ni cieēndä bā?” Kä ε nĭn thuk kuäär ke riet, cu jĭowni nhiam Ya-man kum ε dur.

⁹Inō, cu ram kel kä jĭowni kuar tin la latke kuäär ikä mi cōalkē j Yar-bo-na wee j, “Nēne je, tēē ke guāth nāpā mi ci Ya-man ε lat ke yōō ba Mōr-da-kay ēē ci ruacde kuäär kōn luäk nap thĭn, mi te bāre nhial ke juāth tetni ti jien daŋ dhieec.” Kä cu kuäär wee j, “A je napke thĭn en nāāp o.”

¹⁰Kä cu ke Ya-man nap guāth nāāpā min cē lat ke kuj Mōr-da-kay. E jen cu nĕēny kuar cu luäär.

Eth 8

Lär jĭ Juudh yōō ba rō gan

¹Ke jen cāŋ emō, cu Kuäär ni Ä-ÿec-we-roc Ciëk Kuar ni Eth-ter kām dhōr Ya-man ēē la guan tēr jĭ Juudh. Kä cu Mōr-da-kay ben nhiam kuar, ke yōō ci Eth-ter kuäär lar maariē kenē Mōr-da-kay.

²Ke kōr ε, cu kuäär tiel yetādē mëē tēēde kä Ya-man kām raar yetādē, kä cue je kām Mōr-da-kay. Kä cu Eth-ter dhōr Ya-man cu kām Mōr-da-kay bā.

³Cu Eth-ter rō nyōk ke ruac bāke kuäär, cue rō yuor piny ciōknike wiee ε kä lipē je, ke yōō bē mëē jĭāāk ēē ci Ya-man in la raan Ä-gag ε rialikā ke kuj jĭ Juudh moc pek.

⁴Kä cu kuäär kēē kuäärādē kap nhial ke kuj Eth-ter.

⁵Kä cu Eth-ter rō jiec cue wä cuōŋ nhiam kuar. Cue riet wëë j, “Mi dēē kuäär ε nhōk, kenē mi ci kuäär locde tēēth ke ŷä, mi ε mi gōaa kä kuäär en nēmē, a kuäär lār ŷä rietde min cē nhōk ni je. E ruac gōarke, mi looc ni waregak ēē jĭāāk ēē gōarke ε Ya-man gat ŷē-mē-da-thō raan Ä-gag, mëē gōōrē ke yōō ba jĭ Juudh diaal tēē cieŋ rey wijni kuar diaal näk.

⁶Ke yōō, ŷān /cā liāā kenē bēc bēēc ti nēēnā bēē kä nēkā bi luāŋ ke ruōt. Kä /cē rō lot bā en yōō dēē dāk ε dijt ε bā kä jĭ maarādä mi guēc.”

⁷Ke kore, cu Kuäär ni Ä-ÿec-we-roc ruac ke Ciëk Kuar ni Eth-ter kene raan Juudh ni Mor-da-kay wëë i, “Guere je, ÿan cä Eth-ter kam dhör Ya-man. Kä Ya-man cu ken e nap guäth näpä, ke kuj kä ÿöö ce je gor en ÿöö be ji Juudh näk.

⁸Dëre waregak gor cëtnike min goor lockun e ke kuj ji Juudh, ke ciöt kuar, kä dëre je thany ke tiel kuar in la thäny ke je. Ke ÿöö mi ca ruac gor ke ciöt kuar, kä ca thany ke tiel kuar in la thäny ke je, /ca je dee gak.”

⁹En guäth emo, ke cänj kä jien dan rew wicde diok, kä pay in diocdkdien duocor, cua bulkamiini kuar col. Cua ruac gor cëtnike tin diaal tin ci Mor-da-kay ke lat, kä goar ke je ji Juudh kene bööth, ke ruëec kene kuar wijini ti kuor kel wicde jien dan rew wicde bäröw, (127) e käne ni kä In-di-ya wä mäni Kuc, wec o ke duocor in la gor ke ke, ke dor o ke thok in la ruac ke ke, cu mäni ji Juudh bäke duocor in la gor ke ke, kene thok in la ruac ke ke.

¹⁰Cue waregakni gor ke ciöt Kuar ni Ä-ÿec-we-roc, kä cue thany ke tiel kuar in la thäny ke je. Kä cua ke nan e ney tin ce jak, ti ci kot jiozni jionkööri kuäärä ti pual puaal.

¹¹Ke jen waregak emo cu kuäär ji Juudh nhök ÿöö bike ro la dol. Bi ken ro ganj kä ney tin dee ke däk kä dee ke näk kä dee ke luc. Bike ro ganj kä rem döör kie wec o dee ke mak o, keel ke gaatkien kene mänkien, kä bike ro ganj kä ney to dee kuakien pec to,

¹²En nomo e cänj kel mi ca mat rey wijini Kuar ni Ä-ÿec-we-roc diaal min la cänj kä wäl diok kä pay in wälrewdien (Tiop in diit).

¹³Kä ba kuj waregakä memë wä lat ela nut, rey wijini diaal, kä ba je lat ney diaal. Kä bi ji Juudh ro rialikä ke jen cänj emo, ke ÿöö bike kor kap ji tërien.

¹⁴Kä cua jionkööri kuäärä tin pual puaal kot e jikien cëtnike min ci kuäär e lat. Kä cu ke ro yal ke wuocor mi diit elon. Kä cua waregak wä thöp däär wec Cu-cën in diit.

¹⁵Ke kore cu Mor-da-kay cu jien nham kuar, kä cue wä raar, e ce bij kuäärä mi yiel kene mi bor lath. Kä te wicde ke kum kuäärä mi ca lat ke daap. Jen bä tëë ke bij dödien mi määl mi ca lat egöa ke bij mi diit kökde. En guäth emo, cu ney tin te däär wec Cu-cën lockien cu tæeth.

¹⁶Ke kuj emo cu ji Juudh cu teke buay kene tëth loaac ke luth en wanö mo.

¹⁷Rey wijini kene rök diaal tin ci ruac kuar kene nutde cop thün, cu naath teke nath kene tëth loaac mi diit, kä ji Juudh, cuke teke tiem kene loan. Kä min diit ni jen elon, cua ÿöö cu ney ti nuan ro rit ala ji Juudh, ke ÿöö dualke elon ke ji Juudh.

Eth 9

Juc j̄i Juudh ke j̄i t̄er̄ien

- ¹Tääme, ke pay in wälrewdien (Tiop in dijt), ke wäldiok n̄ini, cu j̄i t̄er̄ j̄i Juudh ḡath ke ḡöo bike buom j̄i Juudh tiam. Kä ε jen cāḡ in dee kule cop ke ruac kuḡ guäthde. Duunde ḡöo, cu cāḡ emo ro ger, ε cu le buom ni j̄i Juudh kä j̄i t̄er̄ien.
- ²ε jen, cu j̄i Juudh diaal ro duḡḡl wij̄nikien, rey wij̄ni Kuḡ ni Ä-ḡec-we-roc diaal, ke ḡöo ba ney t̄ee ḡörke näkdien ben näk. Ke ḡöo thile ram mi bi le cuḡḡ nhamdien, ke ḡöo cu ney diaal ḡeër ke dual ke kuj̄dien.
- ³Kä cu ruëec wij̄ni diaal kene bööth ke kuḡ amāni ruëec dhooar kuḡ j̄i Juudh luäk, ke ḡöo dualke ke M̄or-da-kay.
- ⁴Ke ḡöo ci M̄or-da-kay teke buom mi dijt ni rey dhooar kuḡ. Kä cu k̄ek M̄or-da-kay wee ke mi reepe ro wij̄ni kuḡ diaal, kä cu buomde wee ke mi dijtde bä.
- ⁵Ino, cu j̄i Juudh j̄i t̄er̄ien diaal näk ke kor, cuke ke ḡuot kä cuke ke däk. Cuke t̄ee diaal t̄ee ḡörke ε ken lät kä ney diaal t̄ee la lok ke ke.
- ⁶Däär wec Cu-c̄en, cu j̄i Juudh ney ti kur dhieec näk, kä cuke ke däk bä (500).
- ⁷Cu ke ney t̄it̄i näk, Par-c̄en-da-tho kene Dal-pon ke Èth-pa-tho,
- ⁸kene Po-ra-tha ke A-d̄el-yo kene Ä-ri-dha-tho,
- ⁹ke Par-m̄ec-to kene Ä-ri-thay ke Ä-ri-day kene Way-dha-tha.
- ¹⁰Ken daḡ wäl ke gaat ḡa-man gat ḡe-me-da-tho min la ḡuḡn t̄er̄ j̄i Juudh. Duunde ḡöo, thile duḡḡr kä kuakien mi cu ken ε pec.
- ¹¹En cāḡ emo cua pek neeni diaal tin ca näk däär wec Cu-c̄en wä laḡ kuäär.
- ¹²Kä cu kuäär Ciëk Kuḡ ni Èth-ter j̄iök i, “Ci j̄i Juudh ney ti kur daḡ dhieec näk wij̄ Cu-c̄en amāni gaat ḡa-man daḡ wäl ca ke näk bä. Kä enu mi ci ken ε kule laḡ rey wij̄ni kuḡ tin k̄okien? Tääme, enu mi thieeci? Ba je kam j̄i. Kä enu mi doḡ mi ḡoḡri? Ba je nöḡ j̄i.”
- ¹³Kä cu Èth-ter ε loc w̄eë i, “Mi dee kuäär ε nhok, iruun d̄ee j̄i Juudh diaal tin te däär wec Cu-c̄en nhok ḡöo ba cāḡ ε wale mem̄e lel ala ḡut. Kä a gaat ḡa-man daḡ wäl wa ḡap guäth ḡäpä.”
- ¹⁴Kä cu kuäär ruac mi ba wä laḡ thöp, cua ruac thöp däär wec Cu-c̄en kä cua gaat ḡa-man daḡ wäl wä ḡap.
- ¹⁵Kä cu j̄i Juudh t̄ee te kä Cu-c̄en ro dol b̄äke cāḡ kä wäl ḡuaan kä pay in wälrewdien (Tiop in dijt), kä cuke ney ti kur diok (300) näk kä Cu-c̄en. Duunde ḡöo /kaḡ duḡḡr kel kä kuakien pec.
- ¹⁶N̄ino, cu j̄i Juudh t̄ee te wij̄ni kuḡ tin k̄okien ro dol b̄äke ḡöo bike ro ḡaḡ kä j̄i t̄er̄ien. Kä cu j̄i t̄er̄ien ro luär ke, kä cuke ke näk ney ti bathd̄oḡri ti j̄ien b̄arow wij̄cde dhieec (75,000). Duunde ḡöo /kenke duḡḡr kel kä kuakien pec.

17 Meme tuocke ke cänj kä wäldiokdien kä pay in cöal i (Tiop in diit). Kä ke cänj kä wäl wicde nuaan cuke loḡḡ kä cuke cänj emo jakä cänj timä kene teth laaac.

Cänj loḡḡ mi cöal i Pu-rim

18 Duunde yöö ji Juudh tēē te kä Cu-cēn cu ke rḡ duol guäth kel ke cänj kä wäldiok kene cänj kä wäl nuaan, kä cu ke le wä loḡḡ ke cänj kä wäl dhieec. Kä cu ke cänj emo jakä cänj loḡḡ tethä laaac.

19 En guäth emo, cu ji Juudh tēē cienj rey ciēnj kene geek wec cänj kä wäl nuaan kä pay in cöal i (Tiop in diit) jakä cänj loḡḡ kene teth laaac, cue la cänj loḡḡ mi la ken rḡ a jakä muc kene miḡḡḡ thinj kel këēli.

20 Mör-da-kay cue ḡḡak diaal titi ḡḡar piny. Kä cue ji Juudh diaal tēē te rey wiini Kuḡḡ ni Ä-ḡēc-we-roc tin thiak kene tin ḡḡan ḡḡar waregakni.

21 Cue ke jak kä yöö bike cänj kä wäl nuaan kä pay in cöalke i (Tiop in diit) tit. Kä cuke cänj kä wäl dhieec kä jen pay emo tit bä runi diaal,

22 cänj emo cue cētnike cänj ēē tiam ji Juudh ε ji tērien, kene pay ēē dee la pay liethdien, mēē cu wieedien rḡ looc ni teth laaac, kä cu cänj pärädien rḡ looc ni cänj loḡḡ kä ke. Kä cuke nin tḡḡḡ jakä nin timä kene nin tethä laaac, cu ken a nin ti la rḡ a jak ke kä muc miḡḡḡni kamnikien kel këēli thinj, kä muocke can thinj ke muc.

23 Kä cu ji Juudh meme jakä ḡḡut, cētnike mēē ci Mör-da-kay ε ḡḡor ke kuḡḡdien.

24 Ya-man gat ḡē-me-da-tho in la raan Ä-gag mēē la ḡḡan tēr ji Juudh. Mēē cu mi jiäak car ke kuḡḡ ji Juudh ke yöö be ke däk, kä cue gaakni yuor ke yöö be cänj in be däknike ḡḡac.

25 Duunde yöö, mēē ci Eth-ter cärke tin jiäk ḡḡac, cue ben nhiam kuḡḡ, cu kuäär ruac lat, kä cua ḡḡor en yöö ε cār Ya-man tin jiäak tin ce lat ke ciöt ji Juudh ku pen ni wicde pany. Kä a jen kene gaatke wa ḡḡap guäth ḡḡäpä.

26 Kä ke kuḡḡ emo cua cänj emo cu cöl i Pu-rim ke kor ciḡḡḡdä kä yöö Pur. Kä ke yöö ci ḡḡak diaal titi tuock kä ke, kene jiäk tin ci ben kä ke,

27 cu ji Juudh cänj emo cu kan ela duḡḡdien kene kuaykien amäni ney diaal tin ca rḡ matke. Kä cu ken ε lar en yöö bike nin daḡḡ rew titi a tiit a thil pak run kä run, cētnike mēē ci Mör-da-kay ε ḡḡar piny.

28 Ba nin titi la tietke kä ba ke käp rey riḡni diaal, bake käp ε thuk duēli diaal kene wii diaal ke rēk diaal, kä ken nin Pu-rim titi a /ca tietdien kene tiemdien bi met päl ε riḡ diaal tḡ bi ben tḡ.

29 Kä cu Ciek Kuḡḡ ni Eth-ter nya Ä-bi-ya-yil kene Mör-da-kay in la raan ji Juudh ruac ḡḡor ke luḡḡ kuäärädien, ke yöö ba waregak in rewde mēē ci Mör-da-kay ε ḡḡor ke kuḡḡ Pu-rim jakä thuok.

³⁰Kä cua waregakni jak ke kuj malä kene gow ciena ji Juudh diaal, cua jäkä wii kuäärä Ä-γęc-we-roc diaal ti kuor kel wicde jien dan rew wicde bärōw (127).

³¹Kä cua ruac lat bāke γōō bāke la tietke cętnike guāthdien eme rey runä, cętnike gōar in ca gōor nike ε raan ji Juudh ni Mōr-da-kay kene Ciäk Kuar ni Eth-ter en γōō bike la ninkien, amāni kuaykien ela nut cętkε min la tiemke thek mįthni kene pārien.

³²Kä ruac Ciäk Kuar ni Eth-ter ε jen ε nin kapke ni Pu-rim ε bum, cua mēme jakä gōarke piny inō.

Eth 10

Jak kene Mōr-da-kay kä dij

¹Kä cu Kuäär ni Ä-γęc-we-roc wike diaal kuok tholbok amāni wii tin te jok yiēer.

²Kä cua lät Ä-γęc-we-roc diaal ke buōmde kene wuōtde amāni cian luthä mēē diit ēē ci kuäär ε kam Mōr-da-kay gōar rey buok cāätni kuari Ma-day kene Parath.

³Kä Mōr-da-kay ε jen ram mēē thieek ni jen ke Kuäär ni Ä-γęc-we-roc, kä cue la ram mi bum elōη kā ji Juudh. Kä cua je ηac ke kuj lätņike ti nuan kā gow ε dāmani, kā ce lat ni lät ti gow ke kuj neenike, kā ce lat ni mal ke kuj neenike diaal.

I-Yob

I-Yob 1

Cäät ke kuj I-yob

¹Tëe ke wut mi te rool Udh, mi cōal ke i I-yob. Jen ε wut mi thil bëël kä te cuṅ, mi luth Kuoth kä loke mi jjaäk.

²Jen tëe ke dhool daṅ bārōw ke nyier daṅ diok.

³Tëe ke dēt ti bathdōori bārōw, ke thōarōgali ti bathdōori diok, ke thääk ti kur dhieec ti lät, ke muḡli ti kur dhieec, ke laḡat ti ṅuan. Riāṅ ni jen kä ney diaal tin te kuj kānyä caṅ.

⁴La gaatke lätni mīthni a guääl dhōrikien, kä la cōol ken nyiemani daṅ diok ke yöö bike ben mīth kä bike maath keel ke ke.

⁵Kä mo ci guath mieth thuok o, la I-yob raan jak ke yöö be ke jak kä gow. La muc tin wanke a wëe thöp cētnike pekdiēn diaal. Ke yöö la caare je i, “Dḡṅ ci gaatkä duer a ca Kuoth kuēth ke rey loḡnikien.” Nōmo la I-yob je a lät ni cianṅ.

Yḡṅ ṅäthä I-yob

⁶Ke cāṅ kel cu gaat Kuoth ben nhiam Kuoth Nhial, kä cu Guṅ jjaäkni ben ke reydiēn.

⁷Kä cu Kuoth Nhial Guṅ jjaäkni thiec i, “Bii nikä?” Kä cuε Kuoth Nhial loc, “Baḡ rey ḡaa, wielä ro thīn.”

⁸Kä cu Kuoth Nhial je jöök i, “Jīn ṅäc i jaṅdä ni I-yob, ke yöö thile ram mi päär ke je rey ḡaa? Thile je bëël, kä ε guṅ cuṅni, mi luthä Kuoth kä loke jjaäk.”

⁹Kä cu Guṅ jjaäkni Kuoth Nhial loc i, “En I-yob luthε je baṅṅ?”

¹⁰ε yöö la gaṅi je kene dhōre ke nyinke diaal tin teke je. Kä ci lätkε poth, a ci nyinke ro rep wii muḡḡṅ.

¹¹Kä met ni kuak ke thiap be, mi /ce jī bi lam nun.”

¹²Kä cu Kuoth Guṅ jjaäkni jöök i, “Gōaaε, nyinke diaal tin teke je cä ke laḡ tetädu, duunde yöö /cu puḡnyde kule guëer.” Kä cu Guṅ jjaäkni jīēn nhiam Kuoth Nhial.

¹³Ke cāṅ ëe mīth, kä mäth ke gaat I-yob ke nyieeke dhōr dāmandiēn in dīit,

¹⁴cu aläät I-yob ben jöök i, “Min pur thääk kä läk muḡli gekädiēn,

¹⁵cu kuëel ḡoḡk ben, cua ke ben pec. Kä ca kuaany näk. Ci kään ni ḡän kārōa ke yöö bä jī ben lar lar.”

16Kä min ɲot jääk ke ruac, cu jääk mi dɔŋ ben, cuɛ l-yob ben jiök i, “Ci mac pëën ni nhial kä Kuoth, ce det kene kuaany waŋ. Ci kään ni ɣän kärɔa ke ɣöö bä ji ben lar lar.”

17Kä min ɲot jääk emɔ ke ruac, cu ram mi dɔŋ ben, kä cuɛ wee i, “Ci ji Kël-da-ya ben ke buaŋ diɔk, ca thɔarɔaali ben pɛc kä ca kuaany näk. E ɣän kärɔa ci kään ɔ, ke ɣöö bä ji ben lar lar.”

18Kä min ɲotdɛ ke ruac, cu ram mi dɔŋ ben, kä cuɛ wee i, “Min te gaatku kene nyieeku miŋh kä mäthke ke kɔaŋ dhɔr dämändien in diit,

19cu jɔam mi diit puɔt, bëë rɛy dɔaar kä ce duel kuɛr wiidien, a cike liw. E ɣän kärɔa ci kään ɔ, ke ɣöö bä ji ben lar lar.”

20Kä cu l-yob rɔ jiec, kä cuɛ biide rët, kä cuɛ wiɔdɛ mut, kä cuɛ rɔ yuɔr piny palɛ Kuoth.

21Kä cuɛ wee i, “ɣän baŋ raar jic maar ke puɔnydä baŋ, kä bä leni loc jɔk ke puɔnydä baŋ. Kuoth Nhial la ɲune ɲɔak kä la naŋe ke, a puɔth teke Kuoth Nhial.”

22Ke ken ti diaal tiŋi, /ken l-yob Kuoth moc ke duer thiŋ.

I-Yob 2

ɣɔŋ l-yob in rɛwdɛ

1Ke cän mi dɔŋ cu gaat Kuoth rɔ nyɔk ke ben nhiam Kuoth Nhial, cu Guŋn jïäkni ben bä bëë nhiam Kuoth.

2Kä cu Kuoth Nhial Guŋn jïäkni thiec i, “Kä biŋ nikä?” Kä cu Guŋn jïäkni je loc i, “Baŋ jäl rɛy ɣɔaa, wielä rɔ thiŋ.”

3Kä cu Kuoth Nhial je jiök i, “Jin ɲäci jaŋdä ni l-yob, ke ɣöö thile ram mi päär ke je rɛy ɣɔaa? Thile je bëël kä e Guŋn cuŋni mi luth Kuoth kä loŋ jïäk. Jen ɲotdɛ thiekäde, cänɛ ni mɔ ci ɣä jak kä dɔkä je mɔ ni baŋ.”

4Kä cuɛ Kuoth Nhial loc i, “La raan ti diaal päl ke ɣöö be tük!

5Met ni je läŋt kä duɔɔr puɔɔnyde, mi /ce ji bi kuëth.”

6Kä cu Kuoth Nhial je jiök i, “Jen ɔ cä laŋth tetkädu mɔ, duunde ɣöö /cu je näk.”

7E jen cu Guŋn jïäkni jiesen nhiam Kuoth Nhial, kä cuɛ l-yob wä moc ke juey gupä a käne je pɔatni ciökni ke cu mäni wiɔdɛ.

8Kä cu l-yob rɔ moc ke thalier mi la jɔnyɛ puɔnyde, kä cuɛ wä ciɛŋ ni rɛy ɲethä.

9Kä cu ciekde je jiök i, “Jin ɲotdi ni thiekädu? Eŋu ci Kuoth kueth ɔ bi cu liw!”

10 Kä cue ciekde loc i, “Jin ruaci nike ruac ciek mi d̄ar. A banε ku nhok ni goy kä Kuoth Nhial kär̄, kä /canε j̄äk bi nhok?” Ke kuj̄ kä t̄it̄i diaal /ken l-yob d̄uer lat̄ ke tin latde.

Cuɔp mäthni l-yob d̄ar̄ diɔk

11 Kä möö ci mäthni l-yob d̄ar̄ diɔk j̄äk diaal t̄ë ci tuɔk kä je liɲ, cu ke ben guathnikien tin cienke th̄in, ε-li-padh raan Te-man ke Bil-dad raan Cuwa ke Dho-par raan Naamaa. Cu ken ε mat en yöö bike ben kä l-yob ba ben luäk ke p̄ar̄ kä ba ben bum.

12 Kä möö cike je nen a nan, /ken ke je njic. Kä cuke wiee ke jow mi diit. Kä cuke bieyni kien r̄ët, kä cuke nj̄eth kieth nhial wuathnikien.

13 Kä cuke nyuur piny keel ke je ke nin b̄ar̄ow. Kä cue thil ram mi cu ruac ke je, ke yöö cike cuɔcde nen dītde εlɔɲ.

I-Yob 3

Lam l-yob ke c̄an̄ d̄äpkäde

1 Ke k̄ore cu l-yob c̄an̄ ëë dapke ni je lam.

2 Kä cue wee i,

3 “A c̄an̄ ëë dapke ni yä thil, kenε wäär ëë lar ke je th̄in i, ‘Ca dhool dap.’

4 A c̄an̄ εmo la muuth. A Kuoth /ci dieer ke je, kä a thil buay mi te th̄in.

5 A muth kenε t̄ieep lieth nan je. Kä a wuɔn cien ni je, kä ate ni muuth th̄in.

6 En wäär εmo a muth bath je! A je /ci te rey nin̄i runä, kä a je /ca kuεn rey päthni.

7 A wäär εmo la rol. A thil jow t̄ethkä l̄aac mi lienke th̄in.

8 A ney tin la läm lamke c̄an̄ εmo, ney tin la lamke nyan.

9 A c̄ier bakäde /ci käny kä a je liip bak ȳcaa mi /ci bi ben, a c̄an̄ε ni p̄oot ȳcaa a /ce nen,

10 ke yöö /kenε maar pen yöö be yä dap, a c̄ä rik t̄it̄i dee nen.

11 “En̄u /k̄an̄ liw ni möö dapke yä mo, möö bāa raar jic?

12 En̄u cua yä r̄om ɔ, a b̄ä leni lueth?

13 En̄ täämε d̄ë te piny muɔɔn ke mal. D̄ë te nin̄i rey l̄on̄ä,

14 keel ke lueek kenε kuar pieny, t̄ë ca r̄ɔ t̄ath t̄iec d̄äkä.

15 Kie keel ke ruëc tin teke d̄aap, tin ca dhorkien thien̄ ke läɲ in b̄or.

- 16 Kä enu /kan te tɔwä mo cɛtkɛ gat mi /kan dap, cɛtkɛ ruɔɔr mi tot mi /ken buay ɣaa met nen?
- 17 En guäth emo ci jïäk nuɔk thɪn, kä ci ney tin ci cuuc ke lat loŋ thɪn.
- 18 Kä ney tin ca yian ci yieykien wä piny, ke ɣöö thile jow raam in yien ke mi læ le liŋ.
- 19 Ram mi luɔthke kene ram mi tot a thɪn, kä kuany ca lony kä kuääre.
- 20 “Enu mo bä buay kä ney ti te ke riək ɔ, mo bä tək kä ney ti bec ciaanɗien ɔ?”
- 21 Ken görke ni liaa kä /ca je jek, görke ni liaa cɛtkɛ ney ti görke ni kuak.
- 22 Ken ney tin tɛth loɔkien, ke ɣöö cike cop rey kɔkä.
- 23 Enu kamke tək ram mi ci duɔpke bath ɔ, ram mi ci Kuoth duɔpke gak thɪn?
- 24 ɣän ram mi ku ben ni jiath loacdä cɛtkɛ mieth, kä waaw ni merkä cɛtkɛ piw.
- 25 Ke ɣöö min luɔthä ci ben ni jen, min dualä ke je ci tuɔk ni jen kä ɣä.
- 26 ɣän thile ɣä mal, kene päl piny, thile ɣä loŋ, te ni rik wan ɔ.”

I-Yob 4

Ruac ɛ-li-padh ke I-yob

- 1 Kä cu ɛ-li-padh raan Te-man I-yob loc j,
- 2 “Mi ci raan ruac ke jɪ, deri gaak? Ku duunde la ɣöö thile ram mi dëë pen ruac.
- 3 Kä care, ci ney daŋ di kule ruac, kä ci ney ti thil luŋ bum.
- 4 Laatku ca ney ti ca rɔ luär luäk, kä ca ney ti lathe bum.
- 5 Kä en tääme riək tää ke jɪ, ce rɔ riet jɪ, kä jeki bëcdɛ, a ci thil buɔm.
- 6 Kä /ce bi kuɔ luthdu ke Kuoth bi kuɔ luŋdu mo kä bi thil bëëlädu kuɔ nathdu?
- 7 “Kä care tääme, ɛ ram in mieth mi thil bëël kä ca näk? Kie guŋ cuŋni mi ca däk?”
- 8 Kä min ɳacä, ney tin latke ni jïäk kene ney tin lat ke dueer, jekɛ ni jïäk kene dueer.
- 9 Däk yiëë Kuoth ke, kä näk ɛ ke ke gakɛ.
- 10 La bur lony kä ɳaarkɛ, kä ci læc lonyni tin diɪ töl.
- 11 La liw lony ke ɣöö thile ley mi came, kä la däk dey luony piny.
- 12 “Tää ke riet mi cua nöŋ ɣä ke tää, kä cua je liŋ en ruac luom emo.
- 13 Cɛtde ke läk mi jïäk ke wäär, min la bä mo ci naath rɔ kuɛr niŋ ɔ.

- 14 Cue yä kuer dual kene lath mi diit, cue ke wä lath amäni cōwkä.
- 15 Kä cu jioam ben ke nhiamdä, kä cue miem puānydä jiec.
- 16 Kä cue cu cuṛṛ, duunde yöö /cä je dēē lar i enu. Kä taade tēē waandä, kä ci yow biet a til, cuṛ jow liṅ i,
- 17 'Tēē ke ram mi dēē te ni jen ke cuṅ elṛṅ kä Kuoth? Kä tēē ke ram mi dēē goaa ni jen kä Cääkdε?
- 18 Kä mi /ci Kuoth jaṅde ṅäth, kä moccε jääkdε duer,
- 19 derε kule te idi ke ney tin cienj duēli muṛṛṛ, tin ca yiath piny rey tupä, tin däk tor ke.
- 20 Tin la däk ke kam ruṛṛnwaan kene thianj, tin la däk a thil lär lär.
- 21 Mi ca nyinkien diaal naṅ la ke cuṛ liw ε dak pelien.'

I-Yob 5

- 1 "Ciotni en täämε, tēē ke ram mi bi ji loc? Kä ena kä ney tin rēl ke rṛ mi deri rṛ riet je?
- 2 Ke thuṛk diεer näke ram mi dṛar, kä tiεel näke ram mi kṛc kṛc.
- 3 Yän cä ram mi dṛar nen yiεthe rṛ piny, kä cua dhore lam nikä keel.
- 4 Kä gaatke ṛṛanke ke kaṅ, ca ke joc ke goony, kä thile ram mi cu ke gaṅ.
- 5 Kä cu ji buath belke cam, wä ken ke kaṅ ni kamni kuiini. Kä cu ney tin ji rēw riṅdien gor.
- 6 Ke yöö /ci riek la bä rey tupä, kä /ci riek bēē rey muṛṛṛ.
- 7 Kä dapke raan ke yöö be teke rik cεtke min la mac a tēny.
- 8 "Duṅ mi ε yän, dēē rṛ riet Kuoth, dēē ruacdä naṅ nhiamdε.
- 9 Jen la lätdε ti gayke naath ti /ca luṛtdien ṅäc, ti ṅuan ti /ca dēē luṅ ke kuēn.
- 10 Jake nhiaal kä dem wij muṛṛṛ, kä moccε kaak ke pi.
- 11 Kapε ney tin muṛ muṛṛ nhial, kä jake ney tin pār kä tεth lockien.
- 12 Kä nyoonε cār beli, ke yöö thile mi ba jek ε ken.
- 13 Kapε ney tin pel ke lätkien, kä wocε cār belä.
- 14 Thile mi luṅke ke cāṅ däär, cāṅε ni thianj cεtdε nike wäär cä ke.
- 15 Duunde yöö la kääne rētni kä ke, kä kääne can kä ney tin buṛm buṛṛm.
- 16 Cε can moc ke ṅäth, kä ci ney tin thil thuṛk biet.

- 17“Puɔth ake ram in ci Kuoth je nyuɔɔth. Ke kujɛ ɛmɔ /cu nyuuth Kuoth in leny buɔmdɛ ti diaal loɔk.
- 18Ke yöö la läthe buɔt, kä be je yien. Kä lätdɛ mi bɛɛ, kä be je jak kä gɔaa.
- 19Be jɪ kän kä rik nikä bäkɛl, kä ke bärɔwdien thile riek mi bi ben kä jɪ.
- 20Kä be jɪ kän rey buath, kä be jɪ kän rey koɔri.
- 21Kä be jɪ gaŋ kä läöp nath, kä /ci bi dual mi wä dɔk ben.
- 22Bi dɔl ni toɔk rey buath kɛnɛ rey däkä, kä /ci bi dual ke ley dɔaar.
- 23Ke yöö bi teke mat ruac yɛnɛ pääm dɔaar, kä bi teke mal ke ley dɔaar.
- 24Kä bie ŋɔc ɛn yöö mal dhɔru, kä bi kuaku jek a thile mi bi te jɔɔr.
- 25Kä bie ŋɔc bä ɛn yöö bi kuayku ŋuan, kä bi teke gaat ti cɛtnike juaac piɛny.
- 26Kä bi liw a tiike run ti ŋuan cɛtnike min la ŋɛrke bel ke guaathdien.
- 27Kɔn cakɔ nɔmɔ yɔn, kä cakɔ je jek ɛ thuɔk. Ke kujɛ ɛmɔ liŋɛ kä lätni je ke gɔɔydu.”

I-Yob 6

Luɔc I-yob ke je

- 1Kä cu I-yob je loc jɪ,
- 2“Mi ca rikä kɛnɛ cuɔcdä them!
- 3Ke thuɔk, dee thiak ni kɛn kä liet yiëër. Ke kujɛ ɛmɔ ruacdä ɛ baŋ.
- 4Ke yöö bääri Kuoth in bum ni jɛn kä ti diaal a puɔɔnydä. A ci yiëädä luenɔdien math, tin luɔthke kä Kuoth cike ben kä yä.
- 5Ci muul met wiee mi tää rey wal, kie ci yaŋ met wiee mi läk ɛ?
- 6Duunde yöö ɛŋa mi dee mɪeth mi bäl bäl cam a thil mile, kä ɛ cuɔm ŋukä te rey kä buɔr?
- 7/Ci löcdä mɪeth mi cɛtke nɔ goɔr, ke yöö mɪeth mi cɛtke nɔ la mocɛ yä juey.
- 8“Kä duŋ mi cä kule thiec dee Kuoth yä kule kam min göörä,
- 9inɔ dee Kuoth yä kule däk, a be yä woc rey nath!
- 10DEE nɔmɔ ku la wɪcdä a dee cak tɛeth ni löcdä ɛn rey rikä nɔmɔ, ke yöö /kaŋ ruac Kuoth met gak.
- 11ɛ buɔm in mɪth teke yä mɔ, min dää kule ŋäth? Kä ɛ guut in mɪth dää kule lip ɔ?

- 12 ϵ ku γ an bu ζ m ce τ ke p $\bar{a}$ m, kie pu ζ nyd $\bar{a}$ ϵ yi $\ddot{e}$ eth?
- 13 Ke thu ζ k thile γ $\bar{a}$ bu ζ m mi d $\ddot{e}$ $\bar{e}$ k $\bar{a}$ n ni r $\bar{o}$, k $\bar{a}$ thile du ζ op mi d $\ddot{e}$ $\bar{e}$ lu $\ddot{a}$ k r $\bar{o}$.
- 14 “K $\bar{a}$ ram mi teke riek ce τ ke ne go $\bar{o}$ re ni m $\bar{a}$ thni ti go $\bar{w}$, a c $\bar{a}$ n ce luth Ku $\bar{o}$ th p $\bar{a}$ l ru $\ddot{e}$ $\bar{e}$ c.
- 15 K $\bar{a}$ yen gaat maar /c $\bar{a}$ ye n $\bar{a}$ th ce τ yen n $\bar{i}$ ke l $\ddot{o}$ li p $\bar{i}$ ni nhial, tin la k $\ddot{o}$ ot mi thile nhiaal.
- 16 Ken l $\ddot{o}$ li la thi $\bar{a}$ n ke p $\bar{i}$ ti k $\bar{o}$ ac k $\bar{o}$ ac.
- 17 K $\bar{a}$ mo ci γ ow leth $\bar{o}$, la ke cu $\bar{a}$ thil.
- 18 K $\bar{a}$ la p $\bar{a}$ l ja $\bar{a}$ l du ζ pdien, ba p $\bar{i}$ ben go $\bar{r}$ rey d $\bar{o}$ aar k $\bar{a}$ bike cu l $\bar{i}$ w.
- 19 La go $\bar{o}$ r ja $\bar{a}$ l tin b $\bar{a}$ k $\bar{a}$ Teemo p $\bar{i}$, ney tin b $\bar{a}$ k $\bar{a}$ Ce $\bar{b}$ a go $\bar{r}$ ke p $\bar{i}$ ke n $\bar{a}$ th.
- 20 Bi lo ζ kien cu ji $\ddot{a}$ ak ke γ $\ddot{o}$ o n $\bar{a}$ th ken, la cup ke ke ji $\bar{a}$ th lo $\bar{a}$ ac en w $\bar{i}$ ni.
- 21 K $\bar{a}$ yen b $\bar{a}$ en t $\bar{a}$ ame cia nyoth en γ $\ddot{o}$ o /ci yen γ $\bar{a}$ bi lu $\ddot{a}$ k, cia mi bec nen k $\bar{a}$ cia cu dual.
- 22 K $\bar{a}$ γ an, c $\bar{a}$ ye thiec $\bar{i}$, ‘Mu $\bar{o}$ ce γ $\bar{a}$ ke muc’? Kie c $\bar{a}$ ye ji $\ddot{o}$ k $\bar{i}$, ‘Th $\bar{o}$ pe dun ko $\bar{k}$ $\bar{a}$ ke ku $\bar{i}$ d $\bar{a}$ k $\bar{a}$ nyinkun’?
- 23 Kie c $\bar{a}$ ye ji $\ddot{o}$ k $\bar{i}$, ‘K $\bar{a}$ ne γ $\bar{a}$ t $\bar{e}$ d $\bar{a}$ gu $\bar{a}$ n t $\bar{e}$ r’? Kie, ‘Lu $\ddot{e}$ le γ $\bar{a}$ k $\bar{a}$ ney tin cianke naath a ji $\ddot{a}$ k’?
- 24 “Nyuthni γ $\bar{a}$ duer $\bar{a}$, b $\bar{a}$ je li $\bar{n}$. Nyuthni γ $\bar{a}$ min c $\bar{a}$ du $\bar{i}$ r.
- 25 Ruac thuk $\bar{a}$ bec ϵ ! K $\bar{a}$ enu mi go $\bar{o}$ ri $\bar{i}$ bi lat?
- 26 Lotdi ni γ $\ddot{o}$ o bi ruac in c $\bar{a}$ lat rialik $\bar{a}$, kie go $\bar{o}$ ri ni γ $\ddot{o}$ o bi wiee d $\bar{a}$ k $\bar{a}$ d $\bar{a}$ neme a ruac baan?
- 27 Ji $\bar{n}$ yori ni gaakni ke ku $\bar{i}$ raam mi thil gu $\bar{a}$ n, k $\bar{a}$ k $\bar{o}$ ki ni m $\bar{a}$ athdu ke yi $\bar{o}$ w.
- 28 “T $\bar{a}$ ame guic γ $\bar{a}$ ag $\bar{o}$ aa, γ an /c $\bar{a}$ ji bi lat kac.
- 29 A ji ku $\bar{a}$ k $\bar{a}$ p cu ζ n, /cu le w $\bar{a}$ el $\bar{o}$ n, cu γ $\bar{a}$ bel t $\bar{a}$ $\bar{a}$ ke cu ζ n.
- 30 γ an len le te duer mi c $\bar{a}$ lat? γ an /c $\bar{a}$ mi la duer dee lar.

I-Yob 7

- 1 “K $\bar{a}$ t $\bar{e}$ k ran ce bec el $\bar{o}$ n w $\bar{i}$ i mu ζ on, ce ce τ nik $\bar{e}$ t $\bar{e}$ k raam mi l $\bar{a}$ at mi ko $\bar{a}$ ke ni je ke yi $\bar{o}$ w?
- 2 Ce τ de n $\bar{i}$ ke kuany mi liip t $\bar{i}$ ee $\bar{p}$ kene ram mi liip yi $\bar{o}$ w ko $\bar{k}$ $\bar{a}$ de.
- 3 Ino p $\bar{a}$ th ti ji $\ddot{a}$ k kene w $\bar{a}$ ari ti bec b $\ddot{e}$ $\bar{e}$ c ke ti ca k $\bar{a}$ m γ $\bar{a}$.

- ⁴Kä mo cä tɔɔc ɔ, la cɔrä i, ‘Yän bä rɔ jɛc i ney?’ Kä wäär la bäre, bä cu diɛɛ amäni bak yɔaa.
- ⁵Kä puɔnydä cɛ thiaaŋ ke kɔam kene goak, kä ci guɔpdä bak ke buɔt.
- ⁶Ninkä pëth ni ken kä tak biey, la ke cuɔ thuk a thil gooy.
- ⁷“Kä timɛ lö Kuoth en yöö tēkdä ε yiēädä. Kä /ci wanɔdä gooy bi nyɔk ke nēn.
- ⁸Kä ram mi guic yä en täämɛ /cɛ yä bi nyɔk ke nēn. Bi yä guic duundɛ yöö bä bath waanɔdu.
- ⁹Cɛtke min la riaw puar, ε jɛn cɛtke ram mi ci wä jɔɔkni mo /cɛ la lunyɛ raar.
- ¹⁰/Cɛ rɔ dēɛ nyɔk ke luny dhɔrɛ, kä /ci guaathɛ je dēɛ lɛ met ŋac.
- ¹¹“Ke kujic ɛmo yän /cä bi biɛt. Yän bä ruac rɛy cucä yieekädä. Yän bä bɛc teekädä lat.
- ¹²Yän lapä yier kie ley yiēɛr mi diit, mo ku yä jak kä ganke mo?
- ¹³Kä yän mo cä tɔɔc ɔ mo cä wä wiij dhanɔ mo ke yöö bä ku lɔɔŋ,
- ¹⁴la yä cuɔ nɔŋi laak bi yä cu jak kä dual ke laak ti jiaak.
- ¹⁵Ke kujic ɛmo la kanä ni liaa kä tēk puaaŋy ε bɛc bɛc ɛmɛ.
- ¹⁶Yän cä tēkdä lɔk. Ke yöö /cä bi tēk amäni cāŋ kel. Pälä, yän kārɔa. Tēkdä cɛ thil luɔt.
- ¹⁷ɛŋu mi diit mi tekɛ ram mēɛ cak jin ɔ, mo ci je tit elɔŋ ɔ,
- ¹⁸la guiji je ke runwanɔ ni cian, kä la yɔni je ni cian?
- ¹⁹A bi ku mäni ney bi guecdä päl ɔ, ci yä dēɛ päl kārɔa ke yöö dēɛ ruɛykä lɛ bät?
- ²⁰Kä yän mi cä duer, ɛŋu mi cä lät kä ji lö guijic nath? ɛŋu la jaci ni yä mo? Kä ɛŋu ci yän a riɛk kä ji mo?
- ²¹ɛŋu /ci jiaakä tin cä lat kene dueerkä päl ɔ? Ke yöö bä liw nie täämɛ, bi yä gor, kä /ci yä bi jek.”

I-Yob 8

Ruac Bil-dad

- ¹Kä cu Bil-dad raan Cuwa ε loc i,
- ²“ɛ bi ku amäni ney bi ken titi lat ɔ? Ruacdu ɛmi thil luɔt.
- ³ɛ ku Kuoth thuk a wooc? Kie la cuɔɔŋ woocɛ?
- ⁴Mēɛ ci gaatku je lät kä duer, cɛ ke lät kä duerien.

- ⁵Mi wii Kuoth Nhial wä gor kä bi ro riet je,
- ⁶mi goaa i kä thile ji duer, cänye nie täame be ro jiec ke kuidu, kä be ji luoc tin la cuṅku.
- ⁷Ɛ bi kuëë ni nyinku tëë nhiam, kä tɔ bi Kuoth ke kam ji tɔ.
- ⁸“Jin guic ric tëë ci wä, car mo ca ṅac ε guani mo.
- ⁹Kä dapke kon thiekä memε thile mi ṅac ne, kä nin kon wii muɔɔn cɛtke ke tieep.
- ¹⁰Kä ken /ca ji dëë nyuɔɔth, ci mëë ci ken ε ṅac dëë liṅ?
- ¹¹“Ci päth met dony guäth mi /ci mo a rey waṅ? Kä ci guɔt met dony guäth mi thil piw?
- ¹²Mi ci piw don, la koṅ a liw ni ken kä juaac tin koṅ.
- ¹³Ɛn nomo ε jen taḡ neni diaal tin ca Kuoth pal ruëëc, ṅath neni ti thil Kuoth be thuɔk.
- ¹⁴Min cε ṅathde lath thin ε lath, min ṅääthe ε duel rääkä.
- ¹⁵Mi cε ro thin ke duele, /cε dëë te cuṅä, kä mi cε ro käp ke je /cε je dee rom.
- ¹⁶Cɛtde ke jol mi wacke ke pi rey caṅ, mi ci lääk rey kakä wal.
- ¹⁷Mi ci ciöke yiath piny kam päämni, kä cieṅe rey päämni.
- ¹⁸Kä mi ca je däk guäthde, bi guäth emo je gak wëë i, ‘/Kaṅ ji met nen.’
- ¹⁹Kä nomo ε jen tēth loaacde, kä bi juaac ti koṅ cu dony guäthde.
- ²⁰“Kä ke thuɔk /ci Kuoth ram mi thil bëël loḳ, kä /cε ram mi jiääk luäk.
- ²¹Kä be ji jak kä doli tok, kä be ji moc ke tēth loaac.
- ²²Kä bi ji tëru pöc, kä bi duël ji dueeri thil.”

I-Yob 9

Luoc I-yob

- ¹Kä cu I-yob je loc i,
- ²“Yän ṅacä je en yöö ε thuɔk paṅy. Kä dëë raan cuɔṅ jek idi nhiam Kuoth?
- ³Kä mi ci raan wee latde tær ke je, /ci raan kel dëë luäṅ ke luoc mi cε je thiec nikä bathdoor.
- ⁴Jen Kuoth pele kä bume, thile ram mi dëë cuɔṅ nhiamde.
- ⁵Wooce pääm guäthnikien a kuic ken ε, kä la wule ke mi cε gaak.

- 6Kä la lathe piny, la lathe je amäni cuut pieny.
- 7La penε cän̄ lëp kenε ciεr.
- 8ε jen kärɔa cak nhial ɔ, kä ε jen jäl muan̄ yiëer rɔ.
- 9Kä ε jen cak ciεr ɔ kenε lip̄ pay ciën̄, kenε Kuεl ke ciεr pithä.
- 10Cε ti d̄it̄ ti gayke naath lat̄, ti nuan̄ ti thil pek.
- 11Mëë cε ben ke gëkdä /k̄an̄ je nen, mi wëë ke /cä je n̄äc.
- 12Kä mi cε duɔɔr nan̄, εna dëë je pën̄ je mɔ? Kä εna dëë je j̄iök ɔ i, 'εnu lät̄ i mɔ?'
- 13"/Ci Kuoth gakde däk jɔk, la dual luḡḡak Ra-γab ke je.
- 14Kä γän̄ dëë je loc̄ īdi? Dëë riet̄ ti ruac ke γä ke je jek nikä?
- 15A cän̄ε mi thile γä duεε /cä je dëë luän̄ ke mi luɔcä je. γän̄ bä thiec ni je ke pälikä.
- 16A cän̄ε mi bä je ɔl̄ kä be γä nhɔk, /cä je bi n̄äth̄ ī cε γä liḡ.
- 17Jen derε dup ni γä ke thul, a be moc ni γä buɔɔt̄ a thil luot̄.
- 18/Cε γä bi jak kä γöö jëkä yieykä, be jak ni rikä kä nuan̄.
- 19Mi ε kuḡ bumä, bum ni jen! Kä mi ε kuḡ thukä, εna mi bi cuɔḡ keel ke γä?
- 20Kä cän̄ tḡḡ ke cuɔḡ, bi ruacdä γä yien̄. A cän̄ thile γä bëël, be je lar̄ ī tḡḡ ke duer.
- 21A cän̄ε ni mi thile γä bël̄ ε, thile γä dieεr ke rɔ, γän̄ cä tēkdä loḡ.
- 22Ke γöö päär ken̄ diaal, ε jen cä cu wee, cε ram mi thil bël̄ kenε guḡn̄ dueeri däk keel.
- 23Mɔ ci ram mi thil dueer rɔ pär ke liḡḡ ɔ, la dɔl̄ Kuoth je.
- 24Mi te γow tētdä raam mi guḡn̄ dueeri, la bathe kuḡ luɔɔkni. Kä mi /ci je lät̄ Kuoth, εna ku je lε lat̄ ɔ?
- 25"Kä n̄inkä pēthni ken̄ kä ram mi wur, la ke cuḡ thuk a thil goɔy.
- 26La ke cuḡ wä cēt̄nike b̄iḡe gutdä, wäke ke pēth̄ cēt̄ke cuɔɔr mi ban ley.
- 27Kä mi cä wee ī, 'Pälä riëkdä ruëëc, a bä timdä päl, ke γöö bä tɔk dɔl̄.'
- 28La reεε ni dualä ke rikä, ke γöö n̄acä je en̄ γöö /ci Kuoth γä bi päl baan̄.
- 29Kä min ca γä ku thun̄ jek duer, εnu bi lε kueer ke γä mɔ?
- 30A cän̄ cä rɔ puok n̄ike thabuuny kä cä tetkä lak εlɔḡ,

- ³¹ηotδε dere γä yuor rey puol jïäkni, ni bieynikä dëë γä cany.
- ³²Kä jen /ciε raan mi cεtkε γä a dëë ruacdε ku ε loc, kie dëë ko kulε luk kone je.
- ³³Kä thile ram mi bi ben kamda, mi dëë kon dan rew luk.
- ³⁴A je wooc keetde kä γä, kä a je /ci γä ε jak kä dual.
- ³⁵Bä ku ε ruac ke je a thil dual, ke yöö ηacä taadä.

I-Yob 10

- ¹“Yän cä ηoaaη ke tēk. Kä yän bä goonydä päl. Yän bä lat ni bēc yieekädä.
- ²Kä bä Kuoth jïök i, /cu γä lat joor, nyuth ni γä duerä.
- ³Lotde ro ke jï i bi γä ciεη a jïäk, a bi mi ci lat ε jin lok, a bi nhok ni cär guan duirä?
- ⁴Jin tij ke wän ti cεtkε wan ran? Kä guici ke guec nath?
- ⁵Kä nin ku cεtkε ke nin ran, kie cεt runku ke run nath,
- ⁶mo curi jïäkä guic o kä goori duerä,
- ⁷kä ηäci je i thile γä duer, kä thile ram mi dëë γä kän kä jï?
- ⁸Lät di γä ε jin nike tetku, kä täame leni γä ε däk nie jin.
- ⁹Kä time en yöö ε jin tääth γä mo ke mun, goori je en yöö bi γä luoc rey tupä?
- ¹⁰/Cie jin en nëë wooc γä cεtnike cak diar kä curi γä dol cεtnike liεeth?
- ¹¹Kä curi puonydä kum ke rin kene guop, kä curi je rok ke cow kene rä.
- ¹²Kä ci γä kam tēk kene nhok in thil pek, kä curi tēkdä gan.
- ¹³Kä ken tij teke reydu, cä ηac en yöö tij teke rey cärädu.
- ¹⁴Kä mi cä duer ηäci je, kä /keni γä lar duerä.
- ¹⁵Kä mi taq ke duer, riek ake γä! Kä mi taq ke cuoη, /cä wicdä bi met kap nhial, ke yöö pöcä, guecä ni riekdä.
- ¹⁶Kä mi cä wicdä kap nhial, la kaki γä cεtnike lony, kä lät di γä ti gayke naath.
- ¹⁷La noηi γä nëen ti koη, kä reepi gakdu ke γä, kä la jäki remku kä γä.
- ¹⁸“Kä ηu curi γä jak kä dapke mo? DEE goaa ni mi cä liw a thil ram mi ci γä nen,
- ¹⁹kie duη mi /kan γä cak, kie dëë dap ni γä kä waa kok.
- ²⁰Kä nin teekädä /ken ke thuok? Pälä, doη dëë teke tēth loaac mi tot,

²¹a /kən ni wä guäth in /ci naath luny jək thīn, muun muṓth in col,

²²muun in col muuthde ε cuc, min cētde buayde nīkε wäär.”

I-Yob 11

Ruac Dho-par

¹Kä cu Dho-par raan Naamaa ε loc ī,

²“Ken rīet ti ḡuan tītī /ca kε bi ku loc, kä ε bi guṓn ruac mi dīit tekε cuṓḡ?

³Kä ε jīn ī ruacdu mi dīit εmε be naath jak kä bit, kie yṓṓri naath kε yṓö /ca thokdu bi rīt?

⁴Kε yṓö loori jε ī, ‘Dāthdä ḡaaε, kä thīlε yä duer waṓḡ Kuoth.’

⁵Kä en Kuoth be yīk ruac a be ruac kε jī,

⁶a be jī nyuṓth luṓt pēlä! Kε yṓö en ḡāc ḡaaani tēē kε kuīc ḡaḡ rεw. Kä ḡācni jε en yṓö Kuoth cε thāḡḡ dūrādu pāl.

⁷“Kä jīn deri cār Kuoth ḡāc? Kie deri pek bumä Kuoth in leny buṓmde ti diaal jek?

⁸Nṓṓn ni cārε kä puḡār, min thīlε mi deri lāt thīn. Kä lueḡ ni pekde kä rṓl jṓckni min ci dēē ḡāc.

⁹Bārni jεn kä wīc muṓṓn mi ca them, kä yāpni jεn kä bāpdīit.

¹⁰Kä mi cε ben, kä cε jī yīen, kεnε mi luke jī, εḡa dēē jε gak ṓ?

¹¹Kε yṓö ḡācε nεy tin jīäk kä mi cε duer nεn, /cε jε a lat ε?

¹²Bi ram mi dṓḡar ḡoak ḡāc, ε ni mi ci muul dīeth kε raan.

¹³“Car wīcdu I-yob, kä kām ni locdu Kuoth.

¹⁴Kä mi te duer rēydu, wocε, /cu Guṓn jīäkni jak kä cieḡ rēydu.

¹⁵Kε thuṓk deri wīcdu kap nhial a thil pōc, kä bi tekε mal a thil dual.

¹⁶Kä bi riku cu pāl ruēēc bike car cētke pī ti ci yäk.

¹⁷Bi tēkdu buay cētnikε cāḡ däär, kä bi wäärε cētnikε runwaḡ.

¹⁸Kä bi tekε mal kε yṓö te ḡāth wan ṓ, bi Kuoth jī ḡaḡ, kä bi tekε lṓḡḡ.

¹⁹Bi tṓṓc a thīlε mi jak jī kä dual, kä bi nεy ti ḡuan luäk ḡor kä jī.

²⁰Duunde yṓö be wāḡ nεeni tin jīäk yām, be cu thil duṓṓp mi lēnyke ni rṓ, kä bi ḡāthdien cuḡ ni liḡḡ.”

I-Yob 12

Luoc I-yob

- ¹Kä cu I-yob je loc i,
- ²“A thil diw ke yen naath, mi wä yen liw, bi pel liw keel ke ye.
- ³Duunde yöö taä ke çar çetke ye, /ci kuiy ni pelä kä ye. Əna mi dëe ti çetke tiji kujic?
- ⁴Kä täame doalkε ni yä ε mäthnikä, mi cä Kuoth thiec, la liŋε yä, ε yän ram mi teke cuɔŋ kä thile bëël, kä dol ken yä.
- ⁵Ney tin thil riεk latke yä kä jiäk, löke ney tin teke rik.
- ⁶Kä maac nath kene ney tin thil Kuoth cieŋ ke ke mal, ney tin kuothdien buɔmdien.
- ⁷“Thiec ley ba ji nyuɔɔth, kie thiec diit nhial ba lat ji.
- ⁸Kie thiec juaac doaar, kene rεc yiëer ba lat ji.
- ⁹Kä əna rɛydien diaal kujic je mo en yöö ci Kuoth Nhial neme lat?
- ¹⁰Tëk kä ti diaal tëe tetkäde, amäni tëk nɛeni diaal.
- ¹¹Kä /ci jith ran lieŋ rietdä la yɔn çetke min la lep ran mieth a bil?
- ¹²Ney tin doŋ pel ke kä jany teekä noŋŋε ŋäc ŋɔaani.
- ¹³“Kä pel kene buɔm ke nyin Kuoth, kä luek kene ŋäc ŋɔaani ke nyin ke.
- ¹⁴Mi ci Kuoth je daɔ piny, thile ram mi dëe je nyok ke tath. Kä ram mi ce yien, /ca dëe luän ke luɔny.
- ¹⁵Kä mi ce nhiaal pën dëm, la yow a teke rëeth, kä mi ce je jak kä dem la thien yow ke piw.
- ¹⁶Kä buɔm kene pel ke nyin Kuoth, kä kaŋ kene kaŋni ke nyinke.
- ¹⁷Kä jen la bath ε ruëc, kä la jak ε kuar luɔɔkni kä doaar.
- ¹⁸Lonyε läŋ kuari kä yiεε letkien ke bieyni.
- ¹⁹Kä jen la booth ε bööth palä raar, kä däke buɔm nɛeni tin buɔm buɔɔm.
- ²⁰Jen la gooke ney tin luɔth ke, kä woocε ŋäc ŋɔaani doŋni.
- ²¹Jen mocε ney tin luɔthke ke pöc, kä woocε buɔm nɛeni tin wäth.
- ²²Jen nyoothe tin te rey muɔth, kä jak ε muth kä buay.
- ²³Jen jake döör kä bum, kä däke ke. Jake döör kä ŋuan, kä riawε ke door.
- ²⁴Jen woocε ŋäc ŋɔaani kä kuar ji wec muɔɔn, kä jak ε ke kä yic bathä guäth mi thil duɔɔp.

²⁵Duol ke rɔ rey muɔth mi thil buay, jake ke kä yiec cɛtke ram mi ci yɔŋ ke koaŋ.”

I-Yob 13

¹“Ci waŋdä ke nen ken ti diaal tɪti, kä ci jithdä ke liŋ a cä je ŋac.

²Kä mo ŋac i mo, ɣän ŋacä je, /ci ɣä leny ke pɛl.

³Duunde ɣöö göörä ɣöö dëe ruac ke Kuoth, dëe lukdä lat ke je.

⁴Kä yen lat yen ni kac, ke yen ney ti thil luot yen diaal.

⁵Mi ci duŋdun a biɛt, ε jen dëe ku la pɛl ɔ!

⁶Kä täame lieŋe min luotdä, a wä loɔdun en min latdä.

⁷Yen dëe ruac kacä ke Kuoth, dëe mëët lat ke je?

⁸Dëe yene ku gaŋ, kie dëe luk Kuoth lat?

⁹Kä dere goaa mi cɛ wee luke ji? Kie deri je met cɛtke min deri raan met?

¹⁰Be ji yik luek ke thuɔk mi nhoki duɔɔr ke tɛɛ.

¹¹Bi buɔmde kene wuɔtde ji jak kä dual.

¹²Laat comädun thile ke luot cɛtke nike ŋëth, kä tin gaŋe ni ro cɛtke nike mun.

¹³“Lëne le biɛt, a ruacä, kä a mo bi tuɔko bëe kä ɣä.

¹⁴Ŋu laŋhä rɔ rey rikä mo, mo laŋhä tēkdä tetkädä mo?

¹⁵Jen be ɣä näk, kä thile mi bä ŋäth, ε ni ɣöö bä taädä gaŋ nhiamde.

¹⁶En nomo be cuɔ duɔp känädä, ke ɣöö thile ram mi thil kuoth mi bi ben nhiam Kuoth.

¹⁷Liŋ laatkä agoaa, a loɔdu tiit tin bä lat.

¹⁸En täame cä lukdä rialikä, ke ɣöö ŋacä je i bä teke cuɔɔŋ.

¹⁹Kä tëe ke ram mi bi ɣä nöŋ luk? Kä mi tëe ke raan, ɣän bä biɛt kä bä cu liw.

²⁰“Kä käm ni ɣä rew ti bä thiec ti lö Kuoth, ke ɣöö /cä ro bi le tɛɛ nhiamdu.

²¹Nɔɔni tetdu ke ɣä, kä ε dualä ke ji /ci le ben kä ɣä.

²²Col ɣä bä ben kä ji, kie liŋ ruacdä, kä loc ε.

²³Kä ke dueer daŋ di cä laɔ tɔ? Nyuthni ɣä jiäkä kene dueerkä.

²⁴Ŋu ci ɣä riet jokdu mo, ε ci ɣä ku jak kä gaŋ tēru?

²⁵A bi ku rep ni riɛk jieth jiaath mi lok jibame, kä bi guɔɔr ni köm mi ci kööt?

²⁶Ke yöö ci yä gɔar ti bëc bëëc, kä ci yä kam dueer n̄uɛtädä.

²⁷Kä ci ciɔokdä moc ke kuatni, kä tiitdi duɔpkä diaal, kä ci guaath ciöknikä them bä.

²⁸Raan thuke cɛtkɛ jiath mi ci dhiap, kɛnɛ bji mi ca cam ɛ kun.”

I-Yob 14

¹“Ram mi dapke ɛ ciek kuiy n̄in teekädɛ, kä tää ke rik ti n̄uan.

²Cɛt taadɛ ke gaak juacä mi la päl kä bi liw, cɛtdɛ ke t̄ieep in /ci la jäny.

³Kä jin Kuoth bi wan̄du lāth kä ram mi cɛtkɛ yä, a bi yä nan̄ n̄hiamdu ke luk?

⁴Kä ɛna mi dää mi goaa kam raar kä mi jiääk? Thile ram mi dää je lāt.

⁵Kä n̄in ran wii muɔɔn ca ke lat, amäni pek päthnikɛ ci ke lar, ke ti ci lat thile ram mi dää ke bäl.

⁶/Cu tit ni je, päle kärɔa amäni mi cɛ n̄inke thuk cɛtkɛ ram mi koake ni je.

⁷“A cän̄ɛ ni jiath la tää ke n̄ath mi ca jɔap piny, la nyɔke rɔ ke tunh a be dony.

⁸A cän̄ ci ciöke dɔn̄ kä ci puɔnydɛ riɔw,

⁹rɛy piini la tunhɛ ɛ be teke kar cɛtkɛ jiath mi pay dony.

¹⁰Duunde yöö la liw raan kä be cuɔ jɛn, la mone kä be cu thuɔk.

¹¹Cɛtdɛ n̄ike yier mi ci lönydɛ cuɔn̄ kä bi p̄ikɛ cu dɔn̄.

¹²ɛ jɛn cɛtkɛ raam ɔ la liw kä cɛ rɔ bi nyɔk ke jiëc, amäni mi /cɛ thil puaar /cɛ rɔ bi nyɔk ke jiëc, kie /cike rɔ bi nyɔk ke kër n̄in.

¹³Kä inɔ bi yä cu tɔw rɛy kɔkä, bä te tɔɔwä amäni mi ci gakdu thuɔk, kä mi ci guaath lat ke kuidä, t̄imä!

¹⁴Kä mi ci raan liw, derɛ rɔ nyɔk ke t̄ek? Bä liep ke n̄in lātdä diaal amäni mi ci cän̄ luɔnydä ben.

¹⁵Bi yä cɔl, kä bä ji loc, a bi min ci lāt ke tetku nhɔk.

¹⁶ɛn wan̄ɔ bi lätkä cu guic, duunde yöö /ci dueerkä bi tit,

¹⁷bi dueerkä diaal gak rɛy thandukä, kä bi jiäkä diaal cu kum.

¹⁸“Kä bi pääm t̄eth kä ba ke woc guathnikien.

¹⁹Kä bi piw pääm lok, kä bi nhiaal mun lak jɔɔr, be cuɔ thuɔk teekä ran.

²⁰Kä bi raan cu bath amäni cän̄ kel, bi n̄hiamdɛ cu rit, kä be cu wä.

²¹Ba gaatke lɔɔ luɔth, kä /cɛ je n̄äc, kä mi ca ke dhɔl /cɛ je le liñ.

²²Däcε ni bēc puḡanyde kārōa, kā paare ni ro.”

I-Yob 15

Ruac Ɛ-li-padh

¹Kä cu Ɛ-li-padh gat Te-man je loc i,

²“Dēē ram mi pēl ruac loc ke çar mi thil luot, a bi ro thiän ke ruac mi ban?

³Dere ruac mi thil luot lat, ruac mi thil mi be nöön?

⁴Kä loḡi luth Kuoth, kā ci palu ke Kuoth kuēē.

⁵Ke ḡöō dueerku ca jī ḡieec, ε ci kan ni ruaacni neeni tin jiäk.

⁶Ci ro kueth ke thokdu, a /ci mo a ḡän, lepdu ce jī ḡoany.

⁷“Ɛ ku jin ε ram ēē dapke ke nhiam? Kie koan cak ni jī kā pääm?

⁸Kä jin ci luek Kuoth liḡ? Ɛ ku pēl nath teke jin kā roodu?

⁹Kä enu mi ḡäci kā kuc ko? Kä enu ḡäci mo kā kujic ney ε?

¹⁰Te ney ti ci wuothkien a cuori reydan, ti koan dap nike kā guur.

¹¹A /ken luek Kuoth ku cop loodu, ruac in ce lat jī ḡoaa?

¹²Enu bath loodu jī juor o, kā ci wänku cuol ε cuc o,

¹³a gak i ke Kuoth mo bi riet titi lat o?

¹⁴Kä ena kā naath ḡoaa o, kie ena ca dap o kā tēē ke cuḡ?

¹⁵Nene Kuoth /ce jaake ḡäth, a cänε ni puḡar /ce ḡoaa waanḡe,

¹⁶dere kule tēē di kā ram mi jiäk mi teke dueer, mi lätni dueer çetke math pijini!

¹⁷“Jin liḡ ḡä I-yob, a jī latdä miḡḡ ḡacä ni,

¹⁸(mi ca lat ε ney ti pēl kā /ken ḡani je tēē,

¹⁹tēē ca kam mun, kā thile juor mi ci rēt ke reydiēn.)

²⁰Ram mi ḡan dueeri mi ḡan gaak thuke ninke diaal a bec, run teekäde diaal ke rik.

²¹Jiöoth dualä diaal te jithde, mi ce teke mal, ba je mak ε maḡac nath.

²²Kä /ce je ḡäth i be kän rey muoth, ke ḡöō liipe ni mut mi bi je näk.

²³Kä jen wile ḡore mieth, ke ḡöō ḡäce je i ci nin lieth thiḡk.

- 24 Ci gāac kēne cūɔc je jak kä dual, c̄etde nike kuäär mi ci ro rialikä ke yöö be je mak.
- 25 Ke yöö ce tetde cūɔɲ nhial kä Kuoth, kä ce je lat j̄ɔɔr,
- 26 bane Kuoth a ce tetde ciɔc, ke k̄ɔt mi thiek thiek kä bum.
- 27 Ke yöö ce nhamde kum ke liāa, kä ce l̄etde yien ke dep lieth,
- 28 kä be ciɛɲ ni wij ti ci d̄ak, kēne duel mi ca ciaaɲde päl, mi ci riap a ca d̄ir juaacni.
- 29 Kä jen /ce bi teke riɲ kä /ci riɲde bi jääny, kä /ce wecde bi met yiath piny.
- 30 Kä /ci muth je bi päl, kä ba puɔnyde waɲ ε mac, ba je cu lok ε ruacde.
- 31 A je ci ro kaɲ ke ɲāth kä mi thil luot, ke yöö thile mi be jek th̄in.
- 32 Be kööt a /ken guāathde ni cop, kä /ce ro bi nyok ke j̄ec.
- 33 Be c̄etnike ɲɔ̄ar mi pen deyke a /ken ke ni ciek, c̄etnike jiath ɔ-lip mi pen gaaknike.
- 34 Ke yöö ney tin thil Kuoth bike rol, kä bi mac dh̄ɔr neeni tin nhoake kök waɲ.
- 35 Ken ruetke ni rik, kä ba dap ni dueer, kä car locdien ni baɲ.”

I-Yob 16

Luɔc I-yob ke ɛ-li-padh

- 1 Kä cu I-yob je loc i,
- 2 “Yän cä ti ɲuan ti c̄etke ken t̄iti liɲ. Ke yen ney ti teke com mi gääy yä elɔɲ yen diaal.
- 3 Kä bi ruac baan̄dun le teke pek? Kä ε ruac ɲukä loc yen ε mo?
- 4 Yän bä d̄eë ruac c̄etke ye mi ku yen le te guäthdä. D̄eë ye lat ruac mi jääk, a d̄eë w̄icdä a t̄ienä ye.
- 5 Yän d̄eë com ni ye, d̄eë ye bum ke l̄epdä a bia buɔm.
- 6 “Kä c̄aɲ ruac yä /ci b̄ec yä päl, kä c̄aɲ cä biɛt /ce j̄iec.
- 7 Kä ke thuɔk ci yä d̄äk lö Kuoth, ci j̄i dh̄ɔaarä diaal dup.
- 8 Kä ci yä k̄ap, kä ce cūa neendä. Kä ci k̄ɔacdä cūa guan t̄erä a ce cu goany ni yä.
- 9 Kä jen Kuoth ce yä d̄äk ke gakde a ce yä lok, kä ce l̄ecke kac ke yä. Kä ci guan t̄erä yä cu guic ke waɲ mi jääk.
- 10 Kä ci naath cu lat ni yä j̄ɔɔr, a pät ken ni yä, kä cike ro mat ke kujdä.

- 11 Ci Kuoth yä kām ney ti thil Kuoth, cε yä cu laṭh tetni nεeni ti jiäk.
- 12 Kä meë dan gow ti diaal ke yä, kä täämε cε yä moc riek, cε yä káp ni ḡuääk kä cε yä dup. Cε yä cu jak kä riekde,
- 13 ci bääri ke yä gol. Cε rokä yiath a thil pälikä, kä cε kēthdä wuoc ni piny.
- 14 Kä cε yä moc ke buḡḡt nikä ti nyin ḡuan, cε yä wurikä cεṭke wääth koḡr.
- 15 Kä cianjä ni bieyni cuaalä ke yöö paṛä, a cä buḡmdä muol rey tupä.
- 16 A ci nhamdä tieth ke wiee, kä ci waṇdä cuol ε cuc,
- 17 kä thile koṛ mi cä lat kä palä goaaε.
- 18 “Kä lö piny /cu riemdä mol, kä a thiecdä /ci thil luot.
- 19 En täämε neendä jen a ni nhial, ram in bi yä luäk jen a ni puḡrä.
- 20 Mäthnikä ca yä yḡḡ, kä ci waṇdä Kuoth löny mer,
- 21 ke yöö deë Kuoth läṅ ke kujdä cεṭke min la läṅ raan guṇ thieekäde.
- 22 Ke yöö ke run ti tot tḡ bi ben tḡ, bä wä jäl ni duḡp in thil luny jök.”

I-Yob 17

- 1 “Ci yiëedä cuuc kä ci ḡḡnkä kuëë, a liip koḡḡk ni yä.
- 2 Ke thuḡk ca yä gol ε ney ti yḡaṅke yä, kä bi wāṅkä guic ni ḡënydien.
- 3 “Kämni yä min thiëcä lö Kuoth, ke yöö thile ram mi dḡḡ mi deë mal jek kä je.
- 4 Min ci ke pën ḡäc ḡaani, /cukε le jak kä dḡanyke yä.
- 5 Kä mi gak raan mäthnike ke yöö be duḡḡr jek kä nyinkien, bi gaatke cuuc ke kujde.
- 6 “Ci Kuoth yä jak kä cääṭ kä naath, a ḡuḡlke waṇdä kä ruεy ε naath.
- 7 A ci waṇdä cuol ke jiath loaac, a cä cu cεṭnike ṭieep.
- 8 Kä gḡḡc ney tin ε ken ḡ teke cuḡ ke nεmε, kä ney tin thile ḡu, yake ram in thil Kuoth.
- 9 Kä ney tin ḡḡ cuḡni ṛamke taḡḡdien, kä ney tin gow reep buḡmdien ni ṛo.
- 10 Kä yen, bia nyḡake je ke yḡḡ yen diaal, thile ram mi pel mi deë jek reyduḡ.
- 11 Ci ḡḡnkä thuḡk, kä ci caṛä kuëë, kä ci tin göörä thil.
- 12 Ken ney tin luocke cāḡ däär ni wäär, kä cḡḡ ken muth ḡ, ‘Ci buay thiäk.’
- 13 A guεcä ni wec jḡḡkni ala cienḡ, kä cä dhaṇdä pap rey muḡth.

¹⁴Kä dëë kɔ̄ɔk cɔl i, 'Guɔ̄ɔr,' kä dëë kɔ̄ɔm cɔli, 'Maar,' kie 'Nyimaar'.

¹⁵Kä dëë min ɲāathä kule te nikä? Kä ɛɲa dëë min ɲāathä nɛn ɔ?

¹⁶A derɛ ku wä piny kä jɔ̄ɔk? A dëë kɔ ku loc rɛy tupä kɛɛl kɔnɛ min ɲāathä?"

I-Yob 18

Ruac Bil-dad

¹Kä cu Bil-dad raan Cuwa wee i,

²"Bi ruac ɛ mɔ päl i nɛy I-yob? Liɲ laat, ke ɣöö banɛ kule ruac.

³ɛɲu guici kɔ mɔ cɛ̄tkɛ ɣɔ̄k? A ku nɛy cɛ̄tkɛ dɔ̄ɔɔr waanɲu?

⁴Kä ɛ jɲ däk rɔ mɔ ke gakdu, ɛ ba wɪc muɔ̄ɔn ku päl ke kujdu, kie ba pääm woc gūathnikien?

⁵"Ba buay raam mi lät jɔ̄ɔk woc, kä /ci bɔl maacɔ bi bɔ̄ɔl.

⁶Bi buay duëële a muth, buay in te gekäde be thil.

⁷Kä bi buɔ̄mde kuëë, bi cärke je kɔal piny.

⁸Kä cɛ kac rɛy cambakä ke ciöke, kä cɛ gāac ke ɣöö cɛ rɔ nyonɲ.

⁹Ci dhuur ɛ käp ni dɔ̄ɔɲde. Cɛ ke käp ni ken diaal.

¹⁰Ca rɔk tɛ̄ɛ piny ke kujde, kä te dhuur duɔ̄ɔni mi kap ke je.

¹¹Kä ci dual je gɔl pekni diaal, guurɛ je gūathni diaal.

¹²Kä duer gɔ̄ɔrɛ je ɛlɔɲ, kä liip dāk ni pëëndɛ.

¹³Ci juey guɔ̄ɔpde thuk, a cuɛ kɔɲ thuk ni cuɲke.

¹⁴Ca je däk gūathde in cienɛ thɪn ke mal, cua nɔɲ ni je kuäär lieth.

¹⁵Thile mi ci duoth dhɔrɛ, ci mac duele däk.

¹⁶Ci ciöke kööt pinyi, kä ci jɪth ke rɔɔl nhiale.

¹⁷Ci këkde bath wɪ muɔ̄ɔn, kä /cɛ thil ciöt rɛy wec.

¹⁸Ca je woc rɛy buɔ̄ykä, kä ca je nanɲ rɛy muɔ̄th, cɛ cu thuɔ̄k rɛy ɣɔaa.

¹⁹Thile je kuay rɛy nɛɛnike, a thile ram mi tɛk kä je.

²⁰Kä dākde cɛ jɪ kanyä cɔɲ kenɛ jɪ konyä cɔɲ jak kä dual.

²¹Ke thuɔ̄k ɛn nɛmɛ ɛ gūaath raam mi jɔ̄ɔk. ɛ gūaath raam mi thil Kuoth."

I-Yob 19

Luɔc I-yob

- 1 Kä cu l-yob je loc i,
- 2 “E bi ku mäni ney, bia cuc ni puɔnydä mə, kä bia däk ni yä ke riet ɔ?”
- 3 Nikä wäl tääme ruace ke yä, /ci yen pɔc ke yöö lät yen yä duer?
- 4 A cänye mi e thuɔk en yöö taä ke duer, en duerä ca ni duɔdä yän kärɔa.
- 5 Kä mi caar yen e i gow ni yen kä yä, a bia riäkdä lat ala duerä,
- 6 ηace je en yöö e Kuoth mocä duer ɔ, e jen ci yä yien ɔ ke cambakde.
- 7 Kä yän cä wiee i, ‘Kor!’ Thile ram mi cu yä loc, kä cuä ruac ke kuj cuuɔä, kä cue thil ram mi lat cuɔɔη.
- 8 Kä Kuoth ce duɔpkä gɔl thile guäath mi coth ke yä, ce duɔpkä jak kä col.
- 9 Jen ce wuɔtdä woc kä yä, kä ce këkdä nyon.
- 10 Kä jen ce yä dup a cä riaw, kä ce ηathdä yut cɛtnike jiath, mi ca yut ciöknike.
- 11 Jen ce yä pet ke gakde, a ci yän a guan tere.
- 12 Kä ci remde yä mak cike rɔ tət puɔl ti gölke ni yä.
- 13 “Kuoth ce gaatmaari jak kä nɔan ke yä a ci yän a juɔr kä ney tin ηacä.
- 14 A cä cu thil ji maarä kene mäthni.
- 15 A ci yän a juɔr kä jaalkä kene nyier latdä, a cä cuä ram mi guä waanɔien.
- 16 Cɔalä kuanydä, kä /ce yä loc, a cänj liepä je bä.
- 17 A ci yän a mi jiäak ni kä ciekdä, kä ca yä lɔk e gaatmaar.
- 18 A cänye ni dhɔli yɔanke yä, kä dɔalke yä mi ca yä nen.
- 19 Ni mäthnikä pany löke yä ney tin nhɔakä ca rɔ riet yä.
- 20 Yän cä nuään a cä thile guäath a cuä leny ni tēkdä kärɔa.
- 21 A lɔckun tɛth ke yä mäthnikä, ke yöö ci Kuoth yä moc riäk!
- 22 Bia yä guɔɔr cɛtke min ci Kuoth e lat? A /kane ku rɔη ke puɔnydä?”
- 23 “Cä gɔr ni mi tēe ke ram mi ci rietkä gɔr! Duɔj mi tēe ke ram mi cike gɔar rey buɔk!
- 24 Kene mi ca ke gɔar rey paam ke yöö deē ke te thɔn amäni cänj kel!
- 25 Duunde yöö kuä je le ηac i tēk Gäänjä, min bi wɔc muɔɔn ben luk ke jɔak.
- 26 A cänj ni mi ci guɔpdä thuɔk e, ηɔtde bä, bä Kuoth nen ke jen riɔdä memē.

27Yän bä je nen ke wänkä, bä guic ni je a /ci mo a ram mi dōḡ. Ci loḋä baath reydä!

28Kä mi ci je lar ḡ, 'Bako je ku le guḋḋr ḡdi, kä tuk rikä tēē ke je.'

29Ke kujic emo luthni kor, ke yöö gak Kuoth be ḋak nööḡ ke kor, kä bie cu ḡac en yöö te luk wano."

I-Yob 20

Ruac Dho-par

1Kä cu Dho-par raan Naamaa wee ḡ,

2"Ci caḗä, yä kok ke yöö bä ruac eme loc, ce yä pēn yöö dēē ro pal piny.

3Min ci lat e kuēth, kue la yöö cä luḋcde jek ke caḗ loḋä.

4Kä jḡn kujici je ni wal, ni mēē kua raan laḗth wij muḋḋn,

5en yöö tēth loaac raam mi thil Kuoth ḡ kuiye?

6A cāḡ ci liakde cop ni nhial, kä ci caḗ cop ni puḗḗri,

7be duḋp amāni cāḡ kel ceḗnike tup, a bi ney tin ca je nen wee ḡ, 'Kä jen a ni?'

8Kä jen be bath ceḗnike lak, a thile mi ba jek kä je, be riaw ceḗnike nyuuth war.

9Kä ram mi ci je nen /ce je bi nyok ke nēn, kä be bath guāth ēē la tēē thḡn.

10Bi gaatke gooy gor kä ney tin can, kä be riḡḡde thöp e jen.

11Kä cḡwke teke ke buḋm mi diḡt, duunde yöö bake kony rey tuḋḋr ke je keel.

12"Kä mi jiääk goalē kä je, a tḡḡwe je ni thokde,

13kä /ce je ḡḡk jiēen thokde ce pal ni je thḡn,

14ḡotde bi miethde jiääk jicde a be ceḗnike lueḡ thoḗḗl kä je.

15Kä jen be riḡḡ in teke je ḡök raar, bi Kuoth je jak kä ḡḡke je.

16Kä jen be lueth ni lueḡ thoḗḗl, be liw nike kaḗ thoḗḗl.

17Jen /ce yiēr lieth bi nen, yiēr tin loḡy ke lieth tuar.

18Kä be tin ce lat luḋc jök a /kene ke cam, kä /ce cuḋm kä tin ce koak bi jek.

19Ke yöö ce can yḡḡ kä ce ke pal baḗḡ, kä ce duēl nēeni kḡkien mac.

20"Ke yöö ḋḗre thile je pek, kä /ci riḡḡde je dēē met luäk.

21Kä mi miḗthe thile mi la doth, ke kujic emo ci gooyde thuḡk.

22Kä ni rey riḡḡde bi riēk je pen ikä, rik diaal bike ben kä je.

23 Kä guḡaath in thiäāḡe jicde, bi Kuoth gakde jāk kā je, be cuḡ mieth mi roḡ kā je.

24 Kä mi wēē ro wā bar kā guḡan muḡt, ba je bār ε guḡan bäärä cikä min yian.

25 En bäär ce wuth ni puḡnyde, ci mut wā wuth ni cuenyde, kā bi dual mi diit ben loocde.

26 Kä muuth mi col liipe je, kā bi mac mi bēē ni nhial je pet. Kä tin ḡot ke tēk dhore bike pēt bā.

27 Kä bi puḡar dueerke lat raar, kā bi piny ke jak kā thuḡok.

28 Kä bi nyoc nyin dhōaare lok, bi löny ke naḡ ke cāḡ gaak Kuoth.

29 Neme ε jen dāk nēni ti jī dueeri, ε jen mi ci Kuoth ε lar ke kujdien.”

I-Yob 21

Luoc I-yob ke je

1 Kä cu I-yob je loc i,

2 “Lienḡe ruaacnikä aḡōaa ε jen bi ku la tēth loaacdun o ke ḡä.

3 Palē ḡä ḡōō latdä ruacdä, ke kor kā min cā ruac, kuēē ḡä dol.

4 En ruacdä /cä je lat ke raan, thile mi dēē ḡä jak kā bit.

5 Kä gucece ḡä aḡōaa a bia roḡ, a bia thukun nhiet ke tetkun.

6 Kä mo cā je car o en neme, la dualä elḡ, kā la lathe puḡnydä.

7 Enḡu la jāny ney ti teke dueer ke tēk o, a cuḡpke run ti ḡuan kā dḡḡke nike buḡm?

8 Kä te gaatkien nhiamdien kā bi gaat gankien le piith waḡḡdien.

9 Kä dhorkien thile riēk mi dual ke ke, thile riēk mi noḡ Kuoth ε ke.

10 Kä ḡḡokien diaal tuḡtke ke, kā dieth ke a thil thḡar.

11 La bā gaatkien raar ceḡtke buḡn deet mi wā ke ḡar.

12 Kä la ḡarke puḡtke dḡmpiny kene tuḡḡ ke yikyikni.

13 La thuḡke tēkdien ni ḡḡḡyā, kā liwke nike mal.

14 Kä la jḡok ken Kuoth i, ‘Päl ko! /Cako je ḡḡor i bako dupku ḡac.

15 Enḡa en Kuoth in leny buḡmdε ti diaal min dēē ko lätikä? Kä enḡu mi bako jek mi wako je pal?’

16 Kä caar ken ε i jekε ḡḡḡyḡdien ke buḡmdien, /cā luek nēni ti jāk dēē liḡ.

- 17“Kä ca lembär raam mi jiäk yieny nikä di? Kä ci riäk ke jek nikä di? Kä ci Kuoth ke met däk ke gakde?”
- 18Kä cike cɛtnike jil rey jicam, nyoon mi lok thule?”
- 19Kä ci wee i, ‘Lip Kuoth dueerkien gaatkien.’ Ake cule ke, ke yöö bike je kule nac.
- 20Ake nɛnke dak ke wänkien, ake jেকে gak Kuoth in leny buɔmdɛ ti diaal.
- 21Kä enu dëe ken ε nac o kä dhorkien tin ci ken ke bany piny, ke guath in ci nin teekädien thuk?”
- 22Kä tēe ke ram mi dëe Kuoth njeec, kä nace je i ε Kuoth luk naath o amani tin luothke?”
- 23Ci ram kel kon liw nike gɔɔy puanyde, ke nin ti tethke lɔcde rey malä,
- 24kä jen puoth puonyde ke thiol. Bum cɔwke cɛtnike taɔ nɛɛtädɛ.
- 25Kä cu ram mi dɔɔɔ liw rey cucä mi diit, /kenε teth lɔaac met nac.
- 26Kä cua ke kony nie muun o kel o, kä cu rel ke cam ken dan rew.
- 27“Nene je yan nacä min care, min bia ya moc duer ke je.
- 28Kä ke yöö laar yene i, ‘Dhor kuar a nikä? Kä dhor in cien guan dueeri thin a nikä?’
- 29A /kanε ney tin jalke duɔɔp ku thiec, kä /ken yen tin ca lat ε ken ku nhok,
- 30en yöö guan dueeri palke ni je ke cän däkä, kä la luake ni je ke cän gaak?”
- 31Ena mi ci lat raam mi jiäk kon lok, kä ena ci je kon cuɔl latke mo?”
- 32Kä mo ca je nan kɔkädɛ mo, la ganke wic muɔɔndɛ.
- 33La päl mun lööli ro piny puɔɔnyde, kä wä ney ti nyin nuan guath kunyädɛ.
- 34Bia ya kule com idi ke ruacdun ε thil luot ε? Kä tin cia lat ke ti thil luot.”

I-Yob 22

Ruac E-li-padh in diɔɔkdien

- 1E jen cu E-li-padh raan Te-man je loc i,
- 2“A dëe Kuoth duɔɔp ku jek kä raan? Ke thuk dee ram mi pel ro lat kä duɔɔp.
- 3Kä tēe ke mi dee loc Kuoth Nhial in leny buɔmdɛ ti diaal nhok mi ε jin ram mi teke cuɔ, kie mi ci ro jak kä ram mi thil bēel?”
- 4Kie dual ni jin ke yöö be ji bel, a derε ji le wä luk?”

- 5Kä dueerku ci ke nuan elɔŋ? Kä jïäku thile ke pek.
- 6Ke yöö ci gaatmuɔɔr thiec ke nuaɓ, kä ci bieynikien kaŋ, kä cike baŋy piny baŋy cike päɓ juutdä.
- 7Kä /keneŋ guan rëw moc ke piw ti maathe, kä ci guan buath pën mïeth.
- 8Kä mun ε duŋ raam mi bum bum, kä cien ni ram mi nhøke thïn.
- 9Kä ci män jɔkni tuɔk raar ke tetkien baŋy, kä ci buɔm nœni tin thil guani woc.
- 10Ke kujic εmɔ dhuur a ni gekädu, kä bi dual mi diit jï pärikä,
- 11kä be la muuth mi col mi bi jï pën guec, kä bi nyɔc jï muɔɓ piny.
- 12“Kä Kuoth /ce te ni nhial puɔrä? Kä guic ni cïer teke nhial elɔŋ!
- 13Kä ɲotdi wii, ‘Ŋɲu mi dëë Kuoth ε ɲac? A derε naath ku luk ke røy muɔth mi col col?’
- 14Ca je kum ε puaar, a/ce kɔn guic, min jäle røy puɔrä.’
- 15A bi ku guɔɔr ni duɔɔp ëë wal, mëë jäɓ ke nøy tin jï dueeri?
- 16Tëë ci wä a/ken guaaath liethdien ni cop, tëë ca lok ε nyɔc.
- 17Tëë jöke Kuoth i, ‘Bänyniko piny, ɲɲu mi dëë Kuoth in leny buɔmdε ti diaal ε läɓ kä kɔ mɔ?’
- 18Kä ε jɛn ε nëë thiääŋ dhorkien ke gɔy, aal a luek jï dueeri nɔan ke yä.
- 19Kä cu jï cuŋni lockien tæeth min ca daɓkien nœn, kä cu nøy tin kuecke ɲu ke dɔɓ,
- 20kä cuke wee i, ‘Ke thuɔk jï tëran cike daɓ, kä tin ci kään ci mac ke dup.’
- 21“Mɔtde yene Kuoth, bi teke mal, inɔ bi gɔy ben kä jï.
- 22Liŋ ruaacni ke, kä titke ke røy laaacdu.
- 23Kä mi wii jïäk wä woc røydu a bi rietni rɔ Kuoth in leny buɔmdε ti diaal, ba jï päɓ.
- 24Yori daapdu røy tupä, kä yori daap A-pir-ka røy loolä ala guiy.
- 25Jakni ni Kuoth kä daapdu, kä a je la ciekdu min bɔr,
- 26ke yöö bi nhök cu jek kä Kuoth in leny buɔmdε ti diaal, kä bi cu teke ɲath ke je.
- 27Kä palni je, be jï liŋ, kä bi yacdu cu lat.
- 28Kä mɔ bi lat ɔ, ba läɓ kä jï, kä bi duɔpku cu teke buay.
- 29Kä Kuoth loke liak, käänε ni nøy tin muɔɓ muaaɓ.

³⁰Jen kääne naath amäni ney tin jiäk, kä ba ji kån ke gooy lätniku.”

I-Yob 23

Luɔc I-yob ke je

¹Kä cu I-yob je loc i,

²“Amäni en wale nuɔtdä thiëcä Kuoth elɔŋ, ce tetde jak kä thiek ke yä a /ce lulä le liŋ.

³Ay, duŋ mi ŋacä guāath in dëe je jek thɪn, kenε mi dëe wä guāth ciɛŋäde!

⁴Yän dëe ruacdä lat nhiamde, a dëe cuŋkä diaal lat.

⁵A dëe min derε luɔcä liŋ, kä dëe min lätdε yä ŋac.

⁶ε derε yä ku gak ke buɔmdε min diit? Eey, be liŋ ni yä.

⁷En wiŋi dëe ram mi teke cuŋ goonyde lat nhiamde, kä be yä cu kån amäni cāŋ kel en kuäär luɔkdä.

⁸“Kä duŋde yöö mi cä wä kuic kanyä caŋ, thile je thɪn, kä mi cä wä kuic konyä caŋ, /ci yän je jek bä.

⁹Kä gööra je kuic caam, duŋde yöö cä je jek, kä cuā je le gor kuic cuëec, duŋde yöö /kaŋ je nen.

¹⁰Kä jen ŋäce duɔɔp in cä guɔɔp, kä mi wëe yä yɔn, bä cɛtnike daap mi ley ley.

¹¹Kä cuā guɔɔp ni duɔpke, cuā tit ni dupke ε /kaŋ ciεc thɪn.

¹²Kä /kaŋ luëeke päl kä cä guɔɔp ni rieet ke, a /ci mo a min gööra.

¹³Kä jen /ce ro ger, eŋa bi je kule riɔ? Kä jen lätdε ni min nhöke.

¹⁴Kä jen be lat ni min ce car ke kuɪdä, ken cār tɔtɔ teke ke je.

¹⁵Ke kuic εmo yän dualä elɔŋ nhiamde, mo cä ken ti diaal tiɪ car o, la dualä ke je.

¹⁶Kuoth ce yä moc ke bëc Iaac, jen Kuoth in leny buɔmdε ti diaal ce yä jak kä dualä elɔŋ,

¹⁷ke yöö yän /cä dual ke muth, en muth ε col ε ci nhiamdä kumε.”

I-Yob 24

¹“Kä eŋu /ken Kuoth nɪn rialikä ke kuɪ luɔk o, kä /ci ney tin ŋackε je bi te thɪn en cāŋ εmo?

²Ney tin yöthke thuɔc këthni, kä yienke det ti kwalke.

- ³Ken ney tin mackε muḡli rētni, kā kaṅke thääk mään jockni ke ḡuäl.
- ⁴Ken ney ti pēnke can cuṅkien, a cike can diaal jak kā ḡöö tēḡke rḡ.
- ⁵Cētnike muḡli däär dbaar, la wä can mieth ḡor rey dbaar ke kuḡ gankien.
- ⁶Ḍērke bel rey kaḡkni neeni ti kḡkien, kā maatkε buḡc rey kakä wal ke kuḡ kḡaṅ ḡi ḡiäkni.
- ⁷Kä la tḡḡcke ke wäär keeliw juutdä, kā thile bḡi mi kuḡmkε rḡ rey kḡḡc.
- ⁸Kä la luääny nhiaal guuiyni ke, kā ba rḡ wä kḡat rey päämni ke thil duëli.
- ⁹“Kä ney tin ḡi ḡiäkni jakε gaat tin rētni kā kuaanykien, kā naṅke gaat cani ke kuḡ ḡuäl.
- ¹⁰Kä la ḡälke baṅ a thil bieyni, kā kapke bel, kā näk buothke.
- ¹¹Kä lätken liεeth kā jien Ḳ-lip, kā dhiim ken kḡaṅ, kā näk rεwke.
- ¹²Dak ney tin liw rey wec, kā ḡoor tḡey ḡi buḡḡtni luäk. Kä ḡotde thile mi lätk Kuoth ε kā ney tin lätkε ḡiäk.
- ¹³“Kä tēε ke naath ti löke buay, ti kuecke duḡpkε, kā /ca ke guur.
- ¹⁴Kä mo ci ḡow cuḡl ḡ la jḡεc ram mi luuc nath rḡ, kā be can kεne ram mi ḡoor duḡḡr wä näk, la wäne ke wäär cētkε kuḡḡl.
- ¹⁵Kä la dhoḡm waṅde cuḡ guicni mḡer ḡḡaa, be cu cḡr ḡ, ‘Thile ram mi neen je’, kā be nhiamde cu gel.
- ¹⁶Kä la tölke duël ke wäär, kā bike rḡ ḡak duëli ke cḡṅ däär, kuḡc ken mi cḡali buay.
- ¹⁷Ke ḡöö muuth in col ε jεn runwaṅdien ken diaal, kā watdien ε muuth dualä.
- ¹⁸“Kä ḡotke ke ti ba lok ε pḡw, kā ca mundien lam ε Kuoth, kā thile ram mi bi wä rey kaḡkni wal ke kuḡ kḡaṅ ḡḡḡari.
- ¹⁹Cētkε min la cḡṅ pḡw a kḡot kεne rēēth, in ḡ bā bi ḡi dueeri wä jockni.
- ²⁰Kä ci manikien ke pḡl ruëc, kā bi kḡam ke cu cam. Kä /ca kēkdien bi le tim, bike cu dhiap cētnike ḡiath mi ci tööl.
- ²¹“Kä ken camke ni mieth ciäk mi rol, kā cianḡke ciek jḡkä a ḡiäk.
- ²²Duunde ḡöö Kuoth ke buḡmdε wocε ram mi bum, kā mi lätkε duḡḡr la liwni ḡaṅ dueeri.
- ²³Dere raan pḡl tēk rey malä, duunde ḡöö guice lätkε ḡaṅthni diaal.
- ²⁴Kä la te ḡi ḡiäkni ke liak ke ḡuaḡth mi tḡt, kā bike cu ḡic cētnike wḡc bēl, kā bike rḡol cētnike ḡiḡth bēl.

²⁵Kä mi /cie jən inɔ, ɛŋa bi yä lar kac ɔ, mo bi je latdo i ruacdä /cie thuɔk?”

I-Yob 25

Ruac Bil-dad

¹Kä cu Bil-dad raan Cuwa je loc i,

²“Buɔm kene luth ke nyin Kuoth, kä noŋe mal ni nhial puɔrä.

³Kä ɛ dëe remde ku teke pek? Kä ɛŋa mi ci buayde bä kä je?

⁴Kä dëe raan ku le teke cuŋ nhiam Kuoth idi? Kä dëe gat mi daap raan ɛ ku la ram mi goaa idi?

⁵Kä nene cãŋe pay /ce buoy, kä ci kuɛl mër waande,

⁶derɛ kule te idi ke raan, min cɛtke loat, ram in cɛtnike kom!”

I-Yob 26

Luɔc I-yob

¹Kä cu I-yob je loc i,

²“Kä ɛ luäk in miŋh, ci luäk ni jən ram min thil luɔŋɔ! Kä ci tet raam in kɔc lor idi!

³Kä ɛ luɔk in miŋh ci kam ram in thil pel ɔ, kä ɛ ŋäc ŋɔaani min miŋhdien!

⁴Kä ɛŋa läŋ ji ken rieet tiŋi ɔ, mo latdi ruacde mo?

⁵Kä yiey nɛɛni tëe ci liw a rikä, rey piini tin te piny muɔɔn.

⁶Rol jɔkni tëe yoŋŋä nhiam Kuoth, kä dak thile mi kum je waande.

⁷Kä cu Kuoth puaar kuc caam laŋh guäthde, kä cue piny laŋh guäth mi thile mi rom je nhial.

⁸Kä cue piw laŋh rey puarrike, kä /ken puar pat ke thiakdien.

⁹Kä cue waŋ path kum ke puarke.

¹⁰Kä cue dääk nhial kene piny laŋ wij piini, kä cue key laŋ kam muoth kene buay.

¹¹Kä cue cuɔɔŋ nhial lath, cue ke lath ke dualien ke Kuoth.

¹²Kä ke buɔmdɛ cue bäpdiit jak kä cuŋ, kä ke pɛɛ cue Ra-yab ŋuɔk ni dhoon.

¹³Kä cue puaar jak kä kɔk kɔk ke yiëede, kä cue thɔl in bar ro näk ke tetde.

¹⁴Kä ken tiŋi ke gëek lätnike, kä liŋ kon ni kuw mi tot kä je! Kä ɛŋa dëe maar bumäde ŋac ɔ?”

I-Yob 27

- ¹Kä cu I-yob ɲot ke mi buume ro wëë i,
- ²“Yän yaacä ro nike ciöt Kuoth in leny buɔmde ti diaal, mëë pen yä cunjä kä ci tēkdä jak kä beɕ.
- ³Kä cɛtnike mi tēkä mi, kä te yiëë Kuoth reyda,
- ⁴yän /cä mi jiääk bi lat, kä /cä kac bi lat.
- ⁵Kä /cä je bi met lat i tiike cuɔɲ, amäni mo cä liw ɔ /cä thuɔkdä bi met päl.
- ⁶Yän bä rom ni cuɔɔɲdä /cä je bi met päl, thile mi cä met bɛl ni ro rey teekä.
- ⁷“A ji tērä mal duäc cɛtke ji jiäkni, dëë ney tin lok ke yä ciɛɲ cɛtke ji dueeri.
- ⁸Kä ɛɲu mi dëë ram mi thil kuoth ε jek, mi ci Kuoth tēkde naɲ?
- ⁹A dëë Kuoth lule ku liɲ, mi ci riək ben kä je?
- ¹⁰A dere nhök ku jek kä Kuoth in leny buɔmde ti diaal? A dere Kuoth ku la cɔɔle guathni diaal?
- ¹¹Yän bä ji nyuɔth buɔm Kuoth, /cä duɔp Kuoth in leny buɔmde ti diaal bi tēë.
- ¹²ɛɲu latde ruac mi thil luot ɔ, kä cia ken ti diaal tiiti nen ke puanykun?
- ¹³“Kä neme ε riək in käm Kuoth ε ram mi jiäk, min jek ram mi guan tiilä je kä Kuoth in leny buɔmde ti diaal.
- ¹⁴Mi tēë ke gaat ti ɲuan, ba ke näk koor, kä thile mjetth mi roɲ mi ba jek ε gaatke.
- ¹⁵Kä tɔ bi kääɲ tɔ, bi juey ke näk, kä ci mänkien ke bi par.
- ¹⁶A cäɲ cɛ läɲ in bor dol cɛtnike tup, kä cɛ bieyni dir cɛtnike thoc,
- ¹⁷ken tɔ cɛ dir tɔ ba ke ciɛɲ ε guan cuɲni, kä ba läɲde min bor daak ε ney tin gow.
- ¹⁸Ke yöö duel in cɛ lat cɛtde ke duel kecä, cɛtde nike gëw mi ca lat rey kakä wal ke kuj koaɲ.
- ¹⁹La tɔɔcɛ ke riɲ mi /cɛ bi met nyok, kä mo cɛ keer ɔ la riɲde thil.
- ²⁰Kä bi dual je cu naɲ cɛtnike nyoc, kä bi ruoth je cu lok ke wäär.
- ²¹Kä cu jioam kuc känyä caɲ je naɲ, cɛ je loak raar dhore.
- ²²Cɛ ro kuer je a thil pälikä, kä cɛ je yɔn ke mi bare ro ke buɔm jioam.
- ²³Cu jioam je pat tetke, kä cɛ je luow luow ni dhore.

I-Yob 28

Dit ke kuj pelä

- 1“E puc tää ke guāath mi jēke läŋ ε in bor thīn, kēne guāath mi thalke daap thīn.
- 2Kä jēke ladiit rey muḡn, kä thalke läŋ in yian rey paam.
- 3Ken naath ca muuth moc nīke pek, wä ke gor ni piny muḡn wa päam tet ni däär muḡth mi col.
- 4Kä tet ken puḡl ti lueŋ guāth mi /ca ciēŋ ε raan, guāth mi /kaŋ koŋ döny ciḡok ε raan, riḡt ken ni rḡ puḡli ti ḡḡan ke naath.
- 5Kä wic muḡn ciēk bel thīn, kä la löölke mun piēnyde raar.
- 6Kä päämke teke ke guiy ti jaŋ jaan, kä te munde ke daap.
- 7“Thile cuḡr mi ḡac duḡḡpde, kä /ken kuey je met nen.
- 8Kä thile ley mi bum mi ci je döny ciḡok, kä /ken lony met rēt ke je.
- 9“La tet raan päam mi diit, kä be je wul ni thaare.
- 10La tetde yiēr rey päamni, ke ḡöḡ be guiy tin ḡow jek.
- 11La diērke tuk yiēer, ke ḡöḡ ba tin ca rḡ tēē piny nööŋ raar.
- 12“Kä ε wēēnith dēē pel jek thīn ḡ? Kä en ḡac ḡḡaani kue le te nikä?
- 13Thile ram mi ḡac ḡḡy pelä, kä /ca je dēē jek rey nath.
- 14Ruac bāpdiit i, ‘/Ce teke ḡä,’ kä laar yiēr ε i, ‘/Ce te keel ke ḡä.’
- 15/Ca je dēē luāŋ ke kök ke daap, kä /ca pek kökade dēē paar ke ciēk in bor.
- 16/Ca je dēē met kök ke daap A-pir-ka, kie ke guēy in bok kēne guēy in jaŋ jaŋ.
- 17/Ca je dēē met paar ke daap kēne neen mi jaŋ jaŋ, kä /ca je dēē met luēl ke daap mi kök kök.
- 18Kä ḡḡy pelä diḡt ni jen kä ḡḡy guiyä min dḡl, kēne guēy in jaŋ jaŋ ke dḡak.
- 19Kä /ca je dēē caat ke guēy rööl Kuc in määl, kä /ca je dēē kök ke daap in kök kök.
- 20“Kä en pel kue le ben nikä? Kä en ḡac ḡḡaani kue le te nikä?
- 21Jen ce rḡ tēē ke naath, cu mäni diit nhial bā.
- 22Kä cu liāḡ kēne daḡ wee i, ‘Liŋ ney ni kēkde ke jith ko.’

- 23“E Kuoth njac duɔɔpde mo, ka njace guaath in cienje thɪn.
- 24Ke yoo guice pek yaa, ka neene ti diaal tin te piny puɔra.
- 25Ke yoo e jen e nee kam jioam buɔm, ka e jen e nee them piw.
- 26E jen laar je mo i bi nhiaal dem, ka e jen lat yiel nhial o.
- 27E jen e nee jek pel ka cue je nhok, ka cue je lar i be te thɪn.
- 28Ka cue raan jioke i, ‘Luth Kuoth e jen la pel o, ka pal latni jiake, e jen la njac njaaani mo.’ ”

I-Yob 29

Ruac I-yob in jɔak

- 1Ka cu I-yob ro nyok ke mi buume ro wee i,
- 2“Yan goora ni mi luca cienada mee wal, nin tee tiit Kuoth ya thɪn,
- 3mee la te buay Kuoth keel ke ya, ka la jalä rey muoth ke buayde,
- 4ke guaath ee njotda ke njuet, guaath ee te puoth Kuoth dhora.
- 5Mee jot Kuoth keel ke ya, mee te gaatka gekada,
- 6mee ta ke rian mi diit, cak ti njuan kene lieth mi diit!
- 7Mo ca wa raar o guath in ci dit wec mat thɪn o, mo ca ku nyuur wic kaaamdä mo,
- 8mi ci njuetni ya nen la jiec ke, ka la don ro a jiec ni cuɔn,
- 9ka la ruec ruac a pal la nhatke ni thukien ke tetkien,
- 10ka la bit ney tin luothke, la pek ni thukien yooja.
- 11Ka ram mi ci ya lin, ruace agaa ke kuida, ka ram mi ci ya nen latde ni mi gaa ke ya,
- 12ke yoo la luaka can mi goor luak, kene rest mi thil ram luak je.
- 13Ka la puothke ya e ram mi goor liaa, ka la jaka loc ciek joka teth.
- 14Ka cua cuɔn lath puɔnyda cetke bij, ka thuc e jen la luotda mo ka e kumda.
- 15Yan lapä tan ka cor, ka e yan ciok ka duäny.
- 16Yan la catda ke guan raam mi can, ka la kana riek raam mi juɔr.
- 17Yan la dakä ney tin jiake, ka la luaka ney tin ciken ke miet.
- 18Ka cua car i, ‘Yan ba liw dhora, ka ba nin teekada jak ka njuan cetnike wan litda,

- 19 yän cətdä nıke jıath mi te cıöke rey pıini, kä te karke ke thäc ke wäär keeliw.
- 20 Kä te wuətdä thın ni cıan, kä /ken buəmdä met jıeen kä yä.'
- 21 "Kä la liip naath ruacdä a bitdä, la bit ke mi lətdä ke ruac.
- 22 Kä mi cä ruac, /ci ke la ruac, ke yöö la cup ruacdä löcdien.
- 23 La liip ken ruacdä cətke mi liepke ni nhiaal, la rəne löcdien cətnıke nhiaal ruëel.
- 24 La duəthä ke duəoth mi thile ke mi nəthke, la gəoy nhıamdä ke a jak kä bum.
- 25 Kä cuə ke rialıkä cətnıke böothdien, kä cuə cıen cətke kuäär mi te rey rəmdə, cuə cətnıke ram mi buum ney ti jıeth löckien.

I-Yob 30

- 1 "Kä ken tääme yəanke yä, ken ney ti kuiy nıken kä yä, ti dëe guanıkien jak kä yıeən deetkä keel ke jıəok tin la yien ke.
- 2 Kä enu mi dëe jek kä buəmdien, kä ke ney ti thil luəñ?
- 3 Kä ken ke can ti näk buəthke ti wa gəor ni thär juaacni ti ci kööt ke wäär rey döar.
- 4 Kä la guəthke ni woor kene jıth keec, kä cam ken ni ləw döaar.
- 5 Kä ca ke kon ε neekien, roal naath kəorien cətke mi ke kuëel.
- 6 Kä cıen ken ni rey kəakni, rey yətnı pieny kene pääm.
- 7 La wieeke rey ruəəp cətke muəli, kä duəəlke rə thəri jıen.
- 8 Ke ney ti jıäk ti thil kək ca ke juəc raar muənikien.
- 9 "Kä tääme kətke ni yä ε ken ke diit, kä lat ken ni yä ala cäät kä ke.
- 10 Ci ken yä cany, kä cıke rə nəəan ke yä, kä /cıke dual ke yöö nıəlke yä ruey.
- 11 Ke yöö ci Kuoth yä jak kä ram mi nyuan mi thil buəm, a cıke rə cu luəc ni yä.
- 12 Kä cu ney ti jıäk yä cu mak kuıç cuëec, kä cıke yä cu moc cambak mi nyon cıökä, kä cıke yä cu göl rəc.
- 13 Kä cıke duəpkä cu gək, kä cıke yä cu däk, a thil ram mi cıke luäk.
- 14 Cıke cınh rəc ke kam kal, la bäge ke yöö ba yä ben däk.
- 15 Kä cuə cu dual eləñ cu thiakdä cu jıeen cətnıke jıəam, kä cu rıəndä cu jıeen cətnıke puə.
- 16 "Kä en tääme ci yıeədä jıeen rey dä, ca yä nan ε nıñ rikädä.

- 17 La kooke cɔwkä ke wäär, la kooke ke a thil loḡḡ.
- 18 Cue yä käp nike luḡtdä, cue yä thoḡ nike ḡuäk lutädä.
- 19 En Kuoth ce yä yuor ni rey tuaḡḡ, cuḡ cu ceḡnike tup keḡe ḡeḡh.
- 20 Kä cä jḡ cɔl Kuoth kä /keni yä loc, kä cuḡ ro jḡc kä /keni yä nen.
- 21 Kä curi luḡc ni ro yä, curi cieḡ ni yä a jḡäk ke buḡmdu.
- 22 Kä curi yä paḡ ḡöö loḡ jḡcamä curi yä jak kä wḡelä rey thuḡḡ.
- 23 Kä ḡän ḡacä je en ḡöö bi yä näk, a bi yä naḡ ḡuäth neḡni diaal.
- 24 “Kä cue teke ram mi ci wut eë ci cuuc luäk, meë ḡoore luäk ke kuj neḡni teë teke rieḡ.
- 25 Kä ḡän /kaḡ wiee ke kuj neḡni teë teë rieḡ? Kä /ken loḡdä ku jiath ke kuj cani?
- 26 Duunde ḡöö mi cä ḡor ni ḡooy, bi ben ni jḡääk, kä mi ḡöörä ni buay, bi ben ni muuth.
- 27 Kä jiath loḡcdä thile je pek, ke ḡöö ḡin riknikä reḡke ni ro.
- 28 ḡän jaḡlä ni muuth mi thil cāḡ, kä cä cuḡḡ rey dolä ḡöörä luäk.
- 29 Kä cuḡ ceḡnike ḡuor keḡe wuḡḡ.
- 30 Cuḡ roḡl a bä cuḡl e cuc ke juey.
- 31 Kä cu teḡh loḡacdä ro loc ni jiath loḡac, kä cu kuewdä ro loc ni jow neḡni ti päḡ.

I-Yob 31

- 1 “Kä ḡän cä ro yac, ke ḡöö /cä nyal bi met dḡel guec.
- 2 Kä enḡ mi deë a kuḡdä kä Kuoth, mo deë a kuḡdä mo kä Kuoth in leny buḡmde ti diaal?
- 3 E /ce kuḡ rieḡ kä ney tin jḡäk, kä e daḡ kä ney tin laḡke dueer?
- 4 Kä jen e /ce duḡpkä ku guic, kie /ce kaḡthkä kuḡen?
- 5 “Kä ḡän mi laḡdä jḡäk kä kaḡä naath,
- 6 (a Kuoth them yä ke them cuḡni be je cu ḡac en ḡöö thile yä bē!)
- 7 Kä mi cä cieḡ rey duḡḡ, kä ci loḡdä ḡuḡḡ ni tin nḡcakä, kä laḡdä ni dueer,
- 8 a ney ti koḡ camke miḡhkä, kä a bel tin cä pith duḡpke.
- 9 “Kä mi ci loḡdä cieḡ beḡ, kä cä cieḡ thieekädä wä lip thok duëële,
- 10 a cieḡdä kaḡ ke e wut mi doḡ, kä a je kaḡke e ney koḡien.

- 11 Ke yöö en nɔmɔ ε pöc mi diit, kä ε duer mi dëë luk.
- 12 Kä nɔmɔ ε mac däkä, mi dëë pet ni nyinkä diaal.
- 13 “Kä yän mi cä ruac jänädä wut kie ciek loḵ, mi cε ben göny nhiamdä,
- 14 kä yän dëë kule cuḵḵ nhiam Kuoth idi? Kä dëë je loc idi mi cε yä thiec?
- 15 ε /cε kuḵ jεn ram mëë cak yä cak ke mɔ? Kie /cie jεn ram ɔ kel ɔ läth ney jic manikɔ mɔ?
- 16 “Kä mi cä can pën mi goḵḵε, kä cä ciek jökä cieḵ a jiäk,
- 17 kie cä miethdä yeḵ yän kärɔa, a /kaḵ rētni moc thḵn,
- 18 (ke yöö ni ηuεtädä cuḵ can rɔm, cuḵ cεtni ke guḵn, kä cuḵ ciek jökä tit ni mëë daap maar yä),
- 19 kä mi cä raan nen aliwe ke thil biey, kie can mi thil mi kumε rɔ,
- 20 la kaḵmä je biḵ miemni deetkä, kä be yä cu laḵ tēth loaac.
- 21 Kä mi cä ram mi rεet laḵ a jiäk, ke yöö ba yä wä yɔr guäth luḵk,
- 22 a tetdä guaath rɔ wukädä, a je guaath rɔ ni rɔmä cḵḵni.
- 23 Ke yöö yän luḵthä ḵḵ in dëë ben kä Kuoth, a /cä mi cεtke nɔ dëë laḵ.
- 24 “Kä mi cä ηḵthdä laḵh kä ḵḵap, kä cä ḵḵap in kɔk kɔk cɔli thiakdä,
- 25 kä bi loḵdä tεeth ke riḵḵ mi diit, kie ke yöö cä ti nyin ηuan jek,
- 26 kie mi bä guic ni buay caḵ, kie bä guic ni goḵy jaḵ path,
- 27 kä bāke pal ke rεy loaacdä ke tēḵḵ, kä bä tetkä cim ke kujdien.
- 28 En nɔmɔ bä ε duer mi dëë luk ni yä, ke yöö ε thil ηäthä kä yä Kuoth in te nhial.
- 29 “Kä yän /ken loḵdä met tεeth ke ḵḵ guḵn tērä, kä /kaḵ rɔ met liak ke yöö tēë ke riεk.
- 30 Kä /kaḵ duer met laḵ, ke lämdε liḵḵ.
- 31 Kä ηḵc ji dhɔaarä je agɔaa, en yöö ney diaal tin la bä dhɔrä la miḵhke a bike riḵḵ.
- 32 Kä /ken juḵr met tḵḵc duḵḵni, ke yöö cä dhɔrä lēp jaḵḵ.
- 33 Yän /kaḵ lät cεtke ney tin kḵḵ tin la tēḵḵke dueerkien, ney tin la laḵhke ηɔak rεy jicpnikien.
- 34 Kä yän cä met dual ke min latke ε naath, kie cε yä met lath ke yiḵḵdien a bä te duëel bitdä.

35 Ya dun mi ruac Kuoth in leny buṛmde ti diaal, dëe ciötdä gṛar piny, ke ḡöө dere nyoth ḡ tin cä lat ke thuṛṛk!

36 Ke thuṛṛk dëe ke kap nike ṛuäkdä, dëe ke laṭh cṛtnike kum wec.

37 Kä dëe je kam lätkä diaal, kä dëe wä nhiamde ε te wḡcda nhial ke liak.

38 “Kä mundä päre, kie wiee kaṛkä ke kuḡdä?”

39 Kä ḡän cä dḡyke cam ε kan ke kṛk, kie cä ḡḡke jakä liw?

40 Kä mi tiṭi ke thuṛṛk, a dṛny ni kuiy thḡn a /ci mṛ a bḡl, kä a ciek ni wḡṭh ke guḡath lääpä.” ε jen thuṛṛk ruac I-yob.

I-Yob 32

Ruac ε-liyu ke I-yob kene mäthnike

1 Kä cu wutni daṅ diṛk tiṭi ḡöө bibe I-yob loc päl, ke ḡöө cε rṛ guic ḡ tḡe ke cuṛṛḡ.

2 Inṛ cu ε-liyu gat Ba-ra-kel raan Budhi, thok duëel Ram gaak. Cue gaak ke I-yob ke ḡöө cε moc ni rṛ cuṛṛḡ kä ḡöө dere moc ni Kuoth ke cuṛṛḡ.

3 Kä cue gaak bä ke mäthni I-yob daṅ diṛk ke ḡöө thile mi ci ken ε lat, cḡḡe ni mḡe ḡḗc ken ε en ḡöө te I-yob ke duer.

4 Kä täame ke ḡöө kuiy ni ε-liyu kä ken diaal, cue liep amäni mḡe cike thuṛṛk ke ruac ke I-yob.

5 Kä min ci ε-liyu je ḡḗc en ḡöө thile ram mi ruac kä ken daṅ diṛk, cue gaak εḡḡ.

6 Kä cu ε-liyu gat Ba-ra-kel raan Budhi ε loc ḡ, “ḡän kuiy ni ḡän, kä diṭ ni yen, ke kuḡc εmṛ ḡän pṛcä kä dualä, ke ḡöө dëe ye laṭ min ḡḗcä.”

7 Kä ḡän cä cu wee ḡ, ‘A ney tin diṭ ruac, a dṛḡ nyuṛṭhke naath pḡl.’

8 Duunde ḡöө ε yiëe Kuoth in leny buṛmde ti diaal min te rḡy ran moc raan ke ḡḗc ḡḗaani mṛ.

9 /Cie diṭ moc raan ke pḡl ṛ, kä /cie dṛḡ moc raan ke ḡḗc cuḡni mṛ.

10 Ke kuḡc εmṛ bä wee ḡ, ‘Lieḡe ḡä, pḗle ḡä ḡöө latdä min ḡḗcä.’

11 “Nḡe je ḡän cä rieetkun lip bitdä, kä cä ruac pḡladun liḡ, rieet tḡe gṛe ḡ bia lat.

12 Cuḗ rṛ pḗl piny ke ḡöө bäke liḡ, kä nḡe je, cue thil duer mi cia laṭ I-yob, cue thil ram mi cu ruacde loc kä ye.

13 Kä cuare wee ḡ, ‘Cakṛ pḡl jek, a Kuoth ku je moc duer a /ci mṛ a raan.’

- 14 Duunde yöö /ken l-yob ruacde lat ke kujdä, kä /cä je bi loc ke ruaacnikun.
- 15 "Kä cuke gaac elon, kä cue thil riet mi cu ken e lar.
- 16 Kä yän bä ku liep en tääme a thile mi latdä, ke yöö cunke en wini kä /cike ruac?
- 17 Kä yän bä ruacdä lat bä, bä min nacä lat raar.
- 18 Ke yöö ci reyda thiaaḡ ke rieet, /cä ke deë luāḡ ke ruḡt reyda.
- 19 Kä ceḡke reyda ke koaḡ mi ca diel rey dhar, ceḡke nike koaḡ mi puḡar rey dhar mi goor paḡ.
- 20 Yän bäke lat, ke yöö bä kule loḡḡ, yän bäke loc nike lepdä.
- 21 Yän thile ram mi bä nyuḡth nhök, kä thile ram mi bä pel.
- 22 Ke yöö yän kucä peli ran, kä mi cä raan met deë Cääkdä yä näk.

I-Yob 33

- 1 "Kä tääme liḡ ruacdä lö l-yob, liḡ rieetkä diaal.
- 2 Nene yän ruacä, lat lepdä rieet.
- 3 Kä ken rieetkä bäke raar loḡdä, kä bi lepdä lat ni min nacē ke thuḡk.
- 4 Cak yä yiēē Kuoth in leny buḡmde ti diaal, kä e jen käm yä tek o.
- 5 Kä loc ruacdä mi tiḡke luḡc, riali ro ikä ban ruac.
- 6 Yän bä caḡtdä nike ji nhiam Kuoth, kä ca ke yä bä nike mun.
- 7 Kä thile mi bi ji jak kä dual ke yä, kä /ci ruacdä bi thiak kä ji.
- 8 "Kä yän cä ji liḡ a ruaci, yän cä rieetku teē lat i liḡ.
- 9 Curi wee i, 'Yän goaa yä, thile yä duer, yän thile jiäk ti te reyda.
- 10 Kä ci Kuoth mi latde jek ke yä, ce yä jak kä guḡn teḡe,
- 11 ce ciökä yien ke kuaḡni, kä guice duḡpkä diaal.'
- 12 "Kä nene, thile ji cuḡḡḡ thḡn kä en neme, ke yöö Kuoth diḡ ni jen kä raan.
- 13 Kä jḡn eḡu gaki mo ke je, ruaci i, 'Teē ke luḡc kel mi be lat kä rieetke'?
- 14 Ke yöö Kuoth la ruace ke duḡḡp eme tääme, kä be ro nyok ke duḡḡp in dḡḡn kä thile ram mi tiit je.
- 15 La ruace ke naath ke wäär ke laḡ kene nyuuthni rey niḡn,
- 16 la latde ruacde jḡthnikien, kä be ke cu jak kä dual tin lueke nike,

- 17 ke yöö be raan r̄it̄ kä j̄äke, kä be je tit̄ kä liakde,
- 18 kä be yiëë ran gan̄ k̄ok̄ä, kä be t̄ekde gan̄ ke liäq̄.
- 19 “Kä gan̄e raan b̄äke mūocde ke juey, ke mūocde ke juey k̄ok̄ä c̄oc̄ni mi thil l̄an̄,
- 20 ke yöö bi t̄ieyde m̄ieth cu cany, kä bi l̄ocde m̄ieth mi ḡoaa cu l̄ok̄.
- 21 Kä be cu nuään a be thile guäq̄ath, kä bi duoth ni c̄owke t̄ëë ci la joc̄.
- 22 Kä cu duoth ni yöö bi yiëëde cop ni k̄ok̄, kä cu t̄ekde guic ni wä j̄ockni.
- 23 Kä mi t̄ëë ke j̄äak Kuoth mi te kuide, mi la reec, ram kel̄ kä bathd̄oc̄, mi d̄ëë raan l̄ar min la cūoc̄n̄ kä je,
- 24 ram mi d̄ëë je nhok mi wee i, ‘Päl ε, a je /ci wä piny rey j̄ockni, yän cä j̄ek mi luëlä je,
- 25 a pūonyde loc th̄in a ba ni n̄uët, a cian̄ n̄uēt̄äde loc th̄in a be būom.’
- 26 Mi w̄ëë pal ni Kuoth, kä be je nhok, be ben n̄hiamde ke t̄ëth l̄oaa. Kä bi Kuoth je lūoc cian̄ ḡoc̄yäde,
- 27 kä be naath ben j̄iök i, ‘Yän cä duer, kä /kan̄ lat̄ ni min la cūoc̄n̄, kä /kan̄ je lät̄ kä yä.
- 28 Kä ci Kuoth yä k̄än ke wädä k̄ok̄, kä yän b̄ä t̄ek rey būoyä.’
- 29 “Kä n̄ene Kuoth la lät̄de raan, kä ti c̄et̄ke ken̄ t̄it̄i kä r̄ew kie kä dīoc̄k̄,
- 30 ke yöö be yiëë ran lūoc j̄ok̄ puul l̄ieth, a be le t̄ek rey būoyä.
- 31 Kä guice lö l-yob, kä liq̄ yä, päli r̄o piny ke yöö b̄ä ruac.
- 32 Kä mi t̄ëë ke mi bi lat̄, loc ni yä, ruacni, ke yöö ḡöörä yöö bi l̄oar.
- 33 Kä mi /cie jen, kä liq̄ yä, päli r̄o piny, b̄ä j̄i nyuoth ke pel.”

I-Yob 34

- 1 Kä cu ε-liyu wee i,
- 2 “L̄ieñe rieetk̄ä, yen̄ ney tin̄ pel, liñe yä yen̄ ney tin̄ n̄acke n̄oak.
- 3 Kä j̄iñh metde ruac c̄et̄ke min la l̄ep m̄ieth bil.
- 4 Kon̄ kan̄e ni min la cūoc̄n̄, kä ȳoc̄ane mi ḡoaa ke jek reydan.
- 5 Ke yöö ci l-yob wee i, ‘Yän thil yä duer kä ci Kuoth cūoc̄ndä bath,
- 6 n̄ike cun̄k̄ä ce yä col̄i guan̄ kacä, kä ce yä moc būot mi ci bi ḡoaa c̄añni mi thile yä duere.’

- 7Kä ena mi bi cɛtkɛ l-yob, mi maath ni kac cɛtkɛ piw ɛ,
8mi nhok ni ney ti laɹat jia̱kni mi, kä jä̱l keel ke ji dueeri?
9Ke yöö cɛ wee i, 'Thile mi dëe raan ɛ jek mi cɛ loc Kuoth jak kä tɛth.'
- 10"Ke ku̱j emɔ liɛɛ yä lö ney tin ɲackɛ ɲak, a je ɲa̱n ke Kuoth in leny buɔ̱mde ti diaal, en yöö derɛ dueer la̱t.
- 11Kä lätdɛ raan kä duɔ̱ɔr ke min cɛ la̱t, la lätdɛ raan kä mi cɛtkɛ lätkɛ.
12Ke thuɔ̱k /ci Kuoth in leny buɔ̱mde ti diaal duer dëe la̱t a be cuɔ̱ɔɲ päl.
- 13Kä ena mi ci je ka̱m wiɔ̱ muɔ̱ɔn, kä ena mi ci je ka̱m yow keeliw?
14Kä mi cɛ yiëde luɔc jok, mi cɛ yië teekä luɔc rɔ,
15dëe ti diaal liw keel, a dëe raan loc ni tuääk.
- 16"Kä mi ɲaci ɲak liɲ neme, liɲ mi bä latdɛ.
17Dëe ram mi lok thuɔ̱k ruëc? Kä deri ram mi lat cuɲ kä bum lat jɔ̱ɔr,
18mi jiok kuää̱r ji i, 'Ram mi jia̱k,' kä jiokɛ ruec i, 'Guɹan dueeri,'
19en ram mi /ci nhok nyuth bööth, a /cɛ ram mi riɹɲ nhok kä can, ke yöö ken diaal lä̱t ke jɛn?
- 20La liw ken ney tɔ̱tɔ̱ ɛ mony, kä ke wäardäär la yɔ̱ke naath kä bike cu riaw, kä la ney tin buɔ̱m buɔ̱ɔm rɔ cuɹ päär ke liaa̱.
- 21"Kä jɛn guice duɔ̱p nɛɛni diaal, kä tiitdɛ lätkien diaal.
22Kä thile guaa̱th mi col mi dee ney tin laɹat jia̱kni rɔ tɛ̱ɛ̱ thiɲ.
23Kä thile guaa̱th mi ci Kuoth je rialikä, ke yöö be naath wä luk ke je.
24Kä wocɛ ney tin buɔ̱m buɔ̱ɔm a thil thiec, kä be ney ti kɔ̱ɲ la̱th guathnikien.
25Ke yöö ɲacɛ lätkien, cuɛ ke woc ke wäär, kä cukɛ duɔ̱p.
26Kä cuɛ ke tɔ̱ɲ ke ku̱j jia̱knien, nhiam nɛɛni diaal,
27ke yöö ca rɔ ri̱t kɔ̱ɔrɛ kä /ca duɔ̱pkɛ guur.
28Kä cukɛ can jak kä wiee nhiam Kuoth, kä cuɛ jɔ̱wdien liɲ görke luäk.
29Kä mi tää̱ bitdä, ena dëe je bel ɔ? Kä mi cɛ rɔ tɛ̱ɛ̱, ena dëe je nɛn ɔ? ɛ dëe je ku nɛn dör kie raan.
30Kä ci ney ti jia̱k bi ɲot ke ruec, a cɹɲɛ ni ney tin la pelke naath.
31"Kä tää̱ ke ram mi ci Kuoth kɔ̱ɲ jiok i, 'Yän ta̱a ke duer, kä /cä mi jia̱k bi nyok ke lä̱tni,

- ³²nyuth ni yä min /kän nen, kä mi cä duer, /cä je bi nyok ke lätni'?
- ³³Kä dëe Kuoth ji lä't kä min goori kä ci ruacde lok? E jin bi je lar o, /cie yän, ke kuj emo lat min näci.
- ³⁴Kä bi ney tin nacke nok mat ke yä, kä bi ney tin pel wee i,
- ³⁵'I-yob ce ruac a kujce nu, e jen thile ruacde luot o.'
- ³⁶Kä guic ruac I-yob amäni thupkde, ruacde cetde nike ruac næeni ti ji dueeri.
- ³⁷Ke yöo ce rep ni dueerke ke nyuon, kä patde tetke reydan, kä lätdë Kuoth laat ti jäk."

I-Yob 35

- ¹Kä cu E-liyu wee i,
- ²"Diiwi je en yöo neme e thupk? Kä curi wee i, 'Taa ke cuon nham Kuoth.'
- ³Kä curi thiec i, 'Enu mi bä jek, ke yöo /kän duer lat?'
- ⁴Yän bä ji loc yene mäthniku keel.
- ⁵Jin guic puar nhal, kä guic puar to te ni nhal wiidu to.
- ⁶Mi ci duer enu mi dee Kuoth jek? Kä mi nuan dueerku, enu mi deri lä't kä je?
- ⁷Kä mi tii ke cuñ, enu deri kam je mo? Kie enu derë jek o kä ji?
- ⁸Dueerku jekë ni ram mi cetke ji, kä cuñku jekë ni gat ran.
- ⁹"La wiee naath ke cian mi jääk, kä la ken luäk goor.
- ¹⁰Duunde yöo thile ram mi ci wee i, 'Kä Kuoth in la Cääkdä a nikä, min la buum naath rey rikä,
- ¹¹min nyuuth kon elon kä ley doaar, kä käm kon pel mi dit ni jen kä pel din nhal?'
- ¹²Kä mi wiee ken, /ce ke loc, ke kuj liakä ji dueeri.
- ¹³Ke thupk /ci Kuoth wiee baan dëe lin, kä /ce care dëe läth thin.
- ¹⁴Kä derë kule te idi mi loori je i /cä je nen, kä te ruacdu nhamde kä liipi ni je!
- ¹⁵Kä diiwi je en yöo /ci gakde naath ton, kä /ce dueer käm tiit.
- ¹⁶Kä cu I-yob lat ni ruaacni ti thil luot, cue riet ti nuan lat ke thil näcä njaani."

I-Yob 36

- ¹Kä cu E-liyu ruacde cuop wee i,

- 2“Te ni keel ke yä kä mi tot, bä kule nyuoth ji, en yöö tää ti deë lat ke guath Kuoth.
- 3Ke näc njaanidä min diit, bä ji lat cuoth Cääkädä.
- 4Kä bä lar ji ke thuk en yöö ruacdä /cie ban, ke yöö en ram e te keel ke ji mi näce njak.
- 5“Kä nene Kuoth bume, kä thile ram mi loke, jen bume, kä näce njak.
- 6Kä /ce ram mi jääk päl a tek, kä käme ney tin cianke a jäk cuothdien.
- 7Kä la tiitde ji cuñi, kä la käme ke kuäär kene liak mi doraar.
- 8Kä mi ca naath puat ke kuatni, a ca ke moc riak ke kuj lätnikien,
- 9la Kuoth ke a lar lätkien, kene dueerkien tin ca lat liakä.
- 10Kä be ke cu jak kä lieñke luek, kä be ke jök i rietde ro kä dueerkun.
- 11Kä mi cike je luoth, kä ba lätkä, bike duoth teekädien thuk agoaa, kä bike runkien thuk ke mal.
- 12Kä mi /ken ken e luoth, bike lijw koor, kä bike lijw a /ciken e näc.
- 13“La ney tin thil Kuoth gak rom ke lochien, kä mi däk ken /ciken luäk a thieec.
- 14La lijw ke ni njeetädien, kä la thuk tekdien nike poc.
- 15Kä la luäke ney tin cuc mi teke ke riak, kä ruace ke ke, ke kuj däkdien.
- 16Kä la käme ji raar rey rikni kä be ji nan guath mi thil jääk, kä käme ji tin diaal tin goori.
- 17“Kä täame njoth luk ji dueeri ji, te ni luk ke kuj cuñi loocdu.
- 18Kä tit ro a thil ram mi met ji, a ji /ca bi nan gekä ke kök yiooni ti nuan.
- 19Kä /ci riñdu ji deë kän, kie buomdu rey rikä?
- 20Kä /cu lip ni wäär, ke yöö bi naath wä däk dhorikien.
- 21Car wijdu, cu guur ni duer cu nhok ni je ke kuj däkädu.
- 22Kä nene, Kuoth tää ke buom, kä ena mi la njic mi cetke je?
- 23Kä ena ci je nyuoth duopke mo, kie deë je jök i, ‘Ci duer lat’?
- 24“Kä time en yöö bi lätkä lat tää puanyke ni je e naath ke dit.
- 25Kä ca ke nen e naath diaal, guic ken e ni njanä.
- 26Kä nene, Kuoth diit ni jen, kä /cane je deë luñ ke näc, kä /cane pek runike deë met njac.

- 27 Kä ε jɛn kən pɪw pɪny ɔ, kə bɛ kɛ jak kə dɛm ala nhiaal,
 28 ku wuɔn kɛ la jak kə bɛɛ pɪny, bɛ cuɔ nhiaal mi dɪɪt mi dem naath ikä.
 29 Kä tɛɛ kɛ ram mi dee jɛ ɲac ɛn ɣöö, bɛ puɔɔr jak kə te nhial, kə bɛ maɔr ni guäth cienäde?
 30 Kä nɛnɛ cɛ maɔr dääkä nhial kə thieɛɲɛ yiɛr kɛ pɪw.
 31 Ruaacɛ naath kɛ jɛn duɔɔp ε mɔ, kə ɲunɛ mɪɛth mi dɪɪt mi rɔɲ.
 32 Kä ε jɛn te yiel nhial tetäde mɔ, kə ε jɛn lat ɣöö bɛ yiel ɔ.
 33 Kä wuɔw nhial latde bendɛ, kɛ kuɪ gaak tiiläde kɛ ti jɪäk.

I-Yob 37

- 1 "Kä kɛ maɔr jɔawde, cuɛ loɔdä lath, cuɛ cɛɲnikɛ mi bɛ känɣ raar guäthde.
 2 Liɛɲɛ jɔw maɔri Kuoth kɛnɛ gɪr giir in bɛɛ kə jɛ.
 3 Kä cɛ yiel nhial jak kə thieɛɲɛ puɔɔr, kə jäke jɛ ni pekni ɣɔaa.
 4 Kä kɛ kɔrɛ mi cɛ ku tɛny, bi mɔrɛ min dɪɪt ku ben kə mi cɛ yiel ci maare lɛ cuɔɲ.
 5 Kä jɪööth maɔri Kuoth gaykɛ naath, jɛn lätdɛ ti buɔm buɔɔm ti /canɛ dɛɛ met ɲac.
 6 Kä cuɛ thäc jɪök ɪ, 'Pɛni wɪɪ muɔɔn', kə jɪöke nhiaal ɪ, 'Dɛmni ɛɔɲ.'
 7 Kä cuɛ nɛy diaal kɔp cuɔɲ lätnikɛn, kɛ ɣöö bi nɛy diaal tin cɛ cak latde kule ɲac.
 8 Kä cu ley wä duɛlikɛn kə cukɛ cu te ni rɛy ɣɔɲnikɛn.
 9 Kä cu ruoth ben raar ni cienɔde kə cu kɔc ben kɛ jɔam in put.
 10 Kä kɛ yiɛɛ Kuoth cu pɪw kɔɔc ɛɔɲ, cu pɪw diaal kɔɔc ɛɔɲ.
 11 Kä cuɛ puɔɔr thiän kɛ pɪw, kə cuɛ yiel nhial dääk kə thɪɲ.
 12 Kä cuɛ kɛ jak kə wɪɛlkɛ wɪɪ muɔɔn, kɛ ɣöö ba min cɛ larke lat.
 13 Cuɛ puɔɔr jak kɛ ɣöö ba naath tɔɲ kɛnɛ ɣöö bɛ munde demikä, kɛ ɣöö bɛ nhökde nyoth.
 14 "Kä liɲ nɛmɛ lö I-yob, kɔp ni rɔ cuɔɲ, kə guic lätdɛ Kuoth tin gaykɛ naath.
 15 Jɪɲ ɲäci jɛ ruac Kuoth kɛ puɔɔr ɪdi, kə jäke yiel nhiale kə riew?
 16 Kä ɲäci jɛ ɛn min jak puɔɔr kə te nhial, kɛnɛ lätkɛ tin gaykɛ naath ɛn ram in ɲäc ɲɔak,

- 17kä näk leth ni ji rey bieyniku mo put jioam in leth leth o?
- 18Kä deri je wä luäk ke läth puṛä nhial, a be buṛm ceṛnike yiëeth mi ca coth?
- 19Kä nyuthniko mo bako lat je mo, ke yöö /cako ruacda deë luän ke rialikä, ke yöö dak ḡac ḡaanida.
- 20E dee raan Kuoth ku thiec i be ruac ke je? Kä deë raan thiec ke yöö ba je roc?
- 21“Kä täame thile ram mi dee cän diel guec mi ce lep elḡ, mi ca puṛar lok e jioam a ci nhial a wic wic.
- 22Kuoth la beë ke kujic caam ke mac mi ceṛke daṛ, la beë ke buṛm däkä mi diit.
- 23En Kuoth in leny buṛmde ti diaal ḡane ke kon elḡ, kä teë ke buṛm mi diit, jen e guṛan cuḡni kene thuṛok, kä /ce naath luk ke baḡ.
- 24Ke kujic emo luth naath je, kä /ce ney tin e ken i pel moc ke guṛath.”

I-Yob 38

Luṛc Kuoth ke I-yob

- 1Kä eno cu Kuoth I-yob luṛc ruac ke rey jioam weë i,
- 2“Kä eḡa mi lok luik paḡny kä jen kujic e ḡaani?
- 3Täame jin rial ni ro ikä ceṛke wut mi bum, bä ji thiec kä bi yä loc.
- 4“Jin tij winith meë tuṛkä wic muṛḡon ke lat? Lär ni je yä mi tij ḡac ke je.
- 5Kä eḡa e neë laar je be diṛ ino? E puc ḡaci je! Kä eḡa e neë theem je?
- 6Kä tin kapke je a bum teke winith? Kie eḡa e neë ḡac yöö ca ker aḡaa?
- 7Meë cuke kjet amäni cier bakä ḡaa, kä cu gaat Kuoth diaal kjet ke teth loaac?
- 8“Kä eḡa e neë ḡäk bapdiit ke thiekni meë ce mak?
- 9Meë cä puṛar lat ala bieynike, kä cä muth lat ala duḡ kuṛmde.
- 10Kä cuḡ geëke rialikä, kä cuḡ je moc ke ḡäkni kene thiekni,
- 11kä cuḡ je jiök i, ‘E jen pekdu ene thile ji mi dḡḡ mi wä nhiam, kä bi muṛḡ kacädu la pek nie guṛth o’?
- 12“I-yob jin ci ḡow met jakä bak ni meë kua ji dap, kä curi bak ḡaa jak kä ḡace guṛathde?
- 13Kie curi bak ḡaa jak kä dhiace muth, a bi jiäk tin te reyde thil?
- 14Kä bi taḡ muṛḡon cu jḡc ceṛke biel kene bij mi boḡ.

- 15 Kä j̄i dueeri ca buay n̄aḡan ke ke, kä ca buḡmdien t̄olkä piny.
- 16 “J̄in l-yob ci met wä l̄onyä p̄iini yiëer b̄äpd̄iit, kie ci met wä j̄al pinyde min luen luen?
- 17 Kä cua j̄i met nyuḡth thiekni l̄ieth, kie ci thiekni muḡth met nen?
- 18 J̄in ḡäci p̄ek ḡḡaa diaal? Lär ni je ḡä mi ḡäci ken ti diaal t̄iḡi.
- 19 “Kä guḡaḡth in cien buay th̄in ε guḡaḡth in m̄iḡth, kä guḡaḡth in te muth th̄in eni?
- 20 Ke ḡöḡ deri mo cu naḡ ni guḡthde p̄any, kie deri duḡpkien nyuḡth ke a bike wä.
- 21 D̄äc ī je, en ḡöḡ dapke j̄i ni wal, kä run diëethdu ḡuanke!
- 22 “Kä j̄in ḡäci guḡaḡth in la t̄ḡawke th̄ac th̄in, kie ḡäci guḡaḡth in la cien p̄i nhial th̄in?
- 23 Tin cä t̄ëë ke kuḡc guḡth in bi ḡḡw teke rik, ke c̄aḡ k̄oori wec muḡḡn.
- 24 Kä ḡäci guḡaḡth in d̄aḡke buay th̄in, kie guḡaḡth in d̄aḡke j̄iḡam k̄uec k̄änyä c̄aḡ th̄in reḡ ḡḡaa?
- 25 “Kä eḡa ε n̄ëë rial d̄em nhial ikä, kä cu maḡre leni l̄at b̄ä,
- 26 min la jak nhiaal kä d̄em am̄äni guḡth ti /ci naath cien th̄in, kene kuër tin thil naath,
- 27 min la r̄oḡ ni muḡḡn ti te baḡḡ, kä jak j̄uaac d̄ḡaar kä pith?
- 28 “Kä nhiaal guḡan eḡa, kä rur ε duḡ ḡa?
- 29 Kä p̄i tin k̄ḡac k̄ḡaḡc b̄äke j̄ic ḡa, kä eḡa ε n̄ëë d̄ieth th̄ac?
- 30 Kä p̄i la bumke ε tet c̄etnike d̄ööl, ke ḡöḡ la p̄i b̄äpd̄iit r̄ḡ a k̄äap ε bum.
- 31 “J̄in deri c̄ier p̄iḡh̄ä yien keel a bike mat, kie deri k̄uel lony a bike te ḡööli?
- 32 J̄in deri c̄ier nhial diaal t̄aḡdien ḡac, kie deri kuaylet buḡth kene gaatke?
- 33 J̄in ḡäci ḡuḡt r̄ööl nhial? Kä deri ḡuḡtkien l̄at en piny eme?
- 34 “Kä j̄in l-yob deri puḡar c̄ol,
ī bia d̄eme wiḡdä?
- 35 Deri yiel nhial j̄äk kä raar a bike wä, kä ba j̄i j̄iök ī, ‘K̄on ti’?
- 36 Kä eḡa mi ci puḡar moc ke p̄el, kie eḡa mi cu je moc ke ḡäc ḡḡaani mi d̄ëë d̄em ke je?
- 37 Kue la ḡa mi d̄ëë pek puḡari kuēn ke p̄ele? Kä eḡa mi dee ke jak kä d̄em,
- 38 a be tup duḡḡol, kä bi mun a tuäk?

³⁹“E deri lony ku luän ke käk ley, a bi deyke luän ke mjiith,

⁴⁰guäth in näk buothke dueelien, min tekε tɔɔcä?

⁴¹Kä ena mi moc diit nhial ke mjeth, mo rol gaatke Kuoth ɔ, kä wurke ke thil mjeth?

I-Yob 39

¹“Jin näc i guäth in la dieth ke det dɔaar? Jin la neni thiil dɔaar mi dap ken gaatkien?

²Jin deri päth tin liac ke ke näc, kie näci guäth in la diethke ke,

³min ciken ɔ tɛɛ ke yöö bike dieth, guäth in dieeth ken deykien?

⁴Kenε min la pith gaatkien ni dɔor a bike bum, kä la ken cuä däk piny ke manikien.

⁵“Kä ena ε nää jak muul dɔaar kä bi cienj a lor? Kä ena ε nää lony yieen muɔl in puɔl puɔl?

⁶Kä cä dɔr mi diit kam je ala cienjde, kenε mun milekä ala guäth cienjade?

⁷Kä /ce taa rey wec goor, kä /ce jow raam in kot je lij.

⁸Kä ce wuoth päamni jakä guäth lakde, kä gore ni juaac tin tɔɔc.

⁹“Jin deri lätkε ke tuut mok in te dɔor? Kä jen be wäär thuk rey wecdu?

¹⁰Deri je yiën pur a be nhok, kie derε jil guɔɔr mi wij je yɔac pur rey löli?

¹¹Deri näth ni buɔmdε min diit, kie deri lätku diaal päl ke kujcde?

¹²Jin deri je näth i be lony jok mi ca je lony, derε belku nöön guäth in bakε lok thjn?

¹³“Kä wuut la yäre gɔke ni liakä, kuela yöö ken gɔke kenε juät tɔtɔ /ke nyin tethä laaac kä je?

¹⁴Kä ke yöö la bänye tonje piny ni baan, a bi piny ke jak kä leth.

¹⁵/Cε je näc en yöö deε ke dɔany ke ciök, kie dee ley dɔaar ke dɔany.

¹⁶La cienje gaatke cetke mi /cike gaatke, a cän bi latde la ban, notde /ce dual,

¹⁷ke yöö /ken Kuothe kam pel, kä thile je näc nɔaani.

¹⁸Kä mi ce rij, la lenye ni guan jionkөөr ke pual.

¹⁹“E jin ε nää moc jionkөөr gueth, kie ε jin läth miem nuaakde thjn ɔ?

²⁰E jin la jak je kä kac cetke rak ɔ? Kä cän ε nie thiemde ε gueth.

- 21** Mi ce wät rey täpä la liake buḡmde, la wëë rɔ cuɔt ni koor.
- 22** Jen /ce dual, kä /ce rɔ la bare koor.
- 23** Kä jen la thiän jɔkde ke bääri kuen kueen, ke yiow koor ti muoth muoɔth kene rjepni.
- 24** Kä mi määtde piny ke wuɔr guëth, /ce la cuŋe amäni mi ce jow kaanjä köör liŋ.
- 25** Mi ci kaan köör ku wak, be cu wee j, 'E jen!' Be kor ku liŋ ni guäth mi noan, ruac kuari, kene rɔalien.
- 26** "E pelu en min la pär ke cuɔɔr, min la wä ke je ni peek cuëec yɔaa?"
- 27** Lär e jin e je en yöö be wä wuɔthni päämni nhial, kä be duele lat ni nhial?
- 28** Ke yöö la te duele ni rey päämni, ni rey kɔakni paam tin ciw ciw.
- 29** Kä be ley in kake cu guic nie wini, ke yöö la nän wänke ni guäth mi noan.
- 30** Ke yöö la loot gaatke ni riem, kä guäath o ca duɔɔr näk thɪn o tää thɪn."

I-Yob 40

- 1** Kä cu Kuoth Nhial ruac ke I-yob wëë j,
- 2** "DEE ram mi lat dueer neeni kɔkien guathni diaal teke tær, ke Kuoth in leny buḡmde ti diaal? A kue loc en ram min lä tær ke Kuoth."
- 3** Kä cu I-yob Kuoth loc j,
- 4** "Nene, e yän ram mi thil luɔt, kä enu mi luɔcä ji? Yän bä thokdä kum nike tetkä.
- 5** Yän cä kɔŋ ruac kä keel, kä thile mi bä loc, cä ruac nikä reew, duunde yöö thile mi bä nyok ke lär."
- 6** Kä cu Kuoth ruac luɔc I-yob ke rey jɔam j,
- 7** "Tääme jin rial ni rɔ ikä cɛtke wut mi bum, bä ji thiec kä bi yä loc.
- 8** A bi yä ku moc ke duer? E bi yä ku bel ke yöö bi rɔ moc ke cuɔɔŋ?
- 9** E ku teke buḡm mi cɛtke buḡm Kuoth, kie deri maar ke jow mi cɛtke jowde?
- 10** "Kä jin rony puonydu ke buḡm kene thiak, kä läthni guëthdu kene wuɔtdu.
- 11** Kä nyoth njeenydu, kä guic ji liakä kä kuethni ke.
- 12** Guic guan liakä, kä bi e woc, kä woc ji jäkni guathni tin teke thɪn.
- 13** Kä tɔw ken diaal keel ni rey tupä. Kä yienike ni rool jɔkni.

- 14 Kε γöö γän bä jī cu η̄ac, en γöö deri rōodu kän ke būmdu.
- 15 “Kä jīn guic rōw, mēē cā cak c̄etnike cak ēē cā cak ni jī, came ni juaac c̄etke yaḡ.
- 16 Kä guicε te būmde letāde, kā te būmde jicde.
- 17 Kä la bum juāle ε tet c̄etnike jīath η̄uēr, kā ce cūlcuεekni γ̄amde mat keel.
- 18 Kä c̄et c̄owke nike kamthoori yieethä min yian, kā bum cuḡ pūaanyde c̄etnike gääkni ladiitdä.
- 19 “E j̄en lät Kuothε ke nhiam ɔ. Kä dee je näk ni Cääkde kärɔa.
- 20 Kä bi pääm je lät kā m̄ieth guāath in η̄ar ley d̄aar diaal th̄in.
- 21 Kä la t̄ōce thaar t̄j̄äpā mi teke dhiac, kā la kum guot ε piny.
- 22 Kä t̄jeepde ε t̄jep min ci je kūm piny, kā ci ruor ε göl piny peknike diaal.
- 23 Guic ε be, a cāḡ ci yier mak ce la duale, la bitde a cāḡ ci p̄iw kieer Jor-den cop ni thokde.
- 24 Tēē ke ram mi dee je k̄ap ke wāḡke, kie eḡa mi dee wumde k̄ap ke yieeth?

I-Yob 41

- 1 “Deri nyan b̄apdiit in diit luāḡ ke k̄ap ke yieeth rec, kie deri lepde luāḡ ke yiēn ke dep?
- 2 Jīn deri wum nyaan ε mō rop ke dep, kie deri j̄iomde gōn ke yieeth?
- 3 J̄en /ce jī dee thiec ke wāde, kā /ce bi lip ni jī ke riet, ke γöö be wä.
- 4 Kä j̄en /ce mat ruac bi lat ke jī, kā /ce bi lar en γöö be lät ke jī keel amāni cāḡ kel.
- 5 Kä /ci je dēē buoth ke dep, ke γöö bi nyier l̄atdu je nen.
- 6 Kä /ci dēēp rec ruac k̄okāde dēē lat, kā ci ke je dēē dāäk kā köök.
- 7 Kä /ci köör pūonyde dēē luāḡ ke yiēth, kā /ci w̄icde dēē luāḡ ke bith may.
- 8 Thiap pūonyde be ke tetdu, ci k̄or mi c̄etke ne bi nyok ke pāl ruēec amāni cāḡ kel.
- 9 Kä nen ε, ram mi ci nyan ε mō nen la ḡaac ni j̄en, la η̄eere pūonyde a be t̄eeth.
- 10 Kä thile ram mi dee cuor en nhiam nyaan ε mō, kuēla η̄a dee wä ruac nike Kuoth ɔ?
- 11 Kä eḡa mi ci γä moc ke η̄ual mi dēē p̄iek je? Kä η̄cak diaal tin te reḡ γ̄aa.

- 12“Yän bä ye lar t̄a ciökni nyaan, kene njak diaal tin gow tin ce lar, ke cian puthä min t̄eë je.
- 13Kä thile ram mi d̄eë kuacke luän ke wuɔc, kä thile ram mi d̄eë gɔak jɔakde luän ke yieth.
- 14Kä thile ram mi d̄eë je jakä be thokde lep. Ke yöö lec thuɔkde jakε naath kä dual.
- 15Kä ca jɔkde lar ke b̄eër köötni, ti ca rɔ mat kel c̄etnike mi ca gur.
- 16Ci mɔ rɔ thiëek ke min d̄ɔŋ a c̄aŋε ni jɔam /ce coth ke kamkien.
- 17Cike rɔ nuat ni kel, a /ca ke d̄eë luän ke d̄äak.
- 18Kä thiamde ε yiel maac, kä la bɔl nyinke c̄etnike käny c̄aŋ.
- 19Kä thokde t̄eë ke lew maac, kä bä ruelke raar c̄etnike löny.
- 20Kä päl tol raar nike wumke, c̄etnike dhaar mi ca thare p̄et mac rɔony mi puɔar p̄ike.
- 21Kä yiëede la d̄ɔpe mim, kä päl bɔl maac raar ke thokde.
- 22Kä t̄eë ke njäk mi bum bum, kä ney tin rom ke je nj̄eër ken ke dual.
- 23Kä buɔm puɔanyde c̄etde ke yiëeth, kä guath tin kɔc puɔnyde c̄et ken ke ladiit.
- 24Kä lɔcde thile je luär, bumε tet c̄etnike pä m guar b̄eel.
- 25Mɔ ce rɔ jiac cuɔŋɔ, a c̄aŋε ney tin bumni ken la dual ke, kä b̄ike rɔ cu bar.
- 26Kä c̄aŋ ci ken ε yiath ke mutni /ca puɔnyde luän, kä /ci köör kene b̄äari puɔnyde luän ke wuth.
- 27C̄et ladiitni ke rɔny puɔnyde, kä c̄et yiëeth in yian ke jiath kä je.
- 28Kä /ce rɔde bar ke b̄äari, kä c̄et dööl n̄ike kɔw kä je.
- 29Kä c̄et ketni n̄ike yör kä je, kä /ce yiow cɔl ni duɔɔr.
- 30Kä c̄et bapde n̄ike thaɔlieer, kä c̄et pöör jalε ni ke pöör puɔr th̄äakni.
- 31Kä mi ce rɔ wäl kä b̄äpdiit c̄et p̄ike n̄ike p̄i ti ci puɔar, kä ku bieny yiëer le p̄ar n̄ike lieth mi ci puɔar.
- 32Kä dhɔoc p̄ini jalε rey yiëer, buoye c̄etde n̄ike muan.
- 33Kä thile mi d̄eë p̄ar ke je wij muɔɔn, ε ley mi thil dual.
- 34Kä guice ley diaal ni piny, amäni buɔm buɔɔmkien, kä ε kuäär leyni diaal.”

I-Yob 42

Thiec I-yob

- 1**Kä cu I-yob Kuoth luɔc ruac wëë j̄,
2“Yän ɲacä je en yöö luänji ɲɔak diaal, lö Kuoth, kä thil rietdu kel mi dëë päl.
3‘Kä ram mi kuj̄c j̄j̄ jen cɛ /ɲɔak dëë ɲac?’ Kä inɔ yän cuɔ cu lat ni rieet ti kucä, kenɛ ɲɔak ti yiecke w̄j̄cdä kä bum luotdien.
4‘Kä jin lini min bä lat, kä mi waa j̄j̄ thiec bi yä loc.’
5Kä la lienä ni kəkdu ke j̄j̄th, kä täämɛ yän nëänä j̄j̄ nike nyinkä,
6kä inɔ yän bä rɔ r̄j̄t, kä bä nyuur ni tupä kä bä rɔ buk nike ɲëth.”

Luc I-yob nyinkɛ

- 7**Ke kɔr kä mëë ci Kuoth ti diaal t̄j̄t̄j̄ thuk ke lär I-yob, cuɛ ruac bä ke ɛ-li-padh raan wec Te-man wëë j̄, “Bi ɲëëndä rɔ tok ke j̄j̄ yɛɛ mäthniku daɲ rɛw, ke yöö /ken yen lat ni min la thuɔk ke kuj̄dä, cɛtke mëë ci jaɲdä ni I-yob ɛ lat.
8Täämɛ yen naɲɛ thääk yɔɔk daɲ bärɔw kenɛ thääk deet daɲ bärɔw wiaa kä jaɲdä ni I-yob kä thöpe ke ala muc ti wanke ke kuj̄dun. Kä bi jaɲdä ni I-yob pal ke kuj̄dun ke yöö bä pale nhɔk, kä /cä bi lät ke ye cɛtke ciaaɲ dɔɔrädun. Ke yöö /ken yen lat ni min la thuɔk ke kuj̄dä cɛtke mëë ca lat ɛ jaɲdä ni I-yob.”
9Kä cu, ɛ-li-padh raan wec Te-man, ke Bil-dad raan wec Cuwa, kenɛ Dho-par raan wec Naamaa wä, kä cuke je lat cɛtke min ci Kuoth ɛ larke. Kä cu Kuoth pal I-yob nhɔk.
10Kä cu Kuoth riɲɲ I-yob nyɔk ke käm je, mëë cɛ pal ke kuj̄ mäthnikɛ. Kä cu Kuoth riɲɲ I-yob jakä d̄j̄t̄ ɛlɔɲ a leny ɛ riɲɲ ëë nhiam ëë ci kɔɲ teke je ni wal nikä rɛɛw.
11Kä cu dämani, kenɛ nyimani, ke nɛkɛ diaal t̄ëë ɲackɛ je, kä ci kɔɲ m̄j̄th ni kɛɛl ke je cienɔɛ ben kä je. Kä cuke je ben nyuɔth nhök mi d̄j̄t̄ kä com ken ɛ ke t̄ëë diaal t̄ëë ci Kuoth ke päl tuɔk kä je. Kä cu ke je moc ke yiɔw kenɛ tiil dääpä k̄ɛl k̄ëɛli ni ken diaal.
12Kä cu Kuoth n̄in I-yob tin jɔak poth ɛlɔɲ a leny ni n̄inke t̄ëë j̄j̄ɔl. Kä cuɛ teke rɔɔm ti bathdɔɔri wäl w̄j̄cdɛ ɲuaan, ke thɔarɔaali ti bathdɔɔri bākɛl, ke thääk ti bathdɔɔr kel, ke ɲut muɔli ti bathdɔɔr kel.
13Kä cuɛ teke dhɔɔl bärɔw kenɛ nyier daɲ diɔk.
14Kä cuɛ nyaadɛ min nhiam cɔl j̄ Yɛ-mi-maa, kä cuɛ min rɛwdɛ cɔl j̄ Kɛ-dhi-yaa, kä cuɛ diɔɔkdiɛn cɔl j̄ Kɛ-rɛn-a-puk.
15Kä cuɛ thil nyier ti cu paar ke nyiee I-yob ke gɔɔy rɛy yɔaa kɛɛliw. Kä cu guandien ke dääkä ɲɔake kɛɛl ke dämanikiɛn a päär.

16 Kä cu I-yob ɛ tək ke run ti kuɔr wɪcdɛ jien dɔŋ ŋuaan ke kɔr ɣɔɔnädɛ. Kä cue gaatke, ke gaat ganke, ke gaat gan ganke nen. Ken bëër dɔŋ ŋuaan diaal cue ke nen.

17 Kä cu I-yob liw a cɛ la wut mi diit ɛlɔŋ.

Diit

Diit 1

Bok Kεl
(Diit 1—41)
Tēth Iaaac mi thuɔk

- ¹Tēth Iaaac ake ney ti /ca guur ni ruac j̄i nyuɔɔni, kä /ci wä ke duɔɔp j̄i dueeri, kä /ci lǟt ni tin lǟtkε ε ney tin la yɔaŋke naath.
- ²Kä ken nhoake ni n̄uɔt Kuoth Nhial, kä guɔɔrke nike ke wäär kene cāŋdäär.
- ³Cεtke nike jiath mi ca pith gekä yiëer, kä kuiire dεyke ke guāathdien, kä /ci j̄ithke rɔl. Kä tin diaal tin lǟtken ke gowke.
- ⁴Kä j̄i nyuɔɔni /cike cien̄ inɔ, cεtken nike jil mi lok j̄oame.
- ⁵Ke kuj̄ εmɔ /ci j̄i nyuɔɔni luk Kuoth bi luāŋ ke köl, kä /ci j̄i dueeri bi pal keel ke j̄i cuŋni.
- ⁶La tiit Kuoth Nhial j̄i cuŋni, ba j̄i nyuɔɔni kule dāk.

Diit 2

Kuäär Kuoth mi cε mεk

- ¹En̄u mi gak ke döör kä lǟt naath caap baan̄ ti j̄iäk?
- ²Kä en̄u rial kuar̄ wec muɔɔn̄ rɔ ikä ɔ, kä rɔl ruëc̄ rɔ guāth kel ke kuj̄ Kuoth Nhial, kene kuäär in̄ cε mεk.
- ³Cukε weē j̄, “Kuanε rɔ jak kä lor̄ kä rucdien̄ kä yiākne depkien̄ tin yianke kɔn piny.”
- ⁴Kä cu ram in̄ nyuur nhial̄ tok̄ dɔl, en̄ Kuoth Nhial̄ cue ke len̄.
- ⁵Kä cue ke luek ke këcde, kä cue ke jak kä dual ke n̄ënyde, wëë̄ j̄,
- ⁶“Yän̄ cä kuäärä kuany kä Dha-yɔn̄ pämdä min̄ rɔl rɔ.”
- ⁷Yän̄ bā yē lǟt min̄ ci Kuoth Nhial̄ ε lar. Cε yǟ j̄iök̄ j̄, “Ē j̄in̄ gatdä, kä en̄ wale ci yän̄ a guur.
- ⁸Thiec̄ yä, bā döör jak kä nyinku, kä bi wic̄ muɔɔn̄ a dun̄du.
- ⁹Bike duäc̄ ke keet̄ yieethä, kä bikē tiëeth̄ ni n̄ëetni, cεtnike dhaar̄ muɔɔn̄.”
- ¹⁰Ke kuj̄ εmɔ täämε lȫ kuar̄, pεε kä n̄acε nεmε lȫ ruëc̄ muɔɔn̄.
- ¹¹Palε̄ Kuoth Nhial̄ ke luth, kä a lɔcdun̄ teth̄ kä kamē rɔ muāal̄.
- ¹²Luɔthē gatde, ke yöȫ /cε bi gaak, kiē bi gakde ben̄ ke pēth. Duundē yöȫ puɔth̄ ake ney diaal̄ tin luākē rɔ̄ jε.

Diit 3

Pal ruon waan ke kuj luak

(Dit Dee-bid eë ketde meë ce ro bar ke gatde ni Éb-ca-lom)

- ¹Enu ci j̄i t̄erä nuan ino mo lö Kuoth Nhial, mo ci ney ti nuan ro j̄iec ke kujdä mo.
- ²Ruac ney ti nuan ke kujdä wäke j̄, “/Ce luäk bi jek kä Kuoth.”
- ³Duunde yöö ε jin kotdä lö Kuoth Nhial, kä ε jin buomdä min kap wicdä nhial.
- ⁴Kä cua Kuoth Nhial col ke jow mi dij̄it, kä cue yä loc ni wij̄ paamde min rel ro.
- ⁵Yän mi deë t̄oc, ε deë nien, deë ro nyok ke ker, ke yöö Kuoth Nhial, ε jen gan yä mo.
- ⁶Yän /cä bi dual ke ney ti bathdori wäl ti make yä pekni diaal.
- ⁷Ku ben lö Kuoth Nhial, ber luäk yä lö Kuothdä. Ke yöö la pätdi jiom j̄i t̄erä, kä la teni lec j̄i nyuoni piny.
- ⁸Kä luäk beë kä jin Kuoth Nhial, a puothdu beë kä neku.

Diit 4

Pal thian ke kuj luak

(Dit Dee-bid)

- ¹Lij yä mi coalä j̄i lö Kuoth cunika! luäk yä kä rikä, kä a locdu koc ke yä, kä lij palä.
- ²Be kule amäni ney kä yen naath, mo bi yen gooydä loc ni j̄iäak o? Kä be amäni ney bi yen nhok ni bar kene kuth baan o?
- ³Ɔace je en yöö Kuoth Nhial, ce raan n̄äthä ciöl roode. Kä bi Kuoth Nhial yä lij mi waa je col.
- ⁴Cän gaki /cu duj̄r, kä mi wij̄ t̄oc dhanädu, cäri ke locdu bitdä.
- ⁵Lätni mi goaa ala muc, kä n̄äth ni Kuoth Nhial.
- ⁶Ney ti nuan thiecke j̄, “Ena mi bi kon nyuoth gooy? E buay nhamdu beë kä ko lö Kuoth Nhial!”
- ⁷Kä jin ci yä moc ke t̄eth laac mi dij̄it, mi leny ni t̄eth laacdien, ε cän nuan belkien kene koan̄kien.
- ⁸Yän bä t̄oc, kä bä nien n̄ike mal, ke yöö ε jin kä roa la kändä mo, lö Kuoth Nhial.

Diit 5

Pal ke kuj gaŋ

(Dit Dee-bid)

- ¹Liŋ rieetkä lö Kuoth Nhial, liŋ jow pärädä.
- ²Liŋ wieedä Kuäärä kä Kuothdä, ke yöö palä ni ji.
- ³La liŋi palä ke runwan lö Kuoth Nhial, ni cian ke runwan la larä ji tin göörä, kä la liepä luocdien.
- ⁴Ke yöö /cie jin Kuoth mi nhok ni nyuoon, kä /ci mi jiääk deë te keel ke ji.
- ⁵Kä /ci guan liakä deë cuon nhamdu, ke yöö loki ji lat jiäkni diaal.
- ⁶Kä la toŋi ji kaacni diaal, kä loki naak nath kene ji meetdä.
- ⁷Kä ke kuj nhok in thil pek, yan bä ben pal ni luaakdu. Bä ro ben kam muual ni rey luaakdu, min rel ro ke luth.
- ⁸Both ya lö Kuoth Nhial rey gooyädu, ke yöö nuan ji tärä, both ya ke duopdu min cuŋ.
- ⁹Ke yöö thile thuk mi latken e, te ni dak loocdien, cet rolkien nike kook kunyā, kä met ken ni naath.
- ¹⁰Kämni duerien nike lö Kuoth, kä e caapkien ku pen ni wijdien. Ke yöö nuan dueerkien, woc ke, ke yöö cike luoc ni ro ji.
- ¹¹Duunde yöö e ney diaal tin guorke ji jেকে তেঁথ loaac, kä ala kit niken ke teth loaac. Gaŋke, ke yöö ney tin nathke ciotdu, bi lockien teth ke ji.
- ¹²Ke yöö e puc lö Kuoth Nhial la pothi ji cuŋi, la kum nhokdu ke cetnike kot.

Diit 6

Pal ke guath rikä

(Dit Dee-bid)

- ¹/Cu ya luek kä gaki lö Kuoth Nhial, kä /cu ya ruac kä neenyi.
- ²A loodu koc ke ya lö Kuoth Nhial, ke yöö bec puonydä, moc ya buom ke yöö yan cä cuuc.
- ³Kä tieeydä keeliw ce cuuc, be kule amäni ney lö Kuoth Nhial bi ya luäk o?
- ⁴Ber luäk ya lö Kuoth Nhial, ke kuj nhokädu min thil pek ber kan ya.
- ⁵Ke yöö /ca ji deë tim jockni, kä ena deë ji liak rey kokä mo?
- ⁶Yan cä cuuc ke wiee, ni cian ke wäär la thiän dhandä ke mer, la luaany kölkä ke mer wijkadä.
- ⁷Ci nyinkä tith e cuät ke wiee, e /cä le nen ke kuj ji tärä.

⁸Wuocε rɔ gekädä yen laḡat jiäkni diaal, ke ḡöö ci Kuoth Nhial wieedä liḡ.

⁹Kuoth Nhial ce thiecdä liḡ kä ce palä nhök.

¹⁰Ji tērä diaal bike pöc kä bike gaḡac, kä ke guḡath mi töt bike loc jök ke pöc mi diḡit.

Diit 7

Pal ke kuj cuḡni

(Dit Dee-bid eë ketde Kuoth Nhial ke kuj Kuc mi la raan thuok duëel Ben-ya-min)

¹ḡän bä luäkdä jek nikä ji. Luäk ḡä kä ney diaal tin guḡrke ḡä, bër kän ḡä.

²Kie bi ken ḡä rēt ceḡnike lony mi rēt duḡḡr, bike ḡä ḡḡac raar guḡath mi thil ram mi bi ḡä luäk thḡn.

³Mi cä mεmε laḡ lö Kuoth Nhial ni Kuothdä, mi tēē ke mi jiääk mi cä laḡ,

⁴mi cä mäthdä läḡ kä mi jiääk, mi cä guḡan tērä mac ke mi thil thar,

⁵a guḡan tērä jooc ḡä, kä a je däk ḡä a je cot tēkdä ni piny, kä ε tḡeydä wä ni muun.

⁶Jieε rōodu lö Kuoth Nhial, kä bër guic ḡēēny ji tērä ε jin. Jieyni lö Kuothdä bër luäk ḡä, ke ḡöö la läḡdi ni cuḡ.

⁷A duḡl nath diaal bi ben nhiamdu, kä ku nyuur wij koam kuäärädu ni nhial.

⁸Kuoth Nhial ε jen luk naath diaal ɔ, luk ḡä Kuoth Nhial ceḡnike cuḡkä, kä luk ḡä ceḡnike taḡ laacädä.

⁹Kä ε läḡ nyuḡḡni ji dueeri ku thuuk, ku ji cuḡni kaḡm cuḡkien, ke ḡöö ε jin ḡäc loḡ kenε cär ɔ, lö Kuoth mi guḡan cuḡni.

¹⁰Koḡdä ε jen Kuoth, jen min kään ji cuḡni.

¹¹Kuoth ε jen luuk in thuḡk, kä la kuεthe ji dueeri ni ciaḡ.

¹²Mi /ci ken rɔ bi riḡ dueerikien, bi Kuoth mutde ther, kä be bäärikä diaal jakä moth ε moth.

¹³Cε yiḡw kööre diaal rialikä, ce bäärikε tin boḡ ceḡnike mac rialikä.

¹⁴Ke ḡöö nēne je, ram mi jiääk la caare ni duer, kä la cääpe ni rik, kä la latde ni kaḡcni.

¹⁵Kä ram mi tēt koḡak ke kuj neeni koḡkien, bi pen ni jen koḡkäde min ce tēt.

¹⁶Ci läḡ jiäknike pen ni wijde, kä bi ḡēēnyde jek ni je.

¹⁷ḡän bä Kuoth laḡ tēth laaac, ke kuj ḡḡḡyädε, kä bä puany ni Kuoth Nhial in Diḡ ni Jen.

Diit 8

Buay Kuoth kene wuot ran

(Dit Dee-bid)

- 1Lö Kuoth Nhial ni Kuäära, kua ciötdu le liak idi wij muoön keeliw! Ci liakdu cop ni nhial puuari,
- 2a liake ji e ruori kene dholi. Kä jin tii ke buom ke kuj ji tēru, ke yöö bi ji tēr kene ney tin görke cut, jak kä bit.
- 3Kä mo cä puar guic o, min ci lat ke tetku, pay kene kuēl tin ci lath guathnikien,
- 4ke ŋaani ken naath tin cāri ke kujdien, ken gaat nath ti tiitdi ti?
- 5Kä cike cak a kuiy ni ken kä ji, kä cike kam wuot kene luth.
- 6Kä cike kam ruc kä tin ci lat ke tetdu. Ci ti diaal lath pinydien,
- 7det diaal kene yok diaal, amāni ley doaar diaal,
- 8ke diit nhial diaal, ke rec yiēer, tin diaal tin jāl rey yiēer.
- 9Lö Kuoth Nhial ni Kuäära, kua ciötdu le liak idi, wij muoön keeliw!

Diit 9

Muc tēthā Iaac Kuoth

(E dit ke kuj gatdā mi dhool mi ci liw kä e dit Dee-bid)

- 1Yän bä ji puany lö Kuoth Nhial ke loodä keeliw. Yän bä lätku diaal tin gayke naath lat.
- 2Yän bä kijet ke tēth Iaac ke kujdu, yän bä ciötdu puany, lö Kuoth in Dit ni Jen.
- 3Mo ci ji tērā luny jok o, la tēthke kä liwke nhiamdu.
- 4Kä ci cuoondä kene lukdā rom. Ci nyuur wij koamdu, latdi luok ke cuŋ.
- 5Ci döör luek, kä ci ji nyuoni dāk, ci ciöotkien woc amāni cāŋ kel.
- 6Ci ji tēr dāk ke dāk mi thil pek, kä ci wijkien dāk, kä ci kēkdien cu bath.
- 7Kä bi Kuoth Nhial ruēc amāni cāŋ kel, ce komde rialikā ke kuj luok.
- 8Be yow luk ke thuok, kä be naath ruac ke cuŋ.
- 9Kuoth Nhial e kot raam mi cianke jāk, kä e guath känä ke guath rikā.
- 10Ney tin ŋacke ciötdu ŋathke ni ji, kä /cu ram mi goor ji päl ruēc lö Kuoth Nhial.
- 11Puanye Kuoth Nhial lö ney tin cien kä Dha-yon! Latde lätke rey döori!

- ¹²Ke yöö caare ney tin ca riem wuṓth piny, kä /cε lul nɛeni tin cuc bi paḷ ruëëc.
- ¹³Päli yä ikä lö Kuoth Nhial! Kä guic bëc bëëc tin ruṓṓtdä kä ney tin lökε yä, kä kän yä thok duëël lieth,
- ¹⁴Kä bä puṓnyniku diaal nyṓk ke laṭ thukni käli Jε-ru-tha-lɛm, kä bi löcdä cu tɛeth ke yöö ci yä kän.
- ¹⁵Ci döör pen rey kṓṓk in ci ken ε tet, kä ca ciökien käp ε cambak in ci ken ε tɛë.
- ¹⁶Ci Kuoth Nhial rṓ jak kä ḡacke ke lukde mi cuṓṓṓ, ca jḷ nyuṓṓni käp ε lätkien.
- ¹⁷Bi jḷ nyuṓṓni diaal wä jṓkni, kenε döör diaal tin ca Kuoth paḷ ruëëc.
- ¹⁸Kä /ca can bi paḷ ruëëc ni cianṓ, kä /ci min ḡathke ε gay bi met thil amäni cänṓ kel.
- ¹⁹Bër lö Kuoth Nhial! /Cu raan jak kä mi liake rṓ, ε döör luṓke nhiamdu!
- ²⁰Jak nike kä dual, lö Kuoth Nhial! Jakni döör kä ḡacke je en yöö ke naath!

Diit 10

Pal ke kuj luṓk mi cuṓṓṓ

(Dit Dee-bid)

- ¹Ḳnyu mo ci rṓ nṓṓṓn ṓ lö Kuoth Nhial? Ḳnyu mo ci rṓ tɛë ṓ guäth in taṓ ke riεk?
- ²Ke cianṓ jiääk la yṓṓṓ guṓṓṓ nyuṓṓni ram mi can. Ake kua käp ε lätkien tin ci ken ke laṭ.
- ³Ke yöö jḷ nyuṓṓni la liake ni rṓ ke cär löcnikien, la nhṓake ni nyin yṓaa löke Kuoth Nhial.
- ⁴Kä jḷ dueeri la liake ni rṓ, kä lökε Kuoth. Cärkien diaal la latke ni yöö thil yṓw Kuoth.
- ⁵La gṓw ḡṓak diaal kä ke guṓthni diaal, nṓṓṓṓ ḡuṓtku ke cärkien εḷṓṓ la ken jḷ tɛriεn a yṓṓ.
- ⁶Kä ruackε ke löckien wäke ḷ, “Kṓn /cakṓ bi pɛën, kä /cakṓ bi teke riεk ḡḷnikṓ rey ḡicni diaal.”
- ⁷Kä thokdien te ni bit kenε mɛët ke yiṓṓṓ nath thḷṓṓ, kä lat lɛpdien ni kac kenε nyuṓṓṓ.
- ⁸Kä la paṓthke ni jaḷḷ duṓṓṓni rey wec, kä näken ney tin can guṓthni tin cuṓḷ cuṓḷ. La tietke ni ney tin thil luṓṓṓ.
- ⁹La biemke naath tṓṓcä cɛṓnikε lony, liṓ ke ke yöö ba can kulε käp. La guεcke can kä ba je käp ke cambakdien.

- 10** Kä la ken can a tol kä piny, la ken ke a kujr kä piny ke buom.
- 11** Kä bika cu car ke lockien wäke i, “Ci Kuoth ε pal ruëec /ce min tuock le nen.”
- 12** Bër lö Kuoth Nhial, kapni tetdu nhial lö Kuoth, /cu ram mi cuc le pal ruëec.
- 13** Kä enu mo la guan dueeri Kuoth a lok o, kä ruac ε ke lode wëë i, “/Ci Kuoth yä bi luk”?
- 14** Duunde yöö la neni riek lö Kuoth Nhial, la näci je kä bi je käp ke tetdu, ke yöö la käp can ro ka ji, kä ε jin gään rëtni.
- 15** Woc buom ji nyuconi kene laät jäkni, woc nyuconkien diaal amäni mi cike thuok.
- 16** Kuoth Nhial ε kuäär mi doraar, kä be ji wijni tin /ca je pal riaw muunde.
- 17** Ci min gor can ε lij lö Kuoth Nhial, ku ke bum kä lij wieedien.
- 18** Kämni rëtni kene ney tin yonke cuonchien, ke yöö /ci ji nyuconi ti la ji yaa ti duök ke bile nyok ke jak kä dual.

Diit 11

Läthni nathdu kä Kuoth Nhial

(Dit Dee-bid)

- 1** Yän cä ro luak Kuoth Nhial, deri yä kule jök idi i, “Barni ro wii paamdu cetke dit,
- 2** ke yöö nene, ci ji nyuconi kuen kuenikien kan, kä cike bäarikien lath thin, ke yöö bika ji cujni bar rey muoth.
- 3** Kä mi ca nuot ku tol, enu dëë ji cujni je lel o?”
- 4** Kuoth Nhial a rey luaakde min rel ro, Kuoth Nhial tää nyuurä kom kuääräde puorä, jen guice gaat nath, kä yone ke.
- 5** Kuoth Nhial yone guan cujni kene guan nyuconi, kä lok tieyde ram in nhok ni kor.
- 6** Be ji nyuconi jak kä mac miim mi ci bool, kä be kam nika jioam kalwaw.
- 7** Kuoth Nhial ε guan cujni, kä nhoke ni lat cujni, kä bi ji cujni ben nhamde.

Diit 12

Pal ke kuj luak ke cän rikä

(Dit Dee-bid)

- 1** Luak ney lö Kuoth Nhial, ke yöö ce thil ji näthä ti te wan o, ci ney tin gow thuuk rey nath.

- ²Lät ram ɔ ni guṇ thieekädε kac, lat lëepkien ni ruac mætdä.
- ³A Kuoth Nhial käp lëep diaal, tin latke kaṇni cuṇ, kene ney tin liake rɔ elṇ, tin wee j, “Bako ḡak jek ke lëepko, kä min görko bako je jek ke ruacda, kä ena mi dëeko kule luṇh?”
- ⁵Cu Kuoth Nhial ruac wëe j, “Kä ke kuj ciεṇä mi jiäak ke ney tin thil luṇ, kene lul cani, en täame, ḡän bä ben, bāke ben gaṇ kä ney tin yake ke.”
- ⁶Ruac Kuoth Nhial puothe, cεtdε nike ciεk in bor mi ca thal nikä ti nyin ḡuan.
- ⁷Kä lö Kuoth Nhial, gaṇ ney, gaṇ ney kä rjε emε amäni cāṇ kel.
- ⁸Kujni diaal te jṇ nyuṇni thjṇ, kä te ni kor rεydien.

Diit 13

Pal ke ḡath kä mi bi ben

(Dit Dee-bid)

- ¹Be kule amäni ney bi ḡä pal ruëc ɔ lö Kuoth Nhial? ε be ku mäni cāṇ kel? Kä be amäni ney bi rɔ tēε ke ḡä mo?
- ²Kä be amäni ney bi tieeydä bëc bëc rut rεydä mo? Kä be amäni ney bi jiäak loacdä te thjṇ ni ciaṇ ɔ, ke cāṇdäär keelw? Kä bi guṇ tērä rɔ liak ke ḡä amäni ney?
- ³Liṇ ḡä kä loc ḡä lö Kuoth Nhial ni Kuothdä! Moc ḡä ke buṇ puṇny, kä /cu ḡä jakä bi ljw.
- ⁴Kä a guṇ tērä /ci wee j, “Cä je joc ke kor”, kä a guṇ tērä ci locdε teth ke kuj cucädä.
- ⁵Duunde ḡöö ḡän ḡaṇthä ni nhökdu min thil pek, kä bi locdä tεth rεy känädu.
- ⁶ḡän bä kēt ni jṇ diit lö Kuoth Nhial, ke ḡöö ci ḡä lät kä mi ḡaa.

Diit 14

Ram mi dṇar mi thil ḡath

(Dit Dee-bid)

- ¹La ney ti dṇar a ruac kä rṇdien wäke j, “Thile ḡow Kuoth.” Ken diaal cike jiäk, kä lat ken ni lät dṇrä, thile ram kel kä ke mi lät mi ḡaa.
- ²Kä la guic Kuoth Nhial naath ni nhial ke ḡöö be nen, mi tēε ke ney ti lät pelä, ney ti görke ni guur Kuoth.
- ³Ci ken diaal cu bath ken diaal cike jiäak elṇ, thile ram kel kä ke mi lät mi ḡaa, thile, a cāṇε ram kel.

⁴A ku ke thil njac njaani ken ji laajt jiaakni diaal, tin la camke neeka cetrnike juray, ka /cike Kuoth nhial col ke luak?

⁵Bike te rikä mi diit en wani, ke yöö te Kuoth keel ke buon mi lat ni cuj.

⁶Kä yen ji nyuconi yar yen car neeni tin can, duunde yöö bi Kuoth Nhial ke gan.

⁷Dëe kan ji l-the-rel ku ben ka Dha-yon! Mi wa Kuoth Nhial neeke nyok ke luc goykien, bi kuay Je-kob lochien tæeth ka bi kuay l-the-rel lochien cu goaa.

Diit 15

Ram min goor Kuoth

(Dit Dee-bid)

¹Kä ena mi dëe cien rey luaakdu lö Kuoth Nhial? Kä ena mi dëe cien wij paamdu min rel gooyde ro?

²Ke ney tin thil bëel, ka latke ni cuj, ka latke ni thurok ke lochien,

³ka /ca naath kueth ke lom, ka thile mi jiaak mi latke ka mathnikien, ka /ca mi jiaak lat ke ji thieekadien.

⁴Kä ba gan nyuconi dhul, ba luoth ni ram mi luth Kuoth Nhial. Kä ba tin ca lar dhil rom, e can be ke non risk.

⁵Kä mi ca dunien kan ke den, /ca reep yooni bi thiec thjn, ka /ca kok bi nhok ke kuj raam mi gac. Kä ney tin latke njak diaal tiji /ci luthdien bi met thil.

Diit 16

Dit njathä ken mal ka Kuoth

(Dit Dee-bid)

¹Gan ya lö Kuoth, ke yöö njathä ni ji.

²Kä cuj Kuoth Nhial jiook j, "E jin Kuäärä, goyka diaal ba ke ka ji."

³Kä ji Kuoth diaal rey rööl, ke ken ney tin teth lochä ke ke.

⁴Kä ney tin ca mek ni kuth guäayni repke ni rikien. Yan /ca kuth toto bi kietth riem mucnikien, ka /ca bi ruac ke ciöotkien.

⁵Kuoth Nhial e jin la dunä mo, ka e jin kam ya njak diaal tin göörä mo, ka tekdä teeke ji.

⁶Guath in ci kam ya goaae elon, ke thurok kuida goaa ni jen.

⁷Yan ba Kuoth Nhial in ci ya luek liak, ke waar la com lochä ya ba.

⁸La yan lathä Kuoth Nhial nhamdä ni cian, ka ke yöö tee teta cuëechä, thile mi bi ya wany.

⁹Ke kuj̄c εmɔ tɛth lɔcdä kä gɔaaε, amäni puɔnydä bä male.

¹⁰Ke yöö /ci yä bi pal̄ kɔkä kunyä, kä /ci raan n̄äthädu bi jak kä dhiap.

¹¹Ci yä nyuɔth duɔɔp teekä kä taädä keel̄ ke j̄i, bi yä thiän̄ ke t̄eth loaac, tetaä cuëëcdu bä t̄eth loaac jek th̄in amäni cän̄ kel.

Diit 17

Pal raam mi thil luḡḡ

(ε Pal Dee-bid)

¹Liḡ yä lö Kuoth Nhial mi latdä ni cuɔɔḡ, kä liḡ wieedä ke kuj̄ luḡḡ, liḡε ke yöö thile yä m̄ëët.

²Ku lukdä luk ε j̄in, kä guic cuɔɔḡdä.

³Mi ci lɔcdä ḡɔn, mi ci yä guil̄ ke wäär, mi ci yä ḡɔn kä diaal, deri yä jek thile yä nyuɔɔn, kä /ci thokdä duer lat.

⁴Yän /kaḡ guɔɔr ni laḡ j̄iäk nath, kä yän /cä gak gaakni lät, ke yöö luɔḡthä ruacdu.

⁵Kä yän la jaälä ni duɔɔpdu /kaḡ met kac gekä.

⁶Kä yän cɔalä ni j̄i lö Kuoth ke yöö bi yä luḡḡ, gaḡni j̄iḡthdu yä, kä liḡ rietkä.

⁷Nyuthni n̄εku nhökdu min diit, ke yöö ε j̄in la gään̄ n̄εni tin görke luḡḡ kä j̄i ke kuj̄ j̄i t̄erien.

⁸Gaḡ yä c̄ɛtnike t̄iey waḡdu, gaḡ yä ke t̄ieepdu c̄ɛtnike manpalëëk mi gaḡ d̄eyke,

⁹kä j̄i nyuɔɔni tin make yä, kenε j̄i t̄erä tin gölke yä.

¹⁰Kä ci lockiεn rɔ rit, thile ke pälikä, kä ruac ken a j̄iäk.

¹¹Ken görke yä amäni, min ca yä gol̄ ε ken guic ken ni guaath mi d̄ëë ḡɔɔk ni yä piny.

¹²Cike c̄ɛtnike lony mi ci n̄ëëny, c̄ɛtke ke d̄ow luɔny mi ci rɔ t̄ëë mi dh̄om duɔɔr.

¹³Ku j̄iεen lö Kuoth Nhial romni ke ke, b̄er bike ben joc! Kän t̄ekdä kä j̄i nyuɔɔni ke mutdu.

¹⁴B̄er k̄än yä lö Kuoth Nhial ke buɔmdu kä n̄ey tin ca t̄ekdien laḡh kä nyin ḡɔaa εmε. D̄ëë j̄iaackien th̄iaḡḡ ke t̄ɔḡḡ in ci t̄ow ke kuj̄dien, a d̄ëë gaatkien teke kuj̄c in diḡ ni jen th̄in, a d̄ëë th̄aḡḡndε jek ε gaat gankien.

¹⁵Kä yän bä j̄i n̄en r̄ey cuḡni, kä mi waḡ wä j̄iεen liḡh, yän bä cu r̄oḡ ke guecdu paḡny.

Diit 18

Dit puonyä Dee-bid

(2 Tham 22:1-51)

(Dit Dee-bid jaŋ Kuoth)

- 1¹Yän nhoakä j̄i lö Kuoth Nhial in la buᵛmdä.
- 2²Kuoth Nhial ε buᵛmdä, kä gäänᵛdä, kä luääkdä, Kuoth ε gäänᵛdä, kä la luᵛkä rᵛ kä j̄ε, ε koᵛdä, kä ε buᵛmdä, kä ε gäänᵛdä kä luääkdä.
- 3³Cä Kuoth Nhial, in roŋ ke liak ɔl, kä ce ᵛä kän kä j̄i t̄erä.
- 4⁴Kä dep lieth t̄eē gekädä kä muanᵛ dākä t̄eē ni w̄idä.
- 5⁵Kä dep lieth yiene ᵛä, kä koᵛk lieth t̄eē nhiamdä.
- 6⁶Ke riskdä cä Kuoth Nhial ɔl, cuᵛ Kuothdä ɔl ke luäk. Ni luaakde cue jᵛwdä liŋ, cue wиеedä liŋ ke j̄ithde.
- 7⁷Cu piny dual kä cue j̄ε lath, kä cue keŋ päämni lath bä cue j̄ε lath, ke ᵛöö ci Kuoth gaak.
- 8⁸Kä cu tol ben raar wuumde, kä cu mac ben raar thokde, boᵛ maac miim ce ben kä j̄ε.
- 9⁹Cue puᵛᵛar dᵛᵛk, kä cue ben piny, kä te muth mi col ciöknike.
- 10¹⁰Cue koᵛ ke mi ceᵛke puᵛny j̄ääkä kä cue riŋ, kä cue ben ke p̄eth ke rey j̄oam.
- 11¹¹Cue rᵛ kum ke muth, ca je goᵛ ε wuᵛn nhial mi col.
- 12¹²Ke buay nhiamde la noᵛne puᵛar mi dem ke guiy kä teke ȳiel.
- 13¹³Cu Kuoth Nhial maᵛ ni nhial, en Kuoth in Diᵛ ni Jen ce jᵛwde jaᵛk, ke nhiaal guiiyni kene ȳiel.
- 14¹⁴Cue bäärike yuᵛr, kä cue j̄i t̄ere riaw dᵛᵛr, ke buayde min diᵛt, cuke rᵛ bar.
- 15¹⁵Kä cu rey yīeri jᵛᵛc kä cu keŋ ᵛᵛaa te ni baanᵛ, m̄eē ci Kuoth Nhial gaak ke j̄i t̄ere ke ᵛokde ke ke yīeē ke wumde.
- 16¹⁶Ni nhial cue ᵛä loᵛm ni piny, cue ᵛä ben kaᵛn rey piᵛni ti ᵛuan.
- 17¹⁷Kä ce ᵛä kän kä guᵛn t̄erä mi bum, ce ᵛä luäk kä ney diaal tin löke ᵛä, ke ᵛöö bum niken kä ᵛä.
- 18¹⁸Cuke ben kä ᵛä ke cāŋ rikädä, duunde ᵛöö cu Kuoth Nhial ᵛä gaŋ.
- 19¹⁹Cue ᵛä nöön raar guäth mi rik, ce ᵛä kän ke ᵛöö nhoke ᵛä.
- 20²⁰Ci Kuoth Nhial ᵛä laᵛ agᵛaa ke kuᵛ cuᵛnikä, ce ᵛä poth ke ᵛöö thile ᵛä duer.
- 21²¹Kä cä duᵛp Kuoth Nhial tit, kä /kaᵛn rᵛ riᵛ koᵛ Kuothdä.

- 22 Ke yöö te nyotke diaal nhamdä cuḗ luëëke lat, /kan rō woc thīn.
- 23 Kä thile yä bēl nhamde, kä cā rō tit kä duer.
- 24 Ke kuj emō ci yä culikä, ke kuj cuḗnikä, ke kuj kä yöö thile yä duer waanḗ.
- 25 Kä Kuoth gōaae ke ney tin gōw ke je, kä thile je bēl ke ney tin thil bēl.
- 26 Kä jen gōaae ke ney tin gōw ke je, kä la ḡënye ke ney tin jiäk.
- 27 Kä la kääne ney tin muḗ muḗḗ, kä la käpe ney tin kapke rō nhial piny.
- 28 E jen la buaydä mō, kä jīn Kuoth Nhial ni Kuothdä meri muthdä.
- 29 Kä ke luäke dēe jī tērä mak, ke buḗm Kuothdä dēe paḗnyini baḗ.
- 30 Duḗp Kuoth eme cuḗḗke, kä ruac Kuoth Nhial tēe guäthde, kä jen e kot nēeni diaal tin luḗke rō je.
- 31 Eḡa la Kuoth o mi /ci mua Kuoth Nhial? Kä eḡa la päḡm o mi /ci mua Kuothda?
- 32 En Kuoth eme e gääḡdä mi bum, jake duḗpkä kä teke mal.
- 33 Kä jake yä kä puḗl ceḗke kēw kä ce yä jak kä cuḗ wuḗthni päämni.
- 34 Kä ce yä ḡieec ke kor, ke kuj emō dēe kujin kujin yieethä gōḡ.
- 35 Ci Kuoth Nhial yä gaḡ, kä ce yä kän, cue yä luäk nike tet cuëcde, ke gōoyde cue yä jak kä bum.
- 36 Kä ci kaḡath ciöknikä rep, kä /kenē ciökä le lath.
- 37 Cä jī tērä joc, kä cäke käp, kä /kan rō rīt amāni thuḗkdien.
- 38 Cäke kuēr ni piny, ke yöö /cike rō bi nyok ke jīec, tēthni ken kamni ciöknikä.
- 39 Kä ci yä moc ke buḗm köör, kä ci yä kaḡm juc jī tērä.
- 40 Kä ci jī tērä jak kä barkē rō ke yä, kä cā ney tin löke yä näk.
- 41 Cuke luäk gōḡ, duunde yöö thile ram mi cike luäk, cike Kuoth Nhial thiec ke luäk, duunde yöö /kenē ke loc.
- 42 Cuḗke duäc a bike nuḗor ceḗḗḗke tup rey jīcam, cuḗke dōany ceḗḗḗke tuäk duḗp.
- 43 Kä curi yä kän kä ney tēe ca rō luḗc yä, kä ci yä jak kä kuäär döörī, kä ca yä lätikä e ney ti kuecä.
- 44 Kä nie mō ca yä liḡ o, la ken yä cuḗ luth, kä la laḡ jur nhamdä.
- 45 Ci jur löcdien baath, bäke raar ḗiecnikien tin buḗm buḗḗm e lathe ke.
- 46 Ceḗḗḗke min tēk Kuoth Nhial, e puḗth wä kä gääḡdä, a liak teke Kuoth känädä,

- ⁴⁷Jen Kuoth in kām yā juc nath min ci döör laṭh pinydä,
⁴⁸min ci yā kän kä jī tērä. Ke thuṭk ci kām ni yā liak kä jī tērä, kä ci yā kän kä jī gak gaakni.
⁴⁹Ke kujc εmō bä jī puany rey dööri lö Kuoth Nhial, bä ciötdu puany ke diit.
⁵⁰Cε juc nath mi diit kām kuääre kä cε nhök mi thil pek nyuṭh ram in cε kuany, cε je nyuṭh Dee-bid kene kuayke amäni cāṅ kel.

Diit 19

Göy Kuoth Cäkä kene ḡuṭ

(Dit Dee-bid)

- ¹Lat puṭar göy Kuoth, nhial latde lät tetnike.
²La cāṅ lät cäätni cāṅ in dṭṅ, kä la lät wäär ḡac ḡṭaanide wäär in dṭṅ.
³Kä thile ruac kie rieet ti latke, kä /ca jṭwdien liṅ.
⁴Kä ḡotde pal jṭwdien ni wii muṭṭṭ keliw, kä räth ruacdien ni rey ḡṭaa. Rey puṭṭrä cε cāṅ lät kä ciēṅ thṭṭn,
⁵la bä cāṅ raar cεtke wut mi bä raar duëële, cεtde nike wut mi bum bum mi wur kṭṭṭjä ke tēth laac.
⁶La kānye puṭṭrä kujc ε mi, kä be rṭ wien kujc in dṭṅ, kä thile mi dēë rṭ tēṭ ke lethde.
⁷Duṭ Kuoth Nhial ḡṭwke elṭṅ, ken la jake tēk kä bum. Kä luëek Kuoth Nhial ke thuṭṭk, ken la jak ram mi kujc duṭṭṭr kä pel.
⁸Luëek Kuoth Nhial ke cuṅ, ken la jake lṭc ran kä ḡṭaa, luëek Kuoth Nhial puṭhke ken la duṭṭṭṭ a jak ε kä buṭy.
⁹Luth Kuoth Nhial ḡṭaaε elṭṅ, kä be te thṭṭn amäni cāṅ kel. Kä luṭṭṭk Kuoth Nhial ke cuṅ, kä ken diaal ke thuṭṭṭk.
¹⁰Kä ḡṭwni ken kä dṭṭṭṭ ḡṭwni ken kä dṭṭṭṭ in ley ley. Kä limni ken kä tuaar, limni ken kä tuaar in ca dhim.
¹¹Kä ke ken la lueke jaṅdu mṭ, kä ke tṭietdien jēke duṭṭṭṭ thṭṭn.
¹²Kä εṅa dēë duere ḡac ṭ? Päli yā dueerkä tin kuecä.
¹³Kä ḡaṅ yā kä duer in luṭdä ni je, ake /ca yā puṭṭ! Kä bä cu thil bēl, kä bä cu thil ḡu kä duer in diit.
¹⁴A ruacdä kene cṭṭ laacädä la ti ḡṭw waṅdu, lö pämdä kä käändä ni Kuoth Nhial.

Diit 20

Pal ke kuj juɔc

(Dit Dee-bid)

- ¹Bi Kuoth Nhial j̄i loc guäth in t̄ij rikä! Bi ciöt Kuoth Je-kɔb j̄i gan̄j!
- ²Be j̄i j̄äk kä luäk luaakde, kä be j̄i k̄am luäk kä Dha-yon̄!
- ³Kä be mucku diaal tim, kä be mucku tin wan̄ke nhök!
- ⁴Kä be j̄i k̄am tin goori ke locdu, kä be cärku diaal jak kä thuɔɔk!
- ⁵Kä ke juɔcdu ke naath bakɔ rɔal ke t̄eth loaac, kä bakɔ beera kap nhial ke ciöt Kuothda! Bi Kuoth Nhial tin diaal tin ci thiec k̄am j̄i!
- ⁶Kä tääme cä n̄ac en yöö Kuoth Nhial be kuäär luäk, be je loc ni puɔɔräde ke buɔm tetaä cuëëcde.
- ⁷Thaḅḅ nath n̄athke ni thurbieeli, kä ney tin k̄on̄ n̄athke ni j̄ion̄kööri, duunde yöö ku ney le n̄äth ni ciöt Kuoth Nhial Kuothda.
- ⁸Ken ca ke däk kä ba ke joc, duunde yöö bakɔ wä th̄in̄ kä bakɔ cuɔḅ ε bum.
- ⁹Kämni kuäär juɔc nath lö Kuoth Nhial, kä loc ney mi cɔalkɔ j̄i.

Diit 21

Liak ke kuj juɔc

(Dit Dee-bid)

- ¹Teth loc kuḅ r̄ey bumkädu lö Kuoth Nhial, kä t̄ëe ke liak ke yöö ci je luäk!
- ²Kä ci je k̄am tin goor locde ke, kä /keni je p̄en min ce thiec ke thokde.
- ³Kä ci je lor ke riḅḅ mi diit, kä ci wiɔcde moc ke kum dääpä mi ley ley.
- ⁴Ce j̄i thiec ke t̄ek, kä ci je k̄am je, ci je moc ke t̄ek mi bäär a wee ke wä.
- ⁵T̄ëe ke buɔm mi diit ke yöö ci je luäk, ci je k̄am liak kene luth.
- ⁶Ke thuɔk ci je k̄am puɔth mi doraar, kä ci locde jak kä t̄eth ke taadu gekäde.
- ⁷Ke yöö te n̄ath kuḅ kä Kuoth Nhial, kene nhök Kuoth in Diit ni Jen in thil pek, thile mi bi je woc.
- ⁸Bi kuäär j̄i t̄ere diaal käp, bi ney diaal tin löke j̄i käp.
- ⁹Bike jak kä ceḅnike yiëeth mi ca thal mi w̄ij j̄oc. Bi Kuoth Nhial ke bät ke gakde, kä bi macke cu thuk.
- ¹⁰Kä lö kuäär bi kuaykien cu däk w̄ij muɔɔn, kä bi gaatkien thuk r̄ey gan nath.
- ¹¹A c̄an̄ ba j̄i lät kä caḅḅ ti j̄äk kene c̄ar ti j̄äk, /ciken ε bi luän̄.

¹²Bike jak kä barke rɔ, mi wij bääru wä luɔcke.

¹³A j̄i liake, lö Kuoth Nhial, rey bumädu! Bako buɔmdu liak ke diit.

Diit 22

Pal ke kuj luak rey rikä

(Dit Dee-bid)

¹Kuothdä, Kuothdä, enu ci yä bany piny ɔ? Enu ci ro nɔan ke yöö deri yä luäk ɔ, ke wiee j̄iethä laacdä?

²Kä lö Kuothdä, yän cä wiee ke cän̄ keeliw, kä /keni yä loc, coalä j̄i ke wäär a thil lɔan̄.

³Kä nɔtdi rel gɔoydu rɔ, kä liake ni j̄i ε j̄i l-the-rel.

⁴Kä cu guɔari n̄ath ni j̄i, ke n̄athdien curike k̄an.

⁵Cua j̄i thiec ke luäk, kä curike k̄an, mēē ca j̄i n̄ath, cuke thil j̄iath laaac.

⁶Yän cä cu c̄etnike ciek, a /ci mua wut, yɔan̄ke ni yä ε wutni, kä lɔk naath yä.

⁷Kä ney diaal tin guεcke yä, dɔalke yä, yɔny ken thukien ke yä, kä tien̄ke wuɔthkien, wä ke j̄i,

⁸“Jen n̄äathe ni Kuoth Nhial, a Kuoth Nhial luäk je, a je luäk je ke yöö c̄e nhɔk ni je!”

⁹Kä ε j̄in ε nēē jak yä kä dapke, kä ε j̄in ε nēē tiit yä baap maar.

¹⁰Kä cua rɔ thien̄ j̄i ni mēē dapke yä, n̄ike bendä raar j̄ic maar ε j̄in Kuothdä.

¹¹/Cu nɔan ke yä, riek ε ni thiekä, kä thile ram mi bi yä luäk.

¹²Ci ney ti n̄uan ti c̄etke mök yä gɔl, ney ti buɔm buɔɔm ti c̄etke mök kä Bacan yä gɔl piny.

¹³Cike thukien l̄ep yöön̄ ke yä, c̄etnike lony mi bur mi näk buɔth ε.

¹⁴Ca yä cu kieth raar c̄etnike p̄iw, ci c̄ɔwkä diaal ben raar wän̄kurikien. Ci lɔcdä cu c̄etnike kɔl mi ci l̄ēēr.

¹⁵Kä ci buɔmdä cu kööt c̄etnike dhaar muɔɔn, kä ci l̄epdä cu dɔp ni j̄iɔmdä, ci cu bany ni yä rey tupä c̄etke ram mi ci l̄iw.

¹⁶Ca yä gɔl ε ney ti j̄i nyuɔɔni, buɔn n̄eni ti laɔt̄ j̄iakni ca yä gɔl piny, cike tetkä kene ciökä put kä piny.

¹⁷Yän dēē c̄ɔwkä diaal luän̄ ke kuën, ke yöö d̄il naath ni yä guεc.

¹⁸Cike daɔk ni bieynikä kamnikien, kä cuke gaakni yuɔr ke kuj bieydä min bäär.

¹⁹/Cu n̄an lö Kuoth Nhial! B̄er luäk yä ke p̄eth!

- 20**Bër kån t̄eydä kã thep, kån t̄ekdä kã j̄iook t̄iti!
- 21**Bër kån yã thok luony! Bër kån t̄eydä kã mök!
- 22**Yän bã ciötdu lat gaatmaar kã bã j̄i puany rey bunä n̄eni ti nuan.
- 23**Kã yen ney tin luothke Kuoth Nhial puanye j̄e! Kã liake j̄e lö gaat Je-kob! Kã pale j̄e lö gaat I-the-rel!
- 24**Kã /ken̄ ney tin cian̄ke ke j̄iak lōk, /c̄e r̄o t̄eë kã ke, la līe ke mi ca j̄e thiec ke luäk.
- 25**La liakã j̄i rey bunä mi dij̄it, kã bã yācdä lat n̄iam n̄eni tin luothke j̄i.
- 26**Kã bi can m̄ith amäni mi cike rīā, kã ney tin palke Kuoth Nhial ba j̄e puany! Kã a lōckun t̄eth ni cian̄!
- 27**Bi p̄ek ȳcaa diaal ε tim kã bike r̄o r̄jet Kuoth Nhial. Kã bi thuk dūeli dööri diaal ben pal n̄iamde.
- 28**Ke ȳöo Kuoth Nhial ε j̄en la kuäär, kã ε j̄en ruaac döör o.
- 29**Ney diaal tin liake r̄o bike m̄ith n̄iamde kã ba j̄e pal, ney diaal tin wã līth ba r̄o gōn n̄iamde ken̄ ney tin /ca r̄o d̄eë jak kã t̄ek.
- 30**Kã ney t̄o bi ben t̄o, ba Kuoth Nhial lätikä, kã ba j̄e lat r̄ic o bi ben o,
- 31**kã bike luäkde lat ney t̄o /kan̄ ni dap t̄o en̄ ȳöo c̄e n̄eme lat.

Diit 23

Kuoth Nhial ε yieendä

(Dit Dee-bid)

- 1**Kuoth Nhial gāne yã c̄etke, yieen deet mi gān detke.
- 2**La yã a jake kã t̄ōc̄ rey juaacni ti t̄ōc̄. C̄e yã bōth kut pīini ti cūn̄ ε til,
- 3**t̄eydä c̄e lūōc̄. C̄e yã bōth ke dūp̄ cūni, ke kūi gōyã ciotäde.
- 4**A cã̄n̄ jalä rey lōolä līeth mi col, /cã bi dual ke j̄iak. Kã ke ȳöo t̄ij̄ keel ke yã, taan̄du min gōōn̄ ken̄e keetdu la gān̄ke yã.
- 5**Kã ci yã lǟt kã m̄ieth ni n̄iam j̄i t̄erä, kã curi wīcdä ȳir ke līeth, kã curi līerä thiän̄ a be l̄eny.
- 6**Ke thūok gōydu ken̄e k̄ōac̄ lōaacdu bike te keel ke yã ke n̄in teekädä diaal, kã bã c̄ien̄ luaak Kuoth Nhial ke pek teekädä keeliw.

Diit 24

Kuäär bunä

(Dit Dee-bid)

- ¹Ÿow ε dunj Kuoth Nhial kene tin diaal tin te th̄in, ke w̄ic muɔɔn kene ney diaal tin cien th̄in,
- ²ke yōö ce je lāt w̄ij p̄ijni, kä ce je lāth ni w̄ij b̄äpd̄iitni.
- ³Kä ena d̄eë w̄ä w̄ij pāam Kuoth Nhial ɔ? Ena d̄eë cuɔɔn rey luaakde min rel ḡooyde ro mo?
- ⁴Ke ney tin thil dueer kä buoy lockīen, ney tin /ca kuth guäȳni pal, kä /ca rɔ yac ke kac.
- ⁵Ke ken ney tin bi puɔth jek kä Kuoth Nhial, kä bi Kuoth k̄änädīen ke jak kä j̄i cuɔni.
- ⁶Ken c̄etke ke buɔn n̄eni tin görke je, ney tin görke Kuoth Je-k̄ob.
- ⁷Kape wuɔthkun nhial, lö thiekni! Kä l̄epe rɔ, lö thiekni t̄eë wal! Ke yōö bi Kuäär buoyä ben r̄ec.
- ⁸Kä ena en Kuäär buoyä? E Kuoth Nhial, in bum bum, ε Kuoth Nhial in jooc naath koɔr!
- ⁹Kape wuɔthkun nhial, lö thiekni! Kä l̄epe rɔ, lö thiekni t̄eë wal! Ke yōö bi Kuäär buoyä ben r̄ec.
- ¹⁰Kä ena en Kuäär buoyä n̄eme? E Kuoth Nhial in la Ruey Ÿoaa, ε jen la Kuäär buoyä mo!

Diit 25

Pal ke kuj gaɔ kene luäk

(Dit Dee-bid)

- ¹Ÿän c̄ä t̄ieydä kam j̄i lö Kuoth Nhial.
- ²Ÿän n̄aathä j̄i lö Kuothdä, luäk yä, a yä /ca bi moc p̄oc. E j̄i t̄erä /ca rɔ bi liak ke yä.
- ³Kä thile ram mi n̄äath j̄i mi la teke p̄oc. Kamke p̄oc guan j̄iakni mi thil n̄ath.
- ⁴Jakni yä kä n̄ac duɔpku lö Kuoth Nhial, nyuthni yä duɔpku.
- ⁵Both yä rey thukä, ke yōö ε j̄in Kuoth in la k̄äändä. Ke yōö n̄aathä ni j̄i kä r̄oa ni ciaɔ.
- ⁶Tim koɔc loaacdu, kä tim nhökdu lö Kuoth Nhial, ke yōö teke th̄in ni wal.
- ⁷/Cu dueer n̄uētädä kene nyuɔɔnkä le tim, ku tim ni yä rey nhökädu min thil pek, ke yōö ḡoaa i lö Kuoth Nhial!
- ⁸Kä ke yōö Kuoth Nhial ḡoaaε, ke kuj̄ em̄o nyuth̄e j̄i dueeri duɔɔp in th̄uɔk.

- ⁹Bōōth ε ney tin muḗl muḗḗl ke min la cuḗḗḗ, kā nyuthe ney tin kḗc duḗḗḗde.
- ¹⁰Duḗḗp Kuoth Nhial diaal teke nhök mi thil pek kene ḡath mi leny ni döör, kā ney tin kḗpke mat ruacde kene nyuuthnike.
- ¹¹Ke kuj ciḗtädu, lö Kuoth Nhial, päḗl duerä ke ḡöö diḗde elḗḗ.
- ¹²Kä ke ḡaani ken tin luḗḗḗke Kuoth Nhial? Bi Kuoth Nhial ke nyuḗḗḗth ke duḗḗḗp in ḡörke.
- ¹³Bike ḡḡnkien thuk rey cieneḡä mi ḡḗaa, kā bi gaatkien mun cieneḡ ala duḡḡdien.
- ¹⁴Kä Kuoth Nhial, ε määh nēeni tin luḗḗḗke je, kā la nyuthe ke mat ruacde.
- ¹⁵Kä la ḡuecä ni jḡḡn Kuoth Nhial, ke ḡöö bi ḡä kḗm raar rey cambakä min ca deepni ḡä.
- ¹⁶Lunyni kā ḡä, kā a löcdu kḗc ke ḡä, ke ḡöö ε ḡän kā rḗa, kā ḡḗḗke riēk.
- ¹⁷Luär bëc bëēc tin te löcädä kā kāmni ḡä raar rey cucädä.
- ¹⁸Guic rikä kene cuḗḗḗdä kā päḗli ḡä dueerkä diaal.
- ¹⁹Kä guic jḡḡ tērä ḡuanke ḡḗḗ! Kä nen ḡak kene lök in löke ni ḡä.
- ²⁰Ku tēkdä ḡañ, kā kән ḡä, a ḡä /ca bile moc ke pöc, ke ḡöö cä rḗḗḗdä luḗḗk jḡḡ.
- ²¹Kä a ḡḗḡkä kene cuḡḡkä ḡañke ḡä, ke ḡöö ḡän ḡḗḗḗḗḗ ni jḡḡ.
- ²²Kән I-the-rel, lö Kuoth, rey bëc bëēcnike diaal.

Diit 26

Pal ke kuj raam mi ḡḗaa

(Dit Dee-bid)

- ¹Bēr luk ḡä ε jḡḡn, lö Kuoth Nhial, ke ḡöö laḗḗḗdä ni cuḗḗḗḗ, kā ḡḗḗḗḗḗ ni jḡḡ ke löcädä keeliw.
- ²Bēr ḡḗḗḗ ḡä, lö Kuoth Nhial, bër ḡḗḗḗ löcädä kene cḗḗḗ.
- ³Ke ḡöö nhökdu min thil pek tēē nhiamdä, kā jaḗḗḗ ni duḗḗḗḗḗḗḗ min thuḗḗk.
- ⁴Kḗḗḗḗ met te keel ke jḡḡ nyuḗḗḗḗḗḗ, kā thile ḡä mat ke jḡḡ meētḗḗḗ.
- ⁵ḡḗḗḗ lökḗ jaḗḗ keel ke jḡḡ laḗḗḗ jḗḗkni, kā /cä bi met nyuur keel ke jḡḡ nyuḗḗḗḗḗḗ.
- ⁶ḡḗḗḗ bḗḗ tētḗḗ lak kā bḗḗ nyoth en ḡöö thile ḡä ḡḗ, kā bḗḗ ben wḗḗḗ yḗḗkḗḗḗ lö Kuoth Nhial.
- ⁷Kä bḗḗ jḡḡ puany ke jḗḗw mi diḗḗḗ, kā bḗḗ lätku diaal tin ḡḗḗḗke naath lat.
- ⁸ḡḗḗḗ nhḗḗḗḗḗ luak in cienjḗḗ thḗḗḗ, lö Kuoth Nhial, min la ḡḗḗḗḗḗḗ in te buḗḗḗḗḗḗḗ thḗḗḗ.

⁹/Cu yä bi näk keel ke j̄i dueeri kä cu yiëädä bi nan̄ keel ke ney tin la wuṓthke rim nath piny,

¹⁰ney tin laṓtke ni ti j̄iäk, ney tin thien̄ tetkien ke tin ca kōknike.

¹¹Duunde yōö yän, taḡ ni rey gṓoyädä, kän yä, kä a loḑdu kṓc ke yä.

¹²La cuṓḡä ni guäth mi car car, bä Kuoth Nhial liak rey bunä min d̄iit.

Diit 27

Diit puṓnyä ḡäthä

(Dit Dee-bid)

¹Kuoth ε buaydä kä ε kääändä, en̄a mi bä dual ke j̄e? Kuoth Nhial ε gään̄ yieynikä, kue la ḡa bä dual ke j̄e mo?

²Mi wä j̄i nyuṓṓni yä wä mak, a görke näkdä, ken j̄i t̄erä kene löökä, bike koḡḡath kṓthikä kä bike t̄eth.

³A cän̄ ca yä ḡol ε j̄i t̄erä, /ci loḑdä bi baath. A cän̄ ca yä kap kor, bä ḡot taḡ ke ḡath.

⁴Yän bä thiec ni kel kä Kuoth Nhial, ε j̄en nōmo bä thiec ṓ, ε yōö bä cien̄ ni luak Kuoth Nhial ke n̄in teekädä diaal, kene yōö bä gṓoy Kuoth Nhial guic, bä j̄e wä nen ni rey luaakde.

⁵Ke cän̄ rikä, be yä t̄ēē guäth cien̄äde, be yä wä ḡak rey duëële, kä be yä wä laṓth ni w̄i p̄am.

⁶Kä täame bä w̄iḑdä kap nhial ke j̄i t̄erä tin te ḡeëknikä, kä bä j̄e thöp muc rey luaakde ke t̄eth loaac. Yän bä Kuoth Nhial puany ke dit kä bä j̄e puṓt ni thom.

⁷Lin̄ yä lö Kuoth Nhial, mi w̄ḡḡ j̄i ṓl, te ni ke päl loaac piny ke yä, kä loc yä!

⁸Kä cu loḑdä yä j̄iök ke kuj̄du i, “W̄er pal̄.” Kä cuḡ pal ni j̄in̄ Kuoth Nhial.

⁹/Cu nhiamdu t̄eë kä yä. /Cu jaṓḡdu loc j̄ok ke ḡak, ε j̄in̄ ε n̄eë la luäk yä. /Cu yä loḑkä /cu yä päl lö Kuoth kääändä!

¹⁰Cän̄ ci guḡḡar kene maar yä päl, bi Kuoth Nhial yä k̄ap.

¹¹D̄iicni yä ke duṓṓpdu, lö Kuoth Nhial, boṓth yä ke duṓṓp mi cuṓ ke yōö taḡ ke j̄i t̄er.

¹²/Cu yä k̄am j̄i t̄erä, ke yōö lat ken ni kac ke kuj̄dä, kä lat ken ni kor.

¹³Kä yän ḡḡḡäthä j̄e en̄ yōö bä t̄ek a bä gṓoy Kuoth Nhial nen̄ rey teekä neme!

¹⁴Lip ni luäk Kuoth Nhial, bum ro a loḑdu /ci bath, lip ni luäk Kuoth Nhial!

Diit 28

Pal ke lär tethä Ibaac.

(Dit Dee-bid)

- ¹Cɔalä ni j̄i lö Kuoth Nhial gäändä /cu yä yoth, ke yöö mi w̄i wä biɛt kä cɔalä j̄i yän bä cɛtnike ney tin ci wä jockni.
- ²Liŋ jow palädä min thiëcä j̄i mi cɔalä j̄i ke kuj luak, mi waa tetkä wä tar nhial lotdä luaakdu min rel gɔoyde rɔ.
- ³Cu yä bi naŋ keel ke j̄i nyuɔɔni, keɛ ney tin la latke j̄iak, tin la latke mal ke j̄i thieekädien, kä thiän ni lockien ke tiɛɛl.
- ⁴Tɔŋke ke kuj ciɛjädien in j̄iäak, keɛ lät nyuɔɔni tin ca lat. Tɔŋke ke kuj kä tin ca lat ε ken, kämnike min rɔŋ ke lätkien.
- ⁵Ke yöö /kenke lät Kuoth Nhial luoth, tin cɛ lat ke tetke, be ke dak ni piny kä /cɛ ke bi nyok ke noŋ nhial.
- ⁶A puoth teke Kuoth Nhial, ke yöö cɛ jow palädä liŋ.
- ⁷Kuoth Nhial ε buɔmdä kä ε kotdä, kä ŋaathä ni je ke löcdä. Ino cɛ yä luak, kä teth löcdä, bä je puany ke diitkä ke teth Ibaac.
- ⁸Kuoth Nhial ε buɔm neɛnike, kä jen ε guath luak kä neɛke tin cɛ mek.
- ⁹Kän neɛku, kä poth ke, ku la yieendien, kä titke amäni cän kel.

Diit 29

Pal ke kuj luak.

(Dit Dee-bid)

- ¹Liake Kuoth Nhial yen jaak Nhial diaal, liake Kuoth Nhial ke kuj bumäde keɛ wuɔtde.
- ²Liake Kuoth Nhial ke buɔm ciɔtäde. Pale Kuoth Nhial ke yöö rel gɔoyde rɔ.
- ³Cua jow Kuoth Nhial liŋ w̄i piini, Kuoth in buoy maare, cɛtnike nhial, en Kuoth Nhial maare w̄i piini ti ŋuan.
- ⁴Kä jow Kuoth Nhial bume elɔŋ jow Kuoth Nhial thieke liŋ.
- ⁵Jow Kuoth Nhial la tole thep Kuoth Nhial tole thep rööl Lɛ-ba-nɔn.
- ⁶Kä jake Lɛ-ba-nɔn kä tuok cɛtnike kɔal, kä jake Thir-yon kä wur cɛtnike dow mök.
- ⁷Kä jow Kuoth Nhial noŋe bol maac.
- ⁸Kä jow Kuoth Nhial lathe därdɔaar, Kuoth Nhial lathe därdɔaar Ka-dɛc.
- ⁹Kä jow Kuoth Nhial yoke jien gilä, kä teŋe j̄ith thepni piny. Kä rɔal ney diaal tin te luaakde j̄, “Liak ake Kuoth!”

10 Kä Kuoth Nhial tëë nyuurä wic kcamde wij piini, Kuoth Nhial ce nyuur ala kuäär mi doraar.

11 A Kuoth Nhial moc neeke ke bucm! Kä e Kuoth Nhial poth neeke ke mall!

Diit 30

Lär tethä Iaac ke kuj känä lith

(E dit Dee-bid meë ketde leyä Iaac Kuoth)

1 Bä ji puany lö Kuoth Nhial ke yöö ci yä luäk, kä /keni ji tërä jak kä liake rɔ ke yä.

2 Kä lö Kuoth Nhial ni Kuothdä cä ji thiec ke luäk, kä curi yä luäk.

3 Kä lö Kuoth Nhial ci yiëedä wä kam raar ni jockni, ci yä wä luɔɔc jɔk ni rey neeni tin ci liw.

4 Puanye Kuoth Nhial lö neeke tin gow, latde teth Iaac ke kuj ciɔtade min rel gɔɔyde rɔ.

5 Kä gakde la thuuke ni guagath mi tot, duunde yöö gɔɔyde tëë thɪn a thil pek. Dëe löcdu jiath ke wäär, duunde yöö dëe löcdu teth ke runwanj.

6 Kä yän mo cä thil riək ɔ, bä wee j, “Thile mi bi yä wany.”

7 Kä mo ci yä nhokɔ lö Kuoth Nhial, la yän cua bum cɛtke pǟm. Kä mo ci rɔ tɛ̄ɛ ke yä mo, la yän cuɔ dual.

8 Kä yän la cɔalä ni ji, lö Kuoth Nhial, kä la thiëcä ni ji lö Kuoth Nhial.

9 “Enju mi dëe goaa kä liagäda, mi cä wä rey kɔkă? E dëe tur ji ku puany? Kie dere gɔɔydu lat?”

10 Liñä lö Kuoth, kä a löcdu kɔc ke yä! Kä luäk yä lö Kuoth Nhial!”

11 Kä jakni jiath Iaacdä kä bul tethä Iaac, kä woc bji päradä kum ni yä ke teth Iaac,

12 bi tɛ̄yda ji puany a thil biet. Kä lö Kuoth Nhial, bä ji lar teth Iaac amäni cänj kel.

Diit 31

Pal ke kuj nãthä Kuoth

(Dit Dee-bid)

1 Bä rɔ luak ji lö Kuoth Nhial, cu yä jak kä pɔc, kãn yä ke yöö e jin guan cunji!

2 Gänji jithdu yä, kä kãn yä ke peth! Jak ni rɔ kä pǟm luakdä, jak ni rɔ kä kot mi gan yä!

- 3³ Ɛ jin pämdä kä gäänjä, kä ke kuj ciotädu both yä,
- 4⁴ kä lony yä kä cambak in dēpkε ni yä, ke yöö ε jin gäänjä.
- 5⁵ Cä tēkdä laṭh tetniku, kän yä lö Kuoth Nhial, Kuoth in thuṭk.
- 6⁶ Yän lökä ney tin palke kuth baan, duunde yöö ṅaathä ni Kuoth Nhial.
- 7⁷ Bi löcdä tēeth rey nhökädu min thil pek, ke yöö ci cuṭcdä nen kä ṅaci rikä,
- 8⁸ kä /keni yä kam ji tēr, ci laṭh ni yä guāth känä.
- 9⁹ A löcdu kṭc ke yä lö Kuoth Nhial, ke yöö yän taṭ rikä, ci wänkä bēc ke wiee, kä ci puṭnydä kεε tīeydä cuuc.
- 10¹⁰ Ci nṅin teekädä thuṭk ni cucä, kä ci run teekädä thuṭk ke lul, ci buṭmdä thuuk ke yöö taṭke rik, a ci cṭwkä kṭṭc ε they.
- 11¹¹ A ci yän cuṭ cäät kä ji tērä diaal, kä ε yän mi jiääk kä ji thieekädä, kä dual mäthnikä ke yä, kä bar ney tin rom ke yä duṭpni rṭ ke yä.
- 12¹² Ca yä cu paḷ ruēec cētke ram mi ci liw, cä cu cētnikε dhaar mi ci tiath.
- 13¹³ Kä yän lieṅä ruac nēeni ti nyin ṅuan, ci rik yä ḡol kujcni diaal! Lät ken ni caṭp ti jiäk ke kujdä, ḡor ken ni yöö ba yä näk.
- 14¹⁴ Kä yän ṅaathä ni ji, lö Kuoth Nhial, kä cä wee i, “Ɛ jin Kuothdä.”
- 15¹⁵ Kä tēkdä tēē tetkädu, kän yä tetni ji tērä kεε ney tin juṭcke yä!
- 16¹⁶ Nyuthni jaṅdu ḡooydu, kän yä ke nhökdu min thil pek!
- 17¹⁷ /Cu yä jak kä pṭc, lö Kuoth Nhial, ke yöö yän cṭalä ni ji, a pṭc ni ji nyuṭṭni ake wä ni juṭkni bitdä.
- 18¹⁸ A lēep kaṭcnikien bit, tin la ruac ε liake rṭ ke ney tin teke cuṅ.
- 19¹⁹ Kä ku ḡoyku le ṅuan idi tin ci lät kä ney tin luṭthke ji, tin ci laṭ ni nhiam nath ke kuj nēeni tin luṭke rṭ ji!
- 20²⁰ Kä la ke a kumi ke taṭdu kεel ke ke kä caṭp nath ti jiäk, guāth cienjädu ḡanjike kä rieet ti jiäk.
- 21²¹ A liak teke Kuoth Nhial, ke yöö cε yä nyuṭṭh nhökde min gäay naath kä thil pek mēē ca yä ḡol wṭc.
- 22²² Kä cuṭ ruac ke jṭw mi diṭ i, “Ca yä ṅuṭk jṭṭr nhiamdu.” Duunde yöö ci ruacdä liṅ, mēē cä ji thiec ke luäk.
- 23²³ Nhoake Kuoth Nhial, yen nēke diaal! La päl Kuoth Nhial ji ṅäthä ikä kä be ney tin laṭt jiäkni culikä.
- 24²⁴ Cuṭmε rṭ, kä a loṭkun bum, yen ney diaal tin ṅaṭhke ni Kuoth Nhial!

Diit 32

Lät dueeri kenε pälikä

(Dit Dee-bid)

- 1Tëth İaac akε ram in ca dueerke päI, ram in ca dueerke kum.
- 2Tëth İaac akε ram in /ken Kuoth Nhial dueerke kuën je, kenε ram in thil reyde kac.
- 3Kä mō /kən duerä lat ɔ, la bεc puɔnydä elɔŋ, kä jİeth İocdä ke cänj keelİw.
- 4Ke yōō la thİek tetku kä yä elɔŋ ke wäär kenε cänj däär. cu buɔmdä thuuk cεtnİke min la buut a thuk ke leth may.
- 5Duunde yōō yän cä duerä Iar jİ, kä /kən jİäkä tēē, Yän cä wee İ, “Cä dueerkä Iat Kuoth Nhial,” kä curi duerä päI.
- 6Ke kujc εmɔ, ε ney tin la neeku palke jİ, ke guāath in dēē jek ni jİ, mi wä nyɔc mi dİİt wä ben, /cε ke bi cop.
- 7Kä ε jİn guāath in bā rɔ tēē thİn, kä ci yä ganj kä risk, kä ci yä gɔI ke diit känä.
- 8Kä cu Kuoth Nhial wee İ, “Yän bā jİ nİeec kä bā jİ nyuɔɔth ke duɔɔp in bi wä ke jİ, yän bā jİ luek kä bā jİ guic.
- 9/Cu bi cεtke jİɔk tuɔruɔk kie muul min thil mi nāce min la jake kä muɔI ke yiēn thuɔkde, kie /cε dēē met kɔɔc.”
- 10Rik ti nuan ke nyin jİ nyuɔɔni, duunde yōō nhök Kuoth Nhial in thil pek tēē keel ke ney tin nāthke je.
- 11A İocdun teth ke Kuoth Nhial, yen ney tin jİ cuŋni, kä puanye je ke diit yen ney tin gɔw İockun!

Diit 33

Dit puɔnyä Kuoth

- 1Puanye Kuoth Nhial İö jİ cuŋni, ke yōō rɔŋ yen ke İiakde.
- 2Puanye Kuoth Nhial ke thom, puatde je thom mi teke wänj wäl!
- 3Kä kētdε je dit mi pay cak, puatde je thom agɔaa, kä puanye je ke jɔw mi dİİt.
- 4Ruac Kuoth Nhial ε cuɔŋ, kä İätke diaal ke thuɔɔk.
- 5Kä jεn nhöke ni cuɔɔŋ kenε thuɔk, wİc muɔɔn cε thİāŋ ke nhök Kuoth Nhial.
- 6Cu Kuoth Nhial puāar cak ke ruacde, cue nyin puɔɔrā diaal İat ke yiēēde.
- 7Kä cue pİw baar ruɔI guāth kel, kä cue bāpdİitni İat.

- ⁸Ɛ wɪc muɔɔn ni kɛliw luth Kuoth Nhial, kǎ a jɪ ɔɔaa diaal luɔthkɛ jɛ!
- ⁹Kǎ mi cɛ lat, la tuɔɔkɛ, mi cɛ lar, la jɔcɛ.
- ¹⁰La Kuoth Nhial cǎr dǔɔri a jak kǎ thil luot, la yǎrɛ caap nath.
- ¹¹Ruac Kuoth Nhial tǔɛ thɪn amǎni cǎn kɛl, wǎ cǎr laaacɔɛ kǎ rɪc diaal.
- ¹²Tǔɛth laaac akɛ dɔr in Kuothɔɛ mɔ Kuoth Nhial, nɛy tin cɛ mɛk ala nyinkɛ!
- ¹³Kuoth Nhial guicɛ piny ni nhial, jɛn guicɛ gaat nath.
- ¹⁴Ni guǎth ciɛnǎɔɛ guicɛ nɛy diaal tin ciɛn wɪj muɔɔn,
- ¹⁵kɛ ɔɔɔ ɛ jɛn lǎt lɔc nɛɛni diaal ɔ, kǎ nǎcɛ tin diaal tin lǎtkɛ.
- ¹⁶Thilɛ kuǎǎr mi kǎnkɛ kɛ nuan rǔmɔɛ, kǎ thilɛ wǎǎth kǔɔr mi leny rɔ kɛ buɔmɔɛ.
- ¹⁷Jiɔk kǔɔr /cɛ naath dǔɛ jɔc, kǎ /cɛ naath dǔɛ kǎn kɛ buɔmɔɛ.
- ¹⁸Wǎn Kuoth Nhial tekɛ kɛɛl kɛ tin luɔthkɛ jɛ, kɛnɛ nɛy tin nǎthkɛ ni nhɔkɔɛ min thil pek,
- ¹⁹kɛ ɔɔɔ bɛ kɛ kǎn lɪth, kǎ bɛ kɛ jak kǎ tǔk rɛy buath.
- ²⁰Bi tɪɛyda lip ni Kuoth Nhial, ɛ jɛn la luǎǎkda kǎ kɔtda mɔ.
- ²¹Kǎ ɛ jɛn tɛth lɔkɔ kɛ jɛ mɔ, kɛ ɔɔɔ nǎǎth nɛy ni ciɔtdɛ min rɛl gɔɔyɔɛ rɔ.
- ²²A nhɔkɔɛ min thil pek bǔɛ kǎ kɔ lǔ Kuoth Nhial, kɛ ɔɔɔ cakɔ nǎthda lǎth kǎ jɪ.

Diit 34

Dit puɔnyǎ gɔɔyǎ Kuoth

(Dit Dee-bid)

- ¹ɔǎn bǎ Kuoth Nhial puany guǎthni diaal, bi liakɔɛ tɛ thokdǎ ni cianɔ.
- ²Bi yiǔɔɔdǎ Kuoth Nhial liak, bi can ɛ liɔ kǎ bi lɔckɛn tɛth.
- ³Bia liakɛ Kuoth Nhial kɛɛl kɛ ɔǎ, biaa puanyne ciɔtdɛ kɛɛl!
- ⁴Cǎ Kuoth Nhial thiec kɛ luǎk, kǎ cuɛ ɔǎ lɔc, kǎ cuɛ ɔǎ kǎn kǎ tin diaal tin dualǎ kɛ kɛ.
- ⁵Kǎ nɛy diaal tin guɛckɛ jɛ tɛth lɔckɛn, kǎ /cikɛ bi met tekɛ pɔc.
- ⁶Cu can ɛmɛ ciɔt, kǎ cu Kuoth Nhial jɛ liɔ, kǎ cuɛ jɛ kǎn rɛy riknikɛ diaal.
- ⁷La puɔt jǎǎk Kuoth Nhial gekǎ nɛɛni tin luɔthkɛ jɛ, kǎ bɛ kɛ kǎn.
- ⁸ɔɔn Kuoth Nhial bi gɔɔyɔɛ nɛn! Tǔɛth laaac akɛ nɛy tin luǎkɛ rɔ jɛ!

- ⁹Luṓthe Kuoth Nhial lö nēeke, ke yöö ney tin luṓthke je thile mi goor ken e!
- ¹⁰Kä loony la cucke kä la näk buothke, duunde yöö ney tin görke Kuoth Nhial bike teke ḡoak diaal ti gow.
- ¹¹Bia lö gaatkä, bia liene yä, yän bä ye ḡieec ke luth Kuoth Nhial.
- ¹²Ḥḡa kä ye mo nhok tēko, mi bi tēk ke ḡin ti ḡuan ke yöö bi loede kule tēeth ke ti gow?
- ¹³Tit lepdu ke lat kä ti jāk, kä /cu ruac kacä lat.
- ¹⁴Rit ro kä jāk, lätni ni goy, gor ni mal, kä guurni ni je.
- ¹⁵Kuoth Nhial guice ji cuḡni, kä liḡe luliēn.
- ¹⁶Kä Kuoth Nhial loke ney tin latke jāk, la jake kēkdien kä ruc wji muṓṓn.
- ¹⁷Mi ci ji cuḡni thiec ke luäk, la liḡ Kuoth Nhial ke, kä la luäke ke rey riknikien diaal.
- ¹⁸Kuoth Nhial thiäke ke ney tin ci locken baath, kä la luäke ney tin ci thil ḡath.
- ¹⁹Rik ake ji cuḡni, duunde yöö la luäk Kuoth Nhial ke reydien ken diaal.
- ²⁰Be cṓwkien diaal tit, thile kel mi bi tööl thḡn.
- ²¹Duer be ji nyuṓṓni näk, kä ney tin löke ji cuḡni bake luk.
- ²²La luēl Kuoth Nhial tēk jaḡḡnike, thile ney ti luäke ro je, ti ba luk.

Diit 35

Pal ke kuḡ luäk kä guḡn tēr.

(Dit Dee-bid)

- ¹Gakni ke ney tin gak ke yä lö Kuoth Nhial, kä nyieenyne ke ney tin nyieenyke yä.
- ²Käni koṓdu kene kumdu, jiec ro bēr luäk yä.
- ³Kä guath mutniku kene bieethku ke kuḡ nēeni tin juocke yä, kä bēr jioḡni tieeydä i, “Ḥ yän käändu.”
- ⁴Ake ba moc pöc kene buar, ken ney tin görke ni tēkdä. Ake ba luoc jok ke yḡic wec, ke yöö läṓ ken ni mi jiaäk ke kujdä!
- ⁵Ake cēṓnike jiil mi lok jioame, kä joc jiaäk Kuoth Nhial ke leer.
- ⁶A duṓpdien teke muuth kene cät cät, kä e jiaäk Kuoth Nhial wee ke mi joc ke leer.
- ⁷Kä min dēep ken ni yä depken ke mi thil luot, kä cike pul mi kapke yä tet.

- 8**A dāk bëë kä ke a kujc ken ε. Kä ε cambakdien ëë ciken ε dεep ni yä ku käp ni ke. Kä ake ku pen reyde, bike cu nuor.
- 9**Kä bi t̄eydä t̄eth laaac cu lar Kuoth Nhial, laare t̄eth laaac ke yöö ca je k̄an.
- 10**Kä cu c̄ow puḡanydä ruac j̄, “Eḡa mi c̄etke j̄ lö Kuoth Nhial? K̄an ney tin thil luḡj̄ kä ney tin bumniken kä ke, ken ney tin can kä thil luḡj̄ k̄anke kä ney tin ȳoḡke ke.”
- 11**Kä ci nëen kaḡcni r̄o j̄iēc nhial, thiec ken yä ke ḡak ti /cä ḡac.
- 12**Kä cool ken ḡooydä ke mi j̄iäk jak ken loçdä kä bath.
- 13**Duunde yöö la laḡhā ni b̄ij̄ cualä mi teke ke juey, kä la cuḡḡcä r̄o ke th̄ek miḡhni Kä la palä a cä w̄icdä ḡuḡl piny ε la t̄ëë ni baapdä.
- 14**C̄etnike mi paarä ni dāmaar kie m̄äät̄hdä. Ku ȳij̄c ni ȳän c̄etke ram mi paar ni man, la ḡuḡḡlä ni r̄o ke wiee.
- 15**Kä mi ci riekdä ben, la duḡke r̄o ke t̄eth laaac, la ken r̄o cuḡ dol ȳoḡke yä, ney ti /ca yä ḡac ti kuecä, la kueth ken yä a thil paḡ.
- 16**Dol ken yä ε j̄iäk c̄etnike ney ti doalke ni ram mi ḡoḡ, ḡuic ken yä ni koḡr.
- 17**Be kule amāni ney lö Kuoth Nhial bi duundu a ḡuec ḡ? B̄er luäk yä ke yöö mak ken yä, b̄er k̄an t̄ekdä kä ney ti c̄etke loony t̄ij̄.
- 18**Kä ε jen bā j̄i ku puany rey dolä n̄eeniku, kä bā j̄i liak nhiamdien.
- 19**/Cu j̄i t̄erä tin j̄iäk jak kä liake r̄o ke juḡcdä, kie ε ney tin loke yä baḡ /ca waḡ ȳar ke kujdä.
- 20**Ke yöö /ca mal lat, lat ken ni kac ke kuj̄ n̄eeni tin n̄hoake mal rey wec.
- 21**La ken thukien cuḡ lep ni d̄ij̄t ke kujdä wä ke j̄, “Aḡa! Aḡa! Cakḡ je nen ke nyinkḡ!”
- 22**Cike ku nen lö Kuoth Nhial cu le biēt! Aḡ Kuäärä ni Kuoth Nhial cu le ḡḡan ke yä!
- 23**Ku r̄oḡdu j̄iēc b̄er ḡaḡ yä lö Kuäärä ni Kuoth Nhial, b̄er ḡaḡ cuḡḡḡdä lö Kuothdä kä Kuäärä ni Kuoth Nhial.
- 24**B̄er luk yä ε j̄in lö Kuoth Nhial ni Kuothdä, c̄etnike ḡooydu, ake /ca yä bi le dol.
- 25**Ake /ci bi le ruac kä r̄o wäke j̄, “Cane min ḡoḡr loçdan ε ku jek.” Ake /ci bi le ruac wäke j̄, “Cane je ku bāt.”
- 26**A ney diaal tin t̄eth loçkien ke riekdä muḡcke p̄oc kene nyuḡḡon wec, kä a ney diaal tin liake r̄o ke yä kuḡmke ke p̄oc kene buar.

²⁷A ney diaal tin görke gōoy luḱkdä, ku k̄iet ke tēth loaac wäke j̄, “Kuoth Nhial d̄it ni jen la tēth loacde ke ku j̄ gōoyä j̄n̄äde.”

²⁸Kä ḡän bä cuḱku lat, kä bä j̄i liak ke c̄än keeliw.

Diit 36

Nyuḱḱon ran keḱe gōoy Kuoth

(E dit j̄n̄ä Kuoth ni Dee-bid)

¹Duer ruace looc raam mi guḱḱn nyuḱḱoni, jen thile luth Kuoth mi teke je.

²Kä la liake roode kä roa, /ce duere nen a be je loḱ.

³Kä rieetke diaal ke ti j̄äk kä ke kaḱcni, /ce pel gor keḱe gōy.

⁴La caar ken ni läti ti j̄äk rey kölikien, kä ken la latke ni dueer, /ca mi j̄ääk loḱ.

⁵Kä nhökdu min thil pek lö Kuoth Nhial ce cop ni nhial, gōoydu ce cop ni rey puḱari.

⁶Kä cuḱku ceḱke nike päḱ mi bum, kä thuḱkdu ceḱde nike b̄äpdiit mi lueḱ, kä e j̄in gaḱ raan o keḱe ley lö Kuoth Nhial.

⁷Gōaa nhökdu min thil pek lö Kuoth! La luäk ney diaal ro tipä gōḱkniku.

⁸La camke m̄ieth mi d̄iit dhoru, kä la jaki ke kä mäth ke piw kieeru min gōaa.

⁹Kä t̄ek t̄ee ke j̄i, kä ke buaydu moce ko ke buay.

¹⁰Jakni nhökdu min thil pek kä teke ney tin ḱacke j̄i, kä a gōoydu teke ney tin gow loḱkien!

¹¹Kä /cu ney tin j̄i liakä jak kä make ḡä, kä a j̄i nyuḱḱoni /ca ḡä joc raar.

¹²Kä cuḱ j̄i nyuḱḱoni nen cake joc, cake ḡcak piny, /ca ro le luḱḱ ke j̄iēc.

Diit 37

T̄aḱ guḱḱn nyuḱḱoni keḱe t̄aḱ guḱḱn cuḱni

(Dit Dee-bid)

¹/Cu gak ke ku j̄i neeni ti j̄i nyuḱḱoni, /cu teke tieel ke ku j̄i neeni tin latke j̄iäk!

²Ke ḡöo bike rool nie täame ceḱnike juaac, bike liw nie täame ceḱnike juaac ti toḱc.

³ḱäthni Kuoth Nhial, kä lätni ni gōy, bi t̄ekdu j̄ääny muun, kä bi teke mal.

⁴Gor tēth loaac kä Kuoth Nhial, be j̄i kam tin gōor loḱdu ke.

⁵Kämni roodu Kuoth Nhial, ḱäthni je, be j̄i luäk.

- ⁶Be cuṅku jak kä riawke cętnike bak ɣaa, kä be thuɔɔku jak kä buoy cętnike cāṅ caṅdaar.
- ⁷Pālni roodu piny, kä lipni Kuoth Nhial, /cu gak ke ram in jek riṅ, kene ram in lät caṅp ti jjäk.
- ⁸Päl gak, kä päl ṅęęny. A loodu /ci jjäk, jjääk loaac be naṅ ni jī rey rikä.
- ⁹Ke ɣöö ba jī nyuɔɔni woc, kä bi ney tin ṅathke ni Kuoth Nhial mun kaṅ ala duṅdien.
- ¹⁰Ke guṅath mi tət, /ci jī nyuɔɔni bi ṅot thīn, a cāṅ guici ke, /cike bi te wāno.
- ¹¹Duunde ɣöö bi ney tin muṅ muṅal mun ciṅ, bibe te rey malä mi dijī.
- ¹²La cāp guṅ nyuɔɔni guṅ cuṅni kä mi jjääk, kä la yionye je thokde ke gak,
- ¹³duunde ɣöö cu Kuoth Nhial guṅ nyuɔɔni dɔl, ke ɣöö ṅäce je ci ṅinke thiak.
- ¹⁴Cu jī nyuɔɔni mutnikien kaṅ kä cuke bäarikien rialikä, ke ɣöö ba can näk kene ney tin thil luṅ, kä ba ney tin jī cuṅni näk.
- ¹⁵Duunde ɣöö bi mutnikien yiath ni locken, kä bi bäarikien töl.
- ¹⁶Goaa ni mi tət kä guṅ cuṅni kä riṅ jī nyuɔɔni mi dijī.
- ¹⁷Ke ɣöö ba buɔm jī nyuɔɔni woc, duunde ɣöö bi Kuoth Nhial guṅ cuṅni rɔm.
- ¹⁸Kuoth Nhial ṅäce ṅin raam in thil bēēl, kä bi ṅakien te thīn amāni cāṅ kel.
- ¹⁹Kä /cike bi dual mi wä risk wä ben, kä bibe teke ti ṅuan ke guṅath buath.
- ²⁰Duunde ɣöö bi jī nyuɔɔni liw, kä jī tēr Kuoth Nhial cęt gooydien nibe juaac dāar, bibe thuuk ε yut cętnike tol.
- ²¹La ṅuäl guṅ nyuɔɔni, kä /ce je bi luoc jok, duunde ɣöö jen guṅ cuṅni la muc ni jen.
- ²²Bi ney ti ca poth ε Kuoth Nhial mun ciṅ ala duṅdien, kä ba ney tin ce lam ṅok raar.
- ²³Ciṅ nath lätke Kuoth Nhial, kä ε jen lät duɔp neeni tin ṅoke mo.
- ²⁴Cāṅ ba koṅath koṅthikä, /cike bi tēth ke wuṅthkien, ke ɣöö rɔm Kuoth Nhial tetkien.
- ²⁵Mēedan ε ɣān ṅuēt, kä täame cā dōṅ, kä ṅotde /kaṅ jī cuṅni nen a ca paṅ ruēec, kä /ken gaatkien mīeth met liem.
- ²⁶La mucke cętnike pek loaacdien kä luēlke naath ikä baṅ, kä la gaatkien puṅth cuṅ jek.
- ²⁷Päl jjäk, lätni ti gow, bi cu ciṅ ke mal amāni cāṅ kel.

- 28 Ke yöö nhok Kuoth Nhial ni thuoṛk, /ce neeke tin gow bi pal ruëec. Ba j̄i cuṇni gaṇ amäni cāṇ kel, duunde yöö ba gaat j̄i nyuoṛni ṇuok j̄oṛ.
- 29 Bi j̄i cuṇni mun cieṇ ala duṇdien, kä bike je cieṇ amäni cāṇ kel.
- 30 La lat j̄i cuṇni ni nyin pelä, kä lat ken ni ruac mi thuoṛk.
- 31 Kä tiit ken ṇuot Kuoth ke lockiēn, kä ken /cike bi ciēc gekä.
- 32 La j̄i nyuoṛni j̄i cuṇni a biim, goṛ ken näkdien.
- 33 Duunde yöö /ci Kuoth Nhial ke bi pal tetni j̄i tērien, kä /ce ke bi jak kä yake mi waa ke wä luk.
- 34 Lipni Kuoth Nhial, kä tit ni duṛpke, be j̄i kam luth ke yöö bi mun kan, kä bi j̄i nyuoṛni guic guäth in teke rieṅ.
- 35 Yän cä ram mi jiäak mi bum bum nen, ce ro ciēc piny cētnike luṛ Lε-ba-non.
- 36 Kä ke guṛṛath mi tot cue roṛ, cue cu thil, cuṛ je goṛ, kä cue thil guṛṛath mi dēē je jek th̄in.
- 37 Däcni ram mi thil bēl, kä tit ram mi teke cuṇ, ke yöö bi ram mi teke mal teke ṇath ke nhiam.
- 38 Duunde yöö ba j̄i dueeri däk, kä bi j̄i nyuoṛni liw ke nhiam.
- 39 Kan j̄i cuṇni bēē kä Kuoth Nhial, kä ε buṛmdien ke guṛṛath rikni.
- 40 La Kuoth Nhial ke a luäk kä la kääne ke, la kääne ke kä j̄i nyuoṛni, kä la luäke ke, ke yöö la ken ro a luäk je.

Diit 38

Pal raam mi cuc

(Dit Dee-bid ke t̄iem thopä mucni)

- 1/Cu yä bi luek ke ṇēēnydu, lö kuoth Nhial, kä /cu yä duäc kä gaki.
- 2 Ke yöö ci bääriku cuit ke duäc puṛṛnydä, kä ci tetdu yä kuer ni piny.
- 3 Ci puṛnydä thiaṇ ke liaw ke kuj̄ ṇenyädu, kä moothe cṛwkä diaal, ke kuj̄ dueerikä.
- 4 Ci dueerkä yä kum ε dur, a cike cuṛ yac mi thieke ε liṇ kä yä.
- 5 Ke kuj̄ dṛṛädä, ε j̄en bothe ni buṛotkä mo kä dāke ke.
- 6 Cä cuṛ ram mi te piny mi ci gok ke bēc puṛṛny. Kä yän jalä ke paṛ ke cāṇ keeliw.
- 7 Ci puṛnydä waṇ ke juey, cä cu thiaṅ ke liṛṛ.
- 8 Yän cä thuuk a cä duṛp, ku daar ni yän ke wiee ke bēc loacdä.

- ⁹Jin njaci tin diaal tin göörä lö Kuäär ni Kuoth Nhial, kä lini nhoḱnidä ke ro.
- ¹⁰Ci löcdä baath, kä ci buḱmdä thuḱ, kä ci nëndä kuëë bä.
- ¹¹Kä ci mäthnikä kenε jḱ thiekädä yä gey ke kuj buḱḱnikä, kä ci jḱ maarädä rḱ nḱan ke yä.
- ¹²Kä ney tin görke näkdä cike yä dεp, kä ney tin görke muḱcdä buḱ ruackε ni däkä, kä caar ken ni mi jḱäk ke kujdä ke cāḱ keeliw.
- ¹³Duunde yöö yān cā cεtnike ram mi miḱ, /cā le thēḱ, cātdä nike ram mi miḱ mi /ci dēë met ruac.
- ¹⁴Cā cεtnike ram in /ci la thēḱ, mi ci mi jḱääk dēë ben raar thokdε.
- ¹⁵Duunde yöö yān bä lip ni jḱ lö Kuoth Nhial, ε jin Kuoth Nhial ni Kuothdä εno bi jε loc ḱ.
- ¹⁶Kä cuḱ pal wḱḱ j, “/Cuke jak kä ba yä dḱl, ken ney ti la liake rḱ ti mi ca yä joc.”
- ¹⁷Ke yöö yān cā thiḱ ke tēth, kä bεc puḱanydä tēë thḱn ni cianḱ.
- ¹⁸Yān cā dueerkä lat, yān cā tḱḱḱ ke dueerkä.
- ¹⁹Kä ney tin gak ke yä baan bumni ken, kä ḱuan ni ney tin löke yä ke mi thil thar.
- ²⁰Kä ney tin cuḱke mi gḱaadä ke mi jḱääk, ke ken jḱ tērä pany ke yöö guḱḱrä ni min gḱaa.
- ²¹/Cu yä le päl lö Kuoth Nhial, /cu le nḱan ke yä lö Kuothdä,
- ²²bēr luäk yä ke pēth, lö Kuäär ni Kuoth Nhial, kä käändä.

Diit 39

Pal ke kuj gḱoyä kä juey

(Dit Dee-bid)

- ¹Yān cuḱ wee j, “Yān bä lätkä tit kä bä lεpdä tit kä duer, Yān thile mi bä lat min te jḱ nyuḱni gekädä.”
- ²Yān cuḱ biet ε til, cuε thil mi cuḱ lat, Cu ḱuan ni rikä εḱḱ.
- ³Cue ku bḱr ni löcdä rεci. Mi cā cḱr bi bḱr lḱaacdä rḱ rep, kä cu le gḱaa ni yöö bä ruac wḱḱ j,
- ⁴“Kuoth Nhial nyuth ni yä pek in bi liw ke yä, nḱn teekädä ke di? Lät ni yä pek in bi liw ke yä.
- ⁵Ci nḱkä jakä cikε cεtnike pät tεtdä, ci guḱḱth teekädä cu thil luot waanḱ. ε puc, ci tēk ran cεtnike jḱoam!

⁶Ɛ puc raan cɛtdɛ nɪkɛ t̪ɪɛp, ɛ puc, lät ran diaal kɛ lɔar. La dol ken ti n̪uan kä /kuecke ram in bikɛ cam.

⁷“Kä täämɛ ɛn̪u mi bä n̪äth lö Kuoth Nhial? D̪athdä t̪ëɛ kɛ j̪i.

⁸Kän yä rɛy dueerikä diaal, /cu yä jak kä yɔaŋkɛ ɛ dɔa̪ar.

⁹Yän cä biɛt, /k̪aŋ thokdä lɛp, kɛ yöö ɛ j̪in ɛ n̪ëɛ lät jɛ.

¹⁰Ku n̪ëɛnydu woc kä yä, kɛ yöö ci tetdu yä kuɛr ni piny.

¹¹“Kä la lueeki naath kä duääci kɛ kɛ kuɪ dueerikien, la d̪äki kuakien cɛtdi nɪkɛ tor. Ɛ puc, ɛ puc raan cɛtdɛ nɪkɛ j̪oam.

¹²“Liŋ palä lö Kuoth Nhial liŋ wweedä kɛ kuɪ luak, cu bi biɛt kä t̪aa kɛ rɪɛk. Kɛ yöö ɛ yän j̪alu, mi j̪ääl, Ɛ yän juɔr cɛtnikɛ m̪ëɛ te gua̪ari.

¹³Ku yä päl kɛ yöö d̪oŋ d̪ëɛ t̪ëth lɔaac lɛ jek, kamɔ /ken yiëädä ni j̪iɛɛn wɪc muɔɔŋ ɔ.”

Diit 40

Liak kɛɛ pal kɛ kuɪ luäkä

(Dit Dee-bid)

¹Yän cä Kuoth Nhial lip bitdä, cɛ rɔ r̪ɪɛt yä, cɛ lulä liŋ.

²Cɛ yä k̪am raar rɛy puɔɔl mi thil wat, rɛy tuaa̪k mi d̪okd̪ok, cɛ yä l̪ath ni w̪iɪ pa̪am, cɛ yä jak kä cuŋ guäth malä.

³Cɛ yä moc dit mi pay cak, dit puɔnyä kɛ kuɪ Kuothda. Bi n̪ey ti n̪uan ɛ n̪ɛn kä bikɛ jɛ luɔth kä bikɛ n̪athdien l̪ath kä Kuoth Nhial.

⁴T̪ëth lɔaac akɛ ram in n̪äth ni Kuoth Nhial, min /ci guur ni j̪i liakä, n̪ey tin guɔɔrke ni kuth guäyni!

⁵Ci ti n̪uan ti gaykɛ naath l̪at, lö Kuoth Nhial ni Kuothda, kɛɛ tin ci car kɛ kuɪda, thilɛ ram mi d̪ëɛ ca̪at kɛ j̪i! Kä mi cä wee ruacä kɛ kuɪdien, n̪uanke a /cakɛ d̪ëɛ luäŋ kɛ kuɛn.

⁶/Ci muc kɛɛ luuri goor, duunde yöö ci jak ni j̪ithdä kä yööŋ. Kä /keni muc tin waŋkɛ kɛɛ muc dueeri thiec.

⁷Kä cuä wee j̪i, “Yän ɛn cä ben, cɛtkɛ min ca jɛ goor rɛy buɔk n̪uɔtni kɛ kuɪdä.

⁸Ɛn yöö bä l̪at ni ruacdu, lö Kuothdä, n̪uɔtku tekɛ ni rɛy lɔaacdä.”

⁹Yän cä ruac k̪änä lat rɛy matdä mi diit, /ken thokdä biɛt cɛtnikɛ min n̪äci jɛ lö Kuoth Nhial.

¹⁰Yän /k̪aŋ cuɔɔŋdu t̪ëɛ rɛy lɔaacdä, cä ruac kɛ kuɪ cuŋniku kɛɛ k̪andu kɛ naath, Kä yän /k̪aŋ nhökdu min thil pek kɛɛ gooydu met t̪ëɛ rɛy matdä in diit.

11/Cu kɔɔc laacdu päl kä yä lö Kuoth Nhial, ε nhökdu min thil pek kene gooydu ganke yä ni cian!

12Ke yöö ci rik ti thil pek yä gol, ci dueerkä yä kum, a /cä nän, nuaniken kä mjem wecdä, a ci löcdä cu baath.

13 A löcdu teth ke kändä lö Kuoth Nhial, ber luäk yä ke pëth lö Kuoth Nhial!

14Deri ken ney diaal tin görke näkdä jak kä yic kä pɔc, deri ken ney tin görke däkdä luɔc pɔc!

15Kä deri ney tin yɔanke yä jak kä pɔc, tin wee i, “Yöö, yöö!”

16Kä dëe ney diaal tin görke ji lockien tæeth ke ji, kä dëe ney tin nhɔake luäkdü ruac ni cian wäke i, “Kuoth Nhial dijte!”

17Kä yän, ε yän can mi goor ni duɔɔr, duunde yöö ku Kuäär ni Kuoth le çar ke kujä. ε jin luääkdä kä käändä, /cu gal lö Kuothdä!

Diit 41

Pal raam mi cuc

(Dit Dee-bid)

1Tëth laac ake ram mi tiit can, kä bi Kuoth Nhial ke luäk ke guath cucädien.

2Bi Kuoth Nhial ke gan kä be tækdien luäk. Kä be ke cɔl ni ti ca poth rey wec. Kä /ce bi pal yak kä ji tærien.

3Bi Kuoth Nhial jueydien woc mi wä ke wä tɔɔc, be ke nyok ke jiec köli tin cike tɔɔc thin.

4Duunde yöö ke kujä bä ruac i, “Ay Kuoth Nhial, a löcdu kɔc ke yä, ku yä pälikä ke yöö cä ji läť kä dueer.”

5Kä ruac ji tærä a jiäk wäke i, “Be kule liw i ney ε bi ciötde cu bath?”

6Kä mɔ ba yä ben guil ɔ, la ken ruac mi ban a lat, kä thiän lockien ke tieel, kä mɔ locke jɔk ɔ, la ken ε cuä lat raar.

7Löökä diaal muathniken ke kujä kä carken ni mi jiääk ke kujä.

8Kä caar kene ci mi jiääk ben kä yä, a /cä rɔ bi le nyok ke jien guath in cä tɔɔc thin.

9ε cänje ni mäthnikä tin njaathä tin cakɔ mith ni keel, cike rɔ riet yä ala ji gaakdä.

10Duunde yöö lö jin Kuoth Nhial kule goaa ke yä, kapni yä nhial ke yöö dëe je le cuɔlke.

11Cä je kule nac en yöö jin teth löcdu ke yä, ε jen /ken guan tærä rɔ liak ke yä mɔ.

¹²Bi yä luäk ke yöö cä lat ni ti gow, ku yä jak kä te nhamdu amäni cänj kel.

¹³Liakε Kuoth Nhial ni Kuoth l-the-rel, liakε je amäni cänj kel. Inonɔ, inonɔ.

Diit 42

Bok Rεw
(Diit 42—72)
Pal raam mi te pεεcä

(Dit gan Kora)

¹Tieeyda goorε j̄i lö Kuoth cεtnike min la ley p̄iw a goor.

²Tieeydä goorε Kuoth, goorε Kuoth in tēk. Kä ε ney bä j̄i wä pal ɔ lö Kuoth?

³Ci merkä cεtnike mjeth kä yä ke wäär kenε cänj däär, la naath yä cuḡ thiec ni cianj wäke j̄, “Kä Kuothdu anikä?”

⁴Ɖoak t̄it̄i la caarä ke, mi ci loçdä jiääk, en yöö yän la bööthä naath ti nuan rey luaak Kuoth, kä la kētke diit tēthä loaac liakε Kuoth ke cänj t̄imä

⁵Kä εḡu gaki mo lö tieeydä? Kä εḡu mo /ci bit ɔ reyda? Kä bä nyok ni Kuoth ke mi puanyä je,

⁶ay käändä kä Kuothdä, Ci loçdä baath εlɔḡ, ke kuj̄ εmo, yän bä car ni j̄i, muun Jor-den kenε εr-mon, ke wic paam Mi-dhor.

⁷Rik bä niken kä bāke, wuowke cεtnike wuow p̄ini ti lony jok. kä curi yä kuom piny ke rik cεtnike muanj.

⁸Ke cänjdäär bi Kuoth Nhial nhökde jāk kä yä, kä ke wäär bä diit ket, kä bä Kuoth teekädä cu pal.

⁹Kä cuḡ gäändä ni Kuoth j̄iök j̄, “εḡu mo ci yä pal ruëec ɔ? Kä εḡu mo jalä ke wiece ɔ mo yonj guan tēr yä mo?”

¹⁰Ci kuëethdien yä dhiel ni piny cεtnike buot puḡany, la ken yä cuḡ thieec ni cianj wäke j̄, “Kä Kuothdu anikä?”

¹¹Kä εḡu gaki mo lö tieeydä? Kä εḡu /ci bit ɔ reyda? Ɖäth ni Kuoth, ke yöö bä nyok ke mi puanyä je, en luääkdä kä Kuothdä.

Diit 43

Pal ke kuj̄ ganj

(Dit Gan Kora)

¹Ganj yä ε j̄in lö Kuoth, guic lukdä kōne döör ti thil Kuoth ti, luäk yä kä ney ti j̄i mεetdä ti ney tin latke jiäk.

²Ke yöö ε j̄in Kuoth in cä tēkdä lēny th̄in, εḡu mi deri loḡni yä? Kä εḡu mo jalä ke wiece ɔ ke yöö yonj guan tēr yä?

³Jäk ni yä kä buaydu kene thuokdu, ake ba yä ben both, ake nanke yä guäth cienädu wii paamdu min rel ro.

⁴Kä ε jen bä cu wä ni wii yikä Kuoth, bä wä nikä Kuoth in nhokä kä teeth loçdä. Yän bä jii puany ke diit ke thom lö Kuoth ni Kuothdä.

⁵Enu gaki mo lö tieeydä? Kä enu /ci bit o reyda? Bä nãth ni Kuoth ke yöö bä nyok ke mi puanyä je, en luääkdä kä Kuothdä.

Diit 44

Pal ke kuj gan

(Dit gan Kora)

¹Kä ε jen ci ney ε ku lij nike jithko lö Kuoth Nhial, kä ci guaniko ke larok, ken latku diaal teë ci lat rey ninikien, ken nin teë wal.

²Nike tetdu curi döör diaal tuok raar, kä curi guandooniko lath muundien, curi döör tin koj moc rik, kä päli guandooniko baan.

³Kä /cie mutdien ε neë kãn kene ni mun, kä /cie buomdien en neë juocke naath. Duunde yöö ε buom tetädu kene taadu keel ke ke ke yöö nhoki ke.

⁴En jin Kuäärä kä Kuothdä, kä ci Je-kob kam juc nath.

⁵Ke buomdu cakö jii tãra joc, kä ke ciotdu cakö jii kööra joc.

⁶Ke kuj emo /cã le nãth ni bäärä, kä /ci mutdä yä deë nöj juc nath.

⁷Kä jin curi ney luäk kä jii tãra, kä curi car neeni tin löke ko nyon.

⁸Laak ney ro rey Kuoth ni cian, kä bako jii lar tãth laac amãni cãnj kel.

⁹Duunde yöö jin tãame ci ko lok kä cikö pal jor. Ci jal keel ke remda pãl.

¹⁰Kä ci ney jakä ε jii tãra juocke ci jii tãra kuakö pec.

¹¹Ci ney jakä cetnike det ti waa ruot, ci ney riaw kä rey döörü diaal.

¹²Ci neeku koak ke pek mi tot, thile mi diit mi goori ke kujdien.

¹³Tãame cikö jak kä dõalke ε döör, dõalke ko kä lãnke ko ε ney tin thiak ke ko.

¹⁴Cikö cu jakä buoyke ε döör, ε tinke ni ko wuoth ε naath.

¹⁵Yän la te ni pöc nhamdã ni cian, ε kä ci buar yä cu kum,

¹⁶ke riet neeni tin dõalke yä ni nham jii tãra kene ney tin görke cut.

¹⁷Cu ti diaal titi pen wiida, ε cãnj min /kãnkö jii pal ruëec, kä /kãnkö mat ruac dãk.

¹⁸/Ken lockö ro riet jok, kä /kãnkö ciëc dupdu.

- ¹⁹Kä curi däk ni kɔ curiko jak kä guḡaath cienḡa guḡori, curi cu kum ni kɔ ke muth.
- ²⁰Mi cakɔ ciöt Kuothda päl ruëëc, kie cakɔ pal ni Kuoth mi dɔḡ,
- ²¹ε puc, jḡn deri nɔmɔ dhil ḡac, ke ḡöö jḡn ḡac cār loḡni nath.
- ²²Kä ke kujḡdu la ḡakε kɔ ni cianḡ, cɛt nɛy ke det ti waa ḡuḡt.
- ²³Ku rɔ jḡεc, εḡu lö Kuäär? Jḡεc rɔ, cu nɛy le päl amäni cāḡ kel!
- ²⁴εḡu mɔ teeyi rɔ mɔ? ε ci riko kenε ciaanḡ jḡääkda ku päl ruëëc?
- ²⁵Ca kɔ kuεr ni piny, ci puḡnykɔ dɔp ni piny.
- ²⁶Jḡεc rɔodu bër luäkɔ ku kɔ kän ke kujḡ nhɔkädü.

Diit 45

Dit ke kujḡ kuën kuḡ

(Dit gan Kora)

- ¹Rieet ti ḡow ca loḡdä thiän, min cakä ciök tḡtḡ ke kujḡ kuḡ, cu lepdä cɛtnike galam raam mi ḡr.
- ²ḡaaani jḡn εloḡ kä wutni, kä jḡn ḡäci ruac ḡaaa, ke kujḡ εmɔ ci Kuoth jḡ poth amäni cāḡ kel.
- ³Yieni thepdu letdu lö wääth köör, nyoth ḡoḡydu kenε buḡmdu.
- ⁴Ke buḡmdu juc naath, ke kujḡ thukä kenε cuḡḡḡ, ke buḡmdu lätni ti ḡanḡke naath!
- ⁵ε bääriku tin muoth muḡoth yiathke loḡ jḡ tēr kuḡ, ε naath tēth ciökniku.
- ⁶Kä bi kɔm kuäärädu te thḡn amäni cāḡ kel lö Kuoth. Kä keet kuäärädu ε keet cuḡni.
- ⁷Nhɔki ni cuḡ kä loḡki mi jḡääk. Ke kujḡ εmɔ ci Kuoth ni Kuothdu jḡ kuany rɛy mäthniku, kä cɛ jḡ yḡr ke liεeth tɛthä loaac,
- ⁸kä bieyniku cakε moc wal ti kɔap kɔaap. Rɛy dhɔaar kuḡ in ca lat ke tuḡḡ guḡri puḡtkε jḡ thom mi tɛeth loḡdu thḡn.
- ⁹Kä te nyiee kuḡri rɛy mäanku tin nhɔki, kä kujḡ cuëëcdu cuḡ ciek kuḡ in ci rɔ moc ke daap O-për thḡn.
- ¹⁰Liḡε lö nyal, päli jḡthdu piny, päli nɛku kenε dhɔr guur ruëëc,
- ¹¹bi Kuäär loḡde tɛeth ke ḡoḡydu, luthni je ke ḡöö ε kuäärü ba.
- ¹²Kä bi jḡ wec Dhor jḡ ben ḡuḡl ke muc, kä bi nɛy tin riāḡ riāḡḡ
- ¹³jḡ ben ḡuḡl ke ti ḡow ti ḡööl. Nya kuḡ ḡaaaε εloḡ, ca biḡde köc ni daap.

14Cua je nõn kuäär ε te bji biεelide puᵛᵛnyde, kä guᵛᵛrke je ε mäthnike kä cuake nõn je.

15Cuke ben ke tēth laac min wäke dhᵛr kuᵛr.

16Bi teke gaat lö kuäär ti bi guᵛᵛth guuri guäl, kä bibe jak kä ruëc wji muᵛᵛn keeliw.

17Bä ciᵛtdu jak kä tiemke rey rjci diaal, ke kujc εmᵛ ba ji liak ε naath amäni cāᵛ kel.

Diit 46

Gᵛᵛ Kuᵛth ke nεεke

(Dit gan Kora)

1Kuᵛth ε gāänᵛdan kä ε buᵛᵛᵛdan, kä la luäke naath ke rik.

2Ke kujc εmᵛ, /cakᵛ bi dual cāᵛ bi piny rᵛ rit, ε cāᵛ be pääm lath ni piny yiëer,

3ε cāᵛ bi pi yiëer rᵛt rᵛt kä bi pääm thiᵛy ke lath.

4Tëeke kir mi nõᵛ pjkε wec Kuᵛth tēth laac, guᵛᵛth cienᵛä Kuᵛth in Dit ni Jen min rel ᵛᵛᵛyde rᵛ.

5Te Kuᵛth rey wec thile mi bi wec wany, bi Kuᵛth ε luäk ni bakä ᵛᵛaa.

6Döör cike dual, kä ce kuääri lath, ce jᵛwde kap nhial, kä cu piny thiᵛy.

7Te Kuᵛth Nhial in la Ruey ᵛᵛaa keel ke kᵛ, Kuᵛth Je-kᵛb ε gāänᵛda.

8Bēr nen lät Kuᵛth Nhial, nene ce wjc muᵛᵛn jak kä day idi.

9Ce kᵛᵛri kap cuᵛᵛᵛ pēkni ᵛᵛaa diaal, ce bääri töl keεε mutni, ce köötni waᵛ ke mac!

10“Pälε rᵛ piny, ᵛᵛεε je en ᵛᵛö ε ᵛᵛän Kuᵛth! Dᵛt ni ᵛᵛän rey dööri, dᵛt ni ᵛᵛän wji muᵛᵛn!”

11Te Kuᵛth Nhial in la Ruey ᵛᵛaa keel ke kᵛ, Kuᵛth Je-kᵛb ε gāänᵛda.

Diit 47

Ruey ᵛᵛaa ni Kuᵛth

(Dit gan Kora)

1Patde tetkun, yen döör diaal! Puanyε Kuᵛth ke diit tēthkä laac ke jᵛw mi dᵛt!

2Ke ᵛᵛö Kuᵛth Nhial ni Kuᵛth in Dit ni Jen ε mi gāäy naath, ε Kuäär in dit ni jen wji muᵛᵛn keeliw.

3Cε kᵛn kam juc nath, kä ce kᵛn kam rujc dööri.

- ⁴Ce kən mək mundan min la liak kuj Je-kəb in nhəkε.
- ⁵Ci Kuoth rə jiec ke diit tethkā ləaac, ɛn Kuoth Nhial ce rə jiec ke jow kaanjä.
- ⁶Kətdε Kuoth diit puonyä, kətdε diit liakä! Kətdε Kuäärän diit puonyä, kətdε diit liakä!
- ⁷Ke yöö Kuoth ε Kuäär wec muɔɔn kɛɛliw, puanye je ke diit liakä!
- ⁸Kuoth ε rueec dööri, jən tēē nyuurä wij kəam kuääräde min rəl gooyde rə.
- ⁹Cu ruëec nath rə dol cukε mat ke nεε Kuoth A-bε-ram. Kä kuər wec muɔɔn ke nεε Kuoth, liakε je elɔŋ.

Diit 48

Buay kεnε buɔm Dha-yɔn

(Dit gan Kora)

- ¹Kuoth Nhial dɪtdε, kä rɔŋ ni jən ke liak, rɛy wec Kuothda, päämde min rəl rə.
- ²Gəaaε kä tēē ni nhial kä ε tēth ləaac wec muɔɔn kɛɛliw. ɛ Päm Dha-yɔn te kujc caam ɔ, ɛn wec Kuər in Dɪt.
- ³Kä Kuoth tēē rɛy wec in dɪt, kä ce rə nyoth ala gäänjε.
- ⁴Mēē ci kuər rə mat guäth kəl, cukε wec ben mak.
- ⁵Kä mēē cike wec nɛn, cukε gaac, cukε dual kä cukε rə bar,
- ⁶Cu dualke kəp ɛn wɪni, cukε riek cɛtnike ciek mi teke məc.
- ⁷Kä ke jɔam kuc kənyä cəŋ, curi babuuri Tar-cic riaw kä döɔr.
- ⁸Tɪtɪ ke tēē cakɔ liŋ, kä täämε cakɔ ke nɛn rɛy wec Kuoth Nhial in la Ruey ɟaa, rɛy wec Kuothda, bi Kuoth ε gaŋ amäni cəŋ kəl.
- ⁹Rɛy luaakdu lö Kuoth, carkɔ nhökdu min thil pek.
- ¹⁰Kä ciötdu lö Kuoth, Kä ci liakde cop wij muɔɔn kɛɛliw. Kä buɔmdu puɔtdi je ni naath.
- ¹¹ɛ Päm Dha-yɔn teke tēth ləaac! Kä ε wij Juda lɔckien teth ke kuj luɔkdu!
- ¹²Wər jäli kä Dha-yɔn, wər jäle, kä kuɛn wijke,
- ¹³guic pənynike agəaa, wər guic tjecke tin buɔm buɔm, bike lat rɪc tɔ bi ben tɔ,
- ¹⁴ɛn yöö Kuoth ɛmε, ε Kuothda amäni cəŋ kəl. Kä jən bε la gäänjda mi döraar.

Diit 49

Dəth yiooni ε döɔr

(Dit gan Kora)

- 1 Liēŋe neme, yen ney diaal! Liēŋe je, yen ney diaal tin cien rey γoa,aa,
- 2 yen ney tin dīt kene tin tietni, ney tin riāŋ riāŋŋ kene can!
- 3 γän bä lat ni rieet pelä, kä bi löcdä lat ni ruac ŋäcä ŋoaani.
- 4 Kä γän bä jīthdä päl piny ke rieet cäätdä, kä bä ruacdä lat ke thom.
- 5 Əŋu dēē dual ke γä mō, mi wä guāŋth rikni wä ben, mi wa γä gōl ε ney ti jī nyuōōni,
- 6 ney tin ŋāthke ni riāŋdien kä liake rō ke dīt riāŋādien?
- 7 Ke thuŋk thile ram mi dēē tēk raam mi dōdien luēl, kie dere Kuoth moc duōŋr mi luēle tēkdē.
- 8 Ke γōō luēl teekä bece, thile mi dēē raan ε kōk tēk,
- 9 mi dēē ke tēk raan amāni cāŋ kel, mi dēē je pēn liāŋ.
- 10 Kä nēnke ney tin pel a liwke, kä ney tin dōŋar kene nyōapni liw ke keel, kä bike riāŋdien bany ney ti kōŋ.
- 11 Kä cār loacdien ba dhōrien amāni cāŋ kel, ba guāŋth cienādien rīcni diaal, ε cāŋ ca muōŋ cōl ke ciōōtkien.
- 12 Kä ram mi riāŋ kä thil cār cētde nike ley mi ci liw.
- 13 Neme ε jēn guut nēni tin ŋāthke ni riāŋdien, kene jī kōarien tin ŋāthke ni ruacdien.
- 14 Ken bike liw cētnikē dēt, kä liāŋ ε jēn bia yeendien o, Kä be ke dhiel ni kōkā, bi puānykien dhiap rey kōkā, kä dhōrien be te ni jōkni.
- 15 Duunde γōō bi Kuoth tēkdä luēl, be γä kän bumä lieth.
- 16 Cu dual ke ram mi ci riāŋ, mi reep kuak dhōaare rō.
- 17 Ke γōō mi wāke wä liw thile mi ba naŋ, /ci riāŋdien bi wä keel ke ke.
- 18 Cāŋ ni min tēth lockien min ŋotde teekä, ke γōō liake raan, ke γōō ce rō lāt kä mi gōaa,
- 19 bike rō mat rey rīcni guānikien, tin /ca buay bi met nyōk ke nēn.
- 20 Kä ram mi riāŋ kä thil cār, cētde nike ley mi ci liw.

Diit 50

Muc tin gōŋr Kuoth ke

(Dit A-thap)

- ¹Cu Kuoth in leny buɔmdɛ ti diaal ni Kuoth Nhial ruac, cuɛ wɪc muɔɔn cɔl nikä kány cɔŋ ɛ wä nikä kony cɔŋ.
- ²Kä Dha-yɔn, wec in gɔaa, cu buay Kuoth ben ni thɪn.
- ³Ci Kuothda ben, kä /cɛ bi biɛt, te mac mi pɛt naath nhiamdɛ, kä te jɔam mi leth gekäde.
- ⁴Cuɛ puɔɔr kɛnɛ piny cɔl, kɛ yöö bɛ nɛkɛ ben luk.
- ⁵Cuɛ weɛ jɪ, “Bia matdɛ rɔ yä yɛn nɛkä tin gow, tɛɛ ca mat ruac lat kɛ yä kɛ thɔp mucä!”
- ⁶Ci puɔɔr cuŋkɛ lat, kɛ yöö Kuoth puɔnydɛ ɛ luuk nath!
- ⁷“Lɪɛŋɛ jɛ lö nɛkä, yän bä ruac, kä lö l-the-rɛl bä la neen kɛ kujdu. ɛ yän Kuoth ni Kuothdu.
- ⁸Kä /ci yän yɛ luek kɛ kuj mucnikun, muckun tin wanɛ tekɛ nhiamdä ni cianɔ.
- ⁹Yän /cä muc thääkni bi nhɔk dhɔrikun, kɛ thääk deet böwni lueeknikun.
- ¹⁰Kɛ yöö ley dɔaar diaal kɛ nyinkä, kɛnɛ yɔk tin te wuɔthni päämni ti bathdɔɔr.
- ¹¹Kä ŋɔcä diit nhial diaal, kä tin diaal tin tɛk kɛ nyinkä.
- ¹²“Kä mi ci buoth yä näk, /cä yɛ dɛɛ thiec, kɛ yöö yɔw kɛnɛ tin diaal tin te thɪn kɛ nyinkä.
- ¹³ɛ kuɔ rɪŋ thääkni a camä, kɛ la maathä rim thääk deet?
- ¹⁴Thöpe ni Kuoth muc tɛthkä lɔaac, kämni Kuoth in Dit ni Jɛn min ci yac.
- ¹⁵Kä cɔl ni yä kɛ guɔɔth rikä, yän bä jɪ luäk, kä bi yä cu liak.”
- ¹⁶Duunde yöö kɛ kuj jɪ nyuɔɔni cu Kuoth weɛ jɪ, “ɛ cuɔɔŋ ŋukä lat yɛnɛ ŋuɔtkä mɔ, mɔ lat yɛn mat ruacdä mɔ?
- ¹⁷Kä yɛn lɔki ŋjɪcdä, ɛ yor yɛn ni rieetkä jɔkdu.
- ¹⁸Mi cia wään nɛn, bi rɔ cu mat jɛ, kä bi cu te ni kɛɛl kɛ dhɔɔm.
- ¹⁹“La cuɔ lat ni mi jääk, kä bi lɛpdu cu lat ni kac.
- ²⁰Kä la cuɔ latdi ni dämɔɔr jɔɔr, kä cäki gatmuɔɔri ikä.
- ²¹Kɛn tɪtɪ cɪkɛ lat kä biɛtdä, ŋäci ni yöö ɛ yän ram mi cɛtkɛ jɪ. Duunde yöö ɛn täämɛ luëäkä jɪ kä bä jɪ gɔny ni nhiamdu.
- ²²“Tɪɛdɛ nɛmɛ, yɛn nɛy tin palɛ Kuoth ruëɛc, kɛ bä yɛ dɔk ni piny, kɛ thɪlɛ ram mi bi yɛ luäk!
- ²³Kä nɛy tin nööŋkɛ muc tɛthkä lɔaacdien liakɛ yä, kä rialkɛ dupkien ikä yän bäkɛ kɔm kɔm Kuoth!”

Diit 51

Pal raam mi rijit dueerike.

(Dit gan Kora)

- ¹A lōcdu kɔc ke ɣä lö Kuoth, ke ɣöö nhökdu thile je pek. Kä ke ɣöö kɔc lōaacdu thile je pek, kä woc dueerkä dueerikä.
- ²Lak ɣä ε puoth kä jiäkä, kä woc dueerkä.
- ³Ke ɣöö ɣän ηacä dueerkä, ɣän la nëñnä jiäk ni cian ηiamdä.
- ⁴ε jin kä rōaadu cä duer duerɔ, ɣän cä lat ni mi jiäk waan̄du, ε cuɔɔɔndu en ɣöö luki ɣä, kä cāɣ bi ɣä kueth luki ni cuɔɔɔndu paɣny.
- ⁵ɣän taake duer ni meë dapke ɣä ε maar. Nene duerä tēē ke ɣä ni jic maar.
- ⁶Jin goori ni thuɔk, ke kuj emɔ moc ɣä ke pel rey lōaacdä.
- ⁷Lak ɣä nike thabuuny bä ku puath, lak ɣä, ε bä buay cɛtnike cak.
- ⁸A liɛɣä ni gooy kene tēth lōaac, ε cɔwkä tin ci nor lōcdien teth.
- ⁹Cu dueerkä le nyok ke guec, kä woc nyuɔɔnkä diaal.
- ¹⁰Jakni lōcdä kä puoth lö Kuoth, kä läthni yiēē in thuɔk mi pay tuɔɔk lōcdä.
- ¹¹Cu ɣä le woc ηiamdu, kä cu yiēēdu min rel gooyde ro nan̄ kä ɣä.
- ¹²Ku ɣä luɔc tēth lōaac känädu. Kä moc ɣä ke yiēē luāɣä.
- ¹³Inɔ, bä ji dueeri cu ηieec ke duɔpku, kä bi ji dueeri luny kä ji.
- ¹⁴Kän ɣä kä wuth tiem piny lö Kuoth, luäk ɣä lö Kuoth känädä, ɣän bä ji kiet dit ke kuj gooyädu.
- ¹⁵Lep thokdä lö Kuoth Nhial, ɣän bä ji liak ke diit.
- ¹⁶Ke ɣöö jin thile ji nhök ke muc. Kä mi cä wēē thöpä muc in wan̄ke, /ci lōcdu a teth ke je.
- ¹⁷Muc in goor Kuothε ε yiēē mi kɔc, /ci ram mi ci ro rit lōcdε bi lōk lö Kuoth.
- ¹⁸Ku mi goaa lǟt kä Dha-yɔn ke nhök lōaacdu, nyok päny Je-ru-tha-lēm ke tāth,
- ¹⁹bi lōcdu cu tēeth ke muc tin gōw, muc tin wan̄ke keeliw, kä ba thääk thöp wij̄ yikädu.

Diit 52

Luk Kuoth kene puɔth

(Dit Dee-bid meë ketde meë ci Do-yeg raan ε-dɔm ben ke ɣöö be Thoɔl ben jiōk j, "Dee-bid cε ben dhɔɔr Ä-ɣi-mε-lεk")

- ¹Enu mi liaki ro lö ram mi bum, e kac in lat, ke kuj gwoya Kuoth?
- ²Ke canj keliw car ni nyin daka, moth lepdu cetnike reet, jin ram mi laät jiaäni.
- ³Nhoki ni mi jiaäk elonj ka mi goaa, ka nuan ni kaacniku ka thuokku.
- ⁴Nhoki ni rieet tin dake naath, lö guan luom.
- ⁵Duunde yoo bi Kuoth ji tolka piny amäni canj kel, ka be ji yuoth raar dueelu ka be ji cuony, ka be ji kam ni raar muun in tek naath thin.
- ⁶Ka bi ji cujni guic ka bika dual, ka bika je dol wäke i,
- ⁷“Guεε ram meë lok yoo bi gaänje a Kuoth, meë jaäth ni kuake ti nuan, ka cue gor ni rianj ke dak neeni tin konj.”
- ⁸Duunde yoo kuä le cetnike jiath O-lip mi tuc rey luaak. Yan jaathä ni nhök Kuoth in thil pek, amäni canj kel.
- ⁹Yan bä ji puany amäni canj kel, ke kuj ka min ci lat, nham neeniku tin gow, yan bä ciotdu lat en yoo goaaε.

Diit 53

Ram mi djar mi thil nath

(Dit Dee-bid)

- ¹La ney ti djar a ruac ka roodien wäke i, “Thile yow Kuoth.” ken diaal cike jiaäk, ka lat ken ni dueeri, thile ram kel mi lat mi goaa.
- ²Ka la Kuoth naath a guic ni nhial, ke yoo be nac mi tee ke ney ti pel ka ke, ti gorke guur Kuoth.
- ³Ci ken diaal cu bath ka cike jiaäk ni ken diaal, thile ram kel mi lat mi goaa, thile e canje ram kel.
- ⁴E ku ken ney ti laät jiaäni tiji thil nac njaani, ken ney tin camke neeka cetke mi camke ni juray, ken ney tin /ca Kuoth pal?
- ⁵Bika teke dual mi diit elonj en wini, dual mi /ken met tuok. Ka bi Kuoth cow neeni tin make ji riaw ka dor, ka bika moc ke poc, ke yoo ci Kuoth ke lok.
- ⁶E deë kan l-the-rel ku ben raar ka Dha-yon! Mi wa Kuoth neeke wa luoc jok! Ka bi Je-kob teke teth laac, ka bi loc l-the-rel cu goaa.

Diit 54

Pal ke kuj ganj ka guan ter

(Dit Dee-bid meë kstdε ke yoo raan ji dhip Thool wa jioä i, “Dee-bid ce ro tēē reyda”)

- ¹Kan ya lö Kuoth ke kuj ciotadu, ka luäk ya ke buomdu.

- ²Ku palä mal liṅ lö Kuoth, kä gän̄ j̄ithku ke rieetkä,
³ke ḡöö j̄i liakä r̄ō j̄iēc ke kuḡdä, kä j̄i tiilä diaal görke ni näkdä, ken ney tin /ca Kuoth ḡäc.
⁴Kä nēne Kuoth ε jen luääkdä, tēkdä tēē ke jen Kuäär.
⁵Be j̄i tērä cuḡl mi jiääk ε jen. Ke ḡathdu min dīit, ku ke dup lö Kuoth.
⁶Ḣän bā j̄i thöp muc tēthä loaac. Ḣän bā j̄i laṛ tēth loaac, lö Kuoth Nhial ke ḡöö ḡaā ī.
⁷Ke ḡöö ci ḡä luäk kä rikä diaal, kä cuḡ juc j̄i tērä nen.

Diit 55

Pal raam mi yake ε määthde

(Dit Dee-bid)

- ¹Liṅ palä lö Kuoth /cu ḡä ḡoth mi laṅä j̄i.
²Liṅ ḡä kä loc ḡä, ci cärkä ḡä cuc.
³Kä ḡä cā dual ke r̄oal j̄i tērä, kene ciaan̄ jiääk j̄i nyuḡoni. Ken cike ḡä nōḡ risk, la ken ḡä cuḡ mak ke gak.
⁴Ci lōcdä baath ke dual, dual līeth ce ben kä ḡä.
⁵Dual kene lath ca ḡä k̄ap, ce puḡnydä ḡer ke dual.
⁶Kä cuḡ wee ī, “Duḡ mi kuḡ te ke ḡok cētke guuk! Dēē pār ni guāth mi ḡoan̄ mi waḡ laṅ th̄in.
⁷Ḣän dēē la parä guāth mi ḡoan̄, dēē ciēēḡdä laṛ ni däär d̄oaa.
⁸Dēē mal wä guāth cienḡädä ke pēth, guāth mi ḡoan̄ ke thul kene ruoth.”
⁹Kuäär ku cärkien dāk, kä nyon lēēpkien, ke ḡöö ḡän nēnā ni gak kene nȳr rey wec.
¹⁰Ke wäär kene cāḡdäär la j̄älken ni j̄iok k̄ali, kä te rik kene bēc bēēc reyde.
¹¹Dak a th̄in reyde, laṛke ni yaak kene ciaan̄ jiääk rey duḡpni wec.
¹²Duḡ mi læḡ ḡä ḡuan̄ tēr, dēē je rut, kä mi ε ḡuan̄ gaakdä liak r̄ō m̄o ke ḡä, dēē rōcdä tēḡ ke je.
¹³Duunde ḡöö ε j̄in ram mi cētke ḡä, ε j̄in raan̄ jaḡ kēēlä mi määthdä.
¹⁴ε j̄in ram min la muḡ ke ḡä, kä la wä k̄on luaak Kuoth ni kēel ke muḡ.
¹⁵Aḡ Kuoth ε j̄i tērä liw nike ḡuētdien, ake wä ni j̄ōckni a tēk ken, ake ḡöö cien̄ ḡuan̄ jiäkni reydien.

- 16**Duunde yöö yän la cöälä ni Kuoth, kä jen Kuoth Nhial la luäke yä.
- 17**Ke thian kenē runwan amäni cāṅdäär, la wiee yä ke jiath loaac, kä jen la liṅe jowdä.
- 18**Kä jen la luäke yä a thil riək rey köör mi tēērä, ke yöö ney ti ṅuan gake ke yä.
- 19**Bi Kuoth in te kuäärä mi dōraar ke liṅ kä be ke luoc ni piny, ke yöö /cike rō rīt kä /cike Kuoth luth.
- 20**Ci määthdä mäthnike mak ce mat ruacde däk.
- 21**Puoth rietke cētnike liēth duunde yöö ce loode laṅh koor. Kä puoth rietke cētnike liēth, duunde yöö tēmke cētnike mut.
- 22**Kämni riku Kuoth Nhial, kä jen be jī kän thīn, ke yöö ce ney tin gow la jak kä cuc.
- 23**Duunde yöö lö Kuoth, yök nike piny rey kōkä min te pinyi. Ken ney naak nath kä tō jī mētdä, ε ke /ca thāṅ teekädien cup. Duunde yöö yän bä ṅāth ni jī.

Diit 56

Pal ṅāthä Kuoth

(Dit Dee-bid mēē ca je káp ε jī Pi-li-thet kä Gēth)

- 1**ε loodu kōc ke yä lö Kuoth, ke yöö joc naath yä, ke cāṅ keeliw la jī tēr yä la yōṅ.
- 2**Kä make yä jī tērä ke cāṅ keeliw, nyiēeny jī liakä ti ṅuan ke yä.
- 3**Mi cä dual lö Kuoth Nhial, yän la laṅhā ṅāthdä kä jī.
- 4**Kä jīn Kuoth in liakä ruacde kä jīn Kuoth in ṅāthä, yän /cä dual, kä εṅu mi dēē raan ε lät kä yä?
- 5**La ken rietkä amēṅ ke cāṅ keeliw, Kä cārkiēn diaal ke kujdä ke ti jiäk.
- 6**La ken rō cuṅ duul, kä tēēke rō, ke yöö bike lätkä guic, gorken ni dhilä piny.
- 7**Ku ke tōṅ lö Kuoth ke lät jiäkien, yök nike piny ke ṅēeny lö Kuoth!
- 8**Jīn ṅāci rikä, kä ṅāci pek in ci wiee ke yä, ε /cike ku te rey buokdu?
- 9**Mi wä jī tērä loc jok, ke cāṅ in bä cōol ni jīke luäk, ke jen duōp εmō yän bä je ku ṅac en yöö te Kuoth keel ke yä.
- 10**Jen Kuoth in liakä ruacde, jen Kuoth Nhial in liakä rietke.
- 11**Jen Kuoth in ṅāthä yän /cä dual, kä εṅu mi dēē raan ε lät kä yä?
- 12**Yän bä yaṅdä laṅ ke kujdu lö Kuoth. Yän bä jī la laṅä tēth loaacdä ni cianṅ.

¹³Ke yöö jin ci yiëedä kän lith, kä ci yä pën yöö ba yä joc, Ke yöö yän bä kule jal nhiam Kuoth rey buoyä muun teekä.

Diit 57

Pal ke kuj luak kä guan tär

(Dit Dee-bid mää kiitde mää barε rε ke Thoal rey kɔakni)

¹A lɔcdu kɔc ke yä lö Kuoth, ε lɔcdu kɔc ke yä, Ke yöö yän bä luak jek kä ji. Yän bä rε tɛɛ piny gɔɔku, amäni mi ci rik diaal thuɔk.

²Yän cɔalä ni Kuoth in Dɪt ni Jen, jen Kuoth in ci ruacde cuɔp ke kujdä.

³Be jäk ni nhial kä be yä luak, kä be ney tin doanyke yä piny moc ke pöc. Kuoth be nhökde min thil pek kene thuɔkde jäk kä yä.

⁴Ci ney ti cɛtke lony yä göl piny, ney ti cɛtke ley ti cam naath, kä moth lɛckien cɛtnike mutni kene bääri, kä moth lëepkien cɛtnike thep.

⁵ε ji liake ni puɔari nhial lö Kuoth, kä ε buɔmdu thiääh wɪc muɔɔn ni keeliw.

⁶Ci ji tär yä dɛp ke cambak, ci rik yä ku cuc. Ci ji tärä kɔak tɛt dupdä, duunde yöö ci pën ni ken thɪn.

⁷Cä lɔcdä rialikä lö Kuoth, cä lɔcdä rialikä, yän bä kɪet kä bä ji puany.

⁸Yän bä keer! Kä bä thuɔmnikä puɔt! Yän bä Kuoth liak ε /ken yow ni baak.

⁹Ay, Kuoth bä ji lar tēth lɔaac rey dööri diaal, bä ji puany rey dööri diaal.

¹⁰Ke yöö nhökdu min thil pek cε räth ni puɔar, kä nɔathdu min diit cε cop ni rey puɔari.

¹¹ε ji liake rɔɔl nhial lö Kuoth, kä ε wuɔtdu rɔɔj wɪc muɔɔn keeliw.

Diit 58

Pal ke kuj cuɔt

(Dit Dee-bid)

¹La yen cuɔɔɔ a nyooth inu lö ruëec? La yen nath a luk ε päär?

²Ēëy, car yen ni ti jɔk ke lɔckun, kä lät yen ni nyuɔɔn kene gak gaakni wɪ muɔɔn.

³Kä ji nyuɔɔni teke nyuɔɔn ni gaatädien, a lät ken ni kaacni ni kuëekädien.

⁴Kä ken teke ke lueɔ mi cɛtke lueɔ thoɔal, cɛtde riir mi miɔ mi /ci liɔ.

⁵Ke yöö /cε jow raam mi nar ke je bi liɔ, kie /cε jow raam in puɔtde thom bi liɔ.

⁶Ay Kuoth ku lɛckien töl, ku kaap lonyni, töl lö Kuoth Nhial.

- 7Ku ke bath cɛtnikɛ piw ti ci loɲy jɔɔr. Ɛ ke nuɔɔr cɛtnikɛ juaac ti ca doany.
- 8Ɛ ke cɛtnikɛ luɛk cöm mi ci thiaɲ, kenɛ gat mi ca thoɔr mi /ken cän met nen.
- 9Ke pëth mi leny ni leth cukä kä mac kuiyini, inɔ bi Kuoth jɪ nyuɔɔni ɲuɔk jɔɔr ke pëth.
- 10Bi jɪ cuɲni loɔdien tɛeth mi wa jɪ nyuɔɔni nen cake duäc, mi wä ciökien lak rɛy riem jɪ nyuɔɔni.
- 11Kä bi naath ɛ laar wäke ɪ, “Ɛ puc, ken jɪ cuɲni teke ke muc, kä ɛ puc te wɪc muɔɔn ke Kuoth mi luk jɛ.”

Diit 59

Pal ke kuj luäk kä guan tër

(Dit Dee-bid ëë kiitde mëë ci Thoɔl jɛ jäkä naath ti wa jɛ lim dhɔre ke yöö deë jɛ wä näk)

- 1Kän yä kä jɪ tërä lö Kuothdä, gaɲ yä kä ney tin görke makdä.
- 2Luäk yä kä ney tin latke jiäk, kä kän yä kä ken naak nath tɪtɪ.
- 3Duunde yöö nene be biim ken ni näkdä, ken ney ti jɪ tiilä ca rɔ dol ke makdä, kä thil ɛ kie duer mi cä lat lö Kuoth Nhial,
- 4ɛ cän thile duer mi cä lat, la ken cua riɲ wa rɔ rialikä ke kuɪdä. Ku roodu jɛc lö Kuoth kä bër luäk yä, ku jɛ ben nen ɛ jin.
- 5Kä jin Kuoth Nhial in la Ruey ɣɔaa, ɛ jin Kuoth I-the-rel. Jɛc rɔ bër tɔɲ döör diaal, cu raan päl kä ken jɪ laɔt jiäkni tɔtɔ.
- 6La lunyke jɔk ke thiaɲ, jalniken däär wec ke ɲëëny cɛtke jiook.
- 7En wano bike cu kueth niken, moth lëepkien cɛtnikɛ thep, ke yöö laar kenɛ ɪ, “Ɛɲa mi liɲ kɔn?”
- 8Duunde yöö la dɔli ke lö Kuoth, la læɲi ken döör diaal tɪtɪ.
- 9Kä lö buɔmdä, yän bä guic ni jɪ, ke yöö ɛ jin gäänjä lö Kuoth.
- 10Kuothdä min nhɔk yä be wä nhiamdä, Kuothdä be yä kam juc jɪ tërä.
- 11/Cu näk nike lö Kuoth, ke yöö deë nɛkã jɛ pal ruëc. Ku jaknikɛ kä yɪc ke buɔmdu, kä luucnikɛ ni piny, lö kuäär in la kɔtda.
- 12Kä ke kuj dueerikien, kenɛ rieet thuknikien, ɛ liakdien ku ke käp. Kuj lamä ken kaɔcni tin ci ken ke lat,
- 13ɛ ɲëëny thuuke, thuke amäni mi/ce thil ram mi ci duoth. Ɛ jen bi wɪc muɔɔn ɛ ɲac kɛliw ɔ. En yöö Kuoth Je-kɔb tää wij muɔɔn kɛliw.
- 14La lunyke jɔk ke thiaɲ, jalniken däär wec ke ɲëëny cɛtnikɛ jiook.

¹⁵Ku wj̄el ni ken ke ḡor mj̄eth, bike cu kuom mi /ken ke mj̄eth mi r̄oŋ jek.

¹⁶Duunde ȳöo ȳän b̄ä diit ket ke kuj bumädu, nike runwan ȳän b̄ä dit ket ke jow mi diit ke kuj nhokädu min thil pek. Ke kuj kä ȳöo ε jin ḡäändä, kä ε jin luääkdä ke c̄än rikädä.

¹⁷Ke ȳöo ε jin buomdä ȳän b̄ä ku puany ni j̄i ke diit, ke ȳöo ε jin ḡäändä lö Kuoth, jin Kuoth in nhok ȳä.

Diit 60

Pal ke kuj k̄änä döör

(Dit Dee-bid äë kiitde mēē tēē koor Ä-ram-na-yä-ra-yim kenε Ä-ram-dho-baa kenε guaath äë luny ke j̄i l-the-r̄el jok ε ci ke j̄i E-d̄om ti bathd̄ori wäl r̄ew näk r̄ey täpä milekä)

¹Ci ko lok lö Kuoth, ci ko k̄oŋ jakä juocke, ε puc jin ci k̄oŋ n̄eēny ke ko, kä täame ku luny kä ko!

²Jin curi piny jakä lathε, kä curi je moc ke koak ti ȳöön, kä täame ku je luoc gooyäde ke ȳöo jen bakε.

³Kä curi n̄eku jakä cuc el̄oŋ. Curi moc ni ko ke koŋ mi cu ȳoŋ ni ko.

⁴Kä curi n̄ey tin luothke j̄i moc ke nyuuth ke ȳöo bike r̄o kä riek.

⁵Kän ko ke buomdu kä palä, d̄oŋ bi n̄ey tin nhoki k̄än.

⁶Kä cu Kuoth ruac ni r̄ey luaakde wēē j̄, “Ke t̄eth Iaac, ȳän b̄ä Cε-kem daak, kä b̄ä lool Cu-koth d̄äak kä n̄ekä.

⁷Gil-yad ε dunjä, kä Ma-na-the ε dunjä b̄ä, kä E-pa-rim ε kum kuäärädä, kä Juda ε jen keet kuäärädä.

⁸Kä b̄ä Mo-ab jak kä lääk kuaknikä kä b̄ä w̄arikä lath kä E-d̄om, kä b̄ä k̄iet ke buom kä Pi-li-thet.”

⁹Kä eŋa mi bi ȳä naŋ d̄äär wec in bum? Kä eŋa mi bi ȳä buath kä E-d̄om?

¹⁰E cik̄o ku lok ke thuok lö Kuoth ε /ci bi lε wä keel ke r̄emda lö Kuoth?

¹¹Ku ko mal luäk kä guan t̄er, ke ȳöo thile luäk ran luot.

¹²Ke ȳöo te Kuoth keel ke ko bak̄o j̄i t̄era joc, ke ȳöo en Kuoth be j̄i t̄era näk.

Diit 61

Pal ke kuj gaŋ

(Dit Dee-bid)

¹Liŋ ländä lö Kuoth, kä liŋ palä.

- ²Ɛ cāŋ t̄aḡ ni peek ḡaa, ḡān bā j̄i la c̄aalä, bā j̄i c̄ol guāth in t̄aḡ luār. Naŋni ḡā w̄i p̄aam mi bāār,
- ³Ɛ ḡöö Ɛ j̄in ḡāāŋdä c̄etdi ke duel mi bum mi ḡāŋ ḡā kā j̄i t̄ērä.
- ⁴Jakni ḡā kā cien r̄ey luaakdu amāni cāŋ kei, a j̄ekä k̄an kā j̄i piny ḡoḡku.
- ⁵Ɛ ḡöö ci ḡacdä liŋ lö Kuoth, kā ci ḡā k̄am la k̄ami ney tin luḡthke ciötdu.
- ⁶Ku niŋ teekä kuḡ jakä ḡuan. Ɛ t̄ekde j̄āny r̄ey rični ti ḡuan!
- ⁷A je ku ruēc amāni cāŋ ke nhiam Kuoth, kā Ɛ nhökdu keƐ ḡoḡydu ḡaŋke je.
- ⁸ḡān bā j̄i ku puany ke diit ni cian, ḡān bā j̄i k̄am muckä tin cā ḡac i bā k̄am j̄i ni cian.

Diit 62

Däth ni Kuoth kārca

(Dit Dee-bid)

- ¹Jek tieeydä l̄aŋ kā Kuoth ni kārca, kā Ɛ jen bā k̄andä kā je mo.
- ²Ɛ jen kārca la ḡāāŋdä kā k̄āändä mo, jen Ɛ koḡdä, thile mi bi ḡā wany.
- ³Kā be ku māni ney bi yen raan mak o, Ɛ bi yen diaal Ɛ ḡoak piny o, c̄etke kal mi te loḡk loḡk mi ḡoor t̄eth?
- ⁴Caar ken ni ḡöö ba je ḡoak piny guāth luthäde. La loḡdien a t̄eth ke kac, la puothke raan ke thukien, kā lämniken ke loḡkien.
- ⁵Jek tieeydä l̄aŋ kā Kuoth ni kārca, kā bā ḡäthni je.
- ⁶Ɛ jen kārca la ḡāāŋdä kā k̄āändä mo, jen Ɛ koḡdä, thile mi bi ḡā wany.
- ⁷K̄andä keƐ luthdä bāke kā Kuoth, jen Ɛ pämdä mi bum kā Ɛ luääkdä.
- ⁸D̄athe ni Kuoth guāthni diaal lö naath, kā k̄ame je loḡkun, ke ḡöö Kuoth Ɛ luääkdan.
- ⁹Ney tin can c̄etken ke yië ran, kā ney tin riāŋ riāāŋ c̄etken nike loar, mi cake them, c̄etken nike baŋ, ken diaal puolniken kā yië ran.
- ¹⁰J̄in /cu ḡäth ni kar, kā /cu ro liak ke tin kualke, cāŋ ci riāŋ jek, /cu loḡdu läth th̄in.
- ¹¹Mëe ci Kuoth ruac, cuḡ neƐ liŋ latde je. Ɛn ḡöö buḡm Ɛ duŋ Kuoth,
- ¹²kā nhök in thil pek Ɛ duŋ Kuḡ ni Kuoth. Kā la culi ni raan mi roŋ ke lätkē.

Diit 63

Ram mi ḡoor Kuoth

(Dit Dee-bid ëe kiitde mëe t̄ëe d̄ardcaar Juda)

- ¹Ay Kuoth, ε jin Kuothdä, γän göörä ni jī, kä tieeydä goore ni jī. Puonydä goore jī elon cētnike mun mi kööt, mi ci bak mi goor piw.
- ²Cä jī wä gor ni rey luaakdu, ke yöö bä buomdu kene wuotdu nen.
- ³Ke yöö nhökdu goaa ni jen kä tek γän bä jī liak.
- ⁴γän bä jī liak min nuotdä teekä. γän bä tetkä tar nhial ke kuj ciotädu.
- ⁵Ci tieeydä ron ke mieth mi goaa, γän bä jī puany ke tēth loaac.
- ⁶La caarä jī mi cä tōc rey dhanädä, la tiemä jī ke thaakni war diaal.
- ⁷Ke yöö ε jin la luäädä mo, γän bä jī puany ke tēth loaac tipä puanydu.
- ⁸Tieeydä ce ro kap ni jī, ku γä luak ke buomdu.
- ⁹Duunde yöö ney tin görke näkdä, bi kon liw niken kä γä.
- ¹⁰Ken ba ke näk koor, kä biken a mieth kä jiook nyapēc.
- ¹¹Duunde yöö bi loc kuar tēth rey Kuoth, kä bi ney diaal tin yac ke ciot Kuoth, ba Kuoth liak, kä ba ruaacni jī kacä cu jakä bit.

Diit 64

Pal ke kuj gan

(Dee-bid)

- ¹Lin palä lö Kuoth, ke yöö γän tag ke rik, kän tekdä kä jī tērä tin dualä ke ke.
- ²Mal γä tēē kä cār jī nyuconi titi, kä gan γä kä caap jī lat jīäkni titi,
- ³tin moth läepkien cētnike thiēp, kä yurke läepkien cētnike bäär,
- ⁴la ken kä bār ney tin thil bēēl bimä, laken ke cuā pärikä ke bār ε thil dual.
- ⁵La ken cuā com ni rō ke cār ti jīäk, latken ni yöö bike naath dēp, ruac ken jī, “Ena mi bike nen?”
- ⁶Kä ena mi bi tit ni lätkon? Kon canē cap mētdä mi thuok lat.” Ke yöö cār loaac ran bume ke yöö dēēke mal ḡac.
- ⁷Duunde yöö bi Kuoth ke bār, be ke moc ke buot ke pēth.
- ⁸Kä be ke jak kä dāk ke läepkien, kä bi ney diaal tin bike nen wuothkien tin ke dual.
- ⁹Kä bi ney diaal dual, kä bike tin ci Kuoth ke lat lat. Kä bike min ce lat ḡac.
- ¹⁰Kä ε jī cuḡni lockien tēth rey Kuoth Nhial, kä akē luakē rō jē. Kä ε ney diaal tin gow lockien liakē jē.

Diit 65

Lär tēthä İsaac ke kuj nēr beel ti ŋuan

(Dit Dee-bid)

- ¹Liak ake jī lö Kuoth kä Dha-yon, kä bako yaada lät kä jī,
- ²ke yöö la loc jī pal! Bi ney diaal ben kä jī.
- ³Mi wä lät jiaakniko ney wä puot, päli ko nyuonko.
- ⁴Tēth İsaac ake ney tin ci mek kä ci nöön kutdu, ke yöö bike ben cien rey kalu. Bakon rōŋ ke goy dhaaru, luaakdu min rel gooyde ro!
- ⁵La ko a looci ke lät ti gayke naath lö Kuoth kända, kä ε jin la ŋath wec muon keeliw, kene ney tin te kuj bapdiitni.
- ⁶Kä ke buomdu ci pääm rialikä, ke yöö ci ro kum ke buom.
- ⁷Kä ci muaŋ bapdiitni jak kä bit, ci wuw muonadien gok, kene roal nath.
- ⁸Kä ney diaal tin cien rey yaa cike dual ke latku tin gayke naath, kä curi bak yaa kene kony caŋ jak kä kit ke tēth İsaac.
- ⁹Kä curi piny guj ke muocdu ke je nhiaal, ci je moc riŋ mi diit, yiēr Kuoth cike thiaŋ ke piw, ci naath moc ke bel ti ŋuan, curi piny cu rialikä ino.
- ¹⁰Curi nhiaal jak kä dem rey kaakni tin ca kuac, curi mundien duac piny ke nyueer, curi kuayke jak kä dony.
- ¹¹Kä ci gooydu curi ko moc ke beel ti ŋuan, kä curi ε thurbieeliku thiaŋ ke bel ti ŋuan.
- ¹²Kä ci tōari thiaŋ ke wal yook, kä ce pääm kum ke gooy wal.
- ¹³Kä ci rey tōari thiaŋ ke det, kä ci löli thiaŋ ke bel, cu ti diaal kiet ketke diit tethkä İsaac.

Diit 66

Liak gooyä Kuoth ke jī l-the-rel

(Dit tuarä)

- ¹Puanye Kuoth ke diit tethkä İsaac yen jī wec muon diaal,
- ²ketde diit bumä ciotäde, kame je liak puonyä!
- ³Jiokni Kuoth i, "Latku gayke naath! Tijke buom mi diit mi jak jī tēru kä guonke ro nhiamdu.
- ⁴Pal jī wec muon diaal ni jī, kä puanye jī ke diit, kä liak ken ni ciotdu."
- ⁵Bia nēne min ci Kuoth ε lat, latke tin gayke naath ke kuj nath.

- ⁶Cε yiēr jak kä kööt, ε cu naath kir ηok ke ciökien. Ke kujc εmo ε löcdan teth ke Kuoth,
- ⁷min bi ruēc ke buçmde amäni cäj kel, kä tiit wançe döör, ε ney tin löke je /ca ro liak.
- ⁸Liake Kuothdan lö naath, a lieηke jjööth tin puanyke je,
- ⁹cε kçn jak kä tøk rey nath, kä /kene kçn jak kä teth.
- ¹⁰Kä ke yöö ci ney yçn lö Kuoth, ci ko ley cçtnike ciøk in bor.
- ¹¹Kä ci ko jak kä yianke, kä cikç moc ke rik ti thiak thiaak,
- ¹²kä ci naath jak kä jäl wuçthnikç, cakç cuçt maac kene rey piini, kä täame cikç nööh guäth riänä.
- ¹³Yän bä ben luaakdu ke muc tin wançe, kä bä jì kçm min cä yac,
- ¹⁴min cä lat ke thokdä guäth eë tçç ke riøk.
- ¹⁵Yän bä jì thöp muc ti cuath cuaath ti wançe, keel ke muc thääk deet rçmni. Kä bä muc thääkni kene böwni thöp jì.
- ¹⁶Bia lieηe yen ney diaal tin luçthke Kuoth, bä min cε lät kä yä ben lat ye.
- ¹⁷Cuç je çol ke thokdä, kä cuç je liak ke lçpdä.
- ¹⁸Kä mi tää ke duer mi te löcdä, /ci Kuäär yä dää liη.
- ¹⁹Kä ke thuçk ci Kuoth yä liη, cε jçw palädä liη.
- ²⁰ε liak teke Kuoth, ke yöö /kene palä loç kä /kene nhökde min thil pek woc kä yä!

Diit 67

ε ney diaal liake Kuoth

(Dit tuarä)

- ¹Lö Kuoth, ε löcdu kçc ke ko kä poth ko, kä nyuthnikç gçoydu,
- ²ke yöö ba duççpdu ηaç wij muççn, kä ba buçm känädu ηaç ε döör diaal.
- ³ε naath puanyke jì lö Kuoth, ε ney diaal liake jì!
- ⁴ε döör loçkien teth kä ake këtke diit tethkä löaac, ke yöö luki naath ke thuçk kä nyuuthi döör wec muççn.
- ⁵ε naath puanyke jì lö Kuoth, ε ney diaal liake jì!
- ⁶Ci mun deyke kuir, kä bi Kuoth, in la Kuothda ko poth.
- ⁷Ci Kuoth ney poth ε pek yçaa keeliw luth je!

Diit 68

Liakε Kuoth in ci dɔr kǎn

(Dit tuarǎ Dee-bid)

- ¹Ɛ Kuoth j̄ɛc rɔ, kǎ ε j̄i t̄ɛrɛ riawkε dɔɔr, kǎ ε nɛy tin lɔkε jε kε bar rɔ n̄hiamdε!
- ²Lɔkε c̄ɛtnikε min la tol ε lɔakε ε j̄iɔam, kǎ ε j̄i nyuɔɔni l̄iw n̄hiam Kuoth, c̄ɛtnikε min la kɔl a l̄ɛɛr kε mac!
- ³Duunde ȳöö ε lɔc j̄i cuɲni t̄ɛth a lɔckien t̄ɛth n̄hiam Kuoth, akε tekε gɔɔy lɔaac!
- ⁴Puanyε Kuoth, puanyε ciɔtdε kε diit, rialε duɔɔp mi d̄ij̄it ikǎ kε kuj̄dε ɛn ram in j̄al r̄ɛy puɔ̄ari, j̄ɛn min cɔalkε ciɔtdε Kuoth Nhial, ε lɔcdu t̄ɛth n̄hiamdε!
- ⁵Kuoth guǎth cienjǎdε mi r̄ɛl gɔɔydε rɔ, ε guɔn gatdǎ mi thil guɔn kǎ ε gǎǎn ciɛk j̄ɔkǎ.
- ⁶Ci Kuoth ram mi thil guɔ̄ath cienjǎ moc kε guɔ̄ath mi bε cienj̄ th̄in, cε ram mi te yieenǎ lony yieenǎ, duunde ȳöö bi n̄ɛy tin j̄iǎk cienj̄ r̄ɛy c̄aɲ d̄ɛɛkǎ.
- ⁷Kǎ m̄ɛɛ ci wǎ n̄hiam n̄ɛɛniku lö Kuoth m̄ɛɛ ci wǎ j̄al r̄ɛy d̄ɔaar,
- ⁸Cuε piny lath, kǎ cu puɔ̄ar d̄ɛm kε nhiaal n̄hiam Kuoth, min la Kuoth Thi-nay, ni Kuoth l-the-r̄ɛl.
- ⁹Ci nhiaal mi d̄ij̄it ɲun lö Kuoth, ci mundu min ci cuuc luɔc j̄ɔk,
- ¹⁰ci d̄ɛtku cienj̄ jak kǎ th̄in, kǎ kε gɔɔyǎdu lö Kuoth, curi can moc.
- ¹¹Cu Kuoth ruac lat, kǎ cu ɲuan ni n̄ɛy tin latkε jε.
- ¹²“Cu kuɔr k̄ɛnε r̄ɛmkien rɔ bar!” Kǎ cua tin ca p̄ɛc d̄aɔk ciɛ̄ɛɲni ε mǎn,
- ¹³amǎni n̄ɛy tin tɔɔc r̄ɛy ḡɛwni deet, tekε kε gɔk guukǎ mi ca rɔth kε ciɛk in bɔr, kǎ juǎtkε ε d̄aɔp in tɔc.
- ¹⁴M̄ɛɛ wǎ Kuoth in leny buɔɔmdε ti diaal kuɔr wǎ riaw kǎ dɔɔr, cuε c̄ɛtnikε piw guiinyi ti ca rɔ kǎp w̄ij̄ p̄aɔm Dhal-mon.
- ¹⁵Pǎam Ba-can kε pǎam ti d̄ij̄it, pǎam Ba-can tekε kε b̄ɛɛr ti ɲuan!
- ¹⁶Kǎ yɛn pǎam tin ca rɔ ber, ɛɲu guic yɛn pǎm in ci Kuoth ε m̄ɛk kε ȳöö bε ruɛc th̄in ɔ ni nyirǎ, guɔ̄ath in bi Kuoth Nhial cienj̄ th̄in amǎni c̄aɲ k̄ɛl ɔ?
- ¹⁷Thurb̄iɛɛli Kuoth kε bathdɔɔri ti kur kǎ bathdɔɔr, bathdɔɔri ni kǎ bathdɔɔri, Kuǎar b̄ɛ̄ɛkε kǎ Thi-nay w̄ɛɛ r̄ɛy luaakdε min r̄ɛl gɔɔydε rɔ.
- ¹⁸Kǎ min w̄ij̄ nhial, curi p̄ɛ̄ɛc naɲ kε gatɔru, kǎ curi muc kǎp kǎ naath, amǎni n̄ɛy tin ca rɔ luɔc j̄in Kuoth Nhial bike cienj̄ ɛn w̄ini.
- ¹⁹Liak akε Kuǎar ni Kuoth, min la kɔn ε luǎk ni cianj̄, ɛn Kuoth ε j̄ɛn la kǎǎndan ɔ.

- 20** En Kuothda ε Kuoth känä, en Kuäär ni Kuoth ε jen bä kan lieth kä je mo.
- 21** Bi Kuoth wuṓth jī tēre riac, wuṓth nēeni tin guṓrke ni lät dueerikien.
- 22** Kä cu Kuäär ni Kuoth wee i, “Yän bä jī tērun luṓc jök kä Ba-can, yän bäke luṓc jök ni piny baar,
- 23** ke yöö bia ciökun lak ke riem jī tērun, kä bi jiṓokun kujidien ben lap rey riemdien.”
- 24** Ca jalü nen ε ney diaal lö Kuoth, wä Kuothdä ni Kuäärä rey luaak.
- 25** Wäke te kēet din nhiam kä, te puṓat thuṓmni jök, kä te laṓat nyieet däär duṓcke yikyikni.
- 26** “Liake Kuoth rey dolä min diit, liake Kuoth Nhial lö yen jī I-the-rel!”
- 27** Kä cuake boṓth ε thok duēel in kuiyni jen, thok duēel Ben-ya-min, kä cuake guṓr ε bööth jī Juda ke buṓndien, kä cuake guṓr ε bööth jī Dhe-bu-lun kene bööth jī Nap-ta-li.
- 28** Lar buṓmdu lö Kuoth, nyoth buṓmdu lö Kuoth, ceṓke mēe ci kṓṓ laṓ ke kujda.
- 29** Ke kuj luaakdu kä Je-ru-tha-lem, bi kuṓr jī nöṓ muc.
- 30** Däk ley ṓ cien rey gutdä mo, däk en buṓn thääkni mo te rey rueethni nath tṓ. Jak nike kä kṓc, ba jī thöṓ ciäk in boṓr, riaw döör tin nhoake kṓr.
- 31** Kä bi jaṓk ben kä I-jöp, kä bi jī Kuc Kuoth pal.
- 32** Kēṓde Kuoth diit lö kuṓr yṓaa, puanyε Kuäär ni Kuoth ke dit,
- 33** jen ram min jäl puṓṓrä, rey puṓṓrä mēe wal. Kä cue jṓwde jaṓ, jṓwde min bum.
- 34** Latde buṓm Kuoth, min te kuäärε kä I-the-rel, kä te buṓmde ni puṓṓrä.
- 35** Kä gäayi naath lö Kuoth rey luaakdu, en Kuoth I-the-rel la käme neke buṓm. E liak wä kä Kuoth!

Diit 69

Pal ke kuj luṓk kä yööṓ

(Dit Dee-bid)

- 1** Luṓk yä lö Kuoth ke yöö ci pi yä cuṓp ni nuṓk.
- 2** Yän cä cuit ni rey tuṓṓk guṓth mi thil mi doanyä ke ciṓokdä. Cä pen rey piini ti luēṓ luēēṓ, kä ci nyṓc yä cu lok.
- 3** Yän cä cuuc elṓṓ ke wiee ce ṓṓṓṓ ci rolä bēc, kä ci nēndä kuēēke liēp Kuothdä.

- 4Kä nuan ney tin löke yä ke mi thil thar ε lēnyke ni miem wecdä. Kä nuan ney tin görke däkdä εlɔŋ, ken j̄i tērä tin gɔanyke yä ke kac. ε bä mi /kən kual ku nyok ke loc th̄in?
- 5J̄in njäci dueerkä diaal lö Kuoth, kä nyuɔɔnkä diaal tin cä lat teke ni nhiamdu.
- 6ε ney tin njathke j̄i /ca bile moc ke buar ke kujdä, Kuäär ni Kuoth in la Ruey γɔaa, ε ney tin görke ni j̄i /ca moc ke pöc ke kujdä, lö Kuoth I-the-rel.
- 7Ke yöö ε kujdu ε nin kuethke yä, kä ε jen ci pöc wanjä kum ɔ.
- 8Ce njaaŋ cä la juɔr kä gaatmaari, ε caa ni raan golä kä j̄i maarädä.
- 9Ke kuj εmɔ ci nhökdä ke luaakdu reyda thiän, ε ci kuethni nēni tin kuethke j̄i pen ni kä yä.
- 10Kä mɔ parä mɔ ε cä m̄ith, la ken cua kueth ni yä ke yöö thēekä m̄ith.
- 11Kä mɔ cä bieyni cuali lath ɔ ke yöö parä, laken cua dɔl ni yä.
- 12La yä cua dɔalke ε ney tin nyuur thok rēek, kä ba yä ket ke diit ε yɔaŋ kɔaaŋni.
- 13Duunde yöö mi ε kujdä yän bä pal ni j̄i lö Kuoth Nhial. Ke guaath mi gɔaa mi nhöki lö Kuoth, loc palä ke kuj nhökädu min thil pek. Kä ke kändu min thuok,
- 14Luäk yä kä kän yä, rey tuaak in cä cuit th̄in. Kän yä kä j̄i tērä, kene rey piini ti luēŋ luēēŋ t̄iti.
- 15Cu yä jakä ba lok ε nyɔc, kie ba yä buony ε piw, kie bi kɔak yä muɔl piny.
- 16Loc yä lö Kuoth Nhial, ke yöö nhökdu gɔaaε εlɔŋ, Kä ke kɔac laacdu min diit, lunyni kä yä.
- 17Cu rɔ le tēē ke yän jaŋdu ke yöö yän taa rikä mal yä loc ke pēth.
- 18Thieek ni rɔ ke yä, kä kän yä, bër luäk yä kä j̄i tērä.
- 19J̄in njäci kuethni min kuethke ni yä, kene pöcdä ke buarä, kä j̄in njäci j̄i tērä diaal.
- 20Kuethni cε löcdä nuok ni piny, a cε yä cu jak kä can. Yän cua gor ke ram mi com yä kä cue thil raan, Kä cua gor ke ram mi buum yä, kä cue thil raan.
- 21La ken a käm ni yä lueŋ
i mɔ mjeth, kä la kamke ni yä mi kec kec mi ci rew yä näk.
- 22ε mjethdien la däakdien, ε nyuaakdien la kääpdien.
- 23Kä ε wänkien kuomke, ke yöö /cike bile nēn. ε letkien ku bęc amäni cäj kel.
- 24Jakni njēnydu kä bēē kä ke, kä wanke ke njēnydu min pet cētke mac.
- 25ε wecdien te ni baan, kä a je thil ram mi cien duëlikien.

- ²⁶Ke yöö la ken a yon ni ney tin ci tɔŋ, kä lɛŋke ney tin ci moc ke buɔɔt.
- ²⁷Ku duäcdien mat duäc mi dɔŋ, a kandu le nyuak ke naath /cuke bi pälikä.
- ²⁸ɛ ciöotkien kamke raar rey buok teekä, kä ake /ca bi mat rey neeni tin gow.
- ²⁹Duunde yöö yän cä thiaaŋ ke rik kene ti bëc bëëc, ɛ kandu ganjä lö Kuoth.
- ³⁰Yän bä ciöt Kuoth liak ke diit puonyä, yän bä je liake diit tethä lɔaac.
- ³¹Meme be loc Kuoth Nhial jakä teth ɛ be leny ni muc thääkni, muc thääkni ti wëri ti teke barkakni.
- ³²Mi wä ney tin yonke neme wä nen, bi lockien tæeth, kä yen ney tin görke Kuoth ɛ lockun bum.
- ³³Ke yöö Kuoth Nhial liŋe jow cani, kä /ce neeke tin ca yian lok.
- ³⁴ɛ nhial kene piny liake Kuoth, ke yiër amäni tin diaal tin jäl reydien.
- ³⁵Ke yöö bi Kuoth Nhial Dha-yon kän, kä be wji Juda nyok ke tath, kä bi jaanke cu cien en wani kä be la dun dien.
- ³⁶Kä bi gaat jaanniku je kan ela dun dien, kä bi ney tin nhoake ciöt Kuoth cien thjn.

Diit 70

Pal ke kuj luak

(Diit 40:13-17)

(Dit Dee-bid)

- ¹ɛ locdu teth ke yöö bi yä kän lö Kuoth, ay Kuoth Nhial bër luäk yä ke pëth!
- ²ɛ ney tin görke näkdä pöc kä ake yic. ɛ ney tin görke ni dakdä loc jok ke pöc.
- ³ɛ ney tin lɛŋke yä tin ruac j, “Aya, aya!” Loc nike jok ke pöc.
- ⁴Kä ɛ ney diaal tin görke ji lockien teth reydu. Kä ɛ ney tin nhoake kandu ruac ni cian ɛ thil pek wäke j, “Kuoth dijte!”
- ⁵Duunde yöö ɛ yän ram mi can mi gäy, bër kä yä lö Kuoth! Ke yöö ɛ jin luääkdä kä gäänjä, mal ben ke pëth lö Kuoth Nhial!

Diit 71

Pal wutdä mi diit

- ¹Yän cä tēkdä luak ji lö Kuoth Nhial, ɛ yän /ca le moc ke pöc.
- ²Ke kuj cuŋniku kän yä kä luäk yä, gänni jithdu yä kä kän yä.

- ³Jakni ro kä päṃ gaṇḍä, mi dēē la wāḡ thīn guṭhni diaal, lat yōö bi yä kän, ke yōö ε jīn koṭdä kä gāṇḍä.
- ⁴Käm ni yä raar lö Kuothdä tetni jī dueeri, kuekni yä raar tetni jī tiilä kene ney tin thil cuṅ ke jī nyuṭṭoni.
- ⁵Ke yōö ε jīn ṅaṭhdä lö Kuoth, ε jīn ṅaṭhdä lö Kuoth Nhial ni ṅueṭädä.
- ⁶Yän cä ro thien jī ni mēē pay yä dap, kä ε jīn ε nēē mæc yä jic maar. Yän bä liak ni jī ni cianḡ.
- ⁷Yän cä la nyuuth kä ney ti ṅuan, duunde yōö ε jīn gāṇḍä mi bum,
- ⁸Ci thokdä thianḡ ke liakdu, latdä wuṭṭdu ke cāṅ keeliw.
- ⁹/Cu yä yiäk mi wāḡ wä doṅ, /cu yä päḷ mi wä buṭṭmdä thuuk.
- ¹⁰Ke yōö ruac jī tērä ke kujidä, ken ney tin görke näkdä duolke ke kujidä.
- ¹¹Kä ruacke wäke i, “Ci Kuoth ε päḷ, juṭṭe je kä kaṅe je, ke yōö thil ram mi bi je luäk.”
- ¹²Cu le ṅan ke yä lö Kuoth, bër ku yä ben luäk ke pëth lö Kuothdä!
- ¹³ε ney tin goanyke yä ba däk ke pöc, ε ney tin görke muṭṭdä buṭṭ kuṭṭmke ε pöc kene buar.
- ¹⁴Duunde yōö bi ṅaṭhdä te thīn ε wee wä, kä ṅotde yän bä jī puany cianḡ cianḡ.
- ¹⁵Yän bä läṭ cuṅniku lat, yän bä läṭ känädu diaal lat ke cāṅ keeliw, ni min leny pekdiē ṅäcdä.
- ¹⁶Yän bä buṭṭm lätni Kuar ni Kuoth Nhial liak, yän bä liak ni cuṅku, cuṅku ni jīn kārṭaadu.
- ¹⁷Jīn ci yä ṅieec ni ṅueṭädä lö Kuoth, kä yän ṅuṭṭdä lat ni lätku tin gayke naath.
- ¹⁸ε cāṅ mi wāḡ doṅ ε ci mīemkä low, /cu yä päḷ ruēec lö Kuoth. Amäni mi cä buṭṭmdu lat rey riṅni diaal tṭ bi ben tṭ.
- ¹⁹Kä cuṅku kene buṭṭmdu cike räth ni nhial puṭṭrä lö Kuoth. Jīn ci ti gayke naath laṭ, Kä eṅa mi cäätke jī lö Kuoth?
- ²⁰Cāṅ ni mo ci yä jak kä nēēnä, rik ti ṅuan kene ti bēc bēec ṭ, bi tēkdä nyok ke luuc, bi je luṭṭc jok ni piny muṭṭṭ bi yä nyok ke loc teekä.
- ²¹Jīn bi luthdä rep, kä bi yä nyok ke mi buumi yä.
- ²²Yän bä jī puany nike thom, ke kuj goṭyādu lö Kuothdä. Yän bä jī kēt diit liakä ke thom, lö Kuoth I-the-rel.

²³Yän bä jī liak ke diit tethä löaac, mi wəǵ jī wä puany ke diit, kä bi tieeydä jī puany bä, ke yöö ci je luäk.

²⁴Kä bi ləpdä lat ni gəoy luäkädu ke cəñ kəeliw, ke kuj nəeni tin görke muɔcdä buɔt, cakə moc ke pöc kene buar.

Diit 72

Pal ke kuj luäk Kuar

(Dit ke kuj Tho-lo-mon)

¹Kämni kuäär lukdu min thuɔk lö Kuoth, kämni cuñku gat kuar.

²Dɔŋ be nəeku luk ke cuñ, kä be canku luk ke thuɔɔk.

³Ɛ jī muɔɔn diaal jəke tin diaal tin görke, kä ake cien ke ciaan cuñni!

⁴Ɛ kuäär gan cuɔɔŋ nəeni tin can, kä a je käm ney tin thil luəŋ cuɔɔŋdien, kä a je duääc ney tin cianke naath ɛ jjäk!

⁵Ɛ je tək min ɲot cəñ ke ləp, kä ɲot pay ke buay, rey rīcni diaal!

⁶A kuäär cətnike nhiaal mi ci juaac demikä, a je cətkə nyuëër ti ci piny wac!

⁷Ɛ cuñ te thīn ke nīn teekäde, kä ɛ mal te wəno cətnike min /ɲot pay ke ləp.

⁸Ɛ ruecde jīey ni yieer a wä yieer, ɛ lenə jīeen ni Kiir Yu-pe-ree-tidh amäni pek ɔaa.

⁹Ɛ ney tin cien rey dcaar guɔŋke rɔ nhiamde, kä bi jī tere bil ni tur!

¹⁰Ɛ kuar Tar-cic kene jī dhuɔli nɔŋke je thɔlbok, kä ɛ kuar Ceba kene Theba nɔŋke je muc!

¹¹Ɛ kuar diaal guɔŋke rɔ nhiamde, kä ɛ döör diaal lətke je ikä!

¹²La luäke ney tin thil luəŋ mi ca cɔl, kene ney tin can tin thile ram mi luäke.

¹³Be teke nhök ke ram mi thil luəŋ kene can, kä be ram in thil luəŋ kən līth.

¹⁴Be təkdiən kən kä ney tin jī cian jīääkä kene ney tin jī köör, ke yöö təkdiən ɔaaə waŋde.

¹⁵Ɛ kuäär jāny ke tək, a je kamke daap Ceba! Ɛ naath pal ke kujde ni cian, kä ɛ puɔth teke je guathni diaal!

¹⁶Kä ɛ mun teke bəl ti ɲuan, kä ɛ pääm wuɔthkien thiəŋ ke bəl, ake teke dey cətkə dey Le-ba-nɔn, kä ɛ wij thiəŋ ke naath cətkə kak mi ci thiəŋ ke bəl!

¹⁷Ɛ ciöt kuar jɔc amäni cəñ kəl, ɛ kəkde te thīn cətkə cəñ! Kä ba döör diaal poth ke kujde, kä bīke je cɔli mi ca poth.

¹⁸Ɛ liak teke Kuoth Nhial ni Kuoth I-the-rəl, min lät ti gayke naath ni kärɔa.

¹⁹Ɛ liak teke ciötdε min bum amäni cänj kel, kä ε buayde thiän wic muöön keeliw! Inöno inöno!

²⁰Nεme ε jen thuok pali Dee-bid gat Jethi.

Diit 73

Bok Diok
(Diit 73—89)
Thuok Kuoth

(Dit A-thap)

¹Ke thuok Kuoth gōaaε ke jī l-the-rel, gōaaε ke ney tin buoy locken.

²Duunde yōō yän, ci n̄athdä gul thil, ci n̄athdä gul cak thuok.

³Cuā teke tiεel ke jī liakä mēē cä ney ti jī nyuöoni nen gow n̄oakien.

⁴Ke yōō thile ke riεk mi bεc, puol puanykien kä puothke.

⁵Thile ke rik cεtke ney tin kōj, kä thile ke mi bεc cεtke ney tin kōj.

⁶Ke kuj εmo läthken liak n̄uääk cεtnike tik, kä cien ken kor cεtnike bij.

⁷Ci nyinkien käny raar ke thiol, kä ci locken thiaaj ke döör.

⁸Dol ken ni naath kä lat ken ni ti jīäk, ni liakä lat ken ni yōō ba ney tin kōj cien a jīäk.

⁹Lat ni ruac mi jīääk ke kuj Kuoth, kä ci ruacdien wic muöön thiänj.

¹⁰Ke kuj εmo cu neε Kuoth guöör nike, kä cu naath n̄äth ni min lat ken ε.

¹¹Kä cuke wee j, “Kä bi Kuoth ε kule n̄ac idi? En Kuoth in Dit ni Jen tēē ke n̄ac?”

¹²Kä nεne, nεme ε jen taa jī nyuöoni, ni cianj teke malä, kä reep riandien ni ro.

¹³Yän cä loçdä jak kä gōaa baan, kä thile mi jīääk mi cä lat.

¹⁴Yän cä cuuc ke cänj keeliw, kä la duacke yä ke runwanj diaal.

¹⁵Kä mi cä wee j, “Bä ruac ino,” derε cεtke yōō /ci yän te rey ganku.

¹⁶Kä mēē cä yon en yōō bä ken tītī diaal n̄ac, cue la lat mi cuuc ni yä baan,

¹⁷amäni mēē cä wä rey luaak Kuoth, cuā guāth in bike wä guut thīn ku le n̄ac.

¹⁸Ke thuok bike lath guāth mi teke rik, kä bike jak kä tēth ε bike nuor.

¹⁹Kä cuke cu duör nike guāth mi tot, kä cue cuā jen riawdien ino!

²⁰Cuke cu cεtnike min la raan ε ker n̄in ke läk, kä ke jīεcdu ke ro lö Kuäär, bike cu riaw.

- 21 Kä meë ci loçdä jiath, kä ci çarä jiääk,
 22 cuḗ la dḗar kä cuḗ ḥḗak kuḗç, cuḗ lät çetke ley ke jḗ.
 23 Kä cuḗ ḥḗot bā ḥḗḗ keel ke jḗ, kä curi tet cuëëcdä kḗp.
 24 Kä curi ḡḗ both ke ruacdu, kä ke kḗre bi ḡḗ naḥ rey buḡyḗ.
 25 Kä eḥa mi teke ḡḗ ḥḗial ε /ci mua jḗn? Kä thile mi göörä wḗi muḡḡon ε ni jḗn.
 26 Dëë puḡnydä keḥε loçdä thil luḗḥ, duunde ḡöö Kuoth ε jen buḡm loaacdä kä ε duḥdä mi dḗraar.
 27 ε ney diaal tin ḥḗḗan ke jḗ liw, kä dḗk ney diaal tin /ci ḡḗw ke jḗ.
 28 Duunde ḡöö ke ḡḗ ḡḗaaε en ḡöö thieḗkḗ ke Kuoth, kä cḗ Kuäär ni Kuoth jak kä ḡḗḗḥdä, kä bā lätke diaal lat.

Diit 74

Pal ke kuḗ luḗk kä ḡḗḗan tḗr wec

(Dit A-thap)

- 1 εḥu mi pḗl ḗ ko amäni cḗḥ kel lö Kuoth? Kä εḥu mo ci gaku ben kä detku mo çetnike tol ḡ?
 2 Car neeku tḗë ci kuḗny roçdu ni wal, ney tḗë ci luḗl ke ḡöö bi ken ε jḗ thuḗk duëëlu. Kä car Päm Dha-yḗn min la ḡḗḗḥ ḗë ci kḗḥ ciej thḗn.
 3 Jḗle be en ḡḗḗḥ ε ci dḗke, ḡḗḗan tḗr çε ti diaal ḡḗr rey luaak Kuoth.
 4 Ci jḗ tḗru köök rey luaakdu min rel ro, ε cike bḗrikien curj thḗn.
 5 Kä çetke nike ney ti waa jḗen jḗp ruup ke jḗöpnikien.
 6 ε cike jḗen tin ca dööp thok luaak ḥḗḗk ke jḗöpnḗ keḥε kḗçakni.
 7 Ci ken luaakdu cu cuḗḥ ke mac, cike ḡḗḗḥ ciejḗdu ḡḗr.
 8 Kä ruackε kamnikien wḗke ḗ, “ε puc bako ke joc.” Cike ḡḗḥ pali Kuoth diaal cu waḥ rey wec.
 9 /Ci ney nyuuthnikḗ le nen, kä çε cu thil ḡḗḗk ti ci duoth, kä çε cu thil ram mi ḥḗçε kä ko, en neḡε be mäni ney.
 10 Kä be kule ε mäni ney lö Kuoth bi ḡḗḗan tḗr jḗ dḗḗ? ε bi ken jḗ ku kuḗth amäni cḗḥ kel?
 11 Kä εḥu ci laḥ ni tetdu luḗḗç jḗko, εḥu mo ci laḥ ni tetdu jḗkdu mo?
 12 Duunde ḡöö jḗn Kuoth ε jḗn Kuäärä ni walkä, lätḗdi ni lät kḗnä rey ḡḗaa.
 13 Curi yiḗr dḗḗk ke buḡmdu, kä curi ley yiḗri tin dit wuḗthkien tḗl.

- 14** Kä ε j̄in ε nēē riac w̄ic nyaan̄, kā curi j̄ε k̄am naath tin cien̄ r̄ey d̄aar ε la m̄ieth.
- 15** Kä ε j̄in ε nēē le liel̄ ken̄e löli pīini, kā curi k̄ier diaal̄ jakä d̄on.
- 16** Kä c̄añdäär̄ ε duñdū kā wäär̄ b̄ä ε duñdū, kā curi c̄añ ken̄e pay cak̄.
- 17** Kä j̄in curi p̄ek̄ ȳcaa diaal̄ lāt, kā ci t̄ot̄ ken̄e meȳ lāt.
- 18** Car̄ mem̄e lö Kuoth̄ Nhial̄ en̄ ȳöō j̄i t̄eru d̄oalk̄e j̄i, ken̄ n̄ey ti d̄āar̄ ε ti d̄oalk̄e ciötdū.
- 19** /Cū t̄ek̄ n̄en̄ikū k̄am̄ leȳ d̄aar̄, kā /cū t̄ek̄ cankū p̄äl̄ ruëec̄ am̄ani c̄añ kel̄.
- 20** Car̄ mat̄ ruac̄ ëë ci lat̄ kē k̄o, kē ȳöō ci n̄ey tin̄ ḡörkē k̄or̄ guath̄ diaal̄ tin̄ col̄ r̄ey wec̄ thiän̄.
- 21** Kä ε ḡaykū /cā lē cien̄ kē ciaan̄ p̄oc̄ä, kā ε can̄ ken̄e ḡaȳ liakē ciötdū.
- 22** J̄iec̄ r̄o lö Kuoth̄ kā b̄er̄ gan̄ r̄o, kā carē en̄ ȳöō cā d̄ol̄ ε n̄ey ti d̄āar̄ kē c̄añ keeliw̄.
- 23** Kä /cū n̄ëenȳ j̄i t̄eru bī p̄äl̄ ruëec̄, en̄ r̄oal̄ in̄ te th̄in̄ ni cian̄.

Diit 75

Lär naath Kuoth t̄eth̄ laaac̄

(Dit tuarä A-thap)

- 1** Bak̄ō j̄i lār̄ t̄eth̄ löc̄ lö Kuoth̄, bak̄ō j̄i lār̄ t̄eth̄ laaac̄, kē ȳöō te ciötdū thiäk̄ä. Kä bī naath̄ lätkū tin̄ ḡaykē naath̄ lat̄.
- 2** C̄et̄nik̄e guath̄ ëë c̄ä lat̄ ȳän̄ b̄ä luk̄ kē cūōōñ.
- 3** Kä m̄ëë lath̄e pinȳ ken̄e j̄ikē diaal̄, ε ȳän̄ ε nēē r̄om̄ cūōōñkē pinȳ.
- 4** Kä cūā guan̄ liak̄ä j̄iök̄ ī, “/Cū r̄ō liak̄,” kā cūā guan̄ nyūōonī j̄iök̄ ī, “Cū būōmdū nyoth̄,
- 5** /Cū būōmdū kap̄ ni nhial̄, kiē /cū ruac̄ kē būōm̄ wecdū.”
- 6** Thilē raan̄ kā k̄änȳ c̄añ̄ kiē kā konȳ c̄añ̄, kiē r̄eȳ d̄aar̄ mī bī raan̄ luk̄.
- 7** Ē Kuoth̄ bī naath̄ luk̄ ō, ε j̄en̄ nōōñ̄ raan̄ pinȳ ō kā kap̄ē ram̄ in̄ d̄ōñ̄ nhial̄.
- 8** Kä tet̄ Kuoth̄ Nhial̄ te līer̄ th̄in̄, thien̄ē kē k̄oan̄ mī cā liom̄ kē wal̄ tin̄ k̄op̄. Kä bē th̄āāñ̄dē tith̄, kā bī j̄ī dueerī wec̄ mūōōñ̄ diaal̄ ε math̄ am̄anī nūōōñ̄ē.
- 9** Duundē ȳöō b̄ä tekē t̄eth̄ laaac̄ ε thil̄ pek̄, b̄ä Kuoth̄ Je-k̄ob̄ puanȳ kē dit̄.
- 10** Ȳän̄ b̄ä būōm̄ j̄ī nyūōonī woc̄, duundē ȳöō b̄ä j̄ī cūñ̄ī kap̄ nhial̄.

Diit 76

Kuoth I-the-rel ε luuk wec muḡḡn

(Dit tuarä A-thap)

- 1 Ɖackε Kuoth kä Juda, kä dīt kēk ciḡtäde kä I-the-rel.
- 2 Te dhore ni kä Ca-lēm, guḡḡath cienjäde tēē kä Dha-yon.
- 3 En wḡni cue bääri jī tēr töl keḡe köötni ke mutni ke yiḡw köör.
- 4 Bum ni jīn lö Kuoth. kä dīt ni ḡḡoy wutädu kä päḡm mi teke ley ti ḡuan.
- 5 Kä wäth köörien ca kuakien diaal yiäk, kä cike niēen ke ḡien lieth, ken wäth köör diaal /ca tetkien luḡḡ ke kap nhial.
- 6 Kä nike ḡēēnydu lö Kuoth Je-kəb, cu jīḡḡkööri keḡe jīkien liw.
- 7 Kä ε jīn kärḡa lö Kuoth luḡḡthke ḡḡ! Kä ḡḡa dēē cuḡḡ ḡhiamdu ḡḡ mi ci ḡēēny?
- 8 Kä la luk ε latdi ni puḡḡrä, la piny cuḡ dual kä be cu biēt,
- 9 ḡḡ ci rḡ jīeḡ ḡ, lö Kuoth ke luk, ke ḡḡö bi ney tin cianḡke ε jīäk wīj muḡḡn kän.
- 10 Ke thuḡk ḡēēny jī tēru reepε ni kēkdu, kä duḡḡth neēni tin ci kääḡ kä ḡēēnydu bike cētḡike kum wecdu.
- 11 Thoḡḡni Kuoth Nhial ni Kuothdu min ci lar ḡ bi thḡp jε, ε ney diaal tin thiḡk ḡḡḡke jε muc en ram in luḡḡthe,
- 12 ε jēḡ la yiey ruēēcni a ḡḡokḡ, kä luḡḡthke ni jε ε kuḡḡ wec muḡḡn.

Diit 77

Tjēḡ lätni Kuoth tin bum

(Dit A-thap)

- 1 ḡḡän cä Kuoth cḡl ke ḡḡö be ḡḡä luäk, cä Kuoth cḡl elḡḡ ke ḡḡö be ḡḡä liḡ.
- 2 Ke cāḡ rikädä cä Kuäär ni Kuoth ḡḡr, cä tetkä tar nhial ke wäär ε thil cuḡḡ, kä cue thil mi buum tīeydä.
- 3 Kä ḡḡ cä Kuoth car ḡ, la loḡdä a jīeth, ḡḡ cä wee tiēemä jε ḡḡ, la dualä.
- 4 Kä curi ḡḡä jak kä jīn, cuḡ dual ε bä ruac kuḡḡ.
- 5 Kä cuḡ ḡḡn tēē wal car, cuḡ wä tim ni run tēē ci wä ni wal.
- 6 Cuḡ diitkä tim ke wäär, cu loḡdä cḡḡ, kä cuḡ rḡ thiec ḡ,
- 7 “ε bi Kuäär ni Kuoth ney ku loḡ amäni cāḡ kel, a /ce ḡḡḡyde bi le nyḡk ke nyuḡḡth?
- 8 ε ci ḡḡökdε min thil pek ku thuḡk? Kä be cuḡ jēḡ guut ruaacḡike guḡḡḡni diaal?

- ⁹Ɛ ci Kuoth kɔ̄ɔc loaacde ku pāl ruëec? Ɛ bi gakde pälide kä ku jak kä thil?”
- ¹⁰Kä cua wee j̄, “Min n̄ɔ̄ɔn̄ä el̄ɔ̄n̄, ɛ yöö Kuoth Nhial in Dit ni jen, ci buɔ̄mde r̄o ger.”
- ¹¹Yän bä lät Kuoth Nhial tim, ke thuɔ̄k yän bä lätkē tēē wal tin gayke naath car.
- ¹²Kä bä lätkē diaal nyiath, kä bä lätku tin buɔ̄m buɔ̄m tim.
- ¹³Kä dupku lö Kuoth r̄el ḡooydien r̄o, kä ɛ kuoth in mith päär ke Kuothda m̄o?
- ¹⁴Ɛ j̄in Kuoth in lät ti gayke naath, kä nyuth buɔ̄mde naath.
- ¹⁵Kä ke tetdu min bum curi n̄eku k̄än, ken kuay Je-k̄ob kene Jo-thep.
- ¹⁶Mēē ci p̄iw j̄i nen lö Kuoth, mēē ci ken j̄i nen, cuke dual, cue ke lath am̄ani piny yiēri.
- ¹⁷Cu pūār nhiaal jak kä dem, kä cu nhial māar, kä cu b̄ǟriku bieer kuj̄ni diaal.
- ¹⁸Cua māarku liŋ r̄ey thuɔ̄ɔl, kä cu bieeru ȳow mer ni keeliw, kä cue piny lath.
- ¹⁹Kä duɔ̄ɔpdu r̄etde ni yier, dupku w̄äke n̄ike r̄ey p̄iini ti n̄uan, kä notde /ca gūath ciökn̄iku nen.
- ²⁰Kä ci n̄eku both c̄etnikē det ke tet Muthē kene Ä-ron.

Diit 78

D̄ath Kuoth ke l-the-r̄el mi thil n̄ath

(Dit A-thap)

- ¹Liŋe n̄iicd̄ä lö n̄ekä, pāle j̄ithkun piny ke ruacd̄ä!
- ²Yän latd̄ä ruac c̄äät̄d̄ä, bä r̄ieet ti kuic yen ke kä te th̄in ni wal lat,
- ³r̄ieet ti cane liŋ kä n̄acne, ti ca lātk̄on ɛ gūan̄ik̄on.
- ⁴/Cane ke bi teey kä gaatkien, bane ke lāt r̄ic t̄o bi ben t̄o, ken lät Kuoth tin gow kene buɔ̄mde, ke lätkē tin gan̄ke naath.
- ⁵Cue luëek lāt j̄i Je-k̄ob, kä cue n̄uot lāt j̄i l-the-r̄el, tēē ce lār gūan̄ik̄on ke yöö bake n̄iicni gaatkien.
- ⁶Ke yöö bi r̄ic tin bi ben ke n̄ac, ken gaat tin not ɛ /k̄an ni dap, kä bike ke le lāt gaatkien.
- ⁷Ino bike n̄athdien lāth kä Kuoth, kä /ca lät Kuoth bi le pāl ruëec, kä ba cu tit ni luëeke.
- ⁸Kä /cike bi c̄etke gūani, r̄ic eē bum w̄icdien kä j̄i nyuɔ̄oni, en r̄ic in /ci löcdien cuŋ, ken n̄ey tin /ci yiëdien n̄ath ni Kuoth.
- ⁹Kä j̄i Ɛ-pa-rim cike r̄o moc b̄ǟri, kä la barke r̄o ke c̄an̄ köör.

- 10 Kä /ci ken mat ruac Kuoth tit, kä /ca guur ni nuṛtkε.
- 11 Kä cikε lätkε paḷ ruëëc, kenε lǟt tin gaykε naath tin cε lāt.
- 12 Cε ti gaykε naath lāt nhiam guani, rey rööl I-jëp kenε mun Dho-an.
- 13 Kä cue bar dāak ni däär, kä cue ke jak kä wä ke reyde, kä cue piw kek cεtnike kek.
- 14 Ke cā̄ndäär la ke a bōothe ke puar, kä ke wäär la bōothe ke ke mac.
- 15 Kä cue päam wuth rey dcaar, kä cue ke moc piw ti nuan ti cεtnike piw yiëer.
- 16 Kä cue ke moc ke piw rey paam, cue piw jak kä lony cεtnike pi kieri.
- 17 Kä cuke ḡot ke mi lǟt kenε kä duer, cuke rṛ luṛc Kuoth Nhial in Dīt ni Jen rey dcaar.
- 18 Kä cuke Kuoth ḡon nike lōckien ke thiecdien ke mieth in görkε.
- 19 Kä cuke Kuoth lat jṛṛ wäke i, “Dëë Kuoth mieth ku nun rey dcaar?”
- 20 Kä mëë cε pǟm ḡot cu piw ben raar, kä cu löli tööl ke piw. Kä jen derε juray nun, kie derε nεkε moc ke riḡ?”
- 21 Ke kuic εmṛ mëë ci Kuoth Nhial ε liḡ, cue gaak elṛḡ, cue mac jäk kä Je-kob, kä cu këcde ben kä I-the-rel,
- 22 ke ḡöö thile ke ḡath ke Kuoth, kä /ca buṛm kändε ḡath.
- 23 Kä ḡotde ruace ke puar nhial, kä cue thiekni nhial lep.
- 24 Kä cue ke wuṛc mana mi ba cam cεtnike nhiaal, kä cue ke moc bel puṛä.
- 25 Cu naath miḡh ke miḡh jaakni Kuoth, cue ke jäk kä miḡh ti nuan.
- 26 Kä cue jioam kuc kënyä caḡ jak kä put puṛä, kä ke buṛmde cue jioam kuc cuëëc jak kä put,
- 27 cue ke wuṛc riḡ ti nuan ti cεtnike tup, kenε diit juäǟt ti nuan ti cεtnike liet thuṛk yiëer.
- 28 Cu Kuoth ke jak kä pεn rey wecdien, kuḡni diaal guäth in ciεḡ ken ε.
- 29 Cuke miḡh a bike riḡ, ke ḡöö ci Kuoth ke kam mëë ca ḡor.
- 30 Duunde ḡöö mëë ḡotkε ε /kan mëë ca ḡor ε ken ni pǟl, ni mëë ḡot mieth ni thokdien,
- 31 cu këc Kuoth ben kä ke, cue ney tin bumnikε reydien näk, ken ḡuëtni I-the-rel.
- 32 Kä niε rey kä tiḡi ḡotkε ke mi lǟt ken dueer, niε lätkε tin gaykε naath, /ca ke ḡath.

- 33 Ke kujc emo ce njnkien jak kä thuk ε yut cętnike yiëë mi ca njok, kä cike runkien thuk rey dākä.
- 34 Kä mo ci Kuoth ke näk ɔ, la ken je cuḗ goor, la ken dueerkien a päl, bike Kuoth gor nike locdien keeliw.
- 35 La ken je cuḗ tiim en yöö Kuoth ε kotdien, en Kuoth Nhial in Dit ni Jen ε luääkdien.
- 36 Duunde yöö la ken a pel ni je ke thukien, kä lät ken ni je kac ke lëëpkien.
- 37 /Ci kene nhok ke lockien, kä /ca njäth ni mat ruacde.
- 38 Kä njotde tëë ke päl loaac piny, kä päle ke dueerkien, kä jen /ce ke dāk, la gakde a päle guathni ti njuan, kä /ca këce elɔŋ.
- 39 La je a caare en yöö ke naath, cętke ke jicam in la lōke kä /ci luny jok.
- 40 Cike rɔ kule luɔc je nikä di rey dɔaar, kä cike locde jak kä jietth däär paan!
- 41 La ken je a yɔn kä ca yɔn, la ken Kuoth I-the-rel a jak kä njëny.
- 42 Kä /ci ken buɔmde car ke wuɔthkien, kie cāŋ ëë kääne nike kä guan tër.
- 43 Cāŋ ëë nyoothe ni lätke tin gayke naath kä I-jëp, mëë lätde ti gayke naath rool Dho-an.
- 44 Cue yiër ji I-jëp pijien locni riem, ke yöö /cike pijien bi maath.
- 45 Kä cue reydien jāk kä luanj mi dijt mi cuke cam, kä cue ke jāk kä guëek ti cuke dāk.
- 46 Kä cue dey walkien jāk kä kɔm, kä cue belkien luɔny kɔryɔm.
- 47 Kä cue kaak walkien dāk ke nhiaal guiiyni, kä cue jien njaaɔpdien näk ke but.
- 48 Kä cue yɔɔkien jak kä nake ε nhiaal guiiyni, kä cua detkien näk ε maar nhial.
- 49 Kä cue njënyde luɔny reydien, gak dākäde min dijt, kä cue ke jāk kä jaak ti bike dāk.
- 50 Ce duɔɔp rialikä ke kuj gaakde, kä /kene ke ganj kä liaa, cue ke pal yöö bi juey ke näk.
- 51 Cue key diaal näk kä I-jëp, ken key nath diaal cue ke näk rey tiecni Yëm.
- 52 Kä cue neeke both cętnike det ti rɔm, cue ke both cętnike det rey dɔaar.
- 53 Cue ke both ke mak, ke yöö cike bi dual, duunde yöö cu bar ji tërien muɔy.
- 54 Kä cue neeke nöönj muunde min rel rɔ, cue ke nanj wiini päämni tëë ce kan.
- 55 Kä cue döör juɔc raar nhiamdien, kä cue kamke ala mundien, kä cue thok duëel ji I-the-rel kam tieckien.

- 56 Kä ḡotde ḡon ken Kuoth, kä cike r̄ lūc Kuoth Nhial in Dīt ni Jen. Kä /ken ken luëëke tit,
- 57 duunde ḡöö cuke thil ḡath, kä cuke lät a j̄äk c̄etnike ḡani, c̄etke n̄ike b̄äär mi ḡḡḡḡḡ mi /ci lot ni dūc̄p.
- 58 Cuke jakni Kuoth kä gak ke ḡath palikien, cike je jak kä teke tīel ke kuj kuthni jienkien.
- 59 Kä m̄ë ci Kuoth ke liḡ, cue ḡë̄ny el̄ḡ, cue l-the-rel lōk ke lōk mi dīt.
- 60 Cue duele min te kä Cilo päl, en kem̄e m̄ë cieḡe th̄in reḡ nath.
- 61 Kä cue thanduk bumäde jak kä p̄ëcke, en būmd̄e c̄e je jak kä nan̄ke ε j̄i t̄ër.
- 62 C̄e n̄eke p̄al ḡöö b̄ake n̄äk ke mut, cue gaak el̄ḡ ke n̄eke.
- 63 Cu mac ḡūetni wutnikien p̄et, kä cu ḡūetni nyieetkien thil neḡ ti kuënke ke.
- 64 Kä cua bööth palädien n̄äk ke mut, kä /k̄an ke par ε mänkien.
- 65 Kä cu Kuäär ni Kuoth r̄o j̄īc c̄etke mi ker̄e n̄in, cue r̄o j̄īc c̄etke wut mi ci ḡḡḡ ke k̄oḡ.
- 66 Kä cue j̄i t̄ëre dūc̄ piny, kä cue ke moc ke mi d̄oraar.
- 67 Kä cue duel Je-k̄ob lōk, kä /ken̄e thok dūë̄l ε-pa-rim m̄ek.
- 68 Duunde ḡöö cue w̄ä m̄ek ni thok dūë̄l Juda, jen P̄äm Dha-ḡon in nh̄oke.
- 69 Cue duele l̄at c̄etnike p̄äm mi b̄äär, c̄etde n̄ike piny in c̄e l̄at ala d̄oraar.
- 70 Cue j̄and̄e ni Dee-bid m̄ek, cue je k̄an ni yien deet.
- 71 Cue je k̄an ni yien deet cue je n̄öḡ, kä be n̄eke ni j̄i Je-k̄ob ben yien, ken n̄eke ni j̄i l-the-rel.
- 72 Cu Dee-bid ke yien ke lōc mi thil tīel, kä cue ke bōth ke ḡäc mi roḡ.

Diit 79

Pal ke kuj wec

(Dit A-thap)

- 1 Ci döör mundu mac lö Kuoth, cike luaakdu min Rel ḡōyde r̄o ḡar, cike Je-ru-tha-l̄em d̄ak ni piny.
- 2 Cike riḡ j̄aḡḡniku thöp diit nhial ε la m̄iethdien, cike riḡ n̄en̄iku tin ḡow thöp ley d̄aar ε la m̄ieth.
- 3 Cike rimkien wūoth piny c̄etke p̄iw kuj̄ni Je-ru-tha-l̄em diaal, kä c̄e thil ram mi kony ke.
- 4 La cuḡ d̄oalke ni k̄o ε j̄i thieekäda, l̄eḡke k̄o kä d̄oalke k̄o.

- ⁵Kä be ku mäni ney lö Kuoth Nhial bi n̄ënyo amäni cāṅ kel ɔ? Kä bi tiēlu pēt cētke mac mäni ney?
- ⁶Ḙ n̄ënydu wä kä döör tin kuecke j̄i, kenē kuääri tin /ca j̄i pal.
- ⁷Ke ḡöo cike thok duëel Je-kəb nāk, kä cike wecdien dāk.
- ⁸/Cu dueer guṅniko le nōṅko, ε bā ni kṡac laacdu kä ko ke pēth, ke ḡöo goor ney luäk.
- ⁹Luäko lö Kuoth känäda, kä ke kuj gṡoyä ciṡtädu, känkō kä päliko dueerkō, ke kuj ciṡtädu.
- ¹⁰Ḙṅu ruac dööre ɔ j̄i, “Kuothdien a nikä?” Ni waṅda jakni döör kä ṅacke je en ḡöo ci j̄aṅku tin ca riemdien wuṡth piny col.
- ¹¹Ḙ wiee n̄ëni tin ca yian cup ni nhiamdu, kä ke buṡmdu min diit gaṅ ney tin ca kumke liṡṡ.
- ¹²Lucni j̄i thieekāda rik ni kä bārōw, ke kuj j̄iäkni ciken ke lät kä j̄i lö Kuäär.
- ¹³Kä ino, kon n̄ëku tin la detku, bako j̄i laṅ tēth laaac amäni cāṅ kel, riṡ ɔ ni ke riṡ ɔ bako liakdu la tiemke.

Diit 80

Pal ke kuj locä gṡoyä I-the-rel th̄in

(Dit A-thap)

- ¹Liṅko lö yieen j̄i I-the-rel, j̄in ram min buoth Jo-thep cētke d̄el! J̄in ram in te kom kuääräde w̄i puṅyni, ti cētke puṅy jaakni, nyuthni diṡdu,
- ²j̄i Ḙ-pa-rim kenē Ben-ya-min ke Ma-na-the. A buṡmdu j̄oc, b̄er be luäk ney!
- ³Luucniko j̄ok lö Kuoth in la Ruey ḡṡaa, nyuthniko gṡoydu, dṡṅ bako kään.
- ⁴Kä lö Kuoth Nhial ni Kuoth in la Ruey ḡṡaa, be ku amäni ney bi n̄ënyo ke pal n̄ëniku?
- ⁵Ci miēeth ni n̄ëku ke miēeth w̄iikä, kä ci maṡthnike ke mer jiēthä laaac.
- ⁶Ci ney cu jakä d̄oalkε ε j̄i thieekāda, kä l̄ēṅke ko ε j̄i t̄era.
- ⁷Luucniko j̄ok lö Kuoth in la Ruey ḡṡaa, nyuthniko gṡoydu, dṡṅ bako kään.
- ⁸J̄in curi d̄o j̄iaath kaṅ muun I-j̄ep, kä curi döör tuṡk raar th̄in kä curi je cu pith.
- ⁹Curi munde pur, kä cue ciöke yiath piny kä cue mun thiāṅ.
- ¹⁰Cu tiēepde wä kum ni wuṡth päämni, cue ke wä kum amäni j̄ien luṡṡri tin diṡ amäni karkien,
- ¹¹kä cu karkε räth ni yiēer, kä cu ciöke pith ni Kiir Yu-pe-ree-tidh.

- 12 Kue la nu mo curi pänyde tol kä piny o, puonke deyke e ney diaal tin ret ke duor?
- 13 Jen ku kuor dbaar e dony kä piny o, kä ku ley dbaar diaal e cam.
- 14 Lunyni kä ko lö Kuoth in la Ruey Yaa, liecni ni nhial, kä bër nenε, titde en jiath εε,
- 15 min ci pith nike tet cuëcdu, jen kaar in ci röm ro.
- 16 Cike je joap piny, kä ca je wan ke mac, cike mal le thuuk ke kuj nenyädu ke ke.
- 17 Kämni luäku ram min te cuecdu, en ram in bum min ci mäk ro.
- 18 Ino cakö bile loc jok koru, kämniko tek ke yöo bako ji pal nike ciötdu.
- 19 Luucniko jok lö Kuoth in la Ruey Yaa, nyuthniko gooydu, dor bako kään.

Diit 81

Dit ke kuj timä

(Dit A-thap)

- 1 Këtdε Kuoth in la buömdan dit, puanyε Kuoth Je-köb ke tēth loaac!
- 2 Këtdε dit ke jow thuöm, puatde thuömni kenε buol.
- 3 Kuoth ε kaan ke tēth path, kenε boor ke cän timädan.
- 4 Ke yöo ε nut ke kuj ji I-the-rel, ε cian ji Kuoth Je-köb.
- 5 Cue je lat ala nut ke Jo-thep, mëε ce gaak ke ji I-jöp. Cuä jow mi /kan nāc liη wëē i,
- 6 "Kä nēne je cä rik woc kä ji, cä ji lony rey lätni ti bëc bëc.
- 7 Kä curi yä col ke riökdu, kä cuä ji kän, kä cuä ji loc rey puari ti maar, kä cuä ji yon guāth piini Me-ri-baa.
- 8 Lienε je lö nēkä, yän bä ye luek! Mi dëē yen yä liη lö ji I-the-rel!
- 9 E reydu /ci teke kuoth mi dor, kä /cuare kuoth mi dor pal.
- 10 E yän Kuoth Nhial Kuothdu, mëε noon ye raar rool I-jöp. Lεpe thukun, bä ye mjeeth.
- 11 "Duunde yöo /ken nēkä ruacdä liη, ji I-the-rel /cike yä luth.
- 12 Ke kuj εmo cä ke pal buöm wecdien, ake kua guor ni cärkien.
- 13 Duη mi liη nēkä yä, ε dëē I-the-rel guor ni dupkä,
- 14 dëē ji tērien jak kä kuaany niε täämε, dëē ji tērien luoc tεr.

¹⁵Ney tin löke Kuoth Nhial bike rö gonj nhamde, kä bike dak amäni cäj kel.

¹⁶Bä ye mjeeth ke bel tin gow ni ken, kä bä ye röj ke tuaar piny.”

Diit 82

Kuoth ε Kuäär luok in diit

(Dit A-thap)

¹Ci Kuoth guagathde kan rey dolä min goaa, jen latde luk rey kuari wëë j,

²“E be ku mäni ney /ci bi luk ke thucok o, ε bi ney tin thil luaj nyuoth thucok?

³Kämni ram mi thil luaj kene reet cuoöj, tit cuoöj raam in can kene ram in yake.

⁴Luäk can kene ram in thil luaj, känke teta guaj nyuöni.”

⁵Thile ke mi näc ken ε, jäl ni ken rey muoth, kä ken pieny diaal lathke.

⁶Kä cua wee j, “Ke yen kuaj, ke yen gaat Kuoth in Diit ni Jen yen diaal,

⁷duunde yöö bia lij cetnike naath, bia pëen cetnike ruëc tin köj.”

⁸Jiec rö lö Kuoth, luk wic muöj, ke yöö döör diaal ke nyinku!

Diit 83

Pal ke kuj juoc ji tër ji Juudh

(Dit A-thap)

¹Ay Kuoth /cu le biet, /cu wanju bi kum cu bit lö Kuoth!

²Ke yöö ken ji tëru teke ni gaak, ci ney tin löke ji wuothkien kap nhial.

³Cike cär ti jjak rialikä ke kuj nëniku, matke caapkien ke kuj nëni tin ganji.

⁴Kä ruacke wäke j, “Bia näkne ke ε bike thuuk /cike bi la dor, kä ε ciöt l-the-rel /ca le nyok ke tjem amäni cäj kel.”

⁵Ken cike çar kel mat keel, cike mat ruac lat ke lokdu,

⁶ken ji E-dom kene ji l-ca-mel, ke ji Mo-ab kene ji Yëg-ri.

⁷Ke ji Gi-bel kene ji Am-on ke Ä-ma-lek, ke ji Pi-li-thet kene ney tin cienj kä Dhor.

⁸Cu mäni ji A-thi-ri-ya bä cike rö matke, cuken cua buöm gan Lot.

⁹Lätnike kä mëë ci köj lät kä ji Mid-yan, cetke duj ji Ci-ce-ra kene Ya-bin jok kieer Ki-con,

¹⁰tëë cua däk kä Een-dor, tëë cu cetnike wär yöok piny.

- 11 Kä lätni bööthkien cętke O-reb kene Dheeb, kä lätni ruëeckien kä mi cętnike Dhe-bë kene Dhal-mu-na,
- 12 tēë ruac i, “Kane mun lak yōok Kuoth kane je e la dunđan.”
- 13 Jaknike kä cętnike ruoth lö Kuothdä, e ke cętnike jil mi lok jioam e.
- 14 Cätdi nike mac in la rup a pet, kene bol maac mi pet rey paam,
- 15 ino jocke ke jioamdu min leth, kä jakni ke kä dual ke tul jioamdu.
- 16 Ku ke thiän ke pöc, dōŋ deë ke ciötdu nāth lö Kuoth Nhial.
- 17 Ake muocke pöc kene buar mi bi te thīn ni cian, kä ake liw ke buarien keel.
- 18 E je ba ŋac e ken en yōö e jin kä roa, en min coalke ciötde Kuoth Nhial, e jin in la Ruey Yōaa ni keeliw.

Diit 84

Pal tethä Isaac rey luaak Kuoth

(Dit gan Kora)

- 1 Kua luaakdu le nhok idi, lö Kuoth Nhial in la Ruey Yōaa!
- 2 Goor löcdä wä rey kal Kuoth, cu ti löcdä kene riŋdä Kuoth in tek gor.
- 3 Cu kec ro jek ciēŋ, kä cu lik lik ro lät kä duel, guāath mi be deyke la dieethe thīn, guāath mi thieek ke yikdu, lö Kuoth Nhial in la Ruey Yōaa lö Kuäärä kä Kuothdä.
- 4 Puoth ake ney tin cien dhōru, kä puanyke ji ni cian!
- 5 Puoth ake ney tin te buōmdien ke ji, ney tin goor löcdien ni duōop Dha-yōn.
- 6 Kä min wäke ke lool Baca cuke je jak kä cętke wan piini, mi ci nhiaal ruëel je thiän kene wuoli piini.
- 7 Wä niken ke buōm min wä ke, amāni mi cike cop nhiam Kuoth kä Dha-yōn.
- 8 Kä lö Kuoth Nhial ni Kuoth in la Ruey Yōaa liŋ palä, liŋ yä lö Kuoth Je-kōb!
- 9 Guic kotda lö Kuoth, guic raandu min ci mek agoaa!
- 10 Gōaa ni yōö deë raan cāŋ kel thuk rey kalu, kä yōö deë raan nin ti bathdōor thuk guāth mi dōŋ. Deë gōaa ni yōö deë yān a gāāŋ thuk kal Kuothdä, kä yōö deë cien rey kemekä guān nyuōōni.
- 11 Ke yōö Kuoth Nhial ni Kuoth cętde ke cāŋ kene kot, jen la ŋune gooy kene luth. Thile mi gōaa mi la Kuoth Nhial je a pen ney tin thil bëel.
- 12 Ay Kuoth Nhial in leny buōmde ti diaal, poth ram in nāāth ni ji!

Diit 85

Pal ke kuj malä keεe cuŋ

(Dit j̄i kɔaar Kora)

- 1 J̄in ti ke nhök mi d̄ij̄t ke mundu lö Kuoth Nhial, kä j̄in ci j̄i l-the-rel luɔc goykien.
- 2 Kä j̄in ci n̄eku p̄al dueerkien, cike p̄al dueerkien diaal.
- 3 Kä ci n̄ënydu p̄al keeliw, kä ci l̄eth gaakdu wä piny.
- 4 Luucnikɔ jɔk lö Kuoth k̄änäda, ku n̄ënydu woc kä kɔ.
- 5 E bi ku n̄ëny ke kɔ amäni c̄änj kel? E bi n̄ënydu ku te th̄in ke r̄ic diaal?
- 6 E /ci ney bi ku luɔc t̄ek, ke ȳöö d̄ëe n̄eku t̄eth laaac jek kä j̄i?
- 7 Nyuthnikɔ nhökdu min thil pek lö Kuoth Nhial, kä k̄ämnikɔ k̄ändu.
- 8 A liɛjä min bi Kuoth Nhial ni Kuoth ε lat, ke ȳöö be mal lat ke kuj n̄eenike, mi /ci n̄eke bi loc kä ciɛŋ d̄ɔɔr̄adien.
- 9 Ke thuɔk k̄ände t̄ëe gekä n̄eni, tin luɔthke je, ke ȳöö bi buɔmdε kule te muundan.
- 10 Kä bi nhök keεe n̄ath leni te th̄in keel en wane, kä bi gooy keεe mal r̄ɔ leni nyɔk ke ben kä kɔn.
- 11 Bi naath n̄ath ni Kuoth, kä bi gooy Kuoth ben kä naath ni puɔɔr̄ä.
- 12 Kä bi Kuoth Nhial kɔ k̄am ni tin gow, kä bi munda d̄eyke r̄ɔ rep.
- 13 Kä bi ciaŋ cuŋni te nhiam Kuoth, kä be duɔɔp wä rialikä ke kuj̄de.

Diit 86

Wiee ke kuj luäkä

(Pal Dee-bid)

- 1 Liŋä lö Kuoth Nhial, kä loc ȳä, ke ȳöö ε ȳän can mi goor ni duɔɔr.
- 2 Gaŋ t̄ekdä, ke ȳöö n̄aathä ni j̄i, k̄än jaŋdu min n̄äath ni j̄i. E j̄in Kuothdä,
- 3 teni ke kɔɔc laaac ke ȳä lö Kuäär, ke ȳöö cɔalä ni j̄i ke c̄änj keeliw.
- 4 Jakni loc jaŋädu kä t̄eth, ke ȳöö cä t̄ekdä k̄am j̄i lö Kuäär.
- 5 Ke ȳöö ε j̄in ram mi goaa kä teke p̄alikä, moc ney tin cɔalke j̄i ke nhökdu min thil pek.
- 6 Liŋ palä lö Kuoth Nhial, liŋ wieedä min laŋä ni j̄i.
- 7 Kä bä cɔl ni j̄i ke c̄änj rikädä, ke ȳöö la loci ȳä.

- 8**Kä thile ram mi päär ke j̄i rey kuthni lö Kuäär, kä thile lät ti päär ke lätku.
- 9**Kä bi döör diaal tin ci cak ben pal nhamdu lö Kuäär, kä bike ciötdu puany.
- 10**ε j̄in Kuoth mi bum mi lät ti gan̄ke naath, ε j̄in ni kärca la Kuoth ɔ.
- 11**Nyuthni yä duɔɔpdu lö Kuoth Nhial, ke yöö bä jal rey thukädu, amäni mi cä ciötdu luɔth.
- 12**Yän larä j̄i tēth laaac lö Kuäärä ni Kuoth ke loçdä keeliw, bä ciötdu liak amäni cāḅ kel.
- 13**Ke yöö diṭ nhökdu min thil pek ke yä, curi tēkdä kän liṭh.
- 14**Kä lö Kuoth ci ney ti j̄iak rɔ luɔc yä, ney ti thil pälikä görke näkdä, ney ti thil caṛ ke kujdu.
- 15**Duunde yöö ε j̄in Kuoth mi gɔaa kä teke pälikä, Kuoth mi kuiy gakde kä teke nhök mi diṭ mi thil pek ke ne ḡath.
- 16**Lunyni kä yä, kä teni ke kɔac laaac ke yä, kāmni buɔmdu jaṅdu, kän gat nya läätädu.
- 17**Mocä ke nyuuth gɔoyädu, mi ba nen ε ney tin löke yä bike cu pöc, ke yöö ci yä luäk lö Kuoth Nhial, kä ci yä bum.

Diit 87

Jε-ru-tha-lεm ε wec dööri diaal

(Dit gan Kora)

- 1**Kuoth ce wecde lat w̄i paam in rel rɔ,
- 2**Kuoth Nhial nhöke Jε-ru-tha-lεm elɔḅ, kä w̄i l-the-rel diaal.
- 3**Kä cua ti gow lat ke kujdu lö wec Kuoth.
- 4**Yän bä ney tēe ca yä luɔth lat j̄i l-jēp ke ne j̄i Bē-bi-lɔn rey dööri, kä j̄i Pi-li-thet ke ne j̄i Dhor ke j̄i Kuc, dapke ramɔ kä Jε-ru-tha-lεm. bike wee j̄, “Dapke ney kä Jε-ru-tha-lεm.”
- 5**Kä ke kuj Jε-ru-tha-lεm bi naath wee j̄, “Ram εme dapke je en wane,” kä bi Kuoth Nhial in Diṭ ni Jen jak kä bum.
- 6**Bi Kuoth Nhial je gɔr mi wēe ciööt nath gɔr j̄, “Ken j̄i dööri tiṭi dapke ke en wiṇi.”
- 7**Kä bike duth kä kētkε diit wäke j̄, “Goy diaal bäke kä Jε-ru-tha-lεm.”

Diit 88

Wiee ke kuj luak

(Dit j̄i kɔaar Kora)

- ¹Ay Kuoth Nhial ε jin Kuoth kändä, yän bä col ni ji ke cändäär kene wäär.
- ²Ku palä mal ni liṅ, kä gän jithku ke wieedä.
- ³Ke yöö ci tieeydä thiän ke rik, kä ci tēkdä thiak nike kṛak.
- ⁴Yän ca yä kuēn keel nike ney tin bi wä kṛk, yän cä cu cṛnike ram mi thil luääk.
- ⁵Ca yä päl cṛnike ram mi ci liw, cṛnike ram mi ca näk mi ca tṛaac rey kṛkä, cä cṛnike ney ti ca pal ruëec, ney tin /ci le yop.
- ⁶Ci yä cu laṭh ni rey kṛak kunyā mi luēṅ luēṅ, ci yä laṭh ni guāth mi luēṅ kä col.
- ⁷Ci ṅēnydu thiak elṅ ke yä, kä ci muaṅdu yä kum ε dur.
- ⁸Ci yä jakä banyke piny ε mäthnikä, ci yä cu jak kä mi löke ε ken. Ca yä cu gṛak rēc guāth mi /cä rō dēē met kual thṅ,
- ⁹Ci nyinkä le nēn ke kuj pärä. Kä yän la colä ni ji lö Kuoth Nhial ni cian, yän tarä tetkä nhial palä ji.
- ¹⁰Jin la nyuthi ney tin ci liw ti gayke naath? Kä dēē ney ti ci liw ji puany?
- ¹¹ε dēē nhökdu min thil pek, ku lat rey kṛakni kunyā, kie dēē ṅathdu lat guathni nēni tin ci ḍak?
- ¹²Kä ba lätku tin gaṅke naath ku ṅac rey muṭh, kie ba luäk kändädu ṅac muun nēni tin ca pal ruëec?
- ¹³Duunde yöö la thiëecä ni ji ke luak lö Kuoth Nhial, la palä ji ke runwan.
- ¹⁴Kä ṅṅu mi yiäki yä lö Kuoth Nhial? ṅṅu mō teyi rō mō ke yä?
- ¹⁵Yän cä cuuc elṅ ni ṅuētädä ε la thiak ni liṅädä, cä cuuc elṅ ke duäcdu ε cä ṅṛaṅ.
- ¹⁶Ci ṅēnydu yä nor, kä ci gakdu yä duṛp ni piny.
- ¹⁷La ken yä a gṛol piny ke cāṅ keeliw cṛnike nyoc. Cike yä gṛol kujni diaal.
- ¹⁸Ci yä jak kä banyke piny ε nhöökä kene mäthnikä, muth ce cuṅ jēn määthdä min thiak ke yä.

Diit 89

Mat ruac Kuoth kene Dee-bid

(Wëë E-than raan Edhra)

- ¹Yän bä dit ket ke kuj nhökä Kuoth amäni cāṅ kel, yän bä gooydu laṭ rṛc diaal.
- ²Kä nhökdu be te thṅ amäni cāṅ kel, kä gooydu thile mi wany je cṛtde nike puṅar.

- ³Kä curi ruac i, “Cä mat ruac lat kəne raandä min cä mek, cä guk lat ke jaṅdä ni Dee-bid i,
- ⁴‘Bä kuayku jak kä te thṅ amäni cəṅ kel, kä bä kuäaru jak kä te thṅ rey rṅni diaal.’ ”
- ⁵Ḕ puḅar liak lätku tin gəyke naath lö Kuoth Nhial, kä gəoydu latke je rey dolädu min rel rə!
- ⁶Kä əṅa nhial dēə pḅar ke Kuoth Nhial ə? Əṅa kä ney diaal tin te puḅrā cäätke Kuoth Nhial ə?
- ⁷Ḕn Kuoth Nhial luḅthke ni je, ε buḅn nəeni tin gəw, luḅthke ni je elḅṅ kä tin diaal tin te gekäde?
- ⁸Kä lö Kuoth Nhial in la Ruey Ḃḅaa, əṅa mi bum cətkε jṅn Kuoth Nhial? Kä gəoydu tēə ni gekädu.
- ⁹Jṅn ruaaci bar mi dṅit, kä la muəṅde a jak kä bit.
- ¹⁰Curi Ra-yab däk cətkε ram mi ca näk, kä curi jṅ tēru riaw ke buḅmdu.
- ¹¹Puḅar ε duṅdu amäni piny bä ε duṅdu, kä ci Ḃḅw cak nike tin diaal tin te thṅ.
- ¹²Kä curi cam Ḃḅaa kəne cuēc Ḃḅaa cak, kä cu päṁ Ta-bor kəne päṁ Ḕr-mon ciḅtdu puany ke dit.
- ¹³Tṅiḅke buḅm mi dṅit, tetdu bumε, εn tet cuēēcdu.
- ¹⁴Kä kuäaru ε kuäär cuṅni kəne thuḅḅk, kä nhök kəne gəoy te ni ken nhiamdu.
- ¹⁵Tēth laaac ake ney tin ḅackε jṅ, ney tin jäl rey buḅyā nhiamdu lö Kuoth Nhial,
- ¹⁶tin liake ciḅtdu ṅṅni diaal, tin liake jṅ ke kuṅ cuṅniku.
- ¹⁷Ḕ jṅn la wuḅtda mə kä buḅmda, kä ke nhökdu cikə moc ke buḅm.
- ¹⁸Ke thuḅḅk buḅthda ε duṅ Kuoth Nhial, kä kuäara ε duṅ Kuoth I-the-rel.
- ¹⁹Mēēdan curi ruac ke nyuuthni ke nəeku curi ke jḅök i, “Ḃḅän cä buḅm kḅm wääh köör, Ḃḅän cuḅ ram kel mi ca mek rey nath kḅm liak.
- ²⁰Ḃḅän cä jaṅdä ni Dee-bid jek, kä cuḅ je yṅr ke liēthdä min rel rə,
- ²¹bi buḅmdä te keel ke je ni cianṅ, kä bä je moc buḅm ke luḅṅdä.
- ²²/Ci jṅ tēre je bi luḅṅ ke puḅt, kä /ci jṅ nyuḅḅni je bi ciēṅ a jḅäk.
- ²³Ḃḅän bä jṅ tēre dup nhiamde kä bä ney tin löke je tḅl kä piny.
- ²⁴Kä bi nhökä kəne gəoydä te keel ke je, kä ke kuṅ ciḅtdä ba buḅmdε liak.
- ²⁵Ḃḅän bä kuäare jak kä räth ε kəne je ni yieer a wä ni kiir.

- 26 Kä be ya col weë i, 'E jin guaar, kä Kuothdä, kä Päm kändä.'
- 27 Yän bä je cu jak kä kēē, kä bi dīt ni jen kä kuar wec muōn.
- 28 Kä bä nhökdä min thil pek tit, ke kuide amäni cāṅ kel, kä bi mat ruacdä teke je thile mi bi je wany.
- 29 Kä bä kuayke jak kä te wan o amäni cāṅ kel, kä bi kuääre te thīn cētṅike puāar.
- 30 Kä mi wä gaatke ṅuōtkä wä pāl ruëec, e /ca bi guōr ni luëekä,
- 31 mi ca ciṅkä päl, kä /ci ken luëekä tit.
- 32 Yän bä ke duac ke keet ke kuj dueerikien, kä bä duac ke waat ke kuj jākien.
- 33 Duunde yöö /cä nhökdä bi woc kä ke, kä /cä ṅathdä bi päl.
- 34 Kä yän /cä mat ruacdä bi päl, kie bä riet in cä lar päl.
- 35 Yän cä ro yac nike ciōtdä min rēl ro, yän /cä Dee-bid bi kac kac.
- 36 Bi kuayke te thīn amäni cāṅ kel, kä bi kuääre te wāne cētṅike cāṅ nhiamdä.
- 37 Be te thīn ala dōraar cētṅike pay, en neen puōrā min thuok."
- 38 Kä täame ci kuäär in ci kuany loḱ kä ci je yiäk, kä ci gaak ke je en ram in ci mek.
- 39 Kä ci mat ruac jay ke jaṅdu, kä ci kum kuääräde yuor ni rey tupä.
- 40 Kä ci paṅnyke diaal dāk, kä ci wijke tin buōm buōm riōr.
- 41 Kä ney diaal tin ret ke kutde la macke je, kä ce cuā cāät kä jī thieekäde.
- 42 Kä ci jī tēre moc ke buōm, ci jī gaakde diaal jak kä teth loḱien.
- 43 Ci mutde cu jak kä thil luot, kä /keni je luäk koōr.
- 44 Kä ci keet kuäärä woc tetkäde, kä ci kom kuääräde yuor piny.
- 45 Kä ci ṅin ṅuētäde jak kä ciēk, kä ci je kum ke pōc.
- 46 E biku mäni ney lö Kuoth Nhial, bi ro tēē amäni cāṅ kel o? Kä bi mäni ney bi ṅēēnydu doap cētke mac o?
- 47 Kä time lö Kuoth Nhial, en yöö ciēk tēkdä, ṅācni je en yöö ci ney diaal cak ela naath!
- 48 Tēē ke ram mi dēē tēk a /ce bi liw? Kä eṅa dēē tēkde gaṅo kä buōm lieth?
- 49 Kuäär, kä nhökdu mēē wal ēē thil pek, mēē ci lar Dee-bid ke gōoydu a nikä?
- 50 Care Kuäär en yöö ca jaṅdu dol, yän ruōtdä kuethni döōri ke loḱdä,

⁵¹kuethni tin kuéthke ni yä ε j̄i t̄eru lö Kuoth Nhial, tin d̄oalk̄e lät randu diaal in ci m̄ek.

⁵²ε liak wä kä Kuoth Nhial amäni c̄äŋ k̄el! In̄oŋo.

Diit 90

Bok D̄uaan
(Diit 90—106)
T̄aḡ Kuoth k̄ene t̄aḡ ran

(Pal Muth̄e min la raan Kuoth)

¹ε j̄in guḡaḡth k̄änäda, lö kuäär r̄icni diaal.

²Ni m̄eë /keni pääm ni cak, ni m̄eë /keni ḡow ni cak, ε j̄in Kuoth mi te th̄in.

³Kä ε j̄in min jak naath kä l̄iw w̄ii i, “Luḡce tuur lö gaat A-dam.”

⁴Ke ḡöo c̄et run ti bathd̄oḡr ke c̄äŋ k̄el kä j̄i. C̄etke ke thaakni w̄ard̄aḡr.

⁵La l̄iw raan c̄etnike mi n̄in ni j̄en, kä be j̄iēn ε yut c̄etnike l̄ak, c̄et t̄aḡde n̄ike j̄uaac ke runwaḡ.

⁶Juaac tin lap̄e t̄oḡc ke runwaḡ, kä bike r̄ool ke thianḡ.

⁷Ke ḡöo cak̄o thuk ε ḡēēnydu, kä cak̄o duḡpke waḡ l̄oacdu.

⁸Ci nyuḡoŋ l̄ath ni nhiamdu, ci dueerko j̄oḡc ni r̄ey buḡyādu.

⁹Ci n̄inko jak kä kuiy ke ḡēēnydu, ci runko cu thuḡk̄ eyut.

¹⁰Run teekāda diaal ke j̄ien b̄ar̄ow, kie j̄ien b̄ād̄ak mi ci raan buḡm. Kä la thuḡke ke ke rik k̄ene b̄ēc b̄ēc, la ke cuḡ thuk ke p̄ēth bako cu thil.

¹¹Kä eḡa mi ḡāc buḡm gaakdu? Ke ḡöo gakdu d̄it̄de c̄etnike luthda ke j̄i.

¹²Nyuthniko pek n̄ini teekāda, d̄oḡ d̄ēeko p̄el l̄oac jek.

¹³Be māni n̄ey lö Kuoth deri l̄uny j̄ok o? Ke ḡöo bi j̄aḡḡku ben nyuḡth ḡoḡy!

¹⁴R̄oḡko n̄ike runwaḡ ke nhökdu min thil pek, ke ḡöo d̄ēeko teke t̄ēth l̄oac n̄iniko diaal.

¹⁵A n̄in t̄eth̄a l̄oacda ḡuan c̄etnike n̄in t̄ēē ci duācniko, c̄etnike run t̄ēē ḡuan t̄ēē cak̄o nen ni j̄iäk.

¹⁶Nyuthni lätku j̄aḡḡku, kä nyuthni buḡmdu gaatkien.

¹⁷A nhök Kuḡran ni Kuoth teke k̄on k̄el, jakni lätko diaal kä thuḡk̄, ε puc jakni lätko diaal kä ḡow!

Diit 91

Kuoth ε ḡāḡḡdan

- ¹Kä ram mi wä tēkde luak kä Kuoth in Dīt ni Jen, jen ba je gan ε Kuoth in leny buomde ti diaal,
- ²kä be Kuoth j̄ök j̄, “ε jin käändä kä gääṅdä, ε jin Kuothdä min ṅaṅthä.”
- ³Ke yöö be j̄i gan kä dhuur in ca tēḡ, kä be j̄i gan kä juath tin ṅake naath.
- ⁴Kä jen be j̄i kum ke juätke, kä bi kan jek kä je, ke thuokde be la kotdu kä gääṅdu.
- ⁵Kä ci bi le dual ke muth ke wäär, kie ney ti make j̄i ke bääri ke cāṅdäär,
- ⁶kie juath tin la kapke naath ke wäär, kie dak mi bi ben ke cāṅdäär.
- ⁷Kä dṅṅ deḡ ney ti bathdṅṅ liw gekädu, kä deḡ bathdṅṅri wäl kṅkien liw peḡ cuēecdu, duunde yöö thile mi bi ben thieekädu.
- ⁸Bi guic ni jin ke wanḡdu, bi duac in ba duac ney tin laḡt j̄iakni nen.
- ⁹Kä mi ci Kuoth Nhial jakä luääkdu, a ci Kuoth in Dīt ni Jen jakä gääṅdu,
- ¹⁰thile mi j̄iääk mi bi j̄i jek, thile dak mi bi le ben guäth cienḡdu.
- ¹¹Ke yöö be j̄aake jakä ganke j̄i, bike j̄i yien duṅpniku diaal.
- ¹²Kä bike j̄i thak ke tetkien ke yöö /ci ciöku bi le näk ke päṁ.
- ¹³Kä bi dṅany ni loony kene thṅṅ, bi loony tin ṅeny ṅēeny kene thṅṅ tin teke lueṅ dṅny kä piny.
- ¹⁴Kä cu Kuoth Nhial wee j̄, “Yän bä ney tin nṅake yä kän, kä bä ney tin ṅacke ciötdä ganḡ.
- ¹⁵Kä mi wä ken yä col, yän bä ke loc, kä bä teke ke keel ke guaḡth rikni, yän bä ke kän kä bāke kam luth.
- ¹⁶Kä bāke moc tēk mi bäär, kä bāke nyuṅth kändä.”

Diit 92

Dit tēthä Iaac

(Dit ke kuj caṅ lṅṅä)

- ¹Gṅaa ε en yöö deḡ Kuoth Nhial puany, kä kētdä diit puonyä ke kuj ciotädu, lö Kuoth in Dīt ni Jen.
- ²Kä bä nhökdu min thil pek lat ke runwanḡ, kä bä gṅoydu latke wäär ni cianḡ,
- ³ke j̄iöṅth thucṁni, kene j̄iöṅth kaanḡni.
- ⁴Ke yöö ci yä moc tēth Iaac lö Kuoth Nhial ke lätku, yän bä diit tēthä Iaac ket ke kuj lätniku.

- ⁵Kä ku lätku le nuan idi lö Kuoth Nhial! Kä cärku n̄an̄ke el̄oŋ!
- ⁶/Ci ram mi nyuan ke n̄ac, kä /ci ram mi d̄ōar t̄īi d̄ēe n̄ac.
- ⁷Ɛ c̄aŋ ku j̄i nyuoc̄ni piith c̄et̄nike juaac, kä nuan lāat̄ jiäkni, duundien yöö bike d̄ak̄ am̄ani c̄aŋ kel.
- ⁸Kä j̄in lö Kuoth Nhial j̄in ba j̄i puany am̄ani c̄aŋ kel.
- ⁹Ke kūi j̄i t̄eru lö Kuoth Nhial, ken j̄i t̄eru bike duop̄, kä ba lāat̄ jiäkni diaal riaw d̄ōar.
- ¹⁰Kä Ɛ jen ci yä cu moc tuoŋ ti bum c̄et̄nike tuoŋ mök, kä ci yä wuoc̄ lieeth puthä mi goaa el̄oŋ.
- ¹¹Ke kūic̄ em̄o c̄a juoc̄ j̄i t̄erä cu nen ke wan̄dä, kä c̄a d̄ak̄ j̄i nyuoc̄ni liŋ ke j̄ithkä.
- ¹²Kä pith j̄i cuŋni agoaa c̄et̄ke j̄ien nööri, kä pithniken c̄et̄ke j̄ien nūer rööl Le-ba-n̄on.
- ¹³Kä cake pith ni rey luaak Kuoth Nhial, kä goaa maandien rey käli luaak Kuothdan.
- ¹⁴Kä not̄de bike dey kuir am̄ani d̄oŋdien, bike not̄ wäke nyak kä ku ke la t̄ōoc̄,
- ¹⁵mi nyooth ni yöö Kuoth Nhial Ɛ cuoŋ, jen Ɛ gääŋdä mi thil mi jiäak kä je.

Diit 93

Kuoth Ɛ Kuäär

- ¹Jen Kuoth Nhial Ɛ kuäär, kä ce ro rony ke gooy kene buom, Kuoth Nhial ce ro kum ke buom. Kä jen ce yow cak kä thile mi bi je wany.
- ²Kom kuäärädu t̄ēe th̄in ni tukä yooa, kä j̄in t̄īi th̄in ni wal.
- ³Nyoc̄ a b̄ēeni lö Kuoth Nhial, en nyoc̄ b̄ēe ke wuow mi dīit̄ el̄oŋ, b̄ēeke ke muaŋ mi dīit̄ el̄oŋ.
- ⁴Kuoth Nhial bum ni jen puōrä, bum ni jen kä jow pīini b̄äpdiit, bum ni jen kä muaŋ baar.
- ⁵Kä nuot̄ku thile mi wanyke, kä luaakdu bi gooyde ro rel, am̄ani c̄aŋ kel lö Kuoth Nhial.

Diit 94

Cuŋ Kuoth

- ¹Kuoth Nhial Ɛ j̄in Kuoth mi la col duōor, lö Kuoth mi la col duōor b̄er nyoth roodu!
- ²Jiecn̄i roodu lö luuk pieny, b̄er kämni ney tin liake ro min roŋ ke ke!

- ³Be kule amäni ney bi j̄i nyuɔɔni loɔkien tetho? Be kule amäni ney lö Kuoth Nhial?
- ⁴Kä lat ken ni rieet liakä, ken j̄i laät j̄iakni diaal liake ni ro.
- ⁵Kä näk ken ni neeku lö Kuoth Nhial, yon ken ni ney tin la neeku.
- ⁶Kä näk ken män j̄oɔkni kene jur, kä luc ken gaat tin rētni.
- ⁷Ruacke wäke j̄, “Kuoth Nhial /ce nen, en Kuoth Je-kob thile je tiit.”
- ⁸Ɖace ɲoak lö yen ney tin doaar, yen doaar bia pel j̄ ney?
- ⁹Kä jen ram min lä t̄j̄th, /ce deë ku lien? Kä jen raam in lä t̄ nyin, e /ce deë ku nen?
- ¹⁰Kä jen ram min luɛek döör, kä nyuuth naath ke ɲac ɲoani, e /ce naath deë ku t̄on?
- ¹¹Kä jen Kuoth Nhial ɲace cār nath, en yöö thile ke luot ke loaar.
- ¹²Tēth loaac ake ney tin ci Kuoth Nhial ke luek, ken ney tin ce nyuɔɔth ke ɲoɔtke,
- ¹³tin käme loan ke n̄in rikni, amäni mi ca koaak tet ke kuj j̄i nyuɔɔni.
- ¹⁴Ke yöö Kuoth Nhial /ce neeke bi pal ruëec, /ce ke bi bany piny ken ney tin la nyinke,
- ¹⁵ke yöö ba luɔɔk nyok ke luk ke thuɔɔk, kä ba guɔɔr ni je e j̄i thuɔɔkni diaal.
- ¹⁶Kä ena mi bi yä yor kä j̄i nyuɔɔni? Kä ena mi bi guaathdä käthikä kä laät j̄iakni?
- ¹⁷Mi /ken Kuoth Nhial yä luäk, kä täame deë tieeydä te ni j̄oɔkni.
- ¹⁸Kä meë cä wee j̄, “Yän tēthä,” curi yä luäk ke nhökdu, min thil pek lö Kuoth Nhial.
- ¹⁹Kä mo ci diɛer loaacdä d̄it ɔ, la buumi yä kä bi loɔdä jak kä goaa.
- ²⁰A deë kuɔr tin teke nyuɔɔn kuɔ mäthniku, ken ney tin /ca thuɔk läth guäthde?
- ²¹La mat ke ro ke kuj neeni tin teke cuɲ, bike ney tin thil duer cu kum ke liaa.
- ²²Duunde yöö bi Kuoth Nhial a gäändä, kä jen Kuothdä be la kääändä.
- ²³Be ke cuɔl dueerkien kä be ke ciac raar ke kuj nyuɔɔnikien. Jen Kuoth Nhial ni Kuothda be ke thuk.

Diit 95

Cɔl nath palä kene luth

- ¹Bia puanyne Kuoth Nhial ke diit, bia këtne Kuoth in la gäänndan diit tethkä laaac!
- ²Wane nhamde ke teth laaac, puanyne je ke diit tethä laaac!
- ³Ke yöö Kuoth Nhial ε Kuoth mi dij, kä ε Kuäär mi dij ni jen wij kuthni diaal.
- ⁴Kä guath tin luej piny ke nyinke, kä pääm tin bar baar ke nyinke bä.
- ⁵Kä yier ε dunde ke yöö lätdε jen, kä mun in kööt lätdε jen nike tetke.
- ⁶Kua ben, bia kamne rɔ muaal kä palne je, bia kamne rɔ muaal nham Kuoth Nhial in la cääkdan!
- ⁷Ke yöö ε jen Kuothdan, kä ke kon ney tin gaanje, kä ke kon detke tin la lääke. Kä en wale mi wiaa jowde wä lij!
- ⁸/Cuare lockun jak kä bum cetke möö cia lat kä Me-ri-baa, kene möö cia lat cänj eë kä Mathaa rey daar,
- ⁹möö cu guurdɔɔɔni yä yɔn, möö cua yä them ε ken, cänj ε möö cike lätkä nen.
- ¹⁰Kä cua yä jakä gak ke run ti jien dan nuaan ke jen ne eme, cua ruac waa j, “Ke ney ti ci lockien bath, kujc ken duɔpkä.”
- ¹¹Kä ke kuj emo ke gaakda cua wee j, “Ken /cike bi wä guath lojadä.”

Diit 96

Liake Kuoth in bëö ke luk

(1 Kuën 16:23-33)

- ¹Kjietde Kuoth Nhial dit mi pay cak, kjietde Kuoth Nhial diit yen ji wec muɔɔn diaal.
- ²Kjietde Kuoth Nhial diit kä puanyne ciötdε, latde je ni cianj en yöö ε kään.
- ³Latde döör diaal buɔmdε, latde lätkε tin gayke naath rey neeni diaal.
- ⁴Ke yöö bum Kuoth Nhial elɔj, kä rɔj ni jen ke liak mi diij, kä ba luɔth ni je kä kuth diaal.
- ⁵Ke yöö kuth döör diaal ke guäy, duunde yöö Kuoth Nhial ε jen cak puaar ɔ.
- ⁶Kä luth kene wuɔt teke nhamde, kä buɔm kene maan teke rey luaakde.
- ⁷Liake Kuoth Nhial yen ji wec muɔɔn diaal, liake wuɔt Kuoth Nhial kene buɔmdε.
- ⁸Liake gooy ciotädä Kuoth Nhial, Nöje je muc, kä bia rey kal luaakde.
- ⁹Palε Kuoth Nhial rey gooyäde min rel rɔ, guɔɔje rɔ nhamde yen ji wec muɔɔn diaal.

10 Kä laɾe je döör i, “Kuoth Nhial ε Kuäär! Kä ɣow ca je laɾ a bum, thile mi bi je wany. Kä be ney diaal luk ε päär.”

11 A nhial kene piny loɾkien teth, kä a yier roal kene tin diaal tin te thɪn,

12 kä a kaak loɾkien teth kene nyinkien diaal. Kä a jien ruɔɔp diaal kietke diit tethä laac,

13 nhiam Kuoth Nhial ke ɣöö beë ke, beë ke ɣöö be wɪc muɔɔn ben luk. Be ɣow ben luk ke cuɳ, kä be naath ben luk ke thuɔɔk.

Diit 97

Kuoth ε Kuäär kä ti diaal

1 Kuoth Nhial ε Kuäär, kä a piny loɾde teth, kä a dhuɔli diaal loɾkien teth!

2 Kä puaar kene muth cike Kuoth Nhial goɾ, kä cuɳ kene thuɔk ke kom kuääräde.

3 Kä nhiamde te ni mac thɪn, mi bi jɪ tere tin ca je goɾ kuɳni diaal waɳ.

4 Kä yiele meere ɣow, kä la lathɛ piny mi ce je nen.

5 Kä la leër pääm ceɳnike kol nhiam Kuoth Nhial, nhiam kuar jɪ wɪc muɔɔn diaal.

6 Kä lat nhial cuɳke, kä ci jɪ wec muɔɔn diaal wuɔɔde nen.

7 Kä ca ney diaal tin palke ni kuth jien moc ke pöc, ken ney tin liake rɔ ke kuth jien ti thil luɔt, pale je yen kuth diaal.

8 Kä meë ci jɪ Dha-ɣon ε liɳ cu loɾkien teth, kä cu loɾ wɪni Juda teth ke kuj luɔkdu lö Kuoth Nhial.

9 Kä ke kujdu lö Kuoth Nhial, diɳ ni jɪn wɪ muɔɔn keeliw, kä diɳ ni liakdu kä kuth diaal.

10 Nhok Kuoth Nhial ney tin löke duer, kä gaɳɛ tek neɳnike tin guɔɔrke je, la kääne ke tetni jɪ nyuɔɔni.

11 Kä buay ε duɳ jɪ cuɳni, kä teth laac ε duɳ neɳni tin goɳ loɾkien.

12 A loɾkun teth rey Kuoth Nhial lö ney tɪn goɳ, kä liake ciɔɔde min rel goɳyde rɔ.

Diit 98

Liak ε Ruey ɣaa

(E dit)

1 Kietde Kuoth Nhial dit mi pay cak, ke ɣöö ce ti gayke naath laɾ. Tet cuëcde kene wuɔɔkde min rel rɔ, cike je nöɳ juɔc nath.

²Kä jen Kuoth Nhial ce juɔcde ke naath nyoth, kä jen ce cuŋke nyuɔth döör wec muɔɔn diaal.

³Kä jen ce nhökde min thil pek tim kene ɲathde min diit, ke kuj thuɔk duëel j̄i l-the-rel. Ken pëk ɣaa diaal cike juɔc Kuothda nen.

⁴Këtde Kuoth Nhial diit tethä loaac, yen j̄i wec muɔɔn, roale ke diit puonyä kä liake je.

⁵K̄ietde Kuoth Nhial diit ke thuɔmni, puanye je ke thuɔmni kä liake je ke diit.

⁶Kuothje je tuŋ kene kaan, roale ke teth loaac nham Kuar ni Kuoth Nhial.

⁷Kä a yier wuɔw kene tin diaal tin te th̄in, amäni ɣow kene tin diaal tin cien th̄in.

⁸Kä a kier patke tetkien, kä a pääm këtke diit tethä loaac keel,

⁹nham Kuoth Nhial, ke ɣöö be ɣow ben luk. Kä jen be ɣow ben luk ke cuɔɔŋ, kä be naath ben luk a päär.

Diit 99

Liak ε Kuoth ke ɣöö rel gɔɔyde rɔ

¹Kuoth Nhial ε kuäär, kä a naath diaal lathε ke dual! Kä jen ce nyuur wij koam kuääräde, wij puanyini ti teke gɔk, kä a piny kue lath!

²Kuoth Nhial diitde kä Dha-ɣon, kä liake ni je ε döör diaal.

³Ake liak ke ciötdu min diit in luɔthke, ke ɣöö rel gɔɔyde rɔ!

⁴Kuäär mi bumε, kä ε nhook cuŋni, j̄in ci päär rialikä, j̄in ci cuŋ kene thuɔɔk lat ke kuj thuɔk duëel Je-kɔb.

⁵Liake Kuoth Nhial ni Kuothdan. Pal ε je luaakde kom ciöknike jen rel gɔɔyde rɔ!

⁶Muthe kene Ä-ron teke rey bööthni palädu, kä Tha-muel tēē rey nēeni tēē ca ciötdε pal. Cuke Kuoth Nhial thiec, kä cue ke loc.

⁷Cue ruac ke ke rey ciökä puɔrä, kä cuke luëëke tit, amäni ɲuɔt tēē ce kamke.

⁸Aɣ Kuoth Nhial ni Kuothda cike loc, ε j̄in Kuoth mi pälke ikä, duunde ɣöö la duääci ke ke kuj j̄iaknikien.

⁹Liake Kuoth Nhial ni Kuothdan, kä pale je wij paamde min rel gɔɔyde rɔ, ke ɣöö Kuoth Nhial ni Kuothdan rel gɔɔyde rɔ.

Diit 100

Liake Kuoth yen döör diaal

(Dit ke lär tethä loaac)

- ¹Kijetde Kuoth Nhial diit ke roal yen ji wec muɔɔn diaal.
- ²Palɛ Kuoth Nhial ke tēth laaac, bia nhamde ke diit.
- ³Yen n̄ace yōo Kuoth Nhial ε Kuoth, ε jen ε nēē cak kɔn kā ke kɔn nyinke. ke kɔn n̄eke ti la detke tin la yiens.
- ⁴Wiaa thok rēēkde ke tēth laaac, wiaa rey kale ke diit puonyä. Lar ε je tēth laaac kā puanye je.
- ⁵Ke yōo Kuoth Nhial gɔaa ε, kā nhökde min thil pek tēē th̄in ala dɔraar, kā n̄athde tēē th̄in r̄icni diaal.

Diit 101

Laat kuər

(Dit Dee-bid)

- ¹Yän bä diit ket ke kuj nhökdu kene wuɔtdu, yän bä puany ni ji ke diit lö Kuoth Nhial.
- ²Yän bä guɔɔrni duɔp mi thil bēēl. Bi kule ben kā yä i ney? Yän bä jal rey dhɔaarä ke loc mi thil bēl,
- ³kä thile duɔɔr mi jiäak mi bä guic. Yän lökä lät n̄eni tin thil n̄ath, cike bi räth kā yä.
- ⁴Kä bi ney tin görke lätni kā ti j̄iak n̄ɔan ke yä, thile mi bä lat ke mi jiäak.
- ⁵Kä ram mɔ bi guan thieekäde luom ke t̄ēē ɔ, yän bä je jak kā bit. Yän /cä ram liak rɔ kā guic kacä bi luänj ke ruɔt.
- ⁶Yän bä tit ni ney tin teke n̄ath rey wec, ke yōo deeke cienj ke yä keel. Kä ram ɔ bi jal dup mi thil bēēl ɔ, ε jen ram min bi latdä lat.
- ⁷Thile ram mi lat m̄est mi bi cienj dhɔrä, kā thile guan kacä mi bi not ke ben nhamdä.
- ⁸Kä ke runwan̄ni diaal yän bä ji nyuɔɔni diaal tin te rey wec däk, bä ken laät j̄iakni diaal tēm raar rey wec Kuoth Nhial.

Diit 102

Pal ke kuj luək

(Pal ran guäth in ce cuuc)

- ¹Linj palä lö Kuoth Nhial, kā ε wreedä cup kā ji.
- ²/Cu rɔɔdu tey ke yä ke cänj riknikä. Gäñni j̄ithdu yä, kā loc palä ke pēth mi w̄aj̄ ji wä col.

- 3Ke yöö la nĩnkä cuḡ thuk ε yut cētke tol, kä pēt cōwkä cētņike mac.
- 4Kä lōcdä cē ṅēēr ε cē kööt cētņike juaac, a cä pal ni mĩeth ruëc.
- 5Kä ke kuj jĩethä lōaacdä, ci puḡnydä thuuk ε ci duoth ni guḡp puḡḡny cōḡņikä.
- 6Yän cä paḡar nıke manlıceth dōaar, kie manlıceth mi te rey dōaar mi thil naath.
- 7Yän la tōḡacä kä /ca yä nin, yän cä cētņike dit mi te kä rōaade wıj duëel nhial.
- 8Ku jĩ tērä kueth ni yä ke cāḡ keeliw, ken ney tin lēḡke yä, ku ken ciōtdä le jakä duḡ lamä.
- 9Ci mĩethdä cua ni ṅēth in paḡä thĩn, kä liom piikä tin maathä rō ke merkä,
- 10ke kuj ṅenyädu ke yöö curi yä kap nhial kä curi yä yuḡr raar.
- 11Nĩnkä cētke nıke tĩep thianḡ, cä cu kööt cētke juaac.
- 12Duunde yöö jĩn Kuoth Nhial tıj nyuurä wıc kōamdu amāni cāḡ kel, kä ciōtdu te rey rıcnı diaal.
- 13Jĩn bi jıēen kä bi kōḡac lōaac nyuḡth Dha-yōn, ke yöö ε guḡḡth mi bi nyuth ni je nhök, ci guḡḡth in thuḡk ben.
- 14Ke yöö päämke ḡōwke kä jāḡḡku nhök ken ε amāni tupde.
- 15Kä bi döör diaal ciōt Kuoth Nhial luḡth, kä ba buḡmde luḡth ε kuḡr wec muḡḡn diaal.
- 16Ke yöö bi Kuoth Nhial Dha-yōn nyök ke tḡth, jen bi buḡmde jōc en wıni.
- 17Be pal nēeni tin cuc liḡ, /cē paliēn bi dhōt.
- 18E neme ḡōḡrke piny ke kuj rıcä mō bi ben ḡ, ke yöö bi ney tō kan ni cak tō Kuoth Nhial liak!
- 19Kuoth Nhial guice ni luaakde mi rēl ḡōyde rō, en Kuoth Nhial guice ḡōw ni nhial,
- 20ke yöö be wiee nēeni tin ca yian liḡ, kä be ney tin ca kum ke liḡḡ lony.
- 21Kä ba ciōt Kuoth Nhial lat kä Dha-yōn, kä ba je liak kä Je-ru-tha-lēm,
- 22mi wä döör diaal kēne kuääri rō mat keel, ke yöö ba Kuoth Nhial pal.
- 23Ci Kuoth yä jak kä thil luḡḡ ε ḡuḡtdä ke ḡuēet, cē nıḡ teekädä jak kä ciēk.
- 24Kä cuḡ wee j, “Ay Kuothdä /cu yä nanḡ ε ḡot nıḡ teekädä, jĩn ram in thuuk nıḡ teekädu rıcnı diaal.”
- 25Ni mēēdan ε jĩn ε nēē cak piny, kä puḡḡr lätde jĩn ke tetku.

²⁶Kä ken bike nuɔɔr kä jin bi ɲot thɪn, ken diaal bike dɔk cɛɲnikɛ bij. Kä jin bike wäny cɛɲnikɛ bij, kä bike cu thil.

²⁷Kä duunde yöö ba jɛn tɔdu, kä run teekädu thilɛ kɛ pek.

²⁸Kä bi gaat jaɲɲniku cien kɛ mal, kä bi kuaykien piith ni nhamdu.

Diit 103

Liak kɛ kuj gɔɔyɔ Kuoth

(Dit Dee-bid)

¹Liak Kuoth Nhial lö tieeydä, jin puɔnydä kɛɛliw, liak ciötde min rel gɔɔyde rɔ.

²Liak Kuoth Nhial lö tieeydä, kä /cu gɔɔyde päl ruëc.

³Jɛn päɛ yä dueerkä diaal, kä jake liawkä kä gɔw,

⁴kä cɛ tɛkdä luɛl kɔk, kä cɛ yä kum kɛ nhökde min thil pek kɛnɛ kɔɔc laaac.

⁵Kä jɛn cɛ yä rɔɲ kɛ ti gɔw, kɛ yöö bä kula ɲuët mi bum cɛɲnikɛ cuɔɔr.

⁶Kä Kuoth Nhial bɛ lat ni cuɲ kɛnɛ thuɔɔk kɛ kuj nɛni tin yɔaɲkɛ.

⁷Jɛn cɛ duɔpkɛ nyuɔth Muthɛ, kä cɛ lätkɛ nyuɔth jɪ l-thɛ-rel.

⁸Kuoth Nhial tää kɛ kɔɔc laaac kɛnɛ nhök, kuiy ɲɛɛnyde kä thil nhökde pek.

⁹Kä jɛn /cɛ naath gɔny ni cian, kä gakde /cie gak mi dɔraar.

¹⁰/Cɛ nɛy cien kɛ tɔɔ dueeriko, kä /cɛ kɔ culikä cɛtkɛ tɔɔ jɔäkniko.

¹¹Cɛtkɛ mɔ te ni puɔɔr nhialɔ kä piny, jɛn Kuoth bä dɪt nhökde kɛ nɛy tin luɔthkɛ jɛ,

¹²cɛɲnikɛ min nɔɔn nham yɔaa kɛ jɔk yɔaa, cɛ dueerko nɔɔn ni nɔ kɛ kɔ.

¹³Cɛtkɛ min la guɔn gan a tekɛ kɔɔc laaac kɛ gaatkɛ, bi Kuoth tekɛ kɔɔc laaac inɔ bä kɛ nɛy tin luɔthkɛ jɛ.

¹⁴Kɛ yöö jɛn ɲäcɛ jɛ ca kɔn cak ɪdi, jɛn tiimɛ jɛ ɛn yöö kɛ kɔn tur.

¹⁵Kä kɛ yöö raan cɛt tɛkde kɛ tɔɔ juaacni, la raan a pith cɛtkɛ gaakni juaacni ɛy kaakni.

¹⁶Kä mɔ ci jɔam puɔt ɔ, la gaakni cuɔ thil, kä ca guɔɔthdien la ɲackɛ.

¹⁷Kä nhök Kuoth Nhial in thil pek, tääkɛ nɛy tin luɔthkɛ jɛ, kä bi cuɲkɛ te kä gaat gankien.

¹⁸Kɛ nɛy tin kapkɛ mat ruacde, nɛy tin tietkɛ yöö ba ɲuɔtkɛ lat.

¹⁹Kä Kuoth Nhial cɛ kuääɛ yiath piny puɔɔrä, kä kuääɛ ruaacɛ ti diaal.

²⁰Liakε Kuoth Nhial yen j̄aakε, kā puanyε je yen ney tin bum tin laṭke laṭde, yen ney tin luṭhke ruacde.

²¹Liakε Kuoth Nhial yen j̄i nhial diaal, yen ney diaal tin laṭke laṭke.

²²Liakε Kuoth Nhial yen tin diaal tin ce cak, puanyε je guathni diaal tin ruece th̄in. Liak Kuoth Nhial, lö tieeydä.

Diit 104

Dit ke kuj Kuoth in la cääk γcaa

¹Liak Kuoth Nhial, lö tieeydä. Lö Kuoth Nhial ni Kuothdä j̄in diṭdi elṭṭ. J̄in ci rō rony ke luth kene buṭm,

²ci rō rith ke buay ceṭde nike b̄ij. Kä j̄in ci puāar yiath piny ceṭnike kemε,

³kä j̄in ci duelu laṭ w̄ij piini, kā ci puāar jakä thurbilu, kā la jäli ni rey j̄ioam.

⁴Kä ci j̄ioam jak kā j̄ääkdu, kā ci lew mac jak kā läätdu.

⁵Kä j̄in ci piny laṭh ni guäthde, ke γöö thile mi bi je le wany.

⁶Kä j̄in ci je kum ke piw ceṭke b̄ij, kā cuṅ piw ni w̄ij päämni nhial.

⁷Kä mō ci piw laṭ ruaco la barke rō, kā mō ca jowdu liṅṅ la ṅackε je nike wuṭṭr.

⁸La lonyke wuṭhni päämni lonyke piny rey löli, wäke guäth in ci mek ke kuṭdien.

⁹Kä j̄in ci key laṭ mi /ci ken ε bi bäl, ke γöö /cike piny bile nyok ke thiaṅ.

¹⁰Kä ci piw cu jakä lonyke rey täpni, la lonyke ke kam päämni.

¹¹Moc ken ley dōaar diaal ke pi math, ala muṭli dōaar rewṭien cuā thuuk th̄in.

¹²La läṭ diit duēlkien gēekni piini, bike diit cu ket ke tēth loaac kari jien.

¹³La waci pääm dueelu ni nhial, ci piny rōṅ ke tin diaal tin ci laṭ.

¹⁴Ci juaac jakä pith ke kuj γṭṭk, kene juaac ti bi raan ke pith, ke γöö be rōde jek mieth muun,

¹⁵kene koaṅ mi bi raan moc ke tēth loaac, ke liēeth mi bi je moc puath puāany, kene mieth mi bi je moc ke buṭm puāany.

¹⁶Ken jien Kuoth Nhial cake wac agōaa, ken jien luṭṭri rööl Lε-ba-nōn tēē ce pith.

¹⁷Kä läṭ diit duēlkien th̄in kā läṭ ṅökni duēlkien kari jien luiyini.

¹⁸Kä cienṅ deṭ dōaar wuṭhni päämni tin b̄ar b̄aar, kā kṭak paam ε guāath tōwä kunnyikaṅni.

¹⁹Curi pay cak ke γöö be päth d̄aak, kā ṅac cāṅ guāath in be kony th̄in.

- 20 Curi muth cak min ci cuḡ wäär, la ley dbaar diaal cua bä raar rey ruḡḡp.
- 21 Kä la loony cua bur min kāk ke, görke miethdien kä Kuoth.
- 22 Kä mo ci cāḡ kāny ḡ, la ken cua loc ruup, bike wä tḡḡ ḡḡḡnikien.
- 23 Kä la wä raan lätnike, kä be läť amāni thianḡ.
- 24 Ay Kuoth Nhial lätku ḡuanke elḡḡ! Cike lať ken diaal ke pel, ci piny thiaḡḡ ke tin ci cak.
- 25 Kä thāḡḡni mi ε bāpdiit dḡḡde kä /ca pekde nen, kä thiāḡḡ ke ḡḡak ti /ca dēē luāḡ ke kuēn, ḡḡak ti tēk, ti dḡḡ kene tin tḡatni.
- 26 Kä jāl babuuri thḡn, kene nyanḡ in dḡḡ in ci cak ke ḡḡö be cienḡ reyde.
- 27 Ken ti diaal tḡḡ ḡuecke ni jḡ, ke ḡḡö bike moc mieth ke ḡuaḡḡḡde.
- 28 Kä mi cike kām mieth, la cam ke je, kä mo cike lēp tetku mo la rḡḡke ke ḡḡak diaal ti ḡow.
- 29 Kä mo ci jḡeen kä ke mo, lake cuḡ dual, kä mo ci yiēēdien woc ḡ, la liwke, kä bike loc tuur.
- 30 Kä mo ci yiēēdu jākä ke mo, la ken cua ney ti ca cak, kä la nyḡki piny ke loc ḡḡḡyāde.
- 31 A buay Kuoth Nhial te thḡn amāni cāḡ kel, kä a loc Kuoth Nhial tēth ke läťke,
- 32 la ḡuice wḡc muḡḡḡn be cu lath, kä mi ce päām thiap lake cua kenḡ ke tol.
- 33 ḡān bä Kuoth Nhial puany ke diit min ḡuḡḡdā teekā, bä Kuothdā puany ke diit ke ḡuaḡḡḡ in taḡ teekā.
- 34 Ci locde mal tēth ke ditdā cēťke mi tēth locdā, ke Kuoth Nhial ε.
- 35 A jḡ dueeri dāke wḡḡ muḡḡḡn, kä ε jḡ nyuḡḡni ku riaw. Liak Kuoth Nhial lö tieeydā. Puḡnyni Kuoth Nhial!

Diit 105

Cäät jḡ l-the-rel mi ḡḡaa

(1 Kuēn 16:8-22)

- 1 Laťde Kuoth Nhial tēth laaac, kä pale ciḡḡde, kä jake läťke kä ḡacke rey dööri.
- 2 Kēťde je diit, kä puanyε je ke diit, laťde läťke diaal tin ḡayke naath.
- 3 A loḡkun tēth ke ḡḡö ke kḡn nyinke, kä a loḡkun tēth yen ney tin palke Kuoth Nhial!
- 4 ḡore Kuoth Nhial kene buḡḡḡde ḡore nhiamde a thil pek!

- 5Kä tieme lätkε tin gayke naath tëë cε lat, lätkε tin gayke naath kεnε ηukde ke luk,
- 6lö kuay jāñäde ni A-be-ram, lö gaat Je-kɔb raande mēë cε mεk!
- 7Jεn Kuoth Nhial ni Kuothdan lukde tëë wij muɔɔn keeliw.
- 8Kä jεn be mat ruacde tim amāni cāñ kel, ruac ēë cε lat rij ti bathdɔɔr,
- 9εn mat ruac ēë cε lat kεnε A-be-ram, εn yac ēë cε guɔk Ay-dhek.
- 10Mēë cε ben lat ke Je-kɔb ala ηut, mēë la mat ruac mi thil pek ke l-the-rel.
- 11Cε wee i, “Yän bā jī kam mun Ke-naan ala kujdu mi rēli.”
- 12Mēë ηot pekdiεn ke kuëë, mēë kuiy ken εlɔñ kā ke jaal reyde,
- 13mēë yicke kamni dööri, mēë yicke rey kuääri,
- 14/kenε ke pal yöö bake ciεñ a jāk, cue kuar luek ke kujdien,
- 15wēë i, “/Cuare dunjä min cā mεk gueer, /cuare gökdä läť kā mi jiaäk.”
- 16Kä mēë cε buoth cɔal rey wec, kā ci mīth diaal thuuk,
- 17cue wut kel jākā nhiam, Jo-thep ēë kɔake cεtkε kuany.
- 18Kä cua ciöke moc buɔɔt ke kuat ciikni, kā ca ηuäkdε yiεn ke gäk ladiet,
- 19mäni mēë ci ruacde mēë cε lat jɔɔc ala thuɔk, kā cu rijet Kuoth Nhial ε kam cuɔɔñ.
- 20Kä cu kuäär ruac jak kā cua jε lony, cu ruëec nath ε jakä luonyke ε lor.
- 21Kä cu kuäär jε kuany ala buɔth dhɔaare, kā cue jakä ruëc kuaknike diaal,
- 22cu dij ni jεn kā thañ ruëecni, kā cue cua ηijcdien mi nyuuthke ke pel.
- 23Kä cu l-the-rel ben muun l-jöp, cu Je-kɔb ciεñ muun Yëm ala juɔr.
- 24Kä cu Kuoth Nhial nεεke jakä repke rɔ, kā cu buɔm niken kā jī tēriεn.
- 25Mēë cue locde rij ke yöö be nεεke lok, kā cue nεεke ciεñ a jāk.
- 26Kä cue janđe ni Muthε jak kεnε Ä-ron ēë cε kuany.
- 27Kä cua nyuuthnike tin gayke naath lat reydiεn, cua ti gayke naath lat muun Yëm.
- 28Kä cu Kuoth muth jak, kā cu wec cuɔl ε cuc, duunde yöö cuke ruacde lok.
- 29Kä cue pijkien loc ni riεm, kā cue reckien jakä liw.
- 30Kä cu wecdien thiñ ke guëek, cu mäni duël kuarikien.

- 31** Kä cu Kuoth ruac lat, kä cu luan̄ ti n̄uan ben, kä cu bur buur r̄ey wecdien thian̄ k̄eeliw.
- 32** Kä cue j̄äk n̄ike kä guiy ala nhiaal mi d̄em, k̄ene yiel nhial muundien k̄eeliw.
- 33** Kä cue buɔckien k̄ene j̄ien n̄ɔ̄ap t̄ol kä piny, kä cue j̄ien wecdien ciel.
- 34** Kä m̄eë ci Kuoth ruac lat cu k̄aryɔamni ti n̄uan ben, k̄aryɔamni ti n̄uan ti /ca luän̄ ke kuën,
- 35** cuke tin t̄ɔ̄c diaal cam muundien, kä cua d̄ey j̄ienkien diaal cam.
- 36** Kä cue key diaal n̄äk muundien, key diaal t̄eë j̄iɔl cuke l̄iw.
- 37** Kä cu Kuoth j̄i l-the-rel böth raar, kä cuke cīek in b̄or k̄ene d̄aap nan̄, kä ken diaal puɔl puanykien kä bumke.
- 38** Kä cu l-j̄ep l̄ocd̄e t̄eeth m̄eë ci j̄i l-the-rel j̄ien, ke ȳöö ci l-j̄ep dual ke j̄i l-the-rel.
- 39** Kä cu Kuoth n̄ēke kum ke puar, kä cue ke moc ke mac mi mocke buay ke wäär.
- 40** Kä m̄eë c̄ike thiec cue ke n̄ȫn kaan̄kuɔ̄t̄ni, kä cue ke r̄ōj̄ ke m̄ieth nhial mi d̄iit.
- 41** Kä cue p̄äm l̄ep cu p̄iw ben raar th̄in, cuke l̄ōny d̄äär d̄aar c̄etke kir.
- 42** Kä cue ruacd̄e min rel ḡōyde r̄o tim, k̄ene j̄an̄de ni A-be-ram.
- 43** Kä cue n̄ēke n̄ȫn raar ke t̄eth l̄oac, ken n̄ēke tin c̄e m̄ek cuke ben ke k̄iet.
- 44** Kä cue ke k̄am mun dȫori ti k̄ɔkien, kä cuke rīan̄ n̄eni k̄ɔkien kan̄ ala dūndien,
- 45** ke ȳöö d̄ōj̄ ba cīen̄ke tit, kä ba n̄uɔtke k̄äp. Liake Kuoth Nhial!

Diit 106

Lat j̄i l-the-rel ke dueerkien

- 1** Liake Kuoth Nhial, l̄are Kuoth Nhial t̄eth l̄oac, ke kuj̄ ḡōyäd̄e, ke ȳöö nhökde min thil pek ε d̄oraar!
- 2** Kä en̄a mi d̄ē lät Kuoth Nhial tin bum lat, kie d̄ē liakde k̄eeliw nyoth?
- 3** Puɔth ake n̄ey tin tietke thuɔ̄k, tin l̄atke ni cūj̄ guathni diaal.
- 4** Tim ȳä lö Kuoth Nhial, mi w̄ij̄ n̄eku w̄ä nyuɔth nhök, kä luäk ȳä mi w̄īke w̄ä k̄än,
- 5** ke ȳöö d̄ē ḡōy cīen̄ä n̄eniku tin ci m̄ek n̄en, ke ȳöö d̄ē l̄ocd̄ä t̄eeth ke ḡōy l̄oac dȫoru, d̄ē r̄o m̄at n̄eku tin gow lockien.
- 6** K̄on ke gūarik̄o cak̄o duer, k̄on cak̄o ti j̄iäk l̄at, cak̄o nyuɔ̄on ti d̄iit l̄at.

- ⁷Guḡḡriko mēē teke kā l-jēp, /kenke lätku tin ḡayke naath tit, kā /kenke nhökdu min thil pek tim. Cu ke luḡc ni rḡ Kuoth in Diḡ ni Jen Bar in Tidh.
- ⁸Kä cue ḡot ke mi kääne ke ke kuj ciḡtäde, ke ḡöö be buḡmde min diḡt nyoth.
- ⁹Kä cue Bar in Tidh lar riḡet kā cue kööt, kā cue ke boḡh ke dār yiēer cēḡde ke mi ε dār dḡaar.
- ¹⁰Kä cue ke kän kā ḡuḡḡn tēr, kā cue ke kaḡm raar reḡy bumä ḡuḡḡn tēr.
- ¹¹Kä cu pi ḡi tēriēn muḡy, kā cue thil ram kel kā ke mi cu kään.
- ¹²Kä cuke rieetke ḡäth, kā cuke je liak ke diit.
- ¹³Duunde ḡöö cuke lätke paḡ ruēēc ke pēth, kā /kenke luekde le lip.
- ¹⁴Kä cuke mieth ḡor däär dḡaar, cuke Kuoth ḡḡn däär dḡaar.
- ¹⁵Kä cue ke kaḡm tēē diaal tēē ciken ke thḡec. Duunde ḡöö cue ke jākä juey mi ḡiäk.
- ¹⁶Kä cuke teke tiēl ke Muthē reḡy wec keḡe Ä-ron, raan Kuoth Nhial in rel ro.
- ¹⁷Kä cu piny ro lep, kā cue Da-tan roc, kā cue buḡḡn Ä-bi-ram kuḡm piny.
- ¹⁸Kä cu mac paḡl raar bā reḡy bunädien, kā cu boḡl maac ḡi nyuḡḡni waḡ.
- ¹⁹Kä cuke ruath thaḡak dääpä täth kā Thi-nay, kā cuke je pal.
- ²⁰Kä cuke buḡm Kuoth luēl ke puḡny thaḡak mi la laak ni wal.
- ²¹Cuke Kuoth in la luääkdien paḡl ruēēc, jen ram ēē lät ti buḡm buḡḡm kā l-jēp,
- ²²lät tēē ḡayke naath muun ḡēm, ken lät tin bum tēē ce laḡ Bar in Tidh.
- ²³Ke kujc emḡ cue lat en ḡöö be ke dāk, kā cu jaḡde ni Muthē ben cuḡḡn nhiamde, ke ḡöö be ḡēēny Kuoth ben jakä kḡc kā ḡöö be ke dāk.
- ²⁴Kä cuke mun in ḡḡaa cany, ke ḡöö thile ke ḡḡth ke ruac in ci Kuoth ε lar.
- ²⁵Kä cu komniken reḡy kemēnikien, kā /kenke Kuoth Nhial luḡth.
- ²⁶Kä cue tetde kap nhial kā yaace ke, en ḡöö be ke jakä liḡw däär dḡaar.
- ²⁷Kä be kuaykien cu jakä ḡake ε döör, kā be ke riaw wiḡ muḡḡn.
- ²⁸Kä cuke rḡ mat palä kuoth baḡḡ ni Baal-pe-or, kā cuke miḡh ke riḡ mucni tin ca thöp kuth baḡḡ,
- ²⁹cuke Kuoth Nhial jakä ḡēēny ke lätkien, kā cu juey mi diḡt ben reḡydien.
- ³⁰Kä cu Pi-ne-ḡath ben pal ke kuḡdien, kā cu juey cu cuḡḡn.
- ³¹Kä cua nḡmḡ cu kuēn je ala laḡ cuḡḡni, reḡy riḡni diaal tḡ bi ben tḡ amāni cāḡ kel.

- 32 Kä cuke lɔc Kuoth Nhial jakä jïäk guäth pïini Mɛ-ri-baa, kä cu Muthɛ riək jek ke kujɔdien,
- 33 ke yöö cike Muthɛ jakä nɛëny, kä cue cu lat ni rieet ti /kene car.
- 34 Kä /ken jï l-the-rel naath näk cɛtnike mää ci Kuoth Nhial ɛ lar ke,
- 35 kä duunde yöö cuke liɔmni rɔ ke döör tin kɔŋ, kä cuke nyiath ni lätkien.
- 36 Kä cuke Kuth döörü tɔtɔ pal, tää ci cua dääpkien.
- 37 Cuke gaatkien kene nyieekien thöp kuth jien,
- 38 kä cuke riem nɛeni ti thil bäl wuɔth piny, riem dhoolikien kene nyieekien, tää ciken ke thöp kuth jien rööl Ke-naan, cua mun yar ke riemdien.
- 39 Kä inɔ cuke rɔ cu yar ke lätkien, kä cuke cu thil nɔth ke Kuoth ke kuj lätnikien.
- 40 Kä ɛ jen cu nɛëny Kuoth cu ben kä nɛəkɛ, cue cu këc elɔŋ ke nyinkɛ,
- 41 kä cue ke lɔth tetni döörü, kä cua ke cu ruac ɛ nɛy tin lɔk ke.
- 42 Kä cu jï tɛrien ke yak, kä cuken ke cu lɔth pinydien ke buɔmdien.
- 43 Guathni ti nuan la kääne ke, duunde yöö la ken rɔ la luc je, kä ɛ jen cike dij ɔ rɛy dueeri.
- 44 Duunde yöö caare rikien, mi cɛ lulien liŋ.
- 45 Kä ke kujɔdien la tiime mat ruacɔɛ, kä la nyuthɛ ke kɔɔc lɔaac, ke kuj nhökäde min thil pek.
- 46 Kä la ke a jak kä nhoakɛ, ɛ nɛy tɔ cakɛ pɛc tɔ.
- 47 Luäk kɔ lö Kuoth Nhial ni Kuothda, kä ruuli kɔ rɛy döörü, ke yöö dɔŋ dääko ciötdu min rel rɔ lar tɛth lɔaac, kä dääko jï liak ke tɛth lɔaac.
- 48 A liak tekɛ Kuoth Nhial, ni Kuoth l-the-rel, puanye je en täame amäni cäŋ kel. Kä a nɛy diaal gamke je j, “Inɔnɔ.” Liakɛ Kuoth Nhial!

Diit 107

Bok Dhjeec
(Diit 107—150)
Liak Kuoth ke kuj gɔɔyäde

- 1 Lare Kuoth Nhial tɛth lɔaac, ke kuj gɔɔyäde, ke yöö nhökde min thil pek ɛ dɔraar!
- 2 Kä ɛ nɛy tin ci Kuoth Nhial ke kän la ruac inɔ, ken nɛy tin cɛ kän rɛy rikni,
- 3 ken tin cɛ maat wiini tin kɔŋ, nɛy tin cɛ maat kuj känyä cäŋ kene kuj konyä cäŋ, ke cam yɔaa kene cuec yɔaa.

- 4Kä cu th̄aṅ nath ȳiic d̄är d̄baar mi luṓt, kä /ca duṓṓp mi wee ke wec mi deeke cien th̄in jek,
- 5kä näk buothke kene rew, kä ci loṓkien baath.
- 6Kä cuke Kuoth Nhial c̄ol ke rikien, kä cue ke k̄än rey cucädien,
- 7cue ke boṓth ke duṓṓp mi cuṅ, cu mäni m̄eë cike cop w̄ic mi deeke cien th̄in.
- 8Ake lar ke Kuoth Nhial t̄eth loaac ke kuj̄ nhokäde min thil pek, kene kuj̄ lätnike tin gayke naath ke kuj̄ nath.
- 9Ke ȳöö ce ram mi näk rew ε kayṅuaṅak, kä ce ram mi näk buothe riṅ ke ti gow.
- 10Kä th̄aṅ nath nyuurke rey muṓth mi col, kä ney tin ca yian cuke ke k̄uatni ciikni,
- 11ke ȳöö cike ruac Kuoth Nhial loṓk, kä cike luek Kuoth in Diṓt ni Jen loṓk.
- 12Kä cue ke jak kä cuc ke laṓt mi bec bec, la raan a teth kä thile ram mi luäk je.
- 13Kä cuke Kuoth Nhial c̄ol ke rikien, kä cue ke k̄än rey cucädien.
- 14Kä cu Kuoth ke kam raar rey muṓth mi col, kä cue yieynikien puṓt.
- 15Ake larke Kuoth Nhial t̄eth loaac ke kuj̄ nhokäde min thil pek, kene kuj̄ lätnike tin gayke naath ke kuj̄ nath.
- 16Kä cue thiekni cikä min yian töl, kä cue gääkni ladiidä ṅuṓk.
- 17Th̄aṅ nath te d̄oṅar cuke ke kuj̄ lätnikien tin jiäk, ke kuj̄ nyuṓnikien ε jen moocke ti bec bëëc o,
- 18kä thil ε mieth mi goṓr ken miethde, ci thiak niken ke liaṅ.
- 19Kä cuke Kuoth Nhial c̄ol ke rikien, kä cue ke k̄än rey cucädien,
- 20kä cu Kuoth ruacde jäkä raar kä cue ke jakä goaa, kä cue ke k̄än rey däkä.
- 21Ake lar ke Kuoth Nhial t̄eth loaac ke kuj̄ nhokäde min thil pek, kene kuj̄ lätnike tin gayke naath ke kuj̄ nath.
- 22Kä ake thöpke muc t̄ethä loaac, kä latde lätkē ke ket din ke t̄eth loaac.
- 23Kä cu th̄aṅ nath wä rey baar ke babuuri, lätken laṓt rey baar in diṓt,
- 24cuke lätkē Kuoth Nhial nen, lätkē tin gayke naath rey baar.
- 25Kä cue ruac lat cu jioam mi diṓt puṓt, min cu muṅ baar jiac ni puṅar.
- 26Kä cue babuuri kap ni nhial, kä cue ke luṓc ni piny baar. Cu naath r̄o cu luär ke riäk in cike jek,
- 27cuke riääth kä cuke t̄eth c̄etke ney ti ci yṓṅ ke koṅ, kä cu ṅäcdien cuṅ baṅ.

- 28** Kä cuke Kuoth Nhial cöl ke rikien, kä cüe ke kän kam raar rey cucädien,
29 cüe jjoam kap cuᵛᵛᵛ, kä cu muanᵛ baar cu biēt.
30 Kä cu loᵛkien tæth mēē ci jjoam kene muanᵛ biēt, kä cu Kuoth ke nöön thok
 waath guäth in goor ken wä thᵛn.
31 Ake larke Kuoth Nhial tēth Iᵛaac ke kuj nhökäde min thil pek, kene kuj lätnike
 tin gäyke naath ke kuj nath.
32 Ake liake je rey dolä nath, kä a je puanyke rey matdä neeni tin dᵛt.
33 Kä jen Kuoth Nhial la loce kier ela dör, kä la loce wänᵛ piini piny mi ci bak,
34 kä loce mun ciekä beel kä mun miläkä mi luᵛt, ke kuj nyuᵛᵛni neeni tin cien
 thᵛn.
35 Kä duunde ᵛöö la loce dār dᵛaar mi luᵛt pul piini, kä jake mun mi kööt kä
 waᵛ piini.
36 Kä en wani cüe ney tin näk buothke nan thᵛn, kä cuke wec mi bibe cien thᵛn
 laᵛ.
37 Cuke kaak pith kä cuke kaak wal ke kuj koanᵛ pith, kä cuke dey ti ᵛuan kuir.
38 Ke puᵛth Kuoth Nhial cuke rᵛ rep elᵛᵛ, kä /ci ᵛᵛᵛkien bi met kuēē.
39 Kä mi ci pekdiēn kuēē e cike tuil, ke kuj yaakä kene rik ke jiath Iᵛaac,
40 la Kuoth ke la ᵛᵛᵛr kä ney tin ᵛᵛanᵛke ke, lake a jake kä ᵛᵛc rey dᵛaar mi luᵛt
 mi thil duᵛᵛp.
41 Duunde ᵛöö, la käme can raar kä ney tin yake ke, kä la jake dhᵛrkien kä
 rēpke rᵛ cētnike det.
42 Kä mi ci jᵛ cuᵛᵛni nᵛmᵛ nen la loᵛkien cuᵛ tēth, duunde ᵛöö la jᵛ nyuᵛᵛni diaal
 cuᵛ bit.
43 Kä e ney diaal tin pel tietke ᵛᵛak tᵛtᵛ, kä care nhök Kuoth Nhial in thil pek.

Diit 108

Pal ke kuj juᵛc
 (Diit 57:7-11, 60:5-12)

(E tuar e dit Dee-bid)

- 1** Cä loᵛdä rialikä lö Kuoth Nhial cä loᵛdä rialikä, ᵛän bä jᵛ puany ke dit. Keri lö
 tᵛeeydä!
2 Keri lö thom yene löth! ᵛän bä bak ᵛᵛaa ker.
3 ᵛän bä jᵛ lar tēth Iᵛaac rey nath, lö Kuoth Nhial, kä bä jᵛ liak ke diit rey dööri.

- ⁴Ke γöö nhökdu min thil pek te ni jen nhial kä puḡar, kä gḡoydu min diit ce räth ni rey puḡrä.
- ⁵Kuoth ε jin la rueec nhial ɔ, kä ε buḡmdu thiään wic muḡon keeliw.
- ⁶Kän kɔ kä luäk kɔ ke buḡmdu, ke γöö bi ney tin nhoki cu kään.
- ⁷Kä cu Kuoth ruac ni luaakde wëë j, “Ke tēth Iaac, γän bä Cε-kem daḡk, kä bä Loḡl Cu-koth dääk kä neekä.
- ⁸Gil-yad ε duḡdä, kä Ma-na-the ε duḡdä bä, kä E-pa-rim ε kum köörä, kä Juda ε keet kuäärädä.
- ⁹Kä Mo-ab ε guḡath laḡdä, kä E-dɔm bä waḡarikä yuḡr thjn mi lot ni γöö duḡdä, kä bä roal ke tēth Iaac kä Pi-li-thet.”
- ¹⁰Kä ena mi bi γä naḡ rey wec in bum bum? Kä ena mi bi γä nöḡ E-dɔm?
- ¹¹E cikɔ ku loḡ inu lö Kuoth ε /ci bi ku wä keel ke remda?
- ¹²Ku kɔ mal luäk kä guḡn tēr, ke γöö luäk ran thile je luot.
- ¹³Ke γöö te Kuoth ke kɔ keel, bak kɔ ji tēr joc, ke γöö ε jen bi ji tēra joc ɔ.

Diit 109

Jiääk Iaac raam mi te rey rikni

(Dit Dee-bid)

- ¹γän kuḡ puany ni ji lö Kuoth, /cu le biet.
- ²Ke γöö ruac ji nyuḡɔni kene ji kaḡcni ke kujdä, latken ni kaḡcni ke kujdä.
- ³Lat ken ni ruac nyirä mi jiäk, kä maken γä ke mi thil thar.
- ⁴E cänḡ nhɔakä ke gɔny ken γä, ε cänḡ pal ni γän ke kujdien.
- ⁵Kä ken cuḡke γä mi gḡaa ke mi jiääk, kä luocke nhökdä ke loḡ.
- ⁶Cuke wee j, “Kuenyni je ram mi jiääk mi bi ruac ke kujde, ε ram mi gḡony je cuḡ gekäde.
- ⁷Kä mi wa je luk a je teke duer, kä ε palε kuḡ ni duer.
- ⁸Kä ε nin teekäde kuiy, kä ε ram mi dɔḡ kän guḡathde.
- ⁹Kä a gaatke thil guḡandien kä ε ciekde doth ela ciek jɔkä.
- ¹⁰Kä ε gaatke ku yjec ela ljeem, kä ake juocke raar guḡathni tin ci daḡ, tin cienḡke thjn.
- ¹¹Kä ε nyinke nanḡke ε ji ḡuälিকে, kä ε tin diaal tin ce laḡ nanḡke ε jur.

- 12A je thil ram kel mi nyuth je gooy, kie ram mi bi teke nhök ke kuj ganke tin rëtni.
- 13Kä ε kuayke diaal liw, kä ε ciötdε tēmke raar kä rjç in bi ben.
- 14Kä ε Kuoth Nhial tiim dueer guani, kä ε dueer man /ca kek raar.
- 15Kä ε dueerkien te nhiam Kuoth Nhial guathni diaal, kä ε këkdien ku thil wij muççn.
- 16Ke yöö /kene met çar en yöö be mi goaa lat, duunde yöö la jocε ni can kene ney tin goor ni duççr, ke ney tin jietth loçkien amäni liaçdien.
- 17La nhöke ni yöö biitde naath, ε bit ku ben kä je. Kä la loke yöö pothe naath, ε puçth ku nan ke je.
- 18Cε rç kum ke bit εla biide, cε coth puççnyde cεtke pijw, cε coth rey çççnikε cεtnikε lieth.
- 19Ke kujç εmç ε bit ku je kum cεtnikε bij mi cε rith ni rç, kene laaç in la yiene ni lëtdε ni ciaç.”
- 20Ci mεmε mal a jen min dëë Kuoth Nhial ε lät, kä ney tin goanyke yä, ney tin latke ni jïäk ke kujdä.
- 21Duunde yöö jin Kuoth Nhial Kuäärä, lätni ke yä εgoaa ke kuj ciçtädu, ke gooy nhökädu min thil pek, kän yä.
- 22Ke yöö ε yän ram mi can mi goor ni duççr, kä ci loçdä jiath εloç.
- 23Yän bä cu bath cεtnikε tiεep thiaç, be yä cu loç cεtnikε koryçm mi loç jicame.
- 24Cε muaçalkä duäny ke thil mieth, ε ci rjçdä thuuk ke nuaç.
- 25Cä cuaç ram mi dçalke ε göönykä, mç ca yä nen ç la tiεçke ni wuçthkien.
- 26Luäk yä lö Kuoth Nhial ni Kuothdä! Kän yä ke kuj nhökädu min thil pek.
- 27E ken ε çäç en yöö ε tetdu, en yöö ε jin Kuoth Nhial lät je mç.
- 28Dçç bike yä lam, duunde yöö bi yä poth, kä ε jï tērä ku teke poc, kä bi jaçdu teke tēth loaac.
- 29E göönykä kuçmke ke buar, ε ke riethke rç ke pöç cεtke bij.
- 30Yän bä Kuoth Nhial laç tēth loaac, yän bä je liak rey neeni diaal.
- 31Ke yöö cε cuçç keel ke ram min can, ke yöö be je luäk tetni neeni tin görke näkdε.

Diit 110

Kuoth Nhial kene kuäär in cε kuany

(Dit Dee-bid)

- ¹Kä cu Kuoth Nhial kuäärä j̄iök j̄i, “Nyuuri kuj̄c cuëëcdä, amäni mi waa j̄i t̄eru jakä te pinydu.”
- ²Nikä Dha-yon bi Kuoth Nhial rucdu jak kä wä raar. Bike ruac amäni j̄i t̄eru.
- ³Kä bi n̄eeku r̄o mat j̄i, ke c̄aṅ in bi t̄er ni kor. Bi nuëtniku ben kä j̄i w̄i paam in rel ḡooyde r̄o, c̄etnike th̄ac ruonwaan.
- ⁴Kuoth Nhial c̄e r̄oode yac, kä /c̄e ruacde bi ger m̄eë w̄eë j̄i, “E jin booth palä mi d̄oraar mi c̄etnike Mal-ki-dhe-dek.”
- ⁵Kä Kuäär ni Kuoth te peek cuëëcdu, jen be kuar d̄äk ke c̄aṅ gaakde.
- ⁶Kä jen be döör luk, be ke näk rey k̄oori, kä jen be kuar diaal joc w̄i muon.
- ⁷Kä bi kuäär maath ni p̄ini tin te dup, en wan̄o be cu buom ε be w̄icde cu kap ni nhial.

Diit 111

Liak ε Kuoth ke lätke tin gayke naath

- ¹Liakε Kuoth Nhial! Yän bä Kuoth Nhial lar t̄eth loaac ke loçdä keeliw, rey bunä n̄eni tin j̄i cun̄i, rey dolä.
- ²Kä lät Kuoth Nhial d̄itke el̄oṅ, kä görke ṅäcdien ε ney tin nh̄oake ke.
- ³Kä tin diaal tin c̄e lat thiänke ke luth kene wuot, kä ḡooyde t̄eë th̄in amäni c̄aṅ kel.
- ⁴Kä jen c̄e teke k̄ek ke lätke tin gayke naath, kä jen Kuoth Nhial ḡoaae kä t̄eë ke k̄oac loaac.
- ⁵Kä jen la mooc̄e ney tin luothke je m̄ith, kä jen /c̄e mat ruacde la päle ruëc.
- ⁶Kä jen cue n̄eek̄e nyuoth buom lätnike, ke ȳöo c̄e n̄eek̄e th̄öp w̄i dööri k̄oien.
- ⁷Kä lätke diaal ke thuok̄k kene cun̄, kä nuotke diaal teke ke luth.
- ⁸Bike te th̄in amäni c̄aṅ kel, kä bake lat ke thuok̄k kene cun̄.
- ⁹Kä jen c̄e n̄eek̄e lonye lor, kä c̄e mat ruacde jak kä d̄oraar. Kä ciotde rel ḡooyde r̄o kä luothke je.
- ¹⁰Kä luth Kuoth Nhial ε jen tuk pelä, kä ney diaal tin kapke luëëke teke ṅäc ṅaani mi ḡoaa. Kä liakde t̄eë th̄in amäni c̄aṅ kel.

Diit 112

Puoth raam mi ḡoaa

- ¹Liakε Kuoth Nhial! Tēth laaac akε ney tin luṓthkε Kuoth Nhial, kā gōrke luēēke εlṓṓ.
- ²Kā bi kuaykien a ney tin bum muun, kā ba kuaay jṓ cuṓni poth.
- ³Kā bi riṓṓ te dhōrikien kā bi cuṓkien te thṓn amāni cāṓ kεl.
- ⁴Kā la buay jṓ cuṓni a riaaw rεy muṓth, kε ney tin gow, kā kṓc loṓni kā jṓ cuṓni.
- ⁵Kā bε goaa kε ney tin thōpkε ṓuṓl kε loṓ mi goaa, ney tin laṓtkε lātkien kε thuṓk.
- ⁶Ney ti gow thile mi bike wany, bakε tim amāni cāṓ kεl.
- ⁷Kā /cike bi dual kε thuk ti jiäk, bum loṓkien kε ṓöṓ ṓathkε ni Kuoth Nhial.
- ⁸Bum loṓkien, /cike bi dual, kε thuṓkde bike guṓn tērien nen ca joc.
- ⁹Kā la thōp ken nyinke can ni baanṓ, te gṓṓydien thṓn amāni cāṓ kεl, kā bike tekε buṓm kenε luth.
- ¹⁰Kā bi jṓ dueeri mεmε nen, kā bike gaak, kā bike lεckien kac kā bike cu riaw, bi min goṓr jṓ dueeri je cuṓ mi thil luṓt.

Diit 113

Kuoth ε luääk cani

- ¹Liakε Kuoth Nhial! Liakε je lö yen jaṓṓ Kuoth Nhial, liakε ciöt Kuoth Nhial.
- ²ε ciöt Kuoth Nhial liakε en täämε amāni cāṓ kε.
- ³ε ciöt Kuoth Nhial liakε nikä kāny cāṓ amāni kony cāṓ.
- ⁴Kuoth Nhial ε rueec döōri diaal, kā buṓmde lenye ni puṓṓr.
- ⁵Kā εṓa mi dēē cεṓtkε Kuoth Nhial ni Kuothda, min nyuur kṓam kuäärä ni nhial,
- ⁶min guice puṓṓr kenε piny tin cε cak thṓn?
- ⁷Kā jen cε can jiεc rεy tupä, kā cε gay woc rεy ṓethä,
- ⁸kε ṓöṓ bε kε jak kā nyuur kεel kε bööth, cike nyuur ni kεel kε ruēēc nēenike.
- ⁹Kā ciek mi rol jak kā nyuur ciεṓde, cε je jakä man gan mi tēth loṓde. Liakε Kuoth Nhial!

Diit 114

Lät Kuoth tin dṓt kε ṓöth jṓ I-the-rεl

- ¹Kā mēē wä jṓ I-the-rεl raar kā I-jēp, εn dhōr Je-kṓb mēē bēē raar kā ney ti kueckε thokdien,
- ²cu Juda a luak Kuoth mi rεl rṓ, kā cu I-the-rεl a munde mi ruaac ε.

- ³Kä cu Kir in Tith neme nen cue rö bar, kä cu Kir Jör-den loc jök.
- ⁴Kä cu pääm kuëj cętnike rueeth deet, kä cu rët kaç cętnike rueeth rōmni.
- ⁵Kä enu mi bari rö lö bar? Kä enu mi locke jı jök lö Kir Jör-den?
- ⁶Kä enu lö pääm mo cuare rö yuöör cętke rueeth deet o? Kä enu kaç rët cętke rueeth rōmni mo?
- ⁷E piny kue lath nhiam Kuoth Nhial, e je lathē nhiam Kuoth Je-kōb,
- ⁸mēē looc pääm ni pul piini, mēē cu pääm mi bum locni wan piini.

Diit 115

Dääk Kuoth kene jōk

- ¹/Cie kuıda lö Kuoth Nhial, /cie kuıda, duunde yöö e ciötdu e nin ba kam guëth, ke kuı nhokädu mi thil pek kene gōydu.
- ²Kä enu mo jıok döör kō mo jı, “Kuothdien a nikä?”
- ³Kä jen Kuothda tēē nhial, kä jen lätde ni tin diaal tin nhōke.
- ⁴Kä kuthkien e ciek in bōr kene daap, tin la lät tetni ran.
- ⁵Teke ke thuk, kä /ci ke ruac, kä teke ke nyin kä /cike nēn.
- ⁶Teke ke jıth, kä /cike lıj, kä teke ke wum, kä /cike nuäc.
- ⁷Teke ke tet kä /cike njak káp, teke ke ciök kä /cike jäl, kä thile jow rölikien.
- ⁸Kä ney tin latke ke päärken ke ke, amäni ney tin njathke ke.
- ⁹Yen jı l-the-rel njathe ni Kuoth Nhial! Jen e luääkdu kä e kotdu.
- ¹⁰Kä yen jı thuok duëel Ä-ron njathe ni Kuoth Nhial! Jen e luääkdu kä e kotdu.
- ¹¹Kä yen ney tin luothke Kuoth Nhial njathe ni Kuoth Nhial! Jen e luääkdu kä e kotdu.
- ¹²Kä Kuoth Nhial caare kōn kä be kōn poth, kä jen be dhōr l-the-rel poth, kä be dhōr Ä-ron poth,
- ¹³ba ney tin luothke je poth, ney tin luothke kene ney tin luth.
- ¹⁴Kä ci Kuoth Nhial ye mal rep, yen amäni gaatkun.
- ¹⁵Ci Kuoth Nhial ye mal poth, en ram in cak nhial kene piny.
- ¹⁶Kä puaar e dunj Kuoth Nhial, duunde yöö ce piny kam raan.
- ¹⁷Kä /ci ney ti ci lıw Kuoth Nhial dēē liak, ken ney tin te bitdä jōkni.

18Duunde yöö kɔn bakɔ Kuoth Nhial liak, en tääme ε wä mäni cänj kel. Liak Kuoth Nhial!

Diit 116

Liak raam mi ci kääñ lĩth ke Kuoth

- 1**Yän nhoakä Kuoth Nhial, ke yöö ce wieedä kene palä liñ.
- 2**Ke kuj kä yöö ce yä gan jĩthde, yän bä la cɔalä ni je min nɔotdä taa teekä.
- 3**Kä cu dep lieth yä yian, kä cu dual wä jɔɔkni ben kä yä, yän cu rik yä cuc kene jiath laaac.
- 4**Kä yän cuɔ Kuoth Nhial cɔl waa i, “Lispä ni jĩ lö Kuoth Nhial, kän tēkdä!”
- 5**Kuoth Nhial gɔaaε kä tēε ke cuñ, Kuothda tēεke kɔɔc laaac.
- 6**Kuoth Nhial la ganε can, mēε taa ke riεk cuε yä luäk.
- 7**Ku lañ nyɔk lö tiēeydä, ke yöö ci Kuoth Nhial gɔaaε jĩ.
- 8**Ke yöö ci Kuoth Nhial yä kän lĩth, kä ce wieedä jakä cuñ, kä ci yä gan kä yöö dēε tēεth.
- 9**Kä yän cuɔ jal ni nhiam Kuoth Nhial muun in tēk jĩε.
- 10**Yän cuɔ nathdä kãp, ε cänj ε mēε waa i, “Yän cä dak elɔñ.”
- 11**Rey gäayädä cuɔ wee i, “Ney diaal ke jĩ kacä.”
- 12**Kue la nu mi bä luɔc Kuoth Nhial, ke kuj gɔɔyädε ke yä?
- 13**Yän bä je kam muc kɔañ ke kuj kääñä, kä bä je lar tēth laaac ke yöö ce yä kän.
- 14**Yän bä yacdä jak kä thuɔk ke Kuoth Nhial, nhiam nēenike diaal.
- 15**Min bec elɔñ kä Kuoth Nhial, ε liaa nēeni tin nathke je.
- 16**ε yän janɔdu lö Kuoth Nhial, ε yän janɔdu, min la gat nya läätädu. Jĩñ ci yä lony rey yieenädä.
- 17**Yän bä jĩ moc muc tethä laaac, kä bä cɔl ni jĩñ Kuoth Nhial.
- 18**Yän bä yacdä jak kä thuɔk ke Kuoth Nhial, nhiam nēenike diaal,
- 19**rey kal luaak Kuoth Nhial, ni reydu lö Je-ru-tha-lēm. Liakε Kuoth Nhial!

Diit 117

Cɔl palä

- 1**Liakε Kuoth Nhial, yen döör diaal! Kä liakε je yen naath diaal!

²Ke yöö dij nhökde min thil pek ke kujdan, kä gooy Kuoth Nhial in thil pek ε doraar, Liake Kuoth Nhial!

Diit 118

Dit puonyä ke kuj juɔɔ

¹Lare Kuoth Nhial tēth laaac, ke yöö goaa ε, nhökde min thil pek tēē th̄in amāni cāṅ kel!

²Kä ε l-the-rel lar je j̄, “Nhökde min thil pek tēē th̄in amāni cāṅ kel.”

³Kä ε dh̄or Ä-ron larkε je j̄, “Nhökde min thil pek tēē th̄in amāni cāṅ kel.”

⁴Kä ε ney tin luothke Kuoth Nhial larkε je j̄, “Nhökde min thil pek tēē th̄in amāni cāṅ kel.”

⁵Rey riknikä la cōalä ni j̄ lö Kuoth Nhial, kä curi yä loc ε yöö ci yä lony el̄r.

⁶Ke yöö te Kuoth Nhial keel ke yä /cä bi dual. Kä en̄u mi dēē raan ε lät kä yä?

⁷Kuoth Nhial tēē keel ke yä be yä luäk, yän bä j̄ tērä guic ε juockε ke.

⁸Goaa ni yöö dēē raan ṅathde laṭh kä Kuoth Nhial, kä yöö dēē raan ṅathde laṭh kä naath.

⁹Goaa ni yöö dēē raan ṅathde laṭh kä Kuoth Nhial, kä yöö dēē raan ṅathde laṭh kä bööth.

¹⁰Ci döör diaal yä göl piny, kä ke ciöt Kuoth Nhial yän bäke joc!

¹¹Cike yä gōl, cike yä gōl pēkni diaal, kä ke ciöt Kuoth Nhial yän bäke joc!

¹²Ken cike r̄ duṭl yä cēṅnike tuaar, duunde yöö liwke ṅut cēṅnike mac kuiini, kä ke ciöt Kuoth Nhial yän bäke joc!

¹³Ca yä yōk el̄ṅ ke yöö bä tēeth, duunde yöö cu Kuoth Nhial yä luäk.

¹⁴Kuoth Nhial ε jen buɔmdä kä ε ditdä, kä ε jen ciä kändä m̄.

¹⁵Tēē ke diit jucä ti gow tiä kiētke ni dh̄ori j̄ cuṅni, wäke j̄, “Buɔm Kuoth Nhial cε ti buɔm buɔm laṭ!

¹⁶Ke buɔmde cε k̄n kam juc, buɔm Kuoth Nhial cε ti buɔm buɔm laṭ.”

¹⁷Yän /cä bi liw, bä tēk, kä bä tin ci Kuoth Nhial ke laṭ wä laṭ.

¹⁸Kuoth Nhial cε yä t̄ṅ el̄ṅ, duunde yöö /kene yä jakä liw.

¹⁹Lepni yä thiekni cuṅni, ke yöö dēē coth rey ke ke dēē Kuoth Nhial wä laṭ tēth laaac.

²⁰Meme ε jen thiik Kuoth Nhial, bi j̄ cuṅni wä r̄c ke je.

- 21 Yän larä jī tēth laaac ke yöö ci yä loc, kä ci jīn a käändä.
- 22 Jen päṁ in ci taṭṭh duēli je loḵ, ε jen ci ben a päṁ in tuḵke taṭṭh duēel o.
- 23 Meme ε laṭ Kuoth Nhial, kä ε mi gääy kōn.
- 24 Meme ε jen cāṅ in ci Kuoth Nhial ε laṭ, taṅε ke gōoy keṅε tēth laaac thīn.
- 25 Känkō thieec ney ni jī lö Kuoth Nhial! Ay, Kuoth Nhial thieec ney ni jī, jakni nyinkō kä gow!
- 26 Puṭṭh ake ram mi bēē ke ciōt Kuoth Nhial. Bakō jī poth ni luaak Kuoth Nhial.
- 27 Kuoth Nhial ε Kuoth, kä cε kōn kām buay. ε te tetkun ke kar jien matde rō ke cāṅ tīmā, bīaa amāni gēk yīkā.
- 28 ε jīn Kuothdä, kä yän bä jī lar tēth laaac, ε jīn Kuothdä yän bä jī puany.
- 29 Larε Kuoth Nhial tēth laaac ke yöö jen gōaa ε, kä nhökde min thil pek tēē thīn amāni cāṅ kel.

Diit 119

Liak ṅuṭni Kuoth Nhial

- 1 Tēth laaac ake ney tin thil bēēl, tin guṭṭrke ni ṅuṭ Kuoth Nhial!
- 2 Tēth laaac ake ney tin tietke luēēke, ney tin görke je ke loḵdien keēliw,
- 3 tin thile dueer ti laṭke, tin guṭṭrke ni dupke!
- 4 Ci ṅuṭku kām naath ke yöö bāke guṭṭr εgōaa.
- 5 Yän göörä yöö bi dupkā a thuṭṭk ke tīetdä ke cīaanḍu!
- 6 Ino /cā bile teke pōc, mi wāa ṅuṭku diaal wä tit.
- 7 Yän bä jī puany ke loḵ mi gōaa, mi wāa rīetku tin gōw wä ṅaḵ.
- 8 Yän bä laatku tit, /cu yä päl ruēēc.
- 9 Dēē ṅuētni dupkien tit εgōaa idi? Deeke je tit ke luthdien ke ruacdu.
- 10 Göörä jī ke loḵdä keēliw, /cu yä jak kä bath kä ṅuṭku.
- 11 Yän cā ruacdu laṭh loḵdä, ke yöö /cā jī bile duer duer.
- 12 ε liak wä kä jī lö Kuoth Nhial, nyuuthni yä ke cīaanḍu.
- 13 Ke lepdä yän bä ṅuṭku diaal tin ci lar lat raar.
- 14 Tēth loḵdä ke guuridä ke luēēku, cēṭke ram mi tēth loḵde ke riāṅ ke ti ṅuan.
- 15 Yän bä cīaanḍu nyiath, kä bä dupku guṭṭr.

- 16 Yän n̄hɔakä n̄uɔtku, kä /cä ruacdu bi p̄al ruëëc.
- 17 Lät̄ni agɔaa ke jaṅdu, ke yöö b̄ä t̄ek kä b̄ä ruacdu luɔth.
- 18 L̄ep waṅdä ke yöö b̄ä tin gayke naath nen rey n̄uɔtniku.
- 19 E yän ram mi j̄ääl wii muɔɔn, /cu yä t̄ëë kä luëëku.
- 20 Ci yiëädä thuuk ke gor n̄uɔtniku guathni diaal.
- 21 La lueeki j̄i liakä, tin ca lam, keney ney tin ci bath kä luëëku.
- 22 /Cu ke jak kä kuëthke yä ba yä loḱ ke yöö tiëtdä luëëku.
- 23 A c̄aṅ ci ruëëc nyuur keel e latke yä j̄ɔɔr, bi jaṅdu nyiath ni ciaṅdu.
- 24 Duɔtku ke ken la t̄ëth loaacdä m̄ɔ, kä ke ken la luëëkä t̄ɔ.
- 25 Ci t̄iëydä wä ni rey tupä, nyok yä ke t̄ek c̄et̄nike m̄ëë ci lar.
- 26 M̄ëë cä j̄i lar t̄ëkdä, curi yä loc, nyuuthni yä ke ciaṅdu.
- 27 Jakni yä kä ṅacä rieetku, kä b̄ä guɔɔr ni lät̄ku tin gayke naath.
- 28 Ci t̄iëydä cuuc ke rik, bumä c̄et̄nike m̄ëë ci lar.
- 29 Gaṅ yä kä dup tin j̄iäk, ṅiicni yä ke n̄uɔtku agɔaa.
- 30 Yän cä mek ni duɔɔp cuṅni, cä luëëku laṭh nhiamdä.
- 31 Yän b̄ä käp ni n̄uɔtku, lö Kuoth Nhial, /cu yä jak kä bi p̄öc.
- 32 Bi wur ni yän dup luëëkniku, ke yöö ci ṅac ṅɔaanidä rep.
- 33 Diicni yä ke ciaṅdu, lö Kuoth Nhial, b̄ä je tit amäni guut.
- 34 Moc yä ṅac ṅɔaani mi b̄ä r̄om ni n̄uɔtku, mi b̄ä tit̄nike ke loçdä keeliw.
- 35 B̄oth yä ke cian luëëkniku, ke yöö n̄hɔakä ni je.
- 36 Riṭni loçdä kä n̄uɔtku, e /ci mua duɔɔp jek ṅɔaani.
- 37 /Cu waṅdä jak kä guicni ti thil luɔt, jakni ni yä kä t̄ek ke ruacdu.
- 38 Jakni rucdu kä thuɔk ke jaṅdu, jakni je kä thuɔk kä ney tin luɔthke j̄i.
- 39 Woc cian j̄iääk in laṭdä, ke yöö n̄uɔtku gowke.
- 40 Kä neney, yän göörä taadu, kä ke gooydu jakni yä kä t̄ek.
- 41 E nhökdu min thil pek b̄ëë kä yä, lö Kuoth Nhial, e kaṅdu b̄ëë c̄et̄ke min ci lar,
- 42 ke yöö b̄ä ram in ci yä kuëth kule loc, ke yöö ṅaathä ni ruacdu.
- 43 Kä /cu ruac thukä woc kä yä, ke yöö ṅaathä ni rieetku.

- 44 Yän bä nuṭku tit ni cianḡ, amäni cän kel.
- 45 Kä bä cu jal ε thil dual, ke ḡöö cä guṭṭ ni ruacdu.
- 46 Kä bä rietku lat nhiam kuari, kä /ca ḡä bi jak kä pṛc,
- 47 ke ḡöö teth löcdä ke nuṭku, tin nḡakä elḡḡ.
- 48 Kä cuḡ nuṭku tin nḡakä ḡṛ, kä bä nyiath ni cianḡdu.
- 49 Tim ruacdu ke jaḡdu, mēē ci ḡä jak kä ḡath.
- 50 Kä min moc ḡä kṛac löaac ε ruacdu min ci ḡä tḡk.
- 51 Kä ney tin jḡ liakä ḡṛḡke ḡä, kä duunde ḡöö /kaḡ nuṭku päḡ.
- 52 Kä mēē cä nuṭku tēē wal tim, cuke ḡä bum, lö Kuoth Nhial.
- 53 Kä cuḡ ḡḡḡny ke jḡ nyuṭṭni, ney tēē ca nuṭku päḡ ruēēc.
- 54 Kä luēēku ke ken la diitkä tḡ rey duēēl in cianḡä.
- 55 Kä la caarä ciṭdu ke wäär, lö Kuoth Nhial, kä tiētdä nuṭku.
- 56 Nṛmṛ ε jen min laṭdä, ke ḡöö tiētdä ruaacniku.
- 57 Kuoth Nhial ε jḡn duḡdä, cä rṛ yac ke ḡöö bä rietku yop.
- 58 Bä jḡ ḡṛ ke löcdä keeliw, ḡṛaani ke ḡä cḡṛnike mēē ci lat.
- 59 Kä mṛ cä dupku carṛ, la luḡnyä kä luēēku.
- 60 Yän bä pḡth /cä bi gaal, ke tḡet luēēkniku.
- 61 ε cän ca ciṛṛkdä yien ε ḡṛḡ nyuṭṭni, /cä nuṭku bi päḡ ruēēc.
- 62 Ke wäärddäär cuḡ rṛ jḡc liakä jḡ, ke kuḡ ruaacniku tin thuṭṭk.
- 63 ε ḡän mäāth neeni diaal tin luṭṭke jḡ, ney tin tietke ciḡḡku.
- 64 Kä wḡc muṭṭḡ, lö Kuoth Nhial, cḡ thiḡḡḡ ke nhökdu min dṛraar, ḡḡcni ḡä ke nuṭku.
- 65 Ci läṭ εḡṛaa ke jaḡdu, lö Kuoth Nhial, cḡṛnike ruacdu.
- 66 Dḡcni ḡä ke luk mi ḡṛaa keḡe ḡäc ḡṛaani, ke ḡöö ḡḡḡthä ni luēēku.
- 67 Mēē /kaḡ ni cuuc taḡ bathä, duunde ḡöö tiētdä nuṭku.
- 68 Jḡn ḡṛaa ḡ kä läṭdi ti ḡṛw, ḡḡcni ḡä ke cianḡdu.
- 69 Jḡ liakä latke kaḡcni ke kuḡdä, duunde ḡöö bä nuṭku käp ke löcdä keeliw.
- 70 Ke ney ti thil löckien carḡ, duunde ḡöö nḡakä ni nuṭku.
- 71 ε mi ḡṛaa en ḡöö cä cuuc, ke ḡöö bä luēēku ḡṛc.

- 72 Kä nuṛtku gow ni ken, kä daap kene ciək in bor ti bathdōor.
- 73 Ci yä cak ε ci yä täth nike tetku, moc yä ke ṛäc ṛaani ke yöö bä nuṛtku kule ṛäc.
- 74 Bi ney tin luṛthke j̄i loṛkien tēeth mi wa yä nen, ke yöö ṛaṛthä ni ruacdu.
- 75 Kä ṛacä je lö Kuoth Nhial en yöö lukdu ε cuṛṛṛ, kä ε cuṛṛṛ kä j̄i en yöö bi yä luk.
- 76 ε nhökdu min thil pek buum yä, ceṛnike mēē ci lar jaṇdu.
- 77 ε loṛdu kṛc ke yä ke yöö bä tēk, ke yöö nhōakä ni nuṛtku.
- 78 ε j̄i liakä jake kä pṛc, ke yöö goanyke yä ke mi thil luṛt, duunde ni yöö bä nyiath ni ciaaṇdu.
- 79 ε ney tin luṛthke j̄i bēē kä yä, ney tin ṛacke luēēku.
- 80 A tiētdä ruaacniku a thil bēl, ke yöö /cä bi le pōc.
- 81 Ci tiēydä cuuc ke gor känädu, duunde yöö ṛaṛthä ni ruacdu.
- 82 Ci wāṅkä cuuc ke guēc ruac ēē ci lar, kä cuṛ wee i, “Bi yä bum i ney?”
- 83 Cāṅni mi cä ceṛnike yök kṛṅä mi ci tōre, cä luēēku bi paḷ ruēēc.
- 84 Bi jaṇdu liep amāni ney? Kä bi ney tin ciaṅke yä a jiäk duäc i ney?
- 85 Ci j̄i liakä pul mi bä pen th̄in tet, ney tin guac ke luēēku.
- 86 Duṛtku diaal ke thuṛṛk, luäk yä, ke yöö gur naath yä baṅ.
- 87 Ci ken yä thun woc w̄i muṛṛṛ, duunde yöö /cä ciaaṇdu bi päl.
- 88 Kän tēkdä ke nhökdu min thil pek, ke yöö bä luēēku kule tit.
- 89 Kä ruacdu, lö Kuoth Nhial ε dōraar, kä thile mi wany je puṛṛä.
- 90 Kä goydu tēē rey r̄icni diaal, kä ci piny laṛ, kä cue cu te th̄in.
- 91 Kä ti diaal teke th̄in amāni wale ke ruacdu, kä ti diaal laṛke ni j̄i ikä.
- 92 Duṅ mi /cie yöö nhōakä ni nuṛtku, ceṛ cä liw rey rikädä.
- 93 Yän cä luēēku bi paḷ ruēēc, ke yöö ci yä moc tēk ke ke.
- 94 Kän yä ke yöö ε yän raandu, ke yöö yän göörä ni cieṅku.
- 95 J̄i jiäkni biemke yöö ba yä dāk, duunde yöö bä tit ni nuṛtku.
- 96 Ti diaal cä ke nen teke guaṛth mi peke th̄in, duunde yöö luēēku thile ke pek.
- 97 Kuṛ nuṛtku le nhok idi! Bä ku nyiath ni ke ke cāṅ keeliw.
- 98 Kä luēēku jake yä kä pel elṛṅ kä j̄i tērä, ke yöö teke keel ke yä.

- 99 Ɛ yän njäc njak ɔ kä njieeckä diaal, ke yöö guɔɔrä ni ciɛŋku.
- 100 Ɛ yän njäc njak ɔ kä dij, ke yöö cä tit ni njɔtku.
- 101 Cä rɔ tit duɔpni j̄i j̄iäkni, ke yöö bä guɔɔr ni ruacdu.
- 102 Yän /kən rɔ r̄iet gekä kä luëëku, ke yöö ci yä njieec ɛ j̄in.
- 103 Ku rietku ɛ liem j̄idi kä yä, limniken kä lieth tuar thokdä!
- 104 Ke njɔtku cä njäc njaaani jek, ke kujic ɛmɔ bä dup meetdä lok.
- 105 Ruacdu ɛ lembär kä yä, kä ɛ buay ciöknikä.
- 106 Yän cä yac kä bä cuɔp, en yöö bä guɔɔr ni njɔtku tin thuɔɔk.
- 107 Yän cä cuuc ɛlɔŋ, lucni yä t̄ek, lö Kuoth Nhial, c̄ɛtnike ruacdu.
- 108 Nhok palä ke j̄i, lö Kuoth Nhial, kä nj̄icni yä ke njɔtku.
- 109 Ɛ cänj ni min rɔamä t̄ekdä ke tetdä, yän cä njɔtku bi p̄al ruëëc.
- 110 Ci ney tin j̄i nyuɔɔni yä d̄ɛp, duunde yöö /cä bi ciɛc kä ciɛŋku.
- 111 Kä luëëku ke ken la kujdä t̄ɔ amäni cänj kel, kä ke ken la t̄eth l̄oaccdä mɔ.
- 112 Yän cä l̄ocdä l̄ath ney njɔtniku, amäni cänj guutdä.
- 113 Yän lökä ram mi teke cär r̄ɛw, duunde yöö nhokä dupku.
- 114 Ɛ j̄in gäändä kä kotdä, kä nj̄aathä ni ruacdu.
- 115 Nɔaane r̄ɔ ke yä yen laät j̄iäkni, ke yöö bä r̄ɔm ni luëëk Kuothdä.
- 116 Luäk yä c̄ɛtnike ruacdu ke yöö bä t̄ek, /cu yä jak kä p̄ɔc kä min nj̄aathä.
- 117 Luäk yä, ke yöö bä k̄än, yän bä guɔɔr ni luëëku.
- 118 Lok̄i ney diaal tin p̄alke ruaacniku ruëëc, ke yöö meetdien thile je luɔt.
- 119 Kä j̄i nyuɔɔni ȳɔaa diaal c̄ɛtke ke goak kä j̄i, ke kujic ɛmɔ nhokä ni ciaand̄u.
- 120 Cue puɔnydä lath ke dual ke j̄i, kä cuɔ dual ke njɔtku.
- 121 Yän cä lat̄ ni mi thuɔk kä cuɔɔŋ, /cu yä b̄any j̄i t̄ërä.
- 122 D̄äcni je en yöö bi j̄and̄u lat̄ ɛgoaa, ɛ ney tin thil kuoth /ca yä ciɛŋ a j̄iäk.
- 123 Ci wandä cuuc ke guɛc duɔp k̄änädu, kenɛ yöö bi ruacdu min thuɔk cuɔp.
- 124 Lät̄ni ke j̄and̄u c̄ɛtnike nhökdu, nj̄icni yä ke ciɛŋku.
- 125 Ɛ yän j̄and̄u, moc yä ke njäc njaaani, ke yöö d̄ëë njɔtku kule njac.
- 126 Ɛ gūaathä kä j̄i Kuoth Nhial, ke yöö bi duɔɔr lat̄, ke yöö ca njɔtku t̄öl.
- 127 Ke kujic ɛmɔ nhokä luëëku, lanyäke d̄aap mi ley ley.

- 128 Ke γöö cä guḁḁr ni ciejku tin cuḁ, γän lökä dup dueeri.
- 129 Luëëku gḁwke elḁḁ, ke kujc emḁ luḁthä ke.
- 130 Ḏäc ruacdu mocε naath ke buay, kä jakε dḁar kä ḁäce ḁak.
- 131 γä cä thiak ke liäḁ, ke göörä ke ḁac luëëkniku.
- 132 Lunyni kä γä, teni ke kḁac laaac ke γä, ceḁke min la lätdi kä ney tin nhöake ciötdu.
- 133 Jakni dupkä kä cuḁ ceḁnike ruacdu, /cu duer jak kä tiaame γä.
- 134 Kän γä kä ciaaḁ jjiäk nath, ke γöö bä ciejku kule luḁth.
- 135 ε löcdu teth ke jaḁdu, kä ḁiicni γä ke ḁuḁtku.
- 136 Lḁny mer nyinkä ceḁnike waḁ piini, ke γöö /ken naath ḁuḁtku yop.
- 137 Lö Kuoth Nhial ε jin cuḁḁḁ, kä luḁḁku ke cuḁ.
- 138 Kä ḁuḁt tin ci laḁh piny ke cuḁ, kä ken diaal ke thuḁḁk.
- 139 Ḏëënydä ce γä cuc elḁḁ, ke γöö ci ji tērä rietku paḁ ruëëc.
- 140 Ruacdu min ci lat ε thuḁk, kä nhök jaḁdu je.
- 141 ε cāḁ ni mi ε γän ram mi totde kä löke, ḁuḁtdä /cä luëëku bi paḁ ruëëc.
- 142 Kä cuḁḁḁdu ε dḁaar, kä ḁuḁtdu ε thuḁk.
- 143 Riεk keεe jiath laaac cike ben kä γä, duunde γöö nhökä ni luëëku.
- 144 Kä luëëku ke cuḁ amäni cāḁ kel, mocä ke ḁac ḁaani ke γöö bä tēk.
- 145 γän cḁalä ji ke löcdä keeliw, loc γä lö Kuoth Nhial! γän bä luëëku luḁth.
- 146 γän cḁalä ni ji, kän γä, γän bä ḁuḁtku tit.
- 147 γän cä keer ni bakä cuḁ ji cḁl ke luäk, kä γän ḁaḁthä ni ruacdu.
- 148 Kujc waḁdä ḁien ceḁnike yiëen waḁ, ke γöö dëë ruacdu kule nyiath.
- 149 Liḁ jḁwdä rey nhökädu min thil pek, kä tit tēkdä lö Kuoth Nhial ceḁnike ruacdu.
- 150 Kä ney tin laḁt jjiäkni thiakε ke γä, kä ḁanke elḁḁ ke ḁuḁtku.
- 151 Kä thiaki, lö Kuoth Nhial, kä luëëku diaal ke thuḁḁk.
- 152 Ke guḁḁth ëë ci wä, cuḁ ḁuḁtku ḁac, ke γöö cike jak kä te thḁn amäni cāḁ kel.
- 153 Guic cuḁcdä kä luäk γä, ke γöö /kaḁ ḁuḁtku paḁ ruëëc.
- 154 Käni lukdä kä kän γä, jakni γä kä tēk ceḁnike ruacdu.

- 155 Kān nānε ke jī dueeri, ke yōō /ci ke ciaaṅdu gor.
- 156 Dīt kṛāc laacdu, lö Kuoth Nhial, jakni yā kā tēk cētṅike ṅuṭku.
- 157 Ney ti ṅuan guṛke yā kā jī tērā, duunde yōō /kān rṵ rīt kā luēeku.
- 158 La guiecā ney tin thil kuoth ε jīāk, ke yōō /ken ken ṅuṭku tit.
- 159 Nene yān nḥakā ṅuṭku jīdi, tit tēkdā lö Kuoth Nhial cētṅike nḥokdu min dṛaar.
- 160 Kā rieetku diaal ke thuṛk, kā ṅuṭku diaal ke cuṅ amāni cāṅ kel.
- 161 Joc ruēec yā baāṅ, duunde yōō dualā ke ruacdu.
- 162 Yān tēth locdā ke ruacdu, cētke ram mi ci kuak ti ṅuan jek pec.
- 163 Yān lökā nyin kaṛcni, duunde yōō nḥakā ṅuṭku.
- 164 La puanyā jī nikā bārōw ke cāṅ ke kuj ruaacniku tin cuṅ.
- 165 Mal mi dijī akε ney tin nḥake ṅuṭku, thile mi deeke jak kā tēth.
- 166 Bā lip ni kṅdu, lö Kuoth Nhial, kā yān bā laṭ ni ṅuṭku.
- 167 Yān bā tit ni luēeku, ke yōō nḥakā ke elṅ.
- 168 Yān tietdā ciaaṅdu kene ṅuṭku, ke yōō dupkā diaal ṅācike.
- 169 ε wreedā cup nḥiamdu, lö Kuoth Nhial, moc yā ke ṅāc ṅāani cētṅike ruacdu.
- 170 ε palā cup nḥiamdu, kā kān yā cētṅike ruacdu.
- 171 Yān bā jī liak elṅ, ke yōō ci yā ṅieec ke luēeku.
- 172 Kā bi lepḍā ruacdu kit ala dit, ke yōō luēeku diaal ke cuṅ.
- 173 Kā ε tetdu luāk yā, ke yōō cā mēk ni ciaaṅdu.
- 174 Yān göörā kṅdu lö Kuoth Nhial, kā yān nḥakā ni ṅuṭku.
- 175 Jakni yā kā tēk ke yōō bā jī puany, kā ε ṅuṭku luāke yā.
- 176 Yān cṅtdā ke dēl mi ci bath, gor jaṅdu, ke yōō /kān luēeku pal ruēec.

Diit 120

Pal ke kuj malā

(Dit mi la kiētke ε ney tin la wā pal luaak Kuoth kā Je-ru-tha-lem mi wāke tjem laṭ thīn)

- 1 Rey cucädā yān cuā Kuoth Nhial cōl ke yōō be yā luāk, kā jen cue yā loc,
 2 cuā wee j, “Kān yā lö Kuoth Nhial kā jī kaṛcni kene jī mēetdā.”

³Yen j̄i kaacni kuela nu mi bi Kuoth ε kam ye? Kä ε t̄oŋ mi c̄etke nu mi bi Kuoth ε lät kä j̄i m̄eetdä?

⁴Be ye duac ney ke bäari guan köör ti muoth muoŋth, kene mac miim mi leth leth!

⁵Riek ake yä ke yöö ciënjä muun Me-c̄ek, ε ciënjä rey j̄i Ke-dhar.

⁶Yän cä cien ke guaḡath mi bäär keel ke ney ti löke mal.

⁷Kä ε yän guan malä, mi cä ruac ke kuj malä, la latke ni kor.

Diit 121

Luäk Kuoth ε thuok

(Dit Dee-bid mi la kiet ke ε ney tin la wäkä Jε-ru-tha-lεm mi wäke t̄iem runä lat th̄in)

¹Yän cuḡ w̄icdä kap nhial guiecä w̄ic paḡm, ku luäkdä le ben nikä?

²Luäkdä bëë kä Kuoth Nhial, min ci Nhial kene piny cak.

³Jen /cε j̄i bi jak kä teth, en ram in tiit j̄i /cε bi niεen.

⁴Jen ram in tiit l-the-rel, jen /cε bi d̄oŋl kä /cε be niεen.

⁵Kä Kuoth Nhial ε gäändu, kä jen ε t̄ieep mi gan j̄i.

⁶/Ci c̄anj j̄i bi näk ke c̄andäär, kä /ci pay j̄i bi näk ke wäär.

⁷Bi Kuoth Nhial j̄i gan kä j̄iak diaal, jen be t̄ekdu tit.

⁸Bi Kuoth Nhial wädu kene lunnydu j̄ok gan, en tääme amäni c̄anj kel.

Diit 122

Liak kene pal ke kuj Jε-ru-tha-lεm

(Dit Dee-bid mi la kietke ε ney tin la wä kä Jε-ru-tha-lεm mi wäke t̄iem runä lat th̄in)

¹Cu l̄ocdä t̄εeth mëë cike yä j̄iök j̄, “Wane luaak Kuoth Nhial!”

²Tääme k̄on t̄in, tak̄o cuḡä thiekniku lö Jε-ru-tha-lεm.

³Jε-ru-tha-lεm ca je lat c̄etke wec mi ca loth keel ke lat.

⁴ε jen guaḡath in wä thuk duëli th̄in, j̄i thuk duëli Kuoth Nhial, baken ke yöö ba Kuoth Nhial ben lar t̄eth laac, c̄etnike mëë ca lar l-the-rel.

⁵Ke yöö en w̄ini ca koamni luok lath th̄in, ken koamni kuäärä dh̄oḡaar Dee-bid.

⁶Palε ke kuj malä Jε-ru-tha-lεm j̄, “ε ney tin n̄hoake j̄i c̄iangdien goaa.

⁷Kä ε mal te rey paḡnyniku, kä ε t̄iecku tin bum teke mal.”

⁸Kä ke kuj d̄ämaari kene mäthnikä, yän bä Jε-ru-tha-lεm j̄iök j̄, “ε mal te reydu.”

⁹Ke kuj luaak Kuoth Nhial ni Kuothda, γän bä pal ke kuj gōoydu.

Diit 123

Pal ke kuj kɔcä laaac

(Dit mi kistke ney tēē wä kä Je-ru-tha-lēm mi wäke t̄imni runä lat th̄in)

¹γän guicä ni j̄i Kuoth Nhial, guicä ni j̄in ram in te kom kuääräde nhial!

²Cetnike min la kuany wutdä a guic ni kuäärē, kä guic kuany nyaal ni ciek in kuäärē, inɔ bä bi ney guic ni Kuoth Nhial ni Kuothda, amäni mi cē teke kɔc laaac ke kɔ.

³A lɔcdu kɔc ke kɔ lö Kuoth Nhial, ε lɔcdu kɔc ke kɔ, ke γöö ci ney rik ti nuan rut.

⁴Cakɔ dɔl ke guāath mi bäär ε ney tin riāṅ riāṅ, kä cakɔ ciaaṅ mi j̄iäk rut kä j̄i liakä.

Diit 124

Kuoth gaanḡ neeke

(Dit Dee-bid mi la kistke ε ney tin la wäkä Je-ru-tha-lēm mi wäke t̄iem runä lat th̄in)

¹Kä duṅ mi /ken Kuoth Nhial kulε te kujdan, ε j̄i l-the-r̄el luocke neme.

²Kä duṅ mi /ken Kuoth Nhial kulε te kujdan, mēē ci j̄i tēran kɔn mak,

³kɔn roc a tēk, mēē cike ḡēēny ke kɔn.

⁴Cuke kɔn muoy cetke nyɔc, deeke lony wijdan cetnike piw,

⁵dēē kɔn cu lɔk cetnike lool piini mi te löny mi diit.

⁶ε puṅth teke Kuoth Nhial min /ken j̄i, tēran jakä γöö ba kɔn dāk.

⁷Canε kään cetnike dit mi ci kään kä dhuur kääkä, ci dhuur tööl canε cu kään.

⁸Luäkdan bēē kä Kuoth Nhial, cääk nhial keε piny.

Diit 125

Gään j̄i Kuoth

(Dit mi la kistke ε ney tin la wä kä Je-ru-tha-lēm mi wäke t̄iem runä lat th̄in)

¹Ney tin ḡathke ni Kuoth Nhial cetke nike Päm Dha-yɔn, min /ca dēē woc guäthde amäni cāṅ kel.

²Cetke min ci pääm Je-ru-tha-lēm gɔl, bi Kuoth Nhial neeke gal inɔ, en täame amäni cāṅ kel.

³Kä /ci ji nyuɔɔni bile ruëc muun in te ji cuɲni thɪn, ke yöö /ci ji cuɲni ti jäk bile lat.

⁴Lätni mi gɔaa kä ney tin gow lö Kuoth Nhial, keɛ ney tin luɔthke ɲuɔtku.

⁵Duunde yöö mi wii ji nyuɔɔni wä tɔŋ, tɔŋ ney tin banyke duɔɔpdu piny. E mal te kä l-the-rɛl!

Diit 126

Pal ke kuj lunyä Nath jɔk

(Dit mi la kiet ke e ney tin la wä kä Je-ru-tha-lɛm mi wäke tɪmni lat thɪn)

¹Mëe ci Kuoth Nhial pëëc luɔɔc kä Dha-yɔn, cue cɛtke mi läk ney ni läkikä.

²Cuako tok dɔl, kä cuako diit tethä laaac kit, kä cu döör tin kɔŋ ruac wäke i, "Ci Kuoth Nhial ke lät kä ti buɔm buɔɔm."

³Ci Kuoth Nhial kɔ lät kä ti buɔm buɔɔm, kä cu lockɔ tæeth.

⁴Lucnikɔ gɔɔy mëe teke kɔ ni wal lö Kuoth Nhial, cɛtke wan piini mi lony kä Ne-gɛb.

⁵Kä ney tëe piŋh ke mer, bi ke bɛl ɲer ke tæth laaac.

⁶Kä ney diaal tin jäl ke wiee, tin jäl ke kuay ti wa pieth, bike ben cien kietke diit tethä laaac, e kapke wuɔth bɛɛl.

Diit 127

Puɔth Kuoth ke ji ciën

(Dit Tho-lo-mon mi la kietke e ney tin la wä kä Je-ru-tha-lɛm mi wäke tɪem runä lat thɪn)

¹Mi /ken Kuoth Nhial duel täth, ken taath duëli lät ken baan. E ni mi e Kuoth Nhial ganj wec ɔ, dëe yiëen wec ganj baan.

²Thile je luot en yöö bi keer nike runwan, kä bi wä loɔŋ ni ke jɔak, kä bi lät ke yöö bi miŋh, la Kuoth Nhial ney tin nhɔke a mooc e teke nin.

³Gaat ke muc Kuoth Nhial, ken gaat ke muc kä je.

⁴Gaat ti ca dap wut mi ɲuët, cɛtke nike bääri ti rɔm wääthke.

⁵Tæth laaac ake ram mi ci gökde thiaaŋ ke bääri. /Cakɛ bi joc e ji tër mi wäke wä rɔm thok wec.

Diit 128

Puɔth ake ciën mi ɲäth jikɛ Kuoth

(Dit mi la kietke e ney tin la wä kä Je-ru-tha-lɛm mi wäke tɪem runä lat thɪn)

¹Puɔth ake ram mi luth Kuoth Nhial, kä kääp luëëke.

- ²Bi cam ni min ci laṭ ke tetdu, be gɔaa ke ji kä bi loḥdu teeth ke je.
- ³Kä bi ciekdu ceṭnike jiath mi kuiir deyke cienḍu, kä bi gaatku ceṭnike kar jiaath O-lip gekä tokädu.
- ⁴En neme ba jen puṭh in ba poth ram mi luth Kuoth Nhial.
- ⁵Ɛ Kuoth Nhial poth ye kä Dha-yon. Kä bia gɔoy Je-ru-tha-lem nen ke pek teekäḍun keeliw.
- ⁶Bia tëk ɛ bia gaat gankun nen. Ɛ mal te kä I-the-rel!

Diit 129

Pal ke kuj juɔc ji tër I-the-rel

(Dit mi la kiɛtke ɛ ney tëë la wä kä Je-ru-tha-lem mi wäke timni runä laṭ thin)

- ¹“Cike yä moc rik ti nuan ni nuɛɛtäḍä.” Ɛ I-the-rel lat memɛ i,
- ²“Cike yä moc rik ti nuan ni nuɛɛtäḍä, duunde yöö /ken ke yä luänj ke tiem.
- ³Ceṭnike min ca puur beel piny a took, ken cike jokḍä tok, cike jokḍä moc buɔṭ ti dij.”
- ⁴Kä Kuoth Nhial ɛ guän cuṇi, ce yä lony kä ken ji nyuɔoni.
- ⁵Ɛ ney diaal tin löke Dha-yon luocke jok ke pöc.
- ⁶Ɛ ke ku ceṭnike juaac ti ci don wij duëel, tin la waṇ ɛ /kenke ni piith,
- ⁷tin /ca tet neerä deë thiänj kie deë wuɔok raam in dolke thiänj.
- ⁸Kä ɛ ney tin wä ke jen guagath emɔ /ci wee i, “Ɛ puṭh Kuoth Nhial teke ye! Kon puothko ye ke ciöt Kuoth Nhial!”

Diit 130

Pal ram mi guän dueeri ke kuj luak

(Dit mi la kiɛtke ɛ ney tin la wäkä Je-ru-tha-lem mi wäke timni runä laṭ thin)

- ¹Rey cucäḍä yän ɔalä ni ji lö Kuoth Nhial.
- ²Kuäär lij jowḍä! Gäṇni yä jithku kä lij palä!
- ³Kä mi wij dueer tit lö Kuoth Nhial, kä eṇa mi bi kään kuäär?
- ⁴Duunde yöö la päli dueer nath, ke kujc emɔ ba ji luṭh.
- ⁵Yän bä Kuoth Nhial lip, kä tiëeyḍä liipe ni ji, kä bä ṇäth ni ruacdu,
- ⁶tiëeyḍä liipe ni Kuäär ke liep mi leny ni liep neeni ti liepke runwaṇ. Ke liep mi leny ni liep neeni ti liepke runwaṇ.

⁷Lö I-the-rel läthni n̄athdu kä Kuoth Nhial! Ke yöö Kuoth Nhial tēē ke nhök mi thil pek, kä tēēke buḡm mi diit mi kääne naath.

⁸Kä ε jen bi I-the-rel k̄an kä dueerke diaal.

Diit 131

Pal n̄äthä mi muḡl

(Dit Dee-bid mi la kiētke ε ney tin la wä kä Jε-ru-tha-lēm mi wäke t̄iem runä lat th̄in)

¹Ay Kuoth Nhial, yän cä kacdä päl, kä cä r̄o r̄it kä liakdä, yän cä gor kä ti diit päl, kie ḡoak ti cä dēē luāḡ ke lätni.

²Duunde yöö cä biet kä cä t̄ieydä p̄al piny, c̄etnikε gat mi ca d̄oth kenε man, t̄ieeydä r̄eydä c̄etde n̄ike gat mi ca d̄oth.

³Kä lö I-the-rel läthni n̄athdu kä Kuoth Nhial, en tääme amäni cāḡ kel.

Diit 132

Bi Kuoth cien kä Dha-yḡn amäni cāḡ kel

(Dit mi la kiētke ε ney tin la wäkä Jε-ru-tha-lēm mi wäke t̄iem runä lat th̄in)

¹Ay, Kuoth Nhial car Dee-bid, kenε b̄ec b̄ēec diaal tēē cε rut.

²Car ruac ēē cε lar lö Kuoth Nhial, kenε yac ēē cε r̄o yac j̄i, j̄in Kuoth Je-k̄ob in leny buḡmdu ti diaal mēē wēē j̄,

³“Yän /cä bi wä dh̄orä kie /cä bi wä dhan̄ädä.

⁴Yän /cä bi d̄oḡl kä /cä bi niεen,

⁵amäni mi cä guāḡth jek ke kuj Kuoth Nhial, guāḡth mi bi Kuoth Je-k̄ob in diit ni jen cien th̄in.”

⁶K̄on cak̄o thanduk matdä ruac lieḡ kä Ep-ra-tha, kä cuāḡo je jek r̄ey kaḡkni Yaar.

⁷Cuāḡo ruac wako j̄, “Wanε luaak Kuoth Nhial, wanε je pal ni nhiam koam kuääräde.”

⁸Jiec r̄o lö Kuoth Nhial b̄er w̄er guāth l̄oḡädu, j̄in yene thanduk bumädu.

⁹Kä ε bööth palädu kuḡmke r̄o ke cuḡ, kä ε n̄eku tin n̄athke j̄i kit ke t̄eth l̄oac.

¹⁰Ke yöö ci mat ruac lat ke jan̄du ni Dee-bid, /cu raandu min ci mek loḡ.

¹¹Kuoth Nhial cε ruac mi thuḡk lar Dee-bid, ruac mi /cε bi lony j̄ok th̄in, cue wee j̄, “Ram kel kä gaatku tin dieth ni j̄in, bā je jakä nyuur w̄i koam kuäärädu.

¹²Kä mi wä gaatku ḡuḡtkä wä k̄ap kenε luēēkä tin bā ḡiicnikε, amäni gaatkien bā bike ruēc amäni cāḡ kel.”

¹³Kä ke yöö ci Kuoth Nhial Dha-yon mek, goore yöö be je jakä guaath cienjade, wëë j,

¹⁴“Bi guaath eme a guaath cienjada amäni cänj kel, en guaath eme yan bä cien thün, ke yöö nhoakä je.

¹⁵Yän bä Dha-yon moc ke riänj mi diit, kä bä jike tin can roj ke mieth.

¹⁶Kä bä bööth paläde poth ke kuj lätnikien diaal, kä bi jike tin teke nath kiet ke teth laaac.

¹⁷En wane bä raan pith kä kuay Dee-bid mi bi la kuäär mi diit, en wane bä ruc rialikä ke kuj kuärä min cä mek.

¹⁸Kä bä ji tere kum ke buar, duunde yöö bi kuääre rep ni ro.”

Diit 133

Mat tää ke puoth

(Dit Dee-bid mi la kietde e ney tin la wä kä Je-ru-tha-lem mi wäke tiem runä lat thün)

¹Ku gooyde le cetke nu, mo cien nee Kuoth keel o rey matdä!

²Cetde nike lieth yiirä mi ca tieth wic Ä-ron, kuete leeny wicde wëë päl nike tikde, kä wëë je wac amäni nuäk bieyde.

³Cetde ke thac wec paam Er-mon, mi kule pen wij paam Dha-yon. En wini e jen guaath in ci Kuoth Nhial e lar en yöö be neeke poth, ke tek mi doraar.

Diit 134

Ciool ke kuj liakä Kuoth

(Dit mi la kietke e ney tin la wä kä Je-ru-tha-lem mi wäke tiem runä lat thün)

¹Bia, lare Kuoth Nhial teth laaac, yen ney diaal tin la jaanjke, yen ney tin lat rey luaak Kuoth Nhial ke wäär!

²Kape tetkun nhial ke pal rey luaak, kä puanye Kuoth Nhial.

³Kä e Kuoth Nhial in cak nhial kene piny, ku ye poth ni kä Dha-yon.

Diit 135

Liak Kuoth ke kuj lätnike tin bum

¹Liake Kuoth Nhial! Liake ciöt Kuoth Nhial, kame Kuoth Nhial liak lö jaanjke,

²yen ney tin te cunjä rey luaak Kuoth Nhial, yen tin cunj rey kal luaak Kuothda.

³Liake Kuoth Nhial ke yöö goaae, puanye ciötde ke yöö e mi goaa.

⁴Ci Kuoth Nhial Je-kob mek ro, kä l-the-rel e dunde.

- ⁵Yän ḡacä je en ḡöö Kuoth Nhial dītde, en Kuäära dīt ni jen kä kuth diaal.
- ⁶Kä mo ci loc Kuoth Nhial nhokc la lätdε je, puḡḡrä kenε wīc muḡḡn, rey yiëeri kenε lööli.
- ⁷Kä ε jen la wuḡn a jīεεc c pek ḡaa, kä ε jen moc nhiaal ke yielc, kä ε jen la jīcam a lony c raar ḡuäth ḡḡwädε.
- ⁸Kä ε jen ε nēē näk key gan l-jēp, mēē näk key nath kenε ley,
- ⁹kä ε jen ε nēē jāk nyuuthni kenε lätdε tin ḡaḡke naath kä reydu lö l-jēp, kä ε jen ε nēē ḡak ke Pεro kenε jī kḡaare.
- ¹⁰Kä ε jen ε nēē näk döör ti ḡuan, kä ε jen ε nēē näk kuḡr tin buḡm buḡḡm,
- ¹¹Thi-yon kuäär ε-mor, kenε Öḡ kuäär Ba-can, ke kuäär Ke-naan keeliw,
- ¹²kä cue mundien thöp, cue je thöp nεεke ni jī l-the-rεl.
- ¹³Bi ciötdu te thīn amāni cāḡ kel lö Kuoth Nhial, bi kēkdu te thīn rey rīcni diaal.
- ¹⁴Bi Kuoth Nhial nεεke ḡaḡ, kä be teke kḡac laaac ke jḡaḡke.
- ¹⁵Kuth ḡuääyni döörü ke ciεk in bḡr kenε dḡap, tin laḡke ε naath ke tetkien.
- ¹⁶Teke ke thuk, duunde ḡöö /ci ke ruac, kä teke ke waḡ duunde ḡöö /cike nēn,
- ¹⁷teke ke jīth duunde ḡöö /cike līḡ, kä thile yiēē mi te thokdien.
- ¹⁸Kä bi ney tin laḡke ke kenε ney tin ḡaḡke cεḡnike ke!
- ¹⁹Liake Kuoth Nhial lö dhḡr l-the-rεl! Liake Kuoth Nhial lö dhḡr Ä-ron!
- ²⁰Kä liake Kuoth Nhial lö jī Lii-bay! Kä liake Kuoth Nhial lö yen tin luḡthke Kuoth Nhial!
- ²¹ε Kuoth Nhial liake kä Dha-yḡn, jen min cīeḡ kä Je-ru-tha-lεm! Liake Kuoth Nhial!

Diit 136

Lḡt Kuoth kä cḡk kenε cäätd

- ¹Lḡre Kuoth Nhial tēth laaac ke ḡöö ḡaaε, ke ḡöö nhökde min thil pek ε dḡraar.
- ²Lḡre Kuoth kuthni tēth laaac, ke ḡöö nhökde min thil pek ε dḡraar.
- ³Lḡre Kuäär kuḡri tēth laaac, ke ḡöö nhökde min thil pek ε dḡraar.
- ⁴Kuoth kārca ε jen lätdε ti ḡaḡke naath c, ke ḡöö nhökde min thil pek ε dḡraar.
- ⁵ε jen en nin lätdε nhial ke ḡäcdε, ke ḡöö nhökde min thil pek ε dḡraar.
- ⁶Kä ε jen lätdε wīc muḡḡn wīj pīini mo, ke ḡöö nhökde min thil pek ε dḡraar.

- 7⁷ Ɛ jen lät buay in diit ɔ, ke yöö nhökde min thil pek ɛ dɔraar.
- 8⁸ Ɛ jen kām cāṅ ruēc caṅdaar ɔ, ke yöö nhökde min thil pek ɛ dɔraar.
- 9⁹ Ɛ jen kām pay keṅe kuəl ruēc wār ɔ, ke yöö nhökde min thil pek ɛ dɔraar.
- 10¹⁰ Kuoth ɛ jen mēē nāk key gan l-jēp, ke yöö nhökde min thil pek ɛ dɔraar.
- 11¹¹ Ɛ jen ɛ nēē kām jī l-the-rel raar reydiēn, ke yöö nhökde min thil pek ɛ dɔraar.
- 12¹² Cue je lāt ke tēt mi bum, ke yöö nhökde min thil pek ɛ dɔraar.
- 13¹³ Ɛ jen ɛ nēē dāäk pī Bar in Tith dāär, ke yöö nhökde min thil pek ɛ dɔraar.
- 14¹⁴ Cue jī l-the-rel jak kā wā ke reyde, ke yöö nhökde min thil pek ɛ dɔraar.
- 15¹⁵ Kā cue Pero keṅe rēmdē yuṛ rey Bar in Tith, ke yöö nhökde min thil pek ɛ dɔraar.
- 16¹⁶ Ɛ jen ɛ nēē booth nēeke dāärdɔaar, ke yöö nhökde min thil pek ɛ dɔraar.
- 17¹⁷ Kā ɛ jen ɛ nēē nāk kuār tin diit, ke yöö nhökde min thil pek ɛ dɔraar.
- 18¹⁸ Kā cē kuār tin teke kēk nāk, ke yöö nhökde min thil pek ɛ dɔraar.
- 19¹⁹ Ɛ jen ɛ nēē nāk Thi-yon kuäär Ɛ-mor, ke yöö nhökde min thil pek ɛ dɔraar.
- 20²⁰ Kā ɛ jen nāk Ög ɔ kuäär Ba-can, ke yöö nhökde min thil pek ɛ dɔraar.
- 21²¹ Kā cue mundien thöp, ke yöö nhökde min thil pek ɛ dɔraar.
- 22²² Cue mundien kām jaṅde ni l-the-rel, ke yöö nhökde min thil pek ɛ dɔraar.
- 23²³ Kuoth ɛ jen ɛ nēē tiimkōn mēē tane ke rik, ke yöö nhökde min thil pek ɛ dɔraar.
- 24²⁴ Kā ɛ jen ɛ nēē kään kōn kā jī tēran, ke yöö nhökde min thil pek ɛ dɔraar.
- 25²⁵ Kā ɛ jen moc ney diaal ke mieth ɔ, ke yöö nhökde min thil pek ɛ dɔraar.
- 26²⁶ Lare Kuoth puṛä tēth laac, ke yöö nhökde min thil pek ɛ dɔraar.

Diit 137

Pal jī l-the-rel pēecä

- 1¹ Kōn cuākō nyuur wuṛthni kieri Bē-bi-lōn, en wīni cuākō wiee thīn, mēē cakō Dha-yōn tim.
- 2² Cuākō thuṛōmnikō ṅap wuṛthni jien tēē te wīni.
- 3³ Kā en wīni cu ney tēē pēcke kō kō thiec ke yöö dēēkō diit ket, ken jī tēra görke diit tēthä laac wāke j, “Kētde ney dit kel kā diit Dha-yōn.”
- 4⁴ Dēē kō dit Kuoth Nhial kit jdi, muun nēeni kōkien?

⁵Mi ci paḷ ruëec lö Jε-ru-tha-lεm, ε tēt cuëëcdä gok!

⁶Kä ε lεpdä dɔp nyäärä nhial, mi /kaṅ jḷ car, mi /kaṅ Jε-ru-tha-lεm jakä tēth laaacdä min diit.

⁷Car mēë jḷääk ēë ci jḷ ε-dɔm ε laṭ lö Kuoth Nhial, ke cāṅ ēë pen ke Jε-ru-tha-lεm, mēë wäke j, “Tiathε jε! Tiathε jε! Tiathε jε amāni keṅke!”

⁸Kä jḷn lö nya Dha-yɔn ba jḷ dāk! Tēth laaac ake ram in ci jḷ cuḷ tēë ci lāt kä ney!

⁹Kä tēth laaac ake ram in ci gaatku wä riac ke pääm!

Diit 138

Dit tēthä laaac

(Dit Dee-bid)

¹Yän bä jḷ liak lö Kuoth Nhial, ke löcdä keeliw, bä jḷ puany ke dit nhiam kuari.

²Yän bä pal ε luotdä ni luaakdu min rεl gɔɔyde rɔ, yän bä ciötdu liak ke kuj nhökädu keṅε gɔɔydu, ke yöö ciötdu keṅε ruacdu laṭh wij kä ti diaal.

³Mɔ cä jḷ cɔɔ, la looci yä, kä curi tḷeeydä jakä liake rɔ ke buɔm.

⁴Bi kuar wec muɔɔn diaal jḷ puany lö Kuoth Nhial, ke yöö ca ruacdu liṅ.

⁵Ake liake lāt Kuoth Nhial, ke yöö dḷt buɔm Kuoth Nhial.

⁶Cāṅ ni mɔ te Kuoth ni nhialɔ tiitde ney tin muḷ muḷ, duunde yöö nɔṅε ke jḷ liakä.

⁷ε cāṅ ni mi jalä rεy rikni mi, curi tēkdä gaṅ, kä curi yä kån kä gak jḷ tērä ke buɔmdu.

⁸Bi Kuoth Nhial yä lāt kä min ce laṭ yä, ke yöö nhökdu tēë thḷn amāni cāṅ keḷ lö Kuoth Nhial. /Cu laṭ tetniku bäny piny.

Diit 139

Kuoth mi te guaṭhni diaal

(Dit Dee-bid)

¹Mēë ci yɔn lö Kuoth Nhial curi yä ṅac.

²Jḷn ṅäci guaṭh in nyuur ke yä kä ṅäci guaṭh in jiacä rɔ, ṅäci cārka ni nɔṅä.

³Jḷn ṅäci guaṭh tin waḷ thḷn keṅε guaṭh tin tɔacä thḷn, kä dupkä diaal ṅäci ke.

⁴ε /ken rḷet ni ben raar thokdä, ṅäci je keeliw lö Kuoth Nhial.

⁵Jḷn ci yä gol jɔkdä keṅε nhiamdä, kä ci tētdu laṭh puɔɔnydä.

- ⁶En ñac ñaani mεmε ε mi gääy yä, cε yä leny /cä jε dëë luäj ke ñac.
- ⁷Kä winith dëë yiëëdu lëny thịn ɔ lö Kuoth Nhial? Kie ε winith dëë rɔ bar thịn ɔ ke j̄i?
- ⁸Cäj bā wā puɔrā j̄in t̄ij thịn en w̄ini, kā cāj bā wā jɔckni t̄ij thịn en w̄ini.
- ⁹Kä cāj t̄aa ke gɔk ti pārke yä kuj kányä cāj, kā bā le wā cien ni kuj konyä cāj,
- ¹⁰nie w̄ini bi yä bɔth bi yä gaŋ ke tēt cuëëcdu.
- ¹¹Kä mi w̄aa wā wee i, “Ke thuɔk bi muth yä kum, kā ε buay in te thịn loc rɔode wäär,”
- ¹²kä cäjε ni muth /cε col kā j̄i, kā wäär la buay ni j̄en, kā j̄i cɛtnike cāj däär.
- ¹³Kä ε j̄in ε nëë cak cuj puɔanydä, curi cujkā rol kel ni jic maar.
- ¹⁴Yän liakä j̄i ke yöö ci yä cak εla mi gääy naath kā ȳic w̄ic nath. Kä lätku ke ti gayke naath. Kä ñacä ke agɔaa.
- ¹⁵Kä j̄in ñaci yä agɔaa, ni mëë tuɔkã rɔ ke cak jic maar, mëë duɔɔlke yä ni jic maar.
- ¹⁶Kä curi yä nen ni mëë /k̄an yä ni cak. Kä rey buɔkdu ca n̄in teekädä diaal gɔar thịn, ε ñotke /kenke ni tuɔk.
- ¹⁷Kä cärku gowke elɔŋ ke yä lö Kuoth! Kä ñuan ken elɔŋ!
- ¹⁸Mëë ε yän i kuëënä ke, cu ñuan niken kā liet, kā mëë cã keer cuɔ ñot t̄aa keel ke j̄i.
- ¹⁹Cuɔ gɔr ni mi näki j̄i nyuɔɔni lö Kuoth, kā ε ney tin la luɔcke naath ñan ke yä,
- ²⁰ken ney tin la ruac ε j̄iak ke kūidu, ney tin liake rɔ ke mi j̄iak ke kūidu!
- ²¹Yän lökä ney tin löke j̄i lö Kuoth Nhial, kā lökä ney tin ca rɔ luɔc j̄i.
- ²²Yän lökä ke, nike lɔk in lɔk, kā cɔalä ke ni j̄i t̄erä.
- ²³Bër yɔn yä lö Kuoth, kā ñacni locdä, bër yɔn yä bi cärkä ñac.
- ²⁴Kä guic locdä mi t̄ëë ke nyuɔɔn ti te thịn, kā bɔth yä ke duɔɔpdu min dɔraar.

Diit 140

Pal ke kuj gaŋ

(Dit Dee-bid)

- ¹Luäk yä lö Kuoth Nhial kā j̄i dueeri, kā gaŋ yä kā j̄i kɔori,
- ²ney tin carke ni j̄iak ke lɔckien, kā latken ni kɔori ni cian.

- ³Kä moth lëepkien cętnike kaç thoꝯal, kä thiän thukien ε liŋ ke lueŋ thoꝯal.
- ⁴Ku yä gaŋ, lö Kuoth Nhial kä j̄ nyuꝯni, kä kän yä kä ney tin j̄ köör, tin carke ni dăkdä.
- ⁵Ci j̄ liakä yä dęp, cike cambaknikien yär, kä cike deepni laṭh dup ke kuj̄dä.
- ⁶Kä cuꝯ Kuoth Nhial j̄iök j̄, “ε j̄in Kuothdä.” Liŋ palä lö Kuoth Nhial.
- ⁷Ay Kuoth Nhial ni Kuäärä buꝯmdä kä kääändä, j̄in ci yä gaŋ rey köör.
- ⁸/Cu j̄ nyuꝯni käm min goꝯr ken ε, kä /cu cärkien tin jiäk jakä wä nhiam.
- ⁹Kä ney tin ca yä göl, cike rꝯ j̄iec kä liake rꝯ ke dhietdä, ε caꝯpkien tin jiäk ku loc ni kä ke!
- ¹⁰ε mac miim mi pet pen kä ke, ake pen rey puꝯol mi /cike bi lony raar th̄in!
- ¹¹Kä ε ney tin teke lom /ca rꝯ yieth piny en muun εmε, ε dāk bēē kä j̄ köör ke pēth!
- ¹²Yän ṅacä j̄e en yöö Kuoth Nhial gaŋ ε cuꝯṅ neeni tin can, kä kämε cuꝯṅ ney tin görke duꝯr.
- ¹³Kä ε puc bi ney tin teke cuŋ ciötdu liak, ken j̄ cuŋni bike cien ni nhiamdu.

Diit 141

Pal ke kuj̄ yꝯṅä

(Dit Dee-bid)

- ¹Ay Kuoth Nhial, yän cꝯalä ni j̄i bër kä yä ke pēth, kä liŋ jꝯwdä mi cꝯalä j̄i.
- ²Kä ε palä ke j̄i cętnike wäl in kur kur, kä ε tar tetnikä nhial cętnike muc thian.
- ³Gaŋ thokdä kä riet ti jiäk lö Kuoth Nhial, tit thokdä ke yöö /cä bi duer.
- ⁴Kä /cu lꝯcdä jakä goꝯr mi jiääk, ε bā lät ti jiäk laṭ, keel ke j̄i laṭt jiäkni, /cu yä jakä m̄ith keel ke ke.
- ⁵ε yä luëke ε guṅ cuŋni, kä ε yä luëke ε ram mi gꝯaa. Duunde yöö /cä puꝯth j̄i nyuꝯni bi nhok, ke yöö la palä ni cian ke kuj̄ lätnikien tin jiäk.
- ⁶Mi wake laṭh tetni neeni tin bike dāk, ε jen bike ruacdä kule ṅac ɔ en yöö ε thuꝯk.
- ⁷Cętnike min la pääm a tiathke, kä ba rꝯ riaw piny, ino bā ca cꝯwko riaw kä piny rey kꝯakni kunyā.
- ⁸Duunde yöö yän guiscä ni j̄i lö Kuoth Nhial ni Kuothdä, ke yöö cā rꝯ luak j̄i, /cu yä bāny piny baan a thil gāaŋ.
- ⁹Kän yä kä deep in ci ken ε dęepni yä, kän yä kä deep j̄i laṭt jiäkni.

¹⁰Ɛ j̄i nyuɔɔni pɛn ni rɛy cambakädien, ɛ ku kään ni yän kä rɔa.

Diit 142

Pal ke kuj luak kä guɔn t̄ɛr

(Dit Dee-bid ɛ̄ɛ ketde m̄ɛ̄ t̄ɛ̄ rɛy kɔakä)

¹Yän ɔalä ni Kuoth Nhial, ke jɔwdä cä tin dhalke yä thöp jɛ.

²Yän cä rikä nööh nhamde, yän cä cuɔcdä lat nhamde.

³Mi ci yiëädä b̄ɛc, j̄in ŋäci min bi tuɔɔk kä yä. Kä dup diaal tin jalä th̄in, ci j̄i t̄ɛr dhuur lāth th̄in.

⁴Kä min cä pek cuëëcdä liec, thile ram kel mi diɛɛr ke kujdä. Thile yä guaath känä, thile ram mi diɛɛr ke t̄ɛkdä.

⁵Yän ɔalä ni j̄i lö Kuoth Nhial. Cuɔ wee j̄i, “Ɛ j̄in luääkdä, kä göörä ni j̄i rɛy teekä nɛmɛ.”

⁶Ku wieedä mal liŋ, ke yöö cä thil luɔŋ. Luäk yä kä j̄i t̄ɛr, ke yöö bumniken kä yä.

⁷Kämni yä raar rɛy yieenä, ke yöö d̄ɛ̄ ciötdu liak. Kä bi nɛy tin gɔw yä gɔl, ke kuj gɔyädu ke yä.

Diit 143

Pal ke kuj luak

(Dit Dee-bid)

¹Liŋ palä lö Kuoth Nhial, liŋ palä ke kuj gɔyädu, kä loc yä rɛy cuŋniku.

²Cu jaŋdu ɛ luk, ke yöö thile ram mi t̄ɛk mi te cuŋ nhamdu.

³J̄i t̄ɛrä guɔɔrke yä, dhielke t̄ɛkdä ni piny, cike yä jakä cien ni rɛy muɔth c̄ɛtnike nɛy t̄ɛ̄ ci liw ni wal.

⁴Ke kuj ɛmɔ ci ȳieykä b̄ɛc, ke ci locdä baath.

⁵Kä cuɔ tim ni n̄in t̄ɛ̄ wal, kä cuɔ lätku diaal car, kä cuɔ nyiath ni lǟt tetniku.

⁶Yän cuɔ tetkä tar nhial kä j̄i, yän cuɔ j̄i gɔr c̄ɛtnike mun mi kööt mi gɔɔr piw.

⁷Loc yä ke p̄eth, lö Kuoth Nhial, ci ȳieykä b̄ɛc. /Cu rɔ ɛ t̄ɛ̄ ke yä, kie b̄a c̄ɛtnike nɛy tin ci liw.

⁸Kä ɛ nhökdu min thil pek lienä ke runwan, ke yöö ŋaathä ni j̄i. Nyuthni yä duɔɔp in bi wä ke yä, ke yöö palä ni j̄i.

⁹Kän yä kä j̄i t̄ɛrä lö Kuoth Nhial, ke yöö cä rɔ luak j̄i.

¹⁰Nyuthni yä ke yöö bä latdu lat, ke yöö ε jin Kuothdä. Kä ε yiëedu min goaa booth yä ke duop mi car car.

¹¹Kä ke kuj ciotädu lö Kuoth Nhial, kän tēkdä. Kä ke kuj gooyädu kämni yä raar rey rikni.

¹²Ke nhökdu min thil pek, jakni ji tērä kä bit, kä däk ji gemädä diaal, ke yöö ε yän janu.

Diit 144

Tēth Iaac ke kuj gan kä Kuoth

(Dit Dee-bid)

¹Puoth ake Kuoth Nhial in la gāändä, mēē ci yä njeec ke kor, kä ci yä nyuoth ke tēr köör.

²Jen ε gāändä kä ε kändä, ε kotdä kä ε luäkdä, kä ε jen min la lēnyä ro thın, kä ε jen ε nēē läth döör pinydä.

³Kä raan enu lö Kuoth Nhial mo tiitdi mo, en gat ran ε diēri ke kujde mo?

⁴Ken cetke ke duän thuok, kä cet tēkdien nike tjeep.

⁵Lep thiekni nhial lö Kuoth Nhial kä bēr piny, thiap pääm ke yöö bike keey ke tol.

⁶Jäkni yiel nhial mi bi ji tēru riaw kä piny, kä yuri kujn kujndu bie jocnike.

⁷Ku tetdu riny ni nhial, kä bēr kän yä kä luäk yä rey piini ti nuan titi, bēr kän yä tetni ji tēr,

⁸tin latke ni kaacni, ney tin /kan thuok met lat.

⁹Yän bä ji kjet dit mi pay cak lö Kuoth, bä ji kjet diit ke thom,

¹⁰jin ram in käm kuar juc nath, jin ram ēē kän janu ni Dee-bid.

¹¹Kän yä kä luäk yä tetni juri, tin la latke ni kaacni, ney tin /kan thuok met lat.

¹²Ku gaatko jakä pith ke buom ni gaatädien, kä ε nyieeko cetnike thieer ti latke dhör kuar.

¹³Kä ε duel towniko thiän, ke kuay beel diaal ti gööl, kä ε detko repke ro ke bathdöori ti bathdöori dan wäl rey kaakniko,

¹⁴kä ε yoko diethke ro ε nuan. Kä a je thil kal mi ba le tol, kä a je thil ney ti nanke pēcä, kä a je thil wiee rey duopniko.

¹⁵Tēth Iaac ake ney tin bi puoth titi jek, kä tēth Iaac ake ney tin Kuothdien Kuoth Nhial.

Diit 145

Dit gɔɔyä Kuoth

(Dit puɔnyä Dee-bid)

- 1Yän bä j̄i liak Kuoth ni Kuäär, bä j̄i liak amäni cäj kel.
- 2Yän bä j̄i la puanyä ni cian, bä j̄i liak amäni cäj kel.
- 3Kuoth Nhial d̄itde, kä ba liak ni je elɔŋ, ke yöö d̄itde /ca pekde njac.
- 4Kä bi r̄ic ɔ lätku lat nɔŋ r̄ic in dɔŋ, bike lätku tin gɔŋke naath lat.
- 5Kä bike lätku tin bum ke buɔmdu lat, yän bä lätku tin gayke naath nyiath.
- 6Bi naath lätku tin ci lat tin bum lat, yän bä je lat en yöö d̄itdi.
- 7Kä bike gɔɔydu min d̄iit tim, kä bike diit ket ke kuj cuŋniku.
- 8Kuoth Nhial gɔaaε kä tēε ke kɔac laaac, kuiy gakde kä tēε ke nhök mi thil pek.
- 9Kä Kuoth Nhial gɔaaε ke ti diaal, kä kɔc locde ke ti diaal tin cε cak.
- 10Kä tin diaal tin ci cak, ba j̄i liak lö Kuoth Nhial, kä bi nεku tin gow j̄i puany.
- 11Ken bike ruac ke kuj bumä kuäärädu, kä bike ruac ke kuj bumädu,
- 12ke yöö ba lätku tin buɔm buɔɔm njac ε ney diaal, kä bike buɔm kuäärädu lat.
- 13Kä kuääru ε kuäär mi dɔraar, kä rucdu be te th̄in r̄icni diaal. Kä Kuoth Nhial tiitde rieetke diaal, kä lätke diaal gowke.
- 14Kä Kuoth Nhial thaake ney diaal tin pen, kä kape ney tin ci tεeth nhial.
- 15Kä guic ti diaal ni j̄i, kä la kämi ken diaal m̄ieth ke guathde.
- 16La yäri tetdu bi ken diaal cu rɔŋ ke tin goor ken ke.
- 17Kä Kuoth Nhial lätke diaal ke cuŋ, kä gɔaaε ke tin diaal tin cε lat.
- 18Kä Kuoth Nhial thiäke ke ney diaal tin cɔalke je, ney diaal tin cɔalke je ke thuɔk.
- 19Kä käme ney diaal tin luɔthke je tin goor ken ke, la linε wieedien, kä la luäke ke.
- 20Kuoth Nhial ganε ney diaal tin nhɔake je, duunde yöö la dāke j̄i nyuɔɔni diaal.
- 21Yän bä Kuoth Nhial puany ni cian, kä ε ti diaal tin cε cak, puanyke ciötde amäni cäj kel.

Diit 146

Kuoth Nhial ε jεn la luääk ɔ

- 1**Liakε Kuoth Nhial! Liakε Kuoth Nhial lö t̄jeydä!
- 2**Ÿän bä Kuoth Nhial liak min t̄aḡ teekä. Ÿän bä Kuothdä puany ke diit ke pek teekädä.
- 3**/Cu n̄athdu läth kä ruëëc, ke ḡöö /ci luäk bi jek kä gat ran.
- 4**Mi wä yiëëdien wä j̄iεen bike loc muun. Nie c̄aḡ ε m̄o bi c̄ärkien cu riaw.
- 5**Tëth laac akε n̄ey tin luääkdien Kuoth Je-k̄ob, tin te n̄athdien kä Kuoth Nhial ni Kuothdien,
- 6**mëë cak nhial kenε piny, ke yiër kenε tin diaal tin te th̄iḡ. En ram in tiit ḡooyde amäni c̄aḡ kel,
- 7**j̄en ram in k̄äm n̄ey tin ḡoan̄ke cuḡḡndien, kä mooc n̄ey tin näk buothke ke m̄ieth. Kuoth Nhial cε j̄i yieenä lony,
- 8**kä cε nyin ciööri l̄ep. Kä Kuoth Nhial la kapε n̄ey tin ca ḡoak piny nhial, kä j̄en nh̄oke j̄i cuḡni.
- 9**Kuoth Nhial la ḡaḡε jur, la luäkε r̄etni kenε män j̄oakni, duunde ḡöö la ȳäre c̄är j̄i nyuḡḡni.
- 10**Kuoth Nhial bε ruëc amäni c̄aḡ kel, Kuothdu lö Dha-ȳon bε ruëc r̄icni diaal. Liakε Kuoth Nhial!

Diit 147

Liakε Kuoth ke t̄j̄etde ke Jε-ru-tha-l̄em

- 1**Liakε Kuoth Nhial! Agḡaa en ḡöö banε Kuothdan puany, ke ḡöö ε cuḡḡḡ kä ε t̄ëth laac, en ḡöö banε j̄e puany ke diit.
- 2**Ci Kuoth Nhial Jε-ru-tha-l̄em täth, kä cε j̄i l-the-rel luḡḡc j̄ok p̄εecä.
- 3**Kä cε n̄ey tin ci lockien baath nyok ke buḡm, kä cε buḡḡtkien jakä ḡow.
- 4**Kä j̄en n̄äcε pek ciëri, kä cε ken diaal mockε ciööt.
- 5**Kuääran d̄j̄tde, kä t̄ëë ke buḡm mi d̄j̄it. Kä n̄äc n̄ḡaanidε /ca d̄ëë luāḡ ke th̄ëm.
- 6**Kä j̄en Kuoth Nhial kapε ḡay nhial, kä yore j̄i nyuḡḡni piny.
- 7**K̄j̄etde Kuoth Nhial diit t̄ethä laac, k̄j̄etde Kuothdan diit ke thom.
- 8**Kä cε nhial thiāḡ ke puḡar, kä cε nhiaal rialikä ke kuḡ pieny, kä cε juaac jakä wuḡthni päämni.
- 9**Kä cε ley moc m̄iethdien, kä m̄īthe d̄ey diitni mi cikε ciöt.
- 10**/Ci lōcde teth ke buḡm j̄iöḡkööri, kä /ci lōcde teth ke pual ran,

- 11 duunde yöö teth loc Kuoth Nhial ke ney tin luothke je, kene ney tin nathke ni nhökde mi thil pek.
- 12 Liake Kuoth Nhial lö Je-ru-tha-lem! Liake Kuothdu lö Dha-yon!
- 13 Kä ce thiekni wecdun jakä bum, kä ce gaatku poth reydu.
- 14 Kä ce ji moc mal ke ji thieekädu, kä ce ji moc ke bel ti gow.
- 15 Jen ce ruacde lat wic muon, kä cua ruacde lat ke peth.
- 16 Kä cu thac yow kum cetke patan, kä cue piw tin ca ro kap ruor piny cetke neth.
- 17 Kä cue nhiaal guiyini yuor piny cetnike dööl, kä ena mi deë koc in ce jak luän ke ruot?
- 18 Kä cue ruacde lat, kä cu pi tin ca ro kap dhiay. Kä cue jicamde jakä put, kä cue piw cu lok.
- 19 Kä cue ruacde lar Je-kob, kä cue nuotke kene luëeke lar l-the-rel.
- 20 /Kene lat ino ke döör tin koc, kujc ken nuotke. Liake Kuoth Nhial!

Diit 148

ε ney diaal liake Kuoth Nhial

- 1 Liake Kuoth Nhial! Liake Kuoth Nhial ni puöra, liake je ni nhial!
- 2 Liake je yen jaake diaal, liake je yen nyinke diaal!
- 3 Cän yen pay liake je, liake je yen cier diaal tin riaw!
- 4 Liake jin puar in te ni nhial, kä liake je yen piw tin te ni nhial puöra!
- 5 ε ken diaal liake ciöt Kuoth Nhial, ke yöö jen cue lar ni rieet kä cua ken diaal cak.
- 6 Cue ke yiath piny amäni cän kel, kä cue ke moc ke nut mi /ca deë bäl.
- 7 Liake Kuoth Nhial yen nyin pieny, kene yen ley yiëer diaal tin dit.
- 8 Kä cu buay kene yiel ke ruur kene thac, kä cu thul ruacde lat!
- 9 Kä yen pääm ke rät diaal, ke yen dey jien kene yen nuër diaal!
- 10 Ke yen ley daar ke yok diaal, amäni yen muol pieny kene diit diaal tin pär!
- 11 Kä yen kuar wec muon ke ney diaal, ke yen bööth ke ruëec wec muon diaal!
- 12 Ke yen nuetni wutni kene nuetni nyieet keel, ke yen dör wutni kene gaat keel!

¹³Ɛ ken diaal liake ciöt Kuoth Nhial, ke yöö dijni ciötde kä ciööt diaal, kä buomde dijni jen kä nhial kene piny.

¹⁴Kä jen ce neeke moc ke buom, Ɛ je liake Ɛ neeke diaal tin gow, ke yöö nhöke j̄i l-the-rel elöŋ. Liake Kuoth Nhial!

Diit 149

Liak gowä Kuoth ke kuj̄ j̄i l-the-rel

¹Liake Kuoth Nhial! K̄ietde Kuoth Nhial dit mi pay cak, a je liake nhiam dolä neeni tin n̄athke je.

²Kä Ɛ l-the-rel löcde teth ke Cääkde, kä Ɛ gaat Dha-yon löckien teth ke Kuäärien.

³Liake ciötde Ɛ duth, kä puatde je buol, ke kaan̄ni kene thum̄ni.

⁴Ke yöö Kuoth Nhial gaa löcde ke neeke, kä ce ram mi koc kam juc nath.

⁵Kä Ɛ j̄i n̄äthä löckien teth ke buom, kä ake kietke diit tethä laac duelikien.

⁶Kä ake liake Kuoth ke jow mi dij̄i, Ɛ te mutnikien ni tetnikien,

⁷ke yöö ba döör ben joc, kä ba naath ben t̄öŋ,

⁸kä ba kuarkien yian ke ciik, kä ba ruëeckien yian ke kuan̄ni ciikni.

⁹Kä ba luk Kuoth in ce lat nöŋ döör. Mem̄e Ɛ jen juc neeni Kuoth ke naath. Liake Kuoth Nhial!

Diit 150

Liake Kuoth Nhial

¹Liake Kuoth Nhial! Liake Kuoth rey luaakde, liake je rey puaḡrike tin bum.

²Liake je ke kuj̄ lätnike tin buom buom, liake je ke yöö Ɛ kuäär kä ti diaal!

³Liake je ke j̄iöth kaan̄ni, liake je ke buol kene thum̄ni!

⁴Liake je ke duäc yikyikni kene duth, liake je ke kuoth ruöŋri kene thum̄ni!

⁵Liake je ke t̄ien̄ kolokni, liake je ke t̄ien̄ lööthni ti rot̄ elöŋ!

⁶Kä Ɛ tin diaal tin t̄ek liake Kuoth Nhial! Liake Kuoth Nhial!

Pɛl

Pɛl 1

Luot pɛlä

- ¹Pɛl Tho-lo-mon gat Dee-bid kuäär I-the-rɛl.
- ²En pɛl nyuthe naath njac njaaani kene njieec rietni tin te rɛy ran.
- ³Kä be j̄i luäk ke njac rietni agoaa, kene njac cuɲni ke thuɔk.
- ⁴Kä moco ram mi kuiy njacde njac njaaani, kä nyuthe nuëtni njac lätni.
- ⁵Kä reepe ram mi njac njak ke pɛl kä reepe ram mi tiit njak ke pɛl mi diit,
- ⁶ke yöö be pɛl njac kene cäätni rietni neeni ti pɛl kene mar maarikien.
- ⁷Kä luth Kuoth Nhial, ε jen tuk pɛlä. Kä doaar kuecke pɛl kene cien yupä.

Luek ke kuj yɔɔnä

- ⁸Gatdä lin ruac guur, kä cu njic muɔɔr lok.
- ⁹Ke yöö bi kena kum wecdu mi goaa kä bi ka tik njaaakdu bä.
- ¹⁰Gatdä mi ca j̄i yɔn ε j̄i dueeri, cu rɔ päl ke.
- ¹¹Kä mi wa j̄i jiök j̄, “Bër wane keel bane ram mi bane näk wä nyurikä. Wane ram mi kujc nu nyurikä.
- ¹²Kuane ke roc a tək cɛtkɛ yot, cɛtkɛ ney ti coth rɛy kɔkä.
- ¹³Bane ti nuan ti gow jek, bane dhorkon cu thiän ke pëc.
- ¹⁴Bër wane keel bane tin wane kual nyuak.”
- ¹⁵Gatdä cu jäl keel ke ke, nɔɔni rɔɔdu ke duɔɔpdien.
- ¹⁶Ke yöö kɔɔɲ ken ni duer, pëth ken ke yöö ba riem ran wä wuɔth piny.
- ¹⁷Jiäke, en yöö yäri cambak a guecke je ε diit tin goori kapdien.
- ¹⁸Kä ken ney tɔtɔ dëpkɛ ni rɔ, bijim ken ni təkdiɛn.
- ¹⁹Kä en nɔmɔ ε jen thuɔk raam mi jek njak ke duɔɔp mi duer, la nanje tək neeni tin latke tɔtɔ.

Luek ke lok pɛlä

- ²⁰Pɛl kape jowde nhial rɛy nath, kä ciɔtde rɛy duɔɔni.
- ²¹Ciɔtde guathni tin la naath rɔ a duul thjn. Ruace duɔɔni tin wä rɛy wec j̄,
- ²²“ε be ku mäni ney lö ney ti kujc nu bi yen kujc njaaanidun nhok ɔ? Kä ε ney bi yen yööɲ yjɔndun ke naath nhok ɔ, kä bi doaar njac njaaani lok?”

- 23 Mi tiit yen luekdä dëe ye kam loçdä, kä dëre çarä cu ñac.
- 24 Duunde yöö cia ciötdä loç, kä mëe cä teta cuoñ nhial, cuε thil ram mi tiit je.
- 25 Kä cuare dhot ni luekdä, cuε thil kel mi cuare käp thın.
- 26 Kä yän, bä dol ni ye ke dakdu bä, bä ye len mi wä riek ben kä ye,
- 27 mi wä riek ye penikä çetke muañ. Kä bi dakdun ben çetke ruoth, mi wä gaac kene rik ye wä penikä.
- 28 Ba ya col, kä dunde yöö /cä ke bi liñ. Kä ba ya gor kä /ca ya bi jek.
- 29 Ke yöö /ca ñac ñaani loç kä /ken ken kan ni luth Kuoth Nhial,
- 30 kä /kan luekdä nhok, kä löke ruacdä.
- 31 Ke kujc ε mo, bike cam ni lätkien, kä bike riñ nike ke.
- 32 Kä ney tin kuecke ñoak bike liw ke kujc ñaani, kä bi ney tin doaar dak ke thil tiitädien.
- 33 Duunde yöö ram mi liñ ya, be tek a thil dieer, kä be miñ athil dual ke riek in bi je jek.”

Pel 2

Näc ñaani luäk ε ji

- 1 Gatdä mi liñ ruacdä kä tiitdi luekdä,
- 2 kä liñ pel agoaa, kä läthi çaru kä ñac ñaani,
- 3 ke yöö mi wij çar loaac wä gor, kä bie gor i bie ñac.
- 4 Bie gor a bec çetke ciok in bor, kene gor kä mi goaa mi ci bath.
- 5 E jen bi luth Kuoth Nhial cu ñac, kä bi ñac Kuoth cu jek bä.
- 6 Ke yöö Kuoth Nhial ñune ñac ñaani, kä bä ñac ñaani kä je kene tiit.
- 7 Kä ce luäk tēē ke kuj guan cuñi, kä ε kot neeni tin thil bēēl.
- 8 Yiēne duçop cuñi, kä gañe duçop neeni tin ñathke je.
- 9 Ke kore bi thuok kene cuoñ ke ciañ päärä ke dup tin gow cu ñac.
- 10 Kä bi ñac ñaani cu ben loçdu, be cuā mi goaa ke tieeydu.
- 11 Bi luth kene ñac ñaanidu ke je ji gañ.
- 12 Be ji kam raar dup in jiäak kene ruac neeni tin ji dākä.
- 13 Kä ney tin wä duçop cuñi wä päl a ba wä jäl ni dup ti çaar,

- 14kä ba nhök ni lätni duiṛä, kä teth loçkien ke ruaacni j̄i däkä.
- 15Ke ney ti dupkien gṛaṅ gṛaṅ, gṛalke dupkien ε naath.
- 16Bi cu kään kä ciek in gṛor naath, kene ruacde min gṛaa in pæle nike.
- 17Jen ce cṛwde bany piny, kä ce guk Kuothde paḷ ruëc.
- 18Ke yöö dhore te ni liaḷ th̄in, kä duṛṛpde ε yië lieth.
- 19Kä ram ci wä kä je /ce luny jök, kä /ce duṛṛp teekä nyök ke jek.
- 20J̄in j̄äl ni duṛṛp mi gṛaa, kä tit ni dup cuṅni.
- 21Ke yöö bi cien ni j̄i cuṅni w̄i muṛṛṇ, kä bi duoth ni ney ti thil bēl th̄in.
- 22Duunde yöö ba j̄i dueeri woc w̄i muṛṛṇ, kä ney tin thil ṅath bike thil thar.

Pæl 3

Gṛy pælni tin kṛṅ

- 1Gatdä cu ṅiicdä päl ruëc kä tit luëekä,
- 2ke yöö ba tēkdu jak kä jāny ke run ti ṅuan, kä ba j̄i nōṅ cianṅ gṛyṅni.
- 3Cu nhök kene ṅath päl. Yien nike ṅuääkdu, kä gṛrike loçdu.
- 4Ino bi nhök kene ciöt mi gṛaa jek kä Kuoth kene naath.
- 5Kä ṅath Kuoth Nhial ke loçdu keeliw, kä cu ṅath ni cṛr wecdu kārṛa.
- 6Kä ṅacni je ni cianṅ r̄ey jaḷu, be dupku jak kä cuṅ.
- 7Kä /cu rṛ jak kä gṛaa waṅdu kārṛa, luthni Kuoth Nhial, kä woc rṛ kä j̄iäk.
- 8Nōmṛ be puṛnydu jak kä gṛaa, kä be cṛwku jak kä bum.
- 9Kāmni Kuoth Nhial riṅdu, kāmni je dey walku tin nhiam.
- 10Ino bi lueek thiṅ ke bel kä bi teke kṛaṅ mi d̄iit.
- 11Gatdä cu luek Kuoth Nhial loç, kä cu comde dhṛl,
- 12ke yöö Kuoth Nhial la lueeke ni ney tin nhök ε, cṛtke min la gṛaṅ gatdä gat in nhōke a lueek.
- 13Puṛth ake ram in ci ṅac ṅṛaani jek kene ram in ci je liṅ.
- 14Ke yöö gṛaa ni min jek kä ṅac ṅṛaani kä min derε jek kä ciek in bṛ, kene min derε jek kä daṛp.
- 15Kä gṛaa ni ṅac ṅṛaani kä pām mi d̄iit kökde, kä thile mi deri nhök mi dee caṛt ke ṅac ṅṛaani.

- 16 Kä njac njaaani njune tek mi baar ka noone riang kene luth.
- 17 Kä teth laaac tee ka njac njaaani, ka dupke diaal te ni mal thin.
- 18 Kä njac njaaani e jiath teeka ka ney tin ca kap, ka puoth ake ney tin tietke je.
- 19 Kä Kuoth Nhial ce wic muon cak ke njac njaaani. Ke pele ce nhial jak ka te wano.
- 20 Ke pele ci yier ro daak, ka ce nhiaal jak ka dem.
- 21 Gatda tit pelu kene caru, /cu jak ka mi bike pal.
- 22 Ke ken bi ku la tek ka ji mo, ka bi kena dok nuak mi goaa ka ji.
- 23 Kä bi cu jal dupdu a thil dual, ka /ci koth bile kothika.
- 24 Ke yoo /ci bi dual mi wij wa tooc, bi niendu goaa elon.
- 25 Kä /cu dual ke riek mi bi ji parika, kie ke riek guan duira mi wee ben.
- 26 Ke yoo Kuoth Nhial e jen bia nathdu mo, ka be ji gan ka mi jiaak.
- 27 Kä /cu mi goaa pen ney tin dee kam ke, mi roni ke yoo deri je lat.
- 28 Kä /cu guan thieekadu jok i, "Wer bi le wa lony jok, ba je ben kam ji iruun." Kä teeke ji en wane mo.
- 29 Kä /cu mi jiaak car ke kuj guan thieekadu, min naathi ciaande gekadu.
- 30 Kä /cu raan gony ke mi thil luot, ka thile mi jiaak mi ce lat ka ji.
- 31 Kä /cu ram mi guan koor nyieth, ka /cu dupke guur.
- 32 Ke yoo ney tin ji daka jiake ka Kuoth Nhial. Duunde yoo ney tin ji cujni tee yupadien.
- 33 Kueth Kuoth a dhor ram mi guan dueeri, ka puothde ake guan cujni.
- 34 Jen yone ney tin lenke naath, duunde yoo nyuthe ram mi muol muol nhok.
- 35 Kä bi ram mi njac njak luth jek, duunde yoo bi doar poc jek.

Pel 4

Pel lenye ti diaal

- 1 Gaatka lienje ruac guurun. Tietde ke agoaa ka ake wa loocdun.
- 2 Yan ca ye kam njac njaaani mi goaa, /cuare njicda pal rueec.
- 3 Mee e yan dhol dhor guaar ka e yan karaa ka maar,
- 4 cue ya nieec wee i, "Tit rietka titi ke loedu, kap ken luueka titi bi tek.

- ⁵/Cu ke päl ruëec kä /cu rɔ rɪt gɔlä, kä ruaacnikä tɪti. Jek njac njaaani kä jek tiit loaac.
- ⁶/Cu njac njaaani päl ruëec, be jɪ tit. Nhɔke be jɪ gan.
- ⁷Ɖac njaaani lenye ti diaal, ke kujɛ emɔ jek njac njaaani, kä tɔ diaal tɔ bi jek tɔ, jek tiit loaac.
- ⁸Luthni je, be jɪ kap nhial, be jɪ moc luth mi wɪi je wä kan.
- ⁹Ba njac puthä mi gɔaa wɪidu, be jɪ moc ke cär ti njuan.”
- ¹⁰Gatdä lij ruacdä kä nhɔk ε, dɔŋ bi run teekädu njuan.
- ¹¹Yän cä jɪ njieec ke duɔɔp pelä. Cä jɪ nyuɔth duɔɔp cuŋni.
- ¹²Mi wɪi wä jəl, thile mi bi jɪ gan. Kä mi wɪi wä riŋ, /ci kɔth bi kɔthikä.
- ¹³Tit ruac, cu je päl duɔth. Kä ganje ε jen la təkdu mɔ.
- ¹⁴/Cu duɔɔp jɪ dueeri guur, kä cu duɔɔp jɪ jɪäkni guur.
- ¹⁵/Cu je guur, päle. Rɪt rɔ thɪn, wër ke duɔɔp mi dɔŋ.
- ¹⁶Ke yöö /cike nin ε ni mi cike duer lat. La jinke amäni mi ca raan moc ke rieɛ.
- ¹⁷Kä lat dujɾä thiakε kä ke cɛtde ke mɪeth kuɔn kene math kɔŋä.
- ¹⁸Kä duɔɔp jɪ cuŋni cɛtde ke buay yɔaa, min la buoy amäni cän däär.
- ¹⁹Kä duɔɔp jɪ dueeri cɛtde ke muth mi col ε cuc, kä kujɛ ken mɔ kɔth ken kɔaath ikä ke je mɔ.
- ²⁰Gatdä tit ruacdä, lij ruacdä agɔaa.
- ²¹/Cu ke jak kä mi bike jɪeen waanɔdu, titke rey loaacdu.
- ²²Ke yöö muɔcke ney tin cake jek tək, kä moocε ke pual puɔany.
- ²³Kä min dɪt ni jen tit nɪke a bum ke rey loaacdu, ke yöö ε pul teekä.
- ²⁴Kä /cu ruac däkä lat, ε laat jɪäkni nɔan ke jɪ.
- ²⁵Kä guic ni nhiamdu, /cu guäyni guic gɔlä.
- ²⁶Kä tit duɔpdu agɔaa ke yöö bi dupku diaal cu gow.
- ²⁷Kä /cu rɔ rɪt cuëec kie caam. Kä tit rɔ kä jɪäk.

Pel 5

Luek ke kuj dhöm

- ¹Gatdä lij pelä.

- ²Ἐ jen bi ḥṣak ḥṣac aḡṣaa ɔ, kā bi laṭ ni mi la ḥṣac mi thok.
- ³Κε ḡöö lḗp ciëk mi dḥoṓm lime cḗtde nike tuaar. Kä cääṭ ruacde ro cḗtnike liëeth.
- ⁴Kä ke thuṓkde be këc cḗtnike këë kër, kā be muoṭh cḗtnike thep.
- ⁵Duṓṓpde nanḗ naath liṭh, kā kaṭhke nanḗke naath ni jöckni.
- ⁶Kä jen /cḗ duṓṓp teekä car. Kä /kuṓcḗ jḗ ṓ ḡṓl dupke ro.
- ⁷Κε kuṓc εmṓ tääme gaatkä liḗḡe ḡä, kā /cuare ruaacnikä päl.
- ⁸Kä ḥṓḡane rṓ ke ciëk mi cḗtke ne, kā /cuare ro thieek ke thok dhṓaare.
- ⁹Ἐ ni mi ḡoṓri ḡöö bi luthdu kaṃ ney ti kṓḡ, kā bi runku kaṃ ram mi thil pälikä.
- ¹⁰Kä bi jur riḡḡdu nanḗ ke buṓm, kā tin ci laṭ bi kena riḡḡ dhṓaar raam mi juṓr.
- ¹¹Kä ke pek teekädu, bi daar ḡuäth in ci riḡ puḡḡnydu ku thoṭ.
- ¹²Kä bi wee ṓ, “Ἐḡu mi lökä luek, kā ḗḡu /kaṃ com nhök ɔ!
- ¹³ḡän /kaṃ jṓw neeni tin ḡieecke ḡä luṓth, /kaṃ ruacdien liḡ.
- ¹⁴Kä ḡän taḡ rey däkä ni däär matdä dolä.”
- ¹⁵Däth ni ciëkdu kā rṓa, kā thuk loṓdu ke jḗ ni kärṓa.
- ¹⁶Ἐ bi gaatku ku te ḡuṭhni diaal, a bi pekde kuḡ ḡuḡṭh mi daapi gaatku thiṓ?
- ¹⁷Jak nike kā nyin puḡḡnydu kärṓa, a /cike nyuak yeḗe juṓr.
- ¹⁸A puṓth teke ciëkdu, kā a loṓdu tḗth ke ciëk ḡueṗtkädu.
- ¹⁹ḡṓaae cḗtde nike këw, kā a loṓdu tḗth ke maandḗ ni cianḡ. Kä be ḡi roḡ ni cianḡ ke nhökde.
- ²⁰Kä ḗḡu ba ḡi pḗc ε ciëk mi dḥoṓm ɔ gatdä? Kä ḗḡu nhöki ni bap ciëk raam mi dṓdien ɔ?
- ²¹Kä dup nath teke nhiam Kuṓth Nhial, kā ḡuice dupke diaal.
- ²²Kä ḡiääk lätni ḡuḡḡ dueeri, ε duṓp mi bi jḗ käp, kā bi dep dueerike jḗ yiḗn.
- ²³Kä jen ba näk ε thil luthä, kā ba jḗ buath raar ε cianḡde.

Pḗl 6

Luek ke kuṓc ḡṓaani

- ¹Gatdä mi ci ro jak kā ḡäḡḡ ḡuḡḡ thieekädu, kā ḡaḡi ram mi juṓr,
- ²kä bi pen kā min ci lat ba ḡi käp ε ruacdu min ci lat.

³Ke kujc emɔ gatdä lätni neme ke yöö bi rɔ kän, ke yöö ci pen tetdä guṇ thieekädu, wër kä je ke pëth, läñe ke yöö be j̄i lony.

⁴Kä /cu rɔ nhok n̄ien, kä /cu waṇdu duar.

⁵Kän rɔ cɛtke min la bar këw rɔ kä ram mi kääk, kene dit mi bar rɔ ke ram mi kääk.

⁶Kä j̄in lö duaal wër kä njec, kä guic duɔp tin tək ke ke.

⁷Kä thile ke booth, kie rueec kie kuäär,

⁸la ken m̄iethdien a rialikä nike mäy, kä dol ken ε nike guṇath njër.

⁹ε bi ku te catdä amäni ney lö duaal? Bi rɔ j̄iec i ney n̄in?

¹⁰Kä cue wee i, “A yuṇthä ti tot ke n̄ien, a muɔrā waṇdä ε määh a loṇjä catdä kä mi tot.”

¹¹Kä min tēē n̄in bi can ben, kä je cɛtnike kueel mi teke mac.

¹²La ram mi thil luɔt kä guṇ dueeri, a j̄äl latde kaṇcni.

¹³La duänye ke waṇde, kä lätdε nyuuthni, ke ciɔokde, kä ruace ke yietke.

¹⁴Kä cääpe ti j̄iak ke mēēt loaac, kä latde nyin dākä ni cian.

¹⁵Ke kujc emɔ bi dāk ε penikä a /kujcε je. Be dāk ke guṇath mi tot mi cε rɔ bi nyok ke j̄iec.

¹⁶Tēē ke njak daṇ bākel ti loḵ Kuoth Nhial ke, ke bārɔw ti j̄iak ke je.

¹⁷Wāṇ liakä, ke lep kacä, ke tet ti nake ram mi kujc nj,

¹⁸ke loɔ mi cāp ti j̄iak, ke ciök ti pëth ke lätni kä mi j̄iäk,

¹⁹ke neen mi lat ni kaṇcni, ke ram mi lat nyin dākä kamni n̄eni ti la mäh.

Luek ke kuj dhöm

²⁰Gatdä tit ruaacni guur, kä /cu njic muɔr päl ruëc.

²¹Käpkε ke loɔdu ni cian, kä yienike njääkdu.

²²Mi j̄äli ba j̄i both, kä mi t̄ij n̄in ba j̄i gaṇ. Kä mi t̄ij jinä bike ruac ke j̄i.

²³Ken luëek t̄iti ε lembär, kä njic ε buay. Kä ruaacni luthä t̄iti ke dup teekä.

²⁴Ba j̄i gaṇ kä ciek mi dhoom, kene lepde mi puoth puoth mi nääk.

²⁵Kä /cu gooyde bi nhok ke loɔdu, kä a j̄i /cε bi naṇ ke waṇde.

²⁶Ke yöö riär dēē kək ke m̄ieth, kä ler kake ni tək ran.

²⁷ε dee raan mac ku rɔm ke bapde, kä bi bieynike kään a /cike waṇ?

- 28 Kie dee raan jal rey miim ti leth, kä /ci ciöke bi waan?
- 29 Eno cetde nike tɔɔc ran ke ciek wutdä mi dɔŋ. /Ci raan ε dee guëer kä be wä a thil mi ca lät kä je.
- 30 /Ci naath ruac ke kueel, mi ce mjeth kual ke yöö näk buothe.
- 31 Kä mi ca je käp, be je col ni kä bärɔw. Kä be nyin dhɔaare diaal thöp.
- 32 Kä ram ɔ bi dhɔmɔ thile je çar, kä ram ɔ bi je lat ɔ ce rɔ däk.
- 33 Be buɔɔt kene thil luthä jek, kä /ca jiäakde bi woc.
- 34 Ke yöö tiel la cɔw ciäk a jak kä njëny elɔŋ, kä la thile je päl ikä mi coole duɔɔr.
- 35 Kä /ce cut dee met nhok. Kä /ce kök dee met kan, a cän dijde cetke nu bä.

Pel 7

Pel ganɛ dhöm

- 1 Gatdä tit rietkä, kä käp ruaacnikä ke jɪ keel.
- 2 Tit luëekä ke yöö bi tək, kä tit njicdä cetnike tɪey wanɔdu.
- 3 Yienike yietädu kä gɔrike rey lɔaacdu.
- 4 Kä jɔkni pel j, “E jin nyimaar,” kä cɔl njac njɔaani j mäath lɔaacdä.
- 5 Ba jɪ ganɛ kä ciek mi dhoom, kene laatke ti gɔw.
- 6 Ke cän kel, yan cä guic ke wernyin duëelä.
- 7 Cuɔ guic rey nɛni ti thil pel caarä rey nuëtɪni, cuɔ nuët mi kujc njɔak nɛn.
- 8 Jen wëe ke gëk ciëŋ ciäk mi tää wanɔ, wëe lotde ni ciëŋde,
- 9 ke thian, ke guɔath in kony ke cän mirä yɔaa.
- 10 Kä cu ciek ben raar loore je, ciëŋe bij mi cetke bij leerä kä lätdε caap.
- 11 Kä jen kujce pöc kä rɔale, kä kujc thare nyuur ciëŋ.
- 12 La cupe ni en täame rey rëek, kie duɔɔp, pekde guɔath mi päathe naath thɪn.
- 13 Kä cue nuët käp, kä cue cim, a dilε wanɔde guec, cue jɔk j,
- 14 “Taa ke muc malä ciëŋ, ε cän in thuk ke yacdä en wale.
- 15 En täame baɔ ben lor ni jɪ, taɔ gorkädu, kä cä jɪ jek.
- 16 Yan cä dhandä pap ke bij bieli, mi nöŋjä kä l-jöp.
- 17 Kä cä kith ke wal tin kɔap kɔaap.

- 18 Bër wanε, ban wä muṓṓṓ amäni ruun ke runwanṓ. Wanε loḅdan thuk ke nhök.
- 19 Ke ṓö ci cṓwdä wä jal guäth mi nṓṓṓ nṓṓṓ, jen /ce te cienṓ.
- 20 Ce yiṓw nanṓ nike kṓth, be lunny jök nike kṓr path.”
- 21 Kä cue ṓüēt pel ke rieet. Cue je kok ke laat ti ḡṓw.
- 22 Kä cue je guṓṓṓ ni kä keel, ceṓnike yanṓ mi wa näk keṓe kṓw mi ci pen ṓṓmä.
- 23 Kä ci bäär cuenyde wuth. Kä cue ceṓke dit mi kṓṓṓ dhuur, kä kujice je i be näk ni je.
- 24 Kä tääme gaatkä lieṓe ṓä, kä tietde ruacdä.
- 25 Kä /cuare loḅkun käm je kä /cuare dupke guur.
- 26 Kä jen ce ney ti ṓuan näk, ney ti /ca dee luänṓ ke kuën.
- 27 Dhṓre ε duṓṓṓ mi nanṓ naath jṓkni, nanṓe naath ni kṓk.

Pel 8

Muc pelä

- 1 Lieṓe pelä ciṓtde, ṓäc ṓṓaani ce jṓwde kap nhial.
- 2 Ni wuṓṓthni päämni gekä duṓṓ, kä ce cuṓṓ ni duṓṓni.
- 3 Gṓṓkni thiekni tin wä rey wec, ciṓtde ke jṓw mi diit.
- 4 “ṓän cṓalä ye lö naath, kapä jṓwdä nhial ke ji wec muṓṓṓ.
- 5 Kä yen tin kujic ṓu, ḡṓre pel. Kä yen dṓṓṓṓ tietde ṓṓak.
- 6 Lieṓe je, ke ṓö tṓṓ ke ti ḡṓw ti bä lat. Kä bä lat ni tin la cuṓṓ.
- 7 Kä bä lat ni thuṓṓk, ke ṓö lökä ti jṓk.
- 8 Kä rieetkä diaal ke cuṓṓ. Thile mi ḡṓṓṓ reydien.
- 9 Cuṓṓke kä ram min ṓäcke, kä ke thuṓṓk kä ram in teke pel.
- 10 Käni ni laatkä kä ciäk in boṓ, kä käni ni pelkä kä dṓṓṓ.
- 11 Ke ṓö pel ḡṓaa ni jen kä pääm tin diit kökdien, kä tin diaal tin deri ḡṓr thile mi dṓṓṓṓ ke je.
- 12 ṓän pel, ciṓṓä keel ke tiit, kä ṓän nyuṓṓthä ṓäc ṓṓaani.
- 13 Kä ṓö bi Kuoth Nhial luṓṓth, lotde ni ṓö bi jṓk loḅ. ṓän lökä liak keṓe kac ke duṓṓṓ mi jṓäk ke ruac däkä.
- 14 Luk mi ḡṓaa keṓe luek ke nyinkä. ṓän tṓṓ ke tiit loaac keṓe buṓṓm.

- 15 Ruc kuṛ ke yä, kä lat ruëc thuṛk ke yä.
- 16 Kä ruc bööth ke yä, kä ruac ney tin ṛacke ṛak wic muṛṛn ke yä.
- 17 Kä yän nṛakä ney tin nṛake yä, kä ney tin görke yä la yä a jëke.
- 18 Kä riṇ ke ne luth, ke luṇ ke goy bäke kä yä.
- 19 Tin thöpä gow ni ken kä daṛp mi kṛk kṛk, kä gow ni jen kä ciëk in bṛ.
- 20 Yän jaṛlä ni duṛṛp cuṇni ke ne dup thuṛṛkni.
- 21 Kä kamä ney tin nṛake yä riṇ, kä thiṇ guṛth tṛwnikiën ke ti gow.
- 22 “Kṛṇ Kuoth Nhial cak ni yä ke nhiam kä lätkë diaal, kṛṇ cak ni yä ni wal.
- 23 Ni tukä kṛan cak ni yä ke nhiam, ε /kṛṇ gow ni cak.
- 24 Kṛṇ dap ni yä, kä bṛpdiitni, a /kene ni tekë löli piṇi.
- 25 Dapke yä ε /kṛṇ pääm ni jak kä te wan ṛ.
- 26 ε /ken Kuoth mun ni cak ke ne piny.
- 27 Yän taṛ thṛn mëë cak Kuoth puṛṛ, mëë lätdë dääk kuj bṛpdiit.
- 28 Yän taṛ thṛn mëë lätdë puṛṛ nhial, mëë lätdë cuṇ bṛpdiitni.
- 29 Mëë lätdë pek baar, ke yöö /ci piw pek in cë lar bi bäl. Yän taṛ thṛn mëë nyothe cuṇ muṛṛn.
- 30 Yän taṛ gekäde ala läätde mi te tiit. La yän löcde a jak kä teth, kä teth löcdä nhiamde ni cianṇ,
- 31 teth löcdä ke gow, kä teth löcdä ke ji wec muṛṛn.
- 32 “Kä täämë lieṇe yä gaatkä. Ke yöö puṛth ake ney tin tietke rieetkä.
- 33 Pëë kä lieṇe ruacdä, /cuare je yiäk.
- 34 Ke yöö teth löaac ake ram mi liṇ yä, kä guic duṛṛpdä ni cianṇ, kä lipe thok dhöaarä.
- 35 Ke yöö ram ṛ ci yä jek ṛ cë tæk jek, kä be teth löaac jek kä Kuoth Nhial.
- 36 Kä ram /ken yä jek, mocë ro buṛṛt. Ke yöö tin diaal tin löke yä nṛake ni liaa.”

Pel 9

Pel ke ne kujc ṛṛaani

- 1 Pel cëtkë ke ciëk mi ci dueë lat, kä cë je lätkä kä thjeer dan bṛṛw.
- 2 Kä cue yaṇde näk, kä cue kṛṇde dhim, kä cue miethde rialikä.

- 3Kä cue nyier lätde jak, ke yöö bike wä ciöt guathni tin loc rey wec.
- 4“A ney tin kuecke njak bëë wane mi!” Cue lät ney tin djaar i,
- 5“Bia came mjetdä, kä bia mathe koan in cä dhim.
- 6Päle djarun ke yöö bia tük, bia jalé ni dujor tiitdä laaac.”
- 7Ram lueek djar, kuethe ni r, kä ram lueek ram mi jäk mocé ni r buot.
- 8/Cu djar luek, be ji lok. Luek ni ram mi te pel, be ji nhok.
- 9Lätni ram mi teke pel ruac, be not ke njac njaaani. Dijicni guan cujni, be rep ni pele.
- 10Ke yöö luth Kuoth Nhial, e jen tuk njacä njaaani. Kä njac Raam in rel gwoyde r, e jen tiit laaac.
- 11Kä pel be nin teekädu rep e nuan.
- 12Kä mi peli, pelu be ji rep. Kä mi e jin djar, djaru be jek ni ji.
- 13Kä djar cetde ke ciek mi guan rölä kä thile mi njace, kä kujice pöc.
- 14La nyuure thok duële, wii koam guath in loc rey wec,
- 15cole ney tin jal ke jen guath e mo, tin jal ni dupdien i,
- 16“A ney diaal tin kuecke njak bëë wane mi!” Cue lät ney tin djaar i,
- 17“Pi kuél comke, kä mjet kuän ke tje gaae.”
- 18Duunde yöö /ci ken e njac i tée ke liä, ke yöö jaal ciék em, ken a ni puul lieth.

Pel 10

Ruaacni pelä Tho-lo-mon

- 1Gat mi pel jake loc guan kä teth, kä gat mi djar e risk kä man.
- 2Rian mi jeki ke dujor mi jäk thile je luot, duunde yöö cuj /kanke raan lith.
- 3Kuoth Nhial /ce guan cujni päl buoth, duunde yöö pené ji dueeri tin görke e ken.
- 4Kä dual puany noone can, kä lät mi diit noone rian.
- 5Kä gat mi ruul bel ke mäy pele, duunde yöö gat in la nin ni jen, ke guath njer beel noone guan pöc.
- 6Puoth ake guan cujni, kä ruac guan dueeri e kor.
- 7Kä kek raam mi guan cujni e puoth, duunde yöö ruc ciöt guan dueeri.

- 8Kä ram mi pël tiitde luek, duunde yöö ram mi ruac dɔɔrä bathε.
- 9Ney tin teke luthä bike kääñ kä bike teke mal, duunde yöö ney tin thil luth bake käp.
- 10Kä ram mi ruac kä duäny ke wanɔde, noŋŋe ɔak, duunde yöö ram mi gaak duer lätdε ni mal.
- 11Kä ram mi guan cuñni latde ni tēk, duunde yöö guan dueeri latde ni kor.
- 12Lok la jiseεε ni rik, kä nhök kume kuethni diaal piny.
- 13Kä ram mi ŋac ŋoak tēε ke pël, ku duäc ε teke ney tin thil pël.
- 14Ney tin ŋackε ŋoak, jēke pël, ku ruac raam mi dɔar ɔak ε tjeec thiäkä.
- 15Kä riñ raam mi riñ riñ gañε jε, kä can dāke ram mi gāc.
- 16Muc nεeni ti jī cuñni ε tēk, kä min jek jī dueeri jε noŋŋe duer.
- 17Kä ram mi tiit ruac tēε dup teekä, ku ram in lok luek ε bath.
- 18Kä ram mi teey tin löke ε guan kacä, kä ram mi lat ŋēr ε dɔar.
- 19Kä ram mi ruac εloŋ /ci duer noŋŋe ke jε, duunde yöö ram tiit ruacde, pεε.
- 20Ruac raam mi guan cuñni cεtdε nike ciek in bor, ku cār raam mi teke dueer ε thil luot.
- 21Kä ruac guan cuñni teeke ney ti ŋuan, ku ney tin dɔar ε liw ke kujε ŋoani.
- 22Kä puoŋth Kuoth Nhial noŋŋe riñ, kä thile rik ti matde thīn.
- 23Kä ney tin dɔar tεth lockiεn ke lätni dueeri, ku ney tin ŋackε ŋoak lockiεn ε tεth ke pël.
- 24Bi jī dueeri jek in tin dual ken ke jε, kä ba jī cuñni kam min goor ken ε.
- 25Mi wä jioam puot, be jī dueeri lok, duunde yöö bi jī cuñni te thīn amāni cāñ kel.
- 26Kä mi ci ram mi duaal jak, cεt taade nike mi wac kεε lec, ke tol mi cam wan nath.
- 27Kä luth Kuoth Nhial jake tēk kä bār, ku tēk guan dueeri ε ciak.
- 28Kä min njäath guan cuñni jε ε tēth loaac, kä liεp jī dueeri thile jε luot.
- 29Kuoth Nhial gañε jī cuñni, kä dāke ney tin latke jīäk.
- 30Kä thile mi bi jī cuñni wany, duunde yöö ci jī dueeri bi tēk wī muoŋŋ.
- 31Kä ney tin ŋackε ŋoak latke ni pël, kä ba lēεp tin latke ɔak woc.
- 32Kä lēεp nεeni ti jī cuñni latke ti nhoake, ku lēεp jī dueeri ε lat ni jīäk.

Pel 11

- ¹Kuoth Nhial loke ney tin latke caap ti jiäk, duunde yöö nhöke ni cuṅ.
- ²Kä liak noṅṅe thil puthä, kä kṛac ε jen la pel ᵊ.
- ³Kä tin gow bake gaṅε ε luth, kä ney tin /ca ṅäth, bake däk ε thil ṅäthädien.
- ⁴Riaṅ /cε jṽ dee kän mi ci liḡa ben, kä cuṛṛṅ kääne jṽ liṭh.
- ⁵Kä cuṛṛṅ kä ney tin thil bēl jake dupkien kä cuṅ, kä jṽ dueeri tēthke ke dueerkien.
- ⁶Kä cuṛṛṅ kääne jṽ cuṅni, kä ney ti thil ṅath yianke ke ε diṭ loaacdien.
- ⁷Kä mi ci guṅ duiṛä liw bi min ṅääthe cu bath, riṅde min caare be cu thil luot.
- ⁸Guṅ cuṅni kaṅ ke je rey rikni, ku la wä ni guṅ dueeri rey rikni.
- ⁹Ram mi thil Kuoth dake guṅ thieekäde, kä pel raam mi guṅ cuṅni kääne je.
- ¹⁰Kä mi ci guṅ cuṅni mi goaa jek, la jṽ wec locdien a teth. Kä mi ci guṅ dueeri liw, la jṽ wec locdien a teth.
- ¹¹La wec a teke tēth loaac mi ca poth ε jṽ cuṅni, ku ruac jṽ dueeri la däk ni je.
- ¹²Kä ram mi kuiy caṛε latde guṅ thieekäde jṛṛ, ku ram mi ṅac ṅoak la bit.
- ¹³Ram mi guṅ luom latde tēḡ, kä ram mi ṅathke /cε tēḡ lat.
- ¹⁴Mi thile ram mi boṛṛ naath la naath a duiṛ, kä mi ṅuan luëek nath la naath cuḡ mal.
- ¹⁵Kä ram mi nyuth juṛ thuṛk bi te ni jen ke riäk, kä ram mi teey thuṛk kä juṛ be tēē mal.
- ¹⁶Kä ciek mi goaa loede jekε luth, kä wutni tin ṅēny ṅēny jēke riaṅ.
- ¹⁷Kä wut mi goaa jekε rᵊ ṅoak, kä wut mi jiääk noṅṅe ni rᵊ riäk.
- ¹⁸Ram mi guṅ dueeri jekε ni nyin mætdä, kä ram mi lätni cuṅ be thuṛṛk jek.
- ¹⁹Kä ram mi guur ni cuṅ be tēk, kä ram mi guur ni jiäk be liw.
- ²⁰Kä ney tin latke ti jiäk lok Kuoth Nhial ke, kä nhöke ney tin thile dupkien bēl.
- ²¹Kä thuṛk ni yöö /ci guṅ duiṛä bi wä, a /kaṅ je tᵊṅ, duunde yöö guṅ cuṅni be kään.
- ²²Kä ciek mi goaa mi thil caṛ be cᵛṛnike daap mi ca laṭh wuum kuṛndhuṛṛ.
- ²³Mi goṛ guṅ cuṅni je la thuṛkde a mi goaa, kä mi goṛ guṅ duiṛä je guutde gak.

- 24 Ram mi muc baan jekε ti nuan, kä ram /ci muc jekε can.
- 25 Kä ram mi gɔaa be riṅ, kä ram luäk naath ba luäk bä.
- 26 Lamke ram mi pen naath bel, kä puothke ram mi kɔk naath bel.
- 27 Ram gɔɔr mi gɔaa jekε je, kä bä mi jiaäk kä ram mi gɔɔr je.
- 28 Kä ram ṅääth ni riṅde be thuɔk, kä guṅ cuṅni be lääk cɛtnike juac mi tɔc.
- 29 Kä ram mi nɔṅ jṅ dhɔaare riεk, thile mi be jek thṅ, kä ram mi dɔar ba kuany raam mi pel.
- 30 Ram mi guṅ cuṅni ε jiath teekä, ku ram mi guṅ köör le woc ni tēk.
- 31 Kä mi ci jṅ cuṅni min dēē jek ε ken, wii muɔɔn jek, kä dee jṅ dueeri ku le jek ni ṅu!

Pel 12

- 1 Kä ram mi nhɔk luek nhɔke ṅäc ṅɔaani, kä ram mi lɔk luek ε dɔar.
- 2 Ram mi gɔaa jekε gɔɔy kä Kuoth Nhial, kä lɔke ney tin latke jiaäk.
- 3 Raan /cε rɔ dee yiath piny ke dueer, duunde yöö guṅ cuṅni tēē guäthde.
- 4 Ciek mi gɔaa cɛtde ke kum kuäärä kä cɔwde, kä ciek mi lät nyin pɔcä, cɛtde ke bēc cɔṅni kä cɔwde.
- 5 Kä cär guṅ cuṅni ke thuɔɔk, kä luek guṅ dueeri ε kac.
- 6 Ram in guṅ dueeri latde ni näk nath, ku guṅ cuṅni le lat ni luäk nath.
- 7 Ney tin jṅ dueeri riaw ken, ku dhɔr jṅ cuṅni le te cuṅä.
- 8 Liakε raan ke pεle, kä löke raan ke dɔɔre.
- 9 Gɔaa ni ram mi muɔl kä lät rɔ ikä, kä ram liak rɔ kä thile je mi came.
- 10 Ram mi gɔaa tiitde yɔɔke kä gɔɔy guṅ duiṛä ε daar.
- 11 Kä ram mi lät mundε, be teke miṅh ti nuan, kä ram in lat ni thɔaak thile mi ṅäcε.
- 12 Kä gɔɔr jṅ dueeri ni nyin dueeri, ku guṅ cuṅni le te cuṅä guäthde.
- 13 Yianke guṅ dueeri ε laatke, kä bar guṅ cuṅni rɔ kä riεk.
- 14 Raan riṅje ke ruacde mi gɔaa, kä luny ni min cε lat kä je.
- 15 Kä ram mi dɔar care ni yöö gɔaaε, kä ram mi pel la liṅe tin latke je.
- 16 Däcke gak neeni ti dɔaar kä kel, kä ram mi pel la dhɔotde kuēth.
- 17 Kä ram mi lat thuɔk latde nen mi thuɔk, kä lat neen kacä ni kac.

- 18 Kä rieet ti jek y_iethke c_etnike thep, kä ruac mi g_oaa luäke naath.
- 19 Ruac mi thu_ok jänyε, kä ruac kacä /cε jäny.
- 20 Kä kac t_eε löc n_eeni tin c_apke ti j_iäk, ku löc n_eeni tin c_apke ti g_ow le teke mal.
- 21 Thile rie_k mi p_en j_i cu_ni th_in, kä p_en j_i dueeri kä rikien.
- 22 Ruac kacä lök Kuoth Nhial je, kä t_eth löcde ke n_ey tin l_atkε cu_n.
- 23 Tiit ram mi n_ac n_oak p_ele, kä lat dö_aar dö_orien.
- 24 Bi ru_ec ni ram lät εlö_n, kä duaal ba kuany.
- 25 Kä di_eer löaac cotde raan piny, kä riet mi g_oaa jakε löc kä t_eth.
- 26 Du_oö_op raam mi g_oaa ε nyuuth kä mä_athde, kä du_oö_op raam mi j_iääk bathε naath.
- 27 Ram mi duaal thile mi jεke, kä ram mi lät εlö_n t_eεke ti n_uan.
- 28 Kä cu_oö_on ε du_oö_op teekä, kä duer ε du_oö_op l_ieth.

P_el 13

- 1 Gat mi p_el tiitde ruac gu_an, kä gat mi dh_on dh_on /cε luek a linε.
- 2 Jek raan mi g_oaa ke ruacde mi g_oaa, kä ram mi gu_an nyu_oöni jεke ni k_or.
- 3 Kä ram mi tiit thokde ganε t_ekde, kä ram mi ruac εlö_n la n_onε r_o d_ak.
- 4 Kä ram mi duaal thile mi jεke muunde, kä mun raam mi läät jεke ri_an th_in.
- 5 Kä gu_an cu_ni löke mi la kac, kä gu_an nyu_oöni latde ni nyin p_ocä kεne kac.
- 6 Kä cu_n ganke ram mi g_oaa, kä dueer bathke ram mi j_iääk.
- 7 Kä t_eε ke ram mi caar r_o
 j_i t_eε ke, ri_an kä thile je du_oö_or, ke ram mi caar r_o j_i ε can kä ri_anε.
- 8 Kä ri_an ran k_aäne t_ek ran, kä can /cε t_ekde gan.
- 9 Kä ram mi gu_an cu_ni c_etdε nike mac mi b_ol, kä j_i dueeri c_etkε ke lembär mi ca b_iide k_am raar.
- 10 Kä liak n_onε ni gak, kä p_el t_eε ke ram in nh_ok luek.
- 11 Mi ci ri_an jek ke p_eth, la riawε, kä ram mi took ri_an a kuiy la reepe r_o.
- 12 Mi ci min n_aäthi εlö_n dueer, la löcdu a j_ieth, kä mi ci min g_oori jek ε t_eth löaac.
- 13 Kä ram mi lök ruac n_onε ni r_o rie_k, kä ram mi luth luek ba culikä.

- 14 D̄iic raam mi p̄el ε cuut teekä, kä kääne raan dup lieth.
- 15 Ram mi teke çar jekε ḡooy, kä ram thil çar riawε.
- 16 Ney diaal tin teke çar lät ke p̄elä, kä d̄çar lätde ni d̄çore.
- 17 Kä jääk mi jiääk nõne naath riek, kä jääk mi ḡoaa luäke naath.
- 18 Kä ram /ci luek liḡ t̄eēke can kenε p̄oc, kä ram liḡ luek t̄eēke luth.
- 19 Ḡoaa ȳöö ci mi ḡoori jek, kä p̄äl dueeri jiäke kä d̄çar.
- 20 Jek ram mi j̄äl keel ke ney ti p̄el, kä jek ram mi j̄äl keel ke ney ti d̄çaar riek.
- 21 Kä lät jiäkni guure guḡ duj̄rä, kä ram mi ḡoaa jekε cuḡ.
- 22 Kä ram mi ḡoaa b̄anye gaat ganke riḡ, kä riḡ raam mi jiääk dothe ke ney tin ḡow.
- 23 Ciεk kak raam mi d̄çar εlḡ, ku kuj̄c ḡoanide ke la dup.
- 24 Ram /ci gatde duäc /ce nhok ni je, kä ram mi nhok gatde nyuuthe je ke ciḡ.
- 25 Miḡh guḡ cuḡni çetke l̄cde, kä ram mi lät jiäk näk buothe.

Pel 14

- 1 P̄el lätde dueε, kä d̄çor däke dueε piny.
- 2 Kä ram lät cuḡ luthε Kuoth Nhial, kä l̄ok ram mi thil luth je.
- 3 Ram mi ruac d̄çorä nõne je riek, kä gaḡke ram mi p̄el ε ruacde.
- 4 Thile guḡath mi /ci j̄ike pur mi d̄eē bel ḡer th̄in, ḡērke bel guḡath mi pur j̄ike.
- 5 /Ci neen mi thuḡk kac lat, kä lat neen kacä ni kaḡcni.
- 6 /Ci ney ti d̄çaar p̄el dee jek, kä p̄el thiḡke kä guḡ tiidä.
- 7 P̄äl ram mi d̄çar, ke ȳöö /ci riet p̄elä bi jek kä je.
- 8 Kä ḡäc ḡoani neeni ti p̄el mocε ke çar, kä d̄çaar kaḡ d̄çorien ke.
- 9 /Ci ney ti d̄çaar riek ke duer, kä ney tin ḡow ḡörke cuḡḡ.
- 10 D̄äc l̄c riekde kä thile ram mi d̄çḡ mi dee ken ḡooyde nyuak.
- 11 Bi duel guḡ dueeri d̄ak, kä bi duel guḡ cuḡni te cuḡä.
- 12 T̄eē ke duḡḡ mi çetke cuḡḡ kä raan, kä guutde ba liḡä.
- 13 Kä ram d̄ol t̄ok bi l̄cde jiäk, kä t̄eth l̄oac be guut ke jiath l̄oac.
- 14 Kä guḡ d̄äkä be r̄oḡ ke nyin d̄äkäde, kä ram mi ḡoaa be r̄oḡ ke lätke.
- 15 Kä ram mi d̄çar pekde mi ce ḡäth, kä ram mi p̄el guice tin lätde.

- 16 Ram mi pɛl lunyɛ jɔk kɛ duer, kɛ ram mi dɔɔr yore rɔ rɛy rikɛ.
- 17 Kɛ ram mi mal kɛc ɛ dɔɔr, kɛ kua ram mi bac lɛ lɔk.
- 18 Kɛ ram mi dɔɔr jekɛ ni dɔɔr, kɛ ram mi pɛl jekɛ ni pɛl.
- 19 Ney tin jɪ jiäkni guɔŋkɛ rɔ kɛ mi gɔaa, kɛ goŋ jɪ dueeri rɔ nhiam jɪ cuŋni.
- 20 Löke can ɛ jɪ thieekäde, kɛ ram mi riänj tɛɛ mäthni ti ŋuan.
- 21 Te duer kɛ ney tin canyke jɪ thieekädien, kɛ tɛth lɔaac akɛ ney tin nhɔake can.
- 22 La riaw ni ney tin lɔtkɛ ti jiäk, kɛ ney tin lɔtkɛ goy jɛkɛ ŋath kɛnɛ luth.
- 23 Lät diaal jɛkɛ duɔɔr thɪn, kɛ ruac baanŋ noŋɛ can.
- 24 Kɛ riänj raam mi ŋɔc ŋɔak ɛ pɛlɛ, kɛ ram mi dɔɔr eni dɔɔr.
- 25 Neen mi thuɔk kääne naath, kɛ neen mi thil thuɔk latde ni kac.
- 26 Kɛ ram mi luth Kuoth Nhial tɛɛkɛ mal, kɛ ba kɔt kɛ gaatkɛ.
- 27 Luth Kuoth Nhial ɛ tɛk, kääne raan dup lieth.
- 28 Duan nath ɛ guɛth kɛ kuäär, kɛ mi thilɛ naath /cɛ dee tekɛ kuäär.
- 29 Kɛ ram mi tɛɛ dhieel ŋɔcɛ ŋɔak elɔŋ, kɛ ram mi mal kɛc ɛ dɔɔr.
- 30 Lɔc mi tekɛ mal ɛ tɛk puääny, kɛ nyir näkɛ raan.
- 31 Ram mi ciɛŋ can a jiäk kuethɛ ni Cääkdien, kɛ ram mi ciɛŋ jɛ agɔaa luthɛ Kuoth.
- 32 Ba jɪ dueeri näk ɛ dueerkien, kɛ bi jɪ cuŋni gääŋ lieth jek.
- 33 Pɛl tɛɛ lɔɔc nɛɛni ti ŋɔckɛ ŋɔak, kɛ thilɛ jɛ lɔɔc nɛɛni ti dɔɔr.
- 34 Cuŋ kapkɛ dɔr nhial, kɛ duer ɛ thil puthä kɛ ney diaal.
- 35 Kɛ kuäär nhɔkɛ ni läät mi pɛl, kɛ la gake kɛ läät mi lät pɔcä.

Pɛl 15

- 1 Ruac mi gɔaa thukɛ gak, kɛ ruac mi jiääk noŋɛ gak.
- 2 Ram mi pɛl latde ni pɛl, kɛ ram mi dɔɔr latde ni nyin dɔɔrɛ.
- 3 Kɛ Kuoth Nhial guicɛ ney diaal, guicɛ jɪ dueeri kɛnɛ jɪ cuŋni.
- 4 Kɛ lɛp mi gɔaa cɛtde kɛ jiath teekä, kɛ lɛp mi lat jiäk näkɛ yiɛɛ.
- 5 Dɔɔr la lɔkɛ ruaacni guan, kɛ ram liŋ ruac ŋɔcɛ ŋɔak.

- 6Dhɔr raam mi guḅan cuḅni tēēke riḅḅ mi diit, kā riḅḅ guḅan dueeri noḅe ni je riēk.
- 7Kā ram mi pəl la naḅe ni pəl raar, kā /ci ram mi dɔḅar je lät.
- 8Kā muc guḅan dueeri loḅ Kuoth Nhial ε, kā nhōke ni pal guḅan cuḅni.
- 9Kā dup guḅan dueeri loḅ Kuoth Nhial ke, kā nhōke ni dup raam in guur ni cuḅ.
- 10Kā dḅak a liip ram mi lät jḅäk ni, kā ram loḅ luek be liw.
- 11Kā liḅḅ keḅe dḅak ḅḅc Kuoth Nhial ke, kā dee loḅ nath kulε tēē di!
- 12Ram mi dhōḅ dhōḅ loḅke luek, ke ḅöö /ce dee met pəl.
- 13Ram mi gḅaa loḅde nhōke naath, kā cuḅl loaac nyone yiēē.
- 14Kā ram mi ḅḅc ḅḅak gḅre pəl, kā ram kuḅc ḅḅak lätde ni nyin dɔḅrä.
- 15Kā ney tin yake, tēkdiēn ε can, kā ney tin tēth loḅkien jēke tēk mi gḅaa.
- 16Gḅaa ni riḅḅ mi tōt kā luthi Kuoth Nhial, kā riḅḅ mi diit mi noḅ jḅ riēk.
- 17Gḅaa ni mieth kuḅan mi te reyde ke nhök, kā mieth thḅak dēēl mi ci buuth kā te reyde ke loḅ.
- 18Ram mi la mal gaak lätde rik, kā ram dak gakde la jake gak kā kḅc.
- 19Ram mi duaal bum jekde ke ḅḅak, kā ram mi pəl puḅnyde thiḅk jekde ke ḅḅak.
- 20Kā gat mi pəl ε tēth loaac kā guḅan, kā gat mi dɔḅar ε riēk kā man.
- 21Dɔḅr ε tēth loaac kā ram mi thil cḅar, kā ram mi ḅḅc ḅḅak gḅw rietke.
- 22Mi thile lueek la duer ḅḅak, kā mi ḅuan luēēk la gḅw ḅḅak.
- 23La tēth loḅ ran ke luḅc mi gḅaa, kā riet mi ca laḅh guäthde gḅaaε.
- 24Kā dup raam mi pəl naḅke je teekä, kā gaḅke je dup lieth.
- 25Dḅäk Kuoth Nhial dhɔr raam mi liak rḅ, kā päle duel ciēk jḅkä.
- 26Kā cḅr raam mi teke dueer loḅ Kuoth Nhial ke, kā cḅr raam mi pəl nhōke ke.
- 27Ram mi dar la dḅke dhḅre, kā ram mi loḅ kök be tēk.
- 28Ram mi lät cuḅ la caare luḅc kā duḅḅr, kā ram mi lät dueer latde ni jḅäk.
- 29Noḅan Kuoth Nhial ke guḅan dueeri, kā la liḅe pal guḅan cuḅni.
- 30La tēth loḅ ke guec duḅḅthni mi gḅaa, kā liḅḅ thucḅ mi gḅaa jake puḅny kā kḅc.
- 31Kā ram liḅ ruac ke kuḅ teekä be te rey neēni tin pəl.
- 32Kā ram loḅ luek, loḅke ni rḅ, kā ram liḅ luek jekε ḅḅc ḅḅaani.

³³Kä luth Kuoth Nhial ñiice raan ke pel, kä kɔ̄ɔc loaac ran noŋɛ luth.

Pel 16

¹C̄ar ε duŋ ran, kä luɔc kä duɔɔr bēē kä Kuoth Nhial.

²Kä cār ran diaal gowke kä je, kä Kuoth Nhial theme yiēē.

³Kāmni lätku diaal Kuoth Nhial, bi cārku diaal gow.

⁴Ci Kuoth Nhial ti diaal lat ke luɔtdien, amāni guṇ dueeri ke cāŋ rikä.

⁵Kä ram liak rɔ lok Kuoth Nhial je, kä ñäcni je /ce ke bi päl baan be ke roŋ.

⁶Ba duer pälikä ke nhök kene ñath, kä ke luth Kuoth bi raan jiäk päl.

⁷Kä mi teth loc Kuoth Nhial ke lät ran, la moce je ke mal kamäde kene ji tere.

⁸Gɔaa ni riŋ mi tot ke duɔp cuŋä, kä riŋ mi diit ke duɔp duirä.

⁹La cār raan ke wicde, bi Kuoth Nhial ε kule luak thin.

¹⁰La ruac kuäär ke pel mi diit, kä /ce duer la latde.

¹¹Kä them mi päär ε duŋ Kuoth Nhial, nyin them diaal lätke jen.

¹²Kä kuar löke lät ti jiäk, ke yöö yiathke ruac piny ke cuɔɔŋ.

¹³Kä nhök kuäär ni ram mi lat cuŋ, kä la moce ni guṇ cuŋni ke guath.

¹⁴Kä gak kuar noŋɛ ni liaa, kä la jak ram mi pel locde kä gɔaa.

¹⁵Mi buoy loc kuar te tək wan ɔ, kä gooyde cetde ke nhiaal ruēēl.

¹⁶Kä jekdu ke pelä gɔaa ni jen kä daap, kä ñäc ñaani gɔaa ni jen kä ciək in bor.

¹⁷Duɔɔp guṇ cuŋni gɔɔle jiäk, kä ram tiit duɔɔpde ganje təkde.

¹⁸Kä liak nanɛ raan rikä, kä kac jake raan kä pen.

¹⁹Gɔaa ni yöö lapi can kä muɔli ke yiēē, kä yöö bi pēēc nyuak yene ji liakä.

²⁰Kä ram liŋ ruac bi nyinke gow, kä teth loaac ake ram ñäath ni Kuoth Nhial.

²¹Ram mi pel ñacke je ke ñäc ñaanide, kä ñacke ram mi gow rietke ke ruacde.

²²Kä ney tin teke ñäc ñaani ε tək kä ke, ku dɔɔr dak le nōŋ ney tin daaar.

²³Kä ram mi pel la cäre a/kene ni ruac, kä latde ni mi gɔaa ni jen.

²⁴Kä riet ti gow cetke ke lieth tuar, comke ke yiēē kä gow ke ke puɔny ran.

²⁵Tēē ke duɔɔp mi cetke mi gɔaa ke raan, kä bi thuɔkde waa ni liaa kä je.

²⁶La goor loc raam mi läät lat, ke yöö dee buothde wä thuuk.

- 27 La ram mi thil luot a caar ni ti jiäk, kä cēt laatke ni ke mac waṅä.
- 28 La ji dākä a lat ni ti jiäk, kä ji luom dake ney ti mäth.
- 29 Kä ney ti ji köör kaṅke ji thieekädiēn, kä buathke ke dup mi jiääk.
- 30 Kä ram mi duäny raan ke waṅde, caare ni mi jiääk.
- 31 Buay wec ε kum wutdä puany, kä noṅṅe tēk mi goaa.
- 32 Kä ram kuiy gakde goaa ni jen kä wääth, kä goaa ni rial ran ke ro ikä kä ruc wec keeliw.
- 33 La yor naath gaakni ke yöö ba duḡḡr ḡac, duunde yöö ku luocde la te kä Kuoth Nhial.

Pel 17

- 1 Goaa ni mieth kuṅ mi muam bitdä, kä mieth mi diit mi te reyde ke ruac.
- 2 Kuany mi pel be gat mi thil luth ruac, kä bike nyinke dḡḡk cētke däman.
- 3 Kä dḡḡp keṅe ciēk in boṛ yḡṅṅke ke ke mac, kä loḥ nath yḡṅṅke ke ε Kuoth Nhial.
- 4 Ram mi guṅ dueeri liṅe laat ji jiäkni, kä guṅ kacä liṅe ni laat neeni tin kaṅke naath.
- 5 Kä ram yḡṅ can kuethe ni Cääkdē. Kä ram tēth loḥde ke riēk ran ba duäc.
- 6 Tēth loḥ dḡṅni ke gaat gankiēn, kä liak gan ε guṅnikiēn.
- 7 Ruac mi goaa /ce ro lot ke dḡḡr, kä bi ruac kacä kule tēē di ke rueec!
- 8 Kä kök cētde ke kuoth kä ram in thop je. Ke yöö lätdē guṅthni diaal.
- 9 Kä ram päḷ kuēth goṛe ni nhök, kä ram nyök ni je ke laṭ dāke ni määth.
- 10 Kä luek wēē loḥc raam mi ḡac ḡḡak, kä wēē loḥc dḡṛä ca duäc nikä kuḡr.
- 11 Kä ram mi guṅ jiäkni goṛe ni koṛ, kä ba je jäk kä ram mi thil pälikä.
- 12 Goaa ni yöö dee raan röm ke ḡuḡḡt lēt mi tuuk deyke, kä römdu ke dḡḡr mi lät nyin dḡḡräde.
- 13 Kä mi wä raan mi goaa col ke mi jiääk, /ci mi jiääk dhḡre bi päḷ.
- 14 Tuk gaak cētde ke tööl kēk, mi rialke ikä a /keṅe ni leny raar.
- 15 Ram päḷ jiäk thḡn keṅe ram lät guṅ cuṅni a jiäk, ken diaal jiäke kä Kuoth Nhial.
- 16 ḡḡṅu röm ram mi dḡḡr yiḡw ti dere kōk ni gḡḡr o, kä thile je caṛ?

- 17 La n̄hɔakɛ määth guathni diaal, kä d̄ɔŋ la j̄äk däman ran bä.
- 18 Kä ram mi thil çar luäke ram mi d̄ɔŋ, kä gan̄ɛ guan̄ thieekädɛ.
- 19 Kä ram n̄hɔk ni gak n̄hɔkɛ ni duer, kä mi tääthi th̄iik mi bäär goori ni riək.
- 20 Kä ram caar ti j̄äk /çɛ rɔ rep, kä ram lat ti j̄äk penɛ rikä.
- 21 Gat mi dh̄ɔŋ dh̄ɔŋ ɛ riək kä guan̄, kä gat mi d̄ɔar thilɛ guan̄ t̄eth laaac.
- 22 Lɔc mi gɔaa çɛtdɛ ke wäl puāany, kä ram j̄äk lɔcdɛ ɛ kook çɔɔni.
- 23 Ram mi nyuan̄ la n̄hɔkɛ kök gekä, kä la l̄okɛ duçɔp cuɔni.
- 24 Kä ram mi n̄äc n̄ɔak la läthɛ pɛl lɔcdɛ, kä ram mi d̄ɔar w̄iɛl nyinkɛ rɛy γɔaa.
- 25 Kä gat mi d̄ɔar ɛ can kä guan̄, kä ɛ riək kä man.
- 26 /Cɛ gɔaa ɛn γöö mooci ram mi tekɛ cuɔŋ karaam, kä maç j̄i cuɔni ɛ duer.
- 27 Kä ram n̄äc n̄ɔak tiitdɛ rieetkɛ, kä n̄ey tin la bit, bitkɛ ke çar laaac.
- 28 Kä d̄ɔar mi bit pɛɛ, kä mi tiitdɛ l̄ɛpdɛ n̄äcɛ n̄ɔak.

Pɛl 18

- 1 Ram mi rɛŋ n̄hɔkɛ ni rɔ kä jɛn l̄okɛ mi gɔaa.
- 2 Kä ram mi d̄ɔar thilɛ mi jekɛ kä n̄äc n̄ɔaani, n̄hɔkɛ ni min caarɛ kä rɔa.
- 3 Mi ci γçɔn ben la duer ɛ n̄oŋɛ bä, kä thil p̄ɔcä n̄oŋɛ thil luthä.
- 4 Kä rieet ran çɛtkɛ ke p̄i ti luëŋ luëëŋ. Kä pɛl çɛtdɛ ke wan̄ mi lony p̄ikɛ.
- 5 /Cɛ gɔaa ɛn γöö γçɔri guan̄ duiṛä, kä bi guan̄ cuuŋä p̄ɛn cuçɔŋ.
- 6 Ruac raam mi d̄ɔar n̄oŋɛ riək, kä latdɛ ni duäc nath.
- 7 Kä riək d̄ɔrä ɛ l̄ɛpdɛ, kä laatkɛ k̄ap ke jɛ.
- 8 Kä ruac raam mi guan̄ luom comɛ çɛtdɛ nikɛ kuän, la räthkɛ ni jic ran.
- 9 Kä ram mi puçny duaal, çɛtdɛ ke ram mi näk naath.
- 10 Kuoth Nhial çɛtdɛ ke cuut luaak mi bum bum, luäk guan̄ cuɔni rɔ th̄in.
- 11 Kuak raam mi riän riän gan̄kɛ jɛ, çɛtdɛ ke päny mi bäär mi gol wec.
- 12 N̄ey tin liakɛ r̄ɔ bikɛ d̄ak, kä n̄ey tin muäl muäl bikɛ tekɛ luth.
- 13 Kä ram looc mi /kenɛ liŋ, ɛ d̄ɔrɛ kä ɛ p̄öcdɛ.
- 14 D̄ath laaac ran kääne jɛ kä juey, kä bath laaacdɛ päɛ jɛ j̄çɔr.
- 15 Kä ram mi pɛl w̄icdɛ la gɔrɛ n̄äc n̄ɔaani.

- 16 Muc la nanɛ raan gekä nɛni tin dɪt.
- 17 Kä ram mi took ruac rɛy luɔk la cɛtde ke mi te ni jɛn ke cuɔɔ amäni mi ca le kɔŋ thiɛc.
- 18 Yor gaakni reecɛ ɲaknɔm, reecɛ kam nɛni rɛw ti buɔm buɔm.
- 19 Luäk däman ran cɛtde ke wec mi bum, kä gakdu ke je cɛtde ke thiik duëel mi ca kuën thɪn.
- 20 La rɔŋ raan ke mi cɛ lat, ruacdu ɛ jɛn rɔŋ ji mɔ.
- 21 Kä tɛk kɛnɛ liaa jälke ke lɛp, gɔaa ni yöö bi min ci lat nhɔk.
- 22 Kä ram mi ci ciek jek cɛ mi gɔaa jek, kä cɛ gɔɔy jek kä Kuoth Nhial.
- 23 Ram mi can la thieɛ agɔaa, kä ram mi riän la locɛ raan a jiäk.
- 24 Tëë ke mäthni ti /ci määthdien jäny, ke määth mi leny ni dämuɔɔr.

Pɛl 19

- 1 Gɔaa ni can mi thil bɛël, kä dɔar mi lat ti jiäk.
- 2 Jiäk yöö ciɛŋ raan a thil ɲac ɲɔaani, kä ram mi jäl ke pɛth la bathɛ.
- 3 Mi ci dɔar ran tɛkde bath, la bɛlke ni Kuoth Nhial ɛ kɛn.
- 4 Riän la nɔŋɛ mäthni ti ɲuan, kä can jɛy ni mäthnikɛ.
- 5 Ba neen kacä tɔŋ, kä ram lat kac /cɛ bi kään.
- 6 Nɛy ti ɲuan görkɛ nhök raam mi gɔaa, kä nɛy diaal ke mäthni raam mi muuc.
- 7 Kä ram mi can lökɛ je ɛ gaat man diaal, kä dee mäthnikɛ kulɛ te idi! La yɔnɛ ke ke ruac kä /cɛ ke jek.
- 8 Ram mi tekɛ pɛl nhökɛ rɔ, kä ram mi ɲac ɲɔak reepɛ rɔ.
- 9 Kä neen mi lat ni kac ba duäc, kä guan kacä bɛ liw.
- 10 /Ci dɔar dee ciɛŋ ke tɛth laaac, kä /ci kuany kuar dee ruac.
- 11 Ram mi ɲac ɲɔak /cɛ mal gaak, kä la dhɔotde yäämni.
- 12 Kä kɛc kuar cɛtde ke bur luɔny, kä nhökde cɛtde ke thäc rɛy juaacni.
- 13 Kä gat mi dɔar ɛ dɔk kä guan, kä gak ciäk cɛtde ke dɛm nhial.
- 14 Kä ciɛŋ kɛnɛ riän banykɛ ke ji ɛ guur, duunde yöö ciek mi pɛl ɲunɛ Kuoth Nhial.
- 15 Duaal puany nɔŋɛ nɪen mi dɪt, kä ram mi lɔk lat bi buoth ɛ näk.
- 16 Kä ram mi tiit luek tiitde tɛkde, kä ram mi lɔk je bɛ liw.

- 17 Kä ram mi gɔaa ke can thiŋe ro ke Kuoth Nhial, kä ba je cuɔl laɗde.
- 18 Diicni gatdu ke yöö be ŋɔak ŋɔc, kä cu guic ni liaɗde.
- 19 Ram mi la mal gaak be riək jek, ke yöö mi ci je luäk bie nyɔk nike luäk.
- 20 Liŋ luek kä nhɔk ruac. Ke yöö bi pel kule jek ke nhiam.
- 21 Kä wɔc ran tää ke cär ti ŋuan, duunde yöö ku Kuoth Nhial ke la jakä thuɔɔk.
- 22 Kä min goor raane e nhök mi /ci bath, kä ram mi can gɔaa ni jen kä guan kacä.
- 23 Kä luth Kuoth Nhial noŋŋe tək, kä ram mi läɗ je tää ke mal thile je riək.
- 24 Tää ke puɔny duaal ran in dhalke e yöö be mieth laɗh thokde.
- 25 Yɔt ram mi dhɔŋ dhɔŋ, ke yöö bi dɔar ŋɔak kule ŋɔc. Kä luek ram mi teke tiit loaac, be ŋɔak kule ŋɔc.
- 26 Kä ram mi gak ke guan, kä be man juɔc raar, e gat mi thil loc kä thile je pɔc.
- 27 Kä pälu ke liŋ ruac gatdä, be naŋ ni ji raar kä ŋɔc ŋɔaani.
- 28 Neen mi lat ni kac /cie guan thukä, kä ram mi jiäak latde ni dueer.
- 29 Riək ake ney tin ji leenä, kä ba ken dɔaar duac bä.

Pel 20

- 1 Kɔaŋ e guan rolä, yɔɔŋe naath, kä ram mi wä ro jak kä yɔŋ ke kɔaŋ e dɔar.
- 2 Kä gak kuar cɛɗde ke bur luɔny, kä ram mi wä je jak kä gak ce təkde lok.
- 3 E luth kä raan en yöö be nɔan ke gak, duunde yöö dɔaar diaal mal ke gaak.
- 4 /Ci ram mi duaal pur ke ruel, la guice ke guath ŋer beel kä thile mi jek.
- 5 Cär ran nɔanke cɛɗnike pi jiew, la ram mi ŋɔc ŋɔak ke a noŋ raar.
- 6 Duan ni ney tin latke ŋathdien ke ro, kä dɔŋ dää jek ni ram kel.
- 7 La tək ni guan cuŋni a thil bää, puɔth ake gaatke kɔre.
- 8 Mi ci kuäär nyuur kɔam kuäärä luɔk la ŋice dueer diaal.
- 9 Eŋa dää wee i, “Yän gɔaa locdä, thile yä duer”?
- 10 Theem ni kacä lok Kuoth Nhial ke.
- 11 A cäŋe ni gaat ŋacke je ke läɗke, mi ke läɗ ti gow kä ke cuŋ.
- 12 Kä waŋ mi guic kene jith mi liŋ, ci Kuoth Nhial ke laɗ ken daŋ rew.
- 13 /Cu nhök ni nien biä can, a läɗ ni jin elɔŋ bi teke miɗh ti ŋuan.

- 14 Kä la ram mi kək duɔɔr a wee i, “/Cε ɔaa, /cε ɔaa.” kä mi cε wä ke kɔre be rɔ wä liak.
- 15 Ruac pɛlä lenye daap kene pääm ti nuan kä dɪt kökdien.
- 16 Mi ci raan riək jurä kan ala duɔde, käni biide kie a je yor pekde piny.
- 17 Mieth mi jëke ke duɔɔp kacä, comε kä ke kɔre be cεtke mi te ni tuäk thokde.
- 18 Thiec ruac bi caap kule lat, wër koor ke pɛl mi ci lath.
- 19 La guan luom mi ca gok a lat, ke kujc εmɔ /cu rɔ thieek ke guan ruac mi diit.
- 20 Kä mi ci raan guan kene man kuëth, be liw cεtke lembär rey muɔth.
- 21 Mi ci riḡ mal jek ke pëth, la thile ke puɔth ke jɔak.
- 22 Kä /cu wee i, “Yän bä ji cuɔl duer εmε.” Lipni Kuoth Nhial be ji luäk.
- 23 Kä theemni kacä lok Kuoth Nhial ke.
- 24 Dup kɔn diaal lätke Kuoth Nhial, kä dee raan dupke kule ḡac kä rɔa idi?
- 25 E duer en yöö bi duɔɔr lar i, “Rel ɔɔyde rɔ,” kä ke kɔre bie wä car en yöö ε muc Kuoth.
- 26 Kuäär mi pɛl ḡice guan dujra, kä läthe riək ni wiide.
- 27 Kä yiëë ran ε lembär Kuoth, ɔɔre lɔc ran ni keeliw.
- 28 Kä nhök kene ḡath kanke kuäär, kä kapke kɔm kuääräde nhial ε cuḡ.
- 29 Kä buɔm ḡuëtni ε guëthdien, kä buay wec dɔḡni ε wuɔtdien.
- 30 Ti bëc bëëc ke thḡḡ guathni wuɔcke jïäk. Kä yɔɔni lake rey ran.

Pɛl 21

- 1 Kä lɔc kuḡ cεtde ke lool piini kä Kuoth Nhial. La ritde je cεtnike min ɔɔre.
- 2 Kä lät ran diaal guice ke en yöö ɔowke, duunde yöö lɔc yɔanke je ε Kuoth Nhial.
- 3 Lat cuḡni kene thuɔɔk ɔow ni ken kä Kuoth Nhial kä thɔp mucä.
- 4 Kä ram mi tää ke kac kä liak rɔ, lätde ni dueer en raam εmɔ.
- 5 Cär raam mi teke päl laaac piny noḡḡe ti nuan, kä ram mi pëth cära noḡḡe ni can.
- 6 Riḡ mi jëke ke kac /cε jäny, naḡe ni raan liḡth.
- 7 Kä gak ji dueeri be ke bath, ke yöö löke lat thukä.
- 8 Duɔɔp guan dueeri ε ɔɔl ɔɔl, kä ciḡ raam mi muɔl muɔl ke cuḡ.

- ⁹Gɔaa ni ʒöö deri cien gekä duëel, kä ʒöö bi cian mat yene ciek mi puɔny gak.
- ¹⁰Kä lɔc guɔn duirä gɔɔre ni jïäk, thile gɔɔy mi jek guɔn thieekäde je kä je.
- ¹¹Mi ca ram mi dhɔŋ dhɔŋ duäc, la dɔar ŋɔak a ŋäc. kä mi ca ram pɛl luek, la ŋäcdɛ rɔ a reep.
- ¹²La ram mi pɛl dhɔr ram mi läť jïäk a guic. Kä la dăke dhɔr raam in läť jïäk.
- ¹³Kä mi lɔk raan ʒöö liŋe lul raam mi can, amäni jen bä, be wiee kä thile ram mi bi je luäk.
- ¹⁴Muc gekä duänyɛ gak piny, kä kök yienyɛ gak mi diit.
- ¹⁵Thuɔk ɛ gɔɔy kä jï cuŋni, kä ɛ riɛk kä laɔť jïäkni.
- ¹⁶Kä ram yic ke duɔɔp pɛlä, be wä lɔɔŋ ni wic jɔɔkni.
- ¹⁷Kä ram nhɔk ni jäl be la can, kä ram nhɔk ni kɔaŋ kene liɛth /cɛ bi met riŋ.
- ¹⁸Ney tin jï dueeri ke luëel jï cuŋni, kä ney tin thil ŋath ke luëel jï ŋäthä.
- ¹⁹Gɔaa ni cian däärdɔaar, kä ʒöö bi cien yene ciek mi guɔn gaak mi te nyir.
- ²⁰Ram mi pɛl la tɔɔwe miťh, kä cam ram mi dɔar ni nyinkɛ.
- ²¹Kä ram mi guur ni gɔy kene cuŋ, be tɛk kene luth jek.
- ²²La ram mi pɛl wec nɛɛni ti buɔm buɔɔm a mak, kä la dăke tiɛc tin bum tin ŋathke.
- ²³Kä ram mi tiit ruacdɛ, tiitde ni rɔ rɛy rikni.
- ²⁴Kä cɔalke ram mi guɔn kacä kene liak i, “Dhɔɔť nath.” ɛn ram in läť ŋɔak kacä.
- ²⁵Kä cär raam mi duaal ŋake je, ke ʒöö lɔke lať.
- ²⁶Kä la but guɔn dueeri ke gɔr ke guath mi be duɔɔr jek thɔŋ, kä ku guɔn cuŋni la muc a /cɛ tetde coŋ.
- ²⁷Kä muc raam mi läť jïäk ɛ duer. Dere kule te idi mi noŋŋe je ke duɔɔp mi duer.
- ²⁸Kä neen mi lat ni kac be liw, kä ram mi liŋ ruacdɛ be dɔk amäni cäŋ kel.
- ²⁹Guɔn duirä la juane ni nhamde, kä guɔn cuŋni caare duɔpkɛ.
- ³⁰Kä thile pɛl kene tiit laaac ke cɔr, mi dee gɔaa ni jen kä Kuoth Nhial.
- ³¹La rialke jioŋ tuɔruɔk ikä ke koŋ, kä juc ŋune Kuoth Nhial.

Pɛl 22

- ¹Këk mi gɔaa, gɔaa ni jen kä riän mi diit, kä nhök gɔaa ni jen kä daap kene ciek in bor.
- ²Mäni ram mi riän kene ram mi can, ke yöö cak Kuoth ke keel ken diaal.
- ³Ram mi näc njak la teeye ro ke riek, kä la wä ni djar thin, be cu waa riek kä je.
- ⁴Kä muc raam mi muɔl muɔl ke kuj luthä Kuoth Nhial, ε riän kene luth ke tük.
- ⁵Kä duɔɔp guän däkä te ni kuiy thin, kä ram tiit ruacde be njän ke ke.
- ⁶Kä njicni gat ke duɔɔp mi be guɔɔr, ke yöö mi wëë wä dit /ce bi päl.
- ⁷Kä ram mi riän ruaace can kä ram mi kän njal kä raan ε kuany raam in käm je njal.
- ⁸Ram mi läät jäk be riek jek, kä bi lat jiaäkdε ke naath thuɔk.
- ⁹Kä bi ram mi muuc nath puɔth jek, ke yöö ce mjethe nyuak kene can.
- ¹⁰Tuɔke ram mi läät jäk, bi jäk kene gak ke kuethni cu thuɔk.
- ¹¹Kä bi ney tin gow lockien, kä ruac agɔaa cuä mäth ke kuäär.
- ¹²Kä Kuoth Nhial nhöke ni näc njaaani, loke ruac mi thile reyde njath.
- ¹³Kä la dual a wee i, “Lony a raar! Kie ba yä wä näk dup!”
- ¹⁴Ruac ciäk mi riär ε kɔak mi luej, kä ram mi gak Kuoth Nhial ke je be pen thin.
- ¹⁵Dɔɔr ce ro gak loc gatdä, kä käm yɔɔt in nyuɔɔthke ni gat je raar.
- ¹⁶Kä ram cieng can a jäk ke yöö be riändε rep, kene ram mi thop muc ram mi riän bike can ken dan rew.

Ruac neeni ti pel

- ¹⁷Päli jithdu piny kä lij ruac neeni ti pel. Kä läthni locdu kä min cä njic ni ji.
- ¹⁸ε tēth loaac mi wij je tit ke reydu, kä wä ken diaal te lepdu.
- ¹⁹A njathdu te kä Kuoth Nhial, yän bä ke nyuɔth ji en wale.
- ²⁰Yän cä ji gɔar laat ti jien diɔk, laat pelä kene luek mi gɔaa.
- ²¹Ti ba ji nyuɔth cuɔɔj kene thuɔk, ke yöö bi ney tin ca ji jak luɔc thuɔk.
- ²²/Cu can mac ke yöö ε can, kä /cu ram mi lijim bap piny thok rëäk,
- ²³ke yöö bi Kuoth Nhial lukdien kan, a be tük neeni tin yarke tēkdien yar.
- ²⁴/Cu määth ke ram mi ci ro kam gak, kie ram mi guän njenyi,
- ²⁵amäni mi bi ciengke dɔp, a bi ro jek ni dupde.

26/Cu rɔ jak kǎ gǎän raam mi teke ɲuäl, a bi wǎǎ cuul ɲuälিকে.

27Mi wii thil yiow ti thopi, ba dhan tɔɔcǎdu kan kǎ ji.

28Kǎ /cu thuc kēth mi ca tēt piny ε guuri yoth.

29Nene raan ɲǎce latde agɔaa. Be wǎ göny kǎ kuäär. /Cε bi göny nhiam nēni ti kuecke ɲu.

Pel 23

1Kǎ mi mīthi keel yene kuäär, tit mo te nhiamdu mo agɔaa.

2Mi ε jin ram mi guan mieth, jakni miethdu kǎ kuiy.

3A loedu ci dīt ke mieth mi gɔaa in ce lat, dɔɲ gɔre ni duɔɔp mi be kǎp ni ji.

4/Cu lät elɔɲ ke yöö bi riɲ jek, te nike pel mi bi gan rɔ.

5Ken yiow dēē ke riaw mi wii loedu lath thɪn, dēē ke rɔ bar cētke mi teke ke gɔk cētke cuɔɔr.

6/Cu mieth raam mi /ci muɔcdu gɔɔr cam. kǎ a loedu /ci dīt ke mieth mi gɔaa mi ce lat,

7ke yöö jen cētde ke ram mi la ji a jioɔ i, “Mīthni kǎ mǎthni!” Kǎ /ce lot ni je.

8Kǎ bi ɲɔk ni min tɔt in ci cam, a be le yar ni nyinku diaal.

9E dɔar /ci ruacdu liɲ, be riet pelädu wǎ ɲar ɲar.

10/Cu key yoth, kǎ /cu kak raam mi rēt mac,

11ke yöö ram min ganke bume, be lukdien kath ke kujdu.

12Läth ni loedu rey ruaacni, kǎ ε jithdu tiit ni pel.

13Kǎ /cu gat päl a ci je nyuuth, mi wii je wǎ duäc /ce bi liw.

14Duäcdu ke je kǎäni ni je liθ.

15Kǎ gatdä mi wii wǎ pel, amäni yan bä bi loedä tēth.

16Bi loedä tēth elɔɲ, mi wii lat ni cuɔɔɲ.

17A loedu /ci gɔr ni ji dueeri, luthni ni Kuoth Nhial ni cian.

18Ke thuɔk nhiam a thɪn, /ca min ɲääthi bi woc.

19Liɲe gatdä kǎ a pel ni jin, kǎ guuri ni duɔɔp cuuɲä.

20/Cu te rey nēni ti yɔar kɔaɲni, kie ney ti matke rɔ ke mieth riɲ,

21ke yöö mǎath kɔaɲni kene mieth riɲ bi kēna can, kǎ bi ɲien raan kum cētke rēt biey.

- 22 Lin guur in käm ji tëk, kä /cu muɔɔr lɔk mi cɛ dɔŋ.
- 23 Kɔk thuɔk, kä /cu jɛ nyɔk kɛ kɔk, kä jek pɛl kɛnɛ tiit lɔaac kɛ ŋɔc ŋɔaani.
- 24 Kä guɔn raam mi tekɛ cuŋ bi lɔcde tɛɛth ɛlɔŋ, kä ram wä tekɛ gat mi pɛl bi lɔcde tɛɛth.
- 25 Jakni lɔc guur kɛnɛ muɔɔr kä tɛth.
- 26 Gatdä käm ni yä lɔcdu, kä tit dupkä.
- 27 Kɛ yöö riäär ɛ kɔɔk mi lueŋ, kä ciek mi dhoom ɛ jiw mi loŋ loŋ.
- 28 La päthe ni naath duɔpni cɛtkɛ mäac, reepɛ ni thil ŋäthä kä wutni.
- 29 ɛŋa te riək ɔ? Kä ɛŋa jiɛth lɔcde mɔ? Kä ɛŋa tekɛ goony ɔ? Kä ɛŋa tekɛ buɔɔt ti thil luk ɔ? Kä ɛŋa tith nyinke mɔ?
- 30 Kɛ nɛy tin jalke ni guath kɔaŋni, nɛy tin cɛ lɔcdien kam ni math kɔaŋni.
- 31 ɛ kɔaŋ /ci ji pɛl guath in ca pik a cän ca jɛ tiɛth rɛy kubayä.
- 32 Kä kɛ joak i yioɔ bɛ kac cɛtnike thɔl, kä luɛɛŋɛ naath cɛtnike toŋ.
- 33 Kä bi cu guic ni ti gööl, kä bi lat ni nyin däkä.
- 34 Bi cu cɛtnike ram mi ci tɔɔc däär baar, kɛnɛ ram mi ci tɔɔc wii kä mi wjel.
- 35 Kä bi wee i, “Ca yä duac, duunde yöö /kan yä moc buɔɔt. Ca yä duac kä /kan bɛcde jek. Kä yän bä kulɛ keer i nɛy? Kɛ yöö bä wä gor kɛ kɔaŋ mi dɔŋ.”

Pɛl 24

- 1/Cu gor ni ji laät jjäkni, kä cu te kɛɛl kɛ kɛ.
- 2 Kɛ yöö caar kɛn ni kɔr, kä lat kɛn ni mi la kac.
- 3 Kɛ yöö latkɛ ciɛŋ kɛ pɛl, yiathkɛ jɛ piny kɛ tiit lɔaac.
- 4 Kɛ pɛl la thiän duel kɛ ŋɔak ti gow amäni riŋ mi goaa.
- 5 Kä ram mi pɛl pɛl gueth ni jɛn kä ram mi bum. Kä ram mi tekɛ tiit lɔaac goaa ni jɛn kä ram mi bumbum.
- 6 Kɛ pɛl lätni caap koor, mi ŋuan nɛy ti luëk bi naath joc.
- 7 Kä pɛl diɛde ɛlɔŋ kɛ ram mi dɔar. thile mi dere lat mi latkɛ ŋɔak rɛy dolä.
- 8 Kä ram caar ni ti jjäk, ba cɔli guɔn läätdä jjäkni.
- 9 Kä laät dɔɔrä ɛ duer, kä lɔk naath ji leenjä.
- 10 Kä mi ci nyuään kɛ cän rikä, thile ji buom.
- 11 Luäk nɛy tin buath kɛ lith, kä gaŋ nɛy tin dëɛ ŋuɔt.

12 Kä /cu wee i, “Thile mi njac ko ke kuj kä neme,” a /ca ku njac e ram in guic lo_c nath? Kä /ca je njac e ram in tiit yiëedu? Kä /ce ram o bi cuol min ce lat?

13 Cam tuar gatdä ke yöö come, thijk tuar be liem thokdu.

14 Kä njac ni je bä pel be cuom ke yiëedu, mi wij je wä jek, bi teke njath ke nhiam, kä min njäathi /ce bi bath.

15 /Cu dhör raam mi guan cunni mak cetke cuer, /cu dhör in cienje thjn pec.

16 Ke yöö guan cunni cänj ce tæth ni kä bäröw be rö nyok ke jiec, kä ji dueeri bi riek ke däk.

17 A lo_cdu /ci tæth mi te guan tæru ke riek, e lo_cdu /ci goaa guäth in cucæ.

18 Bi Kuoth Nhial ji nen, a be duäcde cu päl.

19 A lo_cdu /ci jia_k ke ji dueeri, kä /cu teke tiæel ke ke.

20 Ke yöö thile ke nj ke nhiam, bi lembärien lijw.

21 Gatdä luthni Kuoth Nhial kene kuäär, kä /cu teke ram mi /ci bi luoth.

22 Bi dak ben kä ken danj rew, kä thile ram mi njac dak in bi ben kä ke.

Ruaacni næeni ti pel tin kɔŋ

23 Ti_{ti} bä ke ruaacni næeni tin pel. Goy wanj rey luok jia_{ke}.

24 Kä ram wä guan duirä jio_k i, “Ti_i ke cuo_oŋ,” ba je lam, kä ba lok e ney diaal.

25 Kä ney tin ba lar duere ba ke nhok, kä bi ke puoth mi goaa jek.

26 Kä luoc ruac luthä, e nyuuth mi goaa.

27 Thuk lätku raar ke nhiam, pur kaakdu, ke kore bi duel kule lat.

28 /Cu guan thieekädu gony ke kac, kä /cu kac lat.

29 Kä /cu wee i, “Yän bä raan lä_t kä min ce lä_t kä yä. Yän bä cuol min ce lä_t kä yä.”

30 Yän cä rät ke kak raam mi puony duaal kene kak wal ke kuj koan raam mi thile mi njac e,

31 Jen ce thia_{an} ke kuiy. Kä te jil beel ni piny. Kä ci pänyde tæth.

32 Kä yän cu_a je car, kä min cä guic, cu_a duo_oŋ njac thjn.

33 Te njen mi tot kene thil lat thjn,

34 can be ben kä ji cetke kueel mi ci rö rialikä.

Pel 25

Ruac peli Tho-lo-mon in dɔŋ

- 1Titi bä ke ruaacni peli Tho-lo-mon tin kɔŋ, tēē ca gɔr ε nεε Yidh-ki-yaa Kuäär Juda.
- 2Nhok Kuoth Nhial ni yöö /ca nɔak lat, kä nhok kuäär ni lat nɔaani raar.
- 3/Ci cɔr kuɔr dee met nɔc, nɔane cɛtnike kam puɔɔrä kenε piny.
- 4Woc nyänj cikä min bɔr, bi bël mi gɔaa kule täth ke jε.
- 5Woc ti jiäk nhiam kuɔr, bi kuääre rɔ kule yiath piny ke cuŋ.
- 6/Cu rɔ liak nhiam kuɔr, kä cu guəathde gɔr rey nath.
- 7Kule gɔaa ni yöö be ji jiök i, “Bër nhial wane mi,” kä yöö be ji luoc piny rey bööthni.
- 8Kä mi ci nen ke wanɔdu, /cu pëth ke nanɔde guäth luok. ke yöö thile mi bi lat mi wä guən thieekädu ji wä jak kä pɔc.
- 9Mi latde luk yene guən thieekädu, /cu ram mi dɔdiɛn mat thin,
- 10ke yöö ram ɔ bi jε lin ɔ be ji moc duer, a /ci kək mi jiäk bi le thuok kä ji.
- 11Kä ruac mi ca lat, cɛt tɔadε nike daap mi ca laɔh rey cikä min bɔr.
- 12Kä ruac raam mi pel, cɛtde nike ciek jieth mi daap, kä ram in lin jε.
- 13Kä jak mi gɔaa, kɔcε cɛtde nike pi rey kaynuak ke guäth nër bæel, kä ney tin jak ke jε, jak ε lockiɛn kä teth.
- 14Kä ram liak rɔ ke muc mi /kenε thöp, cɛtde nike wuɔn kenε jɔam mi thil nhiaal.
- 15Pelke kuäär ke päl laaac piny, kä ruac mi gɔaa luuce buɔm wec.
- 16Kä mi ci tuaar jek cam ni min rɔŋ ke ji, mi wii jε cam dit bi jε nɔk.
- 17/Cu dhɔr guən thieekädu jäl elɔŋ, be nɔaŋ ke ji kä be ji lok.
- 18Ram lat nən kacä ke guən thieekäde, cɛtde nike thep kie bäär mi moth moth.
- 19Mi njääthi ram thil luot rey rikä, cɛtde nike ley mi bec kenε ciɔok mi nɔl.
- 20Ram mi ket ram mi thiek loɔde ke dit, cɛtde ke ram mi ci bij woc puɔnyde ke cänj kɔac, kenε lij tapä mi ca laɔh rey butdä.
- 21Mi näk guən tēru buothe mɔcε mieth, kä mi näk rew ε mɔcε piw,
- 22ke jɛn duɔɔp ε mɔ bi moc ni loɔde pɔc, kä bi Kuoth Nhial ji culikä.
- 23Cɛtke min la jɔam kuc caam nhiaal a nɔŋ, inɔ bä bi lep mi jiäk gak nöön.
- 24Gɔaa ni yöö deri cienj gekä duëel, kä yöö dère duel nyuak yene ciek mi guən gaak.

- ²⁵Thok mi gɔaa mi bēē nɔnā, cɛ̄tɔɛ ke p̄i ti kɔc kā guān rēw.
- ²⁶Guān cuṅni mi gueny ram mi jiāk duɔɔp, cɛ̄tɔɛ ke lool piini mi ci thiaṅ ke p̄i.
- ²⁷/Cɛ gɔaa en γöö bi tuaar cam εṅ, kā /cɛ gɔaa en γöö bi luth gor kā rɔa.
- ²⁸Kā ram /ci rɔ luth, cɛ̄tɔɛ ke wec mi ci pānyɛ tɛɛth.

Pɛl 26

- ¹Luth /cɛ rɔ lot ke dɔar cɛ̄tɔɛ ke nhiaal ke mäy.
- ²Lam mi thil luot /cɛ j̄i näk, cɛ̄tɔɛ ke dit mi w̄iel mi /ken guāth nyuurä jek.
- ³La duacke j̄iok tuɔruɔk ke waat kene muul, kā duacke ram mi dɔar ke keet.
- ⁴/Cu ruac dɔrā loc, ε ni mi ε j̄in dɔar cɛ̄tke jɛ.
- ⁵Loc ruac dɔrā ke luoc dɔrā, bɛ kule ṅac en γöö /cɛ pɛl.
- ⁶Kā ram mi jāk ruac ke dɔar, cɛ̄tɔɛ ke ram mi ci ciokɔɛ ṅok kā goore kor.
- ⁷Ruac pɛlä kā dɔar, cɛ̄tɔɛ ke ciok raam mi juɔc.
- ⁸Ram mi kām dɔar luth, cɛ̄tɔɛ ke ram mi ci tetɛ mi bec yian ṅuäkɔɛ ke bī.
- ⁹Ruac pɛlä kā ram mi dɔar, cɛ̄tɔɛ ke kuɔk tetɛ raam mi γɔṅ kɔṅä.
- ¹⁰Ram mi läät ram mi jäl ke duɔɔp kie dɔar, cɛ̄tɔɛ nike ram mi bār naath ke bäär.
- ¹¹Dɔar mi loc kā dɔore cɛ̄tɔɛ ke j̄iok mi loc kā ṅokɔɛ.
- ¹²Duān ni ram mi dɔar, kā ram mi ṅac pɛɛ kā rɔa.
- ¹³Kā la ram mi duaal a wee j̄, “Lony a dup!”
- ¹⁴Cɛ̄tke min la th̄iik rɔ a riy kūi kel, ε jen t̄aṅ raam in duaal r̄ey kölike.
- ¹⁵La duaal tetɛ a lath r̄ey tokä, kā bɛ jɛ dhal ke naṅɛ thokɔɛ.
- ¹⁶La duaal a cār j̄ pɛl ni jen, kā n̄ey d̄aṅ bārɔw ti cār agɔaa.
- ¹⁷Kā ram cot rɔ r̄ey gaak mi /cɛ tukɔɛ ṅac, cɛ̄tɔɛ ke ram buoth j̄iok mi j̄ääl ke j̄ithɔɛ.
- ¹⁸Ram ṅar ke mac mi dēē jɛ näk,
- ¹⁹cɛ̄tɔɛ ke ram mi kaṅ guān thieekäɔɛ kā bɛ wee j̄, “Duṅdä muṅ!”
- ²⁰La liw mac mi thile jɛ jien, inɔ bā la gak a thil mi thile lom.
- ²¹Cɛ̄tke min la mac jien a dɔp kā r̄om mim mac, inɔ bā guān gaak la r̄ome gak.

- ²²Kä ruac guṇ luom comε cεtnike kuän, la räthe ni jic ran.
- ²³Ruac mi jiäk kenε loc mi jiääk, cεtke ke dhaar muṁṁ mi ca röth ke ciek in bṁr.
- ²⁴Ram mi loḵ naath la kumε loḵde, cε tḗḗ ni mi jiääk loṁde.
- ²⁵A cāṅ ruacε agṁaa /cu ruacde ṅāth, te rēyde ke bārōw ti jiäk.
- ²⁶Bε gakde kum ke kac, kä ba dueerke lat rēy nath.
- ²⁷Kä ram mi tet kṁḵ bi pēn ni jēn thīn, kä ram mi lēer päṁ bε loc kä jε.
- ²⁸Lεp kacä mocε nēy tin loḵe ke buṁṁ, kä liak baṅ ṅṁṁṁ dḵ.

Pel 27

- ¹/Cu rö liak ke cāṅ ε ruṁ ṁ, ke ḡöṁ kuṁci mṁ bi tuṁṁ iruun ṁ.
- ²A ji liake ε radṁdien, a /ci mṁ a jin puṁnydu.
- ³Päm kenε liet thieke, kule thiak ni riεk in latke ε dṁṁr.
- ⁴Gak ε rēṅ kä ε dḵ, kä thile mi dēē pḁṁr ke tiεl ke jiääk.
- ⁵Gṁaa ni luek ran, kä ḡöṁ bie nhṁk bitdä.
- ⁶Gow ni buṁṁ ti kḁm ke ji ε määthdu, kä nhök guṇ tēru.
- ⁷Ram ci riṅṅ la loḵe tuar, kä com ti kēc kēēc kä ram näk buothe.
- ⁸Ram mi ṅṁṁ ke dhṁrε, cεtde ke dit mi te jṁṁr duēēle.
- ⁹Wäl mi kṁp kenε wäl mi waṅke jake loc kä tεth, kä riεk jake cṁru kä jiäk.
- ¹⁰/Cu määthdu kenε määth guur päl ruēēc, kä /cu riεkdu naṅ dhṁr dāmuṁṁ. Ke ḡöṁ gṁaa ni guṇ thieekädu mi thiḵ, kä dāmuṁṁ mi ṅṁṁ elṁṁ.
- ¹¹A pel ni jin gatdä kä mocä tēth loac, ke ḡöṁ dēē ram mi lat ḡä jṁṁr luṅṁ ke luṁc.
- ¹²La ram mi ṅäc ṅṁak riεk a nēen kä bε rö woc thīn, kä la dṁṁr a rēt ni je kä riεk.
- ¹³Mi ci raan riεk jurä kḁn ala duṅde, käni biide kie a je yor pekde piny.
- ¹⁴Kä mi wä raan guṇ thieekäde poth ke runwaṅ ke jṁw mi diit, ba je kḁp ala ḡöṁ lame ni jε.
- ¹⁵Ciek mi guṇ gaak, cεtde ke nhiaal mi diṅ ke cāṅ nhial.
- ¹⁶Kä kḁpdu ke je cuṁṁ derε cεtnike kḁp jṁam cuṁṁ, kenε röm lieth mi cṁr ke tet.

- 17 La raan ram in dɔŋ a ɲiɕ cɛtke min la yiëeth a patke ε yiëeth in dɔŋ.
- 18 Kä ram yoop jiath ɲɔaapde be deyke cam, kä ram tiit kuääre be luth jek.
- 19 Cɛtke min la raan nhiamde a guic rey piini, ino bä ba raan guic ke lɔcde.
- 20 /Ci tin goor raan ke dee met roŋ, cɛtde nike wec jɔɔkni min /ci dee met thiäaŋ.
- 21 ʎɔankɛ daap kene ciɛk in bor ke mac, kä raan ʎɔankɛ je ke liak in liake ni je.
- 22 Kä mi ci dɔar duäc a ci thiak ni liaade, ɲotde bä /ci dɔore dee jien kä je.
- 23 Däcni je en ʎöö ɲäci ciaŋ deetku, kä tit taa ʎɔɔku,
- 24 ke ʎöö riäŋ /cɛ bi te thiŋ amäni cäŋ kel. Kä /ci riɕ bi te thiŋ.
- 25 Mi ci juaac waan, kä ca rɔ nyɔk ke dony, la juaac thar paam rɔ cua määt.
- 26 Kä bi rɔ cu läŋ kä bi ke miem rɔmniku, kä bi rɔ cu kök mun ke yiow böwniku.
- 27 Kä bi böwniku cu teke cak ti ɲuan, ti ba ye mjeeth yene ji dhɔaaru, amäni nya latdu bä.

Pel 28

- 1 La ram mi dual dual rɔ a bar cäŋ thile ram jooc je, kä ram teke luth la ɲëënye cɛtke lony.
- 2 La wec a teke ruëec ti ɲuan mi tëë ke koori, duunde ʎöö ku ram mi ɲäc ɲɔak kä te lɔcde ke tiit je la rɔm cuoŋ.
- 3 Rueec mi ciŋ can a jiäk, cɛtde ke nhiaal kuony in la bel a näk.
- 4 Ney tin /ca ɲuɔt guur, guɔɔrke ni ji jiäkni, kä ney tin guɔɔrke ɲuɔt gake ke ke.
- 5 Kä ney ti ji jiäkni /ca thuɔk ɲäc, kä ney tin görke Kuoth Nhial ɲacke je agoaa.
- 6 Gɔaa ni ram mi can mi thil bëël, kä ram mi riäŋ riäŋ mi thil luth.
- 7 Gat mi pel tiitde ɲuɔt, kä gat mi mäth ke ney ti jiäk ε pöc kä guan.
- 8 Kä ram reep riäŋde ke käni kä ti ɲuan kä naath, ba riäŋde kan ε ram mi moc can.
- 9 Ram /ci ɲuɔt luth, ni pale bä ba je lok.
- 10 Kä ram wä guan cuŋni buath dujrä, be pen rey puɔɔle. Kä ram thil bëël ba banj ti gow.
- 11 Dëë ram mi riäŋ ε car i pelɛ, duunde ʎöö leny ram mi can mi ɲäc ɲɔak je.
- 12 Mi ci ram mi gɔaa ben nhial, la tëë ke tëth laaac mi diit. Kä mo ci ben ni ram mi jiääk nhial ɔ, la naath rɔ a teey.

- 13 Kä ram teey dueerke /ce goaa, kä ram lat dueerke jekε nhök.
- 14 Puoth akε ram luth Kuoth Nhial ni cian, kä ram mi bum locde be riεk jek.
- 15 Thile can luaj kä rueec mi jiaäk, cetde nike lony kene let ke ke.
- 16 Rueec mi thil pel, ε reη mi teke cian mi jiaäk. Kä ram lat cuoη bi ninke jaañy wii muoñn.
- 17 Kä mi ci raan raan näk, a je nake. Kä a je thil ram mi luäk je.
- 18 Kä ram mi cuη dupke, be kään, kä ram goη dupke, be pen rey koka.
- 19 Kä ram wä munde lat, be teke mieth mi diit, kä ram mi /ci lat, be jek ni can.
- 20 Kä ram mi goaa be puoth jek, kä ram mi peth ke yoö be riη jek, ba duac.
- 21 Nyuoth duoethni maetda ε duer, kä notde bi raan duer lat ke kui mieth.
- 22 Ram mi nhök ni ro pethε ke yoö be riη jek, kä kuice je i liip canε.
- 23 Ram mi lueek raan kä mi jiaäk, goaa ni jen, kä ram mi liak raan baan ke lepde.
- 24 Ram mi mac guan kene man kä be wee i, "Nomε /cie duer," jen ε ram kel kä kuëel.
- 25 Lat ram mi nhök ni ro kara rik, kä ram mi nath ni Kuoth Nhial riηε.
- 26 Kä ram mi nath ni care, ε doar. Kä ram guur ni pel be kään.
- 27 Ram mi moc can, /ce bi can, kä ram mi niin wande ke can lam ke je.
- 28 Kä mo ci ram mi jiaäk ben nhial o, la teey naath ro. Kä mo ce liw o, la reep cuη ro.

Pel 29

- 1 Ram bum wicde kä /ca luek, be dak ke dak mi /ce ro bi nyok ke jiec.
- 2 Mi ruc ni ram mi goaa, la loc nath a teth. kä mi ruc ni ram mi jiaäk la naath a wiee.
- 3 Kä ram mi nhök pel, la loc guan a teth ke je. Kä ram mi math ke ler nar ni jen ke yiow.
- 4 Mi lat kuäär ni cuη, la wec a teke mal. kä mi ε ram nhök ni kök dake wec.
- 5 Kä ram liak guan thieekade baan, yare ni ro cambak mi bi je kap.
- 6 Kä ram mi jiaäk kapke je ε dueerke. Kä ram mi goaa teth ni locde kä tuar ni jen.
- 7 Kä ram mi goaa nace cuoη raam mi can. Kä ram mi jiaäk thile je nac mi cetke no mi teke je.

- ⁸La ney tin thil luot wec a jiec cuḡḡ, ku ney tin ḡow gak la yieny piny.
- ⁹Kä mi te ram mi pel ke luk ke ram mi dḡar, la rḡal ni dḡar /ce la bitde.
- ¹⁰Ney tin naḡk nath löke ney tin thil bēl, kä görke näk neeni tin ḡow.
- ¹¹La ram mi dḡar gakde a lat, ku ram mi pel gakde la loc jḡk.
- ¹²Kä mi ci rueec ruac kacä liḡ, la jḡ kḡaare diaal a jḡk.
- ¹³Rḡm can kene ram min cieḡ je a jḡk ni kel. Ci Kuoth Nhial ke moc guec ken daḡ rḡw.
- ¹⁴Mi ci kuäär can gaḡ rḡy luḡk, be ruēc ke pek mi bäär.
- ¹⁵Duäc kene nyuuth ḡowke ke gaat, kä gat mi /ca duäc noḡe man pöc.
- ¹⁶Mi ruc ni ram mi jḡäk, la dueer a ḡuan, kä bi ram mi ḡaa kule guic ni pēēnde.
- ¹⁷Duäc gatdu ke ḡöö be ḡak ḡac, /ce jḡ bi nöḡ mi la duḡ pḡcä.
- ¹⁸Mi thile ḡök Kuoth mi boḡth naath, la naath a thil ciaḡ mi com. Puḡth ake ram in tiit ḡuḡt Kuoth.
- ¹⁹/Ca kuany nyuuth ke ruac, a cāḡ ce je ḡac /ce je bi tit.
- ²⁰Duḡn ni ram mi dḡar, kä ram mi lat ruac kä /ci cār.
- ²¹Kä ram mi moc kuanyde ni kuεkädε, be je jek ke jḡak a ce ti diaal naḡ.
- ²²Ram mi ḡuan gaak, la lätdε jḡäk kene dueer mi ce kēc.
- ²³Ram mi liak rḡ dhḡalke je, kä ram mi kḡc kḡc luḡthke je.
- ²⁴Ram mi teke maar kene kueel ε ḡuan tēre, ke ḡöö thiec ke je ke ruac kä /ce je lat.
- ²⁵Mi duali ke raan ε riεk, kä mi ḡääthi ni Kuoth Nhial bi kään.
- ²⁶Ney ti ḡuan görke ni ḡoḡy raam in rueec, duunde ḡöö kua thuḡk le jek kä Kuoth Nhial.
- ²⁷Ram mi /ci thuḡk lat, löke je ε ram lat thuḡk. Kä ram mi ḡaa, löke je ε ram mi jḡäk.

Pel 30

Ruaacni A-gur

- ¹Tiḡi ke thuḡḡk ruaacni A-gur gat Yakεε. Cuε wee /ci Kuoth te kel ke ḡä rḡy cucädä kä cä thil buḡm.
- ²/Cie ḡän ram mi com rḡy nath. ḡän thile ḡä cḡr mi cḡtke cḡr ran.

- 3Yän kucä päl, kä näc njaani Kuoth thile je kä yä.
- 4Kä ena ci wä nhial ɔ kä cɛ luny piny? Kä ena ci jioam kɔn käp ke tetde mo? Kä ena ci piw kɔn yien ke bij ɔ? Kä ena ci pek yaa kɔn lat ɔ? Kä coal ke je idi, kä coal ke gatde idi? Läri je yä mi näci jɛ!
- 5Kä ruac Kuoth mi cɛ lat ɛ thuɔk, kä jɛn ɛ kɔt kä ney tin tɛɛ ke rɔ kä jɛ.
- 6Kä /cu ruacde rep, amäni mi bɛ ji luk, kä ba ji jek latdi ni kac.
- 7Kä bä rɛw thiec kä ji Kuoth, /cu ke pen yä a /kan ni liw.
- 8Woc kac kä yä. Kä /cu yä moc can kene riɔ. Käni ni yä mieth mi rɔj ke yä,
- 9amäni mi bä riɔ, a bä ji gak i, “Kuoth Nhial ena?” Kie bi yän a can a bä kual, a bä ciɔt Kuothdä nar nar.
- 10/Cu kuany lat jɔɔr ke kuääre, amäni mi bɛ ji lam, a bi teke duer.
- 11Tëeke ney ti kuethke guani, kä /ca mani nhok.
- 12Tëeke ney ti car ke je en yöö gow ken, kä /ca rɔ lak ke jiäkien.
- 13Tëeke ney ti car ke je gow ni ken elɔj, kue la gooy mi nin di car ke mo!
- 14Tëeke ney ti macke can kene lieem, ke yöö ɛ jɛn duɔɔp in tɛk ke ke.
- 15Te cusey ke nyier dɔj rɛw ti la wiee i, “Mocä, mocä.” Ke diɔk ti /ci dee met riɔ. ke nuaan ti /ca yöö, “Cɛ rɔj,” dëe met lar.
- 16Wec jɔkni, ke ciek mi thil gaat, ke piny mi /ci dee met rɔj ke piw, ke mac mi /ci dee met wee i, “Cɛ rɔj.”
- 17Kä ram mi dɔl guan kä lok man, ba wanɔde lööl raar ɛ jakɔak, kä ba je cam ɛ nyonool.
- 18Tëeke diɔk ti gayke yä, ke nuaan ti /cä näc.
- 19Taa cuɔr nhial puɔɔrä, jal thoal rey päämni, ke babuur rey bari, ke wut kene ciek ti nhoake rɔ.
- 20Kä neme ɛ duɔɔp ciäk mi dhoom, la dhome, kä bɛ rɔ lak kä bɛ wee i, “Thile duer mi cä lat.”
- 21Tëeke diɔk ti lathɛ piny ke ke, ke nuaan ti /cɛ dee rut.
- 22ɛ kuany mi ciä kuäär, ke dɔar mi ci riɔj ke kuän.
- 23Ke ciek mi löke kä ca kuɛn, ke läät nyaal mi ci guath ciäk in la kuääre je guäl.
- 24Tëeke nuaan ti kuiy wij muɔɔn, duunde yöö pelke elɔj.
- 25Djic /ci ke bum, kä la duolke miethdien nike mäy.

- 26 Kun /ce bum ke raan, kä cienε rey päämni.
 27 Kɔaryɔaamni thile ke kuäär, kä la jälke buaani.
 28 Lokuëët räk deri je käp ke tetdu, kä ɲotde cienε dhɔri kuari.
 29 Tëëke ɲuaan ti jäl a thil dual.
 30 Lony in thile ley mi dualε ke je,
 31 kenε tuut man nyateer, ke thäk dëäl böwä, ke kuäär mi jäl nhiam nɛnikε.
 32 Kä mi ε jɪn dɔar, mi liak rɔ, kä caari lät kä ti jiäk, käpni rɔ cuɔɲ kä cäri agoaa.
 33 Jak caak noɔɲe liεeth, kä nhiēc wuɔm noɔɲe riem, kä kok gaak thɪn noɔɲe riεk.

Pel 31

Ruac Kuar ni Le-mu-el

- 1 Titi ke thuɔk ruaacni kuar ni Le-mu-el tëë ca ɲiic ni je ε man.
 2 Gatdä, gat jiecä, gat ëë cä yaacni rɔ!
 3 /Cu buɔmdu thuk kä män, /cu yiɔoku thuk ken ney ti ca kuar däk ti.
 4 Kä liɲε lö Le-mu-el /ce goaa en yöö bi kuar maath ke kɔaɲ.
 5 Mɔ cike maath ɔ, la thuɔk a pälke, kä la ken ney tin can a pen cuɲkien.
 6 Kɔaɲ ε duɲ nɛni tin liw, ε duɲ nɛni tin teke rik.
 7 Ake mathke je ke yöö ba candien päl ruëéc, kenε jiath laaacdien.
 8 Kä ruacni ke kuj nɛni tin /ca ruac luän, kä gaɲ cuɲ nɛni tin thil luän.
 9 Ruacni ke kujdien kä luke a päär. Kä gaɲ cuɲ nɛni tin can.

Liak ciäk mi goaa

- 10 Bεce en yöö bi ciek mi goaa mal jek, bεc ni jekde kä jek päämni ti diɲ kökdien.
 11 Kä la cɔwde je a ɲääh ke löcde keeliw, kä thile mi la dak kä cɔwde.
 12 Kä la noɲε cɔwde goy, a thil riεk, ke ɲɪn teekäde diaal.
 13 La goɔre mɪem kenε laathni, ti be tak nike tetde.
 14 Cɛtde nike babuur köökni, la mɪethde a wëë nööɲ ni guäth mi ɲɔan.
 15 La rɔ a jɪεce nike wäär, be jɪ ciēɲde thätikä ke kuän, be ke moc amäni nyier laɲde.
 16 La mun a guice kä be je kɔk, ke yiɔw laɲde, la piithe kak wal ke kuj kɔaɲ.

- 17 Jɛn ɛ läǟt mi dīit, la lǟtde nike puɔnyde.
- 18 Kä jɛn ɲǟce ɡoōy lǟtde, /ci lɛmbǟre liw ke wäär.
- 19 Kä jɛn la mɛɛne lathde ɛ jɛn, kä la koōce bieynike.
- 20 Kä jɛn la mocene can kene ney tin görke duɔɔr.
- 21 Kä jɛn /ce dieer ke kɔc, ke yoō te ji dhoōare diaal ke bieyni kɔac ti dīt kökdien.
- 22 La lǟtde ro bieyni wec dhanǟ, kä la cieɲe bieyni ti ɡow ti yīel.
- 23 Kä ɲacke cɔwde rɛy wec, mi ce nyuur rɛy dītɲi wec.
- 24 La lǟtde bieyni ti ɡow kene läk, kä lake a koke köök.
- 25 Kä jɛn ɲäǟthe bieynike ke buɔmdien, kä /ce dual ke nhiam.
- 26 Kä jɛn la ruace ni pelǟ, laat ti ɡow ke nyinke.
- 27 Kä jɛn la tiitde mieth dhoōare, /ca täǟ nyuurǟ baan.
- 28 Kä la gaatke je a cɔɔl ni mi ca poth, kä liak cɔwde je bǟ wäǟ i,
- 29 “Män ti ɲuan ɡowke, duunde yoō kule ɡaa ni jin elɔɲ kä ken diaal.”
- 30 Biel mi ɡaa kaɲe raan, kä ɡoōy puɔny thuke, duunde yoō ciek mi luth Kuoth Nhial ba je liak.
- 31 Kǟm ni je tin diaal tin ce lǟt, kä bi lǟtke je jak kä liak ke rɛy wec.

Diiic

Diiic 1

Ti diaal thile ke luot

- 1 Titi ke ruaacni njicä gat Dee-bid kuäär kä Je-ru-tha-lem.
- 2 Cu njic wee, thile je luot thile je luot, tek thile je luot! Ti diaal thile ke luot.
- 3 Enu mi jek raane kä lätkä diaal tin ce lat?
- 4 La ric o a wä, kä bi ric o ben, kä la mun a doth ni ke taade.
- 5 La cänj a käny kä be kony, kä la locé nie guäth in la känye thjn.
- 6 La jioam a put wëë cuëëc, kä la putde wëë caam. La jäle ritde ro, kä la locé nie guäth in bëë thjn.
- 7 Kä kier diaal lonyke rey baar, kä notde /ci bar ni thiän. Kä pijw locke nie guäth in bäke thjn.
- 8 Ti diaal nööhke cuoc, a /ci raan ke dee luänj ke lat. /Ci wan ran thienj ke guez, kä /ci jith ran thienj ke lienj.
- 9 Kä mi ci konj te thjn e jän bi te thjn o, kä mi ca konj lat e jän ba lat ni je mo. Kä thile mi pay tuock rey yaa keeliw.
- 10 Kä tëë ke mi dee raan e lar j, "Neme paye tuock"? Tëë thjn ni wal, a /kané ni ben.
- 11 Thile ram mi tiim mi ci wä ni wal, a cänje ni ney to bi ben to, /ca ke bi tim, e ney to ba ke guor to.

Däc njaaani thile je luot

- 12 Yän njic cä konj a kuäär l-the-rel kä Je-ru-tha-lem.
- 13 Yän cuaj je gor ke njac wecdä en yöö dëë tin diaal tin ca lat rey yaa njac. Cuaj je jek e lat mi thiek ci Kuoth e kam naathe.
- 14 Cuaj ken diaal nen ken tin ca lat rey yaa. Kä nene, ken diaal thile ke luot, cetde ke wuor kor jioam.
- 15 Kä min ci gōaj /ca dëë luänj ke ric, kä tin thil /ca ke dee luänj ke kuën.
- 16 Kä cuaj ro jiock j, "Taa ke njac pelä mi diit kä ney diaal tëë ci ruëc kä Je-ru-tha-lem nhiamdä. Kä ci wicdä thiaaj ke njac kene tiit njaaani mi diit."
- 17 Kä cuaj je le gor en yöö bä njac njaaani kene pel ke yōaj ke dōaj leni njac. Kä cuaj je leni jek e wuor kor jioam.
- 18 Kä mo ci njak le njac elōj o, la diëri elōj bä. Kä ram ci njacde rep la diëre ro a reep bä.

Diic 2

Gor tethä Iaac thile je luot

¹Kä cuḗ je le car ke löcdä i, “Bä ḡac, en yöö enḡ roḡ ḡaani ti ḡow.” Kä cuḗ je jek bä thile je luot.

²Kä cuḗ je jek bä tok ε döḡr. Kä roḡ ḡaani ti ḡow thile mi lätdε kä ji.

³Kä cuḗ maath ke koḗ ke yöö bi löcdä tεeth, cuḗ ḡot ḡaḡ pel wecdä ḡä. Cuḗ je ḡor i deē min lätd naathε nen rey ḡaa ke niḡ teekädien ti tot tiḡi.

⁴Kä cuḗ ti diḡ laḡ. Cuḗ duēl laḡ, kä cuḗ ro pieth kaḡk wal ke kuḡ koḗ.

⁵Kä cuḗ ro lätd kä kaḡk wal, kä cuḗ ke pith ke wāḡ deeni jien diaal.

⁶Kä cuḗ ro tēt puḡl ti wacä jien thiḡ.

⁷Kä cuḗ kək ke kuany wutdä kene kuany ciēk, ke kuaany ti koḡ ti dapke dhörä. Kä cu te ni ḡān ke ḡok kene dēt ti ḡuan kä ney tēē cien kä Je-ru-tha-lem.

⁸Kä cuḗ ro duḡl cik in boḡ kene daḡp amāni riḡ kuḡri rööl ēē ruaacä. Kä taḡ ke wutni kene män ti tuar nhiamdä, kä cuḗ teke män ti luḡom cεḡke min dee löc ran ε ḡor.

⁹Kä cuḗ ro jek diḡ ni ḡān kä ney diaal tin cien kä Je-ru-tha-lem. Kä cu ḡāc ḡaaniidä ḡot thiḡ ke ḡä keel.

¹⁰Kä tin diaal tin ḡöörä, cä ke jek. Kä cuḗ teke tēth Iaac, ke yöö ci löcdä tεeth ke tin diaal tin cä laḡ, kä ken tiḡi ke ken tin cä jek kä läk kä diaal.

¹¹Kä min ḡuecä tin diaal tin cä laḡ ke tetkä kene laḡ in cä luāḡ. Cu ken diaal thil luot, cu ni wuḡḡr koḡ jioam. Thile mi deē jek rey ḡaa.

Däc ḡaani kene döḡr thile ke luot

¹²Ino cuḗ ḡāc ḡaani ke ḡoḡḡ ke döḡr le car. Cuḗ je jek lätd kuäär ni mi ci kuäär in nhiam ε koḡ laḡ.

¹³Kä cuḗ jek ni yöö ḡaa ni ḡāc kä döḡr, cεḡke min ḡaa ni buay kä muth.

¹⁴Kä ney ti pel ḡuiecke duḡḡp in wēē ke ke, kä ram mi döḡr jäle muth. Kä cu je mir en yöö riek be ben kä ken daḡ rew.

¹⁵ḡān cuḗ je car bä i, “Bä cuuc ke jen riekö bi döḡr cuco. Kä kue la ḡu bä jek ö kä pel?” Kä cuḗ je jek bä thile je luot.

¹⁶Kä ram mi pel, be cεḡnike ram mi döḡr /cake bi tim, ke niḡ to bi ben to, ba kon diaal pal rueec. Bi ram mi pel pel liw cεḡnike ram mi döḡr!

¹⁷Ino ḡān lökä tēk, ke yöö min ce laḡ rey ḡaa ε riek kä ḡä. Ken diaal thile ke luot, ε wuḡḡr koḡ jioam.

Lät thile je luot

- 18 Yän lökä lät kä diaal tin cä lät rey yaa, ke yöö bäke bany ram mi bi loo ben kora.
- 19 Kä enja näce mo en yöö ba ram mi pel pel kie djar? Kä be tin diaal tin cä lät ke bumdä rey yaa kan. Kä nomo bä thile je luot.
- 20 Ino cua lät kä diaal tää cä lät rey yaa tim, kä cu loddä jäk.
- 21 Ke yöö bi raan ti ce lät ke näc njaanide kene pele ke bumdä bany piny, a ba ke loo kan e ram mi /ken ke lät. En nomo bä thile je luot, e duer mi diit.
- 22 Enu mi bi raan e jek kä lät diaal tin ca je cuc rey yaa?
- 23 Kä njnke diaal e lät mi bec bec kä e cuoc kene jiaäk laaac. Kä cäre ke wäär a thil loaj bä. Kä en neme bä thile je luot.
- 24 Thile mi yaa kä raan e ni yöö be mith kä be maath ke koaj beel tin ce lät a bi lode roj. Kä cua je jek bä beë tetdä Kuoth,
- 25 ke yöö mi thil ni jen, enja mi dee mith kie dee teth laaac jek?
- 26 Ke yöö la Kuoth ram in jak lode kä teth a moc näc njaani kene tiit laaac ke teth laaac. Kä la moca guan duirä lät ruuli kene duol riänä ke yöö be je bany ram mi teth loc Kuoth. En nomo bä thile je luot, e wuor kor jioam.

Diiic 3

Tää ke guath ke ti diaal

- 1 Tää ke guath ke ti diaal, tin tuok rey yaa.
- 2 Tää ke guath ke dap ran, kä tää ke guath ke liaa ran. Tää ke guath pithä, kä tää ke guath in yuotke je raar.
- 3 Tää ke guath ke näk ran, kä tää ke guath ke gooy ran kä juey. Tää ke guath mi dake duor, ke guath mi latke duor.
- 4 Tää ke guath ke lul, ke guath ke tok. Tää ke guath jithkä laaac, ke guath ke duth.
- 5 Tää ke guath ke riaw päamni piny, kä tää ke guath ke ruolien. Tää ke guath ke yöö bi naath ro bom, kä tää ke guath ke yöö /ci naath ro bi bom.
- 6 Tää ke guath ke jek duora, ke guath ke bathde. Tää ke guath ke tiet duora, ke guath ke yiake.
- 7 Tää ke guath ke ret duora, ke guath ke kocide. Tää ke guath bitdä, ke guath ruac.

⁸Tëë ke guḗḗth ke nhok, ke guḗḗth ke lok. Tëë ke guḗḗth ke kor, ke guḗḗth ke mal.

⁹Kä enu mi ci ram mi lät je ε jek rey lätde mo?

¹⁰Yän cä riək in ci Kuoth ε kam naath nen.

¹¹Cε ti diaal lät kä guḗḗthkien tin luotke rɔ ke ke. Kä cε raan moc ke car, kä notde /cε min ci Kuothε lät ni tukä amäni guut ḡac.

¹²Kä ḡacä je thile mi ḡaa kä naath, ε ni yöö bi lockien tεeth kä ba ḡoy lät min not ke ke tēk.

¹³Kä en nɔmɔ bä ε muc Kuoth en yöö bi raan teke mi came kä be maath kä bi locde tεeth rey lätnike diaal.

¹⁴Kä ḡacä je en yöö mi ci Kuoth ε lät, be te thɪn amäni cāḡ kel. Thile mi ba mat thɪn, kä thile mi ba woc thɪn. Lät Kuoth nɔmɔ ke yöö ba je luoth ε naath.

¹⁵Kä mi te thɪn ni wal. Kie mo bi tuɔkɔ, ε jɛn mēē te thɪn ni wal. Kä Kuoth lätde ni mēē ci kɔḡ te wānɔ.

Luk kene min te nhiam ke nyin Kuoth

¹⁶Kä cuḗ mi dɔḡ le nen bä rey ḡaa, cuḗ jɪ dueeri nen guḗḗth luok, kä cuḗ ke nen bä guḗḗth cuḡni.

¹⁷Kä cuḗ ruac ke locdä, bi Kuoth guḗḗn cuḡni kene guḗḗn dueeri luk keel, ke yöö cε guḗḗth rialikä ke ciḡḡ diaal, ke guḗḗth ke lät diaal.

¹⁸Kä cuḗ le ruac ke locdä bä j ken ney tɪtɪ ḡon Kuoth nike, kene yöö be nyuoth ke j cεtke nike ley.

¹⁹Ke yöö riək nath cεtde ke riək leeyni. Bi raan liw cεtnike liḗḗ lēḗ. Ke yöö te ken diaal ke yiēē ɔ kelɔ, thile mi ḡaa kä raan mi lenye ni ley. Ken diaal thile ke luot.

²⁰Ken diaal wä ke nie guḗḗth ɔ kel ɔ. Ken diaal ke tur, kä bike loc tuur ken diaal.

²¹Ke yöö thile ram mi ḡac je en yöö bi yiēē ran wä nhial kä bi yiēē lēḗ wä muun.

²²Kä cuḗ je nen thile mi ḡaa ke raan ε ni yöö be lät ni lätde ke yöö thile mi dɔḡ mi dere lät. Ke yöö thile ram mi dee je nōḡ min ci loḡ tuɔk kɔɔre.

Diiċ 4

Yiön nõḡḡe thil määhä

¹Kä min cä rɔ nyok ke guēc, cuḗ ciaḡ yiön in lätke rey ḡaa nen. Kä cuḗ ney tin yiḡaḡke nen wieeke kä thile ram mi luäk ke! Ke yöö te buɔm kuj nɛeni tin yiḡaḡke ke, kä thile ram mi luäk ke.

- ²Kä cuḡ car ni yöö gow ni ney tēē ci lijw ni wal kā ney ti ḡot ke tēk ti.
- ³Duunde yöö ku le gow ni ney tin /kan ni dap kā ken diaal, ke yöö thile lät ti jiäk ti /ca ni nen a latke rey ḡaa.
- ⁴Kä cuḡ je nen bä en min la lät ke raan elḡ, ε nyieth guḡn thieekäde. Kä nōmo bä thile je luot, ε wuḡḡr kōr jiḡam.
- ⁵Kä la dḡar a kuak ni tetke, be ro cu pal buoth.
- ⁶Kä ḡaa ni yöö bi teke mi tot kā tij ke mal, kā yöö tij ke lat mi diit mi thiel luot ε wuḡḡr kōr jiḡam.
- ⁷Kä cuḡ mi thiel luot le ni nen bä rey ḡaa.
- ⁸Cuḡ ram mi thil raan nen, jen thile je gat kie däman. Kä ḡotde thile latde pek, kā /kene rḡḡ ke riḡḡ in teke je, kā /kene thiec i, “Ena mi latdä ikä mo pēnä ro tēth laaco?” En nōmo bä thile je luot, kā ε lat mi /ci ḡaa.

Gḡy määhä

- ⁹Ney dḡḡ rēw gow ni ken kā ram kel, jek ken mi ḡaa kā latdien.
- ¹⁰Ke yöö mi ci ram kel tēeth kā ke, bi ram in dḡḡ ε jiac nhial. Duunde yöö riek ake ram kel, ke yöö mi ce tēeth thile ram mi bi je jiac nhial.
- ¹¹Kä mi ci ney dḡḡ rēw tḡḡc keel, la puḡnykien a leth. Kä /ci puḡny raam kel dee lēth, kā ε jen kārca.
- ¹²Kä cḡḡ bumε en ram kel, a dere ram kel puḡt, la ney dḡḡ rēw a cuḡ nhiamde. Kä /ci dḡḡ mi ca mat kā diḡḡk jek ni puḡt.
- ¹³ḡaa ni ḡuēt mi can kā pel, kā kuäär mi dḡaan mi dḡar mi /ci ruac lij,
- ¹⁴a cḡḡ bēē raar duēel yieenä kā ba kuäär en ḡuēt ε mo, kie dapke je ala can.
- ¹⁵Cuḡ je nen ney diaal tin tēk rey ḡaa guḡḡrke ḡuēt in bi kuäär guäl.
- ¹⁶Cḡḡ ḡuan ney tin ruaace a thile ke pek. Dotde bä ney tin bi lḡḡ ben kōre /ci loḡkien bi tēeth ke je. Ke thuḡk en nōmo bä thile je luot, ε wuḡḡr kōr jiḡam.

Diiḡ 5

Luth ni Kuoth

- ¹Tit ro ke wädu luaak Kuoth. Kä ḡaa ni yöö bi wä lieḡ thḡn, kā yöö bi muc mi cḡtke muc neeni tin dḡar thöp, tin kuecke yöö latke ti jiäk.
- ²/Cu pēth ke yöö bi duḡḡr lat ke kuj Kuoth mi /keni car ḡḡaa. Ke yöö Kuoth tēē nhial kā jin tij piny, ke kuj emḡ jak ni rieetku kā kuj.
- ³Cḡtke min la raan lak a läk ikä ke yöö ce car elḡ, ε jen cḡtke ram mi dḡar ke ruac mi diit.

⁴Kä mi tëë ke mi ci yac Kuoth, lǟt ni je kä je. Ke yöö thile je tëth löaac ke d̄ar. Cupni yacdu ke r̄o.

⁵Göaa ni yöö /cu r̄o yac ke mi ci bi lat.

⁶A thokdu /ci j̄i nañ d̄urä kä /cu je lat nhiam j̄ääkä Kuoth en yöö yacdu ci lot ni je. Cu Kuoth jak kä gak ke j̄i a be lätku tin ci lat riaw.

⁷L̄aak ti nuan keñe laāt ti nuan thile ke luot. Ke kuj̄c em̄o luth ni Kuoth.

Riñ thile je luot

⁸/Cu gaac mi wij̄ can wä nen ȳañke je rey wec, mi wa thuok keñe cuñke gak. Ke yöö gañ ke booth ε booth mi d̄it ni jen, kä ñotde te bööth ti d̄it ni ken wiidien.

⁹Kä te kuay muoñ ke ke. Kä ku kuäär ñak le jek rey kaakni.

¹⁰Kä ram nhok yiow /ce bi r̄oñ ke ke. Kä ram nhok riñ /ce je bi jek. Kä en nomo bä thile je luot.

¹¹Kä mo ci ñak nuan, la nuan ñey tin camke ke. Kä min jek guandien ε, ε këk kä yöö tëë ke ti nuan.

¹²Com ni ñien raam mi läät, a c̄āñ ce cam ni mi tot kie mi diit. Kä nuan ñaani raam mi riñ riñ, la p̄en ke je ñien.

¹³Yän cä mi bec bec mi j̄ääk nen en rey ȳaa em̄e. Riñ mi noñ riek kä j̄i ke,

¹⁴kä mi cike bath ke duoñ mi j̄ääk, mi ce teke gat, thile mi la b̄anye je.

¹⁵Bi raan j̄ien en rey ȳaa ε mi ke tetke bañ, ceñike mëe daap man ε. Thile mi be nañ keel ke r̄o kä tëë ce lat.

¹⁶Kä en nomo bä ε duer. Bi raan wä, ceñike mëe bëë ke, kä enu mi ce jek? Lǟtde ni j̄oam ikä?

¹⁷Thuuke ñinke diaal rey muoñ ke cuoñ mi d̄it bëcde ke gak.

¹⁸Kä cua je ñac en yöö göaa ni yöö bi raan min ce lat cam kä be je math rey ñini tin tot tin ci Kuoth ke kam je rey ȳaa em̄e. Ke yöö ε jen min ca cak je.

¹⁹Ino bä ñey tin ci Kuoth ke moc riñ, ke yöö ε mi ca cak ke, ake cam ke min ci ken ε lat. E muc Kuoth.

²⁰Ke yöö/ce ñin teekäde bi tit agöaa, ke yöö ci Kuoth ε jak kä tëth löcde.

D̄iic 6

¹Kä cua mi j̄ääk d̄odien leni nen bä rey ȳaa, kä tëë kä naath el̄oñ.

- ²Kuoth cε raan moc riṅ ke ti ṅuan ke luth, thile mi dak kä tin diaal tin goore, kä /ken Kuoth ε moc buṅm mi be camke, cua ke wä cam ε juṅ. Nomo thile je luot, ε duer midijit.
- ³Dee raan teke gaat ti kuṅr kä be tēk ke run ti ṅuan, ci dīt ni yöö cε jāāny ke tēk, mi /kene tēth loaac jek, kä /kaṅ je kony agoaa, ḡān bā wee goaa ni gat mi ca thṅr kä je.
- ⁴Ke yöö en gat thile je luot, cεtde ke mi /kaṅ je dap, paḷ ke je ruëc.
- ⁵Kä jen bā /kene cāṅ nen, kä thile mi cε ṅac. Kä te ni jen ke loṅṅ kä wut εmo.
- ⁶En wut εmo a cāṅ be tēk ke run ti bathdṅr ti kṅṅ kä /ci loode tēth. Ken diaal wäke en guātho kelo.
- ⁷Lät ran diaal lätde ke ke yöö be ke cam, kä ṅotde /cε ni roṅ.
- ⁸Enu mi jek ram mi pel ε kä ram mi dṅar? Kä enu mi jek ram mi dṅar je ke ṅäcde ke ciaṅ?
- ⁹Goaa ni guac waṅ kä ram mi goor ṅak ti/cε jek. Kä en nomo thile je luot, ε wuṅṅr kṅr jioam.
- ¹⁰Kä tin diaal tin te thṅn teke ke ciööt ni wen, kä min ṅacke ni wen ε yöö, thile ram mi ṅak ṅaknom ke ram mi bum ni jen kä je.
- ¹¹Kä mo ci ruac elṅṅ o, la thile je thuṅk, kä la thile jḷ luot.
- ¹²Kä ena mi ṅac mi goaa ke raan ṅini teekäde ti tot ti thiel luot ti, ti ci wä ti cεtke tjeep ti? Kä ena mi dēe je laṅ min bi loṅ tuṅok kṅre mo rey ḡaa?

Djic 7

Cär ke kuj teekä

- ¹Kēk mi goaa, goaa ni jen kä wäl yjirä mi goaa, kä cāṅ lieth goaa ni jen kä cāṅ dāpä.
- ²Goaa ni yöö wij dhṅr mi pār jike kä yöö wij dhṅr mi ṅar jike. Ke yöö liāṅ ε jen guut neeni diaal, kä ba je tit ε ney tin tēk ke lochien.
- ³Jiath loaac goaa ni jen kä toṅ, ke yöö jiath loaac jake cār kä goaa.
- ⁴Loc raam mi pel pel te ni pār thṅn, kä loc raam mi dṅar te ni tēth loaac thṅn.
- ⁵Goaa ni yöö dee raan liṅ ni luek neeni ti pel kä yöö deri liṅ ni tuar neeni ti dṅar.
- ⁶Cεtke min la kuiy a tēny rey maac, ε jen cεtke toṅ dṅari mo, kä nomo thile je luot.
- ⁷Ciaṅ jiaäk jake ram mi pel kä dṅar, kä kök yäre ciaṅ ran.

- 8Thuɔk kä duɔɔr ɔaa ni jen kä tukde, kä päl laac piny ɔaa ni jen kä liak.
- 9/Cu ro jak kä mal gaak, ke yöö gak ε duɔ nɛni ti dɔaɔr.
- 10Kä /cu wee i, “ɛnu ɔw ni nin tää kɔn, kä nin titi ɔ?” Ke yöö /ce ɔaa en yöö deri thiec inɔ.
- 11Pɛl ε mi dää bany raan, ɔaaε. luäke ney tin ɔt teekä.
- 12Pɛl ɔaɔe raan cɛtke min ɔaɔ yiw raan. Min ɔaa kä pɛl ε yöö ɔaɔe tɛk raam in teke jε.
- 13Kä car min ci Kuoth ε lat. Kä ɛɔa mi dee mi ce ɔɔɔ rɔc?
- 14Mi ɔw ɔak ke ji a loɔdu tɛth, kä mi ci ɔak jiaäk ke ji cae bä, i ci Kuoth raan cak cɛtke ram in dɔɔ. Ke kujε εmɔ ci raan min bi ben kɔɔε dee ɔac.

Mɔr mɔari ke kuj teekä

- 15Cä ti diaal nen rey teekädä mi thil luɔt. Cä ram mi ɔaɔ cuɔni nen mi ci liw rey cuɔnike, kä cä ram mi ɔaɔ dueeri nen mi ci jääny ke tɛk rey lätni dueerike.
- 16ɛ cuɔku ci bäl εɔɔ, kä cu pɛl εɔɔ. ɛnu bi ro däkɔ?
- 17/Cu teke dueer εɔɔ, kä /cu ro jak kä dɔaɔr. ɛnu bi ro jak kä liw a /ken nin liethdu ni copɔ?
- 18ɔaa ε en yöö bike kɔp ken titi, kä /cu kel jak kä wä. Ke yöö ram mi luth Kuoth /ci ciɛɔ ke bi bal kä ti diaal.
- 19Pɛl mɔce ram kel mi pɛl pɛl buɔm mi dɔt ni jen kä ruääc dɔɔ wäl ti te rey wec.
- 20Ke thuɔk thile ram mi ɔaɔ cuɔni wij muɔɔɔ mi läɔ cuɔ kä /ken dueer kɔɔ lat.
- 21Kä /cu ruaacni diaal tin latke ε naath liɔ, amäni mi bi kuanydu liɔ a kuethε ji.
- 22Ke yöö ɔäci je ke loɔdu ɔaɔthni ti ɔuan ke yöö ci ney tin kɔɔ kɔn kueth.
- 23Kä cuɔ ken ti diaal titi ɔɔn ke pɛl kä cuɔ wee i, “ɛ yän i pɛlä.” Duunde yöö cuɔ je jek lenye pɛlä.
- 24Cuɔ jek a cäɔ tii ke pɛl mi tää idi, nane εɔɔ, thile ram mi dää luɔt teekä ɔac.
- 25Kä cuɔ je le ɔɔr en yöö dää pɛl luɔtde ɔac kene thaaɔ ɔaani, kä cuɔ ɔɔr en yöö bä dɔɔr kene nyuɔɔn in la yɔɔɔ dɔɔrä luɔtdien le ɔac.
- 26Cuɔ mi bεc ni jen kä liaa jek ciek, nhök in käme ji, be ji kɔp cɛtnike cambak, kä tetke ba ji rɔk cɛtke kuat. Bi kääɔn ni ram in tɛth loɔ Kuoth, kä be ɔaɔ dueeri kɔp ro.
- 27Kä cu ɔiic wee, nene neme ε jen min cä jek, ke yöö bä luɔt ɔaani jek, la matdä kel jɔk kä min dɔɔ,

²⁸tin cä car ke wıcdä, kä thile mi cä jek. Cuḗ jek ni wut kel mi goaa rey wutni ti bathdöör, kä cue thil ciek kel mi goaa mi cuḗ jek rey mään diaal.

²⁹Kä min cä jek kä röa, ε yöö Kuoth ce raan cak ke cuḗ, dunḗde yöö ci naath kule wä gor ni ti kḗḗ ti nuan.

Diiic 8

¹Kä enḗa mi cētke ram mi pel pel ɔ? Kä enḗa ḗäc luḗḗḗni ḗḗaani mo? La pel raan a jak kä doothe duḗḗḗ, kä la bathe cḗr loaac mi jıääk.

Luthni kuäär

²Kä cuḗ wee luthni kuäär ke yöö ci rö yac nhiam Kuoth.

³Kä jıeyni ke pēth gekä kuḗr. Kä /cu ḗot keel ke je ke yöö be lat ni min nhök loḗḗde je.

⁴Ke yöö thile mi bääl ruac kuḗr, kä thile ram mi dee je thiec i, “Enḗu lätdi mo?”

⁵Kä ram wä ruacde wä luḗḗ /ce riek bi jek, bi ram mi pel loḗḗde cıaḗ kuḗr keḗḗ dupke ḗac.

⁶Ke yöö te ti diaal ke guḗḗḗ keḗḗ dup tin lat ke ke, a cḗḗ te raan ke rik ke.

⁷Kä ke yöö kujc raan nhiam, thile ram mi bi je nyuoth tḗḗ in bi teke je.

⁸Kä thile ram mi tēē /luḗḗ mi derε luuc ni yiēē jok, kä thile ram mi te luḗḗ ke cḗḗ liethde. Cētde ke yöö thile ram mi la pḗlke wä ke cḗḗ köör, ino /ci duer ney tin la latke je bi päl.

⁹Kä cua tıḗḗ diaal nen mēē cä tin tuḗḗk rey yḗaa ε mi car, en yöö ney tin teke buḗḗm cuḗḗke ney tin te pinydien.

Dup Kuoth ti gayke naath

¹⁰Kä cuḗ kuḗḗny raam mi teke duer nen, ney tin la bä kä wä ke guḗḗḗ in rel rö, kua ke liak nie wıḗ in cıke ti jıäk lat thın. Kä nḗmo thile je luot.

¹¹Kä mi /kḗḗ jıäk ran mal lat, la loḗ nath a thiḗḗ ke cḗr lätni ti jıäk.

¹²A cḗḗ ni mo la jı dueeri dueer ti kur a läḗ ɔ kä jänyke ke tēk. Dotde be goaa ke ney tin luḗḗḗke Kuoth.

¹³Kä /ce bi goaa ke ney tin jı dueeri, kä /ci ke bi jääny ke tēk, bi nın teekädien cētḗḗke tıēep ke yöö /ca Kuoth luth.

¹⁴Kä tēē ke mi thil luot bä mi ci tuḗḗk wıḗ muḗḗḗ. ε yöö tēē ke jı cuḗḗni ti jēke ni min dēē jek ε jı dueeri, kä jek jı dueeri min dēē jek ε jı cuḗḗni. Kä cuḗ leni lar bä thile je luot.

15 Kä yän cuḗ lar ni tēk mi gḗaa, ke yḗo thile mi gḗaa ke raan en rey yḗaa emε, ε ni yḗo be mīth kā be maath, ke yḗo be teke tēth laaac rey latde ke nīn teekāde diaal tin ci Kuoth ke kam je rey yḗaa.

16 Kä mēē cā cārā laḥh kā pel ke yḗo bā tin tuock rey yḗaa ḥac, cuḗ je jek en yḗo /ci raan dee nīen ke wāār kene cāḡdāār.

17 Kä cuḗ tin ci Kuoth ke lat nen. Thile ram mi dee min ca lat wīi muḗḗn ḥac. A cāḡ bi raan ti ḡuan lat, /ce luotde dee met jek. A cāḡ laar raane ī tēē ke pel, /ce luotde bi met jek.

Diic 9

Guut kel kā ney diaal

1 Kä cuḗ ken ti diaal tīti car, kā cuḗ jek en yḗo tin latke ε guḗn cuḡni kene ram mi pel pel tēk ke Kuoth, kā thile ram mi ḡac je en yḗo ε nhök kie ε loḡ liip je mḗ.

2 Kä ney diaal teke ke guut kel, ram mi guḗn cuḡni kene guḗn dueeri, mi gḗaa kie mi jīāk, mi ley ley kene mi /ci mḗ a ley ley, kā ram mi thḗp muc kene ram mi /ci muc thḗp. Tāḡ ḡ bi teke je mḗ kā ram mi gḗaa, be teke je kā guḗn dueeri. Kä min la teke ney tin yacke rḗ, be teke ney tin la pḗc ke yac.

3 Kä nḗmḗ ε duer kā tin diaal tin tuock en rey yḗaa ε mi, en yḗo bi guut neeni diaal a kel. Kä loḡ neeni diaal thiāḡke ke jīāk, kā te yḗḗḡ loḗcdien min ḡot ke teekā. Kä ke kḗre bike liw.

4 Kä tin diaal tin tēk teke ke ḡath, jīḡk mi tēk gḗaa ni jen kā lony mi ci liw.

5 Kä ḡac tin tēk je en yḗo bike liw, kā tin ci liw thile mi ḡac ken ε, kā thile mi ba nyḗk ke jek. Kä ca kēkdien pal rueec.

6 Ci nhökdiēn kene loḡdiēn ke tiēliēn thuḗk, thile mi bi la kujdiēn kā tin diaal tin lat ke rey yḗaa.

7 Wēr cam kuāndu kā math kḗḡndu ke tēth laaac. Ke yḗo ci Kuoth latdu nhök.

8 Lāthni ni bieyni ti bḗḡr, kā lapni wīcdu la yīiri ke liēeth ni cīḡḡ.

9 Ciēḡe agḗaa yeḡe ciekdu min nhōki ke nīn teekādu diaal tin thil luot tin ci Kuoth ke kam jī en rey yḗaa emε. Ke yḗo ε jen min ca cak jī rey teekā kene lātku rey yḗaa.

10 Kä lāt ni mḗ deri luāḡ ke lāt ni mḗ ke buḗmdu. Ke yḗo thile cār kie lat kie pel en muun ḡ bi wā thīn ḡ.

11 Kä cā mi dḗḡ leni nen rey yḗaa. En yḗo /ci ke ney tin pual puaal wuurā la naath a leny tḗ, kā /ci ke ney tin buḗm buḗḗm la kḗr a tēerḗ, kā /ci ke ney tin pel jeke mīeth tḗ, kā /ci ke ney tin ḡacke ḡḗak jek ke riāḡ tḗ, kie jī tiidā jek ke nhök tḗ. La cup ni guāḡath duḗḗrā kene baḡ kā ken diaal.

12Ke yöö thile ram mi njac cän liethde. Cet ken nike min la rec a kapke ke cambak, kä kääp dhuur diit, ino dëpke naath ε cän jiaäni, be pär nike ikä.

Pel gōaa ni jen kä dōḡr

13Kä cua nyuuth emε le nen ke kuj pelä rey ḡōaa min cu löcdä je nhök elḡḡ.

14Tëë ke wec mi tot kä kuj jike. Kä cu kuäär mi bum bum je ben ḡol, kä cue je tath päny mi diit.

15Kä en wec emō te ram mi can mi pel pel thḡn, kä cue wec luäk ke pεε. Kä cue ḡot thile ram mi cu wut ε can ε mō tim.

16Duunde ḡöö cua wee j, “Pel ḡōaa ni jen kä buḡm, a cänje ni mō ca pel wutdä mō can emō ḡok ḡ, kä thile ram mi ci rietke liḡḡ.”

17Kä lieḡ ruaacni raam mi pel pel bitdä, ḡōaa ni jen kä roal kuḡr rey dōḡari.

18Pel ḡōaa ni jen kä yiḡw koḡr, duunde ḡöö ku ḡuḡn duiḡä ḡoy ti ḡuan le dup.

Diic 10

1Luanḡ ti ci liw dëë yiḡm riääkä thiän ke ḡuäny mi jiaäk. Ino bä, woc dōḡr mi tot njac ḡōaani kenε luth.

2Lät ram mi pel pel ni cuḡ, ku ram mi dōḡr le lat ni dueer.

3Mi jäl dōḡr dup /cε la cäre, la pekde a ram mi cε lat dōḡrε.

4Kä mi ci rueec gaak ke ji, /cu ḡuḡathdu päl, ke ḡöö mi ci rō pal piny, la gak mi diit a kḡc.

5Tëë ke mi jiaäk mi cä nen rey ḡōaa a, ε duer mi ca lat ε rueec.

6Ca ney tin dōḡar laḡ ḡuḡathni tin diḡ, kä ca ney tin riḡḡ riḡḡ laḡ ḡuḡathni tin kuiy.

7Kä cua kuaany le nen koḡ ke jioḡni jioḡkōöri, ku ruëc le jal ke ciökien cetke kuaany.

8Kä ram mi wä pul wä tet, bi pen ni jen thḡn. Kä ram ḡ bi kal toḡ ḡ, bi thḡl ε kac.

9Kä ram mi tiath pääm, ba je moc buḡt ε ken. Kä ram mi bäk jien, ba je moc buḡt.

10Kä mi /ci jioḡdu moth, a /keni je pat, ḡoḡrε ḡöö bi rō ḡōac thḡn elḡḡ, duunde ḡöö ku pel ji la luäk thḡn.

11Gaanḡ rō a /ken thḡl ji ni kac, /Ci rō dee le ḡanḡ mi cε ji kac.

12Ruac nēeni ti pel ḡoḡke ke nhök, ku ruac nēeni ti dōḡr ke le näk.

13Ke ḡöö tuk ruacde ε dōḡr, kä ḡuutde ε ḡḡḡḡ mi jiaäk.

¹⁴Kä ram mi dɔ̄ar nuan ruaacnike, kä thile ram mi njäc mo bi tuɔɔk ɔ, kä ɛja dee je lar mo bi tuɔɔk ke kɔre mo?

¹⁵Kä ram mi dɔ̄ar cuuce ro ke lar, kä kujice duɔɔp in dee wä ke je wij.

¹⁶Riek ake j̄i lö mun, mi kuääre nuët, kä nar ruëëcke amäni runwan.

¹⁷Puɔ̄th ake j̄in mun mi kuääre ram mi njäc njak, kä nar ruëëcke ke guɔ̄ath narä, kä bumke a /cike math ni kɔaan.

¹⁸Kä ram mi puɔny duaal la lɔny duele, kä mi /ce je lät penɛ rɛc.

¹⁹Dar naath ke yöö ba tok dɔl, kä mathke kɔan ke yöö bi loɔ nath tɛeth, kä yiow ke ken noɔɔj ti diaalɔ.

²⁰Cu kuäär lat jɔɔr a cäɛɛ njër, kä cu ram mi riän lat jɔɔr rɛy dueelu, amäni mi dee diit jɔam jowdu nan, a bi diit goɔk min ci lat wä lar.

Diic 11

Ciaɔ raam mi pɛl

¹Kämni mjeth nɛy ti kɔɔ, bie nyɔk ke jek ke kɔr njini ti nuan.

²Dääkni nyinku kä nɛy dɔɔɔ bärɔw kie bädäk, ke yöö kujici riek ɔ bi j̄i jek ɔ rɛy yɔaa.

³Mi ci puɔar thiaɔ ke piw, la nhiaal a dem. Kä kujic ɔ ci jiath teth th̄in ɔ, ɛ jɛn la tää th̄in ɔ.

⁴Kä ram mi wä tit ni jɔam, kä be lip ni nhiaal, /ce bi pieth kä thile ti be njɛr.

⁵Ke yöö kujici duɔp in jäl ke jɔam, kä kujic tuk gatda ke ro jic man, kä inɔ /ci lät Kuoth in cak ti diaal dee njac.

⁶Pīthni ke runwan kä pīthni bäre thiaɔ. Ke yöö kujici tin bi dony, dɔɔɔ bibe dony aɔaa ken diaal.

⁷Buay gɔaaɛ, lotde ro ɛn yöö dee raan te rɛy buɔyä.

⁸Kä mi ci raan njinke nuan teekä, ake niine ken diaal aɔaa. Kä time bä ɛn yöö bi njin lieth nuan bä. Kä ken diaal thile ke luot.

Luek ke kuj̄ nuët̄ni

⁹A loɔdu teth nuɛt̄ädu lö nuët. Kä guuri ni min goɔr loɔdu je kä guic wanɔdu je. Kä njäc ni je ɛn yöö kä ken ti diaal tītī bi Kuoth j̄i luk ke ke.

¹⁰Cu diɛɛr ke duɔɔr, kä /cu riek car ke loɔdu. Ke yöö /ci bi dɔɔɔ ke nuɛt̄.

Diic 12

- ¹Car cääkdu ke n̄in ηuεεtädu, a /ken n̄in rikä ni ben. Ke γöö ci run thiak tin bi ruac th̄in i, “/K̄an tēth laaac jek th̄in.”
- ²A /ken buay c̄an̄ kenε pay ke kuεl ni wä muth kä /ken puar ni thil ke k̄or demä nhial.
- ³Mi wēē tetku wä lath kä /ci ciöku ηot ke buom, kä /ci lεcku lε nyuēy agoaa, kä /ci wan̄du lε guic agoaa.
- ⁴Mi wēē j̄ithku wä d̄iw, /ci j̄ow γ̄oat kenε thom bi liη. Kä bi j̄iöthkien diaal j̄i ker.
- ⁵Bi dual ke guath tin luoc luoc, kä bi dual ke jal duopni. Min ci w̄icdu low, kä ci jal ku buom, kä ci loc m̄ieth ku thil. Ino bi raan cu wä dhore min d̄oraar, kä bi naath cu par duopni.
- ⁶Time a /ken kuat cikä min bor ni puot, kie bi tuok däap̄ä tiath, kie a /ken dep dhar p̄iini ni puot puopny paany,
- ⁷a bi mun loc muun c̄etke taade mēē wen, kä bi yiēē loc kä Kuoth ēē ηun je.
- ⁸Kä cu η̄iic wee, ε mi thil luot, ken diaal thile ke luot.

Thuok ruac

- ⁹Kä η̄iic /ci dun̄de a pel kä r̄aa, cue naath nyuop̄th ke η̄ac η̄aani ti ce luotdien gor kä cue nyin η̄iicä rialikä ni kuurä.
- ¹⁰Kä cue gor en η̄iic en γöö be riet ti gow ti luotke r̄o jek, kä cue gor ni thuok rietni.
- ¹¹Kä ruac n̄εni tin pel mothe c̄etde n̄ike γ̄oat in la yiēēn deet je a cuaac ni det, kä laat η̄iicä tin ce maat thile mi wany ke c̄etke n̄ike thöt ti ca puat puopny kä duop̄r.
- ¹²Kä gatdä tit tin k̄oη kä t̄it̄i. En γöö bi buokni ti ηuan lat thile je pek, kä kuēn buokni cuce puopny ran.
- ¹³Kä täame ti diaal ca ke liη. Kä n̄eme ε jen thuok ruac, luthni Kuoth, kä tit lueeke. Ke γöö nom̄o ε jen lat n̄εni diaal.
- ¹⁴Ke γöö bi Kuoth ti diaal luk, amāni tin ca η̄ac, mi goaa kie mi j̄iääk be ke luk.

Thɔl

Thɔl 1

¹Dit Tho-lo-mon min gɔaa ni jɛn kǎ diit diaal.

Muɔŋ mǎthni wutdǎ ke ciek
Ciek

²Ke cimnidu cim ni yǎ, ke yöö nhökdu gɔaa ni jɛn kǎ kɔaŋ.

³Kǎ wǎl yijǎdu tēē ke ŋuǎny mi gɔaa. Kǎ ciötdu gɔaaε cɛtde ke ŋuǎny yijǎ,
ke kuj cɛmɔ nhök nyier jǐ.

⁴Nanǎ keel ke jǐ, malne wǎ ke pɛth, bi jin a kuäärǎ nanǎni yǎ dueelu.

Mǎthni

Bi locda wǎ tɛeth ke jǐ keel, bakɔ nhökdu liak elɔŋ ke liak mi leny ni kɔaŋ. Kǎ
nhök män jǐ ke thuɔk.

Ciek

⁵Yǎn cuolǎ kǎ gɔaa yǎ lö män Je-ru-tha-lɛm, cuolǎ cɛtnike kemε Ke-dhar,
cuolǎ cɛtnike geel duëel Tho-lo-mon.

⁶Cu yǎ dhot ke yöö cuolǎ. ε cǎŋ ci yǎ waŋ ɔ. Kǎ gak gaatmaar ke yǎ, ci ken
yǎ jak kǎ läät kaakni wal ke kuj kɔaŋ, a cǎ thil guaath mi yuɔpǎ ni kakdǎ!

⁷Luumdǎ, läri yǎ guaath ɔ, la yieni detku thɪn ɔ, guaath ɔ la ken a lɔŋ thɪn ɔ ke
cǎŋdǎär. Kǎ ŋu bǎ jǐ gɔr ɔ rɛy deet yiëeni ti kɔŋ ɔ?

Wut

⁸Kǎ mi kujci män tin gɔw ni ken elɔŋ, guuri bun deet, kǎ lääkni dɛy deetku,
gekǎ gɛwni yiëeni deet.

⁹Yǎn luumdǎ, caatdǎ jǐ ke ŋuɔɔt jionköör, mi te rɛy jionkööri Pero.

¹⁰Kǎ ci nhamdu gɔaa ke ciik jǐethdu, kǎ gɔaa ŋuäkdu ke tiεk daapni tin riaw
riaaw.

¹¹Bakɔ jǐ lǟt kǎ ciik jǐeth dǎäpǎ, mi ca biel ke ciek in bɔr.

Ciek

¹²Ke guaath in te kuäär lɔŋǎ dhanǎde, cu wǎlǎ min kɔp ŋuǎnyde jioam thiǎŋ.

¹³Luumdǎ cɛtde ke yioŋ wǎl in ŋuǎny mi te kam thiinkǎ.

¹⁴En luumdǎ cɛtde ke yena mi ci yar rɛy kaakni wal ke kuj kɔaŋ kǎ Een-gɛ-di.

Wut

¹⁵Gɔaani elɔŋ luumdǎ, gɔaay elɔŋ, kǎ wǎŋku cɛtke nike kunööri.

Ciek

¹⁶Kä gaaay elḡḡ luumdä, la löcdä a jak kä teth, kä kol tḡḡcädan ke juaac.

Wut

¹⁷Kä bi thieer dueelan a luḡḡ, kä bi köyke a buḡw.

Thol 2

Ciek

¹Ḳän cätḡä nike gaakni rey tḡḡrä Ca-ron, kene tual rey löli.

Wut

²Luumdä rey nyieet, cḡḡde nike tual rey kuiyni.

Ciek

³Kä luumdä rey ḡuḡḡḡni, cḡḡde nike jiath buḡwä rey ruḡḡḡ. Ḳän nḡoakä nyuur tḡḡkädḡ, kä com dḡwde thokḡä.

⁴Kä cue ḡä naḡ duḡḡl mḡethde, kä cue ḡä kum ke nhök.

⁵Kä cue ḡä jak kä bum ke pat patni, kä cu ruḡḡnydä pel ke dey buḡwä, ke ḡöḡ ci nhök ruḡḡnydä jak kä kḡc.

⁶Kä tet caamde cä cak wḡcdä, kä ce ḡä kuak ke tet cuḡḡcde.

⁷Kä yen män Je-ru-tha-lem, yace rḡ ḡä ke kḡw kene tuut thieel. /Cuare nhök kap nhial a /ken guḡḡḡthde ni ben!

Wḡḡ ruḡḡl mi gaa

Ciek

⁸Ḳḡw luumädä, cä liḡ! Ce ben yuure pääm, wure wuḡḡḡḡni päämni, bḡḡ kä ḡä.

⁹Luumdä cḡḡde nike kḡw kene ruath thiaḡ. Jen ci cuḡḡḡ jök kala mḡ, guice rec ḡ ke kam jien wernyinä.

¹⁰Kä cu luumdä ruac jḡḡke ḡä i, "Jiee rḡ luumdä min gaa, bḡr wane.

¹¹Ci tḡḡ thuḡk, ci nhiaal rḡ kap cuḡḡḡ.

¹²Kä gaakni juaacni cike jḡḡc. Ci ben ni guḡḡḡḡḡ tuarä, wiee kunḡḡri rey dḡaar.

¹³Ci jiath ḡḡḡḡḡ kuer, ci juaac kaḡḡḡni ḡḡr a nḡḡḡḡke ḡuḡḡny mi gaa. Jiee rḡ luumdä min gaa, bḡr wane."

Wut

¹⁴Jḡn cḡḡḡḡḡ nike kunḡḡḡḡḡ mi ci rḡ tḡḡḡ kḡkḡ päḡm, a nḡḡḡḡḡ nhiamdu min gaa, kä a lieḡḡä jḡwdu, ke ḡḡḡ tḡḡ ke jḡw mi gaa, kene nhiam mi gaa elḡḡ.

¹⁵Kḡp rḡli, rḡli tin tietni, tin la ḡḡrke kaḡḡḡ wal ke kuj kḡaḡ. Ke ḡḡḡ kaḡḡḡ walkḡn ke kuj kḡaḡ kujr ken.

Ciek

¹⁶Luumdä ε dunḁä,

3 kä ε ḡän dunḁε, la lääke detke rey tuaali.

¹⁷Amäni mi ci ḡow baak, kä ci muth rō bar, bi luumdä ku loc jōk ke pēth cētke kēw kene ruath thieel rey päamni.

Thol 3

Lak ke kuj nhokä
Ciek

¹Nin ke wäär rey kölikä, cuḡ ram min nhoakä ke loḁä läkikä. Cuḡ je guic duunde ḡöö /kḡan je jek.

²ḡän bä rō jiec tääme, bä wä ḡor rey wec, kene rey duḡpni ke rey kuēri. ḡän bä wä ḡor en ram in nhok loḁä je. Cuḡ je ḡor duunde ḡöö /kḡan je jek.

³Kä cu ney tin la yiēnke wec ḡä nen, min jāäl ken rey wec, cuake thiec i, “Cia ram in nhok loḁä je nen?”

⁴Kä nie min cä ke bäl, cua ram in nhok loḁä je jek. Kä cua je kḡp, kä /cä je bi pḡl wä, amäni mi cä je naḡ dhōr maar, duēel ciēk ēē ruēt ke ḡä.

⁵Kä ḡen män Je-ru-tha-lem, ḡacε rō ḡä ke kēw kene tuut thieel, /cuare nhök kap nhial a /ken ḡuḡḡthde ni ben!

⁶Kä εḡa εnō bēē rey dōaarō, cētke tol mi ci rō rith, mō ci rō ḡirke wäl in kōp o kene wäl in kur kur, min la kōake ε köök?

⁷ε Tho-lo-mon bēē ke thurbile mō! Te ḡekde ke wutni köör jḡ l-the-rel ti jien bākēl.

⁸Kä te ken diaal ke thepni, kä ḡacke kōr, kä ci ramō thepde rialikä ḡekäde, ke tin la tuōk ke wäär.

⁹En Kuäär ni Tho-lo-mon, cε rō lät kä kōm galä mi kapke je, lätde je ke jien rööl Lε-ba-nōn.

¹⁰Kä cue cuunḡike laḡ ke ciēk in bōr, kä cue jōkde rōth ke daḡp, kä cue kōm rith ke bij mi dij kökde. Kä ca jicde kōc ḡoḡaa ke nhök, ε nyier Je-ru-tha-lem.

¹¹Bia raar, lö nyier Dha-ḡōn, ḡuεε kuäär ni Tho-lo-mon cε kum kuäärä laḡh, kum ēē ca kḡm je ε man, ke cḡḡ ēē muutde ni ciēkde, cḡḡ ēē tεth ke loḁde.

Thol 4

Lat ḡōḡyā ciēk
Wut

¹Jin gɔaay ɛlɔŋ luumdä! Kä wänku cɛtke nike kunööri piny miirä nhiam kaandu. Kä thiay mjemku cɛtnike buɔn deet böwni, ti riin piny wij Paam Gil-yad.

²Kä cɛt læcku ke rɔɔm ti ca lak, læc ti tak ti thile mi ci ben raar thin.

³Kä tij ke thok mi yian, la gɔaaɛ ɛlɔŋ mɔ ruaci mɔ. Kä giieku puothke cɛtke nike dɔw nöör piny miirä nhiam kaandu.

⁴Cɛt nuäkdu nike biɛɛ Dee-bid, jɛn puothe kä bäre, kä tää ke tiek cɛtde nike köötni ti bathdɔɔr, ti ca ŋap thin.

⁵Kä cɛt thinku ke cuëëk kewä, ti läk rey tuaali.

⁶Yän bä te wij paam wäl in kɔp, amäni mi ci yow baak, a ci wäär thuɔk.

⁷Gɔaa j ɛlɔŋ luumdä, thile mi jjäk kä j.

⁸Bër jJayne keel kä Le-ba-nɔn luumdä, bër jJayne kä Le-ba-nɔn. Bër piny wij paam Ä-ma-na, bër piny wij paam Thi-nir keɛɛ Er-mon, guäth in cienj lony thin keɛɛ kuac.

⁹Kä jin ci löcdä naŋ, lö nyimaar kä kaw löaacdä, ci löcdä naŋ ke wänku tɔ gow tɔtɔ, keɛɛ tik nuääkdu nɔmɔ.

¹⁰Kä nhökdu kaw löaacdä gɔaaɛ ɛlɔŋ! Nhökdu jakɛ löc kä gɔaa ɛlɔŋ kä kɔaŋ. Kä liɛth yijrädu nuäny ni jɛn ɛlɔŋ kä wal diaal!

¹¹Kä lim læpdu cɛtnike tuaar lö kawdä, cɛt læpdu nike cak keɛɛ tuaar kä yä. Kä bijdu nuänye agɔaa cɛtde nike nuäny wäl Le-ba-nɔn.

¹²Kä kawdä ɛ kak wal mi ca tɛɛ, ɛ wät pijini mi ca kum.

¹³Kä cuŋ puäänyde cɛtke nike jiath nöör, mi kuiir dɛy ti gow. Ke yena keɛɛ wäl mi dij kökde,

¹⁴ke neet keɛɛ goar ke yena, ke jien diaal tin teke nuäny mi gɔaa ke böɔ, nike wal diaal tin nuäny, dɔny ken ɛn wani.

¹⁵ɛ jin pijw kakä dɛɛni wal, pij jiew, ɛ jin lool pijini ti bëë kä Le-ba-nɔn.

Ciek

¹⁶Bërke jjoam kuc caam, kä bërke jjoam kuc cuëëc! Puɔtde rey kakä walkä, naŋe nuänyde rey jjoam. A luumdä bëë rey kakä walke, bɛ dɛyke tin gow ben cam.

Thɔɩ 5

Wut

¹Yän cä ben rey kakä walkä, kaw loaacdä, yän maḡtdä walkä tin kōap kōaap kene tin kur, camä com comdä kene tuaarä, maathä kōaḡdä kene caakä.

Mäthni

Miethē kā maḡthe lö nhöök, maḡthe amäni mi cia yḡḡ ke nhök.

**Läk mi dḡḡ
Ciek**

²Yän meë ci waḡdä wä nḡn kā jḡn löcdä. Cua luumdä läkikä dḡḡḡe thiḡk ḡ, “Lep ni yä duel luumdä, nhöök loaacdä min rēlä. Ke yḡö cä luḡḡny ke thäc, kā ci mḡemkā wac ke thäc waḡ.”

³Kä yän cä biḡdä woc, bä kule nyök ke läth ḡdi? Kä yän cä ciökä lak, bäke kule nyök ke löth ḡdi?

⁴Kä cu luumdä tetde ruḡḡny ke rey thiḡk, kā cu löcdä wee ḡḡk ke je.

⁵Cua ro jḡec ke yḡö bä luumdä lep duel, kā te tetkä ke wäl mi kōp, te tetkä ke liēth wäl in kōp kōp, min kaḡpā dḡḡp thiḡk.

⁶Cua luumdä lep duel, duunde yḡö luumdä cē jḡen. Kä cua je ḡḡḡ ḡ dēē jowde ḡḡ. Kä cua je ḡḡḡ, duunde yḡö /kaḡn je jek, cua je cōl, duunde yḡö /kene je loc.

⁷Kä cua yä jek ε gueec wec, min jälke rey wec. Cuke yä duäc, cua yä moc buḡḡḡ, ken gueec kal wec, ca bieynikä woc.

⁸Kä yen män Je-ru-tha-lem, a ye yaacä, mi wä yen luumdä wä jek, jḡöke je ḡ taḡ ke juey nhök.

Mäthni

⁹Kä luumdu ḡḡaa ni jḡen kā nyier tin kḡḡ, lö ciek in ḡḡaa ni jḡen kā män diaal? ε ku ḡḡaa ni luumdu kā luḡḡm diaal, mḡ thieci ney ḡ ke je?

Ciek

¹⁰Luumdä ḡḡaaε kā tēē ke ḡḡḡp mi yian, kā deri je ḡḡc rey nēeni ti bathdḡḡri wäl.

¹¹Tēē ke nhiam mi yian mi puḡth puḡth, kā col mḡemke cētnike jakḡk in caḡ.

¹²Kä tēē ke wāḡ ti kḡḡc kḡḡḡc cētkē kunöör. Kä buḡyke cētkē cak, kā bilke.

¹³Kä tēē ke ḡḡeek ti ḡḡw ti cētkē kak wal ti kōp ḡḡānydiēn, cētkē thokde ke tual ti thiy ke wäl mi kōp kōp.

¹⁴Tēē ke tet ti yaḡni ti cē laḡ ḡḡḡaa, ti teke yiḡw puḡḡny ti ḡḡw, tēē ke puḡḡny mi puḡth cētnike tuḡ ḡḡar, mi ca biel ke päḡm mi yiel.

¹⁵Kä ciöke bumke cētkē nike päḡm mi ca laḡ, mi ca laḡth wḡḡ dāäpā, kā mi ḡḡic ḡ je cuḡe cētkē nike jḡath mēth rööl Le-ba-nōn.

¹⁶Kä ruacde goaa elɔŋ, ti diaal kä je gowke. E jen taɔ luumädä en nomo e jen taɔ määhädä, lö män Je-ru-tha-ləm.

Thɔl 6

Mäthni

¹Ciek in goaa ni jen kä män, luumdu ce wä nikä? E duɔɔp in miṭh ci luumdu wä ke je mo, ke yöö dene je wä gor keel?

Ciek

²Luumdä ce wä rey kakä walkε guäth in dony jien tin nuäny thiŋ, ce detke wä laak rey kakä, kä be tual wä maat.

³E yan duŋ luumädä, kä e duŋdä, lääke detke rey tuaali.

Gɔɔy ciäk mi thil mi päär ke je

Wut

⁴Goaa i elɔŋ luumdä ceṭke wec Tiŋ-dha, nhoakä ji ceṭke Je-ru-tha-ləm, ceṭde nike rem mi läŋ maacin.

⁵Riṭ wänku kä ya, pen ken ya cian! La miemku ro a nian ceṭke det ti riŋ piny wii paam Gil-yad.

⁶Kä lecku buoyke ceṭnike det ti ca lak, lec ti tak ti thile mi ci ben raar thiŋ.

⁷Kä gieeku läŋke ceṭnike dow nöör, piny miirä nham kaandu.

⁸A kuäär teke män kuar ti jien bækεl, ke luɔm ti jien bädäk, ke nyier ti nuan ti ca luän ke kuën.

⁹Duunde yöö luumdä min goaa reε ro, e jen nyam o kelo kä man, kä nhok man ni je elɔŋ. Mo ca je nen e nyier o, la caalkε je i mi ca poth. Kä la män kuar ke luɔm je a liak.

¹⁰Kä eŋa mi goaa ceṭke bak goaa, mi goaa ceṭke pay, kä buoye ceṭke cän, kä riawe ceṭde nike rem mi läŋ maacin.

¹¹Kä cuɔ wä rey kakä wal, ke yöö bä gaakni jien wä guic rey loolä, kene mi ci wal ruët, kene mi ci börëëli teke gaakni.

¹²A kucä, cuɔ ro jek göörä luumdä ceṭke geer thurbieel mi wä koor.

Mäthni

¹³Lunyni jok lö Nya-co-lam, lunyni jok bako ji ben guic.

Ciek

Eŋu bia ya guic o, ceṭ guic yen ni ney ti duth?

Thɔl 7

Rieet liakä
Wut

- ¹Enju gow ciöku i neme rey waari lö nya kuar! Kä yaamku cetke nike mo tääthke bël o.
- ²Kä lokdu cetde nike tuok mi thiän ke kōaŋ. Kä lētdu cetde nike buon bēel ti ca gōl ε tuaal.
- ³Kä thinku cetke nike cuëëk kewä.
- ⁴Kä cet ŋuäkdu nike biεε mi ca lat ke tun guar, kä wänku cetke nike pul piini kä εc-bon, min te Thok Bath-ra-bim. Kä wumdu cetde nike biεε Lε-ba-non, min guic ni wec Da-math-keth piny.
- ⁵Kä te wijdu ni nhial cetke pä m wec Kar-mel, kä cet mjem wecdu nike bij puany duëel kuar, mēε cu gooyde kuäär pec.
- ⁶Jin goaa i elon, kä comi, luumdä jin dholi ni gooy.
- ⁷Kä ce ji cun cetnike jiath nöör, kä te thinku cunä cetke dey nöör.
- ⁸Kä cua wee i, “Bä nor kot kä bä rō wä kap karikε. Kä cet thinku ke dey luäl, kä ε yiëdu ŋuäny cetke dey ŋaap,
- ⁹Kä cjemdu goaaε cetke kōaŋ mi goaa.”

Ciek

Kä a kōaŋ wä nikä luumdä, a je lony ni thokde.

- ¹⁰ε yän dun luumädä, kä min goore ε yän.
- ¹¹Bēr lö luumdä, ber wan rey ciën, ban wäär wä thuk thün.
- ¹²Kä luothne rey kaakni wal ke kuj kōaŋ, banε wä guic mi cike ruët, kene mi cike yar, kene mi ci bōrēli gaaknikien jōoc. En wini bä ji wä nhok thün.
- ¹³Bi gaakni jiaath mandrak gow ŋuänyde jakä raar, thok dhōaara te dey wal diaal tin gow thün, ti pay ciek kene tēε wal, tēε cä tōaw ji luumdä.

Thol 8

- ¹Mi ε jin dāmaar, mi ci thün maar luth! Mi can rōm dup, dēε ji cim, kä thile ram mi dee gaak.
- ²Kä dēε ji nöön duëel maar, duëel ciök ēε ruët ke yä. Kä dēε ji moc ke kōaŋ mi maathi, kōaŋ dēeni walkä.
- ³Kä te tet caamde piny wecdä, kä ce yä kuak ke tet cuëēcde.
- ⁴Kä yän lö män Je-ru-tha-lem luëekä ye, /cuare nhök kap nhial a /ken guathde ni ben.

Ben cien
Mäthni

⁵Kä ena en ni bëë rey d̄aari, mi ci r̄o th̄ij ke luumd̄e mi?

Ciek

Cuā j̄i ker thaar j̄iaath mi ḡaa. Guāth ëë ruët muɔ̄ork̄e j̄i th̄in.

⁶Car yā ke rey laacdu, r̄om ni yā ke tetdu. Ke ȳöö nhök te luāṅ c̄etde n̄ike liāa, kā t̄ëë ke buɔ̄m c̄etnik̄e k̄oāk. Kä j̄en la p̄etde c̄etnik̄e mac, c̄etde n̄ike mac mi ci kac nhial.

⁷Kä /ci p̄iw ti ṅuan nhök dee yieny, kā ci nyɔc̄ ε dee can. Kä mi ci raan wee th̄ope nyin dh̄oare diaal ke ȳöö be nhök k̄ok, ε ba d̄ol ni j̄e.

Mäthni

⁸Tak̄o ke nyimaara mi tot, mi /ken think̄e ni ben. Bak̄o j̄e j̄iök j̄di, mi w̄ëë wā wee ba kuɛn?

⁹Mi be c̄etke p̄āny, bak̄o j̄e t̄ath biεε c̄ike min b̄or. Kä mi be c̄etke thiik̄, bak̄o j̄e kal ke j̄ien ṅuer.

Ciek

¹⁰Mëedan ε yān p̄āny, kā think̄ä cun̄ke c̄etke ke biεni. Kä j̄e, cuā c̄etke ram mi ṅoṅ ni mal.

¹¹Mëedan te Tho-lo-mon ke kak wal ke kuj̄ k̄oṅ w̄ic̄ kā Baal-yā-mon, kā cue j̄e k̄am piēeth ti piēth ke j̄e, kā dee ram̄o j̄e a yur yiow ti bathd̄or ke kuj̄ d̄ēnik̄e.

¹²Duunde ȳöö kak walä ke kuj̄ k̄oṅ ε dun̄dä, kā yiow ti bathd̄or ke nyinku, lö Tho-lo-mon. Kä n̄ey tin piēthke j̄e bike teke yiow ti kur r̄ew.

Wut

¹³J̄in ram in cien rey kakä j̄ien, a lieṅä j̄owdu luumdä k̄one mäthnikä.

Ciek

¹⁴B̄er kā yā ke p̄eth luumdä, c̄etke k̄ew kenε ruath puɔ̄rā, mi p̄eth ke ben piny wij̄ p̄āam in la wal ti ṅuāny ε d̄ony th̄in.

I-ca-yaa

I-ca-yaa 1

¹Neme ε nyuuth I-ca-yaa gat A-modh mēē ce nen ke kuj Juda kene Je-ru-tha-lem ke guath tēē ruc ni Ö-dhi-ya kene Yo-tham ke A-yadh kene Yidh-ki-yaa kuar Juda.

Dueer Juda

²Liñe lö puaar, kä liñni lö piny, ke yöö ruac Kuoth Nhial wēē i, “Yän cä gaat pith kä cäke rom, duunde yöö cike yä luoc ter.

³Ñac wañ guande, kä ñac muul guath in la guande je a miith thñ. Duunde yöö kuj jñ I-the-rel yä, /ci neekä ñoak ñac.”

⁴Yen dor mi guan duiä, ney ti yaacke ni dueer, gaat ti laät jiäkni, dholi ti jñ nyuconi, cia Kuoth Nhial pal ruëc, cia Kuoth lok, Kuoth I-the-rel in rel gooyde ro, cike je riet ni jokdien!

⁵Enu goori duac mi dor o? Enu cienj ni kac raar o? Kä wicdu ce thiaañ ke bucot keeliw, kä bec locdu keeliw.

⁶ε käne je ni päť ciokädu, cu mäni wicdu, thile guath mi goaa thñ, te ni tiathni kene luluur thñ, kä löny ni bucot, /ken lönydien ni cuoñ, kä /kan ke ni yien, kä thile wäl mi ca ni laťh thñ.

⁷Mundu ce dak, ca wijku wañ ke mac. Ni nhiamdu ci jñ tēru mundu mac, ce dak cetke wec mi ca däk ε jñ tēr.

⁸Ca Dha-yon gey cetnike dön mi te rey kakä wal ke kuj koañ, cetnike dhan roony mi te rey kakä petdä, cetde nike wec mi ca gol.

⁹Duñ mi /ken Kuoth Nhial in la Ruey Yaa kon pal ney ti tot a tēk, dēne dak cetnike Tho-dom, kie dēne dak cetnike Go-mo-ra.

¹⁰Liñe ruac Kuoth Nhial, lö yen ney tin cetke ruëc Tho-dom! Liñe njic Kuothda, lö yen ney tin cetke jñ Go-mo-ra!

¹¹Ci Kuoth Nhial wee i, “Muckun ti nuan titi ke ñuni kä yä? Yän cä roñ ke muc dey deet romni tin wañke, kene thiol leeyni tin ca laak, yän /cä riem mucni thääkni kene dey romni ke böwni goor.

¹²“Mo bä yen yä ben pal o, ena ci ye thiec o? Enu jään yen rey kal a thil luth o.

¹³/Cuare muc ti thil luot nyok ke nooñ, wälun in kurkur lokä je. Yän lökä cāñ timä tēth pathdun, kä lökä tiem cañ loñä, ke duooli matädun tin koñ, yän /cä duoolikun tin laťde jiäk thñ, dēē luāñ ke ruot.

¹⁴Lok tiyda tiem tēth pathdun, kene nin timädun tin koñ, ci ken a riek kä yä, yän cä cuuc ke ruotdien.

15 Mi wä yen tetkun wä tar nhial ke pal, yän /cä ye bi liec. E cänj bia pal nikä ti nyin nuan, yän /cä ye bi liq, ke yöö ci tetkun thiäqj ke riem.

16 Lake rɔ kä jiäk. Wuɔce jiäk tin lätde waanjä, palä lät kä ti jiäk.

17 Djicni rɔ ke lätni kä mi goaa, gor ni thuɔk, kä luäk ram in cianke a jiäk, kä ganj rɛet, kämni ciek jökä cuɔndɛ.”

Gor Kuoth Nhial ke luäk nɛɛnikɛ

18 Cu Kuoth Nhial wee i, “Bër ruacnɛ ke kuj kä tiji, cänj ni mɔ tith dueerku cɛtnikɛ riem ɔ, bike buay cɛtnikɛ cak, kä cänj tithke cɛtnikɛ töc, bike buay cɛtnikɛ kën.

19 Mi dère luɔth ni yä, bia gooy muɔɔn emɛ cam,

20 duunde yöö mi wä yen luthdä wä loq, e bi kac ni yen raar kä yä, ba ye näk koɔr,” ruac ni yän Kuoth Nhial.

Duäc kɛnɛ kan

21 Jɛ-ru-tha-lɛm wɛc ɛə la nɔth e jɛn ci cɛtnikɛ ler e! Mɛə la cienj ke thuɔɔk kä la te ni cuj rɛyde en täame te ni luɔɔc nath thɪn!

22 Jɛ-ru-tha-lɛm ci cɛtnikɛ thäc cikä min bor, ci cɛtnikɛ koan mi ca liom ke piw.

23 Ruëecku ci ke kac raar, kä ke buɔn kuëëli. Ken diaal nhoake ni kök, kä görke ni muc. /Ci ken rɛet käm cuɔɔndɛ, kä /ci luk ciäk jökä cup nhiamdien.

24 Ke kujc emɔ cu Kuäär ni Kuoth Nhial in la Ruey Yɔaa, min Leny buɔmdɛ ti diaal, ni Kuoth I-the-rɛl wee i, “Ay, bä nɛənydä wuɔc ji tɛrä, kä bä rɔ col kä ji gaakdä!

25 Yän bä rɔ luɔc ji, bä ji ley cɛtnikɛ ladiit mi lɛyke, bä jiäku diaal woc.

26 Bä ji luɔc ruëecku cɛtnikɛ nin tɛə nhiam, kä bä ji luɔc nɛy tin la luëke ji, cɛtnikɛ nin tɛə kɔn. Ke kɔrɛ ba ji coli wɛc cuɔni, wɛc mi teke nɔth.”

27 Ba Jɛ-ru-tha-lɛm luɛl ke lätni thuɔɔkni, kä ba jikɛ tin ci lony kä Kuoth pälikä ke kuj cuɔni.

28 Duunde yöö ba nɛy tin ci loc jök kɛnɛ nɛy tin ji dueeri däk kɛɛl, kä ba nɛy tin ca Kuoth Nhial loq thuk.

29 Bi pöc ke palu ke kuth thäri jien, kä bi teke buar ke kuj kaakni tin la pali kuth guääyni thɪn.

30 Kä bi cɛtnikɛ thep mi ci jithke rɔɔl, kä bi cɛtnikɛ kak mi thil piw.

31 Bi ram in bum ni jɛn mun cɛtnikɛ köm jiaath mi ci kööt, kä bi lätkɛ cɛtnikɛ tɛny maac, jɛn kɛnɛ lätkɛ bike waan kɛɛl, kä thile ram mi bi mac yieny.

I-ca-yaa 2

Ruac malä Kuoth ke w̄ic muḡḡn

(Mikaa 4:1-3)

- ¹Neme ε nyuuth ëë ci I-ca-yaa gat A-modh ε nen ke kuj Juda kene Je-ru-tha-lem.
- ²Kä ke n̄in tiḡ bi beni, bi pǟm in ca luak Kuoth Nhial täth th̄in, bi bär ni jen kä pǟm diaal, kä bi döör diaal rḡ dol th̄in.
- ³Kä bi ney ti n̄uan ben, kä bike wee i, “Bia wane wij p̄aam Kuoth Nhial, wane luaak Kuoth j̄i I-the-rel. Dḡḡ be k̄on nyuḡḡth ke duḡpke ε bane jal th̄in.” Ke yöö bi n̄uḡt ben kä Dha-yon, kä ba ruacde lat kä Je-ru-tha-lem.
- ⁴Kä be kam dööri ti n̄uan luk, kä be kam neeni ti n̄uan lat. Bike thepnikien täth ala puḡri, kä bike mutnikien täth ni car caari. Kä be thil dḡḡ mi nyiëeny ke dḡḡ in dḡḡ, kä bike kḡḡ cu kujc.

Luk Kuoth ke j̄i liakä

- ⁵Lö dh̄or Je-k̄ob, b̄er wane jal r̄ey buḡyä Kuoth Nhial!
- ⁶Ci neeku loḡ lö Kuoth Nhial, ni j̄i dh̄oaa Je-k̄ob. Cike thiḡaḡ ke c̄ar t̄itni j̄i k̄uec k̄änyä caḡ, a latke tin bi tuḡok c̄etnike j̄i Pi-li-thet, kä c̄uke c̄ar juri t̄otḡ nh̄ok.
- ⁷Ci mundien thiḡaḡ ke cik̄ in b̄or kene daḡp, a thile riḡndien pek. Kä ci mundien thiḡaḡ ke j̄iḡḡk̄öori, a thile thurbieelikien pek.
- ⁸Ci mundien thiḡaḡ ke kuth j̄ien, a pal ken ni kuth tin ci ken ke lat ke tetkien, tin ci yiet tetnikien ke lat.
- ⁹Ke kujc em̄ ba naath luḡc piny a bi ram ḡ k̄ḡac, duunde yöö c̄uke pälikä lö Kuoth!
- ¹⁰W̄er r̄ey k̄ḡkä p̄aam, teeyni r̄o r̄ey puḡli pieny ke kuj gaak Kuoth Nhial, kene buay bumäde.
- ¹¹Ba j̄i liakä jak kä k̄ḡc, kä ba liak kacädien luḡc piny, ε ni Kuoth Nhial kä roa ba liak ḡ en c̄aḡ em̄.
- ¹²Te Kuoth Nhial in la Ruey ḡḡaa ke c̄aḡ mi c̄e rialikä, ke kuj neeni diaal tin j̄i liakä, kene ney diaal tin kapke rḡ nhial, b̄ake luḡḡc ni piny.
- ¹³Be luḡḡr Le-ba-n̄on tin b̄ar b̄aḡr kä bum nööḡ piny, kene j̄ien th̄eep Ba-can tin bum,
- ¹⁴ke pǟm diaal tin b̄ar b̄aḡr, ken pǟm diaal tin te ni nhial,
- ¹⁵kene t̄iec diaal tin b̄ar, ke p̄anyini diaal tin buḡm buḡḡm,
- ¹⁶ke babuuri Tar-cic diaal, kene babuuri diaal tin ḡow.

¹⁷Ba liak nath nöön ni piny, kä ba liak raamɔ ke rɔ kɔp ni piny, ε ni Kuoth Nhial kä rɔa ba liak ɔ en cän ɛmɔ.

¹⁸Kä be thil kuth jien.

¹⁹Wiaa tɛɛ rɔ rey kɔakni paam kene rey kɔakni pieny, ke kuj gaak Kuoth Nhial, kene buay ruɛcde mi wëe rɔ wä jiec ke yöö be wic muɔɔn jakä dual.

²⁰En cän ɛmɔ bi naath kuthkien tin ca täth ke ciɛk in bɔr kene daap tin palken ke. Bike ke yuɔr liklikni kene napɔkedhɔtni.

²¹Mi wä Kuoth wic muɔɔn jakä dual bi naath rɔ wä tɛɛ rey kɔakni kene rey puɔli pieny, ke gak Kuoth Nhial kene buay ruɛcde.

²²/Cu le nãth ni naath, tin yiëe nike cɛtke ji. Ke yöö enu dëe ken ε latdo?

I-ca-yaa 3

Luk ke kuj Juda kene Jε-ru-tha-lɛm

¹Nene täame Kuäär ni Kuoth in la Ruey Yɔaa, woocɛ ti diaal tin goor Juda kene Jε-ru-tha-lɛm ke, woocɛ mieth kene piw,

²woocɛ wäath köör kene wäath rɛm, woocɛ kuäär luɔk kene gök, woocɛ tit kene ney tin dij,

³kä woocɛ booth jien dhieec, kä woocɛ bööth tin ruɛc, kä jɛn woocɛ luëek kene tit, ke ney tin latke tin bi tuɔk ke nhiam.

⁴Kä yän Kuoth Nhial bāke jak kä ruacke ε dhool, kä bi gaat a bööthkien.

⁵Kä bi naath rɔ yak kärɔ, ba ram ɔ yak ε ram ɔ kä ba ram ɔ yak ε guan thieekāde. Kä bi nuët ram mi diit yak, kä /ci ram mi duek ram mi teke luth bi luɔth.

⁶Mi wä raan däman wä kãp dhɔr guan kä be je jio̅k i, “Jin tji ke bij, bi jin a boothda, ruac en dij jia̅kni neme.”

⁷Duunde yöö en cän ɛmɔ be wiee wëe i, “/Ci yän biã booth, ke yöö thile mieth dhɔrã kie bij, /ci yen yã bi jak kä booth nath.”

⁸Cε Jε-ru-tha-lɛm lath kä ci Juda pëen, ke yöö min latken ε kene, min lätken ε kuëthke ni Kuoth Nhial, kuëthke ni Kuoth puɔnyde.

⁹Ke guac nhiamdien nyoothe je en yöö teke ke duer, liake rɔ ke dueerkien cɛtke ji Tho-dɔm, ε /ci ken je tëe. Riek ake ke! Ke yöö cike rɔ nöñ riek.

¹⁰Lätni je ney tin latke cuñ be goaa ke ke, ke yöö bike min ci kene lat cam.

¹¹Riek ake ji dueeri! Da̅k ake ke! Ke yöö bāke lät kä min ciken ε lat ke tetkien.

12Kä nɛɛkä bake yak ε dholi, kä bake ruac ε män. Kä lö nɛɛkä, ca ye bath ε bööthkun, ca ye woc dup.

13Ci Kuoth Nhial luk kan, cɛ rɔ jɛc luke naath.

14Jɛn cɛ wä rɛy luɔk luke ruëc kɛnɛ bööth nɛɛnikɛ wëë j, “Kɛ yɛn kɛn tɛë däk kak walkä, kä tin cia pɛc kä can kɛn a duëlikun.

15ɛɲu lotdi mɔ kɛ däk nɛɛnikä kɛnɛ nuɔr nɛɛni tin can?” Ruac ni yä Kuoth Nhial in la Ruey Yɔaa.

16Cu Kuoth Nhial wee j, “Kɛ yöö liak nyier Dha-yɔn rɔ, ε jälke kapke ni wuɔthkɛn nhial, kä görke ni naath kɛ wänkɛn, kä cikɛ kaɔthkɛn jak kä cik, kä duääc kɛn piny kɛ ciökɛn.

17Kɛ kujɔc ɛmɔ bi Kuäär ni Kuoth kɛ duäc, bɛ wuɔth nyieet Dha-yɔn mut, bi Kuoth Nhial kɛ moc wok.”

18ɛn cänj ɛmɔ bi Kuäär ni Kuoth nyin liakädien diaal woc, laɲ ciöknikɛn kɛ tiek wuɔthnikɛn kɛ kuartni ɲuaknikɛn,

19kɛ tiil jithnikɛn kɛnɛ dɔakni ɲuak, kɛ tiek letdä,

20kɛ bij wɛc, kɛ kuartni muɔali kɛ bieyni tin la kuɛrke kɛ diari wal yijrä in kɔp kɛ jɔokɛn,

21kɛ katimni yietni kɛ ciik wuɔm,

22kɛ bieyni tin gow, kɛ kuɔmni kɛ kötni kɛ bëgni tetni,

23kɛ neeni kɛ ruɔɔny bieyni tin gow kɛ kuɔmni wɛc kɛ bieyni tin kuɔmkɛ nhiam ε män.

24Kä kɛ guɔath wal tin kɔp bi te ni ɲuány mi jiääk thɪn, kä kɛ guɔath lääkä bi te ni rɔk thɪn, kä kɛ guɔath takni mieem tin gow bi te ni kɛn kɛ wok, kä kɛ guɔath bieyni tin gow ba ciɛɲ ni bieyni cuali, kä kɛ guɔath gɔɔyä bi te ni pöc thɪn.

25ɛn cänj ɛmɔ ba nɛɛku näk, ba jɪ kööru tin bum näk kɔɔr.

26Bi thiekni Jɛ-ru-tha-lɛm pɔr, ɛn wɛc bɛ nyuur cɛtnikɛ cik mi ci nyuur piny gääcä.

I-ca-yaa 4

1ɛn guäth ɛmɔ bi män dänj bärɔw wut kɛl kɔp, kä bike wee j, “Bakɔ rɔ miɛeth kärɔ, kä bakɔ rɔ kök bieyni, kuɛn ni nɛy, woc ni buara.”

Luuc Jɛ-ru-tha-lɛm jɔk

2ɛn guäth ɛmɔ bi tin ci Kuoth Nhial kɛ pith cikɛ ɛlɔɲ, kä bike gow, kä bi nɛy tin ɲot kɛ ciaaɲ kä l-thɛ-rɛl rɔ liak kɛ tin ci cikɛ muun.

³Kä ney tin ɲot ke tëk kä Dha-yɔn tin ci duoth kä Jε-ru-tha-lɛm bakε coli ti rɛlke rɔ, ken ney tin ca ciöökien gɔr tin tëk kä Jε-ru-tha-lɛm.

⁴Bi Kuoth Nhial jïäk nyieet Dha-yɔn lak jɔɔr, kä be riem Jε-ru-tha-lɛm lak jɔɔr reyde ke luke yiëë mi päär kenε yiëë maac.

⁵Kä bi Kuoth Nhial pǟm Dha-yɔn kenε ney tin ca rɔ dol εn wɪni kum ke wuɔn tuɔɔl ke cāɲdäär, kenε bɔl maac ke wäär. Bi buay Kuoth ram ɔ kum.

⁶En kuum εmɔ, be naath gaɲ ke cāɲ, kä ε guāath luak kä ε duel mi gaɲ naath kä thul kenε nhiaal.

I-ca-yaa 5

Dit kakä wal ke kuj kɔaɲ

¹Yän bä dit ket ke guāath mäthdä, dit ke kuj kakä walke ke kuj kɔaɲ. Määthdä tëë ke kak wal ke kuj kɔaɲ wii pǟm mi teke mun mi gɔaa.

²Cε je kuac a cε pǟmke woc, kä cε je pith ke buɔcni ti gow. Kä cε je tath duel thuɔɔp gaɲ reyde, kä cε je tēt pul puɔɔny pǟm ke kuj kɔɲä. Jen liipe ni dey ti gow thɪn, duunde yöö cε kuir ni dey ti jïäk.

³Kä täame cu määthdä wee j, “Lö jï Jε-ru-tha-lɛm ke yen jï Juda, luɔke kɔ kɔne kak walkä ke kuj kɔaɲ.

⁴Enu mi dɔɲ mi dëë lät kä kak walkä ke kuj kɔaɲ, mi /kɔn lɔt thɪn? Kä enu cε kuir ni dey ti jïäk ɔ a /ci mɔ a dey ti gow tin liεpä?

⁵“En täame yän bä ye lɔr min bä lät kä kak walkä ke kuj kɔaɲ. Yän bä näle woc, kä be cu wä juɔl. Kä bä wecde dāk, kä ba je dɔany ke ciök.

⁶Yän bä je jak kä dɔr, /ca je bi pur kie /ca bi pith, bi piith ni wath kenε kuiy thɪn. Kä bä puar jïök εn yöö /cε kak εmɔ bi demikä.”

⁷Kä εn kak wal ke kuj kɔaɲ Kuoth Nhial in la Ruey Yɔaa εmɔ, ε dhɔr jï l-the-ɛl. Kä jï Juda ke dey jien tin gow tin cε pith. Kä jen guice ni thuɔk thɪn, duunde yöö cε nen ni näk nath. Kä dere jek ni cuɔɔɲ thɪn, cε kule liɲ ni lul.

Rik Guan nyuɔɔni

⁸Riek akε yen ney tin mat raan ciɛɲ ciɛɲ in dɔɲ, kä mat raan kak kä kak in dɔɲ, amäni mi /cε thil guāath mi lɔr, ε ciɛɲ ni jɪn kä rɔa muun.

⁹Ci Kuoth Nhial in la Ruey Yɔaa rɔ yac a liɛɲä wëë j, “Bi duël ti ɲuan te lɔrä, ken tɪec tin dɪt kä gow, bike thil ney ti ciɛɲ thɪn.

¹⁰Bi kak wal ke kuj kɔaɲ nööɲ ni liεr kɔɲä, kä bi kuay pɪthä ti te rey cuaalä nööɲ ni dieny.”

- 11 Riek ake ney tin la ker ke runwan, ke yöö bike wä maath kōṅä, ney tin la jin amäni wäär amäni mi cike yōṅ ke kōaṅ!
- 12 La ken buḡl kene thom ke yikyikni, a puḡḡt guäth mieth kene kōaṅ, duunde yöö /ca lät Kuoth Nhial car, thile ke luth ke lät tetni Kuoth.
- 13 Ke kujc emo ba nee Kuoth naṅ ela pēēc ke kujc ṅoaani, kä bi neekun tin luḡthke liw ke buoth, kä bi ney tin duēäk liw ke rew.
- 14 Ino bi roḡ jōkni buothe näk, kä be thokde lēp yööṅ elōṅ, kä be ji luthä kä Je-ru-tha-lem kene buḡṅ neeni tin duēäk naṅ piny.
- 15 Ba ney tin luḡthke kene ney tin duēäk luoc piny, kä ba ji liakä luoc piny.
- 16 Duunde yöö ba Kuoth Nhial in la Ruey ḡaa liak ke cuṅ, bi Kuoth in Rel ḡooyde ro, ro nyoth en yöö rel ḡooyde ro ke cuṅ.
- 17 Rey wec in ci daḡ bi dēt laak thjṅ, kä ba guḡḡth laṡ rueethni deet.
- 18 Riek ake ney tin buathke duer ke rok kacä, yōḡcke jiäk ke rok cētke thurbil,
- 19 tin la wee i, “E Kuoth pēth, a je pēth laṡde, ke yöö dōṅ dēeko je nen. E cār Kuoth I-the-rel in rel ḡooyde ro mal ben, a je bēē ke yöö bako je nen!”
- 20 Riek ake ney tin cōalke mi jiäk i mi ḡaa, kä cōalke mi ḡaa i mi jiäk, tin laṡhke muth guäth buoyä kä laṡhke buay guäth muḡth, tin laṡhke mi kec guäth kä mi lim kä läthke mi lim guäth kä mi kec!
- 21 Riek ake ney tin guecke ro i pel, tin carke je i ṅacke ṅoak.
- 22 Riek ake ney tin e ken i bum ke maṡh kōṅä, tin e ken i ke wäth maṡh kōaṅ in car,
- 23 tin la paḡke guḡṅ duiṛä ke kök, tin la pēnke can cuṅkien!
- 24 Bike daḡ cētke min la mac jil e waan, cētnike min la juaac a pet ke bol, kä bi thärkien cu dhiap, kä bi gaaknikien cuḡ ṅēth, ke yöö /ca ṅuḡt Kuoth Nhial in la Ruey ḡaa loḡ, kä /ca ruac Kuoth I-the-rel baṅy piny.
- 25 Ke kujc emo ci kec Kuoth Nhial ben kä neeke, kä cue ke näk ke tetde min bum, kä cue pääm lath, kä cu riṅkien te rey duḡpni cētnike diṛ jiäkni. Ke kuj kä neme /ci gakde bi loc jōk, kä be ṅot ke mi duäāce naath.
- 26 Bi Kuoth nyuuth ṅun ke kuj dööri ti ṅōḡṅ, kä be ney tin te peek ḡaa kuḡth paḡaḡ, kä bike ben ke pēth mi diṡt.
- 27 Cue thil ram kel mi cu cuuc kä ke kä cu tēeth, kä cue thil ram mi cu dōḡl kie cu niēn, kä cue thil laḡak letdä mi cua woc, kä cue thil war mi cu puḡt,
- 28 kä moth bäarikien, kä ca bäarikien rialikä, kä bum riḡp jiōṅköörikien cētnike yiēth, kä cēt ciök thurbieelikien nike ruoth.

²⁹Kä cēt lulien nike lul luony, bur ken cētnike ruath luony. Kä muocke rō kḗath mi banke pēēc, la ken ke cuḗ nan ε thile ram mi luäke.

³⁰Kä bike wuḡw wjide en cāḡ emō, cētnike wuḡw pijini baar. Kä mi ci raan mun guic, dere nen ni muth kene ḡak, ε cāḡe ni buay bi puḡar je jak kä muth.

I-ca-yaa 6

Ciöt Kuoth ke I-ca-yaa

¹Ke ruḡn ēē lijw ke kuäär ni Ö-dhi-ya cuḗ Kuäär ni Kuoth nen tēē nyuurä wijw koam kuääräde ni nhial, kä liake je. Kä ci bjide luak thiän.

²Wjide te nyin nhial thjḡn, te mō ke gḡk ḡaḡ bākel. La mō nhiamde a kum ke gḡk ḡaḡ rēw kä be puḡnyde kum ke rēw tin kḡḡ, kä be rō bar ke rēw tin kḡkien.

³Kä cōalke rḡ wäke j, “Mi rel gḡyde rō, mi rel gḡyde rō ε Kuoth Nhial in la Ruey ḡḡaa, ci wjic muḡḡn thiaḡḡ ke buayde.”

⁴Kä cuē ḡḡḡni thiek lath ke jḡw nēni tin ciḡt, kä cu luak thiaḡḡ ke tol.

⁵Kä cuḗ wee j, “Riek ake ḡä! Ke ḡḡö cā bath, ε ḡän ram mi jḡk thokde ke ḡḡö ciēḡä rēy nēni ti jḡk thukien. Kä ḡotde cuḗ kuäär ni Kuoth Nhial in la Ruey ḡḡaa nen!”

⁶Kä cu puḡny kel ben kä ḡä ni nhial ke ruēl maac mi cē kan wijw yjḡkä ke kääpni maac.

⁷Kä cuē thokdä thiap ke je, kä cuē wee j, “Nēne, nēme cē thokdu nyot, en täāme ca jḡäku woc, kä ca dueerku päl.”

⁸Kä cua jḡw Kuḡr ni Kuoth lijw wēē j, “ḡḡa bā kule jḡk ḡ? Kä ḡḡa bi wä ke kujḡda mō?” Kä cua je loc j, “ḡän en! Jḡk ni ḡä.”

⁹Kä cuē wee j, “Wēr jjiḡkni nēy tḡtḡ j, ‘Ljēḡe aḡḡaa, duunde ḡḡö /cē bi cop loḡcdu, kä guece aḡḡaa duunde ḡḡö /cia bi ḡḡc.’”

¹⁰Kä nyon cār nēni tḡtḡ, kä jak nike kä mjēḡ, kä jak nike kä /ci gujḡc, ke ḡḡö /cike bi guic, kä /cike bi lijḡ, kä /cike ḡḡak bi ḡḡc, ke ḡḡö /cike rḡ bi riet ḡä ε bāke jak kä ḡḡw.”

¹¹Kä cuḗ wee j, “Amāni nēy Kuäärä?” Kä cuē wee j, “Amāni mi ci wec te baḡḡ a thile nēy ti ciēḡ thjḡn. Kä a thile ciēḡ naath, kä a /cē thil ram mi ciēḡ muun,

¹²amāni mi cā naath jḡk ni ḡḡnä, ε ca mun päl ruēec.

¹³Mi ci nēy ḡaḡ wäl duoth muun, ba nyock nike wḡḡ en mun, bike cētnike jḡath ḡḡap mi ca jḡap piny.” Kä ken nēy tḡ bi ḡot ke tēk tḡ bike cētnike jḡath mi nyock rō ke tunh.

I-ca-yaa 7

Lär I-ca-yaa Kuäär ni A-γadh ruac

- ¹Ke nin tëë ruc ni A-γadh gat Yo-tham gat Ö-dhi-ya kuäär Juda, cu Rε-dhin kuäär Thi-ri-ya kene Pε-kē gat Rε-mēl-yaa kuäär I-the-rēl Jε-ru-tha-lēm kap kor, duunde yöö /kenke je kan.
- ²Kä mēē ca je lar jī dhōaar Dee-bid i, “Ci jī Thi-ri-ya rō mat ke jī ε-pa-rim,” cue loc kuar Juda kene nεke lath cεtnike min la jien a yōake ε jioam.
- ³Kä cu Kuoth Nhial I-ca-yaa jōk i, “Wēr yene gatdu ni Cε-ar-ya-cub bia wä röm ke A-γadh peek wan Puōl in te nhial, dup in diit guāth in la naath ε läk thīn ke bieyni.
- ⁴Wēr jōk ni je i, ‘Tit rō, kä päli rō piny, kä /cu dual, kä a locdu /ci bath ke tol maac jien dān rēw tītī, gak Rε-dhin kene jī Thi-ri-ya ke gat Rε-mēl-yaa.
- ⁵Ci jī Thi-ri-ya kēel ke jī ε-pa-rim ke gat Rε-mēl-yaa jī cāp mi jīääk, wä ke i,
- ⁶“Wane Juda mak, wane je dääk kä rō, bane gat Tab-el wä jak kä kuäre.”
- ⁷Duunde yöö cu Kuäär ni Kuoth wee i, “/Cε bi tuock en nōmō, a /cε bi met ben.
- ⁸Ke yöö bum ni Da-math-keth ε jēn wec Thi-ri-ya min diit, kä buōm Da-math-keth ε Rε-dhin. (Rεy runi ti jien bākel wīcde dhieec ba ε-pa-rim dāk a /cε bi la dōr.)
- ⁹Kä wec ε-pa-rim in diit ε Tha-mε-ria, kä buōm Tha-mε-ria ε gat Rε-mēl-yaa. Mi /ci yen bi buōm nāthādun, ke thuok /ci yen bi le met buōm.”

Nyuuth ke kuj I-manu-el

- ¹⁰Kä cu Kuoth Nhial rō nyok ke ruac ke A-γadh wēē i,
- ¹¹“Thiec nyuuth Kuoth Nhial ni Kuothdu, mi dēē ben ni pinyi te jōk thīni kie ni nhial ni puōrā mi nāni.”
- ¹²Duunde yöö cu A-γadh wee i, “Yän /cā bi thiec, /cā Kuoth Nhial bi lath rēy yōnā.”
- ¹³Kä cu I-ca-yaa wee i, “Kue liñ lö dhōr Dee-bid! Jēn ε mi tōt en yöö cuuc yen naath, mō cuuc yen Kuothdā mō bā?
- ¹⁴Ke kuj εmō Kuäär ni Kuoth puōnyde be ye moc ke nyuuth. Nēne je, nyal be ruēt kä be dap ke gat mi dhōl, kä be ciōtde cōli I-manu-el.
- ¹⁵Kä ke guāth in be lok mi jīääk ε be mēk ni mi gōaa, bi naath cam ni yat lieth kene tuar.
- ¹⁶Kä min not gat ke mi /kene mi jīääk ni lok a be mēk ni min la cuōn, bi mun kuari dān rēw tin dual ke ke dāk.

17 Bi Kuoth Nhial ji yene næku ke dhør guur nõj nin ti bęc bęc ti /ken met ben ti bęc ni ken kä cäj eë kac ke l-the-rel raar kä Juda, be Kuäär A-thi-ri-ya nõj.”

18 En cäj emo bi Kuoth Nhial thapaar koth mi la nyuuth ke yöö bi ji l-jep ben cętnike luanj ti bęc guath mi nõan jok kieer, kä bi ji A-thi-ri-ya ben cętnike tuaar muundien.

19 Bike ben cien rey puoli kene kçak päämni ke buçt buçt ni diaal ke tçari diaal.

20 En cäj emo bi Kuäär ni Kuoth reet mi kçke kujc kieer Yu-pe-ree-tidh mi mo kuäär A-thi-ri-ya kan, kä be mutni mjem wuçthni kene mjem puagany ke miem tiknikun.

21 En cäj emo bi raan päl ni nac e tøk kene det dan rew,

22 kä ke njan caakien, be cam ni lieth. Kä ney diaal tin ci duoth muun, bike cam ni lieth kene tuaar.

23 En cäj emo guath tin la teke buçni ti bathdçor kä la kçke ke yiow ti bathdçor, bi te ni kuiy thjn kene thil.

24 Bi naath wä thjn ke bäari ke kçk leeyni, ke yöö en mun keeliw te ni kuiy kene thil thjn.

25 Kä pääm diaal tin la piethke, thile ram mi bi wä thjn ke yöö bi te ni thil kene kuiy thjn. Duunde yöö ba guagath lak yçok kene det.

I-ca-yaa 8

Gat I-ca-yaa e nyuuth ke käni ji A-thi-ri-ya ke wii

1 Kä cu Kuoth Nhial yä jçok j, “Käni pämi mi pat pat mi diit kä gçri rieet titi thjn e dhok j, ‘Duç Mer-ca-lal-ç-badh.’ ”

2 Kä cuç booth palä ni U-ri-yaa kene Dhe-kar-yaa gat Ye-be-re-kiyaa çol ala neen kä yä.

3 Kä cuç wä kä ciekdä, kä cuç ruët kä cuç dap ke gat dhöl. Kä cu Kuoth Nhial yä jçok j, “Çol ciötde Mer-ca-lal-ç-badh,

4 kä e not /ken gat ciöt ni çaç wëe j, ‘Baba, kie mama,’ ba riçj Da-math-keth kene pęc Tha-me-ria naç e kuäär A-thi-ri-ya.”

5 Kä cu Kuoth Nhial ro nyok ke ruac ke yä wëe j,

6 “Ke yöö cu ney titi piw Ci-lowa tin loy egçaa loç. Ci wä tseth ni loçkien ke Re-dhin kene gat Re-mël-yaa,

7 ke kujc emo yän Kuäär ni Kuoth, bäge jak kä make e kuäär A-thi-ri-ya kene remde. Bike Juda ban cętnike piw nyçac ti bä raar Kiir Yu-pe-ree-tidh, ti thiaçke lölike diaal.

⁸Kä be Juda can cɛtnike nyɔc, ba nyɔc mi cup naath ni ŋuääk. Kä ke yöö te Kuoth keel ke kɔn, bi gɔke mundu kum ni keeliw, lö l-manu-el!”

⁹Matde rɔ guäth kel yen naath ke dual, lieŋe neme lö ney tin ŋan tuɔŋni yɔaa. Riale rɔ ikä ke kɔr, kä dake rɔ kä piny! Riale rɔ ikä ke kɔr, kä dake rɔ kä piny!

¹⁰Latde capdun, duunde yöö be thil luɔt, latde ruac, duunde yöö /cɛ bi te thɪn, ke yöö te Kuoth keel ke kɔn.

¹¹Kä cu Kuoth Nhial ruac ke yä a te tetde min bum keel ke yä, ke yöö /cä bi guɔɔr ni dup neeni tɪtɪ, wëë j,

¹²“/Cu ti diaal cɔli j tɛr tin cɔl ney tɔtɔ ke j tɛr, kä /cu dual ke tin dual ke ke ε jɪ /cɛ cak lath ke jɛ.

¹³ε ni Kuoth Nhial in la Ruey Yɔaa bia cɔl j mi rɛl gɔɔyde rɔ mɔ ni kä rɔa, ε jɛn bia dual ke jɛ mɔ, kä ε jɛn be ye lath ke jɛ mɔ.

¹⁴Kä ε jɛn bi la guäth palä mɔ, kä ba pǟm in kujr naath, ba jɛn döl in kɔäthke ikä ε dhɔr jɪ l-the-rel dɔŋ rɛw. Kä be la dhuur mi kääp jɪ Je-ru-tha-lem.

¹⁵Bi ney ti ŋuan kɔäth kɔthikä, bike tɛth kä bike töl, bake dɛp kä bake käp.”

Luek ke kuj thiecä jɔɔkni

¹⁶Yiane ŋut, kapɛ ŋiic cuɔŋ rɛy jɪ kɔaarä.

¹⁷Yän bä Kuoth Nhial lip, min ci nhiamde tɛɛ ke jɪ dhɔaar Je-kɔb, yän bä ŋäth ni jɛ.

¹⁸Nɛnɛ, yän kɔnɛ gaat tin Ci Kuoth ke kam yä, ke kɔn nyuuth rɛy l-the-rel kä Kuoth Nhial in la Ruey Yɔaa, min cien wɪ Pɔam Dha-yɔn.

¹⁹Kä mi wä naath ye jɔk j, “Thiɛcɛ jɔk kɛnɛ kolaan tin kujw kä gjeer,” ε /ci naath dëë ku thiec ni kuothdien ε dëë ku thiec ni mi ci liw, ε /ca dëë ku thiec ni mi tɛk?

²⁰Guɔɔrɛ ni ŋut Kuoth kɛnɛ ŋiicde! Ke thuɔk ruac in lat jɪ kolaanɪni jɛ thile jɛ luɔt.

²¹Ken bike wjel muun ke dak mi dijt kɛnɛ buoth, mi wä buothke näk bike cu gaak ba guic ni nhial, kä bike kuäärien lam kɛnɛ Kuothdien.

²²Kä bike piny guic, kä bike nen ni rik kɛnɛ muth ke dak mi bɛc bɛc, kä bake yuɔr rɛy muɔth mi col.

I-ca-yaa 9

Kuäär mi gɔaa mi bi ben

¹Kä /cɛ bile teke dak kä ney tin te rikä. Kä ke pek ëë ci wä cuɛ mun jɪ Dhe-bu-lun kɛnɛ mun jɪ Nap-ta-li jak kä pɔc, duunde yöö ke nɪn tɔ bi ben tɔ be Gë-le-li

moc ke luth muṛṛn juri min wä dup baar in boṛ min te kam wiini a wä ni kuj kieer Joṛ-den.

²Ney tin te rey muṛth, ca buay mi diit nen, kä ney tin cien däär muṛth ci buay ben kä ke.

³Kuoth ci naath jak kä ḡuan, kä ci tēth loaacdien rep, tēth loṛkien nhamdu cētke min la loṛ ran ε tēth ke cāḡ ḡēr bæel, cētke min la loṛ wutni a tēth mo dāake tin ca pεc ɔ.

⁴Kä curi gäkdien toḷ kä ke kene keet in la duacke ke ε ney tin cianke ke a jāk, kä curi ke joc cētlike juṛc ēē ci koḡ joc ni jī Mid-yan.

⁵Kä waḡri jī köör diaal, kene bieyni tin teke riem, bake waḡ ala toḡ maac.

⁶Ke ḡöö ca kōn dāp gat, ca kōn kam gat dhöl, kä be la kuäär nath, kä ba ciötde cōl i, “Rueec mi Gōaa, kä Kuoth mi Bum, Guḡan nath mi Dōraar, kä Kuäär Malä.”

⁷Kä bi kuääre kene mal thil pek, kä be ruēc ala Kuäär wij koam kuäärä Dee-bid, be je ruac ke cuḡ kene thuṛk εn cāḡ εmo amāni cāḡ kel. Bi Kuoth Nhial in la Ruey ḡōaa je laṭ.

Bi Kuoth I-the-rel duäc

⁸Ci Kuoth Nhial ruac jak ke kuj jī Je-kōb, kä be I-the-rel luk,

⁹kä ba je ḡac ε ney diaal, bi jī ε-pa-rim kene jī Tha-mε-ria je ḡac, tin ruac liakä ke loṛkien i,

¹⁰“Ci tuṛpni tēeth, duunde ḡöö bako ke nyok ke tath ke pääm ti ca kuac, ca rieewni thēep joap piny, duunde ḡöö bako guḡathdien luēl ke luṛṛ.”

¹¹Kä cu Kuoth jī Rε-dhin nōḡ jī tērien, cue jī tērien jiēc cuḡ ke kujdien.

¹²Jī Thi-ri-ya kuj kānyä caḡ, ke jī Pi-li-thet kuj konyä caḡ, duṛpke I-the-rel ke rēmkien. Ke kuj kä tītī ḡot gak Kuoth /kene ni thuṛk, ḡotde duäace naath ke buṛmde.

¹³Duunde ḡöö /ken naath rṛ riet ram in cike näk, kä /kenke Kuoth Nhial min la Ruey ḡōaa ḡor.

¹⁴Bi Kuoth Nhial wic I-the-rel kene juäle ḡok, be kaar kene cuut ḡok ke jen cāḡ ε kel ɔ,

¹⁵ke ḡöö wic ε bööth kene ney tin luṛth ke, kä juäl ε ḡoṛk tin ḡieecke kaacni.

¹⁶Ney tin böthke ney tītī cike bath, kä ney tin guṛṛke ke cike riaw.

¹⁷Ke kuj εmo /ci Kuäär ni Kuoth loṛde tēth ke ḡuētḡni wutnikien, kä thile je koṛc loaac ke gaat tin rētni kene män joṛkni, kä ken diaal thile ke kuoth kä ke laṭ

jiäkni, kä lat ken ni nyin koori. Ke ken tiji not gak Kuoth /kene ni thuok, notde duäace naath ke buomde.

¹⁸Ke thuok jiaak petke cetnike mac, e waanje goak kene kuiy, kä waanje rup mi ce thij, e riith tolien ro ni nhial.

¹⁹Ke njeeny Kuoth Nhial in la Ruey Yooa ce mun wan, cu naath kula ton maac, thile ram mi dee daman luak.

²⁰Yuoorthke ni mith, kä notke ke mi nak buothke, kä bike mieth in ci duoth cam, kä /ce ke bi ron, kä bi ram o cam ni tetde.

²¹Bi Ma-na-the mith kä e-pa-rim, kä bi e-pa-rim mith kä Ma-na-the, kä bike ro luoc Juda keel. Ke ken tiji not gak Kuoth /kene ni thuok, notde duäace naath ke buomde.

I-ca-yaa 10

¹Riek ake ney tin latke not ti /ci to a thuok, kene ney tin goarke riet ti jiaak,

²ney tin penke can cunjen, ney tin macke cun nenika tin can, ney tin pecke ni man jockni, kä macke ni gaat tin thil guani.

³Eru bi lat o ke can in ba duac ni ji, mi wa dak wa ben nana? Kä ena bi ro wa luak je mo? Kä bi riandu bany nika?

⁴Thile mi ci duoth e ni yoö bi te rey neni tin ba pec, kie bi te rey neni tin ba nak. Ke ken tiji not gak Kuoth /kene ni thuok, notde duäace naath ke buomde.

Duac Kuoth Nhial ke A-thi-ri-ya

⁵Riek ake A-thi-ri-ya, keet gaakda, jen min la keet kora!

⁶La je a jakä kä dor mi thil kuoth, kä jakä je kä ney ti ca gaak ke ke, ke yoö bike ke wa pec, kä bike ke wa dony kä piny cetnike tuak duopni.

⁷Duunde yoö /ce lot nie no, /cie jen min te cara, jen caare ni yoö be ke dak, lotde ni yoö be door ti nuan dak,

⁸ke yoö ce wee i, "/Cike booth remda la kuar diaal to?

⁹/Kan Kal-no kan cetke Kar-ke-mic? Kä /kan A-math kan cetke Ar-pad? Kä /kan Tha-me-ria kan cetke Da-math-keth?

¹⁰Yan ba kuäär kuthni guäayni dak, ken kuth guäayni to nuan ni ken to, kä ji Je-ru-tha-lem kene ji Tha-me-ria.

¹¹Yan e ca Je-ru-tha-lem bi ku dak kene kuthke, cetke mee ca Tha-me-ria dak kene kuthke?"

¹²Kä mi wa Kuäär ni Kuoth thuok ke latni nyinae diaal Päm Dha-yon kene Je-ru-tha-lem, be kuäär A-thi-ri-ya dak ke kuj liakade kene kapde ke ro nhial.

13Ke yöö ce wee j, “Ke buɔmdä yän cä memε lat, kä ke pelä kenε n̄ac n̄oaaanidä, yän cä këth dööri woc, kä cä riṅṅdien pec, cεtke ram mi bum yän cä kuṅkien jak kä kuaany.

14Yän cua riṅ n̄eni diaal kan, cεtke min la raan duel kecä a cop, yän cua döör diaal maat, cεtke min la raan toṅ a mää, kä /cue thil mi cu gɔakde kie thokde k̄ap nhial ke yä.”

15E deë j̄op rɔ ku liak ke ram in j̄op je, kie deë n̄emε rɔ kap nhial ke ram in n̄ok je duɔɔr? Kä /ci keet ram in rɔm je deë ruac, kä /ce raan deë kap!

16Ke kujc εmɔ, bi Kuäär ni Kuoth Nhial in la Ruey Yɔaa juey, mi j̄ääk j̄äk kä r̄em köör A-thi-ri-ya, kä be buɔmde waṅ ke mac, be d̄oap cεtke mac mi pet.

17Kuoth in la buay j̄i l-the-r̄el, be cεtnike mac, j̄en min R̄el Ḡooyde rɔ, be cεtnike boḷ maac. Be cεtnike mac in la gɔak kenε kuiy a waṅ n̄ike c̄aṅ kel.

18Be rupde min gɔaa kenε kaak beel tin gow pet, cεtke min la juey puṅny ran ε thuuk.

19Bi j̄ien tin ci duoth cun̄ä kuëë el̄oṅ, ε deë gat mi t̄ot ke luṅṅ ke kuën.

Luny duothni nath j̄ok pec

20En c̄aṅ εmɔ /ci duoth j̄i l-the-r̄el ken tin ci k̄ään dh̄or Je-k̄ob r̄o bile thien ram in näke, ke thuɔk bike r̄o thien Kuoth Nhial j̄en Kuoth l-the-r̄el.

21Bi duoth nath luny j̄ok, ken duoth j̄i dh̄oaa Je-k̄ob bike luny kä Kuoth in leny buɔmde ti diaal.

22Kä c̄aṅ bi n̄eku n̄uan cεtnike list thuɔk yiëer lö l-the-r̄el, bi luny ni duoth j̄ok. Ci Kuoth d̄ak muɔɔn lat, be je d̄äk keeliw a päär.

23Bi Kuäär ni Kuoth Nhial in la Ruey Yɔaa ε moc ke guut, cεtnike mëë ca lar ke kuj̄ wec muɔɔn keeliw.

24Ke kujc εmɔ ci Kuoth Nhial in la Ruey Yɔaa wee j, “Lö n̄ekä tin cien̄ kä Dha-yon, /cuare dual ke j̄i A-thi-ri-ya tin duacke ye ke ketni, tin kapke ketni nhial ke kuj̄dun cεtnike mëë ca lät kä ye ε j̄i l-j̄ep.

25Ke yöö ke guath mi t̄ot bi gakdä ke ye thuɔk, kä bi n̄ëënydä waa ni dun d̄äkadien.

26Kä bi Kuoth Nhial in la Ruey Yɔaa ke duac ke waat, cεtke mëë ce j̄i Mid-yān duac pääm O-reb. Kä be keetde rieny w̄ii piini cεtke mëë ce lat kä l-j̄ep.

27En c̄aṅ εmɔ bi rik tin lat ke kä ye cu thil, kä b̄ä ḡakdien cu woc n̄uääkdun.”

28Bi r̄em j̄i A-thi-ri-ya ben kä A-yath, bike r̄et ke Mig-ron, kä bike m̄iethdien t̄ëë kä Mik-mac.

²⁹Bike wä rey duṛp, kä bike niēn kä Gabä, kä bi jī Rama dual, kä bi jī wec Thoṛl ni Giba rṛ bar.

³⁰Wieeni lö nya Gē-lim! Kä liṅe lö Lay-caa! Kä loce lö Ä-na-thoth!

³¹Jī Mad-me-na a wuurä, jī Ge-bim lēnyke tēkdien.

³²En wale bike cuṛṅ kä Nob, bike koṛ wä ter ni päām Dha-yon, min la päām Je-ru-tha-lem.

³³Kä nene, bi Kuoth Nhial in la Ruey ḡaa, ke ḡock jṛṛ ceṛnike jiath ke buṛmde min dīit, ken jien tin baṛ baṛ bake joap piny, ken mēek jien tin ḡow bake kuer piny.

³⁴Be rup in dīit joap ni piny ke jṛṛ, en rup Le-ba-non be tēeth ke buṛm Kuoth in bum ni Jen.

I-ca-yaa 11

Kuäär Malä

¹Bi kaar tunh puṛṛny jiaath, bi kuäär ben dhṛ Jethi.

²Kä bi yiēē Kuoth Nhial nyuur kä je, yiēē pelä kene ḡac ḡaani, yiēē mi nyuuth je kä moc je buṛm, yiēē mi bi je ḡieec kä bi je moc luth Kuoth Nhial.

³Kä bi loce tēeth ke luth Kuoth Nhial. Kä /ce naath bi luk ke min ce nen ke wāṅke, kie min ce liṅ ke jīthke.

⁴Duunde ḡöṛ be can luk ke cuṛ, kä be ḡay ḡaa luk ke thuṛk, kä be wīc muṛṛn duac ke ruacde, kä be jī nyuṛṛni näk ke yiēē thuṛkde.

⁵Kä cuṛ kene thuṛk tek ke je ni cianḡ.

⁶Bi jṛṛ nyapēc cienḡ keel kene ruath dēel, kä bi kuac tṛṛc keel kene dṛw böwä, kä bi dey ḡṛk laak keel ke dey luṛny, kä bake buṛth ε gat mi tṛt.

⁷Bi ḡṛk laak keel ke let, kä bi deykien tṛṛc keel, kä bi lony laak ke wal ceṛke yanḡ.

⁸Kä bi gat mi lueth ḡar gekä deṅciäkä, kä bi gat mi döth tetde laṛth ḡṛt lualdītdä.

⁹Kä cike bi teke riēk kie dak wīi paṛmdä min rel rṛ, bi wīc muṛṛn thiṛṛḡ ke ḡac ḡaani Kuoth Nhial ceṛke min la piw yier a thiṛṛḡ.

Luny pēēcni Juda kene I-the-rel jṛk

¹⁰En cāṅ emṛ bi kuäär mi pay tuṛk ben dhṛ Jethi mi biḡ nyuuth kä naath, kä bi döör diaal rṛ duṛl je, kä bi ḡuaṛth cienḡäde thiṛṛḡ ke ḡṛṛy.

¹¹En cāṅ emṛ bi Kuäär ni Kuoth rṛ nyṛk ke mi ḡṛṛḡe duṛth neṅike tin ḡot ke tēk kä A-thi-ri-ya kene cam I-jēp ke cuēc I-jēp ke Kuc kene Ee-lam ke Ci-nar kene Ä-math ke dhuṛli baar.

¹²Kä be nyuuth jiec ke kuj dööri, kä be pëec I-the-rel rol, kä be jī Juda tin dāk piny maat tuḡni ḡaa daḡ ḡuaan.

¹³Bi tieel I-the-rel thuḡk, kä ba gak jī Juda woc. /Ci I-the-rel bi le te tieel ke Juda, kä /ci Juda bi le gaak ke I-the-rel.

¹⁴Bike jī Pi-li-thet mak kujc konyä caḡ, keel bike jī kuc kënyä caḡ pec. Kä bike E-dom këne Mo-ab pec, kä bake luḡth ε jī Am-on.

¹⁵Bi Kuoth Nhial pī baar I-jëp jak kä kööt, kä be tetde yīth wī Kieer Yu-pe-ree-tidh, ke jioam mi leth, kä be je dääk kä löli daḡ bärōw, ke ḡöo bi naath je ḡok koḡtä.

¹⁶Be teke duḡḡp mi diit ke kuj duḡthni neenike kä A-thi-ri-ya, ceḡke mëe bä jī I-the-rel raar kä I-jëp.

I-ca-yaa 12

Dit tethä Iaac

¹En cāḡ emō bi wee i, “Ḡän bä jī liak lö Kuoth Nhial, ε cāḡ ni mō gaki ke ḡä mō, ci gakdu jieen kä ḡä, kä ci ḡä bum.

²“Ke thuḡk Kuoth ε käändä, bä ḡäth ni je /cä bi dual, ke ḡöo Kuoth Nhial ε buḡmdä kä ε ditdä, kä ε jen la kaḡdä mō.”

³Kä bia piw jom rey jīeeri kënä ke teth Iaac.

⁴Kä bia ruac en cāḡ emō wä yen i, “Lare Kuoth Nhial teth Iaac, kä pale je ke ciötde, kä jakni min ce lat kä ḡacke ε döör, kä latde je en ḡöo diḡ ni jen.

⁵“Puanyε Kuoth Nhial ke diit, ke ḡöo ce ti diḡ lat, ε wic muḡḡn ḡäc je keeliw ken tin ce lat.

⁶Roale këtde diit tethkä Iaac lö yen jī Dha-yon, ke ḡöo te Kel I-the-rel in Rel Gooyde rō reyduḡ.”

I-ca-yaa 13

Ruac ḡoḡkä mi jīäk ke kuj Bë-bi-lon

¹Neme ε ruac ëe ci ben kä I-ca-yaa gat A-modh ke kuj Bë-bi-lon.

²Yiathe beer piny ni biikä paam mi car car, cōale ke ke jow mi diḡ, wëtde ke ke tetkun ke ḡöo bike ben pec ke thuk tin la wä ke jī luthä pec.

³Ḡän cä raandä min rel rō lar lär, cä neekä tin bum cōl ke ḡöo ba ḡëenydä wä lat, ney tin teth loḡkien ke ḡöo ba latdä lat.

⁴Liēŋe roal wij päämni, min cētke jow nēeni ti ŋuan! Liēŋe roal rey kuääri, cētde nīke roal dööri ti te guäth ke! Kuoth Nhial in la Ruey Ÿōaa rialē rēmdē ikä ke kor.

⁵Bäke ni muun mi nōan, bäke ni peek Ÿōaa, en Kuoth Nhial kenē yiow gaakde, ke yöö be wic muōon dāk keeliw.

⁶Wieeē, ke yöö ci cāŋ luok Kuoth Nhial thiak, dāk Kuoth I-the-rel be ben!

⁷Ke kujc emō bi tet diaal töl, kä bi loc nēeni diaal baath,

⁸kä bike dual ken diaal. Bi bēc kenē cuoc ke káp, bike te rikä cētnikē ciek mi dap. Bike rō guic ni dualä, ke wāŋ ti tith cētnikē mac.

⁹Nēnē, cāŋ luok Kuoth Nhial a bēēni, ε cāŋ mi bēc bēc, cāŋ gaak mi leth, en cāŋ emō be wic muōon jak kä day, kä be jī dueeri tin cien thīn näk.

¹⁰Ci cīer nhial ke kuēl bi buay, kä bi cāŋ a muth nīke kānyde, kä /ci pay bi buay.

¹¹Kä Ÿān Kuoth Nhial bä wic muōon dāk ke kuj jāknīke, kä bä jī nyuōoni duāc ke dueerkien, kä bä kac jī liakä moc ke pek, kä bä nēy tin rēŋ jak kä muol.

¹²Bä naath jak kä dak cētnikē daap mi ley ley, bike kuēē cētnikē daap A-pir-ka.

¹³Ke kujc emō bä puāar jak kä lathe je, kä bä piny woc guäthde, en cāŋ emō mi wāa gakdä nyoth Ÿān Kuoth Nhial in la Ruey Ÿōaa.

¹⁴Ken naath bike wur cētnikē keew ti kake, kenē dēt ti thil ram mi rolke, bi ram o loc nikä nēekien, bi ram o rō bar dhōrien.

¹⁵Kä ram mi wa jek ba je yieth, kä ram o wa káp o ba je näk.

¹⁶Kä ba gaatkien näk ni waanḡdien, kä ba kuak dhōrikien pēc, kä ba mänkien kan ke buom.

¹⁷Nēnē, Ÿān bä jī Ma-day jak kä make ke, tin /ci riek ke ciek in bor kie daap.

¹⁸Kä bi bäärikien ḡuētni bār, kä /cīke bi teke kōac laaac ke gaat, /cīke nyintiētni bi pälikä.

¹⁹Bē-bi-lōn ḡōaa ni jēn kä kuääri diaal, min la liak jī Bē-bi-lōn, be cētnikē Tho-dōm kenē Go-mo-ra, tēē dāk Kuoth ke.

²⁰Kä thīle ram mi bi cien en wīni, kie mi bi cien thīn rīcni diaal, kä thīle Ä-rab mi bi kemēde yiath piny thīn, kä thīle yīeen deet mi bi detke jak kä tōoc en wīni.

²¹Bi cien ni ley dōaar en wīni, kä bi cien ni ḡuōor duēlikē, en wīni bi cien ni wuot thīn, bi tuk ni rōom dōaar thīn.

²²Bi wiee ni yaak rey tīecnikē tin buom buōom, kä bi ḡuōor cien ni duēl tin ḡow, ci guāathde cop, /ci nīnikē ḡot ke ḡuan.

I-ca-yaa 14

Luny nath jɔk pecä

¹Bi Kuoth Nhial teke kɔɔc lɔaac ke Je-kɔb kä be l-the-rel nyɔk ke mɛk kä be ke jākä muundiɛn. Kä bi jur rɔ matke, bibe cien keel ke dhɔr Je-kɔb.

²Kä bi döör ke luɔc muundiɛn, kä bi jɪ l-the-rel ke jak kä kuaany, wutni kene män muun Kuoth Nhial. Bibe ney tää pɛɛcke jak kä pɛɛc, kä bibe ney tää cianke ke a jāk ruac.

Pɛɛn kuɔr Bɛ-bi-lɔn

³Ke cän in bi Kuoth Nhial ye moc ke lɔɔɲ rey riknikun kene cuɔcdun ke lat ɛɛ jiaäk ɛɛ ca ye jak kä kuaany,

⁴bi yen dit ɛmɛ ket ni kuäär Bɛ-bi-lɔn wä yen jɪ, “Ci cian jiaäk kuɔr thuɔk, rucede min jiaäk cɛ thuɔk!

⁵Ci Kuoth Nhial buɔm jɪ jiaäkni tɔl, ɛn keɛt ruɛc ruɛɛcni,

⁶min la duacke naath ke kɛc a thil kɔp cuɔɲ, min ruacke naath ke gak kene cian jiaäk mi thil pälikä.

⁷Wɪc muɔɔn keɛliw tää mal kä bitɛ, ket ken ni diit.

⁸A cänɛ ni kɪer kene luɔɔr Lɛ-ba-nɔn, liake rɔ ke jɪn kuäär wäke jɪ, ‘En täame ciku loc ni piny, cɛ thil ram mi bi ney lɛ jɔap piny.’

⁹Kä rɔl jɔɔkni pinyi cɛ rɔ rialikä ke yöö be jɪ lor mi wɪj wä, kä bi yiey tää ci wä jɪ lat kä male, ney diaal tää la ruɛɛc wɪj muɔɔn, bi yieykien rɔ jɛc wɪj kɔamni kuääradiɛn, ken ney tää la kuɔr döörü.

¹⁰Bi ken diaal ruac ke jɪ wäke jɪ, ‘Jɪn bä ci kɔɔc cɛtnike kɔ! Ci ku cɛtnike kɔ pɔny!’ ”

¹¹Ca liakdu ni keɛliw nööɲ piny ni rool jɔɔkni, amäni jioöth thuɔmniku, te ni lɔɔɲ pinydu, kä kɔɔm ke ken la kuumdu mɔ.

¹²Ci kule pɛɛn jɪdi ni puɔɔrä, lö Cier Bakä, kä gat Pɔɔtdä! Ca jɪ yuɔr ni piny, jɪn ram mää ci döör kɔɲ kɔɲ!

¹³Kä curi ruac ke lɔcdu jɪ, “Yän bä wä nhial, yän bä kɔm kuäärädä lath ni wɪj cieri Kuoth, yän bä nyuur wɪj kɔam min te nhial wɪj pɔɔm dolä, min te ni nhial pääm Dha-pon.

¹⁴Yän bä wä ni nhial puɔari, yän bä rɔ jak kä cɛtnike Kuoth in Dɪt ni Jɛn.”

¹⁵Duunde yöö ca jɪ nööɲ piny ni rool jɔɔkni, ci räth ni piny puɔɔl.

¹⁶Kä ney tin ba jɪ nen ba jɪ guic, kä bibe thiec wäke jɪ, “Nemɛ ɛ jɛn wut ɛɛ ci wɪc muɔɔn kɔɲ tar, mää ci kuääri kɔɲ yɔk,

17mëë ci yow kəŋ jak kä cətke dārdəaar, mëë ci wijkə kəŋ dāk, mëë cu pëëcke pən wā cien?”

18Kuər wec muɔɔn diaal cike tɔɔc ke mal, ram ɔ ni kək kunyāde,

19duunde yöö ca jī yiäk, ca jī yuɔr ε nən kä kɔɔak kunyādu, cətnike kaar mi ca lək, ci rɔ kum ke ney ti ci līw, ney tin ca näk ke kɔr, ney tin ci wā rey dööli puɔɔl, cətnike rīŋ nath ti dɔanyke ke ciök.

20/Ca jī bi kony cətke ke, ke yöö ci mundu dāk, ci nɛku näk. E gaat nɛni tin jī jīäkni /ca le nyok ke kək!

21Riali guɔɔth mi ba gaatke näk thīn ikä, ke kuj dueeri guɔnikien. Akε /ca mun nyok ke käni, akε /ca wic muɔɔn nyok ke thiaŋ ke wijkien.

22Kä cu Kuoth Nhial in la Ruey Yɔaa wee j, “Yän bä kək Bë-bi-lɔn woc kene ney tin ɲot ke tək ke gaatke kene kuayke.

23Yän bä je jak kä guɔɔth muɔlguɔɔc kä pul piini, kä bä je yiec ke yiec dākä, ruac ni yän Kuoth Nhial in la Ruey Yɔaa.”

Ruac goɔkä mi jīäk ke kuj A-thi-ri-ya

24Ci Kuoth Nhial in la Ruey Yɔaa rɔ yac j, “Be tuɔɔk cətnike min cä car, be tuɔɔk nike duɔɔp in cä caar ni je.

25Yän bä kuäär A-thi-ri-ya dāk muundä, kä bä je dɔany ke ciök wī paamdä. Yän bä gäkdε woc kä nɛkä, bä latde min bεc woc kä nɛnikä.”

26Nɔmɔ ε jen min cä car ke kuj wec muɔɔn keeliw, ε jen buɔmdä min bä dāk ni döör diaal.

27Mi ci Kuoth Nhial in la Ruey Yɔaa duɔɔr car, εŋa dëë je woc ɔ? Kä mi duääce naath, εŋa mi dëë je kap cuɔŋ?

Ruac goɔkä mi jīäk ke kuj Pi-li-thet

28Ke ruɔn ëë līw ke kuäär ni A-yadh, cu ruac goɔkä nɛmε ben wëë j,

29“A lɔckun /ci teth lö jī Pi-li-thet diaal, ke yöö ci keet in duackε ye tööl, ke yöö be cətnike min la thɔl thɔl dɔdien mi bεc ni jen a dīeeth, εn kuäär εmɔ be cətnike thɔl mi thɔŋ naath.

30Bi gaat nɛni tin can mīth rey malä, kä bi ney tin thil ɲu tɔɔc ke mal, duunde yöö bä gaatku näk ke buoth, be nɛku diaal tin ɲot ke tək näk.

31Wieε lö thiekni, rötde lö wī, a lɔckun bath lö yen jī Pi-li-thet diaal! Ke yöö bi tol ben kuj caam, ε rεm mi thile ram mi dual thīn.”

32E luɔc ɲukä ba luɔc ken jaak döör εmɔ ɔ? Bakε jīök j, “Ci Kuoth Nhial Dha-yɔn lat, kä ney tin cuc thīn bike luäk jek reyde.”

I-ca-yaa 15

Ruac gookä mi jiääk ke kuj Mo-ab

- ¹Neme ε ruac gookä ke kuj Mo-ab. Ke wäär kel cua Ar däk, Mo-ab ce duop, Kir ca je däk ke wäär kel, Mo-ab ce duop.
- ²Ci ji Di-bon wä wiee guäth palä, cu ji Mo-ab wiee ke kuj Nεbo kene Me-dε-ba. Cua wuoth diaal leny, kä cua tik diaal mut.
- ³Kä ciεη ken ni bieyni cuali rey duopni, wuothni duëli kene yoori, ney diaal cike luagany ke mer.
- ⁴Ney tin te kä εc-bon kene εl-a-le wiee ke ke jow mi diit, wa jowdien lij nikä Yaadh. Ke kuj εmε cu rεm ji Mo-ab wiee ke jow mi diit, cu lockien jiath.
- ⁵Cua wiee ke jiath laac ke kuj Mo-ab, cu jike riη nikä Dho-ar, cuke rε bar nikä εg-lat-ce-li-ci-yaa. Kä cuke wä dup Lu-yit ke wiee, cuke wä nike duop yoro-na-yim wieeke parke dakdien.
- ⁶Kä ci piw Nim-rim kööt, kä ci juaac rεol, kä ci wal diaal kööt, thile juac mi tε mi ci duoth.
- ⁷Ke kuj εmε cuke tin ca tεw nan ni rey loolä thepni.
- ⁸Cua jow wijkä lij guathni diaal kä Mo-ab, cua wieedien lij nikä εg-la-yim, ci jowdien cop nikä Ber-e-lim.
- ⁹Ci piw Di-bon thiaη ke riem, duunde yöö ηotde bä ti ηuan nöη Di-bon, bä ji Mo-ab tin ci rε bar nöη lony, kene ney tin ci duoth rey wec.

I-ca-yaa 16

- ¹Jake kuäär wec kä dēt ala thobok, jake ke kä Thelē ke duop reydoaar, nanε ke pääm nya Dha-yon.
- ²Cet män Mo-ab nike dey kecni, ti räp ti ca duelien däk, min ηok ken kir Arnon.
- ³Ti wee i, "Luake ko, lare ko min deeko lat, ganke cetke jiath in la tieepde naath ε gan ke canη canη daar. Ke kon ji däkä, teyniko guäth mi, /cako bi jek thη.
- ⁴Jake ney tin ca juoc raar kä Mo-ab kä ciεη reyduon, ganε ke kä ney tin görke dakdien." Mi wä ji cianη jiääkä wä thuok, a bi dak rε kap cuη, bi cianη jiääk cu thuok en muun.
- ⁵Ke nhök ba kom kuäärä yiath piny, ke ηath bi raan nyuur thη, raan dhoaar Dee-bid, ram mi bi luk ke thuok, kä be pēth ke lätni cuηni.

⁶Cako liak Mo-ab liŋ, liak in teke je, kacde min diit kene gakde, duunde yöö liakde e banj.

⁷Ke kujc emo e Mo-ab wiee, kä e ney diaal wiee ke kuj Mo-ab. Pare elonj ke jiath laaac, pare mieth eë cia cam kä Kir-ya-ra-theth

⁸Ci kaak Ec-bon rool, kä ci kaak wal ke kuj koan Thi-be-ma rool bä. Ci ruëc dööri kärke dup, kärke tëe ci räth nikä Ya-dher kä wä pen ni däardaar. Ci kärke teth ni raar, cike räth ni baar.

⁹Ino cuä wiee nike wiee Ya-dher, ke kuj buocni Thi-be-ma. Ci merkä loony ke kuj Ec-bon kene El-a-le, ke yöö tuaari ner kene neer buocniku cike thil.

¹⁰Tëth laaac kene gooy laaac cike thil rey kakä min la ciek, rey kaakni wal ke kuj koan thile tuaari kene diit ti len ket thin, kä thile ram mi le koan nhiac guäth nhiäcä koanji, ke yöö cä jioth tethä laaac moc ke pek.

¹¹Ke kujc emo cuä wiee cetke thom paarä ji Mo-ab, kä cu löcdä jiath ke kuj Kir-a-rëth.

¹²Kä mi wä ji Mo-ab wä nhial guäth palä, bike cuc ni rodien, mi wäke wä pal rey luaakdien, thile mi bi ro lotke.

¹³Neme e jen min ci Kuoth Nhial e lat ke kuj Mo-ab meedan.

¹⁴Duunde yöö en täame ci Kuoth Nhial wee i, “Ke run dan diok ti cetke run raam mi juoke ni je, ba kuak Mo-ab kene jike tin nuan lok, bi ney tin ci kää thin a ney ti tot ti thil luaj.”

I-ca-yaa 17

Ruac gookä mi jiaäk ke kuj Da-math-keth

¹Neme e ruac gookä, ke kuj Da-math-keth i, “Nene Da-math-keth, /ce bi not ala wec, jen be la ni dir jiaäni.

²Ba tjec Ä-ro-er banj piny, be la guäth toocä deet, kä thile ram mi bike yiel.

³Ba tjec E-pa-rim tin bum däk, kä bi kuäär thuok kä Da-math-keth, bi ney tin not e tekä kä ji Thi-ri-ya cuuc cetnike ji I-the-rel,” ruac ni yan Kuoth Nhial in la Ruey Yaa.

⁴“En cänj emo bi gooy Je-kob thil, kä bi thiol puanyde thuok.

⁵Be cetnike min la neer beel, bel ti te cunä a mää, kä be wuothkien tem, cetke ram mi nuk wuoth beel rey loolä ji Re-pa.

⁶Be teke bel ti doth thin, cetnike min la tēnke dey jiaath O-lip, min la wänj rew kie diok a doth yuaä, kä bi nuaan kie dhieec duoth, kä kaar jiaath mi teke dey,” ruac ni yan Kuoth Nhial ni Kuoth I-the-rel.

- ⁷En cāṅ ɛmɔ bi naath guic ni Cääkdien, bike guic ni Kuoth l-the-ɛl.
- ⁸/Ca bi guic ni yḱni, tin lät ken ke ke tetkien, kä /ca mi ca lät ke tetkien cɛtke Ä-ce-rim kie yḱni tin waṅke wal tin kuɔr kuɔɔr thḱn bi guic.
- ⁹En cāṅ ɛmɔ bi wḱkien tin buɔm buɔɔm cɛtnike guāth ti ca päl ɛ jḱ lwi kene jḱ ɛ-mor, tēē ci ken ke bany piny ke kuḱ jḱ l-the-ɛl, bi ken diaal te ni baṅj.
- ¹⁰Ci yen Kuoth ɛē kään ye päl ruēēc, kä /ken yen Päm luḱkdun tim. Ke kuḱ ɛmɔ cāṅ ci yen bel ti gow pith, kä bia pal ni Kuoth mi dɔṅ,
- ¹¹a cāṅ bike jak kä dony, ke jen cāṅ ɔ kel ɔ, kä bike jak kä yär ke ke cāṅ in dɔṅ, ṅotde thil mi bi ṅer ke cāṅ ṅēr, ba cāṅ jḱethä löaac kene bēc löaac mi ci thuk.
- ¹²Lienḱe jow dööri, wuɔɔke cɛtnike muaṅ yiēer! Lienḱe en roal nath, cɛtde nike wuɔw muoṅä mi diit!
- ¹³Roal nath cɛtde nike wuɔw piini ti ṅuan, duunde yöö mi wä Kuoth ruac ke ke, bike rɔ bar ni ṅṅä, be ke lök cɛtnike tur mi lök ruoth ɛ wḱ paam, kie cɛtnike nuɔɔr mi lök thule.
- ¹⁴Kä ke thianḱ bi naath dual ɛlɔṅ! Kä ke runwaṅ thile ram mi bi te waṅɔ! Nomo ba jen kuḱc nēni tin cakɔ mac, ba jen min bi pen kä ney tin cakɔ pec.

I-ca-yaa 18

Ruac goḱkä mi jiäak ke kuḱ Kuc

- ¹Riek ake, mun mi lienḱe jow goḱk thḱn, min te kuḱ kier Kuc,
- ²mun in jāk naath ke rey yiēer, tin jäl ke riāth yori! Wiaa ke lö jaak tin pual puaal, wiaa kä dɔr mi bär jḱke kä puoth puanykien, ney tin dual naath ke ke wḱ muɔɔn, ney ti bum kä ruacke wḱ, ney tin ca mundien daak ɛ kier.
- ³Kä yen jḱ yaa diaal, yen tin cienḱ wḱ muɔɔn, mi wa beer wä nyuɔɔth wuɔthni päamni, bia je nen! Kä mi wa kaṅ wä koth, bia je liṅ!
- ⁴Ci Kuoth Nhial yä jiök ḱ, “Yän bä guic guāth cienädä bitdä, cɛtnike rew caṅ mi lep, cɛtnike thac rey lēth ṅēr beel.”
- ⁵Ke yöö mo ṅot guāth ṅēr ɔ, guāth in ci gaakni jien ku pēen, kä ci deykien ku thuy ciek, bi jḱ tēr jḱ Kuc tēm raar, cɛtke min la yuan, a tēmke raar puɔɔny jiaath.
- ⁶Kä ba riṅkien diaal bany piny, bake bany diit päamni kene ley dɔaar. Bi diit ke cam ke mäy keeliw, kä bi ley dɔaar ke cam ke jɔam.
- ⁷En guāth ɛmɔ ba muc nöṅ Kuoth Nhial in la Ruey Yaa ɛ ney ti bār baar kä puoth puanykien, ney ti dual wḱ muɔɔn ke ke, dɔr mi bum kä ruacke wḱ, ti ca muundien daak ɛ kier, ba nööṅ wḱ Paam Dha-yon, guāth in palke Kuoth Nhial in la Ruey Yaa thḱn.

I-ca-yaa 19

Ruac gookä mi jiääk ke kuj I-jëp

- ¹Memε ε ruac gookä ke kuj I-jëp. Nεnε, Kuoth Nhial bëë kä I-jëp ke puar mi pëth εlɔŋ, kä be kuth jien I-jëp lath nhiamde, kä bi ji I-jëp lockien baath εlɔŋ.
- ²Kä cu Kuoth Nhial wee γän, bä ji I-jëp jak kä nyiëeny kä rɔ, kä bi ram ɔ nyiëeny ke dāman, kä bi ram ɔ nyiëeny ke guan thieekäde, kä bi wec ɔ nyiëeny ke wec ɔ, kä bi kuäär ɔ nyiëeny ke kuäär ɔ.
- ³Bi loc ji I-jëp baath εlɔŋ, kä bä cärkien jakä thil luot, bike luäk thiec nikä kuth jienkien kεnε walkien, ke tɪtkien kεnε ji kolaanɪkien.
- ⁴γän bä ji I-jëp laθ tetni raam mi teke ciaanɪ jiääk, kä bake ruac ε kuäär mi bum bum, ruac ni γän Kuoth Nhial in la Ruey γɔaa.
- ⁵Kä bi pi Kiεer kööt, ken piw kiεer bike don.
- ⁶Kä bi lölike nuäny, bi kar kiεer I-jëp kööt, bi guot kεnε ruɔɔr rɔol.
- ⁷Bi juaac diaal tin te jok Kiεer liw, kä bi kaak diaal tin ca pith jok kiεer rɔol, bi jiɔam ke lok kä bike cu thil.
- ⁸Bi dëep rεc par, kä bike wiee, ken ney diaal tin yuorke yiethni Kiir, kä bi ney diaal tin dep ke cambakni lockien jiääk.
- ⁹Bi ney tin lat ke bieyni ke thiet, bi lockien jiääk, kä bi ney tin latke bieyni ke lath, bike thil nɔθ.
- ¹⁰Ney tin latke bieyni bake däk, kä laat diaal bi lockien jiath.
- ¹¹Ruëec Dho-an ke dɔaar, kä luëek Pero thöpke ni ruac dɔɔrä. Kä deri Pero kule jiök idi i, “ε γän gat raam mi pel, ε γän gat kuari tëë wal”?
- ¹²Kä nεku tin pel a nikä? Ake larke ji mo njacke mo min caar Kuoth Nhial in la Ruey γɔaa ke kuj ji I-jëp.
- ¹³Ruëec Dho-an ke dɔaar, kä bööth Mem-pith cake met, ci jike tin bööth I-jëp buath raar.
- ¹⁴Ci Kuoth Nhial ke jak kä yic, cike I-jëp jak kä yic lätnike diaal, cɛtnike yɔan kɔaanɪ ti yic rεy nɔknikien.
- ¹⁵Kä thile raan kä ji I-jëp, ram mi riänɪ kie can kie ram mi luothke mi dëë ke luäk.
- ¹⁶En cän εmɔ bi ji I-jëp cɛtnike män, bike dual ke duac in nɔŋke ke ε Kuoth Nhial in la Ruey γɔaa.
- ¹⁷Kä mun Juda be ji I-jëp jakä dual, kä ram ɔ ba lar ciöt Juda mo be dual εlɔŋ ke kuj kä min caar Kuoth Nhial in la Ruey γɔaa ε ke kujdien.

Bi I-jëp kεnε A-thi-ri-ya Kuoth Nhial pal

¹⁸En cāṅ ɛmɔ bi wii daṅ dhieec kā I-jëp ruac ke thok ji Ke-naan, kā bike rɔ yac ke ciöt Kuoth Nhial in la Ruey Ḡḡaa. Kā ba wec kel thīn cōli Wec Caṅ.

¹⁹En cāṅ ɛmɔ bi Kuoth Nhial teke yik ni däär muḡḡon I-jëp, kā be teke riäk kēthde.

²⁰Kā be la nyuuth ke kuj Kuoth Nhial in la Ruey Ḡḡaa muun I-jëp. Mi wäke Kuoth Nhial thiec ke luäk ke kuj guṅ tērien, be ke jākä kään mi bike gaṅ kā bike luäk.

²¹Bi Kuoth Nhial rɔ jak kā ḡacke ɛ ji I-jëp, kā bike Kuoth Nhial ḡac ɛn cāṅ ɛmɔ. Bike Kuoth Nhial thöp luuri ke muc tin waṅke, kā bike rɔ yac ke ti ba thöp Kuoth Nhial ti ba laṭ.

²²Kā bi Kuoth Nhial ji I-jëp moc ke juey, be ke duac kā be ke jak kā gow, bike luny kā Kuoth Nhial, kā be palien liṅ, kā be ke jak kā gow.

²³En cāṅ ɛmɔ be teke duḡḡp mi diit mi jiejy kā I-jëp wēē kā A-thi-ri-ya, bi ji A-thi-ri-ya wä kā I-jëp, kā bi ji I-jëp wä kā A-thi-ri-ya, kā bi ji I-jëp keṅe ji A-thi-ri-ya Kuoth pal keel.

²⁴En cāṅ ɛmɔ I-the-rel be la diḡḡk I-jëp keṅe A-thi-ri-ya ela puḡḡh wii muḡḡon,

²⁵min bi Kuoth Nhial in la Ruey Ḡḡaa ɛ pothnike wēē i, “E puḡḡh teke neekä ni ji I-jëp keṅe ji A-thi-ri-ya laṭ tetkädä ke ji I-the-rel dunjä.”

I-ca-yaa 20

Nyuḡḡh I-ca-yaa ke daḡ I-jëp keṅe Kuc

¹Ke ruḡḡon ɛē jāk kuäär A-thi-ri-ya ni Thar-gon ɛ ni boḡḡh rēm in diit mēē bi Ac-dod wä mak kā cue je kaṅ.

²Ke jen ruḡḡon ɛmɔ, cu Kuoth Nhial ruac ke thok I-ca-yaa gat A-modh wēē i, “Wēr woc bij cuaalä puḡḡnydu, kā woc waṅari ciökniku.” Kā cue je laṭ a jäle ni juutdä kā jäle ke paṅṅke.

³Kā cu Kuoth Nhial wee i, “Ceṅnike mɔ jäl jaṅdä ni I-ca-yaa mɔ juutdä, kā jäle ke paṅṅke ke run diḡḡk, be la nyuuth ke kuj I-jëp keṅe Kuc,

⁴ino bi kuäär A-thi-ri-ya ji I-jëp keṅe ji Kuc naṅ ala pēēc. Bike wä juutdä nike paṅṅkien, ḡuētni ke doṅ bike jal ni baṅ a thil bieyni ke kuj pōcä ji I-jëp.

⁵Kā ney tin ḡathke ni ji Kuc kā liake rɔ ke ji I-jëp bike gaṅc kā bike yic ke tin ci tuḡḡk kā ke.

⁶E ḡini ṭṭṭ bi ney tin cien jok yiēer wee i, ‘Nēne min ci tuḡḡk kā ney tin ḡathne, ney tin la kōn rɔ a wä luḡk ke, kā ba kōn kän kā kuäär A-thi-ri-ya! Kā banɛ rɔ kule leny idi?’ ”

I-ca-yaa 21

Ruac gookä mi jiääk ke kuj Bë-bi-lon

- ¹Neme ε ruac gookä, ke kuj dardbaar in thieek ke bar. Dak a bëeni rey dbaar cetde nike ruoth mi put kä Ne-geb, bëeke muun mi dual naath ke je.
- ²Ca yä nyuoth nyuuth mi bec bec, ci pëec wä pëec, kä ci daak wä däk. Ee-lam makni naath, kä Ma-day gol wec, bi Kuoth riek eme moc ke pek, riek ε ci Bë-bi-lon ε latde.
- ³Ke kuj kä tiji tin cä nen, cu puonydä bëc cętnike bëc ciäk mi teke męc dapä, cuä dual ke min cä liņ, kä cue yä lath ke min cä nen.
- ⁴Yän dieerä, kä lathε yä ke dual, kä thiaņ in liepä, cua wäär rikä kä yä.
- ⁵Rey nyuuthä cua mieth rialikä, kä cu ken yik pap, cuke mieth kä męthke. Kä cua ruac lat en yöö, bööth rēm jiace rō, kä yiere köötni!
- ⁶Kä cu Kuäär ni Kuoth yä jök i, “Wër mocke ram mi guicke, kä a je bä min ce nen ben lat.
- ⁷Mi wëe thurbieeli wä nen, ke ji jionkoori ti jäl rēw keel, ke ney ti kot ke muoli, ke ney ti kot ke tharqaali, a je tiide agaa, a je dije guec ni gaa.”
- ⁸Kä cu ram in guic wec ciöt i, “Kuäärä, ni ciaņ la guecä wij luaak yien ε taq cunä, la taq yien ke cāņ däär ke ne wäär.
- ⁹Kä nene tēe ke ram miaa bëeni ke thurbil, bëe keel ke ji jionkööri, ti jäl rēw keel!” Kä cue je loc i, “Ci Bë-bi-lon pëen, ce pëen, kä puany kuthnike diaal cike tol ni piny.”
- ¹⁰Lö nekä ca ye kom cętnike bel, yän cä ye lar mēe cä liņ kä Kuoth Nhial in la Ruey Ya, mēe cä liņ kä Kuoth I-the-rel.

Ruac gookä mi jiääk ke kuj E-dom

- ¹¹Neme ε ruac gookä ke kuj E-dom. Kä cu raan yä col kä E-dom wëe i, “Guiic, ε pek mi nindi ci duoth kä wäär o? Guiic, ε pek mi nindi ci duoth kä wäär o?”
- ¹²Kä cu guic ε loc i, “Runwan a bëeni, kä bi wäär ben bä. Mi goori yöö bi thiec, lunyni jok bi rō ben nyok ke thiec.”

Ruac gookä mi jiääk ke kuj Ä-rab-ya

- ¹³Meme ε ruac gookä ke kuj Ä-rab-ya. Lö yen yöth ji De-dan, tin ci yöthdun puat dëeni Ä-rab-ya.
- ¹⁴Muocε ji rēw ke piw, kä lucre ji dākä ke mieth, lö yen ji muon Teemo.
- ¹⁵Ke yöö barke rō ke kor, barke rō ke kor mi ci tuock, bar ken rō ke bäari ti ca guath, ca rō bar ke lēth köör.

16Kä cu Kuäär ni Kuoth ruac ke yä wëë i, “Ke ruon kel mi cętke ruon mi ca jur ni läät, yän bä riąj jı Ke-dhar in diit moc ke pek,

17bi jı köör tin bi duoth ke tēk kä gaat Ke-dhar kuëë. Ruac ni yän Kuoth Nhial ni Kuoth I-the-rel.”

I-ca-yaa 22

Ruac gookä mi jiääk ke kuj Je-ru-tha-lēm

1Neme ε ruac gookä ke kuj loolä nyuuthä. Enu mi luotde ke wädun nhial, min wäke ye ni wuothni duëli,

2lö yen ney ti jı rolä lö wec rolä mi ci rięer? Nęku tin ci liw, /cike liw koor.

3Ci bööthku diaal rō bar keel, cake kęp a /kenke kor ter. Kä yen ney diaal tin ca jek, ca ye naņ ala pęęc keel, ke yöö cia rō bar a ęot jı tēr ke nęan.

4Ke kujc emō cuą wee i, “/Cu yä guic, ε yä rötdä elę, /cu yä bum ke kuj dākä nęenike.”

5Ke yöö te Kuäär ni Kuoth in la Ruey Yōaa ke cąņ, cąņ rikä kene bęc ke dual rey loolä nyuuthä, ε cąņ mi bi paņyni wuor piny, kä ba luäk gor kä pääm.

6Ci jı Ee-lam bäärikien kaņ, ke thurbieelike ke jı jiönköörike, kä jı Kir cike köötnikien rialikä.

7Bi löliku tin gow thiąj ke thurbieeli, kä ca jı jiönkööri lath thiekni wec.

8Kä ca tin gaņke Juda woc. En cąņ emō bi yiow köör gor Duëel Ruor.

9Kä ci guath tin nuan tin ci tiath däär wec Dee-bid nen. Tōawε pi rey puor in te rey mätdä.

10Kä ci duël Je-ru-tha-lēm kuen, kä curi duël dak piny ke yöö bi paņy jak kä bum.

11Kä ci pul lat, kam paņyni daņ rew, ke yöö bi pi Puorl eë wal gaņ. Duunde yöö /keni Kuoth eë lät je nąth, /keni je tit en Ram eë caar je ni wal.

12En cąņ emō cu Kuoth Nhial in la ruey Yōaa jı col ke yöö bi wiee kä bi pař, kä bi więdu mut a bi cięj ni bieyni cuali.

13Kä nęne, teth ni lockien, näk ken ni yōk kene dēt, cam ken ni riņ kä mathke ni kōaanj. Kä wä ken i, “Miethne kä maņne, ke yöö banε liw iruun.”

14Ci Kuoth Nhial in la Ruey Yōaa neme lat a lieņä i, “Ke thuok yen bia liw, ε /kaņ duer emō ni pälikä,” ruac ni yän Kuoth Nhial in la Ruey Yōaa.

Ruac Kuoth ke kuj Cęb-na

- 15 Neme min ci Kuoth Nhial in la Ruey Yɔaa ε lar wëë i, “Wër kä Cεb-na min la tiit duel kuäärä, jïokni je i,
- 16 ‘Enu lätdi en wane me ɔ? Kä ena ci jï jïök ɔ guen ni rɔ kɔak kunyä en wan ε mɔ? Kä enu guenji rɔ kɔaak guäth mi locloc ɔ? Enu guanji kɔaakdu mɔ rey paam?
- 17 Kuoth Nhial ce thiak ke yiäkdü, lö jin ram mi bum bum.
- 18 Be jï dol cɛtnike kure, kä be jï yuɔr ni rool dɔdien. Kä bi wä liw en thɔɔ ɔ, ε bi thurbieelikü tin gow duoth en wini, ci la buar dhɔr kuaru.
- 19 Yän bä jï woc guäth latdu, kä ba jï yuɔr raar guäthdu.’
- 20 “En cänj emɔ yän bä janjä ni El-ya-kim gat Yil-ki-yaa col,
- 21 kä bä jï kum ke biidu, kä bä je kam laak ledädu, kä bä je kam lätku. Kä ba guan jï Je-ru-tha-lem kene dhɔr Juda.
- 22 Kä bä je kam leepni dhɔaar Dee-bid, mi ce gäk thile ram mi bi je lep, kä mi ce lep thile ram mi bi je gäk.
- 23 Kä bä je puat piny cɛtnike loc, kä ba dhɔr guan luoth ke je.”
- 24 “Kä bi gɔy dhɔaar guan diaal te wijde, gaat diaal amäni ney tin diit bike guic ni je, bike cɛtnike kuak lieri kene dhari.
- 25 En cänj emɔ, cu Kuoth Nhial in la Ruey Yɔaa wee, en loc in ca puat piny ε bume be luök. Jen ba je jɔap piny a be tæeth, kä bi kuak tin kape pëen a bike tiath,” ruac ni yän Kuoth Nhial.

I-ca-yaa 23

Ruac goökä mi jïäk ke kuj Dhor

- 1 Neme ε ruac goökä ke kuj Dhor. Wieeε lö jï babuuri Tar-cic, ke yöö ci Dhor te ni baan, ci tjecke kene thok waathde dak! Lienke ruac emɔ a teke muun jï Ko-ɾεc.
- 2 Bietde lö yen jï dhuulä, ke yen köök jï Dhi-don, tin jakε neekun ke rey yiëer.
- 3 Ke rey yiëer, la yen bel a noonj kä Ci-yor, ken bel tin piethke jɔk Kiεer, Dhor ε guath kɔkä dööri.
- 4 Pɔcni lö Dhi-don, ke yöö ci yier ruac, ci bäpdiit in diit ruac i, “Yän /kan met dap ke gaat, kä /kan gaat met rɔm, kä /kan nyier met nöön nhial.”
- 5 Mi wä thok ben kä I-jöp, bike gaac mi wa dak Dhor lij.
- 6 Wiaa kujc kä Tar-cic, yen ney tin cienj dhuulä.

⁷En neme ε jen wecdun in gɔaa, ε jen wecdun ëë wal, min ci rɔ jak kä bi wä cien ni guäth mi nɔan nɔan?

⁸Ena mi caar neme ke kuj Dhor, wec in gɔaa, min jike tin köök ke kuar, min laatke ney ti teke luth?

⁹ε Kuoth Nhial in la Ruey ɣɔaa cäp emɔ, ke ɣöö be liak ɔɔyni diaal woc, kä be ji luthä diaal jak kä thil luth wij muɔɔn.

¹⁰Wiaa piethɛ mundun amäni jok kieɛr, lö ney tin cien kä Tar-cic, thile ram mi bi ji nyok ke luäk.

¹¹Ci Kuoth Nhial tetde rienny wij yiëer, cɛ kuääri moc riäk, cɛ ruac lat ke kuj Ke-naan, ke ɣöö be je däk.

¹²Kä cue wee i, "/Ca ji bi nyok ke liäk, lö tutjuɔɔt Dhi-don, jiec rɔ, wër kuj kä Ko-rɛc, en wini bi thil laɔɔn bä."

¹³Guic mun ji Kël-da-ya! Ken ney tɔtɔ /cike thil. Ci ji A-thi-ri-ya ε jak kä guäth leeyni dɔaar. Cike je lät kä bieeni ti gölke ni je, kä cike buɔmde dɔk piny, ca je jak kä mi ci dɔk.

¹⁴Wieeε lö babuuri Tar-cic, ke ɣöö ci buɔmdu däk piny.

¹⁵En guäth emɔ ba Dhor pal ruëec ke run ti jien bärɔw, cɛtnike run teekä kuar. Kä ke thuɔk runi ti jien bärɔw, en Dhor be cɛtnike riär mi këtke ke dit i,

¹⁶"Käni thom, kä jäl rɛy wec, lö riär mi ca pal ruëec! Puɔt thom εɔaa, kä ket diit ti nyin nuan, kä dɔɔn ba ji tim."

¹⁷Ke thuɔk runi ti jien bärɔw, bi Kuoth Nhial Dhor guil, kä be loc kɔkädɛ cɛtnike riär, kä be kök lat ke kuääri wec muɔɔn diaal rɛy ɣɔaa.

¹⁸Kä ba tin cɛ jek kɔkä kenɛ nyinke löy Kuoth Nhial, /caka bi tɔw kie dol, duunde ɣöö bi ney tin palke Kuoth Nhial tin cɛ jek kɔk ni mɛeth mi diit kenɛ bieyni tin ɔɔw.

I-ca-yaa 24

Bi Kuoth Nhial piny luk

¹Nene bi Kuoth Nhial piny luk, be je jak kä day, be wij muɔɔn däk kä be jike däk kä dɔɔr.

²Be cuɔ dun nath diaal, be cuɔ dɔk nath kä ε dɔk boothä palä, ba dɔk kuanyä wutdä kä ba dɔk kuare, ba dɔk kuanyä ciäk kä ba dɔk kuare, ba dɔk raam min kɔk duɔɔr, kä ba dɔk raam min kɔk je, ba dɔk raam min thɔp nual, kä ba dɔk raam min thöpke nual, ba dɔk raam min görke duɔɔr, kä ba dɔk raam min kamke duɔɔr.

³Bi wij muɔɔn dɔk ni keeliw, be te ni baan ala day, ε Kuoth Nhial lat ruac emɔ.

- ⁴W̄ic muḏḏn päre a ce rōl, ḡow keeliw ce thil luḡḡ a ce rōl. puḡḡar kene piny cike thil buḏm.
- ⁵W̄ic muḏḏn ca je ḡar ε j̄ike, ke ḡöö /kenke ḡuḡt Kuoth luḡḡ, cike cienke päl, cike mat ruac in ḡḡraar ḡḡl.
- ⁶Ke kuḡc emḡ bi bit piny dāk, kā bi j̄ike cuuc ke rikien, ke kuḡc emḡ ci j̄i wec muḏḏn waḡḡ, a ci duḡḡh ni ti ḡḡt.
- ⁷Ci buḏcni rōl, ci kḡaḡ cu thil, ci ney diaal tin teth luḡḡkien gaak.
- ⁸Ci jḡw yikyikni min ḡḡaa cu thil, ci thuḡmni tin la puḡḡtke cu cuḡḡ, en jḡw dömp̄ieeny in ḡḡaa ce thil.
- ⁹/Ci ken kḡaḡ le math ke tuar, a ci muḡne kēc kā maḡḡthke.
- ¹⁰En wec in ci ḡḡk tēē ni baḡḡ, ca duēl diaal ḡḡk, a thile ram mi dēē wä rēc.
- ¹¹Wiee naath rēy duḡḡni ke thil kḡḡä, ci tēth laaac cu thil, en ḡḡḡy laaac wec muḏḏn ce thil.
- ¹²Ci duḡḡh ni ḡḡk en w̄ic, thieknike cike te ni ḡöoli.
- ¹³Nomḡ ε jen bi tuḡḡkḡ, rēy dööri diaal w̄ij̄ muḏḏn, be ceḡnike min la dēy ḡ-lip a puḡḡke, kie min la dēy buḏcni a ḡḡḡthke.
- ¹⁴Bike dit tethä laaac ket ke jḡw mi diḡḡ, bike ḡḡḡy Kuoth Nhial liak kuḡ konyä cḡḡ.
- ¹⁵Ke kuḡc emḡ ḡen j̄i kuac kānyä cḡḡ liake Kuoth Nhial, kā ḡen ney tin cien dhuulä yiēer, puanye ciöt Kuoth Nhial ni Kuoth I-the-rēl.
- ¹⁶Lienḡä diit kuḡni diaal rēy ḡḡaa, puanyke Kuoth, a Guḡḡ cuḡni. Duunde ḡöö cuḡ wee j̄, “ḡḡn liḡwä, ḡḡn liḡwä! Kä riēk ake ḡä! Ci j̄i laḡḡt j̄iakni lät a j̄iak, ke ciaḡḡ j̄iääkädien luḡmke naath.”
- ¹⁷Riēk ake dhuur kene pul liēpke j̄i wec muḏḏn!
- ¹⁸Ram mi wä rḡ bar ke rik, be wä pen rēy puḡḡl, kā ram mi wä ben raar rēy puḡḡl, ba je kāp ε dhuur. Puḡḡar nhial teke ḡḡḡḡä, kā be keḡ pieny lath.
- ¹⁹Piny be ḡḡl a be duḡḡ, piny be rḡ lēp ḡööh, piny be je lath ni kḡḡḡ.
- ²⁰Piny be riḡḡh ceḡtke ḡḡḡ kḡaḡ, be je lath ceḡtke duēl rēy thuḡḡl, dueerke thieke kā je elḡḡ, be tēeth kā ce rḡ bi nyḡk ke j̄iēc.
- ²¹En cḡḡ emḡ bi Kuoth Nhial buḡḡm buḡḡḡm nhial duäc rēy puḡḡrä, kā be kuḡḡ pieny duäc piny.
- ²²Kä bace ruḡl ḡḡḡḡh kel ceḡnike ti ca yien rēy puḡḡl, bace yien luak yieenä, kā bace duäc ke kḡr n̄ini ti ḡuan.

²³Bi pay cuɔl ε la muth, kā bi cāṅ buayde thil, ke yöö bi Kuoth Nhial in la Ruey ʒaa ruēc, be ruēc Pääm Dha-yon kene Je-ru-tha-lem, kā bi bööth buɔmde nen.

I-ca-yaa 25

Dit puonyä

¹Lö Kuoth Nhial ε jin Kuothdä, ʒän bä ji liak, kā bä ciötdu puany, ke yöö ci ti ɔayke naath laṭ, ti ci car ni wal εɔaa ke ṅath.

²Ci wec jak kā dṛj jākni, en wec in bum ce dak, wec in ca laṭ ε jur ce thil, kā /ca je bi nyok ke lätni.

³Ke kujc emɔ ba ji liak ε ney ti buɔm buɔm, kā bi wij neeni ti thil pälikä dual ke ji.

⁴ε jin ɔuaath luak kā can, ε jin ɔuaath luak kā ram mi thil luṅ ke rike, ε jin duel rey jɔam kā ε jin tieep rey lēth, ke yöö yiēē raam mi thil pälikä, cētdε nike thul ke päny,

⁵cētdε nike leth muun rēw. Kā curi jur jak kā bit, cētkε min la leth a jāk kā kɔc ε tṛk, kā cu tuaari raam mi reṅ cu biēt.

Mieth Kuoth Nhial

⁶En wij paam emε, bi Kuoth Nhial in la Ruey ʒaa ney diaal läṭ kā mieth thṛn, mieth mi teke thiɔl mi dṛit, mieth mi teke kɔaṅ mi ɔaa, ε mieth mi teke riṅ kene kɔaṅ mi ca dhim ε puoth.

⁷En wij paam emε, bi Kuoth bij in bur ney diaal piny dāk thṛn, en bij in kum döör diaal piny, be liṅṅ cu roc amäni cāṅ kel.

⁸Bi Kuäär ni Kuoth mer cu poc wāṅni diaal, kā be buar neenike cu woc, wij muɔṅ keeliw. Ruac ni ʒän Kuoth Nhial.

⁹En cāṅ emɔ bibe wee j, “Ke thuɔk jen ε Kuothdan, canε ṅäth ni je kā ce kɔn kän. Neme ε jen Kuoth Nhial in canε ṅäth, a lockɔn teth rey känäde.”

Bi Kuoth Mo-ab duäc

¹⁰Bi Kuoth Nhial päṃ emε ɔaṅ, kā be Mo-ab dāk, cētnike min la jil a yuɔrke rey puɔl.

¹¹Be tetke ʒär cētkε min la ram mi ket tetke a ʒär mi ketdε, bi Kuoth liakdε jak kā thil, be je nööṅ piny keel ke tetke.

¹²Kä be paṅnyiku tin baṅ baṅ kā bum nööṅ piny, be kenööṅ ni piny a be ke nööṅ ni rey tupä.

I-ca-yaa 26

Dit puonyä Juda

- ¹En cäj emo dit eme ba je ket muun Juda wëë j̄, “Te ney ke wec mi bum, Kuoth puonyde ganje panynike.
- ²Lep thiekni wec, ke yöö bi dor in lät cuṅ wä r̄ec, ken ney tin tietke ṅath.
- ³Kä tit mal in thuṅk, ke ram in cuṅ ni kä j̄i, ram in ci ṅathde laṅh kä j̄i.
- ⁴Däth ni Kuoth Nhial amäni cäj kel, ke yöö Kuoth Nhial ni Kuoth ε pǟm mi doraar.
- ⁵Cε ney tin liake r̄o luṅc piny, cε wec in cienṅke th̄in däk, cε je däk ε ca ni tup.
- ⁶Ca je d̄ony kä piny ke ciök, ca je d̄ony ε can, ca je j̄äl ε ney tin thil ṅu.”
- ⁷Duṅṅp guṅ cuṅni ε carcar, lö Kuoth ci duṅṅp cuṅni jak kä puoth.
- ⁸Bako guṅṅ ni ṅuṅtku lö Kuoth Nhial, kä bako lip ni j̄i, kä k̄ek ciötädu, ε jen min goṅ loṅko ni je.
- ⁹Goṅ t̄ieydä t̄aṅ k̄ë̄l ke j̄i ke wäär, kä goṅ yiëedä j̄i ke thuṅk. Mi wä lukdu wä ben w̄i muṅṅ, bi j̄i muṅṅ ciaaṅ cuṅni ṅac.
- ¹⁰A cäj ca ney ti j̄iäk nyuṅth goṅy, /cike ciaaṅ cuṅni d̄ëe ṅac, ε cäj teke muun cuṅni, la lät ken ni ti j̄iäk, kä /ca buṅm Kuoth Nhial ṅac.
- ¹¹Kä lö Kuoth Nhial ci tetdu kap nhial, duunde yöö /ci ken ε nen. Nyuthni je ke en yöö nh̄oki n̄eku, jak n̄ike kä p̄oc. Kä ε mac in ci t̄ow ke kūj̄ j̄i t̄eru thuuke.
- ¹²Lö Kuoth Nhial lätni ney kä mal, tin diaal tin cak̄o laṅ, ke tin ci lät kä ko.
- ¹³Kä lö Kuoth Nhial ni Kuothda, ci kuth tin k̄oṅ ney ruac, duunde yöö ṅack̄o ni ciötdu k̄ar̄ca.
- ¹⁴Ken cike liw, /ca r̄o bi nyok ke t̄ek, ke yöö tin ci liw /ci yieykien r̄o bi j̄iεc, kä cike gūīl ke d̄ak, ε ci k̄ekdien jak kä thil ni k̄eliw.
- ¹⁵Ci dor jak kä d̄it lö Kuoth Nhial, ci dor jak kä d̄it ε liake j̄i, ci k̄eth wec muṅṅ diaal l̄ek j̄ok.
- ¹⁶Lö Kuoth Nhial, ca j̄i ben goṅ ke rikien, kä mi w̄īke wä luek, bike palni j̄i.
- ¹⁷Kä lö Kuoth Nhial, ciko jak kä wiee nhiamdu, c̄et̄nike ciek mi daṅ r̄o ke mäc dapä.
- ¹⁸K̄on ruët ney ke gat, kä daṅ ney r̄o ke b̄ec, kä thile gat mi cak̄o dap. Thile kaṅ mi cak̄o nööṅ w̄ī muṅṅ, kä /ken ney j̄i wec muṅṅ dap.
- ¹⁹Kä bi n̄eku tin ci liw r̄o nyok ke t̄ek, bi puṅnykien r̄o j̄iεc liṅh. Kä yen ney tin cienṅ r̄ey tuṅṅ, j̄iace r̄o kä ketde diit t̄ethä laaac! C̄et̄ke min la th̄ac juaac a keer w̄ī muṅṅ, ino bi Kuoth Nhial ney tin ci liw j̄iεc muun.

20 Bia nækă, bia wiaa duëlikun, kä gake thiekni duëli, tɔawɛ rɔ ke guath mi tot, amäni mi ci nɛënyde thuɔk.

21 Nene Kuoth Nhial bëë raar guath cienjăde, ke yöö be j̄i wec muɔɔn ben duäc, ke kuj dueerikien, bi mun riem in ca wuɔth th̄in lat, /cɛ ney tin ca näk th̄in bi tɛë.

I-ca-yaa 27

Kan I-the-rel

1 En cän emɔ bi Kuoth Nhial Low Yiëer in dij̄it in dual naath ke je näk ke thepde min bumbum in dij̄it, en Low in thac ni rɔ, kä be Nyan Yiëer in dij̄it näk bä.

2 En cän emɔ, bi Kuoth Nhial dit ket ke kuj kakă wal ke kuj kɔaŋ wëë j̄,

3 “Yän Kuoth Nhial guɛcä je, kä la wacä je guathni diaal. Kä la yiënä je ke cänjäär kene wäär ke yöö thile ram mi bi je yar.

4 Yän /cä gak ke je. Mi cɛ nɔŋ ni yä kuiy kene wäth, yän bä je wä t̄er kor yän bä je waŋ.

5 Kie bike rɔ ben luak yä, ake latke mal ke yä, ake latke mal ke yä.”

6 Ke n̄in tɔ bi ben tɔ bi Je-kɔb rɔ yiath piny, kä bi I-the-rel tunh ke gaakni, kä be w̄ic muɔɔn thiän ke dey.

7 E ci Kuoth Nhial ke ku däk cɛtnike däk ëë dake ney t̄ë cike däk? Kie cɛ ke näk ke näk ëë nake ney t̄ë nake ke?

8 Cɛ næke duäc ke naŋdien pec, cɛ ke dhiac raar mundien ke j̄ɔamde min leth leth in bëë kuj kanyä caŋ.

9 Ke yöö cɛ nɔmɔ lat, be duer I-the-rel woc. Kä neme ε jen min ba n̄ac ni je, mi wä t̄it̄i wä tuɔk, mi wëë pääm ȳikni diaal wä tiath kä cɛ thil riäk Ä-ce-rim kene ȳik in la wal ε waŋke th̄in mi bi not cuŋä.

10 Kä bi wec in bum bum te baan, ba guath ti n̄uan pal ruëc, bike cɛtnike dard̄aar, bi laak ni dey ȳɔk th̄in, kä bike tɔɔc en w̄ini, bike karkien cam.

11 Kä bi ciɛw ciɛwkien kööt kä bike töl, kä bi män ke ben jak kä tɔŋ maac. Ken ney t̄it̄i kuecke n̄ak, ke kujc emɔ bi cääkdien thil nhök ke ke, en ram in cake /cɛ bi gɔaa ke ke.

12 En cän emɔ bi Kuoth Nhial j̄i I-the-rel maat k̄el k̄ëëli ni Kiir Yu-pɛ-ree-tidh amäni rey Tuɔɔc I-j̄ep cɛtnike min la bel a kɔamke.

13 Kä en cän emɔ ba kaan mi dij̄it koth, ke yöö bi ney tin ci bath muun A-thi-ri-ya kene tin ca naŋ muun I-j̄ep ben, ba Kuoth Nhial ben pal pääm in rel gɔoyde rɔ kä Je-ru-tha-lɛm.

I-ca-yaa 28

Luek Kuäärä kuc caam

¹Riek ake kuäär I-the-rel. Gooɔɔde thuke ceɽke gooy kumä gaakni juaacni ti te wij bööthnike tin yɔaŋ kɔaaŋni. Kä ca kuɔmni gaakni juaacni laɥh ni liakä, kä cike cuath ke miɥh ti gow, a teke ni tɔɔcä ke yɔŋ koŋä.

²Kä nene, Kuäär tää ke ram mi bum, ceɽde nike ruoth kene jɔam mi bum, ceɽde nike nyoc mi cään, be wec emɔ kuer ni piny.

³Ɛ kum kuäärä yɔaŋ kɔaaŋni ji Ɛ-pa-rim, ba je doany nike ciook.

⁴Bi gooy liakä bööthni tiɥi thuɔk, be jien ceɽnike dey nɔap tin nhiam, tin la camke mɔ cike cioko.

⁵En cän emɔ, bi Kuoth Nhial in la Ruey Yɔaa a wuɔt kumä kuäärä, be la tik wutdä mi goaa, kä duoth nenenike.

⁶Kä be la yiää thukä kä ram mi lat thuɔk, kä be la buɔm kä ney tin ba kor ben loc ni puɔɔny wec.

Luek kene läär ke kuj Je-ru-tha-lem

⁷Kä ney tiɥi bä riath ken ke yɔŋ koaŋ, ken cike yɔŋ ke koaŋ in caɽ, booth palä kene gök riathke ke yɔŋ koaŋ, ce wuɔthkien yiɥ ke koaŋ, cike yɔŋ ke koaŋ in caɽ, la gök a lat ni nyuuth mi duer, kä lat booth palä ni nuk ruac mi duer.

⁸Thiän ni wuɔth tharbëtni diaal ke nök, thile guaaɥh mi thil nök.

⁹“Ena mi be nyuɔth ke näc nɔaani, kä ena mi be lat ruac? Be njeec ni gaat tin dööth, gaat tin pay woc thiin?”

¹⁰Ke yöö be ke njeec riet kene riet, ke ber kene ber, ke njic kene njic.”

¹¹Mi goori yöö bi yä liŋ, ke thuk juri kene läëpkien, bi Kuoth Nhial ruac ke ken ney tiɥi,

¹²ney tää ce jök i, “Guaaɥh eme Ɛ guaaɥh loŋä, jakni ram mi cuc kä loŋ, ke yöö Ɛ guaaɥh päl pinydä”, duunde yöö /ken ke je liŋ.

¹³Ke kujic emɔ bi njic Kuoth Nhial ke ke a yöö, be ke njeec riet ke riet, ber ke ber, njic ke njic, doŋ Ɛ jen bike wä a bike teth jök o, a bike ro moc ke buɔt a bake käp.

¹⁴Ke kujic emɔ lieŋe ruac Kuoth Nhial yen ji liakä tin ruace ney tiɥi kä Je-ru-tha-lem!

¹⁵Ke yöö ci yen wee i, “Cako ruac ke liaa, cako ruac lat ke koak kunyä, mi wä nyoc mi däk naath wä ben, /ce ko bi met guëer, ke yöö cako kac jak kä gäänja, kä mëët Ɛ jen duela.”

16Ke kuj̄c εmɔ cu Kuäär ni Kuoth wee j̄, “Nene, yän lathä pǟm kä Dha-yon ala tuk, pǟm mi ca yōnā, ε pǟm gōṅtōdä mi gōaa mi la duṅ tukä mi ley ley. ‘Kä ram ɔ bi je ṅäth ɔ /cε bi gāc.’

17Yän bä thuṅ jak kä cεtke dep thēm, kä bä cuṅ jak kä cuṅ cεtke theem tath duēli, kä bi nhiaal guiiyni duel kacädu lōk, kä bi piw duel ciṅädu muoy.”

18Bi mat ruacdu ke liā cu thil, kä ci mat ruacdu yene kōak kunyā bi le te th̄n, mi wä dāk wä ben, be j̄i cu duac ni piny.

19Cεtnike ben in la bāke je be j̄i naṅ, be la bēē ke runwaṅ kene runwaṅ, ke cāṅdäär kene wäär ba bēēke, be la riek mi diit ke ṅac ruac εmε.

20Dhaṅ be kuēē elṅ ke yōō bi raan tōc th̄n, kä bi patan ciw elṅ ke yōō bi raan rō kum ke je.

21Ke yōō bi Kuoth Nhial rō j̄iεc cεtke mēē cε rō j̄iεc wij̄ Pāam Pε-ra-dhim, be rō kap nhial cεtke mēē cε lat loolä Gib-yon, ke yōō be lätke tin gayke naath lat! Kä be lätke tin kuecke lat!

22Ku yakdu ke naath pǟl, kie bi yieendu buṅm, yän cā ruac dākä liṅ kä Kuäär ni Kuoth in la Ruey Yōaa, ke kuj̄ wec muṅṅ keeliw.

Pel Kuoth Nhial

23Liṅni, liṅ rietkä, pǟli rō piny liṅ ruacdä.

24Mō pur raan ɔ la cuā pur ni j̄en? La cuā kuc ni j̄en a be cu tōk ni piny?

25Mō cε je ku thuk ke kuēc ɔ, cε je kuā piithe ke nanaa kene nyuṅm, kä be dεer pith ke bēer, kä be bel pieth golä, kä be ke cu moc ke key?

26Ci Kuothε je ṅiεec, kä cε je nyuṅṅth ke duṅṅp in gōaa.

27/Ca nanaa kōm ke kōṅm bεel, kä /ci thurbil dēē jal ke rεy nyuṅmä, duunde yōō kuēmke nanaa, kä kōamke nyuṅm ke keet.

28La guärke riw ke yōō ba kuän, /ca cuā guärke ni je a thil pek, cāṅ be thurbile jak kä danyke je, kä jäl jiōṅkōōrike ke rεyde, /cike je dēē guär.

29Ken t̄iṅ diaal bāke kä Kuoth Nhial in la Ruey Yōaa, tēēke luek mi gāy naath, kä tēēke pel mi gōaa.

I-ca-yaa 29

Dāk Jε-ru-tha-lεm

1Riek ake Ä-ri-yel, Ä-ri-yel, wec ēē ci Dee-bid puat th̄n! Matni ruṅ kä ruṅ, kä ε miṅh t̄imä te th̄n.

2Kä ṅotde bä Ä-ri-yel gol, ε bi te ni par kene j̄iath loaac th̄n, be cεtnike ȳk wāṅä mucni kä yä.

- ³Yän bä j̄i mak ke r̄em mi ḡol j̄i, kä bä j̄i ḡol ke bīeni, bä j̄i ḡol piny ke lätkä.
- ⁴Kä bi ruac ni piny muṛṛṛ c̄etnike j̄oak, bi ruacdu ben ni r̄ey tuṛṛṛ, bi j̄owdu päl ni piny muṛṛṛ c̄etnike j̄ow j̄okä, ni r̄ey tuṛṛṛ bi ruacdu ben th̄in.
- ⁵Duunde ḡöo bi j̄i t̄eru diaal c̄etnike tur, kä be ney tin thil pälikä l̄ok c̄etnike kom. E kuecke be ke pärikä,
- ⁶bi Kuoth Nhial in la Ruey ḡoaa ye gūil, be ye gūil ke māar kene lath pieny ke roal mi dīit, be ye gūil ke ruoth kene thul, ke mac mi pet ḡoak.
- ⁷Kä döör diaal t̄ee nyīēeny ke Ä-ri-yel, ken döör diaal t̄ee nyīēeny ke je, ke t̄iecke tin bum t̄ee gölke je, bike c̄etnike läk kene nyuuth w̄ar.
- ⁸C̄etnike min la ram mi näk buoth̄e, läk a läkikä j̄i mīth̄e, kä bi buoth̄de ḡot ni th̄in mi ce keer, kie min la ram mi näk r̄ew ε läk a läkikä c̄etke mi ce maath ke p̄iw, kä be keer ε ḡotde näk r̄ew ε, ε j̄en t̄āa in bi teke döör diaal, tin nyīēeny ke Päm Dha-ȳon.
- ⁹Jakni r̄o kä d̄ōar bi cūa d̄ōar, kä jakni r̄o kä c̄or bi cu c̄or! Lätni c̄etke ȳoḡ k̄oḡä kä /cie k̄oḡ, jakni r̄o kä ȳoḡ mi /ci mo a ȳoḡ k̄oḡä!
- ¹⁰Ke ḡöo ci Kuoth Nhial ye wuṛc yīē n̄ien mi dīit, kä ce w̄aḡ göökni kum, kä ce c̄ar t̄itni kum.
- ¹¹Nyuuth kä t̄it̄i diaal kä ye c̄etke n̄ike r̄ieet buok mi ca r̄iy kä ca ḡäk. Mi ca k̄am ram mi d̄ēe je kūen, mi ca j̄iök j̄i, “Kūen nēme,” der̄e wee j̄i, “/Cä je bi lūaḡ ke kūen, ke ḡöo t̄ee ḡääkä.”
- ¹²Kä mi ca bok k̄am ram mi /ci je d̄ēe kūen, mi ca je j̄iök j̄i, “Kūen nēme,” la w̄ēe j̄i, “/Cä je bi lūaḡ ke kūen.”
- ¹³Cu Kuoth Nhial wee j̄i, “N̄ey ε ti thīake ke ḡä ke thukien, kä lūothke ḡä ke l̄ēepk̄ien, kä ḡōan lōckien el̄oḡ ke ḡä, kä palīen ke ḡä ε nyuuth nath ti ḡīēecke ke kēet,
- ¹⁴Ke kuj̄ic̄ εmo bä ken ney t̄it̄i moc ke rik ti k̄oḡ, b̄äke moc ke lǟt ti ḡayke naath, kä bi p̄el nēenikien tin p̄el thuok, kä bi ḡäc ḡōaani nēeni tin ḡacke ḡoak thil.”
- ¹⁵Riek ake ney tin t̄ēēke c̄ärk̄ien ke Kuoth Nhial, ney tin lātke lätkien r̄ey muṛth, tin la wee j̄i, “Eḡa mi nēen k̄on? Kä eḡa mi ḡäc k̄on?”
- ¹⁶Yen luṛḡe wuṛth ḡōaani piny, c̄etde ke mi tǟath d̄hāari der̄e mun t̄ath, d̄ēe tin t̄athke ruac ke kuj̄i raam in tǟathke j̄i, “/Kene ḡä tǟth”, kie d̄ēe tin ca tǟth ruac ke kuj̄i raam in tǟathke j̄i, “Thile mi ḡäc̄e?”

D̄ath ke nhiam

- ¹⁷Kä /cie gūāath mi tot ε nēe cu L̄e-ba-n̄on a mun cīekä bēel mi ḡoaa, ε bi muṛṛ cīekä bēel c̄etnike rup?

- 18**En cāṅ ɛmɔ bi m̄iɛŋ r̄iɛt buɔk liŋ, k̄a bi ciöör guic r̄ɛy muɔth mi col.
- 19**Bi n̄ɛy tin k̄ɔɔc k̄ɔɔc t̄ɛth l̄oac jek k̄a Kuoth Nhial, k̄a bi can liak jek k̄a Kuoth I-the-r̄ɛl.
- 20**Ke ȳöö bi n̄ɛy tin thil p̄alik̄a thil, k̄a bi yaak cu cuɔŋ, k̄a n̄ɛy diaal tin l̄atke j̄iäk bak̄ɛ woc,
- 21**n̄ɛy tin ba raan jak k̄a duj̄r, n̄ɛy tin luak̄ɛ n̄ɛy tin mack̄ɛ luɔɔkni, ke n̄ɛy tin p̄ɛnk̄ɛ naath cuŋkien.
- 22**Ke kuj̄c ɛmɔ ci Kuoth Nhial ɛë k̄ään A-be-ram, m̄ëë ruac ke dh̄ɔr Je-k̄ɔb wee j̄, “/Ci Je-k̄ɔb bi l̄ɛ ŋot ke p̄öc, k̄a /ci buarien bi l̄ɛ ŋot th̄iŋ.
- 23**Ke ȳöö mi wa gaatk̄ien n̄ɛn r̄ɛydien, ɛn l̄at tetädä, bik̄ɛ ciötdä tit ala mi r̄ɛl r̄ɔ, bik̄ɛ Kuoth Je-k̄ɔb liak, bik̄ɛ Kuoth I-the-r̄ɛl luɔth.
- 24**K̄a n̄ɛy tin ci duer r̄ɛy yieekä, bik̄ɛ ŋäc ŋoani jek, k̄a n̄ɛy tin kuom bik̄ɛ luek nhok.”

I-ca-yaa 30

Thiŋ nath ke r̄ɔ k̄a I-j̄ɛp thilɛ luɔt

- 1**Cu Kuoth Nhial wee j̄, “Riäk ake gaat tin ci kac raar, tin l̄atke c̄är ti /ci t̄ɔ a c̄ärkä, tin l̄atke mat ruac mi /k̄an car, matke ni duer w̄ij̄ duj̄rä.
- 2**N̄ɛy tin w̄ä k̄a I-j̄ɛp, a /ci ken ruac thiec k̄a ȳä, wa gaŋ gor ni k̄a P̄ero, k̄a wa r̄ɔ luak̄ r̄ɛy t̄ip̄ä I-j̄ɛp!
- 3**Ke kuj̄c ɛmɔ, bi gaŋ P̄ero r̄ɔ loc ala p̄öcdun, k̄a bi luäkdun ke r̄ɔ r̄ɛy t̄ip̄ä I-j̄ɛp, r̄ɔ loc ni cian j̄iäk k̄a ye.
- 4**ɛ cāŋ te j̄i k̄oaron nikä Dho-an, k̄a ci n̄ɛy tin ci jak cop nikä Ya-neth,
- 5**ba ken diaal jak k̄a p̄oc, ke kuj̄ n̄ɛni ti thilɛ mi d̄ëë lät k̄a ke, n̄ɛy ti thil mi d̄ëë luäk nik̄ɛ k̄iɛ mi d̄ëë jek k̄a ke, a ni p̄öc kenɛ buar.”
- 6**N̄ɛm̄ɛ ɛ nyuuth ke kuj̄ leeyni N̄ɛ-ḡɛb. Mun N̄ɛ-ḡɛb ɛ guath rikä kenɛ cuɔc, ɛ guath mi th̄iɛŋ ke lony, ɛ mun th̄ɔɔli ti n̄ak̄ɛ naath, la jaalk̄ɛ kuak̄ien a kapke ke ɛ muɔli, k̄a kapke yiɔok̄ien ɛ th̄ɔarɔaali, n̄ɔŋke ke n̄ɛy ti /cike d̄ëë luäk.
- 7**Ke ȳöö luäk I-j̄ɛp thilɛ je luɔt k̄a ɛ ban, ke kuj̄c ɛmɔ c̄alä je j̄, “Ra-yab mi thil l̄at.”

N̄ɛy ti thil luth

- 8**Tääm̄ɛ w̄ɛr ḡɔri je piny r̄ɛy waregakä nhiamdien, latde r̄ɛy buɔk, ke n̄iŋ t̄ɔ bi ben t̄ɔ b̄ɛ la neen am̄äni cāŋ kel.
- 9**Ke ȳöö ke n̄ɛy ti ca r̄ɔ r̄iŋ, ke gaat ti j̄i m̄ɛetdä, ke gaat ti /ca luek Kuoth Nhial liŋ,

10ney ti jiöke t̄it̄ i, “/Cuare nyuuthni nen”, kä jiöke gook̄ i, “/Cuare ko lät thuok̄, lätde ni ko ruaacni ti gow, lätde ko ni ruaacni baan̄.

11Kä pal̄e duɔɔp̄ wiaa gekä, a thil mi lienke ke kuj̄ Kuoth I-the-r̄el.”

12Ke kuj̄ em̄o cu Kuoth I-the-r̄el wee i, “Ke yöö ci yen ruac em̄e lok̄, cia nhok̄ ni cian̄ jiäak̄, kä n̄athe ni kac,

13ke kuj̄ em̄o bi duer em̄e c̄et̄nike p̄any mi bäär mi baak̄ r̄o mi goor̄ t̄eth, mi p̄ar naath ikä ke riap̄.

14Be tiath c̄et̄nike dhaar muɔɔn̄, mi ci tiath a ci nuɔɔr̄, mi thile n̄et̄ mi d̄ēe jek̄ th̄in̄ mi d̄ēe kuany ni ruël maac, kie mi d̄ēe j̄om̄ ni p̄iw̄ r̄ey wan̄.”

15Kä cu Kuäär̄ ni Kuoth, Kel̄ I-the-r̄el in Rel̄ Goōyde r̄o wee i, “Luɔnye kä yä kä n̄athe ni yä bia kään, kä cian̄ bitdä kene n̄ath̄ ba buɔmdun.” Kä /ci yen ε gor̄ i bia lat̄,

16duunde yöö bia wee i, “Eey! Bak̄ r̄o bar ke jiön̄kööri,” ke kuj̄ em̄o bi r̄o bar, kä bi wee i, “Bak̄ k̄ot̄ ke jiön̄kööri ti pual̄ puaal̄,” ke kuj̄ em̄o bi ney tin guɔɔr̄ke j̄i pual̄.

17Bi ney ti bathd̄oor̄ r̄o bar ke ram̄ kel̄, kä bia r̄o bar ke ney d̄an̄ dhieec, am̄ani mi cia duoth̄ kä r̄o c̄et̄ke tan̄ b̄er̄ mi te w̄ii p̄aam̄, c̄et̄nike b̄eer̄ w̄ii p̄aam̄.

Puoth̄ Kuoth ke Dha-yon̄

18Kä n̄otde goor̄ Kuoth yöö be goaa ke ye, ke kuj̄ em̄o ce r̄o j̄iec ke yöö be ye nyuoth̄ k̄oac̄ loaac. Ke yöö Kuoth Nhial ε Kuoth mi guan̄ cuñni, puoth̄ ake ney diaal̄ tin liepke ni je.

19Yen̄ ney tin cien̄ kä Je-ru-tha-l̄em, /cia r̄o bi nyok̄ ke wiee. Kuoth Nhial be teke k̄oac̄ loaac mi d̄iit̄ ke ye mi wä yen ε thiec ke luäk̄. Mi w̄ēe je lin̄ be ye loc.

20Cän̄ ni min ci Kuäär̄ ye moc cian̄ mi bec, /ci ram̄ in̄ n̄iic̄ ye r̄o bi nyok̄ ke t̄ēe, bi yen ε nen̄ n̄ike wän̄kun.

21Mi wä yen r̄o r̄iet̄ cuëec̄ kie caam, bia j̄ow lin̄ j̄ok̄ ke j̄ithkun mi wee i, “Nem̄e ε jen̄ duɔɔp̄, j̄al̄e ke je.”

22Kä bia kuth tin cia lat̄ ke yieth̄ in̄ bor̄ kene kuth tin cia lat̄ ke daap̄ cu yäk̄. Kä bia ke yiäk̄ c̄et̄ke ti jiäk̄, kä biake jiök̄ i, “Wuoc̄e r̄o!”

23Kä be kuay tin ci pieth̄ piny moc ke nhiaal, bi cu teke bel̄ ti n̄uan. En̄ cän̄ em̄o bi ȳōoku teke wal̄ ti n̄uan.

24Kä bi thäaku kene muɔliku tin puor̄ke mun cam ni wal̄ ti gör̄ke, bike kam̄ ke r̄ey diēnȳni mieth̄dien̄.

25Ke cän̄ nak̄ nath̄ in̄ d̄iit̄, mi wä biēni wä t̄eeth̄, bi p̄ääm̄ diaal̄ tin b̄ar loonȳ ke p̄iw̄.

²⁶Kä bi pay buay cɛtnike cāŋ, kä bi buay caŋ rɔ loc nikä bārɔw, bɛ cɛtnike buay n̄ni dāŋ bārɔw, kɛ cāŋ in wä Kuoth Nhial buɔɔt nɛɛnike yien kä bɛ jiööri tin cɛ kām kɛ jak kä ɔɔaa.

Luk A-thi-ri-ya

²⁷Nɛɛ ciöt Kuoth Nhial bēē ni n̄nā, cɛt n̄jēnydɛ ni kɛ mac, kɛɛ rɛy tuɔɔl mi low, ci locdɛ thiaaŋ kɛ n̄jēny, kä cɛt lɛpdɛ nike mac mi pɛt.

²⁸Kä cɛt yiēdɛ kɛ kir mi muak, mi cup p̄ikɛ naath ni n̄uääk. Cue döör lok kɛ look dākä, kä cue j̄iom nath moc kɛ cik mi buothkɛ raar.

²⁹Bia diit tɛthä loaac kit cɛtkɛ min la l̄atdɛ kɛ wäär kɛ cāŋ t̄imä, kä bi lockun tɛth cɛtkɛ nɛy ti j̄äl kɛ bul tin wä w̄ij̄ p̄aam Kuoth Nhial, nɛy ti wä Pääm I-thɛ-rɛl.

³⁰En Kuoth Nhial bɛ naath jak kä liɛŋkɛ j̄owdɛ min bum, kä bike rɛmdɛ nɛn bēē piny kɛ n̄jēny mi diit kɛɛ mac mi waan̄ n̄ɔak, kɛ wuɔn mi maar kä tēē kɛ nhiaal guiyini.

³¹Bi j̄i A-thi-ri-ya dual mi wa jow Kuoth Nhial liŋ, mi wēēkɛ wä duäc kɛ kɛɛtɛ.

³²Mi wä Kuoth Nhial kɛ wä duäc kɛ kɛɛt t̄ɔŋädɛ, bɛ kɛ duäc kɛ yikyikni kɛɛn thuɔmni, bɛ nyieenykɛ kɛ kɛ rɛmdɛ min bum.

³³Ca guaaŋh maac rialikä nike guaaŋh ēē ci wä. Ca rialikä kɛ kuj̄ kuari, ɛn pul maacdɛ ca rialikä lueŋɛ kä ɛ ɣäp ɣäp, kɛ mac mi diit kɛ jien ti nuan. Kä yiēē Kuoth Nhial in cɛtnike lool maac, bɛ jɛ cuath.

I-ca-yaa 31

Thil lotdä matdä kɛ I-j̄ɛp

¹Riek akɛ nɛy tin wa luäk ɔɔr kä I-j̄ɛp, nɛy tin n̄athkɛ ni j̄iönkööri, nɛy tin n̄athkɛ ni thurbieeli kɛ ɣöö nuanke, kä n̄athkɛ ni j̄i j̄iönkööri kɛ ɣöö bumke, tin /ca guic ni Kuoth I-thɛ-rɛl in rɛl ɔɔɔyɛ rɔ, kä /ca luäk ɔɔr kä Kuoth Nhial!

²Kä Kuoth pɛɛ, la n̄oŋɛ dāk, kɛ rieetkɛ la n̄oŋɛ dāk, duundɛ ɣöö bɛ rɔ j̄iɛc kuj̄ dhɔaar ram in lät j̄iäk, kɛɛ nɛy tin la luäkɛ j̄i l̄aŋt̄ j̄iääkni.

³J̄i I-j̄ɛp kɛ naath /cikɛ Kuoth, kä j̄iönkööri köör kɛ r̄iŋ /cikɛ yiey. Mi wä Kuoth Nhial tetdɛ wä riny, bɛ luääk lath, kä bi ram in luäkɛ cu p̄ēn, bike cu l̄iw kɛɛl.

⁴Kä nɛmɛ ɛ min ci Kuoth Nhial ɛ lar ɣä wēē j̄, “Cɛtkɛ min la lony kie d̄ow luony a bur kä ley mi cɛ cam, a cāŋ ci yiēn deet r̄oal kɛ jɛ, /cɛ la dualɛ kɛ j̄owdien, kie /cɛ dieɛr kɛ r̄oalien. Inɔ bi Kuoth Nhial in la Ruey ɣɔaa ben piny, bɛ k̄ɔr ben tɛr w̄ij̄ P̄aam Dha-yon kɛɛn p̄äämkɛ.

⁵Kuoth Nhial in la Ruey ɣɔaa bɛ Jɛ-ru-tha-lɛm gaŋ cɛtnike diit ti r̄äp ti gaŋkɛ d̄eykien, bɛ jɛ gaŋ kä bɛ jɛ k̄än, bɛ jɛ nhok kä bɛ jɛ luäk.”

⁶Luɔnyɛ kǎ Kuoth yɛn jɪ l-thɛ-rɛl tin ca jɛ gak.

⁷Kɛ yöö ɛn cǎŋ ɛmɔ bi ram ɔ kuthkɛ tin cɛ lɔt kɛ ciɛk in bɔr kɛnɛ kuth tin cɛ lɔt kɛ dǎp yǎk, tɛɛ ci yɛn duɛr kɛ lǎtnidiɛn.

⁸“Jɪ A-thi-ri-ya bikɛ lɪw kɔɔr mi /ci mɔ a kɔr nath, ba jɛ thuk ɛ kɔr mi /ci mɔ a kɔr ran, kǎ bɛ rɔ bar kɛ kɔr, kǎ ba ŋuɛtnikɛ kuɔk lǎt kuaanyǎ.

⁹Kǎ bi tɪɛckɛ tin bum dǎk, kǎ bi bööth rɛmɔɔ dual,” ruac ni yǎn Kuoth Nhial min te macɔɔ kǎ Dha-yɔn, min palke kǎ Jɛ-ru-tha-lɛm.

I-ca-yaa 32

Kuäär mi gɔaa mi bi ben

¹Nɛnɛ bi kuäär kuɔm kɛ cuŋ, kǎ bi bööth ruɛc kɛ thuɔɔk.

²Bi ram ɔ cɛtnikɛ duel rɛy jɔam, bɛ cɛtnikɛ kɔt rɛy thuɔɔl, bɛ cɛtnikɛ lool pɪɪni guǎth mi kööt, cɛtɔɔ nikɛ tɪɛep paam mi dɪɪt rɛy rɛw.

³ɛn wǎnɔ bi wǎŋ nɛɛni tin guɪc cu guic, kǎ bi nɛy tin lɪŋ cu liɛŋ.

⁴Bi nɛy tin la dɛr tekɛ ŋǎc ŋɔaani, kǎ bi nɛy tin la gɪk ruac ɛ jɔc.

⁵Kǎ /ca dɔar bi cɔli ram mi tekɛ ŋǎc, kǎ /ca ram mi yɔŋ naath bi luɔth.

⁶Kɛ yöö dɔar bɛ lɔt ni nyin dɔɔrǎ, kǎ la caarɛ ni ti jǎk, la lǎtɔɔ ni duɛr, kǎ caarɛ ni ti jǎk kɛ kuɪ Kuoth Nhial, kǎ bǎnyɛ guǎth buath piny ɛ thil mɪɛth, kǎ penɛ guǎth rɛw pɪw.

⁷Ram mi dɔar la lǎtɔɔ ni ti jǎk, la cǎäpɛ ni nyin jǎkni, kǎ la dǎkɛ can kɛ ruac mɛɛtdǎ, ɛ cǎŋ thiec ɛ cuɔɔŋ.

⁸Duundɛ yöö ram mi gɔaa la caarɛ ni ti gow, kǎ la cuŋɛ ni rɛy lǎtni ti gow.

Luek mǎän ti ci riŋ

⁹Jiacɛ rɔ lö yɛn mǎn tin thil riɛk, kǎ liɛŋɛ ruacdǎ, liɛŋɛ min latdǎ lö nyier tin ci riŋ.

¹⁰Kɛ guǎath mi cɛtkɛ ruɔn, bia dual lö mǎn tin ci riŋ, kɛ yöö bɛ thil buɔcni ti ba ŋɛr, kǎ thilɛ dɛy jɛn ti ba pon.

¹¹A yɛ lathɛ lö mǎn tin ci riŋ, yɛn nɛy tin ciɛŋ a thil riɛk, luɔnyɛ bieynikun tǎyɛ juutdǎ, riɛthɛ ni lɛtkun kɛ cuali.

¹²Paɔtɔɔ ni loɔkun kɛ yöö /ken kǎk tin gow ciɛk, kǎ ci kak wal kɛ kuɪ kɔaŋ thil dɛy,

¹³kɛ yöö ci dɔny ni kuiy kɛnɛ wǎth muun nɛɛnikǎ, kɛ thuɔk parɛ dhɔr diaal tin tɛth loɔ nath thɪŋ kɛnɛ wɛc in thienɛ kɛ tɛth loaac.

14 Ba dh̄or tin bum p̄al ruëëc, kä ba w̄i tin cian̄ke el̄oṅ p̄al, dh̄or ken̄e bīeni gaṅ bi ken̄ a dūel leeyni am̄äni c̄aṅ kel, ba nh̄ok ni jē ε muḡli, kä ba gūaṅth lak deet,

15 am̄äni mi ca k̄on wuḡc yiëë ni nhial, a bi d̄ärd̄aar a mun ciek̄ä beel, kä bi mun ciek̄ä beel a rup.

Ruec Kuoth malä

16 Ni d̄ärd̄aar ba thuḡk jek th̄in, kä bi cuṅ te muun ciek̄ä beel.

17 Kä bi dey cuṅni a mal, bi luḡt cuṅni a p̄al piny ken̄e ṅaṅth am̄äni c̄aṅ kel.

18 Bi n̄ek̄ä c̄ieṅ gūaṅth malä, bikē c̄ieṅ gūaṅth malä mi teke p̄al piny.

19 C̄aṅ bi nhiaal gūiyni rup d̄äk, kä bi wec d̄ak̄ kēeliw.

20 T̄ëth loaac akē yen̄ n̄ey tin ci p̄ieth ḡëëkni p̄iini diaal, tin ca th̄ääk ken̄e muḡli lony ε lor.

I-ca-yaa 33

Pal ke kuj luäkä

1 Riek̄ akē j̄i lö d̄ääk, j̄in ram mi /k̄an met d̄äk, riek̄ akē j̄i lö gūan luom, j̄in ram mi /k̄an met luom! Mi w̄i d̄äk nath w̄ä p̄al, ba j̄i d̄äk, kä mi w̄i lom nath w̄ä p̄al, ba j̄i cu luom bä.

2 Lö Kuoth Nhial ḡoaani kē k̄o, k̄on līepk̄o ni j̄i. Jakni r̄o kä buḡmda kē runwan̄ni diaal, kä jakni r̄o kä k̄äanda kē gūaṅth rik̄ä.

3 Kē maṅ j̄oawdu la naath r̄o a bar, kē j̄iëcdu kē r̄o la döör r̄o a riaw piny.

4 Ba kuakun p̄ec lö döör, c̄etnikē min la k̄oarȳoamni r̄o a m̄äät, c̄etkē min la rāakni r̄o a yuur, bi naath r̄o yuḡḡr th̄in.

5 Kuoth Nhial d̄itde, kä c̄ieṅε ni nhial, j̄en bē Dha-yon̄ thiän̄ kē thuḡk ken̄e cuṅ.

6 Kä ε j̄en biḡ p̄al piny kä yē mo, t̄ëë kē k̄an mi d̄iit ken̄e p̄el kē ṅäc ṅoaani, kä luth Kuoth Nhial ε j̄en la riṅdē mo.

7 Kä n̄enē wutni tin buḡm buḡḡm wieēε r̄ey duḡpni, ken̄ j̄i malä c̄ikē wieē el̄oṅ.

8 Ca duḡp tin d̄it p̄al baan̄, ci jāal duḡpni jāl p̄al. Ca mat ruaacni d̄äk, kä ca ȳöö bi ken̄ a n̄ëen loḡ, th̄ilē ram mi l̄en̄ lē luḡth.

9 Mun p̄ärē kä c̄ē kööt, ci L̄ε-ba-n̄on̄ p̄oc̄ a c̄ē r̄ool, ci Ca-ron̄ c̄etnikē d̄ärd̄aar, kä ci j̄ith̄ j̄ien Ba-can̄ ken̄e P̄äm Kar-mel̄ p̄ëen.

Luek Kuoth ke j̄i t̄erē

10 Kä cu Kuoth Nhial weē i, “Ȳän̄ bä r̄o j̄iēc̄ en̄ t̄äamē, ȳän̄ bä r̄o j̄iac̄ nhial, ȳän̄ bä buḡmdä nyoth t̄äamē.

- 11 Yɛn ɫɔtde ɕaap ti jiäk, kä tin ɫɔtde ke jiäk, kä yiëedun ε mac mi bi ye waŋ.
- 12 Kä bi naath waan ɕɛtnike mim, bika waan ɕɛtnike kuiy ti waŋ ke mac.”
- 13 Kä yɛn tin te nɔnä, liɛŋe min cä ɫɔt, kä yɛn ney tin te thiekä ŋaɕe buɔmdä.
- 14 Ji dueeri Dha-yɔn dualke, lathɛ ney tin thil Kuoth, wäke i, “Ŋɛɛa rɛydan dëe ciɛŋ rɛy maac ε pɛt naath ε? Ŋɛɛa kä kɔn dëe ciɛŋ rɛy maac in thil pek ɔ?”
- 15 Kä ney tin ɫät ni cuŋ, kä latke ni ruac mi cuɔɔŋ, kä löke yöö ba ŋɔak jek ke mac nath, kä /ca mi kɔake ke kän, kä /ca ruac luɔɕ nath liŋ, kä löke yöö ba mi jiäak guic,
- 16 ke ken ney tin bi ciɛŋ malä, bi guaaŋ ŋaŋdien a pǟm mi bum, bika teke mɛ̄th mi rɔŋ, kä bi piikien te thɪn.

Ŋaŋh ke kuj ɔɔyä mi bi ben

- 17 Bi wänkun kuäär nen rɛy ɔɔyädɛ, bia mun in räth ni nɔnä nen.
- 18 Kä bi car ni rik tää wal wi i, “Jɛn a nikä ɛn booth rɛm äedän? Jɛn a nika ɛn ram äe la thɔlbok ε thɔl? Jɛn a nikä ɛn ram äe la booth biɛni?”
- 19 /Cike bi nyok ke nen ken ji liakä, ken ney tin kuecke ruacdien, ney tin /ca thokdien dëe met ŋaɕ.
- 20 Guic Dha-yɔn wec in canɛ mɛk ke yöö banɛ la tiemne thɪn! Bi wänkun Jɛ-ru-tha-lɛm nen, ɛn wec malä, kemɛ mi /ca bi wany, ca ɔɕde bi met doth, kä thile depde mi bi met puɔt.
- 21 ɛn wiɪni Kuoth Nhial ba buɔmdan, be ɕɛtnike mun kieri mi diit kenɛ löli, ti thile riäy mi ba ɝɛr ke law thɪn, kä thile babuur mi bi rɛt ke ke.
- 22 Ke yöö Kuoth Nhial ε luukda, Kuoth Nhial ε rueecda, ɛn Kuoth Nhial ε kuäär, jɛn be kɔ kän.
- 23 Dep babuurädu ɫɔrke, kä /ca biide dëe luän ke rɔm guäthde, kä /ci bieynike rɔ luän ke yär. Kä ba kuak ti ŋuan ti ca pɛɕ daak, amäni ŋöt bika pɛɕɕ.
- 24 Kä be thil ram mi ciɛŋ kä Dha-yɔn mi bi wee i, “Taä ke juey”, kä ba dueer nɛni tin ciɛŋ ɛn wiɪni pǟl.

I-ca-yaa 34

Bi Kuoth ji tɛre luk

- 1 Bia thiekä lö döör, bia liɛŋe, kä pǟle jithkun piny lö naath! ɛ wiɪc muɔɔn liŋ je kenɛ tin diaal tin ciɛŋ thɪn, ε ɔɔw keeliw liŋ je kenɛ tin diaal tin bä raar thɪn.
- 2 Kuoth Nhial gake ke döör diaal, te ŋäänyde ke rɛmkien diaal, be ke näk, be ke jak kä ŋake ke.

- ³Ba nœekien tin ci lijw yuor raar, kä bi puanykien nuány, kä bi pääm diaal loony ke riem.
- ⁴Bi nyin puorä diaal thiay, kä bi puar ro riy cœtnike bok. Kä bi nyinke diaal pœn, cœtnike min la jith buca a pen, kene min la jith jiaath nœap a pen.
- ⁵Ci Kuoth Nhial thepde rialikä ni puorä, be wä däk ni E-dom, ney tin ca dak ni piny.
- ⁶Thep Kuoth Nhial ce bony rey riem, ca je kum e thiol, e riem deet roœmni kene böwni, ke thiol rokni rueethni deet roœmni. Ke yöö te Kuoth Nhial ke muc kä Bœ-dhe-ra, kä dijt näkde ikä muun E-dom.
- ⁷Bi naath tœth cœtnike mok, kene rueeth thääkni ke thääk tin dijt. Bi mundien maath ke riem, kä bi tup maath ke thiol.
- ⁸Te Kuoth Nhial ke cœnj cutdä, tœe ke ruœn mi be luk ni ji tœr Dha-yœn.
- ⁹Kä bi kier E-dom pœt ke mac, kä bi munde waan, kä bi mun keeliw pœt cœtnike jath.
- ¹⁰Be pœt ke wäär kene cœndäär a thil mi yieny je, kä bi tole wä ni puorä a thil pek. Be te ni baan ric ke ric, kä thile ram mi bi rœt ke je amäni cœnj kel.
- ¹¹Ba je kan e muœguœœ, bi cœnj ni manliœethni kene jakœak thjn. Bi Kuoth theem däkä nöœnj kä E-dom, be theem däkä nöœnj thjn.
- ¹²Kä bike je cœli thile Kuäär en wjni, kä bi ruœœcke diaal cu thil.
- ¹³Bi dony ni kuiy wijnike tin dijt, kä bi dony ni juaac puœœny kal wec. Be la ni guœath kak guœri, kä be la ni dhœr wuœtni.
- ¹⁴Kä be la guœath romä nyaawni dœaar kene yaak, be la guœath mi rom jœœk thjn, kä bi yiey thuœœmni, guœath lœnjä gœr thjn.
- ¹⁵Bi manliœethni duœlkien lat thjn, kä ba tonkien kuem en wjni, kä ba nyin tietnikien kul ke gœkien, bi kat œykien ruœœl en wjni, mœ kene œwde.
- ¹⁶Guice rey buœk Kuoth Nhial kä kuene. Thile kel kä titi mi bi te jœœr, thil mi bi œwde te jœœr. Ke yöö e Kuoth Nhial laar je mœ, bi yiœœ ke ruœl guœath kel.
- ¹⁷Ci Kuoth ke dääk kä mun ke yor gaakni, ce ram œ kam kuide, bike je kan amäni cœnj kel, bike cœnj thjn ric œ nike ric œ.

I-ca-yaa 35

Luny lueekä kä Dha-yœn

- ¹Bi dœrdœaar kene mun in köœt loœkien tœeth, bi dœr rœw loœde tœeth, kä bi juaacke gaakni kuir, cœtnike gaakni wanrial,

²bike kuer elḡ. Kä bi loḡkien tæth bike kḡet. Kä ba Le-ba-non kam liakde, amäni liak Kar-mel kene Ca-ron. Ken bike buay Kuoth Nhial nen, en buom Kuothda.

³Bum tet raam mi kḡc, kä luäk ram mi kḡc muḡalkē.

⁴Kä jḡokni ney tin dual loḡkien ḡ, “Buḡme, kä /cuare dual! Kä nene, Kuothdun be ben, jen be ben ke cut, be ben be ḡi tērun duäc. Be ben be ye ben kän.”

⁵Inḡ bi wāḡ ciööri lēp, kä bi jḡth mḡeḡni lieḡ.

⁶Kä bi ḡol ro yuḡḡ cḡtnike kēw, kä bi ram mi ḡiḡk kḡet ke tēth loaac. Kä bi pḡw ben dārdḡaar, bi wāḡ pḡini loḡny rey dārdḡaar rēw.

⁷Kä bi dārdḡaar a pul pḡini, kä bi mun in kööt a lil pḡini, kä bi guath cienḡa guḡori a dhiac, bi dḡny ni guḡt kene juaac thḡn.

⁸Kä bi duḡp tin dḡt te thḡn, kä bake cḡli Duḡp tin Gḡw, kä /ci ney tin jḡäk bi ḡal ke je, /ci ḡi dueeri bi rēt ke je. Bi ḡal ni nēe Kuoth ke je, kä /ci dḡḡar bi ḡal ke je.

⁹Kä be thil lony mi te thḡn, kä thile mḡeeth leeyni, tin kḡḡ ti bi ben thḡn. Thile mi ba jek en wḡni kä ke, duunde yöö bi ḡal ni ney tin ca luēl thḡn.

¹⁰Kä bi nēe Kuoth Nhial tin cē luēl lony jḡk, bike ben kä Dha-yon ε kētkē diit, bike tekē tēth loaac mi thil pek, bike tekē tēth loaac kene ḡḡoy loaac, bi jḡath loaac kene lul rḡ bar kä ke.

I-ca-yaa 36

Dhiät Thēn-ke-rib ke Je-ru-tha-lēm

(2 Kuḡr 18:13-27, 2 Kuēn 32:1-19)

¹Ke wäl ḡuaan runi Kuḡr ni ḡidh-ki-yaa, cu Kuäär A-thi-ri-ya ni Thēn-ke-rib ben cue wḡi Juda diaal tin buom buḡḡm ben kaḡn.

²Kä cu kuäär A-thi-ri-ya Rēb-ca-kee jḡk kä La-kic jḡke je kä kuäär ni ḡidh-ki-yaa kä Je-ru-tha-lēm keel ke rem mi dḡit. Kä cue cuḡḡ wḡi puḡḡl in dḡit dup kakä raam in guḡc.

³En wāḡo cu El-ya-kim gat ḡil-ki-yaa guḡic dhḡaar kuḡr kene Cēb-na min la raan wec luḡk, ke bulkamiin ni Yowa gat A-thap ben kä je.

⁴Kä cu Rēb-ca-kee ke jḡök ḡ, “Lare je ḡidh-ki-yaa ḡ ci kuäär in dḡit kuäär A-thi-ri-ya neme lar. Eḡu mi ḡääthi?”

⁵Caari je ken riet tḡtḡi dēe kḡr ter? Eḡa ḡääthi ḡ, mo curi gaak ke yä mo?

⁶Kä nene ḡin ḡääthi ni I-jēp min cḡtkē keet wäähä, min la rḡel tet raam mi ci ro nhiet ke je. E jen cḡtkē min la kuäär I-jēp ni Pero je a lät kä ney tin ci ro ḡḡak je.

⁷Duunde yöö mi wii yä jöök i, 'Cako rɔ nɔɔk Kuoth Nhial ni Kuothda,' /ciɛ jɛn ɛn nää ci Yidh-ki-yaa guath palike kene yiknike däk, meë jioḱ Juda kene Jɛ-ru-tha-lɛm i, 'Bia pal nhiam yikā neme'?

⁸Bër latde mat yene kuäärä ni kuäär A-thi-ri-ya. Yän bä jii kam jionkööri ti bathdöori rew, mi bi ney ti bake kot luän ke jek.

⁹Kä deri raan kɔar kuärä kule loc idi kä jii kɔar kuär A-thi-ri-ya tin tieni, a bi wä njäth ni I-jöp ke kuj thurbieeli kene jii jionkööri?

¹⁰Kä min döḱ /ciɛ yän ɛn nää mäk ɛn guath ɛme kä däk je, kä thile riet kä Kuoth Nhial? Kä cu Kuoth Nhial yä jöök i, 'Wër dāke ɛn wec ɛmɔ.' "

¹¹Kä cu ɛl-ya-kim kene Cɛb-na ke Yowa Rëb-ca-kee jöök i, "Ruacni ke kuaanyku ke thok A-ra-mik, ke yöö liḱ ney ɛ. /Cu ruac ke kɔ ke thok jii Juda, ba liḱ ɛ ney tɔ te paany tɔ."

¹²Duunde yöö cu Rëb-ca-kee ke jöök i, "Jäk kuäärä yä i bä rietet titi lat ye ke kuäärun, /cɛ yä jäk kä ney ti te nyuurä wii paany ti, ti ba cam ni wawdien kä ba math ni cowkien cɛtke ye ti?"

¹³Kä cu Rëb-ca-kee lööḱ ke jow mi diit ke thok jii Juda i, "Lieḱe ruac kuär in diit kuäär A-thi-ri-ya!

¹⁴Ci kuäär wee i, 'A ye /ca kaḱ ɛ Yidh-ki-yaa ke yöö /cɛ ye bi luän ke kaḱ.

¹⁵Kä a ye /cɛ jak kä njathe ni Kuoth Nhial, ke yöö jioḱe ye i bi Kuoth Nhial kɔn dhil kän, kä /cɛ wec ɛme bi kam kuäär A-thi-ri-ya.'

¹⁶Kä yen /cuare ruac Yidh-ki-yaa liḱ. Ke yöö ci kuäär A-thi-ri-ya je lar i, 'Bia kä yä banɛ mal ben lat. Kä bi ramɔ bɛl kakäde cu cam, kä bi ramɔ cu maath rey jiewde.

¹⁷Amäni mi cä ye ben naḱ muun mi cɛtke mundun, mun beel mun kaakni wal ke kuj kɔaḱ.

¹⁸ɛ Yidh-ki-yaa /ci ye met ke yöö bathɛ ye i bi Kuoth Nhial kɔn luäk. Tëe ke döör ti ci kuthkien ke kɔḱ kän tetdä kuär A-thi-ri-ya?

¹⁹Kuth jii Ä-math kene jii Ar-pad a nikä? Kä kuth jii The-par-wa-yim a nikä? Cike Tha-me-ria kän tetkädä?

²⁰ɛ kuoth indien kä kuth döör mɔ ci wecdien kän ɔ tetkädä, mɔ deë Kuoth Nhial Jɛ-ru-tha-lɛm kän tetkädä mɔ?' "

²¹Duunde yöö cuke biet /kaḱ je loc ke riet, ke yöö ci kuäär ke jöök i, "/Cuare je loc."

²²Kä cu ɛl-ya-kim gat Yil-ki-yaa guijc dhɔaar kuär kene Cɛb-na in la raan wec luḱk Yowa, ke gat A-thap min la bulkamiin ben kä Yidh-ki-yaa ke bieyni ti ci rët ke jiath laaac, kä cuke je lat ruac Rëb-ca-kee.

I-ca-yaa 37

Thiec kuḗr ke luek kä I-ca-yaa

(2 Kuḗr 19:1-13)

¹Kä min ci kuäär ni Ḳidh-ki-yaa je liḡ, cue bieynike rēt ke jiath lbaac, kä cue laḡh ni bieyni cuali, kä cue wä rēy luaak Kuoth Nhial.

²Kä cue Ḳi-ya-kim tiḡt dhōaar kuḗr kenē Cēb-na in la raan wec luḡk, ke bööth palä tin diḡ ti ca rḡ kum ke bieyni cuali jāk kä gök ni I-ca-yaa gat A-modh.

³Kä cuke je jiök i, “Ci Ḳidh-ki-yaa neme lar, nin tiḡ ke nin ti jiäk, ke nin beelä ti thil gōy. Cētkē ke nin tin daapke ni gaat, kä thile buḡm mi dapke nike.

⁴Kä dḡḡ bi Kuoth Nhial ni Kuothdu rieht Rēb-ca-kee diaal liḡ, min ci kuäär A-thi-ri-ya je jāk ke yöö be Kuoth in tēk ben kuēth, kä ci Kuoth Nhial ni Kuothdu kuēth tiḡ mal liḡ, kä be ney tin latke ke duäc. Ke kuḡc emō pali ke kuḡ neeni tin ci duoth.”

⁵Kä min ci laḡt kuḗr ni Ḳidh-ki-yaa ben kä I-ca-yaa,

⁶cu I-ca-yaa ke jiök i, “Lare je kuäärun en yöö ci Kuoth Nhial wee i, ‘/Cu dual ke ruac in ci liḡ, min ci raan kōar kuḗr A-thi-ri-ya je lat ke kuḡdä.

⁷Nene, ḡän bä moc yiēē, be thuk liēeḡ kä be loc wiḡde. Kä bä je jak kä liḡw ke kḡr ni wiḡde.’ ”

⁸Kä cu Rēb-ca-kee rḡ rḡt, kä cue kuäär A-thi-ri-ya jek kḡr ke Lib-na, ke yöö ce liḡ en yöö ci kuäär jiēen kä La-kic.

⁹Kä mēē ci kuäär ruac liḡ ke kuḡ Tir-ḡa-kaa kuäär Kuc i, “Cē naath ti bi ben nyiēēny ke je jāk.” Mēē ce je liḡ, cue naath jāk kä Ḳidh-ki-yaa wēē i,

¹⁰“Latde neme Ḳidh-ki-yaa kuäär Juda i, ‘Ḳ Kuothdu /ci jiḡ kan en yöö /ce Je-ru-tha-lēm bi kam kuäär A-thi-ri-ya.

¹¹Nene, ci mēē ci kuḗr A-thi-ri-ya je lät kä mun keeliw liḡ, ca je dāk ni piny. Kä jin bi kään?

¹²Ci kuth dööri ke met kän, döör tēē ci guḡari ke dāk, Go-dhan, kenē Ḳa-ran. Ke Rē-dhep, ke jiḡ E-den tēē cienḡ kä Tē-lē-thar?

¹³Kä kuäär Ä-math kenē kuäär Ar-pad, ke kuäär wec The-par-wa-yim, ke kuäär Ḳenē kie kuäär lwaa a nikä?’ ”

Pal Ḳidh-ki-yaa ke Kuoth

(2 Kuḗr 19:14-19)

¹⁴Kä cu Ḳidh-ki-yaa waregak kan tetni jaakni, kä cue je kuēn. Kä cue wä rēy luaak Kuoth Nhial, kä cue je wä ḡär nhiam Kuoth Nhial.

¹⁵Kä cu Ḳidh-ki-yaa pal nhiam Kuoth Nhial wēē i,

16“Ay, Kuoth Nhial in la Ruey ḡaa ni Kuoth I-the-rel, min te kom kuääräde nhial wii puanyini jaakni, ε jin Kuoth ni kārca min ruaac kuäär wec muḡon keeliw. Kä ci nhial cak kene piny.

17Päli jithku piny lö Kuoth Nhial, kä lijni. Kä lep wänku lö Kuoth Nhial, kä guicni. Kä lij ruac Thën-ke-rib, min kuethe ni Kuoth in tēk.

18E thuḡ lö Kuoth Nhial, ken kuḗ A-thi-ri-ya ca döör ti nuan däk kene wijkien,

19kä cike kuthkien yuor maac. Ke ḡöo thile ke kuth, ke kuth ti latke ke tet nath, ke jien kene pääm. Ke kujic emo cakē däk.

20Kä tääme lö Kuoth Nhial ni Kuothda, kän ney tetkäde, kä ba cu ḡac ε wic muḡon keeliw en ḡöo ε jin ni kārca la Kuoth Nhial ɔ.”

Jäkni I-ca-yaa ke ruac kä Kuäär

(2 Kuḗ 19:20-37)

21Kä cu I-ca-yaa gat A-modh ḡidh-ki-yaa jäk kä raan wēē i, “Ci Kuoth Nhial ni Kuoth I-the-rel ruac, en ḡöo ce palu lij ke kuj kuḗ A-thi-ri-ya ni Thën-ke-rib.

22Neme ε ruac in ci Kuoth Nhial ε lat ke kujde, wēē i, ‘Ci nya Dha-yon ji yon kä ce ji dhot, kä ci nya Je-ru-tha-lem wicde tēj kōoru min bari ro.

23Kä ena kuethi mo kä yonji? Kä ena kapi jowdu nhial ke je mo, kä ena ḡari nyinku kä nhial ke je mo? E jen Kuoth I-the-rel!

24Ci Kuoth Nhial kueth ke kuaanyku, kä curi ruac en ḡöo, ke thurbieelikä tin nuan, ḡän cä wä kot ni wuḡthni päämni, ni nhial päämni Le-ba-non. Kä cä luḡrke tin bar baḗr joap piny, kene mēek thepnike. Kä cä cop ni dääre, ni ruupde min thij.

25ḡän cä jier tet, kä cä maath ke pi thij, kä cä wän diaal kot ke päät ciokädä kä I-jep.’

26“Kä /keni je ku lij ni wal, en ḡöo cä lat ni wal? En mi kuḗ le jak kä tuḡok ε, en ḡöo bi wii ti buḡm buḡm jak kä dir mi jiaäk,

27kä bi jike thil buḡm, bike gaḗr kä bike pöc, bike ceḡnike juaac doaar, bike ceḡnike jol mi dek dek, bike ceḡnike jol wii tיע mi ci jioam ε lok a not /kene ni piith.

28“ḡän ḡacä jiecdu ke ro kene nyuuru, ke wädu raar kene bendu rec, ke gakdu ke ḡä.

29E ḡöo ci gaak ke ḡä kene liakdu cä ke lij, ḡän bä cibatdä laḡh wuumdu, kä bä ciēkdä laḡh thokdu, kä bä ji luoc jok ke jen duḡop ēē bä ke ji.

30“Kä neme ba nyuuth kä ji. En waale bi cam ni min ciēk kä roa, kä ke ruḡon in rewde bi cam ni min ci duḡth thij. Kä ke ruḡon in diḡokdien bi pieth, kä bi ḡeer, kä pith kaḡak wal ke kuj kōaḡ kä cam deykien.

- 31** Kä bi duoth j̄i dh̄oaaɾ Juda r̄o yiath piny, kä bike teke kuay,
- 32** ke yöö kä Je-ru-tha-lem be te duoth ti bä th̄in, kä bi buɔn ben Pääm Dha-
yɔn. Bi tieel nh̄okä Kuoth Nhial in la Ruey Ȳoaa ε laɾ.”
- 33** Ke kuj̄c εm̄o ci Kuoth Nhial n̄eme lar ke kuj̄ kuɾ A-thi-ri-ya j̄, “/Cε bi ben εn
w̄ic εm̄ε, kie /cε bääɾ bi yuɔɾ εn w̄anε, kä /cε bi r̄et ke nhiamdε ke k̄ot, kä /cε bi
ḡol.
- 34** Ke duɔɔp̄ eë b̄äke je, ε j̄en bi loc ke j̄ε j̄ok ɔ, kä /cε bi ben εn w̄ic εm̄ε, ruac ni
Kuoth Nhial inɔ.
- 35** Kä ke yöö ȳän b̄ä wec εm̄ε gaɾ, kä b̄ä je k̄än ke kuj̄dä kene kuj̄ j̄änädä ni
Dee-bid.”
- 36** Kä cu j̄ääk Kuoth Nhial w̄ä nhiam, cuε ney ti bathd̄oɾi ti kuɔɾ w̄icdε j̄ien
b̄ädäk w̄icdε dhieec näk r̄ey wec j̄i A-thi-ri-ya. Kä min ci naath keer ke runwaɾ,
cua ney t̄ot̄o jek ala ti ci liw ken diaal.
- 37** Kä cu kuäär A-thi-ri-ya ni Th̄en-ke-rib loc cien, kä cuε w̄ä cien kä Ni-nε-be.
- 38** Kä min w̄ëe kuothdε ni Nith-rok pal, cu gaatke Ęd-r̄em-mε-l̄ek kene Thar-ε-
dher je näk ke mut, kä cukε r̄o bar rool Ä-ra-rat. Kä cu gatdε ni E-thar-ȳē-don
ruēc ke guathdε.

I-ca-yaa 38

Juey Ȳidh-ki-yaa

(2 Kuɾ 20:1-11, 2 Kuën 32:24-26)

- 1** En n̄ini t̄ot̄o cuε Ȳidh-ki-yaa moc ke juey mi guic ni näkdε. Kä cu gök ni I-ca-
yaa gat A-modh ben kä j̄ε, kä cuε j̄iök j̄, “Ci Kuoth Nhial wee j̄, ‘Riali dh̄oɾu ikä
ke yöö bi liw, /ci bi t̄ek.’ ”
- 2** Kä cu Ȳidh-ki-yaa w̄icdε riet puɔɔny duëel, kä cuε Kuoth Nhial pal,
- 3** cuε wee j̄, “Timε lö Kuoth Nhial, ȳän cä j̄i guɔɾ j̄di, ke locdä keeliw, kä cä laɾ ni
ḡoy waan̄du.” Cu Ȳidh-ki-yaa wiee εloɾ.
- 4** Kä cu ruac Kuoth Nhial ben kä I-ca-yaa w̄ëe j̄,
- 5** “W̄er läri j̄ε Ȳidh-ki-yaa εn yöö ci Kuoth Nhial ni Kuoth guur ni Dee-bid palu
liɾ, kä cä merku nen. Kä n̄ene ȳän b̄ä n̄in teekädu rep ke run wäl dhieec.
- 6** Kä b̄ä j̄i k̄än ȳene wec εm̄ε t̄edä kuɾ A-thi-ri-ya, kä b̄ä gaɾ εn wec εm̄ε.
- 7** “Kä cu I-ca-yaa j̄ε loc j̄, ‘Bi n̄eme a nyuuthdu kä Kuoth Nhial, εn yöö be min
cε lar laɾ.
- 8** Kä n̄ene ȳän b̄ä t̄ieep in ci c̄ändε w̄ä piny kä theem caɾ A-yadh jak kä loc j̄ok
ke kaath wäl.’ ” Inɔ cu c̄än loc j̄ok ke kaath daɾ wäl kä guath in cε w̄ä th̄in.

⁹Kä cu min ca gɔr ε ʏidh-ki-yaa kuäär Juda ke kɔr kä meë teë ke juey kä ci jueyde goaa en,

¹⁰Cue wee i, “Ke rey teekäda, bä yik wä lieth, ʏän bä yik wä rool jɔkni a bä thaaṅ runikä bany piny.

¹¹Kä cuṅ wee /cä Kuoth Nhial bi nen muun neeni tin tëk, kä thile ram mi bä nyok ke nen, kä ney tin cien rey ʏaa.

¹²Ca duelä cu woc kä ʏä, cɛtnike kemε yiën deet, cuṅ tëkdä riy cɛtnike bij mi ca tem guäth in kɔackε je thin, cuṅ ṅac ni ʏöö ci Kuoth tëkdä moc pek.

¹³Cuṅ wiee gööra luäk amäni runwan, cue cɔwkä nor cɛtnike lony, mi noor cɔw, cuṅ ṅac ni ʏöö ci Kuoth tëkdä moc pek.

¹⁴“ʏän cua wiee cɛtnike dit, cuṅ par cɛtnike guuk, cu wänkä cuuc ke guec puɔrä. Lö Kuoth Nhial luäkä rey rikni tɪtɪ.

¹⁵Duunde ʏöö enu mi bä lar? Kä jen cε ruac ke ʏä, kä cε je lat nike puɔnyde. ʏän bä runkä diaal thuk ε määth, ke kuj cucä yieekäda.”

¹⁶Lö Kuäär ken tɪtɪ ke ken tin tëk ke naath, kä ke ken tin diaal tin tëk ke ʏä. Luc ni ʏä pual puṅany, kä jak ni ʏä kä tëk!

¹⁷Ke thuɔk goaaε ke kujda ke ʏöö cä cuuc elɔṅ, ke nhökdu ci ʏä kän rey puɔɔl däkä, kä ci dueerkä diaal bany jɔk.

¹⁸Ke ʏöö /ci kɔaak ji dëë liak, /ci liaa ji dëë puany ke dit, ney tin wä rey kɔkä, thile ke ṅath ke kuj gooyädu.

¹⁹Ney tin tëk ke ken dëë ji puany tɔ, cɛtke mi latda mi en wale, lat guani gan gooydu gaatkien.

²⁰Bi Kuoth Nhial ʏä kän, bakɔ ji kët diit ke thom, ke nin teekäda diaal, rey luaak Kuoth Nhial.

²¹Kä cu I-ca-yaa wee i, “Ake kanke pampam ṅɔap, a je lathke butda, be cu goaa.”

²²Kä cu ʏidh-ki-yaa wee i, “Enu bia nyuuth ɔ ke ʏöö bä wä luaak Kuoth Nhial?”

I-ca-yaa 39

Jaak kä Bë-bi-lɔn

(2 Kuar 20:12-19)

¹Ke jen guṅath εmɔ cu kuäär Bë-bi-lɔn ni Mε-ro-dak-bël-ä-dan gat Bël-ä-dan naath jäk kä ʏidh-ki-yaa a te tetkien ke waregak kenε muc. Ke ʏöö cε lij en ʏöö teë ke juey kä cε pual.

²Kä cu ʏidh-ki-yaa ke nyuɔɔr, kä cue ke nyuɔth nyin dhɔaare diaal, daap ciek in bor, lieth in dij kökde, ke wal tin ṅuäny, ke yiow köör rëmdε diaal, ke tin

diaal tin te tɔwä dhɔrɛ. Cue thil kel mi /ken ʏdh-ki-yaa je nyuɔthkɛ kä nyin dhɔaare diaal.

³Kä cu gök ni l-ca-yaa ben kä Kuäär ni ʏdh-ki-yaa, cue thiec ɿ, “ɛɲu mi lat ney titi je? Kä bäre nikä?” Kä cue loc ɿ, “Bäre kä ʏä wɿc mi nɔan nɔan, bäre kä Bë-bi-lɔn.”

⁴Kä cu l-ca-yaa wee ɿ, “Kä ɛɲu mi ca guic dhɔru?” Cu ʏdh-ki-yaa je loc ɿ, “Cike ti diaal tin te dhɔrä nen. Thile kel kä tin diaal tin te tɔwä dhɔrä mi /kan nyuɔthkɛ.”

⁵Kä cu l-ca-yaa je jöök ɿ, “Liɲ ruac Kuoth Nhial in la Ruey ʏɔaa.

⁶Nene ci nɪn thiak ke ʏöö ba tin diaal tin te dhɔru, kene tin ci guuri ke tɔw, amäni wale naɲ kä Bë-bi-lɔn. Thile mi ba päl, ruac ni Kuoth Nhial.

⁷Kä ba thaaɲ ganku ti dapke ʒi naɲ, bike waa ʒiowni dhɔaar kuar Bë-bi-lɔn.”

⁸Kä cue l-ca-yaa jöök ɿ, “ɛn ruac Kuoth ɛ ci latde gɔaaɛ.” Ke ʏöö caare je ɿ, “Dumdä ɲu thɪn, mi bi mal cak te thɪn rɛy nɪnikä.”

I-ca-yaa 40

Ba nɛɛ Kuoth bum

¹Cu Kuothdu wee, bum naath bum nɛɛkä.

²Ruacni a mäath ke ʒi ʒɛ-ru-tha-lɛm, läti ni je ke ɛn ʏöö, ci guaaɲ latdien thuɔk, ɛn ʏöö ca dueerikɛn päl, ci Kuoth Nhial ke duac nikä rɛw ke kuj dueerikɛn.

³Tëekɛ ʒow raam mi ciɔt ɿ, “Riale dup Kuoth Nhial ikä rɛy dɔaar, latde dup ti dɪt ti cuɲ däärdɔaar ke kuj Kuothda.

⁴Kä ba löli diaal dɪr, kä ba pääm diaal paar ke piny, kä ba tuɔny tuɔny diaal jak kä ti car caar, kä ba guath tin ɲuany ɲuaany jak kä puoth.

⁵Kä bi buay Kuoth Nhial cu ʒɔɔ, kä ba je nen ɛ ney diaal kɛɛl, ruac ni ʏän Kuoth Nhial.”

⁶Kä tëɛ ke ʒow mi wee ɿ, “Lat ruac!” Kä cua wee ɿ, “Kä bä lat ni ɲu?” Lat ʏöö ney diaal bike cɛnikɛ juaac, bi gɔɔydiɛn cɛnikɛ gaakni juaacni dɔaar.

⁷Ken juaac cike rɔɔl, kä ci gaakni pëɛn, ke ʏöö ci Kuoth Nhial ke ɲök ʏiëdeɛ, ke thuɔk ci naath cɛnikɛ juaac.

⁸Ken juaac cike rɔɔl, kä ci gaakni pëɛn, duunde ʏöö bi ruac Kuothda te thɪn amäni cäɲ kel.

⁹Jɪn ram in nɔɔɲ thuk ti gɔw kä Dha-ʏɔn, wër nhial ni wɪi paam in bäär. Kä jɪn ram in naɲ thuk ti gɔw kä ʒɛ-ru-tha-lɛm, kapni ʒowdu nhial ɛɔɲ, kapni je nhial, /cu dual, lätni je wɿc Juda ɿ, “Kuothdun ʒɛn ɛn!”

10 Nene Kuäär ni Kuoth ce ben ke buom, ruaace naath ke buomde, kä nene jen be neeke culikä, be min be cuolke rom ke ro keel.

11 Be detke laak cetnike yieen deet, kä be rueeth deet ruol tetnike, be ke kap nike bapde, kä be tin teke dey both.

Kuoth I-the-rel min thil päär

12 Tëe ke ram mi dëe pijw bapdiitni them ke dar tetäde, kie mi dëe puaar them ke tetde, ram mi dëe tup pieny laḥh kä duḥḥ, kä dëe pääm them ke them?

13 Kä ena mi ḡac car Kuoth Nhial, kie mi dëe Kuoth a lueek?

14 Kä ena mi la thieece ke luäk, min dëe je nyuḥh thuḥk, ram in dëe je ḡieec ke ḡac ḡaani, min dëe je nyuḥh duḥḥ ḡäcä?

15 Nene döör cetke nike pijw ti kuaḡ puḥḥny dhar, cetke nike tup mi te rey theemä, nene la käne dhuḥli cetnike tup.

16 Jien Le-ba-non /cike roḡ ala toḡ maac yikä, kä /ci leyke roḡ ala muc tin wanke.

17 Cet döör diaal ke baḡ nhiamde, /ce ke col ni duḥḥ kä je, ke ti thil luot elḡ.

18 Kue la ḡa mi päär ke Kuoth, kie enu mi dëe kule caat ke je?

19 Dere la kuoth jiaath? Mi laḥke ke tet nath, kä ci tääth dääpä je roth ke daap, kä ca je taḥh kuat cikä min boḥ.

20 Ke kuj mucni la raan waḡ mæek ni jiath, jiath mi /ci dëe met piæer. Kä be cu goḥ ni gueen jien mi ḡaa, mi bi puḥny mi /ci dëe tæth laḥ.

21 E /keni je ku ḡac? Kä /keni je ku liḡ? E /kaḡ je ku laḥ ji ni tukäde? Kä /keni je ḡac ni mëe kua piny tok?

22 Läḥde ram in nyuur wijw koamde, min te wijc muḥḥ in cet jike ke raakni, kä cue puaar ḡär cetnike bijw wernyinä, cue ke ḡär cetnike kemæ mi cien naath thḡ.

23 Cue kuḡ nööḡ ni piny, kä cue ruëec ḡaa jak kä thil luot.

24 Cetke nike wal ti pay pith, kä pay dony, ti pay yiath ni ciökien piny, mi cu Kuoth ke jäk kä jioam, cuke cu rool, kä cu ruoth ke cu lok cetnike nyon.

25 Kä ena mi bia ḡän Kuoth caat ke je, kie ena mi la ḡuaḡ päärädä? Ruac ni ḡän Kuoth in Rel ro.

26 Kapni wanḡu nhial guic puaar, Ena mi cak ken ti diaal tiḡi? En ram in noḡḡke raar kä ḡac pekdiën, ram in colke ni ciöotnikien. Ke kuj bumäde min diit kene luḡde, thile kel mi te jḥḥ thḡ.

27 Enu ruaci mo lö Je-kob, mo ḡonyi mo lö I-the-rel wijw, "Rikä /cake ḡac e Kuoth Nhial, cuḡḡä /ci Kuothdä je col duḥḥ"?

²⁸ε /keni je ku η̄ac? Kä /keni je ku liη̄? Kuoth Nhial ε jen Kuoth mi thil pek, ce γ̄ow keeliw cak. Jen /ce η̄āaη̄ kä /ce cuc, kä thile ram mi dëë η̄ac η̄oaañide η̄ac.

²⁹La mocε ram mi ci cuuc ke būom, kä la reepe būom raam mi thil lūaη̄.

³⁰Amäni η̄uëtni bike η̄āaη̄ kä bike cuuc, ken η̄uëtni bike tēth ke kūi cucä.

³¹Duunde γ̄öö ney tin η̄athke ni Kuoth Nhial, bike būom nyok ke jek, bike r̄o jiec ke ḡok cētnike cor, bike wur kä /cike bi η̄āaη̄, bike jal kä /cike bi cuuc.

I-ca-yaa 41

Däc j̄i I-the-rel ke luäk Kuoth

¹Lienε γ̄ä bitdä lö yen j̄i dhūli, a naath jak r̄o kä bum, ake bëë nhiam kä ake ruac, wane röm keel guäth lūok.

²ε̄na mëë cu raan jiec kūi känyä cāη̄, min jak juc kä te th̄in guäthni diaal tin ce wä th̄in? Cua döör diaal kam je, ke γ̄öö be kuar doany piny. Cue ke jak kä cētnike tup ke mutde, cue ke jak kä cētnike nyon mi lok j̄oame ke bääre.

³Cue ke joc kä cue kään. Cue ke joc ke dūōp mi /kene met jäl.

⁴ε̄na mi ci neme cäp kä ci je lat, mi cu r̄ic col ni tukä? ε̄ γ̄än Kuoth Nhial min la nhiam o, kä ε̄ γ̄än la min j̄oak o.

⁵Cu j̄i dhuulä je nen, kä cuke dual, kä ε̄ pek γ̄oaa lathε, cuke r̄o mat kä cuke ben.

⁶Cu ram o guan thieekäde luäk, kä j̄ioke däman i, “Bumni!”

⁷Cu n̄äät jien tääth däpä com, kä cu ram in la pūt thöt ram in la tääth yieth com, cue wee i, “Lat emε, ce γ̄oaa el̄oη̄”, kä cuke je puat piny ke thöt ke γ̄öö /ce bile teeth.

⁸Duunde γ̄öö I-the-rel ε̄ j̄āndä, kä Je-kob cä je mek, yen gaat mäthdä ni A-be-ram,

⁹Yen ney tëë kāanä ni peek γ̄oaa, tëë coalä ni guäth mi n̄oan n̄oan, tëë j̄iokä i, “Ke yen j̄āaη̄kä, γ̄än cä ye mek /kān ye yiäk.”

¹⁰/Cuare dual, tāa keel ke ye, kä /cuare dieer, ke γ̄öö ε̄ γ̄än Kuothdun. γ̄än bä ye moc būom kä bä ye luäk, γ̄än bä ye käp ke tet cuëecdä min bum.

¹¹Nene ney diaal tin gak ke j̄i, ken bike p̄oc kä bike gāac, ken ney tin gak ke j̄i, bike thil luot kä bike riaw.

¹²Bi ney tin la j̄i tëru gor, duunde γ̄öö /cike bi jek. Ney tin tërke j̄i kor, bike thil luot el̄oη̄.

13Ke yöö yän Kuoth Nhial ni Kuoth, min ci tet cuëëcdu káp, ε yän ε nëë jìok jì jì, “/Cu dual, yän bä jì luäk.”

14/Cu dual lö kòm ni Je-kòb, jìn duŋ tiit ni I-the-rël! Yän puɔnydä bä ye luäk, ruac ni yän Kuoth Nhial, Käändun ni Kuoth I-the-rël.

15Kä nëne yän bä jì jak kä car caar, car caar mi pay laŋ mi moth kä teke lec ti nuan, bi pääm ɲer kä bike nor, kä bike dup cɛtnike tup.

16Kä bike cieth kä bi jìsam ke lok, bi thul ke riaw kä dɔɔr. Kä bi locdu cu teeth ke Kuoth Nhial, kä bi cu buɔm rey Kuoth I-the-rël.

17Cu can kene ney tin thil ɲu pì gɔr, duunde yöö /kən pì jek, cu lëëpkien kööt ke rew, ε yän Kuoth Nhial bike loc ɔ, ε yän Kuoth I-the-rël /cike bi päl ruëëc ɔ.

18Bä kier jak kä lony wuɔthni päämni ti kooŋ, kä bä wɔtɲi jak kä lony ni däär löli, yän bä däärɔaar jak kä pul pìini, bä mun mi kööt jak kä wɔt pìini.

19Yän bä thep laŋth däärɔaar, ke ɲuër kene gaar ke jiath ɔ-lip, yän bä luiy laŋth ni däär ɔaar rëw, bi nyɔat dony keel ke luɔɔr,

20ke yöö bi naath ε nen kä ba je ɲac, bike je tit keel kä bike je ɲac, en yöö ε Kuoth Nhial lät je mɔ, ε Kuoth I-the-rël cak ε mɔ.

Thil lotdä kuthni jien

21Cu Kuoth Nhial wee jì, “Noŋɲni lukdu.” Cu Kuäär jì Je-kòb wee jì, “Bër lätni yä ruacdu.”

22Noŋɲni kuth jienku ba kɔn ben laŋ mɔ bi tuɔɔk ɔ. Ake larke kɔn tëë ci kɔn tuɔɔk, ke yöö dëne ke kule car, bane min bi ben raar kule ɲac, kie ba kɔn laŋ tin bi tuɔɔk.

23Lare kɔ mɔ bi tuɔɔk ke nhiam ɔ, ke yöö bako je kule ɲac mi ke yen kuth, kuth ti dëë mi goaa laŋ kie mi jìääk, bako ku pöc kä bako dual.

24Kä nëne je thile ye luot, kä laŋdun ε ban, kä ney tɔ ci ye mek tɔ bake lok.

25Cä raan jak kä bëë kujic caam, ram mi bä kuj känyä caŋ mi bi yä col ke ciötdä, be jal wii kuari cɛtke mi jääle ni tuäk, cɛtke min la tääth muɔɔn mun a dony.

26Ena mi ci je larke ke nhiam, ke yöö dëeko je kule ɲac, mɔ ci je larke mɔ a ɲot guaaŋth ke yöö dëeko kule wee jì, “Tëë ke cuɔŋ”? Thile ram mi ci je lat, thile ram mi ci je laŋkɔ a /kene ni tuɔɔk, thile ram mi ci ruac liŋ kä ye.

27ε yän Kuoth Nhial en nëë ci je laŋ Dha-yɔn ke nhiam en yöö naath a bëëni, cä jì Je-ru-tha-ləm jäk kä thuk ti gow.

28Kä mëë cä guic cue thil ram mi nëënë, cue thil ram mi dëë laŋ ruac reydien, cue thil ram mi dëë ruac loc mi cä ke thiec.

²⁹Nene, ken kuth jien diaal t̄iti thile ke luot, thile mi deë ken ε lat, ken puanykien teke ni baan cetnike jioam.

I-ca-yaa 42

Jaŋ Kuoth Nhial

¹Kä cu Kuoth Nhial wee j̄, “Nene, neme ε jen jaŋdä min cä jak kä bum, ε jen ram in cä mek min nhok loçdä je, ɣän cä je thiän ke yiëädä, be thuok nöön rey dööri.

²Jen /ce bi wiee, kä /ce bi roal, kä /ce jowde bi kap nhial rey duopni,

³/ce ruop̄r bi tol, kä /ce lembär mi kuiy pētdε bi yieny, be nöŋ ni ney diaal thuok.

⁴/Ce bi thil ŋath kä /ce ro bi luär amäni mi ce thuok lat rey ɣaa, kä bi j̄i dhuoli ŋath ni ŋuotde.”

⁵Kä cu Kuoth in la Kuoth Nhial, min cak puaar kä cu je riny, min cu piny ɣär kene ti diaal tin bä raar th̄in, meë cu j̄ike ŋök yiëë kä cu ney tin jäl th̄in moc ke tek weë j̄,

⁶“E ɣän Kuoth Nhial, ɣän cä ye coal rey cuŋni, ɣän cä ye käp ni tetdä kä cä ye tit, bi yen a nyuuth matdä ruac ke naath, bi yen a buay kä döör.

⁷Ke ɣöö bi yen wän tin ci cor lep, kä bi yen j̄i yieenä lony ε lor, ney tin te nyuurä rey muoth duëel yieenä.

⁸Ciötdä ε jen Kuoth Nhial, /cä buaydä bi thöp ram mi d̄ŋ, kä /cä liakdä bi kam kuth jien.

⁹Nene, tēë wal cike tuock, kä en täame latdä tin pay tuock, a /ken ke ni tuock ɣän latdä ke ye.”

Dit puonyä Kuoth Nhial

¹⁰Kētdε Kuoth Nhial dit mi pay cak, kētdε dit puonyä pekni ɣaa diaal! Yen ney diaal tin ger rey yiëer kene tin diaal tin thiänke je, ke dhuoli ke ney diaal tin cien th̄in.

¹¹E dor rēw kene wij̄ke kapke j̄jöothkien nhial, kä a ney tin cien ciëŋni Ke-dhar puanyke je, ε j̄i Thelë liake je ke tēth laac, ake puanyke je ni biëni päämni.

¹²Ake liake Kuoth Nhial, ake puanyke je ni wuothni dhuoli.

¹³Bi Kuoth Nhial ben raar cetke ram mi bum bum, be ben cetke wäath köör mi ci ro rialikä ke kor, ce wiee köör kok ke jow mi dij̄it, ce ro nyoth ala ram mi bum kä j̄i tēre.

Lär Kuoth ke luäk neenike

14Yän cä biēt ke pek mi bäär, cä te bitdä kä cä rō rōam jōk, en täämε bā wiee ke jow mi diit cētņike ciek mi dap, yän be yä kōp kä be yä guäy.

15Yän bā pääm thiāy, kä bā juaackien diaal kōt, kä bā kier loc ala dhuḡli, kä bā puḡl diaal kōt.

16Kä bā ciöör buoth ke duḡḡp mi /kuec ken ε, bāke both ke duḡḡp mi /kuecke. Kä bā muth loc ni buay nhamdien, kä bā dhuḡli jak kä car caar. Titi ke ken ḡak tin bā laḡ, kä /cäke bi paḡ ruëc.

17Kä ney tin ba ḡäth ni kuth jien, tin jiöke kuth ciikni i, “Ke yen kuthkō,” bīke loc jōk ke pōc mi diit.

Lōk I-the-rel ke nyuuth

18Lienḡ lö yen mienḡ, kä guece lö ciöör bia nēn!

19ḡḡa la cōrō mi /ci mō a jaḡdä, kie miḡ mi cētke ram in cä jaḡ? ḡḡa mi la cōr cētke ram in ci rō lēy yä, kie mi cōr cētke jaḡ Kuoth Nhial?

20Jin ci ti ḡuan nen, duunde yōö /cike tit, kä jin te jithku yōḡḡä, duunde yōö /ci liḡ.

21Teth loc Kuoth Nhial, ke kuj cunike, ke yōö be ḡuḡtke jak kä diḡ kä bumke.

22Duunde yōö ken ney titi cake mac kä ca kuakien pec, ca ken diaal jak kä pen kōk, kä cake tōw duëel yieenä, macke nīke kä pēcke ke a thile ram mi deeke luäk, la cuḡ pēcke nīke a thil ram mi wee i, “Luḡce ke jōk!”

23ḡḡa kä ye bi neme liḡ ḡ, mi bi jithde paḡ piny ke guḡḡath ḡ bi ben ḡ?

24ḡḡa ci Je-kōb thōp ḡ ala pēc, mō ci I-the-rel jak kä ba mac ḡ? /Cie Kuoth Nhial jake kä tuḡk ḡ, ke yōö canε je duer duer, ke yōö /kaḡ guḡḡr ni dupke, kä /kaḡ ḡuḡtke luḡth?

25Cε gakde wuḡc wiidien, en kēc köör in diit, ce ke ḡol ke mac, duunde yōö /cike je ḡäc, ce ke waḡ, kä /cike luḡtde ḡäc.

I-ca-yaa 43

Lär Kuoth ke luäk neenike

1Täämε neme ε min ci Kuoth Nhial ε lar, jen ram in cak ji lö Je-kōb, jen ram in tääth ji jin I-the-rel wēē i, “/Cuare dual, ke yōö cä ye luēl, kä cä ye cōl ni ciöötņi, ke yen neekä.

2Mi wä yen piw wä jīeth, yän bā te keel ke ye, mi jīathε kier /ci yen bi mua, kä mi jaḡε rey maac /ce ye bi waḡ, /ce ye bi pet en bōl maac.

3Ke yōö ε yän Kuoth Nhial ni Kuothdun, yän Kuoth I-the-rel kä Käändun. Yän bā I-jēp jak kä päle ye, bā Kuc kene Theba thōp ke guḡḡathdun.

⁴Ke yöö gow yen elɔŋ waandä, kä luɔthke ye kä nhoakä ye, yän bä naath laṭ guäthdun, ney ti bä thöp ke kuj teekädun.

⁵/Cuare dual ke yöö tɔɔ keel ke ye, bä gaatkun nöön kuj kanyä caŋ, kä bä ye maat kuj konyä caŋ.

⁶Kä bä jɪ kuc caam lar yöö paɛ ke, kä bä jɪ kuc cuëec lar yöö /cuare ke rom jok, noŋni dhoolkä guäth in nɔan nɔan, kä noŋni nyieekä ni peek yaa,

⁷ken ney diaal tin cɔalkɛ ke ciötdä, tin cä cak ke kuj wutädä, ken tin cä laṭ kä cä täth.”

Juda ε neen Kuoth

⁸Noŋni ney tin teke wänj kä ke ciöör raar, ney tin teke jɪth kä ke mɪn!

⁹Ɛ döör diaal duɔlke rɔ guäth kel, kä a naath matke rɔ. Ɛŋa reydiɛn dëe neme lat ɔ, mo dëe kɔn nyuɔth tää ci wä ni wal ɔ? Ake latke nendiɛn ke yöö bake kule ŋac ɛn yöö ke thuɔɔk, bi ney tin kɔŋ ɛ kule liŋ, kä bike cu wee ke thuɔɔk.

¹⁰Cu Kuoth Nhial wee jɪ, “Ɛ jɪn neendä,” kä ɛ jɪn jaŋdä mi cä mek, ke yöö bi yä ŋac kä bi yä ŋäth, kä bie ŋac ɛn yöö ɛ yän. Kä thile kuoth mi te nhiamdä, kä thile kuoth mi bi te kɔrä.

¹¹Ɛ yän Kuoth Nhial, kä thile kääŋ mi dɔŋ mi /ci mo a yän.

¹²Cä ye nyuɔɔth kä cä ye kän kä cä ye laṭ ruac, mää thile kuoth mi juɔr mi te reyduɔn, ke yen nëen kä yä, ruac ni yän Kuoth Nhial.

¹³“Ɛ yän Kuoth kä bä ŋot ɛ ni yän, thile ram mi dëe kääŋ tetkädä, kä mi cä laṭ tääke ram mi dëe je woc?”

Baŋ nath ke rɔ kä jɪ Bë-bi-lɔn

¹⁴Cu Kuoth Nhial in la Lueelu ni Kuoth I-the-rel wee jɪ, “Ke kujdu, yän bä rem jäk kä Bë-bi-lɔn, ba gääkni diaal tɔl kä piny, kä bä roal jɪ Bë-bi-lɔn loc ni jiath loaac.

¹⁵Ɛ yän Kuoth Nhial Kelu min Rel Gooɔye rɔ, Kuäaru kä cääk I-the-rel.”

¹⁶Kä cu Kuoth Nhial neme lar, jen min ci duɔɔp laṭ rey baar, min teke duɔɔp rey piɪni ti ŋuan,

¹⁷mää däk thurbieeli keɛ jioŋkööri, kä jooc rem köör tin wäth, teke ni piny /ca rɔ bi nyok ke jiëc, cua ke däk cɛtke min la mac ɛ yiɔnyke.

¹⁸Kä cu Kuoth Nhial wee jɪ, “/Cu tää ci wä car, kä /cu tää wal tim.

¹⁹Kä nene yän laṭdä ni mi pay tuɔɔk, tuɔɔke ɛn tääme, ci je nen? Yän bä duɔɔp laṭ däär dɔaar, kä bä kier laṭ rey dɔaar rëw.

²⁰Ba yä luṓth ε ley dṓaar, ba yä luṓth ε guṓṓr ke wuṓt, ke yṓö cä piw jak kä te däär dṓaar, cä kier jak kä te däär dṓaar rēw, cä nēkṓ tin cä mēk moc ke ti ba math,

²¹ken ney tin cä lät kä rṓṓdä, ke yṓö ba yä puany.”

Duer I-the-rel

²²Cu Kuoth Nhial wee i, “Yen jṓ Je-kṓb /kṓnε yä cṓl, kä ci yen ṓṓṓṓṓ ke yä lö jṓ I-the-rel!

²³/Ken yen yä nṓṓ muc deetkun tin waṓke, kä /ken yen yä luṓth ke luurikun. Yän /kṓn ye moc rik ke thiec mucni, kä /kṓn ye kok ke waṓ wal tin kṓp.

²⁴/Ken yen yä kṓk wäl in kṓp ke yiṓw, kä /ken yen yä nṓṓ thiol mucnikun. Duunde yṓö cia dēc ni yä piny ke dueerkun, cia yä jak kä cuc ke jṓṓkun.

²⁵“E yän, ε nēṓ päl dueerkun diaal ke cṓr lṓaacdä, yän /cä dueerkun bi tim.

²⁶Kä gṓanyε yä, wane guäth luṓk, lat gṓṓnydu dṓṓ bi teke cuṓṓṓ.

²⁷Ci guuri tēṓ nhiam duer, kä ci ney tin luṓcke thokdu yä duer duer.

²⁸Ke kujc εmṓ cä bööth luaakdu jak kä ṓṓc, kä bä Je-kṓb jakä dṓke, kä ba I-the-rel kuēth.”

I-ca-yaa 44

Kuoth Nhial ε jen la Kuoth ṓ kārṓa

¹Cu Kuoth Nhial wee i, “Liṓε täämε lö jaṓdä ni Je-kṓb, jṓn I-the-rel in cä mēk!

²Nεmε ε jen min ci Kuoth Nhial, in cak jṓ ni jic min bi jṓ luäk. /Cu dual lö jaṓdä ni Je-kṓb, jṓn Ye-cu-run in cä mēk.

³Ke yṓö yän bä piw wuṓc muun rēw, kä bä dṓr rēw moc ke löli piṓni. Yän bä yiēṓdä wuṓc kuaykun, kä bi puṓthdä teke gaatkun.

⁴Bike piith cṓtnike juaac ti te rey piṓni, cṓtnike jien tin te thok kier.

⁵Kä bi ram kel a wee i, ‘E yän raan Kuoth Nhial,’ kä ba ram in dṓṓ cṓl ke ciöt Je-kṓb, kä ṓtde bi ram ṓ tetde gṓr i, ‘Kuoth Nhial,’ kä be rṓ cṓli raan I-the-rel.”

⁶Nεmε ε min ci Kuoth Nhial ε lar, Kuäär I-the-rel kä Lueelε, en Kuoth Nhial in la Ruey Yṓaa wēṓ i, “E yän min nhiam kä min jṓak, kä thile Kuoth mi dṓṓ ε ni yän.

⁷Kä εṓa mi cäät ke yä? Ake latke je, ake latke je a je nṓṓṓke nhiamdä. Kä εṓa ṓṓc mēṓ ci tuṓck ni wal ṓ lat? Ake latke tṓ ṓt ε bi tuṓckṓ.

⁸A ye /ce lath kä /cuare dual, yan /kan neme lat /kan je lar ye ni wal? Ke yen neenkä! Teë ke Kuoth mi don mi /ci mo a yan? Kä thile ram mi bum mi don mi nacä.”

Pal kuoth jiaath thile je luot

⁹Ney diaal tin latke kuth jien ke guäy, kä tin ca lat thile ke luot. Kä ney tin ruac ke ke /cike guic kä kuj ken noak. Ke kuj emo bake jak kä poc.

¹⁰Ena mi deë kuoth lat kä deë ciik täth ala kuoth mi thile mi be jek thin lat?

¹¹Ken ney diaal tin palke je bake jak kä poc, kä tin latke je ke naath. Ake duolke ro kä ake kanke guathkien, bake jak kä dual, ba ken diaal jak kä poc.

¹²Cu tääth ni bel yieth kan kä cue je wä täth wij maac, cue je den ke dey, cue je duac ke buom wuoknik. Cu mani meë ci buoth e näk kä ce buomde thuk, kä thile pijw ti ce math kä ci puonyde bec.

¹³Cu näät jien beër kek, cue je kek ke galam jiaath, kä cue je nuok ke car caare, kä cue je them ke them. Cue je lat ala puony mi cetke raan, nika tag gooyä ran kä cue cien ni duel.

¹⁴Kä cue luor jioap piny, kä cue wä mek ni rit kie dhuony kä cu piith niken ala jien ti buom buom kä jien ruor diaal. Kä cue luor pith kä cu nhiaal ke jak kä dony.

¹⁵Kä cue cua toan maac kä raan, cue thaan jiaath lath maac ke yöo be yoc ke je, kä bule jurayni ke macde. Kä cue kuoth lat ke je mi pale, cue je nat ala puony mi goye ro nhiamde.

¹⁶Kä cue thaan jiaath pet mac, kä thaale thande miethde, kä bule rin mi came, kä yoc ke thande weë i, “Waa ci puonyda leeth, ca yoc ke mac!”

¹⁷Kä cue duoth jiaath in don lat ni kuoth min la kuoth jiaathde, goye ro nhiamde kä pale je, la pale je weë i, “Kan ya, ke yöo e jin kuothda!”

¹⁸Ken thile mi nac ken e, kä thile ke car, ke yöo cike wanmien kum thile mi deë nen kä ci wuothkien gaak thile mi deë nac.

¹⁹Thile ram mi caar je kie mi teke nac mi deë wee i, “Ca thande pet ni mac, kä ca jurayni bul ke mimke, kä ca rin bul ke je a ca je cam. E ba mi jiaak ku lat ke min ci duoth thin? E deë ro ku goy nhiam bakä jiaath?”

²⁰Jen came ni neth, ci nyuon wecde je buath jor, kä /ce ro deë luän ke kan kie dere weë i, “Cie meët en mi te teta cuëcdä mi?”

/Kan l-the-rel pal ruëc

²¹Tim titi lö Je-kob, ke yöo e jin jandä lö l-the-rel, ca ji cak, e jin jandä, kä lö l-the-rel yan /ca ji bi pal ruëc.

22 Ƴän cä dueerku loak jɔɔr cɛtnike puar, kä cä jiäku woc cɛtnike ruur, luɔnye kä Ƴä ke Ƴöö cä ye luɛl.

23 Kietde diit tethkä loaac lö puaar, ke Ƴöö ci Kuoth Nhial neme lat, kä këtde diit lö piny muɔɔn, kä këtde diit lö pääm, ke yen ruɔp amäni jien diaal tin te thɪn! Ke Ƴöö ci Kuoth Nhial Je-kɔb luɛl, kä cue buɔmde nyoth ke kande ke l-the-rel.

24 Neme ε min lat Kuoth Nhial in la Lueelu je, mää cak jɪ ni jic wää j, “Ƴ Ƴän Kuoth Nhial min lät ti diaal, mää lät puaar ni kārɔa, mää lät wɪc muɔɔn ke puɔnydä,

25 ε Ƴän jak nyuuthni göökni kä kac ɔ, kä jak tɪt kä dɔaar, ε Ƴän woc pel nath ɔ, kä ε Ƴän jak ɳac ɳaknidien kä thil luɔt ɔ,

26 ε Ƴän jak ruac jänädä kä thuɔk ɔ, kä ε Ƴän jak ruac jaaknike kä bi tuɔk ɔ, min ruac ke kuj Je-ru-tha-lem j, ‘Ba je ciɛɳ,’ min ruac ke kuj wiini Juda j, ‘Bake nyok ke lätni, Ƴän bä wiikien tin ci dak nyok ke lätni,’

27 ε Ƴän jioɔk yier ɔ j, ‘Köötmi, Ƴän bä kierku jak kä kööt,’

28 kä ε Ƴän jioɔk Ko-rɛc ɔ j, ‘Ƴ yieen deetkä, kä be cärkä diaal laɳh ni guäthdien’. Kä ε Ƴän ruac ke kuj Je-ru-tha-lem ɔ j, ‘Ba je nyok ke tath,’ kä ε Ƴän ruac ke kuj luaak Kuoth ɔ j, ‘Ba cuɔɔɳku nyok ke lätni.’ ”

I-ca-yaa 45

Mëk Kuoth ke Ko-rɛc

1 Neme ε min ci Kuoth Nhial ε lar raande min cɛ mɛk, min latdä Ko-rɛc in roamä tet cuëcde, bä döör jak kä kuaany nhamde. Be buɔm kuari woc kä ke, kä bä je lep thuk duëli, ke Ƴöö be cu thil mi te gääkä.

2 Ƴän bä wä nhamdu, bä pääm wä jak kä car caar, kä bä thiekni yieethä min dɔl töl ni thuɔɔnyini, kä bä dɔɔpni yieethä ɳuɔk.

3 Kä bä jɪ moc riɳɳ rɛy muɔth riɳɳ mi ca tɔw ni guäth mi kuecke, dɔɳ bi je ɳac en Ƴöö ε Ƴän Kuoth Nhial, ni Kuoth l-the-rel min cɔɔl jɪ ke ciötdu.

4 Ke kuj jänädä ni Je-kɔb, en l-the-rel in cä mɛk, cä jɪ cɔl ni ciɔtkädu, cä jɪ kam luth mi diit cäɳ ni mɔ /ci Ƴä ɳac ɔ.

5 Ƴ Ƴän Kuoth Nhial, thile mi dɔɳ, thile kuoth mi dɔɳ mi /ci mɔ a Ƴän. Ƴän bä jɪ moc ke buɔm cäɳ ni mɔ kujci Ƴä mɔ,

6 dɔɳ ba je ɳac ε jɪ kányä cɳɳ, kene jɪ konyä cɳɳ en Ƴöö thile Kuoth mi dɔɳ ε ni Ƴän, ε Ƴän Kuoth Nhial thile Kuoth mi dɔɳ.

7 Ƴ Ƴän ɳoɳɳ buay ɔ kä ε Ƴän cak muth ɔ, ε Ƴän ɳoɳɳ puɔth ɔ kä ε Ƴän cak dak ɔ, ε Ƴän Kuoth Nhial lät ken ti diaal tɪtɪ ɔ.

⁸“Demni lö puḡar ε te nhial ɔ, a nhial dem ke nhiaal cuḡni, a piny lep rɔ ḡöön, dɔḡ bi kaḡ ben nhial, kä a cuḡ dɔḡy thḡn bä, ε ḡän Kuoth Nhial cak je mɔ.”

Kuäär Cäkä keḡ Caal

⁹Riek ake ram in gak ke Cääkde, riek ake mun in gak ke tääthde! La mun ram in tääth je a thieec ḡ, “Eḡu lätdi mɔ?” kie derε wee ḡ, “Jḡn kujci lat agɔaa?”

¹⁰Riek ake ram ɔ bi guḡn jḡök ɔ ḡ, “Eḡu ci ḡä cak ɔ?” Kie be man jḡök ḡ, “Eḡu daapi ḡä mɔ?”

¹¹Kä cu Kuoth Nhial neme lar en Kuoth I-the-rel kä Cääkde weë ḡ, “A bi yen ḡä ku thiec ke kuj gankä, kie bia ḡä lar min deë lat?”

¹²E ḡän en nin lat piny, kä ε ḡän cak raan thḡn ɔ, kä ε ḡän lat puḡaro ke tetdä, kä ε ḡän lat tin te thḡn ɔ.

¹³ḡän bä Ko-ɾεc jak kä lat ni cuḡ, kä bä dupke diaal jak kä cuḡ. Kä jen be wecdä lat, kä be neekä tin ca pec lony ε lɔr, /ce ke bi lony ke kök kie thɔp duɔɔrä, ruac ni ḡän Kuoth Nhial in la Ruey ḡaa.”

¹⁴Cu Kuoth Nhial wee ḡ, “Bi riḡḡ I-jḡp keḡ kuak Kuc a nyinku, kä bi jḡ Theba tin baḡ baḡ a kuaanyku, ken bike ben kä jḡ ala nyinku, ba jḡ guɔɔr ε ken, bike ben a te ciökien ke kuatni ba jḡ ben goḡ. Ba jḡ ben lip ε ken wäke ḡ, ‘Kuoth teë ke jḡn kārca, thile Kuoth mi dɔḡ, thile Kuoth mi dɔḡ mi /ci mɔ a jen.’ ”

¹⁵Ke thuɔk ε jḡn Kuoth kä Kään I-the-rel, ε jḡn Kuoth mi la rɔ a teey.

¹⁶Ney diaal tin latke kuth jien, bake jak kä pɔc kä bike teke buar, bi ken diaal teke buar keel.

¹⁷Duunde ḡöö ca I-the-rel kän ε Kuoth Nhial ke kaḡ mi thil pek, kä /ca jḡ bi moc ke pɔc kie buar amäni cāḡ kel.

¹⁸Cu Kuoth Nhial in cak puḡar, jen min la Kuoth, min ci piny lat kä ce je täth, /kenε je cak ke ḡöö be te baḡḡ, ce je lat ke ḡöö ba je ciḡḡ wee ḡ, “E ḡän Kuoth Nhial thile Kuoth mi dɔḡ.

¹⁹/Kaḡ ruac guäth mi kuecke, /kaḡ ruacdä lat rεy muɔth, ḡän /kaḡ kuay Je-kɔb jḡök ḡ, ‘Goḡe ḡä deekä baḡḡ.’ ḡän Kuoth Nhial latdä ni thuɔk, ḡän latdä ni min la cuɔḡḡ.”

Kuth jien /ca Bē-bi-lɔn bi kän

²⁰Matde rɔ kä bia keel, bia thiäkä yen tin ḡot ke tēk rεy dööri! Kä ney tin kapke kuth jien kuecke min lat ken ε, palke kuoth mi /cike deë luäk.

²¹Bia latde ruacdun guäth luɔk, ake caḡtke ruac keel! Eḡa mi ci tḡḡ lat ni wal? Eḡa mi ci je lat meëdan? /Cie ḡän Kuoth Nhial ε neë lat ke? Kä thile Kuoth mi dɔḡ mi /ci mɔ a ḡän, ε ḡän Kuoth cuḡni kä kään, thile Kuoth mi dɔḡ ε ni ḡän.

²²Luɔnyɛ kä yä bia kään, yen diaal yen j̄i pekni ɣɔaa! Ke yöö ε yän la Kuoth Nhial ɔ, thile Kuoth mi dɔŋ ε ni yän.

²³Yän puɔnydä cä rɔ yac, yän cä ruac mi thuɔk lat, ruac mi /cä bi nyɔk j̄, “Bi muɔɔl diaal rɔ goŋ nhiamdä, kä bi lëëp diaal rɔ yac.”

²⁴Kä bi naath ruac ke kujdä en yöö, cuɔɔŋ kenɛ buɔm bäre kä Kuoth Nhial. Kä ney diaal tin gak ke yä, ba ken diaal jak kä pɔc.

²⁵Ke Kuoth Nhial bi gaat l-the-rel diaal goɔy jek kä ba je liak.

I-ca-yaa 46

¹Nemɛ ε jen thuɔk kuthni j̄i Bë-bi-lɔn, kuoth Bel kenɛ Nɛbo tëë la palke. En täämɛ kapke ke ε muɔli, ala ti thiak thiaak ti cuɔcke ley.

²Ken kuth tɔtɔ biki tæth keɛl, kä /ci ken riək dëë luäk, ken puanykien baki nan ala pëëc.

³“Lieŋɛ yä lö dhɔr Je-kɔb, yen duoth dhɔaar l-the-rel tin tëk, yen ney tëë kapä ni mëë dapke ye, cä ye rɔm ni jic,

⁴amäni mɔ bi dɔŋ ɔ, be ɲot ε yän, amäni mɔ bi wɔcdu buay ɔ, bä j̄i kap. Yän cä j̄i cak kä bä j̄i tit, bä j̄i rɔm kä bä j̄i kän.

⁵“Ŋŋa mi bia caat ke yä kie bia paar ke yä, mi dëre paar ke yä ε bako caat?

⁶Ke ney tin kamke daap raar kä göökien, ney tin thëmke ciək in bɔr ke them, tin la kɔake tääth dääpä min bi je wä tääth ni kuoth, kä biki rɔ cu goŋ palke je!

⁷Kä biki je kap ke wuɔɔkien, kä biki je laŋh guäthde, kä be cu te cuŋä en w̄ini, kä /cɛ dëë met j̄iɛen en guäth emɔ. Kä mi ci raan pal nhiamde, /cɛ je dëë loc kie luäk kä riəkde.

⁸“Tim nemɛ kä läthni je wiidu, care ke wɔcdu lö guan dueeri,

⁹tim ɲɔak tëë kɔn, ke yöö ε yän Kuoth thile Kuoth mi dɔŋ, ε yän Kuoth kä thile mi cäätkɛ yä.

¹⁰Yän cä guut lat ni tukäde, ni wal cä ti /ken ni tuɔk lat, waɔ j̄i, ‘Cärkä biki te ni thɔn, kä bä tin diaal tin luɔtdä lat.’

¹¹Yän bä raan cɔl kuj känyä caŋ, ram mi bi ben ni muun mi nɔan, ke yöö be cärkä ben lat. En min cä lat, bä je jak kä tuɔk, min cä car, bä lat ni je.

¹²“Lieŋɛ yä yen ney tin bum lockien, yen ney ti nɔan ke cuɔɔŋ.

¹³Yän cä cuɔɔŋdä nööŋ ni thiäkä, jen /cɛ nɔan elɔŋ, kä /ci kandä bi jääny. Yän bä Dha-yɔn kän, kä bä liakdä kam l-the-rel.”

I-ca-yaa 47

Ciaaŋ Bĕ-bi-lɔn ɛ jiäk

- ¹Bĕr piny nyuuri rey tupä, lö jut nyaal Bĕ-bi-lɔn! Nyuuri piny a thil kɔm kuäärä, lö jut nyaal Kĕl-da-ya! Ke yöö /ca ji bi nyɔk ke ciöt i, mi puɔth kie mi teke maan.
- ²Käni pil kä guär kuän, woc bij wecdu, woc yietdu a ciöku jɔc, wĕr jietth ni kier.
- ³Ba taä juutädu nyoth, ɛ ba buaru nen. Yän bä rɔ col, thile ram mi bä päl.
- ⁴En Käända, cɔalke ciötde Kuoth Nhial in la Ruey Yɔaa, ɛ jen Kĕl l-the-rel in Rel Gɔɔyde rɔ.
- ⁵Nyuuri bitdä, kä wĕr rey muɔth, lö jut nyaal Kĕl-da-ya! Ke yöö /ca ji bi nyɔk ke ciöt i kuäär ciäk kuääri.
- ⁶Yän cä gaak ke nɛkă en nĕë, yän cä tin la nyinkă lok, cä ke laɔth ni tetkädu, kä /keni teke kɔɔc laaac ke ke, cu mäni ney ti dij curi ke moc laɔ mi thiek thiek.
- ⁷Curi wee i, “Bi yän a kuäär ciäk amäni cän kel,” duunde yöö /keni titi laɔth loɔcdu kie /keni guutdien car.
- ⁸Tääme lieŋe neme lö nhöök gɔyni, yen ney tin nyuur malä, yen tin ruac ke loɔkun i, “E yän thile ram mi dɔŋ, yän /cä biä ciek jɔkă, kie bä cuuc ke thil gan.”
- ⁹Ken rew titi bike ben kä ji ke guuath mi tɔt ke cän kel, bi gaatku bath kä bi jin a ciek jɔkă, ken bike tuɔk kä ji ken daŋ rew, a cän ni mo tii ke tit ti nuan ɔ kä tii ke wal ti buɔm buɔm.
- ¹⁰Jin nääthi ni jiäku, ɛ la wij i, “Thile ram mi nĕen yä.” Ci pelu kene năc nɔaanidu ji bath, kä jin ruaci ke loɔcdu wij i, “E yän thile ram mi dɔŋ.”
- ¹¹Duunde yöö bi jiäk ben kä ji, kä /cie bi năc en duɔɔp in bi kăp ni je cuɔŋ, kä bi dak ben kä ji, mi /ci bi luän ke gan jɔɔr, bi dak ji pärikă ke pĕth, mi /ci bende bi met năc.
- ¹²Teni rey kuthniku kene rey titniku tin nuan tĕë lätdi ni mĕë ɛ jin nuĕt, dɔŋ be rɔ luɔt ji, dɔŋ bi naath jak kä dual.
- ¹³Ci cuuc ke ruaacni diaal tin ci jek, a ney tin năcke nyin nhial kănke ji, ney tin la guɛcke ni dăäk nhial, tin la guɛcke ni cĕr, tin la marke mo bi tuɔk ɔ kä ji ke tĕth path.
- ¹⁴Nene bike cĕtnike jil, bi macke waŋ, /ca rɔ dĕë luän ke kăn kä bɔl maac mi diit. /Cɛ bi cĕtke mac miim mi dĕë yɔc ni raan ke je, thile mac mi ca kɔŋ dɔp cĕtke je!
- ¹⁵E jen taä in bi teke ney tĕë läɔ keel ke ji, ney tĕë jal keel ni mĕë ke yen nuĕtni, bi ram ɔ wä wijel nĕe duɔɔpde, thile ram mi bi ji kăn.

I-ca-yaa 48

Kuoth ɛ Căäk kä Lueel

¹Liṅ neme lö dhɔr Je-kɔb, yen tin cɔalke ke ciöt I-the-rel, yen ney tin la kar Juda, tin yäc ke ciöt Kuoth Nhial, tin liake Kuoth I-the-rel, duunde yöö /cia lät ni thuɔk kene cuɔɔŋ.

²Yen ney ti cɔale rɔ i j̄i wec in rel gɔɔyde rɔ, tin nɔake rɔ Kuoth I-the-rel, min cɔalke ciötde Kuoth Nhial in la Ruey Yɔaa.

³Yän cä tēē kɔn lat ni wal, cäke lat ke thokdä a cäke jak kä ṅacke, cuake lat kä cuke cu tuɔk.

⁴Ke yöö ṅacä buɔm wecdu, kä bum ṅuäkdü cɛtnike ladiit, kä bum wiɔcdu cɛtnike ciäk in yian,

⁵yän cäke lat j̄i ni wal, a /ken ke ni tuɔk cäke lat j̄i, ke kuj̄c emɔ /ci dēē wee j̄i, “Ci kuth jienkä ke lat, cäke lat ε walkä kene kolaanjä.”

⁶Ci tit̄i liṅ en tääme, guicke ken diaal, a /cike bi ku lat? A tooke nie wale a wä nhiam bä j̄i lat tin pay tuɔk, ti te tɔɔwä ti kuj̄ci.

⁷Payke cak en tääme, /cike ti ca cak ni wal, /keni ke met liṅ ε nie wale, a /ci dēē wee j̄i, “Ke thuɔk ṅacä ke.”

⁸/Ken yen ke kɔŋ liṅ kä kuc yen ke, ke yöö ni wal /ken j̄iṅkun kɔŋ lēp. Kä ṅacä je en yöö bia lät a j̄iäk, kä cɔalke j̄i ram mi ci kac raar ni dāpkädu.

⁹“Ke kuj̄ ciotädä cä gäkdä päl, ke kuj̄ puɔnyädä cä gäkdä luɔc jɔk kä j̄i, ke yöö /cä j̄i bi däk.

¹⁰Kä nene cä j̄i lēy, duunde yöö /cε cɛtke lēy cikä min bɔr, yän cä j̄i lēy ke muɔcdu rik.

¹¹Ke kuj̄idä, ke kuj̄ puānyädä cä je lat, Ḃṅu mo dēē ciötä jak kä j̄iäk ɔ? /Cä buaydä dēē kām ram mi dɔŋ.

Luɔny I-the-rel ε lor

¹²“Liṅä lö Je-kɔb, j̄in I-the-rel in cä cɔl! Ḃ yän, ε yän min nhiam, kä ε yän min jɔak.

¹³Ḃ yän lät piny ɔ ke tēdä, kä ε tet cuēēcdä lät puāar ɔ, mo cäke cɔl ɔ, la ken rɔ a j̄iεεc ni keel.

¹⁴“Bia yen diaal bia lieṅe ruac! Ḃṅa kä kuth ci tit̄i lat ɔ? Ci Kuoth Nhial raan mek, mi bi Bē-bi-lɔn mak, be cärke lat ke kuj̄ Kēl-da-ya.

¹⁵Cu Kuoth Nhial wee j̄i, ‘Yän cä ruac, cä je cɔl, kä cä je nöön, kä bä je jak kä lätde je agɔaa.’

¹⁶Yen bia kä yä lieṅe neme, nike nhiam yän cä ruac ε jɔc, guäth ēē tuɔke t̄aä en wiṅi.” Kä en tääme ci Kuäär ni Kuoth yä jak keel ke yiēēde.

¹⁷Cu Kuoth Nhial ni Lueelun, min la Kuoth I-the-rel wee i, “E yän Kuoth Nhial ni Kuothdu, meë ci ji ñjeec ke min lot ro ke ji, min nyuuth ji ke duɔɔp in bi wä ke ji.

¹⁸Duñ mi cia liñ ni ruacdä! Dëë riñdun cɛtnike pi kier, kä dëë cuñkun cɛtnike muañ yiëër,

¹⁹dëë gaatkun cɛtnike liet, kä dëë kuaykun cɛtnike wäj beel, /ci ciöotkien dëë met bath kie deeke ðak nhiamdä.”

²⁰Jiaye kä Bë-bi-lon, bare ro kä Kël-da-ya, latde je ke jow tethä loaac, latde je, jakε je ni peek γaa, wiaa i, “Ci Kuoth Nhial jañde ni Je-kob luel!”

²¹/Ken rɛwke näk meë boothe ke ðor rëw, cue ke moc piw rey paam, cue pämbak, kä cu piw riñ raar.

²²Kä cu Kuoth Nhial wee i, “Thile mal ke kui ñeni tin jjäk.”

I-ca-yaa 49

Bi jañ Kuoth Nhial a buay döori

¹Lienje yä lö yen ji dhuɔli, kä lienje lö yen rey tin nɔan. Ci Kuoth Nhial yä cɔl ε /kan yä ni dap, Cue ciötdä cak ε taq ni jic maar.

²Cue thokdä jak kä moth cɛtnike thep, kä ce yä tɛɛ ni rey tipäde, cue yä jak kä cɛtnike ðow kuiñ kuiñ, cue yä lañ ni rey gokäde.

³Kä cue yä jök i, “E jin jañdä, ke I-the-rel ba yä liak ke je.”

⁴Duunde yöö cuq wee i, “Yän cä läť ni baañ, cä buɔmdä thuk ni baañ a thil luot, kä notde te cuñkä nike Kuoth Nhial, en min cuɔlke yä tēē nike Kuothdä.”

⁵Kä cu Kuoth Nhial yä cak ni ji, ke yöö bi yän a jañde ke yöö bä I-the-rel luɔc je, ke yöö bi ken a ñeεε. Ke kujε εmɔ taq ke luth waañ Kuoth Nhial, kä en Kuothdä ε jen la buɔmdä mɔ.

⁶Kä cu Kuäärä wee i, “Kuiye elɔñ ke yöö bi jin a jañdä, ke yöö bi thuk duëli Je-kob jiac nhial, kä bi ji I-the-rel tin tēk luɔc jok. Yän bä ji jak kä buay kä döör, ðɔñ bi kandä nañ pekni γaa diaal.”

⁷Kä ñeme ε min ci Kuoth Nhial ε lar, en min la Lueel kä Kuoth I-the-rel in rey gɔɔyde ro, läťde je ram in ca nyir elɔñ kä ca lok ε döör, en jañ ruëecni wëë i, “Bi kuar ji ñen kä bike ro jjeε, ruëec bike ji ñen kä bike ro gon, ke kui Kuoth Nhial in gɔaa, ni Kuoth I-the-rel in rey gɔɔyde ro in ci ji mek.”

Luuc Jε-ru-tha-lεm jok

⁸Kä cu Kuoth Nhial wee i, “Ke guāath gɔɔyädä bä ji loc, ke cāñ kändä bä ji luäk, yän bä ji tit kä bä ji jak kä mat ruac ke naath, kä bia mun nyok ke läťni, en mundun ε te bañε,

⁹bä j̄i yieenä j̄iök i, 'Bia raar,' kä bä ney tin cien̄ rey muōth j̄iök i, 'Bia rey buoyä.' Biek̄e laak geëkni duop̄ni, pääm diaal tin car caar ba guāath lakdien.

¹⁰/Ci buōth ke bi näk kie r̄ew, kä /ci cāṅ ken̄e j̄ioam in leth ke bi näk, ke yöö bi ram in nhok̄e ke bōth, be ke bōth ke geëk pīini.

¹¹Yän bä päämkä diaal jak kä duop̄p, kä bä dupkä tin dij̄t rialikä.

¹²Kä nen̄e, biek̄e ben ni guāth mi nan̄, biek̄e ben kuj̄c caam ken̄e kuj̄c konyä caṅ, kä bi tin k̄oṅ ben kä Ath-wan."

¹³Rōali ke tēth loaac lö puāar, kä lat liak lö piny, kä kētd̄e diit lö pääm! Ke yöö ci Kuoth Nhial n̄eek̄e bum, kä be teke k̄oac loaac ke n̄eek̄e tin ci cuuc.

¹⁴Duunde yöö cu Dha-yon̄ wee i, "Ci Kuoth Nhial yä p̄al ruëc, ci Kuäärä yä p̄al j̄oṛ."

¹⁵Kä cu Kuoth Nhial ε loc i, "ε d̄eē ciek gat̄e mi lueth ku p̄al ruëc, a be thil nhok̄ ke gat mi c̄e dap? A cāṅ mi der̄e je p̄al ruëc, yän cā ye bi p̄al ruëc.

¹⁶Kä nen̄e, yän cā ciōtdu goar tetnikä, yän guecä pänydu nhamdä lö Je-ru-tha-l̄em.

¹⁷Gaatku a b̄eēni ke p̄eth, kä ney tin d̄ake j̄i b̄anyke j̄i piny.

¹⁸Kapni wan̄du nhial kä guj̄cni, ci gaatku diaal r̄o mat kä b̄ake kä j̄i. Ke thuok̄ c̄etnik̄e tēkdä yän Kuoth Nhial, ken gaatku bi r̄o liak ke ke, c̄etnik̄e kaw mi liak r̄o ke tiek̄ n̄uāak.

¹⁹"A cāṅ ni mo ca j̄i d̄äk ō kä ca j̄i p̄al baar, kä ca wecdu d̄ak piny, kä bi kuëē täame kä n̄eeku, kä ney tin ca j̄i b̄ät biek̄e n̄oan̄ el̄oṅ.

²⁰Bi gaatku t̄eē dapke p̄ecä biek̄e ṅot ke mi ruacke a lin̄i wäke i, 'En̄ guāath em̄e kuiye ke k̄o, moc ney ke guāath mi ciēṅk̄o th̄in.'

²¹Kä bi ruac ke lōcdu wij̄ i, 'En̄a d̄ap yä ney t̄iti ō? Yän thile yä gaat ε yän rol, ca yä p̄ec ε ca yä lōk, kuε la ṅa r̄om ken̄ ney t̄iti ō? Nen̄e, yän cā duoth k̄ar̄oa, kuke le ben nikä ken̄ ney t̄iti?' "

²²Kä cu Kuoth Nhial ni Kuoth wee i, "Nen̄e, yän bä tetkä kap nhial kä döör, yän bä nyuuth thöp naath, biek̄e dhoolku nööṅ ke bapdien, kä biek̄e nyieeku kap ke wuop̄kien.

²³Kuar biek̄e la room̄ gankun, kä bi mänkien ken̄ kuar a r̄ööm̄kun. Kä biek̄e r̄o goṅ ke ye a yiathke nhamdien piny, kä biek̄e b̄el ni tup ciökn̄ikun. Kä bia je ku ṅac̄ en̄ yöö ε yän Kuoth Nhial, kä ney tin ca ṅathdien lāth kä yä /cake bi jak kä p̄oc."

²⁴ε deri ti ca p̄ec ku kan̄ kä ran r̄em, kie deri ney ti ca k̄ap luäk kä ram mi ci naath joc?

²⁵Ke thuok cu Kuoth Nhial wee i, “Ba ney tin ca pec e waath kan. Ka ba tin ca pec luak ka ram in ci naath joc, yan ba nyieeny ke ney tin nyieenyke ye, yan ba gaatkun kan.

²⁶Yan ba ney tin cianke ye e jiaak jak ka camke ni rindien, ka bike math ni riemdien cetnike kora. Ka ba je cu nac e ney diaal en yoo e yan Kuoth Nhial min la Kaandu, min la Lueelu ni Kuoth Je-kob.”

I-ca-yaa 50

¹Ka cu Kuoth Nhial wee i, “Waregak daka muor a nika, mee ca jak ka wee ke je? Kie e nual in mith mo dee je kok ji mo? Ke kuj dueerikun ca ye kook, ka ke kuj jiaakni muor ca je tuk.

²Enu thile raan o mee baka? Ka enu thile ram mi loc ya mo mee ca ciot? E ku teta ciak a /ca ye dee luul? Kie thile ya buom mi dee luak ni ye? Ka nene cua bar kot ke riet, ka cua kier jak ka dor rew, cu reckien nuoth ke thil piini, ka cu rewke cu nak.

³Ca puar kum ke muth, ka cua cuali jak ka kuumdien.”

Luth jana Kuoth Nhial

⁴Ci Kuoth Nhial ya kam lep njica nath, ke yoo dee riet in dee ram mi cuc jak ka bum nac. La ya a keere ke runwan, la ya a jak ka lienja ruac cetnike ram mi njiecke.

⁵Ci Kuäär ni Kuoth jithka lep, e /kan ro le luoc je, /kan ro rit kore.

⁶Ca riet ni jokda ney tin duacke ya, ka ca jiomda kam ney tin thotke mjem tje, yan /kan nhiamda tee ka yoo ba ya yon kene yoo ba nul ruey.

⁷Ke yoo ci Kuäär ni Kuoth ya luak, ke kuj emo yan /ca bi poc, ka ke kuj emo ca wicda kap ni nhial, yan nacä je /ca ya bi jak ka poc,

⁸ram in lat cuondä thiake. Teeke ram mi bi ya gony? Wane rey luok keel. Ena la guan goonyada mo? A je bee ben lat ke ya.

⁹Nene je, Kuäär ni Kuoth ce ya luak. Ena bi je lat o tag ke duer? Nene, bi ken diaal dak cetnike bij, bi laaat ke cam nhial.

¹⁰Ena reydon luth Kuoth Nhial o mo dee jow jandae lij o, ram o jal rey muoth mi thil buay o, ka ci nathde lath ka Kuoth Nhial o mo ci ro thien Kuothde mo?

¹¹Ka yen ney to latke caap, ke yoo bia ney tin kon dak to, ba ye dak e caapkun. Kuoth Nhial puonyde be memem jakä tuok, bia cuuc rey daka mi bec bec.

I-ca-yaa 51

Ba Je-ru-tha-lem kan

- ¹Cu Kuoth Nhial wee i, “Lieŋe ɣä yen tin guɔɔrke cuŋ, yen tin görke Kuoth Nhial, guɛɛ pääm guäth in kuace ke thɪn, guɛɛ guäath in ŋaŋke ke thɪn.
- ²Kä guɛɛ guurun ni A-be-ram, kä guɛɛ Thara mää daap ye. Jen thile je gaat mää ɔalä je, kä cä je poth kä cä je jak kä ney ti ŋuan.
- ³Ke ɣöö bä Dha-yɔn nyuɔth kɔɔc laaac, bä ney diaal tin ci ɗak thɪn moc kɔɔc laaac, kä bä därdɔaare jak kä ɕɛtnike kak E-dɛn, dɔr rɛwde be ɕɛtnike kakkä ɣän Kuoth Nhial, bi te ni tɛth laaac kene ɣooy laaac thɪn, bi jike tɛth laaac lat kä bibe kjet ke diit.
- ⁴“Lieŋe ɣä lö neɛkä, ɣaŋe ɣä jɪthkun yen dɔrā, ke ɣöö bi ŋiic wä raar kä ɣä, bi thuɔkdä a buay kä naath.
- ⁵Ci cuŋkä thiak elɔŋ, kändä jen a dup. ɣän bä naath ruac ke buɔmdä, bi ney tin cien wuɔthni dhuɔli guic ni ɣä, kä bibe ŋäth ni buɔmdä.
- ⁶Kapni wäŋku nhial guic puaar, kä guic piny ni piny muɔɔn. En puaar be thuɔk ɕɛtnike tol, kä bi piny ɗak ɕɛtnike bij, kä tin cien thɪn bibe liw ɕɛtnike luan, duunde ɣöö bi kändä te thɪn amäni cäŋ kel, kä ci cuŋkä bi met guut.
- ⁷“Lieŋe ɣä yen ney tin ŋacke cuŋ, yen ney tin te ŋuɔtkä loɔcdien, /cuare dual ke ruac nath, kä ε jɪ /ɕe lath ke kuethnidien ke jɪ.
- ⁸Bi diɛr ke cam ɕɛtnike bij, kä bi rɛl ke cam ɕɛtnike thiet, duunde ɣöö bi cuŋkä te thɪn amäni cäŋ kel, kä bi kändä teke rɪc diaal.”
- ⁹Kere kere kä kane buɔm, lö yen rem Kuoth Nhial, kere ɕɛtnike nɪn tää kɔn, ɕɛtnike rɪc tää wal. /Cie jɪn en nää ŋuk Ra-ɣab ni dhoon, mää näk nyan yiëer in diit?
- ¹⁰Kä /cie jɪn en nää jak bar kä kööt, mää kooɔ piw bäpdiit in luen, kä mää jak lun bar kä duɔɔp ɛä jäl ke ney tää ca luɛl?
- ¹¹Kä bi ney tin ca luɛl ε Kuoth Nhial lony jɔk, bibe ben kä Dha-yɔn ke diit, bibe teke tɛth laaac mi thil pek, bi te ni ken ke tɛth laaac kene ɣooy laaac, kä bi jiath laaac kene paŋ nɔan ke ke.
- ¹²Cu Kuoth Nhial wee i, “E ɣän en nää buum jɪ, ε jɪn ŋa mo duali mo ke ney ti la liw, ney ti la liw ɕɛtnike juaac?
- ¹³E ci Kuoth Nhial ni Cääkdu paŋ ruëc, mää cak puaar, kä yieth wɪc muɔɔn piny, kä jɪn duali ni ciaŋ ke kuj neeni tin ciaŋke naath ε jɪäk, min ɣoore ɣöö be jɪ ɗäk? Kä jen a nikä en gak neeni tin ciaŋke naath ε jɪäk?
- ¹⁴Ken ney tin ca yien bake lony ε lor täame, /cike bi liw duëel yieenä, kä /ci mjetdien bi thil.
- ¹⁵Ke ɣöö ε ɣän Kuoth Nhial ni Kuothdu, min cu yier jɪɛ ε bi muaŋde wuɔw, kä ɔal ciötdɛ i Kuoth Nhial in la Ruey ɣɔaa.

16Yän cä ruacdä kām jī, kā bā jī gaṅ bi te tīpā tetkädä, ε yän läth puṅar guäthde mo, kā ε yän yieth wīc muṅṅ piny o, kā cuṅ Dha-yṅn jīök ī, ‘Kε yen neekä.’ ”

Thuṅk cucä Jε-ru-tha-lεm

17Jiec rō jiec rō, jiecni rō cuṅ lö Jε-ru-tha-lεm, jīn min ci yṅ ke gak Kuoth Nhial, ci Kuoth jī jak kā maathi je amāni nuṅṅre, ci je lieli piny keeliw ε riṅh ni jīn.

18Kä gaatke diaal tin ce dap thile ram kel mi bi je boṅh, ken gaat diaal tēē ce rom thile kel mi bi tetde kāp.

19Rik daṅ rεw tītī bike ben kā jī, ba mundu dāk ε be riṅ, kā jen be teke buoth kene koṅri, yän bā jī kule bum īdi? Kä eṅa bia kule mat o?

20Ci gaatku thil luṅ, te ni ken tṅcä goṅṅotni duṅṅni, ceṅke thiṅ mi ca kāp ke cambak, cike thiṅ ke gak Kuoth Nhial, cike ṅēēny Kuoth jek.

21Kε kuīc εmo lieṅe nem yen ney tin cuc, yen tin ci yṅ mi /ci mo a yṅ koṅä,

22Nεme ε min ci Kuäär ni Kuoth ε lar, en Kuothdu min la gaṅ neeke wēē ī, “Nεne yän cä lieṅ koṅä min ci jī jak kā yṅ woc tetkadu, cä je woc en tuṅk gaakdä /ci je bi nyok ke maṅh.

23Bā läth ni je tetni neeni tin gak ke jī, tin jīöke jī ī, ‘Goṅ rō bako jal jökdu’. Kä curi jökdu jak kā ceṅke piny, cue ceṅnike duṅṅp kā ke jalke je.”

I-ca-yaa 52

ε Jε-ru-tha-lεm lōcde tεth

1Keri kerī lö Dha-yṅn, kā jak ni rō kā bum, läthni bīidu min goaa, lö Jε-ru-tha-lεm wec in rel rō, ke yōō /ci ney tin kaṅ cuel kene ney tin jīäk rō bi nyok ke ben kā jī.

2Teṅni tur puṅanydu piny, jiec rō, nyuuri lö Jε-ru-tha-lεm, lony kuatni ṅuäärdu, lö nya Dha-yṅn mi pēc.

3Kä cu Kuoth Nhial nεme lar wēē ī, “Ca ye koak ke baṅ, kā ba ye luel a thil yiṅw.

4Kε yōō ci Kuäär ni Kuoth ruac en yōō ke nhiam ci neekä wä kā I-jēp ke yōō bike wä cien thīn, kā cu jī A-thi-ri-ya ke wä cien ε jīäk ni baṅ.

5Kä cu Kuoth Nhial leni ruac en yōō tāāme min cä liṅ /cie yōō ca neekä naṅ ni baṅ a thil luot? Kä wiee ni ney tin ruacke ke, kā löke ni ciötdä ni cian.

6Kε kuīc εmo bi neekä ciötdä ṅac, ke kuīc εmo bike je ṅac en cāṅ εmo en yōō ε yän ruac o, ke thuṅk ε yän.”

⁷Ku ciök neeni tin nöönke thuk le gow idi wij paam, ney tin latke mal kä nöönke thuk ti gow, ney tin latke kan tin jioke Dha-yon i, “Kuothdu e Kuäär.”

⁸Lije ci yiënkun jiöthkien kap nhial, ken këtke dit keel ke teth laaac, ke yöö bike Kuoth Nhial nen ke nyinkien mi wëe wä luny kä Dha-yon.

⁹Këtde diit tethkä laaac keel, lö yen dak Je-ru-tha-lem, ke yöö ci Kuoth Nhial neeke bum, ce Je-ru-tha-lem luel.

¹⁰Bi Kuoth Nhial buomde nyoth nhiam dööri diaal, kä bi pek wec muon diaal kan Kuothda nen.

¹¹Jiaye jiaye wuce ro en wini, /cuare ti jiaak thiap, bia raar reyde kä lake ro, yen ney tin kapke kuak Kuoth Nhial.

¹²Ke yöö /ci yen bi jien ke peth, kä /ci yen ro bi bar, ke yöö bi Kuoth Nhial wä nhiamdun, en Kuoth I-the-rel be ye gan jok o.

Cuoc jänä

¹³Kä cu kuoth nhial wee i, “Nëne janä be latde luän, ba je liak kä ba je kap nhial, be te ni nhial elon.

¹⁴Cu ney ti nuan gaac meë ca je nen, cu nënde naath gay ke yöö /ca je njic, /ci taade cetke taä ran,

¹⁵be döör ti nuan gay, kä bi kuar ti nuan biet ke nënde, ke yöö bike ti /kan larke nen, kä bike mi /kan lij nac.”

I-ca-yaa 53

¹Kä cu naath e loc i, “Ena mi bi min cane lij näth? Kä ena ci Kuoth Nhial buomde nyuoth e mo?”

²Ke yöö ci janäde piith nhiamde cetnike juac, cetnike pieth jiaath mi pier koötdä, thile je taä kie gooy mi dene guic e, kä thile mi dene bec kä nënde.

³Jen nyierke je kä löke je e ney tin kon, e ram mi ruutni cuoc kä e guan rikä, jen e ram mi tey ney tin kon nhiamdien ke je, löke je kä thile ram mi caar je i, e duor.

⁴“Ke thuk ruutde cuocdan, kä jen kape rikon, kä notde carne je duäce Kuoth, ci Kuoth je jak kä piny kä ce je duac.

⁵Ca je moc buot ke kuj dueerikon, ca je riac ke kuj jiaaknikon, duac in ca kam je ce kon nöj mal, ke buotke ca kon jak kä gow.

⁶Cet kon diaal ke det ti ci bath, cane ro rit ke dupkon, ci Kuoth Nhial dueerkon diaal cu lath ni wijde.

⁷“Ca je ciɛŋ ε j̄äk a ce cuuc, kä ɲotde thile mi ce lat, cua je buoth cɛtnike ruath dëël mi wa ɲot, cue biɛt cɛtnike del nhiam raam mi ɲuk miemke, jen /kene thokde læp.

⁸Cua je yiɛn kä cua je kum ke liäa, kä tëë ke ram mi diɛɛr kä riɛnɛ, ke yöö ca je woc muun teekä, ke ca je näk ke kuj dueeri nɛɛnikä?

⁹Kä cua je læth kɔk keel ke ney ti j̄äk, kä cua je kony keel ke ram mi riän riän, cäj ni mëë thile riek mi ce læt, kä thile kac mi ce lat.”

¹⁰Kä cu Kuoth Nhial wee j̄, “E cārä en yöö be cuuc, kä ce je jak kä yöö be cuuc, cäj ni mëë ce rɔ thöp ala muc ke kuj duiṛä, jen be kuayke nen, be j̄äny ke tëk, kä jen be cärkä tin göörä læt.

¹¹Ke kɔre be luot cucäde nen, kä bi löcde cu thuɔk, ke ɲäcde ke ɲɔak en jaṅdä min guṅ cuṅni, be ney ti ɲuan jak kä j̄i cuṅni, jen be j̄äkien woc.

¹²Ke kujɛ emɔ bäke moc guṛath rey nɛɛni ti d̄it, kä be pëɛc d̄aak kene ram in bum, ke yöö ce tëkde thöp liäa, kä ca je kuɛn keel ke j̄i dueeri, ɲotde ce dueer nɛɛni ti ɲuan woc, kä ce pälikä thiec ke kuj j̄i dueeri.”

I-ca-yaa 54

Nhök Kuoth Nhial ke I-the-rɛl

¹Kä cu Kuoth Nhial wee j̄, “Ket dit lö ciek mi rol, j̄in ram mi /ken met dap, j̄in ket dit tɛthkä löaac ke jow mi d̄iit, j̄in ram mi /ken kɔŋ teke m̄ac dapä! Ke yöö bi ɲuan ni gaat ciëk mi ca päl kä gaat ciëk mi teke cɔw.

²Jakni guṛath kemekädu kä d̄it, yär duäl kemekädu a d̄it, /cu lony jok jakni ni depke kä bär, kä jakni löcke kä bum.

³Ke yöö bia wä raar kujɛ cuëɛc kene kujɛ caam, kä bi gaatku döör mac, bike wiikien tin te baan ciɛŋ.

⁴/Cu dual ke yöö /ci bi teke buar, kä /cu pɔc ke yöö /ca j̄i bi jak kä teke buar, bi buar ɲuɛstädu päl ruëɛc, kä /ci yöö ε j̄in ciek jɔkä bi nyok ke t̄iem.

⁵Ke yöö Cääkdu ε cɔwdu, kä cɔalke ciötde Kuoth Nhial in la Ruey Yɔaa, en Kuoth I-the-rɛl, ε jen la Lueelu mɔ, cɔalke je Kuoth wec muɔɔn keeliw.

⁶Bi Kuoth Nhial j̄i cɔl cɛtnike ciek mi ca lök kä ci löcde j̄iath, cɛtnike ciek mi ca kuɛn ε ɲuët, kä ca lök, ruac ni yän Kuoth.

⁷Ke yöö cä ye päl ke guṛath mi tɔt, duunde yöö bä ye rol ke nhök mi d̄iit.

⁸Ke ɲëëny mi d̄iit, cä rɔ t̄ëë kä ye ke guṛath mi tɔt, duunde yöö ke nhök mi thil pek, bä teke kɔɔc löaac ke ye,” ruac ni yän Kuoth Nhial Lueelun.

⁹“Ken c̄etke n̄ike n̄in Nowa k̄a ȳä, m̄eë c̄ä je lar en ȳöö /ci nyoc ro bi nyok ke ben w̄ic muḡḡn, en tääme c̄ä yac en ȳöö /c̄ä ro bi nyok ke gak ke ye, /c̄ä ye bi nyok ke duäc.

¹⁰Bi pääm diaal thuuk k̄a bike j̄ieen, duunde ȳöö /ci nhökdä min d̄oraar bi thuuk k̄a ye, k̄a thile mi bi mat malädä woc k̄a ye, ruac ni ȳän Kuoth Nhial in teke k̄oḡac laaac ke ye.”

Jε-ru-tha-lεm in thiak

¹¹“Kä lö wec mi can, mi ca d̄äk ε j̄oam, k̄a thile mi buum je, n̄ene, ȳän b̄ä j̄i nyok ke t̄ath ke pääm ti ḡow, b̄ä tukdu t̄ath ke pääm ti d̄it kökdien.

¹²Ȳän b̄ä biēniku l̄at ke guēy in t̄oc, k̄a b̄ä thiekniku l̄at ke guēy in jan jan, k̄a b̄ä p̄anyniku diaal t̄ath ke pääm ti d̄it kökdien.

¹³Ba gaatku diaal n̄ieec ε Kuoth Nhial, k̄a bi gaatku teke mal mi d̄iit.

¹⁴Kä ba j̄i yiath piny r̄ey cuḡni, k̄a bi ciaaḡ j̄iäak n̄an ke j̄i, ke ȳöö thile mi bi dual ke je, bi dual n̄oḡan ke j̄i εl̄oḡ, ke ȳöö /c̄ε bi ben thiekädu.

¹⁵Kä mi w̄eë teke ram mi mak j̄i, /c̄ε bi ben k̄a ȳä en ram εm̄o, k̄a ram o bi j̄i mak o, bi je puḡt.

¹⁶Kä n̄ene, ε ȳän cak bel o, tin la k̄oḡalke mac miim a be boḡl, k̄a bike yiḡw köör t̄ath c̄etke min görke. Kä ε ȳän cak n̄ey tin ba naath näk ke ke t̄o.

¹⁷Kä thile yiḡw köör ti ba ye nyok ke juḡc ke ke, k̄a bia l̄eēp diaal tin ḡoanyke ye loc. N̄eme ε jen duḡ jaḡḡni Kuoth Nhial, k̄a ε jen min la cuḡḡḡdien,” ruac ni ȳän Kuoth Nhial.

I-ca-yaa 55

C̄ol teekä mi ḡaa

¹Cu Kuoth Nhial wee j̄i, “Yen n̄ey diaal tin näk r̄ewke bia guäth p̄iḡni, k̄a yen n̄ey tin thil yiḡw, bia köke k̄a m̄ieth̄e! Bia k̄oake k̄oan̄ k̄ene cak, bia k̄oake ke a thil yiḡw.

²En̄u thuuki yiḡw o ke mi /ci m̄o a m̄ieth̄ o, k̄a en̄u l̄ät̄di ni l̄at mi /ci r̄oḡ loḡcdu m̄o? Liḡ ȳä aḡaa, k̄a cam ni min ḡaa ni jen, k̄a bi loḡcdu nhök ni m̄ieth̄ in cuay.

³P̄äli j̄iḡthdu piny, k̄a b̄er k̄a ȳä, liḡ ȳä, d̄oḡ bi t̄iēydu t̄ek, k̄a ȳän b̄ä mat ruac mi thil pek l̄at ke j̄i, k̄ene nhökdä min d̄oraar m̄eë c̄ä lar Dee-bid.

⁴N̄ene, c̄ä je jak k̄a neen nath, c̄ä jak k̄a rueec k̄a boḡth dööri.

⁵Ke thuḡk bi döör ti kuḡci c̄ol, k̄a bi döör ti kuecke j̄i r̄iḡḡ k̄a j̄i, ke ȳöö ci Kuoth Nhial ni Kuothdu, Kuoth I-the-r̄el, j̄i moc ke luth k̄ene liak.

⁶“Gore Kuoth Nhial bia je jek, cɔale je jen a thiäkä,

⁷kä ε laät jiäkni palke dupkien, kä ε ney tin thil cuŋ palke cärkien, ake loc kä Kuoth Nhial, doŋ be teke kɔac laaac ke ke, ake bä kä Kuothdan, ke yöö tēē ke pälikä mi diit.

⁸Cu Kuoth Nhial ruac en yöö, /ci cärkä cɛtke cärkun, kä /ci dupkä cɛtke dupkun.

⁹Kä cɛtnike mo te ni puar nhial o kä piny, ε jen noan in noan ke dupkä kä dupkun, kä ε jen noan in noan ke cärkä kä cärkun.

¹⁰“Cɛtnike min la nhiaal kene thac a bēē piny nhial, tin /ci dēē loc jok a /kan piny luäny, tin la bel a jak kä ciek, tin la muocke naath kuay pithä, kä muocke naath mieth,

¹¹ε jen taä in bi teke ruac in bä lat, /ce bi lony kä ya baan, duunde yöö be min gööra lat, kä be min jakä je ke je lat.

¹²“Bi yen jien kä Bē-bi-lon ke tēth laaac, ba ye böth raar rey wec ke mal, bi päam diit ket nhiamdu, kä bi jien diaal tetkien pat ke tēth laaac.

¹³Ke guaath buot buotni bi dony ni jien gaakni thın, kä ke guaath jien kuiyni bi dony ni jien ti puoth thın, en nomo ba je la tiemke Kuoth Nhial, be la nyuuth mi te thın amäni cän kel.”

I-ca-yaa 56

Nee Kuoth Nhial bi döör diaal te thın

¹Cu Kuoth Nhial wee i, “Tit thuok, kä lätni ni cuŋ, ke yöö ci guaath kändä thiak, kä bi cuŋkä joc.

²“Kä puoth ake ram mi tiit neme, ram mi rom je a bum, ram mi tiit cän loŋä a /ce je nyon, ram mi /ci mi jjäak lä.”

³Kä a je thil juor mi ci ro mat ke Kuoth Nhial mi wee i, “Ke thuok bi Kuoth Nhial ya koc rey nenenike”, kä a je thil jiow mi ruac i, “Nene, ε yan jiath mi kööt.”

⁴Ke yöö ci Kuoth Nhial wee i, “Ke kuj jiwoni tin tietke cän loŋädä, tin mēke ni tin tēthke lōcdä, kä romke mat ruacdä,

⁵yan bäke moc dhōrä kene panynikä, ke mi ba tim ni je kene kēk, mi goaa ni jen kä dhool kene nyier, yan bäke moc ke kēk mi /ci bi met bath amäni cän kel.

⁶“Kä ke kuj juri tin ca ro mat nee Kuoth Nhial, tin latke je ikä, kä nōake ciot Kuoth Nhial, tin palke je, tin tietke cän loŋä ε /ca je yär, ney tin yuopke mat ruacdä,

⁷Ken bāke nöön p̄āmdä min r̄el r̄o, kā bāke moc ke t̄eth l̄aac duëel palädä, kā bā muckien tin wan̄ke kene luurikien nh̄ok wij̄ yikädä, ke yöö ba dh̄orä c̄ol i dh̄or palä n̄eni diaal.”

⁸Cu Kuäär ni Kuoth, min mäǟt p̄ëc̄ I-the-r̄el wee i, “Yän ñotde bā ñey ti k̄oñ mat̄ke, ti /ci t̄o a tin cä rūōl.”

Ruëc̄ I-the-r̄el ti j̄iäk

⁹Bia yen ley d̄aar diaal, bia mieth̄e yen ley rūōp diaal.

¹⁰Ken gueec I-the-r̄el ke ciöör, ken diaal kuecke ñoak, c̄et ken diaal ke j̄iook ti ḡāñ ti kuecke yöö d̄ëe ke guee, la t̄ōcke bike cu l̄äk ni l̄aak ikä, kā nh̄ok ken ni ñien.

¹¹Ken c̄etke n̄ike j̄iook ti näk buoth̄ke, ti /ci d̄ëe met rīañ. Ken ke yiëen deet ti kuecke ñoak, ci loc n̄iken dūpn̄ikien, ci ram o wä guic ni min b̄e jek.

¹²Kä cuke wee i, “Bia j̄ekne k̄oñ, bia thīañne r̄o ke k̄oñ in c̄ar, c̄añ i rūni bile goaa ni j̄en el̄oñ kā c̄añ ε wale mi.”

I-ca-yaa 57

Kuth I-the-r̄el ti j̄iäk

¹Ci ram mi goaa liw, kā th̄ile ram mi caar j̄e ke l̄ocde, ñey ti j̄i ñäthä ca ke nañ, kā th̄ile ram mi ñäc̄e. Ca ram in goaa woc r̄ey rikni,

²c̄e wä r̄ey malä, ken c̄ike l̄ōñ jek līth ken ñey tin lat̄ke ni cuñ.

³Duunde yöö bia w̄ane mi, bia yen gaat t̄it̄ni, yen gaat dh̄öömni kene l̄ëer.

⁴Ëña mi ȳoñ yen ε? Ëña mi buuy yen ε min ȳook yen l̄ëepkun raar ke j̄e? Ke yen gaat ti j̄i nyuoc̄ni, kuay ti j̄i m̄eetdä,

⁵yen ti diëth̄ke th̄äri j̄ien ritni, kene th̄är j̄ien diaal tin t̄ōc, yen ñey ti th̄öpe gaatkun ala muc r̄ey löli, kene th̄är p̄äämni tin ci b̄ak?

⁶La yen p̄ääm ti puath puaath a k̄än r̄ey loolä ala kuth, la yen ke a pal ala kuth, la yen ke a t̄ith k̄oñ ala muc, kā th̄op yen ke muc b̄eel. Caar yene d̄ëe l̄ocdä t̄eth ke ken t̄it̄i diaal?

⁷La yen cūa t̄ōc k̄ōakni p̄äämni tin b̄ar b̄āar, bia cu wä nh̄ial wiaa luurikun th̄öp.

⁸Kä läth yen kuth j̄ienkun tutdä duëel thaar thiek, Ci yen b̄any ni yä piny, c̄et yen n̄ike ler cia l̄ep ni dh̄āañniku yööñ. Cu wä ni yen r̄ey dh̄āañnikun tin cia lat̄ ε d̄it̄. Kä cuare kök ni r̄o kuthkun, cuare nh̄ok ni palien c̄et̄nike ler mi guic nh̄ookde.

⁹Curi wä kä kuoth Mo-lək ke liεth Ɔ-lip, curi wal yijrädu jak kä nuan, la jäki naath wa kuth gor guäth mi nɔ̄an, la jäki ke amäni rɔl jɔ̄kni.

¹⁰Curi cuuc ke bär duɔ̄pdu, duunde yöö /keni wee j̄, “Thile je luɔ̄t”, curi rɔ nyɔ̄k ke jek buɔ̄m, ke kuj̄c εmɔ̄ /keni rɔ kɔ̄p cuɔ̄ŋ.

¹¹Ena mi duali ke je, mɔ̄ lätdi ni yä kac ɔ̄, mɔ̄ /ci yä tim ɔ̄, kä /ci yä car ɔ̄? Kä cie yöö cä biet ke guäth mi bäär, ε jen /keni yä luɔ̄th ɔ̄?

¹²Yän bä cuŋku lat kene lätku, duunde yöö /ca j̄i bi luäk.

¹³Mi wij̄ wä wiee gor luäk, ε kuth jienkun tin cia maat kankε ye! Bi jɔ̄am ken diaal lɔk, bi yiëë mi nɔ̄ake ni je ke lɔk. Duunde yöö bi ram mi teey rɔ kä yä be mun εmɔ̄ cieŋ, kä be pämdä min rɔl rɔ cieŋ.

Lär Kuoth ke luäk kene pual puäny

¹⁴Kä ba je lar j̄, “Tathe je, tathe je, rialε duɔ̄p ikä, jake duɔ̄p kä puoth ke kuj̄ nεnikä.”

¹⁵Kä cu Kuoth in te nhial min rɔl rɔ, min tək a thil pek, min rɔl ciötdε rɔ wëë j̄, “Yän ciënjä nhial guäth mi rɔl rɔ, kä ciënjä bä keel ke ney tin j̄ieth lɔckien kä kɔ̄c, kä muɔ̄cä ney tin kɔ̄c ke tək, kä luäkä ney tin j̄ieth lɔckien.

¹⁶Ke yöö cä bi göny amäni cäŋ kel, kä /cä biä gakä ni ciaŋ, ke yöö yiëë ran kɔ̄cε nhiamdä, εn yiëë ran in cä cak.

¹⁷Yän cä gaak ke kuj̄ lätnike tin j̄iäk, cuä je duäc, kä cuä rɔ t̄ëë ke n̄ëëny, duunde yöö cu loc ni ken jɔ̄k, ke dupkien tin goor lɔckien ke.

¹⁸Yän cä lätkien nen, duunde yöö bäke jak kä gɔaa, yän bä je both, kä bä je bum, kä bä jen min pär kam yöö be yä liak.

¹⁹ε mal ε mal teke ney tin nɔ̄an kene ney tin thiäk, kä bäke jak kä gɔw,” ruac ni yän Kuoth Nhial.

²⁰Kä ney tin j̄iäk cεtke ke yier mi n̄ëëny, mi /ci dëë met lɔ̄ŋ, min yor muan̄de dhiät kene tuäk ni nhial.

²¹“Thile mal kä ram mi j̄iääk,” ruac ni Kuothdä.

I-ca-yaa 58

Pal mi kac kene min thuɔ̄k

¹Cu Kuoth Nhial wee j̄, “Wieeni ke jɔw mi diit, /cu je päl, kapni jowdu nhial cεtke jow kaan̄ä, lätni nεkä dueerkien, lätni dhɔr Je-kɔb dueerkien.

²Bi ken yä gor ni ciaŋ, bike dupkä gor ke yöö bake n̄ac εgɔaa, cεtke dɔr mi ci lat ni ti gɔw, ti /kan nuɔt Kuothdien pal ruëëc, ti la thiëcke yä ke njuk luɔk mi gɔaa, ti görke Kuoth kä be te gekädien.

³Cukε wee i, ‘Enu thek ke ney o, kä /ci je nen? Kä enu jak ney ro kä koc o kä /ci je nac o?’ Nene je, ke nin thëkdun, la yene a lät cεtke min nhöake, kä la yen laatkun a mac.

⁴Kä la thëkdun a thuk nike gak kene kor, la yen ro cuu duääc ke jïakun. /Ci yen dëe thek ke thëk mi cεtke ne wale mi, en nomo /ce palun dëe jak kä lienke nhial.

⁵En nomo dere a jen thëk in cä mek, dere a jen cän in dëe raan ro jak kä kocε thin? Dere a yöö bi raan wicde gon cεtke guot, kene tuc rey cuali kene rey nethä? Dëe yen nomo col i thëk, kä ε cän mi nhök Kuoth Nhial ε?

⁶“Kä thëk in cä mek, /cie yöö bi kuan ni jïakni lony, kä bi dep gäkä lony, bi ram in cianke ε jïak lony ε lor, kä bi gäkni diaal tol?”

⁷Kä /cie yöö bi mieth nyuak ke ney tin näk buothke, kä bi can in thil dhör nöön dhöru, kä bi ram mi te juutdä kum, ε /ci bi tēē ni ro kä puonydu?

⁸Ino bi buaydu cu ben cεtnike bak yaa, kä bi gooydu joc ke pëth, kä bi lät cuñiku cu wä nhiamdu, kä bi buay Kuoth Nhial a gään joakdu.

⁹Kä jin bi ciöt kä bi Kuoth ji loc, bi ciöt goori luäk, kä be wee i, ‘Yän en’. “Mi ci yen gäk woc reydu, kene nyuoth yietädu ke ruac luom,

¹⁰kene mi ci ro lath guäth raam mi näk buothe, kä bi ram mi cianke a jïak kam min goore, ino bi buaydu pal rey muoth, kä bi wäaru cεtnike cän däär.

¹¹Bi Kuoth Nhial ji gan ni cian, kä be tin goori ron ke ti gow, kä be puonydu jak kä bum, bi cεtnike kak wal mi ca wac ke piw, bi cεtnike wat pijini, mi /ci pike dëe met thuuk.

¹²Kä bi nεku tjeç tin ci dak nyok ke tath, biake nyok ke tath ni guäth tjeçni tēe wal, ba ji col ni nyiook tathni panyini, läät duopni tin cianke.”

Culikε ke tjet cän lönä

¹³“Kä mi ci ciokdu tit kä tol cän lönä, kä /ci bi lat ni min nhöki ke cän lönädä, ε bi col ni je cän mi goaa, ε bi cän lönä Kuoth Nhial luoth, mi wij je luoth ε /ci bi wä ke duopdu, kä /ci bi gor ni min nhöki kie bi lat ni rieet ti jïak,

¹⁴kä bi jek ni tēth laac kä Kuoth Nhial, yän bä ji jak kä te ni nhial wij muon, yän bä ji jak kä cami ni mith muon guur ni Je-kob,” ruac ni yän Kuoth Nhial.

I-ca-yaa 59

Lok gokä ke dueer nath

¹Nene tet Kuoth Nhial /ce cikä kä yöö dere raan kän, kä /kene jithde diw kä yöö /ce dëe lien.

²Duunde yöö dueerku ca kamdu d̄aak yene Kuothdu, ci dueerku je p̄en yöö be j̄i guic, ke kuj̄c em̄o /ce j̄i liŋ.

³Ke yöö ci tetku yar ke riem, kä ci yietku roŋ ke j̄iäk, kä j̄in latdi ni kaacni, kä lat lepdu ni ti j̄iäk.

⁴Kä thile ram mi lat cuŋ, kä thile ram mi lat luk ke ruot ti gow, n̄athke ni ruac mi ban ruac kaacni, tuoke ni rik kä latke ni dueer.

⁵Kuëmke ni toŋ thoal mi te lueŋ, kä latke ni mi cetke lath makaarä, kä ram o d̄eë toŋkien cam o be liw, kä mi ca kel kuem bä ni thoŋ raar th̄in.

⁶Kä en lathdien /ca je d̄eë lät bieyni, thile ney ti d̄eë ro kum ke min ci ken ε lat. Lätkien ke lät j̄iäkni te ni cieŋ koŋri ke ke.

⁷La ken a ban ni mi j̄iääk, la ken cua p̄eth ke wuth riem raam mi thil duer piny, cärkien ke cär ti j̄iäk, kä dupkien te ni dak th̄in.

⁸Kuj̄c ken duoŋp malä, kä thile cuŋ rey lätnikien, cike dupkien jak kä dup ti goaŋ goaŋ, ney diaal tin j̄äl th̄in kuecke mal.

Lat nath ke dueerkien

⁹Ke kuj̄c em̄o noŋan thuok ke k̄on, kä /ci cuŋ cup reydan, guic k̄on buay, duunde yöö ε muth ni keeliw, kä liip k̄on buay, ku k̄on le j̄äl ni muth.

¹⁰Luk k̄on ni päny cetnike ciöör, la th̄iep k̄on cetke ney ti thil wän, la k̄on koaath a kothikä ke cändäär cetke wäär, rey neeni tin bum cet k̄on nike ney ti ci liw.

¹¹Burni k̄on cetnike nyakudhuny, kä päri k̄on cetnike guokni, görne thuok, kä thile mi te wano, görne kan, duunde yöö noane ke k̄on.

¹²Ke yöö j̄iäk ko nuanke nhamdu, kä dueerko goanyke ko, kä te j̄iäk ko keel ke ko, kä n̄ac ney nyuonko,

¹³nyuon kene lok Kuoth Nhial, ke locda jok ke guur Kuothda, kä ruac ney a j̄iäk ke ney tin koŋ, kä caar ney ni ti j̄iäk kä lat ney ni kaacni.

¹⁴Ci thuok cu loc jok, kä ci cuŋ cu cuoŋ ε nan, /ca thuok le lat duoŋni, thile luth mi le cop w̄ic.

¹⁵Ci thuok thil, kä ram mi ci mi j̄iääk nyoth t̄eë ke riak.

Rial Kuoth Nhial ro ikä ke luäk neenike

Cu Kuoth Nhial ε guic, kä cue locde lok, ke yöö thile thuok.

¹⁶Cue nen en yöö thile raan, cue gaac en yöö thile ram kel mi d̄eë luäk, cu buomde je nöŋ juc nath, cu cuŋke je moc ke buom.

¹⁷Cue cuŋ lath kathde ala kot, kä cue kum k̄anä lath wiide, cue ro moc ke bij cutdä kä cue ro rith ke gak cetke mi ε bij.

18 Cɛtnike tin ci ken ke l̥at, be ke cuɔlke ni nɔ b̥ä, be ɲɛ̃nyde nyuɔth ney tin gak ke je, kä be ney tin cien wuɔthni dhuɔli cuɔl l̥atkien.

19 Kuɔ kony caɲ ba ciöt Kuɔth Nhial luɔth th̥in, kä bi j̥i känyä caɲ buayde luɔth, ke yöö be ben cɛtnike waɲ mi ci thiäaɲ ke pi, mi cuacke ε yiëë Kuɔth Nhial.

20 “Kä be ben kä Dha-yɔn ala Lueel, be ben kä j̥i Je-kɔb tin ca rɔ r̥it dueerikien, ruac ni Kuɔth Nhial.

21 “Duunde yöö kä yä, neme ε jen mat ruacdä ke ke, duunde yöö yiëädä min teke j̥i, kene ruacdä min cä k̥am j̥i, ake /ci j̥iey kä j̥i, kie ake /ci j̥iey kä gaatku, kene gaat ganku, nie tääme amäni c̥aɲ kel,” ruac ni yän Kuɔth Nhial.

I-ca-yaa 60

Gɔɔy Dha-yɔn mi bi ben

1 J̥ieɛ rɔ bili ke yöö ci buaydu ben, ci buay Kuɔth Nhial ben kä j̥i.

2 Kä nene muth be w̥ic muɔɔn kum, muth mi col t̥ëë w̥ij̥ nath, duunde yöö bi Kuɔth Nhial j̥i m̥er, ba buayde nen kä j̥i.

3 Bi döör ben kä buaydu, bi kuɔr ben kä buay caɲdu.

4 Kapni waɲdu nhial guɔcni, ci naath rɔ mat keel b̥äke kä j̥i, kä bi dhɔɔlku ben ni guäth mi n̥an, kä ba nyieeku kap n̥ike wuɔɔk.

5 Mi w̥ij̥ke wä nen bi lɔcdu buay, bi teke t̥ëth l̥aac mi d̥ij̥t, ke yöö ba riɲ n̥eni tin te kuɔ yiëër n̥öɲ j̥i, en riɲ dööri be ben kä j̥i.

6 Bi thɔ̥arɔaali ti nuan mundu thiän, dey thɔ̥arɔaali j̥i Mid-yan kene j̥i Eepa, kä bi j̥i Th̥eba diaal ben. Bike daap kene wäl in kɔp n̥öñ, kä bike Kuɔth Nhial puany.

7 Kä ba j̥i k̥am d̥ët Ke-dhar diaal, kä ba rueeth deet rɔɔmni Ne-ba-yɔth n̥öɲ j̥i ala muc, bi ken a muc ti gow w̥ij̥ y̥ikädä, kä b̥ä luakdä min gɔaa liak.

8 Ke ɲaani ken ti r̥ij̥ ti c̥etke puar, ney ti r̥ij̥ ti c̥etke guɔkni ti banke duëlkien?

9 Ney tin cien kä dhuɔli liepke yä, bi kɔn ben ni babuuri Tar-cic ke nhiam, ba dhɔɔlku n̥öñ guäth mi n̥aɲ, b̥ake n̥öñ keel ke ciekdien in bɔr ke daapdien. Ke kuɔ ciɔtdä Kuɔth Nhial ni Kuɔthdu, kene kuɔ Kuɔth I-the-rel, min ci j̥i l̥ät kä ti gayke naath.

10 Bi jur paɲnyiku nyɔk ke t̥ath, kä bi kuarkien j̥i l̥ätikä, c̥aɲ ni m̥ëë cä j̥i duac ke gakdä, ke gɔɔydä cä j̥i nyuɔth kɔac l̥aac.

11 Bi thiekniku te yooɲä ni cian, /c̥ake bi gäk ke c̥aɲ kene wäär, ke yöö d̥ëë naath j̥i n̥öñ riɲ dööri, kä bi kuarkien ben n̥ike buɔl.

12 Kä dɔr kie kuäär ε /ci j̥i bi l̥ätikä mɔ ba je d̥äk, ken döör t̥ɔtɔ b̥ake dup.

13 Kä ba j̄i nōḡ j̄ien Lε-ba-nōn tin gōw, luḡḡr ke ḡuēr keḡe ḡḡḡny, ke ḡōö bake biil ni luakdä, kä bā guḡḡth ciöknikä jak kä gōaa.

14 Kä bi guḡḡni nēeni tin cianḡe j̄i a j̄iäk, ben kä j̄i a ca rō goḡ, kä ney diaal tin löke j̄i b̄ike rō ben goḡ ciökniku, kä ba j̄i cōl i Wec Kuoth Nhial, Dha-yōn Kuoth l-the-rel.

15 Cāḡ ni mēē ca j̄i p̄al ruēēc kä ca j̄i loḡ, ti thile ram mi ret ke je, ḡān bā j̄i jak kä gōaa amāni cāḡ kel, ala guḡḡth tethkä loaac mi dōraar.

16 Kä j̄in bi gōy döōri lot, cētnike ram mi m̄ieethke ε kuḡr, biε cu ḡḡc en ḡōö ε ḡān Kuoth Nhial ε ḡān Käändu, kä ε ḡān Lueelu min la Kuoth Je-kōb.

17 Kä ke guḡḡth cikä min yian bā nōōḡ ni daḡp, kä ke guḡḡth ladiitdä bā nōōḡ ni ciεk in bōr, kä ke guḡḡth j̄ien bā nōōḡ ni ciεk in yian, kä ke guḡḡth guiiyni bā nōōḡ ni ladiit. Bā ney tin yake ye jakä teke mal, kä bā ruēēcun jak kä ruεc ke cuḡ.

18 Ca kōr bi nyōk ke liḡeḡ muundu, kä thile dḡk kie rik ti bi tuōōk kēthniku, bi p̄anyniku cōli Kḡn, kä bi thiekniku cōli Liak.

Kuoth ε gōōy Dha-yōn

19 Cāḡ /cε bi la buaydu ke cāḡdäär, kä /ci pay j̄i bi m̄er ke wäär, Kuoth Nhial ε jen biḡ buaydu mi dōraar ḡ, kä ε Kuothdu biḡ gōōydu mō.

20 Kä /ci cāḡdu rō bi nyōk ke kony, kä /ci pay buayde bi thil, Kuoth Nhial ε jen biḡ buaydu mi dōraar ḡ, kä bi n̄in pārädu cu thuḡk.

21 Bi nēeku diaal a j̄i cuḡni, b̄ike mun ciḡeḡ amāni cāḡ kel. Ke ken tēē piεthä, tēē laḡdä n̄ike tētdä, ke ḡōö ba ḡä liak.

22 Kä ney tin tōt kä ke b̄ike la thok duēēl, kä ney tin kuiy ni ken bi ken a dōr mi bum, mi wä guḡḡthde wä cop bā je laḡ ke pēth, ε ḡān Kuoth Nhial.

I-ca-yaa 61

Thuk känä ti gōw

1 Te yiēē Kuḡr ni Kuoth ke ḡä, ke ḡōö ci Kuoth Nhial ḡä kuany, ke ḡōö bā can nōḡ thuk ti gōw, cε ḡä jak ke ḡōö bā ney tin j̄ieth loḡkien bum, kä bā pēēc laḡ ḡōö b̄ike loar, kä bā j̄i yieenä laḡ ḡōö cake lony,

2 kä b̄ake laḡ ruōn gōōyä Kuoth Nhial, en cāḡ juḡcde ke j̄i tēr, ke ḡōö be ney diaal tin pār bum,

3 kä be ney tin pār kä Dha-yōn moc, be ke moc kum kuäärä ke guḡḡth ḡethä, kä be ke moc ke tēth loaac ke guḡḡth pārä, kä be ke moc diit puōnyä ke guḡḡth j̄iethä loaac, dōḡ dēē ke cōli j̄iath r̄iet cuḡni, mi ca pith ε Kuoth Nhial, ke ḡōö ba je liak.

⁴Kä bike t̄iec t̄ëë wal t̄ëë ci d̄ak nyok ke t̄ath, ken t̄iec t̄ëë ci d̄ak bake nyok ke lät̄ni, kä bike w̄ij t̄ëë ci d̄ak buot, ken w̄ij t̄ëë ca d̄äk ni wal.

⁵Bi jur d̄et̄ku yien, ney tin jur ba kāaku pur,

⁶duunde ȳöö ba ye c̄ol i bööth palä Kuoth Nhial. Bi ciötdun a bööth palä Kuothda, kä bia rīaṅ dööri cam, bi lōckun t̄eeth ke rīaṅdien.

⁷Ke guāath pōcädun, bia jek ni muc nikä r̄eew, ke guāath buarädun, bi lōckun t̄eeth ke kuj̄dun, ke kuj̄c em̄o bike muc r̄ew jek muundien, kä bia cu teke t̄eeth loaac mi thil pek.

⁸Ke ȳöö yän Kuoth Nhial n̄hoakä cuṅ, yän lökä mac kene lät̄ jiäkni, ke gōoydä bäke culikä, kä bä mat ruac mi d̄oraar lāt ke ke.

⁹Kä ba kuaykien ṅac r̄ey dööri, kä ba gaatkien ṅac r̄ey nath, ney diaal t̄ō bake nen t̄ō bake ṅac, en ȳöö ke ney ti ca poth ε Kuoth Nhial.

¹⁰Yän bi lōcdä t̄eeth el̄oṅ ke Kuoth Nhial, bi t̄ieydä Kuothdä liak, ke ȳöö ce yä kum ke bij̄ känä, ce yä ȳik piny ke bij̄ cuṅni, ceṅnike min la c̄o nyaal r̄o a pik ke jiöṅgööni, kene min la kaw r̄o a pik ke d̄ōakni.

¹¹Ceṅke min la kuay a d̄ony piny, kä ceṅke min la tin ca pith r̄ey kakä a d̄ony, in̄o bä bi Kuäär ni Kuoth cuṅ kene puoṅyni nööṅ nham dööri diaal.

I-ca-yaa 62

Je-ru-tha-lem mi pay tuock

¹Ke kuj̄ Dha-yon yän /cä bi bīet, kä ke kuj̄ Je-ru-tha-lem yän /cä bi lōoṅ, amäni mi ci cuṅke m̄er ceṅnike k̄any caṅ, kä ci kaṅde doap ceṅnike patarīey.

²Bi döör cuṅku nen, kä bi kuṅ diaal gōoydu nen, kä ba jī c̄ol ke ciöt mi pay cak, mi bi Kuoth Nhial ε ṅun.

³Bi la kum kuäärä mi goaa tetdä Kuoth Nhial, bi ceṅnike kum kuṅ tetdä Kuothdu.

⁴/Ca jī bi nyocke ciöt i Ä-dhu-baa, kä /ca mundu bi c̄ol i Ce-ma-maa, duunde ȳöö ba jī c̄ol i Ye-p-dhi-baa, kä ba mundu c̄ol i Be-u-laa, ke ȳöö nhok Kuoth Nhial jī, kä bi mundu a mun mi goaa.

⁵Ceṅke min la ṅuēt nyal a kūen, in̄o bi gaatku mundu kūen, kä ceṅke min la lōc c̄oa nyaal a t̄eeth ke ciekd̄e, in̄o bi Kuothdu lōcd̄e t̄eeth ke jī.

⁶Yän c̄ä gueec lāth w̄ij̄ kalu lö Je-ru-tha-lem, /cike bi met bīet ke c̄aṅ kene wäär. Kä yen ney tin c̄oale Kuoth Nhial /cuare r̄o bi jak kä loṅ,

⁷kä /cuare je jak kä loṅ, amäni mi ce Je-ru-tha-lem yiath piny a ce je jak kä liake ε w̄ic muōoṅ.

⁸Ci Kuoth Nhial ro yac ke ciötdε kä ce ro yac ke buömdε wëë i, “/Cä belkun bi nyök ke thöp jī tērun ala mjeth kä ke, kä /ci jur kōandun in cia lat bi nyök ke math,

⁹bike cam ney tin nērke ke, kä bike Kuoth Nhial liak, kä bi ney tin maatke buöc kōandε math rey kal luaakdä.”

¹⁰Wiaake, wiaake ke thuk rēkni, rialε duööp ikä ke kuj nath, latdε dup, latdε dup tin dīt, wuöce döölke, kapε bēri nhial ke kuj dööri.

¹¹Kuoth Nhial ce wic muöön keeliw lat ruac wëë i, “Jiökni nya Dha-yön i, ‘Nene, ci käändu ben, nene, jäle ke min be col ni jī, min cule jī tēë ke je,’ ”

¹²Kä bake coli Ney ti rēlke ro, neε Kuoth Nhial ti ce luel, kä ba jī coli mi Goore, Wec mi /Kān Pāl Ruëec.

I-ca-yaa 63

Juc Kuoth Nhial ke döör

¹Enu ε nēë bēë kä ε-döm, mēë bēë ke biidε mi dol kä Bō-dhe-ra, ram mēë bā ε ci ro pik ke bij in gōaa, mēë bā ke buöm mi diit? “ε yän Kuoth Nhial bā cuj ben lat o, ke buöm känä mi diit.”

²Enu ci bieyniku tieth ε cuät cētke ram kel kä nhiëc kōaη o?

³“Lät ni yän guäth nhiäcä kōaη yän kärōa, thile ram mi ci yä luäk kä naath, cäke cu döany ke rey gaakdä, cuake cu dup ke ηëëndä, ci riemdien ro cu kieth rey bieynikä, ce cu wä rey bieynikä diaal.

⁴Ke yöö te caη cuöt löcdä, kä ci ruön in bā luel ni naath ben.

⁵Cä guic kä thile ram mi cuā nen mi dēë luäk, cä thiec kä thile ram mi cu yä luäk, cuā naath joc ke buömdä, cu ηëëndä yä luäk.

⁶Cuā döör döany ke ηëëndä, cuake tōη ke gakdä, kä cuā riemdien wuöth piny.”

Tiem nēni Kuoth ke göyde

⁷Yän bā göy Kuoth Nhial lat, kä bā je liak ke tin diaal tin ce lat, cētnike tin diaal tin ce lät kä kōn, ke kuj göyni diaal tin ce lät kä dhōr l-the-rel, tēë ce kamke ke kuj göyädε, kene dīt nhökädε min thil pek.

⁸Ke yöö ce wee i, “Ke thuök ke nēkä, gaat ti /ca yä bi kaη,” kä cuε cuā Käändien.

⁹Ke cuöcdien, cuε cuuc bā, kä cu jääkdε min te gekädε ke kän, ke nhökde kene päre ke ke cuε ke luel. Cuε ke jiac nhial kä cuε ke kap cētnike nīn tēë wal.

¹⁰Duunde yöö cuke ro luöc Kuoth, kä cuke yiëedε min rel ro jak kä gak, ke kuj emö cuε ro loc ala guān tērien, kä cu puönyde nyiëeny ke ke.

11 Kä cue n̄in tēē kōn tim, n̄in jānāde ni Muthē. Jēn anikā ēn ram ēē nōōjke raar rēy baar, ke kēet yiēn deetke? Jēn anikā jēn mēē lāth yiēēde min rēl rō rēydiēn,

12 mēē jāk buōmdē min d̄ij̄t kā Muthē, jēn mēē dāāk p̄iw n̄hiamdiēn, mēē moc rō ke kēk mi dōraar,

13 mēē bōōthke dāār baar? Cētnike j̄iōnkōōri ti te rēy dōaar, /ken ken kōth kōthikā.

14 Cētnike γōk ti lēr piny lōōlā, cu yiēē Kuoth Nhial ke moc lōāḡ. Inō curi nēeku bōth, ke γōō bi ciōtdu teke kēk mi gōaa.

Pal ke kuj luāk

15 Kuoth guic kō ni nhial, guic kō guāth ciēḡadu min gōaa in rēl rō. Gōōydu anikā kēne buōmdu? Nhōkdu kēne kōāc lōaacdu cike woc kā kō.

16 Duunde γōō ε j̄in Guāāra, a cāḡ ni mēē /ci A-be-ram kō ḡāc, kā /ci I-the-rēl kō dēē ḡāc, j̄in lō Kuoth Nhial ε j̄in Guāāra, kā ciōtdu ni wal ε jēn γōō Lueela.

17 Kä ēḡu lō Kuoth Nhial mō jaki kō kā ȳiec ke duōpku mō, kā jaki wuōthkō kā bum a /ci nēy j̄i luth? Lunyni jōk ke kuj jāāḡniku, thuk duēli tin la nyinku.

18 Nēeku tin rēl ke rō ca luaakdu kōḡ ciēḡ ke guāāth mi tōt, kā ēn tāāme ci j̄i tēra jē dōny kā piny.

19 Ci nēy cu cētnike nēy ti /keni kōḡ met ruac, cētkē nēy ti /kḡn kōḡ cōl ke ciōtdu.

I-ca-yaa 64

1 ḡḡu ci puāār rēt o a bi ben piny, kā be pāām lath n̄hiamdu!

2 Cētkē min la mac tēy a pēt, kā be p̄iw jak kā puāār, bēr piny bi ciōtdu jak kā ḡāckē ε j̄i tēru, be dōōr diaal cu ben lath n̄hiamdu!

3 Kä mēē ci lāt ti ḡayke naath ti /ci nēy ke car lāt, curi ben piny kā cue pāām lath n̄hiamdu.

4 Thile ram mi ci jē liḡ ni wal, thile j̄iḡh mi ci jē liḡ, kā thile waḡ mi ci Kuoth mi dōḡ nēn mi /ci mō a j̄in, mi lāt ke kuj nēēni tin liēpke j̄i.

5 La rōmi ke nēy tin lātke cuḡ ke gōōy lōaac, nēy tin tiēmke j̄i rēy lātnikien. Ke γōō ci gaak cakō cu duer, te duer kēel ke kō ni wal, bakō kule kāān j̄idi?

6 Ci kōn diaal cu cētnike ram mi ci rō nyon, ci lāt cuḡnikō diaal cu cētnike b̄ij̄ mi ci lōth. Ci kōn diaal cu rōl cētnike j̄iḡh j̄iaath, j̄iākō cētkē nike kōāḡ cakō cu buath j̄ōr.

7 Thile ram mi pal j̄i, thile ram mi gōōr luāk kā j̄i, ke γōō ci rō tēē ke nēy, cikō cu p̄al ni rēy j̄iāknikō.

⁸Kä ɲotde lö Kuoth Nhial ε j̄in Guḡara, ke k̄on mun t̄ath, kä ε j̄in tääthda, k̄on diaal ke k̄on lat tetkädu.

⁹ε gakdu /ci pal εl̄ɔŋ lö Kuoth Nhial, kä /cu dueerk̄o le tim amäni c̄aŋ kel, care en ȳöo k̄on diaal n̄eku.

¹⁰Ci wij̄ku tin r̄elke r̄ɔ c̄etnike d̄ärd̄baar, ci Dha-ȳon a ni d̄ärd̄baar, Je-ru-tha-lem ca ni day.

¹¹Luaakda min ḡaa in r̄el r̄o min la guḡnik̄o j̄i a puḡny th̄in, c̄e waan̄ ke mac tääm̄e, guḡath diaal tin nh̄ok ney ke cike d̄ak.

¹²Ke k̄or kä t̄it̄i diaal lö Kuoth Nhial bi r̄o le ni n̄oḡan? Bi ɲot ke biet, ε bik̄o le ni duäc εl̄ɔŋ?

I-ca-yaa 65

Luk Kuoth ke cuŋ

¹Cä r̄o nyuḡth ney tin /k̄an ȳä th̄iec, kä ca ȳä jek ε ney ti /k̄an ȳä ḡor, kä cuḡ wee j̄, “Ȳän en, ȳän en,” kä d̄or mi /ca c̄ol ke ciötdä.

²Ke c̄aŋ keeliw cuḡ t̄etdä ȳöök raar, ke kuj̄ n̄eni tin ca r̄o riet ȳä, ney ti lat̄ke ti /ci ḡow, ney ti guḡr̄ke ni lät tin nh̄oake ni lat̄dien.

³Ni nhiamdä p̄any la ken a lät̄ni ti jake ȳä kä gak, la th̄öpke kuthkien muc r̄ey kaḡk̄ni, kä wan̄ke wäl in k̄op wuḡthni ȳj̄k̄ni dööli.

⁴La nyuurni ken kamni k̄oḡk̄ni, la ken wäär w̄aa thuuk wuḡth muḡni, kä la ken a cam ni r̄iŋ kuḡndhuḡri, kä ci cuḡk̄ien thiaḡaŋ ke cuḡy r̄ien̄ mi j̄iäak.

⁵Kä la ken r̄o a j̄iok j̄, “N̄oḡni r̄o, /cu b̄ä thiekädä, ε ȳän mi r̄el r̄o kä j̄i.” Ken ney t̄it̄i c̄etke ke tol wuumdä, c̄etke ke mac mi pet ke c̄aŋ keeliw.

⁶Kä n̄ene ca je ḡor nhiamdä j̄, “Ȳän /cä bi biet, ȳän b̄äke culikä, ȳän b̄äke luoc ni buḡrien,

⁷ken dueerkun k̄ene dueer guuri ni keel, ke ȳöo waan̄ken wal tin k̄op wuḡthni päämni, kä lätken ȳä kä ti j̄iäk wuḡth päämni, ȳän b̄äke th̄em ni buḡrien, en cut ni keeliw ke kuj̄ lät̄nikien t̄eë k̄on.”

⁸Kä cu Kuoth Nhial wee j̄, “C̄etke min la k̄oaŋ a j̄eke kä dey buḡcä, la naath a wee j̄, /Cuare je ȳär, ke ȳöo te r̄iaŋ r̄eyde,’ ino ȳän b̄ä je lat̄ ke kuj̄ kuaanynikä, /cä ke bi d̄äk ken diaal.

⁹Ȳän b̄ä kuay nööŋ kä Je-k̄ob, ke kuay kä Juda ney ti bi cien̄ wij̄ paamdä, bi n̄ekä tin c̄ä mek ε cien̄, bi jaan̄kä cien̄ en w̄ini.

¹⁰Kä bi Ca-ron a guḡath lak deet, kä bi Loḡl A-kor a guḡath t̄oḡcä ȳoḡk, guḡath lak ȳoḡk n̄enikä tin görke ȳä.

11 Duunde yöö yen ney tin palke Kuoth Nhial ruëec, yen tin löke pämdä min rel ro, yen ney tin guεε ni ban, tin thianε ni Ljeeri ke kōan dākä.

12 Yän bä dakdun lar ke kor, kä ba yen diaal ηuot, ke yöö meë cä ciöt cue thil ram mi cu yä loc, kä meë ruacä /ken yen ε lij, kä cuare lat ni mi jiaäk nhiamdä, kä cuare mek ni min lökä.”

13 Ke kujc εmε cu Kuäär ni Kuoth Nhial wee j, “Nene bi jaankä mith, duunde yöö bi buoth ye näk, kä nene jaankä bike maath, duunde yöö bi rew ye näk, kä nene bi jaankä lockien tεeth, duunde yöö ba ye jak kä pōc.

14 Kä nene bi jaankä dit tεthä laaac ket, duunde yöö bia wiee ke bεc laaac, kä bia wiee ke cuoc yieekädun.

15 Kä bi ciötdun cεtnike kueth kä neekä tin cä mek, kä bi Kuäär ni Kuoth ye näk, duunde yöö be jaanke col ke ciöt mi dōη.

16 Ke yöö ram mi wä ro poth muun, be ro poth ke ciöt Kuoth in thuok, kä ram mi wä ro wä yac muun, be ro yac ke ciöt Kuoth in thuok, ke yöö cä nyuocōn tēē wal pal ruëec, ken cike bath waandä.”

Cak mi pay tuock

17 “Nene yän cakä puaar mi pay tuock kene piny mi pay tuock, /ca tēē kōn bile tim, kie /cake bile carke wijc.

18 Duunde yöö ε lockun tεth amäni cāη kel ke min cä cak, ke yöö cä Je-ru-tha-lem cak ala mi tεeth loc, kä jike ke ney ti nhoake.

19 Bi löcdä tεeth ke Je-ru-tha-lem, kä bi löcdä goaa ke neekä, /ca wiee bi nyok ke lijη thjn, kä /ca jow jiehkä laaac bi nyok ke lijη thjn.

20 Kä thile gat mi bi te thjn mi bi tek ke njn ti tot, kie wut mi dijit mi /ci runke bi thuk, bi gat lijw a tēē ke run ti kuor, kä ram wä lijw a /kene teke run ti kuor be la ram mi ca lam.

21 Bike duel lat, kä bike cien thjn, kä bike kaak wal ke kuj kōan pith kä bike deykien cam.

22 /Cike duel ti ba cien ε ney ti kōη bi lat, kä /cike kaak bi pith ti ba cam ε ney ti kōη, bi neekä jäänny ke tek cεtnike min la jiath a jänny teekä, ken neekä tin cä mek bike jäänny, kä bike deykien cam ke tēth laaac.

23 Kä /ci latdien biā ban, kä /ca gaat ti bi lijw bi kap, bi ken a gaat ti ca poth ε Kuoth Nhial, ken keel ke gaatkien.

24 A /kenke ni ciöt bäke loc, a ηotke ke ruac yän bä je lij.

25 Bi jiook nyapēc kene ruath dēēl rōmā laak guāth kel, kä bi lony lak ni wal cεtke yan, kä bi mjeth thoaal ε tur. Kä thile mi bike jek kie bike dāk rey paamdä min rel ro keeliw,” ruac ni yän Kuoth Nhial.

I-ca-yaa 66

Luk Kuoth Nhial ke döör

¹Cu Kuoth Nhial wee i, “Puḡḡar ε kom kuäärädä, kä piny ε cääk ciöknikä, be ku la duel ḡukä bia lǟt kä ḡä mo, guḡḡath loḡädä mi tēē di?”

²Ken ti diaal tiḡi lǟtke ḡän, kä ci ken diaal cu te waḡo. Neḡe ε jen ram min bä guic, jen ram in kḡc kä thil liak, jen min dual ke ruacdä,” ruac ni ḡän Kuoth Nhial.

³“Kä ram mi ḡoot thäk cḡtde ke ram mi näk ni raan, kä ram mi thḡp ruath dēēl roömä ala muc, cḡtde nike ram mi toḡ ni ḡuäk jiöök, kä ram mi noḡḡni muc bæel, cḡtde nike ram noḡḡni riem kuḡndhuḡḡ, kä ram mi waḡḡni wal tin kuḡḡ kuḡḡ, cḡtde nike ram mi palni kuoth jiaath. Ken ney toḡto ca mek ni dupkien, kä nhök ken ni jiäkien,

⁴ḡän bä, bä moc nike cianḡ mi jiääk, bä nöḡ nike min dual ken ke je, ke ḡöö mēē ciötdä thile ram mi ci nhök, mēē ruacä /kenke ḡä liḡ, duunde ḡöö cuke laḡ ni mi jiääk nhiamdä, cuke wä mek ni min lökä.”

⁵Lieḡe ruac Kuoth Nhial yen ney tin luḡthe ruacde wēē i, “Gaatmuḡori tin löke ye tin ca ro luḡc ye ke kuḡ ciḡtädä, cike wee i, ‘A Kuoth Nhial liake, ke ḡöö bako tēth loacdun nen,’ duunde ḡöö ba jak nike kä ḡoc.

⁶“Lieḡe roal ε diḡt εmo rey wec! Joḡ mi diḡt rey luaak Kuoth! E joḡ Kuoth Nhial, cule ji tēre ti diaal tin dere cuḡlke!

⁷“Ci ciek dap a /kene mäc ε käp, ce gat dap a /ken mäc ro tok.

⁸ḡḡa ci mi cḡtke no met liḡ o? Kä ḡḡa ci mi cḡtke no nen? Dēē roḡ dap ke cāḡ kel? Kä dēē dor dap ke guḡḡath mi toḡ? Kä nie guäth o bi Dha-yon teke mäc o, be gaatke cu dap.

⁹Kä ḡän dēē mäc jak kä te thḡn, kä dēē gat tey a /ca je dap? Kä dēē ran pēn dap kä cä je moc mäc dapä?” Ruac ni ḡän Kuoth Nhial ni Kuothdu.

¹⁰“A loḡkun tēth keel ke Je-ru-tha-lem, yen ney diaal tin nhoake je, a loḡkun tēth keel ke je rey ḡoḡyä loaac, yen ney diaal tin parke je.

¹¹Ke ḡöö bia lueth a bia roḡ thiinke tin teke päḡ piny, bia maath a bia riḡḡ elḡ ke tēth loaac rey riḡḡäde min ḡoaa.”

¹²Cu Kuoth Nhial wee i, “Bä moc mal mi bi loḡny cḡtnike kir, kä bä je kam riḡḡ dööri mi bi cḡtnike waḡ piḡni mi loḡny, be ye luēeth kä be ye kap ke wuḡḡkde, kä bia ḡar ni ciöknike.

¹³Cḡtnike min la man gatdä gatde a kək, ino ḡän bä ye kək, ba ye bum kä Je-ru-tha-lem.”

14 Mi wä yen ε nen, bi lockun tæeth, kä bia piith cętnike juaac, kä ba je ηac en yöö te tet Kuoth Nhial keel ke jaan̄ke, kä te gakde ke ji tēre.

15 Nene bi Kuoth Nhial ben ke dual, kä cęt thurbieelike nike ruoth, noone ηęęnyde piny ke gak, bä gakde cętnike bol maac.

16 Bi Kuoth Nhial lukde nöön̄ ke mac, be ney diaal luk ke thepde, kä bi nuan ni ney tin bi Kuoth Nhial ke näk.

17 “Kä ney tin ca rō ley tin ca puanykien jak kä gow ke yöö bike kuth wä pal rey kaakni walkien, ney tin guor̄ke rō wa riñ kuondhuor̄ cam kene tin koñ tin jiäk, bi ken diaal guut ni keel,” ruac ni yan̄ Kuoth Nhial.

18 “Yan̄ ηacä lätkien kene cärkien kä guath ε beeni ke yöö bi döör diaal kene läep diaal ben keel, bike buaydä ben nen,

19 kä bä nyuuth lañ reydiēn. Kä bä thañ̄ neni tin not ke tēk reydiēn jäk kä rey dööri, bä ke jäk kä Tar-cic ke Pul ke Lud ney tin ηacke yor bäärä ke Tu-bal kene Ya-wan ke wii diaal tin noan̄ noan̄ tin /kan̄ kēkdä met liñ kä /ken buaydä met nen, bike gooydä lat rey dööri.

20 Kä bike gaatmuor̄i nöön̄ rey dööri diaal cętke muc ti thöpke Kuoth Nhial, bike ben a cike kot ke jiñkōöri ke muoli ke thurbieeli ke thar̄oali bāke wii paamdä min rel rō ni Je-ru-tha-lem, cętnike min la ji l-the-rel muc beel a noon̄ ke kuak ti gow rey luaak Kuoth Nhial.

21 Kä bä thañ̄kien kuany ala bööth palä kene ji Lii-bay,” ruac ni yan̄ Kuoth Nhial.

22 “Yan̄ bä puar̄ mi pay tuock kene piny mi pay tuock lañ, bike te nhamdä amäni cāñ kel, ino bi gaatku kene ciotdu te thijn̄ ni cian̄,” ruac ni yan̄ Kuoth Nhial.

23 “Kä nike tēth path amäni tēth path in dōñ, kene cāñ loñä ke cāñ loñä min dōñ, bi ney diaal ben pal nhamdä,” ruac ni yan̄ Kuoth Nhial.

24 “Ken bike wä raar ba puany neni tin ci liw tēē ci rō luoc yä wä nen, kä /ci loat̄ tin camke ke bi liw, kä thile mi bi mac in waan̄ke yieny, bi ken a ti jiäk kä ney diaal.”

Yir

Yir 1

¹En bok εμε latde ni tëë ci Yir-mε-yaa gat ʏil-ki-yaa, ram kel kä bööth palä mēë te kä Ä-na-thoth rool Ben-ya-min ke lat.

²Kä cu ruac Kuoth ben kä je ke wäl diok runi ruëc Yo-ci-yaa gat A-mon kuäär Juda.

³Cu mäni n̄n ruëc Ye-ʏo-ya-kim gat Yo-ci-yaa kuäär Juda, amäni thuok wäl kel runi ruëc Dhid-ki-yaa gat Yo-ci-yaa mēë ca j̄i Je-ru-tha-lēm ku thuḡ nan̄ ala pēëc ke dhieec päthni.

Ciöt Kuoth ke Yir-mε-yaa

⁴Tääme cu ruac Kuoth Nhial ben kä ʏä wēë j̄,

⁵“Ni mēë /k̄an j̄i ni cak jic muɔɔr ʏän cä j̄i mək, kä ni mēë /k̄an j̄i ni dap cä j̄i ley, ʏän cä j̄i kuany ala gök kä döör.”

⁶Kä ʏän cuḡ wee j̄, “Aḡ Kuäär ni Kuoth! ʏän kucä ruac kä ε ʏän nuët mi tot.”

⁷Kä duunde ʏöö cu Kuoth Nhial ʏä j̄iök j̄, “/Cu wee j̄, ‘ε ʏän nuët mi tot,’ ke ʏöö bi wä kä ney diaal tin cä j̄i jāk kä th̄n, kä bi tin diaal tin cä lar j̄i wä lat.

⁸Kä /cu dual ke ke, ke ʏöö bä te keel ke j̄i, kä bä j̄i gaḡ, ruac ni ʏän Kuoth Nhial.”

⁹ε jen cu Kuoth tetde lath thokdä, kä cue ʏä j̄iök j̄, “Nene ʏän cä j̄i kam rieetkä.

¹⁰En wale cä j̄i lath wij̄ dööri kene kuäärien, ke ʏöö bike yut, kä bike yuɔr piny, bike däk kä bike woc, bike tit kä bike pith.”

¹¹Kä cu ruac Kuoth ben kä ʏä wēë j̄, “Yir-mε-yaa en̄u mi neeni?” Kä cuḡ je loc j̄, “Nēēnä kaar jiaath nyuɔmä.”

¹²Kä cu Kuoth Nhial ʏä j̄iök j̄, “Ci guic aḡaa, ke ʏöö ʏän gucä ʏöö bi ruacdä cop guäthde.”

¹³Kä cu ruac Kuoth rɔ nyok ke ben kä ʏä wēë j̄, “En̄u mi guici?” Kä cuḡ je loc j̄, “Nēēnä cuk mi puḡar, kuic caam, mi gän̄ rɔ kɔn kuic cuëc.”

¹⁴Kä cu Kuoth ʏä j̄iök j̄, “Bi dāk ben kuic caam bēë kä ney diaal tin cien̄ en muun εme.

¹⁵Ke ʏöö ʏän cɔalä thuk duëli diaal tin te kuäärä kuc caam, ruac ni ʏän Kuoth Nhial. Kä bike ben bi ramɔ kuääre ben yiath piny thuk rēëk Je-ru-tha-lēm, kä ba pänyde ḡol kuḡni diaal kene wij̄ Juda diaal.

¹⁶Kä bä ke cu luk, ke j̄iäkien diaal ke loḡdien ke ʏä, kene wänḡdien ke kuth ti jien wal tin kur kä pal ken nike.

17Duunde ni yöö rialni rō ikä, kä lätni tin diaal tin cä lar ji. /Cu dual ke ke, kie bä ji moc buar nhamdien.

18Kä en wale cä jin Yir-me-yaa jak kä wec mi bum bum, kä cä ji jak kä thir yieethä, kä päny cikä min dëer ke yöö be ji gan ke ji muḡḡn eme diaal, kene kuj kuari Juda ke ruëëcke kene bööth palä ke jike diaal.

19Ken bike nyieëny ke ji, duunde yöö /ca ji bi puḡt, ke yöö taḡ keel ke ji, en yöö bä ji gan ruac ni yän Kuoth Nhial.”

Yir 2

Bäny I-the-rel ke Kuoth piny

1Kä cu ruac Kuoth ben kä yä wëë i,

2“Wër lätni ni ruac eme ji Je-ru-tha-lam, laar Kuoth Nhial je i, ‘Yän cä ḡḡh ḡḡetädu tim, kene nhök kaathädu, ke guur ëë guuri ni yä däardḡaar mi luḡt mi /ca dee pith.

3Kä jin I-the-rel ḡḡaa i mēēdan ke yä, cḡḡdi nike dḡy jien tin nham ḡer. Kä ney diaal tēē ε ken i muḡcke ji riek cä ke moc duer cu riek ke pen ikä,’ ruac ni yän Kuoth Nhial.”

4Lienḡe ruac Kuoth Nhial lö ji dhḡaar Je-kḡb, ke yen ji dhḡaar I-the-rel.

5Ci Kuoth wee i, “E duer in mith ci guuri je jek kä yä mḡ, mḡ cike rḡ ḡḡan ke yä mḡ, mḡ ca wä guḡḡr ni kuth ti thil luḡt ḡ, tin cike jak kä thil luḡt ḡ?

6Kä /kenke yä ḡḡr, ‘Yän Kuoth Nhial ëë ḡḡḡḡke raar rḡḡl I-jḡp, mēē bḡḡḡh ke rḡy ḡḡaar mi luḡt, ḡḡr rḡw kene muth mi col, rḡy ḡḡaar mi /kḡn met döny ciḡḡk kä thile ram mi ciḡḡ je?’

7Kä cä ye nḡḡḡ muun mi ḡḡaa ke yöö bia dḡyke kene ḡḡyke cam. Kä mēē cia ben thḡn cuare mundä yar, cuare duḡḡä jak kä mi jiääk.

8Kä /ken bööth palä wee i, ‘Kuoth Nhial a nikä?’ Kä ney tin ḡeecke ḡḡḡt kuj ken yä, kä cu ruëëc yä duer duer, kä lat ḡḡḡk ni ruaacni ḡḡḡkä kuoth Baal, kä ca wä guḡḡr ni ti thil luḡt.

9“Ke kuj emḡ, yän bä ye nyḡk ke luk, kä bä gaat gankun luk, ruac ni yän Kuoth Nhial.

10Kä wër ni kä Ki-ti-yim kuj konyä caḡ, kä leni wä muun Ke-dhar kuj känyä caḡ, guice ḡḡaa mi tēē ke mi cḡḡke neme mi ci kḡḡ te thḡn.

11Kä tēē ke ḡḡr mi ci kuthke met luḡl, a cḡḡ /cike kuth ti thḡḡḡk? Kä ci neëkä Kuothdien in bum luḡl ke kuoth mi thil luḡt.

12Kä be puḡḡr lath ke tḡḡi, a je ḡḡḡc kä a je ḡḡḡr ke bḡc bḡḡc tḡḡi, ruac ni yän Kuoth Nhial.

13 Ci nɛɛkä dueer rɛw ɫat, cike ɣä päl ruëëc, ɣän lool piini tin tɛk cike wä tɛt ni rɔ wät piini mi dɔŋ, wät piini mi /ci dee mɛt tekɛ piw.

14 “Kä l-the-rɛl ɛ kuany? Jɛn ɛ kuany mɛë dapke jɛ? Kä ɛŋu mɔ ca je ɛ naŋ pɛɛcä mɔ?”

15 A rɔt naath cɛtnikɛ lony kɛ jɛ, wieekɛn nike jɔw mi diit. Kä cike munde däk, kä ci wiikɛ dək a thile ram mi cien thɪn.

16 A ci jɪ wɛc Mɛm-pith kɛnɛ jɪ Ta-pa-neth mɪɛm wɛcdu mut.

17 Kä /ciɛ jɪn nɔŋ jɛ rɔ mɔ ɛn nɛmɛ kɛ pälu kɛ Kuoth Nhial ni Kuothdu, mɛë booth jɪ kɛ duɔp in ɠɔaa?

18 Kä täämɛ ɛŋu mi ci jek kɛ wädu kä l-jɛp, ɛ ɣöö bi wä maath kɛ pi kiɛɛr? Kie ɛŋu mi ci jek kɛ wädu kä A-thi-ri-ya, ɛ ɣöö bi wä maath kɛ pi kiɛɛr Yu-pɛ-ree-tidh?

19 Ba jɪ däk ɛ dueerku, kä ba jɪ luk ɛ pälu kɛ Kuoth. Kä ŋäc ni je ɛ riɛk mi bɛc bɛc kä jɪ ɛn ɣöö päli Kuoth Nhial min la Kuothdu ruëëc, thile jɪ luth kɛ ɣä, ruac ni ɣän Kuoth in la Ruey ɣɔaa.”

20 “Kä kɛ guɔaθ ɛë ci wä ci gök ŋuɔakdu töl, kä curi depku lony wiɪ i, ‘ɣän /cä jɪ bi ɫät ikä.’ Kä guɔθ diaal tin luɔc luɔc, kɛnɛ thär jien diaal tin tɔɔc la pali kuth ti jien thɪn.

21 Kä cuɔ jɪ pith ala ŋɔar mi ɠɔaa rɛy kuayni ti ɠɔw. Kä /keni loc ni rɔɔdu, a bi cɛtnikɛ ŋɔar ŋɛëc?

22 A cän bi rɔ lak kɛ thabuuny mi tɛë di bä, ŋot biel dujɪrädu ni nhiamdä, ruac ni ɣän Kuoth Nhial ni Kuothdu.

23 Kä ɛŋu deri wee i, ‘ɣän /kən jɪääk, /kən wä kɔɔr kuoth Baal ɔ’? Guic ɫätku tin ci ɫat rɛy loolä, ŋäc ni kɛn tin ci ɫat. Cɛtdi nike nac thɔarɔaɫ mi ŋar,

24 kɛnɛ muul mi cien rɛy dɔaar, mi ɠoɔr tut kä ŋuäc rɛy jɔam! ɛŋa mi dee je luän kɛ luuc rɛy ciɛŋäde nɔmɔ? /Ci tut tin görkɛ jɛ rɔ dee cuc kɛ jɛ, bike röm kɛ jɛ mi wëë wä wuɔth.

25 /Cu wur bi ciöku pööth kä bi rolu kööt kɛ rɛw. Kä curi wee i, ‘Thile je luɔt, ɣän nɔɔakä kɛn kuth kɔkɛn tɪti, ɣän bä guɔɔr ni kɛ.’

26 “Cɛtnikɛ min la cuer a pɔc mi ca käp kuel, inɔ bä bi dhɔr l-the-rɛl pɔc, kɛn kɛ kuarkɛn, kɛnɛ ruëëckɛn, kɛ bööth palädien, amäni göökɛn,

27 tin jioke jiath i, ‘ɛ jɪn guaar,’ kä jioke päɪm i, ‘ɛ jɪn daap ɣä mɔ.’ Kä cike ɣä riet jɔkdien a /ci mɔ a nhiamdien. Kue la ɣöö kɛ guɔaθ in tekɛ rikä bike wee i, ‘Bɛr bi kɔ ben luäk!’

28 Kä kuthkun tin cia ɫät kä rɔ ku la nikä? Akɛ bɛë, mi dɛë ye ben luäk kɛ guɔaθ in te yen rikä, kɛ ɣöö kuthkun ŋuanke cɛtnikɛ wiikun, lö Juda.

29“Enu ku yen le gonyini ya mo? A ci yen diaal ro luoc ya, ruac ni yan Kuoth Nhial.

30Yan ca gaatkun nak, ka thile mi ce lot ka ye, ka cuare gookun nak nike thepnikun cetnike lony mi nak buothe.

31Ka yen ric eme, liehe ruac Kuoth Nhial. A ku yan cetke dardbaar ka l-the-rel, kie rol muoth mi col? Ka enu ruac neeka mo i, ‘Lor ney, /cako bi le ben ka ji?’

32A ku nyal tik buole a pal ruëec, kie la nyam mi muotke yade a pal ruëec? Ka notde neeka pal ke ya ruëec ke nin ti nuan.

33“Ka naci guur raam mi nhoki idi! A canhe ni man tin jiaak cike njeec ke dupku.

34A canhe ni biidu jেকে riem cani thin, can /keni ke jek a tolke duel ba. Dotde ke mi latdi ke ka titi,

35ruaci wij i, ‘Thile mi naci, ke thuc jen /ce gak ke ji.’ Ka nene, yan ba ji luk ke yoo ci wee i, ‘Thile duer mi ci lat.’

36Thiake ka ji en yoo bi wicdu mal rit! Bi l-jep ji jak ka poc cetke min ca lat ka ji e A-thi-ri-ya.

37Ka bi jeen en guath emo a te tetku wiidu ke poc, ke yoo lok Kuoth Nhial ken ney to naathi to, ka /ca ji bi luak e ken.”

Yir 3

1“Ka mi ci wut ciekde dak a ce jeen ka je ka ce waa ciek wutda mi don, a dee wut ro ku nyok ke loc ka ciek? Ka en mun emo ce dee jiaak elon? Ka jin l-the-rel ci teke nhook ti nuan cetnike ler. Ka taame goori lony ka ya? Ruac ni yan Kuoth Nhial.

2Ka guic wuoth paamni nhial! Tee ke guath mi /keni tooc thin? La liipi nhooku ni geeeni duopni cetnike jalapni ti liepke ney ti ba mac rey daar. Ci mun yar ke leeru kene dueerku.

3Ke kujic emo ce thil nhiaal, ka /ken nhiaal ruëel dem. Ka curi not kapi ni wicdu nhial cetke ler, curi je lok en yoo bi poc.

4Ka taame coli ya i, ‘Guadin, maath nuetada.

5A bi ku gaak ni cian, e bi gakdu ku te thin amani can kel?’ Ka nene, e jen ruacdu en neme, ka curi lat ni jiaak diaal tin luani ke latni.”

Bi l-the-rel kene Juda ro rit ka dueer

6Cu Kuoth ruac ke ya ke nin ruëc kuar ni Yo-ci-yaa weë i, “Ci min ca lat e l-the-rel mi thil nath nen, en yoo ce wa wuothni paamni kene thar jien diaal tin tooc weë nyin leerä lat thin?

⁷Kä yän cuḡ car ḡ, ‘Kε kor kä min cε tḡḡ diaal laḡ bε ku luny kä yä.’ /Kεε luny jok, kä ci nyiman in thil ḡaḡh ni Juda jε nen.

⁸Ci Juda jε nen εn yöö cä l-the-rel in thil ḡaḡh laḡ daḡ ke kuj dhömdε, kä /ken Juda dual ke nömɔ, cu wä ni jεn leerä.

⁹Kä /cε riεk ke yöö lätdε cεḡke ler, cuε yaḡ ni wec ke dhömdε ke pale ke kuth päämni kεne jien.

¹⁰Kä cue ḡot bä ke ken tḡḡ diaal, /ken nyiman in thil ḡaḡh ni Juda luny kä yä ke locdε kεeliw, cue pel ni rɔ, ruac ni yän Kuoth Nhial.”

¹¹Kä cu Kuoth Nhial ruac ke yä wëë ḡ, “l-the-rel min thil ḡaḡh, ḡaa ni jεn kä Juda min thile thuḡk.

¹²Jḡn wër lat riet tḡḡ kuj caam, jḡkni jε ḡ, ‘Rḡḡ rɔ lö l-the-rel mi thil ḡaḡh. Yän /cä jḡ bi guic gaak, ke yöö ε yän ram mi kɔc loc. Yän /ci gakdä bi te thḡn amäni cāḡ kel.

¹³Ku lε ḡac ni dueru kärɔa, ke yöö ci rɔ luḡc yä, yän Kuoth Nhial ni Kuothdu, kä ci nhökdu kam kuth kɔkien thäri jien tin tɔcɔc, kä /keni ruacdä luḡth.

¹⁴Rietdε rɔ lö ney ti thil ḡaḡh, ke yöö ε yän kuäärun. Yän bä ram kel kan wḡc ɔ kä bä ney daḡ rεw kan dhɔr ɔ, kä bä ye nööḡ kä Dha-yɔn, ruac ni yän Kuoth Nhial.

¹⁵“ Yän bä ye moc ke kuḡ laacdä, mi bi ye boḡh ke pel kεne ḡac ḡaaani.

¹⁶Kä mi wä yen ḡuan muun, εn ḡini tɔtɔ, thile ney ti ba thanduk matdä ruac Kuoth Nhial le ḡor. /Cε bi ben wḡdien, kä /ci ken ε bi car, kä /ca thanduk matdä ruac mi dḡḡ bi nyok ke lätni.

¹⁷En ḡaḡh εmɔ, ba Je-ru-tha-lεm cɔli kɔm kuäärä Kuoth Nhial, kä bi döör diaal rɔ dol thḡn palke yä, kä /cike bi lε laḡ ni min caar ken ε ke loḡkien.

¹⁸En ḡini tɔtɔ bi jḡ Juda rɔ maḡ jḡ l-the-rel, kεel bike jien rɔol kuc caam wä ke muun ëë cä kam guuri ala duḡdien.’ ”

Pal nεeni Kuoth ke kuth jien

¹⁹Kä yän cuḡ jε car ḡ, “Yän bä ye ciεḡ cεḡke gaatkä, kä bä ye moc ke mun mi ḡaa, ḡuḡaḡh mi ḡaa ni jεn kä ḡaḡh döörü diaal. Kä cuḡ ḡac ni yöö bi yä cɔli, ḡuḡar, kä /ci rɔ bi rḡḡ kɔörä.

²⁰Ke thuḡk curi cεḡnike ciek mi thil ḡaḡh ke cɔwdε, inɔ bä curi cu thil ḡaḡh ke yä lö dhɔr l-the-rel, ruac ni yän Kuoth Nhial.”

²¹Cua lul liḡ wuḡthni päämni, wiee kεne liep gan l-the-rel ke yöö /cike dueer lat, kä ca Kuoth Nhial min la Kuothdien pal ruëc.

²²“Rietde rɔ lö ney ti thil n̄ath, b̄a ye jak ka gɔaa k̄a thil n̄athādun.” “K̄a ε puc, bakɔ ben k̄a j̄i, ke yōō ε j̄in Kuoth Nhial min la Kuothda.”

²³K̄a ε puc w̄ic p̄aam thile luāk mi te th̄in, te ni l̄at ti j̄iäk th̄in. K̄a ε puc k̄an I-the-r̄el ε Kuoth Nhial min la Kuothda.”

²⁴“K̄a ke kuj̄ p̄al kuthni j̄ienä c̄e nyin gūaari diaal t̄eē teke ke thuk, detkien ke yōōkien ke dhoolkien n̄ike nyieekien.

²⁵T̄oac̄ne r̄ey p̄oçadan, k̄a ε k̄on kuom̄ke piny ε thil luthādan, ke yōō canε Kuoth Nhial min la Kuothdan duer duer, k̄on ke gūanikon, ni n̄uεētadan cu māni walε. K̄a /k̄anε ruac Kuoth Nhial min la Kuothdan luoth.”

Yir 4

¹“K̄a j̄in I-the-r̄el, mi gōōri riet ke rɔ, lunyni k̄a ȳä. K̄a ci kuthku woc n̄hiamdä, k̄a /ci ke lε guōr,

²k̄a bi rɔ yac j̄i, ‘N̄ike ciöt Kuoth in t̄ek,’ ke thuc̄k kenε cuṅ, ba döör diaal poth ke j̄i, k̄a ba rɔ liak ke j̄i, ruac ni ȳän Kuoth Nhial.”

³K̄a n̄eme ε min ci Kuoth Nhial j̄e l̄ar j̄i Juda kenε j̄i J̄e-ru-tha-l̄em, w̄eē j̄i, “Kuac̄e k̄aḱkun, /cuare p̄ith r̄ey kuiyni.

⁴K̄ame rɔ Kuoth Nhial, k̄a l̄eye rɔ ȳä lö j̄i Juda ke yen j̄i J̄e-ru-tha-l̄em. K̄ie bi waṅ loac̄dä p̄ēt c̄et̄nike mac, ke kuj̄ j̄iäkni tin ci yen ke l̄at, k̄a thile ram mi bi je luāṅ ke yieny.”

D̄ak mi bi ben kuj̄ caam

⁵L̄ät̄ni ruac εme j̄i Juda, k̄a l̄äri j̄e j̄i J̄e-ru-tha-l̄em j̄i, “Kuoth ε kaṅ r̄ey ciēṅ keeliw. Latde ke j̄ow mi diit j̄i, ‘Ruole rɔ guāth kel, k̄a bare rɔ w̄iini tin buom̄ buom̄!’

⁶K̄a rietde b̄erikun k̄a Dha-yon, l̄ēnyε t̄ekdun a /cuare gal, ke yōō nōōṅä r̄iek kuj̄ caam, kenε d̄ak mi diit.

⁷Ci lony ben raar duēēle, d̄ääk döōri c̄e ben raar. C̄e ben raar guāthde ke yōō be mundun ben d̄äk, k̄a be w̄iikun d̄ak ni piny a be thil naath ti ciēṅ th̄in.

⁸Ke kuj̄ k̄a memε, l̄äthni b̄ij̄ cualä, p̄ärni k̄a wieeni, ke yōō /ken waṅ loaac Kuoth rɔ ni r̄it̄ k̄a k̄on.”

⁹K̄a cu Kuoth Nhial wee j̄i, “En c̄āṅ εmɔ bi kuar ke ruēec lockien baath, k̄a bi bööth palä dual el̄ṅ k̄a bi gōok gaac.”

¹⁰K̄a cuḱ wee j̄i, “Ay, Kuäär ni Kuoth, j̄in ci ney t̄it̄i ke j̄i J̄e-ru-tha-l̄em kaṅ, ke yōō ci wee j̄i, ‘Bia teke mal,’ k̄a ci thep cop ni n̄uääkda.”

¹¹En guāth εmɔ ba ney t̄it̄i ke J̄e-ru-tha-l̄em j̄iök j̄i, “E j̄ioam mi leth leth mi put w̄ij̄ p̄äämni r̄ey d̄oaaar b̄eē k̄a n̄εk̄ä, k̄a /c̄e bi ben loḱ ni j̄il b̄eel,

- 12ε jjoam mi bum bum mi bëë kä yä. Ε γän lat luk ɔ ke ke.”
- 13Kä nene, jen bëë ke cētde nike puaar, cēt thurbieelike nike ruoth, kä jioṅkoori ke puol ni ken kä cuor. Riek ake kon, ke yöö cane dak!
- 14Kä jin lö Je-ru-tha-lēm lak loedu kä dueerku, kä dṛṅ deri kään. Bi ku mäni ney bi cār loacdu ke ti jiäk te reydu mo?
- 15Ke yöö tëë ke ruac mi latke kä Dan mi noṅ thuk ti jiäk rool päämni Ε-pa-rim.
- 16Latde je döör diaal, kä lare je Je-ru-tha-lēm j, “Rem mi gol wec be ben ni rool mi nan, köke kor ke jow mi diit ke wij Juda.
- 17Ba je gol cētnike ney ti ganke kak, ke yöö ce rṛ luṛc yä.
- 18Cienku kene lätku ke ken nöṅ ke ji neme ɔ. Neme ε jen dakdu, kä bece elṅ, kä ce cop ni loedu pany, ruac ni γän Kuoth Nhial.”
- 19Jiath loacdä, jiath loacdä! Ci loacdä bëc ke gak! Ci loacdä dhuṛṛ elṅ, a /cä rṛ dee luän ke ruṛt bitdä, ke yöö cä jow kaanä lij amäni, köök köör.
- 20Dak guṛṛ ke je ε dak, wec keeliw ce dak. Kä cu kemenikä rṛ cu pär ke dak, en duel cäkädä ce dak ke guṛṛ mi tot.
- 21Ε be ku mäni ney bä tuṅ köör guic ɔ, kä bä jiöth kaanä lij ɔ?
- 22Kä cu Kuoth wee j, “Nækä ke doaar, /ca yä ṅac, ke gaat ti thil mi ṅac ken ε, kä kuj ken ṅaani. Däc ken ni lätni kä mi jiäk, kuj ken yöö deë mi goaa lat.”
- 23Kä mëë cä wij muṛṛṅ guic, cue thil mi te thṅ cua day, kä cua nhial guic, kä cue thil buay.
- 24Kä cua pääm guic, cua ke nen lathε ke, kä cua ke nen wäke nhiam kä lunyke jok.
- 25Kä cua guic, cue thil naath, kä ci diit nhial diaal rṛ bar.
- 26Kä cua guic, cua mun in goaa nen ca ni därdaar, kä cua wijke diaal nen cike dak nhiam Kuoth Nhial, ke gak loacde.
- 27Kä cu Kuoth wee j, “Bi wec keeliw a day, kä duunde yöö /cä je bi dak keeliw.
- 28Ke kuj kä neme bi wij muṛṛṅ par, kä bi puaar nhial a muth, ke yöö cä lat, taake mi luṛtdä, γän /cä bi loc jok.”
- 29Kä ke roal jioṅkoori kene ji bääri bi wij diaal rṛ bar, bike rṛ bar rey ruṛṅni kene rey päämni, ba wij diaal banj piny a thile ram mi bi cien thṅ.
- 30Kä jin Je-ru-tha-lēm mi day, enu lotdi mo ke ciṅ biey in dol min diit kökde, kä ci rṛ cit ke kuak däpä, a ci nyinku jak kä käny raar ke bëc? Ci rṛ jak kä mi goaa baan. Ca ji lok ε nhöoku, görke ni näkdu.

31 Kä yän cä jow mi cętke jow cięk mi dap liņ, mi cętke pęc nyaal mi dap ke kęęde, cua jow nya Dha-yon liņ ε yuuthe yieyke, kä cunę tetke nhial wee i, “Riek ake yä! Nanę tękdä ε luęc nath.”

Yir 5

Jiäk ti nööhke dąk

1 Kä cu Kuoth Nhial wee i, “Wiaa jalę duęc Ję-ru-tha-lęm, wiaa guicę je agaa! Wiaa gęc guąth tin la naath a te thın, mi tęc ke ram kel mi bia jek, ram mi lat cunę kä gęc ni thuęc, ke yęc yän dęc wec emę pälikä.”

2 A cąņ ni mө ruackę mө i, “Cętnike ciöt Kuoth in tęc,” notde ke mi yackę rө kacä.

3 Kä lö Kuoth Nhial, a /ci wanęu ku guic ni thuęc? Cike näk, kä /kan bęcde jek, cike thum, kä cike luek lөk. Cukę jak ni wıcdien kä bum cętnike päm, cukę riet ke rө lөk.

4 Kä cuą wee i, “Ken ney tıti ke can ke ney ti thil cą, ke yęc kuję ken dup Kuoth Nhial, kuję ken nuęc Kuothdien.

5 Yän bä wä kä bööth bä wä ruac ke ke, ke yęc njęc ken dup Kuoth kä njęc ken min gęc Kuothdien ε.” Duunde yęc ken diaal keel ca nuęc Kuoth lөk, min yien ke keel ke Kuoth.

6 Ke kuję emө bi lony ben raar ruup mi bike mak, kä ba ke däk ε yak djaar. Kä biim kuac ni wiikien, be ram mө bi wä raarө cam, ke yęc dıt dueerkien kä njan nyuęcnkien.

7 Kä cu Kuoth Nhial wee i, “Dęc ye kule pälikä idi? Kä ci gaatkun yä pal ruęcөkä yackę rө ke ciöt kuthni jien. Kä mө cä ke mıeeth a cike riąņ ө, la wä dhom ni ken kä wa cien ni dhөr lęcri.

8 Cętke nike tut jionękөori ti ca laak ti gөрke njut, rөl ram ө ni ciek guąn thieekäde.

9 Yän cä ke dee ku duęc ke kuję kä tıti? A cä rө dee ku col kä dөr mi cętke ne?

10 “Węc däk kak wal Juda, duunde yęc /cu je däk keeliw, ake njuc ke karkę, ke yęc /cike nyin Kuoth Nhial.

11 Ke yęc ji dhjaar l-the-rel kene ji dhjaar Juda, ci ka ney ti thil njath ke yä, ruac ni yän Kuoth Nhial.”

Luk Kuoth ke l-the-rel

12 Kä cukę ruac a jiäk ke Kuoth Nhial, wä ken i, “Thile mi be lat, kä thile mi jiäk mi bi ben kä kөн, kä thile kөr kie ręcth mi banę nen.

13 Kä lat ken yęc gөk cike a lар, /ci ruac Kuoth te rөydien. Lat ne ke kä min laar ken ε!”

14Kε kujc εmɔ cu Kuoth Nhial in la Ruey ʒɔaa wee j, “Kε yöö cike ruac εme lat, bä rieetkä jak kä mac thokdu, kä bi ney tɪtɪ a jien, bi mac ke cu pet.

15Kä ʒän bä ye nön dɔr mi bi ye däk, mi bä ni nänä lö dhɔr l-the-rel. E dɔr mi bum bum, kä ε dɔr ëë wal, ε dɔr mi kujc yen thokdien, kä /cia min lat ken ε dee met liŋ.

16Kä jɪ bäärikien ke ney ti jɪ köör ti buɔm buɔɔm, ken nake naath a thil pälikä.

17Ken bike mjethdun kene belkun cam, kä bike dhɔɔlkun kene nyieekun näk, kä bike detkun kene ʒɔɔkun cam, kä bike dey walkun kene jien ηɔap cam, kä bike wiikun tin buɔm buɔɔm tin ηathe däk ke kor.”

18Kä cu Kuoth Nhial wee j, “ʒän en nɪni tɔtɔ /cä ye bi däk yen diaal.

19Kä mi wä naath wä thiec j, ‘Eηu ci Kuoth Nhial min la Kuothda neme le lät kä kɔ mɔ?’ Bi ke jɪök j, ‘Kε kujc kä yöö cia ʒä päl ruëc kä cia pal ni kuth kɔkien muundun, inɔ bia wä lät ni ney kɔkien ikä muun mi /ci mɔ a mundun.’ ”

Luek Kuoth ke neεke

20Läri neme dhɔr Je-kɔb, kä latde kä Juda j,

21“Lienε neme lö ney ti dɔaär kä thil çar, tayε ke wänj kä /ci yen nən, tayε ke jɪth kä /ci yen liŋ.

22A /cia ʒä bi ku luɔth? Kä /cia bi dual ke nhiamdä? Kä cä liet jak kä pek yiëer, ε pöm mi /ci piw je dee bäl. A cänj ni min la muaŋ a bä, /cε je dee met bäl.

23Duunde yöö ken ney tɪtɪ ke ney ti bum wuɔthkien, cike wä ni raar kä cike bath.

24Kä /cu ke ruac kä rɔ j, ‘Luɔthne Kuoth Nhial min la Kuothdan, min ηun nhiaal ke guaathde min ηun nhiaal ruëel kene tɔt, kä käm kɔn ηer beel ke guaathde.’

25Kä ke lät jiäku ca tɪtɪ gaŋ raar, kä dueerku ca jɪ pën mi ɔaa.

26Kε yöö te ney ti jiäk rey neenikä, ney ti la bɪemke naath tɔɔcä çetnike ney ti kapke diit. La ken naath a kääp ke dhuur.

27Ci dhorkien thiaaŋ ke kuak, çetnike dieny mi ci thiaaŋ ke diit. E jen cike teke riŋ mi dɪit kene buɔm ɔ,

28cike cuath kä ci puanykien puath. Thile lät jiäkien pek, kä /ca luk lat ke thuɔk, kä /ca ram mi ræet käm cuɔŋde, kä /ca cuɔŋ raam mi can gaŋ.

29ʒän /cä ke dee duac ke kujc kä tɪtɪ? A /cä rɔ dee col kä dɔr mi çetke ne? Ruac ni ʒän Kuoth Nhial.”

30Kä cu ti bëc bëëc ti gayke naath tuɔk en muun.

31Cu ɔoɔk lat ni ruaacni kaacni, kä cu bööth palä ruac ke çarien, cu neëkä nhok ni jen duɔɔp εmɔ, kä bi ku le lat ni ηu mi wä guut wä ben?

Yir 6

Gol Je-ru-tha-lɛm

¹Lɛnyɛ tɛkdun lö jɪ Ben-ya-min, wuɔcɛ rɔ̄ kä Je-ru-tha-lɛm! Kuoth ɛ kaɔŋ kä Tɛ-kowä, kä ɫɔdɛ läär kä Beth-γɛ-ka-rɛm, kɛ γöö riek mi bɛc a bɛɛni kuɪc caam kɛnɛ dɔk mi dɪɪt.

²γän bä nya Dha-γɔn däk cäŋɛ ni mo goaaɛ mo cɛtnikɛ tɔɔr wal.

³Bi kuɔr ben thɪn kɛ rɛmkien cɛtnikɛ yiɛɛn deet, bike kɛmenikien puɔt gekäde, bi ram ɔ puɔt guäth in goorɛ.

⁴Kä bi kɛ wee ɪ, “Rialɛ kɔr ikä kɛ jɛ, jiacɛ rɔ̄, maknɛ jɛ kɛ cäŋ däär!” Duunde γöö cukɛ wee ɪ, “Canɛ jääny, ci cäŋ rɔɔde ku thun buɔk, ci ben ni tɪɛp thian!”

⁵Kä täame jiacɛ rɔ̄, mak nɛ jɛ kɛ wäär, banɛ tɪɛckɛ cu däk!”

⁶Kä cu Kuoth Nhial in la Ruey γɔaa nɛmɛ lar ɪ, “Jɔapɛ jien, kä ɫɔdɛ kuɔtni ti ba gol ni Je-ru-tha-lɛm. Jen rɔŋɛ kɛ däk kɛ γöö cɛ thiaɔŋ kɛ cian mi jääk.

⁷Cɛtkɛ min la piw jɛw a loŋy, inɔ bä Je-ru-tha-lɛm cɛ dueerkɛ nyuɔth raar, ca wieɛ köör kɛnɛ dɔk liŋ thɪn, γän guɛcä jueyde kɛnɛ buɔɔtkɛ.

⁸Liŋ ruac lö Je-ru-tha-lɛm, kɛ bä jɪ bany piny, kä bä mundu jak kä day, mi thilɛ ram mi cien thɪn.”

Kac I-thɛ-rɛl raar

⁹Kä cu Kuoth Nhial in la Ruey γɔaa nɛmɛ lar wɛɛ ɪ, “Ruuli duoth jɪ I-thɛ-rɛl tin ɲot kɛ tɛk, cɛtkɛ min la buɔc a matkɛ rɛy kakä buɔɔcni. Määtnikɛ cɛtkɛ ram mi määtni buɔɔc.”

¹⁰Kä ɛŋa mi dɛɛ ruac kɛ jɛ mi dee kɛ luek, kä dee ruacdä liŋ? Nɛnɛ cikɛ jɪthkien kum thilɛ mi dee kɛn ɛ liŋ, guic kɛn ruac Kuoth Nhial ala mi jääk, thilɛ mi goaa mi jek kɛn ɛ thɪn.

¹¹Kɛ kuɪc ɛmo cuɔ thiaɔŋ kɛ gak Kuoth Nhial, a /cä jɛ dee met luän kɛ ruɔt rɛydä. Kä cu Kuoth Nhial γä jɪök ɪ, “Wocni gakedä kä dhɔli tɔ̄ te wuɔthni caari tɔ̄, kɛnɛ ɲuɛtni tɔ̄ ca rɔ̄ dol kɛɛl tɔ̄, kä ba wutni kɛnɛ män naŋ bä, amäni nɛy tin dɔŋ, tin ci runkien bɔl.

¹²Kä ba dhorkien kan ɛ nɛy ti kɔkɛn, kɛɛl kɛ kaɔkɛn kɛnɛ mänkien, kɛ γöö bä jɪ muɔɔn ɛmo däk.”

¹³“Ni kä ram in tot amäni ram in dɪɪt kä kɛ, dɪɪt loɔkien kɛ mi ba jek kɛ duɔɔp duiä, amäni gook kɛnɛ bööth palä cukɛ ɫɔt ni kaɔcni.

¹⁴Kä /ca buɔɔt nɛɛnikä ɫät agɔaa, ruac ni kɛn ɪ, ‘ɛ mal, ɛ mal,’ kä thilɛ mal mi te thɪn.

15 Kä le ken le pöc ke cianḡdien ε jiääk εmɔ? Eey, /ci ke dee met pöc, kuc ke yöö dee wanḡdien wee rɛp. Ke kujc εmɔ bi ke pɛn cɛtnike ney tin kɔkien, be cuḡ guutdien mi wḡḡke wä duäc,” ruac ni ḡän Kuoth Nhial.

Lok I-the-rel ke dup Kuoth

16 Kä cu Kuoth Nhial neme lar i, “Cuḡni romni duḡpni, kä guicni, kä thiεε thär dupni tēē wal, gɔre duḡḡp in gɔaa, kä wiaa ke je, bia lɔḡḡ wä jek ke kuj yieynikun. Kä cuke wee i, ‘/Cḡkɔ bi wä ke je.’

17 Kä ḡän cä ney ti guecke je kuany, kä cuḡ ke jiök i, ‘Lieḡe jow kaḡḡ!’ Kä cuke wee i, ‘/Cḡkɔ je bi liḡ.’

18 Kua je liḡ lö döör, kä gueεε je lö ney tin liεeḡ, εn mɔ bi tuḡk kä ke mɔ.

19 Kä liḡe lö ḡow, ḡän nöḡḡ ney titi ḡḡk, ke kuj lätnikien tin jiäk, ke yöö /ken ken ruacdä liḡ, kä cike ḡuḡtkä lok.

20 Eḡu mɔ nöḡe ḡä muc wal in kɔp ɔ kä Cεba, kie wal tin kur roḡl mi ḡḡn ɔ? /Ca mucku tin wanḡke bi nhɔk ke yöö mucku jiäke kä ḡä.

21 Ke kujc εmɔ cu Kuoth Nhial wee i, ‘ḡän bä dööl laḡh nhiam neeni titi, ti bike buḡḡḡ, ti bi guḡni gan kene gaatkien kuir keel, kä bi ji thieekä kene mäthnikien liw.’ ”

Ji tēr ti bi ben kujc caam

22 Kä cu Kuoth Nhial wee i, “Tēē ke naath tiḡ bēē roḡl kuc caam ni, ḡḡr mi diit bēē ni guäth mi ḡḡn rɛy ḡaa.

23 Ken jälke ke bääri kene mutni, ke ney ti jiäk ti thil pälikä, kä mɔ cike jioḡkoorikien kɔt ɔ, la wuḡḡke cɛtnike pi yiēer. Ken bike ben ke tuḡḡ köör make ji, lö nya Dha-ḡḡn!”

24 Kä mēē cakɔ ruac liḡ ke kujdien, cuakɔ dual εḡḡ, cuakɔ bēcde jek cɛtnike bēc mäcni ciäk mi ḡap.

25 /Cuare wä rɛy kaḡkni, kä /cuare jäl duḡpni wec, ke yöö te ji tēr thiekä te dual kujni diaal.

26 Neεkä, laḡhe bij cuaalä, kä dale rɔ rɛy ḡethä, kä paḡe ke jow mi diit cɛtke mi paḡe ni gat ɔ kel ɔ, ke yöö ram in bi kɔn ben ḡäk be kɔn pärikä.

27 “Yir-me-yaa ḡän cä ji jak kä läät mi ḡḡn neεkä, cɛtke min la yiēeth ε ḡḡḡḡke, kä ḡḡḡ bi dupkien ḡḡc.

28 Ken diaal bum wuḡḡthkien kä ca rɔ luḡc ḡä, la ken kaḡcni a wä lat gekä bum wuḡḡthkien cɛtnike yiēeth in yian kene ladiit, ken diaal laḡke ni ti jiäk.

29 La bel mac a kɔl εḡḡ, ke yöö bi kēth yieethä ben raar, duunde yöö /ci yiēeth rɔ thal, ke yöö /kaḡ jiäk woc.

³⁰Kä nɛɛkä ba ke cɔli ciɛk in bɔr mi ca lɔkɛ, ke yöö ci Kuoth Nhial ke lɔk.”

Yir 7

Ruac Yir-mɛ-yaa rɛy luak Kuoth

¹Nɛmɛ ɛ ruac Kuoth ɛɛ ci ben kä Yir-mɛ-yaa wɛɛ j,

²“Cuŋni thok luaak Kuoth Nhial, kä lat ruac ɛmɛ, lare ɛn yöö liɛŋɛ ruac Kuoth Nhial lö yɛn jɪ Juda diaal tin la bä pal ɛn luaak ɛmɛ.

³Kä Kuoth Nhial in la Ruey ʏɔaa ni Kuoth l-thɛ-rɛl lare yöö, rialɛ cianɗun ikä bä ye jak kä ciɛŋ ɛn guäth ɛmɛ.

⁴Kä /cuarɛ rieet tɪtɪ nǎth a bia wee j, ‘Nɛmɛ ɛ luak Kuoth Nhial, ɛ luak Kuoth Nhial, ɛ luak Kuoth Nhial.’

⁵“Kä mi /cia dupkun rialikä ke thuɔk kä cia cianɗ jǎknikun päl, kä latɔɛ ni thuɔk kamnikun,

⁶kä /ci yɛn juɔr kɛnɛ ram mi thil guan ke ciɛk jɔkä ciɛŋ a jǎk, kä /ci yien riem ran bi pär ke wuth piny ɛn guäth ɛmɛ, kä /cia bi guɔɔr ni kuth kɔkɛn tin dɛɛ tɛkdun bath,

⁷kä ʏän bä ye jak kä ciɛŋ ɛn guäth ɛmɛ, mun ɛɛ cǎ kam guurikun ni wal amäni cǎŋ kɛl.

⁸“Kä nɛnɛ jɛ, nǎäth yɛn ni ruac kacǎ mi thil luot.

⁹Kä yɛn bia ɲot ke näk nath, kɛnɛ dhöm, ke ʏac baanɗ, kɛnɛ wǎŋ kuth Baal wal tin kuɔr kuɔɔr, kä guur yɛn ni kuth ti kɔkɛn ti kuecɛ,

¹⁰kä bia ben cuɔŋ nhamdǎ rɛy luaak in palke ʏǎ thɪn kä bia wee j, ‘Cakɔ kǎän!’ Kǎn mi wǎ yɛn lät ni tin diaal tin lökɛ?

¹¹Kä ɛn luak ɛ palke ʏǎ thɪn ɛ, cɛ thil luot ɛ ca ni dɪr jǎkni waanɗun? Kä nɛnɛ jɛ, ʏän puɔnydǎ guɛcǎ jɛ, ruac ni ʏän Kuoth Nhial.

¹²Kä täämɛ wiaa guäth ɛɛ la palke ʏǎ thɪn ke nham kä Cilo, wiaa guiɛcɛ min cǎ lät kä jɛ ke kuj dueeri nɛnikä ni jɪ l-thɛ-rɛl.

¹³Kä täämɛ ke yöö cia tɪtɪ diaal lat, kä ruacǎ ke ye ni cianɗ, kä /ci yɛn ruacdǎ liŋ, kä cɔalǎ ye, kä /ci yɛn ɛ loc,

¹⁴ke kujɛ ɛmɔ, ʏän bä luak in palke ʏǎ thɪn, kä nǎäth yɛn ɛ, kɛnɛ guaaath ɛɛ cǎ kam ye ke guurikun, ʏän bä jɛ lät kä mi cɛtkɛ mɛɛ cǎ lät kä Cilo.

¹⁵Kä bä ye woc waanɗǎ, cɛtnikɛ mɛɛ cǎ jɪ maarǎdun diaal kɔŋ woc, kuay ɛ-pa-rim diaal, ruac ni ʏän Kuoth Nhial.”

Lɔk Kuoth ke pal kuthni jɛn

16“Kä jin Yir-me-yaa, /cu pal ke kuj nɛni tɪti, kä /cu duɔɔr thiec ke kujdien mi dɛɛ luäk nɪkɛ, ke yöö yän /cä jɪ bi liŋ.

17Kä jin /ken min lät ken ε rey wijni Juda kene rey duɔɔpni Je-ru-tha-lɛm nen?

18En yöö määt dholi jien, kä dɔp guani mac, kä läny män nuɔɔpni ti ba lät ni kuäär ciäk nhial mieth. Kä muocke koaŋ piny ke kuj kuthni ti kɔkien, kua yä le jak kä gak.

19Kue la jen yän ram in ba jak kä gak? Kä ci ken nyon ni puanykien?

20Ke kujc εmɔ, bä gaktä wuɔc en guäth εmɛ, kä naath kene ley ke jien diaal kene tin dɔny muun. Kä be pɛt a thile ram mi bi je yieny. Ruac ni yän Kuoth Nhial.”

21Kä cu Kuoth Nhial in la Ruey Yɔaa Kuoth I-the-rel neme lar, wɛɛ i, “Matde mucdun in waŋke kä luurikun, kä came riŋ.

22Ke yöö mɛɛ nööŋä guuri raar rool I-jɛp, /kaŋ ruac ke ke kä thile mi cä lar ke ke kuj mucni tin waŋke kene luuri.

23Cä jöök nɪkɛ i, ‘Luɔthe ruacdä, bi yän a Kuothdun, kä bi yen a nɛkä. Kä guɔɔre ni ruac in cä lar ye, dɔŋ be ro lot ke ye.’

24Duunde yöö /ken yen ε luɔth kä /kaŋε je liŋ, cu buɔm ni wuɔthkun kä cuare wä lar ni cär laacdun. Cu loc ni yen jök kä yöö dee yen wä nhiam.

25Kä nɪkɛ guagath ɛɛ bä ke guurikun raar rool I-jɛp cu mäni wale, ni ciaŋ la ye a jakä kä jaŋkã diaal ni gook ni ciaŋ ni ciaŋ.

26Kä notde /cia yä liŋ, bum ni wuɔthkun. Cia lar ni jiäk elɔŋ kä guani.

27“Ino lät nɪkɛ riet ti diaal tɪti, kä /ca jɪ bi liŋ. Kä bi ke col, kä /ca jɪ bi liŋ.

28Kä bi ke jöök i, ‘Neme ε jen dɔr ɛɛ /ken ruac Kuoth min la Kuothdien luɔth, kä /ken ke luekdɛ liŋ, ney tɛɛ ca thuɔk lat ke thokdien.’ ”

Lool nak nath

29Dukni miemku kä yiäke, kä wɛr päri wuɔthni päämni, ke yöö ci Kuoth Nhial ney tɪti lok, kä cɛ ke riet jökde en riɔc ε cɛ gaak ke je mi.

30Kä cu Kuoth Nhial wee i, “Ci jɪ Juda duer lar nhiamdä, cɪkɛ luak in la palke yä thɪn yar, ke läth kuthni jienkien thɪn.

31Kä cɪkɛ yɪk To-peth täth rey loolä ben I-nɔm mi waŋke gaatkien thɪn ke mac ε la muc. ε mi /kaŋ lar ke kä /kaŋ je car.

32Kä ke kujc εmɔ nene, ci niŋ cop tin /ca je bi nyok ke ciöt thɪn i, To-peth, kie lool ben I-nɔm, ba je colɪ lool nak nath. Ke yöö bike naath kony kä To-peth amäni mi cɛ thil guagath mi dɛɛ raan le kony thɪn.

33 Ɛ ba riŋkien cam Ɛ diit nhial kene ley dɔaar ken ney titi ala miethdien ken ney titi. Kä be thil ram mi tək mi bike tuɔr jɔɔr.

34 Kä bä tēth loaac kene puɔt buɔli kueni ji Juda kene ji Je-ru-tha-ləm cu moc ke pek, ke yöö bi mun te baan a thil ram mi cien thɪn.”

Yir 8

1 Kä cu Kuoth Nhial wee i, “Ɛn guāth ēēdan cua cɔw kuari Juda kene ruēec ke ke cɔw bööthni palä kene gook ke cɔw nɛni tēē cien kä Je-ru-tha-ləm kam raar rɛy kɔaknikien.

2 Kä cua pal nike raar waan caŋ kene pay ke kuɛl ke nyin nhial diaal, tin nhok ken nike kä lät ken nike ikä, kä guur ken nike, kä palke nike. Kä cu ken ruulidien kene kuɔnydien lok, cua päl nike ala dir jiäkni.

3 Kä ken duoth nɛni diaal ti jiäk ti ɲot ke tək ti, ba nhok ni liaa kä taadien teekä, guāthni diaal tin cäke riaw kä thɪn, ruac ni yän Kuoth Nhial.”

Duer kene tɔaŋ

4 Kä cu Kuoth Nhial ruac ke yä i wër jiokni ke i, “Mi ci naath tēth, /cike rɔ la nyok ke mi jjacke rɔ? Kä mi ci raan wä dup mi jiääk, /ce la lunye jok?

5 Kä ɛɲu ci ney titi wä ke duɔɔp mi jiääk o kä /cike luny jok? Cike káp ni kaacnikien, lok ken yöö bike luny jok.

6 Kä yän cua ke liŋ agoaa, duunde yöö /ci ken lat ni mi thuok. Kä thile ram mi cu dueerke lat a wēē i, ‘Ɛɲu mi cä lat?’ Kä cu ram wä lat ni min nhoke, cɛtke nike jionkoor mi wä koor.

7 Cäŋe ni bany ɲäce guāth in la luny ke je jok, kä la kunnöör kene ɲok ke jak thokpuur, guāth yöthdien a tiit. Duunde yöö /ci nɛkä min goor Kuoth Nhial je ɲäc.

8 “Kä dee yen kule ruac idi i, ‘Pɛl ney, kä te ɲuɔt Kuoth Nhial ke kɔ’? Kä nɛne, ca goɔr ni ɲuɔt kacä Ɛ goaar.

9 Kä ney tin pɛl ba ke jak kä pɔc, bi ke yijc kä ba ke mēt, ke yöö /ci ke ruac Kuoth Nhial lok, kä be ku la pɛl in mith teke ke mo?

10 Ke kujc ɛmo, bä mänkien kam ney ti kɔkien, kä ba kaakien kan bä, ke yöö ni kä ram in tot wä amäni ram in diit kä ke, diit lockien ke mi ba jek ke duɔɔp duirä, amäni gook kene bööth palä cuke lat ni kaacni.

11 Kä /ca buɔɔt nɛnikä lät agoaa, ruac ni ken i, ‘Ɛ mal, Ɛ mal,’ kä thile mal mi te thɪn.

12 Kä le ken le pöc ke cianḡdien ε jiääk εmɔ? Eey, /cike dee met pöc kuc ke yöö dee wanḡdien wee rɛp. Ke kuj εmɔ, bike pɛn cɛtnike nɛy tin kɔkɛn, be cuḡ guudien mi wḡḡke wä duäc, ruac ni ḡän Kuoth Nhial.

13 Kä ḡän bä ke maḡat, cɛtnike min la raan bɛlke a ruul, duunde yöö cuɛ thil buḡc kä buḡc kä cu ḡḡp thil dɛy bä, ε cḡḡe ni jithkien cike rɔɔl. Amäni mää cä kam ke, ba kan kä ke, ruac ni ḡän Kuoth Nhial.”

14 Kä cu naath wee i, “ḡḡu kuanε le nyuur bitdä mɔ? Matne rɔ guäth kel. Kä wane wiini tin buḡm buḡḡm banε wä liw thḡn εn wiini. Ke yöö ci Kuoth Nhial min la Kuothdan liḡdan lar, kä cɛ kɔn kam piw luenḡä ti banε math, ke yöö cane Kuoth Nhial duer duer.

15 Kä mää cuanε mal ḡor, kä cuɛ thile mi ḡḡaa mi cu ben, kä mää ḡathne i be kɔn kḡn, kä cu ben ni riek kä kɔn.

16 “Kä cua liḡ ni mieth jiönkööri ḡuan tɛr wec ji Dan, kä cuɛ piny lath ke kuḡm tutni jiönköörkien. Cuke ben ke yöö ba mun ben däk amäni tin diaal tin te thḡn, amäni wec kene nɛy diaal tin cianḡke je.

17 Kä nene, ḡän jakä rɛydun kä thɔḡl. Thɔḡl ti /ci naath dee ḡar ke ke ti ba ye kaḡ, ruac ni ḡän Kuoth Nhial.”

Jiath Isaac Yir-mε-yaa ke kuj nɛnikε

18 Kuoth ε jḡn la ḡä a buum ɔ rɛy rikädä, ci lɔcdä baath εlḡḡ.

19 Liḡ lul nɛni tiḡi wieeke ni muun mi ḡḡn εlḡḡ wä ke i, “A /ci Kuoth ku te kä Dha-yɔn? A /ci kuääre ku te rɛyde?” Kä cu Kuoth kule wee i, “ḡḡu jak ken ḡä kä gak ɔ ke kuj kuthni jienkien?”

20 Kä cu naath wee i, “Ci ḡuaḡath ḡer bɛel thuḡk kä ci mäy thuḡk, kä /kan kɔn ni kḡn.”

21 Kä ke yöö ca nɛkḡ dup ḡän bä, cä duḡp, ḡän cä paḡ a cä le ḡaac.

22 ḡn duḡḡr thile jith ḡḡnyä kä Gil-yad? Kä thile kiim εn wiini? Kä ḡḡu mɔ ḡot buḡḡt nɛnikä a /ken ni ḡḡaa ɔ?

Yir 9

1 ḡän cuḡ ḡor ni mi wiḡdä ε pul piini, kä wḡḡkḡ cɛtke nike wan piini ke mer, ḡän dää wiee ke wäär kene cḡḡ däär ke kuj nɛnikä tin ca näk!

2 Kä ḡän cuḡ ḡor ni mi taḡ ke ḡuaḡath cienḡä rɛy dɔaar ciḡḡ mi la jaḡal duḡp a ḡḡn thḡn, ḡän dää nɛkḡ bḡny piny dää jien kä ke! Ke yöö ken diaal nɛy ti dhööm, ke buḡn nɛni ti thil ḡath.

³Ke ney ti cēt lēpdien nīkē bäär yor ken ni rieet kacä, ti thilē thuḱ mi te thīn cīkē rō jak kä bum muun, ke yōō pālke mi jāäk ke mi jāäk kä /ci ken ḡä ḡäc, ruac ni ḡän Kuoth Nhial.

⁴Ḳ ramō tiit määthde, kä ε raan /ci däman ḡäth, ke yōō dämani nath ke jī mēetkä, kä määth ran latde ti jāk ke kujdu.

⁵Mēet ram o määthde, thilē ram mi lat thuḱ, cīkē rō ḡīeec ke lat kacä, kä cuuc ken ni rōḡdien ke lätni dueeri.

⁶Kä ken guḡrke mi jāk ke mi jāäk kä guḡrke kac ke kac mi dḡḡ, ε lok ken yōō ba ḡä liḡ, ruac ni ḡän Kuoth Nhial.

⁷Ke kujc emō, cu Kuoth Nhial in la Ruey ḡḡaa neme lar j, “Nene, ḡän bā ke ḡḡn ke lēy cētḡike min la raan yiēeth a lēy, kä ḡḡu mi dḡḡ mi dēē lat ke kuj duiḡä nēenikä?”

⁸Lēpdien cētde nīkē bäär mi moth lat ken ni kaḡcni, ruac ke aḡḡaa ke jī thieekädien, kä jēn caare ni yōō be je mak ke löcde.

⁹Ḳän ε /cä ke bi ku duäc ke kuj kä tītī? Ḳ /cä rō bi ku col kä dḡḡ mi cētke ε ne? Ruac ni ḡän Kuoth Nhial.

¹⁰“Kä ḡän Yir-mē-yaa bā wiee ke kuj päämni, kä bā pḡḡ ke kuj wal dḡḡar, ke yōō cīkē duḡḡ kä thilē ram mi ret ke ke, kä thilē jḡw yaḡḡ mi dēē liḡ thīn, ci diit nhial rō bar kä ci ley dḡḡar jīēen.

¹¹Kä ḡän Kuoth Nhial bā Je-ru-tha-lēm jak kä dīḡ jīäkni kēne ciēḡ guḡḡri, kä bā wīj Juda jak kä day a thil ram mi bi ciēḡ thīn.”

¹²Kä ḡḡa mi pēl mi dee neme wä löcde? Ḳḡa ci Kuoth Nhial ruac ke je mō, min dee je ben lat? Ḳḡu mi dāk wec a cē te ni baḡḡ cētḡike dārdḡaar a thilē ram mi dee rēt ke je?

¹³Kä cu Kuoth Nhial wee j, “Ḳ yōō ca ḡḡḡtkä bḡny piny ken tēē cä kḡm ke, kä /kḡn ruacdä luḡth, kä /kḡn lat ni luēäkä,

¹⁴cu ke lat ni cār löacdien, kä cūke guḡḡr ni kuth Baal cētḡike mēē ca nyuḡthke ε guḡni.

¹⁵Ke kujc emō cu Kuoth Nhial in la Ruey ḡḡaa min la Kuoth I-the-rēl ruac, en yōō nene, ḡän bā ken ney tītī mīeeth ke kḡḡm kä bā ke kḡm pīw lueḡä ti ba math.

¹⁶Kä bā ke riaw rēy dööri ti kujc ken ke kä kujc guḡni ke, kä bā rēm jāk kä kḡḡrien amāni mi cä ke thuk.”

Thiec jī Je-ru-tha-lēm ke luääk

¹⁷Kä cu Kuoth Nhial in la Ruey ḡḡaa wēē j, “Car neme, kä col män tin la wiee ke pḡḡ ke runwaḡ, col män tin ḡḡcke lul pärä.

- 18** Ake bëë ke pëth bike ben par ke kuɪdan, amäni mi ci wänkɔn thiäŋ ke mer a bi jiomkɔn luäany ke mer.
- 19** Kä cua jow mi dijɪt liŋ kä Dha-yɔn wëë j, ‘Cako dak! Kä cako gaac elɔŋ, kä cako munda bany piny ke yöö ci tɪec kɔ dak.’ ”
- 20** Kä tääme lö män, liɛŋe ruac Kuoth Nhial, kä lëpe jithkun ke rietke, njieec nyieekun ke wiee kä njieec ramɔ ke par.
- 21** Ke yöö liä ce cop kä kɔn, ce ben ni rey duëlikɔn, näke gaat rey duɔpni, kä näke nuëtni rey wiini.
- 22** Kä cu Kuoth Nhial wee j, “Lat tɪtɪ j, ‘Bi riŋ nɛni tin ci liw te piny cɛtnike kuaar rey kakä, bike cɛtnike bel ti ca njër piny thile ram mi bi ke maat.’ ”
- 23** Kä cu Kuoth Nhial wee j, “E ram mi pɛl pɛl /ci rɔ liak ke pɛɛ, kä e ram mi bum /ci rɔ liak ke buɔmdɛ, kä e ram mi riän riän /ci rɔ liak ke riändɛ.
- 24** Kä ram mi liak rɔ, a rɔ liake ke nɛmɛ, e rɔ liake ke yöö ce yä njac, en yöö e jɛn yän Kuoth Nhial min teke nhök mi thil pek, ke thuɔk kene cuŋ wiɪ muɔɔn. Ke yöö ken tɪtɪ nhɔakä ke, ruac ni yän Kuoth Nhial.”
- 25** Kä cu Kuoth Nhial wee j, “Ci nɪn tin bä ney diaal tin rɔamke ni nuɔt, kä /ca mat ruacdä tit duäc thɪn.
- 26** Ji l-jëp, ke ji Juda ke ji E-pa-rim ke ji Am-on kene ji Mo-ab, ke ney diaal tin cien däär dɔaar kene guath tin nan, ke yöö ken döör tɪtɪ diaal /ca mat ruacdä tit, amäni ji l-the-rel diaal /ca lät ni yä ikä.”

Yir 10

Kuoth Nhial kene kuth guäyɪni

- 1** Liŋe ruac in lär Kuoth Nhial je ye lö dhɔr l-the-rel.
- 2** Neme e min laar Kuoth Nhial je j, “/Cuare guur ni cian dööri, kä /cuare gaac ke nyuuthni nhial tin guaac döör ke ke,
- 3** ke yöö njath nɛni tɪtɪ thile je luɔt. La ken a wä jɔp ni jiath rey ruɔɔp, kä ba je ben kuac ke jɔp e laät jien.
- 4** Kä bi ken e biel ke ciek in bɔr kene daap, kä bike je cu puat piny ke thöt ke yöö /ce bi tɛeth.
- 5** Ken kuthkien cɛtke nike bij mi ca lat cɛtke raan rey kakä butiakni, /ci ke ruac, la kapke nike, ke yöö /ci ke dee jal. /Cuare dual ke ke, ke yöö thile mi jiaäk mi dëë lat, kä thile mi goaa mi dëë lat.”
- 6** Thile ram mi päär ke ji, lö Kuoth Nhial, kä dijɪt ni jin, kä ciötdu bume.

⁷Kä ena mi /ci ji bi luṭh, lö Kuäär dööri? Kä roṅ ni jin ke luth rey neeni diaal tin pel p̄el kä döör, kä rey kuäärädien thile ram mi cäǟt ke ji.

⁸Ke yöö ke ney ti thil çar kä ke d̄aṅar, jেকে nyuuthdien kä kuth jien ti thil luṭ.

⁹Kä nöönke ciək in bor mi ca den kä Tar-cic, kä nöönke d̄aṅar kä U-padh. Kä cua kuth täth ε b̄el ke ke, kä cua ke moc ke bieyni ti yiël kene ti dööli, cua ke täth ken ti diaal t̄iti ε b̄el.

¹⁰Duunde yöö Kuoth Nhial ε jen la Kuoth in thuṅk ɔ, kä ε jen la Kuoth in t̄ek ɔ kä Kuäär in thil pek. Kä mi c̄e gaak la piny a lathε, kä /ci naath gakde dee luṅ ke ruṭ.

¹¹Kä lät nike neme i, “Ken kuth ti /k̄an nhial kene piny lat ti, bi ke duṅp kä bike thuṅk w̄i muṅṅ piny puṅari.”

Dit puṅnyä Kuoth

¹²Kä Kuoth Nhial ε jen lät piny ɔ ke buṅmde, kä ε jen cak ṅow ɔ ke p̄elε, kä cue puṅar lat ke ṅac ṅaanide.

¹³Kä mo c̄e mar ɔ, la piw a wuṅw nhial, kä j̄ice puṅar pekni ṅaa. Kä cue nhiaal moc ke yiël, kä cue j̄oam nöön raar duëel t̄owäde.

¹⁴Ney diaal ke d̄aṅar kä thile mi ṅackε, kä taṅth d̄aṅpni ba ke jak kä p̄oc ε kuth jienkien, ke yöö ke kuth kacä, kä thile yië mi te reydien.

¹⁵Ke kuth ti thil luṭ, ke ti la d̄alkε ε naath, kä mi wä guṅath luṅkdiēn ben ba ke dup.

¹⁶Kä Kuoth in la Kuoth Je-k̄ob /c̄e cäǟt ke kuth t̄iti, kä ε jen lät ti diaal ɔ, kä ε jen m̄ek ji l-the-rel ɔ ala neke, kä c̄alkε ciötde i Kuoth Nhial in la Ruey ṅaa.

Dak mi bi ben

¹⁷M̄aṅtde nyinkun lö naath tin ciēṅ guäth in ca gol!

¹⁸Ke yöö ci Kuoth Nhial neme lar i, “Nene, ṅän bä ney tin ciēṅ en muun emε woc ke jen guṅath emε, ṅän bä ke nöṅ riek d̄ṅ ε jen bi ken ε ṅac ɔ.”

¹⁹Kä cu naath wee i, “T̄ane ke riek ke kuj buṅṅni k̄on! Buṅṅ k̄on /cike bi ṅow. Kä cuane ṅac ni yöö emi d̄ṅ d̄ene luṅ ke ruṭ.”

²⁰Kä duël k̄on cike d̄ak, kä ci r̄ökien diaal puṭ, kä ci gaat k̄on diaal thil, kä thile ram mi ci duṭh mi dee duël k̄on nyok ke j̄ie.

²¹Kä bööthk̄on thile ke çar, /ci ken Kuoth Nhial a thieec ke ruac, ke kuj emo thile mi ca luṅ, ε jen ci neek̄on d̄ak d̄or ɔ.

²²Lienṅ thuk, cike cop! Wuṅw mi diit b̄ëe roṅl k̄uec caam, r̄em mi bi w̄i Juda ben d̄ak, ba ben jak kä ciēṅ guṅari.

²³Kä yän ṇḁcä jε, lö Kuoth Nhial, εn yöö tēk ran /ciε dunḁe, kä ciε raan lät tēkḁe mḁ.

²⁴Luek yä, lö Kuoth Nhial, ke duḁḁ mi päär, kä /cu yä duäc ke gakdu mäni mi deri yä jak kä baṇ.

²⁵Wucni gakdu döör tin /ca jḁ ṇḁc, keṇε ney tin /ca cḁl ke ciötdu. Ke yöö ca dhḁr Je-kḁb dāk, cike jε dāk ni piny keeliwḁe, kä ca jḁke riaw kä döör.

Yir 11

Tḁl matdä ruac ke Kuoth

¹Tḁtḁ ke rietet Kuoth Nhial tēe ci ben kä Yir-me-yaa wēe ḁ,

²“Liṇ rietet matdä ruac, kä wēr lät nike jḁ Juda keṇε jḁ Je-ru-tha-lēm.

³Biε wä laṛ ke, εn yöö ε Kuoth Nhial ni Kuoth I-the-rēl ḁ, ‘Kuēth ake ram in /ci rietet matdä ruac εme bi luḁth,

⁴rieket tēe cä laṛ guurikun mēe nööṇä ke raar roḁl I-jēp, rey maac thḁt yieethä.’ Liṇε ruacdä, kä laṛde tin diaal tin cä laṛ ye. Kä bi yen cuḁ neekä, kä bä cuḁ Kuothdun.

⁵Inḁ yän bä ruac ēe cä laṛ guuri, mēe cä yac rḁ εn yöö bä ke kam mun caak keṇε tuaar, mun ε cieṇε thḁn ε en walε.” Kä cuḁ jε loc ḁ, “A jε te nḁḁ, Kuoth Nhial.”

⁶Kä cu Kuoth Nhial yä jḁk ḁ, “Lat rietet tḁtḁ diaal rey wḁini Juda keṇε rey duḁḁni Je-ru-tha-lēm ḁ, ‘Tietḁ rietet matdä ruac εme kä laṛde ke.

⁷Kä nike guḁḁth ēe nööṇä guurikun raar roḁl I-jēp amäni walε, la ruacä ke ke ni ciaṇ ke yöö bi ke ruacdä luḁth.

⁸Duunde yöö /ken ken ruacdä liṇ, cu ram ḁ laṛ ni min caare ke loḁḁe. Ke kujc εmḁ cuḁ ke nöṇ ken rietet matdä ruac εme diaal, mēe cä laṛ ke ḁ ba laṛ, duunde yöö /ken ken jε laṛ.’ ”

⁹Kä cu Kuoth Nhial yä nyḁk ke jḁk ḁ, “Tēe ke cḁp mi jḁäk rey jḁ Juda keṇε jḁ Je-ru-tha-lēm.

¹⁰Cike loc kä jḁk guḁni, tēe löke yöö ba ruacdä liṇ, a ba wä guḁḁr ni kuth kḁkien, jḁ dhḁaar I-the-rēl keṇε jḁ dhḁaar Juda ca mat ruacdä mēe cä lat ke guḁni tḁl.

¹¹Ke kujc εmḁ bi yän Kuoth Nhial ke nöṇ riek mi /ci ke bi kään thḁn, a cāṇ bike wiee nhiamdä, cä ke bi liṇ.

¹²Inḁ bi jḁ wḁini Juda keṇε jḁ Je-ru-tha-lēm cu wä nhiam kuthni tēe ci ken ke wḁṇ wal tin kuḁr kuḁḁr. Duunde yöö /ca ke dee kän ke guḁḁth in teke rikä.

13 Kä jin Juda nuan kuthku cɛtnike wijku, kä nuan yikni Je-ru-tha-lem tin la kuoth Baal a wanjke wal thjn cɛtnike nuan duɔpnike.”

14 Ke kuj emɔ cu Kuoth Nhial yä jök i, “/Cu pal ke kuj nɛɛni titi, ke yöö /cä ke bi lij mi wä ke wä pal ke kuj rikädien.

15 E cuɔɔ in mith kä ney tin nhoakä rey luaakdä, kä lät ken ni jäk? E dee muc dakdien ku gan? Kä dee ku teeth ni lockien?

16 Kä ci Kuoth Nhial ke kɔɔ cɔl i, ‘Jiath ɔ-lip mi tɔc, mi teke dey ti gow.’ Kä täämɛ ke wuɔw jicam mi diit be je döp mac mi bi karke wan.

17 Ci Kuoth Nhial in la Ruey Yɔaa min piith ji dak lat ke kujdu, ke kuj jäkni tin ca lat e dhɔr l-the-rel kene dhɔr Juda, tin ca yä jak kä gak ke yöö ca kuth Baal wan wal.”

Cɔp mi jääk ke kuj Yir-mɛ-yaa

18 Kä cu Kuoth Nhial yä nyuɔth min cɔp ken e yä, kä cuɔ je nɔc ke yöö cɛ je nyuɔth yä.

19 Duunde yöö cuɔ cɛtnike del mi wa not. Kä cuɔ je kujc i cɔp ke ni je yä kä wä ke i, “Dak ne jiath kene deyke nuok ne je jɔɔr wij muɔɔn, ke yöö /ca ciötde bi le nyok ke kək.”

20 Duunde yöö lö Kuoth Nhial in la Ruey Yɔaa min la luk ke cuɔ, min la yɔn loc kene cär, cä goonydä lath nhamdu a ji nëñä a duäaci ke.

21 Ke kuj emɔ cu Kuoth Nhial ruac emɛ lat ke kuj ji Ä-na-thoth tää gor ke näkdu wä ke i, “/Cu ruac gookä lat ke ciöt Kuoth Nhial, kie bakɔ ji näk.”

22 Kä cu Kuoth Nhial in la Ruey Yɔaa wee i, “Nene, yan bä ke duac, ba nuetni wutni näk ke mut. Kä bi gaatkien kene nyieekien lijw ke buoth,

23 a thile ram mi bi duoth ke tek kä ke. Ke yöö yan bä ji Ä-na-thoth nöɔ riek ke ruɔn däkädien.”

Yir 12

Goony Yir-mɛ-yaa kä Kuoth

1 Ni cian la te ni jin ke cuɔ, lö Kuoth Nhial, mi cä ben göny kä ji, kä notde bä ji thiec ke kuj cuɔniku. Eɔu la ney ti jäk a riän ɔ? Kä eɔu la ney ti thil nath a tek agɔaa ɔ?

2 Cike pith, a cike teke ciök, cike piith ke cike te nike dey, kä jin thiaki thokdien ni cian, duunde yöö nani loɔdien.

3 Kä jin näci yä, lö Kuoth Nhial, la nɛɛni min latdä, kä näci je nhoakä ji. Yan göörä yöö bi ji dueeri kam raar cɛtke det ti wa näk, kä tit ke amäni cän nütä.

⁴A bi ku mäni ney bi mun par o, kä bi jol kaakni diaal roob? Kä ke kuj jiaakni neeni tin cien thin, ci ley kene diit liw, ke yöo ruac naath i, "/Ce min bi tuok kä kon bi nen."

Luoc Kuoth ke Yir-me-yaa

⁵"Kä mi dhalke ji e kööndu ke naath lö Yir-me-yaa, deri kule kööñ idi ke jionkööri? Kä mi tethi rey muon mi car car, deri kule tee di rey ruop tapni joak kieer Jor-den?"

⁶Cäñe ni gaatmuor kene ji ciendun, ken capke ji kä mi jiaak. Ken görke dakdu elon, cu ke nath, a cän lat ken ruac mi goaa ke ji."

⁷"Yän cä dhora pal ruëc, cä neekä bany piny, yän cä ney tin nhoakä lath tetni ji tieren.

⁸Ci neekä ro luoc ya cetnike lony rey ruop, kä neeny ken ke ya, ke kuj emo cä ke cu nyir.

⁹Ci neekä ku cetnike kec ti kake ke ya, ti ca göl piny kä make e diit kokien? Wër mat ley doar diaal, kä noon nika ba ro ben mat mith.

¹⁰Ci ruëc juri ti nuan kak walkä ke kuj koan dak, cike bel kakäda dony kä piny, cike kak in teth looda jak kä dor mi luot.

¹¹Cike kakä jak kä dardaar, ca luot mi wiee ni jen nhamda. En mun keeliw ca jak kä luot, ke yöo thile ram mi tiit je.

¹²Rey bjeli doar diaal ci rem ti dake naath ben thin. Kä yän Kuoth Nhial bä mun dak, be kan ni kuj eme amäni kuj in don, kä thile ram mi bi kään.

¹³Kä bi neekä bel pith kä ba ner ni wath, kä bi ke cuuc ke lat mi diit, kä thile mi bi ken e jek. Bika poc ke min bi ken e ner ke kuj gaakda yän Kuoth Nhial."

¹⁴Kä neme e min ci Kuoth Nhial e lar weë i, "Ke kuj ji thieekä neenika ni ji l-the-rel diaal tin jiaak tee ca mun ee cä kam neekä dak, nene, yän bä ke yuot raar muundien, kä bä dhora Juda kän reydien.

¹⁵Kä ke kor kä min cä ke kän, bä teke koc loaac ke ke, kä bä ram o ku luoc guathde ni muunde.

¹⁶Kä mi wä ken duop neenika wä nac, a bika ro yac ke ciötdä wä ke i, 'Cetnike ciot Kuoth Nhial in tek,' a cäñe ni mee cike neekä kon njeec ke yöo bika ro yac ke kuoth Baal, baka mat rey neenika.

¹⁷Duunde yöo mi weë wä teke dor mi /ci bi lien, yän bä je yuot ni raar keeliwde, kä bä je dak, ruac ni yän Kuoth Nhial."

Yir 13

Bij lstdä mi yel ro

¹Kä cu neme a min ci Kuoth Nhial je lar ya i, “Wër kək ni rə bij letdä mi yei rə, läth ni je letädu, kä /cu je jak kä wac ke pi.”

²Ino cuə bij letdä kək cətnike ruac Kuoth Nhial, kä cuə je läth letdä.

³Kä cu ruac Kuoth Nhial rə nyək ke ben kä ya, wëë i,

⁴“Käni bij letdä min yei rə, min ci kək kä te letädu, kä jiec rə, wër kä Yu-pe-ree-tidh, kä thəəŋ buəkni cəalke je i kiir Yu-pe-ree-tidh, kä wër tēë ni je rey kəkä pəam.”

⁵Kä cuə je wä tēë rey kəkä kä Yu-pe-ree-tidh cətnike min ci Kuoth Nhial je lar ya.

⁶Kä ke kər nini ti nuan cu Kuoth Nhial ya jök i, “Jiec rə, kä wër kä Yu-pe-ree-tidh, kä wër käni bij letdä mēë cä lat ji ke yöö bi je wä tēë en wini.”

⁷Kä cuə wä kä Yu-pe-ree-tidh, cuə bij letdä mēë cä tēë wä wät guäth eë cä je tēë thin. Kä nene cuə bij jek a cə dək, a cə thil luot.

⁸Kä cu riet Kuoth Nhial ben kä ya,

⁹cu Kuoth Nhial wee i, “Ke jen duəp emə yän bä liak ji Juda kene liak ji Je-ru-tha-lem in diit yar.

¹⁰Ken ney ti jäk ti ca lien ruacdä lok ti, ca wä lat ni min goor ken e ke buəm wecdien. Kä ca wä guəp ni kuth kəkien, kä lät ken nike ikä, kä pal ken ni ke. Ken bike cətnike bij letdä mi ci thil luotde.

¹¹Cətke min la raan bij letdä a yien letäde, ino yän bä dhər Juda keeliw kene dhər l-the-rel keeliw yiën rə, ke yöö dee ken a nekä ti dēë kek ni ya kä dēë liak ni ya kene luthdä, duunde yöö /ken ken e lin. Ruac ni yän Kuoth Nhial.”

Nyuuth dhar kəŋä

¹²Kä cu Kuoth Nhial ya lar yöö bä ke lat neme, kä neme e min laar Kuoth Nhial ni Kuoth l-the-rel e wëë i, “E dhəari kəŋä diaal thiəŋke ke kəŋ.” Kä bike ji jök i, “Kuic ney e en yöö ba dhəari kəŋä thiəŋ ke kəŋ?”

¹³Kä läri je ke en yöö neme e min ci Kuoth Nhial e lar i, “Yän bä ken ji muəp emə diaal jak kä yəŋ, kuər tin ci nyuur wii kəam kuäärä Dee-bid, ke bööth palä kene gook, ke ji Je-ru-tha-lem diaal.

¹⁴Kä yän bä ke jak kä nuën ke rə ramə kene ramə, gaat ke guəni e päär, kä /cä bi teke nhök kene päl ikä ke kəac laac, mi dēë päl ni dəkdiën, ruac ni yän Kuoth Nhial.”

Dhiəat ke nan nath pecä

¹⁵Lienje ruac kä palə rə piny, kä /cuə rə liak, ke yöö ci Kuoth Nhial ruac.

16 Kame ni Kuoth Nhial ni Kuothdun luth a /kene ye ni nöḡ muth, a /ken yen kəṯh ni kəṯh ikä ke pääm rey muṯh, kä min gəre buay be jak ni je kä muth mi col.

17 Duunde ḡöo mi /ci yen ε bi liḡ, ḡän bä wiee ke tḡḡ ke kuḯ liakädun. ḡän bä wiee elḡ a bi wänkä thiaḡ ke mer, ke ḡöo ca det Kuoth Nhial naḡ ala pḡḡc.

18 Kä jḡokni kuäär kene man kuḡ ḯ, “Bia piny wḯ kəam kuäärädun ke ḡöo bi kum kuäärädun in gəaa pḡḡn wuṯhnikun.”

19 Ba wḯ Ne-geb diaal gəl, be thil ney ti wä je luäk. Ba jḯ Juda naḡ ala pḡḡc.

20 “Kap ni waḡdu nhial guḯc ni, guic ney tḡ beḡ kuḯc caam tḡ. Kä del in ca kam jḯ a nikä, delu min gəaa?”

21 Bi ḡu kule lar mi wa ke laṯh wḯdu ken ney tin ci rialikä ala mäthniku? /Cε bi bḡc elḡ ke jḯ, cḡtke bḡc mäcni ciḡk mi dap?

22 Kä mi wḯ wä ruac ke locdu ḯ, ‘Ḳḡu mi tuḡok ke tḯtḯ kä ḡä?’ Tuḡoke ke ḡöo ḡuan dueerku ε jen ca ret ni thunuuu mḡ, kä ca mac ni jḯ mḡ.

23 A dee raan Kuc guḡpde min cḡr ku luän ke gḡr, kie dee ram mi teke jḡk guḡä mi jiääk guḡpde ger? Kä thile ram mi dee mi gəaa laṯ kä la lätdε ni mi jiääk.

24 ḡän bä ye riw cḡtnike kḡm tin la jḡam ke a lok rey dcaar.

25 Neme ε baḡdu ε kuḯdu min cä thḡm jḯ, ke ḡöo ci ḡä pəl ruḡḡc kä ci wä ḡäth ni kaḡcni.

26 ḡän puḡnydä bä thunuuu ḡəany ni wḯdu a ba buaru nen.

27 ḡän cä jḯku nen, ke göru ke dhöm kene leer ke lätku tin jiäk wuṯhni päämni kene rey kaḡkni. Riek ake jḯ lö Je-ru-tha-lḡm! A ku mäni ney /ci bi gəaa ḡ? Ruac ni ḡän Kuoth Nhial.”

Yir 14

Rḡḡth mi dḯit

1 Neme ε ruac Kuoth Nhial mḡḡ ci ben kä Yir-mε-yaa ke kuḯc rḡḡthä ḯ,

2 “Juda tḡḡ pära kä wḯke riekε, kä wiee jḯ ke ni piny, kä ci wiee päl kä Je-ru-tha-lḡm.

3 Kä jḯke tin riän, jaḡke kuaanykien ke ḡöo ba pḯ wä nöön, kä cuke ben rey waḡ, kä thile pḯw ti cua jek. Kä cuke rḡ rḯt ke dhaḡri ti thil pḯw. Cuke pḡc kä cuke gaḡc kä cua wuṯhkien kum.

4 Kä ci piny baḡ ke ḡöo thile nhiaal εn muun, kä cu pḯeth beel gaḡc kä cuke kum ni wuṯhkien.

5 A cāḡe ni kḡw rḡy dcaar cε dḡwde mi paye dḯeth lok ke ḡöo thile wal.

⁶Cuṛṇ muṛli ni dayni päämni, ḡuṛḡ ke ni jṛṛam cṛṇnikṛ guṛṛ. /Ci wāḡkien ḡuṛḡ ke ḡṛṛ thilṛ ḡṛw wal.

⁷“A cāḡ ni mi ci dueer kṛ ḡey ḡṛḡyṛ, ku kṛ luāk lö Kuoth Nhial ke kuj ciṛṛädu. Ke ḡṛṛ cakṛ loc jṛk kṛ jṛ elṛḡ, cakṛ jṛ lät kṛ duer.

⁸ḡ jṛḡ ḡṛṇth l-the-rel, kṛ ḡ jṛḡ kṛän ke ḡuṛṛṇth rikṛ, ḡḡu cṛṇdi ke juṛṛ ṛ ḡey wec, mṛ cṛṇdi ke jṛäl mi ḡṛḡ ni jṛḡ ke wṛär kel ṛ?

⁹ḡḡu cṛṇdi ke ram mi ci ḡṛṛḡ ṛ, mṛ cṛṇdi ke ram mi bum mi /ci raan dee luāk ṛ? Kṛ ḡṛṛdi tṛṛ ḡeyda lö Kuoth Nhial, kṛ cṛal ke kṛ ke ciṛṛdu, /cukṛ bṛḡy piny.”

¹⁰Kṛ ḡḡḡ ḡ min laar Kuoth Nhial ḡ ke kuj ḡḡḡni tṛṛ jṛ, “Nhṛk ken ni ḡṛṛ bikṛ ṛṛ bar ke ḡṛ, kṛ /ci ken ṛṛ kṛp cuṛḡ. Ke kuj ḡḡṛ /ci Kuoth Nhial ke nhṛk tääḡḡ be dueerkien tim kṛ be ke duṛc ke kuj dueerikien.”

¹¹Kṛ cu Kuoth Nhial ḡṛ jṛök jṛ, “/Cu pal ke kuj ḡḡḡni tṛṛ.

¹²A cāḡ ni mṛ cikṛ theek ṛ, ḡṛḡ /cṛ lulien bi liḡ, kṛ cāḡ ni mṛ ca muc in waḡke thṛp ṛ kenṛ muc beel, ḡṛḡ /cṛ ke bi nhṛk, duunde ḡṛṛ bṛ thuk niki ke thep, kenṛ buṛth, ke juey.”

Gṛk Kuoth ke ḡṛṛk kṛṛcni

¹³Kṛ cuṛ wee jṛ, “Aḡ, Kuṛär ni Kuoth, ḡḡḡ, ci ḡṛṛk ke jṛök jṛ, ‘/Ci ḡḡḡ kṛṛ bi ḡḡḡ, kṛ /ci ḡḡḡ bi cuuc ke buṛth, duunde ḡṛṛ ḡṛḡ bṛ kṛḡ ni ḡḡ mal ḡḡ ḡuṛṇth ḡḡḡ.’”

¹⁴Kṛ cu Kuoth Nhial ḡṛ jṛök jṛ, “Ken ḡṛṛk ca lat ni ruac ḡṛṛkṛ mi kac ke ciṛṛdṛ. ḡṛḡ /kṛḡ ke jṛk, kṛ /kṛḡ ruac ke ke. Lat ke ni ḡḡ nyuuth ḡṛṛkṛ mi kac, ca lat ni ḡḡ ruac mi thil luṛt, ca ḡḡ ḡḡṛ ke cṛṛien.

¹⁵Ke kuj ḡḡṛ, cu Kuoth Nhial ḡḡḡḡ lar ke kuj ḡṛṛkni tin ci ruac ke ciṛṛdṛ, a cāḡ ni ḡḡḡ /kenṛ ke jṛk ken ḡey tṛḡ wee jṛ, ‘Thilṛ kṛṛ kiki buṛth mi bi ben ḡḡ muun ḡḡḡ.’ Ken ḡṛṛk tṛṛ ba ke thuk ḡ kṛṛ kenṛ buṛth.

¹⁶Kṛ ḡey tṛḡ lät ken ke ruac ḡṛṛkṛ, ba ke yuṛ raar ḡey duṛṛni Jṛ-ru-tha-lḡḡ, ken ḡey tin ba ḡṛk ḡ kenṛ buṛth, kṛ thilṛ ram mi bi ke kony, ḡṛḡkien, ke dhṛṛlkien niki nyieekien, ke ḡṛṛ bṛ dueerkien cu laṛth ni wṛidien.

¹⁷“Kṛ lät niki riet tṛṛ jṛ, ‘ḡ waḡdṛ lṛḡy ke mer ke wṛär kenṛ cṛḡdṛär, a thil cuṛḡ, ke ḡṛṛ ḡḡkṛ cikṛ tekṛ buṛt, ḡ buṛt mi dṛṛt mi bec.

¹⁸Kṛ ḡṛḡ mṛ cṛ wṛ ḡey kṛṛkni mṛ, la ḡḡḡḡḡ ḡey tin ca ḡṛk kṛṛ! Kṛ mṛ cṛ ben ḡey wec ṛ, la ḡḡḡḡḡ ḡey tin liw ke buṛth! Kṛ ḡṛṛk kenṛ bööth palṛ laṛtkṛ lätkien, muun mi kujṛ ken ḡ.’”

Liṛp ke kuj pälikṛ

¹⁹Kuoth ε ci Juda ku lok ε puc? Kä ci yiëedu Dha-yon lok? Enu ci ko duac ε bec ino mo a /cako dee ε met goaa? La ney mal a goor kä thile mi goaa mi bëë, la ney goy a goor kä bako jek ni rik.

²⁰Kon cako dueerko nac, lö Kuoth Nhial, kene jäk guaniko, ke yöö cako jiät lätkä duer.

²¹/Cu ko lok ke kuj ciotädu, kä /cu luth woc kom kuäärä wutädu, min la mat ruacdu ke ko, /cu je däk.

²²Kä tëë ke kuth jien kä kuth dööri mi dee nhiaal nöön? Kie dee puaar nhiaal nun? Kä /cie ni jin, lö Kuoth Nhial min la Kuothda? Kon cako nathda kam ni ji, ke yöö ε jin lätkä ti diaal o.

Yir 15

Dak mi bi dhil ben

¹Kä cu Kuoth Nhial yä jök i, “A cän bi Muthε kene Tha-muel cuon nhiamdä, /ci löcdä bi met loc kä ken ney titi.

²Wockε waandä, akε wëë! Kä mi wa ji wä thiec i, ‘E wëënth bako wä thün o?’ Bi ke jök i, ‘Nεmε ε min ci Kuoth Nhial je lar i, “Ney tin bi liw ke juey bi juey ke näk, kä tin bi liw ke kor ba ke näk koor, kä tin bi liw ke buoth ba ke näk ε buoth, kä tin ba pec nike ba ke pec.”’

³Kä cu Kuoth Nhial wee i, “Yän bä ke moc nuaan ti ba ke däk, kor mi bi ke näk, ke jiook ti ba ke kac yoon, ke diit nhial kene ley doaar ti bakε cam kä ba ke däk.

⁴Kä bä ke jak kä löke ε ji wec muon diaal ke kuj kä min ca lat ε Ma-na-the gat Yidh-ki-yaa kuäär Juda kä Je-ru-tha-lem.

⁵“Ena mi bi ji nhok, lö Je-ru-tha-lem, kie ena bi ji par o? Kä ena mi bi ro rit mi bi ciandu thiec?

⁶Kä ci yen yä lok, ε loc ni yen jok, ino yän bä ye däk nike tetdä. Yän cä nuan ke pälnikä.

⁷Kä yän bä ke riaw rey wiini cetnike jil mi loakε. Yän bä ke näk, kä bä nεkä däk ke yöö /ken ken ro rit kä cienkien.

⁸Cä män jocknikien jak kä nuan cetnike liet thuck yiëer. Kä ke cändäär yän bä manikien ke nuëtnikien nöñ dääk mi bike däk. Bä ke pärikä ke rik ti bëc bëc kene jiath loaac.

⁹Kä bi man gan dan bärw ti ci liw löcde jiath kä be riap, ci cände kony ke cändäär, jen be pöc kä be thil luth. Kä bä ney tin bi kään jak kä nake koor ε ji tërien,” ruac ni yän Kuoth Nhial.

Rɛw goonyä Yir-mɛ-yaa kä Kuoth

10Riek akɛ yä, kɛ yöö ci maar yä dap, yän ram mi bi yow keeliw ruac kɛ jɛ! Yän ram mi thilɛ mi cä kām raan kɛ ŋuəl kä thilɛ mi cä kən kɛ ŋuəl, kä ŋotdɛ lam kɛn diaal ni yä.

11Kä cu Kuoth Nhial wee i, “Kɛ thuɔk yän bä ji kən kɛ lat mi goaa, yän bä ji tɛru jak kä laŋ kɛ ji keel kɛ guaath rikä kɛnɛ guaath dākä!

12Kä dee raan ladiit tol, ladiit in nöönkɛ kujɔ caam, kɛ yiëeth in yian?

13“Yän bä riŋdu kɛnɛ kuaku thöp ala pëɛc, a thil kök, kɛ kuj dueeriku diaal, rɛy ciëŋdu keeliw.

14Kä bä ji jak kä lätdi ji tɛru ikä rool mi kujɔ i, kɛ yöö gaktä bɛ mac mi bi pɛt amäni cänj kel nöönj.”

15Kä ŋäci jɛ lö Kuoth Nhial, tim yä kä guil yä, kä lätni cut kɛ kujdä kɛ nɛy tin ciankɛ yä a jäk. /Cu rɔ päl piny a bi yä jak kä nəkɛ, ŋäc ni jɛ ɛn yöö ruɔtdä kuethni kɛ kujdu.

16Kä rietku cä kɛ jek, kä cä kɛ cam, kä kɛn rietku ci kɛn a goy kä yä, kä ɛ tɛth laaac kä yä, kɛ yöö ca yä col kɛ ciötdu, lö Kuoth Nhial ni Kuoth in la Ruey yaa.

17Kä yän /kən nyuur keel kɛ buɔn nɛni tin latkɛ nyin tɛthä laaac, kä /kɛn löcdä tɛth, cuä nyuur ni yän kä rɔa, kɛ yöö te tetdu kä yä, kä ci thiän ni yä kɛ rik.

18Ŋu mo /ci bëcdä thuk ɔ, kä loɔ buɔtkä gow? Kɛ thuɔk cɛtdi nikɛ wanj pijini mi thil pijw kɛ yä, kɛnɛ pijw ti ci dɔn.

19Kɛ kuj ɛmo cu Kuoth Nhial wee i, “Mi ci luny jɔk, yän bä ji luɔc jɔk, kä bi yä lätd ikä. Kä mi wij wä lat ni mi goaa, a /ci mo a mi thil luɔt, bi jin lat ni ruacdä. Kä bi luny ni kɛn kä ji, kä /ci bi loc ni jin kä kɛ.

20Kä kɛ kɛn nɛy titi bä ji jak kä päny yiëethä min yian in bum, bike nyiëeny kɛ ji, duunde yöö /ca ji bi jɔc, kɛ yöö bä te keel kɛ ji kä bä ji kən kä bä ji luäk.

21Yän bä ji luäk tetni nɛni tin jäk, kä bä ji luəl kä nɛy tin cueer,” ruac ni yän Kuoth Nhial.

Yir 16

Luɔt kä mää pen Yir-mɛ-yaa kuën

1Kä cu ruac Kuoth Nhial ben kä yä i,

2“/Cu kuen kɛ ciek, kä /cu tekɛ gaat ɛn wanɛ mɛ.

3Kɛ yöö ci Kuoth Nhial nɛmɛ lar kɛ kuj gan tin ba dap ɛn wanɛ, kɛnɛ män tin la mani kɛ wutni tin guani,

⁴bi ke lijw ke juey. Kä /ca ke bi par, kä /ca ke bi kony, bike cętnike dij piny. Bi ke lijw ke kor, kä bike lijw ke buoth, a bi rijkien a mith din nhial kene ley dcaar.”

⁵Kä neme e min ci Kuoth Nhial je lar j, “/Cu wä dhör mi pär jike, kä /cu wä par, kä /cu ke par. Ke yöö cä malä woc rey neni titi kene nhökdä min thil pek ke koc laacdä, ruacni Kuoth Nhial.

⁶Mi dijt kene mi tot bike lijw en muun eme. Kä /ca ke bi kony, kä thile ram mi bi ke par kie bi wjcdę mut ke kujdien.

⁷Kä thile ram mi bi ney tin parke ke nöj mjeth mi buume ni ke. Kä thile ram mi bi guan raam mi ci lijw kene man moc kocaj mi ba math ke kuj bumädien.

⁸Kä jin /ci bi wä dhör mi ca mjeth lat thjn mi bi wä nyuur thjn yene ke a bia mith kä mathę.

⁹Ke yöö neme e min ci Kuoth Nhial in la Ruey Yca ni Kuoth I-the-rel e lar. En yöö ni waandun en guath eme njunikun, yan bä jow tethkä laac kene jow kuęn jak kä /ci te wan c.

¹⁰“Kä mi wij ney titi lat ken rieet titi, kä ba ji jök e ken j, ‘Enu ci Kuoth Nhial ken jgak diaal ti dij titi lat ke kujda mo? Enu la jgakda mo? Kä e duer njukä cak lat kä Kuoth Nhial min la Kuothda mo?’

¹¹Bike loc j, ‘E yöö ci guurikun ya pal ruęc, kä ca wä guor ni kuth kocien, ca wä lat nike ikä, kä pal ken nike, ca ya lok, kä /ken ken njotkä tit.

¹²Kene yöö cia lat ni ti jgak ni ken kä guuri, ci ram c lat ni jgak tin caare, lok yen yöö bia ruacdä lij.

¹³Ke kujc emo täame yan bä ye yur raar muun eme, bä ye yur muun mi kujc yen e kä kujc guuri je, en wini bia kuth kocien wä lat ikä ke wäär kene cęndäär, ke yöö thile gocy mi bä nyuoth ye.’”

Luny ji I-the-rel jok pecä

¹⁴Kä cu Kuoth Nhial wee j, “Ci nin thjak tin /ci naath bi le yac ke ciötdä thjn j, ‘Cętnike ciöt Kuoth Nhial in tek, męe nöön ji I-the-rel raar rool I-jęp,’

¹⁵duunde yöö bike wee j, ‘Cętnike ciöt Kuoth Nhial męe noon ji I-the-rel raar rool kuc caam kene wij diaal tęe ce ke riaw thjn.’ Ke yöö bä ke luoc jok, bä ke luoc muundien męe cä kam guani.”

¹⁶Kä cu Kuoth Nhial wee j, “Nene yan jakä dęep rec ti nuan, ke yöö ba rec wä kęp. Kä ke kore bä kajak leyni ti nuan jak, ke yöö bake wä kak wuothni päamni diaal, kene rey yotni päamni.

¹⁷Ke yöö guęcä dupkien diaal, thile mi dee ro tęę kä ya, /ci dueerkien dee bath waandä.

18Yän bä ke culikä kä rɛw ke kuj jīknikien kene dueerikien, ke yöö cike mundä yar ke puany kuthnikien ti jien, kä cike je thiän ke kuth ti jīäk.”

19Kä lö Kuoth Nhial, ε jin buɔmdä kä ε jin gäänjä, kä la luäki yä ke guāth rikädä, kä bi döör diaal ben kä jī ni peek yaa kä bi ke wee j, “Guāniko thile mi teke ke ε ni kuth jien, kuth ti thil luot, kä thile mi jēke kä ke.

20A dee raan rɔde ku lät kä kuth? Kä mi ce ke lat, /ci ke dee a kuth!”

21“Ke kuj εmɔ, yän bä ke nyuoth, ke neme yän bä ke nyuoth buɔmdä kene luājä. Kä bi ke je ηac en yöö cɔalke ciötdä j Kuoth Nhial.”

Yir 17

Duer Juda kene tɔandɛ

1“Ca cueer Juda guāy rey loacdien, cɛtnike min la jiath a guāyke, kä ca ke kët ni rey tuɔɔni yīknikien.

2A cāne ni gaatkien tiemke yīknikien kene puany kuothdien ni Ä-ce-rim thäri jien diaal tin tɔɔc, kene wuoth päämni,

3ke pääm tin te piny wec. Yän bä riādu keeliw thöp ala pɛc ke kuj duirädu keel ke guāth palädu rey ciēndu keeliw.

4Kä ke lätku bi duᅇdu min cä kam jī bath, kä bä jī jak kä kuany jī tēru muun mi kujc j, ke yöö ci gakdä jak kä pet, kä be pēt amāni cāy kel.”

Dath nath kie Kuoth

5Kä cu Kuoth Nhial wee j, “Riek ake ram in ci ηathde lath kä raan, kä ηäathe ni riᅇ ala buɔmdɛ, min la loɔde a loc jɔk kä Kuoth Nhial.

6Be cɛtnike rup dārdɔaar, mi /ci gooy bi nen mi wēē wä ben. Be ciēy ni dārdɔaar mi luot, muun milekä mi /ca ciēy.

7“Kä puoth ake ram in ci ηathde lath kä Kuoth Nhial, min ηäath ni Kuoth Nhial.

8Be cɛtnike jiath mi ca pith guāth pīni, mi wä ciöke ni rey waᅇ. Kä /ce dual ke ben lēth ke yöö jīthke ke tɔɔc guāthni diaal. Kä /ce dieer ke ruon rɛsthä, kä /kene met pak a ce dey kuir.”

9Lɔc ε guān mɛstä kä ti diaal, kä ε guān nyuɔɔni, kä εᅇa dee je ηac ɔ?

10“E yän Kuoth Nhial goor cār ran ɔ kä yon loc ran ɔ, kä ε yän moc raan ɔ cɛtnike tᅇā ciējäde mɔ, kä cɛtnike pek lätnike.”

11Kä ram mi jek riāᅇ ke duɔɔp mi duer, cɛtde nike dit mi kuem toᅇ ti /ci tᅇā toᅇke, ke dār nīni teekäde bike jien kä je, kä ke thuɔkde be jɔɔc en yöö ε dᅇār.

12Guāth paläda, cɛtde ke buom kuäärä mi ca yiath piny ε bum nike tukde.

13Kä ε j̄in n̄ath j̄i l-the-r̄el! Lö Kuoth Nhial! Kä ba ney diaal t̄ëe ca j̄i p̄al ruëec jak kä p̄oc, ken ney tin ci loc j̄ok kä j̄i, b̄ike c̄etnik̄e ciöt mi ca ḡōar rey tupä, ke ȳöö cik̄e Kuoth Nhial l̄ok en wan̄ p̄iini teekä.

Pal Yir-m̄e-yaa ke kuj̄ k̄änä

14Jak ni yä kä ḡoaa, lö Kuoth Nhial, kä bä cu puath, luäk yä, kä bä cu k̄än, ke ȳöö puanyä ni j̄i.

15Kä n̄ene j̄iok ken yä j̄i, “Ruac Kuoth Nhial ku la nikä? A je b̄ëe kä ko!”

16Kä /k̄an̄ j̄i kok ke ȳöö bi j̄iäk n̄öön̄, kä /k̄anē ḡor en ȳöö bi d̄ak ben, kä n̄äci min c̄ä lat ke l̄epdä.

17/Cu la r̄iek kä yä, ke ȳöö la gan̄i yä ke c̄än̄ rikä.

18A ney tin cian̄ ke yä a j̄iäk jak̄e kä p̄oc, duundē ȳöö /cu yä jak kä p̄oc. Kä jak nik̄e kä ḡaac, duundē ȳöö /cu yä jak kä ḡaac, n̄on̄ nik̄e d̄ak mi j̄iäk d̄ak ke kä nyok̄e ke d̄ak.

T̄iet c̄an̄ l̄on̄ä aḡoaa

19Kä cu Kuoth Nhial yä j̄iök j̄i, “W̄er c̄un̄i thok r̄ëek Nath, min la kūar Juda a wä r̄ec ke je kä bä ke raar ke je ken̄e thuk r̄ëkni J̄e-ru-tha-l̄em diaal,

20kä w̄erē j̄i, ‘Līen̄e ruac Kuoth Nhial yen kūar Juda ke yen j̄i Juda diaal, ke yen j̄i J̄e-ru-tha-l̄em diaal tin wä r̄ec ke ken̄e thuk t̄it̄i.

21Ci Kuoth Nhial n̄emē lar en ȳöö t̄ietdē t̄ekdun, /cuarē ȳac mi thiek kap ke c̄än̄ l̄on̄ä, kä /cuarē je n̄ōon̄ r̄ec ke thuk r̄ëkni J̄e-ru-tha-l̄em.

22Kä /cuarē ȳac nan̄ raar dh̄or̄ikun ke c̄än̄ l̄on̄ä, kä /cuarē tekē mi l̄atdē, duundē ȳöö t̄ietdē c̄än̄ l̄on̄ä ala c̄än̄ mi r̄el r̄o, c̄etnik̄e m̄ëe c̄ä lar guur̄ikun.

23Cuē not /ca je līn̄ kä /ken ke j̄ith̄kien p̄al p̄iny, cu būom̄ ni wūoth̄kien, /ken ke ruac līn̄ kä /ken ke luek tit.’ ”

24Duundē ȳöö cu Kuoth Nhial weē j̄i, “Mi wä yen yä wä līn̄, a /ci yen ȳac bi n̄öön̄ ke ken̄e thuk r̄ëek wec̄ em̄e ke c̄än̄ l̄on̄ä, kä bia tit ni c̄än̄ l̄on̄ä ala c̄än̄ mi r̄el r̄o, kä th̄ilē l̄at mi bia l̄at,

25bi ben ni kūar tin bi nyuur w̄ij̄i k̄oam̄ kūäärä Dee-bid ke thurb̄ieeli ken̄e j̄iön̄k̄öori ke ken̄e thuk r̄ëek wec̄ em̄e keel ke ruëeck̄ien, ke j̄i Juda ken̄e j̄i J̄e-ru-tha-l̄em. Kä en wec̄ em̄e ba je c̄ien̄ am̄ani c̄än̄ kel.

26Kä bi naath ben w̄iini Juda ken̄e w̄ij̄i tin thieek ke J̄e-ru-tha-l̄em, ken̄e w̄ij̄i j̄i Ben-ya-min ke kuj̄ konyä c̄an̄ thaar p̄aam̄ ken̄e w̄ij̄i p̄ääm̄ni ken̄e Ne-ḡeb̄ n̄öön̄ke muc tin wan̄ke ken̄e luuri, ke muc beel ke wal tin kūor̄ kūor̄, kä n̄öön̄ke muc t̄eth̄ kä l̄aac̄ rey luaak Kuoth Nhial.

27Duundē ȳöö mi /ci yen yä bi līn̄, a /ci yen c̄än̄ l̄on̄ä bi tit ala c̄än̄ mi r̄el r̄o, kä /ci yen ȳaac̄ bi n̄öön̄ ke ken̄e thuk r̄ëek J̄e-ru-tha-l̄em ke c̄än̄ l̄on̄ä, mi wä yen ke

wä laṭ, ɣän bā mac jak kā dɔp thukni rēēk, kā be duēl Jε-ru-tha-lēm tin buɔm buɔm pēt, kā /ca jε bi luāŋ ke yieny.”

Yir 18

Yir-mε-yaa dhɔr raam mi tääth dhāari

- ¹Nεmε ε ruac ēē bā kā Yir-mε-yaa kā Kuoth Nhial wēē j̄,
- ²“Wēr dhɔr raam mi tääth dhāari, en w̄ini bi rieetkā wä liŋ.”
- ³Kā cuḡ wä dhɔr raam mi tääth dhāari, kā cuḡ jε jek tēē lät ke mi wil rɔ.
- ⁴Kā dhaar in tääthe ke mun, cuε rɔ ŋer tetāde, kā cuε jε nyok ke täth dhaar mi dɔŋ, mi guicε j̄ dee thiak ni tathde.
- ⁵Kā cu ruac Kuoth Nhial ben kā ɣä, wēē j̄,
- ⁶“Lö dhɔr l-the-rel, ɣän cā ye dee laṭ cεtnike laṭ ε ci tääth dhāari jε laṭde? Kā nēne jε taḡ ɔ teke mun tēdä tääthä dhāari mɔ, ε jεn taḡ in teke ye tetädä, lö dhɔr l-the-rel.
- ⁷Mi cā jε lar en ɣöö be teke dɔr kie kuäär mi bā yuɔt piny kā bā dāk,
- ⁸en dɔr ε mɔ, mɔ cā ruac ke kujde mɔ, mi wēē luny jɔk kā dueerke ɣän bā risk in cā car j̄ dēē lät kā jε päl.
- ⁹Kā pekde guḡath mi cā car ni ɣöö bā dɔr kie kuäär nöön nhial kā bā jε pith,
- ¹⁰mi wēē duer wä laṭ nhiamdä, kā /cε ruacdä bi liŋ, ɣän /cā min gɔaa in cā car ke kujde j̄ dēē laṭ bi lät kā jε.
- ¹¹Ke kujc εmɔ täämε lät ni ruac εmε j̄i Juda kene j̄i Jε-ru-tha-lēm en ɣöö laar Kuoth Nhial jε j̄, ‘ɣän rialä dak ikä ke kujdun, kā laṭdä cap mi jiääk ke kujdun. Inɔ ε ram ɔ rijit rɔ kā jiäke, kā rialε dupkun kene cienkun ikä.’
- ¹²“Duunde ɣöö cuke wee j̄, ‘Thilε jε luot! Kɔn bakɔ guɔɔr ni cār kɔ, kā bi ram ɔ laṭ ni cār laacde mi jiääk.’ ”

Lɔk j̄i l-the-rel ke Kuoth

- ¹³Ke kujc εmɔ cu Kuoth Nhial wee j̄, “Thiēcε rεy dööri εŋa mi ci mi cεtke ne liŋ? Mi bec elɔŋ ca jε laṭ ε nya l-the-rel.
- ¹⁴A ci piw tin ca rɔ káp ku met thil w̄ij paam kā Lε-ba-nɔn? Kā ci waŋ piini tin kɔac kɔaac in bā w̄ij paam met kööt?
- ¹⁵Duunde ɣöö ci nεekä ɣä pal ruēec, waŋke ni kuth jien wal tin kuɔr kuɔɔr, tin jake ke kā kɔath ke kɔaath ikä rεy duɔpnikien, kene duɔp tēē wal. Cakε jak kā jalke ni gēek duɔpni a /ci mɔ a rεy duɔp.

16Kä bike mun ε mi jak kä jiäk, ala mi bi te baarj amäni cäj kel. Kä ney tɔ bi rēt ke je mo bike ηēēr, kä bike wuɔthkien tinj.

17Yän bä ke riaw nhiam j̄i tērien, cētņike j̄ioam kuc känyä cäj. Kä bä nyuɔth nıke j̄okdä a /ci mo a nhiamdä, ke cäj däkädien.”

Cap mi jiääk ke kuj Yir-me-yaa

18ε j̄en cu naath wee j̄i, “Bia, latne cap mi jiääk ke kuj Yir-me-yaa, ke yöö /ci nuɔt bi le bath kä booth palä, kä /ci luek bi le thil kä ram in pel, kä /ci ruac bi le j̄ien kä gök. Bia duacne je ke lep, kä /cuane teke mi lieņne kä ruaacņike.”

19Kä linj yä, lö Kuoth Nhial, linj min latke ε j̄i goonyädä.

20ε dēē mi goaa ku col ke mi jiääk? Kä notde tetke yä pul mi bä pen th̄in. Time en yöö cä cuɔj nhiamdu ε latdä mi goaa ke kujdien, ke yöö bi gakdu päl ke ke.

21Ke kuj emo päli gaatkien buoth kä jak nıke kä nake, kä a mänkien thil gaat kä ake la män j̄okni. Kä a wutņikien liw ke juey, kä ε ηuētnikien nake koor.

22Kä ε wiee lieņke dhōrikien, mi wij ke wä pärikä ke ney ti bike wä pec! Ke yöö cıke pul mi bä pen th̄in tet, kä cıke dhuur mi kap ke yä lath piny.

23Kä notde ηäci je, lö Kuoth Nhial ken caapkien diaal tin görke näkdä. /Cu j̄iakien pälikä, kä /cu dueerķien woc waan̄du. Ake yuɔrke raar nhiamdu, lät nıke kä duɔr ke cäj gaakdu.

Yir 19

Nyuuth dhar mi ci tiath

1Neme ε min ci Kuoth Nhial je lar j̄i, “Wēr kōk dhaar kä tääth dhāari, kä narj thāarj bööthni nath kene thāarj bööthni palä tin d̄it,

2kä wıaa r̄ey loolä gatdä l-nōm thiekä Thuok Thālier, en w̄ini, lat ruac in cä lar j̄i.

3Lare j̄i, ‘Lieņe ruac Kuoth Nhial, lö kuar Juda ke yen j̄i Je-ru-tha-lem. Ci Kuoth Nhial in la Ruey Ȳoaa ni Kuoth l-the-rel neme lar en yöö, yän nööñä rik ε ti en wane mi, kä bi ram mi wä je linj j̄ithke wuɔw.

4Ke yöö ci naath yä päl ruëec, kä cıke guāath eme yar ke wāņdien wal tin kuɔr kuɔr kuth kōkien ti kujc ken ke kä kujc guani ke ke kuar Juda, kä cıke guāath ε mi thiāņ ke rim neeni ti kuc ke ηu.

5Kä cıke kuoth Baal tath guāath mi wāņ ke je gaatkien th̄in ala muc ti wāņke, mi /kan lar ke kä /kan je met car.

6Ke kuj emo ci n̄in thiak, tin /ca guāath emo bi col th̄in j̄i To-peth, kie lool gatdä l-nōm, duunde yöö ba je coli lool Nak Nath.

⁷En guäth emε bä cär jī Juda kene jī Jε-ru-tha-lεm dāk. Kä bä ke jak kä nake ε jī tērien, kene ney tin görke näkdien. Kä bä rīnkien jak kä mīeth din kene ley dāar.

⁸Yän bä wec emε jak kä mi jīäk, mi wä raan wä rēt ke je be gaac kä be wīcde yīc ke dak in ci dak ke je keeliw.

⁹Kä bä ke jak kä cam ke rīj gankien. Kä bi ram o rīj guān thieekäde cam, ke riek in ca gol nīke ε jī tērien, kene ney tin görke näkdien.’

¹⁰“Kä bi dhaar ku tiath a guεcke je ε ney tin wä keel ke jī,

¹¹kä bi ke jīök j, ‘Nεmε ε min laar Kuoth Nhial in la Ruey Yāaa je en yöö, yän bä ken ney tītī ke wec emε dāk cētnīke ram mi tiath dhaar muōōn, mi /ca dee nyok ke dōōpni. Bi ke naath kony kä To-peth amāni mi cε thil guāath mi dēē raan le kuony thīn.

¹²En min bä lät kä guāath emε, kene ney tin cien en wane, kä bä wec emε jak kä cētnīke To-peth, ruac ni yän Kuoth Nhial.

¹³Bi dhōr Jε-ru-tha-lεm kene dhōr kuāri Juda nīke dhōr diaal tin wājke nyin nhial diaal wal tin kuōr kuōōr thīn, kä muōcke kōān piny thīn ala muc kuthni ti kōkīen, bi ke jīäak cētnīke To-peth emε.’ ”

¹⁴En cu Yir-mε-yaa lony jōk kä To-peth guäth ēē ci Kuoth Nhial je jāk kä thīn ke yöö be ruac gōōkä wä lat, kä cue ben cuōj rey kal luaak Kuoth Nhial, kä cue ney diaal jīök j,

¹⁵“Nεmε ε min laar Kuoth Nhial in la Ruey Yāaa ni Kuoth I-thε-rεl ε, en yöö yän nōjā wec emε kene ciēējke diaal riek ēē cā lar ke kuīde, ke yöö ci buōm ni wuōthkīen, lōk ken yöö ba ruaacnikā līj.”

Yir 20

Gak Yir-mε-yaa kene Pēc-yur

¹Mēē ci bōōth palā ni Pēc-yur gat I-mer mēē la rueec luaak Kuoth Nhial Yir-mε-yaa līj latde ruaacni gōōkä tītī.

²Cue gök ni Yir-mε-yaa duäc, kä cue je gak ke jīen ti ca puāt ciik thok rēēk Ben-ya-min rey luaak Kuoth Nhial.

³Mēē ruōnde, mēē ci Pēc-yur Yir-mε-yaa lony yīeenā, cu Yir-mε-yaa je jīök j, “/Ci Kuoth Nhial jī cōli Pēc-yur, cōle jī riek tuōjni diaal.

⁴Ke yöö ci Kuoth Nhial wee j, ‘Yän bä jī jak kä teke riek puōnydu yene māthniku diaal. Ken ba ke näk kōōr ε jī tērien a guici ke. Kä bä Juda keeliw lāth tetdā kuā Bē-bi-lōn. Kä be ke nanj kä Bē-bi-lōn ala pēēc, kä be ke näk.

⁵Kä bä riṅ wec keeliw, kene kuake diaal nike nyinke diaal ke kuak kuṅr Juda kam jī tērien, tin ba ke pec kā bake naṅ kā Bē-bi-lon.

⁶Kä jīn Pēc-yur yene ney tin cien dhoru, ba ye naṅ kā Bē-bi-lon ala pēec, kā bi wä liw en wīni, kā ba jī kony thīn yene mättniku diaal tēe ci lat ruac gookä kacä. ’ ”

Nyṅak goṅnyä Yir-me-yaa kä Kuoth

⁷Ci ḡä met, lö Kuoth Nhial, kä ce cuṅ met, kä bum ni jīn kä ḡä kä ci ḡä tiam ke buṅm. Doalke ni ḡä cianṅ, yṅṅ ney diaal ni ḡä.

⁸Ke ḡöo mo ruacä mo, la ṛalä, la ṛalä jī, “Kṛ kene dṛk!” Ke ḡöo ruac Kuoth Nhial ke ḡä ce nöṅ ni ḡä kuethni ni cianṅ.

⁹Kä ḡän mi cä wee jī, “ḡän /cä bi ruac ke kujde, kie /cä bi le ruac ke ciötdē,” rey loacdä la cētdē ke mi tēe ke mac mi dṛp thīn, mi te ni rey cṛṅnikä. La ḡṛanä je ke ṛm loacdä, duunde ḡöo /cä je luṅṅ.

¹⁰Ke ḡöo ḡän lieṅä jīöoth ti nyin ṅuan wä ke jī, “Riek a kujni diaal! Lar ne je! Wane je lar!” Mättnikä diaal liepke ni pēändä, wä ke jī, “Dṛṅ ba je met a bane je cu tiam, kä bane ṛṅ cu col ke je.”

¹¹Duunde ḡöo te Kuoth Nhial keel ke ḡä ala wääth köör mi diit, ke kuj emṛ bi ney tin cianṅke ḡä a jīäk dual, kä /ci ken ḡä bile tiam. Bi pöc ni ken elṅṅ, ke ḡöo /ci ken ε bi luṅṅ. Kä /ca thil luthädien bi met ṛal ruēec.

¹²Kä lö Kuoth Nhial in la Ruey ḡṛaa, jīn min la ḡṛn jī cuṅni, jīn min ṅac loṅ nath kene cār nath. A je nēänä a lätdi cut kä ke ke ḡöo cä goṅnydä kam jī.

¹³Kētdē Kuoth Nhial dit, puanye Kuoth Nhial! Ke ḡöo ce tēk cani kän tetni neeni tin laṅṅ jīäkni.

¹⁴ε kueth teke cāṅ ēē dapke ḡä thīn! Cāṅ ēē dap maare ni ḡä, a je /ci teke puṅth!

¹⁵ε riēk teke ram mēē ṅṅṅ ḡuṅṅ thok jī, “Ca jī dap gat dhöl,” mēē jak je kä bi loṅde tēth.

¹⁶ε ram emṛ cētnike wīi tin ci Kuoth Nhial ke loṅ a thil nhök. A je liṅ wiee mi diit ke runwanṅ kä a je liṅ wiee köör buṅkä cāṅ,

¹⁷ke ḡöo /kene ḡä näk ni jic, kä dee maar cuṅ kṛṅṅ kunyädä, dere cu teke jic mi diit.

¹⁸Kä ḡṅṅ cua ḡä le dap ε bä rik kene jīäk loaac le nen ṛ, ε bä ṅinkä le thuk ke pöc ṛ?

Yir 21

Lok Kuoth ke thiec Dhid-ki-yaa

¹Neme ε ruac Kuoth Nhial meë ci ben kä Yir-me-yaa meë ca je jäk kä Pëc-yur gat Mal-ki-yaa kene booth palä ni Dhe-pën-yaa gat Mä-the-yaa ε kuäär ni Dhid-ki-yaa wëë j,

²“Thiec ni ney Kuoth Nhial, ke yöö goor Ne-bu-kad-ne-dhar kuäär Bë-bi-lon kor ke kə. Dəŋ bi Kuoth Nhial lätkε tin gayke naath lat, a be je jak kä locε jək kä kə.”

³Kä cu Yir-me-yaa ke jök j,

⁴“Bia neme wä lar Dhid-ki-yaa j, ‘Ci Kuoth Nhial in la Ruey Ÿaa ni Kuoth I-the-rel ruac en yöö yän bä yiow köörun tɔ te tetnikun tɔ, tin bia wä ter ni kor ke kuäär Bë-bi-lon kene j j Kël-da-ya tɔ ca ye gol tɔ jək paany luɔc ye. Yän bä ke nöön keel en däär wec emε.

⁵Yän bä nyieëny ke j j ke buɔmdä keeliw, gakedä kene ηëënydä min diit.

⁶Kä bä ken j j wec emε näk, naath ke ley bike lij ke juey mi diit.

⁷Kä ke korε, yän bä Dhid-ki-yaa kene laatkε ke ney tin cien en wic emε tin ci kääñ kä juey kene kor ke buoth, laθh tetdä Ne-bu-kad-ne-dhar kuäär Bë-bi-lon kene tet j j tērien ke ney tin görke näkdien. ε ba ke näk nike mut, a thil pälikä kie jiath laaac.’ ”

⁸Kä bi ney tjtj jök j, “Ci Kuoth Nhial neme lar j, ‘Yän cä duɔɔp teekä kene duɔɔp lieth laθh nhamdun.

⁹Kä ram ɔ bi tey en wic emε ɔ, ba je näk ε kor kene buoth ke juey. Kä ram mi wä rə thöp j j Kël-da-ya ti ca ye gol ti, be tək en ram emɔ, be təkde lēny raar.

¹⁰Yän cä nhamdä luɔc en wec emε ke jiaäk a /ci mɔ a goy. Ba je laθh tetdä kuar Bë-bi-lon, kä be je waŋ ke mac, ruac ni yän Kuoth Nhial.’ ”

Ruac ke kuj kuari Juda

¹¹Kä jjoḱni j j dhɔaar kuar Juda j, “Lienje ruac Kuoth Nhial,

¹²Lö dhər Dee-bid! Ci Kuoth Nhial wee j, ‘Latde cuŋ ni cian ke runwaŋ, kä luake ram in cianke a jiaäk luake ram in ca mac, kie bi këcdä ben pët cεtkε mac, a be thil ram mi dee je yieny, ke kuj dueeri tin lätdi.’ ”

¹³“Kä nene, jiaäk löcdä ke ye lö ney tin cien wij loölä, wij paam mi loc, jin ram min ruac j, ‘Ena mi bi yä ben mak, kie ena mɔ bi ben rey wecda mɔ?’

¹⁴Yän bä ye duac cεtnike pek lätnikun, yän bä rupdu waŋ kä be tin diaal tin te gekädu pët,” ruac ni yän Kuoth Nhial.

Yir 22

Luk kuari ti jiaäk

- ¹Kä cu Kuoth Nhial wee i, “Wër dhør kuṛ Juda bi ruac εε wä lat thṛn i,
- ²‘Liṅ ruac Kuoth Nhial lö Kuäär Juda, min te wii koam kuäärä Dee-bid, yeε jṛ koaaru ke næku tin bä ke ken thuk rëëk tṛti.
- ³Lat Kuoth nhial ε en yöö latde cuṅ keεe thuṛk, kä luṛke ram in macke tetni neeni tin ciaṅ ke ke a jiäk. Kä /cuare juṛ lät kä duer kä /cuare nyiëeny ke je, kä /cuare rëet keεe ciek jökä cieṅ ε jek, kä /cuare riem raam mi kuṛc ṅu wuṛth piny en guäth εε.
- ⁴Kä mi wii ruacdä neme wä luṛth, bi kuṛ tin te wii koam kuäärä Dee-bid ben rëc ke thuk rëëk dhøaar εε, a kotke ke thurbiceli keεe jṛṅkoṛi keel ke jṛ koarien keεe nækien.
- ⁵Duunde yöö mi /ci ruaacni tṛti bi luṛth, yän yaacä rø nike ciötdä yän Kuoth Nhial en yöö duel ε mi ba ni baṅ.’ ”
- ⁶Kä cu neme a min laar Kuoth Nhial ε ke kuṛ dhøaar kuṛ Juda wëe i, “Cäṅe ni mo goaa i kä yä mo cṛnike Gil-yad, kä cṛtdi ke pääm Lε-ba-nøn, ke thuṛk yän bä jṛ jak kä cṛnike dårdøaar keεe wii ti /ca cieṅ.
- ⁷Yän bä jṛ jæk kä ney ti ba jṛ däk, ram o nike yiow kööre, kä bike jien thëep tin la cuuṅniku tin gow jṛp piny, kä ba ke yuṛ maac.
- ⁸“Kä bi ney ti ṅuan rët ke jen wec εε, kä bi ram o ram in dṛṅ thiec i, ‘Ḃṅu mo ci Kuoth Nhial neme lät kä wec agoaa εε o?’
- ⁹Kä bi ke je loc i, ‘Ḃ yöö ci ken mat ruac Kuoth Nhial ni Kuothdien loṛ, kä ca wä pal ni kuth kṛkien kä lät ken nike ikä.’ ”

Luk ke kuṛ gan Yo-ci-yaa

- ¹⁰/Cuare wiee ke kuṛ kuṛ in ci liw, kä /cuare je par, duunde yöö wieeε elṛṅ ke kuṛ raam in ca naṅ, ke yöö dṛṅ /cε bi lunny jök, kä /cε wecdien bi nyök ke nën.
- ¹¹Ke kuṛc εmo cu Kuoth Nhial neme lar ke kuṛ Cë-lum gat Yo-ci-yaa kuäär Juda mëe ruc ke guäth guṅ, mëe ci jṛen en guäth εε wëe i, “/Cε bi lunny en wan εε,
- ¹²duunde yöö en guäth ε ca je naṅ thṛn o ala pëc, be liw thṛn, /cε mun εε bi nyök ke nën.”
- ¹³“Riek ake ram in tääth dhøre ke duṛp mi duer, kä lät duel nhiale ke maṛ nath, kä läätde guṅ thieekäde baṅ, a /cε je käm yiow latde.
- ¹⁴Kä be wee i, ‘Yän bä rø lät kä duel mi diit mi bi teke duël nhial ti gow,’ kä be je lät kä wernyini, kä be je kal ke jien ṅuer, kä be je røth ke biel mi dëer.

15En nɔmɔ be j̄i jak kä kuäär en yöö bi duelu moc j̄ien ηuer ti ηuan? Kä /ci yöö te guur ke m̄ith ti ηuan kene yöö ce lat ni thuɔɔk kene cuη? E j̄en ci ηɔak ɔw ke je mɔ.

16Cue luk cani lat agoaa, kä cu ti diaal ɔw. Kä en nɔmɔ ce lot ni yöö ηäce yä?

17Duunde yöö wänku kene locdu ci laṭh n̄ike kä yöö bi duɔɔr jek ke duɔɔp pɔcä kä rɔa, kene yöö bi riem n̄eni ti kuc ke ηu wuɔṭh piny baan, ke cian j̄iääk kene koɔri,” ruac ni yän Kuoth Nhial.

18Ke kuj̄ emɔ cu Kuoth Nhial n̄eme lar ke kuj̄ Ye-yo-ya-kim gat Yo-ci-yaa kuäär Juda j̄, “/Ca je bi par j̄, ‘Ay dämaar!’ Kie j̄, ‘Ay nyimaar!’ Kä /ci ke je bi par j̄, ‘Ay kuäär!’ Kie j̄, ‘Ay kuäärä!’

19Kä ba je kony c̄etnike muul, ba je yuɔr raar j̄ok wec Je-ru-tha-l̄em.”

Dak Je-ru-tha-l̄em

20“Kä w̄er wieeni kä Le-ba-n̄on, e j̄owdu wa liη ni kä Ba-can, w̄er wieeni kä Ä-ba-rim, ke yöö ca nhööku diaal d̄ak.

21Kä yän cuaj̄ j̄i luek m̄eë ηotdi ke ɔɔy, kä curi wee j̄, ‘/Cä je bi liη.’ E j̄en taadu ni m̄eë e j̄in ηuēt, /ci ruacdä liη.

22Bi j̄oam detku diaal loak d̄ɔr, kä ba nhööku naη ala p̄ëc, bi cu p̄oc kä bi thil luth ke kuj̄ j̄iäkn̄iku diaal.

23Kä yen lö j̄i Le-ba-n̄on, laṭde r̄ɔ kä duël ti c̄etke duël kecni rey j̄ien thepni, bia roη th̄in mi wä risk ben kä ye, c̄etnike ciek mi dap.”

Luk ke kuj̄ Ye-yo-ya-kin

24Kä cu Kuoth Nhial wee j̄, “C̄etnike t̄ekdä, c̄aη ni mɔ c̄et K̄on-yaa gat Ye-yo-ya-kim n̄ike katim th̄anyä yietdä t̄etdä cuëcdä mɔ, ηotde yän bä j̄i yuɔt raar.

25Kä bä j̄i laṭh t̄etdä n̄eni tin görke näkdu, ney tin duali ke ke, ke tet Ne-bu-kad-ne-dhar kuäär B̄ë-bi-l̄on, kene j̄i K̄el-da-ya.

26Kä j̄in yene muɔɔr eë daap j̄i, bä ye kuɔk rool golä, mi /ca ye dap th̄in, kä bi yen wä liw en w̄ini.

27Kä /ci yen bi lony muun in ɔɔre lony th̄in.”

28Kä en wut e c̄ali K̄on-yaa em̄e, ca je lōk a c̄etde n̄ike dhaar mi ci tiath, mi thil ram mi e je ɔɔr? E j̄en ca lōk ni je mɔ kene gaatke, kä yuɔr ke n̄ike rool mi kuj̄ ken e?

29Kä lö mun, mun, liη ruac Kuoth Nhial!

30Ci Kuoth Nhial wee j̄, “Ḡori n̄eme piny ke kuj̄ wutdä mem̄e, ba ram mi thil gaat, ba ram mi /ci r̄ɔ bi luäη teekäde, ke yöö thile ram mi bi nyuur wij̄ koam kuäärä Dee-bid kä gaatke, mi bi ruëc kä Juda.”

Yir 23

Ruac ke kuj locä nath muundien

- ¹Kä cu Kuoth Nhial wee i, "Riek ake yiëen deet tin ci det nɛɛnikä riaw kä döör!"
- ²Ke kuj emɔ cu Kuoth Nhial in la Ruey ʒɔaa ni Kuoth I-the-rel nɛmɛ lar ke kuj yiëeni deet tin yiënkɛ nɛɛkä wee i, "Ci yen detkä riaw döör, kä ci yen ke buath raar, kä /ken yen ke tit. Kä nɛnɛ je ʒän bä ye tit ke kuj lät jiäknikun.
- ³ʒän bä duoth deetkä maät rey wiini diaal tin cäke riaw kä thɪn, bä ke luɔc guäth lokdien, kä bike rɔ kuay elɔŋ.
- ⁴Kä bä ke moc yiëen ti bike tit, kä thile mi bi le dual ke ke, kie mi bi ke jak kä gay, kä thile mi bi le bath, ruac ni ʒän Kuoth Nhial."
- ⁵Kä cu Kuoth Nhial wee i, "Ci guäth thiak, mi bä kaar mi ɔaa jiec kä Dee-bid thɪn, mi bi ruɛc ala kuäär kä be lät ke pel, kä be thuɔk kɛnɛ cuŋ lat rey rööl.
- ⁶Rey nɪnikɛ ba Juda kän kä bi I-the-rel cien ke mal. Kä ba ciötde cɔl i, 'Kuoth Nhial ɛ cuɔɔŋda.' "
- ⁷Ke kuj emɔ cu Kuoth Nhial wee i, "Nɛnɛ ci nɪn cop tin /ci naath bi le ʒac thɪn i, 'Cɛtnikɛ ciöt Kuoth Nhial in tɛk mɛë noŋ jɪ I-the-rel raar rool I-jɛp,'
- ⁸duunde ʒöö bike wee i, 'Cɛtnikɛ ciöt Kuoth Nhial in tɛk mɛë noŋ kuay dhɔaar I-the-rel kä both ke raar muun kuc caam kɛnɛ wɪ diaal tɛë cä ke naŋ thɪn.' Kä bike cu cien muundien."

Gak göökni kaacni

- ⁹Kä ke kuj göökni, ci locdä jiath elɔŋ cɛ wä lath ni cɔwkä diaal. ʒän cä cɛtnikɛ ram mi ci ʒɔŋ ke kɔaŋ, ram mi ci kɔaŋ je naŋ, ke kuj Kuoth Nhial, kɛnɛ kuj rieetnikɛ tin rel ɔɔydien rɔ.
- ¹⁰Ci mun thiäŋ ke dhööm ke kuj kä tɪtɪ pär mun, kä ci wal dɔaar kööt. Ke ʒöö guur ɔɔk ni jiäk, kä lät ken ni dueer ke buɔmdien.
- ¹¹"Kä nɛnɛ gök kɛnɛ booth palä thile ke kuoth, nɛënä jiäkien ni dhɔrä.
- ¹²Ke kuj emɔ bi dupkien, cɛtnikɛ duɔɔp mi cäät naath rey muɔth, min bike buath raar kä bike jak kä pen. Kä ʒän bä ke nɔŋ riek ke ruɔn duäcädien," ruac ni ʒän Kuoth Nhial.
- ¹³"ʒän cä jiäk göökni Tha-mɛ-ria nɛn, latke ruac ɔɔkä kuoth Baal, kä ca nɛɛkä ni jɪ I-the-rel riaw kä döör.
- ¹⁴Duunde ʒöö cä mi jiäk ni jen nɛn, kä ɔɔk Je-ru-tha-lɛm. Cike dhɔm kä lat ken ni kaacni, kä com ken ni laät jiäkni, ke ʒöö thile ram mi bi rɔ le rit kä lätke tin jiäk, ci ken diaal cu cɛtnikɛ Tho-dɔm kä ʒä, kä ci jɪke cu cɛtnikɛ Go-mo-ra."

15 Kε kuj εmo cu Kuoth Nhial in la Ruey Υoaa nεmε lar κε kuj göökni i, “Nεnε, yän bä κε mjeeth κε tor jiaath, kä bä κε jak kä mathke ni pijw luenjä, κε yöö ci cian göökni Je-ru-tha-lem tin thil kuoth wä muun keeliw.”

16 Kä cu Kuoth Nhial in la Ruey Υoaa wee i, “/Cu ruac göökni tɔ bi ji lat ruac gookä mo lij, tɔ ba ji thiän κε ηath kä mi thil luot tɔ. Lat ken ni nyuuthni cārādien, /ci κε ti bä raar thok Kuoth Nhial.

17 La ken ney tin löke ruac Kuoth Nhial a jioκ i, ‘Be goaa κε ye,’ kä jioke ney tin bum wuothkien kä guorke ni cār loçnikien i, ‘Thile riek mi bi ye jek.’ ”

18 Kä kue la ηa kä κε mo ci ruac ben gor kä Kuoth Nhial ɔ, mo ci ruacde ben lij ɔ kä ci je tit ɔ?

19 Kä nεnε thul Kuoth Nhial! Gakde ce wä raar ε ruoth mi bi wuoth nεeni tin jiäk elɔη.

20 En gak Kuoth Nhial /ce bi loc jok amäni mi ce min caare thuk κε lätni. Ke nin tɔ bi ben tɔ bia je ηac agoaa.

21 Yän /kan gook titi jak, kä ηotde wurke κε ruacdien. Yän /kan ruac κε κε kä ηotde latke ruac gookä.

22 Duunde yöö mi cike ruac ben gor kä yä, dee κε ruaacnikä lat nεekä, kä dee κε κε luoc jok dupdien in jiäk, kene lätkien tin jiäk.

23 Kä cu Kuoth Nhial wee i, “E yän Kuoth mi te thiekä, a /ci mua Kuoth mi te nänä?”

24 A dee raan ro ku tēē guäth mi /ca ηac mi cä je dee nen thijn? Kä /ci yän nhial kene piny ku thiän?

25 Yän cä ruac göökni lij tin latke ruaacni gookä kaacni κε ciötdä, wä κε i, ‘Yän cä läk läkikä, cä läk läkikä!’

26 A be ku mäni ney be te loçni göökni kaacni ti latke ruaacni kaacni gookä κε cār loçnikien ɔ,

27 tin car κε je en yöö deē nεekä jak kä palke ciötdä ruëc κε laakien tin lat ken κε kä ro, cetke meē ci guani ciötdä pal ruëc κε kuj kuoth Baal?

28 E gök in teke lak lat laakde, kä ε ram in kääp ruacdä lat je κε thuokde. Enu mo dee jil te keel κε bel ɔ?

29 A ci ruacdä ku cetke mac, kene dey in la päm a tiath ni ηeëtni?

30 Kε kuj εmo, yän gakä κε gook tin ca ruacdien jak kä ruacdä kamnikien.

31 Kä nεnε, yän gakä κε gook tin lat κε ruacdien kä bike wee i, ‘Ruac ni yän Kuoth Nhial.’

³²Kä yän gākä ke ney tin latke ruac gōōkā kene laāk kacä, lǟt ken nīke kaācni, kā buathke neēkā raar ke kaācnikien kene nyōōpdien, kā /kən ke jāk kā /kən ke kuany. Kä thīe luōt mi ci ney tītī je jēk thīn, ruac ni yän Kuoth Nhial.”

Naath ke yac mi thiek kä Kuoth

³³“Kä mi wä raan jī thiec kä ken ney tītī, mi ε gök kie ε boōth palä j, ‘Yac Kuoth Nhial in thiek ε lee nu?’ Bīke loc j, ‘Yac mi thiek nu kä, kä yän bä ye yīäk.’

³⁴Kä ke kuj gōkā kie boōth palä kie ram kel kä naath mō bi wee j, ‘Yac Kuoth Nhial mi thiek o,’ yän bä en ram emō duāc kene jī dhōaare.

³⁵Kä neme ε jen min bi yen ε lat kamnikun, bi ram o je lat guān thieekäde kä bi ram o je lat däman j, ‘Enu la luōc Kuoth Nhial o?’ Kie ‘Enu ci Kuoth Nhial ε lat o?’

³⁶Kä duunde yōō /cia rō bi nyōk ke ruac j, ‘Yac Kuoth Nhial in thiek’ ke yōō yac in thiek ε riet ran, kä cia riet Kuoth in tēk ni Kuoth Nhial in la Ruey Yōaa ni Kuothdan yar.

³⁷Kä neme ε min bi thiec ni gök j, ‘Kuoth Nhial ce jī loc idi?’ Kie ‘Enu mi ci Kuoth Nhial je lat?’

³⁸Duunde yōō mi wī je jīök j, ‘Yac Kuoth Nhial mi thiek,’ ε jen min ci Kuoth Nhial je lar, kä ke yōō ci riet tītī lat j, ‘Yac Kuoth Nhial mi thiek,’ kä cā ye jīök j, ‘/Cuare wee j, “Yac Kuoth Nhial mi thiek.” ’

³⁹Kä ke kuj emō, ke thuōk yän bä ye pal ruēec kä bä ye yuōr raar nhiamdä, keel ke wec ēē cā kam ye kene guurikun.

⁴⁰Yän bä ye nōh thil luthä kene pōc mi /ca bi met pal ruēec.”

Yir 24

Dey nōap ti gow kene ti jīäk

¹Kä ke kōr kä mēē ci Ne-bu-kad-ne-dhar kuäär Bē-bi-lōn Ye-kōn-ya gat Ye-yō-ya-kim kuäär Juda kene ruēec Juda ke bel kene taāth nanj kä Je-ru-tha-lēm ala pēēc nanje ke kä Bē-bi-lōn, cu Kuoth Nhial yā nyuōth ke nyuuth diēnyini dān rēw ti teke dey nōap ti ca lāth thok luaak Kuoth Nhial.

²Te dieny kel ke dey ti gow elōj, ti cētnike dey nōap ti nhiam, te dieny in rēwde ke dey ti jīäk elōj, ti jīäk ti /ca dee cam.

³Kä cu Kuoth Nhial yā jīök j, “Enu mi neēni Yir-me-yaa?” Kä cuā je loc j, “Nēēnä dey nōap, dey nōap ti gow elōj, kene ti jīäk elōj, ti jīäk ti /ca dee cam.”

⁴Kä cu ruac Kuoth Nhial ben kä yā,

⁵ne mi ε min laar Kuoth Nhial ni Kuoth I-the-rel ε i, “Cεtnike dey ηϱap ti gow titi, yan bā ney tēē pēcke kā Juda, tēē cā jak kā nanke raar en wane tēē ca nan muun ji Kēl-da-ya jak kā ti gow.

⁶Yān bā ke tit ala ti gow, kā bā ke luϱc en muun εme. Bā ke kap nhial, kā /cā ke bi dāk piny. Yan bā ke pith, kā /cā ke bi yuϱt raar.

⁷Kā bā ke jak kā ηac ke je ke locken en yōō ε yan Kuoth Nhial. Kā bi ken a neekā, kā bi yan a Kuothdien, ke yōō bi ke luny kā yā ke lochien keeliw.”

⁸Kā cu Kuoth Nhial wee i, “Cεtnike dey ηϱap tin jiäk tin /ca dee cam, ε jen cian in bā cien ni Dhid-ki-yaa kuäär Juda kene bööth nath ke ney tin ci duoth ke tēk kā Je-ru-tha-lem, kene ney tin cien muun I-jēp.

⁹Yān bā ke moc riek mi bi ji wec muϱϱn diaal jak kā dual, kā bi ken a cāät guathni diaal tin bā ke riaw kā thın.

¹⁰Kā bā ke jāk kā kōori ke buoth kene juey, amāni mi cike tēn rey muϱϱn ēē cā kam ke kene guani.”

Yir 25

Läär ke pεc nath kā Bē-bi-lon

¹Cu ruac Kuoth Nhial ben kā Yir-mε-yaa ke kuj ji Juda diaal ke nuaan runi ruēc Ye-yo-ya-kim gat Yo-ci-yaa kuäär Juda (min la jiϱl runā ruēc Ne-bu-kad-ne-dhar kuäär Bē-bi-lon),

²mēē cu Yir-mε-yaa je lat ji Juda diaal kene ji Je-ru-tha-lem i,

³“Ke run ti jien dāη rew wıcdε diϱk, nıke wāl diϱk runi ruēc Yo-ci-yaa gat Am-on kuäär Juda, amāni wale, cu ruac Kuoth Nhial ben kā yā kā cā je lat ye guathni diaal, duunde yōō /ken yen ε liη.

⁴Kā /ken yen ε tit, cāη ni min jāk Kuoth Nhial ye kā jaanke ni gook guathni diaal wēē i,

⁵Rietde ϱ en täame, ε ram ϱ ϱ rit kā dupke kene lätke tin jiäk, kā cianε ni mun ēē ci Kuoth Nhial je kam ye ke guurikun ni wal amāni cāη kel.

⁶Kā /cuare guur ni kuth kϱkien kā /cuare ke pal, kā /cuare yā jak kā gak ke lät tetnikun. Ke yōō /cā ye bi le moc ke riek.’

⁷Kā cuare ηot /ci yen yā liη, cuare jak ni yā kā gak ke lät tetnikun, kā cuare nōη ni ϱ riek.”

⁸Ke kuj εmϱ, cu Kuoth Nhial wee i, “Ke yōō /ken yen rietet kā luϱth,

⁹yan bā thuk duēli kuc caam diaal kene Ne-bu-kad-ne-dhar kuäär Bē-bi-lon jāk kā jaηdā, bi ke mun εme kene jıke ben mak, ke döör diaal tin te thiekā. Yan

bä ke dāk ni ken diaal, kā bä ke jak kā riek, kā be neēn gāy, bi ke dāk amāni cāṅ kel.

10 Kā ḡān bä tēth loaac woc reydien, kā be thil tēth loaac kuēn, kā be thil bel ti ba guār kā be thil lieth ke kuj lembārā.

11 Kā en wec ε mi keēliw be dāk a ba day, kā ken ney tītj bi ken a kuaany kuār Bē-bi-lon ke run ti jien bārōw.

12 Kā ke kōr kā mi wā run ti jien bārōw wā thuṅk, ḡān bä kuäär Bē-bi-lon kene dōr εmō ke rōl jī Kēl-da-ya duāc ke kuj jīāknikien, ke ḡōō ca mun jak kā dāk amāni cāṅ kel.

13 ḡān bä tin diaal tin cā lat ke kuj wec εme nōōṅ thīn, ken tin diaal tin te rey buok εme, tin ci Yir-me-yaa ke lat ke kuj dōōri diaal.

14 Ken puṅnykien bi ken a kuaany dōōri ti ḡuan kene kuār tin dīt, ḡān bä ke culikā cētnike cienkien kene lāt tetnikien.”

Luk Kuoth ke dōōr

15 Kā neme ε min ci Kuoth Nhial ni Kuoth I-the-rel ε laṛ ḡā j, “Kāni liēer kōṅā gaakdā neme tetādā, kā a je math ke ε dōōr diaal tin cā jī jāk kā ke.

16 Mi wā ke je math bike ḡōṅ ke kuj kōōr in cā jāk kā reydien.”

17 Kā cuḡ liēer kḡān tēdā Kuoth Nhial, kā cuḡ dōōr diaal tin cē ḡā jāk kā thīn jak kā math ke je.

18 Kā cua Je-ru-tha-lēm kene wij Juda ke kuārke kene böōthke dāk, kā cua ke jak kā day kā ci ken a cāāt amāni walē.

19 Kā cu kuäär I-jēp ni Pēro kene jī kōare ke böōthke ke neeke diaal,

20 ke jur diaal tin cien reydien, ke kuār rōōl udh diaal, ke kuār rōōl Pi-li-thet diaal (Ac-ke-lon, Gadha, Ek-ron, ke duoth jī Ac-dod).

21 Ke jī E-dōm kene jī Mo-ab, ke gaat Am-on.

22 Ke kuār Dhor diaal, ke kuār Dhi-don diaal, ke jī wec kiēer diaal tin te kujc bar.

23 Ke Dē-dan kene Teemo ke Buudh, ke ney diaal tin ca mīem wuōthnikien gek.

24 Ke kuār Ä-rab-ya diaal, ke kuār neēni diaal tin ca rō liōm, tin cien rey dōaar.

25 Ke kuār Dhim-ri diaal, ke kuār Ee-lam diaal, ke kuār Ma-day diaal,

26 ke kuār kuc caam diaal tin ḡān kene tin thiāk, ni kēl kēēli, ke ney diaal tin cien wij muṅṅ. Kā ke kōrien bi kuäär Bē-bi-lon ε math.

27 Kā cu Kuoth Nhial in la Ruey ḡōaa ni Kuoth I-the-rel wee j, “Bi ke laṭ neme j, ‘Mḡthe, a bia ḡōṅ kā bia ḡōk, piēke rō kā /cia rō bi jīec ke kuj kōōr in jākā kā reydun.’

28“Kä mi ci kenε lok en yöö ba liεer kaṅ tetkädu ke yöö dëe je math, bi ke jiök en yöö ci Kuoth Nhial in la Ruey Yɔaa wee i, ‘Bia je math!

29Ke yöö cä je tok ke mi laṭdä jāk en wic in cɔalke ke ciötdä, kä ε yen i dɔŋ bia kääṅ a /kaṅ ye tɔŋ? /Ci yen bi wä a /kaṅ duäc, ke yöö jakä kor kä ji wec muɔɔṅ diaal, ruac ni yän Kuoth Nhial.’

30“Kä tääme bi ken diaal laṭ riet gookä titi ke kuɔdien wii i, ‘Bi Kuoth Nhial roal ni nhial, bi jowde päḷ ni guäth cienäde, be maar elɔŋ ke kuɔ muɔɔnde, jen be roal cɛtnike ney tin la dey wal a koake, ke kuɔ gaakde ke ji wec muɔɔṅ diaal.

31Kä bi jow päḷ ni peek yɔaa, ke yöö bi Kuoth Nhial goony nööŋ ke kuɔ dööri. Be ney diaal luk kä be ji dueeri näk,’ ruac ni yän Kuoth Nhial.

32“Kä cu Kuoth Nhial in la Ruey Yɔaa neme lar wëe i, ‘Riek a bëeni be wä kä dɔɔ kenε dɔɔ, kä thul mi diit a bëeni pekni yɔaa!’

33“Kä ken ney tin ba näk ε Kuoth Nhial en cän emɔ, bike te guäthni diaal a käne je ni peek yɔaa bi mäni pek in dɔŋ. Kä /ca naath bi par kie ba ke maat kie ba ke kony. Bi ka ni dir wic muɔɔṅ.

34Wieeε lö yiëen deet, dale ro rey ɲethä lö bööth deet, ke yöö ci guäth in ba näk ni ye cop, bia pëen cɛtnike mëek kuakni.

35Kä be thil guäth mi bar yiëen deet ro thɔŋ, kä be thil guäth mi bi bööth deet ro lëny thɔŋ.

36Liŋ wiee yiëeni deet, kenε lul bööthni deet! Ke yöö yär Kuoth Nhial guäth lak deetkien.

37Kä guäth malä cienädien ba day, ke kuɔ gaak Kuoth Nhial.

38Bi ken ke bany piny cɛtnike lony mi bany dueε piny, ke yöö ci wecdien te ni lutdä, ke kuɔ nɛeni tin cianke ke a jāk, kenε kuɔ gaak Kuoth Nhial.”

Yir 26

Nyuuth Yir-me-yaa mëe cu je dee näk

1Ke tuk ruεc Ye-yo-ya-kim gat Yo-ci-yaa kuäär Juda, cu ruac emε ben kä Kuoth Nhial.

2Neme ε jen min ci Kuoth Nhial ε lar yä wëe i, “Cuŋni rey kal luaak Kuoth Nhial, kä ruacni ke ji wiini Juda diaal tin la bä pal rey luaak Kuoth Nhial, läť nike riet diaal tëe cä lar en yöö bike laṭ ke, /cu riet kel päḷ raar thɔŋ.

3Kä dɔŋ bike liεŋ, a bi ramɔ ro rit dupde min jiääk, kä dëe mi jiääk in göörä yöö dëe läť kä ke, ke kuɔ lätnikien tin jāk cu päḷ.

4Kä bi ke jiök i, ‘Lat Kuoth Nhial ε en yöö mi /ci yen yä bi liŋ, kä /ci yen bi guɔɔṅ ni ɲuɔtkä tin cä laṭh nhiamdun,

- 5kä /ci yen ruaacni jaḗḗnikä ni gōok tin la jakä kä ye guḗḗthni diaal bi liḗ,
- 6ḡän bä luak εme jak kä cḗḗnikε dhḗr jḗokni, kä bä wec εme jak kä kuḗḗth rḗy dööri wec muḗḗḗn diaal.’ ”
- 7Kä cu bööth palä kenε gōok ke nḗy diaal Yir-mε-yaa liḗ ε latdε ken riet tḗḗḗ diaal rḗy luaak Kuḗḗth Nhial.
- 8Kä mḗḗ ci Yir-mε-yaa thuḗk ke lat rietni diaal tin ci Kuḗḗth Nhial ke lar je ke ḡöö be ke lar nḗy diaal, cu bööth palä kenε gōok ke nḗy diaal je käp wä ke ḗ, “Jḗḗn bi liw!
- 9ḗḗḗ mḗ curi ruac gōokä lat ḗ ke ciöt Kuḗḗth Nhial wḗḗ ḗ, ‘Bi luak εme cḗḗnikε wec jḗokni, kä bi wec εme te lutdä a be thil nḗy ti bi cienḗ thḗḗn?’” Kä cu nḗy diaal rḗ dol ke kuḗḗ Yir-mε-yaa rḗy luaak Kuḗḗth Nhial.
- 10Kä min ci ruḗḗc Juda tḗḗḗ liḗ, cukε jḗḗḗn dhḗr kuḗḗr bä ke luaak Kuḗḗth Nhial, cukε ben nyuur thok luaak Kuḗḗth Nhial in pay lar.
- 11Kä cu bööth palä kenε gōok ruac ke ruḗḗc kenε nḗy diaal wä ke ḗ, “Wut εme rḗḗḗ nike liḗḗ, ke ḡöö cε ruac gōokä lat ke kuḗḗ wec εme cḗḗnikε min ci yen ε liḗ nike jḗḗḗkun.”
- 12Kä cu Yir-mε-yaa ruac ke ruḗḗc kenε nḗy diaal, wḗḗ ḗ, “Ci Kuḗḗth Nhial ḡä jak ke ḡöö bä ruac cḗḗnikε riet diaal tin cia liḗ.
- 13Ke kuḗḗ εmḗ täämε rialε cienḗkun kenε lätkun ikä, kä luḗḗḗ ruac Kuḗḗth Nhial min la Kuḗḗthdun, kä be riεk in cε lar ḗ be lät kä ye päḗ.
- 14Kä ke kuḗḗdä, ḡän en taḗḗ tetnikun. Larde ḡä kä mḗ guic yene mḗ ḡḗaa ke ye ḗ.
- 15Duunde ḡöö mi wä yen ḡä näk, ḗḗḗcε je en ḡöö cia rḗ ke wec εme kenε jḗḗḗ nḗḗḗ riem raam mi kuḗḗc ḗḗ, ke thuḗk ci Kuḗḗth Nhial ḡä jak ke ḡöö bä riet ti diaal tḗḗḗ ben lat jḗḗḗḗḗkun.”
- 16Kä cu ruḗḗc kenε nḗy diaal, bööth palä kenε gōok jḗḗḗ ḗ, “ḗḗn wut εme /cε rḗḗḗ ke liḗḗ, ke ḡöö ruacε ke kḗn ke ciöt Kuḗḗth Nhial min la Kuḗḗthdan.”
- 17Kä cuε teke bööth nath ti cua rḗ jḗḗc kä cukε ruac ke nḗy diaal tin ca rḗ dol, wä ke ḗ,
- 18“Tḗḗ ke wut mi cḗal ḗ Mikaa raan Mo-rε-cḗḗḗ mi cu ruac gōokä lat ke nḗḗḗ ḡḗḗḗki-yaa kuḗḗḗr Juda, cuε jḗḗ Juda diaal jḗḗḗ en ḡöö ci Kuḗḗth Nhial in la Ruey ḡḗaa wee ḗ, ‘Ba Dha-yḗn pur cḗḗnikε kak, kä bi Jε-ru-tha-lεm a dḗr jḗḗḗḗḗḗ, kä bi päḗḗ in te luak thḗḗḗ a rup.’
- 19“Kä cu ḡḗḗḗki-yaa kuḗḗḗr Juda kenε nḗy diaal je näk? Kä /ken ḡḗḗḗki-yaa dual ke Kuḗḗth Nhial a be wä ḡḗḗḗ ni ḡḗḗḗ kä Kuḗḗth Nhial? Kä /ken Kuḗḗth Nhial mḗḗḗ jḗḗḗḗḗ ḗḗ ε jḗḗḗ ḗ derε lät kä ke päḗ? Kä en täämε nḗḗḗ kḗn ni rḗ riεk.”

²⁰Kä cue le teke ram mi dɔŋ mi cɔali U-ri-yaa gat Cε-mē-yaa raan Kir-yath-ya-rim cue ruac gōōkā lat ke ciōt Kuoth Nhial. Cue ruac gōōkā lat ke kuj wec εme nie mun εme ke riet ti cɛtnike riet Yir-mε-yaa.

²¹Kä mēē ci kuäär ni Yε-γo-ya-kim kene jī kööre diaal ke ruēec diaal riet ke liŋ, cu kuäär cɔr ke γōō be je nāk. Duunde γōō mēē ci U-ri-yaa je liŋ, cue dual kā cue rɔ bar kā I-jēp.

²²Kä cu kuäär ni Yε-γo-ya-kim naath jāk kā I-jēp, El-na-than gat Ak-bor ke ney ti kɔkien keel ke je,

²³cue U-ri-yaa wā nōōŋ kā I-jēp, kā cua je nōŋ kuäär ni Yε-γo-ya-kim, mēē cu je nāk ke thep kā cue puɔnyde yuɔr guāth kunyā neeni tin duk.

²⁴Kä cu Ä-γi-kam gat Ca-pan Yir-mε-yaa luāk, kā /kɔŋ Yir-mε-yaa thöp naath ke γōō ba je wā nāk.

Yir 27

Nyuuth gākä thääkni

¹Ke tuk ruēc Dhid-ki-yaa gat Yo-ci-yaa kuäär Juda, cu ruac Kuoth Nhial εme ben kā Yir-mε-yaa.

²Cu Kuoth Nhial γā jīök i, “Lätni rɔ kā gāk mi cɛtke gāk thɔak mi pur, kā läth ni je ŋuääkdu.

³Kä jāk ni je kā kuäär E-dɔm kene kuäär Mo-ab ke kuäär jī Am-on, ke kuäär Dhor, ke kuäär Dhi-don ke tet neeni tin ci ben kā Dhid-ki-yaa kuäär Juda kā Jε-ru-tha-lεm.

⁴Käm nike ruac εme ke kuj bööthnikien, en γōō ci Kuoth Nhial in la Ruey γɔaa ni Kuoth I-the-rel wee i, ‘Bia neme wā lar bööthkun,

⁵en γōō ε γän ke buɔmdä min dīit ε nīŋ cakä piny, ke naath kene ley tin te wīj muɔɔŋ, kā cuɔ je kɔm ram in tεeth lɔcdä.

⁶Kä täame γän bä mun εme kɔm jaŋdä ni Ne-bu-kad-ne-dhar kuäär Bē-bi-lɔn, kā cā je kɔm ley dɔaar bä ke γōō ba je lätikä.

⁷Ba je lätikä ε döör diaal kene gaatke ke gaat ganke, amäni mi ci dɔk wecde ben. Kä bi döör ti ŋuan kene kuɔr tin dīit je cu jak kā kuanydien.’

⁸“Kä mi wēē teke dɔr kie kuäär mi /ci Ne-bu-kad-ne-dhar kuäär Bē-bi-lɔn bi lätikä, kie mi /ci gākde bi läth ŋuääkde, γän bä dɔr εmɔ dāk ke kɔr, kene buoth ke juey, amäni mi cäke thuk ke tētdä.

⁹Inɔ /cuare liŋ ni göökun, kene tītun, ke laakun, ke jī walkun, ke jī kolaanŋi tin la ye a jīöke i, ‘Ci yen kuäär Bē-bi-lɔn bi lätikä.’

- 10**Ke yöö lat ke ni ye ruac gookä kacä min bi ye nan ni guäth mi nan ke mundun, yan bä ye nan raar, kä bia cu liw.
- 11**Kä dor o bi kuäär Bë-bi-lon lätikä mo, yan bä ke jak kä cien muundien, bä ke jak kä cien en wini, ruac ni yan Kuoth Nhial.”
- 12**Kä cä ruac mi cetke je lar Dhid-ki-yaa kuäär Juda i, “Bër läti ni kuäär Bë-bi-lon ikä kene neke, ke yöö bi tek.
- 13**Enu goori yöö bi liw yene neku mo ke kor, kene buoth, ke juey, cetnike min ci Kuoth Nhial je lar ke kuj döör o /ci kuäär Bë-bi-lon bi lätikä o?
- 14**/Cu riet göökni tin ruac ke ji lij, tin jioke ji i, ‘/Cu kuäär Bë-bi-lon lätikä,’ ke yöö latke ni ji ruac gookä kacä.
- 15**Yan /kan ke jak, kä latke ruac gookä kacä ke ciötdä, kä bi guutde a yöö bä ji nan raar, kä bi cu liw yene gook tin lat ke ji ruac gookä.”
- 16**Kä cuä ruac ke bööth palä kene ney diaal en yöö e Kuoth Nhial i, “/Cuare ruac göökunikun tin latke ye ruaacni gookä lij, tin wee i, ‘Ba kuak luaak Kuoth Nhial luoc jok e nini titi kä Bë-bi-lon,’ ke yöö latke ni ye ruac kacä.
- 17**/Cuare ruacdien lij, latde ni kuäär Bë-bi-lon ikä ke yöö bia tek. Enu goori yöö bia wec eme a luot o?
- 18**Kä mi ke gook ti thuok, kä te ruac Kuoth Nhial reydien, ake thiেকে Kuoth Nhial in la Ruey Yaa, ke yöö /ca kuak tin ci duoth rey luaak Kuoth kene dhor kuar Juda ke Je-ru-tha-lem bi le nan kä Bë-bi-lon.
- 19**Kä neme e min laar Kuoth Nhial in la Ruey Yaa je ke kuj wäathni kene dhaar puokä ke cuugni, ke duoth kuakni tin ci duoth en wic eme,
- 20**tin /ken Ne-bu-kad-ne-dhar kuäär Bë-bi-lon ke nan, meë kane Ye-kon-ya gat Ye-yo-ya-kim kuäär Juda kene ruëc Juda ke ruëc Je-ru-tha-lem diaal nan kä Bë-bi-lon ala pëc.
- 21**Neme e jen meë ci Kuoth Nhial in la Ruey Yaa ni Kuoth I-the-rel je lar ke kuj kuakni teë ci duoth rey luaak Kuoth Nhial kene dhor kuar Juda kene Je-ru-tha-lem.
- 22**Ba ke nan kä Bë-bi-lon, amäni can in bä luel nike. Yan bä ke luoc jok, kä bä ke lath en guäth eme, ruac ni yan Kuoth Nhial.”

Yir 28

Gök kacä ni Yä-nën-yaa

- 1**Ke jen ruon e kel emo ruon eë took Dhid-ki-yaa kuäär Juda je ni ruc, ke dhieec päthni kä nuaan runi, cu gök ni Yä-nën-yaa gat E-dhur raan Gib-yon ruac ke ya rey luaak Kuoth Nhial, a te bööth palä ke ney diaal thin, cuwee i,

²νεμε ε min ci Kuoth Nhial in la Ruey Υοαα ni Kuoth I-the-rel ε lar ι, “Υάν βά γāk kuαr Bē-bi-lon τοl.

³Rey runi δαη ρεw, γάν βά kuak luaak Kuoth Nhial diaal tēē ca naη kā Bē-bi-lon ε Ne-bu-kad-ne-dhar kuäär Bē-bi-lon λυϕ εν guāth εμε.

⁴Kā βά Υε-kon-ya gat Υε-γo-ya-kim kuäär Juda, κene ιl Juda diaal tēē ca pēc kā Bē-bi-lon λυϕ εν guāth εμε βά, κε γöö βά γāk kuαr Bē-bi-lon τοl.”

⁵Kā cu gök ni Yir-me-yaa ruac κε gök ni Υä-nēn-yaa nhiam bööthni palä κene ney diaal tēē te cuηä rey luaak Kuoth Nhial.

⁶Cu gök ni Yir-me-yaa wee ι, “Inonw! A Kuoth Nhial lät je inw, ε Kuoth Nhial jak ruac γοokä min ci lat kā θυϕ, ε kuak luaak Kuoth Nhial κene ney diaal tēē ca naη kā Bē-bi-lon ala pēēc luuce ιok εν guāth εμε.

⁷Kā liη ruac ε latdä mi tääme, liηe kā a liηke ε ney diaal τιι.

⁸Kā γοok tēē wal a /ken γααthdu κene γααthdä ni cop, ca ruac γοokä lat κε kuι köör, κene buoth, κε juey mi bi ben kā döör ti ηuan κene kuαr ti buom buom.

⁹Duunde γöö gök mi wä ruac γοokä wä lat κε kuι malä, mi wä ruac εmo a θυϕ, ba je ηac εν gök εmo εν γöö jake Kuoth Nhial.”

¹⁰Kā cu gök ni Υä-nēn-yaa γāk yieethä woc ηuääk γοokä ni Yir-me-yaa, kā cue κε τοl.

¹¹Kā cu Υä-nēn-yaa ruac nhiam neeni diaal wēē ι, “Nεμε ε min ci Kuoth Nhial je lar ι, ‘Ke jen δυϕp ε mo γάν βά γāk Ne-bu-kad-ne-dhar kuäär Bē-bi-lon τοl ηuääk neeni diaal rey runi δαη ρεw.’ ” Duunde γöö cu gök ni Yir-me-yaa wä dupde.

¹²Kā κε kor γαth mi tot min ci gök ni Υä-nēn-yaa γāk τοl ηuääk γοokä ni Yir-me-yaa, cu ruac Kuoth Nhial ben kā Yir-me-yaa wēē ι,

¹³“Wēr läri Υä-nēn-yaa γöö ci Kuoth Nhial wee ι, ‘Ci τοl ni γāk jiaath, kā ci moc ni γααthde κε γāk yieethä.

¹⁴Ci Kuoth Nhial in la Ruey Υοαα ni Kuoth I-the-rel ruac εν γöö γάν βά γāk yieethä λαth ηuääk dööri τιι diaal κε γöö ba Ne-bu-kad-ne-dhar kuäär Bē-bi-lon lätikä, amäni ley dcaar ba je lätikä.’ ”

¹⁵Kā cu gök ni Yir-me-yaa ruac κε gök ni Υä-nēn-yaa wēē ι, “Liηe Υä-nēn-yaa, ιin /ken Kuoth Nhial ιl jak, kā ci ney τιι jak kā ηath κε ni kac.

¹⁶Κε kuιc εmo ci Kuoth Nhial wee ι, ‘Nεne, γάν βά ιl woc ωι μυϕon. ιin bi λιw εν waale, κε γöö ci ruac mi ιääk lat κε kuι Kuoth Nhial.’ ”

¹⁷Κε bärw päthni κε jen ruϕn εmo, cu gök ni Υä-nēn-yaa λιw.

Yir 29

Waregak Yir-me-yaa mēē gōre pēēc

¹Tītj ke rieet waregakä tēē ci gōk ni Yir-me-yaa ke jāk kā duoth bööthni pēēcni, kene bööth palä ke gōok ke ney diaal tēē ci Ne-bu-kad-ne-dhar ke nanj kā Je-ru-tha-lem tēē ce nanj kā Bē-bi-lon ala pēēc.

²Ke kōr kā mēē ci Kuäär ni Ye-kon-ya ke man kuār ke jiowni kene ruēec Juda kene Je-ru-tha-lem ke taath kuakni kene bel ku thuj jien kā Je-ru-tha-lem.

³En waregak cua je jāk ke tet El-athaa gat Ca-pan kene Ge-mar-yaa gat Yil-ki-yaa tēē ca jāk kā Ne-bu-kad-ne-dhar kuäär Bē-bi-lon ε Dhid-ki-yaa kuäär Juda. Cue ruac j,

⁴“Ci Kuoth Nhial in la Ruey Yōaa ni Kuoth I-the-rel neme lar ke kuj pēēcni diaal tēē nanjē kā Je-ru-tha-lem nanjē ke kā Bē-bi-lon ala pēēc jōk j,

⁵‘Lātde rō kā tjeec ti bia cienj thjn, kā piethē bel ti bia cam.

⁶Kä kuēne ke män kā dape gaat, kä kuēne gaatkun män, kä a nyieekun kuēnke, ke yōō bike dap ke gaat. Rēpe rō en wjni, /cuare rō jak kā kuiy.

⁷Kä gōre mal kene riāj wec ε cā ye nanj thjn ε ala pēēc. Kä pale Kuoth Nhial ke kujde, ke yōō mi wēē teke riāj be cua jen riājdun.’

⁸Ke yōō ci Kuoth Nhial je lat en yōō, a ye /ca kanj ε göökun kene tjtun tin te reydu, kā /cuare laakien tin läk ken ke ikä lij,

⁹ke yōō lät ken ni ruac gōokä mi kac ke ciōtdä. Yän /kan ke jāk, ruac ni yän Kuoth Nhial.”

¹⁰Kä cu Kuoth Nhial wee j, “Mi wä run ti jien bārōw wä thuuk kā Bē-bi-lon, yän bä ye guil, bä ruacdä cu jak kā thuok, bä ye luoc en guäth emē.

¹¹Ke yōō yän ḡacä min cā car ke kujdun, car mi gōaa a /ci mo a car mi jāk, car mi bi jak ni ye kā teke nhiam kene ḡath.

¹²Kä bia yä cu col kā pal yen yä, kä bä ye lij.

¹³Bi yen yä gōr, kä bia yä jek. Mi wä yen yä gōr ke loedun keeliw,

¹⁴bi yen yä jek, bä ye luoc kujdun kä bä ye ruol rey dööri diaal kene guäth diaal tin cā ye nanj thjn, bä ye luoc guäth ēē nanjä ye pecä thjn.

¹⁵“Ke yōō ci yen wee j, ‘Ci Kuoth Nhial kon moc ke gōok kā Bē-bi-lon.’

¹⁶Kä cu Kuoth Nhial neme lat ke kuj kuār in te wij koam kuäärä Dee-bid kene ney diaal tin cienj en wjc emē, ke ji maarādun tēē /kan nanj pecä keel ke ye.

¹⁷Cue wee j, ‘Yän bä ke nöj kōr kene buoth ke juey, bä ke jak kā cetnike dey ḡap ti ci bool ti /ca dee cam.

18 ʎän bā ke guɔɔr ke kɔr kenε buoth ke juey, kā bā ke jak kā löke ε jī wec muɔɔn diaal, kā ba ke lam, kā bi ken a cāāt mi jīāk rey dööri diaal tin cā ke naŋ thīn,

19 ke ʎöö /ken ke ruacdä liŋ, min jākä kā ke ni cian ke jaanjä ni gook, duunde ʎöö /ken ken ε liŋ.'

20 Kä lieŋe ruac in ci Kuoth Nhial je lar yen ney diaal tin cā jāk kā raar kā Je-ru-tha-lεm tin ci waɔ pēēc kā Bē-bi-lon.

21 Ci Kuoth Nhial in la Ruey ʎɔaa ni Kuoth I-the-rel nεmε lat ke kuj Ĕ-ʎab gat Ko-la-yaa kenε Dhid-ki-yaa gat Mä-the-yaa tēē lat ke ye ruac gookä kacä ke ciötdä j, 'ʎän bā ke laŋh tētdä Ne-bu-kad-ne-dhar kuäär Bē-bi-lon, kā be ke näk ni nhamdun.

22 Kä ke kujdien, bi pēēc diaal tēē bā kā Juda tin te kā Bē-bi-lon lam εmε lat j, "Bi Kuoth Nhial ye lat nike lätni Dhid-ki-yaa kenε Ĕ-ʎab tēē ca bul ε kuäär Bē-bi-lon."

23 Ke ʎöö cike lat ni ti jīäk kā I-the-rel, cike dhɔm ni män jī thieekädien, kā lat ken ni kac ke ciötdä, ruac mi /kan lar ke. Däce ʎän ni kā rɔa, kā ε ʎän la neen ɔ, ruac ni ʎän Kuoth Nhial.' "

Waregak mi wä kā Cε-mē-yaa

24 Kä bi Cε-mē-yaa raan Ne-ʎe-lam jīök j,

25 "Ci waregakni jāk kā ney diaal tin cienj kā Je-ru-tha-lεm, ke booth palä ni Dhe-pēn-yaa gat Mä-the-yaa, ke bööth palä diaal j,

26 'Ci Kuoth Nhial jī jak kā booth palä ke guɔath boothä palä ni Ye-ʎo-ya-da, ke ʎöö bi luak Kuoth Nhial guic ke ram mi ci ʎɔŋ mi lat ruac gookä, bi je yian ke ciik, kā bi nuäkdε gak.

27 Kä täämε enu ci Yir-mε-yaa raan Ä-na-thoth min läť jī ruac gookä gak ɔ?

28 Ke ʎöö ce ney jāk kā waregak kā Bē-bi-lon wēē j, "Bia jāany ala pēēc. Latde rɔ kā tīec ti bia cienj thīn, kā piethε bel ti bia cam." ' "

29 Kä cu booth palä ni Dhe-pēn-yaa waregak kuεn ε liŋ gök ni Yir-mε-yaa je.

30 Kä cu ruac Kuoth Nhial ben kā Yir-mε-yaa wēē j,

31 "Jäk ni pēēc kā waregak j, 'Ci Kuoth Nhial nεmε lar ke kuj Cε-mē-yaa raan Ne-ʎe-lam ke ʎöö ce ye lat ruac gookä mi /kan lar je, kā ce ye jak kā ŋathε ni kac,

32 ʎän bā Cε-mē-yaa raan Ne-ʎe-lam kenε gaatke duäc. Be thil ram mi bi tēk kā je rey nεeni tītī, mi bi min ɔaa in bā läť kā ken ney tītī nen, ke ʎöö ce ruac a jīäk ke kujdä, ruac ni ʎän Kuoth Nhial.' "

Yir 30

Lät ji I-the-rel ke locdien jok

- 1** Titi ke riet Kuoth Nhial tëë ci ben kä Yir-me-yaa.
- 2** Kä cu Kuoth Nhial ni Kuoth I-the-rel ruac eme lar wëë i, “Gori riet diaal tëë cä lar ji rey buok.
- 3** Nene ke nin tia bëëni bä nækä ni ji I-the-rel kene ji Juda luɔɔc muun ëë cä kam guanikien kä be la dunchien.”
- 4** Titi ke ken riet tëë laar Kuoth Nhial ke ke kuj I-the-rel kene Juda wëë i,
- 5** “Cako wiee gäyā, kene dak ke /thil malä liŋ.
- 6** Tääme thiecni kä guicni, tëë ke wut mi dee gat dap? Kä enu nëënä wutni mo toŋ ken jiaackien cētke ciek mi dap ɔ? Kä enu ci nhiem kien ɔ juan ɔ?
- 7** Kua dak mi diŋ ε di ke jen cāŋ ε mo, /thil mi bi paar ke je. Be la guath cucä mi diŋ ke kuj ji Je-kob. Duunde yöö ba ke kän thīn.”
- 8** “En cāŋ ε mo, yän bä gäk ŋuaakdien toŋ kä bä depkien diaal lony, kä be cu thil juor mi bike le jak kä kuaany.
- 9** Duunde yöö bi ken Kuoth Nhial min la Kuothdien kene kaar Dee-bid la kuäärien lät ikä min bä kuënyke.”
- 10** Cu Kuoth Nhial ε laar wëë i, “/Cu dual lö Je-kob jaŋdä kä /cu bath lö I-the-rel. Ke kuj kä yöö bä ji luäk ni nänä, kä bä kuayku luäk guath in ca ke pęc thīn. Kä Je-kob bi lony jok kä bi teke mal. Kä /thile mi bi ji jak kä dual.
- 11** Kä ke yöö taä keel ke ji bä ji luäk, kä bä döör diaal tin cä ye riaw kä thīn jakä thuk. Duunde yöö cä ye bi jakä thuk. Bä duäcdun jak kä päär kuela yöö cä ye bi päŋ a /kan toŋ,” ruac ni yän Kuoth Nhial.
- 12** Cu Kuoth Nhial meme lar wëë i, “Buɔɔtkun cike bi thuok. Kä jiöörkun cike bi met gɔaa.
- 13** /Kä thile ram mi bi ruacdu lat, kä be /thil wäl ke kuj butädu, kä jin /ci buɔɔtku bi gɔw.
- 14** Ci nhööku diaal ji pal ruëec. Kä thile ke tiit ke ji. Kä cä ji duäc cētnike guān tēru, cä ji duäc cētnike guān tēr in thil pälikä. Ke yöö dueerku ŋuanke kä diŋke elɔŋ.
- 15** Kä enu wiee i ke jiöör puānydu mo? Jen /ci bëcde bi thuok. Ke yöö dueerku diŋke kä ŋuanke elɔŋ. E yän lät ji kä meme ɔ.

¹⁶Duunde γöö ney diaal tin görke dākdu ba ke dāk bā, kā jī tēru diaal ba ke nan kuaanyä. Kä ney diaal tin pēcke jī bake pec bā. Kä ney diaal tin kake jī bā ke kak bā.

¹⁷Kä bā buḡm puḡḡny luḡc jī, kā bā buḡḡtku jakä ḡḡaa. A cāḡ ni mḡ cḡal ke jī mḡ jī, ‘Dha-yḡn, mi ca lḡk, kā thile ram mi tiit je!’ ” ruac ni ḡān Kuoth Nhial.

¹⁸Kä cu Kuoth Nhial mēmε lar wēē jī, “Guicε, ḡān bā kēmε jī Je-kḡb luḡḡc ḡuāthdε, kā bā kḡḡc lḡaac kām ney tin cien ḡhḡn, kā ba wec nyḡke ke lātḡni nie ḡuāth εē tēē ḡhḡn. Kä dhḡr kuḡr ba luḡc ni ḡuāthdε mēē tēē ḡhḡn.

¹⁹Kä ba diit tēthkā lḡaac kit εn ḡuāthni tḡtḡ, kā be teke jḡw tēthā lḡaac. ḡān bā ke rep a bike ḡuan. Kä bā ke kām luth, thile ram mi bike cany.

²⁰Kä bi ke te nike tḡḡ εē wal. Kä bike rḡ yiath piny nhiamdā, kā bā ney tin cianḡke ke a jīäk tḡḡ.

²¹Bi kuäär ben ni kā ke, kā bi rueec pāl ni reydien. ḡān bā je tḡec thiekā mi wḡḡ je wā cḡl, ke ḡöö εḡa mi dee ben thiekā kā ḡā ε /kḡn je cḡl?

²²Kä bikεn cuḡ nēkā kā bi ḡān a Kuothdien,” ruac ni ḡān Kuoth Nhial.

²³Kä nēne ḡēēny Kuoth Nhial cε jīεn cεḡnike thul mi put. Kä be pεn ni wuḡthni jī dueeri.

²⁴Kä ḡēēny lḡaac Kuoth Nhial /cε bi loc jḡk. Amāni mi cε lāt lḡacdε tin ḡḡḡrε thuk ke lātḡni bi nēeke tḡtḡ ḡḡc nike ḡhḡn tin jḡakdien.

Yir 31

Luny jī l-the-rεl muundien ke tēth lḡaac

¹Kä cu Kuoth Nhial wee jī, “Ke jεn ḡuḡḡth ε mḡ bi ḡān a Kuoth thukni duēli l-the-rεl diaal kā bi ken a nēkā.”

²Kä cu Kuoth Nhial wee jī, “Ney tēē ci kāān lḡth cike nhök jek rey dḡaar. Kä mēē ḡḡḡr l-the-rεl lḡḡḡ,

³cu Kuoth Nhial rḡ nyuḡth ni nānā ruacε. ḡān nhḡakā jī ke nhök mi thil pek. Ke kuḡ εmḡ cuḡ ḡot nike mi kḡḡpā nhökḡdā ke jī.

⁴Bā je nyḡk ke pḡeth, kā bā je lḡt, lö nya l-the-rεl! Kä bia yḡk yḡknikun nyḡk nike läth, kā bia wā duth nike ney tin tēth lḡckien kεel.

⁵Kä bi kḡḡk wal ke kuḡ kḡḡḡ lēni nyḡk ke pḡeth, wuḡthni pāāmni Tha-mε-ria. Kä bi puḡḡr pḡeth ḡhḡn, kā bi lḡckien tēth ke dεykien.

⁶Ke ḡöö be teke cāḡ mi bi ciöt ke ḡḡḡḡ, wḡḡ pḡām ε-pa-rim jī, ‘Jiace rḡ, wane kā Kuoth Nhial ni Kuothdan wḡḡ pḡām Dha-yḡn.’ ”

⁷Kä memε ε min ci Kuoth Nhial ε lar wëë j̄, “Këtde Je-kəb diit tēthä ləaac ke jow mi diit, kapε j̄iōōthkun nhial ke kuj̄ bōōthä döōri. Latde je kā liakε je wiaa j̄, ‘Ci Kuoth Nhial nεεke k̄an, tin ci k̄aan kā l-the-r̄el.’

⁸Kä guice γ̄an b̄ake w̄a nōōj̄ ni muun kuc caam, kā b̄a ke w̄a ruḡḡl ni p̄ek ni γ̄aa tin n̄an n̄aan. Ciōōr kene ḡōt, ke pay daap kene ruēt. Buḡḡn mi diit be luny εn wane mε.

⁹Kä bike luny j̄ok ke wiee, kā bike jal n̄ike pal min luḡḡc̄a ke j̄ok. γ̄an b̄ake n̄an n̄ike guāath mi teke piw, n̄ike duḡḡp mi cuḡ cuḡ ke γ̄ōō /ci ken kḡath bi le kḡthikā. Ke γ̄ōō ε γ̄an guḡḡn l-the-r̄el, kā ε-pa-rim gatdä min k̄ēē.

¹⁰“Kä lieḡε min ci Kuoth ε lat, lö döör diaal, kā wiaa latde je ni j̄iokni yiēri tin n̄an. Kä lare je j̄, ‘Ram mēē kith j̄i l-the-r̄el be ke nyok ke ruḡḡl. Kä be ke gaḡ c̄etnikε min la yieen deet detke a gaḡ.’

¹¹Ke kuj̄ εm̄o ci Kuoth Nhial l-the-r̄el luēl, kā cε je k̄an tetni n̄eni tin l̄eny ke je ke buḡḡm.

¹²Bike ben kā bike w̄a k̄iet n̄ike jow mi diit, wij̄ paam Dha-γ̄on. Kä bi l̄ocdien tēth ke muc Kuoth Nhial. Bi l̄ockien tēth ke kuj̄ b̄eel, ke k̄oḡḡ kene lieth, am̄ani det kene γ̄ok b̄a. Kä bi t̄ekdien cu c̄etnikε kak d̄eni wal mi te w̄ic yiēer. Kä /ci ken r̄ḡ bi le nyok ke cuḡḡc.

¹³Kä bi nyier lat duth n̄ike tēth ləaac, kā bi ḡuēt̄ni kene d̄oḡ l̄ockien cu tēth. Kä b̄a jiath ləaacdien cu jak kā tēth ləaac. γ̄an b̄a ke bum, kā b̄a ke moc tēth ləaac ke guāath j̄iethä ləaacdien.

¹⁴Kä b̄a böōth palādien moc ke ḡoak ti ḡuan. Kä bi n̄ekā cu teke ḡoak ti ḡuan,” ruac ni γ̄an Kuoth Nhial.

¹⁵Kä cu Kuoth Nhial memε lar wëë j̄, “Ca lul liḡ kā Rama, wiee kene p̄ar mi diit. Re-c̄el wiee ε ke kuj̄ ganke, kā j̄en l̄oke cuḡḡm, ke γ̄ōō ci gaatke thil.”

¹⁶Kä cu Kuoth Nhial wee j̄, “Ku wiee kap cuḡḡj̄. A mer /ci le loḡḡny waḡḡdu. Ba j̄i culike ke kuj̄ latdu, bike luny j̄ok muun guḡḡn t̄er.

¹⁷Ke kuj̄c̄ εm̄o t̄ayε ke ḡath bi gaatkun luny muun wecdien εmε,” ruac ni γ̄an Kuoth Nhial.

¹⁸Kä γ̄an c̄a wiee l-the-r̄el liḡ min wëë j̄, “Ci γ̄a duāc, kā c̄a ḡoak ḡac, ke γ̄ōō c̄atdä ke kḡal mi /k̄an ḡieec, luuc ni γ̄a j̄ok ke γ̄ōō d̄oḡ b̄a k̄aan. Ke γ̄ōō ε j̄in Kuoth Nhial ni Kuothdä.

¹⁹Ke γ̄ōō mēē c̄a bath dupdu, γ̄an c̄a r̄o r̄it dueerikā. Kä ke k̄or kā mēē c̄a j̄iäakde ḡac cu l̄ocdä j̄iäak. Kä cuḡ p̄oc εḡḡj̄ kā cuḡ teke buar, c̄a p̄oc εḡḡj̄ ke dueer t̄ēē c̄a lat ni ḡuēt̄ädä.”

20“Cie jen I-the-rel min la gatdä min nhoakä? Cie jen gatdä min teth loçdä ke je? E cän ε min la ruacä ε jiäk ke kujde, yan nuotdä ke mi tiemä je. Kä ino loçdä care ni je, yan ε puc bä je pälikä.

21“Lätni duɔpku kä ti bi la n̄ici ke, cuñni jien th̄in ke kujdu. Kä tit dup tin d̄itkien, tin la j̄äl ke j̄i. Ku luny j̄ok lö nya I-the-rel, luny ni däär wijniku.

22E bi ku ȳiic amäni ney, lö nyam mi /thil n̄ath? Kuj kä ȳöo Kuoth ce mi goaa pay cak wij̄ muɔɔn, en ȳöo ciek be wut le gan ε jen,” ruac ni yan Kuoth Nhial.

23Kä cu Kuoth Nhial in la Ruey ʒaa ni Kuoth I-the-rel m̄eme lar w̄eë j̄, “Bi ken riet t̄it̄i leni nyok ke lär mun Juda kene rey wij̄nike, mi waa ke nyok ke luuc j̄ok bike wee j̄, ‘Ci Kuoth Nhial j̄i poth, lö ciëñnda min thuɔk, lö päin in rel gooyde ro.’

24Kä bi Juda kene wij̄ike diaal te ni keel, kä bi puɔɔr beel kene yiëen ʒɔk cien ni keel.

25Ke kuj kä ȳöo bä mun moc ke riñ mi d̄iit, kä bä yiey diaal tin cuc moc ke loñ.”

26Kä ino yan bä keer kä bä guic, kä bi niendä cua mi goaa kä yä.

27Kä cu Kuoth Nhial ε lar w̄eë j̄, “N̄ene je ci n̄in thiak tin bä thok duëel I-the-rel kene thok duëel Juda pith th̄in ke kuay nath kene ley.

28Kä bi m̄eme tuɔk ε puc ceñnike m̄eë la guicä ke, ke ȳöo b̄äke d̄äk, kä b̄äke t̄öl piny, kä b̄äke yäk, kä n̄öñä ke jiäk. Ceñnike no bä, yan bä ke rialikä kä b̄äke yop.

29Kä ke ken n̄ini t̄ɔt̄ɔ /cike bi le wee j̄, ‘M̄eë ci guani nath duer lat, be mäni gaatkien bike lijw ke jen duer emo bä.’

30Duunde ȳöo bi ramɔ lijw nike duere p̄any. Ramɔ bi duer lat ɔ be lijw nike duer in ce lat ε jen.”

Mat ruac in thiak

31Kä cu Kuoth Nhial m̄eme lar w̄eë j̄, “N̄ene je ci n̄in thiak tin bä mat ruac in thiak lat th̄in ke thok duëel I-the-rel kene thok duëel Juda,

32kä /ce bi ceñke mat ruac eë cä lat ke guanikien m̄eë n̄öñä ke raar muun I-jep ε cua ke k̄ap ni tetdä, kä cu ke mat ruacdä ñar ñar ε cän ε m̄eë ε yan guandien bä.

33Duunde ȳöo en ruac ε bä lat ke thok duëel I-the-rel ke kor n̄ini t̄it̄i mo yan bä nutkä lath reydien kä bä ke goar ni rey loçnikien, kä bi yan a Kuothdien kä bi ken a neekä.

34Kä /ci raan guan thieekäde kene däman bile ñieec a w̄eë j̄, ‘Ñacni Kuoth Nhial’, ke kuj kä ȳöo ken diaal ba yä ñac ε ken nikä gaat ti toatni amäni d̄onkien.

Ke kujc kä yöö yän bä dueerkien pä1, ε puc /cä ke bi nyok ke tjem.” Ruac ni yän Kuoth Nhial.

³⁵Kä cu Kuoth Nhial min jak cänj kä lep ke cändäär, kä ci pay kene kucl rialikä ke yöö bike lep ke wäär, min wääl p1 bädpiit ε ba muaη, min coal ke ciötde 1 Kuoth Nhial in la Ruey Υσαα neme lar 1.

³⁶“Mi wä ciaη ησαani tin cä rialikä thil nhamdä, ε jen bä bi kuay gan l-the-rcl ku thil kä yöö bi ken a dor nhamdä amäni cänj kel.”

³⁷“Kä mi /ca puaar bi luänj ke thäm, kä ca pek pieny muoη bi ηac ni keeliw, yän /cä kuay gan l-the-rcl bi pä1 ε tek, eni mi ca ken diaal t1t1 lat ε jen bäke pä1,” ruac ni yän Kuoth Nhial.

Nyok täth Je-ru-tha-lcm

³⁸“Kä nene je n1n a beëni tin ba nyok ni wec ke täth Kuoth Nhial. Be tok ni kä cuut Yä-nan-el bi wä mäni thok kal in te goηtotdä rëek.

³⁹Kä bi kenj thäm wä ni pääm Ga-reb, kä be rō wä goη ni kä Go-at.

⁴⁰Ke tap kunyā nath ni keeliw amäni kaak diaal kene toor Kid-ron a räth ni thok goηtotdä j1oηkōori min te kuj känyä caη, jen guaath emō ni keeliw be la mi rel gooyde rō ke kuj Kuoth Nhial. Kä /thile mi bi je le woc en guaath emō amäni cänj kel,” ruac ni yän Kuoth Nhial.

Yir 32

Kök Yir-me-yaa ke kak

¹Kä cu riet Kuoth Nhial emε ben kä Yir-me-yaa ke wäl runi Dhid-ki-yaa mēē la kuäär Juda, kä mō wäl bädäk runi Ne-bu-kad-ne-dhar.

²Kä ke jen guaath emō cu rem kuar Bē-bi-lon ni Ne-bu-kad-ne-dhar Je-ru-tha-lcm gol, kä enō Yir-me-yaa min la gök ca je gak rey rëek yiëni min te dhōr in cien kuar Juda th1n.

³Ke yöö ci Dhid-ki-yaa kuäär Juda je yien, kä jioke je 1, “Enu mi latdi ruaacni gookä 1 nono mō? Laari min ci Kuoth Nhial ε lat 1, ‘Nene yän bä wec emε lath tetni kuar wec Bē-bi-lon kä be je kan.

⁴Kä Dhid-ki-yaa kuäär Juda cε bi kään tetni j1 Kēl-da-ya, ε ni yöö ba je lath tetni kuar Bē-bi-lon, kä be ruac ke je ni nhamde pany a be je nen nike nyinke.

⁵Kä be Dhid-ki-yaa naη ni kä Bē-bi-lon, kä jen be tēē w1ni amäni mi cä je guj1. Kä cänj be kor ter ke j1 Kēl-da-ya, thile mi be luänj.’ Ruac ni yän Kuoth Nhial.”

⁶Kä cu riet Kuoth Nhial ben kä Yir-me-yaa wēē 1,

⁷“Nene Yä-na-mel min la gat gulen ni Cē-lum be ben kä j1 wēē 1, ‘Kök kaakdä min te kä Ä-na-thoth, ke yöö maar kōn, kōke be la dundu.’

8Kä ke kore cu Ḳä-na-mel gat guḁlen ben rey kal gaḁni cḁnike ruac Kuoth Nhial wḁḁ ḁ, ‘Kok kaakdä min te kä Ä-na-thoth muun Ben-ya-min ke yöö ε jin tḁḁ ke cuḁḁ mi deri kok je mo, koke be la dunḁu.’ Kä cuḁ je ḁḁ εn yöö, ruac ni Kuoth Nhial ke εn neme.

9“Kä cuḁ kak kok rḁk Ä-na-thoth kä Ḳä-na-mel gat guḁlen, kä cuḁ je kam yiḁw ḁḁ wäl bärḁw.

10Kä cuḁ waregak thany, kä cuḁ je pim ke katim, cuḁ nëen nööḁ, kä cuḁ je kuḁn yiḁḁke nhiamdien.

11Kä εno cuḁ waregak kokä min cä gäk kä te ruaacni diaal thḁn naḁ amäni kuḁ waregakä min /kaḁ kum bä.

12Kä cuḁ waregak kokä min dan thöp Ba-ruk gat Ne-ri-yaa, gat Mä-the-yaa a te gat guḁlen ni Ḳä-na-mel kene nëen diaal tḁḁ thanyke waregak kokä ni thḁn, kä te ḁḁ Juudh diaal tḁḁ te nyuurä rey rḁk gaḁni thḁn bä.

13Kä cuḁ Ba-ruk jiök ni nhiamdien ḁ,

14‘Ci Kuoth Nhial in la Ruey Ḳḁaa ni Kuoth I-the-rel ε lar εn yöö naḁ waregakni kokä ken ḁḁ rew, min ca gäk kene min /kaḁ gäk, kä wḁr läth nike rey dhar muḁḁ, ke yöö bike kule jääny.

15Ke yöö kaḁk wal ke kuḁ koḁḁ kene kaḁk ke ciḁḁḁ bake leni nyok ke kōk εn muun εme.’ Ruac ni yän Kuoth Nhial in la Ruey Ḳḁaa ni Kuoth I-the-rel.

16“Ke kor kä mḁḁ cä waregak kokä kakä thöp Ba-ruk gat Ne-ri-yaa, cuḁ Kuoth Nhial pal waḁ ḁ,

17‘Kuäär ni Kuoth! ε jin ε ḁḁ ci nhial kene piny cak ke buḁm mi diḁḁ! Ke yöö thile mi bum mi dee ḁḁ dhal lö Kuoth,

18kä la nyuthi ney ti bathḁḁri ti ḁuan nhökdu min thil pek, kä jin la moci ḁḁ dueeri ḁḁḁ mi wä amäni gaatkien tin bä kḁrien, ε jin Kuoth mi diit mi bum, kä cḁalke ciḁḁḁ ḁ Kuoth Nhial in la Ruey Ḳḁaa,

19ε jin rueec mi goaa kä bum lätkε. Kä guic ciḁḁ neeni diaal, kä kämni ramo min roḁ ke lätkε.

20Kä jin curi nyuuthni kene ti gayke naath nyoth muun I-jḁp, kä ḁotke thḁn rey I-the-rel kene naath diaal amäni wale, kä kḁk ciḁḁḁdu tḁḁ thḁn amäni täämε.

21Kä curi neeku ni ḁḁ I-the-rel nööḁ raar muun I-jḁp ke nyuuthni ti gay ke naath, ke tetdu mi bum, ke dual mi diḁḁ.

22Kä curi mun εme kamke mḁḁ ci ro yac ḁḁ bi je kam guḁḁḁḁḁnikien. Mun riḁḁä caak kene tuaar.

23 Cuke ben th̄in kā cue la duḡdien. Duunde yöö /ken ke ḡuḡtku luḡth. Kā cu ke laḡ ni tin /ca dee laḡ kā tēē cā laḡ ke ḡ dēē laḡ. Ke kuj emḡ curi jiäk diaal tiḡi jakä bā kā ke.

24 Kā nēne je wec ca je moc ke koḡni ti koatke je, ke yöö ba kule mak. Kā ke kuj köör kene buoḡth ke liaw cua wec emḡ kaḡn ε ji Kēl-da-ya tin make je. Kā cu mēē ci lar a thuḡk ceḡnike mi ce tuḡok ε.

25 Kā cāḡ ḡotde bā lö kuäär ni Kuoth curi yä jiök ḡ, “Kok kak ke yiḡw kā ḡoḡḡni nēen th̄in”. ε cāḡ ni mo ca wec emḡ laḡth tetni ji Kēl-da-ya mo.’ ”

26 Kā cu riet Kuoth Nhial ben kā Yir-me-yaa wēē ḡ,

27 “Nene, ε yān Kuoth Nhial in cak ti diaal. Tēē ke mi dee yä dhal?”

28 Kā nene yān bā wec emḡ kaḡm ji Kēl-da-ya ke tēt kuḡr Bē-bi-lon ni Ne-bu-kad-ne-dhar, kā be je kaḡn.

29 Kā ji Kēl-da-ya tin make wec, bi ke ben kā bike je cuḡth amāni duēl tin la kuoth Baal a waḡke wal tin kur th̄in, kene muc piḡni tin thöpke kuth tin koḡ, tin jakε yä kā yöö bā ḡēēny.

30 Ke yöö gaat I-the-rel kene gaat Juda cike laḡ ni duer kā roa nhiamdä ni ḡuḡetädien. Kā gaat I-the-rel thile mi goaa mi ci ken ε laḡ, ci ken jak ni yä kā yöö bā ḡēēny ke lätkien.

31 Wec emḡ ce ḡēēnydä kene waḡ loaacdä jiac nhial, nike cāḡ ēē laḡ ke ni je amāni waḡε. Kā jen bā je woc waḡḡdä.

32 Ke kuj jiäkni diaal tin laḡ ke th̄in ε gaat I-the-rel kene gaat Juda nike kuḡkien kene ruēeckien, ke bööth palä kene göökien, ke ji Juda kene Je-ru-tha-lēm yä jak kā ḡēēny.

33 Kā cike yä riet ni jokdien a /ci mo nhiamdien, cāḡ ḡieecä ke ni cian bā, loḡ en yöö bike je liḡ.

34 Läḡ ken ni nyuḡonkien luaak in coalke ke ciötdä, ke yöö bi ken ε ḡar ḡar.

35 Kā ci ken guḡth pali ti thöp ke muc kuth Baal th̄in laḡ, rey täpä gan I-nom. Ke yöö bike dhool kene nyieekien thöp kuth Mo-läk th̄in ε la muc, kā /kaḡn ruac ke ke, ε cāḡ ni caḡe ḡane ke yä, läḡ ken jiäk tiḡi ke yöö bike Juda jakä duḡr.”

Lär ke ḡath ke mi bi ben

36 Kā ke kuj emḡ cu Kuoth Nhial ni Kuoth I-the-rel ruac emḡ lar ke kuj wec emḡ wēē ḡ, “Tääme wec emḡ ca je laḡth tetni kuḡr Bē-bi-lon ke koḡ kene buoḡth ke liaw.”

37 Kā nene yān bā ke ruḡḡl rey röli diaal tēē cā ke riaw kā th̄in ke ḡēēny kene waḡ loaacdä min diḡt. Yān bā ke luḡc jok en wane me, kā bā ke jakä cien ke mal.

38 Kä bi ken a nɛəkä, kä bi ɣän a Kuothdien.

39 Kä bä ke kam ni loc kel kene duɔɔp kel, kä bi ken ɣä luɔth amäni cänj kel. Ke kuj c gɔɔyädien amäni gɔɔy gankien tin bää korien.

40 Kä ɣän bä mat ruac mi thiak lat ke ke, ke ɣöö cä rɔ bi le riet jok ke lätnikien kä mi gɔaa. Kä bä ke jak kä luɔth ke ɣä ke ɣöö dɔɔn cike rɔ bi riet jok kä ɣä.

41 Kä bi locdä tɛeth ke lätnikien kä mi gɔaa, kä bä ke yop en muun emɛ ke ɲath mi dijt elɔɔ, ke locdä keeliw kene tjeydä.

42 Kä cu Kuoth Nhial wee j, “Cɛtnike mää cä ti jjak ti nuan nön ken ney titi ino bä, ɣän bä ke le nön gɔy diaal tää cä lar ke.

43 Kä ba kɔak leni nyok ke kök en muun emɛ äe laar yene j ca päl a thil raan kä thil ley. Mää ca lath tetni ji Käl-da-ya.

44 Ba kɔak kök ke yioɔ, kä ba ruaacni thany kä bake pim ke katim, kä ba nëen nöön thın, muun Ben-ya-min, rey cienj Je-ru-tha-lɛm, rey wijini Juda kene rey wijini rööl päamni, kene rey wijini täpä Cɛ-pe-laa ke rey wijini tin te tɔɔrä Ne-geb. Ke kuj emɔ, bä nɛəkä cu luɔɔc muundien, ruac ni ɣän Kuoth Nhial.”

Yir 33

Loc nath gɔɔyä cienjä ke kɔr däkä

1 Kä cu riet Kuoth Nhial rɔ nyok ke ben kä Yir-mɛ-yaa mää ɲotde tää yieenä rey rääk duëel yiëni,

2 kä cu Kuoth Nhial in cak ɣɔw, kä min yieth je piny min cɔalkɛ ciɔtde j Kuoth Nhial wee j,

3 “Cɔl ɣä bä ji loc, kä bä ji nyuɔth ti dijt ti nuan ti /ci ɲäc.

4 Ke ɣöö ci Kuoth Nhial min la Kuoth I-the-rel neme lar ke kuj ciëëɲni wec emɛ, kene dhɔr kuari Juda en ɣöö ba ke dak piny ke ɣöö ba ke lätni päny mi ba gan ni rɔ kä ney tin ca kɔɔtni lat tin ca gɔl wec ke kɔr.

5 Kä ke kɔrun ke ji Käl-da-ya, ba thienj ni tjeec titi ke puany nɛeni tin ci liw, ney tin bä näk ke ɲëënydä, ke ɣöö cä wec emɛ lok ke kuj dueeri tin ci ken ke lat.

6 Kä nene ɣän bä ke nön gɔɔy kene pual puany. Kä bä ke nyuɔth riän mi dijt kene mal.

7 Kä ɣän bä Juda kene I-the-rel luɔc gɔɔy cienjädien cɛtnike taadien äe wal.

8 Kä bä dueerkien tää ci ken ke lätni kä ɣä päl. Kä bä duer äe ci ken ε dujr ke lokdien ke ɣä päl bä.

⁹Kä wec εme be la guḡaḡth tethkä laaac, kä ba guḡaḡth liakä, kä ba guḡaḡth puonyä kä ḡä nham dööri diaal wj̄ muḡḡon, tin ba ḡoy tin cä laḡ ke kuj̄dien lij̄. Kä bike teke dual kene riək mi wa tin ḡow kene riḡḡ in diit in cä kam ke jek.”

¹⁰Kä cu Kuoth Nhial memε laar wëë j̄, “En guḡaḡth εme ε ca lare j̄, ‘Ca päl ε thile raan kene leye,’ wj̄ Juda kene rey duḡḡni Je-ru-tha-lēm tin ca ban̄y piny a thile raan kä thile ley mi cien̄ thj̄n ε ba jow nyok ke lien̄ thj̄n.

¹¹Jow tethkä laaac, ke ney ti köök ke kuën ke jow neeni ti k̄it ke diit tethkä laaac ti nöön̄ ke muc rey luaak Kuoth Nhial wä ke j̄, ‘Kame Kuoth Nhial in la Ruey ḡḡaa tēth laaac, ke ḡöö Kuoth Nhial ḡḡaaε, kä nhökde min thil pek tēē thj̄n amāni cāḡ kel!’ Kä bā mun luḡc ḡḡoyde cēḡḡḡḡḡḡ tḡḡḡde mēē j̄iḡl.

¹²“Kä memε lare Kuoth Nhial in la Ruey ḡḡaa j̄, ‘Rey muḡḡon εme ca ban̄y piny a thil raan kene ley ε, ke wj̄ke diaal ε be le ni teke naath ti bi cien̄ thj̄n ti yien̄ke detkien̄.

¹³Rey wj̄ini paam, ke rey wj̄ini Cε-pe-laa, ke wec Ne-ḡεb, ke rey rööl Ben-yamin ke guḡth tin thieek ke Je-ru-tha-lēm, amāni rey wj̄ini Juda, bi det loc ni tetni neeni tēē la cian̄ke ke.’ Ruac ni ḡān Kuoth Nhial.”

Kaar mi ḡḡaa kene mat ruac ke Dee-bid

¹⁴“Kä nene nj̄n a bëēni tin bā jakni ruac ëë laḡä j̄ l-the-rel kene j̄ Juda jak kä thuḡk.

¹⁵Ke ken nj̄n t̄it̄i ke jen guḡaḡth ε mḡ, bā kuäär mi ḡḡaa jakä joc kä kar Dee-bid. Kä be cuḡ kene thuḡḡk nyoth en muun εme.

¹⁶Kä en nj̄ni t̄it̄i bi Juda luäk jek kä bi Je-ru-tha-lēm cien̄ ke mal. Kä memε ba jen ciöt in ba cḡḡl ni je j̄, ‘Kuoth Nhial ε jen cuḡḡḡḡda.’ Ruac ni ḡān Kuoth Nhial.”

¹⁷Kä cu Kuoth Nhial memε lar wëë j̄, “Kä thok duëel Dee-bid /cε bi met thil ram mi nyuur wj̄ kḡam kuäärä l-the-rel.

¹⁸Kä ci j̄ Lii-bay bi met thil ram mi thḡp muc tin wan̄ke kene muc bëel nhamdä amāni cāḡ kel.”

¹⁹Kä cu riet Kuoth Nhial ben kä Yir-mε-yaa wëë j̄,

²⁰“Mi wj̄ mat ruacdä wä dāk kḡne cāḡḡḡḡär kene wäär ε /ci cāḡḡḡḡär kene wäär bi ben ke guḡaḡth in la bā ke ke,

²¹ino bā, bi mat ruacdä ke jaḡḡḡḡä ni Dee-bid cu dāk bā. Kä /cε bi /cε teke gat mi bi nyuur wj̄ kḡam kuääräde kä be cu tey inḡ bā ke kuj̄c j̄ Lii-bay tin la bööth palä tin laḡ ke ḡä ikä.

²²Cēḡḡḡḡḡḡ min /ca cier Nhial dee luāḡ ke kuën kä /ca nyin litdä bāpdiit dee luāḡ ke kuën, kä ene bā ḡān bā kar jaḡḡḡḡä ni Dee-bid jakä rēpkε rḡ amāni j̄ Lii-bay tin la bööth palä tin laḡ ke ḡä ikä.”

²³Kä cu riet Kuoth Nhial ben kä Yir-mε-yaa wëë j̄,

²⁴“J̄in ciε liη εn nëë lat ney t̄it̄i jε j̄, ‘Kuoth Nhial cε dh̄or d̄aη rεw tēë cε mεk ε jεn l̄ok?’ Kε γ̄öö ci ken nεk̄ä l̄ok a /ci ken la d̄or waηdiεn.

²⁵Kä cu Kuoth Nhial nεmε lar εn γ̄öö mi /k̄aη mat ruacdä l̄at kε c̄aηdäär kεnε wäär, kε η̄ūt pūrā kεnε piny.

²⁶γ̄än bā kar Je-k̄ob kεnε Dee-bid j̄aηdä cu l̄ok. Thilε ram mi bā lε kuany kä jε mi bi kar A-bε-ram kεnε Ay-dhεk kε Je-k̄ob ruac. Kε γ̄öö γ̄än bā kε lūōc ḡōydiεn kä bā teke k̄ōac l̄oac kε kε.” Ruac ni γ̄än Kuoth Nhial.

Yir 34

Luek Dhid-ki-yaa

¹Cu riet Kuoth Nhial ben kä Yir-mε-yaa. Kä εn guäth εm̄o Nε-bu-kad-nε-dhar kεnε rεmde kεliw kε kūar w̄īni diaal tēë te piny kuääräde kε j̄ikien diaal nyiëeny kε Jε-ru-tha-lεm kεnε w̄īkε diaal.

²Kä cu Kuoth Nhial ni Kuoth I-thε-r̄el ruac lar wëë j̄, “Wēr kä j̄iokni Dhid-ki-yaa min la kuäär Juda j̄, ‘γ̄än bā wec εmε l̄ath tetni kūar r̄ööl Bē-bi-l̄on kä bε jε waη kε mac.

³Kä j̄in Dhid-ki-yaa /ci bi k̄än tetädε bε j̄i dhil k̄ap ε bi te ni tetnikε. Kä bi kuäär Bē-bi-l̄on nεn nike nyinku kä bi ruac kε jε ni nhiamde p̄any.’

⁴Kä lö kuäär Juda ni Dhid-ki-yaa liη riet Kuoth Nhial tēë läre j̄i j̄, ‘/Ci bi liw k̄ōr. Kä ε ni mi liη rietkä tin l̄arä j̄i lö kuäär Juda ni Dhid-ki-yaa.

⁵Bi liw nike mal. Kä cεtnikε mēë ca guuri tēë la kūar tēë j̄īl wēη wal ti kur η̄ūnydiεn nhiamdu, bi naath j̄i wēη wal ti kur bā kä bike j̄i par wā kε j̄, “Ay kuäär!” ’ Kε γ̄öö ε γ̄än lat riet t̄it̄i m̄o, ruac ni γ̄än Kuoth Nhial.”

⁶Kä cu gök ni Yir-mε-yaa riet diaal t̄it̄i l̄at Dhid-ki-yaa kuäär Juda kä Jε-ru-tha-lεm,

⁷mēë te rεm kūar Bē-bi-l̄on k̄ōr kä Jε-ru-tha-lεm kεnε w̄īi Juda diaal tēë ci dūoth, La-kic kεnε Ä-dhe-ka. Kε γ̄öö kε ken w̄īi tin η̄ot kε būōm kä w̄īi Juda tin būōm būōm.

Ciaη kuaanyä mi j̄iääk

⁸Kä mεmε ε riet Kuoth Nhial ëë bā kä Yir-mε-yaa kε kor kä mēë ci Dhid-ki-yaa mat ruac l̄at kε naath kä Jε-ru-tha-lεm kε γ̄öö ba ruac lūōny l̄at kε,

⁹εn γ̄öö bi ram̄o dāman kie nyiman in la j̄aηdε kä m̄o raan γ̄i-bε-ru lony. Kε γ̄öö bε thil ram mi bi raan j̄i Juudh jak kä j̄aηdε kä ye.

10 Kä cu ken diaal ε nhok, ruëec diaal kene ney diaal tëe te matdä ruac εmo, en yöö bi ramo jaṅde lony wut kie ciek, kä be cu thil ram mi ba nyok ke loc ni jaṅ kä ke. Kä cu ken ruac εmo nhok kä cu ke jaṅ diaal lony.

11 Duunde yöö ke guṅṅath mi tot cuke ro nyok ke riet, kä cua wutni kene män tëe jaṅ tëe pay lony nyok ke kap. Kä cua ke nyok ke jakä kuaanykien.

12 Kä cu riet Kuoth Nhial ben kä Yir-me-yaa,

13 en yöö ci Kuoth Nhial ni Kuoth I-the-rel ε lar i, “Yän cä mat ruac lat ke guurikun mēe nöönä ke raar kä I-jep, guṅṅath yieenä laarä je i,

14 ‘Ke thuok runi daṅ bākel bi ram o kä ye, däman min la raan Yi-be-ru in ca kök je ala jaṅ dhil lony ke runi daṅ bākel tin ce lät ni je ikä, bi je lony lätniku.’ Duunde yöö /ken guuri je liṅ, kä /kaṅ jithkien gaṅ yä.

15 Kä yen cia ro pay rit jjäknikun ε, cia mi goaa lat waṅdä ke yöö cia ruac luṅny jaṅni lat, ε ci ramo guṅ thieekäde lony, kä cia mat ruac lat rey luaak in coalke ke ciötdä.

16 Kä ke kore cuare ro rit kä cuare ciötdä ṅar ṅar, ke yöö ci ramo kä ye wut kene ciek tëe la jaṅke nyok ke naṅ jok. Kä ci yen ke koṅ lony cētnike mēe gor ken ε. Cia ke leni nyok ke loc kä yöö bike la kuaanykun.

17 Ke kuj εmo, cu Kuoth Nhial wee i, ‘/Ken yen yä luṅth ke kuj luṅny jī thieekādun kene dämuorikun.’ Kä nēne je, yän bä ye luṅny kor ke buoth kene liaw. Yän bä ye jakä ney ti jāk elṅ kä kuṅ wec muṅon diaal.

18 Kä bä ney tëe yarke mat ruacdä, kä /kaṅ je lat cētkε mēe ci ken ε lat nhiamdä, bä ke ṅuok ni däär cētnike ruath ēe ci ken ε ṅuok a jälke ke kam ṅuoknike.

19 Yän bä kuṅ Juda, ke kuṅ Je-ru-tha-lem, ke jiowni, ke bööth palä ke ney diaal tëe ci jal ke kam ṅuokni ruaath,

20 laṅ tetni jī tērien tin la goor tēkdien. Kä bi riṅkien cua mīeth din kene ley daar.

21 Kä Dhid-ki-yaa min la kuäär Juda kene ruëec bä ke laṅ tetni jī tērien tin görke tēkdien. Bä ke laṅ tetni rēm kuṅ Bē-bi-lon mēe ci ro koṅ bar ke ke.

22 Kä nēne je, yän bä ruac ke ke, kä bi ken lony nie wic εme. Bi ke nyiēeny ke je kä bike je käp. Kä bi ke je cuṅth ke mac. Kä bä wij Juda jakä day mi thil ram mi bi cien ṅin. Ruac ni yän Kuoth Nhial.”

Yir 35

Luth jī Re-kab in diit

1 Kä cu riet Kuoth Nhial ben kä Yir-me-yaa, ke guṅṅath rucä Ye-yo-ya-kim gat Yo-ci-yaa mēe la kuäär Juda wēe i,

²“Wër doṛ jī Re-kab kā wër ruacni ke ke. Kā noṛṛṇike duëel kel rey luaak Kuoth Nhial, kā mocke ke koṇ mi bi ken ε math.”

³Kā ḡän cuḡ Yë-ä-dhën-yaa gat Yir-mε-yaa gat Ḳä-ba-dhin-yaa kene dämani ke gaatke diaal, ke jēn thok duëel jī Re-kab ni keeliw kaṇ.

⁴Cuḡ ke nööḡ luaak Kuoth Nhial duëel gan Ḳa-nan gat Yig-dal-yaa mi la raan Kuoth, min thieek ke duel ruëecni, kā te nhial duëel Mä-the-yaa gat Cë-lum mëe la gään thuck luaak.

⁵Kā cuḡ dhḡari ti thiän ke koṇ nike lieerike laṭh nhiamdien. Kā cuḡ ke jīök jī, “Maṭhe ke koṇ.”

⁶Duunde ḡöö cu ken ε loc jī, “/Ci ney koṇ math, ke ḡöö Yo-na-dab gat Re-kab min la guṇdōṇda cε ney jīök jī, /Cuare koṇ math, yen puṇyikun kene gaatkun amäni cāḡ kel.

⁷Kā /cuare ciēḡ lät, kā /cuare kuay pith, kā /cuare teke kak wal ke kuj koṇ, kā bia la cianε ni kemeni ke nīn teekādun diaal, ke ḡöö bia jāāny ke tēk rey muṇṇ ε bia jäl ṽ.’

⁸Kōn cakō ruac Yo-na-dab gat Re-kab min la guṇdōṇda luṭh. Kā tin diaal tin cε luek ni kō en ḡöö cakō koṇ bi math ke nīn teekāda diaal, kōn, ke mänkō, ke dhōolkō kene nyieekō.

⁹Kā /cakō ciēḡ ti bak ṽ ciēḡkō thīn bi laṭ. Kā /cakō bi teke kak wal ke kuj koṇ kie kuay beel.

¹⁰Cieḡ ni ney kemeni. Kā cakō cu luṭh ni tēe diaal tēe ci Yo-na-dab guḡara ke laṛkō.

¹¹Duunde ḡöö, mëe ci Ne-bu-kad-ne-dhar kuäär Bë-bi-lōn wec εme ben kaṇ cuḡ kō wee jī, ‘Bia wane kā Jε-ru-tha-lēm ke kuj dualādan ke rem jī Kël-da-ya kene rem köör jī Thi-ri-ya.’ ε jēn cieḡ ke kō kā Jε-ru-tha-lēm ṽ.’

¹²Kā cu riet Kuoth Nhial ben kā Yir-mε-yaa,

¹³ε Kuoth Nhial in la Ruey Ḳṽaa ni Kuoth I-the-rel jī, “Wër jīökni jī Juda kene ney tin cieḡ kā Jε-ru-tha-lēm jī, /Ci yen ruacdä bi ku liḡ?”

¹⁴Kā ci gaat Yo-na-dab gat Re-kab luëekien kā ḡöö /ci ke koṇ bi math luṭh. Kā /ken ke koṇ math ke nīn teekādien diaal. Kā cu ke guṇdien luṭh amäni wale. Kā ḡän ruacä ke ye ni cianḡ, a thil paḡ ni cianḡ kā /kaṇε ruacdä liḡ.

¹⁵Ḳän la jakä jāṇkā ni ḡōök kā ye ni cianḡ, kā la jakä ke ε thil paḡ wä ke jī, ‘ε ram ṽ riṭ rō kā jīäke täāme, kā rialε lätkun ikä. /Cuare le wä kōör kuthni baṇḡ a lät yen ke ikä, kā ino bia cu cieḡ muun ëe cā kaṇ guṇikun.’ Duunde ḡöö, /ken yen ε liḡ.

16 Kä cu gaat Yo-na-dab gat Re-kab ruac guandien liṅ, kä /ken ney tiṭi ruacdä liṅ.

17 Kä ino cu ḡän Kuoth Nhial in la Ruey ḡḡaa, ni Kuoth I-the-rel ruac en ḡöö, bä jṷ Juda kene jṷ Je-ru-tha-lem nöṅ jiäk diaal tin cä lat ke kujidien. Ke ḡöö cä ruac ke ke, kä /ken ke ḡä liṅ. Cä ke cöl kä /ken ke ḡä loc.”

18 Kä cu Yir-me-yaa ruac laṭ thok duëel jṷ Re-kab en ḡöö ci Kuoth Nhial in la Ruey ḡḡaa ni Kuoth I-the-rel wee ṷ, “Ke ḡöö cia ruac Yo-na-dab in la guurun luṭh, kä cia ḡuṭ ke diaal käp, kä cia tēē diaal tēē ce laṭ ye laṭ,

19 ino, cu Kuoth Nhial in la Ruey ḡḡaa ni Kuoth I-the-rel ε lar en ḡöö /ci Yo-na-dab gat Re-kab bi thil ram mi cuṅ nhamdä amäni cāṅ kel.”

Yir 36

Kuēn Ba-ruk ke waregak rey luaak Kuoth

1 Ke ḡuaan runi ruēc Ye-ḡo-ya-kim gat Yo-ci-yaa, min la kuäär Juda, cu riēt Kuoth Nhial ben kä Yir-me-yaa wēē ṷ,

2 “Naṅ waregak, kä ḡṛi riēt diaal tēē cä laṭ jṷ ke kuj I-the-rel kene Juda ke döör diaal thṷn, nike cāṅ ēē ruac ke ḡä ke jṷ, nike niṅ ruēc kuṛ ni Yo-ci-yaa amäni wale.

3 Dṛṅ bi jṷ dhḡaar Juda jiäk diaal tin ḡöörä ḡöö bä läṭ kä ke liṅ. Ke ḡöö dṛṅ dee ram o rṷ riṭ kä jiäke, kä dṛṅ dēē ke cu paṷ dueerkien.”

4 Kä cu Yir-me-yaa Ba-ruk gat Ne-ri-yaa cöl, kä cu Ba-ruk waregak ḡṛ, ke riēt Kuoth Nhial diaal tin ca laṭ je ε Yir-me-yaa.

5 Kä cu Yir-me-yaa Ba-ruk laṭ ruac wēē ṷ, “ḡän pēn ke ḡä wä rey luaak Kuoth Nhial.

6 Jṷn puṅnydu bi wä ke cāṅ thekä miṭhni rey luaak Kuoth Nhial, kä ε liṅ ney diaal ε, kuēn ruac Kuoth Nhial rey waregakä min ci pay ḡṛ kä ruaacni Kuoth tin cä laṭ jṷ. Kä bi ke kuēn jṷ Juda diaal tin ca wiṷkien baṅy piny ε liṅ ken ke.

7 Dṛṅ bi ke palien nöṅ nham Kuoth Nhial, kä bi ke rṷ riṭ kä jiäkien, ke ḡöö diṭ ḡēēny kene waṅ laac Kuoth ke ney tiṭi.”

8 Cu Ba-ruk gat Ne-ri-yaa tēē diaal tēē laṭke je ε ḡök ni Yir-me-yaa laṭ ni no, cuē waregak ruaacni Kuoth Nhial kuēn rey luaak Kuoth Nhial.

9 Ke dhiēc runi ruēc Ye-ḡo-ya-kim gat Yo-ci-yaa kuäär Juda ke baṅuan päthni, cu naath diaal tēē cienṅ kä Je-ru-tha-lem kene naath diaal tēē cienṅ rey wiṷni Juda tēē ci ben kä Je-ru-tha-lem, mieth thek nham Kuoth Nhial.

10 Cu Ba-ruk ruac ëë ca lat je ε Yir-mε-yaa kuɛn rɛy luaak Kuoth Nhial a lij nɛy diaal je. Cue je kuɛn ε rɛy duëel Gε-mar-yaa gat Ca-pan mää la bulkamiin, duel in te nhial mi lotni Thok Rëëk luak Kuoth Nhial in pay lat.

Kuɛn waregakä dhɔɔr kuɔr

11 Mää ci Mi-ka-yaa gat Gε-mar-yaa gat Ca-pan riet Kuoth Nhial lij rɛy waregakä,

12 cue wä dhɔɔr kuɔr duëel bulkamiin. Kä te ruëec diaal nyuurä thɪn, Eli-cama min la bulkamiin, ke Dε-la-yaa gat Cε-më-yaa, ke El-na-than gat Ak-bor, ke Gε-mar-yaa gat Ca-pan, kenε Dhid-ki-yaa min mo gat Ya-nën-yaa, amäni ruëec diaal tin kɔŋ teke thɪn.

13 Kä cu Mi-ka-yaa ke lat tää diaal tää cɛ lij mää kuɛn Ba-ruk naath waregak.

14 Kä inɔ cu ruëec diaal Ye-yu-di min la gat Ne-thën-yaa gat Cε-lɛm-yaa, gat Kuci jāk kä Ba-ruk wää j, “Noŋŋni waregak in ci kuɛn naath, kä ber.” Kä cu Ba-ruk gat Ne-ri-yaa waregak nan ke tetde, kä cue wä kä ke.

15 Kä cu ke je jïök j, “Nyuari kä kuɛni je kɔ.” Kä cu Ba-ruk je kuɛn ke.

16 Mää ci ken riet diaal tɔtɔ lij, cuke rɔ guic kël këëli kä dual ken, kä cu ke Ba-ruk jïök j, “Bakɔ riet diaal tɪtɪ lat kuäär.”

17 Kä ε jɛn cu ken Ba-ruk thiec j, “Läri je kɔ, jɪn gɔɔri riet diaal tɪtɪ idi? ε Yir-mε-yaa lat ke jɪ mo?”

18 Kä cu Ba-ruk ke loc wää j, “ε jɛn ε puc lat riet diaal tɪtɪ mo, kuɔ ke le gɔɔr piny rɛy waregakä.”

19 Kä cu ruëec Ba-ruk jïök j, “Wër, wiaa tɛɛ ε rɔ, jɪn yεnε Yir-mε-yaa, kä a je thil ram mi ñäc guɔɔthdun.”

Wɔŋ kuɔr ke waregak

20 Kä cuke wä guäth in nyuur kuäär thɪn, kä cuke waregak laɔh duëel Eli-cama min la bulkamiin, kä cuke riet diaal wä lat kuäär.

21 Kä cu kuäär Ye-yu-di jāk ke yöö be waregak wä nöön. Cue je wä nöön duëel Eli-cama min la bulkamiin. Kä cu Ye-yu-di waregak kuɛn kuäär kenε ruëec diaal tää te cuŋä gekä kuɔr.

22 Ke bänuan päthni, kä te kuäär nyuurä duëele min la ciɛŋε ke guäth in kɔɔ yɔw, kä pɛt mac nhamde.

23 Mi ci Ye-yu-di ciök diɔk kie ŋuaan kuɛn la kuäär ke a tɛm ke ŋɔmdε min tɔt kä be ke yuɔr maac in pɛt. Cue a jɛn taade amäni mää ci waregak thuɔk ke pɛt ni keëliw.

24 Kä cuε thil ram mi jiεth lɔcde kä kuäär kene j̄i kɔare diaal tin ca riet t̄iti liŋ, mi cu bīide r̄et ke jiath lɔaac.

25 Cāŋε ni mēē cu ɛl-na-than ke Dε-la-yaa, kene Gε-mar-yaa kuäär j̄iök en yōō /cε waregak dee waŋ, /kene ruacdien liŋ.

26 Kä cu kuäär ruac ke gatde ni Yε-r̄a-mel, ke The-ra-yaa gat ɛdh-ri-el, kene Cε-lεm-yaa gat Ab-del ke yōō bi kene Ba-ruk in la bulkamiin kene Yir-mε-yaa min la gök k̄ap, duunde yōō cu Kuoth Nhial ke t̄ε̄ε.

Nyɔak gɔr̄ä waregakä

27 Kä, ke kɔr kä mēē ci kuäär waregak eē te riet t̄ēē gɔr̄kε ε Ba-ruk t̄ēē lat ke je ε Yir-mε-yaa th̄in waŋ, cu ruac Kuoth Nhial ben kä Yir-mε-yaa wēē ī,

28 “Kāni waregak dɔdien kä nyɔk riet diaal t̄ēē ca gɔr̄ r̄ey waregakä mēē j̄iɔl, mēē waŋ kuäär Juda ni Yε-yo-ya-kim ε.

29 Kä ke kuj̄ kuar̄ Juda ni Yε-yo-ya-kim bi je lar̄ yōō Kuoth Nhial ī ‘Ci waregak εmε waŋ, kä wij̄ ī, “ɛŋu gɔri je mɔ r̄ey waregakä, en yōō bi kuäär Bē-bi-lɔn mun εmε ben dāk, kä be naath kene ley ben dup ni ken diaal ɔ?”

30 Kä mεmε ci Kuoth Nhial ε lar̄ ke kuj̄ kuar̄ Juda ni Yε-yo-ya-kim en yōō /cε bi tekε ram mi bi nyuur wij̄ kɔam kuäärä Dee-bid kä kuaykε. J̄en be liw̄ kä /ca riŋde bi kony, bi riŋde te r̄ey caŋ ke cāŋdäär, kä be te r̄ey kɔac ke wäär bā.

31 Kä yān bā je tɔŋ kene gaatke ke laatke ke kuj̄ duir̄adien. Yān bā ken diaal amāni n̄ey tin cien̄ kä Jε-ru-tha-lεm kene n̄ey tin cien̄ kä Juda nōōŋ j̄iäk diaal t̄ēē cā lat ke kuj̄dien, duunde yōō /ci ken ε bi liŋ.’ ”

32 Kä cu Yir-mε-yaa waregak dɔdien k̄an kä cuε je k̄am Ba-ruk, gat Ne-ri-yaa min la gɔr̄. Kä cuε riet diaal t̄ēē lat ke je ε Yir-mε-yaa gɔr̄ r̄ey waregakä, ken t̄ēē diaal t̄ēē ca kɔŋ gɔr̄ r̄ey waregakä mēē waŋkε ε kuäär ni Yε-yo-ya-kim. Kä cua riet ti c̄etnikε ke nyɔk ke mat th̄in bā.

Yir 37

N̄ath Dhid-ki-yaa mi lɔar

1 Cua Dhid-ki-yaa gat Yo-ci-yaa jakä kuäär ε Ne-bu-kad-nε-dhar kuäär Bē-bi-lɔn ke guāath Yε-yo-ya-kin gat Yε-yo-ya-kim muun Juda.

2 Duunde yōō, j̄en kene j̄i kɔare ke j̄i wec /k̄an ruac Kuoth Nhial eē cε lat ke thok gɔkä ni Yir-mε-yaa liŋ.

3 Kä cu kuäär ni Dhid-ki-yaa Yu-kal gat Cε-lεm-yaa kene Dhe-p̄en-yaa booth palä, kä mɔ gat Mä-the-yaa j̄äkä gök ni Yir-mε-yaa wēē ī, “Pal Kuoth Nhial Kuothdan ke kuj̄da.”

4 Täämε Yir-mε-yaa j̄al ni j̄en r̄ey nath ke yōō ŋotde /k̄an je ni laŋh luaak yieenä.

⁵Kä ci rəm kuar rööl I-jëp ben raar kä I-jëp. Kä mää ci rəm j̄i Kël-da-ya tää gölke Jε-ru-tha-ləm thok liŋ ke kuj̄dien, cuke rɔ woc kä Jε-ru-tha-ləm.

⁶Ke kɔre cu riet Kuoth Nhial ben kä gök ni Yir-mε-yaa,

⁷en yöö lar Kuoth Nhial ni Kuoth I-thε-rel ε j̄i, “Nεmε ε j̄en min bia lar kuäär Juda mää jāk ye kä yä thieecε ruac j̄iöke je j̄i, ‘Nεnε, rəm Pεro min bää ke yöö be j̄i ben luäk, ken bike loc kä I-jëp muundien.

⁸Kä j̄i Kël-da-ya bike ben jok bi ke ben nyiëny ke j̄en wec εmε. Bi ke je k̄ap kä bike je cuḡth ke mac.

⁹Kä cu Kuoth Nhial ke j̄iök en yöö /cuare rɔ m̄et ε bia wee j̄i, “/Ci j̄i Kël-da-ya bi ben kä kɔn,” duunde yöö bike ben kä ye.

¹⁰ε c̄an̄ bia rəm j̄i Kël-da-ya joc keeliw a bi duoth ni j̄i buḡḡtnikien, kä bi ramɔ te ni rey kemekäde. Bike rɔ j̄iεc a bi ke wec εmε cuḡth ke mac.’ ”

Yir-mε-yaa duëel yieenä

¹¹Tääme mää ci rəm j̄i Kël-da-ya loc kä Jε-ru-tha-ləm ke kuj̄ benä rēm Pεro kuäär I-jëp,

¹²cu Yir-mε-yaa j̄iεen kä Jε-ru-tha-ləm, wää muun Ben-ya-min ke yöö be kuj̄de wä k̄an̄ en w̄ini rey nath.

¹³Kä mää cε cop thok rääk wec Ben-ya-min, cu yieen thuok rääk mi c̄oali Yir-i-yaa gat Cε-ləm-yaa gat Yä-nën-yaa gök ni Yir-mε-yaa k̄ap wää j̄i, “Wä ni j̄in kä j̄i Kël-da-ya.”

¹⁴Kä cu Yir-mε-yaa je loc j̄i, “ε kac. Yän /cä wä kä j̄i Kël-da-ya.” Duunde yöö, /ken Yir-i-yaa ruacde liŋ. Kä cue k̄ap ni Yir-mε-yaa kä cue je nōŋ ruëec.

¹⁵Kä cu ruëec n̄ëny ke Yir-mε-yaa cuke je duäc, kä cuke je yien dhɔr Jo-nathan bulkamiin, ke yöö ca je jakä guḡḡth yieenä.

¹⁶Mää ca Yir-mε-yaa nan̄ rey duëel mi tää pinyi cue te th̄in ke n̄in ti n̄uan.

¹⁷Cu kuäär ni Dhid-ki-yaa je jāk kä raan kä cue ben kä je. Cu kuäär je thiεc ke t̄ëj̄ ni cieende, wää j̄i, “Tää ke ruac mi ci Kuoth Nhial ε lar?” Kä cu Yir-mε-yaa je loc j̄i, “Ruac a th̄in.” Cue je j̄iök j̄i, “J̄in ba j̄i laḡth tetni kuar rööl Bë-bi-lɔn.”

¹⁸Kä cu Yir-mε-yaa kuäär ni Dhid-ki-yaa nyok ke j̄iök j̄i, “Enu mi j̄iääk mi cä lar j̄i kie laḡtku, kie naath t̄it̄i min läthi ni yä luaak yieenä?”

¹⁹Kä gööku tää laḡke j̄i ruaacni goökä a nikä tää wee j̄i, ‘Ci kuäär Bë-bi-lɔn bi nyiëny ke j̄i kene mun εmε?’

²⁰Tääme liŋε, yän lan̄ä j̄i lö kuäärä. Mal mεmε liŋ, /cu yä nyok ke loc dhɔr Jo-nathan min la bulkamiin, ε ni mi ku wä liw ni yän en w̄ini.”

21Kä cu kuäär ni Dhid-ki-yaa ruac ke yöö ba Yir-mε-yaa nöön rey dhooar gaani. Kä cua je cua muocke juray thin ni ciañ guäth buol jurayni wec εmɔ, cu mäni mää ci jurayni diaal thuuk. Kä cu Yir-mε-yaa te rey rääk dhooar gaani.

Yir 38

Yor Yir-mε-yaa rey jiew

1Tääme, Cε-pēt-yaa gat Mē-tan ke Gε-dēl-yaa gat Pēc-yur ke Yu-kal gat Cε-lεm-yaa kene Pēc-yur gat Mal-ki-yaa mää cike riet Yir-mε-yaa tää lätdε naath lij,

2En yöö ruac ni yän Kuoth Nhial j, “Ram mi wä duoth rey wec εmε be lijw ke kor, ke buoth kene liaw. Kä ram mi bi wä kä jī Kēl-da-ya be tēk. Be cεtke mi cε rɔ koak ke kor be tēk.

3Kä wec εmε εruc ba je laṭh tetni rēm kuar Bē-bi-lon kä be je kan.”

4Kä cu ruēc kuäär jiök j, “En wut εmε näke, ke yöö jake rēm köör in ci duoth rey wec εmε kä bi lockien bath. Kä amäni naath bi lockien baath bä ke ruaacni tin lätdε ke, ke yöö jen Yir-mε-yaa /cε gor ni mi goaa ke kuj nath, goore ni mi bi ke näk.”

5Cu kuäär ni Dhid-ki-yaa ruēc jiök j, “Nēne je, jen tää tetnikun, kä thile mi bi kuäär ε lätdε kä ye.”

6Kä cuke Yir-mε-yaa nan, kä cuke je yuor rey jiew Mal-ki-yaa, gat kuar in te rey rääk dhooar gaani. Kä cuke Yir-mε-yaa luay piny ke dep, rey jiew mi lueñ lueñ, duunde yöö thile je piw te ni tuäk thin, kä cu Yir-mε-yaa cuit thin.

Luäk ε-bed-mε-lεk ke Yir-mε-yaa

7Mää ci ε-bed-mε-lεk min la raan Kuc kä mɔ jiw dhooar kuar mεmε lij en yöö ci ken Yir-mε-yaa yuor rey jiew, kä en guäth εmɔ te kuäär nyuurä thok rääk in coal j Ben-ya-min.

8Cu ε-bed-mε-lεk wä dhɔr kuar kä cue kuäär wä jiök j,

9“Kuäärä, wutni tiji cike mi jiaäk laṭ ke yor gokä ni Yir-mε-yaa rey jiew kä jen be lijw thin ke buoth, ke yöö rey wec thile mjetḥ mi not thin.”

10Kä inɔ, cu kuäär ruac ke ε-bed-mε-lεk raan Kuc wää j, “Nan wutni dan diok ke jī keel en wane mε, kä wiaa kame gok ni Yir-mε-yaa raar rey jiew a notde /ken ε ni lijw.”

11Kä cu ε-bed-mε-lεk wutni nan ke je keel wäkä dhooar kuar, cuke wä duēl tɔwä, bieyni ke yöö bi ke bieyni tin don kene tin ci rēt wa nan, kä cue ke luēy Yir-mε-yaa rey jiew ke dep.

12 Kä cu ɛ-bed-mɛ-lɛk raan Kuc Yir-mɛ-yaa jiök i, “Läthni dɔŋ bieyni kɛnɛ tin ci rɛt rɔ̄athniku kä bi dep cu lath jɔkdien.” Cu Yir-mɛ-yaa je lat ni nɔ.

13 Kä cuke Yir-mɛ-yaa thöt raar ke dep rey jiew. Kä cu Yir-mɛ-yaa ɲot tɛɛ rey rɛɛk gaɲɲni.

Nyɔak thiecä Dhid-ki-yaa ke Yir-mɛ-yaa

14 Kä cu kuäär ni Dhid-ki-yaa gök ni Yir-mɛ-yaa jäk kä raan, kä cuɛ je lor thok luaak Kuoth Nhial in diɔ̄ɔkdien. Kä cu kuäär Yir-mɛ-yaa jiök i, “Yän bä j̄i thiec, cu tekɛ mi teyi kä yä.”

15 Kä cu Yir-mɛ-yaa Dhid-ki-yaa jiök i, “Kä mi waa j̄i lar duɔ̄ɔr /ci yä bi näk jɔɔk? Kä mi waa j̄i luek /ci luekdä bi liŋ.”

16 Cu Dhid-ki-yaa rɔ yac ke tɛɛ ke Yir-mɛ-yaa wɛɛ i, “Cɛtnikɛ ciöt Kuoth Nhial in tɛk kä cak yiey diaal, ɛ puc, yän /cä j̄i bi näk kä /cä j̄i bi lath tetni nɛni tin görke tɛkdu.”

17 Kä ɛ jen cu Yir-mɛ-yaa Dhid-ki-yaa ku jiök ɛn yöö lar Kuoth Nhial in la Ruey Yɔaa ni Kuoth I-thɛ-rel ɛ i, “Mi wij rɔ wä luar ruɛɛc kuar Bɛ-bi-lɔn, j̄in bi kää. Kä /ca wec ɛmɛ bi le wan ke mac. Kä j̄in yɛnɛ j̄i dhɔaarɔ bia tɛk.”

18 Duunde yöö, mi /ci rɔ bi luar ruɛɛc kuar Bɛ-bi-lɔn, kä ɛ jen ba wec ɛmɛ lath tetni j̄i Kɛl-da-ya. Bi kɛn ɛ wan ke mac. J̄in /ci bi kää tetnikien.”

19 Cu kuäär ni Dhid-ki-yaa Yir-mɛ-yaa jiök i, “Yän dualä ke j̄i Juudh tin ca rɔ mat j̄i Kɛl-da-ya ke yöö dɔŋ mi ca yä kamke, dee kɛn yä kuɛth.”

20 Kä cu Yir-mɛ-yaa je jiök i, “/Ca j̄i bi kam ke. Luthni ni jow Kuoth Nhial ke min payä lar j̄i, bi gɔaa ni jen ke j̄i, kä bi tɛkdu kää.”

21 Duunde yöö mi lɔki luar ke rɔɔdu, mɛmɛ ɛ jen min ci Kuoth Nhial ɛ nyuɔth yä.

22 Nɛnɛ, män diaal cike dhɔr kuar Juda päl ca ke nan raar wäke kä ruɛɛc kuar Bɛ-bi-lɔn wäke i, ‘Ci mäthniku tin ɲääthi j̄i mɛt, kä cike lat ni j̄i ɛ jäk. Kä täame ciku cuit ni rey tuak, kä cike rɔ rit kä j̄i.’

23 Kä mänku kɛnɛ gaatku diaal ba ke nan ɛ j̄i Kɛl-da-ya, a cän ɛ ni j̄in puɔnydu /ci bi kää tetnikien, bi kuäär Bɛ-bi-lɔn j̄i káp. Kä ba wec ɛmɛ wan ke mac.”

24 Cu Dhid-ki-yaa Yir-mɛ-yaa jiök i, “Kä cu ruac ɛmɛ lär ram mi dɔŋ ke yöö /ci bi le liw.”

25 Mi wä ruɛɛc je liŋ i cä ruac ke j̄i kä bike ben, thiɛcke j̄i i, ‘Lärnikɔ min ci lar kuäär kɛnɛ min ci kuäärɛ lar j̄i, cu je tey kä kɔ ke yöö cakɔ j̄i bi le näk.’

26 Bike jiök i, ‘Cä wä lip ni kuäär ke yöö /cɛ yä bi le luɔc dhɔr Jo-na-than min dɛɛ wä liw thɪn.’ ”

²⁷Ke kɔrɛ cu ruëc diaal ben kä Yir-mɛ-yaa kä cukɛ jɛ thiec. Kä cuɛ kɛ loc cɛtnikɛ min ca lar jɛ ɛ kuäär. Kä cu kɛ ruac cu päl kɛ jɛ, kɛ yöö /ken kɛ min ca muɔŋ lij.

²⁸Kä cu Yir-mɛ-yaa ŋot tää ni rɛy rëk gaŋŋi amäni cäŋ ɛë kɔpkɛ Jɛ-ru-tha-lɛm.

Yir 39

Pëen Jɛ-ru-tha-lɛm

¹Ke bänuan runä ruëc kuɔr Juda ni Dhid-ki-yaa, kɛ wäl päthni, cu Nɛ-bu-kad-nɛ-dhar kuäär Bë-bi-lɔn kɛnɛ rɛm köörɛ diaal Jɛ-ru-tha-lɛm mak, kä cukɛ jɛ gɔl.

²Ke wäl kel runä Dhid-ki-yaa, kɛ pay in ŋuaandien, kɛ cäŋ kä bä bänuan kä pay, cua päny wec tɔl.

³Kä mää ca Jɛ-ru-tha-lɛm kɔp, cu ruëc kuɔr Bë-bi-lɔn diaal ben kä cu kɛ nyuur ni thok rëk in te däär. ɛ Ner-gal-car-ɛdher kɛnɛ Tham-gar-nɛbo, kɛ Thar-the-kim kɛnɛ Ner-gal-car-ɛdher min la booth ruëcni kɛ Ner-gal-car-ɛdher min mɔ ram kel kä ruëc tin dɪt, kɛel kɛ ruëc kuɔr Bë-bi-lɔn diaal.

⁴Mää ci kuäär Juda ni Dhid-ki-yaa kɛnɛ rɛmkɛ diaal kɛ nɛn, cukɛ rɔ bar, cu kɛ wä raar rɛy wec kɛ wäär kɛ duɔɔp in te kam panyini dɔŋ rɛw gekä kakä. Kä cukɛ wä kuj lɔlɔlä Jɔr-dɛn.

⁵Duunde yöö cu rɛm jɪ Bë-bi-lɔn kɛ cuɔp læɛ. Kä cukɛ Dhid-ki-yaa cop rɛy tɔɔrɔ Jɛ-ri-ko, kä mää cikɛ jɛ kɔp cukɛ jɛ nöŋ Nɛ-bu-kad-nɛ-dhar kuäär Bë-bi-lɔn kä Rib-laa muun Ä-math. Kä cuɛ kɛ kum kɛ liɔɔ.

⁶Kä cu kuäär Bë-bi-lɔn gaat Dhid-ki-yaa näk ni nhiamdɛ kä Rib-laa. Kä cuɛ ruëc Juda diaal näk bä ɛn kuäär Bë-bi-lɔn.

⁷Kä cuɛ wäŋ Dhid-ki-yaa lööl raar, kä cuɛ jɛ puɔt kɛ kɔatni, kä cua jɛ naŋ kä Bë-bi-lɔn.

⁸Kä cu jɪ Kël-da-ya dhɔr kuɔr waŋ kɛnɛ tɪɛc nɛni diaal, kä cukɛ päny Jɛ-ru-tha-lɛm dɔk piny.

⁹Ke kɔrɛ cu duoth nɛni tää ci duoth rɛy wec kɛnɛ duoth nɛni diaal tää ci wä kä jɛ, ɛ naŋ kä Bë-bi-lɔn ala pëc Nɛ-bu-dhar-dan.

¹⁰Kä cu Nɛ-bu-dhar-dan booth yiëni thaaŋ nɛni tin la can bany muun Juda, kɛ yöö bikɛ kaak wal kɛ kuj kɔaŋ kɛnɛ kaak lɔɔ lat.

Luony Yir-mɛ-yaa

¹¹Kä cu Nɛ-bu-kad-nɛ-dhar kuäär Bë-bi-lɔn ruac thöp Nɛ-bu-dhar-dan min la booth yiëni kɛ kuj Yir-mɛ-yaa wää jɪ,

¹²“Nanɛ jɛ, tietde jɛ agɔaa kǎ /cuarɛ jɛ lät kǎ mi jiääk, lätde min be lar ye.”

¹³ɛ jɛn, cu Nɛ-bu-dhar-dan min la booth gaani kɛnɛ Nɛ-bu-cadh-ban min la booth ruëcni kɛ Ner-gal-car-ɛdher min la ram kɛl mi diit kǎ ruëc kɛ thaani ruëcni kuari Bɛ-bi-lɔn diaal tin dit jak,

¹⁴kǎ cuke Yir-mɛ-yaa woc rɛy rëk gaani, kǎ cuke jɛ kam Gɛ-dɛl-yaa gat Ä-yi-kam, gat Ca-pan, kɛ yöö be nanɛ cien. Kǎ be wǎ cien ni rɛy nɛenikɛ.

Tjem ɛ-bed-mɛ-lɛk

¹⁵Kɛ guath ɛë not Yir-mɛ-yaa tɛë yienǎ rɛy rëk gaani, cu riet Kuoth Nhial ben kǎ jɛ wëë i,

¹⁶“Wër kǎ ɛ-bed-mɛ-lɛk kɛ yöö ci Kuoth Nhial in la Ruey Yɔaa ni Kuoth I-thɛ-rel ɛ lar i, ‘Nɛnɛ yan bǎ riet kǎ diaal tɛë cǎ lat a jiäk kɛ kuji wec ɛmɛ jakǎ thuok nhiamdu ɛn cǎn ɛmɔ.

¹⁷Duunde yöö yan bǎ jǐ luäk ɛn cǎn ɛmɔ kǎ /ca jǐ bi lath tetni nɛni tin duali kɛ kɛ.

¹⁸Kɛ yöö ɛ puc yan bǎ jǐ luäk kǎ /ca jǐ bi näk koor. Kǎ bi la kǎni koor kɛ yöö ci nathdu lath kǎ yǎ, ruac ni yan Kuoth Nhial.’ ”

Yir 40

Ciaɛ Yir-mɛ-yaa kɛɛl kɛ Gɛ-dɛl-yaa

¹Kǎ cu riet Kuoth Nhial ben kǎ Yir-mɛ-yaa kɛ kor guath ɛë ca jɛ lony yienǎ ɛ Nɛ-bu-dhar-dan min la booth gaani kǎ Rama, mɛë nanɛ jɛ a ca jɛ yian kɛ kuat kɛɛl kɛ pëc diaal tɛë nanɛ kɛ kǎ Jɛ-ru-tha-lɛm kɛnɛ Juda, kǎ cua jɛ pëc kǎ Bɛ-bi-lɔn.

²Kǎ cu booth gaani Yir-mɛ-yaa nanɛ kǎ cue jɛ jöök i, “Kuoth Nhial ni Kuothdu cɛ ruac ɛ jiäk ɛ mi lat kɛ kujɛ guath ɛmɛ.

³Ci Kuoth Nhial ɛ nöönj cɛtnikɛ mɛë cɛ lar. Kɛ yöö cia duer lät kǎ Kuoth Nhial, kǎ /ken yen jowde luoth, ɛ jɛn ci nɔak titi tuok kǎ ye mɔ.

⁴Kǎ täame guicɛ yan bǎ jǐ lony kǎ kuatni tin ca yien tetku ɛn walɛ. Mi guici jɛ gɔaaɛ i ban wǎ kǎ Bɛ-bi-lɔn kɛɛl, kǎ bër, kǎ yan bǎ jǐ wǎ tit agɔaa. Kǎ mi jiäke ɛn yöö ban wǎ kǎ Bɛ-bi-lɔn kɛɛl, /cu bǎ. Guicɛ, ken wiji diaal tekɛ nhiamdu. Wër guatho guici gɔaa kɛ jǐ mɔ kɛ yöö bi wǎ thin.

⁵Kǎ mi bi duoth, loc ni kǎ Gɛ-dɛl-yaa gat Ä-yi-kam gat Ca-pan min ci kuäär Bɛ-bi-lɔn ɛ kuany ala rueec wijini Juda, kǎ bi cu cien kɛɛl kɛ jɛ rɛy nath, kɛ wër guatho cari mɔ i deri wǎ thin.” Kǎ inɔ cu booth ruëcni jɛ moc mith kɛnɛ muc, kǎ cue jɛ jak kǎ wǎ.

⁶Kä cu Yir-me-yaa wä kä Ge-dël-yaa kä Midh-pa, kä cuε cienj keel ke je rey neeni tëë ci duoth muun Juda.

Rueec Juda ni Ge-dël-yaa

(2 Kuar 25:22-24)

⁷Mëë ci bööth remni kene neekien diaal tëë te gëekni wec je lij en yöö ci kuäär Bë-bi-lon Ge-dël-yaa gat Ä-yi-kam gat Ca-pan kuany ala rueec muɔɔn, kä ce wutni, kene män ke gaat tëë la can muun kä /kən nanj pecä kä Bë-bi-lon kam je.

⁸Cuke ben kä Ge-dël-yaa kä Midh-pa, I-ca-mel gat Ne-thën-yaa, ke Yo-ya-nan gat Ka-re-ëk, ke The-ra-yaa gat Tën-yu-meth gat Eepay raan Ne-to-paa, kene Yë-ä-dhën-yaa raan ji Maaka, kene neekien.

⁹Kä cu Ge-dël-yaa gat Ä-yi-kam gat Ca-pan ro yac ke kene neekien wëë j, “/Cuare dual ke lätni ji Kël-da-ya kä nɔak. Cienj ε muun kä latde kuäär Bë-bi-lon ikä, bi goaa ni jen ke ye.

¹⁰Mi ε kujdä, yan bä cienj kä Midh-pa, bä lätk ke kujdun nhiam ji Kël-da-ya tin bi ben kä ko. Mi ε kujdun, yen latde ro kä koan dëni wal may ke dey jien amäni lieth, kä bia ke tɔw rey kuaknikun kä bia cienj rey wijini tin cia kan.”

¹¹Cetnike no bä, mëë ci ji Juudh tëë te kä Mo-ab kene Am-on ke ε-dom ke wij tin koη ε lij en yöö tëë ke ney ti ci kuäär Bë-bi-lon ke banj kä Juda, kä ce Ge-dël-yaa gat Ä-yi-kam gat Ca-pan kuany ala kuäärien,

¹²ino cu ji Juudh diaal lony jok guathni tëë ca ke juoc thin, kä cu ke lony muun Juda, kä Ge-dël-yaa kä Midh-pa. Kä cuke ro lätk kä koan ti nuan ke bel may.

Lok ruëc Ge-dël-yaa kene näkde

(2 Kuar 25:25-26)

¹³Täame Yo-ya-nan gat Ka-re-ëk kene bööth remni diaal tëë te gëekni wec, cuke ben kä Ge-dël-yaa kä Midh-pa.

¹⁴Kä cu ke je jök j, “Jin näci je en yöö Baa-lith min la kuäär ji Am-on ce I-ca-mel gat Ne-thën-yaa jak ke yöö be ji ben näk?” Duunde yöö /ken Ge-dël-yaa gat Ä-yi-kam gat Ca-pan ruacdien nth j ε thuok.

¹⁵Kä ino cu Yo-ya-nan gat Ka-re-ëk ruac ke Ge-dël-yaa ke tɛɛ kä Midh-pa wëë j, “Jak ni yä kä wä, bä I-ca-mel gat Ne-thën-yaa wä näk, kä thile ram mi bi je ηac. Ke yöö goore yöö be ji näk, be ji Juudh diaal tin te gekädu cu riaw, kä bi duoth nath tin ci käään kä Juda cu thuuk ke liaa.”

¹⁶Duunde yöö /ken Ge-dël-yaa gat Ä-yi-kam Yo-ya-nan gat Ka-re-ëk jök j, “Ci memε bi lat, ke yöö latdi ni kac ke kuj I-ca-mel.”

Yir 41

- ¹Ke bärōw päthni, cu I-ca-mel gat Ne-thën-yaa, gat Eli-cama raan thuok duëel kuäärä, min la ram kel kä bööth ruëecni kuar, ben ke wutni dan wäl kä Ge-dël-yaa gat Ä-yi-kam kä Midh-pa. Kä mää mīthke en wani kä Midh-pa,
- ²cu I-ca-mel gat Ne-thën-yaa kene wutni dan wäl tin teke je keel ro jjeec nhial kä cuke Ge-dël-yaa gat Ä-yi-kam gat Ca-pan nak piny ke thep. Cuke je nak en ram min ci kuäär Bë-bi-lon ε kuany ala rueec muḡon emḡ.
- ³Kä cu I-ca-mel ji Juda diaal tää te keel ke Ge-dël-yaa kä Midh-pa näk. Kä cue rem ji Kël-da-ya tää te thīn näk bä en wīni.
- ⁴Kä ke jen cān emḡ, ke kor kä min ca Ge-dël-yaa näk, kä ḡotde thile ram mi ci je ni ḡac,
- ⁵cu wutni ti jien bädäk cop. Bäke kä Ce-kem, kene Cilo ke Tha-me-ria, ε ca wuḡthkien mut, kä ca bieynikien rēt, kä cike puanykien tēm noḡn ken muc beel kene muc wäl in kur kur luaak Kuoth Nhial.
- ⁶Kä cu I-ca-mel gat Ne-thën-yaa ben raar kä Midh-pa wää ke lor, kä jāle ke wiee mää beë kä ke. Mää cike jek, cue ke jök i, “Bia rec kä Ge-dël-yaa gat Ä-yi-kam.”
- ⁷Kä mää cike ben däär wec, cu I-ca-mel gat Ne-thën-yaa kene wutni tin tää ke je keel ke näk. Kä cu ke riḡkien yuor rey jiew.
- ⁸Duunde yöö cu wutni dan wäl reydien I-ca-mel jök i, “/Cuko näk, ke yöö takḡ ke bel, ke lith ke tuari ti cakḡ tēḡ rey kaḡkni.” Kä cue ke päl /ken ε ke näk keel ke mäthnikien.
- ⁹Tääme en pul in ci I-ca-mel riḡ nath diaal tin ce näk yuor thīn, ε pul mi diit. Mää lät kuäär ni Atha je ke yöö be ro gaḡ piw ti gaḡe ro kä Bëca kuäär thukni duëli kuc caam. Kä cu I-ca-mel gat Ne-thën-yaa je thiān ke riḡ nath tää ce näk.
- ¹⁰Kä inḡ cu I-ca-mel duoth nath tää te kä Midh-pa jak kä pēc ke amāni nyiee kuar keel ke ney diaal tää te kä Midh-pa tin ci Ne-bu-dhar-dan booth ruëecni dhōaar kuar ke kam Ge-dël-yaa gat Ä-yi-kam, kä cu I-ca-mel gat Ne-thën-yaa ke pēc, kä cue jjeen ke ke wää kuj kēth ji Am-on.
- ¹¹Duunde yöö mää ci Yo-ya-nan gat Ka-re-ēk kene bööth remni diaal tää teke je keel mi jāäk ε ci I-ca-mel gat Ne-thën-yaa je latde liḡ,
- ¹²cuke neekien diaal naḡ kä cuke wä nyieeny ke I-ca-mel gat Ne-thën-yaa. Cuke ben kä je rey puḡl in diit in te kä Gib-yon.
- ¹³Kä mää ci naath diaal tää te keel ke I-ca-mel Yo-ya-nan gat Ka-re-ēk kene bööth remni diaal tin te keel ke je nen, cu lockien tēth elḡ.
- ¹⁴Kä inḡ cu naath diaal tää ci I-ca-mel ke naḡ ela pēc kä Midh-pa ro rit bä ke kä Yo-ya-nan gat Ka-re-ēk.

15Duunde yöö cu l-ca-mel gat Ne-thën-yaa ro bar ke Yo-ya-nan. Cue wä ke wutni dan bädäk kä ro cue, ro mat ji Am-on.

16Kä ε jen cu Yo-ya-nan gat Ka-re-ëk kene bööth remni tëë te keel ke je, pëëc tëë ca nan pecä kä Midh-pa ε l-ca-mel gat Ne-thën-yaa wä kän, rem ke gaat ke män ke jiwoni ke kor kä meë ci l-ca-mel Ge-dël-yaa gat Ä-yi-kam näk.

17Kä cu ke wä cien kä Ge-ruth-kim-γam mi thiek ke Beth-le-γem kä yöö bike wä kä l-jëp,

18kä dualke ke ji Kël-da-ya, ke yöö ci l-ca-mel gat Ne-thën-yaa gat Ge-dël-yaa gat Ä-yi-kam meë ci kuäär Bë-bi-lon je jak kä kuäär muun näk.

Yir 42

Luek Yir-me-yaa ke naath

1Kä ino cu bööth remni diaal ke Yo-ya-nan gat Ka-re-ëk kene Ä-dhar-yaa gat Yo-ca-yaa ke ney diaal ni kä min tot amäni min dijt ben

2kä cuke gök ni Yir-me-yaa jiök i, “Mal thiecda ni liη, pal Kuoth Nhial Kuothdu ke kujda kene kuj kaani diaal titi, (ke yöö ci duoth ni kon ney ti tot titi kä ney ti nuan, cëtkε mo neeni ko ke nyinku mo.)

3Kä ε Kuoth Nhial ni Kuothdu malko nyuoth duor in deë ko wä ke je, kene mo deë ko lat o.”

4Kä cu gök ni Yir-me-yaa ke jiök i, “Yän cä ruacdun liη. Nene je, yän bä Kuoth Nhial ni Kuothdun pal cëtnike min cia thiec, kä bä ye lar mo bi Kuoth Nhial ε lar ke kujdun o. Yän /cä duor kel bi teey kä ye.”

5Kä cuke Yir-me-yaa jiök i, “E puc bi Kuoth a neen mi thuc ke kujda mi weë kää ε /cako bi lat ni tin diaal tin bi Kuoth Nhial ni Kuothdu ke lar ji ke kujda mo.

6E cän ε mi goaa kie mi jiäk ba ko jow Kuoth Nhial ni Kuothda luoth min jako ji kä je kä dor be goaa ke ko mi wako jow Kuoth Nhial ni Kuothda wä luoth.”

7Ke thuc nini dan wäl, cu riet Kuoth Nhial ben kä Yir-me-yaa.

8E jen cue Yo-ya-nan gat Ka-re-ëk kene bööth remni diaal, tëë teke je keel, ke naath diaal a käne je nikä mi tot amäni mi dijt col.

9Kä cue lar ke en yöö ci Kuoth Nhial ni Kuoth l-the-rel min cia yä jak kä je ke yöö bä ruacdun nan nhamde wee i,

10“Mi wä yen te muun εme, yän bä ye kap nhial /cä ye bi luoc piny. Yän bä ye pith kä /cä ye bi yut, ke yöö yän cä meë jiäk eë cä lat kä ye päl.

11/Cuare dual ke kuäär Bë-bi-lon, /cuare je luth, ke yöö yän a keel ke ye, bä ye luäk, kä bä ye kam raar tetnike.

- 12**Yän bä ye pälikä, kä be ye cien agɔaa, kä be ye jak kä cien muundun emɛ.
- 13**Duunde yöö mi wä yen ε lar ɪ, 'Kɔn /cakɔ bi tey en muun emɛ', a /cia jɔw Kuoth Nhial ni Kuothdun bi luɔth,
- 14**kä lar yenɛ ɪ, 'Eey, kɔn bakɔ wä muun l-jëp, guäth in cakɔ kɔr bilɛ nyɔk ke nɛn, kä cakɔ jɔw kaanjä bi lɛ nhɔk ke lɪɛn kɪɛ ci buoth kɔ bi lɛ nyɔk ke näk bakɔ wä cien en thɔŋi.'
- 15**Kä ε jɛn kua ruac Kuoth Nhial liŋ lö kaan Juda. Kä memɛ ε min ci Kuoth Nhial in la Ruey Yɔaa ni Kuoth l-thɛ-rel ε lar wëë ɪ, 'Mi bi yen wä kä l-jëp, a bia wä cien en wɪni,
- 16**ε jɛn bi kɔr in bar yen rɔ ke jɛ ye wä jek en thɔŋɔ muun l-jëp. En wɪni yen bia liw.
- 17**Ney diaal tin ci rɔ riet dup l-jëp, tin wä cien en wɪni, bi ke liw ke kɔr, kɛnɛ buoth ke liaw. Thilɛ ram mi bi duoth kä ke a tɛk, kä min jiäak in bä nɔŋke.' "
- 18**Ke kuj emɔ cu Kuoth Nhial in la Ruey Yɔaa ni Kuoth l-thɛ-rel wee ɪ, "Cɛtnike mää ci nɛɛnydä ben kä jɪ Jɛ-ru-tha-lɛm, bi nɛɛnydä ben kä ye bä mi wä yen wä kä l-jëp. Bi yen cuɔ nɛy ti ca päl, ti jiäk ti ca lam kä ca kueth. Kä /cia guäath emɛ bi lɛ nyɔk ke nɛn.
- 19**Ci Kuoth Nhial ye lar memɛ lö kaan Juda, wëë ɪ, '/Cuare lɛ wä kä l-jëp.' Kua jɛ nɔc agɔaa en yöö cä ye lar lär en walɛ,
- 20**kä cia wä raar kä cääk mi bi nan ni tɛkdun. Ke yöö ci yen yä jak kä Kuoth Nhial ni Kuothdun laar yen ε ɪ, 'Pal Kuoth Nhial ni Kuothdu ke kujda. Kä mɔ bi Kuoth Nhial ni Kuothda jɛ lar jɪ ke kujda mɔ läрни jɛ kɔ bakɔ jɛ lat.'
- 21**Kä en walɛ cä jɛ lar ye, kä /ken yen jɔw Kuoth Nhial ni Kuothdun luɔth ke ken tin diaal tin cä lar ye.
- 22**Kä ke kujɛ emɔ täämɛ kua jɛ nɔc agɔaa ke thuɔk yen bia liw ke kɔr kɛnɛ buoth ke liaw en muun gɔrɛ yöö bia cien thɪn ɔ."

Yir 43

Nan Yir-mɛ-yaa kä l-jëp

- 1**Kä mää ci Yir-mɛ-yaa naath diaal titi thuk ke lät ruaacni Kuoth Nhial ni Kuothdien, ke tin ci Kuoth Nhial ni Kuothdien ke jak kä Yir-mɛ-yaa ke ke,
- 2**cu Ä-dhar-yaa gat Yo-ca-yaa kɛnɛ Yo-ya-nan gat Ka-re-ëk ke wutni diaal tin la jɪ liakä Yir-mɛ-yaa jiök ɪ, "Jɪn latdi ni kac. Kuoth Nhial ni Kuothda /kɛnɛ jɪ jak ke yöö biɛ lar ɪ, '/Cuare wä kä l-jëp a bia wä cien thɪn'.
- 3**Duunde yöö, Ba-ruk gat Ne-ri-yaa ε jɛn cär jɪ ruac ɔ ke kujda en yöö bakɔ lat tetni jɪ Kël-da-ya ke yöö bakɔ cu näk kɪɛ bakɔ nan pecä kä Bë-bi-lɔn."

⁴Kä ino cu Yo-ya-nan gat Ka-re-ëk kene bööth remni diaal ke naath diaal luth ruac Kuoth Nhial lok ke yöö dee ke cien muun kä Juda.

⁵Duunde yöö, cu Yo-ya-nan gat Ka-re-ëk kene bööth remni diaal ney diaal tëë ci kääñ kä Juda, kene tëë luny jok röli diaal tëë ca ke kieth thün tëë cien muun Juda ben nan,

⁶wutni, män, ke gaat ke ruëec ke ney diaal tëë ci Ne-bu-dhar-dan bööth gaani ke bany Ge-däl-yaa gat Ä-yi-kam gat Ca-pan mäni gök ni Yir-me-yaa kene Baruk gat Ne-ri-yaa.

⁷Kä cu ke ben muun I-jöp, ke yöö /ken ke jow Kuoth Nhial luoth. Kä cu ke cop kä Ta-pa-neth.

Ruac Yir-me-yaa ke kuj dākä I-jöp

⁸En jen cu riet Kuoth Nhial ben kä Yir-me-yaa kä Ta-pa-neth wëë j,

⁹“Nan pääm ti dij ke tetku kä läthnike dhar muon kōkä in te thok rëek dhcaar Pero min te kä Ta-pa-neth ni nhiam jü Juda diaal.

¹⁰Kä läri je ke j, ‘Yän Kuoth Nhial in la Ruey Yōaa ni Kuoth I-the-rel laar je mo en yöö yän bä janä ni Ne-bu-kad-ne-dhar kuäär Bë-bi-lon jak, kä be kuäär ben lat en guath ε cä pääm tütü tēē thün ε, kä be cuā rueecdien ke buom.

¹¹Jen be mun I-jöp ben mak, kä be ney tin dee liw ke liaw liw ke liaw, kä be ney tin dee ε jak kä pëec, jak kä pëec. Kä ney tin dee liw ke kor, jak kä liw koor.

¹²Kä be guath palä kuthni I-jöp diaal cuath. Kä be ke wan kä be ke nan ε la pëec. Kä be mun I-jöp tēñ, cētke min la yieen deet biide a tēñ ke burbur. Kä be cu jien en wini ke mal.

¹³Kä be riäkni kuthni tin te muun I-jöp dāk. Kä be guath pali kuthni I-jöp wan ke mac.’ ”

Yir 44

Ruac Yir-me-yaa ke jü Juudh kä I-jöp

¹Cu riet Kuoth Nhial ben kä Yir-me-yaa ke kuj jü Juudh tëë cien muun I-jöp, Mig-dol kene Ta-pa-neth ke Mem-pith, kene mun Path-roth,

²kä cu Kuoth Nhial in la Ruey Yōaa ni Kuoth I-the-rel ruac wëë j, “Cia jāk diaal tëë cä nöñ Je-ru-tha-lem kene wijü Juda diaal nen. Kä nëne je täame teke ni baan, ε thile ke ram mi cien thün,

³ke kuj dueerikien tëë ci ken ke lat tëë cua yä jak kä nēēny, ke yöö cuke wä wēñ ni kuth kōkien wal tin kuor kuor kä cua wä lät nike ikä. Kä /ci ken ke nāc, kä /ci yen ke nāc, kä /ci guuri ke nāc bä.

4Kä ɲotde la jakä ye kä jaṅṅkä diaal ni gook a thil pak jioke ye i, 'Cuare ti jiaak tiji lat, yan lokä ke!'

5Duunde yoo, /ken ken e liṅ, kä yoo dee ke ro rit kä dueerkien. /Ci ken kuth kɔkien dee waṅ wal tin kuɔr kuɔɔr.

6E jen en nee cua ṅeṅnyda kene waṅ loacdä jak kä bä wijini Juda kene rey duɔpni Je-ru-tha-lem. Kä cua ke cu pal amäni wale.

7Kä täame cu Kuoth Nhial in la Ruey Yɔaa ni Kuoth I-the-rel wee i, 'Enu mi cuare mi jiaak mi cetke memē lat kä rɔdun o, cuare wutni, ke män kene gaat jak kä yoo bike thil duoth o kä Juda?'

8Kä enu mo jak yen ni ya kä ṅeṅny o ke lat tetnikun, ke wāṅdun kuth kɔkien wal tin kuɔr kuɔɔr muun I-jep, guāth in cia wä cien ṅin. Kä dɔṅ ba ye tem jɔɔr e bia cua ney ti ca lam kä ca bit rey dööri diaal wic muɔɔn?

9E ci yen dueer guurikun, kene dueer kuari Juda, ke dueer mäankien, ke dueerkun, ke dueer mäankun tee ca lat muun Juda kene rey duɔpni Je-ru-tha-lem e ciake ku pal ruëec?

10Kä /kane ro luoc piny amäni wale, kä /kane dual kä /kane ṅuɔtkä kene luëekä tee cä laṅth nhiamdun kene nhiam guurikun tit.'

11"Kä ke kujic emo cu Kuoth Nhial in la Ruey Yɔaa ni Kuoth I-the-rel wee i, 'Yan bä nhiamdä riet ye ke mi jiaak, bä ji Juda diaal tem jɔɔr.'

12Yan bä duoth ji Juda tin bi wä cien kä I-jep thuk ni ken diaal. Kä bike liw muun I-jep, ba ke thuk e kor kene buoth, nikä ram mi tot amäni ram mi diit ba ken diaal näk e kor kene buoth. Kä bi ken a ney ti ca lok, ti jiaak, ti ca lam kä ca bit.

13Yan bä ney tin cien muun I-jep tɔṅ cetke mee cä Je-ru-tha-lem tɔṅ ke kor kene buoth ke liaw,

14ke yoo be thil ram mi doth kä ji Juda mi ci ben ke yoo be ben cien muun I-jep, mi bi kääñ kie mi bi loc muun Juda min görke yoo bike wä cien ṅin. Ke kujic kä yoo thile ram mi bi loc jok e ni tin ca ro bar.' "

15Kä ino cu wutni diaal tee ṅacke yoo la mänkien wal tin kuɔr kuɔɔr a wāṅ kuth tin kɔṅ, ke män diaal tee te cunä en wani e la buɔn nath mi diit mi ci ro dol, ke ney diaal tee cien kujic cuëec muɔɔn I-jep, Yir-me-yaa loc wä ke i,

16"Ke kuj ruac in ci laṅ ko ke ciot Kuoth Nhial, /ci ney ji bi liṅ.

17Duunde yoo bi ney lat ni tin diaal tin cakɔ yac ni ro, bako wäl in kur kur wēṅ ni kuäär ciäk nhial, kä bi ney e thöp kɔaṅ, cetnike mee cakɔ kɔṅ lat ke guaariko, ke kuarko kene ruëecko rey wijini Juda kene rey duɔpni Je-ru-tha-lem. Kä e nee la te ney ke mieth mi diit kene riṅ, kä thile mi jiaak mi le ko nen.

18 Kä meë cakɔ kuäär ciëk nhial wänɗe wäl in kur kur kene thopɗe kɔaŋ päl, ε jen ci ti diaal cu thil kä ney, kä ca ney cu thuk ε kɔr kene buoth.”

19 Kä cu män ε lar bä j̄, “Mi wənɔ kuäär ciëk nhial wäl in kur kur, kä thöpko je muc kɔaŋni, /ci ke puɔnyko nhoake je tɔ, en yöö lǟt ney pam pamni ti cäǟt ke puɔnyde kä thop ney ε muc kɔaŋni?”

20 Kä inɔ cu Yir-mε-yaa naath diaal tin la wutni, män amäni ney diaal täǟ luocke ruaacnike j̄jök j̄,

21 “Kε kuj̄ wäl in kur kur ǟ waan yen ε wiini Juda, kene rey duɔpni Jε-ru-tha-lεm, yen ke guurikun, ke kuarkun kene ruëeckun keel ke j̄ muɔɔn ε mo diaal, a /ken Kuoth Nhial ε ku tim? Kä /kene je ku car?”

22 /Ci Kuoth Nhial dueerkun kene nyuɔɔnkun tin cia lat bi le nyok ke ruɔt. Kä ε jen bi mundun cuā mi ca päl kä ca bany piny kä ca lam, thile ram mi bi cien th̄in cɛtnike taa ɔ teke je mo en wale.

23 E jen yöö cia wäl in kur kur waŋ kene yöö cia duer lǟt kä Kuoth Nhial kä /kan ε jowde luɔth, kä /kane guɔɔr ni dupke, kä /kane luëeke kene nuɔtke tit, ε jen ci rik t̄it̄i ben kä ye mo, cɛtnike mi teke ye wale mi.”

24 Kä cu Yir-mε-yaa wutni diaal ke män diaal j̄jök j̄, “Lieŋ ε riet Kuoth Nhial yen j̄i Juda diaal tin te kä I-jöp,

25 ci Kuoth Nhial in la Ruey Yɔaa ni Kuoth I-the-rel ε lar en yöö ci yen ke mänkun ε lat nike thukun kä ci yene lat nike tetkun meë lar yen ε j̄, ‘E puc bi ney lat ni min cakɔ yaac ni rɔ bakɔ wən̄ ni kuäär ciëk nhial wäl in kurkur, kä bakɔ thöp ni je muc kɔaŋni.’ Kä ε jen, kua yaɔɔdun káp kä latde je!

26 Kε kuj̄ ε mo kuëë ruac Kuoth Nhial liŋ yen j̄i Juda tin cien muun I-jöp. Kä nēne je, Kuoth Nhial, cε rɔ yac ke ciötde, en yöö /ca ciötde bi le nyok ke kək ε j̄i Juda tin cien muun I-jöp, ε bike yaɔ wäke j̄, ‘Cɛtnike ciöt Kuar ni Kuoth Nhial in tək.’

27 Kä nene yän guēcä ke ni mi j̄iääk a /ci mo a mi goaa. Kä ba j̄i Juda diaal tin cien muun I-jöp thuk ke kɔr kene buoth, amäni mi cike thuuk.

28 Kä ney täǟ barke rɔ ke kɔr bike jien muun I-jöp wä ke muun Juda, kä biken a ney ti tot elɔŋ. Kä ken duoth j̄i Juda diaal täǟ ci ben cien muun I-jöp, bi ken ε ŋac en yöö ε ruac ŋa la thuɔk ɔ, ruacdä kie ruacdien.

29 Kä bi meme a nyuuth kä ye, en yöö bä ye tɔŋ en guäth emε, ke yöö bia ŋac en yöö ruaacnikä täǟ latdä ye ke kuj̄ dākä, bi ke ben ε puc.

30 Kä ci Kuoth Nhial ruac en yöö be Pero Yɔp-raa kuäär I-jöp lat̄h tetni j̄i tere kene tet nēni tin görke tēkde cɛtnike meë cä Dhid-ki-yaa kuäär Juda lat̄h tetni kuar Bē-bi-lon ni Nε-bu-kad-nε-dhar meë la guan tere kä goor tēkde.”

Yir 45

Ruac mi gɔaa ke kuj Ba-ruk

¹Ke nuaan runi ruëc Ye-yo-ya-kim gat Yo-ci-yaa kuäär Juda, cu gök ni Yir-mɛ-yaa rieet t̩t̩ l̩at Ba-ruk gat Ne-ri-yaa, kä cu Ba-ruk ke gɔar rey buok wëë j̩,

²“Nemɛ ɛ min l̩är Kuoth Nhial ni Kuoth I-the-r̩ɛl ɛ j̩ l̩ö Ba-ruk,

³mëë w̩j̩ j̩, ‘Riek ake yä! Ci Kuoth Nhial mat̩ ni yä rik rey cucädä. Yän cä cuuc ke kuj riknikä kä thile yä l̩ɔɔŋ.’

⁴Kä j̩ɔk Kuoth Nhial j̩ b̩ä j̩, ‘Yän b̩ä min cä l̩at d̩ak piny, kä b̩ä min cä pith yuɔt raar rey wec keɛliw.

⁵Kä j̩n la gɔori ti nuan ke kuj̩du? /Cukɛ lɛ gɔr, ke yöö nenɛ yän b̩ä mi jiääk nön̩ ney diaal. Duunde yöö, yän b̩ä j̩ jak kä k̩än kɔɔr guathni diaal t̩ɔ bi wä th̩n t̩ɔ.’”

Yir 46

Luk ke kuj I-j̩p

¹Kä memɛ ɛ riet Kuoth Nhial ëë b̩ä kä gök ni Yir-mɛ-yaa ke kuj̩ dööri diaal.

²Ke kuj̩ I-j̩p. Memɛ ɛ ruac ke kuj̩ r̩ëm kuar I-j̩p ni Pero Neko min te kiir Yu-pɛ-ree-tidh kä Kar-ke-mic mëë cu kuäär B̩-bi-l̩n ni Ne-bu-kad-ne-dhar ɛ joc ke nuaan runi Ye-yo-ya-kim gat Yo-ci-yaa kuäär Juda wëë j̩,

³“Riale kɔamni kenɛ köötni ikä, kä wiaa kɔɔr!

⁴Riale j̩önköörikä. Kä kötdɛ lö j̩ j̩önkööri! L̩athɛ kuɔmni köörun, kä th̩re yiɔɔkun kä care tuɔŋ köör. L̩athɛ köötni yieethä puɔɔnydun.

⁵Kä cuɔ ke nen, cike dual kä cike r̩ɔ riet j̩ɔk. Ci j̩ köörien diaal r̩ɔ bar j̩ɔk cuke r̩ɔ bar nike p̩eth, /ken ke j̩ɔkdiɛn lɛ liɛɔ, ke yöö te ni liää pekni diaal!

⁶Kä cu pual puaal nath duɔp duer, kä cuɛ thil guath barä kä r̩ɛm. Kuj̩ caam gekä kier Yu-pɛ-ree-tidh, cuke kɔath kɔth ikä kä cuke t̩eth.

⁷“Kä ɛŋa wuɔw ɔ c̩ɛtke Kir, c̩ɛtke kir mi ci muak ɔ?

⁸Cu I-j̩p r̩ɔ j̩ɛc c̩ɛtke Kir, c̩ɛtke kir mi ci muak. Kä cuɛ wee j̩, ‘Yän b̩ä r̩ɔ j̩ɛc kä b̩ä w̩c muɔɔn thiän, yän b̩ä w̩j̩ d̩äk kenɛ j̩k̩ien tin cien̩ th̩n.’

⁹Wiaa nhiam, lö j̩ j̩önkööri, kä care r̩ɔ lö j̩ thurbis̩eli, kä a r̩ɛm köör wä th̩n, wutni Kuc kenɛ j̩ Put tin kapke köötni, wutni Lu-dim tin ŋackɛ yor b̩ääri.

¹⁰Kä bi c̩än ɛmɔ cuɔ c̩än Kuoth Nhial ni Kuoth in la Ruey Yɔaa. C̩än cuɔtdɛ, mëë coolɛ ni r̩ɔ kä j̩ t̩ɛrɛ, kä bi thep ke cam am̩ni mi c̩ɛ riän̩ ke riɛmdiɛn. Kä

bi ke cuḡ muc kā Kuoth Nhial ni Kuoth in la Ruey Ḡḡaa peek kuc caam wec in thieek ke kir Yu-pe-ree-tidh.

11Kā wiaa kā Gil-yad kā kaḡe jīth ḡḡnyä, lö nya I-jëp. Ci yen wal ti ḡuan ḡor baan, kā /ca yen bi kääḡ ε ken.

12Ci döör pöcdu liḡ, kā ci wieedu wḡc muḡḡḡ thiḡḡ. Kā ci rem köör röm ke rem tin kḡḡ, kā ci ken diaal liw keel.”

Kāni jī Bë-bi-lḡn ke I-jëp

13Kā memε ε riet Kuoth Nhial ëë bā kā ḡök ni Yir-me-yaa ke kuj benä Ne-bu-kad-ne-dhar kuäär Bë-bi-lḡn ke ḡöö be mun I-jëp ben mak wëë i,

14“Latde je kā I-jëp kā lare je kā Mig-dol. Lare je kā Mem-pith keḡe Ta-pa-neth. Latde je i, ‘Kaḡe ḡuḡḡkun kā rialε rḡ ikä ke ḡöö kḡr be ye näk.’

15Kā εḡu mḡ juḡcke kuothdun ni A-pith ḡ? Kā εḡu mḡ /ken bum bumdun te cuḡä mḡ? ε ḡöö ci Kuoth Nhial ke töl piny.

16Cuε ney diaal ti ḡuan jak kā tēth. Kā cuke ruac kamnikien wä ke i, ‘Jiëcε rḡ kā luḡcne jḡk kā nεekḡn paḡy. Keḡe mun ëë diēthke kḡn thḡḡ, banε rḡ ḡḡḡn ke jī tēran.’

17Cḡale kuäär I-jëp ni Pero i, ‘Ram mi ḡuḡḡ rḡlä mi ci banḡke jak kā wä lḡrā.’ ”

18Kā cu Kuäär wee i, “Cḡḡḡḡ ciḡtdä min cḡal i Kuoth Nhial in la Ruey Ḡḡaa, bi raan ben min cḡḡḡḡ pām Ta-bor, keḡe pām Kar-mel in te thok yiëër.

19Rialε rḡ ikä yiane kuakun ke kuj pēc, lö ney tin cienḡ kā I-jëp. Ke ḡöö Mem-pith be la mi ca päl, mi ca dāk kā thil ram mi cienḡ thḡḡ.

20“Kā I-jëp ḡḡaa εḡḡ, duunde ḡöö ci ney ti jīäk je mak ti bëë kujc caam.

21Kā cāḡ ε ni rem tin cε kḡk cḡḡke nike kḡḡḡ mi ci buuth reyde, cike rḡ rit kā cike rḡ bar ni keel, ci /ken dee met cuḡḡ. Ke ḡöö ci cāḡ rikädien ben kā ke, keḡe ḡuḡḡḡ thḡḡädien.

22“I-jëp be yiey cḡḡḡḡ thḡḡ mi bar rḡ, ke ḡöö bā jī tēre ke kḡr, kā bāke ke jīḡpni cḡḡke ney tin la jḡapke jien.

23Bike jien ruḡḡḡḡde jḡp, ε cāḡ ni mḡ rupde ε thḡḡ ḡ ḡuanke cḡḡḡḡ kḡryḡm, /cāke dee luḡḡ ke kuēḡ.

24Bā I-jëp moc ke pöc, kā ba je laḡḡ tetni nεeni ti bëë kujc caam.”

25Kā cu Kuoth Nhial in la Ruey Ḡḡaa ni Kuoth I-the-rel ruac i, “Nεε yān bā Am-on The-beth keḡe Pero ke I-jëp keḡe kuthke, ke kuḡḡke amāni Pero keḡe ney tin ḡḡḡḡke je tḡḡḡ.

²⁶Yän bä ke lath tetni nëni tin görke tēkdien. Bä ke lath tetni Ne-bu-kad-nē-dhar kuäär Bē-bi-lon kene ruēēcke. Ke joak ba I-jēp nyok ke ciēn cētņike taade mēē wal. Ruac ni yän Kuoth Nhial.”

Kan Kuoth ke ji I-the-rel

²⁷“/Cu dual lö jaṅdä ni Je-kob, kä cu bath lö I-the-rel. Yän bä ji luäk ni guäth mi ṅaṅ, amäni kuayku ni muun in caake pēc thīn. Kä bi Je-kob luny jok ke mal kä be tji. Kä thile mi bi je jak kä dual.

²⁸Cu dual lö jaṅdä ni Je-kob, ke yöö yän ε keel ke ji. Yän bä döör diaal thuk, tēē cä joc ke kuīdu. Duunde yöö cä ji bi thum bä ji duac ε päär /cä ji bi thuk. Duunde yöö /cä ji bi päl baṅ ε /kan tṅ.”

Yir 47

Luk ke kuj Pi-li-thet

¹Kä cu riet Kuoth Nhial ben kä gök ni Yir-me-yaa ke kuj ji Pi-li-thet ke guāth eē ṅot Pēro /kene Gadha ni dāk wēē i,

²“Nēne je bi piw ti ṅuan ben raar kuj caam. Kä ba löny mi diit elṅ kä bike mun thiāṅ ε bike ti diaal tin te thīn buony, wec kene ney diaal tin te thīn. Kä bi naath wiee. Kä ney diaal tin ciēn muun bike paṅ.

³Kä ke jow wuurä jjiṅkööri, kene wuṅw thurbieeli, /ci guṅni gan gaatkien bi luāṅ ke luäk, bike tetkien koat puṅnykien.

⁴Ke yöö guāth mi ba dāk ni ji Pi-li-thet diaal a bēēni, guāth mi ba ṅok nike jṅṅ, kä Dhor kene Dhi-don, ke duoth nath tin kṅ tin dēē ke luäk. Ke yöö Kuoth Nhial dāk ε ji Pi-li-thet, kene duoth ji joak yiēer Ku-riit.

⁵Kä bi ji Gadha mjemkien mut ke paṅ, kä bi ji Ac-ke-lon dāk. Kä yen ji loṅlä, bi wieedun kule mäni ney?

⁶Bi wiee wij i, ‘Aṅ mut Kuoth Nhial! ε ney bi ro kap cuṅ ṅ? Ku loc rey gokädu, ku ro paṅ piny, kä ku biet!’

⁷Kä be kule biet idi, kä ci Kuoth Nhial ε lar kṅ? Cε kṅ lar ke ji Ac-ke-lon kene ji thuck yiēer.”

Yir 48

Luk ke kuj Mo-ab

¹Kä cu Kuoth Nhial in la Ruey ṅaa ni Kuoth I-the-rel mēme lar wēē i, “Riek ake Nēbo ke kuj kä yöö ca je baṅy piny baṅ! Kä pöc ake Kir-ya-tha-yim, ke yöö ca je käp. Ca wec in bum bum moc pöc kä ca je dāk piny.

²Ci këk Mo-ab thuk. A lat ji Ec-bon ni mi jiaäk ke kujde wäke i, 'Bia, nuokne je raar kä yöö be la dor!' Amäni yen ney tin yoräjä bä, ba ye jak kä bit. Bi kor ye guorä bä.

³"Lienje wiee ji Yo-ro-na-yim! wä ke i, 'E kor kene dak mi diit.'

⁴Ca Mo-ab däk. Ca wieede lij ni kä Dhor.

⁵Kä min wä ken kä Lu-yit jälke ke wiee. Dup in wä kä Yo-ro-na-yim cua wiee däkä lij thjn.

⁶Barë rō lēnye tēkdun! Cātde nike muul dāardōaar.

⁷"Kä ke yöö cia nāth ni buōmdun kene riāndun, ba ye naḡ bä. Kä ba Ke-moc naḡ ala pēc, be wä keel ke bööth palāde kene ruēēcke.

⁸Kä bi ney ti daḡk ben wiini diaal, kä thil wec mi bi kään, kä bi tōari kene löli daḡk, cētlike ruac Kuoth Nhial.

⁹"Muocē Mo-ab ke mile, ke yöö be te baḡ. Kä bi wijke a ti ca päl, ti thile ram mi bi cien thjn.

¹⁰"Riek ake ram mi /ci ruac Kuoth Nhial bi lat ke löcde keeliw. Kä riek ake ram mi bi näk nath päl.

¹¹"/Ken Mo-ab met teke riek ni kuēkādē, cētde nike koḡ mi ci nyuur, /kene met jien guāthde a be wä guāth pecä. Kä /kanke met naḡ pecä. Kä ε jēn ḡot ḡooyde ni thjn o, kä /ken tāade rō ger.

¹²"Ke kujc emō, nēne je guāath a bëeni min bä jāk kä naath ti ba je yäk kä ba je tiath cētlike dhaar piini.

¹³Kä bi Mo-ab cu pōc ke Ke-moc, cētke mëe cu ji l-the-rel pōc ke Beth-el mëe ḡäāth ken ε.

¹⁴"Enu ku yen le wee i, 'Dēēny ney kä lapko wutni köör ti wāth?'

¹⁵Ci ney tin ba Mo-ab kene wijke ben däk ben, kene ḡuētlike tin cē kuany wa naath ḡuot, latde Kuäär min cōalke ciōtde i Kuoth Nhial in la Ruey Yoaa.

¹⁶Ci rik Mo-ab thiak löw! Ci bëc bëec ku thuj cop.

¹⁷Parē je, yen ney diaal tin göl ke je, kä yen diaal tin ḡac ke ciōtde, wiaa i, 'Ci keet kuäärä min bum tööl, min liak kuḡ rō ke je.'

¹⁸"Bia piny guāth luthādun, bia nyuorē rey tupä ni piny, lö ji Di-bon! Ke yöö ci ram min däk Mo-ab ben kä ye paḡy. Cē wijkun tin buōm buōm däk.

¹⁹Cuorē ḡēekni duorpi kä guēcē, lö ji Ä-ro-er! Thiēcē wut ε bar rō mō kene ciek ε leny rō mō, thiēcē ke i, 'Enu mi ci tuōk?'

20 Ci Mo-ab teke pöc, ke yöö ca je töl piny. Rötde kä wiee ε, wiaa latde je ni kä Ar-non en yöö ci Mo-ab te ni baan.

21 “Kä ci luk ben wijni tin car caar, ce ben kä O-lon, kene Yaadhaa ke Me-paath,

22 ke Di-bon kene Nebo, ke Beth-dib-la-ta-yim,

23 kene Kir-ya-tha-yim amäni Beth-ga-mul kene Beth-me-on,

24 a wä ni kä Ke-ri-yoth kene Bo-dhe-ra, amäni wij Mo-ab diaal tin nan kene tin thiak.

25 Kä cua tuon Mo-ab cu töl, kä cua tetke töl bä, ruac ni yan Kuoth Nhial.

26 “Jake je kä yon, ke yöö ce ro liak ke Kuoth Nhial. Ke no bi Mo-ab ro dan ni rey nokade, kä bi naath ε cu dol.

27 Kä /cie jin ε neë la l-the-rel a yaak? ε ca ku jek rey kuëli, mo la kiithi wicdu mi ruaci ke kujde?

28 “Pal ε wec kä wiaa cieye rey päamni, lö ji Mo-ab! Kua cetnike guuk in la lat duele gekä koka paam.

29 Cako liak Mo-ab lij kene kapde ke ro nhial kap nhial ε ke ro kene meetde. Amäni car locde i lenye naath.

30 Yan nacä cian kapade ke ro Nhial, kä ciey liakade ε loar kä latke ke ban bä.

31 Kä ino yan cä röt ke kuj Mo-ab. Yan cä wiee ke kuj Mo-ab keeliw. Kä ke kuj ji Kir-a-reth yan parä.

32 Yan cä wiee ke kujdu cetnike wiee Ya-dher, lö kaak wec Thi-be-ma. Ci karku pal ni kuj yiëer cike räth ni kä Ya-dher. Kä ba deyku tin ci kuir, dony kä piny ε ney tin daak.

33 Kä ca gooy kene teth laaac nan muun Mo-ab in goaa min la kuiir dey. Yan cä koon jak kä thil guäth in la lat ke je thin. Thile ram mi le je lat ke teth laaac. Ke yöö jow /ce la jow tethkä laaac.

34 “Kä bi Ec-bon kene El-a-le wiee ke jow mi diit, mi bi räth ni kä Yaadh, ba jowdien wä lij mäni Dhor kene Yo-ro-na-yim ke Eg-lat-ce-li-ci-yaa. ε can ε ni pij Nim-rim ca ke pal ni baan bä.

35 Kä yan bä ney tin thöp ke muc wuothni yikni kä wenje kuthkien wal tin kuor kuor jakä thuk ke liaa.

36 Kä eno yan det locdä ke Mo-ab cetnike jow thoom, kä det locdä ke ji Kir-a-reth cetnike jow thoom, ε jen ci rian ee ci ken ε jek cu jien kä ke mo.

37 “Ke kuj emo, cua mijem wuothni diaal kene mijem tikni diaal mut. Ci naath tetkien tem kä ca ro yian ke bieyni cuali.

38 R̄ey ciēēni diaal kene guath duḡḡli Mo-ab diaal te ni wiee th̄in kā r̄oa. Ke ḡōō ḡān cā Mo-ab tiath c̄etnike dhaar piini mi thil ram mi ḡōḡr je.

39 Guic ε ca je dāk idi? Guicε pār ε idi! Guic Mo-ab cε ku riet ni j̄okde ke p̄oc idi! Kā cε kuḡ guḡath t̄ōök ke kuj̄ jiäkni diaal t̄ēē ci tuḡök kā je.”

40 Kā cu Kuoth Nhial wee i, “N̄ēne je, bi raan pār ke p̄ēth c̄etnike cuḡḡr, kā be ḡḡke wä ḡār kā Mo-ab.

41 Ba w̄iike naḡ, kā ba t̄iec tin buḡm buḡḡm päl. Kā bi loc wutni k̄ōör Mo-ab en cāḡ ḡ c̄etnike loc ciēk mi teke m̄ac.

42 Kā ba Mo-ab dāk ε puc /cε raan bile nyök ke n̄en, ke ḡōō cε kap ni r̄o nhial ke Kuoth Nhial.

43 Dual kene kḡḡḡk ke d̄ēēp a lipä, lö ji Mo-ab!

44 Ram mi wä k̄āän rikä, be pen r̄ey kḡkä, kā ram ḡ bi kḡḡḡk bäl ḡ, ba je k̄ap ε dhuur. Ke ḡōō bā ti diaal t̄iti n̄öḡ ji Mo-ab ke ruḡn t̄ḡḡḡdiēn.

45 “Kā εc-bon /ci k̄aḡn luäk bi jek th̄in, ke ḡōō ci mac päl raar kā εc-bon, en lew maac Thi-yon. En lew cε j̄iēen dh̄ōör Thi-yon, cuε bööth Mo-ab dāk, amāni ney tin liake r̄ḡ.

46 Riek ake ji, lö Mo-ab! /Ci ji Ke-moc bi luāḡ, kā ca gaatku naḡ ala p̄ēēc, kā cike nyieeku naḡ pecä.

47 Duunde ḡōō, bā Mo-ab nyök ke loc ni t̄āäkāde m̄ēē wal. Ke n̄in t̄ḡ bi ben t̄ḡ. Kā bi m̄eme cuḡ j̄en luk Mo-ab,” ruac ni ḡān Kuoth Nhial.

Yir 49

Luk ke kuj̄ Am-on

1 Ke kuj̄ ji Am-on cu Kuoth Nhial m̄eme lar w̄ēē i, “En I-the-r̄el ku thil gaat? ε kue thil kuay? Kā enu m̄o cu kuoth Mo-l̄ek wec Gad k̄an ḡ, a bi ji kuoth Mo-l̄ek w̄iike ciēḡ ḡ?”

2 Kā n̄ēne je, n̄in a b̄ēēni, min ba wiee k̄ōör jakä liēḡke, ke kuj̄ R̄ē-baa, wec ji Am-on. Be la guḡath mi ca päl baḡḡ kā ba t̄iec ke diaal waḡ ke mac. Kā bi I-the-r̄el muḡn ke k̄an kā ney t̄ēē k̄an ke ke,” ruac ni Kuoth Nhial.

3 “Ku wiee lö εc-bon, ke ḡōō bi Aay duoth ni baḡḡ! Wiee ε lö nyiee R̄ē-baa! Muḡcε puḡnykun bieyni cuali, p̄arε, riēḡe j̄ok kā riēḡe n̄iam amāni ḡēēk bā wiaa th̄in. Ke ḡōō bi kuothdun ni Mil-kom wä ni pecä, k̄eel ke bööth palāde kene ruēēcke.

4 Kā enu liake r̄ḡ ke buḡmdun ḡ, lö nyier ti thil ḡath, kā ḡathe ni riḡḡdun ε laar ḡen ε i, ‘Ena mi bi k̄o mak?’

⁵Nēne je, ɣän bā ye moc riek, ke ney diaal ti te gēeknikun ti. Kä ba ye juoc raar, a bi ram ɔ wä ni kä rɔa, kä thile ram mi bi ye le maat.

⁶“Duunde ɣöö ke kɔre bā jī Am-on nyok ke loc ni guäthdien, ruac ni ɣän Kuoth Nhial.”

Luk ke kuj ɛ-dɔm

⁷Kä cua mɛmɛ lar ke kuj ɛ-dɔm ɛ Kuoth Nhial in la Ruey ɣɔaa wēē i, “A ci pɛl ku thil kä Te-man? ɛ ci luek ku thil kä ram min ɲac ɲɔak? ɛ ci pɛlien ku thuk kä ke?”

⁸Barɛ rɔ jɔk, kä wiaa ciɛɲɛ kɔakni, lö jī Dɛ-dan! Ke ɣöö bā bēc bēc E-tho nöön je, ke guäth in bā tɔɔɲ ni je.

⁹Mi ci puɔɔn dɛeni wal ben kä ye, cɛ thaaɲkien bi pal thɪn? Mo ci kuëel ben ke wäärɔ, ci ken la naɲ ni min rɔɲ ke ke?”

¹⁰Duunde ɣöö cā gääkni E-tho diaal töl, bā guäth tēɲnike diaal lɛp ɣööɲ, /cɛ rɔ bi le luäɲ ke mi teeye rɔ. Kä ca gaatke kene dämani ke jī thieekäde näk, kä cɛ cu riaw.

¹¹Päl ken gaat tɔ thil guani tɔ, ɣän bā ke jakä tək. Kä a män jɔɔkniku, ku ɣä le ɲäth.”

¹²Ke ɣöö ci Kuoth Nhial wee i, “Mi ci ney tin /ca dee duäc riek jek, deri le wä a /kan duäc? /Ci dee met wä ɛ /kan duäc, ba jī yik duäc.

¹³Kä cu Kuoth Nhial ruac en ɣöö cɛ rɔ yac nike ciötde ke ɣöö be Bɔ-dhe-ra jak kä mi jääk, kä ba cäät kä mi ca lam. Kä bi wijke diaal te ni baan a ci dak.”

¹⁴ɣän cā ruac liɲ kä Kuoth Nhial, ca naath jäk kä rey dööri ti wee i, “Duol ɛ rɔ guäth keel kä wiaa nyiëenyɛ ke je, ke kɔr mi diit!

¹⁵Ke ɣöö, ɣän bā ye jakä kuiy rey dööri, kä ba ye lok rey nɛeni diaal.

¹⁶Kä nyuɔɔn tin ci jīn ke lat kene liakdu ke rɔ cɛ jī mēt, lö jīn ram tin ciɛɲ ni wij paam, min ciɛɲ ni biikä wic paam. ɛ cāɲ lätdi duëlku ni nhial cɛtke cuɔɔr, bā jī luɔɔc ni piny en wini,” ruac ni Kuoth Nhial

¹⁷“Bi ɛ-dɔm jääk elɔɲ, kä ram mi wä rēt ke je, be dual elɔɲ, kä be gaac ke kuj däkäde.

¹⁸Cɛtke mēē ca Tho-dɔm kene Go-mo-ra ke wij jī thieekädien diaal däk. Thile ram mi bi ciɛɲ en wani, kä thile ram mi bi je nyok ke rēt.

¹⁹Nene, ɣän bāke jak kä bar ke rɔ kä ɛ-dɔm ke Pēth cɛtnike lony mi riɲ raar rey ruɔɔp Jɔr-dɛn, mi ban tɔɔr lak deet, ɣän bāke jakä bar ke rɔ ni kä keel kä je. Kä bā ram mi bi je ruac kuany cɛtnike min göörä. Ke ɣöö ɛɲa mi cɛtke ɣä? Kä ɛɲa ɛno bi ɣä cɔl? Kä ɛ yieen deet in mith bi cuɔɲ nhiamdä mɔ?

20Ke kuj̄c em̄o liɛɛ min ci Kuoth Nhial ε lar ke kuj̄ ε-dɔm kene tin bēc bēc tin ce rialikā ke kuj̄ muɔɔn j̄i Te-man mēē caare yōō ε puc cāɛ ni gaatkien tin tɔɔtni, ba ke naɲ ala pēēc. ε puc, ba gaatkien moc dual mi d̄j̄it kā bake naɲ pεεcā.

21Kā ke liɛɛ pɛnādien be piny lath. Kā ba jow w̄j̄kādien liɛɛ ni Bar in Tith (Bar Gutdā).

22Kā nēne jε, bi guɔn tēr riɲ ke pēth cɛtnike cuɔɔr mi yāār gɔke w̄j̄ Bɔ-dhe-ra, en cāɛ em̄o bi lɔc j̄i ε-dɔm cu baath cɛtkε lɔc ciēk mi teke māc.”

Luk ke kuj̄ Da-math-keth

23Ke kuj̄ Da-math-keth cue wee j̄, “Ä-math kene Ar-pad diɛɛr ken, ke yōō ca ti j̄iäk liɛɛ. Cike liɛɛ ke dual ε lathe ke cɛtnike muaɲ bar, min /ci la bit.

24Ci Da-math-keth kuɔ̄ baɲ, riɲde ni rɔ kā baare rɔ kā ci rik ε gɔl. Ci tim kene j̄iääk lɔaac rɔ kap ni jε, cɛtnike ciēk mi gɔɔr dap.

25ɛɲu banyke wec mi teke kēk mi d̄j̄it piny ɔ, en wec ε nɔcakā mi!

26Ke thuɔk bi ɲuēt̄ni ke liɛɛ ni rɛy duɔɔpnike. Kā ba rɛmde keeliw näk en cāɛ em̄o.

27Kā yān bā mac dɔap pāāny Da-math-keth, kā bā guāath Ben-a-dad in bum bum waɲ,” ruac ni yān Kuoth Nhial in la Ruey Yɔaa.

Luk ke kuj̄ Ke-dhar kene Ya-dhor

28Ke kuj̄ Ke-dhar kene kuɔ̄r Ya-dhor tēē ci kuāār Bē-bi-lɔn ni Nε-bu-kad-nε-dhar ke dāk, cu Kuoth Nhial wee j̄, “Jiace rɔ make Ke-dhar! Kā nake j̄i kucē kānyā caɲ!

29Kā ba kemɛnikien kene detkien naɲ, kā ba geelikien kene kuakien diaal naɲ. Kā ba thɔɔrɔɔalikien naɲ kā ke, kā bi naath wiee ke kuj̄dien wāke j̄, ‘Dak a pēkni diaal!’

30Barε rɔ, wiaa ȳiɛɛ ni nānā wiaa ciēɛ rɛy kɔakni, lö j̄i Ya-dhor! Ke yōō ci kuāār Bē-bi-lɔn ni Nε-bu-kad-nε-dhar cɔp lat ke kuj̄dun kā ce ruac rialikā ke kuj̄dun,” ruac ni yān Kuoth Nhial.

31“Jiēce rɔ kā wiaa nyiēnyε ke dōör tɔ teke mal tɔ, tin ciɛɛ nike mal. Ney tin thile ciēɛkien thiekni kene dɔɔpni, tin ciɛɛ ni kārɔ.

32Kā ba thɔɔrɔɔalikien pεc, kā ba yɔɔkien pεc. Kā bā nɛy tin ɲot gierke ni m̄jem wuɔthnikien, kieth ni rɛy j̄iɔam, kā bā ke nōɲ rik pekni diaal.

33Kā ba Ya-dhor pāl ni baɲ a bi ciɛɛ ni guɔɔr th̄ɲ, kā ba jε pāl amāni cāɛ kel. Thile ram mi bi ciɛɛ th̄ɲ kā thile ram mi bi rēt ke jε,” ruac ni yān Kuoth Nhial.

Luk ke kuj̄ Ee-lam

³⁴Kä cu memε a ruac Kuoth Nhial ëë ci ben kä gök ni Yir-mε-yaa ke kuj Ee-lam, ke tuk rucä kuar Juda ni Dhid-ki-yaa.

³⁵Kä cu Kuoth Nhial in la Ruey ʒaa memε lar wëë j, “Nëne je, ʒän bä bäär ji Ee-lam tɔl, guaath in te buɔmdien keeliw thɪn.

³⁶Kä ʒän bä jɔam daŋ ɲuaan nöön pëkni nhial daŋ ɲuaan. Kä bä ke riaw rey jɔamni diaal, kä be thil dɔr mi bi kään a thil raan kä ney tin ca juɔc raar kä Ee-lam.

³⁷ʒän bä Ee-lam moc ke dual nhiam ji tëre kene nhiam nɛni tin görke tëkdien. Bä ke nöŋ mi jiäk, ke kuj gaakdä min diit ke ke. ʒän bäre guɔɔr ke kɔr guathni diaal tɔ bike wä thɪn tɔ amäni yöö cäke thuk ni ken diaal.

³⁸Kä ʒän bä kom kuäärädä laŋh kä Ee-lam. Kä bä kuarkien kene ruëeckien dup.

³⁹“Duunde yöö ke nɪn tin jɔak ʒän bä Ee-lam nyok ke loc guäthde,” ruac ni ʒän Kuoth Nhial.

Yir 50

Luk ke kuj Bë-bi-lɔn

¹Memε ε ruac ëë ci Kuoth Nhial ε lat ke kuj Bë-bi-lɔn, kene kuj muɔɔn ji Kël-daya ke thok gokä ni Yir-mε-yaa, wëë j,

²“Lätni je ney diaal rey dööri diaal, lät ni je ke, lat nyuuthni kä /cu duɔɔr tëë lare j, ‘Ba Bë-bi-lɔn naŋ, kä ba kuoth Bël moc ke pöc, kä ba kuoth Mε-ro-dak moc ke buar, kä bi kuth Bë-bi-lɔn diaal dual.’

³“Ke yöö ci dɔr ben pek kuc caam mi bi je mak, min bi munde jak kä doth baan, kä be thil ram mi bi cien thɪn. Kä bi jike kene leyke rɔ bar reyde.

⁴“Ke ken nɪn tɔtɔ, ke jen guaath εmɔ, cu Kuoth Nhial ruac en yöö, bi ji thukni duëli kuc caam kene ji Juda ben keel, kä bike jal ke wiee min bäre. Kä bi ken Kuoth Nhial ni Kuothdien gor.

⁵Kä bi ke duɔɔr in wä kä Dha-yɔn thiec, kä bike wä thɪn, kä bike wee j, ‘Bia, laŋne mat ruac mi ci bi met thuuk kä ca bi pal ruëec ke Kuoth Nhial.’

⁶“Ci nɛkä cu cɛnikε ti ci bath. Kä ci yiënkien ke cu buath jɔɔr, a wä ke yiec ni wuɔthni päämni. Ci ken wä yiec wuɔthni päämni kene rët, cike luakdien cu pal ruëec.

⁷Kä tin diaal tin jek ke cake cam, kä lar ji tërien je j, ‘Thile kɔ duer, ke yöö ci ken duer lät kä Kuoth Nhial in la yieendien in thuɔk, Kuoth in ɲääth guandɔɔɲnikien ε.’

8“Bar ε rɔ raar däär Bë-bi-lɔn, kä wiaa raar muun jɪ Kël-da-ya, kä jakε rɔ kä cɛtkε tut deet böwni nhiam deet.

9Kε yöö, nεnε yän jɪęcä döör ti nuan kεnε wɪj ti dɪt, ti bi ben nyiëeny kε Bë-bi-lɔn, kä bi kε ben wɪni kuc caam. Kä bike a jɪ tēre ti dɪt, kä bike je káp. Kä cɛt kuɪn kuɪndien nike wut köör mi njac caap köör kä /ci lony jɔk a ken raan näk.

10Kä jɪ Kël-da-ya ba kε pεc, kä ba ram mi pεec je jakä jek njɔk thɪn,” ruac ni Kuoth Nhial.

11“E cänj kuëë njath, kä kuëë rɔ liak, lö yen nεy tin pεce nεkä, kä cänj εmɔ kuc duth dɔl yen cɛtnike juajjɔk ɔ, kä kuɔm yen cɛtkε jɪɔnkooɪ,

12bi muɔɔrun pöc εlɔɔ en ram in daap ye bε tekε pöc. Kä bε la jɔak kä döör diaal, bε la dårdɔaar mi kööt ε wɪw kä tekε tur.

13Kε kuɪ gaak Kuoth Nhial kε je, /cε bi tekε nεy ti cienj thɪn, duunde yöö ba guɔath mi ca päl ni baan. Kä bi ram mi wä rēt kε Bë-bi-lɔn cu gaac, kä bε cu kuiw kε kuɪ dākädε min cε nεn.

14Rialε rɔdunikä bëeri kε kuɪ köörun kε Bë-bi-lɔn, göle je, kä yen diaal tin ca bäärikien gɔɔɔ, kuëë kε b̄ar kε kuen kueeni a thil kεl mi doth, kε yöö, cike dueer lät kä Kuoth Nhial.

15Wiaa köke je tuɔɔɔni diaal, kε yöö cε rɔ luär. Ci cuutnike cu pëen, kä ci paɔnynike tæth, kε yöö, memε ε tɔɔɔɔ Kuoth Nhial. Nöɔje je tɔɔɔɔ, kä latdε je cɛtnike mëë cε kɔɔɔ lat.

16Tëme kε raar kä Bë-bi-lɔn ken puɔɔɔr bæel kεnε nεy tin la njëer bæel. Kä kε kuɪ guɔn tēr, bi ramɔ loc ni kä nεkε, kä bi ramɔ rɔ bar ni muunde paɔny.

17“Kä ca I-the-rel kak cɛtnike det tin la dake piny ε lony. Kä ci kuäär A-thi-ri-ya kε dāk ni jɪɔl, kä täame ci Nε-bu-kad-nε-dhar kuäär Bë-bi-lɔn kε lε yɔak piny.

18Kε kuɪc εmɔ, cu Kuoth Nhial in la Ruey Yɔaa ni Kuoth I-the-rel wee j, ‘Nëne je, yän nöɔjä kuäär Bë-bi-lɔn kεnε mundε dāk, mi cɛtnike dāk ëë cä lät kä A-thi-ri-ya.

19Yän bä I-the-rel nyɔk kε luc tãädε kä, bε mɪeth jek kä Kar-mεl kεnε Ba-can, kä ba tin diaal tin gɔɔɔɔε jak kä rɔɔɔɔ pãam E-pa-rim kεnε Gil-yad.

20Ken nɪni tɔtɔ en guath εmɔ, cu Kuoth Nhial ε lar en yöö ba dueer I-the-rel gɔɔɔ, kä thile mi bi jek, kä ba dueer Juda gɔɔɔ, kä thile mi ba jek. Kε yöö yän bä nεy tēë ci kãän pälikä.’

21“Jiëce rɔ nhial, wiaa nyiëenyε kε jɪ muɔɔɔn Mε-ra-tha-yim, kä wiaa nyiëenyε kε jɪ Pε-kod, nake kε, amäni ram min jɔakdien latdε tin diaal tin cä lar ye,” ruac ni yän Kuoth Nhial,

22“Te wiee köör rεy wec, kεnε dāk mi dɪit εlɔɔɔ.

23 Kä cua buḡm ḡḡaa ni keeliw ku le tḡl ḡdi! Kä ci Bē-bi-lḡn ku le dḡk ḡdi rey dööri diaal!

24 ḡän cä dhuur laḡ ke kujdu lö Bē-bi-lḡn kä ce ḡḡ kḡp, kä /keni je ḡḡc. Ca ḡḡ jek, kä ca ḡḡ kḡp, ke ḡḡ ci ḡḡk laḡ kä Kuoth Nhial.

25 Ci Kuoth Nhial ḡiḡw kööre kam raar, kä ce ḡiḡw gaakde nööḡ raar. Ke ḡḡ Kuäär ni Kuoth Nhial in la Ruey ḡḡaa tēe ke laḡ mi be laḡ ke kuj Kēl-da-ya.

26 Bia nyiēnye ke je ke pek diaal. Lēpe ḡaḡh tḡwni beelkien, duḡl ε ke piny ceḡnike bun beel, kä dḡke ke, ake thil ti doth kä ke.

27 Näke ḡuētḡike diaal, ε ken diaal wa ḡuḡt. Riek ake ke, ke ḡḡ ci cḡḡdien ben, ḡuḡḡh dḡkḡdien.

28 “Lieḡe ney tin ci rḡ bar, tin ci rḡ lēny muun Bē-bi-lḡn, lat ken ε rey Dha-ḡḡn en ḡḡ ci Kuoth Nhial ni Kuothdan rḡ col. Ce col ke kuj neenike.

29 “Cḡale ḡḡ kuen kueni ke ḡḡ ba Bē-bi-lḡn mak, ken ney tin kapke bääri ken diaal tin ḡḡcke laḡ bäära, kuēē puḡt ḡöle je, a je thil ram kel mi kac. Laḡde je ceḡnike laḡke, a je laḡke, kä je ceḡke pek laḡnike. Ke ḡḡ laḡde ni liak ke kuj Kuoth Nhial ni Kuoth I-the-rel.

30 Ke kujc εmḡ, ba ḡuētḡike diaal näk rey duḡḡnike, kä ba remde ni keeliw nor en cḡḡ εmḡ,” ruac ni ḡän Kuoth Nhial.

31 “Nene, ḡän ḡakä ke ḡḡ lö ram mi liak rḡ, ke ḡḡ ci cḡḡdu ben, ḡuḡḡh in bä dḡk ni ḡḡ.

32 Bi ram min liak rḡ kḡth kḡthikä kä be teeth, kä thile ram mi bi je kap nhial. Kä ḡän bä wec εme döḡ mac, kä be ke pet amāni ḡaḡh diaal tin ḡöl ke je,” ruac ni ḡän Kuoth Nhial in la Ruey ḡḡaa ni Kuoth I-the-rel.

33 “Kä cu Kuoth Nhial in la Ruey ḡḡaa memε lat en ḡḡ ca ḡḡ I-the-rel ciḡḡ a ḡḡk, kä ca ḡḡ Juda ciḡḡ a ḡḡk keel ke ke. Ci ney tēe naḡ ke ke ala pēec ke yian piny ε bum, kä pēn ke ke wä.

34 Kä lueelien bume, kä cḡalke ciḡḡde ḡ Kuoth Nhial in la Ruey ḡḡaa. ε puc be ruacdien kamke ke ḡḡ döḡ be wḡc muḡḡn moc laḡḡ, kue la ḡḡ, /ci ḡḡ Bē-bi-lḡn bi teke laḡḡ.

35 “Kḡr ake ḡḡ Kēl-da-ya,” ruac ni Kuoth Nhial, “Kä kḡr ake ḡḡ Bē-bi-lḡn, kene ruēēcke, ke ḡḡke tin pel pel.

36 Kḡr ake ḡḡ cḡapni ke ḡḡ döḡ bike a dḡḡar! Kä kḡr ake wutni kööre ke ḡḡ döḡ ba ke nor!

37 Kḡr ake ḡḡ ḡiḡḡköörḡke kene ḡḡ thurbieelike, amāni rem köör döörḡ diaal tin te reyde, ke ḡḡ döḡ dee ke ceḡnike mḡn. Kḡr ake kuake diaal ke ḡḡ döḡ ba ke pec!

38 Kä bi ke teke riək piini, ke yöö bike kööt ε yak! Ke yöö ε mun kuthni tin la kuth jien.

39 “Ke kujc εmɔ, bi cienj ni ley dɔaar kene yaak rey Bë-bi-lɔn, kä bi wuɔt cienj thɪn bä. Kä /cɛ bile teke raan amäni cänj kel, kä /ca je bi nyɔk ke ciɛnj ε raan bëeri diaal.

40 Be cɛtnike mëe ci Kuoth Tho-dɔm kene Go-mo-ra ke wij ji thieekädien däk, ci Kuoth Nhial ε lar en yöö /ci raan bi le cienj thɪn. Thile gat ran mi bi rɔ nyɔk ke jal thɪn.”

41 “Guece je, bi naath ben kujc caam. Döör ti buɔm buɔɔm kene kuar ti nuan bi ke jien ni pekni wec muɔɔn diaal.

42 Bike ben ke bäari kene mutni, ke ney ti jiäk ti, thil pälikä. Kä cɛt jɔwdien nike wuɔw piini bäpdiit. Cike kot jioḱni jiöḱkööri, ca rɔ car cɛtnike tuɔnj köör make ji, lö nya Bë-bi-lɔn!

43 “Kä mëe ci kuäär Bë-bi-lɔn ruac liḱ ke kujdien, cue tetke lath buɔɔre ke dual. Ci dual ε käp cɛtnike ciek mi te mäc,

44 “Nene, yän bä ke jak kä bar ke rɔ ε ke pëth kä je cɛtnike lony mi riinj raar rey ruɔp Jɔr-dɛn mi ban tɔɔr lak deet, yän bäke jak kä barkε rɔ ni kä keel ke je. Kä bä ram mi bi je ruac kuany cɛtnike min göörä. Ke yöö ena mi cɛtke yä? Kä ena mi bi yä col? Kä ε yieen deet in mith bi cuɔnj nhamdä mɔ?

45 Ke kujc εmɔ, lieḱe min ci Kuoth Nhial ε car ke kuj Bë-bi-lɔn, kene tin bëc bëc tin cɛ rialikä ke kuj muɔɔn ji Kël-da-ya, mëe lare yöö ε puc cänj ε ni gaatkien tin toatni ba ke naḱ ala pëc. E puc ε puc, bi naath gaac elɔnj ke dak in ca däk ni rëk deetkien.

46 Ke lieḱ pɛnä Bë-bi-lɔn, be piny lath kä ba wieedien liḱ rey dööri diaal.”

Yir 51

1 Kä cu Kuoth Nhial memε lar wëe i, “Nene je, bä lɔc raam min dääk jak kä ḱëḱny ke yöö be Bë-bi-lɔn ben mak, kene ji Kël-da-ya.

2 Kä yän bä ji Bë-bi-lɔn jäk kä jur, ti ba je ben lok cɛtnike jil, kä bike mundien cu jakä thil raan, mi wä ke je wä mak pekni diaal ke cänj däkä.

3 Kä /cuare guḱn bäärä jak kä rial bäärε ikä, kä a guḱn kööt yieethä /ci kotde lath, kä /cuare ḱuëtnike päl, ḱake rɛmde keeliw.

4 Ake liw rey wec ji Kël-da-ya, kä muɔc ε ke buɔɔt rey duɔɔpnike.

5 Ke yöö /kan l-the-rel kene Juda met päl ε Kuothdien, ni Kuoth Nhial in la Ruey Yɔaa. Duunde yöö, mun ji Kël-da-ya cɛ thiaḱ ε liḱ ke dueer, tin latke kä Kuoth l-the-rel.

6“Bar ε rɔ raar rɛy Bë-bi-lɔn. Aramɔ kä ye leny tɛkdɛ! A jɪ /ca bi duäc ke kuj dueerike. Ke yöö memɛ ε jɛn guäath Kuoth Nhial in coolɛ ni rɔ. In bi jɛ lät kä min cɛ lat.

7Bë-bi-lɔn ε liɛr dääpä tetdä Kuoth Nhial, cɛ jɪ wec diaal jak kä duɪr, ci döör diaal dueerke guɔɔr, ke kujc emɔ, ci döör diaal cu duer.

8Kä bi Bë-bi-lɔn pɛɛn a be tiath, wieɛ ke kujdɛ! Nöönɛ jɪth nɔnyä ke kuj buɔɔtnike, ke yöö dɔŋ bi buɔɔtde goaa.

9Dɛnɛ Bë-bi-lɔn jakä goaa, duundɛ yöö, /ken agoaa. Bany nɛ jɛ piny, a ramɔ kä kɔn wä ni wiidien, ke yöö ci lukde cop ni nhial. Kä cɛ lɛ cop ni puɔɔrä.

10Ci Kuoth Nhial cuɔŋdan nyoth, bia wanɛ jɛ lat ni kä Dha-yɔn ɛn lat Kuoth Nhial ni Kuothdan.

11“Thɛrɛ kuen kueeni! Kɔnɛ köötni! Kuoth Nhial cɛ lɔc kuɔr Ma-day jɛc, ke yöö goɔrɛ mi däkɛ Bë-bi-lɔn, ke yöö bi Kuoth Nhial rɔ col, be cut lat ke kuj luaakdɛ.

12Latde nyuuth ke kuj makädun ke Bë-bi-lɔn. Jakɛ gueec kä bum, kuanyɛ nɛy ti la gaan, nyuɔrɛ ke ikä, ke yöö bi Kuoth Nhial min cɛ car lat mɛɛ cɛ lar ke kuj jɪ Bë-bi-lɔn.

13Lö yɛn nɛy tin cien rɛy piini tin nuan, kä te riŋ mi diit, ci guutdun cop. Ca dep teekädun tɛm.

14Ci Kuoth Nhial in la Ruey Yɔaa ɔ yac nike ciötde ɛn yöö ε puc, yän bä jɪ jäk kä nɛy ti nuan ɛlɔŋ, ti cɛtnike kɔaryɔamni, kä bike rɔal ke kuj juɔcdu.”

Dit puɔnyä Kuoth

15“E jɛn ε nɛɛ cak piny ke buɔmdɛ. Kä cu yow tok ke pɛlɛ, kä ke nɔc nɔaanide cɛ nhial jakä te wanɔ.

16Kä mɛɛ cɛ mar, cu wuɔw ni piw rɛy puɔari, kä cu rur ben pekni yɔaa diaal. Kä cɛ yiel nhial rialikä ke kuj demä nhial, kä cɛ jɔam nöön ni guäth tɔɔwkädɛ.

17Kä nɛy diaal tin dɔar ti thilɛ mi nɔckɛ. Kä jɪ kuthni bike pöc nike kuthkien keel, ke yöö puany kuthnike ke lɔar, kä thilɛ ke yiɛɛ rɛydien.

18Thilɛ ke luɔt, ke banj. Ke guäath tɔɔŋädien, bike cu riaw.

19Kua Je-kɔb /cɛ cɛtkɛ tɔtɔ, ke yöö ε jɛn lät ti diaal tɪtɪ. Kä I-the-rɛl ε thok duɛɛlɛ. Kä cɔal ke ciötde jɪ Kuoth Nhial in la Ruey Yɔaa.”

Ba naath luk ε Kuoth ke I-the-rɛl

20“Ke yɛn withdä kä yiow köörä, cä döör däk ke ye, kä cä kuɔr däk ke ye.

21Cä jɔŋkööri kenɛ jɪkien töl ni thuɔɔnyini, ke ye. Kä cä thurbieeli kenɛ jɪkien töl ni thuɔɔnyini ke ye.

22Cä wutni kene män töl ni thuɔɔnyni ke ye. Kä cä dɔaŋ wutdä kene ɲuēt töl ni thuɔɔnyni ke ye. Cä ɲuēt wutdä kene ɲuēt nyal, töl ni thuɔɔnyni ke ye.

23Cä yiëen deet kene detkien töl ni thuɔɔnyni ke ye. Kä cä puɔɔr kaakni töl ni thuɔɔnyni ke ye. Cä ruëec kene ji kɔarikien töl ni thuɔɔnyni ke ye.”

Dak Bë-bi-lɔn

24“Kä ɣän bä ji Bë-bi-lɔn kene ji Kël-da-ya culikä ni nhiamdun ke jiäk diaal tëe ci ken ke lat kä Dha-yɔn,” ruac ni ɣän Kuoth Nhial.

25“Nëne je, ɣän gakä ke ji lö pǟm mi dääk, min däk wic muɔɔn ni keeliw. ɣän bä tetdä riny, gakä ke ji bä ji lër kɔakni paam. Kä bä ji jakä pǟm mi ci waan.

26Kä be thil pǟm keel mi ba laṭh gɔŋtɔtdä duëel kä ji. Kä /ca duel bi täth ke pǟm mi bä kä ji kä ba ji pǟl amäni cäŋ kel,” ruac ni ɣän Kuoth Nhial.

27“Lare rɔ lar ke nyuuth rey wec, kuothe kaan rey dööri. Rial ε döörikä kä make je, cɔale kuar diaal ke kuj gaakde, Ä-ra-rat, ke Mini kene Ac-kä-nadh, kuënye je kuäär rëm mi bi je mak. Nöŋe je jiöŋkööri kä ake tit cɛtnike kɔaryɔamni.

28Riale döörikä ti bi nyiëeny ke je, kuar ji Ma-day ke ruëeckien ke ji kɔarikien, amäni wij diaal tin ruac ke ε ken.

29Kä cue piny lath, ke ɣöö ci Kuoth Nhial min ce car ke kuj Bë-bi-lɔn jak kä te ni thɪn. Be mun Bë-bi-lɔn däk, kä be thil ram mi bi cien thɪn.

30Ci wutni köör Bë-bi-lɔn kor kap cuɔŋ. Tekε ni tɛcnikien tin buɔm buɔɔm, ci buɔmdien thuuk, cike cɛtnike män, kä ciëŋkien a ni pɛtdä, kä ci thieknike töl.

31Riŋ ram ɔ kɔɔr raam in dɔŋ, kä riŋ jääk kɔɔr jääkä min dɔŋ, ke ɣöö ba thok wä lar kuäär Bë-bi-lɔn, en ɣöö ca wecde mak pëkni diaal.

32Kä ca thuk wäthni diaal käp, ca tɔari diaal wan ke mac, te rëm ni rikä.

33Ke ɣöö ci Kuoth Nhial in la Ruey ɣɔaa ni Kuoth I-the-rel ε lar, en ɣöö bi nyaa Dha-yɔn cɛtnike dɔr kɔmä bæel, mi wä guaath kɔamde ben. Jen a bëeni ci duoth ni guaath mi tɔt, ε jen guath ɲer puany.”

34“Ci Ne-bu-kad-ne-dhar kuäär Bë-bi-lɔn cu dup ni kɔ, ce ney cu nor, ce ney jak kä doth ni baan cɛtnike tuɔk mi ca kuändε woc, ce roc ni kɔ cɛtke min la nyan in diŋ elɔŋ rɛc ti tɔatni a roc. Ce jicde thiäŋ ke ti cuɔm cuɔɔm, ce thuk ni ɣä.

35Ci gak in latke kä ɣä kɔne nɛkã pen wij Bë-bi-lɔn. Kä bi ji Dha-yɔn wee i, ‘A riemdä pen wij ji Kël-da-ya.’ ” Kä ε ji Je-ru-tha-lɛm laar je bä.

36Kä enɔ cu Kuoth Nhial mɛmε laar wëe i, “Nëne, ɣän bä ye ɣɔr kä riëkdun, kä bä ye cuɔl riëkdun. Ke ɣöö ɣän bä yiere jakä dɔn, kä bä lölike jak kä kööt.

37 Kä bi Bë-bi-lon a dijr kä ti jjäk, kä bi cien ni guor thjn, be cuä dak mi gäay naath, kä be thil raan.

38“Kä bike goor keel cetke lony. Kä bike mää r cetnike kuay lonyni.

39 Kä mi wä wuothkien ruëc, bä ke lät kä mjeth. Bä ke cu jak kä yon amäni mi ci lockien tæth. Kä bike nien ke nien mi /ci ke bi keer thjn, amäni cäj kel,” ruac ni yän Kuoth Nhial.

40“Bä ke nöön ε wir wir cetke min la nanke thääk deet römni ti wa ruot, kä bike cetnike thääk deet römni kie böwni ti wa ruot.

41“Kä ba Bë-bi-lon ku le däk idi, wec in dit buomde wij däk muon ca ku le idi! Kä bi Bë-bi-lon jjäk kä döör ku le paar ke ru!

42 Ci bäpdiit muak kä Bë-bi-lon, kä ce je kuom piny ke muande min diit.

43 Kä bi wijke cuä ti jjäk elon. Kä bi munde kööt ε yak be la ni dardaar. Mun emo thile ram mi bi cien thjn. Kä /ci raan bi rät ke je.

44 Kä bä kuoth Bel ton kä Bë-bi-lon, bä min ce roc wä kam raar ni jicde. /Ci döör r bilæ nyok ke wä kä je. Ci käl Bë-bi-lon ku tæth.

45“Bia raar reyde, lö neskä, a ram leny tekde, ke leth nyenyä Kuoth Nhial!

46 A lockun /ci bath, kä cuare biä böc, ke min ca lat rey wec, mi wä ruac ben ke ruon kel, ke koræ bi ruac dodiæn r nyok ke ben ke ruon in dodiæn. Kä te kor mi diit rey wec, gak kuäär o ke kuäär o.

47“Ke kujc emo, nëne, nin a bëëni, tin bä duac ni kuth Bë-bi-lon. Kä ba munde ni keeliw moc ke buar, kä bi rin nyenike tin ca näk te rey duornike.

48 Kä ε jen, bi puar kenε piny, ke tin diaal tin te reydiæn, cu kjet ke teth laac ke kuj Bë-bi-lon. Ke yöö bi daakien tin ba ke däk ben raar ni kuj caam,” ruac ni yän Kuoth Nhial.

49“Bë-bi-lon be pëen ke yöö ce jil l-the-rel näk, cetde nike mëë ce liä jil wec muon diaal nöön, kä bi Bë-bi-lon pëen ino bä.

50“Yen ney tin ci kää n lth, wiaa, /cuare le te cujä, wiaa care Kuoth Nhial mi taye nänä. Kä la tietde Je-ru-tha-læm ke wuothkun,

51‘Ca ko moc ke buar, lin ney ni kueth, ci poc nyinko diaal kum, ke yöö ci jur cop, ni guathni tin rel goydien r rey luaak Kuoth Nhial.’

52“Kä nëne je, nin a bëëni, tin bä ton ni kuthke, kä bi jil buornike diaal leckien moth.

53 Cäj bi jil Bë-bi-lon kot wic paam ni nhial, kä bi ke guathkien tin buom buom jakä bum ε tet ni nhial, notde bi daak ben kä yä, ke yöö ba je ben däk,” ruac ni yän Kuoth Nhial.

54“Lienε wiee Bë-bi-lon! Wiee dākä mi diit muun ji Kël-da-ya!

55Ke γöö Kuoth Nhial, be Bë-bi-lon dak piny, be te ni lorä. Kä bä jike jak kä bit, kä bi jiöoth ji tēr wuɔw cɛtnike piw ti nuan, bi jiöthkien kac ni nhial.

56Ke γöö bi dääk ben kä je, jen Bë-bi-lon. Kä ba ji kööre káp, kä ba bäärikien töl ni thuɔɔnyni, ke γöö Kuoth Nhial ε Kuoth cuɔt, be ke culikä cɛtnike lätkien.

57Bä ruëeckien kene wutnikien tin pel pɛel jak kä γɔɔ ke kɔaaɔ. Kuɔr kene guɔɔrkien amäni wutni köör bä, bi ken diaal niēen ke nien mi /cike bi le keer thɔn,” ruac ni γän Kuäär, min cɔalkε ciötde i Kuoth Nhial in la Ruey γɔaa.

58Kä cu Kuoth Nhial in la Ruey γɔaa ε laar en γöö, “Ba päny Bë-bi-lon in bäär tɔl kä piny, kä bä thieknike tin bɔr baaɔ, waɔ ke mac. Ci lat nath cuɔ ni baɔ, ci buɔm dööri cuɔ ni cuɔc baɔɔ.”

Ruac Yir-mε-yaa ke The-ra-yaa

59Mεmε ε ruac ëë lät gök ni Yir-mε-yaa je The-ra-yaa gat Ne-ri-yaa gat Mä-the-yaa, mēë cε wä kä Bë-bi-lon keel ke kuäär Juda ni Dhid-ki-yaa, ke nuaan runä rucädε. The-ra-yaa ε both bunä rēm.

60Cu Yir-mε-yaa jiäk diaal tēë dee ben kä Bë-bi-lon gɔar rey buɔk, ken riet diaal tēë ca gɔr ke kuɔ Bë-bi-lon.

61Kä cu Yir-mε-yaa The-ra-yaa jiök i, “Mi wii wä ben kä Bë-bi-lon ηäc ni je en γöö bi riet diaal tiɔi kuen,

62kä bi wee i, ‘Ay, Kuoth Nhial, ci ruac ke kuɔ guath ε mi, en γöö bi je nuɔk raar ke γöö thil ε mi bi le cien thɔn. /Ci raan kie ley dɔaar /bi le cien thɔn, kä be cuɔ guath mi ca päl ni baɔɔ.’

63Mi wii wä thuɔk ke kuēn waregakä mεmε, bi pä m cu yian thɔn, kä bi je cu yuɔr rey kieer Yu-pε-ree-tidh.

64Kä bi cu wee i, ‘Bë-bi-lon liɔ ni nɔ, /cε rɔ bi nyɔk ke jiēc, ke kuɔ jiäkni diaal tin bä nōɔ je.’ ” Cu mεmε cuɔ thuɔk ruac Yir-mε-yaa.

Yir 52

Nyɔak penä Je-ru-tha-lεm ke guec

(2 Kuɔr 24:18—25:7, 2 Kuēn 36:11)

1Kä mēë took Dhid-ki-yaa kuäär tēë ke run ti jien daɔ rεw wiɔde kel, kä cue ruēc kä Je-ru-tha-lεm ke run wäl kel, kä cɔal ke man i γä-mu-tël nya Yir-mε-yaa kä Lib-na.

2Kä cue lat ni jiäk nhiam Kuoth Nhial, cɛtke tēë diaal tēë ci Ye-γo-ya-kim ke lat.

³Kä ke yöö cu këc Kuoth Nhial ben kä Jε-ru-tha-lεm kenε Juda, kä cuε ke woc muun in cien ke th̄in. Kä cu Dhid-ki-yaa rɔ luɔc kuäär Bē-bi-lɔn.

⁴Kä ke cāṅ kä wäl kä pay wäl ke bāṅuan runi rucädε cu Nε-bu-kad-nε-dhar Jε-ru-tha-lεm mak ke rεmde kεliw, kä cuε je gɔl. Kä cukε je t̄ath pāny mi gɔl ke jε.

⁵Cua wec gɔl amāni wäl kεl rucä kuār ni Dhid-ki-yaa.

⁶Ke bāṅuan n̄ini ke ṅuaan p̄athni, cu buoth d̄it rεy wec, kä cuε thil mi cam naath ε.

⁷Kä cua pāny wec tɔl. Cu kuäär kenε rεm kεliw rɔ bar, cu ke wä raar rεy wec ke wäär, ke duɔp in te kam p̄anyini daṅ rεw gekä kakä kuār, kä ci j̄i Kēl-da-ya wec gɔl. Kä cukε wä ke kuj̄ loḡlä Jor-dεn.

⁸Duunde yöö, cu rεm j̄i Kēl-da-ya kuäär guɔɔr. Kä cukε Dhid-ki-yaa cop rεy tɔɔrä Jε-ri-ko. Kä cua rεmde ni kεliw dākä dɔɔr gekädε.

⁹Kä cukε kuäär k̄ap. Kä cua je nōṅ kuäär Bē-bi-lɔn kä Rib-laa, muun Ä-math, kä cuε je kum ke liḡḡ.

¹⁰Kä cu kuäär Bē-bi-lɔn gaat Dhid-ki-yaa näk ni nhiamdε. Kä cuε ruëec Juda näk bā kä Rib-laa.

¹¹Cuε wāṅ Dhid-ki-yaa lööl raar, kä cuε je puat ke kuatni. Kä cu kuäär Bē-bi-lɔn je naṅ kä Bē-bi-lɔn, kä cuε je laṅh luaak yieenā amāni cāṅ liethdε.

Dak luaak Kuoth Nhial

(2 Kuār 25:8-17)

¹²Ke cāṅ kä wäl kä pay dhieec (min la wäl bāṅuan runi rucä Nε-bu-kad-nε-dhar kuäär Bē-bi-lɔn), cu Nε-bu-dhar-dan raan läätä kuār Bē-bi-lɔn, mi la booth yiëeni ben kä Jε-ru-tha-lεm.

¹³Kä cuε luak Kuoth Nhial kenε duel kuār ke t̄iec Jε-ru-tha-lεm diaal waṅ. Ken t̄iec diaal tin d̄it cuε ke waṅ.

¹⁴Kä cu rεm Kēl-da-ya kεliw in te kεl ke booth yiëeni, pāny in ca gɔḡl ni Jε-ru-tha-lεm dak piny.

¹⁵Cu Nε-bu-dhar-dan booth yiëeni th̄aṅṅ nath ti can ke duoth n̄eni tēē ci duoth rεy wec, kenε duoth n̄eni diaal tēē ci wä kä kuäär Bē-bi-lɔn amāni laḡḡ diaal kεl, naṅ ala pēēc.

¹⁶Duunde yöö, cu Nε-bu-dhar-dan booth yiëeni th̄aṅṅ n̄eni tin la can bāny piny ke yöö ba k̄aḡḡ loḡ pith.

¹⁷Kä ci j̄i Kēl-da-ya riäk yieethä min dɔl in te luaak Kuoth Nhial, kenε dhaar puɔk̄ä tiath, kä cukε yiëeth in dɔl kap kä Bē-bi-lɔn.

18 Kä cuke cuɔɔk, keɛ lieeri ke kueenyi maac ke kuak yieethä min dɔl diaal tin lǟt ke naath rɛy luaak Kuoth kaɲ.

19 Cu mäni kɔɔli maac, keɛ took tin toatni. Kä cue thääk keɛ dhagari, ke cuuɲi lǣmbärni keɛ thän ke kuj wäl in kurkur, ke took ke kuj mucni naɲ. Cue tin diaal tin la daap keɛ tin la ciɛk in boɔr kaɲ bä.

20 Kä cue yiëeth in dɔl tääthni dhaar puɔɔkä, keɛ wääthni daɲ rɛw, ke thääk cikä min boɔr daɲ wäl rɛw tää te piny ɔ, ke cuɔɔɲ tää ci Tho-lo-mon ke lǟt ni luak Kuoth Nhial a ti /ca luäɲ ke thäm.

21 Kä ke kuj wääthni, bär wääthä kel ε juath tetni daɲ wäl bädäk. Kä yäp yääpde ε juath tetni daɲ wäl rɛw. Kä dële ε yiet daɲ nuaan, kä yööɲ rɛyde.

22 Kä te wicde ke kum yieethä min dɔl. Kä bär kumä ε juath tetni daɲ dhieec. Kä ca ket cɛtke jɔk juath, kä ca win keɛliw ke yiëeth in dɔl. Kä cua jen taɲ wääthä min dɔɲ enɔ bä, ca ket cɛtke jɔk juath.

23 Kä tää ke kët ti jien bänuan wicde bækɛl bualikɛ. Kä ken kët diaal ke kuɔɔr kel jow wääthä min ca lat cɛtke jɔk juath.

Pɛc ji Juda kä Bë-bi-lɔn

(2 Kuar 25:18-21,27-30)

24 Kä cu booth yiëeni booth palä min diit ni The-ra-yaa, keɛ booth palä min rɛwde ni Dhe-pën-yaa, ke gueec thuɔk kal daɲ diɔk naɲ ala pëëc.

25 Kä cue raan kɔaar kuar min la naath a booth koor, keɛ ji yien kuar daɲ bärɔw ti te rɛy wec, ke bulkamiin boothä rëm min la naath a car, ke ney ti jien bækɛl ti kɔɲ ti ca jek rɛy wec naɲ ala pëëc bä.

26 Kä cu Ne-bu-dhar-dan ken diaal naɲ, cue ke kam kuäär Bë-bi-lɔn kä Rib-laa.

27 Kä cu kuäär Bë-bi-lɔn ke näk kä Rib-laa muun Ä-math. Inɔ cua ji Juda naɲ ala pëëc mundien.

28 Kä cu memɛ a pek neeni tää ci Ne-bu-kad-ne-dhar ke naɲ ala pëëc. Ke ruɔɲ kä bärɔw cue ney ti bathdɔori dɔɲ diɔk wicde jien daɲ rɛw wicde diɔk naɲ kä Ji Juudh.

29 Kä ke wäl bädäk runi Ne-bu-kad-ne-dhar, cue ney ti kur bädäk wicde jien diɔk wicde rɛw naɲ kä Je-ru-tha-lɛm ala pëëc.

30 Ke ruɔɲ kä jien daɲ rɛw wicde diɔk rucä Ne-bu-kad-ne-dhar, cu Ne-bu-dhar-dan in la booth yiëeni ney ti kur daɲ bärɔw wicde jien daɲ nuaan wicde dhieec naɲ ala pëëc. Ken ney diaal cu ke a ney ti bathdɔori nuaan wicde kur bækɛl.

31 Ke cäɲ kä jien daɲ rɛw wicde dhieec kä pay wäl rɛw ke ruɔɲ jien diɔk wicde bärɔw ä pëëcke Ye-yo-ya-kin kuäär Juda, mëe took E-wil-me-ro-dëk kuäär kä Bë-bi-lɔn. Cue Ye-yo-ya-kin kuäär Juda lony, cue nööɲ raar duëel yieenä.

³²Kä cuε ruac agɔaa ke je, kä cuε je k̄am k̄om mi leny k̄amni kūari tin te keel ke je ni wen kä B̄ë-bi-lon.

³³Kä cu Ye-yo-ya-kin bieyni duëël yieenä woc. Kä cuε la m̄ithe keel ke kuäär ni ciaŋ.

³⁴Kä la kuäär je a mooc yiow ni ciaŋ, rey teekäde keeliw, amäni cãŋ l̄iethde.

Jieth

Jieth 1

Jiath Iaac Je-ru-tha-lɛm

- ¹Enu ci Je-ru-tha-lɛm ku duoth nikä rɔa i nɛmɛ, ɛn wec in ci thiŋ ke naath! Jen cɛtde nɛkɛ cikä mi ca kɔŋ luɔth! Mi ci kɔŋ ruɛc kä täame ruackɛ je ni golä ala kuany.
- ²Cɛ wiee ɛlɔŋ ke wäär, a te mer ni waandɛ. Kä thilɛ ram mi ci lɔcde jak kä tɛth rɛy mäthnikɛ. Ca kɔak ni je ɛ mäthnikɛ diaal, kä ci ka ji tɛrɛ.
- ³Kä ke ciaŋ mi jiäk ke lat mi bɛc bɛc, ca Juda naŋ ɛla pɛc. ɛn täame ciɛŋɛ rɛy dööri, kä thilɛ je guaath. Ca je göl däär ɛ ji tɛrɛ, kä thilɛ guaath mi lenyɛ rɔ thɪn.
- ⁴Kä duɔp Dha-yɔn pärkɛ, ke yöö thilɛ nɛy ti bɛë palä ke cän lɔŋä. Kä thuk rɛknikɛ diaal tekɛ lɔrä, ku bööth paläde ɛ ruac caar. Kä ci nyieekɛ lɔcdien jiath, kä jen puɔnyde cɛ cuuc ɛlɔŋ.
- ⁵Kä ci te ni ji tɛrɛ ke buɔm, ke yöö ci Kuoth Nhial je jak kä cuc, ke nuan dueerikɛ. Ca gaatkɛ naŋ ala pɛɛc ɛ ji tɛrɛ.
- ⁶Kä ci riaŋ Dha-yɔn jɛɛn kɛɛliw. Ci bööthkɛ diaal cɛtnikɛ thiil ti thil wal, ti barke rɔ nhiam raam mi jooc kɛ.
- ⁷Kä cu Je-ru-tha-lɛm nyinkɛ, diaal tɛë wal tim ke nɪn rikäde kɛnɛ nɪn cucäde, mɛë ci nɛkɛ pɛn tetni ji tɛrɛ, kä thilɛ ram mi luäk je. Kä cua je dol ɛ ji tɛrɛ, ke kuj däkäde.
- ⁸Je-ru-tha-lɛm cɛ duer mi diit lat, ke kujɛ ɛmɔ cɛ jiääk. Kä ca lok ɛ nɛy diaal tɛë luɔthkɛ je, ke yöö ca ŋac ɛn yöö thilɛ ram mi luäk je. Kä jen puɔnyde cɛ nuään a cɛ wɪcde riet ni döɔr.
- ⁹Kä cua jiääkde nɛn, kä /kɛnɛ caŋ ke kuj däkäde. Ke kujɛ ɛmɔ cuɛ dak ɛlɔŋ, kä thilɛ ram mi dee lɔcde jak kä gɔaa. “Ya Kuoth Nhial nɛn riekdä, ke yöö ci ji tɛrɛ yä joc!”
- ¹⁰Kä ca kuakɛ diaal tin gɔw kan ɛ ji tɛrɛ. Kä cuɛ nɛy ti thil Kuoth nɛn wäke luaak Kuothde, guäth in ci Kuoth Nhial je yac ɛn yöö cikɛ bi wä thɪn.
- ¹¹Ci jikɛ diaal nuään ke gɔr kä mi camkɛ, kɔk kɛn kuakien mieth, ke yöö bike tɛk. “Guicä lö Kuoth Nhial, ca yä lok.”
- ¹²“En nɛmɛ thilɛ mi lotde kä yɛn nɛy ti jäl tɔ? Mɛtde je guic bɛ, mi tɛë ke ram mi ci cuuc cɛtkɛ cuɔc, rikä mi tekɛ yä mi, ke cän gaak Kuoth?”
- ¹³“Cɛ mac jak ni nhial, cɛ räth ni rɛy cɔɔnikä. Kä cɛ cambak yuɔr ciöknikä, kä cɛ yä luɔc jɔk. Cɛ yä bany piny baan, rɛy bɛcä mi thil pek.”

14“Kä guice dueerkä, kä ce ke ruol guäth kel, kä cue ke lath nuääkdä, kä cue buomdä cu jak kä thil. Ci Kuäär ni Kuoth yä kam ji tërä, tin thile mi deë luän kä ke.

15“Ci Kuäär ni Kuoth ji rëmdä diaal lok, kä cue cioli yä rem ti ba nuëtnikä ben näk. Cue neekä nor cëtnike bel ti guarke yän nya Juda.

16“Ke kujc emo cua wiewe, a bi wänkä thian ke mer. Ke yöö thile ram mi thiak, mi dee loçdä jak kä goaa, mi dee yä com ke yöö deë buom. Ci gaatkä riar ke yöö ca yä puot e guan tër.”

17Dha-yon ce tetke riny, duunde yöö cue thil ram mi cu je luäk. Ke yöö ci Kuoth Nhial je lar en yöö bi ji thieekä Je-kob a ji tëre. Cu Je-ru-tha-lëm a mi jiääk reydiën.

18“Te Kuoth Nhial ke cuçç, ke yöö cä ruacde lok. Kä lieje je yen ney diaal, guce cuçcdä. Ca nuëtni wutni kä kene nyieekä nan ala pëec.

19“Kä cua mäthnikä col, duunde yöö cuke mët ni yä. A ci bööth palädä kene dij liw rey wec, ke gor mieth mi dee ke bum.

20“Kä nene Kuoth Nhial taake riak, neere jicdä, kä loçdä jiethe reyda, ke yöö cä duer mi dij lät. Nake naath duçpni, kä liw naath rey duëli.

21“Lij naath nëpdä, duunde yöö thile ram mi jak loçdä kä goaa. Ji tërä diaal ca riekdä lij, kule tæeth ni loçkien ke min ci lät kä yä. Noççni cänj ëë ci lar, a bike le cuuc cëtkë yä.

22“Lat dueerkien diaal nhamdu, kä duäcke cëtkë min ci yä duac, ke kuj dueerikä diaal. Ke yöö cä nëp elçj kä jiethe loçdä.”

Jieth 2

Duac Kuoth Nhial ke Je-ru-tha-lëm

1Kä ci Kuäär ni Kuoth nya Dha-yon kule ciçj a bec idi! Ce kuak I-the-rel yuor piny ni nhial, /kene kom ciöknike car ke cänj gaakde.

2A thil pälikä ci Kuäär ji dhjaar Je-kob thuk, ke gakde ce tjeç nya Juda tin buom buçom ðak piny. Ce kuääre kene bööthke jak kä thil luth.

3Ce buom I-the-rel woc keeliw, ce buomde kan kä ke ke korien ke ji tër. Cue Je-kob wan cëtnike mac, in la pet ti diaal tin te gekäde.

4Ce ney luçc thok bääräde cëtkë guan tër, ce ney diaal tin nhoake näk. Ce gakde wuoc kemekä nya Dha-yon, cëtkë mac mi pet juaac.

5Ci Kuäär ni Kuoth I-the-rel däk, cëtkë guan tër. Ce tjeç kuäärä kene tjeç, tin buom buçom diaal ðak piny. Kä ce rep ni par kene jiath loaac nya Juda.

- 6**Cε duele dək piny cɛtnike kak wal, cε guəəth palāde dāk. Ci Kuoth Nhial Dha-yon guəth lɔŋä nön guut. Ci kuäär kene booth palä gakde jek.
- 7**Ci kuäär yikde lok, kä cε luaakde bany piny. Cε panynikien jak kä dake ε ji tēr. Rəali ken rey luaak Kuoth Nhial, cɛtkε min la latke ke cəŋ ŋarä.
- 8**Ci Kuoth Nhial je lar i be päny Jε-ru-tha-ləm dāk, cε moc nike kuəl, /kene locde luär ke dākde. Biēni kene panyni cike dək keel.
- 9**Ci thiekni Jε-ru-tha-ləm dɔp piny, kä ci Kuoth doopnike puɔt. Ci kuääre kene bööthke a pēēc rey dööri tɪ kɔŋ, a cike thil ŋuɔt, kä cε thil nyuuth mi lēē jek ε gööke, kä Kuoth Nhial.
- 10**Ci dɪt kene nyier Dha-yon nyuur bitke ε til, ca laθh ni bieyni cuali pār ken. Kä ci nyier Jε-ru-tha-ləm guɔl ni wuɔthkien piny.
- 11**Ci wəŋkä tith ke wiee, kä ŋεεε jicdä. Ci locdä käny ni raar ke yöö ci nεəkä duɔp. Ke yöö gaat kene dhɔli cuckε duɔpni rey wec.
- 12**Wieeke kä jɔk ken mani i, “Kuän ani kene kɔaŋ?” Bec puanykien cɛtkε ney ti teke buɔɔt duɔpni rey wec, liw ken ke luaaŋ yik mani.
- 13**Ŋny mi dēē lar ji, kä dēē pəar ke ji lö Jε-ru-tha-ləm? Ŋny mi dee locdu jak kä gɔaa lö nya Dha-yon? Kä buɔtdu cε dɪt cɛtde nike bəpdiit, thile ram mi bi ji luän ke luäk.
- 14**Nən göökniku ε kac thile je luɔt, /kəŋ dueerku lat raar tin jakε ji kä pēc. Ca lat ni ji nyuuthni kacä tin kua ji le bath.
- 15**Kä ney diaal tin ci wä ke duɔɔp Jε-ru-tha-ləm, patke je tet ke dākde. Kä tin ken wuɔthkien kä dɔalkε je wä ke i, “En neme ε jen wec in cɔalkε i nhɔake, min la gɔɔy wec muɔɔn?”
- 16**Ci ji tēru diaal rɔ riet ji yɔaŋke ji kä duɔth ke ji duɔɔth wä ke i, “Cako je dāk! Neme ε jen cəŋ ēē liepkɔ, cakɔ tək, a cakɔ je nen!”
- 17**Ci Kuoth Nhial mēē cε car lat, cε ruacde cuɔp, mēē cε lat ni wal, cε ye yiäk a thil nhök. Cε ji tērun laθh wiidun, cε ke kam liak kene buɔm.
- 18**A lockun palke Kuäär ni Kuoth! Lö Jε-ru-tha-ləm! A merku loŋy cɛtnike kir ke cəŋdäär kene wäär! A puɔnydu cuc ke wiee!
- 19**Jieɔ rɔ kä wieeni ke wäär nike guəəth in took gaəŋ wə ε ni guec! Kämni locdu raar keeliw cɛtkε piw nhiam Kuar ni Kuoth! Täri je tetku, ke kuj teekä ganku, tin ci cuuc ke buɔth duɔpni diaal.
- 20**Guice lö Kuoth Nhial! Ke ŋaani cieŋi i nɔ tɔ? A bi män ku cam ni gaatkien tin ca rɔm? Kä ba booth palä kene gök ku näk rey luaak Kuar ni Kuoth?

²¹Duëtni ke dɔŋ cike liw duɔpni. Duëtni wutnikä kene nyier cake näk ke thep. Cike näk ke cāŋ gaakdu, cike näk a thil pälikä.

²²Ci yä ciöl j̄i tērä tuɔŋni diaal, cɛtke ney ti cɔoli ke cāŋ ŋarä. Ke cāŋ gaak Kuoth Nhial, cue thil ram mi cu rɔ bar kie cu tɛk. Ken ney tēē cā rɔm kã cã pith, cake thuk ε guan tērä.

Jieth 3

Nhök Kuoth mi thil pek

¹Ɛ yän ram mi ci riek gaak Kuoth jek.

²Cɛ yä tuɔk raar, cɛ yä nan rey muɔth mi thil buay,

³Ɛ thuɔk cɛ rɔ riet yä, duääcɛ yä ke cāŋ keeliw.

⁴Ci riŋdä kene guɔpdä thoɔt, kã cɛ cɔwkä töl,

⁵Jen cɛ yä gɔl ke ti bɛc bēēc kene rik,

⁶Cɛ yä jak kã cien rey muɔth cɛtke ney tēē ci liw ni wal.

⁷Jen cɛ yä gɔl rɛc ke päny, ke yöö /cã rɔ bi bar, cɛ yä yian piny ke kuatni,

⁸a cāŋ cã wiee bã i göörä luäk, /cɛ palä liŋ.

⁹Cɛ duɔpkä gɔk ke pääm ti ca kuac, cɛ dupkã jak kã gɔaŋ gɔaŋ.

¹⁰Jen biime yä cɛtde nike let, kene lony mi ci rɔ tēē.

¹¹Cɛ yä woc dup kã cɛ yä ŋuɔk ni dhoon, kã cɛ yä bany piny baan.

¹²Cɛ bääre kan, kã lot dɔwde ni yä.

¹³Cɛ yieth ni loçdä ke dɔw bääräde.

¹⁴A dɔalke ni yä ε ney diaal, la butke ke mi kɛt ke yä ke diit ni cian.

¹⁵Cɛ maath ni yä ke ti kɛc kēēc, kã cɛ mieth ni yä ke kɔam.

¹⁶Cɛ leçkã töl ke guiy, kã cɛ yä dal rey pukä.

¹⁷Cɛ yä pɛn mal, a cã tēth loaac pal ruēēc.

¹⁸Cuā wee i, “Ci min ŋaathä kã Kuoth Nhial riaw.”

¹⁹Yän cã rikä kene gaçcdä tim, ke bɛc bēēc ke cuɔc!

²⁰Yän caarä ke, kã nyuɔnke loçdä.

²¹Kã min caarä neme ke loçdä, cue yä moc ke ŋath.

²²Ke nhök Kuoth Nhial in thil pek, /kene ney ŋuɔk raar, ke yöö /ci pälide ikä thuk.

- 23 La tekε th̄in ni cian̄ ke runwan̄, ke ȳö d̄it̄ ḡooyde el̄n̄.
- 24 Kä cuā weē ī, “Kuoth Nhial ε dun̄dä, ke kuj̄c̄ εmō bä n̄äth̄ ni jē.”
- 25 Kuoth Nhial ḡoaaε ke ney tin̄ n̄ath̄ke jē, ke neε ram mi ḡoor̄ jē.
- 26 Kä ḡoaa ni ȳö liipi luäk̄ Kuoth Nhial bitdä.
- 27 Kä ḡoaa ni ȳö dee raan̄ jē n̄ac̄ n̄uεεtäde.
- 28 A jē pǟl̄ r̄ō piny nyuurä bitdä, ke ȳö ci Kuoth Nhial ε kam̄ jē.
- 29 A jē yieth̄ nhiamdē piny r̄eȳ tupä, d̄n̄ bi n̄ath̄ n̄ot̄ th̄in̄.
- 30 A kām̄ ḡiekdē ram mi pat̄ jē, kä a jē nh̄ok̄ kuethni.
- 31 /Ci Kuäär̄ ni Kuoth naath̄ bi l̄ok̄ amāni cān̄ kel̄,
- 32 a cān̄ cε̄ jiath̄ laaac̄ n̄öön̄, bē tekē nh̄ok̄, ke ȳö d̄it̄ nh̄okdē min̄ thil̄ pek̄,
- 33 ke ȳö /cε̄ raan̄ guj̄c̄ riek̄ ke neε̄ jiath̄ laaac̄.
- 34 Ke ȳö bā neȳ diaal̄ tin̄ cā yien̄, d̄oanȳ ke ciök̄ r̄eȳ ȳoaa,
- 35 ke neε̄ ȳö bā cuɔɔn̄ ran̄ bath̄, nhiam̄ Kuoth in̄ Dit̄ ni Jen̄.
- 36 Kä ci Kuoth Nhial jē nh̄ok̄, εn̄ ȳö bi raan̄ pen̄ cuɔɔn̄dē.
- 37 Kä εn̄a mi cī k̄n̄ ruac̄ kǟ cuā thuɔk̄ a/ken̄ Kuäär̄ ni Kuoth ε̄ lar̄?
- 38 /Ciε̄ Kuoth in̄ Dit̄ ni Jen̄ la mī ḡoaā ke neε̄ mī jiääk̄ a lat̄ ɔ?
- 39 ε̄n̄u la ram mī t̄ek̄ a ruac̄ ɔ, mī duack̄e jē kē dueerkē?
- 40 P̄alnē dupk̄on̄ kǟ luoc̄nē kǟ Kuoth Nhial!
- 41 Kam̄nē l̄ock̄on̄ Kuoth nhial̄ kē pal̄ wanē ī,
- 42 “Cak̄ō duer̄, cak̄ō j̄ī l̄ok̄ kǟ /kenī k̄ō pälikä.
- 43 “Cī k̄ε̄c̄ el̄n̄ ā curī guɔɔr̄ nī k̄ō, cī k̄ō n̄äk̄ ā thil̄ nh̄ok̄.
- 44 Cī gan̄ nī r̄ō kē wuɔn̄, kē ȳö thil̄ε̄ pal̄ mī bī cop̄ kǟ j̄ī.
- 45 Kǟ cik̄ō jak̄ kǟ d̄ir̄ j̄iäk̄nī kǟ lökē neȳ ε̄ döör̄.
- 46 “Cī j̄ī t̄erā diaal̄ r̄ō riet̄ neȳ,
- 47 k̄on̄ cak̄ō cuuc̄ kǟ cak̄ō thuɔk̄.”
- 48 Cī mer̄ wan̄dǟ loonȳ c̄ε̄tkē kir̄, kē kuj̄ lieth̄ neε̄nikä.
- 49 “Bī mer̄ wan̄dǟ loonȳ ā thil̄ loan̄,
- 50 amānī mī cī Kuoth Nhial̄ guic̄ nī nhial̄ ā cε̄ k̄ō liε̄c̄.
- 51 Min̄ cā̄ nen̄ cε̄ yā̄ moc̄ jiath̄ laaac̄, kē kuj̄ lieth̄ mään̄ wec̄ diaal̄.

- 52“Yän kake yä cɛtnike dit, ɛ j̄i t̄erä a thil luot.
- 53Yuor ke yä rey puɔɔl a t̄ek, kä bök ke yä ke pääm.
- 54Kä cu piw yä buony, cua wee i, ‘Ci liḗḗ ben.’
- 55“Kä cua Kuoth Nhial cɔl ni rey puɔɔl.
- 56Liḗ laḗḗ, ‘/Cu j̄ithku kum ke wieedä göörä luäk!’
- 57Kä curi ben m̄eē cä j̄i cɔl, kä curi wee i, ‘Cu dual!’
- 58“Kä curi yä ben luäk Kuäär ni Kuoth, curi t̄ekdä k̄an.
- 59Kä ci dueer tin laḗke kä yä nen, lö Kuoth Nhial guic lukdä.
- 60Kä ci pek loḗkadien ke yä nen, caḗp diaal tin laḗke kä yä.
- 61“Kä Kuoth Nhial ci kuethnidien liḗ ke yä, tin lät ken ke kä yä.
- 62Min lat j̄i t̄erä je ke kuj̄idä, ke c̄aḗ keeliw.
- 63Kä guic taḗadien nyuurä ke taḗadien cuḗḗ, ket ken ni yä ke diit.
- 64“Kä kämnikē min roḗ ke ke lö Kuoth Nhial, cɛtnike lätkien.
- 65Mocke riēk, bi lamdien cu wä kä ke.
- 66Kä guurike ke gak lö Kuoth Nhial, kä bike cu dup piny puɔɔr̄ä.”

Jieth 4

Dak Je-ru-tha-lēm

- 1Mi ci daḗp biēle päle! Ci pääm luaak Kuoth te ni duɔɔpni.
- 2Duētni Dha-yon cɛtke nike daḗp, kä täämē cike cɛtnike mun in la taḗke dhaari ɛ tääth muɔɔn.
- 3A ca ni wec guɔɔri, mi luēēthke gaatkien th̄in, kä ci n̄ekä kieth cɛtnike wuɔt däärd̄aar.
- 4A ci l̄eēp dh̄oli d̄op ni nyäärien nhial ke kuj̄ r̄ew, lim gaat m̄ieth, kä thile ram mi moocke.
- 5Kä n̄ey t̄eē ca mi goaa k̄on cam, liw ni ken duɔɔpni. Kä n̄ey t̄eē pith rey riāḗḗ, cike liw wuɔḗthni diḗḗ j̄iäkni ke gor m̄ieth.
- 6Duäc n̄eenikä diḗ ni jen kä duäc Tho-d̄om, m̄eē cu dak ke guaḗḗ mi tot, kä thile ram mi cu je luäk.
- 7Böōthke läḗ niken kä piw, kä buoy niken kä cak, teke ke puḗny ti yaḗni ti puath puaath.

⁸Ci nhamdien cuol ε cuc ke liāa, a /ca ke njic duopni. Kä ci guopdien kot puany cōpnikien.

⁹Gow ni ney tin nake ke thep, kä ney tin liw ke buoth, ken ney tin liw ke luaaη, ke thil kä mi camke.

¹⁰A ci män thal ni gaatkien ala mīeth, ke kuj rikä min ci ben kä neekä.

¹¹Ci Kuoth Nhial rō col ke gakde, ce Dha-yōn yuor mac in ci je waη ni keηnikε.

¹²Kä /ci kuar wec muōpn kene ney tin cien thīn ε njāth, en yōō dee jī tēr coth kä Jε-ru-tha-lεm.

¹³En neme bēē ke kuj duirä gööknike, kene bööth palāde, tēē wuōthke riem neeni ti thil ηu piny reyde.

¹⁴En kuke yīec o rey duopni cetke ney ti ciōör, ca rō nyon ke riem a thile ram mi dēē guēēr.

¹⁵Kä cu naath ke jök i, “Wiaa! Yen ney ti cia rō yar!” “Wiaake! /Cuare ney gueer!” Ino cike cu yīc rey nath, kä cu thaη nath wee i, “Ake /ci ε cien keel ke kōn.”

¹⁶Kä cu Kuoth Nhial ke riaw kä piny, a /ce ke ε car, /ca bööth palä ε luōth, kä /ca dij ε nhok.

¹⁷Kä ci wāηkō cuuc ke guac baη, ke gor luäkä, ke yōō guic ney ni ney ti /ca kō dee luäk.

¹⁸Jī tēr guεcke kō, ε /cakō pen jal duopnikō, ke yōō ci nīnkō thiak, ci guut ben kä kō.

¹⁹Ney tin juocke kō, puolniken kä cor nhial, juocke ney wuōthni päämni, kä nyuorke ney ikä rey dōaar.

²⁰Kä cike tēkda min la kuäär in ca kuany ε Kuoth Nhial kāp, min caar ney ε i, “Dēēkō tēk ke je rey nath.”

²¹A loedu teth lö nya ε-dōm min cien kä Udh, duuηde yōō bi leni dak bä, a bi jal ni juutdä.

²²Kä bi duäcdu leni thuk lö nya Dha-yōn, /ci Kuoth Nhial jī bi ε päl εla pēc. Kä jīn nya ε-dōm be jī duäc ke dueerku, kä be jīaku lat raar.

Jieth 5

Laj ke kuj pälikä

¹Kuoth Nhial liη min ci tuock kä kō, nen riεkda.

²Ca kuak kō kan ε jur, dhorkō cake kan ε ney kōkien.

- ³A ci ney a rētni ti thil guani, ci maari cētnike män jōkni.
- ⁴Kok ney piw tin mathko kä kok ney jienko.
- ⁵Cianke ney a jāk ε ken, cakō cuuc kä /cakō nhok loṅ.
- ⁶Cakō ruac ke l-jēp kene A-thi-ri-ya, ke yöö bakō mieth mi roṅ jek.
- ⁷Ci guariko duer, kä cike wä, kä ruut ney ni dueerkien.
- ⁸ε ruacke ney ε kuaany, a thile ram mi dēeko kän kä ke.
- ⁹Jek ney mieth ε bec, ke yöö nake naath rey doaar.
- ¹⁰A ci guopda leṭh ε leṭh cētnike mac that ke kuj buath.
- ¹¹Kanke mäko päam Dha-yon, kä kanke nyier rey wec Juda.
- ¹²Dapke ruëec ke tetkien, kä /ca ney tin diṭ luth.
- ¹³Kä jake nuētni wutni kä guarke bel, kä jake dhool kä kapke jien ti thiak thiaak.
- ¹⁴A ce thil ram mi diṭ rey wec, kä /ci nuētni thumni le puṭ.
- ¹⁵A ce cu thil tēth loaac kä ko, ci nara ro cu loc ni jiath loaac.
- ¹⁶Ci kum kuäärä cu pēen wiida, riək ake kon, ke yöö cane duer!
- ¹⁷Ke kuj kä neme ci loädä jiath, ke kuj kä tiṭi /ci wänko guic agoaa ke mer.
- ¹⁸Ke yöö ci päam Dha-yon duoth baan, a ciene ni guor.
- ¹⁹Duunde yöö jin Kuoth Nhial, bi ric diaal ruac amäni cän kel.
- ²⁰Kä enu ku ko le pal ruëec o? Enu päli ko ruëec eloṅ i no mo?
- ²¹Locniko puṭonydu lö Kuoth Nhial a bakō luny kä ji cētkε taa eë wall!
- ²²Kie ci ko lok ε nuy? a ku gakdu thil pek ke ko?

Yedh

Yedh 1

Nën kɔaam Kuäärä Kuoth

- ¹Kε cāṅ kā dhieec kā ṅuaan päthni, ke jien diṅk runi mēē taa rey pēēcni gekä Kiεεr Kε-bar, cu puṅar rɔ lɛp, kā cuṅ nyuuthni nen kā Kuoth.
- ²Kε cāṅ kā dhieec kā pay (kā ε dhieec runi tēē teke kuäär ni Yε-yo-ya-kin pεεcä,))
- ³cu riet Kuoth Nhial ben kā ṅän boṅth palä ni Yedh-ki-el gat Budhi, jɔk kiεεr Kε-bar muun jī Kēl-da-ya. Kä cu buṅm Kuoth Nhial te keel ke ṅä en wani.
- ⁴Kä min guεcä cu jioam puṅt kuṅc caam. Kä cuε teke puṅar mi diṅt mi ca ḡol ε buay kā yiel mac reyde ḡuṅthni diaal. Kä däre en mac, tēēke mi janṅ cεtke läṅ in yian.
- ⁵Kä rey puṅrä tēē ke ti cεtke ley ḡaṅ ṅuaan ti tēk. Kä cεt taḡdien ke taa nath.
- ⁶Duunde ḡöö te mɔ ke nhiem ḡaṅ ṅuaan kεne ḡɔk ḡaṅ ṅuaan.
- ⁷Cuṅ ciökien ε piṅ, cεt paṅtkien ke barkaakni thaḡk, kā janṅke cεtnike läṅ in yian mi ca toth.
- ⁸Piny ḡɔṅkien peknieken ḡaṅ ṅuaan, teke ke tet ti cεtke tet nath. Kä ken ḡaṅ ṅuaan teke ke ḡɔkien kεne nhiemkien ti cεtke tiṅi.
- ⁹Kä rom ḡɔkien, a cuuṅ mɔ ni duṅṅpde ε thiw kā ke, /cike rɔ riṅ min jälke.
- ¹⁰Ken ley ḡaṅ ṅuaan tin tēk, te mɔ ke nhiem ḡaṅ ṅuaan. Nhamdien teke ke nham mi cεtke nham ran. Kuṅc cuēēcdien te nham mi cεtke nham luṅny thṅ. Kä te nham mi cεtke nham thaḡk kuṅc caam. Ke nham mi cεtke nham cuṅr jɔkɔ.
- ¹¹ε jεn taa nhiemnieken εnɔ. Kä cike ḡɔkien ṅär nhial, te ley ɔ ke ḡɔk ḡaṅ rεw ti rom ke ḡɔk leyni tin kɔṅ, kεne ḡɔk ḡaṅ rεw ti kɔṅ ti kuṅmke puṅnyde.
- ¹²Kä mɔ jälke mɔ lot mɔ ni nhamde, ḡuaṅth ɔ wä yiēēdien thṅ ɔ, wäke thṅ a /cike rɔ riṅ min wäke.
- ¹³Kä dār leyni tin tēk tēē ke mi jɔc mi pεt cεtke mac miim, mi pεt cεtke rith wäke nham kā wäke jɔk rey leyni tin tēk en mac buṅye elṅ, kā bä yiel raar rey maac.
- ¹⁴Kä ken ley tin tēk la riṅke nham kā riṅke jɔk ke pēth mi cεtke pēth yilä.
- ¹⁵Kä min guεcä ken ley tin tēk, cuṅ wiṅ wiṅ nen gekä leyni tin tēk, te mɔ ke keel kā ken ley ḡaṅ ṅuaan.

16 Kä t̄ā w̄iel w̄ieeli k̄ene l̄atdien in ca l̄atnik̄e ε kel, ken jan̄ke c̄etke ke pääm ti d̄it kökdien, kä c̄äätke ken d̄ān n̄uaan, kä c̄etde ke mi te w̄il w̄il r̄ey w̄il w̄ilä min d̄ōn.

17 Kä mi jälke, dee pekde a dūōp mi wä ke ke pekni d̄ān n̄uaan diaal, kä /cike r̄ō r̄it min jälke.

18 Thēerien b̄äre kä dual naath ke je, ke ȳöo thēerikien d̄ān n̄uaan diaal thiänke ke nyin ti wielke ke.

19 Mi ci ley tin t̄ek r̄ō wany, la j̄äl w̄iel w̄ieeli ke ḡēekien, kä mi ci ley tin t̄ek r̄ō kap nhial, la kap w̄iel w̄ieeli r̄ō nhial.

20 Gūāath ō dee yīēedien wä th̄in ō, dee ley tin t̄ek wä th̄in b̄ä, kä la wä w̄iel w̄ieeli k̄el ke ke, ke ȳöo te yiey leyni tin t̄ek r̄ey w̄iel w̄ieeli.

21 Mi ci ley r̄ō wany, la wanyke r̄ō b̄ä, kä mi ci ley cūōn, la cūn w̄iel w̄ieeli, kä mi cike j̄ien piny, la j̄iey w̄iel w̄ieeli ke ke k̄el, ke ȳöo te yiey leyni tin t̄ek r̄ey w̄iel w̄ieeli.

22 Wūōthni leyni tin t̄ek t̄ēe ke mi c̄etke d̄ääk w̄iidien, kä jan̄e c̄etke gid̄hat, c̄e r̄ō ȳar wūōthnikien.

23 Piny d̄ääkä cike ḡōkien riny a cike cūōn ε p̄ic, wä ḡōako kä min d̄ōn, kä te ley ō ke ḡōk d̄ān r̄ew ti k̄ōn ti kūomke pūonyde.

24 M̄ēe wä ke r̄ō wany, cūā j̄ow ḡōkien līn c̄etde n̄ike j̄ow pīini ti n̄uan, cūe c̄etnik̄e māar Kuoth in leny būomde ti diaal k̄ene j̄ow r̄em mi d̄iit. Kä mō cike cūōn la lūōcke ḡōkien piny.

25 Kä cū j̄ow p̄äl nhial d̄ääkä min te w̄iidien, m̄ēe cike cūōn, cuke ḡōkien lūōc piny.

26 Kä r̄ey d̄ääkä in te w̄iidien nhial t̄ēe ke mi j̄oc c̄etke k̄om kūäärä, mi ca l̄at ke gūey mi yiel mi d̄it kökde. Kä nyuur mi c̄etke raan w̄ii k̄oam.

27 A k̄äne je ni gūath in j̄oc c̄etke l̄etde a wä nhial, cūā mi c̄etke l̄än in yian mi riaw nen, mi ci thīān̄ ke mac kūnik̄e diaal. Kä a k̄äne je ni l̄etäde a wä piny, cūā mi c̄etke mac nen, kä te buay ḡēeknik̄e diaal.

28 C̄etke min la j̄oc tik Kuoth r̄ey pūrä ke c̄än nhial, ε jen j̄oac in j̄oc ke buay ḡēeknik̄e. Nomō ε jen j̄oac cīēn̄ä wutdä Kuoth Nhial. M̄ēe c̄ä je nen cūā r̄ō yuor piny buupä, kä cūā j̄ow raam mi ruac līn.

Yedh 2

Ciöt Kuoth ke Yedh-ki-el ala gök

1 Kä cū j̄ow ruac ke ȳä w̄ēe j̄, “Gat ran, j̄iecn̄i r̄ō cūōn, ȳän b̄ä ruac ke j̄i.”

- ²Kä min cε ruac ke yä, cu Yiëë Kuoth ben reyda kä cuε yä jakä cun ke ciökä, kä cuε je liη ruacε ke yä.
- ³Kä cuε ruac ke yä wëë j, “Gat ran, yän jakä jī kā jī l-the-rel, jakä jī kā dor mi ci kac raar, mi ci yä loκ. Ken ke guṇikien cike yä duer duer mëedan amäni wale.
- ⁴Ken ney tin jakä jī kā ke ke ney ti jīäk ti bum wuṭhkien. Yän jakä jī kā ke, ke yöö bike jīök j, ‘Meme ε min ci Kuäär ni Kuoth Nhial ε lar.’
- ⁵A cänj liη ken ε kie /ciken ε liη, (ke yöö ke jī thuκ duëel mi ci kac raar), bike je ηac en yöö ci gök koη te reydien.
- ⁶Kä jīn lö raan /cu dual ke ke, kä /cu dual ke rieetkien. A cänj ca jī gol ε thil lual kene kuiy kä cienj rey jīethni, /cu dual ke rieetkien. Kä /cu dual ke guecdien, ke yöö ke jī thuκ duëel mi ci kac raar.
- ⁷Jīn bi rieetkä laη ke, a cänj liη ken ε kie /ciken ε liη, ke yöö ke jī thuκ duëel mi ci kac raar.
- ⁸“Duunde yöö, jīn gat ran liη min laṛä jī. /Cu bi le kac raar ceηke jen thok duëel ε ci kac raar ε. Lep thokdu kä cam min kamä jī.”
- ⁹Kä min cä guic cuε tet nen lotde ni yä, kä te waregak mi ca gṛ thīn reyde.
- ¹⁰Kä cuε je yär nhiamdä, ca je gṛ nhiamde kene jökde. Kä tin ca gṛ reyde ke riet jīethä loaac kene wiee ke paṛ.

Yedh 3

- ¹Kä cu Kuoth ruac ke yä wëë j, “Gat ran, cam min ca kam jī, cam waregak emε, kä wër ruacni ke jī thuκ duëel l-the-rel.”
- ²Kä cuε thokdä lep, kä cuε yä kam waregak ke yöö bä je cam.
- ³Kä cuε yä jīök j, “Gat ran, cam waregak emε, min cä kam jī, thiän jicdu ke je.” Kä cuε je cam, kä cuε je jek thokdä, lime ceηde nike tuaar.
- ⁴Kä cuε ruac ke yä wëë j, “Gat ran, wër kä jī thuκ duëel l-the-rel wër lätnike ruacdä.
- ⁵Ke yöö /ca jī jākä dor mi kuici ruacdien mi bum thokdien, ke jī thuκ duëel l-the-rel.
- ⁶Kä /ca jī jākä rey döori ti ηuan ti kuici ruacdien kä bum thokdien tin /ci rieetkien dee ηac. Ke thuκ mi jakä jī kā ke, dee ken jī liη.
- ⁷Duunde yöö /ci thok duëel l-the-rel ruacdu bi liη, ke yöö /ciken liη ruacdä goṛ. Ke yöö jī thuκ duëel l-the-rel bum wuṭhkien, kä /cike ruac liη.
- ⁸Kä nene, yän bä jak ni wiçdu kä bum ceηnike buṛm wecdien.

⁹Bä je jakä bum cętnike guęęy in bum ni jen, bä wı̄cdu jakä bum cętnike lę̄l. /Cu dual ke ke, kä /cu gāac ke guecdien ke yōō ke jı̄ thuok duę̄el mi ci kac raar.”

¹⁰Kä cu Kuoth ruac ke yā wēē jı̄, “Gat ran, rieetkä tin lātdä jı̄ liņke ke jı̄thku kä kępke agōaa ke lōcdu.

¹¹Kä inō, jı̄n wēr kä pę̄ęc tin la nę̄eku, wēr ruacni ke ke, kä jı̄okni ke jı̄, ‘Mę̄mę̄, ę̄ min ci Kuäär ni Kuoth Nhial ę̄ lar’, a cāņ liņ ken ę̄ kie /ciken ę̄ liņ.”

Yę̄dh-ki-el jok Kieer Ke-bar

¹²Kä cu yię̄ę̄ Kuoth yā kap nhial, kä cuā jow mi dı̄jt liņ jōkdä ruacę̄ wēē jı̄, “Liake gōōy Kuoth Nhial rę̄y puōrä.”

¹³Kä cuā jow gōōk leyni tin tēk liņ min cuōthke rō kę̄l kę̄ę̄li, kene gir giir wı̄el wı̄eeli gę̄ę̄knikien, ę̄ jow mi dı̄jt ę̄lōņ.

¹⁴Kä cu yię̄ę̄ Kuoth yā kap nhial, kä cuę̄ yā naņ. Cuā wā ke nę̄ę̄ny kene jı̄ääk laaac, kä te buōm Kuoth Nhial kę̄el ke yā.

¹⁵Kä cuā ben kä pę̄ęc tēę̄ cı̄eņ gekä Kieer Ke-bar kä Tel-a-bib. Kä cuā wā ę̄n wı̄ni kä ke, cuā nyuur kę̄el ke ke ę̄n wı̄ni, kä cuę̄ yā dı̄w ke nı̄n daņ bārōw.

Kuę̄ny Kuoth ke Yę̄dh-ki-el ala Gääņ

(Yę̄dh 33:1-9)

¹⁶Ke thuok nı̄ni daņ bārōw, cu ruac Kuoth Nhial ben kä yā, wēē jı̄,

¹⁷“Gat ran, yān cā jı̄ jakä gääņ thuok duę̄el l-the-rę̄l. Mi wı̄i riet wā liņ kä yā, kä bike cu lař luı̄kdä.

¹⁸Kä mi cā guān nyuōōni jı̄ok jı̄, ‘Jı̄n bi rō dhil nı̄ke liāā ę̄ puc,’ kä thı̄le luı̄k mi bi lařke, kie bi guān nyuōōni luek ke kuı̄ nyuōōnike, ke kuı̄ kä yōō be kääñ. Ken jı̄ nyuōōni tōtō bike liw ke kuı̄ dueerikien, duunde yōō bä rię̄mdien thı̄ec kä jı̄.

¹⁹Duunde yōō, mi wı̄i jı̄ nyuōōni wā luek kä nyuōōnkien, kä bike je lōk ę̄n yōō rı̄etke rō dueerikien, bi ke liw ke dueerkien. Duunde yōō jı̄n bi tēkdu kән.

²⁰Kä, mi wā jı̄ cuņni rō rı̄t kä cuņkien a wā ken lař ni dueer, mi wāā mi be kōthıkä wā lařth nhı̄amdien bike liw, ke yōō /keni ke luek, bike liw ke dueerkien, kä lätkien tēę̄ gōw tēę̄ cı̄ken ke lař /cakę̄ bi tim. Duunde yōō bi rię̄mdien te tetniku.

²¹Duunde yōō, mi wı̄i jı̄ cuņni wā luek, ke yōō /cıkę̄ duer bi lař, kä cıkę̄ luekdu liņ a /kenke duer lař, ę̄ puc ken bike tēk ke yōō cıkę̄ luek liņ, kä bi tēkdu kән.”

Tāā Yę̄dh-ki-el kä rōa ke dı̄ewdę̄

²²Kä cu buōm Kuoth tekę̄ yā kę̄el ę̄n wani. Kä cuę̄ ruac ke yā wēē jı̄, “Jı̄ęcni rō nhial, wēr rę̄y lōōlä, ę̄n wani yān bä wā ruac ke jı̄.”

²³Kä cuḗ rɔ j̄iɛc cuḗ wä rɛy loḗlä, cuḗ gooy Kuoth Nhial nen tēē cuḗä en wani, cɛḗnikɛ gooy ēē cä kɔḗ nen mēē t̄äḗ jɔk Kiɛɛr Kɛ-bar, kä cuḗ rɔ yuɔr piny buupä.

²⁴Kä cu yiēē Kuoth ben rɛyḗä, kä cuɛ ḡä jakä cuḗ kɛ ciökä. Kä cuɛ ruac kɛ ḡä wēē j̄, “Wēr gäkni rɔɔdu dueelu.

²⁵Kɛ kuḗdu, lö gat ran, ba j̄i yian kɛ rōök kɛ ḡōō /ci bi lɛ j̄iɛɛn rɛy nath.

²⁶Kä bä lɛpdu jakä dɔp nyäärü nhial, kɛ ḡōō /ci bi lɛ tekɛ luḗḗ mi lueki kɛ. Kɛ ḡōō kɛ j̄i thuc k duēēl mi ci kac raar.

²⁷Duunde ḡōō mi wḗḗ ruac kɛ j̄i, ḡän bä thokdu lɛp, kä bike j̄iök j̄, ‘Mɛmɛ ɛ min ci Kuäär ni Kuoth Nhial ɛ lar.’ A nɛy tin ḡörkɛ l̄iɛḗḗ liɛḗḗ kɛ kä a nɛy tin lökɛ l̄iɛḗḗ lökɛ, kɛ ḡōō kɛ j̄i thuc k duēēl mi ci kac raar.”

Yɛdh 4

Nyuuth Yɛdh-ki-el kɛ duḡḡp in ba makni Jɛ-ru-tha-lɛm

¹Kä cu Kuoth wee j̄, “Täämɛ lö gat ran käni thop kä läthni jɛ nhiamdu. Kä thuri wec Jɛ-ru-tha-lɛm th̄in.

²Kä ku jɛ ḡol kɛ kɔḗk, kä täth päny mi ḡol jɛ, kä lätni kooḗni ti ba mak ni jɛ. Kä wilɛ kɛ w̄i. Kä bi jɛ lätkä kemeni, ti bi ḡool ni jɛ kɛliw.

³Kä moc rɔ thḗḗḗ yieethä ala kal yieethä, kä läthni jɛ kamädun yɛnɛ wec. Kä r̄it ni nhiamdu th̄in, kä a jɛ ḡölkɛ, kä ḡol ɛ. Kä mɛmɛ bɛ la nyuuth kä j̄i thuc k duēēl l-the-rɛl.

⁴“Kä t̄ḡḡcni kɛ pek caamdu, kä läthni duer j̄i thuc k duēēl l-the-rɛl puḡḡnydu. Kä bi dueerkien rut kɛ pek n̄ini tin bi t̄ḡḡc kɛ j̄i en w̄ini.

⁵Kɛ ḡōō, bä j̄i kam n̄in dueerikien ala run, ḡän cä j̄i moc n̄in ti kur diḡk w̄icɛ j̄iɛn bāḡuan (390) ti päär kɛ run duäcädien ti bi ruut ni dueer j̄i l-the-rɛl.

⁶Kä mi w̄i t̄iḗ wä thuk, bi rɔɔdu nyök kɛ t̄ḡḡc in rɛwdɛ, duunde ḡōō, bi t̄ḡḡc kɛ pek cuēēcdu. Bi duäc j̄i Juda rut kɛ n̄in ti j̄iɛn ḗḗḗ ḡuaan. Kä päär n̄ien kɛl kɛ ruḡn kɛl.

⁷Kä bi guic ni ḡol Jɛ-ru-tha-lɛm kä tɛl yiatdu min latdi ruaacni ḡookä kɛ kuḗ Jɛ-ru-tha-lɛm.

⁸Kä nɛnɛ, ḡän bä j̄i yian kɛ rōök, kɛ ḡōō /ci rɔ bi r̄iet peek caam, kä /ci rɔ bi r̄iet peek cuēēc, amäni mi ci n̄in tin ca ḡolni j̄i thuk kɛn diaal.

⁹“Täämɛ moc rɔ kɛ kuay bɛɛl ḗḗḗ diḡk, nuär, kɛ t̄ḡḡc kɛ d̄ēḗ kɛnɛ ḡḗḗḗ tin d̄iḗ amäni tin t̄ḗḗḗ, kä läthnikɛ kä duḡḡr liomkɛ kɛl kɛn diaal kä lätni rɔɔdu kä jurayni kɛ kɛ. Kä bi jɛ cam kɛ pek n̄ini ti (390) kur diḡk w̄icɛ j̄iɛn ḗḗḗ bāḡuan tin tekɛ j̄i t̄ḡḡcä.

10 Kä bi la cami ni theemni jurayä mi (230) kur daṅ rew wicde jien daṅ diṅk kä gīram, ke cāṅ kel ke guṗṗath in ca lar.

11 Kä bi la maathi ni pī ti ca them, kä bike la liir pīini daṅ rew ke guṗṗath in ca lar.

12 Kä bi mīethdu cam ala pam pam beel gemekä, mi bi bul nhiam nath ke wär nath.”

13 Kä cu Kuoth Nhial wee ī, “Cetnikε en ε bi jī l-the-rel juraynikien cam ala ti jīäk rey dööri tin bāke riaw thīn.”

14 Kä cuṗ wee ī, “Kuäär ni Kuoth Nhial! Ḡän ni ḡuεεtäädä amāni täämε /kaṅ rō met yaṛ ke mīeth kä mi ci līw kārōa, kie mi ca cam ε ley kä thil rīṅ kä mi ci līw kārōa mi ci thokdä met cop.”

15 Kä cue ḡä jīök ī, “Nεε ḡän bā jī kaṃ wär ḡōṅk ke guṗṗath wäär nath, ke ḡōö bi mīethdu rialikä ke je.”

16 Kä cue ḡä jīök ī, “Gat ran ḡän bā mīeth ḡok kä Je-ru-tha-lεm. Kä bike cam ni mīeth mi ca them, kä bike je cam ke diεer. Kä bike math ni pī ti ca them, kä bike ke math kä dualke.

17 Kä bi mīeth kεε pī dak, kä bike pōc ke guecdien ke rō, kä bike thuṅk ke kuj dueerikien.”

Yεdh 5

Luk ke kuj Je-ru-tha-lεm

1 Kä cu Kuoth Nhial wee ī, “Kä jīn, lö gat ran, käni thep mi moth cetnikε reet, kä mut wicdu kεε tīkdu. Kä käni, theemni ti themi nikε, kä dääkni miem.

2 Kä waṅ kel diṅṅkni mieem ke mac rey wec, mi wä nīn tin ca ḡōṅl ni wec wä thuuk. Kä naṅ kel diṅṅkni mieem kä wēr temni je ke thepdu min jāli jōk wec. Kä bi kel diṅṅkni kieth rey jīcam. Ke ḡōö bāke jōc ke thep.

3 Kä bi thaṅṅ mieem ti tot kaṅ bike yian tēdä bieydu.

4 Kä bi ḡōak nyōk ke käni kä miem, kä bike yuōr maac a bike waṅ. Kä bi mac ben en wani mi bi jī thuṅk duēel l-the-rel diaal waṅ.”

5 Kä cu Kuäär ni Kuoth Nhial wee ī, “Nεε ε jen Je-ru-tha-lεm. Cä je laṭh rey dööri, kä ca je ḡol ε wic diaal.

6 Duunde ḡōö jen, /cε kac raar kä luëekä kεε ḡuṅtkä a lenye ni döör kεε wīj tin ca je ḡol, loke ḡuṅtkä kä /cε luëekä guur.

7 Ke kuj εmō, ci Kuäär ni Kuoth Nhial ruac en ḡōö, jīn ci lenyni döör diaal tin ca jī ḡol ke nyuōōn, kä /keni luëekä tit kä /keni ḡuṅtkä luṅth, a curi lät cetnikε döör diaal tin ca jī ḡol,

⁸Ke kuj̄ emɔ, ɣän laarä je en ɣöö, ɣän puɔnydä bi ben gaak ni ɣän ke ji. Bä lukdä ben lat ni reyduun a nen döör diaal ε.

⁹Kä ke kuj̄ dueerikun diaal t̄it̄i, ɣän bä ye lät kä mi jiääk mi /k̄an met lat, kä thil mi c̄etke je mi bä met lat.

¹⁰Kä ε puc, bi diëeth gan gaatkien cam reyduun, kä bi gaat diëethkien cam. ɣän, bä ye luk, kä ram ɔ bi kääñ ɔ kä ye, ɣän bä je kieth rey jioam.

¹¹Ke kuj̄ emɔ, c̄etnike ɣän Kuäär ni Kuoth Nhial in t̄ek, neme ε ruac Kuoth, ε puc ke ɣöö ci yen luak ɣar ke nyinkun tin jiäk. ɣän bä ḡooydä woc, /cä ye bi k̄an, kä /cä ye bi pälikä.

¹²Kä ba kel diɔɔknikun näk, ε liaw kene buoth, kä ba kel diɔɔknikun näk ke thep, kä bä kel diɔɔknikun kieth rey jioam kä bäke joc ke thep.

¹³“Kä bi yen d̄it̄ n̄enyädä jek kene wan̄ loaacdä amäni mi ci loacdä thuuk. Mi wä ken t̄it̄i diaal wä tuɔk, bi yene n̄ac en ɣöö ε ɣän Kuoth Nhial ε n̄eë ruac ke ye ke tiëlä, kä nyuth ye n̄ëenyädä.

¹⁴ɣän bä ye jakä d̄ake, kä ba ye d̄ol ε döör tin gölke ye, kene ney diaal tin bi r̄et ke guāth emɔ.

¹⁵Inɔ, bi döör diaal tin ca ye ḡol ye d̄ol. Kä bi yen a nyuuth mi bike moc ke dual, bi m̄eme tuɔk mi w̄a ye wä t̄oñ ke n̄ëenyädä min d̄it̄i. ε ɣän Kuoth Nhial ene ruac ke ye m̄e.

¹⁶ɣän mi w̄a bäär buath jak kä ye, ke ɣöö be ye wä d̄äk, en bäär in bi ye wä näk, mi w̄a buaath wä n̄oñ ye, ke ɣöö bä m̄iethdun jakä cuñ.

¹⁷ɣän bä ye jakä buoth kene ley tin camke naath, bike gaatkun ben mac kä biken ke cam. Kä bi liaw kene k̄oori ben reyduun. Kä bä ye n̄oñ thep mi bi ye näk. ε ɣän Kuoth Nhial laar m̄eme ɔ.”

Yedh 6

Lam Kuoth Nhial ke kuth guäyñi I-the-rel

¹Kä cu ruac Kuoth Nhial ben kä ɣä w̄eë j̄,

²“Gat ran, jin̄ rij̄ni w̄icdu peek päämni I-the-rel, kä lat ruaacni ḡookä ke kuj̄dien,

³kä lare en ɣöö yen pääm I-the-rel liñe riet Kuar ni Kuoth! Kä cu Kuäär ni Kuoth Nhial ruac em̄e lar ke kuj̄ päämni, kene r̄et ke löli kene täp en ɣöö, ɣän puɔnydä bä ye n̄oñ mut, kä bä guāth palikun d̄äk.

⁴Kä bi ȳj̄knikun a ti ca päl, kä bi guāth walkun tin kuor̄ kuor̄ t̄ol. Kä bä n̄ekun tin ca näk yuor̄ piny n̄hiam kuthni guäyñnikun.

⁵Kä bä rij̄ j̄i I-the-rel tin ca näk yuor̄ piny n̄hiam kuthni guäyñnikien. Kä bä c̄owkun yäk ḡeëkni ȳj̄knikun.

⁶Guath diaal tin cien yen th̄in, bi wiikun a day ti thil raan, kä bi guath palikun d̄ak. Kä bi yiknikun te ni luldä. Kä bi kuth guäynikun töl, kä bi guath tin la te cuun̄ni wal tin kur th̄in d̄ak, kä bä lätkun diaal woc.

⁷Kä bi n̄ekun tin ca näk t̄eth reydu. Kä bi yen ε cu ḡac en ḡöö ε ḡän Kuoth Nhial.

⁸“Duunde ḡöö, ḡän bä th̄aḡ nath k̄än. Kä bi th̄aḡkun k̄än rey dööri kä ba ye kieth rey wiini.

⁹Kä ney tin bi k̄än kä ye ba ḡä tim rey dööri tin ba ye naḡ th̄in ala p̄ëc. Kä cike löcdä jak kä jiäk ke ciaaḡ loḡnikien ke ḡöö cike r̄o r̄it kä ḡä kä guic w̄aḡkien tin ni kuth guäynikien. Kä b̄ike r̄o loḡ ke kuḡ jiäkni tin ci ken ke laḡ kene kuḡ jiäkni diaal tin lökä.

¹⁰Kä ε jen b̄ike je cu ḡac en ḡöö ε ḡän Kuoth Nhial. ḡän /cä dhiät n̄ike baḡ ke ḡöö bä d̄ak em̄e n̄oḡke.”

¹¹Kä n̄eme ε min laar Kuäär ni Kuoth Nhial ε w̄ë i, “Patde tetkun, kä p̄jeme ciökun kä piny kä lar̄e je i, ‘Wiee ke kuḡ jiäkni kene dueer t̄ë ca laḡ ji thuok duëel I-the-rel!’ Ke ḡöö b̄ike liw ke koḡ kene buoth ke liaw.

¹²Kä ney tin naḡ b̄ike liw ke juey. Kä bi ney tin thiak liw koḡ. Kä bi ney tin ci k̄än tin ḡot teekä liw ke buoth. Kä bi ḡëḡnydä cu pen wiidien ino.

¹³Kä b̄iken ε ḡac en ḡöö ε ḡän Kuoth Nhial, mi wä n̄ekien tin ci liw te catdä rey kuthni guäynikien, ḡëḡni yiknikien ke guath pali diaal, ke wuḡth p̄ämni tin b̄ar b̄aḡ, kene th̄ar j̄ien tin t̄oḡc diaal ke j̄ith kuëli diaal kene tin diaal tin la n̄öḡke ḡuäny mi ḡaa kuth guäynikien.

¹⁴Kä bä tetdä r̄ic a jiäk ke kuḡdien, kä bä mundien jak kä te ni luldä guathni diaal tin cak̄e kieth th̄in ε cienḡe th̄in, ni d̄äär d̄aar wä am̄ani Rib-laa. B̄ike je cu ḡac en ḡöö ε ḡän Kuäär ni Kuoth.”

Yedh 7

Ben guutdä I-the-rel

¹Kä cu ruac Kuoth Nhial ben kä ḡä w̄ë i,

²“J̄in lö gat ran, m̄eme ε ruacdä ḡän, Kuäär ni Kuoth Nhial, min laḡdä muḡḡon j̄i I-the-rel. Guut! Ci guut ben b̄ë pekni ḡaa d̄aḡ ḡuaan.

³Täame guut c̄e ben kä ye, ḡän bä ḡëḡnydä luḡny ye. ḡän bä ye luk c̄et̄nike duḡpkun, kä bä ye t̄oḡ ke kuḡ dueerikun tin d̄it.

⁴ḡän /cä ye bi guic ḡoḡyä, kä bä thil p̄alikä. ḡän bä ye t̄oḡ ke dupkun, guath in te dueerkun ni reydu. Kä ε jen bi yen ε cu ḡac en ḡöö ε ḡän Kuoth Nhial.”

- 5** Kä neme ε min ci Kuäär ni Kuoth Nhial ε lar wëë j, “Bi riεko riεko guɔɔr! Nene, jen a bëëni.
- 6** Guut ce ben, ci guut ben. Ce rɔ jiēc ye, nëne je, jen a bëëni!
- 7** Ci dɔkdun ben kä ye lö ney ti cien muun. Ci guɔɔth ben, kä ci cän thiak, ε cän rikä a /ci mo a cän tethä laac.
- 8** Kä ni en täame bä nēëndä wuɔc ye ke pēth. ʎän bä nēëndä thuɔk ye. ʎän bä ye luk cɛtnike duɔpkun, kä bä ye tɔŋ ke kuj dueerikun diaal.
- 9** ʎän /cä ye bi guic aɔaa, kä bä thil pälikä. ʎän bä ye tɔŋ ke dupkun, guɔɔth in te dueerkun ni reyduun. Kä ε jen bi yene cu nɔc ɔ en ʎöö ε ʎän Kuoth Nhial ε nin duääc ye.
- 10** Guεε cän! Nëne je ce ben! Ci dɔkdun rɔ tok. Ci cianɔun in thuɔk ku jɔc, kä ci liakdun cop ni peekde.
- 11** Kä gak ε keet nyuɔɔni. Kä thile mi bi kään kä ke, kä thile mi bi duoth kä kuakien kie riandien, kä thile raan reydien mi ba cien aɔaa.
- 12** Ci guɔɔth ben, ci cän thiak, a ram in kɔk duɔɔr loɔdu /ci teth, kä a ram min kɔk duɔɔr /ci pär, ke ʎöö te waŋ laacdä ke ken diaal.
- 13** “Ke kuj εmo, ney tin kɔake nɔak, /cike bi loc kä tin ciken ke kɔak ke pek in notke teekä. Ke ʎöö nyuuth εme ke kuj dolä keeliw /ca je bi wäny. Kä ke kuj dueerikien, thile ram mi bi tēkde kän.
- 14** Cike kaan koth kä cike nɔak diaal rialikä, duunde ʎöö thile ram mi bi wä koor, ke ʎöö te waŋ laacdä ke ken diaal.
- 15** Kor a raar, kä juey kene buoth a rey wec, kä ney tin te rey kaakni ba ke näk koor, kä ney tin te rey wec, bi buoth kene juey ke thuk.
- 16** Kä mi wëë teke ney ti ca rɔ bar, bake wä jek wuɔthni päämni cɛtnike guɔkni löli, kä pär ken diaal ke kuj dueerikien.
- 17** Kä be tet diaal nuän, kä bi muɔal diaal kɔac cɛtnike pj.
- 18** Kä bike rɔ kum ke bieyni cuali, kä bi dual ke kum ε dur. Kä bi ney diaal pöc, kä be ken diaal moc wok.
- 19** Kä bike ciekdien in bor ʎak rey duɔpni, kä bi daapdien cɛtnike mi ca ʎar. Kä /ci ciekdien in bor kene daapdien ke bi kän ke cän waŋä laac Kuoth Nhial. /Cike buothdien bi woc, kä /cike jiaackien bi thiän ke ke. Ke ʎöö ε jen min jake kä kac rey dujrä.
- 20** Kä liake rɔ ke yiow puanydien tin gow, tēë cua lätni jiäkien, kene kuth guäyini. Ke kuj εmo, bä ken tɔtɔ locni mi jiääk kä ke.

²¹Kä bä je kam jur ala pęc köör, bä je thöp ji nyuöoni wec muöön ala mi ca pęc, kä bike je yar.

²²Yän bä wıcdä riet jöör kä ke, ke yöö deë ke guath in la dunjä yar, bi maac nath wä reyde, kä bike je yar.

²³Lätde kuatni ke kuj pęcni, ke yöö wec ce thiaaŋ ke riem, wec ce thiaaŋ ke gak gaakni.

²⁴Yän bä dor in jiäk ni jen nööh, kä be dhorkien ben kan. Yän bä liak neeni tin buöm buöm woc, kä ba guathkien tin gow yar.

²⁵Mi wä ti bęc bęc wä ben, bike mal gor, duunde yöö thile mal mi biken e jek.

²⁶Kä ba riek guöör e riek, kä ba ca wee guöör e ca wee. Kä bike nyuuth gor kä gök, kä bi njic thil kä booth palä, kä be thil luek kä ney tin dit.

²⁷Kä bi kuäär par, kä bi rueec thiaŋ ke buar, kä be tet ji wec lath. Kä bä lät ke ke cetnike duöördien, kä bäke luk cetnike lukdien in la luk ke ke. Kä biken e ŋac en yöö e yän Kuoth Nhial.”

Yedh 8

Lät nyuöoni rey luaak Kuoth

¹Ke cän kä dhieec kä bækel päthni ke bækel runi, meë taq nyuurä dhörä, kä te dit Juda nyuurä nhamdä, cu buöm Kuar ni Kuoth Nhial ben kä yä en wani.

²Kä cuä guic, cuä mi cetke raan nen, e käne je letäde a bä piny cet taade ke mac. Kä a käne letäde a wä nhial riawe cet taade ke ciek lan mi jan jan.

³Kä cue mi cetke tet riny. Kä cue yä käp ke miem wecdä. Kä cu yië yä kap nhial kam pieny keke puar. Kä cue yä nan kä Je-ru-tha-lëm ke nyuuth Kuoth ke duöör thuk kal in te rici, min lot ni kuj caam, min te puony kuoth guäyini min la jak Kuoth kä njëny thın.

⁴Kä cuä gooy Kuoth I-the-rel nen en wani, cetnike nyuuth eë cä nen meë taq rey loolä.

⁵Kä cu Kuoth ruac ke yä wëe i, “Gat ran, guic nhial pek caam.” Kä cuä guic pek caam, kä e wani thok rëek kuc caam gekä ykä, te puony in la jak Kuoth kä njëny thın.

⁶Kä cue ruac ke yä wëe i, “Gat ran, jin neeni tō lätken ke tō? Jiäk tō dit tō lät ji I-the-rel ke tō wane mi, tin jake yä kä yöö bä nan ke luaakdä? Duunde yöö bi ŋot ke mi neeni ti dit kōkien ti jiäk.”

⁷Kä cue yä nan thok kal in te raar, kä cuä guic cuä kōak mi te puöony paany nen.

⁸Kä cue yä jiök i, “Gat ran, jin tet puony paany,” kä min cä puony paany tet, cuä thok mi wäke naath rɛc jek en wani.

⁹Kä cue yä jiök i, “Wër rɛc, kä nen tin jiäk tin latke ε ken en wane.”

¹⁰Ino, yän cuä wä rɛc, kä cuä guic, en puony paany ca je thiän ke thureni muɔli diaal, kene ley ti jiäk, amäni kuth ji l-the-rel diaal.

¹¹Kä te dīt ji l-the-rel ti jien bärɔw cujä nhamdien en wani, kä te Yë-ä-dhën-yaa gat Ca-pan cujä rɛydien. Kä te ramɔ ke mi waanɛ ni wäl in kur kur tetäde, kä ci tol wäl in kur kur rɔ jiac ni nhial.

¹²Kä cu Kuoth ruac ke yä wëe i, “Gat ran, jin ci min latke ε dīt ji l-the-rel ke tēē nen, min te ram ɔ guäth kuoth guäynide? Ke yöö ruacke wäke i, ‘Kuoth Nhial /ce ney nen, Kuoth Nhial ce mun banɔ piny.’ ”

¹³Kä cu Kuoth yä jiök bä i, “Jin bi notke mi nēni ti jiäk kɔkien ti dītniken kä ti lät ken ke ti.”

¹⁴Kä cue yä nöŋ thok kal luaak Kuoth in te kujc caam, te män nyuurä en wani wiee ke parke kuoth Ta-mudh.

¹⁵Kä cue ruac ke yä wëe i, “Jin ci nemε nen lö gat ran? Kä bi ti jiäk ti nuan ti dītniken kä tītj nen.”

¹⁶Kä cue yä nöŋ, thok kal luaak Kuoth in te rɛci. Kä en wani, gekä thuɔk luaak Kuoth rɛci, kamä yikä kene bän te wutni ti jien daŋ rɛw wicde dhieec thīn, ti ca jiokien riet luaak Kuoth, kä cike nhamdien riet kujc känyä caŋ, käm ken rɔ muɔal palkε cän.

¹⁷Kä cu Kuoth Nhial yä jiök i, “Gat ran, ci memε nen? Ce jiäk elɔŋ en yöö lät thok duëel Juda dueer ti dīt ti latke ti en wane? E bi ke wec ku dhil ke muɔc gak gaakni ti ba nēnydä jak kä not ke wä nham? Kä nene kueth ken ni yä ke ti diaal!

¹⁸Ke kujc emɔ, yän bä lät ke waŋ loaac, kä /cä ke bi guic agoaa, kä bä thil pälikä ke ke. Kä cän bike ben wiee ni jithdä ke jow mi dīt, yän /cäke bi liŋ.”

Yedh 9

Näk ji kuthni guäyni

¹Kä cuä Kuoth liŋ ciɔtde ke jow mi dīt wëe i, “Bia wane me yen tin ba wec ben däk, a te ramɔ yiow kööre tetkäde.”

²Kä cu wutni daŋ bäkel käny raar ke thok in te nhial min lot ni kujc caam, a te ram ɔ yiow kööre tin buɔm buɔm tetäde. Kä te rɛydien ke wut mi cieŋ bij mi ca tak agoaa kä te duŋ gɔrä gekäde. Cuke wä rɛc kä cuke wä cuŋ gekä yikä cikä min yian.

³Kä tääme, cu wuṛt Kuoth I-the-rel rō jiac nhial kä ley tin teke gṛk, guäth in la tēē thṛn, kä cue wä ni thok luaak Kuoth. Kä cu Kuoth Nhial wut in teke bṛi mi ca tak agoaa kä te duṇ gṛä gekäde col.

⁴Kä cue je jṛök ṛ, “Wēr, jäl rey wec Je-ru-tha-lem, wēr moc nhiam nēeni tin jṛeth loṛkien kä pär ke kuj jṛäkni diaal tin laṛke kä Je-ru-tha-lem ke biel.”

⁵Kä min taṛ liṇ, cue ney ti kṛṇ jṛök ṛ, “Wiaa jalē rey wec ke kṛr wutdä mōmō wiaa naṛke naath, kä /cuare raan päṛ kä /cuare teke nhök ke raan.

⁶Naṛke dṛṇ wutni kenē män, ke ṇuētni wutni kenē ṇuētni mään, ke gaat, duunde yōö /cuare ney tin teke biel gueer. Kä tuṛke je ni luaakdä.” E jṛen, cu ken e tok nṛke dṛt tin te thok luaak Kuoth.

⁷Kä cue ke jṛök ṛ, “Yṛre luak, thiṇṇe rey kal ke puṇny nēeni tin cia näk. Wiaa!” Inṛ, cuke wä cuke naath wä näk rey wec.

⁸Kä min näk ken naath, cua yä bṛny piny yän kä rōaadä, cu loṛdä jṛääk kä cua wiee waṛ ṛ, “Aṛ Kuäär ni Kuoth Nhial! E bṛke ku näk ken ney diaal tēē ci kään kä I-the-rel mēē ci ṇṛēnydu luṛny kä Je-ru-tha-lem?”

⁹Kä cue yä jṛök ṛ, “Dueer jṛ dhōaar I-the-rel kenē Juda dṛtke elṛṇ. Kä mun cē thiṇṇ ke riem, kä wec e guṛaṛth nyuṛṛni, ke yōö ruac ke ṛ, ‘Ci Kuoth Nhial wec bṛny piny, kä jṛen Kuoth Nhial /cē nen.’

¹⁰Duunde yōö yän /cäke bi pälikä, kä /cä bi teke nhök ke ke, duunde yōö bā lätkien tin jṛäk laṛth ni wuṛthnikien.”

¹¹En wan o, cu wut in ciṛṇ bṛi in ca tak agoaa ruac luṛṛc jṛk wēē ṛ, “Cä je laṛ cṛtnṛke mēē ci laṛ yä.”

Yedh 10

Bäny wutdä Kuoth piny ke luak palä

¹Kä mēē cä min cṛtke dṛṇ in te nhial leyni tin tēk guic, tēē ke mi jṛc cṛtke guēy in yiel in dṛt kökde, cṛt taṛde ke kōm kuäärä.

²Kä cu Kuoth Nhial ruac ke wut in ciṛṇ bṛi in ca tak agoaa wēē ṛ “Wēr cothni ke kam wṛel wṛeeli tin te piny leyni tin teke gṛk. Kä wēr thiṇṇ tetku ke mac miim in pṛt kamni leyni tin teke gṛk, kä ku mim tin pṛt kieth rey wec kēliw.” Kä cue coth rēc min taṛ guic.

³Tääme te ley tin teke gṛk cuṇä peek cuēēc luaak, mēē coth wut rēc, kä cu puṛ rey kal rēci thiṇṇ.

⁴Kä cu wuṛt Kuoth Nhial rō jṛec wṛi lṛṛ in teke gṛk cue wä thok luaak, kä cu luak thiṇṇ ke puṛ ni kēliw, kä cu kal thiṇṇ ke buay wutdä Kuoth Nhial.

- 5Kä cua jow gɔɔk leyni tin teke gɔk wä liŋ ni jɔk kal raar cɛtde nike jow Kuoth in Leny Buɔmdɛ ti Diaal mi ruacɛ.
- 6Kä cu Kuoth Nhial ruac ke wut in ciɛŋ bij in ca tak aɔɔaa wëë j, “Käni mac rɛy wjel wjeeli tin te kamni leyni tin teke gɔk,” cuɛ wä rɛc kä cuɛ wä cuɔŋ gekä wij wilä.
- 7Kä cu ley gɔɔk kel tɛtde rij ke kam leyni gɔɔk tin kɔkien lɔɔmɛ mac in te kamdien, kä cuɛ thaaŋde kan cuɛ je laŋh tɛtdä wutdä min ciɛŋ bij in ca tak aɔɔaa, kä cuɛ je kan cuɛ wä raar.
- 8Ken ley tin teke gɔk teke ke tet ti cɛtke tet ran piny gɔɔkien.
- 9Kä min taa guic, cua wjel wjeeli dan ŋuaan nen gekä leyni tin teke gɔk, te ley ɔ gɛkde ke wij wij kel. Kä cɛt taa wjel wjeeli ke taa guiyä min duäy mi jan jan.
- 10Kä taa in teke ke, ken dan ŋuaan cäätkɛ, cɛtde ke mi te wij wij rɛy wij wilä mi dɔŋ.
- 11Kä mi ca rɔ wany, la pekde a duɔɔp mi wä ke ke, pekni dan ŋuaan, kä /cike rɔ rit min jälke. Kä pek ɔ ci wijwil in te nhiam wä ke je mɔ, la tin kɔŋ cua guur ni je /ca rɔ gɔŋ min jäl ke.
- 12Kä puanykien diaal, ke jɔkien ke tetkien, ke gɔkien kene wjel wjeelikien, thiänke ke nyin.
- 13Kä cua wjel wjeeli liŋ ɔalkɛ ke j, “Wjel wjeeli ti lätkɛl.”
- 14Te ley ɔ ke nhiam dan ŋuaan kä ke. Kä nhiam in jɔliɛn ɛ nhiam lɛɛ in teke gɔk, kä nhiam in rɛwde ɛ nhiam ran, kä nhiam in diɔɔkdien ɛ nhiam luɔny, kä nhiam in ŋuaandien ɛ nhiam cuɔr.
- 15Kä cu ley tin teke gɔk rɔ jiac nhial. Cua ken ley tin tɛk tɛë cä kɔŋ nen gekä kiɛr Ke-bar.
- 16Kä mɛë ci ley tin teke gɔk rɔ wany, cu wjel wjeeli jal ke gëekien. Kä mɛë ci ley gɔkien ɣär ke ɣöö bike rɔ jiec wij muɔɔn, /ken wjel wjeeli gëekien päl.
- 17Kä mi ci ley tin teke gɔk cuɔŋ, la wjel wjeeli a cuŋ bä. Kä mɔ ci ley rɔ jiac nhialɔ, la wjel wjeeli rɔ a jiec bä. Ke ɣöö yiëë leyni tin tɛk tɛë rɛy wjel wjeeli.
- 18Kä cu wuɔt Kuoth Nhial jien thok luaak kä cuɛ wä cuɔŋ wij leyni tin tɛk.
- 19Kä min taa guic cu ley tin teke gɔk gɔkien ɣär kä cuke rɔ jiac nhial wij muɔɔn kä min wäke cu wjel wjeeli wäke gëekien. Kä cuke wä cuɔŋ thok kal luaak Kuoth in te kujic kányä caŋ, kä te buay Kuoth I-the-rel nhialien.
- 20Kä cua ken ley tɛë cä kɔŋ nen piny kɔam kuäärä Kuoth I-the-rel mɛë taa gekä kiɛr Ke-bar. Kä cua je ŋac ɛn ɣöö ke ken ley tin teke gɔk.

21 Te mo kä ke ke nhiem daj̄ nuaan, keke gɔk daj̄ nuaan, kä tēē ke ti jɔc cɛtke tet ran piny gɔɔkien.

22 Kä cāät nhiemkien ke nhiem kä tēē cā kɔŋ nen, mēē taā jɔk kieer Ke-bar. Kä jāl ley ɔ a lotde ni nhiamde.

Yedh 11

Luk bööthni I-the-rel

1 Kä cu yiēē yā kap nhial, kä cue yā nan thok kal luaak Kuoth in te kuj̄ känyä caŋ. Kä en w̄ini thok kal, cuā wutni ti jien daj̄ rɛw w̄icde dhieec nen, kä te Yē-ä-dhēn-yaa gat Ĕ-dhur keke Pɛ-lēt-yaa in la gat Bɛ-na-yaa tin la bööth nath reydiēn.

2 Kä cu ruac Kuoth Nhial ben kä yā wēē i, “Gat ran, ken wutni t̄it̄i ke ken ney tin caapke ti j̄iäk kä ca wec eme thiāŋ ke nyuɔɔn.

3 Ruac ken i, ‘/Ken guaath in ba lät ni ciēēŋ ni cop, ke yōō wec eme ε cuk kä ke kɔn r̄iŋ.’

4 Ke kuj̄ emɔ, lat ruac gɔɔkä ke kuj̄diēn, lö gat ran.”

5 Kä cu yiēē Kuoth ben puɔɔnydä, kä cue ruac ke yā wēē i, “Latde, ci Kuoth Nhial ruac en yōō, mēme ε min car yen ε lö thok duēēl I-the-rel. Yān ŋacä tin ci ben wuɔthnikun.

6 Yen, cia ney ti ŋuan näk en rey wec eme, kä cia duɔpke thiāŋ ke ney tin ci liw.

7 Ke kuj̄ emɔ, laarä je yān Kuäär ni Kuoth Nhial en yōō, ken puany nath tin cia yuɔr duɔpni ke r̄iŋ kä ku wec puɔnyde la cuk. Duunde yōō bä ye juɔc raar reyde.

8 Ke yōō cia dual ke kɔr, yān bä ye nōŋ kɔr, ruac ni yān Kuäär ni Kuoth Nhial.

9 Yān bä ye kam raar reyde kä bä ye lath tetni juri, kä ba ye ciēŋ ε j̄iäk.

10 Kä ba ye näk ke mut. Kä bä ye luk kēth I-the-rel. Kä bi yen ε ŋac en yōō ε yān Kuoth Nhial.

11 Jen wec eme /cɛ bi la cukdun, kä /ci yen bi la r̄iŋ reyde. Kä bä ye luk kēth I-the-rel.

12 Kä bi yen ε cu ŋac en yōō ε yān Kuoth Nhial in /ken yen luēēke guɔɔr, kä /ken yen ŋuɔtke tit, kä cu yen wä guɔɔr ni ŋuɔt dööri tin ciēŋ yen keel ke ke.”

13 Täämē, yān min latdä ruaacni gɔɔkä, cu Pɛ-lēt-yaa gat Bɛ-na-yaa liw. Kä cuā rɔɔdä yuɔr piny buupä kä cuā wiee ke jɔw mi d̄iit̄ waā i, “Ay Kuäär ni Kuoth Nhial! ε bi ney tin ci kääŋ kä I-the-rel ku thuk, ni ken diaal?”

Bi Kuoth I-the-rel luɔc th̄in

14Kä cu ruac Kuoth Nhial ben kä γä wëë j,

15“Gat ran, ken jī maarädu, ken ney tin maarke jī diëëth, ken gaat muɔɔr tin la pëëc, ke jī thuɔk duëël l-the-rël diaal, ke ken tin ruac jī Jε-ru-tha-lɛm ke kujdien wäke j, ‘Ken cike n̄an elɔŋ ke Kuoth Nhial, kä mun εmε ca k̄am k̄on ala dun̄dan.’

16Ke kuj εmɔ lare ruacdä γän Kuäär ni Kuoth Nhial en γöö, c̄aŋe ni min cäke woc a teke ni n̄n̄ä, kä cäke kieth rey dööri diaal, cuā ŋot b̄ä t̄aā ke guāath mi tot cu γän a luak rey w̄ini t̄ëë cike wä th̄in.

17Ke kuj εmɔ lare ruacdä γän Kuäär ni Kuoth Nhial en γöö γän b̄ä ke ruɔɔl rey dööri kä b̄ä ke maat rey w̄ini diaal t̄ëë ca ke kieth th̄in kä b̄ä ke k̄am mun l-the-rël.

18Kä mi wä ke wä cop en w̄ini, b̄ike j̄äke diaal k̄am raar, kä b̄ike dueerke diaal woc.

19Kä γän b̄äke moc ke loc mi pay tuɔɔk, kene c̄ar kel. Kä b̄ä loc in thil luth woc kä b̄ä ke moc ke loc min ḡaa min teke luth,

20ke γöö b̄ike luëëkä ku lε guɔɔr kä b̄ike ŋuɔtkä tit kä b̄äke cu luɔth. Kä b̄ike cuā n̄ëkä, kä bi γän a Kuothdien.

21Duunde γöö, ke kuj n̄eni tin ca loɔkien laŋh j̄äkn̄ikien kene nyuɔɔnkien, γän b̄ä lätkien laŋhni wuɔthnikien, ruac ni γän Kuäär ni Kuoth Nhial.”

Bäny buoyä Kuoth ke Jε-ru-tha-lɛm piny

22Kä cu ley tin t̄ek ḡɔkien γär kä te w̄iel w̄jeeli ḡëëkn̄ikien. Kä te buay Kuoth l-the-rël nhialien.

23Inɔ, cu buay Kuoth j̄iɛen rey wec, kä cue wä cuɔŋ w̄i p̄aam in te kuj k̄änyä c̄aŋ wec.

24En wan ɔ cu yiëë Kuoth γä kap nhial cue γä n̄öŋ p̄ëëc kä B̄ë-bi-lɔn. Kä cu nyuuth in c̄ä nen cu j̄iɛen kä γä.

25Kä cuā p̄ëëc laŋ ŋɔak diaal t̄ëë ci Kuoth Nhial ke nyuɔth γä.

Yɛdh 12

Nyuɔth Yɛdh-ki-el ke wä p̄ɛcä

1Kä cu ruac Kuoth Nhial ben kä γä wëë j,

2“Gat ran, j̄in cienj̄i rey döör mi ci kac raar, ti teke nyin ti guic duunde γöö /cike nen, kä teke j̄ith ti l̄iŋ, duunde γöö /cike th̄eŋ.

3Ke γöö ε thok duëël mi ci kac raar. Ke kuj εmɔ lö gat ran ku kuak p̄ɛcädu rialikä, kä w̄er p̄ɛcä n̄ike c̄äŋd̄äär a guecke j̄i. Kä bi wä c̄et̄nike p̄ec a n̄en ken

ji j̄eyi guäthdu w̄i guäth mi d̄oŋ. Kä d̄oŋ bike je ŋac a c̄aŋni mo ke ji thuok duëel mi ci kac raar o.

⁴Kä jin bi kuaku nööŋ raar ke c̄aŋdäär a n̄een ken ε, ala kuak ke kuj p̄ec. Kä jin puoŋnydu paŋy bi wä raar ke thiaŋ a n̄een ken ji. C̄etnike ney tin la wä p̄escä.

⁵Kä tet paŋy a guεcke ji, kä naŋni kuaku raar ke je.

⁶Kä läthni kuaku j̄ieru a n̄een ken ji, naŋ ke mirä, kä kum n̄hiamdu ke yöö /ci mun bi guic ke yöö cä ji jakä nyuuth ke kuj thuok duëel I-the-rel.”

⁷Kä cuä je lat c̄etnike min ci Kuoth Nhial ε lar yä. Cuä kuakä kam raar ke c̄aŋdäär, ala kuak ke kuj p̄ec, kä ke thiaŋde cuä paŋy tet n̄ike tetkä paŋy. Kä cuä kuakä nööŋ raar mirä, kä cuä ke läth j̄ierä kapäke a n̄een ken yä.

⁸Ke runwaŋ cu ruac Kuoth Nhial ben kä yä wëe i,

⁹“Gat ran, en thok duëel I-the-rel in ci kac raar /kenke ruac ke ji inu mëe ε ken i, ‘Eŋu mi lätdi?’

¹⁰Kä läri ke ruacdä yän Kuäär ni Kuoth Nhial en yöö ruac εme ε ruac ke kuj rueecä min te kä Je-ru-tha-l̄em kene ji thuok duëel I-the-rel diaal tin cienj th̄in.

¹¹Läri je ke i, ‘Yedh-ki-el ε nyuuth ke kujidun. C̄etnike min cä lat, ba je lat kä ye ino bä. Ba ye naŋ p̄escä a bi yen la ni p̄ëc.’

¹²Kä bi rueec in te reyduŋ kuake kap n̄ike j̄iare mirä kä be wä, kä ba yot tet puoŋny paŋy mi bi wä ke je raar. Kä be n̄hiamde kum, ke yöö /ce mun bi guic ke nyinke.

¹³Kä bä cambakdä yar wiide, kä ba je k̄ap ε depdä. Kä yän bä je naŋ kä B̄e-bi-l̄on mun ji K̄el-da-ya, kä /ce je bi nen bä, be liw en wiini.

¹⁴Kä bä ney diaal tin te gekäde kieth rey j̄oam, ney tin ba je luäk kene remde, b̄äke joc ke kor.

¹⁵Mi w̄a ke wä kieth rey dööri kä bä ke riaw rey wiini, bi ken ε cu ŋac en yöö ε yän Kuoth Nhial.

¹⁶Duunde yöö yän bä th̄aŋk̄ien ti tot jakä k̄an kor, kene buoth ke liaw, ke yöö bike j̄iak̄ien diaal t̄iti wä lat rey dööri to bike wä th̄in to. Kä bi ken ε cu ŋac en yöö ε yän Kuoth Nhial.”

Nyuoth ke kuj dualä I-the-rel

¹⁷Kä cu ruac Kuoth Nhial ben kä yä wëe i,

¹⁸“Gat ran, jin cam miethdu ke dual kä math pij̄ku ke lath kene dual mi diit,

¹⁹kä läri je ney tin cienj muun en yöö n̄eme ε ruac Kuar ni Kuoth Nhial ke kuj n̄eni tin cienj kä Je-ru-tha-l̄em muun I-the-rel. Ake camke miethdien ke dual mi

dijit kä bike pijkien math ke pöc mi diit ελη, ke yöö ba ηak diaal tin te muundien woc, ke kuj gaak nēni tin cien en muun.

²⁰Kä ba wijke tin cianke päi ni baan, kä bi mun la mi ca päi. Kä bi yen ε cu ηac en yöö ε yän Kuoth Nhial.”

Cäätni ti ηacke kenε ruaacni ti ca ηac

²¹Kä cu ruac Kuoth Nhial ben kä yä wēē i,

²²“Gat ran, ηju mi lot cäätdu je ke kuj muon jī l-the-rel ε min wee i, ‘Nin ruaacni gookä cike jään, kä ci nyuuthni diaal thil luot’?

²³Ke kuj εmo, jin lätni je ke, en yöö ε Kuäär ni Kuoth Nhial i, ‘Yän bä ruac cäätä neme moc ke guk, kä /ciken cäät εme bi nyok ke lat kä l-the-rel.’ Duunde yöö lätni je ke en yöö, ci nin thiak tin ba nyuuthni titi jakä thuok.

²⁴Kä be cu thil nyuuth mi bi la kac, kä be thil yiēē mētdä mi bi le not thjn thok duēel l-the-rel.

²⁵Duunde yöö, yän Kuoth Nhial bä ruac lat kä be ben ala thuok. Kä /ε bi le jään, be ben nike njnku, lö thok duēel in ci kac raar, yän bä ruac lat kä bä je cuop, ruac ni yän Kuäär ni Kuoth Nhial.”

²⁶Kä cu ruac Kuoth Nhial ben kä yä wēē i, “Gat ran, thok duēel l-the-rel ruac wēē i,

²⁷‘Jen nyuuth in ce nen ε nyuuth mi bi ben ke run ti nuan tia nham. Latde ruaacni gookä ke guath mi njan njan.’

²⁸Ke kuj εmo läri je ke en yöö ε Kuäär ni Kuoth Nhial i, ‘Thile riet kel kä rietkä mi bi le jään, duunde yöö ken riet tin bä lat bäke cuop guathdien.’ Ruac ni yän Kuäär ni Kuoth Nhial.”

Yedh 13

Lam Kuoth ke göök kaacni

¹Kä cu ruac Kuoth Nhial ben kä yä wēē i,

²“Gat ran, lat ruaacni gookä ke kuj göökni l-the-rel tin latke ruaacni gookä. Läri je ken ney tin latke ruaacni gookä ke car wuothnikien karo wäke i, ‘Lienε ruac Kuoth Nhial.’

³Kä ino, lar Kuäär ni Kuoth Nhiale en yöö, riek ake göök tin dgar tin guorke ni carkien kä thil nyuuth mi ci ken ε nen.

⁴Göökun cetke nike guor ti cien rey ruak ruakä lö l-the-rel.

⁵Jin /keni wä guathni paany tin ci bak ke yöö bike wä buot, ke kuj thuok duēel l-the-rel, ke yöö don dēre kään ke can luok Kuoth Nhial.

6Kä nɛɛn kɛn ni nyuuthni kɔ̄ɔcni kä lat kɛn ruaacni gɔ̄ɔkă ti thil luɔt wăke ɪ, 'Ruac ni Kuoth Nhial,' kä /kɛn Kuoth Nhial kɛ jɔk, kä ɲot kɛ liepkɛ cuup ruaacni kɔ̄ɔcnikien!

7A /kɛn yɛn nyuuth kacă ku nɛn kä cia ruac gɔ̄ɔkă kacă lat min wă yɛn ɪ, 'Ruac ni Kuoth Nhial,' cɔ̄ɔɲ ni min /kɔ̄ɔn ruac?"

8Kɛ kujɔ̄ ɛmɔ, lar Kuäär ni Kuoth Nhial ɛ wɛɛ ɪ, "Kɛ yöö cia lat ni rieet kɔ̄ɔcni kä cia nɛn ni nyuuth kɔ̄ɔcni, yän gakă kɛ yɛ.

9Yän bä göök tin latkɛ rieet lɔră kä nɛnkɛ nyuuthni kɔ̄ɔcni duăc. /Cikɛ bi te rɛy dolă nɛɛnikă, kä /cakɛ bi gɔr kɛɛl kɛ thok duëɛl l-the-rel, kä /cikɛ bi wă muun l-the-rel. Kä bi yɛn ɛ cu ɲɔc ɛn yöö ɛ yän Kuäär ni Kuoth Nhial.

10Kɛ yöö ɛ puc, ci yɛn nɛɛkă buath jɔ̄ɔr kɛ yöö laar yɛn ɛ ɪ, 'ɛ mal,' kä thilɛ mal. Mi ci nɛɛkă rɔ̄ lăt kä păny mi rɛp, la gɔ̄ɔk cuɔ̄ bă, ba păny ben rɔth kɛ tɔc.

11Kua jɛ lar kɛn gɔ̄ɔk tin rɔathkɛ păny kɛ tɔc ɛn yöö bi păny ɛmɛ tɛɛth. Yän Kuoth bä nhiaal mi diit jakă dɛm kä bä nhiaal guiyni jakă pɛn puɔ̄ɔny pɔ̄ɔny, kä bä jɔam mi diit jakă put kɛ kujɔ̄ɛ.

12Kä mi wă păny wă riap a bɛ tɛɛth, ci naath bi thiec kɛ guɔ̄ath ɔ̄ ci tɔc ɛɛ rɔathkɛ ni păny wă thɪn ɔ?"

13Kɛ kujɔ̄ ɛmɔ, mɛmɛ larɛ yän Kuäär ni Kuoth Nhial ɪ, "Yän bä jɔam mi diit nööh kɛ ɲɛɛnydă, kɛ nhiaal mi diit kɛnɛ nhiaal guiyni kɛ yöö bike păny ɛmɛ ben dăk.

14Yän bä păny ɛ cia rɔth kɛ tɔc ɛ tɔl piny, kä bi kɛɲkɛ te ni baarɲ. Kä mi wɛɛ wă tɛɛth bia nuɔ̄ɔr kɛɛl kɛ jɛ. Kä bi yɛn ɛ cu ɲɔc ɛn yöö ɛ yän Kuäär ni Kuoth Nhial.

15Inɔ, yän bä ɲɛɛnydă cu thuɔk kä păny kɛnɛ nɛy tɛɛ rɔathkɛ păny kɛ tɔc. Kä bä jɛ lar yɛ ɛn yöö /ci păny kɛnɛ nɛy tɛɛ rɔathkɛ jɛ kɛ tɔc lɛ ɲot thɪn,

16kɛn göök l-the-rel tɛɛ latkɛ ruaacni gɔ̄ɔkă kɛ kujɔ̄ jɛ-ru-tha-lɛm kä nɛnkɛ nyuuth kɛ kujɔ̄ mală, kä thilɛ mal mi te thɪn, ruac ni Kuäär ni Kuoth Nhial.

17"Kä kɛ kujɔ̄du, lö gat ran, lucni nhiamdu nyier nɛɛnikun tɛɛ latkɛ ruaacni gɔ̄ɔkă kɛ cār wuɔ̄thkien. Lat ruaacni gɔ̄ɔkă kɛ kujɔ̄dien.

18Larɛ ɛn yöö, ci Kuäär ni Kuoth Nhial ruac ɛn yöö, riɛk akɛ măn tin kɔackɛ wal kɛ yöö bakɛ lath wuɔ̄ɔkni, kä ruɔpkɛ gaakni ɛ bār kɛ yöö bakɛ lath wuɔ̄thnikien, kɛ yöö bike tɛk nath kak. A bi yɛn tɛk nɛɛnikă ku gɔr kä päl yɛn tɛkdun?

19Ci yɛn yă yar ɛlɔɲ rɛy nɛɛnikă, kɛ yöö bia wărj bɛɛl ti tot kɛnɛ jurayni ti tot jek. A năk yɛn nɛy tin /ca dɛɛ năk, kä päl yɛn nɛy tin dɛɛ kule năk a tɛk, kɛ kɔ̄ɔcnikun tin lătɔɛ nɛɛkă, tin nhɔakɛ lien kɔ̄ɔcni."

²⁰Ke kuj emo meme lare yän Kuäär ni Kuoth Nhial i, “Yän gakä ke kuj wal tin gor yen ke ni tek nath. Yän bäke puot piny wuoknikun, kä bä tek nath cu jakä lor, tek in la yen a kak cetke tek din.

²¹Yän bä gaaknikun puot piny, bä neekä kän tetnikun. Kä /ci yen ke bile nyok ke kak cetke ley. Kä bi yen e cu nac en yöö e yän Kuoth Nhial.

²²Kä ke yöö ci yen ney tin gow jakä gak ke kaacnikun, kä /kan ke moc ke jiäk loaac kä /ken yen ji nyuoni com kä yöö ba jäkien päl, a bike kää, n,

²³ke kuj emo /ci yen nyuuth mi kac bi nyok ke nen kä /ci yen lat yieekä mi kac bi nyok ke latni. Yän bä neekä kän tetnikun. Kä bi yen e cu nac en yöö e yän Kuoth Nhial.”

Yedh 14

Lam Kuoth ke kuth guääyni

¹Kä cu ram kel kä bööth l-the-rel ben kä yä, kä cu e ben nyuur nhamdä.

²Kä cu ruac Kuoth Nhial ben kä yä wëe i,

³“Gat ran, ken wutni titi cike lath ni walkien lochnikien. Kä cike duopkien gäk ke dueerkien, a deë ke ku jakä görke yä?

⁴Ke kuj emo, ruacni ke ke, lär ni je ke en yöö, e Kuäär ni Kuoth Nhial i, ‘Ken ji thuc duëel l-the-rel diaal tin ca lath ni walkien lochnikien kä ca duopkien gäk ke dueerkien, kä notke bäke kä gök, yän Kuoth Nhial bä ken ji wal tin nuan loc,

⁵ke yöö bä loc ji thuc duëel l-the-rel ku le kan o ken ney diaal tää banyke yä piny ke kuj walkien.’ ”

⁶Ke kuj emo, läri je ji thuc duëel l-the-rel en yöö meme latde Kuäär ni Kuoth Nhial wëe i, “Rietde ro kä kuthkun, kä rietde ro kä nyuonkun diaal tää ci yen ke lat.

⁷Kä ke kuj ji thuc duëel ji l-the-rel diaal totu kene jur tin cien rey ji l-the-rel tin ca ro koc kä yä, läth ken ni kuthkien lochnikien, kä ca duopkien gäk ke nyuonkien nhamdien, kä notke bäke kä gök ke yöö bike luäk ben thiec kä yä, bäke loc e yän Kuoth Nhial puonydä.

⁸Yän bä gaak ke ke. Yän bäke jakä nyuuth kä cää, kä bäke woc rey dolä neenikä ni ji l-the-rel. Kä bi yene cu nac en yöö e yän Kuoth Nhial.

⁹“Mi ca gök met kä be ruac lat, e yän Kuoth Nhial meet gök emo, kä bä neenydä nyuoth je kä bä je dak rey neenikä ni ji l-the-rel.

¹⁰Kä bike duäcdien rut ken göök, duac duira kene duac gooka bike paar,

11 ke yöö dɔŋ /ci thok duëel l-the-rel rɔ bile nyok ke bar kä yä, kä /cike rɔ bile nyok ke yäri ke dueerkien diaal. Kä bike cuä nɛkã, kä bi yän cuä Kuothdien, ruac ni yän Kuäär ni Kuoth Nhial.”

Luk Kuoth mi /ca bi luän ke leny piny

12 Kä cu ruac Kuoth Nhial ben kä yä wëë j,

13 “Gat ran, mi ci j̄i wec yä lät kä dueer ke thil nãthã, kä bã ke nyuoth nãnydã, a bã miethdien kap cuɔŋ, kä bã buoth jãkã th̄in, kä bã ley kene naath nuok raar th̄in,

14 a cãŋ te ni Nowa, kene Da-ni-yel ke l-yob th̄in, ken dãŋ diok deeke kãn ni puanykien ke cuŋkien, ruac ni yän Kuäär ni Kuoth Nhial.

15 Kä mi cã ley dbaar jãkã w̄ic emɔ ke yöö be j̄ike cam, a ci wec duoth ni baan, kä be thil ram mi ret ke je, ke kuj̄ leyni tin camke naath th̄in,

16 ε cãŋ te ken wutni dãŋ diok t̄it̄i rey wec emɔ, c̄ɛnikε ruacdã yän Kuäär ni Kuoth Nhial in t̄ek, /ci raan gat dhöl kie gat nyaal dee kãn. Dee kãän ni puanykien kãrɔ, duunde yöö dee wec duoth ni baan.

17 Kie mi cã wec emε nõŋ kɔr a cã wee j, ‘A wec emε teke kɔr.’ Kä cã naath kene ley nuok raar th̄in,

18 a cãŋ te wutni dãŋ diok t̄it̄i rey wec emɔ, c̄ɛnikε min t̄ekã yän Kuäär ni Kuoth Nhial, /cike gat dhöl kie gat nyaal dee kãn, deeke kãn ni puanykien ni kãrɔ.

19 Kie mi cã buoth jãkã w̄ic emε, kä cã wan̄ loacdã jãkã th̄in ke lõny riem, kä cã naath kene ley nuok raar th̄in,

20 a cãŋ te Nowa kene Da-ni-yel ke l-yob th̄in en wec emɔ, c̄ɛnikε min t̄ekã, yän Kuäär ni Kuoth Nhial, ε puc /ci wutni t̄it̄i nyier kie dhool dee kãn, deeke kãn ni puanykien kãrɔ ke cuŋkien.”

21 Kä memε ε min lat Kuäär ni Kuoth Nhial ε wëë j, “Be kule jãäk̄ idi mi wãã rikã dãŋ nuaan tin b̄ec b̄ëec wã jãkã Je-ru-tha-lem, mi wãã je wã jãkã kɔr kene buoth ke ley dbaar kene liaw ke yöö ba naath kene ley nuok raar th̄in!

22 Kä notdε be teke ney ti bi kãän th̄in, be teke nyier kene dhool ti ba nõõŋ raar rey wec. Bike ben kä j̄i, kä mi w̄ij̄i ciaan̄dien kene lãtkien wã nen, ba j̄i bum ke d̄ak in cã nõõŋ kä Je-ru-tha-lem ke kɔr kä tin diaal tin cã nõõŋ th̄in.

23 Ba j̄i bum ε ken, mi w̄ij̄i lãtkien kene ciaan̄dien wã nen. Kä bie cu n̄ac en yöö /kan̄ jãäk̄ t̄it̄i nõŋ ε baan, ruac ni yän Kuäär ni Kuoth Nhial.”

Yedh 15

Cãät jiath buçã mi thil luot

1 Cu ruac Kuoth Nhial ben kä yä wëë j,

²“Gat ran, enu mo dee tëë buɔcä tɛy jien tin kɔŋ lenyɔ, kɛn kar buɔcä tin te rɛy jien ruɔɔp?”

³Ɛ ca jiath ku kɔŋ kɔŋ thɪn mi ca lätni duɔɔr? Kä ca thöt met kɔŋ thɪn mi ca ŋap ni duɔɔr?

⁴Kä mi ca jiath laɥh maac ala tɔaŋ, mi ci mac tuɔŋkɛ daŋ rɛw waŋ, ɛ ci däre cuɔl ɛ cuc cɛtkɛ miɛm, derɛ ŋot gɔaaɛ ɛ ba je lätni duɔɔr?

⁵Kä mi thilɛ mi dëë lɛl ni je mëë ŋotdɛ kɛɛl kɛɛliw, dëë je kule lätni ni ŋu mi cɛ lɛ waaŋ a cɛ la ni miɛm!”

⁶Ɛ kuj ɛmɔ, mɛmɛ lare ɣän Kuäär ni Kuoth Nhial j, “Cɛtnikɛ mëë cä tɔaŋ jiaath buɔcä kɔŋ rɛy tɔŋŋni jien ruɔɔp diaal, kä cua je laɥh maac ala tɔaŋ, ɣän bä nɛy tin cienj kä Jɛ-ru-tha-lɛm thöp ino bä.

⁷Ƴän bä ŋëënydä nyuɔth kɛ, a cɔŋ ɛ mëë cikɛ kɔŋ kääŋ maac, ŋotdɛ bi mackɛ dhil nikɛ pët. Kä bi kɛ je cu ŋac ɛn ɣöö ɛ ɣän Kuoth Nhial, mi waa ŋëënydä wä nyuɔth kɛ.

⁸Ƴän bä wec jakä te ni baan, kɛ ɣöö cikɛ lätni a thilɛ kɛ ŋaɥh, ruac ni ɣän Kuäär ni Kuoth Nhial.”

Yɛdh 16

Jɛ-ru-tha-lɛm mi thil ŋaɥh

¹Kä cu ruac Kuoth Nhial ben kä ɣä wëë j,

²“Gat ran, läri Jɛ-ru-tha-lɛm dueerkɛ,

³kä läri je kɛ ɛn ɣöö mɛmɛ ɛ ruac Kuar ni Kuoth Nhial kɛ kuj Jɛ-ru-tha-lɛm wëë j, ‘Guaaɥh ɛë tuɔɔki thɪn, kɛnɛ guaaɥh ɛë diɛthkɛ jɪ thɪn, ɛ mun jɪ Kɛ-naan. Guur ɛ raan jɪ Ɛ-mor, kä muɔɔr ɛ raan jɪ Ƴëth.

⁴Kä kɛ kuj diëthniku, kɛ cɔŋ ɛë daapkɛ jɪ /kɔŋ lɔkdu tɛm, kä /kɔŋ jɪ lak kɛ pi kɛ ɣöö bi puɔnydu kule puath, kä /kɔŋ jɪ buk kɛ milɛ kä /kɔŋ jɪ rith kɛ bieyni.

⁵Cue thil ram kɛl mi cu jɪ nhɔk, mi cu jɪ lätni kä duɔɔr kɛl kä tɪtɪ. Cua yuɔr ni jɪ dɔɔr rɛy kaakni, kɛ ɣöö cua jɪ lɔk nikɛ cɔŋ ɛë daapkɛ ni jɪ.

⁶“Kä mëë cä rët kɛ gëkdu cua jɪ jek daŋi ni rɔ rɛy riɛmdu. Kä min ti tɔɔcä rɛy riɛmdu, cua jɪ jiök j, “Tëkni!

⁷Kä cua jɪ jakä pith cɛtnikɛ jiath rɛy kakä.” Kä curi piith a bi bär, a curi guaaɥh määnä cop. Cu thinku ben, kä cu miemku piith ɛ bär, duunde ɣöö curi ŋot tɪj juutdä kä jäli kɛ paatku.

⁸“Kä cua rɔ nyɔk kɛ rët kɛ gëkdu, cua jɪ jek ci guaaɥh in dëë gor ni nyal cop. Kä cua thok bieydä ɣär, kä cua jɪ kum kɛ ɣöö ti juutdä. Kä cua rɔ ɣac jɪ kä cua mat ruac laɥh kɛ jɪ, kä curi cua dunjä, ruac ni ɣän Kuäär ni Kuoth Nhial.

- ⁹Kä cuḗ jī puok ke pī cuḗ riem lak jōr kä jī, kä cuḗ jī yīr ke liēth.
- ¹⁰Kä cuḗ jī kum ke bīi biēli mi gḗaa, kä cuḗ jī moc wāri gupä ti gow elōḗ, kä cuḗ jī kum ke bīi thilikä kene bīi mi ca tak agḗaa.
- ¹¹Kä cä jī thiāḗ ke yīow puāny ti gow, kä cuḗ jī moc ke ciik tetni kene kuat ḡuāḗk,
- ¹²kä cuḗ jī moc ke tiel wuḗm, kene tiil jīthni ke kum wec mi gḗaa elōḗ.
- ¹³Kä wuḗtdu keeliw ε daap kene läḗ, kä la läthi ni bieyni thilikä kene bīi in dīt kökde kä ca tak agḗaa ke bīi biēli. Kä la cami ni jurayni tin ca lat ke nup in gḗaa ni jen ke tuaar kene liēth mi gḗaa. Kä ci piith ke gḗoy mi diit elōḗ a curi roḗ nīke yōö deri la ciek kuḗr.
- ¹⁴Kä cu kēkdu räth rey dööri, ke kuḗ gḗoyädu, kä curi gḗaa a lenyi ti diaal ke wuḗt in cä kam jī, ruac ni Kuäär ni Kuoth Nhial.
- ¹⁵“ Duunde yōö jīn curi ḡäth ni gḗoydu, kene kēkdu kä curi cuḗ ler la tōc ni jīn ke ney diaal tin ret ke jen guāth emε.
- ¹⁶Curi thaḗḗ bieyniku kan curi guāth cieḗädu moc ke maan, kä la cuḗ tōci thīn ke wutni, thile mi cētke je mi ci kōḗ tuock kä thile mi cētke je mi met tuock.
- ¹⁷Kä jīn käni yīow puānydu tin gow ala daapnikä kene laḗkä tēē kamä jī, ku ke lät ni rō kä puāny ti cētke wutni, ku nyin leerä lat ke ke.
- ¹⁸Kä käni bieyni biēliku, kä wēr kumke, kä läthni liēthdä kene wälä min kur kur nhiamdien.
- ¹⁹Kä amāni nupdä min gḗaa ni jen elōḗ kene liēthdä ke tuaarä tēē cä kam jī ke yōö bike cam, thōpnike nhiamdien ala ḡuāny mi gḗaa. Kä cua jen min ci tuock, ruac ni ḡān Kuäär ni Kuoth Nhial.
- ²⁰Jīn curi dhoolku kene nyieeku tēē dāpi ḡä naḗ, curi ke wä thöp kuth tōtō ala muc ti waḗke. Cētke mi ken lät leerädu /kan jī ni roḗ!
- ²¹ε curi gaatkä ḡuḗt kä curi ke wä thöp kuth, ala muc ti waḗke.
- ²²Kä ke kuḗ dueeriku kene lät leerädu, /keni nin ḡuētdädu le tim, mēē ti juutdä kä thile ciöku wāri, mēē danj ni rō rey riemdu.’ ”

Cēt Jε-ru-tha-lεm ke ler

- ²³Kä cu Kuäär ni Kuoth Nhial wee jī, “ ‘Riek, riek ake jī, ke kōr jīäkniku diaal,
- ²⁴ci rō lät kä guāth palä kuthni, kä ci rō lät kä duel rey dēēni wec diaal.
- ²⁵Ci rōodu lät kä duel mi gḗaa wuḗthni duḗpni diaal a ci gḗoydu cu ḡar ke leeru, kä la thōpi ni rōodu ney diaal tin ret ke guāth emō, kä rep leeru ni rō.

- 26 J̄in t̄ɔɔci ke j̄i l-j̄ep, j̄i thiäkädu tin l̄er, reep cian̄ leerädu ni r̄o, a jaki ni yä k̄a ḡak.
- 27 Ke kuj̄c em̄o, yän b̄a gaak ke ye, b̄a th̄aḡḡ muɔɔndun woc k̄a b̄a ye l̄ath tetni j̄i t̄erun, ni nyier j̄i Pi-li-thet, t̄eē p̄oc ke cian̄ nyuɔɔni.
- 28 Kä curi t̄ɔɔc ke j̄i A-thi-ri-ya, ke ȳöo /ken leeru ni thuuk, k̄a c̄aḡ ε m̄eē cia t̄ɔɔc keel b̄a ḡotde /kene leeru thuk.
- 29 Kä cu leeru w̄a r̄äth ni k̄a j̄i K̄el-da-ya min la mun j̄i k̄öökni, a c̄aḡni m̄eē ci t̄ɔɔc ke ke /ken leeru thuɔk.’ ”
- 30 Cu Kuäär ni Kuoth Nhial mem̄e lar w̄eē j̄, “ ‘Ke thuɔk puɔɔt l̄oc j̄i, ke ȳöo ci ḡak diaal ti j̄iäk t̄it̄i l̄at c̄etnike ler mi thil p̄oc.
- 31 J̄in curi gūath ti pali kuth gūayni th̄in l̄at th̄ar duɔɔpni diaal, k̄a ci r̄o l̄ät k̄a gūaath mi ḡoaa d̄eēni wec diaal! Kä duunde ȳöo /keni yiow ḡor c̄etke ler.
- 32 Ler ciäk in la w̄a p̄äth ni j̄aḡal duɔɔpni ke gūaath c̄oaaɛ!
- 33 Kä la muɔckε ni l̄eēr diaal ke muc, duunde ȳöo la th̄opi ni mucku diaal nh̄öoku, la k̄oki n̄ike ke ȳöo bike kule ben k̄a j̄i pekni diaal ke kuj̄ leerädu.
- 34 In̄o, j̄in ti ke d̄ääk ke män tin k̄oḡ ke cian̄ leerädu. Thile ram mi wur k̄oḡru mi ḡoḡr t̄ɔɔc ke j̄i. Kä j̄in th̄opi naath yiow, k̄a thile ram mi mooc j̄i ke yiow, ε j̄en d̄ääkdu ε n̄o.’ ”

Luk Kuoth ke J̄e-ru-tha-l̄em

- 35 “Ke kuj̄c em̄o lö ler liḡ ruac Kuoth Nhial min latde.
- 36 Mem̄e ε min lar Kuäär ni Kuoth Nhial ε w̄eē j̄, ‘Ke ȳöo ci t̄aḡ juutädu nyoth ke l̄ät leerädu tin l̄ät̄di ke nh̄öoku, kene kuth gūayniku tin lök̄a, k̄a curi riem ganku th̄op ken kuth gūäayniku ala muc,
- 37 ke kuj̄c em̄o yän b̄a ken nh̄öoku diaal ku rol, ken ney tin la nh̄oki, ney diaal tin nh̄oki kene ney diaal tin l̄oki. Yän b̄ake rol pekni diaal ke ȳöo bike ben gaak ke j̄i, b̄a j̄i lony ni juutd̄a nhiamdien, a ba t̄aḡ juutädu nen.
- 38 Yän b̄a j̄i luk c̄etke ciäk mi ca dh̄om kie b̄a j̄i luk c̄etke ney ti ca naath näk, yän b̄a j̄i kum ke liḡḡ ke ḡeēnyd̄a kene tiēel waḡä l̄oaaɛd̄a.
- 39 Yän b̄a j̄i l̄ath tetnikien, a bike gūathku ḡak piny k̄a bike gūath paliku ḡak piny. Bike bieyniku r̄ēt k̄a bike ḡaḡpniku mac, k̄a bike j̄i b̄any piny ni juutd̄a a thil waḡari.
- 40 Kä bike buḡn nath mi d̄iit n̄oḡ j̄i, bike j̄i b̄ök ke p̄ääm k̄a bike j̄i ḡuɔk ni dhoon ke thepnikien.
- 41 Bike ciēḡku waḡ, k̄a bike j̄i luk ni nhiam m̄ään ti ḡuan. Yän b̄a j̄i k̄ap cuḡḡ k̄a l̄ät̄ni nyin̄ä leerä, /ci naath bile nyok ke yur yiow ti k̄oki ke.

⁴²Ino, bä gakdä cu thuk kä bi tiela cu jien kä ji. Bi löcdä cu kᵛac, /cä roodä bile nyok ke gak ke ji.

⁴³Kä ke yöö /keni nin nᵛestädu tēē kᵛn tim, a curi jakni ᵛä kä nᵛēny ke lät jᵛkniku diaal, ke kuj emᵛ, ᵛän cä lätku tin jᵛk luᵛ wᵛidu, ruac ni ᵛän Kuäär ni Kuoth Nhial. “ ‘Kä /keni mat ni nyin pᵛcä ti nuan ti lēnyke ni jᵛk tēē kᵛn thᵛn?’ ”

Cäät Nyaal mi cᵛtke man

⁴⁴Kä cu Kuoth Nhial wēē i, “Nene ε bi ney diaal tin la latke cäätᵛni, cäät emε la lat ke kujdu wäke i, ‘Cᵛt nyal nᵛke man, kä cᵛt man nᵛke nyaade.’

⁴⁵ε jin nyal mi cᵛtke muᵛᵛr mēē loᵛ cᵛwde kene gaatke, kä ε jin nyal mi cᵛtke nyiemani tēē löke cᵛwkien kene gaatkien. Kä muᵛᵛr ε nya jᵛ ᵛēth, kä guur ε raan jᵛ ε-mor.

⁴⁶Kä nyimuᵛᵛr in dijᵛt ε jen Tha-mε-ria, min cien kujc caamdu kene nyieeke. Kä nyimuᵛᵛr in totdien ε Tho-dᵛm min cien kujc cuēēcdu kene nyieeke.

⁴⁷Kä jin /keni nyiath nᵛke ke guurien kä rᵛa, ke guᵛᵛth mi tot cu le ben jᵛäk ni jin kä ke ke dupku diaal.

⁴⁸Cᵛtnike min tēkä ᵛän Kuäär ni Kuoth Nhial, nyimuᵛᵛr ni Tho-dᵛm kene nyieeke, /kenke min cia lät yene nyieeku lät.

⁴⁹Kä neme ε duer nyimuᵛᵛr ni Tho-dᵛm, jen kene nyieeke cᵛke rᵛ liak ke miᵛh tin nuan tin teke ke, kene cien in gᵛaa in teke ke, ke yöö /kene can kene ney tin thil luᵛᵛ luäk.

⁵⁰Ken liake ni rᵛ kä lät ken ni jᵛk nhiamdä. Ke kujc emᵛ ᵛän cuᵛ ke woc mēē cä lätkien tin jᵛk nen.

⁵¹Tha-mε-ria /kene nuth dueeriku tēē ci lät lät. Jin ci dueer ti nuan nᵛken kä dueerkien lät, ci nyimuᵛᵛri jakä jᵛc ala ti teke cuᵛ ke kuj kä tēē jᵛk diaal tēē ci lät.

⁵²Ku bēc pᵛcä jek, ke yöö ci thᵛᵛᵛ dueeri nyimuᵛᵛri kur. Ke yöö nuan ni dueerku kä jᵛk nyimuᵛᵛri, ci te ni ken ke cuᵛ kä jᵛ. Ke kujc emᵛ bi teke pᵛc kä rut buaru, ke yöö ci nyimuᵛᵛri jakä teke cuᵛ.”

Loc Tho-dᵛm kene Tha-mε-ria gᵛᵛyä

⁵³Kä cu Kuoth Nhial meme lar Je-ru-tha-lēm wēē i, “ᵛän bä Tho-dᵛm kene nyieeke luᵛc gᵛykien, kä bä Tha-mε-ria kene nyieeke luᵛc gᵛykien, kä bä jᵛ luᵛc gᵛyku keel ke gᵛykien,

⁵⁴ke yöö bi buaru rut kä bi pᵛc ke tēē diaal tēē ci lät mēē ci rᵛ jakä cuumdien.

⁵⁵Kä ke kuj nyimuɔɔr ni Tho-dɔm kene nyieeke bike loc ni wijdien eedan, kä bi Tha-me-ria kene nyieeke loc ni wijdien eedan, kä jin yene nyieeku bia loc ni wijdun eedan.

⁵⁶A cäŋe ni nyimuɔɔr ni Tho-dɔm /ci je a keki mää la liaki roodu,

⁵⁷mää /kən dueerku ni ŋac. Kä täame, /ci cäät ke ji ɛ-dɔm, kene ji thieekäde diaal ke ji Pi-li-thet, ke ney diaal tin thiak tin löke ji.

⁵⁸Jin bi dhil cuuc ke kuj dueeri kene nyuɔɔn diaal tää ci lat, ruac ni yan Kuoth Nhial.”

Mat ruac mi ci bi met thuuk

⁵⁹Cu Kuäär ni Kuoth Nhial memε lar wää i, “Yän bä ji lätkä min lot ro nike ji, ke yöö ci yacdä lok ke tolu ke mat ruac.

⁶⁰Duunde yöö, yan bä mat ruac eä cä lat ke ji mää ε jin nuët tim. Kä bä mat ruac mi /ci bi met thuuk lat ke ji.

⁶¹Jin bi lätku tää kon cu tim, kä bi pöc mi wä nyiemuɔɔri wä luny kä ji, nyimuɔɔr in tot kene nyimuɔɔr in diit, mi waake wä kam ji cetke nyieeku, duunde yöö /cie thaaj matdä ruacdä ke ji.

⁶²Yän bä mat ruacdä lat ke ji, kä bi je cu ŋac en yöö ε yan Kuoth Nhial.

⁶³Bi min ci lat tim kä bi pöc, kä /ci thokdu bi nyok ke lep ke kuj pocädu, mi waaj ji wä pal tää diaal tää ci lat, ruac ni Kuäär ni Kuoth Nhial.”

Yedh 17

Cäät ke kuj cori dan rew kene jiath

¹Kä cu ruac Kuoth Nhial ben kä yä wää i,

²“Gat ran, lätni ji l-the-rel mar maari kä lätnike ruac cäätdä.

³Läri je ke ε Kuäär ni Kuoth Nhial i, ‘Cu cuɔɔr mi diit mi teke gok ti dit, kä tää ke juät ti bar baar, ke biel ti nuan ti gow elon, ben kä Le-ba-non. Kä cue wic jiaath lurä ben tol,

⁴cue kaar jiaath lurä ben tol. Kä cue je nan rool neeni ti köök, cue je ben lath däär wec köökni.

⁵Kä cue dow jiaath kan en muun emo, kä cue je lath rey muɔɔn ciekä beel mi goaa. Kä cue je pith gekä piini ti nuan, cetnike jiath kecä.

⁶Kä cue dony a be la jiath bucä, cue tany duunde yöö cieke. Kä cu karke piith luocke ro cuɔɔr, kä cu ciöke peek nie guäth in cuje thin. Kä cue la jiath bucä, cue teke kar, kä cue teke jith.

7“ Kä cue teke cuɔɔr mi diit mi dɔŋ, tēē ke gɔk ti diit kene juät ti ŋuan. Kä nen ε! En jiath buɔcä cu ciöke piith luɔcke rɔ cuɔɔr. Kä cu karke piith luɔcke rɔ cuɔɔr, ke yöö bi cuɔɔr ε wac ke pi, muun in ca je pieth thɪn.

8Jen ca je pieth muun mi gɔaa, mi teke pi ti ŋuan, ke yöö be teke kar ti ŋuan kä be dey kuir, cua jiath mi diit. ’ ”

9Kä läri je ke bä en yöö meme lar ε Kuäär ni Kuoth Nhial wēē i, “Jen buɔc /ce bi piith agɔaa. Bi cuɔɔr in jiol, ciöke ben lööl raar, kä be deyke jakä bol a bike rɔɔl. Kä bi jithke tin pay tunh rɔɔl, /ce rem mi bum bum kie ney ti ŋuan gɔr, ke yöö ba je ben guɔth raar amäni ciöke.

10Cänj ba je nyok ke pieth, be piith agɔaa? Mi wä jɔam kuc kanyä canj wä puɔt, /ce bi rɔɔl en wini, guäth in ca je pith thɪn?”

Lat lotdä ruac cäätädä

11Cu ruac Kuoth Nhial ben kä yä en yöö bä je

12Iar ji thuck duëel ε ci kac raare i, “Jin ŋäci min lot ŋɔak titi je? Läri je ke i, ‘Ci kuäär Bē-bi-lɔn ben kä Je-ru-tha-lɛm, cue kuäärē kene ji kɔaare ben naŋ, kä cue ke naŋ kä Bē-bi-lɔn keel ke je.

13Kä cue ram kel kä kuay kuar naŋ kä cue mat ruac lat ke je, kä cue je jakä yaace rɔ. Kä cue dijeel wec naŋ bä.

14Kä cu kuäär meme lat ke yöö bi kuäär muɔl /ce rɔ bi le kap nhial. Kä bike mat ruac emε tit, ke yöö bike kule cienj ala naath.

15Duunde yöö, cu ram in ci rɔ yac ruacde lok ke jäknide ke naath kä I-jöp, ke yöö ba je wä nɔŋ jionkööri kene rem köör mi diit. Bi duunde rɔ lot en ram in lät ti cetke tɔtɔ? Dee ram mi lät ti cetke ken titi kään? Dere kään kä ce mat ruac banj piny?

16E puc ε puc, cetnike min tēkä yän Kuäär ni Kuoth Nhial, be liw kä Bē-bi-lɔn muun kuar ēē jak je kä kuäär Juda, ke yöö ce mat ruacde dhɔl kä ce yac ēē ca yaacni je lok.

17/Ci Pero kene rem köör in bum ke neke tin ŋuan je bi luäk ke kor, mi ca kootni kene päny in gölke wec lat ke yöö ba ney ti ŋuan ben näk.

18Kä ke yöö ce yac päl kä ce mat ruac dhɔl, ke yöö ce lar en yöö be Bē-bi-lɔn luäk, kä ce le lat ni jiäk titi jen /ce bi kään.

19Ke kuj emɔ, cetnike min tēkä, yän Kuäär ni Kuoth Nhial, yän bä yacdä mēē ce lok kene mat ruacdä mēē ce tol lath ni wijde.

20Bä cambakdä yar wijde, kä ba je káp ε dhuurä. Kä bä je naŋ kä Bē-bi-lɔn, kä bakɔ wä luk kɔne je en wani ke kuj jiäkni tēē ce lät kä yä.

21Kä ba nεεke diaal tin ca r̥ bar näk ko̥r, kä ba nεεke tin ci kään kieth rey ji̯am. Kä bi yen ε cu η̥ac en y̥ö̥ ε yän Kuäär ni Kuoth Nhial ruac ɔ.' ”

Lär Kuoth ke mi bi ben

22Kä cu Kuäär ni Kuoth Nhial mεmε lar wēē i, “Yän pu̯nydä bä pieth jiaath ηuerä ka̯n, ni bikäde kä bä je pith. Kä bä dey jiaath εm̥o na̯, yän pu̯nydä bäke wä pith ni wii̯ pa̯am ni nhial.

23Wii̯ pa̯am I-the-rel in bäär yän bä je wä pith thi̯n, ke y̥ö̥ be kuay kule nö̯n, kä be la jiath ηuerä mi goaa εl̥n̥. Kä bi diit ti gööl cien̥ thaare, rey ti̯päde bi diit diaal ti gööl duëlkien la̯t karike.

24Kä bi jien ru̯ɔ̯p diaal ε cu η̥ac en y̥ö̥ ε yän Kuoth Nhial. Yän lu̯ɔ̯cä jiath mi bäär piny, kä jakä jiath mi ciek kä bär. Yän jakä jiath mi y̯ɔ̯aac kä kööt, kä jakä jiath mi kööt kä y̯ɔ̯aac. Ruac ni yän Kuoth Nhial. Kä bä je la̯t.”

Yedh 18

Bi ram ɔ dueerke pen ni wii̯de

1Kä cu ruac Kuoth Nhial ben kä yä en y̥ö̥,

2ε̯nu lotdi m̥o ke cää̯t εmε ke ku̯i mu̯ɔ̯n I-the-rel m̥o nyi̯o̯oki je m̥o, m̥o ruac i̯ m̥o, “Ci dië̯th dey naywali ti /ken bu̯ɔ̯r cam, kä ce lec gan där ke wacdien?”

3Cε̯tnike min tēkä, yän Kuäär ni Kuoth Nhial, en cää̯t εmε /cia je bi nyok ke la̯t kä I-the-rel.

4Bi yen ε dhil η̥ac en y̥ö̥ yiey diaal ke nyinkä, tēk dië̯thni kenε tēk gan ke nyinkä. Jen ram ɔ bi duer la̯t ɔ bi li̯w ni jen.

5Mi te raan ke cu̯n̥ kä lä̯tde ni η̯ut kenε thu̯ɔ̯k,

6mi /ci ram εm̥o bi mi̯th gu̯athni tin thöpke muc kuthni ba̯n̥ thi̯n, kä /ce kuth ba̯n̥ thu̯ɔ̯k duë̯l̥ ji̯ I-the-rel bi guic, kä /ce ciek raam mi thieeke je bi ka̯n, kä /ce bi t̥ɔ̯c ke ciek ke gu̯a̯ath tēē in ke buoth.

7Kä thile ram mi be yak, kä be ram min teke η̯u̯al ke je lu̯ɔ̯c du̯nde, kä thile ram mi be mac, a be moc ni ram mi näk buothε ke mieth, kä be ram mi jä̯l juutdä moc ke bi̯i.

8Kä /ce η̯u̯al thop ke y̥ö̥ be du̯ɔ̯r jek thi̯n, kä be lä̯tni kä mi jä̯äk lo̯k, kä lä̯tde luk kam nēeni tin go̯ny ke thu̯ɔ̯k,

9kä guure ni η̯u̯ɔ̯tkä, kä kää̯pe luë̯ekä agoaa, kä lä̯tde ke η̯ath mi thu̯ɔ̯k, jen ram εm̥o ε gu̯an cu̯ni. ε puc, jen ram εm̥o be tēk, ruac ni yän Kuäär ni Kuoth Nhial.

10“Kä mi tēē ke gat mi gu̯an köör, kä ε nääk nath,

- 11 mi be ṅoak t̄it̄i laṭ (a cāṅe ni mēē /ken guṇ duṅṅr kel laṭ th̄in) mi wēē m̄ith kā r̄in tin thōpk̄e kuth guäāȳni, kā be t̄oṅc ke ciek raam mi thieek ke je,
- 12 kā be gay kene can yōṅ, kā mac̄e naath, kā /c̄e ṅuṭ luc guṇde, kā pale kuth guāȳni a lätde nyuṅṅon ti j̄iäk,
- 13 kā thope ṅuṭ ke yōö be rēep jek th̄in. Jen ram o be t̄ek? Jen /c̄e bi t̄ek. C̄e ken nyuṅṅon t̄it̄i diaal dhil ke lät̄ni, ke thuṅk be dhil l̄iw, bi riemde pen ni w̄ide.
- 14 “Duunde yōö mi te raan ke gat, mi n̄en duer diaal tin ci guṇ ke laṭ, kā /kene guṅṅr ni duṅṅp guṇ,
- 15 kā jen /kene m̄ith ke r̄in tin ca thöp kuth guāȳni, kā /ken ε kuth guāȳni j̄i l-the-ṛel pal, kā /ken t̄oṅc ke ciek raam mi thieek ke je,
- 16 kā thile ram mi c̄e duer duer, kā luce ṅuṭ guṇde, kā /c̄e naath mac, ε thope m̄ieth ney tin näk buothke, kā moc̄e ney tin te juutdä ke b̄i,
- 17 kā loke laṭ kā mi j̄iääk, kā /c̄e rēep jek kā ṅuṭ in c̄e thöp, kā k̄äpe ṅuṅk̄ä kā tiitde luëäk̄ä, jen ram em̄e o /c̄e bi l̄iw ke duer guṇ, ε puc jen be t̄ek.
- 18 Ke yōö ci guṇ ti j̄iäk laṭ, kā c̄e d̄amani mac, kā c̄e ṅoak ti j̄iäk j̄iäk laṭ rey n̄enike, be l̄iw ke kuj̄ duerike.
- 19 “Kä ṅotde thiec yen i, ‘Ḃṅu /ci gat dee l̄iw o ke kuj̄ dueri guṇ?’ Kä jen gat mi c̄e laṭ ni ṅuṅt kene thuṅk, kā c̄e luëäk̄ä, diaal tit agoaa, jen be dhil t̄ek.
- 20 Kä bi ram in ci duer laṭ l̄iw. Kä /ci gat bi cuuc ke kuj̄ dueri diëethnik̄e, kā /ci diëeth bi cuuc ke kuj̄ dueri gankien. Kä bi cuṅ raam mi lät cuṅ a ni nyinke, kā bi duer raam mi lät duer a ni nyinke.
- 21 “Duunde yōö mi ci j̄i dueri r̄o r̄it̄ kā dueerkien diaal t̄ēē ci ken ke laṭ, kā bike ṅuṅk̄ä diaal luṅth, ε bike laṭ ni min la ṅut kene cuṅṅ, ε puc /c̄ike bi l̄iw, bike t̄ek.
- 22 Thile duer kel kā duer t̄ēē ciken ke laṭ mi ba nyok ke t̄iem ke kuj̄dien. Ke kuj̄ cuṅni tin ci ken ke laṭ, bike t̄ek.
- 23 Ḃ d̄ēē loṅdä ku goaa ke liṅṅ j̄i dueri ε /c̄ä d̄ēē ku gor ni yōö bike r̄o r̄it̄ kā dupkien tin j̄iäk ke yōö bike t̄ek? Ruac ni yän Kuäär ni Kuoth Nhial.
- 24 Kie mi ci ney tin laṭke cuṅ r̄o r̄it̄ lät̄ni cuṅnikien, ε laṭke ni duer kene j̄iäk tin laṭke ε j̄i nyuṅṅoni, ken d̄ēē ke t̄ek? Thil ε laṭ cuṅä kel kā lät cuṅnikien mi ba le tim. Ke kuj̄ thil ṅäthä mi lätde ni j̄iäk kene duer tin ciken ke laṭ, bike l̄iw.
- 25 “Kä ṅotde ruac yen i, ‘Min lät Kuäär ni Kuoth ε /c̄ie cuṅṅ.’ Lieṅe je lö thok duëel l-the-ṛel. /C̄ike lätkun ken tin /ci t̄o a thuṅṅk t̄o?
- 26 Mi ci j̄i cuṅni r̄o r̄it̄ lät̄ni cuṅnikien, ε c̄ike laṭ ni duer, ken bike l̄iw, ke ken duer bake näk t̄o.

²⁷Ke rəwde, mi ci ji dueeri rɔ rɪt kə lät dueerikien, a wäke lät ni njuɔt kene thuɔɔk nhiamdä, bike tēkdien kän.

²⁸Ke kuj kə yöö ci ken thuɔɔk ɲac, kə cike rɔ rɪt duɔɔpnikien kene pälien ke dueer diaal tēe ciken ke lät, ε puc bike tēk, /cike bi liw.

²⁹Kä ɲotde ruac thok duëel I-the-rɛl i, 'Min lät Kuäär ni Kuothe /cie cuɔɔɲ.' Ken lätkä /cike cuɲ lö thok duëel I-the-rɛl? /Cike lätkun ken tin /ci tɔ a thuɔɔk tɔ?

³⁰“Ke kuj εmo yän bä ji luk lö thok duëel I-the-rɛl, yen diaal bä ye luk cɛtnike duɔɔpkun, ruac ni yän Kuäär ni Kuoth Nhial. Rietde rɔ kə dueerkun diaal, kie bi dueerkun ye däk.

³¹Kä wuɔce dueer tin ci yen ke lät kə yä, Kä gère cärkun kene loɔkun ake puoth! Enju bia liw o lö thok duëel I-the-rɛl?

³²Ke yöö ci loɔdä deë tæth ke liɔɔ ran, rietde rɔ bia cu tēk, ruac ni yän Kuäär ni Kuoth Nhial.”

Yɛdh 19

Pər ke kuj I-the-rɛl

¹Kä cu Kuoth yä jakä kiɛdä dit jiethä loaac ke kuj ruëecni I-the-rɛl wëe i,

²“Muɔɔrun ε lony in mith rɛy lonyni! Jen tɔɔce rɛy dæni, yiene deyke ke tut lonyni.

³Kä cue dow kel nyuɔth kək kə deyke, kə cue la lony mi bum bum. Kä cue kək leyini ɲac, cue naath la came.

⁴Kä cu döör këkde liɲ, kə cuke je kəp ke yɔm. Cuke je buoth ke yieeth, nanke je muun I-jɛp.

⁵Kä mēe ci man ε nen en yöö ci dowde thil mi lenε le ɲäth, cue dowde mi dɔɲ kan kə deyke, cue je jakä lony mi bum bum.

⁶Mēe cε ku thuɔɔk ke pɪeth, cue jal kɛɛl ke lony. Cue rɔ ɲieec ke kək amäni mēe cε la mi cam naath.

⁷Kä cue tieckien tin buɔm buɔɔm tiath, kə cue wiikien däk. Kä cu wɪc muɔɔɲ kene jike diaal dual elɔɲ, mi ca bure liɲ.

⁸Kä cu döör ben nyiëny ke je cuke ben wijini diaal tin thiak, kə cuke cambaknikien yər wijide, kə cuke je kəp ke yɔmdien.

⁹Kä cuke je buath dueel yieenä ke yieeth, kə cuke je nöɲ kuäär Bë-bi-lon. Kä cua je lath dueel yieenä. Ke yöö /ca jowde bi nyok ke lien wuɔthni päämni I-the-rɛl.

¹⁰Mëëdan cēt t̄ā muōr ke jiath buōcä r̄ey kakä wal ke kuj̄ koaŋ, mi ca pieth gekä yiëer, cue teke j̄īth kene dey ti n̄uan, ke yōö te guath ke piw ti n̄uan.

¹¹Cu karke bum ε tet, cuake lätni ketni kuäärä. Kä jen en jiath cu bär ni jen, r̄ey j̄ien ti ca r̄ō th̄īn, kä cua je nen ke bäre kene n̄uan karike.

¹²Duunde yōö cua je yut ke n̄ëëny, kä cua je yuor piny. Kä cu j̄ioam k̄änyä caŋ je koth, kä cua deyke t̄ëŋ j̄ōr, kä cu taŋde en jiath kööt, kä cu mac ε waŋ.

¹³Kä tääme cua jen jiath pith däard̄ōaar, d̄or r̄ëw mi kööt mi thil pi.

¹⁴Kä cua puōny j̄iaath waŋ ke mac, kä cu mac karke diaal kene deyke waŋ. Kä cue thil kaar mi bum bum mi cu duoth puōny j̄iaath, mi d̄ëë l̄e jak kä keet kuar.” Meme ε dit j̄iethä l̄oac, la kietke je ke c̄aŋ pärä j̄ī l-the-rel.

Yedh 20

Lok ruac l-the-rel wëë ke wä nhiam

¹Ke c̄aŋ kä wäl kä pay d̄hieec ke b̄arow runi, cu th̄aŋ bööthni j̄ī l-the-rel ben ke yōö bike Kuoth Nhial ben thiec, kä cuke nyuur nhiamdä.

²Kä cu ruac Kuoth Nhial ben kä yä wëë j̄ī,

³“Gat ran, ruacni ke bööth j̄ī l-the-rel, läri je ke en yōö ε Kuäär ni Kuoth Nhial j̄ī, ‘Ëŋu b̄a yen o? Kä Ëŋu thieec yen yä mo? C̄etnikε min t̄ëkä yän Kuäär ni Kuoth Nhial, /cia yä bi met thiec.’

⁴Bike luk inu? Bike luk inu, lö gat ran? A ke n̄ackε j̄iäk guand̄ōŋnikien,

⁵läri je ke en yōö meme laare yän Kuäär ni Kuoth Nhial j̄ī, ‘Ke jen c̄aŋ ëë mëëkä ni j̄ī l-the-rel, cuā r̄oōdä yac kuay thuok duëel Je-kob, cuā r̄oōdä nyuothke muun l-jëp, Cuā r̄oōdä yackε en yōö ε yän Kuoth Nhial ni Kuothdun.

⁶En c̄aŋ emo cuā r̄oōdä yac en yōö yän b̄äke nööŋ raar muun l-jëp, naŋä ke muun in c̄a ḡor ke kuj̄dien, mun caak kene lieth tuar, mun mi ḡoaa ni jen kä muon diaal.

⁷Kä yän cuake j̄iök en yōö yake kuth diaal tin cia lockun lath th̄īn, yen diaal, kä /cuare r̄ō yär ke kuth guäyni l-jëp. Ke yōö ε yän Kuoth Nhial ni Kuothdun.

⁸Duunde yōö, cua luoc ni r̄ō yä kä /kenke ruacdä liŋ. Cue thil ram kel mi cu kuth tin cike lockien lath th̄īn yäk, kä /kenke kuth guäyni l-jëp päl. “ ‘Kä cuā car ni yōö d̄ëë n̄ëënydä wuockε kä d̄ëë gacdä thuockε r̄ey r̄ööl l-jëp.

⁹Duunde yōö /kaŋε lat ke kuj̄ ciotädä, dere ciotdä moc ke p̄oc nhiam dööri t̄ëë cienke r̄eydien, kä ke ken n̄ey t̄ëë c̄a r̄oōdä nyuothke ke noŋ j̄ī l-the-rel raar muun l-jëp.

¹⁰Kä cuake böth raar muun l-jëp, kä cuake naŋ däard̄ōaar.

- 11Cuḗke kḗm ḡuṓtkä, kä cuḗke nyuṓth luëëkä, ke yöö mi wä ken ke luṓth biken diaal tēk.
- 12Wiiikä tītī diaal, ḡän cuḗke kḗm çḗḡ ḡḡḡni ala nyuuth kamädä ke ke, ke yöö bi kenε ḡḗç en yöö ε ḡän Kuoth Nhial cäke jakä ḡey ti ḡow.
- 13Duunde yöö cu jī thuṓk duëël l-the-rel ṓ luṓc ḡä däärdḗaar. /Kenke ḡuṓtkä luṓth, kä cuke ḡḡk ni luëëkä, ke yöö mi ci ken ke luṓth dēë ken diaal tēk, kä cuke çḗḡ ḡḡḡnikä ḡḗḡ εḡḡ. “ ‘Kä cuḗ çḗḡ ni yöö dēë ḡḗḗnydä wuṓcke däärdḗaar ε be cuḗ ḡuutdien.
- 14Duunde yöö, /kḗne ḡḗt, ke kuj ciṓtädä, ke yöö /çε ciṓtdä bi moc ke pöç, nhiam dööri tēë böthä jī l-the-rel raar nhiamdien.
- 15Wiiikä tītī diaal, ḡän cuḗ ṓṓdä ḡḗcke däärdḗaar en yöö ḡän /cäke bi naḡ muun ēë cä kḗmke, min la mun caak kenε liεeth tuar, mun mi ḡṓaa ni jεn kä muṓḡ diaal,
- 16ke yöö cike luëëkä ḡḡk, kä /kenke ḡuṓtkä luṓth, kä cike çḗḡ ḡḡḡnikä ḡḗḡ ke yöö cike ḡḡkien kḗm ni kuth ḡuäyni.
- 17A çḗḡe jεn inṓ, ḡän cuḗke päl /kḗnke däk kie dēëke moc pek däärdḗaar.
- 18“ ‘Kä cuḗ ruac ke gaatkien däärdḗaar ḡḗḗke yöö /cuare ḡuur ni ḡuṓṓ ḡuurikun kä /cuare luth ni luëëkien, kä /cuare ṓ ḡḗḡ ke kuth ḡuäynikien.
- 19ε ḡän Kuoth Nhial la Kuothdun ṓ. ḡuṓṓṓe ni ḡuṓtkä kä luṓthe ni luëëkä aḡṓaa,
- 20kä tietde çḗḡ ḡḡḡnikä ke yöö bibe la nyuuth kamädä ke ye, kä bi yeεe cu ḡḗç en yöö ḡän Kuoth Nhial ε ḡän Kuothdun.
- 21Duunde yöö cu gaat luṓc ni ṓ ḡä. /Kenke ḡuṓtkä ḡuṓṓṓ, kä /kenke luëëkä tit aḡṓaa tin dee luthdien ken diaal jakä tēk, kä cuke çḗḡ ḡḡḡnikä ḡḗḡ. “ ‘Kä cuḗ çḗḡ ni yöö dēë ḡḗḗnydä wuṓcke kä dēë waḡ ḡaacdä thuṓke däärdḗaar.
- 22Duunde yöö /kḗne ḡḗt ke kuj ciṓtädä ke yöö dēë ciṓtdä moc ke pöç nhiam dööri tēë nöḡḡä jī l-the-rel raar nhiamdien.
- 23Wiiikä tītī diaal, cuḗ ṓṓdä ḡḗcke däärdḗaar en yöö ḡän bāke kieth ṓey dööri, kä bibe däk ṓey wiiini diaal,
- 24ke yöö /kenke luëëkä wä ḡḗt kä cike ḡuṓtkä ḡḡk, kä cike çḗḡ ḡḡḡnikä ḡḗḡ, kä cike ḡḡkien kḗm kuth ḡuäyni ḡuḗnikien.
- 25Wiiikä tītī diaal, ḡän cuḗke kḗm ḡuṓṓ ti /ci ḡow ke ke, kä cuḗke kḗm luëëk ti /cäke dēë jakä tēk.
- 26ḡän cuḗke jakä ḡḗḗke ṓ ke muckien, cuḗke jakä thöpke gaatkien tin key ala muc tin waḡke, ke yöö bāke kule jakä dual, ke yöö bibe jε kule ḡḗç en yöö ε ḡän Kuoth Nhial.’

27“Ke kuj emɔ, gat ran jin ruacni ke thok duëel I-the-rel kä lärikε min ci Kuäär ni Kuoth Nhial ε lar en yöö, ci guurikun yä kɔŋ, kueth ke bänydien ke yä piny.

28Ke yöö mēē cäke nööŋ muun ēē cä yackε, mɔ cike pǟm nenɔ kenε jien tin tɔɔc, la ken muckien cua thɔp en wini, la ken muckien tin jake yä kä nēēny cua thɔp. En wini waŋ ken wal tin kuɔr kuɔr kuthkien, kä lǟt ken ke kä kɔaaŋ ti muockε ke.

29Kä cuakε thiec i, ‘Jen guaath palä mɔ la wä yen thɔn ɔ, enu?’ (Ni wal cɔalke je Bamaa.)

30Ke kuj emɔ, jin ruacni ke thok duëel I-the-rel i laar Kuäär ni Kuoth Nhial ε en yöö, yen bia cuare rɔɔdun yär cεtke guurikun tēē cua guɔɔr ni jiäk tēē kɔn?

31Mi wä yen muckun thöp, a thɔp yen gaatkun ala muc ti waŋke, cia yar ni rɔ ke kuth guäynikun amäni walε. A bä ye ku nhök yöö bia yä ben thiec inu lö thok duëel I-the-rel? Cεtnike tēkdä, yän Kuäär ni Kuoth Nhial, /cia bi ben ruac ke yä.”

32“Kä min te rey cärädun /cε bi met tuock, min caar yen ε en yöö bia rɔ paar ke döör. Cεtke ji wini tin palke jien kenε pǟm.”

Bi Kuoth I-the-rel luoc thɔn

33“Cεtnike min tēkä, yän Kuäär ni Kuoth Nhial, ε puc ke buɔmdä min diit kenε nēēnydä, yän bä ye dhil ruac ala kuäärun.

34Yän bä ye nööŋ raar rey dööri kenε rey wini diaal tēē cä ye riaw kä thɔn, ke buɔmdä min diit kenε nēēnydä,

35Yän bä ye naŋ däardɔaar dööri, en wani yän bä ben luk ke ye a guic kɔn rɔ.

36Cεtnike mēē cä kɔŋ luk kɔne guurikun däardɔaar muun I-jöp, yän bä luk ke ye, ruac ni yän Kuäär ni Kuoth Nhial.

37Yän bä ye káp, kä bä ye jakä te rey matdä ruacdä.

38Yän bä ney tin /ca yä luth woc reyduun, kenε ney tin ca yä duer duer. Bäke lieny raar muun in cienke thɔn ala jur, duunde yöö /cike bi wä muun ji I-the-rel. Kä bi yen ε cu ŋac en yöö ε yän Kuoth Nhial.

39“Kä ke kujduun lö ji thuok duëel I-the-rel, mεmε lare Kuäär ni Kuoth Nhial en yöö yen wiaa latde kuth guäynikun ikä ramɔ kä ye, duunde yöö ke kɔre bi yen yä liŋ, kä /ci yen ciötdä bi le nyok ke yäri, ke muckun kenε kuth guäynikun.

40“Ke yöö wii paamdä min rel rɔ, wii paam I-the-rel in bäär, bi ji thuok duëel I-the-rel diaal yä lǟtikä en muun ruac ni yän Kuäär ni Kuoth Nhial. En wani yän bäke nhök, en wani bä muckun tin gow niken tin cia liny agɔaa cu gor, keel ke muckun tin rē̄lke rɔ.

⁴¹Yän bä ye nhok cɛtnikɛ ɲuäny mucni ti wanke, mi waa ye wä nöön raar rey dööri tää cä ye riaw kä thɪn, bä ye ruɔɔl wiini diaal tin ca ye kieth thɪn. Kä yän bä gooydä cu nyoth reydu nham dööri.

⁴²Kä bia je cu ɲac en yöö ε yän Kuoth Nhial, mi waa ye wä nöön muun l-the-rel, wec ää cä yac en yöö bä kam guurikun.

⁴³En wani bia lätkun diaal tää ca ye yar cu tim. Kä bia ruɔɔdun cu lok ke kuj dueeri diaal tää ci yen ke lat.

⁴⁴Kä bi yen ε cu ɲac en yöö ε yän Kuoth Nhial, mi waa wä lat ke kuj ciotädä, ε /ci mo a duɔɔp nyuɔɔnikun. Kie jiaakun lö thok duëel l-the-rel, ruac ni yän Kuäär ni Kuoth Nhial.”

Lääri ɲenyä ke kuj cuëc

⁴⁵Kä cu ruac Kuoth Nhial ben kä yä wää j,

⁴⁶“Gat ran, jin ritni nhamdu peek cuëc, lat ruac gaak ke pek kuc cuëc, kä lat ruac gookä ke kuj ruɔɔp Ne-geb,

⁴⁷läri je rup Ne-geb en ruac Kuoth Nhial, laare Kuäär ni Kuoth Nhiale en yöö yän bä mac dɔp reydu. Kä be jien diaal tin tɔɔc tin te reydu wan, amäni jien diaal tin koot bike waan. Kä /ca bol maac bi luän ke yieny. Kä be nham diaal ni kuj cuëc bi wä ni kuj caam bor ke lëthde.

⁴⁸Kä bi naath diaal ε cu nen en yöö ε yän Kuoth Nhial ε nää dɔp mac, kä /ca je bile luän ke yieny.”

⁴⁹Kä ε jen cuä wee j, “Ay, Kuäär ni Kuoth Nhial ken ney titi lat ken yä, en yöö ε yän läät mar maari.”

Yedh 21

Thep Kuoth Nhial

¹Kä cu ruac Kuoth Nhial ben kä yä wää j,

²“Gat ran, locni nhamdu kä Je-ru-tha-lem kä lat ruac ke kuj guathni tin la pal naath thɪn. Kä lat ruac gookä mi jiaak ke kuj muɔɔn l-the-rel,

³läri je mun l-the-rel en yöö ε yän Kuoth Nhial bää kä ye mo, kä bä thepdä kam raar gokäde, kä bä ney tin teke cuɲ kene ney tin teke dueer ɲuɔk raar reydu.

⁴Ke yöö bä ji cuɲni kene ji dueeri ɲuɔk raar reydu, ke kuj emɔ, bä thepdä kam raar rey gokäde, kä bä ney diaal tin te kuj cuëc a wä mäni kuj caam mak.

⁵Kä bi ney diaal ε ɲac en yöö ε yän Kuoth Nhial ci thepde kam raar gokäde mo. Kä /ca je bi nyok ke loc gokäde.

6Ke kuj̄ em̄o ku p̄ar lö gat ran ke jiëth loaac mi diit ken̄e jiääk loaac mi diit nhiam nath.

7Kä mi wä ken̄e jī wä th̄iec ī, ‘En̄u mo päri mo?’ B̄ike jiök ī, ‘Ē yöö t̄eë ke ruac mi ci ben. Mi laar je en̄ yöö bi loç diaal n̄j̄eër, kä be tet diaal nuän. Bi naath loçkien baath, kä bi muäl̄ k̄oç c̄etnike p̄i. N̄ene je ja b̄eëni, kä be dhil tuoçk e puc, ruac ni yän Kuäär ni Kuoth Nhial.’ ”

8Kä cu ruac Kuoth Nhial ben kä yä w̄eë ī,

9“Gat ran, lat ruac gookä, latde en̄ yöö Kuäär ni Kuoth laare je, thep, thep mi ca thep, kä ca je toth bä,

10ca je thep ke kuj̄ n̄ak nath, Ca je toth kä riaw̄e, c̄etke yiel nhial! Dee loçkun kul̄e t̄eeth̄ īdi kä jin̄ loçi ruac ken̄e luik̄?

11Kä jen̄ thep ba je toth, ke yöö ba je rom̄ ke tet. Ca je thep kä ca je toth, ke yöö ba je lāth tetkä raam in̄ näk naath.

12Wieeni kä roalni, lö gat ran, ke yöö thep ḡeme ke n̄eekä. Jen̄ gake ke ruëec̄ jī l-the-rel diaal. b̄ake wä näk keel ke n̄eekä ni jī l-the-rel. Ke kuj̄ em̄o dot w̄icdu.

13“Car mem̄e, mi ci luik̄ Kuoth loç, bi tītī tuoçk kä jī e puc. Ruac ni yän Kuäär ni Kuoth Nhial.

14Kä jin̄ lö gat ran lat ruaacni gookä, kä pat tetku kä a koç rom̄, kä r̄eew kie kä diçok, a koç n̄ak nath. A koç n̄utdä nath mi diit, Ē koç mi ci naath goç pekni diaal.

15Ke kuj̄ em̄o ci loç jiath, kä koç n̄ey tī n̄uan koçathikä. Thuk thieknikien diaal, cä thep n̄ak nath lāth th̄in. Ay! Jen̄ thep ca lāt ke yöö be riaaw, ca je kan̄ ke yöö ba je näk ni naath.

16Thep! Jin̄ ciecni kuj̄ cuëec̄! Kä ciecni kuj̄ caam! Ciecni kuj̄ o ca muothdu riet th̄in o.

17Yän bä tetkä pat bä, kä bi n̄j̄eëndä cu thuçk, ruac ni yän Kuoth Nhial.”

Thep kuar Bë-bi-lon

18Kä cu ruac Kuoth Nhial ben kä yä w̄eë ī,

19“Gat ran, lätni duçp dan̄ r̄ew tī bi ben ke thep kuar Bë-bi-lon, kä ken̄e duçp dan̄ r̄ew a ke tuçke roç w̄ic kel. Kä lätni nyuuthni guäth in̄ dääk duçp roç th̄in, min wä duçp kel w̄ic.

20Kä moc duçp kel ke nyuuth mi bi thep wä ke je kä Rë-baa roçl̄ jī Am-on, kie mi wä Juda ken̄e Je-ru-tha-l̄em w̄ij̄ tin buçm buçm.

21 Kä bi kuäär Bē-bi-lon ben cuṛḡ guāth in dääk duṛḡ rṛ thṛn, röm duṛḡni ḡṛn rēw tuṛṛth ε. Kä jen yore bääri ala gaakni, kä thieḡe kuthke. Kä guice cueny lēḡ in ḡe thṛḡ ala muc.

22 Kä gaak in te tetdä cuēēcdē nyuthē je ḡöö be wä ke duṛḡḡ Jē-ru-tha-lēm, kä be ḡuṛḡny jien kaṇ, be thiṛk Jē-ru-tha-lēm dhiām ke ke, kä be wä ke jṛw köör, kä latdē ruac mi thṛḡe näk nath. Kä be koṛṛni laṛ ti wä wijṛ paṛny kä be wec cu mak.

23 Kä /ci jṛ Jē-ru-tha-lēm mēme bi ḡäth, ke ḡöö cike ruac mat ke döör ti kṛḡ ke ḡöö baḡe ben luäk. Duunde ḡöö bi kuäär Bē-bi-lon ke jakä tiemke dueerkien, kä be ke naḡ ala pēēḡ.

24 Ke kuj εmṛ mēme ε min lar Kuäär ni Kuoth Nhial ε wēē j, “Bi yen dueerkun tim ke ḡöö dueerkun jṛcke rēy lätnikun diaal, kä ke ḡöö cia nyuṛṛnkun ḡṛḡ, ba ye naḡ ala pēēḡ.

25 “Kä ke kujḡḡḡ yen ruēēḡ l-the-rel ti jṛ nyuṛṛni ti ca rṛ yaṛ, yen ney tin ci cāḡḡḡḡḡ cop, min la guāṛṛṛ thṛṛḡḡḡḡḡ in jṛak,

26 mēme ε min lär Kuäär ni Kuoth Nhial ε ye wēē j, ‘Wuṛḡe kuṛḡni wuṛṛṛṛnikun, wuṛḡe kuṛḡni kuäärä, /ci ḡṛak bi ḡot ke ṛṛḡḡḡḡḡ. Ney tin ḡow täämē, baḡe jakä jṛäk, kä ney tin jṛäk baḡe jakä ḡow.

27 ε ḡṛk, ε ḡṛk, ε ḡṛk ḡän bā je laṛ! (Jen ε mi /ken met tuṛḡk.) Amāni mi ci ram mi lot rṛ ke kuäär ben, ḡän bā cu kaṇ je.’ ”

Theṛ Kuoth ke kuj jṛ Am-on

28 Kä jṛn lö gat ran lat ruac ḡoṛḡä, kä lätni naath min ci Kuäär ni Kuoth Nhial ε lat ke kuj jṛ Am-on tin kuēthke jṛ l-the-rel ke rieet wäke j, “ε theṛ, ε theṛ, ca je kaṇ raar ḡoḡäde ke kuj naḡ nath, ca je toth ke ḡöö ba je näk naath, kä yiele ḡeṛḡke nhiaal.

29 Kä laḡḡḡḡḡ tin nēnē ke kujḡḡḡḡḡ ken diaal ke kaḡḡḡḡḡ, latke ruaacni ḡoṛḡä kacä ke kujḡḡḡḡḡ. Kä ba ye ḡuṛṛ ε jṛ nyuṛṛni ti jṛ dueeri, tin ci duāḡḡḡḡḡ in jṛak cop, ci guāṛṛṛṛṛ duāḡḡḡḡḡ ben.

30 Luṛḡe je ḡoḡäde! ḡän bā ye luk, ni muun ēē cakä ye thṛn, muun ēē tuṛḡk yen thṛn.

31 ḡän bā ḡēēnydä wuṛḡ ye, kä bā ye rṛl ke lew waḡä loaacdä. ḡän bā ye laṛṛ tetdä raam mi thil pälikä, ney tin ḡṛckē ḡäk nath.

32 Bi yen a tṛḡ maac, bia lijw en muun εmṛ, kä /ca ye bi nyṛk ke tiem, ke ḡöö ruac ni ḡän Kuoth Nhial.”

Yēdh 22

Dueer Jē-ru-tha-lēm

- 1 Kä cu ruac Kuoth Nhial ben kä yä wëë j,
- 2 “Gat ran bi wec ε nääk nath εμε luk? Kä ε jεn ku je laṭ nyuɔɔnke diaal tēē cε laṭ.
- 3 Kä bi je laṭ ke εn yöö memε lare Kuäär ni Kuoth Nhial εn yöö, jεn wec in näk jike rɔ kärɔ ε, ci guḡathde cop, ke yöö cε rɔde yar ke pale ke kuth guäyini.
- 4 Jjin ci teke duer ke kuj riem in ci wuṭh piny, kä ca jji yar ε lätni kuthni guäyini. Ci njinku jakä thiḡk, ci runku tin ca rialikä cop. Ke kuj εmɔ, yän cä ye moc ke buar nhiam dööri diaal, kä ba jji dɔl ε wij diaal.
- 5 Bi ney tin thiḡk kene ney tin nɔḡn jji dɔl, jjin ram mi kuiy ḡäcde mi thil luot.
- 6 “E ci ruëc l-the-rel tin te reydu, ci ram ɔ laṭ ni buɔmde cike rɔ mat ni näk nath.
- 7 Kä /ca guḡni nath kene mani nath luth reydu. Kä cianḡke jur tin cien reydu a jjäk. Kä rētni kene män jɔkni thilke luot reydu.
- 8 Ci nyinkä tin rel ḡɔydiεn rɔ lɔk, kä ci caḡ lɔḡnikä yar.
- 9 Kä ney tin te reydu latke ni guεer ḡak nath. Kä ney tin te reydu camke miḡh tin ca thöp kuth guäyini guḡhni tin palke kuth guäyini thjn, kä laṭke ni nyin leerä.
- 10 Kä wutni tin te reydu tɔɔcke ke män guḡnikien, kä tɔɔcke ke män tin teke buoth, a /ken buothdiεn ni kööt.
- 11 Kä dhɔm ram ɔ ciek raam min thieek ke je kä wutni tin te reydu, kä käm thḡḡḡkien nyimanthuunikien, kene nyiee guḡnikien tin manikien ḡööl.
- 12 Kä kän naath ni kök reydu ke yöö bike riem wuṭh piny. Kä la käni rēp ḡual min thopi je, kä käni rēp mi dɔḡ mi luɔcke jji ḡualu. Kä la käni duɔɔr kä guḡn thieekädu ke duɔɔr mi jjääk. Kä ci yä pal ruëc, ruac ni yän Kuäär ni Kuoth Nhial.
- 13 “Nεn ε, yän cä tetkä pat keel, ke kuj kä tin ci jek ke duɔɔr mi /ci rɔ lot, kene kuj riem in ca wuṭh piny reydu.
- 14 Bi buɔm laacdu ḡot thjn ke cḡḡ in wḡḡ jji wä duäc? E yän Kuoth Nhial ruac ɔ kä bä je laṭ.
- 15 Yän bä ye kieth rey dööri diaal kä bä ye riaw rey wijini diaal. Kä bä thil ḡɔyädun cu moc ke pek.
- 16 Kä inɔ, bi döör ye cany, kä bi yen ε ḡac εn yöö ε yän Kuoth Nhial.”
- 17 Kä cu ruac Kuoth Nhial ben kä yä wëë j,
- 18 “Gat ran, ken jji l-the-rel cike thil luot kä yä. Ken cike cεtnike ḡoak ladiet, kene baw, ke thapiy, kene nuɔɔr mi ci duoth piny kä min thalke ke.

¹⁹Ke kuj emo, ci Kuäär ni Kuoth Nhial wee i, 'Mi ci yen diaal cetke goak, yan bä ye ruol kä Je-ru-tha-lem.

²⁰Cetke min la naath ciäk in bor kene baw ke laadiit kene thapiy a läth rey kä min ba thalnikε, ino, yan bä ye rol ke ηënydä kene wan loaacdä bä ye ruol rey wec kä bä ye thal thjn.

²¹Yän bä ye duol guäth kel, kä bä ye ηök mac ηeenyädä, bia tuak rey Je-ru-tha-lem.

²²Cetnikε min la ciäk in bor a thalkε, ba ye thal reyde. Kä bia je cu ηac en yöö ε yan Kuoth Nhial ci ηënyde ηök ye mo.' "

²³Kä cu ruac Kuoth Nhial ben kä yä wëë i,

²⁴"Gat ran, lätni je Je-ru-tha-lem en yöö ε wec mi ca loth, kä thile nhiaal ke pek nin i gaak.

²⁵Kä cet gööke reyde ke lony ti bur guäth lëë in ciken ε cam ke caap ti jiäk. Cam ken naath, kä ciken ηoak tin gow kä dij kökdien nan. Kä cike män ti ηuan jakä män jockni rey wec.

²⁶Kä ci bööth paläde ηuotkä töl kä cike ηoakä tin rëlke rō yar. Kä thile ke dääk kamä kä tin rel gooydien rō kene tin kōj. Kä /kenke dääk kä mi jiäk kene mi goaa nyoth. Kä /kenke can lōηnikä tit, ino, ci ken yä jakä mi thil luot reydien.

²⁷Cet bööthke reyde nike jioκ nyapēc mi cam ley, ken bööth näk ken naath ke yöö bike ηoak kule jek.

²⁸Kä kum göök lätkien titi ke lat nenä gookä ti tō kac, wäke i, 'Meme laare Kuäär ni Kuoth Nhial,' kä /ken Kuoth Nhial ε lar.

²⁹Ken ji wec diaal ca ηieec ni rō ke pel kene mac nath. Ken yonke can kene gay kä peel ken nyin juri ke ciη ti jiäk.

³⁰Kä yan cuā raan gor reydien mi dee päny bot, kä dëë cuoη nhamdä, ke yöö /cä wec dee le däk. Duunde yöö cue thil ram kel mi cuā jek.

³¹Ke kuj emo yan cuā ηënydä cu wuockε. Cuake cu näk ke wan loaacdä, cua lätkien läth ni wijdien ruac ni yan Kuäär ni Kuoth Nhial."

Yedh 23

Nyier raam kel ti ji dueeri

¹Kä cu ruac Kuoth Nhial ben kä yä wëë i,

²"Gat ran, tëë ke nyier dan rew, ti nyiee ciäk kel.

³Ken ke leer kä l-jöp, ke lër ni ηuētädien. En wani la thiëepke thinkien ε wutni.

⁴Coalke min diitdien i ɔ-laa, kä coalke min totdien i ɔ-li-baa. Kä cu ken dan rew a mänkä, cu ken ya dap dhool kene nyier. Kä cu ɔ-laa a Tha-me-ria, kä cu ɔ-li-baa a Je-ru-tha-lem.

⁵“Kä cu ɔ-laa nyin leerä lat kä e ciekdä. Cue nyin leerä lat ke nhööke ni wutni A-thi-ri-ya.

⁶Rem mi teke bij mi yiel, ruëec kene bööth remni ken diaal ke nuëtni ti teke maan ti jälke jiook tuɔruɔk.

⁷Cue nhökde min diit kam ken wutni A-thi-ri-ya diaal tin ca kuany. Kä cue roode yar ke kuth guäyni diaal tin nhöke jikien.

⁸Kä /kene leer meë ce tok kä I-jöp päl. La wutni a tɔɔc ke je ni meë e nuët, kä ciken je cu coli kadim.

⁹Ke kuj emɔ yan cua je pal nhööke ni jii A-thi-ri-ya, tin nhöke elɔɔ.

¹⁰Kä cuken e lony, ni juutdä e thil bij, cuke dhoolke kene nyieeke nan, kä cuke je näk ke thep. Cue la cäät rey mäan, ke duäc eë ca duäc ni je.

¹¹“Kä cu nyiman ni ɔ-li-baa mem e nen, cu le bal ni leere kene kadiimde, kä cu jiaäkni jen elɔɔ kä nyiman.

¹²Kä cue jii A-thi-ri-ya leni nhök bä ney tin la ruëec, kene bööth rem, tin ca ro moc ke bieyni lathkeerä, ken diaal nuëtni ti teke maan, kä jälke, ke jiook tuɔruɔk.

¹³Kä cua je nen en yöö ce ro yar, cuken dan rew wä ni ke jen duɔɔp o kel o.

¹⁴Duunde yöö jen cue kadiimde jakä wä ke wä nhiam. Kä meë ce thureni wutni nen puɔɔny kal jii Käl-da-ya ti teke bieel ti luaal,

¹⁵kä ca letkien yien ke läk, kä ca wuɔthkien rieth bieyni, kä ken diaal jocke cetke bööth thurbieeli jii Bë-bi-lon ti bëë kä Käl-da-ya.

¹⁶Kä meë ce ke nen, cue ke bec elɔɔ. Kä cue ke jakä naath nikä Käl-da-ya waa ke col.

¹⁷Kä cu jii Bë-bi-lon ben bäke ben tɔɔc ke je dhanäde, kä cuke je cu yar. Kä ke kor kä meë ce roode yar ke ke, cue ro rit kä ke, ke bec puagany.

¹⁸Kä cue lat leeräde ku lat e joc, kä cu ney diaal e ku nac, cua ro rit kä je ke jiaäk laaac cetke meë rieetdä ro kä nyiman in diit.

¹⁹Kä cu leere rep ni ro mo ce nin nuëetäde tim o, meë lätd e nyin leerä kä I-jöp.

²⁰Kä jen min ci leere dit, la goore ni wutni tii ler cetke muɔli kene tut jionkööri.

²¹Kä jin goori lätni kä ti jiaäk ti cetke tëë ci lat meë e jin nyal kä I-jöp, meë ci nyieetdu nar nar kä thieep wutni thinku thin.”

Luk Kuoth ke nyam min tot

22Ke kuj emɔ, jin lö ɔ-li-baa, memε ε min ci Kuäär ni Kuoth Nhial ε lar ke kujdu wëë i, “Yän bä nhööku riet ji ala ji gaakdu, ken ney tëë ci gaak ke ke, yän bäke jakä mak ke ji ke pek diaal.

23Ken ji Bë-bi-lon ke ji Kël-da-ya diaal, ke ji Pε-kod kene Cowa ke Kowa keel ke ji A-thi-ri-ya diaal, ken nuëtni diaal tin teke maan kene ruëëc ke bööth rëm amäni ji guɔri tin dīt, ken diaal tin la kot ke jiönkööri.

24Ken bike ji ben mak ke kujc caam ke thurbieeli kene rëm mi dīt. Kä bike ji ben mak ke pek diaal, a ca rɔ moc ke köötni ti dīt kene ti toatni ke kuɔmni köör. Kä yän bä ji kamke ε ba ji wä luk nike nuɔtkien.

25Kä bä nÿeny tiilädä nöñ ji, ke yöö bike cu thil kɔɔc laaac ke ji. Kä bike wumdu kene jithku nuɔk jɔɔr, kä ney tɔ bi kään tɔ kä ye bakε näk ke kor. Bike dhoolku kene nyieeku nañ, kä ney tɔ ci kään tɔ kä ye bakε wañ ke mac.

26Ken bike bieyniku kan, kä bike daapniku tin gow nañ.

27Inɔ, yän bä leeru kene lät kadiimädu tëë ci tok kä I-jëp cu moc ke guk. Kä /cike bi nyok ke gör kä /ci I-jëp bi nyok ke tjem.”

28Meme ε min ci Kuäär ni Kuoth Nhial ε lar wëë i, “Yän bä ji lath tetni neeni tin loki, tetdä neeni tëë ci gaak ke ke.

29Kä bike lät ke ji tiilä, kä bike njaku diaal tin ci lat kan. Kä bike ji bany piny juutdä kä thile war, kä bike lät kadiimädu nyuɔth naath. Leeru kene kadiimdu

30ke ken nöñke ji titi ɔ, ke yöö ci nyin leerä lat ke döör, kä ci rɔ yar ke palu ke kuth guäaynikien.

31Jin ci guɔɔr ni duɔɔp nyimuɔɔr in dīt, ke kuj emɔ, yän bä ji ku kam duäc mi cät ke duäc nyimuɔɔr.”

32Meme ε min lar Kuäär ni Kuoth Nhial ε wëë i, “Jin bi lier nyimuɔɔr math, lier in lueñ kä dīt. Kä bi ney diaal ji len, ke yöö jen lier thiäñε.

33Be ji jakä cuc kä be ji yɔñ. E lier mi noññ dual kene dak, ε lier nyimuɔɔr ni Tha-me-ria.

34Bi min te reyde math ni keeliw. Kä bi lier cu nyuey, bi thinku cu njuk kä raar. Meme latde yän Kuäär ni Kuoth Nhial.

35Ke kuj emɔ yän Kuäär ni Kuoth Nhial laarä je en yöö, ci yen yä pal ruëëc a ci jokdu riet yä, jin bi ti bëc rut ke kuj kadiimädu.”

Luk Kuoth ke nyie ciäk

36Kä cu Kuoth Nhial ruac ke yä wëë i, “Gat ran, jin bi ɔ-laa kene ɔ-li-baa luk inu? Lätnike lätkien tin jjäk.

³⁷Ke yöö ken cike dhöm kä te tetkien ke riem. Cike dhöm ke kuth guäynikien. Kä cuke gaatkien tin ca dap yä waṅ kuthnikien ala m̄ethdien.

³⁸Kä cuke yä lǟt kä m̄eme b̄ä, ke jen guaṅṅath ɔ kel ɔ, cuke luaakdä yaṛ kä cuke caṅ l̄oṅnikä ṅar ṅar.

³⁹En c̄aṅ em̄o m̄eë ciken gaatkien thöp kuthkien, cuke ben cuke luaakdä ben yaṛ. M̄om̄o ε jen m̄eë ciken ε laṭ luaakdä.

⁴⁰“Kä cuke ney ti ṅaṅ jākä naath, kä m̄eë cike cop. Kä ke kuj̄dien, yen cuare r̄o puok a puoth, kä cuare nyinkun biel, kä cuare puanykun thiāṅ ke wuot.

⁴¹Yen cuare dhaṅ mi ḡoaa nööṅ mi ca n̄hiamde moc ke tharbēt, min ci yen wälä in kur kur kene liethdä kuēṅ th̄in.

⁴²Kä en wani te buṅ nath mi dīit mi r̄oal mi ci je ḡol th̄in, kä cu naath r̄o dol, kä cua buṅ wutni ti yoaṅ wä nööṅ d̄ärd̄oaaar. Kä cuke kuatni ben laṭh wuot̄kni ciēk kene nyiman, kene kuom̄ni, ti ḡow el̄oṅ cuake laṭh wuot̄hnikien.

⁴³“Kä cua ruac en yöö kä mi ce cuuc ke leer ine me, kä ṅot wutni ke mi t̄oṅcke ke je mo.

⁴⁴Kä cuke t̄oṅcke je c̄etke min la t̄oṅc naath ke kadim. Ino, cuke ṅot ke mi wäke t̄oṅcke ke ɔ-laa kene ɔ-li-baa män t̄o l̄er t̄oṅ.

⁴⁵Duunde yöö bi wutni tin j̄i cuṅni ke kueth ke luk ke kuj̄ dhöm kene näk nath. Ke yöö ken ke dhööm kä thiāṅ tetkien ke riem.”

⁴⁶M̄eme ε min lar Kuäär ni Kuoth Nhiale w̄eë i, “Nööṅe, buṅ nath mi dīit mi bike ben jakä dual kä bike ben mac.

⁴⁷Kä bi buṅ em̄o ke ben bök ke pääm, kä biken ke ciēc ke thepnikien. Kä bike dhoolkien kene nyieekien näk, kä bike dhorkien waṅ.

⁴⁸Ino, yä b̄ä lǟt kaadiimä diaal moc ke pek r̄ey wec. Kä bi män diaal r̄o cu luek, ke yöö /cike ye bile nyiath.

⁴⁹Kä bike ye culikä ke kuj̄ leerädun kä bi yen riēkdun rut ke kuj̄ duiṛä palä ke kuth guäyni. Kä bi yen ε cu ṅac en yöö ε yän Kuäär ni Kuoth Nhial.”

Yedh 24

Cuk that mi ci puṅṅar

¹Ke c̄aṅ kä wäl, kä wäl päthni, ke b̄aṅuan runi, cu ruac Kuoth Nhial ben kä yä w̄eë i,

²“Gat ran, ḡori ciöt caṅ ε w̄ale me piny. En c̄aṅ em̄e ke yöö ci kuäär B̄ē-bi-lon J̄e-ru-tha-l̄em ḡol ke jen c̄aṅ ε w̄ale me.

³Kä lätni thok duëel ε ci kac raare ruac cäätädä, en yöö memε ε min lar Kuäär ni Kuoth Nhialε wëë j, 'Loape cuk, loape je, kä muocε je ke pi.

⁴Lathe dhon riej ti gow thjn, Lathe mëëk dhoon thjn, jier kenε ciök lathe ke thjn, thianje je ke cɔw tin gow.

⁵Kane rjn dëël mi goaa, lathe tɔn thaar cukä, kä jak ni je kä puaar, amäni mi ci cɔwke tuak.'

⁶"Ke kuj εmɔ, Kuäär ni Kuoth Nhial cε wee j, 'Riek akε wec in näk jje naath, en cuk in te kɔle reyde, jen cuk in /ken kɔle rɔ kɔk reyde! Thuɔle dhonke raar kël këëli, /cuare ke liny.

⁷Ke yöö te riem in cε wuɔth piny reyde, cε je lathe wij paam mi puoth. /Kenε je wuoc piny rey tupä, a bi tup ε kule kum.

⁸Ke yöö bi wan loaacädä rɔ jiec, kä be duɔɔr col, cä riem nɛni tëë cε näk lathe wij paam mi puoth, ke yöö ca je /bile kum.'

⁹Ke kujc εmɔ, ci Kuäär ni Kuoth Nhial wee j, 'Riek akε wec in näk jje naath! Yän puɔnydä bä tɔn cukä dol εɔn.

¹⁰Duɔle tɔn piny a nuan, kä doape mac, thale rjn agoaa, matde wal tin nuany thjn, kä a cɔw wanke.

¹¹Lathe puɔny cukä rey maac miim, amäni mi cε leeth a ci tɛkde waan, kä bi kɔle leër, kä bi goakde pët ala miem.

¹²Yän cä rɔ cuc lorä, /ken goakde min del del ben raar, a cänje ni mac /kenε je luän ke wan.

¹³Kä notde, mëë cä yɔn j lakä j, kä leeru, jjn /keni rɔ luän ke lak leerädu. Jjn /ci roodu bi nyok ke gooy, amäni mi cä nɛnydä jakä thuk kä j.

¹⁴Kä cu Kuoth Nhial memε lar en yöö guaath a bëëni, yän bä nɔak lat thjn. Yän /cä bi luny jok, kä /cä raan bi pälikä, kä /cä wijcädä bi car. Yän bä ye luk cɛtnike duɔpkun kenε lätkun, ruac ni yän Kuäär ni Kuoth Nhial."

Liqa ciëk Yedh-ki-el

¹⁵Kä cu ruac Kuoth Nhial ben kä yä wëë j,

¹⁶"Gat ran, ciekdu be rɔ pär ke liqa. Duunde yöö /cu pär kä /cu wiee, a cänje ni merku akε /ci pen.

¹⁷ε loodu jisth bitdä, /cu ram in ci liw par. A kumdu te wijdu, kä /cu jäl ke paatku baan a thil waari. /Cu nhamdu kum, kä /cu cam ni mith nɛni tin la pär."

¹⁸Inɔ, yän cuɔ ruac ke naath ke runwan, kä ke thian cu ciekdä liw. Kä ke runwande min dodien cuɔ lat cɛtnike mëë ca lar yä.

¹⁹Kä cu naath yä thiec wäke j, “Jin /ciko bi lar mo lot tiji je mo ke kujda, mo lätdi nomo o?”

²⁰En jen, yan cua ke lar yöo ci ruac Kuoth Nhial ben kä yä,

²¹en yöo bä ruac ke thok duëel l-the-rel, en yöo memε ε ruac Kuar ni Kuoth Nhial wëë j, “Yän bä luaakdä yar, min la liak bumädun, kä gaa nëndε kä ye, kä nhok yene ke lockun. Kä ba dhoolkun kene nyieekun tin cia bany jok näk kor.

²²Kä bi yen ε lat cεtnike min cä lat. /Ci yen nhamdun bi kum kä /ci yen mieth neni tin la pär bi cam.

²³Bi kuomi wuothnikun te ni thin, kä bi wakarikun te cioknikun. /Cuare pär kä /cuare wiee, duunde yöo bia thuuk ke kuj dueerikun, kä bi ram ram par.

²⁴Ino, bi Yedh-ki-el a nyuuth kä ye, bia je lat cεtnike min ce pay lat. Mi wä memε wä cop, ε jen bi yen ε cu nac en yöo ε yan Kuäär ni Kuoth Nhial.”

²⁵Kä cu ruac Kuoth Nhial ben kä yä wëë j, “Gat ran, en cäj emo, cäj in bä nan ni luaakdien in bum bum kä ke, en teth laacdien kä buomdien, en min gaa nëndε kä ke, kä nhok ken ε ke lockien, amäni dhoolkien kene nyieekien bä,

²⁶en cäj emo, bi ram mi ci käänen ben kä ji be ji ben lar thuk.

²⁷En cäj emo bi thokdu te yoojä ke ram in ci käänen, kä bi ruac ke je, /ci biet bile nyok. Ke kuj emo, bi jin a nyuuth kä ke, kä biken ε cu nac en yöo ε yan Kuoth Nhial.”

Yedh 25

Ruac gookä mi jääk ke kuj Am-on

¹Kä cu ruac Kuoth Nhial ben kä yä en yöo,

²gat ran, ritni nhamdu peek ji Am-on kä lätnike ruac gookä mi jääk.

³Lari je ji Am-on en yöo bike ruac Kuar ni Kuoth Nhial lin. Kä memε ε jen ruac Kuar ni Kuoth wëë j, “Ke yöo cia wee j, ‘Yëë’ ke kuj luaakdä mëë ca je yar, kene wec ji l-the-rel mëë ca je bany piny baan, ke dhor Juda mëë ca jike nan peca.

⁴Ke kuj emo, yan bä ye kam ji kuc kënyä cäj ala kuaanykien. Bike kemenikien yiath piny reyduun kä bike ciënkien lat reyduun. Bike dey jienkun cam kä bike caakun rueth.

⁵Yän bä wec Rë-baa jakä guath lak tharogali, kä bä wec Am-on jakä guath lojä deet. Kä bi yen ε cu nac en yöo ε yan Kuoth Nhial.

⁶Ke kuj emɔ, cu Kuäär ni Kuoth Nhial memɛ lar en yöö, ‘Ke yöö cia tetkun pat, kä cia ciökun duac piny, kä teth lockun ke kuj jïäkni diaal tëë ci tuock muun I-the-rel,

⁷ke kuj emɔ yän bä ye däk, kä bä ye laṭh tetni dööri cɛṭke kuak tin la pëcke koṛ. Yän bä ye woc rey dööri, kä bä ye däk rey wiini. Kä bi yen ε cu ḡac en yöö ε yän Kuoth Nhial.’ ”

Ruac goṛkä mi jïäk ke kuj Mo-ab

⁸Cu Kuäär ni Kuoth Nhial memɛ lar, ke yöö ci Mo-ab wee j, “Thok duëel Juda cɛ cɛṭnike döör diaal tin kɔṇ,

⁹ke kuj emɔ, yän bä wii tin te këth Mo-ab tin gaṅke je woc, ken wii tin gow en muun emɔ, ala Beth-ye-ci-moth kenɛ Baal-me-on ke Kir-ya-tha-yim.

¹⁰Yän bä Mo-ab thöp jï kuc kënyä caṅ keel kenɛ Am-on ala duṅdien. Inɔ, /ca jï Am-on bile nyok ke tjem rey dööri,

¹¹kä yän bä Mo-ab cu luk. Kä bikɛn ε cu ḡac en yöö ε yän Kuoth Nhial.”

Ruac goṛkä mi jïäk ke kuj E-dɔm

¹²Memɛ lar ε Kuäär ni Kuoth Nhial ke kuj kä yöö ci E-dɔm cut laṭ ke thok duëel Juda, jɛn E-dɔm cɛ teke duer ke yöö cɛ cut emɔ laṭ.

¹³Ke kuj emɔ ci Kuäär ni Kuoth Nhial memɛ lar wëë j, “Yän bä E-dɔm däk ke buṛmdä, bä naath kenɛ ley tin cien ṭṭin näk. Kä bä je jakä guṛaṭh mi luṭ mi thil raan, a kënɛ ni wic Te-man a wä mäni wec De-dan, bakɛ näk koṛ.

¹⁴Yän bä rɔ col kä E-dɔm ke tet nɛnikä ni jï I-the-rel. Kä bikɛ lät ke E-dɔm cɛṭnike pek gaakdä, kenɛ waṅ loaacdä. Kä bikɛ cutdä cu ḡac, ruac ni yän Kuäär ni Kuoth Nhial.”

Ruac goṛkä mi jïäk ke kuj Pi-li-thet

¹⁵Memɛ lar ε Kuäär ni Kuoth Nhial ke kuj jï Pi-li-thet tin /ci gakdien thuk, kä laṭke cut ke tiëel loaac mi diit. Ke jɛn gak ëë wal carke däk Juda.

¹⁶Ke kuj emɔ, ci Kuäär ni Kuoth Nhial memɛ lar wëë j, “Yän bä jï Pi-li-thet däk ke buṛmdä. Kä bä jï Ke-reth tëm jɔṛ, kä bä jï joak yiëer diaal däk.

¹⁷Yän bä cut mi diit nõṅke kenɛ tɔṅṅ waṅä loaac. Kä bi ken ε cu ḡac en yöö ε yän Kuoth Nhial, mi waṅ cutdä wä nõṅke.”

Yɛdh 26

Ruac goṛkä mi jïäk ke kuj Dhor

¹Ke cän in jiolien kä payke wäl kel runi mëë taṅɔ pɛcä, cu ruac Kuoth Nhial ben kä yä wëë j,

²“Gat ran, ruacni ke kuj Dhor ëë ruac ke kuj Je-ru-tha-lëm wëë j, ‘E jen, Je-ru-tha-lëm in la duɔɔp nath ce dak, ci thieknike ro lep ya, Täämme min ce ku dak, yan bä ku riṅ.’ ”

³Ke kuj emɔ, ci Kuäär ni Kuoth Nhial memε lar j, “Nεε, yan gaka ke jṛ lö Dhor! Bä döör ti nuan jakä gak ke jṛ, cεtnike min la muan yiëer ro a jṛε.

⁴Bi döör tɔtɔ päny Dhor dāk, kä bike tṛeckε tin bar baar dāk. Yan bä tupde puɔc dɔɔr, bä banj ni pääm thṛn.

⁵Kä jen Dhor be la dhuɔɔl mi te däär baar, be la guaaṭh mi koɔt dëep rεc cambaknikien thṛn. Ruac ni yan Kuäär ni Kuoth Nhial, εn yöö ba je pεc ε döör,

⁶kä ba wijṛε tin te rεy ciēṅ jṛkien näk ke koṛ. E jen bi ken ε cu ṅac εn yöö ε yan Kuoth Nhial.”

⁷Kä cu Kuäär ni Kuoth Nhial memε lar wëë j, “Yan bä ram mi gak ke Dhor nööṅ kujc caam ala Kuäär Bë-bi-lɔn ni Ne-bu-kad-ne-dhar, min la kuäär kuṛi. Be ben keel ke jṛöṅköörrike kεne thurbieelikε ke ney ti ci kot ke jṛöṅkööri, ke rεm mi diṛt.

⁸Kä be wijṛu tin te rεy ciēṅ jṛkien näk ke koṛ. Kä be ro tēt koṛak ti gölke ni wecdun, kä be koɔtni laṭ ti wä wijṛ paany, kä be köötni kap nhial ke kuṛdu.

⁹Kä be jṛenke nööṅ be ke ben thur ni pänydu. Kä be tṛecku tin bar baar dāk ke jṛöpnike.

¹⁰Kä bi jṛöṅköörrike nuan elṛṅ, a bi turien jṛ kum. Kä be paṅyniku lath, ke roal jṛöṅkööri köör kεne thurbieeli, mi wëë wä ben ke thuk kälkun, cεtnike ney ti coth rεy wec mi ci pänyde dak.

¹¹Kä be wur ke jṛöṅköörrike, rεy duɔɔpniku diaal. Kä be nεku näk ke koṛ, kä bi nεku tin bum tēth, cεtnike thieer.

¹²Kä bike riṅṅdu pεc, kä bike kööku mac. Bike paṅyniku toṛ kä piny, kä bike ciēṅku tin goṅ dāk. Kä bike päämku kεne jṛenku ke mundu yuɔr rεy piṛni.

¹³Kä bä tuaarikun jakä bit, kä /ca jɔw thuɔmniku bi nyɔk ke liṅ.

¹⁴Yan bä jṛ jakä päm mi day, bi la guaaṭh kotdä cambakni. Kä /ca jṛ bi nyɔk ke taṭh, ke yöö lare yan Kuoth Nhial, ruac ni yan Kuäär ni Kuoth Nhial.”

¹⁵Memε ε min lar Kuäär ni Kuoth Nhial ε ke kuj Dhor wëë j, “/Cε ney tin ciēṅ jɔk yieer bi lath, mi wä jṛ buɔɔtni wä daar, mi wa naath wä näk rεydu?

¹⁶Kä bi ruëc jɔak yiëer diaal ben piny kuäärädien kä bike bieynikien tin teke bieel woc paṅynikien. Kä be ke kum ke dual, kä bike nyuur piny lathε ke guaṭhni diaal, kä be ke gäy ke jṛ.

17 Kä bike j̄i par ke diit j̄iethä l̄aac, bike j̄i j̄iök j̄i, ‘Ci kulε d̄ak j̄idi lö wec mi teke k̄ek, yen n̄ey tin cien̄ r̄ey yiëer! Bum yen m̄eedan r̄ey yiëer, j̄in yenε n̄ey diaal tin cien̄ r̄eydu, ci n̄ey diaal tin cien̄ en w̄ini jakä dual.

18 Täämε n̄ey tin cien̄ j̄ok yiëer cike dual ke c̄anj̄ ëë p̄en ke j̄i. Kä n̄ey tin cien̄ dhuçli, cike dual ke juc in ca j̄oc ni ye.’ ”

19 Meme ε min laar Kuäär ni Kuoth Nhial w̄ëë j̄i, “Mi w̄aa j̄i jakä wec mi te l̄orä, c̄etke w̄ij̄ tin /ca cien̄ ε naath. Ȳän b̄a p̄iw b̄äpdiit jakä b̄a kä ye, p̄iw ke tin n̄uan ba ye buony,

20 en w̄ano ȳän b̄a j̄i nan̄ piny keel ke n̄ey t̄ëë ci l̄iw, n̄ey t̄ëë ci l̄iw ni wal. Ȳän b̄a j̄i jakä cien̄ piny muçon̄ r̄ey n̄eni t̄ëë ci dhiap ni wal. /Ci r̄o bi nyok ke luny raar, kä bia cu thil guaath̄ muun n̄eni tin t̄ek.

21 Ȳän b̄a ye moc ke guut dualä mi bec, bia cu thuçk. Bi naath ye gor, kä /cike ye bi nyok ke jek, ruac ni ȳän Kuäär ni Kuoth Nhial.”

Yedh 27

Dit pärä ke kuj̄ Dhor

1 Kä cu ruac Kuoth Nhial ben kä ȳä w̄ëë j̄i,

2 “Täämε, gat ran ket dit pärä ke kuj̄ Dhor.

3 Bi j̄e l̄ar Dhor in te thok waath in la j̄älke köök n̄eni tin cien̄ j̄ok yiëer, en ȳöö meme lare Kuäär ni Kuoth Nhial w̄ëë j̄i, ‘Lö Dhor j̄in ci j̄e lar j̄i, “Ȳän dit̄ ḡooydä el̄oḡ.”

4 J̄in te k̄ethniku ni l̄oc yiëer, ci taathku j̄i lät kä ḡooy.

5 Kä cike cääkniku diaal l̄at ke j̄ien ti nöönke pääm Er-mon, kä cua j̄ien n̄uër w̄ä kan̄ kä Le-ba-n̄on ke ȳöö bake ben lät ni cuutdu.

6 Kä lät ken lawniku, ke j̄ien ritni ti wa nöön̄ kä Ba-can, kä ca j̄i pap ke j̄ien ti gow ti nöönke, j̄ok yiëer Ki-tim, kä ca j̄e pap ke tuçḡ guçri.

7 Kä b̄ij̄ ḡeru in ca tak agoaa, kä teke biel̄ ti gööl nöönke j̄e kä l-j̄ep. Kä lätde b̄a ala nyuuthdu, kä ca yac̄edu l̄at, ke b̄ij̄ mi yiel̄ kene mi dol̄ ti nöönke j̄ok yiëer E-li-ca.

8 Kä n̄ey tin cien̄ kä Dhi-don kene Ar-wad, ken ke ḡëerku. Kä n̄eku tin kuçḡ lö Dhor, teke r̄eydu, kä ken ke ḡëerku tin ḡackε duçp.

9 Kä bööth Gi-bel kene bel teke r̄eydu, dielke kuil romä j̄ien tin ca car. Kä riath̄ diaal kene laath̄kien teke r̄eydu, l̄atke nyin köökni ke kuak k̄okädu.

10 Kä j̄i Pa-rath kene Lud ke Put lätke ala j̄i r̄emdu. La ken köötnikien kene kuçmni köör a ḡaap puçḡnydu, ke ken n̄ey tin nöönke j̄i wuçt.

- 11 Kä j̄i Ar-wad kene ʎe-lek, teke j̄ok k̄aliku kuḡni diaal, kā te j̄i Ga-mad wuḡthni t̄iecniku tin b̄ar. Cike göök b̄äärikien ḡap wuḡthni k̄aliku diaal, cike ḡooydu jak̄a roḡ.
- 12“ ‘Kā Tar-cic l̄atde kök ke j̄i rey kuakniku tin ḡuan. Ke ʎöö t̄iḡke ciēk in boḡ, kene ladiit ke thapiēy kene yaḡyḡni t̄ēē luēli ke kuak duk̄aniku.
- 13 Kä l̄atke kök ke j̄i ε Ya-wan kene Tu-bal ke Me-cēk. Ken la luēlke naath kene kuak tin ca l̄at ke ciēk in boḡ ke kööku.
- 14 Kä Beth-to-gar-maa luēle kuaku ke jiōok tuḡruḡk kene jiōḡkōōri ke muḡli.
- 15 Kä j̄i De-dan l̄atke kök ke j̄i, kā w̄i j̄ok yiēēr ti ḡuan ke j̄i k̄ok̄adu. Kā köke j̄i tuḡḡ guḡri kene giēel.
- 16 L̄ät j̄i ε-d̄om ke j̄i k̄eel, ke kuḡ kuakniku tin ḡuan. Ken luēlke j̄i bieyni ti teke biēel ti gööl, kene ti ca tak aḡaa, ke biḡ mi bum, kene p̄ām ti d̄it kökdien.
- 17 Kä j̄i Juda kene j̄i I-the-rel l̄atke k̄eel ke j̄i. Luēlke j̄i ḡeme kene liēeth tuar ke liēeth j̄iaath Ɔ-lip ke j̄iḡ ḡonyä.
- 18 Kä j̄i Da-math-keth l̄atken kök ke j̄i ke kuḡ kuakniku tin ḡuan, kene kuḡ ḡaaniku tin ḡuan ti gööl, k̄oaḡ in nöḡḡke kā ʎel-bon kene miem deet.
- 19 Kä j̄i Daan kene j̄i Ya-wan tin la j̄i U-dhal cike roḡ mat l̄atke ke j̄i k̄eel, ke kuḡ kuakniku tin ḡuan. Kā bike j̄i luēl ladiit in ca rok k̄eel, kene wal tin ḡier ḡieer ke roḡy thokēēr.
- 20 Kä j̄i De-dan l̄atke j̄i kā bieyni duḡli tin la papke jiḡkni leyni.
- 21 Kä j̄i Ä-rab-ya kene ruēēc Ke-dhar diaal ke ken kööku tin nh̄oki elḡḡ ke ʎöö la köke j̄i dey roḡmni kene rueeth roḡmni kene det. T̄iḡi ke ken tin la ken ke a l̄ät kök ke j̄i.
- 22 Kä la köök Cēba kene Rēema kök a l̄ät ke j̄i k̄eel. Kā la luēlke j̄i wal tin ḡier ḡieer tin leny ti diaal ke ḡooy ke guiy diaal tin d̄it kökdien kene daḡp.
- 23 Kä j̄i A-ran kene Ka-nee ke E-dēn kene köök Cēba ke A-cur ke Kil-mad l̄atken kök k̄eel ke j̄i.
- 24 Ken la luēlke j̄i bieyni ti m̄ēēk, bieyni ti yiēl kene ti teke biēel, ke karp̄etni ti teke biēel ti ca moc ke yiēēni ti ca yop aḡaa. Ke ken t̄oḡo, cuke l̄ät k̄eel ke j̄i.
- 25 Kä babuuri j̄i Tar-cic, j̄älke k̄oake nyinku. Ino ca j̄i deē ke ʎaḡc ti thiek ε liḡ c̄etnikē r̄iey mi ci d̄ēc ke ʎaḡc rey yiēēr.
- 26 Ci ḡēērku j̄i ḡēr ni d̄äär baar, kā ci jiḡam k̄uec kānyä caḡ j̄i ciēl d̄äär baar.
- 27 Kä bi riḡḡdu kene kuaku, ke ḡēērku kene j̄i yiēēr, ke laḡatku diaal tin ḡacke l̄at, ke r̄emku diaal, ke ney diaal tin te reydu, cike liḡ yieer ke caḡ ēē yāk ke babuuru.

- 28** Kä ke jow wijkä gëeriku, tin n̄ackε duɔp, cue wij̄ jɔak yiëer lath.
- 29** Kä bi gëer riathni diaal tin n̄ackε duɔp, riathkien ban̄y piny. Kä bi gëer diaal tin n̄ackε duɔp kene j̄i yieer, wä cuɔŋ ni pomä.
- 30** Kä bike wiee ke jow mi d̄ijit, bike j̄i par εlɔŋ. Kä bike wuɔthkien moc ke tup, kä bike rɔ dan̄ rey n̄ethä.
- 31** Kä bike miemkien mut ke kuj̄du, kä bike rɔ moc ke bieyni cuali kä bike j̄i par ke lɔc ti ci jiath, bike j̄i par ke wiee mi d̄ijit.
- 32** Kä ke p̄arien ke j̄i, bike j̄i röl ke wiee mi paar ken ε ni j̄i latken yöö, εŋa mi ca däk c̄etke Dhor, ni däär baar?
- 33** Kä mo ci kuak kɔkädu ben raar rey yieer ɔ, la ney ti n̄uan a roŋŋ! Kä ke riand̄u min d̄ijit kene kuak kɔkädu tin n̄uan curi kuar wec muɔɔŋ riän̄.
- 34** Kä täämε j̄in ci l̄in ɔ rey baar, ci l̄in ni rey baar in lueŋ. Kä ci kööku kene ney tin te reydu, cike l̄in rey baar ke j̄i k̄el.
- 35** Kä ney diaal tin cien̄ jɔk yiëer, cike gaac̄ εlɔŋ ke j̄i. Kä kuarkien cike dual εlɔŋ, ci n̄hiamdien rɔ juan.
- 36** Kä köök tin te rey dööri, kuiwke ke kuj̄du, ke yöö ci ben guutdä mi bec, kä bi cu thil amäni cän̄ k̄el.’ ”

Yedh 28

Ruac gookä mi jiäak ke kuj̄ kuar Dhor

- 1** Kä cu ruac Kuoth Nhial ben kä yä wëë j̄,
- 2** gat ran ruacni ke ruëc̄ Dhor, en yöö memε ε min lār Kuäär ni Kuoth Nhial ε je wëë j̄, “Ke yöö ci roodu liak, kä ci ruac wij̄ j̄, ‘E yän kuoth, yän cä nyuur wij̄ kɔam kuthni tin te rey bar,’ kä notde ε j̄in raan ε /ci la kuoth, a cän̄ päari cärku ke cär kuoth.
- 3** E puc j̄in pel ni j̄in kä Da-ni-yel, thile t̄ëë mi kuj̄ci.
- 4** Ke pelu kene n̄ac̄ n̄aanidu, ci roodu duɔl riän̄, ci roodu duɔl daap kene ciεk in bor.
- 5** Kä ke pelu min d̄ijit ke lät kɔkä, j̄in ci riand̄u rep εlɔŋ, kä ci rɔ cu liak ke n̄uan kuakniku.”
- 6** Ke kuj̄ emɔ ci Kuäär ni Kuoth memε lar wëë j̄, “Ke yöö ci caru caat ke car kuoth,
- 7** ke kuj̄ emɔ, yän bä j̄i n̄öŋ ney ti jur, ney tin jiäk ni ken kä döör diaal. Bike thepnikien guath ke lɔk gooyä palädu kä bike wuɔtd̄u yar.
- 8** Bike j̄i yɔak rey puɔɔl, kä bi cu l̄iw ke liaḡ mi jiäak däär yiëer.

⁹Jin bi not ruaci i, 'E yän kuoth,' nham nēni tin nake ji, ci biā ni raan a /ci mo a kuoth tetni nēni tin ca ji moc ke buɔɔt?

¹⁰Jin bi liw nike liāā raam mi /ci mo a raan l-the-rel, tetni nēni ti jur. ke yöö ruac ni yän, Kuäär ni Kuoth Nhial.”

¹¹Kä cu ruac Kuoth Nhial ben kä yä wēē i,

¹²gat ran ket dit pärä ke kuj kuar Dhor, läri je yöö memε lare Kuäär ni Kuoth Nhial wēē i, “Ci kɔŋ a nyuuth mi thuɔk, mi thiän ke pel, kä rɔŋ gɔɔydu.

¹³Ti rey E-den in la kak Kuoth. Kä ci rɔ kum ke pääm diaal tin dīt kökdien, min määl kenε mi tēē maan mi gɔaa, ke mi tok kenε mi guiir ke mi tɔc kenε mi riaw riaw, ke mi thiän kenε mi dēēr ke mi yian. Kuak puāanydu diaal ke daap cake rialikā ni mēē /kən ji ni cak.

¹⁴Kä cuā ji ley ala gāän ke kuj kä yöö bi naath gaŋ, kä curi cu te ni wii paāmdä min rel rɔ, kä curi jal ke rey päämni tin dīt kökdien.

¹⁵Kä curi thil bēl rey duɔpniku nike cāŋ ēē cake ni ji, cu māni mēē ca duer jek kä ji.

¹⁶Rey kuakni kɔkādu tin nuan cu thiāŋ ni jin ke liak kä curi cu duer. Kä cuā ji cu yäk cεtke mi ci jiāäk wii paāmdä, kä cu jāäk in gāän ji tuɔk raar rey päämni tin dīt kökdien.

¹⁷Jin curi rɔ liak ke gɔɔydu, kä curi pelu nyon ke kuj wutādu. Inɔ, yän cā ji yuɔr piny, kä cuā ji lēp piny nham kuari, ke yöö bike ji nen.

¹⁸Kä ke nuan dueeriku, kenε thil gɔɔyā lät kɔkādu, curi lueek paliku yar. Inɔ, cuā mac nööŋ raar reydu, kä cuε ji wan, kä cuā ji jakā nēth wii muɔɔŋ, nham nēni diaal tin ba ji guic.

¹⁹Kä ney diaal tēē nake ji rey dööri cike gaac ke ji, ke yöö ci ben guutdä mi jiāäk, kä bi thil amāni cāŋ kel.”

Ruac gɔɔkā mi jiāäk ke kuj Dhi-don

²⁰Kä cu ruac Kuoth Nhial ben kä yä i

²¹gat ran ritni wicdu peek Dhi-don, kä lat ruac gɔɔkā mi jiāäk ke kujε,

²²jiok ni je Kuäär ni Kuoth Nhial wee i, “Yän gakä ke ji jin Dhi-don, kä yän bä liak jek reydu. Kä bike je nɔc en yöö ε yän Kuoth Nhial, mi waā luk wä lat reyde, kä bä gɔɔydä min rel rɔ nyoth reyde.

²³Ke yöö bä je jakā juey, kä bä riem jakā lony rey duɔpnike. Kä bi naath liw reyde, kä ba je mak pekni diaal. Kä bi ken ε cu nɔc en yöö ε yän Kuoth Nhial.”

Ba l-the-rel Poth

24 Kä cu Kuoth Nhial wee i, “Jen thok duëel l-the-rel /ce ro bi nyok ke mi tëëke ji thieekä ti bake cien a jïäk cętkę thil kene kuiy. Kä bi ken e cu ęac en yöö e ęän Kuäär ni Kuoth Nhial.”

25 Kä cu Kuäär ni Kuoth Nhial memę lar wëe i, “Mi waa ji thuck duëel l-the-rel wä ruol guäth kel rey döori diaal tëe cäke kieth thın, kä bä gooydä min rel ro nyoth reydię, nhiam döori diaal, en wanö bike cu nyuur muun ëe cä kam jandä ni Je-köb.

26 Bike cu cien ke mal reyde, bike tıec lat kä bike kaak wal ke kuj koaę pith. Bike cien ke mal, mi waa ji thieekädien diaal tëe cike cien e jïäk luk. Kä bi ken e cu ęac en yöö e ęän Kuoth Nhial ni Kuothdien.”

Yedh 29

Ruac gookä mi jïääk ke kuj l-jęp

1 Ke cąę kä wälrew kä pay in wälien ke ruon in wälien mëe takö pęcä cu ruac Kuoth Nhial ben kä ęä i,

2 “Gat ran lucni wııdu Pero kuäär l-jęp, kä lätni je ruac gookä mi jïääk kene ji l-jęp diaal.

3 Ruacni lare en yöö e Kuäär ni Kuoth Nhial i, ‘ęän gaka ke ji lö kuäär l-jęp ni Pero jin nyan in diit in ci tęc däär kieer ruaci i, “Kir e dunđä cä je läť kä roodä.”

4 ęän bä yieethni lath jioomdu, kä bä rec yiëeru jakä döp kuacniku. ęän bä ji yuoth raar rey yiëeru keel ke recke diaal a cike döp kuacniku.

5 ęän bä ji yuor ni rey döaar, jin yene rec yiëeru diaal. Bia wä pen ni rey döaar mi day, kä /ca ye bi rol kä /ca ye bi kony. ęän cä ji thöp diit kene ley wec muon ala mıethdien.

6 Inö, bi ji l-jęp diaal e cu ęac en yöö e ęän Kuoth Nhial. Ke yöö ci cętnike guot kä ji thuck duëel l-the-rel.

7 Mo cike ji kęp ö ke tetkien, bi cu tööl, la temi wuokien diaal. Kä mo cike ro nhiet ke ji mo, /ci ciökien la cuę ke thilu luę.’ ”

8 Ke kuj emö, memę lare Kuäär ni Kuoth Nhial wëe i, “ęän bä kor nöę ji, kä bä naath kene ley diaal nuok raar kä ji.

9 Kä bi mun l-jęp cuę luot mi ca päł. Kä bike je cu ęac en yöö e ęän Kuoth Nhial. “Kä ke yöö ci je lar i, ‘Jen Kir e dunđä läťde ęän,’

10 ke kuj emö, ęän gaka ke ji, kä gaka ke yiërku, ęän bä mun l-jęp cu jakä guath mi ca päł a thil raan, a käne je ni kä Mig-dol a wä mäni Thi-nim, a räth ni kethdu ke Kuc.

11Thil ram mi bi rēt ke je, kā thil ciṛok lēē mi bi je doany. /Ca je bi ciēṅ ke pek runi ti jien nuaan.

12Ÿän bā mun I-jēp jakā pālke a thil raan cētṅike wii tin kṛṅ. Kā ba ciēṅke pāl baan ke run ti jien nuaan cētṅike wii ti ca pāl röli tin kṛkien. Ÿän bā jī I-jēp riaw rey döörī, kā bāke kieth rey wiiṅi.”

13Wiiṅkā tītī diaal Kuäär ni Kuoth Nhial wēē i, “Ke thuṛk runi ti jien daṅ nuaan, Ÿän bā jī I-jēp ruṛṛl rey döörī tēē cāke riaw kā thīṅ.

14Bā I-jēp nyok ke luc gooyde, kā bā ke nyok ke luuc muun Path-roth, in la mundien, kā bike cu teke kuäär mi tot en wani.

15Kā bi kuēē ni kuāäre elṅṅ rey kuāāri, kā /cike rṛ bile nyok ke kap nhial rey döörī. Kā bāke jakā kuiy ke yōō /cike döör bile nyok ke ruēc.

16Kā /ci jī I-the-rel rṛ bi nyok ke ṅāth jī I-jēp. Bīke dueerkien tim, mi wāke rṛ wā riet I-jēp ke luäk. Kā bike je cu ṅac en yōō ε ḡän Kuäär ni Kuoth Nhial.”

Bi Kuäär ni Ne-bu-kad-ne-dhar I-jēp káp

17Ke cāṅ in jiolien, kā pay in jiolien, ke ruṛṅ jien daṅ rew wicde bārṛw mēē takṛ pēcā, cu ruac Kuoth Nhial ben kā ḡä wēē i,

18“Gat ran, Kuäär Bē-bi-lṅn ni Ne-bu-kad-ne-dhar cē rēmdē jakā lāt ke lāt mi bec elṅṅ, ke kuj gaakde ke Dhor. Cē miemkien diaal gur kā cē jierkien diaal pōth ke ḡac kā ti thiak thiaak. Kā jēn kēne rēmdē thile ram mi cu duṛṛr jek kā ke min ci ken ε lāt ke kuj Dhor.

19Ke kuj emṛ, cu Kuäär ni Kuoth Nhial mēme lar wēē i, ‘Ÿän bā mun I-jēp lath tetdā Kuār Bē-bi-lṅn ni Ne-bu-kad-ne-dhar. Kā be riṅṅde naṅ ni kēeliw, kā be je tiath kā be nyinke pēc. Be ke thöp rēmdē ala guḡath ēē ci lāt ke ke.

20Ÿän cā je kām mun I-jēp ke guḡath ēē ci lāt ke je, ke yōō ciken ḡä lätikā,’ ruac ni ḡän Kuäär ni Kuoth Nhial.

21Kā ke jēn cāṅ emṛ, ḡän bā thok duēēl I-the-rel moc ke buṛm, kā ḡän bā thokdu lēp jīn Yēdh-ki-el ke yōō bi ruac ke ke. Inṛ, biken ε cu ṅac en yōō ε ḡän Kuoth Nhial.”

Yēdh 30

Bi Kuoth Nhial I-jēp duäc

1Kā cu ruac Kuoth Nhial ben kā ḡä i,

2gat ran lat ruac goṛkā, larē en yōō mēme laare Kuäär ni Kuoth Nhial wēē i, “Wieēē i, ‘Cāṅ dākā a bēēni!’

3Ke yōō ci cāṅ thiḡk, ci cāṅ luṛk Kuoth Nhial thiḡk. Be la cāṅ mi teke puār, ε guḡath mi bi dāk ke döör.

⁴Bi kor ben kä I-jëp, kä be la cän rikä kä Kuc, mi waa j̄i I-jëp wä näk, kä ba kuake diaal nan, kä ba je ban̄y piny a ce dak.

⁵Kä Kuc kene Put ke Lud ke w̄ij Ä-rab-ya diaal ke Lib-ya amäni ney tin ca mat ruac lat ke I-jëp ba ken diaal näk koor̄.”

⁶Kä cu Kuoth Nhial mem̄e lar wëë j̄, “Ney t̄o ba I-jëp luäk t̄o bake näk. Kä bi liak bumäde keeliw thil. A käne nikä Mig-dol a wä nikä Thi-nim, ba ken diaal näk reyde ke kor, ruac ni yan̄ Kuäär ni Kuoth Nhial.

⁷Bake päi ni baan̄ cetke w̄ij tin k̄oŋ, tin ca päi ni baan̄ a thil naath, kä bi ciëñke te ni baan̄, cetke ciëñ tin k̄oŋ tin te ni baan̄.

⁸Kä biken ε cu ηac en γöö ε yan̄ Kuoth Nhial, mi waa I-jëp wä t̄oŋ ke mac, mi waa ney diaal tin luake je wä dup.

⁹“Ke jen cän̄ εmo, bi jaak̄ j̄ien kä γä ke babuuri, ke γöö bike Kuc in cien̄ malä wä jakä dual. Bike dual ke cän̄ in wa I-jëp wä t̄oŋ!”

¹⁰Kä cu Kuäär ni Kuoth Nhial wee j̄, “Yän bä riŋ I-jëp moc ke pek, ke tet Kuar̄ Bë-bi-lon ni Ne-bu-kad-ne-dhar.

¹¹Jen kene neke tin te keel ke je, ken ney tin bec ni ken rey dööri, bike ben ba wec ben dak. Kä bike kor ben ter ke I-jëp, bike wec thiän̄ ke ney tin ca näk.

¹²Yän bä yiër jakä don, kä bä wec cu koak ke tet neeni tin latke j̄äk. Kä bä mun jakä palke, kene tin diaal tin te th̄in ke tet juri. ε yan̄ Kuoth Nhial lat je mo.”

¹³Kä cu Kuäär ni Kuoth Nhial wee j̄, “Yän bä kuth guäyni dak, kä bä puany tin ca lat kä Mem-pith dak. Kä be cu thil ram mi bi le ruëc kä I-jëp. Kä bä mun I-jëp cu moc ke dual.

¹⁴Yän bä Path-roth jakä day, kä bä Dho-an wan, kä bä The-beth luk.

¹⁵Yän bä n̄ënydä jakä wä kä Thin, en min la buom I-jëp, kä bä j̄i The-beth tin nuan̄ nuok raar.

¹⁶Yän bä I-jëp t̄oŋ ke mac, kä bi Thin te rikä mi diit. Kä ba päny The-beth dak piny, kä bi Mem-pith te rik ni cian̄.

¹⁷Kä ba nuëtni On kene Pi-be-theth näk koor̄. Kä ba duoth neeni tin k̄oŋ nan̄ ala pëëc.

¹⁸Kä bi cän̄ a muuth kä Ta-pa-neth, mi waa buom I-jëp wä woc, mi waa buom liakäde moc ke pek. Kä ba wec kum ε puaar, kä ba j̄i w̄ijnike nan̄ ala pëëc.

¹⁹ε jen luk in bä luk ni I-jëp eno. ε jen biken ε cu ηac en γöö ε yan̄ Kuoth Nhial.”

Ruac gookä mi j̄iäk ke kuj̄ Petro

²⁰Ke cän̄ kä b̄arow kä pay in j̄ioŋ, ke wälkel runi mëë tako p̄ecä, cu ruac Kuoth Nhial ben kä γä wëë j̄,

²¹“Gat ran, γän cä wuḡḡk kuḗr I-jḗp ni Pḗro tḡl. Kä thile ram mi ci je yien ke γḡö be gḡaa, kie ram mi ci je rith ke yieen buḡḡni, ke γḡö be buḡm a be thep luän ke kap kḡḡr.

²²Ke kuj emḡ ci Kuäär ni Kuoth Nhial mḗmḗ lar en γḡö γän gakä ke kuäär I-jḗp ni Pḗro, bä wuḡḡke tḡl. En wuḡḡk in gḡaa kene wuḡḡk ḗḗ cä kḡḡ tḡl ke nhiam. Kä bä thep jakä pḗn tetäde.

²³γän bä jḡ I-jḗp cu riaw rey dööri diaal. Kä bäke kieth rey γḡaa keeliw.

²⁴γän bä wuḡḡk kuḗr Bḗ-bi-lḡn jakä bum, kä bä thepdä laḡh tetäde, duunde γḡö bä wuḡḡk Pḗro tḡl. Kä be cu wiee nhiam kuḗr Bḗ-bi-lḡn ke wiee raam mi ca moc ke buḡt mi beḡ elḡḡ.

²⁵Bä kuḗr Bḗ-bi-lḡn moc ke buḡm, duunde γḡö bi Pḗro thil buḡm. Kä bikḗn ε cu ḡḗc en γḡö ε γän Kuoth Nhial, mi waḡ thepdä wä laḡh tetäde kuḗr Bḗ-bi-lḡn. Kä be je tḗr kḡḡr ke mun I-jḗp.

²⁶γän bä jḡ I-jḗp diaal cu riaw kä rey dööri, kä bäke kieth rey wiini diaal. Kä bike je cu ḡḗc en γḡö ε γän Kuoth Nhial.”

Yedh 31

Päär I-jḗp ke jiath thḗḗp

¹Ke cänḡ kä kel kä pay in diḡḡkdiḗn, ke wälkel runi mḗḗ tḗkḡ pḗecä, cu ruac Kuoth Nhial ben kä γä wḗḗ ḡ,

²gat ran ruacni ke kuäär I-jḗp ni Pḗro kene neeke jḡḡkni je ḡ, “Kä ḗḡa mi päär diḡde ke jḡ?

³Kä jḡn car A-thi-ri-ya, mḗḗ cḗtke jiath thḗḗp kä Lḗ-ba-nḡn, mḗḗ te kärke ke tḡḗep mi gḡaa. Kä jḗn bäre elḡḡ, kä cup biḗede ni puḗḗri.

⁴Kä cu pḡ ε jakä pith, cu pḡ piḗny muḡḡn ε jakä bär. Kier lḡny pḡkḗn, ke guḗḗḡh in ca jiath pith thḡn. Kä wä lönydiḗn kä jḗn diaal tin te rey ruḡḡp.

⁵Inḡ, cu jiath emḡ bär ni wiḡde, kä jḗn diaal tin te rey dḡaar, kä cu jḡḡhke piith ala pḗn pḗḗn, kä cu kärke piith ε bär, ke γḡö te thare ke pḡ ti ḡuan.

⁶Kä cu diit nhial diaal duḗlkḗn laḡ nḡḗḗknike, kä cu ley dḡaar diaal diḡeth piny karike, kä cu döör diaal tin diḡ ciḗḡ tipäde.

⁷Kä cue gḡaa elḡḡ en jiath, kä bär kärke, ke γḡö ci ciḡke räth ni piny, ni rey piini tin ḡuan.

⁸Kä jḗn thḗḗp diaal tin te rey kakä Kuoth thile jiath mi päär ke je, thile jiath mi tḡc mi päär nḡḗḗke ke je. Kä thile jiath kuḗḗl mi päär kärke ke je, Thile jiath kä jḗn kakä Kuoth mi päär gḡḡyde ke je.

⁹Ɛ Ƴän lǟt je agɔaa ɔ kɛel ke karke tin nuan, kä jien diaal kä E-dɛn tin te rey kakä Kuoth, goor̄ken Ƴöö deeke cɛ̄tke je.”

¹⁰Ke kuj̄c ɛmɔ cu Kuäär̄ ni Kuoth Nhial ruac ke wee j̄, “Jɛn jiath cɛ̄ piith a bär a ci biɛɛde cop ni puḡari, kä cɛ̄ rɔ cu liak ke bäre.

¹¹Ƴän cǟ je lāth tetni rueecǟ döör̄i, ke Ƴöö be je lätkä mi päär ke nyuɔɔnke. Ƴän cǟ je yuɔr döör̄ ke kuj̄̄ jiäknike.

¹²Kä bi jur tin bec niken kä döör̄ je jɔap piny kä ba je bany piny. Kä bi karke pen wj̄̄ päämni kene rey löli diaal. Kä bi j̄ithke te rey piini a cike töl, kä bi döör̄ wec muɔɔn diaal j̄iɛn tipäde ba je bany piny.

¹³Cien̄ diit nhial diaal wj̄̄ jiaath in ci teeth, kä cien̄ ley dɔaar diaal kamni karike.

¹⁴“Ke kuj̄̄ kä t̄it̄i diaal ɛ Ƴöö be thil jiath mi bi rɔ le nyɔk ke liak ke bäre kä jien tin pith gekä piini, mi bi biɛɛde puḡar cop. Kä thilē jiath mi dɔɔ̄n mi bi bär cɛ̄tke je kä jien tin ca wac agɔaa. Ke Ƴöö ca ken diaal kam̄ liḡa, biken diaal wä jɔokni, bike liw̄ kɛel ke ney diaal tin kɔɔ̄n, ney diaal tin liw̄.”

¹⁵Ke kuj̄̄ ɛmɔ ci Kuäär̄ ni Kuoth Nhial wee j̄, “Ke jɛn cän̄ ɔ ba kony ni je mɔ, bä mun kɔakde muɔl th̄in a be je kum. Kä bäre kum kä bä piw̄ yiëere cu kap cuɔɔ̄n, a bi pīke tin nuan cu thuɔk. Ƴän bä Le-ba-nɔn moc ke bieyni pärä ke Ƴöö paare jiath, kä jien diaal tin te piny wec parke je bä.

¹⁶Kä cuḡ döör̄ jakä lathɛ ke jɔw pɛnǟ jiaath, mäǟ jakä je kä liw̄ kɛel ke jɔok. Kä kaak̄ Kuoth diaal ke mäǟk jien Le-ba-nɔn tin gɔw, ke jien diaal täǟ ca wac agɔaa, bake wä bum ni muun jɔokni pinyi.

¹⁷Kä ney täǟ cien̄ tipäde, kene ney täǟ ci mat ke je rey döör̄i, cike liw̄ kɛel ke je, cike rɔ mat ney täǟ ca näk koor̄.

¹⁸“Kä ɛ jiath in mith kä jien E-dɛn päär wuɔtde kene goɔyde ke j̄i mɔ? Täamē j̄in yenē jien E-dɛn ba ye naɔ̄ rool̄ jɔokni pinyi. Bi rɔ mat ney tin /ci tɔḡ̄ nɛ̄ Kuoth, ney täǟ ca näk koor̄. Kä jɛn jiath ɛmē ɛ Kuäär̄ I-jöp̄ ni Pero kene nɛ̄ke diaal, ruac ni Ƴän Kuäär̄ ni Kuoth Nhial.”

Yɛdh 32

P̄ar Pero kene I-jöp̄

¹Ke cän̄ in j̄iol, kä wälrew̄ päthni ke wäl̄ rew̄ runi mäǟ takɔ pɛɛcä, cu ruac Kuoth Nhial ben kä Ƴǟ j̄,

²gat ran, ket dit pärä ke kuj̄̄ Pero kuäär̄ I-jöp̄, j̄iok ni je j̄, “J̄in cɛ̄t̄di ke lony rey döör̄i, kä cɛ̄t̄di ke nyan̄ rey yiëri, ku la thoor̄i ni rɔ rey kieriku, kä tuupi pī ke ciöku, bi piiku cu nyon.

³Kä ci Kuäär̄ ni Kuoth Nhial mem̄e lar wäǟ j̄, ‘Rey dolǟ nɛ̄ni ti nuan Ƴän bä cambakdä yuɔr wj̄̄du, kä bä j̄i thöt raar ke cambakdä.

⁴Ino, ɣän bā jī cu yuor raar, bā jī cu jakä pen piny. Kä bā diit nhial diaal jakä camke jī, kä bi ley d̄aar diaal jī cam amäni mi cike riṅ.

⁵ɣän bā riṅku kieth wuṭhni päämni, kä bā löli thiṅ ke riṅdu min ci duṭh.

⁶ɣän bā mun luäny ke riemdu min bi löny amäni wuṭh päämni, kä bi yiēr diaal thiṅṅ ke riemdu.

⁷Mi wā jī wä yuṭh raar, ɣän bā puṅar kum, kä bā cierke jakä col. Bā cāṅ kum ke puṅ, kä /ci buay path bi lēp.

⁸ɣän bā nyin nhial diaal tin la buoy jakä muth wīidun. Kä bi wīc muṭṭon cuṅ muuth, ruac ni ɣän Kuäär ni Kuoth Nhial.

⁹‘Kä bā ney ti ṅuan jakä dual, mi wā ye naṅ dööri ti kṅ ala pēēc. Wīini ti kuic yen ke.

¹⁰Bā ney ti ṅuan jakä gāac ke kuīdun, be kuṅkien lath ke kuīdun. Mi wā thepdä wä caṅ nhiamdien, /ci lathdien bile teke pek, be ramṅ lath ke kuī teekäde, ke cāṅ in pen ke jī.’ ”

¹¹Ke ɣöö ci Kuäär ni Kuoth Nhial memε lar i, “Bi kuäär Bē-bi-lon jī mak.

¹²ɣän bā nεku jakä kapke koṅ ε rem mi bum bum, ken diaal ney tin bec ni ken kä döör diaal. Bike liak l-jēp dāk, kä bi nεke diaal liw.

¹³ɣän bā ɣṅkien tin te tuṅcni gekä piini ti ṅuan näk. Kä thile ram mi bi je nyok ke dony ciṅṅ. Kä /ci barkaak ɣṅk ε bi nyok ke dony.

¹⁴Ino, bā piikien jakä wīer wīeer, kä bā pi kieerien jakä löny cētke liēth,” ruac ni ɣän Kuäär ni Kuoth Nhial.

¹⁵“Mi wā mun l-jēp jakä palke, mi wā tin diaal tin te muun wä woc, mi wā ti diaal tin cien thīn näk, biken ε cu ṅac en ɣöö ε ɣän Kuoth Nhial.

¹⁶Memε ε dit pärä, mi ba gāamke. Bi män dööri je la gāām. Bi l-jēp kene nεke diaal je a gāām, ruac ni ɣän Kuäär ni Kuoth Nhial.”

Wä P̄ero roṅ jṅkni

¹⁷Ke cāṅ kä wäl dhieec, kä pay in jiolien, ke wälrew runi mēē takṅ p̄ecä, cu ruac Kuoth Nhial ben kä ɣä wēē i,

¹⁸“Gat ran, wieeni ke kuī jī l-jēp, kä jäknike kä piny, keel kene män dööri tin buṅm buṅm, roṅ jṅkni piny keel ke ney tēē ci liw ni mēē.

¹⁹‘Kä ṅṅa mi lenyi ke goṅy? Wēr piny, bi wä loṅ keel ke ney tin thil kuoth!’

²⁰Bike wä te keel ke ney tēē ṅake ke koṅ. Jī l-jēp bake näk koṅ, kä ba je naṅ keel kene nεke.

21 R̥ey k̥ək̥ä kunyā, bi bööth tin buṛm buṛṛm ruac ke kuj l-j̥ep kene ney tin la luak̥e je wäke j̥, 'Ken cike ben piny, a teke keel ke ney tin thil kuoth rool j̥okni, kene ney t̥eë n̥ake koṛ.'

22 "En wani te A-thi-ri-ya th̥in, kene buṛnde keeliw, ca k̥ək̥ak̥ien goṛni je, ken diaal n̥ake ke koṛ.

23 Kä ca k̥ək̥ak̥ kunyädien laṭh ni pinyi rool j̥okni. Kä te remde t̥ṛṛcä gekä k̥ək̥ä kunyäd̥e. Kä ney diaal t̥eë jak naath kä dual teekä cike liw, cake n̥ak koṛ.

24 "Kä Ee-lam en wani, kä te neke diaal gekä k̥ək̥ak̥ kunyäd̥e. Ken diaal cake n̥ak koṛ, ken ney diaal t̥eë jake naath kä dual teekä, cike wä rool j̥okni ken ney tin thil kuoth. Ruṛt ke pöcdien keel ke ney t̥eë ci wä rool j̥okni.

25 Ci ken Ee-lam lät kä dhan̥ r̥ey neeni t̥eë ca n̥ak, kene buṛn neenike diaal gekä k̥ək̥ak̥ kunyäd̥e. Ken diaal ke ney ti thil kuoth, kä cake n̥ak ke koṛ. Ke yöö cike naath jakä dual m̥eë teke teekä, ruṛtke pöcdien keel ke ney t̥eë ci wä rool j̥okni, cake laṭh guäth kel ke ney tin ca n̥ak.

26 "Kä te Me-c̥ek kene Tu-bal en wani, keel ke neekien tin ṛuan kä cake goṛ ke k̥ək̥ak̥ kunyädien, Kä ken diaal ke ney ti thil kuoth, cake n̥ak koṛ ke yöö cike naath jakä dual m̥eë t̥ek ken.

27 Kä /k̥an̥ke kony keel ke wäth köör t̥eë wal t̥eë ca kony keel ke yiṛw köör̥ien, t̥eë ca thepnikien caak ni wuṛthkien piny. Kä ci duäc dueerikien loṛṛ ni c̥ṛṛnikien. Ke yöö cike naath jakä dual m̥eë teke teekä.

28 In̥o, j̥in ba j̥i dhil dup, kä bi cu cien̥ keel ke ney tin thil kuoth, kene ney t̥eë ca n̥ak koṛ.

29 "En wani te E-d̥om th̥in kene kuār̥ke ke ruëëcke diaal, n̥ike buṛmdien keel cuke t̥ṛṛc keel ke ney t̥eë ca n̥ak koṛ. Cuke cien̥ keel ke ney tin thil kuoth, ney t̥eë ci wä rool j̥okni.

30 "En wani te ruëëc k̥uec caam th̥in ken diaal, kä te j̥i Dhi-don diaal th̥in, ney t̥eë ci wä piny a p̥ocke keel ke ney t̥eë ca n̥ak, ke kuj kä yöö cike naath jakä dual ke kuj bumädien. Cien̥ke keel ke ney t̥eë thil kuoth ney t̥eë ca n̥ak koṛ, kä bike pöcdien rut keel ke ney t̥eë ci wä rool j̥okni.

31 "Kä bi kuäär l-j̥ep kene remde ney t̥eë ca n̥ak koṛ nen, Kä ba je cu bum ke kuj remde min ca n̥ak koṛ, ruac ni Kuäär ni Kuoth Nhial.

32 A c̥an̥je ni m̥eë ce naath jakä dual m̥eë t̥eë teekä. Ke kuj em̥o, jen P̥ero kene neke tin ṛuan, bike t̥ṛṛc keel ke ney tin thil kuoth, keel ke ney t̥eë ca n̥ak koṛ, ruacni yän Kuäär ni Kuoth Nhial."

Yedh 33

Yieen I-the-rel ni Yedh-ki-el

- ¹Kä cu ruac Kuoth Nhial ben kä yä wëë i,
- ²“Gat ran, ruacni ke nεku, jiokni ke i, ‘Mi waa wec kap kor, kä ken ji wec εmo cike ram kel jakä yieendien.
- ³Kä mi wä ram min ca jakä yieen kor wä nen ε kapke je wic, kä be kaan koth a läre naath lär,
- ⁴kä mi tēeke ram mi ci jow kaanä lij kä /ce läär bi nhok, a bi kor cop kä ba je näk, bi riemde pen ni wijde en ram εmo.
- ⁵Mi ce jow kaanä lij kä /kene luik lij, bi riemde pen wijde. Ke yöö mi ce luik lij, derε tēkde kän.
- ⁶Duunde yöö, mi nen yieen kor kapke je, kä /ce kaan bi koth, ke yöö be naath lar lär, kä bi kor ben a be ke ben näk, bibe lij ke dueerkien, bi dueerkien pen wij raam min yieen.’
- ⁷“Ino, lö gat ran yän cä ji jakä yieen thok duëel I-the-rel. Jin lij ruacdä kä luek ke ke ruacdä.
- ⁸Mi waa guan dueeri wä jiök i, ‘Lö ji dueeri yen ε puc bia dhil lij.’ Kä jin /cu ruac ke ji dueeri ke yöö bibe rō rit kä dueerkien, a ji dueeri lij ke dueerkien, duunde yöö yän bä riemdien lath wijdu.
- ⁹Duunde yöö, mi ci ji nyuōni luek kä nyuōnkien, kä löke luikdu ε ken, ken bibe lij ke nyuōnkien, duunde yöö jin bi tēkdu kän.”

Lät raam o kä rōade

- ¹⁰“Tääme jin gat ran, ruacni ke thok duëel I-the-rel, bibe jiök i ruac yen i, ‘Nyuōnko kene dueerko ke ken ci pen wijda tō, kä ca ney cuc ε ken, kä dee ney kule tēk idi?’
- ¹¹Kä läri je ke, en yöö cεtnike tēkdä, yän Kuäär ni Kuoth Nhial en yöö, yän thile mi nhokä kä liāā ji nyuōni, mi cike rō rit kä dueerkien ke yöö bibe tēk, rietde rō, rietde rō kä lät dueerikun, ke yöö enu bia lij o lö thok duëel I-the-rel?
- ¹²Kä jin gat ran läri je nεku en yöö /ci cuḡ ram mi guan cuḡni bi kän mi cike duer. Kä /ci dueer ram mi guan dueeri bi näk, mi ce rō rit dueerike kä /ci ji cuḡni bi tēk ke cuḡkien mi cike duer.
- ¹³A cāḡe mēē cä ruac ke ji cuḡni en yöö epuc bibe dhil tēk, kä mi wäke ḡāth ni cuḡkien a wäke lat ni dueer, /ca cuḡkien tōtō bi tim, duunde yöö bibe lij ke kuj dueeri tō ciken ke lat tō.
- ¹⁴Kä cāḡ cä ruac ke ji dueeri a jiökä ke i, ‘Epuc yen bia lij,’ kä ḡotde ken mi wäke rō rit kä dueerkien kä bibe lat ni min la ḡuot kä mo cuōḡḡ,

15 mi wä j̄i dueeri r̄ɔ wä riet ɡɔɔyä, mi wäke ɲɔak t̄eë ciken ke mac luɔɔ j̄ikien, a biki luëëkä luɔɔth kä thile duer mi biken ε nyɔk ke lät̄ni, epuc ken biki t̄ek /cike bi liw.

16 Thile duer kel kä dueer t̄eë ciken ke lät̄ mi ba nyɔk ke t̄iem ala mi j̄iääk kä ke. Ke ȳö cike lät̄ ni ɲut kä mɔ cuɔɔɲ, epuc ken biki t̄ek.

17 “Kä ɲotde ruac yen j̄, ‘Min lät̄ Kuäär ε /cie cuɔɔɲ,’ kä ke duɔɔkien ken t̄ɔ ci t̄ɔ a cuɲ t̄ɔ.

18 Kä mi ci j̄i cuɲni r̄ɔ r̄it̄ cuɲnikien a wa lät̄ ni duer, biki liw ke je.

19 Kä mi wä j̄i dueeri r̄ɔ r̄it̄ dueerikien a wäke lät̄ ni cuɲ, ε puc biki t̄ek ke je.

20 Kä ɲotde ruac yen j̄, ‘Min lät̄ Kuäär ε /cie cuɔɔɲ.’ Ay thok duëel l-the-rel yän bä yen diaal luk c̄et̄nike duɔɔkun.”

Lär p̄eenä Jε-ru-tha-l̄em

21 Ke c̄əɲ kä dhieec, kä wäl päthni ke wäl r̄ew runi t̄eë p̄eck̄e ɲey, cu ram kel mi bar ɔ kä Jε-ru-tha-l̄em ben, kä cue yä j̄iök j̄, “Ci wec pay p̄ëen.”

22 Tääm̄e ci buɔm Kuoth Nhial ben kä yä niki thian a /ken p̄ëc̄ ni ben. Duunde ȳö Kuoth Nhial c̄e thokdä lep ke thaak eë bi cu cop ke ram min ci käǟn ke runwan. Inɔ, cu thokdä r̄ɔ lep /k̄an le ɲot ke diw diw a /cä ruac luän̄.

Ney tin ci käǟn kä Juda

23 Kä cu ruac Kuoth Nhial ben kä yä en ȳö,

24 gat ran, ken ɲey ti c̄ien̄ ti en guäth ε ca päle muun l-the-rel ruac ke wäke j̄, “A-be-ram jen ε ram kel, kä cua je k̄am mun ala duɲde. Kä ɲuan k̄on, epuc en mun ca je k̄am k̄on ala duɲdan.”

25 Ke kuj̄ emɔ, j̄in läri je ke ci Kuäär ni Kuoth Nhial wee j̄, “Ci yen r̄in̄ cam keel ke riemd̄e, kä pal yen kuth guäǟynikun, kä wuɔthe riem piny, d̄ere wec k̄an bä ala duɲdun?”

26 Kä yen ɲathe ni thepnikun, kä lät̄ yen ti j̄iäk, kä dhom ram ɔ ciek guan thieekäde kä ye, d̄ere mun k̄an bä ala duɲdun?”

27 Läri ke mem̄e en ȳö ruac Kuäär ni Kuoth Nhial wëë j̄, “C̄et̄nike t̄ekdä, epuc ken ɲey t̄ɔ c̄ien̄ guathni ti ca pǟl t̄ɔ, bake näk k̄oor. Kä ɲey t̄ɔ c̄ien̄ rey k̄ak̄ni t̄ɔ, b̄ake k̄am ley d̄aar ke ȳö bake cam ε ken. Kä ɲey t̄ɔ c̄ien̄ guathni tin buɔm buɔm t̄ɔ kene k̄ak̄, bake näk ε juey.

28 Yän bä mun jakä ba pǟl ni baan a thil raan, kä bi buɔm liakäde cu thuuk. Kä ba pǟm l-the-rel b̄any piny baan a thile ram mi bi r̄et̄ ke ke.

29 Kä biken ε cu ɲac en ȳö ε yän Kuoth Nhial, mi w̄ā wec wä jakä p̄alk̄e ni baan a thil raan ke ȳö ɲuan dueer t̄eë ciken ke lät̄.”

Luot ruac Yedh-ki-el

³⁰Kä ke kujdu, lö gat ran, ken næku ruacke ke kujdu gëekni käli kene thuk duëli, ruacke kamnikien kärɔ, jɔk ram ɔ guan thieekäde j, “Bër liɲ ruac in ε waa bä kä Kuoth Nhial.”

³¹“Cuke ben kä jɪ cɛtke min la naath a bä, kä cuke ben nyuur nhiamdu cɛtke mi ke nækä, cuke rieetku liɲ, kä /ken ken ke luɔth. Pɛlke ni jɪ ε ken ke lëëpkien, kä cike lockien laɲh kä ɲɔak tin jëke.

³²Curi cɛtnike ram mi ket tuaari ti nhoake ε ken, ala ram mi teke jɔw mi goaa mi puɔɔt thom agoaa. Cuke min latdi liɲ, duunde yöö /kenke je laɲh lǟt.

³³Mi wä mɛmɛ cop, kä be ben ala jɛn, bike je cu ɲɔc en yöö ci gök kɔɲ te rɛydien.”

Yɛdh 34

Yiëen I-the-rɛl ti jɪ kacä

¹Kä cu ruac Kuoth Nhial ben kä yä j,

²gat ran, lat ruac gookä mi jääk ke kuj yiëeni I-the-rɛl. Lat ruac gookä, läri je ken yiëen en yöö ε Kuäär ni Kuoth Nhial j, “Ay, lö yiëen I-the-rɛl tin mjeethe ni rɔɔdun! /Ci yieen deet la mijth ni dët?”

³Yɛn came ni thiɔɔl kä ruɔnyɛ rɔ ke bieyni ti ca tak ke miem deet, kä ɲuɔtdɛ ni dey deet tin ci buuth, kä /ci yɛn det lääk.

⁴Kä /ken yɛn nɛy tin thil luɔɲ bum, kä /ken yɛn nɛy tin teke juey jakä goaa, kä /ken yɛn buɔɔt yian, kä /ken yɛn nɛy tin ca duɔɔp dujɪr luɔɔc jɔk, kä /ken yɛn tin ci bath gɔr. Duunde yöö, cia ruac nike ke buɔm kene kok.

⁵Kä ε jɛn cake riaw dɔɔr ɔ, ke yöö thile ke yiëen, kä mää cake riaw cike cuɔ mijth leyni dɔaar diaal.

⁶Detkä cake riaw, ku yjic niken wuɔthni päamni tin bɔr bɔar diaal, detkä cake riaw rɛy goaa kɛɛliw, kä thile ram mi goorke.”

⁷Kä ke kuj ɛmɔ, yɛn yiëen deet liɛɲɛ ruac Kuoth Nhial wää j,

⁸“Cɛtnike tɛkdä, yän Kuäär ni Kuoth Nhial, ke yöö ci detkä la ti kake nike, cike la ni mjeth kä ley dɔaar diaal, ke yöö thile yiëen, kä /ken yiëen deetkä detkä wä gɔr, ciken yiëen deet cu mjeeth ni rɔ, /kenke detkä mjeeth.

⁹Ke kuj ɛmɔ, yɛn yiëen deet liɛɲɛ ruac Kuoth Nhial.

¹⁰Mɛmɛ larɛ Kuäär ni Kuoth wää j, ‘Yän gakä ke yiëen deet. Kä yän bä detkä woc kä yɛ, kä /cia rɔ bi nyɔk ke mi bia la yiëenkien. Kä /ci yɛn yiëen deet rɔ bi nyɔk ke mi mjeethke rɔ. Yän bä detkä luäk kä ke, /cike bile ɲot ala mjeth kä ke.’ ”

Kuoth ε jɛn yieen in thuɔk

- 11 Kä cu Kuäär ni Kuoth Nhial memε lar wëë i, “Yän puᵛnydä paᵛny bä detkä wä ḡor ε yän, bäke dhil nike ḡor.
- 12 Cεtke min la yiëen deet detkien la ḡoor rey deet tin ca rᵛ liᵛam thᵛn, yän bä detkä ḡor inᵛ bä. Yän bäke luäk ḡuathni diaal tin cakε riaw thᵛn, ke cāḡ puḡari muᵛth mi col.
- 13 Yän bäke maḡat rey dööri kä bä ke ruᵛᵛl rey wiᵛni, kä bäke nööḡ muundien paᵛny. Kä bäke wä miεeth ni wuᵛthni päämni l-the-rel, gekä piᵛni ḡuath ni diaal tin la cianke.
- 14 Yän bäke laḡk ke wal ti ḡow, kä wuᵛth päämni l-the-rel tin bär be la ḡuḡath laḡdien. En wani bibe tᵛᵛc rey wal laḡdien tin ḡow, kä lake wal ti ḡow wuᵛthni päämni l-the-rel.
- 15 Yän puᵛnydä bä cuḡ yieen deetkä, kä bäke cu jakä tᵛᵛc, ruac ni yän Kuäär ni Kuoth Nhial.
- 16 Yän bä tin ci bath ḡor, kä bä tin ci duᵛᵛp duᵛr luᵛᵛc jᵛk, kä bä buᵛᵛt kä tin teke buᵛᵛt yian, kä bä tin thil luḡḡ bum, duunde ḡöö bä tin cuath cuaath kene tin buᵛm buᵛᵛm dāk. Kä yän bäke miεeth ke laḡ cuḡni.”
- 17 Kä cu Kuäär ni Kuoth Nhial, memε lar ke kuᵛ deetke wëë i, “Yän bä ye luk, kam rᵛᵛmni kene böwni.
- 18 Kä /kene rᵛḡ ke ye ye en ḡöö laak ye ni wal ti ḡow, la dᵛny yen wal tin lake ke ciökun? ε /cε ku rᵛḡ en ḡöö laak yen ni wal ti ḡow ε ni mi cia thḡḡḡkien dᵛny kä piny ke ciökun? Kä mi cia maath piᵛni ti ḡow, la yen duᵛthkien cuḡ nyoon ke ciökun?
- 19 Kä a bi detkä ku laak ke wal tin cia dᵛany ke ciökun, kä bibe math ni piᵛ tin cia nyon ke ciökun?”
- 20 Ke kuᵛ εmᵛ, cu Kuäär ni Kuoth Nhial ke jiök i, “Yän puᵛnydä, bä kam rᵛᵛmä mi cuay kene rᵛaam mi nuän luk.
- 21 Ke ḡöö la yen dēt tin nuḡan a piᵛm ke tuᵛḡḡkun amäni mi ciakε riawkä dᵛᵛr a bibe nᵛḡan.
- 22 Yän bä detkä luäk, /ca ke biᵛε nyᵛk ke ciēḡ a jiäk. Yän bä kam deet kene det tin kᵛḡ luk.”
- 23 “Yän bäke moc ke yieen kel, min la jaḡdä ni Dee-bid, kä jen be ke laḡk. Jen be ke laḡk, kä be cuḡ yieendien.
- 24 Kä yän Kuoth Nhial bä cuḡ Kuothdien, kä bi jaḡdä ni Dee-bid cuḡ rueec reydien. ε yän Kuoth Nhial lat je mᵛ.”
- 25 “Yän bä ruac malä cu laḡ ke ke, kä bä ley dᵛaar cu woc muun, ke ḡöö bi detkä kulε ciēḡ ke mal rey ruᵛᵛni kene dār dᵛaar.

26 Ƴän bāke poth ke guath tin thieek ke pämdä. En wani bāke moc ke nhiaal ke guathde, ala nhiaal mi roṅ.

27 Kä bi jien ruṅṅp deykien kuir, kä bi mundien dony ke ṅoak ti ṅuan. Kä bike cien ke mal muundien. Kä bi ken ε cu ṅac en ṅöö ε ṅän Kuoth Nhial, mi waa kuatni gākädien wä töl, mi waaḱe wä kän tetni nēni tēē cake jak kä kuaany.

28 /Cake bilē nyok ke pec ε döör, kä /ci ley dōaar ke bilē nyok ke mieth. Bike cien ke mal kä thile ram mi bike le nyok ke jake kä dual.

29 Kä bāke kam kak dēni wal mi gōaa ke ṅöö /ci buoth ke bilē nyok ke näk rey wec, kä /cike bile cuuc ke kuethni dööri.

30 Kä biken ε cu ṅac en ṅöö ε ṅän Kuoth Nhial ni Kuothdien, taa keel ke ke, ke ṅöö ken jī thuok duēel I-the-rel ke nēkä, ruac ni ṅän Kuäär ni Kuoth Nhial.

31 Ke yen detkä, detkä tin la laākä, kä ε ṅän Kuothdun, ruac ni ṅän Kuäär ni Kuoth Nhial.”

Yedh 35

Luk Kuoth ke E-dom

1 Kä cu ruac Kuoth Nhial ben kä ṅä wēē j,

2 “Gat ran, riṅni wiḱdu peek päamni E-dom, kä lat ruac gookä mi jiääk ke kujde,

3 jioḱ ni je en ṅöö ε Kuäär ni Kuoth Nhial j, ‘Ƴän gākä ke jī lö roḷ päamni E-dom. ṅän bā la guṅ tēru, kä bā jī jakä day mi thil raan.

4 Ƴän cā wiiku daḱ piny, kä bi la mi ca päl, kä bi je cu ṅac en ṅöö ε ṅän Kuoth Nhial.

5 “ Ke ṅöö /cia roḱ jakä jī tēr mēēdan, cuare jī I-the-rel jakä nake koṛ, ke guath riknikien, guath duäcädien in joak.

6 Ke kuj emə, cu Kuäär ni Kuoth Nhial ruac en ṅöö ceṅnike tēkdä, ṅän bā ye jak kä nake, kä liaa be ye guṅṅ. Kä mēē /ken yen wuth riem piny loḱ mēēdan, riem be ye guṅṅ.

7 Ƴän bā roḷ päamni E-dom jakä palke baan a thil raan. Ƴän bā ney tin bā thīn kene ney tin jīey thīn näk.

8 Kä bā päamke thiāṅ ke ney ti ca näk. Kä wuṅṅth päamniku, kene rey löliku, ke rey yiëriku bi ney tin ca näk koṛ teth thīn.

9 Bā jī jakä palke baan a wee wä, kä /ca wiiku bi nyok ke ciēṅ amāni cāṅ kel. Kä bia je cu ṅac en ṅöö ε ṅän Kuoth Nhial.’

10 “Kä ke ṅöö ci je lar j, ‘Ken döör daṅ rew tīti kene wiḱ daṅ rew tīti bike la nyinko, kä bi ney ke cu kaṅ ala nyinko,’ a cāṅe mēē te Kuoth Nhial en wani.

11Ke kuj emɔ, cɛtnikɛ min tɛkā, ɣän Kuäär ni Kuoth Nhial, ɣän bä ye lät kä mi lot rɔ ke lät nɛnyädun kenɛ nyjerun ɛɛ cia nyoth ke ɣöö gak yen ke ke, kä bä rɔ jakä nɔckɛ reyduɔn, mi waa ye wä luk.

12Kä bi yen ɛ nɔc ɛn ɣöö ɣän Kuoth Nhial cä ruac kueethädun liɲ mɛɛ lat yen ɛ ke kuj nyjradun ke pääm I-the-rel, ruac yen j, 'Cakɛ päl ni baan a thil raan, cakɛ banɲ kɔn ke ɣöö banɛ ke cam.'

13Kä ci yen rɔ kap nhial a gake ke ɣä ke thukun, a rɛpɛ gakedun ke ɣä, ɣän cä jɛ liɲ.

14Ke kuj emɔ, ci Kuäär ni Kuoth Nhial mɛmɛ lar ɛn ɣöö ke guaaɲ in kulɛ tɛeth ke lɔc jɲ wɛc muɔɔn, ɣän bä ye cu däk.

15Ke min tɛth lockun ke mun jɲ thuɔk duɛɛl I-the-rel ke ɣöö ca jɛ päl baan, ɣän bä lät ke jɲ cɛtnikɛ min göörä. ɣän bä jɲ jakä palke a thil raan jɲn päɲ ɛ-dɔm, jɲn rɔl emɔ ni kɛɛliw. Kä bia jɛ cu nɔc ɛn ɣöö ɛ ɣän Kuoth Nhial."

Yɛdh 36

Puɔth Kuoth ke I-the-rel

1Kä jɲn lö gat ran lätni pääm I-the-rel ruac gookä läri jɛ ke, j lö pääm I-the-rel liɛɲɛ ruac Kuoth Nhial.

2Kä mɛmɛ ɛ jɛn ruac Kuar ni Kuoth Nhial wɛɛ j, "Ke ɣöö jɲok guan tɛr jɲ j, 'ɣa, ken pääm tɛɛ wal ciken a nyin kɔn.'

3Ke kuj emɔ, lat ruac gookä, larɛ ɛn ɣöö ɛ Kuäär ni Kuoth Nhialɛ j, 'Ke ɣöö ɛpuc, ca jɲ jakä palke ni baan a thil raan, kä ca jɲ däk pekni diaal ke ɣöö bi duoth dööri jɲ kan ala dunɲien, kä ci cuɔ cääɲ mi nɛrke rey dööri.'

4Ke kuj emɔ, lö pääm I-the-rel liɛɲɛ ruac Kuar ni Kuoth, mɛmɛ ɛ min ci Kuäär ni Kuoth ɛ lar pääm I-the-rel kenɛ bjeli ke yiɛr kenɛ löli, ke wij tin ca päl baan a ci dɔk, tin ca pɛc kä dɔalke ɛ döör diaal tin kɔɲ tin ca jɛ gɔl.

5Ke kuj emɔ, lar Kuäär ni Kuoth Nhial ɛ wɛɛ j, 'ɣän ruacä a jɲäk ke tiɛla min bɛc bɛc ke duoth dööri tɲtɲ, kä gakä ke jɲ ɛ-dɔm diaal, tɛɛ ca mundä kan ala dunɲien nike tɛth loaac mi diɲt, ke ɣöö bike dɔr walke min gɔaa kan.'

6Ke kuj emɔ, lat ruac gookä ke kuj muɔɔn I-the-rel, kä läri jɛ pääm kenɛ bjeli ke yiɛr kenɛ löli ɛn ɣöö mɛmɛ ɛ ruac Kuar ni Kuoth Nhial wɛɛ j, 'ɣän ruacä ke lɛth gaakdä kenɛ wan loaac, ke ɣöö cia cuuc ke kuethni dööri.'

7Ke kuj emɔ, mɛmɛ larɛ ɣän Kuäär ni Kuoth Nhial ɛn ɣöö ken döör tɲtɲ diaal ti ca ye gɔl ti, cä rɔ yac ɛn ɣöö bi lɛ cuuc niken ke kuethni.

8"Duunde ɣöö yen pääm I-the-rel, bia piith ke kar, kä bia dɛy kuir ke kuj nɛɛnikä ni jɲ I-the-rel. Ke ɣöö bike luny cien ke pɛth.

⁹Nēne je tāame, γān t̄ā k̄eɛl ke ye, γān bā luny kā ye, ba ye pur kā ba ye pith.

¹⁰Kā γān bā j̄i wecdun rep, amāni thuk duēli l-the-rel diaal. Ba w̄i diaal ciēŋ kā ba guath tēē ci d̄ak nyok ke lāt̄ni.

¹¹Kā bā naath kene ley jakā ŋuan w̄idun. B̄ike r̄o rep kā b̄ike gaat ti ŋuan dap. Kā bā j̄i jakā c̄ian̄ke, c̄et̄nik̄e c̄iān̄du ēē wal, kā bā ŋoak ti ŋuan ti gow ti lēnyke tēē wal lāt̄ kā j̄i. Kā bi je cu ṅac en γōō ε γān Kuoth Nhial.

¹²γān bā naath nōōŋ reydu, n̄ekā ni j̄i l-the-rel b̄ike j̄i ciēŋ ala dun̄dien, kā bi cuā guath ciēŋdien. Kā c̄ike b̄īe nyok ke pen gaatk̄ien.

¹³“K̄e kuj̄ em̄o, cu Kuäär ni Kuoth Nhial ruac en γōō, ke γōō ca j̄i j̄iök j̄, ‘J̄in ci naath cam kā ci gaat döörü mac,’

¹⁴ke kuj̄ em̄o, j̄in /ci naath b̄īe nyok ke cam kā /ci gaat döörü b̄īe nyok ke mac, ruac ni γān Kuäär ni Kuoth Nhial.

¹⁵Kā /cā j̄i bi nyok ke jakā γōō liŋi kuethni döörü, kā /ci buar döörü bi nyok ke ruot̄. Kā /ci doru bil̄e jakā t̄eth, ruac ni γān Kuäär ni Kuoth Nhial.”

T̄ek l-the-rel mi pay tuock

¹⁶Kā cu ruac Kuoth Nhial ben kā γā w̄ēē j̄,

¹⁷“Gat ran, m̄ēē ciēŋ j̄i l-the-rel muundien, c̄uke je γar ke duock̄ien kene lāt̄k̄ien. Kā c̄iān̄dien wān̄dā cu j̄iäakde pāar n̄ike j̄iäak ciēk mi teke buoth.

¹⁸Ino, cuā ṅēēnydā wuock̄e ke kuj̄ riem in c̄iken ε wuoth piny muun kene kuj̄ kuthni guāyni tēē yār ken wec ke ke.

¹⁹Kā cuā ke riaw kā rey döörü, kā cua ke kieth rey w̄iini, c̄et̄nik̄e tāadien ke ciēŋk̄ien kene lāt̄k̄ien cuake luk.

²⁰Duunde γōō, guathni diaal tēē c̄ike wā th̄in kā döör c̄ike ciōtdā min rel r̄o mocke buar, ke γōō ruac naath ke kuj̄dien wāke j̄, ‘Ken t̄iti ke n̄e Kuoth Nhial, kā ṅotde b̄anyke mun Kuothdien piny.’

²¹Duunde γōō, γān t̄ā ke kuj̄ ciōtdā min rel r̄o, min ci j̄i thuck duēl l-the-rel ε γar, rey döörü tēē c̄ike wā th̄in.

²²“K̄e kuj̄ em̄o, läri m̄eme thok duēl l-the-rel, ε Kuäär ni Kuoth Nhial j̄, ‘/C̄ie kuj̄dun en min bā lāt̄ ni n̄eme lö thok duēl l-the-rel, l̄at̄dā je ke kuj̄ ciōtdā min rel ḡooyde r̄o, min cia γar rey döörü tēē cia wā th̄in.

²³γān bā ciōtdā m̄ēē cia γar rey döörü jakā ḡoaa. Kā bi döör ε cu ṅac en γōō ε γān Kuoth Nhial, ruac ni Kuäär ni Kuoth Nhial, mi w̄ā ḡooydā nyoth reyduŋ nhiam döörü.

²⁴γān bā ye nōōŋ raar rey döörü diaal kā bā ye ruot̄l rey w̄iini diaal, kā bā ye nōōŋ ni rey wecdun pāny.

- 25** Kä bä ye kith ke piw ti gow, bia cu gow kä jiäkun diaal, kä bä ye jakä gow kä kuth guäynikun diaal.
- 26** Yän bä ye moc ke loc mi goaa, kene car mi goaa. Kä bä buom loaac woc kä ye, bä ye kam ni loc mi goaa.
- 27** Yän bä yiëedä lath reydu, kä bä ye jakä guore nuotkä, kä bia luëekä luoth.
- 28** Ino, bia cu cieḡ en muun ëë cä kam guandöḡnikun. Kä bi yen cua neekä kä bi yän a Kuothdun.
- 29** Yän bä ye kän kä jiäak jiäkun diaal, kä bä ye moc ke bel ti nuan elḡ, kä cä ye bile nyok ke ḡḡ buoth.
- 30** Kä bä dey jienkun kene tin dony kaaknikun jakä nuan, ke yöö /cia ro, bile nyok ke cuḡ ke buoth rey dööri.
- 31** Kä bia lät jiaḡnikun kene cieḡ jiaḡnikun cu tim. Kä bia puanykun lok ke kuj nyuḡni kene jiäkun diaal tëë cia lat.
- 32** Kä bia je ḡac en yöö /cä memε lät ke kuj goynikun. Pöce kä duale ke lätkun, lö thok duëel I-the-rel ruac ni yän Kuäär ni Kuoth Nhial.’ ”
- 33** Memε ε min laar Kuäär ni Kuoth Nhial ε wëë j, “Ke jen cāḡ in bä jak ni ye kä gow kä jiäkun, bä wec cu jakä ciaḡke kä guath tëë ca päl bake nyok ke lätni.
- 34** Kä ba mun ëë ca päl baḡ pur, /ce bi la day ceḡke taḡ ëë la nēnke je ε ney tëë la ret ke je.
- 35** Kä bike ruac wäke j, ‘En mun ëë la te ni baḡ jen ce ceḡnike kak E-den. Kä wij tëë ca päl ala day tëë te baḡ tëë ca dāk en täame ciaḡke ke, kä cike buom.’
- 36** Kä ken döör tëë ci duoth tin gölke ye, biken ε ḡac en yöö ε yän Kuoth Nhial, cä guath tëë ci dāk nyok ke lätni, kä cä tëë ca päl baḡ nyok ke pieth. ε yän Kuoth Nhial ruac o, kä bä je lat.”
- 37** Kä cu Kuäär ni Kuoth Nhial ruac wëë j, “Yän bä jḡ I-the-rel jakä thiecke yä ke yöö bäke lät kä memε. Yän bäke jakä rēpke ro ceḡnike det.
- 38** Ceḡnike det mucni ti waḡke tin la nöḡḡke kä Je-ru-tha-lem ke guath timnike tin rel goydiēn ro. Ino bi wij tëë ci dāk thiaḡ ke naath. Kä biken ε cu ḡac en yöö ε yän Kuoth Nhial.”

Yedh 37

Lool cḡḡni ti koḡt

- 1** Kä cua ro jek te buom Kuoth Nhial ke yä keel. Kä cu yiëë Kuoth Nhial yä nöḡḡ raar, kä cue yä nyuḡḡ ni däär loolä mi ci thiaḡ ke cḡw.
- 2** Kä jen cue yä jalikä reydiēn, en wani te cḡw ti nuan rey loolä, kä ken cike kööt.

³Kä cuε yä jiök i, “Gat ran, ken cɔw tɪtɪ dee ke tək?” Kä cuɔ je loc i, “Lö, Kuäär ni Kuoth Nhial njäce jin.”

⁴Kä cuε yä jiök i, “Lätni cɔw tɪtɪ ruac gookä, läri je ke i, ‘Lö, cɔw ti koɔt lieje ruac Kuoth Nhial’ ”

⁵Kä cu Kuäär ni Kuoth Nhial cɔw tɪtɪ jiök i, “Yän bä yiëë jakä wä reyduon ke yöö bia cu tək.

⁶Yän bä räi kene rin laḥ puɔɔnyduon, kä bä ye cu kum ke guɔp. Kä bä yiëë cu laḥ reyduon, kä bia cu tək. Kä bi yen ε cu njac en yöö ε yän Kuoth Nhial.”

⁷Inɔ, cuɔ ruac gookä lat cɛtnike mää ca lar yä. Kä min cä ruac gookä lat, nike pëth cu roal päl mi te gak gak. Kä cu cɔw rɔ mat keel, cu cɔaɔ ɔ wä cɔɔkädε.

⁸Kä cuɔ guic, cuɔ ke nen teke ke räi, kä cu rin wä puɔɔnydien, kä cu guɔp ke kum. Kue la yöö thile ke yiëë mi teke ke.

⁹Kä cu Kuoth Nhial ruac ke yä wää i, “Lätni yiëë ruac gookä, lat ruac gookä gat ran, läri je yiëë en yöö memε lar ε Kuäär ni Kuoth Nhial wää i, ‘Lö, yiëë, ku mal ben pekni yɔaa daḥ njuaan, njokni ney ti ca näk ti yiëë, ke yöö dee ke tək.’ ”

¹⁰Kä cuɔ ruac gookä lat cɛtnike min ca lar yä. Kä cu yiëë ben kä ke, kä cuke tək, kä cuke cuɔḥ ke ciökien ala buɔn mi diit.

¹¹Kä cuε yä jiök i, “Gat ran, cɔw tɪtɪ ke ji thuɔk duël l-the-rel diaal. Kä cuke wee i, ‘Ken cɔw kɔ diaal cike kööt, kä ci njathda ke ti bi ben thil. Kɔn cakɔ tēm raar a thil diew.’

¹²Ke kuj εmɔ, lat ruac gookä läri je ke en yöö memε ε min laar Kuäär ni Kuoth Nhiale wää i, ‘Yän bä kɔɔk kunyädun lep, bä ye kam raar rey kɔɔkni kunyädun, lö neekä. Yän bä ye luɔc ni muun l-the-rel.

¹³Kä bi yen ε cu njac en yöö ε yän Kuoth Nhial, mi waa kɔɔk kunyädun wä lep, kä bä ye kam raar rey kɔɔknikun, lö neekä.

¹⁴Yän bä yiëëdä laḥ reyduon, kä bia cu tək, kä bä ye cu laḥ ni muundun pany. Kä bi yen ε cu njac en yöö ε yän Kuoth Nhial ruac ɔ, kä bä je laḥ,’ ” ruac ni yän Kuoth Nhial.

Juda kene l-the-rel rey kuäärä kel

¹⁵Kä cu ruac Kuoth Nhial ben kä yä wää i,

¹⁶“Gat ran, käni keet jiaath, kä gɔre i, ‘Kuäär Juda kene jike diaal.’ Kä käni keet jiaath mi dɔḥ kä gɔre i, ‘Kuäär l-the-rel kene jike diaal.’

¹⁷Kä ku ke tuɔɔm keel ala keet kel, ke yöö bike jɔɔc ala kel tetädu.

¹⁸Kä mi wä neeku ji wä thiec i, ‘A /ci ney biku lar min lotdi ke ken tɪtɪ?’

¹⁹läri je ke en yöö ci Kuäär ni Kuoth Nhial memε lar wëë j, ‘Yän cä thiak ke nöñ keetdä min lot ni jī l-the-rel, kä bä je mat keel ke keet in lot ni jī Juda. Yän bäke mat ala keet kel, ke yöö bike la keet kel tetädä.

²⁰Kä mi wä ketni tin gṛe thīn wä te tetädu ε guic ken ε,’

²¹ino, kuεε lar ke en yöö ε Kuäär ni Kuoth Nhial j, ‘Bä jī l-the-rel diaal wä nöñ reḃ neeni diaal tēē cike wä thīn, kä bäke rol pekni diaal, kä bäke nöñ ni muundien paḃny.

²²Kä bäke cu jakä dor kel en muun, wuṭhni päämni l-the-rel. Kä bi kuäär kel te wiidien ala kuäärien ken diaal. /Ca rṛ bilε nyok ke mi bike la döör daḃ reḃ, kä /ca rṛ bilε nyok ke dääk kä kuääri daḃ reḃ.

²³/Ca rṛ bilε nyok ke yäri ke kuth guäynikien keḃe nyin jäknikien, kie dueerkien. Yän bä ke kän, duṛpni jäkni diaal tēē ciken ke guṛṛ, kä bäke jakä gow. Ino, bikien cuḃ neekä kä bi yän cuḃ Kuothdien.’

²⁴“Kä bi jaḃdä ni Dee-bid la kuäärien kä bi ken diaal teke yieen kel. Kä bike ḣuṭkä käp kä bike luëëkä luṭh, agoaa.

²⁵Kä bike cienḃ muun ëë cä kam jaḃdä ni Je-kob, min cienḃ guandṛḃḃnikun thīn. Ken ke gaatkien ke gaat gankien bike cienḃ en wani amäni cāḃ kel. Kä bi jaḃdä ni Dee-bid a rueecdien amäni cāḃ kel.

²⁶Kä bä mat ruac malä lat ke ke. Kä be la mat ruac mi doraar ke ke. Kä bäke poth kä bäke rep, kä bä luaakdä laṭh reydien amäni cāḃ kel.

²⁷Kä bi guḃḃth cienḃädä te keel ke ke. Kä bi yän a Kuothdien, kä bike la neekä.

²⁸Kä bi döör ε cu ḣac en yöö, ε yän Kuoth Nhial ci jī l-the-rel ley, mi waḃ luaakdä laṭh reydien amäni cāḃ kel.”

Yedh 38

Gog ε keet Kuoth

¹Kä cu ruac Kuoth Nhial ben kä yä, cuε wëë j,

²“Gat ran, riṭni wiḃdu peek Gog raan rööl Ma-gog, rueec jī Me-cεk keḃe jī Tu-bal in diṭ. Kä lat ruac goṛkä mi jääk ke kujde,

³jioḃ ni je en yöö ε Kuäär ni Kuoth Nhial j, ‘Yän gakä ke jī lö Gog in la rueec Me-cεk keḃe Tu-bal in diṭ.

⁴Yän bä jī riṭet kä bä jiṛmku gṛn ke yieeth. Kä bä jī buath raar keel ke remdu, keḃe jiṛḃkṛriku keḃe jikien, tin ca rṛ rony ke giεw giεewni ε pot, kä ḣuanke. Te ken diaal ke köötni ti diṭ keḃe ti toatni kä teke ke thepni.

⁵Kä bi jī Pa-rath keḃe jī Kuc ke Put te keel ke ke, ken diaal teke ke giεw giεewni keḃe köötni.

⁶Kä te Go-mer kene remde keeliw kene Beth-to-gar-maa in te ni nḡnā kuḡ caam ke remde keeliw keel ke je, te döör ti ḡuan keel ke jḡ.

⁷“Riali rḡ ikä, riali rḡ ikä, jḡn yene buḡn diaal tin ca rḡ dol gëekniku, ke yöö bike ben bḡth.

⁸Ke kḡr ḡḡni ti ḡuan bā jḡ cḡl ke yöö bia rḡ mat, ke run tḡ bi ben tḡ bi mun mi ca luḡc jḡk kḡor mac, mun in ruḡḡlke jḡke rey döörü ti ḡuan, ba pääm l-the-rel ben mac, tēē ca pāl baḡḡ mēēdan. Ca jḡke nööḡ raar rey döörü cieḡ ken diaal ke mal.

⁹Kä jḡn yene remdu keeliw ke döör tin ḡuan tin te keel ke jḡ bia wā thḡn, bia wā nhiam cḡtnike thul. Bia cḡtnike puḡr mi ci wḡc muḡḡn kum.’ ”

¹⁰Kä cu Kuäär ni Kuoth Nhial memē lar wēē ḡ, “En cāḡ emḡ bi cār ti jḡäk ben wḡḡdu ke gḡr lätdä kä mi jḡäk.

¹¹Kä bi wee ḡ, ‘Yän bā wā gaak ke wḡḡ tin /kḡn moc ke pḡnyḡni, bā ney tin te bitädien tin cieḡ ke mal pärikä. Ken ney diaal tin cieḡ wḡḡni ti thil päny kä thil wāäthni kene thiekni.’

¹²Yän bā kuakien wā mac kä bā wā pḡec. Bā buḡmdä luḡc ken guāth tēē ca dāk tin cieḡ naath thḡn en täämē. Ken ney tēē ruḡḡlke rey döörü, tin ci pay teke yḡk kene riḡḡ mi diḡt. Ken ney tin cieḡ däär yḡaa.

¹³Kä bi Ceba kene De-dan ke köök rööl Tar-cic nike ḡuḡtni kööre diaal jḡ jḡök ḡ, ‘Jḡn bḡḡ ke yöö bi kuak ben mac? Ci neeku tin ḡuan rol ke yöö ba ḡḡak ben pḡc? Jḡn bḡḡ ke yöö bi cieḡ in bḡr kene dḡḡpni ke yḡk ke kuak diaal ti ḡuan tḡḡḡ ben naḡ?’

¹⁴“Ke kuḡ emḡ jḡn gat ran lätni Gog ruac gḡḡkḡ, jḡḡkni je en yöö ci Kuäär ni Kuoth Nhial ruac emē lar wēē ḡ, ‘En cāḡ emḡ, en guāth in cieḡ neekä ni jḡ l-the-rel ke mal jḡn /ci je bi ḡḡc?’

¹⁵Jḡn bi cu ben raar guāthdu min ḡḡḡn ḡḡḡn in te ni kuḡc caam, jḡn yene döör diaal tin ḡuan tin te keel ke jḡ. Kä ken diaal cike kḡt jḡḡkni jḡḡḡköörü kä ke ney ti ḡuan elḡḡ.

¹⁶Kä bia neekä ni jḡ l-the-rel ban, cḡtnike puḡr mi ci wḡc muḡḡn kum. Kä ke ḡḡn tḡ bi ben tḡ, yän bā jḡ jakä gak ke mundä lö Gog, ke yöö bi döör yā cu ḡḡc mi wḡḡ gḡḡydä nyoth ke jḡ nhiamdien.’ ”

Duäc Kuoth ke Gog

¹⁷Kä cu Kuäär ni Kuoth Nhial memē lar wēē ḡ, “E jḡn ε neē ruacä ke kuḡde ke ḡḡn tēēkḡn, ke jḡḡḡkḡ ni gḡök l-the-rel, tēē ca ruac gḡḡkḡ lat, en yöö runi tḡḡ bēēni, yän bā jḡ jakä maki ke?”

¹⁸Duunde yöö, en cāḡ emḡ, mi wā Gog wec l-the-rel ben mak, bi waḡ ḡaacdä rḡ jḡec, ruac ni yän Kuäär ni Kuoth Nhial.

¹⁹Ke kuj̄ ηenyädä kene tiēl lbaacdä min dijt̄, yän bä je lar, en yöö bi cäj emo teke lath mi dijt̄ muun l-the-rel.

²⁰Kä be r̄ec yiëer kene diit nhial ke ley d̄aar diaal, ke muɔɔl pieny diaal tin la j̄äl ke bapdien, ke naath diaal tin te wij̄ muɔɔn lath nhiamdä. Kä bä pääm diaal wuɔl, kä bä luiiri paam wuɔl bä, kä bä kal diaal jakä tēth.

²¹Yän bä Gog ciöl rik wij̄ päämnikä diaal, bi thep ran pen ni wij̄ däman, ruac ni yän Kuäär ni Kuoth Nhial.

²²Ke liaw kene kor̄ yän bä Gog luk ke ke. Yän bä nhiaal thuɔɔl kene nhiaal guiyini, ke mac kene tol mi teke ηuäny mi jiääk, jakä dem kä je kene remde ke ney tin ηuan tin te keel ke je.

²³Inɔ, yän bä dijtdä kene gɔɔydä min rel rɔ, jakä ηacke ε döör ti ηuan. Kä biken ε cu ηac en yöö ε yän Kuoth Nhial.”

Yedh 39

Juɔc Gog

¹Kä cu ruac Kuoth Nhial ben kä yä en yöö lat ruac gookä mi jiääk ke kuj̄ Gog wēē j̄, “Yän gakä ke j̄i lö Gog in la booth ruëecni Me-cək kene Tu-bal.

²Yän bä j̄i r̄iet kä bä j̄i yɔac nhiam, kä bä j̄i nööŋ kuj̄ caam in nɔn nɔn, bä j̄i buath kor̄ wuɔthni päämni l-the-rel.

³Ke kor̄e, bä kuj̄n kuj̄ndu tēŋ piny tetdä caamdu, kä bä bääriku tēŋ piny tetdä cuëecdu.

⁴Kä j̄in Gog yene remdu keeliw ke döör diaal tin te keel ke j̄i ba ye näk wuɔthni päämni l-the-rel. Yän bä ye kam diit nhial, kene ley d̄aar tin ba ye cam.

⁵Bia liw ni rey kaakni däär paan, cä je lar, ruac ni yän Kuäär ni Kuoth Nhial.

⁶Yän bä mac jakä Ma-gog, kene ney tin cien malä j̄ok yiëer, kä bi ken ε cu ηac en yöö ε yän Kuoth Nhial.”

⁷“Yän bä je cu ηac en yöö ci nekä ni j̄i l-the-rel ciötdä min rel gɔɔyde rɔ ηac. Kä /ca ciötdä bi nyok ke päl yöö yarke je. Kä bi döör ε cu ηac en yöö ε yän Kuoth Nhial min Rel Gɔɔyde rɔ kä l-the-rel.

⁸Jen a bëëni! Be dhil ben, en cäj in cä lat paŋy, ruac ni yän Kuäär ni Kuoth Nhial.

⁹“Kä bi ney tin cien wij̄ni l-the-rel wä raar ba yiow köör wä waŋ, köötni, kene kuen kueeni, ke bääri, kene mutni ke w̄iethni. Kä bike ke pet ke run daŋ bärɔw ala tɔŋ maac.

10 Kä /cike tɔŋ biɓe nyɔk ke kuër rey dɔaar kie jɔp jien piny rey ruɔɔp, ke yöö bi tɔŋkien a yiɔw köörien. Kä bike ney tëë macke ke mac, kä bike ney tëë pëcke ke pɛc, ruac ni yän Kuäär ni Kuoth Nhial.”

Kuony Gog

11 “En cän emɔ, bä Gog moc ke guaath mi kuonyke je thɪn kä l-the-rel, rey loolä jaali nhiam baar in wac pi. Kä be duɔɔp neeni tin jaal gäk ke yöö en wani ca Gog kene buaan neenike ti nuan kony thɪn. Kä ba lool emɔ cɔli lool Ya-mon-gog.

12 Kä bi ji l-the-rel ke kony ke päth dɔŋ bärɔw, ke yöö bike wec jakä puoth.

13 Kä bi ji wec diaal rɔ mat kunyädien. Kä be ken diaal nöŋ luth ke cän in bä nyoth ni buɔmdä, ruac ni yän Kuäär ni Kuoth Nhial.

14 Kä bike naath kuany golä ti ba mun la jalke ke yöö bike ney tɔ ci duoth a /kan kony tɔ la kuonyke, ney tin ci duoth piny, ke yöö bike mun jakä puoth. Ke päth dɔŋ bärɔw, bike mun gor.

15 Kä mi wäke wä jal rey wec, mi wä raan cɔaa ran wä nen, be gëkde moc ke nyuuth, amäni mi ca je ben kony e ney tin la kuonyke naath rey loolä Ya-mon-gog.

16 (Kä te wec Ya-mo-naa thɪn en wani bä.) Inɔ bike wec cu jakä puoth.”

17 Kä ke kujdu lö gat ran, neme e min lar Kuäär ni Kuoth Nhial e en yöö, ruacni ke diit nhial diaal kene ley dɔaar diaal jɔk nike i, “Duole rɔ, kä bia keel pekni diaal came muc tɪmä min cä rialikä ke kujdun mɪeth tɪmä, mi diit wuɔthni päämni l-the-rel, bia riŋ cam thɪn kä bia riem math thɪn.

18 Bia riŋ remni ti buɔm buɔm cam, kä bia riem ruëëcni wec muɔɔn math, cɛtke mi e riem dey deet kie thäk dëel böwä kie rɔmă, ke thääk ti ci ken diaal cuath kä Ba-can.

19 Ke mɪth tɪmä tin ca rialikä ke kujdun, yen diit nhial kene yen ley dɔaar bia mɪth ke riŋ tin cuay amäni mi cia riŋ, kä bia maath ke riem amäni mi cia yɔŋ.

20 Wij tokädä, bia mɪth ke riŋ ji jionkooi kene riŋ ji thurbieeli, kene riŋ wutni köör tin buɔm buɔm, ruac ni yän Kuäär ni Kuoth Nhial.”

Loc gɔɔyä l-the-rel

21 Kä cu Kuäär ni Kuoth Nhial meme lar wëë i, “Yän bä buɔmdä jakä ŋacke e döör diaal. Kä ken döör bike lukdä min la cuɔɔŋ kene buɔmdä min cä luɔcke nen.

22 Kä bi thok duëel l-the-rel e cu ŋac en yöö e yän Kuoth Nhial ni Kuothdien, en cän emɔ a wä nhiam.

²³Kä bi döör ε cu ḡac en ḡöö, wä thok duëel I-the-rel pεcä ke dueerkien, kene ḡöö cike ḡä läť kä ti jġäk elḡḡ. Ke kuj emḡ ḡän cä waḡdä tēē ke ke, kä cäke läth tēdä jġ tērien, kä cua ken diaal cu näk ke kḡr.

²⁴Kä cuḡ läť ke ke cētḡike dueerkien, kä cuḡ waḡdä tēē ke ke.”

²⁵Ke kuj emḡ, cu Kuäär ni Kuoth Nhial memε lar wēē j, “Tääme ḡän bä Je-kḡb luḡc muunde, kä bä teke kḡac laac ke thok duëel I-the-rel ni keeliw. Kä bä teke tiēel ke kuj ciḡtädä min rel ḡḡyde rḡ.

²⁶Kä bġke pḡcdien pḡ ruēec, ken tēē jġäk diaal tēē ci ken ke läť kä ḡä, mi wäke wä cien ke mal muundien a thile ram mi bġke le jakä dual.

²⁷Mi wḡḡke ruḡḡl rεy dööri kene wij jġ tērien tēē cäke riaw thġn, ḡän bä rḡ nyoth en ḡöö rel ḡḡyde rḡ ke ke nhiam dööri.

²⁸Kä bi ken ε cu ḡac en ḡöö ε ḡän Kuoth Nhial ni Kuothdien ke ḡöö cäke jġkä rεy dööri ala pēec kä bġke nyḡk ke loc muundien. Thile ram kel kä ke mi bi duoth rεy dööri.

²⁹Kä /cä waḡdä bi nyḡk ke tēē ke ke, mi wḡḡ yiēedä wä kḡm jġ thuḡk duëel I-the-rel, ruac ni ḡän Kuäär ni Kuoth Nhial.”

Yedh 40

Nyuuth luaak Kuoth mi bi ben

¹Ke jġen ḡḡḡ rεw wġcde dhieec runi pεcäda, ke tuk runä mḡmḡ, ke wäl ḡḡni kä pay, ke wäl ḡuaan runi ke kḡr kä mēē ca wec ḡḡk piny, ke jġen cḡḡ emḡ, cu buḡm Kuoth Nhial ben kä ḡä, cuε ḡä naḡ en wani.

²Kä cuε ḡä nḡḡḡ ḡuäth mi cuḡ nyuuth Kuoth ben nen thġn, muun I-the-rel. Kä cuε ḡä nyuḡḡr wij pḡḡm mi bäär, mi te mi cētke wec thġn kuġc cuēecde.

³Kä mēē cε ḡä naḡ en wani, tēē ke wut mi te en wani, mi cēt tḡḡde ke ciēk in yian, mi teke läth thēm mi ḡḡaa, kä te tetde ke tḡy thēm mi ḡḡaa. Kä tēē cuḡḡ thok kal.

⁴Kä cuε ruac ke ḡä wēē j, “Gat ran, jġn ḡuġcni kä lġḡni ḡḡaa, kä läthni lḡcdu kä ḡḡak diaal tin bä nyuḡth jġ, ke ḡöö nḡḡḡke jġ en ḡuäth emε ke ḡöö bä ḡḡak tġtġ ben nyuḡth jġ. Kä lätni tin diaal tin ci nen jġ thuḡk duëel I-the-rel.”

Thok kal in te peek känyä cḡḡ

⁵En wane mḡ tēē ke päny mi ca ḡḡl ni luaak Kuoth raar. Kä theem gutdä in te tēdä wutdä bäre ε juäth tetni ḡḡḡ bġkel ti bḡr bḡḡr. Kä bḡr kä kel ε juäth tēdä kene päť tēdä. Kä cu dēl pḡḡny kene bäre them, kä cuε teke taḡ kel.

⁶Kä cuε wä ke pek thuḡk kal in lot ni käny cḡḡ, wēē nhial ke kḡḡḡḡke, cuε tuut kal them, cu bḡr jḡakde a taḡ kel.

⁷Kä gëekde te duël gaḡḡni thḡn, kä te duel ɔ ke them taḡ kel, kä ḡḡp ḡḡḡpde, taḡ kel kä bär joakde. Kä kam duëli ε juḡth tetni daḡ dhieec. Kä thok paḡny in la wä ke naath dueel in te rēci bär joakde ε taḡ kel.

⁸Kä cuε duel in wäke naath rēc them, cuε la juḡth tētdä kel.

⁹Kä cuε duel in te thok kal them, cuε la juḡth tetni daḡ bädäk. Kä wäḡthnike daḡ rēw ke juḡth tetni daḡ rēw. Kä jen duel thuok kal in wäke naath rēc thieeke ke luaak Kuoth.

¹⁰Kä te kujc ɔ ke duël daḡ diok ti te thok kal peek känyä caḡ. Kä ken daḡ diok päärke, kä ken wäḡthni kujni daḡ rēw päärke.

¹¹Kä cuε ḡḡp ḡḡḡp in lēpkε thok kal thḡn them, kä cuε la juḡth tetni daḡ wäl. Kä ḡḡp ḡḡḡp duɔp thuok kal cuε la juḡth tetni daḡ wäl diok.

¹²Kä nhiam duëli gaḡḡni peknicε daḡ rēw tēē ke käl daḡ rēw ti ciēk ciēēk, te mɔ ke juḡth tētdä kel kä ken duël tēē ke juḡth tetni daḡ bäkεl kujnicε diaal.

¹³Kä cuε kam duëel gaḡḡni kel ε wä duëel gaḡḡni min lot ni je them joko, kä cuε je jek a juḡth tetni ti jien daḡ rēw wicde dhieec kam kalo kenε kalo.

¹⁴Kä cuε duel in te rēci in la wä ke naath rēy kal them. Kä cuε je jek ala juḡth tetni ti jien daḡ rēw. Kä cu māni thok in thieek ke wäḡthni kujcni diaal.

¹⁵A käne je ni nhiam thuok kal in wä ke naath rēc, a wä māni thok kal in te rēci, ε juḡth tetni ti jien daḡ dhieec.

¹⁶Kä ken duël kenε wäthnikien tekε ke wernyini, rēc ɔ kuj thuok in wä ke naath rēc kuj ni diaal, kä te käl tin te rēci ke wernyini bä. Kä ca wäḡthni biel ke jien nööri.

Rēy kal raar

¹⁷Kä cuε ḡḡ naḡ ke duɔɔp in wäke naath rēy kal in te raar. Kä en wani te duël thḡn, kä ca rēy kal rōth ke päḡm ni kēliw, kä ca duël ti jien daḡ diok car kä rōth päḡm εmɔ.

¹⁸Kä en rōth käne je ni thok kal, wēē cētnike bär thukni käli. Kä mēmε ε jen rōth in te rēcɔ.

¹⁹Kä cuε kam thuok kal raar rēcɔ kenε rar thuok kal rēci them, kä cuε je jek ke juḡth tetni ti kuɔr kel.

Thok kal in te kujc caam

²⁰Kä cuε thok kal in te raar in te kujc cam them, bäre kenε ḡḡp ḡḡḡpde.

²¹Kä te thok kal ke duël gaḡḡni daḡ diok peknicε diaal. Kä wäḡthnicε kenε duëlke tin diḡ diaal päär themnikien ke themni duëli thuok kal tēē nhiam tēē

te kuj̄c kānyā c̄aṅ. Bāriēn k̄e juāth tetni ti jien dhieec kā ḡāp ḡāāpdien k̄e juāth tetni ti jien d̄aṅ r̄ew w̄icde dhieec.

²²Kā wernyinke k̄ene wāāthni k̄e jien nōōrike pāār theemnikien k̄e theemni tēē te peek thuk kal in lot ni kuj̄c kānyā c̄aṅ. Tēē k̄e k̄aāth d̄aṅ bārōw wādu thok kal nhial, kā te wāāthnike r̄eci.

²³Kamā thuk kal in lot ni kuj̄c caam k̄ene thok kal in lot ni kuj̄c kānyā c̄aṅ, te thuk ti wā k̄e naath r̄ec th̄iṅ. C̄ue kam thukni kāli them, c̄ue k̄e jek k̄e juāth tetni ti kuṛ k̄el.

Thok kal in te kuj̄c cuēēc

²⁴Kā c̄ue ḡā l̄e naṅ k̄e kuj̄c cuēēc, kā cu kuj̄c cuēēc tek̄e thok kal, kā c̄ue wāāthnike k̄ene duēl ḡāṅṅnike them. Kā c̄ue theemnikien jek pāārke k̄e theemni thukni kal tin k̄oṅ.

²⁵Kā duēl ḡāṅṅnike k̄e bāṅde tek̄e k̄e wernyini ti cake ḡol kuj̄cni diaal, c̄etke wernyini kā tin k̄oṅ. Kā bāre ε juāth tetni ti jien dhieec, kā ḡāp ḡāāpde k̄e juāth tetni ti jien d̄aṅ r̄ew w̄icde dhieec.

²⁶Tēē k̄e k̄oṛni d̄aṅ bārōw ti wā k̄e naath nhial, kā te bāṅde r̄eci. Kā te wāāthnike k̄e jien nōōri, te k̄el kuj̄c em̄e kā te min d̄oṅ peek in d̄oṅ.

²⁷Kā te thok kal k̄uec cuēēc in te r̄eci k̄e th̄iṅ, kā c̄ue j̄e them nikā th̄iṅ in nhiam a wā kā th̄iṅ in d̄oṅ peek k̄uec cuēēc, kā c̄ua j̄e jek k̄e juāth tetni ti kuṛ k̄el.

Kal in te r̄eci, thok kal k̄uec cuēēc

²⁸Kā c̄ue ḡā naṅ r̄ey kal in te r̄eci k̄e th̄iṅ k̄uec cuēēc. Kā c̄ue th̄iṅ k̄uec cuēēc them, kā cu themde p̄aṛ k̄e theemni kā tin k̄oṅien.

²⁹Kā duēl ḡāṅṅnike k̄ene wāāthnike k̄e b̄aṅṅnike, pāār theemnikien k̄e tin k̄oṅien. Kā tēē k̄e wernyini kuj̄cni diaal, k̄ene bāṅde kuj̄cni diaal. Kā bāre ε juāth tetni ti jien d̄aṅ dhieec, kā ḡāp ḡāāpde k̄e juāth tetni ti jien d̄aṅ r̄ew w̄icde dhieec.

³⁰Kā tēē k̄e b̄aṅṅni kuṅni diaal, bāre tēē k̄e juāth tetni ti jien d̄aṅ r̄ew w̄icde dhieec, kā tēē k̄e juāth tetni d̄aṅ dhieec kā ḡāp ḡāāpde.

³¹Kā bāṅde lotde ni kal in te raar, kā te jien nōōri puṛṛony wāāthni, kā duṛṛ k̄oṛnike tēē k̄aāth d̄aṅ bādāk.

Kal in te r̄eci thok kal k̄uec kānyā c̄aṅ

³²Kā c̄ue ḡā naṅ r̄ey kal in te r̄eci k̄uec kānyā c̄aṅ, kā c̄ue th̄iṅ them, cu themde p̄aṛ k̄e tin k̄oṅien.

³³Kā duēl ḡāṅṅnike, k̄ene wāāthnike k̄e b̄aṅṅnike pāār theemnikien k̄e tin k̄oṅien. Kā ca j̄e ḡol k̄e wernyini kuṅni diaal amāni bāṅde. Kā bāre ε juāth tetni ti jien dhieec, kā ḡāp ḡāāpde ε juāth tetni ti jien d̄aṅ r̄ew w̄icde dhieec.

34Kä bāṅḁ lotḁ ni kuḱ kal in te raar. Kä te wāāthnikε ke jien nööri pekṅike diaal, kä te koṅṅnikε ke kaāth ḁaṅ bādāk.

Kal in te rεci thok kal kuc caam

35Kä cue yā naṅ thok kal kuḱ caam, kä cue je them, kä cu themḁε paṅ ke themni kä tin koṅ.

36Kä duēl gaṅṅnikε keṅε wāāthnikε ke baṅṅnikε cu themnikien paṅ ke themni kä tin koḱien. Kä tēε ke wernyini ti ca goṅ ni je kuḱni diaal. Kä bāre ε juāth tetni ti jien ḁaṅ dhieec, kä yāp yāāpḁε ε juāth tetni ti jien ḁaṅ rew wiḱḁε dhieec.

37Kä bāṅḁ lotḁ ni pek kal in te raar. Kä tēε ke jien nööri puṅṅny wāāthnikε, pekṅike diaal, kä te koṅṅnikε ke kaāth ḁaṅ bādāk.

Duēl ti ba muc rialikā thḱ

38Kä tēε ke duel mi ci nhiamḁε luṅ thok kal in te kuḱ caam, mi ba muc tin waṅke lak thḱ.

39Kä bāṅ thuḱ kal, kuḱnikε diaal te mo ke tharbētṅi ḁaṅ rew, tin la muc tin waṅ ke, keṅε muc duḱrā ke muc cutḁā a ṅuṅṅke thḱ.

40Kä rar baṅṅ, thuḱ kal kuc caam in la wāke naath rεc, tēε ke tharbētṅi ḁaṅ rew, kä kuḱ in ḁṅ te tharbētṅi rew ti koṅ thḱ.

41Kä te tharbētṅi ṅuaan rεci, kä te tharbētṅi ḁaṅ ṅuaan raar thok kal, keṅ diaal ke tharbētṅi ḁaṅ bādāk ti la ṅuṅṅke muc thḱ.

42Kä tēε ke tharbētṅi ḁaṅ ṅuaan ti koṅ ti ca laṅ ke pāām ke kuḱ mucni tin waṅke, kä bārien piny ε juāth tetḁā keḱ ke nuth, kä yāp yāāpḁε ε juāth tetḁā keḱ ke nuth, bāre nhial ε juāth tetḁā, min la laṅṅke kuak tin la ṅuṅṅke muc tin waṅke thḱ.

43Kä tēε ke thōt ti ca win puṅṅny duēl keeliw ti bārien cεṅḁε ke pāt tetḁā. Ke tharbēt mi la riṅ mucni a laṅṅke thḱ.

Duēl ke kuḱ bööthni palā

44Kä rar thuḱ kal in te rεci tēε ke duēl ke kuḱ kēētṅi din rey kal in te rεci, te keḱ peek thuḱ kal kuc caam, cε thokḁε luṅ kuḱ cuēēc, kä te min ḁṅ peek kuc kānyā caṅ cε thokḁε luṅ peek kuc caam.

45Kä cue ruac ke yā wēē i, “Jen duel in ci thokḁε luṅ kuḱ cuēēc, ε duel bööthni palā tin lāt rey luaak Kuoth.

46Kä duel in ci thokḁε luṅ kuḱ caam, ε duel bööthni palā tin lāt wiḱ yḱkā. Kä ke keṅ kuay Dha-dok, rey ji Lii-bay kä rṅ tin bi ben thiākā kä Kuoth Nhial ke yōō bike je ben lätikā.”

47Kä cue kal them, kä cue teke juāth tetni ti kuṅ keḱ luēṅḁε, ke juāth tetni ti kuṅ keḱ kä yāp yāāpḁε, kä jen pāār tuṅṅke. Kä yḱ tēε nhiam luaak Kuoth.

Luaak Kuoth

⁴⁸Kä cue yä nööŋ bääŋ luaak Kuoth, kä cue wääthni baŋŋ luaak Kuoth them, kä cue je jek ke juath tetni daŋ dhiiec pekniƙe diaal. Kä yäp yäap thuokde ε juath tetni daŋ wäl nuaan. Kä paŋyni pekniƙe diaal te mo ke juath tetni daŋ diok.

⁴⁹Kä luëŋ baŋŋ ε juath tetni ti jien daŋ rew, kä yäp yäapde ε juath tetni daŋ wäl rew. Tëë ke kootni ti te kaath daŋ wäl ti wä ke naath nhial. Kä tëë ke thieer gekä wääthni pekniƙe diaal.

Yedh 41

¹Kä cu wut yä naŋ guath in la naath a nyuur thiŋ rey luaak Kuoth, kä cue wääthniƙe ben them, kä cu pek wääthä kel kuicni diaal a juath tetni daŋ bækel kä yäp yäapde.

²Kä yäp yäap thuok in wäke naath rec ε juath tetni daŋ wäl. Kä paŋyni pekniƙe diaal ε juath tetni daŋ dhiiec, kä cue guath in la nyuur naath thiŋ bär joakde them, kä cue la juath tetni ti jien daŋ nuaan, kä cu yäp yäapde a juath tetni ti jien daŋ rew.

³Kä cue coth dueel in te reci, kä cue wääthni guath in wäke naath rec wä them, cue a juath tetni daŋ rew. Kä cu yäp yäap thuokde a juath tetni daŋ bækel. Kä paŋy guath in wäke naath rec tëë ke juath tetni daŋ bärw.

⁴Kä cue bär duëel them, cue a juath tetni ti jien daŋ rew, kä cu yäp yäapde a juath tetni ti jien daŋ rew, kuic guath in la nyuur naath thiŋ. Kä cue yä jiök i, “Meme ε jen guath in rel gooyde ro.”

Duël puŋany luaak Kuoth

⁵Kä cue paŋy luaak Kuoth them, kä cu dële a juath tetni daŋ bækel. Kä yäp yäap kuc in te duël thiŋ cue la juath tetni daŋ nuaan, kuicni luaak Kuoth diaal.

⁶Kä tjeec tin te gekä luaak tëë ke duël nhial daŋ diok ti döörke ro, te mo wijkä min dŋŋ, te ber kel ke duël ti jien daŋ diok. Kä ca paŋy luaak Kuoth ni keeliw win ke noaak kuicni diaal ke yöö be duël geëkni luäk, /cike bi le mat ke paŋy luaak Kuoth.

⁷Kä duopp duëli ca je jakä rep diŋ duëlike ro, duel o ε wä kä duel o. Kä ca jen luaak Kuoth laŋ a ca je moc ke kootni pekniƙe diaal. Ke kuic emo duël wäke ke diŋ a wä beero keŋe bero. Kä ca je moc ke kootni jien ti te ni piny a wä ni nhial, wëë ke duel in te däär.

⁸Kä cuŋ je nen bä en yöö te luaak Kuoth ke guath ti luoc luoc ti wiel ke je. Kä keŋ duëli geëkni ε them taŋ mi bäre ε juath tetni daŋ bækel.

⁹Kä dël p̄any raar duëli gëekni, ε juath tetni d̄aṅ dhiiec. Kä kam in te baṅ kamä min te duël luaak Kuoth th̄in,

¹⁰kene duël tin te rey kal ȳap ȳäpde ε juath tetni ti jien d̄aṅ rew pekni luaak Kuoth diaal.

¹¹Kä duël gekä luaak Kuoth lëpke r̄o guath in ca päl baṅ, lot thok kel ni pek kuc caam, kä lot min d̄oṅ ni pek kuc cuëc. Kä ȳap ȳäp guath in ca päl lorä ε juath tetni d̄aṅ dhiiec kuj̄cni diaal.

Duel kuc konyä caṅ

¹²Kä t̄ic in lot ni kal luaak Kuoth kuj̄ konyä caṅ, ȳap ȳäpde ε juath tetni ti jien d̄aṅ b̄arow. Kä dël p̄any t̄ieec ε juath tetni d̄aṅ dhiiec keeliw, kä b̄are ε juath tetni ti jien b̄aṅuan.

Theemni luaak Kuoth

¹³Kä ε jen cue luaak Kuoth ku them, cu b̄are a juath tetni ti kuṛ kel, kä cu kal kene t̄ic ke p̄anyike diaal, cu b̄are a juath tetni ti kuṛ kel.

¹⁴Kä cu ȳap ȳäp kuc k̄anyä caṅ nhiam luaak Kuoth kene kal a juath tetni ti kuṛ kel.

¹⁵Ino, cue luëṅ t̄ieec in lot ni kuj̄c konyä caṅ them, keel ke kamke kuj̄cniike diaal, kä cue a juath tetni ti kuṛ kel.

Rey luaak Kuoth kene ȳik

Kä guaath in nyuur naath th̄in rey luaak Kuoth kene duel in te ni r̄eci ke b̄aṅ in te raar,

¹⁶nike tut luaak wä mäni p̄any ke wernyini ke duel gaṅni, ca ken diaal pap ke jien. Kä rooth luaak Kuoth a wä nikä p̄any ca je puat ke jien, ca je r̄öm ni keeliw ca je kum amäni wernyini,

¹⁷kä cue wä amäni kam in te nhial wij̄ thiekni, ke rey duëel in te ni r̄eci ke rey luaak. Kä p̄anyini duëel in nyuur naath th̄in kene rey luaak keeliw ca je p̄ar jien.

¹⁸Cake lät kä ti c̄etke jaak nhial kene jien nööri, ca jien nööri laṅ kamni t̄o c̄etke jaak t̄o. Kä te j̄äko ke nhiam d̄aṅ rew.

¹⁹Ci nhiam ran r̄o luoc peek jiaath nöör kuj̄ kel, kä ci nhiam luony r̄o luoc peek jiaath nöör kuj̄c in d̄oṅ.

²⁰A käne je nikä rooth cu wä mäni nhial thiek, ca jiaath nöör kene min c̄etke j̄äk ket puṛony p̄any.

²¹Kä doopni thuck duëel in nyuur naath th̄in p̄är tuṅkien. Kä te nhiam guath in r̄el goyde r̄o ke mi c̄etke

²²ȳik mi ca laṅ ke jien, b̄are nhial ε juath tetni d̄aṅ diok, kä b̄ar joakde ε juath tetni d̄aṅ rew, kä ȳap ȳäpde ε juath tetni d̄aṅ rew. Kä goṅotnike kene pinyde

ke rijwnike cake lat ke jiath. Kä cue yä jïök j, “Meme ε jen tharbët in te nhiam Kuoth Nhial.”

²³Kä jen guāath in nyuur naath thïn kene guāath in leny gōoyde ti diaal te mo ke thiekni dāṅ rēw ti ca ban.

²⁴Kä ken thiekni teke ke thiekni dāṅ rēw ti la rō a lēpkε däär.

²⁵Kä thiekni guāth in nyuur naath thïn cake kēt ti cētke jaak kene jien nööri, ti cētnikε tēē ca kēt puōny pānyini. Kä tēē ke jiath mi ca laṅth nhiam yacekā raar.

²⁶Kä tēē ke wernyini, kä ca puōny pānyini duēli tin te gēēkni luaak Kuoth ket ke jien nööri peknikien diaal.

Yedh 42

Duël bööthni palä

¹Kä cue yä böth raar naṅ ε yä peek kal in te raar, kujc caam, kä cue yä nöön duēli tin luotke rō ke kal luaak Kuoth, kä lotde rō ke ciēṅ in te kujc caam.

²Kä ciēṅ in ci thiikde thokde rō luoc kujc caam, bäre ε juāth tetni ti kuor kel kä yāp yäāpde ε juāth tetni ti jien dāṅ dhiēc.

³Kä kuj kel in ci nhiamde luoc dεεkā, min thieek ke luaak Kuoth ε juāth tetni ti jien dāṅ rēw, kä kujc in dōṅ min lot ni rooth kal raar, ca duēlke lat ε loathke rō, ke bēer dāṅ diok, te mo wiikā mo.

⁴Kä nhiam duēli tēē ke duōop kuj rēci, tēē ke juāth tetni dāṅ wäl yāp yäāpde ke juāth tetni ti kuor kel ke luēṅde. Kä te thokde min wāke naath rεc kujc caam.

⁵Tääme duël tin te nhial ke riεp riεp, ke yōō ci yaceni guāath mi diit naṅ kä ke, a diṅ ni duël tin te piny kene duël tin te däär tjeēc.

⁶Ke yōō cake lat ala tjeec dāṅ diok ti ca rō loth keel. Kä thile ke thieer ti cētke thieer tin te tječni tin kōṅ tin te rēy kal raar. Ke kuj εmo, ca ken duël nhial lat ni jok a leny duël pieny kene duël dāṅr ke.

⁷Kä tēē ke pāny mi te raar mi car o ke duël, peek kal in te raar, lotdä duēli, tēē ke juāth tetni ti jien dāṅ dhiēc bäre.

⁸Kä duël tin te peek kal in te raar teke juāth tetni ti jien dāṅ dhiēc bāriēn. Kä duël tin luotke rō ke luaak Kuoth teke ke juāth tetni ti kuor kel bāriēn.

⁹Kä piny duēli tītj tēē ke duōop mi wä coth rεc ke pek kānyä caṅ, ke yōō bi kule wä rēy duēli ke pek kal in te raar.

¹⁰Kä ke kuj kānyä caṅ ke tuk kal in te raar, min lot rō ke pāny luaak Kuoth min lot rō ke kal in te raar, yāp yäāpde a wä māni puōny kal, kä tēē ke duël

11ti teke duɔɔp nhamdien. Kä ken cäätke ke duël tin te kujc caam, kä päär bärien kene ɣäp ɣääpdien. Kä ε jen lat in ca lat ni thukien diaal amäni thieknikien.

12Kä duɔɔp in wäke naath duëli tin te kujc cuëec, lotde rɔ ke duɔɔp in te puɔɔny paany in te kujc känyä caɲ, min la wäke naath rey duëli.

13Kä cue ruac ke ɣä wëë j, “Ken duël kuc caam kene duël tin te kujc cuëec tin luotke rɔ ke guaath in te baaj ke duël ti rel gɔɔydien rɔ, ti bi bööth palä tin lat nham Kuoth Nhial muc tin rel gɔɔydien rɔ a cam thɪn. Kä bike muc tin rel gɔɔydien rɔ laɲh thɪn muc bæel, kene muc dueeri ke muc cutdä, ke ɣöö en guaath rel gɔɔyde rɔ.

14Kä mi wä bööth palä wä guath in rel gɔɔyde rɔ, /cike bi luny raar thɪn a wäke rey kal in te raar amäni mi cike bieyni tin lätkε ke jɔl ke wuɔc, ke ɣöö ke ti rel gɔɔydien rɔ. Biken bieyni ti kɔɲ jɔl ke läth puanyunikien a ɲot /kenke ni wä guath in te ney diaal thɪn.”

Theemni guath in te luaak Kuoth thɪn

15Kä min ce thuɔk ke thëm guath in te luaak Kuoth thɪn rɛci, cue ɣä naɲ raar ke thok kal kuc känyä caɲ, kä cue guaath in te luaak Kuoth thɪn ben them ni keeliw.

16Kä cue kujc känyä caɲ them ke taɲ thëm, kä cue a juath tetni ti kur dhiiec ke jen taɲ thëm.

17Kä cue rɔ rɪt, cue kujc caam ben them, kä cue a juath tetni ti kur dhiiec ke jen taɲ thëm.

18Kä jen cue rɔ rɪt bä, cue kujc cuëec ben them, kä cue a juath tetni ti kur dhiiec ke jen taɲ thëm.

19Kä cue rɔ riet peek konyä caɲ bä, kä cue je them, cue a juath tetni ti kur daɲ dhiiec ke jen taɲ thëm.

20Kä cue je them peknike daɲ ɲuaan diaal. Kä tëë ke päny mi gol je, bär jɔakde ε juath tetni ti kur dhiiec, kä ɣäp ɣääpde ε juath tetni ti kur dhiiec, päny emo däake guaath in rel gɔɔyde rɔ kene guath tin kɔɲ.

Yɛdh 43

Luny bumä Kuoth luaak Kuoth

1Kä cu ram indaan ɣä naɲ ke thok kal in lot ni kujc känyä caɲ.

2Kä en wani, cu buay Kuoth I-the-rel ben kujc känyä caɲ. Kä cɛt jɔwde ke jɔw piini ti ɲuan. Kä cue piny riaw ke buayde.

³Kä jen nyuuth in cä nen cɛ̄tde ke nyuuth ɛ̄ɛ̄ nɛ̄ɛ̄nä mɛ̄ɛ̄ bā Kuoth wec ben dāk, kɛ̄nɛ̄ nyuuth ɛ̄ɛ̄ cä kɔ̄ŋ nen mɛ̄ɛ̄ t̄āā jok kiɛ̄ɛ̄r Kɛ̄-bar, mɛ̄ɛ̄ cūā rɔ̄ yuɔ̄r piny ni buupä.

⁴Kä cu buay Kuoth Nhial coth rey luaak Kuoth ke thok in lot ni käny c̄āŋ,

⁵kä cu yiɛ̄ɛ̄ yä kap nhial kä cuɛ̄ yä nööŋ ni rey kal in te rɛ̄ci. Kä cu buay Kuoth Nhial luaak Kuoth thiäŋ.

⁶Kä min te wut ɛ̄mɔ̄ cūā gekädä, cūā ram mi ruac ke yä liŋ, ruac ɛ̄ ke yä rey luaak Kuoth.

⁷Cuɛ̄ yä jiök i, “Gat ran, mɛ̄mɛ̄ ɛ̄ jen gūāāth kɔ̄amdä, kä gūāāth ciöknikä min bā cieiŋ th̄iŋ, rey ji l-the-rel amäni c̄āŋ kɛ̄l. Kä /ci thok dūɛ̄l l-the-rel ciötdä min rel rɔ̄ bi nyok ke yäri, kä /ci kūārkiɛ̄n ɛ̄ bi ȳār ke lät leerädien ke pūāny kūārikiɛ̄n gūāth palikiɛ̄n.

⁸Mɛ̄ɛ̄ cike tuut lueeknikien thiëek ke tuut luaakdä, kä cike wäähni ciëñnikien thiëek ke wäähni luaakdä, a te ni päny kamädä ke ke, kɛ̄n la yär kɛ̄n ni ciötdä min rel gɔ̄oyde rɔ̄ ke lätkien ti jiäk tin ciken ke lät. Ke kuj ɛ̄mɔ̄, yän cūā ke näk ke ñɛ̄ɛ̄nydä.

⁹Täämɛ̄ akɛ̄ wuɔ̄ckɛ̄ cian kuthni gūäyɛ̄niɛ̄n, kä a riŋ kūārikiɛ̄n nɔ̄ān ke yä, yän bā cieiŋ reydiɛ̄n amäni c̄āŋ kɛ̄l.

¹⁰“Kä ke kujdu lö gat ran läрни ji l-the-rel t̄āā luaak Kuoth kä akɛ̄ th̄ɛ̄mkɛ̄ t̄āāde, kä akɛ̄ pɔ̄c ke dueerkiɛ̄n.

¹¹Mi wä ke wä pɔ̄c ke tin diaal tin ciken ke lät, ku ke jakä ñackɛ̄ t̄āā in bi teke luaak Kuoth, rialidɛ̄ ikä, kɛ̄nɛ̄ duɔ̄p tin wä ke naath raar kɛ̄nɛ̄ duɔ̄p tin wä ke naath rɛ̄c, ke jen t̄āā in bi teke luaak Kuoth ni kɛ̄liw. Kä lär ni naath t̄āā ñuɔ̄tnikɛ̄ diaal kɛ̄nɛ̄ luëëke diaal, gɔ̄rnikɛ̄ piny nhiamdien, ke yöö dee kɛ̄n t̄āāde tit kä guurkɛ̄n ñuɔ̄tkɛ̄ diaal.

¹²Kä mɛ̄mɛ̄ ɛ̄ jen ñut ke kuj luaak Kuoth, ɛ̄n gūāāth ɛ̄ thieek ke w̄ic p̄āamɛ̄ ni kɛ̄liw, bɛ̄ a gūāāth mi rel gɔ̄oyde rɔ̄. Mɛ̄mɛ̄ ɛ̄ jen ñut ke kuj luaak Kuoth.”

Yik

¹³Tīti ke kɛ̄n theemni yikä tin ca thɛ̄m ke jūāth tetni (kä jen jūāth tɛ̄tdä, ɛ̄ jūāth tɛ̄tdä mi teke pät tɛ̄tdä) bi pinyde teke jūāth tɛ̄tdä bär jicɛ̄dɛ̄, kä yäp yääpdɛ̄ ɛ̄ jūāth tɛ̄tdä, kä bi gëëke win ke thɛ̄r kɛ̄l. ɛ̄n nɔ̄mɔ̄ bɛ̄ la jen bär yikä.

¹⁴A käne je ni piny ni w̄ij muɔ̄ɔ̄n a wä ni thɛ̄rädɛ̄, ɛ̄ jūāth tetni d̄āŋ rɛ̄w, kä yäp yääpdɛ̄ ɛ̄ jūāth tɛ̄tdä kɛ̄l. Kä a käne je ni thɛ̄rä min tɔ̄t a wä thɛ̄rä min dīit, ɛ̄ jūāth tetni d̄āŋ ñuaan, kä yäp yääpdɛ̄ ɛ̄ jūāth tɛ̄tdä kɛ̄l.

¹⁵Kä w̄ic yikä min wanke muc th̄iŋ, ɛ̄ jūāth tetni d̄āŋ ñuaan. Kä w̄ic yikä min wanke muc th̄iŋ ca lät kä tuɔ̄ŋ d̄āŋ ñuaan ti wä nhial.

16 Kä w̄ic̄ ȳik̄ä min waṅke muc th̄in ε pur pur, t̄ëe ke juṅth tetni daṅ wäl r̄ew b̄äre ke juṅth tetni daṅ wäl r̄ew ḡäp ḡääpde.

17 Kä bi theer ȳik̄ä a mi pur pur, bi b̄äre a juṅth tetni daṅ wäl ḡuaan, kä bi ḡäp ḡääpde a juṅth tetni daṅ wäl ḡuaan, ke theer mi wil je, mi ḡäp ḡääpde ε nuth juṅth tetdä. Kä bi guṅth in wil je juṅth tetdä kel. Kä bi koṅtnike lot ni pek känyä caṅ.

L̄ey ȳik̄ä

18 Kä cue ruac ke ḡä laare je, εn ḡöö m̄eme ε ruac Kuṅr ni Kuoth Nhial w̄ëe j̄, “T̄iti ke ken ḡut ke kūj̄ ȳik̄ä, ke c̄aṅ in ba je laṅ kä ba loori keṅe muc tin waṅke ke riem in kiethke w̄iide wä tok.

19 Bia bööth palä tin la j̄i thuṅk duëel Dha-dok tin la b̄ä nhiamdä, kä laṅke ḡä ikä kaṅ thäk, ke kūj̄ mucä dueeri ruac ni ḡän Kuäär ni Kuoth Nhial.

20 Kä j̄in bi th̄aṅ riemde kaṅ kä bi je laṅ tuṅṅni ȳik̄ä daṅ ḡuaan keṅe ḡoṅṅtnike daṅ ḡuaan, ke theere keeliw. Kä bi je cu ley inṅ, kä bi je cu luel.

21 Kä j̄in b̄ä käni thäk mucä ke kūj̄ dūirä, kä ba je waṅ ni guṅth in ca m̄ek guṅth luaak Kuoth, raar guṅth in r̄el r̄o.

22 “Kä ke c̄aṅ in r̄ewde bi tut d̄ëel böwä mi thil m̄ëeny thöp ala muc dūirä, kä a ȳik̄ä l̄eyke c̄etke m̄ëe ca je ley ke thäk.

23 Kä mi w̄ij̄ wä thuṅk ke l̄eyde, bi thäk mi thil m̄ëeny keṅe thäk d̄ëel böwä mi thil m̄ëeny r̄ey deet cu thöp ala muc.

24 Kä bike wä thöp ni nhiam Kuoth Nhial, kä bi bööth palä mile kieth puṅṅnydien kä biken ke cu thöp Kuoth Nhial ala muc ti waṅke.

25 Kä ke n̄in daṅ b̄arow ni c̄iaṅ bi böw kel la thopi ala muc dūirä, inṅ b̄ä bi thäk keṅe thäk d̄ëel r̄oomä la thopi b̄ä r̄ey deet, kä bike thil m̄ëeny ken t̄o bi thöp t̄o.

26 Ke n̄in daṅ b̄arow bike ȳik̄ä luel, kä biken ε jakä ḡaa, inṅ biken ε cu ley.

27 Mi wä n̄in daṅ b̄arow t̄iti wä thuṅk, ke c̄aṅ kä b̄ädäk ε wä nhiam bi bööth palä muckun tin waṅke cu thöp w̄ij̄ ȳik̄ä amäni muc t̄ethä laac̄dun. Kä ḡän b̄ä ye cu nhok, ruac ni ḡän Kuäär ni Kuoth Nhial.”

Ȳedh 44

Duṅt ke kūj̄ thuṅk känyä caṅ

1 Kä cu wut εm̄o ḡä nööṅ thok luaak Kuoth in te raar, min lot ni käny caṅ, kä jen t̄ëe ḡääkä.

2 Kä cu ruac Kuoth Nhial ben kä ḡä w̄ëe j̄, “Thok εm̄e, be te ni ḡääkä. /Ca je bi lep, kä thile ram mi bi wä r̄ec ke je, ke ḡöö ci Kuoth Nhial ni Kuoth I-the-r̄el wä r̄ec ke je. Ke kūj̄ εm̄o, jen be te ni ḡääkä.

³Ɛ ni rueec kä rɔa, ke yöö ε rueec be la wëë nyuur thɪn, ke yöö be wä mɪth nhiam Kuoth Nhial. Kä be wä rɛc ke duɔɔp baɔn in te thok kal, kä be la wëë raar ke jɛn duɔɔp ɛmɔ bā.”

Dut tin ba jakni naath kä wä luaak Kuoth

⁴Kä cu wut ɛmɔ yä nöön ke duɔɔp in te kujɛ caam nhiam luaak Kuoth. Kä min cä guic, cuɔ buay Kuoth Nhial nɛn cɛ luaak Kuoth Nhial thiän, kä cuɔ tɛethni buupä.

⁵Kä cu ruac Kuoth Nhial ben kä yä wëë j, “Gat ran, jɪn guɪcni aɔɔaa, kä lɪnɪ aɔɔaa kä päli jɪthku piny, ke tin diaal tin bā lɔr jɪ ke kujɪ nɔɔtni luaak Kuoth Nhial kɛnɛ luëëke diaal. Kä jɪn tit nɛy tin ba nhök wä luaak Kuoth kɛnɛ nɛy tin /ca bi nhök wä luaak Kuoth.

⁶Kä läri je kɛn jɪ thuk duëel in ci kac raar, thok duëel I-the-rel ɛn yöö ci Kuäär ni Kuoth Nhial wee j, ‘Lö thok duëel I-the-rel ε lɔt nyuɔɔnikun ku tekɛ pek,

⁷ke nhökduɛn ke nɛy ti thil kuoth ben rɛy luaakdä, ke nɛy ti /kɔn lɔckɪɛn kɛnɛ puɔnykɪɛn cuɛl, ke yöö ba luaakdä ben yɔr, mi thɔp yɛn yä mɪethdä, thɪɔl kɛnɛ riɛm. Cia mat ruacdä yɔr ke lɔtkun diaal tin jɪäk.

⁸Kä /kɛn yɛn muckä tin ɔɔw kɔm yä ε yɛn. Cuare cu jak ni jur kä thöpke ke yä ε kɛn, rɛy luaakdä.

⁹“ Kä cu Kuäär ni Kuoth Nhial wee j, “Thilɛ juɔr mi /kɔn cuɛl lɔɔc kɛnɛ puɔny kä jur diaal tin ciɛn rɛy nɛɛni jɪ I-the-rel mi bi wä rɛy luaakdä.

¹⁰Duunde yöö jɪ Lii-bay tää ci wä raar, tää ci bath a ca wä guɔɔr ni kuth guääynikɪɛn, mää ci jɪ I-the-rel kac raar kä yä, bike duäcdɪɛn rut.

¹¹Kɛn bike lät rɛy luaakdä, kä bike thuk luaakdä yɛn, kä bike lät rɛy luaak. Kɛn bike muc tin wanke nɔɔt, kä bike luuri thöp ke kujɪ nath, kä bike ke tit kä bike ke lätikä.

¹²Kä ke yöö cikɛn ke lätikä ni nhiam kuthni guääynikɪɛn, kä cikɛ thok duëel I-the-rel jakä duɪr, ke kujɛ ɛmɔ cä rɔ yac ke kujɪɛn, ɛn yöö bike duäcdɪɛn rut ruac ni yän Kuäär ni Kuoth Nhial.

¹³Kɛn /cikɛ bi ben nhiamdä, ke yöö bike yä ben lät ikä ala bööth palä. Kä /cikɛ bi ben thieekä mucnikä tin ɔɔw, kɛn nɔɔk tin rɛl ɔɔyɪɛn rɔ. Duunde yöö bike pöcdɪɛn rut kɛnɛ lät tin jɪäk tää cikɛn ke lɔt.

¹⁴Kä nɔtɛ yän bā ke kuany ala lɔɔt rɛy luaak Kuoth, bike nyinke diaal, tin görke lɔtdɪɛn lɔt.” ’ ’

Bööth palä kä jɪ Lii-bay

¹⁵Ɛn wanɔ, cu Kuäär ni Kuoth Nhial memɛ lar wëë j, “Bi jɪ Lii-bay tin la bööth palä, tin la kuay Dha-dok tää lät rɛy luaak Kuoth mää ci jɪ I-the-rel diaal kac

raar kä yä, ben thiäkädä kä biken yä lätikä. Bike yä thöp muc thioaal kene muc riem, ruac ni yän Kuäär ni Kuoth Nhial.

16 Kε ken bi ben rey luaakdä mɔ, kä ke ken bi tharbëtdä cop ɔ, tɔ ba yä lätikä tɔ.

17 Mi wäke wä rey kal in te rēci, bike lath ni bij in ca tak agoaa. Thile bij miemni mi biken ε lath puanynikien, guäth in lätkε thukni käli kal in te rēci.

18 Kä bike lath ni kuɔmni bieyni ti ca tak agoaa, kä bike rɔ moc ke thuruuali biey in ca tak agoaa. Kä /cike mi bike jakä näk lethke bi lath.

19 Kä mi wäke wä kä naath rey kal in te raar, bike bieyni tin lätkε ke kam raar, biken ke lath duëli tin rēl gooydien rɔ. Kä bike bieyni ti kɔŋ cu lath, ke yöö /ci cian bieyni in rēl rɔ bi cop kä naath.

20 Kä /cike wuɔthkien bi mut, kä /cike miem wuɔthnikien bi jakä bär bä, kä biken a gir ni miem wuɔthnikien kä rɔa.

21 Kä be thil booth palä mi bi koaŋ math mi wëë wä rey kal in te rēci.

22 Kä /cike ciek jökä bi kuɛn, kä /cike këë bi kuɛn. Bike kuɛn ni nyam mi la nyal mi la kuay thuck duëel l-the-rēl pany kene ciek jökä mi cɔwde mɔ booth palä.

23 Bike nεkä njeec ke dääk kä min rēl gooyde rɔ kene min la duɔɔr baan. Kä biken ke nyuɔth dääk kä mi jjääk kene mi goaa.

24 Kä mi cε teke rɔal mi ci tuɔk, ken bike lätkε cetke kuar luɔk bä, bike luk nok cetnikε lukdä. Kä bike luëkä käp kene nuɔt ke guäth tɔmnikä diaal, kä bike caŋ lɔŋnikä tit ala mi rēl rɔ.

25 Kä /cike rɔ bi yar ke wä gekä raam mi ci liw. ε ni mi ε guan kie man kene mi ε gatde kie nyaade kene mi ε däman kie nyiman mi not a /kan kuɛn ci liw ɔ, ε jen bike rɔ kule yarɔ.

26 Kε kɔr kä mi cε loc gooyä, ba je moc ke nin daŋ bärɔw ti /cε bi lätkε thɔn.

27 Kä ke jen cän in bi wee ke je guäth in rēl gooyde rɔ, rey kal in te ni rēci, a be wä lätkε guäth in rēl gooyde rɔ, be muc duiräde cu thöp, ruac ni yän Kuäär ni Kuoth Nhial.

28 “Kä bi memε a duŋdien mi yel ken ε. ε yän bia yëlien ɔ, kä cia ke bi moc duɔɔr muun l-the-rēl. Bi yän a duŋdien.

29 Kä bi mjethdien a muc bεel, kene muc duirä ke muc cutdä, ke ŋɔak diaal tin ca thöp yä rey l-the-rēl këliw bi kä nyinkien.

30 Kä dey jien diaal tin jiol kä dey jien diaal tin gööl, kene muc diaal tin la thöpe kä muckun, be a duŋ bööthni palä. Kä bia nupdun in nhiam la thöpe bööth palä, ke yöö dɔŋ bi puɔth kule te ciëŋnikun.

³¹Kä /ci bööth palä dit kie ley mi ci liw kä roa kie ca näk ε ley kəkien bi cam.”

Yedh 45

Pek wec mi la duḡ Kuoth Nhial

¹Kä mi wä yen mun wä daḡak ala duḡdun, bia pek mi bila duḡ Kuoth Nhial lëy golä, ala guḡaḡh mi rel gḡoyde ro. Kä be teke theemni ti juḡh tetni ti bathdḡori ti jien daḡ rēw wicde dhieec bäre piny, kene juḡh tetni ti bathdḡori ti jien daḡ rēw ḡap ḡääpde. Kä be la mi rel gḡoyde ro ni keeliwde.

²Kä jen mun εme, bi thaḡḡde mi pur pur mi teke juḡh tetni ti kur dhieec ni kä juḡh tet ni ti kur dhieec a guḡaḡh luaak Kuoth, mi teke dëë mi teke juḡh tetni ti jien dhieec mi goḡl je.

³Kä rey muḡḡon in rel gḡoyde ro bi guḡaḡh mi teke juḡh tetni ti bathdḡori ti jien daḡ rēw wicde dhieec bäre piny kene juḡh tetni ti bathdḡori daḡ wäl ḡap ḡääpde them. Kä be a guḡaḡh luaak Kuoth mi rel gḡoyde ro kä ti diaal.

⁴Be a kuj muḡḡon mi rel gḡoyde ro. Kä be a duḡ bööthni palä, tin bi wä lät rey luaak Kuoth, tin bi wä lät nhiam Kuoth Nhial, kä be te kä rēw. Be a guḡaḡh in ba ciëḡkien laḡ thḡn kä ba luaak Kuoth in rel ro laḡ thḡn.

⁵Kä ba guḡaḡh mi dḡḡ mi teke juḡh tetni ti bathdḡori ti jien daḡ rēw wicde dhieec bäre piny, kene juḡh tetni ti bathdḡori daḡ wäl ḡap ḡääpde, be a duḡ jḡ Lii-bay tin lät rey luaak Kuoth, ke ḡöo be la duḡdien mi bike wec ciḡḡadien laḡ thḡn.

⁶Kä gekä guḡh in rel ro, bi guḡaḡh kaḡ thḡn, mi bi ḡap ḡääpde a juḡh tetni ti bathdḡori daḡ dhieec, kä bäre piny be a juḡh tetni ti bathdḡori ti jien daḡ rēw wicde dhieec. Be la wec jḡ I-the-rel diaal.

Mun kene luëëk ke kuj rueecä

⁷Kä bi rueec mun in te kujni muḡni daḡ rēw tin rel gḡoydien ro kuj muḡḡon wec kaḡ. Be je kaḡ ni kuj känyä caḡ kuj käny caḡä muḡḡon, kä be le kaḡ ni kuj konyä caḡ kuj konyä caḡ muḡḡon, bi bäre key konyä caḡ kene key kuc känyä caḡ, paḡr ke muḡḡon thukni duëli.

⁸En mun εmo be la duḡde kä I-the-rel. Ke ḡöo dḡḡ /ci ruëëc neëkä bile ciḡḡ a jḡäk, bike thok duëël I-the-rel nhök ḡöo kaḡke mun ceḡke thuk duëlikien.

⁹Kä cu Kuäär ni Kuoth Nhial memε lar wëë j, “Ce roḡ lö ruëëc I-the-rel! Paḡe ḡëḡny kene ciaaḡ jḡäk, laḡde ni cuḡḡḡ kene thuḡk. Kua maḡ neenikä kaḡ cuḡḡ, ruac ni ḡän Kuäär ni Kuoth Nhial.”

Theemni

¹⁰“A ney diaal thöpke ni theem mi päär, a je thil ram mi ḡoḡke.

11 A theemni kä ti law laaw päär ke theemni kä ti koṓt. A theemni kä ti law laaw teke kel wäli, kä bi theemni kä ti koṓt teke kel wäli kä dey thēm. Theemdiēn be la ni kel wäli dēth thēm.

12 Titi ke ken tin bi a theemnikun. Kä bi theem riaal kel a giramni ḍaṅ wäl wicde kel, ke kel ḡuaani wiidiēn. Kä bi yiṓw ti jien bākel a giramni ti kur ḍaṅ bākel wicde jien bākel wicde ḡuaan.”

Muc

13 “Kä mēme be a jēn muc in bia thöp. Beel in cōalkē tōc bia kel bākel i a thōpe, kä bia kel bā keli a thōpe kä dēer,

14 ke pek lieth mi /ca bi wāny, kä be a kel wäli kä dey thēm, (yök cētde ke theemni ḍaṅ wäl).

15 Kēne rōaam kel rēy buḡani deet ti kur ḍaṅ rēw rēy tōari l-the-rel diaal. Kä mēme ε jēn muc bēel ke muc tin waṅke, ke muc ke kuṓ ḡōyā ti ba luēl nīke, ruac ni yān Kuäär ni Kuoth Nhial.

16 Kä bi nēy diaal rō maṭ rueec rēy l-the-rel ke thōp mucni titi.

17 Duunde yōö mēme be la jēn laṭ rueecä min be laṭ ke kuṓ mucni tin waṅke, kēne muc bēel, ke muc kōaḡni ke guṭh timä, kēne tēth päthni, ke caṅ lōṅni. Kä ke guṭh timni diaal tēē ca mēk ke kuṓ thuok duēel l-the-rel, be muc duṓrā, kēne muc bēel, ke muc tin waṅke, kēne muc ke kuṓ ḡōyā, ti ba luēl ni dueer ji thuok duēel l-the-rel thöp.”

Tjemni

18 Kä cu Kuäär ni Kuoth Nhial mēme lar wēē i, “Ke pay in jiol ke cāṅ in jiol kä pay, kaṅe ruath thaḡak mi thil mēēny, kä wīaa lēye luaak Kuoth.

19 Bi boṓth palä thaḡaṅ riem mucä duṓrā kaṅ kä be je laṭh wāāthni luaak Kuoth, ke theeri yikā ḍaṅ ḡuaan, kēne wāāthni thuok kal in te rēci.

20 Kä bi je laṭ ni nō bā ke bārōw nini path, ke kuṓ raam mi ci duer ε kuṓcē kie ke guāc. Inō, bi luaak Kuoth cu luēl.

21 “Kä ke pay in jiol ke cāṅ kä wäl ḡuaan kä jēn pay, bia tjem caṅ bälä laṭ, kä ke nin ḍaṅ bārōw bia cam ni nup mi thil thuop.

22 Kä ke jēn cāṅ εmō, bi rueec ruath thaḡak kaṅ ke kuṓde kēne kuṓ nēni diaal tin cieṅ muun, kä be je thöp ala muc duṓrā.

23 Kä ke ken nin ḍaṅ bārōw tin laṭ ke tjem, bi rueec rueeth thāākni ḍaṅ bārōw thöp Kuoth Nhial ala muc ti waṅke, amāni yōö be rueeth rōmni ḍaṅ bārōw ti thil mēēny thöp, cāṅ c ke cāṅ c ke ken nin ḍaṅ bārōw diaal. Kä be thāāk deet böwni a thōpe ni ciaṅ ke nin ḍaṅ bārōw tōtō ala muc ke kuṓ duṓrā.

²⁴Kä be muc bɛɛl ti thiaŋke dieny a thɔpɛ kɛ thäk kɛl, kɛ dieny bɛɛl kɛ kuj thək dɛɛl rɔmā kɛl, kɛ bul lieth kɛ kuj dieny kɛl.

²⁵Kä kɛ pay in bārɔwdien, kɛ cāŋ kā wāl dhieec kā pay, kɛ nɪn tɪmä dāŋ bārɔw, bi rueec muc ti cɛtnikɛ muc tɛɛ wal a thɔpɛ, muc dujṛā, kɛnɛ muc tin waŋkɛ kɛ muc bɛɛl amāni muc lieth.”

Yɛdh 46

Rueec kɛnɛ cāŋ tɪmä

¹Kä cu Kuäär ni Kuoth Nhial mɛmɛ lar wɛɛ i, “A thok kal in te rɛci min lotni kāny cāŋ te gääkä, a jɛ /ca lɛp kɛ nɪn jokä dāŋ bākɛl tin lät kɛ naath. Duunde yöö a jɛ la lɛpkɛ kɛ cāŋ lɔŋä kɛnɛ cāŋ tɛth path.

²Kä bi rueec wä rɛy kal kɛ thuk yacɛkä min te raar, kā bɛ wä cuɔŋ tuutdä thuk kal. Kä bi booth palä muc tin waŋkɛ kɛnɛ muc kɛ kuj gɔɔyā thöp, kā bɛ rɔ kām muḡal tuutdä thuk kal. Kɛ kɔrɛ bɛ cu wä raar, duunde yöö /ca kal bi gäk amāni thiaŋ.

³Kä bi jɪ wɛc diaal rɔ kām muḡal thok kal ɛmɔ nhiam Kuoth Nhial kɛ cāŋ lɔŋni kɛnɛ cāŋ tin tɛth kɛ pay.

⁴Kä muc tin waŋkɛ tin bi rueec kɛ thöp Kuoth Nhial kɛ cāŋ lɔŋni bikɛ a thääk deet rɔmni dāŋ bākɛl ti thil mɛɛny kɛ tuut dɛɛl rɔmā kɛl, mi thil mɛɛny.

⁵Kä muc bɛɛl tin bɛ thöp kɛ kuj thək dɛɛl rɔmā bɛ la dieny bɛɛl kɛl. Kä muc bɛɛl tin bɛ thöp kɛ kuj thääkni deet rɔmni bikɛ ŋuan cɛtnikɛ pek ɛ gɔɔr locdɛ jɛ mɔ ɛn yöö bɛ thöp, kɛɛl kɛ bul lieth kɛ kuj dieny ɔ kā kɛn diaal.

⁶Kɛ cāŋ in tɛth kɛ pay, bi rueec ruath thək mi thil mɛɛny thöp ala muc, kā bɛ thääk deet rɔmni dāŋ bākɛl kɛ tut dɛɛl rɔmā kɛl thöp thil mɛɛny.

⁷Kä kɛ kuj mucni bɛɛl, jɛn bɛ dieny bɛɛl kɛl thöp kɛ kuj ruath thək, kɛ dieny kɛl kɛ kuj thək dɛɛl rɔmā kɛl. Kä bɛ dieny bɛɛl ti ŋuan thöp kɛ kuj thääkni deet rɔmni cɛtnikɛ pek ɛ gɔɔr locdɛ jɛ mɔ ɛn yöö bɛ thöp, kā bɛ bul lieth thöp bā kɛ kuj dieny ɔ kā dieny diaal.

⁸Mi wä rueec wä rɛy kal, bɛ wä rɛc kɛ duɔɔp wääthni tin te thok kal, kā bɛ loc raar nikɛ jɛn duɔɔp ɔ kɛl ɔ.

⁹“Kä mi wä naath ben nhiam Kuoth Nhial kɛ yöö bikɛ ben pal kɛ cāŋ tɪmä, ramɔ bi ben rɛc ɔ kɛ thok kuc caam, bɛ wä raar kɛ thok kuc cuɛɛc. Kä ram mi wä coth rɛc kɛ thok kuc cuɛɛc bɛ wä raar kɛ thok kuc caam. /Cikɛ bi lony raar kɛ thok kal in wee kɛ rɛc, duunde yöö bi wä niken raar kɛ nhiamdien.

¹⁰Mi wäkɛ wä rɛy luaak Kuoth bi rueec wä rɛc kɛ kɛ kɛɛl, kā mi wäkɛ wä loc raar, bi rueec wä raar kɛ kɛ kɛɛl.

11“Ke cāṅ ṭimä min ca rialikä, bi muc bæel ke kuj ruath thaḡak la dieny kel, kä tut dëäl roömä bä be a dieny bæel kel. Kä ke kuj thääkni deet roömni, bi raan muc bæel ti ṅuan ti cętnike tin goor loode je thöp, keel ke bul lieth ke kuj dieny kel.

12Mi wä rueec muc tethä loaac wä thöp, a cāṅ kue la muc mi waṅke kie muc ke kuj gooyä mi la muc tethä loaac ke kuj Kuoth Nhial, ba thok kal in te kuj cānyä cāṅ lęp je, be mucde min waṅke kie mucke ke kuj gooyä thöp cętke mēē la lätdē ke cāṅ loṅä. Kä jen be wä raar, kä kor kä min ce wä raar ba kal cu gäk.”

Muc tin la thöpke cian

13“Kä bi booth palä ruath dëäl roömä mi ruṅde kel kä thil diw la thop Kuoth Nhial ni cian ala muc mi waṅke, runwaṅni diaal be je la thope.

14Kä be muc bæel la thope ke je keel ke runwaṅni diaal ni cian. Kä be kel bækeli dieny bæel kene kel diṅkni bulä lieth a thope ke runwaṅ ni cian ke yöö bake läd ni nup, mi la muc bæel mi thöpke Kuoth Nhial. Kä bi mēme a ṅut guathni diaal.

15Ino, ba ruath dëäl roömä kene muc bæel ke lieth a thöpke ala muc mi waṅke ni cian a thil paḡ.”

Rueec kene mun

16Kä cu Kuäär ni Kuoth Nhial mēme lar wēē i, “Mi wä rueec mun wä thöp ram kel kä gaatke ala muc kä munde, bi mun emo a duṅ gatde cętke taḡ kuaknikien.

17Duunde yöö mi ce mun thöp ram mi duṅdien laṭ kēēl, bi mun emo a duṅ läätdä amäni cāṅ in ce loar kä kuaanyde, bi mun kule loc kä rueec. Ke ni gaatke bi mun kaṅ tṳ kä je ala duṅdien.

18Kä /ci rueec mun bi kaṅ mi la duṅ raam mi dṳdien, kie be ke dhuoc raar muundien. Be gaatke moc mundien kä munde, ke yöö thile ram mi gööra kä neekä en yöö ba munde le woc kä je.”

Duël that luaak Kuoth

19Kä cue yä nööṅ ke thok in la wäke naath rēc, min te gekä thuok kal, min te kuj duēli tin ca rṳ car kuj caam tin rēl gooydien rṳ, tin la duël bööthni palä. Kä en wani cue yä nyuṅth guath mi te ni peek kuj konyä cāṅ.

20Kä cue ruac ke yä wēē i, “Neme ε jen guath in bi bööth palä muc cutdä kene muc dujra a thaal thṳn, kä be a jen guath in bibe muc bæel a buṅ ke thṳn. Ke kuj kä yöö /ciken ke bile nööṅ rēy kal in te raar, a ba gooydien in rēl rṳ le nen ε naath.”

21Kä cue yä nööṅ raar naṅe yä rēy kal in te raar, cue yä jakä jaälä goṅtotni kal daṅ ṅuaan. Kä goṅtotni kal diaal te mo ke kale kä roa.

22 Kä gɔŋtɔtni dɔŋ ŋuaan teke käl ti toatni ti teke juath tetni ti jien dɔŋ ŋuaan bäre piny kene juath tetni ti jien dɔŋ diɔk ɣäp ɣääpde. Kä ken dɔŋ ŋuaan päärke.

23 Kä ken käl dɔŋ ŋuaan ca reydiɛn ɔl ke päny muɔɔn, kä ca lǟt kä dööl that ti göl ke je.

24 Kä cue ruac ke ɣä wëë i, “Titi ke duël that tin bi ney tin lǟt rey luaak Kuoth muc nath a thaal th̄in.”

Yedh 47

Löny piini mi bä luaak Kuoth

1 Kä cue ɣä nyok ke noŋ thok luaak Kuoth, en wani tää ke pi ti bä lönydiɛn raar ke tuut luaak Kuoth, kä wä lönydiɛn kūi känyä caŋ. (Ke ɣöö luaak Kuoth lotde ni kūi känyä caŋ.) Kä pi bä lönydiɛn ke kūi cuëec tuɔt luaak Kuoth, kūi cuëec yīkä.

2 Kä cue ɣä le naŋ raar ke duɔɔp thuok kuc caam. Kä cue ɣä naŋ raar naŋe ɣä thok in te raar min lot ni kūi känyä caŋ. Kä löny pi raar ke pek kuc cuëec.

3 Kä cu wut emɔ wä kūi känyä caŋ a te tetde ke taŋ thēm, kä cue juath tetni ti bathdɔɔr kel them, kä cue ɣä naŋ ke rey piini, kä cu pi ɣä cuɔp ni t̄el.

4 Kä cue juath tetni ti bathdɔɔr kel nyoke thēm, kä cue ɣä naŋ ke rey piini, kä cu pi ɣä cuɔp ni muḡal. Kä cue juath tetni ti bathdɔɔr kel nyok ke thēm, kä cue ɣä naŋ ke rey piini, kä cu pi ɣä cuɔp ni letdä.

5 Kä cue juath tetni ti bathdɔɔr kel them bä, kä cue la yier mi cä dëe luäŋ ke jieth, ke ɣöö ci pi ben ni nhial. Kä cue luëŋ a dëe ket ni je, cue a yier mi /ca dee luäŋ ke jieth.

6 Kä cue ɣä thiec wëë i, “Gat ran, jin ci neme nen?” Kä cue ɣä nyok ke loc jök ke bap yiëer.

7 Kä min cä lony jök, cuḡ jien ti ŋuan nen ca rɔ ber bap yieer kūi emɛ kene kūi in dɔŋ.

8 Kä cue ruac ke ɣä wëë i, “Ken pi titi wä lönydiɛn kūi rööl känyä caŋ, kä bike wä amäni loḡl Jɔr-dɛn. Kä bike wä cop ni baar in wac pi, bar in thil pike löny, kä bi pike cu ḡow.

9 Kä guḡath ɔ bi löny kiær wä th̄in ɔ bi ley diaal tin te rey yiëer t̄ek th̄in, kä be teke r̄ec ti ŋuan elɔŋ mi wä pi wä cop en wani. Bi pike ḡow, kä bi ley diaal cien ḡuath in wä löny yiëer th̄in.

10 Kä bi dëep r̄ec cuɔŋ th̄in ke ɣöö bike d̄eep ke r̄ec jök yiëer a käne nikä Een-ge-di a räth nikä Een-eg-la-yim. Kä ba guḡath mi ɣarke cambakni th̄in. Kä bi r̄ecke a r̄ec ti gööl kä ŋuan elɔŋ, bike c̄etnike r̄ec Bar in te kam wiini.

11 Duunde yöö /ci kar yiëer emε bi thiḡ ke pḡ ti gow, bike tey ala pḡ milékä.

12 Kä kujni yiëer daḡ rεw, bi jien ti gööl ti camke piith thiḡ. Kä /ci jith kien bi kööt, kä bike deykien kuir, duunde yöö bike dey ti gow a kuiir päthni diaal, ke yöö pḡ tin wackε ni ke, bäke ni luaak Kuoth Nhial. Bi deykien a mieth, kä bi jithkien a wal ke kuj puolä puḡany.”

Këthni muḡḡn tin pay tuḡk

13 Kä cu Kuäär ni Kuoth Nhial memε lar wëë ḡ, “Tḡḡ ke ken këth tin bi dääkni mun kamni thuk duëli jḡ l-the-rεl daḡ wäl rεw ala duḡdien. Kä bi Jo-theḡ teke kuj daḡ rεw.

14 Kä bi je daḡk a päär. Ḳän cä rḡ yac en yöö bä je kam kuaykun, en mun emε be la duḡdun.

15 “Kä memε be a key muḡḡn. Kuj caam, ε këne je Bar in te kam wijni ke duḡḡ in ret ke Ḳeth-lon a wä kä Lebo-yä-mat wä mäni Dhe-dad,

16 ke Be-ro-thaa këne Thib-ra-yim (tin te kam këth Da-math-keth këne key Ä-math), a räth nikä Ḳa-dher-a-ti-kon min te këth Ḳḡ-ran.

17 Kä jen key be rḡ tok ni baar a wä nikä Ḳä-dhar-e-non, min te kuj caam këth Da-math-keth, këne key Ä-math kuj caam. En memε be a jen pek kuc caam.

18 “Kä kuj kënyä caḡ, kamä Ḳḡ-ran këne Da-math-keth kuj kieer Jḡr-dεn kamä Gil-yad këne mun l-the-rεl, a këne je kuj kënyä caḡ baar a räth nikä Ta-mar. En memε be la jen pek kuc kënyä caḡ.

19 “Kä kuj cuëec, be rḡ tok nikä Ta-mar a räth ni rεy tḡḡrä Mε-ri-bath-ka-dec, a lenε kan nie wani a räth ni rεy waḡ l-jëḡ amäni Bar in te kam wijni. En memε be la jen pek kuc cuëec.

20 “Kä kuj konyä caḡ be rḡ tok ni Bar in te kam wijni, kä bi keyde rḡ wä car nike Lebo-yä-mat. En memε be la jen pek kuc konyä caḡ.

21 “Inḡ, bia mun emε dääk kä rḡ cεḡnike thuk duëli jḡ l-the-rεl.

22 Kä bia je cu kan ala duḡdun këel ke jur tin cieḡ rεydun, tḡ ca gaat dap rεydun tḡ. Bi yen ke cieḡ ala ney ti cieḡ kä l-the-rεl emε. Këel ke ye bia ke moc ke mun mi la duḡdien rεy thukni duëli jḡ l-the-rεl.

23 Ram ḡ bi cieḡ rεydun ḡ kä jur, bia je dhil kamε ala duḡde, ruac ni ḡän Kuäär ni Kuoth Nhial.”

Yedh 48

Dääk muḡḡn kamni thukni duëli jḡ l-the-rεl

1 Tḡḡ ke ken ciööt thukni duëli jḡ l-the-rεl. A tookε je ni këth kuc caam, dup in wä kä Ḳeth-lon, nikä Lebo-yä-mat a räth nikä Ḳä-dhar-e-non (min te këth Da-

math-keth kene Ä-math kuj caam), kä be le kan nikä käny caṅ a wä kä kony caṅ, bi Daan teke kuj kel.

²A kue kan ni keth Daan kuj känyä caṅ a wä kuj konyä caṅ, bi A-cer teke kuj kel.

³A lene kan ni keth A-cer kuj känyä caṅ a wä kuj konyä caṅ, bi Nap-ta-li teke kuj kel.

⁴A kue kan ni keth Nap-ta-li kuj känyä caṅ, a wä kuj konyä caṅ, bi Ma-na-the teke kuj kel.

⁵A lene kan ni keth Ma-na-the kuj känyä caṅ, a wä kuj konyä caṅ, bi E-pa-rim teke kuj kel.

⁶A kue kan ni keth E-pa-rim kuj känyä caṅ, a wä kuj konyä caṅ, bi Re-u-ben teke kuj kel.

⁷A lene kan ni keth Re-u-ben kuj känyä caṅ, a wä kuj konyä caṅ, bi Juda teke kuj kel.

Pek in rel ro Däär wec

⁸A kue kan ni keth Juda kuj känyä caṅ, a wä kuj konyä caṅ, be a kuj mi bi kuany golä, be teke juath tetni ti bathdöri ti jien daṅ rew wicde dhiiec yäp yääpde, kä bi bäre piny paar ke kuj muṅon raam kel kä ji thukni duëli l-the-rel, ni kuj känyä caṅ a wä kuj konyä caṅ, a te luaak Kuoth ni däär.

⁹Kä mun in bia kuany golä ke kuj Kuoth Nhial, be a juath tetni ti bathdöri ti jien daṅ rew wicde dhiiec bäre piny, kä bi yäp yääpde a juath tetni ti bathdöri ti jien daṅ rew ε juc.

¹⁰Kä titi bike a guath tin rel goydiën ro. Kä bi bööth palä teke guath ti teke theemni ti juath tetni ti bathdöri ti jien daṅ rew wicde dhiiec bäre piny pek kuc caam, ke juath tetni ti bathdöri wäl yäp yääpde pek kuc konyä caṅ, ke juath tetni ti bathdöri daṅ wäl yäp yääpde pek kuc känyä caṅ, ke juath tetni ti bathdöri ti jien daṅ rew wicde dhiiec bäre piny ke pek kuc cuëc, kä bi luaak Kuoth Nhial te ni däär.

¹¹Kä ney tötö bike la ni bööth palä tin ca poth, kä kuay Dha-dok, tin latke lätkä, kä /ken kac raar kä yä, meë ci ji l-the-rel kac raar kä yä, cetke meë ca lat ε ji Lii-bay.

¹²Kä be a dunḍien mi rel ken ε, kä mun in rel goyde ro, a kue kan ni keth ji Lii-bay.

¹³A lene kan ni keth bööthni palä, bi ji Lii-bay teke kuj mi teke theemni ti juath tetni ti bathdöri ti jien daṅ rew wicde dhiiec bär ε piny kene juath tetni ti bathdöri daṅ wäl yäp yääpde. Kä bäre piny ni keëliw, be a juath tetni ti

bathdööri ti jien daṅ rɛw wɨcde dhieec, kä ɣäp ɣääpde be a juath tetni ti bathdööri daṅ wäl.

14Kä /cike mun bi kɔak kä /cike je bi luël. Kä /cike je bi wäny ke mun dɔdien, ke ɣöö ε mi rel ɣooyde rɔ kä Kuoth Nhial.

15Kä duoth muɔɔn ε bathdööri daṅ dhieec ɣäp ɣääpde, kä bäre piny ε juath tetni ti bathdööri ti jien daṅ rɛw wɨcde dhieec, be a guath mi latke nyin wec, cɛtke ciëñ, kenε tɔɔr lak ɣɔɔk. Kä bi wec te dääre.

16Kä bi tɨtɨ a theemnikε. Kä bi kuj caam teke juath tetni ti bathdööri daṅ nuaan wɨcde kur dhieec, kä bi kuj cuëc teke juath tetni ti bathdööri daṅ nuaan wɨcde kur dhieec, kä bi kuj känyä caṅ teke juath tetni ti bathdööri daṅ nuaan wɨcde kur dhieec, kä bi kuj konyä caṅ teke juath tetni ti bathdööri daṅ nuaan wɨcde kur dhieec.

17Kä bi wec teke mun mi bi te baan. Kä bi kuj caam a juath tetni ti kur rɛw wɨcde jien dhieec, kä bi kuj cuëc a juath tetni ti kur daṅ rɛw wɨcde jien dhieec, kä bi kuj känyä caṅ a juath tetni ti kur rɛw wɨcde jien dhieec, kä bi kuj konyä caṅ a juath tetni ti kur daṅ rɛw wɨcde jien dhieec.

18Kä duoth muɔɔn in thieek ke kuj in rel ɣooyde rɔ, bi bäre piny kuj känyä caṅ a juath tetni ti bathdööri daṅ wäl, kä bi kuj konyä caṅ teke juath tetni ti bathdööri daṅ wäl, kä be thiëek ke kuj in rel ɣooyde rɔ. Kä ba je a pieth ke ε ji wec ke ti ba cam.

19Kä bi ji wec diaal tin la ji thukni duëli l-the-rel je pith.

20Kä jɛn mun in bi kuany ɣolä ke kuj lätni tɨtɨ be la juath tetni ti bathdööri ti jien daṅ rɛw wɨcde dhieec ala mi päär kujnikε diaal. Kä memε ε kuj muɔɔn in rel ɣooyde rɔ kenε mun wec in ba ɲɔak lat thɨn.

21Kä mɔ bi duoth piny ɔ kä kuj in rel ɣooyde rɔ kenε mun in la duṅ wec be la duṅ rueecä. Kä be kaṅ ni kuj in rel ɣooyde rɔ min teke juath tetni ti bathdööri ti jien daṅ rɛw wɨcde dhieec a wä ni këth kuc känyä caṅ, kä lenε je kaṅ ni kuj konyä caṅ guath in teke juath tetni ti bathdööri ti jien daṅ rɛw wɨcde dhieec a wä ni këth kuj konyä caṅ, min car rɔ ke mun ji thukni duëli, be a duṅ rueecä. Kä bi kuj in rel ɣooyde rɔ kenε luaak Kuoth te ni däär.

22Kä bi kuj ji Lii-bay kenε wec te däär muɔɔn rueecä. Kä kuj muɔɔn rueecä be te kamä muɔɔn Juda kenε mun Ben-ya-min.

Mun ke kuj thuk duëli tin kɔṅ

23Ke kuj thukni duëli tin kɔkien, a kaṅε ni kuj känyä caṅ a wä ni kuj konyä caṅ, bi Ben-ya-min teke kuj kel.

24A kuc kaṅ ni këth Ben-ya-min kuj känyä caṅ a wä kä kony caṅ bi Cim-on teke kuj kel.

25 A lenε k̄an ni kēth Cim-on kuj̄c k̄anyä c̄aṅ a wä k̄ä konyä c̄aṅ, bi Yi-tha-kar teke kuj̄ kel.

26 A kue k̄an ni kēth Yi-tha-kar kuj̄c k̄anyä c̄aṅ a wä kuj̄ konyä c̄aṅ, bi Dhe-bu-lun teke kuj̄ kel.

27 A lenε k̄an ni kēth Dhe-bu-lun kuj̄c k̄anyä c̄aṅ a wä kuj̄ konyä c̄aṅ, bi Gad teke kuj̄ kel.

28 A kue k̄an ni kēth Gad a wä kuj̄c cuëec bi key rō tok nikä Ta-mar a wä ni t̄ōrā Mε-ri-bath-ka-dec niε en wani a wä ni dhiac d̄aar I-jēp a wä amāni Bar in te kam wiini.

29 Meme ε j̄en mun in bia r̄el ala duṅdun yen j̄i thukni duēli I-the-r̄el diaal, k̄ä t̄iti ke kuj̄kien ruac ni ḡan Kuäär ni Kuoth Nhial.

Thuk Jε-ru-tha-lεm

30 K̄ä bi t̄iti a duṅp wec tin bi a wä ke naath raar th̄in. Bi pek kuec caam in bi theemnike a juṅth tetni ti bathd̄ōri d̄aṅ ḡuaan w̄icde kur dhiεec,

31 teke thuk d̄aṅ diṅk, thok kal Rε-u-ben, ke thok kal Juda, ke thok kal Lii-bay, ken thuk kal wec diaal ca ke c̄ol ke ciōt thukni duēli j̄i I-the-r̄el.

32 K̄ä kuj̄c k̄anyä c̄aṅ tēē ke juṅth tetni ti bathd̄ōri d̄aṅ ḡuaan w̄icde kur dhiεec, be teke thuk k̄ali d̄aṅ diṅk, thok kal Jo-thep, kene thok kal Ben-ya-min, ke thok kal Daan.

33 K̄ä bi pek kuec cuëec teke theemni juṅthni tetni ti bathd̄ōri d̄aṅ ḡuaan w̄icde kur dhiεec, be teke thuk k̄ali d̄aṅ diṅk, thok kal Cim-on, ke thok kal Yi-tha-kar, ke thok kal Dhe-bu-lun.

34 K̄ä bi kuj̄c konyä c̄aṅ min theemnike ke juṅth tetni ti bathd̄ōri d̄aṅ ḡuaan w̄icde kur dhiεec, be teke thuk k̄ali d̄aṅ diṅk, thok kal Gad, ke thok kal A-cεr, ke thok kal Nap-ta-li.

35 K̄ä en wec ni k̄εliw be a juṅth tetni ti bathd̄ōri w̄al w̄icde b̄ädäk. K̄ä bi ciōtde en wec niεn ḡaṅth εm̄o a wee wä a ḡöo, Kuoth Nhial a w̄ano.

Dan

Dan 1

Duëtni j̄i l-the-rel dan̄ nuaan rey dhooar kuar

- ¹Ke diɔɔk runi ruëc kuar Juda ni Ye-yo-ya-kim, cu Ne-bu-kad-ne-dhar in la kuäär Bë-bi-lon ben kä Jε-ru-tha-lεm kä cue je goɩ.
- ²Kä cu Kuäär ni Kuoth kuäär Juda ni Ye-yo-ya-kim laṭh tetni Ne-bu-kad-ne-dhar, keel ke thaṅṅ kuakni luaak Kuoth. Kä cue ke nöön rool Bë-bi-lon duëel kuothde. Kä cue kuak tɔtɔ laṭh guäth tɔwä kuothde.
- ³Kä cu kuäär booth j̄i kooare mi coal i Ac-pe-nadh jak ke yöö be naath wä nöön kä j̄i l-the-rel thok duëel kuäärä kene thok duëel in riän̄ j̄ike.
- ⁴Kä ake la nuëtni ti thil diw, ake teke maan puṅṅny, ake teke pel kene ṅac ṅaani. Kä ake la ney ti ṅacke laṭ dhɔr kuar, kä ake ṅieeckε ke thok j̄i Bë-bi-lon.
- ⁵Kä cu kuäär ke moc m̄ith ni rey m̄ithnikε, kene koaṅ rey kooaṅnikε. Ke yöö bake ṅieec ke run dan̄ diɔk, ke thuɔk runi dan̄ diɔk tɔtɔ, bike kuäär ben lätikä.
- ⁶Rey nuëtni tɔtɔ cua Da-ni-yel kene Ḃä-nën-yaa, ke Mi-ca-el kene Ä-dhar-yaa, ken diaal ke j̄i thuɔk duëel Juda.
- ⁷Kä cu booth j̄i kooar kuar ke moc ke ciööt ti koṅ. Cue Da-ni-yel col i Bel-te-ca-dhar, kä cue Ḃä-nën-yaa col i Cad-rak, kä cue Mi-ca-el col i Me-cak, kä cue Ä-dhar-yaa col i Ä-bed-ne-go.
- ⁸Duunde yöö cu Da-ni-yel ε lok en yöö be roode yar ke m̄ith kuar kene kooaṅke, cue booth j̄i kooar kuar thiec mi derε je nhök yöö /ce roode bi yar.
- ⁹Kä cu Kuoth booth j̄i kooar kuar moc nhök kene koṅac loaac ke Da-ni-yel.
- ¹⁰Kä cu booth j̄i kooar kuar ruac ke Da-ni-yel wëë i, “Ḃän luṭhā yöö bi kuäärä mëë moc ye ke m̄ith kene kooaṅ j̄i nen nuäni rey nuëtni tin la ricniku. Ke eno jin bi nöṅ ni yä riek mi bi kuäär ε ṅok ni w̄icdä.”
- ¹¹Kä cu Da-ni-yel ruac ke gään̄ ëë ci Ac-pe-nadh booth j̄i kooar kuar ε kuëny je kene Ḃä-nën-yaa ke Mi-ca-el kene Ä-dhar-yaa wëë i,
- ¹²“Ḃon̄ ko ke nin dan̄ wäl, moc ni ko ke wal tin tɔɔc ti bako cam kene pi tin caar ti bako math.
- ¹³Ke koṛε bia taḂada kene taḂ nuëtni tin camke m̄ith tilä kuar guic, bia cu läṭ ke min cia nen.”
- ¹⁴Kä cue ruac ε mo liṅ, cue ke Ḃon̄ ke nin dan̄ wäl.

- 15** Kä ke thuok nini dan wäl cue joo en yoo cu gow ni puanykien kä puany nuetni diaal teë camke ni mith tilä dhooar kuar.
- 16** Kä cu gään mithkien kene kooanjkien cua woc, kä cue cua la käme nike wal tin tōc ela mjethdien.
- 17** Kä ken nuetni dan nuaan tōtō, cu Kuoth ke moc näc njoani kene tiit ke teë diaal teë ca njicnike, kä cue ke moc ke pel, kä cu Da-ni-yel teke muc mi la näce ni luot laakni diaal kene nyuuthni.
- 18** Kä meë ci guaath eë ci kuäär ε lat en yoo ba nan nike thuok, cu Ac-pe-nadh booth ji kooar kuar ke nööh nham Ne-bu-kad-ne-dhar.
- 19** Kä cue ruac ke ke, kä cue thil raan kä ken diaal mi cu paar ke Da-ni-yel kene Ya-nen-yaa, ke Mi-ca-el kene Ä-dhar-yaa. Ke kujic emo cuke lät rey kal kuar.
- 20** Kä nyin pelä diaal kene näc njoani meë ci kuäärε thiec nike, cue ke jek lenyke göök kaacni kene tijt rey kuääräde ni kä wäl.
- 21** Kä cu Da-ni-yel te en wini amäni ruon ruéc kuar ni Ko-rec in jiolien.

Dan 2

Lak Ne-bu-kad-ne-dhar

- 1** Ke rew runä ruéc Ne-bu-kad-ne-dhar, jen cue lak läkikä, mi cu je pen nien.
- 2** Kä ino cu kuäär ruac jak en yoo ε ji kuthni ke tijt kene ji wal, ke ji kolaanji, ke yoo ba kuäär ben lat luot läkäde. Kä meë cike ben cuon nham kuar,
- 3** cu kuäär ke jök i, “Yän cä lak läkikä, kä diεer locdä εon, yän gööra yoo bä luotde näc.”
- 4** Kä cu ji kuthni kuäär jök ke thok ji Ä-ram i, “Lö kuäär bi jäänny ke tük! Lätni jaanjkulak bako ji ku le lat luotde.”
- 5** Kä cu Ne-bu-kad-ne-dhar ji kuthni loc wëë i, “Meme ε ruac mi thuok, duunde yoo mi /ci yen ε bi lat en lak, kä bia luotde lat bä, yen ba ye nuok ni dhoon, kä bi dhorkun a dir juaacni.
- 6** Duunde yoo mi wä yen lak kene min lotde lat, yän bä ye moc ke muc kä bä ye kam luth mi diit. Kä ε jen täame yen kuëë yä lat lak kene luotde.”
- 7** Kä cu ji kuthni je loc wäke i, “E kuäär lät jaanke lak bako luotde kule lat.”
- 8** Kä cu kuäär ε loc wëë i, “Yän nacä je, agooa en yoo, ganje ni yä piny, ke yoo näc yen ε cä ruacdä lat,
- 9** mi /ci yen yä bi lar lak, ba ye duac. Cia je mat en yoo bi yen lat ni kaacni amäni mi ci njoak rō ger. Yen lare ni yä lak, bä kule nac en yoo bi yen yä lar luotde.”

10 Kä cu j̄i kuthni kuäär loc wäke j̄, “Thile raan w̄ij muḡḡn mi dee min ci kuäär ε thiec luāḡ ke lätni! Ke ḡöḡ thile kuäär mi d̄ij̄t mi bum mi ci mi c̄etke nḡ, kḡḡ thiec ni ḡöök kaḡcni ke t̄it kene j̄i kuthni.

11 Ke ḡöḡ j̄en min thiec kuäärε bumε elḡḡ, thile ram mi dee j̄e luāḡ ke lär kuäär, d̄eē j̄e luāḡ ni kuth, tin /ca nen ε nath.”

12 Ke kuj̄ ruac εmḡ cu kuäär ḡēēny elḡḡ, kä cue ruac jak ke ḡöḡ ba ney tin pel pel diaal kä Bē-bi-lḡn näk.

13 Kä cu Ne-bu-kad-ne-dhar ruac jak kä raar en ḡöḡ ba ney diaal tin pel pel näk, kä cua Da-ni-yel kene mäthnike ḡḡr ke ḡöḡ bake wä näk.

14 Kä cu Da-ni-yel ruac ni Pelä tiidä ke boḡḡh yiēni kuḡr ni Ar-yok mēē ca jakä raar ke ḡöḡ be j̄i Bē-bi-lḡn tin ḡacke ḡḡak wä näk,

15 cue j̄e thiec j̄, “Ḃḡu mi lat kuäär ruac εmε ke p̄eth ḡ?” Kä cu Ar-yok luḡt ruac lat Da-ni-yel.

16 Kä cu Da-ni-yel wä r̄ec kä kuäär ke ḡöḡ ba j̄e moc ke ḡuḡḡth mi rḡḡ, ke ḡöḡ be luḡt läkä ben lat kuäär.

Nyuḡḡh Kuḡḡh ke lak Ne-bu-kad-ne-dhar

17 Kä cu Da-ni-yel loc dhḡre cue min ci tuḡḡk wä lat ḡä-nēn-yaa kene Mi-ca-el ke Ä-dhar-yaa tin la mäthnike,

18 kä cue ruac ke ke en ḡöḡ bike kḡḡc laaac Kuḡḡh puḡḡrä thiec ke kuj̄ ḡäḡḡä neme, ke ḡöḡ, j̄en kene mäthnike /cake bi näk keel ke j̄i Bē-bi-lḡn tin pel pel.

19 Kä min ci ḡḡw a wäär cu Kuḡḡh lak nyuḡḡh Da-ni-yel. Kä cu Da-ni-yel Kuḡḡh puḡḡrä lar t̄eth laaac.

20 Kä cu Da-ni-yel wee j̄, “A puḡḡh teke ciḡt Kuḡḡh puḡḡrä amāni cāḡ kel, ke ḡöḡ pel kene buḡm ke nyinke.

21 J̄en la ḡeere thaakni kene d̄äakni runi, la wocε kuḡr tḡ kä be kuḡr ti kḡḡ ḡuḡḡthnikien, kä j̄en käme ney tin pel ḡäc ḡḡaani, kä käme ney tin ḡacke ḡḡak tiit.

22 Kä j̄en la nyoothe ḡḡak ti kuecke ti ḡayke naath, kä j̄en ḡäce min te r̄ey muḡḡh, kä buay t̄eē ke j̄e.

23 ḡän larä j̄i t̄eth laaac kene liak lö Kuḡḡh ḡuḡḡri, ke ḡöḡ ci ḡä kam pel kene buḡm, kä en t̄äame ci ḡä nyuḡḡh min cakḡ thiec kä j̄i, kä ci ney nyuḡḡh lak kuḡr.”

Lat Da-ni-yel ke luḡt läkä

24 Ke kuj̄c εmḡ cu Da-ni-yel wä kä Ar-yok ram mēē ci Ne-bu-kad-ne-dhar ε kuany ke ḡöḡ be j̄i Bē-bi-lḡn tin ḡacke ḡḡak wä näk, kä cu Da-ni-yel wee j̄, “/Cu

ji Bë-bi-lon tin ṇacke ṇoak näk, naṇ ni ṽä nhiam kuṛ, ṽän bä kuäär wä laṭ luot läkä.”

²⁵Kä cu Ar-yok Da-ni-yel nöön nhiam kuṛ ke pëth wëë j, “Cä ram kel jek røy pëëcni Juda mi bi luot läkä ben laṛ kuäär.”

²⁶Kä cu kuäär ruac ke Da-ni-yel, min cōal ke ciōtde min dṛṇ j Bel-te-ca-dhar wëë j, “Jin bi ṽä luāṇ ke lät mēë cā nen ke laṅ kenē min lotde?”

²⁷Cu Da-ni-yel kuäär loc wëë j, “Thile ram mi ṇäc ṇoak kie tjet kie gök kie guṇ jockni mi dee min gäy kuäär kä cē thiec luāṇ ke lat,

²⁸duunde ṽöö te Kuoth puṽṽrä thṇ, mi la nyooth ti gayke naath, cē Kuäär ni Ne-bu-kad-ne-dhar nyuṽth min bi tuock ke ṇṇ nhiam o. Täämē nemē ε laṅdu kenē nyuuth tēë ci nen mēë ti tṽcä dhaṇädu.

²⁹Kä min tji tṽcä dhaṇädu lö kuäär, jin la cāri elṇ ke kuṇ ṇoani ti bi ben, kä ci ram min la nyuth naath tin gayke naath ji cu nyuṽth ke ṇoak tin bi ben.

³⁰Duunde ṽöö ke kujä, /kaṇ ti gayke naath ti nyuṽth ṽä ke ṽöö ṽän lēnyä naath diaal tin kṇ ke pel, memē tuocke ke ṽöö bi luot läkä ben ṇäc kuäär, ke ṽöö bi cār wecdu ṇäc.”

³¹Kä memē ε jen laṅdu inē, “Min tji guic lö kuäär, curi puṽny mi diit nen cuṇä. Kä taṇ puṇny ε mo buoye ε ṽor a riaawē nyin nath, kä jen tēë cuṇä nhiamdu kä dual naath ke guecde.

³²Kä wicde en puṽny emō ε daṇ mi ley ley, kä ca kawde kenē wuṽke laṭ ke ciēk in boṛ, kä lētdē kenē ṽämdē ke ciēk in yian,

³³kä ca ciōke laṭ ke ladiit, kä ca paṭke liom, thaṇde mo ladiit kä thaṇde mo mun.

³⁴Kä mēë tji guicde, cua pām ṽar piny, kä /ciē raan ṽar je piny o, kä cue pen paṭni puṇny emō, pät ladiit kenē pät muṽṽ, kä cue ke töl ni ṇuockni.

³⁵Kä ε jen, cu ladiit, ke mun, ke ciēk in boṛ ke ciēk in yian ke daṇ, ken diaal cuke nuṽr a bike cētnike jil beel, ti ca kṽm däär döör ke mäy. Kä cu jioam ke lok, a be thil tor tor mi cua jek kä ke. Duunde ṽöö pām ēē tiath en puṽny, cue piith a be la pām mi diit mi cu wic muṽṽ thiāṇ ni keeliw.

³⁶“Kä memē ε jen laṅ, täämē ṽän bä kuäär ku laṭ luot läkä.

³⁷Kä lö kuäär ε jin kuäär kuṛi. ε jin ram min ci Kuoth puṽṽrä je kaṁ kuäär kenē buṽm ke wuṽt kenē guēth.

³⁸Kä cē nøy diaal laṭh tetniku, guṭhni diaal tin teke thṇ, ke ley dōaar diaal kenē diit nhial. Ci Kuoth ji jakä kuäärien ken diaal. Lö kuäär ε jin en wic dääpā mo goaa emō.

³⁹Ke k̄oru bi kuäär d̄ɔdiɛn ben, mi bi kuëë ni j̄ɛn kä kuääru, kä bi kuäär in d̄iɔɔkdiɛn ben bä, min la ciɛk in yian, kä be w̄iɔ muɔɔn ruac k̄ɛliw.

⁴⁰Kä bi kuäär in ŋuaandiɛn ben, mi bi buɔm c̄ɛtnikɛ ladiit. C̄ɛtkɛ min la ladiit ŋɔak diaal a riac, bi kuäär ɛmɔ kuääri diaal tin k̄ɔŋ tiam inɔ.

⁴¹Ke kuj̄ ciökni t̄ëë ci n̄ɛn tin th̄aŋŋk̄iɛn ladiit kä th̄aŋŋk̄iɛn mun, ɛn nɔmɔ ba d̄ääk kuäärä k̄ɛ rɔ, duunde yöö bi buɔm mi t̄ɔt mi c̄ɛtkɛ buɔm ladiet duoth th̄in, c̄ɛtkɛ min ci mun n̄ɛn /cɛ rɔ liɔm k̄ɛ ladiit.

⁴²C̄ɛtnikɛ min yiat ciökä th̄aŋŋɛ ladiit kä th̄aŋŋ in d̄ɔŋ mɔ mun, inɔ ɛn kuäär ɛmɛ, bi th̄aŋŋɛ buɔm kä bi th̄aŋŋɛ thil buɔm.

⁴³Kä c̄ɛtnikɛ mɔ /ca ladiit dee liɔm k̄ɛnɛ mun ɔ m̄ëë ci n̄ɛn, bike rɔ liɔm k̄ɛn naath k̄ɛ kuën, duunde yöö /ci k̄ɛ bi met mat, c̄ɛtnikɛ min /ci ladiit rɔ dee mat k̄ɛ mun.

⁴⁴Kä k̄ɛ n̄in tin ruc k̄ɛ kuar̄ t̄ɔt̄ɔ, bi Kuoth puɔɔr̄ä kuäär mi thil mi bi je wany tok, kä kuäär ɛmɔ /ca je bi ɛ b̄any n̄ɛy ti k̄ɔk̄iɛn. Kä be kuääri diaal t̄iɔ̄ d̄äk, kä j̄ɛn be te th̄in ala d̄ɔraar,

⁴⁵c̄ɛtkɛ m̄ëë ci n̄ɛn, cua p̄äm yar, kä /ci je yar raan, kä cue ladiit k̄ɛnɛ ciɛk in b̄ɔr k̄ɛ ciɛk in yian k̄ɛnɛ d̄aap k̄ɛ mun riac. Kuoth in D̄iɔ̄ ni J̄ɛn c̄ɛ kuäär nyuɔth min bi tuɔɔk k̄ɛ nhiam. T̄äämɛ, l̄ak ɛ thuɔk, kä luɔtɛ ɛ j̄ɛn ɛnɔ.”

Kuäär cue Da-ni-yel kap nhial k̄ɛnɛ mäthnikɛ

⁴⁶Kä cu Kuäär ni Nɛ-bu-kad-nɛ-dhar rɔ k̄amuɔal nhiam Da-ni-yel kä cue Da-ni-yel k̄am luth, kä cue ruac thöp k̄ɛ yöö ba muc b̄ɛɛl k̄ɛnɛ w̄äl in kur w̄aŋ k̄ɛ kuj̄ Da-ni-yel.

⁴⁷Kä cu kuäär Da-ni-yel j̄iök̄ i, “ɛruc, Kuothdu ɛ Kuoth kuthni, kä ɛ Kuäär kuari, kä j̄ɛn la nyoothɛ ti ḡaykɛ naath, k̄ɛ kuj̄ ɛmɔ ci mi ḡäy naath ɛ luŋ k̄ɛ nyuɔth!”

⁴⁸Kä cu kuäär Da-ni-yel moc k̄ɛ guath mi diit, kä cue je moc muc ti ŋuan ti ḡow. Kä cue je jakä rueec B̄ɛ-bi-lɔn k̄ɛliw, kä cue la b̄oɔth̄ j̄i B̄ɛ-bi-lɔn diaal tin p̄ɛl p̄ɛl.

⁴⁹Kä cu Da-ni-yel kuäär thiec k̄ɛ kuj̄ mäthnikɛ, kä cu kuäär Cad-rak k̄ɛnɛ Mecak k̄ɛ Ä-bed-nɛ-go kuany ala bööth lät̄ni wec B̄ɛ-bi-lɔn. Kä cu Da-ni-yel cu ciɛŋ r̄ɛy kal kuar̄.

Dan 3

Puɔny mi ca täth ala d̄aap

¹Cu Kuäär ni Nɛ-bu-kad-nɛ-dhar puɔny täth k̄ɛ d̄aap, mi b̄ärɛ nhial ɛ juath tetni ti j̄iɛn b̄äkel, kä ȳäp ȳäpɛ k̄ɛ juath tetni d̄aŋ b̄äkel. Kä cue je l̄ath d̄ɛk̄ä r̄ɛy t̄ɔr̄ä Dura, r̄ɛy ciɛŋ B̄ɛ-bi-lɔn.

²Cu Kuäär ni Ne-bu-kad-ne-dhar ruac jak ke yöö bi bööthke diaal rō dol guäth kel, ruëc kene bööth ke midhijiri, kene kuar, ke ney tin kapke yow, ke luëk kene kuar luççkni amäni thaaj bööthni diaal tin kçkien tin te rey wec ke yöö bike ben guäth leyä puajany in ce lath nhial.

³Kä mää ci bööth diaal rō dol kä cike ben cuçj nhiam puajany ke yöö ba je ley,

⁴cu ram in lat ruac jowde kap nhial jioke naath j, “Neme ε min ca lar j bia lat lö j j dööri diaal kene yen ney tin ruac ke thuk gööli,

⁵mi wä yen jow kaanjä ke buçl ke kuew kene thumni ti gööl lij, guçje rō kä pale puçny in ca täth ke daap ε Kuäär ni Ne-bu-kad-ne-dhar kä ce lath nhial.

⁶Kä ram mi /ken rō kam muajal ε pale puçny in ca täth, ba ram εmç yuor rey maac mi pet.”

⁷Ke kujc εmç mää wä naath diaal jow tuççj in ca kuoth, kene kuew ke thom kene kaanjä ke jioöth thumni tin kçj lij, en wan ç cu döör diaal, ke naath diaal tin ruac ke thuk ti gööl rō goj, cu ken diaal puçny däapä min ci Kuäär ni Ne-bu-kad-ne-dhar ε cuçj pal.

⁸Kä cu thaaj j j Bë-bi-lon rō jiec cua j j Juudh ben goany.

⁹Kä cu ke Kuäär ni Ne-bu-kad-ne-dhar jioç j, “Bi jääny ke tëk lö kuäär!

¹⁰Kä j j lö kuäär ci ruac ke yöö mi wä raan jow tuççj wä lij kene jioöth buçli ke kaanjä kene thom ke kuew kie jioöth thumni diaal, be rō goj kä be puçny in ca täth ke daap pal.

¹¹Kä ram mi /ken rō goj kä /ken puçny in ca täth pal, ba ram ε mç yuor rey maac mi pet.

¹²Tää ke j j Juudh ti ci kuany wuçthni kçamni rey wec Bë-bi-lon, ala Cad-rak kene Me-cak ke Ä-bed-ne-go. Ken /ca j j luth lö Kuäär. Ken /cike kuoth lätikä, kä /cike puçny in ca täth ke daap min ci cuçj pal.”

¹³Kä cu Ne-bu-kad-ne-dhar njëny elçj kä cuε ruac jak ke yöö ba Cad-rak kene Me-cak ke Ä-bed-ne-go wä nööj nhiamde, kä cua wutni tçtç nööj nhiamde.

¹⁴Kä cu Ne-bu-kad-ne-dhar ke thiec wää j, “E thuçk inu lö Cad-rak yene Me-cak ke Ä-bed-ne-go en yöö /ci yen kuthkä luth kä /ci yen puçny in cä täth ke daap in cä cuçj pal?

¹⁵Tääme mi cia rō rialikä, mi wiaa jioöth kaanjä kene thumni ke buçl ke kuew wä lij, a bia rō kam muajal kä bia puçny in cä täth pal, be cua mi goaa. Kä mi /cia je bi pal, ba ye yuor rey maac in pet ke pëth. Kä be kula Kuoth in mith bi ye kän tetädä mç?”

¹⁶Kä cu Cad-rak kene Me-cak ke Ä-bed-ne-go kuäär loc wäke j, “Thile mi bako luçç j j mi bako gaaj ni rō ke jen ruac εme lö Ne-bu-kad-ne-dhar.

17 Kä mi Kuothda min lät ney ε ikä tēēke luḡ ke ḡöö be ko kän, be ko kän rey maac εme, kä be ko kän tetädu lö kuäär.

18 Mi cie jen εno, kä ḡäcni je bä lö kuäär en ḡöö, kon /cakḡ kuthku bi lätikä, kä /ci ney puḡny däpä min ci cuḡ bi pal.”

Pul maac mi dḡit

19 Kä min ci Ne-bu-kad-ne-dhar ḡēēnyde dḡit, cue nhamde juan, kä cu guecde ro ḡer ke kuj Cad-rak keḡe Me-cak ke Ä-bed-ne-go. Kä cue lēth maac jakä rēpke nikä bārḡw ε be leny ni lēth in teke je ni wen.

20 Cue lathkēerike ti buḡm buḡḡm jḡök ke ḡöö bike Cad-rak keḡe Me-cak ke Ä-bed-ne-go yian kä bike ke yuḡr rey maac in pet.

21 Kä cua ke yian kä te bieynikien, puḡḡnydien luḡḡt, keḡe thuruuāli ke kuḡmni keḡe bieynikien tin kḡḡ kä cu ken ke yuḡr rey maac in pet.

22 Kä ke ḡöö ci kuäär ruac lat en ḡöö ba lēth maac rep, cu mac wutni tin kapke Cad-rak keḡe Me-cak ke Ä-bed-ne-go waḡ ke lewde.

23 Kä cu Cad-rak keḡe Me-cak ke Ä-bed-ne-go pen rey maac kä ca ke yian.

24 Kä cu Kuäär ni Ne-bu-kad-ne-dhar ro jḡēc nhial ke pēth ke ḡāḡc. Kä cue luēēke thiec wēē ḡ, “ε /cike kuḡ wutni daḡ diḡk tin canε yuḡr maac ε ca yian?” Kä cuke je loc wäke ḡ, “ε thuḡk canε je lat lö Kuäär.”

25 Kä cu kuäär wee ḡ, “Kä ḡän nēēnä wutni daḡ ḡuaan ti /kaḡ yian kä jälke rey maac, kä thile mi lätde kä ke, kä jḡc ḡuaandien cētke jāk.”

26 Kä cu Ne-bu-kad-ne-dhar ben thḡek in thḡak ke ḡuḡḡth in pet mac thḡn, cue wēē ḡ, “Cad-rak keḡe Me-cak ke Ä-bed-ne-go bia raar yen laḡat Kuoth in Dḡit ni Jen in leny buḡmde ti diaal! Bia wane me.” ε jen cu Cad-rak keḡe Me-cak ke Ä-bed-ne-go ben raar rey maac in pet.

27 Kä cu ruēec keḡe bööth ke luēek kuḡr ben ḡuḡḡth kel, kä cu ken ε nen en ḡöö, ci mac thil luḡ mi waḡḡe wutni tḡtḡ, cāḡe ni miemkien /ken mac ke nyḡt, kä thile tol mi ci jḡc puḡḡny bieynikien a cāḡe ḡuḡny maac /cε jḡc puḡnynikien.

28 Kä cu Ne-bu-kad-ne-dhar wee ḡ, “A liak teke Kuoth Cad-rak keḡe Me-cak ke Ä-bed-ne-go mēē ci jākde jak, kä cue jaḡḡke tin ḡathke ni je ben kän. Kä cuke ruac kuḡr loḡ, cuke thöp ni puḡnykien ke ḡöö loḡ ken ḡöö bike kuoth dḡdien pal kä bike je lätikä mi /ci mua Kuothdien.

29 Ke kujc εmo, ḡän latdä je en ḡöö, pekde naath kie dḡr kie thok ḡ bi duḡḡr mi jḡāk lat ḡ ke kuj Kuoth Cad-rak keḡe Me-cak ke Ä-bed-ne-go, ba ram εmo ḡuḡk ni dhoon, kä bi dhḡrkien la ni dḡr jḡäkni. Ke ḡöö thile Kuoth mi dḡḡ mi dee raan kän ke duḡḡr mi cētke εne.”

³⁰Kä cu kuäär Cad-rak keε Me-cak ke Ä-bed-ne-go kap nhial ala ruëc ti dīt rey wīni Bē-bi-lon.

Dan 4

Lak Ne-bu-kad-ne-dhar in rēwde

¹Kä cu Kuäär ni Ne-bu-kad-ne-dhar ruaacni tītī jākä naath diaal keε döör diaal ke ney tin ruac ke thuk ti gööl wī muḥḥon wēē ī, “E mal teke ye!

²Yän teth löcdä ke yöö bä ye lat nyuuthni keε tin gayke naath tēē ci Kuoth in Dīt ni Jen ke lat ke kujdä.

³Kä nyuuthnike dītke elḥ, kä lätke tin gayke naath bumke elḥ! Kä kuääre ε kuäär mi dḥraar, kä ruedε te thīn kä rīc diaal amāni cāḥ kel.

⁴“Yän Ne-bu-kad-ne-dhar, yän la ciēḥä agḥaa dhḥrā rey riāḥä mi dīt.

⁵Yän cuḥ nyuuth nen ke lak mi cu yä jakä dual, kä yän mēē tḥḥ tḥḥcä dhanädä, cu nyuuth puḥḥny in ci ben wīdä yä jak kä dual.

⁶Kä yän cuḥ ruac jākä raar ke yöö ba jī Bē-bi-lon tin pel pel nööḥ nhiamdä, ke yöö ba yä ben lat luḥt läkä.

⁷Kä cu tīt keε göök kaḥḥcni ke jī kuthni keε jī kolaḥḥni ben, kä cuḥ ke lat lak, duunde yöö /ken ke yä luāḥ ke lät luḥtde.

⁸Ke jḥak, cu Da-ni-yel ben nhiamdä, kä cuḥ je lat lak. (Jen cḥalkε je Bel-te-ca-dhar ke ciöt Kuothdä, kä jen tēē ke yiēē kuthni mi gḥaa) cuḥ wee ī,

⁹Bel-te-ca-dhar, boḥḥ tītḥni, yän ḥḥcä je en yöö jīn ci thiḥḥḥ ke yiēē kuthni mi gḥaa, kä thile mi gāyḥ naath mi bum kä jī. Kä lak in cā nen jen en, lätḥni yä luḥtde.

¹⁰Mεε ε mēē cā nen mēē tḥḥ tḥḥcä rey dhanädä, tēē ke jiath mi te ni däär yḥaa, kä jen bäre ke bär mi dīt.

¹¹En jiath cε piith ala mi dīt kä bumε, kä yieth wīcde ni puḥḥar, kä nēnke je pēkni yḥaa diaal.

¹²Kä jīthke teke maan mi dīt, kä ḥuan dεyke elḥ, kä ε jen mīth ti diaal thīn ḥ. Kä jek ley dḥaar diaal tīeep thaare, kä lät diit duēlkien karike. Kä tin diaal tin tēk mīthke thīn.

¹³“Kä min caarä nyuuth εmḥ tḥḥcä rey dhanädä cuḥ jāak Kuoth Nhial mi tiit ḥḥak, nen bēē piny nhial.

¹⁴Kä cue ruac ke jḥw mi dīt wēē ī, “Jḥape jiath, kä tēme karke piny, wuḥcε jīthke kä kiethε dεyke dḥḥr. Kä a ley barkε rḥ thaare kä a diit barkε rḥ karike.

15 Duunde yöö p̄ale thare kene ciöke rey muḥḥon, kä göl ε je ke ladiit kene ciek in yian, kä a je te rey juaacni d̄oor. Kä ε ram em̄o demke ikä ε thac puḥḥrä, kä a je cienj keel ke ley d̄oaa, rey juaacni d̄oaa.

16 Kä a je /ci cär c̄etke raan, ke run ḍañ b̄arow, a je cär ke c̄ar leyni.

17 Kä cu j̄ääk in gujic tiitdä mem̄e lat. Cua ḥuk lat ε Kuoth in D̄it ni Jen, ke yöö bi ney diaal ε kule ḥac. En yöö Kuoth Nhial in leny buḥḥde ti diaal ε jen rueec kuäärä nath. Ke yöö la käme kuäär ram min goḥre kä la käme je ram in k̄oc ni jen rey nath.”

18 “Kä mem̄e ε jen lak eë cä nen yan Kuäär ni Ne-bu-kad-ne-dhar. Täame jin Bel-te-ca-dhar lätni yä min lotde, min /ken j̄i kuäärädä tin pel pel ε luāḥ en yöö ba yä lat luotde. Bi je luāḥ p̄any, ke yöö jin ci thiaḥḥ ke yiëe kuthni mi goaa.’ ”

L̄at Da-ni-yel ke luot läkä min r̄wde

19 Kä cuε Da-ni-yel in c̄oal ke b̄a Bel-te-ca-dhar w̄icde ȳic ke guaḥḥ mi tot. Kä cu c̄ärke je moc dual mi diit. Kä cu kuäär ε j̄iök j̄, “Bel-te-ca-dhar, a lak kene luotde /ci j̄i bi jakä dual.” Kä cu Bel-te-ca-dhar ε loc w̄ëe j̄, “Kuäärä, deë gor ni mi ku lak le lot ni ney tin löke j̄i, kä dee luotde cu lot ni j̄i t̄ëru!

20 En jiath eë ci nen, min b̄ar kä bum. Yieth w̄icde ni puḥḥ, kä n̄enke je p̄ekni ȳoaa diaal.

21 J̄iḥke teke maan mi diit kä ḥuan deyke el̄oḥ, kä jek ti diaal mieth th̄in, kä cienj ley d̄oaa diaal thare, kä ci diit diaal duelkien lat karike.

22 En jiath em̄o ε jin lö kuäär! Jin ci piith a d̄it kä bumi. Ci d̄itdu r̄oode rep ε c̄e r̄ath ni puḥḥrä, kä ci ruecdu p̄ek ȳoaa diaal cop.

23 Kä m̄ëe t̄ij c̄ärä läkädu lö kuäär, curi j̄ääk Kuoth nen b̄ëe piny nhial kä w̄ëe j̄, ‘Joape jiath piny kä ḍake je, kua thare kene ciöke le pal rey muḥḥon, kä göle je ke ladiit kene ciek in yian, a je te rey juaacni d̄oaa. Kä a je demke ikä ε thac puḥḥrä, kä a je cienj keel ke ley d̄oaa, am̄ani mi ci run ḍañ b̄arow thuuk.’

24 Mem̄e ε jen luot läkä lö kuäär, kä jen ε ruac Kuoth in D̄it ni Jen ci ben kä j̄i m̄o lö kuäärä.

25 Kä jin ba j̄i woc rey nath, kä bi w̄ä cienj keel nike ley d̄oaa. Kä ba j̄i jakä laaki ni wal c̄etke ȳok, kä bi puak nike thac puḥḥrä, kä bi run ḍañ b̄arow thuk ni d̄oor, am̄ani mi ci je ḥac en yöö Kuoth in D̄it ni Jen ε jen la rueec kuäärä nath o, kä la käme kuäär ram min goḥre.

26 Kä min ca lat en yöö ba thar jiaath kene ciöke p̄al, m̄om̄o lotde ni yöö ba kuäärü nyok ke luc j̄i mi w̄ij je w̄ä ḥac en yöö ram in te Nhial ε jen la rueec o.

27 Ke kujic em̄o lö kuäär ku luikdä liḥ. Jin rit r̄oodu kä dueerku ke lätni cuḥni, kä p̄al j̄iäku kä nhok ni ney tin cianke a j̄iäk, ke yöö bi riḥḥdu te th̄in ke guaḥḥ mi b̄äär.”

Cu lak Ne-bu-kad-ne-dhar athuok

- 28 Cu ti diaal t̄it̄i tuock kä Kuäär ni Ne-bu-kad-ne-dhar.
- 29 Ke thuok päthni daṅ wälrew cue wä jal wij duëel kuäärä min te kä Bë-bi-lon,
- 30 kä cue ruac wëë j̄, “Meme /cie jen Bë-bi-lon in goaa, mëë taṅthä ε ḡän ke buomda ala rek in diit, ke kuj gooyä wutädä?”
- 31 Kä min ḡot rieetke /kenke ni thuok ke ben raar thokde, cu jow ben ni nhial wëë j̄, “Lö Kuäär ni Ne-bu-kad-ne-dhar ca ruac emε lar j̄ en ḡöö ca kuäär woc kä j̄!”
- 32 Jin ba j̄ woc rey nath, kä bi wä cien keel nike ley dcaar. Kä jin bi lak ni wal cetke ḡok. Kä bi run daṅ bärōw thuk dcaor amäni mi ci je ḡac en ḡöö Kuoth in Diit ni Jen ε jen la rueec kuäärä nath o, kä la käme kuäär ram in goore.”
- 33 Kä nie wāno cua luk Ne-bu-kad-ne-dhar cu ḡok. Cua je woc rey nath, kä cue lak ni wal cetke ḡok, kä cua je demikä ε thac nhial, cu mäni mëë ci miemke piith cetnike ḡok cuor, kä cu riopke piith cetnike riop dieet.

Liak Ne-bu-kad-ne-dhar ke Kuoth

- 34 Mëë ci run t̄ot̄o thuuk, ḡän Ne-bu-kad-ne-dhar, cua nhial liec kä cu ciaandä mëedan luny kä ḡä. ḡän cua Kuoth in Diit ni Jen lar tēth loaac cua je liak kä cua je kam luth jen ram in dcaar. Ke ḡöö ruecde ε ruec mi thil pek, kä kuäär ε tēë th̄in ricni diaal.
- 35 Kä ney diaal tin cien rey ḡaa cetke ke loar, kä la lätde ni min goore ke jaak nhial kene ney tin cien wij muon. Kä thile ram mi dee je gak, kie dee je thiec j̄, “Enu mi lät̄di?”
- 36 Ke jen guath ε mo, ḡän cua loc ciēḡädä, kä cua gooy ciēḡädä kene wuotda amäni buom kuäärädä luoc ḡä. Kä cu luëekä kene ruëeckä luäkdä nyok ke gör, cua loc wij koam kuäärädä, kä cua ḡä nyok ke mät luth mi diit.
- 37 Tääme ḡän Ne-bu-kad-ne-dhar liakä Kuoth Nhial kä puanyä je kä kamä je luth, ke ḡöö lätke diaal ke thuok, kä duopke diaal ke cuṅ. Kä tēë ke luḡ mi loce ni ney tin kapke r̄o nhial piny.

Dan 5

Tjem Bel-ca-dhar

- 1 Kä cu kuäär ni Bel-ca-dhar mieth mi diit rialikä ke kuj ruëecni ke ti bathdcaor, kä cue maath ke koḡ keel ke ke.
- 2 Kä min ci koḡ puḡnyde thiḡ cu Bel-ca-dhar ruac jak ke ḡöö ba je wä nōḡ kuak dääpä kene ciēk in boṛ tēë ci ḡaṅ ni Ne-bu-kad-ne-dhar ke kam raar rey luaak Kuoth kä Je-ru-tha-lem, ke ḡöö bi kuäär kene ruëecke ke mänke kene luocmke ben maath ke ke.

³Kä cuke kuak däpä kene kuak cikä min bor tē ca naŋ raar rey luaak Kuoth in te kä Je-ru-tha-lem tē cu kuäär kene ruēcke, ke mänke kene luomke kōaŋ math ke ke nöŋ.

⁴Kä cuke kōaŋ math, kä cuke kuth däpä kene ciēk in bor, ke ciēk in yian ke ladiit kene kuth jien ke pääm liak.

Mi ca gōar puōny duēl

⁵Nie täame cu yiet tēdä ran jōc, kä cue tok ke mi gōre puōny duēl kuäärä thiäkä cuuŋä lembärä. Kä kuäär nene tet min gōre.

⁶Kä cu nhiam kuar ro juan kä cu cärke je jakä dual. Kä cue ciöke nuāŋ, kä lathē muāalkē.

⁷Kä cu kuäär wiee ke jow mi diit ke yōö ba göök kaacni kene tit ke ji kolaanŋi ke ji kuthni diaal nöŋ. Kä cu kuäär ji Bē-bi-lon tin pel pel jiök i, “Ram o bi gōar emē kuēn o kä bi luotde lat o ba je kum ke bij mi diit kökde kene kuat ŋuāak mi daap, kä jen be la ram min diōk nath rey kuäärä.”

⁸Kä cu nē kuar tin pel pel diaal ben rēc, duunde yōö /ken ke min ca gōr luāŋ ke kuēn kä /ken ke kuäär luāŋ kä lät min lotde.

⁹Kä cu kuäär ni Bel-ca-dhar dual ke dual mi diit kä cu nhiamde ro juan elōŋ, kä cu ruēcke gaac.

¹⁰Kä min ci man kuar ruac kuar kene ruēcke liŋ, cue ben rēc guāth in latke mjetth thīn. Kä cu man kuar wee i, “Bi jāny ke tēk lö kuäär! Cu carku jak kä muocke ji dual kä a nhiamdu /ci ro juan.

¹¹Tēē ke wut miaa thīn en wāno rey kuäärädu, mi thiāŋ ke yiēē mi gōaa, nini kuäärä guur, cua jek tēē ke ŋac mi roŋ, kene pel mi cētnike pel kuthni. Kä cu guur ni Ne-bu-kad-ne-dhar e jak kä booth titni kene göök kaacni ke ji kuthni kene ji kolaanŋi.

¹²Ke yōö tēē ke yiēē mi thūk, kene ŋac ŋaani ke tiit kene luāŋ latdä luōtni laakni, kene mar māari kä luāŋe rik ke lat, ke kujc emō jākni Da-ni-yel in col kuäärē i Bel-te-ca-dhar kä ram mi wä je col. Jen be ji ben lat luot kä min ca gōr.”

Lat Da-ni-yel ke luot kä min ca gōar puōny duēl

¹³Kä cua Da-ni-yel nöŋ nhiam kuar. Kä cu kuäär Da-ni-yel jiök i, “E jin Da-ni-yel, ram kel kä pēec, tēē ci guaar in la kuäär ke nöŋ kä Juda?”

¹⁴Yān cā ji liŋ en yōö tij ke yiēē thukä, ke ŋac ŋaani kene tiit ke pel mi roŋ teke ke ji.

¹⁵Täame ca ney tin pel pel kene ji kuthni nöŋ nhiamdä ke yōö ba min ca gōr ben kuēn kä bike yā lat min lotde, duunde yōö /ken ke min lot mēme je luāŋ ke lat.

16 Duunde yöö cä lij en yöö la latdi luot kä duḡḡr kä thuuki rik. Täame mi wij mo ca ḡḡr luāḡ ke kuēn kä bi yä lat luotde, ba ji moc ke bij mi dij kökde, kä ba kuat däpä läth ḡuākdu, kä ba ji jakä diḡḡk nath rey kuäärä.”

17 Kä ε jen cu Da-ni-yel ε loc ni nhiam kuḡr wēē i, “A mucku teke ji kie thopnike ram mi dḡḡ! Kue la yöö bä min ca ḡḡr kuēn kuäär kä bä min lotde lat je.

18 Kuoth Nhial in Dij ni Jen ce guur ni Ne-bu-kad-ne-dhar kam kuäär mi bum kä teke tiel mi dij lö kuäär.

19 Kä ke kuj kuäärä meē ce kam je, cu naath diaal ke döör diaal ke ney tin teke thuk ti gööl dual ke je. Kä cue ney tin ḡḡḡre näkdien näk, kä cue ney tin ḡḡḡre pälien a tēk, päl a tēk, kä kap ney tin ḡḡḡre i be kap nhial kap nhial, kä loc ney tin ḡḡḡre i loc piny, luoc ni piny.

20 Kä meē ce rō kap nhial, a ci wiḡde buḡm ke liak, cua je woc wij koam kuääräde kä cua wuḡde woc kä je.

21 Kä cua je woc rey nath, kä cua cḡḡe jakä cētkē cḡḡ leyni. Kä cue wä cien ni keel ke muḡli dcaar, kä cue lak ni wal cētnike yan, kä cue puaak nike thāc nhial, amāni meē ce ḡac en yöö Kuoth Nhial ε jen ruaac kuäär nath o, la käme kuäär ram min ḡḡḡre.

22 Kä jin Bel-ca-dhar in kula gatde /keni rō luoc piny, cḡḡe ni min ḡaci ti diaal titi!

23 Curi kap ni rō nhial a lenyi Kuäär ni Kuoth puḡḡrä! Cua nöḡḡ ni kuak luaak Kuoth nhiamdu, kä cu jin yene ruēēcku, ke mänku kene luḡḡmku math nike koaḡḡ. Kä cuare cu liak ni kuth yieethä min yian kene daḡḡp ke ciēk in bḡḡr kene ladiit ke jien kene päām tin /ci nen kä /ci lij kä /ca ḡḡak ḡac, kä /kaḡḡe Kuoth in buḡḡmde mo yiēēdun, kä te duḡḡpkun diaal ke je le kam luth.

24 “Ke kuj emḡ cu tet emḡ ben kä je ke yöö be meme ben ḡḡḡ.

25 Kä min ca ḡḡḡ puḡḡny duēēl ε, ‘Mε-NE, Mε-NE, Tε-KεL kene PAR-THIN’.

26 Meme ε min lot ruac emε je, Mε-NE lotde ni yöö Kuoth ce nin kuäärädu kuen, kä ce je moc pek.

27 Tε-KεL lotde ni yöö jin ca ji them ke them kä ca ji jek ala mi puḡḡ puḡḡ.

28 Pε-RETH lotde ni yöö kuäärü ca je daḡḡk kä ca je kam ji Ma-day kene ji Pa-rath.”

29 Kä cu Bel-ca-dhar ruac jḡḡ kä cua Da-ni-yel rony ke bij mi dij kökde kä cua ḡuākde moc ke kuat däpä, kä cua ruac lat ke kuide, kä cua je jakä diḡḡk nath rey kuäärä.

30 Kä ke jen wäär ε mo paḡny cua Bel-ca-dhar kuäär ji Bē-bi-lon näk.

³¹Kä cu Dɔr-ya-wɛc raan Ma-day kuäär k̄an, kä t̄ë ke run ti jien b̄akel w̄icde r̄ew.

Dan 6

Da-ni-yel r̄ey k̄aḳ lonyni

¹Cu Dɔr-ya-wɛc ε nhok en ȳö b̄e kuäär̄e kuēny ney ti kuḳr kel w̄icde jien d̄an r̄ew ti bi ruēc r̄ey kuäär̄ä k̄eliw,

²ti ca w̄icdien kuēny kuḳr d̄an diḳ ti te Da-ni-yel r̄eydien, kä cua kuḳr t̄ɔt̄ɔ l̄ath pinydien ke ȳö /ci kuḳr t̄ɔt̄ɔ kuäär̄ bi l̄e mac.

³Kä ke p̄eth cu Da-ni-yel r̄ɔde nyoth en ȳö ḡoa ni l̄atde kä kuḳr diaal tin k̄oḅ, ke ȳö t̄ë ke yiē thukä. Kä cu kuäär̄ ε ḡor en ȳö b̄e Da-ni-yel l̄ath w̄ii kuäär̄ä k̄eliw.

⁴Kä cu kuḳr k̄ene ruēc̄ j̄e ȳon en ȳö ḡörke c̄ap mi d̄ë woc ni Da-ni-yel ke cian̄ l̄atde min l̄atde r̄ey kuäär̄ä. Duunde ȳö cue thil duḳḳp mi cua ḡony ni j̄e, kä cue thil mi j̄iäk mi cu Da-ni-yel ε l̄at, ke ȳö j̄en ε ram mi ḡoa, ke ȳö t̄ë ke yooḳ, thile talaan̄ mi cua jek kä j̄e.

⁵Kä ke j̄pak cu wutni tin k̄on wee j̄, “Thile duḳḳp mi ban̄e jek mi ban̄e ḡony ni Da-ni-yel ε ni mi jek k̄on ε ke duḳḳp ḅuḳḳni Kuothde.”

⁶Kä cu kuḳr k̄ene ruēc̄ ben kä kuäär̄, kä cuke j̄e j̄iök j̄, “Bi j̄äany ke t̄ek lö kuäär̄ ni Dɔr-ya-wɛc!

⁷Ci kuḳr diaal, k̄ene ruēc̄ diaal, ke luēc̄k diaal ke bööth mat ke ȳö j̄in kuäär̄ bi ḅut l̄at, mi ba lat en ȳö ram ɔ bi teke kuoth mi pale m̄o kie raan ke r̄ey n̄in ti jien diḳ t̄ɔ bi ben t̄ɔ, eni mi pale ni j̄i lö kuäär̄, j̄en ba j̄e yuor k̄aḳ lonyni.

⁸Tääme lö kuäär̄, ε ḅut ḡoḳrke kä thanȳe, ke ȳö /ca j̄e bi ger a j̄e c̄etnike ḅut j̄i Ma-day k̄ene j̄i Pa-rath, min /ca bi met t̄ol.”

⁹Ke kuj̄ em̄o cu kuäär̄ ni Dɔr-ya-wɛc waregak thanȳ kä cua ḡor.

¹⁰Kä m̄ë ci Da-ni-yel ε ḅac en ȳö ca waregak thanȳ, cue wä dh̄ore duēl in te nhial min l̄ep wernyinke r̄ɔ peek J̄e-ru-tha-l̄em. La käme r̄o muḳal pale Kuothde ni kä diḳḳk ke c̄an̄ kel, liake Kuothde c̄etnike m̄ë la l̄atde ni wen.

¹¹Kä cu wutni t̄ɔt̄ɔ ben cuke Da-ni-yel ben jek palä kä thieec̄e Kuothde ke luäk.

¹²Kä cuke ben kä kuäär̄, cuke ruac ke j̄e ke kuj̄ waregakä m̄ë c̄e ḡor wäke j̄, “Kuäär̄! /Keni waregak ḡor kä c̄ie thanȳ, en ȳö ram mi wä Kuoth wä pal kie raan ke n̄in ti jien d̄an̄ diḳ ε ni mi pale ni j̄i lö Kuäär̄, j̄en ram ε m̄o ba j̄e yuor r̄ey k̄aḳ lonyni?” Kä cu kuäär̄ ε loc j̄, “Ruac em̄o j̄en a ni th̄in c̄etnike ḅut j̄i Ma-day k̄ene ḅut j̄i Pa-rath min /ca dee met t̄ol.”

13 Kä cuke ruac kuṛ loc ᵊ, “Tääme Da-ni-yel min la ram kel kä pëec Juda, /ce ruacdu tit lö kuäär, a cāṅ ε ni waregak ëë ci thany, /ce je luth, ṅotde la pal ni jen kä diṅṅk ke cāṅ kel.”

14 Kä mēë ci kuäär ruac εme liṅ, cu locde jiääk εlṅ. Kä cue je ḡor en ḡöö be Da-ni-yel luäk, cu mäni kony cāṅ cue duṅp diaal ḡṅn ti dere luäk ni Da-ni-yel.

15 Ke kore cu ney tin cāp ke cāp ben kä kuäär, kä cuke je jiök ᵊ, “Däcni je lö kuäär en ḡöö cētnike ṅut ᵊ Ma-day kene ᵊ Pa-rath, thile waregak mi ci kuäär ε ḡṅr kä ce thany mi ba ḡer.”

16 Kä cu kuäär ruac jaḅ, cua Da-ni-yel nöön kä cua je yuṛ kṅkä in te loony thᵊn. Kä cu kuäär Da-ni-yel jiök ᵊ, “A Kuothdu min la pali kä lätikä mal ᵊ kän!”

17 Kä cua päṁ nöön kä cua je kum ni thok kṅṅk in te loony thᵊn, kä cu kuäär je thany ke thäänyde kene thääny ruëcnike, ke ḡöö thile mi ba ε ḡer ke kuᵊ Da-ni-yel.

18 Kä cu kuäär loc dhore kä cue wä theek ke wäär keeliw, cue thil mᵊeth mi cua nöṅ je, kä /ken waṅde wä ṅien.

19 Inṅ cu kuäär rṅ jiec ni pṅotdä kä cue wä kṅṅk lonyni ke pēth.

20 Mēë ce ben thiäkä kṅṅk in te Da-ni-yel thᵊn, cue Da-ni-yel cṅl ke jṅw jiethä loaac mi diᵊt wēë ᵊ, “Aḡ Da-ni-yel, jaṅ Kuoth in tēk, ᵊᵊn ci Kuothdu min ṅääthi kä lätikä ᵊ luāṅ ke kaṅ jṅṅk kä loony?”

21 Kä cu Da-ni-yel kuäär jiök ᵊ, “Bi jāāny ke tēk lö kuäär!”

22 Kuothdä ce jāakde jaḅ ce thuk lonyni ben kum ke ḡöö /ciken ḡä bi cam, ke ḡöö ca ḡä jek thile ḡä bēl nhamde, kä amäni nhamdu bä lö kuäär, thile duer mi cä laṅt.”

23 Kä cu kuäär locde teeth εlṅ kä cue ruac lat ke ḡöö ba Da-ni-yel kaṁ raar rey kṅkä. Kä cua Da-ni-yel kaṁ raar nikä keel rey puṅṅl, kä cue thil ḡar mi cua jek puṅṅnyde, ke ḡöö ce ṅathde laṅh kä Kuoth.

24 Kä cu kuäär ruac jaḅ, kä cua ney tin ca Da-ni-yel ḡoany nöön, kä cua ke yuṛ rey kṅṅk lonyni keel ke mänkien kene gaatkien. Kä a ṅotke /kaṅ rey kṅkä ni cop, cu lony pen kä ke, cuke cṅwkien töl ni ṅēētni.

25 Kä cu kuäär ni Dṅr-ya-wec naath diaal kene döör diaal ti ruac ke thuk ḡööli rey ḡṅaa keeliw ḡṅar waregak wēë ᵊ, “A mal teke yen diaal!”

26 Cä ruac εme lat en ḡöö ney diaal tin te rey kuäärädä, bike teke luth kene dual ke Kuoth Da-ni-yel. Ke ḡöö jen ε Kuoth mi tēk, mi te thᵊn amäni cāṅ kel. Kä /ci kuääre bi met daḅ, kä ruecdε thile je pek.

27 Jen la luäke naath kä la käne naath, kä lätdε nyuuthni ti ḡayke naath rṅṅl nhial kene piny. Kä ce Da-ni-yel kän kä buṅm lonyni.”

²⁸Kä ε jən cu Da-ni-yel εmε ku cien agɔaa εlɔŋ nɪni kuäärä Dɔr-ya-wεc kene nɪn kuäärä Ko-rεc raan Pa-rath.

Dan 7

Cu Da-ni-yel ley dɔŋ nuaan nen ke lak

¹Ke ruɔŋ ruεc kuɔr Bē-bi-lɔn ni Bel-ca-dhar in jɔliɛn, cu Da-ni-yel lak lākikā mēē tēē tɔɔcā rɛy dhanjādε. Kä cuε lak εmɔ gɔɔr piny.

²Kä cu Da-ni-yel wee j, “Yän Da-ni-yel cuɔ nyuuth nen lākädä ke wäär, cu jɔam, puɔt pēkni nhial dɔŋ nuaan, kä cuε pɪ baar wäl εlɔŋ,

³kä cu ley dɔŋ nuaan ti dɪt päl raar rɛy yiëer, kä te ley ɔ ke cākde mi rεle kä tin kɔkien.

⁴Kä ley in jɔliɛn cäätde ke lony kä tēē ke gɔk ti cεtke gɔk cuɔr. Kä cuɔ te guɪcde, amāni min cua gɔke nen ca rɔ guth, kä cua je kap nhial piny cuε cuɔŋ ke ciök dɔŋ rεw cεtke raan, kä cua je moc ke cɔr mi cεtnike cɔr ran.

⁵Kä cu ley in rεwdε leni jɔɔc cäätde ke kuaylet. Kä cua je kap nhial peek kel kä te thokde ke nyiēt dɔŋ diɔk kamni lecke, kä cua je jɔk j, ‘Jiεc ni rɔ nhial, bēr mɪthnike rɪŋ amāni mi ci riɔŋ!’

⁶Ke kɔr kä mεmε min tɔɔ guɪcde cu ley in diɔkdiɛn ben cäätde ke kuac. Kä jən tēēke gɔɔk dɔŋ nuaan jɔckde cεtke dit, kä jən tēē ke wuɔth dɔŋ nuaan. Kä ca buɔm kam je.

⁷Ke kɔr kä tɪtɪ cuɔ ley in nuaandiɛn leni nen bä nhiamdä rɛy lākädä ke wäär, ε ley mi bεc bεc mi jak naath kä dual kä jən bumε εlɔŋ. Tēē ke lεc ladiet ti dɪt ti la camε ni min cε näk, kä la dɔnyε min ci duɔth ke ciöke. Kä jən tēē ke dääk mi dɪt ke ley tin cä kɔŋ nen ke nhiam, jən tēē ke tuɔŋ dɔŋ wäl.

⁸Kä min tɔɔ guɪc tuɔŋni, cu tuŋ mi dɔŋ päl, ε tuŋ mi tɔt, cuε päl dääriɛn, ke yöö be kulε teke guɔɔth, cua tuɔŋ dɔŋ diɔk kam raar kä tuɔŋ tin nhiam. Kä en tuŋ εmɔ tēē ke nyin ti cεtke nyin ran, ke thok mi ruac ni liakä.”

Nyuur raam min dɔraar wɪc kɔamde luk ε

⁹“Kä min tɔɔ guɪc, cuɔ kɔamni kuäärä nen cake lath guɔth, kä cu Ram in dɔraar nyuur wɪ kɔam kuäärädε. Kä buɔy bieynike cεtnike cak, kä buɔy miem wecde cεtnike lath. Kä kɔmde bole cεtnike mac kä ciök kɔamde petke ala mac.

¹⁰Kä te nhiamde ke kir maac mi lony cεtke pɪw. Kä latke je ikä ε jaɔŋ ti bathdɔɔri ti nuan kä te ney ti bathdɔɔri ti kur wäl kä kuɔr cunjä nhiamde. Kä cua luk nyuɔɔr j nɔ, kä ca buɔkni lep.

¹¹Kä cuɔ guɪc ke yöö tuŋ rɔale ke riεt liakä ti latde ke jɔw mi dɪt. Kä min tɔɔ guɪc cua ley näk, kä cua puɔnyde däk a cua rɪŋde wan ke mac.

12Kä ke kuj ley_ini tin kɔkɛn, cua woc ni buɔmdien kä cuke te teekä ke guɔɔth mi tot.

13Kä min guɛcä nyuuthni ke wäär, cuɔ kel mi cɛtke raan nen bëë keel ke puɔar nhial, Kä cue ben wëë kä Ram in dɔraar, kä cua je nɔŋ je nhiamɛ.

14Kä cua je kam wuɔt ke buɔm kenɛ ruc, ke yöö bi naath kenɛ döör diaal tin ruac ke thuk gööli je lätikä. Kä bi rucɛɛ cuɔ ruc mi dɔraar mi /ci bi met thuuk, kä kuääre la ni kel mi /ca bi met däk.”

Lat lotdä nyuuthni Da-ni-yel

15“Ke kujdä yan Da-ni-yel cu yiëädä bëc reyädä, kä cu laɔkä yä moc ke dual mi diit.

16Kä cuɔ ram mi te cuɔjä en wanɔ thiec ke min lot ti diaal titi je. Kä cue yä lat min lot ti diaal titi je wëë i,

17‘Ken ley dan nuaan tin dit ke kuääri dan nuaan ti dit ti bi ben nhial rey yɔaa.

18Duunde yöö bi ney tin nathke ni Kuoth in Dit ni Jen ruc jek, kä ba kuäär emɔ kɔp amäni cɔŋ kel nie täame a wee wä.’

19“Kä cuɔ je gor en yöö bä thuɔk nɔc ke kuj lëë in nuaandien. Min teke dääk ke ley diaal tin kɔkɛn, min dual naath ke je elɔŋ, min teke lɛc ladiet kenɛ riop yiethä min yian, jen ley in la cam min cɛ näk, kä la dɔnyɛ min ci duoth ke ciöke.

20Kä göörä yöö bä thuɔk nɔc ke kuj tuɔŋnike dan wäl tin te wijde amäni tun in dɔdien in ci päl, min cu tuɔŋ dan diɔk thuɔc raar, jen tun in teke nyin kenɛ thok min ruac ni liakä, min cɛt dit ni jen kä tin kɔŋ.

21Kä min taɔ guic jen tun emɔ cue nyiëeny ke ney tin nathke Kuoth kä cue ke joc,

22amäni mëë cu Ram in dɔraar ben. Kä cue luk ben luk cue ney tin la neɛ Kuoth in Dit ni Jen kam cuɔɔŋ, kä cu guɔɔth ben ke yöö bi neɛ Kuoth Kuäär kan.

23“Kä cue yä lat luɔt kä memɛ wëë i, ‘Kä ke kuj lëë in nuaandien, be teke kuäär mi nuaandien wij muɔɔŋ, kä be teke dääk ke kuääri diaal tin kɔkɛn, kä be wij muɔɔŋ däk ni keeliw be je dɔany nike ciöke a be je dup.

24Kä ke kuj tuɔŋni dan wäl, rey kuäärä memɛ bi kuɔr dan wäl rɔ jiec thɔŋ, kä bi kuäär mi dɔŋ lɔɔ ben kɔɔrien. Kä jen kuäär emɔ be teke dääk ke kuɔr tëë nhiam, kä be kuɔr dan diɔk woc.

25Kä jen kuäär emɔ be ruac ε jjäk ke Kuoth in Dit ni Jen, kä be neɛ Kuoth in Dit ni Jen cuc, kä be je yɔŋ en yöö geere guɔth timä kenɛ nuɔt kä ba neɛ Kuoth lath tetäde ke run dan diɔk ke nuth.

²⁶Ke kore bi luk nyuur luoke luk, ka ba buome cu woc ka je, ka ba je cu dak amani can kel.

²⁷Ka ba kuäär kene buom ke dit kuäärä wec muon keeliw kam ney tin nathke Kuoth in Dit ni Jen. Ka bi kuären cuä kuäär mi doraar, ka bi kuar diaal ke latikä, ka bake luoth.'

²⁸"Cue cuä jen thuk duora en nomo. Ka ke kujä yan Da-ni-yel, cu carka ya moc dual mi diit, ka ci nhamda ro juan, duunde yoo ca mema kap ke wicda."

Dan 8

Nyuuth Da-ni-yel ke thak dëel romä kene böw

¹Ke diok runi ruoc kuar ni Bel-ca-dhar, yan Da-ni-yel cuä lak mi dadien mi cetnike mee jiol lakikä.

²Rey lakä, yan cuä rooda nen taä däär wec Cu-cen in diit, ka Ee-lam rey lakä taä peek in lot ni Kir Ulay.

³Ka min guca cuä thak dëel romä nen tee cujä jok kieer. Ka tee ke tuon dan rew. Ken tuon dan rew bärke, duunde yoo bar ni kel ka min dadien, ka jen min bärien pith ke jok.

⁴Ka min guca thak dëel, jen gewa ke kujic konyä can kene kujic caam ke kujic cuëc gaa. Thil e ley mi cu kore luän, ka thile ley mi dëe ro luän ke leny ka buome. Ka jen la latde min nhoke ka be cu buom elon.

⁵Ka min taä guic, cu thak dëel böwä päl kujic konyä can mi teke tun kel mi te kam nyinke, cue ret ke wic muon a /ci cioke piny nyot.

⁶Ka cue ben peek in te thak dëel romä thin, in teke tuon dan rew mee nënä cujä jok kieer. Ka cue riñ ka thak dëel romä ke buome keeliw.

⁷Cuä je nen make thak dëel romä. Ka cue thak dëel romä ban ke nëny ka cue je yieth, ka cue tuonke dan rew tol. /Ken thak dëel romä kore le luän, cue thak dëel romä yur piny ka cue je riop. Ka cue thil ram mi dee thak dëel romä kan ka buome.

⁸Cu thak dëel böwä piith ala mi diit, duunde yoo min dit buome, cu tunde min diit tööl, ka cu tuon dan nuaan dony guath tuon in diit, ka luotke ni pek gaa dan nuaan.

⁹Ka cu tun mi tot dony tuon kel, ka cue pith kujic cuëc kene nham gaa kene mun in gaa.

¹⁰Cu tun in tot piith a cue räth ni puar. Cue thañ nyini nhal kene thañ cieri yur piny ka cue ke dony ke cioke.

11 Kä jen tunj ε tot εmɔ, cue rɔ wä p̄āar ke Kuoth in booth rēm nhial, kä cue muc tin la wēnjke Kuoth woc, kä cue luak Kuoth ɲar ɲar.

12 Ke kuj nyuɔɔni cua nyin nhial kene muc tin wanjke thöp je. Cua thuɔk yuor piny, kä cu tunj lätkε tin cε lat cua läti gow.

13 Kä cua jääk Kuoth lij ruace, kä cu jääk in dɔɲ je j̄iök j̄, “A be ku mäni ney bi nyuuth ruac ke kuj mucni tin wanjke kene nyuɔɔn in ci dak nöön, ke thöp luaak Kuoth kene nyin nhial ke yöö bake doany ke ciök?”

14 Kä cue yä loc wëë j̄, “Be la nin ti bathdɔori rɛw w̄icde kur diɔk, ke kɔre ba luak Kuoth kule nyok ke lätni.”

Lat jääkä ni Gab-ri-yel ke luot läkä Da-ni-yel

15 Kä yän Da-ni-yel mëë cä lak nen, cua je gor en yöö bä luotde ɲac. Kä cue teke mi cu ben cuɔɲ nhiamdä, mi cεtkε raan.

16 Kä cua jow ran lij lotdä kieer Ulay ciɔtde wëë j̄, “Gab-ri-yel, luäk wut εmɔ ke duɔɔp mi be ɲac ni luot nyuuthä.”

17 Kä cu Gab-ri-yel ben gekädä guäth in cuɔɲä th̄in, kä mëë cε ben, cua dual εɔɲ kä cua tεeth buupä. Kä cue yä j̄iök j̄, “Lij ruac εmε lö gat ran, en nyuuth εmε ε nyuuth ke kuj guutdä yɔaa.”

18 Kä min ruace ke yä, cue puɔnydä kuer n̄ien cua teth ni piny ke nhiamdä, kä cue yä thiap kä cue yä j̄iēc nhial.

19 Kä cue wee j̄, “Lijε, yän bä j̄i lat tin bi tuɔok ke guāath gaak, ke yöö bi guut yɔaa tuɔok ke guāathde.

20 Ke kuj thaak dëël romä in teke tuɔɲ danj rɛw mëë ci nen, ken tɔtɔ bi ken a kuar Ma-day kene Pa-rath.

21 Kä thäk dëël böwä ε kuäär Ge-rith, tunj in dij̄it in te kamä nyiinke, ε kuäär Ge-rith, kä tunj in dij̄it in te kam nyinke ε kuäär in j̄iɔl.

22 Kä ke kuj tuɔɔɲ in ci tööl, min ci guāathde tuɔɲ danj ɲuaan dony th̄in, mɔmɔ lotde ni yöö, bi kuar danj ɲuaan rɔ j̄iēc, kä /ci buɔmdien bi p̄āar ke buɔm kuääräde.

23 Kä ke thuɔk rucädien, guäth in wä dueer pekdiēn wä cop, bi kuäär mi guan liakä mi guan mētdä rɔ j̄iēc.

24 Kä jen bi buɔmε rɔ rep εɔɲ, duunde yöö /cε bia buɔm mi bä kä je, kä jen be cap mi bi naath dāk tok, kä bi lätkε tin lätdε rɔ lot ke je. Jen be ney ti buɔm buɔm näk, kene ney tin la nεε Kuoth.

25 Jen kuäär εmε bi nyinke rɔ lot ke kac kene mëët, kä be je cari lenye naath. Kä be ney ti ɲuan näk kä kujic ken ε, kä be kok ni yöö wëë nyiēny ke Kuoth in la booth kuari. Duunde yöö ba je dup, kä /cε biā tet ran.

²⁶Kä en nyuuth in ci nene ke kuj thian kene runwan ε thuok. Ke kuj emo, jin rom lak emo, ke yöö bi guathde ben ke kor nini ti nuan a teme ni en täame.”

²⁷Kä ino, yan Da-ni-yel cue ya tiam elon, ka cu puonyda bec ke nin, ke kor nini cu puonyda pual ka cu loc latni kuar. Duunde yöö cu lak ya moc loc jiaak, ka /kan min lotde nac.

Dan 9

Pal Da-ni-yel ke kuj nenenike

¹Ke ruon ruec Dor-ya-wec gat Ä-yec-we-roc in nhiam, ka ke dieth ε raan rööl Ma-day meë cua jakä kuäär rey kuäärä Bë-bi-lon.

²Ke ruon ruecde min jiol, yan Da-ni-yel cua je nac rey buokni cetnike rietet Kuoth Nhial teë nyuthe gök ni Yir-me-yaa en yöö bi Je-ru-tha-lem te däkä ke run ti jien barow.

³Ino yan cua wicda luoc Kuäär ni Kuoth ke pal ka cua mith thek ka cua cien ni bieyni cuali, ka cua wicda moc jeth ke kuj jiethä laaac.

⁴Kä cua Kuoth Nhial ni Kuothda pal ka cua dueerkä lat waa j, “Ay, Kuäär ni Kuoth, jin diti ka luothke ji, ka kääpi mat ruac kene nhök mi thil pek ke ney tin nhoake ji ka kapke nuotku.

⁵Cako duer, ka cako jiaak lat, cako nyuon lat, ka cako loc jok dupdu, ka cako luëeku kene nuot yar.

⁶/Kan ko ruac jaaniku ni göök lij, teë ruac ke ciotdu nhiam kuariko, kene ruëeko ke guandoniko amäni ji wec diaal.

⁷“Gooy ε duunde lö Kuäär ni Kuoth. Duunde yöö kon cako teke buar en wale kon ji Juda kene Je-ru-tha-lem ke ji l-the-rel diaal tin kon, tin te thiäkä kene tin non. Rey wiini diaal tin cike kieth thin ke yöö cako ji lat ka ti jiaak.

⁸Ci buar kene poc ko kum lö Kuoth Nhial keel ke kuarko kene ruëeko, ke guandoniko, ke yöö cako ji duer duer.

⁹Kä jin Kuothda tiike kac laaac kene palikä, a can cako ro luoc ji.

¹⁰Kä /ken kon jow Kuoth Nhial ni Kuothdan lij, ka /ken kon nuotke teë ca lat kon ε jaanke ni göök tit.

¹¹Ji l-the-rel diaal cike nuotku tol, ka cike ro rit ka ji ka /kenke jowdu luoth. Ke kuj emo, ci kueth kene bit ke yac tin ca gor rey nuotni Muthe in la jan Kuoth, cike pen wiida, ke yöö cako ji duer duer.

¹²Ci ruac ee ca lat ke kujda ke ruëeko jakä thuok, ke yöö ciko non dak ε diit eme. Ke yöö thile mi cetke neme, mi ca lat ka Je-ru-tha-lem ε, mi ca kon lat wij muon.

13 Cɛ̄tnike min ca gɔ̄r rɛy ɲuɔ̄tni Muthɛ, ci rik diaal t̄iti ben kã kɔ, kã ɲotde /ci nɛy nhök Kuoth Nhial ni Kuothda gɔ̄r, a bakɔ rɔ̄ r̄it kã dueerkɔ, kã bakɔ nhök ni thuɔ̄kdu.

14 Kɛ kuj̄ ɛmɔ, /ken Kuoth Nhial ɛ gaal kɛ ɲɔ̄ɲda rik t̄iti. Kɛ thuɔ̄k Kuoth Nhial ni Kuothda gɔ̄aaɛ kã lätke diaal tin lätde. Kã ɲotde /ken kɔn jɛ luɔ̄th.

15 “Tääme lö Kuoth Nhial ni Kuothda mää ɲoɔ̄ɲ nɛɛke raar muun l-jɛp kɛ buɔ̄m mi dijt̄, kã curi ciötdu jakã ɲackɛ amäni wale, kɔn cakɔ duer kã cakɔ ti j̄äk lat̄.

16 Kã kɛ t̄ietdu kɛ gɔ̄ɔydu lö Kuäär ni Kuoth, pal nɛy ni j̄i, ku ɲɛ̄nydu kɛnɛ waɲ laaacdu päl kɛ kuj̄ wecdu ni Jɛ-ru-tha-lɛm w̄ic p̄aamdu min rɛl rɔ. Kɛ kuj̄ dueerikɔ kɛnɛ dueer guandɔ̄ɲnikɔ ca Jɛ-ru-tha-lɛm kɛnɛ nɛɛku moc kɛ buar kã nɛy diaal tin thieek kɛ kɔ.

17 Kã kɛ kuj̄ ɛmɔ, lö Kuothda, ku pal kɛnɛ p̄ar j̄aɲɲniku liɲ, kã kɛ kuj̄ ciötädu lö Kuäär, locni luaakdu mää ca kɔɲ däk th̄in.

18 Gäɲ j̄ithdu lö Kuothdä, kã liɲ yä. Bɛr lɛp nyinku kã nɛn riek in t̄akɔ th̄in riek wec in pal kɛ j̄i th̄in. /Cakɔ j̄i pal kɛ kuj̄ kã yöö gɔw nɛy, palkɔ j̄i kɛ kuj̄ kɔcä laaacdu min dijt̄.

19 Ay Kuäär ni Kuoth, liɲni, lö Kuäär ni Kuoth p̄ali nɛy ikä, liɲni kã lät̄ni duɔ̄r! Kɛ kuj̄ gɔ̄ɔyädu lö Kuothdä kɛnɛ kuj̄ nɛɛniku kɛ wecdu, tin ciölke j̄i.”

Lat lotdä juokni ti j̄ien bärɔw

20 Kã mää ruacä kã palä kã latdä dueerkä kɛnɛ dueer nɛɛnikä ni j̄i l-the-rɛl kã thiëcä Kuoth Nhial ni Kuothdä kɛ kuj̄ p̄aamde min rɛl rɔ.

21 Kã min palä cu j̄ääk ni Gab-ri-yel ëë cä kɔɲ nɛn kɛ lak ben kã yä kɛ p̄eth kɛ guɔ̄ath thian in la thöpke muc tin waɲke.

22 Kã cuɛ ruac kɛ yä wää j̄, “Da-ni-yel, tääme yän cä ben kɛ yöö bä j̄i ben moc kɛ p̄el kɛnɛ ɲäc ɲaaani.

23 Kɛ min tooki pal, cua j̄i loc, yän baä kɛ yöö bä jɛ ben lar j̄i kɛ yöö j̄in ci nhök jek kã Kuoth. Kɛ kuj̄ ɛmɔ car ruac, kã ɲäcni luot läkä.

24 “Kɛ run ti kur ɲuaan w̄icde j̄ien b̄anɲuan ba j̄en pek guɔ̄ath in ba lony ni nɛɛku kɛnɛ wecdu min rɛl rɔ kã duer kɛnɛ j̄äk. Ba dueer päl, kã bi cian p̄äärä cu ben, kã bi ruaacni gɔ̄okä kɛnɛ nyuuth cuɔ̄ thuɔ̄k, ba luak Kuoth in rɛl gɔ̄ɔyde rɔ cu nyök kɛ l̄ey.

25 ɲäcni nɛmɛ kã liɲɛ, nike guɔ̄ath in ca lat ni ruac kɛ nyɔ̄ak t̄ath Jɛ-ru-tha-lɛm amäni guɔ̄ath in bi ben kɛ kuäär in ci Kuoth ɛ mɛk, bi pek guɔ̄ath ɛmɔ la run ti j̄ien ɲuaan w̄icde b̄anɲuan. Kã kɛ kɔr runi ti kur ɲuaan w̄icde j̄ien diɔ̄k w̄icde ɲuaan, ba wec nyök kɛ t̄ath kɛ caari kɛ, kã duunde yöö bi guɔ̄ath ɛmɔ a guɔ̄ath rikä.

²⁶Kä ke kor runi ti kur nuaan wicde jien diok wicde nuaan, ba kuäär in ci Kuoth ε mek näk, kä be thil mi teke je, kä ba wec keε luak Kuoth ben däk ε rem kuar in bi ben. Kä bi guut wec cu ben cetke nyoc, kä bi kor cu te thin amäni guut. Be cuä jen dak in ca lar.

²⁷Kä jen kuäär εmɔ, be mat ruac mi bum lat ke ney ti nuan ke run dan bärɔw. Kä ke run dan diok ke nuth runi tɔtɔ, jen be muc tin thöpke keε muc tin wanke kap cuɔɔ. Kä be guāath mucni tɔtɔ guäl ke mi jāk, kä be ti jāk lat amäni mi ci Kuoth ruac kap cuɔɔ min bi pen kä ram in noon dak.”

Dan 10

Lak Da-ni-yel eë neene ni gak dööri keε buom buom nhial

¹Ke diok runi ruεc kuar Pa-rath ni Ko-rεc, cu ruac ben kä Da-ni-yel min cɔalke bä i Bel-tε-ca-dhar. Jen ruac ε thuok, kä ruacε ke kuj köör mi diit. Kä cu Da-ni-yel luot ruac ηac, ke yöö ca nyuoth je rey läkä.

²Ke jen guāath ε mɔ, γän Da-ni-yel taä pärä mi diit ke juokni dan diok.

³Kä thile mjetth mi goaa mi camä, cue thil rin kie koan mi cuä lath thokdä, kä /kan puonydä yir ke ken juokni dan diok tɔtɔ.

⁴Kä ke cän kä jien dan rew wicde nuaan kä pay in jiol, meë taä cuä wii kieε in diit (ala kir Ti-ge-rith),

⁵cuä guic, kä cuä wut mi teke bij mi goaa ke laak däapä mi ley ley mi ce yieni lētde nen.

⁶Kä puoth puonyde cetde nike ciek, kä jan nhiamde cetnike yiel nhial, kä rän nyinke cetnike mac patariεy, kä bil γaamke keε wuɔɔke cetnike ciek in yian mi ca toth, kä jowde cetde nike jow neeni ti nuan elɔɔ.

⁷ε γän Da-ni-yel kä roa ε neë neen nyuuth, /ken ney teë te keel ke γä je nen, a cän ε meë ce ke kuer dual mi diit elɔɔ, kä cuke rɔ bar a cuke rɔ wä tēē.

⁸Kä ε jen cu duoth ni γän kä roa, guscä nyuuth ε diit ε mɔ. Cu buomdä thil, cu nhiamdä buay cetke ram mi ci lijw, cuä thil luaj.

⁹Kä cuä jowde lij ruacε, kä meë cä ruacde lij cue puonydä ηer cuä teeth buupä.

¹⁰Kä duunde yöö cue teke tet mi cu γä jiec nhial, kä cue γä jakä yiathä muāalkä keε tetkä piny.

¹¹Kä cue γä jök i, “Da-ni-yel in nhoake elɔɔ, lij ruaacni tin bä lat ji. Cuñi ke ciöku, ke yöö γän ca γä jāk kä ji.” Kä min notde lätde γä riet titi, cuä jiec kä lathε γä.

12Kä cue yä jiök i, “/Cu dual Da-ni-yel, ke yöö nike cänj eë nham meë goori njac njaaani meë jaki ro kä kujc nham Kuothdu, jin ca ruacdu linj, yän baq ke kuj ruacdu.

13Duunde yöö cu jääk in ganj kuäär Pa-rath gaak ke yä ke nin ti jien danj rew wicde kel. Ino, cu Mi-ka-el kuäär jaakni yä ben luäk, ke yöö ca yä ganj piny en wini keel ke kuäär Pa-rath.

14Yän baqe ke yöö bä ji ben luäk ke njac kä min bi tuock kä neeku ke nin to bi ben to. Ke yöö en nyuuth ruace ke guath o bi ben o ke nham.”

15Kä min lätdε yä rieet titi, cu wicdä guol piny kä /cä roodä luänj ke ruac.

16Kä cu mi cetke raan thokdä thiap, kä cu thokdä lep ke yöö bä ruac, kä cu ram in te cunj nhamdä jiök i, “Kuäärä, ke kuj nyuuthä memε, ci puonydä bεc, kä cä thil buom.

17Jin kuäärä dee janju kule ruac ke ji idi? Kä yän lathe ni yä, yän ci buomdä thuuk, kä ci yieykä joor.”

18Kä cu mi cetke raan yä nyok ke thiεp, kä cue yä jakä bum.

19Kä cue yä jiök i, “/Cu dual jin ram in nhoake elonj, ca ji kän. Bumni kä bum locdu!” Meë ce ruac ke yä cu teke buom, kä cu je jiök i, “Ruacni lö Kuäärä, ke yöö ci yä jakä bum.”

20Kä cue yä jiök i, “Jin njac i je enu mi bāke yä kä ji? Täame yän bä loc jok bä wä nyieeny ke jääk in la gānj kuäärä Pa-rath, kä mi wā wä thuok ke korε, bi jääk jääk in la gānj kuäärä Ge-rith ben.

21Duunde yöö yän baqe ke yöö bä ji ben lar min ca gor kä bok thuockni. Kä thil ram kel mi bi yä luäk ke korien ken jaak titi, eni Mi-ka-el min la jääk ji l-the-εl.

Dan 11

1“Luäke yä ke yöö cä je konj luäk meedan ke jiol ruεc Dor-ya-wεc meë la kuäär Ma-day.

Kuäär I-jεp kenε Kuäär Thi-ri-ya

2“Kä yän täame bä ji lar thuok. Bi kuar danj diok ro jiec kä Pa-rath. Kä nuaandien bi rianj ni jen kä ken diaal, kä mi wēε buom wä jek ke rianjε, be ney diaal kuoth ke kuäär Ge-rith.

3Kä bi kuäär mi wāāth ro jiec, be ruεc ke buom mi diit kä be lat ni min ce gor ke locde.

⁴Kä min reep buḡmde rō, bi kuäärē dāk kä ba je dääk kä pēkni ḡaa dḡḡ ḡuaan, /ci kuäärē bi wä kä kuayke, kä /cike bi buḡm ke buḡm ēē ruec ke je, ke ḡōō ba kuäärē woc kä ba je kam ney kōkien.

⁵“Inō, bi kuäär l-jēp teke buḡm, duunde ḡōō bi ram kel kä bööth rēmdē buḡm ni jen elḡḡ kä je kä be kuäär ruac ke buḡm mi dḡit.

⁶Ke kōr runi bike mat laḡ, kä ba nya kuḡr l-jēp kuen ε kuäär Thi-ri-ya ke ḡōō bike teke mal. Duunde ḡōō /ci buḡmde bi jāāny kä /ci gaatke bi tēk. Kä en ḡḡni, tōtō jen ciek keḡe jḡi maarādē ke gatde ke ram o luäk je mo bake thōp.

⁷“Duunde ḡōō bi ram kel kä jḡi maarādē rō jḡec mi bia kuäär ke guḡḡthde. Kä be rēm kuḡr kuc caam mak, kä be coth ni tḡecni tin buḡm buḡm, be nyiēēny ke ke kä be ke joc.

⁸A cāḡe ni kuthkien keḡe kolaanḡkien keel ke kuakien tin dḡit kökdien, tin ca laḡ ke ciek in bōr keḡe dḡḡp be ke naḡ kä l-jēp ela pēēc köör. Kä be mak kuḡr a Thi-ri-ya päl ke run.

⁹Ke jōak, bi kuäär Thi-ri-ya l-jēp mac, duunde ḡōō be rō nyōk ke loc wiḡde.

¹⁰“Kä bi gaatke rō rialikā ke kōr, kä bike rēm mi dḡit dol, kä bike kōr kap ε bäāp keḡe cēḡke nyōc mi bäāp, kä bi kōr wä räth ni tḡecni kuḡr l-jēp tin buḡm buḡm.

¹¹Kä bi kuäär l-jēp rō jḡec ke ḡēēny mi dḡit be wä nyiēēny ke kuäär Thi-ri-ya, kä be rēm kuḡr Thi-ri-ya min dḡit in cē dol kāp, kä be je joc.

¹²Kä mi wä rēm mi dḡit kāp, bi kuäär l-jēp rō liak, kä be ney ti bathdōori ti ḡuan nāk, duunde ḡōō /cē bi ḡot ke juōc nath.

¹³Ke ḡōō bi kuäär Thi-ri-ya rēm mi dḡit mi leny ni rēm ēē nhiam nyōk ke duḡl. Kä ke kōr runi, be kōr kap ke rēm mi dḡit mi teke kuak köör diaal.

¹⁴“Kä ke ken guḡḡth tōtō, bi ney ti ḡuan rō luōc kuäär l-jēp. Amāni ney tin nhōake kōr kä nēekun, bike rō jḡec wāke kōor ke ḡōō bi laḡ cuḡ thuōk, duunde ḡōō bake joc.

¹⁵Kä bi kuäär Thi-ri-ya ben, be päny wec lätkä kōotni kä be je ḡol, kä be wec in bum kāp. Kä /ci rēm kuḡr l-jēp bile cuḡḡ nhiamde, a cāḡe ni rēmdien in ca kuany, /cē bi teke luḡḡ köör.

¹⁶Kä bi Thi-ri-ya min mac je, läḡ cēḡnike min nhōke, kä thile ram mi bi cuḡḡ nhiamde. Kä be cu nyuur en muun jḡi l-the-rēl in ḡōaa, be cu te tetādē keeliw.

¹⁷Kä be laḡḡ ni buḡm kuäärādē keeliw cārādē, kä be ruac malä lat ke kuäär l-jēp. Kä be je moc ke nyal mi kuēēne, ke ḡōō be kuäär l-jēp dāk, duunde ḡōō /ci caḡpke rō bi lot.

18Ke kore, be wicde luoc ka wii joak kieer ka be wii ti nuan kan thin. Duunde yoo be te kuäär rem kel mi bi je kam piny, e puc bi kuäär rem emo liakde luoc ni ka je.

19Ka kuäär Thi-ri-ya be wicde luoc tjecni rööle tin buom buom, duunde yoo ba je joc, ka be cua jen guutde.

20“Ino, bi kuäär mi don ro jiec guäthde, mi bi thuul tholbokä jak ke yoo bi kuäär Thi-ri-ya kule riang ke yow ti nuan. Duunde yoo ba kuäär emo nak ke kor nini ti tot, /ca je bi nak ke gak kie rey köör.

21Ka ke kore, bi kuäär mi don mi /ci ron ke yoo dere la kuäär guäthde gual. Jen be kuäär Thi-ri-ya kan ke duop mætdä.

22Ka ba rem köör mi diit nak nhamde, amäni booth palä Kuoth in Diit.

23Ka mi wä naath mal wä lat ke je, be lat mætdä ke döör tin kon, ka be teke buom ke ney ti tot.

24Ka jen kuäär Thi-ri-ya be wii tin riang riang ben mak a thile läär mi ce thöp, ka be mi /ken guandoonike je met lat lat. A be kuak tin ce pec kor däkä ji kaaare. Ka be cap tin dere mak ni guath tin buom buom lat, duunde yoo /ce bi jääny ke tek.

25Jen be roode jiec ka be rem mi diit rialikä ke yoo be ben nyiëeny ke kuäär I-jep, ka bi kuäär I-jep remde min diit ka bum rialikä ke yoo be nyiëeny ke kuäär Thi-ri-ya. Duunde yoo, ba kuäär I-jep cap cap mi ba joc ni je,

26e ney tin ci mith dhor kuar. Bike je joc, ka bike remde riaw döör ka ba ney ti nuan nak.

27Ka ken kuar dan rew tin ci wuothkien thiang ke guan jiaeni, bike nyuur wii tokä kel, ka ba ro ku met ke ruac. Duunde yoo /ci meme ro bi lot, ke yoo bi guath in bi thuuk ke je ben ke guath in ca lat.

28Ka Thi-ri-ya be loc wiide ke riang mi diit, duunde yoo bi locde mat ruac in goaa lok, ka be lat cetnike min goore, ka be cu loc wiide.

29“Mi wä guath in ca rialikä ben, be I-jep kap kor duunde yoo /ce bi cetke meë ci kon tuock ke nham.

30Ke yoo, bi babuuri Ki-tim ben nyiëeny ke kuäär Thi-ri-ya, ka bi locde baath a be roode bar. Ka be gaak elon, be ro luoc matdä ruac Kuoth. Ka be lin ni luek neni tin ca ruac Kuoth pal ruëc.

31Ka be rem jäkä rey luaak Kuoth ba je wä yar kene kuake. Ka bike muc tin la wanke pal, bike gual ni nyinkien tin jiaeni tin nöönke dak guäthdien.

32Ka be ney tin ca mat ruac lok cu met, ka duunde yoo bi ney tin nathke Kuothdien ruacde lok.

33 Kä bi ney tin n̄acke n̄ak ney ti n̄uan nyuoth min la thuok, duunde yöö, ke kor n̄ini bake näk, kä bike wan ke mac kä bike cuuc p̄ecä.

34 Kä mi wake n̄aak, bi ken luäk mi tot jek kä Kuoth, kä bi ney ti n̄uan ti /ca thuok lat r̄o m̄atke.

35 Kä ba th̄aaj̄ n̄eeni ti p̄el p̄el näk, ε jen bike r̄o ley o kä bike r̄o lak kä bike gow, amäni mi ci guaath guutdä ben, ke yöö n̄otde be ben ke guaath in ca rialikä.

36 “Kä bi kuäär lät c̄etnike min goor̄e. Kä jen be r̄ode kap nhial, kä be r̄ode guic d̄it ni jen kä kuth tin k̄oŋ, kä be ruac a jiäk ke Kuoth kuthni. Kä bi ti diaal r̄o lot ke je amäni mi ci guaath gaak ben, ke yöö ba min ca lar lat.

37 Kä /c̄e kuth guand̄oŋnike bi luoth, kie kuoth in n̄hoake ε män kä thile kuoth mi d̄oŋ mi be luoth, ke yöö be je car i d̄it ni jen kä kuth diaal.

38 Kä be luoth ni kuoth in la gan̄ guath tin buom buom kä ken kuth ti diaal t̄iti. Be luoth ni kuoth in kuic guand̄oŋnike je, be luoth ke thopde ke je daap kene ciok in bor ke guiy tin d̄it kökdien ala muc.

39 Kä be guath tin buom buom mak ke buom kuthni ti k̄oŋ. Kä be ney tin c̄alke je i kuäär moc ke r̄iaŋ mi d̄iit, kä be ke jak kä ruëc wiini ti n̄uan kä be ke moc muon ke guaath yioŋnikien.”

Guath guutdä yaa

40 “Ke guath guutdä, bi kuäär I-jep ε mak. Duunde yöö bi kuäär Thi-ri-ya je ban c̄etnike ruoth, ke thurbieelik̄e kene j̄oŋk̄oör̄ike ke babuur̄ike tin n̄uan. Kä be w̄i ti n̄uan mak, kä be ke can piny c̄etnike nyoc.

41 Kä jen kuäär Thi-ri-ya be r̄anh ni muun in ḡaa, kä be ney ti bathd̄oŋri ti n̄uan näk. Duunde yöö bi ε-d̄om kene Mo-ab ke th̄aaj̄ muon j̄i Am-on k̄aan tet̄nike.

42 Kä be w̄i ti n̄uan k̄ap, kä /ci I-jep bi k̄aan tet̄ade.

43 Kä bi daap kene ciok in bor ke kuak I-jep diaal tin dit kökdien la nyinke, kä be rol Kuc kene rol Lib-ya k̄ap bä.

44 Kä bi locde jiath ke ruac in ba lat nhiam yaa kene cam yaa, be kor ter kä be ney ti n̄uan näk ke kuj̄ ruaacni t̄ot̄o.

45 Kä be kem̄e kuäär̄ade in d̄iit yiath piny kam yiëer kene luak Kuoth. Kä be liw̄ en w̄ini a thile ram mi bi je luäk.”

Dan 12

Jien̄ n̄eeni tin ci liw̄ liw̄

1 “Ke jen guath ε mo bi j̄ääk Kuoth ni Mi-ka-el in la ḡaaj̄ n̄eeniku in d̄iit r̄o j̄iec. Kä be teke guath p̄ärä mi /ken met tuock ni m̄ee ku döör r̄o tok. Duunde yöö en guath em̄o ba n̄eku k̄an, ken ney diaal tin ca ciöotk̄ien jek a ca ḡor̄ rey buok.

- ²Kä bi ney ti nuan kä ney tēē ci liw jiēn liḥ, bi thāṅkien wä teekä mi dōraar, kä bi thāṅkien wä guāth pōcä kene ḍak mi dōraar.
- ³Kä bi ney tin pēl pēl buay nike buay puḍḍrä, kä bi ney tin ca naath boḥ ke cuṅ, bika riaaw cētnike cier amāni cāṅ kel.
- ⁴Duunde ḡōō, jīn Da-ni-yel ku rieet tiṭi le kāp ke reydu, kä a bok te gāākä amāni guāṭh guutdä. Kä bi ney ti nuan riṅ nhiam kä riṅke jōk, kä bi jiäk rep ni rō.”
- ⁵Kä ḡān Da-ni-yel min cā guic, cuḡ ney ḍaṅ rew nen teke cuṅä, te ram kel cuṅä kuṅ kiēer kä cuṅ min ḍoṅ peek in ḍoṅ.
- ⁶Kä cu ram kel ruac ke wut in ci rō rony ke bij in ca men aḡaa min te cuṅä wii piini wēē i, “Kä be ku māni ney ba ken ti ḡayke naath ti jak kä thuḍḍk?”
- ⁷Kä cu ram min ci rō rony ke bij in ca men eḡaa min te cuṅä wii piini tet cuēēcde kene tēt caamde tar nhial. Kä cuḡ je liṅ yaace rō ke ciōt Kuoth in dōraar en ḡōō, bi meme tuḍḍk ke run ḍaṅ diḍk ke nuth, mi wä buḍm neeni Kuoth wä thuḍḍk, biken ti diaal tiṭi cu thuḍḍk.
- ⁸Cuḡ ruac emō liṅ, duunde ḡōō /kān min lotde ḡac, inō, cuḡ wee i, “Kuäärä, eṅu mi bi la thuḍḍkien ken tiṭi diaal?”
- ⁹Kä cuē wee i, “A wä ni jīn dupdu lö Da-ni-yel ke ḡōō ruac ḡotde e tēē amāni guāṭh guutdä ḡaa.
- ¹⁰Kä ba ney ti nuan ley, kä baka lak a puoth, duunde ḡōō, bi jī nyuḍḍoni ḡot nika lätni nyuḍḍonikien. Kä thile ḡaṅ nyuḍḍoni mi bi luot kä meme ḡac e ni ney tin pēl ba luot kä meme ḡac o.
- ¹¹Nike guāṭh in ca wocni muc tin la waṅke, kä ba tin jiäk laṭh guāṭhdien, ba run ti bathḍḍor kel wiḍde kur rew wiḍde jien bāṅuan.
- ¹²Tēth laaac ake ney tin bi pek niṅi ti bathḍḍor kel wiḍde kur diḍk wiḍde jien diḍk wiḍde dhieec cop.
- ¹³Duunde ḡōō, a wä ni jīn dupdu amāni guut. Jīn bi liw kä bi cuḍḍoṅdu jek ke guāṭh guutdä ḡaa mi wä naath rō wä jiec liḥ.”

Yocä

Yocä 1

Warsgak Yocä

¹Neme ε jen ruac Kuoth Nhial ëë ci ben kä Yocä, gat Beeri, guḡaḡh ëë ruc ni U-dhi-yaa kene Yo-tham, ke A-yadh, ke Yidh-ki-yaa kuḗr Juda, kä ruc Ya-rö-baam gat Yo-ac kuäär I-the-rel.

Ciek kene gaat Yocä

²Mëë tok Kuoth ruac ke I-the-rel ke thok Yocä, cue Yocä jiök j, “Wër kueni rö ciek mi ler, mi thil ḡaḡh. Kä bi dap ke gaat leerä, ke yöö ci wic muḡḡḡḡ ḡat ni nyin leerä, a ca Kuoth Nhial cu bany piny.”

³En wano cu Yocä wä wee kuḡen, kä cue ciekde ni Go-mer nyaa wutdä mi coal j Dib-la-yim cu kuḡen. Kä cue ruët, kä cue Yocä dap gat mi dhool.

⁴Kä cu Kuoth Nhial ε jiök j, “Cöl ciötde j Yidh-reel, ke yöö yän ke guḡaḡh mi tot miḡḡ bëëni, bä cienḡ Yeyu däk ke kuj riem Yidh-reel, kä bä kuäär I-the-rel cu moc pëk.

⁵Kä nie cāḡ emḡ, bä buḡm I-the-rel cu dak rey loḡlä Yidh-reel.”

⁶Kä ke kḡr kä mi tot cu Go-mer rö nyok ke mi ruëtde, cue dap ke nyaade. Kä cu Kuoth Yocä jiök j wër, “Cöl ciötde j Nyalok, ke yöö /ci gḡoydä ḡot kä j I-the-rel, kä /cä ke bi met pälikä, amāni cāḡ.

⁷Duunde yöö bä tëë nhök ke dhḡr Juda, kä bāke kän. Kä /cie buḡmdien, köörien, bāke kän yän Kuothdien in la Kuoth Nhial.”

⁸Ke kḡr kä min ci Go-mer nyaade woc thiin. Cue ruët, kä cue dap ke gat mi dhool.

⁹Cu Kuoth Nhial ε jiök j, “Cöl ciötde j /Ci Yen a NEEKÄ, ke yöö /ci yen a neekä kä /ci yän a Kuothdun.”

Loc I-the-rel jok

¹⁰Ku duunde la yöö gaat I-the-rel, bike ḡuan cḡtnike nyin litdä thucḡ yieer, tin /ca dee luāḡ ke thēm kene kuḡen. Täāme cu Kuoth ke jiök j, “/Ci yen a neekä,” duunde yöö bi guḡaḡh ku le cop in ba ke cöl j, “Gaat Kuoth in tëk.”

¹¹Kä bi j I-the-rel mat kene j Juda ala kel, kä bike rö cu kueny bööth kel. Kä bike buḡm wij muḡḡḡḡ, ke yöö goaa cāḡ Yidh-reel.

Yocä 2

¹Läri je gaat muḡḡḡḡ, “NEEKÄ,” kene nyiemuḡḡḡḡ, “Nyanhök.”

Thil ḡäthä I-the-rel cḡtke Go-mer

²Yen, “Lan̄je muɔɔrun, lan̄je je, ke yöö /cie ciekdä, kä /cä la cɔwdɛ. Ke yöö be leer päl a be thuuk lɔcdɛ.

³Be nɔāan̄ a bä jak kä tēē juutdä, cɛtnike n̄in tēē dapke ni je, ε be cɛtnike dār dɔaar, mi day mi thil juaac, kä bä je cu näk ε rɛw.

⁴Kä gaatkɛ, /ca nhökdä bi jök, ke yöö ke gaat leerä.

⁵Ti tɔ mandien mɔ ler, a cue ke cu ruët ni pɔcä. Kä cue wee i, ‘A guɔrä nhöökä tin ba yä moc m̄ith kene pi, ke bieynikä, amäni kɔaan̄dä kene liethdä.’

⁶Ke kujc emɔ bä duɔɔpdɛ rɛk ke kuiy, kä bä päny täth nhiamdɛ ke yöö /cɛ duɔɔp mi bi wä ke je bi lɛ jök.

⁷Jen be nhöökɛ guɔɔr, duundɛ yöö /cɛ ke bi cop, be ke gor kä /cɛ ke bi jök. Kä be cu wee i, ‘Duäni yöö bä loc kä cɔwdä mēē nhiam, n̄uani ni jen kä t̄aa emɛ!’

⁸Ke yöö kujc je i ε yän kām ε bel ke kɔan̄ ke lieth keel, amäni ciik, daap kene ciek in ciek in bor. Tin ci ken ke riaw ke Baal.

⁹Ke kujc emɔ, bä bælkä ke kɔan̄dä luɔc jɔk kä je guäth in n̄jɛrke ni bel, kä bä bieynikä tin la kume ni rɔɔdɛ kan kä je.

¹⁰A nie täame p̄any bä luɔny juutdä nhiam nhöökɛ, ke yöö thile ram mi bi je k̄an tɛtkädä.

¹¹N̄ino, bä tēth loaacdɛ jak kä thil, t̄imä tukä päthnikɛ, c̄an̄ l̄n̄ädɛ, n̄ini t̄imädɛ diaal tin ca mɛk.

¹²Kä buac kene jien n̄ɔāap, tin lare i ‘Ke köökɛ ti ca kam je ε nhöökɛ.’ Yän bäke jak kä rup, kä ba ke cam ε ley dɔaar.

¹³Kä bä duäc c̄an̄ in wēē Baal wä pal, kä thöpe je muc, kä citdɛ rɔ ke kuak puāanydɛ tin gow, daapni ke warkētnikɛ, a cɛ yä ku pal rueec, wee guure nhöökɛ.”

Nhök Kuoth ke nɛkɛ

¹⁴“Ke yöö nɔ bä je p̄el rɔ, kä bä je nan̄ rey dɔaar bä cu ruac ke je ni nhökä.

¹⁵En w̄ano bä je cu luɔc kaak walkɛ ke kujc kɔan̄, kä bä Lool A-kor cu jak kä duɔɔp n̄äthä. Kä nie guäth ɔ be cu luɔc cɛtnikɛ n̄in n̄uɛtädɛ, cɛtnikɛ guāath ēē bäke je raar rey rööl l-j̄ɛp.”

¹⁶Cu Kuoth Nhial wee i, “En c̄an̄ emɔ, bi yä cɔl i, ‘Cɔwdä.’ Kä /ci yä bi nyɔk ke ciöt i, ‘Baal.’

¹⁷Ke yöö bä ciöt ni Baal woc thokdɛ, a /cɛ je bi nyɔk ke lär.

¹⁸En c̄an̄ emɔ bä kamdu moc guk yene ley dɔaar ke diit, amäni muɔɔl pieny bä. Kä bä mut cu woc wij̄ muɔɔn. Kä bia cu nien ke mal.

¹⁹Kä bi cuḗ ciekdä mi /cä nyuak ke raan amäni cänj kel. Bä j̄i mēk rō ke cuḗḗḗ kene päl ikä ke nhök mi thil pēk,

²⁰amäni ḡath kä bi Kuoth Nhial cu ḡac.”

²¹Kuoth Nhial laare ḡe, “En cänj emō, bä nhial loc, kä bi nhial piny loc,

²²kä bi piny wal diaal cu jak kä dōny, bi bēl ke kōaḡ ke lieth cu te wāḡō, ala nyin Yidh-rēel.

²³Kä bä Yidh-rēel cu p̄ieth rō w̄i muḗḗḗ, kä bä löökä cōl ī nhöökä. Kä tin /ci tḡa Nēekä cu cōl ī Nēekä, kä be ḡä cu cōl ī, ‘Kuothdä.’ ”

ḡocä 3

Maar ḡocä kene ciekde

¹Kä cu Kuoth Nhial ḡocä j̄iök ī, “Wēr nyok ciekdu ke mi nhōki ḡe, cänj ni mō nhōke nēy kḗkien ḡ, kä ε ler. Nhok ε cētke mō nhōakä j̄i l-the-rēl ḡ, kä guḗḗḗke ni kuth ti guäy, kä käm ken nike luurikien.”

²Cuḗ ciekdä nyok ke kök ke yiḡw dāḡ wäl dhieec, ke cuali bēel dāḡ diḡk.

³Kä cuḗ ḡe j̄iök ī, “Bi cienḡ ala ciekdä ke n̄in ti ḡuan, kä /ci rō bi nyok ke leer ke wut dḗdien, kä bä cienḡ ala cōwdu.”

⁴Ke ḡöō j̄i l-the-rēl bibe cienḡ a thil bööth kie kuäär ke pēk mi baar, kä bibe thil luuri kie ȳkni kie nyin palä ti kḗkien.

⁵Kä ke kōre bi j̄i l-the-rēl rō ku riet Kuoth Nhial in la Kuothdien, kä ba Dee-bid kuäärien guḗr ε ken. Kä bibe cu ben kä Kuoth Nhial ke luth mi dīit ke kūi puthäde cänj guutdä ḡōaa.

ḡocä 4

Gööny Kuoth ke j̄i l-the-rēl

¹Liḡe ruac Kuoth Nhial, lö yen j̄i l-the-rēl. Jen tēē ke luk ke ye. Ke ḡöō thile ḡath, ke mal ke ḡac ke kūi Kuoth w̄i muḗḗḗ.

²Teni kuēth kene kac ke näk ke kuel th̄in, cienḡ dhōm thile mi kḗpke cuḗḗ, kä nyacke liḗḗ ke liḗḗ.

³Ke kūic emō w̄ic muḗḗḗ be teke j̄iath loaac, kä bi tin diaal tin cienḡ th̄in riaw, ley dōaar, diit, amäni rēc yieer bä bibe riaw.

Gööny Kuoth ke bööth palä

⁴Duunde ḡöō a thil ram mi luk radḗdien, kä a thil ram mi ḡōony ram mi dḗḡ. Ke ḡöō te lukdä ke yen bööth palä Kuoth.

⁵Ke yöö bia latde ni dueer ke cāṅdäär, amāni gök bā duere keel ke ye ke wäär. Ke kujic emo bā muor ni l-the-rel cu riaw bā.

⁶Ci neskā cu riaw ke kujic ṅacā ṅaani, ke kujic emo bā jī loḱ, /ci biā bööth palädä. Ke yöö ci ṅac loḱ. Kä ke yöö ci ṅuṭ Kuothdu pal rueec, ṅān bā gaatku pal rueec bā.

⁷Kā guāath ε cike rṱ rep ṱ. ε jēn guāath in kua ṅā lät kā dueer ti ṅuan, ke kujic emo bā wuṭdien jak kā pöcdien.

⁸Kā bi riṅdien cuā dueer nēnikā, kā ba rṱ cu rōam jīāknikien.

⁹Kā ino ε jēn tṅā in bi teke naath amāni bööth palā bā. Bāke duāc ke kujic lätnikien. Kä bāke ciēṅ ε jīāc ke kujic ciēṅnikien ti jīāc.

¹⁰Ke yöö ca Kuoth bany piny ε ken, bīke mīth kā /cike bi riṅ, bīke ke pal kā /ca rṱ bi rep.

Lok Kuoth ke pal kuthni guāyini

¹¹Ci yṱṅ kṱṅā wīcdien bath.

¹²Ala cua thiecke ni jiath ε ken ke nyuuth, kā bi keet ε cu lar ke, ke yöö ci ciēṅ leerä ke bath, a ca Kuoth cu pal rueec, ke ciēṅ leerä.

¹³En täāme ken waa luurikien thöp ṱ ni wuṭthni päämni. Kä wanke dey wal thāri päämni kene thār jien tin tēē tīēepni ti gow. Ke kujic emo nyieeku lat ke leer, kā mänku tin kath dhomke.

¹⁴A /cā mänku tin kath kene nyieeku bi luk mi wāke wā dhom kie leer, ke yöö ken wutni puṅnykien ca rṱ mat leerä, a lēyke rṱ golā keel ke riṅ guāth palikien, kā ney tin thile mi ṅacke ba ke riaw.

¹⁵/Cuare Juda len buath dūrā yen jī l-the-rel ke leerun. Kä /cuare wā kā Gilgal, kie Beth-a-wen kā /cuare rṱ yac ī, “Cetke mo te Kuoth Nhial ṱ.”

¹⁶Ke yöö bum wīc l-the-rel, pääre nīke nac mi /ken kayṅuāak, ken tṅā emo dee Kuoth Nhial ke ku le mīeth cetke dōdēēl rey tṱrā idi?

¹⁷Jī ε-pa-rim ca nhok ni kuth jien, palē ke.

¹⁸Ke buṅ yṱṅā kṱṅ ti ca rṱ kam ni lēer, nhok ken ni ciṅ pōcā kā goykien.

¹⁹Ci jōam ke thuy loḱ ke puṭde, kā bi yīknikien ke cu jak kā pōc.

Yocā 5

¹Liēṅ neme, yen bööth palā Kuoth, kame je tiit agoaa yen jī dhōaar l-the-rel, kā palē jīthkun piny yen kuṅ, ke yöö ba ye luk, cet yen nīke dhuur kā Midh-pa, kene cambak mi ca yuor wīj paam Ta-bor.

²Kā cia nhok ni luuri Ci-tim, duunde ni yöö bāke duāc ken diaal.

³Yän ḡacä ḡ-pa-rim, kä /ci l-the-rel rō dee tēḡ ke ḡä, kä yen jī ḡ-pa-rim cia leer laṭ, cē wīc l-the-rel nyon bā.

⁴Kä /ci ciḡkien ke dee nhök ḡöō dee ke rō riet Kuothdien, te ni leer rēydien. A /ca Kuoth kuīc ε ken.

Luek ḡocä ke kuī palä kuthni guäyni

⁵A /ca jī l-the-rel cu ḡoany ε liakdien. Ci jī ḡ-pa-rim cu riäk ke dueerkien, a cu jī Juda cu duer keel ke ke.

⁶Cāḡ wäke wä jīeen ke detkien nike ḡōḡkien ī waa Kuoth Nhial ḡor, /ci ken ε bi jēk, ke ḡöō cē jīeen rēydien.

⁷Ke ney ti thil ḡath ke Kuoth Nhial, ke ḡöō cike dap ni gaat läkä. Nie tääme bi tēth path tīmädien ke däk keel ke kaḡkien.

Kor kam Juda keḡ l-the-rel

⁸Kuoth ε kaḡ köör kä Giba, keḡ Rama. Köke kor kä Beth-a-wen, kä wēr köör jīn Ben-ya-min!

⁹ḡ-pa-rim ba däk cāḡ duäcä rēy gan l-the-rel latdä thuḡk.

¹⁰Ci bööth Juda cētnike ney ti wuōcke tīitni pieny, ake ken ney tin bā ḡēēnydä ku wuōc wīidien cēṭke pī.

¹¹Ca ḡ-pa-rim joc ke luk, ke ḡöō nhōke ni guur guäyni.

¹²Ke kuī emō bā cētnike ḡiēc ke ḡ-pa-rim, kä bā cētnike tor dhōor Juda.

¹³Kä cāḡ ēē ci ḡ-pa-rim jueyde ḡac kä ci Juda buḡtde nen, ci ḡ-pa-rim wīcde luōc kä A-thi-ri-ya jāke kuäär in diit kä raan ḡore luäk. ḡ ni ḡöō /cē buḡtdu kie jueydu dee jak kä ḡaa.

¹⁴Kä bā cu cēṭke lony ke ḡ-pa-rim, kä bā cēṭke ruath luony ke dhōr Juda. Bäke ret kä bāke naḡ dōor, a thile mi bike kän.

¹⁵Bä cu loc ni guḡathdä, amāni mi ci ken dueerkien ḡac, kä ḡoor ken ḡä, ke bēcdien.

ḡocä 6

Riet l-the-rel mi thil luōt ke rō

¹“Bia luōcne kä Kuoth Nhial, cē kōn duäc, kä duunde ḡöō be kōn kän, kä be buḡtkōn ben yien.

²Kä ke kōr ḡini daḡ rēw be kōn ben tēk, ke cāḡ in diḡḡkdiēn be kōn ben jīēc kä banē cu tēk nhiamde.

³Wane kä je ke yöö bane je nac en Kuoth Nhial, ke yöö bende jöce cętnike käny caņ. Be ben kä kōn cętkę nhiaal, cętkę nhiaal mi yik piny ke ruel.”

⁴Enu mi bä lät kä ye, yen ji E-pa-rim? Kene yen ji Juda? Kä nhökduun cäre nike lunhruun kene thac in la jien ni bakä yōaa.

⁵Ke kujc emō cä ke nuok ni dhoon ke göökä. Kä ke lępdä cä ke näk. Ci lukdä cu lät cętnike bol maac reyduun.

⁶Ke yöö yän göörä ni nhök mi thil pek a /ci mō a muc, kene nac Kuoth kä /ci mō a luuri ti wanke.

⁷Duunde yöö ca nuot töl cętkę A-dam, e jen thilke ke nath ke yä mō.

⁸Ke yöö Gil-yad e wec mi lät jike ni ti jiak, ci reyde thiaņ ke riem.

⁹Cętkę ke buon kuēeli ti ca naath nyurikä dup. Inō bä bööth palä duolke rō, kä nak ke naath, dup Cę-kem e latke ti jiak thın.

¹⁰Cä ti bęc bęc nen dhōr l-the-rel, leer E-pa-rim a thın, kä ci ji l-the-rel rō nyon.

¹¹Amäni jin Juda, ca guath njer rialikä ke kuidu. Guath in waa je wä gor i bä nekä luoc taadien eē wenkä.

Yocä 7

¹Guath in waa l-the-rel jak kä gōaa, kä joc ke nyuon E-pa-rim, kene dueer Tha-me-ria. Ke yöö latke ti /ca rō lot, tölke ni dhōr nath ke kuēl, macke naath duopni.

²Duunde yöö /ci kene car i nacä lätkien diaal tin jiak, dueerkien tin ci ke gol teke nhiamdä ni cian.

Cap mi jiaäk ke kuj kuar

³Ke dueerkien, jake kuäär kä teth locde, kä ke kacnikien jake loc bööthni kä teth.

⁴Kä ken diaal dhööm, cęt taadien nike lęth maac thaj mi, ci thäätde je tōaņ kam in njine wacde.

⁵Kä ke cāņ timä kuara, be bööth moc juey ke lęth kōņä, kä ce rō cu mat ke ney tin dōake naath.

⁶Kä ke görien ke lat kä mi jiak, cęt lockien nike mac thaj, kä ke kęc la tol lockien ke wäär keeliw. Kä ke runwan thiaņ lockien cętnike mac mi ca thiany.

⁷Ke dij locnikien ca bööthkien näk, kä ci kuarkien diaal cu pęen, ce cu thil ram mi thieec yä ke laņ.

Ji l-the-rel kene döör

- ⁸Ɛ-pa-rim matde ro kä ney kɔkɪen, cɛtde nɪke juray mi /kän thaɔɔnde tuak.
- ⁹A kuice je en yoo ca buɔmdɛ cam ɛ jur ti kɔɔ, ci wɪcdɛ low, kä /cɛ dee mɛt ɲac.
- ¹⁰A ca ji l-the-rel cu goany ɛ liakdien. Kä loɔ ken lony kä Kuoth Nhial Kuothdien, kä /ca yä gor ke ti ci tuɔɔk ti.
- ¹¹A ci Ɛ-pa-rim cu cɛtnɪke guuk, mi dɔar mi thil car, cɔle ni l-jɛp, kä ritde ni ro kä A-thi-ri-ya.
- ¹²Bä cambakdä yuɔr wɪcdien mi wä ke wä jien, bāke cu kap piny cɛtnɪke diit, kä bāke cu duac ke dueerkien.
- ¹³Riek akɛ ke, ke yoo ca ro riaw dɔɔr kä yä! Dɔk akɛ ke, ke yoo ca yä tɛr tɛr! Ɛ yän i dɛɛ ke kən, duunde yoo cɪke yä kac kac.
- ¹⁴/Ci ken yä pal ke loɔkien paɔny, wiee ni ken dhaɔɔɲɪkɪen. Ke kuj beɛl kene koaɲ tɛmkɛ ro, kä cɪke ro riet yä.
- ¹⁵A cāɲ ni min cä ke jak kä bum kä cä ke nyuɔth, ɲotkɛ, cāp ken yä kä mi jiääk.
- ¹⁶Rietkɛ ro ni Baal, cɛt taɔdien nɪke baar mi jiääk, kä ke lɛɛpkien ti jiäk, bi bööthkien liw ni koɔr. Kä inɔ ba ke cu dɔl rɛy rööl l-jɛp.

Yocä 8

Luk Kuoth ke l-the-rel ke kuj palä kuth guäyɔni

- ¹Kuoth ɛ kaan läärä ke yoo nyongol a wii luaakdä Kuoth Nhial. Ke yoo ci naath gukdä töl, kä ca ɲuɔtkä baɔny piny ɛ ken.
- ²A cāɲ cɔl ken yä i, “Kuothda, kɔn ɲackɔ ji, kɔn ji l-the-rel.”
- ³Kä ke yoo ci l-the-rel mi goaa loɔ, bi guan tɛr ɛ guɔr.
- ⁴Muɔckɛ ro kuar, ti /kan kam ke, kä muɔckɛ ro bööth ti kucä. Kä tath ke ro kuth baan ke daɔpdien kene cɪekdien in cɪek in boɔr, ke kuj dākädien.
- ⁵Cä ke loɔ, lö Tha-mɛ-ria, ken kuth daɔpniku, kɛcdä akɛ ke. A ku amäni ney, be thil dueer ɔ en l-the-rel?
- ⁶Ɛ bel tääth ɛmɔ, /cɪe Kuoth. Kä en kuth thaɔk dääpä Tha-mɛ-ria ɛmɔ ba däk!
- ⁷Ken piethke ni jɔam, kä ba ɲɛr ni thul, bel thile ke wuɔth, kä mi wä ke te wāɲ, ba ke cam ɛ ney ti kɔkɪen.
- ⁸Ca l-the-rel bät ɛ ney ti kɔkɪen, taɔde rɛydien, cɛ cuɔ mi thil luɔt kä yä.
- ⁹Ke yoo cɪke wä koɲ ni A-thi-ri-ya, cɛtnɪke muul dɔaar mi gay kärɔa. Cu Ɛ-pa-rim ro kök nhööke.

10 A cāṅ ni mi kōake rō kam ni nath ɔ, niē tāāme bāke ruol guāth kēl. Kä bike kueny kuārikien kap cuṛṅ kē guāāth mi tōt.

11 A cāṅ ni mō ci Ɛ-pa-rim yḱni ti ṅuan tāth ɛ kē kuḱ mucni duḱrā, ken ci cuṛ yḱnikē tō kē kuḱ duḱrā.

12 Kä mi wāṛ kē gṛar ṅuṛtkä tḱ bathdōori daṅ wal, ɛ ni ḡōō bike kē lok ḱ kē ti ḡōōl.

13 Nhōk ken ḡōō kām ken ḡā muc, kä cam ken rḱṅḡ, ɛ ni ḡōō /ci loḡdā teth kē kē ḡān Kuoth Nhial. Kä en tāāme bā dueerkien tim, kä bāke duāc kē kuḱdien, bike loc kä l-jēp.

14 Kē ḡōō ci jḱ l-the-rel cāākdien pāl ruēc, ca tāth ni lueek ti dḱt. Kä ci Juda cu yiath ni tḱec ti buṛm buṛm piny. Ɛni ḡōō bā tḱeckien jāk kä mac, mi bike pēt ɛ pēt.

ḡocä 9

Duāc l-the-rel

1 A loḡdu /ci teth lö l-the-rel! A /ci ḡōāa ɛlṅ cētke ney tin kōkien, ciṛ ler mi ci Kuothḡe pāl rueec. Ci nhōk ni ḡōō bi rō kōak cētnikē ler mi duāckē kä piny guāth kōāmni bēel diaal.

2 Ɛn guāth kōāmni kēne dhaṛri kōaṅ /ca kē bi mḱeth. Kä bi kōaṅ in pay laṛ thil.

3 Kä /cike bi le te rey muṛṛn Kuoth Nhial, bi Ɛ-pa-rim cu loc kä l-jēp, kä be cu cam ni mḱth mi /ci rō lot kä A-thi-ri-ya.

4 Kä /ca kōaṅ biḱe muṛc piny ala muc Kuoth Nhial, amāni luurikien /ca loḡ Kuoth bi jak kä teth. Kä ken luuri ɛ tō bike cētke, mḱeth jḱethkä loaac kä kē, kä ney diaal tin wā kē wā cam, bike nyuṛn. Kä en mḱth ɛmō ba duṅ buath puṅnynikien kārōa, /cike bi cop rey luaak Kuoth Nhial ala muc.

5 Kä ɛṅu ɛnō bia laṛ ɔ kē cāṅ ṅarä min ca mēk, cāṅ ṅarä Kuoth Nhial?

6 Nēne je wāke, lēnyke rō kä A-thi-ri-ya, bi jḱ l-jēp kē rol. Bike kē kony ɛn wini rēekdien kä Mēm-pith! Kä ba riṅḱdien min la yiēeth in bōr can ɛ kuāk, kä ba tḱeckien kṅ ɛ kuiy.

7 Ci guāāth kē kuḱ duācā cop, guāāth in bi ram ɔ min rōṅ kē je jek. Mi wee tuṛṛk ɛn nōmō, bi l-the-rel ɛ ṅaḡ! Kä bike wee ḱ, “ḡōk ɛmē ɛ dṛar, kä ɛn rame teke yiēē ɛ ḡōṅ.” Kē ḡōō ṅuan dueerkun kēne nyjer dḱtdun.

8 ḡōk ɛ ḡāāṅ jḱ Ɛ-pa-rim tin la nēe Kuothdā, duundē ni ḡōō te dhuur duṛpnike diaal, kä te nyir luaak Kuoth bā.

9 Cike rō nyon kē dueerkien cētnikē mēē tekē kä Giba. Bi Kuoth dueerkien tim kä be kē duāc kē kuḱdien.

Dueer I-the-rel kene rike

10 Kä meë jëkä I-the-rel cętde nıke thonędit dardıaar, kä meë nęnã guuri, cętke nıke dey jıaath ęęęap tin nhıam. Min cıke ben kä Baal-pe-or, cıke rı cu ley kuoth ni Baal. Kä cıke cu jıääk cętnıke min nhıok ken ę.

11 Bi wuę ę-pa-rım rı bar cętnıke dit, be thıl dap, kä be thıl ruęt, kä /cı ruęt bi tuock.

12 A cãęe mi wã ke gaat dap bã, bãke nan ni ken diaal a thıl kel mi bã bany piny a tęk. Kä mi wã ken diaal wã bany piny, rıek ake ke.

13 Kä gaat ę-pa-rım, ke nęn in nęnãke, luotdıen yöö ke ti bi duęp. Be gaatke nõę ęuut nath ęn ę-pa-rım.

14 Kä ęnu mi dęe thıec kä Kuoth Nhıal ı dere lät ke ney ętı? Jak ni mänkıen kä rol! Kä ę thınkıen thıl cak!

Luk Kuoth ke I-the-rel

15 Ke yöö lät jıäknıkıen diaal tuocke kä Gil-gal, kä nıe wãanı cã ke tok ke lıok thın. Ke kuı lätnıkıen ti jıäk, bãke tuock raar cıeędã. Kä /cã bi ę ęot ke mi nhıakã ke, cı bööthkıen diaal yã lıok.

16 ę-pa-rım cętde ke juac mi cı thare kööt, mi /cı dey dee kuir, kä /cıke bi teke gaat. A cãę wã ke teke gaat, kä nhıok ken ke, bãke nãk.

17 Bi Kuothdã ke cu lıok, ke yöö /kã ruac Kuoth lın ę ken, bıke cu gay rey nath.

Yocã 10

Ruac gokã ke kuı I-the-rel

1 Jı I-the-rel cętke ke buęc mi nyok, kä kuirę deyke. Nıe mı cı deyke ęuan ı, ę jęn ęuan yıknıkıen tin tãthke. Kä mı cı munday gıaa ı, ę jęn gıoy rıäknıkıen bã.

2 Kä /cıke jı cunı, ke kuı ęmı bıke rıekdıen jëk. Kä bi Kuoth Nhıal yıknıkıen dık piny amãni rıäknıkıen.

3 Kä nıe täãme pany, bıke wee ı, “Cane thıl kuäär, ke yöö /kãne Kuoth Nhıal luoth, a cãę tãne ke kuäär bã, ęnu mi be lät ke kuıdan?”

4 Guętke rı ke ruacni baę kä yacke rı ke kãcni, ke kuı ęmı bi luk ben kä ke cętke dıny dhıaacã rey kakã.

5 Kä ney diaal tin cıę kä Tha-me-ria dualke ke kuı ruaath Beth-a-wen, ke ję bi lıockıen jıath. Kä bi bööthke tin jıäk cu wıee ke kuıde, kä bıke wıee ke kuı wutdã min cı jıen kä ję.

6 Inı ęn ruath puęnyde ba nan kä A-thı-ri-ya ala thılbıok kuę in diit, be ę-pa-rım cu jak kä pıoc, kä bi I-the-rel cu pıoc ke kuothde.

⁷Kä bi kuäär Tha-me-ria cu thil cɛtnikɛ nier wij piini,

⁸ba guath palä kä A-ben in la duer I-the-rel däk. Kä bi kuiy yiknikien kum. Kä bike pääm jïök j pëne wiida, kä yikde kɔ piny.

Lär Kuoth ke luk I-the-rel

⁹Ji I-the-rel /kan yöö lät ken yä kä dueer ni päl, nike guath ëë duirke ke kä Giba. Kä nie wini kä Giba /ci kor ke ñal jëk thin?

¹⁰Kä bä cu ben dup nɛni tɔ teke dueer tɔ, kä bäre cu duäc, kä bi naath rɔ cu duol ke, guath in duäcke ke ke kuj ñuan dueerkien.

¹¹Cɛt ɛ-pa-rim ke nac mi ca ñieec ke kuj lat kɔam bɛel kä nhök ɛ je. Cä ñuäke min gɔaa gan, eni yöö bä ñuäk ɛ-pa-rim gak ke gääk, kä bi Juda puur ke piny, kä bi I-the-rel piny dhil tok.

¹²Kä piethɛ rɔ cuñ, kä ñɛrɛ dɛy nhök mi thil pëk. Töke mundun kä puɔrɛ je, ke yöö ɛ guath mi ba thiec ni Kuoth Nhial, en yöö dɛrɛ ye ben puɔth nhiaal.

¹³Ke yöö cia pith ni dueer, kä cia ñer ni thil thuɔɔkni, kä cia cam ni dɛy kaacni. Kä cia ñath ni thurbieeli, kenɛ ñuan wäthni köörun.

¹⁴Ke kuj emɔ bi rɔal köör tuɔɔk kä nɛku, kä bi tieckun tin buɔm buɔɔm duɔɔp ken diaal, bɛ cɛtnikɛ däk ëë cu Cal-man Beth-ar-bel däk ke je koor, a cue män ñuɔk ni dhoon kenɛ gaatkien keel.

¹⁵Kä ɛ jen mi bi tuɔɔk kä ye, yen duɔɔr I-the-rel ke kuj ñuan lätnikun ti jïäk. Kä ɛ nie röm köör, bi kuäär I-the-rel duɔp.

Yocä 11

Nhök Kuoth ke I-the-rel

¹Mëë not I-the-rel ke kuëë, yän nhɔakä je, kä I-jëp cuä gatdä ciööl raar.

²Kä duunde yöö mɔ cä ke ciöl rɔ mɔ elɔñ, ɛ jen barien ke rɔ ke yä bä elɔñ, nɛkã la ken a moc ni Baal ke muc, kä wän ken ni kuth dɛy wal.

³Eni yöö ɛ yän en nëë ñiic ɛ-pa-rim ke jal, kä ke wuɔɔkdä cä ke kap, kä kuj ken ɛ j cä ke tæk.

⁴Cuä ke buɔth ke dep kãpä Iaac kenɛ nhök, cuä cu cɛtke ram mi lony gäk ñuaknikien, kä cä ke mieth.

⁵Bike loc kä I-jëp, kä ba ke ruac ɛ A-thi-ri-ya, ke yöö ci ken ɛ lok j lunyke kä yä.

⁶Bi rëkien teke kor, bɛ thieknikien töl, kä ba ke cu däk rɛy tiecnikien tin buɔm buɔɔm.

⁷Dit löc nɛnikä ke barkɛ rɔ ke yä, ke kuj emɔ bä ñuäke yiën gääk, thile mi bi je le woc.

⁸Kä dëë j̄i ku ɛ päl̄ idi, j̄in ɛ-pa-rim? Kä dëë j̄i ku ɛ thöp radɔ̄dien̄ idi, j̄in I-the-rel? Dëë j̄i ku ɛ p̄ār ke A-de-mā idi! Kä dëë j̄i ku ɛ cien̄ c̄etke Dhe-bo-yim̄ idi! Kä /ci lɔ̄cdǟ je bi nhök̄ ī b̄ä je lat̄! Ke yöȫ nhök̄dǟ ke ye bumē ɛɔ̄ɔ̄.

⁹/Cǟ k̄ecdǟ bi kam̄ ye, kä /ci yän̄ ɛ-pa-rim bi m̄et nyök̄ ke däk̄, ke yöȫ ɛ yän̄ Kuoth min /ci m̄o a ran, tāā reydūn yän̄ min rel ḡooydǟ r̄o, /cǟ bi ben ke yöȫ b̄ä ye ben däk̄.

¹⁰Ba Kuoth Nhial guɔ̄ɔ̄r ɛ n̄eek̄e, kä j̄en be w̄iee c̄etke lony, kä mi burē, bi gaatke ben kä je ke luth mi dīit kūi konyǟ cāɔ̄.

¹¹Bike ben ke lāth c̄etke diit ti b̄ä kä I-j̄ep̄ kenē A-thi-ri-ya. kä b̄äke cu luɔ̄c cië̄ɛ̄n̄ikien̄, ruac ni Kuoth Nhial.

Duäc Kuoth ke Juda kenē I-the-rel

¹²Ci ɛ-pa-rim yǟ ḡol ke kāac̄ni, kä dh̄or I-the-rel kaan̄e yǟ, ɛ ni yöȫ Juda ñ̄ac̄ kuoth ɛ, teke ke ñ̄ath ke j̄en min rel ḡooydē r̄o.

Yocä 12

¹ɛ-pa-rim ɛ yieen̄ j̄ioam, kä butdē ni k̄ōr j̄ioam kūi k̄anyǟ cāɔ̄, ñ̄uan ni kāac̄ni kenē kōori reydīen̄. Lat̄ke cāp m̄eetdā ke A-thi-ri-ya kä nan̄ke līeeth̄ kä I-j̄ep̄.

²Kuoth Nhial be Juda n̄ōɔ̄ luk, be I-the-rel duäc ke kūi lätnikē, kä be luɔ̄c ɛ n̄ike lǟt ke.

³Ke yöȫ Je-k̄ob̄ c̄e kueer ke cūek̄dē ni j̄i man a /kan̄ ke ni dap, kä m̄eë ca wut c̄e len̄i kueer ke Kuoth.

⁴C̄e len̄i kueer ke j̄ääk̄ Kuoth kä cūe puɔ̄t, cūe w̄iee kä cūe je th̄iee ke puɔ̄th. Kä Beth-el̄ cūe r̄öm ke Kuoth, ɛn w̄ini cū Kuoth ruac ke je.

⁵N̄om̄ō ɛ j̄en Kuoth Nhial ni Kuoth in la Ruey Ȳoaa, Kuoth Nhial ɛ j̄en ciȫtdē.

⁶Kä yen̄ kua r̄o r̄iet Kuothdun ke luäk̄dē ɛ lat̄ yen̄ nhök̄ kenē thuɔ̄k̄, kä līēp̄e Kuothdun ni ciāɔ̄.

Riet luɔ̄k̄ tin̄ k̄ōɔ̄

⁷C̄etdē ke köök̄ mi te tetdē ke theemni kacǟ, nhök̄e ni mac nath.

⁸Kä laar ɛ-pa-rim jē ī, “Yän̄ cǟ rīāɔ̄, yän̄ cǟ r̄o jek̄ ñ̄oak̄ ti ñ̄uan.” Kä rīāɔ̄dǟ /ca dueer deē jek̄ th̄in̄.

⁹Kuē la yöȫ ɛ yän̄ Kuothdu ni Kuoth Nhial ni kä I-j̄ep̄. B̄ä j̄i nyök̄ ke jak̄ kä cien̄ reȳ kem̄eni, c̄et̄nikē ñ̄in̄ t̄imǟ Kuothdu.

¹⁰ɛ j̄en yän̄ Kuoth eë̄ ruac ke göök̄, kä mock̄e n̄en̄, kä cūā n̄eekǟ lat̄ ruaac̄ni c̄äǟtni ke ke.

11 Kä mi te Gil-yad ke dueer, bi jike a ban, ba yiknikien dak piny rey kaakni. Näk ken ni thääk kä Gil-gal ala muc ba yiknikien dak rey kaakni.

12 Cu Je-kob ro bar muun Ä-ram, en waani cu l-the-rel lat ke yöö be ciek jek, kä ke kuj ciek cue det yiën.

13 Ke gök ci Kuoth Nhial gaat l-the-rel kam raar kä l-jep. Kä cue ke tit ke gök.

14 Ke yöö ci E-pa-rim Kuoth Nhial muc ke jiath laaac mi diit, ke kuj emo bi Kuothde duer riem pal wijde kä be pocde luoc je.

Yocä 13

Guut luok l-the-rel

1 Mëedan, mi ruac thok duel E-pa-rim luothke je e naath, kä liak ke je kä l-the-rel, kä jেকে duer ke pale ke Baal, kä ce liw.

2 Kä en täame wä ni dueerkien ke mi repke ni ro, tathke ro kuth yeethä ke ciik, tath ke ke ni kuurä e bel, kä laar ken e j, "Kuan e ke moc muc!" Ciim naath ke!

3 Kä ino ken ney e ti bice bath cetnike rur ruonwaan, kie thac in la jey nike runwan, kie cetnike jil guath kom kene tol mi ba raar ke wernyin.

4 Cu Kuoth Nhial e lar j, "E yan Kuoth Nhial Kuothdu, ni kä l-jep. En täame thile ye Kuoth dadien, e ni yan. Yan kä roaadä la kändun o.

5 Kä e yan e nee tiit ye rey doaar mun rew.

6 Kä mee cike coth muun mi goaa, cuke cu riay, kä cuke ro cu liak, a pal ken ya rueec.

7 Ino ba ke mak cetnike lony, ba tooc duornikien cetnike kuac.

8 Kä ba cetnike let mi ca deyke kan, ba lockien lep yöön, ba ke cu cam cetnike lony. Kä ba ke nuok ni dhoon cetke ley doaar.

9 "Yan ba ye nor yen ji l-the-rel! Kä ena mi bi ye ku le luäk?"

10 Kä täame jen ni en kuäaru, min deë ji ben kan? Kä ka ni ken bööthku diaal tin ba ji ben gan? Tin ruaci ke kujdien j, 'Mocä kuäär kene bööth.'

11 Ke gakedä ca ye moc kuar, kä ke neenydä ca ke woc.

12 Ca jiaak E-pa-rim goar piny, kä ca ke tow e bum.

13 Ci mac dapade man kap, duunde yöö e gat mi doar, mi lok yöö be thok waath lot.

14 "A deë ke ku kan rey bumä goaa e jek eme? Kua deë ke kan kä liag? Kä becdü a ni kä lö liag? Kä dakdu a ni kä lö cien jockni? Bia kä ke, ke yöö thile ya koc laaac ke ke.

15“A cāṅ bi piith l-the-rel cētke wal, bi jioam Kuoth Nhial ben, jioam kānyä cāṅ, putde bēē dārdāar. Bi yiērku kene puṛku kōöt, kā be goy riāṅādu diaal naṅ.

16Kä bi Tha-me-ria jjäke rut, ke yöö loke Kuothde. Ba jike näk ke mut ba gaatkien ṅuok ni dhoon, kā ba ruētni määnkien rēt kā piny bä.”

Yocä 14

Riet mi nööh puṛth

1Kua rō riet Kuoth Nhial in la Kuothdun yen jī l-the-rel, ke yöö dueerkun ca ye jak kā pen.

2Kä kane riet ke ye keel, kā rietde rō Kuoth Nhial jjöke je ī, “Woc jjäko diaal, kā nhok ni goy ko, kā bako jī liak.

3Ke yöö /ci A-thi-ri-ya ko dee met kän, cako bi ṅāth ni buṛm jionkōöri. Kä /cako kolaanḱo tēē cako lat ke tetko bi met nyok ke ciöt ī kuthko, kā lapi guṅ kṛac loaac ke rēet.”

4“Bä thil ṅāthādien jak kā goaa, kā bāke nhok ke locdä ke liw, ke yöö cā bi le ṅot ke mi gakä ke ke.

5Kä bä cu cētnike thāc ke jī l-the-rel, kā bi gooydien cētnike tual wij piini, kā be ciöke yiath piny cētke jien.

6Kä bike piith rey teekä mi pay tuock, kā bi gooyde cētnike dey jiaath, kā bi ṅuānyde paar nike ṅuāny jiaath Le-ba-non.

7Ken bike ben cien rey tipkädä, kā bike cik cētnike kak wal ke kuj koṅ. Kä bi gooydien cētke jiaath mi kuir day, kā bi kēkdien cētnike koṅ Le-ba-non.

8“Kä jin ε-pa-rim, εṅu bä le lat ke kuth jien tītī o? ε yān en nēē loc palun, kā ε yān tiit jī mo. Ke yöö cēt taadä ke jiaath mi /ci rol, kā puṛthdun bēē kā yä.”

Guk ruac

9A dee ney tin ṅacke ṅoak tītī mal liṅ, ti ca gṛ wane mo ti, a dee ken ke cu kāp ke lockien. Ke yöö dup Kuoth Nhial cunḱe, kā ney tin ṅāth ke je jälke thṅ. Kä ney tin jī dueeri koṅth ke koṅṅath ikä, a teth ke.

Yo-el

Yo-el 1

¹Neme ε jen ruac Kuoth Nhial ëë ci ben kä Yo-el gat Peth-wel.

Mäk kɔaryɔam

²Lienε neme yen dīt, lienε je yen tin diaal tin cien wii muɔɔn. Tëë ke mi cɛtke neme mi ci kɔn tuɔk kä ye, kie kä guurikun?

³En meme latde je gaatkun, kä bi gaatkun ε le wä lat gaatkien, kä bi gaatkien ε le wä lat rɔc ɔ bi ben ɔ.

⁴En jen yöö ken kɔaryɔamni bäke buaani, buɔn guurke je ε buɔn ɔ, mi wä duoth kä buɔn in nhiam, ba ben dup ε buɔn in dɔɔ.

⁵Jiace rɔ kä wiee ε yen yɔɔɔ kɔaani, kä rɔtde yen maath kɔaani diaal, ke yöö ca kɔaɔ in kec ben poc ni thokdun.

⁶Ke yöö ci döör mundä ben mac, ke yöö bumke kä nuanke /ca ke dee luän je kuen. Kä moth leckien cɛtke lec luony, kä te kaap ti cɛtke kaap luony.

⁷Cike belkä dup, kä cike köm jien nɔɔɔnikä kuëk piny, a cike cua boor ke karkien keel.

⁸Rɔtde, yen naath cɛtke nyam mi paar liaa wutdä mi dee je wä kuen.

⁹Ca muc beel kene kɔaɔ nok rey luaak Kuoth Nhial. Ke kujc emɔ, ci bööth palä tin la jɔ lat Kuoth Nhial lockien jiath.

¹⁰Ci kaak diaal guaw, kä pär mun, ke yöö ci bel rɔɔl, kä ci kɔaɔ cu thil amäni lieth bä.

¹¹Yen puɔɔr kaakni ke yen pieth a lockun jieth. Wiee ε kä pare belkun kene buackun, ke yöö thile ti ba ner.

¹²Rɔɔl bel kene jien diaal tin teke dey, a thile mi kuiir kene ci ke liw. Kä thile teth laac kä naath bä.

Ciööl nath palä Kuoth

¹³Yen bööth palä tin lät wii yikä, bia lathe bieyni jiethä laac kä rɔtde, kä thuɔke wäär ke bieyni jiethä laac. Yen ney tin la laat Kuothdä. Ke yöö /ca muc beel kene kɔaɔ nok, rey luaak Kuothdun.

¹⁴Latde thëk mi thuɔk, kä cɔale duɔl matdä nath mi rɛl rɔ. A dīt kene jɔ wec diaal matke rɔ luaak Kuoth Nhial Kuothdun, kä lanε je.

¹⁵En cän emɔ! Bi bëcde ku le cɛtke nu, ke yöö cɛ thiak en cän Kuoth Nhial emɔ, kä be ben cɛtnike cän däkä Kuoth in leny buɔmdε ti diaal.

16/Cie m̄ith en n̄eē thuk ni n̄hiamdan? Kä /cie t̄eth laaac en n̄eē thuk rey luaak Kuothdan?

17Ci bel köt piny, thile bel ti ba t̄ow, t̄eth t̄owni b̄eel ke ȳöö teke baan̄.

18Kä ley ku muaariken! Bun ȳōok ken̄e det ku cuc ni ken. Ke ȳöö thile wal ti laak ken ke.

19Yän lan̄jä ni j̄i, lö Kuoth Nhial. Ke p̄et mi ci p̄et ke wal d̄aar, ke bol maac mi ci j̄ien diaal wan̄.

20Amäni ley d̄aar gūecke ni j̄i b̄ä. Ke ȳöö ci liel p̄ini kööt kä ci mac wal d̄aar wan̄.

Yo-el 2

Läär ke c̄an̄ Kuoth Nhial

1Kuoth ε kaan̄ läärä kä Dha-ȳon, päämdä min r̄el ḡōyde r̄o! Kä a j̄i w̄ic diaal lath̄e ke dual, ke ȳöö ci c̄an̄ Kuoth Nhial thiak ke ben.

2E j̄en c̄an̄ mūoth wunä mi col, r̄em mi d̄ij̄it mi bum a b̄eēni, c̄äāne je päämni a c̄e ȳow kum ε dur c̄etke muth. Thile dūōr mi ci m̄et c̄etke je ni tukä ȳoaa, kä /c̄e r̄o bi m̄et nyok r̄icni t̄o bi ben t̄o.

3Nhiamdien ε mac wan̄ä mi p̄et ti diaal, kä j̄okdien ε bol maac mi p̄et. Nhiamdien ci piny c̄etnike kak E-d̄en, kä j̄okdien ε d̄ärd̄aar mi lūot, mi thil kan̄ mi d̄eē m̄et jek th̄in.

4C̄et n̄endien ke n̄en j̄iōokni tūruok, kä wurke c̄etnike j̄iönkööri.

5Ke min kack̄e biēni päämni. Teke ḡir ḡir c̄etke n̄ike thurbic̄eli, kä t̄eē ḡäk ḡäk c̄etke mac wan̄ä. Cike r̄o luay c̄etnike r̄em, c̄et ken ke lathker mi bum mi rial r̄o ikä ke wä kōor.

6Ke n̄endien, la ney diaal a bath. Kä c̄e w̄an̄ diaal cu ȳom.

7C̄etke w̄ath köör la m̄ake naath, koatke p̄anyini c̄etke lathk̄eeri. Ken diaal j̄ääl ram o ni dūōpde, a /ca le p̄äl, wä ni ken ke wä.

8A /ci ram o dee le m̄et wä dup raam min d̄on̄, j̄ääl ram o ni dūōpde, rey mutni ti n̄uan wä ni ken ke wä th̄in, amäni min cike ke joc.

9La kack̄e w̄ic, a /ci p̄anyini ke gan̄. Kä kööt ken duel cothke r̄ec c̄etke cueec ke wernyini.

10Kä lath̄e piny ken̄e nhial nhiamdien, bi c̄an̄ ken̄e pay a muth, kä bi kūel riaw riaawdien thil.

11E j̄en cu j̄ow Kuoth Nhial ben kä r̄emde min d̄ij̄it, ken tin līen̄ke ruacde bumke kä n̄uanke. Ino bi c̄an̄ Kuoth Nhial ku le b̄ec̄ j̄idi! Kä en̄a bi je rut o?

Ciöt ke riet nath ke rɔ

12Kä ci Kuoth Nhial ε lar j̄, “A cāne nie täämε, luɔnye kä γä ke lɔcdun keeliw ke thëk kene wiee.

13A jieth ni lockun, a /ci mɔ a rɛtni bieyni.” Bia rjetde rɔ Kuoth Nhial ni Kuothdun, ke γöö ε Kuoth mi goaa mi tëë ke pälikä, kuiy gakde kä d̄it nhökde mi thil pek. Ni cianj teke pälikä ke j̄i dueeri tin ca rɔ r̄it.

14Kä enja mi njäce j̄ dɔŋ bi Kuoth Nhial wicde car, a be ye poth. A dee yen ε cu moc ke muc beel kene kɔaŋ.

15Kuoth ε kaanj kä Dha-yɔn. Kä latde thëk mi thuɔk, kä cɔale duɔl matdä nath mi rɛl rɔ.

16Duɔle naath guäth kel, riale ke ikä ala ti ca ley. Duɔle ney tin d̄it keel, ke gaat amäni tin pay dap bä, a ken diaal bëë amäni tin pay kuɛn.

17Kä ε bööth palä, tin la j̄i lat Kuoth Nhial pal ke wiee kam yj̄kä kene thok luaak Kuoth. Wäke j̄, “Aγ Kuoth Nhial päli neeku ikä, /cu kɔ len jak kä yake, kä dɔal ke kɔ ε ney kɔkien, ε lar kene j̄, ‘Kuothdien a ni kä?’ ”

Luc Kuoth mun gɔɔyde

18ε jen cu Kuoth ku dieer ke mun neenike, a kɔc lɔcde ke neeke.

19Cu Kuoth Nhial neeke ku loc, j̄öke ke j̄, “Nëne je γän jakä ye kä bel, kɔaŋ, ke lieth ti ba ye rɔŋ. Kä /cä ye bi jak kä ba nyɔk ke yɔk ε ney kɔkien.

20“γän bä rɛm in bä kuj caam woc, bä thaaŋkien cuac rɛy dɔaar. Bä tin nhamkien cuac rɛy Bar in Wac, kä tin joak bäke cuac rɛy Bar in Bɔr in te kam wij̄ni. A bi nuäny r̄j̄ndien j̄ääk. Bäke nor ke kuj kä tin diaal tëë ca lät kä ye.

21“/Cu dual, lö mun, a lɔcdu teth, ke kuj kä tin d̄it tin ci Kuoth ke lat.

22Kä /cuare dual lö ley dɔaar, ke γöö ci tɔari a tɔɔc ke wal, kä ci j̄ien deykien kuir, a ci bel nuan.

23“A lɔcdun teth, yen j̄i Dha-yɔn, ε lɔcdun teth ke Kuoth Nhial in la Kuothdun, ke γöö ce ye moc ke nhiaal ala cuɔɔŋdun, kä ce ye wuɔc nhiaal j̄icam kene nhiaal ruëel cɛtke mëë wenkä.

24Guath kɔam beel bike thiaaŋ, kä bi thääk thiaŋ ke kɔaŋ kene lieth.

25“γän bä ye cuɔl run tëë bäke buɔn kɔaryɔam mëë cam belkun, a be ke dup ε dup. ε γän en nëë j̄äk rɛm kɔaryɔamdä min d̄iit kä rɛydun.

26“En täämε bia teke ti nuan ti bia cam, a bia riaŋ. Kä bia ciöt Kuoth Nhial in la Kuothdu cu liak, mëë ci ye lät kä ti gow. Kä /ca neekä bi mɛt nyɔk ke jak kä pɔc amäni cāŋ.

27 Kä bia cu ṇṇc en ṽöö ε ṽän en nēē te kēel ke jī l-the-rēl, kā ṽän Kuoth Nhial ε ṽän Kuothdun, ε ni ṽän kārōa, thile Kuoth mi dōdien. A /ca nēekä bi mēt nyok ke jak kā pōc amāni cāṇ.”

Cāṇ Kuoth Nhial

28 “Kē kōr kā mōmō ṽän bā yiēädä wuōc nēy diaal. A bi gaatkun kēne nyieekun ruaacni gōōkā lat. Kä bi dīt wutnikun laṇk läkikā, kā bi ṇuētnikun nyuuthni nēn.

29 En ṇini tōtō bā yiēädä wuōc jaṇṇ diaal bā, wutni kēne män.

30 “Kä bā nyuuthni ṇun, nhial kēne piny, riem kēne mac ke wuōn tuōl.

31 Bi cāṇ riet ala muth, kā bi pay riet ala riem a /ken cāṇ Kuoth Nhial ni ben cāṇ becä in dīt.

32 Kä ken tin diaal tin cōalkē ciōt Kuoth Nhial bike cu kään, nike mēē ci Kuoth Nhial ε lar ba kṇan jek pääm Dha-yōn kēne rēk Je-ru-tha-lēm, rēy nēeni tin ci kään ba thāṇkien kuany ε Kuoth Nhial.”

Yo-el 3

Luk Kuoth ke döör tin kōṇ

1 “Kē ṇini tōtō, en guāth o, mi wa Juda kēne Je-ru-tha-lēm wā luōc buōmdien.

2 ṽän bā döör diaal duōl wīl loōlä mi cōali Ye-yo-ca-pat, ke ṽöō bāke wā luk thīn. Ke kuj kā tin diaal tin ca lāt kā nēekä ni jī l-the-rēl. Ino cike ke riaw rēy nēeni kōkien, kā cike mundä dāṇk.

3 Yor ken gaakni ke kuj nēenikā, kōake dhōol kēne nyier ala jaṇṇ, ke ṽöō ba yiōw ben kōk ni leer kēne kōṇ.

4 “A ku yen a ṇu kā ṽä, yen jī Dhor ke yen jī Dhi-don ke yen jī Pi-li-thet diaal? Gōor yēne i bia ṽä cuōl mi cā lāt? Kä mi ε jēn ino, mi wā yen ṽä cuōl duōr, nie täämē ke pēth bā lāt jīäknikun tin cia lāt cuōl ye.

5 Kē ṽöō cia til ciēkdä min bōr kēne dāäpdä kṇan, kā cia gōoy tilädä naṇ rēy lueeknikun.

6 Kä ci yen jī Juda ken jī Je-ru-tha-lēm kōk jī Ge-rith cia ke ṇōṇ ke dhōrkien.

7 Kä nēne je en täämē ṽän bāke wā jīec guāthni tin cia ke wā kōak thīn, kā bā lätkun luoc ni wīidun.

8 Bā gaatkun kēne nyieekun kōk gaat Juda, kā biken ke le wā kōk jī Cēba, nēy ti ṇōṇ elōṇ, ε jēn ruacdä ṽän Kuoth Nhial.”

9 Latde ruac emē rēy döōri diaal i, riale rō ikä ke kuj kōör. Cōale wāth kōörun. Jake wutni kōör diaal kā bā thiekä wane mē.

10 Kä jakε yamεnikun kä thepni, kä jakε puɔrikun kä mutni. E nyuän laar jε i, “E yän wääth köör.”

11 Dɔale ben ke pēth, yen jī wec muɔɔn diaal pēkni diaal, kä duɔle rɔ en wīni, ku rεmdu jāk kä piny, lö Kuoth Nhial.

12 Kä a jī wec muɔɔn rɔ rialikä, kä ake bä wīi loolä Ye-yo-ca-pat. En wīni bä nyuur ke yöö bākε ben luk.

13 Ke yöö dīt dueerkien ni kakä bεel mi ci cop, ke kuj εmɔ rial ε carcaari ikä ke ηēr bεel, kä bi kɔaηdien in ba dhiem thääk cu thiη a lenyke.

14 Bathdɔori ti bathdɔori nath ka wīi loolä ηukä luɔk. En guaath εmε, ci cāη Kuoth Nhial thiak ke ben thīn.

15 Kä ci cāη kεnε pay a muth, kä ci kuεl riaw riaawdien thil.

Puɔth Kuoth ke nεεke

16 Kuoth Nhial tuɔke ni kä Dha-yɔn, kä päl jɔwde ni kä Je-ru-tha-lεm, cε nhial kεnε piny cu lath. Duunde yöö Kuoth Nhial ε guath luäkä kä nεεke, ε kōt mi bum kä jī l-the-rel.

17 “Kä bia cu ηac, en yöö ε jen yän Kuoth Nhial Kuothdun, in cienη kä Dha-yɔn, wīi päämädä in rel gɔoyde rɔ. Kä bi Je-ru-tha-lεm a wec mi rel rɔ, mi /ca bi le mεt kηn ε nεy kɔkien.

18 En cāη εmɔ bi pääm diaal wuɔth ke kɔaη mi kεc kεc, kä bike loony ke cak, kä bi wāη Juda diaal teke pī ti ηuan, kä bi waη pīke ben ni luaak Kuoth Nhial, lonyke rεy loolä Ci-tim.

19 “Kä en l-jēp be dāk kä ba E-dɔm gey cεtnike dārdɔaar. Ke yöö cike jī Juda cienη a jīäk, kä cike ke nāk baη wīidien.

20 Duunde yöö ba Juda cienη a thil pek, kä Je-ru-tha-lεm ba cienη ε rīc diaal ε wee ke wä.

21 Kä bä nεy tēε ca näk col, kä /cä jī dueeri bi pälikä. Ke yöö yän Kuoth Nhial bä cu cienη kä Dha-yɔn.”

A-mõth

A-mõth 1

¹Tĩti ke ruaacni A-mõth, yiẽen deet mi bẽe rẽek mi coali Te-kowa tẽe ce nen ke lak ke kuj l-the-rel, runi dãn r̃ew mẽe /kenε piny ni lath. Ken nĩni tõtõ Õ-dhi-ya ε kuäär in dĩit kä Juda, kä cu Ya-rõ-baam a gat Yo-ac kuäär in dĩit kä l-the-rel.

²Kä cuε wee i, “Kuoth Nhial tũke ni kä Dha-yon, kä päi jowde nikä Je-ru-tha-lem. Ci wal yoõk cu kööt, kä ci jol wec pãam Kar-mel rõl.”

³Neme ε min lar Kuoth Nhial ε, “Jĩ Da-math-keth ca dueer ti nuan lat. Ke kuj εmõ, yan /cä bi kac jok ke riek in nö̃jä ke, ke yoõ ca jĩ Gil-yad kom ke kõomni yiẽethä.

⁴Ke kuj εmõ, bä mac wuoc wiĩ duẽel Ya-dha-el, kä bẽ tĩec Ben-a-dad tin buom buõom ben pet ε pet.

⁵Bä ciik thĩekni Da-math-keth tol kä piny, kä bä jike diaal nak päam täpä A-ben, kä bä kuäärε wuol kä Beth-e-den, kä bi jĩ Thi-ri-ya wä cĩẽn ala pẽec kä Kir,” ruac ni Kuoth Nhial.

Jĩ Pi-li-thet

⁶Neme ε min lar Kuoth Nhial ε, “Jĩ Gadha ca dueer ti nuan lat, ke kuj εmõ, yan /cä bi kac jok ke riek in nö̃jä ke, ke yoõ ca dor nath jak kä pẽec ni ken diaal, kä bike ke wä thöp kä E-dom.

⁷Ke kuj εmõ, bä mac wuoc pãany Gadha, kä bẽ tĩeckε tin buom buõom ben pet ε pet.

⁸Kä bä jĩ Ac-dod diaal näk, amäni kuäär Ac-ke-lon bä. Bä Ac-ke-lon moc riek, amäni mi ci jĩ Pi-li-thet thil,” ruac ni Kuäär ni Kuoth Nhial.

Jĩ Dhor

⁹Neme ε min lar Kuoth Nhial ε, “Ke kuj dueeri tin ci jĩ Dhor ke lat, yan /cä riekdien bi kam thiak, ke yoõ cike dor nike lide pẽc ni kä E-dom, kä /kenke guk maarä tit.

¹⁰Ke kuj εmõ, bä mac wuoc wiĩ pãany rẽek Dhor, kä bẽ tĩeckε tin buom buõom pet ε pet.”

E-dom

¹¹Neme ε min lar Kuoth Nhial ε, “Ke yoõ ci E-dom dueer kööt, /cä riekde bi kam thiak, ke yoõ ce däman cuop leer ke kor, a thil pälikä, kä ci waan loaacde ke däman not thin ni cian.

¹²Ke kuj εmõ, bä mac yuor Te-man, kä bẽ tĩec Bo-dhe-ra tin buom buõom pet ε pet.”

Ji Am-on

¹³Neme ε min lar Kuoth Nhial ε, “Ke γöö ci ji Am-on dueer kööt, /cä riekdien bi kam thiak, ke γöö cike jiaac mäan ti ruet ret kä piny kä Gil-yad, j deeke mundien cu rep.

¹⁴Ke kuj emo, bä päny Rë-baa cuath ke mac, kä be tiecke tin buom buom cu pet ε pet. kä tää ke kook ke cän yieethä, kene thul ke cän rothä.

¹⁵Ba kuärien in diit kene kuar kaaare pęc rööl gölä,” ruac ni Kuoth Nhial.

A-moth 2

Ji Mo-ab

¹Neme ε min lar Kuoth Nhial ε, “Ke γöö ci Mo-ab dueer kööt, /cä riekdε bi kam thiak, ke γöö cike cōw kuar ε-dom wan ala nēth.

²Ke kuj emo, bä Mo-ab cuath ke mac, kä be tiēc Ke-ri-yoth tin buom buom ben pet ε pet, kä bi Mo-ab cu liw rey rölä, rey kookä kene lul kaanä.

³Bä kuäare näk ni dääre, kä bä kuar kaaare näk ke je keel,” ruac ni Kuoth Nhial.

Ji Juda

⁴Neme ε min lar Kuoth Nhial ε, “Ke kuj kä γöö ci Juda cian yar ni kä diok, epuc, kä ni kä nuaan, /cä bi kac jok ke riek in nöñä ke, ke γöö cike nuot Kuoth Nhial dhot, kä /kenke lueeke käp, kä ci kaacni guani ke cu buath jor.

⁵Ke kuj emo, bä mac yur Juda, kä be tiēc Je-ru-tha-lem tin buom buom ben pet ε pet.”

Riek ji I-the-rel

⁶Neme ε min lar Kuoth Nhial ε, “Ke γöö ci I-the-rel cian yar ni kä diaal, /cä riekdien bi kam thiak, ke γöö cike ji cunni kōak ke gor yiooni, kä ca gay goor ni wari,

⁷ken doany ke wuoth nēni tin gay piny ke ciökien, kä penke ney tin mual mual cunkien, kä wut kene guan wäke duēel ke nyam kel, ke γöö no cike ciötdä in rel ro cu loth,

⁸kä tōyke thäri yikni kuthni baan ke bieyni tin ca pęc ke nuälkien, kä yōñke rey luaak Kuothdien ke kōan nēni tin ca mac karaamni.

⁹“Kä cua ji ε-mor leni näk nhamdien, ney tää päär bärien nike bär nuēr, kä cet buomdien nike buom jiaath gilä. Kä cua ke däk ni ciökni amäni karkien.

¹⁰Kä yan bä, cä ye nöñ raar muun I-jöp, kä cua ye both däär dōaar ke run ti jien nuaan, ke γöö bia mun ji ε-mor tōtō ben kan.

11 Cua thaaṅ gankun jak kä gōok, kä cua thaaṅ ṅuētnikun ley rō. E yän i /cia nōmō dee luāṅ ke gāk, kua /ciε jēn lö gaat l-the-rēl?" ruac ni Kuoth Nhial.

12 "Kä cia nēy tīn cā ley rō jak kä yarke yaḍdien ke yōṅ kōaṅ, kä cia gōok pen laṭ ruaacni gōökä.

13 Nēnε jε, bā ye pīem piny guāthnikun, bia cu cuit cētke thurbil mi ci thiaaṅ ke yaḍ bēel.

14 /Ci pual puaalkun rō bi luāṅ ke bar, kä bi buōm buōmḥkun thil luāṅ, cāṅε ni wāāthdun cε rō bi luāṅ ke kaṅ liṭh,

15 /ci guāṅ kuīn kueen bi cuōṅ, /ci pual puaal rō bi luāṅ ke baṅ, amāni guāṅ jōṅkōōr cε rō bi luāṅ ke lēny.

16 En cāṅ ε mō bi bum lōc kä wāthkun rō bar baṅ a thil biḥ," ruac ni Kuoth Nhial.

A-mōth 3

Lar jī l-the-rēl risk

1 Liēṅε thok εmε in lār Kuoth Nhial ε ye, lö jī l-the-rēl, ke kuīdun yen diaal tēē kāme raar rōōl l-jēp wee i,

2 "Rēy döōri diaal wīi muōṅ, cā ṅaḥ ni ye kārō, ke kuī εmō, bā ye luk ke dueerkun diaal."

Ciōl raam mi gōk

3 /Ci nēy daṅ rēw jaḥ dee mat, ε ni mi ṅaḥ ke rō?

4 /Ci lony dee bur dōor mi thile lēy mi kāāpε? Kä /ci ruath lony dee bur mi thile mi came?

5 /Ci dit dee rāāp mi thile dhuur mi ciε kāp, kä /ci dhuur rō dee kap nhial mi thile mi cε kāp.

6 Thile wec mi cua wīeε kōōre kōṅ liṅ, kä /ci jīke loḥkien jīeth. Thile wec mi ci riekde kōn ben, ε ni mi ci Kuoth Nhial ε jāk kä thīn.

7 Epuc, thile mi dee Kuāār ni Kuoth Nhial ε laṭ, ε ni mi cε capde kōṅ nyuōth kuaanyke ni gōok.

8 Ci lony ku thuṅ bur! Eṅa mi /ci bi dual? Ci Kuāār ni Kuoth Nhial ku thuṅ ruac! Eṅa mi /ci bi laṭ ni ruaacni göökni?

Tōaṅ Tha-mε-ria

9 A liēṅke ε jī tīecni Ac-dod, kēnε jī tīecni rōōl l-jēp, kä jīōke ke i, "Ruōle rō guāth kel päāmni Tha-mε-ria. Kä bia nēnε rōal mi diḥt rēyde, kēnε nēy tīn ca yōṅ thīn."

10Lar Kuoth Nhial ε̄ i, “Ken kuε̄cke lat̄ cuṅni, ken ney t̄in ca t̄ieckien t̄in d̄it pik ke p̄εc̄ kene t̄in mackε̄.”

11Ke kuj̄ ε̄mɔ, ci kuäär̄ ni Kuoth Nhial weē i, “Bi guṅ t̄ēr wec̄ ε̄mɔ gol, kā ba t̄ieckun t̄in buṅm̄ buṅm̄ wuṅl̄ piny, kā ba ke war.”

12Ci Kuoth Nhial weē i, “C̄εt̄ke min la yiēēn deet a luäk ni ciök̄ r̄εw kiē ṅuok̄ j̄ith thok̄ luony, inɔ̄ b̄ä, bi k̄ään ni ney ti tot̄ kā gaat̄ I-the-rel̄ t̄in cian̄ke Tha-m̄-ria. Tin nyuur̄ kē k̄oamnikien t̄in puath̄ puath̄ kenē dhaan̄nikien t̄in dap̄ daap̄.”

13Ci kuäär̄ ni Kuoth Nhial in la Rueȳ Ḳaā ε̄ lar, “T̄äämē liēḡē nemē, kā lat̄dē thuok̄ kē kuj̄ dh̄oaār̄ Je-k̄ob.

14Kē ḡȫ c̄āṅ in w̄aā I-the-rel̄ luk̄ kē dueer̄kē, b̄ä tuṅṅ̄ ȳik̄ǟ tol̄ kā pinȳ kā Beth-el̄ a bē cū d̄ak̄.

15Ḳän̄ b̄ǟ duel̄ j̄oam̄ kenē duel̄ maȳ d̄äk̄ am̄änī duel̄ t̄in cā biel̄ kē guiȳ, kā bē cū riap̄ duēlī t̄in d̄it̄ b̄ä,” ruac̄ ni Kuoth Nhial.

A-m̄oth̄ 4

Luk̄ m̄ään̄ Tha-m̄-ria

1“Liēḡē riet̄ t̄it̄i, yen̄ n̄äc̄ Ba-can, t̄in tē p̄ääm̄ Tha-m̄-ria, t̄in̄ ḡoan̄kē ḡay, kā doanȳkē kē kā piny, t̄in̄ lön̄kē c̄owkien̄ i, ‘Nön̄ḡē kō koan̄ mi mathkō.’

2Ci kuäär̄ ni Kuoth Nhial r̄ō yac̄ kē cian̄ ḡooȳädē in̄ ḡel̄ r̄ō i, ε̄puc̄ bi guaāth̄ dhil̄ ben, mi bā yē buath̄ raar̄ kē t̄iit̄ni, kā bā nyintiet̄nikun̄ buoth̄ kē ḡōri.

3Yen̄ diaal̄ biā w̄ǟ raar̄ ε̄ wirwir, kē kuil̄ paḡnȳ wec̄. Kā bā yē w̄ǟ yuor̄ kā Ḳar-mon,” ci Kuoth Nhial ε̄ lar̄ inɔ̄.

Thil̄ c̄ärǟ I-the-rel̄

4“Biā kā Beth-el̄ kā̄ lat̄dē dueerkun̄ th̄in̄, biā kā̄ Gil-gal̄ kā̄ reḡē kē th̄in̄ b̄ä. Kā̄ n̄öön̄ḡē luurikun̄ ni cian̄ kē runwan̄, kā̄ n̄öön̄ḡē w̄al̄ w̄aḡlikun̄ ni cian̄ kē diṅok̄ n̄ini.

5Kā̄ muṅcē r̄ō kē luurī t̄eth̄ǟ loaac̄ kē buol̄ juraȳǟ mi tekē thuṅp̄, alā muc̄ Kuoth, kā̄ liakē r̄ō kē luurī t̄in̄ th̄öpē kē lōcdun, kā̄ lat̄dē kē naath. Kē̄ ḡȫ ε̄̄ jen̄ min̄ nhok̄ yen̄ ε̄̄ lȫ gaat̄ I-the-rel̄, ruac̄ ni Kuäär̄ ni Kuoth Nhial.

6“Ḳän̄ c̄ǟ r̄ēkun̄ diaal̄ n̄ön̄ buoth, kenē thil̄ kā̄ mi cam̄kē ciēēṅnikun̄, kā̄ ṅot̄dē /ciā lunȳ kā̄ ḡä,” ruac̄ ni Kuoth Nhial.

7“Ḳän̄ c̄ǟ yē p̄ēn̄ nhiaal, guäth̄ in̄ cī duoth̄ nī päth̄ d̄aṅ̄ diṅok̄ kā̄ guaāth̄ ṅēr, lā jak̄ǟ j̄ē kā̄ d̄ēm̄ r̄εek̄ kel̄, guäth̄ in̄ p̄ēnǟ j̄ē d̄ēm̄ r̄εek̄ in̄ d̄oṅ, lā d̄emē kak̄ǟ kel̄, guäth̄ in̄ k̄ööt̄ kak̄ in̄ /kānē demik̄ä.

8Lenȳ j̄ī r̄ēknī r̄εw̄ kiē diṅok̄ r̄ō r̄εek̄ d̄ōdien̄, kē̄ ḡȫ deekē r̄ō w̄ǟ math̄ p̄ī th̄in̄, kā̄ /cikē kayṅuaḡak̄, kā̄ ṅot̄dē /ciā lunȳ kā̄ ḡä,” ruac̄ ni Kuoth Nhial.

9“Cä ye nöḡ duḡl kaakni wal ke kuḡ koaḡ, kä cä ke jak kä rol, kä cä koḡom jak kä came dey ḡoaap kene jiaḡ O-lip, kä ḡotde /cia lony kä ḡä,” ruac ni Kuoth Nhial.

10“Cä ye luḡny liaw mi ceḡke duḡ jḡ I-jep, cä ḡuethnikun näk ke mut, kä ca jḡonköörikun pęc, kä /ci ḡuäny wecdun ye bi nhök ciaḡ, kä ḡotde /cia lony kä ḡä,” ruac ni Kuoth Nhial.

11“Kä ye cä ḡhaḡkun däk, ceḡnike meë ci Kuoth ḡo-dom kene Go-mo-ra däk, kä cuare ceḡnike teë jiaḡh mi kaḡke maac, kä ḡotde /cia lony kä ḡä,” ruac ni Kuoth Nhial.

12“Ke kuḡ emo, riale ro ikä lö jḡ I-the-rel, ke römdun ke Kuothdun, ke ḡöö bä ye läḡ kä ḡiti.”

13Ḣ jen ram in tääḡh pääm kä jak jḡoam kä te ḡhḡn, jen ram min la nyuth raan cär loaacde, jen ram in jak bak ḡoaa kä muth, kä jāle wuḡḡhni päämi, e jen min cəal ciötde jḡ Kuoth Nhial in la Ruey ḡoaa!

A-moḡh 5

Cəl pälä dueeri

1Liḡe ḡoal eme, lö thok duëel I-the-rel, en lul e paarä mi ke kuḡdun.

2“Ci jut dhuöri ni I-the-rel teeth a ca ḡay muunde, kä thile ram mi luäk je ke ḡöö be ro jḡec.”

3Ci Kuäär ni Kuoth e lar jḡ, “Rek in bi I-the-rel luäk ke lathkeeri ti bathdoor kel, bi kaac ni kuḡr kel ḡhḡn, kä bi min loor je ke kuḡr kel kaac ni wäl kä je.”

4Ke kuḡ emo ci Kuoth Nhial thok duëel I-the-rel jḡök jḡ, “Ḣore ḡä, kä bia cu төк.

5Kä /cuore ḡor kä Beth-el, kie bia coth Gil-gal, kä /cuore räth Ber-ce-ba, ke ḡöö Gil-gal eḡuc be dhil wä cieḡ ala pęc, kä Beth-el be riḡar.”

6Ḣore Kuoth Nhial, kä bia cu төк, Kie be ben raar ceḡke mac dhuor Jo-theḡp kä peḡe je kä thile mi bi je yiēny be Beth-el peḡ.

7Kä yeḡn ney ti jake ḡhuḡk kä /cia ḡhuḡk, kä nḡiatde cuḡḡḡ piny.

8En ram in tääḡh Cier pḡthä ke Lḡppaycieḡḡ, kä jak muth ni buay, kä jak cāḡdäär ni wäär, min rol pḡ yeer, kä wuöce ke wḡj muḡḡn, e jen min cəal ciötde jḡ Kuoth Nhial.

9Ḣ jen min däk ram mi bum bum, kä däk tięc ḡḡn buḡm buḡḡm.

10Yeḡn nyieḡe ni ram in la laar cuḡḡḡ ḡuäḡh luḡk, kä dḡḡ cäänydun ke ram in nyoth ni pęc ḡhukä.

11Yen cia ney ti can yak, kä cia bëlkien māac. Kä ino, cäñe ni mi cia ro tath duel päämni, duunde yöö /cia bi cienj th̄in. Kä cia kāakni wal ke kuj̄ koañ ti gow pith, duunde yöö /cia koañdien bi math.

12Ke yöö ñacä pek nyuɔɔnikun kene jiāäk dueeri t̄in cia lat, yen ney ti muɔce j̄i cuñni ke ti bëc bëëc, kä kañe kök kä naath, kä penε can cuñkien rey luɔk.

13Ke kuj̄ emɔ, bi ram mi pel cu biεt en cäñ emɔ, ke yöö ε cäñ jiākni.

14Gore ni mi goaa, a /ci mo mi jiāäk, ke yöö dεre cu t̄ek, kä ino bi Kuoth Nhial in la Ruey Yɔaa, ye kam tiit, cεtke min cia lar ke thokdun.

15Löke min la duer, kä nhoake min goaa, kä yiathε luk mi cuñ cuñ piny guäth luɔk. Kä dɔɔñ bi Kuoth Nhial in la Ruey Yɔaa kōac loacde nyuɔth ken t̄in ci duoth kä nεke diaal.

16Ke kuj̄ emɔ, nεmε ε min lar Kuoth Nhial in la Ruey Yɔaa ε j̄, “Be teke lul duɔpni diaal, ba ney t̄in te rey kāakni col, kä ba ney t̄in la pär kok ke yöö bike ben wiee.

17Kä bi jiāth loaac te rey kāakni wal ke kuj̄ koañ diaal, ke yöö bä r̄et ke reyduñ,” ruac ni Kuoth Nhial.

Cäñ Kuoth Nhial

18Riek ake yen ney t̄in görke ni cäñ luɔk Kuoth Nhial. Kä bi gooyde ku la ñu ke ye? Jen ε muth kä /cie buay.

19Bi tāade cεtke ram mi bar ro ke lony, kä be ro le wä piem kuac, kie cεtde ke ram mi ci wä cienj kä ca cu kac ε th̄ol min cε tetde lāth puɔny duëel.

20A /ci cäñ Kuoth Nhial bīa muth mi thil buay, a ba cäñ muɔth mi thile mi dee jaañ th̄in?

21Yän lökä mīth matäduñ kä caanyä ke, kä thile mi nhoakä kä palun.

22A cäñ bia yä nöñ muckun t̄in wanke kene muc bëel, cä ke bi nhök, kä /cä muckun ke kuj̄ malädan kä ley t̄in cuay bi liec.

23Cuare wīcdä bāk ke diitkun, /cä līenj thuɔmnikun gor.

24Eni yöö a thuck te wīj muɔn ni cianj cεtke pī ti lony, kä a lǟt cuñni te th̄in cεtke yier mi kuj̄c d̄on.

25“Tëë ke yɔk ti cia ñak yä, kie loori ti cia thöp yä, ken runi tëë jien ñuaan tëë bööthä ye th̄in däär d̄aar, lö thok duëel I-the-rel.

26Kä bia kap ni riak kuthnikun t̄in guäy t̄in cia tath ro,

27kä bä ye cuac ni kuj̄c Da-math-keth ala pëëc.” Nɔmo ε mi ci Kuoth Nhial min coal ciötde j̄ Ruey Yɔaa.

A-moth 6

Dak I-the-rel

¹“Riek ake yen ney tin teth lochien ka Dha-yon, amani yen tin car ke je i cia kaan ka pam Tha-me-ria, yen ney tin joc kekdiyen rey rool in dit ni jen, ka lin ji I-the-rel ni ruacdun.

²Yen wiaa ka Kal-nee ka guε ε je, en wani wiaa rathε Ä-math in diit, ka wiaa ni ka Geth rool Pi-li-thet. A ku gow ni ken ka rolkun ε ti? Kua dit ni mundien ka mundun?

³Yen ney ti nhoake ni yoo bia can jiaakni noaan, ka cia ciεj nyuconi tieec thiaka.

⁴“Riek ake yen ney tin tuc ke dhanj ti ca biel ke tunj guar, ka mithdun ε dey deet kene dey yuc tin ci buuth.

⁵Yen ney tin kietde diit ke thom, ka nhoake latni nyin ket din cetke Dee-bid.

⁶Yen ney ti mathε koan ke thak, ka yiere ro ke wal in kop kop, eni yoo /ci locdun jiethe ke dak dhooar Jo-thep.

⁷Ke kuj emo, bi yen ε peec tin nhiam, ka bi riandun kene teth loacdun cu te pek.”

Kuoth nyiire liak ji I-the-rel

⁸Ci Kuäär ni Kuoth Nhial in la Ruey Yooa ro yac ke puonyde wee i, “Yan löka liak Je-kob ke ro, ka caanya tiecke ba reke jak ka kan ke nike nyin ke diaal.”

⁹Ka mi tee ne wal ti ci duoth dhor kel bike lijw ba.

¹⁰Ka bi raan maarä ram min ci lijw ben ke yoo be je wa wan. Ka guath in nanje riunde raar duel be radchien mi te rey duel thiec i, “Tee ke ram miaa not dueli keel ke ji?” Ka be je loc i, “Aal,” ka be je jioke i, “A maath /cuane ciot Kuoth Nhial bi kek.”

¹¹Ke yoo ci Kuoth Nhial ε lar i, be duel tin dit dhil nor ni baakni, ka be tin toatnikien dak piny ni neetni.

¹²Ci jiook tuorok kon met koon rey koakni? Kua ci raan kon puur rey kier ke thaaake? ε ni yoo cia thuk jak ka luεj ka cia ciεj cujni jak ka ciεj ti kueny kueny.

¹³Yen ney tin teth locdun ke kani reek Lo-da-bar, ka laar yen ε i, “Cie buomda, en nee kan ney ε ni Kar-na-yim?”

¹⁴Ci Kuoth Nhial ni Ruey Yooa ε lar i, “Nene je lo I-the-rel, yan ba dor dochien jak ka kan wecdun, ka bike ye ciεj a jiaak ni ka Ä-math amani wan Ä-ra-ba.”

A-moth 7

Nyuuth kɔaryɔaam

¹Ci Kuäär ni Kuoth Nhial yä nyuɔth nɛmɛ, mää ca wal ku thuj cɛc kuäär kä dɔny wal tɪn kɔŋ, cuɛ buɔn kɔaryɔaamni rialikä.

²Rɛy nyuuthä nɔmɔ, cua kɔryɔm nen camɛ wal diaal rɛy rööl, ɛ jɛn cua ku wee j, “Aɣ, Kuäär ni Kuoth Nhial päli lɔcdu piny ke nɛɛku! Kä dee jɪ dhɔaar Je-kɔb ku le tɛk jɪdi? Kä kuiyke!”

³Cu Kuoth Nhial wɪcde nyɔk ke cɔr, wee j, “Mɔ ci nen ɔ /cɛ bi tuɔɔk.”

Nyuuth maac

⁴Ci Kuäär ni Kuoth Nhial yä nyɔk ke nyuth nɛmɛ. Rɛyde cua je nen cɛ rɔ rialikä ke yöö be nɛɛke ben luk ke mac. Cu mac Bar in dɪjɪt in te piny muɔɔn dhɔŋ ke pɛt, kä ke kɔrɛ cuɛ ben wɪj muɔɔn.

⁵ɛ jɛn cua ku wee j, “Aɣ, Kuäär ni Kuoth Nhial, ku rɔ kɔp cuɔŋ! Kä dee jɪ dhɔaar Je-kɔb ku le tɛk jɪdi? Kä kuiyke!”

⁶Cu Kuoth Nhial wɪcde nyɔk ke cɔr wee j, “Mɔ ci nen ɔ bä /cɛ bi tuɔɔk.”

Nyuuth thɛm cuŋä pɔɔny duëel

⁷Cuɛ yä nyɔk ke nyuth nɛmɛ, kä cua je nen cuŋä gɛkä pɔɔny mi cuŋ ɛ thiw, kä te tetde ke theem cuŋä.

⁸Cuɛ yä thiec j, “A-mɔth, ɛ le ŋu mi nɛɛni?” Kä cua je loc j, “ɛ theem cuŋä.” ɛ jɛn cuɛ ku wee j, “Nɛn ɛ, yän bä theem cuŋä nɛmɛ cuŋ däär nɛɛnikä ni jɪ l-thɛ-rel. /Cä ke bi nyɔk ke pälikä.

⁹Ba guath kuthni Ay-dhek däk, kä ba guath pali jɪ l-thɛ-rel ŋar ŋar, kä bä duel Ya-rɔ-baam jiec ikä ke mut.”

A-mɔth kɛɛ Ä-mä-dhi-ya

¹⁰Niɛ wan ɔ, cu Ä-mä-dhi-ya in la booth palä kä Beth-ɛl, thok jäk kä Ya-rɔ-baam kuäär jɪ l-thɛ-rel, jöke je j, “A-mɔth a cɔp mi cäpɛ jɪ ni thok duëel l-thɛ-rel, /ci jɪ wec muɔɔn laatke bi rut,

¹¹ke yöö laare je j, ‘Ba Ya-rɔ-baam näk köör, kä ba jɪ l-thɛ-rel naŋ raar mundien kä ba ke pɛc rööl dɔɔdien.’ ”

¹²Kä cu Ä-mä-dhi-ya A-mɔth ku jöke j, “Jɪn gök bari rɔ kä Juda, bi ruaacni gookädu wä lat thɪn, kä bi miɛthdu jek thɪn,

¹³cu /ke le lat ɛn wan ɛ kä Beth-ɛl, ke yöö ɛ jɛn guath palä kuar in dɪjɪt, kä ɛ jɛn luak kuoth in la thac wecdan.”

¹⁴ɛ jɛn, cu A-mɔth ɛ ku loc j, “/Ciɛ yän gök, kä /ciɛ yän gat gokä, kä yän lapä guan yɔɔk, kɛɛ pieth ŋɔapni.

¹⁵Kä ci Kuoth Nhial yä kən ni yien yōk, kä cue yä jōk i, 'Wēr lətni ruaacni gookä nəkä ni jī l-the-rəl.'

¹⁶Ino, täämε liŋ min lat Kuoth Nhial ε. Jīn en täämε jōki yä i, '/Ci ruaacni gookä bi lat, jī l-the-rəl, kä /ci kueth dhəaar Ay-dhek bi lət ke.'

¹⁷Ke kuj εmo, jīn Ä-mä-dhi-ya, Kuoth Nhial jōke jī i, 'Bi ciēkdu a riär rēek, kä ba gaatku diaal näk cəŋ köör, ba mun dhəaarü däk kä ney kəkien, kä jīn puonydu bi liw rōöl mi ci jīke Kuoth ḡac, kä εpuc, jī l-the-rəl, ba ke dhil pęc rōöl mi nəŋan ke mundien.' "

A-məth 8

Nyuuth diēny dεeni wal

¹Ci Kuäär ni Kuoth Nhial yä nyok ke nyuth nεmε. Rεyde cua diēny mi ca nok ke dey wal guudä ḡer nen.

²Cu Kuoth Nhial yä thiec i, "Əŋu mi nεeni, A-məth?" Kä cua wee i, "Ə diēny mi thiəŋ ke dey wal guudä ḡer." Ə jən, cu Kuoth Nhial yä ku jōk i, "Ci guut nεenikä ni jī l-the-rəl guəathde cop, /cä ke bi lε nyok ke pälikä."

³Cε wee i, "Ke jən cəŋ εmo ba diit puonyä rεy luaak kuoth loc ni wiee, bi riŋ nath ḡuan εlōŋ, a ba ke luan kä piny guəthni diaal."

Luk jī l-the-rəl

⁴Lieŋε nεmε yen ney tīn dəanyε ney tīn dak tetkien piny, kä penε can wec tək.

⁵Yen ney tīn care jε i, "Bi boor thuuk i ney,

i dēeko bēlko cu kək, kä bi cəŋ lōŋäda, thuuk i ney a dēeko bēlko cu kək ke theem mi tət ke yiow ti ḡuan, a dēeko nyin nath cu kual ke theemni ti nyuon nyuon?"

⁶Yen ney tīn care jε i, "Banε ney tīn can kək ke kuj denädien, kä banε ney tīn dak tetkien kək ke kuj yiōni kökä wəari, kä kökne naath poth bεel." Yen lieŋε jε.

⁷Ci Kuoth Nhial rə yac ke liak Je-kəb wiee i, "Yän /cä lätkien bi nyok kä päl ruēec,

⁸ke kuj εmo, bε piny lath, kä bi ney diaal tīn cianke jε lockien jiath, kä ba jε kap nhial a bε nuēen cεtke muak kier l-jēp kene dōndε."

⁹Ci Kuäär ni Kuoth Nhial wee i, "En cəŋ εmo, bā cəŋ jak kä kony däär, kä bā wic muon jak kä muth ke cəŋdäär.

¹⁰Bā cəŋ that mīthnikun jak kä cəŋ pärä, kä bi diitkun diaal a lul. Kä bā ney diaal jak kä ləthke bieyni cuoli jiethkä ləaac, kä bā wuoth diaal jak kä wok, kä

bä je jak kä c̣etke c̣äj j̄iethä löaac liëth gatä min kel kä diëethke, kä bi guutde c̣etke c̣äj mi kec eyor.”

Buoth rëw ke kuj ruaacni Kuoth

¹¹Ci Kuäär ni Kuoth Nhial wee i, “Nene je ci n̄in thiak ke yöö bä buoth rëw nöön wij̄ muɔɔn, mi /ci mɔ a buoth m̄ith kä /ci mɔ a rëw pīini, ε ni yöö ε buoth līenj ruaacni Kuoth.

¹²Kä bi naath ȳic kam yiëri, kä bike je j̄al nhiam kene cucc, kä bike riñ kuj̄ c̄ ke kuj̄ c̄, ḡoor ken ruac Kuoth Nhial, ε ni yöö /ci ken ε bi jek.

¹³“Kä en c̣äj emɔ, bi nuëtni nyieet kene nuëtni wutni muɔn ke rëw.

¹⁴Ken ney t̄in yacke rɔ ke Ä-ci-ma Kuoth baan̄ Tha-mε-ria, kie larkε je i, ‘C̣etke mɔ te Kuoth Daan c̄,’ kie, ‘C̣etke mɔ te Kuoth Ber-cε-ba,’ ken ney t̄ɔt̄ɔ bike teeth kä /ca rɔ bi nyok ke jiec.”

A-moth 9

Nyuuth d̄ak luaak palä

¹Cua Kuoth Nhial nen t̄ëe c̄ujä ḡekä ȳikä, laare je i, “Duacc̄ wuɔth thieeri a be ken̄kien lath, kä bä t̄in not ke t̄ek reydiën ben ḡit köör, thile ram kel mi bi rɔ bar, kä thile mi bi k̄än.

²“C̄äj bike rɔ t̄ët ni j̄ockni, en wani b̄äke wä k̄an, c̄äj bike kot ni puɔrä, b̄äke kam piny ni th̄in.

³C̄äj bike rɔ t̄ow ni nhial kä Kar-mel, b̄äke war th̄in kä b̄äke k̄an, kä c̄äj bike rɔ t̄ëë waandä ni lool bar, nie th̄on̄ c̄ bä th̄ol in d̄iit jak kä k̄ac ke.

⁴Kä c̄äj bi j̄i t̄ëriën ke nan̄ ala p̄ëcc, nie th̄on̄, bä mut jak kä be ke näk, b̄äke ku kam tiit ke yöö b̄äke jak kä j̄äk, ε /ci mɔ a mi ḡoaa ke kuj̄diën.”

⁵Jen Kuäär ni Kuoth, Kuoth in la Ruey Ȳoaa, jen min thiap ni piny kä be cu lath, kä bi j̄ike diaal cu p̄ar, kä bi piny ȳonh nhial c̣etke muak kier l-jëp kene d̄ondε.

⁶Jen ram in ci p̄äny duëële jak kä w̄ic muɔɔn, kä c̄ε guaāth cieën̄de täth ni rööl nhial, jen ram in ruul p̄i yieer, kä be ke ben wuoc raar wij̄ muɔɔn, ε jen min c̄oal ciötde

i Kuoth Nhial.

⁷Ci Kuoth Nhial ε lar i, “A /cike yen ci cu c̣etnike j̄i Kuc ke yä tɔ, yen j̄i l-the-rel?” “A /cie yän ε n̄ëe k̄äm j̄i l-the-rel raar mun l-jëp, kä kamä j̄i Pi-li-thet raar rööl Ku-riit kä kamä j̄i Thi-ri-ya raar rööl Kir?”

⁸Nene je wan̄ kuar ni Kuoth Nhial a guic kuäärädun in j̄iääk, kä be je d̄äk wij̄ muɔɔn, ε ni yöö /cä thok duëël Je-kob bi d̄äk ke liw,” ruac ni Kuoth Nhial.

⁹“Ke yöö nenε je, yan bä ruac jäkä raar i, ba thok duëel l-the-rel lath rey dööri diaal, cεtke bel ti ciëthke rey pätdä, kä /ci wan kel bi pen piny thın baan.

¹⁰Kä bi ji dueeri diaal kä nεkä, ken tın larkε je i, ‘/Ci dak ney bi jek kie /cε bi röm ke ko iıw köör.’ ”

Loc ji l-the-rel puthä

¹¹Ci Kuoth Nhial ε lar i, “En cāη εmɔ, bä bilε Dee-bid in ci riap cuη, kä bä kuiilke diaal buot, kä bä panyke cuη, kä bä je nyok ke lätni nıke taade meë walkä.

¹²Ke yöö deeke duoth muɔɔn ε-dom kan, amāni döör diaal tēē ca kōη ciöl yä,” ci Kuoth Nhial in bi je jak kä tuock ε lar inɔ.

¹³Ci Kuoth Nhial ε lar i, “Nenε je, nıni tiā beenä, bi puur kakä, ηeer bæel cop, kä bi nyioop deeni wal, piıthdien cop, kä bi päām diaal wuoth ke kōan mi kec kec, a be loony rey päāmi.

¹⁴Kä bä nεkä ni ji l-the-rel diaal tēē la pēēc luɔc wecdien, kä bike rēkien tın ci dak ben nyok ke tath, kä bike cu nyuur thın, bike kaak walkien ke kuj kōan cu pith, kä bike deykien cu cam, kä bike kōandien cu math.

¹⁵Kä bä nεkä cu lath muun ēē cā kam ke, kä /ca ke bi le nyok ke pēc thın,” ruac ni Kuoth Nhial ni Kuothdun.

Obad

Obad 1

Luk Ɛ-dɔm

¹Neme ɛ jen nöp Kuoth ke thok O-bad-yaa, neme ɛ jen meë ci Kuäär ni Kuoth Nhial ɛ lar ke kuj Ɛ-dɔm. Ci Kuoth Nhial jääkde jäk kä dööri, kä cua ko je lin wëë j, “Wane thjn, kapne wec Ɛ-dɔm kor.”

Dak Ɛ-dɔm

- ²Kuoth Nhial jjoke Ɛ-dɔm j, “Bi thil luaj rey dööri, kä bi ney diaal j cany eloj,
- ³ci car liakädu j jcam, jin ram mi cieñ ni wic paam mi curcur, ci cieñdu lath ni wij paam, kä laari je j, ‘Ena mi dee ya kap piny?’
- ⁴Cäj bi ro loth cetke cuwor, kä bi duelu lath ni rey ciəri, bä j thöt piny nie wini, meme ke ruac ni Kuoth Nhial.
- ⁵“Mi bä wajan kie maac kä j ke wäär, kuɛ la dak mi nin di kä j? Ɛ /ca dee ku kual ni min roj ke puanykien? Kä mi pon naath dey wal, /ce la tää ke ruéc? Kä nen ɛ j tãru /kan j luoth.
- ⁶Enu ba E-tho ku war ine mi? Ba kuake diaal kam ni raar!
- ⁷Kä bi j kaaaru j mët, kä bike j juoc ni këth, ba j wän pel ɛ j maarädu, kä bike capdu kuëñ, kä bike nyuaakdu jak kä dhuur ciökniku, kä bike njer j, ‘Jen thile mi njäce.’ ”

Luot däkä Ɛ-dɔm

- ⁸Meme laar Kuoth Nhial je j, “En cäj emo, bä pel j Ɛ-dɔm nor, kä bä j njäckä njaani dup päam E-tho?
- ⁹Bi wäthku cu njäär, lö Te-man, ke yöö ɛ cäj ljeth remni kor kä Ɛ-dɔm.”
- ¹⁰“Ke näkdu keñe yiöñdu ke gatmuwor ni Je-kob, bi buar j kum ɛ dur, kä bi cu thil luot ni cian.
- ¹¹Ke cäj ëë curi cuoj gekä, cäj ëë tölke ni tjeckien ɛ j tär, kä curi guéc ni je riékde, meë curi cetnike ken ney tää cua Je-ru-tha-lam war, kä cuke kuake däk kä ro.
- ¹²Dämuwori tin te kä Juda, /ci ke dee kuom wan ke cäj däkädien, kä /ci locdu dee tæth ke cäj rikädien, kä /ci ke dee dol ke jjëth laacdien.
- ¹³/Ci dee coth ræk nœnikä ke yöö bike wä guéc mi bëcdien, kä /ci riandien dee wä pec ke cäj jjëthä laacdien.
- ¹⁴/Ci dee cuoj kam duopni ke yöö bi ney tin barke ro ben näk, kä /ci ney tin ci kääñ dee ben kam j tär ke cäj däkädien.”

Kuoth be döör diaal luk

15“Cän in bi Kuoth Nhial ε luk ni döör diaal ce thiak, nie no ci lato, ba lät kä jī bä. Kä bi lätku diaal ro luoc ni jī.

16Ke yöö cia maath wī paamdä in rel ro, ino bä, bi döör diaal maath thīn. E puc, ken bike maath a bike ro kujic yon, kä be cetnike mi /kan ke kon cak.”

Juc jī I-the-rel ke naath

17“Kä pä m Dha-yon ba kan jek thīn, kä be la guath mi rel ro, kä bi thok duëel Je-kob guathdien cu cienj.

18Bi thok duëel Je-kob a mac, kä bi bole a thok duëel Jo-thep, kä bike thok duëel E-tho pet, cetke min la mac juaac a pet, kä thile kuëë mi bi duoth ke tek thok duëel E-tho,” memε laare Kuoth Nhial.

19“Kä bi jī Ne-geb, E-dom kan, kä bi jī täpni konyä canj, jok yiëer röl jī Pi-li-thet kan, amäni röl jī E-pa-rim kene röl Tha-me-ria, kä bi Ben-ya-min Gil-yad kan.

20Kä bi ney tää ca pec kä jī I-the-rel emε, röl jī Yelë kan, a wä kä Po-ni-cia amäni Dhar-pëth. Kä bi pëëc Je-ru-tha-lem tin te kä The-pa-rad, kujic röl Ne-geb kan.

21Kä bi kaan wä wī Paam Dha-yon, ke yöö bike E-dom ben ruac, kä bi kuärien cua Kuoth Nhial.”

Jona

Jona 1

Lok Jona ke ruac Kuoth

- 1**Ke cänj kel cu Kuoth Nhial ruac ke Jona gat Ä-mi-tay, wëë ì,
- 2**“Jiec rɔ kä wër kä Ni-nɛ-be, wec in dijt, wër luək jikɛ, ke yöö cä nyuɔɔnkien nɛn.”
- 3**Kä nɛnɛ jɛ, cu Jona rɔ jiec a barɛ rɔ dhɔr mi ɔal ì Tar-cic, barɛ rɔ ke Kuoth Nhial. Kä cuɛ wä dhɔr mi te thok yiëer mi ɔal ì Yapa, kä cuɛ babuur mi dijt mi wä kä Tar-cic jɛk thɪn. Cuɛ yiɔokɛ yuɔr piny kä cuɛ kɔt thɪn ke yöö bɛ wä kä Tar-cic ke ke kɛɛl barɛ rɔɔdɛ nhiam Kuoth Nhial.
- 4**Kä cu Kuoth Nhial thul jɔam mi dijt kueer yiëer kä cu yier tekɛ muanɟ mi dijt a cu babuur duoth ni yöö bɛ tööl ni däär.
- 5**Cu gëer babuurä lockien jiath elɔɟ a cu ramɔ ɔal ni kuothdɛ. Kä cukɛ kuak diaal tin te rɛy babuurä yuɔr yiëer ke yöö deekɛ babuur jakä puɔl. Kä ni wen Jona ɛɛ wä ni piny babuurä rɛci, kä ɛɛ tɔɔɔ a ɛɛ niɛɛn ɛyumu.
- 6**Cu kuäär babuurä wä kä jɛ, kä cuɛ jɛ jiök, “ɛɟu mi niini? Jiec rɔ kä läɟ kuothdu, dɔɔ bi kuoth kɔn liɛɔ, /ɛɛ kɔn bi lɛ päl liäa.”
- 7**Kä cu jɪ babuurä ruac kamnikien kä rɔ, “Bia, banɛ ben tueeth, banɛ ram in ci kɔn moc riek ɛ jiääk ɛmɛ jɛk.” Cukɛ tueeth kä cukɛ Jona jɛk.
- 8**Kä cukɛ jɛ thiec ì, “ɛ jɪn ɟa? Kä biɪ nikä? Kä labi raan ɟa? Kä noɔɟ jɪ ɟu wane mɛ? Ku jɛ nyuɔth kɔ täämɛ, ɛɟa mi dëəkɔ bɛl ke kuj rikä ɛmɛ?”
- 9**Cu Jona ke loc ì, “ɛ yän raan kä jɪ Yi-bɛ-ru, kä luɔthä Kuoth Nhial ëë cak piny kɛnɛ yier.”
- 10**Kä cuɛ ɟot ke mi läre ke ì barɛ ni rɔɔdɛ nhial Kuoth Nhial. Kä cu naath dual elɔɟ, kä cukɛ jɛ jiök ì, “Nɛmɛ ci lɛl ɛ, jiäkɛ elɔɟ.”
- 11**Kä mëë ci jɔam wee ke mi reɛpɛ rɔ, cukɛ jɛ thiec ì, “Bəkɔ jɪ lɛl ɪdi ke yöö dee muanɟ cuɔɟ?”
- 12**Cuɛ ke loc ì, “ɛpuc nɛmɛ ɛ duerä. Nanɛ yä kä bia yä wä yuɔr yiëer, bi muanɟ yiëer cuɔɟ, ke yöö nɛmɛ jekɛ ye ke kujdä.”
- 13**Kä nɛnɛ jɛ, cu naath rɔ dhuɔl gër a bum ke yöö bikɛ babuur luɔɔ pɔmä, kä /kɛnɛ rɔ nhök ke, ke yöö ci muanɟ yiëer wee ke mi reɛpɛ ni rɔ elɔɟ.
- 14**Cukɛ wak ke jɔw mi dijt kä lanɟkɛ Kuoth Nhial wä ke ì, “ɪdi la, lanɟkɔ jɪ, jɪn Kuoth Nhial. Lanɟkɔ jɪ /cu kɔ jakä bəkɔ liw ke kuj lieth wutdä ɛmɛ mi thil ɛ duer, ke yöö ci jɛ lat ɔɛtkɛ lɔcdu.”

¹⁵Cukε Jona nanj kä cukε je wä yuor yiēer, cu yier muarnde cuorj ni kä keel.

¹⁶Cu naath dual kä cukε Kuoth Nhial luorh, kä cukε je moc ke muc, kä cukε lamni lam.

¹⁷Kä cu Kuoth Nhial ε rial ikä en yöö bi rēc mi diit Jona roc, kä cu Jona cienj jic rēc ke nin diok.

Jona 2

Larj Jona

¹Jic rēc cu Jona Kuoth Nhial in la Kuothde larj

²wēē i, “Cä jī col rey rikädä, jīn Kuoth Nhial, kä curi yä loc. Cua ciöt rey nēni tin ci liw, kä curi jowdä lij.

³Ci yä yuor ni guäth mi luēj ni lool kekä yiēer, guäth in ca yä göl piny ε pi muorjadu in bum.

⁴Cua narac ni yöö ci yä bath nhamdu, kä /cä duelu in yel ro bi le nyok ke nen.

⁵Ci pi yä kum ε dur, kä cua pi ruorop, kä cua wicdä rith ε juaac yiēer.

⁶Cä wä ni guäth mi luēj luēj mi thil lony jok, kä nen ε, jīn Kuothdä ni Kuoth Nhial, ci tēkdä luoroc jok ni en guäth ε mi.

⁷Mēē ci liadä cop, cua jī larj, jīn Kuoth Nhial, kä curi yä lij ni cienjdu in yel ro nhial.

⁸Ney diaal tin palke ni kuth guäyyni, cike cianj nāthädien ke kujdu bany piny.

⁹Kä bä not ke mi liakä jī ke diit tethä loaac, kene luur mi la muc, ke lätni kä min cä gok

i bä lar. Kään ε jen Kuoth Nhial kärca!”

¹⁰Kä cu Kuoth Nhial rēc jakä be Jona narac raar guäth mi kööt.

Jona 3

Nhök Jona ke ruac Kuoth

¹Kä cu Kuoth Nhial Jona nyok ke jioj i,

²“Jieyni, wēr kä Ni-nε-be, wec in diit, kä wēr nijicni naath ke ruac jak ēē cä lar jī.”

³Kä cu Jona ro jiec wēē kä Ni-nε-be cetke min ca lar je ε Kuoth Nhial. Ni-nε-be ε wec mi diit elorj, ke yöö jalke je ke nin danj diok.

⁴Mēē ci Jona njen kel thuk jäl, cue köök, kä ruace i, “Ni-nε-be be dak ke kor nini ti jien nuaan.”

⁵Cu j̄i Ni-nε-be riet Kuoth n̄äth, kä cuke je gok i bi ney diaal m̄ith thek, kä bike r̄o moc ke bieyni cuali, ney tin d̄it a mäni nyintietnikien, mi nyooth ni ȳöo cike r̄o r̄it kä j̄iäkien.

⁶Amäni kuäär in d̄iit kä Ni-nε-be, cue kom kuääräde b̄any piny, kä cue b̄ij kuääräde woc, cue bieyni cuali l̄ath, kä cue nyuur rey tupä, mi nyooth ni ȳöo ci l̄ocde j̄iath.

⁷Cu kuäär kene n̄εke guok i bike riet j̄äkä j̄i Ni-nε-be wäke i, “Ca lar ε kuäär ke kuj j̄i Ni-nε-be diaal en ȳöo, thile ram kel mi bi duor cak cam, ney diaal kene ȳok diaal ke d̄et diaal, /cuke jakä m̄ithke kie m̄äthke.

⁸Bi ney diaal kene ley ciēn diaal bieyni cuali dhil l̄ath. Bi ney diaal Kuoth dhil pal ke pek lochnikien, kä bi raan r̄o dhil r̄it kä j̄iäke kene nyuonke.

⁹Kä d̄on bi Kuoth w̄icde nyok ke car, kä be n̄ēnyde kap cuon, ε /cane bi le liw.”

¹⁰Mëe ci Kuoth l̄atkien nen en ȳöo cike r̄o r̄it j̄iäknien, cue mëe j̄iäk äe ce car ke pä.

Jona 4

Jiäk Isaac Jona kene koc Isaac Kuoth

¹Cue Jona l̄ocde waj elon ke kuj kä ȳöo /ken Kuoth j̄i Ni-nε-be moc ke riek.

²Kä cue Kuoth Nhial j̄iök i, “Kuoth Nhial, neme, /cie jen äe laarä ni mëe taq dhora en ȳöo bi j̄in lat nie neme? E jen ε n̄ē barä ni roodä kä Tar-cic, ke ȳöo n̄acä je en ȳöo ε j̄in Kuoth nhokä kene koc Isaac, Kuoth mi teke dhieel guathni diaal, kä guathni diaal nhokdu thile je pek, kä /ci gal ke mi luuci caru piny kä mi ci lar en ȳöo bi naath moc ke riek.

³Tääme, Kuoth Nhial, ku ya jakä liewä. Duon ni liadä kä tēkdä.”

⁴Cu Kuoth Nhial ε j̄iök i, “Tij ke cuon mi dere waj ni l̄ocdu?”

⁵Cu Jona wä raar wec kuj cuëc. Cue r̄o lät kä bile mi cue nyuur tipäde, liipe min bi tuok ke kuj Ni-nε-be.

⁶Kä cu Kuoth ni Kuoth Nhial wäl mi cal i wäny jakä ciek mi mooc Jona ke tiep ke ȳöo be l̄ocde jakä teth. Cu Jona l̄ocde teth elon ke jen wäny.

⁷Kä mëe ruon bakä ȳaa cu Kuoth loat jakä be wäny cam, kä cue cu rol.

⁸Ke thal ȳaa cu Kuoth j̄oam mi leth leth jakä bak ni cuëc ȳaa. Kä cu Jona duoth ni muonde ke jen leth can in ci w̄icde bor. Kä cue gor ni mi ce liw, kä cue wee i, “Duon ni liadä kä taadä tēk.”

⁹Kä cu Kuoth ε j̄iök i, “Tij ke cuon mi dere waj ni l̄ocdu ke kuj wanyä?” Cu Jona je loc i, “Ke thuk, taq ke cuon epuc, amäni mi d̄ē liw.”

10 Cu Kuoth Nhial je jiök i, “Jieth löcdu ke wääny mi ciäk ke cänj kel kä cu thil ke bakde. Thile mi ci läät kä je, kä /keni je jakä pithë.

11 Kä dere a jiath löaac mi nin di ε nin dee jiath ke löcdä ke kuj ji wec in diit ni Ni-nε-be? Guic ε, te reyde ke gaat ti thile mi njackε ε ken, ti lönyke bathdöori ti kuor kel wicde jien dan rew, kene ley diaal tin te thjn bä.”

Mikaa

Mikaa 1

¹Neme ε ruac Kuoth Nhial meë ci ben kä gök ni Mikaa raan rööl mi cöali Mo-re-ceth, meë ruc ni Yo-tham kene A-yadh ke Yidh-ki-yaa, kuar Juda tin dij, meë ce nyuoth je ke kuj Tha-me-ria kene Je-ru-tha-lem.

Pär ke kuj Tha-me-ria kene Je-ru-tha-lem

²Lienje neme yen dör diaal, kä linje lö wic muḡḡḡ, ke tin diaal tin cienj thijn. Kuäär ni Kuoth ε neendun, en Kuoth Nhial ni luaakde min rel ro.

³Nene je, Kuoth Nhial beë ke ni guäth cienjade, be ben jal wuḡḡḡni päämni wij muḡḡḡ.

⁴Kä bi pääm thiay ciöknike, cetke kol rey maac, Kä bi lööli ro bak, cetke pijw, ti ca wuḡḡ guäth mi lää.

⁵Ken tḡtḡ diaal bäke ke kuj dujra Je-kob, kene dueer tin ca lat ε thok duëel I-the-rel. Kä duer I-the-rel enu? /Cie guath palä kuthni ji Tha-me-ria? Kä dueer thuok duëel Juda enu? /Cie guath palä kuthni ji Je-ru-tha-lem?

⁶Ke kuj emḡ yan bä Tha-me-ria jak kä dir juaacni rey dcaar, ala guath pithä kaakni wal ke kuj kcaj. Kä yan bä päämke yuor ni rey loḡlä, kä bä kenke jak kä jcc.

⁷Kä ba kuthke diaal tiath ni njeetni, kä ba tin diaal tin ca thöp rey luaak riääräde waḡ ke mac, kä bä kolaanke diaal dup. Ke yöö ce tin kcake leere mat, kä bi ken loc jok nike duḡḡ leerä.

⁸Ke kuj kä neme, yan bä wiee kä bä pä. Yan bä jal ke paatkä kä bä te juutda. Yan bä wiee cetnike rael, kä pä cetnike wuḡḡ.

⁹Kä /ci buḡḡḡke bi gow, kä ce ben kä Juda, kä ce cop ni thiekni Je-ru-tha-lem guäth in cienj neekä thijn.

Cuḡḡ guḡḡ tär kä Je-ru-tha-lem

¹⁰/Cuare je lat kä Gëth kä /cuare wiee. Kä yen ji Beth-ḡḡ-ra, dale ni ro rey tupä duëel pä.

¹¹Kä yen ji Ca-pir wiaa baar a thil bieyni. Kä /ci ney tin cienj kä Dhää-nan bi ben raar. Kä ji Beth-e-dhel pärke, thile guḡḡ luäkä en wini.

¹²Kä ney tin cienj kä Ma-roth liepke luäk a bec, ke yöö ci Kuoth Nhial dak nöön thiekä Je-ru-tha-lem.

¹³Kä yen ji La-kic, yiene jionkoori ke thurbiseli. Ke yen ken tää jekke duer kä ji I-the-rel, kä cia ji Dha-yon cu jak kä duj.

¹⁴Kε kujic εmɔ bi yen muc dākä pieny thöp jī Mo-re-ceth-gath. Kä bi wii Ak-dhib a ti kanke kuar l-the-rel.

¹⁵Kä yen jī Mo-re-ceth, bä ye nyok, ke nöḡ ram mi bi ye káp. Kä bi wuot l-the-rel wä kä Ä-du-lam.

¹⁶Kä muotde wuothkun ke kuj pärä gankun tin nhoake. Muocε rɔ wok cεtke nyongol ke yöö ba gaatkun naḡ pεεcä.

Mikaa 2

Riek nεeni tin miεtke gay

¹Riek ake ney ti capke tin jāk, kä latke ti jāk rey kölikien! Kä nie mɔ ci yow baako, la ken ke cuḡ lät, ke yöö luāḡ ken ε ke lätni.

²Kä mɔ cike kak bεc ɔ, naḡ ken ke, kä mi ke duel, naḡ ken ke. Kä la ken raan a mac ke dhore, kä mackε raan ke kakde.

³Kε kujic εmɔ, cu Kuoth Nhial wee, “Yän bä thok duëel εme cap mi jāk, mi /cia ḡuakun bi luāḡ ke luḡny thīn. Kä /cia rɔ bi nyok ke jal liakä, ke yöö ba cāḡ jākni.

⁴En cāḡ εmɔ bibe ye leḡ, kä bibe ye par ke wiee mi bεc bεc, wä ke j, ‘Cakɔ dak ε puc, cε munda kam naath. Cε je kan kä ko! Kä cε je dāk kä jī tēra.’ ”

⁵Kä ke kujic εmɔ /bi thil guath rey dolä nεeni Kuoth Nhial mi wa mun daak ke yor gaakni.

⁶Kä cu naath yä jök j, “/Cu ney lät ruac. /Cu ruac ke kuj tītī diaal. /Ci pöc bi ben kä ko.”

⁷Kä ba nεme lat, lö thok duëel Je-kob? A ci yië Kuoth Nhial ku ḡaḡ? A cε tītī bi ku lat, in cuḡ dupke? Kä /ci ruacdä ku gɔaa ke ram.

⁸Kä ke kor kä mi tot, cu yen nεekä mak cεtke jī tēr. Kä cuare bieyni kan, kä ney ti jī malä, kä ney ti jäl a thil kor mi carke.

⁹Kä tuk yen män nεenikä duëlikien tin nhoke ken ke. Kä cia gaatkien tin tēthke locdä naḡ kä ke.

¹⁰Jiec rɔ kä wërke, ke yöö en guath εme thile je kan, ke yöö cε jāk, kä ci dakde dīt.

¹¹Kä mi ci guḡ kacä kεε ram kaḡ naath ben, kä ba ye jök j, “Yän bä ruac ke yöö bi teke koḡ mi diit,” jεn ba gök nεeni tītī!

¹²Kä yän ε puc bä ye ruḡl yen diaal lö jī l-the-rel, ε puc yän bä duoth jī l-the-rel maat. Yän bäke ruḡl guath kel cεtke rɔm rey luaak, cεtnike det rey tɔrā, kä bi mun thiaḡ ke ney ti ḡuan.

¹³Kä bi ram in lepke duḡḡp ke cu both. Kä bike leny raar ke je, kä bike cu wä. Kä bi kuäärien wä nhiamdien, kä bi Kuoth Nhial ke cu böth.

Mikaa 3

Kueth Mikaa ke bööth I-the-rel

¹Kä cua wee, “Lienje je yen bööth j̄i Je-kɔb ke yen ruëëc I-the-rel! /Cε gɔaa εn γöö bia cuḡḡ ḡac?”

²Yen ney tin löke mi gɔaa kä nhoake ni min jiääk, yen tin yɔatde guḡḡp nɛɛnikä, kä jiarε r̄iḡdien jɔk cḡḡnikien.

³Yen ney tin came r̄iḡ nɛɛnikä, kä jiarε guḡḡpdien, kä töle cḡwkien, kä jɔape ke cεtkε r̄iḡ mi lathke r̄ey dhar, kene r̄iḡ mi kēlke ke thac.”

⁴ε j̄en bike Kuoth Nhial r̄ɔl, duunde γöö /cεke bi liḡ. εn guäth εmɔ be rɔ t̄ēē ke ke, ke γöö jiäk lätkien.

⁵Kä neme ε min ci Kuoth Nhial ε lar ke kuj̄ göökni tin ca nɛkä jak kä bath, tin wee “ε mal” ke ney tin mockε m̄ieth. Kä lat ken ni kor ke ney tin /kenke moc m̄ieth.

⁶Ke kuj̄c εmɔ bi wäär ben kä ye a /cia nen, kä bi muth ben kä ye a thile mi nyoothε. Kä bi cāḡ kony ke kuj̄ göökni, kä bi cāḡdäär cual ke kuj̄dien.

⁷Kä bi t̄iḡ lɔcdien jiääk, kä bi ney tin marke ḡɔak pöc, bi ken diaal thukien lēk th̄iḡ, ke γöö thile mi luc Kuoth ε ke.

⁸Kä ke kuj̄dä, γän cä thiaḡ ke buḡm, yieekä Kuoth Nhial, amäni thuḡk kene cuḡḡḡ, ke γöö bä j̄i I-the-rel ben lar dueerkien.

⁹Lienje neme yen bööth j̄i Je-kɔb, ke yen ruëëc j̄i I-the-rel, tin ci thuḡk yiḡr, kä ci cuḡḡ diaal bath,

¹⁰tin ci Dha-yɔn täth ke rim nɛɛni tin cia näk kä cia Je-ru-tha-lɛm lat ke dueer.

¹¹Kä lat bööthke luk ke kök, kä ḡjiic bööth paläde naath ke kök, kä lat gööke nyuuthni ke yiḡw, kä lat kene j̄, “Te Kuoth Nhial kεel ke ke, thile riek mi bi ben kä ney.”

¹²Ke kuj̄dun, bä Dha-yɔn pur cεtkε kak, kä bi Je-ru-tha-lɛm a d̄iḡ nyueeyni. Kä bi luak p̄aḡm d̄ony ke rup.

Mikaa 4

Ruec malä Kuoth ke w̄iḡ muḡḡḡ

(I-ca-yaa 2:1-4)

¹Kä ke n̄iḡ tiḡ bi beni, bi p̄äm in ca luak Kuoth Nhial täth th̄iḡ, bär ni j̄iεen kä pääm diaal. Kä bi ney ti ḡuan r̄ɔ dol th̄iḡ.

²Kä bi där ti nuan ben, kä bike wee, “Bia wane wij paam Kuoth Nhial, wane luaak Kuoth ji l-the-rel. Dɔŋ be kɔn nyuɔth dupke, a bane jal thɪn.” Kä bi nuɔt ben kä Dha-yɔn, kä ba ruacde lat kä Je-ru-tha-lɛm.

³Kä be kam nɛeni ti nuan luk, kä be kam dɔri ti buɔm buɔɔm ti nan kä nuan lat. Kä bike thepnikien täth ala puɔri, kä bike mutnikien täth ala car caari. Kä be thil dör mi nyiëeny ke dör in dɔŋ, kä bike kɔr cu kujɔ.

⁴Kä bi ramɔ cu nyuur thar jiaath nɔapde, kä thile mi bike jak kä dual. Ke yöö latde Kuoth Nhial in la Ruey Yɔaa.

⁵Kä dör diaal pal ramɔ ke ciöt kuothde, kä duunde yöö bane pal ke ciöt Kuoth Nhial Kuothdan amäni cäŋ kel.

Luny ji l-the-rel jɔk pɛcä

⁶En nɪni tɔtɔ cu Kuoth Nhial ruac i, “Yän bä rɔɔm ruɔl guäth kel, kä bä tin ca buath raar maat, ke ney tää cä moc ke riɛk.

⁷Kä bä tin ci duoth jak kä kuay, kene ney tin ca buath raar ε dɔr mi bum bum. Kä bi Kuoth Nhial ke ruac wij paam Dha-yɔn en cäŋ emɔ amäni cäŋ kel.

⁸“Kä ke kujɔdu jin luak deet in bäär, ke jin pä m nya Dha-yɔn in bum. Kä ji bi ruc ben, kuäär be luny kä nya Je-ru-tha-lɛm.”

⁹Kä enu wiee ke ji elɔŋ ɔ? A kuse thil kuäär? Kie ci ram in la lueekdu liw, a jen ci puɔnydu beɔ ɔ cɛtke ciek mi teke mac?

¹⁰Kä kuin rɔ lö nya Dha-yɔn, cɛtke ciek mi dap. Kä täame bi wec bany piny, kä bi wä ciɛŋ ni piny wec, kä bi wä kä Bë-bi-lɔn. En wɪni ba ji wä luäk, kä bi Kuoth Nhial ji wä luɛl tetni ji tɛru.

¹¹Kä täame ci dör ti nuan rɔ thac ke kujɔdu, wäke i, “A je dake, kä bane je guic ke nyinkɔn.”

¹²Duunde yöö /kujɔ ken min te wij Kuoth Nhial, kä /ca min caare nɔc, en ram in rol ke cɛtke bel ti kɔamke döör.

¹³Kä cue wee, jiec rɔ lö nya Dha-yɔn, kä kɔmke, ke yöö bä ji moc buɔm mi cɛtke buɔm yieethä. Kä jin bi dör ti nuan riam, kä bi yä ley tää ciken ke mac, bi rianɔdien kam Kuäär wec muɔɔn keeliw.

Mikaa 5

¹Kä täame yen ji Je-ru-tha-lɛm matde remkun, ke yöö ca kɔn gol. Bike booth l-the-rel mak.

Lär Kuoth ke rueec mi bi ben kä Beth-le-yem

²Duunde yöö jin Beth-le-yem Ep-ra-tha, kuiy ni yen rey thuɔk duëel Juda. Kä ye bi ram in bi l-the-rel ruac ben thɪn, min karke locke nikä ney tää wal.

³Ke kujc ε mɔ, be nεeke päl amäni mi ci guḡath in bi dap ke ram in dap gatde dap. E jen bi duoth gan man kule lony rey j̄i l-the-rel ɔ.

⁴Kä be ben cuɔŋ, kä be detke yien rey bumä Kuoth Nhial, kene gooy ciötdä Kuoth Nhial Kuothde. Kä bike cien ke mal, kä ba d̄itde cu ḡac ε w̄ic muɔɔŋ keeliw.

⁵Kä be cua malien.

Luäk kene duäc

Kä mi wä j̄i A-thi-ri-ya wecdan wä mak a bike ben muundan, bane bööthkɔn jak kä wä nyiëeny ke ke.

⁶Kä bike mun A-thi-ri-ya kene mun Nim-rɔd ruac ke buɔm. Kä ba kɔn gan ke j̄i A-thi-ri-ya mi wa kɔn wä mak a bike ben kēthdan.

⁷Kä bi duoth j̄i l-the-rel cien ni rey döri ti ḡuan, cεtke thäc mi bä kä Kuoth Nhial, kene nyuëer rey juaacni, tin /ca lip ni raan kie gat ran.

⁸Ken duoth j̄i l-the-rel bike cien rey döri, rey nēeni ti ḡuan, cεtke lony rey leeyni ti ḡuan, kene ruath luony rey buni deet, min came ke, kä thile ram mi luäke.

⁹Kä bi j̄i gaakdu puɔt, kä bi j̄i tēru diaal näk.

¹⁰Cu Kuoth Nhial wee j̄i, “En cāŋ εmɔ, bä j̄ionkōörükun woc reyduŋ kä bä thurbieelikun yiar.

¹¹Kä bä w̄iikun däk kä bä t̄ieckun tin buɔm buɔɔm thiay piny.

¹²Kä ḡän bä gaakni woc tetnikun, /cia bile wä tueeth kä t̄it.

¹³Kä bä j̄ock kolaan̄nikun kene riäkni woc reyduŋ, ke ḡöö /cia kuth ti l̄atde ke tetkun bile nyock ke p̄al.

¹⁴Kä bä kuothdun ni Ä-ce-rim kuac piny reyduŋ, kä bä w̄iikun däk.

¹⁵Kä ḡän bä rɔ col ke gak kene ḡëeny, kä döri diaal tin /ca ḡä luth.”

Mikaa 6

Luk Kuoth Nhial ke j̄i l-the-rel

¹Lienε mi ci Kuoth Nhial ε larε: j̄iec rɔ wēr lat ruacdu ke pääm, kä ake lienε min latdi.

²Lienε goony Kuoth Nhial lö pääm, kä lienε je yen tuk muɔɔŋ. Te Kuoth Nhial ke goony ke nεeke, kä be j̄i l-the-rel luk.

³“Kä yen nεekä, εŋu mi cä lätkä ye? Kä ci ḡän a riēkdun ney? Luocε ḡä!

⁴Kä ḡän mēē cä ye kam raar muun l-jēp, kä cä ye luēl dueel yieenä. Kä cä Muthe jak be ye both ke Ä-ron kene Mir-yam bä.

⁵Nεεkā tiεμε mēē ci Ba-lak kuäär Mo-ab ε car i be lät kā ye, keε luɔc ēē ci Bil-am gat Be-or ε loc ni je. Kä εnu ci tuɔɔk ɔ dup kā Ci-tim amāni Gil-gal, dere cuɔɔɔ Kuoth Nhial dhil ηac.”

Tin goor Kuoth ke

⁶“Kä εnu dee wä ke yä nhiam Kuoth Nhialɔ, min dēē wä pal ni je? A dēē ku wä kā je ke kɔaɔal ala muc ti wanke?”

⁷A dee loc Kuoth Nhial ku tεeth ke det ti bathdɔori, kie ke lith ti bathdɔori wäl? Kie bä gatdä min kēē thöp ke kuj dueerikä?”

⁸Kä jen ce jī nyuɔth ti gow jin raan. Kä εnu goor Kuoth Nhial ε kā jī mo? E yöö bi thuɔk lat, kā bi gɔoy nhok, kā bi jal agɔaa yeε Kuothdu.

⁹Lieηe je, lö yen ney tin ci rɔ dol wic, ciöt Kuoth Nhial, kā luth ciɔtäde ε pel mi cuɔɔɔ.

¹⁰A dēē ku ηot a palä ram mi ci rɔ duɔl ηɔak ke duɔp mi jjäk rueec?

¹¹Kä dēē ram mi teke theemni ti nyuɔn nyuɔɔn, keε kithni kaacni päl idi?

¹²Kä riη riηaku ke jī koor, kā lat neeku ni kaacni, kā kan ken ni naath.

¹³Ke kujc εmo yän cä tok ke, mi dakä ye, ke kuj dueerikun.

¹⁴Bia mīth duunde yöö /cia bi riη, bia ηot näk buoth ye. Bia rɔ tɔwikä duunde yöö thile mi bia jek, kā min bia kään, yän bä näk koor.

¹⁵Yen bia pieth, duunde yöö /ciake bi ηer, bia dey ɔ-lip nhiac, duunde yöö cia rɔ, bi yjr ke lieethde. Kä bia bel yɔl, duunde yöö /cia kɔanɔdien bi math.

¹⁶Yen cia guɔɔr ni ciη ɔmri, keε ciη dhɔaar Ę-yab diaal, kā cia liη ni luekdien. Ke kujc εmo, yän bä ye dak kā bä neeku jak kā löke, kā bia bec ciηä neenikä jek.

Mikaa 7

Dup I-the-rel tin jjäk

¹Riek ake yä! Ke yöö cä cεtke ram mi ruul dey jien ke mey, rey kakä, a ce cu thil dɔw mi dēē cam, a cāηe ni dey ηɔap tin ciεk, ke nhiam tin goor locdä ke.

²Kä ca neε Kuoth tēη wī muɔɔn, a ce cu thil guan cuηni kel rey nath. Ken diaal liepke ni yöö ba raan näk a deεp ramɔ däman ke cambak.

³Kä lät ken ni ti jjäk. Kä thieec bööth keε rueec ni kök, kā ney tin teke buɔm kanke min goor keε, inɔ bike cu lat keel.

⁴Kä ram in gɔaa ni jen kā ke cεtde nike thile. Kä guan cuηni kā ke cεtde nike kuɔk ke muoth. En täame ci cāη in ba duac ni neeku, cāη becädien ce cop.

⁵/Cu guṇ thieekädu nṁth, kä /cu loḥdu läṁ määthdu. Kä tit ruacdu ke ciek in tṁṁc ke jṁ.

⁶Ke ḡöṁ ciej gaat guṇi cṁṁke dṁṁṁ, kä nṁṁny nyal ke man, kä gak ciek keṁe manthude. Kä jṁ tṁr ran biken a ni jṁ dhṁṁṁṁṁ.

⁷Duunde ḡöṁ ḡṁn bä guic ni Kuoth Nhial, ḡṁn bä lip ni kääṁdä ni Kuoth, ḁn Kuothdä be ḡṁ liṁ.

Nöṁṁ Kuoth Nhial ke kaṁ

⁸ḁ loḥdun /ci tṁth ke ḡṁ lö jṁ tṁrṁ, a cṁṁ cṁ tṁth ḡṁn bä rṁ leni jṁṁc bä. Kä mi wṁṁ wṁ nyuur reḡ muṁṁth, bi Kuoth Nhial a buaydä.

⁹ḡṁn bä nṁṁny Kuoth Nhial rut, ke ḡöṁ cṁ je läṁ kä duer, amṁni mi cṁ ḡṁ gaṁ reḡ luṁk kä cṁ ḡṁ kaṁ cuṁṁṁṁṁṁ. Be ḡṁ cu nöṁṁ reḡ buṁṁṁ, kä bä cuṁke ku nen.

¹⁰Kä bi guṇ tṁrṁ je cu nen, kä be cu pṁc ḁn ram in ci ḡṁ jṁṁk ṁ, “Kuoth Nhial Kuothdu a nikä?” Bä cu guic ala mi caanyṁ, kä bä cu dṁny kä piny cṁṁke tuṁk duṁṁ.

¹¹Kä bi cṁṁ in ba täth ni paṁny ni wecdun cu ben, ḁn cṁṁ ḁṁṁ ba kṁthnikun tṁṁc jṁk.

¹²ḁn cṁṁ ḁṁṁ bi naath ben kä ḡṁ, kä A-thi-ri-ya keṁe rṁk I-jṁp, kä be kaṁ ni kä I-jṁp a wṁ ni kiir Yu-pe-ree-tidh, a lenṁ kaṁ ni yieer a wṁ yieer in dṁṁ, kä a lenṁ kaṁ ni kä päṁ a wṁ päṁṁ in dṁṁ.

¹³Kä duunde ḡöṁ bi wṁc muṁṁṁ a day, ke kuṁ läṁni dueeri jṁke.

Kṁṁc Iṁaac Kuoth ke I-thṁ-rṁl

¹⁴Yien nṁṁku keṁe detku ke keṁṁdu, lö Kuoth Nhial, tin ciej kṁrṁ reḡ ruṁṁṁṁ, reḡ muṁṁṁ mi tṁṁ wal. Jak nike kä läk kä Ba-can keṁe Gil-yad cṁṁṁke nṁn tṁṁ wal.

¹⁵Läṁni ti ḡṁṁke naath lö Kuoth cṁṁke mṁṁ nṁṁṁṁ ko raar kä I-jṁp.

¹⁶Kä bi dṁr ḁ nen kä bike cu ḡṁṁc ke buṁṁṁṁṁṁ keṁliw. Kä bike thukien cu dṁṁ kä thṁn kä ba jṁthkien kum.

¹⁷Kä bike cu bṁl ni tur cṁṁke thṁl, kä bike ben raar reḡ duṁlikien tin buṁṁ buṁṁṁṁ cṁṁṁke muṁṁṁ piṁny. Kä bike luny kä Kuoth Nhial. Kuothdan a lathe ke, kä bike je luṁṁth.

¹⁸Kä ḁ Kuoth in mith dee cṁṁke jṁ mṁ ke päṁ dueeri ke duṁṁth nṁṁṁke tin la nyinke? Kä /ci gakdu la rṁmi amṁni cṁṁ keṁ, kä la nyuthi ni nṁṁku nhök mi thil pek.

¹⁹Kä bi loḥdu leni nyṁk ke päṁ piny ke kuṁṁṁ, kä bi dueerko dṁṁny piny. Kä bi jṁṁko diaal wṁ yuṁr ni lool baar.

²⁰Kä bi cuḗ thuḗk kä Je-kɔb kä nhök mi thil pek kä A-bε-ram, niε meë ci laḗ guḗari meëdan.

Nëm

Nëm 1

¹Neme ε ruac ke kuj Ni-ne-be, ke nyuuth ëë ca nen ε Nĕ-yum raan El-koc.

Gak Kuoth Nhial ke Ni-ne-be

²En Kuoth Nhial ε Kuoth mi guan tiilä kä la coolε mi jĕäk, Kuoth Nhial ε guan gaak, kä la cule naath ti jĕäk. La cule jĕ tĕre jĕäkien, kä rōme gakde ke kujdien.

³En Kuoth Nhial dak gakde, kä dijt buomde, kä /ce guan duirä päl baan a /ce duäc. Kä duöpdε ε thul, kä tur ciöknike ke puar.

⁴Kä cue bar kecikä, kä cue kööt, kä cue kier diaal jakä kööt. Kä kaak Ba-can kene bel wec paam Kar-mel cuke rōl, kä cu gaakni juaacni Le-ba-nōn waan.

⁵Kä cue pääm lath kä cuke dhiay nhamde. Kä cu piny dual kene tin diaal tin cien thĕn.

⁶Kä ena dee gakde luän o? Kä ena dee këc loacde luän ke ruot o? Cue gakde wuoc piny cĕtke mac, kä cu pääm thiay nhamde.

⁷Kuoth Nhial goaaε, ε guaath luäkä rey rikä. Kä ganε ney tin luake rō jε.

⁸Kä be jĕ tĕre näk ke nyoc mi te löny mi dijt, kä be ke juoc ni rey muoth.

⁹Kä mo ci lät kä Kuoth Nhial o, be jε moc pek. Kä /ce guan tĕre bi duäc kä rεw.

¹⁰Kä ken bike rō cĕtke kujc, ken ney tin ci yōn ke koan, bike thuok cĕtnike juaac ti koot.

¹¹Reydu jin Ni-ne-be, cu ram mi lät Kuoth Nhial caap ti jĕäk ben raar kä jĕ, mi lät naath ni ruaacni.

¹²Kä ci Kuoth Nhial wee j, “A cānε ni mo bumke mo kä nuankε, bake näk a bike riaw. A cān ni mi cā ye duäce. Yān /cā ye bi nyok ke duäc.

¹³Kä en täame bä ye lony kä lätkien tin bëc bëc, kä bä kuatni tin ca yien ni ye lony.”

¹⁴Kä cu Kuoth Nhial ruac lar ke kuj Ni-ne-be j, “/Ci bi teke gaat ti ba kek ciötdu. Yān bä kuth jien kene kuth yieethä woc rey duëel kuthniku. Yān bä koakdu tet, ke yöö ci jĕäk.”

¹⁵Kä lieņε ciök raam in noon thuk ti gow, min lat mal! Kä nare narun, lö jĕ Juda, ke thuok yäcadun. Kä /ci jĕ dueeri wecdun bi nyok ke mac, bake näk niken diaal.

Nëm 2

Pëën Ni-nε-be

- ¹Ci nεy tin make j̄i ben Ni-nε-be. Gaŋε guath tin buɔm buɔɔm, kā tietde duɔɔp. Riali rɔ ikä, kā mat buɔmdu keeliw.
- ²(Ke yöö ci Kuoth Nhial Je-kɔb luɔc wuɔtde, cɛtnike wuɔt l-the-rel. Cän ni mo cake pɛc ε pëec nath ɔ kā ca karkien jak kā jiäk.)
- ³Kä teke ke köötni ti dɛer. Kä cianke bieyni ti dɛer. Kä jaŋ yieeth thurbieelikien cɛtke bɔl maac, ke cän in wäke ke koor, kā riŋ jiönköörkien koor.
- ⁴Kä wur thurbieeli duɔpni, riŋke rɛc kā lunyke raar dɛekä wec. Jocke cɛtke patariɛy, kā ränke cɛtke yiel nhial.
- ⁵Kä cɔle rɛmdε min cε liny. Kä tēth niken min wäke, kā cuke riŋ puɔny paany ke pēth, kā cua köötni laŋh guathni tin gow.
- ⁶Kä cua thiekni tin te kuj kieɛr lēp yööŋ.
- ⁷Kä cua kuäär ciäk naŋ ala pɛc, kā cu nyier tin la laatke, paŋ cɛtnike kunööri, patke ni lockien.
- ⁸Cu Ni-nε-be cɛtnike lil mi ci pike wuɔth. Kä wiee ke j̄, “Cuɔŋε! Cuɔŋε!” Kä cue thil ram mi cu rɔ riet jɔk.
- ⁹“Pëce ciäk in bör! Pëce daap! Tëë ke yiow ti thil pek!”
- ¹⁰Jen cε daŋ! Kä ca pä! ε ca luɔt! Ci luɔc nath baath kā lathε ke, kā cε nhiam nath yom!
- ¹¹Kä duel lonyni a nikä, kɔaak nuēt̄ni lonyni, guath in la lony a miŋh th̄in, guath in la tuut luɔny kene nuɔɔt luɔny ke dɛykien a wä th̄in a thil dual?
- ¹²Ci lony ley mi rɔŋ näk ke kuj dɛenike, kā cue je nuɔk ni dhoon, kā cε duele thiän ke dhon r̄jɛŋ.
- ¹³Kä cu Kuoth Nhial in la Ruey Yɔaa ruac wee j̄, “Yän lapä guan t̄eru, yän bä thurbieeliku waŋ, kā bä nuēt̄niku näk koor. Kä yän thile ley mi bä bany j̄i wī muɔɔn, kā /ca ruac jaakniku bi le liŋ.”

Nëm 3

Dak Ni-nε-be mi ci päk

- ¹Riek ake wec mi te rɛyde ke riem, mi ci thiaaŋ ke kaacni, kene kuak ti thile pɛcdien pek!
- ²Kä lieŋε jow waatdä kene giŋ giir ciökni thurbieeli, ke kop koop ciökni jiönkööri kene dh̄ik dh̄ik thurbieeli!
- ³Kä ci j̄i jiönkööri rɔ rialikä, kā rän thepni, kā riaw mutni, kā nuan nεy tin ca näk, ke riŋ nath ti /ca luän ke kuën, tēth ni naath ke riŋ nɛeni tin ci liw.

- ⁴En wec ce cɛtnikε ciek mi riär, kä pɛel naath ke kuthkε, kä jakε döör kä kuaany ke leere, kä jakε naath kä jaan ke walkε.
- ⁵Kä cu Kuoth Nhial in la Ruey ʒaa wee i, “E ʒän ʒan tɛru, kä bä ʒaatu woc a bi duoth ni juutdä. Kä bä döör kenε kuar jak kä ʒuecke ji juutdä.
- ⁶Kä ʒän bä ji kum ke jiäk kä bä ji cien a jiäk, kä ba ʒuecke ni ji ε naath.
- ⁷Kä ney diaal tɔ ba ji nen tɔ, bike ʒaɔc ke ji kä bike wee i, ‘Ci Ni-ne-be dɔk, kä ena bi je ku le par ɔ?’ Kä bä ram mi bi ji bum kule jiek nikä?”
- ⁸A ku ʒaa ni jin kä The-beth min te gekä kiεer, min ca wil ε piw, min ʒanke ε yier, kä pänyde piw?
- ⁹Kä buɔmde Kuc kenε l-jɛp, a thil guut. Kä teke ke mat ke Put kenε Lib-ya.
- ¹⁰Kä cue ɲot cua The-beth nan ala pɛc, kä cua nyintietnike näk duɔpni diaal. Kä cua wutnike diaal tin luɔthke, daak ke yor gaakni, kä cua wutnike tin dit yian ke kuatni.
- ¹¹Amäni jin bä biä ʒɔɲ kɔɲä, kä bi rɔ tɛɛ. Kä bi ʒaath känä ʒor kä ji tɛr.
- ¹²Kä tjecku tin buɔm buɔm diaal, cɛtkε ke jiath ɲaap mi ci ciek ke deyke tin nhiam, tin la pen mi ca je ʒɔk kä cam naath ke.
- ¹³Kä nenε, rɛmku cɛtkε ke män. Kä thiekni wecdu teke ʒoɔɲä kä ji tɛru, kä ci mac doɔpnikien waɲ.
- ¹⁴Jiöme rɔ piw ke ʒöö ba ye ʒol, kä jakε tjeckun kä bum, wiaa tathe mun thuɔpni, riale thop ikä!
- ¹⁵En wiɲi bi mac ye waɲ, kä ba ye näk koɔr. Be ye thuk cɛtnikε kɔryɔm. Kä rɛpe rɔ cɛtnikε kɔryɔm, ɲuanε cɛtnikε rak!
- ¹⁶Rɛpe pɛk nɛnikun tin la köök cɛtnikε kuɛl nhial. Kä bike cɛtnikε kɔryɔm mi bar rɔ ke ʒɔkε.
- ¹⁷Kä cɛt ʒaɲkun nike rak, kä cɛt ɲieeckun nike buɔn kɔaryɔam mi ci nyuur puɔny kal ke cän tjeek, kä min ci cän lɛp, lake rɔ cua bar, a be thil ram mi ɲac ʒaathdien.
- ¹⁸Ci bööthku liw, lö kuäär A-thi-ri-ya. Kä ci nɛku tin ɲac ɲak niεn. Kä ci nɛku däk wuɔthni päämni, kä thile ram mi ruulke.
- ¹⁹Kä thile mi bi buɔtku jak kä ʒow. Kä ney diaal tin ba thok liɲ ke kujidu, bike tetkien pat ke pɛändu, ke ʒöö thile ram mi /ken lät jiäkniku jɛk.

Yäb

Yäb 1

¹Ruac Kuoth ëë ci ben kä gök ni Yä-bë-kuk.

Thiec Yä-bë-kuk in nhiam

²A bi ku mäni ney, lö Kuoth Nhial, bä j̄i thiec ɔ ke luäk, kä /ci yä liŋ? Kie ɔalä j̄i ke, “Kor!” Kä /ci yä kän?

³Enu jak j̄i yä kä guɛcä j̄iäk keɛɛ dueer ɔ? Kä te d̄ak keɛɛ kor ni nhiamdä. Kä te koori keɛɛ gak gaakni guath ni diaal.

⁴Ke kuj̄c ɛmɔ ci nuɔt keɛɛ thuɔk cu thil. Ke yöö ca j̄i cuɲni gol ɛ j̄i dueeri, kä /ca thuɔk le lat.

Luc Kuoth Nhial

⁵Kä cu Kuoth ɛ loc j̄i guic döör, bi gaac ke mɔ bi tuɔk kä ke mɔ. Yän bäke lät kä mi /ci bi n̄ath, mi waa je wä lar j̄i.

⁶Yän kamä j̄i wec Bë-bi-lon buɔm, ney tin bëc bëëc kä luothke, ney tin bä ni peek yaa ke yöö ba mun ben mac.

⁷Ke ney ti jake naath kä dual, kä puanykien ke ken la nuɔt tɔ ke luthdien.

⁸Kä puɔl ni j̄ionköörkien kä kuac, kä luothke nike kä yaak war. Kä j̄i j̄ioɔknikien bäke ni n̄onä, kä wurke ke p̄eth. Riŋke c̄etnike cuɔɔr mi ban mieth.

⁹Bäke ke kor ken diaal, dual ney diaal ke bendien. Kä nuan p̄ëëckien c̄etke liet.

¹⁰Ken yoaŋke kuar, kä dɔl ken ruëëc. Kä /ci wij̄ tin buɔm buɔɔm ke dhal la ken ke a täth koɔtni, kä ba je cu käp.

¹¹Ken la bäke c̄etke j̄ioam kä wäke ke wä, ney tin buɔmdien ɛ kuothdien!

Thiec Yä-bë-kuk in r̄ewde

¹²Kä cie j̄in ɛn nëë te th̄in ni wal inu lö Kuoth Nhial, ni Kuothdä min Rel Gooyde rɔ? A kɔ /cakɔ liw. Kä lö Kuoth Nhial, ci j̄i Bë-bi-lon kuany ke yöö ba naath kuk. Kä cike mek ke yöö /ba naath duac, lö Päm teekä.

¹³Kä war̄du la guice mi j̄iäk, kä ci lät kä ti j̄iäk nhok. Ke kuj̄c ɛmɔ enu ku ney ti thil n̄ath le päl ɔ? Kä enu bitdi mɔ guath in cien j̄i nyuɔɔni j̄i cuɲni a j̄iäk ɔ?

¹⁴Kä ci naath cak c̄etke r̄ec yiëer c̄etke koam tin thil ruëëc.

¹⁵Ci guan t̄er ken diaal nöön ke gɔne, c̄e ke yiöoc raar ke cambakde, ci löcde t̄eeth ke yöö c̄e ke maat ke buoyede.

¹⁶Ke kuj̄c ɛmɔ c̄e cambakde thöp muc, c̄e buoyede war̄ wal tin kɔp. Ke kuj̄dien c̄e teke t̄ek mi goaa, t̄ëë ke mieth mi r̄onj̄.

17 Kä jən be cambakde laḡat, a be naath dāk a thil pälikä?

ḡäb 2

1 ḡän bä ku guic ni duḡḡp, bä cuḡḡ wii biikä, ḡän bä min bi Kuoth Nhial, ε laḡ ḡä i bä lat lip, ke luḡc ε be loc ni goḡnydä mḡ.

Luḡc Kuoth Nhial

2 Kä cu Kuoth Nhial ḡä loc i, “Gḡri min ci nen rey päämni tin pat paat, dḡḡ bi ram wä je kuēn ε tit.

3 Gḡr ni je piny ke ḡöö /ken guḡḡthde ni ben, kä be ben ke pēth, kä be thuḡk. Kä mi ce jäänny, lipε, be ben ε thuḡk, /ce bi jäänny.

4 Kä nen ε, ney tin jḡ dueeri /cike bi tēk, kä ney tin jḡ cuḡni bike tēk, ke ḡöö ḡḡthke Kuoth.

5 Ke thuḡk koḡḡ bathε raan, kä raan ε guḡḡ liakä mi thil loḡḡ. Ke ḡöö ceḡde nike koḡḡ ke ne liḡḡ /cike roḡ. Ce döör diaal mat puḡḡnyde ala neεε.”

6 Ci ney diaal tiḡi ro mal ε riet je ke pel a thil dual a ba je jḡök i, “Riek ake ram mi ci mi /ciḡ duḡde kaḡ mi moc ro riḡḡ ke mac nath! A bi ku mäni ney bi ne me laḡ ḡ?”

7 Kä /ci jḡ ḡḡḡlu ro bi jḡεc, ney tin ba jḡ pēn ciḡḡ? A bi jḡḡ a pēcdien.

8 Kä ke ḡöö ci döör ti ḡuan pεc, bi ney tin ci duḡth jḡ pεc, ke ḡöö ci ney ti ḡuan näk, kä ci wḡc muḡḡḡn dāk ke ne wii, ke tin diaal tin ciēḡ thḡḡ.

9 Riek ake ram mi noḡ dhḡre riḡḡ ke duḡḡp mi duer, min läḡ dueε guḡḡth mi loc, ke ḡöö ci riek ε bi jek!

10 Ci nöḡ ni dhḡru pḡc, ke dākdu ke ney ti ḡuan, ci ḡḡr ni tēkdu.

11 Bi wiee ni pääm puḡḡny paḡny, kä ba jḡwdien gam ε jḡen wecde.

12 Riek ake ram mi läḡ wec ke näk nath, kä yiεthe ciēḡ piny ke nyuḡḡn!

13 Kä /ciε Kuoth Nhial in la Ruey ḡḡaa in leny buḡḡmde ti diaal laar je mḡ en ḡöö, min ca laḡ ε naath ε duḡḡ maac, kä min cuuc döör ro ke je ε baḡ?

14 Ke ḡöö bi wḡc muḡḡḡn thiḡḡḡḡ ke goḡy ḡäcä bumä Kuoth Nhial, ceḡke min la piw yiēr a thiään.

15 Riek ake ram mi mäāth jḡ thieekäde ke koḡḡ, min jḡomke koḡḡ rey dhar amäni mi ci ke ḡḡḡ, ke ḡöö be taḡḡdien baḡḡ a thil bieyni cu guic!

16 Kä bi thiḡḡḡḡ ni jḡḡ ke pḡc ke guḡḡth wutädu. Jḡḡ puḡḡnydu bi maath ke koḡḡ, kä bi ḡḡḡ a bi te ni baḡḡ! Liεer koḡḡä min te tetdä cuēεc Kuoth Nhial a luc ro jḡ ni, a bi pḡc wuḡḡdu kuḡḡm ni piny!

17 Kä bi riək ëë ci lät kä jī Lε-ba-nōn jī roc, kä bi dāk ëë ci dāk ni ley jī jak kä dual, ke yōō ci ney ti nuan näk, kä ci wīc muḡḡn dāk keḡ wīj, ke tin diaal tin cien thīn.

18 Eḡu mi lot kuoth paḡam je kä lätdε raan, /cε lät ni njiicni kaḡacni? Kä dee ram mi lät je, je kule ḡäth īdi, kä cε lat ni kuoth paḡam mi /ci ruac!

19 Riək ake ram mi jioḡ jiath ī kerī, kä jioḡke päḡm ī jīec rō! Keḡ tōtō deekε nyuuth nūn? Nen ε ca je rōth ke daḡap keḡ ciək in bōr, kä thile yiëë mi te rēyde.

20 Kä Kuoth Nhial tēë rēy luaakde min rēl rō, a ḡow keeliw päḡl rō piny nhiamde.

ḡäb 3

Pal ḡä-bē-kuk

1 Nεḡε ε pal ḡokä ni ḡä-bē-kuk mēë palε ke thucḡni.

2 Aḡ Kuoth Nhial, ḡän cä kēkdu liḡ, kä ḡän cä dual ke lätku lö Kuoth Nhial. Kä nyōk ke ke lätni rēy nīni kō, jak nīke kä ḡackε rēyda kä a päḡidu ikä te thīn a cāḡ gaki.

3 Kuoth bēë wīc Te-man, εn min Rēl ḡooyde rō bēë Pääḡm Pa-ran. Kum wuḡtde puḡar, kä thiäḡḡ liakde wīc muḡḡn.

4 Kä riaw riaawde cētde nīke buay cāḡ, kä te buay tetkädε, ḡäth in te buḡḡmde thīn.

5 Te juey nhiamde, kä ḡuḡḡrke je ε liaw.

6 Mi cε cuḡḡ lathε piny, kä mi cε liεc dual döör. Kä pääḡm tēë wal, ci ke thiḡy piny. Kä dupke thile ke pek.

7 Kä cä kemeni jī Kuc nen teke rikä, kä ḡuḡḡh ciεḡni jī Mid-yan teke cucä.

8 A ku gaak ke yiēr inu, lö Kuoth Nhial? Kīε gaki ke tḡari, min ḡēri thurbieḡliku, min kōtdi jīōḡkōörīku tin la joci naath?

9 Kä curi bääru kaḡm raar rēy ḡokädε, kä curi kuen kueeni ti nuan cōl. Kä curi piny rēt ke yiēr.

10 Mēë ci pääḡm jī nen cūke kaḡ, kä cu pīw wuḡw min demke nhial. Kä cu pī piεny muḡḡn wuḡw, cūke teke muaḡ mi dīit.

11 Kä cu cāḡ keḡε pay cuḡḡ ḡuḡḡhnikien ke rāḡ bäärädu, keḡε riaw riaaw muḡḡdu.

12 Curi jaḡ wīj muḡḡn ke ḡēḡny, kä curi döör nor ke ḡakdu.

13 Kä curi ben ke yōō bi nεku ben kän, ke yōō bi kuääru min ci mēk kän. Kä curi bōḡḡh nēeni tin jī dueeri dup, curi je riac ni ciōknīke cu mäni wīcde.

14 Kä curi wı̄cde yieth ke mutde, mēē ci rēmdē ben cētke thul, ba ney ben riaw kā dōr, liakē rō cētke ney ti ci can nāk ke tēē.

15 Curi yiēr jāl ke jiōnkōōriku en buōn piini ti ŋuan.

16 Yān mēē cā liŋ, cu lōcdā jiath, cue lēpdā lath ke ruac, kā cue cōwkā kōk kā cue ciökā lath, /cā jāl luāŋ. Yān bā cāŋ dākā min bi ben lip bitkā min bā kā ney tin ca wecda mac.

17 A cāŋ ni mō /ken jiath ŋōp kuer ɔ, kā thile ŋōp dēy, kā /ken jiath ɔ-lip kuer kā /ken kāk ciēk, kā thil dēt ti te rēy kāli kā thile yōk lueekni,

18 ŋotde yān bā Kuoth Nhial lāt tēth lōaac, bi lōcdā tēeth ke Kuoth känädä.

19 Ke yōō Kuäär ni Kuoth ε buōmdä, cē ciökā jak kā cētke ciök kēwä, cē yä jak kā wä wuōthni päāmni. Ke yōō bōōth puāat thuōmni, tēē ke thuōmnikä.

Dhep

Dhep 1

¹Neme ε ruac Kuoth Nhial ëë ci ben kä Dhe-pën-yaa gat Kuci gat Ge-dël-yaa gat Ä-mër-yaa gat Yidh-ki-yaa mëë ruc ni Yo-ci-yaa gat A-mon kuäär Juda.

Cäj luok Kuoth Nhial

²Kä cu Kuoth Nhial wee j, “Yän bä ti diaal poc wij muḡḡn.”

³Kä cue wee j, “Yän bä naath kene ley woc. Kä bä diit nhial kene rec yiëer woc. Kä bä j̄ dueeri woc. Kä bä kuëë ran thuk wij muḡḡn.

⁴Kä yän bä j̄ Juda duäc, kene j̄ Je-ru-tha-lēm diaal. Kä bä duoth nēeni tin palke kuoth Baal däk en wane, ke ciööt bööthni palä tin, la palke je.

⁵Kä bä ney tin la palke nyin nhial wij duëel, ney tin palke yä kä yacke rō ke ciötdä, kä ḡotke ke mi yacke rō ke ciöt Mo-läk däk.

⁶Ke ney tin ci rō r̄iet jök kōrä, ke ney tin /ci bä kä yä, kä /ca yä thiec.”

⁷Päli rō piny nhiam Kuḡ ni Kuoth Nhial! Ke yöö ci cäj Kuoth Nhial thiak. Yän Kuoth Nhial cä muc rialikä, kä cue jaalkke tin ce col jakä lëy lëy.

⁸Kä en cäj mucädä emō “Yän bä bööth kene gaat kuḡri duäc, ke ney diaal tin latke nyin ciēḡni juri.

⁹En cäj emō yän bä ney diaal tin palke kuth kōkien, tin thiḡḡke duël kuthnikien ke ti maacke kene tin pēcke däk.”

¹⁰Kä cu Kuoth Nhial wee j, “En cäj emō, bia wiee liḡ thok in la Thok Rec, kä bia lul liḡ guäth in pay lat kä Je-ru-tha-lēm, ke jōw mi diit wij päämni.

¹¹Kä wiee yēn ney tin ciēḡ rēy ciēḡḡni, ke yöö bi ney tin la kōake kuak liw, ken tin diaal tin kōake, cik in bōr kene daap.

¹²En guäth emō yän bä Je-ru-tha-lēm ḡor ke lembärni, kä bä ney tin ci rōḡ kä cärke ke lockien j, ‘Thile mi ḡaa kie mi jiääk mi bi Kuoth Nhial ε lat.’

¹³Ba kuakien pēc kä ba dhorkien däk. A cäj ni mō cike duël lat o, /cike bi ciēḡ thj̄n. A cäj ba kaak wal ke kuj kōḡḡ pith, /cike kōḡḡdien bi math.”

¹⁴Cäj Kuoth Nhial in diit ce thiak, ε thiak elḡḡ, kä bëë ke ke pēth. Bi wiee bëc elḡḡ ke cäj Kuoth Nhial, bi wäath wiee ke jōw mi diit en wj̄ni.

¹⁵Ba cäj gaak en cäj emō, ε cäj rikä mi bëc bëc, ε cäj dākä, cäj muḡḡth cäj lieth, ε cäj wunä mi col.

¹⁶En cäj kuthä kaḡḡ kene köök köör wj̄ni tin buḡm buḡḡm, kene duël tin te biēni.

17 Kä bä naath miæet, a bike jal cętnike ciöör, ke yöö cike yä duer duer. Kä ba riemdien wuoth piny cętnike tup, kä ba riņdien yiäk cętnike waw.

18 Kä /ci ciekdien in bor kene daapdien ke bi kån, ke cån kecä Kuoth Nhial. Kä bi wij muōōn keeliw dak ke mac keckä İaacde. Kä bi guut cu ben inō, kä ney diaal tin tēk wij muōōn.

Dhep 2

Thiec ke luny kä Kuoth

1 Matde rō guāth kel lö dōr mi thil pōc,

2a /ken yen ni liw, cętkę gaak juacä, a /ken kęc İaac Kuoth Nhial ni ben kä ye, a /ken cån gaak Kuoth Nhial ni ben kä ye.

3 Gore Kuoth Nhial yen ney diaal tin muā muāal wij muōōn, tin luothke ruaacnike. Thiec cuōōj kene kōac, dōj ba ji gan ke cån kecä İaac Kuoth Nhial.

Luk ji thieekä ji I-the-rel

4 Be thil ram mi bi duoth kä Gadha, kä ba Ac-ke-lon päl. Kä ba ji Ac-dod juoc raar, kä ba ji Ek-ron woc wijdien.

5 Riek ake yen ney tin cienj thok yiëer, yen dōr ji Ke-reth! Gak Kuoth Nhial ake ye lö ji Ke-naan, mun ji Pi-li-thet. Kä be ye dāk amāni mi cę thil ram mi doth.

6 Kä bi mundun in te thok yiëer, a guāth ji yien deet kene kal deet.

7 Kä bi mun thuok yiëer a duj ji dhōaar Juda tin ci duoth, ba guāth lak, kä ke thianj bike la tōoc kä Ac-ke-lon, kä bi Kuoth Nhial Kuothdien ke tit, kä be ke luoc mundien.

8 “Yän cä kuethni ji Mo-ab kene ji A-mon lij, tin kueth kene ni neekä, kä duacke ke dual muundien.”

9 Kä cu Kuoth Nhial in la Ruey Yōaa, Kuoth I-the-rel wee j, “Yän cä yac j bä Mo-ab jak kä cętkę Tho-dōm, kä bä A-mon jak kä cętkę Go-mo-ra, a ba guāth korwaayä kene mile, ba dōr amāni cån kel. Kä bake pec ε duoth neenikä, a bi neekä tin got ke tēk mundien kan.”

10 Kä bi nōmō a dujdien mi bä kam ke ala duj liakädien, ke kuj kä yöö ca nee Kuoth Nhial in la Ruey Yōaa kueth kä cake dōl.

11 Kä bi Kuoth Nhial rōoth ke ke, mi wëe kuth wec muōōn diaal wä dāk, kä ba je pal ε döör diaal, bi ramō je pal guāthde.

12 Kä yen bä lö ji Kuc, bä ye näk.

13 Kä bi Kuoth Nhial A-thi-ri-ya dāk ke buōmde. Kä be Ni-ne-be bany piny ni baan, ala mi day cętnike dōr mi luot.

¹⁴Kä ba guāath tōcä leeyni diaal, kä bi cuōr kenε rumciduaar cienj reyde. Kä bi gumut wiee wernyiniε, kä bi jakōk cienj ni reyde, ke yōō ci duoth ni jien guāathde.

¹⁵En nōmō ba jēn taa wec mi liak rō, cienjε ke mal, kä laare je j, “E ni yān kä rōa thile ram mi dōj.” Kä ε dāk mi tēē di teke je mi, ba ni guāath lōjā leeyni! Kä ney diaal tō bi rēt ke je tō bike gaac elōj a ba wuōthkien tij.

Dhep 3

Duer Je-ru-tha-lēm kenε luēε

¹Riek ake wec in cienj naath a jiäk kä lät dueer!

²Kä thile ram mi luthε, kä löke yōō nyuōthke je duōr. Kä /cε Kuoth Nhial njāth, kä /cε rō thieek ke Kuothde.

³Kä ruēēcke ke yaak war ti thile mi palke ke kuj ruōnwaanj.

⁴Kä gööke thile ke njāth. Kä ci böōth palāde min rel gōoyde rō yiar, kä ca nuōt jak kä nyin köör.

⁵Kä Kuoth Nhial ε cuōrōj reyde, /cε duer a lätde. Kä ke runwanj ni diaal la latde cuj, kä /kenε met pak ke cāj kel. Kä njotde kujc guān dueeri pōc.

⁶“Yān cā döör näk, kä cā wijikien dāk. Kä cā duōpkien yiar, a be thil ram mi jāl tij. Kä cā wijikien dāk, a thile ram mi bi cienj tij.

⁷Kä cua car j, ‘Be yā ku dhil luōth ε puc, a be luek ku dhil lij. Kä /ca guāth cienjāde bi dāk, kä /ci gacdä bi wä kä je.’ Kä tin jiäk diaal tin latke.”

⁸Kä cu Kuoth Nhial wee j, “Ke kujc emō lipä ke cāj in wā rō wä jiec ala neen. Ke yōō ruacdä ε yōō bä döör maat, kä bä kuääri dol, kä bä wanj laacdä wuōcke, ke wanj laacdä bä wic muōrōn thuk keeliv.

⁹“Kä en guāth emō, yān bä ruac döōri rijt, a be la ruac mi gōaa, kä bi ken diaal pal ni yā, yān kārōa a thil kuoth mi dōj.

¹⁰Ni kuj kieer nikä Kuc ney tin palke yā, neekä tin te dāklaatni, ba yā nōj muc.

¹¹“En cāj emō /ca ye bi jak kä pōc, ke kuj lät ni diaal tēē cia rijt ni rō kä yā. Ke yōō yān bä ney tin liake rō reyduwoc, kä /cia rō bi le nyōk ke wuōc kōrā wij pāamdä min rel gōoyde rō.

¹²Ke yōō bä cienj reyduwoc yēn ney ti muāl muāal ti teke nuōt, ti ba luäk gor kä Kuoth Nhial.

¹³Kä duoth ji I-the-rel tin tēk, /cike bi le duer. Kä /ca kac bi lat, kä /ca mi la kanj bi lat. Bike mijh kä bike tōc, kä thile mi bike jak kä dual.”

14 Tuari lö nya Dha-yon. Kä roali lö I-the-rel! Dari ke tēth laaac ke löcdu keeliw lö nya Je-ru-tha-lem!

15 Ci Kuoth Nhial lukdu päl, kä ce j̄i tēru luoc j̄ok kä j̄i. Te Kuoth Nhial ni Kuäär I-the-rel keel ke j̄i. /Cu le dual ke riēk.

16 En cāṅ emō ba Je-ru-tha-lem j̄iök i, “/Cu dual lö Dha-yon kä /cu rō le luär.

17 Te Kuoth Nhial ni Kuoth I-the-rel keel ke j̄i, ε wääth köör la ṅunε juc nath. Kä bi löcde teeth reyduṅ kä ke nhökde be ye moc tēk mi pay tuoc̄k. Kä be ye puany ke jow mi dīit ke dit.

18 Kä ke cāṅ ṅarä, ṅän bä d̄ak woc reyduṅ, ke ṅöö /cia riēkde bile jek.

19 Nēne je, en guäth emō ṅän bä ney tin cian̄ke j̄i a j̄iäk duäc, kä bä ruath dē̄il k̄än kä bä pē̄ec ruoc̄l, kä bä pöcdien cu jak kä liak, kä bake liak ε w̄ic muoc̄ṅ keeliw.

20 En cāṅ emō bä ye nööṅ cien̄, cāṅ in bä ye mat keel. ṅän bä ye kam liak kene luth rey neeni diaal w̄i muoc̄ṅ, mi w̄aṅ ye wä luoc̄ ban̄kun,” ruac ni ṅän Kuoth Nhial.

Yag

Yag 1

Riet Kuoth Nhial ke nyɔak tɔth luaakde

¹Runä min rɛwde guäth ëë la Dɔr-ya-wɛc a kuäär in dijt rool Pɛ-re-thia, ke cän in jiol kä pay bækɛl (Kornyot), cu Kuoth Nhial ruac ke thok gokä mi cɔal i Ya-gay. Ke ruac mi nɔpɛ kuäär Juda ni Dhe-ru-ba-bɛl gat Cal-ti-ɛl, kenɛ booth palä in dijt ni Jo-cua gat Ye-yo-dha-dak, cuɛ wee i,

²“Ci Kuoth Nhial in la Ruey Yɔaa ɛ lar i ken nɛy titi larkɛ je i ɲot guäth in dëë nyɔk ni tɔth luaak Kuoth in dijt.”

³Ke kuj ɛmɔ, cuɛ gök ni Ya-gay ku jāk kä naath jioke ke i,

⁴“Yɛn nɛkä, ɛ thuɔk ɛn yöö dɛrɛ cienj duëli ti dɔpɔdɔp guäth in te luaakdä riäpä!”

⁵Ke kuj ɛmɔ, jioke Kuoth Nhial ye i, care min latde agɔaa.

⁶Yɛn piethɛ beɛl mi duɲ dijt kä ciɛcɛ ni ti tot. Miethɛ kä /cia riänj, mathɛ kä /cia kayɲuɔɔk, ruɔnyɛ rɔ ke bieyni kä /ci puɔnykun rɔ nyäk ke muɔr, kä kääp raan yiow lat ti pike kieth mi ci wuoth.”

⁷Inɔ ci Kuoth Nhial in la Ruey Yɔaa ɛ lar i, care min latde agɔaa.

⁸Kɔatde pä m wiaa joape jien bia luaakdä ben täth, a dee loçdä cu tɛth, kenɛ yöö dëë cu jooc rɛy wutädä.

⁹Mëë ɲathɛ ni ti ɲuan nɛnɛ je cike ben a ti tot. Kä min cia ke nöönj ciëñj, cä ke ben nyäk. ɛ yöö di? Laarä je i ɛ kuj luaakdä in te riäpä kä yɛn ci loçkun ruey lä t, tit ram ɔ ni cieñde kärɔa.

¹⁰Ke kuj ɛmɔ, ci yow thil nhiaal, kä ci mun riow.

¹¹Cä wic muɔɔn kuer rëëth, kenɛ pääm, ke kaak bɛɛl, kenɛ kaak dɛɛni wal, amäni ni ɲɔak diaal kɔkien ti ciek muun, ke naath kenɛ yɔk, amäni lätkien diaal.”

Luth nath ke lueek Kuoth Nhial

¹²ɛ jɛn, cu Dhe-ru-ba-bɛl gat Cal-ti-ɛl kenɛ Jo-cua gat Yo-dha-dak, amäni duoth nɛɛni diaal tää luny jɔk rool pɛcä tää /ken ruac Kuothdien ni Kuoth Nhial liɲ. Cuke dual kä cuke ruac gokä ni Ya-gay in ca jak ɛ Kuoth Nhial nhɔk.

¹³ɛ jɛn, cu Ya-gay ke ku lat nöp Kuoth Nhial wää i, “Ci Kuoth Nhial ɛ lar i yän a ye keɛl.”

¹⁴Kä cu Kuoth Nhial Dhe-ru-ba-bɛl gat Cal-ti-ɛl in la kuäär Juda ku jak kä cär kenɛ Jo-cua gat Ye-yo-dha-dak in la bööth palä min dijt, ke duoth nɛɛni diaal

tëe luny jok rool pecä, kä cuke ben, kä cuke lat luaak Kuoth Nhial in la Ruey Yöaa ni Kuothdien yiath piny.

¹⁵Κε cänj kä jien rëw wicde nuaan kä pay bækel (Kornyot).

Yag 2

Maan luaak in pay täth

¹Κε rëw runä mëe Dör-ya-wec ε kuäär in dij̄t κε cänj kä jien dänj rëw wicde kel kä pay bäröw (pay Yietni), cu Kuoth Nhial rö nyök κε ruac κε gök ni Ya-gay wëe j̄,

²“Tääme, ruacni κε Dhe-ru-ba-bel gat Cε-ël-ti-el in la kuäär Juda, kene Jo-cua gat Ye-yo-dha-dak bööth palä min dij̄t, matdien amäni ni ken duoth nēni tëe luny jok rool pecä, kä jiōkni κε j̄,

³‘E n̄aadun ci n̄ot t̄ekä r̄eydun ō kä n̄ey tëe ca luak em̄e k̄onj nen κε maand̄e mëe walkä? Kä gūcε j̄e id̄i tääme? Cε c̄etke thil kä dūor̄ waan̄dun?

⁴Kä tääme, cu le dual, lö Dhe-ru-ba-bel ci Kuoth Nhial ε lar, kä bum lōcdu, lö Jo-cua gat Ye-yo-dha-dak bööth palä in dij̄t, kä yen j̄i wec diaal a lōckun bum, kä lat̄de κε ȳöo yän t̄āā keel κε ye, lar ε Kuoth Nhial in la Ruey Yöaa,

⁵nike ruac ëe cä mat κε ye mëe b̄iaa raar rool l-j̄ep̄ en ȳöo bi yiëedä te r̄eydun, /cuare le dual.

⁶Κε ȳöo ci Kuoth Nhial in la Ruey Yöaa ε lar j̄.’ ” Κε gūāath mi thiak̄ el̄onj, yän b̄ä nhial kene piny, κε kuër κε bar moc lath,

⁷kä b̄ä dör diaal kuer lath keel κε κε, κε ȳöo ba kuakien diaal n̄onj yä kä b̄ä luak em̄e pik κε ti ḡow.

⁸Lar Kuoth Nhial in la Ruey Yöaa ε j̄, ciεk in b̄or̄ kene d̄āap̄ r̄ey yöaa κε nyinkä.

⁹Luak ε joak em̄e bi dij̄t ni ḡooyde kä mëe j̄iōl. Kä b̄ä n̄ekä cu kam̄ mal en wane ε. Ci Kuoth Nhial in la Ruey Yöaa ε rij̄t.

Duol Ya-gay κε bööth palä tin dij̄t

¹⁰Κε cänj kä jien rëw wicde nuaan kä pay bänuan, κε ruon in rëwde kuäärä Dör-ya-wec, cu Kuoth Nhial rö nyök κε ruac κε thok gökä ni Ya-gay wëe j̄,

¹¹“Wër kä th̄iec bööth palä κε luot kä th̄iecä κε nuot̄ j̄,

¹²‘Care j̄e, en̄u mi dee tuock mi ci raan rij̄n mi ca l̄ey Kuoth yian thok bieyde kä be j̄iēen be mieth mi tëe w̄ane mo wä yiny κε j̄e, kuän, kie koan̄, kie liēth ō-lip, kie mieth d̄ōdien kä m̄ith, en wane ō, d̄ere mieth em̄o jak kä ley ley b̄ä?’ ” Mëe cε th̄iec, cu bööth palä j̄e loc j̄, “Ëëy.”

13 Ɛ jɛn cu Ƴa-gay ke leni thiɛc i, “Kä care je i dee ram mi ci puɔnyde Ƴar ke thiɛp puɔany raam mi ci liw miɗh tɔtɔ Ƴar bä?” Cua je loc ɛ ken i, “Dere ke Ƴar bä.”

14 Cu Ƴa-gay ku wee i, “Ci Kuoth Nhial ɛ lar i nɔmɔ ɛ kel kene mɔ bi tuɔɔk ɔ kä ney tin te doɔr emɛ amäni tin latke ɛ ken ke tetkien. Inɔ a amäni ni tin thöpke wiɗi yikä bika la ti ca Ƴar.”

Puɔth mi ca ŋun

15 Tääme, care neme rɛyde agoaa ɛn wale amäni cänj i bëe nhiam i kä care tëe ci tuɔɔk a /kan tath luaak Kuoth Nhial ni tok.

16 Cɛtke min la raan wëe ŋere diɛnyini ti jien rɛw kä be wä jek ni jiath kel thin. Cɛtke mi lat raan koan mi dee dhari ti jien dhieɛc thiän, kä be wä jek ni jien dan rɛw.

17 Cä ye riäth ke juath kä cä belkun kuer duan kene thul guiyni nhial, kä /ɲuɔtde cia ni lony kä Ƴä, ɛ Kuoth Nhial inɔ.

18 Kua neme tit agoaa nie wale mi a wä nhiam, nika cänj ɛ ca thuuk ni yieth luaak Kuoth in diit piny ɛ, ke jien cänj kä jien rɛw wiɔde ŋuaan kä pay bänuan emɛ (pay Yietni), tietde mɔ bi tuɔɔk ɔ.

19 Cänj thile kuay beel ti not wan ɔ kä /ken naywali kene ŋɔp ke buɔw amäni jiath ɔ-lip kuer ke dey ti ŋuan, Ƴän bä ye poth.

Kuëny Dhe-ru-ba-bel

20 Nike jien cänj emɔ pany, jien cänj kä jien dan rɛw wiɔde ŋuaan kä pay cu Kuoth Nhial ruac nyok ke jakni ke Ƴa-gay

21 kä Dhe-ru-ba-bel kuäär Juda wëe i, “Tääme min göörä ɛ Ƴöö bä nhial kene piny moc lath,

22 kä bä kuäär kuari woc, kä bä luandien moc pek. Bä thurbieeli koɔr buɔp kene jikien. Bi jiɔok tuɔruɔk liw kä bi jikien rɔ cɔk.

23 Ɛn cänj emɔ, bij nan, lö kuanydä ni Dhe-ru-ba-bel. Kä bij kam ruɛc ke ciötdä ke Ƴöö ɛ jin raandä min cä mek.” Lar ɛ Kuoth Nhial in leny buɔmdɛ ti diaal.

Dhek

Dhek 1

Ciöt Kuoth ke luny nɛɛnikɛ kä je

¹Ke bädäk päthni ke rɛw runi ruɛc Dɔr-ya-wɛc, cu ruac Kuoth Nhial ben kä gök ni Dhe-kar-yaa gat Bɛ-rɛk-yaa gat Ido en yöö

²Kuoth Nhial cɛ gaak ke guuri ɛlɔŋ.

³Ke kujɔc ɛmɔ lɔrɛ je naath ɪ ci Kuoth Nhial in la Ruey Yɔaa nɛmɛ lari, “Luɔnyɛ kä yä, bä loc kä ye.

⁴Kä /cuare cɛtkɛ guuri, tɛɛ ca lɔt ruac ɛ gook tɛɛ wal ɪ, ‘Ci Kuoth Nhial in la Ruey Yɔaa ɛ lar en yöö rietɔ rɔ kä dueerkun, kä pɔlɛ lɔt jɔäknikun.’ Kä duunde yöö /ken ke yä liŋ, ruacni Kuoth Nhial.

⁵Kä guurikun a nikä täämɛ? Kä gook ke dɔraari?

⁶Kä ruacdä kɛnɛ njuɔtkä tɛɛ cä lar guuri ke thuk jaaŋnikä ni gook, /ken guurikun ke bany piny? Kä cukɛ rɔ rɪt a wäke ɪ, ‘Ci Kuoth Nhial in la Ruey Yɔaa kɔn lät kä mi cɛtkɛ dupkɔn kɛnɛ lätkɔn, cɛtnikɛ min cɛ car ɪ bɛ lɔt.’ ”

Nyuuth gokä ke jiöŋkööri

⁷Ke cänj kä jien dɔŋ rɛw wɪcɔɔ nuaan kä pay in cɔali Cɛ-bat (kur) ke rɛw runä ruɛc Dɔr-ya-wɛc, cu ruac Kuoth Nhial ben kä yä, yän Dhe-kar-yaa gat Bɛ-rɛk-yaa gat Ido.

⁸Ke wäär cuɔ wut mi ci kɔt jɔk jiöŋköör mi lual nɛn! Tɛɛ cuŋä rɛy jien ti tɔɔc rɛy loolä. Jɔkɔɔ te jiöok ti dɛɛr lɪtdä ke jiöok ti boor thɪn.

⁹Kä cuɔ wee ɪ, “Kä ke ηuni kɛn tɪtɪ kuäärä? Kä cu jääk Kuoth in ruac ke yä wee ɪ, ‘Bäke nyuɔth ɪ en yöö ke ηuni.’

¹⁰Kä cu ram in te cuŋä kam jien ti tɔɔc rɛy loolä je loc ɪ, ‘Ke tin ci Kuoth Nhial ke jɔk ke yöö ba wɪc muɔɔn ben jäl.’

¹¹Kä cukɛ jääk in te cuŋä kam jien ti tɔɔc rɛy loolä loc ɪ, ‘Cako wɪc muɔɔn jäl, kä nɛnɛ wɪc muɔɔn tɛɛ lɔŋä ni keeliw ke mal.’

¹²Kä cu jääk Kuoth Nhial wee ɪ, ‘Kuoth Nhial in la Ruey Yɔaa, a bi ku thil nhök ke Jɛ-ru-tha-lɛm kɛnɛ wij Juda tin ci gaak ke ke ti ke run ti jien bärɔw?’

¹³Kä cu Kuoth Nhial jääk in ruac ke je loc ɛ kɔc ke riet ti gɔw.

¹⁴Kä cu jääk in ruac ke yä, yä jiök en yöö lat min ci Kuoth Nhial in la Ruey Yɔaa ɛ lar ɪ, ‘Yän dɪt nhökdä ke Jɛ-ru-tha-lɛm kɛnɛ Dha-yɔn.

¹⁵Kä dɪt gɔkdä ke döör tin tekɛ mal. Kä mi gɔkɛ ke ke, la kɛn a lät ni ti jɔk.

16Ke kujc εmɔ cu Kuoth Nhiale lar en yöö cä luny kä Jε-ru-tha-lεm ke kɔɔc lɔaac. Kä ba luaakdä lat thɪn, kä ba Jε-ru-tha-lεm nyɔk ke tath.’

17Kä cu jääk Kuoth yä jöök bä, en yöö ci Kuoth Nhial in la Ruey Yɔaa wee j, ‘Bi wijkä rɔ nyɔk ke gɔɔy, kä bä Dha-yɔn nyɔk ke cuɔm, bä Jε-ru-tha-lεm nyɔk ke mæk.’ ”

Nyuuth tuɔɔni

18Kä nyuuth in dɔɔn, cuɔ guic kä cuɔ tuɔɔn dan nuaan nen.

19Kä cuɔ jääk Kuoth in ruac ke yä jöök j, “Ke ηuni ken titi?” Kä cue yä loc j, “Ke tuɔɔn tää dake Juda kene l-the-rel ke Jε-ru-tha-lεm.”

20Kä cu Kuoth Nhial yä nyuɔth bel dan nuaan.

21Kä cuɔ wee j, “Kä bäre ke yöö ba ηu ben lat?” Kä cue yä loc j, “Ke tuɔɔn tin dake Juda, ke yöö be cu thil ram mi kap wɪcde nhial. Ken titi bäre ke yöö bake ben jak kä dual, kä ba tuɔɔn dööri tin ca kap nhial ke yöö ba jɪ Juda ben riaw kä piny.”

Dhek 2

Nyuuth ke dep thēm

1ε Jεn min cä wanɔä kap nhial, cuɔ wut mi te tetde ke dep thēm nen!

2Kä cuɔ thiec j, “Kä wɪnikä?” Kä cue yä loc j, “Waa them ni Jε-ru-tha-lεm, ke yöö bä dɪtde kene bäre ηac.”

3Kä cu jääk Kuoth in ruac ke yä ben, kä cu jääk dɔɔdien mi bä je ben lor ben,

4kä cue je jöök j, “Rɪni kä ηuēt ε mi, jɔk ni je j, ‘Jε-ru-tha-lεm ba wec mi ba cieɔ a thil päny, ke yöö tää ke ney ti ηuan ke yɔk ti nyin ηuan.

5Kä yän puɔnydä baɔ päny maac mi wil je, kä baɔ gɔɔydien reyde,’ ruac ni yän Kuoth Nhial.”

Ciɔl pëëcni jɔk

6Kä cu Kuoth Nhial wee j, “Biake! Biake! Bare rɔ muun kuc caam, ke yöö cä ye däkä tuɔɔni yɔaa dan nuaan.”

7Bia bare rɔ yen pëëc tin cieɔ kä Bë-bi-lɔn, lēnye rɔ kä Jε-ru-tha-lεm.

8Kä ε jεn min laar Kuoth Nhial in la Ruey Yɔaa ε, ke kɔr kä min ce yä jāk kä döör tin ca ye pec, ke yöö ramɔ ci ye nyɔt ɔ ce thiap ni tiey wanɔe.

9Kä yän bäre thiap nike tetdä, kä bi kena pëëc nēeni tää latke ke ikä. Kä bia cu ηac en yöö jāk yä Kuoth Nhial in la Ruey Yɔaa.

¹⁰Kä cu Kuoth Nhial wee i, “Roali kä a löcdu teth jin nya Dha-yon, ke yöö yän a bëëni, kä bä ben cien reydu.

¹¹Kä en cän emo, bi döör ti nuan ben kä Kuoth Nhial, kä bi kena nεεke. Kä be cien reydu, kä bia cu nac en yöö ε jen jak yä kä ye mo.

¹²Kä bi Kuoth Nhial Juda kan ala wecde mi rel ro, kä be Je-ru-tha-lem cu nyok ke mi mεεke je.”

¹³Kä pale ro piny nham Kuoth Nhial yen ney diaal, ke yöö jen a bëëni guäth cienäde min rel gooyde ro.

Dhek 3

Nyuuth gokä ke booth palä in diit

¹Kä cu Kuoth Nhial yä le nyuuth booth palä in diit ni Jo-cua tää cujä nham jääkä Kuoth Nhial. Kä te Cey-tan cujä kujc cuëec Jo-cua goonye je.

²Kä cu Kuoth Nhial Cey-tan jök i, “Ci Kuoth Nhial ji kueth Cey-tan! Ci Kuoth Nhial in ci Je-ru-tha-lem mek ji kueth. En Jo-cua ε mi cetde ke tää mi kuanyke rey maac.”

³Kä täame Jo-cua tää cujä nham jääkä Kuoth ke bii mi low.

⁴Kä cu jääk Kuoth ney tin te cujä nhamde jök i, “Wuöce bieyni to loathni toto puönyde.” Kä cue Jo-cua jök i, “Yän cä dueerku woc kä ji, kä bä ji moc ke bieyni ti gow.”

⁵Kä cua wee i, “Ake lath ke kum mi goaa wide.” Kä cua je lath wide, kä cua je moc ke bii. Kä te jääk Kuoth Nhial cujä kutde.

⁶Kä cu jääk Kuoth Nhial Jo-cua jök i,

⁷“Neme ε min ci Kuoth Nhial in la Ruey Yöaa ε lar, en yöö mi guuri ni duöpdä, kä tiidi nuotkä, deri luaakdä yop kä deri rey kale tit, kä deë ji moc ke guäth rey neeni ti te cujä ti.

⁸Kä linε täame lö booth palä in diit ni Jo-cua, yene mäthniku tin te nhamdu. Ken ke ji nyuuthä ti gow. Yän bä jandä ni yuan jiaath nööj.

⁹Kä nene yän lathä pä m kel nham Jo-cua, en pä m ε mo tää ke pek dan bäröw. Kä yän bä gor, kä bä duer muöon ε mi woc ke jen cän o kel o, ruac ni yän Kuoth Nhial in la Ruey Yöaa.

¹⁰Kä cu Kuoth Nhial in la Ruey Yöaa ruac en yöö en cän emo bi ramo guan thieekäde coal thaar jiaathde ke mal.”

Dhek 4

Nyuuth cuunä lembärä

- 1** Kä cu jääk Kuoth in ruac ke yä ro nyok ke ben, kä cue yä ker, cętnike min la raan a kęrke njn.
- 2** Kä cue yä jįok j, “Eņu neeni mo?” Kä cuą je loc j, “Nęęnā cuuņ lembārā mi dąap keeliw, a te lieere wiide, kä te lembārni bārōw reyde, ke dup bārōw ti wā kä lembār.
- 3** Kä te gękde ke jien O-lip dąņ řew, te kel kujc cuęc lirā, kä te min dąņ kujc caam.”
- 4** Kä cuą jääk in ruac ke yä jįok j, “Ke njuni ken tįti kuäärā?”
- 5** Kä cue yä loc j, “Jįn kujci ken tįti?” Kä cua loc j, “Eey kuecā ke kuäärā.”
- 6** Kä cue yä jįok j, “Neme e ruac Kuoth Nhial ke kuj Dhe-ru-ba-bel. Kä cie luąņ kie buom, e yiędä, ruac ni yān Kuoth Nhial in la Ruey Yaa.
- 7** Kä e jįn ęa lö pām in bum bum? Kä bi cętnike wįc muoņn kä Dhe-ru-ba-bel. Kä be pām gęņtdā kām raar, kä be cu roal j, ‘Kuoth pothe! Kuoth pothe!’ ”
- 8** Kä cue ęot ke mi bā ruac Kuoth Nhial kä yā, węc j,
- 9** “En tuk duęc em e ci Dhe-ru-ba-bel e lat ke tetde, kä be je thuk. Kä e jęn bia ęac o jāk yā Kuoth Nhial in la Ruey Yaa kä ye.
- 10** Kä ram o bi cāņ kä mi tot cany o, mi węc Dhe-ru-ba-bel nen a lätde luak, bi lockien teeth. “Kä ken bārōw tįti ke wāņ Kuoth Nhial, tin guice wįc muoņn keeliw.”
- 11** Kä cuą je jįok j, “Kä ke njuni ken jien O-lip dąņ řew tot, to te kel kujc cuęc cuuņā lembārā, kä te min dąņ kujc caam o?”
- 12** Kä cua nyok ke thiec in řewde j, “Kä ke njuni ken yuan jiaath O-lip dąņ řew tot, to te gekā mathuuri dāąpā dąņ řew tin la kāmke lieeth raar thįn o?”
- 13** Kä cue yä loc j, “Jįn kujci tįti ke njuni?” Kä cua loc j, “Eey, kuäärā.”
- 14** Kä cue yä jįok j, “Ke ken řew tin ca kuany, ke yōō ba Kuäär ni Kuoth lätikā wįj muoņn keeliw.”

Dhek 5

Nyuuth ęarā waregakā

- 1** Kä cuą waņdā nyok ke kap nhial, cuą waregak ęarā nen.
- 2** Kä cu jääk yā thiec j, “Eņu neeni mo?” Kä cuą je loc j, “Nęęnā waregak ęarā. Bäre tęc ke juąth tetni ti jien dąņ řew, kä yāp yāąpde e juąth tetni dąņ wāl.”

³Kä cue yä jïök ï, “Ë kuëth in wä raar wïï muçon keeliw. Kä cu kujc kel lat ni yöö ba cueer diaal woc wïï muçon. Kä cu kujc in døn lat ni yöö ney diaal tin yacke rç ke kac bake woc bä.

⁴Kä cu Kuoth Nhial in la Ruey Yçaa ε lar εn yöö yän bä jæk kä nhiam a be wä coth ni duëel cuëer, keεe duel neeni tin yacke rç ke kac ke ciötdä. Kä be te duëlikien amäni mi ce duëlikien däk.”

Nyuuth ciëk mi te rey diëny

⁵Ë jën cu jääk in ruac ke yä ben, kä cue yä jïök ï, “Lieç nhial, guic mo bëë mo.”

⁶Kä cua thiec ï, “Kä εηu?” Kä cue wee ï, “Ë dieny thëm.” Kä cue riet bä ï, “Tçtç ke dueer neeni diaal wïï muçon.”

⁷Kä cu kuum diëny rç lep, kä te ciek nyuurä rey diëny!

⁸Kä cu jääk wee ï, “Ën ciek εme lotde ni jï dueeri.” Kä cue ciek nyock ke yock rey diëny, kä cue kuumde nyock ke yock thokde.

⁹Kä cua wïcdä kap nhial guecä, kä cuç män døn rew nen bäge kä yä! Kä teke ke gçk ti cçtkε gçk kïlä. Kä cuke dieny kan kä cuke rç bar nhial ke je.

¹⁰Kä cuç jääk in ruac ke yä thiec ï, “Kä nan ken dieny nikä?”

¹¹Kä cue yä loc ï, “Nanke je rool Bë-bi-lon, guaath in ba wä tath duel thïn. Kä mi wä duel wä thuçk ke tath, ba dieny lath guäthde εn wïni.”

Dhek 6

Nyuuth thurbieeli døn nuaan

¹Ë jën cuç rç nyock ke guec, cuç thurbieeli døn nuaan nen bäge raar kam päämni døn rew. Kä pääm ke pääm yeethä min yian.

²Kä thurbil in nhiam tëë ke jïönkööri ti luaal, kä min rewde tëë ke jïönkööri ti çar,

³kä diççkdiën tëë ke jïönkööri ti boçr, kä nuaandien tëë ke jïönkööri ti teke biëel ti yiël.

⁴Kä cua jääk in ruac ke yä thiec ï, “Ke ηuni ken tïti kuäärä?”

⁵Kä cue yä loc ï, “Ke yïey puççrä døn nuaan bäge raar nhiam Kuçr wec muçon keeliw.

⁶Thurbil in teke jïönkööri ti çar wëë kujc caam kä Bë-bi-lon, kä min teke jïönkööri ti boçr ç wëë kujc konyä çan. Kä min teke biëel wëë kujc cuëec.”

⁷Kä min ci tin yiël ben raar, cuke wä, wa wïc muçon jäl. Kä cu jääk wee ï, “Wiaa jalε wïc muçon.” Kä cuke je wä jäl.

⁸Kä cu jääk yä cōl i, “Jiönkööri tin ci wä kujc caam kä Bë-bi-lon, ca löcdä jak kä wä piny.”

Lär ke muɔc Jo-cua ke kum kuäärä

⁹Kä cu ruac Kuoth Nhial ben kä yä wëë i,

¹⁰“Käni muc tin ca n̄un ε Yel-day kenε To-bi-yaa ke Ye-dë-yaa ney tēë luny jök pecä kä Bë-bi-lon. Kä nie cān̄ εm̄o wër dh̄or Yo-ci-yaa gat Dhe-pën-yaa.

¹¹Kä täth kum ke cik̄ in b̄or kenε d̄aap, kä läthni je wij̄ Jo-cua bööth palä in diit gat Ye-yo-dha-dak.

¹²Kä j̄iok ni je ci Kuoth Nhial in la Ruey Ȳɔaa wee i, ‘Ram in cōal i Kaar, be piith guāathde a be luak Kuoth Nhial lat.

¹³Ba j̄en bi luak Kuoth Nhial lat ɔ, kä bi luth kuäärä teke je, kä be ruëc wij̄ k̄oam kuääräde. Kä be teke bööth palä kuääräde, bike lät keel n̄ike mal kenε tēth loaac.’ ”

¹⁴Kä kum be te rey luaak Kuoth Nhial, mi ba tim Yel-day kenε To-bi-yaa ke Ye-dë-yaa ke Yo-ci-yaa gat Dhe-pën-yaa.

¹⁵“Kä ney tin n̄oan n̄oan bike ben, ba naath ben luäk ke täth luaak Kuoth Nhial. Kä bie cu n̄ac en ȳöo j̄äk yä Kuoth Nhial in la Ruey Ȳɔaa kä j̄i. Kä en nemε be ben, mi wij̄ j̄ow Kuoth Nhial Kuothdu wä tit aɔaa.”

Dhek 7

Kuëth Kuoth Nhial ke thëk mi ban̄

¹Ke n̄uaan runi ruëc kuar̄ ni D̄or-ya-wεc, cu ruac Kuoth Nhial ben kä Dhe-kar-yaa ke cān̄ kä n̄uaan kä pay bān̄uan min la (t̄εε).

²Kä cu j̄i Beth-εl Thar-ε-dher kenε Rε-gem-mε-lεk jak keel ke n̄εkien ba Kuoth Nhial ben thiec ke puoth.

³Ke ȳöo ba bööth palä kenε gook thiec i, “K̄on bako ηot ke mi pār ney kä bako theek ke dhieec päthni, c̄etke min la ney a lät ke run ti n̄uan?”

⁴Kä cu ruac Kuoth Nhial in la Ruey Ȳɔaa ben kä yä i,

⁵“Läri je j̄i wec kenε bööth palä, mēë thek yen kä pārε, ke pay dhieec kenε pay bār̄ow ke run d̄an̄ bār̄ow tēë ci wä, thek yen ke kujdä?”

⁶Kä mēë m̄ith yen kä m̄äth yen, ε n̄ëë, ci yen ke cām r̄ɔ?

⁷Kä t̄iti /cike r̄ieet Kuoth Nhial tēë c̄ε lat ke gook tēë k̄on, mēë ηot Jε-ru-tha-lεm kenε wij̄ tēë te gekäde n̄ike wij̄ k̄uec cuëëc kenε wij̄ k̄uec k̄anyä c̄an̄ ke gooy, kä teke ke mal?”

Thil luthä ke mēë p̄ëcke naath

- ⁸Kä cu ruac Kuoth Nhial leni ben kä Dhe-kar-yaa en yöö
- ⁹ci Kuoth Nhial in la Ruey Yɔaa ruac eme lat wëë i, “Latde luk mi cuŋ, kä nyuɔthe rɔ nhök kene kɔac laaac kamnikun.
- ¹⁰Kä /cuare ciek jökä cieŋ a jiäk, kene rëtni ke jur ke can. Kä cu mi jiääk car ke reydu ke kuj dämuɔɔr.
- ¹¹Duunde yöö cuke lienje lok, cu buɔm ni wuɔthkien kä cuke gäk ni wuɔthkien.
- ¹²Kä cuke lokkien jak kä bum e tet cëtnike pǟm, ke lokdien ke nuɔt kene ruac Kuoth Nhial in la Ruey Yɔaa mëë cë jak ke gööke tëë nhiam. Ke kujc emɔ cu Kuoth Nhial in la Ruey Yɔaa gaak elɔŋ.
- ¹³‘Kä mɔ cä ciöt ɔ, /ci ken yä liŋ, ke /cä ke liŋ mɔ cɔlken yä mɔ.’ Ruac ni yän Kuoth Nhial in la Ruey Yɔaa.
- ¹⁴Kä cuake däk kä rey dööri diaal ti kujc ken ke cëtnike thul. Kä cu mun lɔ te baan, kä cue thil ram mi wä thɪŋ, kä cue thil ram mi bä thɪŋ. Inɔ cuke mun in gɔaa cu jak kä te baan.”

Dhek 8

Lär Kuoth Nhial ke luuc Je-ru-tha-lem jök

- ¹Kä cu ruac Kuoth Nhial in la Ruey Yɔaa ben kä yä, wëë i,
- ²“Yän cä teke tiel mi dijt ke Dha-yon, tiel mi ci yä jak kä gak ke kujde.
- ³Kä cue ruac en yöö, yän bä loc kä Dha-yon, a bä wä cieŋ ni rey Je-ru-tha-lem, kä ba coli wec nãthã kä pǟm Kuoth Nhial in la Ruey Yɔaa, pǟm in rel gɔyde rɔ.
- ⁴Kä cu Kuoth Nhial in la Ruey Yɔaa leni ruac bä en yöö bi dɔŋ wutni kene dɔŋ mään tin niatke rɔ ke tɔŋ rɔ nyok ke nyuur duɔpni Je-ru-tha-lem.
- ⁵Kä bi duɔpke en wec thiãŋ ke dhool kene nyier ti nar thɪŋ.
- ⁶Kä cue leni ruac bä mɔ ba guic e ney ti ci duoth ti en nɪni tɪti e mi gääy naath, kä jen ba mi gääy yä bä? Ruac ni yän Kuoth Nhial in la Ruey Yɔaa.
- ⁷Kä cue lar en yöö yän bä nekä kã kä wij kuc kënyã caŋ kene wij konyã caŋ.
- ⁸Kä bãke cu jak kä cieŋ kä Je-ru-tha-lem. Kä bike cuã nekä, bä cuã Kuothdien ke rey nãthã kene rey cuŋni.”
- ⁹Kä cu Kuoth Nhial in la Ruey Yɔaa wee i, “Buɔme rɔ, yen ney tin ci ruac göökni liŋ en nɪni tɪti, mëë yiathke keŋ luaak Kuoth Nhial in la Ruey Yɔaa piny, ke yöö ba luak Kuoth Nhial in la Ruey Yɔaa lat.

- 10**Ke yöö meë ɲot ɲin tɪtɪ thile raan kök kä thile ley kök, kä thile mal ke ram mi ci wä koor kie ci lony wɪc kä jɪ tɛrɛ. Ke yöö cä raan kuɔɔth kene guan thieekäde.
- 11**Kä en tääme yän /cä duoth nɛeni tɪtɪ bi lat cɛtke taa eë wal, ruac ni yän Kuoth Nhial in la Ruey ʒaa.
- 12**Kä bike pieth ke mal. Bi jien deykien kujr, kä bi mun deyke rep, kä bi puar nhiaal jak kä dem. Kä yän bä duoth nɛeni tɪtɪ kam ken tɪtɪ diaal.
- 13**Kä cɛtnike meë la ye a latke ala kaan rey döörɪ, yen jɪ Juda yene jɪ l-the-rel, yän bä ye kän kä bia teke puɔth. /Cuare dual, buɔme ni rɔ.”
- 14**Kä cu Kuoth Nhial in la Ruey ʒaa wee jɪ, “Mëe ci guuri ʒä jak kä gak, cuä je car en yöö bäke lat kä mi jiaäk. Kä /kane päl,
- 15**kä en tääme bä, cä leni car en yöö bä Je-ru-tha-lem kene jɪ Juda lat kä mi ɔaa. /Cuare dual.
- 16**Kä tɪtɪ ke tin bia lat. Latde rɔ thuɔk kamnikun, kä latde ni luɔɔk ti cuɲ, kä latde ni mal.
- 17**Kä cu guan thieekädu lat cap mi jiaäk, kä /cuare yac mi kac lat, ke yöö lökä ken tɔ diaal tɔtɔ.”
- 18**Kä cu ruac Kuoth Nhial in la Ruey ʒaa leni ben kä Dhe-kar-yaa jɪ,
- 19**“Cänj tɪmä ɲuaani päthni kene dhieec päthni ke bärɔw päthni ke wäl päthni, ba cänj tɪmä tɛthkä laaac kä jɪ Juda. Ke kujc emo nhoake ni thuɔk kene mal.”
- 20**Kä cue leni wee jɪ, “Bi ney ti ɲuan ben, amäni jɪ wɪni ti ɲuan,
- 21**kä bi jɪ wec kel wä wɪc in dɔɲ, kä bike wee jɪ, ‘Wane Kuoth Nhial pal ni kä keel, bane Kuoth Nhial in la Ruey ʒaa wä thiec. Yän puɔnydä wäake.’
- 22**Kä bi ney ti ɲuan ke döör ti buɔm buɔɔm Kuoth Nhial in la Ruey ʒaa ben ɔɔr kä Je-ru-tha-lem. Ba puɔthde ben thiec.
- 23**Kä cue ruac en yöö, en ɲini tɪtɪ bi ney dan wäl kä döör tin kɔɲ rɔ kap kä raan jɪ Juudh wäke jɪ, ‘A ko wäko keel ke jɪ, ke yöö cakɔ liɲ en yöö te Kuoth keel ke ye.’ ”

Dhek 9

Luk jɪ tɛr jɪ l-the-rel

- 1**Kä cu neme a ruac Kuoth Nhial ke kuj wec ʒad-rak kene Da-math-keth, ke yöö wänj jɪ Ä-ram kene thuk duëli l-the-rel diaal guecke ni Kuoth Nhial.
- 2**Amäni Ä-math min te keth ʒad-rak, a wä ni kä Dhor kene Dhi-don, cänj ni min teke ɲac mi diit.

³Kä cu j̄i Dhor r̄o t̄ath t̄iec ti būom būom, kä cike ciäk in b̄or dol c̄etde n̄ike d̄ir tupä, ke daap mi c̄etnik̄e tuäk dūp.

⁴Duunde ȳö bi Kuäär ni Kuoth nyinke diaal woc kä je, kä be riand̄e yuor rey yiëer, kä ba je cu wan̄ ε mac.

⁵Kä bi j̄i Ac-ke-lon ε nen, kä bike cu dual. Amäni j̄i Gadha, bike cuuc ke b̄ec. Kä bi j̄i Ek-ron n̄athdien cu riar, kä bi Gadha kuäär̄e cu bath, kä /ca Ac-ke-lon bile cīeñ.

⁶Kä ba Ac-dod cīeñ ε ney ti k̄oñ, kä bä liak j̄i Pi-li-thet cu moc p̄ek.

⁷Kä cäke bile jak kä camke riñ a te riemde th̄in, m̄ieth in ca yac bä woc kä ke. Kä ken tin ci duoth, bike cuā n̄ekä, bike c̄etke thok duëel kä Juda. Kä bi j̄i Ek-ron c̄etke j̄i Ye-buth.

⁸Kä yän bä cu cīeñ luaakdä c̄etke gäñ, kä be cu thil ram mi bi wä ke je kie mi bi ben th̄in. Kä thile ram mi bi n̄ekä le nyok ke cīeñ a jiäk, ke ȳö yän cä cūc n̄enikä nen ke nyinkä.

Kuäär Dha-yon mi bi ben

⁹A l̄ocdu t̄eth, lö nya Dha-yon! Kä a r̄oal ni j̄in, lö nya Je-ru-tha-l̄em! Nene, kuäär̄u a b̄eë kä j̄i ni. Jen ε cūoñ kä c̄e naath joc, jen mūle kä c̄e kot ke muul, t̄eë jock ruath mūl.

¹⁰Kä yän bä thurbic̄eli woc kä E-pa-rim, kä bä jiönkööri woc kä Je-ru-tha-l̄em. Kä bä bääri köör t̄öl, kä be lat̄ ni d̄ör mal. Kä be ruecde kan̄ ni yieer a wä ni yieer, kä be le kan̄ ni kiir amäni pek ȳoaa.

Luuc n̄eni Kuoth Nhial j̄ok

¹¹Kä cu Kuoth Nhial wee, ke kuj̄ riem matdä ruacdä ke j̄i, yän bä n̄eku tin ca pec lony guäth ε dak p̄ike t̄o.

¹²Luoc̄e rey dūelikun tin būom būom lö p̄eëc n̄äthä. En wale yän cä lar en ȳöo bä ye lūoc̄c j̄ok nikä r̄eew.

¹³Yän bä Juda jak kä bäärä, kä bä E-pa-rim jak kä d̄owde. Yän cä gaatkun jak kä mut, lö j̄i Dha-yon, kä bike ben nyiëeny ke gaatkun lö j̄i Ge-rith, kä cä ye jak kä c̄etke mut wäähä.

¹⁴Kä bi Kuoth Nhial j̄oc̄c wij̄i n̄enik̄e, kä be bääre yuor c̄etke yiël nhial kä bi Kuäär ni Kuoth Nhial kaan̄ koth, kä be jal̄ ke thul kuj̄c cuëec.

¹⁵Kä bi Kuoth Nhial in la Ruey ȳoaa n̄eke gan̄, kä bike j̄i t̄erien d̄äk. Kä bike riemdien math c̄etke j̄oc̄am, a bike thiañ c̄etke tuok, bike loony c̄etke riem mucni mi ca wuoc tuoñni ȳikä.

¹⁶En c̄añ ε mo, bi Kuoth Nhial Kuothdien ke k̄än, c̄etnik̄e det n̄enik̄e, bike riaaw rey mūc̄onde c̄etke p̄äm kumä mi bil.

¹⁷Kä be naath kule dir idi, kä bi gooyde kule cętke ɲu! Kä bi ɲuętni piith a bum ke belke kene koaɲde.

Dhek 10

Lär Kuoth Nhial ke luäk

¹Thięcę Kuoth Nhial ke nhiaal rueel, ɛ jęn Kuoth Nhial in la puaar a ɲun. La moce naath ke nhiaal, kä jake kaak ɲęni diaal kä teke bel.

²Kä la kolaan a lat ni ban, kä la tit a ɲęn ni kac. Kä lat ji laakni ni kaacni, kä thöpke ni luik mi ban. Ke kujic emo yic naath cętke det, cucke ke yöö thile ke yieen.

³Kä cu Kuoth Nhial wee i, “Gakda tęcę ke yięcęn deet, kä ɲan bä bööth duac. Ke yöö ɲan Kuoth Nhial, bä detkä gan, ni ji Juda, bäke jak kä cętke jioķ köör mi tuop rey köör.

⁴Kä ji Juda bi pä m goɲtotda ben thın, kä bi loç kemekä ben kä ke, kä bi bäär köör ben kä ke, kä bi rueec ben kä ke.

⁵Ken diaal keel bike cętnike wäth köör, ti doanyke ji tęcien kä rey tuak dup. Bike kor ter ke yöö te Kuoth Nhial keel ke ke, a bike jioŋkööri joc.

⁶“ɲan bä ji Juda jak kä bum, kä bä ji l-the-rel luäk. Kä bäke luoc jok ke yöö taq ke nhök ke ke, kä bike cętnike mi /kan ke kon lok, ke yöö ɛ ɲan Kuoth Nhial ni Kuothdien ɲan bä palien liŋ.

⁷Kä bi ɛ-pa-rim cętnike wäth köör, kä bi loçkien tęceth cętke ji koŋä. Kä bi gaatkien ɛ nen, kä bi loçkien tęceth, kä bike Kuoth Nhial liak.

⁸“ɲan bä ɲekä col, kä bäke mat guäth kel, ke yöö cäke luel, kä bike ɲuan cętnike taq ęc wäl.

⁹A cän ni mo cäke däk kä rey döörü mo, ɲotde cän teke ɲonä, ba ɲä tim. Kä ken ke gaatkien bike tęc kä bike lunny jok.

¹⁰ɲan bäke luoc jok kä l-jęp, kä bäke maat kä A-thi-ri-ya. Kä bäke nööŋ muun Gil-yad kene Lɛ-ba-non, amäni mi ce thil duel ke kujdien.

¹¹Kä bike wä ke yier rikni, kä bi muaŋ pijni ro yot, kä bi luol kieer diaal kööt. Kä bi liak A-thi-ri-ya ben piny, kä bi buom l-jęp cu bath.

¹²ɲan bäke jak kä bum, kä ba ɲä pal ɛ ken.”

Dhek 11

¹Lɛp thjekniku, lö Lɛ-ba-non, ke yöö dee mac jien ɲuđerku wan.

²Kä wieeε, lö jien luɔɔr, ke yöö ci jien ηuer jiäk. Kä ci jien tin gow liw! Kä wieeε yen jien mëth Ba-can, ke yöö ca rup in thiη joap piny!

³Kä liη lul yiëeni deet, ke yöö ci wal thil rey tɔɔrä! Kä liη lul lonyni, ke yöö ci rupdien in te kä Jɔr-den waan!

Yieen dan rew

⁴Kä neme ε min laar Kuoth Nhial ni Kuothdä je lar i, “Yien det ti ba wä näk ti.

⁵Kä ci jikien ke näk kä cike wä a /kanke duac. Kä cu ney tin koke wee i, ‘E puɔth teke Kuoth Nhial, ke yöö cakɔ teke ti ηuan.’ Kä /ken yiëenkien ke nhök.

⁶Kä cu Kuoth Nhial ruac en yöö yän /cä bi teke nhök ke jī wec muɔɔn. Kä yän bä ney diaal laηh tetni kuarikien. Kä bike wic muɔɔn dāk, kä thile ram mi bä luäk tetnikien.”

⁷E jen cuɔ det tin ba wä näk ε ney tin cianke det a jiäk wä yien. Kä cuɔ ro moc ke ketni dan rew. Cua kel cɔl i gooy kä cua min dɔη cɔli mat. Kä cuɔ det tit.

⁸Kä ke pay kel cuɔ dāk ke yiëen dan diɔk. Yän cä ηɔan ke ke kä cike ηɔan bäke yä.

⁹Kä cua det jiök i, “/Ci yän biɔ yieendun. Kä mo bi liwo a je liw. Kä a tɔ bi riaw tɔ, riaw. Kä a tɔ bi duoth tɔ ramɔ cam riη kä mo.”

¹⁰Kä cuɔ keɛtdä min cɔal i gooy kan, kä cuɔ je tɔl, dākä mat ruac mëë cä laη ke döör diaal.

¹¹Inɔ cua mat ruac dāk en cāη ëë. Kä cu ney tin cianke det a jiäk, tēë guecke yä je ηac en yöö ε ruac Kuoth Nhial laηtdä mo.

¹²Kä cuɔ ke jiök i, “Mi guic yene, ε cuɔɔη kä yä, kä kamε yä kökdä. Kä mi guic yene /cie cuɔɔη kä yä, ake teke ye.” Kä cuke yä kam yiow ti jien diɔk.

¹³E jen cu Kuoth Nhial yä jiök i, “Lāth nike guāth tɔɔwä yiɔɔni.” Ken yiow tēë ca kam yä ε ken. Kä cuɔ ken yiow ti jien diɔk kan, kä cuɔ ke laηh guāth tɔwä yiɔɔni rey luaak Kuoth Nhial.

¹⁴Kä cuɔ keɛtdä min rewde, min cɔali mat töl, dākä mat kam Juda kene l-the-rel.

¹⁵Kä cu Kuoth Nhial yä jiök i, “Nyok yien deet mi thil luot ke lätni.

¹⁶Ke yöö yän bä yieen deet nööh wij muɔɔn, mi /ci bi diεer ke det tin ci riaw, kä /cε tin ci bath bi gor, kä /cε tin teke buɔɔt bi jak kä goaa, kä /cε tin ci duoth bi laak, duunde yöö be cam ni riη kä tin ci cuath, kä be kam ni barkanikien raar.

¹⁷Riek ake yieen deet mi thil luot, mi bäny det piny! E mut yiεeth tetde kene wan cuëcde! Kä a tetde kööt kä bi wan cuëcde muɔt!”

Dhek 12

Luäk Jε-ru-tha-lεm mi bi ben

- ¹Nεmε ε ruac Kuoth Nhial ke kuj l-the-rel, ci Kuoth Nhial in cak nhial kεnε piny kã ci raan kam tēk wee j,
- ²“Yän bã Jε-ru-tha-lεm jak kã liεr kɔaŋ mi bi döör diaal tin te thieekãdε jak kã yɔŋ. Kã ba Juda gɔl cεtnike Jε-ru-tha-lεm.
- ³Kã en cãŋ εmɔ, mi wã döör wec muɔɔŋ diaal rɔ mat ke makdε, yän bã Jε-ru-tha-lεm cu jak kã cεtnike pãm mi thiek thiek kã döör diaal. Kã nεy tɔ bi wee kapke je nhialɔ, bike rɔ moc buɔɔt.
- ⁴Kã en cãŋ ε mɔ, yän bã jiönkööri diaal moc ke mi bεc, kã bã nεy tin kɔatke ke jak kã yɔaŋ. Kã bã ciëŋ Juda guic, kã bã jiönkööri dööri diaal jak kã ciöör.
- ⁵Kã bi thok duëel Juda ruac kã rɔ j, ‘Ji Jε-ru-tha-lεm cike buɔm ke kuj Kuoth Nhial in la Ruey Yɔaa Kuothdien.’
- ⁶“Kã en cãŋ ε mɔ, yän bã thok duëel Juda jak kã cεtke mac rey ruɔɔp, kã cεtke bɔl maac rey burã. Bike kujc cuëc kεnε kujc caam ke nεy diaal tin thieek ke ke dup. Kã bi Jε-ru-tha-lεm ŋot guãthdε.
- ⁷“Kã bi Kuoth Nhial Juda kam juc nath ke nhiam, ke yöö /ci liak ji thuok duëel Dee-bid kεnε ji Jε-ru-tha-lεm bi dīt kã ji Juda.
- ⁸Kã en cãŋ ε mɔ, bi Kuoth Nhial ji Jε-ru-tha-lεm gaŋ, kã bi kɔac kɔaackien cεtnike Dee-bid, kã bi gaat Dee-bid ke both cεtnike jãak Kuoth Nhial, kie cεtnike Kuoth puɔnydε.
- ⁹Kã en guãth εmɔ bã gɔr ni yöö dākã nεy tin ca Jε-ru-tha-lεm mak.
- ¹⁰“Kã yän bã yiëë nhokãdã ke pal wuɔc gaat Dee-bid kεnε ji Jε-ru-tha-lεm, kã mi wãke ram in ca nãk wã guic, bike je par, cεtke min la raan gat kel a paar, kã be wiee wiidε εlɔŋ cεtke min la raan a wiee ke kuj gatdã min kēë.
- ¹¹En cãŋ εmɔ bi par kã Jε-ru-tha-lεm dīt cεtnike par Yã-dëd-ri-mon rey tɔɔrã Mε-gi-do.
- ¹²Kã bi wijc muɔɔŋ par, dhɔrɔ kã rɔa, bi dhɔr Dee-bid par kã rɔa, kã bi mänkien par kã rɔ. Kã bi dhɔr Na-than par kã rɔ, kã bi mänkien par kã rɔ.
- ¹³Kã bi dhɔr Lii-bay par kã rɔa, kã bi mänkien par kã rɔ. Kã bi dhɔr Cimi par kã rɔa, kã bi mänkien par kã rɔ.
- ¹⁴Kã duoth dhɔri diaal tin ci duoth pār dhɔrɔ ke pārε, kã pār mänkien ke pārien.

Dhek 13

¹“Kä en cänj emɔ ba dhɔr Dee-bid kenɛ ji Jɛ-ru-tha-lɛm lɛp wanj piini ti ba dueerkien kenɛ thil gooyadien lak.”

²Kä en cänj emɔ, cu Kuoth Nhial in la Ruey Yɔaa wee i, “Yän bä kolaanj woc wii muɔɔn, kä /ci ken ke bi le met tim. Kä yän bä gook guäyni kenɛ ney tin teke yiey ti jiäk woc bä.

³Kä mi wëë teke gök mi wä jɔɔc, bi guan kenɛ man, tin dapke je, je jiök i, ‘Jin /ci bi tɛk ke yöö ci kac lat ke ciöt Kuoth Nhial.’ Kä mi wëë nyin gookä lat, bi diëethke je yiath a be liw.

⁴En cänj emɔ, be thil gök mi liak rɔ ke nyuuthnike ti la nyin gookä. Kä /ce ruac gookä mi kanje naath bi le lat,

⁵kä be wee i, ‘Ciɛ yän gök, ɛ yän puur muɔɔn. Ke yöö min ɛ jen la dunjä mɔ ni mëë ɛ yän nuët.’

⁶Kä mi wä raan ɛ thiec i, ‘Kä ke buɔɔt nukä, ti te jɔɔkde ti?’ Be loc i, ‘Ke buɔɔt ti jëkä dhɔr määthdä.’ ”

Lär ke näk yieen deet Kuoth Nhial

⁷Kä cu Kuoth Nhial in la Ruey Yɔaa wee i, “Jiɛc rɔ lö mut, kä mak ni yiëen deetkä, kä näk ramɛ te cunjä gekädä mi. Yɔt yieen deet, kä bi det rɔ cu wër piny, kä bä tin tietni mak.”

⁸Kä cu Kuoth Nhial wee i, “Ba tin nuanken koc kä bike cu liw, kä bi tin kuiyniken duoth a tɛk.

⁹Kä bä tin kuiyniken laɖh maac, kä bäke ley cɛtke min la raan ciɛk in bɔr a læy, kä bäke yɔn cɛtke min la raan daap ɛ yɔn. Kä bike yä pal, kä bäke liɖ. Kä bä wee i, ‘Ke nɛkä.’ Kä bike wee i, ‘Kuoth Nhial Kuothda.’ ”

Dhek 14

Jɛ-ru-tha-lɛm kenɛ döör

¹Nenɛ ci cänj Kuoth Nhial thiak ke ben, guäth in ba pëëc tää kanke kä ye daak waandun.

²Ke yöö yän bä döör diaal jak kä make Jɛ-ru-tha-lɛm ke kor, kä ba wec käp, kä ba thol, kä ba man kan ke buɔm. Kä ba thaaj ji wec nanj ala pëëc, kä bi duoth tin kor duoth wic.

³Kä bi Kuoth Nhial wä nyiëeny ke döör tɔtɔ, cɛtke mëë ce kor kon ter.

⁴Kä en cänj ɛ mɔ be cuɔɔn wii paam O-lip min lot ni Jɛ-ru-tha-lɛm kuj kënyä caɔ. Kä bi päam O-lip rɔ daak kä rɛew a këne je ni kuj kënyä caɔ a wä ni kuj kënyä caɔ ke lool mi diit. Kä cu kuj kel wä kuj caam kä cu min dɔɔn wä kuj cuëëc.

⁵Kä bia r̄ bar ke rey loolä paamdä ke yöö räthe nikä A-dhel. Kä bia r̄ bar c̄etnikε mēē barε r̄ ke lath pieny, mēē Ö-dhi-ya ε kuäär Juda. Kä bi Kuoth Nhial Kuothdä ben keel ke ney diaal tin lēyke r̄.

⁶En cāṅ ε m̄, be thil k̄c̄ kä /ci naath bi k̄n.

⁷Kä bi te ni cāṅ mi bi (ṅac ni Kuoth Nhial) thil cāṅ däär kie wäär, kä ke thianṅ be teke buay.

⁸En cāṅ ε m̄ bi p̄i ti tēk loony kä Jε-ru-tha-lεm, kä bi thāṅkien loṅy yieer kuc̄e konyä cāṅ. Kä bike loony ke m̄y c̄etnikε t̄t.

⁹Kä bi Kuoth Nhial a kuäär wec muṅṅ keeliw. En cāṅ εm̄ bi Kuoth Nhial a kel kä ciötde kel.

¹⁰Kä bi w̄ic̄ muṅṅ a day a k̄nε je nikä Gabä kuj̄c̄ caam a wä nikä Ri-mon kuj̄c̄ cuēēc̄ Jε-ru-tha-lεm. Duunde yöö cu Jε-ru-tha-lεm te ni guäthde a k̄nε je ni th̄iek Ben-ya-min a wä th̄iek ēē wal a wä ni th̄iek ḡṅt̄tdä, kä a lenε k̄n ni biikä Yä-nan-el a wä ni guäth dh̄imä k̄oṅ kuṅ.

¹¹Kä bi naath cu cien th̄in, kä ca bi le nyok ke dāk, kä ba cu cien a thil dual.

¹²Kä n̄mε ε j̄en j̄uey in bi Kuoth Nhial ε n̄ṅ ney tin bi ben nyiēēny ke j̄i Jε-ru-tha-lεm. Bi r̄ṅdien r̄ ṅääṅ kä piny kä teke cunä, kä bi wāṅkien ṅow, kä bi lēēpkien r̄ cun thuknikien.

¹³Kä en cāṅ ε m̄, bi Kuoth Nhial ke moc riek mi dij̄t. Kä bi ram̄ tet raam̄ k̄p, kä bi ram̄ ram̄ mak.

¹⁴Amāni Juda be nyiēēny ke Jε-ru-tha-lεm. Kä bike riṅṅ dööri diaal maṅt, daṅp mi dij̄t ke cik̄ in b̄or ke bieyni ti ṅuan.

¹⁵Kä bi j̄uey mi dij̄t mi c̄etke j̄uey ε mi ben kä j̄iṅk̄ööri, k̄nε muṅli, ke th̄oṅṅaṅli, ke ley diaal t̄ te w̄ic̄ j̄i t̄r t̄.

¹⁶Kä ney diaal t̄ bi tēk t̄ kä döör diaal tin ci ben nyiēēny ke j̄i Jε-ru-tha-lεm t̄, run kä run be Kuäär ni Kuoth Nhial in la Ruey Ȳṅaa ben a palε, kä ba ṅar t̄imä luaak Kuoth a ṅarke.

¹⁷Kä thok duēēl c̄ /ci Kuäär ni Kuoth Nhial in la Ruey Ȳṅaa bi ben palε kä Jε-ru-tha-lεm kä j̄i wec muṅṅ, /cike bi teke nhiaal.

¹⁸Kä mi wēē teke thok duēēl kä j̄i l-j̄ep ti /ken ṅar t̄imä luaak ṅar, b̄akε n̄ṅ j̄uey in ci Kuoth Nhial ε n̄ṅ ney tin /ken ṅar t̄imä luaak ṅar.

¹⁹Kä en n̄om̄ ba j̄en mi ba duäc̄ j̄i l-j̄ep k̄nε döör diaal tin /ken ṅar t̄imä luaak ṅar.

²⁰Kä en cāṅ εm̄ lööth j̄iṅk̄ööri, “Bi k̄na ti ca lēy Kuoth Nhial.” Kä cuṅṅ tin te rey luaak Kuoth Nhial bike c̄etke took nhiam ȳikä.

21 Kä cuṛṛk kä Je-ru-tha-ləm kənə Juda bakə lëy Kuoth Nhial in la Ruey Ḳṵaa, kä bi ney diaal tin thöpke muc rṵ moc thṵn ke ti thalke ni rṵṵ. Kä en cän emṵ be thil ney ti kṵake ṛṵak rēy luaak Kuoth Nhial in la Ruey Ḳṵaa.

Mël

Mël 1

1 Neme ε ruac Kuoth Nhial min ce kam Mël-a-ki ke kuj ji l-the-rel.

Nhök Kuoth ke Je-kob

2 Kä cu Kuoth Nhial neke jök i, “Yän nhökä ye” kä cuare loc i, “Kä nhöki kō idi?” Kä cu Kuoth Nhial wee i, “E-tho /cie däman Je-kob?” Kä cua nhök ni Je-kob,

3 kä cua E-tho lok. Kä cua wec päämnide däk, cua munde jak kä guḡath leeyni dbaar.

4 Kä dḡḡ dee ji ε-dom wee i, “Cän ni mi ca ney däk ε, bakō ke nyök ke lätni.” Kä bi Kuoth Nhial in la Ruey Yḡaa ε loc i, “Dḡḡ deeke je lat, duunde yöö bāke dak piny, amāni mi cake col i wec guḡan jiäkni, ney ti ci Kuoth Nhial gaak ke ke amāni cän kel.”

5 Kä bia je nen ke nyinkun, kä bia wee i, “Kuoth Nhial dḡḡde, ke yow keeliw!”

Luek Kuoth Nhial ke bööth palä

6 Kä cu Kuoth Nhial in la Ruey Yḡaa in leny buḡmde ti diaal bööth palä jök i, “La gat guḡan a luth, kä la läät kuääre a luth. Kä mi ε yän guḡan nath luthdä kula nikä? Kä mi ε yän kuäär, luthdä kula nikä? Cia ciötdä yiḡar, kä laar yeḡe i, ‘Cako ciötdu yiḡar idi?’

7 Ke yöö cia muc mi jiääk thöp wii yikädä cuare wee i, ‘Cako yiḡar idi?’ Kä laar yeḡe yik Kuoth dēē yiḡar.

8 Kä mi thöpe ley mi cor ala muc, caar yeḡe /cie mi jiääk? Kä mi thöpe mi ḡol kie mi tēē jok /cie duer bä? Yḡane je ke thöp ruecdun, mi bi locde gḡaa ke ye? Ruacni Kuoth Nhial in la Ruey Yḡaa in leny buḡmde ti diaal.”

9 Kä täame thiece Kuoth, dḡḡ be gḡaa ke kon. Kä ke muc tḡḡ dere raan nhök kä ye? Ruac ni yän Kuoth Nhial in la Ruey Yḡaa.

10 Kä cu Kuoth Nhial in la Ruey Yḡaa wēē i, “Thile ram kel mi dee thiekni luaak mal gäk, ke yöö /cia mac ε jiääk ε mō dee le dḡḡ wii yikädä! /Ci locdä teth ke ye, kä thile muc mi bä nhök kä ye.

11 Kä bi ciötdä dḡḡ rey dööri, a käne kä käny caḡ a wä nikä kony caḡ. Kä ba wal tin kuḡr kuḡr keḡe muc ti kök köök nööḡ ke kujdä guḡthni diaal. Ke yöö dḡḡ ciötdä rey dööri.

12 Kä bia tharbēt Kuoth Nhial yiḡar ke thḡpdun ke mieth mi jiääk thḡn.

13 Kä bia wee i, ‘E cuḡc ḡukä en ne,’ kä bia wuḡthkun kap nhial ke yä, ruac ni yän Kuoth Nhial in la Ruey Yḡaa. Kä thḡp yen ni mi macke ni je keḡe mi ḡol ke

cɔr kɛ mi tekɛ jɔk ala muc! Dëë kule nhɔk tetnikun j̄di? Ruac ni yän Kuoth Nhial.

¹⁴Kuëth akɛ ram mi te rɛy deetkɛ kɛ thäk dëël mi cɛ lar j̄ bɛ thöp, kä bɛ wä thöp ni yä mi njɔl. Kä ɛ yän Kuäär mi dij̄t, ruac ni yän Kuoth Nhial in la Ruey ʒɔaa, kä luɔthkɛ ciötdä rɛy dööri.

MËL 2

¹“Kä täämɛ lö bööth palä, ruac ɛmɛ ɛ dunɔun.

²Mi wëë wä tey a /cia bi liŋ, kä /cia bi laɔth löɔɔɔɔun a bia ciötdä liak. Yän bä ye jāk kä kuëth, kä bä puɔthdun jak kä kuëth. Kä cä ye ku thun kueth, kɛ yöö /kɔnɛ kɛ laɔth löɔɔɔɔun, ruac ni yän Kuoth Nhial in la Ruey ʒɔaa.

³Yän bä gaatkun däk, kä bä nhiamɔun kj̄eth j̄äk mucnikun. Kä bä ye woc nhiamdä.

⁴Kä nj̄acɛ jɛ ɛn yöö ruac ɛmɛ jāk kä jɛ kä ye, dɔŋ bi mat ruacdä kɛ Lii-bay te wɔnɔ, ruac ni yän Kuoth Nhial in la Ruey ʒɔaa.

⁵Kɛ yöö mat ruacdä kɛ kɛ, ɛ mat teekä kɛnɛ mal, cäke kɔm jɛ kɛ yöö bɛ yä luɔth. Kä cɛy yä luɔth amäni ciötdä.

⁶Kä cɛy laɔt ni thuɔk, cɛy thil duer mi cɛy laɔt. Kä cɛy laɔt ni cuŋ, kä cɛy nɛy ti nj̄uan rij̄t dueeri.

⁷Kä dee bööth palä lat ni nj̄ac, kä dee naath ruac thiec kä jɛ, kɛ yöö ɛ j̄äk Kuoth Nhial in la Ruey ʒɔaa.

⁸Kä cia päl ni duɔp, kä cia nɛy ti nj̄uan jak kä laɔtkɛ dueer kɛ ruacdun. /Cia mat ruac kɛ Lii-bay yj̄ar, ruac ni yän Kuoth Nhial in la Ruey ʒɔaa.

⁹Kä yän cä ye kueth kä bä ye jak kä lökɛ, kä yake ɛ nɛy diaal, kɛ yöö /kɔnɛ guɔɔɔr ni dupkä. Cia nyoth ni nj̄iɔɔɔun.”

Thil nj̄äthä j̄i Juda

¹⁰A /ci kɔn diaal kuɔ gaat wutdä? Kä /ciɛ Kuoth kel cak kɔn ɔ? Kä ɛnj̄u lɔkɛ mat ruac guɔnikɔn ɔ, kɛ thil nj̄äthä kamni kɔn ɔ?

¹¹Ci Juda thil nj̄ath, kä läɔt j̄i l-the-rel kɛnɛ j̄i Je-ru-tha-lɛm ni dueer. Ci j̄i Juda luak in nhɔk Kuoth Nhiale yj̄ar, kɛ kuëndien kɛ män ti palke ni kuth kɔkɛien.

¹²Bi Kuoth Nhial ram in läɔt nɛmɛ woc rɛy j̄i l-the-rel, a cäj̄ cɛ Kuoth Nhial in la Ruey ʒɔaa thöp muc bä.

¹³Kä bi nɛmɛ nyɔk kɛ läɔtni. Bi yj̄k Kuoth Nhial kum kɛ mer. Kä bi wiee kɛ yöö /cɛ mucku bi nhɔk tetkädu.

14 Kä bi thiec i, “Enu ce ke nhok o?” E yöö Kuoth Nhial e neen kamdu yene ciek eë kueni ηuetädu, meë curi thil ηath ke je, cän ni meë e ciekdu ke ηuot.

15 Kä /cie Kuoth en neë jake kä kel? Kä riη kene yiëe ke nyinke. Kä enu ke kel o? Ke yöö be teke gaat ti la nee Kuoth. Ino tietde rō, athil ram mi thil ηath ke ciek ηuetäde.

16 “Ke yöö yän lökä dak, ruac ni yän Kuoth Nhial ni Kuoth I-the-rel, kä löke ram mi kum mi jiäk piny cetke min la rō a kumi ke bij, ruac ni yän Kuoth Nhial in la Ruey Yōaa.”

Cän luok

17 Cia Kuoth Nhial cuc ke laatkun. Kä ηuotde lare je i, “Cuuc ney e idi?” Ke yöö laar yene i, “Ney diaal tin latke dueer i gowke nham Kuoth Nhial, Kä nhoke ke.” Kie ke thiec i, “Jen a nikä en Kuoth cuηi?”

Mël 3

1 “Kä nee je, yän cä jääkdä jak ke yöö be duōp wä rialikä nhamdä. Kä kuäär in gore be rō pär ke ben rey luaakde, en jääk in nhokke, jen a bëeni, ruac ni yän Kuoth Nhial in la Ruey Yōaa.

2 Kä ena bi cän in bäke je luän ke ruot o? Kä ena bi tek o mi weë wä cop? “Ke yöö be cetnike mac ladiitä mi thalke, kene thabuuny lak mi bum,

3 be nyuur cetke ram mi thaal ciek in bor kä lēye je, kä be gaat Lii-bay ley cetnike daap kene ciek in bor, amäni mi ca muc mi thuok thöp Kuoth Nhial.

4 Kä en wano ba gaat Juda kene gaat Je-ru-tha-lem cu nhok e Kuoth Nhial cetnike nin tëe wal, kene run tëe ci wä.

5 “Ino bä cu ben reyduun ke luk, kä ke peth bä cuä neen ji kolaanji kene dhööm ke ney tin yacke rō baan, ke ney tin macke naath ke kökdien, ke män jockni, ke gaat ti rētni ke jur, ke yöö /ca yä luth, ruac ni yän Kuoth Nhial in la Ruey Yōaa.

Thop wäl wäali

6 “Ke yöö yän Kuoth Nhial, /cä rō ger. Ke kujc e mo, yen gaat Je-kob /kane thuok yen diaal.

7 Nike nin guuri cuare rō rit kä ηuotkä /kane ke tit. Kä täame luonye kä yä, kä bä luny kä ye, ruac ni yän Kuoth Nhial in la Ruey Yōaa. Kä cuare wee i, ‘Bako luny jok idi?’

8 “A dee raan Kuoth ku mac? Kä ηuotde mac yen yä kä cuare wee i, ‘Dee ney Kuoth mac idi?’ Mac yene ke wäl wäali kene muc.

9 Kä ca ye lam ke yöö yen dor keeliw mac yen yä.

¹⁰Nöönje wäl wäali diaal duëel tɔwä, ke yöö dee mieth te rey luaakdä, yɔane yä, mi/cä wernyini nhial bi lep a bä ye wuɔc ti nuan ti gow nun, ruac ni yän Kuoth Nhial in la Ruey Yɔaa.

¹¹Kä cä kɔam bi jak kä camke belkun, kä bi jienkun dey kujr, ruac ni yän Kuoth Nhial in la Ruey Yɔaa.

¹²Kä bi döör diaal ye cɔli puɔth, ke yöö bi mundun a mun mi gɔaa, ruac ni yän Kuoth nhial in la Ruey Yɔaa.”

Lär Kuoth ke pälikä

¹³“Kä cu Kuoth Nhial wee cia rietet ti bëc bëëc lat ke kujdä. Kä cuare ɲot wä yen i, ‘Cako ruac ke kujdu idi?’

¹⁴Kä cuare wee i, ‘Jiäke en yöö ba Kuoth lätikä. Ənu gɔaaɔ kä kɔ ke yöö bi ney tin cɛ lar tit kie bakɔ wä nyuɔth yöö cəkɔ duer nhiam Kuoth Nhial in la Ruey Yɔaa?’

¹⁵Kä tääme cɔalkɛ ney i jɪ liakä ti tɛth loɔdiɛn. Kä ney tin laɲke jiäk /ci gow niken käro, mo cike Kuoth yɔno laken rɔ cua bar.’ ”

¹⁶Kä ney tin luɔthke Kuoth Nhial, ruac ramɔ ke ramɔ. Kä la Kuoth Nhial ka liɲ. Kä cua bok tɪmä gɔr nhiamde ke kuj nɛni tin dual ke je kä luɔthke ciötdɛ.

¹⁷Kä cu Kuoth Nhial in la Ruey Yɔaa wee i, “Biken a nɛkä ti nyinkä ke cän in bä laɲ, kä bäke pälikä cɛtkɛ min la raan gatde mi läɲ je ikä a pälikä.

¹⁸Kä bia dääk leni nen bä kam raam mi tää cuɲ kenɛ ram mi thil cuɲ, kenɛ kam raam mi ɲääth Kuoth kenɛ ram mi /ci Kuoth ɲäth.”

Mël 4

Ben caɲ Kuoth Nhial

¹Kä cu Kuoth Nhial in la Ruey Yɔaa wee i, “Nɛnɛ ci cän ben, cän in ba ney diaal tin jɪ liakä kenɛ tin laɲke jiäk waɲ cɛtnike taɲ ben. Ən cän emɔ bike pɛt, a be thil kel mi doth kä ke.

²Kä yen tin luɔthke ciötdä, bi buɔm luänjadä lep cɛtkɛ cän mi buoy lepde bia wä raar yuɔɔre rɔ cɛtkɛ kɔal mi tuk.

³Kä bia ney tin jɪ dueeri dɔny kä piny, ke yöö bike cɛtkɛ ɲɛth piny ciöknikun, ke cän in bä läɲ ni tɪtɪ. Ruac ni yän Kuoth Nhial in la Ruey Yɔaa.

⁴“Kä tietde ɲuɔt jänjadä ni Muthɛ, ke luëëk tää cä laɲ je wii Paam Thi-nay ke kuj jɪ l-the-rel diaal.

⁵“Kä nɛnɛ je, yän bä ye jäk kä gök ni E-li-yaa a /ken cän Kuoth Nhial in dit bëcde ni ben.

⁶Kä be guani gan luäk ke yöö ba gaatkien nhok, kä be gaat luäk ke yöö ba guani nhok, ke bä ben, bä wic muɔɔn ben däk.”

Nuer - Bible - New Testament

Mët

Mët 1

Ciööt guṇdṇṇi Yecu

(Luk 3:23-38)

- ¹Waregak guṇdṇṇi Yecu Kritho, gat Dee-bid, gat A-be-ram.
- ²Cu A-be-ram a guṇ Ay-dhek, kä cu Ay-dhek a guṇ Je-kob, kä cu Je-kob a guṇ Juda kene dämani,
- ³kä cu Juda a guṇ Pe-redh kene Dhera kä mandien mo Ta-mar, kä cu Pe-redh a guṇ Yedh-ron, kä cu Yedh-ron a guṇ Raam,
- ⁴kä cu Raam a guṇ A-mi-na-dab, kä cu A-mi-na-dab a guṇ Na-con, kä cu Na-con a guṇ Thal-mön,
- ⁵kä cu Thal-mön a guṇ Bo-ëdh kä man mo Ra-yab, kä cu Bo-ëdh a guṇ O-bed min man mo Ruth, kä cu O-bed a guṇ Jethi,
- ⁶kä cu Jethi a guṇ Dee-bid in la kuäär in diit. Kä cu Dee-bid a guṇ Tho-lo-mon kä man mo ciek U-ri-yaa,
- ⁷kä cu Tho-lo-mon a guṇ Re-ye-bom, kä cu Re-ye-bom a guṇ Ä-bi-yaa, kä cu Ä-bi-yaa a guṇ Atha,
- ⁸kä cu Atha a guṇ Ye-yo-ca-pat, kä cu Ye-yo-ca-pat a guṇ Yo-ram, kä cu Yo-ram a guṇ U-dhi-yaa,
- ⁹kä cu U-dhi-yaa a guṇ Yo-tham, kä cu Yo-tham a guṇ A-yadh, kä cu A-yadh a guṇ Yidh-ki-yaa,
- ¹⁰kä cu Yidh-ki-yaa a guṇ Ma-na-the, kä cu Ma-na-the a guṇ A-moth, kä cu A-moth a guṇ Yo-ci-yaa,
- ¹¹kä cu Yo-ci-yaa a guṇ Ye-kön-ya kene dämani, ke guṇath ëë pëc ke nike kä Bë-bi-lön.
- ¹²Mëë cake pëc kä Bë-bi-lön, cu Ye-kön-ya a guṇ Ce-ël-ti-el, kä cu Ce-ël-ti-el a guṇ Dhe-ru-ba-bel,
- ¹³kä cu Dhe-ru-ba-bel a guṇ A-bi-yud, kä cu A-bi-yud a guṇ El-ya-kim, kä cu El-ya-kim a guṇ A-dhor,
- ¹⁴kä cu A-dhor a guṇ Dha-dok, kä cu Dha-dok a guṇ A-kim, kä cu A-kim a guṇ E-li-ud,

¹⁵kä cu ε-li-ud a guḅn εl-a-dhar, kä cu εl-a-dhar a guḅn Ma-than, kä cu Ma-than a guḅn Je-kḅb,

¹⁶kä cu Je-kḅb a guḅn Jo-thep min mo cḅw Mēri, man Yecu in cḅal j̄ Mē-thia.

¹⁷Kä inḅ kar A-be-ram diaal kamdien kene Dee-bid ke kar ḅḅn wäl ḅuan. Kä nikä Dee-bid amāni p̄c nath kä Bē-bi-lḅn ke kar ḅḅn wäl ḅuan. Kä ni kä p̄c nath kä Bē-bi-lḅn amāni ḅḅp Mē-thia ke kar ḅḅn wäl ḅuan.

Dḅp Yecu Kritho

(Luk 2:1-7)

¹⁸Tääme cu ḅḅp Yecu Kritho tuḅḅk inε. Mēē ca man ni Mēri nhḅk εn ḅḅḅ ba kuεn ε Jo-thep, kä ḅḅtkε /kenke ni te guāth kel, cua jε jek εn ḅḅḅ ruetde ke gat mi laḅtkε jiide ε Yiēē in Gḅaa in Rεl Rḅ.

¹⁹Kä cḅwde ni Jo-thep, ke ḅḅḅ ε wut mi guḅn cuḅni, kä /cε jε gḅr j̄ dere jε moc pḅc, gḅre mi dāke jε ke t̄ḅḅ.

²⁰Kä min care mεmε, nεnε, cu jāäk Kuäär ni Kuoth nhial päl kä jε ke laḅ, laare jε j̄, “Jo-thep, gat Dee-bid, /cu dual ke kuēn ciēkdu ni Mēri, ke ḅḅḅ min rueetde läthe Yiēē in Gḅaa in Rεl Rḅ thj̄n.

²¹Jεn be gat ḅḅp, kä bi jεn cḅal j̄ Yecu, ke ḅḅḅ ε jεn min bi nεke kән kä dueerkien.”

²²Cu mεmε kεliw tuḅḅk, ke ḅḅḅ bi mi ca lar ε Kuäär ni Kuoth ke thok gḅkḅ a thuḅḅk mēē wēē j̄,

²³“Nεnε, nyal be ruēt, kä be gat ḅḅp, kä ba ciḅtde cḅal j̄ l-manu-el.” Min lot ni ḅḅḅ Kuoth ake kḅn kεl.

²⁴Mēē ci Jo-thep keer nj̄n, cue jε laḅ cεtkε min ca lar jε ε jāäk Kuḅr ni Kuoth Nhial. Cue ciēkde naḅ,

²⁵kä /kenke tḅḅc amāni mēē ca gat ḅḅp. Kä cue ciḅtde cḅal j̄ Yecu.

Mēt 2

Guḅl j̄ pεlä

¹Kä mēē ca Yecu ḅḅp kä Beth-lε-ḅem, rḅḅl Ju-dia ke guḅḅḅth ēē te ḅε-rod kuäärä. Kä ke kḅr ḅḅpḅḅde cu wutni ti ḅḅckε nyin nhial ti j̄jey kä kḅny cḅḅn ben kä Jε-ru-tha-lεm.

²Kä cu ke thiec j̄, “Jεn anikä εn gat in ca ḅḅp min la Kuäär j̄ Juudh? Ke ḅḅḅ kḅn cakḅ ciere nεn kä kḅny cḅḅn, kä bḅkḅ ke ḅḅḅ bḅkḅ jε ben pal.”

³Mēē ci kuäär ni ḅε-rod mεmε liḅ, cue diεer εlḅḅn kene j̄ Jε-ru-tha-lεm diaal.

⁴Kä cue bööth palä kene j̄ gḅrḅ nath cḅal, cue ke thiec ke guḅḅḅth in ba Mē-thia ḅḅp thj̄n.

- ⁵Cukε je lar je i, “Kä Beth-le-γem rool Ju-dia, ke γöö ca je gor ino ε gök i,
⁶‘Jin, Beth-le-γem rey rööl Juda, a cän kuiyi rey kuari Juda, bi kuäär ben raar
 kä ji, mi bi nεεkä ni ji l-the-rel ruac.’ ”
- ⁷Kä cu Υε-rod wutni tin ηackε nyin nhial cöl ke tēē, ke γöö be guāath ēē päl
 cier kä ke thīn ηac.
- ⁸Kä cue ke jāk kä Beth-le-γem, jioke ke i, “Wiaa, diele guāath gatdä gor. Mi
 cia je jek, luocε γä thok, ke γöö bä je wä pal bä.”
- ⁹Mēē cike ruac kuar in diit lij cukε wä dupdien, kä nene, cu cier in ci ken ε
 nen kä kāny caη wä nhiamdien, amāni mēē ce cuoη guāth in te gat thīn.
- ¹⁰Kä mēē cike cier nen, cukε tekε tēth loaac mi diit eloη.
- ¹¹Kä mēē cike coth dueel, cukε gat nen kene man ni Mēri, kä cukε rō kam
 muāal nhiam gatdä, kä cukε je pal. Mēē cike göökien lēep, cukε je moc muc,
 daap, kene wäl mi wanke, ke wäl mi kōp.
- ¹²Mēē ca ke lar lär ke lak i /cike bi loc kä Υε-rod, cukε wä roolien ke duoop mi
 dochien.

Wä Jo-thep kene Mēri ke Yecu kä I-jēp

- ¹³Täāme mēē cike jien, cu jāk Kuäär ni Kuoth nhial päl kä Jo-thep ke lak,
 kä cue je jioke i, “Jieε rō, naη gat kene man, kä bari rō rool I-jēp, kä lipni en
 thoηo amāni mi waā thok luoc ji, ke γöö ci Υε-rod thiak ke gör gatdä ke γöö
 be je näk.”
- ¹⁴Kä cue rō jieε, cue gat kene man naη ke wäär, kä cue wä kä I-jēp.
- ¹⁵Kä cue te thīn amāni liāa Υε-rod. Memε ε jen γöö bi mēē ca lar ε Kuäär ni
 Kuoth ke thok gokä a thuok i, “Cä gatdä ciöl raar kä I-jēp.”

Näk Gan

- ¹⁶Mēē ci Υε-rod ε nen i ci wutni tin ηackε nyin nhial ε met, cue ηēēny eloη. Cue
 je lat en γöö ba dhōli ti toatni näk, gaat Beth-le-γem diaal kene ciēēη diaal tin
 thiak ke je, gaat tin runkien rew a bä piny, kä pääre je ke pek guāth ēē ca lar
 ε wutni tin ηackε nyin nhial.
- ¹⁷Kä cue a thuok en mēē ca lar ε gök Kuoth ni Yir-me-yaa i,
- ¹⁸“Ca lul lij kä Rama, wiee kene par mi diit. Re-cel päre ke kuj ganke, kä jen
 loke cuom, ke γöö ci gaatke thuuk.”

Jieen Jo-thep kene Mēri ke Yecu kä I-jēp

- ¹⁹Kä mēē ci Υε-rod lijw, cu jāk Kuäär ni Kuoth päl kä Jo-thep rool I-jēp ke
 lak, cue wee i,

20“Jieɕ ɾɔ, naŋ gat keɛe man, kä wër ɾɔɔl l-the-ɾel, ke ʏö ɳey tēē görke näk gatdä cike liw.”

21Kä cue ɾɔ jieɕ, cue gat keɛe man naŋ, kä cue wä ɾɔɔl l-the-ɾel.

22Kä mēē ce je liŋ en ʏö ci Ar-ke-ley-uth a kuäär Ju-dia guäth guan ni ʏe-rod, cue dual ke wä en thoŋɔ, kä mēē ca je lar lär ke lak, cue ben ɾɔɔl Gē-le-li.

23Kä cue wä cieŋ rey Na-dha-rēth, ke ʏö bi tēē ca lar ε göök a thuɔk i, “Jen ba je cɔl i raan Na-dha-rēth.”

Mēt 3

Djic Jɔɔn in la lääk

(Mak 1:1-8, Luk 3:1-18, Jɔɔn 1:19-28)

1Kä en nini tɔtɔ cu Jɔɔn in la lääk ben lätdε naath ruac dār dɔaar kä Ju-dia, wēē i,

2“Rietdε ɾɔ kä jjäkun, ke ʏö ci cian kuäärä nhial thiak.”

3Kä neme ε jen ram in ca lar ε gök ni l-ca-yaa mēē ε jen i, “Jow raam mi ciot dār dɔaar i, ‘Riale duɔɔp Kuar ni Kuoth ikä, jake dupke kä cuŋ.’ ”

4Tääme Jɔɔn cieŋe ni bij mi ca lat ke mjem thoarɔaal, kä te laak gupä letäde, kä mjethdε ε koaryɔaamni keɛe tuaar.

5Kä cu ji Je-ru-tha-lem keɛe ji Ju-dia diaal, ke ji wiini diaal tin thiak ke Jor-den wä kä je.

6Kä cue ke lak rey kieer Jor-den, kä latke dueerkien.

7Kä mēē ce ji Pa-ri-thii keɛe ji Thēd-du-thii ti nuan nen a bēē bake ben lak, cue ke jiōk i, “Yen dey thoɔli, eŋa mi ci ye lar lär i bia ɾɔ bar kä duac Kuoth in bi ben?”

8Lätde lät ti gow ti roŋ ke rietdun ke ɾɔ dueeri,

9kä /cuare je car a ruace kärɔ i, ‘Kɔn ake guandɔŋda ni A-be-ram’. Ke ʏö larä je ye, en ʏö te Kuoth ke buɔm ke ʏö be A-be-ram moc gaat ke pääm titi.

10Kä mäni tääme te jiōp thäri jien, ke kuj emɔ jien diaal ti thil dey ti gow bake joap piny, kä ba ke yuɔr maac.

11“Yän lakä ye ke pi ke kuj ritädun ke ɾɔ dueeri, kä ram mi bum ni jen kä ʏä a bēē koarä ni, kä /cä roŋ ke ʏö bä waarike kap. Jen be ye lak ke Yiēē in Gɔaa in Rel Rɔ keɛe mac.

12Kä te dun lök bēel tetäde, kä be dɔre lat agoaa. Be bēlke piek tueyni, kä be jilien waŋ ke mac mi /ca bi yieny.”

Lak Yecu

(Mak 1:9-11, Luk 3:21-22)

- 13 Kä cu Yecu jïεen kä Gë-lε-li, bëë kä Jor-dεn ke yöö ba je ben lak ε Jɔɔn.
- 14 Cu Jɔɔn ε dee pën, wëë j, “Jin bij kä yä? Duani yöö bi yä lak ε jin.”
- 15 Kä cu Yecu je loc j, “A je te ino en täämε. Ke yöö rɔɔε en yöö banε cuɔ diaal lat.” Kä cu Jɔɔn ε nhok.
- 16 Kä mëë ca Yecu lak, kä niε min päle raar rey pijini cu nhial rɔ lεp, kä cuε Yiëë Kuoth nen bëë piny cεtkε guuk, kä cuε ben kä je.
- 17 Kä cu jɔw ben nhial, cuε wee j, “Mεmε ε jen Gatdä min nhokä, in tεth locdä ke je.”

Mët 4

Yom Yecu

(Mak 1:12-13, Luk 4:1-13)

- 1 Kä cua Yecu buath rey dɔaar ε Yiëë ke yöö ba je wä yɔam ε guan jïäkni.
- 2 Kä /kenε mïth ke nin ti jien nuan wäär kenε cän. Kä ke kɔre cu buoth ε näk εlɔɔ.
- 3 Kä cu guan yomä ben kä Je, cuε je jïök j, “Mi ε jin Gat Kuoth, ruacni ke pääm tïti ke yöö bike rɔ loc ni juray.”
- 4 Kä cu Yecu je loc j, “Ca je gɔr j, ‘/Ci raan dee tük ke mïeth kārɔa, ε ni riet in bä raar thok Kuoth.’ ”
- 5 Kä cu guan jïäkni je naɔ kä Je-ru-tha-lεm wec in rεl rɔ kä cuε je wä lath wij luaak Kuoth mi bäär.
- 6 Cuε je jïök j, “Mi ε jin Gat Kuoth, yori rɔɔdu piny, ke yöö ca je gɔr j, ‘Kuoth be jaake lat ruac, ke kuïdu’, kä, ‘Bike ji thak ke tetkien, ke yöö /ci ciɔokdu bi piem pām.’ ”
- 7 Cu Yecu je jïök j, “Ca je gɔr bä j, ‘/Cu Kuäär ni Kuothdu yɔn.’ ”
- 8 Kä cu guan jïäkni je leni naɔ wij pām mi bäär, cuε je nyuoth kuääri yɔaa diaal kenε wuɔtdien,
- 9 kä cuε Yecu jïök j, “Mi kämi rɔ muɔal nhiamdä a pali yä, bä ji kam nɔak tïti diaal.”
- 10 Kä cu Yecu je jïök j, “Woc rɔ, Cεy-tan, ke yöö ca je gɔr j, ‘Pal ni Kuäär in la Kuothdu, kä bi lät ni je ikä kārɔa.’ ”
- 11 Kä cu guan jïäkni je bany piny. Kä cu jaak Kuoth ben kä cua je ben lätikä.

Tuk Yecu ke lätkε kä Gë-lε-li

(Mak 1:14-15, Luk 4:14-15)

12Kä meë ci Yecu je lin en yöö ca Jöön yian, cue wä kä Gë-le-li.

13Cue jien kä Na-dha-rëth, cue wä cien kä Ka-per-ni-äm mi te gekä baar, rey rööl Dhe-bu-lun kene Nap-ta-li.

14Cua nomo lat ke yöö bi meë ca lar e gök ni l-ca-yaa a thuok j,

15“Ciëñ Dhe-bu-lun kene ciëñ Nap-ta-li, duöör mi lot ni bar kene kujc kiëer Jor-dën, Gë-le-li, dhör Juri.

16Ney tin te nyuurä rey muoth cike buay mi diit nen, kä ke kujc neni tin ci nyuur rey tipä lieth, ci buay ben kä ke.”

17Kä en guäth emo cu Yecu ruac tok, kä cue wee j, “Rietde rö kä jjäkun, ke yöö ci cian kuäärä nhial thiak.”

Ciöt Yecu ke jaak tin nhiam

(Mak 1:16-20, Luk 5:1-11)

18Kä meë jäl Yecu gekä baar Gë-le-li, cue gaat wutdä dan rew nen, Thay-mön min col j Pi-tör, kene däman ni An-de-röw, yuorke cambak rey baar, ke yöö ke dëep rec.

19Kä cue ke jök j, “Bia, guöore yä, kä bä ye jakä dëep nath.”

20Nikä keel cuke cambaknikien bany piny, kä cuke je guöör.

21Kä min wä Yecu ke thöñ e mo, cue gaat wutdä dan rew kökien nen, Jemeth, kene däman ni Jöön gaat Dhe-ba-dii. Kä teke rey riay keel ke guandien ni Dhe-ba-dii, köacke cambaknikien, kä cue ke col.

22Nikä keel cuke rief kene guandien bany piny, cuke je guöör.

Djic Yecu kene jakde ke naath kä gow

(Luk 6:17-19)

23Kä cu Yecu jal rey Gë-le-li keeliw, njice naath guathni palädien, kä latde thuk kuäärä Kuoth ti gow, kä jake juath diaal kä gow, kä woocë liaw puanyini nath.

24Kä cu këkde räth rey Thi-ri-ya keeliw, kä cuke je nöñ j juathni diaal tin teke liaw ti gööl kene bec puany, ke kuth ti jjak, ke nok, amäni ney ti ce nuän, kä cue ke jakä gow.

25Kä cu buön nath mi diit je guöör kä Gë-le-li ke De-ka-po-lith kene Je-ru-thalem ke Ju-dia, amäni j kuc kiëer Jor-dën.

Mët 5

Djic Yecu ke naath wij paam

1Meë ci Yecu buän nen, cue wä wij paam, kä cu nyuur, kä cu j köaarë ben kä je.

²Cue thokde lep, kä cue ke njeec,

Tëth Iaac in thuok

(Luk 6:20-23)

³Cu Yecu wee i, "Puoth ake ney tin njacke rɔ en yöö ke can reydiën, ke yöö kuäär nhial ε dunḍiën.

⁴"Ney ti pär ca ke poth, ke yöö bake bum.

⁵"Ney ti muḍ muḍal ca ke poth, ke yöö bi piny a dunḍiën.

⁶"Ney ti näk buothke kene rew ke kuj cuḅni ca ke poth, ke yöö ba ke riän.

⁷"Ney ti kɔc lockiën cake poth, ke yöö bibe kɔac Iaac jek.

⁸"Ney ti buoy lockiën cake poth, ke yöö bibe Kuoth guic.

⁹"Ney ti laḡat malä cake poth, ke yöö bake cɔl i gaat Kuoth.

¹⁰"Ney ti ca moc riäk ke kuj ciënḡ cuḅni cake poth, ke yöö kuäär nhial ε dunḍiën.

¹¹"Ca ye poth mi kueth naath ye, kä muocke ye rik, kä laḡke ye jäk diaal, ke kaḡacni ke kujidä.

¹²Dɔale tok, kä a lockiën teth, ke yöö mucdun ciën nhial ε mi diḡt, kä cike göök Kuoth tëë wal moc rik inɔ."

Mile kene buay

(Mak 9:50, Luk 14:34-35)

¹³"Yen lape mile ji wec muɔɔn, kä mi ci wac mile thuuk, dëë wacde nyok ke loc thḡn idi? /Ce le not ke gɔɔy, kä ε ni yöö dëë je yäk, kä dëë je dɔny kä piny ε naath.

¹⁴"Yen lape buay yɔaa. Wec mi ca laḡ wḡi paḡam /ca je dee tëë.

¹⁵/Ci naath mac dee dɔp kä laḡh ke je thaar diëny, ba je kuëḡ wḡikä duɔɔr, kä mɛre ney diaal tin te dueel.

¹⁶Ke jɛn duɔɔp εmɔ a buaydun buoy nhiam nath, ke yöö bibe lätkun ti gɔw nɛn, kä bibe Guurun in te nhial liak."

Diic ke kuj nuot Muthɛ

¹⁷"/Cuare je car i yän baḡ ke yöö bä nuot Muthɛ kene niic göökni woc. /Cä bä ke wuɔcdiën, baḡ ke yöö bibe a thuɔɔk.

¹⁸Ke yöö epuc yän larä je ye, min not nhial kene piny thḡn, thile duɔɔr kel kie riet mi tot mi ba woc kä nuḡt amäni mi ci nɔak diaal thuɔɔk.

19Kä ram mi loḵ ḡut kel mi töt, kä nyuthe naath loḵ ḡuḡtḡni, ba je cöl i mi töt cienḡ Kuäär nhial. Kä ram mi läḡ ke kä ḡiice ke, ba je cöl i mi diit cienḡ kuäär nhial.

20Ke ḡöö ḡän laḡä je ye, yen /cia bi met wä rey cienḡ kuäärä nhial, ε ni mi leny cianḡ cuḡnidun cuḡ ḡi ḡḡrä keḡḡ ḡi Pa-ri-thii.”

Djic Yecu ke kuj gaak

(Luk 12:57-59)

21“Cia je liḡ en ḡöö ca je laḡ ney tēē wal i, ‘/Cu raan näk, kä ram mi wä raan näk, ba je naḡ ḡuäth luḡk.’

22Kä ḡän laḡä je ye, ram mi wä ḡēēny ke gatman roḡe ke naḡ ḡuäth luḡk. Kä ram mi kueth gaatmani roḡe ke naḡ nhiam ḡi luḡk in diit. Kä ram mi laar je i, ‘ε ḡiḡ dḡar!’ Roḡe ke yor maac mi thil pek.

23Kä mi thopi mucdu wiḡ ḡiḡä, kä ci je tim en ḡöö te gatmuḡḡr ke mi gaake ke ḡi,

24bänyni mucdu en wiḡni, kä wēr, koḡḡḡ loc maarä yeḡḡ gatmuḡḡr, kä bi ben bi mucdu ben thöp.

25“Latde määth ke pēth yeḡḡ ram in ḡḡḡny ḡi, mi wiaa ḡuäth luḡk, kie be ḡi naḡ nhiam kuḡr luḡk, kä bi kuäär luḡk ḡi thöp yiēēn, kä ba ḡi laḡth dueel yieenä.

26εpuc, ḡän laḡä je ḡi, /ca ḡi bi met lony mi /keni pek yiḡḡni diaal thöp.”

Djic Yecu ke kuj dhöm

27“Cia je liḡ en ḡöö ca je lar i, ‘/Cu dhḡm.’

28Kä ḡän laḡä je ye, en ḡöö ram mi beḡc ciek kie nyal, ce ku thunḡ dhḡm ke rey loaacde.

29Kä mi ci waḡ cuēēcdu ḡi jakä duḡr, lol ε kä yäk ε. Duḡn ni taḡ cuḡḡä puḡnydu kel ḡḡḡr, kä yor puḡnydu keeliw maac mi thil pek.

30Kä mi ci tet cuēēcdu ḡi jakä duḡr, tem ε kä yäk ε. Duḡn ni taḡ cuḡḡä puḡnydu kel ḡḡḡr, kä yor puḡnydu keeliw maac mi thil pek.”

Djic Yecu ke kuj dākä ciäk

(Mēt 19:9, Mak 10:11-12, Luk 16:18)

31“Kä ca je lar bä i, ‘Ram mi dāk ciekde, a je moocε ke wareḡak dākä.’

32Kä ḡän laḡä je ye, ram mi dāk ciekde a cāḡ /kenε mi ḡiääk laḡ, ce ciek εmo jak kä dhḡm mi ca ciek εmo nyḡk ke kuēn. Kä ram mi kuēn ciek mi kēē en ram εmo ce dhḡm.” mi ε kuj dhḡm. Kä ram mi kuēn ciek ni kēē ce dhḡm.

Djic Yecu ke kuj yäcä

33“Kä cia je liṅ bā en yöö ca je lar̄ ney tēē wal̄ i, ‘/Ci rō bi yac baan, kā lät̄ni min ci yac ke kuj̄ Kuṛ ni Kuoth.’

34Kä ḡän lar̄ä je ye, /cu rōdu yac ε tek, ke nhial, ke yöö ε jen kōm nyuurä Kuoth,

35kie piny, ke yöö ε cääk ciöknike, kie ke Je-ru-tha-lēm, ke yöö ε wec Kuṛ in diit.

36Kä /cu rō yac ke w̄id̄u, ke yöö /ci m̄iem kel̄ dee jakä bor̄ kie çar̄.

37A mi lat̄di la yöö i, ‘ḡōṅ’ kie ‘Ēëy’. Kä mi lat̄di mi leny mēmε bēē kā ḡaṅ j̄äkni.”

D̄iic Yecu ke kuj̄ cutdä

(Luk 6:29-30)

38“Cia je liṅ en yöö ca je lar̄ i, ‘Waṅ kenε waṅ, ke ley ke ley.’

39Kä ḡän lar̄ä je ye, /cu rō col ke ram mi ci j̄i lät̄ kā duer. Kä mi ci raan thaaṅ cuēēcdu pat, leni je le riet pek in d̄oṅ.

40Kä mi ci raan bīidu kaṅ ke luk, a je k̄än bīidu in d̄oṅ bā.

41Kä mi ci raan j̄i kok i bi wā keel ke je ke jal̄ mi räth kā kilum̄it̄ir kel̄, rep jal̄u ke je keel ke kilum̄it̄iri d̄aṅ r̄ew.

42Moc ram mi lim j̄i, kā /cu ram mi k̄än duṅṅr̄ ke ḡuaḷ kā j̄i pen ḡuaḷ.”

D̄iic Yecu ke kuj̄ nhök j̄i t̄ēr

(Luk 6:27-28,32-36)

43“Cia je liṅ en yöö ca je lar̄ i, ‘Nhök ḡaṅ thieekädu, kā nyir ḡaṅ t̄eru.’

44Kä ḡän lar̄ä je ye i, ‘Nhōake j̄i t̄ērun kā palε ke kuj̄ n̄ēni tin muockε ye ke riεk,

45ke yöö bi yen a gaat Guurun in te nhial ke yöö jake cāṅde kā lep kā ney ti j̄äk kenε ney ti ḡow, kā jake nhiaal kā j̄i cuṅni kenε ney ti thil cuṅ.

46Kä mi nhök yen ni ney tin nhōake ye, ε muc ḡu kā bia jek ṅ? Kä /cε jen min lat̄ke ε thuṅṅl̄ tholbökä bā?

47Kä mi n̄ēni ni d̄amuṅri k̄ar̄o, leny lat̄dun lät̄ n̄ēni tin k̄okien̄ īdi? /Cε māni jur̄ ino bā?

48Ke kuj̄ emō bi yen ḡow el̄oṅ, c̄et̄ke Guurun in te nhial.’ ”

Mēt 6

D̄iic Yecu ke kuj̄ thopä luäkä

1“Niεke rō, /cuare lät̄kun tin ḡow lät̄ nhiam nath ke yöö bike ye nen, ke yöö mi lat̄de ino bia thil muc kā Guurun in te nhial.

²“Kä ino, mi thöpe muckun, /cuare wək cətke min la lətke ε ji məstdä guathni pali ji Juudh kene rey duɔpni, ke yöö bake liak ε naath. Eɾuc, ɣän larä je ye, ken cike muckien jek.

³Kä jin mi thopi mucku, a tet caamdu /ci min lətke ε tet cuëcdu njac.

⁴Kä ino bi mucku thöp ke tɛɛ, kä Guur in njac tɛɛdu be ji moc muc.”

Djic Yecu ke kuj palä

(Luk 11:2-4)

⁵“Kä mi pale, /cuare bi cətke ji məstdä, ke yöö ken nhoake cuɔɔ kene pal guathni pali ji Juudh kene röm duɔpni, ke yöö deë ke nen ε naath. Eɾuc, ɣän larä je ye, ken cike muckien jek.

⁶Kä jin, mi pali, wër dueelu, gäk thokde, kä pal Guur nike tɛɛ, kä Guur in nen tɛɛdu be ji moc muc.

⁷“Kä mi pale, /cuare rietet ti nuan nyiook lorä cətke min lətke ε jur. Ke yöö carke je i bake lij ke kuj rieetnikien ti nuan.

⁸/Cuare bi cətke ke, ke yöö Guurun njace min göre, a /kane je ni thiec.

⁹Kä pale ine, ‘Guagara in te nhial, a ciötdu luothke.

¹⁰A kuäaru bëë. A ruaacniku latke piny, cətke min latke ke nhial.

¹¹Käm niko mjetthda en cän ε wale, min la camko cian.

¹²Kä päli ko dueerko, cətke min palko ney tin lətke ko kä jäk.

¹³/Cu ko both guath mi ba ko ɣam thjn, kä kän ko kä jäk.’ (Ke yöö ε ruacdu, ε luand, amäni puonydu ke ken doraari. Inono.)

¹⁴Ke yöö mi pale naath dueerkien, bi Guurun in te nhial ye pälikä bä.

¹⁵Kä mi /cia naath pälikä ke dueerkien, amäni Guurun /ce ye dee pälikä ke dueerkun.”

Djic Yecu ke kuj thäk

¹⁶“Kä mi thäke mith, /cuare guic canä, cətke ji məstdä, tin la nyuothke thäkdien ε ba nen ε naath. Eɾuc, ɣän larä je ye, ken cike muckien jek.

¹⁷Mi thäki mith, yjr wicdu kä lak nhamdu,

¹⁸ke yöö /ca thäkdü bi nen ε naath, ba nen ε Guur in nsen tɛɛni, kä Guur in nen tɛɛ be ji moc muc.”

Djic Yecu ke kuj riänä

(Luk 12:33-34)

¹⁹“/Cuare rɔ dul nyin riänä tin nhoake wij muɔɔn, ke yöö ε jen guath in camke njaaani thjn ε tor kene këth, kä tol kuëel duël kä kwalke njaaani.

20 Kä duḡe rḡ nyin riänḡadun tin nḡake cieḡ nhial, ke ḡöḡ ε jen guḡaḡh mi /ci tor keḡe kēth ḡḡaani a cam thḡn, kā /ci kuēēl duēl tḡl kā /ca ḡḡaani kual.

21 Ke ḡöḡ guḡaḡh in te riänḡdun thḡn ε jen guḡaḡh in bi loḡkun te thḡn bā.”

Djic Yecu ke kuj waḡ in la buay puḡḡny

(Luk 11:34-36)

22 “Waḡ ε jen buay puḡḡny. Kä mi guḡc waḡdu, bi puḡnydu keēliw thiaḡḡ ke buay.

23 Kä mi /ci waḡdu guḡc, bi puḡnydu keēliw thiaḡḡ ke muth. Kä mi col buay in te reḡdu, bi dḡt muḡth ku ε nḡn eḡi!”

Djic Yecu ke kuj Kuoth keḡe ḡiḡw

(Luk 16:13)

24 “Thile ram mi dee kuḡ dḡḡ rēw latdi kā, be kel nyir, kā be min dḡḡien nḡok, kie be loḡde keēliw kam kel, kā be min dḡḡien cany. Yen /cia Kuoth keḡe riänḡ dee latdi kā.”

/Cuare dieḡ

(Luk 12:22-31)

25 “Ke kuj εmḡ ḡän laḡä je ye, /cuare dieḡ ke tēkdun ke mi bia cam, kie ke mi bia math, kie puḡnykun ke mi bia laḡh. /Ci dḡt ni tēk kā mḡeth, kā /ci dḡt ni puḡny kā bieyni?

26 Guḡe diit nhial, /cike pḡth kā /cike ḡer, kā /cike ḡḡaani dol lueekni. Kä Guurun in te nhial mḡithe ke. /Ci ḡow ni yen kā ke?

27 Kä eḡadun mi dee dieḡe tēkde rep ke mi tḡt?

28 Kä eḡu dieḡe ke bieyni mḡ? Care wuḡthkun ke dḡny tuaali, /cike läḡ kā /cike täk.

29 Kä ḡän laḡä je ye, a cḡḡe Tho-lo-mon ke ḡḡy puḡnyäde keēliw, /kan je runyikä ceḡke kel kā ken tuaal tḡt.

30 Mi runy Kuoth juaac dḡaar ikä, tin tēk kā iruun bake pet, /ce ye bi runyikä bā, yen ney ti kuiy ḡḡthdun?

31 Ke kuj εmḡ /cuare dieḡ i, ‘Bia ḡu cam?’ kie i, ‘Bia ḡu math?’ kie i, ‘Bia ḡu laḡh puḡnydun?’

32 ke ḡöḡ jḡ ḡḡaa ḡörke tḡtḡ diaal, kā Guurun in te nhial ḡäce ḡöḡ ḡḡor yen tḡtḡ diaal.

33 Koane ḡḡr ni cianḡ kuäärä Kuoth keḡe cuḡke, kā ba tḡtḡ diaal maḡ ye bā.

34 “Ke kuj εmḡ /cuare dieḡ ke mi ruḡni, ke ḡöḡ bi ruun baak ke bakde. A rieḡ caḡ ḡ roḡ ke jen cḡḡ.”

Mët 7

Djic Yecu ke kuj luk nɛni kɔkɛn

(Luk 6:37-38,41-42)

- 1“/Cuare naath luk ke kuj kã yöö /ca ye bi luk.
- 2Ke yöö ba ye luk ke duɔɔp in luk yene naath, kã ba ye kum ke ɲut in kum yene ney kɔkɛn.
- 3Ɂɲu nɛni thuɔr thuɔr mi te waɲ dãmuɔɔr ɔ, kã /ci jiath mi te waɲdu nɛn?
- 4Kã deri je lar dãmuɔɔr idi i, ‘A kãmã thuɔr thuɔr waɲdu raar’ kã tji ke jiath mi diit waɲdu?
- 5Jin guɲ mɛɛtdã, kɔɲni kãm ni jiath waɲdu raar, bi kule nɛn aɔɔaa ke kãm thuɔr thuɔr waɲ dãmuɔɔr raar.
- 6“/Cuare mi rel gɔɔyde rɔ kãm jiɔɔk, bike riet ni rɔ ye ke kɔr. Kã /cuare dɔɔknikun tin gɔw yor nhiam kuɔndhuɔɔri, bike ke dɔany ke ciökien.”

Djic Yecu ke thiec kã tin goor naath ke kã Kuoth

(Luk 11:9-13)

- 7“Thiëce, kã ba je kãm ye göre, kã bia je jek, dɔaɲe thiik, kã ba je lɛp ye.
- 8Kã ram mi ci thiec kãmke je, kã ram mi gor jekɛ je, kã ram mi dɔɲ lɛpkɛ je.
- 9Kã tɛë ke raan rɛydun, mi ci gatde je thiec ke pam pam kã be je thöp pãm?
- 10Kie mi thiece ni rec, kã be je moc thɔl?
- 11Kã yen ney tin jiäk mi ɲãc yen yöö bia gaatkun kãm muc ti gow, ke muc ti gow ti ɲin di tin bi Guurun in te nhial ke kãm ney tin thiëcke je?
- 12Kã lätni ney tin kɔɲ kã min goori yöö ba läť kã ji, ke yöö ε jen min te rɛy ɲuɔtni Muthe kene ruaacni göökni.”

Duɔɔp teekã mi ciw

(Luk 13:24)

- 13“Wiaa rɛc ke thok in ciw, ke yöö thok in naɲ naath rool jɔɔkni diťde, kã duɔɔp in naɲ naath thɲn thiãke, kã wã ney ti ɲuan ke je.
- 14Ke yöö thok in naɲ naath teekã ciwe, kã duɔɔp bumɛ, kã jekɛ ney ti tot.”

Jiath kɛnɛ dɛyke

(Luk 6:43-44)

- 15“Niëke rɔ ke göök ti guäy, tin bëë kã ye a ca rɔ moc ke tuac rɔɔmä, kã cɛť rɛydiɛn ke jiɔɔk nyapɛc ti nãk buoth ke.
- 16Bia ke ɲãc ke dɛykien. La puɔnke dɛy buɔcã kã kuiy, kie dɛy ɲɔɔap kã thile?

17Kä jen duɔɔp emɔ, jien ti gow kuərke dey ti gow, kä jiath mi jiääk kuire dey ti jiäk.

18Jiath mi goaa /ce dey ti jiäk dee kuir, kä /ci jiath mi jiääk dey ti gow dee kuir.

19Kä jien diaal ti /ca dey ti gow kuir joapke ke kä yuərke ke maac.

20Ke kujc emɔ bia ke ηac ke deykien.”

Yän kucä ye

(Luk 13:25-27)

21“/Cike ney diaal tin cɔalke yä j, ‘Kuäär ni Kuoth, Kuäär ni Kuoth,’ ken tin bi wä cien Kuäärä nhial, ε ni ram mi lat ruac Guḡar in te nhial.

22En cän emɔ bi ney ti nyin nuan yä jiök j, ‘Kuäär, Kuäär, /kankɔ ruaacni gookä lat ke ciötdu, kä tuɔkɔ kuth ti jiäk raar ke ciötdu, kä latkɔ lät ti buɔm buɔm ke ciötdu bä?’

23Kä bä je lar ke j, ‘Yän /cä ye nyäk ke ηac, wuɔce rɔ gekädä, yen ji laḡat jiäkni.’”

Wutni rɛw ti tathke duël

(Luk 6:47-49)

24“Kä ney diaal tin lienke ruaacnikä tiji kä latke ke, bike cɛtke ram mi pel mi ci luaakde cuḡ guäth mi bum.

25Cu nhiaal dëm, kä cu nyɔc ben raar, kä cu jioam puɔt kä yɔke luaak emɔ, kä /kene tɛeth, ke yöö bum guḡath in ca cuḡ thin.

26Kä ney diaal tin lienke ruaacnikä tiji kä /ci ken ke lät, bike cɛtke ram mi dɔar mi ci luaakde lat guäth litdä.

27Kä cu nhiaal dëm, cu nyɔc ben raar, kä cu jioam puɔt kä yɔke luaak emɔ, kä cue tɛeth, kä cu tēthde dij.”

Te Yecu ke buɔm mi ηiice naath

28Mëë ci Yecu ruaacni tiji thuk ke lat, cu buɔn nath gaac ke ηiicde,

29ke yöö ce ke ηieec cɛtke ram mi teke kuäär, kä /ce cɛtke ji gɔradien.

Mët 8

Jak Yecu ram mi teke dhɔp kä goaa

(Mak 1:40-45, Luk 5:12-16)

1Mëë ci Yecu ben piny wii paam, cu buɔn nath mi diit je guɔɔr.

2Kä cu ram mi teke dhɔp ben kä je, cue rɔ kam muḡal nhiamde, kä cue wee j, “Kuäär ni Kuoth, mi nhoki je, deri yä jakä goaa.”

³Kä cu Yecu tetde rij, cue je thiap, wëë j, “Yän nhoakä je. Bi goaa!” Kä nie wano cu dhopde goaa.

⁴Kä cu Yecu je jiök j, “Nene /cu je lär radodien, kä wër, nyuthni roodu bööth palä tin dij, kä wër thopni muc ëë ca lar ε Muthε ala nyuuth kä ke.”

Jak Yecu läät kuar kä goaa

(Luk 7:1-10)

⁵Kä min wëë rey Ka-per-ni-äm, cu booth lathkëeri ben nhamde, lanje je,

⁶kä wëë j, “Kuäär ni Kuoth, raan lätädä nuäñe puonyde cien ke juey mi bec elonj.”

⁷Kä cue je jiök j, “Yän bä je ben jakä goaa.”

⁸Kä cu booth lathkëeri je loc j, “Kuäär ni Kuoth, /ci yän a ram mi goaa en yöö deri ben dueelä, kä lar ni riet, kä bi raan lätädä cu goaa.

⁹Ke yöö yän taa ke kuäär mi guorä, kä taa ke lathkëeri ti guorke yä. Kä mi jiökä kel j, ‘Wër,’ jen la wee, kä mi jiökä min dodien j, ‘Bër,’ jen la bëë, kä mi jiökä kuanydä j, ‘Lätni memε,’ la lätde je.”

¹⁰Mëë ci Yecu je lij, cue gaac elonj, kä cue je lar ney tin guorke je j, “Eruc, yän larä je ye, amäni rey l-the-rel, /kan njath mi diit mi cetke memε met jek.

¹¹Yän larä je ye, bi ney ti nuan ben kä käny canj kene kony canj, kä bike mith keel ke A-be-ram, kene Ay-dhek, ke Je-kob rey ciën kuäärä nhial.

¹²Kä ba gaat kuäärä yur rey muoth raar, en wini bi naath teke lul kene muoth lec!”

¹³Kä cu yecu kuäär lathkëeri jiök j, “Wër, ba je lät kä j cetke min ci njath.” Kä cua raan lätädä jakä goaa ke jen thaak emo.

Jak Yecu juath neni ti nuan kä gow

(Mak 1:29-34, Luk 4:38-41)

¹⁴Kä mëë ci Yecu coth dueel Pi-tor, cue manthu Pi-tor nen tucä, tëë ke loop.

¹⁵Cue tetde thiap, kä cu loopde jien, kä cue ro jiec kä lätde Yecu ikä.

¹⁶Ke jen thianj emo, cua je nöñ ney ti nuan ti ca káp ε yiey ti jäk, kä cue yiey tto tuok raar ke riet, kä cue ney diaal tin teke juath jakä gow.

¹⁷Memε ε yöö bi mëë ca lar ε gök ni l-ca-yaa a thuok j, “Jen ce juathko kan, kä ce liawko nanj.”

Ney ti görke guur Yecu

(Luk 9:57-62)

¹⁸Tääme mëë ci Yecu ney ti nuan ti te gëëknike nen, cue jaake lar yöö bike wä kujc.

19Kä cu ram mi gɔɔr ben kä je, cue je jöök i, “Djic, yan bä ji guɔɔr guathni diaal tin bi wä thjn.”

20Kä cu Yecu je jöök i, “Wagani teke ke yot, kä te diit nhial ke duel, kä Gat Ran thile guagath mi läthe wicde thjn.”

21Kä cu raan kaaare kel je jöök i, “Kuäär ni Kuoth, a kooanä guagar wä kony.”

22Kä cu Yecu je jöök i, “Guuri ya, päli ney tin ci liw kuony neenikien tin ci liw.”

Guok Yecu ke jioam

(Mak 4:35-41, Luk 8:22-25)

23Kä min ci Yecu wä rey murkaba, cu ji kaaare je guɔɔr.

24Kä nen, cu thul mi diit ro jiec daär baar, mi dee rief jakä dij ke muandε. Kä duunde yöö te Yecu njn.

25Cuke wä, wa je ker, cuke wee i, “Kuäär ni Kuoth kän ko! Ljewko!”

26Kä cue ke jöök i, “Yen ney ti kuiy nathdun, enu mi dual ke ye?” Kä cue ro jiec, cue jioam kene muaj baar luek. Kä cue teke kääp mi diit.

27Kä cu ji kaaare gaac elon, wäke i, “E ram mi te di en liejke ruacde me ε jioam kene muaj?”

Jak Yecu ji yiey ni ti jiaak dan rew kä gaa

(Mak 5:1-20, Luk 8:26-39)

28Kä meë ci Yecu cop kuici, rool Ge-ri-thiin, cu ney dan rew ti ca káp ε yiey ti jiaak röm ke je, bäge raar kɔakni kunyā. Kä ke ney ti njeny njeny ti dual naath ke ke elon, a thile ram mi dee rēt ke jen duɔɔp emo.

29Kä cuke roal en wano i, “Dumdu ke ko, jin Gat Kuoth? Jin bijke ke yöö, biko ben ton a /ken guagath ni ben?”

30Kä teë ke buon kuondhuɔɔri ti nuan ti läk guath mi non ke ke.

31Kä cu yiey ti jiaak je lan i, “Mi tuki ko raar, jakni ko kä rey kuondhuɔɔri.”

32Kä cue ke jöök i, “Wiaa.” Kä cuke ben raar cuke wä rey kuondhuɔɔri, kä cu buon kuondhuɔɔri ni keeliw rin piny pomä baar mi lun, kä cuke mua rey piini.

33Kä cu yiëenkien ro bar, kä min cike wä rey wec cuke ti diaal tin ci tuok ke kuj wutni tin teke yiey tin jiaak lat.

34Kä cu ji wec diaal ben raar bäge ben röm ke Yecu. Kä meë cike je nen, cuke je lan ke yöö be ro woc dhorien.

Mët 9

Jak Yecu ke ram mi ce nuaj kä gaa

(Mak 2:1-12, Luk 5:17-26)

- ¹Cu Yecu wä rey riḡay cue wä kujci dhōrien.
- ²Kä cue teke ney ti kapke ram mi ce nuāḡ ke gal. Kä mēē ci Yecu ḡathdien nen, cue ram in ce nuāḡ jiök ḡ, “A loḡdu bum, gatdä, ca dueerku päḡ.”
- ³Kä inḡ, cu thāḡḡ ḡḡ ḡḡrä ruac kārḡ wäke ḡ, “Ram eme kuethe ni Kuoth.”
- ⁴Duunde ḡöḡ min ci Yecu cārḡien ḡḡ, cue wee ḡ, “Enḡ car yen ni ḡḡäk ḡ ke loḡkun?”
- ⁵Enḡadien mi thiäk, e läre ḡ, ‘Ca dueerku päḡ,’ kie e ḡöḡ ḡ, ‘ḡḡec ro, kä ḡḡli?’
- ⁶E ḡöḡ bia je ḡḡac en ḡöḡ Gat Ran tēē ke buḡm mi dere päḡ ni dueer wḡḡ muḡḡḡn.” Kä cue ram in ce nuāḡ jiök ḡ, “ḡḡec ro, kāni koḡlu, kä wēr dhōru.”
- ⁷Kä cue ro ḡḡec, kä cue wä cienḡ.
- ⁸Kä mēē ci buḡn nath e nen, cuke ḡḡḡac, kä cuke Kuoth in ci nath kām buḡm mi cētke mōmḡ liak.

Ciöt Yecu ke Mē-thiw

(Mak 2:13-17, Luk 5:27-32)

- ⁹Kä mēē ḡḡl Yecu nhiam en wḡni, cue wut mi cōal ḡ Mē-thiw nen nyuurä ḡuāth thōḡbōkā, kä cue je ḡḡök ḡ, “Guuri ḡḡä.” Cu Mē-thiw ro ḡḡec, kä cue je ḡuḡḡḡ.
- ¹⁰Kä min nyuur Yecu ḡuāth mḡeth rey duēēḡ, cu thūḡḡḡ thōḡbōkā ti ḡuan kene ḡḡ dueeri ben, kä cuke nyuur keel ke Yecu kene ḡḡ kōaare.
- ¹¹Kä mēē ci ḡḡ Pa-ri-thii mēme nen, cuke ḡḡ kōaare ḡḡök ḡ, “Kä enḡ mḡth ḡḡicdun keel ke thūḡḡḡ thōḡbōkā kene ḡḡ dueeri mḡ?”
- ¹²Kä mēē ci Yecu mēme liḡ, cue wee ḡ, “/Ci ney ti puḡḡ puḡnykien kḡm ḡḡḡ, e ni ney tin beḡ puḡnykien.
- ¹³Yen wiaa, ḡḡace luḡt kä mēme ḡ, ‘ḡḡän ḡöörä ni kḡḡac loaac, kä /ci mḡ a muc.’ Ke ḡöḡ /cä bā ke ciöt ḡḡ cuḡni, baḡ ke kuj ḡḡ dueeri.”

ḡḡic Yecu ke kuj thēk mḡthni

(Mak 2:18-22, Luk 5:33-39)

- ¹⁴Kä cu ḡḡ kōaar ḡḡḡn ben kä Yecu, wäke ḡ, “Kä enḡ kōn ke ḡḡ Pa-ri-thii thēko mḡth ḡ, kä /ci ḡḡ kōaar thek?”
- ¹⁵Kä cu Yecu ke ḡḡök ḡ, “Dee ḡḡḡḡ kuēn pḡr, mi ḡḡḡ cḡ nyaal keel ke ke? Bi ḡḡn tin ba naḡ ni cḡ nyaal kä ke ben, kä inḡ bḡke mḡth cu thek.
- ¹⁶Thie ram mi dee bḡḡ mi bḡr mi /ken ro ḡḡḡ kōac bḡy mi dōḡḡ, ke ḡöḡ bi bḡḡ in bḡr ro rēt dōḡr puḡny bḡy in dōḡḡ, kä bi cu dḡḡ ni rēētde.
- ¹⁷Kä /ca kōḡḡ mi pay mil dee piek rey ḡöökni ḡuup ti dōḡḡ. Mi e ḡen inḡ, bi ḡöök pḡt, kä bi kōḡḡ loḡny ḡḡḡḡ, kä bi ḡöök cu dḡk. Kä kōḡḡ mi pay laḡ ba je piek rey ḡöökni ti bḡḡḡ, kä bi ken dḡḡḡ rew cu ḡḡw.”

Tëk Yecu ke nya kuar kene ciek mi ci biide thiap

(Mak 5:21-43, Luk 8:40-56)

18Kä min lat Yecu rieet tiji, cu booth guäth palä ben kä je, kä cue rö kam muagal nhamde, wëë i, “Nyaadä ce pay liw. Duunde yöö bër bi tetdu ben lath puonyde, kä be tëk.”

19Cu Yecu rö jiec, kä cue je guor kene ji kaaare.

20Kä cu ciek mi teke löny riem ke run dan wäl wicde rew ben ke jokde, kä cue thok biey Yecu thiap.

21Ke yöö care je i, “Cän thiapä ni biide karoa, bä cu goaa.”

22Cu Yecu rö rit kä guice je, cue wee i, “Nyaadä, a löcdu bum, nathdu ce ji jakä goaa.” Kä nie guäth emo cua je jakä goaa.

23Mëë ci Yecu cop dueel boothä indaan, cu ney ti pär nen kene buon nath mi roal,

24cue wee i, “Wiaa raar, ke yöö nyam eme /kene liw, dunde njen.” Kä cu naath dol ni je.

25Kä mëë ca buon jakä wä raar, cue wä dueel, cue nyal káp teta, kä cu nyal rö jiec.

26Kä cu ruac emo däk rey ciën emo keeliw.

Lëp Yecu ke wän ciöori dan rew

27Kä mëë jey Yecu en wini, cu wutni dan rew ti ciöör je guor, wieeke ke jow mi diit i, “A löcdu koc ke ko, Gat Dee-bid!”

28Kä mëë ce coth dueel, cu ciöör ben kä je. Kä cu Yecu ke jök i, “Yen nath je en yöö bä mem luän ke lätni?” Cuke je jök i, “Yon, Kuäär ni Kuoth.”

29Kä cue wänkien thiap, wëë i, “Ke kuj nathädu ba je lätkä ye.”

30Kä cu wänkien rö lep. Kä cu Yecu ke gok a bum, wëë i, “A je be thil ram mi näc je.”

31Kä cuke wä, kä cua ruac wä dääk kä rey ciën emo keeliw ke kuj Yecu.

Ci Yecu miñ jak kä ruac

32Kä ke kor kä mi cike wä, cua ram mi ca miñ e yiëë mi jiaäk nöñ je.

33Kä mëë ca yiëë mi jiaäk tuk, cu wut in miñ ruac, kä cu nath gaac, wäke i, “Thile duor mi cetke mem mi ca met nen kä l-the-rel.”

34Kä cu ji Pa-ri-thii wee i, “Jen tuke kuth ti jiaäk raar ke luän mi kamke je e kuäär kuthni jiaäkn.”

Te Yecu ke nhök ke naath

35 Kä cu Yecu wii kene ciëñj diaal jäl, njice naath guathni palädien, kä latde thuk ti gow ke kuj kuäärä Kuoth, kä jake liaw diaal kä gow, kene juath diaal.

36 Kä min ce buon nen, cuε teke nhök ke kujdien, ke yöö gaarke kä thilke luaj, cεtke ke det ti thil yieen.

37 Kä cuε jii kaaare jöök i, “Dër dītde, kä jii njer kuiyke.

38 Ke kuj εmo, thieε Kuäär ni Kuoth njer, ke yöö be jii njer jākä rey kakä.”

Mët 10

Jaak Yecu dan wäl rew

(Mak 3:13-19, Luk 6:12-16)

1 Kä cu Yecu jaake dan wäl wıcdε rew cöl, kä cuε ke moc luaj mi bike kuth tin jāk tuok raar ke je, kä bike liaw diaal jākä gow kene juath diaal.

2 Ciööt jaaknike dan wäl wıcdε rew tin, jiolien ε Thay-mon min cöali Pi-tor, ke däman ni An-de-röw, ke Je-meth, gat Dhe-ba-dii, kene däman ni Jöön.

3 Ke Pi-lip kene Bar-tho-lo-miw, ke To-mäth kene Më-thiw, min la thuul tholbokä, ke Je-meth gat Èl-pi-uth, ke Thë-diäth.

4 Ke Thay-mon raan Ke-naan, ke Ju-däth lth-kë-ri-ot, ram eë ci je koak.

Jäkni Yecu ke jaak dan wäl rew

(Mak 6:7-13, Luk 9:1-6)

5 Cu Yecu jaak dan wäl wıcdε rew tıti jākä raar, kä lueeke ke i, “/Cuare wä rey juri, kä /cuare wä rey ciëñj jii Tha-me-ria,

6 kä wiaa kä det tin ci bath thok duëel l-the-rel.

7 Kä guatho wiaa thıno latde ruac Kuoth, kä wiaa i, ‘Ci ciaaj kuäärä nhial thiak.’

8 Jake jii juathni kä gow, kä jiace ney tin ci liw, jake jii dhoapni kä gow, kä tuoke kuth ti jāk. Cia jek baan, lenε je muoc baan.

9 Thile yiow ti bia rom ke jieprikun,

10 kie gök ke kuj jalun, kie bieyni rew, kie waari, kie keet, ke yöö jii läätdä bake kam min görke.

11 Kä wec kie ciñj o bia wä thın o, gor ram mi goaa reyde, kä kua te keel amäni mi wii jieen.

12 Mi cuothe dueel, nère naath.

13 Kä mi gow jike, a malun wä kä ke, kä mi /cike gow, a malun luny kä ye.

14 Kä mi tëë ke ram mi /ci ye bi nyuɔɔr agoaa, kie ce ruaacnikun bi liŋ, tëŋe tur ciöknikun mi jiaɛ dueel kie wec ɛmɔ.

15 Ɛruc, ɣän larä je ye ke cän luɔk in dijt bi goaa ni rek Tho-dɔm kene Go-mo-ra, kä jen rek ɛmɔ.”

Ben ciɛŋni jiäkni

(Mak 13:9-13, Luk 21:12-17)

16 “Kä ɣän jakä ye kä raar cɛtke det ti rɔɔm rey jioɔkni nyapɛc, kä inɔ, a wuɔthkun te cujä cɛtke thoɔl, kä kɔɔce cɛtke guɔkni.

17 Nieke rɔ ke ke, ke ɣöö bike ye nan guaath luɔk, kä bike ye duäc rey guathni palikien,

18 kä ba ye ɣɔɔc nhiam ruëcni kene kuɔr ke kuɔdä. Kä bi neme a ruac nenä kä ke kene nhiam ji ɣɔaa.

19 Mi nanke ye, /cuare dieer ke mi bia lat kie mi bia lar, ke ɣöö mi bia lar ba je kam ye ke jen guaath ɛmɔ.

20 Kä ke ɣöö /ciɛ yen ken tin bi ruac ɔ, ɛ Yiëë Guurun ɛnɔ ruac reyɔun ɔ.

21 Be teke ney ti bi dämani goany liŋ, kene wutni ti ba gaatkien luɔm. Kä bi gaat teke tër ke diëthkien, kä bike guani jakä liw.

22 Kä ba ye nyir ɛ ney diaal ke kuj ciɔtäädä. Kä ba ram mi tee dhieel amäni pek teekäde kän.

23 Kä mi muɔcke ye riek rey wec kel, bare rɔ rey ciɛŋ in dɔɔdien, ke ɣöö ɣän larä je ye, /cia bi wä rey ciëñni l-the-rel diaal, a /ken Gat Ran ben.

24 “Ram mi njeecke /ci diŋni jen kä ram in njic je, kä /ci diŋ ni raan läätdä kä kuääre.

25 Roŋe ke ram in njeecke ɛn ɣöö dere cɛtke ram in njic je, kä raan läätdä cɛtde ke kuääre. Kä mi ɔalk ke kuäär thuɔk duëel i Beel-dhi-bul, bi bal ni jiäk ciɔtäädä ji goaale.”

Ram in dee naath dual ke je

(Luk 12:2-7)

26 “Kä inɔ /cuare dual ke naath, ke ɣöö thile mi ca kum mi /ca bi nyoth, kie mi ca tëë mi /ca bi ŋac.

27 Mi cä lat ye rey muɔth, latde je rey buɔyä, kä mi cia liŋ ke muath muath, latde je wij duëel.

28 Kä /cuare dual ke ney tin nake ni puɔny kä /cike tiey dee näk. Kä dual ke ram min dee tiey kene puɔny näk guath maac in thil pek.

29 /Ca kec dɔŋ rew kɔk ke tarip? Kä thile kel kä ke mi dee liw a kuj Guurun ɛ.

30 A cāņe ni m̄iem wuṓthnikun diaal ca ke kuēn.

31 Ke kuj̄ em̄o, /cuare dual, d̄it̄ ni kōkdun kā kec ti nyin ṅuan.

Lät̄ni ṅathdu naath

(Luk 12:8-9)

32 “Ke kuj̄ em̄o ney diaal tin latke ṅathdien nhiam nath, ṅän bāke ṅac bā nhiam Guṅar in te nhial.

33 Kä ram mi gaak ṅä nhiam nath, bā je gak bā nhiam Guṅar in te nhial.”

Thile mal duunde ṅöö ε kor

(Luk 12:51-53, 14:26-27)

34 “/Cuare je car̄ i cā ben ke ṅöö bā mal nōōṅ w̄ī muṓṓn, ṅän /kan ben ke ṅöö nōōṅä ni mal, duunde ṅöö nōōṅä ni mut.

35 Bṅṅ ke ṅöö bā raan kuṓṓth keṅe ḡuṅ, ke nyal keṅe man, ciek gatdä keṅe manthude.

36 Kä j̄i t̄er ran, bike a j̄i ḡoaae.

37 Ram mi nhok ni ḡuṅ kie man a lenye je ṅä, /ce roṅ ke ṅä. Kä ram mi nhok ni gatde kie nyaade a lenye je ṅä, /ce roṅ ke ṅä.

38 Kä ram mi /ci jiathde bi kap kā be ḡuṓṓr ni ṅä, /ce roṅ ke ṅä.

39 Ram mi jek t̄ekde be je bath, kā ram mi bath t̄ekde ke kūidä be je jek.”

Bi Kuoth ney tin nyuṓṓrke jaṅṅke thöp muc

(Mak 9:41)

40 “Ram mi nyuur ye nyuure ni ṅä, kā ram mi nyuur ṅä, nyuure ni ram eē jāk ṅä.

41 Ram mi nyuur gök ke ṅöö ε gök, be muc ḡokä jek, kā ram mi nyuur ḡuṅ cuṅni ke ṅöö ε ḡuṅ cuṅni, be muc ḡuṅ cuṅni jek.

42 ḡpuc ṅän laṛä je ye, ram mi mooc ram mi tot kā ney t̄it̄i ke p̄i ti k̄oc ke ṅöö ε raan k̄oaa Yecu, /ci mucdien bi bath.”

Mēt 11

Ney ti ca jāk kā Yecu ε Jṓṓn in la lääk

(Luk 7:18-35)

1 Kä m̄eē ci Yecu j̄i k̄oaae d̄aṅ wäl rew thuk ke lät ṅoaaani, cue wā nhiam, w̄eē naath ṅjeec kā lätde ke ruaacni ke rey w̄īnikien.

2 Täame m̄eē ci Jṓṓn t̄eē lät Yecu ke liṅ dueel yieenä, cue ruac jak ke j̄i k̄oaae,

3 w̄eē i, “ḡ j̄en j̄in ram in dee ben, kie bakō rad̄dien lip?”

4 Kä cu Yecu ke loc i, “Wiaa laṛe Jṓṓn ṅoaaani tin cia liṅ keṅe tin cia nen,

⁵En γöö ciöör guickε, kä ηöt jälkε, kä jī dhopni gowkε, kä mieen lījkε, kä ca ney ti ci līw jiec līth, kä ca thuk ti gow nöj ney tin can.

⁶Puṓth akε ram mi thil mi loke kä γä.”

⁷Min ci jaak Jṓṓn jīεn, cu Yecu ruac tok ke buṓn ke kuj Jṓṓn ī, “Cia ηu wä nen däär dṓaar? E ruṓṓr mi yṓk jīcam ε?”

⁸Kä ηu göre nēnde raar ṓ? E γöö bia ram mi ciēj bieyni ti kṓṓc kṓṓṓc wä guic? Nεnε, ney tin ciankε bieyni ti kṓṓc kṓṓṓc teke rεy duēli kuari ti dīt.

⁹Kä ηu cia wä laṓt raar ṓ, ε γöö bia gök wä nen? Yṓṓn, γän laṓä jε ye, ε mi leny gök.

¹⁰Kä nεmε ε jēn ram in ca nεmε gṓr ke kuide ī, ‘Nεnε, γän jakä jääkdä kä nhiamdu, min bi duṓṓpdu rialikä nhiamdu.’

¹¹Epuṓc γän laṓä jε ye, rεy nēni diaal tin ca dap ε män, thile ram mi ci jṓṓc mi dīt ni jēn kä Jṓṓn in la lääk. Kä ram mi kuiy ni jēn kä ney diaal rεy kuäärä nhial dīt ni jēn kä jε.

¹²Nikä nīn Jṓṓn in la lääk amāni täämε, ci ciēj kuäärä nhial cuuc ke gak, kä ci jī gak jε káp ke buṓm.

¹³Ke γöö ruaacni göökni diaal kεnε ηut cike ruac ke kuj kuäärä amāni ben Jṓṓn.

¹⁴Kä mi nhṓake jε, ε jēn E-li-yaa in ε wa bi ben.

¹⁵Ram mi teke jīth, a jε līj.

¹⁶“Kä bä rīc εmε kule paar ke ηu? Cεṓ rīc εmε ke gaat ti nyuur guāth kōkă, kä cṓalke jī ηarädien ī,

¹⁷‘Cako ye puat thom, kä /kṓnε duth. Cako wiee, kä /kṓnε paṓ.’

¹⁸Ke γöö ci Jṓṓn ben, /cε mīth kä /cε māth, kä wäke ī, ‘Jēn tēē ke kuoth mi jīääk.’

¹⁹Kä ci Gat Ran ben mīthε kä māthε, kä wäke ī, ‘Nεnε, ε guān daṓr kä ε yṓṓ kṓaanī, kä ε määth thuṓṓli tholbōkă kεnε jī dueeri.’ Kä pεl be cuṓṓṓ jek ke lätkε.”

Riek akε wīj ti thil ηath

(Luk 10:13-15)

²⁰Kä cuε jε tok ke mi ruace ke wīj tin cε rīw lätnike tin gayke naath laṓ thīn, ke γöö /kenke rṓ rīt dueeri.

²¹“Riek akε ye, yen jī Ko-rä-dhin, kä riek akε ye, yen jī Beth-the-da, ke γöö mi ca läṓ tin gayke naath laṓ rεy Dhor kεnε Dhi-don cεṓkε tēē ca laṓ rεydun, cεṓ cike rṓ rīt dueeri ni wal ke läth bieyni cuali kεnε nyuur rεy ηεthä.

22Kä yän lārā je ye bi gōaa ni duŋ jī Dhor kēne Dhi-don ke cāŋ luok kā ye.

23Kä yen jī Ka-pēr-ni-ām, ε yen i ba ye kap nhial? Ēēy ba ye naŋ ni piny guāth lieth! Ke yōō mi ca lāt tin gayke naath laŋ rey Tho-dōm cētke tēē ca laŋ reydun, dee ke ŋot thīn amāni wāle.

24Kä yän lārā je ye en yōō bi gōaa ni duŋ rōōl Tho-dōm ke cāŋ luok kā jī.”

Bi naath laŋ jek ke wādiēn kā Yecu

(Luk 10:21-22)

25Kä cu Yecu pal wēē i, “Yän, Guādīn, Kuäär nhial kēne piny, lārā jī tēth laaac en yōō ci ŋōaani tītī tēē kā ney tin ŋacke ŋōak kēne pel kā cike nyuoth ruōri.

26Yōōn, Guādīn, ke yōō en neme ε jen ruacdu mi duŋ gōaa.

27Ŋōaani diaal ca ke kam yā ε Guāar, kā thile ram mi ŋac Gat ε ni Guān, kā thile ram mi ŋac Guān ε ni Gat, kēne ram kel mi ci Gat ε nhok i be je nyoth ε.

28Bia kā yā, yen ney diaal tin ci cuuc ke laŋ kā thiek yācdun, yän bā ye moc laŋ.

29Laŋthe gākdā ŋuaknikun, kā ŋieeε rō kā yā, ke yōō ε yän ram mi muol muol mi kōc loede, kā bia laŋ jek ke kuj yieeynikun.

30Ke yōō gākdā thiāke, kā yācdā puole.”

Mēt 12

Gony jī Pa-ri-thii ke Yecu ke toŋ ŋuōtni caŋ laŋä

(Mak 2:23-28, Luk 6:1-5)

1Kä en ŋini toto cu Yecu rēt ke rey kaakni beel ke cāŋ laŋä. Kä näk buoth jī kōaare, kā cuke je tok ke toŋi wuōthni beel, kā muanyke ke.

2Kä mēē ci jī Pa-ri-thii ε nen, cuke Yecu jōk i, “Guic jaaku, laŋke mi /ci rō lot ke cāŋ laŋä.”

3Kä cue ke jōk i, “/Kāne mēē ci Dee-bid ε laŋ kuēn, mēē ci buoth ε näk kēne ney tēē teke je keel?”

4Cue wā rey luaak Kuoth cue juray nhiam Kuoth cam, min /ci roŋ ke yōō dere je cam, kēne ney tin jāl ke je keel, ε ni böōth palä kārō dee je cam o.

5Kie /kāne je kuēn rey ŋuōtni Muthε, en yōō ke cāŋ laŋä cu böōth palä rey luaak Kuoth cāŋ laŋä yar, kā thile ke duer?

6Kä yän lārā je ye, duōr mi dīt ni jen kā luaak Kuoth a wāne.

7Duŋ mi ŋace luot kā mēme i, ‘Yän gōörā ni kōac laaac, a /ci mō a muc,’ /cia ney ti thil duer dee kueth.

8Ke yōō Gat Ran ε kuäär caŋ laŋä.”

Jak Yecu ke tet raam mi ce niŋ kä gɔaa

(Mak 3:1-6, Luk 6:6-11)

⁹Kä cu Yecu guḡḡath emɔ bany piny. Cue wä guḡḡath palädien.

¹⁰Kä nɛnɛ, tɛɛ ke wut mi ce tetde niŋ. Kä cukɛ je thiec i, “E nuɔt en yöö ba raan jakä gɔaa ke cän lɔŋä?” Ke yöö dee ke je gɔany.

¹¹Kä cu Yecu ke jiök i, “Eŋadun mi teke roam kel mi ci pen rey jiew ke cän lɔŋä, /ce je dee kam raar?”

¹²Kä raan lenye roam ke pek mi niŋ di? Kä inɔ lotde ro en yöö ba mi gɔaa lat ke cän lɔŋä.”

¹³Kä cue wut jiök i, “Riɔ tetdu.” Kä cu wut e riɔ, kä cue cu gɔaa, kä cue paar ke tet in dɔŋ.

¹⁴Kä cu ji Pa-ri-thii wä raar, kä mat ke ro ke kuide i ba je näk.

Yecu e läät Kuoth mi ce mek

¹⁵Kä meë ci Yecu memɛ ŋac, cue jien en wini. Kä cu ney ti ŋuan e guɔɔr, kä cue ken diaal jakä gɔw.

¹⁶Kä cue ke gok, i /ca je bi jakä ŋackɛ.

¹⁷Memɛ e yöö be meë ca lar e gök ni l-ca-yaa jakä thuɔk i,

¹⁸“Memɛ e läätä mi cä mek, nhoɔkdä min tɛeth loɔdä. Yän bä Yiëädä kuën kä je, kä jen be ji Yɔaa lat cuɔɔŋ.

¹⁹Jen /ce bi gaak, kä /ce bi wiee, kä thile ram mi bi jowde liŋ rey duɔpni.

²⁰Jen /ce ruɔɔr mi ca duany bi töl, kä /ce mac mi wee liḡḡ bi yieny, amäni mi ce cuɔɔŋ jakä tiäm.

²¹Kä ke ciötdɛ bi ji Yɔaa ŋath.”

Buɔm Yecu bëë kä Beel-dhi-bul

(Mak 3:20-30, Luk 11:14-23)

²²Kä cua ram mi cɔr mi ce diw, mi teke yië mi jiäak nöŋ Yecu, kä cue je jakä gɔaa. Kä inɔ cu ram in ce diw ruac kä cue guɔc.

²³Kä cu ney diaal gaḡḡac elɔŋ, kä cukɛ wee i, “En nɛmɛ dere a Gat Dee-bid?”

²⁴Kä meë ci ji Pa-ri-thii je liŋ, cukɛ wee i, “E ni luŋ Beel-dhi-bul, kuäär kuthni tin jiäk, enɔ tuk wut emɛ je ni kuth ti jiäk raar o.”

²⁵Ke yöö ŋäce carien cue wee i, “Kä röi diaal tin daḡḡke ro bake däk, kä thile wec kie duel mi däak roɔde mi bi cuɔŋ.

²⁶Kä mi tuk Cey-tan roɔde raar, ce roɔde daḡḡk kärɔa, kä bi kuääre kule cuɔŋ idi?

27 Kä mi tuḱkä kuth ti jiäk raar ke luḱḱ Beel-dhi-bul ε buḱḱ ḱa εḱḱ tuḱḱ nike raar ε gaatkun ḱ? Ke kuḱḱ εḱḱ ken bike a ji luḱḱdun.

28 Kä mi ε luḱḱ Yieekä Kuoth εḱḱ tuḱḱä ni kuth ti jiäk raar ḱ, ci kuäär Kuoth ben kä ye.

29 Kä dee raan coth dueel wutdä mi bum bum, ke ḱöḱ be nyinke ḱan idi, mi /kene wut in bum bum ḱḱḱ yian? Kä ε jen dēē nyinke kule ḱan ḱ.

30 Ram mi /ci te keel ke ḱä loḱe ḱä, kä ram mi /ci ḱä luäk ke maḱ nath jen riawe ni naath.

31 Ke kuḱḱ εḱḱ ḱän laḱä je ye, dueer diaal kene kueth ni Kuoth ba naath pälikä thḱn, kä ram mi kueth ni Yiēē Kuoth /ca je bi pälikä.

32 Kä ram mi ruac a jiäk ke Gat Ran ba je pälikä, kä ram mi ruac a jiäk ke Yiēē in Goaa in Rel Ro /ca je bi pälikä, εḱḱ täame kie amäni cāḱ kel.”

Jiath kene deḱke

(Luk 6:43-45)

33 “Jake jiath kä goaa kene deḱke, kie jake jiath kä jiäk kene deḱke, ke ḱöḱ jiath ḱacke je ke deḱke.

34 Yen dey thoḱli! Dēre ruac agoaa idi, mi lape ji jiäkni? Ke ḱöḱ mi te loḱ ran ke duḱḱ, lat thokde je.

35 Kä ram mi goaa be ti goḱ nöḱḱ raar rey cārä loaacde mi goaa. Kä ram mi jiäak be ti jiäk nöḱḱ raar rey cārä loaacde mi jiäak.

36 ḱän laḱä je ye ke cāḱ luḱḱ ba naath thiec ke rieetkun diaal tēē ca lat baanä.

37 Ke ḱöḱ ba ji moc cuḱḱḱ ke rieetku, kä ba ji moc duer ke rieetku.”

Gör nyuuthä mi gäy naath

(Mak 8:11-12, Luk 11:29-32)

38 Kä cu thāḱḱ ji goḱä kene ji Pa-ri-thii je jiök i, “Diic, görko ḱöḱ bakḱ nyuuth nen kä ji.”

39 Kä cuε ke loḱ i, “Rḱc mi jiäak mi thil Kuoth goḱri ni nyuuth, kä thile mi ba läḱ kä je ε ni nyuuth gokä ni Jona.

40 Cεḱke mēē te Jona jic rḱc mi diit ke nin daḱḱ diḱḱ, bi Gat Ran teke nin daḱḱ diḱḱ piny.

41 Kä ji Ni-ne-be bike ro jiec ke cāḱ luḱḱ ke jen rḱc εḱḱ keel, kä bike je moc duer ke ḱöḱ cike ro rit ke laḱ Jona ke ruac Kuoth, kä nene, mi diḱ ni jen kä Jona a waḱε.

42 Kä bi kuäär ciek mi bëë kujc cuëëc ro jiec ke jen ric eme keel, kä be je moc duer, ke yöö ce ben ni peek yaa bëë pel Tho-lo-mon ben lij. Kä nene, mi dij ni jen kä Tho-lo-mon a wane.”

Luny yieekä mi jiaäk jök

(Luk 11:24-26)

43 “Mëë ci yiëë mi jiaäk ben raar puony ran, cue wä wjel rey doaar mi thil pi, goore guath mi dere loy thin, kä thile guath mi ce jek.

44 Kä cu yiëë mi jiaäk wee i, ‘Yän bä loc dueel ëë ba thin.’ Kä mëë ce luny jök, cue je jek baan a ca je yiec, kä ca je rialikä.

45 Kä mëë, ce loc jök, cue yiey dan bäröw ti jiaäk ni ken kä je nöön, kä cu ken diaal wä rec, kä cuke cien thin. Kä cu ta wutda emo ku jiaäk ni jen kä taade mëë nhiam. Kä be te ino bä ke jen ric e jiaäk eme.”

Ciëny mani Yecu tin thuok

(Mak 3:31-35, Luk 8:19-21)

46 Kä min notde ke ruac ke naath, te man kene dämani cunä raar, görke ruac ke je.

47 Cu ram kel Yecu jioök i, “Nene, muor kene gaatmuor a cunä raar, görke ruac ke ji.”

48 Kä cue ram in ruac ke je loc i, “Maar ena? Kä dämaari ke njaani?”

49 Kä cue ji kaaare nyoth ke tetde wëë i, “Maar kene dämaari tin!”

50 Ke yöö ram mi lat ruac Guar in te nhial, e jen dämaar, kä e jen nyimaar, kä e maar.”

Mët 13

Cäätni ke kuj pithä

(Mak 4:1-9, Luk 8:4-8)

1 Ke jen cänj emo cu Yecu wä raar dueel, cue wä nyuur gekä baar.

2 Kä cu buan nath ti nuan wä kä je. Kä cue wä rey riay, kä cue nyuur thin, kä cu buan keeliw cunj wij pomä.

3 Kä cu Yecu ke lat njaani ti nuan ke cäätni, wëë i, “Cu pith wä pieth a kithe kuay.

4 Min pithe cu thaj kuayni pen dup kä cu diit ke ben cam.

5 Kä cu thajkien pen guath päamni mi thil mun mi diit, cuke mal dony ke yöö kuiy munde.

6 Kä mëë ci cänj lep cuke rool, kä cuke kööt, ke yöö thile ke mey ti gow.

⁷Cu thaṅkien pen rey jien kuiyni, kā meë ci jien piith, cua ke miēt.

⁸Cu thaṅkien pen muun mi gṑaa, kā cuke teke wuṑth ti gṑw cu thaṅkien rṑ rep nikä kuṑr, kā cu tin kṑṅ rṑ rep nike jien bākel, kā cu thaṅkien rṑ rep nike jien diṑk.

⁹Ram mi teke jith a je liṅ!”

Luot cäätni

(Mak 4:10-12, Luk 8:9-10)

¹⁰Kä cu ji kṑaare ben thiēcke je wäke i, “Ḃṅu ruaci ke ke, ke cäätni mo?”

¹¹Kä cuε ke loc i, “Cä memε kam ye en ḡöo bia tḡḡni kuäärä nhial ḡac, kā /kan je kam ke.

¹²Ke ḡöo ram mi teke duṑṑr ba nyinke rep, kā bike ḡuan, kā ram mi thil ḡu ba mi tot mi teke je woc.

¹³Ḃ jēn luot kā min ruacä ke ke, ke cäätni, ε ḡöo cāṅ ḡuṑcke, /cike nen, kā cāṅ liṅke, /cike liṅ, kā /ce cup lṑcḡdien.

¹⁴Cu ruac gṑkā ni l-ca-yaa a thuṑk kā ke, meë wēë i, ‘Bi yen ε dhil ke liṅ, kā /cia luṑtde bi met jek. Kä bia dhil ḡuic, kā /cia bi met nēn.

¹⁵Ke ḡöo te ni dṑṑr lṑc nēni tṑti, kā jithkien cike liṅ agṑaa, kā cike nyinkien kum, ke ḡöo /cike dee ḡuṑc ke ke nyinkien, kā /cike dee le lieṅ ke jithkien, kā ce dee le cop lṑcnikien, a dee ke rṑ riet ḡä, a bāke jakä gṑw.’

¹⁶Kä ca wāṅkun poth, ke ḡöo ḡuṑcke, kā ca jithkun poth, ke ḡöo liṅke.

¹⁷Ḃruc, ḡān larä je ye, ci ḡöök ti ḡuan kenε ji cuṅni je ḡor en ḡöo ba min ci yen ε nen ḡuic, kā /ken ken ε nen, kā ḡörke lieṅ kā min lieṅε, kā /ken ken ε liṅ.

Lät Yecu ji kṑaare luot cäätdä piithä

(Mak 4:13-20, Luk 8:11-15)

¹⁸“Kä inṑ, lieṅε cäät piithä agṑaa.

¹⁹Mi ci raan ruac kuäärä Kuṑth liṅ, kā /kenε cop lṑcde, bi ḡuan jākni ben, be min ca pieth lṑcde ben pec. Momo cḡtde ke kuay tin ca pieth dup.

²⁰Kä ke kuj kā tin ca pieth ḡuāth päämni, ε jēn ram min ci ruac liṅ, kā ce je mal nhök ke tḡth lṑaac.

²¹Jēn ram emṑ cḡtde ke beel mi thil mey, kā be lip thṑn ke ḡuāṑth mi tot, kā mi bā ti bec bec kenε risk ke kuj ruac Kuṑth, nie ḡuāth emṑ bi ruac Kuṑth jḡēn kā jēn ram emṑ.

²²Kä ke kuj kā tin ca pieth rey jien kuiyni cḡtke ke ram mi liṅ ruac, kā miētke ruac Kuṑth in teke je ε ḡör nyinä ḡṑaa kenε teth lṑaac riāṅä, kā thile je dey.

23Kä ke kuj kä tin ca pieth muun mi goaa, cεtke ke ram mi lij ruac kä jeke je ke locde, jen tēē ke dey ti gow kä kuiire dey ti kuor, kä ke guaath in dōn kuiire dey ti jien bākel, ke guaath in dōn kuiire dey ti jien diok.”

Cäät juol rey bæel

24Kä cu Yecu ke lat ruac cäätä dōdien wēē j, “Cεt cian kuäärä nhial ke ram mi ci kuay ti gow pieth kakāde,

25kä mēē te naath nin, cu guan tēre ben, cuε jol ben pieth rey bæel, kä cuε jien.

26Kä ino, mēē ci bel dōny a cike juak, cu jol päl bä.

27Kä cu ney tin lät ke guan ciēn ben, cuke je thiec j, ‘Kuäär, /keni pieth ni kuay ti gow rey kakādu? Kä jol εme bēē nikä?’

28Cuε ke loc j, ‘E guan tēr εno ci momo lat o.’ Kä cu jī läätä je jök j, ‘Goori je en yöö bako wä bako jol wä pur?’

29Kä cuε wee j, ‘Eēy, mi wiaa jol wä pur bia ciök bæel pur ke ke keel.

30A ken diaal pith keel amāni guaath nēr. Kä mi wä guaath nēr cop, bä jī nēr jök j, “Kōane kam ni jol raar kä yiane je tuothni, ke yöö ba je wan, kä duole bel luaakä.” ’ ’ ”

Cäät kuaayä mi tot

(Mak 4:30-32, Luk 13:18-19)

31Kä cu Yecu ruac cäätä dōdien lat ke, wēē j, “Cεt cian kuäärä nhial ke kuēē mi tot mi ci raan ε kan, kä cuε je pieth rey kakāde.

32E kuēē in kuiy ni jen kä kuay diaal, kä mēē ce piith, cu dij ni jen kä juaac diaal kä cua jiath, ke yöö bi diit duelkien lat noaknike.”

Cäät thopä

(Luk 13:20-21)

33Cuε ke le lat cäät dōdien j, “Cεt cian kuäärä nhial ke thuor, mi ci ciek ε wac, kä liome je rey theemni nuor dan diok, amāni mēē ce puar keeliw.”

Lust ruac Yecu ke cäätni

(Mak 4:33-34)

34Cu Yecu tij diaal lat naath ke cäätni, thile mi lätde ke a thil cäät.

35En neme ε yöö bi mēē ca lar ε gök a thuk j, “Yän bä thokä lep ke yöö bä ruac ke cäätni, kä bä tēē ca tēē ni tukä goaa nyoth.”

Lat Yecu ke lust cäätä juol rey bæel

36Kä cu Yecu buon bany piny, cuε wä dueel. Kä cu jī kōaare ben kä je, cuke wee j, “Lätni ko lust cäätä juol rey kakä.”

37 Cue ke loc i, “Ram mi piith kuay ti gow ε jen Gat Ran.

38 Kä kak ε jen yow, kä kuay ti gow ke ken gaat kuäärä nhial. Kä jol ke ken gaat guan jïäkni.

39 Kä guan tër in ci jol pith ε jen guan jïäkni. Kä guath njer ε jen guut yaa, kä jï njer ke ken jaak Kuoth nhial.

40 Cεtke min la jol a duolke kä wanke je ke mac, be te ino guutdä yaa.

41 Bi Gat Ran jaake jak, kä bike nōak diaal tin nöönke duer kuany raar cien kuääräde kene laät dueeri diaal,

42 kä ba ke yur maac. En wini be teke lul kene muoth lec.

43 Kä bi jï cuṅni ku buay cεtke cāṅ rey kuäärä Guandien in te nhial. Ram mi teke jith a je liṅ!”

Cäät yiṅni ti ca tēṅ

44 “Cεt cian kuäärä nhial ke yiow ti ca tēṅ rey kakä. Kä mēe ci raan ke jek, cue ke nyok ke mol piny, kä ke tēth laacde cue wä wēe nyinke diaal kōak, ke yōö be kak kōk.”

Cäät dōakni

45 “Kä cεt cian kuäärä nhial ke guan kōkä mi goor dōakni ti wiεc wiεc.

46 Kä mēe cε dōk kel mi wic wic mi dij kōkde jek, cue wä, cue nyinke diaal wä kōak, kä cue je ben kōk.”

Cäät cambakä

47 “Kä cεt cian kuäärä nhial ke cambak mi ca yur yieer, kä kääpe rεc diaal ti gööl.

48 Kä mēe cε thiaṅ, cu naath ε yōac thok waath, cuke nyuur lienye rεc tin gow rey diēnyini, kä yake tin jïäk.

49 Kä be te ino cāṅ guutdä yaa. Bi jaak nhial ben, ba jï dueeri ben daak kene jï cuṅni,

50 kä ba jï dueeri yur maac. En wini be teke lul kene muoth lec.”

Thuok mi pay tuok kene mēe wal

51 Kä cu yecu jï kōare thiec i, “Ci memε keeliw cop lōcdun?” Cuke je loc i, “Cε cop lōcda.”

52 Kä cue ke jïök i, “Ke kuj εmō cεt goor, min ca njeec ke nyin kuäärä nhial ke guan ciēṅ mi kām mi pay nöön kie mi dōaṅ raar rey kuaknike.”

Lok Yecu kä Na-dha-rεth

(Mak 6:1-6, Luk 4:16-30)

⁵³Mëë ci Yecu thuḡk ke lat cäätni t̄it̄i cuε j̄ieen.

⁵⁴Cuε ben wiidien, cuε naath tok ke ḡiic guäth palädien, kä cuke gaḡc elḡ, cuke wee i, “Ci wut εme p̄el εme kene lät ti buḡm buḡḡm t̄it̄i jek nikä?”

⁵⁵/Cie j̄en gat ḡäätä j̄ien? Kä /ca man c̄ol i M̄eri? Kä dämani cike Je-meth kene Jo-thep, ke Thay-m̄on kene Ju-däth?

⁵⁶Kä /ci nyimani diaal teke k̄on keel? Kä ku wut εme m̄eme le jek nikä?”

⁵⁷Kä cu ken Yecu cu loḡ. Kä cu Yecu ke j̄iök i, “Luḡthke gök guathni diaal, ε ni wecdien löke je th̄in ḡ ε neeke p̄any.”

⁵⁸Kä /kene lät ti buḡm buḡḡm ti ḡuan lat en w̄ini, ke kuḡ thil ḡäthädien.

Mēt 14

Liḡḡ J̄ḡḡn in la lääk

(Mak 6:14-29, Luk 9:7-9)

¹En guäth εmḡ cu kuäär ni ḡε-rod k̄ek Yecu liḡ,

²kä cuε laḡatke j̄iök i, “M̄eme ε j̄en J̄ḡḡn in la lääk ca je j̄iec liḡh. Ke kuḡc εmḡ lät luḡḡ t̄it̄i kä je.”

³Ke ḡöḡ ci ḡε-rod J̄ḡḡn k̄ap, kä cε je yian, a t̄ëe dueel yieenä, ke kuḡ ḡε-ro-diäth in la ciek däman ni Pi-lip,

⁴ke ḡöḡ ci J̄ḡḡn ε j̄iök i, “/Cie cuḡḡḡn en ḡöḡ deri ḡε-ro-diäth kuεn.”

⁵Cu ḡε-rod ε ḡoḡri derε je näk, duunde ḡöḡ cuε dual ke buḡn nath, ke ḡöḡ c̄oalkε J̄ḡḡn i ε gök.

⁶Kä mëë ci c̄aḡ t̄imk̄ä d̄äpk̄ä ḡε-rod cop, cu nya ḡε-ro-diäth duth nhiam nath, kä cu loḡ ḡε-rod t̄εeth

⁷elḡḡ a be r̄o yac en ḡöḡ be je k̄am m̄o be thiec ḡ.

⁸Kä ke ruac man cuε wee i, “K̄ame ḡä w̄ic J̄ḡḡn wane m̄e r̄ey thaak.”

⁹Kä cu loḡ kuḡr j̄iath, kä ke ḡöḡ cε ruac lar kene kuḡ j̄aḡli cuε je lar laḡat i ba je k̄am je.

¹⁰Cuε ruac j̄ak ke ḡöḡ ba w̄ic J̄ḡḡn t̄em dueel yieenä.

¹¹Kä cua w̄ic J̄ḡḡn n̄öḡḡ ke thak, cua je k̄am nyal, kä cuε je n̄öḡ man.

¹²Cu j̄i k̄oaaε ben cua puḡnyde w̄ä kony. Kä cuke je w̄ä lar Yecu.

Miḡḡ bathd̄oḡri d̄aḡḡ dhieec

(Mak 6:30-44, Luk 9:10-17, J̄ḡḡn 6:1-14)

13Tääme mëë ci Yecu memε liη ke kuj Jɔɔn, cue jieen en wɪni cue wä rey riäay cue wä guäthde kärɔa. Kä mëë ci buən nath guäath ëë te Yecu thɪn liη, cuke je guɔɔr ke ciök wɪc.

14Kä min wëë raar thok waath, cue buən mi dijt nen, kä cu locde luäkdien gor, kä cue jɪ juathnikien jakä gow.

15Mëë ci γow a thian, cu jɪ kɔaare ben kä Je, cuke wee j, “Guäath emε ε dor, kä ci cän kony, jakni naath kä wä wɪc, ke γöö bike rɔ wä kök mɪth.”

16Kä cu Yecu ke jöök j, “/A ke /ci jiey, yen muɔce ke ke mi ba cam.”

17Kä cuke je jöök j, “Kɔn təkɔ ke jurayni dən dhieec ke rec dən rew kärɔ.”

18Kä cue wee j, “Nöhε ke γä wane mε.”

19Kä cue buən jakä nyuur wɪ juaacni. Kä mëë ce jurayni dən dhieec kene rec dən rew kan, cue nhial liec, kä cue ke poth. Cue ke puɔny, kä cue ke kam jɪ kɔaare, kä cu jɪ kɔaare ke dääk kä buən nath.

20Kä cu ken diaal mɪth a cuke riən. Kä cuke duothkien kuany, a cuke diënyini dən wäl wɪcde rew thiän.

21Kä cɛt pek nɛni tin ci mɪth ke wutni ti bathdɔori dən dhieec, a /ci män kene gaat te thɪn.

Jal Yecu wɪ piini

(Mak 6:45-52, Jɔɔn 6:15-21)

22Kä cu Yecu jɪ kɔaare jakä wä rey riäay ke γöö bike wä nhiam kujci, kä cue naath jakä däk piny.

23Mëë ce naath jakä jiey, cue wä wɪ paam kärɔa wëë pal. Mëë ci γow a thian, tëë wɪni kärɔa.

24Kä en guäth emɔ nan rief ke raar, kä γɔakε je ε muan, ke γöö luɔr ke ni jɔam.

25Mëë not γow /kene ni baak, cu Yecu ben kä ke, a jäle wɪ piini.

26Kä mëë ci jɪ kɔaare je nen jäle wɪ piini, cuke dual elɔn, wäke j, “E jɔak!” Kä cuke wiee ke dual.

27Kä nie guäth emɔ cu Yecu ke jöök j, “A lockun bum, ε γän, /cuare dual.”

28Cu Pi-tɔr je loc j, “Kuäär ni Kuoth, mi ε jɪn puɔnydu, cɔl γä bä ben kä jɪ wɪ piini.”

29Kä cue je jöök j, “Bër.” Kä inɔ, cu Pi-tɔr wä raar rey riäay, cue jal wɪ piini, wëë kä Yecu.

30Kä mēē cē jōam nen cē dīt, cūe dual, kā cūe je tok ke mi dīņe cūe ciōt ī,
“Kuäär ni Kuoth, luäk yä!”

31Nie guāth emō cu Yecu tetde riny, kā cūe je kǎp wēē ī, “Jīn ram mi kuiy
ņāthde, ɛņu tīj ke diw ɔ?”

32Mēē cike wā rey riāay, cu jōam cuōņ.

33Cu ney tin te rey riāay je pal, wāke ī, “E jīn Gat Kuoth epuc.”

Jak Yecu raan kā gōaa kā Ge-ne-tha-ret

(Mak 6:53-56)

34Mēē cike cop kujci, cūke kāny raar kā Ge-ne-tha-ret.

35Kä mēē ci jī dhōaar emō je ņic, cūke ruac jāk kā rey rōōl emō keeliw, kā cūke
je nōņ jī juāthni diaal.

36Kä cūke je lāņ ke yōō deeke thiap ni thok bieyde kārōa. Kä cu ney diaal tēē
ca je thiap gōw.

Mēt 15

Ruac yecu ke kuj ņiicā guāndōōņi jī Juudh

(Mak 7:1-13)

1Kä cu jī Pa-ri-thii keņe jī gōrā jīeņ kā Je-ru-tha-lem, cūke ben kā Yecu, kā
cūke wee ī,

2“Eņu tol jaaku ni cīaāņ dītni mō? Ke yōō /cike tetkien lak a /kenke ni mīth.”

3Kä cūe ke loc ī, “Kä ɛņu tōle ņuōt Kuoth ke kuj cīeņādun ɔ?”

4Ke yōō ci Kuoth wee ī, ‘Luthni guur keņe muōōr,’ keņe yōō, ‘Ram ɔ bi ruac a
jiäk ke guān kie man ɔ be dhil līw pāny.’

5Kä la yen guuri kie muōōri a jiök ī, ‘Min dēē kām jī, cā je thōp Kuoth, jēn ram
emō /cē luth guān gōr.’

6Kä ɛnō cu yen ruac Kuoth jakā baņ ke kuj cīeņnikun.

7Yen jī mēētdä, ci l-ca-yaa ye lāt ruac gōōkā mi thuōk, mēē cē wee ī,

8‘Ney tītī luōthke yā ke lēēpkien, kā loōkien nōāņke ke yā.

9Palien ke yā ɛ baņ, ke yōō ņiic ken ni cār nath ala ņuōt.’ ”

Tin yārke raan

(Mak 7:14-23)

10Kä cūe naath cōl, cūe ke jiök ī, “Līeņe, kā a wā lōōcdun.

11/Cīe mi wā thok ran ɛn nō yār raan ɔ, ɛ ni min bā raar thok ran ɛn nō yār
raan ɔ.”

12Kä cu j̄i k̄oaaɾe ben kä je, cuke je j̄iök j̄i, “Däci je en yöö ci loç j̄i Pa-ri-thii j̄iääk, mēē cike mēē ci lat liŋ?”

13Cue je loc j̄i, “Wal diaal tin /ci pith Guḡar in te nhial, ba ke yut.

14Pale ke kä r̄o, ke bööth ciööri ti ciöör. Kä mi buöth c̄or c̄or d̄oɗien, bi ken dan ɾew pen k̄ok.”

15Kä cu Pi-t̄or ε j̄iök j̄i, “Lät̄ni ney luot cäät̄dä neme.”

16Kä cue wee j̄i, “Amäni yen bä nuot̄de /kene ni cop loçdun?”

17/Cia je nen en yöö ti diaal tin wä thok ran palke jic, kä wäke raar?

18Kä tin bēē raar thok ran bāke raar loç, kä ke ken tin yarke raan.

19Ke yöö c̄ar ti j̄iäk t̄iŋi bāke raar loç ran, luc nath, dhöm kene leer, kuël, nēn kacä, kene guer.

20T̄iŋi ke ken tin yarke raan. Kä mieth ke tet ti /k̄an lak /c̄e raan yar.”

Jak yecu ke nya ciäk Ke-naan kä ḡoal

(Mak 7:24-30)

21Kä cu Yecu j̄iēen en w̄iŋi, cue wä rool Dhor kene Dhi-don.

22Kä nenε, cu ciek j̄i Ke-naan ben, cue roal j̄i, “A loçdu k̄oç ke yä, Kuäär ni Kuoth, Gat Dee-bid, ke yöö nyaadä tēē ke yiēē mi j̄iääk mi ci je k̄ap.”

23Kä /ken Yecu je luç riet. Cu j̄i k̄oaaɾe ben kä cuke je j̄iök j̄i, “Tuk ε, ke yöö roale k̄oçran.”

24Cue je loc j̄i, “Ca yä jak ke kuŋi deet ti ci bath dh̄or I-the-ɾel k̄ar̄o.”

25Kä cu ciek ro k̄am muḡal nhiamde, cue wee j̄i, “Kuäär ni Kuoth, luäk yä.”

26Kä cu Yecu ε loc j̄i, “/C̄e ḡoaa en yöö ba mieth gan k̄an kä ba je yuor j̄iook.”

27Cu ciek wee j̄i, “E j̄en, Kuäär ni Kuoth, kä duunde yöö c̄aŋe ken j̄iook camke tin la pen guäth miethni j̄ikien.”

28Kä cu Yecu je loc j̄i, “E j̄in ciek mi d̄it̄ n̄athde! A je lat̄ke kä j̄i c̄etke mi goori.” Kä cu nyaade ḡoaa ni kä keel.

Jak Yecu j̄i juathni ti nuan kä ḡow

29Kä ke k̄ore cu Yecu j̄iēen en w̄iŋi, cue wä gekä baar Gē-le-li, kä cue wä w̄iŋi paam, cue nyuur en w̄iŋi.

30Kä cu buan nath ti nuan ben kä je, nöönke duanyini, ñöt, kene ciöör, ke miēen kene ney ti nuan k̄okien, kä cuke ke laŋh nhiamde, kä cue ke jakä ḡow.

31Kä ino cu buan nath gaac el̄oŋ, min nēnke miēen ruacke, kä j̄äl ñöt kene duanyini, kä guic ciöör. Kä cuke Kuoth I-the-ɾel liak.

Mijth bathdööri dan nuan

(Mak 8:1-10)

32Kä cu Yecu jaake col, kä cue ke jïök i, “Goor locdä luäk bunä memε, ke yöö cike teke yä keel ke nin dan diok kä thile mi ci ken ε cam. /Cä je goor en yöö bäke jakä wä a näk buothke, kä dōn dee ke wä muon dup.”

33Kä cu jï kōaare je jïök i, “Banε mieth mi rōn ke buon ε dijε emε jek nikä rey dōaar?”

34Kä cu Yecu ke thiec i, “Tayε ke jurayni dan di?” Cuke wee i, “Takō ke jurayni dan bārōw kene rεc ti tōt ti nyin tietni.”

35Kä cue buon nath jak kä nyuur piny,

36kä cue jurayni dan bārōw kene rεc kan, kä ke kōr kä mēε cε Kuoth lar tēth loaac, cue ke puony, kä cue ke thöp jï kōaare, kä cu jï kōaare ke dääk kä buan nath.

37Kä cu ken diaal mijth a cuke riān, Kä cuke duothkien kuany a cuke diēyni dan bārōw thiān.

38Kä pek wutni tin ci mijth ke bathdööri dan nuan, a /ci män kene gaat te thin.

39Kä ke kōr kä min cε naath jak kä dāk piny, cue wä rey riāay, kä cue wä rool Ma-ga-dan.

Mēt 16

Thiec jï Pa-ri-thii ke nyuuth kä Yecu

(Mak 8:11-13, Luk 12:54-56)

1Kä cu jï Pa-ri-thii kene jï Thēd-du-thii ben, kä ke yöö görke yon Yecu, cuke je thiec ke nyuuth mi gäay naath nhial.

2Cue ke loc i, “Mi ε thian, la yen ε wee bi yow a duān duān ke yöö tith puāar.

3Kä mi ε runwan, la yen ε wee i, ‘Be teke thul en wale ke yöö puāar tithe kä wunε.’ Dācε luot tääkä nhial, kä /cia luot kä tin tuok rey yōaa nāc.

4Ric mi jiaäk mi dhoom goore ni nyuuth mi gäay naath, thile nyuuth mi ba kam je ε ni nyuuth Jona kärōa.” Kä inō, cue ke bany piny, cue jien.

Thuop jï Pa-ri-thii ke jï Thēd-du-thii

(Mak 8:14-21)

5Mēε ci jï kōaare cop kuici, cu wuothkien ruēεc ke nan mijthni.

6Cu Yecu ke jïök i, “Guecε agōaa kä nieke rō ke thuop jï Pa-ri-thii kene Thēd-du-thii.”

7Kä cuke ruac kärō, wäke i, “E yöö thile kon juray mi canε nöön.”

⁸Kä mēē ci Yecu mēmē ḡac, cuē wee ḡ, “Yen ney ti kuiy ḡathdun, enu ruace ke rō mo en ḡōō thile ye mḡth o?”

⁹Dotde /kenε ni cop lōcdun? Kä /cia je tim, en ḡōō ke jurayni daḡ dhieec cuake cam ε ney ti bathdōori daḡ dhieec, kā ke diēnyini daḡ di ken tēē cia ruḡḡl?

¹⁰Kie /kaḡε je tim, en ḡōō ke jurayni daḡ bārōw ken tēē camke ε ney ti bathdōori daḡ ḡuan, kā ke diēnyini daḡ di ken tēē cia ruḡḡl?

¹¹Kä ku yen ε le kuic ḡdi en ḡōō /cä ruac ke kuḡ jurayä? Nieke rō ke thuḡp ḡi Pa-ri-thii kene Thēd-du-thii!”

¹²Kä inō, cuke je ḡac en ḡōō /ce ruac ke ke ḡ nieke rō ke thuḡp jurayni, kā ruace ke ke, ke ciaaḡ ḡjicä ḡi Pa-ri-thii kene Thēd-du-thii.

Min laar Pi-tōr ε ke kuḡ Yecu

(Mak 8:27-30, Luk 9:18-21)

¹³Tääme mēē ci Yecu ben rēy rōöl The-tha-ria kā Pi-li-pi, cuē ḡi kōaare thiec ḡ, “Enḡa mi lat naath ε ḡ ε Gat Ran?”

¹⁴Kä cuke wee ḡ, “Laar thaḡḡ nath ε ḡ ε ḡḡḡn in la lääk, kā ε thaḡḡkien ḡ ε E-li-yaa, kā ε thaḡḡkien ḡ ε Yir-me-yaa, kie ram kel kā ḡōök.”

¹⁵Kä cuē ke ḡiök ḡ, “Kä laar yen ε ḡ ε ḡän ḡa?”

¹⁶Cu Thay-mōn Pi-tōr ε loc ḡ, “E ḡin Me-thia, Gat Kuoth in tēk.”

¹⁷Kä cu Yecu je ḡiök ḡ, “Puḡth ake ḡi, Thay-mōn, gat Jona! Ke ḡōō /cie ram mi teke riḡ kene riem nyuthe ḡi mo, ε jen Guḡḡr in te nhial.

¹⁸Kä ḡän larä je ḡi, ε ḡin Pi-tōr, kā wii paam emε ḡän bā luaakdä lat thḡn, kā /ci buḡm ḡjeth ε bi luḡḡ ke tiēm.

¹⁹Bä ḡi kam leepni ciēḡ kuäärä nhial, kā mi wiaa yiēn wii muḡḡn ba je yiēn ciēḡ nhial. Kä mi wiaa lony wii muḡḡn, ba je lony ciēḡ nhial.”

²⁰Kä cuē ḡi kōaare gok a bum en ḡōō thile ram mi bi ken ε lar ε en ḡōō ε jen Me-thia.

Lär Yecu ke liḡḡde kene ḡiēcde ke rō ḡiḡh

(Mak 8:31—9:1, Luk 9:22-27)

²¹Ke jen guḡḡth emō cu Yecu ε tok ke mi nyuthe ḡi kōaare, ḡōō be rō dhil ke wä kā Je-ru-tha-lem, kā be ti bēc bēēc ti ḡuan wä rut kā dḡt ḡi Juudh kene bööth palä tin dḡt amāni ḡi ḡḡrä, kā ba je näk, kā ba je ḡiec ḡiḡh ke diḡḡk ḡiḡi.

²²Kä cu Pi-tōr ε naḡ gekä, kā cuē je tok ke luḡk, wēē ḡ, “Bi Kuoth ke gaḡ kā ḡi, Kuäär ni Kuoth! Mēmē /ce bi met tuḡḡk kā ḡi.”

23Kä cuε rō rīt, kā j̄jōke Pi-tōr ǀ, “Woc rō kā γä Cey-tan, ε j̄j̄n riek dupdä ke γöö /ci lät ni tin bā kā Kuoth, cārku /cike bā kā Kuoth bāke kā naath.”

24Kä cu Yecu j̄j̄ kōaare j̄j̄ök ǀ, “Mi tee ke ram mi gōōr γöö be γä guōōr, a je jay rōōde, kā a je kap j̄iathde, kā a je guur γä.

25Ke γöö ram mi gōōr γöö be tēkde k̄n be je bath, kā ram mi thōp tēkde ke kujdä be je jek.

26Kä ε̄nu mi dee raan ε jek mi cε γow kε̄liw jek, kā cε tēkde bath? Kie ε̄nu mi dee raan ε thōp ke γöö be tēkde luōōc j̄ok?

27Ke γöö bi Gat Ran kene j̄aake ke gōōy puōnyä Guān ben, kā en guāth εmo be ney diaal culikā ke min ci ken ε lät.

28ε̄ruc, γān larä je ye, tēē ke thāān nath ti te cuñä wane me, ti /ci bi l̄jw amāni mi cike Gat Ran nen a bēē rey kuääräde.”

Mēt 17

Luōc puāny Yecu ke rō

(Mak 9:2-13, Luk 9:28-36)

1Kä mēē ci n̄j̄n bākel kōkien thuōk, cu Yecu Pi-tōr ke Je-meth kene dāman ni Jōōn nan̄ guāthdien kārō w̄j̄ p̄aam mi bāār.

2Kä min teke gūic, cu t̄aā Yecu rō rīt, cu nhiamde riaaw cētke cān, kā cu bieynike buay εlōn.

3Kä nene, cu Muthε kene E-li-yaa pāl kā ke, kā cuke ruac ke Yecu.

4Kä cu Pi-tōr Yecu j̄j̄ök ǀ, “Kuäär ni Kuoth, gōaε en γöö t̄akō wane me. Mi gōōri je, bā bileni d̄an̄ diōk lät wane me, bi kel a dun̄du, kā bi kel a dun̄ Muthε, kā bi kel a dun̄ E-li-yaa.”

5Min ḡotde ke ruac, cu puār mi bōr ke kuōm piny, kā ruac jōw rey puōrā wēē ǀ, “Neme ε jen Gatdä min n̄hōakā, min teth lōcdä ke je εlōn. Lien̄je ruacde.”

6Mēē ci j̄j̄ kōaare jōw l̄j̄n, cuke dual εlōn, kā cuke rō yuōr piny buupä.

7Kä cu Yecu ben cuε ke ben thiap, j̄j̄ōke ke ǀ, “Jiace rō, kā /cuare dual.”

8Kä min cike nhial liec, cuε thil radōdien mi cu ken ε nen, ε ni Yecu kārōaade.

9Kä min bāke piny w̄j̄ p̄aam, cu Yecu ke gok ǀ, “Thile ram mi bi yen ε lät nyuuth εme, amāni mi wa Gat Ran j̄iēc l̄ith.”

10Kä cu j̄j̄ kōaare je thiec ǀ, “Kä ε̄nu laar gōāar εmo ǀ bi E-li-yaa dhil ben ke nhiam?”

11Cuε je loc ǀ, “E-li-yaa bēē p̄any, kā be ḡōaani diaal luōc gōōyā.

12Duunde yöö yän larä je ye, en yöö E-li-yaa ce ben, kä /ken ken ε ηαc, kä cuke je lǟt kä min görke. Kä ino bä, ci Gat Ran thiak ke yöö be cuuc tetnikien.”

13Kä cue cop looc j̄i k̄aar Yecu en yöö latde t̄it̄i ke kuj̄ J̄oon in la lääk.

Jak Yecu ke dh̄ol mi teke yiëe mi jiäak kä ḡaa

(Mak 9:14-29, Luk 9:37-43)

14Mëe cike lony kä buon, cu ram kel ben, kä cue r̄o kam muūal nhiam Yecu,

15kä cue wee j̄, “Kuäär ni Kuoth, a loodu k̄oc ke gatdä, ke yöö t̄ee ke nok, ce je cuc el̄oη, ce t̄eth maac kä ti nyin n̄uan amäni rey pīini bä.

16Kä cūa je nöη jaaku, kä /ken ken ε jak kä ḡaa.”

17Kä cu Yecu ε loc j̄, “Yen, r̄ic mi thil n̄ath kä caap̄ jiäkni, yän bä te keel ke ye ke gūaath mi n̄in di? Kä ε gūaath mi n̄in di mi bä rut ni ye? Nöηe je yä wane me.”

18Kä cu Yecu yiëe in jiäak lat ruac, kä cu yiëe in jiäak ben raar puōony dh̄ol, kä cu dh̄ol cu ḡaa nikä keel.

19Kä cu jaak ben kä Yecu ke t̄ëë kä cuke wee j̄, “Enu /kan̄ ko je luän̄ ke k̄am raar o?”

20Kä cue ke j̄iök j̄, “E yöö kuiy n̄athdun. Kä epuc yän larä je ye, mi te yen ke n̄ath mi c̄etke kuëe mi tot, d̄ere pǟm em̄e j̄iök j̄, ‘Woc r̄o wane me, kä w̄er wīni mi,’ kä be wä, ke yöö thile mi bi ye dhal.

[21Kä duōor mi c̄etke mem̄e /ce bä raar baan̄ ε ni pal kene th̄ek mīthni.”]

Nȳak Yecu ke lat liethde

(Mak 9:30-32, Luk 9:43-45)

22Kä mëe ci jaake r̄o mat kä Ḡe-le-li, cu Yecu ke j̄iök j̄, “Ba Gat Ran koak tetni nath,

23bike je näk, kä ba je j̄iec līth ke dīōok̄ n̄ini.” Kä cuke gaak el̄oη.

Ruac Yecu ke kuj̄ th̄olbokä Luaak Kuoth

24Mëe cike cop kä Ka-per-ni-äm, cu thuōol th̄olbokä ke kuj̄ luaak Kuoth ben kä Pi-t̄or, kä cuke je thiec j̄, “/Ci n̄iicdu th̄olbok̄ Luaak Kuoth th̄öp?”

25Kä cue wee j̄, “La th̄ope je.” Kä mëe ci Pi-t̄or ben cien̄, cu Yecu ruac ke je ke nhiam, w̄ee j̄, “Thay-m̄on, enu caari mo ke mem̄e? Kä ena jek kūar wec muōon th̄olbok̄ kene jumruk kä ke o? Jek ken ke kä gaatkien kie kä ney tin k̄okien?”

26Kä mëe ci Pi-t̄or wee j̄, “Kä ney k̄okien,” cu Yecu je j̄iök j̄, “Kä ino ci gaat kūar th̄olbok̄ bi th̄öp.

²⁷Kä duunde yöö /ci kən loc nɛni tɔtɔ bi jak kä jiäk, wër yori cibāt bar, kä käni rec in kəŋni kəp ni jɛ, kä mi wii thokde wä lɛp, bi yieth jek thɪn, käni jɛ kä thɔpni jɛ ke kuɪdä kene kuɪdu.”

Mët 18

Dit ni ŋa elɔŋ?

(Mak 9:33-37, Luk 9:46-48)

¹Kä en guäth ɛmɔ cu jɪ kɔaar Yecu ben kä jɛ, kä cuke ke thiec j, “Ŋna mi dit ni jɛn kä nɛy diaal rɛy ciɛŋ kuäärä nhial?”

²Kä cu Yecu gat cɔl, cue jɛ lath däärien,

³kä cue wee j, “Ŋpuc, ɣän larä jɛ ye, mi /cia rɔ bi loc ɛ bia cɛtke gaat, /cia bi met wä rɛy kuäärä nhial.

⁴Kä ram mɔ bi rɔ jak kä kuiy cɛtke gat ɛmɛ ɔ, ɛ jɛn ram in bi dit ni jɛn rɛy ciɛŋ kuäärä nhial.

⁵Kä ram ɔ bi gat kɛl mi cɛtke gat ɛmɛ ɔ nyuɔɔr ke ciötdä, nyuure ni ɣä.”

Tin ɣɔamke naath duɪr

(Mak 9:42-48, Luk 17:1-2)

⁶“Kä mi wëë wä teke ram kɛl mi wä gat kɛl mi tɔt mi njäath ɣä jak kä duɪr, gɔaa ni yöö ba päŋ guar beel mi diit yian ŋuääkde, kä be cu mua däär bar mi lueŋ.

⁷Riek ake ɣow ke kuj ŋɔaani tin jake jɛ kä duɪr. Ke yöö ɣɔɔni bäre pany, kä riek ake ram mɔ bike ben kä jɛ mɔ.

⁸“Kä mi jak tetdu kie ciɔokdu jɪ kä duɪr, tɛm ɛ kä yäk ɛ. Gɔaa ni jɛn ke jɪ en yöö bi wä teekä mi thil pek a tii ke buɔt kie ŋɔl, kä yöö ba jɪ yoru guäth maac mi thil pek, a tii ke tetku daŋ rɛw kene ciöku daŋ rɛw.

⁹Kä mi jak wanɔdu jɪ kä duɪr, lɔle kä yäk ɛ, ke yöö gɔaa ni jɛn ke jɪ en yöö bi wä teekä mi dɔraar ke waŋ kɛl, kä yoru guäth maac mi thil pek a tii ke wän daŋ rɛw.”

Cäät ke dɛl mi ci bath

(Luk 15:3-7)

¹⁰“Niekɛ rɔ en yöö /cia gat kɛl kä kɛn nyin tietni tii bi cany, ke yöö ɣän larä jɛ ye, rɛy ciɛŋ nhial jaakien teke nhiam Guaar in te nhial ni cian.

[¹¹Ke yöö ci Gat Ran ben ke yöö be nɛy tin ci bath ben kən.]

¹²Ŋnu mi care? Mi te raan ke rɔɔm ti kuɔr, kä ci kɛl bath thɪn, /cɛ jien bänuan wɪcde bänuan a bänye wii päämni, kä wëë kɛl in ci bath gɔr?

¹³Ŋpuc, ɣän larä jɛ ye, mi wee jɛ jek, bi lɔcde tɛeth elɔŋ ke kuɪde ke tɛth lɔaac mi leny ni tɛth lɔaacde ke kuj deet tin jien bä ŋuan tin /ken bath.

14Ino /cie ruac Guurun in te nhial en yöö bi ram kel bath kä ken ney t̄iti.”

Lujk raam mi ci duer

15“Mi ci ram kel kä dämuɔɔr j̄i duer duer, wër läri je duere, kamdun yen daŋ rew kärɔ. Kä mi wëë ruacdu liŋ, ci dämuɔɔr luɔc jɔk.

16Kä mi /ce ruacdu liŋ, naŋ ram kel kie ney daŋ rew kɔkien ke j̄i keel, ke yöö be ruaacni diaal t̄ëë cia lat ŋac a thil diw ke liŋ n̄eni daŋ rew kie diɔk.

17Kä mi loke ruacdien, läri je j̄i duëel Kuoth, kä mi loke liŋ ruaacni j̄i duëel Kuoth bä, a je c̄etke juɔr ken̄e thuul tholbokä kä j̄i.

18Epuɔ, yän larä je ye, mi wiaa yien w̄i muɔɔn ba je yien cien nhial, kä mi wiaa lony w̄i muɔɔn ba je lony cien nhial.

19Kä yän larä ye mi dɔdien bä, mi mät ney daŋ rew kä yen j̄i wec muɔɔn ke thiec kä duɔɔr, ba je lät kä ye ε Guɔar in te nhial.

20Ke yöö guaath ɔ bi ney daŋ rew kie diɔk mat th̄in ɔ ke ciötdä, bä te reydien.”

Cäät ke kuj läätä mi thil pälikä

21Kä cu Pi-tɔr ben kä Yecu, kä cue je thiec i, “Kuäär ni Kuoth, d̄ëë dämaar mi ci yä duer duer pälikä nikä di? D̄ëë je pälikä nikä b̄arɔw?”

22Cu Yecu je loc i, “/Cie nikä b̄arɔw kärɔ, yän bä je lar j̄i nikä jien b̄arɔw kä b̄arɔw.

23“Ke kuj εmo dee cian kuäärä nhial paar ke kuäär mi diit mi goor yöö be nyinke ŋac kä laatke.

24Min tooke je, cua je n̄on läätde kel mi gore yiow däapä ti bathdɔɔri wäl kä je.

25Kä ke yöö thile je yiow ti dere thöp, cu kuäär̄e ruac lat i ba je kɔak, ken̄e ciekde ke gaatke amäni nyinke diaal, ke yöö ba yiooke col.

26Kä εno, cu läätde ro yuor piny nhiamde, pale je i, ‘Lip yä, b̄äke kam j̄i ken diaal.’

27Kä mëë ci kuäär teke jiath laac ke läät εmo, cu je lony, kä cue je pal yiow.

28Kä jen läät εmo min wëë raar, cue röm ke läät mi lät keel ke je, mi goore yiow ti pekdiŋ kuɔr kä rɔ. Kä cue je k̄ap roole, cue je j̄iök i, ‘Kämni yä yiowkä tin göörä kä j̄i!’

29Kä cu raan lat k̄ëel ke je ro yuor piny kä pale je i, ‘Lip yä, kä b̄äke cuɔl j̄i.’

30Cue je lok, kä cue je naŋ dueel yieenä amäni mi wëë ŋual col.

31Mëë ci j̄i lat k̄ëel ke je min ci tuɔk nen, cuke gaak elɔŋ, kä cuke wä ke yöö ba t̄ëë diaal t̄ëë ci tuɔk wä lar kuäär̄ien.

32Kä cu kuäär läätde col, kä cue je jök i, 'E jin, läät mi jiaäk! Cä ji pälikä ke yiw diaal tin göörä kä ji, ke yöö ci yä pal.

33Kä dee goaa ni mi ci locdu kɔɔc ke raan lat këël ke ji, cɛtkɛ mää ci locdä kɔɔc ke ji.'

34Kä cu kuääre je kam ney tin la yianke naath, amäni mi wää yiwke diaal col.

35Kä ino bä, bi Guaar in te nhial ε lät kä yen diaal, mi /cia dämuɔrikun bi pälikä ke lockun."

Mët 19

Djic ke kuj dak mään

(Mak 10:1-12)

1Kä mää ci Yecu thuc ke lat kä tiji, cue jien kä Gë-le-li, kä cue wä rool Ju dia kuj Kier Jor-den.

2Kä cu buan nath ti dij je guɔɔr, kä cue ke jakä gow en wini.

3Cu thaaj ji Pa-ri-thii ben kä je, kä cuke je yon cu ke thieci, "E cuɔɔɔ en yöö bi wut ciekdɛ däk ke kuj kä duɔɔr?"

4Cue je loc i, "/Ken yen ε kuɛn, en yöö jen ram äë cak naath ni tukä goaa, cɛ ke cak ala tuut kene nuɔɔt,

5kä cue wee i, 'Ke kuj emɔ bi wut guan kene man bany piny, kä ba je mat kene ciekdɛ, kä bi ken dan rew a puony kel?'

6Kä ino /cike le not ala rew, ke kel. Ke kuj emɔ mo ci Kuoth ε mat keel o, a thil ram mi dääk je."

7Cuke Yecu thieci i, "Kä enu ci Muthɛ je lat ko mo, i ba ciek kam waregak lotdä däkädɛ, kä ba je jakä wä?"

8Cu Yecu ke jök i, "E yöö bum wuɔthkun, cu Muthɛ ye cu pal yöö bia mänkun däk, duunde yöö /cɛ te ino ni tukä goaa.

9Kä yän larä je ye, ram mi wä ciekdɛ däk a /ciɛ ke kuj leerä, kä kuɛnɛ ciek dɔdien lätde nyin leerä."

10Cu ji kɔaare je jök i, "Mi ε jen cian wutdä kene ciekdɛ, dee goaa ni yöö /ci raan dee kuɛn."

11Kä cue ke jök i, "/Cike ney diaal dee njic emɛ nhok o, ε ni ney tin ca kamke kārɔ.

12Ke yöö te yöwni thɔn ni dāpādien, kä te jiwoni thɔn ti ca kuit ε ney kɔkien, ke jiwoni kɔkien tin ca rɔ jakä jiwoni ke kuj kuäärä nhial. E ram mi nhok njic emɛ, lät je."

Puṓth Yecu ke gaat ti tietni

(Mak 10:13-16, Luk 18:15-17)

13Kä cua gaat nöṅ je ke ṽöö dere tetke laṓth wuṓthnikien, kä be pal ke kuṽidien. Cu jṽi kṽaare naath tin nööṅke ke ṽṽr,

14kä cu Yecu wee ṽ, “A gaat bëë kä ṽä, kä /cuare ke pen ben ke ṽöö kuäär nhial ε duṅ nṽeni ti cṽtke ke.”

15Kä cue tetke laṓth wuṓthnikien, kä cue wä dupde.

Duēt mi riāṅ riāṅ

(Mak 10:17-31, Luk 18:18-30)

16Kä nṽe, cu ram kel ben kä Yecu wëë ṽ, “Dṽic, εṅu mi ḡaa mi bä laṓ, ke ṽöö bä tṽek mi dṽraar jek?”

17Cue je loc ṽ, “εṅu mi thieci ṽä ke kuṽi kä mi ḡaa? ε ram kel kārṽa ḡaa ṽ. Mi ḡṽṽri ṽöö bi te rṽy tee kä, kṽp ni luëek.”

18Cue Yecu jṽök ṽ, “ε mṽth?” Kä cu Yecu wee ṽ, “/Cu raan näk, /cu dhṽm, /cu kuel, /cu ruac kacä lat.

19Luthni guur keṽe muṽṽr, kä nhṽk guṽn thieekädu cṽtke rṽodu.”

20Cu ṅuēt ε jṽök ṽ, “Cä tṽiṽi diaal laṓ, εṅu mi ṅot jṽṽr kä ṽä?”

21Cu Yecu je jṽök ṽ, “Mi ḡṽṽri ṽöö bi a ram mi ḡaa, wṽr kṽkni nyinku, kä kämni ṽiṽw nṽy tin can, kä bi riāṅ jek cieṅ nhial. Kä bëṽ guuri ṽä.”

22Kä mëë ci ṅuēt εṽṽ mṽmṽ liṅ, cue jṽeṽn ke jṽiath loaac, ke ṽöö tṽë ke ṅṽak ti ṅuan.

23Kä cu Yecu jṽi kṽaare jṽök ṽ, “εṽuc, ṽän laṽä je ṽe, be buṽm ε tet εṽ ṽöö bi ram mi riāṅ riāṅ coth cieṅ kuäärä nhial.

24Kä ṽän laṽä je ṽe bä, ṽ thiākni ṽöö bi thṽṽṽl cooth ke waṅ riṽp kä coth raam mi riāṅ riāṅ cieṅ kuäärä Kuoth.”

25Mëë ci jṽi kṽaare mṽmṽ liṅ, cuke ḡaac εṽṽ, cuke wee ṽ, “Kä εṅa mi dee kṽän?”

26Cu Yecu ke guic, kä cue wee ṽ, “Mṽmṽ /cṽ rṽ dee met luāṅ kä naath, kä ṅṽak diaal luāṅke rṽ kä Kuoth.”

27Kä cu Pi-tṽr wee ṽ, “Nṽe, cakṽ nyinkṽ diaal bṽny piny kä guṽrkṽ jṽ. Kä εṅu mi bakṽ jek?”

28Cu Yecu ke jṽök ṽ, “εṽuc, ṽän laṽä je ṽe, mi wä Gat Ran nyuur wṽiṽ koam puṽnyäde rṽy ḡaa mi pay cak, bi ṽeṽ nṽy tin cia ṽä guṽṽr nyuur koamni kuäärä dṽṅ wäl rṽw, kä bia döör l-the-rel dṽṅ wäl rṽw luk.

29Kä ram mi bäny duele piny kie dämani, kie nyimani, kie guan, kie man, kie gaat, kie kaak ke kuj ciotädä, be reep ti kuor jek, kene tek mi doraar.

30Kä bi ney ti nuan tin te nhiam te jok, kä bi ney tin jok a ney tin nhiam.”

Mët 20

Cäät laati rey kakä wal ke kuj kooj

1“Cet cian kuäärä nhial ke guan cieng mi ci looth ke runwan, wëë ji lat kok ke kuj kakä walke ke kuj kooj.

2Kä ke kor kä mëë ci ruacdien mat ke min be kok nike ke cän kel, cue ke jäkä rey kakä walke ke kuj kooj.

3Kä min ce wä raar ke guath thaak banuan, cue ney kokien nen cujä baan guath kokä,

4kä cue ke jök i, ‘Yen bä, wiaa rey kakä wal ke kuj kooj, bä ye moc mi roj ke latdun.’ Kä cuke wä.

5Kä min ce wä raar ke cän däar kene buak can, cue lat ni mi cetke no.

6Cue leni wä raar ke thaak dhieec, kä cue ney kokien jek cujä. Cue ke jök i, ‘Enu cuone wane me baan ke cän keeliw o?’

7Cuke je loc i, ‘Ke yöo thile ram mi ci ko ciol lat.’ Kä cue ke jök i, ‘Yen bä, wiaa kakä wal ke kuj kooj.’

8Kä mëë ci yow kuä thian cu guan kakä wal ke kuj kooj kuäär laatinike jök i, ‘Col laati, kä kämnike yiokien toke kä ney tin bëë ke jok amäni ney tin bä ke nhiam.’

9Kä mëë ci laati tëë bëë ke thaak dhieec ben, cu ramo pek yooni can kel jek.

10Tääme mëë ci laati tëë bä ke nhiam ben, cuke je car en yöo dor bi nuan ni yiokien. Duunde yöo cu ramo jek ni yow can kel.

11Kä min ci ken ke kan, cuke guor ke guan cieng,

12wäke i, ‘Ken laati tin jok titi cike lat ke guath mi tot, kä cike paar ke ko, kon ney tin cak ro cuc ke lat ke cän keeliw kene lethde.’

13Cue je luoc ram kel kä ke i, ‘Määhdä, yan thile duer mi cä lat kä ji. /Kane ruacdan mat ke yow can kel?’

14Käni mo la dundu mo, kä wër. Meeke yan en yöo bä läät in bëë ke jok kam mi päär ke min cä kam ji.

15Yän /cä dee lat ke nyinkä cetke pek laacdä? Kie ti ke tiel ke yöo lor teta?’

16Kä ino ney tin jɔak bikɛn a ney tin nhiam, kä ney tin nhiam bikɛn a ney tin jɔk.”

Diɔɔk lära Yecu ke liäade kenɛ jiécde liṭh

(Mak 10:32-34, Luk 18:31-34)

17Kä mää wä Yecu kä Je-ru-tha-lɛm, cuɛ ji kɔaare daŋ wäl wiçde rɛw çaal guäth, kä min teke dup cuɛ ke jiök i,

18“Nɛnɛ je, wä kɔn kä Je-ru-tha-lɛm, kä ba Gat Ran laṭh tetni bööthni palä tin diṭ kenɛ ji gɔrä, kä bike je kuëth liṭh.

19Kä bike je kam ji yɔaa, ke yöö ba je buy, kä ba je duäç, kä ba je puat wi jiaath. Kä ke diɔɔk niini ba je jiec liṭh.”

Thiec man Je-meth kenɛ Jɔɔn ke Yecu

(Mak 10:35-45)

20Kä cu man gan Dhe-ba-dii ben kä Yecu kenɛ gaatkɛ, kä cuɛ rɔ kam muäal nhiamde, cuɛ je thiec ke duçɔr.

21Kä cu Yecu je thiec, “Enu mi gɔɔri?” Cuɛ je loc i, “Jakni gaatkä daŋ rɛw tiṭi kä nyuur rɛy kuäärädu a te kel cuecdu ke kel caamdu.”

22Kä cu Yecu ε loc i, “Kuecɛ min thiécɛ. Dëre je luäŋ en yöö bia maath ke liɛr in bä maath ke je?” Cuke je loc i, “Luäŋkɔ rɔ.”

23Cuɛ ke jiök i, “Bia maath ke liɛrä. Kä nyuur cuecdä kenɛ camdä, /ciɛ yän en in thɔp je. Kä ε guäath nɛni tin ca rialikä ke kujidien ε Guäar.”

24Kä mää ci jaak daŋ wäl ε liŋ, cuɛ lockien waŋ ke gaat Dhe-ba-dii daŋ rɛw.

25Kä cu Yecu ke ciöl rɔ wee i, “Däçɛ je en yöö ruëc juri ruackɛ naath ke buçm, kä nɛkien tin diṭ kuoke naath ke buçmdien.

26Kä /çɛ bi te nɔ rɛydun. Ram mi gɔɔr yöö be diṭ rɛydun ba läät dun.

27Kä ram mi gɔɔr yöö ba bööth rɛydun ba kuanydun.

28Çetke yöö /ken Gat Ran ben ke yöö ba je lätikä, bëe ke yöö be naath lätikä, kä be tëkde thöp ala lueel ke kuj nɛni ti ŋuan.”

Löp Yecu ke wäŋ ciööri daŋ rɛw

(Mak 10:46-52, Luk 18:35-43)

29Kä min wäke raar kä Je-ri-ko, cu buçn nath mi diṭ je guçɔr.

30Kä nɛnɛ, tëe ke wutni ti ciöör daŋ rɛw ti te nyuurä gekä duçp. Mää cike je liŋ en yöö ret Yecu ke jɛn guäath emɔ, cuke rɔal i, “A löcdu kɔç ke kɔ, Gat Dee-bid!”

31Kä cu buçn nath ke yɔr, jiöke ke i biɛtde. Kä cu ku tuçl niken ke rɔal i, “Kuäär ni Kuoth, ni Gat Dee-bid, a löcdu kɔç ke kɔ!”

32 Kä cu Yecu cuṛṇ, cuε ke cōl, wee ṽ, “Ḑṇu mi göre ṽ bä lät kä ye?”

33 Cuke je jiök ṽ, “Kuäär ni Kuoth, læp wänkō.”

34 Kä cu Yecu luäkdien gōr, kä cuε wänkien thiëp, kä cuke guic ni kä keel, kä cua guṛṛ je.

Mët 21

Cuṛṛ Yecu kä Je-ru-tha-ləm

(Mak 11:1-11, Luk 19:28-40, Jṛṛṇ 12:12-19)

1 Kä mẽe cike thiak ke Je-ru-tha-ləm, cuke ben kä Beth-pac, Pääm Ṭ-lip, kä cu Yecu jaak dṇṇ rēw jak,

2 jiöke ke ṽ, “Wiaa rēy ciēṇ miä nhamdun, kä en wṽni bia muul mi ca yian piny jek keε ruathde. Luṇye ke, kä nöṇe ke ṽä.

3 Mi wëe teke ram mi bi ye thiec, bia je jiök ṽ, ‘Ḑ Kuäär ni Kuoth gōṛe ke mō.’ Kä be ke jak nikä keel.”

4 Cu mēme tuṛok, ke ṽöö bi mẽe ca lar ε gök a thuṛk, mẽe ε jen ṽ,

5 “Lṛe je nya Dha-yṛṇ ṽ, ‘Nene kuääru min diit a bëe kä ṽṽ ni, kṛc locde, kä kṛtde jök muṛl, keε ruathde.’ ”

6 Cu ṽṽ kṛaare wä, kä cuke je læt ceṛke min ci Yecu ε lær ke.

7 Cuke muul keε ruathde nöön, kä cuke bieynikien pap jiṛknikien, kä cu Yecu nyuur thiṇ.

8 Kä cu riw nath rēy bunä bieynikien ṽṛ dup, kä cu thaṇṇkien kar jien tēm, cuke ke ṽṛ dup.

9 Kä rōal naath tin jäl nhamde keε tin guṛṛke je ṽ, “Liake, Gat Dee-bid! Puṛth ake ram mi bëe ke ciöt Kuäär ni Kuoth! Liake Kuoth in te nhial!”

10 Kä mẽe ce cop kä Je-ru-tha-ləm, cu wec keeliw rō jiēc cuṛṇ, kä cuke thiec wäke ṽ, “Ḑṇa ε ne?”

11 Kä cu buṛṇ nath ke loc ṽ, “Mēme ε gök ni Yecu, raan Na-dha-rēth, kä Gē-lē-li.”

Wä Yecu rēy Luaak Kuoth

(Mak 11:15-19, Luk 19:45-48, Jṛṛṇ 2:13-22)

12 Kä cu Yecu wä rēy luaak Kuoth. Cuε ṽṽ kōkä diaal keε ney tin kōk rēy luaak Kuoth juṛc raar, cuε tharbētni ṽṽ luël yiṛwni buṛṛ mäni kṛamni ṽṽ kōkä guṛkni.

13 Kä cuε ke jiök ṽ, “Ca je gṛṛ ṽ, ‘Luaakdä ba je cōl ṽ luaak palä,’ kä ci yeε jak kä luaak māṛcni.”

14Cu ney ti ciöör kene duanyini ben kä je rey luaak Kuoth, kä cue ke jak kä gow.

15Kä möö ci bööth palä tin dīt kene jī gōrä lät tin gayke naath tēē ce lat nen, kene roal gan rey luaak Kuoth ī, “Liake, Gat Dee-bid,” cue lockien wan.

16Kä cuke je jīök ī, “Jīn līnī min latke ε ney tītī?” Cu Yecu ke jīök ī, “Yōōn, /kane je met kuen ī, ‘Thok gan ti dööth kene gaat ti lueth cia liak rialikā ke kujdun?’”

17Kä cue ke bany piny, cue jīēen rey wec cue wä kä Beth-ani, cue wä niēen en wīni.

Lam Yecu ke jiath ḡaap

(Mak 11:12-14,20-24)

18Ke runwan min lunye wīc, cu buoth ε näk.

19Möö ce jiath ḡaap nen gekä duop, cue wä thīn, kä thile dey ti ce jek thīn, ε ni jīth kārō. Kä cue jiath jīök ī, “Thil dey ti bi nyok ke kuer.” Kä nie guäth emo cu jiath rool.

20Möö ci jī kōaare je nen, cuke gāac, wäke ī, “Ci jiath ḡaap rool nikā keel īdi?”

21Kä cu Yecu ke loc ī, “Epuc, yān larä je ye, mi taye ke ḡath, mi thil diw, /cia bi lat ni me cā lät kä ḡop ε kārōa, cāḡ jīōke ni päḡ mi dīit eme ī, ‘Woc rō wane me kä yuore jī dār bar,’ ba je lat.

22Kä mo bia thiec rey palä mo ke ḡath, bia je jek.”

Thiec ke kuj luängä Yecu

(Mak 11:27-33, Luk 20:1-8)

23Kä möö ce wä rey luaak Kuoth in dīit, cu bööth palä tin dīt kene dīt nath ben kä je, kä min ḡīce naath, cuke Yecu thiec ī, “E luḡ ḡukā min lättdi ḡaani tītī, kä eḡa kām jī luḡ eme o?”

24Cu Yecu ke loc ī, “Yān bä, bä ye thiec ke kel, kä mi wiaa thiecdä wä loc, yān bä, bä ye lat luḡ in lättdä ḡaani tītī.

25En lak Jōōn ke naath bëē nikā? Bëē nhial kie bëē kä naath?” Kä cuke gaak kārō wäke ī, “Mi wane wee ī, ‘Bëē nhial,’ be kōn jīök ī, ‘Kä eḡu /kane je ḡath o?’

26Kä mi wane wee ī, ‘Bëē kä naath,’ dual kōn ke naath ke yōō ḡäāth ken diaal ε, en yōō Jōōn ε gök.”

27Kä ino cuke Yecu loc ī, “Kōn kuecko je.” Kä cue ke jīök ī, “Yān bä, /cā ye bi lar luḡ in lättdä ḡaani tītī.”

Cäät ke kuj gan dan rew

28“Kä eḡu mi dēre car? Tēē ke wut mi teke gaat dan rew. Kä cue wä kä gat in kēē, cue je jīök ī, ‘Gatdä, wēr lättni rey kakā wal ke kuj kōaḡ wāle.’

29 CUE JE LOC ɪ, 'Cä bi wä,' kä ke kɔre cue wɪcde car, kä cue wä.

30 Kä cue wä kä gat in dɔŋ, cue je laɾ en ruac ɛmɔ. Cu gat ɛ loc ɪ, 'Yän bä wä, Guä', kä /kene wä.

31 ɛŋadien kä ken dɔŋ rɛw mi ci ruac guan laɾ?" Cuke wee ɪ, "ɛ min nhiam." Cu Yecu ke jɪök ɪ, "ɛruc, yän laɾä je ye, bi thuɔɔl thɔlbokä kene læer wä rey kuäärä Kuoth ke nhiam kä ye.

32 Ke yöö ci Jɔɔn ben kä ye ke cian lætdä cuŋni, kä /kane je nãth, kä cu thuɔɔl thɔlbokä kene læer je nãth. Kä canje mää cia je nen, /kane wɪcdun car, kä /kane je nãth."

Cäät läätdä mi jääk

(Mak 12:1-12, Luk 20:9-19)

33 "Lienje cäät mi dɔɔdien. Tää ke wut kel mi guan ciën, mi ci kak wal ke kuj kɔan pith, kä cue je rɛk, kä cue guaath nhiecä kɔan tet reyde, kä cue dhan mi bäär ke kuj yiën bæel laɾ reyde. Kä cue kak banj pjeeth wal, kä cue wä rool dɔɔdien.

34 Mää ci guaath njer cop, cue laatke jak kä pjeeth kakä, ke yöö ba dey walke wä nöön.

35 Cu pjeeth laatke käp, cuke kel duac, kä cuke min dɔŋ näk, kä cuke min dɔŋ bök.

36 Cue laat kɔkien ti nuan ni ken kä tää nhiam nyok ke jakni, kä cuke ke laɾ cɛtke ney tää kɔn.

37 Ke kɔre, cue gatde jak kä ke, wää ɪ, 'Bike gatdä luɔth.'

38 Kä mää ci pjeeth gatde nen, cuke ruac kärɔ ɪ, 'Meme ɛ jen gatde min bi nyinke guäl, bia, kuanje je näk, ke yöö bane nyinke cu kan.'

39 Cuke je käp, cuke je yuɔr raar rey kakä wal ke kuj kɔan, kä cuke je näk.

40 Ke kuj ɛmɔ mää wä guan kakä wal ke kuj kɔan ben, be nu læt kä jɪ pithä tɔtɔ?"

41 Cuke je loc ɪ, "Jen be ken ney tɔtɔ näk ke liäa mi bæc, kä be kak guäl pjeeth kɔkien ti ba je kam bel ke guaath njer."

42 Cu Yecu ke jɪök ɪ, "/Kane je met kuen rey ruaacni Kuoth ɪ, 'Päm ää ca loke ɛ taath duëli ɛ jen ci ben a pä m gɔntɔtdä mɔ. Meme ɛ laɾ Kuäär ni Kuoth, kä ɛ mi gääy nënde naath'?"

43 Ke kuj ɛmɔ yän laɾä je ye, ba kuäär Kuoth kan kä ye, kä ba je kam ney kɔkien ti ba dey ciën kuäärä kuir.

[44 Kä ram mi wä teth en pääm ɛme be tiath, kä mi wää wä pen wij ran, be ram ɛmɔ riac."]

⁴⁵Mëe ci bööth palä tin dīt kenε jī Pa-ri-thii cäätnike liṅ, cuke je ṅac en ḡöo ruace ke kujdien.

⁴⁶Kä cuke je ḡor ī dëe yien, duunde ḡöo cuke dual ke naath, ke ḡöo carke je ī ε ḡök.

Mët 22

Cäät mīeth jī kuën

(Luk 14:15-24)

¹Kä cu Yecu leni ruac ke ke, ke cäätni wëe ī,

²“Dëe cianḡ kuäärä nhial paḡar ke kuäär mi ci mīth rialikä ke kuj kuën gatde.

³Cue laṡtke jaḡ ke ḡöo ba ney tin ca cōal ḡuäth kuën wä nöönḡ, kä /kenke ben.

⁴Cue laṡtke kōkien le nyōk ke jäkni, läre je ke ī, ‘Jiōke ney tin ca cōal ḡuäth kuën ī, “Nene, ḡän cä mīth rialikä, kä thääkä kenε kōḡalkä ca ke näk, kä ḡaani diaal ca ke thunḡ rialikä, bia ḡuäth mīeth kuën.”’

⁵Kä cu naath dōl ni je, cuke wä, wä ramō kakäde, kä wä ram in dōḡ ḡuäth läätäde.

⁶Kä cu thāḡḡkien laṡtke kḡp kä cianḡke ke jīäk, kä ḡake ke.

⁷Cu kuäär ḡëeny, cue remde jaḡ, cue luḡḡc nath wä näk, kä cue wīikien waḡ.

⁸Kä cue laṡtke jīök ī, ‘Ca kuën rialikä, kä ney tin ca cōl /cike ḡow.

⁹Ke kuj εmō wiaa duḡpni tin dīt, cōale ney diaal tin bia jek ke kuj mīthni kuën.’

¹⁰Kä cu laṡtke wä duḡpni, cuke ney diaal tin ci ken ke jek dōl, ney ti jīäk kenε ney ti ḡow. Cu luaak kuën thiaḡḡ ke jaḡl.

¹¹“Kä mëe ci kuäär ben rey luaak ke ḡöo be jaḡl ben nen, cue wut kel mi thil bij kuën nen.

¹²Cue je jīök ī, ‘Määthdä, bij wane me idi a thil bij kuën?’ Cue thil mi luḡḡe ke lat.

¹³Kä cu kuäär laṡtke jīök ī, ‘Yiane je tetni kenε ciōke, kä yuore je raar rey muḡth. En wīni be teke lul kenε muḡth lec.’

¹⁴Ke ḡöo ca ney ti ḡuan cōl, kä ca kuany ni ney ti tot.”

Thiec ke kuj thopä tholbökä

(Mak 12:13-17, Luk 20:20-26)

¹⁵Kä cu jī Pa-ri-thii rō mat kä cuke cḡp cḡp ke ḡöo ba Yecu kḡp ke ruacde.

16 Cuke thaaṅ neenikien jāk kā je kene nee Ye-rod, wāke i, “Diiic, ḡacko je en yöö ε Jṅn guān thukā, kā nyuthi naath ciaṅ Kuoth ke thuoḡk, kā /ci rieḡ ke raan, ke yöö cieṅi ney diaal a päär.

17 Kä ino läriko mo caari mo. Lotde ro en yöö ba tholbok luony Thii-ther, kie /ce ro lot?”

18 Kä ke yöö ḡac Yecu carien, cue wee i, “Eṅu yṅane yä mo, yen jṅ mætdä?”

19 Nyuṅthe yä yiëeth tholbokä.” Kä cuke je nöṅ yiëeth.

20 Kä cu Yecu ke thiec, “Eṅa mi ca wiḡde gṅar thṅn kene ciötdε?”

21 Cuke wee i, “E Thii-ther.” Kä cue ke jṅök i, “Ke kuj emo kame Thii-ther tin la nyin Thii-ther, kā kame Kuoth tin la nyin Kuoth.”

22 Mëë cike je liṅ, cuke gaḡc elṅ, cuke je bany piny, kā cuke wä.

Thiec ke kuj jiecä nath liṅh

(Mak 12:18-27, Luk 20:27-40)

23 Ke jen cāṅ emo cu jṅ Thëd-du-thii, tin larke je i thile jṅec neeni tin ci liw liṅh ben, kā cuke Yecu thiec,

24 wāke i, “Diiic, ci Muthε je lar, i mi ci raan liw kā thile je gaat, bi däman ciek jökä emo yṅk kuëṅ dueel, kā be däman diëth gaat.

25 Täämε tēë ke gaat raam kel daṅ bārow reydan. Cu gat in kēḡ kuëen, kā cue liw, a thile je gaat, kā cua ciekde kan ε däman.

26 Kä cua je laṅ ino bā ε rewdien kene diṅṅkdien, cue wee wä amāni bārowdien.

27 Kä ke korien ken diaal, cu ciek liw.

28 Kä ke cāṅ jiecä nath liṅh be ku la ciek ḡa kā ken daṅ bārow? Ke yöö ci ken diaal ε kan?”

29 Kä cu Yecu ke loc i, “Duiṅ yen, ke yöö kuece ruaacni Kuoth kene buṅmde.

30 Ke yöö ke cāṅ jiecä nath liṅh /ci raan bi kuëen, kā /ca nyal bi kuëen, kā bi naath ceṅke jaḡk Kuoth nhial.

31 Kä ke kuj jiecä nath liṅh, /kane mëë ca lar ye ε Kuoth kuëen i,

32 ‘E yān Kuoth A-be-ram, Kuoth Ay-dhek, Kuoth Je-kob’? /Cie Kuoth neeni ti ci liw, ε Kuoth neeni ti tēk.”

33 Kä mëë ci buṅn nath ε liṅ, cuke gaḡc ke ḡiḡcde.

Dut in diṅ ni jen

(Mak 12:28-34, Luk 10:25-28)

34 Kä mëë ci jṅ Pa-ri-thii je liṅ en yöö ce jṅ Thëd-du-thii dhal ke ruac, cuke ro mat keel.

- 35 Cu ram kəl kä ke mi la guḅn ḅuḅtni je thiec, ḅḅne je ḅ,
- 36 “ḅḅic, ε ḅut in miḅ dḅḅ rḅy ḅuḅtni?”
- 37 Kä cu Yecu je loc ḅ, “Jḅn bi Kuäär ni Kuothdu nhök ke locdu keḅliw, ke tieydu keḅliw, keḅe cḅru keḅliw.
- 38 Neme ε jen ḅut in dḅḅ, kä ε jen in nhiamdien.
- 39 Kä tḅḅ ke rḅwde mi cḅtke je, jḅn bi guḅn thieekädu nhök cḅtke rḅḅdu.
- 40 Rḅy ḅuḅtni tiḅḅ dḅḅ rḅw ke ken yianke ḅut keḅliw keḅe ruaacni göökni keḅl tḅ.”

Thiec ke kuḅ Mε-thia
(Mak 12:35-37, Luk 20:41-44)

- 41 Kä täame min te jḅ Pa-ri-thii guḅth kəl, cu Yecu ke thiec,
- 42 wee ḅ, “Carḅ ni ḅu ke kuḅ Mε-thia? ε gat ḅa?” Cuke je jḅök ḅ, “ε gat Dee-bid.”
- 43 Cuḅ ke jḅök ḅ, “Kä ε kuḅ ḅukä cḅl Dee-bid ε ḅ, ‘Kuäär ni Kuoth’ mi ruace ke Yiḅḅ Kuoth, weḅ ḅ,
- 44 ‘Ci Kuäär ni Kuoth Kuäärä jḅök ḅ, “Nyuuri kuḅc cuḅḅcdä, amäni mi cä jḅ tḅru laḅh ciökniku” ’?
- 45 Kä mi cḅḅl Dee-bid je ḅ, ‘Kuäärä ni Kuoth’, kuḅ la gatde ḅḅi?”
- 46 Kä cuḅ thil ram mi cu je luḅc riet. Kä en cḅḅḅ cuḅ thil ram mi cu je ḅḅn ḅ thieḅe je ke thieḅni kḅkien.

Mḅt 23

Luḅk Yecu mi jḅäk ke kuḅ ḅḅeḅ ḅuḅtni keḅe jḅ Pa-ri-thii
(Mak 12:38-39, Luk 11:43,46, 20:45-46)

- 1 Kä cu Yecu buḅn nath keḅe jḅ kḅaare jḅök ḅ,
- 2 “ḅḅeḅ ḅuḅtni keḅe jḅ Pa-ri-thii teke ke luḅḅ mi latke luḅḅ ḅuḅtni Muthḅ.
- 3 Inḅ, laḅde kä nhḅake tin diaal tin laḅke ye, kä /cuare läḅ ni tin läḅ ken ke. Ke ḅḅḅ /ca tin ḅḅic ken ke läḅ.
- 4 Ken yianke ḅḅc ti thiak thiaak, ti beḅ kḅḅḅḅ, kä kuḅḅke wuḅḅkni neḅni ti kḅḅ, kä ken puḅḅḅḅ /ciken ke luäk ke kḅḅḅḅ nhial.
- 5 Ken laḅke nyinkien diaal ke ḅḅḅ ba ke nen ε naath, ke ḅḅḅ laḅke wäl tin ca ruac Kuoth gḅḅḅ thḅḅ a dḅḅ, kä jake dhuḅḅr thuk bieyni palädien kä bär.
- 6 Kä nhḅake guḅth luthä, mi nyuurke guḅth miḅthni keḅe kḅamni tin gḅw elḅḅ rḅy guḅthni palä jḅ Juudh.
- 7 Kä nhök ken neri nhiam nath keḅe ḅḅḅ bake cḅl ḅ ‘ḅḅeḅ’ ε naath.

⁸Kä yen /ca ye bi cöl i 'ñjeec', ke yöö ñjicdun ε kel, kä yen diaal lapε dämani.

⁹Kä a thil ram mi cöl yenε i 'guāara' wii muḥḥn, ke yöö Guurun ε kel, ε jen min te nhial.

¹⁰Kä a ye /ca cöl i 'bööth', ke yöö boḥthdun ε kel, ε jen Mε-thia.

¹¹Kä ram in dīt ni jen reyduḥ be a läätduḥ.

¹²Kä ram mi jak rōde kä dīt ba je luḥc piny, kä ram mi jak rōde kä kuiy ba je kuēñ nhiam."

Kuēth Yecu ke ciaaḥ mētdiēn

(Mak 12:40, Luk 11:39-42,44,52, 20:47)

¹³"Riek akε ye, yen jī gḥrä kēne yen jī Pa-ri-thii, ke yen jī mētdä! Ke yöö gäk yen naath raar kuäärä nhial. Ke yöö /ci yen wä rεc, kä /cia je nhök en yöö bi ney kḥkien wä rεc.

[¹⁴Riek akε ye, yen jī gḥrä kēne Pa-ri-thii, ke yen jī mētdä! Ke yöö macε duēl mään jḥkni kä latde laḥ ti baḥr baḥr ke cḥp nyuthä, ke kui εmḥ bi yen kuēth mi dīt ni jen jek].

¹⁵Riek akε ye, yen jī gḥrä kēne yen jī Pa-ri-thii, ke yen jī mētdä! Yen jiathe bar kä jalε mun ke yöö bia ram kel jak kä riitde rḥ cienädun, kä mi cia je jek en ram εmḥ, bia je cu jak kä ram mi jiaäk mi rḥj ke guāath maac mi leny ni ye.

¹⁶"Riek akε ye, yen bööth ti ciöör, tin larke je i, 'Mi yaac raan rōde ke luaak Kuoth, thile mi yiēn je. Kä duunde yöö mi yaac raan rōde ke daḥp luaak Kuoth, jen be min cε lar laḥ.'

¹⁷Yen ney ti ciöör ti dḥḥar! Eñadiēn dīt ni jen ḥ, ε daḥp kie ε luaak Kuoth in jak daḥp kä rel rḥ?

¹⁸Kä ruac yen i, 'Mi yaac raan rōde ke yikä, thile mi yiēn je. Kä mi yaac raan rōde ke muc in cε kḥm Kuoth wii yikä, be min cε lar laḥ.'

¹⁹Ku yen la ney ti ciöör idi? Eñadiēn dīt ni jen ḥ, ε muc kie ε yik in jak muc kä ley ley ḥ?

²⁰Kä inḥ ram mi yaac rōde ke yik, a je, yaac rōde ke je kēne ḥḥak diaal tin te thīn.

²¹Kä ram mi yaac rōde ke luaak Kuoth, a yaac rōde ke je kēne ram in cien thīn.

²²Kä ram mi yaac rōde ke nhial, a je yaac rōde ke kḥm kuäärä Kuoth kēne ram in nyuur thīn.

²³"Riek akε ye, yen jī gḥrä kēne Pa-ri-thii, ke yen jī mētdä! Ke yöö kḥmε Kuoth wal waḥli nanani kēne wal kḥkien, kä palε tin dīt ni kēn kä ḥḥḥ, thuḥk kēne kḥḥc laaac ke ḥḥth. Gḥaa ni mi cia titi laḥ, a thil päl ke tin kḥkien.

24Yen bööth ti ciöör, la yen burbur a thiiy, kä b̄atde th̄or̄o!

25“Riek ake ye, yen j̄i ḡor̄ä kene yen j̄i Pa-ri-thii, ke yen j̄i m̄eetdä! Ke yöö yen lake j̄ok lirä kene j̄ok thaak, kä thiän̄ reydiën ke mac kene d̄ar ke cam j̄iic.

26J̄in Pa-ri-thii mi c̄or! K̄oñni lak ni rey lirä, ke yöö bi j̄okde cu puath bä.

27“Riek ake ye, yen j̄i ḡor̄ä kene yen j̄i Pa-ri-thii, yen j̄i m̄eetdä! Ke yöö c̄et yen ke k̄oak kunyã ti ca r̄oth ke būoye mi b̄or, bi rariën kula duñ ḡoaa, kä thiän̄ reydiën ke c̄ow n̄eñni tin ci l̄iw kene j̄iak j̄iaak diaal.

28Kä mäni yen bä, j̄oc rarun ke cian̄ cuñni kä naath, kä thiän̄ reyduñ ke m̄eet kene nyuoc̄on.”

M̄ar Yecu ke yöö bi Kuoth j̄i ḡor̄ä kene j̄i Pa-ri-thii duäc

(Luk 11:47-51)

29“Riek ake ye, yen j̄i ḡor̄ä kene yen j̄i Pa-ri-thii, yen j̄i m̄eetdä! Ke yöö t̄athe k̄oak kunyã göökni aḡoaa, kä jake mūoc̄on j̄i cuñni kä ḡow guec biselikien,

30kä lare je j̄, ‘Mi cane t̄ek guäth eëdan eë te guand̄oc̄oñnik̄on th̄in, /cane r̄o dee mat ke näk göökni.’

31Kä ino ci yen ε lat p̄any en yöö ke yen gaat n̄eñni t̄eë ca göök näk.

32Kä ino cūp̄e j̄iak guurikun.

33Yen th̄o! Yen dey th̄o! Bia k̄ään̄ j̄idi kä yorun maac mi thil pek?

34Ke kuj̄ em̄o yän̄ j̄akä göök kä ye ke ney tin pel ke j̄i ḡor̄ä, kä bia th̄āñkien näk, kä bia th̄āñkien puat̄ j̄ien, kä bia th̄āñkien duäc guathni paladiën, kä bia ke gūoc̄or wec o ke wec o.

35Ke kuj̄c̄ em̄o bi riem̄ j̄i cuñni diaal in ci lon̄y piny w̄ij̄ mūoc̄on a w̄ic̄dun, nikä riem̄ raam mi thil duer ni E-bel am̄ani riem̄ Dhe-kar-yaa gat Ba-ra-kia mi cia näk kam duëel palä kene ȳik Kuoth.

36Ēruc, yän̄ larä je ye, bi mem̄e keeliw p̄en w̄ij̄ r̄icä mem̄e.”

P̄ar Yecu ke J̄e-ru-tha-l̄em

(Luk 13:34-35)

37“Ay, J̄e-ru-tha-l̄em, J̄e-ru-tha-l̄em! J̄in mi näk göök kä bok̄ ney t̄eë ci Kuoth ke j̄akä j̄i! Ke guath̄ d̄añ di ti cã ḡor̄ en yöö dee gaatku kul, c̄etke min la rol manpal̄ek̄ deyke ke ḡoke, kä /k̄ane je nhok̄!

38N̄ene, ciëñ̄du ba je b̄any piny ni baan̄.

39Kä yän̄ larä je ye, /cia yã bi nyok̄ ke n̄en, am̄ani mi wiaa je lar̄ j̄, ‘Puoth̄ ake ram mi b̄eë ke ciöt̄ Kuar̄ ni Kuoth.’ ”

M̄et 24

Ruac yecu ke kuj dākā Luaak Kuoth

(Mak 13:1-2, Luk 21:5-6)

¹Cu Yecu luaak Kuoth bany piny kā min wēē raar, cu jī kōaare je nyuoth t̄iec luaak Kuoth.

²Kā cu Yecu ke thiec i, “Yen nene t̄it̄i diaal? Epuc, yān larā je ye, be thil pām kel mi ba bany w̄ij p̄aam in d̄oŋ, ba ken diaal yuor piny.”

Nyuuthni guudā yōaa

(Mak 13:3-8, Luk 21:7-11)

³Kā min ci Yecu nyuur w̄ij P̄aam O-lip, cu jī kōaare ben kā je kārō, cukē wee i, “Lāri je kō, bi mēme tuōk i ney, kā bi nyuuth benādu a ŋu kene guut yōaa?”

⁴Kā cu Yecu ke loc i, “Nieke rō ke yōō be thil ram mi bōth ye jōr.

⁵Ke yōō bi ney ti ŋuan ben ke ciōtdā, wāke i, ‘E yān Me-thia!’ Kā bike ney ti ŋuan bōth jōr.

⁶Kā bia kōori liŋ kene thuk kōori, a w̄icdun /cē ȳic, ke yōō en neme be dhil tuōk, kā guāth guudā ŋotde.

⁷Ke yōō bi dōrō rō j̄iec ke dōrō, ke kuäärō kene kuäärō, kā be teke buaath kene lath pieny guathni.

⁸Ken t̄it̄i diaal bike c̄etnike tuk b̄ec m̄acni d̄apā gatdā.”

Läär ke kuj c̄iaaŋ j̄iäkni mi bi ben

(Mak 13:9-13, Luk 21:12-19)

⁹“Kā ken bike ye yian kā ba ye duāc, kā bike ye nāk. Kā ba ye nyir ε dōör diaal ke kuj ciōtādā.

¹⁰Kā bi ney ti ŋuan kac j̄ok, kā bi ramō ramō luom, kā nyiir ramō ramō.

¹¹Kā bi göök k̄ācni ti ŋuan rō j̄iec, kā bike ney ti ŋuan bōth jōr.

¹²Kā bi nhök in teke r̄iw nath niäär ke yōō ci c̄iaaŋ j̄iäkni d̄it.

¹³Kā ram mi wā te dhieel amāni pek teekāde, ba je k̄an.

¹⁴Kā ba thuk kuäärā Kuoth ti gow t̄it̄i lat w̄ij muōon k̄eliw, ke kuj nenā röli diaal, kā ε jen bi guut yōaa cu ben o.

Lär rikni ti bi ben

(Mak 13:14-23, Luk 21:20-24)

¹⁵“Kā ino bia mi j̄iäk elōŋ nen yāre duŋ Kuoth mi gōaa guāth in r̄el rō, c̄etke mēē ci gök ni Da-ni-yel ε lar. (A je cop looc raam mi kuēn je),

¹⁶a ney tin te kā Ju-dia barke rō wuōthni p̄äämni.

¹⁷A ram mi te w̄ij duēel nhial /ci le ben piny ke yōō be mi te dueele ben k̄an.

- 18 Kä a ram mi te rey kakä /ci le lony jok ke yöö be biide ben kan.
- 19 Be la risk kä män tin ruët kene tin lueth en nini totö!
- 20 Pale Kuoth ke yöö /ci barun ke rö bi ben ke jicam kie cän lönä.
- 21 Ke yöö en guäth emö be teke cuöc mi diit, mi cetke mi /ken kon te thin ni tukä yaa amäni täame, kä /ce rö bi met nyok ke tuock.
- 22 Kä mi /kan nin totö jakä kuiy, thile ram kel mi ba kän, kä ba nin totö jakä ciek ke kuj neni ti ca mek.
- 23 Kä mi jok ram kel ye i, 'Me-thia en!' kie 'Jen ni!' /cuare je nath.
- 24 Ke yöö bi methiani kene göök kaacni rö jiec, kä bike nyuuthni ti gayke naath lat, ke yöö bike naath böth jöör, mi teke ke luaj, bike ney ti ca mek böth jöör.
- 25 Nene, yän larä je ye a /kene ni tuock.
- 26 Kä ino mi jok ye i, 'Jen a dardaar,' /cuare wä thin. Kä mi e ken i, 'Jen a rey duëel,' /cuare je nath.
- 27 Cetke min la nhiaal a yiel nhial nikä këny can, kä bi buayde amäni kony can, bi ben Gata Ran te ino bä.
- 28 Guath mi te puony mi ci liw, bi cor rö dol thin."

Ben Gata Ran

(Mak 13:24-27, Luk 21:25-28)

- 29 "Ke kor cucä en nini totö, ni kä keel bi cän a muth, kä /ci pay bi lep, kä bi cier pen nhial, kä ba buöm buöm nhial yok.
- 30 E jen bi nyuuth benä Gata Ran cu jöc nhial, kä bi döör wec muöön diaal par, kä bike Gat Ran nen bëë rey puari nhial ke buöm kene gooy puonyä mi diit.
- 31 Kä be jaake jäkä raar ke ciöt kaanä mi diit, kä bike nene tin ce mek ruö kujcni dan nuan, ni kä pek kel amäni min döng."

Diic ke kuj jiaath njaar

(Mak 13:28-31, Luk 21:29-33)

- 32 "Care je ni kä taa njaar, mëë ci yuank ke kac kä ci jithke tunh, nace je i ci ruel thiak.
- 33 Kä ino bä, mi nene titi diaal bia cu nac en yöö ci guath thiak, a tëë thok cieng.
- 34 Epuc, yän larä je ye, /ci ric eme bi thuuk a not /ken njaani titi diaal tuock.
- 35 Kä bi nhial kene piny thuuk, kä /ci ruaacnikä bi met thuuk."

Thile ram mi nac cän benä Gata Ran

(Mak 13:32-37, Luk 17:26-30,34-36)

36“Thile ram mi ṅäc cāṅde kie thaakde, cāṅe ni jaak nhial kie Gat, ε ni Guṅ in te nhial kārca ṅäc je mo.

37Bi ben Gatdä Ran cētke ṅiṅ Nowa.

38Mëë ṅot nyoc /kene ni ben, mīth naath kā māthke, kuenke kā kuenske ke, amāni cāṅ ëë ci Nowa wä rey riṅay,

39kā kuecke mëë tuock amāni mi ci nyoc ben, kā cu ken diaal mua, bi ben Gatdä Ran cētke ino bä.

40Kä bi wutni daṅ rew te rey kakä, ba kel naṅ, kā bi kel duoth.

41Bi män daṅ rew guär keel ke pil, ba kel naṅ, kā bi kel duoth.

42Ke kuj emo, guece, ke yöö kuece cāṅ in bi ben ke Kuäärun ni Kuoth.

43Kä ṅace mēme, mi ci guṅ ciēṅ guṅath in bi ben ke kueel ke wäär ṅac, dere cu te jinä, kā ce kueel dee le jakä tōle duele.

44Ke kuj emo, yen bia rō dhil rialikä, ke yöö bi Gat Ran ben ke guṅath mi kuj yen ε.”

Läät mi ṅathke kene mi /ca ṅäth

(Luk 12:41-48)

45“Ḃṅa mi mo läät mi ṅathke kā pel, mi ci kuäärē je kuany ke yöö be a tiit goaale, kā be laṅ tin koṅ moc ke mīeth ke guṅath in lot ro?

46A puoth teke läät, mi bi kuäärē je jek lät mi wëë ben.

47Ḃpuc, ṅän laṅ je ye, bi kuäär läät emo jakä tiit kuaknike diaal.

48Kä mi ε läät mi jiäk be wee i, ‘Ci kuäärä jāny jōr,’

49kā be je tok ke mi duäac ji laṅ keel ke je, kā mīthe kā māthe keel ke yōṅ koaṅni.

50Kä bi kuäär lätdä emo ben ke cāṅ mi kujce, kene thaak mi /ce ṅäc.

51Kä bi kuäärē je tuock raar, kā be je laṅ guṅath kel ke ji mētdä. Ḃn wiṅi be wīeē kā be lecke moth.”

Mēt 25

Cäät nyieet daṅ wäl

1“Kä ba cīaṅ kuäärä nhial paṅ ke nyier daṅ wäl ti ca lembärnikien kaṅ, wäke cow nyaal lor.

2Nyier daṅ dhiiec reydiēn ke doṅar, kā nyier daṅ dhiiec pelke.

- 3Kä min ci nyier tin dɔɔɔr lembärnikien nan, thile lieth mi ci ken ε nan keel ke ke.
- 4Kä cu nyier tin pel buɔli lieth nan keel ke lembärnikien.
- 5Kä min ci cɔ nyaal jääny jɔɔr, cu ken diaal dɔɔl kä cuke niεen.
- 6Ke wäändär cue teke rɔal j, 'Nεεε, cɔ nyaal εn! Bia raar kä luɔε je.'
- 7Kä cu nyier tɔtɔ diaal rɔ jiec, cuke lembärnikien rialikä.
- 8Kä cu nyier tin dɔɔɔr nyier tin pel jiök j, 'Tjethε kɔ thɔɔɔ liethdun ke γöö lembärniko ljwke.'
- 9Kä cu nyier tin pel ke loc j, 'Ēëy /cε bi rɔɔ ke kɔ kεε ye. Gɔaa ni γöö bia wä kä jɔ kɔkă, bia rɔ wä kɔkikă.'
- 10Kä min wäke guäth kɔkă, cu cɔ nyaal lɔ ben, kä cu nɛy tin ca rɔ rialikä wä guäth mɔthni kuën ke cɔ nyaal keel. Kä cua thok duëel gäk.
- 11Ke kɔre cu nyier tin kɔɔ ben bä, wäke j, 'Kuäär, kuäär, lepni kɔ duel.'
- 12Kä cue ke loc j, 'εpuc, γän larä je ye, γän kucä ye.'
- 13Ke kujc εmɔ jienε, ke γöö /cia cän ηäc kie thaak."

Cäät laätni dan diok

(Luk 19:11-27)

- 14"Çet kuäär nhial ke wut mi wä jal guäth mi dɔɔ. Cue laätke cɔl, kä cue nyinke banɔ ke.
- 15Cue ram kel kam yiow däpä dan dhiεεc, kä cue ram in dɔɔ kam yiow däpä dan rɛw, kä cue min dɔɔdien kam rial däpä kel, cue ramɔ kam mi rɔɔ ke luandε. Kä cue jienε.
- 16Kä ram mēē ca kam yiow däpä dan dhiεεc, cue wä nikä keel, cue ke wä laät, kä cue yiow däpä dan dhiεεc kɔkien jek.
- 17Kä inɔ bä, cu ram in ci yiow rɛw kän, cue yiow rɛw kɔkien jek.
- 18Kä ram in ci rial kel kan, cue wä raar, cue piny wä tet, kä cue rial kuare wä muɔl piny.
- 19Ke kɔr guäth mi bäär cu kuäär laätni tɔtɔ ben, kä cue pek yiɔɔni kuën ke ke keel.
- 20Kä cu ram mēē ci yiow dan dhiεεc kan ben nhiam, nɔɔɔ ye yiow dan dhiεεc kɔkien, cue wee j, 'Kuäär, ci γä kam yiow dan dhiεεc mēēdan. Kä täämε, cä yiow dan dhiεεc kɔkien jek.'
- 21Cu kuäärε je jiök j, 'Gɔaaε εɔɔ, ε jin yuup mi gɔaa mi ηäthä. Ci ti tot yop agɔaa, kä bä jɔ jakä yuup kä ti nuan. Bēr nyuakne tēth laacdä keel.'

22Kä cu ram in teke yiow dan rew ben nham bä, cue wee i, 'Ci yä kam yiow dan rew, kä täame cä yiow dan rew kəkien jek.'

23Cu kuäre je jök i, 'Gōaaε εlōj, ε jin yuup mi gōaa mi ḡaathä, jin ci ti tot yop agōaa, kä bä ji jakä yuup kä ti ḡuan. Bēr nyuakne tēth laacdä kēel.'

24Kä cu ram ēē ca kam rial kel ben nhamde bä, cue wee i, 'Kuär, cä je ḡac en yōō ε jin ram mi bec bec, mi ḡer guāth mi /keni pith, kä doli ti /keni kuayke pith.

25Kä ino cä dual ke ji, cä wä kä cä rialu wä muol piny. Jan, käni duḡdu.'

26Kä cu kuäre je loc i, 'E jin läät mi jiaäk mi duaal! Ci je ḡac en yōō ḡēärä guāth mi /kan pith, kä duolä ti /kan kuayke pith?

27Kä dee gōaa ni mi ci rialä kam yuḡḡp yiowni, kä ke bendä dēē duḡdä kan kenε rēpde.

28Kä ino cu kuär wee kanε yiēeth in teke je, kä kamε je ram in teke yiow dāpā dan wäl,

29ke yōō ba nyin raam mi teke ḡak rep, kä be riḡj, kä ram mi thil ḡu, ba mi tot mi teke je kan.

30Kä yuore läät ε thil cape raar rey muḡth. En wini be wiee kä be leckε moth.'

Luk in dijt in jək

31"Mi wä Gat Ran ben rey wutäde kēel ke jaak nhial diaal, be nyuur wii koam kuäräde min gōaa.

32Kä ba döör diaal duol nhamde, kä be mo koc kä min dōj, cetke min koc yieen deet room kie böwni.

33Kä jen be room moc guāth cueecde, kä bi böwni te caamde.

34Kä bi Kuär ney tin te cueecde jök i, 'Bia, lö ney tin ca poth ε Guār, kanε nyin kuärä tēē ca rialikä ke kujdun ni tukä yōaa.

35Ke yōō cua yä näk ε buoth, kä cuare yä moc mjeth, cua yä näk ε rew, kä cuare yä moc pi ti maathä. Yan a juḡr, kä cuare yä nyuḡḡr.

36Yän cua te juutdä, kä cuare yä moc bij, cua teke juey, kä cuare yä tit. Cua te yieenä, kä cuare yä ben guj.'

37Kä bi ji cuḡni je loc i, 'Kuär ni Kuoth, cakō ji nen ney a ci buoth i näk, kä muockō ji mjeth, kie rew kä muockō ji pi ti maathi?

38Kä cakō ji nen ney ala juḡr, kä nyuḡrkō ji, kie jäli juutdä, kä muockō ji bij?

39Kä cakō ji nen ney ε tij ke juey kie yieen, kä guelko ji?'

⁴⁰Kä bi Kuäär ke loc i, ‘Epuç, yän laṛä je ye, mi cia lǟt kä ram mi töt kä dämaari tiṭi, cia je lǟt kä yä.’

⁴¹Kä jen be ney tin te caamde jȫk i, ‘Wuocce r̄o kutdä, yen ney ti ca bit. Wiaa rey maac in thil pek in ca rialikä ke kuṭi guṇ jiākni kēne jāake.

⁴²Cua yä näk ε buoth, kä thile mieth mi cia käm yä. Kä cua yä näk ε rew, kä /kāne yä moc pi ti maathä,

⁴³cua a juṛ, kä /kāne yä nyuṛ, cua jāl juutdä, kä /kāne yä moc biṭi, kä cua teke juey kēne yieen, kä /kāne yä ben guṭi.’

⁴⁴Kä bi ken ε loc bä i, ‘Kuäär ni Kuoth, cak̄o ji nen ney a näk buothi kie rew, kie yöö lapi juṛ kie jäli juutdä, kie tiṭi ke juey kie yieen, kä /kānkō ji luäk ke ke?’

⁴⁵Kä jen be ke loc i, ‘Epuç, yän laṛä je ye, ceṭke min /kāne je lǟt kä ram kel mi kuiy kä ney tiṭi, /kāne je lǟt kä yä.’

⁴⁶Kä ken bike wä guäth t̄oṇä mi thil pek, kä bi ji cuṇi wä rey teekä mi thil pek.”

Mēt 26

Çap gorä naḵ Yecu

(Mak 14:1-2, Luk 22:1-2, J̄oṇ 11:45-53)

¹Mëe ci Yecu thuḵ ke laṭ ruaacni tiṭi diaal, cue ji k̄ōare jȫk i,

²“Yen ṇāce je en yöö bi Cäj Bäla ben ke kor nīni daṇ rew, kä ba Gat Ran kuēṇ tetni nath ke yöö ba je puṭ jiaath.”

³Kä cu bööth palä tin diṭ kēne diṭ nath r̄o dol rey luaak kuṛien in diṭ ni Kay-peth.

⁴Kä cuke çap çap kēl, ke yöö ba Yecu k̄ap ke t̄ēe, kä ba je näk.

⁵Kä cuke wee i, “/Cε bi a cäj mieth tīmä, ke yöö dere teke roal kamni nath.”

Yier Yecu kä Beth-ani

(Mak 14:3-9, J̄oṇ 12:1-8)

⁶Tääme, mëe te Yecu kä Beth-ani dueel wutdä mi c̄ali Thay-m̄on mi teke dh̄oṇ,

⁷cu ciek ben kä je ke cuk mi teke yieer mi ṇuäny mi diṭ kökde el̄oṇ, kä cue je tieth wiṭi Yecu, min t̄ēe nyuurä guäth mieth.

⁸Kä mëe ci ji k̄ōare je nen cuke gaak, wäke i, “Eṇu ṇarke mem̄e ṇar o?”

⁹Ke yöö yieer em̄e d̄ēe je k̄ok ni yiow ti ṇuan, kä d̄ēe ke kām can.”

¹⁰Kä ke yöö ṇāc Yecu ruacdīen em̄e, cue ke jȫk i, “Eṇu juṭde ciek o? Jen lǟtde ni yä kä mi goaa.

11Kε yöö bia te kεel kε can ni cian, kä /ci yän bi te kεel kε ye ni cian.

12Cε lieth εme tieth puɔɔnydä, kε yöö be yä rialikä kε kuj kunyädä.

13Epuc yän larä je ye, guaath ɔ ba thuk Kuoth ti gow tiji lat thın ɔ rey yaa kεliw, ba me ci ciek εme je lat ε, lat kε kuj timäde.”

Nhök Ju-däth kε yöö be Yecu kɔak

(Mak 14:10-11, Luk 22:3-6)

14Kä cu ram kel kä jaake dan wäl widε rew, mi cɔal i Ju-däth lth-kē-ri-ɔt, wä kä bööth palä tin dıt,

15kä cue wee i, “Bia yä moc nu mi waa Yecu kam ye?” Kä cuke je kuën yiow cikä min bor ti jien diok.

16Kä ni en guäth εmɔ cu Ju-däth guaath gor mi be kɔk ni Yecu.

Cam Yecu kε mieth Can Bälä kεε ji kɔaare

(Mak 14:12-21, Luk 22:7-14,21-23, Joɔn 13:21-30)

17Tääme kε cän in jiol kε guaath timä mieth mi thil thuɔp, cu jaak ben kä Yecu, wäke i, “E guaath in mieth goori mɔ i bako mieth Can Bälä wä rialikä kε kujdu thın?”

18Cue kε loc i, “Wiaa kä ram kel rey wec kä jioke je i, ‘E Diic i ci guathdä thiak, yän bä mieth Can Bälä wä lat cienɔdu kɔε jaak.’ ”

19Kä cu ji kɔaare je lat cεtke min ci Yecu ε lar kε. Kä cuke mieth Can Bälä rialikä.

20Möö ci yow a thian, cue nyuur guäth mieth kεε ji kɔaare dan wäl rew,

21kä min miethke, cue wee i, “Epuc, yän larä je ye, bi ram kel kä ye yä kɔak.”

22Kä cu lockien jiath elɔɔ, kä cuke je tok kε thiecni kēl kēli i, “Kuäär ni Kuoth, ε yän?”

23Cue je loc i, “E jen ram in ci jioam rey tokä kε yä kεel ε nin bi yä kɔak.

24Kä Gat Ran wöö cεtke min ca gor kε kujde. Kä riek be teke ram mɔ ci Gat Ran kɔak ɔ! Kä kε kuj wutdä εmɔ dee yaa ni mi /kan je dap.”

25Kä cu Ju-däth in kɔk je wee i, “Diic, ε yän?” Cue je jioke i, “E jen ε nin ci lar!”

Cam Yecu kε mieth in jɔak kεε ji kɔaare

(Mak 14:22-26, Luk 22:14-20, 1 Kor 11:23-25)

26Tääme min miethke, cu Yecu juray kan, cue je poth kä cue je puɔny, cue je kam ji kɔaare, kä cue wee i, “Kane je, kä came je. Memε ε jen puɔnydä.”

27Kä cue liεr leni kan bä, kä möö cε Kuoth lar tēth loaac, cue je kam ji kɔaar wöö i, “Mathe thın, yen diaal,

28 κε γöö məmə ε riemdä κε kuj matdä ruac in pay tuock κε päl dueeri nəeni ti nuan.

29 Υän larä je ye, /cä rɔ bi nyok κε math κε jen lier emε, amäni mi wä cänj emo ben min bä leni math keel κε ye rey ciēj kuäärä Guḡar.”

30 Kä möö cike dit Kuoth ket, cuke wä wij Paḡam Ɔ-lip.

Mḡr Yecu κε gḡk Pi-tɔr κε je

(Mak 14:27-31, Luk 22:31-34, Jḡḡn 13:36-38)

31 Kä cu Yecu κε jiök j, “En wääri bi yen diaal kac jɔk kä γä, κε γöö ca je gɔr j, ‘Bi Kuoth yieen deet näk, kä bi rɔom cu riaw dɔɔr.’

32 Kä mi wa γä jiec liḡh bä wä kä Gē-le-li κε nhiam kä ye.”

33 Kä cu Pi-tɔr je jiök j, “Cänj bi ken diaal kac jɔk kä j, γän /cä bi met kac jɔk.”

34 Cu Yecu je jiök j, “Epuç γän larä je j, en wäär emε paḡny, a ḡot /ken tuut manpalək ni röt, bi γä gḡk ni kä diɔk.”

35 Cu Pi-tɔr je jiök j, “Cänj bä liw κε j keel, /cä j bi gḡk.” Kä cu j kɔaare diaal lar nie nɔ.

Pal Yecu kä Gε-the-ma-ni

(Mak 14:32-42, Luk 22:39-46)

36 Kä cu Yecu wä keel κε ke guäth mi cɔal j Gε-the-ma-ni, kä cuε j kɔaare jiök j, “Nyuoḡre wane me a wḡḡ pal wjne mi.”

37 Kä min naḡe Pi-tɔr keḡe gaat Dhe-ba-dii daḡj rew keel κε je, cu loçde je tok κε mi jiathe kä dieere.

38 Kä cuε κε jiök j, “Loçdä jiethe elḡj ε näke γä. Duothe wane me kä taye jinä κε γä keel.”

39 Kä min wëe nhiam kä mi tɔt, cuε wjçde guḡl piny kä cuε pal j, “Guḡḡḡn, mi lotde rɔ, ε lier emε wooc rɔ kä γä. Kä /ci mɔ a min göörä, ε min goori.”

40 Kä cuε ben kä j kɔaare, cuε κε jek cike niēen, kä cuε Pi-tɔr jiök j, “/Cia dee te jinä κε γä keel κε thaak kel?”

41 Jiēne, kä pale κε γöö /cia bi pen rey ḡomä. Epuç yiēe goore laḡde, kä puḡny nyuäne.”

42 Ke wä in rewde, cuε leni wä laḡ wëe j, “Guḡḡḡn, mi /ci məmə dee woc ε ni mi maathä lier cucä nəmə, a ruacdu ba laḡ.”

43 Kä cuε rɔ leni nyok κε ben, cuε κε jek njn, κε γöö ce wänkien kum κε njen.

44 Min bānye κε piny, cuε leni wä pal κε wä in diɔkdien, kä nyokε nie riet tin kɔn.

45 Kä cuε ben kä jī kōaare, cuε ke jīök ī, “Yen nyōtde kä nīen kä lōaṅe? Nene, ci guāath cop, kä ca Gat Ran kōak tēdā jī dueeri.

46 Jiace rō, wane. Nene ci ram in kōk yā thiak.”

Kap Yecu

(Mak 14:43-50, Luk 22:47-53, Jōṅn 18:3-12)

47 Kä min ṅotde ke ruac, cu Ju-dāth in la ram kel kä jaak daṅ wäl rēw ben, kä jāle ke buṅn nath mi dīit mi jāl ke thepni kene ketni, ti ca jak ε bööth palā tin dīt kene dīt nath.

48 Täāme cu ram in kōk je naath nyuōth cap, wēē ī, “En ram o wāa cim o, ε jen, kapre je.”

49 Kä cuε ben kä Yecu nikä keel, cuε wee ī, “Male, Dīicdā,” kä cuε je cim.

50 Cu Yecu je jīök ī, “Māthdā, lätni min bāke jī en wāne me.” Kä cu naath ben, cuke Yecu káp ε bum ke tetkien.

51 Kä nene, cu ram in te keel ke Yecu thepde guēeth raar, kä min ce kuany bööth palā tin dīt yōt, cuε jīthde yup.

52 Kä cu Yecu je jīök ī, “Locni thepdu guāthde, ke yōō ney diaal tin kanke thepni bike līw ke thepni.

53 Caari je en yōō /cā Guāar dee thiec, kä jen nikä keel be yā jākā buān jāakni nhial, ti lānyke bun wäl rēw?

54 Kä mi cā mōmō lat dee ruaacni Kuoth tēē ca gōr a thuok īdi, mēē laar yōō bi neme tuock ino?”

55 Kä ni en guāth emō cu Yecu buṅn jīök ī, “Bā yen raar ke thepni kene ketni, ke yōō bia yā káp cetke mi lapā māac nath? Yān la nyuōrā ni cianṅ rey luaak Kuoth, ṅjeecā naath, kä /kane yā káp.

56 Kä ci tītī diaal tuock ke yōō bi ruaacni Kuoth tēē ca lat ε göök a thuok.” Kä cu jī kōaare diaal ε bany piny kä cuke puot.

Yecu nhiam bööthä palā in dīit

(Mak 14:53-65, Luk 22:54-55, Jōṅn 18:13-14,19-24)

57 Kä cua Yecu naṅ dhōr Kay-peth in la bööth palā in dīt ε ney tēē kapke je, guāth in ci jī gōrā kene dīt jī Juudh rō duol thīn.

58 Kä cu Pi-tōr jāl kōrien a nōan, cu māni jōk kal bööthä palā in dīit, kä min ce wā rēc, cuε nyuur keel ke yiēen, ke yōō be pek ruac eme ṅac.

59 Kä cu bööth palā tin dīt kene jī luok diaal nēen kacā gōr ke kuj Yecu, ke yōō dee ke je näk.

60Kä thile mi ci ken ε jek, cāņε mēē ci nēēn kacä ti nuan ben nhiam. Kä ke jɔak, cu nēē dāņ rɛw ben,

61cuke wee j, “Wut εmε cε wee j, ‘Yän dēē luaak Kuoth dāk, kä dēē je cuņ ke nīn dāņ dīɔk.’ ”

62Kä cu booth palä in dīt rɔ jiec, cuε je jīök j, “Jīn thile luɔc? Eņu mi goanyke jī ε ney tītī mɔ?”

63Kä cu Yecu biɛt. Kä cu booth palä in dīt je jīök j, “Yän jīökä jī jī yac rɔ ke ciöt Kuoth in tēk, läri je kɔ mi ε jīn Mε-thia in la Gat Kuoth.”

64Cu Yecu je jīök j, “E jεn ε nɔ ci lar ɔ. Kä yän larä je jī, εn wale bia Gat Ran nen nyuure kujc cuēēc Kuoth, in Leny Buɔmde ti Diaal kä be ben ke puār nhial.”

65Kä cu booth palä in dīt bieynike rēt, cuε wee j, “Jεn cε Kuoth kuēth. Eņu lenε gor ni nēēn kɔkien? Cia kuethnide ke Kuoth liņ täämε.

66Eņu mi caar yen ε?” Cuke wee j, “Jεn rɔņε ke liaā.”

67Kä cuke nhiamde ηul kä ruεy, kä pīemke je, kä pät thaāņkien ε,

68wäke j, “Läri je kɔ, jīn Mε-thia, εņa mi ci jī pīm?”

Gak Pi-tɔr ke Yecu

(Mak 14:66-72, Luk 22:56-62, Jɔɔn 18:15-18,25-27)

69Täämε Pi-tɔr tēē nyuurä rεy kal. Kä cu nyam mi läät ben kä je, cuε wee j, “Jīn bä la tīj keel ke Yecu raan Gē-le-li.”

70Kä cuε je gak nhiamdien diaal, wēē j, “Kuecä mɔ lotdi mɔ.”

71Kä mēē cε wä bāāņ luaak, cu nya dɔdien je nen, kä cuε ney ti bēē liņ jīök j, “Wut εmε tēē keel ke Yecu raan Na-dha-rεth.”

72Kä cuε je nyɔk ke gak ε yaacε rɔ j, “Yän kuecä je εn wut εmɔ.”

73Ke kɔr kä mi tɔt cu ney ti bēē liņ ben kä Pi-tɔr, cuke wee j, “Epuɔ, jīn bä lapi ram kel kä ke, ke yöö jɔcε ni rεy ruaacdu.”

74Kä cuε je tok ke mi biitde rɔ, kä yaacε rɔ j, “Yän kuecä je εn wut εmɔ.” Kä nie guāth εmɔ cu tuut manpalēk röt.

75Kä cu Pi-tɔr ruac Yecu tim j, “A ηot /ken tuut manpalēk ni röt, bi yä gak nikä dīɔk.” Kä cuε wieε εlɔņ ke jīath laaac.

Mēt 27

Naņ Yecu nhiam Pay-lɛt

(Mak 15:1, Luk 23:1-2, Jɔɔn 18:28-32)

¹Mëë ci yow baak, cu bööth palä diaal tin dīt kenē dīt nath ruac kārō ke yöö ba Yecu näk.

²Cukε je yian, kä cukε je nan, cukε je nöŋ rueec ni Pay-let.

Dap Ju-däth ke rō

(Lät 1:18-19)

³Mëë ci ram ëë kək Yecu ni Ju-däth ε nen en yöö ca Yecu kuëth līth, cuε locde rīt, kä cuε yiow cikä min bor ti jien diok luoc bööth palä tin dīt kenē dīt nath.

⁴Kä cuε wee ī, “Yän cä duer ke kək riem raam mi thil duer.” Cu bööth palä kenē dīt nath wee ī, “Thile kō cap thīn. ε ni ruacdu kārōa!”

⁵Kä cuε yiow yuor piny rey luaak Kuoth, kä cuε wä, cuε rō wä ŋap.

⁶Kä cu bööth palä tin dīt yiow kuany, cukε wee ī, “/Cε rō lot en yöö dëë ke laḥ guäth tōwä yiōni luaak Kuoth, ke yöö ke yiow riem.”

⁷Kä cukε ruac mat, cukε yiow kək kak raam mi tääth dhaari, ke yöö ba jur kony thīn.

⁸Ke kuj εmō cua kak εmō cōl ī, “Kak riem,” amāni wälε.

⁹Kä cu ruac ëë ca lar ε gök ni Yir-mε-yaa a thuok ëë ε jen ī, “Cukε yiow cikä min bor ti jien diok kan, ken yiow tin ca mat ε jī l-the-rel en yöö ε jen pek kōkädε,

¹⁰kä cukε yiow kəkni kak raam mi tääth dhaari, cεtkε min ci Kuäär ni Kuoth ε lar yä.”

Thiec Pay-let ke Yecu

(Mak 15:2-5, Luk 23:3-5, Jōon 18:33-38)

¹¹Kä täämε te Yecu cuŋä nhiam rueecä ni Pay-let, kä cu rueec ε thiec ī, “ε jen jīn Kuäär jī Juudh?” Cu Yecu je jīök ī, “ε jen ci lar o.”

¹²Kä min ca je goany ε bööth palä tin dīt kenē dīt nath, cuε thil mi cε loc.

¹³Kä cu Pay-let ε jīök ī, “Jīn /ci ŋōak diaal ti ŋuan ti goanyke ni jī ti liŋ?”

¹⁴Kä cuε thil mi cε loc a cāŋε riet kεl, kä cu rueec gaac εlōŋ.

Kueth Yecu līth

(Mak 15:6-15, Luk 23:13-25, Jōon 18:39—19:16)

¹⁵Täämε ke cāŋ mieth tīmā Caŋ Bälä la rueec naath a luny ram kεl in ci ken ε gor.

¹⁶Kä tēë ke raan yieenä mi ŋackε nyuōnke ε ney diaal, mi cōal ī Bā-ra-bäth.

¹⁷Kä mëë cikε rō dol, cu Pay-let ke jīök ī, “εŋa mi göre ī bā luony ye, ε Bā-ra-bäth kie Yecu in cōalkε ī Mε-thia?”

18Kε γöö ce je ηαc εν γöö nöönkε je ke kuj tiilä.

19Kä min nyuure wii kōam luok, cu ciekde je jäkä ruac i, “A je thil mi lätdi kä guan cuḡni εmε, ke γöö cä cuuc εν wale ke läk mi cä läkikä ke kujde.”

20Kä cu bööth palä tin dīt kene dīt jī Juudh naath com ke γöö ba thiec ni luḡny Bā-ra-bāth, kä ba Yecu näk.

21Kä cu rueec ke nyok ke thiec i, “Eηadien kä ken daḡ rεw mi göre i bā luḡny ye?” Kä cuke je loc i, “Bā-ra-bāth.”

22Kä cu Pay-let ke jōk i, “Kä εḡu mi bā lät kä Yecu in cōalkε i Mε-thia?” Kä cu ken diaal wee i, “A je puatke jiaath.”

23Kä cu Pay-let thiec i, “E kuj ηukä, kä ε mi jääk ηukä ce laḡ?” Kä cuke ku rōal εlḡ i, “A je puatke jiaath!”

24Kä mēē ci Pay-let ε ηαc εν γöö thile mi be luāḡ ke lätni, kä took rōal rōode, cue pī kaḡ, kä cue tetke lak nhiam nath, wēē i, “Yān thile γä duer ke liāḡ wutdä neme, nene je lätdε yen puanykun.”

25Kä cu ney diaal ε loc i, “Bi riemde te wijda amāni gaatkō.”

26Kä cue ke luḡny Bā-ra-bāth. Kä mēē ce Yecu jakä duackε, cue je kaḡ ke ke γöö ba wā puat jiaath.

Buḡy lathkēeri ke Yecu

(Mak 15:16-20, Jḡḡn 19:2-3)

27Kä cu lathkēeri rueecä Yecu naḡ rεy dhōaar Pay-let, kä cu buḡn lathkēeri rḡ duol gēēknike.

28Cuke bieynike kaḡ raar, kä cuke bij mi dḡl laḡh puḡḡnyde.

29Kä mēē cike kum kuiyni tak, cuke je laḡh wicde, cuke keet laḡh tetdä cuēēcde. Kä cuke rḡ kaḡ muāḡal nhiamde, cuke je buy, wäke i, “Male, Kuäär jī Juudh!”

30Kä cuke je ḡul kä ruey, kä cuke keet kaḡ kä cuke yḡt wijde.

31Mēē cike je buy, cuke bij woc kä je, cuke bieynike laḡh puḡḡnyde, kä cuke je naḡ ke γöö ba wā puat jiaath.

Puḡt Yecu jiath

(Mak 15:21-32, Luk 23:26-43, Jḡḡn 19:17-27)

32Min wäke raar, cuke raan Thay-rin mi cōal i Thay-mōn jek, cuke wut εme kok i be jiath in ba wā puḡt ni Yecu kap.

33Kä mēē cike guāḡath mi cōal i Gōl-gō-tha mi lot ni γöö (guāḡath pōorä) cop,

34cuke je moc kōaḡ mi ca liom ke wäl mi kec ke γöö be je math, kä mēē ce je met, cue maḡhde lok.

- 35 Kä cuke je puat jiaath, cuke bieynike dääk kärɔ ke yor gaakni.
- 36 Cuke nyuur, kä guεcke je en wini.
- 37 Cuke min goanyke ni je gɔr, kä cua lath wijde nhial i, "Mεme ε Yecu, Kuäär ji Juudh."
- 38 Kä cua maac nath dan rew puat ke je keel, te kel cueecde kä te min dɔn caamde.
- 39 Kä cu jaal tin wëe ke jen duɔɔp εmo je buy, kä tiejke wuɔthkien,
- 40 cuke wee i, "Jin ram mi dee luaak Kuoth däk kä cunji je ke nin dan diɔk, kän roodu! Kä mi ε jin Gat Kuoth, bër piny wijc jiaath."
- 41 Kä cu bööth palä tin dɔt kene ji gɔrä ke dɔt ji Juudh je buy bä, wäke i,
- 42 "Jen ce ney ti kɔkien kän, kä /ce ro kän. Jen ε Kuäär l-the-rel. A je bä piny wijc jiaath en tääme, kä bane je nãth.
- 43 Jen nãäthe ni Kuoth, a Kuoth luäk je en tääme, mi goore je, ke yöö ce je lar i, 'E yän Gat Kuoth.' "
- 44 Kä cu maac nath tin ca puat ke je keel je buy ke jen duɔɔp εmo bä.

Liqa Yecu

(Mak 15:33-41, Luk 23:44-49, Jɔɔn 19:28-30)

- 45 Tääme ke cãndäär cu yow cuɔl ke thaakni dan diɔk.
- 46 Kä mëe ci cãn ro buɔk, cu Yecu ciöt ke jow mi dɔit i, "Eli, Eli, lama thabakthanay?" Mi lot ni yöö, "Kuothdä, Kuothdä, εnu ci yä bany piny ɔ?"
- 47 Kä mëe ca je lij ε thãnj nɛni ti te cunjä en wan ɔ, cuke wee i, "Wut εme cɔle ni E-li-yaa."
- 48 Kä cu ram kel kä ke rinj nikä keel, kä cue lipε cuath rey kɔnjä mi kec, cue je kuēj wij tan, kä cue je kam je, ke yöö be je lot.
- 49 Cu thãnjkien wee i, "Lipε, kä guεcne je mi bi E-li-yaa je ben kän."
- 50 Kä cu Yecu leni roal ke jow mi dɔit, kä cue yiëede min jɔak njök raar.
- 51 Kä nie guãth εmo, cu bij luaak Kuoth in dɔit rëët ni däär, ni wijde amäni piny. Kä cu piny lath, kä cu pääm bak.
- 52 Cu kɔak kunyã ro lëep, kä cua puany nɛni ti nuan ti gow ti ci lij jiec.
- 53 Cuke ben raar rey kɔakni, mëe ca Yecu jiec lijth cuke wã rey ciēj in rel ro, kä cuake nen ε ney ti nuan.
- 54 Mëe ci kuäär lathkëeri kene ney tin guεcke Yecu ke je keel, lath pieny kene min ci tuɔk nen, cuke dual εɔn, kä cuke wee i, "Epuε wut εme ε Gat Kuoth!"

55 Te män ti nuan th̄in b̄ä, gūicke guäth mi n̄oan, ε ken t̄eē ca Yecu gūōor k̄ä Ḡē-l̄e-li, k̄ä l̄atke je ik̄ä.

56 Reydien te M̄eri raan Mag-da-la, ke M̄eri man Je-m̄eth k̄ene Jo-th̄ep, am̄ani man gan Dhe-ba-dii.

Kūony Yecu

(Mak 15:42-47, Luk 23:50-56, J̄ōon 19:38-42)

57 M̄eē ci yow a thian̄ cu raan A-ri-ma-thia mi riān̄ riān̄ mi c̄oal̄ ī Jo-th̄ep ben, k̄ä ce k̄ōn̄ a raan k̄ōaar Yecu b̄ä.

58 Cue w̄ä k̄ä Pay-l̄et, k̄ä cue pūony Yecu w̄ä th̄iec. Cu Pay-l̄et ε lar en̄ ȳōo ba je w̄ä k̄am̄ je.

59 K̄ä cu Jo-th̄ep pūony Yecu nan̄, cue je rith ke b̄ij̄ mi pūoth pūoth.

60 K̄ä cue je t̄ōac̄ rey k̄ōak̄ kunȳäde en̄ Jo-th̄ep mi pay guan̄ pūōony pāam̄. Cue p̄am̄ mi d̄ij̄t rial thok k̄ōk̄ä, k̄ä cue w̄ä.

61 K̄ä te M̄eri raan Mag-da-la k̄ene M̄eri min̄ d̄ōn̄ th̄in̄, nyuurke lotd̄ä guäth kunȳä.

Yieen k̄ōk̄ä kunȳä

62 M̄eē rūonde ke k̄or c̄ān̄ riali n̄ōaani ik̄ä, cu bööth pal̄ä tin̄ d̄ij̄t k̄ene j̄ī Pa-ri-th̄ii r̄ō dol nhiam Pay-l̄et,

63 cuke wee ī, “Kuäär, k̄on̄ cake m̄eē ci guan̄ kac̄ä εmo je lat tim̄ m̄eē n̄otde ke t̄ek̄ ī, ‘Ke k̄or n̄ini d̄ān̄ dīok̄, ȳän̄ b̄ä r̄ō j̄iec l̄ith.’”

64 Ke kuj̄c̄ εmo lat ruac ke ȳōo ba k̄ōak̄ kunȳäde yien aḡōaa am̄ani dīok̄ n̄ini, ke ȳōo /ci j̄ī k̄ōaare pūonyde dee l̄e kual, k̄ä dee ke je l̄at naath en̄ ȳōo ī, ‘J̄en̄ ce r̄ō j̄iec l̄ith,’ k̄ä m̄et̄ in̄ j̄ōak̄ bī j̄iäak̄ ni j̄en̄ k̄ä m̄et̄ eē nhiam.”

65 K̄ä cu Pay-l̄et ke j̄iök̄ ī, “T̄aȳe ke yiēen̄ ti lathk̄eeri, wiaa yiēne je aḡōaa ke pek luān̄ädun.”

66 K̄ä in̄ō cuke w̄ä, k̄ä cuke k̄ōak̄ kunȳäde ḡäk̄ aḡōaa ke d̄ij̄ī pāam̄ in̄ te thok k̄ōk̄ä k̄ene läth yiēeni th̄in̄.

M̄et̄ 28

J̄iēc Yecu l̄ith

(Mak 16:1-10, Luk 24:1-12, J̄ōon 20:1-10)

1 Ke k̄or c̄ān̄ l̄ōn̄ä j̄ī Juudh, bak̄ä ȳōaa ke c̄ān̄ in̄ j̄īōlien, cu M̄eri raan Mag-da-la ke M̄eri in̄ d̄ōn̄ gūaath kunȳä w̄ä gūil̄.

2 K̄ä n̄ene, cue teke lath pīeny mi d̄ij̄t, ke ȳōo ci j̄äak̄ Kūar̄ ni Kūoth ben piny nhial, cue p̄am̄ rial gek̄ä thok k̄ōk̄ä, k̄ä cue nyuur w̄ij̄de.

3 K̄ä buoȳ gūec pūanyde c̄et̄ke yiel nhial, k̄ä bieynike buoȳke c̄et̄ke ke k̄en̄.

- ⁴Kä cu yiëen dual elᵛᵛ ke jääk, a bike cᵛᵛke ney ti ci liw.
- ⁵Kä cu jääk Kuᵛᵛth nhial män jiök i, “/Cuare dual, ke ᵛᵛö ᵛᵛacä je en ᵛᵛö göre ni Yecu eë ca puat jiaath.
- ⁶Thile je en wanε, jen cε ro jiec liᵛᵛ, cᵛᵛke mēē cε lar. Bia nene guᵛᵛath eë ca tᵛᵛac thᵛᵛn.
- ⁷Kä wiaa ke pᵛᵛeth, kä laᵛᵛε je jᵛᵛi kᵛᵛaare en ᵛᵛö cε ro jiec liᵛᵛ, kä jen wēē kä Gᵛᵛ-ᵛᵛ-li ke nhiam kä ye. Bia je wä nen en wiᵛᵛni, kä tietde mēē cä laᵛᵛ ye.”
- ⁸Kä inᵛᵛ cuke jᵛᵛeen ke pᵛᵛeth guᵛᵛath kunyā, ke dual kene tᵛᵛeth loaac mi diᵛᵛit, kä cuke riᵛᵛ ke ᵛᵛö bike je wä laᵛᵛ jᵛᵛi kᵛᵛaare.
- ⁹Kä nene, cu Yecu röᵛᵛm ke ke, cuε wee i, “Male!” Cuke ben kä je, cuke je kᵛᵛp ciökni, kä cuke je pal.
- ¹⁰Kä cu Yecu ke jiök i, “/Cuare dual, wiaa laᵛᵛε je dämaari en ᵛᵛö bike wä kä Gᵛᵛ-ᵛᵛ-li, kä bike ᵛᵛä wä nen en wiᵛᵛni.”

Lär yiëeni ke min ci tuᵛᵛok

- ¹¹Kä min wä män cu thᵛᵛaᵛᵛn yiëeni wä rey rēēk, kä cuke ti diaal tin ci tuᵛᵛok wä laᵛᵛ bööth palä tin diᵛᵛit.
- ¹²Kä mēē cike ro dol keel ke diᵛᵛit nath cuke ruac kᵛᵛrᵛ, cuke yiᵛᵛow ti ᵛᵛuan kam lathkēeri,
- ¹³wäke i, “Laᵛᵛε je naath en ᵛᵛö ci jᵛᵛi kᵛᵛaare ben ke wäär, kä cike puᵛᵛnyde kual mēē taᵛᵛo niᵛᵛn.
- ¹⁴Kä mi wä rueec memε liᵛᵛ, bakᵛᵛ loᵛᵛde jakä roᵛᵛ, kä bia kᵛᵛän rey rikä.”
- ¹⁵Kä inᵛᵛ cuke yiᵛᵛow kan, kä cuke je laᵛᵛ cᵛᵛke min ca laᵛᵛ ke. Kä ruac εme ᵛᵛotde latke je rey jᵛᵛi Juudh amäni wᵛᵛale.

Jäk jaakni Yecu

(Mak 16:14-18, Luk 24:36-49, Jᵛᵛᵛn 20:19-23, Läᵛᵛ 1:6-8)

- ¹⁶Tääme cu jᵛᵛi kᵛᵛaare daᵛᵛn wäl kel wä kä Gᵛᵛ-ᵛᵛ-li, wäke wiᵛᵛi paᵛᵛam in ci Yecu ε nyuᵛᵛth ke.
- ¹⁷Kä mēē cike je nen, cuke je pal, kä te thᵛᵛaᵛᵛnkien ke diw.
- ¹⁸Kä cu Yecu ben kä ke, cuε ke jiök i, “Luᵛᵛn nhial kene piny keeliw ca je kam ᵛᵛä.
- ¹⁹Kä wiaa, kä jake naath kä jᵛᵛi kᵛᵛaarä rey dööri diaal, kä lake ke ke ciöt Guᵛᵛar in te nhial, ke Gat, ke Yiëe in Goaa in Rel Ro,
- ²⁰kä ᵛᵛieece ke, ke ᵛᵛö bike ruaacni diaal tin ca laᵛᵛ ye luᵛᵛth. Kä tieme je, ᵛᵛän a keel ke ye ni ciaᵛᵛn amäni guut ᵛᵛaa.”

Mak

Mak 1

Djic Jɔɔn in la lääk

(Mët 3:1-12, Luk 3:1-18, Jɔɔn 1:19-28)

- 1** Neme ε jen tuk thukni ti gow ke kuj Yecu Kritho in la Gat Kuoth.
- 2** Cɛtkε mēē ca gɔr ε gök ni l-ca-yaa j, “Nene, yän jakä jääkdä kä nhiamdu, mi bi duɔɔpdu wä rialikä.
- 3** E jow raam mi ciot dār dɔaar j, ‘Riale duɔɔp Kuar ni Kuoth ikä, jake dupke kä cuɲ.’ ”
- 4** Cu Jɔɔn in la lääk jɔɔc rey dɔaar, latde ni lak nath ke yöö bike rɔ rit ke kuj pälä dueeri.
- 5** Kä cu j̄i rööl Ju-dia amäni j̄i Je-ru-tha-lem diaal wä raar kä je, kä cue ke lak kiir Jɔr-dɛn, latke dueerkien.
- 6** Täämε, Jɔɔn cieɲε ni bii m̄iem thɔarɔaɔl, kä te lētde ke laak gupä, kä came ni kɔaryɔaamni kene tuari dɔaar.
- 7** Kä cue ruac lat, laare je j, “Ram miɔ bēē kɔɔrā ni, bumni jen kä yä, a cāɲε läk w̄aarike /ci gɔɔydä rɔɲ j̄i dēē rɔ gɔɲ a bāke lony.
- 8** Cä ye lak ke pi, kä jen be ye lak ke Yiëē in Gɔaa in Rel Rɔ.”

Lak Yecu kene yɔnde

(Mët 3:13—4:11, Luk 3:21-22, 4:1-13)

- 9** Ke nin tɔtɔ cu Yecu ben kä Na-dha-rɛth, rool Gë-lɛ-li, kä cua je lak ε Jɔɔn kiir Jɔr-dɛn.
- 10** Kä min päle bende raar rey p̄jini, en guäth εmɔ p̄any, cue puaar nen lɛpε rɔɔde, kä bā Yiëē Kuoth piny kä je cɛtkε guuk.
- 11** Kä cu jow ben rey puɔɔrā, wēē j, “E j̄in Gatdä min nhoakä, tɛth lɔcdä εlɔɲ ke j̄i.”
- 12** Kä ni en guäth εmɔ cu Yiëē Kuoth ε böth dār dɔaar.
- 13** Kä cue te dār dɔaar ke nin ti jien nuan, yɔamke je ε Guan j̄iakni, kä tēē keel ke ley dɔaar, kä latke je ikä ε jaak nhial.

Ciöt Yecu ke dēēp rɛc d̄aɲ nuan

(Mët 4:12-22, Luk 4:14-15, 5:1-11)

- 14** Täämε mēē ca Jɔɔn yian, cu Yecu wä kä Gë-lɛ-li, latde thuk Kuoth ti gow, cue wee j,
- 15** “Ci guaaɲ cop, kä ci cianɲ ruicä Kuoth thiak. Rietde rɔ dueerikun, kä n̄athe thuk Kuoth ti gow.”

16Kä mēë jāl Yecu ke gēk baar Gē-le-li, cue Thay-mōn nen kene dāman ni Ande-rōw depke ke cambak, ke yōō ke dēep rεc.

17Kä cu Yecu ke jōk j, “Guḡḡre yā, kā bā ye jakā dēep nath.”

18Cuke cambaknikien bany piny, kā cuke je guḡḡr.

19Kä mēë cε wā nhiam kā mi tot, cue gaat Dhe-ba-dii nen, Je-meth kene dāman ni Jḡḡn teke rey riḡḡyden, kḡḡc ken cambakni.

20Kä en guāth εmḡ cue ke cḡl, kā cuke guḡḡndien ni Dhe-ba-dii kene laḡḡtkien bany rey riḡḡy, kā cuke je guḡḡr.

Wut mi teke yiēē mi jiāk

(Luk 4:31-37)

21Kä cuke wā kā Ka-per-ni-ām. Kä ke cāḡ lḡḡḡ jī Juudh, cue wā rey luaak dolā jī Juudh, kā cue ke ḡiēc.

22Kä cuke gḡḡc ke ḡiēcde, ke yōō cε ke ḡiēc cεtkε ram mi teke luḡḡ, mi /ci cεtkε jī gḡḡrā.

23Kä en guāth εmḡ pany cue teke ram mi teke yiēē mi jiāk rey duēēl dolādien.

24Kä cue wiee wēē j, “ḡḡu mi bi lāt kā kḡ, jīn Yecu raan Na-dha-rεth? Bji ke yōō bi kḡ ben dāk? Yān ḡḡcā je en yōō ε jīn ram mi rεl Gḡḡyde rḡ mi bēē ni kā Kuoth.”

25Kä cu Yecu je gok, cue wee j, “Bitni, kā bēr raar puḡḡnyde!”

26Kä cu yiēē in jiāk ram εmḡ yḡk εḡḡ, cue wak ke jḡw mi dijt, kā cue ben raar puḡḡnyde.

27Kä cu ney diaal māḡr kā thiēcke rḡ kamnikien j, “ḡḡu en nεmε? ε ḡiēc mi pay tuḡḡk, kā ḡiēc je ke luḡḡ mi dijt! A ruacε ke yiey ti jiāk, kā luth ken ε.”

28Kä en guāth εmḡ cu kēkde rāth guḡḡthni diaal tin wielke rḡl Gē-le-li.

Jak Yecu ke jī juḡḡthni ti ḡuan kā gḡw

(Mēt 8:14-17, Luk 4:38-41)

29Kä nie min cε jīēen dueel dolā jī Juudh, cue coth dueel Thay-mōn kene Ande-rōw kēel ke Je-meth amāni Jḡḡn.

30Tāāmε, manthu Thay-mōn tēē tḡḡcā ke juey, leth puḡḡnyde, kā nie cuḡḡpde cua lar je.

31Kä cu Yecu ben, cue tetde kāp, kā cue je jiac nhial, kā cu lēth puḡḡnyde thuḡḡk, kā cue ke lātikā.

32Kä ke jεn thiaḡ εmḡ, konyā cāḡ cua je nḡḡ jī juḡḡthni diaal, kie tin teke yiey ti jiāk.

33Kä cu j̄i wec diaal r̄ɔ dol thok duëel.

34Kä cuε ney ti nuan ti teke juath ti gööl jak kä gow, kä cuε yiey ti jiäk ti nuan wooc, kä penε yiey t̄ɔt̄ɔ yöö dee ke ruac, ke yöö n̄ac ken ε.

Lat Yecu ke ruac kä Gë-le-li

(Luk 4:42-44)

35Kä ke runwan̄ ni pootdä cu Yecu keer, kä cuε j̄ieen, wëë guäth mi thil naath, kä cuε lan̄ en w̄ini.

36Kä cu Thay-m̄on kene ney tin teke je keel ε guɔɔr.

37Kä mëë ci ken ε jek, cukε je jiök i, “Ney diaal görke j̄i.”

38Kä cuε ke loc i, “Wane nhiam w̄ini thieekä t̄ɔt̄ɔ, ke yöö deë ruac Kuoth wä lat th̄in b̄ä, ke yöö ε jen min b̄äke yä b̄ä ben lat.”

39Cuε wä r̄ey ciëëñni Gë-le-li, latde ruaacni Kuoth r̄ey lueekni dolä palädien, kä wocε yiey ti jiäk kä naath.

Jak Yecu ke ram mi teke juey kä gɔaa

(Mët 8:1-4, Luk 5:12-16)

40Kä cu ram mi teke dhɔp ben kä je, lan̄je je, kä käme r̄ɔ muɔal nhiamde, wëë i, “Mi nh̄oki je, deri puɔnydä jakä gɔaa.”

41Cu Yecu l̄ocde n̄ep ke kujde, kä cuε tetde riny cuε je thiap, kä cuε je jiök i, “Nh̄okä je. A puɔnydu gɔaa.”

42Kä nie wan ɔ cu j̄ieen kä je. Kä cu puɔnyde cu gɔaa.

43Kä cu Yecu je gok a bum, kä cuε je jakä wä en tääme p̄any.

44Cuε je jiök i, “Nene, /cu je lär rad̄dien, kä wër nyuthni r̄ɔdu booth palä, kä thɔpni muc ke kuj puolä puɔnydu, c̄etke mëë ci n̄ut Muthe ε lar, ke yöö ba nyuuth kä ney diaal.”

45Kä cu wut εm̄ wä raar, kä cuε tok ke mi latde je c̄etke min goor ε, kä cuε thok jak kä wä raar, a /ci Yecu dee wä r̄ey wec a n̄acke a t̄eny t̄eny, kä cuε cien̄ guäthde kär̄ɔa. Kä cu naath ben kä je pekni diaal.

Mak 2

Jak Yecu ke ram mi c̄e nuäñ kä gɔaa

(Mët 9:1-8, Luk 5:17-26)

1Mëë c̄e loc kä Ka-per-ni-äm ke k̄ɔr n̄ini ti t̄ɔt, cu ruac wä raar en yöö te Yecu cien̄.

2Kä cu ney ti nuan r̄ɔ duɔl je a cuε thil guäath ni cu duoth ke kuj n̄eeni tin k̄ɔñ amäni thok duëel. Kä lät Yecu ke ruaacni Kuoth.

- ³Cu thaaṅ nath ben, nõṅke je wut mi ce nuāṅ, kapke je ε wutni daṅ ṅuan.
- ⁴Kä min /cike je dee luāṅ ke naṅ gekäde ke kuj rilä nath, cuke wic duëel puoth. Kä mää cike guāath lep wiide, cuke wut in ce nuāṅ luay piny ke gale.
- ⁵Kä mää ci Yecu ṅathdien nen, cue wut in ce nuāṅ jiök i, “Gatdä, ca dueerku päi.”
- ⁶Tääme, te thaaṅ ji gora nyuurä dueel, cärke ke lochien i,
- ⁷“Ḃṅu ruac wut emε ino mo? Kuethe ni Kuoth! Ḃṅa mi dee dueer pälikä, /cie ni Kuoth kārca?”
- ⁸Kä nie min ci Yecu ε ṅac ke yiëde en yöö thiëcke rō kamnikien, cue ke jiök i, “Ḃṅu thiëce rō ino mo ke lockun?”
- ⁹Thiak ni mith, ε yöö ba wut ε ce nuāṅ je jiök i, ‘Ca dueerku päi’ kie ε yöö ba je jiök i, ‘Jiec rō, käni kolu, kä jäli’?
- ¹⁰Kä ε yöö bia je ṅac i te Gat Ran ke luāṅ wii muṅṅ ke yöö be dueer päi.” Kä cue wut ëe ce nuāṅ jiök i,
- ¹¹“Yän larä je ji, jiec rō, kä käni kolu, kä wër dhoru.”
- ¹²Cue rō jiec, kä nie guāth emo cue kole kap, kä cue wä raar nhamdien diaal, kä cu ken diaal maar. Cuke Kuoth liak wäke, i “/Ken ney mi cetke neme met nen!”

Ciöt Yecu ke Lii-bay

(Mët 9:9-13, Luk 5:27-32)

- ¹³Cu Yecu leni wä jal gekä baar. Cu naath diaal rō duṅ je, kä cue ke ṅieec.
- ¹⁴Kä min jäle, cue Lii-bay gat Ḃl-pi-uth nen, nyuure guāth thandukä tholbokä, kä cue je jiök i, “Guuri yä.” Cue rōde jiec, kä cue je guṅṅ.
- ¹⁵Kä min nyuure guāth mieth dueel Lii-bay, te thuṅṅ tholbokä kene ji dueeri ti ṅuan nyuurä keel ke Yecu kene ji kōaare, ke yöö guṅṅke je ε ney ti ṅuan.
- ¹⁶Mää ci gōaar Pa-ri-thii je nen en yöö miṅh Yecu keel ke ji dueeri kene thuṅṅ tholbokä, cuke ji kōaare thiec i, “Ḃṅu miṅh Yecu keel ke thuṅṅ tholbokä kene ji dueeri?”
- ¹⁷Mää ci Yecu memε liṅ, cue ke jiök i, “Ney tin puṅ puṅnykien /cike kim gor, ke ji juathni görke je mo. /Kan ben ke yöö bä ji cuṅni cōl, baā ke kuj ji dueeri.”

Thiec ke kuj thekä miṅhni

(Mët 9:14-17, Luk 5:33-39)

- ¹⁸Ḃṅu guāth emo ji kōaar Jōṅ kene ji Pa-ri-thii thëke miṅh, kä cu naath ben kä Yecu, kä cua je thiec i, “Ḃṅu thek ji kōaar Jōṅ kene ji Pa-ri-thii ke miṅh, kä /ci ji kōaaru miṅh thek?”

19Kä cu Yecu ke jiök i, “A dee jaal kuën mith ku thek, kä te cö nyaal ke ke keel? Min not cö nyaal ke ke keel, /cike mith dee thek.

20Bi nin ben tin ba woc ni cö nyaal reydiën, kä bibe mith thek en cän emo.

21“Thile ram mi dee bij mi pay kək, kä /ken rə jop, kək keke bij mi ci döj. Kä mi ce je lat ino, dee bij in pay kək rə cuk, a be rə ret kä bij in döaaj, a be reetde jak kä dij eloj.

22Kä thile ram mi dee kəaj mi pay dhim piek rey göökni guup ti ci döj, ke yöö mi dere je lat ino, dee kəaj göök päť, kä dee kəaj keke göök cu jiääk. Kä deë kəaj in pay dhim piek rey göökni guup ti pay kək.”

Kuäär Cañ Ləjä

(Mët 12:1-8, Luk 6:1-5)

23Ke cän ləjä kel, cu Yecu rət ke rey kaakni beel, cu ji kəaare je tok ke mi tölke wuoth beel, min wäke ke jal.

24Kä cu ji Pa-ri-thii Yecu thiec i, “Nene, enu latke mi /ci rə lat o ke cän ləjä?”

25Kä cue ke jiök i, “A /ken yen meë ca lat e Dee-bid ku met kuën? Meë goore mjeth, meë ci buoth e näk, keke neke teë teke je keel?”

26Cue wä rey luaak Kuoth, meë Eb-ya-thar e jen la booth palä in diit, kä cue juray nhiam Kuoth cam. Min /ci roj ke yöö deë cam e naath, e ni bööth palä kärö dee je camo, kä cue thaandə kam neke teë teke je keel.”

27Kä cue ke jiök i, “Ca cän ləjä lat ke kuj ran, a /cie raan ca lat o ke kuj Cañ Ləjä.

28Kä ino Gat Ran e jen Kuäär, amäni cän ləjä bä.”

Mak 3

Wut mi ce tetde Nin

(Mët 12:9-14, Luk 6:6-11)

1Cu Yecu leni wä rey duëel dolä ji Juudh, kä te wut mi ce tetde nin thın.

2Cu ney diaal Yecu dijel guec ke yöö görke je bibe je goany mi dere tetde jakä goaa ke cän ləjä.

3Kä cue wut in ce tetde nin jiök i, “Bër wane me.”

4Kä cue ke thiec i, “E mith la cuöj o, en yöö ba lat mi goaa lat ke cän ləjä, kie lat mi jiääk? Goaa ni yöö ba raan tek, kie goaa ni liäade?” Kä cuke biet.

5Cue ke guic ke wan laaac, kä cu löcde jiath ke buöm wecdien. Kä cue wut indaan jiök i, “Riny tetdu!” Cue je riny, kä cu tetde cu goaa.

⁶Cu ji Pa-ri-thii wä raar, kä en guäth emo cuke wä ruac ke ji Ye-ro-dien ke kujde, ke yöö görke näkde.

Bun nath gekä Yiëer

⁷Cu Yecu jisen kene jaake, wädien baar, kä cu ney ti nuan je guor kä Gë-le-li.

⁸Cu ney ti nuan ti bëë kä Ju-dia, kene Je-ru-tha-lëm, ke I-du-mia, ke kujc Jordan amäni Dhor kene Dhi-don ben kä je, ke yöö cike lätkë ti dît diaal tin ce lat lij.

⁹Kä cue ruac ke ji kaaare ke yöö deë murkâb rialikâ, ke kujde, ke yöö ci buon dît a loke yöö deë je miëet däär,

¹⁰ke yöö ce ney ti nuan jakä gow. Ke kuj emo cu ji juathni je kok, ke yöö görke yöö be ke thiap.

¹¹Guathni diaal mo ci yiey ti jiäk je nen o, la ken ro a yor piny nhiamde, kä bike cu ral i, "E jin Gat Kuoth!"

¹²Kä cue ke dhil gok a bum ke yöö, ke yöö /cike je bi jak kä nacke.

Ciöt Yecu ke jaak daj wäl rew

(Mët 10:1-4, Luk 6:12-16)

¹³Kä cu Yecu wä wii paam, kä cue ney tin goore col, kä cuke ben kä je.

¹⁴Cue ney daj wäl rew kuany tin coolä bä i jaak, ke yöö bike te keel ke je. Kä cue ke jäkä raar ke yöö ba ruac Kuoth wä lat,

¹⁵kene yöö bike teke luaj mi wocke kuth ti jiäk.

¹⁶Kä titi ke ken ney daj rew tëë ce kuany, (Thay-mon min coal ke i Pi-tor),

¹⁷ke Je-meth kene däman ni Jon gaat Dhe-ba-dii daj rew ti cool Yecu ke i "Bo-ner-jith" min lot ni yöö gaat marä nhial,

¹⁸ke An-de-röw, kene Pi-lip, ke Bar-tho-lo-miw, ke Më-thiw kene To-mäth, ke Je-meth gat Èl-pi-uth kene Thë-diäth, ke Thay-mon raan Kay-nan,

¹⁹amäni Ju-däth lth-kë-ri-ot, èë cu Yecu kōak.

Yecu kene Beel-dhi-bul

(Mët 12:22-32, Luk 11:14-23, 12:10)

²⁰Kä cu Yecu wä dueel, kä cu buon ro leni nyok ke ben, a cu Yecu kene ji kaaare thil guath mi dee mith ke ke.

²¹Kä mëë ci ciënj mani je lij, cuke wä ke yöö bike je wä nöön, ke yöö ruac naath i, "Ci wicde nyuon".

²²Cu ji gora tëë bä kä Je-ru-tha-lëm wee i, "Ca wut eme kap e Beel-dhi-bul, kä jocë kuth ti jiäk raar ke buom kuaj Kuthni jiäkni".

23 Kä cu Yecu ke col, kä cue ruac ke ke ke cäätni j, “Dee Cey-tan, Cey-tan tuok raar jdi?”

24 Kä mi ci kuäär ro daak kārca a be te ter en kuäär emo /ce dee cuon.

25 Kä mi ci gol ro daak a tēē gēm kārca, en gol emo /ce ro dee luān ke cuon.

26 Kä mi ci Cey-tan gaak kārcaade, kä ce ro daak, /ce dee cuon, dere a jen guutde.

27 Thile ram mi dee coth dueel raam mi bum bum, a be nyinke wä kan, ε ni mi ce ram in bum bum kōn yian ke nhiam, ke kōre dere duele kule pec.

28 “Epuc yān larā je ye, ba naath pal dueerkien diaal kene tin jāk tin ci ken ke lät kä Kuoth.

29 “Kä /ca ram mi kueth Yiēē in Goaa in Rel Ro bi met pälikä. Duunde yōō ce duer ke duer mi thil pek.”

30 Cu Yecu nomo lar ke yōō cike je lar j, “Tēē ke yiēē mi jjäak.”

Ciēn mani Yecu tin thuok

(Mēt 12:46-50, Luk 8:19-21)

31 Cu man Yecu kene gaatmani ben, kä cuke cuon raar, cuke je jāk kä raan mi cu je col.

32 Kä te buon nath mi diit nyuurä gekäde. Cuke je jiök j, “Nene, muor kene gaatmuor a raar, görke j.”

33 Kä cue ke loc j, “Ena la maar o? Kä ke nani la gaatmaari to?”

34 Kä min guice ney ti te gekäde, cue wee j, “Nene je, ney titi ke ken maar kene gaatmaari.

35 Ram o lät ni ruac Kuotho, ε jen dämaar kä ε nyimaar, kä ε maar.”

Mak 4

Cäät ke kuj pithä

(Mēt 13:1-9, Luk 8:4-8)

1 Cu Yecu njic nath nyok ke tuk gekä baar. Cu buon nath mi diit elon ro dol gekäde kä cue wä rey murkämä, kä cue nyuur thjn. Kä cu buon nath cuon raar pomä.

2 Cue ke njieec ke ti nuan ke cäätni, rey njicäde cue ke jiök j,

3 “Liene je, ci piith wä pieth a kithe kuay.

4 Kä min pithē, cu thān kuayni pen dup, kä cu diit ke ben cam.

⁵Cu thaaṅkien pen guāth päämni mi thil mun mi diit, kä cuke mal dony ke yöö kuiy munde.

⁶Kä mēē ci cāṅ lēp, cuke rool kä cuke kööt, ke yöö thile ke mey ti gow.

⁷Cu thaaṅkien pen rey jien kuiyni, kä mēē ci jien piith, kä cua ke miēt, kä cuke thil dēy.

⁸Kä cu thaaṅkien pen mun mi goaa, cuke teke wuoth ti gow. Cuke rō rep ke jien diok, ke jien bākel, amāni kuor.”

⁹Kä cu Yecu ke jöök i, “Ram mi teke jith ti liṅ ke je, a je liṅ.”

Luot Cäätni

(Mēt 13:10-17, Luk 8:9-10)

¹⁰Mēē te Yecu kārca, cu thaaṅ nath ti te gekāde keel kene ji kōaare daṅ wäl rēw je thiec ke luot cäätni.

¹¹Kä cuē ke jöök i, “Ca ye kam tēṅni kuäärä Kuoth, duunde yöö ke kuj nēeni tin kōkien bake lat ṅak ke cäätni,

¹²ke yöö ‘Dee ke guic, kä /ci ken luotde bi jek, kä dee ke liēṅ, kä /ce bi cop ločnikien, ke yöö dony dee ke rō riṅ dueeri, a ba ke pälikä.’ ”

¹³Kä cuē ke thiec i, “/Ken ruac cäädä neme cop ločdun? Kä bia cäätni diaal kule cop ločnikun idi?

¹⁴Ci piith pith ni ruac Kuoth.

¹⁵Kä cēt thaaṅ nath ke kuay tin ci pen dup, guāṅ in ca riet pieth. Kä nie guāth in ca ruac liṅ, cu Cey-tan ben, cuē ruac in ca pieth reydiēn ben woc.

¹⁶Kä cēt ney tin kōṅ ke, kuay tin ci pen muun päämni, kä cua ruac Kuoth liṅ, kä pēth cu ken ε káp ke tēth loaac.

¹⁷Kä duunde yöö min /ken riet rō yiath piny, bike te reydiēn ke guāṅ mi tot. Kä mi wä rik kene ti bēc bēēc wä ben ke kuj ruac Kuoth, ni en guāth emō cuke kac jōk.

¹⁸Kä cēt kuay tin ci pen rey jien kuiyni ke ney tin ca ruac liṅ,

¹⁹kä duunde yöö cu diēer ke kuj nyinä wec muōṅ kene gör riāṅä yōaa, amāni diṅ loaac ke ṅaani kōkien ben, cuke ruac Kuoth ben miēt, kä cuke thil dēy ti cua kuir.

²⁰Kä cēt kuay tin ci pen muun mi goaa ke ney tin ca ruac liṅ, kä kapke je ke ločkien kä kuiērke dēy. Kä cuke rō rep ke jien diok, ke jien bākel, amāni kuor kel.”

Lembār piny diēny

(Luk 8:16-18)

21 Kä cu Yecu ke jïök ï, “Ci raan lembär mi pet kəŋ nööŋ rəc kä be je kuɔm piny ke dïeny, kie derə je ləth thaar dhanä, a /cə je dee ləth nhial wii kä duɔɔr?”

22 Ke yöö thile duɔɔr mi ca tēē, mi /ci bi jɔɔc, kä thile mi ca kum, mi /ca bi ŋac.

23 A ram mi teke jïth ti liŋ ke je, a je liŋ!”

24 Kä cue ke jïök ï, “Tietde rɔ ke tin yen ke, ke yöö pek theemä min la ye a them naath, ba je thəm ye, kä ba ye rep ke ti ŋuan.

25 Ke yöö ram mi teke duɔɔr, ba je mat ti ŋuan, kä ram mi thil duɔɔr, a cəŋe min tət in teke je, ba je kan kä je.”

Cäät kuɛkə mi ci piith

26 Kä cu Yecu wee ï, “Cet cian kuäärä Kuoth ke ram mi ci kuay kieth rəy kakä,

27 La tɔɔcə ke wäär, kä be keer ke runwan, kä cu kuay dony kä cike piith, kä kuice je pithke ïdi.

28 En mun puɔnyde cue ke jak kä dony kä cuke teke dey. Ke nhiam cu kəŋ jɔɔc ni tande, kä cu jïthke je guɔɔr, kä cu wəŋke cu ben.

29 Kä min cike ciek, ni en guäth emɔ, cue ŋɔmdə kan, ke yöö ci guäth ŋer cop.”

Cäät kuɛkə mi tət

(Mət 13:31-32, Luk 13:18-19)

30 Cu Yecu ke thiec, “Dëe cian kuäärä Kuoth paar ke ŋu? Kie ε cäät in mith dëne lat ke kujde mɔ?”

31 Cetde ke kuë mi dun tiit, mi kuiy ni jen kä kuay diaal tin piethke wii muɔɔn.

32 Kä mɔ ca je pithɔ, be dït a be buɔtbuɔɔtni diaal leny, a be teke kar ti dït ti dee diit nhial duëlkien lat tïpədə.”

33 Cue ruac Kuoth lat naath ke cäätni ti cetke tïtï, cue latke cetke min dee kene liŋ.

34 Jen /cə ruac ke ke a /ci mɔ a cäätni. Kä cue ti diaal lat jaake, mēe teke kəɔ.

Guɔk Yecu ke Jiom

(Mət 8:23-27, Luk 8:22-25)

35 Kä ke cəŋ emɔ ke thian cue jaake jïök ï, “Wane kujci.”

36 Kä cuke buɔn nath bany piny, cuke rəy murkämä min te Yecu nyuurä thïn, kä cuke je nan keel ke ke, kä te thəŋŋ murkämäni kɔkien thïn bä.

37 Cu thul mi dïit puɔt, kä cu muan murkämä yɔk, a cu murkämä dee thiaŋŋ ke pï.

38 Kä te Yecu nïn thaar murkämä a cə cak ke cääk. Kä cuke je wä ker, wäke ï, “Dïic, jin /ci riək ke liäada?”

³⁹Cu Yecu keer, kä cue jiom luek, kä cue muan jöök i, “Käpni ro cuoŋ!” Cu jiom cuoŋ, kä cue piny käp ε kur.

⁴⁰Kä cue ji kaaare jöök i, “Eŋu dual ke ye mo? Dot yen thile ye ŋath?”

⁴¹Cuke dual eloŋ, kä cuke ruac käro i, “Eŋa ε ne, a cäŋe ni jiom keŋe muan, liŋ ken ruacde?”

Mak 5

Jak Yecu ke ram mi teke Yiëe mi jiäak kä goaa

(Mät 8:28-34, Luk 8:26-39)

¹Cuke cop kuici, rool ji Ge-ri-thiin.

²Kä min ce ben raar rey murkäbä, cu wut mi teke yiëe mi jiäak, ben raar guäth kunyä, Yecu päth.

³Jen wut ε mo cieŋe guäth kunyä. Thile ram mi dee je luäŋ ke yiën, a cäŋe ni kuatni ciikni.

⁴Kä ca je kon yian eloŋ ke dep keŋe ciik, cue ciik töl, kä cue deep puot. Ce thil ram mi teke buom mi dee je yian.

⁵Ni ciaŋ la wieee eloŋ, ke wäär keŋe cäŋ, kä wilee guäth kunyä keŋe rey päämni, kä teme ro ke pääm.

⁶Kä meë ce Yecu nen nänä, cue riŋ kä je, kä cue ro goŋ nhamde.

⁷Cue wiee ke jow mi diit wëe i, “Jin Yecu, Gat Kuoth nhial in diit, ti ke ŋu ke yä? Ÿän laŋä ji ke ciöt Kuoth, /cu yä läŋ kä mi jiäak.”

⁸Ke yöö ci Yecu je jöök i, “Bër raar puony wutdä neme, jin yiëe mi jiäak!”

⁹Kä cu Yecu je thiec i, “Coal ciötdu idi?” Kä cue je loc i, “Coal ciötdä i ti nyin ŋuan, ke yöö ŋuan ko.”

¹⁰Cue je läŋ ke yöö /ce ke bi tuok raar rool emo.

¹¹Tääme, tëëke buon kuondhuori mi diit mi läk gekä paam en wini.

¹²Cu yiey tin jiaak Yecu läŋ i, “Jakni ko kä wä puanyini kuondhuori, kä a ko wako reydien.”

¹³Kä cu Yecu ke pal wä. Cu kuth tin jiaak ben raar kä je, cuke wä puanyini kuondhuori, kä cu buon keeliw riŋ piny pomä mi lunluŋ rey yiëer, matdien ken diaal ke bathdöori daŋ rew, kä cuke mua rey yiëer.

¹⁴Cu yiëenkien diaal ro bar, cuke je wä laŋ ji wec keŋe ney tin te rey rööl emo. Kä cu naath ben ke yöö bike min ci tuok, ben nen.

15 Cuke ben kä Yecu, kä cuke wut mi teke yiey ti jiäk nen, nyuure en wini a ci wicde loy, kä cienje bieyni, en wut in ci kəŋ teke kuth ti nuan ti jiäk. Kä cuke dual.

16 Kä cu ney tēē ca tēē ci tuɔk kä wut in teke kuth kene kuɔndhuɔɔri nen, cuke ke lat naath.

17 Kä cuke je tok ke mi thiেকে Yecu ke yōō be jjeen roolien.

18 Kä min wēē rey murkābā, cu wut in ca kāp ε kuth ti jiäk je lāŋ ke yōō dere te keel ke je.

19 Kä cu Yecu je lok, cue je jiök i, “Wēr cienju kä mätthniku, kä läri ke me diit ε ci Kuäär ni Kuoth lät kä ji me, kene yōō ci locde kɔac ke ji.”

20 Cue wä, kä cue nɔak diaal tēē ci Yecu ke lät kä je lat ji wini daŋ wäl. Kä cu naath diaal gaac.

Tək nyaal kene jak ciək kä gɔaa

(Mēt 9:18-26, Luk 8:40-56)

21 Mēē ci Yecu loc kujic ke murkāb, cu buɔn mi diit ro duɔl je kä tēē thok waath.

22 Cu booth dolä ji Juudh kel mi cɔal ciötdε i Jay-räth ben kä je. Mēē ce Yecu nen, cue rɔode yuɔr piny ciöknike,

23 Cue je lāŋ elɔŋ, cue wee i, “Ci nyaadä thiak ke liaa, kä bër, kuenji tetdu puɔnyde ke yōō dee puɔnyde cu gɔaa a be tək.”

24 Cu Yecu wä ke je keel. Cu buɔn mi diit je guɔɔr kä cu naath ε miεt.

25 Kä te reydien ke ciek mi ci cuuc ke löny riem ke run daŋ wäl wicde rew.

26 Cue ti bēc bēēc rut elɔŋ ke lät kɔmni ti nuan. Cue nyinke diaal thuk ke thop, kä /kene gɔaa kä cu ku tuɔl ni jen ke jiäk.

27 Cue kək Yecu liŋ, kä cue ben ke jokde ke rey bunä, kä cue biide thiap,

28 ke yōō care je, “A cāŋ thiapä ni biide, bi puɔnydä gɔaa”.

29 Kä ni en guäth εmɔ cu löny riemde cu juuc, kä cue jek ke puɔnyde en yōō ci liawde thuuk a ce gɔaa.

30 Mēē ci Yecu ε jek en yōō ci buɔm jjeen kä je, ni en guäth εmɔ cue ro riet buɔn, kä cue wee i, “Eŋa ci biidä thiap o?”

31 Cu jaake je loc i, “Jin /ci buɔn a dhooce ji, kä eŋu thieci mɔ i, ‘Eŋa ci yä thiap o?’ ”

32 Kä cue guic kujicni diaal, goore ram in ci memε lat.

33 Duunde yōō min nɔc ciek min ca lät kä je, cue ben, a dualε kä lathe je elɔŋ, cue rɔode yuɔr piny nhiamde. Kä cue je lar ruac in thuɔk keeliw.

34Kä cu Yecu je jïök ÿ, “Nyaadä, ñathdu ce jï jakä gōaa, wër ke mal, kä a puᵒnydu puol.”

35Kä min ᵒotde ke ruac, cu thāᵒᵒ nath ben kä boᵒth indaan ti wee ÿ, “Ci nyaadu liw. Ḃᵒu lēni ᵒot ke mi jutdi ᵒiic ᵒ?”

36Kä /ken boᵒth ro jut ke ruacdien, cu Yecu boᵒth dolä jï Juudh jïök ÿ, “/Cu dual, a duᵒdu la ᵒath kārōa.”

37Thile ram mi ci Yecu ε nhök ÿ bi je guᵒᵒr, ε ni Pi-tōr, kene Je-meth, ke Jᵒᵒn in la dāman Je-meth.

38Mēē cike cop dhōr boᵒthä dolä jï Juudh, cue nuēēn mi diit nen, ney ti wiee kä pārke ke jōw mi diit.

39Mēē ce wä rēc, cue ke jïök ÿ, “Ḃᵒu nuēēn yen naath ᵒ kä pār yen ᵒ? Nyam me tot emē /kene liw, duᵒde ᵒien.”

40Cuke je dol, kä cu Yecu ney diaal tuᵒk raar. Cue guᵒᵒn gatdä kene man ke ney ti teke je keel naᵒ, cuke wä guāth in te thᵒn.

41Kä cue tet gatdä kāp, cue je jïök ÿ, “Talitha kum,” mi lot ni yōö ÿ, “Nyam mi tot, ÿ jīec ro!”

42Kä ni en guāth emō cu nyal ro jīec, kä cue jal, (kä en nyal emō tēēke run wäl wicde rēw). Ke neme cu naath gaᵒc elᵒᵒ.

43Kä cue ke guᵒk a bum ÿ a thil ram mi bi neme ᵒᵒc, kä cue lar ke ÿ ba je moc ke mi be cam.

Mak 6

Lōk Yecu kä Na-dha-rēth

(Mēt 13:53-58, Luk 4:16-30)

1Ci Yecu jīēn en wᵒni. Cue wä wiidien, kä cu jï kōaare je guᵒᵒr.

2Kä ke cāᵒ lᵒᵒä jï Juudh cue je tok ke mi ᵒiice naath guāth dolä jï Juudh. Kä cu ney ti ᵒuan tēē ca je liᵒ gaᵒc, wäke ÿ, “Wut emē jēke ruaacni tiᵒi winith? Kä ε pēl ᵒukä enō ca kām je mō? Kä lätdē lät ti buᵒm buᵒᵒm ti gayke naath ti!”

3/Cie jēn ᵒāät jien, in la gat Mēri dāman Je-meth, kene Jo-theth, ke Ju-dāth, ke Thay-mōn, kä /ci nyimani teke kōn keel en wane me?” Kä cuke je lōk.

4Cu Yecu ke jïök ÿ, “Luᵒthke gök guāthni diaal, ε ni wecdien löke je thᵒn ᵒ ε nēēke pāny.”

5Cue thil lät ti bum ti cue lar en wᵒni, kä eni yōö cue tetke lar puᵒnyni jï juāthni ti tot, kä cue ke jakä gow.

6Kä cue gaᵒc ke thil ᵒāthādien.

Jäkni Yecu ke jaak dan wäl rew

(Mët 10:5-15, Luk 9:1-6)

Cu Yecu wä rey ciëñni njice naath.

⁷Cue jaake dan wäl rew col, kä cue je tok ke mi jake ke kä raar, rew keel, rew keel. Cue ke kam luaj mi wuoc ke ni yiey ti jiaak.

⁸Cue ke lar yoo thile duwor mi bi ken e nan ke kuj jalien e ni mi e keet karaa, thile juray, kie gok kie yow rey laakien,

⁹kä a ramc teke waari cioknike, kä /cike bi cien ke bieyni rew.

¹⁰Kä cue ke jioek i, "Guath o cia wa thin o, taye thin amani mi cia jien en guath emo.

¹¹Mi wee wa teke cien mi /ca ye bi nyuwor thin agaa, kä löke yoo bike ruacdun lij, mi jien yen, tene tur cioknikun ala nyuuth mi jiaak ka ke."

¹²Cu jaake jien, kä cuke naath wa lat yoo bike ro rit dueerikien.

¹³Cuke kuth ti jiaak ti nuan tuok raar puanyini nath, kä cuke ney ti nuan ti teke juath yir ke yieer, a cuke ke jakä gow.

Liqa Joon in la Laak

(Mët 14:1-12, Luk 9:7-9)

¹⁴Cu kuäär ni ye-rod memel lij, ke yoo ca ciot Yecu keek e naath. Cu thaaj nath wee i, "Ca Joon in la laak jiec lith, ke kuj emo lat luaj titi ka je."

¹⁵Kä cu thaaj nath e lar i, "E E-li-yaa," kä e thaaj nath i, "E gok mi cetke gok kel ka gook tee wal."

¹⁶Kä mee ci ye-rod e lij, cue wee i, "Ca Joon mee ca not jiec lith."

¹⁷Ke yoo meedan ci ye-rod ruac jak, kä cua Joon wa kap, kä cue je kon lath dueel yieena ke kuj ye-ro-diath in la ciek daman ni Pi-lip, ke yoo ce je kuen.

¹⁸Ke yoo ci Joon ye-rod jioek i, "/Cie cuwor ka ji en yoo bi ciek damuwor kuen."

¹⁹Kä eno cu ye-ro-diath teke tiel ke je, kä goore nakde, kä cue thil guath.

²⁰Ke yoo dual ye-rod ke Joon, ke yoo nace je i e guan cuhni mi rel ro, kä cue je gan. Kä la nake yoo be Joon lij, a can ni min la gake ke lij ruaacnike.

²¹Ke jak cu ye-ro-diath guath jek ke can tima dapa ye-rod mee ce mith lat ke kuj boothni kumekade kene booth rem ke booth wec ji Ge-le-li.

²²Kä mee ci nya ye-ro-diath ben duth nhiam nath, cue loc ye-rod kene jaalke jakä teth. Kä cu kuäär nyam emo jioek i, "Thiec ya ke mo goori mo, ba je kam ji."

²³Cue ro yac ke thuok i, "Mo bi thiec ka ya mo, ba je kam ji, a can ni thaaj kuäärada."

24 Kä cuε wä raar; cuε man wä thiec ɿ, “Ɛ leenju mo bä thiec ɔ?” Kä cu man ε loc ɿ, “Thieε ke wɿc Jɔɔn in la lääk.”

25 Niεn guäth εmo cuε loc jɔk ke pëth kä kuäär, kä cuε je jiök ɿ, “Yän göörä yöö bi yä kām wɿc Jɔɔn in la lääk rey thaak.”

26 Cu kuäär lɔcde jiath εlɔŋ, kä ke kuɿ yäcäde min ce yac nirɔ, kene jaalkε ti teke je keel, /kene je nhɔk en yöö dere ruacde ke nyal nyɔk.

27 Kä ni en guäth εmo cuε lathkëeri mi gan je jak, ke yöö be wɿc Jɔɔn wä nööŋ. Cuε wä, kä cuε wɿc Jɔɔn wä ηok rey duëel yieenä.

28 Cuε wɿcde nööŋ ke thak, kä cua je kām nyal, kä cu nyal wä kām man.

29 Mëë ci jaak Jɔɔn lin, cuke ben, cuke puɔnyde nan, kä cuke je wä kony.

Mijth Bathɔɔri Dhieec

(Mët 14:13-21, Luk 9:10-17, Jɔɔn 6:1-14)

30 Cu jaak Yecu luny jɔk, kä cuke je lat ηɔak diaal tëë ciken ke lat kä ca ηieec.

31 Kä cuε ke jiök ɿ, “Yen puanykun bia rey dɔaar, guäth mi thil naath, kä lɔŋε kä mi tot.” Ke yöö tëëke ney ti ηuan tin wëë kä bëë, kä thile ke guäth mi dee mijth ke ke.

32 Cuke wä rey murkämä wäke rey dɔaar guäthdien kärɔ.

33 Kä cu ney ti ηuan ke nen wäke, cuke ke ηic, kä cuke riŋ en wɿni ke pëth ke ciökien rey ciëñni diaal, kä cu kɔŋ cop ni naath.

34 Min wä Yecu piny rey riäay, cuε buɔn mi dijt nen, kä cu lɔcde luäkdien gor, ke yöö cεtke ke det ti thil yieen. Kä cuε ke tok ke ηiic ke ηaani ti ηuan.

35 Mëë ci cäŋ kuëë, cu ɿi kɔaare ben kä je. Cuke je jiök ɿ, “Guäth εme ε dɔr mi thil naath, kä ci cäŋ kuëë.

36 Jakni naath kä wä rey ciëñni ti thiak, ke yöö bike rɔ wä kök mijth te ba cam.”

37 Kä cuε ke loc ɿ, “Muɔce ke ke mi ba cam.” Cuke je jiök ɿ, “Dëëko wä a bako yiɔw ti kur rew wä kɔk ni jurayni ti biken ke cam?”

38 Kä cuε ke thiec, “Tayε ke jurayni daŋ di? Wiaa, guele ke.” Kä mëë cike pekdiεn ηac, cuke wee ɿ, “Ke jurayni daŋ dhieec kene rec daŋ rew.”

39 Cuε ke jiök ɿ a ney diaal nyuur piny buāani rey juaacni tin tɔɔc.

40 Kä cuke nyuur buāani, ney ti kuɔr kel keel ke ney ti jien dhieec keel.

41 Kä cu Yecu jurayni daŋ dhieec kene rec daŋ rew kan, kä cuε nhial liεc kä cuε ke poth, kä cuε jurayni puɔny, kä cuε ke kām ɿi kɔaare, ke yöö bike ke dääk kä naath. Kä cuε rec daŋ rew daak kamnikien diaal.

42Cu ken diaal mith a cuke riḡḡ.

43Kä cuke duoth jurayni kene rɛc kuany, a cu diēnyini wäl wɪcde rɛw thiḡḡ.

44Kä pek nath diaal tēē camke jurayni ke wutni ti bathdɔɔri dḡḡ dhiēc.

Jal Yecu wii Piini
(Mēt 14:22-33, Joḡn 6:15-21)

45Ni en guāth emɔ cue jɪ kɔaare jak kä wä rɛy murkăbă, kä cuke wä kujc kä Beth-the-da ke nhiam kä jɛ, guāth in cɛ buɔn jak kä wä.

46Kä ke kɔr kä min cɛ ke lḡr yōō kua wä ke mal, cue wä wii paḡam wēē pal.

47Mēē ci yow a thian, kä te murkăb däär baar, kä ḡot Yecu raar kărɔa.

48Cue ke nen teke ke riək ke gēr murkăbă, ke yōō lɔake jɛ ε jiom, kä a ḡot /ken yow ni baak, cue ben kä ke a jăle wii piini, kä lotde ni yōō bēē kä ke.

49Mēē cike jɛ nen jăle wii piini, cuke wak elḡḡ, ke yōō car ken ε jɛ joak.

50Cu ken diaal ε nen, kä cuke dual elḡḡ. Kä ni en guāth emɔ cue ruac ke ke, kä cue ke jɪk jɪ, “Kape lockun a bum. E yän, /Cuare dual!”

51Mēē cɛ wä rɛy murkăbă ke ke keel, cu jiom cuḡḡ, kä cuke gaḡc elḡḡ.

52Ke yōō /kene cop loɔdien en miḡḡth nēni ti bathdɔɔri dḡḡ dhiēc.

Jak Yecu ke raan kä gɔaa kä Ge-ne-tha-rɛt
(Mēt 14:34-36)

53Mēē cike wä kujci, cuke cop kä Ge-ne-tha-rɛt, kä cuke murkăb yiath thok waath.

54Mēē cike wä raar rɛy murkăbă, ni en guāth emɔ cu naath ε ḡic.

55Cuke riḡ rɛy rōöl emɔ keeliw, kä cuke jɪ juāthni tok ke noḡḡ ke gali, guāth ēē ca jɛ lieḡ thɪn.

56Kä guāth diaal tēē ci Yecu wä thɪn, rɛy ciēḡḡni kene wii ke rɛy kaḡkni, cu naath jɪ juāthni naḡ guāth kɔkă. Cuke Yecu thiec ke yōō a cāḡ deeke thiap ni thok bieyde. Kä ney diaal tēē ca biide thiap gow.

Mak 7

Diicä guandɔḡḡni jɪ Juudh
(Mēt 15:1-9)

1Tääme mēē ci jɪ Pa-ri-thii kene thḡḡḡ jɪ gɔrkă ti bā kä Je-ru-tha-lɛm rɔ duḡḡ jɛ,

2kä cike jɛ nen en yōō ci thḡḡḡ jɪ kɔaar Yecu miḡḡth ke tet ti jiäk, ti /kan lak.

³Ke yöö ji Pa-ri-thii kene ji Juudh diaal /cike a mīthke a /kan tetkien kon lak agaa, ke yöö tietke cian ηuṭni dītnikien.

⁴Kä /cike mi nöönke guāth kōkā, /cike mīth, ε ni mi cike kōη lak. Kä teke ke cien kōkien ti nyin ηuan ti guṭṭrke ε ken, cētkē lak lieeri ke dhāari kene took laṅni.

⁵Cu ji Pa-ri-thii kene ji gōrkä je thiec, “Eṅu /ci ji kōaaru cien ke cian dītnikon ṭ, ke yöö mīthke a /kan tet ti ci jīäk lak?”

⁶Kä cue ke jīök i, “Ci gök ni l-ca-yaa ruac in thuṭk lat ke kuṭdun, yen ji mētdä, mēē cē gōr i, ‘Ney tīti luṭhke yā ke lēēpkien, kä ṅan loṭkien ke yā.

⁷Palke yā baan, kä ṅjeecke ni cār nath ala ηuṭ Kuoth.’

⁸Päl yen cian ηutdä Kuoth, kä kape cian nath a bum.”

⁹Kä cu Yecu ke jīök i, “Tāye ke cāp mi gōaa mi löke ni ηut Kuoth, ke yöö bia ni kāp cian ηutādun.

¹⁰Ke yöö ci Muthē je lar i, ‘Luthni guur kene muṭṭr,’ kä, ‘Ram mi bi ruac a jīäk ke guṅ kie man be dhil liw.’

¹¹Duunde yöö ruac yen en yöö dee raan guṅ kie man jīök i, ‘Min deri jek kä yā ε jen Kor-bēn’ (min lot ni yöö ε duṅ Kuoth).

¹²Ke kuj εmō cia ram εmō pēn min derē lät kä guṅ kene man.

¹³Kä enō woc yen ni ruac Kuoth ke ciaanḍun min nyuth yen ε naath. Kä laṭde ni ṅaani ti ηuan tin cētkē tīti.”

Tin jakä raan kä jīäk

(Mak 15:10-20)

¹⁴Kä cu Yecu naath leni cōl, kä cue ke jīök i, “Lieṅe yā, yen diaal, kä a je cup loṅnikun.

¹⁵Thile duṭṭr mi te raar, kä wä jic ran mi dee je jakä jīäk.

¹⁶Kä duunde yöö ṅōak diaal tin bä raar rey ran ken tin yarke je.” [Kä ε ram mi teke jīth ti liṅ ke je, a je liṅ.]

¹⁷Mēē cē naath bany piny, kä cē wä dueel, cu jaake je thiec ke luot cāätdä εmō.

¹⁸Cue ke jīök i, “Kä /kene cop loṭdun bä? /Ken yen ε ṅac en yöö /cie duṭṭr mi te raar kä wä jic ran en min dee je yar?

¹⁹Ke yöö /ci wä rey laacde, wēē jic ran kä wēē ke wä raar.” (Kä inō cue je lat en yöö mīth diaal gowke.)

²⁰Kä cue wee i, “Min bä raar rey ran ε jen yār je mō.

- 21 Ke yöö bëëke raar rey loaacde, ken cär ti jiäk, cian leerä, kuël, luc nath,
 22 Dhöm dij loaac njaani, lat jiäkni, mët nath, lat nyuconi, tiel, guer, ke liak
 kene dör.
 23 Jiäk diaal tiji bäre raar looc ran kä yarke je.”

Dath ciäk
 (Mët 15:21-28)

- 24 Cu Yecu jien en thoro wëe rool Dhor kene Dhi-don. Kä cue coth dueel, kä
 goore je i /ca je bi nac e raan en yöö tëë en wani, kä /kene ro luän ke teey.
 25 Kä ni en guäth emo cu ciek mi te nyaade mi tot ke yiëë mi jiaäk ben kä je,
 ke yöö ce këkde lij, kä cue ro yur piny ciöknike.
 26 Täämë, jen ciek e ciek Gu-rith mi ca dap rool Thay-ro-po-ni-cia rey Thi-ri-
 ya. Cue Yecu läj ke yöö be yiëë in jiaäk in te puony nyaade woc.
 27 Kä cu Yecu je jök i, “A gaat kon riän, ke yöö /ce goaa en yöö ba mieth dhöli
 kan, kä ba je yur jiook.”
 28 Kä cue je loc i, “Yöon, Kuäär, kä cäre jen ino la jiook tin ci duoth guäth mieth
 dhöli a cam.”
 29 Kä cue ciek emo jök i, “Ke yöö ci je loc ino, locni jok, ci Yiëë in jiaäk jien
 puony nyaadu.”
 30 Cu ciek emo loc dhore, kä cue nyaade jek töcä wij dhanä, kä ci yiëë in jiaäk
 jien.

Jak Yecu ke miñ kä goaa

- 31 Kä cu Yecu jien rool Dhor kä cue wä ke duöör Dhi-don wëe Bar Gë-le-li rol
 Wiini dan Wäl.
 32 Cuke je nöj wut mi ce diw mi /ci ruac agaa, kä cuke je läj ke yöö be tetde
 kuëj puonyde.
 33 Kä cue je woc raar bunä, kä cue je nan guäthde käröa. Kä cue yietke läth
 jithnike, cue ruy nol, kä cue lepde thiap.
 34 Mëë ce nhial liac, cue yiëë jok a dij, kä cue wut jök i, “E-pa-tha”, mi lot ni
 yöö, “Lepro.”
 35 Ni en wanö cu jithke ro lep, kä cua lepde lony, kä cue ruac agaa.
 36 Cue Yecu ke gok a bum, en yöö thile radödien mi bia lar memë. Kä mo ce
 ke luek o, ku ken a lat ni je elöj.
 37 Cu naath gaac ke gaac mi dij i, “Ce jok diaal lat agaa! A cäre ni mien
 ce ke jakä lij, kä tin ce diw cike ruac.”

Mak 8

Mijth bathdɔɔri nuaan

- ¹Kä en n̄ini tɔtɔ mēē ci buɔn mi dijt leni duɔl, kä thile ke mi camke, cu Yecu j̄i kɔaare ɔl, kä cue ke j̄iök j̄,
- ²“Goor lɔcdä luäk n̄eni t̄it̄i, ke yöö tääm̄e cike j̄äany ke yä keel ke n̄in d̄aŋ diɔk, kä thile mi ba cam.
- ³Kä mi dēē ke jak kä wä ciēēŋnikien a näk buothke, dee ke wä muɔn dääro, ke yöö bā thaaŋkien guathni ti nɔaŋ.”
- ⁴Cu j̄i kɔaare je loc, “Kä dee raan n̄ey diaal t̄it̄i moc ke mieth rey dɔaar em̄e j̄idi?”
- ⁵Cue ke thiec j̄, “Taȳe ke jurayni d̄aŋ?” Cuke wee j̄, “Ke bärɔw.”
- ⁶Cue ruac lat buɔn en yöö bike nyuur piny. Kä cue jurayni d̄aŋ bärɔw kaŋ, mēē ce Kuoth lar t̄eth lɔaac, cue ke puɔny, kä cue ke kam j̄i kɔaare ke yöö bike ke wä dääk kä naath. Kä cuke ke dääk kä buɔn.
- ⁷Kä teke ke rec ti tietni bā, kä mēē ce ke poth, cue je lar bā en yöö bake d̄aak.
- ⁸Cu naath mijth a cuke riŋ. Kä cuke duothkien kuany a cuke diēnyini d̄aŋ bärɔw thiäŋ.
- ⁹Kä mat n̄eni diaal ke bathdɔɔri d̄aŋ nuan. Cue ke jak kä wä.
- ¹⁰Kä ni en guäth em̄o cue wä rey murkääbä keel kene j̄i kɔaare, kä cuke wä rool Dal-ma-nu-tha.

Thiec j̄i Pa-ri-thii ke Nyuuth

(M̄et 16:1-4)

- ¹¹Cu j̄i Pa-ri-thii ben kä je, kä cuke ŋaknɔm tok ke je. Ke yöö görke k̄apde, cuke je thiec ke nyuuth mi be lat nhial.
- ¹²Cue yiēē mi dijt ŋɔk, kä cue wee j̄, “Kä eŋu goor r̄ic em̄e ni nyuuth ɔ? Epuɔ yän larä je ye, thile nyuuth mi ba kam en r̄ic em̄e.”
- ¹³Cue ke b̄any piny, cue loc rey murkääbä, kä cue wä kuic.

Thuɔp j̄i Pa-ri-thii kene Ȳe-rod

(M̄et 16:5-12)

- ¹⁴En guäth em̄o cu j̄i kɔaare je pal ruēec en yöö bike jurayni naŋ ke r̄o keel. Tek̄e ke juray kel kārɔa mi ca naŋ rey murkääbä.
- ¹⁵Cu Yecu ke luek, wēē j̄, “Niēke r̄o ke thuɔp j̄i Pa-ri-thii kene thuɔp Ȳe-rod.”
- ¹⁶Cuke ruac kä r̄o wäke j̄, “E yöö thile kɔn juray.”

17Mëë ci Yecu mɛmɛ ɲac, cue ke thiec i, “Kä ɛɲu ruac yen ɔ i ɛ yöö thile ye juray? Dotɛ /kɛɛ je ni mir, kä /kenɛ ni cop loɔcdun? A ku loɔckun buɔm?”

18Taye ke wän, kä, /ci yen guic? Kä taye ke jith, kä /ci lij? Kä /ci yen ɲaani tit?

19Mëë cä jurayni dhieec puɔny ke kuj nɛɛni ti bathɔɔri ɗɗɗ dhieec, cia diɛnyini ɗɗɗ di kuany tëë ci thiaɗɗ ke duoth?” Cuke je jioɔk i, “Ke diɛnyini ɗɗɗ wäl wɔcɛ rɛw.”

20“Kä mëë cä jurayni ɗɗɗ bärɔw puɔny ke kuj nɛɛni ti bathɔɔri ɗɗɗ ɲuan, cia diɛnyini ɗɗɗ di kuany tëë ci thiaɗɗ ke thuɔr thuɔɔri?” Cuke je jioɔk i, “Ke diɛnyini ɗɗɗ bärɔw.”

21Cue ke jioɔk i, “Dotɛ /kenɛ ni cop loɔcdun?”

Jak Yecu cɔr kä guic kä Beth-the-da

22Cuke ben kä Beth-the-da, kä cu naath Yecu nɔɲ wut mi cɔr, kä cu naath je läɲ ke yöö be je thiap.

23Cue cɔr käp tɛɗä, kä cue je naɲ raar rɛy wec. Kä mëë cɛ nyinke ɲuɔɔ ruɛy, cue tetke läth puɔnyɗɛ, kä cue je thiec i, “Tij ke mi nɛɛni?”

24Kä cu wut wɔɲɗɛ kap nhial, kä cue wee i, “Guccä naath, duunde yöö cɛtke ke jien ti jäɓ.”

25Kä cu Yecu tetke nyɔk ke läth wɔɲnike. Kä cue guic agɔaa, kä cu wɔɲke cu gɔw. Cue ɲɔak diaal guic a thil diw.

26Kä cue je jakä wä dhɔrɛ, jioɔke je i, “A cɔɲɛ ni wec, /cu wä thɔɲ.”

Lat Pi-tɔr ɲäcɗɛ ke Yecu

(Mët 16:13-20, Luk 9:18-21)

27Kä cu Yecu wä nhiam kenɛ jɔ kɔaare, wäke rɛy ciëɲni The-tha-ria kä Pi-li-pi. Kä min ɲotke dup cue jɔ kɔaare thiec i, “Täämɛ, laar naath ɛ i ɛ yän ɲa?”

28Cuke je loc i, “Laar ken ɛ i ɛ jɔɲ Jɔɔɲ in la lääk, kä ɛ thaaɲkien i ɛ jɔɲ E-li-yaa, kä larke je ɛ thaaɲ nath i ɛ jɔɲ ram kel kä göök.”

29Kä cu Yecu ke thiec i, “Kä laar yen ɛ i ɛ yän ɲa?” Cu Pi-tɔr ɛ loc i, “ɛ jɔɲ Mɛ-thia.”

30Kä cue ke gok ɛ bum ke yöö, /ca ruac ɛmɔ bi lar radɔɔɗien.

Mɔr Yecu ke liagɗɛ kenɛ jiɛcɗɛ liɲ

(Mët 16:21-28, Luk 9:22-27)

31Cue Yecu ɛ tok ke mi ɲiicɛ ke, wëë i, “Bi Gat Ran ti bëc bëëc ti ɲuan yik rut, kä ba je loɔk ɛ dɔɲ kenɛ bööth palä tin dɔɲ amäni jɔ gɔrkä. Kä ba je näk, kä ke kɔr ɲini ɗɗɗ dɔɲ be rɔ jɛc liɲ.”

32 Cɛ ruac ɛmɔ lɔt kɛ a jɔc. Kä cu Pi-tɔr jɛ nanj gekä, kä cɛ jɛ tok kɛ mi lueekɛ jɛ.

33 Kä cu Yecu rɔ rɪt, kä cɛ jɪ kɔaare guic, kä cɛ Pi-tɔr luek, cɛ jɛ jɪɔk j, 'Woc rɔɔdu kä ɣä, Cɛy-tan, kɛ ɣöö /ci car ni ti bä kä Kuoth paɲy, kä cäri kɛ cär nath.' "

34 Cɛ buɔn kene jaake cɔl, kä cɛ kɛ jɪɔk j, "Mi goor raan ɣöö bɛ ɣä guɔɔr, a jɛ jay rɔɔde, kä a jɛ kap jiathde, kä bɛ ɣä guɔɔr.

35 Kɛ ɣöö ram mi wä tɛkde yop, bɛ jɛ bath. Kä ram mi wä tɛkde thöp, kɛ kuj ciɔtädä kene kuj thukni ti gow bɛ jɛ kän.

36 Bi gooyde a ɲu mi ci raan ɣow keeliw jek ala duɲde, kä bi tɛkde bath?

37 Kä dee raan ɲu thöp ala luël kɛ kuj tɛkde?

38 Kɛ ɣöö mi wä raan pöc kɛ ɣä kene ruaacnikä rɛy rɪcä mɛ jiääk ɛmɛ mɛ thil ɲath, bi Gat Ran pöc kɛ jɛ bä, mi wëë wä ben kɛ gooy puɔnyä Guan keel kɛ jaak nhial tin rɛl gooydien rɔ."

Mak 9

1 Cu Yecu kɛ jɪɔk j, "ɛruc, ɣän larä jɛ ye, tɛëkɛ thaaɲ nath ti te cunjä ɛn wane mɛ, ti /ca liaa bi nen amäni mi ci kuäär Kuoth ben kɛ buɔm."

Lɔɔc Puɔny Yecu kɛ rɔ

(Mɛt 17:1-13, Luk 9:28-36)

2 Kä kɛ kɔr ɲini daɲ bækɛl cu Yecu Pi-tɔr kene Je-meth kɛ Jɔɔn nanj kɛ jɛ keel. Cɛ kɛ böth wij paam mi bäär, guaaɲhdien käro, kä cua puɔnyde loc nhiamdien.

3 Cu bieynike buay ɛ pak a cuke riaw ɛɔɲ, mi thile ram mi dee kɛ lak inɔ wij muɔɔn.

4 Kä cu E-li-yaa kene Muthɛ päl nhiamdien, ruackɛ kɛ Yecu.

5 Kä cu Pi-tɔr Yecu jɪɔk j, "Djic, goaaɛ ɛn ɣöö takɔ wane mɛ, a kɔ lɔtkɔ bilɛni daɲ diɔk, bi kɛl a duɲdu, kɛl ɛ duɲ Muthɛ, kä kɛl ɛ duɲ E-li-yaa."

6 Kɛ ɣöö kujcɛ min derɛ lar, kɛ ɣöö cike dual ɛɔɲ.

7 Cu puar kɛ kuɔm piny, kä cu jow ben rɛy puɔrä ruacɛ j, "Nɛmɛ ɛ jen Gatdä min nhoakä, liɛɲɛ ruacdɛ!"

8 Kä ni ɛn guäth ɛmɔ min cike guɪc kujcni diaal, cɛ thil ram mi cu ken ɛ nen keel kɛ kɛ ɛ ni Yecu käroa.

9 Kä min bäkɛ piny wij paam, cɛ kɛ gok j thile radɔdien mi bi ken ɛ lar min ci ken ɛ nen, amäni kɔr kä mi ca Gat Ran jien liɲh.

10 Kä cuke biēt ke je, duunde yöö cuke thiec ke mo dee jiec ran, ke ro liṭh lat ni ḡu.

11 Kä cuke je thiec i, “Ḃḡu laar ji ḡṛkā je mo i, ‘Bi E-li-yaa ben ke nhiam?’ ”

12 Kä cue ke loc i, “Ḃṛuc, bi E-li-yaa dhil ben ke nhiam, ke yöö be ḡṛak diaal ben rialikā. Kä kua je le ḡṛ idi ke kuḡ Gatdä Ran, en yöö be ti bēc bēc ti ḡuan rut, kā ba je yak ε naath?”

13 Kä ḡän laṛä je ye en yöö ci E-li-yaa ku thuḡ ben, kā ci naath ε lät kā min nhök ken ε, cētke min ca ḡṛ ke kuḡde.”

Jak Yecu ke dhool mi teke yiēē mi jiääk kā ḡṛaa

(Mēt 17:14-21, Luk 9:37-43a)

14 Mēē cike ben kā ji kōaare, cuke buḡn nath mi diḡt nen gekädien, kā ḡak ji ḡṛkā ḡaknōm ke ke.

15 Cu naath diaal ḡṛac elḡ, mēē cike Yecu nen, kā cuke riḡ, cuke je wä ner.

16 Kä cue ke thiec i, “Ḃake ni ḡu ke ke?”

17 Cu ram kel kā buḡn ε loc i, “Ḃiic, cä gatdä nōḡ ji, ke yöö tēēke yiēē mi jiääk mi jak je kā /ci ruac.

18 Kä mo ce je kāṛo, la duāce je piny, kā bi thokde te ḡṛṛ, kā be lecke moth, kā be puḡnyde riḡ. Kä cä ruac ke ji kōaaru, ke yöö bike je woc, kā /ken ken ε luāḡ.”

19 Cu Yecu ke loc, “Yeḡ, riḡ mi thil ḡṛṭh, bā te keel ke ye ke ḡṛṛṭh mi niḡ di? Kä ε ḡṛṛṭh mi niḡ di mi bā rut ni ye? Nōḡe je ḡä.”

20 Cuke dhool nōḡ je, kā mēē ci yiēē in jiääk Yecu nen, ni en ḡṛṭh emo cue dhool kāṛ, kā cue tēeth, cue ro daḡ piny a te thokde ke ḡṛṛ.

21 Cu Yecu ḡṛṛṭh thiec i, “Ce jāāny ke juey eme ke pek mi niḡ di?” Kä cue je loc i, “Käāpe je ni gaatāde.

22 Cue tēth maac kene reḡ piḡni kā ti ḡuan, ke yöö be je näk. Mi tēēke mi deri luāḡ, a loḡdu kḡc ke ko, kā luäk ko.”

23 Cu Yecu je jiök i, “Mi tiḡke luāḡ! Ḃṛak diaal dēē ke lät kā ram mi teke ḡṛṭh.”

24 Ni en ḡṛṭh emo cu ḡṛṛṭh gatdä ḡṛal, wēē i, “Ḃḡän ḡṛṭhā, kā luäk ḡä ke thil ḡṛṭhädä.”

25 Kä min ci Yecu je nen en yöö bā buḡn keel ke wuḡṛ, cue yiēē in jiääk luek, jiḡke je i, “Jiḡ, yiēē in ci dhool eme pēn ruac kene liḡ, ḡän laṛdä ji ruac, bēḡ raar puḡnyde, kā /cu roḡdu nyök ke loc kā je!”

26 Cu yiēē in jiääk wak, cue dhool emo dhur elḡ, kā cue ben raar puḡnyde, kā cu dhool emo muḡn, cue cētke mi ce liḡ. Kä cu riḡw nath wee i, “Ce liḡw.”

27 Kä cu Yecu tetde käp, kä cue je jiac nhial, kä cue ro jiec.

28 Mëë ci Yecu ben dueel, cu ji kaaare je thiec a teke kärɔ̄ i, “Enu /kan ko je luān ke kām raar ɔ?”

29 Cue ke jjȫk i, “Mi cētke neme kāmke je raar ke pal kärɔ̄a.”

Nyɔak ruac Yecu ke kuj liethde

(Mët 17:22-23, Luk 9:43b-45)

30 Kä cu Yecu guāath emo bany piny cuke räth nhiam, cuke wä rēt ke Gë-le-li, kä lōke je en yöö dee raan ε ηac,

31 ke yöö ηiice ji kaaare, jjȫke ke i, “Ba Gat Ran koak tetni nath, kä bike je näk, kä mi ca je näk be ro nyok ke jien lith ke kor nini dan diok.”

32 Kä duunde yöö /ken ruac ëë ce larke cop lochnikien, kä dualke ke yöö ba je thiec.

Dit ni ηa elon?

(Mët 18:1-5, Luk 9:46-48)

33 Cuke ben kä Ka-per-ni-äm. Mëë cike wä dueel, cue ke thiec i, “Dake ni ηu dup ε ni?”

34 Kä duunde yöö cuke biet etil, ke yöö ruacke kärɔ̄ dup, en yöö dit ni ηa kä ke.

35 Cue nyuur, kä cue jaake dan wäl rew col, kä cue ke jjȫk i, “Mi tëë ram mi goor yöö bi a booth, be la ram in jōakdien kä ba kuany nēeni diaal.”

36 Kä cue gat mi tot kan, cue je cuη nhiamdien. Mëë ce je kul ke tetde, cue ke jjȫk i,

37 “Ram mi nyuur gat kel mi cētke neme ke ciötdä nyuure ni yä. Kä ram mi nyuur yä, nyuure ni ram ëë jāk yä.”

Ram mi /ci guac ke kon ε raandan

(Luk 9:49-50)

38 Cu Jōon jjȫk i, “Djic, cakō ram kel mi tuk yiey ti jāk raar ke ciötdu nen, kä cua ko je pēn, ke yöö /ce guur ni kon.”

39 Cu Yecu ke jjȫk i, “/Cuare je pen, ke yöö thile ram mi lät ti buom buom ke ciötdä, mi dee mi jāk lat ke kujä ke kor guath mi tot.

40 Ke yöö ram mi /ci ter ke kon, ε raandan pany.

41 Kä epuc, yän larä je ye, ram ɔ bi ye moc pi ti mathe mo, ke yöö lape nē Kritho, be muc mi goaa jek.

Tin ycamke naath dujra

(Mët 18:6-9, Luk 17:1-2)

⁴²“Kä ram mo bi gat kel kä tietni tin n̄athke yä jak kä duir, bi goaa ni yöö ba pä m guar beel mi diit yian nuä kde en ram emo, kä ba je yuor däär baar.

⁴³Mi ci tetdu ji jak kä duir, nok ε, ke yöö goaa ni jen ke ji en yöö bi wä teekä a tii ke tet kel, kä wädu maac mi /ca dee yieny ke tet dan rew.

[⁴⁴ε jen guaath in /ci laaät liw thin, kä /ca mac bi met yieny.]

⁴⁵Mi ci ciokdu ji jak kä duir, nok ε, ke yöö goaa ni jen ke ji en yöö bi wä teekä nootdä, kä yoru guäth maac mi thil pek ke ciök dan rew.

[⁴⁶ε jen guaath in /ci laaät liw thin, kä /ca mac bi met yieny.]

⁴⁷Kä mi jak wan̄du ji kä duir lol ε, ke yöö goaa ni jen ke ji en yöö deri wä cien kuäärä Kuoth ke wan̄ kel, kä yoru guäth maac mi thil pek ke wän̄ dan rew.

⁴⁸ε jen ‘Guaath in /ci laaät liw thin, kä /ci mac bi met yieny.’

⁴⁹“Ke kuj emo ba yen diaal jakä gow ke mac cetke min la muc a jakä kä gow ke mile.

⁵⁰Mile goaaε, kä mi ci wac mile kä thuuk, dee yen wacde luoc thin idi? Taye ke mile reydu n, kä taye ke mal kamnikun.”

Mak 10

Diiic Yecu ke kujic däkä mäan

(Mät 19:1-12, Luk 16:18)

¹Cu Yecu jien guäth emo, kä cue wä rool Ju-dia amäni kujic Jor-den, kä cu ney ti nuan ro nyok ke duol gëeknikε, kä cue ke nyok ke njic cetke ciaandε meë wen.

²Kä cu thaaj ji Pa-ri-thii ben kä je, cua je thiec ke yöö yōanke je i, “ε cuōō en yöö dee wut ciekde däk?”

³Cue ke loc i, “Enu mi ca lar ye ε Muthε?”

⁴Cuke wee i, “Cu Muthε ε nhok en yöö bi wut luot däkä ciëkde kon̄ lat, kä be je kule jakä wä.”

⁵Kä cu Yecu ke jiök i, “Cu ruac emε gōr ke kuj bumä wecdun.

⁶Kä ni tuk cäkä yōaa, ci Kuoth naath cak tuut kene n̄uōt.

⁷Ke kuj emo bi wut guan̄ kene man bany piny, kä ba je mat kene ciekde.

⁸Kä bi ken dan̄ rew a kel. Kä ino, /cike bi le not ala rew, cike a kel.

⁹Ke yöö, ney ti ci Kuoth ke mat keel, ake /ca däk ε raan.”

¹⁰Ke guaath ëe teke dueel cu jaake je nyok ke thiec ke kuj ruac emo.

11Kä cue ke jïök ï, “En ramɔ wä ciekde däk ɔ, kä be dɔdien kuɛn, ca dhoom kä ciekde.

12Kä mi ci ciek dak cɔaade, kä ca nyok ke kuɛn, jɛn cɛ dhɔm.”

Puɔth Yecu ke gaat ti tietni

(Mët 19:13-15, Luk 18:15-17)

13Kä cu naath ε nön gaat ti tietni, ke yöö be ke thiap, kä cu jaake ke yɔr.

14Kä mää ci Yecu nɛmɛ nɛn, cue gaak, kä cue ke jïök ï, “A gaat ti tietni bä kä yä, /cuare ke pen, ke yöö puɔth kuäärä Kuoth ε dun nath ti cɛt ke dhɔli tɪti.

15Epuɔc, yän larä je ye, ram mi /ci Kuäär Kuoth bi nhok, cɛtke gat mi tot, /cɛ bi wä reyde.”

16Kä cue ke kuɔl tetnike, kä cue ke poth, kuɛnɛ tetke puɔnyunikien.

Ram mi riän riän

(Mët 19:16-30, Luk 18:18-30)

17Tääme min tethe piny wää jäle, cu wut riñ kä je, kä cue rɔ kam muɔal nhiamde, cue je thiec ï, “Dɪic in gɔaa, ɛnu bä yɪk lat ɔ, ke yöö bä tɛk mi dɔraar jek?”

18Kä cu Yecu je jïök ï, “Enu cɔli yä ï mi gɔaa ɔ? Thile ram mi gɔaa, ε ni Kuoth kārɔa.

19Däci nɪt Kuoth tɪti ï, ‘Cu dhɔm, /cu riär lä, /cu kuɛl, /cu kac lat, /cu naath mac, kä luthni guur kɛnɛ muɔɔr.’ ”

20Kä cue je jïök ï, “Dɪic, cä nɪt tɪti diaal tit ni nɪcɛtädä.”

21Kä cu Yecu je guic, kä cue je nhok. Kä cue je jïök ï, “Duɔɔr kel a jɔɔr kä jɪ. Wër, kɔkni nyinku diaal, kä kämni ke can, kä bi riñdu wä jek ciɛñ nhial, kä bër guuri yä.”

22Cue nɛär ke ruaacni Yecu, kä cue jɛɛn ke jiath laaac, ke yöö tääke nɔak ti nuan.

23Cu Yecu jɪ kɔaare guic, kä cue ke jïök ï, “Kä be buɔm ïdi ɛn yöö bi nɛy ti riñ riñ wä rey ciɛñ kuäärä Kuoth!”

24Kä cu jɪ kɔaare gaac ke rietke. Kä cu Yecu ke leni jïök ï, “Gaatkä, be ku le buɔm ïdi ɛn wä nath ciɛñ kuäärä Kuoth!

25Thiɔkni yöö dee thɔrɔl cooth ke wan riɛp, kä wä raam mi riñ riñ rey ciɛñ kuäärä Kuoth.”

26Cue wuɔthkien yɪc ɛlɔñ, kä cuke ruac kä rɔ ï, “Kä ɛna bi kääñ ɔ?”

27Cu Yecu ke guic, kä cue wee ï, “Mɛmɛ bume kä naath, a /ci mɔ a Kuoth, ke yöö nɔak diaal luñ ke rɔ kä Kuoth.”

28Cu Pi-tor ε tok ke mi jiokε je i, “Nene, cako nyinko diaal bany piny, ka cako ji guor.”

29Cu Yecu wee i, “Epu, yan larä je ji, thile ram mi ci ciëñde, kie dämani, kie nyimani, kie man, kie guan, kie gaat, kie kaak bany piny ke kuıda kene kuj thukni ti gow,

30mi /ci rëpdien ti kuor bi jek en täame. Jen be rëep dueli ti kuor, kene dämani, ke nyimani, ke man, kene gaat amäni kaak jek, a can tēeke rik. Kä be tek in doraar jek ke guath o bëe o.

31Kä ney ti nuan ti te nhiam täame bike a ney tin jök, kä ney tin te jök bike a ney tin nhiam.”

Diok lära Yecu ke liade

(Mët 20:17-19, Luk 18:31-34)

32Min teke dup, wäke kä Je-ru-tha-lëm, a booth Yecu ke, cu wuothkien yic, kä cu ney ti guorkε ke dual. Kä meë ce jaake dan wäl rew nan gekä, cue ke tok ke mi lätdε ke min bi tuok kä je.

33Cue wee i, “Nene, wä kon kä Je-ru-tha-lëm, kä ba Gat Ran lath tetni bööth palä tin dit, kene goar, kä ba je kueth lith, kä ba je kam jur.

34Kä bi ken ε yak, kä bike je nul kä ruey, kä ba je duac ke waat, kä bike je näk. Kä ke kor nini dan diok be ro jiec lith.”

Thiec Je-meth kene Joon

(Mët 20:20-28)

35Kä cu Je-meth kene Joon, gaat Dhe-ba-dii, ben kä je, kä cuke je jiök i, “Diic, görko yöo bi ko lätdε kä mo bako thiec kä ji mo.”

36Kä cue ke jiök i, “Enu goor yen yöo bä lat kä ye mo?”

37Cuke je jiök i, “Jakniko kä nyuur, a te ram kel cuecdu kä te min don caamdu, rey goya puonyädu.”

38Cu Yecu ke jiök i, “Kujc yen mo thieec yen ε mo kä yä. Bia teke luaj ke math ke lier in math ke yä, kie ba ye lak ke lak in ca lak ni yä?”

39Cuke je jiök i, “Joon, tako luaj.” Cu Yecu ke jiök i, “Ino, bi yen maath ke lier in math ke yä, kä ba ye lak ke lak in lake ni yä.

40Kä duunde yöo nyuur cuëcdä kie caamdä /cie dunjä mi dee thöp yan, ε dun neni tin ca neme rialikä ke kujdien.”

41Mëe ci jaake dan wäl ε lij, cuke gaak ke Je-meth kene Joon.

42Kä cu Yecu ke ciöl ro, kä cue ke jiök i, “Dace je en yöo ney tin ca nac i bi a ruëc juri, ruackε naath ke buom, kä bööthkien la ruackε naath ke buomdien.

⁴³Kä /cε bi te ino reydu. Ram mo goor yöö be a ram mi diit reydu be dhil a läätdu,

⁴⁴kä ram mi goor yöö ba booth reydu, be dhil a kuanydu diaal.

⁴⁵Ke yöö /ken Gat Ran ben ke yöö ba je lätikä, bëë ke yöö be naath lätikä, kene yöö be tëkde thöp ala lueel ke kuj neni ti nuan.”

Löp Yecu ke wän cöaar ni Bar-ti-me-äth

(Mët 20:29-34, Luk 18:35-43)

⁴⁶Kä cuke ben kä Je-ri-ko. Kä min bänye Je-ri-ko piny kene jaake ke buon mi diit, te Bar-ti-me-äth gat Ti-me-äth mi cor mi liim nyuurä gekä duop.

⁴⁷Mëë cε lij en yöö ε Yecu raan Na-dha-ræth, cue roal elon, kä cue wee i, “Yecu, Gat Dee-bid, a löcdu koc ke yä!”

⁴⁸Kä cu ney ti nuan cor yor, ke yöö be biet. Kä cu ku tuol ni jen ke roal elon i, “Gat Dee-bid, a löcdu koc ke yä!”

⁴⁹Cu Yecu cuon, kä cue wee i, “Ciöle je yä.” Cuke wut in cor col, jioke je i, “Bum löcdu, jiec ro, cole ji.”

⁵⁰Cue biide min del yäk, kä cue ro yuoth nhial, kä cue ben kä Yecu.

⁵¹Kä cu Yecu je thiec i, “Enu mi goori i bä lätkä jä?” Cu cor ε loc i, “Dijcdä, jakni yä kä yöö bä ro nyok ke guic.”

⁵²Cu Yecu je jioke i, “Wër dupdu. Ci nathdu ji jakä goaa.” Kä en guäth emo pany cu wanke ro cu lep, kä cue Yecu guor rey duop.

Mak 11

Cuop Yecu kä Je-ru-tha-lëm

(Mët 21:1-11, Luk 19:28-40, Jon 12:12-19)

¹Mëë cike thiak ke Je-ru-tha-lëm kä Beth-pac kene Beth-ani, thieekä Paam Olip, cu Yecu ji kaaare dan rew jak,

²cue ke jioke i, “Wiaa rey ciën miä nhiamdu. Kä ni en cuopdu thin, bia ruath muol mi /ken raan met kot jokde kä ca yian piny jek. Luonye je, kä nööje je.

³Kä mi wëë teke ram mi wä ye thiec i, ‘Enu latde neme o?’ Jioke je i, ‘Goor Kuäär ni Kuoth ε, kä be je jak nikä keel.’ ”

⁴Cuke wä kä cuke ruath muol jek a ca yian piny thok kal gekä duop. Kä min lony ken ε,

⁵cu ney ti te cunä en wini ke thiec i, “Latde ni nu, mo luonye ruath muol o?”

⁶Cuke ke lat min ca larke ε Yecu, kä cuke ke pal yöö nanke je.

⁷Kä cukε ruath muḡl nöḡ Yecu, kä cukε bieynikien laḡh jōkde, kä cu Yecu nyuur thiḡ.

⁸Cu ney ti ḡuan bieynikien ḡar piny dup, kä cu thaḡḡnikien kar jien tēm, cukε ke ḡar dup.

⁹Cu ney tin jāl nhiamde kene tin guḡḡrke je roal wäke ḡ, “A liak teke je! Puḡh ake ram mi bëë ke ciöt Kuḡar ni Kuoth!”

¹⁰Puḡh ake kuäär guḡḡḡḡḡdan ni Dee-bid in bëë! Liake je rey ciēḡ nhial!”

¹¹Mëë ce cop kä Je-ru-tha-lēm, cue wä rey luaak Kuoth, cue ḡpak diaal gueec, kä cue loc Beth-ani kene jaake daḡ wäl rew ke ḡöö ci ḡow ku thuḡ a wäär.

Lām Yecu ke jiath ḡaḡap

(Mēt 21:18-19)

¹²Mëë ruḡn lonydiēn jōk kä Beth-ani, cu Yecu buothe näk.

¹³Cu Yecu jiath ḡaḡap mi teke jiḡh ti ḡḡḡc nen a ḡḡḡ, kä cue wä thiḡ ke ḡöö dḡḡ dere dey wä jek thiḡ. Mëë ce cop thaar jiaath, cue thil dey ti ce jek thiḡ, ε ni jiḡh käro, ke ḡöö ḡot guḡḡḡḡḡ in la kuiḡ ke ḡḡap.

¹⁴Kä cue ḡḡp εmḡ jiḡk ḡ, “Thile ram mi bi deyku met nyōk ke mḡeth amäni caḡ kel.” Kä cu jaake je liḡ.

Wä Yecu rey Luaak Kuoth

(Mēt 21:12-17, Luk 19:45-48, Jḡḡḡ 2:13-22)

¹⁵Cukε ben kä Je-ru-tha-lēm, kä cu Yecu wä rey luaak Kuoth, kä cue tok ke mi tuke jiḡ kōkä diaal kene ney tin kōk raar. Cue tharbētni jiḡ luël yiḡḡni buḡḡ, kene koamni nyuurä neeni tin koake guḡkni.

¹⁶Kä /kene je nhōk εn ḡöö dee raan duḡḡḡ kap a reetde rey luaak Kuoth.

¹⁷Kä cue ke ḡiēec wëë ḡ, “/Kḡḡ ε ḡḡḡ ḡ, ‘Ba luaakdä cōl ḡ luaak palä ke kuiḡ döörü diaal?’ Kä ci yen ε jakä luaak mḡḡḡni.”

¹⁸Kä min ci bööth palä tin diḡ kene jiḡ ḡḡrkä je liḡ, kä ḡörke caḡ mi deë näk ni je, kä dualke ke je, ke ḡöö ci ney diaal ḡḡḡc ke ḡiḡcde.

¹⁹Kä mëë ci ḡow a thiaḡ, cu Yecu wä raar rey rēëk kene jaake.

Diḡc ke kuiḡ jiath ḡaḡap mi ci roḡl

(Mēt 21:20-22)

²⁰Kä ke runwaḡ mi jālke dup, cukε ḡḡḡ nen, ce roḡl amäni ciōke.

²¹Kä cu Pi-tōr ruacde tim, kä cue wee ḡ, “Diḡc, nen ε. Ci jiath ḡaḡap ëë ci lam roḡl.”

²²Cu Yecu ke loc ḡ, “Ḋḡthe Kuoth.

23Ἐρucus, γὰν λᾶρά γε γε, μι ci yen pām εμε j̄jök j̄, ‘Woc roodu wane me, kä wër dār baar,’ mi thile locdu diw, a bi ḡath ni j̄jn en γöö bi min ci lar tuock ba lät kä j̄j.

24Κε kuj̄ εμο, γὰν λᾶρά γε γε en γöö mo bia thiec ke palo, ḡathe γε en γöö cia je jek, kä be cu a dunḡun.

25“Kä mi taye cuḡä a pale, pal̄e mi j̄jäk mi te kamḡun ke ram mi dḡḡ, ke γöö dee Guurun in te nhial dueerkun pälikä bä.”

[**26**Kä mi /ci yen naath bi pälikä, amäni Guurun in te nhial /ce dueerkun bi pälikä bä.]

Thiec ke kuj̄ luḡḡä Yecu

(Mēt 21:23-27, Luk 20:1-8)

27Kä cuke leni ben kä Je-ru-tha-lem. Kä min j̄äle rey luaak Kuoth, cu bööth palä keḡe j̄j ḡḡrkä amäni d̄jt̄ ben kä je.

28Cuke je j̄jök j̄, “Ḳ luḡḡ ḡu kä lätdi ḡoak t̄jt̄ ḡ? Kä eḡa käm j̄j luḡḡ mi lätdi ke?”

29Cu Yecu ke loc j̄, “Tääme, bä ye thiec ke kel, kä mi dee yen ε luḡc γä, bä ye lar luḡḡ in lätdä ḡoak t̄jt̄.

30Bä lak Jḡḡḡ nhial kä Kuoth, kie beë kä naath? Luḡce je γä.”

31Kä cuke ruac kärḡ, wäke j̄, “Mi wä kḡn ε wä lar j̄ beë nhial, be kḡn j̄jök j̄, ‘Kä eḡu /kḡne je ḡäth ḡ?’

32Kä mi wä kḡn ε lar j̄, ‘Ḳ dunḡ nath’?” Kä dualke ke naath, ke γöö ci ney diaal ε ḡäth en γöö Jḡḡḡ ε ḡök.

33Kä inḡ cuke Yecu loc j̄, “Kḡn kueckḡ je.” Kä cu Yecu ke j̄jök j̄, “Kä amäni γän bä, /cä ye bi lar en luḡḡ in lätdä ḡoak t̄jt̄.”

Mak 12

Cäät läätdä mi j̄jäk

(Mēt 21:33-46, Luk 20:9-19)

1Cu Yecu je tok ke mi ruace ke ke, ke cäätni t̄jt̄, cue wee j̄, “Cu wut kel kak wal ke kuj̄ kḡḡḡ pith. Cue je rek kä cue guḡḡth nhiecä kḡḡḡ tet reyde, kä cue dhaḡ mi bäär ke kuj̄ yien beel lat reyde. Kä cue kak bany p̄jeeth wal, kä cue wä rool dḡḡdien.

2Mëe ci guḡḡth cieḡädien cop, cue raan latde j̄äk kä p̄jeeth kakä, ke γöö kuide kä dey wal kakä wä nöḡḡ.

3Kä cuke je käp, cuke je duäc, kä cuke je jakä loc jok baḡḡ.

4Cue ke leni nyock ke j̄äk kä läät dḡḡdien. Mëe ce ben kä ke, cuke je duäc wiide, kä cuke je yak.

⁵Cue ke jāk kā radɔdien bā, kā cuke je nāk. Kā cua jen min cua lāt kā ney kɔkien ti nuan. Cuke thaaŋkien duac, kā cuke thaaŋkien nāk.

⁶Cu ɲot ni ram kel cienj min la gatde min nhɔke. Cue je jāk kā ke ke jɔak, wëë j, 'Biken gatdä luɔth.'

⁷Kā cu pjeeth kakä ruac kārɔ j, 'Neme ε jen gatde min bi nyinke guäl, bia kuane je nāk, ke yöö bane nyinke cu kan.'

⁸Cuke je kār, cuke je nāk, kā cuke je yuɔr raar rey kakä wal ke kuj kɔaŋ.

⁹Ɂɲu mi bi guan kakä ke kuj kɔaŋ emɔ je lət? Be ben kā be jji pithä diaal tɔtɔ nāk, kā be kak wal ke kuj kɔaŋ kam ney kɔkien.

¹⁰/Kane ruac emε kuɛn j, 'Päm ëë ca lɔk ε taath duëli, ε jen ci ben a päm gɔŋtɔdä mɔ.

¹¹Neme ε lət Kuar ni Kuoth kā ε mi gäy nēnde naath'?"

¹²Kā cuke kārde gɔr ke yöö cike je mir en yöö latde cäät emε ke kujdien, kā duunde yöö cuke dual ke buɔn. Kā enɔ cuke je bany piny cuke jjeɛn.

Thiec ke kuj thopä tholbokä

(Mët 22:15-22, Luk 20:20-26)

¹³Kā cuke je jāk kā thaaŋ jji Pa-ri-thii kene jji Ye-rod, ke yöö bike je bim ke kuj ruacde.

¹⁴Mëë cike ben, cuke je jöök j, "Djic, ɲackɔ je en yöö ε jin guan thukä kā /ci risk ke raan. Kā cienj ney diaal a päär, ke yöö nyuthi naath ruac Kuoth ke thuɔk. Gɔaaε en yöö ba Thii-ther luɔny tholbok, kie /ce gɔaa?"

¹⁵Dëëko je luɔny je, kie /cakɔ je bi luɔny je?" Kā ke yöö ɲac Yecu carien, cue ke jöök j, "Ɂɲu yɔn yen yä mɔ? Nöŋε yä yiëeth, a bā je ben nen."

¹⁶Cuke je nöŋ yiëeth, kā cue ke thiec j, "ε wic kene ciöt ɲa en ca gɔar thin ɔ?" Cuke je loc j, "ε wic Thii-ther."

¹⁷Kā cu Yecu ke jöök j, "Kame Thii-ther tin la nyin Thii-ther, kā kame Kuoth tin la nyin Kuoth." Kā cuke gaaɔ elɔŋ ke je.

Thiec ke kuj Jiecä nath lïth

(Mët 22:23-33, Luk 20:27-40)

¹⁸Cu thaaŋ jji Thëd-du-thii tin ruac en yöö thile jjeɛc nath lïth, ben kā Yecu. Cuke je thiec, wäke j,

¹⁹"Djic, ci Muthε kɔ gɔar ruac en yöö, mi ci däman ran lijw, kā ci ciekde duoth a thile ke gat, bi däman ciek emɔ kan, ke yöö be gaat dijeth ke kuj däman.

²⁰Tëëke wutni daŋ bārɔw ti gaat wutdä kel, cu këë kuɛn, kā cue lijw a thil gaat.

21 Kä cu däman ciekde guäl, kä cue lijw bä, a thile ke gaat ti ce dijeth. Kä cu diɔɔkdien ε lat ino bä.

22 Kä cu ken danj bärɔw thil gaat. Kä ke joak cu ciek emɔ lijw bä.

23 Kä cänj jiecä nath lijth be ku la ciek na kä ke? Kä ci ken danj bärɔw tɔɔc ke je.”

24 Kä cu Yecu ke jioök j, “/Ken duerun jɔɔc, ke yöö kuceɛ ruaacni Kuoth tëë ca gɔr kene buɔmde?”

25 Ke yöö mi wäke wä jien lijth, /ci raan bi kuɛn kä /ca nyal bi kuɛn, ke yöö bike cɛt ke jaak Kuoth nhial.

26 Kä ke kuj ruac jiecä nath lijth, /kanɛ ruac kuɛn rey waregakä Muthɛ, kä guath èë wanj butbut thin, en yöö ci Kuoth ε lar j, ‘E yan Kuoth A-be-ram, kä ε yan Kuoth Ay-dhek, kä ε yan Kuoth Je-kɔb’?

27 /Cie Kuoth nɛeni ti ci lijw, ε Kuoth nɛeni ti tëk. Taye ke duer pany.”

Dut in Dit ni jen

(Mët 22:34-40, Luk 10:25-28)

28 Cu raan gɔrkä ben thieekäde, kä cue ke lij teke ke najnom kamdien. Mëë ce jek en yöö ci Yecu naath loc agɔaa, cue je thiec j, “E nut in mith dit ni jen rey nuɔtni diaalɔ?”

29 Cu Yecu je loc j, “Ruac in nhiam ε jen neme j, ‘Lienje je, yen ji l-the-rel, Kuäär ni Kuothdan ε jen Kuoth kel kärɔa,

30 kä bi Kuäär ni Kuothdu nhok ke locdu keeliw, ke tieydu keeliw, ke çaru keeliw, ke buɔmdu keeliw.’

31 Kä nut in rɛwde ε jen neme j, ‘Nhok guan thieekädu cɛtke rɔɔdu.’ Thile nut dɔdien mi dit ni jen kä nut danj rɛw titi.”

32 Kä cu raan gɔrkä je jioök j, “Tij ke cuɔɔɔ, Dijc, jin ci thuɔk lar pany en yöö thile Kuoth dɔdien ε ni jen kärɔaade.

33 Kene yöö bi raan Kuoth nhok ke locde keeliw, ke çare keeliw, ke buɔmde keeliw, kene yöö bi raan guan thieekäde nhok cɛtnike rɔɔde. Kä gɔaa ni jien kä muc diaal tin la thöpke Kuoth kä wanje ke ken diaal ke kujde.”

34 Mëë ci Yecu je nen en yöö cue je loc ke pel, cue je jioök j, “Thiakki ke ciën kuäärä Kuoth.” Ke kor kä mɔmɔ thile ram mi ci je thiec ke mi dɔɔɔ.

Thiec ke kuj Mɛ-thia

(Mët 22:41-46, Luk 20:41-44)

35 Kä min njic Yecu naath rey luaak Kuoth, cue wee j, “Dee ji gɔrkä je lar en yöö Mɛ-thia ε gat Dee-bid idi?”

36 Kä ci Dee-bid ε lar ke Yiëë in Gɔaa in Rɛl Rɔ ɿ, ‘Ci Kuäär ni Kuoth, Kuäärä jiök ɿ, “Nyuuri kujc cuëëcdä, amäni mi waa ɿi tɛru laṭh ciökniku.” ’

37 Ci Dee-bid puɔnyde je cɔl ɿ, ‘Kuäärä ni Kuoth,’ kue la gatde ɿdi?” Kä cu ney ti nuan ruaacnike liṅ ke tɛth laaac.

Lujk Yecu ke kuj njieecni nuɔṭni

(Mët 23:1-36, Luk 20:45-47)

38 Kä min njice naath cue ke jiök ɿ, “Nieke rɔ ke ɿi gɔrkä tin nhoake jal ke bieyni ti baar baar, kä nhoake ner luthä guäth kɔkä,

39 kene yöö bike nyuur ke kɔamni ti gɔw guathni palä ɿi Juudh kene guath miṭhni kuën.

40 Macke duël mään jɔckni, kä latke laṅ ti baar baar. Yän laṛä je ye ɿ bi ney tiṭi kuëth mi dɿt ni jen jek.”

Muc Ciëk Jɔkä

(Luk 21:2-4)

41 Mëë ci Yecu nyuur lotdä guäth dolä yiõõni luaak Kuoth, cue ney ti nuan guic ti thöpke yiõõkien guaaṭh yiõõni emɔ. Kä cu ney ti riāṅ riāṅ ti nuan yiow ti nuan elɔṅ laṭh thɿn.

42 Kä cu ciek jɔkä mi can ben, cue yiow laṅni ti nyin tietni daṅ rɛw ti cɛtke milliimni laṭh thɿn.

43 Cu Yecu ɿi kɔaare cɔl, kä cue ke jiök ɿ, “Eɔuc, eɔuc, yän laṛä je ye, ɿ ciek jɔkä me can eme cɛ thöp ni yiow ti laṅnye yiow neeni diaal tin thöpke wane me.

44 Ke yöö ci ney diaal tɔtɔ muɔc rɛy yiõõnikien ti nuan, kä duunde yöö ci ciek eme thöp ni pek nyinäke tin dee tɛk ke je, cāṅ dake.”

Mak 13

Ruac Yecu ke kuj dākä luaak Kuoth

(Mët 24:1-2, Luk 21:5-6)

1 Min jsey Yecu luaak Kuoth, cu raan kɔaare je jiök ɿ, “Djic, nen pääm ti dɿt tiṭi kene tiɛc ti dɿt tiṭi!”

2 Cu Yecu je jiök ɿ, “Nɛeni tiɛc ti dɿt tiṭi? Thile pääm kel mi bi duoth wane me wij paam dɔdien, a /ca bi kuer piny.”

Rik kene ciaaṅ jiäkni

(Mët 24:3-14, Luk 21:7-19)

3 Min ci Yecu nyuur wij Paam ɔ-lip lotdä luaak Kuoth, cu Pi-tɔr kene Je-meth ke Jɔɔn kene An-de-röw je thiec a teke kārɔ.

4 Cuke je jiök ɿ, “Läri je kɔ en cāṅ emɔ ba ney, kä bi nyuuth benä kä ken ti diaal tiṭi a nu?”

⁵Cu Yecu je tok ke mi lär je ke i, “Nieke rɔ ke yöö thile ram mi bi ye buath jɔɔr.

⁶Bi ney ti nuan ben ke ciötdä, a wä i, ‘E yän!’ Kä bike ney ti nuan buath jɔɔr.

⁷Mi wiaa koori kene thuk koor liɲ, a wuɔthkun /ce yic, neme be dhil tuɔɔk, kä ɲot guut.

⁸Bi dorɔ nyiëeny ke dorɔ, kä bi kuäärɔ nyiëeny ke kuäärɔ. Be teke lath pieny guathni, kä bi yow teke buaath ti dij. Ken tiji diaal bike cɛtnike tuk bɛc mäcni dāpä gatdä.

⁹“Nieke rɔ ke ke, ke yöö bi ney tɔtɔ ye naɲ guath luɔɔkni, kä ba ye duäc guath pali ji Juudh. Bia cuɔɲ nhiam ruëcni kene kuar ke kuj ciotädä, ala nyuuth kä ke.

¹⁰Kä ba thuk Kuoth ti gow dhil lat döör diaal ke nhiam.

¹¹Mi wa ye wä yien kä naɲke ye luɔk, /cuare dieer ke nhiam ke min bia lar, latde min ba kam ye en guath emɔ, ke yöö /ci mo a yen ken tin bi ruac, kä eni jen Yiëë in Gɔaa in Rel Rɔ.

¹²Bi raan dämani goany liɲh kä bi wutni gaatkien kɔak, kä bi gaat teke tɛr ke diëethkien, kä bi ken ke jakä liw.

¹³Ba ye nyir e ney diaal ke kuj ciotädä, kä ba ram min te dhieel amäni pek teekäde kän.”

Lär rikni ti bi ben

(Mët 24:15-28, Luk 21:20-24)

¹⁴“Mi wä yen mi jiäak elɔɲ mi bi Kuoth e loɔk nen guath mi /ci mo a guathde, (a cup loɔc raam mi kuɛen neme), a ney diaal tin cien kä Ju-dia rɔ barke wuɔthni päämni.

¹⁵A ram mi te wij duëel /ci e ben piny, a be wä rey duëel ke yöö be nyinke kan.

¹⁶Kä a ram mi te rey kakä /ci loc wij ke yöö be biide wä kan.

¹⁷Kä be a risk kä män tin ruët kene tin lueth en ɲini tɔtɔ!

¹⁸Palɛ Kuoth ke yöö /ci neme bi ben ke jicam.

¹⁹Ke yöö en ɲini tɔtɔ be teke cuɔc mi diit elɔɲ, mi /kan met nen ni tukä yɔaa mää cak Kuoth e amäni tääme, kä /ce bi e met nyok.

²⁰Kä mi /ken Kuoth ɲin tɔtɔ jakä kuiy, thile ram kel mi dee kää. Kä ce ɲin tɔtɔ jakä kuiy, ke kuj neenike ti ce mek.

²¹Kä en guath emɔ mi wää teke ram mi wä ye jioɔk i, ‘Nene, Me-thia en!’ Kie be wee i, ‘Guɛce je, jen ɲin!’ /Cuare ruacde liɲ.

22 Bi methiani kene gook kaacni joo, ka bike nyuuthni kene ti gayke naath lat, ke yoo mi teke ke luaj bike ney ti ca mek buath joo.

23 Ka nieke ro! Ca ye lar tiji ke nhiam.”

Ben Gata Ran

(Met 24:29-31, Luk 21:25-28)

24 “Ka en nini toto, ke kor cu ca emo, bi can a muth, ka /ci pay bi lep,

25 Ka bi cier pen nhial, ka ba buom buom nhial yok.

26 Ka bike Gat Ran nen a beë piny ke puar ke buom mi diit kene gooy puonyä.

27 Be jaak nhial jak ka raar, bike neke tin ce mek wa ruol kujni dan nuan diaal pek pieny amani nhial.”

Dijc ke kuj jiaath njaar

(Met 24:32-35, Luk 21:29-33)

28 “Care ruac caatda jiaath njaar. Meë ci yuan ke kac, ka ci jithe tunh nace je en yoo ci ruel thiak.

29 Ka ino ba, mi wa njak tiji tuok bia cu nac en yoo ci guath thiak, a ce cop thukni dueli.

30 Eruc, yan lara je ye, /ci ric eme bi thuuk a /ken njak tiji diaal ni tuok.

31 Bi nhial kene piny thuuk, ka /ci ruaacnika bi met thil.”

Thile ram mi nac can kie thaak

(Met 24:36-44)

32 “Thile ram mi nac can emo kie thaak emo, a canje ni jaak nhial, kie Gat, nace ni Guar in te nhial kara.

33 Nieke ro, ka taye jinä, ke yoo kuj yen guath benäde.

34 Cet taade ke mi ci wut wa jal. Meë jeye cien, cue nyinke lath tetni latnike, cue ram kam latde, ka cue ruac ke gaan thuok reek ke yoo be guic agaa.

35 Ke kuj emo, taye jinä, ke yoo kuce guath in bi ben ke guan cien, mi e thian kie waardär, kie bakä kie runwan.

36 Ka mi ce mal ben /ce ye bi jek nin.

37 Ka me ca lat ye me, latda je ney diaal i, ‘Taye jinä!’ ”

Mak 14

Cap gorä nak Yecu

(Met 26:1-5, Luk 22:1-2, Joon 11:45-53)

1A ḡot nin daḡ ṛew jḡḡ ke ḡöḡ bi Cāḡ Bälä cop, keḡe cāḡ ṫimä mieth mi thil thuḡ. Cu bööth palä tin dḡt keḡe jḡ ḡḡrkä guāath mi dēē kāp ni Yecu ḡḡr ke tḡḡ, ke ḡöḡ deeke je näk.

2Kä cuke wee ḡ, “/Canε je bi kāp en guāth ṫimkā nḡmḡ, amāni mi dḡḡ dee ṛal tuḡḡ kam ni nath.”

Yḡer Yecu kā Beth-ani

(Mēt 26:6-13, Jḡḡn 12:1-8)

3Mēē te Yecu kā Beth-ani dueel Thay-mḡn mi teke dhḡḡ, min tēē nyuurä guāth mieth, cu ciek ben kā je, ke cuk mi teke yḡeer mi ḡuāny kā dḡt kḡkde elḡḡ. Cue kuum cukä lḡp, kā cue yḡeer tieth wḡc Yecu.

4Kä te thaḡḡ nath thḡn ti cu gaak kamdiḡn, wäke ḡ, “ḡḡḡ ḡarke yḡeer εme ḡarḡ ḡ no mḡ?”

5Ke ḡöḡ dēē yḡeer εmḡ kḡak ke yḡḡw ti lānyke yḡḡw ti kur diḡk, kā dēē ke kam can.” Kä cuke ciek yḡḡm elḡḡ.

6Cu Yecu ke jḡḡk ḡ, “Pälε je. ḡḡḡ jut yen ε mḡ? Jen cε ḡä lät kā mi ḡḡaa elḡḡ.

7Tḡye keel ke ney ti can ni cianḡ, kā dēre ke lät kā ti ḡḡw ke guāath ε cia ḡḡḡ, kā /ci ḡān bi te keel ke ye ni cianḡ.

8Ci ciek εme lḡt ni min dεre lḡt, ke ḡöḡ cε puḡnydä yḡr a ḡḡḡdä /kḡn ḡä ni kony.

9Kä εpuc ḡān lḡrā je ye, guāth diaal tḡ ba thuk Kuḡth ti ḡḡw lat thḡn ḡ ṛey ḡḡaa keeliw, ba me ci ciek εme je lḡt ε lat ke kuj ṫimäde.”

Nhök Ju-däth ke ḡöḡ be Yecu kḡak

(Mēt 26:14-16, Luk 22:3-6)

10Kä cu Ju-däth lth-kē-ri-ḡt, ram kel kā jaak daḡ wäl ṛew, wä kā bööth palä tin dḡt, ke ḡöḡ be Yecu wä kḡk ke.

11Mēē cike je liḡ, cu loḡkien tεeth, kā cuke je lar en ḡöḡ ba je moc yḡḡw. Kä cu Ju-däth guāath ḡḡr ke ḡöḡ be je kḡak.

Cḡm Yecu ke mieth Cḡḡ Bälä keḡe jḡ kḡaare

(Mēt 26:17-25, Luk 22:7-14,21-23, Jḡḡn 13:21-30)

12Ke cāḡ in jḡl ke guāath ṫimä mieth mi thil thuḡ, cāḡ ēē nḡke rueeth deet Cāḡ Bälä, cu jaake je thiec ḡ, “ḡ guāath in miḡ ḡḡḡri mḡ ḡ bakḡ mieth Cḡḡ Bälä wä rialikä ke kujdu thḡn ḡ?”

13Cue jaake daḡ ṛew jḡk, cue ke jḡḡk ḡ, “Wiaa wḡc, kā bia rḡm ke wut mi kap pḡw ke dhaar, ḡḡḡre je.

14Kä duel in be wä thḡn, jḡḡke ḡḡḡde en ḡöḡ, ‘Ci Dḡc thiec ḡ, “Duel jḡali anikä, min dēē mieth Cḡḡ Bälä wä cam thḡn kḡne jaakä?” ’

15 Be ye nyuoth duel mi diit mi te nhial, mi ca rialikä. En guuath emo bia njoani rialikä thjn.”

16 Cu jaak teth piny, cuke ben wic, kä cu ken e jek cetke min ca larke. Cuke mjetth Caᅇ Bälä rialikä.

17 Mëe ci yow a thian, cue ben kene jaak dan wäl rew.

18 Kä min cike nyuur kä mithke cu Yecu ke jök i, “Epuc, yan larä je ye, bi ram kel kä ye ya koak, ram mi mith ke ya keel.”

19 Cu lockien jiath elon, kä cuke je thiec kel këeli i, “E puc /cie yan?”

20 Kä cue ke jök i, “E ram kel kä yen dan wäl rew, e jen ram in jiom rey tokä ke ya keel.

21 Ke yöo wä Gat Ran, cetke min ca gor ke kujde, kä riäk ake ram in bi Gat Ran koak! Kä ke kujde en ram emo, dee goaa ni mi /kan je dap.”

Mjeth Kuᅇ ni Kuoth in jᅇak

(Mët 26:26-30, Luk 22:14-20, 1 Kor 11:23-25)

22 Kä min mithke, cue juray kan, cue je poth, kä cue je puony, kä cue je kam jaake wëe i, “Kane je, memë e puonydä.”

23 Kä cue lieer kan bä, kä cue teth laac lar, cue je kam ke, kä cu ken diaal maath thjn.

24 Cue ke jök i, “Nemë e riemdä matdä ruac, mi ci lony ke kuj neni ti nuan.

25 Epuc, yan larä je ye, /cä je bi met nyok ke math ke jen lieer emë, amäni mi wä cäᅇ emo ben min bä nyok ke math cien kuäärä Kuoth.”

Mar Yecu ke gᅇak Pi-tor ke je

(Mët 26:31-35, Luk 22:31-34, Jᅇon 13:36-38)

26 Mëe cike dit puonyä ket, cuke wä wij Paam O-lip.

27 Cu Yecu ke jök i, “Bi yen diaal kac jök kä ya, ke yöo ca je gor i, ‘Yan bä yieen deet näk, kä bi room cu riaw door.’

28 Kä mi wa ya jiec lith, yan bä wä kä Gë-le-li ke nhiam kä ye.”

29 Cu Pi-tor e jök i, “Cäᅇ bi ken ney diaal kac jök, /ci yan bi kac jök.”

30 Kä cu Yecu je jök i, “Epuc yan larä je ji, en wäär emë pany, a not /ken tuut manpaläk ni röt kä rew, bi ya gᅇak nikä diᅇok.”

31 Kä cu Pi-tor je jök i, “Cäᅇ bä lij ke ji keel, /cä ji bi gᅇak.” Kä cu jaak tin kᅇkien diaal lat ni mi cetke no.

Pal Yecu kä Gᅇ-the-ma-ni

(Mët 26:36-46, Luk 22:39-46)

32 Cuke wä guāath mi cōal i Ge-the-ma-ni, kā cue jaake jiök i, “Nyuoore wane me, waa pal.”

33 Cue Pi-tor kene Je-meth ke Joon nan ke je keel, kā cue tok ke mi yice wicde kā jiethe locde.

34 Cue ke jiök i, “Locdä jiethe elon a näke ya. Duothe wane me, kā taye jinä.”

35 Kä min ce wä nhiam kā mi tot, cue ro yuor piny, kā cue pali, mi lotde ro /ci cuoc eme dee ben kā je.

36 Kä cue wee i, “Abba, Guadin, njak diaal luajke ro kā ji. Woc lier eme kā ya, kā /ci mo a min gööra, e min goori.”

37 Cue lony jok cue ke ben jek a nin, kā cue Pi-tor jiök i, “Thay-mon, tii nin? Jin /ci dee jin ke thaak kel?”

38 Jiene, kā pale ke yöo /cia bi pen rey yoma. Yiëe goore latde, kā puony nyuäne.”

39 Cue leni loc jok, kā cue wä lan a nyoke riet tin wen.

40 Kä cue lony jok cue ke ben jek nin, ke yöo ce wanjien kum ke nien elon, kā cuke min dee ken e lar je kuic.

41 Cue ro leni nyok ke ben kā ke ke diokdien. Cue ke jiök i, “Yen juotde ke nien kā lanje? Ce ron! Ci guāath cop, kā nene je, ca Gat Ran koat tetni ji dueeri.

42 Jiace ro, wane. Kä nene je, ci ram in kok ya thiak.”

Kap Yecu kene Göönyke

(Mät 26:47-56, Luk 22:47-53, Joon 18:3-12)

43 Ni en guāth emo pany, min not Yecu ke ruac, cu Ju-däth ram kel kā jaake dan wäl wicde rew ben kene buon nath ti jäl ke thepni kene ketni, ti ca jak e bööth palä tin diit, kene ji gorkä ke diit.

44 Täame cu ram in kok je naath nyuoth cap eme, wëe i, “En ramo waa cim o, e jen, kape je kā buathe je raar kā yiëne je.”

45 Cue ben, kā cue wä kā Yecu nikä keel, kā cue je ner i, “Diic,” kā cue je cim.

46 Cuke je kap a bum ke tetkien.

47 Kä cu ram kel mi te cujä gekä Yecu thepde guëeth raar, kā min ce kuany bööthni palä in diit yot, cue jithde yup.

48 Kä cu Yecu ke jiök i, “Täame, bä yen ke thepni kene ketni ke yöo bia ya ben kap, cetke mi e yan mäac nath?”

49 Cän o ke cän o la taa keel ke ye njieecä naath rey luaak Kuoth, kā /ken yen ya kap. Duunde yöo e ruaacni Kuoth tée ca gor kuä thuok.”

50 Kä cu j̄i k̄oaare diaal je b̄any piny kä cuke r̄o bar.

51 Kä cua je gūōr ε ηuēt mi ciε̄j b̄ij mi puoth. Cuke je k̄ap,

52 duunde γ̄öö cue ke b̄any b̄ij cue r̄o bar juutdä.

Yecu nham j̄i lūok

(M̄et 26:57-68, Luk 22:54-55,63-71, J̄ōn 18:13-14,19-24)

53 Cuke Yecu nan̄ nham bōothä palä in d̄ij̄t, kä cu bööth palä diaal tin d̄ij̄t ke d̄ij̄t j̄i Juudh, ke j̄i ḡōrkä r̄o dol.

54 Cu Pi-t̄ōr je gūōr a nan̄, amäni wäde rey kal bōothä palä in d̄ij̄t. Cue nyuur kene yiëen keel, γ̄ōōce mac.

55 Täämε cu bööth palä tin d̄ij̄t kene kūar lūok diaal mi d̄eē ḡony ni Yecu ḡōr, ke γ̄öö d̄eē je näk, kä thile mi ci ken ε jek.

56 Kä cu ney ti ηuan je c̄äkikä, duunde γ̄öö /ken ruacdien a kel.

57 Cu th̄ān̄ neēni r̄o j̄iec, kä cuke je c̄äkikä, wäke j̄i,

58 “Cako je līj, w̄eē j̄i, ‘Yän bä luaak Kuoth in lātke ke tet nath d̄äk, kä ke n̄in dan̄ diok bä t̄ic d̄ōdien lāt, mi /ca bi cūj ke tet nath.’ ”

59 Kä c̄ān̄e j̄en in̄o, /ken ruacdien a kel.

60 Cu bōoth palä in d̄ij̄t r̄o j̄iec nham nath, kä cue Yecu thiec j̄i, “Thile mi looci? Ēn̄u mi ḡoanyke j̄i ε ney t̄ij̄t̄i mo?”

61 Kä cue biet a thile mi cue loc. Kä cu bōoth palä in d̄ij̄t je nyok ke thiec j̄i, “Ē j̄in Me-thia in la Gat Kuoth in ca poth?”

62 Cu Yecu je j̄iök j̄i, “Ē j̄en yän, kä bia Gat Ran nen a nyuure cueec Kuoth in Leny Būomde ti Diaal, kä be ben piny ke pūār nhial.”

63 Cu bōoth palä in d̄ij̄t bieynike r̄et, kä cue wee j̄i, “Ēn̄u l̄ene ḡōr neēn k̄ōkien o?”

64 Cia kuethnide ke Kuoth līj! Ēn̄u mi caar yen ε?” Cu ken diaal ε kueth j̄i rōje ke līā.

65 Kä cu th̄ān̄k̄ien ε tok ke mi ηuolke nhamde kä ruεy. Cuke nyinke kum ke b̄ij, kä p̄iemke je, j̄iök ken ε j̄i, “Mar ram o ci j̄i p̄im o!” Cu yiëen je nan̄, kä cuke je p̄iem.

Gak Pi-t̄ōr ke Yecu

(M̄et 26:69-75, Luk 22:56-62, J̄ōn 18:15-18,25-27)

66 Min te Pi-t̄ōr nyuurä rey kal, cu nyam mi la läät bōothä palä in d̄ij̄t ben.

67 M̄eē ce Pi-t̄ōr nen γ̄ōōce r̄o ke mac, cue je d̄jel guic, kä cue je j̄iök j̄i, “J̄in bä, t̄ij̄t̄i keel ke Yecu, raan Na-dha-r̄eth.”

⁶⁸Kä cuε je gak, wëë j̄, “Kuecä mö latdi mö, kä /cε cup ləccä bä.” Kä cuε wä cuɔŋ thok kal. Kä cu tuut manpalëk röt.

⁶⁹Cu nyam ε nen en wani, kä cuε ney ti bä ke liɛŋ tok ke mi jiɔke ke j̄, “Wut emε ε ram kel kä ke.”

⁷⁰Kä cu Pi-tər ε nyok ke mi gake je. Ke kər guəth mi tət cu ney ti bä ke liɛŋ Pi-tər jiök j̄, “Əpuc, j̄ɛn lapi ram kel kä ke, ke yöö ε j̄ɛn raan GĔ-lε-li.”

⁷¹Cu Pi-tər ε tok ke mi biitde rɔ, kä yaace rɔ j̄, “Yän kuecä jen wut ε ruac yen ke kujde mö.”

⁷²Kä ni en guəth emɔ cu tuut manpalëk röt ke lul in rəwdε. Kä cu Pi-tər ε tim en yöö ci Yecu ε lar je j̄, “A ɲot /ken tuut manpalëk röt kä rεw, bi yä gak ni kä diɔk.” Kä cu Pi-tər wıee εlɔŋ.

Mak 15

Yecu nhiam Pay-lət

(Mët 27:1-2,11-14, Luk 23:1-5, Jɔɔn 18:28-38)

¹Mëë ci yow a runwan, cu bööth palä tin d̄it kene d̄it, ke j̄i gɔrā ke kuər luɔɔkni diaal rɔ dol ke ruac. Cuke Yecu yien, cu ken ε nan, cua je wä kam kuäär ni Pay-lət.

²Cu Pay-lət Yecu thiec j̄, “Ə j̄ɛn Kuäär j̄i Juudh?” Kä cuε je loc j̄, “Yɔɔn, ci je lar.”

³Kä cu bööth palä tin d̄it je gɔany ke ti nuan.

⁴Cu Pay-lət Yecu nyok ke thiec j̄, “Thile mi looci? Nen ɲaani ti nuan ti gɔanyke j̄i ti.”

⁵Kä cuε thil mi dɔŋ mi cu Yecu ε loc. Kä enɔ cu Pay-lət gaac.

Kueth Yecu L̄ith

(Mët 27:15-26, Luk 23:13-25, Jɔɔn 18:39—19:16)

⁶Tääme, ke cāŋ t̄imä Bälä la Pay-lət ram kel kä j̄i yieenä mi ca thiec ε naath a lony ke.

⁷Kä tēēke wut mi cɔal j̄ Bä-ra-bäth mi te yieenä, ke yöö cε raam näk rey rölä.

⁸Cu buɔn ben kä Pay-lət kä cuke je tok ke thiec ke yöö be ke lät kä min la lätde ni wen.

⁹Cu Pay-lət ke loc j̄, “Gɔore yen yöö bä ye luɔny Kuäär j̄i Juudh?”

¹⁰Ke yöö ci Pay-lət ε ɲac en yöö ɲoŋ bööth palä tin d̄it nhiamde ke kuj tiilä.

¹¹Kä cu bööth palä tin d̄it buɔn nath com, en yöö ba luɔny ni ke Bä-ra-bäth a /ci mö a Yecu.

12Cu Pay-let ke nyok ke j̄ök i, “Kä bä ḡu lät kä je en ram in la yen ε a cōol i Kuäär j̄i Juudh?”

13Kä cuke rōal ke j̄ow mi d̄iit i, “Puātde je j̄iaath!”

14Cu Pay-let ke thiec i, “ε kuj̄ ḡukä? Kä ε mi j̄iääk ḡukä ce lät ɔ?” Kä cuke rōal εl̄oḡ wäke i, “Puātde je j̄iaath!”

15Ke ḡöö ḡoor Pay-let ḡöö bi buḡn lōcde t̄εsth, cue ke luḡny Bä-ra-bäth. Kä ke k̄or kä m̄ë ce Yecu duäc, cue je k̄am ke, ke ḡöö ba je wä puāt j̄iaath.

Buḡy lathk̄ëeri ke Yecu

(M̄ët 27:27-31, J̄oḡn 19:2-3)

16Cu lathk̄ëeri Yecu naḡ rey kal dhōaar kuḡr. Cuke r̄o col ken diaal.

17Cuke Yecu rony ke b̄iij mi b̄äär mi mer, kä m̄ë ca kum kuiyni tak, cuke je l̄ath w̄icde.

18Cuke je tok ke ner, wäke i, “Maε Kuäär j̄i Juudh!”

19Cuke w̄icde ḡoḡt ke keet, kä cuke je ḡul kä ruey, kä cuke r̄o k̄am muāḡal c̄etke mi luḡthke ni je.

20M̄ë ci ken ε buy, cuke b̄iij in mer woc puḡnyde. Kä cuke je rony ke bieynike. Cuke je naḡ raar ke ḡöö ba je wä puāt j̄iaath.

Puḡt Yecu J̄iaath

(M̄ët 27:32-44, Luk 23:26-43, J̄oḡn 19:17-27)

21M̄ë cike rōm ke j̄ääl mi cōal i Thay-mōn, raan rōöl Thay-rin, mi la ḡuḡn Alek-dhan-der keεε Ru-päth, cuke je kok i be j̄iaath in wa Yecu puḡt th̄in kap.

22Cuke Yecu nōoḡ ḡuäth mi cōal i ḡol-gō-tha, (min luḡtde ḡöö ḡuāḡath pōōrä).

23Cuke je k̄am kōaḡ mi ca liom ke wäl mi k̄ëc k̄ëëc, kä cue ke loḡ.

24Cuke je puāt j̄iaath, kä cuke bieynike d̄aḡk kamnikien ke ke yor gaakni, ke ḡöö ba min bi ramḡ je k̄an ḡac.

25Kä en ḡuäth εmḡ ke runwaḡ cuke je puāt j̄iaath a /ken thōal caḡ ni cop.

26Kä cuke ciḡok kä min ḡoanyke ni je ḡor i, “Kuäär j̄i Juudh.”

27Kä cua wutni ti māḡac nath daḡ r̄ew puāt ke je keel, ca kel puāt cueecde, ke kel caamde.

[28Kä εno cu ruaacni Kuḡth ti ca ḡor a thuḡk, tin wee i, “Cua je mat keel ke j̄i dueeri.”]

29Kä cu ney tin j̄äl ke duḡḡp je buy, t̄ēḡke wuḡthkien wäke i, “Aḡ, j̄in ram mi dee luaak Kuḡth d̄äk, kä cuuḡi je ke n̄in daḡ diḡk.

30J̄in, k̄an rōodu, kä b̄er piny w̄ic j̄iaath!”

31 Kä ke jen duɔɔp emɔ cu bööth palä tin dij kenε j̄i gɔrā je buy kamnikien wäke j̄, “Cε ney kɔkien k̄an, kä /cε rɔde luänj ke k̄an.

32 A Mε-thia, Kuäär j̄i l-the-rel, ku ben piny täämε w̄ic jiaath, ke yöö mi dēē ko je nen kä dēēke je n̄ath.” Kä cu ney tin ca puat ke je keel je yāp bā.

Liḡḡ Yecu

(Mēt 27:45-56, Luk 23:44-49, Jɔɔn 19:28-30)

33 Mēē ci yow a cānj däär, cu yow cuɔl keeliw cu māni thaak diɔk.

34 Kä mēē ci cānj rɔ buɔk, cu Yecu ciöt ke jow mi dijt j̄, “Eloi, Eloi, lama thabakthanay?” mi lot ni yöö, “Kuothdä, Kuothdä, enu ci yā bany piny ɔ?”

35 Mēē ci thānj nath ti te cuñä je lij, cuke wee j̄, “Liejε je, cɔε ni E-li-yaa.”

36 Cu ram kel riñ, cue lipa mi ci thianj ke kɔanj mi kec wä nöön, cue je kuēñ w̄ij tanj, cue je kam ε, ke yöö be je lot. Cuke wee j̄, “Liejε, guεcne je mi bi E-li-yaa je ben kap piny.”

37 Kä cu Yecu wak ke jow mi dijt, cue yiēde min jɔak cu ηök raar.

38 Kä cu bij luaak Kuoth in dijt rēēt ni däär, ni w̄ide amāni piny.

39 Kä mēē ci kuäär rēm ēē te cuñä nhiam Yecu je nen j̄ cε muɔn, cue wee j̄, “Epuɔ, wut emε ε Gat Kuoth!”

40 Kä te män th̄in bā ti guic ε n̄an. Te M̄eri raan Mag-da-la th̄in, kenε M̄eri man Je-meth gatde in tɔtdien, kenε Jo-theth, ke Tha-lo-mi.

41 Ke ken män tēē guɔɔrke Yecu kä Gē-le-li, kä cuke je lätikä, kä te män ti n̄uan kɔkien th̄in bā tēē ci wä kä Je-ru-tha-lem ke je keel.

Kuɔny Yecu

(Mēt 27:57-61, Luk 23:50-56, Jɔɔn 19:38-42)

42 Mēē ci yow a thianj, ke yöö ε cānj mi rialke ηɔak ikä ke je, min la cānj in nhiam a /ken cānj lɔñä ni ben,

43 cu Jo-thep, raan A-ri-ma-thia mi la raan luɔɔkni kä luɔthke ε naath wä kä Pay-let a thil dual, mi liip ben kuäärä Kuoth. Cue puɔny Yecu wä thiec kä Pay-let.

44 Kä cu Pay-let gaac ke yöö ci Yecu ku thunj lijw. Kä cue kuäär rēm cɔl, cue je thiec mi ci Yecu ku thunj lijw.

45 Kä mēē cε je jek kä kuäär rēm en yöö ci Yecu lijw, cue puɔnyde kam Jo-thep.

46 Cu Jo-thep bij mi puoth mi gɔaa kɔk. Kä cue puɔny Yecu kap piny, kä cue je rith ke bij mi gɔaa. Kä cue je wä tɔaac rey kɔkä mi ca guan puɔny p̄am ni wen. Kä cue thok kɔkä dil ke pām.

⁴⁷Kä cu Mëri raan Mag-da-la, këne Mëri man Jo-theth, guāath ëë ca je tōāac thj̄n nen.

Mak 16

Jiēc Yecu Lj̄th

(Mët 28:1-8, Luk 24:1-12, Jōōn 20:1-10)

¹Mëë ci cāñ lōñä j̄i Juudh thuuk, cu Mëri, raan Mag-da-la, këne Mëri man Jemeth, ke Tha-lo-mi wal ti teke ñuāny mi gōaa kōk, ke yōō dee ke puōny Yecu wä yj̄r.

²Mëë ruōn ke runwanj ke cāñ in jiolien kä juok, cuke ben guāth kunykä min ci cāñ këny.

³Kä ruacke kärō wäke j̄, “Ëña mi bi pǟm wä rial thok kōkă ke kuj̄dan?”

⁴Kä mëë cike guj̄c, cuke je nen en yōō ca pǟm in diit rial thok kōkă.

⁵Mëë cike coth guāth kunyā, cuke ñuēt mi ciēñ bīi mi bōr nen, nyuure kuj̄c cuëëc, kä cuke gaāc.

⁶Duunde yōō cue ke j̄iök j̄, “/Cuare gaāc. Gōor yen ni Yecu, raan Na-dha-rēth mëë ca puat j̄iaath. Ca je j̄iēc lj̄th, thile je en wanε. Guεε guāath ëë ca je tōāac thj̄n.

⁷Duunde yōō wiaa j̄iöke j̄i kōaare ke Pi-tōr, en yōō cε wä nhiam kä ye cε wä kä Gë-lε-li. Bia je wä nen en wj̄ni, cεtke mëë cε lār ye.”

⁸Kä cuke ben raar, cuke rō bar guāth kunyā, ke yōō cε ke lath kä cike gaāc. Thile ruac mi cu ken ε lāt naath ke yōō dualke.

Nyuth Yecu ke rō Mëri Mag-da-la

(Mët 28:9-10, Jōōn 20:11-18)

⁹Tääme, mëë ci Yecu rō j̄iēc lj̄th ke cāñ in jiol kä juok ke runwanj, cue rō nyuōth Mëri raan Mag-da-la ke nhiam, mëë cε yiey dāñ bārōw ti j̄iäk woc puōnyde.

¹⁰Kä j̄en cue mēmε wä lāt ñey tēë te këel ke Yecu, kä cue ke jek a pärke kä wieekε.

¹¹Kä mëë ci ken ε lij̄ en yōō Yecu tēke a ca je nen ε Mëri /ken ken ε ñāth.

Nyuth Yecu ke rō jaak dāñ rεw

(Luk 24:13-35)

¹²Ke kōr kä mōmō cue rōode nyuōth j̄i kōaare dāñ rεw tēë j̄äl dup ke tāj̄ mi dōdien.

¹³Cuke loc j̄ok, kä cuke je wä lār j̄i kōaare tin kōkien, kä /kāñ ruacdien ñāth bā.

Nyuth Yecu ke rō jaak dāñ wälkεl

(Mët 28:16-20, Luk 24:36-49, Jōōn 20:19-23, Lät 1:6-8)

14Ke kor kä mómó, mēē te jaak daŋ wäl wicde kel guāth mīeth, cue pāl nhamdien. Kä cue ke luek ke yöö thile ke ŋath kä bum wuŋthkien, ke yöö ca ruac nēni tēē ca Yecu nen loŋ, mēē ce ro jīec līth.

15Kä cue ke jīök i, “Wiaa rey yōaa keeliw kä latde thuk Kuoth ti gow ney diaal wīi muŋn.

16Kä ramó ŋāāth ke mó, kä ca lak be kāān. Kä ramó /cike bi ŋāthó, ba je duāc.

17Kä bi nyuuthni ti gayke naath tītī ben jōoc ke jī ŋāthā. Bike kuth ti jīäk woc ke ciōtdā, kä bike ruac ke thuk ti gööl.

18Bike thōl káp, kä mi mathke mi deeke lueŋ, /cike bi līw. Bike tetkien kuēŋ puanyni jī juāthni, kä bike ke jakā gow.”

Naŋ Yecu nhial

(Luk 24:50-53, Lät 1:9-11)

19Mēē ci Kuäär ni Yecu ruac ke ke inó, cua je naŋ nhial, kä cue wā nyuur kujc cuēēc Kuoth.

20Cuke jīēen, kä cuke ruac Kuoth wā lat guāthni diaal, kä lät Kuäär ni Kuoth ke ke keel, kä nyoothe je en yöö ruaacni tītī ke thuŋok ke lätni kä ti gayke naath. Inónó.]

Luk

Luk 1

- ¹Ney ti nuan ca γᵠn en γᵠᵠ bike ᵠᵠaani tēē ci tuᵠᵠk rēydan gᵠr.
- ²Ca tēē ca lᵠt kᵠ ε ney tēē ca tᵠtᵠ nen ni tukāde ken ney tēē lᵠtke ruac Kuoth.
- ³Kä min cä tᵠtᵠ diaal gᵠr agᵠaa ni tukādien, γän cä je car en γᵠᵠ bāke gᵠᵠr jᵠ nike tᵠᵠ in ci tuᵠᵠk ke ke lö määthdä ni Thi-ᵠ-pi-läth.
- ⁴Ke γᵠᵠ bi thuᵠᵠk ᵠᵠac ke kujᵠ ᵠᵠaani tin ca nyuᵠth jᵠ.

Lär dāpä Jᵠᵠn in la lääk

- ⁵Ke nᵠn tēē γε-rod ε kuäär kä Ju-dia, tēēke boᵠth palä mi cᵠal ᵠ Dhe-kar-yaa, mi la ram kel kä bööth palä Ä-bi-yaa. Kä ciekde ε kuēē Ä-ron, kä cᵠalke ciᵠtde ᵠ I-li-dha-beth.
- ⁶Ken dᵠᵠ rēw ke jᵠ cuᵠni nhiam Kuoth, cienke ala ney ti thil bēl ke γᵠᵠ kᵠᵠke ᵠut Kuᵠr ni Kuoth diaal kene ruaacnike.
- ⁷Kä duunde γᵠᵠ thile ke gaat, ke γᵠᵠ I-li-dha-beth ε rol, kä ci ken dᵠᵠ rēw dᵠᵠ.
- ⁸Ke cän kel min lätdε lᵠtdε ala boᵠth palä rēy luaak Kuoth, kä te buᵠndε lätdε.
- ⁹Kä cua je kuany ke yor gaakni, ke cīaᵠᵠ boᵠthä palä en γᵠᵠ be wä rēy luaak Kuoth, ke γᵠᵠ be wäl in kurkur wä waᵠ.
- ¹⁰Cu buᵠn nath kēliw Kuoth pal raar, ke guᵠᵠth in waᵠke wäl.
- ¹¹Kä cu jääk kuᵠr ni Kuoth päl kä je, tēē cuᵠᵠä kujᵠ cuēēc yᵠkᵠ in la wäl a waᵠke thᵠn.
- ¹²Mēē ci Dhe-kar-yaa je nen, cue wᵠcde yᵠc, kä cue dual εᵠᵠ.
- ¹³Kä cu jääk nhial ε jᵠök ᵠ, “/Cu dual, Dhe-kar-yaa, ke γᵠᵠ ca palu liᵠ. Bi ciekdu ni I-li-dha-beth ruēt, kä be dap ke gat mi dhᵠᵠ, kä bi ciᵠtde cᵠl ᵠ Jᵠᵠn.
- ¹⁴Bi loᵠdu tēeth, kä bi ney ti nuan loᵠkien tēeth ke kujᵠ dāpāde.
- ¹⁵Ke γᵠᵠ jēn be a ram mi dᵠᵠt nhiam Kuᵠr ni Kuoth. Kä thile kᵠᵠᵠ mi kēc mi be math. Kä be thiᵠᵠᵠ ke Yiēē in Gᵠaa in Rēl Rᵠ, /kᵠᵠ je ni dap.
- ¹⁶Jēn be jᵠ I-the-rēl ti nuan luᵠc Kuäär ni Kuothdien.
- ¹⁷Be wä nhiamde ke yiēē kene buᵠm E-li-yaa, ke γᵠᵠ be diēeth gan luᵠc maarä ke gaatkien. Kä be ney tin thil luth luᵠc pelä cuᵠni, kä be naath jakä ba rᵠ rialikä ke kujᵠ kuᵠr ni Kuoth.”
- ¹⁸Kä cu Dhe-kar-yaa jääk nhial jᵠök ᵠ, “Bä neme kule ᵠᵠac ᵠdi? Ke γᵠᵠ ε γän wut mi dᵠᵠt, kä ci ciekdä dᵠᵠ.”

19Kä cu jääk nhial ε loc i, “E γän Gab-ri-yel. γän cuᵛᵛä nhiam Kuoth, kä ce γä jak ke γöö bä ben ruac ke ji, nöᵛᵛä ji thuk ti ᵛᵛow tiᵛᵛi.

20Ke γöö /keni ruacdä min bi cop guäthde cänᵛᵛ kel ᵛᵛäth be ji diw a /ci bi ruac, amäni cänᵛᵛ in bi ᵛᵛaani tiᵛᵛi tuᵛᵛok.”

21Kä en guäth εmo liip naath Dhe-kar-yaa. Kä cuke ᵛᵛaac ke mo ce jääny luaak Kuoth o.

22Möö ce ben raar, /kenε rᵛ luänᵛᵛ ke ruac ke ke. Kä cuke je ᵛᵛac en γöö ce nyuuth nen rey luaak Kuoth. Cue ruac ke tetke, kä cue ᵛᵛot ke mi /ce ruac luänᵛᵛ.

23Möö ci ninᵛᵛ latde thuuk, cue wä cieenᵛᵛde.

24Ke kor ninᵛᵛi tᵛᵛtᵛᵛ cu ciekde ni I-li-dha-beth ruët, kä cue te cienᵛᵛ ke päth danᵛᵛ dhiiec.

25Kä cue wee i, “Ci Kuäär ni Kuoth γä läᵛᵛ kä mi ᵛᵛaa, ke γöö be pöcdä woc rey nath.”

Lär dāpā Yecu

26Ke bākel päthni cua jääk nhial ni Gab-ri-yel jak ε Kuoth, jāke je rey ciēᵛᵛ Gē-le-li mi cᵛᵛal i Na-dha-rēth.

27Wöö kä nyam mi /ken met te keel ke wut mi ca lar kuēn ε wut mi cᵛᵛal i Jo-thep, raan thuok duēel Dee-bid. Kä cᵛᵛal ciöt nyam εmo i Mēri.

28Cu jääk nhial ben kä Mēri, kä cue jiök i, “Male, jinᵛᵛ nyam mi ca poth! Kuoth a keel ke ji.”

29Kä cue Mēri wiᵛᵛde yiᵛᵛ elᵛᵛᵛ ke ruac εmo. Kä cue caᵛᵛ i dee luot nērä nᵛᵛmo a ᵛᵛu.

30Kä cu jääk nhial ε jiök i, “/Cu dual, Mēri, ke γöö ci puᵛᵛth jek kä Kuoth.

31Kä nen ε, bi ruët. Kä bi dap ke gat mi dhᵛᵛool, kä bi ciötde cᵛᵛal i Yecu.

32Jen be a ram mi diᵛᵛit, kä ba je cᵛᵛal i Gat Kuoth Nhial in Diᵛᵛit ni jen. Kä bi Kuäär ni Kuoth je kam kom kuäärä guandᵛᵛoᵛᵛde ni Dee-bid.

33Be thok duēel Je-kᵛᵛob ruac amäni cänᵛᵛ kel, kä /ci kuäärε bi te ke pek.”

34Kä cu Mēri jääk nhial jiök i, “Dee meme tuᵛᵛok idi, kä ε γä nyal?”

35Cu jääk nhial je jiök i, “Bi Yiēē in ᵛᵛaa in Rēl Rᵛ ben kä ji, kä bi buᵛᵛom Kuoth in Diᵛᵛit ni jen ji kum. Ke kuᵛᵛic εmo bi gat mi in ba dap a mi rēl rᵛ, kä ba je cᵛᵛal i Gat Kuoth.

36Kä täame, ci watdu ni I-li-dha-beth ruët ke gat mi dhᵛᵛool, dᵛᵛᵛäde. Kä ε jen pay in bākelien kä je, en ram in latke i rol.

37Ke γöö thile mi /ci Kuoth ε dee luänᵛᵛ ke lätni.”

38Kä cu Mëri wee ÿ, “Yän en, yän jaṅ Kuṛ ni Kuoth. A je teke yä cętke min ci lar.” Kä cu jääk nhial jien kä je.

Guil Mëri ke I-li-dha-beth

39Kä en nini tɔtɔ cu Mëri jien, cue wä Ju-dia ke pëth rool päämni.

40Cue wä dueel Dhe-kar-yaa, kä cue I-li-dha-beth ner.

41Mëë ci I-li-dha-beth ner Mëri liṅ, cu gat rɔ wany jiidë. Kä cu I-li-dha-beth thiṅṅ ke Yiëë in Gɔaa in Rël Rɔ.

42Kä cue ciöt ke jow mi diit ÿ, “Ca jÿ poth rey mäan, kä puoth ake gat in te jiidu.

43Kä enu ci me diit emë tuock kä yä mɔ, en yöö ci man Kuṛä ni Kuoth ben kä yä?”

44Ke yöö nie guäth in cä neru liṅ, cu gat rɔ wany jiidä ke tëth laaac.

45Ca jÿ poth ke yöö ci ṅath en yöö bi min ca lar jÿ ɛ Kuäär ni Kuoth dhil tuock kä jÿ.”

Dit Puonyä Mëri

46Kä cu Mëri wee ÿ, “Yiëädä liake Kuäär ni Kuoth,

47kä teth loçdä ke Kuoth in la Käändä,

48ke yöö cë ciaṅ kuëkä nya laṭde nen. Kä nenë, a temë ni en täämë, bi riç diaal yä col ÿ mi ca poth.

49Ke yöö ci Kuoth in Bum ni jen yä lät kä ti buçm buççm, kä col ciötde ÿ mi Rël Gooçde rɔ.

50Kä te kɔç loçde ke ney tin luothke je, riç ke riç.

51Cë buçm nyoth ke tetde, kä cë ney tin liak rɔ rey cärikiën riaw döç.

52Cë ney ti buçm buççm woc wuothni kɔamni kuäärädien, kä cue ney ti muṅ muṅal kap nhial.

53Cue ney ti näk buothke riṅ ke ṅoak ti gow, kä cue ney ti riṅ riṅṅ jakä wä baṅ.

54Cue jaṅde ni I-the-rel luäk, ke tiemde ke kɔç laaacde.

55Cętke mëë cë lar guandɔṅnikɔn, ke A-be-ram kene kuayke amäni cäṅ kel.”

56Kä cu Mëri te keel ke I-li-dha-beth ke päth daṅ diçk, kä cu Mëri loc cieençde.

Dap Jççn in la lääk

57Täämë cu guṅṅth dapä I-li-dha-beth cop, kä cue dap ke gat mi dhool.

58Kä cu j̄i thieekäde kene watke je lij en yöö ci Kuäär ni Kuoth ε nyuoth kɔɔc laaac mi d̄ijit, kä cu lockien tæeth ke je keel.

59Kä ke bädäk n̄ini cuke ben ke yöö ba gat ben cuel, kä ε ken j̄ ba je col j̄ Dhekar-yaa ke ciöt guan.

60Kä cu man wee j̄, “/Cie jen, ba je col j̄ Jɔɔn.”

61Kä cuke je jiök j̄, “Thile j̄ watdu mi cɔalkε ke jen ciöt emε.”

62Cuke guan wet, thiেকে je ke ciöt in goore j̄ ba col ni je.

63Cue ke thiec duɔɔr mi dere goar th̄in, kä cue je goar j̄, “Ciötde ε jen Jɔɔn.” Kä cu ken diaal gaac.

64Kä ni en guäth emɔ cu jowde ro nyok ke lep. Cue lepdε lony, kä cue ruac a liake Kuoth.

65Kä cu j̄i thieekädien diaal dual. Kä ca ruaacni t̄iti diaal dak rey rööl päamni kä Ju-dia.

66Cu ney diaal t̄eē cake lij gaac, wäke j̄, “Bi gat emε ku la ηa?” Ke yöö te Kuäär ni Kuoth ke je keel.

Ruac gookä Dhekar-yaa

67Cu guan ni Dhekar-yaa roη ke Yiëe in Goaa in Rel Ro, kä cue ruac gookä lat wëë j̄,

68“Puoth ake Kuäär ni Kuoth ni Kuoth I-the-rel, ke yöö ce neeke ben luäk, kä cue ke ben k̄an.

69Kä cue moc k̄aan mi bum, rey goaal Dee-bid in la kuanyde.

70Ce je lat ke thuk gööknike tin r̄elke r̄ɔ ni wal.

71Ke yöö ba k̄on k̄an kä j̄i t̄eran, kene tet n̄eni diaal ti nyierke k̄on.

72Ke yöö be lät ke kɔɔc laaac c̄etke m̄eē ce lar guandɔɔɔɔnikon, kä be mat ruacde min rel ro tit,

73m̄eē yace ro nhiam guandɔɔɔɔndan ni A-be-ram,

74en yöö ca k̄on k̄an tetni j̄i t̄eran, banε je lätikä a thil dual.

75Ke rey cieηjä mi rel ro, kene rey cuηni nhiamde ke pek teekadan keeliw.

76Kä j̄in, gatdä ba j̄i col j̄, ‘Gök Kuoth in D̄it ni jen,’ ke yöö bi wä nhiam Kuar ni Kuoth, ke yöö bi dupke rialikä,

77kä bi je lar neeke en yöö bake k̄an ke päl dueerikien.

78Kä ke kɔɔc laaac Kuothdan, be c̄an k̄anä mi buoy jakä lep ke kujdan.

⁷⁹Kä be buay kan ney ti nyuur rey muoth kene rey tipä lieth, kä be kon böth dup malä.”

⁸⁰Kä cu gaddä piith, kä cue buom rey yieekä. Kä cue cien däär djaar amäni cän nyuuthäde ke rö jī l-the-rel.

Luk 2

Dap Yecu

(Mēt 1:18-25)

¹Ken nini totō cu ruac wä raar kä Thii-ther O-gäth-täth, i ba ciööt nath diaal gōr wij muōon keeliw.

²En jen jiol gōrā ciöötñi, mēē Ku-ri-niäth a rueec kä Thi-ri-ya.

³Kä cu ney diaal wä dhōrikien, ke yōō ba ciöötken wä gōr.

⁴Kä cu Jo-ther jien kä Na-dha-reth, rool Gē-le-li. Cue wä rey cien Dee-bid mi coal i Beth-le-yeem mi te kä Ju-dia, ke yōō ε raan thuck duēel Dee-bid.

⁵Cue wä ke yōō ba ciōtde wä gōr keel kene Mēri, mi ce lar kuēn, kä ruetde.

⁶Mēē teke en wini, cu guāath dapāde cop.

⁷Cue dap ke kēēde mi dhool. Kä cue je kuāth ke bij gaddä mi pay dap, kä cue je tōāac rey diēny mi jek yōk wal thīn, ke yōō thile ke guāath mi ca jek dueel jaali.

Yiēn deet kene jaak

⁸Rey rööl emō tēēke thān yiēn deet ti yiēnke detkien rey djaar ke wäär.

⁹Kä cu jāk Kuār ni Kuoth jōc nhamdien, kä cu buay Kuār ni Kuoth ke mer, kä cuke dual elōn.

¹⁰Kä duunde yōō cu jāk nhial ke jōk i, “/Cuare dual. Kä nēne je, yān nōḡā ni ye thuk ti gow ti la nyin tēthkä laac ke kuj nēni diaal.

¹¹Ke yōō en wale rey cien Dee-bid ca ye dap Kään in la Mē-thia, Kuäär ni Kuoth.

¹²Kä bi mēme nyuuth kä ye. Bia gat jek ca kuāth ke bij gaddä mi pay dap, kä ca je tōāac rey diēny mi jek yōk wal thīn.”

¹³Kä ni en guāth emō cu buōn jī nhial mi diit ke pärikä ke jāk nhial keel, liake Kuoth wäke i,

¹⁴“A liak wä kä Kuoth ni nhial, kä a mal teke jī piēny tin tēthke loc Kuoth!”

15Mëë ci jaak nhial jiëen kä ke, locke nhial, cu yiëen deet ruac kärɔ̄ j, “Kuane wä en täämε kä Beth-le-γem, banε min ci tuɔok wä nen, min ci Kuäär ni Kuoth ε lar kɔn ε.”

16Cuke wä ke pëth, kä cuke Mëri kenε Jo-thεp jek, kä te gat tɔɔcä rey diëny mi jek γɔk wal thɪn.

17Mëë cike je nen, cuke ruac ëë ca larke ke kuj gatlä nɔmɔ lat naath.

18Kä cu ney diaal tëë ca je lij gaac ke tin ca latke ε yiëen deet.

19Kä cu Mëri rieet tɪtɪ diaal káp, kä cue ke lath lɔɔcde.

20Kä cu yiëen deet loc jɔk puanyke Kuoth, kä liake je ke kuj nɔaani diaal tëë ci ken ke lij kä ca nen, cεtke min ca lar ke.

Cak ciɔtdä Yecu

21Mëë ci nɪn daŋ bädäk thuuk, cua guagath cuelä gatdä. Kä cua ciɔtde cɔl j Yecu. ε jεn ciɔt ëë ca kam je ε jääk nhial ni mëë /kɔn je ni ruet ε man.

Naŋ Yecu luaak Kuoth

22Kä mëë ci guagath leyädien cop cεtnike cianɔ nɔɔtni Muthε. Cuke gat naŋ kä Jε-ru-tha-lεm, nanke je nhiam Kuar ni Kuoth.

23(Kä cεtke mi ca gɔr rey nɔɔtni Kuar ni Kuoth j, “Key diaal ti tut bake lëy Kuäär ni Kuoth ala ti lëy lëÿy”).

24Kä cuke muc thöp kuäär ni Kuoth cεtke min ca lar rey nɔɔtni Kuar ni Kuoth j, “Thöpe guɔkni daŋ rew kie dey kunööri rew.”

25Täämε, tëëke wut kel kä Jε-ru-tha-lεm mi cɔal ciɔtde j Cim-on. ε wut mi guan cuɔni mi nääth Kuoth, kä liipe ni kɔn jɪ l-the-rel. Kä te Yiëë in Gɔaa in Rel Rɔ ke je keel.

26Kä ca nyuɔth je ε Yiëë in Gɔaa in Rel Rɔ, en yöö /cε bi lijw mi /kenε Kuäär ni Kuoth ni Mε-thia nen.

27Cu Yiëë Kuoth Thi-mε-on naŋ luaak Kuoth. Mëë ci diëëth gat ni Yecu nöön rey luaak Kuoth, ke yöö ba je ben lät kä nɔaani cεtke cianɔ nɔɔtni,

28cu Thi-mε-on gat káp ke tetke, kä cue Kuoth liak, wëë j,

29“Täämε, Kuäär ni Kuoth, ku γän jaŋdu jakä wä, a γä lijewä ke mal, cεtke ruacdu.

30Ke yöö ci wänkä kɔndu nen,

31min ci rialikä nhiam dööri diaal.

32ε buay ke kuj nyuuthä kä Jur, kä ε gɔɔy puonyä kä nεku, ni jɪ l-the-rel.”

33 Kä cu guṇ kenε man gaṇc ke tēē ca lat ke kujde.

34 Kä cu Cim-on ke poth, kä cuε man gatdä ni Mēri jöök i, “Ca gat εme dieth, ke yöö be ney ti nuan däk kä be ney ti nuan kän kä jī l-the-rel, kä be la nyuuth mi bi ney ti nuan ε loḱ.

35 Ke yöö bi çar loḱni nēeni ti nuan jöoc, kä bi jiath loaac loḱdu ret çetnike thep.”

36 Täämε tēēke ciek mi gök mi çal i Anna, mi la nya Pan-wel thok duēel Ę-çer. Kä jen çe dōḱ elōḱ. Kä ca je kōḱ kuēn ala ciek ke run daḱ bārōw.

37 Kä cuε a ciek jökä ke run ti jien daḱ bädäk wiçde nuan. /Kenε le wä raar luaak Kuoth, kä duunde yöö palε ni Kuoth kä theek miḱh, kä palε ke wäär kenε cāḱ.

38 Kä cuε ben εn guāth εmō paḱy, cuε Kuoth lar teth loaac, kä cuε ruac ke kuj gatdä lätdε je ney diaal tēē liepke Kuoth ke yöö be Je-ru-tha-lēm kän.

Loc Yecu kä Na-dha-rēth

39 Mēē cike ti diaal thuk ke lätni çetke ḱuḱt Kuṇr ni Kuoth, cuke loc kä Gē-le-li dhōrien kä Na-dha-rēth.

40 Cu gat piith, kä cuε buḱm, cuε thiaṇḱ ke pel, kä te puḱh Kuoth ke je.

Wä Yecu luaak Kuoth

41 La diēēthke a wä kä Je-ru-tha-lēm runi diaal ke tiem Çāḱ Bälä.

42 Kä mēē ci runke a wäl wiçde rēw, cuke wä kä Je-ru-tha-lēm çetke min la wäke tiḱmä ni wen.

43 Mēē ci pek ḱini tiḱmä thuuk cuke loc jök, kä cu dhool ni Yecu duoth kä Je-ru-tha-lēm, kä duunde yöö kujc diēēthke je.

44 Kä ε ken i dōḱ tēē keel ke jaal tin kōḱien, cuke wä ke jal çāḱ kel. Kä cuke je tok ke mi görke je rey watnikien kenε mäthnikien.

45 Kä mēē /ken ken ε jek, cuke loc Je-ru-tha-lēm, cuke je wä gor.

46 Ke kōḱ ḱini daḱ diḱk cuke je jek rey luaak Kuoth, tēē nyuurä rey ḱieecni liḱe ruaccien, kä thieç ke.

47 Cu ney diaal tēē lieḱke ruacde gaṇc ke ḱäçde ke ḱōaani kenε luḱde ke ke.

48 Mēē ci diēēthke je nen, cuke gaṇc elōḱ. Kä cu man ε jöök i, “Gatdä, εḱu ci kō ciēḱ ine mō? Guic ε, ḱän kōne guur cakō jī gor ke diēer loaac mi diit.”

49 Kä cuε ke jöök i, “Kä εḱu gōḱr yen ḱä mō? /Kāne je ḱaç εn yöö bi ḱän dhil tey rey luaak Guṇṇr?”

50 Kä duunde yöö /ken ruacde cop loḱdien.

51 Cɛ loc kǎ Na-dha-rɛth kɛ kɛ kɛɛl, kǎ cɛ kɛ luɔ̄th. Kǎ cu man ɲɔak diaal t̄it̄i kǎp kɛ lɔcdɛ.

52 Cu Yecu piith kɛ pɛl, kɛn piɛth puɔ̄ny, kǎ cu tɛth loaac Kuoth kɛnɛ naath kɛ jɛ rɔ rep.

Luk 3

D̄ijc Jɔ̄ɔn in la lǎäk

(Mɛt 3:1-12, Mak 1:1-8, Jɔ̄ɔn 1:19-28)

1 Kɛ wǎl dhiiec runi, ruɛc Tay-bij-riǎth kuǎär in diit, mɛɛ Pɔn-tiǎth Pay-lɛt ɛ mǎdh̄ijr kǎ Ju-dia, kǎ ʏɛ-rod ɛ rueec Gɛ-lɛ-li, kǎ dǎman ni Pi-lip ɛ rueec rööl I-tu-ria kɛnɛ Tu-ri-kɔ-ni-tith, kǎ Li-thi-niǎth ɛ rueec rööl Abi-liin,

2 kǎ ɛ jɛn guɔ̄ath ɛɛ A-nath kɛnɛ Kay-pɛth kɛ bööth palǎ tin diit. Kǎ cu ruac Kuoth ben kǎ Jɔ̄ɔn, gat Dhe-kar-yaa dǎär dɔaar.

3 Cɛ wǎ rool joak kieer Jɔr-dɛn kɛɛliw, latɛ jɛ ɛn ʏöö ba naath lak, kɛ ʏöö bike rɔ rit kɛ kujc pǎli dueerkien.

4 Kǎ cɛtke min ca gɔr rɛy buok gokǎ ni I-ca-yaa j̄, “Jɔw raam mi ciɔt dǎr dɔaar j̄, ‘Riale duɔ̄ɔp Kuɔ̄r ni Kuoth ikǎ. Jake dupke kǎ cuɲ.

5 Ba tǎp diaal diɛr, kǎ ba pǎäm diaal tin diit kɛnɛ tin tietni pǎär kɛ piny. Ba gɔ̄ɔɲ dupni cuɔ̄ɲ, kǎ ba dup tin yath yaath jakǎ puoth.

6 Kǎ bi ɲey diaal kǎn Kuoth ɲɛn.’ ”

7 Kɛ kuj ɛmɔ cɛ ɲey ti ɲuan tɛɛ ci ben kǎ jɛ kɛ ʏöö bɛ kɛ ben lak jiök j̄, “Yɛn, dɛy thɔ̄ɔl! ɛɲa mi ci ye lar lǎr, kɛ ʏöö bia rɔ bar kǎ duǎc Kuoth in bi ben?”

8 Latɛ lǎt ti gɔw ti roɲ kɛ rietdun kɛ rɔ dueeri. /Cuare jɛ car a ruac yɛn kǎrɔ j̄, ‘Kɔn ake guǎndɔ̄ɔɲda ni A-bɛ-ram’. Kɛ ʏöö ʏǎn larǎ jɛ ye, ɛn ʏöö te Kuoth kɛ luɔ̄ɲ kɛ ʏöö bɛ A-bɛ-ram moc gaat kɛ pǎäm t̄it̄i.

9 Kǎ ɛn tǎäme te jiɔp thǎri jien. Kɛ kuj ɛmɔ jien diaal ti /ci dɛy ti gɔw bi kuir ɔ, ba jɛ joap piny, kǎ ba jɛ yuɔr maac.”

10 Kǎ cu buɔ̄n nath ɛ thiec j̄, “Kǎ ɛɲu mi bǎko lat?”

11 Cɛ kɛ loc j̄, “Ram mi teke luɔ̄ɔt dǎɲ rɛw ake nyuaake kɛnɛ ram mi thil bij. Kǎ ɛ ram mi teke m̄ith, lǎt inɔ bǎ.”

12 A cǎɲ ɛ thɔ̄ɔl tholbokǎ cuke ben kɛ ʏöö bake ben lak, kǎ cuke Jɔ̄ɔn thiec j̄, “D̄ijc, ɛɲu mi bǎko lat?”

13 Cɛ kɛ jiök j̄, “/Cuare ti lɛnyke pek kǎ tɛɛ ca lar ye thol.”

¹⁴Kä cu lathkëeri je thiec bä i, “Kä kon, enu mi bako lat?” Kä cue ke jök i, “/Cuare yow thol kä naath ke kok, kie ke gony ran ke kac, a lockun roj ke pek kokädun.”

¹⁵Kä cu nath nath ro tok ke mi jiesce ro, kä cuke je tok ke mi gaacke mi dee Joon a jen Me-thia.

¹⁶Cu Joon ke loc ken diaal, wëe i, “Yän lakä ye ke pi, kä ram mi bum ni jen kä yä a bëeni. Kä canje ni yän /ci gooydä roj ke yöö deë läk waarikie lony. Jen be ye lak ke Yiëe in Gaa in Rel Ro kene mac.

¹⁷Kä te duj lök beel tetäde, be dor komäde lat agaa, be bel kuëj rey yirä, kä be jil waj ke mac mi /ca yieny.”

¹⁸Ke dup ti nuan ti gööl cu Joon thuk tin gow lat naath.

¹⁹Kä cu Ye-rod in la rueec mëe ci Joon e luek ke kuj Ye-ro-diäth in la ciek däman kene jäk diaal tëe ce lat.

²⁰Cue duer eme le mat wijdien, mëe ce Joon lath luaak yieenä.

Lak Yecu

(Mët 3:13-17, Mak 1:9-11)

²¹Tääme mëe ca naath diaal lak, kä ca Yecu lak bä, cue pal, kä cu nhial ro lep.

²²Cu Yiëe in Gaa in Rel Ro ben piny kä je ke puony mi joc cetke guuk. Kä cu jow päl nhial wëe i, “E jin Gatdä min nhoakä, in teth löcdä ke je.”

Ciööt guandöni Yecu

(Mët 1:1-17)

²³Mëe took Yecu latde, tëeke run ti jien dan diok. Kä cu naath e car en yöö e gat Jo-thep, min la gat Yeli,

²⁴min la gat Ma-that, min la gat Lii-bay, min la gat Mël-ki, min la gat Ja-nay, min la gat Jo-thep,

²⁵min la gat Ma-ta-thiath, min la gat A-moth, min la gat Në-yum, min la gat Ethli, min la gat Na-gay,

²⁶min la gat Maath, min la gat Ma-ta-thiath, min la gat The-mi-en, min la gat Jo-thek, min la gat Joda,

²⁷min la gat Yo-a-nan, min la gat Re-tha, min la gat Dhe-ru-ba-bel, min la gat Ce-ël-ti-el, min la gat Ne-ri,

²⁸min la gat Mël-ki, min la gat Adi, min la gat Ko-tham, min la gat El-ma-dam, min la gat Er,

29 min la gat Jo-cua, min la gat E-li-dher, min la gat Jo-rim, min la gat Ma-that, min la gat Lii-bay,

30 min la gat Cim-on, min la gat Juda, min la gat Jo-thep, min la gat Jo-nam, min la gat El-ya-kim,

31 min la gat Me-lia, min la gat Me-na, min la gat Më-ta-tha, min la gat Na-than, min la gat Dee-bid,

32 min la gat Jethi, min la gat O-bed, min la gat Bo-ëdh, min la gat Thal-møn, min la gat Na-con,

33 min la gat A-mi-na-dab, min la gat Èd-min, min la gat Ar-ni, min la gat Yedh-ron, min la gat Pe-redh, min la gat Juda,

34 min la gat Je-køb, min la gat Ay-dhek, min la gat A-be-ram, min la gat Tera, min la gat Na-yor,

35 min la gat The-rug, min la gat Riw, min la gat Pe-leg, min la gat E-ber, min la gat Cëla,

36 min la gat Kay-nan, min la gat Ar-pak-thad, min la gat Cëm, min la gat Nowa, min la gat Le-mek,

37 min la gat Me-thu-cë-la, min la gat Ä-nøk, min la gat Ye-red, min la gat Ma-yala-lel, min la gat Kay-nan,

38 min la gat I-noth, min la gat Theth, min la gat A-dam, min la gat Kuoth.

Luk 4

Yom Yecu Kritho

(Mët 4:1-11, Mak 1:12-13)

1 Cu Yecu loc jök kiir Jor-dën a cë roŋ ke Yiëë in Gōaa in Rël Rō, kä cu Yiëë Kuoth ε buath dār dōaar,

2 guāth in yōanke je thīn ε guān jīäkni ke nīni ti jīen dāŋ ŋuaan. Thile mi cë cam ken nīni tōtō. Kä mēë ci nīn tōtō thuuk, cu buoth ε näk.

3 Cu guān jīäkni je jīök ī, “Mi ε jīn Gat Kuoth, ruacni ke pām emε ke yōö be ro loc ni juray.”

4 Kä cu Yecu je loc ī, “Ca je gōr ī, ‘/Ci raan dee tēk ke mīeth kārōa.’ ”

5 Cu guān jīäkni je nanŋ nhial, kä ke guāath mi tōt cue je nyuoth kuääri yōaa diaal.

6 Kä cue je jīök ī, “Yän bā jī kām ruic kä tītī diaal amāni gōoydien, ke yōö ca je kām yä, kä bā je kām ram mō gōörä mō.

7 Mi wīī yä pal, ba duŋdu keēliw.”

⁸Cu Yecu je loc i, “Ca je gɔr i, ‘Bi pal ni Kuäär ni Kuothdu, kä bi lätni je ikä kärɔa.’ ”

⁹Kä cu guan jiäkni je nanj kä Je-ru-tha-lem, kä cue je nanj wij luaak Kuoth jioke je i, “Mi ε jin Gat Kuoth, yori rɔɔdu piny en wane me,

¹⁰ke yöö ca je gɔr i, ‘Jen be jaake lat ruac ke kujdu, kä ba ji ganj.

¹¹Kä bike ji thak ke tetkien, ke yöö /ci ciokdu bi piem paam.’ ”

¹²Cu Yecu je loc i, “Ca je gɔr i, ‘/Cu Kuäär in Kuothdu yɔn.’ ”

¹³Möö ci guan jiäkni thuk ke yɔnde ke ti diaal, cue je bany piny ke guath mi tot.

Tuk Yecu ke latde kä Gë-le-li

(Mët 4:12-17, Mak 1:14-15)

¹⁴Cu Yecu loc kä Gë-le-li a ce thiaaj ke buɔm Yieekä Kuoth. Kä cu këkde rath rey rööl emɔ keeliw.

¹⁵Kä cue naath njeec rey lueekni palä ji Juudh, kä cu ney diaal ε liak.

Lok Yecu kä Na-dha-rəth

(Mët 13:53-58, Mak 6:1-6)

¹⁶Möö ci Yecu ben kä Na-dha-rəth, guath ëë pithe thɔn. Cue wä dueel palä ji Juudh ke cänj lojā, ke yöö ε jen ciaandε. Cue rɔ jiec ke yöö be kuën.

¹⁷Cua je kam bok gokä ni l-ca-yaa. Cue bok lep kä cue guath jek mi ca gɔr thɔn i,

¹⁸“Te Yiëë Kuar ni Kuoth puɔnydä, ke yöö ce yä mek en yöö bä thuk ti gow nön can. Ce yä jak ke yöö bä luɔny nath tää ca pec lat, kene yöö bä nyin ciööri lep, kä bä ney tin cianke a jiäk woc.

¹⁹Kä bä naath lat gooy runä Kuoth.”

²⁰Cue bok gäk, kä cue je luɔc ram min yoop je, kä cue nyuur. Kä cu wänj neni diaal tää te guath dolä ji Juudh guic ni je.

²¹Kä cue je tok ke mi ruace ke ke i, “En wale ci ruac Kuoth emε a thuk, cetke min cia je lij.”

²²Cu ney diaal ruac agoaa ke je, cuke gaac ke laat tin gow tin bä raar thokde. Kä cuke wee i, “En neme /cie jen gat Jo-thep?”

²³Kä cue ke jök i, “A thil diw bi yen yä nyal cäät emε i, ‘Kijim tek rɔɔdu,’ Kä bia wee i, ‘En min cakɔ lij i ci lat kä Ka-per-ni-äm, lätni je rey wecdun emε bä.’ ”

²⁴Kä cue wee i, “Epuc, yän larä je ye, thile gök mi ca met nhok rey wecdien.

25Kä bä ye lar thuḱ, mēēdan ke nḱn E-li-yaa, te män jōḱni ti ḱuan kä I-the-rel. Kä mēē /ken nhiaal dēm ke run diḱ wḱcde päth bākēl, cu buoḱh mi diḱt ben wḱi muḱḱn keēliw.

26Kä /kaḱ E-li-yaa jāḱ kä I-the-rel, kä cua jāḱä ciek jōḱä mi te kä Dhar-pēth, reḱ rööl Dhi-don.

27Kä cue teke jḱ dhōapni ti ḱuan kä I-the-rel, ke nḱn gōḱä ni E-li-yaa, kä cue thile ram kel reḱdien mi cua jāḱä gōaa, ε ni Naa-man kārōa, raan Thi-ri-ya.”

28Mēē cike ruac εmε liḱ, cu loḱ nēēni diaal tin te reḱ luaak dolä εmō jiāäk.

29Cuke rō jḱec, kä cuke je naḱ raar reḱ wec, naḱke ḱepä pāam in ca wec laḱ thḱn, ke ḱōō deeke je ḱōak piny.

30Kä cue kamdien reḱ, cue wä ke wäde.

Wut mi teke yiēē mi jiāäk

(Mak 1:21-28)

31Kä cu Yecu wä kä Ka-per-ni-ām, wec mi te roöl Gē-le-li, guāth ēē ḱiice naath thḱn ke cāḱ loḱä.

32Cu naath gaḱc ke ḱiicde, ke ḱōō ruace ke luḱḱ.

33Kä te wut mi teke yiēē mi jiāäk reḱ duēēl dolä jḱ Juudh. Kä cue wak ke jōw mi diḱt wēē j,

34“Ay, jḱn Yecu, raan Na-dha-reth, εḱu mi gōḱri kä kō? Jḱn biḱ ke ḱōō bi kō ben dāk? ḱān ḱacä jḱ, εn ḱōō ε jḱn kel Kuoth in Rel rō.”

35Kä cu Yecu je gok, cue wee j, “Bitni, kä bēr raar puḱnyde!” Mēē ci yiēē in jiāäk wut εmō yuḱr piny nhiam nath, cue ben raar puḱnyde a thil mi jiāäk mi cε lät kä je.

36Kä cu ken diaal maḱr, kä ruackε kārō j, “E ruac ḱukä εn nēme? Ke ḱōō jen ruace ke yiey ti jāḱ ke luḱḱ kene buḱm, kä la bāke raar.”

37Cua kēkde wä lat guāthni diaal reḱ rööl εmō keēliw.

Jak Yecu ke jḱ juāthni ti ḱuan kä gōw

(Mēt 8:14-17, Mak 1:29-34)

38Mēē jḱey Yecu dueel dolä jḱ Juudh, cue wä duēēl Thay-mōn. Täāme manthu Thay-mōn cuce ke lēth puḱny, kä cuke je thiec ke kuḱde.

39Cu Yecu cuḱḱ wḱide, kä cue juey woc, kä cu juey jḱēn puḱnyde. Kä ni εn guāth εmō cue rō jḱec, kä cue je tok ke mi lätde ke ikä.

40Ke thiaḱ konyä caḱ, cu nēy diaal tin teke nēkien ti teke juāth ti gööl nōḱ Yecu. Kä cue tetke laḱh wuḱthnikien, kä cue ke jak kä gōw.

⁴¹Kä cu yiey ti jiäk ben raar puḡnyini nḡeni ti ḡuan, kä cuke roal i, “Ḙ jḡn Gat Kuoth!” Kä cue ke gok, ke ḡöö /cike bi ruac, ke ḡöö ḡacke je i ḡ jḡn Me-thia.

Lat Yecu ke ruac duḡli duḡli ji Juudh

(Mak 1:35-39)

⁴²Mḡḡ ci ḡow baak, cu Yecu jiḡḡn, cue wä guäthde kärḡa. Kä cu naath ḡ gor, kä mḡḡ cike je jek, cuke je lok ḡn ḡöḡ be ke baḡny piny.

⁴³Kä cue ke jiök i, “ḡän bä thuk ti ḡow ke kuḡ kuäärä Kuoth lat wiḡni ti kḡkien bä, ke ḡöḡ jake ḡä ke jḡn kuḡ kä memḡ.”

⁴⁴Kä cue ḡot latde ruac Kuoth guäthni dolä ji Juudh kä Ju-dia.

Luk 5

Ciöt Yecu ke jaak tin nhiam

(Mḡt 4:18-22, Mak 1:16-20)

¹Ke cāḡ kel mḡḡ te Yecu cuḡä thok yiḡḡr Ge-nḡ-tha-rḡt, mḡḡ dhoc nath duḡpdien ke ḡöḡ bibe ruac Kuoth ben liḡ kä je.

²Kä cue murkābni daḡ rḡw nḡn thok yiḡḡr, kä ci deep rḡc wä raar rḡydien, lake cambaknikien.

³Ke cue wä rḡy murkābä Thay-mḡn, cue je thiec ke ḡöḡ be je ḡḡak yieer kä mi tot. Kä cue nyuure rḡy murkābä, kä cue naath ḡieec.

⁴Kä mḡḡ cḡ thuḡk ke ruac, cue Thay-mḡn jiök i, “Geḡi murkāb guäth mi lueḡ, kä luay cambaknikun yieer kä bia kap ke rḡc.”

⁵Kä cu Thay-mḡn ḡ loc i, “Kuäär, cakḡ je ḡḡn ke wäär keeliw, kä thile mi cakḡ jek. Kä ke ḡöḡ ci je lar bä cambakni luay yieer.”

⁶Mḡḡ cike nḡmḡ lat, cuke rḡc ti ḡuan kḡp amāni min ci cambaknikien thiḡk ke ḡöḡ deeke rḡḡt.

⁷Kä cuke gatikien ti te rḡy murkābä dḡdien wet, ke ḡöḡ bibe ke ben luäk. Cuke ben, kä cuke murkābni daḡ rḡw diaal thiāḡ ke rḡc, a cuke thiḡk ke diḡ.

⁸Mḡḡ ci Thay-mḡn Pi-tḡr ḡ nḡn, cue rḡ ḡuḡr piny ciökni Yecu, cue je jiök i, “Kuäärä, woc rḡodu kä ḡä, ke ḡöḡ ḡ ḡän ram mi guḡn dueeri!”

⁹Kä jḡn cue gaḡc kḡḡ nḡy diaal tḡḡ te keel ke je, ke pek rḡc tḡḡ ci kḡn ke kḡp.

¹⁰Kä te gaat Dhe-ba-dii, ni Jḡḡn kḡḡ Je-mḡth thḡn bä, tin la laḡt keel ke Thay-mḡn. Kä cu Yecu Thay-mḡn jiök i, “/Cuare dual, a tḡmḡ ni ḡn täämḡ bi yḡn a dḡḡp nath.”

¹¹Mḡḡ cike murkābnikien nḡḡḡn thok waath, cuke ti diaal baḡny piny, kä cuke je guḡḡr.

Jak Yecu ke ram mi teke dhḡp kä ḡḡaa

(Mët 8:1-4, Mak 1:40-45)

12Mëë te Yecu wɪc kɛl kã wɪj, cuɛ tekɛ wut mi tekɛ dhɔp. Kã mëë cɛ Yecu nɛn, cuɛ rɔɔdɛ yuɔr piny nhiamdɛ, kã cuɛ jɛ lãŋ wëë j, “Kuäär ni Kuoth, duŋ mi nhɔki jɛ, deri yã jakã gɔaa.”

13Kã cu Yecu tetdɛ riny, kã cuɛ jɛ thiap, wëë j, “Nhɔakã jɛ. A puɔnydu ku gɔaa.” Kã cu dhɔp jɛɛn puɔnydɛ ni ɛn guãth ɛmɔ pany.

14Kã cuɛ jɛ gok, ɛn yöö /cɛ jɛ bi lãr naath. Kã cuɛ jɛ jïök j, “Wër, nyuthni rɔ booth palã, kã cɛtkɛ min ci Muthɛ jɛ lar, wër thɔpni muc kɛ kuj kã yöö ci puɔnydu gɔaa mi bi a nyuuth kɛ kuj nath.”

15Kã cu kɛkdɛ räth ɛlɔŋ. Cu buan nath ti nuan rɔ maat kɛ yöö ba ruacdɛ liŋ, kɛnɛ yöö bɛ kɛ jak kã gɔw kã juathkien.

16Kã cuɛ wã pal dãr dɔaar guãthdɛ kãrɔa.

Jak Yecu ram mi cɛ nuãŋ kã gɔaa

(Mët 9:1-8, Mak 2:1-12)

17Kɛ cãŋ kɛl mëë nɪic Yecu naath, kã nyuur jɪ Pa-ri-thii kɛnɛ nɪɛɛc nɪuɔtni Muthɛ thiãkãdɛ. (Bãkɛ rɛy ciëñni diaal kã Gë-lɛ-li kɛnɛ Ju-dia kɛ Jɛ-ru-thalɛm), kã te buɔm Kuar ni Kuoth kɛ Yecu kɛ yöö bɛ jɪ juathni jakã gɔw.

18Kã cu wutni ti kapkɛ ram mi cɛ nuãŋ kɛ gal ben. Cukɛ jɛ gɔr ɛn yöö bi kɛn ɛ nööŋ rɛc, kã dëë jɛ ben lãth nhiam Yecu.

19Mëë cɛ thil guãath mi nööŋkɛ jɛ rɛy duëël kɛ yöö nuan naath, cukɛ jɛ kap wɪj duëël nhial, kã cukɛ jɛ luay piny kɛ gal däär nath nhiam Yecu.

20Kã mëë cɛ nãthdɛn nɛn, cuɛ weë j, “Määthdã, ca dueerku pãl.”

21Cu jɪ gɔrkã kɛnɛ jɪ Pa-ri-thii jɛ tok kɛ mi thiëckɛ rɔ, wãkɛ j, “ɛ ram mi te jɪdɪ ɛnɔ kueth Kuoth ɔ? ɛŋa mi dee dueer ran pãlɔ, /ciɛ ni Kuoth kãrɔa?”

22Kã mëë ci Yecu thiecnikien kɛ rɔ mir, cuɛ kɛ loc j, “ɛŋu thiëcɛ rɔ kɛ lockun ɔ?”

23Thiãkni mith, ɛ yöö ba lar j, ‘Ca dueerku pãl,’ kɛ ba weë j, ‘Jɛc rɔɔdu kã jãli’?

24Kã bi yɛn ɛ nãc ɛn yöö te Gat Ran kɛ luãŋ mi pãl ni dueer wɪj muɔɔn,” Kã cuɛ wut in cɛ nuãŋ jïök j, “Yãn lãrã jɛ jɪ j, ‘Jɛc rɔɔdu, kãni kɔlu, kã wër dhɔru.’”

25Ni ɛn guãth ɛmɔ, cuɛ rɔ jɛc nhiamdɛn kã cuɛ duŋ tɔɔcãdɛ kãŋ. Kã cuɛ wã cieɛŋdɛ a liakɛ Kuoth.

26Cu nɛy diaal gãac. Cukɛ Kuoth liak, kã cukɛ jɛ luɔth, wã kɛ j, “Cakɔ ti buɔm buɔm ti gaykɛ naath nɛn ɛn walɛ!”

Ciöt Yecu kɛ Lii-bay

(Mēt 9:9-13, Mak 2:13-17)

27Ke kər kä mεmε cu Yecu wä raar, cuε thuul tholbökä mi cəal i Lii-bay nen, nyuure dueel tholbökä. Cuε je jök i, “Guuri yä.”

28Kä cu Lii-bäy rə jiec, cuε ti diaal bany piny, kä cuε je guɔɔr.

29Cu Lii-bay je lät kä m̄ieth mi d̄ijit cieenɔɔ. Cukε nyuur guäth m̄ieth k̄eel ke thuɔɔl tholbökni kenε ney ti nuan k̄okien.

30Kä cu j̄i Pa-ri-thii kenε j̄i gɔrā göny kä j̄i k̄aar Yecu, wäke i, “Enu m̄ith yen kä m̄äth Yen k̄eel ke thuɔɔl tholbökni kenε j̄i dueeri mɔ?”

31Cu Yecu ke loc i, “Ney ti puɔl puanykien /cikε k̄im gɔr, kä j̄i juathni gorkε je!

32Yän /cä bä ke kuj j̄i cuɳni, duunde yöö baɔ ke yöö bä j̄i dueeri jakä riet ke rɔ dueerikien.”

Thiec ke kuj ruac thekä m̄ithni

(Mēt 9:14-17, Mak 2:18-22)

33Kä cu naath Yecu jök i, “J̄i k̄aar Jɔɔn th̄eke m̄ith kä palke Kuoth guathni ti nuan, kä lät j̄i k̄aar Pa-ri-thii inɔ bä, kä j̄i k̄aar m̄ithke kä m̄äthke.”

34Kä cu Yecu ke jök i, “Dee j̄i kuën m̄ith thek, mi te cɔ nyaal k̄eel ke ke?”

35Bi n̄in ben tin ba cɔ nyaal naɳ reydiën, kä bike cu thek ε n̄ini tɔtɔ.”

36Kä cuε ke lat ruac cäädä bä i, “Thile ram mi dee bij mi bɔr r̄et a be je wä k̄ac b̄iey mi d̄aaɳ. Kä mi ce je lat inɔ, bi bij in bɔr r̄ēt, kä /ci bij in bɔr rɔ bi lot kenε bij in ci d̄ɔɳ.

37Kä thile ram mi bi k̄aaɳ mi pay mil piek rey göökni ti ci d̄ɔɳ. Dee k̄aaɳ in pay mil, göök ti ci d̄ɔɳ pät, a be lony jɔɔr, kä bi göök cu d̄ak.

38Kä duunde yöö ba k̄aaɳ mi pay mil yik piek rey göökni ti boɔr.

39Thile ram mi goɔr k̄aaɳ mi pay mil, mi ce maath ke k̄aaɳ mi ci j̄ieën. Dere wee i, ‘Gɔaa ni k̄aaɳ mi ci j̄ieën.’ ”

Luk 6

Kuäär caɳ lɔɳä

1Ke c̄aɳ lɔɳä j̄i Juudh, m̄eë j̄äl Yecu rey k̄aaɳni, cu j̄i k̄aaɳ wuɔth b̄eel töl. Kä cukε ke muɔny, kä cukε ke cam.

2Cu thaɳɳ j̄i Pa-ri-thii wee i, “Enu lät yen mi /ci rɔ lot ke c̄aɳ lɔɳä mɔ?”

3Cu Yecu ε loc i, “/K̄aɳε m̄eë ci Dee-bid ε lat kuën, m̄eë ci buoth ε näk kenε ney t̄eë j̄äl ke je k̄eel?”

⁴Cue wä rey luaak Kuoth, cue juray nham Kuoth kan, kä cue je cam, min /ci ro lot ke yöö deë cam ε naath, ε ni bööth palä kärö dee je cam o, kä cue thaḡḡde kam ney tēē jāl ke je keel?”

⁵Kä cue ke jöök i, “Gat Ran ε jen Kuäär Caḡ Lḡḡä.”

Wut mi ce tetde niḡ

(Mēt 12:9-14, Mak 3:1-6)

⁶Ke cāḡ lḡḡä min dḡḡ mēē ce wä luaak dolä jḡ Juudh kä ḡiice naath, kä te wut mi ce tet cuēēcde niḡ thḡn.

⁷Cu jḡ ḡḡrä kene jḡ Pa-ri-thii je guic, mi dere raan jakä ḡḡaa ke cāḡ lḡḡä, ke yöö dere cu teke mi ḡḡny kene ni je.

⁸Mēē ce cārkiē ḡḡc, cue wut in ce tetde niḡ jöök i, “Bēr, cuḡni wane me.” Cue ro jḡec, cue wä cuḡḡ en wḡni.

⁹Cu Yecu ke jöök i, “Yän bä ye thiec, ε mith la cuḡḡḡ, ε laḡ kä mi ḡḡaa kie ε laḡ kä mi jḡäk ke cāḡ lḡḡä ε deë ku tek ni raan, kie deë dāk ni je?”

¹⁰Kä ke kor kä min ce ke gueec ken diaal cue wut jöök i, “Rḡc tetdu.” Cue je riny, kä cu tetde cu ḡḡaa.

¹¹Kä cue lockiē waḡ elḡḡ. Kä cuke ḡēr kärö ke min dee ken ε laḡ kä Yecu.

Kuēny Yecu ke jaak daḡ wäl rew

(Mēt 10:1-4, Mak 3:13-19)

¹²Kä en ḡini tḡtḡ cu Yecu wä raar, wēē pal wḡi paḡam. Cue Kuoth wä pal ke wäär keeliw.

¹³Mēē ci ḡow a runwaḡ, cue jḡ kḡaare cḡl, kä cue ney daḡ wäl wḡcde rew kuany reydiē, tin cue cḡl i, “Jaak”.

¹⁴Thay-mḡn min ce cḡl i Pi-tḡr, kene däman ni An-de-röw, ke Je-meth kene Jḡḡḡ, ke Pi-lip, kene Bar-tho-lo-miw,

¹⁵ke Mē-thiw kene Tḡ-mäth, ke Je-meth in la gat Èl-pi-uth, ke Thay-mḡn min cḡal i, “Nhḡok dööre”,

¹⁶ke Juda gat Je-meth, ke Juda lth-kē-ri-ot mēē a ram ēē cu je kḡak.

Dḡic Yecu kene jakde ke naath kä ḡow

(Mēt 4:23-25)

¹⁷Kä mēē ci Yecu ben piny wḡi paḡam keel ke jaake, cue ben cuḡḡ ḡuäth mi carcar keel kene jḡ kḡaare ti ḡuan ke buḡn neeni ti ḡuan ti bä kä Ju-dia kene Je-ru-tha-lem, ke wḡi joak yiēer Dhor kene Dhi-don.

¹⁸Kä bä ken diaal ke yöö bice ben liēḡ kene yöö bace ben jakä ḡḡaa kä juathkiē. Kä cue ney tēē ca moc riek ε yiey ti jḡäk jakä ḡow.

19Cu ney diaal ε gor en γöö bike je thiap, ke γöö ci buɔm ben raar puɔnyde, mi cu ken diaal jakä gow.

Tëth Iaac kene riek

(Mët 5:1-12)

20Kä cu Yecu ji kɔaare guic, kä cue wee i, "Ca ye poth, yen ney ti can, ke γöö Kuäär Kuoth ε duɔdun.

21Ca ye poth, yen ney tin näk buothke en tääme, ke γöö ba ye riän. Ca ye poth, yen ney tin rot en tääme, ke γöö bia tok dol.

22"Ca ye poth mi nyiir naath ye, kä wuɔcke ye reydiën, kä latke ye kä jiäk, kä löke ye ke kuj ciɔtdä Gatdä Ran.

23Kietde kä rawe ke tëth Iaac en cänj emɔ, ke γöö mucdun nhial diɔde elɔj. Ke γöö ε jen min ci guandɔɔɔnikien ε lät kä göök.

24Kä riek ake ye, yen ney tin riän riään, ke γöö cia teth Iaacdun jek.

25Kä riek ake ye, yen ney tin ci riän ke mjetth en tääme, ke γöö bi buoth ye näk. Riek ake yen ney tin dɔalke tok tääme, ke γöö bia par kä bia wiee.

26"Riek ake ye, mi wä ney diaal ye liak, ke γöö ε jen mëe ci guandɔɔɔnikien ε lät kä göök kaacni."

Nhök ji tër

(Mët 5:38-48, 7:12a)

27"Yän larä je ye, yen ney tin lij en γöö, nhɔake ji tërun. Kä latde ney tin nyierke ye kä gɔy.

28Puoth ney tin lamke ye, kä pale Kuoth ke kuj nɛeni tin kuëthke ye.

29Mi ci raan ranɔu pat, rijni je pek in dɔj bä. Kä mi wä raan bij kɔacdu kan, /cu je pen käni biey mi luɔt bä.

30Moc ney diaal ti liemke ji. Kä mi ci raan nyinku kan, /cuke le nyɔk ke thiec kä je.

31Kä latde ney tin kɔkien kä min göre i deë lät kä ye.

32"Mi nhɔk yen ni ney tin nhɔake ye, ε muc njukä bia jek ɔ? Ke γöö cänje ni ji dueeri nhɔake ni ney tin nhɔake ke.

33Kä mi lät yen gɔy kä ney ti latke ye kä gɔy, ε gɔɔy njukä bia jek ɔ? Ke γöö a cänje ni ji dueeri lät ken inɔ.

34Mi thɔp yen nɔal ney tin nathε i deë ye moc nɔal, ε gɔɔy njukä bia jek ɔ? A cänje ni ji dueeri kamke ji dueeri nɔal, ke γöö bike pek mi diit leni jek.

35Kä yen, nhoakε jī tērun, laṭde ke kā goy, kā kame ke nuaḷ a thile mi bia le gor thīn. Bi mucdun dīt, kā bi yen a gaat Kuoth in Dīt ni jen. Ke yōō goaa loḅde ke ney tin jiäk keḅe jī dueeri.

36A loḅkun kḅ, ceṭke min kḅ loḅ Guurun in te nhial.”

Luk neḅni kḅkien

(Mēt 7:1-5)

37“/Cuare naath luk, ke yōō /ca ye bi luk. /Cuare naath kueth duer, ke yōō /ca ye bi kueth duer. Paḷe naath dueerkien, kā ba ye paḷ dueerkun.

38Muḅce ney kḅkien, kā ba ye moc. Ke thuḅk ba ye moc ke theem mi roḅ, kā ca yḅk, kā leny wiḅde jḅr, ba je laṭh buḅru. Ke yōō theem in bia thōp, ε jen min ba luḅc ye.”

39Cue ke laṭ ruac cāätdä bä i, “Dee ram mi cḅr, cḅr dḅdien buoth? /Ci ken daḅ rεw dee pen kḅkä keḅl?

40/Ci dīt ni raan kḅaar, kā njicde. Kä ney diaal tin ci ḅḅaani diaal ḅḅ, bike ceṭke njicdien.

41ḅḅu neḅni ni thuḅr thuḅr mi te waḅḅ dāmuḅḅ ḅ, kā /ci jiath in te waḅḅdu ḅḅ?

42Kä deri dāmuḅḅ kule jiök iḅi i, ‘A kāmā thuḅr thuḅr waḅḅdu raar, dāmaar,’ kā /ci jiath in te waḅḅdu neḅ? Jīn, guḅn meṭdä, kḅḅni jiath in te waḅḅdu kām raar, bi kule guic aḅḅa ke yōō bi thuḅr thuḅr mi te waḅḅ dāmuḅḅ kule kām raar.”

Jiath keḅe deyke

(Mēt 7:16-20, 12:33-35)

43“Thile jiath mi goaa mi kuḅr ke dey ti jiäk, kā thile jiath mi jiääk mi kuḅr ke dey ti ḅḅw.

44Ke yōō jiath ḅḅcke je ke deyke. /Ca dey ḅḅḅap dee pon kā jien kuiyni. Kä /ca dey buḅcä dee pon kā ṭḅalḅar.

45Ram mi goaa bä ti ḅḅw raar rey loaacde mi goaa. Kä ram mi jiäk bä läṭ ti jiäk raar rey loaacde mi jiääk. Ke yōō ruac raan ke tin te loḅde.”

Wutni rεw ti ṭḅḅhke duḅl

(Mēt 7:24-27)

46“ḅḅu cḅale ḅḅ mḅ i, ‘Kuäär ni Kuoth, Kuäär ni Kuoth,’ kā /cia läṭ ni mi ca laḅ ye?

47ḅḅän bä ye nyuḅḅh ciaḅ neḅni diaal tin beḅe kā ḅḅ, kā lieḅke ruaacnikä, kā laṭke ke.

⁴⁸Cetke ke ram mi lät duele, cue kēndε tēt piny elɔŋ, kā cue cuɔɔŋke guāth mi bum. Mēē ci nyɔc ben raar, ke löny mi dij̄t kuire rɔ puɔny duēel, kā /kene je kuir, ke yöö ca je täth a bum.

⁴⁹Kä cet ram in ci ruaacnikä lij̄ kā /cε ke lät, ke ram mi ci duele lat guāth litdä mi thil ken̄ mi bum. Mēē ci nyɔc ben, cue je kuir. Kä cue tæeth ni en guāth emɔ, kā cu duel emɔ tēthde dij̄t elɔŋ.”

Luk 7

Jak Yecu ke läät kuɔr kā gɔaa

(Mēt 8:5-13)

¹Mēē ci Yecu ruaacnike diaal thuk ke lät naath, cue wä kā Ka-per-ni-äm.

²Kä cue teke booth lathkēeri, mi teke kuanyde mi nhɔke elɔŋ, mi teke juey mi goor ni näkde.

³Mēē cε kēk Yecu lij̄, cue je jāk kā dij̄t j̄i Juudh, thiēcke je ke yöö be kuanyde ben jakä gɔaa.

⁴Mēē cike ben kā Yecu, cuke je läŋ, cuke wee i, “Rɔŋε en ram emɔ ke yöö deri je luäk ke neme,

⁵ke yöö nhɔke nεekɔ, kā ε jen täth luaak doläda mɔ.”

⁶Cu Yecu wä ke ke keel. Mēē cε thiak ke ciēŋ, cu booth lathkēeri je jāk kā mäthnike, j̄iokε je i, “Kuäär ni Kuoth, /cu rɔɔdu jut ke ben, ke yöö /cä rɔŋ ke yöö deri ben duēälä.

⁷Ke kuj̄ emɔ /kan ε gor en yöö, a dee ben ni puɔnydä kā j̄i. Ku lar ni riet mi bi raandä jakä gɔaa kärɔa.

⁸Ke yöö cāŋε yān bā taa ke kuäär mi guɔɔrä, kā taa ke lathkēeri ti guɔɔrke yä. Mi j̄iökä ram kel kā ke i, ‘Wēr’, jen la wee. Kä mi j̄iökä dɔɔdien i, ‘Bēr’, jen la bēē. Kä mi j̄iökä kuanydä i, ‘Lätni neme’, la lätde je.”

⁹Mēē ci Yecu nɔmɔ lij̄, cue gaac elɔŋ ke je. Cue rɔɔde riet bunä in guur je, kā cue ke j̄iök i, “Yān larä je ye, /kan ŋath mi cetke ŋath wutdä emε met jek kā l-the-rel.”

¹⁰Kä mēē ci ney tēē ca jāk loc ciēŋ, cuke kuany jek a ci puɔnyde pual.

Täk Yecu ke gat ciäk jökä

¹¹Ke kɔr guāth mi tot cu Yecu wä w̄ic mi cɔal i Neen. Cu j̄i kɔaare kene buɔn nath mi dij̄t elɔŋ wä ke je keel.

¹²Min cε thiak ke thok wec, cu ney ti kapke ram mi ci lij̄w ben raar. ε jen gat ε kel ɔ kā man, min la ciek jökä. Kä te buɔn mi dij̄t kā j̄i wec ke je keel.

13Mëë ci Kuäär ni Yecu ciek nen, cu lɔcɛ luäkdɛ gɔr, kä cuɛ je j̄jök j̄, “/Cu wiee.”

14Kä cuɛ ben, cuɛ gal thiap, kä cu ney tin kapke gal cuɔŋ. Kä cuɛ wee j̄, “Duët, yän j̄jökä j̄j̄, j̄j̄ɛc rɔɔdu!”

15Kä cu ram in ci l̄iw rɔ j̄j̄ɛc nyuur, kä cuɛ je tok ke mi ruacɛ, kä cu Yecu je kam man.

16Cu naath diaal dual ɛlɔŋ, kä cuke Kuoth liak, wäke j̄, “Ci gök mi dij̄t j̄ɔɔc r̄eydan!” Kä cuke wee j̄, “Ci Kuoth ben ke yöö be neke ben k̄än.”

17Cu këkdɛ ɛmɛ räth kä Ju-dia këliw kenɛ wij̄ tin thieek ke je.

Ney ti ca j̄äk kä Yecu Jɔɔŋ in la lääk

(Mët 11:2-19)

18Cu j̄j̄ kɔaar Jɔɔŋ ŋɔak tɔtɔ diaal ben lar Jɔɔŋ. Kä cu Jɔɔŋ j̄j̄ kɔaare daŋ r̄ew ɔɔl,

19cuɛ ke j̄äk kä Kuäär ni Yecu, ke yöö ba je thieek j̄, “ɛ jen j̄j̄n ram ɛɛ ca lar j̄ bi ben, kie bakɔ radɔdien lip?”

20Mëë ci wutni tɔtɔ ben kä je, cuke je j̄jök j̄, “Ci Jɔɔŋ in la lääk kɔ j̄äk kä j̄j̄, ke yöö bakɔ j̄j̄ thieek j̄, ‘ɛ jen j̄j̄n ram ɛɛ ca lar j̄ bi ben, kie bakɔ radɔdien lip?’ ”

21En guäth ɛmɔ ci Yecu ney ti ŋuan jakä gow kä juath, ke liaw, kenɛ yiey ti j̄j̄äk, kä cɛ ney ti ciöör ti ŋuan jakä guic.

22Kä cuɛ ke loc j̄, “Wiaa, larɛ Jɔɔŋ min cia nen, kenɛ min ci yen ɛ lin, ɛn yöö ciöör guicke, kä ŋöt j̄älke, kä ci j̄j̄ dhɔapni gow, kä mieen linke, kä ney ti ci l̄iw ca ke j̄j̄ɛc l̄ith, kä ca thuk ti gow lat can.

23Puɔth akɛ ram mi thil mi loke kä yä.”

24Mëë ci j̄j̄ kɔaar Jɔɔŋ j̄j̄ɛn, cu Yecu ruac tok ke buɔŋ ke kuj̄ Jɔɔŋ, cuɛ ke j̄jök j̄, “Cia ŋu wä guic däär dɔaar? ɛ ruɔɔr mi yɔk j̄j̄ɔam ɛ?”

25Enu göre nëndɛ raar ɔ? ɛ yöö bia ram mi cienj̄ bieyni ti kɔɔc kɔɔɔc wä guic? Nëne je, ney ti cianke bieyni ti kɔɔc kɔɔɔc, kä cienke riänjä, teke r̄ey duëli kuari ti dij̄t.

26Kä enu cia wä guic raar ɔ, ɛ gök? Yɔɔŋ, yän larä je ye, ɛ mi leny gök.

27Kä nemɛ ɛ jen ram in ca memɛ gɔr ke kuj̄de j̄, ‘Nene, yän jakä j̄ääkdä kä nhiamdu, mi bi duɔɔpdu rialikä nhiamdu.’

28Yän larä je ye, ɛn yöö thile ram mi dij̄t ni jen kä Jɔɔŋ r̄ey neeni diaal tin ca dap ɛ män, kä ram min kuiy ni jen kä ney diaal r̄ey kuäärä Kuoth, dij̄t ni jen kä je.”

29(Kä cu naath diaal amäni thuḡḡl tholbökä tēē ca ruac emḡ liḡ, Kuoth liak, ke ḡöḡ ca ke lak ke laḡ Jḡḡn.)

30Kä cu jḡ Pa-ri-thii kenē jḡ ḡuḡḡni ḡḡp Kuoth ke kujḡdien loḡ, ke ḡöḡ /kaḡke lak ke laḡ Jḡḡn.)

31“Kä bā ḡḡc emē ku pḡḡḡr ke ḡu? Kä ḡḡḡke ke ḡu?”

32ḡḡḡke ke gaat ti nyuur guäth koḡä, kä ḡḡal ke ḡḡ i, ‘ḡaḡḡ ye puḡḡ thom, kä /kaḡe duth. ḡaḡḡ wiee, kä /kaḡe paḡ.’

33Ke ḡöḡ ci Jḡḡn in la ben /ḡe miḡh, kä /ḡe koḡḡ math, kä laar yeḡ e i, ‘Jeḡ teke yiēē mi jiääk.’

34Kä ci Gat Ran ben, miḡhe kä mäthe, kä laar yeḡ e i, ‘Neḡe, e guḡḡ ḡḡḡr kä e ḡḡḡ koḡḡḡni. E mäath thuḡḡl tholbökni kenē jḡ dueeri!’

35Ba pel nyoth en ḡöḡ e thuḡḡ e gaatke diaal.”

Ciek mi ci duer

36Cu raan Pa-ri-thii Yecu ciöl miḡeth. Kä cuē wā dueel ran Pa-ri-thii, cuē nyuur guäth miḡeth.

37Kä mēē ci ciek mi guḡḡḡ dueeri mi te ḡeḡ wec emḡ je ḡḡḡ en ḡöḡ miḡh Yecu dueel ran Pa-ri-thii. Cuē cuk mi teke yiēer nöḡḡ.

38Kä cuē cuḡḡḡ jökde ciöknike ḡḡḡde. Cuē ciöke luäny ke merke, kä cuē ke coth ke miḡem wecde. Kä cuē ciöke ciem, kä cuē ke yiḡ ke yiēer.

39Mēē ci raan Pa-ri-thii in ci Yecu ḡḡ e neḡ, cuē ruac kārḡḡ i, “ḡuḡ mi wut emē e gök, dere je ḡḡḡ en ḡöḡ ciek e ci je thiapē e guḡḡ, dueeri.”

40Kä cu Yecu je jiök i, “Thay-mḡḡ, taḡke mi bā laḡ jḡ.” Cuē je loc i, “ḡiḡc, ruacni.”

41Cu Yecu wee i, “Tēēke wut mi goḡḡ yiḡw kä jḡ ḡuḡḡe ḡḡḡ ḡeḡ. Goḡḡ ram keḡ ḡuḡḡ yiḡḡḡni ti kur dhieec, kä goḡḡ ram min ḡḡḡ yiḡw ti jien ḡḡḡ dhieec.

42Mēē cike thil yiḡw ti dēē cuḡḡe, cuē ken ḡḡḡ ḡeḡ paḡ ḡuḡḡḡḡ. Eḡḡä kä ken ḡḡḡ ḡeḡ mi bi je nhök elḡḡ?”

43Cu Thay-mḡḡ e loc i, “ḡiḡḡä e jeḡḡ ram min ḡe paḡ ḡuḡḡ in ḡiḡḡ ni jeḡḡ.” Cu Yecu Thay-mḡḡ jiök i, “Ci je luk ke cuḡḡḡḡ.”

44Kä cuē ḡḡ riet ciek, cuē Thay-mḡḡ jiök i, “Neḡni ciek emē? Ci ḡḡḡḡ ben dueelu, kä /keni ḡḡ nöḡḡ ḡḡḡ ti lakä ciökä, kä jeḡḡ ḡe ciökä luäny ke merke, kä ḡe ke puḡḡ ke miḡem wecde.

45Kä jḡḡḡ /keni ḡḡ cim, kä ni min baḡḡ dueel /kenē ḡḡḡḡ ciöknikä päḡ.

46Kä jḡḡḡ /keni wiḡḡḡä yiḡḡ ke liēeth, kä jeḡḡ ḡe ciökä yiḡḡ ke yiēer.

⁴⁷Ke kuj emɔ, yän larä je j̄i, ca dueerke ti nuan päl, ke yöö ce nhök mi diit nyoth. Kä ram mi ca pälikä ke mi tot, tēeke nhök mi tot.”

⁴⁸Kä cu Yecu ciek j̄iök j̄i, “Ca dueerku päl.”

⁴⁹Cu ney tin nyuur ke je keel guäth mieth ε tok ke mi ruacke kärɔ wäke j̄i, “Ena en ram emε, me päl naath dueerkien ε?”

⁵⁰Kä cue ciek j̄iök j̄i, “Dathdu ce j̄i kän. Wēr ke mal.”

Luk 8

Män tēē j̄äl keel ke Yecu

¹Ke kor guäth mi tot mēē j̄äl Yecu wij̄i rey ciēēni, kä latde thuk kuäärä Kuoth ti gow. Cu jaake dan wäl rew wä keel,

²amäni thaaṅj̄ mään ti ca yiey ti j̄iak keene juäth woc kä ke te Mēri min coal j̄i raan Mag-da-la reydiēn, mēē ca yiey dan bārɔw ti j̄iak woc puonyde,

³ke Jo-ana, mi la ciek Ko-dha yuup kuakni γε-rod, keene Thu-dha-na, ke män kɔkien ti nuan ti latke ke ikä kä nyinkien.

Cäät ke kuj p̄ithä

(Mēt 13:1-9, Mak 4:1-9)

⁴Mēē ci buon nath mi diit rɔ dol, ney ti bēē wij̄ini diaal rɔ mat je, cue ke lat ruac cäätjä wēē j̄i,

⁵“Ci piith wä p̄ieth a kithε kuay. Min p̄ithe cu thaaṅj̄ kuayni pen dup, kä cua ke doany cu diit nhial ke ben cam.

⁶Kä cu thaaṅkien pen guäth päämni mi thil mun mi diit. Mēē cike dony, cuke rɔɔl, ke yöö ci mun emɔ mal kööt.

⁷Cu thaaṅkien pen rey jien kuiyni, kä cu jien piith, kä cu jien kuiyni ke miet.

⁸Kä cu thaaṅkien pen muun mi goaa. Kä mēē cike piith cuke rɔ rep ke dey ti kuor.” Mēē ce nomɔ lar, cue ciöt j̄i, “Mi tēeke ram mi teke j̄iith ti lij̄ ke je, a je lij̄!”

Luot cäätni

⁹Kä cu j̄i kɔaare je thiec ke luot cäätjä emɔ.

¹⁰Kä cue ke j̄iök j̄i, “Ca ye kam tēēni kuäärä Kuoth, kä duunde yöö ke kuj neeni tin kɔkien bake lat nɔak ke cäätni ke yöö, ‘Deeke guic kä /cike luotde dee jek, kä deeke liēj̄, kä /ce bi cop lochnikien.’ ”

Lat Yecu ke luot cäätjä p̄ithä

(Mēt 13:18-23, Mak 4:13-20)

¹¹“Täame, luot cäätjä ε yöö ne. Kuay ke ruac Kuoth.

12Cɛt kuay tin ci pen dup ke ney tin ca ruac Kuoth liŋ, kä cu guən jïäkni ben, cue ruac ben naŋ loçnikien, ke yöö /cike bi ŋath, kä /cake bi kän.

13Kä cɛt kuay tin ci pen guäth päämni mi kuiy munde ke ney tin ca ruac liŋ, kä cua je nhök ke tēth laaac. Kä duunde yöö thile ke mey, kä ke guāath mi tɔt kacke jɔk ke guāath yɔnä.

14Kä cɛt kuay tin ci pen rey jien kuiyni ke ney ti ca ruac liŋ, duunde min wäke dupdien cu diɛer ke nyin wec muɔɔn kene gör riänjä, ke nyin tethkä laaac ke kuj teekä, kä /ci deykien le ciek.

15Kä cɛt kuay tin ci pen muun mi goaa ke ney tin ca ruac liŋ kä kapke je ke luth kene loç ti gow, kä bibe dey ti gow kuir ke ljeɔ bitdä kene dhieel.”

Lɛmbär piny diëny

(Mak 4:21-25)

16“Thile ram mi dee lɛmbär dɔɔ, kä be je kuɔm piny ke dhaar kie be je wä lath thaar dhanjä. Kä dere je kuëŋ nhial wii kä duɔɔr nhial, ke yöö bi ney tin wä dueel buay nen.

17Thile duɔɔr mi ca tɛɛ mi /ci bi jɔɔc. Kä thile mi ca tɛɛ mi /ca bi jakä ŋacke e naath.

18Nieke rɔ ke liŋ in bi liŋ ke ye. Ke yöö ram mi teke duɔɔr ba je mat dɔdien, kä ram mi thil duɔɔr, a cäŋe ni min teke je, ba je kan kä je.”

Ciëŋ mani Yecu tin thuɔɔk

(Mët 12:46-50, Mak 3:31-35)

19Cu man Yecu kene dämani ben kä je, kä cuke thil guāath mi cupke ke gekäde ke kuj bunä.

20Kä cua je jïök i, “Te muɔɔr kene dämuɔɔri cuŋä raar görke jï.”

21Kä cue ke jïök i, “Maar kene dämaari ke ney tin liŋke ruac Kuoth kä latke je.”

Guɔk Yecu ke jioam

(Mët 8:23-27, Mak 4:34-41)

22Cäŋ kel cu Yecu wä rey murkämä kene jï kɔaare, kä cue ke jïök i, “Wane kuj yiëer.” Kä cuke teth piny.

23Kä min wäke, cu Yecu niëen. Cu jioam mi diit puɔt, mēe ŋotke däär yiëer, kä cu murkämä wäke mi thiäŋe ke pi, kä cuke teke riek.

24Cuke Yecu wä ker nin, wäke i, “Kuäär, Kuäär, muakɔ!” Cue rɔ jiec, kä cue jioam kene muan luek, kä cuke rɔ kap cuɔŋ, kä cue piny káp e kur.

25Cue ke jïök i, “Dathdun anikä?” Cuke dual, kä cuke gaac, kä cuke ruac kārɔ i, “Ŋŋa en neme, min ruace ke a cäŋe ni jioam kene muan liŋke ruacde?”

Jak Yecu ram mi teke yiey mi jïääk kä goaa

(Mēt 8:28-34, Mak 5:1-20)

26 Cuke cop rool Ge-ri-thiin mi te kujc baar Gē-le-li.

27 Kä min ce ben raar rey murkämä, cue röm ke wut mi bëë rey wec mi teke yiey ti jäk. Ke guath mi bäär tëë juutdä, kä /ce cien rey tıecni, la cienε ni rey kɔakni kunyä.

28 Mëë ce Yecu nen, cue rɔ yuɔr piny nhamde, kä cue yɔal ke jɔw mi dıit wëë i, "Jın, Yecu Gat Kuoth nhial in dıit, tıi ke ɲu ke ɣä? Ƴän laɲä ni jı, /cu ɣä lät kä mi jääk."

29 Kä ɣöo ci Yecu yiëë mi jääk laɲ ɣöo be ben raar puɔɔny wutdä mɔmɔ. (Ke ɣöo ce je kăp kä ti nyin ɲuan, kä cəɲni mëë gaŋke je, cä je yian ke kuatni ciikni kenε dep, cue tin ca yian ke je puɔt, kä cu yiëë mi jääk ε ɣɔaɲ dɔɔr.)

30 Kä cu Yecu je jıok i, "Cɔal ciötdu idi?" Cue je loc i, "Cɔal ciötä i, 'Ti nyin ɲuan,' " ke ɣöo ci yiey ti ɲuan wä puɔɔnyde.

31 Kä cu yiey ti jäk Yecu laɲ, ke ɣöo /ce ke bi jäk kä rey kɔkä mi thil piny.

32 En guath εmɔ tëëke buɔn kuɔndhuɔɔri mi läk wij paam. Kä cu yiey Yecu laɲ, ke ɣöo be ke pal wä puɔɔny kuɔndhuɔɔri tɔtɔ. Kä cue ke pal wä.

33 Cu yiey ti jäk ben raar puɔɔny wutdä εmɔ, kä cuke wä puɔɔny kuɔndhuɔɔri, cu buɔn kuɔndhuɔɔri riɲ piny pɔmä mi luɲ luɲ, rey baar, kä cuke mua.

34 Mëë ci yiëën kuɔndhuɔɔri mëë ci tuɔɔk nen, cuke riɲ, kä cuke je wä lar jı wec kenε jı rööl εmɔ.

35 Cu naath ben raar ke ɣöo bike min ci tuɔɔk wä nen. Cuke ben kä Yecu, kä cuke wut in ca yiey ti jäk woc puɔɔnyde jek, nyuure ciökni Yecu a ca kum ke bieyni, kä ci wıcdε lony. Kä cuke dual.

36 Kä cu ney tin ca je nen ε laɲ naath en ɣöo ca wut ëë teke yiey ti jäk jakä ɣɔaa idi.

37 Cu jı Ge-ri-thiin diaal Yecu laɲ ke ɣöo be jıeen kä ke, ke ɣöo cike dual εlɔɲ. Cu Yecu loc rey murkämä, kä cue loc jɔk.

38 Kä cu wut in ca yiey ti jäk woc kä je Yecu laɲ ke ɣöo be te keel ke je, kä duunde ɣöo cu Yecu je jakä jıen, jıoke je i,

39 "Locni dhɔru, wër läri naath min dıit in ci Kuoth ε lät kä jı." Kä cue jıeen, cue naath wä laɲ min dıit ëë ci Yecu ε lät kä je rey wec.

Tëk Yecu ke nya kuar kenε ciek mi ci biide thiap

(Mēt 9:18-26, Mak 5:21-43)

40 Täämε mëë ci Yecu luny jɔk, cu buɔn nath ε nyuɔɔr aɣɔaa, ke ɣöo liip ken diaal ni je.

41 Kä cu wut mi c̄al ī Jay-räth ben, mi la booth guäth dolä j̄i Juudh. Min cue ro yuor piny nhiam Yecu, cue je läñ en yöö be wä cieen̄de,

42 ke yöö t̄ēke nyaade kel kär̄ca, mi teke run wäl w̄icde r̄ew, mi liw. Min wä Yecu, cu naath ε dhoc.

43 Kä täame t̄ēke ciek mi ci cuuc ke löny riem, ke run dañ wäl w̄icde r̄ew. Kä c̄añ ni m̄ē ce nyinke thuk ke lǟt k̄imni cue thil ram mi cu je jak kä goaa.

44 Cue ben ke j̄ok Yecu, kä cue thok bieyde thiap, kä ni en guäth em̄o, cu löny riem̄de juuc.

45 Cu Yecu wee ī, “Eñ̄a ci yä thiap o?” M̄ē ci ken diaal ε gak, cu Pi-t̄or ε j̄iök ī, “Kuäär, ci bun j̄i gol, kä dhuoc ke j̄i.”

46 Cu Yecu wee ī, “T̄ēke ram mi ci yä thiap, ke yöö ci yän ε jek en yöö ci buom̄ j̄īen puonydä.”

47 M̄ē ci ciek ε ñ̄ac en yöö /ce r̄oode luäñ ke tey, cue ben a lathε je. Kä cue r̄oode yuor piny nhiam̄de, kä cue luot kä min thiapε je lat nhiam̄ neeni diaal, kenε yöö cu puonyde cu goaa ni en guäth em̄o.

48 Kä cu Yecu je j̄iök ī, “Nyaadä, ci ñ̄athdu j̄i jak kä goaa, w̄er ke mal.”

49 Min ñ̄ot Yecu ke ruac, cu raan ben dh̄or kuar, kä cue kuäär j̄iök ī, “Ci nyaadu liw, /cu ñ̄iic le jut.”

50 M̄ē ci Yecu m̄eme liñ, cue je loc ī, “/Cu dual. A duñdu la ñ̄ath, kä ba je k̄än.”

51 M̄ē ci Yecu ben cieñ, cue thil ram mi ñ̄h̄oke wä dueel ke je keel, eni Pi-t̄or kenε J̄oñ, ke Je-m̄eth, ke guan̄ kenε man gatdä.

52 Kä r̄ot ñ̄ey diaal, kä parkε je. Kä cue wee ī, “/Cuare wiee, ke yöö /kenε liw, duñde ñ̄ien.”

53 Kä cuke je dol, ke yöö ñ̄ac ken ε ī ce liw.

54 Kä duunde yöö cue tet nyaal k̄ap, kä c̄oole je ī, “Gat j̄īec r̄oodu.”

55 Kä cu yīēde lony puonyde, kä cue ro j̄īec ni kä keel. Kä cu Yecu ke lar̄ yöö ba je moc ke mi came.

56 Cu dīēthke gaac, kä cu Yecu ke gok, en yöö thile ram mi ba lar̄ min ci tuock.

Luk 9

Jäkni Yecu ke jaak dañ wäl r̄ew

(M̄et 10:5-15, Mak 6:7-13)

1 Cu Yecu jaake dañ wäl r̄ew c̄ol, kä cue ke kam̄ buom̄ kenε luañ ke kuj̄ yieyni ti j̄iäk diaal, kenε yöö bike juäth jakä gow.

²Cue ke jäkä raar ke yöö bike ruac ke kuj kuäärä Kuoth wä lat naath, kä bike naath jak kä gow.

³Cue ke jök i, "/Cuare njak nan ke kuj jalun, thile keet, kie gök, kie mīth, kie yiow, kä /cuare gēre biey nan.

⁴Kä duelo bia wä thjn o, taye thjn amäni jießendun.

⁵Kä guātho /ca ye bi nyuōr thjn agoaa o, tēne tur ciöknikun ala neendien, mi jiyae en wic emo."

⁶Cuke jießen, kä cuke wä rey ciēēni, latke naath thuk Kuoth ti gow, kä jake juath kä gow guathni diaal.

Yiec wec Ye-rod

(Mēt 14:1-12, Mak 6:14-29)

⁷Mëe ci kuäär ni Ye-rod njaaani diaal tēe ca lat lij, cue wicde yic, ke yöö ci laar thaaj nath e ci Jōon ro jiec lith.

⁸Kä e thaajkien e ci E-li-yaa jōoc, kä laar kōkien e ca ram kel kä göök tēe wal jiec lith.

⁹Cu Ye-rod wee i, "Cä wic Jōon njok, kä ena en ne liejä njaaani tiji ke kujde mo?" Kä cue gor en yöö be je nen.

Mijth bathdōori dan dhieec

(Mēt 14:13-21, Mak 6:30-44, Jōon 6:1-14)

¹⁰Mëe ci jaak lony jök, cuke Yecu lat njaaani tēe ci ken ke lat. Cue ke nan keel ke ro, cuke jießen ken kārō wäke wic mi coal i Beth-the-da.

¹¹Mëe ci buon nēeni ti nuan je njac, cuke je guōr. Kä cue ke nyuōr, kä cue ke lat ruac kuäärä Kuoth, kä cue ney tin teke juath jakä gow.

¹²Mëe ci thiak ni kony cañ cu jaake dan wäl rew ben kä je. Cuke je jök i, "Jakni buon kä jiey, ke yöö bike wä rey ciēēni kene wij tin thiak, bike ro wä gör guāth tōcä kene mieth, ke yöö guāth e tane thine e dor."

¹³Kä cue ke jök i, "Yen muocē ke ke mi bi ken e cam." Cuke je jök i, "Tin teke ko ke jurayni dan dhieec kene rēc dan rew kārō, e ni mi wakō mīth kōk ke kuj nēeni diaal tiji."

¹⁴Kä te wutni ti cētke bathdōori dhieec en wini. Cue ji kōare jök i, "Jake ke kä nyuur buāni, a te buōn ke ney ti jien dhieec."

¹⁵Cuke je lat ino. Cuke ken diaal jakä nyuur.

¹⁶Kä cu Yecu jurayni dan dhieec kene rēc dan rew kan, cue nhial liec, cue ke poth, kä cue ke puōny. Cue ke kam ji kōare ke yöö bike ke dääk kä buan.

17Cu ken diaal m̄ith a bike riṅ. Kä cua tin ci duoth kuany rey diēnyini daṅ wäl w̄icde rew.

Lät Pi-t̄or ṅäcde ke Yecu

(Mēt 16:13-19, Mak 8:27-30)

18Ke cāṅ kel mēē pal Yecu Kuoth kārṅa, cu j̄i k̄oaare ben kä je, kä cue ke thiec j̄i, “Laar naath ε j̄i ε ṅän ṅa?”

19Cuke je loc j̄i, “Laar ken ε j̄i ε j̄in J̄ṅṅ in la lääk, kä ε th̄aṅṅkien j̄i ε j̄in E-li-yaa, kä ε k̄ṅkien j̄i ε j̄in ram kel kä göök tēē wal mi ci ro j̄iec l̄ith.”

20Kä cue ke j̄iök j̄i, “Kä laar yen ε j̄i ε ṅän ṅa?” Cu Pi-t̄or ε loc j̄i, “E j̄in Me-thia Kuoth.”

21Kä cue ke laṭ ruac, cue ke guok en ṅöō /cike m̄eme bi laṭ rad̄ṅdien.

22Cue wee j̄i, “Bi Gat Ran ti b̄ec b̄ēc rut, kä ba je lok ε d̄it̄ kene bööth palä, ke j̄i ḡṛä, kä ba je näk, kä ba je j̄iec l̄ith ke diṅṅk̄ n̄ini.”

23Kä cu Yecu ken diaal j̄iök j̄i, “Mi ḡṛṛ raan ṅöō be ṅä ḡṛṛ, a je jay r̄öde, kä a je kap j̄iathde ni cian, kä a je guur ṅä.

24Ke ṅöō ramṅ wä tēkde yop ṅ, be je bath. Kä ramṅ wä tēkde thöp ṅ ke kuj̄ä, be je k̄än.

25Ḃṅu mi dee raan ε jek mi ce ṅow keeliw jek kä bath ken diaal tēkdien?

26Ke kuj̄ emṅ, mi wä raan wä p̄oc ke ṅä kene rieetkä, am̄ani Gat Ran bä be p̄oc ke je, mi wēē wä ben ke ḡṅṅ puṅnyäde kene ḡṅṅ puṅnyä ḡṅṅ ke ḡṅṅ jaakni nhial tin r̄el ke r̄ṅ.

27Kä ṅän laṛä je ye ke thuṅk, tēēke th̄aṅṅ nath tiṅ cuṅä wane me ti /ca liṅṅ bi nen a /k̄ṅ kuäär Kuoth ni nen.”

Luṅc puṅny Yecu ke r̄ṅ

(Mēt 17:1-8, Mak 9:2-8)

28Mēē ci n̄in daṅ bādäk thuuk, ke k̄ṅ kä mēē ci Yecu ruaacni t̄it̄i lat, cue Pi-t̄or kene J̄ṅṅ ke Je-meth naṅ ke je keel, cue wä w̄i paṅṅ mi bäär, wēē pal.

29Kä min pale, cu taṅṅ n̄iamde r̄ṅ r̄it̄, kä cu bieynike buay ε pak.

30Kä cuke wutni daṅ rew Muth̄e kene E-li-yaa nen, kä cuke ruac ke Yecu.

31Cuke j̄ṅṅc rey puṅnyä, kä cuke ruac ke kuj̄ j̄ieenä Yecu min bi wä thuṅk kä Je-ru-tha-l̄em.

32Tääme, cu Pi-t̄or kene ney tin teke je keel d̄ṅṅ. Kä min cike keer, cuke ḡṅṅ puṅnyäde nen kene wutni daṅ rew tin cuṅ ke je keel.

33Kä min j̄ey wutni t̄t̄t̄ kä Yecu, cu Pi-t̄or Yecu j̄jök j̄, “Kuäärä, ḡoaāe en ȳö t̄ak̄o en wan̄e. A k̄o l̄atk̄o b̄il̄eni d̄aḡ d̄iḡk, kel ke kūj̄du, ke kel ke kūj̄ Muth̄e, ke kel ke kūj̄ E-li-yaa,” a kūj̄e min lat̄de.

34Kä min lat̄de n̄eme cu pūar ben, cūe ke kūm piny, kä cūe dual el̄oḡ m̄eë kum pūar ke piny.

35Kä cu j̄ow ben raar r̄ey pūr̄ä w̄eë j̄, “M̄eme ε j̄en Gatd̄ä, min c̄ä m̄ek, lieḡe ruac̄de!”

36Kä min ci j̄ow thūk ke ruac, cua Yecu jek k̄är̄oa. Cuke bīet, kä cūe thil ram mi cu ken ε l̄ar min ci ken ε nen en n̄ini t̄t̄t̄.

Jak Yecu ke dh̄ool mi teke yīeë mi jīääk kä ḡoaa

(M̄et 17:14-18, Mak 9:14-27)

37M̄eë rūnde m̄eë cike luny piny w̄ī pāam, cu būon nath mi dīit r̄öm ke je.

38Kä ni en wan̄o, cu ram kel ȳoal r̄ey bunä w̄eë j̄, “D̄īic, ȳän laḡä ni j̄i, b̄er guic gatd̄ä, ε j̄en gatd̄ä ni k̄är̄oa.

39Ci yīeë mi jīääk ε k̄ap, kä cūe je yūor r̄ey k̄ok̄ä. Kä la thok̄de cūa teke gūor, kä dūäce je piny, kä bum̄e en ȳö be je mal p̄äl.

40Kä cūa j̄i k̄oaru l̄aḡ en ȳö bike je woc, kä /ken ken ε lūaḡ.”

41Cu Yecu wee j̄, “Yen r̄ic mi thil ḡath, mi thil luth, b̄ä te keel ke ye, ke gūaath mi n̄in di, kä ye rut ke pek mi n̄in di? Noḡḡni gatdu wan̄e m̄e.”

42Min b̄eë, cu yīeë mi jīääk ε dūac piny, kä cūe r̄o d̄aḡ. Kä cu Yecu yīeë in jīääk luek. Kä cūe dh̄ool jakä ḡoaa, kä cūe je lūoc gūan.

43Kä cu ney diaal ḡaac ke ḡooy wutd̄ä Kuoth.

Nyok Yecu ke lat līeth̄de

Kä min ḡaac ney diaal ke ḡoani diaal t̄eë ce l̄at, cūe j̄i k̄oare j̄jök j̄,

44“A r̄ieet t̄īt̄i coth j̄īthnikun. Ba Gat Ran k̄oak tetni nath.”

45Kä /ken ruac em̄o cop lōcnikien, ca lūot̄de tey kä ke, ke ȳö /ca je bi ḡac ε ken. Kä cūe dual ke ȳö ba je th̄iee ke kūj̄ ruac em̄e.

D̄it ni ḡa el̄oḡ?

(M̄et 18:1-5, Mak 9:33-37)

46Cu ḡakn̄om tūock kam jaakni j̄, eḡa kä ke eno d̄īt̄o.

47M̄eë ci Yecu caḡ lōcnikien ḡac, cūe gat mi tot n̄öoḡ gekäde.

48Kä cūe ke j̄jök j̄, “Ram mi nyuur gatd̄ä mi tot mi cētke ne ke cīot̄d̄ä, nyuure ni ȳä. Kä ram o ci ȳä nyūoḡro, nyuure ni ram eë j̄äk ȳä. Ke ȳö ram mi kuiy ni j̄en r̄eydun diaal ε j̄en ram in dīit̄.”

Ram mi /ci gūac ke ye ε raandun

(Mak 9:38-40)

49Cu Jɔɔn ε loc i, “Djic, cakɔ raan nen mi wooc yiey ti jɔk ke ciɔtdu, kɔ cua kɔ je pɛn, ke yɔɔ /cɛ guur ni kɔn.”

50Kɔ cu Yecu je jɔk i, “Cuare je pen, ke yɔɔ ram mi /ci guac ke ye, ε raandun.”

Lok wec Tha-mɛ-ria ke Yecu

51Mɛɛ ci nin thiak ke yɔɔ ba Yecu nan nhial, cue wɔcde luoc kɔ Je-ru-tha-lɛm.

52Kɔ cue jaak jɔkɔ nhiam. Kɔ cuke wɔ rey ciɛn Tha-mɛ-ria, ke yɔɔ ba guath wɔ rialikɔ ke kujde.

53Kɔ duunde yɔɔ /ken naath ε nyuɔɔr, ke yɔɔ cɛ wɔcde luoc kɔ Je-ru-tha-lɛm.

54Kɔ mɛɛ ci Je-mɛth kenɛ Jɔɔn tin la ji kɔare je nen, cuke wee i, “Kuäär ni Kuoth, goori yɔɔ bakɔ mac ciɔl piny nhial ke yɔɔ be ke wan?”

55Cue rɔ rɔt, kɔ cue ke luek.

56Kɔ cuke rɔth rey ciɛn dɔdien.

Ney ti guɔɔrke Yecu

(Mɛt 8:19-22)

57Min jɔlke dup, cu wut kel Yecu jɔk i, “Yan bɔ ji guɔɔr guathni diaal tɔ wi thɔn tɔ.”

58Cu Yecu je jɔk i, “Waanɔ tekɛ ke yɔt, kɔ te diit nhial ke duɛl, kɔ Gat Ran thile guath mi lɔthe wɔcde thɔn.”

59Kɔ cue radɔdien jɔk i, “Guuri yɔ.” Kɔ cue wee i, “Kuäär ni Kuoth, ke nhiam pɔl yɔ yɔɔ bɔ guar wɔ kony.”

60Kɔ cu Yecu je jɔk i, “Pɔli ney ti ci liw kuɔny nɛnikien ti ci liw. Kɔ ke kujdu, wɛr lɔtni naath ciaɔ kuäärɔ Kuoth.”

61Kɔ cu radɔdien ε wee i, “Kuäär ni Kuoth, yan bɔ ji guɔɔr, kɔ ke nhiam pɔli yɔ yɔɔ bɔ ney tin te dhɔrɔ wɔ banɔ mal.”

62Kɔ cu Yecu je jɔk i, “Thile ram mi ci puur kan kɔ liecɛ jɔkde, mi bi rɔn ke kuäär Kuoth.”

Luk 10

Jɔkni Yecu ke ney ti jien bɔrɔw wɔcde rɔw

1Ke kor kɔ mɛmɛ cu Kuäär ni Yecu ney ti jien bɔrɔw wɔcde rɔw kɔkɔien mɛk. Cue ke jɔkɔ nhiam rɔw keel rey wiini kenɛ guath diaal tin be wɔ thɔn.

2Kɔ cue ke jɔk i, “Bɛl nuankɛ, kɔ ji nɛr kuiy ke. Ke kuj emɔ thiɛcɛ Kuäär nɛr ke yɔɔ be ji nɛr jɔkɔ rey kakɔde.

³Wiaa dupdun. Kä nēne je, yän jakä ye kä raar cētke dey rōmni ti wä rey jioḡkni nyapēc.

⁴/Cuare kith yioḡni, kie gök, kie waari naḡ, kä /cuare raan ner dup.

⁵Kä duelo bia wä thḡn ɔ, ke nhiam wiaa i, 'E mal te dueel emε.'

⁶Kä mi tēeke ram mi looc malun en wānɔ, bi malun wä kä jen ram emɔ. Kä mi thile ram mi te thḡn bi malun lunny kä ye.

⁷Taa ye en dueel emɔ, came kä mathε mɔ ca kam ye mɔ, ke yöö läät ba je kam min lätkε je. /Cuare duel luk.

⁸Kä mi cia wä rey wec, kä nyuur jike ye agoaa, came min ca laḡh nhiamdun.

⁹Jake ji juathni tin te wḡni kä gow, kä laḡe je ke i, 'Ci kuäär Kuoth ben thiäkä kä ye'

¹⁰Kä mi cia wä rey wec kä /ken jike ye nyuḡḡr agoaa, wiaa duḡpnike kä wiaa i,

¹¹'Cāḡe ni tur wecdun in ci dḡp ciöknikɔ, tēḡkɔ je ke yöö ba goḡny ke kujdun. Kä ḡace memε en yöö ci kuäär Kuoth ben thiäkä.'

¹²Kä yän laḡä je ye, i bi ḡuan ni tḡḡ Tho-dɔm kä tḡḡ wec emɔ.

Riek ake wij ti thil ḡath

(Mēt 11:20-24)

¹³"Riek ake ye, yen ji Ko-rä-dhin! Riek ake ye, yen ji Beth-the-da! Ke yöö mi ca läät ti buḡm buḡḡm tēe ca laḡ reyduḡn laḡ kä Dhor kene Dhi-don, cēt cike rḡ rḡt dueeri ni wal ke läth bieyni cuali kene nyuur rey ḡethä.

¹⁴Bi goaa ni luk Dhor kene Dhi-don kä luk in ba luk ni ye.

¹⁵Kä yen ji Ka-per-ni-äm, ε yen i ba ye kap nhial? Eëy ba ye naḡ ni piny ḡuāth lieth.

¹⁶"Ramɔ ci ruacdun liḡ ɔ, liḡe ni ruacdä, kä ramɔ ci ruacdun loḡ ɔ, loḡe ni ruacdä, kä ramɔ ci ruacdä loḡkɔ, loḡe ni ruac raam eë jäk yä."

Luny nēni ti jien bärɔw wḡcde rεw jɔk

¹⁷Cu nēy ti jien bärɔw wḡcde rεw lunny jɔk ke tēth loaac wäke i, "Kuäär, a cāḡe ni yiey ti jiäk cike rḡ luḡr kɔ ke ciötdu."

¹⁸Kä cue ke jiök i, "Yän cä Cey-tan nen pene piny nhial cētke yiel nhial.

¹⁹Nēne je, cä ye kam luḡḡ ke yöö bia thḡḡl kene jietḡ dɔany, kene yöö bia buḡm ḡuan tērun keeliw tiam, kä thile mi bi ye ḡuēer.

²⁰A loḡkun /ci teth ke yöö ci yiey ti jiäk rḡ luḡr ye, a loḡkun teth ke yöö ca ciöötkun ḡḡr nhial."

Tëth Ibaac Yecu
(Mët 11:25-27, 13:16-17)

21En guäth emo cu Yecu locde tæth rey Yieekä in Goaa in Rel Rø, kä cue wee i, “Yän larä jī tēth Ibaac, Guāḍin, in la Kuäär nhial kene piny, ke yöö ci ḡaani tīti tey kä ney ti pel kene ti ḡacke ḡak, kä ci ke nyuḡth ruḡri. Yḡḡn, Guāḍin, e jen min nhok locdu je.

22Ḋaani diaal ca ke kam yä e Guaar. Kä thile ram mi ḡac Gat e ni Guan kārca, kä thile ram mi ḡac Guan e ni Gat kārca, kene ram mi ci Gat e mek, en yöö be je nyuḡth je.”

23Kä cu Yecu ro riet jī kōaare, mēe teke kārḡ wēe i, “Puḡth ake wāḡ tin guecke min neen yen e!

24Kä yän larä je ye, en yöö ci göök kene kuḡ e ḡor i nēnke min neen yen e, kä /ken ken e nen. Kä cuke liḡeḡ kä min liḡeḡ ḡor, kä /ken ken e liḡ.”

Cäät ran Tha-me-ria mi goaa

25Kä cu ram mi boḡth ḡuḡtni ro jīec ke yöö be Yecu yḡn. Kä cue wee i, “Ḋiic, eḡu mi bä laḡ ke yöö bä tēk mi ḡoraar jek?”

26Kä cue je jīök i, “Eḡu mi ca ḡor e ḡuḡt Muthē? Eḡu ci kuēn thīn o?”

27Kä cue je loc i, “Bi Kuäär ni Kuothdu nhok ke locdu keeliw, ke tieydu keeliw, ke buḡmdu keeliw. Ke caḡu keeliw, kä nhok ḡuan thieekädu, ceḡke min nhoki roodu.”

28Cu Yecu je jīök i, “Ci je loc ke thuḡk, lätni meme kä bi tēk.”

29Kä min ḡoḡre yöö mōce ro cuḡḡḡ, cue Yecu thieci i, “Guan thieekädä eḡa?”

30Cu Yecu je loc i, “Tēēke ram mi jīey kä Je-ru-tha-lem, wēe kä Je-ri-ko, kä cue pen tetni māacni, cuke nyinke kan, kä cuke je duac, cuke je bany piny a ce muon.

31Kä cue teke boḡth palä mi cu wä ke jen duḡḡp emo. Mēe ce je nen, cue je ḡḡl kä cue wä nhiam.

32Cu raan Lii-bay e laḡ ino bä. Mēe ce ben ke jen guāḡath emo, ce je nen, kä cue je ḡḡl kä cue wä nhiam.

33Cu raan Tha-me-ria mi jāäl ben ke guāḡath eē tēe thīn. Kä mēe ce e nen, cu locde luäkde ḡor.

34Cue wä kä je, kä cue buḡḡtke yien, kä yīire ke ke liēeth kene koḡ. Cue je kap jok muḡe, kä cue je nōḡ duēel jāali, kä cue je ḡḡth.

35Kä mēe ruḡn cue yiḡw ḡaḡ rew kan, cue ke kam ḡāän duēel jāali, kä cue je jīök i, ‘Ḋḡth e, kä mi wīi yiḡw kōkien thöp ke kuide, bāke ben cuḡl jī mi wāḡ wä lony jok.’

36Enjadien kä ken ney daṅ diṅk tiṅ mi caari en yöö ε jen la guṅ thieekä raam min ci pen tetni maṅcni natho?”

37Cue je loc i, “E jen ram min ci je nyuṅth koṅc loaac.” Kä cu Yecu je jiök i, “Wër, kä lätni mi cētke ε no.”

Guṅ Yecu ke Mëri kene Mar-tha

38Tääme, mëë wä Yecu kene jṅ koaare dupdien, cue cop rey ciëṅ, guäth ëë cu ciek mi cōal i Mar-tha je nyuṅṅ dueele.

39Te Mar-tha ke nyiman mi cōal i Mëri, mi cu nyuur ciökni Kuṅ ni Yecu liṅe ṅjicde.

40Kä cu Mar-tha locde jiääk ke lätni tin lätdε, kä cue wä kä Yecu, cue je jiök i, “Kuäär, /ci riek ke yöö ci nyimaar yä pal lat, yän kārōa? Jiökni je be yä ben luäk.”

41Kä cu kuäär ε loc i, “Mar-tha, Mar-tha, jṅ diëeri kä tṅ ke riek ke ti ṅuan.

42Kä ε kel kārōa görke mo. Kä ci Mëri mëkni min goaa ni jen, mi /ca bi woc kä je.”

Luk 11

Ḍjic Yecu ke kuṅ palä

(Mët 6:9-13, 7:7-11)

1Ke cāṅ kel tëëke guṅath mi pal Yecu thṅ, kä mëë ci pale thuṅk, cu ram kel kä jṅ koaare je jiök i, “Kuäär, ṅjicni ko ke pal, cētke mëë ci Joṅ jṅ koaare ṅjeec.”

2Kä cue ke jiök i, “Mi pal yen, wiaa i, ‘Guṅara, a ciötdu luṅthke. Kä a kuäaru bëë.

3Käm niko mṅethda en cāṅ ε wale.

4Kä päli ko dueerko, ke yöö kon puṅnyko palko ney diaal tin latke ko kä jiäk. Kä /cu ko boṅh guṅath mi bako yōam thṅ.’ ”

5Kä cu Yecu ke jiök i, “Mi te raan ke mäath, kä be wä kä mäathde ke wäardär kä be je jiök i, ‘Mäathdä, kämni yä jurayni daṅ diṅk ke ṅuṅ.

6Ke yöö ci mäathdä pay cop jäl, kä thile mṅeth mi dëë kam je.’

7Kä be je loc ni rey duëel i, ‘/Cu yä jut, ca duel gäk ni wen, cä tṅc kone gaatkä. Yän /cä ro bi le jiec a bä jṅ kam duṅṅ.’

8Yän larä je ye, a cāṅ /ce roode bi jiec a be je kam duṅṅ ke yöö ε mäathde, be roode jiec a be je moc ke min goṅre, ke yöö ce je kok elṅ.

9“Kä yän larä je ye, thiëce, kä ba je kam ye, göre, kä bia je jek, doṅe thṅk kä ba je lep ye.

10Ke yöö ram mi ci thiec, jekε duɔɔr, kä ram mi gor jekε min goore, kä ram mi doɔɔn thiik ba lëp je.

11Tëë ke raan reyduun mi ci gatde je thiec ke rec, mi dee je kam ni thɔl a /ci mo a rec?

12Kie mi ci gat thiec ni tuɔɔn manpalëk dëre kam ni je jith?

13Kä yen ney ti jiäk mi ñac yen yöö bia gaatkun moc ke muc ti gow, bi Guaar in te nhial ye moc ke Yiëë in Gaa in Rel Ro yen ney tin thiëcke je.”

Yecu keɛ Beel-dhi-bul

(Mët 12:22-30, Mak 3:20-27)

14Kä en guäth emɔ cu Yecu yiëë mi jiäak woc puɔɔny raam mi ce mij. Kä mëë ci yiëë mi jiäak jien, cu wut in ce mij ruac, kä cu naath gaac.

15Kä cu thaaɔɔkien wee i, “Tuke yiey ti jiäk raar ke luɔɔn Beel-dhi-bul in la kuäär yieyni ti jiäk.”

16Kä cu thaaɔɔkien Yecu yon, cuke je thiec ke nyuuth mi bëë nhial.

17Kä min ce cärkien ñac, cue ke jiök i, “Kuäär mi ci ro daak käro ba je däk, kä bi duel teth wij duëel in doɔɔn.

18Kä mi ci Cey-tan ro daak bä, bi kuääre cuɔɔn idi? Ke yöö wä yen i, ‘Tuɔkã yiey ti jiäk raar ke Beel-dhi-bul.’

19Kä mi tuɔkã yiey ti jiäk raar ke Beel-dhi-bul, ku gaatkun ke le tuɔk raar ke ña? Ke kuj emɔ bibe a ji luɔkdun.

20Kä mi ε yiat Kuoth tuɔkã yiey ti jiäk raar o, kua je ñac en yöö ci kuäär Kuoth ben kä ye.

21Kä mi ci ram mi bum bum ro moc ke yiow köör, ganε dueε /ca kuake dee guëer.

22Kä mi ca je mak ε ram mi bum ni jen kä je, kä be je tiam, be yiow kööre tin ñäathe kan, kä be nyinke tin ce pec daak.

23Ram mi /ci te keel ke yä, loke yä, kä ram mi /ci yä luäk ke mat nath, jen riawe ni naath.”

Luny yieekã mi jiäak jok

(Mët 12:43-45)

24“Mëë ci yiëë mi jiäak jien puɔɔny ran, cue wä wijel rey doaar mi thil pi, goore guäath mi dëre loɔɔn thijn, kä thile guäath mi ce jek, kä cue wee i, ‘Yän bä loc dueelã mëë baã raar thijn.’

25Kä mëë ce ben, cue je jek, a ca yieç kä ca rialikã.

26Kä meë ce wä, cu yiey daj bārow kɔkɪen ti jāk ni ken kā je wä nööŋ. Kä cu ken diaal wä rɛc kā cuke cien rɛyde. Kä cu taa wutdä nɔmɔ ku jiaäk ni jen kā taaɗe meë nhiam.”

Tëth Isaac in thuɔk

27Mëë ci Yecu nɔmɔ lar, cu ciek mi te rɛy bunä jowde kap nhial. Cue je jöök i, “Ca muɔɔr ëë daap ji, kā ci lueth poth!”

28Kä cue wee i, “Puɔth ake nɛy tin lieŋke ruac Kuoth kā kapke ke.”

Gör nyuuthä mi gäy naath

(Mët 12:38-42)

29Kä meë ci buɔn nath wä ke mi reepe ni rɔ, cu Yecu je tok ke mi ruace, wëë i, “Rɪc emɛ ε rɪc mi jiaäk, thiëcke nyuuth mi gäy naath, kā thile nyuuth mi ba kamke ε ni nyuuth Jona.

30Cɛtke meë ci Jona a nyuuth kā ji Ni-nɛ-be, bi Gat Ran a nyuuth kā rɪc emɛ.

31Kä bi kuäär ciëk rɔ jiec kujc cuëec ɔɔaa ke luk rɪcä emɛ, kā be ke kueth, ke yöö bëë ni peek ɔɔaa, bëë laat pelä Tho-lo-mon ben liŋ. Kä nene mi dɪtni jen kā Tho-lo-mon a wɔnɔ!

32Kä bi ji Ni-nɛ-be rɔ jiec cän luɔk gɔanyke rɪc emɛ, kā bike je moc ke duer, ke yöö cike rɔ rɪt dueerikien, meë ci Jona ke lat ruac Kuoth. Kä nene je, mi dɪt ni jen kā Jona a wɔnɛ!

Buay puany

(Mët 5:15, 6:22-23)

33“Thile ram mi ci lembär dɔp a be je lath piny dieny. Duunde yöö dere kuën ni je wij cuunjä lembärä, ke yöö bi nɛy tin coth dueel buay nen.

34Wanɗu ε jen lembär puanydu. Mi gɔaa wanɗu, thiän puonydu keeliw ke buay, kā mi te wanɗu ke diw thiän puonydu ke muth.

35Ke kuj emɔ, tietde je en yöö /ci buay in te rɛydun bi a muth.

36Kä mi ci puonydu keeliw thiän ke buay, a thile guath mi tot mi col, be buay keeliw, cɛtke min la ε lembär ji a mer ke buayde.”

Gony Yecu ke ji Pa-ri-thii kene njeeɛ nɔɔtni

(Mët 23:1-36, Mak 12:38-40)

37Min ruac Yecu ruac, cu raan Pa-ri-thii ε thiec ke yöö bi Yecu wä mɪth ke je keel. Cue wä dueel, kā cue nyuur guath mɪeth.

38Cu raan Pa-ri-thii emɔ gaac, ke yöö ce Yecu nen a /kene tetke lak ke nhiam, min wëë mɪth.

39Kä cu Kuäär ni Yecu ε jöök i, “Tääme, yen ji Pa-ri-thii, lak yen ni jɔk lirä kene jɔk tokä, kā ci rɛydun thiän ke daj kene dueer.

- 40 Yɛn nɛy ti dɔ̄āar! /Ken ram min lät jɔk duɔ̄ɔ̄rä jicde lat bä?
- 41 Kua tin te rɛy tokädun thöp can, bi bɛ ti diaal gɔw kä yɛ.
- 42 “Kä riɛk akɛ yɛ, yɛn jɪ Pa-ri-thii! Kɛ yöö thɔp yɛn Kuoth kɛl kä wäl nanani kɛnɛ wal kɔ̄kɛn diaal ti gööl, kä duunde yöö /cia cuɔ̄ɔ̄ɔ̄ɔ̄ kɛnɛ nhök Kuoth päl. Tɪtɪ kɛ kɛn tin dɛrɛ lat, a thilɛ kɔ̄kɛn ti palɛ jɔ̄ɔ̄r.
- 43 Riɛk akɛ yɛ, yɛn jɪ Pa-ri-thii! Kɛ yöö nhök yɛn kɔamni nyuurä tin gɔw ɛlɔɔ̄ rɛy guathni dolä jɪ Juudh, kä nhɔakɛ yöö ba yɛ ner nhiam nath guathni kɔkä.
- 44 Riɛk akɛ yɛ! Kɛ yöö cɛt yɛn kɛ kɔ̄ak kunyä ti /ca nɛn, kä jäl naath wɪɪdien a kujɔ kɛn ɛ.”
- 45 Cu guan nɔ̄ɔ̄tɪni ɛ jɪök ɪ, “Dɪɪc, min latdi tɪtɪ, cikɔ kuɛth bä.”
- 46 Cuɛ kɛ jɪök ɪ, “Riɛk akɛ yɛ bä, yɛn jɪ nɔ̄ɔ̄tɪni! Kɛ yöö moc yɛn yāac ti bum kapdien, kä /ci yɛn puanykun kɛ luäk a cäɛ ni kɛ yiatdun.
- 47 Riɛk akɛ yɛ, kɛ yöö cia kɔ̄ak kunyä göökni tɛɛ ca näk ɛ guandɔ̄ɔ̄ɔ̄ɔ̄nikun täth.
- 48 Yɛn lapɛ nɛɛn kɛ yöö cia lät guandɔ̄ɔ̄ɔ̄ɔ̄nikun nyoth, kɛ yöö cukɛ kɛ näk, kä cu yɛn kɔ̄ak kunyädien täth.
- 49 Kɛ kujɛmɔ, ci pɛl Kuoth weɛ ɪ, ‘Yän bäkɛ ɛ jäk kä göök kɛnɛ jāak, tin bike thaaɔ̄ɔ̄kɛn näk kä bike thaaɔ̄ɔ̄kɛn moc riɛk.’
- 50 Kɛ yöö dee riɛm göökni diaal tɛɛ ca wuɔ̄th piny ni tukä yɔaa pɛn wɪɪ rɪcä ɛmɛ.
- 51 Nikä riɛm liaa E-bɛl amäni riɛm Dhɛ-kar-yaa min liw kam yɪkä kɛnɛ luaak Kuoth. Yɔ̄ɔ̄ɔ̄ɔ̄ɔ̄, yän larä jɛ yɛ, ɪ bɛ te wɪɪ rɪcä nɛmɛ.
- 52 Riɛk akɛ yɛ, yɛn jɪ nɔ̄ɔ̄tɪni! Kɛ yöö cia leep nääcä nɔ̄aani naɔ̄, kä yɛn puanykun /kɔ̄nɛ wä rɛc, kä cia nɛy tin görke wä rɛc pɛn wä rɛc.”
- 53 Kä mɛɛ ci Yecu jɛɛn ɛn wanɔ, cu jɪ gɔ̄rä kɛnɛ Pa-ri-thii jɛ tok kɛ mi gakɛ kɛ jɛ, kä yɔ̄anɛ jɛ kɛ ti nuan,
- 54 biɛmɛ jɛ, kɛ yöö dɔ̄ɔ̄ɔ̄ɔ̄ɔ̄ bike jɛ gɔany kɛ kujɪ kä mi bɛ lar.

Luk 12

Lujk kɛ kuj mɛɛtdä

(Mɛt 10:26-27)

1 Kä ɛn guäth ɛmɔ, mɛɛ ci nɛy ti bathdɔ̄ɔ̄ri ti nuan rɔ̄ duɔ̄ɔ̄l, a kɔatke rɔ̄, cu Yecu ruac tok kɛ jɪ kɔaare kɛ nhiam wɛɛ ɪ, “Niɛkɛ rɔ̄ kɛ thuɔp jɪ Pa-ri-thii, min la mɛɛtdien.

2 Thilɛ mi ca kum, mi /ca bi lɛp, kä thilɛ mi ca tɛ̄ɛ̄, mi /ca bi nɔ̄c.

³Ke kuj̄c em̄o mō cia lar̄ reȳ muṓthō bā jē liṅ̄ reȳ buoȳä, kǟ min̄ ciā lat̄ kē muṓth̄ muṓth̄ reȳ duë̄l, bā jē lat̄ raar, wuṓthnī duë̄li.”

Ram in dee naath dual kē jē

(Mēt̄ 10:28-31)

⁴“Yän̄ lar̄ǟ jē yē mäthnikä, /cuarē dual̄ kē neȳ tī nakē nī puṓny, kǟ kē korē thilē kē mī d̄ḍien̄ mī deē ken̄ ε̄ lat̄.

⁵Kǟ bǟ yē lar̄ lar̄ kē ram̄ in̄ biā dual̄ kē jē. Dual̄ē kē ram̄ min̄ tekē buṓm̄ kē kor̄ kǟ min̄ cā raan̄ näk, d̄erē raan̄ yuṓr̄ reȳ maac̄ mī thil̄ pek. Yṓṓn, yän̄ lar̄ǟ jē yē, dual̄ē kē jē.

⁶/Cā kec̄ ḍaṅ̄ dhieec̄ kək̄ kē taripnī ḍaṅ̄ r̄ew? Kǟ thilē kel̄ kǟ kē mī deē Kuoth̄ ε̄ päl̄ ruë̄c.

⁷Kǟ ā cāṅē nī m̄jem̄ wecdun̄ cā pekdīen̄ diaal̄ kuēn. /Cuarē dual̄, d̄it̄nī kökdun̄ kǟ kök̄ kecnī tī ṅuan.”

Lat̄ ṅäthǟ kēnē loḳ̄ Kritho

(Mēt̄ 10:32-33, 12:32, 10:19-20)

⁸“Kǟ yän̄ lar̄ǟ jē yē, ram̄ō wǟ ciötdǟ wǟ lat̄ nhiam̄ nath̄ o, bī Gat̄ Ran̄ ε̄ lat̄ bǟ nhiam̄ jaḳknī Kuoth̄ nhial.

⁹Kǟ ram̄ mī wǟ yǟ gak̄ nhiam̄ nath, bā jē gak̄ nhiam̄ jaḳknī Kuoth̄ nhial.

¹⁰Kǟ ram̄ mī wǟ Gat̄ Ran̄ wǟ kuëth̄ bā duerē päl, kǟ /cā duer̄ raam̄ mī kueth̄ Yië̄ in̄ Goaā in̄ Rel̄ Rō bī met̄ pälikä.

¹¹Mī wā yē wǟ luk̄ guäth̄ dolǟ j̄ī Juudh̄ kēnē nhiam̄ ruë̄cnī kēnē kuari, /cuarē dīeer̄ kē kē yṓȫ biā rṓ̄ gaṅ̄ īdi, kiē min̄ biā lar.

¹²Kē yṓȫ bī Yië̄ nī Goaā in̄ Rel̄ Rō yē ṅjeec̄ kē j̄en̄ thaak̄ em̄ō paṅȳ kē min̄ biā lar.”

Cäät̄ kē ḍḍar̄ mī riän̄

¹³Cū ram̄ kel̄ reȳ bunǟ Yecū j̄iök̄ i, “D̄iic, j̄iöknī dämaar, en̄ yṓȫ bak̄ō nyin̄ guaarā ḍaḳk.”

¹⁴Kǟ cū Yecū jē j̄iök̄ i, “Määt̄hdä, eṅā mī cī yǟ jāk̄ kǟ luuk̄ kiē dääk̄ mī bī yē dääk̄ kǟ nyinkun?”

¹⁵Kǟ cū Yecū naath̄ j̄iök̄ i, “Tiet̄dē rṓ̄ kǟ gaṅē rṓ̄ agoaā kē nyin̄ d̄it̄dǟ loaac̄ diaal̄ kē yṓȫ /cī t̄ek̄ ran̄ ā pek̄ ṅpaanī tī ṅuan̄ tin̄ tekē jē.”

¹⁶Kǟ cūē kē lat̄ ruac̄ cäät̄dä, wë̄ē i, “Mun̄ raam̄ mī riän̄ riän̄ noṓṅē d̄eȳ tī nyin̄ ṅuan.

¹⁷Kǟ cūē w̄ic̄dē car̄ wë̄ē i, ‘Bǟ ṅū lat̄, kē yṓȫ thilē yǟ guaath̄ mī bǟ belkǟ t̄ṓw̄ th̄in?’

18 Kä cuε wee j̄, ‘Yän, bä nεmε lät. Yän bä lueekä däk, kä bä ti d̄iet ni ken lät. Bä belkä diaal kenε kuakä diaal t̄w th̄in.

19 Kä bä tieeydä j̄iök j̄, “Tieey, ci kuak ti nuan dol ke kuj̄ runi ti nuan dol. Ku l̄oṅ, kä m̄ithni, kä m̄äthni, kä a l̄ocdu t̄eth.” ’

20 Kä cu Kuoth ε j̄iök j̄, ‘J̄in d̄oṅ! Ba t̄ekdu ḡor kä j̄i ni εn wäär. Kä bi n̄oak tin ci rialikä kula nyin n̄a?’

21 ε jen t̄aṅ raam mi ḡor n̄oak ti nuan ke kuj̄de kär̄o, kä duunde ȳö /cike riän nhiam Kuoth.”

/Cuare diεεr

(M̄et 6:25-34)

22 Kä cu Yecu j̄i k̄oare j̄iök j̄, “Ke kuj̄ εm̄o yän l̄arä je ye, j̄ /Cuare diεεr ke kuj̄ teekädun, ke mi bi yen ε cam, kie ke puṅnydun ke mi bia kum ni je.

23 Ke ȳö d̄it ni t̄ek ran kä m̄ieth, kä d̄it ni puṅny kä bieyni.

24 Care wuṅthkun ke jak̄oṅak, /cike p̄ith, kä /cike n̄er, kä thile ke duël t̄owä kie luaak, kä m̄iith Kuoth ke. Kä ḡow ni yen εl̄oṅ kä diit!

25 εn̄a kä ye, mi dee t̄ekde r̄ep ke thaak kel ke diεεε?

26 Kä mi thile ye luṅ ke lät kä m̄ε tot εm̄ε, εṅu diεεr yen o ke tin k̄oṅkien?

27 Care wuṅthkun ke d̄ony tuaali, /cike lät, kä /cike t̄äk. Kä yän l̄arä je ye, a c̄än ε ni Tho-lo-mon ke wuṅtde keeliw, /k̄ane runyikä c̄etke gaak kel kä t̄iti.

28 Kä mi ci Kuoth juaac d̄oṅar moc biεel ti ḡow, tin la t̄ek wale, kä iruun bake p̄et, /cε ye bi kum bä, yen n̄ey ti kuiy n̄athdun?

29 /Cuare ḡor ke mi bia cam, kie ke mi bia math, kä /cuare diεεr.

30 Ke ȳö ḡoor j̄i ȳoaa εm̄ε t̄iti diaal. Kä n̄ac Guurun ȳö ḡoor yen ke bä.

31 Kä k̄oane ḡor ni ciaṅ kuäärä Kuoth ke nhiam, kä ba ye k̄am n̄oak diaal t̄ot̄o bä.”

Riṅ ciēṅ nhial

(M̄et 6:19-21)

32 “/Cuare dual, yen buṅ deet mi tot, ke ȳö ε t̄eth l̄oac Guurun εn ȳö be ye k̄am kuäär.

33 K̄oake nyinkun, kä th̄oṅε yiow n̄ey ti can. Muoṅε r̄o k̄ithni yiṅṅni ti /ci bi met d̄ak, ke riṅ ciēṅ nhial mi /ci bi met thuuk, guaṅth mi /ci cueer cup th̄in, kä /ci tor n̄oak cam th̄in.

34 Ke ȳö guaṅth o bi riṅdu te th̄in o, ε jen bi l̄ocdu te th̄in o bä.”

L̄aṅ ti te jinä

35“Ruonye rɔ kä riale rɔ ikä ke lat, kä dɔape lembärikun.

36Bia cɛtkɛ ney ti liepkɛ ben kuariɛn mi luny jɔk guäth mieth kuɛn, ke yöö dee ke je lep thijik ke cuɔpde keel, mi wëë dön.

37Puɔth ake laät tin bi kuääriɛn ke jek jinä mi wëë ben. Epuc, yan larä je ye, be laakde yian agoaa, kä be laatke jakä nyuur guäth mieth, kä jen puonyde be ke lätikä.

38Mi wëë ben ke wäardär kie ni bakä, kä be ke jek ε jinke inɔ, be laät tɔtɔ poth.

39“Kä nɔcɛ neme mi ci guan ciɛn thaak in bi ben ke cuer nɔc, /cɛ ciëɛnde dee jak kä ba je tɔl.

40Amäni yen bä, bia rɔ yik rialikä, ke yöö bi Gat Ran ben ke thaak in /ci yen ε car.”

Läät mi nɔthke kene mi /ca nɔth

(Mët 24:45-51)

41Cu Pi-tɔr wee j, “Kuäär, latdi ruac cäädä emɛ ke kujda, kie ke kuj nɛɛni diaal?”

42Kä cu Kuäär ni Yecu ε jök j, “Ena la läät mi nɔthke kä pel mi bi Kuääre je jakä booth laatnike mi bike dääk kä mithkien ke guathde?”

43Puɔth ake läät in bi kuääre je jek lat mi wëë cop.

44Epuc, yan larä je ye, be jen ram emɔ jakä kuäär nyinäke diaal.

45Kä mi wä läät emɔ wä wee j, ‘Ci kuäärä jääny jɔɔ’, kä be je tok ke mi duäce laät wutni kene män, kä be mith kä be maath, kä be yɔn,

46bi kuäär läädä emɔ ben ke cän mi /kene car, kene thaak mi kujc ε. Be je nuok raar, kä be je mat keel ke ney ti thil nɔth.

47Läät mi nɔc min göör kuääre je, kä /kene rɔ rialikä agoaa, a /kene min görke lat, ba je duäc ke duäc mi bec bɛc.

48Kä läät mi kujc min göör kuääre je, kä cɛ jäk ti rɔn ke duäcde lat, be duäc mi tɔt jek. Ram mi wa kam mi diit, ba mi diit gor kä je, kä ram mi wa ti nyin nuan kuɛn tetäde, ba ti nuan ni ken gor kä je bä.”

Yecu ε tuk dääkä

(Mët 10:34-36)

49“Baä ke yöö bä mac yuɔr wij muɔn, kä cuä gor ni yöö cɛ ku thuj dɔap!

50Yän ake lak mi ba lak ni yä, kä duunde yöö diɛr lɔcdä amäni mi cɛ thuuk!

51Caar yen ε en yöö cä mal nöön wij muɔn? Eëy, yan larä je ye en yöö nöönjä ni dääk.

52A tæmε ni εn täämε, bi ney daj̄ dhieec ti te dueel rɔ d̄aḡk, a bi ney daj̄ diḡk teke ter ke ney daj̄ rεw, kā bi ney daj̄ rεw teke ter ke ney daj̄ diḡk.

53Ken, bake d̄aḡk, bi guḡn gatdä teke gēm kene gatde, kā gat kene guḡn, ke man kene nyaade, ke nyal kene man, kā bi manthu gεem kene ciek gatde, ke ciek gatdä kene manthude.”

Däc nyinä ḡaa

(Mēt 16:2-3)

54Cu Yecu buḡn nath jiḡk i, “Mi cia puḡr nen mi bä kuḡc konyä caḡ, ni εn guäth εmɔ la yen a wee i, ‘Be dēm,’ kā la tuḡkε.

55Kä mi nenε jioam, mi bēē kuḡc cuēēc ḡaa, la yen a wee i, ‘Bi piny lēth εḡḡ,’ kā be cu tuḡk.

56Yen ji mætdä! Däc yen luḡt ciεḡḡä piεny kene nhial, kā εḡu /cia luḡt kā min tuḡk εn täämε ḡäc ɔ?”

Lat määh ke guḡn tēru

(Mēt 5:25-26)

57“Kä εḡu /cia rɔ moc cuḡḡ ke kuḡidun yen kārɔ mɔ?”

58Min wii yene ram min gɔḡny ji nhiam luḡḡkni, ḡḡn ε εn ḡöö bi yen maar lat kamdun rεy duḡp, kie be ji nanḡ nhiam kuḡr luḡk, kā bi kuäär luḡk ji kam yiēen, a bi yiēen ji laḡh dueel yieenä.

59Kä ḡän laḡä je ji, /ca ji bi met lony amäni mi ci yiḡw diaal thöp.”

Luk 13

Rietde rɔ dueeri kie bia liw

1En cāḡ εmɔ cu thaḡḡ nath Yecu laḡ ruac ke kuḡi ji Gē-le-li tēē ca näk ε Pay-let, mēē thöpke Kuoth muc thḡn.

2Kä cue Yecu ke thiec i, “Carε je i jiäkni ken ji Gē-le-li tɔtɔ kā ji Gē-le-li diaal tin kɔkien, ke ḡöö cike ti bēc bēēc rut inɔ?”

3Ēēy, ḡän laḡä je ye, ε ni mi /cia rɔ rit dueerikun, bi yen diaal liw cεtke ke.

4Kie carε je i jiäkni ney daj̄ wäl wḡcde bädäk tēē ci liw, mēē ci luaak mi bäär pen wuḡthnikien kā Thay-loam, kā ney diaal kɔkien tēē cienḡ kā Je-ru-tha-lεm?”

5Ēēy, ḡän laḡä je ye, ε ni mi /cia rɔ rit dueerikun, bi yen diaal liw cεtke ke.”

Cäät jiath ḡaḡap mi thil dey

6Kä cu Yecu ruac cäätjä mεmε lat i, “Tēēke wut mi ci jiath ḡaḡap pith rεy kakä wal ke kuḡi kɔḡḡ, kā cue dey wä ḡor thḡn, kā thile dey ti cue jek.

⁷Cue piith kakä jiök i, ‘Nene! Yän cä ben ke run daṅ diṅk ti la göörä dey kä jiath ḥaap eme, kä thile mi la jëkä thīn. Jop ni je piny! Eṅu thuke gooy muṅṅ ɔ?’

⁸Kä cue je jiök i, ‘Kuäärä, päli je thīn en wale! A bä munde tet, kä bä je moc ke wär.

⁹Mi wëe dey wä kuir ithaar, be cua mi goaa. Kä mi wëe thil dey bi je joap piny.’”

Jak Yecu ke ciek mi duääny kä goaa ke cāṅ lṅä

¹⁰Tääme mëe ḥic Yecu naath rey luaak dolä jī Juudh ke cāṅ lṅä.

¹¹Kä cue teke ciek mi ca k̄ap ε yiëe mi ci je goṅ ke run daṅ wäl wiṅde bädäk. Kä cue jökde tol, a /ce ro dee luāṅ ke mi cuuṅe ro.

¹²Mëe ci Yecu ε nen, cue je cōl, kä cue je jiök i, “Ciek, ca jī lony a lor kä riskdu.”

¹³Kä cu Yecu tetke laṭh puṅnyde, kä ni en guäth emo cue cuṅ. Kä cue tok ke mi liake Kuoth.

¹⁴Kä cu boṅh duëel dolä jī Juudh ruac ke naath a ci löcde kac nhial ke yöö ci Yecu ciek jakä goaa ke cāṅ lṅä, wëe i, “Tëeke nin daṅ bākēl ti ba lät laṭ thīn. Bia ke ken nin tōtō ba puṅnykun ben jakä gow, kä /cuare bä ke cāṅ lṅä.”

¹⁵Kä cu Kuäär ni Yecu je loc i, “Yen ney ti jī mætdä! Thile te ram kel kä ye mi /ci thääkde kie muule met luony luaak, kä nanje je maath ke cāṅ lṅä?”

¹⁶/Ce ro lot en yöö ba ciek eme, min la nya A-be-ram, kä ca yian ε Cey-tan ke run wäl bädäk, lony kä yieen eme ke cāṅ lṅä?”

¹⁷Mëe ce tiṭi lat, cu jī tēre diaal pōc, kä cu ney diaal loṅkien tæth ke lätke ti gow diaal tēe lätde.

Cäät kuaayä mi tot

(Mët 13:31-32, Mak 4:30-32)

¹⁸Cue wee i, “Cet cian kuäärä Kuoth ke ḥu? Kä bä je paṅ ke ḥu?”

¹⁹Cetde ke kuëe mi duṅ tiit mi ci wut ε kaṅ, kä cue je pith rey kakäde. Cue doṅy, kä cua jiath mi diit, kä cu diit duëlkien ben laṭ ḥaṅknike.”

Cäät thopä

(Mët 13:33)

²⁰Cu Yecu leni ruac i, “Yän bä cian kuäärä Kuoth paṅ ke ḥu?”

²¹Cetde ke thuṅp mi tot mi ci ciek ε kaṅ, kä cue je liṅam rey nuṅp mi teke themni daṅ diṅk, amäni min ce puṅar keeliw.”

Duṅṅp teekä mi ciw

(Mët 7:13-14,21-23)

22Cu Yecu jal rey ciëñni kene wij njice naath min wëë kä Je-ru-tha-lem.

23Cu ram kel ε thiec j, “Kuäär, ba kän ni ney ti tot?” Kä cue ke loc j,

24“Rienye rɔ ke yöö bia wä rɛc ke thok mi ciw ciw, ke yöö yän larä je ye j goor ney ti nuan yöö bike coth rɛc, kä /ciken ε bi luänj.

25Ni en guäth ɔ, bi guän duëël rɔ jiec kä be thijk gäk ɔ, bia tok ke mi cuɔje raar, kene mi dɔanje thijk, wä yen j, ‘Kuäär lepni je kɔ.’ Kä be ye loc j, ‘Yän kucä guäath in bä yen thjn.’

26Bi yen ε tok ke mi jjöke je j, ‘Kɔn cakɔ mɪth kä cakɔ maath ke j j kɛel, kä ci naath njieec rey duɔpniko.’

27Kä be ke jjöke j, ‘Yän kucä guäath in bä yen thjn. Wuɔcɛ rɔ kä yä, yen j j laät jjäkni diaal.’

28Be teke wiee kene muɔth lɛc, mi wä yen A-be-ram kene Ay-dhek, ke Je-kɔb kene göök diaal wä nen cien kuäärä Kuoth, kä ca puanykun yuɔr raar.

29Kä bi naath ben kujc känyä cɔj kene kony cɔj, ke kujc caam yɔaa kene cuec yɔaa, kä bike mɪth cien kuäärä Kuoth.

30Kä nëne je, thɔanj nath ti te jɔk bike a ney tin nhiam, kä thɔanj nëni tin te nhiam bike a ney tin jɔak.”

Par Yecu ke Je-ru-tha-lem

(Mët 23:37-39)

31Kä ni en guäth emɔ cu thɔanj j j Pa-ri-thii ben kä Yecu, cuke je jjöke j, “Woc rɔ en wane mɛ, ke yöö goor Yɛ-rod näkdu.”

32Cue ke loc j, “Wiaa larɛ je, en wane mɔ j, ‘Liɔje, yän wuɔcä kuth ti jjäk, kä jakä puany nath kä gɔw en wɔle kene ruun, kä ke dɔɔk njini bä latdä thuk.

33Kä njotde en wale kene ruun ke imuɔlä, yän bä wä dupdä ke yöö /cɛ rɔ lot en yöö ba gök näk guäth mi /ci mɔ a Je-ru-tha-lem.’

34Je-ru-tha-lem, Je-ru-tha-lem wec mi näk göök kä bok ney tëë ca jākä je! Ke guäth dɔj di ti cä gor en yöö dëë gaatku kul, cɛtke min la rol manpalëk dɛyke ke gɔke, kä ci yen ε lok!

35Nëne je, ca duelun bany ye. Kä yän larä je ye, /ci yen yä bi nen, amäni mi wä yen ε lar j, ‘Puɔth ake ram mi bëë ke ciöt Kuar ni Kuoth.’ ”

Luk 14

Jak Yecu ke ram mi teke muul kä gɔaa

1Ke cɔj lɔnjä kel, mëë ci Yecu wä mɪth dhɔr boothä mi la raan Pa-ri-thii, cuke je tit gɔaa.

- ²Nēne je, cue teke ram mi cu ben nhamde, mi te puonyde ke muul.
- ³Kä cu Yecu njeec nuṛṛni kene ji Pa-ri-thii, thiec i, “Lotde ro ke nuṛṛ Muthē en yöö ba raan jakä goaa ke cāṅ loṅä, kie /ce ro lot?”
- ⁴Kä duunde yöö cuke biēt. Kä cu Yecu ram emō kāp, kä cue je jakä goaa, kä cue je jakä jīey.
- ⁵Kä cu Yecu ke jīök i, “Mi te raan ke gat kä ye kie thäk mi ci pen rey jīew ke cāṅ loṅä, ni en guāth emō ce je dee kam raar ke jen cāṅ loṅä?”
- ⁶Kä cue thil mi cu ken ε loc.

Ciaaṅ kṛcä kene nyuur nath

- ⁷Kä mēē ci Yecu ε nen en yöö ci thaaṅ jaali ro mēk guāth nyuuri ti gow, cue ke laṭ ruac cāätde i,
- ⁸“Mi ca ji cōal guāth mīthni kuēn ε raan, /cu nyuur guāth luthä, ke yöö dṛṅ tēēke ram mi dīt ni jen kä ji mi ca cōal thīn.
- ⁹Kä dṛṅ bi ram in ci ye cōl ben a be ji ben jīök i, ‘Guenyni ram emē guāth emē,’ bi cu pōc, kä bi wä nyuur ni guāth mi /ci goaa.
- ¹⁰Mi ca ji cōal guāth mīeth, wēr nyuuri guāth raam mi tot, ke yöö mi wä guṅ cien wä ben dṛṅ be ji jīök i, ‘Määthdä, bēr, nyuuri guāth emē,’ kä ba ji cu luṛth ε ney diaal tin nyuur guāth mīeth ke ji keel.
- ¹¹Ke yöö ney diaal tin kapke ro nhial ba ke luṛc piny, kä ney diaal tin luṛcke ro piny ba ke kap nhial.”
- ¹²Kä cu Yecu ram in ci je ciöl mīeth jīök i, “Mi cioli naath mīeth caṅdaar kie thiaṅ, /cu cōl ni mäthniku kie dämuṛri, kie watku, kie ji thieekädu tin riṅ riṅṅ, ke yöö deeke ji le cōl a bike ji luṛc min ci laṭ.
- ¹³Mi wij mīth wä rialikä, cōl ni can kene duṅyni, ke ṅöt kene ciöör.
- ¹⁴Kä ba ji poth ke je, ke yöö /ci ney totṛ ji dee luṛc min ci lät kä ke. Ba je luṛc ji ke cāṅ in wa ji cuṅni jīec līth.”

Cäät mīeth mi dīt

(Mēt 22:1-10)

- ¹⁵Mēē ci ram kel kä jaal mi ti nyuurä keel ke Yecu ruac emē liṅ, cue wee i, “Puṛth ake ney tin bi mīth cien kuäärä Kuoth mac.”
- ¹⁶Kä cu Yecu ε jīök i, “Tēē ram mi ci ney ti ṅuan cōal guāth mīeth mi dīt.
- ¹⁷Kä min ci guāth mīeth cop, cue läätde jak, ke yöö be ney tin ca cōl jīök i, ‘Bia, ci ti diaal rialikä en täämē.’

18Kä cu ken diaal ε tok ke mi muocke rɔ cɔap ti bi pak ke ke. Cu ram min nhiam ε jiök i, 'Yän payä mun kɔk, yän bä je yik wä guic. Yän laṅä jī, päli yä wä.'

19Kä cu ram in dɔɔdien wee i, 'Yän cä thääk wäl kɔk, yän waa lat puɔrien yɔn. Yän laṅä jī, päli yä wä.'

20Cu ram in dɔɔdien wee i, 'Yän payä kuεen, ke kujc εmɔ cä bi ben.'

21Kä εnɔ cu läät lony jɔk cue kuääre ben lar memε. Kä cu guṅ ciēṅ lɔcde jiäak, kä cue läätde jiök i, 'Wēr, rey caari kene dup wec nikä keel, kä noṅṅni ney tin can kene duṅnyni, ke ciöör, kene ṅöt.'

22Kä cu läät εmɔ wee i, 'Kuäär, ca min ci lar ku thunṅ lat, kä ṅot guaaṅh diṅde.'

23Kä cu kuäär läätde jiök i, 'Wēr duṅpni tin diṅ kene jɔk wec, jakni naath kä bä ke yöö dɔṅ bi dhɔrä thiaṅṅ.

24Yän laṅä je jī, en yöö thile ram kel kä ney tin ca cɔal guäth mieth miethdä bi met.' "

Tin bi ram mi guur Yecu ke jök

(Mēt 10:37-38)

25Tääme cu buɔn neeni ti ṅuan jal keel ke Yecu. Cue rɔcde riet ke kä cue ke jiök i,

26"Kä ram ɔ bi ben kä yä mɔ, kä /cε guṅ, ke ciekdε, kie gaatkε, kie dämani, kie nyiemani bi lok, yɔɔn, a cāṅ lokε ni tēkdε paṅy, /cε dee a raan kɔaarä.

27Kä ram mi /ci jiathde bi kap, kä be yä guɔɔr, /cε dee a raan kɔaarä.

28Ḃṅa kä ye mi goor yöö bi duel mi bäär lat, mi /ci bi nyuur ke nhiam a be pek läädε them, ke yöö be je ṅac i tēēke ti bi rɔṅ ke thuɔkdε?

29Ke yöö mi wēē kenke wä lat, kä be thil luṅ ke thuɔk lat duēel in cε tok, bi ney diaal tin ca je nen ε yaam.

30Bike wee i, 'Ci wut εme duel tok ke lat, kä /kene je luṅ ke thuɔk.'

31Kä ε kuäär in miṅh, mi bi kor wä ter ke kuäär mi dɔɔdien, mi /ci bi kɔṅ nyuur ke nhiam a be wɔcde car, ε mi be teke luṅ ke yöö be kor ter kuäär mi teke lathkēeri ti bathdɔori ti jien daṅ rεw, kä te ni jen ke bathdɔori daṅ wäl kārɔ?

32Kä mi cε jek i thile je luṅ, be neeke jak a ṅot kuäär εmɔ ke ṅan, be je wä lat ruac ke kuj malä.

33Ke kujc εmɔ, thile ram kel kä ye, mi bi a raan kɔaarä, mi /kaṅε nyinkun diaal päl."

Mile mi thil luot

(Mēt 5:13, Mak 9:50)

³⁴“Mile gɔaaɛ, kä mi ci wac milekä thuuk, dëë wacde nyok ke loc th̄in̄ idi?”

³⁵Thile je luot ke mun, kie ke buth wäär, cu naath yäk ni je. Kä ε ram mi teke j̄ith ti l̄inj ke je, a je l̄inj.”

Luk 15

Cäät ke del mi ci bath

(Mët 18:12-14)

¹Tääme cu thuɔɔl tholbokä ke j̄i dueeri rɔ̄ t̄iec thiäkä ke yöö ba ruac Yecu ben l̄inj.

²Cu j̄i Pa-ri-thii kene j̄i gɔrā guɔɔr, wäke j̄i, “Wut εme nyuure j̄i dueeri kä m̄ithe ke ke keel.”

³Kä cu Yecu ke lat ruac cäätjä εme j̄i,

⁴“Ena kä ye mi teke room ti kuɔr, kä ci kel bath th̄in̄, /ce det ti j̄ien b̄anjan w̄icde b̄anjan a b̄anye läk, ke yöö be min ci bath wä gɔr, amäni mi ce je jek?”

⁵Kä mi ce je jek, la kape je ke nuäkdε, kä bi lɔcde t̄eth.

⁶Kä mi ce ben cien, be mäthnike kene j̄i thieekäde col, kä be ke j̄iök j̄i, ‘A lɔckun t̄eth ke yä keel, ke yöö cä delä mēē ci bath jek.’

⁷A c̄anj ε jen inɔ, yän larä je ye, en yöö be teke t̄eth lɔaac mi dijt̄ cien nhial ke kuj̄ guan duerä kel mi ci rɔ̄ r̄it̄ dueerike, kä j̄i cun̄ji ti j̄ien b̄anjan w̄icde b̄anjan ti /ci riet ke rɔ̄ gɔr.

Yiëeth mi ci bath

⁸“E ciek in mith mi teke yiow dan wäl, kä ci kel bath, /ce lembäre bi dɔp kä be duel yiec, kä be je gɔr agɔaa, amäni mi ce je jek?”

⁹Kä mi ce je jek, be mäthnike kene j̄i thieekäde col, kä be ke j̄iök j̄i, ‘A lɔckun t̄eth ke yä keel, ke yöö cä yiëethjä mēē ci bath jek.’

¹⁰A c̄anj ε jen inɔ, yän larä je ye, en yöö be teke t̄eth lɔaac nhiam jaakni Kuoth nhial ke kuj̄ guan duerä kel mi ci rɔ̄ r̄it̄.”

Cäät gatjä mi ci bath

¹¹Kä cu Yecu wee j̄i, “Tëeke ram mi teke gaat dan r̄ew.

¹²Cu gat in tot guan j̄iök j̄i, ‘Guä, kämni yä kuj̄c̄ n̄jaani diaal tin bi a nyinkä.’ Kä cue nyinke dääk kä kamdien.

¹³Ke kor̄ n̄ini ti tot cu gat in tot nyinke diaal ruɔɔl, kä cue j̄iεen, wēē r̄ool mi nan. Cue nyinke wä nar nar ke lät ti j̄iak.

- 14 Mëë ci nyinke diaal thuuk, cue teke buoth mi diit en rool emo, kä cue je tok ke mi goore n̄ak.
- 15 Kä cue wä cue ro wä kök ram mi diel rööl emo, mi cu je jäkä rey kaaknike ke yöö be kuondhuöri wä laak.
- 16 Kä cue gor ni mi dere cam ni kom n̄aari tin cam kuondhuöri ke. Kä cue thil ram mi ci je moc mi came.
- 17 Mëë ce wicde ku car agoaa, cue wee i, 'Ji lat guaar a teke ke mith ti nuan ti doth thaankien, kä liewä ke buoth wane me!
- 18 Yän bä jien, bä wä kä guaar, kä bä je wä jök i, "Guä, yän cä duer nham Kuoth nhal, amäni nhamdu.
- 19 /Cä le not ke gooy ke yöö ba yä col i gatdu. Cieng yä cetke raan kel kä laatku."
- 20 Cue jien, cue ben kä guan. Kä min notde ke nan, cu guan e nen. Cu locde thiaaŋ ke nhök. Cue riŋ, kä cue je bom, kä ciime je.
- 21 Kä cu gatde je jök i, 'Yän cä duer nham Kuoth nhal amäni nhamdu. Yän /cä le not ke gooy ke yöö ba yä col i gatdu.'
- 22 Kä cu guan ji läätäde jök i, 'Wiaa, nöŋe bi in goaa ni jen ke peth, kä lath je puonyde. Kä kuenge tiel yietäde kene waari ciöknike.
- 23 Kä nöŋe ruath mi ci buuth kä nake je. Bane mith, kä bane nar.
- 24 Ke yöö gatdä eme ce liw, kä ce ro nyok ke tek. Ce bath, kä ca jek!' Kä cu nar cu tok.
- 25 "Kä täame te gatde min diit rey kakä. Kä min bëë min ce thiak ke cieng, cue bul kene duth liŋ.
- 26 Cue ram kel kä ji läätäde col, cue je thiec ke mo lä t ro mo.
- 27 Cue je loc i, 'Ci dämuor ben, kä ci guur ruath mi ci buuth näk, ke yöö ce lony jok a puol puonyde kä male.'
- 28 Kä cu locde jiaäk, kä cue wä rec lok. Kä cu guan ben raar kä cue je läŋ.
- 29 Kä cue guan loc i, 'Guice, yän cä ji lätikä ke run ti nuan cetke kuany, kä /kan ruacdu met lok. Kä /keni yä met moc ke dödëel mi dee teth ke locko kone mäthnikä.
- 30 Kä min ci gatdu memme lony jok min ci n̄aku nar nar ke lääer, ci nak ni je ruath mi ci buuth!'
- 31 Kä cu guan e jök i, 'Gatdä, tii keel ke yä ni cian, kä n̄akä diaal ke nyinku.

³²Kä bane ñar kä bi lockun tæeth, ke yöö dämuɔɔr eme, ce liw kä ce tæk, ce bath kä ca je jek.’ ”

Luk 16

Cäät läätdä mi /ca ñäth

¹Cu Yecu j̄i kɔaare j̄iök j̄i, “Tëëke wut mi riän riän mi teke läät mi yoop nyinke, kä cu wut in riän ε liñ j̄i yär wut emɔ ni nyinke.

²Cue wut in lät nyinke cɔl kä cue je j̄iök j̄i, ‘Ëñu en me cä liñ ke kuj̄du me? Kueni yä pek lat̄du ke nyinkä, ke yöö /ci biεε ñot ala yuup nyinäkä.’

³Kä cu yuup emɔ ruac kärɔaade wëë j̄i, ‘Bä ñu lat̄, kä ci kuäärä yä tuk lät yupä ñaanike? /Cä le ñot ke buɔm a dëë puɔr luän, kä pöcä ke liem.

⁴Yän ñacä min bä lat̄, ke yöö bi naath yä nyuɔɔr ciëëñnikien, mi wa yä wä woc guäth lat̄dä.’

⁵Kä cue ñey tin teke ñuäl ke kuäärε cɔl kël këëli, kä cue ram in nhiam thiec j̄i, ‘Tij̄ ke ñuäl mi ñin di ke kuäärä?’

⁶Cue je loc j̄i, ‘Gooε thapini lieth ti kuɔr kel kä yä.’ Cue je j̄iök j̄i, ‘Käni waregak denädu, nyuuri ke pëth, kä gɔrke j̄i jien dhieec.’

⁷Kä cue ram in dɔdien thiec j̄i, ‘Jin̄ tij̄ ke ñuäl mi ñin di?’ Cue je loc j̄i, ‘Taake theemni bεel ti kuɔr kel.’ Kä cue je j̄iök j̄i, ‘Käni waregak denädu, kä gɔrke j̄i jien bädäk.’

⁸Kä cu kuäär emɔ raan lat̄de min /ca ñäth liak ke kuj̄ peläde, ke yöö pel ni j̄i yɔaa eme ke lätnidien ke ñɔak kä ñey tin la gaat buoyä.

⁹Kä yän larä je ye, muɔce rɔ ke mäthni a cän̄ ke nyin riänjä yɔaa ε j̄iäk eme, ke yöö mi wäke wä thuuk, ba ye nyuɔɔr ciëëñni ti thil pek.

¹⁰“Ram mi ñathke ke mi tɔt, dëë je ñäth bä ke mi dij̄t. Kä ram mi /ca ñäth ke mi tɔt, /ca je dee ñäth ke mi dij̄t bä.

¹¹Kä enɔ, mi /kan̄ ye ñäth ke riän̄ pieny eme, ena mi dee ye ñäth ke riänjä in thuɔk?

¹²Mi /kan̄ ye ñäth ke yuɔpdun ke nyin raam mi dɔdien, ena mi bi ye kam̄ ti la nyinkun?

¹³Thile kuany mi dee kuar̄ dan̄ rεw lätikä, ke yöö kuany be kel dhil nyir, kä be min dɔñ nhok. Kie be rɔɔde kam̄ kuäär kel, kä be min dɔdien tɔk cany. /Cia Kuoth kene riän̄ lätikä ken dan̄ rεw keel.”

Thaḅñ rietni Yecu

(Mët 11:12-13, 5:31-32, Mak 10:11-12)

¹⁴Cu j̄i Pa-ri-thii tin nhɔake yiow, tij̄t̄ diaal liñ, kä cuke Yecu cany.

15 Kä cue ke jiök i, “Ke yen ney ti muocke ro cuoꝝn nhiam neeni kockien, duunde yöö njac Kuoth lockun. Ke yöö min liak naath e, e mi jiääk nhiam Kuoth.

16 “Mëë njot a /ken Jooꝝn ni ben, te njot Muthë kene ruaacni göökni thjn, kä ni en guäth emo latke thuk ti gow ke kuj kuäärä Kuoth, kä goor ney diaal coth thjn ke buom.

17 Thiak ni yöö bi piny kene nhial thuuk kä yöö bi riet kel mi tot kä njot Muthë bath.

18 “Ram mi bi ciekdë däk, kä be doꝝdien kuën ce dhom, kä ram mi kuën cieki mi ca däk e cowde ce dhom.”

Wut mi riän kene La-dha-räth

19 “Tëëke wut mi riän riän, mi cien ke bieyni ti mer ti ca tak agoaa, kä riänke ke mïth ti gow ni cian.

20 Kä tëëke lijim mi coal i La-dha-räth mi ci toꝝc thok dhooare, mi ci puonyde thiäaꝝn ke buoꝝt.

21 Jen goore yöö dere thuoꝝr thuoꝝri tin ci pëen guäth mïeth wutdä min riän riän cam. Cänke ni jiook deeke ben, ba buoꝝtke ben bël.

22 Kä cu wut in cam emo lijw, kä cua je nan e jaak nhial, ke yöö be wä te keel ke A-be-ram. Kä cu wut in riän riän lijw bä, kä cua je kony.

23 Rey maac mi thil pek, mëë ci puonyde bëc eloꝝn, cue nhial liec kä cue A-be-ram nen guäth mi nan, kä te La-dha-räth gekäde.

24 Kä cue ciöt ke jow mi dijt i, ‘A-be-ram Guadin, a locdu koc ke ya, kä jäkni La-dha-räth ke yöö be wic yietäde cuath rey piini kä be lepdä ben jakä koac, ke yöö cuocä guäth bolä maac e bec bec eme.’

25 Kä cu A-be-ram e jiök i, ‘Gatdä, time en yöö rey teekädu ci ti gow jek kä ci La-dha-räth ti jïäk jek. Kä en täämë, buomke je en wane me, kä bec puonydu en wane.

26 Kä doꝝdien en, kamdan tëëke lool mi lueꝝn, ke yöö mi tëëke ram mi goor jieen kä ko mi kä ye, /ce je dee luän, kä thile ram mi dee ben kujidun kä ko wane me.’

27 Kä cue wee i, ‘Mi ca jen ino, yan lanjä ji, guadin, en yöö bi je jäkä dhoc guaar,

28 (ke yöö taake dämaari dan dhieec) ke yöö dere ke wä luek a /cike dee le ben guäth bolä maac e bec bec eme.’

29 Cu A-be-ram e loc i, ‘Tekë ke njot Muthë ken ruaacni göökni. Ake liejke ke.’

30 Kä cue wee i, ‘Eëy, A-be-ram guadin, mi wä ram mi ci ro jieec liꝝh wä kä ke, bike ro rit kä dueerkien.’

31 Kä cu A-be-ram ε jiök i, 'Mi /cike nuṭ Muthe keṇe ruaacni göökni bi liṅ, /caka dee jakä ṅath ε raan a cāṅe mi ci raan rō jiec liṭh.' ”

Luk 17

Duer

(Mēt 18:6-7,21-22, Mak 9:42)

1 Kä cu Yecu jī kōaare jiök i, “Tin ba naath jakä duṛ dhil tuṭok, kä riək ake ram in bike ben ke je!

2 Bi gōaa ni jēn kä jī en yōö ba päṁ guṛ mi diit yian ṅuäkdu, kä ba jī yuor rey baar, kä yōö bi gat kel kä nyin tietni tiṭi jakä duṛ.

3 Nieke rō! Mi duṛ dāmuṭor jī duer, luek ε, kä mi ce rōde rit duṛäde, päli je ikä.

4 Kä mi ce jī duṛä nikä bārow ke jēn cāṅ ɔ kel ɔ, kä lunye kä jī kä bārow, a jioke jī i, 'Cä duer,' be yik pälikä.”

ṅath

5 Cu jaak Kuäär ni Yecu jiök i, “Rep ṅathda.”

6 Kä cu Kuäär wee i, “Mi taye ke ṅath mi ceṭke kuëë mi duṅ tiit, dee yen jiath piṭiir emō jiök i, 'Cuni rōdu raar, kä pith rōdu baar,' kä be ruacduṅ liṅ.

Lät kuanyä

7 “Ḃṅa kä ye, mi dee ci läätde luy jök guäth puṭor rey kakä kie yien deet, mi bi je jiök i, 'Bēr en täämε, kä nyuuri bi miṭh?’

8 Kä ci yen dee jiök ni je i, 'Riali miṭh ikä ke kuṭä moc rō bij, kä bi yä lip guäth in miṭhä kä maṭhä. Kä ke kōre bi kule wä miṭh kä mäthi?’

9 Kä /ca je dee laṛ tēth loaac ke yōö ce min ca laṛ je laṭ?

10 Amāni yen bā, mi cia tin diaal tin ca laṛ ye laṭ, la wä yen i, 'Ke kōn laṭ ti thil luot, ke yōö cako laṭ ni min dēeko laṭ!’ ”

Jak Yecu wutni daṅ wäl kä gow

11 Kä min wä Yecu kä Je-ru-tha-lem, cuε rēt ke rey rōöl in te kam Tha-me-ria keṇe Gē-le-li.

12 Kä min wee rey wec, cu jī dhoapni daṅ wäl ben kä je. Cuke cuṭṭa a ṅan,

13 kä cuke ciöt i, “Yecu, Kuäär, a loṭdu kōc ke kō!”

14 Mēë ce ke nen, cuε ke jiök i, “Wiaa nyuṭhe puṅnykun bööth palä.” Kä min wäke cu puṅnykien cu gow.

15 Kä cu ram kel kä ke loc jok, meë ce je nen en yöö ci puonyde goaa, kä liake Kuoth ke jow mi diit.

16 Cue roode yuor piny ciökni Yecu, kä cue je lar teth laaac. Kä ram emo e raan Tha-me-ria.

17 Kä cu Yecu wee i, "/Cike ney daj wäl ken tin ci gow? Kä ney daj banjuan anikä?"

18 Cue thil ram kel mi cu luny jok mi dee Kuoth liak e ni jur eme karcä?"

19 Cue je jök i, "Jiec ro, kä wër dupdu, ci nathdu ji jakä goaa."

Ben kuäärä Kuoth

(Mët 24:23-28,37-47)

20 Kä cu thajj ji Pa-ri-thii Yecu thiec ke guagath in bi ben ke kuäär Kuoth. Cue ke loc i, "Kuäär Kuoth /ce bi ben ke nyuuthni ti ba nen.

21 Kä /cike bi wee i, 'Nene, jen en,' kie 'Jen ni!' Ke yöö, e puc, Kuäär Kuoth a reyduun."

22 Kä cu Yecu ji kcaare jök i, "Ci nin thiak ti bia gor en yöö bia cäj kel kä nin Gatdä Ran nen, kä /ci yen e bi nen.

23 Kä ba ye jök i, 'Guuce je wane mi!' kie 'Guuce je wane mi!' /Cuare wä, kä /cuare je wä guic.

24 Cetke yiel nhial in la mer nhial kuico kene kuico, e jen bi cetke taa Gatdä Ran o ke cande.

25 Kä duunde yöö ke nhiam be cuuc eloj, kä ba je lok e ric eme.

26 Cetke taa nini Nowa e jen taa in bi teke nin Gatdä Ran.

27 Meë mihke kä mathke, kä cuke kuene, kä kuën ke ke, amäni cäj eë wä ke Nowa rey murkaba, kä cu nyoc ben kä cue ke näk ken diaal.

28 Kä be cetnike nin Lot bä. Meë ci mih naath kä mathke, kä koke kä kcake njak, pihke kä latke tiec.

29 Kä ke cäj eë jien ke Lot kä Tho-dom, cu mac kene wäl mi kec nuanyde dem nhial, kä cue ken diaal näk.

30 Be te ino bä ke cäj in bi joc ke Gat Ran.

31 En cäj emo, a ram mi te wij duëel nhial /ci le ben piny, ke yöö be kuake ti te rey duëel ben kam raar. Kä ino bä kä ram mi te rey kakä a je /ci le loc wij.

32 Tieme ciek Lot.

33 Ney tin gorke yöö ba tekdien yop bike je bath, kä ney ti thop tekdien be je yop.

³⁴Yän larä je ye, en wäär emo bi ney dāṅ rēw tōc keel, ba kel nanj kā bi min dōṅ duoth.

³⁵Bi män dāṅ rēw guär keel, ba kel nanj kā bi min dōṅ duoth.”

[³⁶Kā bi män dāṅ rēw te rēy kakä, ba kel nanj kā bi min dōṅ duoth.]

³⁷Kā cu jaak Yecu thiec ḷ, “Winith, Kuäär?” Kā cue ke jōk ḷ, “Guāath mi te duōr mi ci ḷw thīn, bi cor rō dol thīn.”

Luk 18

Cäät ciäk jökä kene luuk

¹Kā cu Yecu ḷi kōaare lat ruac cäädä ke yōo bike a pal ni cianj, kā /ci loḷkien bi baath.

²Cue wee ḷ, “Tēeke kuäär luok mi te rēy wec mi /ci dual ke Kuoth, kā thile je luth ke naath.

³Kā en wec emo te ciäk jökä thīn mi la bä kā je, kā jōke je ḷ, ‘Kāmni yā cuōṅj kā ram min goony ke yā.’

⁴Cue je loḷ ke thāṅj nīni, ke jōak cue rō jōk ḷ, ‘Cāṅ thile yā luth ke Kuoth kā thile ram mi dualä ke je,

⁵kā ke yōo jut ciäk emo yā elōṅ, bä je moc cuōṅj ke yōo /ce yā bi le cuc ke bende mi thil pak.’ ”

⁶Kā cu Kuäär ni Yecu wee ḷ, “Lienje ruac min lat kuäär luok mi thil cuōṅj ε.

⁷Kā /ci Kuoth nēeke tin ce mēk, tin la cōalke je ke cāṅ kene wäär bi moc cuōṅj? Ken be gaal elōṅ ke luäkde ke ke?

⁸Yän larä je ye, be ke moc cuōṅj ke pēth. Kā mi wä Gat Ran wä ben, tēeke ney ti ṅathke je ti be jek wīj muōṅj?”

Cäät ran Pa-ri-thii kene thuul thōlbokä

⁹Cu Yecu cäät eme lat thāṅj nath tin ṅathke ni rō, ke ḷi cuṅni, kā canyke ney tin kōkien.

¹⁰“Cu wutni dāṅ rēw wä pal luaak Kuoth, ram kel ε raan Pa-ri-thii, kā min dōdien ε thuul thōlbokä.

¹¹Cu Pa-ri-thii cuōṅj kā rō a pale ḷ, ‘Kuoth, yän larä ḷi tēth loaac ke yōo /cä cētke ney tin kōkien, kuēel, ti thil cuṅ, ti dhōöm, kā /cä cētke thuul thōlbokä ε mε.

¹²La thēekä mīth kā rēew ke juok. Kā la yän kel kā wāli nyinkä diaal a thōp Kuoth.’

13 Kä cu thuul tholbokä cuḃḃ a nan, a cāḃḃ ni nhial /kenε je liec. Kä duunde ḃḃ cuε locde pat wēē j, 'Kuoth, a locdu kḃc ke ḃḃ, ε ḃḃn guan dueeri!'

14 ḃḃn larä je ye, ci wut εmḃ loc dhḃre a cε cuḃḃḃ jek nhiam Kuoth kä ram in dḃdien. Ke kuj εmḃ ram mi kap rḃḃde nhial ba je luḃḃc piny, kä ram mi loc rḃḃde piny ba je kap nhial."

Puḃth Yecu ke gaat ti tietni

(Mēt 19:13-15, Mak 10:13-16)

15 Kä cu naath Yecu nḃḃn gaatkien ti toatni ke ḃḃḃ be ke thiap. Mēē ci jḃ kḃaare je nen, cuke naath ḃḃr.

16 Cu Yecu ke cḃl wēē j, "A dhḃli ti nyin tietni bā kä ḃḃ. /Cuare ke pen ben, ke ḃḃḃ kuäär Kuoth ε duḃ nēeni ti cεtke ke.

17 Ḃpuc, ḃḃn larä je ye, ramḃ /ci kuäär Kuoth bi nhḃk ḃ, cεtke gat mi tot ḃ, /ce bi met coth thḃn."

Wut mi riän riän

(Mēt 19:16-30, Mak 10:17-31)

18 Cu kuäär kel Yecu thiec j, "Ḃjic mi gḃaa, εḃḃu mi bā lat ke ḃḃḃ bā tēk mi dḃraar jek?"

19 Cu Yecu je jḃḃk j, "Ḃḃḃu cḃḃli ḃḃ jḃ ram mi gḃaa ḃ? Thile ram mi gḃaa ε ni Kuoth kärḃa.

20 Jḃn, ḃḃci ḃḃḃt j, '/Cu dhḃm, kä /cu raan näk, /cu kuel, /cu raan gḃny ke kac, kä luthni guur kene muḃḃr.' "

21 Kä cuε wee j, "Cā tḃtḃ diaal lat ni mēē ε ḃḃn ḃḃēt."

22 Mēē ci Yecu mεmε liḃ, cuε je jḃḃk j, "Ḃḃḃde te kel jḃḃr kä jḃ. Wēr, kḃk ni nyinku diaal, kä dāäk ni yḃw kä ney ti can, bi riän wā jek nhial, kä bēer guuri ḃḃ."

23 Mēē cε nḃmḃ liḃ cu locde jḃääk, ke ḃḃḃ ε ram mi riän riän εḃḃḃ.

24 Kä cu Yecu ε guic, cuε wee j, "Kä be buḃm jḃdi εn ḃḃḃ bi ney ti riän riän wā rey kuäärä Kuoth!

25 Ke thuḃk bi thiak ni ḃḃḃ dee thḃrḃl cooth ke wanḃ libḃkä kä wā raam mi riän riän rey kuäärä Kuoth."

26 Cu ney tēē ca nḃmḃ liḃ wee j, "Kä εḃa dee kään ḃ?"

27 Kä cu Yecu wee j, "Mi /ca dee luän ε raan, luän Kuoth ε."

28 Kä cu Pi-tḃr wee j, "Nene, kḃn cakḃ dhḃrḃḃ banḃ piny kä guḃḃrḃḃ jḃ."

29 Kä cu Yecu ke jḃḃk j, "Ḃpuc, ḃḃn larä je ye, thile ram mi ci dhḃre banḃ piny, kie ciekde, kie dämani, kie diēthke, kie gaatke, ke kuj kuäärä Kuoth,

30 mi /ci ti nuan bi jek en tääme, kene tēk in doraar ke guāth ε bi beni.”

Diɔɔk lārā Yecu ke liāde

(Mēt 20:17-19, Mak 10:32-34)

31 Kä cu Yecu jaake dan wäl rew cōal guāthdien kārɔ, cue ke jīök i, “Nēne je, wä kōn kä Jε-ru-tha-lem. Kä bi ti diaal tēē ca gōr ε gōök ke kuj Gatdä Ran a thuɔɔk.

32 Ba je wä lath tetni juri, kä ba je dōl, kä ba je kuēth, kä ba je n̄ul kä ruey.

33 Kä ke kōr duäcäde, ba je näk, kä ke diɔɔk n̄ini be rō nyok ke jīēc līth.”

34 Kä /ken n̄aani t̄it̄i cop rey loɔnikien. Ke thuɔɔk ca ruac εme tēē kä ke, kä /ken ken luotde n̄ac.

Jak Yecu ke wān cōaar mi liim kä gōaa

(Mēt 20:29-34, Mak 10:46-52)

35 Kä mēē ci Yecu thiak ke Jε-ri-ko, tēēke wut mi cōr mi nyuur gekä duɔɔr, liime.

36 Mēē ce buɔn mi jal liɲ, cue min lät rō thiec.

37 Cu ken ε jīök i, “Ret ni Yecu, raan Na-dha-rēth ke wane me.”

38 Kä cue ciöt i, “Yecu, Gat Dee-bid, a loɔdu kōc ke yä!”

39 Cu ney tin te n̄hiam ε yōr, ke yōö be biet. Kä cue ku rōal elōɲ wēē i, “Gat Dee-bid a loɔdu kōc ke yä!”

40 Cu Yecu rō kap cuɔɲ, kä cue wee a wut εmō nōɲ ke je. Kä min ci wut ben thiekä, cue je thiec i,

41 “Eɲu mi goori bä lät kä j̄i?” Cue wee i, “Kuäär, gōörä yōö bä rō nyok ke guec.”

42 Cu Yecu je jīök i, “Ku guic, n̄athdu ce j̄i k̄än.”

43 Cu wut εmō guic ni en guāth εmō, kä cue je guɔɔr a puɔnye Kuoth. Kä mēē ci naath ε nen, cu ken diaal Kuoth liak.

Luk 19

Yecu kene Dhē-ki-yāth

1 Cu Yecu wä kä Jε-ri-ko, kä cue rēt ke je.

2 Kä te kuäär thuɔl tholbōkā mi cōal i Dhē-ki-yāth mi riāɲ riāɲ th̄in.

3 Kä cue gōr en yōö be Yecu nen mi ε ram mi te di, kä kuj bunä, ke yōö ε wut mi ciek ciek.

⁴Ino cue riŋ nhiam, kä cue wä kot wii jiaath, ke yöö be Yecu nen, ke yöö be rät ke jen duɔɔp emɔ.

⁵Mëë ci Yecu cop en guäth emɔ, cue nhial liec kä cue je jiök i, “Dhë-ki-yäth, bër piny ke pëth, ke yöö bä dhil wä te cienɗu en wale.”

⁶Cue ben piny ke pëth, kä cue je nyuɔɔr ke tëth loaac.

⁷Kä cu ney diaal tää ca je nen, ε tok ke mi ke wäke i, “Jen be waa jal raam mi guan dueeri.”

⁸Cu Dhë-ki-yäth cuɔɔ en wiini, kä cue Kuäär ni Yecu jiök i, “Nen ε, Kuäärä, bä kujc kel kä nyinkä diaal kam ney ti can. Kä mi cä raan mac ke duɔɔr, bä je cuɔɔe ni kä nuaan.”

⁹Kä cu Yecu ε jiök i, “Wale ci kan teekä ben cien emε, ke yöö jen bä ε gat A-be-ram.

¹⁰Ke yöö bä Gat Ran ke yöö be ney ti ci bath ben gor, kä be ke kän.”

Cäät yiɔɔni dääpä

(Mët 25:14-30)

¹¹Mëë liŋ naath njaani titi, cu Yecu ruac cäätdä lat, ke yöö ce thiak ke Je-ru-tha-lem, kene yöö cuke je car bi cian kuäärä Kuoth mal ben ni en guäth emɔ.

¹²Ke kuj emɔ cue wee i, “Ci wut mi luɔthke jiseen, wëë rool mi nan, ke yöö be buɔm kuäärä wä jek kä be luny jök.

¹³Cue kuaanyke daŋ wäl col, kä cue ke kam yiow dääpä daŋ wäl. Kä cue ke jiök i, ‘Laatde yiow titi amäni mi cä luny jök.’

¹⁴Kä duunde yöö cu ji rööle je nyir kä cuke naath jäkä kɔɔre, wäke i, ‘Cako je gor en yöö bi wut emɔ a kuäärä.’

¹⁵Mëë ce luny jök, kä ce buɔm kuäärä jek, cue laatke tää ce kam yiow col, ke yöö be je ben nac enu mi ca jek ala röp ke läät ni yiɔɔni.

¹⁶Cu ram in nhiam ben nhiamde, wëë i, ‘Kuäär, yiëth dääpädu ce yiow daŋ wäl.’

¹⁷Kä cue je jiök i, ‘Gɔaaε elɔɔ. ε jin läät mi gɔaa. Ke yöö njaathä ji ke yuɔp kä min tot, bi a kuäär wiini daŋ wäl.’

¹⁸Kä cu ram in rɔwde ben bä, cue wee i, ‘Kuäär, yiëth dääpädu ce yiow daŋ dhiiec kɔkien nööŋ.’

¹⁹Kä cue je jiök i, ‘Bi jin a rueec wiini daŋ dhiiec.’

²⁰Cu ram in dɔdien ben, kä cue wee i, ‘Kuäär, yiëth dääpädu men. Cä je yien ke bij.

21Cä dual ke j̄i, ke yöö ε j̄in ram mi teke ruac mi j̄iääk. Kä la käni ti /ci t̄o a nyinku, kä la η̄eri ti /keni pith.'

22Cue je j̄iök i, 'Bä j̄i luk nike ruaacni thuokdu p̄any lö kuany mi j̄iääk! Εruc, ci je η̄ac εν yöö ε γ̄än ram mi bec ruacde, kä k̄anä ti /ci t̄o a nyinkä, kä η̄ëärä ti /k̄an pith?'

23Kä kue la η̄u /keni yiōōk̄ä l̄ath guäth t̄owä yiōōni m̄o? Ke yöö mi ca lony j̄ok d̄ëe ke k̄an ke r̄epdien.'

24Kä cue ney ti cuη gekäde j̄iök i, 'K̄ane yiëeth d̄äpä kä je, kä k̄ame je ram in teke yiow d̄an wäl.'

25Kä cuke je j̄iök i, 'Kuäär, jen ake yiow d̄an wäl!'

26'Kä γ̄än larä je ye, ram mi teke ti η̄uan ba je mat̄ ti η̄uan. Kä ram mi thil η̄u, a c̄äηe ni min teke je, ba k̄an kä je.

27Kä ke kuj̄ j̄i t̄ërä t̄iti, tin löke yöö b̄äke ruac, nööηe ke wane me, kä n̄ake ke nhiamdä.' "

Cuop Yecu kä Je-ru-tha-lem

(M̄et 21:1-11, Mak 11:1-11, J̄oon 12:12-19)

28M̄ëe ci Yecu mem̄e lar, cue wä nhiam kä ke, w̄ëe kä Je-ru-tha-lem.

29M̄ëe ce ben thiekä Beth-pac kene Beth-ani guäth mi coal i Päm O-lip. Cue j̄i k̄oaare d̄an r̄ew j̄ak,

30w̄ëe i, "Wiaa r̄ey ciëη miä nhiamdun, kä nie wädun r̄ec bia ruath muol mi ca yian piny jek, mi /ken raan met kot j̄oökde. Luonye je kä nööηe je wane me.

31Mi t̄ëeke ram mi wä ye thiec i, 'Eηu luonye je m̄o?' bia luoc je i, 'Goor Kuäär ε.' "

32Cu ney tin ca j̄ak wä, kä cuke je jek c̄etke min ce lar ke.

33Kä min luonyke ruath muol, cu j̄ike ke thiec i, "Eηu luonye ruath muol o?"

34Cuke wee i, "Goor Kuäär ε."

35Kä cuke je nöη Yecu, kä m̄ëe cike bieynikien pap j̄ok muol, cuke Yecu jakä nyuur j̄oökde.

36Kä min j̄äle j̄oökde, cu naath bieynikien γ̄ar dup.

37Kä min w̄ëe dup in wä piny ke Päm O-lip, cu j̄i k̄oaare ti η̄uan ε tok ke mi liake Kuoth ke t̄ëth loaac ke j̄ow mi diit ke kuj̄ lätni bumä diaal t̄ëe ci ken ke nen,

38wäke i, "A puoth teke kuäär min b̄ëe ke ciöt Kuar ni Kuoth! A mal te nhial kä a buay te ni puorä nhial!"

³⁹Kä cu thaṅṅ ji Pa-ri-thii ti te rey bunä je jiök i, “Diic, luek ji kōaaru ke yöö bike biet.”

⁴⁰Cue ke loc i, “Yän larä je ye, mi ci ney titi biet, bi pääm puanykien ε tok ke mi roalkε.”

Wiee Yecu ke kuj Je-ru-tha-lεm

⁴¹Mëë ci Yecu ben thiekä wec, kä cε wec nen, cue wiee ke kujde,

⁴²wëë i, “Duṅ mi deri je ṅac a cāṅe wale ken tin nöönke mal! Kä täame cake tey kä ji.

⁴³Ke thuṅk bi nin ben, ti bi ji tēru ji göl piny ke koṭni kujni diaal.

⁴⁴Kä bike jin Je-ru-tha-lεm dak piny, yene gaatku tin cien reydu, kä /ca päṁ kel mi ca täth reydu bi pal wij paam mi doḍien. Ke yöö /keni guṅath ëë guj Kuoth ε ni ji ṅac.”

Wä Yecu rey luaak Kuoth

(Mēt 21:12-17, Mak 11:15-19, Joṅn 2:13-22)

⁴⁵Kä cu Yecu wä rey luaak Kuoth, kä cue tok ke mi tuk ney tin koake ṅoak en wini raar.

⁴⁶Kä cue wee i, “Ca je ḡor i, ‘Luaakdä be a luaak palä,’ kä cia je jakä guṅath dolä maṅni nath.”

⁴⁷Ni cian la ṅiice naath rey luaak Kuoth. Cu bööth palä tin diit kene ji ḡorkä ke bööth nath duṅṅor ḡor en yöö bike je näk.

⁴⁸Kä cue thil guṅath mi cu ken ε jek mi deë gueer ni je, ke yöö ci ney diaal ro mat ke yöö lienke min latde.

Luk 20

Thiec ke kuj luāṅä Yecu

(Mēt 21:23-27, Mak 11:27-33)

¹Cāṅ kel mëë ṅiic Yecu naath rey luaak Kuoth kä lätdε ke thuk Kuoth ti ḡow, cu bööth palä kene ji ḡorkä ke diit ji Juudh ben kä je.

²Cuke je jiök i, “Läri je ko, ε luṅ ṅa mi lätdi ṅoani titi? Kä ḡṅa mi käṁ ji luṅ εme?”

³Cue ke loc i, “Yän bä ye thiec ke duṅṅor bä, kä luṅce je yä.

⁴Lak Joṅn ëë lake ni naath, bëë nhial kie bëë kä naath?”

⁵Cuke ruac kärṅ, wäke i, “Mi wane je lar i, ‘Bëë nhial’, be wee i, ‘Kä ḡṅu /kaṅe je ṅäth o?”

⁶Kä mi larnε je j̄, ‘Bëë kä naath’, bi ney diaal kɔn bök, ke yöö ci ken ε η̄ac j̄ J̄ɔɔn ε gök.”

⁷Cukε je loc j̄, “/Kɔn kueckɔ gūaath in bëë th̄in.”

⁸Kä cu Yecu ke j̄jök j̄, “Amäni yän bä, /cä ye bi lar lūan in latdä η̄ɔak t̄ij̄.”

Cäät lāatni r̄ey kakä wal ke kuj̄ kɔan̄

(Mët 21:33-46, Mak 12:1-12)

⁹Cu Yecu ε tok ke mi lätdε naath cäät εmε. “Ci raan kak wal ke kuj̄ kɔan̄ pith, kä cuε je b̄any j̄i p̄ithä wal, kä cuε wä rool mi d̄ɔdien mi be wä jääny th̄in.

¹⁰Mëë ci gūaath cikä wal cop, cuε läätde j̄äkä j̄i p̄ithä, ke yöö bike je wä kam kuj̄ide kä d̄ey wal. Kä cu j̄i p̄ithä je dūac, kä cukε je jakä loc j̄ok ke tetke baan̄.

¹¹Kä cuε läätde d̄ɔdien jakä ke, kä cukε je dūac bä, kä cukε je kuëth, kä cukε je jakä j̄ien n̄ike tetke baan̄.

¹²Kä cuε ke j̄äk kä läätde in diɔɔkdiεn bä. Kä cukε je moc ke buɔɔt, kä cukε je yuor raar.

¹³Kä cu gūan kakä wal ke kuj̄ kɔan̄ wee j̄, ‘Yän bä ni η̄u lat? Yän bä ku jak ni gatdä min n̄hoakä, d̄ɔn bike je lūth.’

¹⁴Kä mëë ci lāat ε nen a bëë, cukε ruac kärɔ wäke j̄, ‘Nεmε ε j̄en gatdε min bi nyinke gūal, kuane je näk, ke yöö bi nyin gūan cūa nyinkɔn.’

¹⁵Cukε je yuor raar r̄ey kakä wal ke kuj̄ kɔan̄, kä cukε je näk. Täämε η̄nu mi, bi gūan kakä wal ke kuj̄ kɔan̄ ε lat kä j̄i p̄ithä?

¹⁶Be j̄i p̄ithä t̄ɔtɔ ben näk, kä be kakä wal wal ke kuj̄ kɔan̄ gūal ney ti k̄ɔkien.” Mëë c̄ike m̄om̄o liη, cukε wee j̄, “A je /ci tuɔɔk!”

¹⁷Kä cuε ke guic, cuε wee j̄, “Kä η̄nu lot n̄εmε je m̄ɔ? Mëë c̄ε wee j̄, ‘Päm ëë ca l̄ok ε tāath dūeli, ε j̄en ci a päm ḡɔnt̄tdä m̄ɔ?’

¹⁸Kä ram ɔ bi t̄eth w̄ij̄ pāam εmɔ ɔ be tööl. Kä mi wä päm εmɔ pen w̄ij̄ ran be je r̄iac.”

¹⁹Kä mëë ci j̄i ḡɔrä kene bööth palä tin d̄it je η̄ac en yöö ci Yecu ruac cäättdä n̄εmε lat ke kuj̄dien. Cukε je ḡɔr en yöö deeke je k̄ap en gūath εmɔ, kä duunde yöö cukε dual ke naath.

Thiec ke kuj̄ th̄opä th̄olbökä

(Mët 22:15-22, Mak 12:13-17)

²⁰Ke kuj̄ εmɔ cukε je tit, kä cukε naath jak ti b̄iemke je ti ca r̄ɔ l̄el j̄ ke ney ti ḡɔw, ke yöö bike Yecu ḡɔany ke ruaacnikε, kene yöö deeke je nan̄ nhiam kūari lūok kene j̄i kumε tin teke lūan̄.

21 Kä cuke Yecu thiec ɿ, “Dɿic, kɔn ɲackɔ je en ɣöö ti ke cuɔɔɲ kä tin latdi kä ɲɿci naath, kä /ci naath ley, kä duunde ɣöö ɲɿci naath ke duɔɔp Kuoth ke thuɔk.

22 Lotde rɔ en ɣöö bako Thii-ther luɔny thɔlbɔk, kie /ce rɔ lot?”

23 Kä duunde ɣöö cu Yecu pɛlien ɲic, kä cue ke jɿök ɿ,

24 “Nyuɔthe ɣä yiëeth. Kä ε wɿc ɲa kɛnɛ ciöt ɲa ca gɔar thɿn ɔ?” Cuke wee ɿ, “E Thii-ther.”

25 Cue ke jɿök ɿ, “Kä kɔme Thii-ther tin la nyin Thii-ther, kä kɔme Kuoth tin la nyin Kuoth.”

26 Kä /ken kɛn ε luɔɲ ke kɔp nhiam naath, ke kuɿ ruaacnikɛ. Kä cuke gɔac ke min ce loc kä cuke biet.

Thiec ke kuɿ jiecä nath ɿth

(Mët 22:23-33, Mak 12:18-27)

27 Cu thɔɔɲ jɿ Thëd-du-thii tin larke je ɿ thile jiec nath ɿth, ben kä Yecu.

28 Cuke je thiec ɿ, “Dɿic, ci Muthɛ ruac gɔr ke kuɿda en ɣöö mi ci dăman ran ɿw, kä tëëke ciek kä thile ke gat, bi wut εmɔ ciek dăman kɔn, kä be dăman diëth gaat.

29 Tääme tëëke gaat raam kel dɔɲ bärɔw. Cu kɛë kuɛn, kä cue ɿw a thile je gat.

30 Kä cu gat in rɛwde ciek kuɛn,

31 kä cu gat in diɔɔkdiɛn ciek kuɛn, kä cu kɛn dɔɲ bärɔw diaal ɿw a thil gaat.

32 Kä ke kɔre cu ciek ɿw bä.

33 Ke kuɿ εmɔ bi ciek ku la ciek ɲa jiecä nath ɿth? Ke ɣöö ci kɛn dɔɲ bärɔw ciek kuɛn.”

34 Cu Yecu ke jɿök ɿ, “Gaat runi tɿtɿ kuenke, kä kuɛn ke ke.

35 Kä nɛy tin rɔɲ ke ɣöö ba jiec ɿth kä bi cieɲ runi tin bi ben /cike bi kuɛn, kä /cake bi kuɛn.

36 Ke thuɔk /cike bi le ɿw, ke ɣöö cɛtke ke jaak nhial, kä ke gaat Kuoth tin la gaat jiecä ɿth.

37 Kä ci Muthɛ je nyoth a jɔc, en ɣöö jiec nɛy ti ci ɿw rɔ ɿth. Căät buɔt buɔt ëë waɲ, ce ruac thɿn ke kuɿ Kuɔr ni Kuoth ɿ, ‘Kuoth A-be-ram, Kuoth Ay-dhek, Kuoth Je-kɔb.’

38 Tääme, /cie Kuoth nɛni ti ci ɿw, ε Kuoth nɛni ti tëk, ke ɣöö tëk kɛn diaal ke je.”

³⁹Kä cu thaaṅ ji gorkä je loc i, “Dii, ci ruac agaa.”

⁴⁰Ke yöö /ci ken e gor i deë le thiec ke mi dodiën.

Thiec ke kuj Me-thia
(Mët 22:41-46, Mak 12:35-37)

⁴¹Kä cu Yecu ke thiec i, “Dee ken e lar idi en yöö Me-thia e gat Dee-bid?”

⁴²Ke yöö en Dee-bid puṅnyde ce je lar rey buok Diit i, ‘Ci Kuäär ni Kuoth Kuäärä jiök i, “Nyuuri kuj cuëcdä,

⁴³amäni mi cä ji tēru jakä laṭh ciökniku.” ’

⁴⁴Kä ino cōl Dee-bid je i Kuäär ni Kuoth, kä dere ku la gatde idi?”

Lujk Yecu ke kuj njieeni nuṅni
(Mët 23:1-36, Mak 12:38-40)

⁴⁵Kä a lieṅke e ney diaal, cu Yecu ji kōaare jiök i,

⁴⁶“Nieke rō ke ji gorkä tin nhoake yöö bike jal ke bieyni ti baar baar kä nhoake yöö nērke ke luthä guāth kōkā, kä nhoake nyuur kōamni tin gow guāth duṅli ji Juudh, kene guāth tin gow guāth miṭhni.

⁴⁷Ken macke dhor mään jōkni kä nyuothke rō ke pali ti baar baar. Bike duac mi jiäk ni jen jek.”

Luk 21

Muc ciäk jōkä
(Mak 12:41-44)

¹Kä cu Yecu ney ti riṅ riṅ nēn laṭhke muckien guāth yiōni luaak Kuoth.

²Kä cu e ciäk jōkä mi can nēn, thōpe yiow laṅni daṅ rew ti nyin tietni.

³Cu e wee i, “Epu, ṅān larä je ye, ci ciäk jōkä me can eme thōp ni mi leny ken diaal.

⁴Ke yöö ken diaal cike muṅc rey riṅjädiën mi diit, kä ciäk eme rey canäde ce nyinke diaal tin dee tek ke je thōp.”

Ruac Yecu ke kuj dākä luaak Kuoth
(Mët 24:1-2, Mak 13:1-2)

⁵Kä mēe ruac thaaṅ ji kōaare, ke kuj gōyā luaak Kuoth ke biele min ca bil ni je, ke päam ti gow kene muc tin ca thōp Kuoth, cu e wee i,

⁶“Ke kuj ṅaani ti cia nēn ti, bi nṅ ben mi /ci päam kel bi duoth wii paam dodiën, ba ken diaal yuor piny.”

Rik kene ciaṅ jiäkni
(Mët 24:3-14, Mak 13:3-13)

⁷Kä cukε Yecu thiec i, “Ḍiic, bi nɔmɔ tuɔɔk i nɛy? Kä bi nyuuthɔe a ŋu, en yöö be tuɔɔk?”

⁸Kä cue wee i, “Niεε rɔ, ke yöö /ca ye bi buath jɔɔr, ke yöö bi nɛy ti ŋuan ben ke ciötdä, wäke i, ‘Ɔ jɛn yän!’ kä ‘Ci guāath thiak!’ /Cuare wä kɔɔriɛn.

⁹“Kä mi wä yen thuk kɔɔri liŋ kene rɔal, /cuare dual. Ke yöö bi tɔtɔ yik tuɔɔk ke nhiam, kä /ci guut bi cu ben ni en guāth ɛmɔ.”

¹⁰Kä cue ke jiök i, “Bi dɔɔɔ nyiëeny ke dɔɔɔ, kä bi kuääɔ nyiëeny ke kuääɔ.

¹¹Be teke lath piɛny mi dɪt, kä be teke buaath kene juāth guāthni ti gööl. Be teke nyin dualä kene nyuuthni ti dɪt ti gäyke naath nhial.

¹²“Kä a ŋot /ken tɪtɪ diaal ni tuɔɔk, ba ye yian, kä ba ye ciɛŋ a jiäk, ba ye gɔny guāth dolä ji Juudh kä ba ye naŋ duëli yieenä, kä bike ye naŋ nhiam kuāri kene ruëec ke kuj ciɔtädä.

¹³Neme be ye moc yöö bia thuk tin gɔw lat naath.

¹⁴Inɔ çare ɛ /kane rɔ ni rialikä ke duɔɔp in bia gaŋ ni rɔ ke nhiam.

¹⁵Ke yöö bä ye moc rieet kene pel mi /ci ji tērun ɛ bi luāŋ ke gāk kie ke luɔɔ.

¹⁶Kä çäŋe ni diëethkun, kene dāmuɔɔri kene watkun ke māthnikun bike ye kɔak, kä bike thaŋdun näk.

¹⁷Kä ba ye nyir ɛ nɛy diaal ke kuj ciɔtädä.

¹⁸Kä thile mjem wecdun kel mi bi bath.

¹⁹Ke dhieelun bia tēkdun jek.”

Ruac Yecu ke kuj dāk Jε-ru-tha-lɛm

(Mēt 24:15-21, Mak 13:14-19)

²⁰“Mi wä yen Jε-ru-tha-lɛm nen a ca göl piny ɛ rɛm, kua ŋac en yöö ci dākde thiak.

²¹Kä bi nɛy tin te kä Ju-dia rɔ bar wuɔthni päämni, kä nɛy tin te rɛy wec jieɛn. Kä a nɛy tin raar rɛy wec /ci ɛ loc rɛyɔe.

²²Ke yöö nɪn tɪtɪ ke nɪn cutdä, ke yöö bi ruaacni tēe ca gɔr a thuɔk.

²³Riek ake män tin ruët kene tin lueth en nɪni tɔtɔ! Ke yöö be teke jiath laaac mi diit wii muɔɔn, kä bi waŋ laaac teke ken nɛy tɔtɔ.

²⁴Bake näk ke thep, kä bake naŋ ala pëec rɛy dööri diaal. Ba Jε-ru-tha-lɛm dɔany piny ɛ Jur, amäni ci guāath juri thuɔk.”

Ben Gatdä Ran

(Mēt 24:29-31, Mak 13:24-27)

25“Kä bi nyuuth te th̄in kä c̄än, ke pay kene c̄ier, kä be teke jiath loaac wij̄ muḥḥon kä be w̄ic döör̄i ȳic, ke wuḥw̄ piini bar, kene muan̄.

26Bi naath muḥḥon ke dual ke ḥäcdien ke min bi tuḥḥk wij̄ muḥḥon, ke ḡöḡ ba buḥḥm buḥḥḥm nhial ḡḥk.

27Kä ke k̄ore ba Gat Ran nen beë piny rey puḥḥrä ke buḥḥm kene buay mi dij̄t.

28Tääme mi ci t̄it̄i diaal ku tuḥḥk, kua r̄ḡ j̄iec kä kape wuḥḥk̄un nhial, ke ḡöḡ ci k̄andun thiekä.”

D̄iic ke kuj̄ jiaath ḥḡḡḡḡ

(M̄et 24:32-35, Mak 13:28-31)

29Cu Yecu ke lat ruac c̄äät̄dä j̄, “Guḥḥḥe jiath ḥḡḡḡḡ kene j̄ien diaal.

30M̄o ci j̄ithkien tunh ḡ, la yen ε cuḡ ḥäc en ḡöḡ ci ruel thiḡk.

31Kä ḥäḥḥe je b̄ä, mi w̄ä yen ḥḡak t̄ḡḡ w̄ä nen, bia je cu ḥäc en ḡöḡ ci kuäärä Kuḥḥ ku thiḡk.

32Ḥḡuc, epuc, ḡän larä je ye, /ci r̄ic em̄e bi thuḥḥk a /ken ḥḡak diaal t̄it̄i tuḥḥk.

33Bi nhial kene piny thuḥḥk, kä /ci r̄ieetk̄ä bi met thuḥḥk.”

T̄aye jinä

34“T̄iet̄de r̄ḡ ke ḡöḡ /ca loḥk̄un bi tiam ε cuḥḥc m̄ieth kene ḡḡḡ k̄oaḥḡni, ke diḥḥe ke kuj̄ teekä, d̄ḡḡ bi c̄än em̄o ye mam,

35ḥḥḥḥe dhuur ke ḡöḡ bi c̄än em̄o dhil ben kä ney diaal ti c̄ien wij̄ muḥḥḥon keḥliw.

36Kä t̄aye jinä guḥḥḥni diaal. Kä pale ke ḡöḡ d̄ere teke buḥḥm ke k̄andun kä ḥḡaani diaal tin bi tuḥḥk, kene ḡöḡ bia cuḥḥḡ nhiam Gatdä Ran.”

37Guḥḥḥni diaal la ḥḡiḥḥe rey luaak Kuḥḥ, kä ke w̄äär la w̄eë raar, wij̄ paḡam mi ḥḥal j̄ “Ḳ-lip.”

38Kä la ney diaal a b̄ä kä je ke runwan̄ rey luaak Kuḥḥ, ke ḡöḡ bike ruaacnike ben liḡ.

Luk 22

C̄ap ḡorä ḥḡ Yecu

(M̄et 26:1-5, Mak 14:1-2, J̄ḡḡḡ 11:45-53)

1Tääme ci guḥḥḥ thiḡk ke kuj̄ t̄imä m̄ieth jurayä mi thil thuḥḥ, min ḥḥali “C̄än Bälä”.

2Cu bööth palä tin dij̄t kene j̄i ḡḡrkä ḥḡ mi ba n̄äk ni Yecu ke t̄ḡḡ ḡḡ, ke ḡöḡ dualke ke naath.

Nhök Ju-däth ke k̄ḥk Yecu

(M̄et 26:14-16, Mak 14:10-11)

³Cu Cey-tan wä löc Ju-däth min coal i lth-kë-ri-ot, ram kel kä jaak dan wäl rëw.

⁴Cue wä ruac ke bööth palä tin dij kene gaan luaak Kuoth, ke cap in derë Yecu kök ke ke je.

⁵Kä cu lockien tæth elon, kä cuke je mat en yöö bi ken e moc yiw.

⁶Kä cu Ju-däth e nhok, kä cue guath mi be ke kök je a /ci buon te thin gor.

Cam Yecu ke Mjeth Caṅ Bälä
(Mët 26:17-25, Mak 14:12-21, Joon 13:21-30)

⁷Kä cu cän timkä juray mi thil thuop cop, min la ruath dëel roomä Caṅ Bälä a thöpke thin.

⁸Cu Yecu Pi-tor kene Joon jak, jöke ke i, "Wiaa, riale mjeth Caṅ Bälä ikä ke kujdan, ke yöö dene je wä cam."

⁹Cuke je thiec i, "Goori yöö bako je wä rialikä winith?"

¹⁰Cue ke jök i, "Lienje je, mi wä yen cop rey wec, bia röm ke wut mi kap pi ke dhaar guore je cien o be wä thin o.

¹¹Kä jöke guan ciën i, 'Ci Djic thiec en yöö, duel jaali a nikä min bä mjeth Caṅ Bälä cam thin kone ji kjaarä?'

¹²Kä be ye nyuoth duel mi dij mi te nhial wij duël mi ca pap ni wen. Riale je ikä ke kujdan."

¹³Cuke wä, kä cuke je wä jek cëtnike min ce lar ke. Kä cuke mjeth Caṅ Bälä rialikä.

Mjeth Kuṅ ni Kuoth in jök
(Mët 26:26-30, Mak 14:22-26, 1 Kor 11:23-25)

¹⁴Mëe ci thaak cop, cu Yecu nyuur guath mjeth kene jaake kel.

¹⁵Kä cue ke jök i, "Cä je gor elon en yöö bä mjeth Caṅ Bälä emë cam kel ke ye a /kan ni cuuc.

¹⁶Ke yöö yan larä je ye, /cä mjeth emë bi cam, amäni mi wëe wä thuok rey kuäärä Kuoth."

¹⁷Kä cue lier kan. Mëe ce tæth loaac lar, cue wee i, "Kane nemë kä daake je kamdun

¹⁸ke yöö yan larä je ye a teme ni en täame /cä bi maath ke pi deeni wal titi amäni mi wä ciaṅ kuäärä Kuoth wä ben."

¹⁹Kä cue juray kan. Mëe ce tæth loaac lar, cue je puony, kä cue je kam ke wëe i, "Meme e jen puonydä, min ca thöp ke kujdun. Latde memë ke kuj timädä."

20Kä cuε liεεr leni k̄an b̄ä, ke k̄or m̄ieth w̄ëë j̄, “Jen liεεr εme min ca tith ke kuj̄idun, ε mat ruac in pay tuock ke riemdä.

21Kä n̄ēne j̄ε, ram in γ̄ä koak t̄ëë keel ke γ̄ä, kā m̄iethε ke γ̄ä keel.

22Ke γ̄öö Gat Ran be w̄ä c̄εtke min ca rialikä, kā riεk a kā jen ram in bi j̄ε koak!”

23Kä cu jaake j̄ε tok ke mi thiεcke r̄o j̄ ε̄ḡa kā ke εno bi j̄ε ku ε lat o?

Dakn̄om ke kuj̄ raam in d̄it ni jen

24Kä cu ḡakn̄om tuock kamdiεn, ke kuj̄ raam o d̄ëë car o j̄ d̄it ni jen.

25Kä cuε ke j̄iök j̄, “Te kuḡ juri ke buom n̄εekien, kā c̄oalkε ney tin ruackε ke j̄, ‘luḡḡak nath’.

26Kä /cie jen ino kā ye, ram min d̄it ni jen kā ye be la ram min kuiy ni jen, kā bi booth c̄εtke ram min läät.

27Ke γ̄öö ε̄ḡa d̄it o, ε ram min nyuur guāth m̄ieth kie ε ram in lät naath ikä? /Ci d̄itni ram min nyuur guāth m̄ieth? Kä duunde γ̄öö t̄ḡḡ reyduḡ ala ram mi läät.

28“Ke yen ney tin ci cuoḡ keel ke γ̄ä min luoke γ̄ä.

29ḡän c̄ä ye kam c̄εtke min ci Guḡḡar γ̄ä kam ruc,

30ke γ̄öö d̄oḡ bia m̄iḡh kā bia maath ke γ̄ä keel rey kuäärädä, kā bia nyuur w̄ij̄ koamni kuäärä luoke thuk duēli l-the-rel d̄ḡ w̄äl r̄ew.”

M̄ar Yecu ke ḡak Pi-t̄or ke j̄ε

(M̄ēt 26:31-35, Mak 14:27-31, J̄oḡn 13:36-38)

31“Thay-m̄on, Thay-m̄on, liḡε! Cia C̄εy-tan nhök γ̄öö be yen diaal cieth c̄εtke b̄el.

32Kä c̄ä pal ke kuj̄idu, εn γ̄öö /ci ḡathdu bi bath, kā mi w̄ij̄ ro w̄ä riet γ̄ä jakni d̄ämuōri kā bum.”

33Kä cuε Yecu j̄iök j̄, “Kuäär, ḡän c̄ä ro rialikä b̄ä w̄ä keel ke j̄i guāth yieenä keḡε ḡuḡḡath lieth!”

34Cu Yecu wee j̄, “ḡän l̄ḡr̄ä j̄ε j̄i, Pi-t̄or, /ci tuut manpalēk bi röt wale, a /keni γ̄ä ḡak ni kā dioc̄k.”

K̄iḡh yiḡoḡni keḡε ḡök ke thep

35Kä cu Yecu j̄i koaare ke j̄iök j̄, “M̄ëë c̄ä ye j̄äkä raar a thil k̄iḡh yiḡoḡni, kie ḡök, kie w̄ḡari, t̄ëëke mi cu dak kā ye?” Cuke wee j̄, “Thile mi ci dak kā ko.”

36Cuε ke j̄iök j̄, “Kä täämε, a ram mi teke k̄iḡh yiḡoḡni kie ḡök naḡ j̄ε. Kä ram mi thil thep k̄ok biide, kā a k̄ok thep.

37Ke yöö yän larä je ye bi ruac Kuoth ëë ca gɔr dhil a thuɔk ke yä j, ‘Cua je mat rey nɛni ti j̄ nyuɔni’, kä ε thuɔk ci min ca gɔr ke kujdä a thuɔk.”

38Kä cukε wee j, “Kuäär, nen ε, te thepni dan rew wane.” Cue wee j, “Rɔŋke.”

Pal Yecu wii Paam ɔ-lip

(Mët 26:36-46, Mak 14:32-42)

39Cu Yecu j̄ɛen rey wec, kä cue wä wii Paam ɔ-lip ke ciaandε min wen, kä cu j̄ kɔaare je guɔɔr.

40Kä min cε cop en guäth εmɔ, cue ke j̄jök j, “Pal ke yöö dan /cia bi pen duiṛä.”

41Kä cue ke bany piny, cue räth nhiam ke kam mi cεtkε pek dolä mi ca yuɔr. Cue rɔ kam muṗal, kä cue pal,

42i, “Guṗdin, mi nhoki je, woc liεer εmε kä yä, kä /ciε ruacdä, kä duunde yöö ruacdu ba lat ɔ.”

[43Kä cu j̄ääk Kuoth mi bëë nhial päl kä je kä cue je bum.

44Kä ke jiath laaac, cue pal ke loc mi thuɔk, kä cu lethdε pen piny, tithe cεtnike riem.]

45Min cε rɔɔdε j̄iεε guäth palä, cue ben kä j̄ kɔaare. Cue ke jek a cike niεen, ke kuj̄ j̄iethä laaac.

46Cue ke j̄jök j, “Enu niεne mɔ? Jiacε rɔ kä pale, ke yöö /cia bi pen duiṛä.”

Kɔk Yecu kenε kṗdε

(Mët 26:47-56, Mak 14:43-50, Jɔɔn 18:3-11)

47Min ɲot Yecu ke ruac, cu buɔn ben, kä böthke ke ε wut mi cɔal j̄ Ju-däth, min la ram kel kä jaake dan wäl w̄idε rew. Cue ben kä Yecu ke yöö bε je wä cim.

48Kä cu Yecu je j̄jök j, “Ju-däth, j̄in kɔki Gat Ran ke c̄iemdε?”

49Mëë ci n̄y tin te gekädε ε nen en yöö bi duɔɔr tuɔɔk, cukε thiec j, “Kuäär, bakɔ nyiëny ke ke ke thep?”

50Kä cu ram kel kä ke kuany boṓthä palä in diit yɔt, kä cue j̄ith cuëcdε yup.

51Kä cu Yecu wee j, “/Cuare nεmε nyɔk!” Kä cue j̄ithdε thiap kä cue jakä gɔaa.

52Kä cu Yecu bööth palä tin diit kenε gaṗṗ luaak Kuoth ke diit tēë ci ben kä je thiec j, “Ci yen ben ke thepni kenε ketni cεtkε mi lapä mäac nath?”

53Mëë tṗṗ kel ke ye ni cian rey luaak Kuoth, kä /ken yen yä kṗp. Kä nεme thaakdu kenε buɔm muṓth!”

Jay Pi-tɔr ke Yecu

(Mët 26:57-58,69-75, Mak 14:53-54,66-72, Jɔɔn 18:12-18,25-27)

54 Cukε Yecu k̄ap, k̄a cukε jε nan, cukε jε nan dh̄or bōoth̄a pal̄a in d̄iit. Cu Pi-t̄or ε gūōr a nan.

55 M̄eē ci naath mac d̄op r̄ey kal, k̄a cike nyuur gek̄a maac, cu Pi-t̄or nyuur r̄eydien.

56 Cu nyam mi läät, jε nen, m̄er mac ε cue wee j̄, “Wut εme t̄eē k̄eel ke jε b̄a.”

57 K̄a cu Pi-t̄or jε gak, w̄eē j̄, “Ciek, ȳan k̄uec̄a jε.”

58 K̄a ke k̄or mi t̄ot cu ram mi d̄odien ε nen, k̄a cue wee j̄, “Am̄ani j̄in b̄a lapi ram k̄el k̄a k̄e.” K̄a cu Pi-t̄or wee j̄, “Wutd̄ε, /ciε ȳan!”

59 K̄a ke k̄or mi c̄etk̄e thaak, cu ram mi d̄odien ε lar j̄, “Ēruc, wut εme t̄eē k̄eel ke k̄e, ke ȳöo ε raan Ḡε-le-li.”

60 K̄a cu Pi-t̄or wee j̄, “Wutd̄ε, ȳan k̄uec̄a m̄o latdi m̄o!” K̄a ni en gūath εm̄o, min ηotd̄ε ke ruac, cu tuut manpal̄ek wak.

61 Cu Kūäär ni Yecu liεc, cue Pi-t̄or guic. K̄a cu Pi-t̄or ruac Kūar tim, en m̄eē c̄ε lar jε j̄, “En wale, a ηot /ken tuut manpal̄ek ni r̄öt bi ȳa gak ni k̄a d̄īōk.”

62 Cue w̄a raar, k̄a cue w̄a wiee ke jiath l̄oac mi d̄iit.

Yiön Yecu k̄ene dūc̄d̄ε

(M̄ēt 26:67-68, Mak 14:65)

63 T̄ääm̄ε cu wutni t̄eē yiēnk̄e Yecu ε tok ke mi ȳoan̄k̄e jε, k̄a cukε jε dūc̄.

64 Cukε nyink̄e yien, k̄a cukε jε thiec j̄, “Mar ram m̄o ci j̄i ȳot ɔ?”

65 Cukε jε kūeth ke r̄ieet ti ηuan k̄ōkien.

Yecu nhiam j̄i lūōk

(M̄ēt 26:59-66, Mak 14:55-64, J̄ōon 18:19-24)

66 M̄eē ci ȳow baak, cu būon d̄ītni nath r̄o dol bööth pal̄a tin d̄iit k̄ene j̄i ḡōrk̄a. Cukε Yecu nan nhiam j̄i lūōkni.

67 Cukε jε jiök j̄, “Mi ε j̄in M̄ε-thia, läri jε k̄o.” K̄a cue ke loc j̄, “C̄an̄ lar̄ä jε ye, /ci yen ε bi η̄ath.

68 K̄a mi w̄ā ye thiec /ci yen ε bi loc.

69 K̄a duunde ȳöo a t̄em̄ε ni en t̄ääm̄ε, bi Gat Ran nyuur kūic cūēc̄ bum̄ä Kūoth.”

70 K̄a cu ken diaal ε thiec j̄, “Ē jen j̄in Gat Kūoth, j̄ōk?” K̄a cue ke jiök j̄, “Ci yen ε lar j̄ ε ȳan.”

71 Cukε wee j̄, “Ē ruac nen̄ä ηuk̄ä d̄odien mi ḡör n̄ε? K̄a can̄ε jε lin̄ ni thokd̄ε p̄any!”

Luk 23

Nan̄ Yecu nhiam Pay-let

(Mēt 27:1-2,11-14, Mak 15:1-5, Jɔɔn 18:28-38)

- ¹Cu buɔn keeliw rɔ jiec, kā cuke Yecu nan̄ nhiam Pay-let.
- ²Cuke je tok ke mi goanyke, je wäke i, “Cakɔ wut emε jek nyone dɔra, kā pens kɔ yöö luɔnykɔ Thii-ther thɔlbok, kā latde je en yöö ε jen Me-thia in la Kuäär.”
- ³Kä cu Pay-let ε thiec i, “E jin Kuäär ji Juudh?” Cue je loc i, “Ci je lar.”
- ⁴Cu Pay-let bööth palä tin dīt kenε buɔn jiök i, “Thile duer mi cä jek kā wut emε.”
- ⁵Kä cuke je kuok thɔn, wäke i, “Jen jake naath kā nyuɔɔn, ke ηiicde rey Ju-dia keeliw, ni kā Gë-le-li guɔɔth in tooke je thɔn cu mäni wane me.”

Yecu nhiam Ye-rod

- ⁶Mëë ci Pay-let memε liɔ, cue thiec mi wut emε ε raan Gë-le-li.
- ⁷Mëë cε je ηac en yöö ε raan rööl Ye-rod, cue je jäk kā Ye-rod mëë ci ben kā Je-ru-tha-lem en nini tɔtɔ.
- ⁸Tääme, mëë ci Ye-rod Yecu nen, cu locde tæth elɔɔ, ke yöö goore yöö dere je nen ke guɔɔth mi bäär, ke yöö cε këkde liɔ. Kä goore yöö dere je nen a lätde nyuuth mi gäay naath.
- ⁹Kä cue je thiεc ke guɔɔth mi bäär, kā thile mi ci Yecu ε loc.
- ¹⁰Kä te bööth palä tin dīt kenε ji gɔrkä cuɔä en wanɔ, kā goanyke je.
- ¹¹Cu mäni Ye-rod kenε lathkëerike cuke je lat a jäk, kā cuke je buy. Cua je jäk kā jɔk kā Pay-let a ca je rony ke bij mi goaa.
- ¹²Ni en cäj emɔ cu Ye-rod kenε Pay-let cua mæth, kā mëëdan ke ji tēr.

Kueth Yecu iɔth

(Mēt 27:15-26, Mak 15:6-15, Jɔɔn 18:39—19:16)

- ¹³Cu Pay-let bööth palä tin dīt ke bööth kenε naath cɔl.
- ¹⁴Kä cue ke jiök i, “Cia wut emε nɔɔ yä, ke yöö ε ram mi both naath jɔɔr. Kä ke kɔr kā mëë cä je them ni nhiamdun /kɔn ε jek en yöö te wut emε ke duer ke ηaani tin ci yen ε gony ni je.
- ¹⁵Kä thile mi ci Ye-rod ε jek kā je bä, ke yöö cε je jäk kā kɔn. Kä ke thuɔk, thile mi cε lat mi dee liɔɔ cop.
- ¹⁶Ke kuj emɔ yän bä je duac, kā bä je lony.”
- [¹⁷Tääme ke guɔɔth tɔmä, la lunye naath ram kel kā ney tin ca yian.]

18 Kä cu ken diaal roal keel ke jow mi diit i, "Nanɛ wut ɛmɛ, kä luɔnyɛ kɔ Bä-ra-bäth!"

19 (ɛ jɛn wut ɛɛ ca laɥh dueel yieenä ke kuj rolä mi ci tuɔk rɛy wec, kenɛ luc ran.)

20 Kä cu Pay-let ro nyɔk ke ruac ke naath, ke yöö goore luɔny Yecu.

21 Kä cukɛ wak ke jow mi diit elɔɣ i, "Puɔtɔɔ jɛ jiaath, puɔtɔɔ jɛ jiaath!"

22 Cuɛ ke jöök ke diɔɔkdiɛn, "ɛɣu, mi jiääk ɛno cɛ lat ɔ? /Kɔn duer mi dee liaɔ cop kä jɛ jek. Ke kuj ɛmɔ, yän bä jɛ duäc, kä bä jɛ lony."

23 Cukɛ ɣot ke mi roalkɛ ke jow mi diit ɛn yöö a jɛ puɔtkɛ jiaath. Kä cua roaliɛn liɣ.

24 Kä cu Pay-let ruac lat ɛn yöö ba min ciken ɛ thiec kam ke.

25 Cuɛ wut in ca thiec luɔnykɛ, mää ca yian ke kuj rolä kenɛ luc ran. Kä cuɛ Yecu kam ke, ke yöö dee ken ɛ lät kä min goor ken ɛ.

Puɔt Yecu jiaath

(Mät 27:32-44, Mak 15:21-32, Joɔn 19:17-27)

26 Kä min nanɛke Yecu raar, cukɛ raan Thay-rin mi cɔal i Thay-mɔn mi bää rɛy ciɛɣ kɔp, kä cukɛ jiath laɥh jɔɔkɔɔ ke yöö bɛ jɛ kap kɔɔr Yecu.

27 Kä cu buɔn nath mi diit ɛ guɔɔr kä te män rɛydien ti pɔtkɛ loɔkɛn, kä parke jɛ.

28 Kä cu Yecu roɔɔɔ rietkɛ, cuɛ ke jöök i, "Yɛn nyier Jɛ-ru-tha-lɛm, /cuare wiee ke kuɔdä wiee ke kuɔdun kenɛ gaatkun.

29 Ke yöö bi nɣn ben ti bike wee i, 'Ca rol poth kenɛ män ti /kɔn gaat met dap, ke thɣn ti /kɔn met lueth.'

30 Bike jɛ tok ke mi jöökɛ pääm i, 'Tɛthe wɔɔda kä kuɔmɛ kɔ piny.'

31 Ke yöö mi lätke inɔ min ɣot jiath a tɔc, ɛɣu mi bi tuɔk mi wä jiath wä kööt?"

32 Cua nɛy dɔɣ rɛw ti jɔ dueeri naɣ, ke yöö bake wä näk ke jɛ keel.

33 Mää cike cop guäth mi cɔal i, "Pöör", cukɛ jɛ puɔt jiaath kenɛ jɔ dueeri, te ram kel cueecɔɔ, kä te ram min dɔɣ caamɔɔ.

[34 Cu Yecu wee i, "Guɔɔɔɔn, päli ke ikä, ke yöö kuɔc ken min lät ken ɛ."] Kä cukɛ bieynike dɔɔk kamnikien ke yor gaakni.

35 Cu naath cuɔɣ gekä, guɛckɛ jɛ. Kä cu bööth ɛ buy wäke i, "Cɛ nɛy kɔkɛn kɔn. A jɛ kään ro, mi ɛ Mɛ-thia Kuoth in cɛ mek."

36 Cu lathkääri jɛ buy bä, cukɛ ben kamkɛ jɛ kɔaɣ mi wac wac,

37kä j̄jöke je j̄, “Mi ε j̄in Kuäär j̄i Juudh, k̄an r̄oodu!”

38T̄ëeke mi ca ḡor nhial w̄ide j̄, “M̄eme ε Kuäär j̄i Juudh.”

39Cu ḡuān d̄uirä kel mi ca puat̄ j̄iaath je kueth w̄ë j̄, “/Cie j̄in M̄e-thia? K̄an r̄oodu, am̄ani k̄on!”

40Kä cu wut in d̄odien je gak, w̄ë j̄, “Thile j̄i dual ke Kuoth, c̄ān n̄eni je j̄ ca j̄i kueth l̄ith c̄etke je?”

41Kä ε cuḡḡḡ en kuethdan l̄ith, ke ḡöo jek k̄on ni min r̄on ke l̄atk̄on, kä thile mi j̄iääk mi ci wut em̄e je l̄at.”

42Kä cue Yecu j̄iök j̄, “Yecu tim ḡä mi w̄ij w̄ä cop r̄ey kuäärädu.”

43Kä cu Yecu je j̄iök j̄, “Ḗruc, ḡän l̄arä je j̄i, en wale bi teke ḡä keel cien̄ Kuoth mi ḡaa.”

Liāḡ Yecu

(M̄et 27:45-56, Mak 15:33-41, J̄ḡḡn 19:28-30)

44M̄ë ci ḡow a c̄ān d̄äär, cu piny keeliw cuol cu m̄ani buak c̄ān.

45Kä min ci c̄ān kony d̄äär, cu b̄ij luaak Kuoth in d̄ijit r̄ëet ni d̄äär.

46Kä cu Yecu wak ke j̄ow mi d̄ijit, w̄ë j̄, “Guād̄in, ḡän kuēḡä yiëedä tetädu.” M̄ë ce n̄om̄o lar, cue yiëede in j̄oakdien cu ḡök raar.

47M̄ë ci kuäär r̄em̄ min ci tuock n̄en, cue Kuoth liak, kä cue wee j̄, “Ḗruc, wut em̄e thile je duer.”

48Kä m̄ë ci buḡn keeliw m̄ë ci r̄o dol min ci tuock n̄en, cuke loc ciëēḡnikien a p̄atke kathkien.

49Cu n̄ey diaal t̄ëe ḡacke Yecu am̄ani m̄än t̄ëe ḡuḡḡrke je kä Ḗë-le-li cuḡḡḡ ε n̄an, ḡuecke t̄it̄i diaal.

Kuḡny Yecu

(M̄et 27:57-61, Mak 15:42-47, J̄ḡḡn 19:38-42)

50T̄ääme t̄ëeke wut mi ḡaa kä ḡuān cuḡni mi c̄ali Jo-thep, c̄ān ni m̄ë ε ram kel kä bööth luok.

51J̄en /kene c̄ap̄kien l̄atkien nhok. Kä b̄ëe w̄ic j̄i Juudh mi c̄ali A-ri-ma-thia kä liipe ni ben kuäärä Kuoth.

52Cu wut em̄o w̄ä kä Pay-let, kä cue puḡny Yecu w̄ä thiec kä je.

53Cue je w̄ä luḡny piny, kä cue je rith ke b̄ij mi puoth puoth. Kä cue je t̄oḡac r̄ey k̄okä p̄am̄ mi ca ḡuān kä /k̄an raan met kony th̄in.

54Kä ε c̄ān riali ḡaani ikä, kä ci c̄ān l̄ḡḡä tuock.

⁵⁵Cu män tëë bä kēel ke Yecu kä Gë-le-li wä kōor. Cuke guāath kunyāde wä nen kene tōc eë ca tōc ni puonyde.

⁵⁶Cuke loc jōk, kä cuke wal kene liēth yjirä wä rialikä. Kä cuke lōṅ ke cāṅ lōṅä, cētke ṅut.

Luk 24

Jiēc Yecu liṅh

(Mēt 28:1-10, Mak 16:1-8, Jōṅn 20:1-10)

¹Ke cāṅ in jiol kä juok ni bakä, cu män wä guāth kunyā, nanke wal tëë ci ken ke rialikä.

²Kä cuke päṁ jek a ca rial thok kōkă.

³Kä mëë cike coth rēc, /kāṅ puony Yecu jek thjṅ.

⁴Mëë cē wjcdien yjic ke neme, niēn wāno cu wutni daṅ rēw ti teke bieyni ti riaw riaaw cuṅ gekādien.

⁵Kä cu män dual kä cuke wuṅthkien guṅl piny, kä cu wutni ke jöök j, “Ḃṅu goor yen ram mi tëk rēy nēni ti ci liw o? Thile je en wane, cē ro jiec liṅh.

⁶Tieme mëë cē lar ye, mëë ṅotde kä Gë-le-li,

⁷en yōö ba Gat Ran kāṁ jṅ dueeri, kä ba je puat jiaath, kä ke diṅok ṅini bē ro jiec liṅh.”

⁸Kä cuke rieetke tim.

⁹Mëë cike lony jōk kōkă kunyāde, cuke neme kēliw ben lat jaake daṅ wäl kel kene nēy tin kōṅ.

¹⁰Ken män ke Mēri raan Mag-da-la, ke Jo-ana, kene Mēri man Je-meth, ke män kōkien ti teke ke kēel mēme wä lat jaak.

¹¹Kä cu ruaacni tōtō cētke ruac mi baṅ kä jaak. Kä /ken ken ke ṅäth.

¹²Kä cu Pi-tōr rō jiec, cue riṅ guāth kunyā. Cue rōde goṅ, cue rēy kōkă guic. Cue nen ni bieyni tin puoth kārō. Cue loc cieṅ a gācē ke min ci tuōk.

Wä kä Ḃ-me-äth

(Mak 16:12-13)

¹³Ke jēn cāṅ emō pāny cu jṅ kōaar Yecu daṅ rēw wä cieṅ mi cōal j Ḃ-me-äth, mi teke kilumitiri daṅ wäl kamde kene Je-ru-tha-lēṁ.

¹⁴Kä muṅke ṅōak diaal tëë ci tuōk.

¹⁵Kä mëë muṅke latke ṅōak, cu Yecu rōde tieec thiekä, kä cue jal ke ke kēel.

¹⁶Kä /ken ke je ṅic.

17Cue ke j̄iök i, “Eḡu lat yen emo, min wiaa ke mi jalē?” Cuke r̄o kap cuḡḡ kā j̄ieth lockiēn.

18Kä cu ram kel kā ke mi c̄oal i Ki-lo-päth ε loc i, “E j̄in jal kel kär̄oä kā Jε-ru-tha-lēm, mi kuj̄ic tin ci tuḡoäk en n̄ini t̄iti?”

19Cue ke thiec i, “Ke ḡoäk tin tith?” Cuke je j̄iök i, “Ke tin ci tuḡoäk kā Yecu raan Na-dha-rēth, mi la gök mi bum lätkε kene ruacde nhiam Kuoth kene nhiam n̄eni diaal.

20Ci bööth paläda kene kuḡrko je kuēth liḡh, kā cuke je puḡt j̄iaath.

21Kä ε jen ram ēē ḡath ko i bi l-the-rel k̄än. Kä wij̄ikä neme bä, wale ε jen c̄än in diḡḡkdiēn in tuḡoäk ke ḡoäk t̄iti.

22Kä ci th̄aḡḡ mään kā buḡnda ko jakä ḡaḡc, cike wä ḡuäth kunyā bakä ḡoaa.

23Kä mēē /kenke puḡnyde jek, cuke je ben lar en ḡöo cike j̄aḡk nhial nen ti ci je lar i tēke.

24Cu th̄aḡḡ nath ti teke ko keel wä ḡuäth kunyā, kā cuke ti diaal wä jek c̄etke tin ci mänke lat, kā /kenke je nen.”

25Kä cue ke j̄iök i, “Yen n̄ey ti d̄oḡḡr ti kuiy ḡathdun ke ti diaal tēē ci ḡöök ke lat!

26/Cε r̄o lot en ḡöo bi Mε-thia ti b̄ec b̄ēc t̄iti rut, kā be cu wä r̄ey wutäde?”

27Kä cu Yecu ke laḡ min ca lat ke kuj̄ide r̄ey buḡkni diaal a tookε je ni kā buḡkni Muthe kene buḡkni ḡöökni diaal.

28Kä mēē cike ben thiekä ciēḡ in wäke th̄in. Cue c̄etke mi räth Yecu nhiam.

29Kä cuke je läḡ, wäke i, “Tey ni ke ko keel, ke ḡöo ci c̄än thiḡk ke kony, ci ḡow ku thuj̄ cuol.” Cue wä r̄ec ke ḡöo be te keel ke ke.

30Kä min tēē ḡuäth mieth, cue juray k̄an, kā cue je poth, kā cue je puḡny, kā cue je k̄am ke.

31Kä cu nyinkien r̄o l̄ep, kā cuke je ḡic. Kä cue bath waḡḡdiēn.

32Cuke ruac kär̄o, wäke i, “/K̄än lockiēn p̄ēt c̄etke mac r̄eci min ruacε ke k̄on dup, kā nyuthe k̄on luot ruaacni Kuoth tēē ca ḡoḡ?”

33Kä ni en ḡuäth emo cuke r̄o j̄iec, kā cuke loc kā Jε-ru-tha-lēm, kā cuke jaak Yecu d̄aḡ wäl wij̄cde kel kene n̄ey k̄oḡiēn ti ca r̄o dol jek.

34Kä lar ken ε i, “Ci Kuäär ni Yecu j̄iēn liḡh εpuc, kā cε r̄o nyuḡth Thay-m̄on!”

35Kä cu ken tin ci tuḡoäk dup laḡke, amāni ḡöo ca je ḡaḡc ε ken, mēē cε juray puḡny.

Nyuth Yecu ke r̄o jaake

(Mët 28:16-20, Mak 16:14-18, Jɔɔn 20:19-23, Lät 1:6-8)

36Kä min ruacke ke kuj kä neme, cu Yecu puɔnyde ben cuɔɔn därien, kä cue ke jïök ÿ, “A mal teke ye.”

37Cuke gaac kä dualke, kä cuke car ni yöö cike jɔak nen.

38Kä cue ke jïök ÿ, “Enu duale mo, kä enu taye ke diw o?”

39Guɛɛ tetkä kene ciökä nëne je en yöö e yän puɔnydä paɔny. Thiapɛ yä, kä guɛɛ yä. Thile jɔak mi teke riɔ kene cɔw cɛtke ti nëne kä yä ti.”

[40Kä mëë cɛ mɛmɛ lar, cue ke nyuɔth ciöke kene tetke.]

41Mëë ɔot loɔdien ke gaac kene diw ke kuj tethä loaac, cue ke thiec ÿ, “Taye ke mi camke en wane?”

42Cuke je kam ɔuɔk rɛc mi ca thal.

43Cue je kan, kä cue je cam nhamdien.

44Kä cue ke jïök ÿ, “Tiɔi ke ken rietkä tëë cä lar ye, mëë ɔuɔtdä keel ke ye, en yöö ti diaal tëë ca gɔr ke kuɔdä rey ɔuɔtni Muthɛ kene ruaacni göökni, ke Diit bike dhil a thuɔɔk.”

45Cue cärkien lep ke yöö bi ruaacni Kuoth cop loɔdien.

46Kä cue ke jïök ÿ, “Ca je gɔr en yöö bi Me-thia ti bëc bëëc rut, kä be jien liɔh ke diɔɔk niɔi.

47Kä ke ciötdɛ ba ruac riɔdä nath dueeri kene pälikä dueeri lat döör diaal, a tuoke je nikä Je-ru-tha-lem.

48Kä bi yen a nëen ɔɔaani tiɔi.

49Kä nëne je, yän jakä ye kä mi ca lar e Guaar ÿ be kam ye, kä liepe rey wec emɛ amäni mi ca ye kum ke buɔm mi bä ni nhial.”

Wä Yecu Nhial

(Mak 16:19-20, Lät 1:9-11)

50Cue ke nan raar ni kä Beth-ani. Kä cue tetke kap nhial, kä cue ke poth.

51Kä min pothe ke, cue jien kä ke, kä cua je nan nhial.

52Kä cuke je pal, kä cuke loc kä Je-ru-tha-lem ke teth loaac mi diɔt.

53Kä cuke te luaak Kuoth ni cianɔ liake Kuoth.

Jɔɔn

Jɔɔn 1

Ci ruac jɔɔc ala raan

- 1** Ruac tëë wɔnɔ a /kɔn ɣɔw ni cak, kä Ruac tëë kɛɛl kɛ Kuoth, kä Ruac ɛ jɛn Kuoth.
- 2** Jɛn tëë kɛɛl kɛ Kuoth a /kɔn ɣɔw ni cak.
- 3** Kä cu Kuoth nɔak diaal cak kɛ jɛ, duŋ mi thil ni jɛn, thilɛ mi dëë cak kä tin ca cak.
- 4** Tëk tëë kɛ jɛ, kä tëk ɛ jɛn buay nath diaal.
- 5** Buay mɛrɛ muth, kä /ci muth ɛ kum.
- 6** Tëëkɛ wut mi ca jɔk ɛ Kuoth mi cɔal i Jɔɔn.
- 7** Kä jɛn cuɛ ben ala neen, kɛ ɣöö bɛ buay ben lar, kɛnɛ ɣöö bi nɛy diaal nɔth kɛ jɛ.
- 8** /Ciɛ jɛn Jɔɔn la buay ɔ, jɛn bëë kɛ ɣöö bɛ buay ben lat.
- 9** Nɛmɛ ɛ jɛn buay in thuɔk, buay in ci ben rɛy ɣɔaa mɛrɛ nɛy diaal.
- 10** Jɛn tëë rɛy ɣɔaa, kä cu Kuoth ɣɔw cak kɛ jɛ, kä /kɛn ɣɔw ɛ njic.
- 11** Cuɛ ben dhɔrɛ kɛnɛ nɛkɛ, kä /kɛn nɛkɛ jɛ nhɔk.
- 12** Nɛy diaal tëë ca jɛ nhɔk kä ca ciötde nɔth, cuɛ kɛ moc cuɔɔɔj kɛ ɣöö bike a gaat Kuoth.
- 13** Kɛn tin /kɔn d̥jɛth kɛ riɛm, kɛ ciɔn r̥jɛn, kɛ ciɔn ran, diëthkɛ kɛ ɛ Kuoth.
- 14** Cu Ruac ben ala Raan, kä cuɛ ciɛn rɛydan, kä canɛ ɣɔɔyde min cɛtkɛ ɣɔɔy Gatdä Kuoth in kɛl kārɔa nɛn cɛ thiɔn kɛ nhök kɛnɛ thuɔk.
- 15** (Cu Jɔɔn ruac lat kɛ kuɪde kɛ jɔw mi d̥jɛt, wëë i, “Mɛmɛ ɛ jɛn ram ëë laarä i, ‘Jɛn ram in guur ɣä d̥jɛt ni jɛn kä ɣä, kɛ ɣöö te ni jɛn nhiam kä ɣä.’ ”)
- 16** Kɛ rɔn kɔɔcä lɔaacde cɛ kɔn diaal poth, ɣuɔɔrke puɔth kɛ puɔth mi dɔn.
- 17** Kɛ ɣöö ci Kuoth nɔɔt nɔn kɛ Muthɛ, kä bä puɔth kɛnɛ thuɔk kɛ Yecu Kritho.
- 18** Thilɛ ram mi ci Kuoth met nɛn. ɛ ni Gat Kuoth in kɛl kārɔa in te lɔɔc Guɔn ni Kuoth, mëë cu jɛ jakä nɔckɛ.

Nɛn Jɔɔn in la lääk

(Mët 3:1-12, Mak 1:1-8, Luk 3:1-18)

- 19** Kä mɛmɛ ɛ jɛn ruac ëë läät Jɔɔn ɛ j̥i nɔɔtni kɛnɛ j̥i Lii-bay tëë ca jɔk kä Jɛ-ru-tha-lem ɛ j̥i Juudh, kɛ ɣöö ba jɛ thiec i, “ɛ j̥in nɔ?”

20 CUE JE lat, kä /kenε je gak, cue wee ɿ, “/Cie ɣän Me-thia.”

21 Cuke je ɛ thiec ɿ, “Kä ku la ɳa? ɛ jɿn E-li-yaa?” Cue wee ɿ, “/Cie ɣän.” “ɛ jɳn jɿn gök ɛə larkε?” Cue je loc ɿ, “Ēəy.”

22 Cu ken ε jiök ɿ, “Kä ε jɿn ɳa? Ke ɣöö be tekε mi luɔckɔ ney tin jakε kɔ. Ruacdu ε jɿn, ɿ ε jɿn ɳa?”

23 Cue wee ɿ, “ɛ ɣän jɔw raam mi ciɔt dārdɔaar ɿ, ‘Jake duɔp Kuar kä cuɳ,’ ” cεtkε mēə ca gɔr ε gök ni l-ca-yaa.

24 Kä cua naath jak ε jɿ Pa-ri-thii.

25 Cuke je thiec ɿ, “Kä ɳɳu laki naath ɔ, mi /cie jɿn Kritho kie E-li-yaa kie gök?”

26 Cu Jɔɔn ke loc ɿ, “ɣän lakä naath ke pɿ. Kä cuɳ ram mi kujc yen ε reyɔun,

27 Ram mi bi ɣä guɔɔr. Kä ɣän /cä rɔɳ ke ɣöö dēə läk wāarike lony.”

28 Tɿtɿ tuɔckε kä Beth-ani jɔk kieer Jɔr-dɛn, guāath ɛə lak Jɔɔn naath thɿn.

Ruath dēəl Kuoth

29 Mēə ruɔn cu Jɔɔn Yecu nen a bā kä je, cue wee ɿ, “Nēne je, ε jɳn Ruath Dēəl Kuoth in bi dueer ɣɔaa woc!

30 Meme ε jɳn ram ɛə laarä ɿ, ‘Jɳn ram in guur ɣä, dɿt ni jɳn kä ɣä, ke ɣöö kɔɳ te ni jɳn nhiam kä ɣä.’

31 ɣän puɔnydä /kən je ɳac. Kä ke kuj kä meme cä ben a lakä naath ke pɿ ɳn ɣöö dēə je nyuɔth jɿ l-the-rel.”

32 Kä cu Jɔɔn ruac ke kujde ɿ, “ɣän cä Yiēə mi bēə kä je nhial cεtkε guuk, nen kä cue te ke je keel.

33 ɣän puɔnydä /kən je ɳac. Kä ε Kuoth ε nēə jāk ɣä bā naath lak ke pɿ cue ɣä jiök ɿ, ‘Ram min nēni a ci Yiēə ben piny nhial kä je kä tēə keel ke je, ε jɳn ram min bi naath lak ke Yiēə in Gɔaa in Rel Rɔ.’

34 Kä cu ɣän ε nen, kä cua je lat ɳn ɣöö meme ε jɳn Gat Kuoth.”

Jaak Yecu tēə nhiam

35 Mēə ruɔnde cu Jɔɔn leni cuɔɳ kenε jaake dāɳ rɛw,

36 kä mēə cε Yecu nen jāle, cue wee ɿ, “Nēne je neme, ε jɳn Ruath Dēəl Kuoth!”

37 Cu jaake dāɳ rɛw je liɳ latde meme, kä cuke Yecu guɔɔr.

38 Cu Yecu liεc cue ke nen, guɔɔrke je. Kä cue ke thiec ɿ, “Gɔɔr yen ni ɳu?” Cuke je jiök ɿ, “Ra-bay,” (in lot ni ɣöö “Dɿic”) “Tɿj winith?”

39 Cue ke jiök ɿ, “Bia, nēne je.” Cuke wä, cuke guāath in tēə thɿn wä nen. Cuke te keel ke je amāni wäär, ke ɣöö guāath emɔ ε thiaɳ.

40Ram kəl kä ney daŋ rəw tēē ca Jɔɔn liŋ a ruac kä cua Yecu guɔɔr, ε An-dε-röw, däman Thay-mɔn Pi-tɔr.

41Cu An-dε-röw kəŋ jek ni däman ni Thay-mɔn, kä cue je jöök j, “Kɔn cakɔ Mε-thia jek” min lot ni yöö Kritho kie mi ca mek.

42Cue Thay-mɔn nöh Yecu. Cu Yecu je guic, kä cue je jöök j, “ε jin Thay-mɔn gat Jɔɔn. Ba ji cɔl j Thi-j-päth kie Pi-tɔr,” min lot ni yöö Päm.

Ciöt Yecu ke Pi-lip keε Na-than-el

43Mēē ruɔn cu Yecu ε jek j be wä kä Gε-lε-li. Cue Pi-lip jek kä cue je jöök j, “Guuri yä.”

44Pi-lip ε raan Beth-the-da ræk An-dε-röw keε Pi-tɔr.

45Cu Pi-lip Na-than-el jek, kä cue je jöök j, “Kɔn cakɔ Ram ēē ci Muthε gɔar ke kuide rəy buɔk ŋuɔtni kä ci göök gɔar ke kuide bä jek. ε jen Yecu raan Na-dha-rεth in la gat Jo-thεp.”

46Cu Na-than-el ε jöök j, “Tēēke mi gɔaa mi dee ben raar kä Na-dha-rεth?” Cu Pi-lip ε jöök j, “Bēr, nen ε.”

47Kä mēē ci Yecu Na-than-el nen a bä kä je, cue ruac ke kuide, cue wee j, “Nēne, ε raan I-thε-rεl mi thuɔk pany, mi thil kac!”

48Cu Na-than-el Yecu jöök j, “Jin ŋäci yä idi?” Kä cu Yecu je loc j, “Ni min /ken Pi-lip ji ni cɔl, cä ji nen min tji thaar ŋɔaap.”

49Cu Na-than-el ε jöök j, “Djic, ε Jin Gat Kuoth! Kä ε jin Kuäär I-thε-rεl in diit!”

50Cu Yecu je jöök j, “Dathi ke yöö cä ji jöök j, ‘Cä ji nen thaar ŋɔaap?’ Jin bi ŋɔak ti dit ti lanyke tiji nen.”

51Kä cue je jöök j, “Epuc, epuc yän larä je ye, bi yen nhial nen a ca lep, bi yen jaak Kuoth nen ti wee nhial, kä bēē piny kä Gat Ran.”

Jɔɔn 2

Kuën kä Keena

1Ke kɔr nini daŋ rəw cue teke kuën kä Keena rool Gε-lε-li, kä te man Yecu thjn.

2Kä cua Yecu cɔal kuen bä, keε ji kɔaare.

3Mēē ci kɔaŋ thuɔk, cu man Yecu, Yecu jöök j, “Thile ke kɔaŋ.”

4Cu Yecu je jöök j, “Ciek, ŋju mi latdi ke yä? Dot guagthdä /keε ni cop.”

5Kä cu man laat jöök j, “Latde min bi Yecu ε lar ye.”

6Tääme teke dhaari dan bækel tin dij ti nan kel jaluuni piini thin. Ca ke nöön ke lak ke cian ji Juudh.

7Cu Yecu laät jök i, “Thiäne dhaari ke pi.” Kä cuke ke thiän amäni nepkien.

8Kä cue ke jök i, “Tääme, kua nōak jom, kä nöne ke guan bothni.” Kä cuke ke nan.

9Mëe ci guan bothni pi met, tin ca rō pay looc ni kōan, kä kuice guāath o bä ke je mo a cān nācke je ε laät tin ca ke jom, cue cō nyaal col.

10Kä cu guan bothni je jök i, “La ney diaal kōan dēni wal ti gow a kām naath ke nhiam, kä mëe ci naath diaal ku maath a com, ba kōaan ti ba! baal nöön kōor, kä cu jin kōaan ti gow gān amäni tääme.”

11Cu Yecu nyuuthde min jiol emε lat kä Keena rōl Gē-le-li, kä cue puonyde nyuoth naath. Kä cu ji kōare je nāth.

12Ke kor kä memε cue wä kä Ka-per-ni-äm kene man, ke dämani amäni ji kōare, kä cuke nin ti tot nin thin.

Jak Yecu luaak Kuoth kä gōaa

(Mēt 21:12-13, Mak 11:15-17, Luk 19:45-46)

13Mëe ci guāath timä Cañ Bälä ji Juudh thiak, cu Yecu wä kä Je-ru-tha-lēm.

14Cue ney ti kōake yōk, ke det, kene guukuri (kie kunööri) jek rey luaak Kuoth, kä te ney tin luelke yiow nyuurä guāath latdien.

15Kä cue waat lat ke dep, cue ley diaal juoc raar rey luaak Kuoth kene det ke yōk keel, cue tharbētni nēni tin luelke yiow puop, kä cue tharbētnikien buop.

16Kä cue naath tin kōake kunööri jök i, “Nāne titi raar, cuare luaak Guāar jakä guāath kōkä.”

17Cu ji kōare je tim en yōö ca gōr i, “Buom nhökädä ke luaakdu lö Kuoth petde reyda cētke mac”

18Kä enō, cu ji Juudh ε jök i, “Nyuuthdu enu ke kō, en yōö ε cuōōndu en min lätidi mε?”

19Cu Yecu ke loc, “Dake luaak Kuoth emε, kä bä je nyok ke lätini ke nin dan diok.”

20Kä cu ji Juudh wee i, “Luaak Kuoth emε cε run ti jien nuan wicde bækel kan ke lätidε, kä bi jin ε lat ke nin dan diok?”

21Kä ruac Yecu ke kuj luaak Kuoth in la puonyde.

22Ke kor kä, mëe cε rō jiec lith, cu ji kōare ruac ëë cε lat tim. Kä cuke ruaacni Kuoth tēë ca gōr kene ruac ëë ci Yecu je lat, nāth.

Däc Yecu ke ciaan nath

23Tääme meë tää kä Je-ru-tha-lem guäth timä Caḡ Bälä, cu ney ti nuan ciöde ḡäth, meë ca nyuuthni tää ḡayke naath tää ce laḡ nen.

24Kä /ken Yecu roöde ḡäth ke, ke ḡöö ḡäce loḡ neeni diaal.

25Kä thile ram mi ḡoore mi dee je laḡ naath ke ḡöö jen puḡnyde ḡäce min te loḡnikien.

Juḡn 3

Yecu keḡe Ni-ko-dii-mäth

1Meëdan tääke raan ji Pa-ri-thii mi coal i Ni-ko-dii-mäth mi la kuäär ji Juudh.

2Cue ben kä Yecu ke wäär, cue wee i, “Diiḡ, ḡacko je en ḡöö e jin ḡiic mi beë ni kä Kuoth, ke ḡöö thile ram mi dee lätdi ḡayke naath ti lätdi ti laḡ, e ni mi te Kuoth keel ke je.”

3Cu Yecu je loc i, “Epuḡ, epuḡ ḡän laḡä je ji, mi /ca raan bi nyok ke dieth, /ce dee cop cien kuäärä Kuoth.”

4Cu Ni-ko-dii-mäth je jiök i, “Dää raan le nyok ke dieth idi kä ce koḡ diḡ? Dere roöde nyok ke loc jic man, a dää le nyok ke daḡ?”

5Cu Yecu je loc i, “Epuḡ, epuḡ ḡän laḡä je ji, mi /kaḡ raan dieth ke pi keḡe Yiää, /ce dee wä cien kuäärä Kuoth.

6Ram mi ca dieth ke riḡ e jen riḡ, kä ram mi ca dieth ke Yiää e jen yiää.

7Cu ḡaac ke ḡöö cä wee i, ‘Ba ye dhil nyok ke dieth.’

8Jiḡam la putde kuḡc in ḡoore, kä la liḡi wuḡwde, kä kuḡci ḡuaḡath in beë ke je kä kuḡci ḡuaḡath in wee ke je. Tää thḡn ino kä ney diaal tin diethke ke Yiää.”

9Cu Ni-ko-dii-mäth je loc i, “Dee ḡoak toḡo a thuḡok idi?”

10Cu Yecu e luḡc je, “E jin ḡiic ji I-the-rel kä ḡotdi kuḡci luot kä tiḡi?”

11“Epuḡ, epuḡ ḡän laḡä je ji, latko ni min ḡacko, kä larko ni min cako nen, kä /ken yen nända nhok.

12Mi cä ye laḡ nyin pieny kä /ci yen ke ḡäth, dee yen nyin cien ḡhial kule ḡäth idi, a cäḡ laḡtä ke ye?”

13Thile ram mi ci wä ḡhial, e ni jen min beë piny ḡhial, in la Gat Ran.

14Kä ceḡnike meë ci Muthḡ thḡl kap ḡhial därdcaar, ino bä, ba Gat Ran kap ḡhial ni

15ke ḡöö ram mi wä je ḡäth be teke tek mi thil pek.

16“Kε γöö nhok Kuoth ney diaal ελρη, cue Gatde kel ni kärca muoc, ke γöö ram mi wä je nähth, /ce bi lijw, be teke tek mi thil pek.

17“Kε γöö /ken Kuoth Gatde jäkä piny ke γöö be γow ben kueth ε γöö bi γow kään ke je.

18/Ca ney tin nähth je kueth, kä ney tin /ca je nähth cake ku thun kueth lijth, ke γöö /kenke ciöt Gatdä Kuoth in kel kärca nähth.

19Kä memε ε jen kueth luok, ke γöö ci buay ben rey γcaa, kä cu naath nhok ni muth kä buay ke γöö jäk lätkien.

20Ram mi läti ti jäk nyire buay, kä /ce bä kä buay amäni mi dee lätkε yik joo nhiam nath.

21Kä ney tin lätkε thupk bäke kä buay, ke γöö dee lätkien ke joo a gcaa en γöö lätken ke nhiam Kuoth.”

Yecu keεε Joo in la lääk

22Kε kor kä nomo cu Yecu keεε jii kcaare wä rool Juda, cue teke ke keel, kä cue naath lak.

23Kä Joo bä, lake naath kä l-non mi thieek ke Tha-lim ke γöö ηuani pike en wani mi, cu naath ben, kä cuake lak.

24Kε γöö ηot Joo /kane ni yien.

25Cu ηaknom cu tuok kam jii kcaar Joo ke raan jii Juudh ke kuj cienä gooyädien.

26Cuke ben kä Joo, kä cuke wee i, “Dii, jen ram indaan, meε teke jii keel kuj Jor-den, kä ci ruac lat ke kujde, jen en lake naath, kä wä ney diaal kä je.”

27Cu Joo ε loc, “Thile mi dee raan ε jek, ε ni mi ca kam je ni nhial.

28Yen puanykun ke yen neenkä, meε cä wee i, ‘Cie yan Kritho, duunde γöö ca γä jäk kä nhiamde.’

29Ram mi teke kaw ε jen co nyaal. Määh cca nyaal min te cunä kä lijε jowde, teth locde ελη ke jow cca nyaal. Ke kujε emo täame, ci teth laacdä emε roη.

30Jen be dhil dij, kä bä le kuεε.”

Jen Ram mi beε nhial

31Ram mi beε nhial dij ni jen kä ti diaal. Kä jen min la raan pieny, ε raan muoo, kä ruace ke nyin wec muoo. Jen min beε cien nhial lenye ti diaal.

32Jen latde ruacde ke min ce nen kä ce lij, kä thile ram min ci nēnde nhok.

33Ram mi wä nēnde nhok latde je ke pek laacdε en γöö Kuoth ε thupk.

³⁴Kä j̄en ram in ci Kuoth ε j̄ak, lätdε ruac Kuoth ke yöö käm Kuoth jε Yiëë keeliw a thil pek.

³⁵Ke yöö nhok Guḡar in te nhial Gatdε, cε ḡak diaal kuēḡ tetädε.

³⁶Ram mi ḡääth Gat Kuoth tēēke tēk mi thil pek kä ram mi loḡ ruac Gatdä Kuoth /cε tēk bi nen te wanḡ loaac Kuoth ke jε.

Jḡḡn 4

Yecu keḡc ciek Tha-mε-ria

¹Täämε, mēē ci Kuäär ni Yecu ε ḡac en yöö ci j̄i Pa-ri-thii ε liḡ j̄, “Ci Yecu jaak ti lanḡke jaak Jḡḡn jek, kä lake ke,”

²(a cāḡ ni mēē /ciε Yecu εḡo lak naath ḡ, a ke jaake läk tḡ)

³cue Juda banḡ piny, kä cue loc kä Gē-ε-li.

⁴Kä duunde yöö be rēt ke Tha-mε-ria.

⁵Kä ino cue ben rēek j̄i Tha-mε-ria, mi cōali Thi-kar, mi thieek ke mun ēē ci Je-kōb ε kam gatdε ni Jo-thεp.

⁶Kä te jiw Je-kōb en wanḡ. Kä ke yöö ci Yecu cuuc ke jal, cue nyuur wii jiew. Kä guḡath εḡo cētde ke guḡath in te cāḡ däär.

⁷Cu ciek Tha-mε-ria ben, bēē p̄i ben j̄om. Cu Yecu jε j̄iök j̄, “Moc ḡä ke p̄i ti maathä.”

⁸(Kä ci jaake wä rēek ca miḡh wä kōk.)

⁹Cu ciek Tha-mε-ria εḡo jε j̄iök j̄, “Dee j̄in ḡä thieek ke p̄i idi kä ε j̄in raan j̄i Juudh, kä lapä ciek Tha-mε-ria?” (Kä j̄i Juudh thieek ke nyuaak ke j̄i Tha-mε-ria.)

¹⁰Kä cu Yecu jε loc j̄, “Duḡ mi ḡäci muc Kuoth keḡc ram ε thieek j̄i mε j̄, ‘Moc ḡä ke j̄ p̄i ti maathä’, deri jε thieek ke yöö derε j̄i moc ke p̄i teekä.”

¹¹Cu ciek ε j̄iök j̄, “Kuäär, thieek j̄i mi bi j̄om ni p̄i, kä jiw lueḡε, ke kuḡ εḡo p̄i teekä tḡtḡ dee j̄in ke jek winith?”

¹²J̄in lenyi guḡdōḡḡda ni Je-kōb ēē käm kō jiw εmε, kä cε maath th̄in amāni gaatke, keḡc ḡḡḡke?”

¹³Kä cu Yecu jε j̄iök j̄, “Nεy diaal ti mathke p̄i tiḡi bi rεw ke leni nyok ke näk,

¹⁴kä ram mi maath p̄i ti bi ḡän ke kam jε, /ci rεw ε bi met näk amāni cāḡ kel. P̄i tin bi ḡän ke kam jε bike a jiw piini mi loḡy rεyde mi moc jε tēk mi thil pek.”

¹⁵Cu ciek εḡo jε j̄iök j̄, “Kuäär, kämni ḡä p̄i tḡtḡ, ke yöö /ci rεw ḡä dee ε näk, kie /cä dee ε ben j̄om ke p̄i en wanε mε.”

- 16Cu Yecu je jïök ï, “Wër, cöl cöwdu, bia wä ben wanε me.”
- 17Kä cu ciek ε loc ï, “Thile yä cöw.” Cu Yecu je jïök ï, “Tiike cuöñ ke läre ï, ‘Thile yä cöw,’
- 18ke yöö ci këñ tekε cöw dāñ dhiεε, kä ram min te këel ke jï tääme /cie cöwdu, me ci lare ε thuok!”
- 19Cu ciek ε jïök ï, “Kuäär, cä je ηac en yöö ε jïn gök Kuoth.
- 20Ci guāndöñnikö Kuoth pal en päam εme, kä laar yen ε en yöö Je-ru-tha-lem ε jen guāth in bi naath Kuoth dhil pal thïn.”
- 21Cu Yecu je jïök ï, “Ciek, liñ ruacdä, guāth a bëëni mi /cia Guaar in te nhial bi pal wii päam εme, kie kä Je-ru-tha-lem.
- 22Yen pale mi kuj yen ε, kä këñ palkö mi ηackö, ke yöö bä këñ kä jï Juudh.
- 23Kä guāth a bëëni, kä ce cop tääme min bi ney tin palke Guāndien ke thuok je pal ke yië këne thuok, ke yöö goor Guaar in te nhial ni ney ti cεtkε tötö ke yöö ba je pal.
- 24Kuoth ε yië, kä ney tin palke je, bike je yik pal ke yië këne thuok.”
- 25Cu ciek ε jïök ï, “Yän ηacä je en yöö Me-thia in cöali Kritho a bëëni kä mi wee ben, be ηak diaal ben nyuöth kö.”
- 26Cu Yecu je jïök ï, “E jen yän ruac ke jï me.”
- 27En guāth εmö päny cu jaake cu ben. Cuke gaac ke yöö ruac Yecu ke ciek, kä thile ram mi ci je thiec ï, “Enu mi goori?” Kie “Latde ni ηu yene ciek εmö?”
- 28Cu ciek εmö dhaar piinide bany piny. Cue wä wic, kä cue naath jïök ï,
- 29“Bia, nëne wut ε ci yä lat ηak diaal tëë cä lat. Der a jen Kritho?”
- 30Cuke wä raar reek, bäke kä je.
- 31En guāth εmö cu jaake je läñ, cuke wee ï, “Djic, miñni.”
- 32Kä cue ke jïök ï, “Yän ake miethdä mi bä cam mi kuj yen ε.”
- 33Ke kuj εmö cu jaake rö thiec, “Tëëke ram mi ci je nöñ mieth?”
- 34Cu Yecu ke jïök ï, “Miethdä ε yöö latdä ruac raam ëë jäk yä, kä bä latde thuk.
- 35Kä /ken yen wee ï, ‘Dot päth dāñ nuaan bi guāth ηër ku cop?’ Duunde yöö bä je lar ye, mëtdε guic be bia kaak nen cike ciek a ci guāth ηër cop.
- 36A cāñε ni ηeer ce yiowke jek, kä dolε dey jien ke kuj teekä mi döraar, ke yöö dee piith këne ηeer lockien tεeth këel.

37Ke kuj kä mεmε ruac εmε ε thuɔk i, 'Bi ram kel kuay pith, kä bi ram in dɔŋ ke ηεr.'

38Cä ye jak ke yöö bia ti /kane pith ηεr. Ci ney kɔkien pieth, kä cam yen ni tin ca pith."

39Cu j̄i rëëk Tha-mε-ria ti ηuan ruacdε ηäth ke kuj ruac ciëk ëë cε lar i, "Cε yä lat ηɔak diaal tëë cä lat."

40Mëë ci j̄i Tha-mε-ria ben kä je, cuke je läŋ i be te keel ke ke, kä cue tëë en w̄ini ke n̄in d̄aŋ rεw.

41Cu ney ti nyin ηuan kɔkien je ηäth ke kuj ruacdε paŋy.

42Cuke ciek εmɔ j̄iök i, "Täämε /cakɔ le ηot ke ηäth ke kuj ruacdu, kä ε yöö cakɔ lieŋ ke j̄ithkɔ kä ηackɔ je en nεmε ε jen Kään yɔaa paŋy."

Tëk Yecu ke gat kuɔr

43Ke kɔr n̄ini d̄aŋ rεw, cue wä kä Gë-le-li.

44Ke yöö ci Yecu puɔnydε je lar i, "/Ca gök luth rooliεn."

45Kä mëë cε ben Gë-le-li, cu j̄i Gë-le-li ε nyuɔɔr. Cuke ηɔak diaal tëë cε lat cāŋ T̄imä Cāŋ Bälä kä Je-ru-tha-lεm nen, ke yöö ken bä, cike wä en cāŋ t̄imä εmɔ.

46Kä jen cue rɔ nyɔk ke ben kä Keena kä Gë-le-li, guäth ëë cε pi kɔŋ loc ni kɔaŋ th̄in. Kä tëëke kuäär kä Ka-per-ni-äm mi te gatdε ke juey.

47Mëë cε je liŋ en yöö ci Yecu j̄iεen kä Juda bendε kä Gë-le-li, cue wä, wëë je lip ke yöö be gatdε ben jakä gɔaa, ke yöö cε thiak ke liaa.

48Cu Yecu je j̄iök i, "/Ci yen bi ηäth ε ni mi nëne nyuuthni kene ti gay ke naath."

49Cu kuäär εmɔ je j̄iök i, "Kuäär, mal ben, a ηot gatdä /kenε ni liw."

50Cu Yecu je j̄iök i, "Wër, gatdu be tëk." Cu wut εmɔ ruac in ca lar je ε Yecu ηäth, kä cue teth piny.

51Kä min ηotdε dup, cue röm ke j̄i läätädε. Cuke je lar yöö gatdε tëke.

52Cue ke thiec ke thaak ëë tëk ke je. Cuke je loc i, "Ci lëth puɔnydε thuuk pan ke cāŋdäär ke thaak kel."

53Cu guan gatdä je ηac en yöö ε jen thaak ëë j̄iök Yecu je th̄in i, "Bi gatdu tëk." Kä cue je ηäth, amäni gɔle keeliw.

54Mεmε cue a rεw nyuuthä mëë ci Yecu ε lat, mëë j̄iεyε kä Juda wädε kä Gë-le-li.

Jɔŋ 5

Tëk ran ke puul Beth-dha-tha

- ¹Ke kør kä nómɔ cue teke guāath tīmā jī Juudh, kä cu Yecu wä kä Jε-ru-tha-lēm.
- ²Tääme, kä Jε-ru-tha-lēm tëë ke pul mi thiek ke Thok Deet mi cɔali Beth-dha-tha ke thok jī Υi-be-ru, kä tëë ke baḡni daḡ dhieec.
- ³En guāath εmɔ tɔɔc jī juāthni ti ḡuan thīn, ciöör, ke duḡyni kenε tin cε nuāḡ. [Kä liepke ni wāl piini,
- ⁴ke ḡöö thāḡḡ guāthni la wä jääk Kuoth nhial rey puol, kä la jake pi kä wāl. Kä ram mɔ ci kɔḡ wä rey piini mɔ la gɔaa puḡnyde kä liaw in teke jε.]
- ⁵Te ram kel piny thīn mi ci teke liaw ke run ti jien diḡk wiḡcde bädäk.
- ⁶Mëë ci Yecu jε nen, kä cue ḡac i cε jääny εlḡḡ, cue jε jiök i, “Goori ḡöö ba jī jakä gɔaa?”
- ⁷Wut ëë teke juey, cue wee i, “Kuäär, thile ram mi naḡ ḡä rey puḡḡ, mi ci pi rɔ wāl, kä min ḡuɔtdä a wāḡ bi radɔdien ḡä cu dhḡḡ.”
- ⁸Cu Yecu jε jiök i, “Jieε rɔ, käni kolu, kä jäli.”
- ⁹Kä ni ε en tääme cu puḡny wutdä indaan gɔaa, cue kole kaḡ, kä cue jaḡ. Tääme, cue la cāḡ lḡḡä jī Juudh.
- ¹⁰Kä cu jī Juudh wut ëë cε puḡnyde jakä gɔaa jiök i, “Wāle ε cāḡ lḡḡä, /cε rɔ lot ke cian ḡuḡni Muthε en ḡöö bi kolu kap.”
- ¹¹Kä cue ke loc i, “Cu ram in teek ḡä, ḡä jiök i, ‘Käni kolu, kä wër.’ ”
- ¹²Kä cuke jε thiec i, “Ena jiök jī mɔ i, ‘Kap kolu, kä wër jäli?’”
- ¹³Tääme, ram in ci puḡnyde gɔaa kuice ram in teek jε, ke ḡöö ci Yecu jieen, ke ḡöö te buḡn mi diit en guāth εmɔ.
- ¹⁴Ke kɔre cu Yecu wut indaan jek rey luaak Kuoth in diit, kä cue jε jiök i, “Nene, ci puḡnydu pual! /Cu duer nyok, ke ḡöö bi thil mi jāk mi bi tuɔok kä jī.”
- ¹⁵Cu wut indaan wä, kä cue wä laḡ jī Juudh en ḡöö ε Yecu en nëë ci puḡnyde jakä gɔaa.
- ¹⁶Kä ε jen kuḡ kä memε en nëë cu jī Juudh Yecu moc rieḡ, ke ḡöö lätdε läti ti cεtke memε ke cāḡ lḡḡädien.
- ¹⁷Kä cu Yecu jε luɔc ke i, “Lät Guāḡ amāni tääme, kä laḡdä bä.”
- ¹⁸Kä ε jen ke kuḡ kä memε, cu jī Juudh näk Yecu ḡor εlḡḡ, /ci mɔ a ḡöö cue cian cāḡ lḡḡä ḡar kärɔa, kä ε ḡöö cɔle Kuoth ala Guāḡ, kä pääre rɔcde ke Kuoth.

Luḡḡ gatdä Kuoth

19Cu Yecu ke jïök ÿ, “Ëpuc, epuc, yän larä je ye, thile mi dee Gat Kuoth ε luän ke lätni jen kärcaade, ε ni min ce nen ε läät Guän ε, ke yöö mi läät Guän ε, ε jen min läät Gatde bä.

20Ke yöö nhök Guän in te nhial Gatde, kä nyuthe je tin diaal tin lätdε. Kä be läät tin dït ni ken kä läät tïtï nyuoth je kä bi yen gaac elon.

21Kä cetke min la jïec Guaar in te nhial ney ti ci liw lith kä käme ke tük, bi Gatde ram min nhöke kam tük bä.

22Thile ram kel mi luk Guaar in te nhial ε, ce luän luok keeliw kam Gatde,

23ε yöö dee ney diaal Gat Kuoth luoth, cetke min luothke Guän. Jen mi /ci Gat Kuoth luth, thile je luth ke Guän ëë jäk je.

24Ëpuc, epuc yän larä je ye, ram mi lij ruacdä kä njäathe ram ëë jäk yä téeke tük mi doraar, /ca je bi luk, ce liqaäl bäl, a ce cop teekä.

25“Ëpuc, epuc, yän larä je ye, guaath a bëëni, kä ce cop, mi bi ney ti ci liw jow Gataä Kuoth lij. Kä bi ney tin ca je lij rō jïec lith.

26Ke yöö cetke min te Guaar in te nhial ke tük puonyde pany, cue Gatde kam guath bä ÿ be teke tük kärca.

27Cue je kam luän ÿ be naath luk, ke yöö ε jen Gat Ran.

28/Cuare gaac ke neme, ke yöö guath a bëëni mi bi ney diaal ti ca kony jowde lij,

29kä bike rō jïec kä téeke, ney tin ca ti gow lat bike rō jïec kä téeke, kä ken tin ca jïäk lat bike rō jïac luok in dïit.”

Ruac nenä ke kuj Yecu

30“Thile nu mi deë lat ke luandä. Yän luokä ke min cä lij, kä lukdä ε cuon, ke yöö /cä gor ni liakdä. Gööra ni ruac raam ëë jäk yä.

31“Mi latdä ni ruac nenädä kärca, /ci ruac nenädä a thuk.

32Tëë ram mi dōdien mi lat nen ke kujdä, kä nacä je, ÿ ruac nenäde ke kujdä ε thuk.

33Cia naath jākä Jōon, kä cue ruac nenä lat ke kuj thukä.

34/Cie yöö nhökä ni nen ε lat raan ε me ke kujdä, yän latdä tïtï, ke yöö dee yen kään.

35Ë jen lembär in pet kä mere guathde, kä cia nhök en yöö bi lockun teth leer o rey buoyäde.

³⁶Duunde yöö t̄ā ke n̄en mi d̄it ni j̄en k̄ä n̄en in teke J̄ōn. Kä l̄at in ci Gūāar ε kam ȳä i b̄ä l̄at, ke ken l̄ät ti l̄atd̄ä ti p̄any, k̄ä nyooth ken yöö ε Gūāar en n̄o j̄äk ȳä m̄o.

³⁷Kä cu Gūāar pūnyde m̄eë j̄äk ȳä n̄en lat ke kūid̄ä. /Ken yen j̄owde met līj, k̄ä /ken yen pūnyde met n̄en,

³⁸k̄ä /ci ruacde te r̄eydun, ke yöö /ci yen ram min ce j̄äk, n̄äth.

³⁹“Gōore yen Ruac Kuoth in Rel R̄o, ke yöö caar yen ε i r̄eyde te yen ke t̄ek mi d̄oraar, k̄ä ke j̄en min lat ruac nenä ke kūid̄ä.

⁴⁰Kä löke yöö bia ben k̄ä ȳä, ke yöö bia t̄ek jek.

⁴¹Ȳän /cä liak ḡor k̄ä naath.

⁴²Kä n̄acä je en yöö cia thil nhök Kuoth r̄eydun.

⁴³Ȳän bāa ke ciöt Gūāar, k̄ä /ci yen ȳä nhök. Kä mi b̄ä rad̄dien ke ciötde k̄ar̄o, k̄ä la nhök yen je.

⁴⁴Kä dee yen teke n̄äth īdi, mi nhök yen liak k̄ä r̄o, k̄ä /ci yen liak in b̄eë k̄ä Kuoth nhök?

⁴⁵/Cuare je car i b̄ä ye ḡoany nhiam Gūāar. ε Muth̄e min n̄äthe, en n̄o ḡoony ye m̄o.

⁴⁶Mi n̄ääth yen Muth̄e, dee yen ȳä n̄äth b̄ä, ke yöö ce ḡōar ke kūid̄ä.

⁴⁷Kä mi /ci yen ruac in ce ḡor n̄äth, dee yen ruac in latd̄ä kule n̄äth īdi?”

J̄ōn 6

M̄īth n̄eni ti bathd̄ōri dhieec

(M̄ēt 14:13-21, Mak 6:30-44, Luk 9:10-17)

¹Ke k̄or k̄ä m̄eme cu Yecu w̄ä kūi Bar Ḡē-le-li min la Bar Tay-bij-riath.

²Kä cu būn n̄eni ti n̄uan je gūōr, ke yöö cike nyuuthni ti ḡayke naath t̄eë ce l̄ät k̄ä j̄i jūathni n̄en.

³Cu Yecu w̄ä wūthni p̄äämni, k̄ä cue w̄ä nyuur en w̄ini ke jaake keel.

⁴Cu gūāth t̄imä j̄i Juudh min la C̄än Bälä thiak.

⁵Kä min ce guic, cue n̄ey ti n̄uan n̄en b̄äke k̄ä je, cue Yecu Pi-lip j̄iök i, “Bane m̄ieth k̄ok nikä, mi d̄eë cam ε n̄ey t̄īi?”

⁶L̄äre je n̄eme ke yöö j̄en pūnyde n̄äce min be l̄at.

⁷Cu Pi-lip ε loc i, “Yiow ti kur r̄ew /cike dee r̄ōj ke k̄ök m̄ieth, a c̄ǟe ni mi t̄ot /ci ram̄o k̄ä ke ε dee jek.”

- ⁸Cu ram kel kä jaake min la An-de-röw, däman Pi-tor je jöök i,
- ⁹“Tëেকে dhöl mi a wane me mi teke jurayni dan dhieec kene rec dan rew, kä ke nuni ke kuj neni ti nuan titi?”
- ¹⁰Cu Yecu wee i, “Jake naath kä nyuur piny.” Täame tëেকে juaac ti nuan en wini. Kä cu wutni ti dee pekdiën bathdöri dan dhieec cop nyuur.
- ¹¹Cu Yecu jurayni kan, kä mëe ce Kuoth lar teth laaac ke kujdiën, cue ke dääk kä naath tin ci nyuur piny. Kä cue rec daak ino bä, cetke pek in goor naath e.
- ¹²Mëe cike mith a cike riän, cue ji kaaare jöök i, “Kuanye to ci duoth to, ke yöö be thil mi bi duoth piny.”
- ¹³Cuke noak duol, kä cu tin ci duoth diënyini dan wäl widde rew thiän kä jurayni tin ca doth e ney tin ci mith.
- ¹⁴Mëe ci naath nyuuth mi gäay ke nen, cuke wee i, “Eruc, meme e gök Kuoth min bi ben wii muon.”
- ¹⁵Mëe ce je mir en yöö goor naath kädde ke buom, ke yöö bibe je jakä kuäriën in diit, cu Yecu ro ricc wii paam jen karoade.

Jal Yecu wii piini

(Mët 14:22-33, Mak 6:45-52)

- ¹⁶Mëe ci yow a thian, cu jaake wa rey bar.
- ¹⁷Cuke wa rey murkaba, wake kujc kä Ka-per-ni-am. Kä ci yow a waar, kä not Yecu /kene ni ben kä ke.
- ¹⁸Cue teke muan mi diit rey bar, ke yöö put jioam mi diit.
- ¹⁹Mëe cike ger kä mi tot, cuke Yecu nen jale wii piini, kä wëe ke thiak ke murkab, cuke dual elon.
- ²⁰Kä cue ke jöök i, “E yan, /cuare dual.”
- ²¹Kä eno cu lockien cu teth ke bende rey murkaba, kä cu murkab mal cop thok waath ee wake thin.

Naath görke Yecu

- ²²Mëe ruon cu ney tin ci duoth kujc bar je nen en yöö ci duoth ni murkab kel karoa en wini, kä /ken Yecu wa rey murkaba ke jaake keel, wa ni jaake karo.
- ²³Kä cue teke thaän murkabni ti bëe kä Tay-bii-riath ben thiakä ke guath ee ci naath mith ke jurayni thin, ke kor kä mëe ci Kuäär ni Yecu Kuoth lar teth laaac.
- ²⁴Kä mëe ci naath e nen en yöö thile Yecu en wini, kie jaake, cu ken wa rey murkabni wake kä Ka-per-ni-am, görke Yecu.

Yecu e Mjeth Teekä

- 25 Mëë ci ken ε jek kujc bar, cuke je jiök i, “Diic, bii wane me ney?”
- 26 Cu Yecu ke loc i, “Epuç, epuc, yän larä je ye, /ci yen yä gor ke yöö cia nyuuthni ti gayke naath nen, ε yöö cia miñh a cia riñh ke jurayni.
- 27/Cuare lät ke kuj mieth mi la jïäk, latde ke kuj mieth mi bi ye nöñ tøk mi thil pek, min bi Gat Ran ε kam ye. Ke yöö ci Guaar in te nhial ε kam luñh latde.”
- 28 Kä cuke je jiök i, “Enu mi bako lat, ke yöö bako lät Kuoth lat?”
- 29 Cu Yecu ke loc i, “Neme ε jen lat Kuoth, en yöö bia ram min ci Kuoth ε jak ñäth.”
- 30 Kä cuke je jiök i, “E nyuuth ñukä en mo bi nyuoth ko mo, ke yöö deeko je nen a bako ji ñäth? Lätdi ni lat mi nu?”
- 31 Cu guandöñnikon mieth mi ca ñun ε Kuoth cam därdöaar, ceçke mëë ca gor i, ‘Cuε ke kam juray mi ñuonke nhial ke yöö bike je cam.’ ”
- 32 Kä cu Yecu ke jiök i, “Epuç, epuc, yän larä je ye, /cie Muthε en nëë kam ye juray ëë bä nhial. E Guaar en nëë moc ye juray in thuok mëë bä nhial.
- 33 Juray Kuoth ε jen mieth mi bä piny nhial, kä käme ji wec muon tøk.”
- 34 Kä cuke je jiök i, “Kuäär, kämni ko mieth emε ni cianh.”
- 35 Cu Yecu ke jiök i, “E yän mieth teekä. Ram mi bëë kä yä, /ci buoth ε bi näk, kä ram mi ñääth yä, /ci rew ε bi met näk.
- 36 Duunde yöö cä ye lar yöö cia yä nen, kä /kanε yä ñäth.
- 37 Bi ney diaal tin ci Guaar ke kam yä ben kä yä, kä /cä ram mi bëë kä yä bi lok.
- 38 /Kan ben piny nhial ke yöö bä lat ni ruacdä, baä ke yöö bä lat ni ruac raam min jäk yä.
- 39 Kä memε ε jen ruac raam min jäk yä, ke yöö /cä ram kel kä ken tin diaal tin ce kam yä bi bath, kä bä je jiec liñh ke cän guutdä yäaa.
- 40 Kä memε ε jen ruac Guaar, en yöö ney diaal tin ca Gat nen, kä ñathke je, teke ke tøk mi thil pek. Kä bäke jiec liñh ke cän guutdä yäaa.”
- 41 Kä cu ji Juudh ñer ke kujde, ke yöö ce wee i, “E yän juray in bä piny nhial.”
- 42 Cuke wee i, “/Cie jen Yecu, gat Jo-thep, min ñac kon guan keñε man? Kä enu dere je lar tääme o i, ‘Ci yän ben piny nhial?’”
- 43 Cu Yecu ke loc i, “/Cuare ñer kamnikun.
- 44 Thile ram mi dee ben kä yä, mi /ken Guaar ëë jäk yä je nöñ, kä bi yän ε jiec liñh ke cän guutdä yäaa.

45Ca je gɔr rey ruaacni göökni Kuoth i, 'Ba ken diaal n̄ieec ε Guḡar.' Kä bi ney diaal tin ca ruac liḡ kä ca n̄ieec nhiam Guḡar ben kä yä.

46/Cie yöö tēēke ram mi ci Guḡar in te nhial ni Kuoth nen, ε ni ram in bä kä Kuoth ci Guḡar nen ɔ.

47Epuɔ, epuɔ, yän laṛä je ye, ram ɔ teke n̄ath ɔ tēē ke tēk mi dɔraar.

48E yän juray teekä.

49Cu guḡndɔɔɔnikun mieth mi bēē nhial cam dārdɔaar, kä cu liw.

50Meme ε jen juray mi bēē piny nhial, ke yöö dee raan ε cam, kä /cε bi liw.

51E yän juray teekä min bä piny nhial, kä ram ɔ bi miḡh kä juray emε ɔ, be tēk ke tēk mi thil pek, kä juray in bä thöp ke kuj teekä yɔaa ε jen riḡdä."

52Cu ji Juudh n̄aknɔm n̄ak kārɔ, wäke i, "Dee wut emɔ kɔn kam riḡde ke yöö banε je cam idi?"

53Kä cu Yecu ke jiök i, "Epuɔ, epuɔ, yän laṛä je ye, mi /cia riḡ Gatdä Ran bi cam, kä /cia riemde bi math, bia thil tēk reyduɔ.

54Kä ney tin camke riḡdä kä maath ke riemdä bibe teke tēk mi dɔraar, kä bä ke jiec liḡh ke cāḡ guutdä yɔaa.

55Ke yöö riḡdä ε jen mieth paɔy, kä riemdä ε jen in maath naath ε paɔy.

56Kä ney tin camke riḡdä kä mathke riemdä teke reyda, kä taḡ reydiɔn.

57Cetke min ci Guḡar in tēk yä jak, kä yän tēk yä ke kuj Guḡar, kä bi ram in bi yä cam tēk ke kuḡdä bä.

58Meme ε jen juray min bä piny nhial, a /ci mɔ a mēē cam guḡndɔɔɔnikun ε, kä cuke liw. Kä ram mi cam juray emε be tēk ke tēk mi thil pek."

59Cue tiḡi lat min n̄iice naath rey dolä ji Juudh kä Ka-per-ni-äm.

Ruaacni teekä mi thil pek

60Mēē cike memε liḡ, cu ji kɔaare ti n̄uan wee i, "Diic ε me ε mi bum bum, Kä eḡa mi dee je nhɔk?"

61Duunde yöö mēē ci Yecu je n̄ac en yöö ci ji kɔaare n̄er ke jen nɔmɔ, cue ke jiök i, "Jiäk loɔkun ke ruac emε?"

62Kä dere kule tee idi, mi dee yen Gat Ran nen a wee nhial, guāth ēē ce kɔḡ te thiḡ?

63E yiēē ε nin kām raan tēkɔ, riḡ thile je luɔt. Kä ruaacni tēē cā laṛ ye ε yiēē kenε tēk.

⁶⁴Kä tēē thāṅkun ti thil ṅath rēydun.” Kä ṅāc Yecu ke nīke nhiam en yōō ke ṅaani ken nēy tin thil ṅath kene ram in bi je kōak.

⁶⁵Kä cue wee ḷ, “Ke kuj kā mēme, cā laṛ ye en yōō thil ram mi dee ben kā yā, ε ni mi ca je kām je ε Guṗar.”

⁶⁶Ke kōr kā mēme cu ḷi kōaare ti ṅuan kac jōk, kā /kenke le ṅot ke ḷal keel ke je.

⁶⁷Cu Yecu jaake daṅ wāl wīcde rēw thiec ḷ, “Bi yen jīēen bā?”

⁶⁸Cu Thay-mōn Pi-tōr ε loc ḷ, “Kuäärä, εṅa mi dee kō wā kā je? ε ḷin min te ke ruaacni teekā mi dōraar.

⁶⁹Kä cakō je ṅāth, kā cakō je ṅac en yōō ε ḷin Kel Kuoth mi Rel Gōoyde rō.”

⁷⁰Cu Yecu ke loc ḷ, “/Kān ye mēk ala jaakā daṅ wāl wīcde rēw? Kä ram kel kā ye ṅotde ε guṗan jīäkni?”

⁷¹Laare nōmō ke kuj Ju-dāth, gat Thay-mōn lth-kē-ri-ot, ke yōō ε ram kel kā jaake daṅ wāl rēw min bi je kōak.

Jḷḷn 7

Thil ṅāthä dämani Yecu

¹Ke kōr kā nēme cu Yecu wā ḷal rēy Gē-le-li, ke yōō /ce je gōor ḷ be ḷal rēy Juda, ke yōō gōor ḷi Juudh nākde.

²Kä ci cāṅ tīmā ḷi Juudh min la cāṅ tīmā bīle kā thiak.

³Kä cu dämani je jīök ḷ, “Jīeyni en wane, wēr kā Juda, ke yōō dōṅ dee ḷi kōaaru lāt tin ci laṛ nen.

⁴Ke yōō thile ram mi lāt ṅaani ke tēē, mi gōore yōō ba je ṅac ε naath. Mi lātḷi ṅak tīṭi, nyuthni rō ḷow.”

⁵Ke yōō a cāṅe ni dämani, /kān je ṅāth.

⁶Cu Yecu ke jīök ḷ, “Dot guṗathdä /kene ni cop, kā te guṗathdun en wane thīn ni cīaṅ.

⁷/Ci ḷow ye dee nyir, kā nyiire yā, ke yōō cā ruac nenā lat en yōō jīäk lātke.

⁸Yen puṅnykun wīaa guāth tīmā, kā /cā bi wā thīn en guāth tīmā εmō, ke yōō ṅot guṗathdä /kene ni cop.”

⁹Kä min ce nōmō lat, cue duoth kā Gē-le-li.

Yecu guāth Tīmā Bīlekä

¹⁰Mēē ci dämani wā guāth tīmā, jēn puṅnyde cue wā bā ke tēē, a /ca ṅac ε naath.

- 11 Kä cua je gor ε ji Juudh guäth timä, kä thiecke i, “Jen a ni kä?”
- 12 Cuae teke ηaknom mi cua ηak ε naath ke kujde. Laar thaηkien ε i, “E wut mi goaa,” kä ε thaηkien i, “Eëy, jen la mætdε ni naath.”
- 13 Kä /ken naath ruac a joc ke kujde, ke yöö dualke ke ji Juudh.
- 14 Mëë ci thaη nini timä momo thuok, cu Yecu wä nyuur rey luaak Kuoth in diit, kä cuae je tok ke mi ηiice naath.
- 15 Cu ji Juudh gaac, kä cuke wee i, “En wut emε kue ηcak le ηac nikä, kä /kanε met ηieec?”
- 16 Kä cu Yecu ke loc i, “Djicdä /cie dunjä, bëë kä ram ëë jäk yä.
- 17 Mi tëëke ram mi lät ni ruac Kuoth, be je ηac mi bä ηiic emε kä Kuoth, kie latdä ni ruacdä yän Käroa.
- 18 Kä ney tin latke ni ruacdien käroa görke ni liakdien kä naath. Kä ram min goor ni puony raam min jäk je, ε guan thuokni, kä thile, reyde kac.
- 19 “/Ken Muthε ye kam ηuot Kuoth? Kä thile ram kel kä ye mi käp ke. Kue la ηu goor yen ni näkdä mo?”
- 20 Kä cu naath ε loc i, “Jin tij ke yiëë mi jiääk! Eta mi goor yöö be ji näk?”
- 21 Cu Yecu ke loc i, “Cä lat ni lat kel mi gäây naath, kä cu yen diaal gaac ke je.
- 22 Ci Muthε ye kam cian cuelä, cäηε ni mi bëë ke cian guandöηnikun, a /ci mo a Muthε puonyde. Kä cuel yen gat ke cäη löjä.
- 23 Kä, mi dëë raan cuel ke cäη löjä, ke yöö /ca ηuot Muthε bi yar, ηηu jäk lockun o ke yä, ke yöö cä puony ran keeliw jakä goaa ke cäη löjä?
- 24 Cuare naath luk ke guac puanynikien, luoke naath ke thuok kene cuöη.”

Yecu ε Kritho?

- 25 Kä tääme cu thaη ji Je-ru-tha-lem wee i, “Ram emε /cie jen ram min görke näkdε?
- 26 Kä jen en, ruace nhiam nath kä thile mi larke je! Dere a mi ηac kuar ε i ε jen Kritho?
- 27 Kä ηac kon guäth in bä wut emε thün, kä mi wä Kritho ben, thil ram mi dëë guäth in bëë thün ηac.”
- 28 Kä mëë ηiic Yecu naath rey luaak Kuoth in diit, cu yosal wëë i, “Däc yen yä, kene guäth in baä thün? /Kan ben ke ruacdä, duunde yöö ram ëë jäk yä ε thuok, kä kujc yen ε.
- 29 Yän ηacä je, ke yöö baä kä je, kä ε jen en ëë jäk yä.”

30Ke kuj̄ emɔ cukɛ kãpdɛ gɔr, kã cuɛ thil ram mi cu jɛ guëër, kɛ yöö ɲot guãathɛ /kenɛ ni cop.

31Kã cu nɛy ti ɲuan ɛ ɲãth, cukɛ wee j̄, “Mi wã Kritho wã ben, be nyuuthni ti gaykɛ naath ti lanykɛ ti ci wut emɛ kɛ lat ti lat?”

Jäkni nɛɛni ti wa Yecu kãp

32Cu j̄ Pa-ri-thii naath liɲ a ruackɛ kã rɔ kɛ kuj̄ Yecu, kã cu bööth palã kenɛ j̄ Pa-ri-thii bolithni jak, kɛ yöö ba jɛ wã yien.

33Kã cu Yecu kɛ jiök j̄, “Yãn bã te kɛel kɛ yɛ kɛ guãath mi tot, bã kulɛ loc kã ram ëë jãk yã.

34Bia yã gɔr, kã /cia yã bi jek, kɛ yöö guãath in taã thɪn, /cia bi ben thɪn.”

35Kã cu j̄ Juudh ruac kamnikien j̄, “Goorɛ ram emɔ wã ni kã, mɔ /canɛ jɛ dee jek ɔ? Goorɛ jɛn yöö be wã kã j̄ Juudh ti ci riaw rool j̄ Gɛ-rith, kã be j̄ Gɛ-rith wã ɲieec?”

36Kã lotɛ ni ɲu min wëë j̄, ‘Bia yã gɔr, kã /cia yã bi jek?’ kenɛ yöö ‘Guãath in taã thɪn, /cia bi ben thɪn?’”

Goor naath kãpdɛ

37Ke cãɲ timã min joak cãɲ in diit, mëë te Yecu cuɲã cuɛ ruac kɛ jow mi diit wëë j̄, “Mi tëëkɛ ram mi nãk rɛw ɛ, a jɛ bëë kã yã, kã a jɛ mãth.

38Kã ram in ɲããth yã, cɛtkɛ min ci ruac Kuoth ɛ lar j̄, ‘Bi pi teekã loony rɛy raam emɔ.’”

39Täämɛ, cuɛ ruac emɔ lat kɛ kuj̄ Yieekã, min ba jek ɛ nɛy tin ɲãthkɛ, kɛ yöö ɲotɛ /kãɲ Yiëë ni kamkɛ, kɛ yöö /kãɲ Yecu ni naɲ nhial.

40Mëë cikɛ rieet titi liɲ, cu thaɲɲ nath ɛ lar j̄, “Ram emɛ kɛ thuɔk ɛ jɛn gök.”

41Kã cu kɔkɪɛn wee j̄, “Nɛmɛ ɛ jɛn Kritho ëë ca lar j̄ bi ben.” Kã cu thaɲɲkɪɛn wee j̄, “Kɛ thuɔk /ci Kritho bã kã Gë-lɛ-li, kɛ jɛn bëë kã Gë-lɛ-li?”

42Kã /kãɲ gɔr rɛy ruaacni Kuoth ɛn yöö Kritho ɛ kuëë Dee-bid, kã bëë kã Beth-lɛ-yɛm, mi la cieɲ Dee-bid thɪn?”

43Ke kuj̄ emɔ cu naath rɔ daak kɛ kuj̄ Yecu.

44Goor thaɲɲ nath yöö ba jɛ kãp, kã cuɛ thil ram mi cu jɛ guëër.

Thil ɲãthã bööthni j̄ Juudh

45Cu bolithni loc kã bööth palã tin diit kenɛ j̄ Pa-ri-thii, kã cua kɛ thiec j̄, “ɲɲu /ken yɛn ɛ yien ɔ?”

46Cu bolithni kɛ loc j̄, “Thilɛ ram mi ci met ruac cɛtkɛ wut emɛ.”

47Kã cu j̄ Pa-ri-thii kɛ loc j̄, “Amãni yɛn bã, ca yɛ met?”

48Tëëke ram kel kä kuar kie j̄ Pa-ri-thii mi ci je n̄äth?

49Duunde yöö ca buon em̄e, mi kuj̄c nuotde lam.”

50Kä cu Ni-ko-dij̄-mäth, m̄eë k̄on wä kä Yecu, min la ram kel kä ke thiec j̄,

51“Ke ciaan̄ nuotnikon /ca raan dee kum ε /k̄an ruacde k̄on liñ, kä /k̄an min latde n̄ac?”

52Cuke je loc j̄, “Bij̄ kä Gë-le-li bä? Kuen ruac Kuoth, kä bi je jek, en yöö thile gök mi bi ro j̄iec kä Gë-le-li.”

Ciek mi ca käp dhom

[53Kä cu ken diaal wä dh̄orikien,

J̄on 8

1guäth in ci Yecu wä wij̄ Paam O-lip.

2Ke runwan̄ el̄on cue ro nyok ke ben luaak Kuoth. Kä cu ney diaal ben kä je, kä cue nyuur, kä cue tok ke mi nj̄ice ke.

3Cu ḡaar̄ nuot ni ken̄e j̄ Pa-ri-thii ciek mi ca käp dhom n̄on, kä cuke je lath n̄hiamdien diaal.

4Cuke Yecu j̄iök j̄, “Dij̄c, en ciek em̄e ca je käp dhom.

5Kä ke ciaan̄ nuotni ci Muth̄e je lat̄ ko en yöö ba ciek mi c̄etke ne bök ke päam. En täame ε jin̄ idi?”

6Lat ken̄ n̄eme ke yöö yon̄ ken̄ ni je, ke yöö der̄e teke mi ba gony ni je. Cu Yecu ro gon̄, kä cue piny ḡor̄ ke yiatde.

7Kä min̄ notke ke mi thiëcke je, cue ro j̄iēc̄ cuon̄, kä cue ke j̄iök j̄, “A ram̄o thil d̄uer ō reyduon̄ bok̄ je ke päam ke n̄hiam.”

8Cue ro leni gon̄, kä cue leni ḡaar̄ piny ke yiatde.

9M̄eë cike ruacde liñ, cuke j̄iēn̄ k̄el̄ k̄ēli, tooke ni kä dij̄t̄ cu māni nuēt̄ni, kä cu Yecu duoth̄ k̄ar̄oa, kä te ciek̄ cuñä n̄hiamde.

10Cu Yecu ro j̄iac̄ n̄hial, kä cue ciek̄ j̄iök j̄, “Ciek, kä naath̄ anik̄ä? C̄e thil ram̄ mi kueth̄ j̄ī d̄uir̄ä?”

11Kä cu ciek̄ ε loc j̄, “Thile raan, kuäär.” Kä cu Yecu wee j̄, “Kä /cä j̄ī bi kueth̄ d̄uir̄ä bä. Kä w̄er, /cu d̄uer̄ le nyok ke lät̄ni.”]

Yecu ε buay ȳaaa

12Cu Yecu leni ruac ke ke, w̄eë j̄, “Ē ȳän buay ȳaaa. Kä ram̄ mi guur̄ ȳä /c̄e bi jal̄ reȳ muoth̄, be teke buay teek̄ä.”

13Cu j̄i Pa-ri-thii je j̄iök i, “J̄in latdi ruac nenä ke kuj̄idu käröa, /ci ruac nenädu a thuḡk.”

14Kä cu Yecu ε loc i, “A cāḡ latdä ruac nenädä ke kuj̄idä, nēndä ε thuḡk, ke ḡöo ḡacä guāath in bāa th̄in, kā ḡacä guāath in wāa th̄in. Duunde ḡöo kuj̄ic yen guāath in bāa th̄in, kā kuj̄ic yen guāath in wāa th̄in.

15Luk yen naath ke cīaaḡ nath, kā thile ram mi luḡkā.

16Kä ḡotde bā cāḡe mi luḡkā naath, lukdä ε cuḡḡḡ, ke ḡöo /cie ḡān käröa eno luk naath o, ε ḡān kone Guāar ēē jāk ḡä.

17Ca je ḡḡr rey ḡuḡtnikun en ḡöo ε ruac nenä nēeni dāḡ rēw la thuḡk o.

18ḡān cā ruac nenä lat ke kuj̄idä, kā ci Guāar ēē jāk ḡä ruac nenä lat ke kuj̄idä.”

19Ke kuj̄i emö cuke je thiec i, “J̄en a nikä en Guur?” Kä cu Yecu je loc i, “Kuj̄ic yen ḡä, kā kuj̄ic yen Guāar. Duḡ mi ḡac yen ḡä, dēre Guāar ḡac bā.”

20Cue ruaacni t̄it̄i lat guāth ēē ḡj̄ice naath rey luaak Kuoth guāth yiḡoni, kā cue thil ram mi cu je yiēn, ke ḡöo ḡot guāathde /kene ni cop.

Lat Yecu ke liāḡde

21Kä cu Yecu ke leni j̄iök i, “ḡān j̄iayä, bia ḡä ḡḡr, kā bia liw ke dueerkun. Kä guāath in wāa th̄in, /cia bi ben th̄in.”

22Kä cu j̄i Juudh wee i, “A be rōode ku wä näk? Kä ε j̄en min lotde min wēē i, ‘Guāath in wāa th̄in, /cia bi ben th̄in?’”

23Cue ke j̄iök i, “Ke yen j̄i piēny emε, kā ε ḡān raan nhial, kā ke yen j̄i ḡōaa emε, /cie ḡān raan ḡōaa emε.

24Cä lar ye en ḡöo bia liw rey dueerikun, kā bi yen liw rey dueerikun ε ni mi bi yen ε ḡāth, i ε j̄en ḡān.”

25Kä cuke je thiec i, “E j̄in ḡa?” Cu Yecu ke loc i, “E ḡān ram min ci rō lar ye ni ke nhiam.

26ḡān tāa ke ti ḡuan ti bā lat ke kuj̄idun, kā tāa ke ti ḡuan ti bā ye kueth ke kuj̄idien, kā ram ēē jāk ḡä ε thuḡk, kā cā w̄ic muḡḡḡ lat min cā liḡ kā je.”

27Kä /kene wä loḡdien en ḡöo ruace ke ke kuj̄i Guāar in te nhial.

28Kä ino cu Yecu wee i, “Mi wä yen Gat Ran wä kap nhial, bi yen ε cu ḡac en ḡöo ε j̄en ḡān, kā thile mi cā lat ke luḡḡdä ḡān käröa, duunde ḡöo latdä t̄it̄i cētke min ci Guāar ε nyuḡth ḡä.

29Kä te ram ēē jāk ḡä ke ḡä keel, kā /kene ḡä bāny piny ḡān käröa ke ḡöo la latdä ni ḡoak tin tēthke loḡde guāthni diaal.”

30Min cε ruac emö lat, cu ney ti ḡuan ε ḡāth.

Thuɔk be j̄i jakä lor

31Kä cu Yecu j̄i Juudh tin n̄athke je j̄iök j̄i, “Mi wä yen ke wä nhiam ke nhök ruacdä, lapε j̄i k̄aarä p̄any.

32Kä bia thuɔk n̄ac, kä bi thuɔk ye jakä cienj alor.”

33Cuke je loc j̄i, “Ke k̄on gaat A-be-ram, kä /k̄an k̄o met p̄εc ε raan. Kä ε n̄u deri je lar ɔ, en ȳöö bä ye jakä cienj a lor?”

34Cu Yecu ke loc j̄i, “Epuç, epuc, yän larä je ye, Ney diaal tin duerke dueer ke kuaany dueeri.

35/Ci kuany le te rey goaal a wee wä, ε jen gat goaal min te th̄in a thil pek.

36Mi lony Gat Kuoth ye, bia cienj ε lor ciaandun p̄any.

37Yän n̄acä je en ȳöö lapε gaat A-be-ram, kä goor yen näkdä, ke ȳöö /ci ruaacnikä guāath jek rey loçnikun.

38Yän ruacä ke min cä nen kä Guāar, kä lät yen ni min cia lij kä Guāndan.”

Yecu keε A-be-ram guān j̄iäkni kie Kuoth?

39Cuke je loc j̄i, “A-be-ram ε jen guāra.” Cu Yecu ke j̄iök j̄i, “Mi lapε gaat A-be-ram dee yen lat ni min ci A-be-ram ε lat.

40Kä täame goor yen näkdä, yän ram in ci ye lat thuɔk in cä lij kä Kuoth. Memε /cie mi ci A-be-ram ε lat.

41Lät yen ni min ci guurun ε lat.” Cuke je j̄iök j̄i, “/K̄ank̄o d̄ieth läkä, tak̄o ke Guāra kel, min la Kuoth.”

42Cu Yecu ke j̄iök j̄i, “Duŋ mi guurun ε jen Kuoth dee yen yä nhok, ke ȳöö, yän baā kä je. /K̄an ben ke w̄icdä, ε jen j̄äk yä mo.

43Eŋu mo /ci min latdä cup loçnikun ɔ? E ȳöö cia thil luāŋ ke lij ruacdä.

44Ke yen gaat guurun ni guān j̄iäkni, kä cia nhok ni ȳöö bia lat ni tin goor guurun ke. E luuc nath ni tukä ȳoaa, kä thile je thuɔk, ke ȳöö thile thuɔk reyde. Kä jen la ruace, ke ciaande p̄any, ke ȳöö ε guān kacä, kä ε guān kaacni.

45Kä ke ȳöö latdä ni thuɔk /ci yen yä n̄ath.

46Eŋa kä ye bi yä kueth duer ɔ? Mi latdä thuɔk, kä eŋu /ci yen yä n̄ath?

47Jen min la raan Kuoth lijε ruaacni Kuoth. Luot kä min /ci yen ε lij nike ε ȳöö /cia bä kä Kuoth.”

D̄it ni Yecu kä A-be-ram

48Cu j̄i Juudh ε loc j̄i, “/Cie thuɔk en ȳöö lark̄o je en ȳöö ε j̄in raan Tha-me-ria, kä ti ke yië mi j̄iäk?”

- 49 Cu Yecu ke loc i, "Thile yä yiëë mi jiääk, luṭṭhä Guṭṭar, kä /ci yen yä luth.
- 50 Kä /cä gor ni liakdä, tēēke ram mi goor je, kä ε jen kuäär luṭk.
- 51 Εruc, eruc, ḡän larä je ye, ram mi käp ruacdä, /ce liṭṭ bi met nen."
- 52 Cu ji Juudh ε jiök i, "Tääme ḡacko je en ḡöö tii ke yiëë mi jiääk. Ci A-be-ram liw amäni göök, kä laari je i, 'Mi tēë ke ram mi käp ruacdä, /ce liṭṭ bi met nen.'
- 53 Jḡin lenyi guṭṭara guṭṭarḡanda ni A-be-ram ēë ci liw? Kä ci göök liw bä! Kä ku le wee i ε jḡin ḡa?"
- 54 Cu Yecu je loc i, "Mi puanyä rōdä, thile puonydä luṭ. Ε Guṭṭar en ni puony yä, min laar yeε i, 'Ε Kuothda'.
- 55 Kä /ken yen ε ḡac, kä ḡän ḡacä je. Mi cä wee i, 'ḡän kuecä je', dee ḡän a guṭṭ kacä cētke ye. Kä ḡän ḡacä je paṇy, kä kapä rieetke.
- 56 Cu guṭṭarḡandun ni A-be-ram loḡde tēeth ke ḡöö dere cāḡdä nen. Kä cue je nen, kä cu loḡde tēeth."
- 57 Kä cu ji Juudh ε jiök i, "/Ken runku ni a jḡen dhieec, kä ci A-be-ram nen?"
- 58 Kä cu Yecu ke jiök i, "Εruc, eruc, ḡän larä je ye, mēë ḡot A-be-ram ε /kan ε ni dap, tṭṭ wṭṭ."
- 59 Kä eno cuke pääm kuany ke ḡöö bike je bök, kä cu Yecu rō ric ke kam naath, kä cue wä raar rey luaak Kuoth.

Jḡḡn 9

Lēp Yecu ke wāḡ raam mi ca dap ala cōr

- 1 Kä min jäl Yecu, cue wut mi ca dap ala cōr nen.
- 2 Kä cu ji kōare je thieci i, "Ḋiic, eḡa ci duer o, ε jen wut emε kie ε diēethke mo ca je dap ala cōr o?"
- 3 Cu Yecu ε loc i, "/Cie ḡöö ci wut emε duer, kie diēethke, dapke je a la cōr ke ḡöö ba lät Kuoth nyoth ke je.
- 4 Banε lät raam ēë jāk ḡä yḡk lat a ḡot ḡow ke buay, wäär a bēēni min thil ram mi dee lät thḡn.
- 5 Kä min ḡuṭṭdä tṭṭ rey ḡṭṭa, ε ḡän buay ḡṭṭa."
- 6 Mēë ce ruac emε lat, cue ruεy ḡuṭṭ piny, kä cue mun nyōp ke ruεy, kä cue wāḡ wutdä nōmo bat ke mun.
- 7 Kä cue je jiök i, "Wēr, läkni puul Thay-loam" (min lot ni ḡöö jāk). Cue wä lak, kä cue lony jōk, a ḡuicε.

⁸Mëë ci j̄i thieekäde kene ney tëë ḡacke je i e liim mëëdan je nen, cuke thiec i, “/Cie jen ram mëë la te nyuurä kä liim?”

⁹Cu thaaḡkien wee i, “E jen.” Kä cu thaaḡkien wee i, “Eëy, cäǟt ni ken.” Kä cu wut wee i, “E jen ḡän.”

¹⁰Cuke ḡot thiec ke je i, “Kä ku wāḡku r̄o le lep iidi?”

¹¹Kä cue ke loc i, “Ci ram in c̄al i Yecu mun nyop, kä cue je bat wāḡnikä, kä cue ḡä j̄iök i, ‘Wër, läkni puul Thay-loam.’ Cua wä lak, kä cua cu guic!”

¹²Kä cuke je thiec i, “Jen anikä?” Kä cue loc i, “Kuecä guaaḡhde.”

Goor j̄i Pa-ri-thii duḡop in jak raan kä gaa

¹³Cuke wut ëë ci k̄oḡ a c̄or n̄oḡ j̄i Pa-ri-thii.

¹⁴Kä e cāḡ l̄oḡä, mëë nyop Yecu mun, kä cue wāḡ c̄aar lep.

¹⁵Kä cu j̄i Pa-ri-thii e leni thiec bä, i ku le guic iidi. Cue ke loc i i, “Ce wāḡkä bat ke mun. Kä cuḡ wä lak, kä cuḡ cu guic.”

¹⁶Cu thaaḡ j̄i Pa-ri-thii wee i, “/En ram em̄o /ce bä kä Kuoth, ke ḡöo thile je luth ke cāḡ l̄oḡä.” Kä cu k̄okien wee i, “Dee ram mi guḡ dueeri nyuuthni ti ḡayke naath lat iidi?” Kä cuke r̄o cu daḡk.

¹⁷Cuke wut in c̄or leni thiec i, “Enu mi deri lat ke kuide? Ke ḡöo lepe ni wāḡku.” Cue wee i, “Jen e gök.”

¹⁸/Ken j̄i Juudh e ḡäth en ḡöo ce k̄oḡ c̄or, kä ce le guic, amäni mëë cuke diëeth wutdä min ci guic c̄al.

¹⁹Kä cuke ke thiec i, “En neme e jen gatdun in laar yen e i ca dap ala c̄or? Kä täame kue le guic iidi?”

²⁰Cu diëethke je loc i, “Ḋacko je en ḡöo e gatda, kä dap ke je ala c̄or.

²¹Kä kueck̄o mo jak je kä guic o täame, kä kuic ney ram mo lep wāḡke mo. Thiëe je, e wut. Be ruacde lat.”

²²Cu diëethke neme lat ke ḡöo dualke ke j̄i Juudh, ke ḡöo ci j̄i Juudh e mat en ḡöo ram mi wä je lat en ḡöo Yecu e jen Kritho, ba je tuḡ rey guāth palä.

²³Ke kuic em̄o cu diëethke wee i, “E wut, thiëe je.”

²⁴Cuke wut ëë ca dap ala c̄or nyok ke ciöt, kä cuke je j̄iök i, “Liakni Kuoth! Ḋacko je en ḡöo wut em̄o e guḡ dueeri.”

²⁵Cue ke loc i, “Kuecä je, mi e guḡ dueeri. ḡän ḡacä duḡop kel, mëëdan lapä c̄or, kä täame cä guic.”

²⁶Cuke je j̄iök i, “Enu ce lät kä j̄i mo? Lepe wāḡku iidi?”

- 27 Cuε ke loc i, “Yän cä je lar ye ni wen, kä lök yen lienδε.”
- 28 Kä cuke je kueth, wäke i, “E jin raan kaaare, kä ke kon ji kaaar Muthε.
- 29 Dacko je en yoo ci Kuoth ruac ke Muthε, kä kuecko guath o bä wut emo thjn o.”
- 30 Cu wut emo je loc i, “Kua mi gäay naath ε di! Kuic yen guath o beë thjn o, kä ce wänkä lep!
- 31 Däc kon ε en yoo /ci Kuoth ruac ji dueeri lij, kä duunde yoo lijε ram mi pal je kä luth ruacδε.
- 32 Ni cäkä yaa /kane met lij en yoo cue teke ram mi ci wän raam mi ca dap ala cor kon lep.
- 33 Mi /ci wut emε bä kä Kuoth, thile mi dere luän ke lätni.”
- 34 Cuke je loc i, “Jin, ca ji dap rey dueeri, kä goori yoo bi ko njieec?” Kä cuke je tuok raar.
- 35 Cu Yecu ε lij en yoo cike je tuok raar. Kä meë ce je jek, cue je jök i, “Jin, njäathi Gat Ran?”
- 36 Cuε loc i, “Kä jεn ε na, Kuäär? Lär ni je yä ke yoo deë cu njath ni je?”
- 37 Cu Yecu jök i, “Ci jin ε nen, kä ε jεn ene ruac ke ji me.”
- 38 Kä cue wee i, “Kuäär, cä njath,” kä cue je pal.
- 39 Cu Yecu wee i, “Yän baä rey yaa emε ke kuj luok ke yoo dee ciöör guic, kenε yoo dee ney tin guic a ciöör.”
- 40 Cu thajj ji Pa-ri-thii ti thiak ke je memε lij, kä cuke je jök i, “Ke thuok ke kon ciöör?”
- 41 Cu Yecu ke jök i, “Mi ke yen ciöör, /cia dee teke duer. Kä täame min cia wee i, ‘Cike kon ciöör’, not dueerkun thjn.”

Jɔɔn 10

Cäät ke yieen deet

- 1 “Epus, epus, yän larä je ye, ram mi /ci bi wä rεc ke thok paany deet, a be kot ke guath mi dɔdien, ε wään kä ε mäac nath.
- 2 Kä ram mi wä rεc ke thok paany ε yieen deet.
- 3 Bi gään thuok paany je lep thijk, bi det jowde lij. Kä coolε detke ke ciöötkien, kä bothe ke raar.

⁴Mi wëë ke wä nan raar ken diaal, be wä nhiamdien, kä bi detke je guḳḳ, ke ḡöḡ ḡacke jowde.

⁵/Cike jal bi guḳḳ. Bike rḳ bar ke je, ke ḡöḡ kujc ken jiöth jaali.”

⁶Cu Yecu ke lat ruac cäätä eme, kä /ken ruac in lätdε ke cop loḳdien.

Yecu ε Yieen deet in com

⁷Cu Yecu ke leni nyok ke jioḳ i, “Epuḳ, epuc, ḡän larä je ye, ε ḡän thok paḡny deet.

⁸Ney diaal tēē ben ke nhiam kä ḡä ke kuēēl kene maḡac nath, duunde ḡöḡ /ken det ruacdien liḡ.

⁹ε ḡän thok. Kä ram o bi ben rεc ke ḡä mo be kääḡ, be ben rεc kä be wä raar, kä be guḡath lak jek.

¹⁰Bä wään ke ḡöḡ be kual, kä be näk, kä be duḳḳ ḡar. Kä ḡän baḡ ke ḡöḡ bibe teke tēk, kä bi ke teke tēk mi roḡ.

¹¹“ε ḡän yieen deet in goaa. Yieen deet mi goaa la thope tēkde ke kuj deet.

¹²Läät mi yieen deet, mi /ci mo a guḡan deet, mi ce jioḳ nyapēc nen a bēē, la bānye det piny kä be rḳ bar. La jioḳ nyapēc ke cuḡ cam, kä be ke cu riaw doḳ.

¹³La ram mi juḳrke roḳde a bar ke ḡöḡ ε läät, kä /ce riek ke kuj deet.

¹⁴ε ḡän yieen deet in goaa. ḡän ḡacä nyinkä, kä nyinkä ḡacke ḡä,

¹⁵ceḡke min ḡac Guḡar ḡä, kä ḡacä je. Kä ḡän cä tēkdä thöp ke kuj deet.

¹⁶ḡän taḡke det ti kḳkien ti /ci te rεy paḡny deet. ḡän bä ke nöḡḡ bä, kä bibe jowdä liḡ. Kä ino, bi buḳḳ deet cuḡ kel ke yieen deet kel.

¹⁷Ke kujc emo nhok Guḡar ḡä, ke ḡöḡ cä tēkdä thöp, ke ḡöḡ bä nyok ke käni.

¹⁸Kä thile ram mi ci je kan kä ḡä, ε ḡän puḳnydä eno thop je mo baḡḡ. Taḡ ke buḳḳ ke thopde, kä taḡ ke buḳḳ ke luucde jok. Jēkä ruac eme kä Guḡar.”

¹⁹Cue leni teke dääk kam ji Juudh ke kuj ruac eme.

²⁰Cu thaḡḡkien ti ḡuan wee i, “Tēēke yiēē mi jiääk, kä ce kac wiide. Kä eḡu liḡ yen ni je mo?”

²¹Kä cu thaḡḡkien wee i, “Ruaacni tiḡi /cike ruaacni raam mi teke yiēē mi jiääk. ε dee yiēē mi jiääk wāḡ raam mi cor lep?”

Lok ji Juudh ke Yecu

²²Kä mēē ci cāḡ tiḡmä leyä luaak Kuoth ke jioam kä Je-ru-tha-lem cop.

²³Kä wä Yecu rεy luaak Kuoth ke yace Tho-lo-mon.

24Cu j̄i Juudh r̄ɔ duɔl j̄ɛ, k̄ä cuk̄ɛ j̄ɛ jiök̄ j̄, “Bi k̄ɔ jak̄ k̄ä lip̄ am̄äni n̄ɛy? Mi ɛ j̄in Kritho, läri j̄ɛ k̄ɔ a j̄ɔc.”

25Cu Yecu k̄ɛ loc̄ j̄, “Ȳän c̄ä lar̄ ȳɛ, k̄ä /cia j̄ɛ n̄äth. Lät̄ ti lat̄dǟ ti k̄ɛ ciöt̄ Gūāar, k̄ɛ n̄ëenk̄ä.

26K̄ɛ ȳöö /ci ȳɛn a detk̄ä, /ci ȳɛn ȳä n̄äth.

27Lin̄ detk̄ä j̄ɔwdǟ. K̄ä n̄ac̄ä k̄ɛ, k̄ä guɔɔrk̄ɛ ȳä.

28Ȳän c̄äke k̄am̄ t̄ëk̄ mi thil̄ pek̄, k̄ä /cikē bi met̄ nuɔɔr. K̄ä thilē ram̄ mi bikē k̄am̄ raar̄ tetädǟ.

29Min̄ ci Gūāar ɛ k̄am̄ ȳä d̄it̄ ni j̄ɛn k̄ä ti diaal, k̄ä thilē ram̄ mi bi k̄ɛ luän̄ k̄ɛ yuth̄ tetdǟ Gūāar.

30Ȳän k̄ɔn̄ɛ Gūāar lapk̄ɔ k̄ɛl.”

31Cu j̄i Juudh̄ pääm̄ lenī k̄an̄ k̄ɛ ȳöö bikē j̄ɛ bök̄.

32Cu Yecu j̄ɛ loc̄ j̄, “C̄ä yē nyuɔth̄ lät̄ ti ḡow̄ ti n̄uan k̄ä Gūāar k̄ä bē ku lā kūi k̄ä min̄ mith̄ k̄ä t̄it̄i bi ȳɛn ȳä bök̄ k̄ɛ j̄ɛ m̄ɔ?”

33Cu j̄i Juudh̄ ɛ loc̄ j̄, “/Ciē kūi lat̄ mi ḡɔaā ɛn̄ min̄ d̄ëekō j̄i bök̄ k̄ɛ j̄ɛ, ɛ ȳöö kuethī Kuoth̄. ɛ ȳöö j̄in̄ lapī raan, k̄ä jakī r̄ɔ k̄ä Kuoth̄.”

34Cu Yecu k̄ɛ loc̄ j̄, “/K̄an̄ɛ ḡɔr̄ r̄ɛȳ n̄juɔtnikun̄ j̄, ‘C̄ä j̄ɛ lar̄, ɛn̄ ȳöö lap̄ɛ kuth?’

35K̄ä n̄ack̄ɔ j̄ɛ p̄anȳ ɛn̄ ȳöö mi ci ruac̄ Kuoth̄ ɛ lar̄ ɛ thuɔk̄ am̄äni c̄än̄ k̄ɛl. K̄ä cū Kuoth̄ n̄ɛȳ t̄ɔt̄ɔ c̄ɔl̄ j̄ kuth, k̄ɛn̄ n̄ɛȳ tin̄ cā k̄am̄ ruac̄ɛ.

36K̄ä deē ȳɛn̄ ram̄ in̄ ci Gūāar ɛ l̄ɛȳ k̄ä c̄ɛ̄ j̄äk̄ k̄ä r̄ɛȳ ȳɔaā c̄ɔlī kueth̄ɛ nī Kuoth̄ k̄ɛ ȳöö c̄ä weē j̄, ‘ɛ̄ ȳän̄ Gat̄ Kuoth̄?’

37Mi /ci ȳän̄ lät̄ nī lät̄ Gūāar, /cuarē ȳä n̄äth.

38K̄ä mi lat̄dǟ k̄ɛ, a c̄än̄ /cia ȳä bi n̄äth, n̄äth̄ɛ lät̄ ti lat̄dǟ ti, k̄ɛ ȳöö d̄ërē j̄ɛ n̄ac̄ k̄ä d̄ërē j̄ɛ n̄äth̄ ɛn̄ ȳöö tē Gūāar r̄ɛydǟ, k̄ä t̄aā r̄ɛȳ Gūāar.”

39K̄ä cuk̄ɛ j̄ɛ lenī ḡɔr̄ j̄ bā ȳien̄, duundē ȳöȫ cuē r̄ɔ pot̄ tetnikien̄.

40Cuē lenī j̄iɛn̄, w̄ëë̄ kūic̄ k̄iɛr̄ J̄ɔr-d̄ɛn̄, gūāath̄ ɛë̄ cī J̄ɔɔn̄ naath̄ k̄ɔn̄ lak̄ th̄in̄, k̄ä cuē w̄ä teē w̄inī.

41Cu n̄ɛȳ ti n̄uan̄ ben̄ k̄ä j̄ɛ, k̄ä cuk̄ɛ weē j̄, “Thilē nyuuth̄ mi cī J̄ɔɔn̄ ɛ lat̄, k̄ä k̄ɛn̄ t̄ëë̄ diaal̄ t̄ëë̄ cī J̄ɔɔn̄ k̄ɛ lat̄ k̄ɛ kūi wutdǟ n̄ɛm̄ɛ k̄ɛ thuɔɔk̄.”

42K̄ä cū n̄ɛȳ ti n̄uan̄ ɛ n̄äth̄ ɛn̄ w̄inī.

J̄ɔɔn̄ 11

Līā La-dha-räth̄

- ¹Tääme, cu wut mi coal i La-dha-räth raan Beth-ani teke juey. En Beth-ani e wec Mëri këne nyiman ni Mar-tha.
- ²Kä Mëri e jen en nëë ci Kuäär ni Yecu yir ke liëth yirä, kä cue ciöke coth ke mjemke. Kä e däman ni La-dha-räth e nin teke juey.
- ³Cu nyiman Yecu nöñ thok i, “Kuäär, määtdu min nhöki tëëke juey.”
- ⁴Mëë ci Yecu je lij, cue wee i, “/Ci juey emo a juey lieth, e yöö ba Kuoth puany, kä ba Gat Kuoth puany ke kujde.”
- ⁵Kä cänje ni min nhök Yecu Mar-tha këne nyiman ke La-dha-räth.
- ⁶Kä ñotde bä cänje ni mëë ce lij i te La-dha-räth ke juey, cue nin dan rew nin guäth ëë te thïn.
- ⁷Ke kor kä memë, cue ji kaaare jïök i, “Lucc ne kä Ju-dia.”
- ⁸Kä cu ji kaaare je jïök i, “Diic, pay ji Juudh gor ni yöö deë ji böc ke pääm, bi ro nyök ke loc thïn?”
- ⁹Cu Yecu ke loc i, “/Ci cänj teke thaakni dan wäl wicde rew? Ney tin jäl ke cänj däär, /ca kaaath Kothikä, ke yöö nëene buay yaa.
- ¹⁰Duunde yöö ney tin jäl ke wäär kaaathke kaaathikä, ke yöö thile reydiën buay.”
- ¹¹Kä ke kor kä min ce memë lar, cue ke jïök i, “Ci määtndan ni La-dha-räth pay niëen, duunde yöö waa ke yöö bä je wä ker nin.”
- ¹²Kä cu ji kaaare je jïök i, “Kuäär mi dunje nin, bi puonyde pual.”
- ¹³Kä en Yecu lotde ni liaa La-dha-räth, kä cuke ñac ni yöö lotde ni yöö ce niëen.
- ¹⁴Kä cu Yecu je lar ke a joc i, “Ci La-dha-räth lijw.
- ¹⁵Kä ke kujdun ci locdä teeth ke yöö /kan te en wini, ke yöö don bia ñath. Duunde yöö wane kä je.”
- ¹⁶To-mäth, min coalke i “Cuëk”, cue gaatman ni ji kaaar Yecu jïök i, “Kuane wä bä, ke yöö deëne wä lijw keel ke je.”

Yecu min la jieec nath kä e tëk

- ¹⁷Mëë ci Yecu cop, cue La-dha-räth jek ca kony, a tëë ke nin dan ñuan koka.
- ¹⁸Kä Beth-ani thieeke ke Je-ru-tha-lëm a te ni kamdiën ke meeli dan rew.
- ¹⁹Cu ji Juudh ti ñuan ben kä Mar-tha këne Mëri, ke yöö bike ke ben bum ke kuj dämandiën.
- ²⁰Mëë ci Mar-tha je lij i bä Yecu, cue je wä lor, kä te Mëri cienj.

- 21 Cu Mar-tha Yecu jiök i, “Kuäär, duŋ mi tii wane me, /ci dämaar dee liw.
- 22 Kä amäni täame, yan nacä je i bi Kuoth ji kam min bi thiec kä je.”
- 23 Cu Yecu je jiök i, “Bi dämuor ro nyok ke jiec lith.”
- 24 Kä cu Mar-tha je jiök i, “Yan nacä je en yöö be ro nyok ke jiec, mi wä naath ro jiec lith ke can guutda yaa.”
- 25 Cu Yecu je jiök i, “E yan jieec nath lith, kä e yan tek. Ney tin nathke ya acan cike liw, bice tek.
- 26 Kä ney diaal tin tek, kä nathke ya, /cike bi met liw. Jin näathi memε?”
- 27 Cuε Yecu jiök i, “Yon, Kuäär, yan naathä je en yöö e jin Kritho, in la Gat Kuoth, min ci ben wii muon.”

Yecu ce wiee

- 28 Mëe ci Mar-tha neme lar, cuε nyiman ni Meri wä col, kä cuε wä latde guäthdien kä ro i, “Ci njic ben, kä cöle ji.”
- 29 Mëe ci Meri je lin, cuε ro jiec ke pëth, kä cuε wä kä je.
- 30 Täame, /ken Yecu ni ben cien, notde guäth ëe ci Mar-tha je wä lor thin.
- 31 Mëe ci ji Juudh tëe te keel ke je cien, tëe buomke ke Meri nen ce ro jiec ke pëth kä wëe raar. Cuke je guor ke yöö e ken i don wëe guäth kunyä, kä be wä wiee wii koka en wini.
- 32 Kä mëe ci Meri ben guäth ëe te Yecu thin, mëe ce je nen, cuε ro yuor piny ciöknike, kä cuε wee i, “Kuäär, duŋ mi tii wane me, /ci dämaar dee liw.”
- 33 Mëe ci Yecu je nen wieeε, kä wiee ji Juudh tin bëe keel ke je bä, cu locde jiath, kä cuε yiëe jok.
- 34 Kä cuε thiec i, “Cia puonyde lath ni kä?” Kä cuke je jiök i, “Kuäär, bër, nen e!”
- 35 Cu Yecu wiee.
- 36 Kä cu ji Juudh wee i, “Guεε je, nhöke je idi!”
- 37 Kä cu thajankien wee i, “/Ci ram εme mëe cu wän cöar lep, ram εme dee gan kä liä?”

Jiëc Yecu ke La-dha-räth lith

- 38 Cuε Yecu leni non kä cuε ben guäth kunyä. E kok mi ca gan, kä te päth thokde.

39Cu Yecu wee i, “Wuɔcɛ päm ɔ te thok kɔkă mɔ.” Kä cu Mar-tha, min la nyiman raam ëë ci liw je jiök i, “Kuäär, en wale be teke nuäny, ke yöö cɛ teke nin daŋ nuan kɔkă.”

40Cu Yecu je jiök i, “Yän /kən jɪ jiök i, mi n̄athi, bi luən puɔnyä Kuoth nen?”

41Kä inɔ, cuke päm kam raar. Kä cu Yecu nhial liɛc, cuɛ wee i, “Guädin, yän larä jɪ tɛth laacdä ke yöö ci yä liŋ.

42Cä je n̄ac en yöö la liŋi ruacdä ni ciaŋ, kä cä nɛmɛ lat ke kuj nɛni ti thiak ti, ke yöö dee ken ɛ n̄ath en yöö ci yä jak.”

43Mëë cɛ nɛmɛ lar, cuɛ ciöt ke jow mi dijt i, “La-dha-räth, bër raar!”

44Cu ram in ci liw ben raar, a te tetke kenɛ ciökɛ ke bieyni tin ca rith nikɛ, kä ca nhiamde kuäth ke bij mi tot. Cu Yecu naath jiök i, “Luɔnyɛ je, kä a je wä.”

Cap gorä nak Yecu

(Mät 26:1-5, Mak 14:1-2, Luk 22:1-2)

45Kä cu jɪ Juudh ti nuan tää ci ben keel ke Meri, kä cikɛ min ci Yecu ɛ lat nen, cuke je n̄ath.

46Kä cu thaŋkien wä kä jɪ Pa-ri-thii, cuke ke wä lar tin ci Yecu ke lat.

47Kä inɔ, cu bööth palä kenɛ jɪ Pa-ri-thii rɔ dol ke kuj luɔk, kä thiɛckɛ rɔ i, “Bane n̄u lat? Ke yöö lät wut ɛmɛ nyuuthni ti nuan ti gayke naath.

48Kä mi palnɛ je yöö be lät inɔ, bi n̄ey diaal ɛ n̄ath ni je, kä bi jɪ Röm ben, kä bike guäthdan ɛ goaa ɛmɛ ben kən kenɛ wecdan.”

49Kä cu ram kel kä ke ni jen Kay-pɛth, in la bööth palä in dijt en runä ɛmɔ ke jiök i, “Thile mi n̄ac yen ɛ!

50Kä thile mi wä loɔcdun agoaa en, yöö goaani liäa ram kel ke kuj nath, kä yöö dee dor riär keeliw.”

51Kä /ken Kay-pɛth mɛmɛ lat ke ruacdɛ kärɔa, kä ke yöö ɛ jen la bööth palä min dijt en runä nɔmɔ, cuɛ ruac gookä lat i ba Yecu näk ke kuj döör.

52Kä /cie kuj döör kärɔa, ɛ yöö be gaat Kuoth tin ca riaw mat guäth kel.

53En cän ɛmɔ a wä nhiam cuke çar ke çar in ba näk ni Yecu.

54Ke kuj ɛmɔ /ken Yecu le not ke jal nhiam jɪ Juudh. Cuɛ jɪɛn en wini wää wɪc mi cɔal i ɛ-pa-rim, mi thieek ke därdɔaar, kä cuɛ te thɪn kenɛ jɪ kɔaare keel.

55Täämɛ, cu Cän Bälä, mi la cän tɪmä jɪ Juudh thiak, kä cu n̄ey ti nuan ti te r̄ey ciɛŋ wä kä Je-ru-tha-lem, ke yöö bike rɔ jak kä gow, a /ken Cän Bälä ni cop.

⁵⁶Kä ken goor ken Yecu, kä min teke cuḡä rey luaak Kuoth, thiëcke rɔ i, “Ke carun ε yen, i /ce bi ben guäth tīmā emε?”

⁵⁷Kä cu bööth palä tin dīt kene jī Pa-ri-thii ruac lat, i mi tēeke ram min wä guāathde wä ḡac a je, laar ε, ke ḡöo dee ken ε wä káp.

Jɔɔn 12

Yier Meri ke Yecu

(Mēt 26:6-13, Mak 14:3-9)

¹Ke nin daḡ bākel a ḡot /ken Cāḡ Bälä ni cop, cu Yecu ben kä Beth-ani, min la ciēḡ La-dha-räth, eë ci Yecu ε jiec līth.

²Cu ken ε lät kä mīth en wīni. Cu Mar-tha mīth dēeth, kä nyuur La-dha-räth guäth mīeth ke Yecu keel.

³Cu Meri riāak mi teke ḡuāny mi ḡaa mi dīt kökde elḡḡ nōöḡ. Cue ciök Yecu yīr, kä cue ciöke coth ke mīemke. Cu duel thiāḡḡ ke ḡuāny yīrā mi ḡaa.

⁴Kä cu Ju-däth lth-kē-ri-ɔt in la raan kōare, min bi je wä kōak, wee i,

⁵“Kä eḡu /kaḡ riāak ε ḡaa emε kōak ɔ ke yiḡw ti kur diḡk ɔ, ke ḡöo dee yiḡw kaḡ ney tin can?”

⁶/Ce je lar ke ḡöo diere ke kuī cani, ε ḡöo ε cuer, ke ḡöo ε room yiḡoni, kä la luäke rɔ thīn.

⁷Cu Yecu wee i, “Pāle Meri kārɔa. Ce je kōk a je teke je amāni cāḡ kunyädä.

⁸Te can ke ye keel guāthni diaal, duunde ḡöo /cä bi te keel ke ye ni cianḡ.”

Cap ḡorä ḡak La-dha-räth

⁹Mēe cua ḡac ε jī Juudh ti ḡuan i te Yecu ε wīne mi, cuke ben, a /ci mɔ a ḡöo bāke ke kuī Yecu kārɔa, ε ḡöo ba La-dha-räth mi ca jiec līth ben nen bä.

¹⁰Kä inɔ cu bööth palä tin dīt cāp cāp ke ḡöo ba La-dha-räth näk bä,

¹¹ke ḡöo ke kuī La-dha-räth cu jī Juudh ti ḡuan ke baḡny piny, kä cuke Yecu wä ḡäth.

Wä Yecu rey Je-ru-tha-lēm

(Mēt 21:1-11, Mak 11:1-11, Luk 19:28-40)

¹²Mēe ruḡnde cua je liḡ ε buḡn mi dīit mi ci ben guäth tīmā, i Yecu a bēeni kä Je-ru-tha-lēm.

¹³Kä cuke kar nōör kaḡ, kä cuke je wä lor, rōalke i, “Liäke Kuoth! A puḡth teke ram in bēe ke ciöt Kuḡr, min la Kuäär l-the-rel!”

¹⁴Cu Yecu ruath muḡl jek, kä cue kōt jōckde, ceḡke min ca ḡor i,

15 “/Cu dual, lö nya Dha-yon. Nēne je, kuäaru a bëeni, kä kotde ke muul.”

16/Ken ruac eme cop loc ji kaaare ke nhiam, kä mëe ca Yecu puany, cuke je tim i ca memme gor ke kuide, kä ca je lat kä je.

17Cu nath ëe diit ëe teke je keel, mëe cole La-dha-räth koka kunyade kä cue je jiec lith, cuke mëe ca nen lat.

18Kä ke kuj kä memme, cu buon je wä lor, ke yöo cuke je lij i cu nyuuth mi gäay naath emo lat.

19Cu ji Pa-ri-thii ruac kamnikien karo i, “Nēne je thile mi bia luang ke latni, kä nene, wä ji wec muon diaal kore.”

Ji Ge-rith görke nen Yecu

20Täame ney tin ci wä pal guath timä, te reydiem ke ji Ge-rith.

21Cuke ben kä Pi-lip raan Beth-the-da kä Ge-le-li, kä cuke je jiock i, “Kuäär, kon görko yöo bako Yecu nen.”

22Kä cu Pi-lip e wä lar An-de-röw, kä cu An-de-röw kene Pi-lip je wä lar Yecu.

23Cu Yecu ke loc i, “Ci guath cop min ba Gat Ran puany thin.

24Eruc, eruc, yan larä je ye, mi /ken wan bel pen rey muon a be riow, be te ni kara. Kä mi ce riow a ce ro cak, e jen be kule teke dey ti nuan.

25Kä ram mi nhok tekde be je bath, kä ram mi nyiir tekde wij muon eme, yope ni je ke kuj teeka mi doraar.

26Kä ram o lat ya ikä mo, be ya dhil guor. Kä guath o tag thin o e jen guath in bi läädä te thin bä. Ram o bi yä lätikä mo, bi Guar e thiek.”

Ruac Yecu ke kuj liethde

27“Täame dier tieydä elo. Kä e nu bä laro, bä wee i, ‘Guadin kan ya kä thaak emo’? Eëy, e kuj kä memme e nin bä ke ya ke thaak eme.”

28Guadin, liak ciotdu.” Kä cu jow ben ni nhial wëe i, “Cä je liak, kä bä je nyok ke liak bä.”

29Cu ney ti nuan ti te cunä en wini je lij, kä cuke wee i e mar nhial. Kä cu thag nath wee i, “E jääk Kuoth nhial ci ruac ke je mo.”

30Kä cu Yecu ke loc i, “/Jow eme bëe ke kuj gonyadun /ce bä ke kuida.

31En täame e luk ke kuj yaa eme. Kä täame, ba kuäär yaa eme tuok raar.

32Kä yan mi wa ya kap nhial wij muon, bä ney diaal nöj roodä.”

33Cue memme lar ke yöo lotde ni liag in bi liw ke je.

34Cu naath ε loc i, “Cako je liη rey ηuotni Kuoth i bi Kritho te thij amāni cāη kel. Kä ηηu deri je lar o i ba Gat Ran dhil kap nhial? Eta en Gat Ran emo?”

35Cu Yecu ke jiōk i, “Bi buay te ke ye keel ke pek mi tot. Jalε min ηuotde te yen ke buay, ke yoo /ci muth ye bi mam. Mi wā yen jal rey muoth, bia guāath in wā yen thij kuic.

36Min ηot buay keel ke ye, ηathe buay, ke yoo bi yen cuā gaat buoyā.”

Thil ηāthā ji Juudh

Mēē ci Yecu memε lat, cue jien, kā cue ro wā tēē ke ke.

37Cāη ni mēē ce nyuuthni ti gayke naath ti ηuan lat nhiamdien, /ken ken Yecu ηāth.

38En neme cue nyothni yoo ruac ēē ca lat ε gōk ni l-ca-yaa ε thuok i, “Kuäär, eta ci ruacda ηāth o? Kä eta ci Kuäär ε nyuoth buomde mo?”

39Ke kuj emo /ken ken ε luāη ke ηath ke yoo ci l-ca-yaa je lar bā i,

40“Cie Kuoth ke cor, kā ce locken jakā bum, ke yoo /cike dee guic ke wāηkien, kā /cike ηak dee tit ke locken, a bice ro riet yā, a dēē ke jakā gow.”

41Cu l-ca-yaa neme lat ke yoo ce gooy puonyāde nen, kā ce ruac ke kuide.

42Kä cāηe jen ino bā, cu kuar ti ηuan Yecu ηāth. Kä /ken ken ε lat naath ke yoo dualke ke ji Pa-ri-thii, ke yoo doη dēē ke tuok raar guāath palā.

43Ke yoo cuke nhok ni liak nath ke ke eloη kā liak in bēē kā Kuoth.

Luk ke riet Yecu

44Kä cu Yecu ruac ke jow mi diit wēē i, “Ram mi ηāāth yā, /ce ηāth ni yā, ηāāthe ni ram ēē ci yā jak.

45Kä ram mi ci yā nen, ce ram ēē jak yā nen.

46Yān cā ben rey yāaa ala buay, ke yoo /ci ram mi ηāāth yā bi le ηot rey muoth.

47Yān /cā ram mi liη ruacdā kā /ce je lāt luk, ke yoo /cā bā ke yoo bā yow ben luk, baā ke yoo bā yow ben kān.

48Kä ram mi loη yā, kā /ce ruacdā nhok, ba je luk. Kä ruac ēē cā lat be la luuk ke cāη guutdā yāaa.

49Ke yoo /cā lat ni ruacdā, ε jen Guāar in la puonyde mēē jak yā, ci yā kam ruac in bā lato, kene min bā lar.

50Yān ηacā je en yoo ruacde ε tēk mi doraar. Ke kuj emo, min cā lar, yān latdā ni min ci Guāar ε lar yā.”

Jɔɔn 13

Lak Yecu ke ciök ji kɔaare

- ¹Tääme, a ɲot /ken Cän Bälä ni cop, cu Yecu ε ɲac en yöö ci ɲin tin bi jien ke je wii muɔɔn wäde kä Guan cop. Cue neeke tin te wii muɔɔn nhok, kä cue ke nhok ke pek laacde keeliw.
- ²Min nyuurke guäth m̄eth, kä ci guan j̄äkni ku thun wä looc Ju-däth lth-k̄e-ri-ot, gat Thay-m̄on, ke yöö be Yecu kɔak.
- ³Kä ɲac Yecu je en yöö ci Guan ti diaal lāth tetäde, kä ɲäce je en yöö beë kä Kuoth kä wëe kä je!
- ⁴Kä cu Yecu ro j̄iec guäth m̄eth, cue b̄ii in te jok bieynike kam raar, kä cue l̄etde yien ke b̄ii puɔɔkä.
- ⁵Kä cue p̄i tieth rey thaak lak, cue ciök jaaknike tok ke lak, kä cothe ke ke b̄ii puɔɔkä min ce yian l̄etde.
- ⁶Cue ben kä Thay-m̄on Pi-tor, kä cu Pi-tor ε j̄iök i, “Kuäär, j̄in bi ciökä lak, ε j̄in?”
- ⁷Cu Yecu je loc i, “J̄in kuj̄ci min lātdä en tääme, duunde yöö bi je ɲac cän kel.”
- ⁸Cu Pi-tor je j̄iök i, “/Ci ciökä bi met lak.” Kä cu Yecu ε luɔc je i, “Mi /cä ciöku bi lak, kä thile j̄i kuj̄c ke yä keel.”
- ⁹Kä cu Thay-m̄on Pi-tor ε j̄iök i, “Kuäär, /ci bi lak ni ciökä kärɔ, bike lak amäni tetkä kene w̄icdä!”
- ¹⁰Cu Yecu je j̄iök i, “Ram mi ci puaak, thile lak mi goore ε ni ciöke kärɔ, ke yöö puoth puɔnyde keeliw. Kä gow yen, cäɲe ni mo /cike yen diaal ɔ.”
- ¹¹Ke yöö ɲäce ram in bi je wä kɔak, ke kuj̄c emɔ ε jen laɲe yöö i, “/Ci yen diaal gow.”
- ¹²Mëe ci Yecu ciökien lak, cue b̄iide lāth puɔɔnyde, kä cue loc guäthde, kä cue ke j̄iök i, “Däc yen min cä lät kä ye?”
- ¹³La yen yä a col i ‘D̄iic’ kä ‘Kuäär’, kä ε cuɔɔɲdun, ke yöö ε jen ciötdä.
- ¹⁴Mi ci yän Kuäärun kä D̄iicdun ciökun lak, kä yen bä bi ramɔ ciök raamɔ lak.
- ¹⁵Yän cä ye kam nyuuth, ke yöö dee yen lāt ni min c̄etke min cä lät kä ye.
- ¹⁶ɛpuc, epuc, yän lārä je ye i, ‘/Ci d̄it ni kuany kä kuääre, kä /ci d̄it ni j̄ääk kä ram min j̄äk je.’
- ¹⁷Mi ɲac yen t̄iti, ba ye poth mi wä yen ke lāt.

18Yän /cä ruac ke kujdun yen diaal, yän ñacä ney tin cä mek. Duunde yöö bi ruaacni Kuoth tëë ca gɔr a thuɔk mēë wee j, 'Ram mi ci mjet̪h cam ke yä keel, cue yä lat̪ j̪äk ke kap̪ ñul ciokäde ñhial ke kujdä.'

19Yän larä ye memε tääme, a ñot /kenε ni cop, ke yöö mi wēë wä tuɔɔk dee yen ε cu ñäth en yöö ε jen yän.

20Epuç, epuc, yän larä je ye j, 'Ram mi ñhok ram mēë cä jak, ñhoke yä, kä ram mi ñhok yä, ñhoke ram eë jak yä.' "

M̪ar Yecu ke Ram in bi je kɔak

(Mēt 26:20-25, Mak 14:17-21, Luk 22:21-23)

21Kä ke kor kä mēë ci Yecu ñomɔ lat, cu locde dieɛr, kä cue wee j, "Epuç, epuc, yän larä je ye, bi ram kel kä ye yä kɔak."

22Cu jaake rɔ guic, a gaackε ke ram ɔ latde mɔ.

23Kä cu ram kel kä jaake, min ñhok Yecu je, rɔ tieec Yecu.

24Cu Thay-mɔn Pi-tɔr wä kä je, kä cue je thiec ke ram ɔ ruace ke kujde mɔ.

25Kä min tëë gekä Yecu, cue je thiec j, "Kuäär, eña en ñomɔ?"

26Cu Yecu ε loc j, "E jen ram min bä kam̪ mjet̪h emε, mi waa̪ je cuath̪ rey mulaa̪kä." Kä cue möm̪ cuath̪ rey mulaa̪kä, kä cue je kam̪ Ju-däth, gat̪ Thay-mɔn lth-kë-ri-ɔt.

27Mēë ci Ju-däth möm̪ emɔ kan, cu guan̪ j̪äkni wä locde. Kä cu Yecu je j̪ök j, "Lät̪ni mɔ bi lat̪ ɔ, ke pēth."

28Cue thil ram mi nyuur̪ guath̪ mjet̪h mi cu je ñac̪ eñu cε lar̪ neme ɔ.

29Cu thaa̪ñkien car ni yöö min ε jen rɔm̪ yiow ɔ ci Yecu je j̪ök j, "Wēr, kɔk tin gör̪ne ke kuj̪ cañ̪ t̪imä," kie dɔñ̪ be teke ti käme ney ti can.

30Kä ñie min ci Ju-däth möm̪ muam, cue wä raar̪ nikä keel. Kä yow ε wäär.

Ñut mi pay tuɔɔk

31Kä min ci Ju-däth wä raar, cu Yecu wee j, "Ca Gat Ran liak en tääme, kä ca Kuoth liak ke je.

32Kä mi ca Kuoth liak ke je, bi Kuoth puɔnyde je liak, kä be je liak nikä keel.

33Gaat ti tiet̪ni, yän bä te keel ke ye ke guaa̪th mi tot̪. Bi yen yä gɔr, kä cεtke min cä lar̪ j̪i Juudh, yän larä je ye en tääme j, 'Guaa̪th in waa̪ th̪in, /ci yen bi ben th̪in.'

34Yän kam̪ä ye ñut mi pay tuɔɔk en yöö, ramɔ ñhok ram ɔ. Cεtnike min cä ye ñhok, a ramɔ ñhok ram in dɔñ̪ bä.

35Ke jen duɔɔp̪ emɔ bi ney diaal ε ñac̪ en yöö lapε j̪i kɔaarä, mi ñhok yen rɔ."

M̄ar Yecu ke gak Pi-t̄or ke je
(M̄et 26:31-35, Mak 14:27-31, Luk 22:31-34)

36Cu Thay-m̄on Pi-t̄or ε jiök j̄, “Kuäär, w̄ij̄ nikä?” Cu Yecu je loc j̄, “/Ci yä dee guḡḡr en tääm̄e, guäth in w̄aḡ th̄in, duunde yöö bi yä lḡ guḡḡr ke k̄ore.”

37Cu Pi-t̄or je jiök j̄, “Kuäär, kä εḡu /cä j̄i dee guḡḡr ḡ en tääm̄e? Yän bä t̄ekdä thöp ke kuj̄du.”

38Kä cu Yecu je loc j̄, “Ḙpuc, bi j̄in t̄ekdu thöp ke kuj̄dä? Ḙpuc, epuc, yän l̄arä je j̄i en yöö, /ci tuut nyaateer bi röt a /keni yä gak kä diḡḡk.”

Jḡḡn 14

Yecu ε duḡḡp kä Kuoth

1“A loḡkun /ci dīer. Ḋ̄athe Kuoth, kä ḡathe yä bä.

2Te rey cīeḡ Guḡḡr ke dūel ti ḡuan kä mi /cīe jen inḡ d̄ēe je le l̄ar ye, en yöö w̄aḡ ke yöö bä guḡḡath wä rialikä ke kuj̄dun?

3Kä mi bä wä kä bä guḡḡath εmḡ wä rialikä ke kuj̄dun, yän bä leni lony j̄ok, kä bä ye ben k̄an ala n̄eekä, ke yöö dee yen wä te guäth in t̄aḡ th̄in bä.

4Kä ḡac yen duḡḡp in w̄aḡ ke je.”

5Cu Tḡ-m̄äth ε jiök j̄, “Kuäär, k̄on kueckḡ guḡḡath in w̄ij̄ th̄in, kä d̄ēekḡ duḡḡp in wä ke j̄i ḡac j̄di?”

6Cu Yecu je jiök j̄, “Ḙ yän duḡḡp, ε yän thuḡḡk, kä ε yän t̄ek. Thile ram mi wä kä Kuoth Nhial, a /c̄e bä ke yä.

7Mi cīe yen yä ḡac, dee yen Guḡḡr cu ḡac bä. Kä a t̄eme ni en tääm̄e, ḡac yen ε, kä cia je nen.”

8Cu Pi-lip ε jiök j̄, “Kuäär, nyuthni kḡ Guur, kä bi loḡkḡ cu rḡḡ.”

9Cu Yecu je jiök j̄, “Ci yän j̄ääny ke ye keel, kä ḡotdi kuj̄ci yä Pi-lip? Ram mi cīe yä nen, c̄e Guḡḡr nen bä. Kä εḡu deri je lar ḡ j̄, ‘Nyuthni kḡ Guur ḡ?’

10/Ci je ḡäth en yöö t̄aḡ keel ke Guḡḡr, kä te Guḡḡr ke yä keel? Ken r̄ieet ti cä l̄at ye ti /cäke lat. Ḙ Guḡḡr in te reyda lät lätke mḡ.

11Ḋ̄athe je en yöö t̄aḡ rey Guḡḡr, kä te Guḡḡr reyda. Kie ḡathe yä ke kuj̄ lät̄ni puanykien.

12Ḙpuc, epuc, yän l̄arä je ye, ram mi ḡääth yä be l̄at ni lätkä bä. Kä be l̄at ni lät ti d̄it̄ ni ken kä t̄it̄i, ke yöö w̄aḡ kä Guḡḡr.

13Kä enḡ bia thiec ke ciötdä mḡ, bä je l̄at, ke yöö d̄ēe Kuoth puany ke Gatde.

14Mi t̄ēeke duḡḡp, mi wä yen ε thiec ke ciötdä, bä je l̄at.”

Läär benä Yieekä min R̄el Rḡ

- 15“Mi nhok yen ya, bi yen n̄utk̄a tit.
- 16K̄a b̄a Gūāar thiec, k̄a be ye moc ke Cuum mi d̄ōdien, k̄a be te keel ke ye am̄ani c̄ān̄ kel.
- 17K̄a en n̄eme ε jen Yīēe thuk̄a, min /ci yow ε dee nhok, ke ȳōo /c̄e je nen, k̄a /c̄e je n̄ac. D̄ac yen ε, ke ȳōo t̄ēe keel ke ye, k̄a be cien̄ reydūn.
- 18“Ȳan /c̄a ye bi b̄any piny c̄etke r̄etni, b̄a ben k̄a ye.
- 19Ke kor gūath mi tot, /ci yow ya bi le nen, k̄a bi yen ya nen. K̄a ke ȳōo ȳan t̄ek̄a, bi yen t̄ek b̄a.
- 20K̄a en c̄ān̄ em̄o, bi yen ε n̄ac ī t̄āa rey Gūāar k̄a t̄aye reyda, k̄a t̄āa reydūn.
- 21K̄a ney tin n̄ac n̄uotk̄a k̄a k̄apke ke, ke ken ney tin n̄hoake ya, k̄a ba ney tin n̄hoake ya, nhok ε Gūāar. Bi ȳan ke nhok, k̄a b̄a ro nyuot̄h ke.”
- 22Cu Ju-d̄ath min, /ci mo a lth-k̄e-ri-ot̄ je jiok ī, “Kūāar, deri ro nyuot̄h ko īdi? A /ci mo a j̄i ȳoaa em̄e?”
- 23Cu Yecu ε loc ī, “Mi nhok raan ya, be ruacd̄a k̄ap. K̄a bi Gūāar ε nhok, k̄a bak̄o ben k̄a je, k̄a bak̄o cien̄ ke je keel.
- 24Ram mi /ci ya nhok, /c̄e ruaacnik̄a k̄ap. K̄a /ci ruac in līn̄ yen ε a dūnd̄a, ε ruac Gūāar ēe ci ya j̄ak.
- 25“Ȳan lat̄da ye t̄īt̄i, min n̄uot̄da keel ke ye.
- 26K̄a bi Cuum, min la Yīēe in Goaa in Rel Ro, min bi Gūāar ε j̄ak ke ciot̄da ye n̄ieec ke ti diaal, k̄a be ye t̄iem ti diaal t̄ēe c̄a lat̄ ye.
- 27Ȳan b̄anȳa ye mal, mal̄a k̄am̄a je ye. Ȳan /c̄a je k̄am̄ ye, c̄etke min k̄am̄ yow ε ye. A lockun, /ci dīer, k̄a ake /ci dual.
- 28Ci yen ya līn̄ ī c̄a lar ye ī, ‘Jiaȳa, k̄a b̄a lony k̄a ye.’ Mi nhok yen ya, dee lockun t̄eeth, ke ȳōo w̄āa k̄a Gūāar, kene ȳōo d̄it̄ ni Gūāar k̄a ya.
- 29K̄a t̄āame, c̄a je lar ye a /kene ni tuot̄k, ke ȳōo mi w̄ēe tuot̄k, dee yen ε cu n̄ath.
- 30/C̄a bi ruac ke ye el̄ōn̄, ke ȳōo kūāar ȳoaa em̄e a b̄ēeni. K̄a thile je lūān̄ ke ya.
- 31Ȳan lat̄da ni min ci Gūāar ε lat̄ ya, ke ȳōo dee j̄i ȳoaa ε n̄ac ī n̄hoak̄a Gūāar. Jiacne ro, kuane w̄a raar.”

J̄ōn 15

Yecu in la jiath in thuok

- 1“E ȳan jiath in thuok, k̄a Gūāar ε jen gūan p̄īth̄a.

²Jen wocε kar diaal ti /ca dεy kuir, kā thome kar diaal tin kuerke dεy ti tot, ke yöö de ke kuer ke dεy ti nuan ni ken.

³Ca ye jakä gow, ke ruac ëë cä lat ye.

⁴Taye reyda kä bä te reydu. Cetke mo /ci kaar dεy dee kuir kārcaade ε ni mi tēē puony jiaath, amāni yen bä /cia ti gow dee lat ε ni mi te yen reyda.

⁵ε yän jiath, kā ke yen kar. Kä ney tin te reyda, kā taa reydiē, ke ken tin kuerke dεy ti nuan, kā mi /canε bi te keel, /cia dee te luaj ke lat kā duor.

⁶Mi /ci raan te reyda, yake je cetke kaar kā be rool, kā kar ti cetke tot la ruolke ke, kā yuorke ke maac, kā bike waaj.

⁷Mi ciēre reyda kä te ruaacnikä rey laacdun, thiēce min goor yen ε, kā ba je lat kā ye.

⁸Puanyke ni Guaar ke neme, en yöö cia lat ti nuan ti gow lat, kā ci yen a ji kaaara.

⁹Cetke min ci Guaar ya nhok, cä ye nhok, kua ciēre rey nhokäda.

¹⁰Mi kape nuotkä, bia ciēre rey nhokäda, cetke mēē ci yän nut Guaar käp, kā cä ciēre rey nhokäde.

¹¹Yän latda ye ncaani titi ke yöö dee tēth laacdä te reydu, ke yöö bi tēth laacdun roj.

¹²“Neme ε jen nutda, en yöö bia ro nhok cetke min cä ye nhok.

¹³Thile ram mi teke nhok mi leny nhok emε, en yöö thop raan tēkde ke kuj mäthnike.

¹⁴Lape mäthnikä, mi lat yen nuot in cä lar ye.

¹⁵/Cä bi not ke mi cälä ye i ‘latkä’, ke yöö kuj läät min lat kuäre je. Kä cä ye col i ‘mäthnikä’, ke yöö cä ncaani diaal tēē cä lij kā Guaar lat ye.

¹⁶/Ken yen ya mek, kā cä ye mek kā cä ye kuany, ke yöö bia lat ti gow wä lat, kā bi gooy latdun cu te thij amāni cāj kel. Kä ino bi Guaar ye kam min bi yen ε thiec ke ciötdä.

¹⁷Yän kamä ye nut emε, en yöö bia ro nhok.”

Nyir yow jaak

¹⁸“Mi nyir yow ye, nace je i kore nyir ni ya kā ye.

¹⁹Mi lape ji yaa, dee yow ye nhok. Kä ke yöö /ci yen a ji yaa, kā cä ye mek rey yaa. Ke kuj emε ε jen nyir yow ε ye mo.

²⁰Tietde ruac ëë cä lat ye, ‘/Ci dij ni kuany kā kuäre.’ Mi ca ya moc rik ε ken, bike ye moc rik. Kä mi ca ruacdä käp ε ken, bike ruacdun käp bä.

- 21** Kä bike ti diaal t̄it̄i lät kä ye ke kujdä, ke yöö kuecke ram eë jäk yä.
- 22** Mi /k̄an ben kä /k̄an ruac ke ke, /cike dee te ke duer. Kä tääme cike thil cuṛṛṇ ke kuj dueerikien.
- 23** Ram mi nyir yä, nyire Guṛṛ bā.
- 24** Mi /k̄an lät tin /ca dee lät ε radṛdien reydien, /cike dee teke duer. Kä tääme cike lät nen, kä ci ken yä nyir amäni Guṛṛ.
- 25** E jen yöö bi ruac eë ca gṛr rey nuṛtnikien a thuṛk i, 'Cu ken yä nyir baan a thil luṛt.'
- 26** Mi wä Cuum wä ben, min bā jäkä ye kä Guṛṛ, jen be ye lät ruac nenä ke kujdä, kä ε jen Yiëë thukä min bā kä Guṛṛ.
- 27** Kä bia ruac nenä lat ke kujdä bā, ke yöö cia te keel ke yä ni tukäde."

Jṛṛn 16

- 1** "Yän cä ṛṛaani diaal t̄it̄i lät ye ke yöö /cia bi kac jṛk.
- 2** Bike ye tuṛk raar guäth palä j̄i Juudh. Eṛuc, guṛṛṛ a beëni, mi bi ney tin nṛke je car i thöpke ni Kuoth muc.
- 3** Kä bike mēme lät, ke yöö kuecke Guṛṛ, amäni yän.
- 4** Kä yän lätḁä ye ṛṛak t̄it̄i, ke yöö mi wä guṛṛṛḁien cop, bia je tim en yöö ci yän ke lät ye."

Lät Yieekä in Gṛaa in Rēl Rṛ

- "/K̄an ye lät t̄it̄i ke nhiam, ke yöö t̄ṛṛ keel ke ye.
- 5** Kä tääme yän wṛṛ kä ram eë jäk yä, kä ṛotde thile ram kel kä ye mi thiec yä i, 'W̄i nikä?'
- 6** Kä ke yöö cä ṛṛaani t̄it̄i lät ye, ci loṛkun jiath elṛṇ.
- 7** Kä cāṇ ε jen inṛ, yän lätḁä ye ruac in thuṛk. Kä gṛaaε ke kujdun en yöö j̄iyä, ke yöö mi /cä bi wä, /ci Cuum dee ben kä ye. Kä mi wṛṛ wä, bā je jäkä ye.
- 8** Kä mi wēē wä ben be j̄i gṛaa nyuṛth duer ke kuj duiṛä, kä teke ke duer ke kuj cuṇni kä teke ke duer ke kuj luṛk Kuoth.
- 9** Teke ke duer ke kuj duiṛä, ke yöö /ciken yä ṛäth.
- 10** Kä teke ke duer ke kuj cuṇni ke yöö wṛṛ kä Guṛṛ /ci yen yä bi nyṛk ke nen.
- 11** Kä teke ke duer ke kuj luṛk, ke yöö ca kuäär gṛaa emε kueth luk.
- 12** "Yän ṛuṛtdä t̄ṛṛ ke ti ṛuan ti bā lät ye, kä /cia ke dee luṛṇ ke ruṛt tääme.

13Mi wä Yiëë thukä wä ben, be ye böth kä ruac in thuok keeliw, ke yöö /ce bi ruac ke luande kärca. Duunde yöö be lat ni min ce liḡ, kä be ye lat ḡcaani tin bi ben.

14Kä jēn be yä puany, ke yöö be kaḡ ni ruac in cä lat, kä be je laḡ ye.

15Kä ti diaal tin teke Guḡar ke nyinkä. Ke kujc emo cä lar en yöö be ruacdä kaḡ, kä be je laḡ ye.

Bi jiath Iaac a tēth Iaac

16“Ke guḡath mi tot /ci yen yä bi nen, kä ke kor guḡath mi tot bi yen yä nen.”

17Cu thaḡj jī kōaare ruac kä rō wäke i, “Enu lätdε kon neme o i, ‘Ke guḡath mi tot, /cia yä bi nen, kä ke kor guḡath mi tot bi yen yä nen,’ amāni min wēē i, ‘Ke yöö waḡ kä Guḡar.’ ”

18Kä cuke wee i, “Luotde ḡu, min wēē i, ‘Ke guḡath mi tot?’ Kä kujc kon min ruace ke kujde.”

19Cu Yecu je ḡac en yöö görke thiecdε, kä cue ke jīök i, “E jēn neme en min ruac yen ke je kamnikun i, ‘Ke guḡath mi tot, /cia yä bi nen, kä ke kor guḡath mi tot bi yen yä nen?’

20Epucc epuc, ḡän laḡä je ye, bia wiee, kä bia paḡ, kä bi jī ḡca lockiēn tēeth. Bia teke bēc Iaac, kä bi bēc Iaacdun rō loc ni tēth Iaac.

21Mi te ciek ke mäch la tēē ke bēc Iaac, ke yöö ci guḡath dapäde cop. Kä mi ce ku dap, /ce bēcdε la time, ke kuj tēthä Iaacde, ke yöö ce gat dap wī muḡon.

22Taye ke jiath Iaac täame, duunde yöö bä ye nyok ke nen, kä bi lockiēn tēeth, kä thile ram mi bi tēth Iaacdun kaḡ kä ye.

23En cāḡ emo, /ci yen yä bi thiecc. Epucc, epuc, ḡän laḡä je ye, mi wä yen duḡor wä thiecc kä Guḡar ke ciötdä be je kam ye.

24A māni täame thile duḡor mi cia thiecc ke ciötdä. Thiēce, kä bia je jek, ke yöö bi tēth Iaacdun cu roḡ.”

Ci ḡän ḡow puḡt

25“ḡän cä memε laḡ ye ke ruaacni pärikä. Guḡath a bēēni mi /cä ye bi laḡ ruac ke pärikä thīn, bä ye laḡ ruaacni a jōc ke kuj Guḡar.

26Kä en cāḡ emo bia Guḡar thiecc ke ciötdä. Kä /kaḡ je lar en yöö bä Guḡar thiecc ke kujdun,

27ke yöö Guḡar puḡnyde nhōke ye, kä cia yä nhōk, kä ci yen ε ḡath en yöö baḡ kä Kuoth.

28ḡän baḡ kä Guḡar, kä cä ben wī muḡon. Kä täame jīayä wī muḡon kä waḡ kä Guḡar.”

- 29** Cu j̄i k̄oaare wee j̄i, “Ḡoaaε, t̄ääme ruaci a j̄oc, /ci le ruac ke pärikä.
- 30** T̄ääme, η̄acko je en γ̄öö η̄äci η̄oak diaal, kä /ci je ḡor en γ̄öö bi raan j̄i thiec ke dūōr. Ke kuj̄ kä neme cak̄o je η̄äth en γ̄öö bij̄i kä Kuoth.”
- 31** Kä cu Yecu ke loc j̄i, “En t̄ääme cia η̄äth?
- 32** Gūāath a bëëni, kä ce cop, ba ye riaw d̄oor bi ram̄o wä ni dh̄ore, kä bia γ̄ä b̄any piny γ̄än kär̄oa. Kä inc /cä doth kär̄oa, ke γ̄öö te Gūāar ke γ̄ä keel.
- 33** γ̄än lar̄ä ye m̄eme ke γ̄öö dee yen mal jek kä γ̄ä. Rey γ̄oaa ca ye ciε̄j a j̄iäk. Kä a lōckun bum, cä γ̄ow pūōt.”

J̄ōn 17

Pal Yecu ke kuj̄ jaaknike

- 1** Ke k̄or kä mëë ci Yecu ruaacni t̄ōt̄o lat, cue nhial liec, kä cue wee j̄i, “Gūād̄in, ci gūāath ben. Pūonyni Gatdu, ke γ̄öö dee Gatdu j̄i puany,
- 2** ke γ̄öö ci je k̄am lūāj w̄ij̄ n̄eni diaal, mi derε moc ney diaal tin ci k̄am je t̄ek mi thil pek.
- 3** Kä m̄eme ε jen t̄ek mi d̄oraar en γ̄öö η̄acke j̄i, j̄i ε j̄in Kuoth in thūok kär̄oa, kenε Yecu Kritho min ci j̄ak.
- 4** γ̄än cä j̄i puany w̄ij̄ mūōn ke thūokdä, ke lat ëë ci j̄in ε k̄am γ̄ä j̄i b̄ä lat.
- 5** Kä t̄ääme, Gūād̄in, pūonyni γ̄ä nhiamdu ke ḡooy pūonyä mëë teke γ̄ä nhiamdu mëë /k̄an γ̄ow ni cak.
- 6** “γ̄än cä cīōtdu nyūōth ney t̄ëë ci k̄am γ̄ä w̄ij̄ mūōn. Ken ke n̄eku mëëdan, kä cike k̄am γ̄ä, kä cike ruacdu k̄ap.
- 7** T̄ääme η̄ac ken ε en γ̄öö ti diaal tin ci k̄am γ̄ä b̄äke kä j̄i,
- 8** ke γ̄öö cäke k̄am ruaacni t̄ëë ci k̄am γ̄ä. Cike ke nhok, kä cike je η̄ac ke thūok en γ̄öö b̄āä kä j̄i. Kä cike je η̄äth en γ̄öö ε j̄in j̄äk γ̄ä mo.
- 9** γ̄än palä j̄i ke kuj̄diεn. γ̄än /cä pal ke kuj̄ j̄i γ̄oaa, ε kuj̄ n̄eni t̄ëë ci k̄am γ̄ä, ke γ̄öö ke n̄eku.
- 10** N̄ekä diaal ke n̄eku, kä n̄eku ke n̄ekä, kä ca γ̄ä puany ke ke.
- 11** Kä γ̄än /cä le η̄ot w̄ij̄ mūōn, duunde γ̄öö teke rey γ̄oaa, kä γ̄än b̄āä kä j̄i. Gūāar in R̄el R̄o, gan̄ke ke cīōtdu mëë ci k̄am γ̄ä, ke γ̄öö deeke a kel c̄etke k̄on.
- 12** Gūäth ëë t̄āä keel ke ke cä ke gan̄ ke cīōtdu mëë ci k̄am γ̄ä. Kä cä ke gan̄ a thile ram kel mi ci bath kä ke, ε ni gat ëë ca lari bi bath, ke γ̄öö bi ruaacni Kuoth t̄ëë ca ḡor a thūok.

- 13** Kä tääme, baä kä jī, kä latdä tītī wīi muḥḥ, ke ḡöo dee tēth laaacdä rōḡ reydiēn.
- 14** ḡän cä ke kām ruacdu, kä nyir ḡow ke, ke ḡöo /cike jī ḡaa, cētke min /ci ḡän a raan ḡaa.
- 15** Kä /cä jī pal ke ḡöo bi ke kām raar rey ḡaa, ε ḡöo bike gaḡ kä guḡn jīäkni.
- 16** /Cike jī ḡaa, cētke min /ci ḡän a raan ḡaa.
- 17** Leynike rō, ke ḡöo ruacdu ε thuḥk.
- 18** Cētke mēē ci ḡä jākä wīi muḥḥ, cä ke jākä rey ḡaa.
- 19** Kä ke kujdiēn cä rō thōp, ke ḡöo dee ke rō leni thōp jī ke thuḥk.
- 20** “Kä ḡän /cä jī pal ke kuj nēeni tītī kārō, palä jī ke kuj nēeni ti ba ḡä ḡäth ke kuj ruacdiēn bā.
- 21** Kä palä ke ḡöo dee ken diaal a kel. Kä jīn, Guḡar tīi, rey dā, kä taa reydu, ke ḡöo dee ken diaal te reydan bā. Ke kuj kä nōmō dee ḡow ε ḡäth en ḡöo ε jīn jāk ḡä mō.
- 22** Kä liak ēē ci kām ḡä, cä je kām ke, ke ḡöo dee ke a kel, cētke min ke kōn kel.
- 23** Taa reydiēn kä tīi rey dā, kä dee ken a kel pany, ke ḡöo dee ḡow ε ḡac en ḡöo ε jīn jāk ḡä mō, kä cike nhōk ke nhōk in ci nhōk ni ḡä.
- 24** Guḡdīn, ḡōor loḥdä ḡöo dee ney tin ci kām ḡä te keel ke ḡä ḡuāth in taa thīn, ke ḡöo bike liakdä mēē ci kām ḡä rey nhōkādū a /kaḡ ḡow ni cak nen.
- 25** Aḡ, Guḡar mi Guḡn cuḡni, a cāḡe mi kujc ḡow jī, ḡän ḡacä jī. Kä ḡac ney tītī je en ḡöo ε jīn jāk ḡä mō.
- 26** Cä ciōtdu jakä ḡac ken ε, kä bā je jakä ḡacke, ke ḡöo dee nhōk ēē ci nhōk ni ḡä te reydiēn, kä bā te reydiēn.”

Jḥḥn 18

Kōk Yecu keḡe kädē

(Mēt 26:47-56, Mak 14:43-52, Luk 22:47-53)

- 1** Kä ke kōr kä mēē ci Yecu rīet tītī lat, cue wā raar kujc loḡlā Kid-ron keḡe jaake keel, guḡath mi teke kak jīen. Kä cuke wā reyde keḡe jaake.
- 2** Tääme Ju-dāth, mēē kōk je, ḡāce guḡath emō bā, ke ḡöo la Yecu a duḡl thīn en wīni keḡe jaake.
- 3** Kä cu Ju-dāth wā rey kakä a jāle keel ke jī rēm ke gaḡḡ thuḥk luaak Kuōth ti ca jak ε böōth palä tin dīt ke jī Pa-ri-thīi, cuke wā thīn a teke ke lembārni keḡe rithni ke yiḡw kōōr.

⁴Kä n̄ac Yecu ε en yöö ken t̄it̄i diaal bike tuock kä je, cuε ben kä ke, kä cuε ke thiec i, “Goor yen ni na?”

⁵Cuke je loc i, “E Yecu raan Na-dha-r̄eth.” Cu Yecu ke j̄iök i, “E jen yän.” Kä te Ju-däth m̄eë k̄ok je cuṅä ke ke keel.

⁶Kä min ci Yecu ke j̄iök i, “E jen yän,” cuke r̄o yuṅth j̄ok, kä cuke t̄eeth.

⁷Kä cuε ke nyok ke thiec i, “Goor yen ni na?” Kä cuke je loc i, “E Yecu raan Na-dha-r̄eth.”

⁸Cu Yecu je loc i, “Cä je lar ye en yöö ε jen yän. Kä mi goor yen ni yä kua wutni t̄it̄i jakä wä.”

⁹Cuε n̄eme lat ke yöö bi ruac eë ce lat a thuok i, “Thile kel mi cä bath kä ney t̄eë ci kam yä.”

¹⁰Kä cu Thay-m̄on Pi-t̄or min teke thep, thep guëeth raar, kä ȳoṅt̄e kuany boṅthä palä in diit, kä cuε j̄iith cuëecde ṅuok j̄oṅr. C̄oal ke ciöt kuanyä n̄om̄o i “Mal-käth”.

¹¹Kä cu Yecu Pi-t̄or j̄iök i, “Locni thepdu rey gokäde. E /cä lieer in ci Guar ε kam yä bi ku math?”

Yecu nhiam A-nath

¹²Cu r̄em ke boṅthdien ke lathk̄eeri j̄i Juudh Yecu k̄ap, kä cuke je yian.

¹³Cuke je nan nhiam A-nath ke nhiam, min la guṅthu Kay-p̄eth, min la boṅth palä in diit en runä n̄om̄o.

¹⁴E jen Kay-p̄eth m̄eë lueek j̄i Juudh i goaa ni yöö bi liw ni ram kel ke kuj n̄eni diaal.

Jay Pi-t̄or ke Yecu

(M̄et 26:69-75, Mak 14:66-72, Luk 22:54-62)

¹⁵Cu Thay-m̄on Pi-t̄or k̄ene jak mi d̄odien Yecu guṅr. Kä ke yöö ṅacke jak em̄o ε boṅth palä in diit, cuε wä rey kal boṅthä palä in diit ke Yecu keel,

¹⁶duunde yöö cu Pi-t̄or cuṅr raar thok kal. Kä cu jak in ṅacke ε boṅth palä in diit wä raar, kä cuε ruac ke ciek in gaṅ thok kal, kä cuε Pi-t̄or n̄oṅr rec.

¹⁷Cu ciek in gaṅ thok kal Pi-t̄or j̄iök i, “/Cie j̄in ram kel kä j̄i k̄oaa wutdä n̄eme bä?” Cuε wee i, “Eëy, /cie yän!”

¹⁸Täame cu kuaany k̄ene bolithni mac miim d̄op, ke yöö k̄oc yow, kä ȳocke cuṅä. Kä te Pi-t̄or cuṅä ke ke keel kä ȳocε bä.

Thiecni boṅth palä in diit ke Yecu

(M̄et 26:59-66, Mak 14:55-64, Luk 22:66-71)

¹⁹Kä cu boṅth palä min diit Yecu thiec ke kuj j̄i k̄oaa k̄ene ṅiicde.

20 Cu Yecu je loc i, “Cä ruac a joc nham nath. Cä naath njeec guathni diaal rey lueekni palä kene rey luaak Kuoth min la ji Juudh diaal a määt thjn. Thile ruac mi cä lat ke tje.”

21 Enu thieci ya mo? Thiec ni ney tin ca ya lij ke kuj kä min cä lat ke. Däc ken min cä lar.”

22 Mee ce neme lat, cu bolith mi te cuja gekä, Yecu pat ni nhamde, wee i, “E jen luoc in deri loc ni booth palä in diit en nomo?”

23 Cu Yecu je jök i, “Mi cä ruac a jäk, kä lat min la duerä. Kä mi latdä ni cuoj, enu patdi ya mo?”

24 Kä cu A-nath je jak e ca yian, nanke je nham Kay-peth booth palä in diit.

Jay Pi-tor in rewde ke Yecu

(Mät 26:71-75, Mak 14:69-72, Luk 22:58-62)

25 Min jot Thay-mon Pi-tor yuce cuja. Cuke je jök i, “/Cie jin ram kel kä ji kaaare bä?” Cue je gak, kä cue wee i, “Eey, /cie yan.”

26 Kä cu kuany boothä palä in diit min la wat ke wut ee ci Pi-tor jithde nok, thiec i, “/Kan ji nen rey kakä jien ke je keel?”

27 Cu Pi-tor e leni gak, kä ni en guath emo pany cu tuut nyaateer wak.

Yecu nham Pay-let

(Mät 27:1-2,11-14, Mak 15:1-5, Luk 23:1-5)

28 Kä cuke Yecu kan dhör Kay-peth nanke je dhör kuar ni Pay-let. Kä e runwan eloj. Kä /ken ji Juudh puanykien wä guath luok, ke yöo /cike ro bi yar, ke yöo deeke mieth Cän Bälä cam.

29 Kä cu Pay-let wä raar kä ke, kä cue wee i, “Goonydun ke wut eme enu?”

30 Cuke je loc i, “Mi /ci wut eme a guan nyuoni, /cako je dee nöj ji.”

31 Cu Pay-let ke jök i, “Nan je, wiaa latde lukde e yen ke cian nuotnikun.” Cu ji Juudh e jök i, “Thile ney luaj rey nuotniko mi dee ney e näk ni raan.”

32 Cua neme lat ke yöo bi ruac ee ci Yecu e lat a thuk, ke kuj lieth in bi lijw ke je.

33 Cu Pay-let leni loc guath luok, kä cue Yecu coal nhamde, cue je thiec i, “E jin Kuäär ji Juudh in diit?”

34 Cu Yecu je loc i, “Thieci neme ke najdu karo, kie ci ney koken e lar ji?”

35 Cu Pay-let je loc i, “Lapä raan Juudh? Ci ji döoru kene böoth palä tin dit ji nöj nhamdä. Enu ci lat o?”

36Cu Yecu je loc i, “Kuäärä, /ciε duη γαα εμε. Mi bä kuäärä kä γωw, dee ji kαaarä kor ter, ke γöö /ca γä dee laθh tetni ji Juudh. Kä /cεtnike no ci kuäärä a duη γαα εμε.”

37Cu Pay-let ε jiök i, “E jin kuäär?” Cu Yecu ε loc i, “Ci je lar en γöö ε γän kuäär. Diēthke γä ke kui kä neme, kä baγ rey γαα ke kuide, ke γöö bä nen thukä ben lat. Ney diaal tin ji thukä lieηke ruacdä.”

38Cu Pay-let ε thiec i, “Thuok εηu?”

Kueth Yecu Ijth

(Mēt 27:15-31, Mak 15:6-20, Luk 23:13-25)

Kä ke kor kä mēε ce neme lar, cue leni wä raar kä ji Juudh, kä cue ke jiök i, “Thile duer mi cä jek kä je.

39Kä tayε ke cian en γöö la γän ye a lunny ram kel ke Cāη Bälä. Gooγ yen γöö bä ye luony Kuäär ji Juudh?”

40Cuke je loc ke roal i, “Lunyni ko Bä-ra-bäth, a /ci mo a wut εme!” Kä Bä-ra-bäth εme ε mäac nath.

Jɔɔn 19

1Cu Pay-let Yecu nan, kä cue je jakä duackε.

2Cu lathkēeri thac mi ca tak ke kuiy laθh wiide, kä cuke bij mi mer laθh puonyde.

3Cuke ben kä je, kä jiöke je i, “Bi, Kuäär ji Juudh jäany ke tek.” Kä cuke je pat.

4Cu Pay-let loc raar, kä cue naath jiök i, “Guece je, γän nöηä je ye, ke γöö bia je ηac en γöö thile duer mi cä jek kä je.”

5Cu Yecu ben raar a cieηε thac kuiyni kene bij mi mer. Kä cu Pay-let ke jiök i, “Guece je, jen ε en wut!”

6Kä mēε ci bööth palä kene lathkēeri je nen, cuke wak ke jow mi diit i, “Puatde je jiaath, puatde je jiaath!” Cu Pay-let ke jiök i, “Nanε je ε yen puanykun, bia je wä puat jiaath, ke γöö thile duer mi cä jek kä je.”

7Cu ji Juudh ε loc i, “Kon tako ke ηut, kä ke kui ηutdä εmo be liw, ke γöö cole roode Gat Kuoth.”

8Täame mēε ci Pay-let ruaacni titi liη, cue dual elη.

9Cue ro nyok ke wä guäth luok, kä cue Yecu thiec i, “Jin bij nikä?” Kä thile mi ci Yecu ε loc.

10Cu Pay-let ε jiök i, “Loki γöö ruaci ke γä? Kuici je en γöö taγ ke luη mi dēε lony ni ji, kä taγ ke luη mi dēε puot ni ji jiaath?”

11Cu Yecu je jiök i, “Jin thile luṇ ke ḡä, ε ni mi /ca je kam ji ni nhial. Ke kuj emo ram eë kam ḡä ji ce duer ke duer mi dijt.”

12Kä nie wanɔ cu Pay-let luṇnyde ḡor, duunde ḡöo cu ji Juudh wak i, “Mi wij wut emo lony, /cie jin mäath kuḡ. Kä ram mi col ro i kuäär loke ni ruac Thii-ther.”

13Mëe ci Pay-let ruaacni titi liṇ, cue Yecu ciöl raar, kä cue nyuur wij koam luṇk, guäth mi colke i “Ga-ba-tha” ke thok Yi-be-ru.

14Tääme ε jen cāṇ riali ṇṇaani ikä ke kuj Caṇ Bälä, cetde ke guäth caṇḡaḡ. Cue ji Juudh jiök i, “Kuäärun in dijt en!”

15Cuke wak i, “Naṇe je, Naṇe je! Puatde je jiaath!” Cu Pay-let ke thiec i, “Bä Kuäärun jakä puatke jiaath?” Cu bööth palä tin dijt wee i, “Thile ko kuäär mi dijt dɔdien ε ni Thii-ther kärca.”

16Cue je kam ke, ke ḡöo ba je wä puat jiaath.

Puat Yecu jiaath

(Mët 27:32-56, Mak 15:21-41, Luk 23:26-43)

Cuke Yecu kan,

17kä cue ben raar a kape jiaathde, cue wä guäth mi col i “Guäth Poorä”, kä colke i “Gol-gö-tha” ke thok Yi-be-ru.

18Cuke je puat jiaath en wini keel kene wutni ḡaṇ rew kɔkien. Te ram kel cueecde kä te ram in ḡoṇ caamde, kä te Yecu däär.

19Kä cu Pay-let ciöt ḡoḡ puṇny jiaath, ca je ḡor i, “Yecu raan Na-dha-ræth, Kuäär ji Juudh.”

20Ke kuj emo cu ji Juudh ti ṇuan ruac emo kuen, ke ḡöo thieek guäth in ca Yecu puat thṇ ke wec. Kä ca je ḡor ke thok Yi-be-ru, ke Lë-tin amäni thok Ge-rith.

21Cu bööth palä tin dijt Pay-let jiök i, “/Cu je ḡor i, ‘Kuäär ji Juudh,’ ḡor ε i, ‘Ce lar i ε ḡän Kuäär ji Juudh.’ ”

22Cu Pay-let ke jiök i, “Min cä ḡor, cä ḡor.”

23Kä mëe ci lathkëeri Yecu ku puat jiaath, cuke bieynike dääk kä guath ḡaṇ ṇuan a te ram ke kel. Kä luṇtde thile je koç, ca je tak keel keeliw.

24Cuke ruac kä ro i, “/Cuar ne je ret, yuorne ni gaakni kä be jooç i ε duṇ ṇa.” Meme ε ḡöo bi ruac Kuoth eë ca ḡor a thuṇk i, “Ciken bieynikä daak kamnikien, kä cike yor gaakni lat ke kuj lutädä.”

25Cu lathkëeri je lat inɔ. Kä te man Yecu cuṇä gekä jiaath in ca Yecu puat thṇ, kene manlende, ke Meri min la ciek Ki-lo-päth, amäni Meri raan Mag-dala.

26 Mëë ci Yecu man nen, kä te jakde min nhöke cunjä thiäkä, cue man jïök ï, “Ciek, nõmo ε jen gatdu.”

27 Kä cue jak jïök ï, “Nõmo ε jen muɔɔr.” Kä ni en guäth εmo cu jak ε nan cienɔ.

Liḡḡ Yecu

(Mët 27:45-56, Mak 15:33-41, Luk 23:44-49)

28 Ke kɔr kä memε, mëë ci Yecu ε ḡac en yöö ci ḡaani diaal ku thuuk, cue memε lat ke yöö bi ruacni Kuoth tëë ca ḡɔr a thuɔk, cue wee ï, “Ci rεw ḡä näk.”

29 Kä tëëke dhaar mi ci thiaḡ ke kɔaḡ mi wac en wanɔ. Cuke liḡḡ mi ci thiaḡḡ ke kɔaḡ, laḡh wii taḡ lurä, kä cua je thieḡ thok Yecu.

30 Kä mëë ci Yecu je lot, cue wee ï, “Cε ku thuuk!” Cue wiɔde ḡuḡḡ piny, kä cu yiëëde cu jieen.

Yiëth buḡḡä Yecu

31 Täämε en cāḡ εmo ε cāḡ mi rial naath rɔ ikä ke je, ke yöö cāḡ ε bëë mo ε cāḡ lɔḡä mi rεl rɔ. Kä ke yöö ci jii Juudh ε ḡɔr ï bi puḡny neeni tɔtɔ duoth wuɔḡthni jien tin cake puḡt thieḡ ke cāḡ lɔḡä. Cuke Pay-let thiec ke yöö ba ciök neeni tin ca puḡt jien töl, kä ba puḡnykien cu woc.

32 Kä inɔ cu lathkëëri ben, cuke ciök raam kel töl amāni ciök raam in dɔɔdien tëë ca puḡt ke je keel.

33 Mëë cike ben kä Yecu, cuke je nen en yöö cε thuḡ liw, /kaḡ ciöke le töl.

34 Kä cu ram kel kä lathkëëri buḡḡε yiëth ke mut, kä ni kä keel cu riem keεε pi lɔny raar.

35 Kä ram ëë ci memε nen, cε nënde lat ke yöö dee yen ε ḡäth bä. Kä nënde ε thuɔk, kä ḡäce yöö latde ni thuɔk.

36 Cu ḡɔak tiḡi tuɔɔk, ke yöö bi ruacni tëë ca ḡɔr a thuɔɔk ï, “Thile cɔḡḡde kel mi ba töl.”

37 Kä ca je ḡɔr rεy ruacni Kuoth bä ï, “Bike ram ëë ciken ε yiëth guic.”

Kuḡny Yecu

(Mët 27:57-61, Mak 15:42-47, Luk 23:50-56)

38 Ke kɔr kä memε, cu Jo-thεp raan A-ri-ma-thia, mëë guur Yecu ke tḡḡ ke yöö duale ke jii Juudh, Pay-let thiec, ke yöö dere puḡny Yecu wä kony. Cu Pay-let ε nhök je, cue ben kä cue puḡny Yecu nan.

39 Cu Ni-kɔ-dii-mäth ben bä, ram ëë ci kɔḡ ben kä Yecu ke wäär, ḡoḡḡε ni wal kunyā ti ca liom, kä teke ḡuāny mi ḡaa, mi te thiak thēmdε ke kiḡluni ti jien diɔk.

⁴⁰Cuke puᵛny Yecu kaᵇ, kä cuke je rith ke bieyni keᵇ wal, ke cianᵇ kunyā ji Juudh.

⁴¹Tääme guᵇᵇth ëë ca je puᵇt thᵇn tēëke kak wal mi teke kᵇᵇᵇ mi ca guanᵇ puᵛny paᵇm, kä /kaᵇ raan met kony thᵇn.

⁴²Cuke puᵛny Yecu tᵇᵇᵇ thᵇn, ke yᵇᵇ kᵇᵇᵇ kunyā emᵇ thiᵇke, keᵇ yᵇᵇ e caᵇ rialikā ᵇᵇaani kä ji Juudh.

Jᵇᵇn 20

Jiëc Yecu liᵇh

(Mēt 28:1-10, Mak 16:1-8, Luk 24:1-12)

¹Ke caᵇ in jᵇᵇl kä juᵇk nᵇke runwaᵇ a ᵇᵇt yᵇw nᵇke cuᵇl cu Mēri, raan Mag-da-la, ben kᵇkᵇ kunyā, kä cuᵇ je nēn en yᵇᵇ ca paᵇm woc thok kᵇkᵇ.

²Kä inᵇ cuᵇ riᵇ, kä cuᵇ je wā laᵇ Thay-mᵇn Pi-tᵇr keᵇ jak in dᵇᵇ min nhᵇk Yecu je, kä cuᵇ ke jᵇᵇk i, “Cike Kuᵇär ni Kuoth woc reᵇ kᵇkᵇ kunyā, kä kueckᵇ guᵇᵇth ᵇ ca je laᵇh thᵇn ᵇ.”

³Cu Pi-tᵇr keᵇ jak in dᵇᵇ ben raar, kä cuke wā luᵇtke ni guᵇᵇth kunyā.

⁴Riᵇke ken daᵇ reᵇ keᵇl, kä cu jak in dᵇᵇ Pi-tᵇr leny, kä cu kᵇᵇ cop ni jēn kᵇkᵇ kunyā.

⁵Kä cuᵇ rᵇ goᵇ guicᵇ reᵇde. Kä cuᵇ je nēn te bieyni tēë ca rith ni Yecu piny, kä /keᵇ wā reᵇ.

⁶Cu Thay-mᵇn Pi-tᵇr cop kᵇᵇre, kä cuᵇ coth reᵇ. Kä cuᵇ bieyni tēë ca rith ni Yecu nēn piny,

⁷kä biᵇ ëë ca kum ni nhiam Yecu /ce te keᵇl ke bieyni tēë ca rith ni je, duunde yᵇᵇ tēë golā a ca je riᵇ.

⁸Kä inᵇ cu jak in dᵇᵇ min kᵇᵇ cop ni jēn guᵇᵇth kunyā wā reᵇ bā, kä cuᵇ je nēn, kä cuᵇ je ᵇᵇth.

⁹Kä ᵇᵇtke /ken ruaacni Kuoth tēë ca gᵇr ni cop loᵇcdien, en yᵇᵇ be rᵇ dhil jᵇec liᵇh.

¹⁰Kä cu jaak loc ciëᵇᵇnikien.

Nyuth Yecu ke rᵇ Mēri raan Mag-da-la

(Mēt 28:9-10, Mak 16:9-11)

¹¹Kä duunde yᵇᵇ cu Mēri cuᵇᵇ thok kᵇkᵇ kunyā roᵇde. Kä min roᵇde, cuᵇ rᵇ goᵇ ke yᵇᵇ be reᵇ kᵇkᵇ guic.

¹²Kä cuᵇ jaᵇk nhial daᵇ reᵇ ti cianᵇke bieyni ti boᵇr nēn, nyuurā guᵇᵇth ëë ca puᵛny Yecu tᵇᵇᵇ thᵇn, te keᵇl guᵇᵇth wecde kä te min dᵇᵇ guᵇᵇth ciᵇknike.

13Kä cu ken ε jiök i, “Ciek, enu roli mo?” Cue ke jiök i, “E yöö ci ken Kuäärä nan, kä kucä guāath o ca je lath thın o.”

14Kä min ce mεεε lar, cue rō rit, kä cue Yecu nen cuḡä, kä /kenε je ḡac en yöö ε Yecu.

15Cu Yecu ε jiök i, “Ciek, enu roli mo? Ena goori mo?” Kä cue je car i dḡḡ ε yieen kakä, cue je jiök i, “Mi ci je nan guāth mi dḡḡ, läri yä guāath o ci je lath thın o, kä bä je wä nan.”

16Cu Yecu je cōl ciḡtä i, “Meri.” Kä cue rōde riet je, kä cue je jiök ke thok Yi-be-ru i, “Ra-bo-ni,” min luḡde yöö “Ḋiic.”

17Cu Yecu je jiök i, “/Cu yä gueer, ke yöö ḡuḡtä /kan ni wä nhial kä Guāḡ. Duunde yöö wēr jiḡkni dāmaari i, ‘Yän wāḡ nhial kä Guāḡ in la Guurun, kä Kuothdä min la Kuothdun.’ ”

18Cu Meri raan Mag-da-la je wä lar jaak i, “Yän cä Kuäär ni Kuoth nen,” kä cue ke lat ruaacni tin ca lar je.

Nyuth Yecu ke rō jaake

(Mēt 28:16-20, Mak 16:14-18, Luk 24:36-49)

19Kä ke thian εmo ke jen cāḡ in jiḡl kä juok, kä te thiekni duëel in te jaak thın gääkä, ke yöö dualke ke ji Juudh. Kä cu Yecu ben cuḡḡ däärien, kä cue ke jiök i, “A mal teke ye.”

20Ke kor kä mēē ce mεεε lar, cue ke nyuḡth tetke kenε buḡε. Kä cu jaak lockien tεeth εḡḡ, mēē cike Kuäär nen.

21Cu Yecu ke nyok ke jiḡk i, “A mal teke ye. Cεtke min ci Guāḡ yä jak, yän jakä ye bä.”

22Kä mēē ce mεεε lar, cue ke ḡök yiēē, kä cue ke jiök i, “Kanε Yiēē in Gōaa in Rel Rō.

23Mi wä yen dueer ran wä päl, ba ke päl. Kä mi rōm yen dueer ran, ba ke rōm.”

Yecu kenε thil ḡäthä Tō-mäth

24Kä Tō-mäth min la ram kel kä jaak ḡḡ wäl wiḡde rεw, kä cōal ε i “Cuëk”, tēē jḡḡ mēē bä Yecu kä ke.

25Kä cu jaak tin kḡkien ε jiök i, “Kon cakō Kuäär nen.” Kä cue ke jiök i, “E ni mi cä buḡḡ thōtni nen pḡḡ tetnikε kä cäke thiap ke yiatdä, kä cä tetdä lath buḡläde, bä cu ḡäth.”

26Kä ke kor ḡini ḡḡ bārōw cu jaak le te rεy duëel, kä te Tō-mäth ke ke keel. Cāḡε ni mēē ca thiekni duëel ḡḡk, cu Yecu wä rεc, kä cue cuḡḡ däärien, cue wee i, “A mal teke ye.”

27Kä cuε Tɔ-mäth jïök ÿ, “Läthni yiatdu wane me, kä guic paat tetnikä. Noḡni tetdu kä läthni je bualädä. A locdu /ci teke diw, kä ḡäth yä.”

28Cu Tɔ-mäth ε loc ÿ, “Kuäärä, kä Kuothdä.”

29Cu Yecu je jïök ÿ, “Dääthi yä ke yöö ci yä nen? Epuç, puḡth ake ney tin ḡäthke yä ε /kaḡ yä nen.”

Min lot bok ε

30Tääme, cu Yecu nyuuthni kɔkien ti ḡuan ti ḡayke naath laḡ nhiam jï kɔaare, ti /kaḡ ḡḡr rey buok εme.

31Duunde yöö ca tïḡi ḡḡr ke yöö dee yen ε ḡäth en yöö Yecu ε jen Me-thia in la Gat Kuoth, kä ke ḡäth, dee yen teke tēk ke ciötdε.

Jɔḡn 21

Nyuth Yecu rɔ jaak daḡ bärɔw

1Ke kɔr kä memε cu Yecu rɔ leni nyuḡth jï kɔaare Baar Tay-bii-riath ke duḡḡp εme,

2te Thay-mɔn Pi-tɔr, ke Tɔ-mäth min cɔalke ÿ Cuëk, ke Na-than-el mi la raan Keena, roḡl Gë-le-li, ke gaat Dhe-ba-dii, amäni jaak daḡ rew kɔkien keel.

3Cu Thay-mɔn Pi-tɔr ke jïök ÿ, “Yän waa dεep ke rεç.” Cu ken ε jïök ÿ, “Bane wä keel.” Cuke wä rey murkämä, kä thile mi ciken ε käp ke jen wäär εmɔ.

4Bakä yɔaa cu Yecu cuḡḡ thok baar, kä /ken jaake je ḡic en yöö ε jen Yecu.

5Cu Yecu ke jïök ÿ, “Dhɔli, tayε ke rεç?” Cuke je loc ÿ, “Ëëy.”

6Cuε ke jïök ÿ, “Luaye cambak yieer kuic cuëç murkämä, kä bia ḡɔak jek.” Cuke je luay yieer, kä ni en ḡäth εmɔ, /kenke je luäḡ ke luay rey murkämä, ke yöö ḡuan rεç elḡḡ.

7Cu jak in nhɔk Yecu je Pi-tɔr jïök ÿ, “E jen Kuäär.” Mëë ci Thay-mɔn Pi-tɔr ε liḡ ÿ ε jen Kuäär, cuε biide laḡth, ke yöö tēë juutdä, kä cuε rɔ yuɔr rey baar.

8Cu jaak tin kɔkien ben ke murkämä kä yɔaçke cambak mi ci thiḡḡ ke rεç, ke yöö /cike ḡḡḡn ke rar, kä ε kam mi teke miḡiri ti kuḡr.

9Mëë cike ben thok waath cuke mac miim nen en wiḡni, kä te rεç wiide kene juray.

10Cu Yecu ke jïök ÿ, “Nöönε thḡḡḡ rεç tin pay käp.”

11Cu Pi-tɔr wä rey murkämä, kä cuε cambak yɔaç thok waath raar, kä ce thiḡḡḡ elḡḡ ke rεç ti kuḡr wiçde jien dhiεec wiçde diḡk ti diḡ. Kä cäḡε ni mëë ḡuanke, /kenke cambak rεt.

12Kä cu Yecu ke j̄jök i, “Bia, m̄ieth̄e.” Kä cue thil jak mi ci r̄o jut ke ȳöö be je thiec i, “E j̄in̄ na?” D̄äc ken e i e jen Kuäär.

13Cu Yecu ke ben kam juray amäni r̄ec.

14E jen guäth in diɔɔkdīen m̄eë ci Yecu j̄oɔc nhiam j̄i k̄oaare ke k̄or kä m̄eë ca je j̄iec līth.

Loc Pi-t̄or nhökä Yecu

15M̄eë cike thuɔk ke m̄ieth̄, cu Yecu Thay-m̄on Pi-t̄or thiec i, “Thay-m̄on, gat J̄oɔn, nhöki ȳä ke nhök mi leny nhök n̄eni t̄iti?” Cue je loc i, “Ȳoɔn, Kuäär, ñäci je en ȳöö nhöakä j̄i.” Cue je j̄jök i, “Mīithni d̄ey deetkä.”

16Cue je leni thiec ke thiec in r̄ewde i, “Thay-m̄on gat J̄oɔn, Nhöki ȳä?” Cue je loc i, “Ȳoɔn, Kuäär, ñäci je en ȳöö nhöakä j̄i.” Cue je j̄jök i, “Yien detkä.”

17Kä cue je thiec ke thiec in diɔɔkdīen i, “Thay-m̄on, gat J̄oɔn, nhöki ȳä?” Cu loc Pi-t̄or cu jiath, ke ȳöö cue je thiec ke thiec in diɔɔkdīen i, “Nhöki ȳä?” Kä cue je loc i, “Kuäärä, ñäci ti diaal, ñäci ȳöö nhöakä j̄i!” Cu Yecu je j̄jök i, “Mīithni detkä.”

18Epūc, epuc, ȳän l̄arä je j̄i, m̄eë ñotdi ke ñūet la moci r̄o ke bieyni, kä bi wä jal guäth e goori m̄o. Kä mi wii wä dīt, bi tetku riny, kä bi rad̄dīen l̄etdu yien, kä be j̄i nan̄ guäth mi /ci wä th̄in̄ gor.”

19Cue meme lat, ke ȳöö be liäa in bi liw ke Pi-t̄or min be Kuoth puany ke je nyoth. Ke k̄or kä meme cue je j̄jök i, “Guuri ȳä.”

Yecu ken̄e jak in nhöke

20Cu Pi-t̄or r̄o rīt, kä cue jak in nhök Yecu je nen guure ke. E jen ram m̄eë thiak ke Yecu guäth m̄ieth̄ thian̄ eëdan, kä thiec e i, “Kuäär, e jen na bi j̄i k̄oak o?”

21M̄eë ci Pi-t̄or je nen, cue Yecu j̄jök i, “Kuäär, enu bi tuɔok kä wut em̄o o?”

22Cu Yecu je j̄jök i, “Mi göörä je i be ñot amäni mi waa wä ben, be lot ni ñu kä j̄i? Guuri ni ȳä!”

23Cu thok d̄äk r̄ey nath en ȳöö /ci jak em̄o bi liw. Kä /ken Yecu je lar i /ce bi liw. Duunde ȳöö ce wee i, “Mi göörä je i be ñot amäni mi waa wä ben, be lot ni ñu kä j̄i?”

24Kä e jen jak em̄e ci t̄iti lat o, kä cue ke gor, kä ñäc k̄on en ȳöö n̄ende e thuɔk.

25Kä t̄eëke lät ti ñuan k̄okien ti ci Yecu ke lat. Kä mi ca ken diaal gor k̄el k̄eëli, dīewä je /ci ȳow dee teke guäth mi d̄eë buckni t̄ot̄o l̄ath th̄in̄.

Lät

Lät 1

¹Rey buok in jiol, jin Thi-ɔ-pi-läth, cä jī gɔar nɔaani diaal ti ci Yecu ke tok ke lat kene tin ce njeec,

²amäni cänj eë nanke ni je nhial, ke kor kä meë ce jaake tin ce mek lat ruac ke buom Yieekä in Gɔaa in Rel Rɔ.

³Kä ke kor liethde, cue rɔode nyuoth ke ke nyuuthni ti nuan ti thil diw en yöö tēke. Cu jaak ε nen ke nin ti jien nuan, kä ce ruac ke ke ke kuj kuäärä Kuoth.

⁴Kä meë tēe keel ke ke, cue ke lar yöö /cike bi jien kä Je-ru-tha-lem, ke yöö bika meë ci Guagar in te nhial ε lar lip. Kä cue wee j, “Cia je lij kä yä,

⁵en yöö Jɔɔn ce naath lak ke pi, kä ba ye lak ke Yiëe in Gɔaa in Rel Rɔ, ke rey nin ti tot.”

Nan Yecu nhial

⁶Kä meë ci jaak ben guath kel ke Yecu, cuke je thiec j, “Kuäär, neme jen guath in bi kuäär luɔc jī l-the-rel thīn?”

⁷Kä cue ke loc j, “/Cie latdun en yöö bia nin kie pek tin ci Guagar in te nhial ke latke buomde kärɔa nɔc.

⁸Kä yen bia buom jek mi wä Yiëe in Gɔaa in Rel Rɔ ben kä ye. Kä bi yen a nëenkä kä Je-ru-tha-lem, kene rey Ju-dia keeliw, ke Tha-me-ria kene pek yɔaa keeliw.”

⁹Min ce tiji lat cua Yecu nan nhial a gucke je, kä cu puagar ε kum waandien.

¹⁰Kä min wëe, kä not jaak ke mi gucke nhial, cu wutni danj rew ti teke bieyni ti boor cuɔɔj gekädien.

¹¹Kä cuke wee j, “Yen wutni Gë-le-li, enu mi cuɔɔje kä gucke nhial ɔ? En Yecu eme, ca nan nhial kä ye, be lony jok cetke wäde nhial in cia nen.”

Kuëny ran guäth Ju-däth

(Mët 27:3-10)

¹²Cuke loc kä Je-ru-tha-lem, jien dien päam mi coal j ɔ-lip, mi thiak ke Je-ru-tha-lem ke jal mi ciek ke cänj lɔnjä.

¹³Kä min cike ben rey wec, cuke wä duëel in te nhial guäth eë cienke thīn, Pitɔr ke Jɔɔn ke Je-meth, ke An-de-röw, ke Pi-lip kene Tɔ-mäth, ke Bar-tho-lo-miw kene Më-thiw, ke Je-meth gat Èl-pi-uth, kene Thay-mɔn min coal j Dhe-lɔt, ke Ju-däth gat Je-meth.

¹⁴Ken rey tiji diaal amäni män, ke Mëri man Yecu, kene gaatman Yecu, cuke pal ke loc kel.

15Kä en nini tɔtɔ cu Pi-tɔr rɔ jiec rey dämani tin la ji nãthã (ken diaal ney ti kuɔr kel wɪcde jien daŋ rɛw), kä cue wee i,

16“Dämaari, bi ruaacni Kuoth a thuɔk, tää ca lat ε Yiëë in Gɔaa in Rɛl Rɔ ke thok Dee-bid, ke kuj Ju-dãth mää cu a booth nɛni tää kapke Yecu.

17Ke yöö ca je mat reydan, kä ca je moc guaath rey läätdä memε.”

18(Wut εme ce kak kɔk ke yiow läätdä jiäknike, kä mää ce pɛn, cue rëët kä cu cɪnke diaal këny raar.

19Kä cua nɔmɔ ηac ε ney diaal tin cienj kä Je-ru-tha-lɛm, kä inɔ cua kak εmɔ cɔl i Ya-kel-da-ma ke thokdien mi lot ni yöö, “Kak Riem.”)

20“Ke yöö ca je gɔr rey buɔk Diit i, ‘A ciëñde te ni lorã, kä a je thil ram mi cienj thɪn.’ kä ‘A guaath latde gualke ε radɔdien.’

21Kä εnɔ bi ram kel kä ney tin ci jal keel ke kɔn guathni diaal mää te Yecu reydan,

22a tookε je nikã lak Jɔɔn amäni guaath ëë nanjke Yecu nhial kä kɔn. En ram εmɔ be la neen keel ke kɔn amäni jiëcde ke rɔ lith.”

23Cuke ney daŋ rɛw lar, Jo-thɛp mi cɔal i Bar-tha-bath, kä cɔalke ciöt in dɔŋ i Jãth-tãth, kenε Ma-thay-ãth.

24Kä cuke pal wãke i, “Kuäär, jin nãci loc nɛni diaal. Nyuthni kɔ ram ɔ ci mek ɔ kä ken ney daŋ rɛw titi,

25mi bi guaath lat jãäkã nεmε guäl, min ci Ju-dãth ε banj piny ke, wãde guath ëë bëë thɪn.”

26Kä cuke gaakni yuɔr ke kujdien, kä cu pen kä Ma-thay-ãth, kä cua je mat kä jaak daŋ wäl wɪcde kel.

Lät 2

Ben Yieekã in Gɔaa in Rɛl Rɔ

1Kä mää ci cãŋ nini kä Jien Dhieec cop, kä te ken diaal guãth kel.

2Ni en guãth εmɔ cu jɔw ke pärikã nhial mi cɛtke puɔt jɔam mi diit, kä cue duel in nyuurke thɪn thiãŋ keeliw.

3Kä cu ti cɛtke bɔl maac jɔɔc kä ke, cuke rɔ dääk kä wuɔthnikien ken diaal.

4Kä cu ken diaal thiãŋ ke Yiëë in Gɔaa in Rɛl Rɔ, kä cuke ruac ke thuk ti kɔkien, ke luãŋ in ci Yiëë ε kam ke.

5Täämε tääke ji Juudh ti cienj kä Je-ru-tha-lɛm ti ca lockien kam Kuoth, ti bã kä döör wec muɔɔn keeliw.

6Kä mēē ca jow emə liŋ cu buɔn nath rə dol, kä cue wɪcdien yɪc elɔŋ, ke ɣöö liŋ ramɔ thokde min ruac jaak.

7Kä ke gaac wee ɪ, “/Ci ney diaal ti ruac ti, a jɪ Gē-le-li?”

8Kä enu liŋ ramɔ thokde mēē daapke ni je kä kə mɔ ruac ken ke je?

9Kɔn jɪ Par-thia ke jɪ Ma-day, ke jɪ Ee-lam, ke ney ti cien kä Me-tho-po-ta-mia, ke Ju-dia, ke Ka-pa-do-cia, Pɔn-täth, kene E-cia,

10Pε-ri-jia, kene Pam-pi-lia, I-jöp kene thaŋ Lib-ya min la duŋ Thay-rin, kene jaal ti bä kä Röm tin la jɪ Juudh kene Jur,

11jɪ Ku-riit amäni jɪ Ä-rab-ya, liŋ kɔn ke a latke läť Kuoth ti buɔm buɔɔm ke thukɔn.”

12Kä cu ken diaal gaac, kä cuke maar, a ruacke kä rɔ ɪ, “Meme luotde enu?”

13Kä cu ney kɔkɪen ti buɔyke ke wee ɪ, “Ken cike ɔɔŋ ke kɔaŋ.”

Ruac Pi-tɔr ke buɔn

14Kä cu Pi-tɔr rə jɪec kene jaak dŋ wäl wɪcde kel tin kɔŋ. Cue jowde kap nhial, kä cue ke jɔk ɪ, “Yen, jɪ Ju-dia ke yen ney diaal tin cien kä Je-ru-tha-ləm, a meme cup loɔnikun, kä lieŋe min laarä.

15Ke thuɔk ney tɪtɪ /kenke ɔɔŋ, cɛtke min caar yen ε, ke ɣöö ɲotde ε thaak bānwan ke runwan.

16Kä meme ε mēē ca lar ε gök ni Yo-el ɪ,

17‘Ci Kuoth ε lar en ɣöö, ke nɪn tin jɔk bä meme lat, en ɣöö bä Yiëädä wuɔc kä ney diaal, kä bi gaatkun kene nyiekun ruaacni gookä lat, kä bi ɲuɛtnikun nyuuthni nen, kä bi dɔŋ wutnikun laak läkikä.

18Kä bä Yiëädä wuɔc kä wutni läätädä kene män läätädä en nɪni tɔtɔ, kä bike ruaacni gookä lat.

19Kä ɣän bä ti gayke naath nyoth nhial puɔɔrä kene nyuuthni wɪj muɔɔn, riem, ke mac, ke tol.

20Ba cän loc ni muth, kä ba pay loc ni riem, a /ken cän Kuar in diit, in buɔy ni cop.

21Kä ramɔ wä ciöt Kuar ni Kuoth cɔl ɔ, ba je kän.’

22“Yen jɪ I-the-rɛl, lieŋe min bä lar. Yecu raan Na-dha-rɛth, ε ram mi ca nyuɔth ye paŋy ε Kuoth ke läť ti buɔm buɔɔm ti gayke naath kene nyuuthni tin ci Kuoth ke lat ke je reyduŋ, cɛtke min ɲac yen ε.

23Yecu emε ca kuɛŋ tetnikun ke cap Kuoth in thuɔk, kene ɲäcde min wen, cuare je puat jiaath, kä cuare je näk ke tet neeni ti thil ɲut.

24 Kä cu Kuoth ε jiec l̄ith, ke yöö ce cuɔc l̄ieth woc kä je, ke yöö /ken liḡḡ ε luāḡ ke kap ke buɔmdε.

25 Ke yöö ci Dee-bid ruac ke kuj̄δε j̄, ‘Yān la nēēnā Kuäär ni Kuoth nhiamdā ni cianḡ. Ke yöö jen tēē tetdā cuēēcdā, thile mi bi yā wany.

26 Ke kuj̄ emɔ teth locdā, kä cu lep̄dā tēth loaac lar. Kä bi puɔnydā cienḡ ke ḡath.

27 Ke yöö /ci yiēēdā bi p̄al guāth maac. Kä /ci Kεlu min r̄el r̄o bi jakā wā roḡ j̄okni.

28 Kä ci yā nyuɔth dup teekā. Bi tēth loaacdā jakā roḡ ke taḡdu keel ke yā.’

29 “Dāmaari ni j̄i l-the-r̄el, dēē lar ye ke pek loaacdā keeliw ke kuj̄ guāndɔḡḡdan ni Dee-bid en yöö ce l̄iw kä ca kony, kä te koḡḡk kunyāde keel ke kon amāni wale.

30 Kä min ε gök, ḡāce je en yöö ci Kuoth ε yāce en yöö bi ram kel kä kuayke nyuur w̄ij̄ koam kuäärāde.

31 Kä ke yöö ci Dee-bid neme nen, cuε ruac ke kuj̄ j̄iecā Me-thia l̄ith, cuε wee j̄, ‘/K̄an je p̄al guāth l̄ieth, kä /ken puɔnyde nuɔɔr.’

32 En Yecu emε ci Kuoth ε j̄iec l̄ith, ke kuj̄ emɔ kon diaal lapne nēēn.

33 Kä ca je kap nhial kuj̄c cuēēc Kuoth, kä ce ruac ēē ci Guḡḡr in te nhial ε lar en yöö be kam Yiēē in Gɔaa in R̄el R̄o jek, ce memε wuɔc ney en me min nēne kä cia liḡε.

34 Ke yöö Dee-bid /kenε wā nhial, kä jen puɔnyde ce wee j̄, ‘Ci Kuäär ni Kuoth Kuäärā j̄iök j̄, “Nyuuri kuj̄c cuēēcdā,

35 amāni mi cā j̄i tēru jakā kom ciökniku.” ’

36 Ke kuj̄ emɔ a je ḡackε ε j̄i l-the-r̄el diaal, en yöö ci Kuoth ε jakā Kuäär ni Kuoth kä Me-thia, en Yecu in cia ḡap w̄ij̄ j̄iaath.”

37 Tääme mēē ci naath ruac emε liḡ, cu lockien ḡēp, kä cuke Pi-t̄or kenε jaak tin koḡkien j̄iök j̄, “Dāmaari, kon bakɔ ḡu lat?”

38 Kä cu Pi-t̄or ke loc j̄, “Rietde r̄o kä dueerkun, kä ε ram ɔ kä yen diaal lake ke ciöt Yecu Kritho ke yöö ba dueerkun p̄al. Kä bia muc Yiēēkā in Gɔaa in R̄el R̄o jek.

39 Ke yöö min ci Kuoth ε lar ε duḡḡḡḡ, kä ε duḡ gankun, kä ε duḡ nēeni diaal tin ḡan tin bi Kuäär ni Kuothdan ke ciöl r̄o.”

40 Kä cuε r̄ieet koḡkien lat, cuε ke com, wēē j̄, “K̄ane r̄o kä r̄ic ε j̄iäak emε.”

41 Kä cua ney tēē ca ruacde nhok lak, kä cua ney ti bathdɔɔri ḡanḡ diḡk mat ke en cāḡ emɔ.

⁴²Kä cua lo_{ck}ien la_{th} njicä jaakni kene matdien ke mi_{eth} k_ël kene pal.

Tëk rey ji nãthã

⁴³Kä cu dual ben kä ney diaal, ke y_ö cua ti gayke naath kene nyuuthni ti nuan la_t ε jaak Yecu.

⁴⁴Kä cu ney diaal t_ë ci nãth te keel, kä cuke n_oakien diaal nyuak keel.

⁴⁵Kä la ken nyinkien a k_ok kä bi ken ke d_äak kä ney diaal c_etk_e min go_or raan ε.

⁴⁶Kä ni cian_l la duolke r_o rey luaak Kuoth, kä camke mi_{th}kien ci_eë_nnikien, la mi_{th}ke ke t_eth lo_aac kene k_oac lo_aac.

⁴⁷Kä liake Kuoth, kä j_eke t_eth lo_aac n_eeni diaal. Kä ni cian_l la Ku_äär ni Kuoth ke a reep ke ney tin ca k_än.

Lät 3

Ca wut mi duääny jakä goaa

¹Cän_l kel cu Pi-t_or kene Jo_on wä luaak Kuoth ke gu_aath palä ke bu_ak ca_n.

²Kä t_eëke wut mi duääny ni d_äpäde mi la nanke thok luaak Kuoth, mi coal i_l Thok mi teke Maan, ke y_ö be ney tin wä rey luaak Kuoth lim ke yi_ow.

³Kä m_eë ce Pi-t_or kene Jo_on nen wäke luaak Kuoth, cue ke lim.

⁴Kä cu Pi-t_or kene Jo_on ε diel gu_ec, kä cuke wee i_l, “Guic k_o.”

⁵Kä cue ke guic, care je i_l d_on be du_or jek kä ke.

⁶Kä cu Pi-t_or ε jiök i_l, “Yän thile yä yi_ow d_äpä, kä duunde y_ö min teke yä b_a je kam ji. Ke ciöt Yecu Kritho raan Na-dha-r_eth, jic r_o kä jäli.”

⁷Kä cue je k_äp t_etdä cu_eëcde kä cue je jiac nhial, kä cu ciöke kene copke bu_om ni kä keel.

⁸Kä cue r_o yu_or nhial cue cu_on ke ciöke, kä cue tok ke mi jäle kä cue wä rey luaak Kuoth ke ke keel, jäle kä räwe kä liake Kuoth.

⁹Kä cu ney diaal ε nen, jäle kä liake Kuoth.

¹⁰Kä cu ken ε njic en y_ö ε jen ram in la nyuur thok luaak Kuoth Thok in teke Maan lime naath. Kä cuke ga_ac kä cue wu_othkien yic ke min ci tu_ok kä je.

Ruac Pi-t_or rey luaak Kuoth

¹¹Kä min ci wut em_o r_o kap kä Pi-t_or kene Jo_on, cu naath diaal ga_ac kä cuke rij kä ke kä Yace Tho-lo-mon.

12Kä min ci Pi-tor ε nen, cue ruac ke naath i, “Yen ji l-the-rel, enu gäay neme ye mo, kä enu guece ko mo cetke mi ε buɔmda kie gɔɔyda eno jak wut eme kä jäi o?”

13Kuoth guandɔɔɔnikon ni A-be-ram, kene Ay-dhek ke Je-kob ce läätde ni Yecu kam buɔm, min ci yen ε thöp kä cia gak nhiam Pay-let, cän ni mää ce gɔɔr en yöö dere je lony.

14Kä cia Ram in rel ro kä Guan Cunji lok, kä cuare thiec ni yöö be ye luɔny ram mi nääk nath.

15Cia Ram in noɔɔn tek in ci Kuoth ε jiec liɔh näk. Kä ke kon nëen kä neme.

16Kä ke nath ke ciötde, kä puɔny ciötäde, ce wut eme jakä gɔaa, en ram ε nëne kä nace ε. Kä ε jen nath ke Yecu eno ci wut emo moc pual puany nhiamdun diaal o.

17“Kä täame dämaari, yän nacä je en yöö cia meme lat a kuj yen ε, cetke min ci kuarkun ε lat bä.

18Ke jen duɔɔp emo cu Kuoth mää ce lar jak kä thuɔɔk ke thuk göökni diaal en yöö bi Me-thia ti bëc bëec rut.

19Ke kuj emo, rietde ro kä dueerkun, kä rietde loɔkun Kuoth, ke yöö ba dueerkun woc,

20ke yöö dee guath gɔɔyä nomo ben kä Kuäär ni Kuoth, kene yöö dere Me-thia min ca kuany ke kujdun jak min lap Yecu.

21Jen be dhil te nhial, amäni guath in ba nɔak diaal jakä cun, tëe ci Kuoth ke lat ke thuk gööknike tëe cien ni wal tin rël ke ro.

22Cu Muthε wee i, ‘Bi Kuäär ni Kuoth in la Kuothdu ye jiec gök rey dämuɔri mi cetke yä. Kä bia min be lat ye liɔ.

23Kä be te ine, kä ney diaal tin /ca ruac gokä meme bi liɔ ba ke däk rey nath.’

24Kä göök diaal tin ci ruac, tuɔke ni kä Tha-muel amäni göök tin bëe kɔɔr, cike ruac lat ke kuj nini tiɔi.

25Lape gaat göökni kene mat ruac ëe ci Kuoth ε kam guandɔɔɔnikun mää jiɔke A-be-ram i, ‘Ba döör wec muɔɔn diaal poth ke kuayku.’

26Mää ci Kuoth raan läätde jiec, cue je jakä ye ke nhiam, ke yöö be ye poth ke rietdun ke ro yen diaal jäknikun.”

Lät 4

Buɔm Pi-tor kene Jɔɔn

- ¹Kä min ruac Pi-tor kene Jɔɔn ke naath cu bööth palä kene kuäär yiëni luaak Kuoth ke j̄i Thëd-du-thii ben kä ke.
- ²Ce lockien wan ke yöö n̄iecke naath kä latke jiëc nath līth ke Yecu.
- ³Kä cuke ke k̄ap kä lāthke ke luaak yieenā amāni mēē ruɔn, ke yöö ci yow ku thun a thian.
- ⁴Cu ney ti nuan tēē ci ruac līn n̄ath, kä cu pekdiēn a bathdɔɔri d̄an d̄hieec.
- ⁵Mēē ruɔnde cu kuarkien kene d̄it, ke j̄i gɔrā rɔ dol keel kä Jε-ru-tha-lēm.
- ⁶Te A-nath booth palä in d̄iit, kene Kay-peth, ke Jɔɔn kene A-lek-dhan-der ke ney diaal tin la j̄i dhɔaar boothā palä in d̄iit.
- ⁷Mēē cike jaak cūn dāāriēn, cuke ke thiec j̄, “E buɔm in mith kie ciöt in mith ene cia lät ni mēme o?”
- ⁸Kä cu Pi-tor, thiaān ke Yiëē in Gɔaa in Rel Rɔ, cue ke jiök j̄, “Yen kuar nath kene yen d̄it,
- ⁹mi thiee ko en wale ke kuj̄ lat mi gɔaa mi ca lät kä ram mi duääny, kene duɔɔp in ca ram emɔ jakä gɔaa ke je,
- ¹⁰n̄ace je yen diaal, ke j̄i l-the-rel diaal, en yöö wut ε cūn n̄iamdun ε ca je jak kä gɔaa ciöt Yecu Kritho raan Na-dha-rēth, mēē cia puat̄ jiaath, kä ci Kuoth ε jiëc līth.
- ¹¹En Yecu eme ‘Jen ε pām in cia lok yen taath duēli, kä ε jen ci ben a pām gɔn̄tɔdā mɔ.’
- ¹²Kä thile kan̄ teekä kä radɔdiēn, kä thile ciöt dɔdiēn w̄i muɔɔn mi ca kam naath, min bi kon dhil k̄an.”
- ¹³Tääme mēē cike buɔm loaac Pi-tor kene Jɔɔn nen, kä ca jek en yöö kuecke gɔar ake naath baan, cuke gaac. Kä cuke je n̄ac en yöö cike k̄on te keel ke Yecu.
- ¹⁴Kä mēē cike wut in ca jakä gɔaa nen cūnā gekädiēn, cuke thil mi dēē gak ke kuj̄diēn.
- ¹⁵Kä cuke ke tuɔk raar guāth luɔk, min n̄erke k̄arɔ.
- ¹⁶Cuke wee j̄, “Banε n̄u lät kä wutni t̄it̄i? Ke yöö n̄acke je agɔaa ε ney diaal tin cien̄ kä Jε-ru-tha-lēm en yöö ca mi gāāy naath lat̄ ε ken, kä /canε je dee gak.
- ¹⁷Kä ke yöö /cike m̄om̄o bi dāākā rey nath, kuane ke luek en yöö /ci ken ruac bi nyok ke radɔdiēn ke ciöt eme.”
- ¹⁸Kä eno cuke ke col kä cuke ke gok en yöö /cike bi ruac kä /cike naath bi n̄ieec ke ciöt Yecu.

19Kä cu Pi-tor kene Jɔɔn ke loc i, “Mi ε cuɔɔɔɔ nham Kuoth en yöö bako liɲ ni ruacdun kä ruac Kuoth, bi yen ε dhil luk.

20Ke yöö /cako bi biet ke kuj kä tin cako nen kä cako liɲ.”

21Kä min ci jɪ luɔk ke nyok ke dhiät, cuke ke pal wä, ke yöö thile ke duɔɔɔɔ mi dëe duäc nike ke kuj nath. Kä cu ney diaal Kuoth liak ke mëe ci tuɔɔk.

22Kä en wut in ca lät kä mi gäy naath tää run ti lënyke run ti jien nuan.

Pal jɪ nãthã ke buɔm

23Kä ke kor kä mëe ca ke lony cuke wä kä mäthnikien, kä cuke ke lat ɲak diaal tää ca latke ε bööth palä kene dij.

24Kä mëe cike je liɲ, cuke jioöthkien kap nhial keel palke Kuoth i, “Kuäär mi dij, mi cak nhial kene piny, ke bar, ke ti diaal tin te reydiën,

25ε jin ε nëe ruac ke Yiëe in Gɔaa in Rɛl Rɔ ke thok guandɔɔɔɔda ni Dee-bid janɲu i, ‘Enu ci Jur gaak ɔ? Kä enu lät naath cär ti jãk baɲ ɔ?’

26Ci kuɔr wec muɔɔɔɔ rɔ rialikã, kä cu ruëec mat keel, nyieenyke ke Kuäär ni Kuoth, kene Me-thia.’

27Kä epuc rey wec emε cu Ye-rod kene Pɔn-tiãth Pay-let ke Jur kene jɪ l-the-rel rɔ mat keel, gake ke Yecu läätdu mi rel rɔ, mëe ci mek.

28Kä cuke ti diaal tää ci rialikã i bi tuɔɔk ke buɔmdu kene çaru lat.

29Tääme, Kuäär, guic dhiãtkien ke kɔ, kãmni jɪ läätdu luɲ mi ba lat ni ruacdu ke buɔm laac.

30Kä riny tetdu ke yöö bi naath jakã gɔw, kä jakni nyuuthni kene lät ti gayke naath kä latke ke ciöt läätdu min rel rɔ ni Yecu.”

31Kä mëe cike thuɔk ke pal, cuε guãth ëe ca rɔ dol thɪn lath. Kä cu ken diaal thiãɲ ke Yiëe in Gɔaa in Rɛl Rɔ, kä cuke ruac Kuoth lat ke buɔm laac.

Nyuaak jɪ nãthã nyinkien

32Kä tääme cu buɔn nath in ci ɲath teke loc kel kene tiey kel, kä cuε thil ram mi laar je i be nyinke yel, cuke nyinkien diaal nyuak keel.

33Kä cu jaak Yecu nëndien ke jiëc Kuɔr ni Yecu liɲ lat naath ke buɔm, kä cu ken diaal teke puɔth mi dij elɔɲ.

34Kä cuε thil ram kel mi cu duɔɔɔɔ gor reydiën. Ke yöö ney tin teke kaak kene t̄iec la ken nyinkien a kɔake, kä bibe tin ca kɔk ni nyinkien nööɲ.

35Kä bi ken ε lath nham jaakni, kä bi jaak ε daak çetke min goor raan je.

36Kä te reydiën ke raan Lii-bay mi dapke kä Ki-ti-yim mi cɔl jaak ε i Bar-na-bãth (mi lot ni yöö gat comã).

³⁷Cue kaakde kɔak, kä cue yiowke nöön, cue ke ben lath nhiam jaakni.

Lät 5

A-na-ni-ath kene Tha-pay-ra

¹Kä cu wut mi cɔal j A-na-ni-ath kene ciekde ni Tha-pay-ra thaaŋ kuaknikien kɔak.

²Kä cue thaaŋ yiowni tɛɛ a ŋac ciekde je, cue nöön ni thaaŋkien kä rɔ, kä cue ke ben lath nhiam jaakni.

³Kä cu Pi-tɔr wee j, “A-na-ni-ath, enu ci Cɛy-tan lɔcdu thiän ɔ a käci ni Yië in Gɔaa in Rel Rɔ kac, ke bäny thaaŋ yiowni kuakni piny?”

⁴Mëë ŋotde a /kɔn je kɔak, /cie duŋdu? Kä ke kɔr kä min ci je kɔak, /ci yiow a nyinku? Ku cɔp eme le cɔp ke lɔcdu idi? En kac eme /cie kɔc naath, käci ni je Kuoth!”

⁵Tääme mëë ci A-na-ni-ath riet tɪtɪ liŋ, cue tɛeth kä cue liw. Kä cu dual mi diit ben kä ney diaal tää ca nɔmɔ liŋ.

⁶Kä cu ŋuëtni rɔ jɛc cuke puɔnyde rith, kä cuke je kap raar cua je wä kony.

⁷Ke guath mi tɔt, ke kɔr thaakni daŋ diɔk, cu ciekde ben rɛc, kä kujɛ min ci tuɔk.

⁸Kä cu Pi-tɔr ε jɔk j, “Läri je yä, mi yene cɔwdu cia kuak kɔak ke jen pek eme?” Kä cue wee j, “Yɔɔɔn, ε jen pek emɔ.”

⁹Kä cu Pi-tɔr ε jɔk j, “Enu cia mat ɔ yene cɔwdu, en yöö bia Yië Kuar yɔn ɔ? Nene, ciök nɛeni tin ca cɔwdu wä kony ken te thok duëel ɔ, ba ji naŋ raar bä.”

¹⁰Ni en guath emɔ cue tɛeth ciökni Pi-tɔr kä cue liw. Mëë ci ŋuëtni ben rɛc cuke je jek a cɛ liw, kä cuke je kap raar kä cua je wä kony gekä cɔaadɛ.

¹¹Cu dual mi diit ben kä ji duëel Kuoth diaal kene ney tää ca ŋɔaani tɪtɪ liŋ.

Nyuuthni kene ti gayke naath

¹²Tääme cua nyuuthni kene lät ti gayke naath ti ŋuan lat rey nath ke tet jaakni. Kä te ken diaal keel yace kä Tho-lo-mon.

¹³Thile ram kel kä duoth nath kɔkien mi cu je yɔn en yöö be rɔ mat ke, kä cu naath teke luth mi diit ke ke.

¹⁴Kä cua ney ti ŋuan matke, wutni kene män tää ci Kuäär ni Kuoth ŋäth.

¹⁵Kä ke kuj kä nɔmɔ cu naath ji juathni kap duɔpni, kä tɔaacke ke dhaŋni kene berieci, ke yöö dɔŋ dee tɛep Pi-tɔr pen kä thaaŋ nath mi retde ke jen guath emɔ.

16 Kä cu ney ti nuan ben wiini tin thiak ke Je-ru-tha-lem, nöönke ji juathni kene ney tin ca káp ε kuth ti jiäk, kä cua ken diaal jakä gow.

Ciaaŋ jaakni a jiäk

17 Kä cu booth palä in diit kac nhial kene ney diaal tin teke je keel, (tin la ji Thöd-du-thii), cuke thiäaŋ ke tiεel.

18 Cuke jaak Yecu káp kä cua ke laŋh luaak yieenä.

19 Kä ke wäär cu jääk nhial thiekni luaak yieenä lëep, kä cue ke nöön raar, wëë i,

20 “Wiaa cuŋe rey luaak Kuoth, kä laŋde naath ruaacni ke kuj teekä memε.”

21 Mëë ci jaak memε liŋ, cuke wä rey luaak Kuoth bakä kä cuke naath ŋieec. Kä min ci booth palä in diit ben kene ney tin teke je keel, cuke ji luok kene diit l-the-rel diaal cōal guäth kel, kä cue naath jäkä luaak yieenä ke yöö ba jaak wä nöön.

22 Mëë ci yiëen thuok luaak ben, /ken ken ke jek luaak yieenä, kä cuke loc jok cuke je wä lat i,

23 “Cako luaak yieenä jek gääkä, kä te yiëen cuŋä thukni thiekni, kä mëë cako ke lep, thile ram mi cako jek thjn.”

24 Täämε mëë ci kuäär yiëeni kene booth palä riet tiŋi liŋ, cue wuothkien yic elŋ, kä cuke gaac ke mō lät rō mō.

25 Cu ram kel ben kä cue ke jök i, “Wutni tin cia laŋh luaak yieenä ken a cuŋä rey luaak Kuoth ŋieeckε naath!”

26 Kä cu kuäär yiëeni luaak Kuoth kene yiëen thuok luaak wä, cua ke wä nöön a thil kor, ke yöö dualke i dŋj bake bök ε naath.

27 Mëë cake nöön, cua ke laŋh nhiam ji luok. Kä cu booth palä in diit ke thiec,

28 wëë i, “Cako ye gok a bum εn yöö /cia naath bi ŋieec ke jen ciöt εmε, kä täämε yen cia Je-ru-tha-lem thiäŋ ke ŋiicdun, kä goor yen yöö bi riem wutdä memε pen wijda.”

29 Kä cu Pi-tor kene jaak ke loc i, “Kon bakō dhil luoth ni ruac Kuoth kä ruac nath.

30 Ci Kuoth guandōŋnikō Yecu in cia näk kä cia puat jiaath jiec liŋh.

31 Ci Kuoth ε kap nhial tēdä cuēēcdε a la Booth kä Kään, ke yöö be ji l-the-rel jakä rietke rō kä dueerkien kene päl dueeri.

32 Kä ke kon nëen kä ŋaani tiŋi, kä ε Yiëë in Gōaa in Rel Rō ci Kuoth ε kam ney tin luothke je mō.”

33Mëë cike memε liη, cuε lockiεn wan a cuke gor ni näkdien.

34Kä cu raan Pa-ri-thii mi te rey luok εmo mi cōal i Gam-li-el mi ηjic ηuotni, kä luothke je ε ney diaal, rō jiec, kä cuε je lar εn γöö a wutni t̄it̄i nan̄ke raar kä mi tot.

35Kä cuε j̄i luok j̄iök i, “Yen j̄i l-the-rel, care mo bia lät kä wutni t̄it̄i mo agoaa.

36Ke γöö ke run tēē kōn, ci Thiu-däth rō jiec, kä cuε wee ε ram mi diit. Kä cu ney ti ηuan ti cētke kur dāη ηuaan rō mat je. Kä cua je näk, kä cu j̄i kōaare diaal dāk dōor kä cuke riaw.

37Ke kōre cu Ju-däth raan Gē-le-li rō jiec ke n̄in tēē gōarke ni pek nath, kä cuε ney ti guōrke je jek. Kä cuε liw bä, kä cu ney diaal tēē guōrke je dāk dōor.

38Kä εn guāath εmε larä je ye, palε wutni t̄it̄i kärō, ake teke taadien, ke γöö mi cap kie mε tuōke bēē kä naath, be thöl.

39Kä mi bēē kä Kuoth, /cia ke bi luāη ke tiēm. Dere ηōaāη dee gaak ni yen ke Kuoth!” Cuke ruacde liη,

40kä mëë cike jaak cōal rεc, cuke ke duäc. Kä cuke ke gok εn γöö /cike bi ruac ke ciöt Yecu, kä cua ke pal wä.

41Kä min ca guāath luok bany piny, cu lockiεn tεeth ke γöö cake car i rōηke ke ruot yaakä ke kuj ciotdä Yecu.

42Kä ni cian̄ rey luaak Kuoth kene ciēη /kenke ηjic kene lat ruaacni εn γöö Yecu ε Mε-thia met kap cuōη.

Lät 6

Kuēny luāakni dāη bārōw

1Ken n̄ini t̄it̄i mëë wä j̄i kōaar Yecu ke mi rēpke ni rō, cu j̄i Gε-rith göny ke kuj j̄i Yi-be-ru εn γöö /ca män jōcknikien tit ke dāk m̄ithni ni cian̄.

2Cu jaak dāη wäl w̄icde rεw j̄i kōaar Yecu diaal cōal guāth kel, kä cuke wee i, “/Ci cuōōη εn γöö bako lat ruac Kuoth pal ke kuj lät̄ni ηōaani.

3Ke kuj εmo mäthnikä, kuany wutni dāη bārōw reyduun ti teke kēk mi goaa, kä ci thiaāη ke Yiēē kene pel, ti dēne kuany läät̄dä εmε.

4Kä kōn puanykō bako rō lath lät palä kene ruaacni Kuoth.”

5Kä cua ruac in ci ken ε lat nhök ε buōn keeliw, kä cuke mek ni Thi-ben, ram mi ci thiaāη ke ηath kene Yiēē in Goaa in Rel Rō, keel kene Pi-lip, ke Po-ro-ko-räth, ke Ni-ka-nor, ke Ti-mōn, ke Par-mε-nath, ke Ni-ko-läth raan Ĕn-ti-ōk mi ci rō rij̄t̄ cienä j̄i Juudh.

⁶Cuke ney t̄iti laṭh nhiam jaakni Yecu, kā cuke pal, kā laṭhke tetkien wuṭhnikien.

⁷Cu ruac Kuoth wee ke wä nhiam, kā cu pek j̄i k̄oaaar Yecu r̄o rep el̄oṅ r̄ey Je-ru-tha-lem, kā cu bööth palä ti ṅuan teke ṅaṭh.

Käp Thi-ben

⁸Kä cu Thi-ben, mi ci thiaṅṅ ke puṭh kene buṭm, ti d̄it ti gayke naath kene nyuuthni laṭ r̄ey nath.

⁹Kä cu thaṅṅ nath ti duṭ guäth palä mi c̄oal i, “Guäṅṅ neeni ti L̄oṛ”, (ala ciöt in c̄oalke je) ke j̄i Thay-rin, ke j̄i A-lek-dhan-dri-ya, amäni ney tin beë kā Thi-li-cia kene E-cia r̄o j̄iec kā ṅake ṅaknom ke Thi-ben.

¹⁰Kä /kenke p̄ele kene Yiëë in ruac ke je luäṅ ke ruṭ.

¹¹Kä cuke thaṅṅ wutni com ke t̄ëë ti wee i, “Cako je liṅ latde ruaacni ti j̄iak ke kuj Muth̄e kene Kuoth.”

¹²Cuke naath kene d̄it j̄i Juudh ke j̄i ḡoṛä j̄iac nhial, kā cuke ben kā je, kā kapke je, kā cuke je nööṅ nhiam luṭk.

¹³Cuke neën kacä jakä goanyke je ke kac, cuke wee i, “Wut em̄e /ken ruac j̄iäakde met pak ke jen guäṅṅ ε rel gooyde r̄o em̄e kene ṅuṭ Muth̄e.

¹⁴Kon cako je liṅ ruace, en ȳöo en Yecu raan Na-dha-r̄eth em̄e be guäṅṅ em̄e d̄äk, kā be ṅuṭ Muth̄e t̄ëë ce kam̄ kon guäl.”

¹⁵Kä min guic ney diaal tin te guäth luṭk Thi-ben cuke nhiamde nen c̄etde ke nhiam j̄iäkä nhial.

Lät 7

Ruac Thi-ben

¹Cu boṭh palä in d̄iit Thi-ben thiec i, “En ruac em̄e ε thuṭk?”

²Kä cu Thi-ben ε loc i, “Dämaari, ke yen guäari, lieṅ ruacdä. Kuoth in buoy ce r̄o nyuṭh guand̄oṅdan ni A-be-ram meë t̄ëë kā Me-tho-po-ta-mia a ṅot /kene ni cienj̄ kā Ya-ran.

³Kä cu Kuoth ε j̄iök i, ‘Bänyni rolu kene watku piny, kā w̄er rool in bä nyuṭh j̄i.’

⁴Kä cue j̄iëen rool K̄el-da-ya, cue wä cienj̄ kā Ya-ran. Ke kor̄ kā meë ci guṅ liw, cu Kuoth ε nööṅ rool ε taȳe th̄in ε tääm̄e.

⁵Kä thile guäṅṅ mi ci Kuoth ε kam̄ je a c̄aṅe ni k̄ath ciokä. Kä cu Kuoth ε lar̄ ȳöo be je kam̄ mun em̄e ala duṅde amäni kuayke, a c̄aṅe meë thile je gat.

6Kä cu Kuoth ruac ke je ke duɔɔp emɛ, en yöö bi kuayke a jur rool neeni kɔkien, ti bake yak kä bake ciɛŋ a jiäk ke run ti kur njaan.

7Kä cu Kuoth wee j, 'Yän bä dɔr in lätkɛ thɪn ala kuaany luk. Kä ke kɔrɛ bike ben raar kä bike yä ben pal en wane mɛ.'

8Kä cu Kuoth ruac mat kenɛ A-bɛ-ram en yöö bake cuɛl. Kä enɔ cu A-bɛ-ram a guɔn Ay-dhek, kä cuɛ je cuɛl ɛ tekɛ nɪn ke bädäk nɪn. Kä cu Ay-dhek a guɔn Je-kɔb, kä cu Je-kɔb a guɔn guɔndɔɔŋni dɔŋ wäl rɛw.

9"Kä cu guɔndɔɔŋnikɔn tekɛ tiɛɛl ke Jo-thɛp, kä cukɛ je kök jɪ l-jɛp. Kä duunde yöö cu Kuoth te keɛl ke je.

10Kä cuɛ je kɔn kä rike diaal, kä cuɛ je kam pɛl kenɛ nhök nhiam Pɛro kuäär jɪ l-jɛp in dɪɪt. Mëɛ cu je jakä kuäär kä l-jɛp kenɛ jɪ dhɔaare diaal.

11Täämɛ, cu buoth te kä l-jɛp kenɛ Kɛ-naan, kä cuɛ a riɛk mi dɪɪt, kä cu guɔndɔɔŋnikɔn thil mi camkɛ.

12Kä mëɛ ci Je-kɔb ɛ liŋ en yöö bel a kä l-jɛp, cuɛ guɔndɔɔŋnikɔn jak ke jɪɔɛ.

13Kä ke wä in rɛwde cu Jo-thɛp rɔ nyuɔth dämani, kä cua jɪ gɔaal Jo-thɛp ŋɔc ɛ Pɛro.

14Kä cu Jo-thɛp raan jak ke yöö ba guɔn ni Je-kɔb wä nöŋ je kenɛ jɪ maaräde diaal ti jien bärɔw wɪcde dhieec.

15Cu Je-kɔb wä kä l-jɛp. Kä cuɛ liw en wani, amäni guɔndɔɔŋnikɔn,

16kä cua puɔnykien luɔɔc kä Cɛ-kɛm, kä cua ke kony guäth mëɛ ci A-bɛ-ram ɛ kök ke yɪɔw kä gaat Ya-mor kä Cɛ-kɛm.

17"Mëɛ ci guɔaath ku thiak ke yöö bi Kuoth mëɛ cɛ lar A-bɛ-ram lat, cu nɛɛkɔn rɔ rep ɛɔŋ kä l-jɛp,

18amäni mëɛ ci kuäär dɔɔdien mi kujɔc Jo-thɛp ben kä l-jɛp.

19Cuɛ cap lat ɛ wän wän ke dɔran, kä cuɛ guɔndɔɔŋnikɔn kuɔk yöö ba ruɔrikien bany raar, ke yöö bike liw.

20Ke jen guɔaath emɔ cua Muthɛ dap, kä gɔaaɛ nhiam Kuoth. Kä cua je luëeth ke päth dɔŋ dɪɔk dueel guɔn.

21Kä mëɛ ca je bany raar, cu nya Pɛro ɛ kuany kä cuɛ je rɔm cɛtkɛ gatde pany.

22Kä cua Muthɛ njieec ke pɛl jɪ l-jɛp diaal, kä cuɛ bum ke ruac kenɛ lätkɛ.

23"Mëɛ cɛ tekɛ run ti jien nuan, cuɛ ben laacde en yöö bɛ jɪ maaräde ni jɪ l-thɛ-rel wä guɪl.

24 Kä mēē cē raan l-the-rel kēl nen a lātke je a jiäk, cue je ɣor kä ram in yaak je, kä cue je col ke näk ran l-jēp.

25 Cue je car i bi dämani je ḡac en ɣöö bi Kuoth ke kän ke tetde. Kä duunde ɣöö /ken ken ε ḡac.

26 Mēē ruḡn cue ji l-the-rel daḡ rēw nen gake, kä cue ɣor en ɣöö be ke rēec, kä cue wee i, 'Wutni, lape gaat raam kēl. Ḥḡu cianḡe rḡ a jiäk o?'

27 Cu ram min lät däman a jiäk Muthe ɣok wēē i, 'Ḥḡa mi ci ji jakä rueec kä luuk kä ko?'

28 ɢoori ɣöö bi ɣä näk cētke mēē ci raan l-jēp näk pan?'

29 Kä mēē ci Muthe nōmō liḡ cue rō bar, kä cue wä cien ala juḡr kä Mid-yan. Ḥn wini cue gaat daḡ rēw wä dieth thḡn.

30 "Täame mēē ci run ti jien daḡ ḡuan thuuk, cu jääk nhial päl kä Muthe däär dōaar, Pääm Thi-nay ke bōl maac mi pēt rēy butbutdä.

31 Mēē ci Muthe je nen cue ɢaac ke nēnde, kä mēē cē rō tiēc thḡn ke ɣöö be je guic, cu jōw Kuḡr ni Kuoth ben wēē i,

32 'Ḥ ḡän Kuoth guuri, Kuoth A-be-ram, kene Ay-dhek, ke Je-kōb.' Kä cue Muthe lath ke dual ke guecdē.

33 Kä cu Kuäär ni Kuoth Muthe jiök i, 'Woc waḡari ciökniku ke ɣöö en ɢuaḡath ε cuḡi thḡn ε rele rō.

34 Ḥän cä yaak nēnikä tin te kä l-jēp nen epuc, kä cä pārien liḡ, kä cä ben piny ke ɣöö bāke ben luäk. Bēr täame, bā ji jāk kä l-jēp.'

35 "Ḥn Muthe emē ε jēn mēē ca koḡ lok ε ken, mēē ε ken i, 'Ḥḡa mi ci ji jakä rueec kä luuk?' Ci Kuoth ε jāk ala rueec kene kään ke luäk jääkä nhial mēē ci päl kä je rēy butbutdä.

36 Cue ji l-the-rel böth raar, mēē cē nyuuthni kene ti ɢayke naath lāt kä l-jēp kene Bar in Tith, ke dārdōaar ke run ti jien ḡuan.

37 Ḥ jēn Muthe emē en nēē jiök ji l-the-rel i, 'Bi Kuoth ye jāk kä ɢök rēy dāmuḡri cētke mēē cē ɣä jak.'

38 Ḥ jēn ram mēē te rēy bunä ji l-the-rel däär dōaar kene jääk nhial ēē ruac ke je Pääm Thi-nay, kēl ke ɢuaḡdōḡnikōn kēl, kä cue ḡuḡt teekä jek kä Kuoth ke ɣöö be ke kām kōn.

39 Cu ɢuaḡdōḡnikōn ruacdē lok, kä cuke je ɣoak gekä, kä cuke ɢor ni mi locke kä l-jēp.

40 Kä cuke Ä-ron jiök i, 'Lätni kōn kuth ti ba kōn bōth, kä en Muthe emē mēē bōth kōn raar muun l-jēp, kueckō mō ci tuḡok kä je mō.'

41Kä en guäth emo cuke ruath täth ala Kuoth, kä cuke je thöp muc, kä cu lockien tæeth ke min ca lat ke tetkien.

42Kä cu Kuoth loc jok kä ke, kä cue ke pal yöö palke nyin nhial, cętke min ca gęr rey buok göökni i, 'Yen ji l-the-rel /ken yen yä nöj muc kene luuri, mää jäl yen rey dęaar ke run ti jien dęn ęuaan.

43Eëy, /cuare pal ni kuoth mi cęal i Mo-lök, kene kuoth cęrä ni Re-pan, ken puęny tin cia täth ke tetkun ke yöö bia ke pal, kä ino bä ye nan ni kuj Bë-bi-lon.'

44"Guandęęnikęn teke keel ke keme Kuoth däär dęaar. Kä ca je lat cętke min ci Kuoth e nyuęth Muthę, cue je lat, cętke tęę in e nen ni je.

45Cu guandęęnikęn je nööj keel ke ke, ke Jo-cua, mää cike mun dööri tää ci Kuoth ke joc nhiamdien kan. Cue te thęn amäni nęn Dee-bid,

46mää ci nhök Kuoth jek, kä cue Kuoth thiec ke yöö be guęath cęnjä mi be lät kä Kuoth Je-kęb jek.

47Kä duunde yöö e Tho-lo-mon en nää tääth luaak ke kujde.

48Kä Kuoth in Dęt ni Jęn /e cęnj rey tęcni ti ca lat ke tet nath, cętke mää ca lar e gök i,

49'Cięnj nhial e kęm kuäärädä, kä piny e cääk ciökni kä. Kä cu Kuäär wee e duel mi te idi en no bi lät kä yä mo? Kie e guęath lęjadä mi te idi?

50/Cie tettä en no lät ęak tęti diaal e?'

51"Yen ney ti bum wuęthkun, kä /kan cuel rey lockun kene jęthkun lęnj thukni Kuoth, la yen Yiää in Gęaa in Rel Rę a gęew, cętke mää la guurikun, a lät.

52Ęņa kä göök mi /ken guurikun e moc risk? Kä cuke ney tää latke ben Raam in Guęn Cuęni näk. Kä täame ci yen e kęak kä cia je näk.

53Kä ke yen ken tää ci nyęt jek kä jęak nhial jek, kä /ken yen e kęp."

Bękni Thi-ben

54Kä mää cike rieht tęti lęnj, cue lockien waę, kä cuke lęckien kac ke kuj Thi-ben.

55Kä cu Thi-ben thięę ke Yiää in Gęaa in Rel Rę, cue nhial guęc kä cue buay Kuoth nen, kä te Yecu cęnjä kujc cuääc Kuoth.

56Kä cue wee i, "Nene, yän näänä nhial a e ro lęp, kä te Gat Ran cęnjä kujc cuääc Kuoth!"

57Kä cuke jęthkien kum kä wake ke jęw mi dęit, kä cu ken diaal e ban nikä keel.

58 Kä cukε je yɔ̄ɔc raar rεy wec, kä cukε je bök, kä cu nëen bieynikiεn laṭh nhiam nḡetdä mi cɔal i Thɔɔl.

59 Kä min bok ken Thi-ben, cue pal i, “Kuäär ni Yecu, käni yiëädä.”

60 Kä cue rɔ kam muɔal, kä cue wak ke jow mi diit i, “Kuäär, /cu duer εmε kuen jiidien.” Kä mëë cε mεmε lar, cue liw.

Lät 8

1 Kä Thɔɔl nhöke liɔ̄ɔde.

Ciaaṅ Thɔɔl ke luäk Kuoth a jiäk

Kä en cāṅ εmɔ, cu riek mi diit tuɔok kä ji duëel Kuoth kä Je-ru-tha-lem. Kä cua ken diaal riaw kä rεy ciëṅṅni Ju-dia kene Tha-mε-ria, cu duoth ni jaak käṛɔ.

2 Cu ney ti teke ṅaṭh Thi-ben kony, kä cukε paṛ elɔṅ ke kuide.

3 Kä cu Thɔɔl ε gor en yöö be duel Kuoth däk, kä cothe duelo kene duelo, cue wutni kene män yɔ̄ɔc raar kä cue ke kuēṅ luaak yieenä.

Ruac Kuoth kä Tha-mε-ria

4 Täämε cu ney tëë ca riaw doṛ wä ke mi latke ruac Kuoth guaṭhni diaal tin cike wä thṅ.

5 Cu Pi-lip wä rεek rεy wec Tha-mε-ria, kä cue naath laṭ ruac ke kuj Mε-thia.

6 Kä cu ney ti ṅuan ruac Pi-lip liṅ aṅɔaa, mëë cike ruaacnike liṅ kä cike lät tin gäyke naath ti cε laṭ nen.

7 Kä cu yiey ti jiäk ben raar ke wıee ke jow mi diit kä ney ti ṅuan tin ci ken ke käp, kä cu ney tin cε nuāṅ kene ṅöt gow.

8 Kä εnɔ cue teke tëth laaac mi diit rεy wec εmɔ.

9 Kä täämε tëëke wut mi cɔal i Thay-mɔn mi tjet en rεy wec εmɔ, kä cue ji rööl Tha-mε-ria gäy ke tijtde. Kä la latde je en yöö i jεn ram mi diit.

10 Cu ney diaal ruacde liṅ ney tin toatni amāni ney tin diṭ, wäke i, “Wut εmε jεn ε buɔm Kuoth in cɔal i, ‘Mi Diit.’ ”

11 Kä cu naath ruacde liṅ aṅɔaa, ke yöö cε ke gäy ke tijtde ke guaṭh mi bäär.

12 Kä mëë cike Pi-lip ṅaṭh mëë latde thuk ti gow ke kuj kuäärä Kuoth kene ciöt Yecu Kritho, kä cua wutni kene män lak.

13 A cāṅε Thay-mɔn puɔnyde cue ṅaṭh. Kä ke kɔr kä mëë ca je lak cue cien keel ke Pi-lip. Kä cue gaɔc elɔṅ ke nyuuthni kene ti diṭ tin gäyke naath tëë ca laṭ.

14Tääme, mēē ci jaak tin te kā Je-ru-tha-lem ε lin en yöö ci ji Tha-me-ria ruac Kuoth nhok, cuke ke jākä Pi-tor kene Joon.

15Kä cu ken dan rew wä kā cuke pal ke kujdien, ke yöö deeke Yiëe in Gōaa in Rēl Rō jek.

16Ke yöö notde /ken Yiëe ni ben kā ke, kā ca lak nike ke ciöt Yecu Kritho kārōa.

17Kä Pi-tor kene Joon tetkien kuēn wuothnikien, kā cuke Yiëe in Gōaa in Rēl Rō jek.

18Tääme mēē ci Thay-mōn ε nen en yöö thöpke Yiëe ke kuen tetni jaakni wuothni nath, cue ke moc ke yiow,

19kā wēē j, “Kame yä en buom eme bä, ke yöö ram mo waa teta kuēn wijde mo dere Yiëe in Gōaa in Rēl Rō jek.”

20Kä cu Pi-tor je jök j, “A yiooku nuor ke ji keel, ke yöö caari je bi muc Kuoth jek ke yiow!

21Thile ji guath kie duor kā lat eme, ke yöö /ci locdu gōaa nhiam Kuoth.

22Ke kuj emo rit rō kā cian jākniku eme, kā pal Kuäär ke yöö dōn dere ji pälikä kā çaru emo.

23Ke yöö nëenä ji tij rey kethä mi kec kec, kā tij rey yieenä dujra.”

24Kä cu Thay-mōn ε loc j, “Pale Kuäär ke kujda ke yöö thile mi bi tuok kā yä kā tin ci lat.”

25Tääme ke kor kā, mēē ci Pi-tor nëndien kene ruac Kuar ni Kuoth lat, cuke loc kā Je-ru-tha-lem, kā latke thuk Yecu ti gow rey ciēñni ji Tha-me-ria ti nuan.

Pi-lip kene Buony

26Kä cu jāk Kuar Pi-lip jök j, “Jiec rō, wēr lot ni kuj cuëc yōaa ke dup in jiej kā Je-ru-tha-lem min luŋ rō kā Gadha.” (Meme ε duor rey rēy dōaar.)

27Cue rō jiec kā cue wä. Kä täame, tēeke raan Bunyni mi jiw mi ci ben pal kā Je-ru-tha-lem, kā ε kuäär yupä kuakni Kēn-dath, kuäär ciēk Bunyni.

28Kä mēē tēē nyuurä rey thurbieele mi yacke ε jiook tuorok, kuene bok gokä ni l-ca-yaa.

29Kä cu Yiëe Pi-lip jök j, “Wēr mätni rō je rey thurbieele eme.”

30Kä cu Pi-lip riŋ kā je, kā cue je lin kuene bok gokä ni l-ca-yaa, kā cue je thiec j, “Cue locdu eno kuene mo?”

31 Kä cue je loc i, “Dëë je ñac idi, ε ni mi tëëke ram mi nyuth je yä?” Kä cue Pi-lip cöl ke yöö be ben nyuur gekäde.

32 Tääme guāath in kuεεε rey ruaacni Kuoth in ca gōr ε neme, “Cetke rōaam ca je buath guāth ñuōtä, kie dōw rōmā mi bit nhiam raam mi tem miemke, kä /kene thokde lep.

33 Kä cua je cien a jiäk kä cua cuōñde gak. Ena mi bi rīcde lat o? Ke yöö ca tēkde woc wij muōñn.”

34 Kä cu jiw Pi-lip jiök i, “Yän lañä ni ji, ε kuj ña lat gök ε ni mēme o? ε kuj puanyde, kie ε kuj radōdien?”

35 Cu Pi-lip ε tok ke mi ruace, kä cue je tok ke ruac Kuoth in ca gōr, cue je lat thuk ti gow ke kuj Yecu.

36 Kä mëë jälke dup cuke cop guāth piini, kä cu jiw wee i, “Guic ε pi tin! Enu mi bi yä pēn yöö ba yä lak?”

[**37** Kä cu Pi-lip wee i, “Mi ñathi ke loedu keeliw, dëë ji lak.” Kä cue loc i, “Yän ñāathä je en yöö Yecu Kritho ε Gat Kuoth.”]

38 Kä cu jiw thurbile kap cuñ, kä cu ken ñañ rew Pi-lip kene jiw, wä rey piini kä cu Pi-lip ε lak.

39 Mëë cike ben raar rey piini, cu Yiëë Kuar ni Kuoth Pi-lip nañ. Kä /ken jiw ε nyok ke nēn, kä cue wä dupde ke tēth laaac.

40 Kä cu Pi-lip rō jek kä A-dho-tāth, kä mëë wëë cue thuk Kuoth ti gow lat rey wijni diaal amāni cuōpde kä The-tha-ria.

Lät 9

Riet Thoöl ke rō (Lät 22:6-16, 26:12-18)

1 Kä cu Thoöl, ñot ke mi dhiätde ke gör ñak ji kōaar Kuar ni Kuoth, cue wä kä boōth palä in diit,

2 kä cue je thiec ke waregakni ti gōarke guāthni palä ji Juudh tin te kä Da-math-keth, ke yöö mi wëë ney tin guōrke Duōp wä jek, wutni kie män, dere ke nöön kä Je-ru-tha-lem a ca yian.

3 Tääme min wëëke a ce thiak ke Da-math-keth ni en guāth emō, cu buay mi bëë nhial guāath in tëë thīn mer.

4 Cue tæeth kä cue jow liñ, mi jiok je i, “Thoöl, Thoöl, enu cieni yä a jiäk o?”

5 Kä cue wee i, “ε jin ña, Kuäär?” Kä cue loc i, “ε yän Yecu in cieni a jiäk!”

6 Kä duunde yöö jiec rō kä wër rey wec, kä ba ji wä lar min bi lat.”

⁷Kä cu wutni tin jäl ke je keel cuᵛᵛ bitdä, ke ᵛᵛö cike jow liᵛ, kä thile ram mi nänke.

⁸Cu Thool ro jiac nhial, kä cäᵛe ni mää te wänke lēp lēpä, thile mi cue nen. Kä eno cuke je buoth tētdä, cuke je nööh rey Da-math-keᵛh.

⁹Cue te ciᵛᵛᵛrä ke ᵛᵛiᵛᵛ ᵛāᵛᵛ diᵛk, /ce miᵛᵛh kä /ce mäᵛh.

¹⁰Tääme, tääke raan kōaar Yecu mi te kä Da-math-keᵛh mi cōal ᵛ A-na-ni-ath. Cu Kuäär ni Kuoth ruac ke je ke nyuuth ᵛ, “A-na-ni-ath,” kä cue wee ᵛ, “ᵛän ne, Kuäär.”

¹¹Kä cu Kuäär ε jiök ᵛ, “Jieᵛ ro, kä wēr dup in cōal ᵛ ‘Cuᵛ’, kä wēr dueel Ju-däᵛh kä thiec wut Tar-thäᵛh mi cōal ᵛ Thool. Kä Thool en guäᵛh emᵛ tää palä,

¹²kä cue wut mi cōal ᵛ A-na-ni-ath nen ke nyuuth a bää reᵛ, kä kuenᵛe tetke wiᵛᵛde ke ᵛᵛö derē ro nyök ke gueᵛ.”

¹³Kä duunde ᵛᵛö cu A-na-ni-ath je loc ᵛ, “Kuäär, cä ruac liᵛᵛ ke kuᵛᵛ wutdä emᵛ kä ney ti ᵛuan ke kuᵛᵛ kä ti jiäk tin ce lät kä ney tin ci Kuoth ke ley kä Je-ru-tha-lem,

¹⁴kä en wane me ce ben ke luᵛᵛᵛᵛ mi ca kām je ε bööᵛh palä tin diᵛᵛ ke ᵛᵛö be ney diaal tin cōal ke ciötdu yiᵛᵛ.”

¹⁵Kä duunde ᵛᵛö cu Kuäär ni Kuoth ε jiök ᵛ, “Wēr, ke ᵛᵛö ε duᵛᵛ läätädä mi cä mek, ke ᵛᵛö be ciötädä lat nhiam juri, keᵛᵛe kuᵛᵛ ke nhiam jᵛᵛ l-the-rel.

¹⁶Kä ᵛän puᵛᵛnydä bā je nyuᵛᵛᵛᵛ ᵛᵛö be dhil cuuc ke kuᵛᵛ ciötädä.”

¹⁷Kä eno, cu A-na-ni-ath wä, kä cue coᵛᵛ dueel. Kä cue tetke kuᵛᵛᵛ wᵛᵛᵛ Thool, kä cue wee ᵛ, “Dämaar ni Thool, ci Kuäär ni Yecu mäe päᵛ kä jᵛᵛ dup mäe bᵛᵛᵛ en wane ᵛä jāk, ke ᵛᵛö bi ro nyök ke gueᵛ, kä bi thiᵛᵛᵛᵛ ke Yiää in Gōaa in Rel Ro.”

¹⁸Kä ni en guäᵛᵛh emᵛ cu ti ceᵛᵛke kuac peän wänᵛᵛᵛᵛᵛ, kä cue ro nyök ke gueᵛ. Kä cue ro jieᵛ kä cua je lak.

¹⁹Kä ke kōr kä min ce miᵛᵛᵛh, kä cu puᵛᵛᵛnyde cu buᵛᵛm.

Lat Thool ke ruac Kuoth kä Da-math-keᵛh

Ke ᵛᵛiᵛᵛᵛᵛᵛ ti tot cue te keel ke jᵛᵛ kōaar Yecu kä Da-math-keᵛh.

²⁰Kä ni en guäᵛᵛᵛh emᵛ cue tok ke mi latde ciöt Yecu guäᵛᵛᵛᵛᵛᵛᵛ palä jᵛᵛ Juudh, wää ᵛ, “Jen ε Gat Kuoth.”

²¹Kä cu ney diaal tää ci je liᵛᵛ gaᵛᵛ, kä cuke wee ᵛ, “/Ciε jen wut äe näk ney tää palkᵛe ciöt emᵛ kä Je-ru-tha-lem? Kä ce ben en wane me ke kuᵛᵛᵛ kä ᵛᵛö be ke ben naᵛᵛ nhiam bööᵛᵛᵛᵛᵛᵛᵛᵛ palä tin diᵛᵛᵛᵛ a cake yiᵛᵛᵛ?”

22Kä cu Thool wee ke mi reep buomde ni ro, kä cue ji Juudh tin te kä Da-math-keth tiam ke ruac ke nyuuthdien yöö en Yecu e Me-thia epuc.

23Möö ci nin ti nuan thuuk, cu ji Juudh cap cap ke yöö bike je näk,

24kä duunde yöö cu Thool capdien nac. Cuke je la biemke thukni rëek ke can kene wäär, ke yöö bike je näk.

25Kä duunde yöö cu ji kaaare je nan raar ke wäär, kä cuke je luay piny ke kuel paany wec a tää rey dieny.

Thool kä Je-ru-tha-lem

26Kä möö ci Thool ben kä Je-ru-tha-lem, cue je yon i matde ro kä ji kaaar Yecu. Kä cu ken diaal dual ke je, ke yöö /ken ken e nth i e raan kaaar Yecu.

27Kä duunde yöö cu Bar-na-bäth je nan, kä cue je nöj jaak Yecu, kä cue ke lat nen möö ce nen ni Kuäär ni Kuoth dup, möö cu ruac ke je, kene ruac möö ce lat kä Da-math-keth ke buom laaac ke ciot Yecu.

28Kä cu Thool jal ke jale reydien kä Je-ru-tha-lem, latde ruacni ke buom laaac ke ciot Kuar ni Kuoth.

29Cue ruac kä cue naknomni nak ke ji Juudh tin ruac ke thok ji Ge-rith. Kä duunde yöö cuke näkde gor.

30Kä möö ci dämani rey nthä mem nac, cuke je nan kä The-tha-ria, kä cuke je jäkä Tar-thäth.

31Kä eno cu duel Kuoth keeliw kä Ju-dia ke Ge-le-li kene Tha-me-ria teke mal. Kä cue cieng rey luthä Kuar ni Kuoth kä buomke je e Yiöö in Goaa in Rel Ro, kä cue ro rep.

Pi-tor kä Lida kene Yapa

32Tääme möö jään Pi-tor rey ji nthä diaal, cue ben bä kä ney tin ci Kuoth ke ley tin cieng kä Lida.

33En wani cue wut mi coal i l-ni-yäth mi te piny kä ce puonyde nuän ke run dan bädäk jek.

34Kä cu Pi-tor je jök i, "l-ni-yäth, bi Yecu Kritho ji jak kä goaa, jiec ro kä riy kolu." Kä ni en guäth emo cue ro jiec.

35Kä cu ney diaal tin cieng kä Lida kene Ca-ron je nen, kä cuke ro riet Kuäär ni Kuoth.

36Tääme kä Yapa tääke raan kaaar Yecu mi coal i Ta-bi-tha, mi coal Dor-käth ke thok Ge-rith. En ciek eme ce thiaa ke lat ti gow kene luäk can.

37Kä en nini totu cue teke juey, kä cue liw. Kä möö cike puonyde lak, cuke je lath dueel in te nhial.

38Kä ke yöö Lida thiakε ke Yapa, mēē ci jī kōaar Yecu ε lin j te Pi-tōr en wani, cuke wutni daŋ rεw jāk kā jε, thieckε je j, “/Cu jāny ke ben kā kō.”

39Kä eno cu Pi-tōr rō jiec kā cue wā keel ke ke. Kä mēē ce cop, cuke je naŋ duēel in te nhial. Cu män jōckni diaal cuoŋ gekādε, wieekε kā nyuothke bieyni tēē ci Dor-kāth ke kōc mēē ŋotde keel ke ke.

40Cu Pi-tōr ke tuok raar ken diaal, kā cue rō kam muḡal kā cue pal. Kä cue rō riet puoŋnyde, kā cue wee j, “Ta-bi-tha, jiec rō.” Kä min cue wāŋke lep, kā ce Pi-tōr nen, cue rō jiec nyuur.

41Kä cu Pi-tōr ε kāp tēdä, kā cue je luäk ke jiec nhial. Kä cue ney tin ci Kuoth ke ley kene män jōckni col, cue je kam ke a tēke.

42Kä cua neme ḡac kā Yapa keeliw, kā cu ney ti ḡuan teke ḡath ke Kuäär ni Kuoth.

43Kä cu Pi-tōr cien keel kene Thay-mōn mi duuny guup ke ḡin ti ḡuan kā Yapa.

Lät 10

Pi-tōr kene Kor-ni-läth

1Tēēke wut mi te kā The-tha-ria mi col j Kor-ni-läth, mi kuäär lathkēeri ti kuor tin ḡackε ke ciōt j Buon jī l-ta-li.

2Jen ε ram mi ci locde kam Kuoth kā luthε je kene jī dhōare diaal. Kä jen la moocε naath tin can, kā la pale Kuoth ni cian.

3Ke cāŋ kel ke buak ke guḡath thaak diok cue jāäk Kuoth nhial nen ε joc ke nyuuth bēē rεc kā jε, kā cue wee j, “Kor-ni-läth.”

4Kä cue jāäk diel guεc ke dual, kā cue wee j, “Enu, Kuäär?” Kä cu jāäk ε jōk j, “Ci palu kene mucku wā nhial ala tiem nhiam Kuoth.

5Kä täame jākni naath kā Yapa, kā Thay-mōn in col j Pi-tōr.

6Jen cienε keel ke Thay-mōn mi duuny guup, mi te dhōre gekä bar.”

7Mēē ci jāäk ēē ruac ke je jisen, cue ney daŋ rεw kā jī läätāde ke lathker mi ci locde kam Kuoth col rεy nēni tin laŋke je ikä.

8Kä ke kōr kā mēē ce ke laŋ ti diaal, cue ke jākä Yapa.

9Mēē ruon, mēē ḡotke ke jaŋ kā cike thiak ke wec, cu Pi-tōr wā wij duēel ke cāḡdäär ke yöö be wā pal.

10Kä cu buoth ε näk, kā cue mīeth mi derε cam ḡor, kā guḡath in rialke mīeth ikä, cue nyuuth nen.

11Cue nhial nen ce rō lep kā cue mi cεtke bij mi diit mi bēē piny luayke je piny ke tuoŋke daŋ ḡuan.

- 12 Kä reyde te ley diaal ti gööl, kene muool pieny, ke diit nhial th̄in.
- 13 Cu j̄ow liŋ mi wee ǀ, “J̄iec r̄o, Pi-t̄or, näkni kä m̄ithni.”
- 14 Kä duunde yöö cu Pi-t̄or ε loc ǀ, “/Cie jen, Kuäär ni Kuoth, ke yöö /k̄an duɔɔr mi jiääk kie mi /ci ḡoaa met cam.”
- 15 Cu j̄ow r̄o nyok ke ben, jiok̄e je ǀ, “Mi ci Kuoth ε jak kä ḡoaa /cu je lar ǀ jiäke.”
- 16 En neme cue tuock ni kä diɔɔk, kä cua nomo nan̄ nhial.
- 17 Tääm̄e min ci Pi-t̄or ḡaac̄ elɔŋ ke mo dee a luot nyuuthä min ce nen ɔ, ni en tääm̄e cu wutni tin ca jak ε Kor-ni-läth päl, kä cuke duel Thay-m̄on thiec, kä teke cuŋä thok ciɛŋ.
- 18 Kä cuke ciöt, kä thiecke mi ciɛŋ Thay-m̄on in coal ǀ Pi-t̄or en w̄ano.
- 19 Kä min ɲot Pi-t̄or caare ke jen nyuuth em̄o, cu Yiëë ε jiök ǀ, “Nene, goor wutni dan̄ diok̄ ji.
- 20 En tääm̄e j̄iec r̄o, w̄er piny, kä w̄er keel ke ke a thil gal, ke yöö j̄äk ke yän.”
- 21 Kä cu Pi-t̄or wä piny kä wutni, kä cue wee ǀ, “E jen yän ram in goor yene, luot benädun ɛŋu?”
- 22 Cuke je loc ǀ, “Tëeke ram mi coal ǀ Kor-ni-läth kuäär lathkëeri ti kuɔr. E wut mi guan̄ cuŋni kä luche Kuoth, kä luothke je ε d̄or̄ jī Juudh keeliw. Ca je jiök ε j̄ääk in r̄el r̄o, en yöö bē jī j̄äk kä raan ke yöö bi wä dueele kä be mo bi lat ɔ liŋ.”
- 23 Kä eno cue ke ciööl r̄ec ke yöö bike moc guaath̄ t̄ɔɔcä. Mëë ruɔnde cu Pi-t̄or wä keel ke ke, kä cu th̄aŋ̄ jī ɲäthä kä Yapa wä ke je keel.
- 24 Kä mëë ruɔnde, cuke cop kä The-tha-ria. Kä te Kor-ni-läth lipädien, kä cue jī maaräde kene mäthnike p̄any coal guäth kel.
- 25 Kä nie cuɔp Pi-t̄or, cu Kor-ni-läth ε lor, kä cue r̄o yuɔr piny ciöknike kä pale je.
- 26 Kä cu Pi-t̄or ε j̄iac nhial, jiok̄e je ǀ, “J̄iec r̄o, yän lapä raan.”
- 27 Kä min ruace ke je, cue wä r̄ec kä cue ney ti ɲuan jek ε ca r̄o dol.
- 28 Kä cue ke jiök ǀ, “Yen puanykun ɲace je en yöö /cie ɲut̄ jī Juudh ε nhok en yöö dee raan Juudh mat kie dere Juɔr̄ guil. Kä duunde yöö ci Kuoth ε nyuoth̄ yä en yöö /cä raan bi col ǀ jiääk kie mi /ci ḡoaa.
- 29 Kä mëë ca yä j̄äk kä raan cua ben a thil th̄er. Kä tääm̄e dëë jī thiec ke min cioli?”
- 30 Kä cu Kor-ni-läth ε loc ǀ, “Ke ɲin dan̄ ɲuan t̄ëë ci wä, c̄ɔtäne, ke thaak diok̄ yän t̄ā palä dueelä. Kä cu wut cuɔŋ nhiamdä ke b̄ii mi bor.

31 Kä cuε wee i, ‘Kor-ni-läth, ca palu liη kā ca mucku tim nhiam Kuoth.

32 Ke kuj εmo jākni naath kā Yapa kā bike Thay-mōn in cōal i Pi-tōr wä cōl. Jen cienε dueel Thay-mōn mi duuny guup gekä bar.’

33 Ke kujc εmo cua jī jākä naath ni en wanō, kā ci je nhōk en yōō bi ben. Täāme kōn diaal tane wane me nhiam Kuoth, ke yōō bako n̄aani diaal tin ca lat jī ε Kuäär ni Kuoth tin bi lat liη.”

Ruac Pi-tōr ke Kor-ni-läth kene jī dhōare

34 Cu Pi-tōr ε tok ke mi ruace wēē 1, “Epuc cä je n̄ac en yōō /ci Kuoth naath dääk,

35 kā duunde yōō rey döōri diaal ram mi luth je kā lät cuη be je nhōk.

36 Yen n̄ace ruac mēē ce jākä jī l-the-rel, ke lät nath thuk tin gow ke kuj malä min bēē ke Yecu Kritho min la Kuäär ni Kuoth n̄eni diaal.

37 En ruac εmo ce dāk rey Ju-dia keeliw, tuōke kā Gē-le-li, ke kōr lak nath ēē ci Jōōn ε lat.

38 Kä n̄ac yene en yōō ci Kuoth Yecu raan Na-dha-rēth yīr ke Yiēē in Gōaa in Rēl Rō, kene buōm. Kä ce wä guathni diaal lätde ti gow, kā teeke naath diaal tin te piny bumä guān jākni, ke yōō te Kuoth keel ke je.

39 Kä kōn lapko nēen ke n̄aani diaal tēē ce lat rey rōōl jī Ju-dia kene Jε-ru-tha-lem. Cike je nāk ke n̄apde wīi jiaath.

40 Kä duunde yōō cu Kuoth ε jiec liη ke diōok nīni, kā cuε je jakä jōc,

41 kā /ce jōc kā ney diaal, kā duunde yōō ke kōn ney tēē ca mek ε Kuoth ala nēen, kōn ney tēē ci mīth kā ci maath ke je keel ke kōr kā mēē ce rō jiec liη.

42 Kä cuε ko lar yōō bako ruaacni Kuoth lat naath, kā bako nēnda lat en yōō ε jen ram mi ci Kuoth ε kuany ke yōō be a luuk n̄eni tin tēk kene ney tin ci liw.

43 Ci göök diaal nēndien lat en yōō ney diaal tin n̄athke je bike päl dueeri jek ke ciōtde.”

Jek Juri ke Yiēē in Gōaa in Rēl Rō

44 Min not Pi-tōr ke ruac, cu Yiēē in Gōaa in Rēl Rō ben kā n̄eni diaal tēē ca ruac liη.

45 Cu jī n̄äthä tin ca cuel tin ci ben keel ke Pi-tōr gaāc en yōō ca muc Yieekä in Gōaa in Rēl Rō wuōc naath a cāηe ni Jur.

46 Ke yōō cike ke liη ruacke ke thuk gööli kā liake Kuoth. Kä cu Pi-tōr wee i,

47 “Tēēke ram mi dee pī ti lake ney ti ca Yiēē in Gōaa in Rēl Rō jek cētke kōn ti pēn?”

⁴⁸Kä cuε lar ke en yöö ba ke lak ke ciöt Yecu Kritho. Kä cuke je thiec, ke yöö be nin nin keel ke ke.

Lät 11

Lät Pi-tor duel Kuoth kä Je-ru-tha-lem läär

¹Tääme cu jaak keεe ji nãthã tin te kä Ju-dia je lij en yöö ci Jur ruac Kuoth nhok bã.

²Kä meë ci Pi-tor wã kä Je-ru-tha-lem, cu ji nãthã tin ca cuel Pi-tor lat jor,

³wãke i, “Enu wii kä ney ti /kan cuel o, kä curi wã mĩth ke ke keel?”

⁴Cu Pi-tor ε tok ke mi luke je ke ni tukãde i,

⁵“Yãn meë tãã palã rey wec kä Yapa, kä cua nyuuth nen. Tëeke mi beë piny cẽtke bij mi diit mi beë piny nhial, luayke je piny ke thuke ðan nuan, kä cuε ben ni kutdã.

⁶Meë cã je diel guεc, cua ley ti ciök nuaani nen, ley ðaar, keεe muool piεny, ke diit nhial.

⁷Kä cua jow lij, jioke yã i, ‘Jieε ro, Pi-tor, nãkni kä mĩthni.’

⁸Kä duunde yöö cua je loc i, ‘Ciε jen, Kuãär ni Kuoth ke yöö thile mi jiãäk kie mi /ci goaa mi cã koη met cam.’

⁹Kä duunde yöö cu jow ε nyok ke luoc nhial i, ‘Mi ci Kuoth ε jak kä mi goaa, /cu je col i jiãke.’

¹⁰En neεe cuε tuock ni kä diocok, kä cuε ken diaal nyok ke tic nhial.

¹¹Ni en guãth εmo pany, cu wutni ðan diok ti ca jak kä yã kä The-tha-ria cop dueel eë tako thin.

¹²Kä cu Yiëë yã jioke, i bã wã keel ke ke a thil gal. Cu dãmaari ðan bãkel titi wã keel ke yã bã, kä cua ko coth dueel wutdã εmo.

¹³Kä cuε ko lat nen meë ce nen ni jãäk nhial cuñã rey duëële, wëë i, ‘Jãkni naath kä Yapa, kä ba Thay-mon in coal i Pi-tor wã nõõn,

¹⁴be ji ben lat ruac in ba kãän ni ji, yeεe ji ciẽndu diaal.’

¹⁵Kä min cã ruac tok, cu Yiëë in Goaa in Rel Ro ben kä ke cẽtke meë ce ben kä kon ni tukãde.

¹⁶Kä cua riet Kuar ni Yecu tim, meë ε jen i, ‘Ci Jor naath lak ke ke pi, kä duunde yöö yen ba ye lak ke Yiëë in Goaa in Rel Ro.’

¹⁷Kä mi ci Kuoth ke kam muc mi päär ke mucdan, meë nãthne Kuãär ni Yecu Kritho. Ku yãn la ña mo deë Kuoth gan o?”

18Mëë cike mème liṅ, cuke biēt ε lik. Kä cuke Kuoth liak, wäke ṽ, “Kä eno, ci Kuoth riet nath ke rṓ dueeri min naṅ naath teekä kām Jur bä.”

Duel Kuoth kä Ĕn-ti-ṓk

19Tääme cu ney tëë ca riaw dṓr ke kuṽ ciaaṅ jṽäk mëë ci tuṓk ke näk Thi-ben wä a räth nikä Po-ni-cia, Ki-ti-yim, keṅe Ĕn-ti-ṓk, thile ram mi cua laṭ ruac Yecu ε ni jṽ Juudh kārṓ.

20Kä cu thaṅṅ wutni ti bä kä Ki-ti-yim, keṅe Thay-rin, wä kä Ĕn-ti-ṓk, cuke ruac laṭ Jur bä, latke thuk ti gṓw ke kuṽ Kuṅr ni Yecu.

21Kä cu buṓm Kuṅr ni Kuoth teke ke keel, kä cu ney ti ṅuan ṅaṭh kä cua rṓ riet Kuäär ni Yecu.

22Cu thuk ε ti räth dueel Kuoth kä Je-ru-tha-lēm, kä cuke Bar-na-bäth jākä Ĕn-ti-ṓk.

23Mëë cε ben kä neṅe puṓth baṅṅ Kuoth, cu loṓde tεeth, kä cue ken diaal com ke ṽṓṓ bibe te ke ṅaṭh ke Kuäär ni Kuoth ke loṓkien keeliw.

24Bar-na-bäth ε wut mi gṓaa mi ci thiaṅṅ ke Yiëë in Gṓaa in Rel Rṓ keṅe ṅaṭh. Kä cua ney ti ṅuan nṓṅ Kuäär ni Yecu.

25Kä cu Bar-na-bäth wä Tar-thäth wëë Thoṓl gor,

26kä mëë cε je jek, cue je nṓṓṅ kä Ĕn-ti-ṓk. Ke ruṓn keeliw cuke mat ke duel Kuoth, kä cuke ney ti nyin ṅuan ṅieec. Kä cua jṽ kṓaar Yecu cṓl ke nhiam ṽ “Krith-cini” kä Ĕn-ti-ṓk.

27Ĕn guäth emṓ cu göök jieen kä Je-ru-tha-lēm wäke kä Ĕn-ti-ṓk.

28Cu ram kel kä ke mi cṓal ṽ A-ga-buth rṓ jiec, kä cue je mar ke Yiëë, en ṽṓṓ bi ṽṓw keeliw teke buṓth mi diit. Kä cu mème tuṓk ke ṅiṅ ruicä Ki-lo-diäth.

29Kä cu jṽ kṓaar Yecu ε jek, en ṽṓṓ bibe luäk jākä dämani tin cienṅ kä Ju-dia, ramṓ ke pek luṅṅäde.

30Kä cuke je laṭ inṓ, cuke luäk jāk kä bööth ke tet Bar-na-bäth keṅe Thoṓl.

Lät 12

Cuṓc jṽ ṅäthä elṓṅ

1Ke guaṅṅ mi cεtke ne, cu kuäär ni ṽe-rod ε tok ke mi cienṅe thaṅṅ jṽ duëel Kuoth a jṽäk.

2Cue däman Jṓṓn ni Je-meth näk ke thep.

3Kä mëë cε je nen en ṽṓṓ nhṓke loṓ jṽ Juudh, cue wä wëë Pi-tṓr yian bä. (Ĕn nṓmṓ tuṓke ke ṅiṅ miṽeth jurayä mi thil thuṓp.)

⁴Mëë cε Pi-tɔr kǎp, cuε jε kuēŋ luaak yieenǎ, kǎ cuε jε kǎm lathkëeri ti bun ŋuaan ti te buɔn kɛl kε nɛy dǎŋ ŋuaan, goorε yöö bε jε nööŋ raar nhiam nath, kε kɔr Cǎŋ Bǎlä.

⁵Kǎ min ganjε Pi-tɔr luaak yieenǎ cu jǐ dueel Kuoth pal kε kujde kε lockiεn kεliw.

Luɔny Pi-tɔr dueel yieenǎ

⁶Kε wǎär ëë dee Υε-rod ε kulε nan raar kε bakdε, te Pi-tɔr nǐn kam lathkëeri dǎŋ rɛw a ca jε yien kε kwatni rɛw. Kǎ te yiëen thok thiek, guεckε luaak yieenǎ.

⁷Ni en guǎth εmɔ, cu jǎäk Kuɔr pǎl, kǎ cu buay rɛy duëel yieenǎ mεr. Cu jǎäk Pi-tɔr wɛt jierε kǎ cuε jε ker, jǐokε jε jǐ, “Jiεc rɔ kε pëth.” Kǎ cu kwatni pëen tetnikε.

⁸Kǎ cu jǎäk nhial ε jǐök jǐ, “Yieni laakdu kǎ kuenjni waariku.” Cuε jε lat inɔ. Kǎ cu jǎäk nhial ε jǐök jǐ, “Lǎthni biidu kǎ guuri yǎ.”

⁹Cu Pi-tɔr wǎ raar kǎ cuε jε guɔɔr. Kuicε jε en yöö luäk jǎäkǎ jǐ ε thuɔk. Cuε ŋɔc ni yöö nεnε ni nyuuth.

¹⁰Mëë cike yieen in jǐol kenε yieen in rɛwdε bǎl, cukε cop thok thiek yieethǎ min wǎ rɛy wεc. Cuε rɔ lëpkε kǎrcǎ, cukε wǎ raar kǎ cukε lɛr dup, kǎ ni en guǎth εmɔ cu jǎäk nhial Pi-tɔr bany piny.

¹¹Kǎ cu Pi-tɔr puɔnydε jek kǎ cuε wee jǐ, “Tǎämε cǎ jε ŋɔc εruc en yöö ci Kuäär ni Yecu jǎäkdε jak, kε yöö bε yǎ ben kǎn tetdǎ Υε-rod, kenε ŋɔaani diaal tin carke ε jǐ Juudh jǐ bi tuɔk.”

¹²Kǎ min taǎ εmε ŋɔc, cuε wǎ dhɔr Mɛri man Jɔɔn min cɔalkε bǎ jǐ Mak, guǎth in ci nɛy ti ŋuan rɔ dol thǐn, kǎ palke.

¹³Kǎ min cε thiik raar dɔŋ, cu nya läätdǎ mi cɔal jǐ Rō-dǎ ben, kε yöö bε jε ben gujǐ.

¹⁴Mëë cε jow Pi-tɔr ŋic, /kenε thiik lɛp kε kuj tethǎ laacdε mi dijt, kǎ cuε riŋ dueel kǎ laarε jε jǐ Pi-tɔr a cuŋǎ thok kal.

¹⁵Cukε nyal jǐök jǐ, “Nyɔtdε wǐcdu.” Kǎ cuε jε kuok thǐn en yöö ε ni jεn pany. Cukε wee jǐ, “E jεn jǎäk Pi-tɔr.”

¹⁶Kǎ cu Pi-tɔr ŋot kε mi dɔɔŋε thiik, kǎ mëë cike thiik lɛp, cukε jε nen kǎ cukε gaac εlɔŋ.

¹⁷Kǎ cuε kε gok kε tetde en yöö bike biεt, kǎ cuε kε lat duɔɔp in ci Kuäär ni Yecu ε noŋŋ ni jε raar luaak yieenǎ. Kǎ cuε wee jǐ, “Larε mεmε Je-meth kenε jǐ ŋǎthǎ.” Kǎ εnɔ cuε jieen, kǎ cuε wǎ guǎth dɔdien.

18Kä mēē ci cāṅ kāny, cuē teke nyuōōn mi diit rey lathkēeri ke kuj kā min ci tuōōk kā Pi-tor.

19Mēē ci Ḳ-rod ε gor, kā /kenε je jek, cuē yiēēn ḡōn, kā cuē ruac lat en ḡōō ba ke nāk. Kä cuē jiesn kā Ju-dia cuē wā kā The-tha-ria, kā cuē cien en wani.

Liḡḡ Ḳ-rod

20Tāāmε cu Ḳ-rod lōcde jīāk ke jī Dhor kenε Dhi-don. Kä cuke ben nhiamde ala buōn. Kä mēē cike Bi-la-tāth raan lat in guic dhor kuar lop, cuke maar thiec, ke ḡōō jek rolien mīth rool kuar ni Ḳ-rod.

21Kä ke cāṅ ēē ca lāt, cu Ḳ-rod bieyni kuäärāde kuēṅ. Cuē nyuur wīi koam kuäärāde, kā cuē ke naath lat ruac.

22Kä cu naath wak ke jōw mi diit wāke i, “Mεmε ε jōw kuoth, a /cie jōw ran!”

23Ni en guāth εmō cu jāk nhial ε ḡōt ke ḡōō /kenε teke luth ke Kuoth, cua je cam ε kōam, kā cuē liw.

24Kä cu ruac Kuoth wee ke mi reepε rō ke diit.

25Cu Bar-na-bāth kenε Thoōl loc jōk kā Je-ru-tha-lem mēē ci latdien thuōk, kā cuke Jōōn in cōal i Mak nanke ke keel.

Lāt 13

Kuēny kenε jākni Bar-na-bāth kenε Thoōl

1Tāāmε duel Kuoth kā Ĕn-ti-ōk tēēke göök kenε njeec, Bar-na-bāth kenε Cim-on min cōal i Ni-jeṛ, ke Lu-ciāth raan Thay-rin, ke Ma-nē-an mi ci piith keel ke Ḳ-rod in la kuäär, kenε Thoōl.

2Kä min palkε Kuäär ni Kuoth kā thēke mīth, cu Yiēē in Goaa in Rel Rō wee i, “Kuōce ḡā Bar-na-bāth kenε Thoōl ke kuj läätde min cā ke cōal thīn.”

3Kä ke kōr kā mēē cike thuōk ke thēk kenε pal, cuke tetkien kuēṅ wuōthnikien kā cua ke jakā wā.

Lat jaakni ke ruac Kuoth kā Ki-ti-yim

4Kä enō min cakε jak ε Yiēē in Goaa in Rel Rō, cuke rō luōṅ kā The-lu-cia, kā en wīni cuke wā kā Ki-ti-yim ke rief.

5Kä mēē cike cop kā Tha-la-mith, cuke ruac Kuoth lat guāthni palā jī Juudh. Kä te Jōōn keel ke ke bā ke ḡōō be ke luāk.

6Mēē cike dhuōōl keeliw jāl a rāth nikā Pa-poth cuke tīet kel jek, jen ε gök jī Juudh mi baṅ, mi cōal rō i, “Gat Yecu”.

7Kä jen tēē keel ke kuäär ni Ther-jīeth Puōl-āth, ram mi ṅāc ṅōak elōṅ, mi cu Bar-na-bāth kenε Thoōl cōl ke ḡōō ḡōōre liēṅ ruac Kuoth.

⁸Kä duunde yöö cu t̄iet ni Ɛ-li-mäth (ke yöö n̄om̄o Ɛ jen luot ciotäd̄e) ke gak, kä cue je ɣ̄on en yöö be kuäär r̄it̄ n̄äthäd̄e.

⁹Kä cu Thool, in c̄oal̄ ī Puol̄ b̄ä, thiaaṅ ke Yiëë in Ḡoaa in R̄el̄ R̄o, cue t̄iet diel guec,

¹⁰kä cue wee ī, “J̄in̄ gat̄ guṅ̄ j̄iäkni, kä j̄in̄ guṅ̄ t̄er̄ cuṅ̄ni diaal, mi ci thiaaṅ ke m̄eet̄ ken̄e j̄iäk̄ diaal, kä j̄in̄ /ci ḡoṅ̄ dupni Kuṝ ti cuṅ̄ cuṅ̄oṅ̄ bi päl?”

¹¹En̄ tääm̄e liṅ̄e, bi tet̄ Kuṝ ni Kuoth te w̄ij̄du, kä bi c̄or̄ ke guṅ̄ath mi t̄ot̄, /ci c̄aṅ̄ bi nen.” Ni en̄ guṅ̄ath̄ Ɛm̄o cu rur̄ ken̄e muth̄ Ɛ kum, kä cue w̄ä goore ram mi dee je buoth t̄etd̄ä.

¹²Kä m̄eë ci kuäär min ci tuock̄ nen, cue n̄ath̄, ke yöö c̄e gaac̄ ke n̄iic̄ Kuṝ ni Yecu.

Puol̄ ken̄e Bar-na-bäth̄ kä Ɛn-ti-ock̄ rey Pi-thi-dia

¹³Tääm̄e cu Puol̄ ken̄e buṅ̄nd̄e j̄iëen ke r̄iey kä Pa-poth, c̄uke ben Per-gä rey r̄ööl Pam-pi-lia. Kä cu J̄oṅ̄ ke b̄any piny, cue loc̄ kä J̄e-ru-tha-l̄em.

¹⁴Kä duunde yöö c̄uke r̄äth̄ kä Per-gä kä c̄uke ben̄ kä Ɛn-ti-ock̄ r̄ool̄ Pi-thi-dia. Kä ke c̄aṅ̄ loṅ̄ä c̄uke w̄ä guṅ̄ath̄ palä j̄i Juudh, kä c̄uke nyuur.

¹⁵Ke k̄or̄ kuenǟ n̄uṅ̄t̄ni Muth̄e ken̄e ruaacni göökni cu kuṝ luaak palä j̄i Juudh ke nhök̄ guṅ̄ath̄, j̄iöke ke ī, “Dämaari, mi t̄aȳe ke r̄iet comä ke kuṝ nath, latde je.”

¹⁶Kä cu Puol̄ r̄o j̄iëc, kä min̄ c̄e r̄o nyon̄, cue ruac tok̄ w̄eë ī, “Yen wutni I-the-rel ke yen̄ n̄ey tin̄ k̄oṅ̄ tin̄ luṅ̄th̄ke Kuoth, liṅ̄e je.

¹⁷Kuoth döör I-the-rel̄ Ɛm̄e, c̄e guṅ̄and̄oṅ̄nik̄on̄ m̄ek, kä cue d̄or̄ jakä d̄it̄, ke guṅ̄ath̄ ëë c̄ien̄ke ke r̄ool̄ I-j̄ep̄, kä cue ke nööṅ̄ raar ke tet̄ mi bum.

¹⁸Kä ke run̄ ti j̄ien̄ d̄aṅ̄ n̄uan cue c̄ien̄kien rut̄ d̄äär̄ d̄aar.

¹⁹Kä ke k̄or̄ kä m̄eë c̄e döör̄ d̄aṅ̄ b̄ar̄ow̄ d̄äk̄ rey r̄ööl̄ Ke-naan, cue mundien̄ k̄am̄ j̄i I-the-rel̄ ala d̄un̄dien̄,

²⁰ke runi ti kur̄ n̄uan w̄ic̄dē j̄ien̄ d̄aṅ̄ dhieec. Ke k̄ore cue ke moc̄ ruëec̄ cu mäni ben̄ gokä ni Tha-muel.

²¹Kä c̄uke thiec̄ ke kuäär, cu Kuoth ke k̄am̄ Thool̄ gat̄ Kic, raan döör̄ Ben-yamin, m̄eë cu ruëc̄ ke run̄ ti j̄ien̄ n̄uaan.

²²Kä m̄eë c̄e je woc, cue Dee-bid̄ kuëṅ̄ ala kuäär̄ien̄. Cu Kuoth n̄ënd̄e lat ke kuṝidē kä cue wee ī, ‘Ȳän̄ c̄ä Dee-bid̄, gat̄ J̄ethi, jek̄ ala ram mi nhök̄ loçdǟ je, mi bi tin̄ göörǟ diaal lat.’

²³Kä ke kuṝ wutdǟ Ɛm̄e ci Kuoth Kään̄ ni Yecu n̄oṅ̄ j̄i I-the-rel̄, c̄et̄ke m̄eë c̄e lat.

24Mëë ñot guāath tukä lat Yecu, cu Jɔɔn ney diaal lat ruac en yöö bike rɔ rit dueeri kä bake lak.

25Kä mëë thuuk Jɔɔn latde, cue wee i, 'Carε je i ε yän ña? /Ciε yän jen. E ram miä bëë kɔɔrā ni a thile yä gɔɔy mi dëë lony yieni wāarikε.'

26“Dämaari, yen gaat kuay A-be-ram, ke yen ney tin kɔɔj tin luɔthke Kuoth, ca ruac känä neme jäk kä kɔn.

27Ke yöö ney tin cien kä Je-ru-tha-lem ke kuarkien, /kenke je ñic, kä /ken ruaacni göökni tin la kuënke ke cāɔj lɔɔni diaal cop lɔcnikien. Kä cuke ruaacni titi jakä thuɔk ke kuethde lith.

28Kä a cāɔj ni mëë thile mi ca jek mi dëë näk ni je, cuke Pay-let thiec ke yöö ba je näk.

29Kä mëë cike ti diaal tää ca gɔɔr ke kujde thuk ke lätni, cuke je kap piny wij jiaath, kä cua je wä kony kɔk.

30Kä duunde yöö cu Kuoth ε jiec lith.

31Kä ke ñin ti ñuan cue rɔɔde nyuɔth ney tää cu jien ke je keel kä Gë-le-li wäke kä Je-ru-tha-lem, kä ke nëenke en täame kä naath.

32Kä nõɔko ye thuk ti gɔw ala min ci Kuoth ε lar guandɔɔɔnikɔn.

33E jen en ñin cε jakä thuɔk ke kɔn gaat gankien ke jiec Yecu lith. Kä ε jen en ñin ca gɔɔr bä rey Diit in rɔwde i, 'E jin Gatdä, kä en wale ε yän guur.'

34Kä neme ε jen min ci Kuoth ε lar ke kuj jiecäde lith en yöö /cε loc noorä bi met, 'Yän bä ye kam min rel rɔ, tin ca lar Dee-bid.'

35Ke kuj εmɔ cue je lar bä rey Diit guāth dɔɔdien i, 'Jin /ci Kelu min Rel Rɔ bi pal nuɔɔr.'

36Ke yöö mëë ci Dee-bid ruac Kuoth lat rey rɔcnike, cue liw. Cua je kony gekä guandɔɔɔnikε, kä cu puɔnyde nuɔɔr.

37Kä duunde yöö ram in ci Kuoth ε jiec /kenε nuɔɔr nen.

38Ke kuj εmɔ, dämaari, ñace mεmε en yöö ke wut εmε ca ye lat päl dueeri.

39Kä ke Yecu ca ney diaal tin ñath lony kä ti diaal tin /ca ye dee luāɔj ke luɔny thɔn ε ñut Muthε.

40Ke kuj εmε, nieke rɔ ke yöö /ci tää ca lar ε göök bi ben kä ye i,

41 'Nëne je, yen ji diew dieɔwni! Gaace kä bia cu liw, ke yöö yän latdä duɔɔr rey teekädun, lat mi /cia bi met ñath, a cāɔj ca je lat ye ε raan.' ”

42Kä min wä Puɔl kenε Bar-na-bäth raar, cu naath ke pal en yöö dee ke ñaani titi nyɔk ke lat ke cāɔj lɔɔjä mi bëë mi.

⁴³Kä mēē ci duol dāk piny guāth palä, cu jī Juudh ti nuan kenē nēy ti ca rō riet cienjä jī Juudh Puol kenē Bar-na-bāth guōr. Kä cu jaak ruac ke ke kä cuke ke com ke yōō bike cien rēy puthä baan Kuoth.

⁴⁴Ke cān lōnā in dōn cu rīw jī wec rō dol en yōō bike ruac Kuār ni Kuoth ben liŋ.

⁴⁵Kä mēē ci jī Juudh buōn nath nen, cu lockien thiaaŋ ke tiēl. Kä cuke kuēth kä latke ruac Puol jōr.

⁴⁶Kä cu Puol kenē Bar-na-bāth ruac ke buōm loaac, wäke i, “Cε ku goaa paŋy en yōō dēē ruac Kuoth kōŋ lat ye. Kä täämε min cia je lok, kä cia rō luk en yōō /cia gow ke kuj teekä mi dōraar, kä täämε, bako wä kä Jur.

⁴⁷Ke yōō ci Kuäär ni Kuoth ko lat lat, wēē je i, ‘Yän cā ye jakä buay Juri, ke yōō bia kaŋ naŋ pekni wec muōn.’ ”

⁴⁸Mēē ci Jur mēmε liŋ, cu lockien tēth, kä cuke ruac Kuār ni Kuoth liak. Kä cu nēy diaal tin ca mēk teekä mi dōraar ε Kuoth nāth.

⁴⁹Kä cu ruac Kuār ni Kuoth dāk rēy rōöl εmō keeliw.

⁵⁰Cu jī Juudh män tin luothke kä ca lockien kam pal Kuoth kä luothke kenē böōth wutni wec jakä kac nhial. Kä cuke je tok ke mi cianke Puol kenē Bar-na-bāth a jāk, kä cuke ke tuk roolien.

⁵¹Cu Puol kenē Bar-na-bāth tur ciöknikien tēŋ ke ala nyuuth lökdien, kä cuke wä kä Ay-ko-niäm.

⁵²Cu jī kōaar Yecu thiaaŋ ke tēth loaac kenē Yiēē in Goaa in Rel Rō.

Lät 14

Puol kenē Bar-na-bāth kä Ay-ko-niäm

¹Kä cu mi cētke nōmō tuōk kä Ay-ko-niäm, cu Puol kenē Bar-na-bāth wä guāth dolä jī Juudh, cuke ruac agoaa a cu nēy ti nuan kä jī Juudh kenē Jur nāth.

²Kä duunde yōō cu jī Juudh tin thil nāth Juri jakä kac nhial, a cuke rō luōc jī nāthä.

³Kä εnō cuke jääny en wīni ke guāth mi bäär, ruacke ke loç ti bum ke kuj Kuār ni Yecu, mēē cu nēnde nyoth ke kuj ruac puthäde en yōō ε thuōk, ke kāmde ke luāŋ mi latke nyuuthni kenē ti gayke naath.

⁴Kä cu jī wec rō dāak. Cu thaaŋ nath rō mat jī Juudh, kä cu thaaŋkien rō mat jaak Yecu.

⁵Mēē ca je yōn ε Jur, kenē jī Juudh keel ke kuārkien, en yōō bike jaak yak kä bake bōk ke pääm.

⁶Mëë ca je mir ε jaak, cuke r̄ bar kä Lith-te-ra, kene Der-bi w̄i tin te r̄ol Lay-ko-nia, kene w̄i tin thiak.

⁷Kä cuke thuk ti gow ke kuj Yecu lat en w̄i ni.

Puol kene Bar-na-bäth kä Lith-te-ra kene Der-bi

⁸Tääme, tëëke wut kä Lith-te-ra mi te nyuurä mi /ken met jal ke ciöke ke yöö ε duäny ni mëë dapke je.

⁹Cue Puol lij mëë ruacε. Kä cu Puol ε diel guac, cue je nene en yöö tëëke n̄ath mi dee je jak kä gaa,

¹⁰cue ruac ke jow mi diit i, "Jiec ni r̄ cuoη ke ciöku." Cue r̄ yuor nhial kä cue jal.

¹¹Mëë ci buoη min ca lat ε Puol nen, cuke r̄al ke thokdien, thok ji Lay-ko-nia i, "Ci kuth ben piny kä k̄on c̄etke taη nath."

¹²Cuke Bar-na-bäth c̄ol i Dhuth, kä cua Puol c̄ol, i Yer-miith ke yöö ε jen kuäär ruac.

¹³Kä cu booη palä Dhuth, min te luaak paläde raar wec, cue thääk kene gaakni jien nööη thok thiek, kä gore yöö be muc thöp keel kene buoη.

¹⁴Kä mëë ci Bar-na-bäth kene Puol tin la jaak Yecu ε lij, cuke bieynikien r̄et, kä cuke r̄ yuoth raar wäke rey bunä, r̄alkε i,

¹⁵"Mäthniko, enu lät yen memε o? K̄on lapko naath c̄etke ye, kä nöηko ni ye thuk ti gow, ke yöö bia r̄ rit kä ken ti thil luot ti, bia r̄ riet Kuoth in t̄ek, min ci nhial kene piny cak ke bar ke n̄aani diaal tin te reydien.

¹⁶Kä rijc tëë k̄on cu Kuoth döör diaal pal yöö bike cien ke ciaηdien.

¹⁷Kä jen ni ciaη la nyoothe taηde thiη ke lätni kä mi gaa. Cε ye moc nhiaal ni puoηrä kene bel ke guaηhdien. Cε ye moc ke riaη, kä cε lockun thiäη ke t̄eth laaac."

¹⁸Kä ke riet tij̄ cu jaak naath luäη a bum kä thopdien muc.

¹⁹Cu ji Juudh ben kä Ęn-ti-ok, kene Ay-ko-niäm, kä cuke naath com. Kä cuke Puol bök ke pääm, kä cuke je ȳac raar rey wec, ηackε ni yöö cε lijw.

²⁰Kä mëë ci ji k̄aar Yecu je ḡol, cue r̄ jiec kä cue loc rey wec. Mëë ruoηde cue wä kä Der-bi kene Bar-na-bäth keel.

Loc jaakni kä Ęn-ti-ok kä Thi-ri-ya

²¹Mëë cike thuk ti gow ke kuj Yecu lat ji wec εm̄o, kä cike ney ti nuan jakä ji k̄aar Yecu, cuke loc kä Lith-te-ra kene Ay-ko-niäm, ke Ęn-ti-ok.

²²En w̄ini cuke j̄i k̄oaa Yecu bum, k̄a cue ke com ke ȳöo bike w̄a nhiam rey n̄äthä, w̄äke j̄, “E c̄iaaŋ j̄iäak en n̄in bane w̄a rey kuäärä Kuoth ke je.”

²³Kä ke k̄or k̄a m̄ëe cike ke kueny bööth rey luekni Kuoth diaal, ke pal kene th̄ek m̄iṯhni, cuke ke kuēŋ t̄edä Kuar ni Kuoth in ci ken ε n̄äth.

²⁴Kä cuke r̄et ke Pi-thi-dia, k̄a cuke ben k̄a Pam-pi-lia.

²⁵Kä m̄ëe cike ruac Yecu lat k̄a Per-gä, cuke r̄o luor̄ k̄a A-ta-lia.

²⁶Kä en w̄ini cuke ben k̄a Ĕn-ti-ok ke r̄ey, guäth eë ca ke k̄am puor̄th baar̄ Kuoth ke kuj̄ lat in ci ken ε thuk.

²⁷M̄ëe cike cop, cuke j̄i duëel Kuoth rol, k̄a cuke ke lat̄ n̄oani diaal t̄ëe ci Kuoth ke lat̄ ke ke, kene ȳöo ce duor̄or̄ n̄äthä l̄ep ke kuj̄ Juri.

²⁸Kä cuke te en w̄ini keel ke j̄i k̄oaa Yecu ke n̄in.

Lät 15

Duol k̄a Je-ru-tha-lem

¹Kä cu th̄aŋ wutni ben k̄a Ju-dia, k̄a cuke j̄i n̄äthä n̄ieec w̄äke j̄, “/Ca ye dee k̄an ε ni mi ca ye cuel ke c̄iaŋ n̄uor̄ni Muth̄e.”

²Kä cu Puol kene Bar-na-bäth guac ke ke, k̄a cuke te ke n̄aknom mi diit, cua Puol kene Bar-na-bäth ke th̄aŋ nath k̄okien kuany ke ȳöo bike w̄a k̄a Je-ru-tha-lem w̄äke jaak Yecu kene diit th̄ieec ke kuj̄ ruac em̄o.

³Kä min, ci duel Kuoth ke j̄äkä dupdien, cuke r̄et ke Po-ni-cia kene Tha-m̄e-ria, cuke je lat en ȳöo ci Jur r̄o r̄iet Kuoth, k̄a cu thuk ε t̄o t̄ëth l̄oac mi diit n̄on d̄amani diaal rey Kritho.

⁴M̄ëe cike ben k̄a Je-ru-tha-lem cua ke nyuor̄or̄ agoaa ε duel Kuoth kene jaak ke diit, t̄ëe cu ken ke lat̄ n̄oani diaal t̄ëe ci Kuoth ke lat̄ ke ke.

⁵Kä cu th̄aŋ j̄i n̄äthä ti j̄i Pa-ri-thii r̄o j̄ieec, k̄a cuke wee j̄, “E luot p̄any en ȳöo b̄ake ȳik cuel, k̄a b̄ake lat̄ ȳöo bike n̄ut Muth̄e tit.”

⁶Cu jaak kene diit r̄o dol keel ke ȳöo ba ruac em̄e car.

⁷Kä ke k̄or ruac mi diit, cu Pi-t̄or r̄o j̄ieec k̄a cue ke j̄iök j̄, “D̄amaari, n̄ac yen ε en ȳöo ke n̄in t̄ëe k̄on ci Kuoth m̄eek reyduŋ, ke ȳöo dee Jur thuk ti gow ke kuj̄ Yecu liŋ thokdä, k̄a bike n̄äth.

⁸Kä Kuoth in n̄ac l̄oc nath ce ke k̄am n̄en ke muor̄dien Yiëe in Goaa in R̄el Ro, ceṯke m̄ëe ce lät k̄a k̄on.

⁹Kä th̄ile d̄äak mi ce lat̄ kamdan ke ke, ce cueerkien p̄al ke ȳöo cike n̄äth.

¹⁰T̄ääm̄e, ε kuj̄ n̄ukä ȳoane Kuoth o, ke k̄am j̄i k̄oaa Yecu lat̄ mi bum mi /ci guan̄ik̄on kie k̄on ε dee luän̄ ke ruor̄t?

- 11 Kä ḡathne je en ḡöö ba kōn kän ke puṓth baḡḡ Kuḡr ni Yecu, ceṓnike ke.”
- 12 Kä cu duṓl keeliw biēt, kä lieḡke ruac Bar-na-bäth kene Puṓl min latke nyuuthni kene ti ḡayke naath tēē ci Kuoth ke laṓ ke ke reḡ Juri.
- 13 Mēē cike thuḡk ke ruac, cu Je-meth ruac wēē i, “Dämaari, lieḡe ḡä.
- 14 Ci Thay-mōn ε laḡ ye en ḡöö ci Kuoth Jur nhōk iḡi ke nhiam, ke ḡöö be rōde kuēny naath reḡdien ke kuḡ ciṓtäde.
- 15 Kä neme ce mat ke ruaacni göökni ceṓke mi ca ḡṓr i,
- 16 ‘Ke kōr kä mēme, ḡän bä lony jōk, kä bä dhōr Dee-bid in ci tæth nyōk ke cuḡḡ, bä ḡuath tin ci dāk nyōk ke lätni, kä bä je jiac nhial,
- 17 ke ḡöö bi neḡ tin kōkien, Kuäär ni Kuoth ḡṓr, amāni Jur diaal tin cōalke ke ciōtdä. Neme laare Kuäär ni Kuoth, min bi je jakä tuōk.
- 18 Kä ken ḡṓaani tiṓi diaal ḡacke ke ni wal.’
- 19 Ke kuḡ emō caḡä paḡny ε ḡöö /cane Jur tin ca rō riet Kuoth bi jut,
- 20 kä duunde ḡöö bane ke ḡṓar wareḡak en ḡöö bike rō ḡuōk kä ca thōp kuth jien, kene cian riäärä kä /cike mi ca deḡ bi cam amāni riem.
- 21 Ke ḡöö kä riḡ tēē wal cua ḡuṓt Muthē ḡieec reḡ naath, ke ḡöö kuēnke ke cāḡ lōḡni diaal ḡuathni palä ji Juudh.”

Wareḡak mi ca jākä Jur tin ḡath

- 22 Kä cu jaak Yecu kene diṓ ji dueel Kuoth diaal je mat en ḡöö bike naath kuany reḡdien ti ba jāk kä Ĕn-ti-ōk keel ke Puṓl kene Bar-na-bäth. Cuke Ju-däth mi cōal i Bar-tha-bath kene Thay-läth ti la diṓ reḡ dämani,
- 23 cua wareḡak emē jak ke ke i, “Kōn dämuōri reḡ Kritho, tin la jaak ke diṓ, nērko ye, yen dämaari tin la Jur ke diṓth tin te kä Ĕn-ti-ōk, kene Thi-ri-ya ke Thi-li-cia.
- 24 Kōn cakō je liḡ en ḡöö ci thāḡḡ nath kä kō ye wä jut ke riet ti ḡuan, kä nyuōnke wuṓthkun, ken thile ruac mi cakō laṓ ke.
- 25 Kōn cakō je mat kōn diaal en ḡöö bakō wutni kuany kä jakē ke kä ye keel ke Bar-na-bäth kene Puṓl tin la mäthnikō tin ḡow.
- 26 Ken wutni tin ca tēkdien thōp ke kuḡ Kuḡran ni Yecu Kritho.
- 27 Ke kuḡ emō cakō Ju-däth kene Thay-läth jak, tin ken puḡnykien ba ye laṓ ḡṓaani tiṓi ke thokdien.
- 28 Ci Yiēē in ḡōaa in Rel Rō ke kōn lat ke ḡöö thile riek mi ba laṓth wiḡdun, bia laṓ ni tiṓi,

29ε γöö cia bi m̄ith kä tin ca n̄ak kuth baan̄, kene riem, kene tin ca d̄ec, ke ciaan̄ riäärä. Mi wiaa r̄o wä tit kä ken t̄ij̄ bia gow. Kua teke mal.”

30Kä cua ke jakä wä, cuke wä kä Ęn-ti-ɔk. Kä mēē cike j̄i n̄äthä dol keel, cuke waregak thöp.

31Kä mēē cike je kuen cu lockiēn t̄æth ke ruac comä.

32Kä cu Ju-däth kene Thay-läth tin la göök, cuke dämani com, kä cuke ke bum ke riet ti nuan.

33Ke k̄or kä mēē cike te w̄ini, cua ke jak ke mal ε dämani rey Kritho, lunydiēn kä ney tēē jakε ke.

[34Kä cu Thay-läth ε car en γöö be duoth.]

35Kä cu Puol kene Bar-na-bäth duoth kä Ęn-ti-ɔk, ke ney k̄okien ti nuan cuke naath n̄jeec kä latke ruac Kuar ni Yecu.

Däk Puol piny kene Bar-na-bäth

36Kä ke k̄or n̄ini cu Puol Bar-na-bäth j̄iök j̄, “B̄er, kuane loc j̄ok, ban dämanik̄on wä guil̄ rey w̄ini diaal tēē can ruac Kuar ni Yecu lat th̄in, kä bane t̄aadiēn wä nen.”

37Kä cu Bar-na-bäth je gor en γöö bike J̄ōon in coal j̄ Mak nan̄ ke ke keel.

38Kä cu Puol ε lar en γöö /cike ram mi cike ban̄y kä Pam-pi-lia bi nan̄ keel ke ke, kä /ken wä lät ke ke keel.

39Kä cu kamdiēn teke gak a cuke r̄o d̄aak. Cu Bar-na-bäth Mak nan̄ ke je keel, cue wä kä Ki-ti-yim ke r̄ey.

40Kä cu Puol Thay-läth mek, kä cue j̄iēn, kä cu j̄i n̄äthä ε l̄ath rey puthä Kuar ni Yecu.

41Kä cue wä kä Thi-ri-ya kene Thi-li-cia, bume duēl Kuoth.

Lät 16

Mät Ti-mo-thi r̄o Puol kene Thay-läth

1Kä cu Puol wä kä Der-bi kene Lith-te-ra guath̄ in te raan k̄aar Yecu mi coal j̄ Ti-mo-thi th̄in, mi gat nya j̄i Juudh mi n̄ath, kä guan̄ ε raan Ge-rith.

2Kä ruac naath ke ciötde a goaa kä Lith-te-ra kene Ay-ko-niäm.

3Goor Puol γöö bi Ti-mo-thi r̄o mat̄ je. Cue je nan̄ kä cue je cue ke kuj̄ j̄i Juudh tin te guath̄ni t̄ot̄, ke γöö n̄ac ken diaal ε en γöö guan̄ ε raan Ge-rith.

4Kä mēē j̄älke rey w̄ini, cuke mēē ca mat̄ ε jaak Yecu kene d̄it̄ tin te kä Je-ru-tha-lem kam̄ ke, ke γöö bake luoth.

⁵Kä eno cu duël Kuoth bum rey nãthã, kä wãke kä mi rëpke rɔ ni cianɔ.

Nyuuth Puol kä Ti-ro-ath

⁶Kä cuke wã ke Pɛ-ri-jia kenɛ Gä-lëë-cia, ke yöö ca ke gok ε Yiëë in Gɔaa in Rel Rɔ en yöö /cike ruac Kuoth bi lat kä E-cia.

⁷Kä mëë cike ben lotdã Midh-ya, cuke je gor en yöö bike wã kä Bi-thi-nia, kä duunde yöö /ken Yiëë Yecu ke nhök wã.

⁸Kä ke baliɛn ke Midh-ya, cuke rɔ luɔŋ kä Ti-ro-ath.

⁹Kä wäär cu Puol nyuuth nen cue raan Ma-tha-do-nia mi te cuŋã nen mi pal je kä jioke je i, “Bër kujc kä kɔ kä Ma-tha-do-nia, biko ben luäk.”

¹⁰Mëë cɛ nyuuth nen, ni en guãth emɔ cua kɔ je gor en yöö dëëko wã kujc kä Ma-tha-do-nia, ke yöö cako je car en yöö ci Kuoth kɔ col i bako thuk ti gow wã lat ke.

Riet Lu-dia ke rɔ

¹¹Kä eno mëë jiaɔ kɔ kä Ti-ro-ath ke riei, cua kɔ je cuɔŋ Tha-mo-ti-reth, kä mëë ruɔnde cua kɔ wã kä Nia-po-lɛth,

¹²kä en wɔni cua kɔ wã kä Pi-li-pi min mɔ wec in nhiam rey rööł Ma-tha-do-nia, kä ruackɛ je ε jɪ Röm. Cua kɔ teke nɪn en wɪc emɔ.

¹³Ke cãŋ lɔŋã jɪ Juudh cua kɔ wã raar ke thok in lot ni thok kiɛɛr, mi carko i dɔŋ dere teke guãth palã. Kä cua kɔ nyuur, kä cua kɔ ruac ke män ti ca rɔ dol en wɔni.

¹⁴Kä cu ciek kel mi cɔali Lu-dia mi pääl Kuoth ruacda liŋ. Jɛn ε raan wec Thay-tay-ra, mi la kɔk bieyni ti mër. Cu Kuäär ni Kuoth lɔcde lep ke yöö be ruaacni tin ca lat ε Puol liŋ ke dijɪ lɔaac.

¹⁵Kä mëë ca je lak kenɛ jɪ ciɛŋde diaal, cue kɔ pal, wëë i, “Mi cia je jek en yöö taake ŋãth ke Kuäär ni Yecu, bia ciɛŋɛ dueelã.” Kä cue kɔ kok ke yöö bako ciɛŋ ke je keɛl.

Puol kenɛ Thay-lãth dueel yieenã

¹⁶Ke cãŋ kel mëë wãko guãth palã, cua kɔ Röm ke nyam mi kuany, mi teke yiëë mi jiãäk mi mar ŋɔaani ti bi jɔc, kä nɔŋɛ jɪke riãŋ ke kuj latãde ke ŋɔaani ti bi ben.

¹⁷Kä cue kɔ ke Puol guɔɔr, kä roale wëë i, “Ken wutni titi ke jaãŋ Kuoth nhial in Dijɪ ni Jɛn, tin latke ye duɔɔp kãnã.”

¹⁸Kä cue mɛmɛ lat ke nɪn ti ŋuan. Kä cu Puol gaak elɔŋ, kä cue rɔ riet je, kä cue yiëë in jiãäk jioke i, “Yãn jioke jɪ ke ciöt Yecu Kritho, i bër raar kä je.” Kä cue ben raar ke jɛn thaak emɔ.

19Kä mēē ci jīkē jē nen en yōō ci duḡḡp in jek ken ε ni yiḡw thil, cukē Puḡl kenē Thay-lāth kāp, kā cukē ke yḡḡc nhiam kuḡri guāth kḡkā.

20Mēē cike ke nōḡ nhiam jī luḡk cukē wee i, “Wutni tītī nyuḡnke wecdan kā ke jī Juudh.

21Ken ḡjeeckē naath ke ciēḡ tin /ca rḡ lot ke ḡut kḡn, kḡn jī Rḡm. /Canē ke dee nhḡk kie lāt.”

22Cu buḡn rḡ mat kā makē ke, kā cu jī luḡk bieynikien rēt kā cukē je lat en yōō bakē duḡc ke ketni.

23Kä ke kḡr kā mēē cike ke duḡc elḡḡ, cua ke yuḡr luaak yieenā, kā cua lāt yieen en yōō be ke yien aḡḡaa.

24Ke guride ke ruac εmē, cue ke lāth dueel yieenā in te ni rēci, kā cue ciḡkien gak ke jien.

25Kä ke guḡḡath wārdaḡḡr cu Puḡl kenē Thay-lāth pal kā kietke Kuoth diit, kā liḡ jī yieenā tin kḡḡ ke.

26Ni en guāth εmḡ cue tekē lath piēny mi diit, mi cu cuḡḡḡ duēel yieenā yḡk. Kä ni en guāth εmḡ, cu thiekni diaal rḡ lēp, kā cu kuatni ciikni nēeni diaal rḡ lony.

27Mēē ci yieen keer, kā cē thiekni duēel yieenā nen ca rḡ lēp, cue thepde kan, kā cue ḡḡr en yōō be nāk, ḡḡce ni yōō ci jī yieenā rḡ kual.

28Kä cu Puḡl yḡal ke jḡw mi diit i, “/Cu rḡ lāt kā mi jīḡḡk, ke yōō kḡn diaal a thīn.”

29Kä cue yieen mac cḡl, kā cue wā rēc ke pēth kā cue rḡ yuḡr piny nhiam Puḡl kenē Thay-lāth kā lath jē.

30Cue ke nōḡḡ raar kā cue wee i, “Kuḡr, εḡu mi bā dhil ke lāt ke yōō bā kḡän?”

31Kä cukē jē loc i, “Dāth ni Kuḡär ni Yecu, kā ba jī kḡn, jīn amāni jī ciēḡdu diaal.”

32Kä cukē ruac Kuḡr ni Yecu lāt jē, kenē jī ciēḡde nēy diaal.

33Kä cue ke nan ke jēn thaak wār εmḡ, cue buḡḡtkien lak, kā ni en guāth εmḡ pḡny, cua jē lak kenē jī ḡḡaale diaal a thil gal.

34Kä εnḡ, cue ke nōḡḡ dueele, kā cue ke moc mieth. Kä cu lḡcde tēeth kenē jī ciēḡde diaal, ke yōō cē Kuoth ḡāth.

35Mēē ci yḡw baak, cu jī luḡk bolithni jāk, jīḡke ke i, “A wutni tḡtḡ wā.”

36Kä cu yieen rieet tītī lāt Puḡl, jīḡke jē i, “Ci jī luḡk ye jākā ruac i, ‘Wiaa. Ke kuj εmḡ tḡāme bia raar, kā wiaa ke mal.’”

³⁷Kä cu Puol ke loc i, “Cike ko duac nham nath, a /kan duera jek rey luok, ka ke kon wutni ti dieel ji Rom, ka cike ko yur dueel yieena. Ka taame luonyke ko ke tēē? Eēy! A ba ni puanykien, bike ko ben kam raar.”

³⁸Cu bolithni rieet titi lat ji luok, ka cuke dual, mee cike je lij en yoo ke ji Rom.

³⁹Kä eno cuke ben, cuke duer ben lar. Cuke ke kam raar ka lanke ke ke yoo bike jien wic.

⁴⁰Kä ke kor ka min cike wa raar dueel yieena, cuke wa dhor Lu-dia. Ka mee cike damani kene nyimani rey Kritho nen, cuke ke com, ka cuke jien.

Lät 17

Raal ka The-tha-lo-ni-ka

¹Kä ke kor ka, mee ci Puol kene Thay-laeth ret ke Am-pi-po-leth kene A-po-lonia, cuke ben ka The-tha-lo-ni-ka, in teke guath pala ji Juudh thin.

²Cu Puol wa rec guath pala, cetke ciaandε, ka ke can lonni dan dik, cue nakom nak ke ke ke kuj ruaacni Kuoth.

³Kä cue ke lat luot ruaacni Kuoth kene thukdien en yoo bi Me-thia cuuc ka be ro jiec lith. Kä cue wee i, “En Yecu ε, latda ye ε, ε jen Me-thia.”

⁴Kä cu thaankien ε nhok, ka cuke ro mat Puol kene Thay-laeth, cetke mee ca lat ε ji Ge-rith ti nuan ti palke Kuoth amani man ti booth ti nuan.

⁵Kä duunde yoo cu ji Juudh teke tiel, ka cuke thaaj wutni ti ji nyuconi dol guath kokä, ka cuke wec jakä raal. Cuke dhor Je-thon mak, gorke Puol kene Thay-laeth ke yoo deeke noon raar nham nath.

⁶Kä mee /kan ke jek ε ken, cuke Je-thon kene thaaj ji nthä yac nham kuari ji wec, wäke i, “Ken wutni titi tin ca yow bup ke nyucon cike ben en wane me ba,

⁷ka ci Je-thon ke nyuor. Kä lat ken diaal ni ti guac ke nuot Thii-ther, larke je ε ken, i teeke Kuäär mi dendien mi cöali Yecu.”

⁸Kä cu naath ke kuar wec dier mee cike neme lij.

⁹Mee cike ti luelke nike jek ka Je-thon kene ney tin kokien, cua ke jakä wä.

Puol kene Thay-laeth ka Be-ria

¹⁰Nike jen wäär emo cu ji nthä Puol kene Thay-laeth jakä Be-ria. Kä mee cike cop cuke wa guath pala ji Juudh.

¹¹Ken ji Juudh titi goaa ni ciaandien ka ji The-tha-lo-ni-ka, ke yoo cike ruac Kuoth lij ke dit laac, ka gorke ruaacni Kuoth ni can, ke yoo ba je jek mi ken ti ca lat ε Puol ti ke thukok.

12Kä cu ney ti nuan n̄ath kä ke, ke män j̄i Ge-rith ti nuan ti luṯhke amāni wutni Ge-rith ti nuan cuke n̄ath b̄a.

13Kä mēē ci j̄i Juudh tēē te kä The-tha-lo-ni-ka je n̄ac en yōō ca ruac Kuoth lat ε Puol kä Be-ria b̄a, cuke ben en wāne me ke yōō bike buṯn jakā r̄al.

14Kä ni en guāth em̄o cu j̄i n̄āthā Puol jākā thok waath, kä duunde yōō cu Thay-lāth kene Ti-mo-thi duoth en w̄ano.

15Cu ney tēē namke Puol je nōōn nikä A-then, cuke r̄o r̄it kä noṯ Puol ke en yōō dee Thay-lāth kene Ti-mo-thi ben kä je ke pēth, mi lotde r̄o.

Puol kä A-then

16Kä mēē lip Puol ke kä A-then, cu locde j̄iäk mēē ce je nen en yōō ci wec thiān̄ ke kuth j̄ien.

17Kä eno cue n̄akn̄om n̄ak guāth palä ke j̄i Juudh kene Jur tin ca r̄o kam Kuoth, kä la n̄ake n̄akn̄omni guāth k̄okä ni cian̄ kene ney t̄o te wane m̄o t̄o.

18Kä cu th̄aṅ̄ n̄ieecni tin guṯr̄ke n̄iic Epi-ku-ruth kene ney tin guṯr̄ke n̄iic in c̄ali The-to-ik n̄akn̄om n̄ak ke je. Cu th̄aṅ̄kien wee j̄, “Enu mi goṯ ram ε kuj̄ nu ε je j̄ be lat?” Cu ney ti k̄okien ε loc j̄, “C̄etde ke mi l̄atde ni naath kuth k̄okien.” (Kä neme ε yōō ci Puol ke l̄at thuk ti ḡow ke kuj̄ Yecu kene j̄iecd̄e l̄ith.)

19Kä cuke Puol kan, kä cuke je nōōn guāth mi c̄al j̄ A-ri-ṵ-pa-gāth, kä cuke thiec je j̄, “Görk̄o yōō bak̄o n̄iic in pay j̄ nōōn min kämi naath n̄ac.

20Ke yōō th̄aṅ̄ n̄oani tin liēk̄o tin latdi gayke k̄o, ke kuj̄ em̄o görk̄o yōō bak̄o luṯde n̄ac.”

21Kä j̄i A-then diaal kene Jur ti cien̄ th̄in̄ thile mi latke ε ni lat kene l̄ien̄ kä mi pay tuṯk.

22Kä eno cu Puol r̄o cuṅ̄ nhiam nath kä A-ri-ṵ-pa-gāth wēē j̄, “Yen j̄i A-then, c̄a nen ke dup ti nuan en yōō t̄aye ke cian̄ kuothā.

23Ke yōō min j̄aäl̄a rey wec kä guēc̄a tin pal yen ke, reydiēn̄ cua ȳik jek mi ca ḡor j̄, ‘Duṅ̄ kuoth mi /ca n̄ac.’ Kä en min pale kä /cia n̄ac, ε jen l̄atd̄a ye me.

24Kuoth in ci ȳow cak kene ti diaal tin te reyde min la Kuäär̄ nhial kene piny, /ce cien̄ rey lueekni palä ti l̄atke ε naath ke tetkien.

25Kä /ca je l̄atikä ke tet nath, c̄etke mi tēēke mi goṯre. Kä jen puṯnyde ε jen käm ney diaal t̄ek ṵ, kene yiēē ke n̄oani diaal.

26Kä ni kä ram kel ce döör diaal cak ke yōō bike cien̄ w̄ij̄ muṯṵn̄ keeliw. Kä cu puṯnyde je car ε ney kä ε w̄ini eno bike cien̄ th̄in̄ ṵ,

27ke yōō bike Kuoth ḡor, kä d̄oṅ̄ bike je jek mi cike je ḡor, a c̄āṅ̄ ni m̄o /ce n̄an ke ram̄o kä k̄on ṵ.

28Ke yöö 'Rɛyde, ciɛŋne kä jalne, kä tɛkne thɪn.' Cɛtke min ci thaaŋ caakni dinkun ε lar ɪ, 'Ke yöö kɔn bā lapne gaatke.'

29Kä enɔ min lapne gaat Kuoth, /canɛ jɛ dee car ɪ cɛt taa Kuoth ke daap kie ciek in bɔr kie pām mi ca lat ke tet raam mi kuur.

30Cu Kuoth guath tää kujc naath ŋaani thɪn päl, kä duunde yöö täame läre naath lat guathni diaal ke yöö bike rɔ rɪt dueeri.

31Ke yöö cɛ cāŋ in be yow luk ke cuɔɔŋ nyoth ke ram in cɛ kuany. Kä ke mɛmɛ cuɛ thuɔk nyuɔth nɛy diaal ke jɛcde lɪth."

32Kä mää ca ruac jecä lɪth liŋ, cu thaaŋkien ε buy. Kä duunde yöö cu tin kɔŋ wee ɪ, "Bako jɪ nyok ke liɛŋ, ke kuj kä mɛmɛ."

33Kä enɔ cu Puɔl ke bany piny.

34Kä duunde yöö cu thaaŋ nath rɔ mat jɛ, kä cuke ŋath, te rɛydien ke Day-onii-thiäth raan A-ri-ɔ-pa-gäth, ke ciek mi cɔal ɪ Da-ma-rith, amäni nɛy kɔkien keel ke ke.

Lät 18

Puɔl kä Ko-rinth

1Ke kɔr kä mɛmɛ cu Puɔl A-then bany piny, kä cuɛ wä kä Ko-rinth.

2En wɪni cuɛ raan jɪ Juudh mi cɔal ɪ A-kui-lä jek, mi raan rööl Pɔn-täth mi bää kä I-ta-li kɛnɛ ciekde mi cɔal ɪ Pɛ-ri-thil-ä, ke yöö ci Ki-lɔ-diäth ε lat en yöö bi jɪ Juudh diaal jɛɛn kä Röm. Kä cu Puɔl ke wä guɪl,

3kä ke yöö latdien ε jɛn kelɔ cuɛ ciɛŋ ke ke keel, kä cuke lät, ke yöö latdien ε kɔc kemeni.

4Kä la Puɔl ŋaknɔm a ŋak guath palä jɪ Juudh ke cāŋ lɔŋni diaal, goɔre yöö be jɪ Juudh kɛnɛ jɪ Gɛ-rith rɪt.

5Mää ci Thay-läth kɛnɛ Ti-mo-thi cop benädien kä Ma-tha-do-nia, cua Puɔl lat ni lat ruac Kuoth, lätdɛ jɛ jɪ Juudh, en yöö Mɛ-thia ε jɛn Yecu.

6Kä mää ci naath ε lok, kä kuéthke jɛ, cuɛ tur bieynike tɛŋ, kä cuɛ ke jɪök ɪ, "A riɛmdun te wiidun! Thile yä ŋu thɪn. Ni en täame a wä nhiam, bā wä kä Jur."

7Cuɛ jɛɛn en wɪni, kä cuɛ wä dueel wutdä mi cɔal ɪ Ti-cäth Jäth-täth mi la pääl Kuoth. Kä te duele gekä guath palä jɪ Juudh.

8Cu Ki-rith-päth, mi la kuäär guath palä, Kuäär ni Yecu ŋäth keel ke jɪ dhɔaar diaal. Kä mää ca Puɔl liŋ ε jɪ Ko-rinth ti ŋuan, cuke ŋath kä cua ke lak.

9Ke wäär kel cu Kuäär ni Yecu ruac ke Puɔl ke nyuuth wää ɪ, "/Cu dual, duunde yöö ruacni kä /cu bit,

10κε γῶο τᾱᾱ κεελ κε j̄i. Thile ram mi bi j̄i moc riək, κε γῶο τᾱᾱ κε ney ti nuan en w̄ic emε.”

11Kä cue cien en w̄ini κε ruḡn kel w̄icde päth bākēl, nj̄ice κε ke ruaacni Kuḡth.

12Mēē ci Gē-lio a kuäär kā A-ke-ya, cu j̄i Juudh rḡ mat κε mak Puḡl, kā cuke je nööj guäth luḡk.

13Kä cuke wee j̄, “Wut emε comε naath en γῶο ba Kuḡth pal κε duḡḡp mi guḡc κε ηut.”

14Kä min ε Puḡl j̄ lεpe thokde, cu Gē-lio j̄i Juudh j̄iök j̄, “Mi ε lat kā mi jiääk kie duer mi dij̄it, dēē teke cuḡḡj̄ mi lieḡä goḡnydun, lö j̄i Juudh.

15Kä min kue la thiec κε kuj̄ ruaacni kene ciööt κε ηuḡtkun, guece je yen kā rḡ. Ḳän /cä je goḡr en γῶο bi ḡän a luuk kā tit̄i.”

16Kä cue κε tuk guäth luḡk.

17Kä cu ken diaal Tho-the-niith boḡth guäth palä j̄i Juudh kāp, kā cuke je duäc nhiam luḡk. Kä duunde γῶο /ken Gē-lio rḡ jut κε mḡmḡ.

Loc Puḡl kā Ĕn-ti-ḡk

18Κε kor kā mēē ci Puḡl j̄ääny kā Ko-rinth κε n̄in ti nuan, cue dämani rey Kritho lat male, kā cue wä kā Thi-ri-ya κε r̄iey keel κε Πε-ri-thil-ä kene A-kui-lä. Kä Then-ka-ria cue m̄iem wecde tēm, κε kuj̄ kā γῶο ce rḡ yac.

19Kä mēē cike cop kā Ε-πε-thäth, cue κε ban̄y en w̄ini. Kä jen puḡnyde cue wä guäth palä j̄i Juudh κε nhiam, kā cue wä ruac κε j̄i Juudh.

20Kä mēē cike je thiec j̄ be cien keel κε ke, κε guḡḡth mi bäär /kene je nhök.

21Kä duunde γῶο mēē j̄ieye kā ke, cue wee j̄, “Mi nhök Kuḡth ε, bä lony kā ye.” Kä cue j̄ieen kā Ε-πε-thäth κε r̄iey.

22Mēē ce kāny piny kā The-tha-ria cue wä kā Je-ru-tha-lem cue duel Kuḡth wä ner, kā cue wä kā Ĕn-ti-ḡk.

23Mēē ce n̄in n̄in th̄in, cue j̄ieen wēē rḡl Gä-lēē-cia kene Πε-ri-j̄ia keeliw j̄äl, bumε j̄i kcaar Yecu diaal.

L̄at A-pḡ-löth κε ruac Kuḡth kā Ε-πε-thäth kene Ko-rinth

24Tääme cu raan Juudh mi cḡal j̄ A-pḡ-löth mi la raan rööl A-lek-dhan-dri-ya ben kā Ε-πε-thäth. Ε wut mi ḡäc ruac kā ḡäc ruaacni Kuḡth εḡḡj̄.

25Jen ca je kḡj̄ nj̄ieec κε Duḡḡp Kuḡr ni Yecu. Kä cue ruac κε tēth lcaac kā cue naath nj̄ieec κε thuḡk κε kuj̄ ḡcaani tin lotni Yecu, a cāḡ ni mēē ḡäce ni lak Jḡḡn kārca.

²⁶Cu A-pɔ-löth ε tok ke ruac ke buɔm laac guäth palä j̄i Juudh. Kä mēē ci Pε-ri-thil-ä kene A-kui-lä je liŋ, cuke je nanj gekä, kä cua je luäk ke yöö be Duɔɔp Kuoth in thuɔk ŋac agoaa.

²⁷Kä min ci A-pɔ-löth je lar en yöö be wä kuici kä A-ke-ya cu j̄i n̄äthä je com, kä cuke j̄i kɔaar Yecu gɔar waregak ke yöö bike je nyuɔɔɔ. Kä mēē ce cop, cua luäk mi d̄iit elɔŋ kä ney tēē ci n̄äth ke puɔth Kuoth,

²⁸ke yöö ce j̄i Juudh tiam ke ruac mi bum nhiam nath, lätdε je ke kä ruaacni Kuoth en yöö Mε-thia ε jen Yecu.

Lät 19

Puol kä ε-pe-thäth

¹Mēē te A-pɔ-löth kä Ko-rinth, cu Puol jal rey wec εmo keeliw, cue ben kä ε-pe-thäth. En w̄ini cue thaŋŋ j̄i kɔaar Yecu jek th̄in.

²Cue ke j̄iök j̄, “/Ken yen Yiēē in Gɔaa in Rεl Rɔ jek, mēē cia n̄ath?” Kä cuke je loc j̄, “Ēēy, /kan ko je met liŋ en yöö tēēke Yiēē in Gɔaa in Rεl Rɔ.”

³Kä cue wee j̄, “Kä ε lak ŋukä ca lak ni ye mo?” Kä cuke je loc j̄, “ε lak Jɔɔn ε n̄in ca lak ni ko.”

⁴Kä cu Puol wee j̄, “Jɔɔn lak naath ke rietdien ke rɔ dueeri, lätdε je naath en yöö bike ram in bēē kɔore n̄äth, min la Yecu.”

⁵Ke liŋŋ kä memε cua ke lak ke ciöt Kuar ni Yecu.

⁶Kä mēē ci Puol tetke kuēŋ wuɔthnikien cu Yiēē in Gɔaa in Rεl Rɔ ben kä ke, kä cuke ruac ke thuk ti gööl, kä latke ruacni gɔokä.

⁷Ken diaal ke ney daŋ wäl w̄icde rew.

⁸Kä cu Puol wä guäth palä j̄i Juudh, kä ke päth daŋ diɔk cue ruac lat ke buɔm laac, ŋake ŋaknom kä come naath ke kuj̄ kuäärä Kuoth.

⁹Mēē ci thaŋŋkien wuɔthkien buɔm kä cike n̄ath loɔ, kä cua ti j̄iäk lat ke Duɔɔp Kuoth nhiam j̄i dolä. Cue j̄iēen kä ke, a nanj j̄i kɔaar Yecu ke je keel, kä la ŋaknom a ŋake ni cianj rey luaak ŋiicä Ti-ra-näth.

¹⁰Cu momo wee wä ke run daŋ rew, kä enɔ cu ney diaal tin cienj kä E-cia ruac Kuar ni Yecu liŋ, j̄i Juudh kene j̄i Gε-rith.

Gaat Thi-ba

¹¹Kä cu Kuoth lät ti gayke naath elɔŋ lat ke tet Puol,

¹²a cāŋe ni putde kene bij̄ ŋuāakde tin ca puɔnyde nyot nōŋ j̄i juathni, la liawkien cuā j̄iēy puānynikien, kä la yiey ti j̄iäk a bä raar kä ke.

13Kä tēē ke jī Juudh ti jalke rey ciēŋ kā kāmke yiey ti jīäk raar kā naath. Cuke je yōn en yōō bike yiey tin jīäk ke ciōt Kuṛ ni Yecu ke kām raar jīök ī, “Yān laṭdä je ye ke ciōt Yecu in lat Puol ε bēer raar.”

14Cua mēmε laṭ ε gaat boōṭhā palä jī Juudh in diit mi cōal ī Thi-ba ḍaŋ bārōw.

15Kä cu yiēē in jīäk ke loc ī, “Yān ḥācā Yecu, kā ḥācā Puol bā. Kä ku yen la ḥaani?”

16Kä cu wut in teke yiēē mi jīäk kac kā ke, cue ken diaal puṭt kā cue ke tiam, kā cuke rō bar dhōre ni juutdä, kā teke ke buṭṭ.

17Mēē ca mōmō ḥāc ε ney diaal ti te ciēŋ kā ε-pe-thäth, jī Juudh kene jī Ge-rith. Kä cu ken diaal dual, kā cua ciōt Kuṛ ni Yecu liak.

18Cu ney ti ḥuan ti pay ḥaṭh ben, latke lätkien tēē ca laṭ.

19Kä cu ṭhāṇ ḥēni tin laṭke nyin ṭiṭni buṭknikien dol, kā cuke ke waṇ ḥiam ḥēni diaal. Kä cua pek kōkādien kuēn, kā cua jek ke yiōw cikā min bōr ti bathdōori ti jien dhieec.

20Kä εnō cu ruac Kuṛ ni Yecu piith, kā cue buṭm.

Rōal kā ε-pe-thäth

21Ke kōr kā mēē ci ḥaani ṭiṭi ṭhuṭk, cu Puol ε jek en yōō be wā ke Ma-tha-donia kene A-ke-ya kā be cu wā räth kā Je-ru-tha-lem. Kä cue wee ī, “Ke kōr kā mi cā wā en wani, yān bā Rōm dhil wā nen bā.”

22Kä cue luaake ḍaŋ rew jākā Ma-tha-donia, Ti-mo-thi kene ε-rath-täth, guāṭh in jen puṭnyde cue te kā E-cia ke guāṭh mi bār.

23Kä en ḥiṇi ṭōṭō cue teke nyuṭṭon mi diit ke kuj Duṭṭp Yecu.

24Ke yōō teke wut kel mi cōal ī Di-mi-triäth, mi tääth cikā in bōr mi tääth duēl palä cikā in bōr ke kuj kuōth Ar-te-mith kā ḥōḥe ney tin ṭaṭh yiōw ti ḥuan.

25Cue ney ṭōṭō dol keel ke ney tin läṭ cēṭke ke, kā cue ke jīök ī, “Wutni, ḥāce je en yōō jēkne riṇdan ke kuj laṭ εmε.

26Kä yen bā cia je nen kā cia je liṇ en yōō en E-cia keeliw a /ci mō a ε-pe-thäth kārōa, ci Puol εmε ney ti ḥuan com, laare jen en yōō /ci kuth ti ca laṭ ke tet a kuth.

27Kä ḥōmō ε risk kā /ci mō a yōō bi laṭdan εmε thil kēk kārōa, kā duunde yōō bi luaak kuōth Ar-te-mith in diit thil luṭ, kā bi luthde min diit cu riaw, jen kuōth in palke ε jī E-cia diaal kene wic muṭṭon keeliw.”

28Mēē cike mēmε liṇ cue loṭkien waṇ, kā cuke yōaal ī, “Ar-te-mith, kuōth jī ε-pe-thäth, diṭ ni jen!”

29Kä cu wec roal kœliw. Kä cu naath riŋ, guäth ŋarä kœl, yɔ̣acke Gay-äth, kœne A-rith-tar-keth, wutni Ma-tha-do-nia tœë jäl ke Puol kœl.

30Kä cu Puol wä rey bunä gor, kä /ken j̄i kœaar Yecu je nhök wä.

31Kä cu thaaŋ kuari j̄i E-cia tin la mäthnike je jäk kä ruac, thieec ken ε en yöö /ce bi wä guäth ŋarä.

32En wane mo lat thaaŋ nath kel, kä lat kœkien mi dœdien, ke yöö ci duol roal, kä kuic riwdien luot in duol ke ke.

33Cu thaaŋ bunä ruac lat A-lek-dhan-der in ci j̄i Juudh ε thuɔc nhiam. Kä cu A-lek-dhan-der tetde kap nhial ke yöö bi naath biet, gore yöö be ruac gaŋ lat naath.

34Kä mœë cike je ŋac en yöö ε raan Juudh, cu ken diaal roal ke jow kel ke thaakni rew wäke j̄, “Ar-te-mith, kuoth j̄i E-pe-thäth, diŋ ni jen!”

35Kä duunde yöö mœë ci bulkamiin wec naath jakä bit, cue wee j̄, “Wutni E-pe-thäth, eŋa mi kuic je en yöö wec E-pe-thäth ε yuup luaak kuoth Ar-te-mith in diŋ, kœne päŋ in kuith kuith mœë pen ni nhial?”

36Kä ke yöö /ca ŋaani tiŋi dee gak, goaa ni yöö bia biet kä thile mi bia lat ke pœth.

37Kä cia wutni tiŋi nööŋ wane me tin /kan luaak kuoth mac, kä /kenke ruac a j̄iak ke kuothdan mi ciek.

38Ke kuŋ emœ mi te Di-mi-triäth kœne j̄i lat kœël ke je ke goony ke raan, guath luɔɔkni a thŋ, kä kuar luɔɔkni a thŋ. Ake nanke goonynikien en wani.

39Kä mi tœë ke mi dœdien mi göre, ba je wä lat guäth duɔɔli j̄i wec.

40Ke yöö kœn ake riek ke yöö ba kœn bel ke roalan en wale me, min thile luot mi dœne lat en yöö ε cuɔɔŋ ke kuŋ rölä emœ.”

41Mœë ce mœme lat, cue duol jakä däk piny.

Lät 20

Wä Puol kä Ma-tha-do-nia kœne Ge-rith

1Kä ke kœr kä mœë ci roal cuɔŋ, cu Puol j̄i kœaar Yecu coal guäth kel, kä mœë ce ke com, cue ke lat mal, kä cue wä kä Ma-tha-do-nia.

2Kä mœë ce jal ke guath tœtœ, cue ke com elœŋ, kä cue ben kä Ge-rith,

3guäth in cue te thŋ ke päth daŋ diɔk. Kä mœë goor wä kä Thi-ri-ya ke riev mœë cue je ŋac en yöö ca je cap cap ε j̄i Juudh, cue je lar en yöö be loc jœk ke Ma-tha-do-nia.

⁴Cu Tho-pa-ter, gat Pay-räth, raan Be-ria wä ke je keel, ke A-rith-tar-keth kene The-kun-däth tin la ji The-tha-lo-ni-ka, ke Gay-äth raan Der-bi ke Ti-mo-thi, ke Ti-ki-käth kene Ti-ro-ath tin la ji E-cia.

⁵Ken cuke wä nhiam kä liepke ko kä Ti-ro-ath.

⁶Kä cua ko jien kä Pi-li-pi ke rief ke kor timä mieth mi thil thuop, kä ke nin dan dhieec cua ko ben kä ke kä Ti-ro-ath, guäth eë cua ko te thin ke nin barow.

Guil Puol in jök ke Ti-ro-ath

⁷Ke cän jokä min jiol meë cakö rö dol keel ke punyni jurayä, cu Puol ruac ke ke, ke yöö gore yöö be jien iruun, kä cue jääny ke ruac amäni wäardär.

⁸Kä te lembäri ti nuan rey duëel in te nhial guäth eë duolko thin.

⁹Kä cu nuët mi coal i Yu-ti-käth nyuur waan wernyinä. Cue döl a cue nien elon, meë ci Puol jääny ke ruac. Kä meë ci nien dit puonyde, cue pen piny kä duel in diokdien in te nhial, kä cua je kap a ce liw.

¹⁰Kä cu Puol wä piny, kä cue rö gon wijde, kä cue je käp tetnike, wëe i, “A wicdun /ce yic, ke yöö not yiëede puonyde.”

¹¹Kä cu Puol loc nhial, cue juray puony kä cue je cam, cue ruac ke ke amäni bak yaa, kä cue cu jien.

¹²Kä cuke nuët nan a tek, kä cu lockien buom elon.

Jien Puol kä Ti-ro-ath wäde kä May-li-täth

¹³Kä cua ko wä nhiam wakö rey riay, cuako wä kä A-thoth, guäth in bako Puol wä läth riay thin. Kä ce meme rialikä, ke yöö ce je car i be jal ke rar.

¹⁴Kä meë ce röm ke kö kä A-thoth, cuako je nöy rey riay, kä cuako ben kä Mi-ta-le-ni.

¹⁵Kä cuako jien ke rief en wini, cuako ben lotdä Ki-oth meë ruonde. Kä ke bakde min don cuako cop kä Tha-moth, ke bakde mi don cuako ben kä May-li-täth.

¹⁶Ke yöö ci Puol e car en yöö be E-pe-thäth rät piny ke rief, ke yöö /ce bi jääny kä E-cia. Jen pëthe ke wä kä Je-ru-tha-lem mi lotde rö, ke cän in la Cän kä Jien Dhieec.

Ruac Puol ke bäny dit E-pe-thäth mal

¹⁷Kä May-li-täth cue ruac jak kä E-pe-thäth en yöö be röm ke dit duëel Kuoth.

¹⁸Kä meë cike ben kä je, cue ke jök i, “Yen puanykun nace ciaan eë cien ke reydon nike cän eë nhiam eë cup ke yä kä E-cia.

19Cua Kuäär lätikä ke cian mi muᵛl muᵛl kene mer, ke ruᵛᵛtdä ke ciaan mi bec bec meë ci tuᵛk kä ᵛä ke caap ji Juudh.

20Kä thile mi cä kᵛp jᵛk mi dee ye luäk kel mi ke lätdä ke ye ruac Kuoth, kene nᵛᵛcdun nhiam nath, duelo ke duelo.

21Kä cä ji Juudh kene ji Ge-rith laᵛ nëndä ke riᵛ nath ke rᵛ kä Kuoth, kene ᵛath Kuᵛran ni Yecu.

22Kä täame ke luth Yieekä in Gᵛaa in Rel Rᵛ waᵛ kä Je-ru-tha-lem, kä kucä mo bi wä tuᵛk kä ᵛä en wiᵛni.

23Kä ᵛän ᵛacä ni ᵛöᵛ rey wiᵛni diaal nyuth Yiëe in Gᵛaa in Rel Rᵛ ᵛä ᵛöᵛ liip yieen kene rik ᵛä.

24Kä duunde ᵛöᵛ /cä tēkdä kuen i ε mi diᵛt kie mi gᵛaa ke ᵛä, ε ni ᵛöᵛ bä pek lätdä cuᵛp kene laᵛ in ca kᵛm ᵛä ε Kuäär ni Yecu, en ᵛöᵛ bä thuk ti gᵛw ke kuᵛ puthä Kuoth laᵛ naath.

25“Kä täame, ᵛacä je en ᵛöᵛ thile raan reyᵛdun kä yen ney tēe ca ruac ke kuᵛ kuäärä Kuoth lat thᵛn mi bi ᵛä nyᵛk ke nen.

26Ke kuᵛ emᵛ bä je laᵛ ye en waᵛe, en ᵛöᵛ thile ᵛä ᵛu ke riem raam ᵛ bi dueero.

27Ke ᵛöᵛ thile mi cä bᵛny jᵛk mi /kᵛn laᵛ ye kä min lot Kuoth keeliw.

28Inᵛ tietde rᵛ kä tietde det diaal, tin ci Yiëe in Gᵛaa in Rel Rᵛ ye jakä gaᵛᵛkien. Kä jake rᵛ kä yiëen duëel Kuoth, min ce jek ke riem Gatde paᵛny.

29Kä ᵛacä je en ᵛöᵛ mi waᵛ wä jiēen bi jiᵛᵛk nyapēc ti ci waᵛth ben reyᵛdun, kä /cike det bi päl.

30Kä bi thᵛᵛᵛ nath rᵛ jiēc reyᵛdun kä ba kaᵛcni lat, ke ᵛöᵛ bi ji kᵛaar Yecu ke guᵛᵛr.

31Ke kuᵛ emᵛ, jiēne, kä tieme je en ᵛöᵛ ke run daᵛ diᵛk /kᵛn cuᵛmdun diaal ke mer päl ke wäär kene cᵛᵛ.

32Kä täame kuēᵛä ye tetdä Kuoth kene ruac puthäde, min teke luᵛᵛ ke noᵛᵛdun nhial, kene muᵛᵛdun ke puᵛth rey neeni diaal tin ca ley.

33Kä ᵛän thile ciek in bᵛr kie daᵛp kie biᵛ ran mi cä gor.

34ᵛäc yeᵛe puᵛnykun en ᵛöᵛ cä läᵛ ke tetkä ke ᵛöᵛ bä rᵛ lätikä, kene ney tin teke ᵛä keel.

35Ke ti diaal tiᵛi cä ye nyuᵛth ᵛöᵛ ke laᵛ mi ceᵛke enᵛ bi raan ney tin thil luᵛᵛ dhil luäk, a tieme ruaacni Kuᵛr ni Yecu, mi ce wee i, ‘E puᵛth mi thᵛpi ni duᵛᵛr kä kᵛnide.’ ”

36Kä meë ce thuᵛk ke ruac, cuē rᵛ kᵛm muᵛᵛl keel ke ken diaal, kä cuē pal.

³⁷Kä cu ken diaal wiee, kä cuke Puol kuak, kä ciemke je,

³⁸kä jiet̄h lockiēn ke kuj ruac in ce lat, en yöö /ci ken ε bi nyok ke nen. Kä cuke je nan rey riay.

Lät 21

Wä Puol kä Je-ru-tha-lēm

¹Mëe cak̄o jien kä ke wäda ke rief, cuak̄o ben a cuoŋko je kä Koth, kä mëe ruoŋde cuak̄o ben kä Ro-deth, kä en wini cuak̄o ben kä Pa-ta-ra.

²Kä mëe cak̄o rief mi wee kujc kä Po-ni-cia jek, cuak̄o wä th̄in, cuak̄o ben ke je.

³Kä mëe cak̄o Ki-ti-yim nen a thiak, kä guεck̄o je caam, cuak̄o räth kä Thi-ri-ya ke rief. Kä cuak̄o kac piny kä Dhor, ke yöö ε jen guaath in ba kuak riay kam raar th̄in.

⁴Kä mëe cak̄o j̄i k̄oaa Yecu jek, cuak̄o n̄in b̄arow n̄in keel ke ke. Ke Yiëe cuke Puol j̄iök en yöö /ce bi wä kä Je-ru-tha-lēm.

⁵Mëe ci n̄inko thuuk en wini, cuak̄o jien, cuak̄o wä jäla. Kä cu ken diaal, keel ke mänkien kene gaatkien ko nam, amäni b̄ala ke wec. Kä en wani cuak̄o r̄o kam muq̄al thok yiëer, kä cuak̄o pal,

⁶kä cuak̄o r̄o lät kä male. Kä eno cuak̄o wä rey riay, kä cuke loc w̄ic.

⁷Mëe nuotko ke wä jäla cuak̄o jien kä Dhor, cuak̄o cop kä To-lo-me-ith, kä cuak̄o j̄i n̄äthä ner, kä cuak̄o n̄ien kel n̄in keel ke ke.

⁸Mëe ruoŋde cuak̄o jien, kä cuak̄o ben kä The-tha-ria, kä cuak̄o coth dhor Pi-lip, min la däak ruaacni Kuoth, kä ram kel kä ney d̄an b̄arow tëe ca kuanykä ke yöö ba naath luäk kä Je-ru-tha-lēm, kä cuak̄o cien ke je keel.

⁹Kä jen tëeke guaar nyieet d̄an n̄uan ti latke ruac Kuoth.

¹⁰Mëe tak̄o en wini ke n̄in ti tot, cu gök mi coal j̄ A-ga-buth ben kä Ju-dia.

¹¹Kä cuε ben kä ko, cuε laak Puol kan, kä cuε ciöke kene tetke yien ke je, kä cuε wee j̄, “E Yiëe in Gaa in Rel Ro j̄, ‘Bi j̄i Juudh tin te kä Je-ru-tha-lēm guan lääkä emε yian inε, kä ba je kam Juri!’ ”

¹²Mëe cak̄o memε liŋ, cu k̄on ke ney tin te wini Puol pal ke yöö /ce bi wä kä Je-ru-tha-lēm.

¹³Kä cu Puol ε loc j̄, “Enu eno latde mo, wiee yen kä jiathe loçdä? Ke yöö cä r̄o rialikä, /ci mo a yöö ba yä yien kärca, amäni yöö b̄a liw kä Je-ru-tha-lēm ke kuj ciotdä Kuar ni Yecu.”

14Kä meë /kene luekda liṅ, cakɔ je päḷ, kä cuakɔ wee i, “A min goor Kuoth ba laṭ.”

15Ke kɔr niṅi tiṭi cuakɔ rɔ rialikä kä cuakɔ wä kä Je-ru-tha-lɛm.

16Kä cu thaṅ ji kɔaar Yecu kä The-tha-ria wä ke kɔ keel, nöönke kɔ dhɔr Na-thon raan Ki-ti-yim, mi la raan kɔaar Yecu ke niṅ tēē nhiam, ε jen ram in bako cien ke je keel.

Guḷ Puɔl ke Je-meth

17Kä meë cakɔ cop kä Je-ru-tha-lɛm cu dämaari rey Kritho kɔ lor ke tēth laaac.

18Kä meë ruṅde cu Puɔl Je-meth wä guḷ ke kɔ keel, kä te diṭ diaal thiṅ.

19Mēē ce ke thuk ke ner, cuε ke laṭ tēē ci Kuoth ke laṭ rey Juri ke laṭde kēl kēēli rey laṭde.

20Kä meë cike je liṅ, cuke Kuoth liak. Kä cuke Puɔl jiök i, “Nene, dämaar, te rey ti bathdɔri daṅ di ti ji ṅäthä rey ji Juudh, kä luṭhke ṅut Muthε.

21Kä cuke laṭ ruac ke kujdu en yöö ṅiici ji Juudh diaal tin te rey Juri ke yöö bike ṅut Muthε päḷ, kä jioki ke en yöö /ca gaatkien bi cuel, kä /ca taṅ ciεṅädien bi laṭ.

22Kä ba ṅu kule laṭ? Ken bike je liṅ en yöö ci ben.

23Ke kuj εmo lätni min bakɔ laṭ ji. Taṅ ke wutni daṅ ṅuan ti yackε rɔ.

24Mätṅi rɔdu wutni tiṭi, bi rɔ wä ley ke ke keel, kä thɔpni min ba mut ni wuṭhkien. Kä εno bi rey diaal ε cu ṅac en yöö thile thuṅk rey kä tin ca laṭ ke ke kujdu, kä duunde yöö jin puṅnydu cien ke cian ṅuṭni.

25Kä duunde yöö ke kuj Juri tin ci ṅath, cakɔ waregak jak ke ṅukda en yöö ba rɔ gok kä ṅaani tin ca thöp kuth jien, ke riem, kene tin ca dεc, kene cian riäärä.”

26Kä cu Puɔl wutni naṅ, kä meë ruṅde cuε rɔ wä ley ke ke keel, kä cuε wä rey luaak Kuoth keel ke ke, wēē cāṅ in bi thuṅk ke niṅ leyädien lar min ba thɔp ni muc ke kuj raamo kä ke.

Kap Puɔl rey luaak Kuoth

27Mēē ci niṅ daṅ bārɔw thiak ke thuṅk, cu ji Juudh ti bēē kä E-cia, ti ca Puɔl kɔṅ nen luaak Kuoth cuke buṅ jiac nhial keeliw, kä cuke je káp,

28rɔalke i, “Wutni I-the-rel, luake kɔ! En wut εme ε jen en niṅ ṅiic naath diaal guathni diaal a guac ke ji Juudh kene ṅuṭ, ke guath εme. Kä min diṭ ni jen bä ce ji Ge-rith nöön rey luaak Kuoth, a ce guath ε rel rɔ me yar.”

29Ke yöö cike Ti-ro-ath raan ε-pe-thäth kɔṅ nen keel ke Puɔl rey wec, cike cu ṅac ni yöö ce je nöön rey luaak Kuoth.

30Kä cu wec keeliw rɔ jɛc, kä cu naath riŋ keɛl. Kä cuke Puɔl kãp, kä cuke je yɔɔc raar rɛy luaak Kuɔth, kä ni en guãth emɔ cua thiekni luaak Kuɔth lek kä thɪn.

31Kä mää görke yöö nãke je, cu ruac wã kä kuäär lathkääri in diit en yöö Je-ru-tha-lem keeliw nyuɔɔne.

32Kä ni en guãth emɔ cue lathkääri kene kuarkien kan, kä cuke riŋ kä ke. Kä mää ci naath kuäär lathkääri kene lathkääri nen, cuke duac Puɔl pãl.

33Kä cu kuäär lathkääri ben, kä cue je yien, kä cue je lar en yöö ba je rek ke kuatni ciikni daŋ rɛw. Kä cue thiec, j̄ ɛ jɛn ŋa, kä ɛŋu mi cɛ lat.

34Kä cu thaŋ bunã kel lat, kä cu tin kɔkien mi dɔŋ lat. Kä cue thil thuɔk mi jekɛ ke yöö roal nath, kä cue je lar en yöö ba je nööŋ dhɔr lathkääri.

35Mää ci Puɔl ben guãth kooŋni, cu gak nath diit ɛlɔŋ, kä cua kap ni je ɛ lathkääri.

36Kä cu buɔn in ci je guɔɔr roal wãke j̄, “Nãke je!”

Gaŋ Puɔl ke rɔ

37Mää ci Puɔl thiak ke yöö ba je naŋ dhɔr lathkääri, cue kuäär lathkääri jiök j̄, “Dää j̄ lar duɔɔr?” Kä cue je loc j̄, “J̄in ŋãci thok Ge-rith?”

38/Ciɛ j̄in raan l-jɛp ɛɛ pay naath jakã kac raar, kä cue nãak nath ti bathdoori daŋ ŋuan böth dãr doaar?”

39Kä cu Puɔl ɛ loc j̄, “ɛ yãn raan Juudh kä Tar-thãth rool Thi-li-cia, ɛ yãn diel wec mi diit, yãn laŋã ni j̄, jak ni yã kä ruac ke naath.”

40Kä mää cɛ je nhök ruac, cu Puɔl cuɔŋ w̄j̄ kooŋdã kä cue naath thany ke tetde ke tetke ke yöö bike biɛt. Kä mää ci naath biɛt ɛ til, cue ruac ke ke ke thok Yi-bɛ-ru, wää j̄,

Lãt 22

1“Dãmaari yene guãari, liɛŋɛ ruacdã min gaŋã rɔ mɛ latdã nhiamdun ɛ.”

2Kä mää cike je liŋ ɛ ruacɛ ke thok Yi-bɛ-ru, cuke cu biɛt ɛ lik. Kä cue wee j̄,

3“ɛ yãn raan Juudh, dieth ke yã kä Tar-thãth rool Thi-li-cia, kä duunde yöö pieth ke yã en w̄j̄c emɛ ala mi ca ŋj̄eɛc ɛ Gam-li-el. Kä ca yã ŋj̄eɛc ke ciaŋ ŋuɔŋni guãndooŋnikɔn a thil diw, kä yãn diit locdã ke Kuɔth cɛtke min te yen diaal en wãle mɛ.

4Yãn cua Duɔɔp emɛ ciɛŋ a jiãk cu mãni liãã, yianã naath kä naŋã wutni kene mãn kä naŋã ke luaak yieenã,

⁵cetke mi ci booth palä in dijt kene duol dijni keeliw nen lat ke kujä. Yän cä waregakni kan kä ke ke nöjake dämanikon ni Juudh, tin te kä Da-math-keth, cua wä en wini ke yöö bä ney tin te en wini wä yian, kä nöönä ke kä Je-ru-tha-lem ke yöö bake ben tön.

Lat Puol ke rietde ke ro

(Lät 9:1-19, 26:12-18)

⁶“Mëe taa jälä a cä thiak ke Da-math-keth, ke guath canjaar ni kä keel cu buay mi dijt ben nhial kä cue guath in taa thin mer.

⁷Kä cua tæeth, kä cua jow lij jioke yä j, ‘Thool, Thool, enu cienj yä a jiäk o?’

⁸Kä cua je loc j, ‘E jin na, Kuäär?’ Kä cue yä jioke j, ‘E yän Yecu raan Na-dha-reth min cienj a jiäk.’

⁹Kä täame ney tää te keel ke yä cua buay nen kä /kenke jow raam äe ruac ke yä lij.

¹⁰Kä cua wee j, ‘Enu mi bä lat, Kuäär?’ Kä cu Kuäär yä jioke j, ‘Jiec ro, kä wër kä Da-math-keth, en wini ba ji wä lat njaani diaal tin ca kam ji bi lat.’

¹¹Kä mëe thile mi nënä, ke kuj buoyä emo, cua yä käp teta e ney tää teke yä keel, kä cua yä buath kä Da-math-keth.

¹²“Kä te ram mi coal j A-na-ni-ath mi luth Kuoth ke cian njo, kä tääke këk mi goaa kä ji Juudh diaal tin cienj en wini.

¹³Cue ben kä yä, kä cuje gekäda cue yä jioke j, ‘Dämaar ni Thool, nyok ro ke guec!’ Kä ni en guath emo cua ro nyok ke guec, kä cua je nen.

¹⁴Kä cue yä jioke j, ‘Kuoth guandoonikon ce ji kuany ke yöö bi min goore nac, kene yöö bi Guan Cuunä nen, kä bi jowde min ruacke je lij.

¹⁵Kä bi jin a neende kä ney diaal ke kuj kä tin ci nen kä ci lij.

¹⁶Kä täame enu mi liipi? Jiec ro, kä ba ji lak, kä a dueerku lake jor, ke palu ke ciöde.’

Jäkni Puol kä jur

¹⁷“Kä ke kor kä mëe cä lony kä Je-ru-tha-lem mëe palä rey luaak Kuoth, cua nyuuth nen,

¹⁸kä cua Kuäär nen jioke yä j, ‘Pethni, kä mali wä raar rey Je-ru-tha-lem, ke yöö /cike lat nenädu ke kujä bi nhok.’

¹⁹Kä cua wee j, ‘Kuäär, ken puanykien nacke je en yöö guath pali ji Juudh diaal cä ney tin nathke ji yian kä cäke duac.

²⁰Kä mëe wuothke riem Thi-ben in la neendu piny, yän bä taa cunä kä nhoakä liaade, kä yiinä bieyni neeni tää nake je.’

21 Kä cue yä j̄iök j̄, 'Jieyni ke yöö b̄ä j̄i j̄äkä Jur guäth mi n̄an.' "

22 Cu naath te liṅ Puol amäni mēē c̄e neme lat, kä cuke roal elṅ, cuke wee j̄, "A ram mi c̄etke n̄o wuocke w̄ij̄ muṅṅ! Ke yöö /c̄e r̄oṅ ke yöö be t̄ek."

23 Kä mi roalk̄e, kä yṅake bieynikien, kä yuorke tup nhial,

24 cu kuäär lathkēeri in diit je lar en yöö ba je nöön r̄ec guäth lathkēeri, kä cue je lar en yöö ba je ṅṅn ke duäc ke yöö ba min roal ke naath ke kuide jek.

25 Kä mēē cike je yian ke yöö ba duäc, cu Puol kuäär lathkēeri mi te cuṅä gekäde j̄iök j̄, "E ṅut kä ye en yöö ba ram mi diel kä Röm duäc, e /k̄ane kueth guäth luṅk?"

26 Mēē ci kuäär in tot m̄om̄o liṅ, cue w̄ä kä kuäär in diit, kä cue je j̄iök j̄, "Eṅu mi goori bi lat? Wut em̄e e diel kä Röm."

27 Kä cu kuäär lathkēeri in diit ben, kä cue Puol thiec j̄, "Läri je yä, e j̄in diel Röm?" Kä cu Puol wee j̄, "Yṅṅṅṅ."

28 Cu kuäär lathkēeri in diit je loc j̄, "Yän c̄ä diil em̄e k̄ok ke yiow ti ṅuan." Kä cu Puol wee j̄, "Kä yän ca yä dap ala diel."

29 Kä ni en guäth em̄o cu ney tin görke duäcde, ro l̄ek j̄ok kä je. Kä cu kuäär lathkēeri in diit dual b̄ä, ke yöö c̄e je ṅac en yöö Puol e diel Röm, kä c̄e je yien.

Puol nhiam j̄i luṅk

30 Kä min goor kuäär lathkēeri yöö be thuṅk lotdä min goanyke Puol e j̄i Juudh ṅac, mēē ruṅde cue Puol lony, kä cue lar en yöö bi bööth palä tin diit ken̄e j̄i luṅk diaal mat. Kä cue Puol nöön, kä cue je jakä cuṅ nhiamdien.

Lät 23

1 Kä mēē diil Puol j̄i luṅk guac, cue wee j̄, "Dämaari, yän c̄ä cien̄ nhiam Kuoth ke ṅac loaac mi goaa, amäni w̄ale m̄e."

2 Kä cu boöth palä in diit ni A-na-ni-ath ney tēē te cuṅä gekäde j̄iök en yöö bike thokde pat.

3 Kä cu Puol e j̄iök j̄, "Bi Kuoth j̄i pat, j̄in päny mi ca r̄oth ke buoye! J̄in nyuuri en w̄ini ke yöö bi yä luk ke ciaaṅ ṅuṅni, kä a guac ke ṅut lari je j̄ ba yä pat?"

4 Cu ney tin cuṅ gekäde wee j̄, "J̄in kuethi boöth palä Kuoth in diit?"

5 Kä cu Puol wee j̄, "/K̄an je ṅac dämaari, en yöö e boöth palä in diit, ke yöö ca je ḡor j̄, '/Ci bi ruac a j̄iäk ke boöth neeniku.' "

6 Mēē ci Puol e mir en yöö th̄aṅk̄ien ke j̄i Th̄ed-du-thii, kä tin k̄ok̄ien ke j̄i Pa-ri-thii, cue roal rey luṅk j̄, "Dämaari, e yän Pa-ri-thii, e yän gat Pa-ri-thii p̄any. Goanyke yä ke kuṅ ṅäthädä ke j̄iēc neeni ti ci liw̄ liṅh."

⁷Kä mēē cε memε lat, cu gak tuɔɔk kam j̄ Pa-ri-thii kεne Thēd-du-thii, kā cu duɔl rɔ daɔk.

⁸(Kε yōō ε j̄ Thēd-du-thii j̄ thile jiēc l̄ith, kie jāäk nhial, kie yiēē, kā duunde yōō j̄ Pa-ri-thii t̄it̄i diaal ḡac.)

⁹Kä cuε teke wuɔw mi d̄iit, kā cu thaaḡ ḡaaḡi j̄ Pa-ri-thii rɔ j̄iēc, cuke ruac a bum j̄, “Thile duer mi cakɔ j̄ek kā jen wut εmε. Kä dɔḡ ci yiēē kie jāäk nhial ruac ke jε.”

¹⁰Kä mēē ci gak wee ke d̄it, kā cu kuäär lathkēeri dual ke yōō ba Puɔl nāk ε ken, cuε lathkēeri lat lat ke yōō bike wä, ba je wä kam raar ke buɔm reydiēn kā ba je nöḡ ḡuāth lathkēeri.

¹¹Kä ke jen wäär εmɔ, cu Kuäär ni Yecu cuɔḡ gekäde wēē j̄, “A lɔcdu bum! Kä cεtkε min ci nēn lat ke kuj̄dä kā Je-ru-tha-lēm, εnɔ bi nēn dhil lat kā Röm bā ke kuj̄dä.”

Cap ḡorä nɔk Puɔl

¹²Mēē ruacε ke runwanḡ, cu thaaḡ j̄ Juudh rɔ mat kā cua cap cäp. Kä cuke rɔ yac j̄ /cike bi m̄ith kā /cike bi maath, ε ni mi cike Puɔl nāk.

¹³Cuε teke wutni ti lan̄yke j̄ien ḡuan tin ca cap εmε lat.

¹⁴Kä cuke wä kā bööth palä tin d̄it kεne d̄it, kā cuke wee j̄, “Cakɔ rɔ yac a bum en yōō thile m̄ieth mi bakɔ met, ε ni mi cakɔ Puɔl nāk.

¹⁵Kε kuj̄ εmɔ täämε bi yen amäni j̄ luɔk kuäär lathkēeri in d̄iit jakä thok, ke yōō be Puɔl nöḡ ye, cεtkε mi ḡöre yōō bia ḡac mi ḡaa jek ke kuj̄ luɔkde. Kä cakɔ rɔ rialikä, bakɔ je nāk a ḡot a /kεne ni cop.”

¹⁶Täämε cu gat nyiman Puɔl cap b̄imä nɔmɔ liḡ, kā cuε wä ḡuāth lathkēeri, kā cuε je wä lar Puɔl.

¹⁷Kä cu Puɔl kuäär lathkēeri kel cɔl, kā cuε je j̄iök j̄, “Nḡḡni ḡuēt εmε kuäär lathkēeri in d̄iit ke yōō tēēke mi be wä lat jε.”

¹⁸Kä εnɔ cuε je nan̄ kā kuäär lathkēeri in d̄iit, kā cuε wee j̄, “Puɔl in la mabuuth, cε ḡä cɔl kā cε ḡä thiec j̄ bā ḡuēt εmε nöḡ j̄, ke yōō tēēke mi be ben lar j̄i.”

¹⁹Cu kuäär lathkēeri je k̄ap tēdä, kā cε je nan̄ gekä, kā cuε je thiec a tek kā rɔ j̄, “Eḡu en n̄in bi lar ḡä?”

²⁰Kä cu ḡuēt ε loc j̄, “J̄i Juudh cike ruac mat en yōō ba j̄i thiec ke yōō bi Puɔl nöḡ ḡuāth luɔk iruun, cεtkε mi ḡörke yōō ba ruac ḡäcä mi ḡaa wä thiec ke kuj̄de.

21A j̄i /ca p̄el ε ken, ke γ̄öö neekien ti l̄anyke j̄ien d̄an̄ n̄uan a biemke je ni. Cike r̄o yac en γ̄öö /cike bi m̄ith kie m̄ath ε ni mi cike Puol näk. Kä täame ca r̄o rialikä, kä liepke ni ruac kä j̄i.”

22Kä eno cu kuäär n̄uēt jakä wä, goke je j̄i, “A thil ram mi lät̄di je en me ci lar̄ γä me.”

Jäkni Puol kä kuäär ni Pi-lik

23Kä cu kuäär lathkëeri in d̄ijt̄ kuar̄ lathkëeri d̄an̄ r̄ew ti t̄oatni col, kä cue wee j̄i, “Riale r̄o ikä ke guāth thaak b̄an̄uan en wääri bia wä kä The-tha-ria ke lathkëeri ti kur r̄ew ke j̄i j̄iönkööri ti j̄ien b̄arow ke j̄i mutni ti kur r̄ew.

24Kä muoce Puol j̄iook tuor̄uok ti be kot̄ b̄ä, kä nöñe je kuäär ni Pi-lik, a thil mi gueer je.”

25Kä cu kuäär lathkëeri in d̄ijt̄ waregak gor̄ ke ruac eme:

26“γ̄än Ki-lo-diäth Li-thiäth, n̄erä j̄i, j̄in kuäär in goaa ni Pi-lik.

27Wut eme ca je k̄ap ε j̄i Juudh, kä cua je dee näk ε ken. Kä m̄eē c̄ä je liñ en γ̄öö ε d̄iel Röm, cua wä ke lathkëeri kä cua je luäk.

28Kä m̄eē c̄ä gor̄ en γ̄öö b̄ä luot̄ kä min goanyke ni je ñac, cua je nan̄ guāth luokdien.

29Cua je jek en γ̄öö goanyke je ke kuj̄ thiecni n̄uot̄nikien, kä cue thil duer mi dee liāā kie yieen cop.

30Kä m̄eē ca γä lar̄ thok en γ̄öö ε t̄eēke cap̄ mi biemke en wut eme, cua je j̄äkä j̄i ni kä keel, kä c̄ä ney tin goanyke je j̄iök b̄ä en γ̄öö bike min goanyke ni je wä lat̄ nhiamdu.”

31Kä eno cu lathkëeri Puol nan̄, kä cuke je nöñe An-ti-pa-trith ke jen wäär emo c̄et̄ke m̄eē ca lar̄ ke.

32Kä m̄eē ruon̄ cu lathkëeri lony guāth lathkëeri, cu wä ni j̄i j̄iönkööri keel ke Puol.

33M̄eē cike cop kä The-tha-ria cua waregak kam̄ kuäär, kä cuke Puol nan̄ nhiamde b̄ä.

34Kä m̄eē ce waregak kuēn, cue wec in b̄ä Puol th̄in̄ thiec. Kä m̄eē ce je ñac en γ̄öö ε raan Thi-li-cia,

35cue wee j̄i, “B̄ä ruacdu ben liñ mi wä ney tin goanyke j̄i wä cop.” Kä cue je lar̄ en γ̄öö ba je yien guāth in la kuäär a te th̄in̄.

Lät 24

¹Ke kor nini dan dhieec cu booth palä in diit ni A-na-ni-ath ben kene thaaj diitni ji Juudh ke guan nuotni ni Ter-tä-läth. Cuke lukdien kuëj nham mädhijr ke kuj Puol.

²Kä meë ca Puol col, cu Ter-tä-läth je tok ke mi gonye je, wëë i, “Jin kuäär, ke pel bothädu, ci ko nöj mal ke guaath mi bäär, kä ci ti nuan rialikä, ke kuj döör eme.

³Kä memë cako je nhok ke dup diaal, guathni diaal ke teth laaac mi diit.

⁴Kä ke yöö /cä guaath mi diit bi nanj kä ji, yan lanjä ji en yöö bi ko linj kä mi tot ke kac laaacdu.

⁵Ke thupk cako wut eme jek en yöö e guan riirä mi diit, kä e ram mi guan kuuthä nath rey ji Juudh diaal wij muöon, kä e booth bunä ji Na-dha-reth.

⁶Kä jen cue je yon bä en yöö be luaak Kuoth yar, kä cuako je käp. [Kä cuako je car en yöö bako je luk cetke ciaan nuotniko.

⁷Kä duunde yöö cu kuäär lathkëeri ni Li-thiäth je ben nanj kä ko ke buom mi diit.

⁸Kä cu Li-thiäth wee bi guan goonyäde ben nhamdu.] Kä ke thiecnidu ke je bi jin puonydu njaani diaal tin gonyko ni je luänj ke njac kä je.”

⁹Kä ci ji Juudh ro mat kä gonyde, latke je en yöö memë keeliw e thupk.

Gan Puol ke ro nham Pi-lik

¹⁰Meë ci kuäär e nyoth ke tetde ke yöö be ruac, cu Puol e loc i, “Yan njacä je en yöö ke run ti nuan ce jin luuk rööl eme, ke kujc emo teth löcdä ke yöö bä ro gan nhamdu.

¹¹Cetke mo bi je jek o, /cike nin ti balke nin wäl rew ken tée wä ke yä pal kä Je-ru-tha-lem.

¹²Kä /kenke yä jek a gakä ke raan, kie jakä naath kä roal rey luaak Kuoth, kie guathni palä ji Juudh, kie rey wec.

¹³Kä /cike ji dee nyuoth thupk kä min gonyke ni yä.

¹⁴Kä yan bä ji lat memë, e yöö palä Kuoth guandöonniko cetke cianj Duöop in col ken e i kac, kä yan njathä ti diaal tin ca gor rey nuotni kene ruaacni göökni.

¹⁵Kä taaj ke njath rey Kuoth, en yöö ba ji cujni kene ji dueeri jiec lith, cetke min njathke e ken rey tiji.

¹⁶Ke kujc emo la ypane je ni cianj en yöö /cä bi teke duer nham Kuoth kene nham nath.

¹⁷Tääme meë cä te jöör ke run, cua ben ke yöö bä dorä nöj yiw kene yöö bä muc ben thöp.

18Kä meë laṭdä məmə, cuke ḡä jek rey luaak Kuoth ke kər kä min cä nyin leyä thuk, kä thilä buṅn kie wuṅw.

19Kä duunde ḡöö te thəṅṅ jī Juudh ti bēē kä E-cia thīn deeke dhil ben nhiamdu wane mə, kä deeke ḡoṅny ben lat, mi teke ke mi löke kä ḡä.

20Kie a wutni tītī puṅnykien latke duero ca jeko, meë tṅṅ cuṅṅä nhiam jī luṅk,

21ε ni mi ε riet kel εmə meë cä ḡoal meë tṅṅ cuṅṅä nhiamdien j, ‘ε kuj jiecä nēni ti ci līw, εn ɔ ḡoanyke ni ḡä nhiamdu mo wṅε.’ ”

22Kä cu Pi-lik in ca laṭ Duṅṅp εmo aḡoaa luk kṅp cuṅṅ a wēē j, “Mi wä Li-thiäth kuäär lathkēeri in dīt ben, bä lukdun ben ḡok.”

23Kä cue kuäär lathkēeri in tot jök εn ḡöö ba je yien, kä be te lorä kä mi tot, kä ba mäthnike nhök ḡöö bike tin ḡoṅε läṭ kä je.

Puol nhiam Pi-lik keṅε Di-ru-thi-la

24Ke kər nīni cu Pi-lik ben keṅε ciekde ni Di-ru-thi-la mi la nya jī Juudh. Kä cue Puol jäkä raan, kä cue je liṅ meë ruace ke kuj ḡäthä ke Kritho Yecu.

25Kä meë cε ruac ke kuj cuṅṅni keṅε ciaṅ in luäkni rɔ keṅε luk in bi ben, cu Pi-lik dual, kä cue wee j, “Jieyni εn, tääme. Kä mi wṅṅ wä teke ḡuṅṅth bä jī col.”

26Kä εn ḡuṅṅth εmo bä cue ḡäth ni ḡöö ba je moc yiṅw ε Puol. Ke kuj kä nomo cue je la colε kä be muṅṅ ke je.

27Kä ke kər kä meë ci run daṅ rəw thuuk, cua ḡuṅṅth Pi-lik ḡuäl ε Por-ciäth Peth-täth. Kä cu Pi-lik Puol bṅny rey duēel yieenä ke ḡöö ḡoṅε ḡöö ba je nhök ε jī Juudh.

Lät 25

Nḡṅ Puol diṅwde Thii-ther

1Ke kər nīni daṅ diṅk meë ci Peth-täth cop wīc, cue wä kä Je-ru-tha-lēm jīeende kä The-tha-ria,

2ḡuṅṅth in cu bööth palä tin dīt keṅε bööth jī Juudh je laṅ ruac ke kuj Puol. Kä cuke je pal,

3thiēcke Peth-täth ke ḡöö be ke nhök ḡöö ba Puol naṅ kä Je-ru-tha-lēm. Kä ke thuṅk cike cṅp bīmä laṭke ḡöö bike je wä näk dup.

4Kä cu Peth-täth ε loc εn ḡöö Puol yiēnke je kä The-tha-ria, kä ḡän puṅnydä ḡöörä loc εn wīni ke ḡuṅṅth mi tot.

5Kä εno cue wee j, “A bööthkun wä keel ke ḡä, kä mi tēēke mi jīäk kä wut εmə, ake ḡoanyke je.”

⁶Ke kor kä meë ce cien reydiën ke n̄n bädäk kie wäl, cue loc kä The-tha-ria. Kä ke cän̄ in d̄oŋ cue nyuur w̄ī koamde guäth luok, kä cue je lat en yöö ba Puol nööŋ.

⁷Kä meë ci Puol cop, cu j̄i Juudh tin beë kä Je-ru-tha-lem je gol, kä cuke je tok ke mi goanyke je ke goonyi ti n̄uan ti bëc bëëc ti /ca thuokdiën dee lat.

⁸Kä cu Puol ε lar rey gan̄de j̄, “Yän thile mi j̄ääk mi cä lat ke kuj̄ n̄ut j̄i Juudh, kie luaak Kuoth, kie Thii-ther.”

⁹Kä Peth-täth goore yöö ba je nhok ε j̄i Juudh, cue Puol thiec j̄, “J̄in goori wä kä Je-ru-tha-lem, kä en w̄ini ba j̄i wä luk ke goonyi t̄it̄i n̄iamdä?”

¹⁰Kä cu Puol wee j̄, “Yän nan̄ä diëwdä n̄iam luok Thii-ther, guäth in ba yä wä luk th̄in. Thile duer mi cä lät kä j̄i Juudh, c̄etke min n̄äci je agoaa.

¹¹Kä tääm̄e mi t̄aake duer mi cä lat mi dee yä jak kä l̄iw, /cä je gor en yöö bä liä wän. Kä duunde yöö mi thilke goonynikien luot ke kuj̄dä, thile ram kel mi dee yä kam ke. Bä diwdä nöŋ Thii-ther.”

¹²Kä meë ci Peth-täth ruac ke j̄i luokde, cue je loc j̄, “J̄in ci diwdu nöŋ Thii-ther, kä bi wä ni kä Thii-ther.”

Lät Peth-täth kuäär ni Ag-ri-pa luk Puol

¹³Ke kor kä meë ci n̄in ti tot thuuk, cu kuäär ni Ag-ri-pa kene Ber-nith cop kä The-tha-ria, ke yöö ba Peth-täth ben ner.

¹⁴Kä meë cike n̄in ti n̄uan n̄in en w̄ini, cu Peth-täth ruac luok Puol lat kuäär, weë j̄, “Tëëke wut miä wane me mi ca ban̄y yieenä ε Pi-lik.

¹⁵Kä meë t̄aä kä Je-ru-tha-lem, cu bööth palä tin d̄it̄ kene d̄it̄ j̄i Juudh yä lat ruac ke kuj̄de, thiëcke yöö ba je kum.

¹⁶Kä cua ke j̄iök en yöö /cie cian̄ j̄i Röm en yöö ba ram mi teke goony thöp a n̄ot /kene ni röm kene göönyke, kä be teke guäath ke yöö be r̄o gan̄ kä goony in goanyke ni je.

¹⁷Ke kuj̄ em̄o meë cike ben duol en wane me, yän thile guäath mi cä thuk, kä duunde yöö meë ruond̄e, cä nyuur w̄ī koamdä guäth luok, kä cua je lat en yöö ba wut em̄o nööŋ rec.

¹⁸Kä meë ci n̄ey t̄ëe goanyke je r̄o j̄iec, cuke thil duer mi cua gony ni je meë diëwä deë lat.

¹⁹Kä cuke teke th̄aaj̄ ruaacni ti guac th̄in ke kuj̄ kuoothädiën kene ke kuj̄ raam mi coal Yecu, mi ci l̄iw, kä lat Puol ε j̄ t̄ëc ε.

²⁰Kä meë ce w̄icdä ȳic ke duor̄p mi deë, cua je thiec mi goore wä kä Je-ru-tha-lem ke yöö ba je wä luk en w̄ini ke goonyi t̄it̄i.

²¹Kä mēē ci Puol ε gor en yōō be te yieenā, ke yōō ba diw luokde nōḡ kuäär Rōm in diit, cua je lat en yōō ba je yien amāni mi cā je jākä Thii-ther.”

²²Kä cu Ag-ri-pa Peth-tāth jiök i, “Yän puonydā nhoakā je en yōō bā wut eme liḡ.” Cue je loc i, “Iruun bi je liḡ.”

Puol nham Ag-ri-pa keε Ber-nith

²³Kä mēē ruondε cu Ag-ri-pa keε Ber-nith ben ke ben liakā mi diit, kā cuke coth dueel luok keel ke kuar lathkēeri, keε bööth wutni wec. Kä cu Peth-tāth ruac lat, cua Puol nōḡ rec.

²⁴Kä cu Peth-tāth wee i, “Kuäär ni Ag-ri-pa ke yen ney diaal tin te keel ke ko, yen cia wut eme nen, min ci ji Juudh diaal tin te kā Je-ru-tha-lem keε wane me yā thiec ke kuide roal ken, i /ce dee le not ke tēk.

²⁵Kä duunde yōō thile mi cā jek kā je mi dee liḡ cop. Kä min ci puonyde diwde nōḡ kuäär Rōm in diit, cā je lar en yōō bā je jāk.

²⁶Kä thile yā mi roḡ mi dēē goar kuäärā ke kuide. Ke kuḡ emo cā je nōḡ nhamdun, kā ε ni nhamdu, lö kuäär ni Ag-ri-pa, ke yōō ke kor kā mi cane je thiec, doḡ bā teke mi goarā.

²⁷Ke yōō caarā je /ce goaa en yōō jākä raan yieenā, a thil luotni goony ti ca goar je.”

Lät 26

Gaḡ Puol ke ro nham Ag-ri-pa

¹Cu Ag-ri-pa Puol jiök i, “Jin tii ke guath ke yōō bi ruacdu lat.” Kä cu Puol tetde riny kā cue gaḡde ke ro lat i,

²“Yän caarā je en yōō taḡ ke ban ke yōō ε nhamdu, jin kuäär ni Ag-ri-pa, en nin bā gaḡdā ke ro lat thin wale ke kuḡ goonyini diaal tin goanyke ni yā ε ji Juudh.

³Ke yōō ḡaci ciḡ ji Juudh diaal elḡ, keε ḡaknoḡnikien. Ke kuḡ emo yän laḡā ji ke yōō bi yā liḡ ke päl piny.”

⁴“Ji Juudh diaal ḡackε tēkdā ni ḡeetädā. Dāc ken tēkdā keeliw, a tooke je ke nham ni wiidā cu māni Je-ru-tha-lem.

⁵Ci ken ε ḡac ke guath mi bäär, mi deeke thuok lat, en yōō ε yän raan Pa-ri-thii buḡ in cuḡ ciaḡdien elḡ ke ciaḡ Kuoothāda.

⁶Kä täame cuḡā rey luok wane me, ke kuḡ ḡāthā ke min ci Kuoth ε lat guandḡḡniko.

⁷Kä ε jεn εn n̄n gōōr thuk duēlikō d̄aŋ wäl w̄icdε rεw ε ̄ dēē jek, min palke Kuoth ke wäär kene cāŋ. Kä ε kuj̄ n̄āthā εmō Kuäär εn min gōanyke ni yā ε j̄i Juudh!

⁸Kä εŋu caar yen εmō, yen n̄ey t̄it̄i εn yōō /ci Kuoth naath dee j̄icε l̄ith?

⁹“Yān bā cua je car εn yōō bā l̄at ni ti n̄uan ti guac ke ciōt Yecu raan Na-dha-rēth.

¹⁰Kä ε jεn min cuā lat kā Jε-ru-tha-lεm. Cua buōm jek kā böōth palā tin d̄it̄ ke yōō bā n̄εε Kuoth ti n̄uan l̄ath dueel yieenā, kā mēē cakε kum ke liāā, cua mēkdā l̄ath kā yōō bakε nāk.

¹¹Kä guathni ti n̄uan cāke jak kā duackε guathni palā j̄i Juudh diaal, kā cuā je yōn εn yōō bike ruac j̄iāk ke Yecu. Kä ke k̄εc l̄aac mi d̄iit̄ kā ke, cua wā wiini ti k̄ōkien ke yōō bāke wā duāc.”

Lat Puol ke r̄ietdε ke rō

(Lät 9:1-19, 22:6-16)

¹²“Kä ε kuj̄ kā n̄εmε ε nēē wā ke yā kā Da-math-keth ke luāŋ kene ruac böōthni palā tin d̄it̄.

¹³Kä ke cāŋdäär, lö kuäär r̄ey duōp, cua buay mi bēē nhial n̄εn mi buoy ni jεn kā buay cāŋ, m̄εrε guāath ēē t̄āā th̄in k̄ōnε n̄ey tēē j̄äl k̄εel ke yā.

¹⁴Kä mēē cakō t̄εth k̄ōn diaal, cua j̄ow liŋ mi ruac ke yā ke thok Ȳi-bε-ru ̄, ‘Thōol, Thōol, εŋu ciεŋi yā a j̄iāk o? Moci ni rō ke buōt ke kuēdu ke tan̄ mi moth thokdε.’

¹⁵Kä cua thiec ̄, ‘E j̄in̄ ŋa, Kuäär?’ Kä cu Kuäär wee ̄, ‘E yān Yecu in ciεŋi a j̄iāk.

¹⁶Kä duunde yōō j̄icε rō kā cuŋni ke ciōku. Ke yōō cā pāl kā j̄i ke kuj̄ kā m̄εmε, εn yōō cā j̄i kuany ala läätdā. Kä bi naath l̄at tin ci n̄εn kā yā kene ŋōaani tin bā nyuōth j̄i ke nhiam.

¹⁷Yān bā j̄i luāk kā n̄εku kene Jur tin j̄ākā j̄i kā th̄in.

¹⁸Kä bi wāŋkien l̄εp, ke yōō dee ke rō r̄it̄ kā muth kā dee ke wā buoyā, kene rietdien ke rō kā buōm C̄ey-tan, wādien kā Kuoth, kene yōō dee ke pāl dueeri jek, kene guāath r̄ey n̄εni tin ca l̄ey ke ŋathdien ke yā.’ ”

Lär Puol ke l̄atdε

¹⁹“Ke kuj̄ εmō, lö kuäär ni Ag-ri-pa, /k̄an̄ thil luth ke nyuuth in cā n̄εn nhial.

²⁰Kä cua l̄at n̄ey tēē te kā Da-math-keth ke nhiam ke Jε-ru-tha-lεm, kene rōl Ju-dia k̄εliw cu amāni Jur bā, εn yōō bike rō r̄it̄ dueeri kā bike rō riet Kuoth, kā bike l̄ät ti rōŋ ke rietdien ke rō l̄at.

²¹Ke kuj̄ kā m̄ōmō cu j̄i Juudh yā k̄āp r̄ey luaak Kuoth, kā cuke gōr ni nāktdā.

22Kä amäni en wälē luäk yä Kuoth. Kä eno yän cuṛṇä wane me, latdä nändä ney diaal tin toatni kene tin dij̄t. Kä thile mi latdä ε ni tēē ci göök ke Muthε ke lat en yöö bi tuṛok.

23Min la yöö bi Me-thia ti bēc bēēc dhil rut, kä ε jen ram in koṇ ro jiec liṭh, kä be ruac buṛyā lat neekon kene Jur.”

24Kä mēē gaṇ Puol roode ino, cu Peth-täth ruac ke jow mi dij̄t i, “Puol, jin ci yṛṇ! Ḍäc ṇṇaanidu ε dij̄t emε ce j̄i jakä yṛṇ!”

25Kä cu Puol ε loc i, “Yän /kaṇ yṛṇ, kuäär in goaa ni Peth-täth. Yän latdä ni thuṛk.

26Ke thuṛk kuäär ṇäce ṇṇaani tiṭi, kä ruacä ke je a thil dual. Ke yöö ṇäcä je ke loṛdä en yöö thile duṛṛ kel kä ruaacni tiṭi mi ci wiṛde bäl, ke yöö /kaṇ mēme lat gukä.

27Kuäär ni Ag-ri-pa, jin, ṇääthi göök? Ḍäcä je en yöö ṇääthi ke.”

28Kä cu Ag-ri-pa Puol jiök i, “Jin pēthi ke yöö bi yä jakä raan koaar Kritho?”

29Kä cu Puol ε loc i, “Cäṇε mi ε guṇṇath mi tot kie guṇṇath mi bäär, yän palä Kuoth en yöö bi jin yene ney diaal tin lieṇke yä wälē, dee yen ceṭke yä a thil ni kuatni ciikni tiṭi.”

30Kä cu kuäär ro jiec kene mädhij̄r, ke Ber-nith amäni ney tēē nyuur ke ke keel.

31Kä mēē wäke raar cuke ruac kä ro i, “En wut emε thile mi /ce lat mi dee liṇṇ, kie yieen cop.”

32Kä cu Ag-ri-pa Peth-täth jiök i, “Wut emε dēē je lony, duṇ mi /kene diwde nōṇ Thii-ther.”

Lät 27

Wä Puol kä Röm ke rief

1Kä mēē ca je lat en yöö bakṵ wä kä l-ta-li ke murküb, cuke Puol kene thaṇṇ neeni koṛkien ti ca yian kuēṇ tēdä kuṇ bunä lathkēeri A-gäth-teth mi coal i Ju-liäth.

2Kä cuako wä rey riṇṇy mi bēē kä A-dra-mi-tum mi gor wä wij̄ni E-cia ti te wiṛ bar, cuako wä bar, a te A-rith-tar-keth raan Ma-tha-do-nia kä The-tha-lo-ni-ka ke ko keel.

3Kä mēē ruṛnde cuako yiēn kä Dhi-don, kä cu Ju-liäth Puol ciēṇ agoaa, kä cua je nhök yöö be wä kä mäthnike ke yöö ba je wä kaṃ min goore.

4Kä mēē cakṵ wä bar en wij̄ni ke murküb cuako wä ke gēk Ki-ti-yim kuj̄c mi thil jicam ke yöö luorko ni jicam.

⁵Mëë cakɔ wä kuḷ bar mi thiak ke Thi-li-cia keŋe Pam-pi-lia, cuako ben kä May-ra rey rööl Li-cia.

⁶En wḷni cu kuäär lathkëeri murkăb jḷ A-lek-dhan-dri-ya mi dḷit mi wä kä I-ta-li jek, kä cue kɔ kuēḷ thḷn.

⁷Cako jal a măth ke nḷn, kä cuako cop a bęc kä Kä-ni-dăth, kä mëë /ken jḷoam kɔ nhök wä nhiam, cuako wä ke gëk Thal-mo-ni kuḷc Ku-riit mi thil jḷoam.

⁸Mëë cakɔ thiak ke gëekde ke cuḡp mi bęc, cuako ben guăth mi cɔal jḷ “Thok Waath mi Gɔaa”, mi thiak ke wec La-thia.

⁹Ke yöö ci guăth mi bäär thuuk baan, keŋe yöö ci jal ku bęc, kä ci cāḷ tḷmă mjeth ku thuḷ wä. Cu Puol ke luek,

¹⁰wee jḷ, “Kuäär, guɛcă je en yöö bi jalān bęc elḷḷ keŋe bath ḷḷaani mi dḷit, kä /cie kuak keŋe murkăb kărḷ, amăni tēkdan bă.”

¹¹Kă duunde yöö cu kuäär lathkëeri lḷn ni ruac kuḷr gëeri murkăbă keŋe guḷn murkăbă kä min ca lătde ε Puol.

¹²Kă ke yöö /ci thok waath emɔ gɔaa ke yöö dee naath jḷoam thḷn, cu rḷw nath nhök ni yöö bike wä rey bar en wḷni, ke çar kä yöö dee ke Pi-nik cop, guăth in deeke jḷoam thuk thḷn. Jen Pi-nik ε thok waath Ku-riit mi lot ni kuḷc cuëëc konyă çḷḷ keŋe kuḷ caam konyă çḷḷ.

Thul rey Bar

¹³Kă mëë ci jḷoam kuec cuëëc yɔaa ε tok ke puḡt, cuke ḷac ni yöö bike cop guăth in gôrke. Inɔ cuke löc murkăbă lueey raar kä cuke rḷ ruɛc ke pöm bar Ku-riit.

¹⁴Ke guăth mi tɔt cu thul mi dḷit, min cɔal jḷ “Jḷoam kuec caam kănyă çḷḷ” puḡt, putde raar kä dhuḡḡl.

¹⁵Kă mëë cε murkăb kăp, a /cε jḷoam dee lor, cuako je päl, kä cue kɔ lök.

¹⁶Kă mëë cakɔ cop kuḷ dhuulă mi cɔal jḷ Kɔda cuako rief in tɔt yɔac ręc a bum.

¹⁷Kă ke kər kä mëë ca rief nōön ręc, cuke puḡny murkăbă yien ke dep. Kä ke yöö dualke ke yöö bike dḡḡt rey litdă Thir-tith, cuke tin jal ke murkăb lony, kä cue murkăb lök ke jḷoam.

¹⁸Kă mëë ci ε muan kɔ ciēḷ a jḷăk, mëë ruḡnde cuke je tok ke mi yuorke kuak yieer.

¹⁹Ke cāḷ in dḷḡkdien cuke tin la yianke ni murkăb yuor yieer ke tetkien.

²⁰Kă mëë /ken cāḷ kie kuɛl jɔc ke nḷn ti ḷuan, kä put jḷoam mi dḷit, kä cu ḷathda ke yöö bako kăän thil.

21Kä ke yöö cike tey a /cike m̄ith ke guḡath mi bäär, cu Puol ro jiec reydiën, kä cue ke j̄ök i, “Wutni, dee gḡaa ni mi cia yä liḡ, mēē /kane j̄iēen kä Ku-riit, kä /cane dāk eme kene bath ḡaani dee le tuock.

22Kä täame cuḡmä ye kane buḡm loaac, ke yöö thil tēk raam kel mi bi bath reyduḡ, kä ε ni murkāb kārḡa bi bath o.

23Ke yöö min wār cue teke jāäk Kuoth mi ci cuḡḡ gekädä, Kuoth in lapä raande kä palä,

24ce yä j̄ök i, ‘/Cu dual, Puol, j̄in bi ro dhil ke cuḡḡ nhiam Thii-ther. Kä ke thuḡk, Kuoth be ney diaal tḡ j̄äl ke j̄i keel tḡ k̄än.’

25Kä eno, wutni, kane buḡm loaac, ke yöö taḡ ke ḡath ke Kuoth en yöö be a j̄en paḡny en n̄in ce lar yä.

26Kä duunde yöö bane dhil cop dhuulä kel.”

27Mēē ci wäär in wäl ḡuandien cop, mēē loake ko kuj̄ bar A-de-ria ke wädäär cu gēer murkābä je diw i cike thiḡk ke rar.

28Kä eno cuke luēḡde them, kä cua je jek ala m̄it̄iri ti j̄ien ḡuaan mēē cike wä nhiam kä mi tot cuke je nyock ke them, kä cua je jek ala m̄it̄iri ti j̄ien diḡk.

29Kä mēē dualko ke yöö bako rḡ yiath kä pääm, cuke löc daḡ ḡuan yuor piny thaar murkābä, cuke pal ke yöö bi ḡow baak.

30Kä mēē goor gēer yöö bike rḡ bar rey murkābä, kä cuke r̄ey in tot luay yieer, ceḡke mi luayke ni löc nhiam murkābä piny,

31kä cu Puol kuäär lathkēeri kene neeke j̄ök i, “/Ca ye bi k̄än, ε ni mi te wutni t̄it̄i rey murkābä.”

32Kä cu lathkēeri dep riḡḡy in tot tem, kä ca je paḡ wä.

33Kä a ḡot /ken ḡow ni baak, cu Puol ney diaal com ke yöö bike m̄ith, wee i, “Wale ε j̄en c̄aḡ in wäl ḡuandien in taḡe lipä baḡḡ a thil m̄ieth, mi cia came.

34Ke kuj̄ emo, ḡän laḡä ye ke yöö bia m̄ith, ke yöö bia tēk. Ke yöö thile m̄iem wec raam kel kä ye mi be bath.”

35Mēē ce mem̄e lat, cue juray kan, kä cue Kuoth laḡ tēth loaac nhiamdien diaal, cue je puḡny kä cue m̄ieth tok.

36Kä cu lockiën diaal buḡm, kä cu ken diaal m̄ith.

37(Kon ney diaal tēē te rey murkābä ke kon ney ti kur r̄ew w̄icde j̄ien bārḡw w̄icde b̄äkel.)

38Kä mēē cike riḡḡ, cuke murkāb jakä puol, ke yoriën ke bel yieer.

Tööl murkābä

³⁹Mëë ci yow baak, /kenke rar η̄ac, kä cuke gor bar mi car car nen, kä cuke je car en yöö ba murkáb gër raar, mi lotde ro.

⁴⁰Kä eno cuke löc murkábä luony yieer. Kä cua tin yianke rijitni lony. Kä cua bij in la jäl ke murkáb kuëñ nhiam murkábä kujc jioam, cuke cu wä gorä mi car car.

⁴¹Kä duunde yöö cu murkáb kək röm yiëri mi jany jany. Kä cu nhiam murkábä ro pijem, kä cue doot a /ce jäl, kä cua thar murkábä töl ε muañ.

⁴²Kä cu car lathkëëri a yöö, bike mabuuthni näk, ke yöö thile kel mi bi ket a bi ro leny.

⁴³Kä ke yöö goor kuäär lathkëëri yöö be Puol kán, cue ke pën capdien in görke latde en yöö /ca bi lat. Kä cue ney ti η̄acke ket lat yöö bike ro yuor yieer ke nhiam kä bike ket thok waath.

⁴⁴Kä bi duoth nath wä ke jien kene tööl murkábä. Kä cue cua jen min cup ke ney diaal raar.

Lät 28

Tin ci tuock kä Puol kä Mal-ta

¹Kä mëë cakö cop raar ke mal cuakö je η̄ac en yöö cöalke dhuööl emö i Mal-ta.

²Kä cu ji ciëñ emö kö nyuoth kōac loaac elöñ. Kä min ci nhiaal dëm tok kä ci yow kōac, cuke mac döp, kä cua kōn diaal cōal thjn.

³Cu Puol tñj jien ruööl kä cue ke lath maac, kä en guäth emö cu denjiek ben raar ke lëth maac, kä cue ro thac tetädε.

⁴Mëë ci ji ciëñ thöl nen ce ro thac tetädε, cuke ruac kä rö i, "Wut emε be la luuc nath. Cāñ mō ce kääñ yieer o, /ken kuoth ε nhök yöö be tēk."

⁵Kä jen cue thöl tñj maac, kä cue thile mi ci je jek.

⁶Cuke liëp, carke je en yöö be puonyde puat kie be tæth a be liw. Kä mëë cike liëp ke guäth mi bäär, kä /kenke riek mi ci tuock kä je nen, cuke carien rit kä cuke je tok ke mi ruacke i ε kuoth.

⁷Kä en ciëñ emö thieeke ke kaak wutdä mi cōal i Pu-be-liäth, mi la booth dhuulä. Kä cue kö nyuöör agoaa elöñ, ce kö göñ ke njn dan diök.

⁸Kä eno cu guān Pu-be-liäth tōc ke juey lethä puany kene wä raar. Kä cu Puol ε wä gujil, kä cue je jak kä goaa ke pal kene läth tetnike puonyde.

⁹Kä ke kor kä mëë ci memε tuock, cu duoth nēni tin teke liaw wij dhuulä emö ben bä, kä cua ke jakä göw.

10 Cuke muc ti nuan kam ko, kä meë cakɔ thiak ke jien, cuke njaani diaal tin görko laṭh rey murkää.

Wä Puol kä Röm

11 Ke kor päthni daṅ diok cuako wä ke murkääb mi ci jioam wii dhuulä. E murkääb A-lek-dhan-dri-ya mi cöali "Kuth ti Cuëëk".

12 Meë cakɔ cop kä Thi-ra-kuudh cuako nin diok nin thin.

13 Kä en wini cuako cop kä Re-jum. Ke kor caṅ kel cu jioam mi beë kuj cuëec je tok ke puot, kä ke cāṅ in rewde cuako ben kä Pu-te-oli.

14 En wini cuako ji nāthä jek, kä cuke ko col ke yöö bakɔ te keel ke ke ke nin daṅ bārow. Kä eno cuako ben kä Röm.

15 Kä meë ci ji nāthä tin te kä Röm ko liṅ cuke ben amäni Guṁaṁṁ "Kokä A-pi-uth" keṅe "Duël jaali daṅ Diok bakɔ ben Lor". Meë ci Puol ke nen, cue Kuoth laṭ tēth laac, kä cue buom.

16 Meë cakɔ ben kä Röm, cua Puol nhök yöö be teke taade keṅe lathker min yien je.

Puol keṅe bööth ji Juudh kä Röm

17 Ke kor nini daṅ diok cue bööth ji Juudh tin te en wini ruol guāth kel. Meë cike ro dol, cue ke jioak i, "Dämaari, cāṅe meë thile mi cā läṭ kä naath kie cieṅ guandōṅnikōn, ṅotde cua yä yien kä Je-ru-tha-lēm, kä cua yä laṭh tetni ji Röm.

18 Meë cike yä thiec, cuke je gor en yöö ba yä lony, ke yöö thile luot mi deë kueth ni yä liṭh rey luokdä.

19 Kä duunde yöö meë ci ji Juudh luonydä lok, cue yä kuok yöö bä diwdä nöṅ Thii-ther cāṅ ni meë thile mi goanya neekä.

20 Ke kuj lot kä memē cā thiec en yöö bä ye guil kä bä ruac ke ye. Kä ke thuok ca yä yian ke kuat ciikni emē ke kuj raan in nāth ji l-the-rel e."

21 Kä cuke Puol loc i, "Thile waregakni ti cakɔ jek ke kujdu kä Ju-dia, kä thile raan kä dämanikōn tin ci ben en wane me ci ruac mi jiääk lat ke kujdu.

22 Kä duunde yöö görko yöö bakɔ min caari liṅ kä ji, ke yöö ke kuj bunä emē ṅackɔ je en yöö guāthni diaal latke je jor e naath."

23 Kä meë cike cāṅ mek yöö bibe jek ke je, cuke ben kä je dueel in nyuure thin a nuanke. Kä cue ke laṭ memē nibe runwan amäni thiaṅ, cue ke laṭ nēnde ke kuj kuäärä Kuoth, kä yone je en yöö bibe Yecu ṅac ke lockien kä ṅut Muthe keṅe ruaacni göökni.

24 Kä cüe thaaṅ nath riṭ kä cu thaaṅkien tin kōkien ε loḱ en ḡöö ba min cε lar ṅäth.

25 Kä eno, cuke guac kārō, kä mēē dāk piny, cu Puol ruac keḷ lat i, “Te Yiēē in Gōaa in Rēl Rō ke cuōṅ ke läre guandōṅnikun ke thok gōkä ni I-ca-yaa i,

26 ‘Wēr jiōkni ney tōtō i, Liēṅe agōaa duunde ḡöö /cε bi cop loōcdun, kä guece agōaa duunde ḡöö /cia bi ṅac.

27 Ke ḡöö ney tītī ci loḱien dōr, kä jīthkien bum liēṅdien, kä cike nyinkien kum, ke ḡöö /cike bi guic ke nyinkien, kä /cike bi liṅ ke jīthkien, kä cε bi cop loḱnikien, ke ḡöö /cike rō bi riet ḡä a bake jakä ḡow.’

28 [Kä ṅacε je en ḡöö ca kaṅ Kuoth εmε jāk kä Jur. Kä bike je liṅ.]”

29 Kä mēē ci Puol rieet tītī lat, cu jī Juudh dāk piny, kä gake kamnikien εloṅ.]

30 Kä cu Puol cien en wīni ke run daṅ rēw ke tetde kārōa, kä la nyuure ney diaal tin ci ben kä je.

31 Kä la latde kuäär Kuoth kä ṅiice ke kuj Kuār ni Yecu Kritho a jōc, a thile mi pen je.

Röm

Röm 1

- 1** Ɛ yän Puol, läät Yecu Kritho, kä ca cöl ke yöö be a jak, mi ca lëy golä ke kuj thukni ti gow ke kuj Kuoth.
- 2** Ci Kuoth ke lar ni wal ken thuk tin gow ke kuj Yecu ke thok gööknike cętnike min cake gęr kä Ruac Kuoth in Rel Ro.
- 3** Ke ken thuk ti gow ke kuj Yecu Gatde, min la kuëë Dee-bid ke dieth.
- 4** Kä ke yöö ca je jiec lith, ca je lat en yöö Ɛ Gat Kuoth ke yiëë in rel rō rey bumä mi diit. Kä Ɛ jen Yecu Kritho Kuääran.
- 5** Kä ke Yecu Kritho Kuääran, ci Kuoth yä kam cuęę ke yöö bi yän a jääk ke yöö bä jur diaal nöön rey luthä njäthä ke kuj ciętäde.
- 6** Kä yen tin ciej kä Röm ca ye cöl bä ke yöö bi yen a ney Yecu Kritho.
- 7** Kä yän gęęrä ye memę yen neę Kuoth diaal tin te kä Röm, tin nhöke kä ce cöl ke yöö bice a neęę. A puęth kene mal Kuoth in la Guęęra kene Kuäär ni Yecu Kritho teke ye.

Pal tęthä Iaac

- 8** Ke nhiam, lęrä Kuothdä tęth Iaac rey Yecu Kritho ke kujdun yen diaal, ke yöö ca njähdun lat rey yęaa keeliw.
- 9** Ke yöö Kuoth in latdä ikä ke yiëädä ke latdä ke thuk ti gow ke kuj Gatde, jen Ɛ neendä ke yöö la ye a tięmä guęthni diaal rey palikä a thil pak.
- 10** Thięcä, i mi nhök Kuoth Ɛ ke jöak dęę be teke guęęth mi bä ke yä kä ye.
- 11** Ke yöö yän gööra je elęę i dęë ye nen, ke yöö dęë muc yieekä nyuak keel ke ye kä dęë ye bum.
- 12** Kä luętdä ni yöö bane rę com keel ke ciej njäthädan, njähdun kene njäthdä.
- 13** Yän gööra yöö bi yen Ɛ njac, dāmaari kä nyiemaari, en yöö cā yęę guęthni ti njuan, i bä ben kä ye, duunde yöö tęęke mi pen yä ben. Yän gööra yöö bä naath jakä njäth reyduń cętkę min cā lat rey Juri tin kęę.
- 14** Yän tęę ke lat ke kuj ję Gę-rith kene Jur ti kuecke ciej ti com, kene kuj neeni ti pel kene ney ti dęęę.
- 15** Ɛ jen görä yöö dęë ye wä lat thuk ti gow ke kuj Yecu, o yen ney tin te kä Röm.

Buęm thukni tin gow ke kuj Yecu

- 16** Ke yöö yän liakä rō ke kuj thukni tin gow ke kuj Yecu, ke yöö Ɛ buęm Kuoth ke kuj känä neeni diaal tin njäth, ke kuj ję Juudh ke nhiam cu mäni ję Gę-rith bä.

17Ke yöö ci thuk tin gow ε nyoth en yöö ci Kuoth naath laṭh rey cuṇi ke je keel. Ce je laṭ ke ṇaṭh ni tukä cu mäni guutde, ceṭke min ca gōr i, “Jen ram in teke cuṡṡṡ be tēk ke ṇaṭh.”

Duer jī yṡaa

18Ke yöö ci waṇ Ibaac Kuoth jṡṡc nhial ke kuj dujṛä keṇe jīäk nath tin ci cian dueerikien thuṡk nhat piny.

19Ke yöö min deë ṇac ke kuj Kuoth ca laṭ ke, ke yöö ci Kuoth ε nyuṡh ke.

20Ni meë ku Kuoth yṡw cak, taṡde min ci jṡc, ala buṡmde min dōraar keṇe ciaanṡe min rel rṡ, ken cike jṡṡc kä tin ce laṭ. Ke kujc emṡ ken ney tṡṡi cike thil cuṡṡṡ en yöö deeke wee kuecke je.

21Ken ṇac ken Kuoth kä /ken ken ε luṡh ceṭke Kuoth kie kam tēth Ibaac. Kä cu caṛien cuṡ mi thil luṡt, kä cu caṛ baanṡdien cua ni muth.

22Ruac ken i pelke, duunde yöö cu dṡr ni ken,

23kä cuke pal Kuoth in tēk päl wa pal ni ti ca laṭ ceṭke naath, ke diit, ke ley, keṇe muṡṡ pieny tin la liw.

24Ke kujc emṡ cu Kuoth ke cu pal yöö laṭke tin gōṡ loṡkien ε, kä cuke cu laṭ ni nyin pṡcä ke rṡ.

25Cike thuṡk ke kuj Kuoth luel ke kac, kä ken palke ni mi ca cak kä läṭ keṇe ikä, a /ci mṡ a Kuoth in cak ti diaal, min deë liak ni je amäni cāṇ kel! Inṡṡ.

26Ke kuj kä meme ci Kuoth ke cu pal ciaanṡ pṡcṡdien ε jīäk emṡ. Ci mänkien cianṡ tṡṡcä cṡṡnikien luel ke tṡṡc mään ti kṡkien.

27Ke jen duṡṡp emṡ bä ci wutni ciaanṡdien ke män päl, cuke wä gōr ni puṡnykien ke rṡ. Läṭ wutni ni läṭ pṡcä ke wutni ti kṡkien, ke kujc emṡ cike rṡ nōṇ duṡc ke kuj dueerikien.

28Kä ke kuj kä yöö cike thuṡk loṡ ke kuj Kuoth, ci Kuoth ke pal caṛ mi baṇ ke yöö bike laṭ ni tin /ca dee laṭ.

29Cike cu thiaṡṡ ke cianṡ dueeri diaal ke jīäk, ke diṡ Ibaac, keṇe nyir. Thiṡṡke ke tieel, ke luc nath, gak, kac, kaṇ, ke jī gueeri,

30ti jī luṡm, ney ti nyier ke Kuoth, ke jīäk thuṡk, jī liakä, ney ti lar liakdien, jī caṡp jīäkni, ney ti thil luth ke diēṡhkien,

31ney ti dṡṡar, ti /ca ṇaṭh, ti thil loṡ, ney ti rēṇ.

32Ḍac ken ṇut Kuoth en yöö bi ney ti laṭke ti jīäk ti ceṭke tṡṡi liw. Kä /cike läṭ ni tṡṡi kä rṡ, kä nṡake ney tin laṭke tṡṡi bä.

Röm 2

Luk Kuoth cuṅε

¹Ke kujε εmo thile j̄i cuṅṅ, cāṅε j̄in ṅa, mi wij̄i radṅdien wā luk, ke ḡöö mi wij̄i luk ṅok ke kuj̄i raadṅdien kuethi ni rṅ, ke ḡöö j̄in luuk lät̄di ṅṅak ti cεtkε ke p̄any.

²Ḍacne je εn ḡöö luk Kuoth ε cuṅṅ mi luke ney ti lät̄ke ti cεtkε t̄it̄i.

³Kā j̄in ram ṅ luk ney tin lät̄ke tṅtṅ, kā j̄in puṅnydu lät̄di ke ε j̄in i, bi käǟn kā luk Kuoth?

⁴Kie dṅṅ bi ḡṅṅyde min dij̄it̄i kene ruṅtde, amāni liεp bitāde lṅk? Kuj̄i j̄in εn ḡöö Kuoth ḡṅaa lṅcde ke ḡöö be j̄i böth kā ḡöö bi rṅ r̄it̄i kā dueerku?

⁵Kā ke buṅm wecdu, kā εnṅ jaki ni duācdu kā be dij̄i εlṅṅ ke cāṅ luṅk, in bi jṅc ke cāṅ gaak luṅk Kuoth in cuṅ.

⁶Ke ḡöö j̄en be ramṅ culikā cεtkε pek lät̄nike.

⁷Kā ney tin lät̄ke ni ḡṅṅy kā ḡörke ni buay kene luth, a thil pek, bi Kuoth ke kām tēk mi dṅraar.

⁸Kā ke kuj̄i neeni tin ḡörke ni rṅ, kā /cike thuṅk luth, tin luṅthke ni cianṅ dueeri, bi Kuoth ke wuṅc gakte kene waṅ lṅaacde.

⁹Be teke cuṅc kene j̄iath lṅaac ke kuj̄i neeni diaal tin lät̄ke j̄iäk, be la j̄i Juudh ke nhiam amāni Jur bā.

¹⁰Kā duunde ḡöö bi Kuoth buay, kene luth, ke mal kām ney diaal tin lät̄ke ḡṅṅy, kā j̄i Juudh ke nhiam kene Jur bā.

¹¹Ke ḡöö Kuoth bi ney diaal luk a päär.

¹²Jur diaal tin ci duer a thil ṅut Muthε bike liw a thil ṅut bā. Kā j̄i Juudh diaal tin ci duer a teke rey ṅutdā ba ke luk ke ṅut.

¹³Kā /cie liεṅ ṅutdā ε ṅj̄n moc naath ke cuṅṅ nhiam Kuoth, duunde ḡöö ε lät̄ni kā min ci ṅuṅt ε lat.

¹⁴Kā Jur thile ke ṅut kā latke tin ḡṅṅṅ ṅutke ke t̄aṅdien, ken ney tṅtṅ ke ṅut kā rṅ, a cāṅ thile ke ṅut.

¹⁵Nyooth ciaaṅdien ḡöö min ḡṅṅṅ ṅutde ca je ḡṅṅ rey lṅcnikien. Kā ṅāc lṅcnikien nyoothε je εn ḡöö nṅmṅ ε thuṅk, min ḡṅṅny cārkieṅ ke ke thāṅṅ ḡuathni, kā ḡaṅke ke ke dueerkien.

¹⁶Ken t̄it̄i diaal bike tuṅok ke cāṅ in wā Kuoth t̄ēṅni cāri nath wā luk ke Kritho Yecu, cεtkε min ca lat ε thuk tin ḡṅw ke kuj̄i Yecu tin latdā.

Ji Juudh kene ṅut

¹⁷Kā j̄in, mi cṅoli rṅ, i raan j̄i Juudh, kā ṅāāthi ni ṅut, kā liaki rṅ ke thiēkdu ke Kuoth,

- 18kä ṅäci min gōṛ Kuoth ε ṽ deri laṭ, kä ṅäc mi gōaa ke ṽöö ṅäci ṅut.
- 19Gōṛi je ke loṅdu εṅ ṽöö bi ṽin a boṛth cōaar, kä ε ṽin buay kä ney tin te rey muṛth?
- 20E ṽin koṛc dōāari, kä ṅiic gan, a ti rey ṅutdä kä ṅäci ṅōaani diaal keṅe thuṛk keṅliw?
- 21ṽin ram mi ṅiic ney kōkien, /ci rō bi ku ṅieec? Guāathō latdi ṽiääk kuēb, ṽin la kueli?
- 22ṽin ram min laar je ṽ, /ci raan dee dhōm, la dhōmi? ṽin ram min lat kuth jien ṽōṛ, ṽin la lueek kuthni a maci?
- 23ṽin ram min liak rō ke ṅut, thile ṽi luth ke ṽäri ciεṅä ṅutdä Kuoth?
- 24Cεṭde ke min ca gōṛ ṽ, “Yaak naath ciōt Kuoth ke kuṽdun yen ṽi Juudh rey Juri.”
- 25Cuēl εpuc tēēke gōṽy, mi luthi ṅut, kä mi tōli ṅut ci cīaanṅ cuelädu thil luṛt.
- 26Kä mi ε ram mi /kaṅ cuēl käāp ṅuṛt tō, /ca thil cueläde dee lar ṽ ε cuēl?
- 27Inō, bi ney tin /kaṅ cuēl kä kaṛke ṅut ye kueth, yen ney tin teke ṅut mi ca gōṛ kä ca cuēl, kä tōle ṅut.
- 28Ke ṽöö /ci raan dee a raan Juudh mi thuṛk ke ṽōacde, kie ke cuēl mi thuṛk mi la duṅ puāany.
- 29Kä raan Juudh in thuṛk, ε raan Juudh ke reyde min ca cuēl loṅcde, kä nōmō ε laṭ yieekä Kuoth, a /ciε laṭ ṅutdä min ca gōṛ εṅ ram εmō. /Ci liakde bä kä naath, bēē kä Kuoth.

Röm 3

- 1E gōṽy in miṭh teke ṽi Juudh ṽ? Kie ε gōṽy ṅukä teke cuēl ṽ?
- 2E mi diṽt guāthni diaal! Ke nhiam ci Kuoth ruacde kaṅ ṽi Juudh.
- 3Kä εṅu mi dee tuṛk mi /ken thaṅṅ ṽi Juudh ṅath? Dere lot ni ṽöö bi Kuoth thil ṅath?
- 4/Cε der a jēn! Kuoth be dhil ṅot ala thuṛk, a cāṅ ni mō ci ney diaal a ṽi kaṅcni ṽ, cεṭke min ci Ruac Kuoth ε lar ṽ, “Ba ṽi moc cuṛṅṅ ke ruacdu, kä bi teke cuṛṅṅ mi wa ṽi luk.”
- 5Kä mi cīaanṅ ṽiäākdan nyoothe ṽöö läṭ Kuoth ni cuṅ, bane ṅu kule lar? Dēne wēē thile Kuoth cuṛṅṅ ke duācde ke kōn? (ṽān ruacä cεṭke raan.)
- 6/Cε der a jēn! Kä mi /ci Kuoth läṭ ni cuṛṅṅ, dere ṽōw kule luk ṽidi?

⁷Kä mi kacdä nyoothe thuḗk Kuoth kene puonyäde, kue la ḡu kua ḡä le luk ḡ, cḗtke ḡuḗn duerä?

⁸Kä ḡḡu /canḡ je larḡ ḡ, “Latne jiäk ke ḡöḡ dee ḡḡḡy kule ben? Ke thuḗk ci thḡḡḡ nath ḡä kueth, kä ca ḡä ḡony ḡ cä mi cḗtke nḡmḡ lar. Ken bake duäc ke duäc in rḡḡ ke ke.”

Thile ram mi teke cuḡḡḡ

⁹ḡḡu dḡḡ? ḡḡw ni kḡn ḡḡ Juudh kä ney tin kḡḡ? ḂḂy, /cie ḡen, ke ḡöḡ cä ke ku thuḡ lat ḡn ḡöḡ te ney diaal rḡy bumä duḡḡḡ, mat ḡḡ Juudh kene Jur.

¹⁰Cḗtke ti ca ḡḡḡ ḡ, “Thile ḡuḗn cuḡḡḡ, ḂḂy, thile raan.

¹¹Thile ram mi ḡäc ḡḡak. Thile ram mi ḡḡḡ Kuoth.

¹²Ci ken diaal rḡ riet gekä, cike wä duḡḡḡ keel. Thile ram mi lät ḡḡy. Thile a cḡḡe kel.”

¹³“Cḗt rölkien ke kḡḡḡ ti ḡḡḡ. Latke ni kanḡ nath ke lḗḗpkien.” “Te lueḡ denḡiekni thokdien.”

¹⁴“Thiḡḡ thukien ke kuethni amäni rietet ti jiäk.”

¹⁵“Puḡ ciökien ke wuth riem piny,

¹⁶te ni dḡḡ kene jiath loaac dupnikien,

¹⁷kä kujc ken cianḡ malä.”

¹⁸“Thil wanḡdien dual ke Kuoth.”

¹⁹Täämme ḡäc kḡne ḡn ḡöḡ nḡmḡ mi wä ḡut ḡ lar, latke je kä ney tḡ te rḡy ḡuḡḡ tḡ, ke ḡöḡ thile ram mi dee wee kujcḡ, kä derḡ te wḡḡ ḡḡaa keeliw ke kuḡn lätnikien nhiam Kuoth.

²⁰Kä thile ram mi ba moc cuḡḡḡ ke lät ḡutdä, ke ḡöḡ rḡy ḡutdä bä ḡäc duḡḡḡ thḡḡ.

Bä cianḡ cuḡḡḡ ke ḡḡḡ

²¹Kä täämme ci duḡḡḡ Kuoth in mocḡ raan cuḡḡḡ keel ke je ḡḡḡ, a /ci mḡ a ḡut. A cḡḡ ni mḗḗ ci ḡut kene ḡöök nḗndien lat ke kujde.

²²ḂḂ ḡen cianḡ cuḡḡḡ Kuoth min bä ke ḡḡḡ ke Yecu Kritho ke kuj neeni diaal tin ḡḡḡ. Ke ḡöḡ thile dääk,

²³ci ken diaal duer, kä penke a ciek kä ḡḡḡy puonyä Kuoth.

²⁴Cḡ ke moc cuḡḡḡ ke puḡḡ baanḡe ala muc baanḡ ke luḗlien dueeri ke Kritho Yecu.

25 Ci Kuoth ε thöp ala duḗḗp mi ba päl dueer nath ke liḗḗde ke ḡath nath ke je. Neme nyoothe ni ḡöö Kuoth guathni diaal la lätdε ni cuḡ, cεtke puḗth baḗḗde mēē päle ḡöö be naath duḗc ke kuj dueerikien.

26 Kä thope je ke ḡöö ba nyoth en tääme ḡ te ni jen ke cuḗḗḡ, kä mocene ram in teke ḡath ke Yecu ke cuḗḗḡ.

27 Kä banε rḗ liak ke ḡu? Thile ḡu! Kä be ku la kuj ḡukä? Be ku la ḡöö luth kḗn ḡut? Eēy, ε ḡöö ḡathne.

28 Kä kḗpne je en ḡöö ba raan moc cuḗḗḡ ke ḡath ḡolä kä lätdε ḡutdä.

29 Caari je ḡ ε Kuoth ḡi Juudh kārḗ? A /cie Kuoth Juri bä? ḡḗḗḗ, ε Kuoth Juri bä,

30 ke ḡöö Kuoth ε kel, kä be ney tin ca cuel moc cuḗḗḡ ke kuj ḡäthädien, amäni ney tin /kḗn cuel ke kuj ḡäthädien.

31 La kḗn ḡut a yār ke kuj ḡäthä emε? /Cε der a jen! Kä inḗ, la kḗn ḡut a jak kä ḡöö ba thuḗk.

Röm 4

Nyuḗth A-be-ram ke ḡath

1 Eḡu mi banε lar ḡ ci A-be-ram, guḗn guḗndḗḗḡḡnikḗn ε ḡḗc?

2 Kä mi ca A-be-ram moc cuḗḗḡ ke lätdε, jen tēēke luḗt mi dere liak ni rḗ, a /ci mḗ a nhiam Kuoth.

3 Kä eḡu ci ruac Kuoth in rεl rḗ ε lar ḗ? “Ci A-be-ram Kuoth ḡäth, kä ca je nhḗk ala cianḡ cuḡni kä je.”

4 Tääme pek kḗkä raam mi ci lätdε /ca je dee car ḡ ε muc, ε jen min ba yḡk kḗm je a la duḡde.

5 Kä mi ε ram mi /ci lätdε, kä ḡääthe Kuoth in moc ney tin teke dueer ke cuḗḗḡ, en ḡath emḗ ca je car ḡ ε cianḡ cuḡni.

6 Kä inḗ bä, cu Dee-bid ruac ke kuj raam mi ci Kuoth ε poth kä cε car ḡ teke cianḡ cuḡni a thil lätdε mēē wēē ḡ,

7 “Puḗth akε ney tin ca dueerkien päl, ney tin ca dueerkien woc.

8 Puḗth akε ram min /ci Kuäär ni Kuoth ε lar ḡ thile je duer.”

9 Latke puḗth emε ke kuj neeni tin ca cuel kārḗ, kie amäni ney tin /kḗn cuel bä? Kä la kḗn a wee ḡ, “Ca ḡath lar ḡ ε cianḡ cuḡni kä A-be-ram.”

10 Kä cue tuḗḗk ḡdi? E kḗr kä mēē ca cuel kie mēē /kḗne ni cuel? /Cie kḗre, ε mēē ḡotde /kḗne ni cuel.

11 Jen cue cuel jek ala nyuuth ciεηjä cuñni mēē ce jek ke ñath, a ñotde /kane ni cuel. Luotde ε yöö be je jakä guan ñeni diaal tin ñath a /kan cuel, kä ca lar i teke ke cian cuñni.

12 Kä jen bä ε guan ñeni tin ca cuel, kä /cie ñey tin ca cuel kärö, ke ñey tin guöörke ni ñath guandan ni A-be-ram ēē ñiam ε /kane ni cuel.

Ruac Kuoth jēke je ke ñath

13 Min ca lar i ba kam A-be-ram amäni kärke en yöö dee yow a dunde, /ce bä kä ñut, bēē kä cian cuñni ñäthä.

14 Mi dee naath min ca lar ε Kuoth jek ke guuri ñutdä, ñath ce la ban, kä min ci Kuoth ε lar ce thil luot.

15 Ke yöö ñut ñoñe wan löaac, kä guäath mi thil ñut thile je kac duirä.

16 Ke kuj emö ruac in ci Kuoth ε lar thijε rö ñäthä ke yöö min ca lar ba je ñun ke puoth baan Kuoth kamke je kar A-be-ram diaal ala muc baan. Kä /cie duñ ñeni tin kapke ñut kärö, amäni ñey tin nyuake ñath A-be-ram, (ke yöö ε guandan kön diaal),

17 cεtke min ca gōr i, “Cä ji jakä guan dööri ti ñuan.” Ruac emö ε thuok ñiam Kuoth A-be-ram, min ñääthe, min jak ñey tin ci liw kä tēk, min jak mi /ken kön te wanö kä te wanö.

18 Cu A-be-ram ñath a cän ni mēē thile mi dee ñath ke je, kä cue ben a guan dööri ti ñuan, cεtke mēē ca lar i, “Bi karku ñuan, cεtke kuel.”

19 /Kenε kōac rey ñäthä mēē ce guice röde i, cεtde ke ram mi ci liw, (ke yöö ci runke a kuor kel diēthde, kenε mēē ce Thara car i ε rol.)

20 Thile diw ñäthä mi jak je kä te leek leek ke kuj kä mēē ci Kuoth ε lar, kä cue piith bume rey ñäthäde a liake Kuoth,

21 kä röñe löcde en yöö te Kuoth ke luñ ke lat ke mi ce lar.

22 Ke kuj emö cua ñathde cu lar, i ε cian cuñni.

23 Kä rieet titi ni yöö, “Ca je lar i ε guan cuñni,” /kan ke gōr ke kuide käröa.

24 Cakε gōr ke kuidan bä, kön ñey tin ba je lar i ji cuñni kön ñey tin ñathke Kuoth ēē jiec Yecu Kritho lith.

25 Kä ca Yecu jakä liw ke kuj dueerikön, kä ca je jiec ke yöö ba kön moc ke cuöñ.

Röm 5

Tane ke cuöñ keel ke Kuoth

¹Ke kuj̄c εm̄o, ca k̄on moc cuɔɔŋ ke ŋaḥ, t̄ane ke mal ke Kuoth rey Kuaran ni Yecu Kritho.

²Ci Yecu k̄on n̄oŋ rey ḡäcä nhökä Kuoth min te k̄on th̄in. Kä liakne r̄o rey ḡäthadan ke nyuak ḡoɔyä Kuoth.

³Min d̄it ni jen, ε t̄eth laacdan rey cucädan ke γ̄öo ḡacne je cuɔc n̄oŋe ruɔt,

⁴kä ruɔt n̄oŋe cian wutdä, kä cian wutdä n̄oŋe ḡaḥ ke mi bi ben.

⁵Kä ḡaḥ ke mi bi ben /ce k̄on moc bath laac, ke γ̄öo nhök Kuoth ca tieth rey loɔnik̄on Yiëë in Ḡoaa in Rel R̄o min ca kam̄ k̄on.

L̄iw Kritho ke j̄i dueeri

⁶Ni m̄ëë ḡot k̄on a thil luḡ, en guḡaḥ εm̄o paŋy ci Kritho l̄iw ke kuj̄ j̄i dueeri.

⁷Bume εl̄oŋ en γ̄öo bi raan l̄iw ke kuj̄ raam mi guḡ cuḡni. C̄aŋ ino bä d̄oŋ dee raan ε ḡor j̄ be l̄iw ke kuj̄ raam mi ḡoaa.

⁸Kä ci Kuoth k̄on nyuɔthe nhökde ke γ̄öo m̄ëë ḡuotne ala j̄i dueer cu Yecu l̄iw ke kuj̄dan.

⁹Kä täame ca k̄on moc cuɔɔŋ ke liḡaḍe, kä min d̄it ni jen, ba k̄on k̄an kä waŋ laac Kuoth ke Yecu.

¹⁰Ke γ̄öo m̄ëë ḡot k̄on ala j̄i t̄er Kuoth, ca k̄on luɔc maarä ke liḡa Gatde. Kä min d̄it ni jen en täame, ε γ̄öo k̄on luɔc maar, kä ba k̄on k̄an ke t̄ekde.

¹¹/Ciε jen k̄arɔa ino, liakne r̄o ke min ci Kuoth ε laḥ rey Kuaran ni Yecu Kritho, min ci k̄on luɔc maarä ke Kuoth.

A-dam kene Kritho

¹²Ke kuj̄ εm̄o c̄etke min ci duer ben rey γ̄oaa ke ram kel, kä liḡa bëë ke duer, kä ino ci liḡa d̄äk kä ney diaal, ke γ̄öo ci ney diaal duer.

¹³εruc te duer rey γ̄oaa ni m̄ëë /kaŋ ḡut ni ḡun, kä /ca duer kuɔn mi thile ḡut.

¹⁴Kä cu liḡa j̄i γ̄oaa yien ni kä A-dam a bä kä Muthε, kä cu mäni ney ti /ken duer ke duɔɔp d̄uj̄rä A-dam, m̄ëë /kene ruac Kuoth luɔth. Kä en A-dam ε c̄ät raam in bi ben.

¹⁵Kä muc Kuoth baŋ /ce c̄äät ke A-dam in ci duer. Kä ke γ̄öo ci ney ti ḡuan l̄iw ke duer raam kel, kule d̄it ni nhök Kuoth kene muc baŋ rey nhökä raam kel ni Yecu Kritho min ce thöp ke kuj̄ neeni diaal.

¹⁶Kä muc Kuoth baŋ /ce c̄etke duer raam kel. Ke γ̄öo luk mi bä k̄oɔr d̄uj̄rä kel n̄oŋe kuëth, kä muc baŋ mi guur dueer ti ḡuan m̄ocε naath cuɔɔŋ.

17Ke duer raam kel, cu liḡḡ ney diaal yien ke kuj raam kel. Kä ku min ca lat e ram kel ni Yecu Kritho dijtdε le nin idi! Kä ney diaal tin ca puḡth baan Kuoth jek kä teke rey cuḡni ke je keel, bibe ruëc ke Yecu keel rey teekä.

18Ke kuj emo cεtke min ci duer raam kel ney diaal böth kuethä, ino bä, bi lat ciεḡḡ cuḡni raam kel ney diaal lony kä be ke moc tøk.

19Ke thil luthä raam kel, ca ney ti ḡuan jakä jḡ dueeri, ino bä ba ney ti ḡuan jakä jḡ cuḡni ke luth raam kel.

20Duunde ḡöö bä ḡut ke ḡöö bi dueer rḡ rep, kä ke guḡḡth in ci duer rḡ ku rep, bi puḡth baan rḡ rep εḡḡ.

21Kä ino bä, cεtke min ci duer yien rey lieth, ino bä bi puḡth baan ruëc rey cuḡni ke tøk in dḡraar rey Yecu Kritho Kuäärän.

Röm 6

Tøk kḡn ke matdan ke Yecu

1Bane ḡu kule lar? Bane le ḡot ke wä nhiam rey dujḡrä, ke ḡöö bi puḡth baan Kuoth rḡ rep?

2/Cε dee a jḡn! Ci ciaanḡ dujḡrädan ëë wal liw, ḡḡu bane le ḡot ke ciaanḡ rey dujḡrä mo?

3Kä /ci yḡn ε ḡäc en ḡöö kḡn ney diaal tin ca lak ke matdan ke Kritho Yecu ca kḡn lak ke matdan rey liethdε?

4Ke kuj emo ca kḡn kony ke je keel ke lakdan liḡth, ke ḡöö cεtke mēë ca Kritho jḡec liḡth ε buḡm Guḡḡ, amäni kḡn bä dēne cieḡ rey teekä mi pay tuḡk.

5Ke ḡöö mi ca kḡn mat ke je keel rey lieth mi cεtke liḡḡdε, ba kḡn diaal mat ke je keel rey jḡecä lieth mi cεtke jḡecdε.

6Däc kḡn ε en ḡöö ca puḡnydan ëë wal puḡt jḡk jiaath in riḡew ke je keel, ke ḡöö ba puḡny mi ci thiḡḡḡ ke dueer däk, kä /cane bile ḡot ala kuany dujḡrä.

7Ke ḡöö ram mi ci liw cε ḡar kä dueer.

8Kä mi cane liw ke Kritho keel, bane ḡḡth en ḡöö bane tøk ke je keel bä.

9Ke ḡöö ḡäc kḡn ε jḡ mi ca Kritho jḡec liḡth, /cε rḡ bi nyḡk liḡḡ, kä /ci liḡḡ bi le teke luḡḡ ke je.

10Liḡḡ ëë liw ke je, ci duer thil luḡḡ ke je, kä ε jḡn liḡḡ ε kelḡ. Kä tøk in tøk ke je tēke ke Kuoth.

11Kä amäni yḡn bä care rḡ jḡ ci ciaanḡ dujḡrädan ëë wal liw, kä tøk yḡn ke Kuoth rey Yecu Kritho.

12Ke kujc εmo a duer /ci puanykun tiam, ke yöö bike ye jakä teke luth ke tin goor puanykun ke.

13/Cuare cuɔɔɔ puanynikun käm duer ke kuj kä mi jiääk, kä kame rɔ Kuoth cɛtke ney ti ca luɔc jɔk liɥh, nooɔdien teekä, kä kame cuɔ puanynikun Kuoth ke kuj cuɔni.

14Ke yöö bi duer thil luɔɔ ke ye, ke yöö /cia te rey ɔtɔdä, taye rey puthä baan Kuoth.

Kuaany ti laɥke cuɔ

15Enu dɔɔɔ? Banε duer, ke yöö /ci kɔn te rey ɔtɔdä kä tane rey puthä baan Kuoth? /Cε der a jεn!

16/Ci yen ε ɔäc εn yöö mi ci rɔ kam raan, cɛtke kuany mi teke luth, ε jin kuany raam min luthi, mi ε jin kuany duirä in boɥh naath liɥh, kie ε jin kuany luthä in boɥh naath cuɔni?

17Kä a tēth loaac teke Kuoth, ke yöö ci yen kɔɔ a kuaany duirä, cia thuɔk luɔɥh ke loɔdun ke ɔiic in cia jek.

18Kä mēē ca ye jakä lor kä duer, ci yen a kuaany cuɔni.

19Yän ruacä cɛtke raan ke kuj kuaayä cärädun. Ke yöö no cɛtke mēē cia cuɔ puanynikun kam ciaɔ jiäkni, kene ciaɔ duirä mi diit, ino bä täame kame cuɔ puanynikun ciaɔ cuɔni ke kuj lätni kä ti gow.

20Mēē lape kuaany duirä, cu yen loar kä ciaɔ cuɔni.

21Kä cia ɔu kule jek, kä ɔɔak tin muɔcke ye pöc täame? Pek ɔɔaani tɔtɔ ε liäa.

22Kä täame mēē ca ye jakä lor duirä, kä ci yen a kuaany Kuoth, kä min cia jek ε tēk kä Kuoth. Kä guutde, ε tēk mi dɔraar.

23Ke yöö pek laɥ duerä ε liäa, kä muc Kuoth baan ε tēk mi dɔraar rey Kritho Yecu Kuäärän.

Röm 7

Dut ke kuj kuēn

1Ke yöö täame, dämaari, yän ruacä ke ney ti ɔackε ɔuɔt. /Ci yen ε ɔäc εn yöö ɔut tēē ke luɔɔ ke raan kärɔa min ɔotde teekä?

2Ino, ciek mi ca kuēn be te keel kene cɔwde ke ciaɔ ɔtɔdä min ɔot cɔwde teekä. Kä mi ci cɔwde liw, ca je lony kä ɔut in yien je ke cɔaade.

3Kä jεn ba je col i “Dhoom” mi cε cien keel ke wut mi dɔdien a ɔot cɔwde teekä. Kä mi ci cɔwde liw, jεn cε loar kä ɔut εmo, kä mi ca kuēn ε wut dɔdien, /cε la dhoom.

⁴Kä be tee no bä ke ye mäthnikä. Ke ciaan̄ n̄utdä cia liw ke yöö ke yen puony Kritho. Kä en tääme ke yen neeke en ram in ca jiec līth ke yöö dee k̄on a lāat ke kuj̄ Kuoth.

⁵Kä mēē tēknē ke ciaan̄ ran, jiäk tēē goor puonyke tēē ca jiac nhial ε n̄ut, tēē lät puanyini k̄on, ke ti rōj ke nōndan liāā.

⁶Kä tääme ca k̄on lony kä n̄uot, canē liw ke j̄en mēē ci k̄on yien, ke yöö /ci k̄on lät r̄ey n̄utdä mēē wal ēē ca gōr, lät k̄on r̄ey teekä Yieekä mi pay tuock.

Dut kenē duer

⁷En̄u d̄ōj mi banē lē lar? ε yöö n̄ut ε duer? /Cε dee a j̄en! Kä mi /ken n̄ut te thīn, /cä duer dee ḡac. Mi thil ni n̄ut cä d̄it loaac gōrä kä duōr dee ḡac, mi /ken n̄ut ε lar i, “A lōcdu /ci d̄it ke dūj rad̄dien.”

⁸Kä mēē ci duer guāath jek ke kuj̄ n̄utdä, cē d̄it loaac ḡaani diaal lāth r̄eydä. Mi thilē n̄ut, thilē duer buom.

⁹Mēēdan cä k̄ōj, tēk a thil n̄uot, kä mēē ci n̄uot ben, cu duer ro nyok ke tēk

¹⁰kä cuā cu liw, ke j̄en n̄uot em̄o p̄any, min dee ḡun ni tēk, cē nōōj ni liāā kä ḡä.

¹¹Ke yöö mēē ci duer guāath jek ke n̄uot, cē ḡä met, kä cue ḡä cu näk.

¹²Ino, n̄ut ε mi r̄el ro, kä luek ε mi r̄el ro bä, ε thuok, kä goaa ε.

¹³Kä en nom̄o derē lot ni yöö ci mi goaa ḡä nōj liāā? /Cε dee a j̄en! ε j̄en duer, lät liāā r̄eydä mo, r̄ey kä mi goaa, ke yöö ba duer nyoth i ε duer, kä r̄ey n̄utdä ca duer jek i ci jiäakde d̄it.

Tin kuj̄ir r̄ey ran

¹⁴D̄ac k̄on ε en yöö n̄ut ε dūj Yieekä, kä duunde yöö ε ḡän rīj mi ca koak ala kuany duj̄rä.

¹⁵Kä /cä luot lätnikä ḡac. Ke yöö /cä lät ni min goörä, kä lātdä niē min nyierä p̄any.

¹⁶Tääme mi lātdä ni min /cä gōr, ḡän nh̄oakä en yöö n̄ut ε mi goaa.

¹⁷Ke thuok, /ci ḡän lät je mo, ε duer in cien̄ r̄eydä.

¹⁸Ke yöö ḡacä je i thilē mi goaa mi cien̄ r̄eydä, ε ni ciaan̄ rīēndä. ḡän ḡacä mi goaa, kä cä je luā̄j ke yöö dēē je lāt.

¹⁹Ke yöö /cä lät ni min goaa in goörä, kä lātdä ni jiäak min /ca gōr.

²⁰Tääme mi lātdä ni min /cä gōr, /ci ḡän lät je mo, ε j̄en duer in te r̄eydä.

²¹Kä ino, cä jek en yöö ε n̄ut en min goörä yöö bä mi goaa lāt, thiak̄ jiäk ke ḡä.

22Ke yöö teth löcdä rēci ke ηut Kuoth.

23Kä nēnä ηut dōdien mi lät rēydä puōnydä mi tēr kor ke ηut cārä wecdä, kä jakε yä kä pēc ηutdä duirä min cien rēy cuηni puānydä.

24Kua jiath İaac mi tee di teke yä mē! İηa mi bi yä luäk puōny ε İiw ε?

25A tēth İaac teke Kuoth, ke Yecu Kritho Kuāāran! Kä inō, ε yän kuany ηutdä Kuoth ke çar wecdä kä ε yän kuany ηutdä duirä ke rīndä.

Röm 8

Tēk rēy Yieekä

1Ke kuj εmō, thile kuēth täāmε kä ney tin te rēy Kritho Yecu.

2Ke yöö ci ηut Yieekä teekä rēy Kritho Yecu yä lony kä ηut duirä kene İiaā.

3Min /ci ηut ε luāη ke lätni, ke yöö puōny kōcε, ci Kuoth ε İat. Cε duer kuēth rēy rīēη ke jäknide ke Gatde in kel kārōa, mēē cu ben ke puōny mi çetke puōny ran in teke duer, ke yöö be duer woc.

4Kä lät Kuoth mēmε ke yöö ba gōoy ηutdä cuηä jakä rōη rēydan, kōn ney tin /ci jäl cien rēy rīēη, tin cien rēy Yieekä.

5Ke yöö ney tin cien ke cian rīēη, carke wuōthkien ke nyin rīēη. Kä ney tin cien ke cian Yieekä, carke wuōthkien ke nyin Yieekä.

6Läth cārä wec kä nyin rīēη ε İiaā, kä läth cārä wec kä nyin Yieekä ε tēk kene mal.

7Ke kuj εmō çar wec ran ke nyin rīēη tēēke gēm ke Kuoth, kä /cε rō kām ηut Kuoth, εruc /cε je luth.

8Kä ney tin luōthke ni rīēη /ci ken Kuoth moc ke tēth İaac.

9Kä /cia te rēy rīēη, İayε rēy Yieekä, ke yöö cien Yiēē Kuoth rēydun. Ram mi /ci teke Yiēē Kritho, /cie raandε.

10Kä mi te Kritho rēydun, cāη İiw puānykun ke kuj duirä, Yiēē tēke ke kuj ciēēηä cuηni.

11Mi cien Yiēē Kuoth, mēē ci Yecu jīēc İīth rēydun, Kuoth ēē ci Kritho Yecu jīēc İīth be puānykun tin la İiw kām tēk bā ke Yiēēde min te rēydun.

12Kä εnō, dāmaari, İapne jī ηuāli, /cie ke rīēη ke yöö banε cien ke cian rīēη,

13ke yöö mi cien yen ke cian rīēη bia İiw. Kä mi näk yen lät puānyni ke Yiēē bia tēk.

14Ke yöö ney diaal tin bōōth Yiēē Kuoth ke, ke gaat Kuoth.

15Ke yöö /ken yen yiëë kuaanyä mi dee ye jak kä dual jek duunde yöö /cia jek ni yiëë mi jak ye kä gaat Kuoth. Mi wä kón wiee j, “Abba, Guḡḡara!”

16E jen Yiëë emo la neen ke yiëëdan o j ke kón gaat Kuoth.

17Kä mi lapne gaat, ke kón dieel dhḡaar Kuoth paḡny, amäni yöö lapne dieel dhḡaar keel ke Kritho, mi ruḡtne bęc bęc ke je keel kä ba kón puany ke je keel bä.

Ban te ke liak

18Yän carä je en yöö bęc bęc ti tääme ti /cike bi paḡr ke puony gḡoyä min ba nyuḡth kón.

19Ke yöö ḡow in ca cak lipne nyuth gan Kuoth ke dḡt laacde keeliw,

20ke yöö ca ḡow in ca cak kuëḡ ney rikni a /ci mo a ruacde, e ruac raam ëë ci je kuëḡ thḡn ke ḡḡth.

21Ke yöö ba ḡow puḡnyde lony a lor rey yieenä jiääkä, kä be loar gḡoyä puonyä gan Kuoth jek.

22Ḋäc kón e en yöö ḡow ruḡtde röt ke bęc mi cęcke bęc dḡpä gatdä.

23Kä /cie ḡow kärḡa amäni puḡnykón tin teke dey Yieekä tin nhiam, rötne röt ke reydan guḡth in liepne yöö be kón jak kä gaatke, min la luel puḡnynikón.

24Ke ḡḡth ca kón kḡn. Tääme ḡḡth duḡḡrä mi nen raan e /cie ḡḡth. Ke yöö eḡa ḡḡtho ke mi ce nene o?

25Kä mi ḡḡthne mi /cane nen liepne je bitdä.

26Ino bä, luäk Yiëë kón ke kḡḡcdan, ke yöö kuḡc kón pal in dee pal ke kón, kä Yiëë puḡnyde pale ke kuḡdan ke jow jiethä laac mi leny rieet.

27Kä Kuoth in ḡor loḡ nath, ḡäce min caar Yiëë e, ke yöö Yiëë la laḡe ke kuḡ gan Kuoth tin ce ley cęcke min ḡoor Kuoth e.

28Ḋäc kón e rey kä ti diaal, j lät Kuoth ke kuḡ gḡoyä neeni tin nhḡake je, tin ca col cęcke luḡtde.

29Ke yöö ney tin ce ḡac ke nhiam ce ke rialikä j bike cęcke Gatde, ke yöö dere a kęcḡ rey gan ti ḡuan.

30Kä ney tin ce lëy gekä ce ke col bä, kä ney tin ce col ce ke moc cuḡḡḡ bä, kä ney tin ce moc cuḡḡḡ ce ke puany bä.

Nhök Kuoth rey Yecu Kritho

31Ban e ḡu kul e lar ke kuḡ ḡḡaani tiḡi? Mi te Kuoth keel ke kón, eḡa te ḡëm ke kón o?

32 Jen Ram mi /ken Gatde pany pën, kä cue je thöp ke kujdan, /ce kôn bi kam ñak diaal bä ke je keel?

33 Ëña mi bi ney ti ci Kuoth ke kuany nõn goony o? E jen Kuoth eno thop cuõõn o.

34 Ëña mi bike kueth o? E jen Kritho Yecu min ci liw, yõõn, kä ca jiec lith, min te tetdä cuëec Kuoth, in läñ pany ke kujdan?

35 Ëñu bi kôn daak o ke nhök Kritho? Be a cuõc, kie bëc, ciaan jiaäk, buoth, cian juutdä, riek bëcä teekä, kie kor köör?

36 Cetje min ca gõr i, “Ke kujdu la ñake ko ni cian. Kä cet ney ke room ti ba wä ñuot.”

37 Eëy, rey ñaani diaal titi leny kôn ney tin puatke naath rey Yecu min nhök kôn.

38 Ke yöö ñacä je epuc pany en yöö cãñe liãã, kie tëk, jaak nhial, ruac kuari, ñaani ti te thijn, kene ñaani tin bi ben, kie tin te luaj,

39 kie mi te ni nhial, kie mi te ni piny i, kie mi dõñ rey cäkä keeliw, thile duõõr mi bi kôn daak kä nhök Kuoth rey Kritho Yecu Kuääran!

Röm 9

Nee Kuoth tin ce mek

1 Yän latdä ni thupk rey Kritho. /Ci yän kac ni kac. Däc laacdä nyothe je en yöö e thupk rey Yieekä in Gõaa in Rel Rõ,

2 yän taã ke jiath laaac mi diit elõñ kene bëc laaac mi /ci thuk.

3 Ke yöö dee ñuan ni yöö yän puõnydä ca yä kueth, kä ca yä ñuok jõõr kä Kritho ke kuj dãmaari tin maar ke yä ke rijn.

4 Ke ken ji l-the-rel, gaat Kuoth tin ce mek, kä ce ke nyuõth buayde, kä ce mat ruac lat ke ke, kä ce ke kam ñuot, ke pal in thupk, amäni tin ci Kuoth ke lar,

5 kä ke kuay guandõõñni kôn tin diit, kä ke ciaan riejn bä Me-thia kä ke, min te wij kä ti diaal. A puõth teke Kuoth amäni cãñ kel. Inõõ.

6 Yän /cä lat ni yöö /ken ruac Kuoth cop guäthde. E yöö /cike gaat l-the-rel la dieel gan l-the-rel o.

7 Kä /cike kuay A-be-ram la dieel gan A-be-ram, ke yöö ci Kuoth wee i, “Bi kuay tin cã lar ji ben kä Ay-dhek.”

8 En neme lotde ni yöö /cike gaat riejn ken tõ la gaat Kuoth tõ, ke gaat tin ci Kuoth ke lar ke ken la kuay tõ.

⁹Ke yöö meme ε jen min ca lar j, “Ithaar cɔtänε bä luny jök kä bi Thara teke gat.”

¹⁰Kä /cie jen kärɔa. Ci mi cɛtke je tuɔɔk, cε tuɔɔk kä Rε-be-ka ke gaatke dɔŋ rεw tin guandien kel ni Ay-dhek guandɔŋdan.

¹¹A cäŋε ni meë ɲotke a /kɔŋke ni dap, kie thile mi ca ni lat, mi gɔaa kie mi jiaäk (ke yöö bi luot kuëny Kuoth wee wä,

¹²kä a /ci mɔ a lät, duunde yöö ke ciötdε ke ke), cue Rε-be-ka jöök j, “Bi gat in dijt gat in tot lätikä.”

¹³Cɛtke min ca gɔr j, “Cä Je-kɔb nhök, kä cä E-thɔ lɔk.”

¹⁴Banε ɲu mi dɔŋ kule lar? ε yöö /ci Kuoth lät ni cuŋ? /Cε dee a jen!

¹⁵Ke yöö cε je lar Muthε j, “Bä teke kɔɔc laaac ke ramɔ bä teke kɔɔc laaac ke je mɔ, kä bä teke gɔɔy laaac ke ram bä teke gɔɔy laaac ke je mɔ.”

¹⁶Kä be te nɔ a /ci mɔ a min gɔɔr raan ε kie min lätde, duunde yöö ε kɔɔc laaac Kuoth.

¹⁷Ke yöö ci Ruac Kuoth in Rεl Rɔ Pero jöök j, “Cä jɪ kap nhial ke luot mi nyoth buɔmdä kä jɪ, ke yöö ba ciötdä lat rεy γɔaa keɛliw.”

¹⁸Ke yöö inɔ, teke kɔɔc laaac ke ram in ci nhök ni kɔɔc laaac, kä jake lɔcde kä bum ke ram in ci nhök ni buɔm laaac.

Gak Kuoth kεnε kɔɔc laaacde

¹⁹Bi yen γä jöök j, “Eɲu ɲot Kuoth ke mi jεke duer ɔ? Kä εŋa dee car Kuoth rut ɔ?”

²⁰Kä ε jɪn ɲa, a deri raan ɲaknɔm ɲak ke Kuoth? Dee duɔɔr mi ca täth ram min täth je thiec j, “Eɲu mɔ ci γä lat inɔ mɔ?”

²¹/Ci tääth dhɔari teke cuɔɔŋ ke mun, ke yöö derε dhaar mi teke maan kεnε dhaar mi jiaäk täth ke ɲuɔl muɔɔnɔ kelɔ?

²²Kä ε jen duɔɔp in lät ke Kuoth εn nɔmɔ. Jen nyoothε ni gakde kä jake ni buɔmdε kä ba ɲac. Kä jen cε nεy tin jake je kä gak rut, tēε ca rialikä ke kuj däkä.

²³Kä jen bä gɔɔrε ni yöö be buayde nyoth, buayde min cε wuɔc kɔn nεy tin la jɪ kɔcä laaacde, kɔn nεy tin cε rialikä ke yöö banε buayde jek.

²⁴Ke yöö ke kɔn nεy tin cε cɔl, /cie jɪ Juudh kärɔ, amäni Jur bä.

²⁵Kä nεmε ε min cε lar kä bok gɔkä ni γɔcä j, “Tin /ci a nεkä bä ke cɔl j, ‘Nεkä.’ Kä min /kɔŋ nhök, bä je cɔl j, ‘Min nhoakä.’ ”

²⁶“Kä nie guäth in ca ke jïök thin i, ‘/Ci yen a nækä,’ En wini bakε cöli, ‘Gaat Kuoth in tæk.’ ”

²⁷Kä cu l-ca-yaa wak ke kuj jï l-the-rël, “Cänj cēt gaat l-the-rël ke liet bar, ba kän ni thāḡḡdien ti tot,

²⁸ke yöö bi Kuäär ni Kuoth lukde ḡok wjï muḡḡn ke buḡm ke pēth.”

²⁹Kä cētke mēē ci l-ca-yaa jε lat i, “Mi /ken Kuäär in la Ruey ḡḡaa kḡn bany kuay, dēne cētke Tho-dḡm, kä jake kḡn kä cētke Go-mo-ra.”

Thuk ti ḡḡw ke nyin jï l-the-rël bā

³⁰ḡḡu mi bane kule lar? Kä ca ney tin /ci tḡ a jï Juudh kä /ken rḡ moc cuḡḡj kεel ke Kuoth cake moc cuḡḡj ke ḡḡḡḡdien,

³¹kä jï l-the-rël tin ca rḡ moc cuḡḡj kεel ke Kuoth ke guuridien ke ḡḡt, /ken ken ḡḡt luāḡ ke guur.

³²ḡḡu? ε yöö /ken ken ε dot rey ḡḡḡḡ, kä cike ḡḡḡḡ ni lätkien. Cuke kḡḡḡḡ kḡḡḡḡkä wjï pḡḡḡm kḡḡḡḡḡni,

³³cētke min ca ḡḡr i, “Nēne jε, ḡḡn kuēḡḡ pām kä Dha-yḡn, mi bi naath jakä kḡḡḡḡke kḡḡḡḡkä, ε pām mi bi ke jakä tεth. Kä ram ḡ bi jε ḡḡḡḡ /ca je bi jakä pḡc.”

Röm 10

¹Dämaari, min ḡḡḡr lḡcdä je εlḡḡ, min la palä Kuoth ε jεn yöö dee nækä kään.

²ḡḡn dēē lar ni yöö cike rḡ kḡḡm Kuoth, duunde yöö /kenke rḡ kḡḡm Kuoth ke duḡḡp ḡḡcä mi thuḡk.

³Ke yöö kujc ken duḡḡp in moc Kuoth naath cuḡḡj ke jε, kä cuke ḡḡr ni duḡḡpdien, kä /ken ken ḡḡr ni duḡḡp cuḡḡni Kuoth.

⁴Ke yöö Kritho ε jεn pek ḡḡḡḡ, ke yöö dee ney diaal tin teke ḡḡḡḡ teke cuḡ.

Kḡḡn ε duḡ neeni diaal

⁵Muthe cε ḡḡḡr ke kuj cuḡḡni tin jεke ke ḡḡḡḡ i, “Ram mi wä ḡḡḡḡ tḡḡḡ wä luḡḡḡ be tæk ke ke.”

⁶Kä duunde yöö ε cuḡḡ tin jεke ke ḡḡḡḡ i, “/Cu rḡ jïök i, ‘ḡḡḡḡ mi bi wä nhial?’ ” (ke yöö be Kritho wä nḡḡḡ piny)

⁷kie bi wee i, “ḡḡḡḡ mi bi wä piny?” (ke yöö be Kritho wä nḡḡḡ raar liḡḡ).

⁸Kä neme ε min latde i, “Riet thiḡke ke ye, tēē thokdun, kene lḡckun” (ε jεn riet ḡḡḡḡ min latne).

⁹Ke yöö mi wiaa je lar ke thokdun en yöö Yecu ε Kuäär, kä n̄ath yen ε rey laaadun en yöö ci Kuoth ε jiec l̄ith, bia k̄än.

¹⁰Ke yöö muocke raan cuṛṛṛṛ ke n̄ath laacde, kä ram mi lat n̄athde ke thokde be k̄än.

¹¹Ci ruac Kuoth wee j̄, “Thile ram mi n̄ääth je mi ba jakä p̄oc.”

¹²Ke yöö thile dääk kam j̄ Juudh kene j̄ Ge-rith, ke yöö Kuäär ni Kuoth ε kel, kä ε jen Kuäär ni Kuoth n̄eni diaal, kä la thope puṛth ney diaal tin n̄athke je.

¹³Kä ci ruac Kuoth wee j̄, “Ney diaal tin c̄alke ciöt Kuṛ ni Kuoth bike k̄än.”

¹⁴Kä dee naath ε c̄al ke luäk j̄di mi /ci ken ε n̄ath? Kä dee ken ε n̄ath j̄di en ram min /ken ken ε met liṇ? Kä dee ken ε liṇ j̄di, mi thile ram mi ci je laṛke?

¹⁵Kä dee naath ruac lat j̄di, mi /kaṇ ke jak? C̄etke min ca ḡor j̄, “Ku ben n̄eni tin n̄öön̄ke thuk ruaacni tin ḡow le ḡow j̄di!”

¹⁶Kä /ken ken diaal ruaacni tin ḡow luṛth, ke yöö ci l-ca-yaa wee j̄, “Kuäär ni Kuoth, ena mi ci ruacda n̄ath?”

¹⁷Ke yöö n̄ath bëë kä mi ca liṇ, kä mi ca liṇ bëë ke lat ciṛtdä Kritho.

¹⁸Kä cuṛ thiec j̄, /ken ken ε liṇ? Eṛuc, ca liṇ, ke yöö ca lat j̄, “Ci j̄owdien wä rey ṽaa keeliw, ci rieetkien cop pekni ṽaa.”

¹⁹Kä cuṛ r̄o nyok ke thiec, /kene cop loc j̄ l-the-rel? Ke nhiam ci Muthε wee j̄, “Bä ye jakä tekε tieel ke kuj̄ n̄eni tin /ci t̄o a d̄or, bä ye jakä n̄eny ke kuj̄ döör mi d̄ar.”

²⁰Ino cu l-ca-yaa r̄o liak wëë j̄, “Ca ṽa jek ε ney ti /kaṇ ṽa ḡor, cä r̄o nyuṛth ney ti /kaṇ ṽa thiec.”

²¹Kä ke kuj̄ j̄ l-the-rel cue wee j̄, “Ke c̄anj̄ keeliw cä tetkä t̄ar ney ti thil luth ti bum wuṛthkien.”

Röm 11

Nyuth Kuoth ke j̄ l-the-rel k̄ac laac

¹Kä cuṛ thiec j̄, ci Kuoth n̄eke yer? /Cε dee a jen! ṽän puṛnydä lapä raan l-the-rel mi kuëë A-be-ram, thok duëel Ben-ya-min.

²/Ken Kuoth n̄eke tëë cε mek ni wal yer. Kuj̄c yen min ci ruac Kuoth ε lar ke kuj̄ E-li-yaa, en yöö cε Kuoth pal ke kuj̄ j̄ l-the-rel?

³Cue wee j̄, “Kuäär ni Kuoth, ci ken gööku näk, ci ken ȳkniku däk, ci duṛth ni ṽän k̄ar̄ca, kä ḡoor ken näkdä.”

⁴Kä ci Kuoth ε loc j̄di? Cue wee j̄, “Cä r̄öddä kaṛ ney ti bathd̄ori daṇ b̄ar̄ow ti /kaṇ r̄o kaṛ muṛal ke kuoth Baal.”

⁵Ino bä, ke jen guḗḗth εμε, ε te duoth nath thḡn, ti ca kuany ke puḡth baan Kuoth.

⁶Kä mi kuanye ke ke puḡth baan, /ce ke kuany ke lätkien. Ke yöö mi ε lätkien /ci puḡth baan Kuoth dee ε ḡot ala puḡth baan.

⁷Kä εḡu mi ci tuḡḡk? /Ken l-the-rel min goḡre jek. Ci ney tin ca kuany ε jek, kä cua wuḡth neeni tin kḡḡ jakä bum.

⁸Kä cḡtke min ca ḡḡr ḡ, “Ci Kuoth ke kam yiëë mi dḡw dḡw, teke wḗḡ ti /ci guic, ke ḡḡth ti /ci ḡḡḡ, amäni cḗḡ εn wale.”

⁹Kä cu Dee-bid wee ḡ, “A guḗḗth miethdien la dhuur mi kääpkε, kä ala päḡ mi kḡḗthke ikä ala cut kä ke.

¹⁰A wḗḡkien col ke yöö /cike bi guic, kä a rikien ḡḡḡ ḡḡḡkien amäni cḗḡ kel!”

Dee ney diaal kään?

¹¹Kä ino, cua thiec ḡ, min cike kḡth kḡthikä ken ḡḡ Juudh ε tḡth mi cike nor? /Ce dee a jen! Kä ke yöö cike duer ci kan ben kä Jur ke yöö be ḡḡ l-the-rel jakä teke tieel.

¹²Kä tääme, duer ḡḡ Juudh ḡḡḡ ni ḡḡw puḡth mi dḡḡ, kä thölien ḡḡḡ ni Jur puḡth mi dḡḡ, kä bi puḡth kule ḡḡn di mi wḗ ḡḡ Juudh diaal ḡḡ wḗ mat!

Kan Juri

¹³Tääme ruacä ke yen Jur. Cḡḡnike mo ε ḡḗḡn jāäk kä Jur, jakä ḡḗḡdä kä dḡḡ.

¹⁴Ke yöö bä neekä jakä teke tieel, kä bi thḗḗḡḡkien cu kään.

¹⁵Ke yöö ḡerien lotde ni loc maarä ke ḡḡw, kä nhökdiēn lotde ni tḡk ḡḡḡ!

¹⁶Mi ca thḗḗḡ wacä min nhiam thöp ala muc mi rel ḡḡ, bi wac keeliw ḡḡ rel, kä mi rel ciḡḡk jiaath ḡḡ, bi kaar ḡḡ rel bä.

¹⁷Kä mi ca thḗḗḡ kari jiaath ḡ-lip ḡḡ kä piny, kä ca kaar jiaath ḡ-lip mi te dḡḡ mat ke je keel. Yen jur cḡḡ yen ke jiaath ḡ-lip in te dḡḡ. Kä tääme ci buḡḡm teekä yieekä nyuak ke ḡḡ Juudh.

¹⁸/Cu ḡḡ liak ke kaar. Mi wḡḡ ḡḡ wḗ liak, tit ε εn yöö /cie ḡḡḡ εno luäk ciḡḡk jiaathḡ, duunde yöö ε ciḡḡk εno luäk ḡḡ mo.

¹⁹Kä bi wee ḡ, “Ca kar töl kä piny ke yöö bä guḗḗth jek.”

²⁰Nomo ε thuḡk. Ca ke töl kä piny ke thil ḡḗthädien, kä ḡḡḡ cunḡ a bum ke ḡḗth kḗḡḡ. Ke yöö ino /cu biḡ ḡḡḡ liakä, cunḡni ke dual.

²¹Ke kuḡ εmo mi /ken Kuoth kar tin bä puḡny jiaath εmo päḡ, kä dḡḡ /ce ḡḡ bi päḡ bä.

22Ino, nen gooy laaac Kuoth kene njenyde, njeny ke kuj neni tin ci thöl, kä gooy laaac Kuoth ke ji, be ji jak kä te rey gooyä laaacde, kie be ji tēm raar.

23Kä a cāne ney tin kōkien, mi /ci ken not ke buom ke ciaandien mi thil njath, ba ke pieth thīn, ke yōo te Kuoth ke luaj ke yōo be ke nyok ke pith thīn.

24Ke yōo mi ca ji tēm kä kä jiath O-lip mi ci dony dōor, kä ca ji pieth jiath O-lip mi ci dony rey kakä min guac ke cian pithä, be kule thiak idi en yōo ba kar tin thuk nyok ke pith jiathdien.

Ba ji I-the-rel diaal kän

25Göörä yōo bi yen mi cuāj naath eme njac, dämaari, ke yōo /cia rō bi le lat i pēl yen. Cu buom wec cu ben kä thajj ji I-the-rel, amäni mēe ci Juri diaal ben thīn.

26Kä ino, bi ji I-the-rel diaal cu kään, cētke min ca gor i, “Bi Luääk ben kä Dha-ron. Be cian mi thil luth ke Kuoth woc kä dor Je-kob.”

27“Kä neme be a jen mat ruacdä ke ke, mi waj dueerkien wä woc.”

28Kä thuk ti gow ke kuj Yecu ke ken ji tēr Kuoth, ke kujdun, kä ni ke kuēny Kuoth ke ken ney tin nhoake ke kuj guandōonnikien tēe wal.

29Ke yōo /ca muc kene ciöt Kuoth nyok ke loc jok.

30Cētke yōo mēedan /ci yen Kuoth luth, kä täame cia kōac laaac jek ke thil luthädien.

31Kä en täame cike thil luth, kä ca kōac laaac jek bä ke kōac laaac in ca nyuoth ye.

32Ci Kuoth ney diaal yien ke thil luthä, ke yōo be teke kōac laaac ke neni diaal.

Liake Kuoth

33Kua dij riänjä kene pel amäni njac Kuoth mi njene! Kä ena mi dee lukde njac? Kä ena njac dupke mo?

34Cētke min ci ruac Kuäär ni Kuoth e lar i, “Kä ena mi njac car Kuoth? Kä ena mi biä lueekde?”

35“Kä ena ci je moc muc o, ke yōo ba je luoc muc?”

36Ke yōo njak diaal bäke kä je, kä tēke ke je, kä wäke kä je. A puony teke je, amäni cān kel! Inono.

Röm 12

Kame tēkdun Kuoth

¹Ke kuj emɔ, dämaari, laṅjä ye ke kɔɔc laaac Kuoth, en yöö thöpe rɔ, Kuoth ala muc ti tëk, ala ti rëlke rɔ, kä nhök Kuoth ke, min la duɔɔp palä yieenikun in thuɔk.

²/Cuare cɛtke ji yɔaa emɛ, gëre ciaan cärädun, en yöö dee yen min goɔr Kuoth ε ηac agɔaa, mi gɔaa, min nhöke, kä thil diw ηac.

³Yän ruacä ke ramɔ kä yen diaal ke puɔth baan in ci Kuoth ε kam yä, ke yöö /ci raan rɔɔde bi car i dītni jen a leny cār in dee cār ke je, kä bi raan cār muɔlä, ramɔ ke pek ṅäthä min ci Kuoth ε kam ε.

⁴Cɛtke min te kɔn ke cuṅ ti ṅuan rey puṅny kel, kä /ci cuṅ puṅny diaal lät ni kel.

⁵Ke jen duɔɔp emɔ kɔn diaal, cāṅ ṅuan kɔn lapne puɔny kel rey Kritho, kä kël kēëli ca kɔn mat ala cuṅ puṅny kel.

⁶Tāne ke muc ti gööl cɛtke puɔth baan Kuoth in cε kam kɔn. Ram mi teke muc gookä, a je lätde cɛtke ciaan ṅäthäde.

⁷Kä ram mi teke luṅj läätä, a je lät ke je, kä mi ε luṅj ṅiicä, a je ṅiic.

⁸Kä ram mi luṅj cuɔm nath, a je com naath, ram mi muuc, a je muc a lor tetde. Kä ram mi tee muc bothä a je yɔne be naath both agɔaa, kä mi ram mi luṅj lät kɔcä laaac, a je lät ke tēth laaac.

Nyuɔth cieseṅä Krith-ciinä mi gɔaa

⁹A nhök la thuɔk, kä nyir mi jiääk. Kä käp ni mi gɔaa.

¹⁰Nhɔake rɔ ala raan kene däman, kä göre je i bia rɔ nyuɔth luth kamnikun.

¹¹Lätde a bum a ye cε dual, lätde Kuäär ni Kuoth ikä ke yiëedun kēeliw.

¹²A loɔkun tēth ke ṅath ke mi bi ben, taye ke dhieel rey rikni, kä laṅje ni cianj.

¹³Nyueke ke neε Kuoth tin thil duɔɔr, lēpe dhorkun jur.

¹⁴Puothε ney tin cianjke ye a jiäk, puoth ke, kä /cuare ke lam.

¹⁵A loɔkun tēth kēel ke ney tɔ tēth loɔkien tɔ, kä rɔtde kēel ke ney tɔ rɔt tɔ.

¹⁶Cianje rɔ kēel rey nhökä, /cuare rɔ kap nhial ke liak, kä kane ni ciaan kɔcä. Kä /cuare je car i pel ni yen.

¹⁷/Cuare mi jiääk col ke mi jiääk, kä care wīcdun ke min gɔaa nham neeni diaal.

¹⁸Mi dere rɔ lot, göre je en yöö bia cienj ke mal ke ney diaal.

¹⁹Nhöökä, /cuare rɔ col, palε je wan laaac Kuoth, ke yöö ca gɔr en yöö ε Kuäär ni Kuoth i, “Cut ε dunjä, bä je col.”

²⁰Ca gɔr bā i, “Mi näk guḅn tēru buoḥ ε, miḥḥni je. Kä mi näk rēw ε, mäāḥni je, ke yōö ke laṭ kā nōmō be je jak kā pōc.”

²¹A ye /ca tiam ε jiäk, kä tiamε ni jiäk ke gōoy.

Röm 13

A ruëc luṭḥke

¹A ney diaal luṭḥke ruëc nath. Ke yōö thile ruëc ti teke luḅḅ mi /kḅn ε lar ε Kuoth, kä luḅḅ ruëcni min te ḥin ḅun ε Kuoth.

²Ke kuj εmō ram mi theew ruëc, theewε ni ti ci Kuoth ke mēk, kä ken ti theewke ruëc bike kuēḥ luṭk jek.

³Ke yōö ruëc /ci ney ti laṭke gōy dual ke ke, dual ni ney tin laṭke ti jiäk. Gōori yōö ci bi dual ke ruëc? Kä inō, laṭde ni mi gōaa, ke yōö ba ye liak ε ken.

⁴Ke yōö ε läät Kuoth ke kujdun. Kä mi läṭ yen ni duer, bia dual, ke yōö /cε ḥep kān baḅḅ! Jen ε läät Kuoth min bi ḅēny Kuoth nōḅ ji laṭ jiäkni.

⁵Ke kuj εmō a raan luär rōde kuḅ, /cie kuj ḅēnyä Kuoth duunde yōö ke kuj ḅäcä laac bā.

⁶Ke jen luot εmε bi yen ḥolḅok ḥöp bā, ke yōö ruëc ke laṭ Kuoth, läṭ ken ni jen laṭ εmε pḅny.

⁷Kamε kuḅ diaal tin la nyinkien, a ḥolḅok wä kä tin görke ḥolḅok, dualε ke tin rōḅ ke dual, kä luṭḥe ney tin dēē luṭḥ.

ε ram ɔ nhok ram ɔ

⁸/Cuare teke mi ḅuḅ ke raan, kä nhōake ni rō, ke yōö ram mi nhok ram mi dōḅ cε pek ḅṭdä keeliw laṭ.

⁹Ci ḅṭ ε lar i, “/Cu dhōm, /cu raan näk, /cu kuel, /cu loḅdu bi jakä diṭ.” Kä luëk tin kōkien matke ke ε riet kel εmε i, “Nhok guḅn thieekädu cēṭke min nhoki rōdu.”

¹⁰Nhok /cε guḅn thieekä a läṭde kä duer, ke yōö nhok ε jen pek ḅṭdä keeliw.

¹¹Kä ke neme bā, ke yōö ḅäc yeḅ ci ḥaak cop guḅḅ in bi keer ke ye ḅin täämε. Ke yōö kḅn ḥiḅ ni jen ke kōn täämε, kä guḅḅ ēē ṭōkne ni ḅḥ.

¹²Ci wäär ḥiḅ ke ḥuṭk, ci bak yōaa ḥiḅ. Kamne läṭ muṭḥ raar, kä laḥne kōṭ buoyä.

¹³Yuṭpne rō agōaa cēṭke ney ti te rēy buoyä, a ḥil rōal kie yōḅ kōaḅḅni, a ḥil cianḅ leerä, a ḥil gak kene tiēl.

¹⁴Kä ruṅye rō ke Kuäär ni Yecu Kritho, Kä /cuare gōr ni puṅny ikä ke läṭnidun ke tin gōore.

Röm 14

/Cuare ney kɔkɪen luk

- ¹Ke kuj raam mi kɔc n̄athde nyuɔɔre je agoaa, kā /ciε ke kuj n̄aknɔmni cārä.
- ²Thāān nath n̄athke ni min camke, kā cam ney tin kɔc camke ni wal kārɔ.
- ³A ney ti m̄ith /ci ney tin löke m̄ieth lat jɔɔr, kā a ney tin lɔk m̄ieth /ci ney tin m̄ith luk, ke yöö ci Kuoth ke nyuɔɔr agoaa.
- ⁴Ɛ j̄in na mɔ deri lāat radɔdien luk ɔ? Bi je lat Kuäärien mi lātke ni cūn kie duer. Ke yöö bi, Kuäär ke luäk, be ke jak kā lät ni mi goaa.
- ⁵Car thāān nath ε bi goaa ni cān kel kā cān in dɔdien, kā car thāānkien ε päär n̄in diaal. A ney tɔ jēke c̄ar laaacdien kārɔ.
- ⁶Ney tin tietke cān, tietke ke kuj luthä Kuar ni Kuoth. Kā ney tin m̄ith, m̄ithe ke kuj luthä Kuar ni Kuoth, min larke Kuoth tēth laaac. Kā ney tin /ci m̄ith, löke m̄ieth ke kuj luthä Kuar ni Kuoth, kā kamke Kuoth tēth laaac.
- ⁷Thile raan kā kɔn mi tēk ke tēkde kārɔa, kā thile raan kā kɔn mi l̄iw ke līaade kārɔa.
- ⁸Mi tēk kɔn, tēk kɔn ke Kuäär ni Kuoth, kā mi l̄iw kɔn, l̄iw kɔn ke Kuäär ni Kuoth. Kā inɔ, cān tēk kɔn kie l̄iw kɔn ke kɔn n̄ε Kuar ni Kuoth.
- ⁹Kā ke kuj εmɔ ci Kritho l̄iw, kā c̄ε leni tēk ke yöö dere a Kuäär ni Kuoth n̄eni tin ci l̄iw kene ney tin tēk.
- ¹⁰Ɛnu n̄oki luk wij ganmuɔɔr ɔ? Kā j̄in, ɛnu latdi gaatmuɔɔr jɔɔr ɔ? Ke yöö bi kɔn diaal cuɔn nhiam kɔam luɔk Kuoth.
- ¹¹Ke yöö ca je gɔr i, “C̄etke min tēkä, lar Kuäär ni Kuoth ε, bi mūāal diaal rɔ gon nhiamdä, kā bi l̄ēp diaal Kuoth liak.”
- ¹²Ba kɔn diaal luk nhiam Kuoth inɔ.

/Cuare ney ti kɔn jak kā dūr

- ¹³Inɔ, /cuarne n̄uɔk luɔk le nyɔk kamdan, kā n̄uani yöö bi kɔn dhil c̄ar i /cane pǟm kɔthä kie risk bi met lāth dup dāmandan.
- ¹⁴Ɗacä je kā j̄ekä je ke löcdä keeliw rey Kuar ni Yecu en yöö thile mi la j̄iak kārɔaade, kā la j̄iäke ke kuj cārä raam mi car je i j̄iäke.
- ¹⁵Mi jek gaatmuɔɔr mi b̄ec ke mi cami, /ci le n̄ot ke tāā rey nhökä. /Cu mi cami jakä yār ram mi ci Kritho l̄iw ke kujde.
- ¹⁶Kä inɔ, /cu mi goaa kā j̄i jakä larke je i j̄iäke.

¹⁷Ke yöö cian kuäärä Kuoth /ce lot ni mieth kene math, lotde ni cian cunni kene mal ke teth laac rey Yieekä in Gōaa in Rel Rō.

¹⁸Jen ram mi lät Kritho ikä ine, mōce Kuoth teth laac, kä nhoake je ε naath.

¹⁹Ino, kuane min noη mal kene pieth ciēnā matdä döt leer.

²⁰/Cuare lat Kuoth yär ke kuj mieth. Dōaani diaal gōwke pany, kä ε duer en yöö bi raan ney kōkien jakä teth duirä ke kuj kä mi came.

²¹ε cuōō en yöö /ci riη bi cam, kie /ci kōan bi math, kie lat ke mi dōη mi bi gaatmuōōr jakä duir.

²²Dath in teke ji ε mi te kamdu yene Kuoth. Puōth ake ney tin /ca rō bel ke kuj kä min ce lar i ε cuōō.

²³Kä ney tin diēwke min camke cake ku thuη kueth, ke yöö /cike lät ke nath, ke yöö min /ci bä kä nath ε duer.

Röm 15

Jakni lōc neeni tin kōη kä teth a /ci mō a jin

¹Kä kōn ney tin bum nāthä banε a luak neeni tin kōc nathdien, kä /cuarne moc ni rō ke teth laac.

²A ramō kä kōn jak lōc guan thieekäde kä teth ke kuj gōoyädien, ke yöö be ke luak ke pieth rey nāthä.

³Ke yöö /ken Kritho moc ni rōde ke teth laac, kä cētke min ca gōr i, “Ci kuethni tin kuethke ni ye pen wijdä.”

⁴Ke yöö tēē diaal tēē ca gōr ni wal, gōarke ke kuj njicādan, ke yöö banε teke nath kene dhieel ke buōm laac min ci ruac Kuoth ε kam kōn.

⁵A Kuoth in bä dhieel kene buōm laac kä je kām ye ciaan malä kamnikun, cētke taa Yecu Kritho,

⁶ke kuj kä yöö dee yen Kuoth kä Guan Kuaran ni Yecu Kritho puany ke jōw kel.

Thuk ti gōw ke kuj Yecu ke nyin ji Juudh kene Jur

⁷Nyuōōre rō agōaa, cētke min ci Kritho ye nyuōōr agōaa ke kuj puōnyä Kuoth.

⁸Kä bä je lar ye en yöö Kritho ε läät ke kuj ji Juudh ke yöö be thuōk Kuoth nyoth, mēē ci Kuoth ε lar guandōōni ji Juudh jakä thuōk.

⁹Kä dee Jur Kuoth puany ke kuj kōcä laacde. Cētke min ca gōr i, “Ke kuj emō bä ji liak rey Juri, kä bä ciōtdu puany ke diit.”

¹⁰Kä cua le gōr bä i, “A lōckun teth lö Jur, ke neeke keel.”

11Kä ca nyok ke gɔɔr i, “Liakε Kuäär ni Kuoth, yen Jur diaal, kä a ney diaal liake je.”

12Kä cu l-ca-yaa je nyok ke lär i, “Bi kuëë Jethi ben, jen ram min jiec rɔ ke yöö be Jur ruac, kä ke je bi Jur teke n̄ath.”

13A Kuoth n̄äthä thiän ye ke t̄eth laac kene mal rey n̄äthä, ke yöö bi n̄athdun te th̄in ke lūaŋ Yieekä in Goaa in Rel Rɔ.

Lat Puol ke min gɔɔre a jɔc

14Yän puɔnydä gaatmaari loçdä rɔŋ ke kujdun, en yöö thiän yen ke gɔɔy, kä thiän yen ke n̄ac n̄aani, kä t̄aye ke lūaŋ ke n̄içdun ke rɔ.

15Ke th̄aŋ n̄aani cä ye gɔɔr waregak ke yöö bia ke tim ke kuj kɔcä laac in ca kam yä ε Kuoth,

16ke yöö bi yän a läät Kritho Yecu ke kuj Juri. Latdä ala booth palä mi n̄iç thuk tin gow ke kuj Kuoth, ke yöö dee Juri a muc ti nhok Kuoth ke ti ca ley ε Yiëë in Goaa in Rel Rɔ.

17Inɔ, yän liakä rɔ rey Kritho Yecu ke tin cä lat ke kuj Kuoth.

18Yän thile mi bä lat ε ni min ci Kritho ε lat ke yä ke yöö bä Jur jak kä yöö ba Kuoth luɔth. Ken cike Kuoth luɔth ke min cä lat kä cä lat,

19ke buɔm nyuuthni kene ti gayke naath ke lūaŋ Yieekä Kuoth. Yän cä ruac Kuoth lat nikä Je-ru-tha-lem a räth nikä l-li-ri-kum cä thuk ti gow lat ke kuj Kritho.

20Dit loçdä, ke yöö bä thuk ti gow ke kuj Yecu lat guathni tin /kan ciöt Kritho kɔŋ liŋ th̄in, ke yöö /cä je gɔr en yöö bä latdä lat wij lat mi ci radɔdien ε tok.

21Kä c̄etke min ca gɔr i, “Bi ney tin /kan lat thuk ke kuj Yecu bike je nen. Kä bi ney tin /kan je met liŋ je n̄ac.”

Cɔr Puol ke guile ke Röm

22Neme ε jen luɔt kä min gan yä jɔɔr ke bendä kä ye guathni ti nuan.

23Kä en täame cä thupk ke lat en guathni t̄iti, kä meë göörä ben kä ye ke run ti nuan,

24en täame göörä ben kä ye. Yän bä ye bak ke wädä kä The-peen, kä bia yä wä luäk ke wädä en w̄ini, guath in ci loçdä t̄eth laac ke guilun.

25Kä en täame w̄aä kä Je-ru-tha-lem w̄aä nee gan Kuoth tin ce ley luäk.

26Ke yöö ci j̄i Ma-tha-do-nia kene j̄i A-ke-ya ε nhok en yöö bike muc thöp ke kuj caani tin te rey neeni Kuoth tin te kä Je-ru-tha-lem.

²⁷Cu ken ε nhok i ba lat, ka εruc ε cuɔɔŋ ka ke. Ka ke yöö ci Jur ben nyuaaka puthä yieekä j̄i Juudh, gɔaa ε bä en yöö bi ken nyinkien nyuak ke j̄i Juudh.

²⁸Mi waa neme wä thuk inɔ, ka cä ke kam tin ca dol, yan bä ye bak ke wädä ka The-peen.

²⁹Kä nacä je en yöö mi waa ben ka ye bä ben ke puɔth Kritho mi rɔŋ.

³⁰Dämaari, yan laŋä ye ke kuj Kuaran ni Yecu Kritho kene nhök Yieekä, en yöö bia lat ke ya keel rey palikun ke Kuoth ke kujdä.

³¹Palε ke yöö deë ya kän ka ney ti thil nath ka Ju-dia, kene yöö deë latdä ka Je-ru-tha-lem nhok ε nee Kuoth tin ce ley en w̄ini,

³²inɔ, ke ruac Kuoth deë ben ka ye ke teth laaac, a dee puɔnydä wä, pel reydu.

³³A Kuoth malä teke yen diaal. Inɔnɔ.

Röm 16

Ner j̄i Yecu ka Röm

¹Lathä nyimandan ni Pi-bi la läät duëel Kuoth ka Then-ka-ria tetnikun,

²ke yöö dee yen ε nyuɔɔr agɔaa rey Kuar ke ciaan j̄i Kuoth tin ce ley. Ka luake je ke ti diaal tin be gor ka ye, ke yöö ce kɔŋ a luääk neeni ti nuan amäni yan bä.

³Nere Pe-rith-ka kene A-kui-lä, ney tee lat ke ya keel rey Kritho Yecu,

⁴ney tää ca rɔ nɔŋ riek ke kuj teekädä, ka /cä lär nike teth laaac ka rɔ, amäni duel Kuoth Juri diaal.

⁵Kä nere duel Kuoth bä in la duɔl dueelien. Nere nhookdä ni Ep-ε-ni-täth meë kɔn rɔ riet Kritho ke nhiam rey rööl E-cia.

⁶Nere Meri meë ci lat a bum reydu.

⁷Nere An-dro-ni-kuth kene Ju-niäth j̄i maarädä, ney tää ca ko yien keel, ken ke jaak ti gɔw rey jaakni Yecu. Kɔŋ te ni ken rey Kritho ka ya.

⁸Nere Am-pi-la-tuth, nhookdä rey Kuar.

⁹Nere Ur-ba-näth läät keel ke kɔn rey Kritho, amäni nhookdä ni Tha-kith.

¹⁰Nere A-pel-leth min ca nhökde rey Kritho njic. Nere j̄i dhɔaar A-rith-tɔ-bu-leth.

¹¹Nere ram in la watdä ni Ye-ro-dion. Nere tin te rey Kuar ni Yecu, tin la j̄i dhɔaar Nar-thi-thäth.

12Nëre jī lāt tōtō rey Kuṛ ni Kuoth, Tri-pē-na, kene Tri-po-tha. Nëre nḥōk ni Per-thith min ci lāt a bum rey Kuṛ ni Kuoth.

13Nëre Ru-pāth, ram min ca mek rey Kuṛ ni Kuoth, kā nëre man in la maar bā.

14Nëre A-thin-ka-ri-tuth, Plē-gon, Ḣer-miith, Pa-tro-bath, Ḣer-māth kene gaatmani tin te keel ke ke.

15Nëre Pi-lo-lo-gāth, Ju-lia, Ne-re-āth, ke nyiman, ke O-lim-pāth kene nē Kuoth ti cē ley tin te keel ke ke.

16A ramō neer ramō ke cjem nḥōkā mi rel rō. Kā duēl Kuoth Kritho diaal nērke ye.

Pek ruac Puol ke jī Röm

17Ḣän cuōmä ye dämaari, ī nieke rō ke ney tin nōḥke ye ḥaknōmni kene rik, tin guac ke luot ḥiicā min ca ḥiic ni ye. Nōḥne rō ke ke.

18Ke ḡōō ney ti cētke tītī, /cike Kuāāran ni Kritho lätikā, lātke ni jīackien ikā. Kā ke riet pelā kaḥcni kanke loḥ nēni ti māḥ māḥ.

19Ci ney diaal luthdun ke thuk ti gow ke kuj Yecu liḥ, ke kuj emō tēth loḥdā ke ye. Kā gōörā ḡōō bia pel ke kuj kā mi goaa, kā /cuare ti jīäk lāt.

20Inō, bi Kuoth malā Cey-tan riac piny ciöknikun. A puoth Kuṛan ni Yecu Kritho teke ye keel.

21Ti-mo-thi min la läät ke ḡä keel nere ye, amāni Lu-ciāth kene Je-thon, ke Tho-thi-pa-ter, ney tin la watkā.

22Ḣän Ter-ciāth min gōr waregak emē, nērā ye rey Kuṛ ni Kuoth.

23Gay-āth min nyuur ḡä kōne jī duēl Kuoth, nērke ye. E-rath-tāth, yuup yiōoni wec, amāni dämandan ni Kuar-tāth nērke ye.

[24A puoth Yieekā Kuṛan ni Yecu Kritho teke yen diaal keel. Inōnō.]

Puony Puol ke Kuoth

25A puony teke Kuoth! Jen tēē ke luḥ ke ḡōō be ye jakā bum rey ḡāthādun cētḥike thuk ti gow tēē cā lāt ye ke kuj Yecu Kritho. Kā cētke thuḡok tēē ca nyoth tēē /ca ḡāc ni wal ke run tēē ci wā.

26Kā täāme cē jōc, kā ca je jakā ḡacke rey waregakni gōökni, kā ke ruac Kuoth in dōraar, ca je jak kā ḡacke e döör diaal ke ḡōō deeke teke ḡāth kene luth.

27A puony teke Kuoth in kel kārōa ke Yecu Kritho amāni cāḥ kel! Inōnō.

1 Kor

1 Kor 1

¹Ɛ Ƴän Puol, mi ca col cɛtkɛ min goor Kuoth ɛ en Ƴöö bä a jak Kritho Yecu, kɔnɛ dämandan ni Tho-the-niith,

²Gɔarkɔ jɛ jɪ duëel Kuoth in te kä Ko-rinth, kä Ƴen tin ca lɛy kɛ Kritho Yecu, tin ca col ala nɛɛ Kuoth, kɛɛl kɛ nɛy diaal tin cɔalkɛ ciöt Kuaran ni Yecu Kritho, Kuäärien kä Kuääran, guathni diaal.

³A puoth baan kɛnɛ mal Kuoth in la Guara kɛnɛ Kuäär ni Yecu Kritho tekɛ Ƴɛ.

Puth rɛy Kritho

⁴Ƴän larä Kuoth tɛth laaac ni cian kɛ kujdun, kɛ kuj puthä baan Kuoth min ca kam Ƴɛ rɛy Kritho Yecu.

⁵Kɛ Ƴöö kɛ mat kɛ Kritho ci Ƴen riän rɛy kä ti diaal, a te ruac kɛnɛ nɔac nɔaani diaal.

⁶Ca ruac nenä kɛ kuj Kritho jakä thuɔk rɛydun.

⁷Kɛ kuj ɛmɔ thilɛ muc Ƴieekä mi te jɔɔr kä Ƴɛ, min liɛɛɛ jɔac Kuaran ni Yecu Kritho.

⁸Kä bɛ Ƴɛ jakä bum amäni guutde bia thil bɛël kɛ cän Kuaran ni Yecu Kritho.

⁹Kuoth ɛ Guan nãthä, kä jɛn cɛ Ƴɛ col rɛy matdä kɛ Gatdɛ ni Yecu Kritho Kuääran.

Dääk rɛy luaak Kuoth

¹⁰Ƴän lanjä Ƴɛ, dämaari kä nyiemaari, kɛ ciöt Kuaran ni Yecu Kritho, en Ƴöö dee Ƴen diaal rɔ mat kɛ Ƴöö bɛ thil dääk rɛydun. Kä duunde Ƴöö matdɛ kɛ çar kɛl kɛnɛ ruac kɛl.

¹¹Kɛ Ƴöö ca jɛ lar Ƴä ɛ jɪ Ko-lo-i, dämaari, en Ƴöö tɔɔɛ kɛ nɔk kamnikun.

¹²Min luɔtdä ɛ Ƴöö laar ramɔ jɛ kä Ƴɛ jɪ, “Ɛ Ƴän raan Puol,” kɛ “Ɛ Ƴän raan Apɔ-löth,” kɛ “Ɛ Ƴän raan Thii-pãth,” kɛ “Ɛ Ƴän raan Kritho.”

¹³Ca Kritho dääk? Ca Puol puat jiaath kɛ kujdun? Kɛ ca Ƴɛ lak kɛ ciöt Puol?

¹⁴Ƴän tɛth luɔtdä kɛ Kuoth en Ƴöö thilɛ ram kɛl kä Ƴɛ mi cã lak, ɛ ni Ki-rith-pãth kɛnɛ Gay-ãth.

¹⁵Kä bɛ thil ram mi laar jɛ en Ƴöö ca jɛ lak kɛ ciötdä.

¹⁶(Kä cua jɪ dhɔaar The-pa-nãth lak bä. Kä kucä jɛ mi tɛɛ kɛ radɔdien mi cã lak.)

17Kä /ken Kritho yä jak ke yöö bä naath lak, kä ε yöö bä thuk Kuoth ti gow lat, kä /cä je lat ke ruac pelä nath, ke yöö /ci luaj jiaath Kritho ëë puat ke je thın bi thil.

Kritho ε buom kä pel Kuoth

18Ke yöö ruac ke kuj jiaath in ca Yecu puat thın ε dɔɔr kä ney tin liw, kä duunde yöö ε buom Kuoth kä kɔn ney tin kanke.

19Ke yöö ca je gɔr i, “Yän bä pel neeni tin pel däk, kä bä njac njaaani neeni tin njacke njak woc.”

20Ram mi pel anikä? Kä ram in njac gɔar anikä? Kä guaj njaknomä yaa eme anikä? Kä /ken Kuoth pel yaa eme jakä dɔɔr?

21Ke yöö rey pelä Kuoth, /ken yow Kuoth njac ke peme eme. Ci Kuoth ε lar en yöö be ney ti teke njath kən ke dɔɔr latadan ke ruaacnike.

22Ke yöö ji Juudh görke ni nyuuthni ti gayke naath, kä ji Ge-rith nhoake ni pel.

23Kä duunde yöö latne puot Kritho jiaath. E jen la riək kä ji Juudh o, kä ε jen la dɔɔr kä Jur o.

24Kä ke kuj neeni tin ca col ε Kuoth, ji Juudh kene ji Ge-rith, jen Kritho emo ε jen la buom Kuoth o kä pel Kuoth.

25Ke yöö dɔɔr Kuoth lenye pel nath, kä kɔac Kuoth lenye buom nath.

26Kä care mēē coalke ye, dämaari, thile ney ti njuan ti pel ke taa nath, kä /cike ney ti njuan bum to, kä /cike ney ti njuan luothke reyduon o.

27Kä duunde yöö Kuoth ce mi dɔar mek rey yaa, ke yöö be ney ti pel jakä pɔc. Kä Kuoth ce mi kɔc mek rey yaa, ke yöö be ney ti bum jakä pɔc.

28Kuoth ce mi kuiy kä latke jɔɔr kä caar yowe i thil luot mek, ke yöö be njaaani tin caar yowke i teke luot däk.

29Ke yöö thile ram mi bi ro liak nhiam Kuoth.

30Kä duunde yöö ε jen la tēkdun o rey Yecu Kritho, min ci Kuoth ε jakä peladan. Ke je cakɔn moc cuɔɔɔ ε Kuoth, kä cikɔn a neeke ti rel ro ti ca lony ε lor.

31Ke kuj emo, cetke min ca gɔr i, “Ram mi liak ro a je liak ni Kuäär ni Yecu.”

1 Kor 2

Ruac ke kuj puotdä Kritho jiaath

1Mēē cä ben kä ye, dämaari, yän /kan ben ε latdä ye ruac ke kuj Kuoth ke riet ti dit kie pel.

²Ke yöö cä je lar en yöö thile mi bä ḡac reyduḡ ε ni Yecu Kritho, keḡe liḡḡde wḡc jiaath in rḡew.

³Kä yän meë baḡä kä ye kḡacä kä lathε yä ke dual mi diḡt.

⁴Kä ruacdä keḡe ḡiḡcdä /cäke lat ke rieet pelä nath, duunde yöö latdä ke ke ḡac bumä Yieekä Kuoth.

⁵Ke yöö /ci ḡathduḡ lḡḡ rey pelä nath, duunde yöö lḡḡε rey bumä Kuoth.

Pel Kuoth in thuḡk

⁶Kä ḡotde bä ruacä ke pel ke ney tin ci dēl. Kä /ciε pel runi tḡtḡ kie pel ruëecni runi tḡtḡ tin bathke buḡmdien.

⁷Kä yän latdä ni pel Kuoth tin la tḡḡni, ci Kuoth ke car ke kuḡ bumädan ni meë /kaḡ yḡw ni cak.

⁸Thile ram kel kä ruëec runi tḡtḡ mi ḡac memε. Ke yöö mi ca je ḡac ε ken, /cike Kuäär buḡyä dee puḡt jiaath.

⁹Cεtke meë ca ḡḡr ḡ, “Min /ken waḡ ε met nen, /ken jḡth ε met liḡ, kä mi /ken raan ε car ke lḡcdε, ε jen min ci Kuoth ε rialikä, ke kuḡ neeni tin nhḡake je.”

¹⁰Ci Kuoth tḡtḡ nyuḡth kḡn ke Yiëde. Ke yöö Yië ḡḡḡε ḡḡaani diaal, amäni tḡḡni Kuoth.

¹¹Ke yöö εḡa mi ḡac cār ran /ciε ni yië ran in te reyde? Kä inḡ bä, thile ram mi ḡac cār Kuoth diaal, ε ni Yië Kuoth.

¹²Tääme canε yië jek mi /ci mḡ a yië ḡḡaa, duunde yöö ε Yië mi bä kä Kuoth, ke yöö dēne muc tin ci Kuoth ke kaḡ kḡn ḡac.

¹³Kä latne ruac εme ke rieet ti /ca ḡiḡc ke pel nath ti ḡiḡecke ke Yië, ke yöö ḡiḡecne nyin yieekä ney tin teke yië.

¹⁴Kä ney tin /ci a jḡ yieekä /ca mucni Yieekä Kuoth jek, ke yöö ke dḡḡr kä ke. Kä /cike cup lḡcdien, ke yöö jēke luḡtdien ke ciaḡ yieekä kārḡa.

¹⁵Kä ney tin teke yië luḡke luḡḡtni ḡḡaani diaal, kä thile ram mi bike luk.

¹⁶“Kä εḡa mi ḡac cār Kuḡr ni Kuoth, mḡ dee je luek ḡ?” Kä kḡn tḡne ke cār Kritho.

1 Kor 3

Lḡḡt Kuoth

¹Kä yän, dämaari, /cä bi ruac ke ye cεtke jḡ yieekä, kä bä ruac ke ye cεtke jḡ rḡeḡ, cεtke ruḡri ti tḡatni rey Kritho.

- ²Yän cä ye ruëëth ke cak, a /ci mo a mieth mi dok, ke yöö /kane ro rialikä ke kuide. Kä a cänye en täämε, /ken yen ro ni rialikä,
- ³ke yöö nuotde ala ji riej. Kä min not tiel kene gak kamnikun, /ci yen a ji riej, kä ciënye ke cian nath?
- ⁴Ke yöö mi lar ram kel ε i, “E yän raan Puol,” kä laar ram mi dozien ε i, “E yän raan A-po-löth,” /ci yen cien ke pek cienä nath?
- ⁵Kä A-po-löth ena? Kä Puol ena? Ke ji läätdä ti ca ye nöön näthä cεtke min ci Kuäär ε kam ramo i be lat.
- ⁶Yän cä pieth, kä ci A-po-löth ke wac, kä ci Kuoth ke jakä pith.
- ⁷Kä eno, /cie piith kie wäac eno tee luot o, ε jen Kuoth käröa min jake kä pith.
- ⁸Ram mi piith kene ram mi wäac päärke, kä bi ram mucde jek ke pek latde.
- ⁹Ke yöö ke kon laät Kuoth ti lät keel. Kä ke yen kak Kuoth, kä ke yen tic Kuoth bä.
- ¹⁰Kä cεtke puoth baan Kuoth in ce kam ya, cä keñ rialikä cεtke läät mi kuur, kä lät radozien wicde. A ramo nik lat in latde ni je.
- ¹¹Ke yöö thile ram mi dee keñ täth a /ci mo a min ca lat ni wen. Keñ emo ε jen Yecu Kritho.
- ¹²Täämε mi cuñ raan luaak wii keñä ke daap, kie ciok in bor, kie pääm ti dit kökdien, kie jien, juaac, kie nyon,
- ¹³bi lat raamo joc. Ke yöö bi cäñ luok ε nyoth keeliw, kä ba je nyoth ke mac, kä bi mac lät tin ca lat ε ram emo yon.
- ¹⁴Kä mi bi min ca täth wii keñä emo not ke cuon, bi ram in tääth je muc jek.
- ¹⁵Kä mi ca min ca täth waan, bi tääth latde bath, ba kän ni tääth käröa, cεtke mi kane ke mac.
- ¹⁶Yen /cia je näc, en yöö lape luaak Kuoth, kä cien Yiëë Kuoth reyduñ?
- ¹⁷Mi yär raan luaak Kuoth bi Kuoth ram emo däk, ke yöö luaak Kuoth rele ro, kä ke yen luaak Kuoth emo.
- ¹⁸Yen /cuare ro met. Mi caar raan ε i pele en runi titi, a je la doar ke yöö be pel ke thuok.
- ¹⁹Ke yöö pel yaa eme ε door kä Kuoth. Ke yöö ca je gor i, “Jen kääpe ney tin pel rey caapnikien,”
- ²⁰Kä ca je lar guäth mi doñ i, “Kuäär ni Kuoth näce cär neeni ti pel, en yöö thile ke luot.”

- ²¹Kä a thil ram mi liak min laṭke ε naath. Ke yöö ti diaal ke nyinkun,
²²a cāṅe Puol, kie A-po-löth, kie Thij-päth, kie yow eme, kie tēk, kie liāa, kie täāme me, kie nhiam, ken diaal ke nyinkun,
²³kä yen lape ney Kritho, kä Kritho ε raan Kuoth.

1 Kor 4

Jaak Yecu

- ¹Care ko ine, lapko ji läätä Kritho, ti ci Kuoth ke jakä yuṣṣp tēṅnike.
²Kä min görke kä läät mi cētkε no ε yöö ε a läät mi ṅathke ε kuääre.
³Kä ke kujä cā risk en yöö bia yā luk kie ba yā luk ε naath. A cāṅe ni yān /cā ro luk.
⁴Kä thile duer mi ṅacā kārō, kä duunde yöö /cε yā jakä thil duer. Ke thuṣk ε Kuäär ni Yecu en nṅin luk yā.
⁵Ke kuj emō, /cu luk ṅok mi /ken guāathde ni ben. Lipe amāni mi ci Kuäär ni Yecu ben. Jen be ṅaani tin ca tēṅ täāme rey muṣṣh nōṅ rey buoyā, kä be cār loṅni jakä jōc. Kä bi ram o liakde jek kä Kuoth.
⁶Yān cā ken ti diaal tṅi lät kä A-po-löth kä cāke lät kārōdā ke kuj gōyādun, dāmaari, ke yöö dee yen luot kä min larkε j, “Thile mi bāal min ca gōr rey ruac Kuoth,” ke yöö thile raan kä ye mi bi ro liak ke raan kä loke ram in dōṅ.
⁷Ke yöö eṅa mi jak ji kä göl kä ram in dōṅ? Kä eṅu teke ji mo mi /kaṅ kaṅ ji? Kä mi ca je kaṅ ji, kä eṅu liaki ro mo cētkε mi /cie muc?
⁸Cia roṅ ke tin göre! Kä cia riṅ! Kä ci yen a kuār a thile ko thṅin! Ke thuṣk, yān göörā je en yöö dee yen a kuār, ke yöö dee ney a kuār ke ye keel!
⁹Ke yöö caarā je en yöö Kuoth cε kōn jaak laṭh guāth in jōak, cētkε ney ti ca kum ke liāa. Ke yöö cakō ben a ney ti guεcke ε yow, ke jaak nhial kene naath.
¹⁰Kōn lapko dōaṅ ke kuj Kritho, kä yen pele rey Kritho. Kōn nyuāṅko, kä duunde yöö bum yen. Luth naath ye, kä canyke ko.
¹¹Amāni täāme näk buoth kene rew ko, kä cianko ni bieyni ti ci rēt, kä duacke ko, kä thile ko ciēṅ.
¹²Kä kōn cuṣko ke lät tetniko. Mi cakō lam, poth ney naath. Mi cakō cieṅ a jiäk ε naath, la ruṣko je.
¹³Mi cakō kuēth, la ney a ruac agoaa. Cua ko cētnike diṅ jiäkni yōaa kene nyaal wec muṣṣṅ, amāni cāṅ eme.
¹⁴Yān /cā ye gōaṅ meme ke yöö be ye jakä pōc, duunde yöö luēekä ni ye cētkε gaatkä tin nhoakä.

15Ke yöö cāṅ te yen ke gaṅṅ ti bathdōori dāṅ wāl rey Kritho, kā thile ye guuri ti nuan. Ke thuṓk rey Kritho Yecu ci yān a guurun ke thuk tin gow.

16Yān laṅṅä ye en yöö bi yen a nyiath ni ciaaṅdä.

17Ke kuj kā mēme yān jakä ye Ti-mo-thi min la gatdä min nhoakä kā teke ṅath rey Kuṅar ni Yecu, en yöö be ye tjem ciejkä rey Kritho, cētke min cäke ṅieec guathni diaal rey lueekni Kuoth diaal.

18Kä thāṅṅkun liake, rṓ ke yöö carke je /cä bi ben kā ye.

19Kä bä ben kā ye ke guṅṅath mi thiak, mi nhok Kuäär ε, kā bä buṓm nēeni tṓ liake rṓ tṓ ben jek a /ci mṓ a min lat ken ε.

20Ke yöö ciaṅ kuäärä Kuoth /ce te rey ruac kärṓa, te rey bumä.

21Ḃṅu mi bi yen ε mek? Bä ben kā ye ke keet, kie ke yiëë nhokä kene ciaṅ gṓyä?

1 Kor 5

Ciaaṅ leerä yäre duel Kuoth

1Ca je lat epuc en yöö te reyduṅ ke ciaaṅ leerä, en ni cētke nṓ, ε mi /ca dee jek a cāṅe ni rey nēeni ti kuecke Kuoth. Cä je liṅ en yöö nyuur raan keel ke ciek gaṅ.

2Kä liak yen rṓ! /Ci gṓaa ni yöö dee paṅ ni yen? Kä ram mṓ ci mṓmṓ laṅ ṓ a je wuocke reyduṅ.

3Ke yöö cāṅ te puṓnydä jṓṓr, tṓṓ keel ke ye ke yiëë. Kä cētke mi tṓṓ thṓn, cä lukdä ku thuṅ ṅok

4ke ciöt Kuṅar ni Yecu ke kuj wutdä min ci mi cētke nṓ laṅ. Mëë cia duṓl, kā te yiëëdä thṓn ke buṓm Kuṅaran ni Yecu,

5kame ram εmṓ Cey-tan ke kuj dākä puṅṅnyde, ke yöö dee yiëëde kään ke cāṅ Kuṅar ni Yecu.

6Liakdun /cie mi gṓaa. Kuece je, en yöö thuṓp mi tot jiece nup keeliw?

7Lēye thuṓp ëë wal raar, ke kuj kā yöö bi yen a nup mi gṓaa, mi /kaṅ liom ke thuṓp cētke mṓ te yen ṓ. Ke yöö ca Kritho min la Ruath Caṅ Bälä thöp.

8Ke kuj εmṓ kuanε juray Cāṅ Bälä laṅ, duunde yöö a /ci mṓ a juray mi teke thuṓp ëë wal, min mṓ thuṓp nyier kene nyuṓṓn. Duunde yöö laṅ ne je ke juray thukä mi wic wic mi /kaṅ liom ke thuṓp.

9Cä je gṓṓr ye rey waregakädä en yöö /cia bi mat ke ney ti nhoake laṅ leer.

10Yān /cä lot ni leer yṓaa εme, kie jṓ dāṅ kene maṅac nath, kie ney tin palkε kuth baṅ. Kä ke yöö dēre jiece kā ke, dēre dhil ben raar rey yṓaa εme.

11Kä en tääme γän gɔ̄rā ye waregak emε ke γöö /cia bi mat ke ram mi cɔali dāmuɔɔr mi teke cian leerä kie d̄ar kie p̄al kuthni baan, mi kueth naath, mi γɔ̄n kɔan, kie mäac nath. A cā̄ne m̄ieth, /cuare je cam keel ke ram mi c̄etke enɔ.

12Ke γöö enu mi dēē lel ke luk j̄i raar? /Cike ney tin te rey duēēl Kuoth ken tin dee yen ke luk?

13Kuoth luke ney tin /ci te dueel Kuoth. “Tuɔ̄ke ram mɔ̄ j̄iäk emɔ̄ raar rey dun.”

1 Kor 6

Luk kam j̄i kɔaar Yecu

1Mi te raan kä ye ke gak ke dāman, la yen a gɔ̄ɔr ni nanɔe guāth luɔ̄k nhiam n̄eni tin thil cun, kä nanɔe nhiam n̄eni tin ci Kuoth ke ley?

2Kuece je en γöö bi ney tin ca ley γɔw luk? Kä mi bi yen γɔw luk, /cia rɔ̄n ke luɔ̄k kä tin toatni?

3/Cia je n̄ac en γöö banε j̄aak nhial luk? Kä derε kule te j̄di ke nyin teekä memε?

4Kä mi t̄aye ke gɔ̄ɔnyini ti c̄etke t̄ɔt̄ɔ, ε bia naath ku kuany ti bike luk ney ti thil luɔ̄t rey duēēl Kuoth?

5γän latdä memε ke kuj̄ p̄ɔcādun. Ke thuɔ̄k epuc, te rey dun ke ram mi p̄el, mi dee ruac ηok kam Krith-cini.

6Kä duunde γöö la raan Yecu dāman a nan̄ guāth luɔ̄k, ala yen memε a lät nhiam n̄eni tin thil n̄ath!

7Kä ke thuɔ̄k mi t̄aye ke gɔ̄ɔnyini kamnikun nyoothe ni γöö ca ye tiam. /Ci n̄uan ni γöö ba ye d̄ūrikä? /Ci n̄uan ni γöö ba ye mac?

8Kä yen pūanykun l̄atde dueer kä mace naath, a cā̄ne ni dāmuɔ̄rikun rey Kritho!

9Kä /cia je n̄ac en γöö j̄i dueeri /cike ciēn kuäärä Kuoth bi jek? A ye /ca met ε raan. Ney tin l̄er, tin p̄āal kuthni baan, tin dhööm, wutni tin kɔarke rɔ,

10ney tin kuēēl, tin j̄i d̄ar, tin la γɔ̄an̄ kɔaan̄ni, tin j̄i kueethä, tin la māac nath, ken t̄ɔt̄ɔ /ca ciēn kuäärä Kuoth bi jek.

11Kä th̄āan̄kun c̄etke ke ney ε t̄ɔ. Kä duunde γöö ca ye lak, ca ye jak kä gɔaa ci Kuoth ye ley, kä ca ye moc cuɔ̄ɔn̄ ke ciöt Kūar ni Yecu Kritho kene rey Yiēekä Kuothdan.

Liake Kuoth ke pūanykun kene Yiēē

¹²Dee raan wee i, “Dɔaani diaal luotke rɔ ke ɣä,” kä duunde ɣöö /ciɛ nɔak diaal ɔw rɔ ke jɪ mɔ. “Dɔaani diaal luotke rɔ ke ɣä,” kä duunde ɣöö thile mi bi ɣä jakä kuanyde.

¹³Kä dee raan wee i, “Mɪeth lotde ni jic, kä jic lotde ni mɪeth,” kä bi Kuoth kene dan rɛw däk. Kä puɔny /cɛ lot ni leer, lotde ni Kuäär, kä Kuäär lotde ni puɔny.

¹⁴Kuoth cɛ Kuäär ni Yecu jɪɛ lɪth, kä ke buɔmde be kɔn jɪɛ lɪth bä.

¹⁵/Cia je nɔc ɛn ɣöö puɔnykun ke cuɲ puɔny Kritho? Ke kuj ɛmɔ bä cuɲ Kritho kan kä bäre jakä cuɲ leerä? Eëy!

¹⁶Kuecɛ je ɛn ɣöö ram mi ci rɔ mat ke ler be a puɔny kel ke je? Ke ɣöö ca je lar i, “Ken dan rɛw bike a puɔny kel.”

¹⁷Kä ram mi ca mat ke Kuäär be a yië kel ke je.

¹⁸Yiëne rɔ kä leer! Duer diaal kɔkɛn tin lät raan ke teke raar puɔny, kä duunde ɣöö ram mi duer ke leer duɪr ni puɔnyde duer paɲy.

¹⁹Kie kuecɛ je ɛn ɣöö puɔnydun ɛ jɛn duel in ciɛn Yië in ɔaa in Rel Rɔ thɪn rɛydun, min ca kam ye ɛ Kuoth? Yen, /ci yen la nyin puɔnynikun,

²⁰ke ɣöö ca ye kɔk ke kɔk. Ke kuj ɛmɔ liake Kuoth ke puɔnykun.

1 Kor 7

Thiec ke kuj kuën

¹Tääme ke kuj ruaacni tin cia ɔɔr i, “Gɔaaɛ ɛn ɣöö wut /cɛ ciek bi guëer.”

²Kä ke kuj ɔɔnyni käni mäan, ɛ wut ɔ teke ciekde, kä a ciekɔ teke cɔwde.

³Kä ɛ wut lät lɔtde ala wut, kä ɛ ciek lät lɔtde ala ciek. Kä ɛ ram ɔ rɔɔɲ loc raam ɔ ke min ɔɔɔɛ.

⁴Ke ɣöö ciek thile je luɔɲ ke puɔnyde, ɛ cɔwde teke luɔɲ ke je mɔ. Kä cɔw bä thile je luɔɲ ke puɔnyde, ɛ ciekde teke luɔɲ ke je mɔ.

⁵/Cuare rɔ pen rɔ, ɛ ni mi cia je mat ɛn ɣöö bia te gööli ke pek guath mi tot, ke ɣöö bia guath ɛn thuk palä. Kä nyɔake rɔ ke mat, ke ɣöö /ci Cey-tan ye bi ɔam ke kuj kä ɣöö /cia rɔ luɔɲ ke ɔɔk.

⁶ɣän laarä ni mɛmɛ ye /ciɛ ɣöö lɔtdä ni je ye.

⁷ɣän göörä ni ɣöö dee ney diaal cɛtke ɣä. Kä te ramɔ ke mucde mi ca kam je ɛ Kuoth, te ram ɛmɛ ke muc ɛmɛ, kä te min dɔɲ ke muc mi göl.

⁸Ke kuj neeni tin /ken kuɛɛn kene män jɔkni, ɣän larä ke ɣöö ɔaaɛ ke ke ɛn ɣöö bike ciɛn a /ci kuën cɛtke mɛ tɔɔ mɛ.

⁹Kä mi /cike rɔ luɔɲ ke ɔɔk, ake kuen. Ke ɣöö nɔani kuën kä dɪt laac leerä.

10 Ƴän laṭdä je ney tin ci kuɛn, kä /cie Ƴän, laare Kuäär ni Yecu, en Ƴöö ciek /ce bi daḵ kä cɔwde,

11 (kä mi ce daḵ a je cien a /ca kuɛn, kie a je loc kä cɔwde) kä wut /ce ciekde bi däk.

12 Ƴän laṛä je ney tin kɔkien, a /cie laar Kuäär, en Ƴöö mi te raan ṅäthä ke ciek mi /ci ṅath, kä nhok ciek ε en Ƴöö bike te keel, a je /ci ciekde däk.

13 Kä mi tää ke ciek mi /ci cɔwde ṅath, kä nhok cɔw ε en Ƴöö bike te keel, a je /ci cɔwde däk.

14 Ke Ƴöö cɔw mi thil ṅath jake je kä ley ley ke ciekde, kä ciek mi thil ṅath jake je kä ley ley ke cɔwde. Mi /cie jen inɔ, gaatkun /cike bi gɔw, kä ke taḷ emo ken rel gooydien ro.

15 Kä mi ci ram in thil ṅath gor en Ƴöö bike daḵ, a je däk. Mi ci nɔmɔ tuɔɔk inɔ, bi ciek kie wut in ṅath laar. Ke Ƴöö ci Kuoth ye cɔl ke Ƴöö bia cien ke mal.

16 Ciek, ṅäci je idi en Ƴöö dɔṅ /ci cɔwdu bi kän? Cɔw, ṅäci je idi en Ƴöö dɔṅ /ci ciekdu bi kän?

Cienṅi ceṭke min ci Kuoth jṅ cɔl

17 Kä ε ram ɔ kä ye cien ke duɔɔp in ci Kuoth ε kam je, ke ciaaṅ ää cien ke je meä cɔl Kuoth je. Meme ε jen ṅut in ṅieecä duëli Kuoth diaal.

18 Tääke ram mi ca thun cuel guäth ää cɔalke ni je? A je /ci cian cueläde päl. Tääke ram mi /kan cuel guäth ää cɔalke ni je? A je /ci cuel gor.

19 Ke Ƴöö thile cuel luot, kä thil cuelä thile je luot, kä luth ṅuɔṅni Kuoth enɔ teke luot ɔ.

20 A ram ɔ teke taḷde meä cɔalke je thṅ.

21 Mi ε jṅ kuany meä cɔalke jṅ? /Cu ro jut ke je. Kä mi deri cian laṛädu jek, käpe ala baṅdu.

22 Ke Ƴöö jen ram mi ca cɔl rey Kuṛ ni Yecu ala kuany, ε ram mi ca lony rey Kuṛ ni Yecu. Kä ceṭke inɔ bä, jen ram mi laṛ meä cɔalke je, ε kuany Kritho.

23 Ca ye kɔk ke kɔk, /cuare bi a kuany nath.

24 Kä enɔ, dämaari, ε ram ɔ teke taḷde meä cɔalke je thṅ kä ye, kä a je te keel ke Kuoth.

Thiecnṅi ke kuj raam mi /ken kuɛn kene män jɔkni

25 Täämε ke kuj neeni ti /ken kuɛn, thile Ƴä ruac kä Kuäär ni Yecu ke kujdien, kä Ƴän thöpä caṛä ceṭke ram mi ṅathke ke kɔḷc laaac Kuṛ ni Yecu.

26 Ƴän caarä je ke kuj rikni tiṅ, goaaε en Ƴöö bi raan teke taḷ in teke je.

- 27 J̄in ci kuɛɛn kɛ ciɛk? /Cu d̄äkdɛ lɛ gɔr. J̄in /keni kuɛɛn? /Cu kuɛn lɛ gɔr.
- 28 Kä mi ci kuɛɛn thilɛ j̄i duer, kä mi ca nyal kuɛn, jɛn thilɛ jɛ duer. Kä nɛy tin ci kuɛɛn bikɛ rik jek rɛy teekä ɛmɛ, kä göörä yöö d̄ëɛ yɛ gaŋ kä rik ɛmɔ.
- 29 Dämaari, yän luɔtdä ni yöö guuath in ca lar cɛ thiak. Kä a tɛmɛ ni ɛn täämɛ a wä nhiam, a nɛy ti tekɛ män ciɛŋ cɛtkɛ nɛy ti thil män,
- 30 kä a nɛy ti pär ciɛŋ cɛtkɛ nɛy ti /ci pär, kä a nɛy ti tɛth loɔkɛn ciɛŋ cɛtkɛ nɛy ti /ci loɔkɛn tɛth, kä a nɛy ti kɔk ciɛŋ cɛtkɛ nɛy ti thil n̄ɔaani,
- 31 kä nɛy ti tekɛ maar kɛ yɔw ciɛŋ cɛtkɛ nɛy ti thil maar kɛ jɛ. Kɛ yöö taɔ yɔaa ɛmɛ weɛ kɛ mi thukɛ.
- 32 Yän göörä jɛ ɛn yöö bia thil diɛr. Ram mi thil ciɛk diɛrɛ kɛ lät Kuar ni Yecu, kɛ yöö gɔr yöö bɛ lɔc Kuar ni Yecu tɛth.
- 33 Kä ram mi ci kuɛɛn diɛrɛ kɛ nyin yɔaa, kɛ yöö gɔr yöö bɛ lɔc ciɛkdɛ tɛth,
- 34 kä ca tin diaal tin gɔrɛ d̄aak. Kä ciɛk mi thil cɔw kɛ nyal diɛrɛ kɛ lät Kuar ni Yecu, kɛ yöö dee puɔnydiɛn kɛnɛ yiëdiɛn rɔ rɛl. Kä ciɛk mi ca kuɛn diɛrɛ kɛ nyin yɔaa, kɛ yöö gɔr yöö bɛ lɔc cɔaadɛ jakä tɛth.
- 35 Yän larä yɛ mɛmɛ kɛ kuj̄ gɔyädun, /ciɛ yöö b̄ä yɛ gok, kä ɛ yöö bia lat ni cuŋ, kä bia Kuäär luɔth a thil mi d̄ɔdiɛn mi bi yɛ gaŋ.
- 36 Mi caar raan ɛ, ɛn yöö /cɛ rɔɔdɛ ciɛŋ gɔaa kɛ nyam min cɛ lar kuɛn, kä mi gɔr lɔcdɛ kuëndɛ kä bɛ jɛ lat, a jɛ lätɛ cɛtkɛ min gɔr, ake kuɛnkɛ rɔ. /Ciɛ duer.
- 37 Kä duundɛ yöö mi ci raan a car kɛ lɔcdɛ ɛn yöö /cɛ kuɛn lɛ gɔr, kä cɛ rɔ k̄äp ɛ bum, kä cɛ lat ɛn /cɛ nyam in cɛ lar kuɛn bi kuɛn ɛn täämɛ jɛn, bɛ lat ni mi gɔaa.
- 38 Kɛ kuj̄ ɛmɔ ram mi kuɛɛn nyam in gɔr kuëndɛ lätɛ ni mi gɔaa, kä ram mi /ci kuen bɛ lat ni mi n̄uan ni jɛn.
- 39 Bi ciɛk dhil te kɛɛl kɛnɛ cɔwdɛ min ɲot cɔwdɛ teekä. Kä mi ci cɔwdɛ lij̄, t̄ëkɛ cuɔɔŋ ɛn yöö d̄ëɛ jɛ nyɔk kɛ kuɛn ɛ ram mi gɔr, kä bɛ a ram mi te rɛy Kuar ni Yecu.
- 40 Kä kɛ çarä dee d̄it ni t̄ɛth lɔaacɛ, mi /k̄anɛ nyɔk kɛ kuɛn. Kä caarä jɛ ɛn yöö taɔ kɛ Yiëë Kuoth.

1 Kor 8

Thiec kɛ kuj̄ m̄ieth mi ca k̄am kuth j̄iɛn

1 Täämɛ kɛ kuj̄ m̄iethni tin ca k̄am kuth j̄iɛn, ɲacɛ jɛ ɛn yöö, “Kɔn diaal t̄anɛ kɛ ɲac n̄ɔaani.” Kä ɲac n̄ɔaani kɔpɛ raan kɛ liak, kä nhök piithe raan.

²Kä mi caar raan ε εν γöö ηάσε duḡḡr, ηotδε /σε je ηάc, ceṭke ηάc in dere ηάc ni je.

³Kä duunde γöö mi nhək raan Kuoth, jen ηάc Kuoth ε.

⁴Kä ke kuj m̄ieth kä min ca kam kuth baan, ηacne je εν γöö, “thile kuoth baan rey γḡaa mi te wanḡ” ke ne γöö “thile Kuoth ε ni kel.”

⁵Ke γöö cāḡ tēēke ti cḡalke ḡ kuth nhial kie piny, epuc tēēke ti cḡalke “kuth” ke ne “kuar” ti ηuan.

⁶Kä ηotδε ke kujdan Kuoth ε kel, in la Guḡar in te nhial. Kä ε cāäk kä ti diaal, kä ε jen ε nin tēk kon ke je. Kä te ni Kuäär kel th̄in, min la Yecu Kritho, min ca ηḡaani diaal cak ke je, kä tēk kon ke je.

⁷Kä /cike ney diaal ηacke thuḡk εme ḡ. Thḡarḡ nath cike ηac ni kuth baan, ke γöö mi cike m̄ieth mi ceṭke εν ḡ cam, ηotδε carke je εν γöö ε m̄ieth mi ca thḡp kuoth baan. Ken kḡc car loḡnikien, la ken ε a caar ḡ ca rḡ yar ke m̄iethdien ke m̄ieth εmḡ.

⁸M̄ieth /σε kon bi nööḡ gekä Kuoth. /Ci j̄ääkdan d̄it mi /cane m̄ith, kä /ci ḡḡydan d̄it mi m̄iethne.

⁹Kä duunde γöö nieke rḡ ke γöö /ci cian loḡadun εme ney tin kḡc ηāthādien bi pen duj̄rā.

¹⁰Kä mi ca j̄i nen ε ney kḡkien, j̄in ram min ηάc ηḡak, a m̄ithi rey luaak kuoth baan. /Ci ney ε tḡ min kḡc car loḡnikien, rḡ bi com εν γöö bike m̄ieth in ca kam kuth baan cam?

¹¹Kä ke ηάc ηḡaanidu ba ney tin kḡc ηathdien tin ci Kritho liw ke kujde dāk.

¹²Kä mi w̄i duer wā lāt kä dāmuḡori rey Kritho, kä bia carien yar min ηot ke kḡac, duj̄r yen ni Kritho duer.

¹³Ke kuj εmḡ, mi ε m̄ieth εν nin jak dāmaar kä pen duj̄rā, γān /cā riḡ bi met cam, ke γöö /cā dāmaar bile jakä teth.

1 Kor 9

Cuḡ ke ne lāt j̄ääkä

¹/Cie γān ram mi loḡ? /Cie γān jak? /Kaḡ Yecu in la Kuäärān nen? /Cike yen kuay laṡdā ke kuj Kuar ni Yecu?

²Mi /ci γān a jak kä ney kḡkien, ε γān jak kä ye. Ke γöö lape nyuuth ke thuḡk εν γöö ε γā jak rey Kuar ni Yecu.

³Ne me ε jen ruac ḡarḡdā ke rḡ, kä ney tin ba γā ḡḡn.

⁴/Ci kon teke cuḡḡḡ, ke m̄iethdan ke ne min mathne?

5/Canε teke cuɔɔŋ ke jalan keel ke ciek mi teke n̄ath cεtke jaak tin kɔŋ, ke dāmani Kuar ni Yecu amāni Thij-pāth?

6Kie Bar-na-bāth kene γān kārɔ ken tɔ bi lāt tɔ ke kuj nyinā cienādā?

7Ena mi lāt ala raan rēm kā moccε rɔ ke nyinke? Ena mi piith kak wal ke kuj kɔaŋ thile dεy ti came th̄in? Ena mi lääκ det a thil cak ti jekε th̄in?

8γān latdā memε ke luāŋ mi bēē kā naath? /Ci n̄ut lat ni mi cεtke je?

9Ke γōō ca je gɔr rεy n̄utdā Muthε i, “/Ca thok th̄aak dee kum, mi kɔɔmε bel.”
ε kuj th̄ākni en nɔ dieεr ke Kuoth ɔ?

10Jen /cε ruac ke kujdan kɔn diaal? Ca je gɔr ke kujdan p̄any, en γōō ram mi pur dere puur ke n̄ath ke ti be jek, kā dee kɔɔm bel kɔam ke n̄ath en γōō bi th̄aāŋ bεel a nyinke.

11Kā mi cakɔ kuay yieekā pieth r̄eydun, dere a mi dij̄t elɔŋ mi cakɔ th̄aāŋ n̄er kā ye ke kuj teekā emε?

12Kā mi te n̄ey kɔkien ke cuɔɔŋ ke jek kā memε kā ye, /ci dij̄t ni cuɔɔŋda elɔŋ?
Kā cāŋ ε jen inɔ, /k̄ankɔ cuɔɔŋ emε k̄am rɔ. Kā ke kujc emɔ cakɔ rut ni ti diaal,
kā γōō /bakɔ mi bum l̄ath dup Thukni ti gow ke kuj Kritho.

13Kujc yen ε, en γōō n̄ey tin ca cɔal läätdā r̄ey luaak Kuoth jēke m̄iethdien th̄in,
kā n̄ey tin lāt w̄ij̄ ȳikā Kuoth nyuake n̄ɔaani tin th̄öpke w̄ij̄ ȳikā?

14Kā enɔ, ci Kuäär ni Kuoth ε lat en γōō n̄ey tin latke thuk ti gow bike nyin teekādien jek ke ruac Kuoth.

15Kā γān /k̄an cuɔɔŋ kel kā cuŋ t̄it̄i k̄am rɔ, kā /k̄an waregak emε gɔr ke γōō
bā duɔɔr mi cεtke memε jek th̄in. Ke γōō n̄uan ni liaādā kā γōō bi raan luot
liakādā emε mac!

16Ke γōō mi latdā ni thuk Kuoth ti gow, thile luot mi dēē liak ni rɔ, ke γōō ε jen
min bā l̄at ni je. Kā riek ake γā, mi /cā thuk Kuoth ti gow bi l̄at naath.

17Kā mi l̄atdā ruac emε a laar γān bā teke muc, kā duunde γōō mi l̄atdā ruac
emε a /ci je lar γān i bā je l̄at, γān l̄atdā ni l̄at mi ca k̄am γā i bā l̄at ε Kuoth.

18Kā enɔ, kökdā en̄u? ε jen γōō ke latdā ke ruac Kuoth dēē thuk ti gow l̄at
naath a thil kök. Ke kujc emɔ /cā thuk Kuoth lat ke kuj cuuŋādā.

19Cāŋ loarā kā n̄ey diaal, kā duunde γōō cā rɔɔdā jakā kuany kā n̄ey diaal, ke
γōō dēē n̄ey ti n̄uan r̄it̄.

20Kā min l̄atdā keel ke j̄i Juudh cā rɔɔdā cien cεtke raan j̄i Juudh, ke γōō bā j̄i
Juudh r̄it̄. Kā n̄ey tin guɔɔrke cian̄ n̄uɔtni cā rɔɔdā cien cεtke ram mi guur cian̄
n̄uɔtni. Cāŋ /ci γān te piny n̄utdā ke γōō dēē n̄ey tin guɔɔrke n̄uɔt r̄it̄.

21 Kä ney tin te raar n̄tdä cä rōdä ciej c̄tke ram mi te raar n̄tdä, ke yōö bā ney tin te raar n̄tdä r̄t, (a cāṅ /cä l̄r kä n̄t Kuoth, kä duunde yōö t̄ā piny n̄tdä Kritho).

22 Rey n̄eni tin k̄c̄ cua rō jakä ram mi k̄c̄ ke yōö d̄ē ney tin k̄c̄ r̄t. Cu ṽān a ti diaal kä ney diaal, ke yōö d̄ṅ d̄ē th̄āṅ nath k̄n ke duṅṅp dee rō lot ṅ.

23 ṽān cua je l̄t keḗliw ke kuj̄ thuk Kuoth ti gow, ke yōö d̄ē te rey nyuaakä puthni thukni tin gow.

24 Kä /ci yen ε ṅäc, en yōö j̄i wuurä diaal k̄ṅṅni ken, kä ε ram kel en n̄in bi muc jek? Riṅni inṅ ke yōö d̄ṅ bi muc emṅ jek.

25 Ney diaal tin k̄ṅṅ ke ṅāari yuṅpke rō kä ṅṅaani diaal. Lät ken ε ke kuj̄ kä yōö bike muc mi bi thuk jek, kä k̄n kōṅṅe ke mi /ci bi met thuk.

26 ṽān /cä riṅ baṅ, kä /cä p̄im c̄tke ram mi p̄im ni j̄oam.

27 ṽān cä puṅnydä duäc kä cä je gaṅ kä ṅṅaani, kä inṅ ke k̄r kä min cä ney k̄k̄ien c̄al wuurä, ca ṽä dee ε cany.

1 Kor 10

Lär lär ke kuj̄ j̄äkni

1 ṽān göörä yōö bia je ṅäc, dämaari, en yōö te guṅṅṅṅnik̄n diaal boṅ ε puṅṅ, kä ci ken diaal r̄t ke bar,

2 kä cua ken diaal lak ala j̄i k̄aar Muthe piny puṅrä kene rey bar.

3 Kä cu ken diaal m̄ieth yieekä kel cam.

4 Kä cu ken diaal maath ke p̄i yieekä mṅ kel ṅ. Cike maath kä p̄am yieekä min cike guṅṅ, en p̄am emṅ ε jen Kritho.

5 Kä cāṅ ε jen inṅ, cu Kuoth l̄c̄de j̄iäk ke r̄j̄wdien ti ṅuan, kä cue riṅkien riaw d̄är d̄aar.

6 Tääm̄e cu t̄iṅ tuṅk ke ala luëk ke kuj̄dan, ke yōö /can̄e cian̄ ti j̄iäk bi ḡor c̄tke ke.

7 /Cuare kuth baṅ pal c̄tke m̄ē ci th̄āṅkien ε l̄t, c̄tke min ca ḡor j̄, “Ci naath nyuur, ke yōö bike m̄iṅh kä bike maath, kä cuke rō j̄iec ke yōö bike duth.”

8 /Cuarn̄e duer lät ke leer c̄tke min ci th̄āṅkien ε l̄t, kä cu ney ti bathṅṅori ti j̄ien rew w̄ic̄de diṅk l̄iw ke jen cāṅṅ kelṅ.

9 Kä /cuarn̄e Kuäär ni Kuoth ṽṅn, c̄tke m̄ē ci th̄āṅkien ε l̄t, kä cua ke d̄äk ε th̄ṅl.

10 Kä /cuarn̄e goṅny, c̄tke m̄ē ci th̄āṅkien ε l̄t kä cua ke d̄äk ε D̄äk.

11Cu t̄iti tuock kä ke ala luek, kä cua ke ḡor piny ke kuj̄ njic̄adan, k̄on ney ti ci guut thiak ke ben.

12Kä mi caari je en ȳöo bumi, ku r̄o tit, ke ȳöo /ci bi t̄eth.

13Thile ȳon mi ci ben kä ye, mi /ken tuock kä ney diaal. Kuoth ε guan̄ njäthä, kä /ce ye bi pal̄ ȳöo ba ye ȳoam ke buom̄ mi leny buom̄dun. Kä mi wa ye ȳoam be ye moc duor̄p k̄änä, ke ȳöo bia je luän̄ ke ruot̄.

14Ke kuj̄ em̄o, dämaari, n̄oane r̄o kä pal̄ kuthni jien̄.

15Ruacä c̄etke mi ruacä ke ney ti teke c̄ar, yen puanykun luoke mo cä lar ye mo.

16Liεr puthä min puothne /cie nyuaak ke riem̄ Kritho? Kä juray in puonyne /cie nyuaak ke puony Kritho?

17Ke ȳöo te ni juray kel̄ th̄in, k̄on ney ti njuan̄ t̄iti lapne puony kel̄, ke ȳöo cane nyuak ni en juray o kel̄o.

18Carē j̄i l-the-r̄el, ney tin camke muc tin thöpke Kuoth /cike a mät guäth mucä?

19Kä en̄u mi luotdä? ε ȳöo en̄ m̄ieth in ca thöp kuth baan̄ t̄eεke luot, kie jen̄ kuoth baan̄ puonyde tee luot o?

20Ēey, ȳän luotdä ni ȳöo, min thop̄ ney ti kuecke Kuoth ε, thöpke je kuth ti j̄iak, a /ci mo a Kuoth. Kä /cä je ḡor en̄ ȳöo d̄ere r̄o mat ke kuth ti j̄iak.

21Yen̄ /cia dee maath ke liεr Kuar̄ ni Yecu kä bia maath ke liεr kuthni ti j̄iak. Kä /cia dee mat guäth m̄ieth Kuar̄ ni Yecu kenē guäth̄ m̄ieth kuthni ti j̄iak.

22Kie görnē ȳöo bi Kuäär̄ ni Kuoth tekē tiεel? Kä car̄ nē je bum̄ ni k̄on kä je?

Däc c̄ien̄ä ḡooyä

23D̄oani diaal luotke r̄o, kä /cike njak̄ diaal ḡow t̄o. D̄oani diaal luotke r̄o, kä /cike njak̄ diaal luoke naath t̄o.

24A raan̄ /ci ḡor ni mi ḡoaa ke kuj̄ide, a je ḡoor̄ ni mi ḡoaa ke kuj̄ neenī k̄okien̄.

25Camē r̄inj̄o k̄oake guäth̄ k̄okä mo, a thil̄ thiec ke kuj̄ c̄ärä laaac.

26Ke ȳöo “piny ε duj̄ Kuar̄ ni Kuoth am̄ani nj̄oani diaal tin te reyde.”

27Mi ca ye c̄ol ε ney ti /ci Kuoth njäth, kä nh̄oake wä, camē mo ca kuēn̄ nhiamdun o a thil̄ thiec ke kuj̄ c̄ärä laaac.

28Kä mi ci raan̄ ye j̄iök̄ j̄, “Memē ca thöp̄ ala muc ke kuj̄ kuoth,” en̄o /cuarē je cam, ke kuj̄ raam̄ in ci je kenē kuj̄ c̄ärä laaac.

29Ȳän luotdä ni c̄ar̄ laaac raam̄ em̄o, a /ci mo a c̄ar̄ laaacdun̄ ino d̄on̄ dee raan̄ thiec̄ j̄, “Ke kuj̄ njukǟ b̄ä c̄iaandǟ päl̄ ke kuj̄ c̄ärä laaac raam̄ mi d̄odien̄ o?

³⁰Mi m̄iethä ke t̄eth l̄aac, en̄u b̄ä yä lat j̄or̄ o ke kūi k̄ä mi c̄ä Kuoth lat t̄eth l̄aac ke je?”

³¹Kä en̄o, mi m̄ieth yen kie m̄äth yen, kie en duor̄ o bia lat o, latde ken diaal ke kūi puonyä Kuoth.

³²/Cuare j̄i Juudh kie j̄i Ge-rith, kie duel Kuoth moc ke riēk,

³³çetke min c̄ä je ȳon en ȳö b̄ä loç n̄eni diaal jakä t̄eth k̄ä ti diaal tin latdä, k̄ä /c̄ä gor ni mi ḡaa ke kūidä, ε mi ḡaa ke kūi n̄eni ti n̄uan en ȳö dee ke k̄än.

1 Kor 11

¹Kuëë yä nyiath, çetke min nyiathä Kritho.

Kum wuothni mi pal naath

²Yän liakä ye ke ȳö cia yä tim rey n̄aani diaal, k̄ä cia guor̄ ni n̄iicni çetke t̄ë c̄ä kam ye.

³Kä duunde ȳö göörä ȳö bia je n̄ac en ȳö w̄ic wutni diaal ε Kritho, k̄ä w̄ic cië̄k ε cowde, k̄ä w̄ic Kritho ε jen Kuoth.

⁴Kä wut o bi pal kie bi ruac gookä lat o a te w̄icde ke kum, jake ni w̄icde k̄ä p̄oc,

⁵kä duunde ȳö cië̄k o bi pal kie bi ruac gookä lat o ke w̄ic mi /kan kum, jake ni w̄icde k̄ä p̄oc, pääre ke cië̄k mi ca w̄icde mut.

⁶Ke ȳö mi /ci cië̄k w̄icde bi kum, n̄uan ni ȳö be m̄iemke t̄em. Kä mi ε p̄oc k̄ä cië̄k en ȳö ba m̄iemke t̄em kie ba w̄icde mut, a je kum w̄icde ke b̄i.

⁷Kä ḡaa ni ȳö /ci wut w̄icde bi kum, ke ȳö ε c̄ät k̄ä ε gooy puonyä Kuoth. Kä duunde ȳö cië̄k ε wuot wutdä.

⁸Ke thuok /kan wut cak k̄ä cië̄k, ε cië̄k en n̄in cake k̄ä wut.

⁹Kä /kan wut cak ke kūi cië̄k, k̄ä ε cië̄k ke kūi wutdä.

¹⁰Ke kūic em̄o ḡaaε en ȳö dee cië̄k w̄icde kum mi la nyuuth bumä ke kūi jaakni nhial.

¹¹Kä rey teekadan, rey Kuor̄ ni Yecu /ci cië̄k te k̄ar̄a a thil wut k̄ä /ci wut te k̄ar̄a a thil cië̄k.

¹²Ke ȳö çetke min ca cië̄k cak k̄ä wut, en̄o wut diëthke je ε cië̄k. Kä duunde ȳö ti diaal b̄äke k̄ä Kuoth.

¹³Care je ε yen, ḡaaε ke cië̄k en ȳö be Kuoth pal a /kenε w̄icde kum rey nath?

14Kä /ci cian ε nyuth ye en γöö cian wutdä ke m̄iem ti baar baar nöñke je pöc,

15kä duunde γöö cian ciäk ke m̄iem ti baar baar /cie liak kä je? Ke γöö kamke je m̄iemke ke kuj kä γöö ba je kum.

16Mi tēēke ram mi ñak memε, min dēē lar ε γöö thile kōn cian mi cētke nō, kä thile j̄i dolä Kuoth cian mi cētke nō.

M̄ieth Kuar ni Yecu

(Mēt 26:26-29, Mak 14:22-25, Luk 22:14-20)

17Kä täame ke nyuuthni ti bēē ti, γän /cä ye liak, ke γöö mi cia ben guäth kel, /cie ke kuj kä mi gōaa, duunde γöö kuj kä mi j̄iäk.

18Ke γöö, mi cia ben keel ala j̄i dolä Kuoth, γän lieñä je en γöö tēēke dāäk kamnikun, kä cua je ñäth ke thāñde.

19Ke thuk be dhil teke dāäk reyduñ, ke kuj kä γöö ba je ñac ke ñaani la ñε Kuoth o.

20Mō cia mat guäth kel o, /cie m̄ieth Kuar ni Yecu εnō came mō.

21Ke γöö mō ci guāth m̄ieth cop o la ramō m̄iethde cua cam, kä näk buoth thāñ nath, kä yōñ thāñ nath tin kōñ ke kōaañ.

22Ëñu! Thile ye ciēñ ti m̄iethē kä m̄athē th̄in? Kie ε γöö bia luaak Kuoth lat j̄ōr, kä bia ñey tin thil ñu jakä pōc? Ëñu mi bä lar ye? γän dēē ye liak ke εne? Ëēy, /cä ye bi liak!

23Ke γöö ñiic ēē cä jek kä Kuäär ε jen ε ñin cä kam ye, ke γöö, jen Kuäär ni Yecu ke wäär ēē kōake ni je, cue juray kan,

24kä mēē cε tēth loaac lar, cue je puñny kä cue wee j̄, “Mεmε ε puñnydä, min cä thōp ye. Latde memε ala t̄iemdun ke γä.”

25Kä ke jen duōp εmō bä ke kōr m̄ieth, cue liēr kan, kä cue wee j̄, “Liēr emε ε mat ruac in pay tuōk ke riemdä. Kä en guäthō bi yen je a maath th̄in o, latde je ala t̄iemdun ke γä.”

26Ke γöö guäthni diaal tō bi yen juray emε cam kä m̄athē ke liēr emε, bi yen liā Kuar ni Yecu lat amāni mi cε ben.

27Ram mi wä juray wä cam kie m̄ath ke liēr Kuar ni Yecu ke duōp mi /ci gōaa be duer ke yāri puñny kenε riēm Kuar ni Yecu.

28A raan caar rōde ke nhiam, be kule juray cam kä be maath ke liēr.

29Ke γöö ram mi m̄ith kä m̄ath a /kenε puñny Yecu kōñ ñac, camke kä m̄athke ni rō luk Kuoth.

30Ë jen en ñin kōc ke ye, kä te ñey ti ñuan ke juäth, kä ci thāñkun liw.

31 Kä mi luḵkne rḵ, /ca kḵn bi luk.

32 Kä mi luḵke kḵn ε Kuäär ni Yecu, ca kḵn tḵḵ ke kuj kä ḡöö /ca kḵn bi kueth keel ke ḡow.

33 Kä εḵḵ, dämaari, mi cia rḵ dol guäth kel ke ḡöö bia mieth Kuḡr ni Yecu cam, liepe rḵ.

34 Mi ḡake raan ε buoth a je miḡh cieḵ, ke ḡöö /ca ye bi luk mi wiaa wä mat keel. Ke kuj ḡḵaani tin kḵkien bäke ben laḡ ye mi waḡ wä ben.

1 Kor 12

Muc kä Yiëë in Gḵaa in Rel Rḵ

1 Tääme dämaari reḡ Kritho, ḡän /cä je ḡḵr εḵ ḡöö bia a neḡ ti /kḵḵḵ laḡ laḡ ke kuj mucni yieekä.

2 Yen ḡḵε je meë thile ye ḡḵh, cua ye böth palä kuthni jien ti /ci ruac.

3 Ke kuj εḵḵ ḡän ḡöörä ḡöö be wä loḵnikun εḵ ḡöö thile ram mi ruac ke Yiëë Kuoth mi dee wee ḵ, "A lam teke Yecu!" Kä thile ram mi dee wee ḵ, "Yecu ε Kuäär," ε ni mi teëke Yiëë in Gḵaa in Rel Rḵ.

4 Tääme teëke muc ti ḡööl, kä ε jen Yiëë ḵ kel ḵ.

5 Kä teëke läḡ ti ḡööli, kä duunde ḡöö Kuäär ε kel.

6 Kä teëke luḡḵ läḡni ti ḡööl, kä duunde ḡöö ε Kuoth kel ε ḵḵḵ läth luḡḵ läḡni diaal reḡ neḵni diaal.

7 Kamke ramḵ muc Yieekä ke kuj ḡḵḵḵ neḵni diaal.

8 Kamke ram kel muc ruac pelä ε Yiëë, kä käme ram in dḵḵ muc ruac ḡḵä ḡḵaani ε jen Yiëë ḵ kel ḵ.

9 Jen Yiëë εḵḵ mocε ram kel ḡḵh, kä käme ram in dḵḵ muc jakä nath kä ḡow εḵ Yiëë ḵ kel ḵ.

10 En yiëë cε ram kel moc luḡḵ läḡni ti ḡḵḵe naath, ke cε min dḵḵ moc ke ruac ḡḵḵä, kä cε min dḵḵ moc ke luḡḵ mi ḡḵε yiey ti ḡow keḵε ti jḵäk, ke cε min dḵḵ moc ke luḡḵ ruac ke thuk ti kuecke, kä cε min dḵḵ moc ke luḡḵ lucä thukni.

11 Kä keḵ muc ḡööli tiḡḵ diaal läḡke ni εḵ Yiëë ḵ kel ḵ, cεḡke min ḡḵḵε cε ram ḵ kam muc mi ḡöl.

Puḵny kel mi teke cuḵ ti ḡuan

12 Cεḡke min puḵny ran ε kel, kä teëke cuḵ ti ḡuan, kä cuḵ puḡḵny diaal teke puḵny kel, cḵḵ ḡuanke, inḵ ε jen taḡ Kritho bä.

13Ke yöö rey Yieekä kel ca kɔn diaal lak puɔɔny kel, (ji Juudh, kie ji Ge-rith, kuaany kie ney ti lor) ca kɔn diaal jakä mäth ke Yiëë kel.

14Ke thuɔk puɔny /ce teke cuɔɔ kel, ke cuɔɔ ti nuan.

15Mi laar pät ciokä je i, “Ke yöö /cie yän pät teta, /cie yän cuɔɔ puɔɔny,” /cie jen ε nin dee je jakä yöö /cie thaaɔ puɔɔny.

16Kä mi laar jith je i, “Ke yöö /cie yän wan, /cie yän thaaɔ puɔɔny,” /cie jen ε nin dee je jakä yöö /cie thaaɔ puɔɔny.

17Kä mi puɔny keeliw ε wan, dee lien te ni? Kä mi puɔny keeliw ε jith, dee nuac te ni?

18Kä duunde yöö ke taade inɔ, ci Kuoth cuɔɔ puɔny diaal guir, cuɔɔɔ kä ke cɛtke min goore.

19Kä mi ken diaal ε cuɔɔ kel, dee puɔny te ni?

20Kä duunde yöö ke taade inɔ, cuɔɔ nuanke, kä notde puɔny ε kel.

21Wan /ce tet dee jiōk i, “/Ci yän ji gor,” kä /ci wic paat ciok dee jiōk i, “/Ci yän ji gor.”

22A guac ke nɔmɔ pany, ken cuɔɔ puɔny, tin caar naath ke i nyuan ni ken teke ke luot.

23Kä cuɔɔ puɔny tin kuiy luthdan ke ke, ke ken tin ciaɔne luthä eloɔ, kä cuɔɔ puɔny tin tietni yuɔpne ke eloɔ,

24kä /ci cuɔɔ puɔny tin luɔth ne toto gor. Kä Kuoth ce puɔny rialikä inɔ, a mɔce cuɔɔ mi tot luth mi diit.

25Kä inɔ thile puɔny däak, kä duunde yöö dee cuɔɔ diaal ram o tit.

26Mi bec cuɔɔ kel becke ken diaal keel, kä mi luɔthke cuɔɔ kel bi cuɔɔ diaal lockien tæeth keel.

27Tääme ke yen puɔny Kritho, kä lape cuɔɔ puɔnyde kel këëli.

28Kä ci Kuoth naath kuany rey duëel Kuoth, ke nhiam jaak, ke rewde göök, diɔɔkdiɛn njeec, ke ney ti latke ti gayke naath, ke ney tin jakε naath kä gow, ke luɔak nath, ke ruëec nath, amäni ney ti ruac ke thuk gööli.

29Ken titi diaal ke jaak? Ken diaal ke göök? Ken diaal ke njeec? Lat ken diaal ti gayke naath?

30Te ken diaal ke muc luänjä jakä nath kä gow? Ruac ken diaal ke thuk ti kuecke? Te ken diaal ke luɔɔ lucädien?

31Kä inɔ göre ni luɔɔ mucni tin diit. Kä bä ye nyuɔth duɔɔp in gɔaa ni jen eloɔ.

1 Kor 13

Nhök ε muc mi dij̄t εl̄ɔŋ

¹Mi ruacä ke thuk nath kie ke thuk jaakni nhial, kä thile yä nhök, yän cätä ke löth mi rot, kie jow dëthni ti tathke.

²Kä mi taake luaj̄ gookä, kä nacä ti diaal ti cuaj̄ke naath, kä taake nac̄ njaani diaal, kä taake nath keeliw mi dëe woc ni päam guathnikien, kä duunde yöö thile yä nhök, ε yän ban̄.

³Mi dakä nyinkä diaal kä piny, kä thöpä puonydä ke yöö ba wan̄, kä thil yä nhök, thile mi jekä th̄in̄.

⁴Nhök ε päl piny, kä ε gooy. Nhök thile je tiel, kie nuen kie liak ke ro,

⁵kä /cie juaj̄ juaj̄, kä /cie reŋ. Nhök /ce naath kok ke care karoa, /ce mal a njan̄e, kä /ce naath nuen.

⁶Nhök /ci locde teth ke mi jiaäk, duunde yöö teth locde ke mi la thuk.

⁷Nhök ruutde njaani diaal, kä njäathe njaani diaal, njäathe njak diaal ti bi ben, kä dh̄ile njaani diaal.

⁸Nhök /ce thuk. Kä duunde yöö bi ruaacni gookä thuk, kä bi ruaacni thukni ti kuecke cuoj̄, kä bi nac̄ njaani thuk.

⁹Ke yöö nac̄ njaanidan tēeke diw, kä ruac gookadan tēeke diw.

¹⁰Kä mi wä min thil diw ben, bi min teke diw thuk.

¹¹Mēe ε yän gat, cuaj̄ ruac cetke gat, kä cuaj̄ car cetke gat, kä cuaj̄ luot njaani lat cetke gat. Kä mēe cä dij̄t, cuaj̄ cian̄ gaatädä päl.

¹²Ke yöö en täame, guene ro rey neenä ε mir̄ mir̄, kä duunde yöö ban̄e Kuoth guic agoa. Täame nac̄dä tēeke diw, kä bä njak nac̄ ken diaal, cetke mēe ca yä nac̄ ε Kuoth.

¹³Kä en täame, tij̄t̄i dan̄ diok teke th̄in̄, nath, ke nath ke ti bi ben, kene nhök, kä min dij̄t̄i ni jen εl̄ɔŋ kä ken tij̄t̄i ε nhök.

1 Kor 14

Thop mucni gookä kene thuk ti gööl

¹Guore ni nhök, kä gore ni muc yieekä ke locdun keeliw, min la muc ruac gookä.

²Ke yöö ney tin ruac ke thok gööli ruacke ke Kuoth, /cike ruac ke naath, ke yöö thile ram mi lij̄ ke. Latke ti cuaj̄ke naath rey Yieekä.

- ³Kä ke pek in dɔŋ, ram mi lat ruaacni gookä ruace ke naath ke kuj piethdien, kene cuɔmdien, ke buɔmdien.
- ⁴Kä ney tin ruac ke thuk gööli piethke ni rɔ, kä ney tin lat ruaacni gookä piethke ni duel Kuoth.
- ⁵Tääme yän göörä yöö bi yen diaal ruac ke thuk ti kuecke, kä min göörä elɔŋ ε yöö bia ruaacni gookä lat. Kä ram in lat ruaacni gookä, lenye ram in ruac ke thuk gööli, ε ni mi ci raan ε loc ke yöö be duel Kuoth kule pith.
- ⁶Tääme dämaari, mi baɔ kä ye a ruacä ke thuk ti kuecke, dëe ye luäk idi, /cie ni mi nöjä ni ye nyuuth kie ŋac ŋaani, kie ruac gookä, kie ŋiic?
- ⁷Cet taadien ke ŋak ti /ci tək tin nöŋke, cetke kuoth kaanä kie tun, ke jiöoth ti /ca rɔ lot, dee raan min kuothke ŋac idi?
- ⁸Kä mi /ci jɔw kaanä köör rɔt agoaa, ena mi bi rɔde rialikä ke kuj köör?
- ⁹ɛ jen inɔ ke kujdun, mi ruac yen ke thuk gööli ti /ci cup lɔc nath, dee raan min ca lat ŋac idi? Ke yöö inɔ bi ruacni jin ke jɔam.
- ¹⁰Thile diw en yöö tēeke thuk ti ŋuan rey yɔaa, kä thile kel mi thil luot kä ke.
- ¹¹Kä mi kucä luot thuk, bä a juɔr kä ram in ruac, kä bi ram in ruac a juɔr kä yä.
- ¹²ɛ jen inɔ ke kujdun, kä min göre mucni yieekä elɔŋ, göre ni mucni tin ba naath jakä piethke ni duel Kuoth agoaa.
- ¹³Ke kuj emɔ, gɔaa ni yöö bi ram in ruac ke thok golä pal ke yöö be min ce lat loc.
- ¹⁴Ke yöö mi palä ke thok golä, yiëedä pale, kä çarä ce lät.
- ¹⁵ɛŋu mi bä lat? Yän bä pal ke yiëë, kä bä pal ke çar wec bä. Yän bä kiet ke yiëë, kä bä kiet ke çar wec bä.
- ¹⁶Kä mi pothi Kuoth ke yiëë, dee juɔr, mi /kene cop lɔcde, ε lar idi, “Inɔɔ” ke palu, mi kujce min latdi?
- ¹⁷Ke yöö dɔŋ ci tēth laaac lar a rɔŋ, kä /ken ram in dɔŋ ben nhial.
- ¹⁸Yän larä Kuoth tēth laaac en yöö lënyä yen diaal ke ruac thukni ti kuecke.
- ¹⁹Kä rey duëel Kuoth dëe lat ni riet dɔŋ dhieec ke çarä rey, ke yöö bä ney tin kɔkien ŋieec, kä yöö dëe lat ni riet ti bathdɔori wäl ke thok golä.
- ²⁰Dämaari kä nyiemaari, /cuare bi cetke gaat rey çarädun, a çar ni yen cetke ruori rey kä mi jiääk, kä duunde yöö çare cetke ney ti dij.
- ²¹Rey ruɔt ca je gɔr i, “Ke ney ti teke thok golä, ke ney ti teke lëep gööli yän bä ruac ke ney titi, kä çan ε jen inɔ, /cike yä bi liŋ.” Ruac ni Kuäär ni Kuoth.

22Kä eno thuk ti kuecke ε nyuuth mi /ci mo ake kuj̄ j̄i n̄äthä, duunde yöö ε kuj̄ n̄eni ti thil n̄ath. Kä ruac gookä /cie ke kuj̄ n̄eni ti thil n̄ath, duunde yöö ε kuj̄ j̄i n̄äthä.

23Kä mi, ci duol̄ j̄i Kuoth ben guäth kel̄ kä ruac ken diaal ke thuk ti kuecke, kä bi jaal̄ kie ney ti thil n̄ath ben r̄ec, /cike je dee lar en yöö cia ȳoŋ?

24Kä mi lat yen diaal ni ruaacni gookä, kä bi jal̄ kie ram mi thil n̄ath ben r̄ec, jen der̄e duere jek kä ken diaal kä ba je luk ke tin diaal tin ce liŋ.

25Kä ke kor̄ kä min ca n̄yin laaac raam in /ci n̄ath nööŋ raar, jen ram em̄o be ro goŋ n̄hiam Kuoth kä pale je, kä be je lar̄ j̄, “Kuoth a r̄eydun p̄any.”

Ciaaŋ palä r̄ey duëel̄ Kuoth

26Eŋu mi d̄eë lat, dämaari? Mi wä yen ben guäth kel̄, te ram̄o ke dit, ke n̄iic, ke nyuuth, ke thok golä, kie luoc̄ n̄jaani. A n̄jaani diaal latke ke kuj̄ p̄ithä nath.

27Mi t̄eë ram mi ruac ke thok golä, a ruac ni ney daŋ r̄ew kie diok̄ k̄ar̄o, kä ε ram̄o la ruac, kä a ram kel̄ lat luoc̄de.

28Kä mi thile ram mi lat luoc̄de, a ram̄o bit r̄ey duëel̄ Kuoth, kä a je ruac k̄ar̄o kä ake ruac ke Kuoth.

29A göök r̄ew kie diok̄ latke ruaacni gookä, kä a ney k̄okien th̄emke tin ca lar.

30Mi ca nyuuth kam̄ ram min nyuur gekä, a ram min ruac ke n̄hiam bit.

31Ke yöö dee yen diaal ruac gookä lat k̄el̄ k̄ëli, ke yöö dee ney diaal teke n̄ac, kä dee ken diaal cu buom̄.

32Kä yiey göökni t̄eë piny göökni.

33Ke yöö Kuoth /cie Kuoth nyuoc̄ni, ε Kuoth malä. (C̄etke min te r̄ey duëli Kuoth n̄eni Kuoth diaal,

34ḡaa ni yöö bi män biet r̄ey duëli Kuoth. Ke yöö /kan̄ ke nhök ruac, duunde yöö bike guor̄ ni naath, c̄etke min ca lar ε ŋut.

35Mi t̄eëke mi görke ε ken en yöö ba n̄ac, ake thiëcke c̄owkien cien̄. Ke yöö ε p̄oc̄ en yöö bi ciek ruac r̄ey duëel̄ Kuoth.

36Kie en ruac Kuoth tuock̄ kä ye? Kie ci ruac Kuoth peek ke yen k̄ar̄o?)

37Mi caar raan ε en yöö ε gök, kie t̄eë ke buom̄ yieekä, der̄e je n̄ac ene ḡarä ye me, en yöö ε guk kä Kuäär ni Yecu.

38Mi /ci raan mem̄e n̄ac, jen /ca je bi n̄ac.

39Kä eno, dämaari, göre je en yöö bia ruaacni gookä lat, kä /cuare ruac ke thuk ti kuecke pen,

40kä duunde yöö ba n̄pak diaal guir ke ciaŋ mi com.

1 Kor 15

Jiëc Kritho lïth

- 1**Tääme dämaari, yän tjemä ye thuk Kuoth ti gow tää cä lat ye, tää cia jek, kä cia cuoḡ thïn.
- 2**Ke ken tin kaḅ ke ye, mi kaḅ ke a bum ken tää cä lat ye (ε ni mi ḡathdun ε laar.
- 3**Ke yöö cä ye kaḅ min diḡ ni jen elḡ, min cä jek bä. En yöö ci Kritho liw ke kuḡ dueerikon, ceḡke min ca gḡr rey ruaacni Kuoth,
- 4**cua je kony, kä ca je jiëc lïth ke diḡḡk ḡni, ceḡke mi ca gḡr rey ruaacni Kuoth,
- 5**en yöö ce päḡ kä Thiḡ-päth kä ce päḡ kä jaak daḡ wäl rew.
- 6**Kä cue päḡ kä ney ti laḡnyke kur dhieec kä ḡi kḡaare guäth o kelḡ, ti ḡot riwdien teekä, cäḡ ni min ci thḡḡḡkien liw.
- 7**Cue päḡ kä Je-meth, kä cue päḡ kä jaak diaal.
- 8**Kä ke joakde cue päḡ kä yä bä, yän ram mi ca dap ke guḡḡth mi /ci a guḡḡthde.
- 9**Ke yöö ε yän jak in kuiy ni jen, mi /ci roḡ ke yöö ba col ḡ jak, ke yöö cä duel Kuoth koḡ moc riëk.
- 10**Kä duunde yöö ke puḡth Kuoth ε jen yän min mo yän, ke yöö /ken puḡth baḡḡde a laar kä yä. A guḡc ke momḡ yän cä lat a bum elḡ kä ken diaal,) cäḡ /cie yän lätdε mo, ε puḡth Kuoth in teke yä.
- 11**Mi ε yän latde mo kie ken, cakḡ ruac Kuoth lat, kä cia cu ḡath.

Jiëcdan lïth

- 12**Tääme, mi latko je en yöö ca Kritho jiëc lïth, enḡ laar thḡḡḡkun ε en yöö thile jiëc nath lïth o?
- 13**Kä mi thile jiëc nath lïth, kä /kaḅ Kritho jiëc lïth.
- 14**Kä mi /kaḅ Kritho jiëc lïth, latdä ke ruaacni Kuoth ε baḡ, kä ḡathdun ε baḡ.
- 15**Kä koḅ cakḡ duer ke lat ruaacni Kuoth, ke yöö cakḡ je lar en yöö Kuoth ce Kritho jiëc lïth. Kä mi ε thuḡk en yöö /kaḅ naath jiëc lïth, kä /kenε Kritho jiëc lïth.
- 16**Kä mi /kaḅ ney ti ci liw jiëc lïth, kä inḡ /kaḅ Kritho jiëc lïth.
- 17**Kä mi /kaḅ Kritho jiëc lïth, ḡathdun ε baḡ, kä ḡot yen rey dueerikon.
- 18**Kä ney tin ci liw bä rey Kritho cike dhiap.

19Kä mi ñathdan rey Kritho ε kuj teekä memε kärɔa, kä ba par ni kɔn elɔŋ kä jɪ ɣɔaa emε diaal.

20Kä ke thuɔk ca Kritho jɪεc lɪth. Ε jen ram in nhiam mi nyooth ɣöö bi ney tëë ci lɪw rɔ jɪεc lɪth.

21Ke ɣöö cεtkε min bä liḡḡ kä ram kel, bi jɪεc nath ke rɔ lɪth ben kä ram kel bä.

22Ke ɣöö ci ney diaal lɪw ke A-dam, ba ney diaal jakä tëk ke Kritho.

23Kä ba ramɔ jɪεc ke guḡḡthde, bi Kritho ben ke nhiam, kä ke bendε min rεwde ba nεεke jɪεc lɪth.

24Kä ε jen bi guut ɣɔaa cu ben, mi waḡ Kuoth in la Guḡḡar in te nhial kam kuäär, ke kɔr kä mi cε ruëc diaal kene buɔmdien däk.

25Ke ɣöö jen be dhil ruëc amäni mi cε jɪ tëre diaal laḡh piny ciöknike.

26Kä guḡḡn tër in jɔak in ba däk ε liḡḡ.

27Ke ɣöö ca je gɔr j, “Kuoth cε ñɔaani diaal laḡh piny ciöknike.” Kä mēë wēë j, “Dɔaani diaal teke piny ciöknikä,” kä jɔcε en ɣöö /ci Kuoth in läth ñɔaani diaal pinyde te thɪn.

28Kä mēë ca ñɔaani diaal laḡh pinyde, bi Gat ran puɔnyde te piny raam ëë läth ñɔaani diaal pinyde, ke ɣöö bi Kuoth a ti diaal kä ti diaal.

29Mi /cie jen, lot naath ni ηu mi lake rɔ ke kuj nεenikien ti ci lɪw? Mi /ca ney tin ci lɪw jɪεc, ηu lake naath ɔ ke kujdien?

30Kä ηu lathne rɔ rey rikä guḡḡthni diaal ɔ?

31Yän la liewä ni cian, dämaari! Yän liakä rɔ ke kujdun liak mi latdä rey Kritho Yecu Kuääran.

32Kä mi cä nyiëny ke ley dɔaar ke kuj kä tin ñääth naath ke kä Ε-pe-thäth ηu mi cä jek thɪn? Mi /ca ney tin ci lɪw jɪεc lɪth, “Miethne kä mathne ke ɣöö iruun banε lɪw.”

33A ye /ca met, “Jal këël ke mäthni ti jiäk yäre cien ti gow.”

34Luɔnyε kä çarun in gɔaa, kä /cuare duer le nyɔk. Ke ɣöö thaḡḡn nath thilke ñac Kuoth. Latdä memε ke kuj pɔcädun.

Jiëc puḡny lɪth

35Kä bi ram kel thiec j, “Jiackε ney tin ci lɪw idi? Kä bäke ke puɔny mi te idi?”

36Jɪn ram mi dɔar! Mɔ piithi mɔ /cε tëk ε ni mi cε kɔŋ riw.

37Kä enɔ piithi mɔ /cie jen bia puɔny ɔ, ε kuëë baḡḡn dɔŋ ε manytap kie beel dɔdien.

38 Kä Kuoth mocε je puᵛny cεtke mi cε mεk, kä mocε kuëë ɔ ke puᵛnyde pᵛny.

39 Ke yöö /ci rᵛj diaal a kel, tëëke rᵛj ke kuᵛ nath, ke kel ke kuᵛ leyni, ke kel ke kuᵛ din, ke kel ke kuᵛ rεc.

40 Tëëke puᵛny nhial kä tëëke puᵛny pieny. Kä gᵛoy puᵛᵛny nhial ε kel, kä maan puᵛᵛny pieny ε mi dᵛj.

41 Maan cᵛj ε kel, kä maan path ε mi dᵛj, kä maan kueli ε göl. Ke thuᵛk te kueli ke dääk ke kueli in dᵛj ke maan.

42 Tëë thᵛn inᵛ bä ke jiεc nεeni ti ci liw liᵛh. Mo ca pith ɔ be thil, kä mo ca jiεc ɔ /cε bi thil.

43 Piethke je rεy thil luthä, kä jiackε je rεy luthä. Piethke je rεy nyuänä, kä jiackε je rεy bumä.

44 Piethke je ke puᵛny rᵛj, kä jiackε je ε puᵛny yieekä. Mi teke puᵛny rᵛj, tëëke puᵛny yieekä bä.

45 Kä ca je gᵛr ᵛ, “Ram min nhiam ni A-dam, cε a ram mi tëk,” kä A-dam in jᵛak yiëë mi ᵛun tëk.

46 Kä /cie yiëë ε nëë nhiam, duunde yöö ε rᵛj, cu yiëë kulε ben.

47 Ram ëë jᵛl bëë piny, jεn ε tur, kä ram in rεwde bëë nhial.

48 Cεt jᵛ tuᵛᵛr ke raan tuᵛᵛr, kä cεt jᵛ nhial ke raan nhial.

49 Cεtke min cεt kᵛn ke cät ran tuᵛᵛr, kä banε cu teke tᵛᵛ ran nhial bä.

50 Yän larä mεmε ye, dämaari, εn yöö nεy tin teke rᵛj kεnε riεm /cike kuäär Kuoth bi jek, kä nεy tin bi thil /cike mi /ci bi thil bi jek.

51 Liεnε je, yän larä ye ruac mi cuänᵛ naath. /Ci kᵛn diaal bi liw, kä duunde yöö ba kᵛn diaal loc,

52 ke guᵛᵛth mi tᵛt mi cεtke nyuᵛp wanᵛ, ke kuᵛth kaanᵛä min jᵛak. Ke yöö bi kaanᵛ rᵛt, kä ba nεy tin ci liw jiεc a /cike bi lε thil, kä ba kᵛn cu loc.

53 Ke yöö bi tᵛᵛ puᵛᵛny ε bi thil εmε tᵛᵛ puᵛᵛny mi /ci bi thil dhil lᵛth, kä bi tᵛᵛ puᵛᵛny ε dhiapε tᵛᵛ puᵛᵛny mi /ci bi dhiap dhil lᵛth.

54 Mi wa tᵛᵛ puᵛᵛny mi /ci bi thil lᵛth wiᵛkᵛä mi bi thil, kä ba tᵛᵛ puᵛᵛny mi /ci bi dhiap lᵛth wiᵛkᵛä mi bi dhiap, ε jεn inᵛ bi min ca gᵛr cu tuᵛᵛk ɔ ᵛ, “Ca liᵛᵛ roc ke puᵛt.”

55 “Jᵛn liᵛᵛ, guëthdu anikᵛä? Jᵛn liᵛᵛ, kacdu anikᵛä?”

56 Kac liεth ε duer, kä buᵛm duᵛrᵛä ε ᵛut.

57 A liak teke Kuoth mi mooc kᵛn juc ke Kuäärän ni Yecu Kritho.

⁵⁸Ke kuj εμο, dämaari tin nhoakä, cuḡḡe a bum, a ye /ca wany, laṭde elḡḡ ni cianḡ rey laṭ Kuḡḡ ni Yecu, kä ḡḡe je en ḡḡo laṭdun rey Kuḡḡ ni Yecu /cie banḡ.

1 Kor 16

Muc ke kuj ji ḡäthä

¹Tääme ke kuj mucä ke ney tin ci Kuoth ke ley, guḡḡre ni duḡḡp eë ḡiic ni ji duëel Kuoth kä Gä-lëe-cia.

²Ke cänḡ in jiolḡ rey juokni diaal bi ramḡ kä ye duḡḡp laṭḡ ḡolä, kä tḡwe je, cḡṭke mi bi teke rḡp, ke ḡḡo /ca muc bi le dol mi wḡḡ ben.

³Kä mi wḡḡ cop, bä ney tin cia car en ḡḡo bi wä jak ke waregak, ke ḡḡo ba muckun nanḡ kä Je-ru-tha-lem.

⁴Mi cia je car en ḡḡo bä wä bä, kä bike rḡ maṭ ḡä.

Cḡḡp Puol

⁵ḡän bä ye ben guḡḡ mi wḡḡ rḡṭ ke Ma-tha-do-nia, (ke ḡḡo ḡöörä rḡṭ ke Ma-tha-do-nia,)

⁶kä dḡḡḡ bä te keel ke ye, kie bä mäy thuk, ke kuj kä ḡḡo bia ḡä nam rey jalä, guäthḡ wḡḡ thḡḡ ḡ.

⁷Ke ḡḡo /cä guḡḡlun ḡḡḡ en tääme, ḡän bakä ni ye. ḡän ḡöörä je en ḡḡo bä jāany ke ye keel, mi nhok Kuäär ε.

⁸Kä ḡän bä te kä ε-pe-thäth amäni Cänḡ kä jien dhieec.

⁹Ke ḡḡo ca ḡä lḡp thḡḡḡ elḡḡ ke kuj läätdä mi ḡḡaa, kä tḡeke löök ti ḡuan.

¹⁰Mi wä Ti-mo-thi wä ben, tietde je en ḡḡo be thil mi dualke je reyduḡ, ke ḡḡo läṭde ni laṭ Kuḡḡ ni Yecu cḡṭke ḡä.

¹¹Kä εḡḡ, a thil ram mi caany je. Name je dupde ke mal, ke ḡḡo derε ben kä ḡä. Ke ḡḡo dieεwä je en ḡḡo be ben kene dämaari.

¹²Ke kuj dämandan ni A-pḡ-löth, ḡän cä je läḡḡ elḡḡḡ en ḡḡo be ye guḡḡḡ kene dämanikḡḡ tin kḡḡḡḡ, kä duunde ḡḡo /ken Kuoth ε nhok en ḡḡo be ben kä ye en tääme. Be ben, mi wḡe teke guḡḡḡḡ.

Ruac in jḡak

¹³Nieke rḡ, cuḡḡḡe a bum rey ḡäthädun, a loḡḡkun bum, kä buḡḡme.

¹⁴Laṭde läṭkun diaal ke nhök.

¹⁵Tääme dämaari, ḡḡe je en ḡḡo ji ḡḡaal The-pa-näth ke ken ney tḡe jiolḡ tḡe rietke rḡ dueeri kä A-ke-ya, kä cike rḡ kam luäk neeni tin ci Kuoth ke ley.

16 L̄aṅjä ye en yöö bia r̄o k̄am luäk n̄eni ti c̄etke t̄o, ke n̄ey diaal tin lät keel ke ke.

17 Ȳän t̄eth l̄ocdä ke ben The-pa-näth ke ne Por-tu-na-täth ke A-ke-kuth, ke yöö cike lät ke guāathdun m̄eē t̄aye j̄oṛ,

18 ke ne yöö cike yiēädä jakä goaa amäni yieykun. Ino nj̄eε n̄ey ti c̄etke t̄o.

19 N̄erke ye ε duēl Kuoth tin te kä E-cia. N̄erke ye el̄oṅ r̄ey Kuār ni Yecu ε A-kui-lä ke ne P̄e-rith-ka, keel ke j̄i duēl Kuoth in te dh̄orien.

20 D̄amuṛri diaal n̄erke ye. A ram̄o ner ram̄o ke c̄jem nh̄okä mi r̄el r̄o.

21 Ner ε me ḡoṛe ȳän Puol ke t̄edä p̄any.

22 Mi t̄eēke ram mi thil nh̄ok ke Kuäär, a je lamke. Kuäära, b̄er!

23 A puṛth Kuār ni Yecu teke ye.

24 A nh̄ok teke ȳen diaal r̄ey Kritho Yecu. In̄ono.

2 Kor

2 Kor 1

¹Ɛ Ƴän Puol, jak Yecu Kritho ke ruac Kuoth, kɔnɛ dämāndan ni Ti-mo-thi, Gɔ̄arkɔ je duel Kuoth in te kā Ko-rinth, kenɛ nɛy diaal tin ci Kuoth ke lɛy rɛy rööl A-ke-ya keeliw.

²A puoth tekɛ yɛ kenɛ mal kā Kuoth in la Guḡara kenɛ Kuääran ni Yecu Kritho.

Lär Puol ke Kuoth tēth Iḡaac

³A liak tekɛ Kuoth in la Guḡan Kuḡaran ni Yecu Kritho, kā Guḡan kɔcä Iḡaac, kā Kuoth in buum loç nɛɛni diaal!

⁴Jɛn la buumɛ kɔn rɛy rikni kɔn diaal, ke Ƴöö dee kɔn tekɛ luḡḡ ke buḡm nɛɛni kɔkɛn tin tekɛ rik, ke buḡm in ca bum kɔn ɛ Kuoth.

⁵Ke Ƴöö cɛtkɛ min nyuaknɛ bɛc bɛɛc Kritho ti ḡuan, inɔ bā, nyuaknɛ buḡm loçnikɔn ti ḡuan ke Kritho.

⁶Mi cuḡckɔ, ɛ kuḡ bumädun kenɛ kändun, kā mi ca kɔ bum, ca yɛ bum bā min ci yɛn ɛ jek, mɛɛ ruḡtɛ cuḡc bitdä mi cɛtkɛ cuḡc ɛɛ ci cuuc ke kɔ.

⁷Ḋathda ke yɛ thilɛ mi wany jɛ, ke Ƴöö ḡackɔ jɛ, ɛn Ƴöö ci yɛn cuḡcda nyuak keel ke kɔ, inɔ bā cia buḡmda nyuak keel ke kɔ.

⁸/Cakɔ jɛ ḡor, dāmaari, ɛn Ƴöö bia riɛk in ci tuḡok kā kɔ kā E-cia kuḡc. Cuḡc ɛɛ tekɛ kɔ dḡtɛ ɛloḡ kā thieke a cua kɔ loç ɛn Ƴöö dɛɛ kɔ tɛk.

⁹Ke thuḡk cakɔ jɛ jek ɛn Ƴöö cakɔ kum ke liḡḡ, ke Ƴöö /cakɔ bi ḡäth ni puḡnyko bakɔ ḡäth ni Kuoth in jɛc naath liḡh.

¹⁰Cɛ kɔ kän kā riɛk liḡeth, kā bɛ kɔ kän. Cakɔ ḡathda laḡh kā jɛ, ɛn Ƴöö jɛn bɛ kɔ nyɔk ke kḡn,

¹¹Cɛtkɛ min cia kɔ luäk bā ke palun, ke kuḡ kā Ƴöö bi nɛy ti ḡuan Kuoth laḡ tēth Iḡaac ke kuḡda, ke kuḡ puthä mi ca kḡm kɔ ala luḡc pali nɛɛni ti ḡuan.

Gēr Puol ke çarɛ

¹²Nɛmɛ ɛ jɛn min liak nɛy ɛ ni rɔ, kā bā jɛ lat ke çar mi thil duer. Rɛy kā ti diaal tin cakɔ laḡ rɛy Ƴɔaa, cakɔ jɛ laḡ ke thuḡk ke loç mi ḡɔaa rɛy. Lät nɛy ɛ ke puoth Kuoth a /ci mɔ a pɛl Ƴɔaa, kā ken diaal ɛ kuḡdun.

¹³Thilɛ ruac dɔdɛn mi ḡɔarkɔ yɛ, ɛ ni min dee yɛn ɛ kuɛn, kā dee cop loçcdun kā dee ḡɔaa ni mi dɛrɛ cop loçnikun amāni guut.

¹⁴Cɛtkɛ min ci thaḡḡda cop loçcdun, ke Ƴöö bia tekɛ liak ke kuḡda, cɛtkɛ min bakɔ tekɛ liak ke kuḡdun ke cḡḡ Kuḡar ni Yecu.

15 Kä min cä ḡac epuc, en ḡöö bä ye ben guḡl ke nhiam ke ḡöö dee loçkun tæth kä ræw.

16 Cä je car en ḡöö bä ye guḡl ke wädä kä Ma-tha-do-nia, kä bä luny jok kä ye kä Ma-tha-do-nia ke ḡöö dee yen ḡä ben nam dupdä wädä kä Ju-dia.

17 Kä caar yen ε en ḡöö laḡdä cär ε ti /cä lot ni je? Kie diiw yene laḡdä cär tḡiti çetke min laḡ ḡow ε, a dëe wee “ḡḡḡn” kä dëe wee “Ëëy” ni en guäth ɔ kel ɔ?

18 Çetke min roḡ Kuoth ke ḡäth a thil diw, ruacda ke ye a /kene a ḡöö “ḡḡḡn” kene “Ëëy”.

19 Ke ḡöö Gat Kuoth ni Yecu Kritho min cako laḡ ye ḡän, kene Thil-ba-näth ke Ti-mo-thi, /kene a ḡöö “ḡḡḡn” kene “Ëëy”, duunde ḡöö kä Yecu guäthni diaal ε “ḡḡḡn”.

20 Ke ḡöö ε jen en nḡn nyin Kuoth diaal tin ce lar ε ḡöö “ḡḡḡn” reyde. Kä ε Kritho ε nḡn latne ni ḡöö “Inonɔ”, ke kuḡ ḡḡḡyä puonyä Kuoth.

21 Kä täame ε jen Kuoth ε nḡn jak ko kene ye kä bum rey Kritho. Kä ce ko kuany ala neke.

22 Jen ce ciödde ḡḡar wiḡda, kä ce Yiëede jäkä rey loçnikon ala min nhiam kä tin ce tḡw ke kuḡdan.

23 Kä ḡän cä Kuoth cɔl en ḡöö be a neen kä ḡä. Kä ke ḡöö /ca ye bi duäc, cä lar en ḡöö /cä bi ben kä Ko-rinth.

24 Kon /cako kuk ni ye min bia ḡäth, kon ḡacko je en ḡöö bum yen rey ḡäthädun. Duunde ḡöö kuako la laḡat keel ke ye ke kuḡ tethä loaacdu.

2 Kor 2

1 ḡän cä çarä nyok en ḡöö /cä bi ben kä ye, /cä loçdun bi jak kä jäk.

2 Ke ḡöö mi jakä loçkun kä jäk, ena mi bi loçdä jakä tæth, /ce bia ni jen ram in cä loçde jakä jäk?

3 Kä cä memε ḡḡar ye, ke ḡöö mi waḡ wä ben, /cä dee le cuuc kä ney tin dee ḡä moc ke tæth loaac. Kä taḡ ke ḡäth ke yen diaal paḡny en ḡöö bi tæth loaacä teke yen diaal.

4 Ke ḡöö ḡän cä ye ḡḡrikä ke riεk mi diḡt, kene jiath loaac ke mer ti ḡuan, kä /cie ḡöö bä ye moc ke jääk loaac, ε ḡöö yen nhökdä min diḡt ke ye ḡac.

Pälikä raam mi teke duer

5 Kä mi tæeke ram mi moc ye ke riεk, /ce moc ni ḡä ke riεk, ke thaḡḡde ke yen diaal, kä /ca je lat εloḡ.

6 Ke kuḡ raam mi çetke enɔ tḡḡḡ in cia kaḡm je roḡε,

⁷ino täame dère päl ni je ikä kä dère je com, ke yöö /ci jiath loaac ε dee le tiam.

⁸Ke kuj εmo γän laṅä ye ke yöö bia nhökduṅ ke je dhil laṅ je.

⁹Cä ye gṛikä ke kuj kä meme ke yöö bä ye γṛn, ke yöö deë je ṅac mi te yen ke luth ke ti diaal.

¹⁰Ram mo bia pälikä mo, bä je pälikä bä. Mi teëke mi cä pälikä, palä je ikä ke kujduṅ nhiam Kritho,

¹¹ke yöö be Cey-tan gaṅ kä yöö be thil luṅ mi be jek kṛn, ke yöö ṅac kṛn caṅp tin te loṅde.

Diεr Puṅl kä Ti-ro-ath

¹²Mëë cä cop kä Ti-ro-ath ke yöö bä thuk Kritho ti gow lat, ca γä lēp thiik ke kuj Kuṅ ni Yecu.

¹³Kä /ken caṅ wecdä rṅ pal piny, ke yöö /kaṅ dämaar ni Tay-täth jek en wiṅi. Kä εno cua ke baṅy mal, kä cua räth kä Ma-tha-do-nia.

Juc ke Kritho

¹⁴Duunde yöö a tēth loaac teke Kuoth, min boṅh kṛn rey jucä ke Kritho min ci ṅacde dääk guathni diaal ke kṛn ceṅke ṅuäny mi goaa.

¹⁵Ke yöö lapne wäl mi waṅke ke Kritho ke kuj Kuoth rey neeni tin ca kän kene rey neeni tin ci bath.

¹⁶Ke kuj neeni tin ci bath ε ṅuäny lieth mi näk naath, ke ney tin tek ε ṅuäny teekä mi noṅ tek. Eṅa mi roṅ ke ken ṅoani titi?

¹⁷Kä /ci kṛn ruac Kuoth kṛk, ceṅke thaṅṅ neeni tin kṛkien. Kä duunde yöö rey Kritho ruackṅ nhiam Kuoth ala ney ti ji thukä, ti ci Kuoth ke jaṅ.

2 Kor 3

Laṅt matdä ruac in pay tuṅk

¹A banε je tok ke mi liakne rṅ? Kie deëko waregakni ti nyuothko rṅ ye kie kä ye, ceṅke thaṅṅ neeni tin kṛkien?

²Yen lape waregakniko tin ca gṛr rey loṅnikṅ, min ba ṅac kä deë kuεn ε ney diaal.

³Kä nyooth yen ε en yöö lape waregak mi ca gṛr ε Kritho min caṅkṅ jaṅ, mi /kaṅ gṛr ke wäl gṛrä, duunde yöö gṛarke je ke Yiëë Kuoth in tek. Kä /kaṅ je gṛar päämni ti pat paat, duunde yöö ca je gṛar rey loṅni nath.

⁴Meme ε jεn min cakṅ jek ke ṅath ke loṅda rey Kritho ke kuj Kuoth.

⁵Kä /ciε yöö rönko kən kärɔ, ɛn yöö tēeke luṅ mi dēē ko lät ni duɔɔr, luṅda bēē kä Kuoth,

⁶min ci ko jakä rɔŋ ke yöö bako a laṅ matdä ruac in pay tuɔɔk, mi /ci mo a ṅuɔt mi ca gɔr duunde yöö ε yiēē. Ke yöö ṅuɔt tin ca gɔr näke, kä Yiēē ṅune tēk.

⁷Tääme ca ṅut in noṅ liṅ gɔr, ke riet wij paṅm. Cuke ben ke buay Kuoth, a /ci ji l-the-rel nhiam Muthε dee diel guac, ke yöö riaw buayde wänkien. Kä cu buay εmo te thṅin kärɔa ke guṅṅath mi tot.

⁸Ke thuɔk laṅ Yiēekä bi te ni jɛn ke buay mi dijt kä jɛn buay εmo.

⁹Kä mi te laṅ in noṅ dṅak ke buay, kä bi laṅ in noṅ kan buayde dijde kule ṅin ε di!

¹⁰Ke thuɔk mēē ci koŋ teke buay mēēdan, cue cu thil buay, ke kuj kä yöö ci buay mi dijt ni jɛn ben.

¹¹Kä mi ci mi wäke thuɔk te ke buay, bi min te thṅin a thil pek je leny ke buay.

¹²Ke yöö te kən ke ṅath inɔ ke min bi ben, tṅε ke buɔm laac mi dijt.

¹³/Cane cεtke Muthε mi ci nhiamde kum ke bij, ke yöö /ci ji l-the-rel buay nhiamde min wäke thuɔk bi nɛn.

¹⁴Kä cṅien ke thuɔk bume, ke yöö amäni wṅε, mi liṅ ken mat ruac ēē wal a kuenke, ṅot bij εmo thṅin, ke yöö /ca je woc ε ni mi ci raan rɔ riet Kritho.

¹⁵Yɔɔn, amäni wṅε mi kuēnke ruaacni Muthε kuɔmke cṅien ε bij.

¹⁶Kä mi ci raan rɔɔde riet Kuäär ni Yecu, la bij εmo a wuɔcke.

¹⁷Tääme, Kuäär ni Yecu ε jɛn Yiēē, kä guṅṅatho jēke Yiēē Kuṅ ni Yecu thṅin ɔ ε jɛn guṅṅath in te laar thṅin.

¹⁸Kən diaal, nyuothne buay Kuṅ ni Yecu ke nhiamdan mi thil bij. Kä jɛn buay εmo, bēē kä Kuäär min la Yiēē, cε kən loc cεtke je cε buay mi dijt mi thil pek nööŋ.

2 Kor 4

Riṅ yieekä rɛy dhṅari muɔɔn

¹Ke kuj εmo, min ε kɔɔc laac Kuoth ɛn min laṅde laṅ εmo ci loɔdan bi baath.

²Cane cian pɔcä tin laṅke ke tēṅ loɔk. Kä loɔk kən laṅ wän wäänä, kä cane ruac Kuoth bi cäkikä. Kä ke ruac thukä mi jɔc, cakɔ rɔ nyuoth yen diaal rɛy ṅäcä loɔnikun a jɔc nhiam Kuoth.

³Kä a cṅ ca thuk Kuoth ti gɔw ke kujdan kum, kuɔmke ke ke kuj nɛni tin liw kärɔ.

⁴Ke kuj nɛni tɪtɪ ci kuoth yɔaa ɛmɛ cɔr nɛni tin thil n̄ath cɔr, ke yöö be ke pɛn guec buoyä thukni ti gɔw ke kuj buoyä Kritho, min la cät Kuoth.

⁵Ke yöö /kɔnkɔ lat ni puɔnykɔ, latkɔ ni Yecu Kritho ɛn yöö ɛ Kuäär, kä ke kɔn laatkun ke kuj Yecu.

⁶Ke yöö ɛ Kuoth ɛn n̄in lar je i, “A buay riaw kä muth,” ɛ jɛn Kuoth ci buayde jakä buoy rɛy loɔnikɔn, ke yöö be kɔn n̄ɔj n̄äc buoyä Kuoth min buoy nhiam Yecu Kritho.

⁷Kä tɔnɛ ke riɔj yieekä ɛmɛ kɔn nɛy ti cɛtke dhaari muɔɔn, ke yöö ba je jakä jɔc aɔaa ɛn yöö buɔm ɛ diit ɛmɛ, /ciɛ duɔdan, ɛ duɔ Kuoth.

⁸Cakɔ moc riɛk ke dup diaal, kä duunde yöö /kɔn kɔ riac, kä yicɛ wuɔthkɔ kä duunde yöö /ci loɔkɔ bath.

⁹Kä cakɔ ciɛj a jiaäk, kä duunde yöö /kɔn kɔ päl, cakɔ duäc a bɛc, kä duunde yöö /kɔn kɔ näk.

¹⁰Kä rɛy puɔnyni ni cianj kapnɛ liaa Yecu, ke yöö dɛnɛ tɛk Yecu jakä jɔc rɛy puɔnynikɔn bä.

¹¹Ke yöö min n̄uɔtnɛ ke tɛk, la kamke kɔn liaa ni cianj ke kuj Yecu, ke yöö dee tɛk Yecu jɔc rɛy puɔnynikɔn tin la liw.

¹²Liaa lätdɛ rɛydan inɔ, kä duunde yöö tɛk lätdɛ rɛydun.

¹³Ke yöö te kɔn ke jɛn yiëë n̄äthä mɔ kɛl ɔ cɛtke min lat bok ɛ i, “Yän n̄äthä, kä cä cu ruac inɔ,” ke kujic ɛmɔ tɔkɔ ke n̄äth ɛmɔ bä, kä ruackɔ inɔ.

¹⁴Dɔackɔ jɛn ɛn yöö jɛn ram min ci Kuäär ni Yecu jicɛ liɔh be kɔ jicɛ bä ke Yecu kɛɛl, kä be kɔ naɔ nhiamdɛ ke ye kɛɛl.

¹⁵Kä n̄ɔak diaal tɪtɪ ɛ kujidun, ke yöö cɛtke min räth puɔth Kuoth kä nɛy kɔkɛn ti n̄uan, ke yöö dee liak tɛthä laac buoyä Kuoth ɔ rep.

Tɛk ke n̄äth

¹⁶Kä inɔ /ci loɔkɔn baath. A cänj wä puɔnydan ke thuɔk, n̄ɔtdɛ la cianj yieekädan a nyɔakɛ ke muɔc luɔj ni cianj.

¹⁷Kä rik puɔnydan ɛ tɔt ɛmɛ, rialɛ kɔn ikä ke kuj buoyä mi dɔraar mi /canɛ dee luänj ke thɛm.

¹⁸Ke yöö /canɛ guic ni n̄ɔaani tin la n̄ɛnkɛ, guic kɔn ni n̄ɔaani tin /ca nɛn, ke yöö n̄ɔaani tin n̄ɛnkɛ la thukɛ, kä n̄ɔaani tin /ca nɛn ke dɔraari.

2 Kor 5

¹Ke yöö n̄acnɛ je, mi wä kɛmɛ wec muɔɔn in ciɛjɛnɛ th̄in min la puɔnydan wä dɔk, tɔnɛ ke tɪc mi dɔraar nhial kä Kuoth, duel mi /ca lätdɛ ke tet.

²Kä en tääme rey kemekä neme guorne thin, kä dij lockon ke yöö deë kon kum ke ciën nhial,

³ke yöö mi ba kon kum ke je, /ci kon bi te baan juutdä.

⁴Ke yöö min nuctne rey kemekä meme, kuomkon ke kuj cucadan, kä /cie yöö ba kuum kam raar, duunde yöö ba repni kumdan a dij, ke yöö ba puony in la lijw bät ε tēk.

⁵Ram mi ci kon rialikä ke kuj kä meme ε jen Kuoth, in ci kon kam Yiëede ala lär in thuok ke kuj kä tin ca rialikä ke kujdan.

⁶Kä eno tane ke buom laaac ni cian. Dacne je mi nuctne ke cian rey puany eme, te kon jor kä Kuäär,

⁷ke yöö cienkon ke nath, a /ci mo a min nëne.

⁸Yon tane ke buom laaac, dene nhok ni yöö tane jor ke puony ke yöö bane te keel ke Kuäär ni Yecu.

⁹Kä eno a cän ciënye rey puany eme kie tane jor, min görne ε yöö bane locde jakä teth.

¹⁰Ke yöö bi kon diaal dhil joc nhiam kom luok Kritho, ke yöö dee ram jek ke min ca lät kä puony, mi goaa kie mi jääk.

Maar Kuoth ke Kritho

¹¹Ke kuj emo mi nacne luth Kuar ni Yecu, bi kon naath jak kä nacke je. Kä kon diaal nac Kuoth kon, kä nathä je en yöö nac yen ya ke lockun.

¹²/Cako nyok ni r ke lät ye, kamko ni ye luot mi bia liak ni r ke kujda, ke yöö dere teke luon ke luoc neni tin liake r ke tin joc, a /ci mo a tin te loc ran.

¹³Ke yöö mi nyuon cara, ε kuj Kuoth. Kä mi cako agaa, ε kujdun.

¹⁴Ke yöö nhok Kritho come kon, ke yöö cane je jek a thil diw, en yöö ci ram kel lijw ke kuj neni diaal, ke kuj emo ci ney diaal lijw.

¹⁵Kä ce lijw ke kuj neni diaal, ke yöö /ci ney tin tēk bile tēk karo, kä bike tēk nike je en min ci lijw kä ca jec lith ke kujdien.

¹⁶Kä ni en tääme a wee wä nhiam, thile raan mi bane car ala raan ke cian nath. A cän ε mēe cane Kritho car ala raan ke cian nath, /cane bile not ke car ino.

¹⁷Ke kuj emo, mi te raan rey Kritho, ε jen ram mi ca nyok ke dieth. Ci taade mēe wal thuuk, nene, ci cian mi pay tuok ben.

¹⁸Nomo keeliw bēe kä Kuoth, min ci kon diaal luoc maarä ke je ke Kritho, kä ce kon kam lat locä maarä.

19 Nomo luotde yöö ci Kuoth ji yaa luoc maarä ke je ke Kritho, a /kene dueerikien kuën ke, kä ce kón kam lat locä maarä.

20 Ino lapne jaak ke kuj Kritho, a cöol Kuoth naath ke kón. Lanjko ye ke kuj Kritho, luocce maarä ke Kuoth.

21 Ce Yecu jakä teke duer ke kujdan, jen ram min /ken met duer, ke yöö reyde dëne ciaan cunni Kuoth jek.

2 Kor 6

1 Ke yöö min latko keel ke je, ino, lanjko ye i /cia puoth Kuoth bi kan baan.

2 Ke yöö ce lar i, "Ke guath mi roj cä ye lij, kä ke cän känä cä ye luäk." Nene, memε ε jen guath in roj, kä nene, en wale ε cän känä!

3 Thile mi bum mi cakö lath dup ran, ke yöö be thile bël mi ba jek kä latda.

4 Kä duunde yöö cetke ji läätdä Kuoth nyuothko rō kä ti diaal, ke dhieel mi diit, rey rikni, kene ciaan jiaäk, ke ti bëc bëc,

5 ke duac, kene yiëni, ke roal, kene lät ti bec, ke thil njen, kene buoth.

6 Kä ke ciaannda mi wic wic, kene njac njaaani, ke päl, loaac piny, ke gooy, ke yië mi rel rō, kene nhök mi thuok,

7 ke ruac mi thuok, kene buom Kuoth, kä yiw kööran ε ciaan cunni ke kuj teta cuëc kene tet caam.

8 Luothke kón, kä jake kón kä roc, kuethke kón kä liake kón. Cianjke ko cetke ji kacä, kä notde latne ni thuok,

9 kä cetke ney ti kuecke, kä notde njacke ko agaa, kä cetke mi cakö lijw, kä nene, tek ko, kä cetke ti ca duac, kä nuotko /kanjo näk,

10 cianjke ko cetke ney ti jiethe lockien, kä teth locko ni cian, cetke ney ti can, kä notde rianjko ney ti nuan, kä cetke ney ti thil nu, kä notde takö ke ti diaal.

11 Kä cakö ruac ke ye ke thuok, yen ji Ko-rinth, kón cakö locko lep ye.

12 Kón /kanjo ye gan, ε nhök loaacdun en no gan ye mo.

13 Kä yan ruacä ke ye cetke mi ruacä ke gaatkä. Yen bä nyuothke ko en ciaan emo. Lep lockun bä.

Lujk ke kuj njicä neni ti thil Kuoth

14 /Cuare rō mat ke ney tin thil njath. Ke yöö ε mat in mith te kam nuotni mo kene cian cunni? Kie ε mat in mith te kam buoyä kene muth o?

15 Kä ε mat nukä te kam Kritho kene Be-lay-al min la guan jiaäni? Kie ε nyuaak nukä mi te kam guan njathä kene ram mi thil njath?

16 Ɛ mat ruac ŋukä te kam luaak Kuoth kene kuth guäyṅi mo? Ke yöö lapne luaak Kuoth in tēk, kä cētke min ca lar ε Kuoth ḷ, “Bi yän cien reydiēn, kä bä ḷal kamdiēn, kä bi yän a Kuothdiēn, kä bike a neekä.

17 Ke kuj emo bia raar kä ke kä bia a gööl kä ke, ruac ni Kuäär. /Cuare mi jiääk gueer, kä eno bä ye nyuḷḷ agḷaa.

18 Kä bi yän a guurun, kä bi yen a dhoolkä kene nyieekä, ruac ni Kuäär in Leny Buḷmde ti Diaal.”

2 Kor 7

1 Mäthnikä, ke yöö tane ke lääri tṅi, kuane rḷ lak kä ti diaal tin jake puḷny kene yiēē kä jiäk, kä jakne cian ḡḷyā kä thil diw rey luthä Kuoth.

Tēth Ibaac Puol

2 Muḷce ney guḷath rey loḷnikun. Thile ram mi cakḷ duer duer, kä thile ram mi cakḷ jakä nuḷḷ, kä thile ram mi cakḷ mac.

3 /Cä memē lar ke kuethnidun, ke yöö cä je lar ke nhiam en yöö taye loḷcda, ke yöö dēne ḷiw keel kä dēne tēk keel.

4 Tḷḷ ke liak ke ye ni cian, kä tḷḷ ke liak mi diṅt ke ye. Ci loḷdä thiḷḷḷ ke buḷm, rey rikniko diaal teth loḷdä elḷḷ.

5 Kä cāḷ ni mēē cakḷ cop kä Ma-tha-do-nia, /ken puḷnyko loḷḷ ke yöö ca ko moc rik guḷthni diaal, kä gak ney ke ney tin koḷḷ, kä te dual reyda.

6 Kä Kuoth in buum loḷc neeni ti jieth, ce ko bum ke ben Tay-täth,

7 kä /cie ke bende kärḷa, kä amāni cuḷm ēē cia buum ni je, ke yöö ce diṅt loḷacdun kene paḷrun, amāni caḷrun ke yä laḷ ko, kä ino ci tēth loḷacdä cu diṅt.

8 A cāḷ ci loḷkun jiath ke waregakdä, /ci loḷdä jieth cä ḡḷr. Kä dee loḷdä jiääk mēē cä nen en yöö waregak emo ce loḷkun jak kä jieth ke guḷath mi tot.

9 Kä täame teth loḷdä, kä /cie yöö cä loḷkun jiath, kä ε yöö ci jiath loḷacdun ye jakä rietde rḷ cienḷnikun ke yöö jiath Ibaac emo noḷḷe Kuoth, a thile riek mi cakḷ lät kä ye.

10 Ke yöö jiath Ibaac in lät Kuoth noḷḷe naath riet ke rḷ dueeri min boḷḷ naath känä, kä thile bēl mi noḷḷe, kä duunde yöö jiath Ibaac in noḷḷ ḷḷwe noḷḷe liḷḷ.

11 Nēne je ci Kuoth ye luäk ḷdi ke jen jiath loḷacdun emo. Ce ye jakä bia duḷḷ lät ke loḷdun keelḷiw. Kä ce ye jakä gak, kä ce ye jakä ḷḷce cianḷ jiääk. Kä ce ye jakä teke ḡr ke lätḷni kä mi ḡḷaa kene loḷkä mi jiääk! Ke guḷth diaal cia rḷ nyoth ke thuḷk en yöö thile ye duer ke mōmo.

12Kä eno cän ni mo cä ye gɔr waregak ɔ, /cie ke kuj raam in ci duer lat, kie ram in ca lǟt kä duer ɔ, kä ε yöö ba d̄it laac̄dun ke kɔ nyuɔth ye nhiam Kuoth.

13Kä eno cakɔ buɔm jek. Kä a matkɔ cuɔm bumäda th̄in, ci löcda t̄esth el̄ɔn ke kuj t̄ethä laac̄ Tay-täth, ke yöö ci yen diaal löcde jakä t̄eth.

14Ke yöö cä je lar th̄aṅṅ liakädä ke ye, kä /ken yen yä jakä pɔc. Kä c̄etnike ruaacni diaal t̄eë cakɔ lat ye ke thuɔɔk, ino ci lar liakädä nhiam Tay-täth cu a thuɔk.

15Kä löcde t̄ethe ke ye el̄ɔn, mo tiime luthdun diaal ke je, kene nyuur eë cia nyuur ni je ke dual lathä.

16Yän t̄eth löcdä ke yöö t̄aṅ ke ṅath ke ye.

2 Kor 8

Muc Krith-cini

1Dämaari görkɔ yöö bia puɔth Kuoth in ca kam j̄i duëel Kuoth in te kä Ma-tha-do-nia ṅac̄,

2ke yöö c̄ake yɔn ke rik ti b̄ec b̄eëc, kä duunde yöö d̄it t̄eth laac̄dien a c̄uke muɔc ke tet ti lor a c̄än̄ni m̄eë ke can ti d̄it.

3Kä c̄etke min d̄eë lar c̄ike muɔc ke pek luṅṅädien, kie a leny min teke ke, n̄ike pek c̄ärä laac̄dien.

4Kä c̄uke kɔ lar̄ ke thuɔk, en yöö dee ke teke kuj̄c̄ n̄eni tin ci Kuoth ke ley.

5Kä c̄uke mi /ci ney ε dee met car ṅun, c̄ike rɔ kam Kuäär ni Yecu ke nhiam, kä ke k̄ore c̄uke rɔ kam k̄on n̄ike ruac̄ Kuoth.

6Kä ino, cuakɔ Tay-täth com m̄eë k̄on lat emɔ tok, ke yöö be ye luäk ke thuɔk lat puthä m̄omɔ reydu.

7Tääme yen riṅṅe ke ti diaal, riṅṅe rey ṅäthä, kene lat ruaacni, ke rey ṅäcä ṅaani, kene görun ke luäk nath, ke nhök̄dun ke kɔ. Ke jen duɔɔp emɔ buɔme bä rey puthä mucä mem̄e.

8/Ci yän mem̄e lat c̄etke ṅuk, kä ε yöö bä nhök̄dun ṅac̄ ke thuɔk ke c̄äät̄dun ke ney tin k̄okien tin görke luäk nath.

9Ke yöö yen ṅac̄e puɔth Kuaran ni Yecu Kritho, kä c̄än̄ni m̄eë riṅṅe c̄e ben a can ke kuj̄dun, kä ke c̄ian̄ canäde dee yen a ney ti riṅṅ riṅṅ.

10Kä ke kuj̄ kä mem̄e yän kam̄e ye luīkdä. Kä luīkdä lotde rɔ ke yöö bia m̄eë cia tok thaar thuk ke lat. Kä ke yen ney t̄eë nhiam a /ci mo a yöö bia duɔɔp lat, kä duunde yöö bia gɔr j̄ bia duɔɔp lat.

11Kä en tääme thuḡke je ke laṭ, ke yöö bi görun ke laṭde cu paṛar thuḡkdu ke je ke min teke ye.

12Kä mi goori yöö bi muḡc, ba mucdu nhök, kä ba nhök ni min te thḡn, a /ci mo a min thil kä je.

13Kä /cä lot ni yöö bi ney tin kḡḡ loar, bia kule cuuc, duunde yöö goor ney ti diaal ḡ bike paṛar.

14Kä en tääme te yen ke ti ḡuan, kä deë ney tin kḡḡ luäk tin thil ḡu, ke yöö dee riḡḡḡdien ye luäk ke guḡḡḡ in thile ye ḡu, kä ino dee paṛar cu te thḡn.

15Ceṭke min ca ḡḡḡ ḡ, “Ram mi teke ti ḡuan /ci nyinke ḡuan elḡḡ, kä ram mi teke ti tot /ci nyinke kuiy elḡḡ.”

Tay-täth kene ḡḡ ḡḡḡ

16A tēth loaac teke Kuoth in ci nhök mi ceṭke min teke yä laṭh looc Tay-täth.

17Kä /cie yöö ce cuḡmda nhök kärḡḡ, kä ε gör loaacde ke wä kä ye ke caṛ loaacde.

18Kon ḡḡḡ je keel ke ram mi dämandan rey Kritho, mi diṭ kēkde elḡḡ rey duēli Kuoth diaal ke kuḡ laṭäde ke thuk ti ḡow.

19Kä /cie jen nḡmo kärḡḡ, ca je kuany ε duēl Kuoth en yöö be ḡḡ ke kḡ keel min nanḡḡ muc tiṭṡ ke kuḡ buoyä Kuṛar, kene yöö bako je nyoth en yöö goor ney luäk nath.

20Görkḡḡ je en yöö be thil ram mi bi kḡ bel ke kuḡ mucä me diṭ eme me laṭko me,

21ke yöö kon luotkḡḡ ni lätni kä mi ḡḡḡ a /ci mo a nhiam Kuṛar ni Yecu kärḡḡ kä duunde yöö amäni nhiam nath bä.

22Kä ḡḡḡ dämaara mi cakḡ ḡḡḡ ke ti ḡuan keel ke ke, kä cakḡ je jek goore luäk nath ke ḡḡḡḡḡni ti ḡuan, kä tääme teēke gör luḡḡ mi leny ni göre meēdan ke kuḡ ḡḡḡḡde in diṭ ke ye.

23Kä ke kuḡ Tay-täth, jen ε rewdä mi nyuakḡḡ laṭ keel be ye luäk, kä ke kuḡ dämanikḡḡ, ken ke ḡḡḡ duēli Kuoth tin nḡḡke buay Kritho.

24Ke kuḡ emḡ nyuothē nhökḡḡḡ, a ba je nen nhiam ε ḡḡ duēli Kuoth diaal kä ba je ḡḡḡ en luot liakäda ke ye.

2 Kor 9

Luäk ke kuḡ Krith-cini tin te kä Je-ru-tha-lem

1Tääme thile luot mi bä ye ḡḡḡḡḡ wareḡḡḡ ke je, ke kuḡ luäkä mi deë ḡḡḡḡḡ nee Kuoth tin ce ley.

²Ke yöö ñacä je goor yen yöö bia luäk, a cä ye liak nhiam jì Ma-tha-do-nia, cä larke en yöö ci jì A-ke-ya rō rialikä ke luäk ni thaar. Kä cu görun ke luäk riwdien jakä cär ke yöö bike muc.

³Kä jakä dämanikon rey Kritho kä ye, ke yöö /ci liakda ke ye bi a ban rey kä memε, kä dee yen rō rialikä cεtke min cä lar ke kujdun.

⁴Kä mi cä ben kōne thaaj jì Ma-tha-do-nia, kä dēekō ye jek a /kanε rō rialikä, bakō pōc amāni yen bä bia pōc, ke yöö bakō cu pōc ke ñathda ke ye.

⁵Kä ino cä je car en yöö bä dämanikon läj ke wädien kä ye ke nhiam ke yöö bike muc in cia lar wä rialikä. Kä eno dēε je rialikä ala muc mi laar yen, a /ci mō a kok.

⁶Memε ε jen luotde, ram mi piith a kuiy, be ñeer a kuiy bä, kä ram mi wä pieth a diit, be ñeer a diit bä.

⁷Bi ramō dhil muc cεtke min cε car a /ci mō ake thaaj loaac kie ke kok, ke yöö nhok Kuoth ram mi muc ke tēth loaac.

⁸Kä te Kuoth ke luaj ke yöö be ye moc puth diaal ti ñuan, ke yöö bia teke mi rōj ke min göre cianj, ke yöö dee yen ke nyuak rey lätni diaal ti gow.

⁹Cεtke min ca gōr i, “Jen mocε ney ti can, kä cianj cuñide tēē thijn a thil pek.”

¹⁰Kä Kuoth in kām piith kuay kä kām je juray ke kuj mjieth, be nyinkun kām ye kä be ke jakä ñuan, kä be ñēr cieñä cuñnikun rep.

¹¹Ba ye jakä riäj ke ñaani diaal, ke loar tetdun, min bi Kuoth nöj tēth loaac ke kō.

¹²Ke lätni luak emε min kām yene ney tin ci Kuoth ke ley, jake naath kä larke Kuoth tēth loaac elōj.

¹³Ke yōn lat luak emε, cia Kuoth liak ke luthdun ke ñathdun ke thuk ti gow ke kuj Kritho, kä ke mucdun ke tet ti lor ke ke amāni ke kuj neeni tin kōkien diaal.

¹⁴Kä mi palke ke kujdun la görke ni yöö deeke te keel ke ye ke kuj puthä Kuoth in diit in cε kām ye.

¹⁵A liak teke Kuoth ke kuj mucäde min diit min /ca dee luäj ke lär.

2 Kor 10

Gaj Puol ke latde

¹Yän Puol puonydä lañä ye, ke cianj thiekä kene gooy Kritho. Laar thaaj nath je lapä ram mi muol muol, kä mi taaj jōr ε yän ram mi bum bum!

²Yän cuomä ye en yöö mi waa wä cop kä ye, /cä je goor i bä buom, cεtke min dēε ruac a bum ke ney tin diewke kō i latko ke cianj yōaa.

³Kä ke thuk cien kɔn rey ɣaa eme, kä duunde yöö /ci kɔn kor ter ke ciaan ɣaa eme.

⁴Ke yöö yiow kööran /cike nyin ɣaa, kä duunde yöö teke ke buɔm Kuoth ke yöö banε ke dāk guath ti buɔm buɔm. Canε ɲaknɔmni dāk

⁵kenε nyin liakä diaal tin galke naath kä ɲac Kuoth, kä kapne cār diaal ke kuj luthä Kritho.

⁶Cako rɔ rialikä ke yöö bako ney diaal tin thil luth duac, mi wa luthdun pekde cop.

⁷Guεε min te nhiamdun. Mi tēeke ram mi ɲäāth rɔde en yöö ε raan Kritho, a je caare en yöö cεtke min ε raan Kritho, ke kɔn neε Kritho bä.

⁸Täāme a cāɲ mi liakä rɔ a dīt kä tɔt ke buɔm, in ci Kuoth ε kamkɔ, en buɔm emɔ ε mi kap ni ye nhial, /cie mi dāk ni ye.

⁹/Cä je gor en yöö be jɔɔc i jakä ni ye kä dual ke waregaknikä.

¹⁰Ke yöö laar ken ε i, “Bum luot waregaknike, kä puɔnyde nyuāne, kä ruaacnike thil ke luot.”

¹¹A je cop loc neeni tin cεtke en tɔ en yöö min latkɔ ke waregak a takɔ jɔɔr, bako je lat ε takɔ thɪn bä.

¹²/Cako je gor en yöö bako rɔ paar ke thaaɲ nath tin latke dīt dien kārɔ. Kä mi thēmke rɔ kamnikien kä paarke rɔ kamnikien, thile mi ɣaa mi nyooth ken ε.

¹³Kä /ci liakda bi räth elɔɲ, be peek rey lat in ci Kuoth ε kam kɔ, ε ni yöö bako cop kä ye.

¹⁴Ke yöö /cako pek kēthda bi bäl, mi wako wä cop kä ye, ke yöö ke kɔn ney tēε jɔl tēε cuɔpke guathdun ke thuk ti ɣow ke kuj Kritho.

¹⁵Kä /ci liakda bi räth ke lät neeni kɔkien, kä duunde yöö ɲathda ε yöö bi ɲathdun rɔ rep, ke yöö dēeko lat mi dīt lat reyduɲ,

¹⁶ke yöö dēε kɔ thuk ti ɣow lat rey röli ti te kujdun, a thile mi liako rɔ ke lat min ca lat ε radɔdien.

¹⁷Ca lar i, “Ram mi liak rɔ, a je liak ni Kuäär ni Yecu.”

¹⁸Ke yöö /cie ney tin latke ɣɔyɔdien kārɔ ken tin nhɔake, ε ni ney tin latke ɣɔyɔdien ε Kuäär.

2 Kor 11

Puol kenε jaak kaacni

¹Yän dēε gor ni yöö bi yen ɣä rut, a cāɲ ε yän dɔar kä mi tɔt. Ruɔtde je ke ɣä keεl.

²Yän t̄ā ke tīel ke kuj̄dun, tīel mi b̄ēe k̄a Kuoth. Yän c̄a je lar en ȳö b̄a ye k̄am Kritho, a thil diw c̄et̄ke nyam mi k̄amke ni c̄owde k̄ar̄a.

³Kä yän dualä en ȳö, c̄et̄ke m̄ēe ci th̄ol lib met ke c̄ap wän w̄änäde, ba c̄ärkun böth j̄ōr k̄a nhök luthä Kritho in th̄uok in ley ley.

⁴Kä la yen r̄o a päl piny mi t̄ēeke ram mi ci ben k̄a ye, k̄a lätd̄e ye ruac Yecu mi göl k̄a Yecu in cak o lat̄ ye. Kä nhök yen yīēe kie thuk ti gow ti gööl k̄a yīēe kene thuk tin gow tin cia jek k̄a ko.

⁵Caarä je en ȳö /ci kuiy ni yän k̄a jaak t̄īt̄i tin kapke r̄o nhial.

⁶A c̄āne mi /cie yän ram mi ca n̄ieec ke ruac, /cie yän ram mi kuj̄c n̄oak. Guathni diaal cak̄o m̄eme jak̄a j̄oc n̄iamdun ke dup diaal.

⁷T̄ēeke duer mi c̄a dūj̄r ke locdä ke r̄o piny, ke ȳö b̄a ye kap nhial, kene ȳö c̄a thuk Kuoth ti gow lat̄ ye a thile mi k̄am yen ε ȳä?

⁸Yän c̄a dūel Kuoth k̄ōkien mac ke k̄anidä ke luäk k̄a ke, ke ȳö b̄a ye lätikä.

⁹Kä m̄ēe t̄āa keel ke ye, k̄a t̄āa ke mi göörä, thile ram mi c̄a cuc, ke ȳö t̄ēe göörä cake k̄am ȳä ε d̄amanik̄on rey Kritho t̄ēe b̄ēe k̄a Ma-tha-do-nia. Kä eno /c̄a ye bi cuc, k̄a thile dūōp kel mi b̄a cuc ye.

¹⁰C̄et̄ke min te th̄uok Kritho reyda, liakdä ke r̄o em̄e /ce bi biet̄ rey rööl A-ke-ya keeliw.

¹¹Kä ε kuj̄ n̄ukä? Kä dere a ȳö /c̄a ye nhök? D̄ac̄ Kuoth ε en ȳö nh̄okä ye.

¹²Kä bi min lat̄dä, n̄ot ke mi lat̄dä je a wee w̄a n̄iam, ke ȳö göörä ȳö b̄a ney ti lat̄ke ȳö lat̄dien in liake r̄o p̄äare ke lat̄dan p̄en lat̄de.

¹³Ke ȳö ken ney t̄ō j̄i liakä t̄ōt̄o ke jaak ti guäy, ti lāat̄ m̄ētdä, jake r̄o k̄a c̄et̄ke jaak Kritho.

¹⁴Kä thile mi ḡäy naath! A c̄āne ni C̄ey-tan pūnyde, jake r̄o k̄a c̄et̄ke j̄äak buoyä.

¹⁵Kä eno /cak̄o gāac̄ mi ci j̄i lat̄de r̄o jak̄a lāat̄ cūni b̄a. Bi guutdien pāar ke lätkien.

Cuoc Puol ala jak

¹⁶Yän nyokä je ke lär, a thil ram mi caar je en ȳö ε yän d̄ōar. Kä duunde ȳö mi c̄är yen ino, nh̄okä ȳä c̄et̄ke d̄ōar, ke ȳö d̄ēe r̄o liak k̄a mi tot̄ b̄a.

¹⁷Min laarä ke kuj̄ liakä n̄eme /c̄a je lar ke buom Kuar ni Yecu, k̄a duunde ȳö ruac ni yän c̄et̄ke d̄ōar.

¹⁸Kä min t̄ēe ney ti n̄uan ti liake r̄o ke c̄iaān ran yän b̄a, b̄a r̄o liak.

¹⁹Ke ȳö la yen d̄ōāar a ruut ke t̄eth̄ loaac, ke ȳö yen pūnykun pele!

20Kä la yen ram mi ci ye jakä kuany, kie ram mi pεεc ye, kie mi mac ye, kie mi kaan ye, kie ram mi päť ye nhamdun a ruut.

21Kä yän pöcä en yöö bä je lar, kon bä kɔc kon ke jen nomo! Yän ruacä cεťke dɔar, mi tēēke mi liak raan rɔde ke je, amäni yän bä, bä rɔ liak ke jen nomo.

22Ke ken jī Yi-be-ru? Amäni yän bä. Kä ken ke jī I-the-rel? Amäni yän bä? Kä ken ke kuay A-be-ram? Amäni yän bä.

23Kä ken ke laat Kritho? Yän ruacä cεťke ram mi ci yɔŋ, goaa ni yän. Kä duunde yöö ci lat ni yän elɔŋ, kä ca yä yien nikä ti nyin nuan, ke yɔat ti /ca kuen, kä thiak ni liaa guathni diaal.

24Guathni dan dhieec ca yä moc yɔat ti jien dan diɔk wı̄cde banuan ε jī Juudh.

25Kä guathni dan diɔk ca yä duac ke ketni. Kä ca yä bök ke pääm kä keel. Guathni dan diɔk cu murkáb töl, ke wäär kene cāŋ däär loakä rey bar.

26Rey jäli ti nuan, cua teke rik rey kieri, kä cua teke rik ke maac, ke rik kä neekä, ke rik kä Jur, ke rik rey wec, ke rik rey dɔaar, ke rik rey bar, kene rik kä ney tin thil nath.

27Cua teke cuɔc kene riεk, ke thil nien ke wääri ti nuan, ke buoth kene rew, ke thil mieth ke thaaj guathni, ke kɔc, kä thile yä bieyni.

28Kä a /ci ti diaal titi te thın tiamke yä ε dieer loaacdä ke kuj dueli jī Kuoth diaal.

29Ena eno kɔc o, kä /cä kɔc? Ena eno ca jakä teth o, kä /ci locdä jieth o?

30Mi bä rɔ liak, bä rɔ liak ke kuj nɔaani tin nyuothke kɔacdä.

31Kuoth in la Guan Kuar ni Yecu (ba je puany amäni cāŋ kel!) nāce je en yöö /cä lat ni kac.

32Kä Da-math-keth cu kuäär in guur Kuäär ni A-re-täth rek Da-math-keth yien ke yöö be yä káp,

33kä duunde yöö cua yä luay piny ke dep ke wernyin paany a taaj rey dieny, kä cua rɔ kual kä je.

2 Kor 12

Tin ci Kuäär ni Yecu ke nyuoth Puol

1Yän bä rɔ liak, a cāŋ thile mi goaa mi bä jek thın, kä duunde yöö bi yän wee wä nham ke tin ci Kuäär ni Yecu ke nyuoth yä.

2Yän nacä wut kel mi Krith-cin mi ca nan ni puɔrā nhial ke run dan wäl nuan tēē ci wä, yän kucä je mi puonyde kene mi ε nyuuth, ε Kuoth nac je mo.

3-4 Kä γän ηḡcä je en γöö wut εμε ca je nan cien nhial. Kä duunde γöö kucä je mi ca je nan ke puḡnyde kene mi ε nyuuth, ε Kuoth ηḡc je mo. Jen ci ti /ce dee luḡj ke lat liḡ, ti thile thok raam mi dēe nhök γöö be ke lat.

5 Ke kuj wutdä εμε bä rḡ liak, kä ke kuj puḡḡnydä /cä rḡ bi liak, bä rḡ liak nike kḡḡcädä.

6 Kä mi göörä γöö bä rḡ liak, /cä bi a dḡar, ke γöö bä lat ni thuḡk. Kä /cä rḡ bi liak ke γöö thile ram mi bi γä car a leny ni min laḡtdä kie min lieḡke kä γä.

7 Kä ke γöö /cä rḡ bi liak ke nyuuthni ti ḡow tin ca nyuḡth γä, ca puḡnydä moc ke ḡar. Cḡtke ke jāäk Cey-tan ke γöö be γä cuc, kene γöö /ci loḡdä bi tḡeth elḡj.

8 Cä Kuäär ni Yecu läḡ ni kä diḡḡk ke kuj kä mεμε en γöö dere γä päl.

9 Kä duunde γöö cue γä jḡök j, “Puḡthdä rḡḡe ke jḡ, ke γöö buḡmdä ce läḡ aḡaa rey kḡcädu.” Kä inḡ bä rḡ liak ke tḡeth loaac ke kuj kḡcädä, ke γöö dee buḡm Kritho cien reyḡdä.

10 Ke kuj εmo γän tḡeth loḡdä mi kḡḡcä kä kuḡthke γä kä laḡtdä elḡj, kä cianke γä a jḡäk kene rik ke kuj Kritho. Ke γöö mi kḡḡcä, γän bä buḡm.

Diεer Puḡl ke duel Kuoth kä Ko-rinth

11 Cu γän a dḡar! Cu yen γä kuḡk thḡn. Ke thuḡk ke yen dee ruac ke kujḡdä mo. Ke γöö /ci kuiy ni γän kä jaak tḡtḡ tin ḡow ni ken, a cḡḡe γä baḡj.

12 Ke liḡep bitdä ca nyuuthni ti nyuḡthke γöö ε γän jāäk mi thuḡk laḡ reyḡdun, ke nyuuthni kene ti ḡayke naath, ke läḡ ti buḡm buḡḡm.

13 ε duḡḡp in mḡth /kaḡ ye läḡikä cḡtke duḡl Kuoth tin kḡḡ ke je mo? ε dere ku la γöö γän puḡnydä /kaḡ ye thiec ke duḡḡr? Paḡe γä ikä ke γöö /kaḡ ye paḡr!

14 Täämme γän en cä rḡ rialikä ke γöö bä ben kä ye ke ben in diḡḡkdiεn. Kä /ci γän bi a rikä kä ye, ke γöö /cä ḡor ni nyinkun, göörä ni ye. Ke γöö /ci gaat ḡḡak dol ke kuj diḡḡthnikien, duunde γöö ke diḡḡth la ḡḡak a dol ḡ ke kuj gankien.

15 γän bi loḡdä tḡeth ke γöö bä ti diaal thḡp ke kujḡdun amäni puḡnydä. Mi nhḡakä ye elḡj, dḡere γä le nhḡk ke nhök mi kuiy ni jen?

16 Kuane je car en γöö /kaḡ ye rik. Dotde lat yen ε jḡ peḡe, kä cä ye cam ke kac.

17 γän tḡeεε mi cä mac ni ye ke ney tḡe cä jākä ye?

18 γän cä Tay-täth com en γöö be wä, kä cä dämandan mi Krith-cin jḡk ke je keel. A ku yen lat ni γöö ci Tay-täth ye mac /kaḡko ku läḡ ke yiḡe kel? Kä /kaḡko cien ke jen duḡḡp ḡ kel ḡ?

19A ci yen ε ku car ke guāath mi bäär en yöö gan̄ko ni r̄o n̄hiamdun? K̄on ruac ney rey Kritho n̄hiam Kuoth. Kä ti diaal tin lātko mäthnikä, lātko ke ke kuj̄dun.

20Ke yöö yän dualä mi wāā wä ben, d̄oŋ bā ye jek a /ci yen teke taā in göörä, kä /ci yen yä bi jek ke taā in goor yen ε. Kä yän dualä en yöö d̄oŋ be teke gak, ke tiēel, waŋ loaac, r̄eeŋ, guer, lom, lat j̄oŋ, ke liak, ke ne nyuōōn.

21Yän dualä en yöö mi wāā r̄o nyok ke ben, bi Kuothdä yä jakä p̄oc n̄hiamdun, kä bā ben p̄ar ke ruot ke kuj̄ neeni ti n̄uan tēē ci duer mēēdan, kä /kaŋ r̄o rit̄ nyuōōni, ke cian̄ leerä, ke ne nyin p̄ocä tin j̄iak tin ci ken ke lāt.

2 Kor 13

Luik tin j̄ak ke ne neri

1Meme ε jen diōok benädä kä ye. “Mi tēēke goony be dhil teke nēēn daŋ rey kie diok.”

2Yän cä ney diaal tēē ci duer mēēdan luek, ke ne ney diaal tin k̄okien, kä luēēkä ke täame min taā j̄oŋ, c̄etke mēē cä lat ke guelä mēē r̄ewde, en yöö mi wāā r̄o nyok ke ben, /cä ke bi päl.

3Ke yöö goor yen nyuuth, ke yöö ruac Kritho ke yä. Jen /ce k̄oc mi lätdē ke ye, kä duunde yöö bumē reydu.

4Ca je puat jiaath rey k̄ocä, kä duunde yöö ce tēk ke buom Kuoth. Kä ε thuok k̄ockon reyde, kä min lātko ke ye, banē tēk ke je keel ke buom Kuoth.

5Thēme r̄o, ke yöö bia je nen mi tēk yen rey n̄äthä. Ȳoane r̄o. A /ken yen ε n̄ac en yöö te Yecu Kritho reydu? Kä eni mi cia thöl guäth ȳonä!

6Daathä je en yöö bia je jek en yöö /kaŋko thöl.

7K̄on palko Kuoth en yöö thile duer mi bia lāt. Kä /ci bi j̄oc bā en yöö cako ȳoŋ luāŋ, kä ε yöö d̄ere lāt ni cuoŋ, a cāŋ be c̄etke mi cake thöl.

8Thile mi dēēko lāt mi guac ke thuok, bako lāt ni thuok kārōa.

9Ke yöö t̄eth locko min k̄acko kä buome. Nomo ε jen min pal ke ko en yöö bia thil diw.

10Ino goarä ye tīti min ruotdä nanä ke ye, ke yöö mi wāā wä ben, /cä bi le lätdä a bec ke läätdä ke buom in ci Kuäär ε kam yä ke kuj̄ kapādun n̄hial, a /cie ke kuj̄ dakdun.

11Ke j̄akde, gaatmaari, kua duoth ke mal. Jake ciēŋkun kä gow, kä lieŋe ruacdä, a ruacdun la kel, ciēŋe ke mal, kä bi Kuoth nhokä ke ne mal te keel ke ye.

12Nēre r̄o ke ciem nhokä mi rel r̄o. Ney diaal tin ci Kuoth ke ley n̄erke ye.

13A puṛth Kuṛ ni Yecu Kritho, keṇe nhök Kuṛth, ke mat Yieekä in Gṵaa in Rḗl Rṵ teke yen diaal.

Gäl

Gäl 1

¹Ë yän Puol, jak mi /ci jäk raan, kä mi /ci bä kä raan, kä duunde yöö beë kä Yecu Kritho kene Kuoth in la Guaar in te nhial, min ci je jiec lith.

²Kä en waregak eme bä beë kä dämanikon tin te keel ke yä. Gōarko je duel Kuoth tin te kä Gä-lëe-cia.

³A puoth teke ye kene mal in bä kä Kuoth in la Guāara, kene Kuäär ni Yecu Kritho.

⁴Jen Yecu ce ro thöp ke kuj dueerikon, ke yöö be kon kän ke guāath ε jiaäk eme, cetnike ruac Kuothdan kä Guāara.

⁵A liak wä kä je amäni cāη kel. Inono.

Thok in goaa kel

⁶Yän cä gaac ke yöö ci yen ro cu rit ke peth kä ram eë cōol ye rey nhokä Kritho, kä nathē ni thok mi goaa mi göl.

⁷Cie yöö tēeke thok mi goaa mi dōdien, kä duunde yöö tēeke thaaj nath ti nyuonke ye, kä görke yöö bike thok in goaa ke kuj Kritho rit.

⁸Kä duunde yöö cāη tēeke raan kä ko kie jiaäk nhial mi wä ye lat thok in goaa mi guac ke min cakō lat ye, a je kuēthke!

⁹Cetke min cakō kōη lar ke nhiam, en täame nyōakä je ke lär, mi tēeke ram mi lat ye thok in goaa mi guac ke min cia jek, a je kuēthke!

¹⁰Täame, caar yen ε göörä ni liak kä naath, kie kä Kuoth? Kie göörä ni yöö bä loç nath jakä teth? Mi nuotdä göörä ni yöö loç nath jakä teth, /ci yän bi a kuany Kritho.

Lat Puol ke yöö ε jiaäl

¹¹Yän göörä yöö bi yen ε ηac, gaatmaari, en yöö thok in goaa in cä lat ye /ce tuock kä raan.

¹²Ke yöö /cä je jek kä raan, kä thile ram mi ci yä ηieec ke je, kä duunde yöö jekä je ke nyuuth kä Yecu Kritho.

¹³Ke yöö ci yen tekdä eēdan rey cieηä nāthä jī Juudh liη. Yän cä duel Kuoth cieη a jiaäk elōη, cä je gor en yöö bä je dāk.

¹⁴Kä cä wä nhiam elōη rey ηacä cieηä nāthä jī Juudh a lēnyä rijnikä ti nuan rey neenikä, ke yöö cä ro lath rey nuotni guandōōnikō.

¹⁵Kä duunde yöö ci Kuoth yä ley a /kāη yä ni dap, kä cue yä cōl nike puothde. Cue je nhok

16kä cue yä nyuṓth Gatde, ke yöö bä thuk ti gow lat ke kujde rey Juri. Kä /kən luik wä gor kä raan,

17kä /kən wä kä Je-ru-tha-lem kä ney tēē la jaak kä yä ke nhiam, kä duunde yöö cu wä ni yän kä Ä-rab-ya nikä keel. Kä ke kore cua luny kä Da-math-keth.

18Kä ke kor runi dan diok, cä wä kä Je-ru-tha-lem, ke yöö waḡ Thii-päth guil, kä cua te keel ke je ke nin wäl dhieec.

19Kä cue thil jaak ti kṓkien ti cua nen, cua nen ni däman Kuḡr ni Je-meth kārṓa.

20Kä ḡac Kuoth ε, me gṓḡrā ye me ε thuok, /ci yän kac ni kac!

21Kä cua wä rey röli Thi-ri-ya kene Thi-li-cia.

22Kä cua ḡot /kən yä ḡac ε ji duēli Kuoth Kritho tin te kä Ju-dia.

23Cu ken liḡ ni min latke i, “Jen ram mēē ci kṓn kṓḡ ciḡ a jāäk, jen tääme latde ḡath ēē ce kṓḡ gor i be dāk.”

24Kä cuke Kuoth liak ke kujdä.

Gäl 2

Puṓl kene jaak tin kṓkien

1Kä ke kor runi dan wäl ḡuan, cua rṓ nyok ke wä kä Je-ru-tha-lem kene Bar-na-bäth keel, kä cua Tay-täth naḡ ke yä keel.

2Yän cua wä ke yöö ci Kuoth ε nyuṓth yä bä wä. Kä ke tēē cua bööthkien lat thuk tin gow tin cä lat Jur. Cä je gṓḡr en yöö bä latdä mēēdan kene me latdä me en tääme en yöö be la baḡ.

3Kä cāḡe ni Tay-täth ēē teke yä keel, /kən je kuok yöö ba je cuel, cāḡe ni mēē ε raan Ge-rith.

4Ruackṓ ke kuj rikä memε ke yöö tēēke ji ḡäthä kacä ti ci cunh rey bunādan ke tēē. Cike ben rεc cεtkε liεem ke yöö ba lbaran rey Kritho Yecu ben ḡac. Görke ni yöö ba kṓn jakä kuaany.

5Kä /ken ney rṓ luḡrke a cāḡe guḡath mi tot. Kä görkṓ ni yöö bakṓ thuok thukni ti gow jakä te thḡn ni cianḡ ke kujdun.

6Kä ney tin cεtkε ti dee a bööth (ken /cike ḡu kä yä. Kä Kuoth ney diaal ke kel.) Ken bööth tṓtṓ thile cḡr mi ci ken ε mat rey ruacdä.

7Ke kujc in dṓḡ, ci ney tin dḡt tḡtḡ je nen en yöö ca thuk ti gow kam yä ke yöö bāke lat Jur, cεtkε mēē ca thuk ti gow kam Pi-tṓr ke yöö be ke lat ji Juudh.

8Ke yöö Kuoth ce Pi-tṓr moc buṓm ke yöö be lät rey ji Juudh ala jak, amāni yän bä ce yä moc buṓm ke yöö bä lät rey Juri ala jak.

⁹Kä mēē ci bööth t̄iti, Je-meth, kenē Thij-pāth, ke J̄ōōn puōth in ca kam yā ε Kuoth nen, cuke yā nhok kōne Bar-na-bāth, kā cuke wāda lāt rey Juri nhok, kā ken bike wā kā j̄i Juudh.

¹⁰Kel in ci ken ε thiec, ε yōō bi kōn ney ti can tim, kā ε jen min göörä i bā lāt.

Gak Puol ke Pi-tor

¹¹Kä mēē ci Thij-pāth ben kā Ĕn-ti-ok, cua je gak ni nhiamde, ke yōō jen ce duer.

¹²Ke yōō mēē not a /ken thān nath tēē ca jak ε Je-meth ni ben, Pi-tor la m̄ithe kenē Jur keel. Kä mēē ci ney t̄ōt̄ō ben cue rō guath jok, kā cue rō d̄ak ke ke, ke yōō dualē ke ney tin ca cue.

¹³Kä cu j̄i Juudh tin kōn rō mat je kā m̄est emō, kā a cāne ni Bar-na-bāth cua je buath raar, ke jen m̄est emō.

¹⁴Kä mēē cā je nen en yōō /cike thuk ti gow lat ke thūokde, cua Thij-pāth j̄iök nhiamdien diaal i, “Mi j̄in, ε j̄in raan Juudh, kā cienj c̄etke Juor, a /ci c̄etke raan Juudh deri Jur kok j̄idi en yōō bike cienj c̄etke j̄i Juudh?”

Ba j̄i Juudh kenē Jur k̄an ke n̄ath

¹⁵Kōn puanykōn lapne j̄i Juudh ke dieth, a /ci kōn a Jur ti j̄i dueeri.

¹⁶Kä notde n̄acne je en yōō /ca raan moc cuōn keel ke Kuoth ke guuri n̄uōtni Muthē, muōcke raan cuōn ke n̄ath ke Yecu Kritho. Kä kōn bā n̄athne Kritho Yecu, ke yōō banē teke cuōn ke n̄ath rey Kritho, a /ci mō ake yōō guōrne n̄uōt, ke yōō thile ram mi ba moc cuōn ke guuri n̄uōtni.

¹⁷Kä mi yōane je en yōō banē cuōn jek rey Kritho, ca kōn jek en yōō lapne j̄i dueeri, kā Kritho ba jān d̄urä? Ĕēy /Cε bi a jen!

¹⁸Kä mi nycakā n̄ok ti cā kōn d̄ak piny ke lāt̄ni, inō yān cā je nyoth en yōō cā duer lāt.

¹⁹Inō, rey n̄uōtni yān cā liw ke n̄ut, ke yōō dēē tēk ke Kuoth. Ca yā nāk ke Kritho keel w̄ic j̄iaath in r̄iew,

²⁰/ci le not ni yān teekā, kā duunde yōō ε Kritho tēk reyda mō. Kä tēk in tēk ke yā t̄āme rey puany, ε jen tēk in tēk ke yā ke n̄ath ke Gat Kuoth, min nhok yā, kā cue rōode thōp ke kujdā.

²¹/Cā jak ni puōth Kuoth kā thil luot, ke yōō mi muōcke raan cuōn ke guuri n̄uōtni, kā liw Kritho ke mi thil luot.

Gäl 3

Dut kie n̄ath

- 1**Yen j̄i Gä-lëë-cia ti d̄aḡar! Ca Yecu Kritho nyoth nhamdun, a ca puat̄ jiaath in r̄iew! Kä ena ci ye tueth o?
- 2**Yen larē yä kel em̄. Ci yen Yiëë jek ke guuri nuṭni kie ε n̄athdun ke min cia liṅ?
- 3**Aku yen a d̄aḡar? Ci yen tēkdun tok ke Yiëë, kä tääm̄e goor̄ yen yöö bia thuk ke buṃ puany?
- 4**A ci n̄acdun cuā ni ban̄? Kä mi ε jen inō jen ca ni ban̄ pany.
- 5**Kä Kuoth ce ye kam̄ Yiëë, kä ce ti gayke naath lat̄ reyduṅ, ke kuj̄ guuri nuṭni kie ke n̄athdun ke min cia liṅ?
- 6**Kä cu Ruac Kuoth in R̄el R̄o ruac ke kuj̄ A-be-ram̄ i, “Cu A-be-ram̄ Kuoth n̄ath, kä cua n̄ath em̄o nhok̄ ε Kuoth min cua kuën A-be-ram̄ ala cuṭṭṇ.”
- 7**Inō, kua je nen en yöö ney tin n̄athke Kuoth, ke ken gaat̄ A-be-ram̄.
- 8**Kä cu ruac Kuoth in R̄el R̄o je lat̄ ke nham en yöö bi Kuoth Jur kam̄ cuṭṭṇ ke n̄ath. Kä cu Ruac Kuoth in R̄el R̄o thuk ti gow̄ lat̄ A-be-ram̄ a notdē /kene ni cop wëë i, “Ke j̄i ba döör diaal poth.”
- 9**Inō, ken ney tin n̄ath cakē poth keel ke A-be-ram̄ mëë ci n̄ath.
- 10**Ke kuj̄ em̄o ney diaal, tin guṭṭṛke ni n̄ut teke ke lam, ke yöö ca goṛ i, “Lam ake ney diaal, tin /ca n̄oak diaal tin ca goṛ rey buok̄ n̄utdä lät, kä /ca ke luth.”
- 11**Tääm̄e ce j̄oc̄ agoaa en yöö thile ram̄ mi bi cuṭṭṇ jek nham̄ Kuoth ke n̄ut, ke yöö ca goṛ i, “Jen ram̄ mi teke cuṭṭṇ be tēk ke n̄ath.”
- 12**Kä duundē yöö n̄ut /ce cuṅ wij̄ n̄athä, ke yöö ca goṛ i, “Ram̄ mi lät tin goor̄ nuṭke be tēk ke ke.”
- 13**Ci Kritho k̄on luēl kä lam in ci n̄ut ε kam̄ k̄on, ke yöö ca goṛ i, “Lam ake ney diaal tin ca puat̄ jiaath.”
- 14**Ke kuj̄ kä yöö dee puṭh A-be-ram̄ ben kä Jur ke Kritho Yecu, ke yöö d̄ene puṭh Yiēk̄a min ca lar jek ke n̄ath.

Min ca lar̄ A-be-ram̄

- 15**Gaatmaari kam̄ä ye nyuuth ke tin tēk ke naath. Mi ci ney dan̄ rew ruac mat̄ kä ci ken min ca mat̄ thany, thile ram̄ mi dee je d̄äk, kie dee duṭṭṛ mat̄ th̄in.
- 16**Tääm̄e ca ruac lat̄ A-be-ram̄ kä ca lat̄ kuëëdē. /K̄ane lar̄ i, “Kene kuayke,” ceṭke ney ti n̄uan, kä duundē yöö ce lar̄ ke kuj̄ raam̄ kel min la Kritho i, “Kene kuëëdu”.
- 17**Min luṭdä jen en. Jen n̄ut min lō ben a ci run ti kur n̄uan w̄icdē jien dan̄ diok̄ thuuk, /ce mat̄ ruac ëë ci Kuoth ε lar̄ bi d̄äk, a be mat̄ ruac in ca lar̄ jak̄a ban̄.

18Ke yöö mi muc Kuoth bëë kä n̄ut, /cɛ dee lɛ n̄ot ala ruac mi cɛ lar. Kä duunde yöö ci Kuoth muc ɛmɔ k̄am A-bɛ-ram kɛ min cɛ lar jɛ.

19Kä ɛn̄u mi lot n̄ut ɛ? Matkɛ ni jɛ th̄in kɛ yöö bɛ duer nyoth, am̄ani mi wä kuëë in ca lat wä ben. Kä n̄ut ca jɛ n̄un ɛ jāak nhial kɛ ram mi te kam ɔ.

20Täämɛ /ca ram mi te kamɔ gɔr mi te ni kuj̄ kɛl th̄in, kä Kuoth ɛ kɛl.

Min lot n̄ut ɛ

21Täämɛ nɛmɛ lotdɛ ni yöö n̄ut gɛmɛ kɛ min ci Kuoth ɛ lar? /Cɛ dee a jɛn! Ke yöö mi ca n̄ut n̄un kɛ yöö bɛ tɛk n̄öön̄, kä dee cuɔɔn̄ ben kɛ n̄ut.

22Kä duunde yöö ci Ruac Kuoth in Rɛl Rɔ jɛ lar ɛn̄ yöö n̄ɔak diaal piny bumä duj̄rä, kɛ yöö dëë muc in ca lar kɛ n̄ath rɛy Yecu Kritho k̄am nɛy tin tekɛ n̄ath.

23Täämɛ, a /kɛn n̄ath ni ben, ca kɔn yien ɛ n̄ut, käpɛ kɔn piny am̄ani mi ci n̄ath jɔɔc.

24Ke kuj̄ ɛmɔ, cu n̄ut a lueekdan am̄ani mëë ci Kritho ben, kɛ yöö dee kɔn tekɛ cuɔɔn̄ kɛ n̄ath.

25Kä ɛn̄ täämɛ ci n̄ath ɛmɔ ben, /ci kɔn lɛ n̄ot kɛ mi t̄anɛ kɛ luij̄k.

26Ke yöö rɛy Kritho Yecu yɛn diaal lapɛ gaat Kuoth kɛ n̄ath.

27Kä ca yɛ lak kɛ matdun kɛ Kritho, cia rɔ kum kɛ Kritho.

28Cia cu thil raan Juudh kɛ Gɛ-rith, kä cɛ thil kuany kɛ ram mi lɔr, kä cɛ thil wut kɛ ciek, kɛ yöö yɛn diaal lapɛ kɛl rɛy Kritho Yecu.

29Kä mi lapɛ nɛɛ Kritho, lapɛ kuay A-bɛ-ram, kä bi yɛn min ca lar ɛ Kuoth jek.

Gäl 4

1Yän min luɔtdä mɛn. Kɛn gaat tin bi nyin guani guäl, ca kɛ ciɛn̄ cɛtnikɛ kuaany mëë n̄otkɛ kɛ gaat, a cän̄ kɛ kɛn gaat tekɛ n̄ɔaani diaal ɔ.

2Kä min n̄ot kɛn kɛ kuëë, t̄ëkɛ wutni ti tietkɛ kɛ, am̄ani cän̄ in ci guan ɛ lar.

3Kä cua jɛn t̄aa ëë tekɛ kɔn, mëë n̄ot kɔn kɛ gaat, lapnɛ kuaany yieeni tin ruackɛ yɔaa ɛmɛ.

4Kä mëë ci guāath in rɔn̄ cop, cu Kuoth Gatdɛ j̄ak, cua jɛ dap ɛ ciek, dapkɛ jɛ piny n̄utdä,

5kɛ yöö bɛ nɛy tin te piny n̄utdä k̄an, kɛ yöö dee kɔn ciöt ni yöö gaat Kuoth mi dɔap jek.

6Kä kɛ yöö lapɛ gaat, ci Kuoth Yiëë Gatdɛ j̄äkä rɛy lɔcnikɔn, min wiee i, “Abba! Guä!”

⁷Ino, jin /ci le not ala kuany, e jin gat, ka mi lapi gat, akuoth be ji kam ti diaal tin teke je ke kuj gatde.

Diεεr Puol ke ji Gā-lēē-cia

⁸Mēēdan, mēē kuj yen Kuoth, cu yen a kuaany ka ti /ci tɔa kuth ti thuɔk.

⁹Kā tāāme min cia ben a cia Kuoth ηac, kie ke yōō ba ye ηac e Kuoth, ηu dee yen rɔ nyok ke loc jok kā ti jāk o tin la ruēec yieeni ti jāk o? ηu goor yen, yōō bi yen rɔ nyok ala kuaanykien o?

¹⁰Dot yen tiit yen nin, ke pāth, ke guath runā, kene run!

¹¹Yān dualā ke ye en yōō latdā min cā lāt kā ye ba ban.

¹²Dāmaari, yān lanā ye, goaani yōō bia cεtke yā, ke yōō bā cu cεtke ye bā. Thile duer mi cia lāt kā yā.

¹³Dac yen ηu cā ye lat thuk ti gow ke nhiam o, e yōō taa ke juey.

¹⁴Kā a cān ni mēē jueydā e riek kā ye, /ken yen yā buy, kā /ken yen yā lok, kā duunde yōō ci yen nyuɔɔr ni yā agoaa cεtke mi nyuur yen ni jāak nhial, kā cεtke mi nyuur yen ni Yecu Kritho.

¹⁵ηu ci tuɔk o kā tēth laaac ēēdan? Kā yān puɔnydā dēē wee dee yen wānkun lōōl raar kā dēre ke kam yā mi lotde ro e nēē.

¹⁶En tāāme, ci yān a guān tērun, ke yōō cā ye lat ruac mi thuɔk?

¹⁷Ken ney tiji pēlke ni ye, kā /cie kuj kā mi goaa. Goor ken ni yōō dake ni kon, ke yōō bia kule guɔɔr nike.

¹⁸Goaa e en yōō dee naath ye gor ke kuj kā mi goaa guathni diaal, kā /cie guath in taa keel ke ye kārɔa.

¹⁹Gaatkā tin tɔatni, cεtke min la māc dapā a bec kā ciek, e je bēc in teke yā ke kujdun amāni mi ci ciaaη Kritho cop loɔcdun.

²⁰Dēē gor ni mi taa keel ke ye en tāāme a dēē duɔɔr in ruacke yā pāl, ke yōō kucā mo dēē carɔ ke kujdun.

Nyuuth A-gar kene Thara

²¹Lare je yā, yen ney tin nhoake yōō bia cien ke ηut, a /ci yen ηut bi ku liη?

²²Ca je gor en yōō te A-be-ram ke dhool dan rew, kel e gat ciēk mi kuany, kā min dɔn e gat ciēk mi lor.

²³Kā gat ciēk in kuany dapke je ke taa rjeη, kā gat ciēk in lor dapke je ke ruac mi ca lare.

²⁴Tāāme, neme e ruac cāätdā, ken mān dan rew tiji ke mat ruaacni Kuoth dan rew. Ciek kel e A-gar, kā bēē kā Pām Thi-nay, daape gaat ke kuj kuaanyā.

25Tääme jen A-gar ε Päm Thi-nay rey rööl Ä-rab-ya, kä jen lotde ni Je-ru-tha-lem me tääme, ke yöö cienje kuaanyä kene gaatke.

26Kä ciek in dɔŋ lotde ni Je-ru-tha-lem min te nhial. Jen lore, kä ε jen mandan.

27Ke yöö ca je gɔr i, “A locdu teth, jin ciek mi rol mi /ci dap, roalni kä kitni ke teth laac jin ciek mi /ken bęc dapä met rut. Ke yöö jen ciek in ca päl bi te ni jen ke gaat ti nuan kä jen ciek in te keel kene cɔwde.”

28Tääme dämaari, lapε gaat tin ca lar cętkε Ay-dhek.

29Kä cętkε guąath eëdan, jen gat eë ca dap ke taa rıen cε gat eë ca dap ke Yiëe cienj a jiäk, a jen cętkε tääme ɔ.

30Kä enu ci ruac Kuoth in Rel Rɔ je lar ɔ? Cε je lar i, “Tuk ni kuany raar kene gatde, ke yöö gat ciäk in kuany /cε nyin guan bi nyuak keel kene gat ciäk in lor.”

31Kä inɔ, dämaari, /ci kon a gaat ciäk in kuany, lapne gaat ciäk in lor.

Gäl 5

Yop ciaaŋ lorädu

1Ke yöö bane cienj a lor ci Kritho kon lony a lor. Ke kuj emɔ cuɔŋε a bum, kä /cuare rɔ le nyok ke loc kuaanyä.

2Tääme lienje je, yan Puol larä je ye, mi bia rɔ jakä cuelke, bi Kritho thil luɔt kä ye.

3Nycakä je ke lät ye, mi wä yen rɔ jakä cuelke be nɔt dhil guɔɔr.

4Kä yen ney tin görke yöö ba ye moc cuɔɔŋ ke nɔɔt, ci tēkdun thuɔk ke Kritho, cia jıen puthä Kuoth.

5Kä ke kujdan, nąthdan ε yöö bi Kuoth kon moc cuɔɔŋ ke je keel. Kä ε jen min liepne ke buɔm Yieekä Kuoth ke nąth.

6Ke yöö rey Kritho Yecu /cie cuel kie thil cuelä teke luɔt ɔ, ε ni nąth in lät rey nhokä teke luɔt ɔ.

7Yen cia wuɔɔr mi agoaa konj. Kä ena mi ci ye pēn yöö bia thuɔk luɔth?

8Cuɔm emε /cε bä kä ram in ci ye cɔl.

9Thuɔp mi tot la nup mi lany a jakä puąar keeliw.

10Yan taake nąth rey Kuar ni Yecu en yöö bia thil car mi dɔŋ kä carä. Kä ram mi nyoon ye a cąŋε ŋa ba je duac ε Kuoth.

11Kä enu gaatmaari nɔɔtdä ke mi cianke yä a jiäk ɔ mi latdä ni ruac cuelä? Ke jen duɔɔp emɔ ruacdä ke kuj jiaath nąap thile riek mi be nööŋ.

12Dëe gor ni yöö dee ney tin juotke ye rō kuit.

13Ke yöö ca ye cōal ciēñä mi lōr, dämaari. Kä /cuare cian lōrädun kän ala guāath ke kuj ciēñni puany ti jāk, kä ke nhök bia rō lätikä kamnikun.

14Ke yöö ca nūt keeliw mat ala riet kel j, “Nhök ram mi thieek ke jī cētke rōdu.”

15Kä mi ciane rō a jāk kä muōce rō ke buōt, nieke rō en yöö /cia rō bi dāk.

Yiëe kene ciaan ran

16Kä yän larä je ye, ciēñe ke Yiëe, kä /cuare lockun jakä puatke ε tin görke ε puony.

17Ke yöö min goor puonye guāce ke min goor Yiëe ε, kä min goor Yiëe ε guāce ke min goor puony. Ke yöö tītj guacke kä rō, ke yöö ba ye pēn lat kä min nhök yen ε.

18Kä mi böthke ye ε Yiëe /ci yen te rey nuōtni.

19Tääme, lat puāany jocke, ε leer, ke cian mi /ci goaa, ke nyuōon,

20ke pal kuthni guāyni, ke tītj, cian nyier, gak, ke tieel, wan loaac, cian rōlä, kuuth nath, ke dāk nath,

21tieel, yōñ kōaanñi, rōal, amāni ciēñ tin cāät ke ken tītj. Larä je ye, cētke mēe cā ye kōñ luek. Ken ney tin latke njak tītj /cike kuäär Kuoth bi jek.

22Kä kuay Yiëkä Kuoth ε jen nhök, tēth loaac, mal, līep bitdä, cian gooyä, ke muōc mi lōr, njath mi rōñ,

23cian wutdä pany, puōt loaac. Thile nūt ke kuj kä ti cētke tītj.

24Kä ney tin la nee Kritho Yecu cike puony puat jiaath kene nyinke tin goore.

25Mi tēk kōn ke Yiëe a kōn böthke bä ε Yiëe.

26/Cuare rō liak ke rō, kä a thil gak gaakni kamnikun, kene tieel.

Gäl 6

ε ram o kap yac raam in dōñ

1Mäthnikä, mi ca raan kōp kä ye a lätdε duer, kä yen ney tin ca Yiëe jek, goaa ni yöö deri ram εmo luōōc duunde yöö ke duōōp yieekä wutdä. Nieke rō ke yöö /ca ye bi yōam bä.

2A ramō kap yac raam in dōdien, ke jen duōōp εmo bia lat ni nūt Kritho keeliw.

3Ke yöö mi caar ram mi thil nu en yöö njāce nu kañe ni rō.

4Kä a ramō yōñ latdε kä a rō /ce cāät ke lat raadōdien. Kä jen ba duōōp mi duñ liakä.

⁵Ke yöö bi ramɔ dhil kap ni yacde.

⁶Ken ney tin ca njieec ke ruac njäthä, ake nyuak njak diaal ti gow ke ram in njieeckε.

⁷A ye /ca kaŋ. Kä /ca Kuoth dee kaŋ, ke yöö bi njer ni min ci pith.

⁸Ke yöö ram mi pith ke kuj rjenɔ be njer ni dak kä riŋ. Kä ram mi pith ke kuj Yieekä be tek mi dɔraar njer kä Yiëë.

⁹/Cuare cuc ke lätni kä ti gow, ke yöö bane njer guath njer, mi /ci kon rɔ luär.

¹⁰Inɔ, mi tane ke guath latne gɔɔyä neeni diaal, kä latne elɔŋ ke kuj neeni tin la ji thuok duëel njäthä.

Lujk in jak kene ner

¹¹Nëne rieetkä ti dhök dhöök tin gɔarä ye ke teta.

¹²Kä ken ney tin görke yöö bike nyuuth mi gɔaa lat rey puany, ken tin kuk ye yöö ba ye cuel, kä lätkε inɔ, ke yöö /ca ke bi ciŋ a jāk ke kuj jiaath njäpä Kritho.

¹³Kä cäŋε ken ney tin ca cuel /cike njot guur, kä görke yöö ba ye cuel ke yöö dee ke rɔ liak ke puanykun.

¹⁴Kä a rɔ /cä liak ke min cetke enɔ, ke yöö liakä ni jiath ëë liw Kuäaran ni Yecu Kritho thɔn kärɔa. Ke kujde ci gow liw kä yä, kä ci yän liw kä gow.

¹⁵Cuël kene thil cuelä /ciε ken teke luot ɔ, ε jen mi pay cak ε Yiëë Kuoth teke luot ɔ.

¹⁶A mal kene kɔac laaac teke ney diaal tin guɔrke njut memε. Kä a je te keel ke nee Kuoth.

¹⁷A temε ni en täämε a thil ram mi jut yä, ke yöö te puɔnydä ke piari ke kuj Yecu.

¹⁸A puɔth Kuaran ni Yecu Kritho te keel ke yiëedun, gaatmaari. Inɔnɔ.

Ἐρε

Ἐρε 1

¹Υἄν Puol, jak Kritho Yecu ke ruac Kuoth, gṛarä je ye, yen ney tin ci Kuoth ke ley tin te kä Ἐ-πε-thäth, amäni ney tin teke ἡῆth rey Kritho Yecu.

²A puṛth kene mal in bä kä Guḡara ni Kuoth kene Kuäär ni Yecu Kritho teke ye.

Puṛth yieekä rey Kritho

³A liak te ke Kuoth in la Guḡan Kuḡaran ni Yecu Kritho, min ci kṛn poth rey Kritho ke nyin yieekä diaal tin te roṛl nhial.

⁴Kä ce kṛn mek a /kaṇ ḡow ni cak rey Kritho ke ḡöö bi kṛn a ney ti rēl ke rṛ, ti thil bēl nhiamde rey nhṛkä.

⁵Jen ce kṛn rialikä rey nhṛkä en ḡöö bi kṛn a gaatke rey Kritho Yecu nike tēth laacde min ce car.

⁶Kä liak ne Kuoth ke kuj gṛṛyā puthäde, ke kuj mucä baan min ce kaṃ kṛn ke Gatde min nhṛke.

⁷Rey Yecu te kṛn ke kaṇ ke riemde, min la päl dueerikṛn, ceṛke diṛ puthäde,

⁸min ce kaṃ kṛn elṛṇ. Keeṛ ke peṛe kene ḡäc ḡṛaani

⁹ke ḡöö ce kṛn nyuṛth mi cuṛṇ naath ke ruacde ceṛnike gṛṛy laacde a min ce jakä jṛc rey Kritho.

¹⁰Kä caṛ eme ba je thuk mi wä guḡathde wä cop, ke ḡöö ba ḡṛaani diaal mat keel tin te nhial kene tin te piny bi Kritho ku la wṛcdien.

Mat nath rey Kritho

¹¹Ḍoak diaal cake laṛ ke caṛ Kuoth kene min ce lar. Kä Kuoth ce kṛn mek ke ḡöö bi kṛn a neeke ke matdan ke Kritho ke kuj kä min ce car. Kä neme bēe kä caṛe nike tukde.

¹²Ke kujc emṛ kṛn ney tin nhiam tin ci Kritho ḡäth, dēne tēk ke ḡöö liakne buay Kuoth.

¹³Yen bä ca ye bil ke biel Yiēē in Gṛaa in Rel Rṛ min ca lar. Kä neme ce tuṛok mēē ci yen ruac in thuṛk liṇ, min la thuk ti ḡow ke kuj kṛnädun. Kä cu yen e ḡäth.

¹⁴Jen Yiēē emṛ e jen läär in thuṛk min banε jek min ci Kuoth e laṛ neeke, kä nomṛ nyuthe je kṛn en ḡöö bi Kuoth ciaaṇ laṛä kaṃ neeke. Kä bike buayde liak!

Pal Puol

15Ke yöö cä n̄athdun rey Kuṛ ni Kritho liṅ, kene nhökdun ke ney tin ci Kuoth ke ley,

16kä /kaṅ lär tethä loaac päḷ ke kujdun. Yän la tiemä ye ciaṅ rey palikä.

17Yän laṅjä Kuoth Kuṛan ni Yecu Kritho, min la Guṅ buoyä, en yöö dere ye kaṃ yië pälä kene nyuuth ke yöö bi yen ε ṅac.

18Kä yän thiëcä en yöö bia je ṅac ke lockun ke yöö bi yen n̄ath in ce ye c̄al th̄in ṅac, kene riṅ puthä min ci Kuoth ε lar ney tin ce ley,

19kene dij̄t bumäde, min lät reydan k̄on ney tin n̄ath. Kä jen buṃ em̄, ε jen buṃ luṅjä mi dij̄t.

20Kä cu Kuoth buṃ em̄ laṅ lät ke Kritho, guäth ëë ce Yecu j̄ic liṅ, kä cue je nyuṃṃ cueede roḷ ciēṅ nhial.

21Cu Yecu a rueec mi te wij̄ ruëëcni, wij̄ luṅni, kene bum ke Kuṛ. Kä dij̄t ni ciötd̄e kä ciööt diaal tin ca c̄al, rey ȳaa em̄ amäni rey ȳaa ε bi ben ɔ.

22Kä cue ṅak diaal laṅ ciöknike, kä cue je jakä w̄ic ṅaani diaal ke kuj̄ duëḷ Kuoth.

23Kä duel Kuoth ε puṃyde. Kä jen duel Kuoth ce Kritho roṅ, kä jen Kritho ce ti diaal roṅ ke dup diaal.

Ḕpe 2

Jiēn liṅ ke wä teekä

1Cia liṅ ke kuj̄ thil luthädun kene dueer.

2Ke guṅath ëëdan cia guṃṃ ni dup ȳaa ε jiääk em̄, kä guur yen ni buṃ kuṛ j̄oam mi jiääk, ε jen yië in lät täame rey neeni tin /ca Kuoth luth.

3Ke thuṃk c̄et k̄on diaal ke ke, c̄etke min goṃ puṅnyk̄on ε, kä guur k̄on ni tin goṃ puṃnyke kene c̄ar. Kä ke taṅ ciēṅädan c̄et k̄on ke ney tin k̄okien, bi k̄on waṅ loaac Kuoth jek.

4Kä Kuoth tēëke k̄ac loaac mi dij̄t kä nhökde dij̄tde ke k̄on,

5cāṅ ni mëë canε liṅ ke kuj̄ dueeri, ce k̄on jakä t̄ek ke Kritho keel. Kä ke puṃth baṅ Kuoth ca ye k̄an.

6Kä ce k̄on j̄ic ke Kritho keel, kä ce k̄on jakä nyuur ke je keel nhial rey Kritho Yecu.

7Ce neme laṅ ke yöö ke guṅath ɔ bi ben ɔ be k̄on nyuṃth riṅ puthäde min dij̄t ke goṃyde ke k̄on rey Kritho Yecu.

8Ke yöö ke puṛth baan̄ Kuoth ca ye k̄än ke ṅaṭh. Kä mem̄e /cīe lǟt yen ε muc kä Kuoth.

9/Cīe luṛt lǟtnikun, a thile ram mi dee r̄o liak.

10Ke yöö Kuoth cē k̄on laṭ ke tāadan em̄e, cakē k̄on rey Kritho Yecu ke kuj̄ lǟtni ti ḡow, min cī Kuoth ε rialik̄a n̄ike nhiam, ke yöö ba duṛṛp teekādan.

K̄ēl ke Kritho

11Ke kuj̄ em̄e tiem̄e jē en yöö m̄eedan yen ney tin dīethkē ala Jur tin c̄oalkē ī “ney ti /kaṅ cūel” ε ney tin “ca cūel”, min laṭkē kä puṛny ke tet nath.

12Kä tiem̄e jē en yöö m̄eedan ṅan̄ yen ke Kritho. Kä ke yen jur ti thil mat ke nee Kuoth tin cē mek. Kä thile ye gūaṭh rey matd̄a ruaacni, min b̄a ke ruac in cī Kuoth ε laṛ nēekē, kä bia cien̄ rey ḡaa em̄e a thil ṅaṭh kä thil Kuoth.

13Kä täamē rey Kritho ca yen tin cī k̄on ṅan̄ el̄ṛṅ, n̄oṅ thiäk̄a ke riem̄ Kritho.

14Ke yöö ε jen malan, mi cī k̄on mat ala kel̄ j̄i Juudh k̄enē Jur, kä cē p̄anȳ ēe te kamdan min d̄ääk naath t̄öl piny.

15Cuē ṅuṛt k̄enē lūēek woc, ke yöö bē gūaṭh nēeni daṅ̄ rew mat ala ram kel̄ ke mat ke jē k̄ēl. Kē jen duṛṛp em̄o lǟtd̄e ni mal.

16Kä ke līā Yecu w̄ic̄ j̄iaath, cē terien̄ d̄äk. Kē jen līā em̄o w̄ic̄ j̄iaath cē ken bun daṅ̄ rew mat ala kel̄. Kä cē ke luṛc̄ maarä ke Kuoth.

17Kä cuē ben lǟtd̄e mal ke yen ney t̄ēe ṅan̄, k̄enē yen ney tin thiak̄.

18Ke kuj̄ Yecu tē k̄on daṅ̄ rew ke gūaṭh mi banē cop ni nhiam Gūaṛa in te nhial̄ rey Yīeek̄a kel̄.

19Ke kuj̄ em̄o /cī yen ṅot ala Jur kiē jāal, lapē j̄i r̄ööl kel̄ ke ney tin cī Kuoth ke leȳ kä ke yen j̄i dh̄aar Kuoth.

20Kä yen b̄a ca yē cuṅ̄ w̄ij̄ keṅni min ca laṭ ε jaak k̄enē göök, kä jen Yecu Kritho puṛnydē ε p̄am̄ ḡoṅt̄d̄ä.

21Kä reydē ca t̄ic̄ k̄ēliw mat th̄in̄, kä cuē piith̄ ala luak Kuoth in̄ rel̄ r̄o rey Kūar ni Yecu.

22Kä yen b̄a rey Kritho, ca yē laṭ k̄ēl kē j̄i Juudh gūaṭh in̄ cien̄ Kuoth th̄in̄ ke Yīēe.

εpē 3

L̄aṭ Puṛl ke Jur

1Ke kuj̄ em̄o, ḡän Puṛl, min la raan̄ yieen̄ä ke kuj̄ Yecu Kritho, kāmä r̄o mūaṭ̄ ke kuj̄idun̄ yen Jur.

- ²Ke thuok cia je lin en yöö ci Kuoth yä kam lat emo ke puothde ke kuj gwoyädë.
- ³Kä ce ruacdë min cuän naath jakä nacä je ke yöö ce nyuoth yä. Yän cä mi tot gor ke kujde.
- ⁴Kä mi cia min cä gor kuën, dee yen ε nen ke thuok en yöö cä tēē nac ke kuj Kritho.
- ⁵Kä ke guāath ëë ci wä /kan raan kon nyuoth tēē emo. Kä tääme ca nyuoth jaak tin rël ke rō kenë göök ke Yiëë.
- ⁶Kä tēē eme, ε yöö ke thuk ti gow ney tin /ci tō a jī Juudh bike puoth Kuoth nyuak ke jī Juudh. Ken diaal ke jī puāny o kel o, kä nyuaak ken min ca lar ε Kuoth ke Kritho Yecu.
- ⁷Cu yän a läät thuok in gōaa eme ke muc puthä Kuoth min ce kam yä ke lat bumädë.
- ⁸Yän kuiy ni yän kä nεe Kuoth diaal, kä duunde yöö ci Kuoth yä kam muc kä yöö bä Jur lat thuk ti gow riänjä Kritho.
- ⁹Kä ci Kuoth yä kam yöö bä ney diaal lat cap ëë ca tēē, min ci rō tōw reyde ni tukä jen Kuoth in cak ti diaal.
- ¹⁰Kä min lotde ε yöö ke duel Kuoth be kuar diaal kenë bum rööl nhial en tääme bike pel Kuoth nac kenë dupke ti gööl.
- ¹¹Cu Kuoth mēme lat ke care mi dōraar mi cue lat ke Kritho Yecu Kuääran.
- ¹²Rey Kritho dēne ben nhiam Kuoth a lor kä a thil dual. Kä dēne nōmo lat ke nath Kritho.
- ¹³Kä eno yän lanjä ye en yöö /ci lockun bi baath ke yöö cuocä ke kujdun, en cuocdä ε kuj gwoyädun.

Nhök Kritho

- ¹⁴Ke kuj eme kamä rō muāal nhiam Guāar in te nhial,
- ¹⁵min ca ciötde kam dhōr diaal tin te nhial kenë wij muōōn.
- ¹⁶Yän palä Kuoth en yöö rey riänjäde derε ye moc ke buōm rey ločnikun ke buōm Yieekädë.
- ¹⁷Yän palä ke yöö dee Kritho cien ločnikun ke nath. Kä palä bä ke yöö dee nhökdu buōm,
- ¹⁸ke yöö dee yen teke buōm keel ke ney diaal tin ci Kuoth ke ley, ke yöö dee yen yāp yāāp kenë bār joakde ke bäre nhial kenë luēn nhökä Kritho nac en yöö enu.

19 Kεne yöö bia nhök Kritho min leny ti diaal ηac, ke yöö dee yen rōη ke pek tääkä Kuoth keeliw.

20 Täämε jen ram in tekε luη in lät reydan, tēēke luη mi lätde ti ηuan εlōη ti leny ti diaal tin dēne thiec kene tin dēne car.

21 A liak wä kä je rey dueel Kuoth kene rey Kritho Yecu, kä r̄ic diaal a thil pek. Inōno.

ερε 4

Mat puāany

1 Yän ram mi ca yian ke kuj Kuar ni Yecu, laηä ye ke yöö bia cien ke cian mi rōη ke ciöt eē cōalkε ye.

2 Ni cian jakni ro kä muol, kä jakni ro kä wut pany, ke liēp bitdä, kä nhōake rō kamnikun rey nhökä,

3 kä lätde ti diaal ke yöö bia mat Yieekä rōm ni cian rey malä.

4 Tēēke puony kel, kene Yiēē kel, cētke mēē ca ye cōal kä ηath kel min ca ye cōal th̄in.

5 Tēēke Kuäär kel, ke ηath kel, ke lak kel,

6 ke Kuoth kel in la Guan neeni diaal, mi te wij kä ti diaal, kä lätde ke ti diaal, kä tēē rey kä ti diaal.

7 Kä duunde yöö ca ram o kam mucde kä puoth Kuoth, cētke pek themä mucä Kritho.

8 Ke kuj εmo ca je lar i, "Jen mēē ce wä ni nhial, cue pēēc ti ηuan naη ke je keel, kä cue naath moc ke muc."

9 Kä min wēē i, "Ce wä nhial," lotde ni yöö? Jen lotde ni yöö ce wä piny muōon guāth jōckni?

10 Jen ram in ci wä piny ε jen ram min ci wä nhial wij puāari diaal, ke yöö be ti diaal thiāη.

11 Kä muc tin ce ηun ε yöö bi thāη nath a jaak, bi thāηkien a göök, kä bi thāηkien a daak ruac Kuoth, bi thāηkien a bööth palä kene ηieec.

12 Ce nōmo lat ke yöö be nee Kuoth diaal rialikä ke yöö bike lat lat, ke yöö ba puony Kritho jakä bum.

13 Kä be wee wä amāni mi ci kōn diaal ben kä ηath kel, kene yöö banε Gat Kuoth ηac. Kä bi kōn cop ηäcä cētnikε Kritho.

14 Kä /canε bi cētke gaat tin la rietke cārkien ke ηiicni ti gööl, ke pel neeni ti ji mēetdä ti ji cāapni.

15Kä duunde yöö banε thuḡk dhil lat rey nhokä, banε piith ke dup diaal rey Kritho min la booth.

16Kä je en puḡny keeliw ca je mat kä ca je yien ke raal keel. Kä mi ci cuḡḡ puḡany lǟt agḡaa, dee puḡny keeliw piith a be buḡm rey nhokä.

Tëk mi pay tuḡḡk rey Kritho

17Tääme ḡän larä ye kä latdä ye nemε ke ciöt Kuḡr ni Yecu, en yöö /canε bi le ḡik ḡot ke cian mi cε̄tke ciaanḡ Juri ala cianḡ cärä wuḡthnikien mi banḡ.

18Ken /ca ḡḡak ḡäc, kä thile mi ḡäc ken ε, kä cackε woc rey teekä min ḡun Kuoth ε ke thil ḡäcä ḡḡaanidien kenε buḡm loḡnikien.

19Ken cike pḡc, kä cike rḡ kam cianḡ riärä, a dḡt loḡkien ke lǟtni ḡḡaani diaal ti ḡiäk.

20Kä mēē cia ḡḡc kä Kritho /ciε jen en nomḡ!

21Kä ḡḡcä je en yöö cia liεḡ kuḡde, kä ca ye ḡieec ke thuḡk in te rey Yecu.

22Ca ye ḡieec ke yöö bia ciaanḡdun ēēdan pǟl, puḡnydun ēēdan cε ḡiäk, ca je ḡar ε tin ḡḡḡε ḡ̄ bia lat.

23Kä ba ye jakä ney ti bi cianḡ yieekä cärädun a mi ḡḡaa,

24kä bia puḡnykun kum ke puḡny mi pay tuḡḡk, mi ca cak ke cät Kuoth rey ciεḡḡä thukä kenε ciaanḡ cuḡni ke ciaanḡ mi rel rḡ.

25Ke kuḡ εmḡ wuḡcε cianḡ kacä. Kä kḡn diaal latnε ni thuḡk ke ḡi thieekädan, ke yöö lapnε ḡi bunä kel ramḡ kä kḡn.

26Mi ci gaak, /cu duer lǟt, kä a cänḡ /ci kony a ḡot loḡdu ke gak.

27Kä /cuare ḡuḡḡ ḡiäkni moc ḡuḡḡḡth reyduḡ.

28A cueer pǟlke kuē̄l, kä ḡḡaani yöö bike lǟt, ke lat mi ḡḡaa ke tetkien, ke yöö deekε teke mi nyuaak ken ε ke ney tin dak nyinkien.

29A thil ruac mi ḡiäk mi bä raar thokduḡ, kä latde ni min ḡḡaa min luäk ni naath kä ḡun ni min ḡörke, ke yöö mḡ bia lar ḡ be mi ḡḡaa lǟt kä ney tḡ bi je liḡ tḡ.

30Kä /cuare Yiēē Kuoth in ḡḡaa in Rel Rḡ loḡde jakä ḡieth, ke yöö jen yiēē ε biel mi nyooth yöö ke yen neε Kuoth ke cänḡ luē̄l.

31Wuḡcε ciεḡ kecä loaac diaal kenε gakdu ke ḡaknom, ke guer ke laḡḡ ḡiäkni diaal.

32A loḡkun kḡc ke rḡ kä nhḡake rḡ, pǟle rḡ ikä, cε̄tke min ci Kuoth ye pǟlikä rey Kritho.

Ἐπε 5

Ciaaḡ rey buoyä

- ¹Ke kuj emo bia nyiath ni Kuoth, cētke gaat ti nhōke.
- ²Kä ciēḡe rey nhōkä, cētke min ci Kritho kōn nhōk, kä ce tēkde thöp ke kujdan, ala ḡuāny mi ḡoaa kä muc mi tēth lōc Kuoth.
- ³Kä leer kene nyuōōn diaal kie dīt lōaac, ake /ca cak kek reyduḡ, ke yōō jiäke rey nēeni tin ci Kuoth ke ley.
- ⁴Kä ce ḡoaa en yōō bi ruac mi jiääk lat, kie kuēēth, kie tōk baanjä, kä ḡoaa ni yōō bia laḡ ni Kuoth tēth lōaac.
- ⁵Kä ḡace neme aḡoaa, en yōō thile ram mi lāt leer kie mi jiääk kie ram mi dīt lōc (mi pääl kuthni ḡuäāyḡni) mi bi teke kujc rey Kuäärä Kritho kene Kuoth.
- ⁶A thil ram mi mēet ye ke riet ti thil luot, ke yōō ke kuj ḡoaaḡni tītḡi bā waḡ lōaac Kuoth wij nēeni ti thil luth.
- ⁷Ke kuj eme /cuare ḡo mat ke ke keel.
- ⁸Ke yōō mēēdan lapē jḡ muōth, kä täāme rey Kuḡar ni Yecu lapē jḡ buoyä. Ciēḡe cētke gaat buoyä,
- ⁹ke yōō dey buoyä ke lāt diaal ti ḡow kene cuḡ ke thuḡk.
- ¹⁰Kä ḡoḡane je en yōō bia min tēth lōc Kuḡar ni Yecu ḡac.
- ¹¹A thil ḡuāḡth mi kān yen ε kä lāt muōth ti thil ḡoy, kä nöōḡe nike rey buoyä.
- ¹²Ke yōō ε pōc, a cāḡ nyääl raan ni min ca lat ε ney ε tḡ ke tēḡ.
- ¹³Kä ti diaal ti ca nöōḡ rey buoyä, ken cike jōōc ε cake nen.
- ¹⁴Kä ti diaal tin ca nen aḡoaa cike a buay. Ke kujc emo ca je lar ḡ, “Keri jḡn ram in nḡn! Kä jḡec ḡo lḡth, kä bi Kritho jḡ mer.”
- ¹⁵Niēke ḡo ke yōō bia ciēḡ ḡdi. /Cuare ciēḡ cētke ney ti dōḡar, duunde yōō ciēḡe ti pel.
- ¹⁶Laḡde aḡoaa ḡuāḡthni diaal ke yōō nḡn tītḡi jiäke.
- ¹⁷Kä yen /cuare bi a dōḡar, kä duunde yōō ḡace min ḡoor Kuäär ni Yecu ε.
- ¹⁸Kä /cuare yōḡ ke kōaḡ, ke yōō nōmō be yḡar ni ye, kä a thiāḡ ni yen ke Yiēē.
- ¹⁹Ruace kamnikun, ke diit puonyä kene wēēni ke diit yieekä. Kietde kä liake Kuäär ke loḡkun.
- ²⁰Ni ciaḡ laḡe Kuoth in la Guāḡara tēth lōaac ke ti diaal ke ciōt Kuḡaran ni Yecu Kritho.

Män kene cōwkien

- ²¹Kua rō luār rō ke luth ke yōō luth yen Kritho.
- ²²Män luārē rō cōwkun cētke min luōthe Kuäär ni Yecu.
- ²³Ke yōō cōw ε wīc ciēk, cētke min te Kritho ala wīc duēel Kuōth, min la puōny, kā Kritho la käände.
- ²⁴Cētke min ci duel Kuōth rō luār Kritho, inō bā a män luārke rō cōwkien rey kā ti diaal bā.
- ²⁵Wutni, nhōake mänkun cētke min nhōk Kritho duel Kuōth, kā cue rō thöp ke kuide,
- ²⁶ke yōō dere je jakā mi rel rō, ke lakde ke pī ke riet.
- ²⁷Ce nōmō lat ke yōō bi duel Kuōth ben cuōj nhiamde ke gōoyde kēliw, ke yōō be a wic wic mi thil piāar, kie biel mi jiāk kie duōr mi cētke nō, ke yōō dere a mi rel rō mi thil bēl.
- ²⁸Ke duōr mi cētke ε nō, a bi wutni mänkien dhil nhōk cētke min nhōake puānykien. Ke yōō jen ram mi nhōk ciekde nhōke ni rōde.
- ²⁹Ke yōō thile ram mi ci puōnyde met lok, la miithe je, kā yoope je, cētke min yoop Kritho duel Kuōth,
- ³⁰ke yōō lapne cuj puānyde.
- ³¹Cētke min ci Ruac Kuōth ε lät j, “Ke kuj lotdā neme bi wut guān kene man bany piny, kā bake mat kene ciekde, kā bi ken daj rew cua kel.”
- ³²Neme ε ruac mi cuāj naath, kā caarā je en yōō lotde ni Kritho kene duel Kuōth.
- ³³Kā a ramō kā ye nhōk ciekde cētke rōde, kā a ciek luth cōwde.

εpe 6

Gaat kene diēethkien

- ¹Yen gaat, luōthe diēethkun rey Kuār ni Yecu, ke yōō neme ε cuōj.
- ²“Luthni guur kene muōr,” nōmō ε jen luek in nhiam ke min ca lar,
- ³“ke yōō dōj be gōaa ke jī, kā bi tēkdu jāāny wij muōn.”
- ⁴Guāni gan, /cuare gaatkun cieη ke ke ciaaj mi bike jakā gak, kā piethe ke rey luthā kene ηiic Kuār ni Yecu.

Kuaany kene kuār

⁵Kuaany, luṭṭhe kuṛikun tin te wii muṛṛon ke dual kene lath, ke loc kel, cṛṭke min luth yen Kritho.

⁶Laṭde neme a /ci mo a ṽöö guecke ye, ke ṽöö bi yen lockiēn jakä teth. Kä duunde ṽöö laṭde je ke lockun cṛṭke min goṛ Kuoth ε, cṛṭke ney ti luṭṭhe Kritho.

⁷Laṭde ke loṭ ti goṽ cṛṭke mi läṭ yen ni Kuäär ikä a /ci mo a naath.

⁸Ḍacne ṽöö mo goaa ᵔ bane laṭ ᵔ, bane mi päär ke nyok ke jek kä Kuäär, mi cāṅ lapne kuaany kie lor kon.

⁹Kuṛ, laṭde mi cṛṭke min ci ken ε laṭ, kä paḷe dhietdien, ke ṽöö ṅac yen ṽöö te yen ke Kuäär kel min te nhial, kä jen cieṅe ney diaal a päär.

Koṭ köör Kuoth

¹⁰Ke jṛak, buṛme rey Kuṛ ni Yecu kene rey bumäde min diṭ.

¹¹Laṭhe koṭ köör Kuoth keeliw, ke ṽöö dēre ṛᵔ luāṅ ke cuṛṅ a bum, ke koṛ ke guṇ jiäkni.

¹²Ke ṽöö /ci kon koṛ ter ke naath ti teke riṅ kene riem, kä duunde ṽöö ε tēr ke ruëc, kene luṅ, ke buṛm kuṛi muṛṭṭ ṽöaa emε, kene buṛm yieeni tin te roḷ nhial.

¹³Ke kuj emᵔ kaṅe koṭ Kuoth keeliw, ke ṽöö dēre ṛᵔ luāṅ ke cuṛṅ ke jen cāṅ ε jiääk emᵔ, kä ke kor köör emᵔ, bia ṅot cuṅä.

¹⁴Cuṛṅe inᵔ, kä yiane lētdun ke thuṛk ala laṅk, kä bia kawdun kum ke koṭ cuṅni.

¹⁵Ke guṅṅath waṛrikun riale ni ṛᵔ ikä ke ṽöö bia thuk malä ti goṽ wä lat.

¹⁶Keel ke ken tiṭi diaal kaṅe koṭ ṅäthä, ke ṽöö ke je bia bääri diaal tin ca doṛ ke mac kä ca yuṛ ε guṇ jiäkni luāṅ ke yieny.

¹⁷Kä kaṅe kum känä, kene thep Yieekä, min la ruac Kuoth.

¹⁸Paḷe rey Yieekä guṅṅni diaal, ke pali diaal kene thieci. Ke kuj emᵔ jiene kä /cuare ṛᵔ luär. Paḷe ni ciaṅ ke kuj neeni diaal tin ci Kuoth ke ley.

¹⁹Kä paḷe bä ke kujä, ke ṽöö bi Kuoth ṽä kaṃ ruac thuṛk in cuääṅ naath. Kä paḷe ke ṽöö bä je lat ke buṛm laaac guṅṅ ᵔ bä guṅṅath jek thin ᵔ.

²⁰Ke kuj thukni tiṭi lapä jääk ni rey yieenä. Paḷe ke ṽöö dee ṽän ke lat ke buṛm laaac, cṛṭke min dēe lat.

Ner in jṛak

²¹Tääme, ke ṽöö bi yen ciaṅḍä kene laṭḍä ṅac, bi Ti-ki-käth, min la dämandan rey Kritho läät mi teke ṅath rey laṭ Kuṛ, ye wä laṛ ṅṽaani diaal.

²²Yän jakä je kä ye ke luot eme, ke yöö bi yen taada n̄ac, kä jen be lockun bum.

²³A mal kene nhök keel ke n̄ath tin bä kä Kuoth in la Guara kene Kuäär ni Yecu Kritho teke ye.

²⁴A puṯh teke ney diaal tin n̄oake Kuäärän ni Yecu Kritho ke nhök mi thil pek.

Pil

Pil 1

¹Yän Puol kəne Ti-mo-thi, laṭ Kritho Yecu, gəarkə waregak eme ye, yen tin ci Kuoth ke ley, tin te kā Pi-li-pi keel ke bööth palä tin cəali “bicipni” kene “dikeni”.

²A puṭh kene mal mi bä kā Kuoth in la Guṭara kene Kuäär ni Yecu Kritho teke ye.

Pal Puol ke kuj ji Pi-li-pi

³Yän la Kuothdä a laṛä tēth laac guṭhni diaal mi cä ye tim,

⁴kä guṭhni diaal la palä ke kujdun diaal ke tēth laac.

⁵Teth loçdä ke luäk ëë ci yen ε luäk ni yä mēë latdä thuk ti gow nike cəṅ ëë nhiam mēë liṅ yene tiji amäni wale.

⁶Yän ṅaṭhā je en yöö Kuoth in ci mi gəaa eme tok ke lätni reyduṅ, be je cuṛp amäni cəṅ in bi ben ke Yecu Kritho.

⁷Jen ε cuṛṇṇ kā yä en yöö bä cəṛ ino ke kujdun diaal, ke yöö caarä yen diaal ke loçdä. Ci yen diaal puṭh Kuoth nyuak ke yä keel, rey yieenädä, kene gaṅ thukni ti gow.

⁸Ke yöö Kuoth ε neendä en yöö göörä yöö bä ye nen ke yöö nḥakä yen diaal ke nḥok Kritho Yecu.

⁹Kä palä ε yöö dee nḥokdun rə rep a wee wä ke ṅac ṅaani amäni ṅukdien diaal,

¹⁰kä be ye luäk ke yöö bia kaṅ ni min gəaa, kene yöö dee yen a wiεc wiεεc, ti thil bēl ke cəṅ Kritho.

¹¹Ke yöö dēre thiṅ ke ti gow ti bä kā cian cuṅni rey Yecu Kritho ke puṅy kene liak Kuoth.

Laṭ ruac Kritho

¹²Yän göörä yöö bi yen ε ṅac, dāmaari, en yöö min ci tuṛok kā yä cə luäk ke naṅ thukni ti gow raar,

¹³ke yöö ca je ṅac ε gaṅ dhəaar kuṛ kene ney tin kəkien en yöö yianke yä ke kuj Kritho.

¹⁴Kä ke yöö ca yä yien, cə riw nēni tin ṅath moc ke ṅath ke Kuäär ni Yecu, ke yöö bike piith ke liak ke latdien ke ruac Kuoth a thil dual.

¹⁵Cu thəṅ nath ruac Kritho Yecu lat ke yöö teke ke tiεel kene tēr, kā duunde yöö cu kəkien ε lat ke thuṛk kene kəac laac.

16 Ney t̄īt̄ī latke Kritho ke nhök, a ñac ken ε, en yöö ca yä lath en wane me ke gan thukni ti gow.

17 Kä thaañ nath latke ruac Kritho ke tiel gorä ñaani, a /cie thuok, kä caar ken ε en yöö ba riekdä rep min taa yieenä.

18 Ëñu la riekdä? Min d̄īt̄ ni jen th̄in ε yöö ke dup diaal latke ni ruac ke kuj Kritho, a cãñ kua lat ke kac kie ke thuok, yän teth loçdä. Kä bi loçdä wäke teth,

19 ke yöö ñacä je ke palun kene luäk Yieekä Yecu Kritho, en nomo be ben ala kändä.

20 Kä min gööra kene min ñaathä, ε yöö /ca yä bi jakä poc ke duor, kä duunde yöö bä ruac ke liak en täame cetke min wen, ke yöö bä Kritho nõñ liak rey teekädä a tēkã kie a cã liw.

21 Ke yöö mi tēkã, yän tēkã ke Kritho Yecu, kä mi cã liw, goaa ni jen.

22 Kä mi tēkã rey r̄ien, nomo lotde ni yöö dēē ti gow lat, kä yän kucä min dēē mek.

23 Yän galä elon kamdien dan rew. Min gööra ε yöö bä jien, bä wä te keel ke Kritho, ke yöö nomo goaa ni jen.

24 Kä yöö bä tēk rey r̄ien goaa ni jen ke kujdun.

25 Kä min kuā neme le ñac, ñacä je en yöö bä duoth, kä bä not ke ye keel, ke yöö bä ye luäk ke pieth kä bia teke teth loaac rey ñaathä,

26 ke yöö dēē liak ben nyuak ke ye keel rey Kritho Yecu mi waa ro nyok ke ben kä ye.

27 Min la kel in gööra kãroa a cian teekädun ron ke gooy thukni Kritho ti gow. Ke yöö cãñ waa ben a bä ye ben guil, kie taa jor, dēē je liñ en yöö cuñ yen ke yiēē kel a bum, kä latde elon ke car kel ramō kene ramō ke kuj ñaathä thukni ti gow,

28 kä cia thil dual rey duorä kel ke ji tērun. Neme ε nyuuth mi joc kä ke, ke kuj dakdien, kä en neme latde Kuoth ke kuj kãñädun.

29 Kä ci Kuoth ye kam luth kä /cie yöö bia ñaath ni Kritho kãroa, kä duunde yöö bia cuuc ke kujde bä.

30 Täame yen kanē kujc kä kor in tēerä. E jen kor eē cia nen a tēerä mēēdan, kä ε jen min cia liñ, kä ε jen min not ε tēerä.

Pil 2

Cu Kritho ro jakä kuiy

- ¹Tëkdun rey Kritho mi moocε ye ke buom, kä com nhökde ye, kä te yen ke nyuaak rey Yieekä, kä taye ke koc laac kene nhök kamnikun,
- ²bia teth laacdä jakä roη mi wiaa teke car kel, kä nyuake nhök o kel o kä bia mat ni kel ke loc kel.
- ³/Cuare teke mi lät yen ε ke dij laac kie liak, kä luocε ni ro piny care ni ney kocien en yöö gow ni ken kä yen puanykun.
- ⁴A ramö kä ye /ci guic ni tin nhöke käröa, kä a guic ni tin nhök ney kocien ke.
- ⁵A te ni car emε reyduun, car in te rey Kritho Yecu,
- ⁶Jen min teke taa Kuoth /kene je car en päär ke Kuoth ε mi deë mac.
- ⁷Kä cue ro jakä thil luot, kä cue kan ni taa kuanyä, kä cua je dap cetke raan. Kä cua je jek jöce ke taa ran,
- ⁸jen ce ro luocε piny cue teke luth amäni liaa ala liaade wic jiaath in rijew.
- ⁹Ke kujc emö cu Kuoth ε kap ni guäth in te ni nhial. Kä cue je kam ciöt min te wij ciööttni diaal,
- ¹⁰ke yöö ke ciöt Yecu bi muagal diaal ro gon, ney diaal tin te nhial kene piny ke piny muocεn.
- ¹¹Kä bi läep diaal ε lat en yöö Yecu Kritho ε Kuäär, ke kuj buoyä Kuoth in la Guaar in te nhial.

Buaye cetke buay rey gaa

- ¹²Ke kuj emö, mäthnikä, cetke min luth yen yä ni cian mi taa keel ke ye, kä min dij ni jen en täame luothe yä min nanä ke ye. Latde ke dual kene lath ke yöö bi kandun thuk.
- ¹³Ke yöö lätni Kuoth reyduun, ke yöö be ye moc ke luaj mi gor yen ε lat kä mi bi locde jakä teth.
- ¹⁴Latde njak diaal a thil kuom kie njaknom,
- ¹⁵ke yöö bi yen thil bäl kä bia thil duer, ala gaat Kuoth ti thil guar ti riaw, cetke kuel rey gaa, rey rijä mi wän wän mi thil luth.
- ¹⁶Kä ke kädun ke riet teekä a bum, yän bä ro liak ke cän Kritho ke yöö /kan rij baan, kie /ken latdä a ban.
- ¹⁷Cänje bä riemdä thöp ala muc mi wucä wij mucä njähädun yän gaa locdä, kä teth locdä ke ye keel.
- ¹⁸Kä amäni yen bä a lockun gaa kä ake teth ke yä keel.

Ti-mo-thi kene ε-pa-pro-day-täth

- 19Taa ke n̄ath rey Kuar ni Yecu en yöö bä Ti-mo-thi mal jäkä ye, ke dee loçdä t̄eth ke thuk tin bä kä ye.
- 20Thile yä ram mi päär ke Ti-mo-thi, mi dīer ke kuj̄dun.
- 21Ney tin k̄okien görke ni tin nh̄ok ken ke, a /ci t̄o a nyin Yecu Kritho.
- 22Kä n̄ac yen ḡooy Ti-mo-thi. Jen c̄e lät keel ke yä ke lat thukni ti gow c̄etke gat kene guan.
- 23Ke kuj̄ em̄o yän n̄athä en yöö bä je jäkä ye ke p̄eth ke guaāth in bä t̄aa in teke yä mo n̄ac.
- 24Kä yän t̄aa ke n̄ath rey Kuar en yöö yän bä ben puçnydä bä.
- 25Cä car bä en yöö bä ye jäkä E-pa-pro-day-täth min la dämaar rey Kritho, kä lät ke yä keel, kä raan r̄em ke yä keel, kä jen e j̄ääkdun, e läät ke kuj̄ kä min göörä.
- 26Ke yöö c̄e yen diaal tim, kä ci loçde jiath ke yöö ci yen e lin̄ en yöö te puçnyde ke juey.
- 27Epuç jen c̄e teke juey, mi ci je dee näk. Kä duunde yöö ci Kuoth teke k̄oac loaac ke je, kä /cīe jen k̄ar̄oa am̄ani yän bä, ke yöö /cä bile te ke jiath loaac mi dīit.
- 28Yän göörä je el̄oñ en yöö dēe je jak, ke yöö dee loçkun t̄eth mi wä yen e nyok ke n̄en, ke yöö bi dīer loaacdä kuëë.
- 29Ino, nyuç̄ore je agoaa rey Kuar ni Yecu ke t̄eth loaac keeliw, kä luçthe wutni tin c̄etke je,
- 30ke yöö c̄e dee liw ke kuj̄ lat Kritho, jake t̄ekde kä bec ke yöö be latdun min /ci yen e dee lät kä yä lat.

Pil 3

Cuçoñ in thuçk

- 1Ke joak, dämaari, a loçkun t̄eth rey Kuar ni Yecu. /Cīe rīek kä yä en yöö nyçakä ye ke ḡor m̄eë cä k̄on ḡoar ye, kä e mi goaa ke kuj̄ gañdun.
- 2Nieke r̄o ke ney ti c̄etke jīook, nieke r̄o ke lāat j̄ääkni, nieke r̄o ke ney ti t̄emke r̄o.
- 3Ke yöö ke k̄on ca cuel t̄o ke thuçk, k̄on ney tin palke Kuoth rey Yieekä, kä liakdan t̄eë rey Kritho Yecu, kä thile k̄on n̄ath ke riñ,
- 4a c̄añ e yän bä t̄aa ke luot ke n̄ath riñ. Kä mi t̄eëke rad̄oñen mi teke luot n̄athä ke riñ, yän t̄aa ke luot mi dīt ni jen.

⁵Cuëlke yä ε t̄ā ke n̄in bādāk diëeth, ε yän raan j̄i l-the-rel, thok duëel Ben-ya-min, ε yän raan ʒi-be-ru mi ca d̄ieth ε j̄i ʒi-be-ru. Ke cian̄ ηuṓtni ε yän raan j̄i Pa-ri-thii,

⁶ke tēth laac cua j̄i duëel Kuoth moc riək, ke cian̄ cuṅni piny ηutdä thile yä bēl.

⁷Ken t̄ōt̄ō gowke ke yä mēēdan, kā en tääme caarä ke thile ke luṓt ke kuj̄ Kritho.

⁸Epuc, yän caarä ηoak diaal c̄etke ti ci bath ke kuj̄ ḡōyā ṅäcä Yecu Kritho Kuäärä. Ke kuj̄de cä ṅoaaani diaal bath, kā caarä ke c̄etke ke nuṓr ke yöö dēē Kritho jek,

⁹ke yöö dēē te reyde, yän thile yä cuṓṓṅ mi rēlä, mi jēkā ke luth ηuṓtni, kā duunde yöö bēē ke ṅath ke Kritho, jen cian̄ cuṅni min bā kā Kuoth ke ṅath.

¹⁰Yän göörä yöö bā Kritho ṅac amāni buṓm jiecäde l̄ith, kenε yöö dēē cuṓcde nyuak ke je, en yöö dēē cu c̄etke je rey liethde,

¹¹kä thaṅṅ guathni, dēē yän jiec l̄ith.

Ban kā min goori

¹²/Cie yöö cä neme ku thun̄ jek, kie cä ku thun̄ cop kā min göörä, kā kučkä ro nhiam ke yöö ba rēlä, ke yöö ci Kritho Yecu yä jakä rēle.

¹³Dämaari, /cä je car en yöö cä jakä rēlä, kā duunde yöö tēēke duṓṓr kel mi la laṓdä, paṅe min ci duoth jok ruēec, kā göre ni min ṅot nhiam.

¹⁴Kä ṅoṅā je bā riṅ nhiam ke yöö bā min göörä jek min ci Kuoth yä c̄oal th̄in ke Kritho Yecu.

¹⁵A ney tin ci dēl kā k̄on cār ke jen duṓṓp em̄o, kā mi caar yen ni d̄ōdien ke kuj̄ kā duṓṓr, bi Kuoth n̄om̄o nyuṓth ye bā.

¹⁶Kä duunde yöö kapne min canε thuṓk in canε jek.

¹⁷Dämaari, nyiathe yä, kā tietde ney tin guṓṓrke nyuuth in cak̄o nyuṓth ye.

¹⁸Kä yän cä laṅ ye nikä ti nyin ṅuan, kā en tääme laṅ je ye ke mer en yöö ney ti ṅuan, cien̄ke c̄etke j̄i t̄er ke jiath ṅäpä Kritho.

¹⁹Pekdien ε liāā, kā kuothdien ε jicdien, kā liakdien ε p̄ōcdien, kā cike c̄arien laṓth kā nyin pieny.

²⁰Kä ke k̄on j̄i ciēṅ nhial, kā liip k̄on ni Kään, min la Kuäär ni Yecu Kritho.

²¹Jen be puṅny k̄on ti thil luṓt ti loc ke yöö bike c̄etke puṓny ḡōyāde, ke buṓm mi moc je ke luṅṅ mi jake ṅoaaani diaal ke yöö bike te pinyde.

Pil 4

Lät ruac

¹Ke kuj emɔ, dämaari, tin nhoakä kä cä tim, ci yen yä moc ke tēth loaac, liakä rɔ ke ye, cuɔɔɛ a bum inɔ rey Kuar, lö nhöökä.

²Yän laṅä U-ɔ-dia, kä laṅä Thin-ti-ke ke yöö bike mat rey Kuar ni Yecu.

³Kä yän thiëcä jī bā, jīn läät kēel ke yä, luäk män tīj ke yöö cike lät keel ke yä rey thukni ti gow keel ke Kä-le-ment, ke ney tin kɔkien tin lät ke yä keel, tin te ciöotkien rey buok teekä.

⁴A lockun tēth rey Kuar ni Yecu ni cian. Kä bā je nyok ke lär, a lockun tēth.

⁵A ney diaal ṅacke cian wuutädun. Ci ben Kuar ni Yecu thiak.

⁶Cuare diëer ke duɔɔr, kä duunde yöö ke pal thiëcë Kuoth ke ti diaal tin göre, thiëcë je ni cian ke tēth loaac.

⁷Mal Kuoth min leny ni ṅac ṅaani nath, be lockun amäni car wuɔthnikun tit rey Kritho Yecu.

⁸Ke joak, dämaari, care ni min la thuɔk, ke min roṅ ke luth, min la cuɔɔɔ, min la wic wic, kene mi teke maan, ke min goaa kene mi tēeke mi goaa mi roṅ ke yöö dēe liak ε naath, care ni ken tɔtɔ.

⁹Latde ni min ci yen ε ṅac, kä cia jek, kä cia liṅ kä cia nen kä yä, kä bi Kuoth malä te keel ke ye.

Tēth loaac ke kuj mucni

¹⁰Tēth loädä elɔṅ rey Kuar, ke yöö täame ke kor guath mi bäär ci yen diëerun leni nyok ke kujdä, ke thuɔk ci yen diëer ke kujdä, kä duunde yöö cia thil guath mi nyoth yene ni je.

¹¹Cie yöö tēeke mi dak kä yä, ke ε yöö cä je ṅic en yöö bā roṅ ke min teke yä.

¹²Yän ṅacä yöö bā tēk idi mi ε yän can, kä ṅacä yöö bā tēk idi mi riṅä. Yän cä ṅac ke cieṅ diaal en tēk emɔ, en yöö mi riṅji kie näk buoth jī, mi tīj ke, ti ṅuan kene min dak ṅaani kä jī.

¹³Dēe ti diaal lat reyde en min jak yä kä bum.

¹⁴Kä ε mi goaa kä ye en yöö nyuak kon riekdä keel.

¹⁵Kä yen jī Pi-li-pi ṅac yen ε nike tuk lat thukni ti gow, mēe cä Ma-tha-do-nia bany piny, thile duel Kuoth mi ci ney muc nyuak keel, ke ni yen kārɔ.

¹⁶Kä cāṅe mēe taa kä The-tha-lo-ni-ka cu yen yä jākä luäk kä ti nyin ṅuan.

¹⁷Kä /cie yöö göörä ni muc, göörä ni rēp in ci duol kä yiɔokun.

18Kä yän ca yä kām ti diaal, a cä teke ti ŋuan. Cä riṅ ke muckun tin cia jäkä yä ke Ɛ-pa-pro-day-täth, cētde ke muc mi teke ŋuäny mi gōaa, mi ca thöp Kuoth mi cē nhök, kä tēthe loçde.

19Kä bi Kuothdä ye kām ŋaani diaal tin dak kä ye cētke pek riṅjäde rey buoyäde ke Kritho Yecu.

20A liak wä kä Kuothdan in la Guṅdan a thil pek. Inṅṅ.

Ner in jṅak

21Ner ney diaal tin ci Kuoth ke ley rey Kritho Yecu. Kä neer mäthnikun tin te keel ke yä ye.

22Neer jṅ Kuoth diaal ye, cētke ney tin te dhṅr Thii-ther.

23A puṅth Kuṅr ni Yecu Kritho teke yiëedun keel.

Kol

Kol 1

1 Ɛ ɣän Puol in la jak Kritho Yecu ke ruac Kuoth kɔnɛ Ti-mo-thi dämandan.

2 A puoth kene mal in bä kä Kuoth in la Guḡara teke j̄i Kuoth ti ca ley kene dāmanikɔn rey n̄äthä ke Kritho kä Ko-lɔ-thi.

Pal läärä t̄ethä Iḡaac

3 Mɔ palkɔ mɔ ke kuj̄dun la ney Kuoth in la Guḡan Kuḡran ni Kritho Yecu a läär t̄eth Iḡaac.

4 Kä cakɔ n̄äthdun ke Kritho Yecu liḡ, kene nhök in nhök yen ɛ j̄i Kuoth diaal tin ca ley.

5 Kä jen n̄äth ɛmɔ min bä kä n̄äth min n̄äc yene ca t̄ow ke kuj̄dun nhial. Kä cia jen n̄äth ɛmɔ liḡ ke nhiam rey riḡdä min thuḡk, min la thuk ti gow

6 min ci ben kä ye. Kä c̄etke min kuiire dey kä pithe rey ḡaa keeliw, ke jen duḡḡp ɛmɔ kuiire dey reyduḡn n̄ike c̄änj̄ ɛ̄̄ cia liḡ ni je, ke thuḡk cia thuḡk Kuoth n̄äc.

7 Ci yen ɛ jek kä Ɛ-pa-rath, läät in nhök kɔn ɛ. Jen ɛ lat Kritho mi n̄äthke ke kuj̄dan.

8 Kä c̄e nhökduḡn rey Yieekä nyuoth kɔ.

9 Ke kuj̄c ɛmɔ ke c̄änj̄ ɛ̄̄ liḡkɔ nɔmɔ, /k̄ankɔ pal k̄ap cuḡḡ ke kuj̄dun. Thīeckɔ ke ḡȫ̄ dee yen thiḡḡḡ ke n̄äc ke min ḡoor Kuoth ɛ rey pelä yieekä kene n̄äc n̄aani.

10 Ke ḡȫ̄ bi yen t̄ek ke t̄ek mi r̄onj̄ ke Kuäär ni Yecu ke dup diaal. Kä bia dey kuir rey lätni diaal ti gow, kä bia piith rey n̄äcä Kuoth.

11 A ye ba jakä bum ke buḡm keeliw, min b̄ē̄ kä buḡmde min diit ke ruḡt kä ti diaal ke bīet ke t̄eth Iḡaac.

12 L̄are Guḡara min ci kɔn c̄ol, ke ḡȫ̄ bi kɔn teke kuj̄c kä ti diaal tin c̄e rialikä ke kuj̄ n̄eenike t̄eth Iḡaac rey buḡyä.

13 Jen c̄e kɔn k̄än kä buḡm muḡth, kä c̄e kɔn nanj̄ rey kuäärä Gatäde min nhöke.

14 Ɛ jen min ca kɔn lūel ke je kä ca päl dueerkɔn.

Puḡny Kritho kene lätk̄e

15 Ɛ jen c̄ät Kuoth mi /ca nen, ɛ jen gat in k̄ḡḡ kä n̄aani diaal tin ca cak,

16 ke ḡȫ̄ reyde ca n̄aani diaal cak ke je, tin te nhial kene w̄ic muḡḡn, tin n̄enke kene tin /ca nen, kuäär̄i kie bööth kie kuḡr, kie rūē̄c, ca n̄aani diaal cak ke je kene kuj̄de.

- 17 J̄en t̄eē th̄in k̄ä ti diaal ke nhiam, k̄ä j̄en k̄äp̄e n̄oani diaal keel ke j̄e.
- 18 E j̄en la w̄ic pūany in la duel Kuoth, ε j̄en tuk k̄ä ε j̄en min nhiam in k̄on ben raar līth, k̄ä ε j̄en teke gūath in d̄it ni j̄en k̄ä n̄oak diaal o.
- 19 K̄ä cu Kuoth ε nhok en ȳöo be cien̄ rey Kritho.
- 20 K̄ä ke Yecu cu Kuoth ti diaal luoc maar ke ro, w̄ij̄ muoc̄on kie nhial. K̄ä cu Kuoth mal lat ke riem Yecu w̄ic j̄iaath in r̄iew.
- 21 M̄eedan n̄an̄ yen ke Kuoth k̄ä ke yen j̄i t̄ere rey c̄aradun, k̄ä latde lat ti j̄iak,
- 22 k̄ä t̄äame ce ye luoc maarä ke puoc̄nyde p̄any ke liaade, ke ȳöo be ye n̄an̄ nhiam Kuoth a cia r̄o rel, a thil b̄el, k̄ä /ca ye dee c̄äkik̄ä.
- 23 Bi nom̄o tuoc̄ok mi w̄ä yen ke w̄ä nhiam, k̄ä buoc̄me k̄ä taye rey n̄äthä. /Cuare ro woc n̄äthä min ca lar ε thuk ti gow tin cia līn, k̄ä ca lat j̄i pieny diaal, k̄ä ȳän, Puol, cua ke lat ken thuk t̄ij̄i.

L̄at Puol ala läät duëel Kuoth

- 24 T̄äame ȳän teth loçdä ke ȳöo ruoc̄tdä ti b̄ec b̄eëc ke kuj̄idun, k̄ä ruoc̄tdä ke rey r̄ien̄dä, ken tin ci duoth k̄ä rik Kritho, tin te th̄in ke kuj̄ puoc̄nyde min la duel Kuoth.
- 25 K̄ä cu ȳän cua läät duëel Kuoth cet̄nike min ci Kuoth ε kam̄ ȳä ke kuj̄idun, ke ȳöo b̄ä ruac Kuoth jakä n̄acke keeliw.
- 26 E ruac mi cuän̄ naath mi ca t̄ëë ke run t̄eē k̄on kene r̄ic ti n̄uan, k̄ä t̄äame ca j̄e nyuoc̄th ney tin ci Kuoth ke ley.
- 27 K̄ä c̄ar Kuoth ε ȳöo be t̄ëëde nyuoc̄th neke, j̄en ruac t̄ilä me cuään̄ naath ε min ce rialik̄ä ke kuj̄ neeni diaal. K̄ä ruac ε cuään̄ naath o ε ȳöo te Kritho reyduon, min lot ni ȳöo bia teke nyuaak rey buoyä Kuoth.
- 28 E j̄en min lat k̄one, k̄ä lueek k̄on ney diaal, k̄ä n̄ij̄ic k̄on ney diaal rey pelä ruac Kuoth keeliw, ke ȳöo d̄ene ney diaal n̄on̄ Kritho a cike d̄it.
- 29 Ke ȳöo b̄ä neme lat, c̄ä lat k̄ä c̄ä kueer ke buoc̄m in d̄ij̄i in ce kam̄ ȳä min lat reyda.

Kol 2

- 1 K̄ä göörä ȳöo bia n̄ac en ȳöo c̄ä lat a bum ke kuj̄idun kene kuj̄ neeni tin te k̄ä La-o-di-thia, ke ney diaal tin /kan̄ ȳä met nen.
- 2 Ȳän göörä ȳöo bi loçkien buoc̄m, k̄ä bike mat rey nhokä, ke ȳöo bike teke t̄iel n̄acä n̄oani, k̄ä bike ruac Kuoth in cuään̄ naath n̄ac, min la Kritho.
- 3 Ke ȳöo reyde te t̄il pelä kene n̄ac n̄oani ke ti diaal th̄in.
- 4 Ȳän laarä neme ke ȳöo thile ram mi bi ye met ke ruac w̄än w̄äänä.

⁵Kä cän̄ t̄ā j̄ōr ke pūnydä, t̄ā k̄ēl ke ye rey yieekä, kä t̄eth lōcdä ke n̄en teekädun mi goaa kene būm̄ n̄äthädun rey Kritho.

T̄ëk k̄ēliw rey Kritho

⁶Kä c̄etke min cia Kritho Yecu nh̄ok ala Kuäär, kua cien̄ reyde,

⁷a ciökun cūj̄t̄ reyde, kä yiathe r̄ō piny rey n̄äthä, c̄etke m̄ēe /ca ye n̄jeec, ke t̄eth loaac mi d̄ij̄t̄.

⁸Kä n̄ace je en̄ ȳöo thile ram mi bi ye jakä care ti j̄iak ke n̄j̄ic kacä mi baan̄, c̄etke t̄ā cien̄jä nath tin bä kä kuäär yieekä ȳoaa em̄e, min /ci bä kä Kritho.

⁹Ke ȳöo reyde te cian̄ Kuoth k̄ēliw th̄in pūnyde,

¹⁰kä cu yen teke t̄ëk mi r̄ōj̄ reyde. Kä ε jen̄ Yecu la Kuäär kuari kene kuääri.

¹¹Rey Yecu ca ye cūel, kä /ciē cūel̄ mi lātke ke tet nath, ε wūōc̄ j̄iakni pūany ke cūel̄ Kritho.

¹²M̄ēe ca ye kony ke je k̄ēl rey lākdun, kä ca ye j̄iēc ke je k̄ēl bä ke n̄äth rey bumä Kuoth min ci je j̄iēc līth.

¹³Kä m̄ēe cia līw rey dueeri kene thil cūelä pūanydun, ci Kuoth ye jakä t̄ëk ke Kritho k̄ēl. C̄e m̄emē lāt m̄ēe c̄e k̄on̄ p̄al̄ dueerk̄on̄ diaal,

¹⁴kä c̄e tin ca ḡōr th̄in coth tin ca ḡōar̄ k̄on̄ ke dūōp̄ in lat̄ n̄ūōt̄de. Cūe ke coth ke m̄ēe c̄e Yecu jakä pūatke j̄iaath.

¹⁵Cūe būm̄ rūēcni kene kūar̄ woc, kä cūe je nyoth nhiam n̄eni diaal en̄ ȳöo thile ke būm̄, ke ȳöo c̄e ke pūōt̄ ke līāadē j̄ok̄ j̄iaath.

¹⁶Ke kūic̄ em̄o a ye /ca luk ε rad̄ōdien̄ ke kūī m̄ieth kene m̄ath, kie ke kūī m̄ieth t̄imä kie t̄eth path kie cän̄ lōnǟ j̄ī Juudh.

¹⁷T̄īt̄ī ke t̄ieep̄ k̄är̄ō, kä min bi ben, kä min la thūok ε Kritho.

¹⁸A thil ram mi jak ye kä thil lūōt̄ ke palun ke jaak nhial. Kä ram mi c̄etke n̄om̄o, la lat̄de lūōt̄ni diaal kä min c̄e n̄en. Kä ke c̄ar̄ wecde mi thil n̄äth la liake ni r̄o.

¹⁹Kä /c̄e r̄o mat ke Kritho, min la w̄ic̄. Kä Kritho ε jen̄ min luäk kä mat pūny k̄ēl, ke ȳöo dere piith ke dūōp̄ in gōōr̄ Kuoth ε.

Līā kene t̄ëk k̄ēl ke Kritho

²⁰A mi cia līw k̄ēl ke Kritho, a ca ye lony kä ruc̄ yieeni ȳoaa, en̄u t̄ëk yen o, c̄etke mi not̄ yen ala j̄ī ȳoaa o? En̄u lūōthē n̄ut ti c̄etke t̄īt̄ī o,

²¹en̄ ȳöo "/Cu je r̄om, kä /cu je met, kä /cu je thiap"?

²²Ken̄ n̄ut t̄īt̄ī lūōtke ni tin bi thuuk ke läät, ken ke ruaacni nath kene n̄j̄ic̄ nath.

²³Ken nuṛt tiṭi teke ke pel, ke ḡöö kapke rṛ nhiam kä Jake rṛ kä kuiy, ke ruṛdien ke nyin puṛny ti bec, kä thile ke luṛṇ ke ḡṇ dṛtdä loaac jṛäkni puṛṇy.

Kol 3

¹Mi ca ye jṛec ke Kritho keel, ḡöre ni ḡṛaani tin la nyin nhial, ḡuṛṇ in te Kritho thṛn, nyuurä cueec Kuoth.

²Care ni nyin nhial, a /ci tṛ a nyin wec muṛṛn.

³Ke ḡöö ci yen liw kä ca tṛkdun tṛṛ keel ke Kritho rey Kuoth.

⁴Mi wä Kritho in la tṛkdan jṛṛc, bi yen jṛṛc bä ke je keel rey buṛyä.

Tṛk ḡṛ wal keṇe teke thiṛke

⁵Ke kui eme laṛthe tin la nyin ḡṛaa rey teekädun eme liṛh, ceṛke leer, ke nyuṛṛn, läṛ jṛäkni, ke dṛt loaac, min la pal kuthni ti ḡuṛy.

⁶Ke kui jṛäkni tiṭi bä waṇ loaac Kuoth kä ney tin thil luth.

⁷Kä ken tiṭi ke ken dup tṛṛ cia kṛn ḡuṛṛ mṛṛ cieṇ yen rey neeni tiṭi.

⁸Kä en täame bia cieṇ diaal tiṭi woc, waṇ loaac, ḡṛny, wieec, guer, kuṛṛth jṛääkä thuṛkdun.

⁹/Cuare kac lat kamnikun, kä ḡṛce je en ḡöö cia ciaṇḡun ḡṛdan keṇe läṛke päl,

¹⁰kä cia ciaṇ mi pay tuṛṛk laṛh, min ca nyṛk ke rialikä rey ḡṛcä ceṛke cät Kuoth in cak je.

¹¹Rey teekä me pay tuṛṛke /ce thil raan ḡṛ-rith kie Juudh, ram mi ca cuel kie mi /kaṇ cuel, ram mi kujc ciaṇ mi com, raan rööl Thi-thia, kuany kie ram mi lor, kä duunde ḡöö Kritho e ti diaal, kä jṛn tṛṛ rey kä ti diaal!

¹²Kä ke ḡöö ci Kuoth ye mek, ala ti rṛlke rṛ, kä nhṛke, kä kuṛme rṛ ke nhök, ke ḡṛṛy, ke muṛl, ke kṛṛc, ke liṛp bitdä.

¹³Kä pṛle rṛ ikä mi te raan ke mi beṛe radṛdien, ceṛke mṛṛ ci Kuṛär ye pṛlikä, amäni yen bä bia rṛ dhil pṛlikä.

¹⁴Kä wṛi kä ti diaal tiṭi kuṛme rṛ ke nhök, min jak ḡṛak diaal kä matke rṛ keel ke mat mi thuṛk.

¹⁵Kä a mal Kritho yiṛen loṛkun, min ca cṛl ni ye ala puṛny kel. Kä a loṛkun tṛth.

¹⁶A riet Kritho cieṇ reyḡun riṇṇä, ḡṛieece rṛ kä cuṛme rṛ rey pṛlä keeliw. Kä kṛtṛe diit keṇe diit puṛnyä Kuoth ke diit yiṛekä ke tṛth loaacḡun.

¹⁷Kä eno bia lat o ke riet kie ke lat, latde ti diaal ke ciot Kuar ni Yecu, lare Kuoth in la Guaar in te nhial teth laac ke je.

Ciaaŋ maarä rey teekä mi pay tuock

¹⁸Män, luare ro cowkun ke yoo e jen mi däre lat rey Kuar ni Yecu.

¹⁹Wutni, nhoake mankun, ka /cuare ke cien a jiaak.

²⁰Dholi, luothe dieethkun ka ti diaal, ke yoo neme e lat mi teth loc Kuar ni Yecu.

²¹Guani gan, /cuare loc gankun jakä jiaak, ke yoo don dee lockien baath.

²²Kuaany, luothe kuarkun wii muon rey latni diaal, a /ci mo a yoo gucke ye ke yoo dee yen lockien jakä teth, ka latde ke loc kel, a dual yen ke Kuäär ni Yecu.

²³Kä mo la latdun o, latde je ke pek laacdun keeliw, cekte mi latde ka Kuäär ni Yecu, a /ci mo a mi latke ka naath.

²⁴Tieme je en yoo bia muc jek ka Kuäär ni Yecu, min ce lar neeke. Yen latde ni Kuäär in la Kritho ikä.

²⁵Ke yoo ba ram mi lat dueer, cuol dueer tin ce lat, ka lat Kuäär ney diaal a paar.

Kol 4

¹Kuar, ciaŋe kuaanykun agoaa a paar, ke yoo nac yen e en yoo taye ke Kuäär mi te nhial.

Lat ruaacni

²Taye palä ni ciaŋ, ka taye jinä ka lare Kuoth teth laac.

³Kä pale ke kujida bä, ke yoo dee Kuoth ko lep thijk ke yoo deeko ruac lat, ke kuj ruac Kritho mi cuän naath, min taä yieenä ke kujde.

⁴Kä pale en yoo deë ruac lat ke duop mi bi je jakä joc, cekte min deë lat.

⁵Ciaŋe ro pelä ke duop in ruacke ye ke ney tin /ci nath latde, ka /cuare nyuur lra.

⁶Kä a ruacdun la ruac mi nhoake mi beer naath, ke yoo bia luoc in bia loc ni naath nac.

Ner in jgak

⁷Bi Ti-ki-käth ye lat ti diaal tin ci tuock ka ya, jen e damandan mi nhoakne ka e laät mi nathke, ka e kuany Kuar ni Yecu keel ke ko.

8Yän jakä je kä ye ke kuj kä memε, ke yöö bia taädä ηac, kene yöö be lockun bum.

9Kä wä O-ne-thi-mäth ke je keel, dämandan rey Kritho mi ηathke kä nhoakne, min la ram kel kä ye. Bike ye lat ηoak diaal tin ci tuock wane me.

10Kä A-rith-tar-keth, mi ca yien ke ya keel kene Mak gat way Bar-na-bäth nerke ye. Mi wä Mak wä ben kä ye, yän cä ye lat ruac ke kujde ni wen, nyuöore je.

11Kä Yecu, min coali Jäth-täth, neere ye. Titi ke ken ji Juudh tin ca ro rit karo tin lat keel ke ya ke kuj kuäärä Kuoth, kä cike ya luäk eloη.

12ε-pa-rath, ram kel kä ye mi jaη Kritho Yecu, neere ye. Kä pale eloη ke kujdun, ke yöö bia piith a bia diη rey yieekä, kä bia je ηac rey kä ti diaal tin goor Kuoth ke.

13Ke yöö latdä ye min ηacä en yöö wut emo ce lat a bum ke kujdun kene kuj neni tin cien kä La-o-di-thia kene Yay-ra-po-leth.

14Kä nerke ye ε Luk min la kijim in nhok kon ε, kene Dii-meth.

15Kä latde gaatmanikon rey Kritho tin te kä La-o-di-thia male, kä nere Nim-pa kene duel Kuoth in la mat dhore.

16Kä mi ca waregak eme kuen reyduon, jake je kä kuenke je bä rey duëel Kuoth kä La-o-di-thia. Kä kuene waregak in ba jakä ye ε ji La-o-di-thia bä.

17Kä jioke Ar-ki-puth i, "Däc ni je en yöö ci lat in ca kam ji thuk rey Kuar ni Yecu."

18ε yän, Puol, goar ner eme o ke teta. Tieme yieendä. A puoth Kuoth te keel ke ye.

1 The

1 The 1

¹Ɛ Ƴän Puol kɔnɛ Thay-läth ke Ti-mo-thi, ɡɔ̄arkɔ waregak emɛ j̄i duëel Kuoth kä The-tha-lo-ni-ka rey Kuoth in la Guḡara kenɛ Kuäär ni Yecu Kritho. A puoth kenɛ mal te keel ke ye.

Tëk kenɛ n̄ath j̄i The-tha-lo-ni-ka

²La l̄arkɔ Kuoth tēth loaac ni cian̄ ke kuj̄dun diaal kä la ney ye a tiim rey palāda ni cian̄.

³Kä la tiim ney l̄at in cia l̄at ke kuj̄ n̄äthädun nhiam Kuoth in la Guḡara kenɛ l̄at in cia l̄at ke kuj̄ nhokädun. Kä l̄är ney ɛ tēth loaac ke Ƴöö cia cuḡḡ a bum n̄äthädun rey Kuḡaran ni Yecu Kritho.

⁴Ɖackɔ jɛ, dämaari, ɛn Ƴöö nhok Kuoth ye, ke Ƴöö cɛ ye mɛk,

⁵ke Ƴöö /ken thuk ti ɡow ben kä ye ke riet kārɔa, cɛ ben bā ke buḡm kenɛ Yiëë in Ƴaa in Rɛl Rɔ, amäni cuḡpde rey loaacdun ke thuḡk. Ɖac yen cian̄ ëë cien̄ ke kɔ mēë t̄akɔ reyduɔn, kä ɛ kuj̄ ɡɔḡyädun.

⁶Kä cu yen kɔ nyiath kenɛ Kuäär ni Yecu, kä cānɛ mēë ca ye cien̄ a j̄iäk cia ruac Kuoth jek ke tēth loaac min bā kä Yiëë in Ƴaa in Rɛl Rɔ.

⁷Kä cu yen a nyuuth mi ɡaa kä j̄i n̄äthä diaal tin te kä Ma-tha-do-nia kenɛ A-ke-ya.

⁸Kä cu ruac Kuḡar ni Yecu wā raar kä ye a /ciɛ rey Ma-tha-do-nia kenɛ A-ke-ya kārɔa, kä duunde Ƴöö ci k̄ek n̄äthädun rey Kuoth räth ɡuathni diaal, kä ɛno thile duḡḡr mi dēëkɔ lɛ lat ke kuj̄de.

⁹Ke Ƴöö ken j̄i ɡuathni t̄ɔt̄ɔ cike jɛ lat ɛn Ƴöö cia kɔ nyuḡḡr j̄idi, amäni Ƴöö cia loḡkun riet Kuoth kä kuth ɡuäyni, ke Ƴöö bia lät̄ni Kuoth mi t̄ek kä thuḡk ikä,

¹⁰kenɛ Ƴöö bia lip ni Gatde nhial, mēë cɛ j̄iɛc l̄ith ala Yecu, min ci kɔn k̄än kä waḡ loaac in bi ben.

1 The 2

L̄at Puol kä The-tha-lo-ni-ka

¹Ɖac puḡnykun ɛ gaatmaari, ɛn Ƴöö /benda kä ye /ciɛ baḡ.

²Kä cānɛ mēë cakɔ kɔḡ cuuc, kä cian̄ke kɔ ke cian̄ pɔcä kä Pi-li-pi, cɛtke min n̄ac yen ɛ, cuakɔ teke buḡm loaac rey Kuothdan, ke Ƴöö bakɔ ye l̄at thuk Kuoth ti ɡow cān̄ ni min te löök ti n̄uan th̄in.

³Kä thiecda /cɛ n̄oḡḡ ni kac kie j̄iääk, kä /cakɔ ɡor ni Ƴöö tēëke ram mi ba duac.

⁴Kä duunde yöö lat ney thuk ti gow ke yöö ci Kuoth ko kam yöö bake ke lat. Kä mi ruacko /cie yöö jako ni loc nath kä teth, kä ε ni yöö jako loc Kuoth, in la yon lockon, kä teth.

⁵Kä cętkε min njac yen ε kä Kuoth ε neenda, /ken ney ben ke ruac peli kie ke ruac gorä nyinäkun.

⁶Kä /kanko liak gor kä naath, kä ye kie kä ney kękien,

⁷a cęnj mi dęęko naath kok, ke yöö lapko jaak Kritho. Kä cua ko a wutni pany ti koc lockien reydu, cętkε ciek in la tiit gaatke.

⁸Kä täämε, ke yöö cako ye nhok elon, /kanko gor ni yöö bako nyuak ni thuk Kuoth ti gow kärę ke ye, cako je nyuak bä amäni tēkda ke ye, ke yöö ci nhokda dij elon ke ye.

⁹Kä ci yen latda kene cuęcda tim gaatmaari, cako lät ke wäär kene cęnj, ke yöö thile ram mi bako moc riek guęath in lät ney ye thuk Kuoth ti gow.

¹⁰Yen lape nęen, amäni Kuoth bä, ke yöö ciaęda kä ye, yen jį njähä, ε mi wic wic, kä ε cuęon, kä ε mi thil bęl.

¹¹Kä njac yene en yöö cako ye cien cętkε min la guęan gan gaatke a yięen,

¹²cuęmko ye kä buęmko ye, kä lęnj ney ye, en yöö bia tēk ke tēk mi ron goęyde ke Kuoth, min ci ye coal rey kuääräde kene buayde.

¹³Kä bako Kuoth lar tēth laaac ni cęnj ke kuj kä neme, en yöö mi wä yen ruac Kuoth eę ci yen ε liņ kä ko jek, /ci yen ε bi nhok cętkε ruac nath, kä bi yen ε nhok ala ruac Kuoth in thuęk min lät reydu, yen jį njähä.

¹⁴Ke yöö cu yen, dęmaari, a ney ti nyiathke duęl Kuoth rey Kritho Yecu tin te kä Ju-dia, ke yöö cia cuuc ke njaaani ti cętkε tętę kä jį röölun te päär ke te ruut ken ke kä jį Juudh.

¹⁵Cu jį Juudh Kuäär ni Yecu kene göök näk, kä cuke ko juoc raar. Kä cuke Kuoth jakä jįk locde, kä lok ken ney diaal,

¹⁶kä pęnke ko ruac ke Jur, ke yöö deeke kęän. Ke lätni kä meme cę nan ni dueerkien ni peekdien. Kä ke jpak cu wan laaac Kuoth cu ben kä ke.

Gör Puol ke nyak guel jį The-tha-lo-ni-ka

¹⁷Kä ke kujda dęmaari, męę cako dęęk ke ye ke guęath mi tot a /ci mo a cęra duunde yöö ke puęny, cako je gor elon en yöö dęęko ye nyok ke nęn a guic kon rę.

¹⁸Kä cuako je gor en yöö bako ben kä ye, cętkε yęn Puol cua je gor jį bä ro nyok ke ben nikä ti nyin njuan, kä duunde yöö ci Cęy-tan rę gęk dupda.

19 Kä enu la n̄ath laacda kie nhök laacda, kie luot liakäda nhiam Kuṛan ni Yecu ke cāṅ benäde? /Cike yen?

20 Ke thupk ke yen liakda kene tēth laacda.

1 The 3

1 Ke kuj emō mēē /kankō je luāṅ ke ruot, cuako je nhök en yōō bako duoth kārō kä A-then,

2 kä cuako Ti-mo-thi min la dāmandan kä läät Kuoth keel ke kō rey thukni Kritho tin gow jak. Kä jak ney ε ke yōō be ye wā bum kä be ye com rey n̄athādun,

3 ke yōō be thil ram mi loc jōk ke kuj rikni t̄it̄i. Dāc yen ε puanykun en yōō bane ken rik t̄it̄i dhil jek.

4 Kä ke thupk mēē takō keel ke ye, cuako je lar ye nike nhiam en yōō bako riak rut, kä cue ben tuock ala jen, cētke min n̄ac yen ε.

5 Ke luot emε, mēē /kan je luāṅ ke ruot, cuā raan jak, ke yōō bā n̄athdun n̄ac. Kä ṽan dualā en yōō d̄oṅ ci guṅ mētdā ye ṽam, a dee latda cuā ni baṅ.

6 Kä täame ci Ti-mo-thi luny jōk, kä cε kō nōṅ thuk ti gow ke kuj n̄athādun kene nhökdu. Kä cε lar kō bā en yōō la yen kō a tiim ni cian agōaa, kä goor yen yōō dēre kō nen cētke min gōrkō nēndun.

7 Ke kuj emō, dāmaari, cuako buom ke ye ke kuj n̄athādun rey bēc bēēcniko kene riko diaal.

8 Kä täame, cakō tēk, mi cuṅ yen a bum rey Kuṛ ni Yecu.

9 E tēth laaac mi te di mi dēēkō lar Kuoth ke kujdun mi roṅ mi dēēkō luoc ye ke kuj tēthā laaac min cakō jek nhiam Kuothdan?

10 Palkō Kuoth ke wāär kene cāṅ ke locdā keeliw, ke yōō d̄oṅ dēēkō ye nen a guεcne rō, kä dēēkō ye luoc min te jōr rey n̄athādun.

11 Täame, a Kuothdan in la Guṅdan puonyde kene Kuāāran ni Yecu rial duōpdā ikā ke yōō bako ben kä ye.

12 Kä a Kuāār jak ye kä bia rō rep a bia thiāṅ ke nhökdu ke rō kamnikun kene ney diaal, cētlike min nhök ney ye.

13 Kä dere lockun jakä bum a bi yen a ney ti rel rō ti thil bēēl nhiam Kuothdan in la Guṅdan, ke guṅath benā Kuṛan ni Yecu keel kene nēke diaal tin ci Kuoth ke ley.

1 The 4

Tēk mi tēth loc Kuoth

¹Gaatmaari cakɔ ye n̄ieec ke cian̄ in dee cien̄ke ye min dee lɔc Kuoth jakä teth. Kä ε jen duɔɔp in cien̄ke ye. Kä tääm̄e lan̄ko ye kä cuom̄ko ye rey Kuar ni Yecu en yöö d̄ere cien̄ ino ke cian̄ mi leny n̄om̄o.

²Ke yöö n̄ac yen ruac in cakɔ lat ye ke buɔm̄ Kuar ni Yecu.

³Ke yöö nem̄e ε jen cian̄ in nhok Kuoth ε, en yöö bia rɔ cu rel kä bia n̄ɔan̄ kä nyin leerä.

⁴Kä ram̄o kä ye n̄ac̄e cian̄ in dere jek ni rɔ ciek ke duɔɔp mi gɔaa kä duɔɔp luthä,

⁵a /cie duɔɔp leerä mi jiääk c̄etke n̄ey ti /ca Kuoth n̄ac̄.

⁶Kä a je thil ram mi duj̄r raan duer kie mi mac d̄aman kie nyiman ke duɔɔp em̄e, ke yöö Kuäär ε jen cuul kä n̄ɔaani t̄it̄i diaal, c̄etke m̄eë cakɔ lar ye ke nhiam kä cakɔ luekni ye.

⁷Ke yöö /ken Kuoth k̄on c̄oal cīen̄jä mi jiääk, c̄ole ni k̄on rey cīen̄jä mi rel rɔ.

⁸Ke kuj̄c̄ em̄o ram mi wä nem̄e wä l̄ok, /c̄e l̄ok ni buɔm̄ ran, l̄oke ni Kuoth min ci Yië̄de in Gɔaa in Rel Rɔ thöp ye.

⁹Kä thile ram mi ḡoor yöö be ye ḡoar waregak ke kuj̄ nhök̄dun ke d̄amuɔ̄rikun, ke yöö ca ye n̄ieec ε Kuoth en yöö bia rɔ nhok kamnikun.

¹⁰Kä epuc nhok yen d̄amuɔ̄rikun diaal rey Kritho tin te kä Ma-tha-do-nia. Kä cuom̄ko ye, d̄amaari, en yöö bia nhök̄dun ke ke rep,

¹¹ke yöö bia cien̄ ke mal, kä bia lätkun lat, ken̄e yöö bia lät ke tetkun, c̄etke m̄eë cakɔ nyuɔ̄th ye.

¹²Ke lätni kä n̄om̄o d̄ɔn̄ d̄ēe ye kam̄ luth ε n̄ey tin /ci n̄ath, ken̄e yöö /cia rɔ bi th̄ien̄ kä rad̄dien̄.

Ben Kuar ni Yecu

¹³Kä /cakɔ je ḡor, d̄amaari en yöö bia n̄ɔaani kuj̄c̄, ke kuj̄ n̄eeni tin ci lij̄w, ke yöö /ci l̄ockun bi jiääk c̄etke, n̄ey tin k̄ɔkien tin thil n̄ath.

¹⁴Ke yöö min n̄athne je en yöö ci Yecu lij̄w kä c̄e rɔ nyok ke jīec, c̄etke ino bä, bi Kuoth n̄ey tin ci lij̄w jīec ke Yecu keel.

¹⁵Ke yöö lar̄ko ye nem̄e ke ruac Kuar ni Yecu, en yöö k̄on n̄ey ti t̄ek ti, tin ca ban̄y piny am̄ani c̄an̄ benä Kuar, /can̄e n̄ey tin ci lij̄w bi leny.

¹⁶Kä bi Kuäär puɔnyde ben piny nhial ke roal läärä, ke j̄ow ciotdä j̄ääkä nhial in dīit, ken̄e j̄ow kaan̄jä Kuoth, kä bi n̄ey tin ci lij̄w rey Kritho rɔ jīec ke nhiam.

¹⁷Ino, ba kɔn tin tɛk, tin ca bany piny cu kap nhial ke rey puari keel ke ney tin ci lijw, bane wä röm ke Kuäär rey jioam. Kä eno bane cu te keel ke Kuäär ni Yecu amäni cän kel.

¹⁸Ke kuj emo cuome ro kamnikun ke ken rieet tiji.

1 The 5

Riali ro ikä ke cän benä Kuar

¹Kä täame dämaari thile mi goor ney e en yöö deë goar ye ke kuj guathä kene pek runä.

²Ke yöö näc yen puanykun agoaa en yöö bi Cän Kuoth ben pany cetke cuer ke wäär.

³Guath in wä naath i, "Ci yow teke mal kene thil rikä," ni en guath emo bi riek cu ben kä ke, cetke min la mac dapä a bä kä ciek, kä be cu thil ram mi leny ro!

⁴Kä /cia te rey muoth dämaari, ke yöö dee Cän emo ye mam cetke cuer.

⁵Ke yöö yen diaal lape gaat buoyä kene cän däär, /ci kɔn a ji war kie ji muoth.

⁶Ino, /cuarne le niēn cetke ney tin kɔkien, kuane te jinä, kä tietne ciaanjan,

⁷ke yöö ney tin nin la ninke ke wäär, kä ney tin yon ke kɔaan, la yonke ke wäär bä.

⁸Kä ke yöö lapne ji can daar tietne ciaanjan, kä lathne nath kene nhök cetke kot yeethä baapjan, kä lathne nath känä wijdan, cetke kum yeethä.

⁹Ke yöö /ken Kuoth kɔn kuany ke kuj wanjä lbaac, ce kɔn kuany ke yöö bane kan jek ke Kuäär ni Yecu Kritho,

¹⁰min ci lijw ke kujdan. Ke yöö cän jiene kie cane niēn don dene cien keel ke je.

¹¹Ke kuj emo buome lockun kamnikun, kä luake ro cetke min lat yen e täame.

Ruaacni tin jɔak kene ner

¹²Kä lanjo ye dämaari, en yöö luothe ney tin lat reydu, tin böthke ye rey Kuar ni Yecu, kä njiecke.

¹³Kä luothe ke elon rey nhökä ke kuj latdien. Kä taye ke mal kamnikun.

¹⁴Kä cuomko ye, dämaari, en yöö luëke ney tin nyuur baan, kä buome ney tin jiethe lockien, kä luake ney tin koc nathdien, kä pale lockun piny ke ken diaal.

¹⁵Nene je en yöö thile ram kel kä ye mi bi mi jiaäk col ke mi jiaäk, kä ni cian göre ni lat kä mi goaa kamnikun amäni ney diaal.

16A lockun teth ni cian.

17Pale Kuoth a thil loan.

18Lare je teth laaac rey cieni diaal, ke yoo memε ε jen min goor Kuoth ε rey Kritho Yecu ke kujdan.

19/Cuare Yiëë in Goaa in Rel Ro gan jok.

20/Cuare rieet göökni lok,

21kä yuane ncaani diaal, kape lat ti gow a bum,

22kä pale lat diaal tin jia.

23A Kuoth mala puonyde jak ye ka ley leey, ka a yiëedun, ke tieydun, ke puanykun ba yop a puoth a thil bel ke can bena Kuaran ni Yecu Kritho.

24Ram in col ye ε ram mi roj ke nath, ka be je lat.

25Damaari, pale Kuoth ke kujda.

26Nere damanikon diaal ke cjem nhoka mi rel ro.

27Ke ciot Kuar ni Yecu yan lara je ye en yoo ba waregak emε kuën damanikon diaal.

28A puoth Kuaran ni Yecu Kritho te keel ke ye.

2 The

2 The 1

¹Ɛ Ƴän Puol kəne Thil-ba-näth ke Ti-mo-thi Ƴəarkə memə ye yen jī duëel Kuoth tin te kä The-tha-lo-ni-ka rey Kuoth in la Guḡara kene Kuäär ni Yecu Kritho.

²A puḡth kene mal kä Kuoth in la Guḡara kene Kuäär ni Yecu Kritho teke ye keel.

Luk ke ben Kritho

³Bakə Kuoth dhil laḡ tēth laaac ni cian ke kujdun, dämaari, jen ε cuḡḡ ke Ƴöö ḡathdun wēē ke mi pithe elḡ, kene Ƴöö nhökduḡ ke rḡ kamnikun reepe rə.

⁴Ke kuj emə kən puḡnykə, liakə rḡ ke kujdun rey duēli Kuoth ke kuj dhijlädun kene ḡathdun rey riknikun diaal kene bēc bēc tin rut yen ke.

⁵Memə ε nyuuth ke kuj cuḡḡ luḡk Kuoth, en Ƴöö be ye jakä rḡ ke ciaan Kuääräde min cuc yen ke kujde bä.

⁶Ke Ƴöö epuc, ε cuḡḡ kä Kuoth en Ƴöö be ney tin muocke ye ke riek cuḡ riek,

⁷kä be ye moc laḡḡ yen ney tin teke rik, amäni kən bä be kə moc laḡḡ, mi wä Kuäär ni Yecu jḡc nhial keel kene jaake tin bum,

⁸rey maac mi bol, ke Ƴöö be ney tin löke Kuoth kene ney tin /ca thuk ti Ƴow ke kuj Kuḡaran ni Yecu luth duäc.

⁹Ken bike duäc dākä mi dḡraar rut, bake tuḡk raar nhiam Kuḡar kene Ƴoy bumäde,

¹⁰mi wee wä ben en Cän emə, min ba je ben liak ε neke tin ci Kuoth ke ley, kä bi ney diaal tin ci ḡath je kam luth. Kä bia te rey neeni tḡtḡ ke Ƴöö cia nēnda ḡath.

¹¹Ke jen luḡt emə la ney a pal ni cian ke kujdun, thiec ney Kuothdan en Ƴöö dere ye jakä ciej ke ciaan in ce col ni ye. Kä pal ney en Ƴöö be ye luäk ke lätnidun ke Ƴoy diaal tin Ƴöre, kä dēre laḡ ḡathädun thuk.

¹²Ke jen duḡḡp emə, ba ciöt Kuḡaran ni Yecu liak reyduḡ, kä ba ye liak reyde, ceḡnike puḡth Kuothdan kene Kuäär ni Yecu Kritho.

2 The 2

Ram in jīäkni jen

¹Tääme, ke kuj benä Kuḡaran ni Yecu Kritho kene matdan Ƴäth kel ke Ƴöö banə te keel ke je laḡkə ye, dämaari,

²En yöö a wuothkun /ce yic cärädun kie bia dual, ke yiëë kie ke ruac gookä, kie dere je lat, ke ruac, kie ke waregak cętke mi bëë kä kɔ. Cętke mi ca lat en yöö bi cąj Kuar Yecu ben.

³A thil ram mi męet ye ke cąp dɔdien. Ke yöö /ci Cąj emɔ bi ben ε ni mi ci guąath kacä nath raar kɔj ben, kä ci ram in thil ɲut jɔɔc, jen ram in ba däk.

⁴Kä jen be mɔ cɔalke mɔ j Kuoth kie mɔ palke mɔ gak, kä be rɔ kap nhial wijdien diaal. Kä jen bä be wä nyuur ni rey Luaak Kuoth, kä be wee ε jen Kuoth.

⁵Kä /ci yen ε tim en yöö cä ye lat tiji mëë ɲuɔtdä keel ke ye?

⁶Kä ɲac yen min käp ram emɔ cuɔj ɔ täämε, ke yöö dere jɔɔc ke guąathde min lot rɔ.

⁷Ke yöö tɛɛ bumä guąj jiakni tää lät, kä duunde yöö ram in käp je jɔk täämε te thiɲ, amäni mi ca je woc.

⁸Ke kɔre, bi ram in thil ɲut cu jɔɔc, kä bi Kuäär ni Yecu je däk ke duąj thuɔkde, kä be je jakä thil ke buay benäde.

⁹Bi ram in thil ɲut ben ke buɔm Cey-tan, kä be nyuuthni kaɔcni ti ɲuan ti gayke naath lat,

¹⁰kä be pel męetdä jiakni diaal lat ke kuj neeni ti bi liw. Bie liw ke yöö cike nhök thukä lɔk, min dee ke kån.

¹¹Ke kuj emɔ ci Kuoth ke jakä buɔm męetdä, ke yöö be ke jakä ɲath ke ni mi mɔ kac.

¹²Kä emɔ ba ney diaal tin /kan thuɔk ɲath kä ca nhök ni tēth laacdien ke ti /ci tɔ a cuɲ bake kueth.

Ke yen ti ca mɛk ke kuj kånä

¹³Kä bakɔ Kuoth dhil lar tēth laaac ke kujdun ni cian, dämaari tin nhök Kuäär ni Yecu ke, ke yöö ci Kuoth ye mɛk ni tukä ɲɔaa, ke yöö ba ye kån ke lęydun ke Yiëë kene ɲathdun rey thukä.

¹⁴Ci Kuoth ye cɔal kä mɛmε ke thuk ti gɔw tin cakɔ lat ye, ke yöö dee yen buay Kuaran ni Yecu Kritho jek.

¹⁵Kä inɔ, dämaari, cuɔje a bum, kä kapε ɲijc in cakɔ nyuɔth ye ke riet thuɔkda kie waregak.

¹⁶Täämε a Kuääran ni Yecu Kritho puɔnyde kene Kuoth in la Guąara min nhök kɔn kä ke puɔth cε kɔn kam cuum mi dɔraar kene ɲath mi gɔaa,

¹⁷cuɔme lɔckun, kä ake bum, rey lätni diaal ti gɔw kene ruacni.

2 The 3

Pale ke kujda

¹Ke jɔakɛ, dāmaari, pale Kuoth ke kujda, ke yöö dee ruac Kuar ni Yecu wä raar ke pëth, kä ba je nhok cɛtkɛ min tää reyduun.

²Kenɛ yöö dääkɔ kän kä ji dueeri kenɛ ney tin jiäk, ke yöö /ciɛ ken diaal nath tɔ.

³Kä duunde yöö Kuäär ni Yecu tääke nath, jen be ye jakä bum, kä be ye gan kä jiäk.

⁴Takɔ ke nath rey Kuar ni Yecu ke kujduun, en yöö läť yen kä bia lat ni njaani tin cakɔ lat ye.

⁵A Kuäär both lockun kä nhök Kuoth kenɛ dhieel in teke Kritho.

Ciaan lat

⁶Tääme, dāmaari, ke ciöt Kuaran ni Yecu Kritho jio̅k ney ye, en yöö njanɛ rɔ kä ji nathä tin ciɛj ke cianj baan a /ci mo a cianj ää ci yen ε jek kä kɔ.

⁷Ke yöö yen puanykun nja̅c yen nyieth in dee yen ε nyieth ni kɔ. Ke yöö /kanko nyuur baan mäë takɔ keel ke ye.

⁸Thile mieth ran mi cakɔ cam a thile mi cakɔ thöp, kä ke yöö /ci ney bi a riek kä ye. La latkɔ ke wäär kenɛ cänj.

⁹Kä /ciɛ yöö thilkɔ cuɔɔj kä nomɔ, kä ε yöö bakɔ ye nyuoth cianj mi bia nyiath.

¹⁰Ke yöö cänj mäë takɔ keel ke ye, cakɔ ye kam ruac emɛ j, “Ram mi lok lat, /cuare je jakä mieth.”

¹¹Kä cakɔ je lin en yöö nyuur thaan̅kun baan, kä lätkɛ ke puany nath, thile mi latkɛ.

¹²Tääme ney ti cɛtkɛ tɔ jio̅k ney ke rey Kuar ni Yecu Kritho, en yöö bike latdien lat ke biɛt, ke yöö bike miethdien jek th̅in.

¹³Dāmaari, /cuare njaan̅j ke lätni kä mi goaa.

¹⁴Mi tääke ney ti löke ruac ε cakɔ lat ye rey waregakä me, nja̅cɛ ke, kä /cuare ke läť kä duɔɔr, ke yöö bike pöc.

¹⁵Kä /cuare ke car en yöö ke ji t̅er, luëke ke ala ji nathä.

Rieet tin jɔak

¹⁶Tääme a Kuäär malä puonyde moc ye ke mal guathni diaal ke dup diaal. A Kuäär ni Yecu te keel ke yen diaal.

17 Ɛ yän Puol ɛ nɔ ɡɔɔr ner ɛmɛ ɔ kɛ tɛdä. Kä nɛmɛ ɛ biɛl ɡɔɔrädä rɛy wɛrɛɡɛknikä diaal, ɛ jɛn duɔɔp in la ɡɔɔr kɛ yä.

18 A puɔth Kuɔran ni Yecu Kritho tɛ kɛɛl kɛ yɛn diaal.

1 Tim

1 Tim 1

¹Ɛ Ƴän Puol in la jak Kritho Yecu ke ruac Kuoth in la Käändan, kene Kritho Yecu min la n̄athdan.

²Ƴän ḡarä j̄i waregak, j̄in Ti-mo-thi, gatdä min thuok rey n̄äthä, A puoth kene k̄aç laac, ke mal kä Kuoth in la Guāra kene Kritho Yecu in la Kuāaran teke j̄i.

Luek ke kuj̄ n̄ieecni k̄açni

³Ƴän cä j̄i com mēē w̄aä kä Ma-tha-do-nia, en Ƴöö bi te kä Ɛ-pe-thäth, ke Ƴöö tēēke ney ti bi n̄ieec ke Ƴöö /cike n̄iic mi göl bi n̄ieec.

⁴Ake /ca car ni cäät̄ni ti thil luot kene ciööt kākni nath ti thil pek, tin nöönke ni n̄akn̄omni a /ca n̄iic ni cār Kuoth tin n̄acke ke n̄ath.

⁵Kä luot ruac em̄o Ɛ nhök in bā raar rey laac mi buoy kene n̄ac laac mi ḡaa, ke n̄ath mi thuok.

⁶Thaḡḡ nath cike bath kä t̄it̄i, kä cike r̄o riet kä ti thil luot.

⁷Goor ken Ƴöö b̄ike a n̄ieec n̄utdä, kä duunde Ƴöö /ken r̄ieetk̄ien cop loçnik̄ien en min lat ken Ɛ ke n̄ath mi d̄iit.

⁸Täame n̄ac k̄on Ɛ en Ƴöö ḡaa n̄ut, mi ci raan Ɛ laḡḡ ke laḡḡ in dēē lät̄ni je.

⁹Kä n̄ac k̄on Ɛ en Ƴöö /ca n̄ut lät̄ ke kuj̄ n̄eni tin j̄i cuḡni, duunde Ƴöö laḡḡ ke ke kuj̄ n̄eni ti thil n̄ut kene ney ti thil luth ke kuj̄ n̄eni ti thil Kuoth ti j̄i dueeri, kene kuj̄ n̄eni ti /ca r̄o ley ti j̄i kueethä, ke kuj̄ n̄eni tin la n̄ake guḡni kene mani, ke kuj̄ n̄eni ti luḡḡ nath.

¹⁰Kä laḡḡ ke ke kuj̄ lēeri, kene ney tin t̄oḡḡ ke r̄o kä biel o kel o, ke ney tin k̄ake naath, ke j̄i k̄açni, ney tin c̄alke Kuoth ke kac, ke n̄o d̄oḡḡ o guḡḡ ke n̄iic in thuok o.

¹¹Jen n̄iic em̄o j̄eke je kä thuk ti ḡow ke kuj̄ Kuoth in ca poth tēē ca k̄am Ƴä j̄i bā lat.

Tēth laac ke kuj̄ k̄aç laac

¹²Larä Kritho Yecu Kuāaran tēth laac, jen ram in ci Ƴä moc buḡm, ke Ƴöö c̄e Ƴä jek ala raan n̄äthä kä c̄e Ƴä kuany lät̄ad̄e.

¹³A c̄aḡ ni mēē je k̄oḡ kueth, kä c̄a je moc r̄iek, kä Ɛ Ƴän ram mi guḡn köör. Kä duunde Ƴöö c̄a k̄aç laac jek ke Ƴöö c̄a lät̄ ala ram mi kuj̄ n̄u ke thil n̄äthä.

¹⁴Kä ci puoth Kuḡran ni Yecu Ƴä thiḡḡ ke n̄ath kene nhök tin te rey Kritho Yecu.

15 Ɛ ruac mi thuɔk pany, kä ε mi gɔaa en yöö deë nhok keeliw, en yöö Kritho Yecu ce ben rey yɔaa ke yöö be ji dueeri ben kân, tin jiäk ni yän reydiën elɔŋ.

16 Kä ke ciɔok emɔ cä kɔɔc laaac jek, en yöö dee Yecu Kritho liɛp bitäde nyoth reyda, yän min leny naath ke dueer, dere yä lat ala nyuuth ke kuj nɛni diaal tin bi je nãth kä bi tɛk mi dɔraar jek.

17 A Kuäär in diit mi dɔraar, mi /ci bi met liw, mi /ca nɛn, Kuoth in kel kärɔa, teke luth kene puɔny amäni cãŋ kel. Inɔnɔ.

18 Ruac emɛ latda je ji, ji Ti-mo-thi, gatda, cɛtke ruaacni gɔokä tää ca lat ni mää ke kujdu, ke yöö mi cike guɔɔr deri kɔr mi gɔaa tɛr,

19 kä tit nãthdu kene nãc laaac mi gɔaa. Ke lok nãcä laaac ci thãŋ nath nãthdiën kɔn yãr.

20 Reydiën te Yay-mɛ-ni-ãth kene A-lek-dhan-der thɛn, tin cã pal guan jiäkni, ke yöö dee ken ε nãc en yöö /cike Kuoth bi kueth.

1 Tim 2

Pal duëel Kuoth

1 Kä nike jiolien, laŋä ji en yöö ba, pali, kene thiecni, ke lär tethä laaac lat ke kuj nɛni diaal,

2 ke kuj kuari, kene ney diaal tin te guathni ti diit, ke yöö banɛ cienj ke tɛk malä ke, ciaŋ Kuoothä mi teke luth guathni diaal.

3 Meme gɔaae kä lotde rɔ nhiam Kuoth in la Käändan,

4 min gɔor yöö bi ney diaal kääŋ, kä bike ben nãcä thukä.

5 Ke yöö Kuoth ε kel, kä ram kel a thɛn mi te kam Kuoth kene naath, ε jen raan ni Kritho Yecu,

6 min ci rɔ thöp ala lueel nɛni diaal, kä a jen thuɔk in ci jɔc ke guãthde.

7 Ke kuj emɛ ca yä mɛk ala dääk thukni ti gɔw kä bi yä a jak. Ɛ yän njic Juri rey nãthä kene thuɔk. (Yän latda ni thuɔk. /Ci yän kac ni kac.)

8 Yän göörä je en yöö dee wutni pal guathni diaal a kapke tet ti rëlke rɔ nhial a thil jiäk laaac kie nãknɔm.

9 Kä dee män rɔ moc ke bieyni ti gɔw ti nyin luthä a /ciɛ tak mjemni kie läth dääpä, kene dɔakni, kie bieyni ti diit kökdien.

10 Kä ake latke ni lät ti gɔw ti roŋ ke män ti palke Kuoth.

11 A ciek nãc nɔak bitdä, kä be rɔ jakä kuiy ke cienjke diaal.

12 Cä je nok en yöö a thil ciek mi njic wutni kie mi bi ke ruac, a je bit.

13Ke yöö kooṅ cak ni A-dam, kä lib,

14kä /kaṅ A-dam met, kä ca ciek met, kä cuε cu teke duer.

15Kä ṅotde ba ciek kän ke kuj dāpä gan, a wä ni ken nhiam rey ṅäthä kene nhök ke ciaoṅ mi rel ro ni thiekä.

1 Tim 3

Bööth rey duëel Kuoth

1Memε ε ruac mi thuṅk paṅy. En yöö mi goor raan yöö ba booth duëel Kuoth goore ni lat mi goaa.

2Tääme en booth be a ram mi thil bël, be kuεen kä keel, be a ram mi puṅt loc, kä te wicde cuṅä, kä luṅthke je ε ney tin koṅ, kä be jaal nyuṅṅ dhore, kä be a ṅiic mi roṅ.

3Kä /cie yṅṅ koṅä, kä /cie guṅ gaak, duunde yöö wuṅt, kä /cie guṅ rolä, kä /cie nhook yiṅṅni.

4Be goε yik yien agoaa, kä jake gaatke kä koṅ, kä teke luth guṅthni diaal.

5Kä mi kuj raan yiēn goaale dere diεer ke duel Kuoth idi?

6Jen booth /ce bi a ram mi pay ro rit, kie be thiaoṅ ke liak, a ba je luk cetke guṅ jiaṅni.

7Kä jen ba yik luṅth ε ney tin te raar, ke yöö /ca je bi bel ε ney tin koṅ a ba je käp ε guṅ jiaṅni.

Bööth ni diṅṅni

8Bööth ni diṅṅni bike yik a ney ti ji thiekä bä, kä /cike bi a ney ti wan waan, /cike ro bi kam kooṅ elṅ, kä /ci loṅkien bi diṅ ke yiow.

9Ken bike thuṅk bumä ṅäthä yik käp ke ṅac laaac mi joc.

10Kä ake yṅṅanke ke nhiam, kä mi ca ke jek ala ney ti thil bël, bake jakä lat ala diṅṅni.

11Kä ino bä, män bike yik thiak, /cike bi a ji luom, kä puatke loṅkien kä ṅathke ke rey ṅoani diaal.

12A diṅṅon kuen kä keel karoa, kä ake yianke gaatkien kene goalkien agoaa.

13Ke yöö ken tin lat agoaa ala diṅṅni cike ciaoṅ mi goaa jek nhiam nath, kä bike ro liak rey ṅäthädien min te rey Kritho Yecu.

Tëṅ in diit

14Yän goöra yöö deē ṅal ben kä ji, kä duunde yöö goarä ji ruaacni titi, ke yöö

¹⁵mi bä jääny, bi je ɲac en yöö dee raan cien ɲdi rey goaal Kuoth, min la duel Kuoth in tëk, min la thɲr paam kä room in thuɔk.

¹⁶A thil diw, min cuään naath rey ɲäthädan dɲtde elɔɲ. Jen ca je nyoth rey ɲien, kä tëëke cuɔɔɲ rey yieekä, ca je nen ε jaak nhial, Ca ciötde lat rey Juri, kä ca je ɲäth rey yɔaa, ca je nan nhial rey buoyä.

1 Tim 4

Ñieec kacä

¹Tääme ci Yiëë ε lat en yöö guaath in ɲot jɔk bi thaaj nath ɲath lok ke liɲɲdien ke yiey kacä, kene ɲieec kuthni ti jɲäk.

²Kä jen ɲiic εmo bëë ruac mætdä jɲ kaacni tin ci ɲac laacdien jɲäak cɛtke mi ca je wan ε ladiit mi ci leeth.

³Ken pënke naath kuën, kä pënke naath thaaj mɲthni tin ci Kuoth ke cak, ke yöö dëëke cam ke tëth laac ε ney tin ɲath kä ɲacke thuɔk.

⁴Ke yöö tin diaal ti ci Kuoth ke cak gowke, kä thile mi dëë lok thɲn, mi ca je nhɔk ke tëth laac.

⁵Ke yöö ca je jakä rel rɔ ke riet Kuoth kene pal.

Läät Kritho Yecu mi goaa

⁶Mi ci ruaacni tɲtɲ lath nhiam ganmuɔɔri, bi jɲn a läät Kritho Yecu mi goaa, mi ca mɲeth ke ruaacni ɲäthä kene ɲiic in goaa min ci guɔɔr.

⁷/Cu teke mi lätdi ke cäätni dɔɔrä tëë wal tin guac ke Kuoth. Ñiicni rɔɔdu ke yöö bi Kuoth lätikä.

⁸Ke yöö yɔk puany tëëke luɔt, kä lätd Kuoth ikä te ni jen ke luɔt kä ti diaal, ke yöö ɲɔɲε jɲ puɔth rey teekä εme kene tëk in bi ben bä.

⁹ε ruac mi thuɔk paɲy, kä ɲɔɲε ke yöö ba je nhɔk keeliw.

¹⁰Kä ke pek kä neme lätd kɔn, kä kujir kɔn, ke yöö cane ɲathdan kuën kä Kuoth in tëk, min la Kään nɛeni diaal, min kule dɲt kä ney tin ɲath.

¹¹Kä tɲtɲ ke ken tin bi dhil lat kä bi ɲieec.

¹²A thil ram mi lat jɲ jɔɔr ke yöö ε jɲn ɲuët, kä lapni a nyuuth kä jɲ ɲäthä rey ruacdu kene ciaaɲdu, ke rey nhɔkä, kene rey ɲäthä, rey wic wiicä.

¹³Amäni mi waaj wä cop lapni ruaacni Kuoth a kuëni nhiam nath, kä latke, kä ɲiicni ke.

¹⁴Kä /cu muc in te reydu guic jɔɔr, mëë ca kam jɲ ke ruac gookä, ke läth bööthni ke tetkien wijdu.

¹⁵Läätni ken t̄iti. Läthni r̄odu th̄in, ke ȳöo dee ney diaal wädu nhiam nen.

¹⁶Tit r̄odu kä tit n̄iicdu. Kä lätni t̄iti, ke ȳöo ke lat̄du ke neme, bi puonydu kene ney tin lien̄ke j̄i k̄än.

1 Tim 5

Lät ke kuj̄ j̄i n̄äthä

¹/Cu wut mi d̄ijt̄ ȳor, ruacni ke je c̄et̄ke guur, kä c̄ien̄ n̄uētni c̄et̄ke gaatmuōri,

²kä c̄ien̄ män tin d̄ijt̄ c̄et̄ke muōri, kä c̄ien̄ män ti t̄atni c̄et̄ke nyimuōri r̄ey c̄ieēñä mi wic wic.

³Luthni män j̄ockni tin la män j̄ockni p̄any.

⁴Mi t̄eēke ciek j̄okä mi teke gaat kie gaat ganke ake k̄oan̄ n̄ac ni lät Kuothdien ke kuj̄ dh̄oariēn, kä ake cuōlke diēēthkien ikä, ke ȳöo n̄om̄o nh̄oke loc Kuoth.

⁵Kä ciek j̄okä p̄any, min ci duoth k̄ar̄oa, ce n̄athde l̄ath kä Kuoth, kä n̄otde ke wee wä nhiam r̄ey thiečni mäni pali ke wäär kene c̄ändäär.

⁶Kä ciek j̄okä min ci r̄o kam̄ nar ce l̄iw a c̄än̄ n̄otde teekä.

⁷Kä lueke ke neme, ke ȳöo dee ke cu thil b̄eēl.

⁸Mi /ci raan riek ke watke, kene j̄i dh̄oare p̄any, ce n̄ath jay, kä j̄iäkni jen kä ram mi thil n̄ath.

⁹A thil ciek j̄okä mi ba ciōtde ḡor, mi /ken runke cop kä j̄ien̄ b̄äkel, kä ca kuēn kä keel.

¹⁰Kä ba je ȳik̄ n̄ac ke ḡooy lätnike, c̄et̄ke ram mi ci gaat pith, kä nyuure j̄aäl, kä l̄ake ciök̄ n̄eni tin ci Kuoth ke l̄ey, kä luäke ney tin teke rik, kä ce r̄ode l̄ath lätni ti ḡow guathni diaal.

¹¹Kä l̄ok̄ ḡor̄ m̄ään j̄ockni tin tietni. Ke ȳöo mi wäke piith ȳäämä, ci n̄oan̄ ke Kritho, kä ḡoor ken ni kuēn,

¹²kä ino cike kuēth jek, ke ȳöo ca m̄eē ca lar ε ken päl.

¹³Kä a /cie n̄om̄o k̄ar̄oa, cike r̄o n̄jeec ke thil lat̄, j̄älke, wäke dueel̄o kene duel̄o, kä /cie thil lat̄ k̄ar̄oa, ke j̄i guēri kä cuōcke ni naath, latke ni min /ca dee lar.

¹⁴Ino nh̄okä ȳöo ba män j̄ockni tin t̄atni nyok̄ ke kuēn, bike gaat dap, kä bike ciēēnkien yop, kä bike guan̄ t̄er̄ jakä thil guāath mi be lat ni k̄on̄ j̄oor.

¹⁵Ke ȳöo ci th̄aṅk̄ien̄ r̄o ku thun̄ riet k̄oor C̄ey-tan.

¹⁶Mi te ciek mi n̄ath ke watke ti la män j̄ockni, a je luäk ke, a duel Kuoth /ca moc ke riek, ke ȳöo dee duel Kuoth luäk ni tin la män j̄ockni p̄any.

17Kä a eldëri tin böthkë duel Kuoth, kãmke luth mi dijt nøy tin latkë ni læt ruac Kuoth kënë njic.

18Kë yöö ci ruac Kuoth ε lar i, “/Ca thok thaak dee kum mi kɔɔmë bël,” kä amäni, “Dëë læat kãm yiow lætdien.”

19/Cu mi ca gony ni eldër nhök ε ni mi ε ruac nëëni daŋ rëw kie diɔk.

20Kä ke kujdien kën nøy tin kuokë rɔ røy duirä, luëke ke nhiam nëëni diaal, ke yöö bi nøy tin kɔkien dual.

21Kä yän nhiam Kuoth kënë Kritho Yecu, ke jaak nhial tin ca mæk jïökä jï en yöö bi tiji læt a thil ram mi nyuthi nhökdu kä ke.

22/Cu yuäl ke læth tetni wij ran, kä /cu rɔɔdu mat røy dueeri nëëni kɔkien. Yop rɔɔdu ke ciaaŋ mi wic wic.

23/Cu ɲot ke math pijini kärɔ, kä math kɔaŋ mi tɔt ke kuj jiecdu kënë juath tin la jï a kapkë ni ciaŋ.

24Thaaŋ nath jɔc dueerkien a /kankë ni naŋ guäth luɔk, kä dueer thaŋ nath bike læ lɔ jɔc ke jɔak.

25Inɔ bä, læt ti gow thiak nëndien, kä cãŋe kën tin /ci jɔc, /cike dee læ ɲot a tɛtɛkë ke.

1 Tim 6

1A nøy diaal tin la kuaany kãmke kuarkien luth, ke yöö /ca ciöt Kuoth kënë njicdan dee kuëth.

2Kën kuaany tin te kuarkien ke ɲath, akë /ca kuarkien nyuth thil luthä ke yöö ke jï ɲäthä, akë lætkë kuarkien ikä elɔŋ, ke yöö kën nøy tin jëke duɔɔr ke lætdien ke jï ɲäthä, kä ke jï nhökä.

Djic kacä kënë riŋ in thuɔk

Djicni kä com læt tiji.

3Mi tääkë ram mi teke njic mi dɔŋ mi /ci mät ke ruaacni Kuaran ni Yecu Kritho tin thuɔk, kënë ciaŋ Kuoothä.

4Jen cë kɔp ke liak, kä thilë mi ɲäcë, kä dijt lɔcdë ke nyuɔɔn jïäkni kënë ɲaknɔmni ke kuj rietetni. Kën tɔtɔ nööŋkë tiæl, kɔr, guer kënë diëw diëwɔni,

5ke gak gaakni rɔlä kam nëëni tin jïäk cãrien kä ci thuɔk bath. Car kën ε lætni Kuoth ikä ε duɔɔr mi jëke riŋ.

6Kë thuɔk, lætni Kuoth ikä noŋŋe riŋ, mi canë rɔŋ ke tin teke kɔn.

7Kä ke yöö thilë mi canë nööŋ røy yɔaa, thilë duɔɔr mi bane naŋ kä yow.

⁸Kä mi t̄an̄e ke m̄jeth kene bieyni, ke ken t̄ot̄o bi kon r̄oŋ o.

⁹Kä ney tin görke yöö bike a riāŋ t̄o penke rey yomä, kä kapke ke e cār d̄jtdä loçni tin thil luot, kene gör jiäkni tin yār naath kä dāke.

¹⁰Kä nhök yiçoni e jen tuk jiäkni diaal. Kä ke görien ke görien ke riāŋ, cu thāŋŋkien ciç raar rey n̄äthä, cike nöŋ ni t̄o b̄eç b̄eç ti nuan.

Ruaacni ke kuj ran

¹¹Kä ke kujdu, jin raan Kuoth, n̄oçni roçdu ke t̄it̄i diaal, gor ni cian çuŋni, cian Kuoth, n̄ath, nhök, dhieel, amäni cian ḡoçyā.

¹²Ter kor n̄äthä mi ḡoaa. Käp t̄ek mi dorar min ca ciöl ji, mi latdi thuçk nhiam neeni diaal.

¹³Nhiam Kuoth in käm n̄oçani diaal t̄ek, kene nhiam Kritho Yecu min ci thuçk lat meë t̄eë nhiam P̄on-tiäth Pay-let, yän lat̄dä ji ruac

¹⁴en yöö yop luek a thil mi jiäak kie b̄eçl amäni ben Kuaran ni Yecu Kritho.

¹⁵Kä bi Kuoth neme jakä tuçk ke guāthde p̄any. Jen ram in ca poth jen Booth kārçā, Rueec Ruëecni, kä Kuäär Kuari.

¹⁶A luth kene ruc mi dorar teke je kārçā, jen ram min /ci bi met liw, kä cien buçyā mi /ci raan dee cop th̄in, mi thile ram mi /cie met nen kie dee je nen. Inçno.

¹⁷Ke kuj neeni tin te rey yōaa em̄e tin riāŋ, luëkä ke, en yöö /cike r̄o bi liak, kä /cike n̄ath loçnikien bi kam riāŋ mi teke diw, kä ba laŋh ni n̄athdien kä Kuoth min riāŋ kon ke n̄oak diaal tin bi loçkon t̄eeth ke ke.

¹⁸Ken bike ḡoy lat, ke yöö bike riāŋ ke lät ti ḡow, kä bike muç ke yöö bike n̄oak nyuak.

¹⁹Ke ken lät t̄ot̄o, duçke ni r̄o riāŋ mi ḡoaa ke guāth in bi ben, ke yöö deeke t̄ek in la t̄ek in thuçk jek.

²⁰Ti-mo-thi, gaŋ mi ca kam ji. N̄oçani ke ruac lop loopä mi baŋ mi thil cian mi ḡoaa kene ruaacni tin çool thāŋŋ nath ke n̄äç n̄oçani.

²¹Kä nike lärien ke je ci thāŋŋ nath duçop n̄äthä duir. A puoth Kuoth teke ji.

2 Tim

2 Tim 1

¹Ʒ Ʒän Puol, jak Kritho Yecu ke ruac Kuoth ke kuj ruac teekä min ca lar min te rey Kritho Yecu.

²Gɔ̄arä waregak eme ji, lö Ti-mo-thi, gatdä min nhoakä. A puoth, kene kɔ̄ac laaac, ke mal kä Kuoth in la Guara kene Kritho Yecu in la Käändan teke ji keel.

Lär tethä laaac kene buom

³Ʒän larä Kuoth in palä teth laaac ke nac laaac mi goaa, cetke meë ci guandɔ̄ɔ̄ni kä je lat, mi tiemä ji ni cian rey palikä ke wäär kene cän däär.

⁴Mo cä merku tim o la göörä ni yöö deë ji nen, ke yöö deë cu thiaḡan ke teth laaac.

⁵Ʒän tiemä nathdu in thupk, jen nath in ci kon teke muɔ̄ɔ̄ɔ̄ni ni Lo-ith kene muɔ̄ɔ̄ɔ̄ni ni Yu-nith, kä täame nacä je en yöö tēē reydu.

⁶Ke kuj emo tiemä je ji en yöö bi muc Kuoth, in te reydu ke läth tetädä wijdu nyok ke döp.

⁷Ke yöö /ken Kuoth kon kam yiëë dualä kä duunde yöö e yiëë bumä, kene nhök, ke ruot laaac.

⁸/Cu pɔc, ke yöö bi naath lat ruac ke kuj Kuaran ni Yecu kie ke kujdä Ʒän ram min ca yien ke kujde. Kä duunde yöö cucni ke Ʒä keel ke kuj thukni ti gow kä nath ni buom Kuoth.

⁹Kä ce kon kän, kä ce kon col ala neeke ti rel ro, kä /cie kuj lätnikon kä duunde yöö e kuj cäpāde pany kene puothde. Jen puoth emo ca je kam kon rey Kritho Yecu /kan guath ni tok.

¹⁰Kä duunde yöö en täame ca je nyoth ke jɔac Käändan ni Kritho Yecu, min ce liaḡ woc, kä ce tek mi dɔraar mi /ci bi met thil nööy buoyä ke thuk ti gow.

¹¹Ke kuj thukni ti gow titi ca Ʒä mek ala läät dien, kä jak, kä njic,

¹²ke kuj emo ruɔ̄tdä bëc bëëc ke yöö latdä. Kä Ʒän /cä pɔc, ke yöö nacä ram min nathä, kä nacä je en yöö tēēke luaḡ ke gaḡ kä min ca lat tetädä amäni cän emo.

¹³Guurni njic in cuɔ̄ in ci lin kä Ʒä, rey nathä kene nhök tin te rey Kritho Yecu.

¹⁴Gaḡ thupk in ca lat tetädu ke luäk Yieekä in Goaa in Rel Ro min cien reydan.

15 Kä njäci je en yöö ney diaal tin te kä E-cia ci ken yä bany piny, amäni Pi-jel-äth kene Yer-mo-je-nith.

16 A Kuäär ni Yecu käm ji dhöaar O-ne-thi-po-räth kɔɔc loaac, ke yöö ce ruɔnydä bum guathni ti nuan, kä /kene pöc ke kuantni yieenädä.

17 Mëe ce cop kä Röm, cue yä gor ke dij loaac, kä cue yä jek.

18 A Kuäär nhöke en yöö be kɔɔc loaac jek en cäj emo! Kä njac yen e goaa en yöö ce yä lätikä kä E-pe-thäth.

2 Tim 2

Lathker Kritho Yecu mi thuɔk

1 Jjin gatdä, bumni rey puthä min te rey Kritho Yecu.

2 Kä ruac in ci lij kä yä nhiam nëeni ti nuan kä läthni je tetni nëeni ti njathke, kä teke luaj ke njic nëeni kɔkien bä.

3 Käni kujdu rey cucä cɛtke raan rëm Kritho Yecu mi thuɔk.

4 Thile raan rëm mi lä, mi dee rɔɔde liam rey lätni nath, ke yöö luɔt latde e yöö be kuäär rëm min ci je kuany kam teth loaac.

5 /Ca guaj wuurä moc muc e ni mi ce wur ke caap koŋjä.

6 E guaj kakä min ci lä, elɔj min dee cik bæl tin nhiam jek o.

7 Car ruac in laɾä ji, ke yöö bi Kuäär ni Yecu kam njac njaaani diaal.

8 Tim Yecu Kritho min ca jiec lij, min la kuëë Dee-bid, cɛtke mëe cä lat rey thukni ti gow,

9 tin cä cuuc ke kujdien, a cua yä yian ke kuantni, cɛtke ram mi läät jäkni. Kä duunde yöö /kan ruac Kuoth yien.

10 Ke kuj emo ruɔɔtdä njak diaal ke kuj nëeni tin ca kuany, ke yöö bike kan teekä buoyä mi dɔraar rey Kritho Yecu jek.

11 Neme e ruac mi thuɔk pany j, “Mi cane lij ke Yecu keel, bane tek ke je keel bä.

12 Mi ruɔtne ti bec, bane ruëc ke je keel bä. Mi wä kon e jay, jen be kon jay bä.

13 Cäj thile kon njath, jen njotde tëeke njath, ke yöö jen /ce rɔɔde dee jay.”

Läät mi ca nhök

14 Nyöke ke tim mème, kä lueke nhiam Kuoth en yöö ake njanke rɔ kä rieet njaknɔmni ti thil gooy, kä duunde yöö nyuonke ni ney ti lienje ke.

15Lätni ke pek luänjādu a bi rō nyuoth Kuoth cētke ram mi cē nhok, raan lat mi /ci je gor en yōō be pōc, mi lat ni ruac thukä a cuṅ.

16Nōṅni rō ke muoṅ kueethä, ke yōō bike naath buoth jōṅr nhiam Kuoth.

17Wä ruacdien ke dāk piny cētke jiōör. Kä te Yay-mε-ni-āth kenε Pay-li-tāth eydien.

18Ken cike thuṅk bany piny ruac ken en yōō ci jiēc nath liṅh ku thuṅ thuṅk. Ken yarke ṅath thaṅṅ nath.

19Kä min ci Kuoth ε yiath piny a bum tēē cuṅä, kä ca riet tiji gōṅr thṅ i, “Däc Kuäär ney tin la nεεke,” kä “A ney diaal tin cōalke ke ciöt Kuṅr ni Kuoth wuocke rō kä jiäk.”

20Rey duēel mi diit /ci te ni dhaṅri dääpä kenε dhaṅri cikä min bor thṅ kārō, te dhaṅri jien kenε dhaṅri muṅṅni thṅ bā, kä laṅtke thaṅṅ dhaṅri ke lat mi göl, kä thaṅṅkien ke kuṅ lätni tin kōṅ.

21Mi ci raan rōde lak kä ti diaal tin jiäk, bake jakä ti gow ti ca ley ke kuṅ lat mi gōaa, ke yōō cake lēy Kuäär ke kuṅ lat mi gōaa.

22/Cu rō thieek ke tin jiäk tin gōṅr ṅuētṅni latdien. Kä gōre en yōō bi cien ke ciaṅ cuṅni ke ṅath kenε nhök, ke mal, keel ke ney tin cōalke Kuäär ni Yecu ke loṅ ti wisε wisεc.

23/Cu teke mi latdi ke ṅaknōmni dōṅrā tin thil luot, ṅäci je en yōō la ken gak gaakni a dieeth.

24Kä läät Kuṅr ni Yecu /cε dee dhil a ram mi guṅ gaak, dere cien a gōaa ke ney diaal, be a ṅiic mi rōṅ mi teke päl piny,

25kä lueeke ji rekäde ni wuudä. Dōṅ dee Kuoth ε nhok en yōō bike rō rit, kä bike ben kä ṅäc thukä.

26Kenε yōō dee ke rō kän kä dhuur guṅ jiäkni min cike pec, ke yōō bike ruacde lat.

2 Tim 3

Nṅin tin jōak

1Kä ṅäcni nεmε en yōō ke nṅin guudä bi guṅṅath rikä ben.

2Ke yōō bi naath a nhok ni puṅnykien, bi ken a nhöök yiṅṅni, kä ji liakä, ti ji thuṅk jiäk, ji kueethä, ti /ca diēthkien luth, ti thil tēth loaac, ti thil Kuoth,

3ney ti /ci a naath, ti thil pälikä, ji luom, ti ji gaak, ti ji ṅenyini, ti löök gōyini,

4ti la kōake naath, ti /ci riεk, ti cε kōp ke liak, ti nhōake ni nyin tēthä loaac kä nhök Kuoth,

⁵ti jɔc raar en ɣöö ke j̄i Kuoth, kä gaak ken buɔmdɛ. Nɔɔni rɔ ke ney ti cɛtkɛ tɔtɔ!

⁶Ke ɣöö te reydiɛn ke ney ti coth rey dhɔri, ti kɔpkɛ män ti jiäk piny tin ci thiaɔɔ ke duer tin böthkɛ ε gör kä ti jiäk, ti nuan,

⁷tin la ruac nɛɛni diaal a liɲ, kä /cikɛ dee met cop ke njäc thukä.

⁸Cɛtkɛ mää ci Jä-nɛth kenɛ Jam-bɛ-rɛth ruac Muthe gak, inɔ bä ci ney tɔtɔ thuɔk gak, ney tin ci çar wecdiɛn nyuɔɔn ti thil njath.

⁹Kä /cikɛ bi räth ɛlɔɲ, ke ɣöö bi dɔɔriɛn jɔɔc nhiam nɛɛni diaal cɛtnikɛ jɔac dɔɔrä wutni dɔɲ rɛw.

Ruaacni tin jɔak

¹⁰Tääme ci nj̄icdä guɔɔr, ke ciaaɲdä, ke luɔt teekädä, ke njathdä, ke biɛtdä, ke nhökdä, ke cuɔɔɲdä a bum,

¹¹ke muɔcdä ke riɛk, ke cuɔcdä, ke tää ci tuɔɔk kä ɣä kä Ęn-ti-ɔk, kenɛ Ay-ko-niäm, ke Lith-tɛ-ra, ke ken rik tää cä rut! Kä duunde ɣöö ci Kuäär ni Yecu ɣä kän kä ken diaal.

¹²ɛpuc, ney diaal tin görkɛ ciaaɲ teekä Kuoth rey Kritho Yecu bakɛ ciɛɲ a jiäk.

¹³Kä duunde ɣöö bi ney ti jiäk, kenɛ ney tin thil çap wäke wä nhiam ke jiääkdien ɛlɔɲ, mɛtkɛ naath, kä mɛtkɛ ke bä.

¹⁴Kä ke kujdu, ɲotni kä min ci njac, kä cuɲni a bum rey njathäde, a njäci ram ää nyuth j̄i.

¹⁵Kä time ni gaatädu en ɣöö njäci Ruac Kuoth in Rel Rɔ. Ruaacni tin tekɛ luɔɲ ke nyuuthdu ke kuj känä ke njath Kritho Yecu.

¹⁶Ruac Kuoth kɛliw ɲunɛ Kuoth, kä gɔaaɛ ke kuj nj̄icä, kenɛ kuj luekä kä mi jiääk, ke kuj nyuuthä duirä, kenɛ kuj nj̄icä ciɛɲä cuɲni,

¹⁷ke ɣöö dee raan Kuoth rɔɲ aɔaa diaal tin goɔrɛ ke kuj lätni diaal ti gɔw.

2 Tim 4

¹Nhiam Kuoth kenɛ nhiam Kritho Yecu min bi ney tin tɛk kenɛ ney tin ci liw luk, kenɛ jɔacde kenɛ kuääre ɣän laɔtdä jɛ j̄i,

²lätni ruac Kuoth naath mi guɔɔth lotɛ rɔ kiɛ /çɛ rɔ lot. Lätni jɛ naath mi cike duer, bumkɛ min nj̄icikɛ ke ciaaɲ mi päl piny.

³Ke ɣöö guɔɔth a bëɛni, mi /ci naath nj̄ic in thuɔk bi liɲ, kä duunde ɣöö kuukɛ j̄ithkiɛn, bikɛ rɔ j̄ɛk nj̄ieec ti nuan ti bikɛ laɔ ni tin nhɔk ken ke.

⁴Kä bikɛ rɔ riet jɔk kä liɲ thukä, kä bikɛ wä liɲ ni muaaɲ tää wal.

⁵Kä ke kujdu bumni ni cian, kä rut bëc bëëc, lätni lat raam mi dääk ruac Kuoth, kä cuupni latdu.

⁶Kä ke kujdä ci guaath ben ke yöö ba ya thöp ala muc, ci guaath jjeenäda ben.

⁷Cä kor mi goaa ter, cä köön thuk, cä nath káp.

⁸A tεme ni en täame a wä nhiam ca kum kuäärä cuñi tɔaw ya, min bi Kuäär ni Yecu in la luuk cuñi je kam ya en cän εmɔ, kä /cie yän kärɔa, amäni ney diaal tin liepke jɔacde bä.

Ruaacni ran

⁹Luänje en yöö bi mal ben kä ya.

¹⁰Ke yöö ci Dii-meth min nhok yow εme ya bany piny ce wä kä The-tha-lo-ni-ka, Ku-re-then ce wä kä Gä-lee-cia, ci Tay-täth wä kä Dal-me-cia.

¹¹ε Luk kärɔaade teke ya keel ɔ. Käni Mak, kä noñni je ke ji keel, ke yöö dere ya ben luäk ke latda.

¹²Cä Ti-ki-käth jäk kä ε-pe-thäth.

¹³Mi wij wä ben, noñni luɔt in cä bany kä Kar-päth kä Ti-ro-ath, amäni buɔkni bä, kä min dij görä ke je ε duaj görä.

¹⁴Ci A-lek-dhan-der min la bël lanji, ya lat kä riek mi diit, bi Kuäär ni Yecu ε culikä ke kuj lätnike.

¹⁵Amäni jin bä nieke rɔ ke je, ke yöö ce ruacda lok εɔñ.

¹⁶Kä ke ganjä mëë nhiam thile ram mi ci ya luäk, kä duunde yöö cu ney diaal ya bany piny. Ake /ca kueth ke je!

¹⁷Kä cu Kuäär ni Yecu cuñi gekäda, kä cue ya kam buɔm en yöö ke ya bä ruac keeliw lat, kä bi Jur diaal ε liñ. Ino cua ya luäk thok luony.

¹⁸Bi Kuäär ni Yecu ya kam raar kä jiaak diaal, kä be ya kän ke kuj kuääräde nhial. A puony teke je amäni cän kel! Inɔnɔ.

Ner in jɔak

¹⁹Ner Pe-ri-thil-ä kene A-kui-lä amäni ji dhɔaar O-ne-thi-po-räth.

²⁰Ci ε-rath-täth duoth kä Ko-rinth, kä cä Ti-ro-pi-mäth bany piny a tëëke juey kä May-li-täth.

²¹Luänj yöö bi ben a /ken jɔam ni cop. Yu-bu-läth kene Pu-den, ke Lay-näth, ke Ki-lɔ-dia amäni dämanikon tin Krith-cini lat ken ji maale.

²²A Kuäär ni Yecu teke yiëedu keel. A puoth teke ji keel.

Tay

Tay 1

¹Ɛ ɣän Puol, läät Kuoth kä jak Yecu Kritho, ke ɣöö bä ɲath nɛeni tin ci Kuoth ke kuany jakä bum, kä bākε jakä ɲac thuɔk min lot rɔ ke cianɲ Kuoth.

²Jen ɲath εmɔ bēē kä ɲath teekä mi dɔraar, min ci Kuoth in kujic kac ε lar ε /kən guɔaθ ni tok.

³Ke guɔaθ in gɔaa cuε ruacde nyoth ke lat ruac Kuoth min ca kam ɣä ke ɣöö bä jε lat ε Kuoth in la Käändan.

⁴Gɔrärä waregak εme Tay-täth, gatdä min nhoakä rey ɲäthä min nyuako. A puɔth kenε mal kä Kuoth in la Guɔara kenε Kritho Yecu in la Käändan teke ji keel.

Tay-täth kä Ku-riit

⁵Ke kuj εmɔ cä ji bany kä Ku-riit, ke ɣöö deri min teke diw rialikä, kä bi elderi kuany rey wijini diaal cεtke min cä nyuɔth ji.

⁶En elder be la ram mi thil bēl, kä cε kuεen kä keel, kä gaatke ke ji ɲäthä, ti /kən gɔany ke thil laaac kenε thil luthä.

⁷Ke ɣöö booth duēel Kuoth, ε yuup lat Kuoth, be a ram mi thil bēl. Kä /cε rɔ bi dhil liakä, kie mi la mal a kēc, kie ɣɔɲ kɔaɲ, kie guɔn rɔlä, kie dīt lɔc ke jek ɲaani.

⁸Kä jen be la ram nyuur naath agɔaa, kä be a nhook kä mi gɔaa, kä be ɲoak ɲac, mi lät cuɲ, mi rɛl rɔ, kä käre lɔcde piny.

⁹Be káp ni ruac mi thuɔk mi ɲathke mi lot rɔ ke ɲijic, ke ɣöö derε teke luɔɲ ke ɲijic ruaacni Kuoth agɔaa, kenε ɣöö derε ney tin gake ruac nyuɔth duerien.

¹⁰Kä tēēke ney ti ɲuan ti ci kac raar bä, ji ruac lɔrä, kä mεεtdä nath, kä dīt dien ke ji Juudh tin nhoake cianɲ cuelä.

¹¹Bake jakä bit, ke ɣöö nyuɔnke dhɔr diaal ke ɲijic dien ke ti /ca dee ɲieec. Kä lät ken ε ke ɣöö ba duɔɔr jek thɪn.

¹²Ci ram kel kä ke mi la gökdien pany ε lar i, “Ji Ku-riit ke ji kaacni ni cianɲ, ke ley ti jāk, ke ney ti nyɔap.”

¹³Nēn εmɔ ε thuɔk. Ke kuj εme lueke a bum, ke ɣöö dɔɲ bike teke ɲath mi gɔaa,

¹⁴kä /cike ruaacni ji Juudh tēē wal kenε luēēk nɛeni tin löke thuɔk bi liɲ.

¹⁵Ke kuj nɛeni tin buɔy loɔkien, ɲaani diaal ke wic wicε, kä ke kuj nɛeni tin jāk tin thil ɲath thile duɔɔr kel mi wic wic. Cɔrien kenε ɲac loɔnikien cε nyuɔɔn.

¹⁶Laar ken ε εν γöö ηακε Kuoth, kä jay ken ε κε lätkien. Ke ney ti löke ti thil luth, kä /cike rōj ke lat kä mi gōaa.

Tay 2

Duot mi gōaa

- ¹Kä ke kujdu, ηjicni min rōj ke luot ηjicä ruaacni Kuoth ti cuj.
- ²Com wutni tin dij ke γöö bike a ney ti puatke lockien, ti luotke ni je, kä ηακε ηακ, ti gōw rey ηäthä, rey nhökä, kene rey dhijlä.
- ³Lätni je män tin dij bä, ke γöö bike cienj ke luth Kuoth, /cike bi a jī luom kie nhöök kōaanj, kä bike ηjiec ni mi gōaa,
- ⁴ke γöö deeke män tin toatni bum ke γöö bike cōwkien kene gaatkien nhök,
- ⁵ke γöö bike ηακ ηαc, kä bike a wיע wיעc, kä bike a laät ciēēnj ti gōw, kä gōw lockien, kä liejke ruac cōonikien, ke γöö /ca ruac Kuoth dee dhot.
- ⁶Cetke enō bä com ηuētni wutni ke γöö bike rō yien.
- ⁷Nyoth rō rey ηōaani diaal ala nyuuth lätni ti gōw, kä rey ηjicädu nyothe ε thuok kä lotdi ni je.
- ⁸Lat ni ruac mi thuok mi /ca dee cäkikä, kä bi ney tin löke jī pōc, ke γöö be thil mi jiaäk mi dee ken ε lar ke kujdan.
- ⁹Lätni je kuaany εν γöö bike rō kam kuarkien lij, kä bike lockien jakä teth rey ηōaani diaal. Ake /ci ηaknōm ηak ke ke,
- ¹⁰kä ake /ci kuel. Ake nyuothke ni cianj mi deē ηäthke mi gōaa, ke γöö rey ηōaani diaal tin latke bike ηjic Kuoth in la Käändan jakä mi gōaa.
- ¹¹Ke γöö ci puoth Kuoth jōc nōj kan ney diaal.
- ¹²Jen puoth nyuuthe kōn ke γöö banε tin /ci a nyin Kuoth kene dij loaac nyini γōaa päl, kä εν täame banε tēk ke tēk mi gōaa, ke cianj mi cuj, mi la cianj Kuoth rey γōaa εme.
- ¹³Min liepne puoth kene ηath, min la jōac buoyä Kuoth in la Käändan in dij kene Yecu Kritho.
- ¹⁴Jen ce rōde thöp ke kujdan, ke γöö be kōn luel kä jiaäk diaal, kä be kōn jakä wיע wיעc ti la neeke, ti dij lockien ke lätni kä ti gōw.
- ¹⁵Lat ηōaani tiji. Kä comke kä lueke ke buōm keeliw. A thil ram mi cany jī.

Tay 3

Cianj raam mi Krith-cini

¹Timni je ji n̄äthä en yöö bike ruëec kenε ji bumni liŋ, bike teke luth, kä bike rɔ rialikä ke kuj laɾ mi goaa.

²/Cike bi ruac a j̄äk ke raan, /cike bi a j̄i gaak, bike a ney ti kɔc, kä bike cian mi goaa nyuɔth ney diaal.

³Ke yöö kɔn puanykɔn canε kɔŋ a dɔar mēēdan, ti thil luth, ca kɔn buath jɔɔr, cua kɔn yien ε cien diaal ti gööl kenε nyin tethä laaac. Cu kɔn n̄in kɔn thuk ke gak kenε tiēel, ca kɔn nyir ε naath, kä cuanε rɔ nyir.

⁴Kä mēē ci gooy kenε kɔac laaac Kuoth in la Käändan jɔoc,

⁵cue kɔn k̄än, kä /cie kuj lätni cuŋni tin canε laɾ, kä ε kuj kɔcä laaacde, ke laɾ in ci kɔn moc ke tēk mi pay tuɔok Yiēē in Goaa in Rel Rɔ.

⁶Yiēē emε ce je wuɔc w̄idan elɔŋ ke Yecu Kritho in la Käändan,

⁷ke yöö ba kɔn moc cuɔɔŋ ke puɔthde, kä banε a dieel goaal ke kuj n̄äthä teekä mi dɔraar.

⁸Ruac emε ε thuɔk. Yän göörä yöö bi laɾ ni kenε t̄iti, ke yöö bi ney tin ca Kuoth n̄äth rɔ niek ke yöö bike rɔ k̄am läɾ ti gow. Läɾ t̄iti gowke elɔŋ, kä luake naath.

⁹Nɔɔni rɔ ke gak gaakni dɔɔrä, kenε ciööt kuayni nath, ke lok n̄aani, ke n̄aknɔmni ke kuj n̄utdä, ke yöö /cike naath luäk, kä thile ke luɔt.

¹⁰Kä ke kuj luikä min nhiam kenε min r̄ewde, cu teke mi läɾdi ke ram mi ci naath jakä d̄aake rɔ.

¹¹Kä min n̄äci je ram mi c̄etke inɔ ε ram mi j̄iääk kä ce thiaḡŋ ke dueer, kuethe ni r̄oode.

Ruaacni tin jɔak

¹²Mi w̄a j̄i j̄äkä Ar-te-math kie Ti-ki-käth yɔne en yöö bi ben kä yä kä Ni-ko-po-lith, ke yöö cä je car en yöö bä j̄ɔam th̄in.

¹³Yɔne en yöö bi Dhi-näth in la nuuk kenε A-pɔ-löth mal jakä dupdien, kä n̄äcni yöö thile mi dak kä ke.

¹⁴Kä jakni naath kä n̄acke yöö bike rɔ k̄am läɾ ti gow, ke yöö bike rik mal luäk, ke yöö /ci tēkdien bi a mi j̄iääk.

¹⁵Ney diaal tin te keel ke yä n̄erke j̄i. Ner ney tin nh̄oake kɔn rey n̄äthä. A puɔth te keel ke yen diaal.

Pay

Pay 1

Raandε mi ci rɔ bar

¹Ɛ yän Puol, mi ca yien ke kuj Kritho Yecu, kɔnε dämandan ni Ti-mo-thi, gɔrā waregak εme j̄i, j̄in Pay-le-mon määhdä kä raan lat kēēl ke yä,

²kä wēē kä nyimandan ni A-pia, ke Ar-ki-puth raan rēm Yecu ke kɔn keel, kä wēē kä j̄i duēēl Kuoth tin la mät dueelu.

³A puɔth kεε mal kä Kuoth in la Guḡara kεε Kuäär ni Yecu Kritho teke ye.

Nhök Pay-le-mon kεε nḡthdε

⁴Yän la Kuothdä a larä tēth laac guḡthni diaal, mi cä j̄i tim rey palnikä,

⁵ke yöö cä nhökdu ke ney diaal tin ci Kuoth ke ley lij kεε nḡthdu ke Kuäär ni Yecu.

⁶Yän palä ke yöö nḡth in ci nyuak ke naath be j̄i jakä ḡäci puth kɔn diaal tin teke kɔn rey Kritho.

⁷Kä yän cä tēth laac mi dij̄it kεε buɔm laac jek ke kuj nhökdu, ke yöö ci loɔ nεni tin ci Kuoth ke ley jakä gɔaa ke j̄i dämaar.

Thiec ke kuj O-nε-thi-mäth

⁸Ke kuj lotdä nεme yän dēē rɔ liak εlɔḡ rey Kritho εn yöö dēē j̄i lat mi lot rɔ i bi lat.

⁹Kä ke yöö nhɔakä j̄i, bä thiec ni j̄i. Ɛ yän, Puol, latdä nεme ala wut mi dij̄it, kä täämε bä ε yän raan yieenä ke kuj Kritho.

¹⁰Yän lanjä j̄i ke kuj gatdä ni O-nε-thi-mäth, min ci yän pay a guḡn, me taḡ yieenä me.

¹¹Mēēdan thile je luot kä j̄i, kä täämε cε teke luot kä j̄i amäni yän.

¹²Yän jakä je kä jɔk kä j̄i, keel ke je jakä ni loɔdä pany.

¹³Kä cuḡ gɔr ni mi derε te keel ke yä, ke yöö derε yä lätikä ke guḡathdu, min taḡ yieenä ke kuj thukni ti gɔw.

¹⁴Kä /cä je gɔɔr εn yöö bä duɔɔr lat a /cä j̄i thiec ke nhiam, ke yöö min bi lat kä yä be ben kä j̄i a /ca kok ni j̄i.

¹⁵Dɔḡ ε j̄en luot εme ε nēē j̄iey ke O-nε-thi-mäth kä j̄i ke guḡath mi tɔt, ke yöö be loc kä j̄i amäni cāḡ kel,

¹⁶kä /cε le ḡot ala kuany j̄en lenye kuany, ε dämandan mi nhɔakε. Nhɔakä je εlɔḡ, kä ku nhökdu le te j̄idi ke je ala kuany kä ala dāmuɔɔr rey Kuḡr ni Yecu.

17 Kä eno mi caari yä lapä raan lat kēēl ke jī nyuuri je ke nyuur in deri nyuur ni yä.

18 Mi ce jī duer duer, kie mi tēēke njaal ke jī, gōri mōmō piny ke ciōtdä.

19 E yän, Puol, gōr meme ke tētdä mō, yän bä je cuol jī. Kä thile mi bä lat ke kujdu ke yōō ci thöp ni puonydu yä.

20 Yōon dämaar, yän thiēcä jī lätni yä kä nōmō rey Kuar! Jakni loçdä kä goaa rey Kritho.

21 Yän gōarä jī waregak eme, ke yōō njaathä jī en yōō bi je lat, kä nacä je en yōō bi mi leny min cä thiec lat.

22 Kä min dōn, e yōō riali duel ikä ke kujdä, ke yōō caarä en yōō bi Kuoth palu lij a ba yä luoc ye.

Ner in jōak

23 Nērke jī e E-pa-rath, ram min ca yien keel ke yä ke kuj Kritho Yecu,

24 amāni Mak, kene A-rith-tar-keth, ke Dii-meth, kene Luk, ney tin lät keel ke yä nērke jī.

25 A puoth Kuar ni Yecu Kritho te keel ke yiēēdu.

Yib

Yib 1

Rieet Kuoth ti bëë ke gatde

- ¹Ni wal ci Kuoth ruac kä ti nyin nuan ke guandöŋnikon ke thuk göökni, ke dup ti gööl.
- ²Kä en n̄ini ti joak ti thiak ti, ce ruac ke kon ke Gat, min ce kuany ke yöö be nyin wec muɔɔn diaal guäl, kä ca yow cak ke je.
- ³Jen min nyoth buay Kuoth, kä ε jen cät Kuoth pany, kääpe yow keeliw ke rietde min buɔm. Mëë ce dueer thuk ke wuɔc, cue nyuur cuëec Kuar in d̄it ni jen nhial.

D̄it Gatdä Kuoth

- ⁴En gat cu d̄it ni jen kä jaak, ke yöö ciöt in ca kam je d̄it ni jen kä ciöötken.
- ⁵Kä thile jääk ci Kuoth ε kon j̄iök ɔ̄ j̄, “E j̄in Gatdä, en wale ci yan a Guur.” Kä thile jääk mi ci Kuoth ε j̄iök j̄, “Bi yan a Guan, kä jen be la Gatdä.”
- ⁶Kä cue je leni lar bä, mëë noŋŋe këëde wii muɔɔn j̄, “A jaak nhial diaal palke je.”
- ⁷Kä ke kuj jaakni, cu Kuoth wee j̄, “Kuoth ce jaake jak kä j̄oam, kä ce laatke jak kä lew maac.”
- ⁸Kä ke kuj Gatdä cu Kuoth wee j̄, “Kom kuäärädu, lö Kuoth, te th̄in amäni c̄an kel, kä bi cun a keet kuäärädu.
- ⁹J̄in ci nhok ni cun, kä loki nyuɔɔn, ke kuj emɔ Kuoth, in la Kuothdu, ce j̄i ȳir ke liëeth tethä laac mi leny ni yieer mäthniku.”
- ¹⁰Kä cu Kuoth wee j̄, “J̄in Kuäär ni Kuoth, ni tukä ci piny cak, kä ci puar lat ke tetku.
- ¹¹Ken bike nuɔɔr, kä bi not th̄in. Ken diaal bike dak c̄etnike bij.
- ¹²Bike riy c̄etnike bij, kä bike wän c̄etnike bieyni. Kä ba ni jen taadu, kä run teekädu thile ke pek.”
- ¹³Kä ε jääk in mith enɔ ci Kuoth ε j̄iök ɔ̄ j̄, “Nyuuri kuj cuëecdä, amäni mi waa j̄i t̄eru jakä cääk ciökniku?”
- ¹⁴Kä /ci jaak diaal a yiey ti latke Kuoth ikä kä Jake ke, ke kuj luak neeni tin ba kan jek?

Yib 2

Kan mi d̄it

- ¹Ke kuj emɔ banɛ tekɛ tiit mi diit ke min canɛ lij, ke yöö canɛ bi le bath thɪn.
- ²Ke yöö ruac in ca lat ɛ jaak a thuɔk, kä ram mi /ci je guur kä /cɛ je luth be duac mi roŋ ke je jek.
- ³Kä banɛ kule kään thɪn idi, mi /ci kɔn kan ɛ diit emɛ tit? Ke nhiam ca je lar kɔn ɛ Kuäär puɔnyde, kä ca je lat kɔn a goaa ɛ ney tëë ca je lij en yöö ɛ thuɔk.
- ⁴Kä ci Kuoth nënde mat thɪn bä ke nyuuthni kenɛ ti gayke naath, amäni muc Yieekä in Gɔaa Rɛl Rɔ, tin cɛ daak cɛtke min goore.

Ram in nyuth kɔn yöö dɛnɛ kään idi

- ⁵Ke yöö /ken Kuoth jaak kam kuäär yɔaa in bi ben, jɛn yɔw in ruac kɔn ke kujde.
- ⁶Tëë ke guaath mi ca gɔr thɪn kä ruac Kuoth i, “Ke njaani ken naath tin cäri ke kujdien, ken gaat nath ti tiitdi ti?”
- ⁷Kä cike cak a kuiy ni ken kä jaak nhial ke guaath mi tot, kä cike kam wuɔt kenɛ luth,
- ⁸kä ci ti diaal laɔh pinydien.” Täame ke läth kä ti diaal pinydien, thile mi ci Kuoth ɛ bany raar mi /ci ken ɛ bi ruac. Kä ke jɛn taɔ emɔ, ɲotde /kane ti diaal ni nen a ruaac ken ke.
- ⁹Kä duunde yöö canɛ Yecu nen, mi ca jakä kuiy ni jɛn kä jaak ke guaath mi tot. Kä täame cɛ kum buɔyä kenɛ luth laɔh ke yöö cɛ cuuc kä cɛ liw. Kä ke puɔth baɔŋ Kuoth cɛ liw ke kuj nath diaal.
- ¹⁰Kä roŋɛ kä Kuoth in cak ti diaal kä tëk ti diaal ke je, be Yecu ley ke ruɔtde ke ti bëc bëëc ke yöö be gaat ti nuan nööŋ rey nyuaakä buɔyädɛ. Ke yöö ɛ Yecu boɔhke känä mɔ.
- ¹¹Ke yöö en ram min jak naath kä lëy lëëy kenɛ ney tin cɛ ley, Guandien ɛ kel. Ke kujc emɔ Yecu /cɛ pɔc ke yöö be ke cɔl i gaatmani.
- ¹²Kä cuɛ Kuoth jiök i, “Yän bä ciötdu lat gaatmaari, kä bä ji puany rey bunä nɛeni ti nuan.”
- ¹³Kä cuɛ leni wee i, “Yän bä ɲathdä laɔh kä Kuoth.” Kä cuɛ wee i, “Yän nɛ, kɔnɛ gaat tëë ci Kuoth ke kam yä.”
- ¹⁴Kä ke yöö te gaat ke riŋ kenɛ riem, jɛn Yecu bä tëëke puɔny mi cɛtke puɔnydien, ke yöö ke liaadɛ derɛ ram in tekɛ buɔm lieth min la guan jïäkni däk.
- ¹⁵Kä cuɛ ney diaal tin la kuaany ke pek teekädien keeliw ke dual lieth lony.
- ¹⁶Kä cɛ jɔc en yöö /cɛ bä ke yöö be ben luäk ni jaak, bëë ke yöö be kuay A-be-ram ben luäk.

¹⁷Ke kuj emɔ ca je p̄ar ke gaatmani kä ti diaal, ke yöö be la raandien mi n̄athke kä k̄ɔc lɔc mi bōoth palädien in d̄iit mi lät Kuoth ikä, ke yöö be be nath luɛl dueeri.

¹⁸Kä ke yöö jen puɔnyde ca je ȳɔn ke ti b̄ɛc b̄ɛɛc, t̄ɛɛke luɔŋ ke luäk n̄ɛni tin ca ȳɔn.

Yib 3

D̄iit ni Yecu kä Muthɛ

¹Ke kuj emɔ, dämaari ti r̄ɛl ḡooydun r̄ɔ, tin ca c̄ɔl b̄ä ɛ Kuoth, guɛɛɛ Yecu in ca jak ɛ Kuoth ke yöö ba bōoth palä in d̄iit n̄äthädan.

²Jen cuɛ teke n̄ath ke ram m̄ɛɛ kuany je, c̄ɛtkɛ m̄ɛɛ ca Muthɛ n̄äth b̄ä r̄ɛy duëɛl in la duŋ Kuoth.

³Kä cu Yecu teke luth mi d̄iit ni jen kä luth Muthɛ, c̄ɛtkɛ min la te ni läät duëɛl ke k̄ɛk mi d̄iit ni jen kä duel.

⁴(Kä yöö ken duɛl diaal, te duelo ke ram mi lät je, kä läät n̄ɔaani diaal ɛ Kuoth.)

⁵Täämɛ, cu Muthɛ a läät dh̄oaa Kuoth mi n̄athke, ke cuɛ ruac ke kuj kä ti bi Kuoth ke lat c̄äŋ k̄ɛl.

⁶Kä cua Kritho n̄äth dh̄ɔr Kuoth ala gat mi tiit ti diaal dh̄ɔr Kuoth. Kä ke k̄ɔn dh̄ɔr Kuoth mi cuɔmne r̄ɔ a bum in thuɔk ke kuj kä min n̄äthne.

L̄ɔŋ n̄ɛni Kuoth

⁷Ke kuj emɔ c̄ɛtkɛ min ci Yiëɛ in Ḡoaa in R̄ɛl R̄ɔ je lar i, “En wale mi wiaa j̄owde wä liŋ,

⁸/cuare l̄ockun jakä bum, c̄ɛtkɛ m̄ɛɛdan, c̄ɛtkɛ c̄äŋ ȳɔnä d̄är d̄oaa,

⁹guäth ɛɛ ȳɔn guurikun yä, c̄äŋ ni m̄ɛɛ ca lätkä nen ke run ti jien n̄uan.

¹⁰Ke kuj emɔ cuɛ l̄ɔcdä waŋ ke r̄ic emɔ, kä cua wee i, ‘Ken /ca yä n̄äth kä /ca ruacdä luth.’

¹¹Kä ke gakdä cä r̄ɔ yac i, ‘/Cikɛ bi wä guäth l̄ɔŋädä.’ ”

¹²Niɛke r̄ɔ, gaatmaari, ɛn yöö a thil ram k̄ɛl kä ye mi te ke l̄ɔc mi j̄iäak mi thil n̄ath, mi bi ye böth j̄ɔr kä Kuoth in t̄ɛk.

¹³Cuɔmɛ r̄ɔ ni cian, min n̄uɔtde ke mi c̄ɔale je i “wale”, ke yöö be thil ram k̄ɛl kä ye mi bi l̄ɔcde jakä bum ke cian m̄ɛɛtdä dujrä.

¹⁴Ke yöö k̄ɔn diaal t̄ane ke nyuaak ke Kritho mi k̄apne n̄äthdan ɛɛ n̄hiam amäni pekde.

15Kä cu ruac Kuoth ε lar i, “En wale mi wiaa jowde wä lij /cuare lockun jakä bum, cεtke mēēdan.”

16Kä ke ŋaani ken tēē ci jow Kuoth lij ŋotde loke je? /Cike ney diaal tēē jiej kä l-jēp tēē böthke ε Muthε?

17Kä ke ŋaani ken tēē te waŋ loaac Kuoth ke ke, ke run ti jien ŋuan? /Cike ken ney tēē ci duer, tēē ci lijw däär djaar?

18Kä ke ŋaani ken tēē ci Kuoth ke yac en yöö /cike bi wä guäth loŋädε? /Cike ney tēē ca ruacde lok?

19Kä eno, canε je nen, en yöö /ken ro luäŋ ke wä muun ke thil ŋäthä.

Yib 4

Lōŋ in ci Kuoth ε lar

1Ke kujc εmo min ŋot lär kä yöö bane wä loŋädε thīn, kuane ro niek ke yöö a je thil ram kel kä ye mi /ci bi cop thīn.

2Ke yöö canε thuk ti gow lij cεtke ke, duunde yöö ruac in ci ken ε lij thile mi goaa mi cε lätkä ke, ke yöö /kenke min ca lij nhok ke ŋath.

3Kä kon ney tin ŋath bane wä rey loŋä cεtke min ci Kuoth ε lar i, “Cεtke mēē cä ro yac ke waŋ loaacdä i, ‘/Cike bi wä guäth loŋädä,’ ” Cue nomo lar cāŋ ni mēē cε lätkε thuuk mēē cakε yow.

4Ke yöö tēēke guāth mi cε ruac thīn ke kuj cāŋ kä bärōw nīni i, “Cu Kuoth loŋ ke bärōw nīni ke kor lätnike diaal.”

5Kä wane mε cε leni wee i, “/Cike bi wä guäth loŋädä.”

6Kä ŋotde tēēke thaŋ nath ti bi wä loŋä Kuoth, duunde yöö ney tēē ca thuk ti gow koŋ lij ke nhiam cike thöl ke wä thīn ke kuj thil luthädien ke ruac Kuoth.

7Ke kujc εmo cε cāŋ dōdien nyok ke lär mi cōal i “wale”. Latde je ke Dee-bid, ke kor guāth mi bäär ke rieet ti ca koŋ lat wēē i, “En wale, mi wä yen jowde wä lij, /cuare lockun jakä bum.”

8Kä mi ci Jo-cua ke kam loŋ, /ci Kuoth ro dee nyok ke ruac ke cāŋ mi dōdien.

9Kä ino ŋot cāŋ loŋä ke kuj neeni Kuoth,

10ke yöö ramō wä loŋä Kuoth o, be loŋä kä lätkε, cεtke mēē ci Kuoth ε lat.

11Ke kuj εmo kuane je yōn en yöö bane wä loŋä εmo, ke yöö be thil ram mi bi pak thīn ke lok ruac Kuoth cεtke ke.

12Ke yöö ruac Kuoth tēke, kä lätdε eloŋ, leny muothde muoth thepā mi ca ther kujcnike daŋ rew, la yiethε amāni mi cε tieey kene yiēē daak, ke kam cōni kene kuāth, kä luke cār loaac ran.

13Kä thile mi ca cak mi dëë tēē kā je, kā ken diaal jocke kā teke yooṅā nhamde en ram min bane rō wä lat nhamde.

Yecu ε booth palä min diit

14Kä ke yöö tane ke booth palä in diit min ci wä nhial, ni Yecu Gat Kuoth, kuane ṅathdan in latne káp a bum.

15Ke yöö thile kōn booth palä in diit mi /ci dee te keel ke kōn rey nyuänādan, tane ke booth palä mi ca yōn ke dup diaal cētke kōn, kā duunde yöö thile je duer.

16Kä ino, kuane rō tīec thiäkā nham Kuoth guāth puthä, ke yöö dēne kōac laaac kēne puṅth baan jek ke guāṅth in gör ne luäk.

Yib 5

1Kä bööth palä diaal tin ca kuany rey nath kuanyke ke ke yöö bike Kuoth lätikä ke kuj nath, ke yöö ba muc kēne loori thöp Kuoth ke kuj dueeri.

2Kä jen min kōce, cue luāṅ en yöö be lät agoaa ke ney tin kuecke ṅu tin latke jiäk a kuecke.

3Ke kujc emō, jen be muc thöp ke kuj dueerike, kēne kuj dueeri nēni tōtō bä.

4Kä /ci raan rō dee laṅh en guāth luthä nōmō, wä raan thīn a cōole Kuoth, cētke mēē te Ä-ron.

5Kä ino bä, /ken Kritho rō mek ke yöö be la booth palä in diit, duunde yöö kuanye ram ēē jōk je i, “E jīn Gatdä, en wale ci yān a Guur”.

6Kä cue je lar guāth dōdien i, “E jīn booth palä amāni cāṅ kel, booth palä mi cētke Mal-ki-dhe-dēk.”

7Nīni tēē cieṅ Yecu wīi muṅṅ, cue pal kā laṅe ke jōw mi diit ke wiee, pale Kuoth in teke luāṅ ke kande līth, kā cua pale liṅ ke kuj luthāde ke Kuoth.

8Cāṅe mēē ε Gat Kuoth, cue luth Kuoth ṅac ke ruṅtde ke ti bēc bēēc.

9Kä ke yöö ca je jakä thil diw, cua jen min thōp kṅn in dōraar ney diaal tin luṅthke je,

10Cu Kuoth ε kuany ala booth palä in diit cētke Mal-ki-dhe-dēk.

Lujk ke kuj bānyä ṅāthä piny

11Ke kuj kā mēme takō ke ti ṅuan ti dēeko lat, kā jen bum latde, ke yöö kuiy ṅācdun.

12Kä en tääme ca guāṅth mi bäär ke yöö dee yen a ṅieec, kā goor yen ram mi bi ye nyok ke ṅiic ke ṅiic in nham ke ruac Kuoth. Goore yen ni cak, kā yöö dēre cam ni mīeth mi bum.

¹³Kä ram mi rueeth ni cak, ñotde ε gat mi töt, jen ñotde kujε ñiic in la cuöñ.

¹⁴Kä mïeth mi bum ε mïeth nēeni ti ci dit, ney ti ke lät cike teke luañ ke dääk kä mi goaa kä mi jiääk.

Yib 6

¹Ke kujε εmō, wane nhiam ke ñiic, banynε tuk ñiicä ke kuj Kritho jokdan. Kä /cuarne ñiic le nyök ke kuj ñäthä Kuoth, rietne ni rō kä lät tin nöönke liaa, a te ni kōn ke ñath ke Kuoth.

²/Canε rō bi riet ñiicä ke kuj lak nath kenε kuj läth tetni wuöthni nath ke jïec nath lith kenε luk in döraar.

³Kä banε je lat en ñiic, mi nhök Kuoth ε.

⁴Bumε en yöö dēē ney tin ci ñathdien päl luöc jok ken ney tēē ci kōñ te rey buoyä Kuoth kä ci muc nhial jek kä ci kōñ te rey nyuaakä Yieekä in Goaa in Rel Rō,

⁵kä cike gooy ruac Kuoth kenε luañ runi ti bi ben tō ñac.

⁶Duunde yöö cike kac jok ñäthädien, bumε en yöö dēēke luöc jok a bike dueerkien päl ke yöö puatke ni Gat Kuoth puöñny jiaath kä yōañke je nhiam nath.

⁷Ke yöö naath cētke ke mun in la dem nhiaal ε ikä, kä jake wal ti gow kä döny ke kuj nēeni tin puörke je, jen jεke puöth kä Kuoth.

⁸Kä mi döny ni jien kuiyni kenε thil lual thīn, cε thil luot, jen ca je bit ε Kuoth, kä bi mac ε wañ.

⁹Kä a cāñ ruac ney inō, mäthnikä, kōn carke ni ti gow ke kujdun, ti la nyin känä.

¹⁰Ke yöö Kuoth /ciε ram mi thil cuñ be lätkun car, kenε nhök in cia nyoth ke kujde ke lätni nēeni Kuoth ikä, cētke min ñot yen ke latde.

¹¹Kä görkō je en yöö bi ramō kä ye nyoth ni mi cētke enō amāni guut, ke yöö bi tin ñathε kule ben ala thuöc.

¹²Ke yöö /ci ney ε goor en yöö bi yen a duaali, duunde yöö bia cētke ney tin ñath kä lip bitdä, kä jεke min ci Kuoth ε lar.

ε thuök min ci Kuoth ε lar

¹³Mēē ci Kuoth mēē cε lar lät kä A-be-ram, kä ke yöö thile ram mi dīt ni jen mi dere rō yac ke je, cue rō yac ke rōde,

¹⁴wee j, “εpuc, yän bä jī poth, kä bä kuayku jakä ñuan.”

¹⁵Kä inō, mēē ci A-be-ram liēp bitdä, cue puöth ēē ca lat ε Kuoth jek.

¹⁶Ἐρucus, yac naath rɔ ke ram mi dɪt ni jɛn kǎ ke, kǎ yac ε jɛn ɲuk gak gaaknikien diaal.

¹⁷Kǎ inɔ mi goor Kuoth yöö be min ce lar jak kǎ mi thil diw kǎ ney tin bi je jek, kǎ goore yöö be nyuɔthke min ce car /ca je ger, la yacde cuɔ matde thɪn.

¹⁸Ke yöö nɔ tēēke rɛw ti /ca dee ger, a la yöö /ci Kuoth kac dee kac, kǎ /ce ro dee ger. Ken tɪtɪ cuɔmkε kɔn ney tin ci ben kǎnǎ Kuoth, bike kɔn moc buɔm ke yöö banε te rɛy ɲǎthǎ min ca kam kɔn.

¹⁹Kǎ ɲath εmε ε jɛn la dep teekǎdan kenε buɔmdan ɔ. Kǎ jɛn wēē ni rɛy geelǎ, guǎth in rel gooyde rɔ ni rɛci.

²⁰Ni guǎth in ci Yecu wǎ thɪn nhamdan, kǎ ca booth palǎ in dɪt amǎni cǎɲ kel, ε booth palǎ mi cɛtkε Mal-ki-dhe-dεk.

Yib 7

Ciaɲ bothǎ palǎ Mal-ki-dhe-dεk

¹“Kǎ Mal-ki-dhe-dεk εmε, jɛn ε kuäär Ca-lɛm, kǎ ε booth palǎ Kuoth in Dɪt ni jɛn kǎ ti diaal, cue rɔm ke A-be-ram lunyǎde jɔk jucǎ kuari, kǎ cue A-be-ram poth”,

²kǎ cu A-be-ram ε kam “wǎl wǎli ɲaani diaal tēē ce pεc.” Kǎ luot ciɔtǎde ke nham “lotde ni yöö kuäär cuɲni”, kǎ jɛn bǎ ε kuäär Ca-lɛm, min lot ni yöö “kuäär malǎ.”

³Jɛn thile je guɔn kie man kie guandɔɲnikε, kǎ thile je tuk ɲini, kie pek teekǎ bǎ, kǎ jɛn cǎǎtde ke Gat Kuoth, kǎ jɛn tēē thɪn ala booth palǎ mi dɔraar.

⁴Nēnε je dɪtde ɪdi! A cǎɲε ni guandɔɲdan ni A-be-ram cue je kam wǎl wǎli ɲaani diaal tēē pεcε koor.

⁵Kuay Lii-bay tēē la bööth palǎ teke ke cuɔɔɲ rɛy ɲutdǎ ke yöö ba wǎl wǎli kan kǎ jɪ l-the-rel tin la jɪ wecdien, a cǎɲ ni mɔ ken diaal kuay A-be-ram ɔ.

⁶Kǎ jɛn wut εmε me thil kaar kuayni jɪ Lii-bay ε cue wǎl wǎli kan kǎ A-be-ram, kǎ cue A-be-ram poth ram in ci tēē ca lar je jek.

⁷Kǎ thile diw, εn yöö puothke ram mi tot ε ram mi dɪt.

⁸Ke guǎath kel kanke wǎl wǎli ε jɪ Lii-bay, kǎ ke guǎath mi dɔɲ kanke ke ε Mal-ki-dhe-dεk cɛtkε min ca goor.

⁹Dee raan ε lar εn yöö Lii-bay in kǎn wǎl wǎli nyinǎ nath puɔnyde, cue wǎl wǎli nyinike thöp ke A-be-ram mēē thope nyinke,

¹⁰ke yöö ɲotde tēē puɔny guandɔɲde, ε nēē rom Mal-ki-dhe-dεk kenε A-be-ram.

Booth palǎ mi dɔɲ mi cɛtkε Mal-ki-dhe-dεk

11 Ɛ kuj boṭhā palā jī Lii-bay ɛn nēē kāmke jī l-the-rel ɲuɔt ke je. Kä mi dee naath ciaan mi thil diw jek ke jen ciaan palā ɛmɔ, kue la ɲu ruac naath ke kuj boṭh palā dɔdien mi dee jɔɔ cɛtke Mal-ki-dhe-dɛk ɔ a /ci mɔ a boṭh palā mi cɛtke Ä-ron?

12 Kä mi tēēke ciaan boṭhā palā mi dɔɲ, be teke ɲuɔt ti kɔɲ bā.

13 Ke yöö ɛn ram min latke tītj ke kujde ɛ raan thuɔk duëel mi dɔdien, mi thile ram mi ci met lät ala boṭh palā wjī yjkā.

14 Ke yöö jɔce ɛn yöö Kuääran ni Kuoth ɛ kuëë mi bēë kä jī Juda, kä thile ruac boṭhā palā mi ci Muthɛ ɛ lat ke kuj thuɔk duëel ɛmɔ.

15 Kä ɛn neme cua ɲac a gɔaa, mēë ci boṭh palā mi dɔdien ɛme jɔɔ mi cɛtke Mal-ki-dhe-dɛk.

16 Kan je jak kä boṭh palā ke buɔm nath keɛ ɲuɔtkien, duunde yöö ɛ buɔm teekāde mi thil pek.

17 Ke yöö ca lar ke kujde j, “Ɛ jīn boṭh palā amāni cāɲ kel, boṭh palā mi cɛtke Mal-ki-dhe-dɛk.”

18 Cua ɲut ēēdan woc ke yöö kɔce kä ɛ ban.

19 Ke yöö ɲut /ca duɔɔr dee jakā gɔaa a thil diw. Kä täame ca ɲath mi gɔaa nööɲ min tɔc kɔn thieekā Kuoth.

20 Kä cua neme lat ke yac ɛ Kuoth. Kä cu ney tin kɔɲ a bööth palā a thil yac.

21 Duunde yöö cu Yecu a boṭh palā ke yac mēë ci Kuoth ɛ jïök j, “Ci Kuäär ni Kuoth ɛ yac, kä /ce wɔcde bi nyɔk ke cār j, ‘Ɛ jīn boṭh palā amāni cāɲ kel.’”

22 Ke kuj yacā neme, ce Yecu jak kä nyuuth mi la guk ruac mi gɔaa ni jen.

23 Bööth palā tēë nhiam ɲuanke, ke yöö /cake pēn latdien ɛ liā.

24 Kä ke yöö tēk Yecu ke tēk mi dɔraar, be lät ala boṭh palā mi thil pek.

25 Ke kuj ɛmɔ tēēke luɲɲ guathni diaal ke kan nēeni tin bā kä Kuoth ke je, kä tēke ni cian ke yöö be lan ke kujdien.

26 Ke yöö rɔɲɛ ɛn yöö dēne teke boṭh palā in diit mi cɛtke nɔ, mi rel gɔɔyde rɔ, mi thil bēl, kä thil mēēny, mi ca ley kä jī dueeri, kä ca kap nhiam kä nyin nhial diaal.

27 Jen /ce cɛtke bööth palā tin diit tin kɔkien, tin la thöpke muc ni cian ke kuj dueerikien ke nhiam, keɛ kuj dueeri nath. Kä duunde yöö jen ce mucde thöp kä kel kärɔa mēë ce puɔnyde thöp.

²⁸Ɔpuc cian ɲuɔt kuanye naath ala bööth palä tin diit rey nyuänädien, duunde yöö yac in ci ben koor ɲutdä, ce Gat kuany min ca jakä thil diw amäni cän kel.

Yib 8

Yecu ε booth palädan in diit

¹Tääme luot kä min lat ney ε, ε yöö tane ke booth palä in diit, mi ci nyuur kuj cuëc koom Kuar in diit nhial.

²Je ce läť ala booth palä in diit guäth in Rel Gooyde rō rey kemekä palä in thuok min ca cuɲ ε Kuäär ni Kuoth, a /ci mō a raan.

³Kä ca bööth palä tin diť diaal kuany ke yöö bike muc kene luuri thöp Kuoth, ke kuj emō booth palä eme be dhil teke duɔɔr mi be thöp bä.

⁴Tääme duɲ mi tēē wii muɔɔn, /ce dee met a booth palä ε tek, ke yöö te bööth palä ti thöpke muc ke cian ɲuɔt thɪn.

⁵Kä lat in läť ken ε ala bööth palä jen ε taä kä ε tieep kä min nhial, ke kuj emō cua Muthε luek mēē goore yöö be keme palä cuɲ, cu Kuoth ε, jio̱k i, “Däcni je a goaa en yöö bi ti diaal lat cetnike tēē cä nyuoth jɪ wii paam.”

⁶Kä tääme, ca Kritho kam lat bothä palä mi goaa ni jen kä lätkien, cetke min goaa ni mat ruac ēē ce lat kam Kuoth kene neke, ke yöö cuɲε kä tin a gow tēē ca lat.

⁷Kä mi thile mi ci dueer kä mat ruac ēē nhiam, kä thile mi dēē le gor mat ruac in rewde.

⁸Duunde yöö cu Kuoth diw jek kä neke mēē wēē i, “Laar Kuäär ni Kuoth ε, i nɪn a bēēni, mi bä läť ni mat ruac, mi pay tuock ke dhōr l-the-rel kene dhōr Juda.

⁹/Ce bi cetke mat ruac ēē cä lat ke guandooɲnikien, cän ēē cäke káp tetdä, mēē bothä ke raar rool l-jep, /ke yöö /kenke wä nhiam ke rey matdä ruacdä, kä ino thile yä diēer ke ke, ruac ni Kuäär ni Kuoth.

¹⁰Meme ε jen mat ruac in bä lat ke dhōr l-the-rel ke kor nɪni tɔtɔ, ruac ni Kuäär ni Kuoth. Yän bä ɲuɔtkä lath wuɔthnikien, kä bä ke goar locnikien. Bi yän a Kuothdien, kä bike a neekä.

¹¹Kä be thil ram mi ɲiic guan thieekäde kie ram mi jio̱k däman i, ‘Däcni Kuäär ni Kuoth,’ ke yöö bi ken diaal yä ɲac, ni kä ney tin tɔatni amäni ney tin diť.

¹²Ke yöö bä teke kɔac loaac ke kuj jia̱knikien, kä /cä dueerkien bi nyok ke tiet.”

¹³Min ruace ke mat ruac mi pay tuock, cue jak ni ruac ēē nhiam kä dōɲ. Kä mi ca jakä dōɲ a dāke ce ku thuy riaw.

Yib 9

Ciaŋ palä pieny kene nhial

- ¹Tääme, a cäŋe mat ruac in nhiam tääke ŋut ke kuj palä kene guāath palä wii muḡḡn.
- ²Ke yöö ca keme cuŋ, kä en kene min te raar te cuuŋ lembärä, kene tharbät, ke juray nhiam Kuoth th̄in, cōalke j̄e i “Guāath mi R̄el Rō”.
- ³Kä jök geelä min r̄wde tääke keme mi cōal i “Guāath mi R̄el D̄it Gōoyäde Rō”.
- ⁴R̄eyde te ȳik dääpä mi la waŋke wal tin kur th̄in, kene thanduk matdä ruac mi ca rōth ke d̄aap kuḡni diaal, min te r̄eyde ke bul dääpä mi te nup mana th̄in ke keet Ä-ron eë ci tunh, kene pääm matdä ruac tin pat paat th̄in.
- ⁵Kä w̄ic thandukä matdä tää puany ti w̄ide ke ti ca laṭ ti te gōk, c̄etke puany jaakni th̄in nhial ti kuḡmke kōm kōcä loaac piny. Kä ke kuj ŋōaani t̄it̄i /can̄e bi ruac ke kujdien en tääme.
- ⁶Mää ca ti diaal rialikä inō, la wä bööth palä r̄ey duëel in nhiam ni ciaŋ, wa lätkien laṭ.
- ⁷Duunde yöö la wä ni bööth palä in d̄iit kārōade r̄ey duëel in r̄wde, kä wee th̄in kä keel ke ruḡn. Kä /c̄e dee wä dueel in te r̄eci mi thile muc mi thōpe ke kujde ke kuj dueeri nath.
- ⁸Ke mem̄e nyothe Yiëe in Gōaa in R̄el Rō yöö /k̄an duḡḡp in wä guāth palä min r̄el rō ni l̄ep min ŋot keme palä in te raar cuŋä.
- ⁹Neme ε nyuuth ke j̄en guāath ε tääme m̄e. Min kule lat ni yöö muc kene luuri tin thōpke Kuoth, ke ti /ca lōc raam in pal dee jakä gōaa a thil dīw,
- ¹⁰kä min laṭke ni nyin m̄ieth kene m̄ath ke dup laḡ tin kōŋ, ke ŋuṭ ke kuj puāny ke ti laṭke n̄ike amāni mi wä guāath wä ben min bi Kuoth ŋōak jakä gōaa.
- ¹¹Kä duunde yöö ci Kritho ben ala bööth palä in d̄iit ke kuj ŋōaani ti gōw ti ci ben. Kä keme min lätd̄e th̄in d̄it ni j̄en kä thile j̄e diw, kä /ci j̄e lät raan ke tetd̄e, kä /cīe th̄aŋ yōaa ε ca cak ε.
- ¹²Kä mää ci Kritho coth Guāth mi R̄el Rō nikä keel kārōa. Kä /kene naŋ ni riem deet kene rueeth ala muc, duunde yöö naŋe ni riemd̄e. Ke kuj̄c̄ emō c̄e kōn k̄an kä dueerkōn.
- ¹³Kä ke riem deet kene thääk ke ŋēth n̄acni yōḡk tin ca waŋ kieth puḡny j̄i nyuḡni, c̄e ke jakä gōw a c̄ike gōw raarīen.

14Kä bi riem Kritho kule lat ni mi nin di. Jen ce ro thöp ke Yiëë mi doraar ala muc mi thil mëeny kä Kuoth. Kä bi riemde lockon jak kä gow kä lät tin jiäk ke yöö dëne cu lät ni Kuoth in tük ikä.

15Ke kuj emo ci Kritho mat ruac mi pay tuock nöön, ke yöö dee ney tin ca col nyin puthä mi doraar tin ci Kuoth ke lat jek. Be meme lat ke yöö ci liäa Kritho tuock min luelke kä dueer piny matdä ruac ëë nhiam.

16Mi tääke ruac mi ca mat ke kuj dääkä kuakni ke kor lieth ran, ba je kon naci en yöö ci ram in lat ruac liw.

17En ruac emo lätde kä roa a ci raan liw, kä ruac emo thile je luot mi not raan teekä.

18Kä eno, a cänye mat ruac ëë nhiam /kene teke luaj a thil riem.

19Ke nhiam ci Muthë naath lat nuot cetke min ca gor rey buok nuotni. Kä cue riem rueethni kene det kan, cue ke lom ke pi, cue ke kith ni bok nuotni kene ney diaal, kithë ke ke lath mi deer kene yiec.

20Cue wee i, "Meme e riem matdä ruac ëë ci Kuoth e dhil ke lät ye."

21Kä ino bä, cue keme kene kuak palä diaal kieth riem.

22Epuce, ke nuot ca noani diaal jakä puoth ke riem, kä mi /ken riem loony thil päl dueeri.

Liäa Yecu ce dueer woc

23Kä ken tin la cäätni nyinä nhial bake jakä puoth a thil diw ke jen duor emo, kä ken nyin nhial puanykien bake jakä puoth ke muc ti gow ni ken.

24Ke yöö /ken Kritho coth rey keme kä min ca lat ke tet ran, min la cäät luaak palä in thuk. Jen ce wä nhial pany, kä ce joc en yöö cuye nhiam Kuoth ke kujdan.

25Kä /kene wä nhial ke yöö be ro wä nyok ke thop, cetke min la wä bööth palä tin dit Guath mi Rel Ro kä keel ke ruon ke riem mi /ci mo a dunde,

26ke yöö ino dere bec bëec rut ni kä ti nyin nuan ni mëë cake yow. Kä ke taade cue joc kä keel karcä ke guut yaa ke yöö be duer woc ke thopde ke ro ala muc.

27Kä cetke min ca rialikä en yöö bi naath liw kä keel, ke kore bi cäny luok cu ben ino,

28kä bi Kritho in ca thöp kä keel ke yöö be dueer neni ti nuan woc, ro nyok ke ben, ke yöö be ney tin liepke je ben kän, a /ci mo a yöö be duer ben woc.

Yib 10

Thop Yecu ke ro ala muc kä keel

¹Ke yöö nyot min ε tieep nyaani ti gow ti bi ben kārca, a /cie jen thuɔk kä t̥i̯, /ce ney tin tiecke rɔ Kuoth dee met jakä gow a thil diw, ke thop mucni t̥i̯ runi diaal.

²Kä mi ci ney tin palke Kuoth goaa kä dueerkien, /cike dee le not ke mi teke ke duer, kä dee muc diaal cu cuɔɔ.

³Duunde yöö ken muc t̥i̯ tieemke ke yöö teke ke duer runi diaal.

⁴Kä bume en yöö bi riem thääkni kene det duer luän ke wuɔc.

⁵Ke kuj εmɔ, mēē ci Kritho ben rey goaa, cue wee i, “Jin /keni luuri kene muc gor, kä ci puɔny rialikä ke kujä.”

⁶Thile ji tēth laaac ke muc tin wanke kene muc ke kuj duirä.

⁷Kä cua wee i, ‘Nene, yan cä ben ke yöö bä ruacdu lat, lö Kuoth’ cetke mēē ca gor ke kujä rey waregakä Kuoth.”

⁸Mēē ce kɔɔ lar i, “/Keni je gor, kä /ci locdä tēth ke luuri kene muc tin kamke Kuoth, tin wanke, kene muc ke kuj duirä” (ken t̥i̯ thöpke ke ke ciaan nytdä).

⁹Kä cue je leni lar bä i, “Nene, yan cä ben ke yöö bä ruacdu lat” Cue cian ēē nhiam woc, ke yöö be ciaan dɔdien lath guäthde.

¹⁰Kä ke ruac εmɔ, ca kɔn ley ke thop puany Yecu Kritho kä keel kārca.

¹¹Böoth palä diaal cuŋke lätnikien ni cian, kä nyiöoke muc ke thop guathni diaal, ti /ca duer dee met luän ke wuɔc.

¹²Kä mēē ci Kritho muc kel thöp ke kuj dueeri, cue nyuur kuj cuēec Kuoth.

¹³Kä jen lipε en w̥ini amäni mi wa ji tēre jakä cääk ciöknike.

¹⁴Kä ke jen muc ɔ kel ɔ cue ney tin ce ley jakä gow ke run diaal.

¹⁵Kä Yiēē in Goaa in Rel Rɔ ce kɔn lat ruac εme bä, ke kor kä mēē ce wee i,

¹⁶“Laar Kuäär ni Kuoth ε, mεmε ε mat ruac mi bä lat ke ke ke kor n̥ini tɔtɔ. Yan bä nyotkä lath locnikien, kä bāke goar wuɔthnikien.”

¹⁷Cue je lar bä i, “/Cä dueerkien kene nyuɔɔnkien bi le nyok ke tiemä.”

¹⁸Guath mi te pälikä kä t̥i̯ th̥in, thile muc ke kuj duirä.

Thiëekne rɔ ke Kuoth

¹⁹Ke kuj εmɔ dämaari, tane ke nath ke wadan rey guath in rel rɔ ke riem Yecu.

²⁰Ce kɔn lep duɔɔp mi pay tuɔk mi tēk, ke geel, min la puɔnyde.

²¹Kä tane ke booth palä in diit min te ruac dhhaar Kuoth ke je.

22Ke kuj t̄iecn̄e r̄o thiäkä ke loç ti thuçok, ken̄e n̄ath mi r̄oŋ, ke loçkon ti ca jakä puoth kä mi jiääk, ken̄e puanykon ti ca lak ke p̄i ti w̄ier w̄ieer.

23Kuane n̄athdan in latne k̄ap a bum a thil guël, ke ȳöö jen ram in ci ruacde lat n̄äät̄he r̄o.

24Kuane dīeer ke r̄o kä luakne r̄o kä nyuothne nhök ken̄e lät ti gow.

25/Cuare maṭdan k̄ëël päl, ceṭke cian̄ in teke th̄aṅ nath, kä cuomne r̄o el̄oŋ ke ȳöö n̄ene je en ȳöö ci c̄aŋ thiak.

26Ke ȳöö mi duerne a n̄acne, ke k̄or kä min cane n̄ac thukä jek, thile muc mi ci duoth ke kuj dueeri.

27Kä thile mi ci duoth ε ni līep dualä ke luk in bi ben ken̄e maac in bi j̄i t̄er Kuoth waŋ.

28Ram mi ci cian̄ nuot̄ Muth̄e toḷ be liw a thil k̄oac loaac ke ruac n̄ëni daŋ r̄ew kie diok.

29Kue t̄oṅ mi jiääk mi te di eno caare mo i ba jek ε ney tin /ca Gat Kuoth luth, kä gucke riem matdä ruac ëë ca ley ni ke ceṭke mi /cie mi goaa, kä kueth Yiëë nhokä Kuoth?

30Ke ȳöö n̄acne ram ëë lar je i, “Cut ε duṅdä, bä je dhil ke cuol.” Kä laare je bä i, “Bi Kuäär ni Kuoth neeke luk.”

31E dual mi diit̄ en ȳöö bi raan pen t̄etdä Kuoth in t̄ek.

32Kä tieme n̄in t̄ëë kon, t̄ëë cia ruut ni rik ti n̄uan ti buom buçom, ke k̄or kä mëë cia thuçok n̄ac.

33Ke th̄aṅ guathni ca ye yak, kä ca ye moc ti b̄ec b̄ëëc n̄hiam nath, kä ke th̄aṅ guathni cia te keel ke ney ti ca cieŋ a jiäk ino.

34Cu loçkun luäk j̄i yieenä gor, kä cia kuäk nyinikun rut ke t̄ëth loaac, ke ȳöö yen puanykun cia je n̄ac en ȳöö t̄aye ke duçor mi goaa ni jen, kä te th̄in ni cian̄.

35Ke kuj em̄o /cuare n̄athdun päl, ke ȳöö t̄ëëke muc mi diit̄.

36Kä yen göre dhieel, ke ȳöö mi wä yen ruac Kuoth laṭ, bia min ca lar ye jek.

37Kä ci ruac Kuoth wee i, “Ke ȳöö not ni guath mi tot, bi ram in b̄ëë ben kä /ce bi j̄äany.

38Kä raandä mi guan̄ cuŋni be t̄ek ke n̄ath, kä ram mi tic r̄o jok, thil tieydä t̄ëth loaac ke je.”

39Kä /ci kon te r̄ey n̄ëni tin t̄iecke r̄o jok, kä ca d̄äk, te kon r̄ey n̄ëni tin teke n̄ath, kä ca k̄än.

Yib 11

Luot nãthã

- ¹Tããme nãth ε thuɔk ke nãaani ti gôrke ì bi ben, kene nãc nãaani ti /ca nen.
- ²Ke thuɔk nãth ε jen jek guãndɔɔɔnikɔn ε ni nhök Kuoth ɔ.
- ³Ke nãth canε je nãc en yöö ca yow cak ke ruac Kuoth, kä inɔ min nëne ne, cakε je ke mi /ca nen.
- ⁴Ke nãth cu E-bel Kuoth thöp muc mi gɔaa ni jen kä muc Këen. Ke jen nɔmɔ cue nhök Kuoth jek ala guãn cuɔni, kä cu Kuoth puɔnyde muckε nhök. Cue liw, kä ke nãthde nɔtde ke mi ruace.
- ⁵Ke nãth cua Ä-nɔk nan nhial a /kenε liãã nen, kä /kãn je jek, ke yöö ci Kuoth ε riw. Tããme a nɔt /kãn je ni nan cua je lat en yöö cε loc Kuoth jakã teth.
- ⁶Kä mi thil raan nãth /cε rɔ dee met luãɔn en yöö be loc Kuoth teth. Ke yöö ram mi gɔɔr yöö dee rɔ thiëk ke Kuoth be je dhil nãth en yöö te Kuoth thɔn, kä käme ney tin gôrke je muc.
- ⁷Ke nãth cu, Nowa ruac Kuoth liɔ ke kuj kä tin bi tuɔk a /kenε ke nen, cue je luɔth kä cue riεy mi diit lat ke kãn jì gɔaale. Kä ke neme cue yow kueth kä cue cuɔɔɔn jek, min bëë ke nãth.

Nãth A-be-ram

- ⁸Ke nãth cu A-be-ram ruac Kuoth liɔ, mëë ca cɔl ì be wã raar cieɔnde wëë guãth mi ba kãm je, kä cue jìεn a kujcε guãth in wëë thɔn.
- ⁹Ke nãth cue cieɔn rey rööł ëë ca lar ì ba kãm je ke guãth mi tɔt, cεtke juɔr, cieɔnε ni rey kemeni cεtke Ay-dhek kene Je-kɔb tëë ci ben kɔɔr, kä cu mëë ci Kuoth ε larke nyuak.
- ¹⁰Kä cu A-be-ram lip ni wec in ci Kuoth ε car kä cε täth.
- ¹¹Ke nãth cu A-be-ram puɔnyde luãɔn jek en yöö be gat dieth, a cãɔnε mëë cε dɔɔn kä Thara ε rol, ke yöö nããthe je en yöö bi Kuoth mëë cε lat tit.
- ¹²Ke kuj εmɔ A-be-ram mi cεtke ram mi ci liw, cua dãp gaat ti nuan ti cεtke kueli nhial kene liet thuɔk bar, ti /ca dee luãɔn ke kuën.
- ¹³Cu ney diaal tɔtɔ liw rey nãthã, kä /kenke mëë ca lar jek, kä cuke ke nen a nan kä cu lockiεn tεeth. Kä cuke je nyoth en yöö ke rööł kä ke jaal wij muɔɔn.
- ¹⁴Kä ney ti ruac inɔ nyuoth ke je en yöö gôrke ni guãth mi la duɔɔdien.
- ¹⁵Kä mi cike rɔl ëë jìeyke thɔn car, kä cεt cike loc jɔk.

16Kä duunde yöö, görke ni rol dɔdien mi goaa ni jen min la ciɛn nhial. Ke kuj emɔ /ci Kuoth pɔc en yöö cɔal ke je ɪ Kuothdien, ke yöö ce wec rialikä ke kujdien.

17Ke n̄ath cua, A-be-ram yɔn, cue Ay-dhek thöp ala muc. Kä ε jen ram ëë ci Kuoth ε lat ruac, cue je nhok bä en yöö be gatde kel kärɔa thöp Kuoth ala muc.

18Cän ni mëë ci Kuoth ε jïök ɪ, “Ke Ay-dhek ba gaat tin cä lar jɪ cɔl ke je.”

19Cue je car en yöö te Kuoth ke luɔn mi dere jiec ni raan lɪth, ke kuj emɔ cue cɛtke mi ca je luɔɔc jɔk.

20Ke n̄ath cu Ay-dhek puɔth mi not nhiam ciöl Je-kɔb kene E-thɔ.

21Ke n̄ath, Je-kɔb mëë lɪwe, cue gaat Jo-thep poth kël këëli, cue rɔ gonj wij kɛstäde ke pal.

22Ke n̄ath, Jo-thep ke thuɔk teekäde, cue ruac lat ke kuj yöth jɪ l-the-rel, kä cue ruac lat ke kuj kunyäde.

D̄ath Muthɛ

23Ke n̄ath, mëë ca Muthɛ dap, cua je tɛɛ ε diëthke ke päth danj diɔk, ke yöö cike je nen en yöö ε gat mi teke maan, kä /kenke dual ke ruac kuɔr ëë ce lat.

24Ke n̄ath, mëë ci Muthɛ dij, cue je lɔk en yöö ba je cɔl ɪ “gat nya Pero”.

25Kä cue nhok ni yöö be cianj jiäk nyuak keel ke nɛɛ Kuoth, kä yöö dere te rɛy nyini tɛthä laaac dueeri ti bi thuɔk.

26Cue je car en yöö goaa ni ciɛn ti jiäk ke kuj Mɛ-thia kä riɔn l-jɛp, ke yöö guice ni muc Kuoth mi be jek.

27Ke n̄ath, cu Muthɛ jɛɛn kä l-jɛp a /kene dual ke n̄ɛny kuɔr, cue cɛtke mi ce Kuoth mi ci jɔc nen kä /kene loc jɔk.

28Ke n̄ath cue mɪth Cɔn Bälä lat, kä cue riem kith, ke yöö Nääk keyni /ce key gan l-the-rel bi näk.

D̄ath bööthni jɪ l-the-rel tin kɔn

29Ke n̄ath cu naath Bar in Tith rɛt cɛtke mi jälke kɔɔtdä, kä cu jɪ l-jɛp mua, mëë cike wee yɔɔnke mi cɛtke enɔ.

30Ke n̄ath cu p̄anyini Je-ri-ko tɛeth ke kɔr kä mëë ca ke wil ni kä bärɔw.

31Ke n̄ath /k̄an Ra-yab ëë la riär näk keel ke nɛy tɛë thil n̄ath ruacni Kuoth, ke yöö ce nɛy tɛë ci wä lɪem nyuɔɔr a goaa.

³²Kä enu mi dɔdien mi bä lat? Ke yöö thile guḗḗth mi bi ruac ke yä ke kuj Gi-don, ke ne Ba-rak, ke Cim-con, ke ne Yip-ta, ke Dee-bid ke ne Tha-muel amäni göök.

³³Kä ke ḡath cuke kuääri puɔt, cuke lǟt ke cuɔɔḡ, kä cuke ti ca lat i ba kam ke jek, kä cuke thuk lonyni gäk,

³⁴Kä cuke mac mi diit yieny, cuke käǟn līth kōor, ken ke nyuaḡ kä cua ke jak kä bum, cuke buɔm elɔḡ kōor, cuke r̄em röli kɔkien joc.

³⁵Ke ḡath cu män neekien ti ci liw jek ke jiēcdien līth. Cu thḗḗḡ nath luɔny e lor lōk, cuke liw rey kä ti b̄ec b̄ēec ke yöö ba jiēc līth mi goaa jek.

³⁶Kä cua thḗḗḡkien yak ke duäc rut, kä cua thḗḗḡkien yian ke ciik kä cua ke naḡ guäth yieenä.

³⁷Cua ke bȫk ke pääm cu mäni liḡḡdien, cua ke ḡuk ni r̄ew, kä cua ke näk ke thep. Cien thḗḗḡ nath köl r̄omni ke ne bȫwni, ala can ti, yake, kä cianke ke a jiäk elɔḡ.

³⁸Kä dīt ni gooydien elɔḡ kä ḡow. Ken jǟl ni ken rey d̄aar r̄ew ke ne wuɔth päǟmni, kä cianke ni ḡot ke ne kɔak pieny.

³⁹Kä ney tīti diaal, ḡacke ke ke ḡathdien, duunde yöö thile ram mi ci min ca lat jek kä ke,

⁴⁰ke yöö ci Kuoth duɔɔr mi goaa ni jen car ke yöö /cake dee jakä ḡow a thil diw duḡ mi thil ni k̄on.

ḡib 12

Guur lǟtni Yecu ti ḡow

¹Ke kuj kä m̄om̄o, ke yöö ca k̄on ḡol e buɔn neēni mi dīt, kuane tin d̄ec ke k̄on woc ke ne jiäk tin ca k̄on k̄ap, kä rieḡne koane min te nhiamdan ke dhieel.

²Kä ḡuecne ni Yecu in la tuk kä pek ḡäthädan, min ci liḡḡ rut w̄ic jiaath ke kuj t̄ethä laac in te nhiamde, kä /ken̄e riek ke duḡ pōcä, kä nyuure kuj cuēec koam Kuoth.

³Car̄e ram in ci nyier jī dueeri rut, ke yöö /cia bi cuuc kä /ci lōkun bi baath.

⁴Kä töör̄un ke duer ḡotde /ken̄e ni cop kä yöö ba riemdun wuɔth piny.

⁵Cia rieet comä tin c̄ool ye gaatke pāl ruēec tin wee i, “Gatdä, /cu luek Kuḡr ni Kuoth car ala mi t̄ot, kä a lōcdu /ci bath, mi ce jī duäc.

⁶Ke yöö la lueek Kuäär ni Kuoth ney tin nh̄oke, kä ḡiice gaat diaal tin la gaatke.”

⁷Ruɔtɔɛ min cuuc ye ke yöö ε guurun duäac ye mo. Kuoth cieŋe ye cɛtke gaatke, ke yöö ε gat in mith mi /ca njic ε guan ɔ?

⁸Kä mi /ca ye njic cɛtke gaat diaal tin kɔŋ, /ci yen dee a gaatke, ke yen gaat läkä.

⁹Kä te kɔn ke guanikon wij muɔɔn ti njiecke kɔn kä luɔthne ke. /Ci bi gɔaa ni yöö banɛ rɔ luar Guan yieyni kɔn, kä banɛ tɛk?

¹⁰Ken guanikon ca kɔn njieec ke guaath mi tɔt cɛtke min görke, kä Kuoth njice kɔn ke yöö banɛ gɔw, ke yöö dɛne gɔɔyɔɛ nyuak.

¹¹Kä täame njic ke thaŋ guathni moce nikon jiaäk laaac a /ci mo a tɛth laaac. Kä ney tin ci luek ke njieec moce ke mal kene cieŋ cuŋi.

¹²Ke kuj emɔ kape tetkun tin luaŋe nhial, kä jake muajkun tin nyuän kä bum,

¹³kä jalɛ ke duɔp mi cuŋ, ke yöö /ci ciɔok mi ŋɔl bi thil luaŋ, kä ba jak ni je kä gɔaa.

Djic kene luik

¹⁴Yɔane je en yöö bia cieŋ ke mal ke ney diaal, ke ciaŋ mi rɛl rɔ, ke yöö thil ram mi bi Kuäär ni Kuoth nene a thil mal.

¹⁵Guɛɛ je en yöö a thil ram mi /ci puɔth Kuoth bi jek, kene yöö be thil kɛc laaac mi bi tuɔk a bi riɛk nööŋ, mi bi ney ti ŋuan jakä jiaäk.

¹⁶Kä a je thil ram mi guan nyuɔɔni mi thil kuoth cɛtke E-thɔ, mää ci guaath dijtdä diëethɔ kɔk ni tuɔk kuŋ kel.

¹⁷Kä njac yen ε, ke kɔre mää gɔɔre yöö be puɔth ditäɔe jek, cua je pɛn je ke yöö /kene guaath mi be rit ni rɔ jek, a cäŋe ni mää ce je gɔr ke mer.

¹⁸Ke yöö /kane ben wij paam mi /ca dee guëer, mi te mac mi bɔl, ke muth, kä guaath jisthä laaac, kene thul,

¹⁹kä tekɛ jɔw kaanjä, kene jɔw ëë jak ney tää ca liŋ kä laŋke je en yöö be thil ruac mi dɔŋ mi ba lat ke.

²⁰Ke yöö /kan ruac in ca latke luaŋ ke ruɔt i, “Cäŋe ni ley ci päŋ emɛ guëero, ba je bök ke pääm a mäni liqa.”

²¹ɛruc, ε dual mi dijt en nää ca nen a cu Muthɛ wee i, “Lathɛ yä ke dual.”

²²Cia ben Pääm Dha-yɔn wec Kuoth in tɛk, jɛn Je-ru-tha-lɛm in te nhial, ke jaak nhial tin /ca dee luaŋ ke kuɛn tin ca rɔ dol ke tɛth laaac.

²³Cia ben matdä keyni gan Kuoth tin ca ciöotkien gɔr cieŋ nhial, cia ben kä Kuoth in la luuk nɛni diaal, ke yiey jɪ cuŋi tin ca jak gɔw a thil diw.

²⁴Kä cia ben kä Yecu min nõõ mat ruac mi pay tuock, amäni ke riem in ca kith min te ni jen ke luãñ a leny riem E-bel.

²⁵Guεε je en yöö /cia ruacde bi lõk en ram ε ruacε. Ke yöö mi /kãñ rɔ leny, mëë cike je lõk en ram mëë ci ke luek wij muõõñ, /canε rɔ bi leny mi lõkne ram in lueek kòn nhial.

²⁶Kä cu jowde piny lath, kä tääme cue je lat j, “Ke nyõakde /ca bi lath ni piny kãrõa be je lath amäni nhial.”

²⁷Rieet tiji “Ke nyõakde”, nyuothke ni wuõc kä min ce lath cεtke min ca cak, ke kuj kä yöö bi min /ca dee luãñ ke lath duoth.

²⁸Ke kuj emõ mi canε ciaan kuäärä mi/ce lath jek, kuanε Kuoth lar tēth laaac ke palan ke je, ke luth kenε dual,

²⁹ke yöö Kuothdan cεtde ke ε mac mi pet nõak.

Yib 13

Lãt mi tēth lõc Kuoth

¹A nhökdun ke rɔ te thìn ni cian.

²/Cuare nyuur nēni ti kuece pãl, ke yöö inõ cu thãñ nath jãak nhial nyuõõr a kuec ken ε.

³Tiemε ney tin te yieenã cεtke mi tãye yieenã ke ke keel. Kä tiemε ney tin cianke a jãk, cεtke mi cianke ye a jãk cεtke ke.

⁴A kuën luõthke ε ney diaal, ε wut kenε ciek luõthke kuëndien agõaa, ke yöö bi Kuoth ney ti riãr kenε dhõõm luk.

⁵Ganε rɔ kä nhök yiõõni, kä a lõckun pek kä min tekε ye, ke yöö ci Kuoth wee j, “Yãñ /cã ye bi met bãny piny.”

⁶Kä enõ dēne je lat ke pek laaacdan j, “Kuäär ni Kuoth ε luãkdã, /cã bi dual. Eñu mi dee raan ε lãt kä yã?”

⁷Tiemε böõthkun tēë lãtke ye ruac Kuoth, care pek teekãdien kä dõape ñãthdien.

⁸Yecu Kritho, pãäre pan, kä pãäre wãle, kä pãäre a thil pek.

⁹A ye /ca both jõõr ke njicni diaal ti gööl ti kuece. Gõaaε en yöö bi buõm laaac jek ke puõth baan, a /ci mõ a guur ñuõtni ke kuj mĩeth, tin /ca ciaan gõõyã dee nõñ ney tin guõõrke ke.

¹⁰Tãne ke yik mi /ci ney tin lãt rēy kemekã te ke cuõõñ ke yöö dee ke mĩth thìn.

¹¹Ke yöö puãny leyni tin ca riemdien nan rēy luaak palã ε böõth palã in diit, ala muc ke kuj ñuõrã, wanke ke jõk wec.

12Kä ino bä cu Yecu ti bęc bęc rut jok wec ke kuj kä yöö be naath ley ke riemde.

13Ke kuj emo kuane wä kä je jok wec, kä ruotne ciaan jiäk cętke męc ce rut.

14Ke yöö en wane me thile kon wec mi bi te thın ni cian, görne ni wec in bi ben.

15Kä ke Yecu, kuane Kuoth thöp muc liakä ni cian, tin la riet thuck nęeni tin cwalk je i Kuäär.

16/Cuare lät kä ti gow päl, kene nyuak ke tin teke ye, ke yöö ken muc tọt tęthke loc Kuoth.

17Luothe bööthkun kä luare rı ke, ke yöö tietke yieykun, ke yöö bike Kuoth lat latdien. Ake latke je ke tęth laaac, a /ci mo a jiäk laaac, ke yöö en nomo thile gowy mi be nöy ye.

18Pale ke kujda, ke yöö nęcko je pany en yöö cako lat ni ti gow, ke yöö görko ni lät cunni guathni diaal.

19Yän lanä ye ke yöö bia pal, ke yöö dee Kuoth yä luoc ye ke pęth.

Riet Puthä

20Tääme a Kuoth malä, męc jiec Kuääran ni Yecu lith, min la yieen deet in dijit, ke riem matdä ruac mi doraar,

21kämme ye ciej gonyi diaal ke yöö dęre ruacde lat, kä dęre min tęeth locde lat reydan ke Yecu Kritho. Kä a liak teke je a thil pek. Inono.

Riet tin jok

22Yän thięcä ye dämaari, en yöö bia ruac comädä lin, ke yöö cä ye goricä a cik.

23Gaae en yöö bia je nac i ca dämandan ni Ti-mo-thi lony yieenä, kä mi węc mal ben bako ye ben guil keel.

24Nęre bööthkun kene ji kaaar Yecu tin ci Kuoth ke ley. Nęrke ye e ney tin bęc kä l-ta-li.

25A puoth Kuoth teke yen diaal.

Jem

Jem 1

1 Ɛ yän Je-meth in la kuany Kuoth, kene Kuääran ni Yecu Kritho. Thiëcä malun, yen döör l-the-rel daṅ wäl wı̄cde rew tēē ca riaw wı̄ muṅṅ.

Ɖaṅh kene pɛl

2 Dämaari, mi te yen ke rik ti ṅuan ti gööl a teth ni lockun,

3 ke yöö ṅac yen ɛ en yöö ṅṅ ṅäthädun nöṅke ye dhjeel.

4 Kä a dhjeel cop pekde ke yöö dee ciaaṅdun keeliw a mi gṅaa mi roṅ, kä thile mi dee te jṅṅr kä ye.

5 Mi tēēke raan kä ye mi dak pɛɛ, a je pal Kuoth in mooc ney diaal ke tet mi lor ke tēth loaac, kä ba je kaṁ ji.

6 Kä duunde yöö thieɛ ke ṅaṅh a thil diw, ke yöö ram mi te diw cɛtde ke muaṅ baar mi jak jı̄cam ɛ kä yṅk ɛ je.

7-8 Ke yöö ram mi cɛtke no cäre kä rɛɛw, kä thile mi ṅoke piny kä ti diaal tin lätdɛ, a je /cɛ car en yöö be duṅṅr jek kä Kuäär ni Yecu.

Can kene riṅṅ

9 A raan ṅäthä mi can Kuoth liak, ke yöö ca ke kap nhial,

10 kä ɛ Krith-cin mi riṅṅ riṅṅ loɔde gṅaa mi ca je luṅc piny, ke yöö ram mi riṅṅ be thuṅk cɛtke gaakni juaacni doaar.

11 Ke yöö la cāṅ a lep ke lēthde kä be juaac waṅ. Kä be gaakni juaacni jakä pen, kä bi gṅoydien thuṅk. Be a jen taṅ raam mi riṅṅ riṅṅ en noṁo bä, jen be riṅṅ guṅaṅh in lätdɛ lätkɛ.

Yṅṅ kene Yṅm

12 Puṅṅh akɛ ram mi ci yṅṅṅ rut, ke yöö mi cɛ yṅṅde luṅṅ, be muc teekä min cɛ lar kaṁ ney tin nṅoakɛ je.

13 A thil ram mi laar je, mi ca je yṅcam i, “Yṅṅ yä Kuoth”, ke yöö /ca Kuoth dee yṅṅ ke jiäk, kä thile ram mi derɛ yṅṅ.

14 Kä duunde yöö la raan a yṅṅanke ɛ tin gṅore kä ba je buath jṅṅr ɛ diṅ loaacde ke nyuṅṅke.

15 Diṅ loaac diethɛ duer, kä mi ci duer piith a cɛ diṅ, duer noṅṅɛ liṅṅ.

16 Dämaari ti nṅoakä, a ye /ca met!

17 Doaani ti gṅw kene muc diaal ti gṅw ɛlṅṅ bäkɛ nhial, ṅunke Guṅ buoyä mi /ci roɔde wany cɛtke tiṅṅ in wany ro.

18Ke çare kärçaade ce kon dijeth ke ruacde min thuɔk, ke yöö bi kon a key neenike tin nham tin ce cak.

Lijen kene lat

19Tietde neme, dämaari ti nhoakä, a ney diaal pëth ke lijn njoani kä ake, /ci pëth ke ruac, kä ake /ci gak ke pëth,

20ke yöö gak ran /ce lät ni cian cuɲni Kuoth.

21Ke kuj emɔ wuɔce ciej nyuɔɔni diaal kene jiaak diaal. Kä nhoake ruac mi ca pieth reyduɔn ke cian mi kɔc kä te luɔɲ ke yöö be tieyduɔn kän.

22Latde min ca lar ye, mi wä lijn ni yen kärça, kaɔɲ yen ni rɔ.

23Ke yöö mi la raan a lijn ni ruac kärça, a /ce je lät, cɛtde ke ram mi guic nhamde rey neenä.

24Ke yöö guice ni rɔɔde, kä ni en guäth in ce jien be taɔ in teke je cu pal ruëc.

25Kä ram mi guic nɲut in thuɔk paɲy nɲut in jak naath kä lor. /Ci wicde bi ruëc, latde ni lätke diaal, kä jen ba je poth rey lätnike.

26Kä mi caar raan en yöö e guɔɲ njäthä, kä /ce thokde yien, meɛtde ni rɔ. En cian njäthäde thile je luɔt.

27Cian njäthä min goaa paɲy kä /kaɲ nyon nham Kuoth in la Guɔɔra e neme, e yöö bi tit ni gaat ti rëtni kene män jɔkni rey riknikien, kene yöö bia rɔ gaɲ a thil mëny kä yɔw e jiaäk eme.

Jem 2

Luek ke lijny nath

1Dämaari, cɛtke ji njäthä rey Kuɔran in buɔy ni Yecu Kritho, /cuare je car en yöö tēeke ram mi goaa ni jen kä ram in dɔɲ.

2Ke yöö, mi tēe wut mi teke ciik yietni ti daɔɔni kene bieyni ti goɔw mi ci ben doläduɔn, kä ci wut mi can mi teke bieyni ti ci loth ben bä,

3kä mi bia luɔth ni wut in teke bieyni ti goɔw, a wä yen i, “Ke puɔny kɔɔcdu, nyuuri wij kɔam eme,” kä jioke ram in can i, “Cuɲni wine mi,” kie “Nyuuri piny ciöknikä.”

4Kä /ken yen rɔ ku thuɲ koc kamnikun, kä ci yen a kuɔr luɔk ti carke ni ti jiaak?

5Yen, dämaari ti nhoakä, lijne je. /Ken Kuoth ney ti can wij muɔɔn eme mek ke yöö bike riɔɲ ke nɔth, kä bike a dieel kuäärä min ci Kuoth e lar i be kam ney tin nhoake je?

6/Ken yen can luɔth! /Cike ken ney tin riɔɲ riɔɔɲ ken tin cianke ye a jiaak? Kä /cike ken tin yɔɔcke ye luɔkni tɔ?

7/Cike ken ney tin kuethke ciot in goaa min coalke ni ye?

8Mi kape cian nujt kuar keeliw ke thupk latde ni gooy, cetke min ca gor i, "Bi guan thieekadu nhok, cetke min nhoki roodu."

9Mi nyuothε je en yoo koc yen naath, lat yen ni duer, ka bi nujt ye lat en yoo lapε ji dueeri.

10Ke yoo ram mi kaap nujt keeliw, ka be teke kel mi be yar, ce nujt tol keeliw.

11Ka ε jen ram min ci je lar i, "/Cu dhom," ce je lar ba i, "/Cu raan nak." Mi /keni dhom, ka ci raan nak, ci jin a guan duira mi ci nujt tol.

12Ruace, ka latde cetke ney ti ba luk ke cian nujt in jak naath ka lor.

13Ke yoo bi luk thil koac laac ke kuj raam mi /ken koac laac nyoth, ka koac laac tiame luk piny.

Nath kene lat

14Damaari, bi gooyde a nu, mi laar raan ε i teeke nath ka thile je lat? Dee nath emo je kan?

15Mi tee damuor kie nyimuor mi te juutda ka dak miethde min came ni cian,

16ka bi ram kel ka ye ke jiock i, "Wer ke mal, kum ro ka rian ro," ka /kan je moc njaani ke kuj puany, bi gooyde a nu?

17Ka eno nath karoade mi thil lat ce liw.

18Ka bi ram kel wee i, "Jin tij ke nath, ka taa ke lat." Nyuthni ya nathdu a /ci latku te thin, ka ba ji nyuoth nathda ke latka.

19Mi naathi je en yoo Kuoth ε kel, ci lat agoaa. A canje ni kuth tin jiaak naath ken ε, ka lathε ke ke dual.

20Jin djar emε, goori je en yoo ba ji nyuoth yoo nath mi thil lat ε ban?

21/Ken A-be-ram in la guandondan cuon jek ke kuj latni, mee ce gatde ni Ay-dhek kam Kuoth wii yika ala muc.

22Neni je ba en yoo ci nath lat elon kene latke keel, ka cu nath cu a thupk ke lat.

23Ka naci je en yoo cu ruac Kuoth in ca gor a thupk, min wee i, "Ci A-be-ram Kuoth nath, ka cua je nhok ka je ala cian cunni," ka cua je col i, "maath Kuoth".

24Nene je en yoo jek raan cuon ke kuj latni a /ci mo a ke kuj nathä kara.

25Ka eno ba, /ken Ra-yab min la ciek mi riar cuon jek ke kuj latnike, mee ce jaaak nyuor cienje, ka cue ke jakä wä ke duor mi don?

²⁶Ke yöö en nōmō cētde ke puṛny mi thil yiëë mi ci liw, ino ḡath mi thil lät ε mi ci liw bä.

Jem 3

Guṛk lëp

¹Dämaari, a ney ti ḡuan kä ye /ci a ḡieec, ke yöö ḡace je en yöö ba kōn ney tin ḡieeckε naath luk a bum elḡḡ.

²Ke yöö kōn diaal laṛne duer ti ḡuan. Ke yöö ney diaal tin /ca duer lät rey ruacdien ke ken ney ti ḡōaa a thil diw, kä teke ke luḡḡ ke yiën puḡnydien keeliw.

³Mi laṛhne ḡäk yiethä thukni jjoḡkni tuṛruṛk ke yöö bike kōn luṛth, riṛkōn puḡnykien bä.

⁴Kie ḡuece murkübni, a cāḡ ni min diṛtke elḡḡ, la loake ke ε jjoam ti buṛm buṛm, kä ḡotke rietke ke ε riṛtni ti toatni, ḡuäth o ḡoṛ geer ε mō ke loḡde.

⁵Kä eno bä kä lëp jen ε cuṛḡ puḡny mi tot, kä liake ro ke ti diṛ. Kua rup mi diṛ idi kua waḡ ε mac mi tot ε!

⁶Cēt lëp ran ke mac. Lëp ca laṛh rey cuḡni puḡḡnydan ala roḡ nyuṛōni, jen jake puṛny keeliw kä bi teke nyuṛōn, jake cianḡ ran mi ḡōaa keeliw kä waḡε, kä waḡε je ke mac mi bä ni jōckni.

⁷Dëë ley diaal, kene diit diaal, ke muṛol pieny kene rec yiëër diaal jakä muṛol, kä cake muṛol ε raan.

⁸Kä thile ram mi dee lëp muṛol, ε ḡuḡḡ jjäkni mi /ci cuc, kä ce thiḡḡḡ ke luen lieth.

⁹Kä ke lëp liakne Kuäär ni Yecu kene ḡuḡḡ in te nhial, kä lamne naath tin ca cak ke cät Kuṛth.

¹⁰Kä ke jen thok o kel o bä puṛth kene lam raar thḡḡ. Dämaari, /ce ro lot ino.

¹¹Dee piṛ ti ḡōw kene ti wac waac loḡny raar jiew o kel o?

¹²Dee jiath ḡḡḡḡ kuer ke dey O-lipä, dämaari, kie dee buṛc kuer ke dey ḡḡḡḡ? ḡruc, /ci piṛ ti wac waac ro dee loc ni piṛ ti ḡōw.

Pel mi bä nhial

¹³ḡḡa mi pel mi jek luṛt ḡḡaani reyduḡ? Nyuṛthe je rey teekädun in ḡōaa en yöö lätkun laṛtde ke ke ḡōṛy rey pelä.

¹⁴Kä mi taḡε ke tieel nyḡri kene dääk nath rey loḡnikun, /cuare ro liak thḡḡ, kä /cuare min la thuṛk yär.

¹⁵Pel εme /cie pel mi bä nhial, ε pel pieny, mi /ci mō a duḡ yiiekä, kä ε duḡ ḡuḡḡ jjäkni.

16Ke yöö guḗḗth in te tiēl th̄in kenē dääk nath be teke nyuḗḗn kam nath kenē lät j̄iäkni diaal.

17Kä p̄el in bēē nhial ε mi wic wic ke nhiam, kä tēēke mal bā, gḗaaε, kä liḗe lūik, kä c̄e th̄iaḗḗ ke kḗac laaac kenē lät ti gḗw, kä th̄ile je lieny kie m̄eet.

18Teke gḗy cun̄ni ti ba jek ε rēec tēē ci p̄ieth ke mal.

Jem 4

Määth ke ḗḗw

1ḗḗu mi nḗḗ kḗori, kä ḗḗu mi nḗḗ gak gaakni kamnikun? /Cike nḗḗḗ d̄it loḗnikun ke ḗḗaani tin nyieeny r̄eydun?

2Gḗor yen ḗḗaani, kä th̄ile ke kä ye, inḗ näk yen naath. Kä gḗor yen ḗḗaani, kä /cia ke jek, inḗ gak yen, kä lat yen ni kḗori. Th̄ile min gḗor yen ε, ke yöö /ken yen Kuoth th̄iec.

3Th̄iēcē ḗḗaani kä /cia ke jek, ke yöö th̄iec yen ke duer, th̄iec yen ni tin tēthke loḗkun.

4Yen n̄ey tin /ca ḗḗth! /Ci yen ε ḗḗc en yöö maar ke ḗḗw lotd̄e ni yöö t̄eri ke Kuoth? Ke kuj̄ emḗ ram mi gḗor yöö ba määth ḗḗaa, jake ni rḗod̄e kä guḗḗn t̄er ke Kuoth.

5Kä care je en yöö ε baḗ en min ca gḗr r̄ey ruaacni Kuoth j̄, “J̄en yiēē in ci Kuoth ε jakä cieḗ r̄eydan gḗor̄e je bi kḗn a n̄eεke k̄arḗa?”

6Kä Kuoth c̄e kḗn moc ke puḗth min d̄it, ke kuj̄ emḗ c̄ue wee j̄, “Loḗ Kuoth n̄ey ti liake rḗ, kä duund̄e yöö c̄e puḗth kam̄ n̄ey ti muḗl muḗḗl.”

7Ke kuj̄ emḗ luḗre rḗ Kuoth. Kä cuḗḗe a bum ke guḗḗn j̄iäkni, kä be rḗ bar kä ye.

8Th̄iēēke rḗ kä Kuoth, kä j̄en be rḗ th̄iēēk ke ye. Lake tetkun, yen j̄i dueeri, kä jake loḗkun kä gḗw, yen n̄ey ti c̄ar kä r̄eew.

9A loḗkun j̄iath kä p̄are kä rḗtd̄e. A tokdun la p̄arun, kä ε tēth laaacdun la bath laaacdun.

10Jake rḗ kä maḗ maḗḗ nhiam Kuḗr, kä be ye kap nhial.

Lūik ke kuj̄ luḗk Krith-cinā

11Dāmaari kie be je luk r̄ey Kritho, /cuare rḗ lat j̄ḗḗr kamnikun. Ram mi wā mi j̄iäak lat ke kuj̄ raadḗdien, c̄e ruac a j̄iäk ke ḗut kä c̄e je luk. Kä duund̄e yöö mi ci ḗut luk, cie j̄in läät ḗutd̄ä, ε j̄in luukd̄e.

12Tēēke ram kel mi la guḗḗn ḗuḗtni kä guḗḗn luḗk. ε j̄en en in teke luḗḗ ke kan nath kie d̄äk nath. Kä ε j̄in ḗa mḗ deri guḗḗn th̄ieekädu luk ḗ?

Lujk ke kuj liakä

¹³Bia täämε, yen ney tin larkε je j, “En wale kie iruun banε wä ciej εme kie ciej εmi, kä banε te thjn ke ruon kel, banε njaani wä kɔak kä banε yiow jek.”

¹⁴Kä notde kujc yen min bi tuɔok iruun. Tëkdun enu? Cεt yen ke rur min la jɔc ke guəath mi tɔt kä be cu riaw.

¹⁵Kä min dee yen ε lar dee yen wee j, “Mi nhɔk Kuäär ε, dɔŋ banε tëk banε neme kie ni mi wä lat.”

¹⁶Ke taadun εmɔ lat yen ni liakdun kärɔ. En liak εmɔ keeliw ε mi jiääk.

¹⁷Inɔ ram mi nɔc yöö dere cuɔɔŋ lat, kä /cε je bi lat, ε duer kä je.

Jem 5

Luek ke kuj raam mi riän riän

¹Bia täämε, yen ney tin riän riän, rɔtde kä wieε ε ke kuj rikni tin bä kä ye.

²Ci riändun nuɔɔr, kä ca bieynikun cam ε dieεr.

³Ci daapdun kene ciekdun in bɔr keeth, kä bi këthdien εmɔ a nyuuth ke kujdun, kä be puanykun cam cεtke mi ca wan ke mac. Cia riändun dol ke kuj nini gutdä.

⁴Nëne je, kök laatni tëë ci lät rey kaaknikun /ken yenke kamke wieεε, kä wieε laatni tɔtɔ ca lij ε Kuäär in la Ruey Yɔaa.

⁵Cia ciej wij muɔɔn ke tjel kene tëth laac mi dijt. Cia rɔ cuay ke cän jɔtdä.

⁶Cia guan cuŋni kuëth liŋ, kä ci yen ε näk, kä /kene ye thak jɔk.

Ljep bitdä kene pal

⁷Ke kuj εmɔ, dämaari, ljepε ke biet amäni cän in bi ben ke Kuäär ni Yecu. Nënë je, liip piith kakä ciek beel tin cε pith muun, be ke lip bitdä, amäni mi ci nhiaal in jɔl kene nhiaal in jɔak dëm.

⁸Amäni yen bä, ljepε bitdä, buɔmε lockun, ke yöö ci ben Kuar ni Yecu thiak.

⁹/Cuare rɔ gɔny kamnikun dämaari ke yöö /ca ye bi luk. Nënë je, te Kuäär luɔk cuŋä thok thiek.

¹⁰Care göök Kuoth tëë wal dämaari tëë ci ruac ke ciöt Kuar ni Kuoth ala nyuuth ke ruɔt kä ti bëc bëëc kene ljep bitdä.

¹¹ε puc cɔɔl kɔn ke j ti ca poth ken ney tin teke dhjeel. Cia dhjeel l-yob lij, kä cia cap Kuar ni Kuoth nen, en yöö Kuäär gɔaaε kä kɔc loɔde.

12 Kä min te wii kä tii diaal, dämaari, /cuare ro yac ke nhial, kie wic muɔɔn kie ke mi dɔɔien. Kä duunde yöö ε “Ŷɔɔndun” la “Ŷɔɔn”, kä a “Ĕëydun” la “Ĕëy”, ke yöö dɔɔn /ca ye dee kueth ke luk.

Pal nãthã

13 Tëëke ram kel kä ye mi teke riək? A je pal. Tëëke ram mi teth lɔcde? A je ket diit puɔnyã.

14 Tëëke raan reyɔun mi ce moc ke juey? A je cɔɔl elɔeri, kä ake pal ke kuide, kä a je yierke ke yieer ke ciöt Kuar ni Yecu.

15 Bi pal nãthã puɔny raam in teke juey jakã gɔaa, kä bi Kuäär ni Yecu je jiec. Kä be ram mi ci dueer lat pãlikã.

16 Ke kuj εmɔ a ramɔ lär ramɔ dueerke, kä a ramɔ ke kuj raamɔ, ke yöö dee puanykun gɔw. Pal guan cunni bumε kä lãtde.

17 E-li-yaa ε raan cet taade ke taadan. Cue pal ke lɔcde keeliw ke yöö /ci nhiaal bi dëm, kä /ken nhiaal dëm ke run dan diɔk wicde pãth dan bãkel.

18 Kä cue ro nyɔk ke pal, kä cu puar ro lep cue dëm, kä cu mun deyke kuir.

19 Dämaari, mi tëëke ram kel kä ye mi ci ro ciac raar kä thuɔk, kä ca je ε luɔɔc jɔk ram kel,

20 nãce je εn yöö ram mi ci guan duiã luɔc jɔk bathã be tiey raam in ci duer kãn liith, kä be pãl dueer ti nuan nööñ.

1 Pit

1 Pit 1

¹Ɛ Ƴän Pi-tɔr in la jak Yecu Kritho, Ƴɔrärä ye waregak eme yen ney tin la pëëc kä Pɔn-täth, kene Gä-lëë-cia, ke Ka-pa-do-cia, kene E-cia, ke Bi-thi-nia.

²Ke yen ney ti ca mek cɛtkɛ çar Kuoth in la Guaar in te nhial, kä ca ye jakä ney ti Ƴow ke Yiëë Kuoth ke Ƴöö ba Yecu Kritho luoth kä bake ley ke riemdɛ. A puoth kene mal mi djiit te keel ke ye.

Ɖath mi tɛk ke mi bi ben

³A liak teke Kuoth in la Guan Kuaran ni Yecu Kritho! Ke kɔac laacde min djiit ca kon nyok ke dieth ke nath mi tɛk pany ke jiëc Yecu Kritho liith.

⁴Kä en tääme nathne puth tin teke Kuoth ke kuj nɛnikɛ. Ken puth ɛ tɔ ci Kuoth ke tɔw ke kujdun nhial guäth in /cike bi keeth kä /cike bi jiäak kä /ci Ƴooydien bi jiäak thɪn.

⁵Ca ye Ƴan ɛ buom Kuoth ke kuj nathadun amäni mi ca kan nyoth ke guath guudä Ƴaa.

⁶En neme be lockun jakä teth, a cän en tääme ke guath mi tot bi yen rik ti gööl rut.

⁷Kä luot rikni ɛ Ƴöö be thuok nathadun nac, min Ƴaa ni jen kä daap in la däk mi ca je Ƴon ke mac. Ɖathdun be yen nöj liak kene wuot ke luth mi wa Yecu Kritho nyoth.

⁸Cän ni min /ken yen ɛ nen, nhok yen ɛ. Kä a cän ni min /ken ye je nen en tääme, nath yen ɛ, kä teth loodun ke je elon ke teth mi /cia dee met luän ke lat.

⁹Ke kuj emo jek yen ni kan yieynikun min la luot nathadun.

¹⁰Ci göök ɛ Ƴor aƳaa kä cike je Ƴon en Ƴöö bike duor nac ke kuj känä neme. Kä cuke ruac Ƴokä lat ke kuj puthä min kamke ye.

¹¹Kä cuke je Ƴor i ba je nac en Ƴöö ɛ ney bi guath ben o, kä be ben idi. Ɛ jen guath in bi Yiëë Kritho in te reydien ɛ nyuothke, min lat rik tin bi Kritho ke rut, kene buay in bi ben kä je.

¹²Ca je nyuoth göök tɔtɔ en Ƴöö lätkɛ ke kujdun a /ci mo a kujdien. Cakɛ nyuoth njaani tin ca lar ye tääme ɛ ken ney tin latke ye thuk ti Ƴow ke Yiëë in Ƴaa in Rel Rɔ, min ca jak ni nhial. Ke ken njaani tin Ƴoor jaak nhial Ƴöö bike ke nen.

Col rey teekä mi Rel Rɔ

¹³Ke kuj emo rialɛ çarun ikä ke kuj lat, kä a wɪdun te jinä. Lathe nathdun keeliw kä puoth in ba nöön ɛ Yecu Kritho mi wëë wä jɔc.

14 Cɛ̄tde ke gaat ti tekε luth, /cuare tɛkdun ɛ jakä lɔ̄tkε ε d̄īt lɔ̄aac nyuɔ̄ɔnikun ɛ̄ɛ wal mɛ̄ɛ n̄uɔ̄tde a kuj̄c yen n̄ɔ̄ak.

15 Gɔ̄aa ni jɛn ɛn ȳö bi yen a n̄ey ti rɛl gɔ̄ɔydun rɔ̄ rɛy lät̄nikun diaal, cɛ̄tkε min Kuoth in cɔ̄ɔl yɛ rɛl gɔ̄ɔyde rɔ̄.

16 Kä ca jɛ gɔ̄r rɛy buɔ̄k ī, “A gɔ̄ɔydun rɔ̄ rɛl ke ȳö rɛl gɔ̄ɔydä rɔ̄.”

17 Kä mi cɔ̄l yen ε ala Guurun, ɛn ram in luk n̄ey diaal a p̄äär ke pek lät̄nikien p̄any, ciāɛ rɔ̄ ke dual ke gūāath ε lape r̄ööl w̄īi muɔ̄ɔn ε.

18 D̄ace jɛ ɛn ȳö ca yɛ luɛl kä ciāān nyuɔ̄ɔni mɛ̄ɛ cia jek kä guurdɔ̄ɔn̄nikun, /ca yɛ luɛl ke ti d̄äk cɛ̄tkε ciɛk in bɔ̄r ke d̄āp.

19 Kä duunde ȳö ca yɛ luɛl ke riem Kritho mi gɔ̄aa mi cɛ̄tkε riem ruath d̄ɛ̄l rɔ̄m̄ä mi thil m̄ɛ̄ny kie gūar.

20 Jɛn ca jɛ mɛk ε Kuoth a /k̄an ȳow ni cak, kä duunde ȳö ca jɛ nyoth ke gūāath ε jɔ̄ak ɛmε ke kuj̄dun.

21 Ke jɛ t̄ayɛ ke n̄ath ke Kuoth, mi ci jɛ j̄iɛc l̄īth, kä cue jɛ k̄am buay, ke ȳö bi n̄athdun kɛnɛ n̄athdun ke ti bi ben te kä Kuoth.

22 Täämε ke kuj̄ luthädun ke thuɔ̄k cia tieydun jakä wic wic, a cia tekε nhök mi thuɔ̄k ke d̄amuɔ̄rikun tin Krith-cini. Inɔ̄ nhɔ̄ake rɔ̄ ɛlɔ̄n ke lɔ̄cdun kɛɛliw.

23 Kä ca yɛ nyɔ̄k ke d̄ap, kä jɛn t̄ɛk ɛmɔ̄ /cɛ b̄ä kä mi bi l̄iw, duunde ȳö b̄ɛ̄ kä mi /ci bi l̄iw. B̄ɛ̄ kä ruac Kuoth in t̄ɛk.

24 Ci ruac Kuoth wee ī, “Cɛ̄t n̄ey diaal ke juaac, kä cɛ̄t wuɔ̄t nath ke gaakni juaacni. Juaac la rɔ̄lke, kä la pɛn gaaknikien,

25 kä ruac Kuoth t̄ɛ̄ th̄īn a thil pek.” Ruac ɛmɔ̄ ε jɛn thok in gɔ̄aa min ca l̄at yɛ.

1 Pit 2

Päm in t̄ɛk kɛnɛ dɔ̄r in rɛl rɔ̄

1 Wuɔ̄cε rɔ̄ kä j̄īäk diaal, kä kac kɛɛliw, kɛnɛ m̄ɛɛt kɛɛliw, ke tiɛɛl kɛnɛ guer.

2 Cɛ̄tkε gaat ti ruɔ̄ri tin ḡörke ni cak ti w̄iɛc w̄iɛc, kä yen b̄ä ḡörε ni n̄j̄ic yieekä mi wic wic. Ke jɛn duɔ̄ɔp ɛmɔ̄ bia cu rɛy k̄änä,

3 mi cia jɛ n̄ac kä cia jɛ n̄ɛn ɛn ȳö Kuäär ni Kuoth gɔ̄aaε.

4 Bia kä Kuäär, jɛn päm teekä min ca lɔ̄k ε naath, kä duunde ȳö ca jɛ mɛk ε Kuoth, kä jɛn t̄ɛ̄ luɔ̄t mi d̄īit.

5 Kä yen pūanykun cɛ̄t yen ke päm in t̄ɛk a yɛ t̄athkε ala duel yieekä, ke ȳö bi yen a bööth palä ti ḡow ti r̄ɛlke rɔ̄, ke ȳö bia muc yieekä ti nhɔ̄ake thöp Kuoth ke Yecu Kritho.

⁶Ke yöö ca je gɔr rey ruaacni Kuoth i, “Nëne je, ɣän kuënjä pǟm rey Dha-yɔn, min la pǟm gɔntɔtdä mi ca mək, mi teke luot mi diit, Kä ram ɔ wä je njäth ɔ, /ca je bi jakä pɔc.”

⁷Ke kujidun, yen ney tin njäth, jen ε min gɔaa mi teke luot. Kä duunde yöö ke kuj neeni tin /ca je njäth, “Päm in ca lɔk ε taath duëli, ε jen pǟm in ci ben a pǟm gɔntɔtdä duëel.”

⁸Kä, “E jen pǟm in jak naath kä kɔathke kɔaathikä, ε jen pǟm in jak naath kä teth.” Kɔathke kɔaathikä ke yöö /kən ruaacni Kuoth luoth, cɛtke min ca latke i bi ken ε lat.

⁹Yen lapε thok duëel mi ca mək, ti bööth palä, mi la dɔr mi rɛl rɔ, nεε Kuoth ti rɛε, ke yöö dee yen lätkε tin buɔm buɔɔm lat jen ram min cɔl ye raar rey muoth, cɔle ye rey buɔyädε min gɔaa.

¹⁰Mëëdan /ci yen a dɔr, kä duunde yöö en täämε ke yen nεε Kuoth. Kä mëëdan /kənε kɔac laacde jek, kä duunde yöö en täämε ci yen kɔac laac jek.

Tëkni cɛtke läät Kuoth

¹¹Nhöökä, ɣän lanjä yen tin cɛtke rööl kene jaal ti ci jien roolien en yöö /ci lɔckun bi diit ke nyin jäkni puany tin tērke kɔr ke tieydun.

¹²Ciënjε agɔaa rey Juri, ke yöö mi dee ke ye lat jɔɔr i lapε ji nyuɔɔni, biek lätkun tin gɔw nen kä biek Kuoth liak ke cän in bε ɣɔw ben guil.

¹³Ke kuj Kuar ni Yecu nhɔake ruaacni neeni diaal tin ruackε ye nhɔake ruc kuar in diit ni jen kä ti diaal,

¹⁴kie ruëc tin cε jak ke yöö ba ji dueeri ben duac, kä ba ney ti latke cuɔ ben liak.

¹⁵Ke yöö gɔɔr Kuoth je en yöö ba ruac dɔari ti kuecke njak jak kä bit ke lätni cuɔni.

¹⁶Ciënjε ala ney ti lɔr kä /cuare lɔarun jak kä lätkε ti jäk, kä duunde yöö ciënjε cɛtke kuaany Kuoth.

¹⁷Luothε ney diaal. Nhɔake dämɔɔri tin la ji njäthä. Duale ke Kuoth. Luothε kuäär in diit.

Nyuuth cucä Kritho

¹⁸Kuaany, luare rɔ kuarkun ke luth mi diit elɔɔ, a /ci mɔ a kuar tin gɔw tin kɔc lɔckien kärɔ, amäni kuar tin ruac a jäk.

¹⁹En nɔmɔ ba cuɔɔɔn kä ji mi rut raan ti bęc bëc ke yöö tiime Kuoth, a cän cuce ke mi thil luot.

20Ke yöö mi ruutdi duäc ke yöö ci duer lat, ε luot ηukä ci jek ɔ? Kä duunde yöö mi lǟt yen ni cuη, kä cia cuuc ke kuj̄de, ε min gɔaa elɔη nhiam Kuoth.

21Ca ye cɔl ke kuj̄ kä memε, ke yöö ci Kritho cuuc ke kuj̄dun, kä ce ye bany nyuuth ke yöö bia guɔɔr ni ciöke.

22“Thile duer mi ce lat, kä thile ruac kacä mi ca met jek thokde.”

23Mëë ca je kueth /kene naath luɔc kueth. Kä mëë ca je yak, /kene naath dhiät, kä duunde yöö cue ηäth ni Kuoth in la luk ke cuη.

24Jen puɔnyde ce dueerkɔn kap, ke puɔnyde mëë ca puat jiaath, ke yöö be kɔn lony a lor dueeri, kä banε tēk ke cianη cuηni. Ca ye jakä gow ke buɔɔtkε.

25Ke yöö mëëdan ci yen bath dup cεtkε rɔɔm. Kä duunde yöö en täämε cia lony ni kä yieen deet kä gään̄ tieynikun.

1 Pit 3

Män kene cɔw

1Ke jen duɔɔp emɔ män, luare rɔ cɔwkun, a cän̄ thile thaaηkien luth ke ruac Kuoth. Ke yöö dɔη ba lockien rit ε ciεη määnkien a thil ruac,

2mi wäke cianη luthädun ke Kuoth kene cianη yupä puaaηydundun wä nen.

3/Cuare maandun jakä gɔaa raar ke tak̄ m̄iemkun kie p̄iek puany ke daap, kie ke läth bieyni dap̄ daap̄.

4Kä a maandun te rεc loɔcnikun. Kä a je la gɔɔy mi kɔc kene yiëë mi bit, min teke luot mi dijt̄ nhiam Kuoth.

5Ke jen duɔɔp emɔ, mëëdan cu män tin rēlke rɔ tin ci ηathdien lāth kä Kuoth rɔ pik ke maan ruac cɔɔnikien nhok.

6ε jen taǟ ëë teke Thara mëë cue A-be-ram luɔth a cɔle je j̄, “Kuäärä.” Ke yen nyieeke pany, mi lǟt yen ni cuɔɔη, kä thile mi dual yen ke je.

7Ke jen duɔɔp emɔ yen wutni, ciēηε keel ke mänkun ke ηäc mi gɔaa en yöö ke ney ti kɔc. Cianε ke luthä, ke yöö nyuake puɔth teekä Kuoth keel ke ke. Latde nomɔ ke yöö thile mi bi palun gan̄.

Cuɔc ke kuj̄ lätni kä mi gɔaa

8Ke jɔakde bi yen diaal teke mat rεy yieekä, kene cār kel, kä nhoake rɔ ala j̄i ciēη ke loɔc ti kɔc kene cār ti muaj̄ muaj̄.

9/Cuare mi jiääk col ke mi jiääk, kie kueth ke kueth, kä duunde yöö cuɔle naath ni mi gɔaa. Ke yöö ca ye cɔl ke jen nεmε, ke yöö dee yen puɔth jek.

10Kä ca je gɔr j̄, “Ram mi gɔɔr yöö bi loɔde tεeth ke tēk, kä gɔɔre yöö be teke n̄in ti gow, a je tiit lepde kä ruac mi jiääk, kä a je gan̄ thokde kä lat kaacni.

- 11A rɔ rɪjɪtde kã jɪãk, kã a jɛ lãt cuŋ. A jɛ gɔɔr mal, kã a jɛ dɔtde læɛ.
- 12Kɛ yöö wan Kuar ni Kuoth guɛɛɛ ni jɪ cuŋni, kã la jɪthkɛ a læɛ kɛ yöö bɛ paliɛn liŋ. Kã duunde yöö gak Kuar ni Kuoth kɛ nɛy tin lætkɛ jɪãk.”
- 13Täämɛ, ɛŋa mi bi yɛ lãt kã mi jɪãk mi gɔrɛ ni lãtni kã mi gɔaa?
- 14A cãŋɛ mi cuc yɛn kɛ lãtnidun kɛ ciaaŋ cuŋni, ba yɛ poth. /Cuare dual kɛ min dual kɛ kɛ, kã /cuare diɛɛr.
- 15Kã duunde yöö luɔthɛ Kritho ala Kuäär ni Yecu rɛy loɔnikun. Ni ciaŋ rialɛ rɔ ikã kɛ yöö bia tekɛ mi luc yɛn ɛ ram mi thieɛc yɛ kɛ ŋãth in tekɛ yɛ,
- 16kã latde jɛ kɛ loɔ mi gɔaa mi tekɛ luth mi dɪjɪt. Jakɛ cãr loɔnikun kã buɔy, kɛ yöö mi cãŋ ca yɛ kuɛth, bikɛ pɔc kɛn nɛy tin ci ruac a jɪãk kɛ kuɪ teekãdun mi gɔaa rɛy Kritho.
- 17Mi gɔɔr Kuoth ɛ ɛn yöö bia cuuc, gɔaa ni yöö bia cuuc kɛ lãtni kã mi gɔaa, kã yöö bia cuuc kɛ lãtni kã mi jɪãk.
- 18Kɛ yöö ci Kritho cuuc bã kɛ duɛr ni kã kɛɛl kɛ nɛɛni diaal, ɛn ram mi guãŋ cuŋni cɛ cuuc kɛ kuɪ nɛɛni ti thil cuŋ, kɛ yöö bɛ yɛ naŋ nhiam Kuoth. Cua puɔnyde nãk, kã cua jɛ jakã tɛk kɛ yiɛɛ.
- 19Kã kɛ tããde thɪŋ kɛ yiɛɛde cuɛ wã kɛ yöö bɛ ruac Kuoth wã læt yiey tin tɛ guãth yieɛnã.
- 20Kɛ yiey nɛɛni tɛɛ /kãŋ Kuoth luɔth mɛɛdan, mɛɛ tɛɛ liɓã bitdã kɛ nɪn tɛɛ lãt Nowa murkãbde in dɪjɪt. Rɛy murkãbã cu nɛy ti tɔt ti pekdiɛn nɛy dãŋ bãdãk kã rɔ, cukɛ kããn thɪŋ kɛ piw.
- 21Kɛn piw tɔtɔ kɛ nyuuth læk nãth in ci yɛ kãn täämɛ. Kã /ciɛ lak nitdã raar puɔnydun, duunde yöö ɛ ruac mi ca lær Kuoth kɛ loɔ ti gɔw min ci yɛ kãn kɛ jɪɛc Yecu Kritho liɪth.
- 22Jɛn cɛ wã nhial a nyuure cueɛc Kuoth a ruaacɛ jããk nhial, kɛnɛ kuar nhial diaal kɛnɛ bum.

1 Pit 4

Yuɔɔp puthã Kuoth

- 1Kɛ kuɪ ɛmɔ mɛɛ ci Kritho ti bɛc bɛɛc rut kɛ puɔnyde, amãni yɛn bã buɔmɛ rɔ, kɛ cãr mi cɛtkɛ cãrɛ, kɛ yöö ram mi ci bɛc bɛɛc rut kɛ puɔnyde /ci dueer læ ŋot thɪŋ.
- 2Kã ɛn täämɛ a wã nhiam bi thããŋ teekãdu wij muɔɔŋ thuk kɛ cãr Kuoth, a /ci mɔ a min gɔɔr raan ɛ.

³Ci yen guāath mi rōŋ thuk ke lätni kä ti nhök Jur lätdien, ci yen tēkdun thuk ke cian leerä, kene lät jäkni, ke yōŋ kōaŋni, kene ŋar baan, ke lok, ke pal kuthni guäyŋi.

⁴Cike gaac ke yōö /ken yen rō mat ke täame rey ciēŋä yäämädien, kä ino kuēthke ye.

⁵Kä duunde yōö bike pek lätnikien kuēn ram min ci rō rialikä ke yōö be ney tin tēk kene ney tin ci lijw luk.

⁶Œ jen min ca thuk ti gow lat ney tin ci lijw bä ke je, ke yōö cāŋ ca puanykien luk cētke min ca ney diaal luk, dōŋ bike ciej ke yiēē cētke Kuoth.

Yuop mucni Kuoth agaa

⁷Ci guut ŋaani diaal thiak, ke kuj emō a wuothkun yōöŋ, kä ruotde rō ke kuj palikun.

⁸Kä min dij ni jen kä ti diaal nhōake rō ke nhök mi thuok, ke yōö nhök kume dueer ti ŋuan piny.

⁹Nyuōōre rō agaa, a thil ŋaāŋ.

¹⁰Cētde ke yuop mucni Kuoth ti gööl, luake rō kamnikun ram o ke muc in ce jek.

¹¹Ram mi ruac, a je ruac cētke ram mi lat ni ruac Kuoth. Kä ram mi lät naath ikä, a je lät ke buom min ci Kuoth ε kam je, ke yōö dēē Kuoth liak rey kä ti diaal ke Yecu Kritho. Kä buay kene buom ke nyinke a thil pek. Inōo.

Cuoc ala Krith-cin

¹²Nhöökä, /cuare gaac ke riek mi bec bec mi bi tuock kä ye ke yōndun, cēt tēēke mi yijc naath mi tuock kä ye.

¹³Kä a teth ni lockun cētke mi ruut yen bēc bēēc Kritho ke je keel, ke yōö dee lockun tēeth bä, mi wä buayde wä jōoc.

¹⁴Mi ca ye kuēth ke kuj ciōtdä Kritho, ca ye poth, ke yōö te yiēē buoyä min la Yiēē Kuoth ke ye.

¹⁵Kä duunde yōö a thil raan kä ye mi bi cuuc ke yōö ε nääk nath, kie cuer, kie guan nyuōōni, kie guan wīecni.

¹⁶Kä mi cuc raan ke yōö ε Krith-cin, /cuare je car j ε pōc, kä liak ni Kuoth ke yōö cia ciōt emō jek.

¹⁷Ke yōö ci guāath cop ke yōö ba luk tok, kä ba je tok ke jī dhōaar Kuoth. Kä mi ba je tok ke kōn, kä be kule thuok idi ke ney tin löke thuk Kuoth ti gow?

¹⁸Kä ci bok wee j, “Mi bume en yōö ba guan cuŋni kän, be kule te idi ke raam mi thil Kuoth, mi guan dueeri?”

¹⁹Ke kuj emɔ a ney tin cuc cɛtke ruac Kuoth akɛ lāthke rɔ tetdä Cääkä in teke n̄ath guäth in wäke ke lätni goyni.

1 Pit 5

Yiëen deet Kuoth

¹En tääme tāake mi bä lar ye elderi. Yän bä ε yän elder puɔnydä, kä ε yän neen cucä Kritho. Kä yän bä buay nyuak keel ke ye.

²Yiëne det Kuoth tin ca kam ye, kä latde cɛtke yuɔɔp ti gow. Latde je, kä /cie yöö kuoke ni ye, ε yöö nhok yen ε i bia je lat cɛtke min goor Kuoth ε. Kä /cuare je lat ke yöö bia yiow jek th̄in, kä ε yöö goor yene i bia je lat ke loodun keeliw.

³/Cuare je gor en yöö bi yen a ruëeckien, duunde yöö jakä rɔ kä nyuuth mi goaa kä ke.

⁴Ke yöö mi wä Yiëen Deet in dij̄t wä jɔc bia kum kuäärä mi buoy mi /ci bi met yaaw jek.

⁵Ke jen duɔɔp emɔ yen tin la n̄uëtni ken, nhɔake ruac neeni tin dij̄t ni ken kä ye. Kä yen diaal lāthe ni cian̄ mi kɔc kɔc ke yöö bia rɔ lätikä, ke yöö ci Ruac Kuoth wee i, “Kuoth gaake ney ti liake rɔ, kä duunde yöö thɔpe puɔth ram mi kɔc.”

⁶Ke kuj emɔ jakɛ rɔ kä kuiy tetdä Kuoth in bum, ke yöö be ye kap nhial ke guäath in lot rɔ.

⁷Kame je ti diaal tin dierke ye, ke yöö dieere ke kuj̄dun.

⁸Ruɔtde rɔɔdun, kä tāye jinä. Guan t̄erun in la guan j̄äkni wure cɛtke lony mi n̄aar kä goore ram mi be roc.

⁹/Cuare rɔ luär je, cuɔɔne a bum rey n̄äthädun ke yöö n̄ace je i te dämuɔori rey n̄äthä diaal tin te wij̄ muɔɔn ken a rey cucä mi päär ke cuɔc emɛ.

¹⁰Ke kɔr kä mi cia cuuc kä mi tɔt, bi Kuoth in teke puth diaal min ci ye cɔal rey buoyäde min dɔraar rey Kritho, jen puɔnyde be ye luäk kä be ye jakä bum, kä be ye jakä cuɔ a bum.

¹¹A buɔm teke je amäni cäɔj kel. Inɔno.

Ner in jɔak

¹²Cä ye goar waregak ε ciɛk emɛ ke luäk Thil-ba-näth, min caarä en yöö ε dämandan mi n̄äthä. Yän cuɔmä ye kä latdä n̄äcdä en yöö neme ε puɔth Kuoth in thuɔk. Cuɔɔne reyde a bum.

¹³Kä j̄i dolä Kuoth in te kä Bë-bi-lon min ca mek cɛtke ye, jakɛ ye kä maale, kä n̄erke ye ε gatdä ni Mak.

14Nëre rɔ kamnikun, ke cjem nhokä Krith-cini. A mal teke yen diaal tin te rey Kritho.

2 Pit

2 Pit 1

¹Ɛ Ƴän Thay-mön Pi-tor in la läät kä jak Yecu Kritho, Ƴarä ye waregak eme, yen ney tin ci n̄ath mi Ƴaa mi c̄etke n̄athda jek ke cian̄ cuñi Kuothdan kene Käändan ni Yecu Kritho.

²A puoth kene mal mi diit teke ye rey n̄acä Kuoth kene Yecu in la Kuäärän.

Ciöt kene kuëny

³Kä buom kuoothä Kuoth ce k̄on k̄am ti diaal tin Ƴörne ke kuj̄ teekä n̄athä mi thuok ke n̄acdan ke ram in c̄ol k̄on ke buayde kene Ƴoyde.

⁴Ke ken muc t̄iti ce k̄on k̄am mi diit kene muc tin diit Ƴoydien el̄n̄ tin ce lar̄ k̄on. Ke Ƴöo ke ke dee yen k̄än kä nyuon in te wij̄ muon, min bä ke kuj̄ diidä laac ke ti j̄äk, kä d̄n̄ dee yen te nyuaakä cienejä Kuoth in rel ro.

⁵Ke kuj̄ em̄ latde a bum ke Ƴöo bia n̄athdun rep ke cian̄ mi Ƴaa, kä bia cian̄ mi Ƴaa rep ke n̄ac n̄aani,

⁶kä bia n̄ac n̄aani rep ke ruot laac, kä bia ruot laac rep ke dhieel, kä bia dhieel rep ke cian̄ luthä mi Ƴaa,

⁷kä bia cian̄ luthä mi Ƴaa rep ke Ƴoydun ke gaatmuori, kä bia Ƴoydun ke gaatmuori rep ke nhök.

⁸Mi te n̄aani t̄iti reyduon kä repke r̄o aƳaa, ba ye luäk ke Ƴöo bi yen a ney ti Ƴow ti teke dey rey n̄acä Kuaran ni Yecu Kritho.

⁹Ke Ƴöo ram mi dak n̄aani t̄iti kä je dak guecde, kä e c̄or, kä ce je pal̄ ruëc en Ƴöo ca je lak kä dueerke t̄e k̄on.

¹⁰Ke kuj̄ em̄, dämaari, Ƴane je el̄n̄ en Ƴöo bia ciotdun kene mekdun kä Kuoth jakä thuok, ke Ƴöo mi wä yen e lat /cia k̄oth bi k̄othikä.

¹¹Ke jen duor̄ em̄ ba ye moc cuon̄ ke Ƴöo bia wä rey Kuäärä Kuaran kä Käändan ni Yecu Kritho mi dor̄aar.

¹²Ke kuj̄ em̄ Ƴöörä je en Ƴöo bä ye la t̄iemä n̄aani t̄iti, a c̄n̄ n̄ac yen ke ni wen, kä ca ye yiath piny a bum rey thukä min bä kä ye.

¹³Caarä je e cuon̄ kä Ƴä en Ƴöo b̄ake t̄iem ye min nuotdä ke t̄ek.

¹⁴Ke Ƴöo n̄acä je en Ƴöo bä puony eme b̄any piny c̄etnike min ci Kuäärän ni Yecu Kritho je lar̄ Ƴä a j̄oc.

¹⁵Kä bä je Ƴon en Ƴöo dee yen n̄aani t̄iti lo tim Ƴuathni diaal ke kor̄ liethdä.

Nëen wañ buoyä Kritho

¹⁶Kä mēē larko ye buom benä Kuaran ni Yecu Kritho, /ci ney lät ni ye cäätni pelä ti ca lat ε raan. Kä duunde yöö kon cakō dij Yecu nen ke wänko pany.

¹⁷Ke yöö ce luth kene wuot jek kä Kuoth in la Guan, mēē ci jow Kuoth ruac ke je ke buayde wēē i, “Neme ε jen Gatdä min nhoakä, in teth loçdä ke je.”

¹⁸Kon puanyko cakō jow emo lij min bēē nhial, mēē takō wij paam mi rel ro ke je keel.

¹⁹Kä cue ruaacni göökni cu jakä thuok kä ko. Gōaa ε en yöö bia ruac eme dhil lij agōaa, ke yöö cetde ke lembär mi buoy guäth mi col col, amäni mi ci yow baak kä ci cier bakä buay rey loçnikun.

²⁰Ke nhiam kä ti diaal bia neme dhil hac, en yöö thile ruac gookä buok mi la ruac mi lat gök ε kārōa.

²¹Ke yöö thile ruac gookä mi ci met tuok kä raan, duunde yöö ε Yiēē in Gōaa in Rel Rō en min kämke ruac Kuoth.

2 Pit 2

Nieec kaacni

¹Cu göök kaacni ro jiec bä rey nath, cetke min be teke nieec kaacni reydu. Ken bike njic mi kac mi bi naath bath nieec. Kä bike Djic in dij, in ci ke luel jay, ino ken bike ro nöj dak ke pēth.

²Kä cāne jen ino bi ney ti nuan dup nyuonikien guor, kä ke kujdien ba duor thukä lat jor.

³Kä ken nieec kaacni titi ke dij loacdien ba nyinkun pel ke ruaacni kaacni. Kä luk eē ca lar ke kujdien ni wal /kan je päl, kä /ken dääkdien nieen.

⁴/Ken Kuoth jaak nhial tēē ci duer pälikä. Cue ke yuor guäth maac mi thil pek, kä cue ke jakä wä kōakni ti cuol cuol, ke yöö ba ke gan thij amäni can luok

⁵/Ken Kuoth yow eē wal päl, kä cue Nowa mēē lat ruac ke kuj cienjä cujni kän kene ney dan bārōw kōkien, mēē ce nyoc nööj rey neeni ti thil Kuoth.

⁶Ci Kuoth rek Tho-dom kene Go-mo-ra wan a bike a nēth. Kä cue ke jakä nyuuth ke kuj kä min bi tuok kä ji jākni ti thil Kuoth.

⁷Kä cue Lot in la guan cujni kän, mēē ca loçde jakä jeth ke cian leerä neeni ti jāk,

⁸Cu wut ε guan cujni nomo cien reydien, ke cān ke cān cu loçde jiath ke kuj lätni tin jāk tin ce nen kä ce lij.

⁹Kä ino hac Kuoth ε en yöö be ji cujni kän rey yuonikien, kä be ney tin thil Kuoth duac amäni cān luok.

10Kä be dijt kä ney tin guḡḡrke ni tin goḡḡ puḡnykien ke kene ney tin lok luth Kuoth. Ken ḡjeec kacä tḡtḡ ken bumke kä ruacke ni nyiäthä. /Cike dual ke ḡöḡ bibe jaḡk nhial ti ḡow lat jḡḡḡ.

11Kä cāḡ ni min dijt ni buḡm jaḡkni kene luḡḡdien kä ken ḡjeec kacä tḡtḡ, /ken jaḡk nhial ke ḡoany ke kuḡ kuethni tḡtḡ nhiam Kuḡ ni Kuoth.

12Kä duunde ḡöḡ ken ney tḡtḡ la ken mi kuḡc ken ε a kueth. Ken cḡt ken ke ley tin thil cḡr rey lätnikien, dapke ke ke ḡöḡ bibe käp kä bibe näk. Mi wa ley ε tḡ wä däk bibe däk bä.

13Ken bibe cuḡl cuḡc mi cḡtke cuḡc ḡḡ ci ken ε läst kä naath. Kä cḡrien ke kuḡ tḡthä loaac ε ḡöḡ bibe ḡḡḡ ke cāḡ däär keeliw. Ken ke piḡri kene mḡḡnyini, ken ḡarke ke tḡth loaac ḡuäth in mḡthke keel ke ye.

14Ke wāḡ ti ci thiḡḡḡ ke dhöm, /kaḡ lätni dueeri kaḡ cuḡḡ. La buathke ney tin koḡc duḡrā. Tekke ke loḡ ti ca ḡjeec ke dḡr. Ke gaat ti ca bit!

15Ken ca duḡḡḡ in cuḡ baḡny piny, cu bath ni ken, cuke guḡḡḡ ni ciaḡ Bil-am gat Be-or, min nhok ni kök ke kuḡ lätni ti jḡäk.

16Kä cua je luek ke duere. Cu muul mi /cia ruac, ruac ke je ke jow ran, kä cue ḡḡḡ ḡokä nḡmḡ kaḡ cuḡḡ.

17Cḡt ney tḡtḡ ke jieer ti thil pi kene puḡḡḡ ti lok thulke. Ca ḡuḡḡḡ mi col rialikä ke kujdien.

18Ken liake rḡ ke rietet ti thil luḡt, ke ḡör kä tin goḡḡ puḡnyke. Ken pelke ney tin pay rḡ bar kä ney tin guḡḡrke dup ti jek.

19Kä läst ken ke ḡöḡ bibe jakä lor, kä duunde ḡöḡ ken puḡnykien ke kuaany nyuḡḡni. Kä naath ke kuaany kä mḡ cike tiam o.

20Kä mi cike rḡ bar kä jḡäk ḡḡaa eme ke ḡäcdien ke Kuäāran kä Käändan ni Yecu Kritho, kä mi cake nyok ke käp ε ken, kä cake nyok ke tiem, ken bi ciaḡḡdien ε joak eme jḡääk ni jen kä ciaḡḡdien ḡḡ nhiam.

21Kä dee ḡḡaa ni jen ke ke en ḡöḡ /kaḡ duḡḡḡ cieḡḡ cuḡḡni koḡ ḡḡc. Kä ke koḡ kä mi je ḡḡc, be jḡääk elḡḡ en ḡöḡ bibe rḡ riet jok kä ḡut in rel rḡ min ca kaḡmke.

22Ce tuḡok kä ke cḡtke min ca lat ε ruac peli i, “La jḡok a loc kä min ce ḡok,” kä, “Kundhur mi ca lak la locḡ tuääk.”

2 Pit 3

Lär ke ben Kuḡ ni Yecu

1Nhöökä, neme ε jen rew wareḡakä mḡḡ cä ḡḡḡḡ ye. Kä reydien ken dḡḡḡ rew jiaacä ni cḡrun in ḡḡaa ke tḡmdun tḡtḡ.

²Göörä yöö bi yen ruaacni tää ca lat ε göök tin rëlke rɔ tää wal tim, kenε luëëk Kuar ni Yecu kä Kään mää ca lat ye ε jaakun tin la jɪ kɔaar Yecu.

³Bia neme dhil ηac ke nhiam, en yöö bi jɪ boorä ben ke nɪn tin jɔak, ney ti guɔɔrke ni dɪt laacdiεn ke tin goor puanykien ke.

⁴Kä bike wee jɪ, “Ruac äë cε lat ke kuj benä Yecu anikä? Ke yöö ni mää ci guandɔɔɱnikɔ lɪw, ηot ti diaal nike taä äë teke ke ni mää tucke γow ke cak!”

⁵Kä a ηac ken ε cuke thuɔk εme lɔk, en yöö määdan ke ruac Kuoth cua nhial cak, kä cu piny päl raar rey piini, kä cua je daak ke pi.

⁶Kä ke pi cua γow guath äëdan luɔny pi nyɔac, kä cuε je däk.

⁷Kä ke jen riet Kuoth ɔ kel ɔ, ca nhial kenε piny tin te thɪn tääme kuεɱ golä ke yöö bake däk ke mac. Cakε tɔw ke kuj caɱ luɔk in diit kenε däk nεeni tin thil luth ke Kuoth.

⁸Kä duunde yöö yen nhöökä, /cuare thuɔk εme päl ruëëc, en yöö cεt cäɱ kel ke run ti bathdɔɔr kä Kuäär ni Kuoth, kä cεt run ti bathdɔɔr ke cäɱ kel kä je.

⁹/Ci Kuäär ni Kuoth a niy niy ke min cε lar jɪ be lat, cεtke duɔɔp in car thaɱnath ε niy niy. Kä duunde yöö päl Kuoth ni lɔcde piny ke ye. Ke yöö /cε je gor jɪ bi ram kel bath kä ye, goore yöö bi ney diaal rɔ rɪt dueerikien.

¹⁰Kä duunde yöö bi cäɱ Kuar ni Yecu ben cεtke kueel, kä bi puaar cu thil ke wuɔw mi diit, kä bi nyin nhial diaal waan ke mac. Kä bi piny kenε ti diaal tin ca lat thɪn, bike pēt.

¹¹Ke yöö bi ηaani diaal tɪtɪ däk ke duɔɔp εme, kä bi yen ku la ney ti te jɪdi? Gɔaaε en yöö bia ciεɱ ke ciaan mi rɔ kä teke luth Kuoth.

¹²Liepe cäɱ Kuoth kä jake je kä bëë ke pēth, ke jen cäɱ in ba nhial kεliw dɔp a be waan, kä bi nyin nhial diaal cu lëër.

¹³Kä duunde yöö cεtke ruacde min ca lar liepne ciεɱ nhial kenε piny tin pay cak, guath in ciεɱ cuɱ thɪn.

¹⁴Ke kuj εmɔ nhöökä, min liepe ηaani tɪtɪ, γɔane je en yöö bi yen a wiεc wiεc ti thil bëël kä thil mëëny, kä tayε ke mal ke Kuoth.

¹⁵Kä care je en yöö päl laac Kuaran piny ε jen la kandan ɔ. Cεtke mää ca goar ye ε dämandan min nhɔakne ni Puɔl, ke pɛl äë ca kam je.

¹⁶Cε goar ke kuj kä mεme rey wareganike diaal. Tääke thaɱn ηaani reydiεn ti bum luɔtdien, ti ca lat ε ney ti kuj ηu ti thil caɱ ni dɔɔrä ke kuj däkädiεn, cεtke min la ken je a lät kä ruaacni Kuoth tin kɔɱ.

¹⁷Yen nhöökä, ke yöö cia mεme kɔɱ ηac, niεke rɔ, kä a ye /ca bi böth jɔɔr ε dueer nεeni tin löke ηut, a bia bath kä ηathdun.

18Kä duunde yöö piethe rey puthä kene näc Kuḡaran kä Käändan ni Yecu Kritho. A buay teke je en tääme, amäni cäj kel. Inono.

1 Jɔɔn

1 Jɔɔn 1

Riet teekä

- ¹Kɔn larkɔ ye mēē te thɪn ni tukä ɣɔaa, mēē cakɔ liŋ, kä cakɔ nɛn ke wänkɔ, mēē cakɔ guic kä cakɔ thiap ke tetkɔ, min la riet teekä.
- ²Ca tēk emɔ jakä jɔc, kä cakɔ je nɛn, kä cakɔ ruac ke kujɔde, kä larkɔ ye tēk in dɔraar mēē te keel ke Guɔar in te nhial, kä ca nyuɔth kɔn.
- ³En min cakɔ nɛn kä cakɔ liŋ cakɔ je lat ye bä, ke ɣöö dee yen teke nyuaak ke kɔ keel. Kä nyuakdan tēē keel ke Guɔara kene Gatde ni Yecu Kritho.
- ⁴Kä gɔarkɔ ye tɪtɪ ke ɣöö dee tēth laacdan rɔŋ.

Kuoth ε buay

- ⁵Meme ε jen ruac ēē cakɔ liŋ kä je, kä larkɔ je ye, en ɣöö Kuoth ε buay kä thile muth mi te rɛyde.
- ⁶Mi laar kɔn ε en ɣöö tɔne ke nyuaak ke je, kä jäl kɔn rɛy muɔth, kac kɔn ni kac, kä /ci kɔn lat ni thuɔk.
- ⁷Kä mi jäl kɔn rɛy buoyä, cɛtke min tēē rɛy buoyä, tɔne ke nyuaak kamnikɔn, kä ci riem Gatde ni Yecu dueerkɔn diaal lak raar.
- ⁸Mi laar kɔn ε en ɣöö thile kɔn duer, kaan kɔn ni rɔ, kä /ci thuɔk te rɛydan.
- ⁹Kä mi lat kɔn dueerkɔn, jen ram in guan cuŋni min teke nɔth, be kɔn pälikä ke dueerkɔn, kä be kɔn lak kä nyuɔɔn diaal.
- ¹⁰Mi laar kɔn ε en ɣöö /kankɔ duer, jak kɔn ni je kä guan kacä, kä /ci rietde te rɛydan.

1 Jɔɔn 2

Kritho ε luääkdan

- ¹Nyin tietnikä, ɣän gɔarä ye tɪtɪ ke ɣöö /ci yen bi duer. Kä mi tēēke ram mi ci duer, te kɔn ke ɣoor keel ke Guɔara ε jen Yecu Kritho in la guan cuŋni.
- ²Kä ε jen muc in ca luɛl ni dueerkɔn, kä /cie kuj dueerikɔn kärɔ, kä amäni dueer ɣɔaa diaal.
- ³Tääme ke neme banε je nɔc en ɣöö nɔc kɔn Yecu, mi luɔthne luëēke.
- ⁴Ram mi laar je j, “ɣän nɔcä je,” kä yäre luëēke ε guan kacä, kä ram mi cɛtke enɔ /ci thuɔk te rɛyde.
- ⁵Kä ram mi luth rietde jen ram emɔ ci nhök Kuoth cop rɛyde ke thuɔk. Banε je nɔc en ɣöö te kɔn rɛyde ke neme.

⁶Kä ram mi laar je i, “Taa rey Yecu,” goaa ni yöö be cienj ke cianj eë cienj ke Yecu.

Mat ruac mi pay tuock

⁷Nhöökä, /cie luek mi pay tuock ε ne gōarä ye me, kä duunde yöö ε luek eë wal, mää teke ye ni tukä goaa. Luek eë wal eme ε jen riet eë cia kōj lij.

⁸Kä täame, gōarä ye luek mi pay tuock bä, min la thuok rey Yecu kene reydu, ke yöö muth wee ke wä, kä ci buay in thuok ku thuj lēp.

⁹Kä ram mi laar je i, “Taa rey buoyä,” kä nyiire gaatman, notde rey muoth.

¹⁰Kä ram mi nhok gaatman, cienje rey buoyä, kä reyde thile mi dee radodien jakä be duer.

¹¹Kä ram mi nyiir däman tää rey muoth, kä jäle rey muoth, kä kujice duoor mi wä ke je, ke yöö ci muth nyinke cor.

¹²Yän gōarä ye memme, nyin tietnikä, ke yöö ca dueerkun päl ke kuj ciotäde.

¹³Yän gōarä ye neme, guani gan, ke yöö näc yen ram eë te thijn ni tukäde. Yän gōarä ye neme, nuetni ke yöö cia guan jiajni puot.

¹⁴Dholi gōarä ye, ke yöö näce ye Guaar in te nhial. Guani gan, gōarä je ye ke yöö näc yen ram in te thijn ni tukäde. Duetni, gōarä je ye ke yöö taye ke buom, kä cienj riet Kuoth reydu, kä cia guan jiajni puot.

¹⁵Cuare yow ε jiaak eme nhok kie noak tin te rey goaa. Ney tin nhoake ni yow eme, /ci nhok Kuoth in la Guaar in te nhial te reydu.

¹⁶Ke yöö ti diaal tin te rey goaa ke ken tin goor puonyke, ke ti goor wan ke, ke ken tin liak naath ro ke ke, bäke kä yow eme, /cike bä kä Guaar in te nhial.

¹⁷Yow kene nyinke bike thuok, kä duunde yöö ney tin latke ruac Kuoth bike tek amäni cänj kel.

Guān tēr Kritho

¹⁸Nyin tietnikä, neme ε jen thaak in joak! Kä cetke min cia je lij en yöö guān tēr Kritho a bëeni, kä täame ci ji tēr Kritho ti nuan ben. Ke kuj emo näc kōn ε en yöö ε jen thaak in joak.

¹⁹Cike jien reydan, kä duunde yöö /cike te keel ke kōn. Duñ mi teke keel ke kōn, dee ke not keel ke kōn. Kä ke wädien raar, ce jooc en yöö /ci ken diaal te keel ke kōn.

²⁰Kä ca ye mek ε Kel in Goaa in Rel Ro, kä ci yen diaal thuok näc.

²¹Cä gor ye /cie yöö kujc yen thuok, ε yöö näce je, kä näce yöö thile kac mi bëe raar rey thukä.

²²Ḑḡa mi la guḡḡ kacä /ciε ram mi gaak jε εn yöö Yecu /ciε Kritho? Ram εmo ε jεn guḡḡ tēr Kritho, jεn ram mi gaak Guḡḡḡ in te nhial kεnε Gatdε.

²³Thilε ram mi gaak Gat mi tēē Guḡḡ. Kä ram mi lat ḡäcdε kε Gat Kuoth tēēkε Guḡḡ bā.

²⁴Jakε mēē ci yεn ε liḡ ni tukä kä ciεḡ rεy loḡnikun. Mi wä min cia liḡ ni tukädε wä ciεḡ rεy loḡnikun bia ciεḡ rεy Gatdä Kuoth kεnε rεy Guḡḡ.

²⁵Kä min cε laḡ kḡn, ε tēk mi thil pek.

²⁶Yän ḡḡḡḡḡ yε mεmε kε kuj nεni tin dee yε kaḡ.

²⁷Kε kujdun, εn mēk in ca mεk ni yε min ciεḡ rεydun, /ci yεn radḡdien ḡḡḡ mi dee yε ḡiεec. Mēkdε kε yε ḡiicε yε kε ti diaal, kä ε thuḡk, /ciε kac. Kä cεtkε min cε yε ḡiεec, ciēḡε rεydε.

²⁸Kä täämε, nyin tietnikä, ciēḡε rεydε, kε yöö mi wēē wä jḡḡc dee kḡn tekε ḡḡḡ, kä /canε bi pḡc nhiamdε mi wēē wä ben.

²⁹Mi ḡäc yεn ε εn yöö ε guḡḡ cuḡḡni, bi yεn ε ḡäc a thil diw εn yöö nεy diaal tin laḡtkε cuḡ kε gaat Kuoth.

1 Jḡḡḡ 3

Gaat Kuoth

¹Nēnε jε, ε nhök mi te idi ci Guḡḡḡ in te nhial ε nhök ni kḡn ε, a cḡalkε kḡn i gaat Kuoth. Kä kε ken gaatkε. Luḡt kä min kujc ḡḡw ε ni kḡn ε jεn yöö kuj ḡḡw ε.

²Nhöökä, εn täämε lapnε gaat Kuoth, kä ḡotdε /ken taḡḡ in bi tekε kḡn in jḡḡc. Kä min ḡäcnε ε yöö, mi wēē wä jḡḡc banε cεtkε jε, kε yöö banε jε nεn kε taḡḡ in tekε jε.

³Ney diaal tin ḡḡḡḡkε bendε, bike rḡ jakä wiεc wiεεc cεtkε min jεn ε wic wic.

⁴Ney diaal tin laḡtkε duer cike duer kε tḡl ḡḡḡḡni, kε yöö duer ε jεn tḡl ḡḡḡḡni.

⁵Däc yεn ε εn yöö ci Yecu jḡḡc kε yöö be duer woc, kä rεydε thilε duer.

⁶Thilε ram mi ciεḡ rεydε mi duḡḡ, kä thilε ram mi lätkε duḡḡ, mi ci Yecu nεn kic cε jε ḡäc.

⁷Nyin tietnikä, a thil ram mi kaḡḡ yε. Ram ḡ lätkε cuḡ ḡ jεn ε guḡḡ cuḡḡni, cεtkε min Yecu ε guḡḡ cuḡḡni.

⁸Ram mi lätkε duer, ε gat guḡḡ ḡiäkni, kε yöö guḡḡ ḡiäkni lätkε duer ni tukä. Luḡt ēē jḡc kε Gat Kuoth ε yöö be lätkε guḡḡ ḡiäkni däk.

⁹Thilε ram mi ca dieth ε Kuoth mi lätkε duer, kε yöö te cianḡ Kuoth rεydun, kä /cike dee duer, kε yöö dieth kε kε ε Kuoth.

10Dëë gaat Kuoth kene gaat guan jiākni njic ke neme. Ney diaal tin /ci lat ni cuj, /cike nee Kuoth, amani ney tin /ca damani nhok.

Nhokne rɔ

11Ke yoo neme e jen ruac ee ci yen e lij ni tukä, en yoo bane rɔ nhok.

12Kä /cane bi cetke Keen ee la raan guan jiākni, kä cue daman nak. Kä enu nake je mo? E yoo jiāk latke kä gow lat daman.

13/Cuare gaac damaari, ke yoo nyir yow ye.

14Dacne je en yoo cane jieen lith, kä cane ben teekä, ke yoo nhokne rɔ. Jen mi /ci naath nhok, notde lith.

15Ram mi nyir daman jen e luuc nath, kä nac yen e en yoo thile luɔɔc nath ti te reydiem ke tek mi doraar.

16Dacne nhok ke neme, ke yoo ci Yecu tekde thop ke kujdan, kä bane tekdan le thop ke kuj damanikon.

17Kä dee nhok Kuoth te rey ran idi mi te raan ke njak wij muɔɔn eme, kä neene gaatman gorke duɔɔr, kä loke yoo be ke moc?

18Nyin tietnikä, /cuane naath nhok ke nhok lec kie ruac baan, nhokne rɔ ke lat kene thuk.

19Kä ke neme bane je nac en yoo lapne ji thuoɔkni kä bane loɔkon leni jakä bum nhiamde,

20guathni diaal tin ci loɔkon kon moc ke duer o. Ke yoo dit ni Kuoth kä loɔkon, kä nace ti diaal.

21Nhöökä, mi /ken loɔkon kon moc duer, liakne rɔ nhiam Kuoth.

22Kä cane min cane thiec kä je jek, ke yoo luothne luëëke, kä latne ni min jak loɔde kä teth.

23Kä neme e jen luekde, ke yoo bane ciot Gatde ni Yecu Kritho nath, kä bane rɔ nhok, cetke min ce lar kon.

24Ney diaal ti luothke luëëke cieŋke reyde, kä cieŋe reydiem. Dac kon e en yoo cieŋe reydan ke nomo, ke Yiëe in ce kam kon.

1 Jɔɔn 4

Yiëe mi thuk kene mi kac

1Nhöökä, /cuare yiey diaal nath. Yɔane yiey ke yoo bia nen mi ke yiey ti bä kä Kuoth, ke yoo ci goök kacä ti njuan dak wij muɔɔn.

²Bia Yiëë Kuoth ñac ke neme. Yiey diaal tin bi je lat en yöö ci Yecu Kritho ben ke puony ran ke yiey ti bä kä Kuoth.

³Kä yiey diaal tin /ca je bi lat en yöö Yecu ce ben ke puony, /cike yiey ti bä kä Kuoth. Neme e jen cian gwan tër Kritho in ci yen e lij i bi ben, kä en täame jen a rey yaa.

⁴Nyin tietnikä, bä yen kä Kuoth, kä ci yen yiey tötö puot, ke yöö dij ni jen ram in te reyduon kä ram in te rey yaa.

⁵Ken ke ji yaa, ke kuj emo min lat ken e e duj yaa, kä lij yow ke.

⁶Kon lapne ji Kuoth. Kä ram o ñac Kuoth o lije ruaacnikon, kä ram o /ci bä kä Kuoth o, /ce kon lij. Kä ke neme ñac kon yiëë thukä kene yiëë mi /ci mo a thuk.

Kuoth e nhök

⁷Nhöökä, kuane ro nhök, ke yöö nhök bëë kä Kuoth, ke yöö ram mi nhök naath dieth e Kuoth, kä ñace Kuoth.

⁸Kä ram mi /ci naath nhök, kujce Kuoth ke yöö Kuoth e nhök.

⁹Kä nhök Kuoth ca je nyuoth kon ke duop eme, ke yöö ci Kuoth Gatde min kel karo jakä wij muon, ke yöö dene tek ke je.

¹⁰Te nhök rey kä neme, /cie yöö nhoakne Kuoth, kä e yöö nhök Kuoth kon, kä ce Gatde jak ala muc mi luele ni dueerkon.

¹¹Nhöökä, min nhök Kuoth kon elon, gaa ni yöö bane ro nhök bä.

¹²Thile ram mi ci Kuoth met nen, mi nhoak ne ro, cien Kuoth reydan, kä nhökde ron reydan.

¹³Kä neme ñac kon e en yöö cien kon reyde kä tëë reydan, ke yöö ce kon kam Yiëëde.

¹⁴Kä cane je nen, kä lat kon e en yöö ci Guar in te nhial Gatde jak ala Käan yaa.

¹⁵Cien Kuoth rey ram mi laar je en yöö Yecu e Gat Kuoth, kä tëë rey Kuoth.

¹⁶Kä eno ñac kon kä ñäath kon nhök in nhök Kuoth e ni kon. Kuoth e nhök, kä ney tin cien rey nhökä cienke rey Kuoth, kä cien Kuoth reyden.

¹⁷Ci nhök ron reydan ke neme, en yöö dene teke liak ke can luok in diit, ke yöö cet taadan wij muon eme ke ta in teke je.

¹⁸Thile nhök reyde dual, kä nhök mi thuk dhiace dual raar. Ke yöö dual noone duac, kä ram mi dual /kene ron ke nhök.

¹⁹Nhok kon, ke yöö ce kon nhök ke nhiam.

²⁰Kä ney tin wee i, “Nhoakä Kuoth,” kä nyierke dämani, ke jī kacä, ke yöö ney ti /ci dämani tin neen ken ke nhök, /cike Kuoth in /kan met nen dee nhök.

²¹Kä luek in ce kam kon en. Ney tin nhoake Kuoth bike dämani dhil nhök bä.

1 Jɔɔn 5

Tiëmdan ke yow

¹Ney diaal ti nathke je en yöö Yecu ε jen Kritho, ke gaat Kuoth. Kä ram mi nhök guan, nhoke gatde bä.

²Ke jen duɔɔp emɔ nɔcne je en yöö nhoakne gaat Kuoth, mi nhoakne Kuoth kä luth kon luëëke.

³Kä nhök Kuoth ε jen neme, banε luëëke luɔth. Kä luëëke /cike naath cuc.

⁴Ke yöö gat mi bä kä Kuoth jen tiame yow. Kä min tiame ni yow, ε nathdan.

⁵Ena mi dee yow tiam a /ci mo a ram mi njäath je en yöö Yecu ε jen Gat Kuoth?

Ruac nenä ke kuj Yecu Kritho

⁶Ram ëë bä ke pī lakde kene riem liethde ε jen Yecu Kritho. /Kene ben ke pī kärɔ, ce ben ke pī kene riem. Kä ε Yiëë lat nen ɔ, ke yöö Yiëë ε thuɔk.

⁷Kä te nëen dan diɔk tiji thin

⁸Yiëë, kene pī, ke riem, kä ken diɔk tiji cike mat keel.

⁹Kä mi nhök kon nen nath, kä dij ni nen in lat Kuoth ε, ke yöö ε nen Kuoth in ce lat ke kuj Gatde.

¹⁰Ke yöö ney tin nathke Gat Kuoth teke ke nen reydiem. Kä ney tin /ci Kuoth njath, jakä ni je kä guan kacä, ke yöö /cike nen in ci Kuoth ε lar ke kuj Gatde njath.

¹¹Kä neme ε jen nen. ε yöö ci Kuoth kon kam tek mi dɔraar, kä tek emε tēε rey Gatde.

¹²Ram mi teke Gat Kuoth tēëke tek emε. Kä ram mi /ci teke Gat Kuoth, thile je tek emε.

Tëk mi dɔraar

¹³Yän gɔarä memε ye, yen ney tin nathke ciöt Gata Kuoth, ke yöö dēε je nɔc en yöö taye ke tek mi dɔraar.

¹⁴Kä min la liakdan kä je ε jen memε, ε yöö mi thiec kon ε ke nɔak ti luotke ro ke ruacde la liε kon.

¹⁵Kä mi nɔcne je en yöö liε kon ke ti diaal tin thiëcne kä je, la nɔcne je en yöö canε tin ca thiec kä je jek.

16Mi ci raan däman nen a lätdε duer, mi /ci jε bi dhiel l̥ith, thiec Kuoth kä bi Kuoth ram εmε moc tēk, ruacä ke kuj̥ n̥eni ti /ci duerien ke bi giεk l̥ith. Tēēke duer mi gik raan l̥ith. /Cä lar ni yōö bi raan pal ke kuj̥ kä n̥om̥.

17L̥at nyuōōni ε duer, kä duundε yōö tēēke duer mi /ci raan dee dhiel l̥ith.

18D̥äc k̥on ε en yōö n̥ey tin ca d̥ieth ε Kuoth /cike duer l̥ät, kä duundε yōö gaṅ Gat Kuoth ke, kä /ci guṅ j̥iäkni ke gueer.

19D̥äc k̥onε en yōö lapnε gaat Kuoth kä te yow εmε keeliw piny bumä guṅ j̥iäkni.

20Kä ṅäc k̥on ε bä en yōö ci Gat Kuoth ben, kä cε k̥on kam ṅäc ṅōaani ke yōö d̥enε jε ṅac j̥en ram in thuṅk. Kä t̥anε r̥eydε j̥en min la thuṅk, Gatdε ni Yecu Kritho. Kä ε j̥en Kuoth in thuṅk, kä ε tēk in d̥ōraar.

21Nyin tietnikä, tietdε r̥ō kä kuth guäyni diaal.

2 Jɔɔn

2 Jɔɔn 1

¹Ɛ ɣän elder ɔɔarä waregak eme ciek mi ca mek, kene gaatke, tin nhoakä rey thukä, kä /cie ɣän kärɔa, amäni ney diaal tin njacke thuɔk bä,

²ke kuj thukä min te reyda, kä be teke ko keel a thil pek.

³A puɔth kene kɔɔc laaac ke mat tin bä kä Kuoth in la Guagara kene Gatde ni Yecu Kritho teke kon rey thukä kene nhök.

Thuɔk kene nhök

⁴Ci locdä tæth elɔɔ, mää cä thaaɔ gankun jek guɔɔrke thuɔk cɛtke mää ci Guagara e lat kon.

⁵Kä täame, nyimaar, ɣän laɔä jɔ, /cä ɔɔr ni jɔ luek mi pay jek, ɔɔarä jɔ luek äe teke kon nike nhiam en ɣöö bane ro nhök.

⁶Neme e jen nhök, en min guɔɔrne cɛtke ruacde min ce lat. Kä neme e jen ruacde, cɛtke mää cia je liɔ ke nhiam en ɣöö bi yen nhök guɔɔr.

⁷Cu jɔ mætdä ti nuan wä raar wɔ muɔɔn, ken ney tin löke ɣöö Yecu Kritho e raan. Ram mi cɛtke nomɔ e guɔn mætdä kä e look Kritho!

⁸Nieke ro, ke ɣöö /ci tin cia lat bi bath, kä duunde ɣöö bia jek ni muc mi ɔaa keeliw.

⁹Ram mi bääl njic Kritho, thile je Kuoth, kä ram mi guur njic Kritho, te Guagar in te nhial kene Gatde ke je.

¹⁰Mi tääke ram kel mi ci ben kä ye, kä /ce njic eme noɔ ye, /cuare je nyuur, kä /cuare je nhök ben dueel.

¹¹Ke ɣöö ram mi wä je wä nyuɔɔr, nyuak ken ciaaɔde mi jääk.

Rieet tin ɔak

¹²Cän taa ke ti nuan ti deä ɔɔar ye, /ci ɣän e ɔɔr en ɣöö bä ke ɔɔr ke waregak kene galam. ɣän ɔöörä ni ɣöö bä ye ben guɔl, kä bä ruac ke ye a guac ne ro, ke ɣöö dee tæth laaacdä cu roɔ.

¹³Gaat nyimuɔɔrun in ca mek nërke ye.

3 Jɔɔn

3 Jɔɔn 1

- 1** Ɛ ɣän elder ɔɔarä waregak eme dämaar ni Gay-äth, min nhoakä ke thuɔk.
- 2** Määthdä, ɣän palä ke ɣöö bi nɔak diaal ɔow ke jɪ kä bi puɔnydu pual, cɛtke min nɔcä je en ɣöö ɔɔaa yiëëdu.
- 3** Kä ci locdä tɛeth elɔɔ, mää ci thaaɔ dāmanikɔn cop kä ruacke ke kuj cienä teekädu in thuɔk, cɛtke min guuri thuɔk.
- 4** Kä thile ɣä tɛth loaac mi leny neme, en ɣöö lienä je i guur gaatkä ni thuɔk pany.

Liak Gay-äth

- 5** Määthdä mi nhoakä, ɛ mi ɔɔaa en ɣöö ci dāmanikɔn rey Kritho luäk, a cän ni mo ke jur kä jɪ mo.
- 6** Cike nhökdu lat nhiam jɪ duëel Kuoth. Luäki ke ɣöö bibe jalien cuɔp ke duɔɔp mi bi loc Kuoth tɛth.
- 7** Cu ney tɪtɪ tɛth piny ke kuj ciɔtdä Yecu, kä thile mi ci ken ɛ nhök kä jur tin thil nɔth.
- 8** Ke kujc emɔ, ɔɔaa ni ɣöö banɛ wutni ti cɛtke tɪtɪ luäk, ke ɣöö dee kɔn a jɪ lat ke ke keel rey thukä.

Day-ɔt-re-pith kene Di-mi-triäth

- 9** Cä duɔɔp ɔɔar kä jɪ duëel Kuoth, kä Day-ɔt-re-pith min ɔɔɔp ɣöö bi rɔɔde jakä boothdien, /cɛ ruacdä bi nhök.
- 10** Ke kujc emɔ, mi waa wä ben, bä mo latde mo ben nen, mo latde ruaacni kacä ke kujdan ɔ. Kä mi dɪt ni jen ɛ ɣöö, jen puɔnyde loke je i be dāmanikɔn nyuɔɔp, kä penɛ ke ney tin görke ɣöö deë ke nyuɔɔp, kä tuke ke raar dueel Kuoth.
- 11** Määthdä min nhoakä, cu nyieth ni mi jääk, nyiethni ni mi ɔɔaa. Ram mi lät mi ɔɔaa ɛ raan Kuoth. Kä ram mi lät mi jääk /kene Kuoth nen.
- 12** Kä ruac ney ti nuan ke kuj Di-mi-triäth, kä ɔɔaa kəkde ke thuɔk. Liak ko je bä, kä nɔc yen ɛ en ɣöö ruacda ɛ thuɔk.

Ner in jɔak

- 13** Ƴän taake ti nuan ti deë ɔɔar ye, kä /cä je ɔɔp en ɣöö bä ɔɔp ke galam kene wäl ɔɔrä.
- 14** Ƴän göörä ni ɣöö bä ye ne ke kɔr nɪni ti tot, kä banɛ ruac a guɛcne rɔ.

15A mal tekε j̄i. Jāk m̄athniku j̄i kā maale. Kā l̄arni m̄athnikon diaal maale ramo ke ciōtde.

Juud

Juud 1

¹Ɛ ɣän Juud in la läät Yecu Kritho, kä däman Je-meth. Gɔɔrā waregak emε, yen ney tin ca mek kä ca nhök rey Kuoth in la Guɔɔra, kä ca gan rey Yecu Kritho.

²A kɔɔc Ibaac, kene mal ke nhök teke ye elɔɔɔ.

Djieec kaɔcni

³Nhöökä, cä gɔɔr elɔɔɔ en ɣöö deë ye gɔɔrikä ke kuj känä min nyuakne. Kä duunde ɣöö cä jek en ɣöö bä ye gɔɔr ruac mi dɔɔɔ, kä bä ye com en ɣöö bia lät elɔɔɔ ke kuj n̄äthä min ca kam ney tin ci Kuoth ke ley ni kä keel.

⁴Cε teke thaaɔ nath ti ca rɔ mat reyduɔn ke t̄ɔ̄ɔ̄. Ci bok ruac ke kujdien ni wal en ɣöö bake luk. Ke ken j̄i nyuɔɔni tin rietke puɔth Kuothdan ke ɣöö bike j̄iakien lat, kä jay ken Yecu Kritho min la Djicdan kä Kuäärän in kel k̄arɔa.

⁵Tääme, ɣän göörä ɣöö bä ye t̄iem neme, a cāɔ ni min n̄ac yene en ɣöö Kuäär, meë ci naath kɔn k̄än muun I-j̄ep, cue ney t̄ee thil luth ke je näk ke joak.

⁶Kä cue jaak nhial, tin /ken guathkien tit, t̄ee ci guath cienädien bany nhial, yien ke kuatni ti thil pek, rey muɔth mi col col ke kuj caɔ luɔk in dij̄it.

⁷Kä time bä en ɣöö wec Tho-dom kene Go-mo-ra ke r̄ek t̄ee thiak ke ke, t̄ee ci j̄ikien lät c̄etke jaak t̄it̄i t̄ee ci cianɔ t̄ɔɔcä ke leerä mi j̄iääk lat kä cuke kac raar. Kä cuke cuuc ke duac maac mi d̄oraar ala nyuuth ke kuj neeni diaal.

⁸Kä ke cianɔ min c̄etke nɔ cu ney ti j̄i laakni t̄it̄i puanykien yar, cuke ruac kuari lok, kä cuke jaak ti gow ti te nhial lat j̄ɔɔr.

⁹Kä duunde ɣöö meë ci j̄ääk nhial in dij̄it ni Mi-ka-el gaak kene guan j̄iakni, kä cuke n̄aknɔm n̄ak ke kuj puany Muthε, /kene je gɔɔr en ɣöö be je kueth a bec, kä cue wee j̄, “Bi Kuoth j̄i luek!”

¹⁰Kä duunde ɣöö wutni t̄it̄i ken diaal latke tin /ken cop loɔcdien j̄ɔɔr. Kä yarke rɔ ke nyuɔɔn tin ca n̄ac, c̄etke lät tin lät leyke a thil caɔ.

¹¹Riek ake ke! Ke ɣöö guɔɔrke ni cianɔ K̄een, kä palke rɔ duer Bil-am ke ɣöö ba n̄pak jek, kä cuke liw c̄etke meë ci Kora liw meë cε ruac Kuoth lok.

¹²Ney t̄it̄i ke guar guäth mieth t̄imädun, mīthke keel ke ye a thil dual, kä diεεr ni ken ke puanykien mi dij̄it keel, ke puanykien k̄arɔ. C̄etke ke puaar nhial ti /ci d̄em, ti lok j̄ioam ke. C̄etke ke j̄ien ti thil dey, ti ci liw kä r̄ew, kä cake yut ni ciöknikien.

¹³Kä c̄etke ke muar baar mi dij̄it mi teke tuɔmbuɔɔri ti thil n̄u ke kuj p̄ocädien. Kä c̄etke ke kuεl ti w̄iel rey puɔɔrā kä ca muth mi col t̄ow ke kujdien a thil pek.

14Cu Ä-nok min guur A-dam ke kaath bärōw, ruac gookä lat bä ke kuj nēeni tiji, mi wēē i, “Nēne je, Kuäär ni Kuoth bēēke kene jaake ti kur bathdōori ti rēlke rō.

15Bēē ke yōō be ney diaal ben luk, kä be ney tin thil Kuoth kueth ke kuj nyuōnikien diaal tin ci ken ke lat ke dup ti jāk, kene rieet diaal ti jāk tin ci ji dueeri tin thil Kuoth ke lat ke kujde.”

16Ke ken ji kuōkni, ney tin la bēlke ney tin kōj, latke ni tin jāk tin dij lockien ke ke. Kä liake rō ke puanykien, pelke naath ke yōō bike ti gow jek kä ke.

Luek kene comni

17Kä yen, nhöökä, tiem ruaacni tēē ca lat ε jaak Kuaran ni Yecu Kritho dhil tit.

18Cike ye jök i, “Ke guāath in jōak be teke ney ti buoyke naath ti guōrke ni tin goor ken ke tin thil Kuoth.”

19Ke ken ney tin nōjke dāak kam nath tin nhoake ni nyin muōj ε jīāk emē, kä thile Yiēē rey ločnikien.

20Kä yen nhöökä, bia nathdun in goaa jakä dij reydu. Kä pale ke Yiēē in Goaa in Rel Rō.

21Yuōpe rō rey nhökä Kuoth. Liepe kōac loaac Kuaran ni Yecu Kritho min nooj tek mi dōraar.

22Kä nyuōth thāaj nath tin teke diw kōac loaac.

23Kane thāaj nath ke gōpdien raar rey maac. A ločkun kōc ke thāaj nath ke dual, kä löke bij, mi ca yar ke puanykien.

Pal liakä Kuoth

24Tāāmē a Kuoth min teke luaj ke yōō be ye ganj kä tēth, kä be ye jakä cuj a thil bēl nhiam Kuoth ke tēth loaac.

25A puony teke Kuoth in kel kärōa, min la Kāändan rey Yecu Kritho in la Kuāaran, min teke buay, ke buom, kene luaj ke kuäär te thij guathni diaal, en tāāmē, amāni cāj kel. Inōw.

Nyuuth

Nyuuth 1

¹Nyuuth Yecu Kritho mää ca kam je ε Kuoth ke yöö be jandε nyuuth tin bi bi dhil ben ke guath mi tot. Kä cuε je jakä nackε, mää ce jääkde jakä jandε ni Jɔɔn,

²mää cu nändε lat ke kuj ruac Kuoth kenε thuk ruaacni Yecu Kritho, amäni ti diaal tää ce nen.

³Puoth akε ram mi kuεen ruaacni gookä tiji, kä puoth akε ney tin cikε lij, kä kääp min ca gɔar thjn, ke yöö ci guath thiak.

Ner duëli Kuoth dan bärɔw

⁴Jɔɔn gɔrε memε duël Kuoth dan bärɔw tin te kä E-cia. A puoth kenε mal teke ye, min bää kä ram in te thjn, kä ci kɔj te thjn, kä bi ben. Min bä kä yiey dan bärɔw tin te nhiam koam kuääräde,

⁵kä bä kä Yecu Kritho in la neen in nathke, jen kää nēni ti ci lij, kä kuäär kuari wec muɔɔn. Kä jen nhokε kɔn, kä ce kɔn lony rey dueerikɔn ke riemde.

⁶Kä ce kɔn jakä kuäär bööthni palä ti latke Kuoth ikä kenε Guaar. Kä a gooy kenε buɔm teke Yecu amäni cän kel. Inɔnɔ.

⁷Nenε! Jen a bääni ke puaar, kä bi wän diaal ε nen, amäni ney tää ca je yieth, kä bi döör wec muɔɔn diaal wiee ke je. Kä be te inɔ. Inɔnɔ.

⁸“E yän ram min jiol kä ε yän ram min jɔak,” ruac ni Kuäär ni Kuoth, min te thjn, kä ci kɔj te thjn, kä bi ben, min Leny Buɔmde ti Diaal.

Nyuuth Kritho

⁹Yän dämuɔɔrun ni Jɔɔn, min nyuak rik ke ye kenε kuäär amäni ruɔt kä ti bęc bääc rey Yecu. Yän ca yä lath wij dhuulä mi coali Pēt-moth ke kuj ruac Kuoth kenε nyuuth Yecu.

¹⁰Yän taa rey yieekä ke cän Kuar ni Kuoth, kä cua jɔw mi diit mi cεtke jɔw kaanä lij jokdä,

¹¹wää j, “Gɔri min ci nen rey waregakä kä jäkni je kä duël Kuoth dan bärɔw, kä ε-pe-thäth, ke The-mer-na kenε Per-ga-mäm, ke Thay-tay-ra, Thar-dith, kenε Pi-la-del-pia amäni La-o-di-thia.”

¹²Kä cua roodä rij ke yöö bä ram in ruac jokdä nen. Kä mää cä liεc, cua cuuɔni lembärni dan bärɔw ti ca lat ke daap nen.

¹³Kä te ram mi cεtke Gat Ran däär cuuɔni lembärni, mi teke bij mi bäär, ke laak dääpä mi ca rieth thok laacde.

¹⁴Kä buoy wijde ε pak cεtnike kēn. Kä cεt wänke ke bol maac.

15 Kä cēt ciöke ke ciək in yian mi ca toth, bole cētņike mac that yieethä, kä cēt jowde ke wuᵇw piini ti ḡuan.

16 Kä jen rōme kuēl daṅ bārōw ke tet cuēēcde, kä bā thep mi moth kuṅņike daṅ rēw raar thokde. Buoy nhamde cētke cāṅ mi ci lēp a thil nyāṅ.

17 Mēē cā je nen, cua rō yuᵇr piny ciöknike cētke mi cā liw. Kä duunde yōö cue tet cuēēcde laṭh wiidä, wēē i, “/Cu dual. E yān ram in jiᵇl, kä e yān ram min joak,

18 kä e yān ram in tēk. Yān cā liw, kä nene yān tēkā amāni cāṅ kei. Yān taake leepni lieth kene rᵇl joakni.

19 Kä täame gᵇr min ci nen, min te thṅn amāni min bi ben kᵇr kä neme.

20 Meme e jen luᵇt kä min dhal ji ke kuṅ kuēli daṅ bārōw tin ci nen tēdä cuēēcdä, kene cuuṅņi lembārni dāāpā daṅ bārōw. Kä ken kuēl daṅ bārōw ke jaak nhial duēli Kuoth daṅ bārōw, kä cuuṅņi lembārni daṅ bārōw ke ken duēl Kuoth daṅ bārōw.

Nyuuth 2

Wä thuok kä E-pe-thäth

1 “Gᵇri meme jāäk nhial in te dueel Kuoth kä E-pe-thäth, ‘Tiṅ ke ken rieet raam in kääp kuēl daṅ bārōw ke tet cuēēcde, kä jāl kam cuuṅņi lembārni dāāpā daṅ bārōw.

2 “Yān ḡacā lätkun, ke buᵇm läätādun kene liēpdun bitdä. Kä yān ḡacā yōö /cia ney ti jiäk nhök rēydun. Ci yen ney tin cōalke rᵇ i jaak, kä /ci tᵇ a jaak yᵇn, kä cia ke jek en yōö ke ji kacā.

3 Kä ḡacā je bā en yōö taṅe ke ruᵇt biētdä kä cia cuuc ke kuṅ ciᵇtādä, kä /kaṅe ḡaṅaṅ.

4 Kä dēēcā meme kä ye, ke yōö cia nhök ēē teke ye ke nham päl.

5 Ke kuṅ eme tieme pēēn ēē ci pēēn ke ye. Rietde rᵇ kä jiäkun, kä laṭde lät tēē cia laṭ ke nham. Kä mi /ci yen rᵇ bi riṅ, yān bā cuuṅ lembārādun woc guäthde, e ni mi cia rᵇ riṅ kä jiäkun.

6 Kä min gᵇaa kä ye, e yōö loḡ yen lät ji Ni-ko-läth tin lökä bā.

7 Ram mi teke jiṅh, a je liṅ min lär Yiēē Kuoth e duēl Kuoth. Ram mi ci naath joc bā je jakä miṅh kä jiath teekä min te rēy kakä wal Kuoth.’ ”

Wä thuok kä The-mer-na

8 “Kä gᵇri neme jāäk nhial in te dueel Kuoth kä The-mer-na i, ‘Tiṅ ke ken rieet raam in jiᵇl kä ram in joak, mēē ci liw kä ci rō nyok ke tēk i,

9“ ʒän ɲacä riekdun kene dakdun a cän riän yen bä. Kä ɲacä guɛɛr nɛɛni tin wee i ke ji Juudh, kä /cike ji Juudh, nɛy ti cien ɕɛy-tan rɛyɗien.

10/Cuare dual ke mo bi ye jak kä cuc ɔ. Nɛɛɛ je, goor guan jiäkni yöö be thaaɲkun nan dueel yieenä, ke yöö deë ye ɟon, kä bia teke rike ke nin dan wäl. Kapɛ ɲathdun a bum amäni liaa, kä bä ye kam kum teekä.

11Kä ε ram mi teke jith, a je liɲ min lär Yiëë Kuoth ε duël Kuoth. Kä ram ɔ bi tiëm ɔ /ca je bi näk ε liaa in rɛwde.’ ”

Wä thuok kä Per-ga-mäm

12“Kä goori nɛɛɛ jääk nhial in te dueel Kuoth kä Per-ga-mäm i, ‘Titi ke riet raam in te thep in moth kuini dan rɛw i,

13“ ʒän ɲacä guaaɲ in ciɛɲɛ thɪn, guaaɲ in te kom kuäärä ɕɛy-tan thɪn. Kä ɲotde rɔame ciötdä, kä /ken yen ɲathdun ke ɟä gak, a cänɛ ni nin tëë ca Anti-path neendä min ɲaaɲhä näk rɛyɗun, guaaɲ in ciɛɲ ɕɛy-tan thɪn.

14Kä duunde yöö ɟän taake ti tot ti deëcä kä ye. Tëë thaaɲkun en wɪni ti kapke ɲiic Bil-am, mëë ɲiic Ba-lak ke yöö be ji l-the-rel jakä latke duer, ke miethdien ke mith ti ca thöp kuth jien, kene yöö bike lat leerä lat.

15Ino bä te yen ke thaaɲkun ti guɔɔrke ɲiic ji Ni-ko-läth.

16Ke kuj εmo, rietde rɔ kä jiäkun. Kä mi /cie jen, bä ben kä ye ke pëth, kä bä ben nyiëny ke ke thep thuokdä.

17Kä ε ram mi teke jith, liɲ min lär Yiëë Kuoth ε duël Kuoth. Kä ram ɔ bi tiëm ɔ bä je kam thaaɲ mana mi ca tëë, kä bä je kam päɲ mi bor, mi teke ciöt mi pay goar thɪn, kä thile ram mi ɲac je ε ni ram in ci je jek.’ ”

Wä thuok kä Thay-tay-ra

18“Kä goori nɛɛɛ jääk nhial in te dueel Kuoth kä Thay-tay-ra i, ‘Titi ke riet Gatdä Kuoth, min teke wän ti bol cɛtke mac, kä cɛt ciöke ke ciek in yian mi ca toth.

19“ ʒän ɲacä lätkun, nhökdun, ɲathdun kene ciaaɲ latdun, amäni ruɔtdun ke ɲaaani bitdä. Kä ɲacä je en yöö lätkun tin joak lënyke lät tëë nhiam.

20Kä deëcä nɛɛɛ kä ye, en yöö cia l-dhe-bel pal ɲiicde, en ciek in cɔl rɔode i gök. ɕɛ nɛekä met, ke ɲiicde ke yöö bike nyin leerä lat kene miethdien ke mith ti ca thöp kuth jien.

21ʒän cä je moc guaaɲ ke yöö be rɔ rit kä jiäke, kä duunde yöö loke riet ke rɔ kä leerɛ.

22Nɛɛɛ, bä je moc ke juey, kä bä nɛy tin ca nyin leerä ke lat je keel yuor rɛy rikä mi bec bec. ε ni mi palke lätke tin jiäk.

²³Kä bä gaatke näk. Kä bi duël Kuoth diaal ε ηαc εν γöö ε γän ram mi goor ni loc ran kene çare. Kä bä ram o cuol min lat rō ke lätkun.

²⁴Kä ke kujidun, yen ney tin te kä Thay-tay-ra tin /kane ηijc ε jiaäk eme guoor, yen /kan neme ηac min cuol ney tin kōj je i “peλ Cey-tan,” γän cä lar εν γöö /cä ye bi le moc riek dōdien.

²⁵Kape min teke ye a bum, amäni mi cä luny jök.

²⁶Ram mi tiem kä lät lätkä amäni guut γōaa, γän bä je kam luaj wij dööri.

²⁷Kä be ke ruac ke keet yieethä, çetke dhari muoon ti ci tiath.

²⁸Kä ε jen buom eë ca kam γä ε Guaar. Kä ram o wä tiem o bä je kam cier bakä.

²⁹Ram mi teke jith, a je lij min lär Yiëë Kuoth ε duël Kuoth.’ ”

Nyuuth 3

Wä thuok kä Thar-dith

¹“Kä gori memε jiaäk nhial in te dueel Kuoth kä Thar-dith i, ‘Titi ke rieet raam min teke yiey Kuoth dan bārow kene kuol dan bārow. “ ‘γän ηacä lätkun, kä ηacä je εν γöö te yen ke kēk teekä, kä cia lijw.

²Kere, jake min te ke ye kä bum a /kene ni lijw. Ke γöö /kan lätkun jek ala ti gow nhiam Kuothdä.

³Tiemε mēë cia lij kä cia jek, kä luothε je kä rietde rō kä dueerkun. Kä mi /cia bi te jinä, bä ben çetke kuel, /cia guath benädä kä ye bi ηac.

⁴Dot ney ti tot kä Thar-dith ti /ken bieynikien loth, bike jal ke bieyni ti boor ke γä keel, ke γöö gowke.

⁵Ram mi wä tiem ba je rony ke bieyni ti boor, kä /cä ciötdε bi cuoth raar rey waregakä teekä. Bä ciötdε lat nhiam Guaar kene nhiam jaaknikε.

⁶Ram mi teke jith, a je lij min lär Yiëë Kuoth ε duël Kuoth.’ ”

Wä thuok kä Pi-la-del-pia

⁷“Kä gori neme jiaäk nhial in te dueel Kuoth kä Pi-la-del-pia i, ‘Titi ke rieet raam in rel gooyde rō, jen min la thuok, kä teke leep Dee-bid, mi lere duoor thile ram mi gäak je, kä mi gäake duoor thile ram mi lep je.

⁸“ ‘γän ηacä lätkun. Nene, cä thok duëel lep ke kujidun, min thil ram mi teke luaj ke gakde. γän ηacä γöö kuiy luajdun, kä cia ruacdä káp a bum, kä /kane ciötdä gak.

⁹Nene, yän bä j̄i guath dolä Cey-tan tin larke je j̄i, lapko j̄i Juudh, kä /cie ken, kacke je yän bäke jakä beë, kä guothke ro ciöknikun, kä ba cu ḡac ε ken en yöö nhoakä ye.

¹⁰Ke yöö cia ruacdä k̄ap ke ruot bitdä, bä ye ganj kä riek in beë rey yaa keeliw, ke yöö be ney tin cieng w̄ij muozon ben yon.

¹¹Cä thiak ke ben, kape min teke ye, ke yöö be thil ram mi bi kum kuäärädu meḡ.

¹²Mi wä yen wä tiem yän bä ye jakä thir rey luaak Kuothdä. Kä /cia bi met wä raar reyde. Bä ciöt Kuothdä ḡar puonyde, kene ciöt wec Kuothdä min la Jeru-tha-lem in pay ben piny nhial kä Kuothdä, kene ciötdä in pay cak.

¹³ε ram mi teke j̄ith a je liḡ min lär Yiëë Kuoth ε duël Kuoth.’ ”

Wä thuok kä La-o-di-thia

¹⁴“Kä ḡri neme j̄ääk nhial in te dueel Kuoth kä La-o-di-thia j̄i, ‘T̄iti ke riet raam in c̄ali Inon̄, in la neen in thuok kä ḡathke, min la tuk cäkä ḡaani tin ci Kuoth ke cak.

¹⁵“ ‘Yän ḡacä lätkun en yöö /cia la ney ti k̄oc kie leth. Dëë nhok ni yöö mi cia k̄ac kie lëth!

¹⁶Kä ke yöö lape d̄ay d̄ay, kä /ci le k̄ac kie lëth, bä ye ḡuol raar thokdä.’

¹⁷Ke yöö laar yen ε j̄i, ‘Riḡä, kä ci nyinkä ro kuay, kä thile mi göörä.’ Kä kuce je en yöö lape j̄i rikä, kä j̄ieth loḡ nath ke ye, kä lape can, kä ciöör, kä t̄aye juutdä.

¹⁸Ke kuj̄ em̄o yän cuomä j̄i en yöö bi d̄ap mi ca jakä ley ley ke mac k̄ok kä yä, ke yöö deri riḡ. Kene bieyni ti boor, ke yöö bi ro rony ke ke, ke yöö bi ro kum kä t̄a juutädu in noḡ j̄i p̄oc. Kä bi wäl mi ȳiri nyinku k̄ok ke yöö deri n̄en.

¹⁹Yän luëkä kä duḡacä ney tin nhoakä. Kä eno latde thuok kä rietde ro dueeri.

²⁰Liḡe! Yän cuḡḡä thok duëel kä d̄anḡä thiik. Mi t̄ëe ke ram mi liḡ j̄owdä kä lere thiik, bä ben r̄ec kä je, bä m̄ith ke je keel, kä be m̄ith ke yä keel.

²¹Bä ram in ci tiem jakä nyuur ke yä keel w̄ij koam kuäärädä cetke yöö ci yän piny puot, kä cä nyuur keel ke Guḡar w̄ij koam kuääräde.

²²Ram mi teke j̄ith a je liḡ min lär Yiëë Kuoth ε duël Kuoth.”

Nyuuth 4

Pal cieng nhial

- ¹Kē kōr kā mēmē cua guic, kā nēnē, te ciēn nhial kē thok mi yōōn! Kā jow in jioḷ in cā liḷ ruacē kē yā cētke jow kaanjä, wee ḷ, “Bēr nhial wane mē, kā bā jī nyuoth ḡcaani tin bi dhil tuock kē kōr kā mēmē.”
- ²Kā nikā kēel cua yā kāp ε yiēē, kā nēnē, te ciēn nhial kē kōm kuäärä mi te ram mi nyuur thḷn!
- ³Kā jōc ram in nyuur thḷn cētke guiy ti jan jaan, kā tēēkē tik Kuoth mi buoy mi rḷw kōm kuäärä kēeliw.
- ⁴Kā tēēkē koamni ti jien daḷ rēw wḷcde ḡuan ti gölke kōm kuäärä piny, kā nyuur dḷt ti jien daḷ rēw wḷcde ḡuan thḷn, ti cianke bieyni ti boor, kā te wuothkien kē kuomni dääpä.
- ⁵Kā kōm kuäärä ba yiel kēnē wuow kē maḡar nhial thḷn. Kā tēēkē rithni daḷ bārōw ti pēt nhiam koam kuäärä, tin tḷ yiey Kuoth daḷ bārōw,
- ⁶kā nhiam koam kuäärä emō tēēkē mi cētke bar neenā mi wḷr wḷr. Kā gēēkni koam kuäärä tēēkē ley daḷ ḡuan ti tēk, ti ci thiaḡḡ kē wāḡ nhiam kēnē jōk.
- ⁷Ley in nhiam in tēk cētde kē lony, kā cēt ley in rēwde kē thāk, kā diocḡkdiēn cēt nhiamde kē nhiam ran, kā ḡuaandien cētde kē cuocor mi pār nhial.
- ⁸Kā kēn ley daḷ ḡuan tin tēk, te mō kā kē kē ḡōk daḷ bākel tin thiāḡ kē nyin amāni piny ḡocḡkien. Kā /cike kiet pāl kē cāḡ kēnē wäär, wāke ḷ, “Mi rēl ḡocoyde rō, mi rēl ḡocoyde rō, mi rēl ḡocoyde rō, ε jēn Kuäär ni Kuoth in Leny Buomde ti Diaal, mi ci kōḡ tey, kā te thḷn täämē, kā bi ben.”
- ⁹Kā mō ci ley tin tēk puony kē luth kēnē tēth loaac kām ram in nyuur wḷj koam kuäärä mō, jēn min tēk a thil pek,
- ¹⁰la dḷt ti jien daḷ rēw wḷcde ḡuan rō yuor piny nhiam raam in nyuur wḷc koam kuäärä Kuoth, kā palke jēn ram min tēk kē tēk mi thil pek. Kā yuorke kuomnikien nhiam koam kuäärä wāke ḷ,
- ¹¹“Jḷn ḡoai, Kuäärä kā Kuothdä, kā rōḡi kē liak kē luth kēnē buom, kē ḡōō ci ti diaal cak. Kā kē ruacdu teke thḷn, kā cike cak.”

Nyuuth 5

Koḷ ḡōrä kēnē Ruath Dēēl

- ¹Kā tet cuēēc raam in nyuur koam kuäärä, cua koḷ ḡōrä mi ca rēyde kēnē jōkde ḡōr nēn, kā ca dil kē dḷjli bārōw.
- ²Kā cua jāäk nhial mi bum nēn, latde ruac kē jow mi dḷjt ḷ, “Eḡa mi rōḡ kē lēp kōl kēnē toḷi dḷjlike?”
- ³Kā thile raan nhial kie wḷj muocōn kie piny muocōn mi luāḡ lēp kōl kie guēc rēyde.

⁴Kä cua je tok ke wiee mi diit ke yöö ce thil ram kel mi ca jek a roj ke lep kol kie dee reyde guic.

⁵Kä cu ram kel kä dit yö jök i, "/Cu wiee. Kä nenε. Lony thuk duëel Juda min la kuëë Dee-bid ce tiem, derε kol luäj ke lep, kene diilike dan bäröw."

⁶Kä kam koam kuäärä kene ley dan nuan tin tek, ke rey ditni, cua Ruath Dëel nen cunä cetke mi ca not, mi teke tuoj dan bäröw kene wäj dan bäröw, tin la yiey Kuoth dan bäröw tin ca jakä wij muojn keeliw.

⁷Kä cue wä, cue kol gora kan tetda cuëec raam in nyuur koam kuäärä.

⁸Mëe ce kol gora kan, cu ley dan nuan tin tek, kene dit ti jien dan rew wicde nuan ro yuor piny nhiam Ruath Dëel, kap ram thom kene thääk dääpä ti thiän ke wal ti wanke, tin la pal neni ti ci Kuoth ke ley.

⁹Kä cuke dit mi pay cak ket, wäke i, "Jin roji ke yöö bi kol gora kan, kä bi diilike lep, ke yöö ca ji näk, kä ke riemdu ci naath luël Kuoth, kä thuk duëli diaal kene thuk ti gööl, ke döör, amäni ji röli diaal,

¹⁰kä cike jakä kuäär kene bööth palä ti latke Kuothdan ikä, kä bibe ruëc wij muojn."

¹¹Kä cua guic, kä cua jow jaakni lij gekä koam kuäärä ke ley tin tek kene dit. Kä pekdiεn ke jaak ti bathdöri ti nuan εoj ti /ca dee luäj ke kuën.

¹²Kä cuke kiet ke jow mi diit i, "Goaa Ruath Dëel ëe ca näk, ke yöö be buom kene riän, ke pel kene luäj, ke luth kene puony, amäni puoth kan!"

¹³Kä cua ti diaal tin ca cak tin te nhial kene wic muojn ke piny kene bar, ke ti diaal tin te reydiεn lij, kitke i, "A puoth mi thil pek, kene luth ke puony kene buom, teke ram min nyuur wij koam kuäärä, kene Ruath Dëel!"

¹⁴Kä cu ley dan nuan tin tek wee i, "Inönö!" Kä cu dit ro yuor piny kä palke je.

Nyuuth 6

Djili

¹Tääme cua Ruath Dëel nen lere diil kel kä djili dan bäröw, cua ley kel kä ley dan nuan tin tek lij ciotde ke jow mi cetke mar nhial i, "Bër!"

²Kä cua guic, kä nenε, tääke jök tuoruok mi bor, kä te ram in kot je ke bäär. Kä cua je kam kum kuäärä, kä cue ben raar ala tieem, ke yöö be tiem.

³Kä mëe ce diil in rewde lep, cua ley in rewde min tek lij ciotde i, "Bër!"

⁴Kä cu jök tuoruok dödien mi mer ben raar. Cua ram min kot je nhök yöö be mal woc wij muojn ke yöö bi naath ro näk. Kä cua je kam thep mi diit.

⁵Kä mēē cē dijil in diɔɔkdiēn lēp, cūa ley in diɔɔkdiēn in tēk liŋ, ciɔtde i, “Bēr!” Kä nēnē, cūa jiɔk tuɔruɔk mi çar nēn bēē raar, kä te ram in kɔt jē kē theemni ŋaani tetāde.

⁶Kä cūa mi çetke jɔw ran liŋ däär leeyni daŋ ŋuan tin tēk, wēē i, “A kilu nuɔp kel a yiɔw ti tɔt, kä a kiluni nuɔp daŋ diɔk la yiɔw ti tɔt, kä duunde yōō /cuare liēeth kēnē kɔaŋ ŋar ŋar!”

⁷Kä mēē cē dijil in ŋuaandiēn lēp, cūa jɔw lēē in ŋuaandiēn in tēk liŋ, wēē i, “Bēr!”

⁸Kä cūa guic, kä nēnē, tēēke jiɔk tuɔruɔk mi yian, kä cɔalke ciɔt raam min kɔt jē i “Liāā”, kä guɔɔrke jē ε Rol jɔkni. Kä cūa kē kam luāŋ kē yōō ba kel ŋuaani kä ji wec muɔɔn näk kē kɔr, kēnē buɔth, kē liaw, kēnē ley dɔaar.

⁹Kä mēē cē dijil in dhieecdiēn lēp, cūa tieyni nēni ti ca näk kē kuj latdien kē ruac Kuɔth kēnē kuj nēnādiēn nēn thaar yikā.

¹⁰Cukē wak kē jɔw mi diit i, “Kuɔth in Leny Buɔmde ti Diaal Kuäär ni Kuɔth, min rēl gɔɔydu rɔ, kä thuɔk, ε guāath mi nīn di εn nin bi luk ni ji wec muɔɔn, kä bi col ni riēmda kä kē mɔ?”

¹¹Kä ca ramɔ kä kē moc kē bij mi bɔr, kä cūa kē jiɔk kē yōō bike lɔɔŋ kē guāath mi bār kä tɔt, amāni mi wāā pek ji lat kēēliēn kēnē dāmanikiēn näk kēn diaal, çetke mēē cake näk.

¹²Kä mēē cē dijil in bākeliēn lēp, cūa guic, kä nēnē, cūe teke lath piēny mi diit. Kä cū cāŋ cuɔl çetnike bij cūaalā mi çar, kä cū pay kēliw tiēth çetke riēm.

¹³Kä cū cier nhial pēn çetke dey ŋɔaap mi ca yɔk ε jɔam.

¹⁴Kä cū puāar riaw çetke kɔl gɔrā mi ci rɔ riy, kä cūa pääm kēnē dhuɔli diaal woc guathnikiēn.

¹⁵Kä εnɔ kuar wec muɔɔn kēnē ruēēc, kē bööth rēm kēnē nēy tin riāŋ, kē nēy tin buɔm buɔɔm, amāni nēy diaal, kuany kie ram mi lɔr, cukē rɔ tēē kɔakni päämni, kēnē kam päämni.

¹⁶Kä cukē pääm cɔl i, “Pēnē wijda, kä tēē ε kɔ nhiam raam in nyuur kɔam kuäärā, kēnē waŋ laaac Ruath Dēēl.

¹⁷Kē yōō ci cāŋ waŋā laaacdiēn in diit cop, kä εŋa mi dee jē rut?”

Nyuuth 7

Ji I-the-rel ti bathdɔɔri ti kuɔr wicde jien daŋ ŋuaan wicde ŋuaan (144,000)

¹Kē kɔr kä mēme cūa jaak nhial daŋ ŋuan nēn cūŋā pekni yɔaa daŋ ŋuan, gēlke jɔam wec muɔɔn daŋ ŋuan jɔk, kē yōō be thil jɔam mi put wij muɔɔn kie bar kie kä jien.

²Kä cua jääk nhial dɔ̄diɛn nɛn wɛɛ nhial kä kány caŋ, kä tɛɛkɛ thääny Kuoth in tɛk. Kä cuɛ jaak nhial daŋ nuan tin ca kam buɔm ke ɣöo ba wɪc muɔɔn kenɛ bar däk ɔl ke jow mi diit.

³En jääk cuɛ wee i, “/Cuare wɪc muɔɔn kie bar kie jien däk, amäni mi wako laaŋ Kuothda nhiam kaandien wä moc biel ke thääny.”

⁴Kä cua pek nath tin ca moc biel liŋ, ke bathdɔɔri ti kuɔr kel wɪcɔɛ jien daŋ nuan wɪcɔɛ nuan (144,000), kä döör gan I-the-rɛl diaal.

⁵Cua bathdɔɔri wäl wɪcɔɛ rɛw moc ke biel, kä jɪ thuɔk duëel Juda, ke bathdɔɔri wäl rɛw kä jɪ thuɔk duëel Rɛ-u-ban, ke bathdɔɔri wäl rɛw kä jɪ thuɔk duëel Gad,

⁶ke bathdɔɔri wäl rɛw kä jɪ thuɔk duëel A-cɛr, ke bathdɔɔri wäl rɛw kä jɪ thuɔk duëel Nap-ta-li, ke bathdɔɔri wäl rɛw kä jɪ thuɔk duëel Ma-na-the,

⁷ke bathdɔɔri wäl rɛw kä jɪ thuɔk duëel Cim-on, ke bathdɔɔri wäl rɛw kä jɪ thuɔk duëel Li-bay, ke bathdɔɔri wäl rɛw kä jɪ thuɔk duëel Yi-tha-kar,

⁸ke bathdɔɔri wäl rɛw kä jɪ thuɔk duëel Dhe-bu-lun, ke bathdɔɔri wäl rɛw kä jɪ thuɔk duëel Jo-theɸ, ke bathdɔɔri wäl wɪcɔɛ rɛw ti ca moc ke biel kä jɪ thuɔk duëel Ben-ya-min.

Nɛy ti nuan kä döör diaal

⁹Ke kɔr kä mɛmɛ cua guic, kä nɛnɛ, tɛɛkɛ buɔn nath mi diit elɔŋ mi thilɛ ram mi dee ke luäŋ ke kuɛn, bäkɛ röli kenɛ döör diaal, ke nɛy diaal, kenɛ jɪ thukni diaal ti gööl, cuŋkɛ nhiam kɔam kuäärä kenɛ Ruath Dɛɛl, ciankɛ bieyni ti boɔr, kä te tetkien ke kar kaanä.

¹⁰Kä cukɛ wieɛ ke jow mi diit i, “Kān ɛ duŋ Kuothda min te nyuurä wɪj kɔam kuäärä kä ɛ duŋ Ruath Dɛɛl Kuoth!”

¹¹Kä cu jaak nhial diaal kɔm kuäärä, kenɛ diit, ke ley daŋ nuan tin tɛk göl piny. Kä cukɛ rɔ yuɔr piny buupä nhiam kɔam kuäärä palke Kuoth,

¹²wäke i, “Inɔnɔ! A puɔth kenɛ puɔny, ke pɛl kenɛ lär tɛthä lɔaac, ke luth kenɛ buɔm, ke luäŋ tekɛ Kuothdan amäni cäŋ kel! Inɔnɔ.”

¹³Kä cu ram kel kä diit ɣä thiec i, “Ke ŋaani, ken ti ciankɛ bieyni ti boɔr ti, kä bäkɛ nikä?”

¹⁴Kä cua je loc i, “Kuäär, ŋäc ke jɪn.” Kä cuɛ ɣä jiök i, “Tiiti ke ken nɛy tin pay ben raar rɛy rikä min diit. Cikɛ bieynikien lak, kä ci ken ke jakä buɔy ke riɛm Ruath Dɛɛl.

¹⁵Ke kuj ɛmɔ tekɛ nhiam kɔam kuäärä Kuoth, kä palke je ke cäŋ kenɛ wäär rɛy luaak Kuoth, kä bi ram in nyuur wɪj kɔam kuäärä ke gaŋ ke taade keel ke ke.

16/Ci buoth ke bi nyok ke näk kie rew, Kä /ci cän ke bi nyok ke näk, kie leth.

17Ke yöö bi Ruath Dëël in te däär koam kuäärä a yieendien, kä be ke böth rey pijini tin muocke naath tük, kä bi Kuoth mer nyinkien diaal poc.”

Nyuuth 8

Dijl in bärwdien kene thak däpä

1Mëe ci Ruath dëël dijil in bärwdien lep, cu nhial biet ke nuth thaak.

2Kä cua jaak nhial dan bärw nen cujä nhiam Kuoth, kä ca ke moc kaanji dan bärw.

3Kä cu jääk nhial dōdien ben, kä tēe thak däpä tetäde, kä cue cuōj wij yikā, kä cua je kam wal ti nuan ti wanke ke pal neeni diaal ti ci Kuoth ke ley, wij min ca lat ke dāp nhiam koam kuäärä.

4Ke tet jääkä nhial cu tol wal tin wanke wä nhial nhiam Kuoth keel ke pal neeni tin ca ley.

5Kä cu jääk nhial thak kan, cue je thiän ke mac wij yikā, kä cue je wuoc wij muōn. Kä cue teke maar nhial, kene wuow mi diit, ke yiel nhial, kene lath pieny.

Kaanji bärw

6Täame cu jaak nhial dan bärw ti teke kaanji dan bärw ro rialikā ke kuothdien.

7Cu jääk in nhiam kaande koth, kä cu nhiaal guiyni kene mac mi ca liom ke riem pen wij muōn. Kä cu kel diōkni wec muōn waan, kä cu kel kä diōk jien waan, kä cu juaac diaal tin tōc wan.

8Cu jääk nhial in rewde kaande koth, kä cua duōr mi diit, mi cētke pām mi pet ke mac yuor däär bar.

9Kä cu kel diōkni bar a riem, kä cu pek leeyni in diōkdien in tük rey bar lijw, kä cua pek riathni in diōkdien dāk bä.

10Cu jääk nhial in diōkdien kaande koth, kä cu cier mi diit pēen nhial, kä petde cētke rith, kä cue pen peek kieri kene löli pijini in diōkdien.

11Coal ciōtde en cier eme i “Jiath mi kec e yor.” Cu pek pijini in diōkdien ro looc ni pi ti kec, kä cu ney ti nuan lijw ke ken pi tōtō, ke yöö cake jakä ti kec këc.

12Cu jääk nhial in nuaandien kaande koth, kä cua pek can in diōkdien bak, kene pek path, ke pek cier in diōkdien bä. Kä cu pek buoyādien in diōkdien cu cuol. Cua pek can in diōkdien pēn buay, cu mäni pek war ino bä.

13 Kä cuḡ guic, cuḡ kuey mi pār ke dār puḡḡrā liḡ, wiewe ke jow mi diḡt, “Riek, riek, riek ake ney tin cieḡ wiḡ muḡḡn, ke guḡḡth in bi pāl ke jow kaanḡni tin bi jaḡk nhial daḡ diḡk tin kḡkien ke koth!”

Nyuuth 9

1 Kä cu jāk nhial in dhieecdien kaanḡe koth, kä cua cier mi ci pen piny nhial nen, kä cua je kam leep kḡkä mi thil piny.

2 Cue kḡḡk mi thil piny lep, kä cu mi cḡtke tol maac thḡt yieethä mi diḡt pāl rey kḡkä, kä cu cāḡ kene rey jḡam cuḡl ke tol in bā rey kḡkä.

3 Kä rey tuḡḡl cu kḡaryḡaamni ben wiḡ muḡḡn, kä cua ke kam buḡm mi cḡtke buḡm jiewethni wec muḡḡn.

4 Kä ca ke lar ḡöḡ /cike juaac kie ti dony kie jiath wec muḡḡn bi guëer, ε ni ney tin thil biel thaanyä Kuoth nhiam kaandien.

5 Kä cake pal ḡöḡ bike puḡny nath jakä bec, ke päth daḡ dhieec, kä /cike naath bi näk. Kä cu bēc puḡnyini nath cḡtke bēc kaḡä jieweth.

6 Kä en niḡni tḡtḡ bi naath ḡor ni liaḡ, kä /ci ken ε bi jek. Ken bike liaḡ ḡor elḡḡ, kä bi liaḡ ro bar kä ke.

7 Kä cḡt guc kḡaryḡaam ke jiḡḡk tuḡruḡk ti ca rialikä ke kuḡ köör. Te wuḡthkien ke ti cḡtke kuḡmni kuḡri ti daḡp, kä cḡt nhiemkien ke nhiem nath.

8 Cḡt mḡemkien ke mḡem mään, kä cḡt leckien ke lec luḡny.

9 Tekē kuac ti buḡm buḡḡm ti cḡtke köötni yieethä bapdien, kä cḡt wuḡw ḡḡḡkien ke wuḡw jiḡḡkni tuḡruḡk ti ḡuan, ti ḡḡḡcke thurbieeli ti riḡ koḡr.

10 Kä teke ke juḡl cḡtke jieweth, kä buḡm kädädien in la bec kä ke naath ke päth daḡ dhieec tēē juḡlikien.

11 Tekē ke kuäär in ruac ke min la jāk kḡkä mi thil piny. Kä cḡalke ciḡtde ḡ “Ä-ba-don” ke thok ḡi-be-ru, kä ke thok Ge-rith cḡalke je ḡ “A-po-li-yon”.

12 Ci riek in nhiam thuḡk. Kä ḡot rik daḡ rew ti bi ben.

13 Kä cu jāk Kuoth nhial in bākēlien kaanḡe koth, kä cua jow liḡ tuḡḡni yḡkä dāäpä daḡ ḡuan min nhiam Kuoth,

14 Jiḡḡke jāk nhial in bākēlien in teke kaanḡ ḡ, “Lony jaḡk daḡ ḡuan tin ca yien kiir Yu-pe-ree-tidh.”

15 Kä enḡ cua jaḡk nhial daḡ ḡuan lony, tin ca kap piny a cike rḡ rialikä ke kuḡ thaakä, kene caḡ, ke pay, kene ruḡn, ke ḡöḡ bike pek nath in diḡḡkdien näk.

16 Kä pek rēm in teke jiḡḡk tuḡruḡk ke bathdḡori ti kur ti jien daḡ rew nikä kuḡr cua jen pek in cā liḡ.

17Kä cua jen nēn in cā nēn ni jiōok tuḡruḡk rēy nyuuthädä. Kä nēy tin koat ke ke cianḡke kōōtni yieethä bapdien ti luaal cētke mac, ke ti jan jaan cētke puḡḡr, kēne wäl mi yian in wanḡke. Kä cēt wuḡth jiōokni tuḡruḡk ke wuḡth lonyni, kä bä ni mac kēne tol, ke wäl mi kec ḡuānyde raar thuknikien.

18Kä ke rik daḡ diḡk tiḡi, ca pek nath in diḡḡkdien näk, ke ben mac kēne tol, ke wäl mi kec ḡuānyde raar thuknikien.

19Ke ḡōō buḡm jiōokni tuḡruḡk tēē thuknikien kēne juḡḡkien. Kä cēt juḡḡkien ke thḡḡl ti teke wuḡth, kä muḡcke naath buḡḡt ke ke.

20Kä duḡth nath, tin /kḡn näk ε rik tiḡi, /kḡn rḡ rḡt kä lät tetnikien tin jiäk. Kä /kḡn pal yieeni ti jiäk kēne kuth tin ca laḡ ke daḡḡp, ke ciēk in boḡ, ke ciēk in yian, kēne päḡm, ke jien, tin /ci dee guic, kie liēḡ, kie jaḡ päḡl.

21Kä /kenke rḡ rḡt kä näk nath, kie lät tiḡtädien, kie cianḡ leerädien, kēne kuēlien.

Nyuuth 10

Jääk nhial kēne koḡ ḡḡrä mi tot

1Kä cua jääk nhial dḡdien mi bum nēn, bēē piny nhial, ca kum ke puḡḡr, kä te tik Kuḡth nhial wiḡde. Kä cēt nhamde ke cāḡ kä cēt ciōke ke boḡ maac.

2Te tetde ke koḡ ḡḡrä mi tot mi ca lēp. Kä cē ciḡok cuēēcde laḡh bar, kä te ciḡok caamde raar.

3Kä cue ciōt ke jḡw mi diit, mi cētke bur luḡny. Kä mēē cē ciōt, cu maḡḡr daḡ bārow maḡḡr.

4Kä mēē ci maḡḡr daḡ bārow maḡḡr, cua je dee ḡḡr, kä duunde ḡōō cua jḡw liḡ nhial wēē i, “Dil min ca laḡ jḡ ε maḡḡr daḡ bārow, kä /cu je ḡḡr piny.”

5Kä cu jääk nhial in cā nēn cuḡä bar kēne rar, tet cuēēcde tar nhial,

6kä cue rḡ yac ke ram min tēk ke tēk mi thil pek, min ci nhial cak kēne tin te rēyde, ke piny kēne tin te rēyde, ke bar, kēne tin te rēyde. Kä cu jääk wee i, “/Cē bi lē gal.

7Kä niḡn tḡ bi jääk nhial in bārowdien ε koth ni kaanḡ, bi ruac Kuḡth in cuāḡ naath a thuḡk, cētke mēē cē laḡ jaanḡke ni ḡōök.”

8Kä cu jḡw ēē cā liḡ nhial lēni ruac ke ḡä, wēē i, “Wēr, käni koḡ ḡḡrä in ca lēp tetdä jäkä nhial in te cuḡä bar kēne rar.”

9Kä enḡ cua wä kä jääk nhial, cua je jiök ke ḡōō be ḡä kaḡm koḡ ḡḡrä in tot. Kä cue ḡä jiök i, “Käni je kä cam ε, be kec jiidu, kä be liem thokdu cētke tuaar.”

10Cua koḡ ḡḡrä in tot kḡn tetdä jäkä nhial, kä cua je cam, lime thokdä cētke tuaar, kä mēē cā je cam, cue jicdä jakä kec ε ḡḡr.

11 Kä cuke yä jïök ÿ, “Bi ruac Kuoth dhil nyök ke lat ke kuj nath, ke döör, kene thuk ti gööl, ke kuar.”

Nyuuth 11

Nëen ðan rew

1 Kä cua yä kam tan them mi cetke ket, kä cua yä jïök ÿ, “Wër, them luak Kuoth kene yik, kä kuen ney tin pal thin.

2 Kä /cu kal luaak Kuoth in te raar them, päl ε, ke yöö ca je kam döör, ke yöö bike wec in rel rō ðany ke päth ti jien nuan wicde rew.

3 Kä bä nëenkä ðan rew ti ca rō rony ke bieyni cuali kam buom ke yöö bike ruac Kuoth lat ke nin ti bathdōr kel wicde kur rew wicde jien bākel.”

4 Ken nëen ðan rew titi ke jien O-lip ðan rew kene cuunni lembärni ðan rew tin cuñ nhiam Kuar ni Kuoth pieny.

5 Kä mi tëeke ram mi goor yöö bike moc riek, bä mac raar thokdien, kä wanke ji tërien. Ram o bike moc riek o ba je näk ke jen duōp emō.

6 Tekε ke luaj ke yöö ba puar gāk, ke yöö /ci nhiaal bi dēm ke nin tin lat ken ε ruac Kuoth, kä teke ke luaj ke yöö dēē pï loc ni riem, kene yöö dēē wic muōn duac ke rik diaal, cetke guāth in goor ken ε.

7 Kä mi wäke nëndien wä thuk ke lat, bi ley in bä raar kōkä mi thil piny nyiëeny ke ke. Be ke puot kä be ke näk,

8 kä bi rinlien te piny dup wec in diit guāth èē ca Kuärien ni Kuoth kōñ puat jiaath thin. Kä ciōt wec emō cetde ke Tho-dōm kie I-jöp.

9 Ke nin ðan diok ke nuth, cu wutni tin te rey nath, kene döör, ke thuk ti gööl, ke thuk duēli, puanykien tin ci liw diel guac, kä löke yöö ba ke kony.

10 Kä bi ji wec muōn locken tēth ke liādien ken ðan rew. Kä muōcke rō ke muc, ke yöö ken göök ðan rew titi cike riek mi diit nōñ ji wec muōn.

11 Ke kōr nini ðan diok ke nuth cu yiēē teekä mi bä kä Kuoth coth reydien, kä cuke rō jïec cuōñ, kä cu dual mi diit ben kä ney ti ca ke nen.

12 Kä cu ken jōw mi diit liñ nhial, jioke ke ÿ, “Bia nhial wane me!” Kä cuke wä nhial ke puar a guic ji tërien ke.

13 Kä en guāth emō cue teke lath pieny mi diit, kä cu kuj wec in wālien tēth. Cu ney ti bathdōri ðan bārōw näk ε lath pieny, kä cu duoth nath dual elōñ, kä cuke Kuoth puōrä liak.

14 Ci riek in rewde thuuk. Kä bi riek in diōkdien ben ke pēth.

Kaan in bārōwdien

15Kä cu jääk nhial in bärōwdien kaan̄de koth, cuε teke jow mi d̄iit nhial, wëë i, “Ci kuäärä yaa a Kuäär Kuara in Kuoth kene Me-thiade, kä jen be ruëc amāni cāṅ kel.”

16Kä cu d̄iit tin jien daṅ rēw w̄icde nuan tin nyuur w̄i koamni kuäärādien nhiam Kuoth wuṭhkien yiath piny, kä cuke Kuoth pal,

17cuke d̄iit ket i, “Larko j̄i tēth Iaac, j̄in Kuäär ni Kuoth in Leny Buṁdu ti Diaal, min te th̄in, kä ci kōṅ te th̄in, ke yōö ci buṁdu min d̄iit kan, kä ci ruëc tok.

18Cu döör ṅēny, kä cu waṅ Iaacdu ben, guāṭh in ba luk ni ney tin ci l̄iw. Kä ci guāṭh ben min bi col ni jaṅku ni göök, ney tin ci ley, ke ney diaal tin luṭhke ciōtdu, ney tin tietni kene ney tin d̄iit, kä cu guāṭh ben min ba dāk ni ney tin ca yow dāk.”

19Kä cua luaak Kuoth in te nhial lep, kä cua thanduk matdä ruac Kuoth nen rēy luaakde. Kä cuε teke yiel kene wuṁw mi d̄iit, ke maṅr kene lath pieny, ke nhiaal guiyni mi d̄iit.

Nyuuth 12

Ciek kene nyan̄ yiëer mi d̄iit

1Kä cu nyuuth mi gäay naath jōc nhial. Tëëke ciek mi ci rō rony ke cāṅ, kä te pay ciōknike, kä te w̄icde ke kum cieri daṅ wāl rēw.

2Jen ruetde, kä cuε wiee ke m̄ac dapā, kene b̄ec ciōt gatdä.

3Kä cu nyuuth d̄ōdien jōc nhial. Tëëke nyan̄ mi lual mi d̄iit, mi teke wuṭh daṅ bärōw ke tuṁṅ wāl, ke kuṁni kuäärä daṅ bärōw wuṭhnikē.

4Cu juäle pek cieri in diṁkdien nhial rol, kä yore ke piny w̄i muṁṁ. Kä cu nyan̄ cuṁṅ nhiam ciëk in ci thiak ke dap, ke yōö be gatō wa dapō roc.

5Cuε dap ke dhool, min bi döör diaal ruac ke keet yieethä. Kä cua gatde naṅ nhial kä Kuoth w̄i koam kuäärāde.

6Kä cu ciek rō bar guāth mi te baan̄, mi ci Kuoth ε rialikā ke kuide, guāth in ba mieth th̄in ke n̄in ti bathdōr kel w̄icde kur rēw, w̄icde jien bākel.

Juc Mi-ka-el ke nyan̄

7Kä cu kōr tuṁk nhial. Cu Mi-ka-el kene jaake nyiëeny ke nyan̄ yiëer in d̄iit, min cu kōr ter kene jaake.

8Kä duunde yōö cua nyan̄ puṁt, kä cuε cu thil guāṭh ke kuideien nhial.

9Kä cua nyan̄ in d̄iit yuor piny, min la th̄ol ëë wal, in cōalke i “Guṅ Jiäkni”, kie “Cey-tan”, mëë ci yow keeliw met. Cua je yuor piny kene jaake keel.

10Kä cua jow mi diit lij nhial, wëë i, “Tääme ci kan kene buom ke kuäär Kuothdan ke luaj Me-thiade cop, ke yöö ca ram in gony dämanikon yuor piny, min gonyke ke cäj kene wäär nhiam Kuothdan.

11Kä cuke je tiam ke riem Ruath Dëäl kene ruac nenädien, ke yöö /cike tēkdien nhok a cuke lijw.

12A löcdu ku teeth, lö nhial, kene yen tin cien reyde! Kä riək ake piny kene bar, ke yöö ci guaj jākni ben piny kä ye ke wan loaac mi diit, ke yöö näce je i ci guathde ciak!”

13Mëë ci nyan ε nen en yöö ca je yuor piny, cue rin kor ciək in ci dap ke gat mi dhool.

14Kä duunde yöö cua ciek kam gok kueth in diit dan rew, ke yöö dere ro bar ke thol bare ro däär daar, guath in ba je wä mieeth thin ke run dan diok ke nuth.

15Cu thol pi ti cetke kir nok kor ciək ke thokde, ke yöö be je loak door ke nyoc.

16Kä duunde yöö cu piny ciek ben luäk. Cu piny ro lep, kä cue kir in ci nyan ke nok ke thokde math.

17Kä cu nyan gaak ke ciek, cue ro rit cue kor wä ter ke duoth gan ciek, ney tin kapke nuot Kuoth, kä tietke nen Yecu.

Nyuuth 13

1Kä cu nyan cuon rey litdä thuk bar. Ley mi pal raar bar Kä cua ley nen känye raar bar, kä tēeke tuon dan wäl, kä tēeke wuoth dan bārow. Kä tēeke kuomni kuäärä dan wäl tuonnike kä wuothnike te ciöt mi kueth Kuoth thin.

2Kä cet ley in cä nen ke kuac, cet ciöke ke ciök nyekudhuny, kä cet thokde ke thok luony, cu nyan je kam buomde kene kom kuääräde ke luaj mi diit.

3Kä wij lëë kel cetde ke mi tēeke buot mi ci je näk, kä ca buotde in non je liaa jakä goaa. Kä cu ji wec muon diaal gaacke ley, kä cuke guor.

4Cu ken nyan pal, ke yöö ce luande kam ley, kä cuke ley pal wäke i, “Ena mi cetke ley? Kä ena mi dee nyiëny ke je?”

5Kä cua ley moc ke thok mi ruac liakä, mi kuethe Kuoth, kä ca je pal buom ke päth ti jien dan nuan wicde rew.

6Cue thokde lep ke yöö be Kuoth kueth, kuethe ciöt Kuoth kene guath cienäde, ala ney tin cianke nhial.

7Kä eno bä cua je pal yöö be kor ter ke ney tin ci Kuoth ke ley, kä be ke tiam. Ca je kam buom wij thukni duëli diaal, ke naath kene ji thukni, ke döör diaal,

⁸Kä bi j̄i wec muḡḡn diaal je pal, ney diaal tin /kaṅ ciöötken ḡḡr ni tukä ḡḡaa rey waregaka teekä Ruath Dëäl min ca ḡḡot.

⁹Ḳ ram mi teke j̄ith a je liṅ.

¹⁰“Mi ba raan naṅ ala pëc, be wä ala pëc. Kä ram mi näk raan ke thep, ba je dhil näk ke thep.” Meme ε jen ciöt ke kuj rutdä kene ḡḡath neeni tin ci Kuoth ke ley.

Ley mi päl raar piny

¹¹Kä enḡ cua ley dḡḡdien mi päl raar piny nen. Kä tēēke tuḡḡ ḡḡṅ rew cētke ruath dëäl rḡḡmä, kä cue ruac cētke nyaṅ.

¹²Lätde ke luṅṅ lëḡ in jiḡḡ. Kä cue w̄ic muḡḡn kene ney tin ciaṅ ke je kä palke ley in jiḡḡ, min ca buḡḡde in nḡḡ je liṅṅ jakä ḡḡaa.

¹³Lätde nyuuthni ti d̄it ti ḡḡyke naath, a jake mac kä bēē piny nhial a ḡḡecke ε naath.

¹⁴Kä ke nyuuthni tin ḡḡyke naath tin ca pal je i be lat ke kuj lëḡ, cue ney tin ciaṅke w̄ic muḡḡn met, cue naath com ke ḡḡö bike puḡḡny lat mi cētke ley in ca moc buḡḡ ke thep, kä ḡḡotde ke tēk.

¹⁵Kä cua je pal ḡḡö be puḡḡny in cētke ley ḡḡk yiēē, ke ḡḡö dee puḡḡny cu ruac, ke ḡḡö be ney tin löke pal puḡḡny in cētke ley näk.

¹⁶Kä cue ney diaal, tin tietni kene tin d̄it, tin riṅṅ kene ney tin can, tin lor kene kuaany ke ḡḡö ba tet cuēēcdien kie nhiam kaandien moc biel.

¹⁷Kä thile ram mi dee duḡḡḡr kḡk kie dee duḡḡḡr kḡak, ε ni mi tēēke biel min la ciöt lëḡ, kie pek ciḡḡädē.

¹⁸Kä ciöt emε ε pel, kä ram mi teke ḡḡac ḡḡḡḡr pek lëḡ, ke ḡḡö ε jen pek ran. Pekde ε kur bākēl w̄icde jien bākēl, w̄icde bākēl.

Nyuuth 14

Ruath Dëäl kene necke

¹Kä cua ḡḡic, kä nene, wij Paḡḡam Dha-yḡḡn cuṅ Ruath Dëäl th̄in! Kä te ney ti bathḡḡḡri ti kuḡḡr kel w̄icde jien ḡḡṅ ḡḡuan w̄icde ḡḡuan keel ke je, ti ca ciḡḡḡde kene ciöt ḡḡuan ḡḡḡḡr nhiam kaandien.

²Kä cua jḡw liṅ nhial mi cētke wuḡḡw p̄ini ti ḡḡuan ti loṅy kene maḡḡr nhial ti d̄it. En jḡw ēē cā liṅ cētke ke jḡw thuḡḡmni ti puḡḡtke ke thuḡḡmnikien.

³Kä cuke dit mi pay cak ket nhiam kḡam kuäärä kene nhiam leeyni ḡḡṅ ḡḡuan tin tēk, ke nhiam d̄itni. Thile ram mi dee dit emḡ ḡḡac ε ni ney ti bathḡḡḡri ti kuḡḡr kel w̄icde jien ḡḡṅ ḡḡuan w̄icde ḡḡuan, tin ca luēl wij muḡḡḡn.

⁴Tij̄i ke ken ney tin /k̄an r̄o yar ke män, ke yöö ke ney ti thil nyuon̄. Ke ken ney tin guor̄ke Ruath Dë̄l̄ Kuoth guath̄ni diaal tin wë̄ th̄in. Ke ney ti ca kūel k̄a duoth nath ke yöö b̄ake thöp̄ Kuoth kene Ruath Dë̄l̄.

⁵Kä thile thukien kac, ke yöö thile ke bël.

Jaak nhial d̄an̄ diok

⁶Kä cua j̄ääk nhial d̄odien mi pār ke nhial nen, mi teke thuk Kuoth ti gow ti thil pek ti be lat̄ ney ti cien̄ wij̄ muon̄, ke döör diaal kene thuk dūeli, ke thuk ti gööl ke ney diaal.

⁷Kä cue je lat ke jow mi dīit̄ i, “Luoth̄e Kuoth k̄a puanye je, ke yöö ci guath̄ luok̄de cop. Kä pale je en ram min ci nhial kene piny cak, ke bar kene löli pīini.”

⁸Cu j̄ääk nhial d̄odien in rewde je guor̄, wë̄ i, “Ce t̄eth, ce t̄eth en Bë-bi-lon in dīit̄! Jen ce ney diaal jak k̄a math̄ke k̄oan̄de jen k̄oan̄ gaak leeräde.”

⁹Kä cu j̄ääk nhial d̄odien in diok̄dien ke guor̄, ruace ke jow mi dīit̄ i, “Ney tin palke ley kene c̄atde, k̄a tek ke biel nhiam kaandien kie tetdien,

¹⁰bike maath ke k̄oan̄ wan̄ä Ibaac Kuoth, mi ca wuoc a /k̄an liom̄ rey lirä ñenyäde, k̄a be puanykien jakä bec ke mac kene wal tin kec̄ nuanydien nhiam jaakni nhial tin r̄elke r̄o kene nhiam Ruath Dë̄l̄.

¹¹Kä bi tol maac in waan̄ke w̄a nhial am̄ani c̄an̄ kel. Kä be thil loan̄, ke c̄an̄ kie w̄äär, k̄a ney tin palke ley kene c̄atde, am̄ani ram o ci biel ciot̄äde jek o.”

¹²Meme e ciöt ke kuj̄ rutd̄a ñeni ti ci Kuoth ke ley tin kap̄ke nuot̄ Kuoth kene ñath̄ Yecu.

¹³Kä cua jow mi bë̄e nhial liñ, wee i, “Gor̄ meme. A puoth teke ney tin ci liw̄ rey Kuar̄ ni Kuoth a wee w̄a.” Laar Yië̄ Kuoth e i, “Epuoc bike teke loan̄ k̄a lätkien, ke yöö tin ci ken ke lat̄ guor̄ke ke!”

Dër wec muon̄

¹⁴Kä cua guic, k̄a ñene, t̄ēeke puar̄ mi bor, k̄a t̄ēeke ram mi nyuur wij̄ puor̄ä mi c̄et̄ke Gat Ran, k̄a te w̄icde ke kum kuäärä mi ca lat̄ ke daap, k̄a te tetde ke carcaar mi moth!

¹⁵Kä cu j̄ääk Kuoth nhial d̄odien ben raar luaak Kuoth, c̄ole ram in nyuur wij̄ puor̄ä ke jow mi dīit̄ i, “K̄ani carcaaru, k̄a ñeri ke yöö ci guath̄ ñer cop, ke yöö ci nyin wec muon̄ ciok̄.”

¹⁶Kä eno cu ram mi nyuur wij̄ puor̄ä carcaare ȳith̄ wij̄ muon̄, k̄a cua nyin wec muon̄ ñer.

¹⁷Kä cu j̄ääk nhial mi d̄odien ben raar luaak Kuoth in te nhial, k̄a jen b̄a t̄ēeke carcaar mi moth.

¹⁸Kä cu jääk nhial dɔdien ben raar wii yikä, ε jen jääk in teke luəŋ ke mac, kä cue ram in teke carcaar mi moth cɔl ke jow mi diit i, “Käni carcaaru kä dol dey buɔcni wec muɔɔn, ke yöö ci deykien lɔɔr.”

¹⁹Kä enɔ cu jääk nhial carcaar yiith wii muɔɔn, kä cue dey buɔcni wec muɔɔn dol, kä cue ke yuɔr guäth nhiecä dɛeni wal in diit in la guäth wanä lɔaac Kuoth.

²⁰Kä en guäth nhiecä dɛeni wal tää raar jok wec, kä cu riem loony guäth nhiecä dɛeni wal cɛtke yier mi cop luəŋde ŋuäk jiök tuɔruɔk mi cu pal ni guäth mi teke kiluni ti kur rɛw.

Nyuuth 15

Jääk ke rik dən bärɔw tin jɔak

¹Kä cua nyuuth dɔdien mi diit mi gäy naath nen nhial, tääke jääk nhial dən bärɔw ke rik dən bärɔw, tin la rik tin jɔak, kä bi wan lɔaac Kuoth thuuk ke ke.

²Kä cua mi cɛtke bar mi til til mi ca liaap ke mac nen. Kä cua ney tin ca ley kene cätde puɔt, ke pek ciɔtäde cuŋä gääkni bar in til til, a te thumni Kuoth tetnikien.

³Kä cuke dit Muthe min la jən Kuoth, kene dit Ruath Dää, wäke i, “Lätku ditke, kä gayke naath, lö Kuäär ni Kuoth, in Leny Buɔmdu ti Diaal! Duɔpku cuŋke kä ke thuɔɔk, Lö Kuäär döör diaal!

⁴Ena mi /ci bi dual ke ji, kä /ci ciötdu bi puany, lö Kuäär ni Kuoth? Ke yöö ε jin kārɔa rɛl gɔoydu rɔ mɔ. Döör diaal bike ben, kä bike ben pal nhamdu, ke yöö luɔɔku ca ke nyoth.”

⁵Ke kɔr kä mɛmɛ cua guic kä ca luak Kuoth in la keme nenä in te nhial lɛp.

⁶Kä cu jääk nhial dən bärɔw tin nöönke rik dən bärɔw ben raar luaak Kuoth, ca rɔ rony ke bieyni ti buoy ε pak, kä ca kathkien yien ke läk dääpä.

⁷Kä cu ley kel kä ley dən ŋuan tin tək jääk nhial dən bärɔw kam thääk dääpä dən bärɔw ti thiän ke wan lɔaac Kuoth, min tək ke tək mi dɔraar.

⁸Kä cu luak Kuoth thiaaŋ ke tol gɔoyä puɔnyä Kuoth kene buɔmde, kä thile ram mi dee wä rɛc amäni mi ci rik dən bärɔw tin nöönke ε jääk nhial dən bärɔw thuuk.

Nyuuth 16

Thääk wanä lɔaac Kuoth

¹Kä cua jow mi diit lin rey luaak Kuoth, jiöke jääk nhial dən bärɔw i, “Wiaa, wuɔce thääk wanä lɔaac Kuoth dən bärɔw wii muɔɔn.”

²Kä eno cu jääk in nhiam wä, cue min te rey thaakde wä wuoc wii muɔɔn, kä cu jiöori ti nuɔth nuɔɔth ti bec päl kä ney tin teke biel lëë kene ney tin palke cätde.

³Cu jääk nhial in rewde min te rey thaakde wä wuoc rey bar, a cue cɛtnike riem raam mi ci liw, kä cu nɔaani diaal tin tɛk rey bar liw.

⁴Cu jääk nhial in diɔɔkdiem min te rey thaakde wä wuoc rey kieri kene löli piini, kä cuke rɔ loc ala riem.

⁵Kä cua jääk piini liɲ wëë i, “Luɔɔku tin ci lat ke cuɲ, lö Kel in Rel Gooɔde Ro, jin min te thɲn kä ci dɔɲ te thɲn.

⁶Ke yöö ci naath riem nɛeni ti ci Kuoth ke ley kene göök wuɔth piny, cike moc riem mi ba math. E jen min rɔɲ ke ke!”

⁷Kä cua jɔw liɲ wii yikä wëë i, “Yɔɔn, Kuäär ni Kuoth, in Leny Buɔmdu ti Diaal. Luɔɔku ke thuɔɔk kä ke cuɲ!”

⁸Cu jääk nhial in nuaandien min te rey thaakde wuoc kä cän, kä cua je pal yöö be naath waɲ ke mac.

⁹Cu naath waɲ ke leth mi diit, kä cuke ciöt Kuoth in teke buɔm wii rikni titi kueth. Kä /kenke rɔ rit dueeri ke yöö dëë je kam liak.

¹⁰Cu jääk nhial in dhieecdien min te rey thaakde wuoc wii kɔam kuäärä lëë, kä cu kuäärä cuol ala muth. Kä cu naath lëëpkien kac ke bec puɲnynikien.

¹¹Kä cuke Kuoth nhial kueth ke kuj becädien kene buɔɔtkien, kä /kan rɔ rit lätnikien.

¹²Cu jääk nhial in bækeliem min te rey thaakde wuoc kiir Yu-pe-ree-tidh in diit, kä cue dɔn, ke yöö ba duɔɔp rialikä ke kuj kuari tin bëë kä këny cän.

¹³Kä cua yiey dän diɔk ti jïäk ti cɛtke guëëk nen bäre raar thok nyan in diit kene thok lëë, ke thok gokä mi guɲ kacä.

¹⁴Ken yiey ti jïäk titi latke nyuuthni ti gayke naath, kä räthke ni kä kuɲ wec muɔɔn këliw, ke yöö ba ke dol ke kuj köör ke cän Kuoth in Leny Buɔmde ti Diaal in diit.

¹⁵“Nene, yan baɔ cɛtke kueel! Puɔth ake ram te jinä, mi yoop biide ke yöö /ce bi jal juutdä, a be pöc ke naath.”

¹⁶Kä cuke rɔ dol guäth mi cɔali “Ar-ma-ge-dɔn” ke thok Yi-be-ru.

¹⁷Cu jääk nhial in bärɔwdien min te rey thaakde wuoc rey jicam, kä cu jɔw mi diit ben raar luaak Kuoth bëë kɔam kuäärä, wëë i, “Ca je lat!”

¹⁸Cue teke yiel ke wuɔw mi diit, kene maɲ nhial, ke lath pieny mi diit mi /ken kɔɲ te thɲn ni mëë te naath wii muɔɔn, cu lath pieny cu diit inɔ.

19 Cu wec in diit ro daak kä diok, kä cu wii dööri teth. Cu Kuoth Bë-bi-lon in diit tim, cue je jakä mäthe ke koon wanä Isaac Kuoth in te rey lirä.

20 Kä cu dhuoli diaal ro bar, cue thil pääm ti dëë jek.

21 Kä cue teke nhiaal guiyni ti dit ti cet thiakdien ke kilu gerëmni ti jien dhieec, cuke pen kä naath, amäni mëë wäke Kuoth kueth ke kuj rikä nhiaal guiyni, ke yöö ε riek guiyni mi jiääk.

Nyuuth 17

Ler in ci kək

1 Kä cu ram kel kä jaak nhial dan bärōw tin teke thääk dan bärōw ben, kä yä cue wee i, “Bër, bä ji ben nyuoth luk lerä in diit in ci nyuur wii piini ti nuan.

2 Ci kuar wec muon nyin leerä lat ke je, kä ke koon leeräde ci ney tin cianke wic muon yon ke je.”

3 Kä cue yä nan däär daar ke yiëë, kä cua ciek nen nyuure jok lëë mi lual mi ci thiaa ke ciöt kuethni Kuoth, kä tēeke wuoth dan bärōw kene tuon dan wäl.

4 En ciek tēeke bij mi mer, kene bij mi lual, kä ce ro pik ke daap, kene guiy ti nyin gow ke doakni. Kä kääpe lier dääpä mi thian ke nyuon kene jiaak leeräde ke tetde.

5 Kä ca ciöt mi /ca luotde nac goar nham kaande wëë i, “Bë-bi-lon in diit, man lëeri kene nyuon wec muon.”

6 Kä cua ciek nen, ce yon ke riem neni tin ci Kuoth ke ley, kene riem nëeni ti ca näk ke kuj Yecu. Mëë cä je nen, cua gaac elon.

7 Kä duunde yöö cu jiaak nhial yä jök i, “Enu mi gaac ke ji elon? Bä ji lar luot kä min gäay naath kä ciek, kene ley in teke wuoth dan bärōw ke tuon dan wäl min kap ciek.

8 Ley in ci nen ce kon te thin, kä /ce le not thin, bëë raar rey kəkä mi thil piny kä wëë däkä. Kä ney tin cianke wic muon tin /kan ciötkien goar rey waregakä teekä ni tukä yaa, bike gaac mi wa ley wä nen. Ke yöö ce kon te thin, kä /ce le not thin, kä be ben.

9 “Meme goore car wec mi goa kene pel thiekä. Ken wuoth dan bärōw ke pääm dan bärōw tin nyuur ciek thin. Ken bä ke kuar dan bärōw,

10 tin ci dhieec pëen thin, kel tēke kä not kel /kene ni ben, kä mi wëë wä ben be ruëc ke guath mi tot kārōa.

11 Kä ke kuj lëë in ci kon te thin, kä /ci le not thin, jen ε bädäk kuari kä ε kel kä kuar dan bärōw min ba däk.

¹²Kä tuṛṛ ḁaṅ wäl tin ci nen ke kuṛ ḁaṅ wäl ti ṛot a /ken ni ben kuäärä, kä duunde ṽöṽ bike luṅ jek cṛtke kuṛ ke thaak kel, keel ke ley.

¹³Ken cike ṛṽ mat kel, kaṁke luṅdien keṇe buṽmdien ley.

¹⁴Ken bike koṛ ter ke Ruath Dëäl, kä bi Ruath Dëäl ke tiam, ke ṽöṽ jen ε Kuäär kuṛi, kä ε Rueec ruëecni, kä ney tin teke je keel ca ke col, kä ca ke mek, kä ṇathke ke.”

¹⁵Kä cu jääk nhial ṽä jöök ṽ, “Pṽ tin ci nen, guäth in nyuur ler thṽn, ke buṅ nṇeni ti ṇuan, keṇe döör ke thuk ti gööl.

¹⁶Kä tuṛṛ ḁaṅ wäl tin ci nen, ken ke ley bike ler nyir, bike nyinke diaal naṅ, kä ba je päl ni juutdä, bike rṽnde cam, kä waṅke je ke mac.

¹⁷Ke ṽöṽ ci Kuoth ε laṭh loṇnikien ṽ, ba cṛpde laṭ ke nhökdiēn, ke thṽp kuäärädiēn ley, amäni mi wä ruaacni Kuoth a thuṽṽk.

¹⁸Kä ciek in ci nen ε wec in diṽt in ruaac kuṛ wec muṽṽn.”

Nyuuth 18

Pëän Bë-bi-lon

¹Ke koṛ kä meṁe cua jääk nhial dṽdien nen, mi bëë piny nhial, tëëke luṅ mi diṽt. Kä cue piny meṛ ke goṽy buṽyädε.

²Kä cue ciöt ke jṽw mi bum, wëë ṽ, “Ce pëän, ce pëän, en Bë-bi-lon in diṽt! Ce la ni guṽṽth cienṽ kuthni ti jṽäk, ε guṽṽth cienṽ din ti jṽäk, kä ε guṽṽth leeyni diaal tin jṽäk.

³Ke ṽöṽ ci döör diaal ṽṽṽ ke koṅ leerädε mi jṽääk, kä ci kuṛ wec muṽṽn leer laṭ ke je, kä ci jṽ koṽkä wec muṽṽn riṅṅ ke nyin leerädε.”

⁴Kä cua jṽw dṽdien mi bëë nhial liṅ, wëë ṽ, “Bia raar kä je, lö neekä, ke ṽöṽ /ci yen ṛṽ bi mat dueerike, kä /cia ṛṽ bi mat rey riknike,

⁵ke ṽöṽ ca dueerke duṽl a räthke ni nhial, kä ci Kuoth jṽäke tim.

⁶Laṭde je kä mi cṛtke min ce läṭ kä ye, kä cuṽle je ikä kä reew ke kuṽ lätnike. Liöme je koṅ mi kec mi thiään liēer ëë la käme ye.

⁷Cṛtke min liake roṽde, kä cienṽ agoaa, kaṁe je pek becä mi päär keṇe lul loaac. Ke ṽöṽ laare je ke loṽde ṽ, ‘ṽän, ruëcä ala kuäär ciäk. /Ci ṽän a ciek jṽkä, kä /ci loṽdä bi met jiath.’

⁸Ke kuṽc εṁṁ, bi rike ben ke cän kel, liaw, ke paṛ, ke buoth, kä ba je waṅ ke mac, ke ṽöṽ bum Kuäär ni Kuoth in luk je.”

⁹Kä bi kuṛ wec muṽṽn, tin ca nyin leerä kä ci cienṽ agoaa ke je wıēe elṽṽ, kä bike je par mi wäke tol waṅädε nen.

10Kä bike cuɔŋ nänä, ke yöö dualke, ke yöö bike cuɔcde nyuak, kä ε ken i, “Riek kua riek mi dīt ε di! Lö wec mi diit, Jīn wec Bĕ-bi-lon mi bum! Cu lukdu cu ben ke thaak kel.”

11Kä cu jī kōkā wec muɔɔŋ wiee kä parke je, ke yöö thile ram mi kōk kuakien,

12thile ram mi kōk daapdien, ke ciēk in bōr, ke guiy kene dɔakni ti gow elōŋ, ke bieyni ti ca tak agoaa, ke ti mēri, kene bieyni ti luaal, ke jien diaal ti gow ŋuānydien, kene kuak diaal ti ca laɾ ke guɔr, ke ti ca laɾ ke jien ti dīt kōkdien, kene ciēk in yian, ke yiēeth, amāni pām mi puoth puoth,

13ke wal ti gow ŋuānydien ke wal yīrā, kene wāl mi wanke, ke kōaŋ, kene lieeth, ke dōok kene bēl, ke yōk kene rōom, ke jiōok tuɔruok kene thurbieeli ti yōacke, ke kuaany, tin la ney ti tēk.

14Kä bi jī kōkā je jiōk i, “Ci dey tin goor loedu ke jien kä jī, kä ci nyinku tin gow diaal kene gooydu cu bath kä jī, kä /caka bi nyok ke jek.”

15Jī kōkā tītī tin ca riandien jek en wic, bike cuɔŋ nänä, ke dual kä yöö bike cuɔcde nyuak, wiee kä bike par ke jow mi diit i,

16“Riek kua riek mi dīt ε di, ke kuj wec in diit, mi ca rony ke bieyni ti ca tak agoaa, ti mēri kene ti luaal, kä ca je pik ke daap, kene guiy ti gow, ke dɔakni ti gow!

17Ca riāŋ emē kieth dōr keeliw ke thaak kel!” Kä bi kuar babuuri diaal, ke jaal, ke laaɾ babuuri, ke ney diaal tin kōŋ tin jēke mjethdien rey bar, cuka cuɔŋ nänä.

18Kä cuka wiee mēē cike tol wanāde nen wāke i, “E wec in mith cētke wec in diit o?”

19Kä cuka tup yuor wuɔthnikien min wieeke kä pärke, kä wieeke ke jow mi diit, wāke i, “Riek kua riek mi dīt ε di, lö wec in diit, guath in ci jī babuuri rey bar riāŋ jek kä je! Ca je dāk ke thaak kel!

20A loedu teth ke kujde, lö nhial, yen ney tin ci Kuoth ke ley, ke jaak kene göök! Ke yöö ci Kuoth ε kueth ke kuj kä min ce lāt kä ye.”

21Kä cu jāk nhial mi bum pām mi cētke pām guar mi diit kan, kä cue je yuor rey bar, wēē i, “Cētke eno ba Bĕ-bi-lon wec in diit yuor piny, kä /ca je bi nyok ke jek.

22Kä /ca jow puatni thumni, ke kēēt din, ke kuɔth kaanŋi, bi met lijē reydu. Kä /ca bēl mi lāt ti diaal bi nyok ke jek reydu, kä /ca jow piel paam bi met lijē reydu.

23/Ci buay lembärā bi met jōc reydu. Kä /ca jow cōa nyaal kene kaw bi nyok ke lijē reydu, ke yöö jī kōkādu bum ni ken wij muɔɔŋ, kä ci jī wec muɔɔŋ diaal mēt ke lāt tītādu.

24 Kä ca jek ni riem göökni kene ney tin ci Kuoth ke ley reyde, ken ney diaal tää ca nuot wii muɔɔn.”

Nyuuth 19

Tëth Iaac nhial

1 Ke kor kä memε cua mi cεtke jow bunä nεni ti nuan liη nhial, wäke j, “Liakne Kuoth! Kan kene puɔny ke buɔm ke nyin Kuothdan,

2 ke yöö luɔɔke ke thuɔɔk, kä ke cuη, ce ler in diit luk, min ci wic muɔɔn yar ke cian leeräde, kä ce riem laatnike col.”

3 Kä cuke rɔ leni nyɔk j, “Liakne Kuoth! Ke yöö wä tol ciäk nhial a thil pek.”

4 Kä cu dit ti jien daj rεw wicde nuaan, kene ley daj nuaan tin tēk rɔ yuɔr piny palke Kuoth in nyuur wii kɔam kuäärä, wäke j, “Inɔnɔ. Liakne Kuoth!”

Guath mīthni kuën Ruath Dëël

5 Kä cu jow ben wii kɔam kuäärä Kuoth, wee j, “Liakne Kuothdan, yen laatke diaal, yen ney tin luɔthke je, tin toatni kene tin dit.”

6 Kä cua jow mi cεtke jow bunä nath mi diit liη, cεtde ke wuɔw lonyä piini ti nuan, kene gjeer maari nhial mi diit, wäke j, “Liakne Kuoth! Ke yöö ruc Kuäär ni Kuothdan in Leny Buɔmdε ti Diaal.

7 A lockɔn tεth, kä liakne je, kä kamne je puɔny. Ke yöö ci kuën Ruath Dëël cop, kä ci nyam min kuεene rɔ rialikä.

8 Ca je nhök yöö be rɔ rony ke bieyni ti ca tak agoaa ti boor,” ke yöö bieyni tin ca tak agoaa ke lät cuηni nεni tin ci Kuoth ke ley.

9 Kä cu jääk nhial yä jiök j, “Gɔr memε. A puɔth teke ney tin ca coal guath mīthni kuën Ruath Dëël.” Kä cue yä jiök j, “Titi ke riet Kuoth ti thuɔɔk.”

10 Kä cua rɔ yuɔr piny ciöknike ke yöö, bä je pal, kä duunde yöö cue yä jiök j, “/Cu mɔmɔ lät! E yän läät ke ji keel yene dāmuɔri tin kapke ruac nenä Yecu. Pal ni Kuoth. Ke yöö ruac nenä min ci Yecu ε lat ε jen yiëë göökni.”

Ram in kot jiok tuɔruɔk in bor

11 Kä εnɔ cua nhial nen ce rɔ lep, kä nene, tääke jiok tuɔruɔk mi bor! Kä ram min kot jokde, coalε Ram mi Gɔaa, kä Thuɔk jen la luke kä tεere kor ke cuɔɔη.

12 Cεt nyinke ke bol maac, kä te wicde ke kuɔmni kuäärä ti nuan. Kä tääke ciöt mi ca gɔar je mi thil ram mi ηäc je, ε ni jen kärɔa.

13 Kä ca je rony ke bij mi ca cuath rey riem, kä coalke ciötde j, “Ruac Kuoth.”

14 Cu rεm nhial ti ca rony ke bieyni ti puath puaath ti boor ti gow je guɔɔr ke jiɔok tuɔruɔk ti boor.

15Kä bä thep mi moth moth raar thokde mi be näk ni döör, kä be ke ruac ke keet yeethä. Kä be kōaŋ nhiaç raar guāath nhieçä dēeni wal ke nēny waŋä laac Kuoth in Leny Buomde ti Diaal.

16Kä tēēke ciōt mi ca gōar puony bieyde, keŋe yāmde i, “Kuäär kuari kä Rueec ruēēcni.”

17Kä cua jāäk Kuoth nhial nen cuŋä rey caŋ, kä cōle diit nhial tin pār ke jōw mi diit i, “Bia, duole rō ke kuj mieth Kuoth in diit,

18ke yōō bia riŋ kuari ben cam, keŋe riŋ kuari rēm, ke riŋ wāthni kōör, ke riŋ jiōnkōōri keŋe jikien, ke riŋ nēeni diaal, ney tin lōr keŋe kuaany, ney tin tōatni keŋe tin diit.”

19Kä cua ley keŋe kuar wec muōon ke rēmkien nen ca rō dol, ke yōō bike kōr ter ke ram min kōt jōk jiōök tuōruōk, keŋe rēmdē.

20Kä cua ley kōp keel ke gōk mi guān kacä min ci nyuuthni laŋ nhiamde, tin mētke ney tin ca biel lēē jek keŋe ney tin palke cātde. Ken rēw tiŋi cua ke yuōr yier maac mi waŋ ke wāl mi keç nuānyde a tēke.

21Kä ca thaŋkien tin ci duoth ŋuōt ke thep raam in kōt jōk jiōök tuōruōk, ε jen thep in bä raar thokde. Kä cue diit diaal riŋ ke mieth riŋkien.

Nyuuth 20

Run ti bathdōr

1Kä cua jāäk Kuoth mi bēē piny nhial nen a te tetde ke leep kōkä mi thil piny, keŋe kuat mi dhōk dhōk.

2Kä cue nyaŋ kōp, ala thōl ēē wal, min la Guān Jiäkni kie Cey-tan, kä cue je yian ke run ti bathdōr kel.

3Kä cue je yuōr rey kōkä, kä cue je gāk kä thanye wiçde thiŋ, ke yōō /ce döör bi nyōk ke metni amāni mi ci run ti bathdōr kel thuōk. Ke kōr kä memē ba je dhil lony ke guāath mi tōt.

4Kä cua kōamni kuäärä nen, kä ney tin nyuur thiŋ cake kām luāŋ luōkni. Kä cua tiey nēeni ti ca näk ke kuj nenādien ke Yecu keŋe ruac Kuoth nen bä. Ke ney tin /kaŋ ley pal kie cātde, kä /kaŋ biēle laŋ nhiam kaandien kie tetnikien. Cuke rō nyōk ke tēk, kä cuke ruēc keel ke Kritho ke run ti bathdōr kel.

5(/Ken duoth nēeni tin kōkien rō nyōk ke tēk amāni mēē ci run ti bathdōr kel thuōk.) Memē ε jen jiōl jieçä nath liŋh.

6Tēth laac keŋe puōth mi diit ake ney tin te rey nēeni tin ca rō jieç liŋh ke nhiam. Ke kuj nēeni tōtō, thil liāa in rēwde luāŋ ke ke, bike a böōth palä Kuoth keŋe Kritho, kä bike ruēc ke je keel ke run ti bathdōr kel.

Juc Cey-tan

⁷Kä mi wä run ti bathdöör kel thuok, ba Cey-tan lony yieenä,

⁸kä be ben ke yöö be döör ben mēt tin te pekni ɣaa daŋ nuan, ala jī Gog keŋe Ma-gog, ke yöö be ke dol ke kuj köör. Kä cēt pekdiēn ke liet bar.

⁹Kä cuke jal wij muɔɔn ε dijēt emε, kä cuke wec nēni tin ci Kuoth ke ley keŋe wec in nħakε göl piny. Kä cu mac ben piny nhial kä Kuoth, kä cue ke waŋ.

¹⁰Kä cua guān jākni min cike met yuor bar maac keŋe wäl mi kec nuānyde, guāath in te ley keŋe gök in guān kacä thīn, kä bake moc ti bēc bēc ke cāŋ keŋe wäär a thil pek.

Luk in jɔak

¹¹Kä cua kōm kuäärä mi bōr mi dijēt keŋe ram in nyuur thīn nen, kä cu piny keŋe nhial rō bar nhiamde, kä cue thil guāath ke kujdiēn.

¹²Kä cua ney ti ci liw nen, ney tin dijēt keŋe tin toatni, cuŋke nhiam kōam kuäärä, kä ca buokni lēep. Ca bok dōdiēn min la bok teekä lep bā. Kä cua ney tin ci liw luk cētke lätkiēn tēē ca gōar rey buokni.

¹³Cu bar ney tin ci liw reyde thöp, kä cu Liāā keŋe Rōl Jōokni ney tin ci liw reydiēn thöp, kä ca ken diaal luk ke kuj kä tēē ci ken ke lat.

¹⁴Kä eno cua Liāā keŋe Rōl Jōokni yuor bar maac. Jen bar maac emε ε liāā in rewde.

¹⁵Kä ram mi /kān ciōtde ran jek a ca gōr rey buok teekä, ca je yuor bar maac.

Nyuuth 21

Nhial keŋe piny ti pay cak

¹Kä eno cua nhial keŋe piny mi pay cak nen. Ke yöö ci nhial keŋe piny tēē nhiam thuuk, kä ci bar thil.

²Kä cua wec Je-ru-tha-lēm in rēl rō min pay lat nen, bēē piny nhial kä Kuoth a ca rialikā cētke kaw mi ci rō pik ke yiow ke kuj cōaade.

³Kä cua jōw mi dijēt mi bēē kä kōm kuäärä liŋ, wēē j, “Nēne, te guāath ciēŋä Kuoth keel ke naath. Be ciēŋ keel ke ke ala Kuothdiēn, kä bike a nēke, kä bi Kuoth puonyde te keel ke ke.

⁴Kä be mer nyinkien diaal poc. Kä be cu thil liāā, keŋe pāŋ, ke wiee, keŋe bēc puany, ke yöö ci nħaani tēē kōn thuuk.”

⁵Kä cu ram min nyuur wij kōam kuäärä wee j, “Nēne, payā nħaani diaal lat agōaa.” Kä jen bā cue wee j, “Gōr memε, ke yöö riet tītj ke thuok kä dēē ke nāth.”

⁶Kä cue yä jiök i, “Ca je lat! E yän Nham, kä e yän Jok, e yän tuk, kä e yän pek. Kä ney tin näk rew ke bäre moc pi kä lool piini teekä ala muc.

⁷Ney ti wä tiem bike ti diaal tiji guäl. Bi yän a Kuothdien, kä bi ken a gaatkä.

⁸Kä ke kuj neeni ti dual duaal, ti thil nath, ke ji nyuoni kene naak nath, ke leër, kene tit, ke paal kuthni jeth, kene ji kaacni diaal, bi guathdien a bar maac mi pet ke wäl mi kec nuanyde min la liqa in rewde.”

Je-ru-tha-lem mi pay cak

⁹Kä cu ram kel kä jaak nhial dan bärw tin teke thääk dan bärw ti ci thian ke liaw tin joak dan bärw ben kä yä, wëe i, “Bër, bä ji nyuoth kaw, in la ciek Ruath Dëel.”

¹⁰Rey yieekä cue yä nan wii paam mi diit mi bäär, kä cue yä nyuoth wec Je-ru-tha-lem mi rel ro bëe piny nhial kä Kuoth.

¹¹Kä jan ke gooy Kuoth. Cet buayde ke guëy mi goaa mi bum jekde, kä puothe cetke neen mi jan jan.

¹²Tëeke päny mi diit mi bäär mi teke thuk dan wäl wicde rew, kä te jaak nhial dan wäl rew thuknike, kä ca ciöot gan l-the-rel dan wäl wicde rew goar puony thiekni.

¹³Kä te kuj kënyä can ke thuk diok, ke kuj caam ke thuk diok, ke kuj cuëec ke thuk diok amäni kony can tëe ke thuk diok bä.

¹⁴Kä ca päny wec cuj wii päamni dan wäl wicde rew, kä ca ciöot jaakni Ruath Dëel dan wäl wicde rew gor thin.

¹⁵Kä en jääk nhial in ruac ke yä tëeke them kestdä däpä mi be them ni wec kene thuke, ke pänyde.

¹⁶Kä kuj wec diaal pärke, päär bäre kene yäp yäapde. Mëe ce wec them ke kestde cue jek tëeke kilu mitiri ti bathdori rew wicde kur dan nuaan, päär bäre kene yäp yäapde ke bäre wäde nhial.

¹⁷Mëe ce pänyde them bä, cue je jek i ke juath tetni ti kuor kel wicde jien nuaan wicde nuaan ke pek them ran, min them ke jääk nhial.

¹⁸Kä ca pänyde lat ke päam ti jan jaan, kä wec puonyde e daap mi ley ley mi cetke neen.

¹⁹Cuon paany wec ca ke biel ke guiy diaal ti dit kökdien, min nham ke guiy ti jan jaan, rewde ke guiy ti yiël, diokdien ke guiy ti riali, nuaandien ke guiy ti tuc,

²⁰kä dhiecdien ke guiy ti caar, bæklien ke guiy ti mali ti gow, bärwdien ke guiy ti col tucdien, bädäkdien ke guiy ti duäy, bänuandien ke guiy ti tuokni,

wälien ke guiy ti buoy tɔɔcdien, wälkelien ke guiy ti thiään, wälrewdien ke guiy ti yäni.

²¹Kä ca thiekni daŋ wälrew laɾ ke dɔakni daŋ wälrew. Ca thiiko laɾ ke dɔk kel, kä ca caar laɾ ke daap mi ley ley mi cɛtke neen.

²²Kä cue thil luak Kuoth mi cua nen rey wec, ke yöö luak Kuothde ε jen Kuäär ni Kuoth in Leny Buomde ti Diaal, kene Ruath Dëël.

²³Kä /ci wec buay caŋ kene pay le gor, ke yöö gooy puonyä Kuoth ε jen la buayde mo, kä lembäre ε Ruath Dëël.

²⁴Bi döör diaal jal ke buayde, kä bi kuar wec muɔɔn wuɔtdien nöön reyde.

²⁵/Ca thuke bi met gäk ke cändäär, kä be thil wäär en wini.

²⁶Kä bi naath wuɔt kene luth dööri diaal nöön reyde.

²⁷Kä thile duɔɔr mi jiaäk mi bi wä reyde, kie ram mi läɾ nyuɔɔn, kie kaacni, ε ni ney tin ca ciöotkien goar rey buok teekä Ruath Dëël.

Nyuuth 22

Kir teekä

¹Kä cu jiaäk nhial yä nyuɔth kir piini teekä ti wjer wjeer cɛtke neen, mi bä lönyde kom Kuoth kene Ruath Dëël,

²wëe ke där caarä wec. Kä kujni kieer tëeke jiath teekä mi kujr ke dey nikä wäl wicde rew ke ruɔn, kuiire deyke ke pay. Kä jith jiaath bike döör jakä gow.

³Be thil duɔɔr mi ca bit mi bi te thijn. Kä bi kom Kuoth kene Ruath Dëël te thijn, kä bi jaanke je pal.

⁴Bike wanɔde nen, kä bi ciöɔde te nhiam kaandien.

⁵Be cu thil wäär. Kä /ci naath buay lembärä kie cän bi le gor, ke yöö bi Kuäär ni Kuoth a buaydien, kä bike ruéc a thil pek.

Ben Yecu

⁶Kä cu jiaäk nhial yä jiök i, “Ken rieet titi roŋke ke ŋath, kä ke thuɔɔk, ke yöö bi Kuäär ni Kuoth yieeni göökni jiaäk nhiale jak ke yöö be jaanke nyuɔth min bi dhil tuɔk ke guath mi tot.”

⁷“Kä nene, bi yän mal ben! Puɔth ake ram mi käap rieet goökä buok.”

⁸ε yän, Jɔɔn, en min ci ŋaani titi lin kä cä ke nen. Kä mëe cä ke lin kä cä ke nen, cua ro yuor piny ciökni jiaäkä nhial min nyuth ke yä ke yöö dëe je pal.

⁹Kä duunde yöö cue yä jiök i, “/Cu momo laɾ! ε yän läät ke ji keel yene dämuɔri tin la göök, amäni ney tin kapke rieet buok emε. Pal ni Kuoth!”

10 Kä cuε yä jïök ï, “/Cu riet gookä buok εμε tey kä naath, ke yöö ci guath thiak.

11 A läät jïäkni ñot ke mi lätdε jïäkε, kä a guan nyuɔɔni ñot rey nyuɔɔnikε, kä a guan cuñni ñot ke mi lätdε cuñ, kä a ram mi rel gooyde rɔ ñot ke mi rel gooyde rɔ.”

12 “Kä nεnε, bi yän mal ben, kä nöñä cutdä mi bä cuɔl, bä ramɔ cuɔl mi rɔñ ke lätdε.

13 ε yän Nhiam, kä ε yän Jok, ε yän jïɔl, kä ε yän gik, ε yän tuk kä ε yän pek.”

14 Ney tin lake bieynikien ca ke poth, ke yöö dee ke tekε cuɔɔñ ke mieth jiath teekä, kεnε yöö dee ke wä rey wec ke thukε.

15 Kä te ni jïook kεnε tït, ke lëer kεnε naak nath, ke jï palä kuthni jien, ke ney diaal tin nhoakε cianj kacä raar wec.

16 “ε yän, Yecu, ci jïäkdä jïäkä jï mo ke ruac εμε ke kuj duëli Kuoth. ε yän cuut, kä ε yän kaar Dee-bid in la cier bakä.”

17 Cu Yiëë Kuoth kεnε kaw wee ï, “Bër.” Kä a ram mi lij wee ï, “Bër.” Kä a ram mi näk rεw ε bëë. Kä a ram mi goor pï teekä kän ke ala muc.

Riet in jɔak

18 Yän luëëkä ney diaal tin lieñkε ruaacni gookä tin te rey buok εμε. Mi tëëke ram mi wä duɔɔr mat thïñ, bi Kuoth ε mat rik tin ca lat rey buok εμε.

19 Kä mi tëëke ram mi wä riet woc rey buok ruaacni gookä εμε, bi Kuoth kujde woc kä jiath teekä kεnε wec in rel gooyde rɔ, tin ca lat rey buok εμε.

20 Ram min lat ñjaani tïtï, laarε je ï, “εpuc bä mal ben.” Inɔɔ. Ku ben, Kuäär ni Yecu!

21 A puɔth Kuar ni Yecu tekε ney diaal tin ci Kuoth ke ley. Inɔɔ.

Esclarecimento

Trata-se de iniciativa particular, com os seguintes objetivos: (i) colaborar para divulgação dos diversos textos bíblicos disponíveis, e, (ii) facilitar o acesso a esses textos, inclusive por meio de download.

Todo esforço em tornar a Palavra de Deus acessível a todos, em quaisquer localidades e falantes das mais diversas línguas, precisa ser um objetivo de todos os que são guiados pelo Espírito Santo. Ele inspirou o profeta Jeremias a dizer “não ensinará jamais cada um ao seu próximo, nem cada um ao seu irmão, dizendo: Conhece ao SENHOR, porque todos me conhecerão, desde o menor até ao maior deles, diz o SENHOR” (Jer. 31:34).

Jesus, também, falou assim: “e será pregado este evangelho do reino por todo o mundo, para testemunho a todas as nações” (Mat. 24:14).

Muitas organizações foram constituídas com o propósito de fazer a Bíblia disponível nas diversas línguas. Não é uma tarefa simples. Anos de trabalho, dedicação e entrega são necessários para esta tão extraordinária missão.

O texto deste trabalho está disponível na internet, em páginas eletrônicas de organizações que produzem ou divulgam bíblias, sem acréscimos de notas ou comentários. Assim, reconhecendo e respeitando os direitos que possuem sobre seus trabalhos, incumbe a todos os que amam a Palavra de Deus, o esforço em contribuir para amplificar sua divulgação.

Se possível, faça download do texto, para que sejamos, também, guardiões da Bíblia, e, com isso, preservando-a para as futuras gerações.

Divulga a Palavra de Deus, ela mostra o Caminho e permite a todos, que se conheça Sua vontade, em todos os lugares e épocas.

Marcel da Glória Pereira
2021, Vitória/ES - Brasil